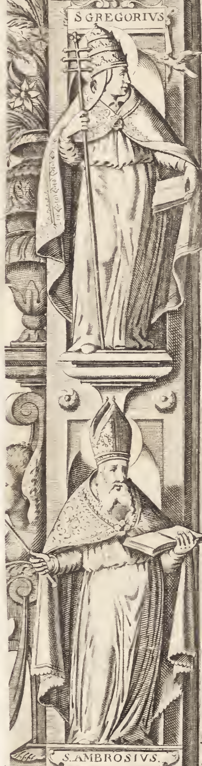
Suarez, Francisco, S.J., 1548-1617

De virtute et statu religionis

(First set v. IV)

OPERIS DE RELIGIONE

TOMVS QVARTVS, ET VLTIMVS,

CONTINENS TRACTATVS TRES.

IIX. De obligationibus Religiosorum ex regula, prælatione & subiectione regulari prouenientibus,
IX. De varietate Religionum, tam in genere, quàm in specie,
X. De Religione Societatis IESV in particulari:

Quibus totum opus completur, & absoluitur.

AVCTORE

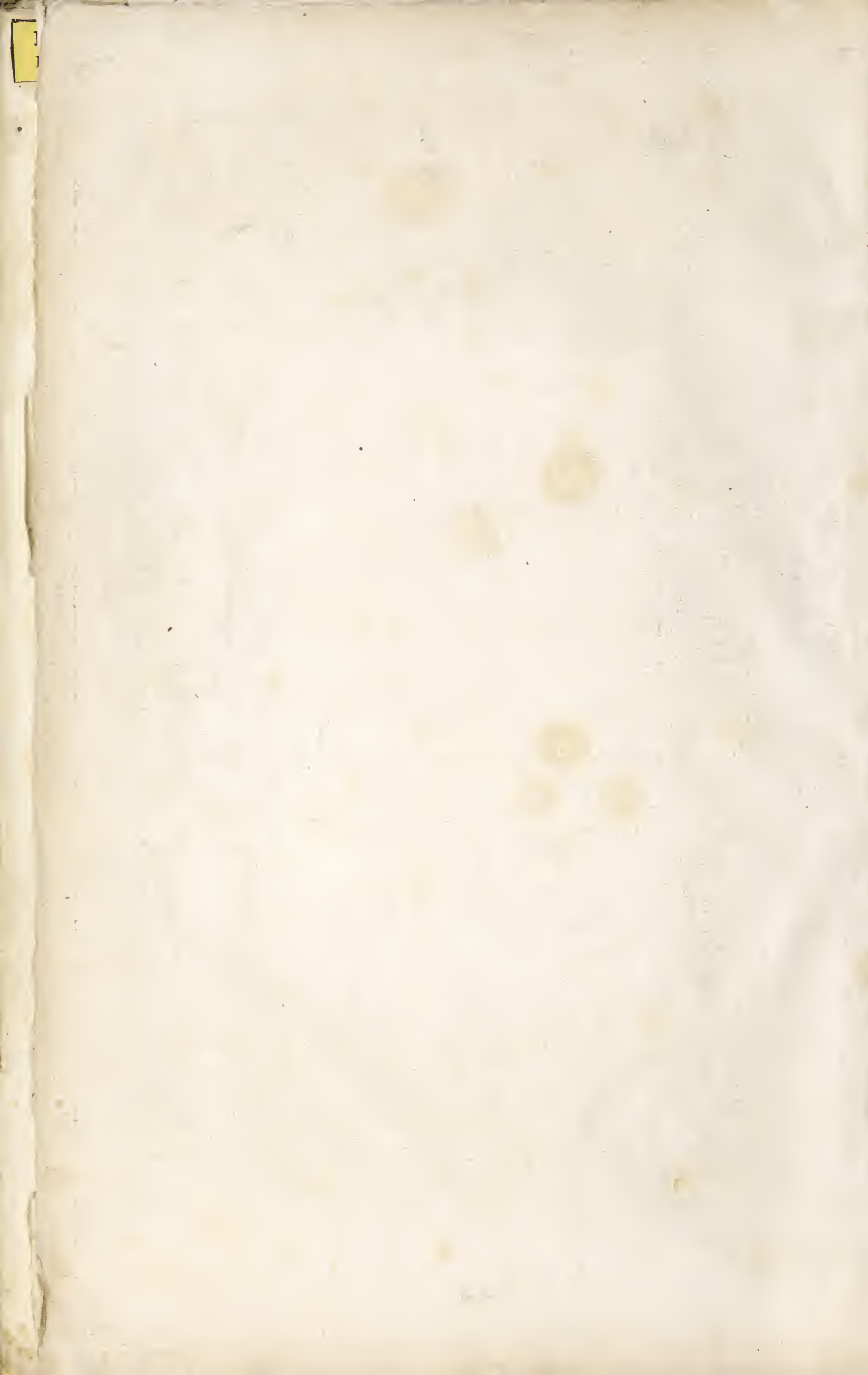
Eximio Doctore P. FRANCISCO SVAREZ Granatensi, è Societate IESV, sacræ Theologiæ, in celebri Conimbricensi Academia, Primario, ac emerito Professore.

NVNC PRIMVM PRODIT, cum quinque Indicibus.

LVGDVNI,
Sumptibus Iacobi Cardon & Petri Cauellat.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

R. P. N.

MVTIO VITELLESCO,

SOCIETATIS IESV

PRÆPOSITO GENERALI,

Opus Suarij de RELIGIONE

Ex eadem Societate BALTHASAR ALVAREZ *D. & C.*

OSTREMVM hunc, & germanum, quanquam posthumum Suarij de Religione fœtum, quem ipse iam conceptum diu parturierat, in meo sinu hactenus inclusum in lucem tandem editurus, paulisper hæsi dubius, quo sub sidere nascentem emitterem. Nefas quippe esse ducebam partum illustrissimum adeò obscurè, expectatissimum adeò temerè in vulgus prodire, quin priùs astrum haberet natalitium, quod & illius dignitatem augeret, & faustum, ac fortunatum exitum portenderet. Circunspexi igitur, neque vllum mihi aut splendidius, aut benignius occurrit, quàm tu vniuersæ Societatis nostræ & parens, & columen singulare, qui in Romano cœlo tuâ ipse luce conspicuus oculos, & animum ad te conuertisti, imò rapuisti. Vidi, ac præuidi illicò, quàm benè, & faustè casurus ortus; pignúsque accepi felicitatis futuræ, & in tanto fulgore spes præluxit bonæ fortunæ, quæ animum altiùs erexit, & mirificè confirmauit. Visum mihi fuit & salubre, & honestum, quin etiam gloriosum, occasione pulcherrimâ oblatâ vti, illum tibi nascentem dicare, consecraréque, te illi sidus natalitium assignare, cui feliciter præsideas, quem humaniter foueas, quem benignè intuearis. Idque vel maximè, quòd & rationi consentaneum, & operi vtile, & dignitati tuæ decorum fore putaui. Rationi consentaneum; quia cùm toti Societati, velut sol vniuerso orbi præsis, Astronomiæ lex, & ratio

poſtulat, vt noſtrum tibi Mercurium adiungas, qui vt ſapientiæ ſymbolum eſt,ita cum Sole,vt obſeruant Aſtrologi,incredibili modo conſentit. Operi vtile; quia tui ſyderis miti, facili, & benigno aſpectu fœtus noſter adoleſcet,confirmabitur,corroborabitur, quin à peſtifero alicuius aſtri oculo ſideretur. Dignitati tuæ decorum; quia quemadmodum Soli glorioſum eſt, quòd aſtra reliqua ab eo lucem mutuentur, ita decorum tibi erit, quòd tantum ſydus à te fœneretur ſplendorem. Sed omiſſis verborum inuolucris, abiecto fuco lenocinióque dicendi,rem nudam ſyncerè inueſtigemus. Plurimis igitur iuſtiſſimíſque de cauſis cenſeo Suarium hoc tibi vni ex omnibus opus; téque illi etiam opem, fidem, & patrocinium debuiſſe; itaut eodem mutui officij nexu vinciamini. Quàm eſt æquum, vt quod opus, vir in tota hac tua familia maximus in lucem edit,tibi eiuſdem familiæ parenti maximo conſecretur? Quàm conueniens, vt quos beatiſſima noſtri ſoli gleba fructus tulit, tibi cultori,& domino agri reddantur? Quàm conſentaneum,vt quas pleniſſimus ſapientiæ fluuius aquas euoluit, ad te fontis caput iterum redeant? Sunt quidem hæc altiùs repetita, illa videamus, quæ è re ipſa magis naſcuntur. Opus de Religione Societatis, quod in toto hoc volumine præcipuum eminet, ex monito, ac præſcripto R. P. D. Claudij Aquauiuæ Suarius conficiendum ſuſcepit; nónne res ipſa poſtulat,vt quoniam à Claudio principium accepit,ad te, (qui in eius locum, neque nomine, neque factis inferior ſucceſſiſti) tanquam ad terminum,& finem referatur? Omnium certè cæterorum fœtuum Suarij, quos tu cùm per otium legeres, pulcherrimum iudicaſti; nónne hoc nomine tuus eſt, parens Societatis optime, cui iure optima quæque debentur. Nónne præterea eius hoc titulo opus tibi vendicas, vt cuius doctrinam olim (quod ingenuè confiteris,) amplexus es,modò tuearis? & quem viuum magiſtrum habuiſti, mortuum hoc ſaltem patrocinij officio proſequaris? Iam verò quòd huius libri ſcopus ſit noſtra Societas, adeò tuum reddit opus, vt nemini, te præter vnum, conuenire poſſe videatur. Quapropter exiſtimo, & ita credere par eſt,hanc mihi mentem ab ipſo Suarij animo iam beato immiſſam fuiſſe, qua me violentiùs impelli ſentiebam, & cui tandem poſt varios ſolicitudinum æſtus acquieui. Quippe qui nutricis more fœtus curam ſuſcepiſſem, ſedulò aluiſſem,& in ſinu hactenus contentum nollem exponere fortunæ arbitrio, ſed tutori fideliſſimo quaſi pupillum exhibere, & in tutiſſimo alicuius gremio collocare, qui tantum pignus, quantum ego ceperam, & caperet, & ſuſtineret. Quanquam enim Suarij opera non rudia, & inchoata, ſed abſoluta, & perfecta ſint, adeò vt exiſtimem Diuino conſilio factum eſſe,

vt tot

vt tot libri post eius mortem, maturè satis, in lucem ederentur, quo omnibus palàm fieret nihil in iis rude, nihil informe esse, quod parentis lima, aut lingua vrsi more formaretur; tamen, & præclarum mihi fore videbatur, & illi salutare, si eum illi patronum adhiberem; qui non modò protegeret, sed efferret, non modò susciperet, sed illustraret, non modò defenderet, sed etiam nobilitaret. Hac enim ego ratione abundè mihi satisfactum putabo, quoniam illum laboris, & industriæ in hoc fœtu alendo, & nutriendo fideliter collocatæ fructum accepi, vt te tutorem optimum relinquerem eius fœtus, qui parente optimo orbatus esset. Suscipe igitur illius curam, & tuæ in eo Societatis imaginem, non fictis adumbratam, sed veris expressam coloribus contemplare; & siue parens es, ad eius nos similitudinem effingito; siue imperator, ad hoc vexillum explicatum euocato; siue magister, hoc nobis vitæ, & morum castigatissimum exemplar imitandum proponito; siue pastor, nos intra hos legum, & rationum carceres, & septa contineto; siue sol, hoc nos lumine illustrato, & hanc facem nobis inspiciendam obiicito, vt in ea aciem mentis nostræ experiamur, & irretortis oculis, firmóque obtutu defixi generosos nos esse Aquilæ magnarum alarum, id est, parentis Ignatij pullos, & tibi, & omnibus verè probemus. VALE Societatis nostræ parens obseruandissime.

Ad Lectorem.

HOC de Religione postremo volumine fidem tibi pro Suario soluimus, studiose Lector; habes quo auidum expleas animum, fastidio procul exulante. Excusa prius typis (nec diffiteor) pleraque de Societatis IESV instituto acceperis, sed non prius exarata calamo. Nam quadripartitum atque elaboratum de Religione opus ante annos ferè 18. in suo seruabat scrinio Author Suarius. Acceperis antea scitè admodum explanata, quæ ad mores, legésque nostræ familiæ referuntur; sed quæ ad splendorem illius faciant, quæ ad refellendos impugnatores conferant, non alibi prius data, non accuratius elucubrata. Neque verò quod de aliis religiosorum ordinum institutis pressius dixerit Suarius, inuidiam sibi iure conflauerit: breuitatem quippe indixit prouectior ætas, quæ suo flexu ad occasum, metámque properabat, ac par erat vt explicatis obiter alienis (omnino enim præterire, proposita ab initio tractandi series minimè patiebatur) de suæ Religionis institutione, ac documentis, qui scopus fuerat à Parente Claudio præfixus, latius dissereret. Nam hîc probanda erant ex antiquitate, quæ indocti quidam noua esse obiiciebant; hîc absoluenda argumenta, quibus varij Societatis gradus acerbè impetebantur; hîc proterendæ calumniæ, quibus non benè in ipsam animati odiosam vulgo, atque inuisam redderent; quem planè laborem non frustrà suscepisse Suarium speramus; imò fore vt cùm ad manus legentium venerit, discant, ac sibi demum persuadeant, hanc Societatis nostræ regulam appositissimam esse, quæ professores suos ad religiosæ vitæ perfectionem ducat, ad proximorum salutem procurandam instruat, & ad Ecclesiæ Catholicæ fines propagandos obarmet. Illud tantùm moneo addidisse nos huic operi (præter morem Suarij) allegationes quasdam magis peculiares, indicatis scilicet capitulis, ac numeris, in quibus aut iam dixerat, aut dicturus quippiam erat. Nimirum quantum id impendio temporis prospicit, tantum legentibus gratum esse solet. VALE.

Facultas

Facultas Prouincialis in Lusitania.

GO PETRVS NOVAIS, Societatis IESV in Prouincia Lusitaniæ Prouincialis, potestate ad hoc mihi facta à R. admodum P. Mutio Vitellesco Præposito nostro Generali, facultatem concedo vt Tomus hic quartus de Religione à Patre Francisco Suarez, nostræ Societatis sacræ Theologiæ Doctore, & in Conimbricensi Academia primario olim Professore emerito compositus, eiusdémque Societatis grauium ac doctorum hominum iudicio approbatus typis mandetur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, sigillóque nostro munitas dedimus. Olisippone 15. Ianuarij anno 1624.

PETRVS NOVAIS.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi.

IOANNES FORERIVS Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583 Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque superiorum permissione imprimant: permittit IACOBO CARDON & PETRO CAVELLAT, Lugdunensibus Bibliopolis, vt librum hunc inscriptum, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate IESV*, ad sex annos imprimere, ac liberè diuendere possint. Datum Lugduni die 12. Nouembris 1624.

I. FORERIVS.

APPROBATIO THEOLOGORVM.

NOS infrascripti sacræ Theologiæ Doctores fidem facimus, nos librum qui inscribitur, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate IESV*, perlegisse, in quo nihil fidei orthodoxæ, Catholicæ, atque Apostolicæ contrarium animaduersum. Lugduni 14. Nouembris 1624.

Fr. ROBERTVS BERTHELOT Episc. Damasci.

DEVILLE.

R. D. D. Thomæ de Meschatin la Faye huius libri imprimendi facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, & Vicarius Generalis in Archiepiscopatu Lugdunensi: Opus inscriptum, *Operis de Religione Tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate IESV*, à Theologis approbatum vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni die 20. Nouembr. 1624.

MESCHATIN LA FAYE.

Summa priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

VDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis Diplomate sancitum est, ne quis in regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra decem annos, à prima editionis die computandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione curet librum, qui inscribitur, *Operis de Religione tomus quartus & vltimus, Auctore P. D. Francisco Suarez, Granatensi, è Societate IESV*, præter IACOBVM CARDON & PETRVM CAVELLAT, Bibliopolas Lugdunenses, aut illos, quibus ipsimet concesserint. Prohibitum insuper eâdem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis, eundem librum extra regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dictorum IACOBI CARDON & PETRI CAVELLAT. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Parisiis die 11. Decembris 1624.

De mandato Regis,

Signatum

RENOVARD.

INDEX
TRACTATVVM ET LIBRORVM
QVI HOC QVARTO TOMO CONTINENTVR.

TRACTATVS OCTAVVS.

TRACTATVS NONVS.

TRACTATVS DECIMVS.

Capita eorúmque numerum initio cuiusque libri suo ordine reperies.

INDEX
LOCORVM S. SCRIPTVRÆ,
QVÆ HOC OPERE AVT CITANTVR, AVT EXPLICANTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

EX NOVO TESTAMENTO.

INDEX

INDEX
BVLLARVM, CONCILIORVM, CONSTITVTIONVM, MOTVVM PROPRIORVM, &c.

Eiusdem

LOCA

LOCA IVRIS CANONICI, ET CÆSAREI.

Ex decreto.

Ex decretalibus.

Ex sexto decretalium.

Quod

FINIS.

TRACTATVS OCTAVVS
DE OBLIGATIONIBVS
RELIGIOSORVM EX REGVLA, PRÆLATIONE ET SVBIECTIONE REGVLARI PROVENIENTIBVS.

LIBER PRIMVS.

De propriis obligationibus Religiosorum, quatenus sub propria regula viunt, vel specialibus iuribus subduntur.

POST explicatam essentiam & substantialia vincula status Religiosi, dicendum superest de obligationibus, quæ ad omnes pertinent quatenus Religiosi sunt. Et quoniam tractando de votis, quibus Religiosi efficiuntur, simul diximus de obligationibus quæ ex illis nascuntur, & in Religiosis potisimæ sunt: ideo solùm hîc superest dicendum de Regula & propriis statutis, seu constitutionibus Religiosorum, & obligationibus quæ ex eis nascuntur directè, vel etiam indirectè, seu consequutione quadam ratione ipsius Religiosi status, vt in sequentibus constabit. Hoc ergo primo libro dicemus de vi ac potestate regulæ & constitutionis religiosæ, ac obligationibus ex eis directè consurgentibus, etiam illis quæ iure canonico sunt impositæ; postea verò de indirectè consurgentibus ex statu ipso, seu officio.

CAPVT I.

Quid & quotuplex Regula Religiosa sit, & quomodo à Constitutione differat?

1. *Regulæ significatio multiplex.* VT obligationem directè prouenientem personæ Religiosæ ex sua regula vel constitutione intelligamus, oportet vt quid ipsa Regula, quídve Constitutio sit, & an discrimen inter se habeant, exponamus. *Regula* (inquit Isidorus lib. 6. Etymologiar. c.16. & refertur cap.2. d.3.) *dicta ex eo quòd ducit, nec aliquando aliorsum trahit.* & subiungit, *Alij dixerunt regulam dictam vel quòd regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat, vel quòd distortum prauúmque corrigat.* Aliter Iurisconsultus l.1.ff.de reg.iuris; *Regula est* (inquit) *quæ rem, quæ est, breuiter enarrat; non vt ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat.* Vnde constat vocem hanc æquiuocam esse, nam interdum significat instrumentum artis ad dirigendas aliquas actiones inuentum, vt ex communi vsu constat, & in- *D. Isidor.*

A de videtur deriuata ad significandum principium aliquod inuentum ad dirigendas operationes morales, & sic apud iuris peritos regula frequentiùs appellatur breuis & compendiosa præceptio ex iure collecta, vt sit veluti norma aliquarum actionum. Sic inscribuntur tituli de regulis iuris, sic etiã dicitur in l.9.ff. de iuris & facti ignorantia. *Regula iuris est, ignorantiam iuris nocere, facti verò non,* & sic de aliis. Ex quo tandem in iure canonico regula solet pro lege seu iure sumi: nam lex est quæ maximè dirigit operationes morales, & in hoc sensu videtur sumpta ab Isidoro citato loco; vbi etiam ait regulam Latinè idem esse quod canonem Græcè: canones autem communi vsu iam vocamus canonicas leges. B Nihilominus tamen nomen regulæ etiam in hac significatione Ecclesiastica sumptum non significat rigorosum præceptum obligans in conscientia, sed simplicem ordinationem mores hominum dirigentem: sicut regulæ artis appellantur præceptiones in vnaquaque seruandæ, vt opus artificiosè fiat. Hoc ergo modo quasi per antonomasiam applicata est illa vox ad significandum regulam religiosam. quia strictiori & perfectiori modo religiosorum actus dirigit, vt bene notauit Vmbertus in expositione regulæ Augustini c. 7. *Vmbert.* vnde ab illa ipsi Religiosi regulares sunt appellati, quia ad viuendum secundùm regulam aliquã astringuntur, vt constat ex rubricade regularibus; C vbi Panormit. & alij id notant. Sicut olim clerici in communi & religiosè viuentes à canone Canonici dicti sunt. Postea verò Canonici Regulares sunt appellati, quia nomen Canonici generalius est, vt optimè notauit Nauar. comment. 1. de regularib. n.2. & 3. vbi optimè defendit geminatam illam vocem à calumnia Ludouici Viues, nam Canonici simpliciter dicuntur clerici, qui sub aliqua communitate & regula viuunt, quanuis religiosi non sint, sed proprium habeant: Canonici autem regulares appellantur, qui non vtcunque communiter viuunt, sed alia insuper obligatione astringuntur. quod rectè etiam notauit Couarr. in Clement. *si furiosus*. p.1. in princip. n.1. *Panormit.* *Nauar.* *Couarr.*

n. 1. vbi aduertit etiam Sanctimoniales Virgines in hac significatione à Chrysostomo Canonicas appellari, id est, regulares.

2. Vlterius autem, vt secundæ parti tituli satisfaciamus, aduerti potest interdum appellari regulam quamcumque singularem ordinationem seu legem, ita vt nomen regulæ commune sit, interdum verò esse hoc nomen collectiuum, significans normam viuendi secundùm perfectionem Euangelicam; quomodo vna regula continet in se plures regulas priori modo sumptas, & vtroque modo est frequens vsus huius vocis in præsenti materia, præcipuè tamen loquimur posteriori modo. Atque ita distingui solet ab auctoribus quadruplex regula religiosa specialiter ab Ecclesia approbata, scilicet Basilij, Augustini, Benedicti (de quibus fit mentio, & earum approbatio supponitur in c. *perniciosam* 18.q.2.ex Concilio Rom. sub Innocentio II. c. 26. & 27. & regula S. Francisci ab Honorio III. approbata, sub quibus regulis multæ religiones viuunt, vt sub regula S. Benedicti militant ferè omnes ordines monachales, præter Carthusianos, qui habent statuta pro regula, vt notat Syluest. verb. *Religio* 1. q. 7. Vt proprij Benedictini, qui in iure Monachi nigri appellantur, Cistercienses, Camaldulenses, & alij præterea ferè omnes ordines militares Hispaniæ. Sub regula S. Basilij dicuntur militare ferè omnes Orientis monachi, & idem dicit Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 8. de Carmelitis; sed de hoc postea num. 6. videbimus, nam illius ordinis authores non facilè hoc admittunt, sed suam regulam esse volunt ab omnibus prædictis diuersam, & ante Honorium etiam approbatam. Sub regula verò Aug. militant omnes Canonici regulares, & Eremitę, qui Augustiniani, & Prædicatores, & plures alij, qui, vt Anton. Sylu. & alij aiũt, licèt in regula cõueniant, cõstitutionibus inter se differunt.

Regula pro instituto vitę seu collectione multarum regularum specialium, quadruplex olim tantummodo.

Syluest.

S. Anton.

Antonin. Syluest.

3. Vt autem hoc explicemus, & cur illæ tantùm quatuor regulæ numerentur, & approbatæ dicantur, quæri potest quid inter regulam & constitutiones differat. Nam si regula singulariter sumatur, quælibet constitutio religiosa, regula est: si autem sumatur collectiuè, regula vniuscuiusque religionis comprehendet omnes constitutiones eius, quia ex omnibus consurgit norma viuendi in illa religione: & quia non est maior ratio cur sub collectione regulæ quædam constitutiones potius quàm aliæ comprehendantur. Confirmatur & declaratur: quia quando religiosi promittunt obedientiam secundùm regulam, necesse est vt sub regula constitutiones comprehendãt, aliàs non tenerentur secundùm illas obedire, nec ad maiorem vel strictiorem obedientiam obligarentur fratres Prædicatores, v. g. quàm Canonici regulares, quia omnes obligantur ad obediendum, secundùm eandem regulam, si per regulam sola Augustini regula intelligenda est: consequens est apertè falsum: ergo oportet vt in vnaquaque religione propriæ constitutiones sub illius regula comprehendantur. Quòd si hoc ita est, sine causa distinguuntur tantùm quatuor regulæ approbatæ, sed tot distinguendæ sunt, quot sunt in Ecclesia religiones approbatæ. quia nulla esse potest religio sine propria regula in eo sensu sumpta, aliàs non haberet in quo distingueretur ab alia, nec potest esse religio approbata, quin regula eius approbata sit, cùm tota perfectio & substantia religionis (vt sic dicam) pendeat ex regula, seu ex ordine ad illam.

Discutitur prædicta quadrimẽbris diuisio Regulæ.

4. In hoc potest solùm esse quæstio de vocabulis, A & ideo illa vel illorum vsum distinguere oportet, & ita cõstabit an in re sit aliqua differẽtia. Nõ est ergo dubiũ quin loquẽdo de regula iuxta significationem explicatã ab Isidoro, & ad materiã præsentem applicatam, pro norma rectè & perfectè viuendi, omnes cõstitutiones religionis, quæ in illa habẽt vim legis, sub regula cõprehẽdũtur, quia in illis omnibus consistit norma perfectè viuendi in tali religione, & hoc conuincit ratio facta. Videtur autem in aliquibus religionibus quasi per antonomasiam vocari regula, quædam specialis norma seu præceptorum collectio à primo aliquo fundatore religiosi status tradita, quæ à cæteris sumpta est tãquam fũdamentũ suæ religionis seu B modi viuendi; & huiusmodi fuerũt tres illæ antiquiores regulę Basilij, Augustini, & Benedicti, quę si attentè inspiciantur, adeò breues sũt, vt non cõtineãt omnia, quæ in communitate religiosa necessaria, vel vtilia esse possunt, sed tãtùm præcipua & substãtialia. & præsertim regula Basilij, quã nũc ex eius operibus colligere possumus, vel ex regulis breuiùs, aut fusiùs disputatis, vel ex cõstitutionibus monasticis, vel ex epistola eius ad Gregoriũ Theologum, quæ incipit, *Agnoui literas tuas*, quę est de forma honestæ vitæ: ex his (inquam) locis solùm colligũtur generalia quædã consilia ad viã perfectionis instituendam, nõ verò omnia quæ ad plenam institutionem monasterij, vel totius Reip. C religiosæ necessaria sunt; & idem ferè obseruari potest in aliis duabus. Vnde ortum est, vt semper illis regulis additæ sint aliquæ constitutiones vel noua statuta, quæ temporum necessitas ostendit esse necessaria. Itẽ factũ est, vt intra latitudinẽ status religiosi ad diuersos fines sit vnaquæque ex illis regulis applicata, vel ad eundẽ sub diuersis ceremoniis, & obseruantiis, iuxta diuersas vocationes, aut pios affectus, quos Deus fundatoribus, aut potiùs reformatoribus, vel moderatoribus aliquarum religionũ inspirauit. Atque hoc modo dicũtur variæ religiones sub vna vel altera illarũ regularũ militare: quia illam regulam quasi pro fũdamento sumpserunt, & proprias obseruãtias ad- D diderunt, de illis etiã proprias ordinationes faciẽdo, quas, vt ab illa primaria regula distinguerent, constitutiones, vel statuta appellarunt. D. autem Franciscus nullam illarum regularum pro fundamento suæ religionis sumpsit, sed propriam confecit, eiúsque peculiarem approbationem obtinuit, & ideo quarto loco inter approbatas nominatur, sub qua militant etiã variæ religiones, vel potiùs familiæ Minorũ, præsertim tres, Obseruantię, Conuẽtualitatis, & Capucinorum, quę sub distinctis Generalibus proprias etiã habẽt constitutiones seu statuta à propria regula S. Frãc. distincta.

Enucleatur iam ipsa diuisio.

Ex his ergo satis constat quomodo differat 5. constitutio à regula in his religionibus vbi hæc E distinguuntur: non enim per se differunt ex obligatione, quam inducunt, vtraque enim esse potest vel ad culpam mortalem, aut venialem, vel ad solam pœnam, iuxta intentionem instituentium aut acceptantium talem regulam vel constitutiones; & secundùm vtramque debent Prælati vniuscuiusque religionis subditos gubernare, & potest eis imputare ex vi obedientiæ, vt probatum est. Differentia verò solùm videtur accidentaria in origine, & in hoc quòd regula est quasi generalis, & communis, constitutiones autem speciales & propriæ. Aliqui existimant etiam differre aliquo modo in maiori perpetuitate prouenientẽ ex specialiori Pontificis approbatione seu confirmatione: nam regula

Primũ Corollar. quo respondetur tertiæ parti tituli.

Quo pacto quidem respondeant eidem parti.

regula nõ potest sine Põtificis authoritate mutari, quia est iure communi, vel à Pontifice specialiter confirmata: constitutiones autem sicut per religionem factæ sunt, ita per eam mutari possunt. ita D.Antoninus 3.p.tit.16.c.1.§.4. ex Ioanne Andr. in Nouellis. De qua differentia mihi satis non cõstat: & ideo consulenda censeo singula instituta, & quo sensu & modo vnaquæque talem regulam sumpserit, ac profiteatur: nam de tribus antiquioribus regulis non habemus ita expressam Pontificum, aut iuris communis approbationem. Nam Innocentius II. in dict. c. *perniciosam* obiter tantùm illarum mentionem facit, & supponit potiùs antiquam approbationem, quæ scripta non habetur, sed potiùs traditione & vsu facta videtur, quamuis de regula S.Benedicti legitur specialis S. Gregorij approbatio in hæc verba, *Ego Gregorius S. R. E. Præsul scripsi vitam B. Benedicti, & legi regulam, quam ipse sanctus manu propria scripsit, laudaui eam, & confirmaui in sancta Synodo.* ita refertur ad finem illius regulæ post commentarios Turrecrematæ in quodam antiquo volumine, de cuius authoritate mihi satis non constat. Deinde non constat illas regulas ita esse confirmatas à Pontificibus, vt non possint à religionibus, quæ illas profitentur communi consensu & authoritate mutari. Loquimur autem de mutatione quoad aliquas particulares partes regulæ, nam mutare totam iam esset mutare religionem, & substantiam eius. quod religio facere non potest, aliàs destrueret seipsam. Hoc tamen modo etiam non potest talis religio authoritate sua mutare omnes constitutiones simul sumptas, quibus quasi constituitur in esse talis religionis; quia hoc esset destruere suam specialem professionem: non videtur ergo esse in hoc magna differentia. Præsertim, quia etiam constitutiones approbatarum religionũ solent esse à sede Apostolica confirmatæ, & nihilominus ab eadem sede habet religio potestatem ad mutationem aliquam faciendam: idem ergo potest contingere circa regulam. Consulendæ ergo sunt facultates Apostolicæ quas in hoc vnaquæque religio habet. Specialiter verò ex regula S. Benedicti, & S.Francisci quædam sunt in iure canonico insertæ, vt patet ex cap. *Cùm ad monasterium.* De statu monach. & ex cap. *exiit.* de verborum signific. in 6. & Clement. *exiuit.* eod. tit. & in his verum esse opinor non posse fieri abrogationem seu derogationem, Summo Pontifice inconsulto.

D.Antonin.

Expenditur illorum responsio.

6. Secundò sequitur ex dictis, multas esse religiones approbatas, quæ non habent regulam in eo sensu sumptam, id est, à constitutionibus distinctam, aut ex aliquo antiquo Patriarcha religionum sumptam, non tamen propterea carent regula propriissimè dicta, verè enim ac propriè regulares sunt: habent ergo suas constitutiones pro regula. ita sentiunt de Carthusiensibus Antonin. Syluest. & alij: qui putant vsque ad sua tempora nullam aliam religionem approbatam fuisse, quæ aliquam ex prædictis regulis non profiteretur. Et sanè Innocentius II. in dict. cap. *perniciosam.* satis significat, vsque ad sua tempora omnes veros religiosos sub aliqua trium antiquarum regularum militasse: sic enim ait de quibusdam mulieribus, *Quæ licèt neque secundùm regulam B. Benedicti, neque Basilij, aut Augustini viuant, sanctimoniales tamen vulgò censeri desiderant*; quasi tacitè supponendo illas fœminas non potuisse nisi sub aliqua ex his regulis veram religionem profiteri. Nihilominus tamen Carmelitæ ante Innocentium II.

Secundum Corollar.

Anton. Syluest.

A verè religiosi erant, & tacitam saltem approbationem habebant, vt colligitur ex cap. vnico, §. *sanè.* de relig. domib. in 6. & infrà latiùs dicemus; & tamen ipsimet dicunt se nullam ex dictis regulis profiteri, sed propriam: non ergo religiones omnes approbatæ viuebant sub aliqua illarum quatuor regularum. Antonin. autem & alij ad hoc respondent, Carmelitarum regulam à Basilio duxisse originem, & ita sub illa comprehendi. quod licèt aliquibus non placeat, mihi videtur necessarium, propter textum citatum Innocentij II. Vsque ad tempora ergo Honorij III. facilè concedemus nullam fuisse religionem approbatam, quæ suas constitutiones quasi pro primaria regula habuerit, præter Carthusianos, de quibus dicit Antonin. suprà quòd habent sua statuta pro regula, & habetur in magna veneratione in Ecclesia. Post Honorium verò Societas in hoc imitata est Carthusianos, nullam enim ex antiquioribus regulis profitetur, sed Constitutiones, quas à suo fundatore S. Ignatio accepit, habet pro regula à sede Apostolica approbata, vt infrà videbimus. Ordo etiam Minimorum dicitur habere propriam regulam à suo institutore S. Francisco de Paula editam, & à Sixto IV. & Alexandro VI. approbatam.

Hoc corollariũ putãt nonnulli verificari de instituto Carmelitarum.

Non tamen placent.

B

Verificatur planè de Carthus. & Societate, & aliis.

C Tertiò sequitur, nunc plures esse in Ecclesia quàm quatuor regulas approbatas. Nam præterquam quòd religio Carmelitarum suam propriam regulam approbatam habere contendit; Carthusienses, & Minimi, & Societas, & fortasse alij habent suas, quia nec esse possunt sine regula, vt dixi, nec potest religio esse approbata sine sua regula: hæ autem religiones approbatæ sunt, vt supponimus, & non profitentur suprà dictas regulas: ergo vnaquæque habet suam approbatam. Neque enim in illis prioribus quatuor maior, aut diuersæ rationis approbatio cogitanda erit; nullo enim fundamento hoc dici potest, cùm eâdem authoritate Pontificia, & eisdem verbis etiam hæ posteriores regulæ approbatæ, & confirmatæ sint: de quo videbimus plura in particulari infrà tractando de approbatione Societatis. Non omittam etiam aduertere in 9. tomo operum D. Hieronymi haberi regulam monachorum ex scriptis D. Hieronymi à Lupo de Oliueto Generali eiusdem ordinis collecta, ibidémque refert literas Apostol. Martini V. quibus eam approbauit, vt monachi illius ordinis, qui priùs secundùm regulam B. Augustini profitebantur, sub propria regula D. Hieronymi nuncupata deinceps profiterentur. Extat etiam regula S. Pachomij, quem ab Angelo dictante accepisse Hieronymus refert, & sub ea multos Ægypti monachos vixisse.

7. Tertiũ corollar.

D

E

CAPVT II.

Quam obligationem inducat regula religiosa, & quomodo cognoscatur quanta sit talis obligatio.

SVpponimus hanc regulam habere aliquã vim, & rationem legis, vt constat ex vsu & sensu omnium religionum, & patebit magis ex dicendis. Ad quod explicandum aduerto, statum religionis, vt sæpè dixi, dupliciter posse considerari, vel seclusa iurisdictione Ecclesiastica à Pontifici

1. Duplex modus condendi regulam cum iurisdictione, aut sine illa.

tificibus collata Prælatis, vel toti communitati religiosæ; vel adiuncta huiusmodi iurisdictione. Et vtroque modo intelligi potest in eo esse regulam, immo in principio religionum videntur regulæ hoc modo institutæ, & priùs potius per modũ instructionis, & doctrinæ, quàm per modũ legis, vt videre licet in multis ex cõstitutionibus seu regulis S. Basilij: postea per modum cuiusdam statuti conuentionalis, quod non est propriè lex, sed habet vim in mutua promissione & pacto: addita verò iurisdictione per Ecclesiam, confirmatur religiosa regula (sub qua semper constitutiones & statuta comprehendimus) vt habeat veram & propriam rationem legis. Est autem præterea aduertendum, nonnullas esse leges datas regularibus, vel omnibus, vel certis religionibus immediatè ab ipsis Pontificibus summis, quarum aliquæ continentur in iure canonico sub titulis de Regularib. & de statu monach. de religiosis domib. & nonnulla sub titulis de voto, de sentent. excomm. & aliis; aliquæ verò sunt extra corpus iuris in Bullario seu collectione constitutionum Pontificalium, & aliis motibus propriis, qui extra illud opus vagantur; de quibus legibus in hoc capite non agimus, tum quia non pertinent ad regulam, sed potiùs ad ius canonicum, quod interdum præcipit laicis, interdum clericis, interdum secularibus, interdum verò regularibus. Tum etiam, quia non est dubium quin illæ obligent in conscientia, modus autem & gradus obligationis ex verbis & materia sumendus est, atque etiam ex pœna, præsertim quando habent censuram annexam: & quæ istam ipso iure imponunt, explicatæ à nobis sunt in tomo 5. de Censuris. Præter has ergo leges regula ipsa religiosa per Pontificem confirmatur, vt vim habeat legis non tantùm conuentionalis, sed etiam iurisdictionalis (vt sic dicam). & similiter statuta vel constitutiones, quatenus à religione fiunt per potestatem à Pontifice acceptam, veram rationem legis habent.

In iure canonico, atque etiam in vnaquaque religione approbata dantur regulæ cum iurisdictione factæ.

2. Ex his sequitur, regulam religiosam necessitatem aliquam operandi imponere, hoc enim est de ratione legis, & per hoc differt à puro consilio, vt ex propria materia lib. 5. de legib. c. 4. suppono. Regula autem religiosa non est merum consilium; quia præter illam sunt multa alia, quæ ex consilio possunt religiosi facere: nam, vt rectè dixit S. Benedictus in c. vlt. suæ regulæ, non tota perfectio in sola regula est; & nihilominus religiosus omittens alia consilia supra suam regulam, non censetur deesse suo muneri & statui: si autem suam regulam prætermittat, deficere censetur à sua obligatione: ergo talis regula respectu illius plus est quàm consilium: ergo aliquam necessitatem imponit. Et confirmatur ex dictis, quia talis regula ex iurisdictione procedit; ergo ab illa habet vim & dirigendi, & cogendi, quæ est moralis necessitas. Hæc autem duplex solet esse in legibus: vna sub obligatione ad culpam: alia sub reatu pœnæ, quas nos directiuam, & coactiuam appellamus, licèt aliqui soleant vtranque sub coactione comprehendere. Si ergo loquamur de possibili, vtraque locum habere potest in regula religiosa, quia iurisdictio Prælatorum perfecta est, & ad vtrumque actum dirigendi & cogendi se extendit, vt tomo superiori ostensum est. Imò seclusa iurisdictione, in statuto conuentionali posset intelligi vtraque necessitas, conscientiæ in virtute pacti & promissionis, si per statutum fides data exigatur: pœnæ autem ex eodem capite, quanuis coactio & exactio non possit esse tam rigorosa, seclusa iurisdictione, vt suprà etiam declaratum est.

Regula religiosa plus obligat quã consilium.

Potest autem primò lex, præsertim Ecclesiastica, interdum obligare ad culpam mortalem: quam efficaciam posse etiam habere regulam religiosam dubiũ non est, si cũ potestate, quæ non deest, concurrat instituentiũ volũtas, & materia regulæ grauis sit, & capax tantæ obligationis. Deinde secũdò potest interdum regula obligare ad solam venialem culpã: quod etiam in re est clarum, quando materia non est capax maioris obligationis, quãuis de nomine sit quæstio an talis regula mereatur nomen præcepti, vel legis. Qui enim putant peccatum veniale nõ esse contra legem vel præceptũ, consequenter dicẽt talem regulã quoad hanc partem non esse legem vel præceptum, sed simplicem ordinationẽ. Imò Scotus in 2. d. 21. q. 1. vult comprehendi sub consiliis: tamen (vt dixi) quæstio est de nomine, & simpliciter loquendo meliùs appellatur præceptum, licèt ratione materiæ diminutã obligationem inducat, & in ordine ad charitatem conseruandã non sit præceptũ simpliciter necessariũ. de quo videri potest Caiet. 2. 2. q. 186. art. 9. & Opusc. 25. tract. 1. Vega lib. 14. in Trid. c. 13. Nau. in c. *negotium*. de pœnit. d. 5. n. 7. 3.

Potéstque primò obligare ad mortale in materia graui. Potest secũdò ad veniale solum obligare.

Scotus. Caiet. Vega. Nauar.

Difficilius autem dubium est, si materia præcepti sit capax obligationis sub mortali, an sit in potestate instituentis regulam non imponere tantam obligationem, imponere tamen aliquam in conscientia, itaut illa transgressio ex vi regulæ sit peccatũ veniale. Aliqui enim in quibus sunt Bellarm. lib. 3. de Laicis c. 11. ad fin. Medin. 1. 2. q. 96. a. 4. Vazquez 12. disp. 158. c. 4. putant non esse hoc in potestate legislatoris, quia vel præcipit, vel non (inter hæc enim non potest dari medium:) si autẽ præcipit, præceptum natura sua infert obligationem proportionatam materiæ, nam hoc ex natura rei sequitur, nec potest per voluntatem hominis impediri. Cæterùm verius existimo circa eandem materiam posse imponi regulam obligantem ad mortale, & nihilominus posse authorẽ regulę moderari postea intentionem suam, & obligare tantũ ad veniale. Hoc probaui in tractatu de legibus lib. 3. c. 27. sequuntur Sãchez lib. 1. de matr. disp. 9. n. 6. Valentia t. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. q. 2. & 3. & alij quos cit. loco allegaui. Nam tota obligatio positiui præcepti pendet ex voluntate ferentis, & nulla est merè necessaria, etiam supposita volũtate præcipiente: quia in hacmet voluntate, & in ipso præcepto potest intelligi latitudo, vt sentire videntur qui mandatum à præcepto distinguunt, non solùm in materia, sed etiam in modo iubendi, vt videre licet in Sylu. verb. *Lex*. q. 8. & verb. *Præceptũ*. q. 2. Nauarro in Sum. c. 23. n. 48. & seq. referente D. Thomam in quodlib. 1. q. 9. a. 20. vbi multũ fauet huic sententiæ, vt statim videbimus. Eã etiam supponunt omnes authores, qui dicunt leges humanas non obligare ad mortale etiam in materia graui, sed tantùm ad veniale, quando verba plus non indicant, vt latè refert Gutierrez lib. 1. c. 7. n. 20. Henriquez lib. 11. c. 13. n. 2. in fine. Gerson in tract. de vita spirituali animæ, lect. 5. alphab. 63. lit. G. & sequent. vbi ita videtur interpretari difficilem opinionem quam habuerat in eodem tractatu lect. 1. peccatum veniale solùm differre à mortali ex misericordia Dei, non ex natura rei. esset enim minus improbabilis illa sententia, si intelligatur de misericordia Dei, non quidem dissimulante, aut non puniente malitiam talis peccati vt grauem, quanuis reuera talis sit; hic enim sensus omnino cauendus est: sed 4.

An de materia graui possit ferri præceptum leue. Partis negatiuæ authores & fundamentum.

Vera resolutio probatur ratione, & authoritate.

Syluest. Nauar. D. Thom. Gutier. Henriq. Gerson.

sed de misericordia non præcipiendi vel prohibendi tales actus cum toto illo rigore, quo posset; ex quo fit vt de facto & reipsa tãtam non habeat malitiam: quo sensu non est ita improbabilis illa sententia, licèt vera non sit in legibus diuinis, quia si positiuæ sint, nobis non constat per specialem reuelationem de tali moderatione voluntatis Dei, nisi quatenus materia ipsa eam postulat: si verò sint naturales, obligant per modum naturæ, ac proinde quantum possunt, iuxta materiæ capacitatem. In humanis autem præceptis, quamuis non sit vniuersalis, quia interdum non potest legislator humanus obligare ad mortale, etiamsi velit propter incapacitatem materiæ; è contrario tamen potest legislator humanus nolle obligare quantum potest in aliqua materia, & hanc voluntatem suam satis explicare. Et hanc differentiam inter præceptum hominis & Dei indicauit apertè D.Thomas 2.2.q.105.a.2. vbi propterea dicit, inobedientiam contra Deum eo esse maiorem, quo maius est bonum omissum, vel malum commissum: quia intentio Dei accommodatur materiæ, vt sic dicam: inobedientiam verò hominis non semper esse maiorem, licèt sit contra maius bonum, quia aliud minus bonum potest esse magis de intentione præcipientis. Vult ergo peccatum contra legem humanam in grauiori materia posse esse leuius ex intentione præcipientis: ergo eadem ratione poterit esse leue peccatum, etiamsi materia sit grauis ex intentione præcipientis, ab illo enim totum hoc negotium pendet. Potest ergo in materia graui legem vel simplicem ordinationem imponere, quæ obliget in conscientia, solùm tamen ad venialem culpam. Atque hoc indicare voluit Martinus V. in approbatione regulæ monachorum S. Hieronymi, vbi in fine declarat transgressores illius non propterea mortalis peccati vinculo ligari, non quia materia sit incapax illius obligationis, sed quia illam imponere non vult, sic enim ait, *Volumus*, &c. non excludit autem minorẽ obligationem in consciẽtia, tum quia non sine causa dixit, non ligari ad mortalem culpam: tum etiam, quia subdit, vt pro modo culpæ pro huiusmodi transgressionibus puniantur. Et ideo etiam in nostra Societate declaratum est, regulas non obligare ad peccatum mortale, vel veniale, 6.p. Const. c.5. quia poterant ad vnum vel alterum tantùm obligare, & ita habent multarum religionum regulæ: est ergo possibilis talis obligatio. de qua re plura dixi in tract. de legibus citato.

5. Tertiò etiam potest dari regula, quæ nullam obligationem in conscientia etiam ad culpam venialem inducat, sed solùm ad pœnam obliget: hoc enim multi putant sufficere ad veram rationem legis. Alij solùm volunt hanc appellare legem cõuentionalem. Sed non est in nominibus immorandum: certum est enim posse Prælatum habentem Ecclesiasticam iurisdictionem ex vi illius, & secluso alio pacto imponere hanc necessitatem operandi sub reatu talis pœnæ, vel (vt etiam huius vocis inuidia tollatur, sub tali grauamine non imponendo immediatè obligationem ad culpam respectu actus immediatè imperati. Probatur, quia hic modus necessitatis non inuoluit repugnantiam, nec excedit humanam iurisdictionem, quia multo maior est necessitas sub obligatione ad culpam; & quia Princeps potest non permittere aliquem actum nisi cum tali onere. Potest ergo hæc necessitas imponi ex vi iurisdictionis humanæ. Illud autem imperium ex hac parte sufficiens est ad rationem legis, quia iam imponit aliquam necessitatem, & excedit rationem consilij; & ideo a multis dicitur lex purè pœnalis.

Potest tertiò ad solã pœnam, & non ad culpam obligare.

6. Addimus verò necessariò inuoluere aliquam obligationem in conscientia, seu in illam tandem resolui, quia sine illa nec vera ratio legis subsisteret, nec vera necessitas moralis induci potest. Declaratur, quia si talis regula imponit pœnã transgressoribus, obligat illos in conscientia saltem vt patiantur pœnam, dat enim ius Superiori ad puniendum talem actum, quem punire iustè non posset, nisi regula illum sic prohibens posita fuisset: ergo necesse est vt obliget subditum etiam in conscientia ad parendum Superiori talem pœnam imponenti, id est, ad non resistendum illi violenter, si pœna consistat in passione, vel ad exequendam illam, si consistat in actione, & strictè præcipiatur. Vnde Martinus V. suprà adiunxit, *Per suos Superiores pro eorum excessu & transgressione ac modo culpæ iniungi valeat pœnitentia salutaris, quam suscipere, & adimplere teneantur.* Quocirca etiamsi regula non taxet certam pœnam eo ipso quòd regula est, subiicit hoc modo transgressorem iustæ pœnæ, siue immediatè, siue mediante aliqua culpa, alioqui non haberet in quo à mero consilio distingueretur; vt significauit Hieronymus lib.1. contra Iouinian. dicens: *Quod præcipitur, imperatur, quod imperatur, necesse est fieri, quod si non fiat, pœnam habet.* & infrà, *Vbi consilium datur, offerentis consilium est, vbi præceptum, necessitas est seruientis*, habetur in c. *quisquis.* 14.q.1. Vt ergo regula à meo consilio distinguatur, oportet vt necessitatem aliquã saltem ad pœnam inducat.

Semper tamen inuoluit aliquã obligationẽ in consciẽtia.

7. Cùm ergo hi tres modi obligandi possibiles sint in regula religiosa, non possumus in communi statuere quomodo de facto obliget: quia nullus ex dictis modis est simpliciter necessarius ad regulam religiosam vt sic, & in particulari potuerũt institutores religionum eligere vnum vel alium modum obligandi. Propter quod graues Doctores difficile putant definire de regula religiosa quomodo obliget. Veruntamen in communi loquendo (vt dixi) nihil aliud respondere possumus nisi obligare aliquo ex illis tribus modis, & ad nullum eorum necessariò determinari. In quo est aduertendum quod tomo præced. lib.10. dixi, votũ obedientiæ non obligare immediatè ad seruandam regulam, nisi regula ipsa verbis satis expressis exigat voti obligationem. Et ideo non rectè censent qui putant regulam religiosam ex genere suo obligare ad mortale: quod senserunt Henricus, & alij, ex illo fundamento, quòd voti obligatio ex genere suo obligat sub mortali, & obligatio regulæ est obligatio voti. Falsum est autem hoc fundamentum, quia votum non obligat ad seruandam regulam, sed ad obediendum secundùm regulam: & ideo propria obligatio regulæ, vt sic, non ex voto obedientiæ, sed ex propria ratione legis, & ex principiis eius colligenda est. & hæc de prima parte tituli.

Quo ex tribus dictis modis regula religiosa obliget.

Assignantur principia ad dignoscendũ quæ & qualis sit obligatio regularum.

8. Difficultas ergo superest, quomodo in particulari cognoscetur an aliqua regula religiosa obliget ad culpam grauem vel leuem, vel solùm ad pœnam. Quod quidem iudicabitur facilius ponderando, & expendendo verba vniuscuiusque regulæ, & cõsiderando communem sensum, & consuetudinem vniuscuiusque religionis: & fortasse inferiùs

inferiùs tractando de varietate religionum in 2. tractatu aliquid de singulis attingemus. Nunc verò generalia quædam principia vel regulæ proponenda sunt. Quatuor ergo modis potest se habere quoad hanc partem aliqua regula vel institutum religionis. Primò, vt in eo distinctè, & (vt aiunt) in actu signato explicetur mentem religionis esse obligare in vi præcepti quantum potest iuxta vniuscuiusque materiæ capacitatem. Secundò, vt explicet eodem modo obligare ad veniale tantùm, & nunquam ad mortale ex vi regulæ, nisi vbi specialibus verbis fuerit maior rigor præcepti expresse declaratus. Tertiò, vt eodem expresso modo explicetur in regula nō obligare in conscientia ad aliquam culpam etiam venialem, sed solùm reddere transgressorem reum pœnæ. Quartò, vt nihil horum in regula declaretur, sed absolutè feratur ordinando, statuendo, aut præcipiendo quæ agenda sunt.

Notatio quadruplicis modi ferendi regulam. Primi. Secundi. Tertij. Quarti.

9. Ex his modis primus videtur posse accommodari ad regulam S. Francisci: nam (vt dicitur in Clement. *Exiui de paradiso.*) vbicunque in illa regula ponitur nomen *præcipiendi*, aut hoc verbum *teneantur*, aut æquiualens, censetur obligare sub mortali. Verum est tamen in regula ipsa primitiua hoc non explicari sub his formalibus verbis; tamen à Pontificibus ita declaratum est, quia consuetudo ipsius religionis ita etiam regulam declarauit, quod est signum hanc fuisse mentem institutoris, & à principio ita fuisse intellectam. Iuxta hanc ergo interpretationem regula illa obligabit ad mortale, vbicunque fuerit constituta per modum præcepti, & materia capax sit. Aliæ verò regulæ, quæ non habēt huiusmodi verbum, obligabunt iuxta modum infrà explicandum circa quartum membrum suprà positum, quia quoad eam partē nihil speciale declaratum est. Quocirca in rigore nullam inuenio religiosam regulam, in qua vniuersalis obligatio pro tota illa explicata sit, illo primo modo suprà declarato. Et iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quodlib. 1. art. 20. talis modus regulæ non esset cōueniens, aliàs status religiosus esset religiosis in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari.

De primo modo ferendi regulam.

10. Secundus modus regulæ suauior est, & ad tollenda pericula cautior, & ad inuitandum ad perfectionem sufficiens. Duas autem continet partes. Vna est negatiua, scilicet, non obligare ad mortale. & hæc est frequens in multis regulis, vt suprà citatum est de regula S. Hieronymi ex Martino V. & de aliis infrà in 3. modo dicetur. Solùm aduerto, aliquando poni illā declarationem sine vlla exceptione, vt in dicto Breui Martini V. Nihilominus tamen subintelligenda necessariò est exceptio aliqua. Prima, *nisi regula aliqua contineat materiam voti*, vt est, v.g. quæ prohibet habere proprium, quæ licèt ex vi regulæ non obliget sub mortali, obligat tamen ex vi voti. Secunda, *nisi aliqua regula in particulari expresse declaret talem obligationem*, nam, vt habet regula 34. iuris in 6. generi per speciem derogatur. Oportet tamen vt verba legis non possint aliter explicari: quando enim illa generalis declaratio est in regula, non sufficiunt simplicia verba quantumuis præceptiua, vt, *teneantur, præcipimus*, &c. ad inducendam dictam obligationem, quia propter hæc & similia verba ponitur illa declaratio, aliàs nullum ferè haberet effectum: necesse est ergo vt addatur aliud speciale signum indicans intentionē legislatoris esse obligare sub culpa graui, non

De secundo modo bipartito. Exponitur vna pars.

A obstante dicta generali declaratione. Hoc autem signum iuxta communem vsum duplex est. Vnum quando additur, *in virtute obedientiæ:* nam tunc expresse significatur actum illum constitui intra propriam & rigorosam materiam voti obedientiæ, seu exigi à religioso proprium obedientiæ debitum, quod ex genere suo obligat sub mortali. Alterum signum est quando additur pœna excommunicationis maioris ipso facto incurrendæ: quia talis censura non incurritur, nisi pro peccato mortali. Dixi autem, *ipso facto incurrenda*, quia si solùm esset inferenda, licèt aliàs sint opiniones an hoc sit signum obligationis ad mortale, quas latè examinauimus lib. 4. de legibus cap. 18. à

Vnum signū exceptionis ab hoc secundo modo. Alterum signum.

B num. 16. in præsenti casu non debet censeri sufficiens: nam cùm supponatur generalis declaratio quòd regula non obligat ad mortale, vt in particulari oppositum fiat, necesse est addi signū certissimum, & omni exceptione maius: illud autem non est huiusmodi, quia comminatio excommunicationis ferendæ & sæpe sistit in sola comminatione, & referri potest ad ipsos Prælatos, vt ipsi cogant per excommunicationem ad regulam seruandam; & tunc non erit obligatio ad mortale, donec Prælatus ponat præceptum ab homine sub illa rigorosa obligatione.

11. Circa aliam partem affirmatiuam de obligatione ad veniale, aduertendum est dupliciter contineri posse in regula: primò explicitè, quia scilicet vtraque pars expresse declaratur; & tunc res est clara quantum ad generalem intentionem instituentis, licèt dubitari possit an extendatur ad omnes & singulas regulas, in quo ipsa verba talis declarationis præcipuè consideranda sunt: & deinde materia aut modus regularū. nam, vt significat D. Thom. dict. quodlib. & infrà in cap. seq. explicabimus, in regula nonnulla misceri solent, quæ sunt pura consilia, in quæ nulla obligatio in conscientia cadit etiam ad veniale: quod locum habet, non obstante prædicta generali declaratione, quia illa intelligitur fieri iuxta materiam proportionatam: huiusmodi autem est quidquid in

Exponitur altera pars eiusdem secundi modi. D. Thom.

D regula habetur per modum præcepti, vel statuti aut ordinationis, non verò id quod solùm ponitur per modum consilij: quia illa declaratio non fit ad ponendam obligationem, vbi ex vi verborum non postulatur, sed ad limitandam illam, vbi ex modo regulæ postulatur. Tunc ergo in tali materia, quantumcunque grauis sit, obligatio est sub veniali; erit tamen maior in grauiori materia, semper tamen intra illam latitudinem. Alio modo potest illa pars contineri in regula solùm tacitè, seu præsumptiuè, quia scilicet solùm obligatio ad mortale negatur, de altera verò tacetur, vt fit in dicta declaratione Martini V. nam per

E hoc admitti seu relinqui videtur, iuxta cap. *nonne*; de præsumptionibus. quæ præsumptio erit euidentior si in regula ipsa expresse supponatur in generali, *obligatio in conscientia:* nam cùm hæc duplex tantùm sit, exclusa vna, tantùm relinquitur altera. Si autem illa generalis declaratio non habetur, res est magis dubia, quia datur tertium membrum quo possit regula obligare, vt suprà diximus. Nihilominus, quia illa duo membra incompatibilia non sunt, imò valde germana, scilicet obligare ad culpam venialem, & ad aliquam pœnam, ideo qui præcisè excludit obligationem ad culpam mortalem, videtur planè totam aliam obligationem, quæ ex vi legis inferri potest, admittere: quod probabilius fiet ex his quæ in quarto puncto dicemus.

Hinc

12. *De tertio modo.* *D.Thom.* *Caiet.*

Hinc ergo ortus est tertius modus ferendi, & expresè declarandi regulam, vt neque ad veniale, neque ad mortale peccatum obliget. ita fit in religione Prædicatorum, vt refert D.Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1. & significat suo tempore fuisse hoc singulare in illa religione: nam cùm de aliis religionibus dixisset, regulam obligare saltem ad venialem culpam (quod infrà declarabimus) subdit, *In aliqua tamen religione, scilicet ordinis fratrum Prædicatorum, transgressio talis, vel omissio ex suo genere non obligat ad culpam neque mortalem, neque venialem, sed solùm ad pœnam taxatam sustinendam.* Vbi Caiet. addit, hanc declarationem non fuisse in illo ordine à principio eius, sed factam esse in secundo Capitulo generali anno 1237. Nõ exponit autem an declaratio illa cadat etiam in regulam D. Augustini, quatenus eam dicta religio profitetur, vel solùm in proprias constitutiones eiusdem religionis. Nam si vera est differentia inter regulam & constitutiones, quam suprà c.1. num.5. ex Antonino & aliis retuli, non potuit illa religio regulæ obligationem moderari, sed solùm suarum cõstitutionum: & hoc videntur sonare verba, quæ Caiet. refert, *Nolumus quòd statuta nostra obligent ad culpam, sed solùm ad pœnam.* Verius tamen existimo declarationem illã extendi etiam ad ipsam regulã. Nam D.Th. de ipsa regula loquitur, & ratio eadem est in illa: & probabilius existimo esse in tota religione potestatem ad hanc declarationem seu moderationem faciendam etiam in regula, vt suprà dixi.

13. *Ex obligatione directa ad solã pœnam resultat per consequentiam obligatio aliqua in conscientia.*

Notanda sunt etiam illa verba, *sed solùm ad pœnam taxatam sustinendam.* Circa quæ Caietanus dubitat, an hæc sit obligatio in conscientia, necne; & negatiuè respondet: quia declaratio regulæ excludens ab illa obligationem in conscientia vniuersalis est; ergo nec circa sustinendam pœnã illam relinquit. In quo videtur cõtrarius his quæ supra num.6. diximus; sed non est, quia loquitur præcisè & ex vi regulæ, & de directa obligatione eius: nos autem loquuti sumus de obligatione consequente ex natura rei, vel ex præcepto Superioris. itaque si regula imponat pœnam ipso facto à subdito exequendam, & non infligatur à Prælato (id enim facere potest, & solet, vt ibidem Caiet. refert) non magis obligat in conscientia ad exequendam pœnam, quàm ad non committendam transgressionem: quia declaratio vniuersalis est, vt rectè Caietanus argumentatur; si autem pœna per Prælatum imponenda est, vel consistit in actione exequenda ab ipsomet subdito ad præceptum Prælati, & tunc iuxta modum præcepti erit modus obligationis: vnde, si præceptum fuerit rigorosè positum, erit quidem obligatio ex vi præcepti, non ex vi solius regulæ. Vel pœna solùm passiuè sustinenda est à subdito, & tunc non habet locum directa obligatio in conscientia, quia hæc non est ad patiendum, sed ad agendum, quanuis intelligi possit obligatio ad non resistendum violenter, ad quod videtur teneri subditus ex vi subiectionis & obedientiæ. Dices, nulla ergo obligatio oritur ex hac lege pœnali, nam tota hæc oritur ex vi obedientiæ debitæ Prælato. Respondetur, Regula tunc facit vt illa pœnalitas per modum supplicij & vindicationis sit materia obedientiæ iustè impositæ; nam sine tali causa non posset Prælatus iustè vel rigorosè præcipere talem actionem, vel cogere ad talem passionem. Et ita obligatio in conscientia, quæ ibi interuenire potest, radicaliter fundatur in regula, & in declaratione eius, prout à D.Thoma etiam insinuatur, dicit enim regulam non obligare ad culpam, sed ad pœnam, loquitur enim de obligatione in conscientia: sentit ergo in ordine ad pœnam oriri aliquam obligationem in conscientia, quæ non videtur posse esse alia nisi quæ à nobis explicata est.

Et iuxta hæc (vt Caietanus etiam dixit) intelligenda est omnis alia regula, quæ similem habuerit declarationem, qualem habet nostra Societas 14.

Hic tertius modus ferendi regulam distinctè habetur in Societate.

distinctissimam, & tollentem omnem dubitationem. 6. p. suarum constit. cap. 5. vbi dicitur, vniuersas constitutiones, declarationes, aut ordinationes, exceptis tantùm Societatis votis, non inducere obligationem ad peccatum mortale, vel veniale, nisi addantur expressa signa huius obligationis, vbi ponuntur hæc duo, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*, vel *in virtute obedientiæ*, tanquam specialia religionis. Supponitur autem aliud signum de pœna excommunicationis, vt generale ex vi iuris communis, quo interdum etiam vtuntur constitutiones Societatis, vt infrà videbimus. Est autem peculiare in illa declaratione, vt nulla mentio in ea fiat obligationis ad pœnam, & in tota regula Societatis hoc specialiter obseruari potest, vt rarissimè pœna aliqua taxetur, neque illius comminatio fiat, sed simpliciter quæ agenda sunt, statuantur. Quod non ideo fit, quia ex regulis ipsis non sequatur obligatio ad aliquam pœnam; hoc enim, vt diximus, & ex natura rei sequitur, & ad disciplinam religiosam necessarium est, quæ in Societate exactè retinetur appositis per Superiores pœnitentiis pro leuissimis etiam contra regulam transgressionibus: sed voluit nobis significare S.P.N. Ignatius, primò alumnos suos amore potiùs, quàm timore regendos esse: vnde in citato loco concludit, *& loco timoris offensæ succedat amor, & desiderium omnis perfectionis, & vt maior gloria & laus Christi creatoris, ac Domini nostri consequatur.* Deinde voluit vt quando contigerit aliquem in regulæ obseruatione deficere, non solùm patienter sustineatur pœna, sed etiam voluntariè ac studiosè procuretur: & ideo p.3. constit. cap.1. §.28. & in summario constit. §.51. *Aliquoties (inquit) singulis annis omnes à Superiore sibi pœnitentias iniungi propter defectum obseruationis regularum putant, vt hæc cura indicium sit illius, quam de suo profectu spirituali in via Dei quisque habet.*

CAPVT III.

Quomodo dignoscatur regulam obligare, quando id non exprimit.

QVartus modus ferendi regulam religiosam propositus præced. cap. num. 8. atque in præsenti separatim tractandus, quia vberiorem doctrinam continet, vsitatus fuit ab antiquis Patribus, simpliciter enim regulam constituebant, & modum obligationis eius non declarabant: & ideo difficile est iudicare quæ obligatio ex tali regula nascatur in profitentibus illam, non ratione voti adiuncti (de hoc enim iam suprà dictum est) sed ratione sui, quatenus est quædam lex talis communitatis, quam seruare tenentur qui efficiuntur membra eius. Et est ratio dubij, quia regula est vera lex, vt suprà dixi, & vtitur propriis verbis præceptiuis: ergo obligat cum omni rigore legis, id est, ad peccatum etiam mortale, quando materia est capax. Consequentia probatur ex declaratione Pontificis in dicta Clement. *Exiuit*. vbi ex co 1.

Arguitur hunc quartũ modum semper importare grauem obligationem.

eo quod S.Franciscus in sua regula ad quædam apponit verbum præcepti, vel æquipollentis, colligit obligationem eius sub culpa graui. Minor (A) autem patet ex regula Augustini, in cuius initio ponit, *Hæc sunt quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti.* Et in fine ait, *Vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino: vbi autem sibi quicunque vestrûm videt aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt debitum dimittatur.* in quibus verbis significat, hunc defectum in regula non esse absque culpa coram Deo. Et S.Benedictus in Prologo suæ regulæ sic incipit, *Ausculta ô fili præcepta Magistri*, &c. & de illa sic scribit Bernardus lib. de Præcepto & dispensatione, cap. 2. *Vniuersa Benedicti instituta non profitentibus* (B) *quidem monita tantum seu consilia censenda sunt, nec grauant non obseruata, cùm tamen profitentibus in præcepto, præuaricantibus in crimina fiant.* Regula etiam S.Pachomij sic incipit. *Hæc sunt præcepta vitalia à tribus maioribus tradita.*

August. *Benedict.* *Bernard.* *Pachom.*

2\. *Prima opinio in præsenti cap.* In hac re tres possunt esse sententiæ. Prima est, huiusmodi regulam vi sua, & ex primaria intentione instituentium obligare ad culpam quantum potest iuxta vim verborum, & capacitatem materiæ. Pro qua sententia citari possunt Henricus & Ioannes de Neapoli, quos suprà retulimus, qui magis videntur loqui ratione voti, quàm in virtute legis. Hanc verò sententiam circa regulam (C) Augustini ferè sequitur Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 6. & de regula S.Benedicti ex parte idem tenet Turrecremata tract. 5. & 6. in illam, vbi ponderat verba Prologi, *Ausculta ô fili præcepta magistri, & admonitionem tui patris libenter excipe.* Ex quibus colligit regulam obligare quoad præcepta cum toto rigore, quanuis quoad admonitiones non ita obliget. Quoad modum autem distinguendi obscurè loquitur, quia non ex verbis, sed ex materia putat esse distinguenda; nam si contineant finem regulæ, vel sint essentialiter necessaria ad illum, non putat esse præcepta, etiamsi per modum præcepti ferantur. Ex qua declaratione, si rectè attendatur, nihil firmum colligi potest, sed (D) potiùs ex illa sequitur regulam vt regulam non inducere obligationem, sed res ipsas, quæ continentur in regula, aliquando afferre obligationem, vel ex natura sua, vel ratione voti. Et in idem ferè redit sententia Antonini, vnde nullum inuenio authorem, qui hanc sententiam expressè asserat, quanuis multi Canonistæ illi faueant, dum asserunt regulam religionis, si vtatur verbis præceptiuis, aut æquiualentibus, & materia aliàs grauis sit, obligare ad mortale, nullam ferè in hoc differentiam facientes inter præcepta regulæ religiosæ, & quælibet alia præcepta iuris canonici, vt videre licet in Panormitano in cap. *nam concupiscentiam.* de Constit. & in cap. *relatum.* ne clerici vel (E) monachi. Felino in dict. c. *nam concupiscentiam.* n. 9. & aliis quos referunt, putántque esse sententiam D.Thomæ 2.2. quæst. 186. art. 9. quia ibi ait regulam obligare ad mortale ratione præcepti, si in ea sit expressum: quia tunc pertinet regula ad substantialia religionis, scilicet ad votum obedientiæ, quod est fundamentum dictorum authorum. Non declarat autem D. Thomas quando regula contineat præceptum. Et eodem ferè modo loquitur in quodlib. 1. art. 20. vbi distinguit in regula tria, præcepta, statuta seu ordinationes, & monitiones seu consilia; & quoad præcepta affirmat obligare sub mortali, quoad alia negat: non tamen declarat quomodo obligent statuta, aut monitiones, nec quomodo illa tria sint in regula distinguenda, an ex verbis, vel ex rebus.

Dictæ opinionis nullus author expresse. *Felin.* *D.Thom.*

3\. *Secunda opinio bipartita.* Secunda ergo opinio esse potest, regulam religiosam, si de obligatione eius nulla fiat in ea generalis declaratio, nullam obligationem ad mortale peccatum inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, nisi vel aliquo speciali verbo ostendat ferre præceptum sub virtute voti obedientiæ, vel talem addat pœnam, quæ planè indicet lapsum grauem, vel nisi consuetudo ita fuerit regulam interpretata: nihilominus tamen obligare ad omnia, quæ in ipsa continentur sub veniali. Prior pars probatur primò ex discursu D.Thomę in illo quodlib. nam sancti Patres, qui religiones instituerunt, noluerunt hominibus iniicere damnationis laqueum, sed potiùs viam salutis ita ordinare, vt illius periculum esse non posset: ergo non habuerunt intentionem multiplicandi præcepta obligantia ad mortale, nam illa non possent non esse in laqueum respectu totius communitatis, in qua plures infirmos & fragiles esse necesse est: ergo quoties verba omnino non cogunt ad intelligendum huiusmodi fuisse intentionem fundatoris, præsumenda non est. Secundò id colligi potest ex ipso nomine regulæ, quod de se non vendicat rigorosam vim præcipiendi, sed dirigendi, & instruendi. Vnde, licet sub generali regula in aliquibus particularibus ponatur verbum imperandi, vel in actu signato, vt, *præcipimus, mandamus*, vel in actu exercito, vt, *omnes hoc faciant, caueant*, &c. non est sufficiens signum rigorosi præcepti, nam sæpe vti solemus illis verbis ad explicandam simplicem ordinationem, sicut pater imperat filio sine intentione rigorosè obligandi in conscientia: vel sicut dicitur Matth. 7. *Præcepit eis ne cui dicerent.* Sic etiam Clemens I. ep. 5. *Doctrinis* (inquit) *& exemplis Apostolorum obedire præcipimus.* quod explicat Glossa, id est, monemus, in c. *dilectissimus.* 12. quæst. 1. Vel saltem est certum sub illa voce etiam monitiones comprehendi, quia in Apostolorum doctrinis & exemplis tam præcepta, quàm consilia continentur. Igitur ex subiecta materia & circunstantiis lenitur sæpe rigor illius vocis. Vnde Nauar. cap. 23. Summæ. num. 50. dixit, illa verba ex originaria significatione non indicare obligationem ad mortale, & in dubio potiùs interpretanda esse de veniali, præsertim si aliquæ coniecturæ adiungantur, quæ in præsenti sunt, Primùm quòd talia verba ponuntur sub generali titulo regulæ, & non rigorosæ legis. Secundùm, quòd eodem tenore ponuntur in rebus leuioribus. Tertiùm, quòd ad finem intentum per regulam nec necessaria, nec conueniens erat talis obligatio.

Clemens. *Glossa.* *Nauar.*

4\. *D.Thom.* Altera verò pars de obligatione ad veniale colligitur ex D.Thoma dict. q. 186. art. 9. ad primum. vbi ait, omnia quæ fiunt contra regulam, & non rigorosè, neque ex voto præcipiuntur, esse peccata venialia: & idem sentit in alio loco quodlib. 1. quoad eam partem regulæ, quam dicit continere ordinationes seu statuta. Idémque intelligit de omni regula, in qua expressè non declaratur intentionem fundatorum esse hanc obligationem excludere. Et Caiet. dict. art. 9. circa ad secundum in fine, & tomo 1. Opusc. tract. 25. q. 1. ait, regulam Augustini ex se obligare ad veniale ratione verbi *præcipimus* in principio eius positi. Quod etiam sentiunt Vmbertus & Ioannes Dominicus in expositione eiusdem regulæ, quos refert Anton. suprà §. 5. & 6. quanuis concedant aliqua esse in regula, quæ sunt tantùm consilia. Eodem ferè modo sentit Turrecrem. de regula S. Benedicti quem

Caiet. *Vmbert.* *Ioan. Dom.* *Anton.* *Turrecrem.*

quem Antonin. §. 7. latè refert. Ac denique authores omnes citati in præcedenti opinione, à fortiori hoc sentiunt. Et D. Bernard. lib. de præcepto & dispensat. cap. 12. & sequentibus. vbi hanc regulam constituit, *Vniuersorum, quæ per se, aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione, aut propria cuiusque professione fixa non sunt, non iussa quidem licitè, vtrumlibet, vel admittantur, vel omittantur; iussa verò sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur.* Sentit ergo quæ sunt in regula (de his enim tractat) secluso contemptu sine mortali omitti; hoc enim vocat crimen, non tamen sine aliqua culpa, etiamsi ex negligentia fiat, quæ ad minimum erit venialis. Ratio esse potest, prima ex D. Thoma, quia transgressio regulæ est quædam dispositio ad transgredienda principalia vota, nam ad illorum obseruantiam ordinantur regula, & omnia instituta regularia: ergo illa transgressio est quædam dispositio ad peccandum mortaliter: ergo est peccatum veniale, nam propria ratio eius est vt sit dispositio ad mortale. Secunda, quia verba regulæ sunt præceptiua, vel ordinatiua: ergo vi sua inducunt aliquam obligationem, & intentio legislatoris quoad hanc partem præsumitur conformis significationi verborum: quia cessant coniecturæ omnes factæ de obligatione sub mortali, nam hæc minor obligatio est satis consentanea fini regulæ & institutoris eius, & est valde intrinseca ex vi talis modi ordinandi: ergo nisi expressa & quasi reflexa intentione excludatur, semper inest ex vi regulæ.

(Bernard.) (Arguitur item ratione. Prima.) (Secunda.)

5. Tertia sententia est, regulam religiosam simpliciter latam, siue ordinatiuis, siue præceptiuis verbis, de se non obligare ad culpam mortalem, aut venialem, nisi quando vel in ipsa regula hoc specialiter declaratur, vel ex aliis circunstantiis id colligitur, vel consuetudine ita receptum ac interpretatum est. Fundamentum huius sententiæ esse debet, quia intentio ferentis talem regulam non est huiusmodi obligationem imponere, sed solùm directionem & instructionem tradere, iuxta quam religiosi viuere, & gubernari debeant. Coniectura autem huius intentionis est primò, quia hoc sufficit, & est magis accommodatum ad finem regulæ. Secundò, quia vel illa obligatio orietur ex voto, vel ex iurisdictione, non ex iurisdictione, quia regulæ factæ sunt ab institutoribus religionum, priusquam propriam iurisdictionem Ecclesiasticam haberent, vt constat de S. Benedicto, & de S. Augustino, qui regulam fecisse creditur priusquam esset Episcopus. Et licèt Episcopi, vel Pontifices tales regulas postea approbauerint, non tamen ideo addiderunt vim præcepti, sed solùm approbarunt, & cōfirmarunt illas, vt obseruantias regulares aptas ad consequendam perfectionem, vt in simili dixit Nauarr. Comment. 4. de Regular. n. 29. & seq. Neque etiam oritur ex voto obedientiæ: quia, vt suprà dixi, religiosus non vouet seruare regulam, sed obedire secundùm regulam; & ideo, donec Prælati præceptum accedat, non obligat regula in conscientia, nisi ad hoc solùm, vt religiosus sit paratus subiici disciplinæ religiosæ secundùm regulam. Vnde argumentor tertiò, quia non magis obligat regula scripta, quàm Prælati iussio: sed Prælatus cùm iubet aliquid ordinario modo, siue vtatur verbo mandandi, siue aliis simplicioribus, non obligat in conscientia, nec censetur præcipere vt iurisdictione vtens, sed vt spiritualis pater: neque etiam censetur rigorose exigere promissam obedientiam, donec expressis, & quasi præscriptis verbis id declaret: ergo eodem modo de regula censendum est.

(Tertia opinio, eiúsque fundamentum.) (Suadetur primò.) (Secundò.) (Nauar.) (Tertiò.)

6. Inter has sentētias difficile est ferre iudicium, quia difficile est intentionem authoris vniuscuiusque regulæ coniectari: nam simplicia verba reuera ad hoc non sufficiunt, vt generaliter dixit Nauarr. dict. c. 23. Summæ, n. 50. & in religiosa regula propter speciales rationes maximè locum habet, vt omnia adducta declarant. Hæc autem ipsa difficultas satis persuadet, quòd ad obligationem peccati mortalis attinet, admittendam non esse in regula, nisi vel apertè contineat materiam voti, vt est apud Augustinum illa, *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia*, vel nisi contineat materiam aliàs per se necessariam, vt est illud apud eundem August. *Vbicunque fœminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite*; & illud, *Qui conuitio, vel maledicto, vel criminis obiectu aliquem læsit, meminerit satisfactionem, quantociùs curare quod fecit; & ille, qui læsus est, sine disceptatione dimittere.* Vel denique nisi speciali aliquo signo, aut spirituali pœna necessitas præcepti sub graui culpa apertè significetur; cuius membri exemplum in materia aliàs non necessaria (vt verum fatear) in regulis Basilij, Augustini, aut Benedicti non inuenio, neque in regulis Pachomij, neque in illis, quæ circumferuntur nomine Hieronymi: neque in regula Carmelitarum alia verba inuenio præter hæc: *Debeatis, non liceat, ieiunent*, &c. quæ etiam in rigorosis seu propriè dictis legibus non solent grauem obligationem indicare.

(Authoris opinio quātum ad grauē obligationem.) (Nauar.) (August.)

7. Solùm facit nobis negotium regula S. Francisci, præsertim addita expositione Pōtificis, in dict. Clem. *Exiui*. Sed, si attentè expendantur verba & circunstantiæ illius regulæ, facilè intelligetur nihil obstare dictam determinationem: nam ter tantùm in illa regula inuenitur hic modus loquendi, *Firmiter præcipio*; in quo Pontifex declarat rigorosum præceptum indicari, & meritò, tum quia in tribus illis locis sermo est de materia triū votorum, in cap. 4. de paupertate, in 10. de obedientia, in 11. de castitate. Tum etiam, quia ille modus exaggerationis, *Firmiter præcipio*, indicat obligationem, & (vt sic dicam) voti firmitatem. Tum etiam, quia in illa regula valde accuratè distinguit Sanctus modum loquendi quando vult præcipere, vel quando vult tantùm monere aut exhortari, vel consulere. Est etiam aliud in illa regula peculiare, quòd in ea fit promissio seruandi talem regulam; ex qua promissione colligit Pontifex, rigorosam obligationem regulæ quoad ea quæ sub dictis verbis præcipit. Præter illa tamen tria loca, sunt alia, in quibus ponuntur hæc verba, *teneantur*, vel *non debeant*, quæ Pontifex fatetur in rigore non æquiualere verbis præceptiuis, ibi, *Licèt fratres non ad omnia, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur; expedit tamen*, &c. Vnde quæ postea ipse declarat habere vim præcepti, speciale est ratione materiæ, v. g. voti paupertatis, vel alterius similis in eis contenti, vel etiam ex circunstātiis, & consuetudine ac traditione illius ordinis, quæ ita intellexerat, & obseruauerat illa præcepta, vt de ieiunio, & similibus.

(Non obstat proximè dictis regula S. Francis. aut pontificia eius declaratio.)

8. Quod verò spectat ad obligationem peccati venialis, non est multum contendendum: quia vix potest separari venialis culpa à transgressione regulæ, vt statim dicam, num. 12. Et ideo verisimile est, vbi expressè non excluditur hæc obligatio, induci per propria statuta & constitutiones regulæ.

(Item eiusdem opinio quantum ad leuem obligationem culpæ venialis, quæ)

regulæ. Dico autem, *per propria statuta*, propter distinctionem D.Thomæ, quæ valde notanda est, quia in regulis misceri solent alia quæ sunt pura consilia, quæ ex omnium sententia nullam obligationem inducunt, sicut in lege Euangelica sunt consilia nullam obligationem inducentia, vt præter Hieronymum suprà citatum explicat Augustinus de Sancta virginitate, cap.4. Et optimè Chrysostomus tomo 4.homil. in id, *Salutate Priscillam, & Aquilam*, quæ habetur post commentariũ in Epist.ad Roman. Discernere autem illa duo interdum est facile ex verbis, vt clariùs patet in regula Francisci, quàm in aliis: interdum verò ex materia, & ex modo doctrinæ, quæ potius præponitur per modum recordationis, quàm ordinationis, vt est in regula Benedicti statim in principio, *Abbas sēper meminisse debet*, &c. & alia multa similia sunt in illa regula, & nonnulla in regula Augustini, quanuis in ea frequentiùs ordinando & statuendo loquatur. In regula autem Basilij, prout in eius operibus nunc habetur, etiãsi quædam habeant nomen regularum, & aliæ Constitutionum, omnes traduntur magis per modum doctrinæ & consiliorum, quàm statutorum: tamē in regula Carmelitarum, quæ censetur esse Basilij, distinctè ponuntur priùs statuta, & postea exhortationes, quæ vtplurimum tantùm continent consilium, vel commemorationem Euangelicæ doctrinæ. Hæc ergo consilia, & exhortationes per se nullam obligationem inducunt, præter eã, quam ex natura rei vel ex Euangelio habent res, de quibus fiunt. Statuta verò videntur inducere obligationem saltem sub veniali culpa, vbi aliud non explicatur. Quanuis multum in hoc valeat consuetudo, & communis sensus religionis: nam ad interpretãdam legem plurimum valet, & ideo potest ei adiicere obligationem, vel tollere.

D.Thom. *August.* *Chrysost.* Quomodo in variis religionibus discernatur regula à mero consilio.

9\. Atque hæc distinctio inter statuta & consilia notari etiam potest in illis regulis, quæ expressè excludunt obligationem ad culpam etiam venialem. nam statuta illarum obligabunt ad pœnam: mera autem consilia neque etiam ad pœnam videntur obligare; quia nullam omnino necessitatem inducunt, aliàs non haberent in quo ab statutis talis regulæ distinguerentur. Imò in religione Prædicatorum videtur non incurri debitum pœnæ, nisi per transgressionem regulæ imponentis & taxantis illam; quia declaratio generalis est, vt regula solùm obliget ad sustinendam pœnam taxatam in ea. Vnde solùm illa capitula regulæ, & Constitutiones, quæ sub pœna aliquo modo taxata aliquid ordinauerint, habebunt rationem statutorum, reliqua verò erunt mera consilia, nisi ex eis, vel ex vsu constet propter eorum transgressionem solere Prælatos pœnitentias iniungere suo arbitrio taxandas, nam hoc satis erit vt habeant vim statutorum.

Quomodo in religione prædicatorum idem discernatur.

10\. Vnde in Societate cùm nulla sit ordinariè obligatio ad culpam, nec taxatæ pœnæ comminatio, omnes regulæ & constitutiones censentur esse non tantùm consilia, sed statuta, quia de omnibus exigitur perfecta obseruantia in eisdemmet Constitutionibus, 6.p.c.5.& p.10.§.13. & pro cuiuscunque transgressione possunt Prælati accommodatam pœnitentiã iniungere. Quare vix possum in eis distinguere cōsilia ab statutis, nisi fortasse ex parte materiæ. Nam in regula Societatis multa sunt, quæ solùm generaliter componunt interiorem hominem, & nihil externum, aut in particulari seu certis temporibus agendum statuit, vt cùm dicitur, curandum esse ei qui Societatem ingreditur, vt *omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuat, & illum in spiritualem conuertat*. Et illud, *Diligenter animaduertant oportet quantopere iuuet ad vitæ spiritualis profectum omnino & non ex parte abhorrere ab his omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur*, &c. & similia multa, quæ in Summario Constit. collecta sunt. Reliqua verò omnia, quæ aliquid determinatè agendum ordinant, vel prohibent, propria statuta sunt, quæ necesse est aliquo modo versari circa exteriores actus; nam licèt etiam dentur statuta de actibus mentalibus, tamen quatenus ad illa præscribunt certum tempus, in quo postulant vacationem ab aliis actibus externis, respiciunt etiam exteriorē obseruantiam. Ita ergo possunt aliquo modo in illa regula statuta à consiliis distingui: ita tamen hoc est accipiendum, vt etiam illa, quæ dicuntur consilia, censeantur specialiter proposita professoribus huius regulæ; vt & ad illa aspirare debeant, & secundùm illam seu in ordine ad illam regi à Superioribus possint, & ordinationes recipere: vnde solùm videntur ab aliis in hoc differre, quòd defectus vel imperfectiones contra illa puniri non possunt: quia pro actibus internis nullus ab homine iudicatur, vel punitur, etiamsi puniri possit pro externis defectibus, qui illam internam imperfectionem indicant: vel etiam per voluntariam confessionem talis defectus interni extra Sacramentum factam, possint per correctionem religiosam tales defectus puniri. Et ad hoc etiam extendi posset illa regula Societatis, quæ iubet aliquoties postulare pœnitētiam propter defectus regularum. Atque ita in Societatis instituto seclusis rigorosis præceptis, quæ præter vota ferè nulla sunt, parua est inter consilia & statuta distinctio.

Quomodo item in Societate. In Summario §. 8. & 11. Temperantur proximè dicta de Societate. In Summario §.51.

11\. Vltimò dubitari hîc potest, quomodo transgressio statuti seu cōstitutionis sine legitima causa excusante facta possit non esse aliquod peccatum. Nam eo ipso quòd aliquis est membrum alicuius Reipub. obligatur in conscientia ad seruãdas leges eius; sed statuta & constitutiones sunt leges huius religionis; ergo eo ipso quòd quis est membrum religionis, obligatur in conscientia ad seruandas illas: ergo non potest vitare peccatum saltem veniale in earum transgressione, nisi ex dispensatione, vel iusta epiikeia. Confirmatur. nam *turpis est pars, quæ discordat à toto*: quæ disproportio sufficit ad culpam venialem, iuxta vulgarem sententiam Augustini communiter receptam in materia de legibus: sed hanc improportionem incurrit religiosus quoties ex puro arbitrio aut negligentia transgreditur regulã: ergo. Propter hæc dicunt aliqui, religiosum transgredientem quodcunque statutum regulæ, etiam minimum, non excusari à culpa veniali, quantūcunque institutor expressè declaret regulam non obligare etiam ad veniale. Quia licet per se & directè obligare nolit, non potest excludere naturalem obligationem quæ indirectè sequitur, posita lege. Sicut legislator quantumcunque nolit se obligare, tenetur seruare legem à se latam ex illo principio naturali, *Patere legem, quam ipse tuleris*. Vel sicut dispensatus in lege positiua validè & sine causa, peccat, saltem venialiter, vtendo dispensatione ratione illius principij, *Turpis est pars*, &c.

Dubitatur an reuera frangi possit regula non obligãs ad peccatũ, absque omni peccato. Ratio dubitandi. Eius confirmatio.

12\. Sed hæc sententia mihi non placet, quia repugnat menti & intentioni talium religionum, & authorum earum, & inutiles reddit conatus eorum: quid enim refert propter maiorem securitatem,

Contraria sententia vera.

tatem, & ad tollendos laqueos nolle directè obligare ad culpam venialem, ſi eo ipſo neceſſariò incidit in eandem obligationem alio titulo, præſertim cùm id ſine ſufficienti fundamento dicatur, vt oſtendam. Dico ergo, facilè intelligi poſſe in hac tranſgreſſione, per ſe loquendo, non eſſe culpam venialem, licet per accidens frequenter incurratur. Declaro vtrumque diſtinguendo duplicem tranſgreſſionem, per commiſſionem, vel omiſſionem: & in vtraque diſtinguendo duo, ſcilicet opus, & quòd ſine licentia fiat, & omittere petitionem licentiæ ad id faciendum. Quando ergo actus qui fit, eſt prohibitus per regulam, & ſupponitur non malus de ſe nec per Eccleſiaſticam prohibitionem (alioqui habebit aliunde malitiam non ex regula) tunc conſiderandum eſt motiuum propter quod fit talis actus: nam ſi illud re vera eſt honeſtum, actus nullum peccatum erit; quia ſola oppoſitio ad regulam, vel omiſſio petitionis licentiæ, non eſt circunſtantia ſufficiẽs ad vitiandum actum, cùm non ſit talis prohibitio, quæ ex intentione prohibentis reddat actum malum, quia hoc ipſe declarat cùm dicit nolle obligare in conſcientia. Quia verò raro contingit religioſum operari ex motiuo honeſto quando operatur contra regulam, ſed ex aliqua otioſitate, vel delectatione; ideo frequenter hoc non fit ſine culpa veniali.

Quomodo vera ſit hæc ſententia in cõmiſſione contra regulam.

13\. Idem cum proportione dicendum eſt de omiſſione regulæ contraria, nam ex illo capite non eſt mala ſolùm quia prohibita, & ideo non eſt per ſe mala: per accidens autem erit ex voluntate qua eſt voluntaria. Quod duobus modis eſſe poteſt, ſcilicet, vel in actu poſitiuo, qui eſt cauſa eius, vel in ſe. Priori modo iudicanda eſt iuxta qualitatem actus: vt ſi quis omittat orationem hoc tempore iniunctam per regulam propter ſtudium; conſiderandum eſt quo motiuo vacetur ſtudio: nam ſi ſit honeſtum; & cum aliis circũnſtantiis intrinſecè requiſitis ad talem actum, ex ſolo capite illius omiſſionis non eſt malum, quia ipſa omiſſio per ſe mala non eſt, & ita nullum ibi interuenit peccatum. Quia verò motiuum honeſtum non inducit ad agendum contra regulam, ideo frequenter talis actus eſt culpabilis ratione extrinſeci finis. Quòd ſi omiſſio conſideretur vt in ſe voluntaria, ſubdiſtinguendum eſt, nam poteſt eſſe voluntaria tantùm indirectè, quia non aduertit, quanuis poſſet: & tunc cenſeo ſemper excuſari omnem culpam in tali omiſſione, etiamſi interueniat aliqua negligentia in conſiderando; quia hæc ipſa negligentia, licèt ſit minùs perfecta, non eſt mala, quia nec eſt intrinſecè mala, neque interuenit prohibitio, quæ reddat illam malam. Imò, licèt illa inaduertentia vel negligentia proueniat ex præcedente occupatione aliàs culpabili, non fiet inde omiſſio mala: quia illa præcedens culpa non eſt cauſa talis omiſſionis, & licèt ſit cauſa eius, non inde aggrauatur in malitia ſua, cùm aliunde ipſa omiſſio in ſe mala nõ ſit. Poteſt denique ipſa omiſſio eſſe directè & in ſe voluntaria, vt ſi quis nolit, v.g. orare: & tunc licèt obiectum illius volitionis non ſit malum, quia illa omiſſio in ſe mala non eſt: de ipſo tamen actu volendi ſeu nolendi, prout in indiuiduo fit, iudicandum eſt iuxta motiuum eius. nam ſi ſit honeſtum, etiam voluntas erit honeſta: ſi autem ſit turpe, erit voluntas mala: ſi denique ſit indifferens, vt delectatio aliqua, vel fuga alicuius laboris, actus erit in indiuiduo otioſus, & conſequenter peccatum veniale. Et huiuſmodi frequentiùs eſſe ſolent tales omiſſiones, fiunt enim ex quadam animi tepiditate ad ſuperandam aliquam difficultatem; & ideo practicè vix fiunt ſine aliqua culpa veniali, non propter obligationem regulæ, ſed propter irrationabilem volendi, vel nolendi modum in indiuiduo. Quod patet, nam in actibus etiam conſiliorum contingere poteſt hic modus peccandi venialiter, vt ſi quis directè nolit eſſe religioſus otioſè, & ſine vlla rationabili cauſa habendo hunc actum.

Quomodo item vera in omiſſione regulæ.

Idem iudicium eſt de omiſſione petendi licentiam, quæ ſemper coniungitur cum huiuſmodi regulæ tranſgreſſione, imò in illa maximè conſiſtit. Nam ſi actus præſcriptus à regula omitteretur, vel contrarius fieret cum licentia Prælati, non eſſet tranſgreſſio: ergo ſi quid malitiæ eſt in tali actu, videtur maximè conſiſtere in non petenda licentia. Conſiderandum ergo eſt quomodo omittatur eius petitio, an directè, vel indirectè, & applicanda eſt doctrina tradita: nam hæc etiã omiſſio in ſe mala non eſt, cùm obligatio ad talem licentiam petendam ſolùm ſit ex regula, quæ ad culpam non obligat, vt ſupponimus. Poteſt etiam interdum contingere, vt petita licentia, & non obtenta quis operetur, vel omittat contra regulam: & tunc eſt nonnullum periculum contemptus, de quo ſtatim diſputabimus ſequenti cap. ſecluſo autem contemptu, etiam tunc non eſt per ſe mala illa operatio vel omiſſio, ſed iudicandum de illa eſt iuxta motiuum operandi, & regulas poſitas, quia etiam tunc actus non eſt intrinſecè malus, neque etiam interuenit ſufficiens prohibitio, quæ illum reddat malum: ſuppono enim Prælatum negando licentiam non imponere nouum præceptum obligans in conſcientia, nam tunc eſſet noua obligatio, ſed non ex vi regulæ. 14.

14\. Quomodo denique ſit vera in omiſſione licentiæ petendæ.

Ad rationem ergo dubitandi reſpondetur, mẽbrum communitatis obligari quidem ad ſeruandas leges communitatis, non tamen aliter quàm illæ obligent: ſi ergo illæ ita ſunt impoſitæ, vt in conſcientia non obligent, nemo ſuſcipit maiorem obligationem eo quòd talem ſtatum profiteatur. Ad confirmationem reſpondetur, cùm dicitur turpem eſſe partem, &c. ſi per hoc ſignificetur operatio contra rectam rationem, intelligendum eſſe illud principium quando pars non conformatur toto in obſeruatione legis obligantis in conſcientia, quia tantùm huiuſmodi lex continet rectitudinem rationis neceſſariam ad honeſtatem morum; & ideo in præſenti non habet locum hoc principium ita intellectum, ſed ad ſummum poteſt dici religioſus tranſgreſſor regulæ eſſe imperfecta pars, atque adeò turpis latiori modo, quia imperfectio latiùs patet quàm venialis culpa. Poſſet etiam incurrere turpitudinem peccati ex illo principio ratione ſcandali, & infamiæ religionis, & pro illius qualitate erit maior vel minor turpitudo. Denique alio etiam modo poteſt hæc pars turpis vocari, ſi velit ita eſſe trãſgreſſor regulæ, vt non ſubiaceat pœnæ ſeu diſciplinæ religioſæ: nam in hoc iam diſcordaret à toto in eo, ad quod in conſcientia tenetur, vt ſuprà explicatum eſt.

Ad rationẽ dubitandi in num. 11.

Ad confir. ibid.

***

CAPVT

CAPVT IV.

Vtrùm Religiosus teneatur sub præcepto ad non contemnendam regulam, & consequenter an teneatur ad progrediendum in via perfectionis secundùm regulam.

1. Pars affir. eiúsque authores. COmmunis sententia Doctorum est, quanuis religiosus non peccet per se transgrediendo regulam; si tamen id faciat ex contemptu, esse peccatum mortale, etiam in minimis. Quanuis enim hoc vltimum non omnes asserant, tamen D. Bernardus, qui videtur esse præcipuus author illius sententiæ, ita expresè loquitur in lib. de præcepto & dispensatione, eúmque absolutè sequuntur D.Thomas dict.2.2. q.186. art.9. & hinc fortè in constitutionibus sui Ordinis cùm sæpe dicatur eas ad mortale non obligare, semper exceptio fit de contemptu. item Bonau. tom.1. opusc.lib.2.Pharetræ,c.44.& plures alij quos retuli in opere de Legibus lib.3.cap.28.num.2. Explicans autem D.Thomas hunc contemptum, ait, transgressionem regulæ non obligare ad mortale, nisi propter contemptum regulæ; quia hoc directè contrariatur professioni,per quam aliquis vouit regularem vitam: vnde sentit tunc aliquid in particulari fieri contra regulam ex contemptu, quando simpliciter tota regula contemnitur, & ex illo absoluto contemptu deriuantur particulares transgressiones. Per contemptum autem regulæ videtur D.Thomas intelligere absolutum propositum non seruandi illam seu viuendi ita liberè ac si illa non esset. Quod apertiùs declarat in solutione ad tertium,dicens, *Tunc aliquis transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra regulam.* Sentit igitur D.Thom. hunc actum, *Nolo seruare regulam*, in religioso esse peccatum mortale, & consequenter teneri religiosum ex vi suæ professionis ad habendum propositum seruandi suam regulam: quam obligationem fundat in voto, quòd religiosus facit regularis vitæ. Et hinc q. 184.art.5.ad secundum dicit religiosum non profiteri se esse perfectum, sed tendere ad perfectionem; & ideo non esse mendacem licèt imperfectus sit: committere autem mendacium & simulationem *ex eo quòd ab intentione perfectionis animum reuocat.* Et quanuis non declaret illud mendacium esse peccatũ mortale, tamen id planè sentit,quia tale mendacium est contra votum in materia graui. Vnde Caiet. ibi, *Tales* (inquit,) *videntur in statu peccati mortalis in litera hac poni tanquam mendaces & simulatores facto.* Et infrà declarat, vt non reuocetur animus religiosi ab intentione proficiendi, necessarium esse vt religiosus habeat intentionem viuendi secundùm regulã & constitutiones, idque satis esse,quanuis in multis interdum delinquat. Sequitur hanc doctrinam Astensis lib.6.Summ.tit.47. quem refert & sequitur Angel. verb. *Religiosus.* num.27. Armill. verb. *Religio.* num. 3. Tabiena num.4. Et idem sentit Nauarr.Comment.1.de Regularib.num.10.

Bernard. D.Thom. D.Bonau. — Caiet. — Astensis. Angel. Armil.

2. Primum argum. pro hac parte affirm. Potéstque hæc sententia confirmari primò ex modo vouendi multarum religionum.Nam iuxta regulam S. Benedicti,cap.58.qui profitetur, promittit stabilitatem suam, & conuersionem morum suorum, & obedientiam coram Deo & sanctis eius. Vbi Turrecrem. aduertit, tria substantialia monasticæ professionis ibi tangi, scilicet stabilitatem, conuersionem morum, & obedientiam. Hæc autem conuersio morum, quam etiam Carthusienses, & alij promittunt, vt tomo præced. annotauimus, semper intelligitur secundùm regulam: quia religiosus non tenetur ad eos mores supererogationis, qui non continentur in sua regula, vel ad illam non reducuntur, vt eodem tomo tractando de obedientia diximus,& in particulari de Minoribus explicuerunt Nicolaus Pap. in cap. *exiit.* vers. *quem intellectum.* de verb. signif.in 6.& Clemens in Clement.*Exiui.§.nos circa.* eod.tit. & in forma profitendi S.Francisci ita fit promissio seruandi regulam fratrum Minorum viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: ergo ex vi talis professionis tenetur religiosus habere propositum seruandi regulam: nam hoc ipsum est propositum tendendi ad perfectionem, quia non tenetur aliter tendere, quàm seruando regulam, vt notauit Caiet.dict.art.9.

Turrecrem.

Confirmatur ex modo loquendi Patrum. Nam 3. Secundum argum.
Hieronymus epist. 1. ad Heliodorum, *Tu igitur perfectum te fore pollicitus es, nam cùm derelicta militia* (scilicet seculi) *te castrasti propter regnum cœlorum,quid aliud quàm perfectam sequutus es vitam? perfectus autem seruus Christi nihil præter Christum habet,aut si quid præter Christum habet, perfectus non est; & si perfectus nõ est,cùm se perfectum fore Deo pollicitus est,ante Deum mentitus est: os autem quod mentitur, occidit animam.* Vnde idem Hieronym. epist.8. ad Demetriadem dicit,*non progredi in via perfectionis, regredi esse.* Quomodo loquitur etiam Bernard. serm. 2. de Purificat. Hoc enim ideo verum esse potest in eo qui desistit ab intentione progrediendi: nam in executiõne ipsa non possumus semper proficere. Vnde idem Bernard. epist. 253. Monachæ inquit, *Non vis proficere, ergo vis deficere.*

Bernard.

Vltimò confirmari potest hæc sententia, quia 4. Secundum Argum.
regula religionis inducit ex suo genere aliquam obligationem in conscientia, vt cap. præced. dictum est: ergo licèt illam transgredi in singulis semper sit in executione tantùm peccatum veniale, quia materia est leuis; intentione & proposito totam illam contemnere, erit peccatum mortale, quia obiectum illud est materia valde grauis. Quæ ratio magis vrgere videtur pro iis religionibus, quarum regulæ obligant non solùm ad pœnam, sed etiam ad aliquam culpam.

Nihilominus esse potest secunda sententia ne- 5. Pars negans.
gans esse peccatum mortale habere animum liberè viuendi absque obseruatione vel cura aliqua seruandi regulam, nisi in his tantùm rebus, in quibus ipsa obligat sub peccato mortali, id est, in tribus substantialibus votis, vel in quolibet alio, si fortasse in particulari religione sit, & in specialibus præceptis rigorosis & grauibus,si quæ fuerint expressa in regula, iuxta principia capite superiori posita. Nam si malum propositum seu contemptus ad hæc etiam extendatur, manifestum est esse peccatum mortale, non solùm ex modo,sed etiam ex obiecto,imò non tantùm simplex mortale, sed virtute multiplex, vtpote contrarium multis votis & præceptis. Cum prædicta vero limitatione, illud propositum non esse peccatum mortale, probatur primò, quia neque est contra votum, nec contra præceptum aliquod diuinum, aut humanum. Prima pars probatur, quia in professione religionis, per se ac præcisè loquendo de statu religionis vt sic, tantùm fiunt tria vota, nam illa tantùm sunt de substantia illius

Probatur hæc sententia argumẽto trimembri. Primum membrum.

illius status. Vnde, licèt promittatur cõuersio morũ, non est illa promissio intelligenda tanquã votum distinctum ab illis tribus, sed tanquam confusè & quasi collectiuè continens illa tria. Quia non promittit quis aliam conuersionem, nisi quæ exercetur seruando paupertatem, castitatem, & obedientiam: in qua obedientia regula includitur, quia non fit specialis promissio seruandi regulam, nisi quatenus sub obedientiam cadit, vel, quod perinde est, solùm fit promissio obediendi secundùm regulam. At verò illud propositum non est contra aliquod ex his tribus votis, vt ex obiecto & limitatione eius à nobis explicata constat: ergo. Secunda pars probatur, quia vel illud ius est diuinum positiuum, & hoc ostendi non potest: vel est naturale; & hoc non, quia illud propositum non habet ex obiecto intrinsecam malitiam, præsertim mortalem, quia nõ est de actibus per se malis, sed vel de indifferentibus, vel etiam de bonis, quanuis minùs perfectis, imò interdum includere potest actus perfectiores, quàm in regula contineantur, vel permittantur, vt si quis proponat ieiunare etiam quando regula prohibet, vel vigilare quando præcipit dormire.

Secundum membrum.

6\. Dices, supposita professione & incorporatione cum religione quæ per illam fit, esse contra rationem naturalem nolle viuere secundùm regulam eius. Sed contrà, nam in præcedenti capite ostensum est, hanc obligationem non esse maiorem, quàm ex ipsa regula nascatur, nam ratio naturalis solùm præcipit seruare regulas communitatis in eo gradu obligationis, in quo ipsæ latæ fuerint: sed tota regula etiam collectiuè sumpta non est posita cum obligatione ad mortale: ergo nec ratio naturalis obligat illo modo ad seruandam illam. Probatur minor, quia in tota collectione regularum non est alia obligatio nisi quæ consurgit ex singulis particularibus regulis: quia author regulæ non intendit vnam obligationem pro tota regula collectiue sumpta, & singulas in singulis regulis, sed per vnamquamque regulam imponit suam obligationem, ex quibus consurgit totius regulæ obligatio, quæ reuera non est vna, sed est multitudo obligationum particularium. In illa autem multitudine nulla in particulari est quę sit sub mortali, vt supponimus, quia vel in regula non est, vel si est, non includitur in illo proposito. Ex multitudine autem obligationum leuium, præsertim diuersarum legum & rationum non consurgit vna obligatio grauis in conscientia. Quod est euidens quando singulæ regulæ neque ad veniale obligant: nam cùm in singulis nulla sit obligatio in conscientia, omnes etiam simul non habent obligationem in conscientia; ergo multo minùs possunt efficere vnam obligationem grauem. Idem verò est, etiamsi regulæ singulæ obligent sub veniali, quia multa venialia non efficiunt vnum mortale, iuxta doctrinam certam 1.2. quæst. 88. & 89. transgressiones autem talium regularum tantùm sunt plura peccata venialia, nec inter se cohærent quasi ad componendam vnam obligationem, vt dixi, sed tantùm multitudinem discretam: ergo neque vnam culpam grauem efficere possunt, sed multitudinem leuium. Nec refert quòd illa multa leuia vno proposito apprehendantur, quando inter se non vniuntur in vna materia graui eiusdem vitij, vt sunt multa furta leuia; quia alia non efficiunt vnum obiectum à quo illud propositum habeat vnam malitiam grauem, sed habet plures leues ex variis obiectis, quæ virtute apprehendit. Imò licèt fingatur illa esse vna malitia, erit tantùm venialis ex vi regulæ; quia, vt supponimus, author regulæ simpliciter noluit per illam obligare ad mortale in quacunque materia etiam aliàs graui, & nihil distinxit inter singulas regulas, vel totam collectionem earum. Et hinc probata manet tertia pars de lege humana, quia in præsenti non interuenit alia nisi regula, nam ex vi illius præcisè loquor: sed regula non affert hanc obligationem, vt ostensum est. ergo.

Euasio refellitur.

Tertium membrum.

7\. Et confirmatur hic discursus, nam si illud propositum formale esset peccatum mortale, etiam per solam executionem ac diuturnam consuetudinem licentiosè viuendi sine obseruatione regulæ perueniretur ad statum peccati mortalis, quod admittere durum & perniciosum esset: ergo. Propter hoc fortasse Caiet. dict. 2.2. quæstione 184. articulo quinto diligenter aduertit, loqui D. Thomam de intentione vt distinguitur ab exequutione: quia deficere (inquit) à perfectione executiuè, non est simulare, aut mentiri: deficere autem ex intentione, est simulare & mentiri, & ita virtute negat dictam illationem. Rationem autem illius differentiæ reddit, quia status Ecclesiasticus significat directè intentionem existentium in statu, & non executionem. Quod inde colligit, quia status ille à principio habet suam significationem, cùm tamen à principio non possit significare executionem, sed solam intentionem. Sed in primis probatur nostra sequela, quia in moralibus perinde valet consensus virtualis & indirectus, ac formalis & directus: sed qui sciens & videns longo tempore deficit ab obseruatione totius regulæ, habet plus quàm virtualem consensum non proficiendi in perfectione secundùm illam regulam: ergo si formalis consensus est peccatum mortale, etiam ille est peccatum mortale: & committetur tunc peccatum mortale quando quis incipit præuidere suum statum, & non vult remedium adhibere, sed voluntariè continuare; sicut dici solet de illo, qui leuia furta committens, præuidere incipit iam consurgere materiam grauem. Deinde illa differentia à Caietano assignata nimis speculatiua & voluntaria videtur: nam exterior habitus vel status magis debet significare exteriorem vitam, quàm intentionem, vel cur potius hanc, quàm executionem? Nam à principio significabit initium executionis, & deinceps progressum eius. Et præterea admissa differentia, & illo mendacio, non esset mortale ex obiecto, quia non est mendacium contra votum, vt ostendimus: neque etiam est mendacium perniciosum, cui enim nocumentum infert, per se loquendo? Tandem nullum profectò mendacium esse videtur: quia exterior habitus vel status nec intentionem, nec executionem per se significat, sed obligationem regulæ accommodatam.

Confirmatur primò eadem pars negans.

Caiet.

8\. Quod declaratur, & confirmatur, nam aliàs sequitur etiam Episcopos peccare mortaliter, si habeant intentionẽ non viuendi perfectè, nec exercendi opera supererogationis, sed tantùm seruãdi pręcepta, & rigorosas obligationes voti, aut officij: consequens est falsum; ergo. Sequelam admittit Caietanus, quia D. Thomas ibi indifferenter loquitur de religiosis, & Prælatis, & de vtrisque ait mendacium & simulationem committere si deficiant ab intentione perfectionis. Consequens autem

Confirmatur secũdò.

Caiet.

autem est incredibile, tum quia nullum apparet fundamentum talis peccati mortalis, & asserendum non est, nisi vbi ratio, aut lex cogit: tum etiam, quia hoc esset damnare quamplures, vel fortasse ordinarium modum viuendi Prælatorum, satis enim fecisse putant, si singulis præceptis & obligationibus iustitiæ, misericordiæ, castitatis, & similibus satisfaciant, nec prudentes & pij etiam confessores plus ab illis exigunt. Imò si illa ratio simulationis, aut mendacij sufficeret ad peccatum mortale, non solùm deficiendo ab intentione, sed etiam ab executione perfectionis, peccaret mortaliter. Quin etiam profitendo illum statum sine perfectione, mortaliter peccaret. Probatur, quia ille non est status acquirendi perfectionem, sed hominis iam perfecti, vt suprà declaratum est: ergo qui accipit illum statum, cùm non sit perfectus, simulat, & mentitur, quia ille status non significat intentionem proficiendi, sed virum iam perfectum.

9. Confirmatur vltimò. Tandem confirmatur, quia aliàs sequitur, esse in statu peccati mortalis illum religiosum, qui habet deliberatum animum non seruandi vnam, duas, aut tres ex suis regulis, etiamsi cæteras seruare studeat ordinario modo. Consequens etiam est durum & incredibile: suppono enim illas regulas non obligare ad culpam, vel non ad mortalem. Sequela patet, primò ex eadem doctrina Bernardi: nam frangere quancunque regulam ex contemptu illius, est peccatum mortale: ille autem est contemptus talis regulæ; si enim propositum non seruandi totam regulam collectiuè, est contemnere illam; propositum etiam non seruandi hanc regulam, v.g. ieiunandi sexta feria, aut examinandi conscientiam quotidie, est contemnere illas singulares regulas: ergo est peccatum mortale. Probatur item sequela, quia illud sufficit vt aliquis deficiat ab intentione proficiendi secundùm regulam, vel quia illæ sunt tam necessariæ ad perfectionem, vt moraliter non possit acquiri sine obseruatione illarum, vt est regula de quotidiana oratione, vel conscientię examinatione, & similes: vel certè, quia totum & perfectum iuxta Philosophum idem sunt. Qui ergo non habet intentionem seruandi totam regulam, sed potiùs contrariam, planè non intendit esse perfectus secundùm illam; ergo.

Duplex præsertim difficultas enodatur, ac tota controuersia per partes dissoluitur.

10. Hæc sunt quæ difficilem reddunt doctrinam illam D. Thomæ: in qua explicanda desidero nec laqueum religiosis iniicere, imponendo periculum peccandi mortaliter vbi reuera non sit: neque etiã eis occasionem tribuere vt remissè viuant, & veris periculis peccandi mortaliter se exponant. Duo ergo explicanda sunt. Primum de obligatione habendi intentionem proficiendi, aut viuendi secundùm regulam. Secundum de transgressione regulæ ex contemptu. Circa priorem partem dico in primis, religiosum absolutè teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis. Probatur, quia ex vi suæ professionis tenetur velle seruare statum, qui secundùm se est in consilio tantùm, & non in præcepto: sed hoc ipsum est intrinsecè velle tendere ad perfectionem: ergo. Explicatur minor, quia vt tendatur ad perfectionem, non est necesse vti omnibus mediis vtilioribus ad charitatem obtinendam, sed satis est vti aliquibus de se non præceptis: nam vti omnibus vix est moraliter possibile, vel saltem est rarissimum. Vnde Syluest. verb. *Religio.* 1. quæst. 3. postquam proposuit doctrinam S. Thomæ, subdit, habere locum quando religiosus omnia media ad illum finem sibi vult abdicare, nam si vnum retineat, non est extra statum salutis: quia licèt teneatur ad intentionem tendendi, non tamen currendi ad perfectionem. Indicat autem necessarium esse vt retineat propositum vtendi aliquo medio, quod non sit in præcepto.

(Margin: Primũ pronuntiatum. — Probatur. — Syluestri placitum.)

11. Hoc autem potest intelligi vel quòd secũdùm se spectatum non sit in præcepto, & sic est verissimum, quia via perfectionis debet aliquid addere vltra communem viam mandatorum. Alio verò modo potest intelligi de præcepto etiam respectu ipsius religiosi, ita vt præter ea quæ ratione votorum, vel ex rigoroso præcepto regulæ, aut Superioris facere tenetur, debeat necessariò intendere aliquid sibi non præceptum adiungere. Et hunc sensum videtur ille author intendere. Difficile autem probari potest, quanuis id peculiare opus nimis onerosum non sit: nemo enim est tam dissolutus, qui non soleat aliquid supererogationis facere. Sed nihilominus in rigore cùm nulla sit obligatio intendendi magis vnum opus quàm aliud, neque omnia simul, neque aliquod determinatè ex his, quæ huic personæ præcepta non sunt, non apparet vnde teneatur ad intendendum aliquod in confuso, vel suo arbitrio eligendum. Præterea, quanuis religiosus per votum efficiat sibi præceptum quod aliàs erat consilium, nihilominus seruando votum illud, implet etiam consilium, & tendit per viam perfectionis, alias seruare castitatem, & paupertatem religioso voto confirmatam, non esset tendere ad perfectionem, quod planè absurdum est. Igitur ad implendam obligationem in assertione positam, satis esse videtur quòd religiosus intendat seruare sua vota integrè prout in tali regula fiunt, & cætera omnia specialia præcepta suæ religionis, præter communia. Patet, quia si hoc faciat, verè tendit ad perfectionem: ergo si hoc præcisè intendat, etiam intendit tendere ad perfectionem, etiamsi non intendat currere, vt aiebat Syluester.

(Margin: Explicatur & admittitur in bono sensu.)

12. Dico ergo secundò, per se loquendo & ex vi obiecti non teneri religiosum sub peccato mortali habere propositum seruandi omnia, vel aliqua ex his, quæ nec promisit, nec sibi specialiter præcepta sunt: quanuis moraliter loquendo, vix fieri possit vt habeat debitam intentionem salutis propriæ, quin hoc etiam intendat.

(Margin: Secundum pronunciatum bipartitum.)

Prior pars videtur sequi ex proximè dictis circa præcedentem assertionem, & conuinci argumentis secundo loco factis: non enim possumus imponere obligationem sub peccato mortali sine voto, vel præcepto, de quo satis constet. Item cum illo proposito stat amor Dei super omnia: quia relinquit hominem cum affectu de se efficaci non recedendi à Deo vt ab vltimo fine propter vllam rem mundi: quod satis est ad amorem super omnia: ergo illud propositũ non est peccatum mortale ex obiecto suo. Nam peccatum mortale euidenter pugnat cum amore Dei super omnia. Posterior pars probatur, quia vix potest mortaliter contingere vt homo etiam secularis habeat firmum propositum nunquam peccandi mortaliter, quin consequenter nonnulla opera supererogationis faciat, & habeat formale, vel virtuale propositum illa faciendi: quia sicut substantia

(Margin: Suadetur prior pars. — Suadetur posterior.)

substantia creata non potest sine omnibus accidentibus conseruari, ita nec substantialis charitas & amicitia Dei potest sine aliquibus operibus, quæ sint extra substantiam eius existere. Ergo seruata proportione non potest religiosus habere firmum propositum seruandi omnia ad charitatem & ad perfectionem eius necessaria in tali statu, quin paratus sit multa in particulari agere bona & honesta, quæ præcepta non sunt: quia non possunt moraliter hæc ab illis omnino

Gerson. seiungi. Quod notauit Gerson Dialogo de Perfectione cordis, p. 2. Alphab. 68. lit. H. vbi cùm dixisset, qui statuit seruare præcepta, & non consilia, non esse in malo statu, quia nemo consiliis ligatur: addit, *Quanuis rarò fiat vt homines præcepta strenuè compleant, quin quodammodo supererogent, & misceantur consiliis.*

13. *Tertium pronunciatum.* Dico tertiò, quando regula religionis ad nullum peccatum obligat, sed tantùm ad pœnam, non peccat mortaliter religiosus per se & ex vi obiecti, qui habet animum non seruandi quamcunque regulam, dummodo paratus sit ad sustinendam pœnam. *Vnde probetur 1.* Probatur primò ex rationibus factis: quia in obiecto illius actus non est materia contraria alicui voto, vel præcepto. *Probatur 2.* Secundò, quia ille vult subiacere regulæ eo modo quo ipsa lata est; quia illa solùm ordinat vt hoc vel illud religiosus faciat, aut pœnæ subiaceat: ille autem vult non facere quod ordinatum est, cum suo discrimine: ergo sufficienter subiicitur regulæ saltem quoad finem non lædendi conscientiam, estò imperfectissimus sit. Vnde si quis vellet ita esse liber à iugo regulæ, vt paratus non esset sustinere pœnam, quantumcunque Prælatus eam præciperet, vel ei resistere si necesse sit; ille sine dubio esset in malo statu, & peccaret mortaliter, tum quia habet dispositionem directè contrariam voto obedientiæ: tum etiam, quia resistit regulæ, non tantùm vt mera lex pœnalis est, sed etiam vt resoluitur in obligationem conscientiæ ex suo genere grauem, scilicet non resistendi Prælato iure suo vtenti, & obseruationem regulæ procuranti. At verò si quis sit ita remissus, vt secum statuat non seruare regulam quoties occultè potuerit, vel aliter pœnam vitare, vel certè quoties maius onus senserit in seruanda regula, quàm in sustinenda pœnitentia, non apparet in hoc actu malitia mortalis ex obiecto. Maximè si aliàs proponat non peccare etiam venialiter dum regulam non exequitur, sed in aliis actibus honestis sibi suauioribus se exercere.

14. *An obligatus ad solã pœnam regulæ peccet in proposito non seruandi regulam, statuendo tamen subire pœnam.* Sed quæres, an in eo actu sit saltem culpa venialis, nam ex dictis videtur sequi nullam esse. Nam in obiecto illius actus ita circumspecti & limitati non est intrinseca malitia etiam venialis, nec prohibitio in conscientia etiam sub veniali: ergo neque actus ipse per se culpabilis est venialiter. *Opinio cēsens esse veniale.* Dicunt aliqui, illud esse peccatum veniale, quia oritur ex proposito non operandi quod melius est, quod habet intrinsecam deordinationem, quia licèt in particulari non facere quod melius est, non semper sit peccatum, tamen generatim proponere in actionibus vitæ non facere quod melius est, videtur esse intrinsecè peccatum: quia est ponere obicem Spiritui sancto, & gratiæ Dei. *Ita censet Caiet.* quod sentit Caiet. 2.2. q. 186. art. 2. non solùm de religiosis, sed etiam de quibuscunque. Declarat autem non esse peccatum mortale, sed veniale tantùm: quia in rigore non excludit dilectionem Dei super omnia. At verò religiosus volens illo modo non seruare regulam, vult nō operari quod

A melius est: quia licèt regula non obliget ad culpã, seruare illam melius est. Sed hoc non obstat quominus ille actus possit à veniali culpa ex vi obiecti excusari. Primò, quia resistere gratiæ Spiritus sancti vocanti ad meliora, non videtur esse peccatum, si aliàs sit propositum obsequendi illi in necessariis: quia Spiritus sanctus vocando ad opus consilij non ponit præceptum sequendi vocationem. Et ideo Christus ad perfectionem vocabat illis verbis, *Qui vult venire post me*, vel, *si vis perfectus esse.* Dices, licèt non teneamur obedire huic gratiæ, tenemur tamen non ponere illi quasi antecedentem obicem: per illud autem propositum ponitur obex Spiritui sancto ne nos vocet ad

B meliora.

Sed contrà, quia nec de hoc potest ostendi tale præceptum, cùm totum hoc pertineat ad bona supererogationis. 15. *Ostenditur multipliciter nec veniale esse, ex se dictum propositũ.* Item aliàs peccaret qui deliberato animo statuit non esse religiosus: quia poneret obicem antecedentem vocationi diuinæ. *Primò.* Præterea reuera ille non est obex, quia Spiritus sanctus vocat ad mutandum illud propositum, & sæpe efficaciter id operatur. *Secundò.* Accedit præterea quòd religiosus de quo agimus, non vult semper resistere diuinæ gratiæ & vocationi, sed solùm vult viuere suauiter (vt sic dicam) secundùm suum statum, per quod non excludit quin si à Deo fortiùs tangatur, mutaturus sit propositum. *Tertiò.* Præterea non *Quartò.*

C vult nunquam operari quod melius est, vel nunquam seruare regulam, sed vult non semper esse addictus regulæ, vel perfectioribus consiliis; quæ duo valde diuersa sunt, sicut contraria, vel contradictoria, & multo magis inordinatum est velle semper transgredi regulam, quàm velle non semper & in omnibus seruare regulam. Et si moraliter loquamur, inueniri non potest religiosus ita rectus in substantialibus seu necessariis, vt illæsa illa seruare statuat, qui in reliquis sit ita remissus vt intendat nullam omnino regulam seruare, aut semper & in omnibus transgredi: quod vix contingere potest sine contemptu, vt infrà declarabo. Potest autem facilè inueniri religiosus ita

D remissus, vt contentus necessariis, nolit de aliis esse solicitus, & ideo statuat non semper regulam seruare, sed quando disciplina ipsa & ordo religiosus necessitate quadam morali compulerit, vel quando sine grauamine & difficultate fieri possit. Denique cum hoc proposito etiam stat, quòd talis religiosus velit in aliquibus actibus vel secundùm regulam, vel vltra illam multa opera supererogationis & meliora facere. *Quintò.* Et ad minimum cum illa vitæ relaxatione stat, vt velit intensius & frequẽtius amare Deum, quàm teneatur: quod etiam pertinet ad opera consiliorũ, & vix omitti potest ab eo, qui efficaciter statuit Dei amorem super omnia, vt notauit Angestus in suis Moralib. c. 8. §. *Angestus.*

E *Diuersorum finium.* concl. 1. Igitur in illa intentione per se & ex vi obiecti nullum peccatum committi videtur.

16. *Quartum pronuntiatum bimẽbre.* Dico quartò, vbi regula obligat ad venialem culpam, & nõ ad mortalem, graue peccatũ veniale est proponere frãgere illã si occasio tulerit; tamen secluso periculo grauioris lapsus, & contẽptu, nõ est peccatũ mortale. *Ostenditur prius membrum.* Prior pars euidens est ex suppositione talis regulæ: quia in particulari trãsgredi illam, est peccatum veniale, ergo & id proponere: ergo grauius est confusè & indefinitè id intendere, quia in illo obiecto maior malitia includitur, quàm in qualibet particulari transgressione. Imò (vt suprà dicebam) dubitari potest an illa malitia sit vna, vel multiplex,

quia videntur ibi esse tot malitiæ, quot sunt regulæ diuersarum virtutum: quia omnium transgressio implicitè ibi continetur, & admittitur: quod satis esse videtur ad omnium malitias contrahendas; quod fortasse ita est. Facilè tamen defendi potest esse vnam tantùm contra generalem rationem obediendi legi. Sicut enim obseruationes omnium regularum conueniunt in hac generali ratione, ita transgressio regulæ vt sic præcisè opponitur illi generali rationi, & quando intentio voluntatis in eam præcisè tendit, ab illa sumit vnam specificam malitiam, vt latiùs in 1.2. explicatur.

17. *Ostenditur posterius.* Et nihilominus (vt secundam partem probemus) in proposito illa malitia non erit mortalis: quia omnes transgressiones, quæ sub illa generica conuenientia apprehenduntur, veniales tantùm sunt, & secundùm proprias rationes non concurrunt propriè ad vnam materiam grauis peccati componendam, sicut concurrunt plura furta leuia, sed solùm concurrunt secundùm rationem communem in qua conueniunt, quæ censetur grauius obiectum, quia in potentia & confusè includit specificas malitias: hæc autem grauitas nunquam potest esse tanta, vt constituat peccatum mortale. *Confirm.* Confirmatur, nam hac ratione in homine seculari non est peccatum mortale cum proposito seruandi omnia rigorosa præcepta habere animum non cauendi venialia, vel facilè committendi illa prout sese obtulerit occasio, secluso tamen periculo grauioris lapsus, & contemptu; in quo omnes ferè conueniunt, vt ex 1. 2. quæst. 88. constat: ergo idem est cum proportione de religioso in dicto casu, quia omnes obligationes eius ex regula non excedunt peccatum veniale, vel si quæ sunt maiores supponimus illum habere propositum seruandi eas: est ergo eadem proportio.

18. *Exponitur limitatio nisi detur periculũ incidendi in mortale.* Prior verò limitatio huius posterioris partis de exclusione periculi grauioris lapsus, fundatur in illo principio, quòd in moralibus exponere se periculo peccandi est peccatum: nam qui amat periculum, peribit in illo: peccatum autem veniale est dispositio ad mortale, vt ait D. Thom. citato loco, & magis explicat 1. 2. quæst. 88. art. 3. dicens, veniale ex sola leuitate materiæ, vel ex defectu sufficientis deliberationis, directè disponere ad mortale circa eandem materiam: peccatum autem veniale ex genere indirectè saltem & remouendo prohibens disponit ad mortale peccatum. Si ergo supponatur regula obligans sub veniali, intentio frangendi illam est virtualis intentio se disponendi ad grauiorem lapsum, non tantùm remotè, sed etiam proximè: quia licèt vnum vel aliud veniale sit tantùm dispositio remota, tamen frequentia illorum, & præsertim cum deliberatione negligendi illa, facilè esse potest proxima dispositio ad mortale. Sed circa hanc partem aduertere oportet rarò aut nunquam peccari mortaliter ob huiusmodi periculum, nisi in particulari materia & specie peccati mortalis illud periculum versetur, & aliqua certa ratione & experimento constet ex remisso modo viuendi in obseruatione talis regulæ, vel in vitandis talibus culpis leuioribus sequi illud periculum: quia aliàs non est occasio proxima, sed remota, quæ non sufficit ad specialem culpam mortalem ex illo titulo: & ideo existimo rarò contingere vt illa remissio animi in seruandis regulis leuioribus etiam directè volũtaria sit ex hoc solo titulo peccatum mortale: quia illa negligentia, per se loquendo, tantùm est dispositio remota, nisi accedant aliquæ particulares circunstantiæ, quæ in aliqua materia consumment occasionem proximam.

Altera limitatio, quæ erat de contemptu, petit alteram partem superiùs propositam, in num. 10. ex qua pendet maximè intelligentia opinionis D. Thomæ: quia ipse planè intelligit, non peccari mortaliter in illa remissione animi circa intentionem seruandi regulam, nisi perueniatur ad cõtemptum. Primum ergo difficile est explicare quis sit iste contemptus; & deinde an semper sit peccatum mortale, & ob quam causam. 19. *Exponitur altera limitatio, nisi interueniat contemptus.* Dicunt ergo aliqui ipsam intentionem vel propositum non seruandi regulam eo ipso esse contemptum, quamuis nullam aliam circunstantiam habeat. *Sententia D.Thomæ attributa quando interueniat contemptus in proposito frangẽdi regulam.* Quod significare videtur D.Thom. dict. q. 186. art. 9. ad 3. cùm ait, *Tunc committit aliquis, vel transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici ordinationi legis, vel regulæ*; ergo contemnere est renuere subiici regulæ: renuere autem subiici nihil aliud esse videtur quàm nolle seruare regulam. *Expenditur hæc sententia.* Sed hoc si intelligatur de cõtemptu, quid sit mortale peccatum, non potest esse verum nisi in illo obiecto includatur aliqua subiectio, ad quam homo teneatur sub mortali. Quod manifestè conuincitur rationibus suprà factis: quia propositum non subiiciendi se regulæ in his quæ grauiter non obligãt, neque ex obiecto, neque ex voto aliquo, aut ex speciali prohibitione habet malitiam mortalem. Dico autem, nisi in obiecto includatur subiectio grauis, seu in re graui: quia, vt suprà num. 13. dicebam, si quis proponeret non subdi regulæ, etiam resistendo superiori volenti ipsum cogere, vel iustè punire, in malo statu esset, ac mortaliter peccaret. Et fortasse hoc totum includit D. Thom. & ita erit facilis, & clara eius sententia. Nec immeritò potest dici talis actus verus contemptus tam regulæ, quàm Prælati: nam, vt Bernardus ait de præcepto & dispensatione, cap. 12. *D.Bernard.* *Contemptus tumor superbiæ est*: superbia autem maximè repugnat huic subiectioni, iuxta doctrinam eiusdem D.Thomæ *D.Thom.* 2.2. q. 162. art. 5. & 6. At verò si religiosus semper retineat intentionem seruandi omnia necessaria ex voto, vel præcepto, & subiiciendi se Prælato, & religiosæ disciplinæ, non potest dici contemnere saltem grauiter, etiamsi habeat intentionem non seruandi regulam in reliquis. Atque ita sentit etiam Caiet. dict. q. 186. art. 2. *Caiet.*

20. *Distinctio Caietani circa proximè dicta.* Addit verò ibidem Caiet. illud propositum ex obiecto quasi materiali esse contemptum leuem, qui non excedit venialem culpam: quia est contemptus spiritualis perfectionis, non verò est contemptus Dei; ex obiecto autem formali fieri peccatum mortale: *vt si quis* (inquit) *refugit subiici diuinis consiliis vt consiliis, & profectui charitatis vt perfectiori via.* Ratio eius est, quia contemptus Dei est peccatum mortale, ex D.Thoma q. 15. de veritate, art. 5. *D.Thom.* sed tunc interuenit contemptus Dei, quia nolle subiici diuinæ regulæ, est contemnere Deũ: ergo. Sed vtraque pars indiget maiori explicatione. *Quando verum sit primum distinctionis mẽbrũ.* Prior enim erit quidem vera, si regula obliget sub veniali culpa, alioqui si ad nullam culpã obliget, vel si sint tantùm consilia, de quibus magis ibi Caiet. loquitur, non video quomodo ex obiecto materiali ille actus sit peccatum veniale, cùm in obiecto nulla malitia sit: erit ergo indifferens actus ex sua specie. Cuius etiam signum est, quia potest honestari ex fine. Vnde etiam ex vi materialis obiecti non necessariò includitur contemptus in illo actu: quia semper contẽptus boni actus & perfecti, inordinationẽ dicit.

Tunc

Tunc ergo dici poterit aliqualis contemptus, quando quis ex sola incuria & remissione animi sine vllo iusto titulo negligit illa opera per directam intentionem; & ita sine dubio loquutus est Caietanus:& tunc verum est talem actum non excusari à culpa veniali.

21. *Arguitur contra secundum membrum eiusdem distinctionis.* In altera verò parte vix potest intelligi quid sit velle transgredi consilia vt consilia Dei sunt; aut nolle profectum charitatis vt perfectior via est. Nam si sit sensus reduplicatiuus, seu causalis, scilicet nolle sequi consilia quia consilia Dei sunt, & nolle perfectum charitatis, quia perfectior via est: hic posterior actus videtur impossibilis, quia perinde est ac nolle bonum, quia bonum, vel quia melius est: quod tam repugnat quàm velle malum quia malum est. Prior autem actus licèt non sit impossibilis, est tamen adeò rarus & extraordinarius, vt vix credibile sit propter illum solum toties repeti à Doctoribus esse peccatum mortale transgredi regulam vel legem ex contemptu. Imò ille actus non videtur posse oriri nisi aut ex errore aliquo in fide, contemnendo consilia Dei tanquã minùs bona, seu vera: vel ex odio Dei, nolendo sequi consilium eius in despectum illius: qui modus operandi magis videtur esse damnati hominis, quàm viatoris. Quòd si hic non est sensus, vix intelligitur quid sit renuere subdi consiliis, vt consilia Dei sunt. nam seclusa dicta causalitate in consilio vt consilio solum manet id, in quo distinguitur à præcepto, scilicet quòd non imponit necessitatem. Hoc autem sensu nolle subdi consiliis vt consilia Dei sunt, non auget, sed extenuat inordinationem, nam inde habet actus ille vt non sit intrinsecè & per se malus: quia non est de obiecto prohibito, sed solùm consilio repugnante. Sicut qui vult committere peccatum aliquod quia veniale est, sumpta causali in dicto sensu non aggrauat culpam, imò directè præseruat ne peccatum illud mortale sit.

22. *Decisio authoris quoad contemptum cõsiliorum Dei vt Dei sunt vix cõtingentem.* Ad hanc difficultatem fateor transgredi consilia ex contemptu non posse esse peccatum mortale, nisi vel supposito errore in intellectu prauè sentiente de consiliis diuinis, vel tam prauo affectu in volũtate, vt velit Deũ ipsũ spernere, aut res diuinas seu gratiam ipsam pro nihilo habere. Vnde si tantùm in hoc sensu dicitur religiosus peccare mortaliter transgrediendo regulam ex contemptu, verum & facile erit: parum autem ad praxim deseruit, quia vel nullus est religiosus ita prauè affectus circa Deum & res diuinas, vel si quis est, ille non solùm intendet regulam transgredi quoad consilia, seu simplices ordinationes, sed etiam quoad rigorosa præcepta & vota. Alio autem modo potest intelligi contemptus in religioso vel respectu Prælati seu religionis, vel respectu ipsius regulæ. De priori videtur maximè loqui Bernardus dict. lib. de præcepto & dispensatione. Nam cap. 12. distinguit mandatum à mandante, & grauitatem præcipuam constituit in contemptu mandantis. Eritque hic actus si quis nolit obedire Prælato, vt ostendat se illum pro nihilo ducere: quæ intentio sine dubio est peccatum mortale ex genere suo. Et simile esset si quis ex odio, aut ira contra suam religionem, vel personas eius intenderet quasi conculcare, vel profanare regulam: nam tunc transgressiò minimæ regulæ hac intentione facta, esset peccatum mortale. Et hic modus operandi rarus etiam est, non tamen tam insolitus sicut præcedens.

De alio duplici modo contemptus magis contingentis. Expeditur prior modus, eiúsque causæ.

23. Respectu verò regulæ posset esse proprius contemptus si quis formaliter eam dispiceret tãquam minus vtilem ad suam perfectionem, & ob eam rem illam transgrederetur. In quo modo operandi non videtur necessariò misceri error contra fidem, sicut de contemptu consiliorum dicebamus: quia licèt regula sit approbata, solùm inde habetur, & non continere aliquid contra bonos mores, & ex se continere viam aliquam ad perfectionem vtilem: non tamen inde sequitur vel cuicunque personæ in indiuiduo fore vtilem, quia potest aliquis habere naturam illi repugnantem: nec sequitur esse vtiliorem aliis regulis vel mediis ad perfectionem: ergo si religiosus concipiat contemptum suæ regulæ, vel solùm comparatione suæ personæ, vel solùm per comparationem ad alia media, quæ ipse sibi excogitat, & credit sibi fore vtiliora, non se opponit approbationi Pontitificis, nec directè errat in doctrina fidei ex vi illius contemptus. Neque etiam ex affectu odij, aut vindictæ, aut alio simili videtur esse in illo actu, per se loquendo malitia grauis: & ideo in transgressione regulæ ex huiusmodi contemptu non apparet malitia mortalis ex illa circunstantia, si aliunde non sit. Esse tamen potest magnum periculum illusionis & deceptionis, prout sancti passim aduertunt. Vnde Rich. de S. Victore cap. 9. super Cantica, *Vigiliæ (inquit) & orationes sunt tibi inutiles, si singularitatem quandam in his teneas, perquam communia, & ad quæ magis teneris, omittis.* Et Cassian. lib. 11. de Institut. c. 18. *Quidquid* (ait) *in cõuersatione fratrum minimè communis vsus recipit, vel exercet omni studio vt iactantiæ deditum declinemus,* &c. & D. August. serm. 15. de verbis Apostoli, *Melius* (inquit) *claudus in via, quàm cursor præter viã.* Quæ sententia licèt de Apostatis ab Augustino dicta sit, optimè in præsenti accommodatur: nam modus quidam apostasiæ est communem relinquere regulam propter propriam adinuentionem. Aliquando etiam oriri posset ex nimia præsumptione, & superbia, quæ tunc attinget rationem peccati mortalis, quando iuxta prudentis arbitrium exponit religiosum periculo retrocedendi, vel deficiendi in necessariis ad statum suum; & nihilominus in suo iudicio & affectu perseuerat. Denique intentio generalis non se subiiciendi regulæ, etiamsi tantùm sit ex amore proprio & accidia, quidam contemptus regulæ est virtualis potius, quàm formalis. Si tamen quis non solùm intendat non esse solicitus in obseruatione regulæ, sed etiam nunquam illam seruare, quanuis facilè possit, dispositio hæc vel est peccatum mortale, vel certè magna dispositio ad illud, & vix sine formali contemptu haberi potest.

Expeditur posterior, & eius causæ aperiuntur.

Richard. de S. Victor. Cassian. D. August.

Satisfit argumentis ab initio capitis propositis.

Superest vt rationibus vtriusque partis in principio capitis factis satisfaciamus, ne resolutioni à nobis datæ obstare videantur. Sententiam ergo illam D. Thomæ & communem num. 1. propositam intelligendam censeo, vel quando intentio non viuendi secundùm regulam talis est, vt vel simpliciter totam regulam nihil distinguendo inter grauia & leuia, substantialia & accidentalia despiciat, vel quando talis est, vt omnino quis statuat nec seruare regulam, nec subiacere religiosæ disciplinæ: vel certè, quando quis ita despicit regulam, non solùm nõ intendat totam seruare, sed etiã quasi positiuè intendat totam illã nõ seruare, 24.

ne illi subiectus appareat; extra hos verò casus non est peccatum mortale, nisi per accidens ratione periculi.

Ad primum argum. in num.2.

25. Neque plus probant confirmationes ibi adductæ. Nam prima in num.2. sumpta ex modo profitendi, promittendo conuersionem morum, aut obseruantiam regulæ, solùm probat esse necessariam intentionem subiiciendi se regulæ in eo gradu in quo ipsa proponitur: nam, vt suprà diximus, per professionem vel vota eius non aliam obligationem aliquis sibi imponit præter eam, quam author regulæ imposuit, sed solùm profitetur se subiicere illi.

Ad secundū argum. in num.3.

Secundæ autem confirmationi ex modo loquendi sanctorum in num. 3. respondetur, verba illa Hieronymi accommodatè intelligenda esse: nam cùm ait, *Te perfectum fore pollicitus es*; non intelligit aliquem promittere se consequuturum perfectionem; sed in statu perfectionis permansurum, ad quem statum spectat nihil præter Christum habere, id est, nec proprium aliquid, nec seculi, aut matrimonij curas, neque aliam voluntatem, nisi eius qui Christum repræsentat. Quæ in tantum cadunt directè sub promissione, in quantum pertinent ad tria substantialia vota religionis: & hoc modo intentio seruandi regulam, quatenus hæc continet, vel determinat secundùm peculiarem modum suum, est de necessitate præcepti: reliqua verò sunt ad melius esse, vel in eo gradu necessaria, in quo per regulam proponuntur. Atque hæc intentio sufficit vt quis habeat propositum proficiendi substantialiter, vt sic dicam, & consequenter ad non deficiendum simpliciter gratiæ Dei. Et ita cum proportione accommodari poterit vulgaris illa sententia, in via Dei non progredi deficere est, quia non progredi in substantialibus & necessariis, erit substantialiter deficere: non progredi autem in consiliis, erit deficere in perfectione tantùm: & sæpe erit defectus venialis, non autem substantialis defectus.

Ad proloquiū sanctorum in eodem n.3.

26. Illa verò sententia, *In via Dei non proficere, est deficere*. vel *non progredi, est regredi*, quæ frequentior est apud Bernardum, quàm apud alios Patres, intelligi potest vel formaliter & rigorosè, vel causaliter seu consecutiuè ac morali modo. Prior sensus non est verus, quia etiamsi quis in gratia non crescat, si non peccet, non ideo regreditur in via Dei. Vnde formaliùs dixit August. serm. 15. de verbis Apost. *Semper adde, semper ambula, semper profice; noli in via remanere, noli retro redire, noli deuiare. Remanet qui non proficit, retro redit qui ad ea reuertitur vnde iam absceſſerat, deuiat qui apostatat.* Secundus ergo sensus est intentus à Bernardo: nam, quia in hac vita non potest homo carere omni operatione, ideo necesse est per eam aut deficere, aut proficere. Sicque dixit idem Bern. epist. 91. & epist. 341. *In hac vita mortali nihil in eodem statu permanet, aut ascendas necesse est, aut descendas.* Vnde illa sententia nòn est religiosorum propria, sed omnibus iustis communis est. Dum autem sic dicitur deficere qui non proficit, non intelligitur de defectu mortalis culpæ, imò nec de diminutione ipsius charitatis in seipsa, quæ diminui nullo modo potest, sed intelligitur de defectu alicuius venialis culpæ, vel de defectu in acquirendo aliquo morali vitio: aut de augmento alicuius inordinatæ affectionis, quæ cursum, vel facilitatem virtutis impediat. Atque ita intellecta illa sententia, nihil ad præsentem causam facit.

August.

Bernard.

Altera responsio ad idem proloquium.

Addo etiam, præsertim intendere dictos Patres docere pericu-

A losum esse in hac vita existimare aliquem se satis profecisse, & ideo desistere à cura & solicitudine proficiendi. Sic dixit Bernardus dicta epist. 253. *Nunquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit satis est, sed semper esurit, sititque iustitiam.* Et ita inferiùs subdit, *Si studere perfectioni esse perfectum est: profectò nolle proficere, deficere est.* vtique à perfectione, non statim à gratia; nisi tanta sit superbia, vel animi relaxatio, vt hominem in eo periculo constituat. Quo sensu dixit etiam August. dict. serm. 15. *Semper tibi displiceat quod es, si vis peruenire ad id, quod nondum es: nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti; si autem dixeris, Sufficit, & peristi.*

Bernard.

August.

Ad tertium argum. in num.4.

B Ad vltimam confirmationem iam responsum est, regulam religionis, de qua agimus, vel non obligare ad aliquam culpam, vel solùm ad venialem: neque ex confusa illa, & generali ratione non seruandi huiusmodi regulam, insurgere materiam grauis culpæ, secluso contemptu, & periculo, vt satis explicatum est. 27.

Ad primam probationē partis neg. in n.5. & 6.

Ad rationes pro altera parte factas respondetur in primis optimè probare illud propositum non esse peccatum mortale, nisi vel grauem contemptum includat, vel hominem morali periculo mortaliter peccandi exponat. Vtrumque autem quando contingat, iam explicatum est: nec de toto primo discursu in num.5. & 6. aliquid ampliùs 28.

Ad primam confir. in num.7.

C dicere necesse est. In prima verò confirmatione in num.7. addo, rectè etiam probari, propter solam rationem mendacij vel simulationem hoc non esse peccatum mortale, nisi propositum extendatur ad transgressionem voti: quam transgressionem mendacium vocat Hieronymus in loco citato, & de illo dicit occidere animam. Illo autem secluso, nullam rationem mortalis peccati in hoc inuenio, imò nec veram rationem mendacij, aut formalis simulationis, nisi quis directè intendat decipere alios. Vnde etiam in ipsamet professione si quis intendat verè profiteri, non habeat tamen intentionem seruandi regulam, apud homines non mentitur, quidquid sit apud Deum, quia

D verè intendit quod per verba profert. Quòd si audientes plus concipiunt, non est ex vi actionis, vel prolationis exterioris; sed quia bene præsumunt de assumente talem statum, dum contrarium non apparet: alter autem eos non decipit, licèt decipi sinat, quod non semper mendacium est. Vnde, etiamsi religiosus malè viuat, non mentitur deferens habitum, etsi ratione illius ab aliis credatur honestè viuere: quia non tenetur se prodere, etiamsi alij fallantur. Maximè quia in factis, & vestibus principalis finis non est significatio, vt in verbis, sed vsus: & ideo frequenter sine mendacio assumuntur propter vsum, etiamsi alij in significatione fallantur. Cùm ergo

E D. Thom. ait, committere quempiam mendacium vel simulationem cùm ab intentione perfectionis deficit, præcipuè intelligendum puto respectu Dei: quia non intendit seruare quod ei promisit, sicut de Hieronymo dicebam. Si autem exponatur etiam respectu hominum, intelligendus erit, si quis directè intendat simulationem & hypocrisim, alioqui erit tantùm materialis simulatio.

Ad secundā confir. in num.8.

In secunda confirmatione, adnoto, verissimum esse Episcopos nō esse in peccato mortali, eo quòd non intendant consequi perfectionem charitatis per opera consiliorum & supererogationis, secluso cōtēptu, & morali periculo nō seruandi quæ illis 29.

præcepta

præcepta sunt, prout hæc sunt à nobis explicata. nam omnia quæ diximus, maiori ratione habent locum in Episcopis: quia ipsi nullum votum faciunt tendendi ad perfectionem, vel seruandi consilia, præter castitatem: quod non habent vt Episcopi, sed vt clerici in sacris. Secluso autem voto, illa ratio mendacij, quæ in eis consideratur, vel nullius vel parui momenti est, vt declaraui. Quia verò ratione status obligantur specialiter ad quædam opera perfectissima, vt ad ponendam animam pro ouibus, & ad subueniendum illis in necessitatibus spiritualibus, & corporalibus, ideo tenentur esse in præparatione animi ad hæc opera saltem pro temporibus & opportunitatibus, in quibus sub obligationem cadunt: tunc ergo essent in statu peccati mortalis, quando haberent intentionem huic præparationi animi contrariam, quæ iam non esset intentio non seruandi consilia, verùm etiam nec præcepta. Sic ergo tenentur Episcopi ex vi status habere intentionem perfectè viuendi, id est, perfectissima opera charitatis & iustitiæ exequendi quando fuerint necessaria: & quia per consiliorum obseruationem ad hoc benè disponentur, rectè faciunt illa obseruando: non possumus tamen illis attribuere præceptum habendi hoc propositum cum fundamento nisi ad tollendum contemptum, vel periculum morale, vt explicatum est.

30. Ad vltimã confir. in num. 9.

In vltima confirmatione iam constat per se nõ esse peccatum mortale deliberatum propositum non seruandi vnam, vel aliam regulam, neque illud sufficere ad contemptum, nisi includat obstinatum animum non parendi regulari disciplinæ in transgressione talis regulæ, vel nisi includat aliud genus periculi & contemptus à nobis expositi. Est autem hoc discrimen inter generale propositum circa totam regulam, vel particulare circa vnam aut aliam, quòd faciliùs potest illa generalis deiectio animi vergere in contemptum, vel cõstituere hominem in graui periculo, vt per se clarum videtur. Et hanc etiam solam differentiam inuenio inter illam intentionem generalem, & executionem in frequenti transgressione regulæ: nam hæc moraliter contingit ex sola fragilitate, & ex particularibus affectibus vel negligẽtiis, quę in diuersis occasionibus occurrunt: & ideo in illa non est tanta occasio perueniendi ad contemptũ, sicut est in formali deliberatione, aut proposito.

CAPVT V.

Vtrùm teneatur religiosus non dimittere suum habitum.

1. Prima suppositio morem certi habitus esse religiosis ab ab antiquo vsitatum. *Bellarmin.*

OCcurrebat primò dicendum hoc loco de monachorum habitu singulari an conuenienter introductus sit, & ex quo tempore, & qua ratione, ac fructu. Nam hæretici huius temporis sicut religiosorum statum odio habent, ita in eorum habitum & cæremonias vehementer inuehuntur. Veruntamen hoc labore liberauit nos eruditissimus Bellarmin. qui lib. 2. de Monachis, cap. 40. rem hanc diligenter expediuit: & ex his quæ adducit, constat morem hunc ab initio nascentis Ecclesiæ incepisse. Imò si antiquiora etiam tempora inspiciamus, inueniemus Eliam, Ioannem Baptistam, & alios, qui austerius vitæ genus professi sunt, in exteriori habitu id demonstrasse. Vnde Chrysostom. homil. 69. in Matth. *Chrysostom.* dicit monachos habitu imitari Eliam, & Ioãnem. Et Dionysius c. 6. Ecclesiast. hierarch. commemorat antiquum morem mutandi habitum in professione monachatus. *Sacerdos* (inquit) *signo crucis eum consignatum tondet, omnique veste detracta, eum alia induit.* Cassianus lib. 1. de instit. renunciant. per multa capita habitum monachorum describit, & per singulas eius partes mysticas illius rationes reddit. Tractat etiam Basilius in reg. fusiùs disputatis c. 22. attingens potiùs rationes morales, vel, vt ita dicam, vsuales illi statui accommodatas. *Dionys. Cassian. Basil.*

2. Secunda suppositio de causis prædicti moris.

Duplex enim est præcipua causa, ob quam peculiaris habitus religiosis tributus est. Vna comprehendit varias rationes morales, scilicet vsus paupertatis, vt tantùm consulatur decentiæ, & conseruationi naturæ, non abundantiæ & superfluitati, iuxta illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur*, vt optimè ad hoc propositum expendit Basil. reg. 22. ex fusiùs disputatis. Alia est corporis mortificatio & pœnitentia, quæ non parum exercetur in vestitus asperitate. Altera est professio humilitatis & abiectionis, quæ in exteriori habitu multum cernitur. Et hæ rationes ac similes communes sunt omnibus religiosis, vnicuique iuxta finem & institutum suum. Alia verò causa, quam mysticam vocamus, est significatio aliqua, quæ aliquando est in colore, vt vestis alba significare solet candorem mentis. Vel è conuerso fuscam vestem ait August. epist. 199. significare continentiam; & de cuculla ait Cassianus significare simplicitatem & innocentiam; & sic de aliis. Moralis autem ratio, quæ ex ratione etiam signi sumitur, est, vt monachus ab hominibus aliorum statuum, scilicet à laicis & clericis secularibus, distinguatur: & quia monachorum religiones variæ sunt, exterior etiam habitus diuersus distinctionem inter eas notam facit. Quæ ratio maximè locum habet in religionibus monachorum. Nam religio clericorum habere potest habitum aliis clericis communem, vt inferiùs suo loco de Societate dicemus. *Basil. August. Cassian.*

3. Proponitur quæstio, & ratio dubitãdi vtrinque.

Hoc ergo supposito, quæstio est, an religiosus, qui ex regula peculiarem habitum defert, teneatur sub culpa graui non deserere vel mutare talem habitum. Et ratio dubitandi est, quia regula religionis, vt supponimus, non obligat ad culpam, vel grauem culpam: sed religiosus solùm tenetur deferre habitum suum ex vi regulæ: ergo ad illum retinendum solùm tenentur regulari obligatione: non autem rigorosa & sub mortali. Minor probatur. quia religiosus non se obligat ex voto ad deferendum habitum, vel tonsuram, de qua eadem est quæstio, magis quàm ad obseruandas alias cæremonias ordinis: ergo solùm superest illi obligatio ex regula. & ita sentit Panorm. in c. *Dam. qui.* de vita & honest. Cleric. n. 2. circa 1. glossam vbi non videtur facere differentiam inter hanc obseruantiam, & alias quæ sunt ex regula. In contrariũ autem est, quia iuxta traditionem omnium religionum, & communem existimationem grauis culpa in religioso censetur suum habitum deserere. Est igitur aduertendum in proprietate sermonis aliud esse spoliare se seu nudare habitu, aliud deserere aut mutare habitum. Nam primum fieri potest ad breue tempus, & sine assumptione alterius habitus, ad dormiendum, v. g. ad balneum sumendum, vel natandum, vel ob alias similes causas. Secundum verò propriè significat relinquere religiosum habitum ad induendum alium. Quod fieri potest, *Panorm.*

Quæstio, vel proponi potest de dimissione habitus, vel de spoliatione.

vel ad viuendum diu aut perpetuò in alio habitu assumpto, & illud est propriè renunciare habitum: vel solùm ad breue tempus; & illa dicitur mutatio habitus, quanuis hæc vox generalior sit. Potest etiam mutatio esse vel in habitum secularem, vel in alium habitum religiosum.

Prima Assertio de demißione habitus peccaminosa grauiter.

4. Dico ergo primò, teneri religiosum sub mortali peccato retinere, id est, non mutare proprium religionis habitum. Hanc assertionem vt certam supponunt omnes Doctores, quos nunc omitto, quia infrà lib. 3. à principio tractando de apostasia à religione, referendi sunt: nam vnus modus, & frequentior apostatandi est per desertionem habitus. Et sufficienter probatur ex cap. 2. Ne cleric. vel monach. in 6. vbi fertur excommunicatio ipso iure in quemlibet religiosum professum temere dimittentem religionis suæ habitū: excōmunicatio autē maior supponit pecatū mortale. Confirmatur, nam clericus secularis tenetur sub mortali non deserere, vel mutare clericalem habitum, vt constat ex toto tit. de vita & honest. cleric. ergo idem dicendum est de religiosis, nam quoad hoc æquiparantur in iure. Vnde confirmatur per argumentum ab speciali ex cap. *Deus qui.* de vita & honest. cleric. vbi Innocentius III. cōcedit quibusdam monachis & religiosis diuersorum ordinum vt in vnum honestum habitum se conforment, vt possint meliùs vniri, vel scandalum auferre ad Euangelium prædicandum: ergo supponitur in illo textu non posse religiosos per se loquendo licitè mutare habitum. Optimè hoc confirmat cap. *Clerici* 2. de vit. & honest. cleric. ibi. *Pontifices autem in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*; vbi clarè supponitur hæc obligatio, imò etiam ex illo textu rectè probatur teneri religiosum ad deferendum habitum suum patentem, cùm non permittat etiam per Episcopalia indumenta occultari. Quæ etiam est ibi communis opinio, quam expresse quoque docuit Nauarr. in consiliis de regularibus infrà citandis.

Probatur.

Confirmatio 1.

Confirm. 2.

5. Sed difficultas est vnde nascatur hæc grauis obligatio non deserendi habitum, seu quo iure hoc præceptum introductum sit; & in primis dici potest esse de iure naturali, supposito tali voto, & statu, & institutione ac fine talis habitus. Nam, vt num. 2. diximus, hic habitus non solùm datur ad humanum vsum, sed tanquam insigne propriæ professionis. Eo autem ipso quò quis assumit aliquod munus vel statum cum perpetua obligatione sustinendi illud, consequenter obligatur ad nō deponendum proprium signum publicè institutum & datum ad talem professionem significandam, nam illa est virtualis quædam defectio ab illa obligatione. Quæ ratio manifestè conuincit quando habitus deponitur animo retrocedendi ab statu: nam tunc planè committitur apostasiæ vitium, quod supposito voto, contra legem diuinam & naturalem est, vt significatur in Concil. Carthag. IV. cap. vlt. habetur in cap. 1. 27. q. 1. & idem habetur in cap. *de viduis.* & cap. *viduas.* cum aliis ead. caus. & 9. cap. 1. 20. q. 3. ex Concil. Tolet. VI. c. 6. tunc autem præcisè agimus de sola depositione habitus. Posset autem intelligi aliquem velle retinere statum, & seruare substantialia eius,

Ex iure naturali supposito voto nasci hanc obligationē videtur.

A nolle autem vti tali habitu: quod posset faciliùs in monialibus contingere. Ergo non satis est obligatio ad statum, nisi addatur specialis obligatio ad deferendum in habitu proprium signum talis status. Ad hoc verò dici posset, quanuis hæc duo speculatiuè (vt sic dicam) sint separabilia; practicè in tali materia non posse separari, quia vel religiosus dimittit habitum relinquendo etiam monasterium, séque ab obedientia suorum Prælatorum subtrahendo, vel sub illa manens. Priori modo retrocedit ab statu, in quo perseuerare tenetur, & est apostata, vt infrà citato lib. 3. videbimus: posteriori autem modo impossibile moraliter est vt habitum mutare permittatur. Quæ ratio probat quidem optimè, quando mutatio habitus diuturna est, & quando per modum status assumitur: tamen etiam de illa non probat in vniuersum, sed vt in plurimum. Nam in religione militari, v. g. potest aliquis nunquam deferre habitum, dissimulantibus & conniuentibus Prælatis, vel fortè ignorantibus: & in monasterio monialium nimium relaxato posset aliqua deponere velum, & seculari modo ornari, in cæteris seruando integritatem sui status. In quibus casibus si id contingat, non desinit religiosus peccare mortaliter propter negligentiam, vel ignorantiam Prælatorum non adhibentium coactionem; & præterea hoc peccatum non solùm committitur in stabili mutatione habitus, sed etiam in ea quæ fit ad breue tempus, vt ex dict. cap. 2. Ne clerici vel monachi in 6. sentit Nauarrus cons. vnico de Apostatis. n. 6. & tamen ratio facta in eo casu non procedit.

Non esse hanc causā sufficiētem sumptā per se solam.

B

C

6. Necessarium ergo est, vt præter rationem naturalem & necessariam connexionem moralem cum statu & obedientia Prælatorum sit aliqua positiua lex, quæ directè obliget ad retinendum habitum religionis, quam semel quis professus est. Alioqui non erit per se grauis malitia in contraria dimissione, sed solùm ex adiunctis, vel per accidens, ratione scandali. Dico ergo habere religiosos positiuum præceptum, quo ita obligantur. Propter difficultatem autem in num. 3. positam addendum est hoc præceptum non tam fundari in speciali regula, quàm supponi (cum proportione) ad omnem regulam. Est enim hoc tanquam generale quoddam ius status religiosi, vt vnusquisque in sua vocatione, & consequenter in proprio habitu suæ vocationis permaneat. Quod ius quatenus extenditur vltra id quod merè naturale est, potest dici non scriptum, id est, communi consensu & traditione omnium religionum receptum. Potest etiam dici ius commune canonicum, quia in decretis suprà citatis authoritate Pontificum, & Conciliorum generalium confirmatum est.

Completa causa prædictæ grauis obligationis traditur.

D

E

7. Sed quærendum restat, an dimissio vel mutatio habitus semper sit peccatum mortale? Quod dubitari potest primò ex modo peccandi, secundò ex parte materię. Quoad primum Caiet. in Summ. verb. *Clericorum peccata.* significat, religiosum non peccare mortaliter, nisi temerè dimittat suum habitum; nam inde probat quasi à fortiori clericum non peccare mortaliter dimittendo suum, nisi temerè id faciat: quid autem sit temerè dimittere, explicauit idem Caiet. 2. 2. q. 53. art. 3. dicens, temeritatem esse inordinationem ex contemptu. & infrà dicit esse speciem præcipitationis contemptum addentem. Et in illo rigore dicit esse interpretandos canones imponentes pœnas temerè delinquentibus, alludens inter alia ad c. 2. ne cleric. vel

Responsio Caiet. quoad primam dubij partē.

vel monach. in 6. vbi excommunicatur monachus temerè dimittens habitum. Ergo iungendo omnia, sentit non esse peccatum mortale dimittere habitum, nisi fiat ex contemptu.

8. Reiicitur Caiet. Quòd si hæc doctrina vera est, non magis obligatur sub mortali religiosus ad non dimittendum habitum, quàm ad non transgrediendam quamcunque regulam: quæcunque enim transgressio est mortalis si fiat ex contemptu, & non alias. Hoc autem repugnat his quæ hactenus diximus, & communi modo sentiendi & loquendi Doctorum, censent enim multo maiorem esse obligationem ad non dimittendum habitum, quàm ad alias particulares obseruantias regulæ. Quocirca licèt temeraria dimissio in illo rigore explicata à Caietano, necessaria fortè sit ad incurrendam censuram latam in dict. c. 2. de qua re in proprio loco diximus: tom. 5. in 3. p. disp. 23. sect. 4. tamen ad peccandum mortaliter non est necessarius contemptus, sed ex parte modi peccandi sufficit quælibet libertas, quæ ad alia peccata mortalia satis est, siue sit mista cum ignorantia culpabili, siue cum passione & prauo affectu vagandi per aliquod tempus, aut fornicandi, percutiendi aliquem, &c. qui esse potest sine proprio contemptu. Ratio est, quia hæc materia est grauis ex suo genere, & est strictè prohibita per sacros canones, non solùm in dict. cap. 2. sed etiam in antiquioribus, & communis traditio & consensus declarat illam esse rigorosam & potissimam legem prohibentem; ergo vt transgressio eius sit peccatum mortale, non est necessarius formalis contemptus, sed sufficit virtualis inclusus in libera voluntate faciendi actum legi contrarium. Et hæc est communis sententia Doctorũ etiam explicantium illam particulam *temerè*. in dict. c. 2. dicunt enim temerè dimitti quoties sine causa rationabili dimittitur, vt notauit Sylu. verb. *Excommunicatio.* 9. n. 51.

Vera resolutio.

9. Expeditur posterior pars dubij. Quoad secundam partem certum videtur posse hoc peccatum esse aliquando veniale ex parte materiæ. quod apertè sentit Syluest. verb. *Excommunicatio.* 9. n. 53. cum aliis quos refert. Potest autem hæc leuitas materiæ in præsenti considerari & ex parte temporis: quia licèt dimittatur habitus, statim reassumendus est, & ea intentione exuitur. Et in hoc casu præcipuè videntur loqui Palud. Syluest. & cæteri: quia in moralibus parum pro nihilo reputatur, nec dicitur quis simpliciter assumere secularem habitum eo quòd ad breue tempus illum induat, argumento legis *diuortium.* ff. de diuortiis. Alij tamen hunc casum non admittunt, quia si reuera fiat mutatio dolosa ad vtendum seriò habitu seculari, &, vt talis persona secularis reputetur, videtur esse materia grauis, etiamsi pro breuissimo tempore fiat. Quod videtur sentire Nauarr. dict. conf. de Apostasia n. 6. & Summa Rosella verb. *Excommunicatio.* & videtur valde probabile, quia illa materia habet intrinsecam deformitatem repugnantem illi statui. Vnde addendum secundò est, vt talis mutatio fiat leuis, necessarium esse vt etiam ex intentione minuatur; v.g. si quis ad breue tempus mutet habitum, non vt seriò illo vtatur, vel vt secularis incedat, sed ludi causa ad repræsentandum, vel quid simile, tunc enim sine dubio erit res leuis: quod etiam frequens vsus virorum timoratorum declarat.

Mutationẽ habitus non reddit leuẽ breuitas téporis.

Nauar.

Redit tamen intentio.

10. Obiectio contra pro- Dices, Intentio est valde extrinseca respectu talis materiæ: ergo si materia ipsa est contraria præcepto, & alioqui est sufficiens ad peccatum mortale, non fiet veniale eo quòd ex intentione iocosa, aut leui fiat. Respondetur hoc verum esse de intentione mere extrinseca, quæ non mutat moralem rationem actionis: nos autem loquimur de intentione efficiendi huiusmodi mutationem. Voco autem in præsenti variationem moralem actionis, quòd mutatio habitus fiat ad mutandam reuera speciem exteriorem, & existimationem status, vel quòd fiat solùm ad repræsentandam aliquam personam, quia secundùm æstimationem moralem hæ sunt actiones diuersarum rationum, imò posterior non censetur vera mutatio. Prior verò est propriissima, & ideo quanuis fiat ex intentione, quæ secundùm se tantùm sit peccatum veniale, vt ad intuendum publicum ludum, vel quid simile; ipsa ratione suæ materiæ vel prohibitionis erit peccatum mortale.

ximè dicta de intentione enucleatur.

11. Quomodo mutando partem solùm habitus, fiat, aut non fiat leuis mutatio. Alio modo videtur hæc materia posse esse leuis, quia non totus habitus, sed pars eius dimittitur. In quo præcipuè est obseruandum, ne religiosus habitus ita ex parte minuatur, vt ex reliquo cognosci nõ possit an talis persona religiosa sit, necne, iam enim illa materia erit semper sufficiens ad peccatum mortale: quia in ea consummatur transgressio legis, & quoad materiam, & quoad finem eius. Quin potiùs licet quis exuendo exteriorem partem habitus, retineat internam, & superinduat secularem habitum, ne religiosus appareat, ratione materiæ non excusabit grauem culpam: quia illa pars cum illis circunstantiis est satis grauis materia, & quia religiosus tenetur exteriorem habitum suum retinere, vt colligitur ex cap. *Deus qui.* de vita & honest. cler. & sentiunt ibi gloss. Ioan. Andr. Antonius, & Panormit. Nauarr. consil. 76. de Regularib. in noua impressione. Si verò pars habitus, quæ retinetur, exteriùs apparet, & est proprium signum talis status, non peccabit quis saltem grauiter contra prohibitionem dimittendi habitum: quia re vera nõ dimittit, neque occultat proprium statum. Vnde si assumat partem alterius habitus quæ proprium non occultat: peccare quidem poterit contra decentiam religiosam, vel contra canones prohibentes clericis, vel monachis laicum, vel indecentem vestitum, non tamen contra obligationem non dimittendi habitum. Dixi autem, si sit sufficiens signum proprij status, quia non satis est quòd sit signum religiosi status in communi: quia religiosus tenetur deferre peculiarem habitum suæ religionis, vt Nauarrus suprà notat, & sufficienter probatur rationibus adductis.

12. Quomodo item nihil proprij habitus mutãdo, sed aliũ superinduendo. Quæri autem hîc potest, an occultatio habitus nihil de proprio exuendo, sed alium superinduendo, sit mutatio sufficiens ad peccatum mortale. Sed hoc dubium tractaui latiùs in 5. tom. 3. Partis, in loco cit. in num. 8. & mihi semper videtur ex vi materiæ non esse illam mutationem de qua loquuntur iura; quia reuera non est dimissio habitus: neque etiam intrinsecè esse mendacium, vel quia occultare veritatem non semper est mendacium, vel quia vestis assumpta non est principaliter ad significandum, sed ad alium vsum, propter quem accipi potest sine mendacio, etiamsi alij decipi permittantur. Præterea licet illa sit ficta simulatio quando sine rationabili causa fit; nihilominus non videtur ex obiecto mendacium ita perniciosum, vt sit peccatum mortale: iudicandum ergo erit ex fine, nam si id fiat ex intentione mortali, erit mortale, & multo magis si fiat animo apostatandi, vel fugiendi à religione: quia

quia illa intentio & est mortalis, & multum proportionata illi actioni. Idémque timendum est si fiat animo liberè vagandi per multum tempus: quia illa est virtualis depositio religiosi habitus.

13. Quomodo tandem dicta dimissio possit omni peccato carere. Primò ex iusta causa, seu necessitate.

Vltimò est circa hanc obligationem aduertendum, non esse ita præcisè necessariam, vt oppositum nunquam liceat saltem ad tempus & ex iusta causa. Quia propter grauem necessitatem vel tuendi vitam, vel vitandi grauem infamiam, aut scandalum, licitè potest mutari habitus religionis ad tempus, vt notauit glossa in cap. 2. ne cleric. vel monach. in 6. & in cap. *Clerici* 2. de vita & honest. cleric. & sumitur ex textu ibi, *Nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari*. Idémque in simili de prohibitione portandi arma notauit gloss. in cap. *Clerici* 1. eod. tit. Et idem docent Syluest. verb. *Habitus*. & alij Summistæ tum ibi, tum verb. *Excommunicatio*. Antonin. 3. p. tit. 24. c. 53. Et ratio est, quia tunc illa non est temeraria dimissio, imò nec voluntaria censetur, argumento cap. 1. de his quæ vi, &c. & quia leges humanæ non obligant cum tanto rigore, quando aliàs materia est de se indifferens, & transgressio non cedit in contemptum religionis, vel damnum commune: in eo autem casu nihil horum interuenit, quia illud tunc non est mendacium, vt probat ratio suprà facta num. præcedent. nec fit in contemptum religionis, nec sequitur aliud damnum, sed potiùs fit ad vitandum illud vt supponimus.

14. Instantia contra proximè dicta diluitur.

Dices, hoc ad summum habere locum quando necessitas præoccupat hominem, non verò quando homo se ingerit actioni, vel itineri habenti necessitatem illam, vel periculum annexum. Respondeo, in priori casu de necessitate præoccupante, semper hoc procedere, etiamsi contingat occasionem illam ex antecedente peccato oriri, quia illud est per accidens, & hîc & nunc iudicandum est de humana necessitate prout iam in re existit. In posteriori autem casu de se ingerente pensanda est necessitas, vel vtilitas aggrediendi opus vel iter, quod sine mutatione habitus religiosi commodè fieri non potest: nam si illa fuerit sufficiens, non est relinquendum opus propter illam circunstantiam, vt rectè sensit Nauarr. consil. 70. de Regularibus, in secunda impressione, addens iudicium de legitima causa in hoc negotio relinqui arbitrio boni viri, cùm non sit iure determinatum, argumento cap. *de causis*. §. 1. de officio deleg. & l. 1. ff. de iure deliberandi. At verò quando ratio aggrediendi opus est iniqua, vel non necessaria, tunc licèt fieri non possit sine periculo vitæ, vel infamiæ absque mutatione habitus, nulla est excusatio, sed dupliciter in eo facto peccatur, primò in intentione iuxta malitiam eius, deinde in medio assumpto ad excusandũ periculum, non imminens, nec necessarium, sed voluntariè assumptum. (Nauar.)

15. Secundò potest carere omni peccato ex dispensatione.

Alia quoque ratione potest fieri licita hæc mutatio habitus per iustam dispensationem. Cùm enim hæc obseruantia non sit de substantia status religiosi, certum est admittere dispensationem ex iusta causa, quæ etiam relinquitur arbitrio prudentis dispensatoris. Non requiritur verò tanta, vt per se sufficiat excusare; quia illa non esset dispensatio, sed interpretatio. Neque etiam est necessaria ingens & extraordinaria causa, qualis ad dispensationem in ipso statu religioso, vel in substantialibus eius necessaria est, quia minor effectus minorem causam requirit. Et eadem proportione A quo mutatio futura fuerit maior, vel diuturnior, eo maiorem causam postulat: vt si detur dispensatio ad totam vitam, vel solùm ad tempus studij, vel ad agendum negotium, aut iter. Et similiter plus requiritur vt mutetur habitus monachalis in laicalem, quàm in clericalem, & plus vt in clericalem, quàm in alium monachalem, quia magis receditur à lege, seu regula.

16. Hanc dispensationẽ potest Papa concedere.

Quæri autem potest quis habeat potestatem concedendi hanc dispensationem. Et quidem cõstat summũ Pontificem maximè posse illam concedere, cap. *Deus qui*. de vita & honest. cleric. & quia in omnibus habet supremam potestatem. De Prælato autem religionis dubitari potest. Nam B videtur etiam ille posse hanc licentiam ex iusta causa dare, quia per hoc non dispensat in voto, sed in regula, quæ illam conditionem inuoluit, nisi iusta causa obstet. Et confirmatur, quia Prælatus potest dispensare cum religioso in clausura (loquimur enim de viris, & ex vi iuris communis.) ergo & in delatione habitus: quia eiusdem sunt obligationis, vt patebit cap. seq. Atque ita sentire videtur & hæc duo æquiparare Nauarr. dict. cons. 70. n. 8. & 9. Nihilominus censeo solum Papam posse hanc dispensationem concedere, propriè loquendo. Quod ita declaro, nam aliud est dare licentiam ad opus, quod sine mutatione habitus commodè exerceri non potest, aliud verò C dispensare per se & directè in gestatione habitus. Primum facere potest Prælatus, & facit quotidie; & ita loquitur Nauarr. vt constat ex casu quem tractat. Illa verò non est dispensatio in hac obligatione, sed facultas ad agendum opus religiosum, quæ non est necessaria ad opus propter dispensationem, sed propter subordinationem & obedientiam religiosam: posita autem illa facultate ad opus, altera obligatio per se cessat ratione occurrentis causæ, iuxta suprà dicta in num. 13. & 14. Propria autem dispensatio esset quando opus ad quod datur facultas sine periculo vitæ, vel infamiæ, vel alio scandalo potest exerceri in proprio habitu religioso, & daretur specialis licentia D ad non deferendum habitum illo tempore: & hoc modo nego posse Prælatum dare hanc dispensationem. Hancque differentiam constituo inter Pontificem & Prælatum. Ratio me mouens est, quia hæc dispensatio non tam est in regula, quàm in iure communi, vt ex dictis num. 6. constat: & potestas ad illam concedendam nullibi inuenitur data Prælatis, neque etiam continetur in generali facultate quam habet dispensandi in iure communi, quia illa solùm extenditur ad res quæ ordinariè & frequenter occurrunt, & ad dispensationes moraliter necessarias ad ordinarium viuendi modum: hæc autem dispensatio non est huiusmodi, sed est valde extraordinaria, & multum exor- E bitans, ideóque supremam Pontificis potestatem mihi postulare videtur, quanuis hoc in terminis disputatum non inuenerim. Atque hanc etiam differentiam considero inter existentiam extra claustrum, & mutationem habitus, quòd illa est frequenter necessaria, & habet ordinarias causas, hæc verò minimè: & ideo prior censetur concessa Prælato in generali potestate, non autem posterior. Item est alia ratio optima, quia facultas existendi extra claustrum quasi per se & directè pertinet ad iurisdictionem Prælati, vt possit vti suo subdito vbi ille indiguerit, vel ei præcipere ministerium extra claustra quando opportunum iudicauerit: mutatio verò habitus per se non spectat ad executionem obedientiæ religiosæ. Non ergo

(Marginalia, right column: De prælato religionis idem probari videtur à Nauarro. Confirmatur. — Nauar. Authoris resolutio. — Eius ratio, qua etiam satisfit probationi cõtrariæ. — Satisfit cõfirmationi præcedenti n. allatæ ex multiplici discrimine inter dispẽsationem clausuræ, & habitus.)

ergo est similis ratio, neque illa duo æquiparãtur, nisi quando ex facultate ad aliquod opus necessaria est vtraque circunstantia. In quo etiam est differentia, quia circunstantia loci moraliter est per se intenta, & intrinsecè postulatur in ipsa facultate: alia verò est omnino per accidens, sequitúrque ex causis extrinsecis, & ideo non est ita directè intenta.

17\. *Instantia contra datã resolutionẽ.* Dices, interdum religiosus habens facultatem à Prelato ad aliquod iter vel ministerium agendũ, dubitat an expediat, vel liceat mutare habitum, & sua authoritate non audet, & de licentia Prælati securus facit: ergo signum est posse Prælatum directè & per se hanc licentiam dare. *Diluitur.* Respondeo, illam magis esse authenticam interpretationem, quàm dispensationem: nam in rigore illud dubium posset determinari per prudens arbitrium, considerata causa: si verò potest fieri recursus ad Superiorem, meritò fit, quia ad illum ex officio spectat declarare an lex obliget in casu dubio, & sua authoritate adiungit practicam certitudinem. Quòd si quis illam vocet dispensationem, non contendo de voce, quia solùm loquimur quando constat obligationem non dimittendi habitum non cessare ob extrinsecas causas, & per se tollitur à Superiore; & hoc dicimus pertinere ad solum Pontificem. Vnde infero, regulariter ac moraliter loquendo, per solam licentiam Prælati non posse dimitti habitum pro tota vita, nec pro tempore diuturno, & quasi stabili modo, sed solùm occasione alicuius actionis, & pro tempore quo durat: quod secus est de dispensatione Pontificis, vt per se constat. Et ideo dico, *regulariter loquendo*: quia si religiosus mittatur à Prælato ad prædicandum Euangelium, vbi non potest sine periculo facere nisi mutando habitum, etiam poterit longo tempore, & per totam vitam ea licentia vti, quia est consequens ad prædictum ministerium, quod toto illo tempore sanctè exercetur.

Assertio secunda. Religiosum exuere se, absque animo deserendi habitum non esse peccatum, seclusa regula, vel extrinsecis circunstantiis.

18\. *Ostenditur assertio.* Hactenus à n.4. diximus de dimissione & mutatione habitus: nunc de spoliatione breuiter dicendum est. nihil de illa esse statutũ iure communi, quia c.2. ne cleric. vel monach. in 6. non loquitur de spoliatione, vt in 5. tom. 3. p. n.8. allato, dixi. Et omnia alia iura magis loquuntur de mutatione habitus cum qua status relinquitur, quàm de spoliatione, vt suprà notaui. Vnde ex vi iuris communis hoc prohibitum nõ est: neque etiã ex natura rei aut ratione voti, seu status religiosi. Cõsulẽda ergo est religiosa regula, tanta enim erit hæc obligatio, quanta in illa fuerit imposita. Vnde nisi ex aliis circunstantiis hæc transgressio fiat culpabilis, vel mortale peccatum, non erit talis, nisi iuxta regulæ obligationem. Ait tamen Syluest. verb. *Excommunicatio. 9.* n.52. nunquam dimitti (etiam hoc modo) à religioso professo sine rationabili causa absque peccato: *quia adeò (inquit) est annexus ossibus monachorum, quòd in quocunque loco consistentes, siue in lecto quiescentes, constanter eo vti debent*, citat cap. *vidua.* 20. q.1. vbi Concilium Toletanum X. loquens de virginibus sacris, quæ religionem profitentur, ait, *Tunc accepta à Sacerdote, vel ministro apta religionis professioni veste seu in lectulo quiescens, siue in quocunque loco consi-* *Sentire videtur Syluester semper peccare religiosum exuendo se absque rationabili causa.*

A *stens, constanter ea vtatur.* Et Concilium Carthaginense IV. c.11. dicit, *Sanctimonialis virgo cum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est, professioni, & sanctimoniæ aptis.* habetur in cap. *Sanctimonialis.* 23. dist. Imò indicat præterea Syluest. hoc peccatum esse mortale, si ex rationabili causa non fiat, vt si ex lasciuia (inquit) & illicita sensualitate dormiendi quietiùs in hospitio extra monasterium. Et Nauarr. in consil. de Apostatis significat, religiosum, qui spoliatur habitu ad liberiùs fornicandum, peccare mortaliter, non solùm contra temperantiam, sed etiam exuendo habitum, quanuis apostata non sit. *Accedit aliqua ex parte Nauarrus.* Nihilominus ex vi iuris communis B certum existimo non esse in hoc obligationem sub peccato mortali: quia neque in citatis decretis sunt verba, quæ indicent rigorosum præceptum. *Sustinetur tamen assertio posita.* Nam in cap. *vidua.* solùm dicitur, *constanter ea vtatur*; in alio verò, *qualibus semper vsura est.* quæ non sunt verba rigorosè præceptiua, vt per se constat: nec communi vsu & consuetudine ita sunt interpretata. Nec dicti authores oppositum sentiunt: nam Syluester expresè dicit, licet monachi debeant semper suo habitu vti, tamen hoc debitum esse honestatis, non necessitatis. Et in hanc sententiam refert Archidiaconum, & Ioan. Andr. solùm ergo volunt ex circunstantia extrinseca posse illud peccatum esse C mortale. Vnde in prædicto casu intemperantis religiosi non erit, per se loquendo, duplex malitia mortalis in illo actu, vna fornicationis, alia spoliationis habitus, nisi fortasse ex speciali regula talis prohibitio cum eo rigore facta sit: semper enim iura specialia excipimus, quæ consulenda & obseruanda sunt. Alia de decentia, quam religiosi in vestibus seruare debẽt, legi possunt apud Nauarr. Comment. 4. de Regul. num. 27. vbi latè expendit Clem. 1. de Constit. de qua aliqua dicemus in c.11.

CAPVT VI.

D

Vtrùm religiosi ad clausuram seruandam non egrediendo claustrum proprio & rigoroso præcepto teneantur.

Circa clausuram maior est, & specialis monialium obligatio; & ideo quæ in genere dicemus, de viris præcipuè intelligenda sunt, postea in cap. 8. & 9. quod fœminis fuerit particulare addemus. Potest autem religiosa clausura in duas partes distribui: vna est obseruatio claustri non egrediendo extra illud; alia est eiusdem claustri obseruatio, non admittendo personas extraneas E seculares, vel laicas intra illud.

Circa priorem partem clausuræ in hoc cap. 1. propositæ, quæstio est, an habeant religiosi speciale præceptum non egrediendi extra claustrum sine legitima facultate, & consequenter an talis egressus ex suo genere sit peccatum mortale. *Argumentũ pro sententia neg.* Ratio dubitandi est, quia hæc obligatio non oritur ex voto, nec ex præcepto Ecclesiastico; ergo ad summum oritur ex regula: ergo non est maior quàm sit communis obligatio regulæ: non est ergo, per se loquendo, & ex genere suo peccatum mortale. *Prima pars argumenti vrgetur.* Prima pars antecedentis probatur, quia religiosi directè non vouent clausuram, quia ordinariè solùm vouent tria substantialia vota: neque etiam indirectè in his continetur clausura, nisi

nisi in quantum in virtute obedientiæ præcipi potest: ergo donec ita præcipiatur per regulam, vel Prælatum, non est talis obligatio ex vi voti. Neque obstat quòd aliqui dicuntur profiteri expressè hoc modo, Promitto Deo, & Sanctis eius, & vobis Domino Abbati, me perpetuam continentiam seruaturum in hac domo, vel monasterio, vt ex Speculatore refert Nauarr. statim citandus; tum quia illud speciale est, & mihi non constat in qua religione seruetur: tum etiam, quia intentio illorum verborum non est promittere nunquam exire à monasterio materiali, sed formali, vt sic dicam, id est, seruare continentiam cum perseuerantia in tali statu.

Nauar.

2. Secunda pars probatur, quia nullum est in iure canonicum decretum, quod huiusmodi præceptũ satis probet. Nam si qua sunt, maximè illa, quæ Gratian. congerit 16.q.1. Illa verò non de permanentia in clausura vt sic, sed in ordine ad abstinendum à functionibus Ecclesiasticis, loquuntur quando verbis vtuntur præceptiuis, vt patebit vnũ vel aliud attingendo. Primum est cap. *placuit.* secundum 16.q.1. vbi Eugenius Papa ait, *Placuit cõmuni nostro Concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat.* Et infrà, *Sit claustro suo contentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* Vnde Bernard. serm. 1. de S. Andrea, monasteria comparat stagnis, à quibus pisces non habent diuagandi facultatem. In quibus verbis priora, quæ maiorem rigorem continent, non sunt absoluta, sed cum illis limitationibus, *pro lucro terreno, & nefandissimo ausu.* ex quibus constat non simpliciter prohiberi exitum, sed ad prauum finem, vel ad actiones vel ministeria monachis prohibita, quæ ibi statim recensentur iuxta illius temporis consuetudinem. Posteriora autem verba non continent præceptum, sed monitionem, & recordationem proprij status, vt patet etiam ex subiunctis verbis, *Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem viuit.* Quomodo etiam dicit Concilium Nicænum in c. *placuit.* 1. eiusdem q. *Placuit omnibus residentibus in sancta Nicana Synodo, vt monachorum conuersatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet (monachus enim Græcè, Latinè singularis dicitur) vnde monachum per omnia singulariter agere oportet.* Per quæ verba sui status illum admonet, & postea subiungunt præceptum in his decretis (quod præ oculis habendum est) intentum, agunt enim de monachis antiquis, qui ex vi status non erant sacerdotes, neque ad ministeria Ecclesiastica ordinabantur, sed ad vitam separatam & contemplatiuam agendam: directè ergo prohibentur exire ad illa ministeria circa populum peragenda; non verò nouum præceptum circa eorum statum eis imponitur. Imò in dict. c. *placuit* 1. in fine apertè supponitur monachos posse exire, seu peregrinari, nam dicitur, vt non sepeliant nisi monachum in monasterio secum commorantem, etsi fortuitò quenquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit. Per illam verò comparationem piscis declaratur vtilitas vel necessitas claustri ex vi status, non ex speciali præcepto canonico. Aliud decretum est in cap. *Monachi.* 2. ead. q. sed constat manifestè ibi non exitum, sed Ecclesiasticum ministerium egredienti prohiberi, & præterea addi, *sine imperio Abbatis.* Idem potest responderi ad c. *iuxta*, & c. *qui verè.* ibid.

Vrgetur posterior pars argumenti.

Eugenius.

Bernard.

Concil. Nicæn.

3. Consequentiæ autem in num. 1. illatæ probantur à sufficienti partium enumeratione, quia non est aliud principium vnde possit oriri hæc obligatio, nisi regula, quæ quoad hanc obseruantiam non fertur maiori rigore, nec verbis magis indicantibus præceptum, quàm in aliis, vt videre licet in Regula Augustini cap. 10. aliàs 29. quoad hanc partem solum dicitur: *Qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus Præpositus iusserit, ire debebit.* Dixerat enim in c. præcedenti, & in c. 16. aliàs 8. vt nunquam soli incedant, sed duo vel tres simul: hìc autem subiungit, socium debere à Prælato designari: vnde à fortiori supponere videtur potius quàm disponere vt petatur licentia à Præposito, si quò eundum est: hæ autem regulæ non plus obligant quàm reliquæ. Basilius autem in sua regula nullum peculiare præceptum de hac re posuit: solum in reg. 35. ex fusiorib. indicat vtilitatem magnam manendi intra claustra. Et in cap. 8. constit. monast. monet grauiter religiosos vt in assignato sibi ad habitandum loco fortiter & quiete permaneant, & non facilè huc illúcque discurrant. Subdit verò statim: *Neque verò tamen propterea perpetuò est tanquam in custodia permanendum, sed quandocunque & res poscit, & conscientia non reprehendit, liberè est, fidentérque prodeundum, ita tamen vt in prodeundo modus teneatur, & praua omnis suspicio euitetur.* In regula autem Carmelitarum (quæ creditur esse Basilij) cap. 6. dicitur, *maneant singuli in cellulis suis, vel iuxta eas die ac nocte in lege Domini meditantes*, &c. Ex quibus à fortiori sequitur obligatio manendi in claustro. Sed illa regula non plus obligat quàm aliæ, & certum est minus obligare quàm præceptum non exeundi extra claustrum; grauius enim peccaret religiosus Carmelita extra claustrum sine licentia exiens, quàm extra cellam. In regula etiam D. Benedicti nihil expressum de hac re inuenitur, nam licèt c. 29. supponatur esse graue delictum egredi monasterium, tamen sermo ibi est de egressu per apostasiam, vel fugam, quod longè diuersum est. In cap. autem 51. prohibet comedere extra monasterium sine imperio Abbatis; de exitu autem nihil dicit. Neque etiam S. Franciscus in sua regula: solùm enim de volentibus ire ad infideles, disponit in c. vlt. vt non eant sine licentia Ministri Prouincialis. Denique in Regula S. Pachomij, cap. 36. 47. & 72. prohibetur exitus sine licentia, sicut prohibetur etiam locutio, aut deambulatio in monasterio, vel aliquid simile. Non apparet ergo vnde in hac re sit rigorosa præcepti obligatio.

Probantur consequentiæ argumenti n. 1. illatæ.

August.

Basil.

Benedict.

S. Francisc.

S. Pachom.

4. Vt separemus certa ab incertis, supponendum est, exitum à monasterio animo apostatandi, vel fugiendi ab obedientia Prælatorum, esse intrinsecè malum, supposita professione, & ex genere suo peccatum mortale, quia directè repugnat obligationi, quæ ex professione nascitur. De qua re infrà in lib. 3. à cap. 1. vbi de mutatione religiosi status dicturi sumus: hìc enim non agimus de permanentia in statu, & recessu illi contrario, sed de permanentia in loco materiali monasterij, vt sic dicam, & hanc vocamus clausuram, cui opponitur egressio tantùm localis extra septa totius monasterij. Secundò certum est, hanc clausuram non esse ita præceptam monachis seu religiosis, vt nulla ratione eis liceat extra claustrum exire: nam de licentia legitimi Prælati exire licet, vt supponunt omnes regulæ religiosorum, & ius commune non repugnat, communísque consuetudo confirmat. Certum est etiam Prælatos communi & ordinaria potestate posse dare hanc licentiam, nisi vbi aliquod ius proprium alicuius religionis obstitet

Primũ præmissum in hac q. certũ.

Secundum præmissum.

Tertium præmissum.

obstiterit. Tertiò suppono esse in religiosis aliquã obligationem non exeundi è claustro sine licentia Prælati. hoc enim etiam constat ex regulis & ex vsu. Intelligendum est autem de religiosis infra Prælatum, nam ipse Prælatus sibi poterit facere facultatem, vt per se constat, quãuis in modo possit excedere, vt infrà attingam. Loquimur etiam de religiosis, qui profitentur vitam communẽ seu cœnobiticam prout nunc sunt in Ecclesia: nam si status religiosus consideretur vt fuit in Apostolis, vel prout esse potest in vita solitaria vel priuata, non postulat necessariò hanc obseruantiam. Duo ergo alia videntur posse dubitari. Vnum est, qualis sit obligatio religiosi non exeundi extra claustrũ sine licentia: aliud est an hæc licentia dari possit à Prælato per modum ordinariæ facultatis, vel solùm per modum dispensationis.

Datur obligatio ad clausuram.

5. Circa primum videtur sanè dicendum, hanc obligationem ex genere suo nõ esse tantùm ex simplici ordinatione regulæ obligantis ad pœnam, & non ad culpam, sed esse in conscientia, & in rigore proprij præcepti obligantis iuxta materiæ capacitatem. ita sentit Nau. suprà, qui non parum laborat in inueniendo hoc præcepto, & tandem illud prẹcipuè reducit ad consuetudinem & vsum omnium religionum. Quanuis enim hæc obseruãtia à principio inceperit ex directione regulæ, postea verò vsu videtur recepta tanquam res grauis, & intrinsecè necessaria ad custodiam & conueniẽtem disciplinam illius status. Nonnihil etiam potuerunt conferre Conciliorum & Pontificum decreta ad introductionẽ huius præcepti, maximè illud Concilij Chalcedon. c. 4. quod refertur in dict. cap. *qui verè.* ibi, *In locis, in quibus se semel Deo dedicauerunt, permanentes*; & subditur infrà; *Prætereuntem verò hæc decreuimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur.* Et aliud Alexandri II. in dict. c. 2. *Iuxta Chalcedonensis tenorem optimi Concilij monachis, quanuis religiosis ad normam S. Benedicti intra claustrum morari præcipimus, vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus.* Quanuis enim verum sit hæc & similia fuisse præcepta ad illum finem, vt non vsurparent Ecclesiastica ministeria, tamen ea occasione videtur eis præcepta aliqua permanentia in claustro, vel saltem ipso vsu in eo sensu est illa lex recepta. Et eodem modo, licèt illa loquatur de solis monachis, & secundùm antiquam institutionem, quæ ad actiones erga proximos non ordinabatur: nihilominus quoad hanc partem videtur ab omnibus religionibus recepta, nam in omnibus delictum in conscientia existimatur, clausurã frangere prædicto modo. Vnde Innoc. III. in c. *quanto.* de offic. ordin. de omnibus loquens inquit, *Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ cùm deberent potiùs in claustro iuxta regularia instituta diuinis obsequiis vigilare, claustrum abhorrẽtes per curias Principũ discurrere*, &c. Et similia habentur in Clem. 1. §. *quia verò.* de statu monach. In quibus iuribus directè quidem non præcipitur clausura, sed prohibetur diuagatio & discursus ad curas Principũ, maximè sine licentia Prẹlatorum, & vsurpando bona religionis: supponunt tamen regularem obligationem ad clausuram seruandam. Huius autem rei fũdamentum magis explicabitur declarando gradũ culpæ, quæ in transgressione huius obligationis committi potest.

Hæc obligatio per se est grauis.

6. Dico ergo secundò, hæc obligatio ex genere suo talis est, vt contra illam possit mortaliter peccari, ex eo solùm quòd materia in illo genere grauis sit. Hæc assertio sequitur ex præcedenti, nam hæc

A lex vel traditio obligat in conscientia, & per specialem voluntatem legislatoris non limitatur solùm vt obliget sub veniali, vbi enim est hæc limitatio? nunquam enim præsumitur nisi explicetur. Cùm autem in præsenti hæc obligatio vt est in conscientia, maximè nitatur aut legibus canonicis, aut consuetudine, deberet per illas explicari, quod non fit neque in decretis citatis, nec per cõsuetudinem: ergo relinquitur hęc obligatio in ordinario & quasi naturali modo obligationis legis humanæ: conditio autem huius legis est vt obliget quantum potest iuxta capacitatem materiæ, & cõsequenter vt in materia graui obliget sub mortali: ergo talis est præsens obligatio. Materia autẽ

Casus nonnulli certi grauitatis huius materiæ.

B grauis respectu huius obligationis potest variis exemplis explicari. Primum, si quis absque licentia claustrum egrediatur, vt extra illud diu & quasi stabili modo viuat, etsi non habeat animum nunquam reuertendi, vel omnino relinquendi religionem: nam talis fuga ex communi sensu omnium religionum grauis transgressio est; imò ego existimo id non fieri sine culpa apostasiæ, quando intẽditur mora multùm diuturna, de quo infrà in lib. 3. suo loco dicam. Multi autem, inter quos videtur esse Caiet. & Nauarr. existimant non esse apostasiam, nisi sit cum animo non reuertendi, & nihilominus pro certo habent esse graue peccatum mor-

Caiet. Nauar.

C tale, quod tamen est in materia clausuræ. Imò idem censendum est de quacunque propria fuga, quæ occultè fit, aut quasi violenter inuito Prælato ad vagandum aliquo tempore, etiamsi nec tempus sit multum diuturnum, neque vagatio sit ad peccandum mortaliter: & à posteriori signum huius grauitatis est scandalum & infamia vel religiosi, vel etiam religionis, quam talis fuga solet generare. Propter quod adeò est in iure odiosa, vt etiã prætextu adeundi maiorem Prælatum, in canonibus prohibeatur. Et nouissimè Conc. Trid. sess. 25. c. 4. de Regularibus dixit, *Non liceat regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eis missi, aut vocati fuerint*; & contra-

Trident.

D rium facientes mandat puniri vt transgressores sui instituti. Vbi particula, *non liceat*, satis significat obligationem in conscientia, & modus transgressionis ac pœnæ sufficienter ostendit grauitatem transgressionis.

7. Præter hæc quæ clara videntur, censeo etiã esse grauem materiam huius transgressionis quẽcunq; nocturnũ exitum furtiuũ, & sine licentia, etiãsi aliàs ex fine nõ sit ad peccandũ mortaliter, quia reuera est nimis contrarius decentiæ & custodiæ religiosæ, & eosdẽ effectus scãdali & infamiæ per se loquẽdo secũ trahit. Et hoc clarè supponit Clem. VIII. in decreto de casibus reseruatis religiosorũ: nã tertius est *nocturna, ac furtiua à monasterio egres-*

Casus alij ex sententia Authoris.

E *sio, etiã nõ animo apostatandi facta.* cùm enim non reseruentur nisi peccata mortalia, supponit manifestè talem esse illũ egressum, non tantùm ex fine extrinseco, hic enim accidentarius est, & oportuisset id explicare; est ergo tale ex obiecto. Vnde etiã cẽseo, quanuis egressio diurna sit, si tamẽ fiat animo pernoctandi etiam extra monasterium sine licentia, esse sufficientem materiam peccati mortalis. Quia nocturna egressio non est tantùm mortalis propter modum exitus, per quem vis quædã fieri videtur custodiæ monasterij, quæ sine dubio est circunstantia multum aggrauans, sed etiã est grauis propter existentiam ipsam furtiuã extra monasterium, tanto & tali tempore, in quo, per se loquendo, inest & periculum infamiæ, & scandali, tam proprij, quàm aliorum.

8. Ex quibus exemplis coniectare possumus, radicale fundamentum huius grauitatis, esse ius Superioris ad gubernandum, & custodiendum subditũ, quod grauiter læditur per huiusmodi exitus. Nam in primis subditus ita esse debet sub potestate Superioris, vt ab illo possit vel gubernari, & custodiri, vel imperari: à qua subiectione multum subtrahitur per fugam vel discessum à monasterio, inuito, vel inscio Prælato: nã si discessus sit diuturnus quoad moram, priuatur quodammodo Prælatus potestate imperandi, in materia graui, qua ratione fuga serui, qui tenetur esse sub potestate domini, ex suo genere grauis culpa est: religiosus autem quoad hoc suo modo æquiparatur seruo, vt tomo præced. dictum est. Si autem discessio sit ad modicum tempus quoad quantitatem, graue autem quoad qualitatem, vt sic dicam, quia nimirum est tempus requirens maiorẽ custodiam, & permansionem sub potestate Prælati, eâ ratione etiam tollitur Prælato subiectio seu ius debitum illi in materia graui: vt si filia furtim discedat à domo paterna, præsertim tempore nocturno. nam licèt aliàs in indiuiduo fingamus non peccare mortaliter neque ex intentione, neque ex periculo; ex iniuria quam facit domui paternæ, & fidelitati illi debitæ, grauiter peccabit: non est autem minus religiosa castitas, & decentia seruanda. Et iuxta hanc ponderationem explicata hæc obligatio, videri potest non merè positiua, sed naturalis, & diuina, supposita professione religiosa in tali statu, pertinereque vel ad iustitiam legalem respectu totius communitatis, vel reduci etiam ad votũ obedientiæ respectu Prælati: nam hoc votũ (quod est notandum) non tantùm obligat ad actu obediendum quando actu præcipitur, sed etiã ad persistendum quasi in proxima subiectione, vt mandari quis possit, quam ex natura rei secum affert obedientia, etiamsi distinctè non præcipiatur. Vnde furtiua discessio à claustro sic considerata non tam est peccaminosa grauiter ob materialẽ egressum à terminis localibus claustri, quàm ob subtractionem à subiectione & potestate Prælati, quæ cũ illa coniuncta est. Sic ergo satis probabiliter explicatur radix huius obligationis. Quòd si aliquibus nihilominus videatur non omnino demõstrari obligationem merè naturalem, negari saltem non poterit, & ostendere sufficientem grauitatẽ in illa materia ad grauem etiam obligationem legis positiuæ, & conuenientissimè impositam esse religiosis hanc obligationem, siue per legem canonicam scriptam, siue per consuetudinem & quasi traditionem.

Quæ sit causa prædictæ grauitatis.

9. Dico tertiò, nihilominus exire de claustro sine licentia Prælati nõ est adeò graue peccatum, quin in indiuiduo possit esse veniale ex leuitate materiæ. Et quidem assertionem ipsam quantum ad leuitatem culpæ expresè docet Nau. dict. Comm. 4. n. 35. Sed videtur amplius velle, nimirũ hoc peccatum per se tantùm esse veniale, licèt per accidẽs ex scandalo vel nocumento possit fieri mortale. Ratio eius est, quia licèt ius commune confirmet, non tamen id facit addendo vim præcepti, sed vim generalis statuti, ita quòd non fiat de obseruantia præceptum, sed de obseruantia regulæ particularis obseruãtia legis generalis. Cuius rationis vim & sensũ non satis percipio; quia vel intendit canones Ecclesiasticos nullam huic regulæ addidisse obligationẽ, sed solùm fecisse vt quæ erat regula particularis vnius vel alterius religionis, esset vniuersalis omniũ: & hoc repugnat his quę hactenus diximus, & verbis canonũ quæ præceptiua sunt, & multo magis cõsuetudini, quã ipse nõ negat: præterquã quòd si id verũ esset, neque ad peccatũ veniale per se obligaret talis prohibitio, quia simplex regula generatim sũpta nõ obligat in cõsciẽtia, nisi induat verã rationẽ legis. Vel intelligit ius cõmune addidisse vim statuti generalis obligãtis in conscientia cum limitatione ad veniale ex intentione canonum seu authorum eorum, & interrogo vnde constet de hac intentione, cùm verba præceptiua absoluta sint.

Nauar.

Dico ergo peccatũ hoc nõ esse veniale ex limitata volũtate legislatoris, sed posse fieri veniale ex leuitate materię, qualis erit, vt opinor, si duo religiosi per cõmune ianuã sine licẽtia exeãt cõsueto modo, paulo pòst reuersuri: seclusa enim mortali intẽtione in tali exitu, & secluso speciali præcepto alicuius religionis, si fortè sit, per se & ex vi clausuræ, hoc nõ est peccatũ mortale: quia & prudẽti existimatione vt tale appreheditur cõmuni cõsuetudine: neque illa est subtractio notabilis à subiectione Prælati, nec potest dici fuga à monasterio, vel aliquid simile. Quãuis ergo ille sit grauis defectus intra latitudinẽ disciplinæ regularis, & excusari nõ possit à culpa veniali, quia aliquo modo lędit clausurã, & custodiã religiosã; tamẽ non possumus illud vt peccatũ mortale dãnare; quia in illo genere nõ cõtinet grauẽ deordinationẽ. Possumus id cõfirmare exẽplo serui suprà adducto, nã licèt fugiẽdo grauiter peccet (quod gratia exẽpli suppono) si tamẽ ad horã se subtrahat, vt propriæ vacet volũtati, etiã cum aliquo incommodo Domini, non peccabit plus quàm venialiter ob materiæ leuitatem: ita ergo in præsenti. Denique cuiuscunque ferè legis transgressio potest esse venialis ex leuitate materiæ: ergo etiam hæc, quia nulla est specialis ratio quæ obstet.

10. Contrariũ placitum Authoris.

Probatur.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

Tandem dicendum est, non obstante hac obligatione posse interdũ exitum hunc extra claustrũ fieri licitè sine licẽtia ex iusta causa. Nõ loquimur de exitu vel apostatico, vel simpliciter fugitiuo à tota religione, & omnibus Prælatis eius, ad hũc enim nulla potest esse iusta causa, est enim intrinsecè malus, vtpote voto cõtrarius, & ideo honestari non potest, vt infrà suo loco videbimus. Loquimur ergo de exitu, qui licitus esset, si de licẽtia fieret. Hic ergo præsertim ad breue tempus interdum esse potest necessarius ex charitate proximi ad defendendum illum, vel iam morienti per absolutionem subueniendum, vel quid simile: & tunc licèt petenda sit licentia si fieri possit, si tamen instet necessitas, licitum est exire ad opus charitatis necessarium. Verum est in his & similibus casibus interuenire præsumptam, seu tacitam licentiam, quæ in his rebus sufficit, vt in superioribus dictum est. Potest tamen accidere, vt petita licentia negetur, & tunc oriri videtur perplexitas quædam: veruntamen vsitata regula sequenda est, vt si res fuerit dubia, religiosus sequatur iudicium Prælati, & suam legem obseruet: si autem de necessitate proximi ac proinde de obligatione charitatis certus sit, & Prælatus procedat vel ex falsa præsumptione, vel ex prauo affectu, & res possit fieri sine scandalo, & infamia religionis, tunc nullum committetur peccatum in tali egressu: imò interdum cadere poterit sub obligatione, quanuis tot requirantur circunstantiæ, vt vix casus sit moralis, nisi in exitu quasi momentaneo, qui moraliter quasi pro nihilo reputatur. Hîc autem occurrebat quæstio, an hic exitus ad longũ iter agendũ possit aliquando esse licitus animo eũdi ad supe-

11. Declaratur & suadetur assertio.

superiorem Prælatum prætextu propriæ defensionis. sed de hoc dicam commodiùs infrà citat. lib. 3. tractando de apostasia religiosorum.

12\. Per hæc satis videtur explicata hæc obligatio, & satisfactum rationibus dubitandi in principio n. 1. positis. Superest tamen declarandum qualis licentia necessaria sit vt hic exitus licitè fiat. Nau-

Sententia Nauarri.

enim suprà sentit licentiam hanc esse necessariam per modum dispensationis, & consequenter non posse dari licitè nisi ex iusta causa, neque subditũ liberari à violatione clausuræ per licẽtiam sine rationabili causa obtentam, sicut suprà dicebamus de vsu paupertatis. Sed distinguendum censeo inter rigorosam præcepti obligationem, quæ hic cẽsetur esse ex iure communi, vel naturali, & inter B obseruantiam regulæ. Priori modo assero, per licẽtiam Prælati sine fraude & vi ab illo obtentam sẽper excusari à culpa mortali, clausuræ violationẽ, etiamsi licentia imprudenter, & sine vlla causa detur, imò (quod grauius est) etiamsi Prælatus per suã regulam sit prohibitus eã dare.

Prima pars veræ resolutionis.

Probatur.

Probatur, quia talis exitus non est apostasia, neque fuga, neque etiã furtiua egressio: quia nec fit inscio Prælato, nec extra obedientiam eius: seclusis autem illis tribus capitibus, & seclusis iis quæ sunt per accidens, scilicet scandalo, contemptu, &c. non apparet in hac re materia grauis culpæ ex vi solius clausuræ.

Confirm.

Cõfirmatur, & declaratur ratio à priori, quia licentia Prælati in præsenti non est dispẽsatio in iure com- C muni, sed potiùs est quasi materia & conditio ipsiusmet præcepti, quia hæc lex non prohibet exitum simpliciter, sed exitum sine licẽtia. Neque talis lex ex sua speciali ratione postulat vt licentia prudenter detur, sed hoc supponit ex officio Prælati: neque imponit subdito onus hoc examinãdi, id enim neque ex lege constat, neque ex consuetudine; nec multum rationi consonat. Præsertim, quia finis huius prohibitionis, vt dixi, magis est vt religiosus non discedat à Prælato, quàm vt non discedat à loco: quotiescunque autem discedit sub voluntate Prælati, non discedit à Prælato, etiamsi Prælatus talem voluntatem immeritò habeat.

13\. Instantia.

Dices, hoc discursu probari religiosum nec ve- D nialiter peccare vtendo tali facultate: quod videtur planè falsum, cùm id irrationabile sit. Sequela verò patet, quia nullo modo violat legem clausuræ quãtum ad materiam eius, vt explicata est.

Responsio.

Respõdeo concedẽdo sequelã ex vi illius legis clausuræ, vt si quis habeat præceptũ non comedẽdi sine licentia, & petat, ac obtineat illam, & comedat sine vlla necessitate propter solam voluptatem, nihil peccabit contra dictum præceptum, quia in nullo violauit materiam eius, licèt peccet contra temperantiam intempestiuè, vel sine causa comedendo: sicut non violat legem ieiunij qui de cibis non prohibitis nimium comedit tempore permis- E so, licèt aliàs intemperatus sit. Ita ergo in præsenti casu nihil peccat religiosus contra commune ius clausuræ, licèt peccare possit vel petendo licentiã, quæ iustè dari non potest, vel otiosè tempus conterendo, vel malum exemplum dando, vel alio simili modo: quæ peccata frequenter erunt venialia, mortale verò vel nunquam, vel rarissimè, nisi intentio exeundi sit ad peccandum mortaliter, vel cum aliquo graui scandalo, quæ omnia accidentalia sunt. Hæc verò intelligenda sunt de ordinario egressu ad breue tempus, vel ad aliquod iter agendum. Nã si loquamur de facultate ad habitandum extra monasterium, hæc dari non potest nisi per modũ dispensationis ex causa legitima: quia quoad hoc prohibitio est absoluta, vt consuetudo ipsa

A declarat, vt infrà tractando de mutationibus religiosorum latiùs dicemus.

Ex quibus infero, Prælatũ qui in tali loco non 14.

Illatum de egressu ipsius Superioris.

habet superiorẽ, exeũdo sine iusta causa, non violare clausurã, licèt aliàs fortasse peccet. Probatur, quia non exit sine licentia, quã enim potest aliis dare, potest etiã sibi sumere; vel certè lex illa quæ in suamet materia includit licentiam Prælati, loquitur solùm ad subditos, relinquens Prælatum in libertate quã habet ex vi sui muneris: nec imponit illi specialem obligationẽ, vt illa irrationabiliter non vtatur, quia de hoc nihil loquitur, sed relinquit naturali obligationi. In quo vltimo puncto oppositum sentit Nauarr. suprà n. 32. non tamẽ dicit peccare mortaliter, sed fortè venialiter, ex illo principio, *Patere legem, quam ipse tuleris.* Cùm autẽ nos dixerimus ex vi legis clausuræ etiam subditos non peccare egrediendo sine causa, dummodo non sine licẽtia, potiùs sequitur ex illo principio, Prælatum etiam non peccare propter transgressionem illius legis, licèt fortasse aliunde id non faciat sine peccato.

At verò loquẽdo ex vi regulæ non possumus do- 15.

Secunda pars resolutionis.

ctrinã generalem tradere nisi sub conditione proportionata vnicuique regulæ. Nã si aliqua regula obligat ad specialẽ clausuram præter communem hactenus explicatã, & directè prohibet vel Prælatis eã licentiam dare, nisi ex iusta & necessaria dispensatione; vel subditis absolutè interdicit violationem eius, tunc licẽtia data sine iusta causa non reddet religiosum tutum in conscientia intra gradum obligationis regulæ, id est, si regula obligat sub mortali, non excusabit illud, si ad veniale similiter: si verò ad solam pœnam, hæc iam non est propriè in conscientia, & ideo apud ipsum Prælatum qui dedit facultatem, fortasse excusabit, non tamen apud superiorem Prælatum, si tam clara sit iniquitas licentiæ, vt non possit subditum ignorãtia, vel authoritas Prælati excusare. Ratio est, quia tunc non sufficit simplex licentia, sed dispensatio necessaria est, vt supponitur, ex vi regulæ: illa verò dispensatio sine causa rationabili non tantùm est iniqua, sed etiam nulla, quia est ab inferiori in lege superioris: regula enim est superior Prælato, & ab altiori iurisdictione seu potestate. Exemplum huius rei est quod Nauarr. suprà adducit de clausura Carthusianorum qui per statuta prohibentur egredi claustrum sine licentia Prioris Generalis, nisi in raris casibus in eorum constitutionibus numeratis.

Nauar. Exempla iuris seu regulæ variarum religionum.

Et simile ferè exemplum est in religione Chamaldulensi. Et omnes penè religiones monachales maiorem clausuram ex vi suæ regulæ profitentur, quàm Mendicantes, quia non profitẽtur mendicitatem, aut ministeria, quæ sine egressu à claustro commodè fieri non possunt. Et inter ipsas monachales quædam obseruant strictiorẽ clausuram: imò intra eandem religionem quædam monasteria ex peculiari constitutione, vel consuetudine strictiorem seruant clausuram, vt in religione S. Benedicti Cassinense monasterium in Italia, & Montis Serrati in Hispania: & inter Canonicos regulares Illustre cœnobium S. Crucis in hac vrbe Conimbrica, & sic de aliis monasteriis, in quibus gradus & modus obligationis iuxta proprias vniuscuiusque constitutiones attendenda sunt; multùm etiam consuetudo consideranda: nam in his rebus magnam vim habet, vt Nauar. aduertit.

CAPVT VII.

An rigoroso etiam præcepto teneantur Religiosi ad clausurā non admittendo externos.

1. Ius cōmmune ingressum externorū in monasteria non vetat.

SVpereſt dicendum de altera parte huius clauſuræ,quæ eſt vt ſeculares vel externi non permittantur ingredi monaſteria religioſorū. De qua re nihil inuenio generali lege canonica ſtatutum in corpore iuris neque quoad virorū, neque quoad fœminarum ingreſſum in talia monaſteria. Extra ius verò eſt quidam Motus proprius Pij V. & alius Gregorij XIII. de quibus ſtatim dicemus. Priùs ergo ſupponendum eſt in hoc ſeruandas eſſe regulas vel conſtitutiones ſingularum religionū, in quibus ſi nihil ſit pertinens ad prohibitionem huius ingreſſus virorum vel fœminarū,nulla quidem erit circa hoc ſpecialis obligatio poſitiua,ſed ſola naturalis,quæ naſci poteſt vel ex decentia religioſa , vel ex neceſſaria cura vitandi ſcandalum, tam illud,quod ſeculares religioſis dare poſſunt, quàm etiam illud,quod à religioſis poſſunt iidem ſeculares capere, etiam ſæpe ſine culpa illorum,vt eleganter proſequitur Baſil. in Conſtit. monaſt.c. 7.*Quid neceſſe eſt* (dixit Ambroſius,licèt aliud agēs in offic.cap.20.) *dare ſecularibus obtrectandi locum.* Quocirca ex vi ſui muneris tenentur Prælati , etiamſi peculiaris regula nihil iniungat,conuenientem vniuſcuiuſque ſtatui in hac parte cautionem adhibere , vt non facilè perſonæ ſeculares intra clauſtrum , & præcipuè ad eius interiora loca ingredi permittantur : quia quies à ſtrepitu ſecularium ſeparata religionis animis maximè neceſſaria eſt,teſte Bernardo ep.78. Quod quidem magis neceſſarium eſt his , qui vitam purè contemplatiuam profitentur , quàm his qui miſcent actiuam: quibus nihilominus debita etiam moderatio neceſſaria eſt, ne & à ſecularibus contemnantur , & ad ſecularia nimia eorum familiaritate trahantur. Cùm debita tamen moderatione & prudentia id nunquam fuit prohibitum,vt patet ex Baſilio ſuprà,vbi in fine c. ait , etiam ad menſam poſſe admitti, ſi pij, prudentes, & bene affecti ſint.Et reg. 312.& 313.ex breuioribus & reg.20.ex fuſioribus id ſupponit cùm declarat quomodo hoſpites , vel alij,qui ad nos viſitandos veniūt,recipiēdi,& tractandi ſint.Et D.Ambr.dicto lib. officior. c.20. ſignificat,ſi ſeculares indigent noſtra ope aut miniſterio,potiùs expedire vt illi ad nos veniant,quàm nos ad ipſos.Hoc tamen non eodem modo de fœminis,ac de viris accipiendum eſt: nam circa illas multo maior cautio eſt adhibenda, ne regulariter in monaſteria religioſorum ingredi permittantur, propter periculum,& ſcandalum.De qua re multa ſumi poſſunt ex Baſilio c.4.Conſtit. monaſt. & ex Ambr.ſuprà.

Ex decentia tamē, & ob vitandum ſcandalum ſpeciale ius non datur quouſque ſint attendi.

Baſil.

2. Vbi ſpecialis regula non admittendi externos datur tria in ea ſunt attenda. Primum.

Si autē ſpecialis conſtitutio religionis præcipit hanc clauſurā,prohibendo ingreſſum ſecularium, tria in illa cōſideranda ſunt.Primū de quibus perſonis loquatur:nā frequentiùs prohibebit tantùm ingreſſum fœminarum: ſi autē aliqua ex parte ad viros etiā extendatur,ſeruanda eſt.Intelligetur autem extendi quoties de ſecularibus in communi, vel per verba maſculini generis loquitur , nā hæc verba cōprehendunt vtrumque ſexum , licèt nō è cōuerſo,maximè vbi diſpoſitio eādem rationē habet in fœminis,ac in viris,ne dū quādo habet maiorē,vt in pręſenti.Secūdò eſt cōſiderandū de quibus locis fiat prohibitio,nā ordinariè nō fit de Eccleſia,etiā pro fœminis:Carthuſiani autē dicuntur

Secundum.

A habere hanc prohibitionē,vnde etiā ſolent ianuam Eccleſię habere intra ſepta ſeu muros totius monaſterij : in aliis verò religionibus ſolet prohiberi fœminis ingreſſus intra totū clauſtrū,non verò in Eccleſiā:& ſolet dubitari quid nomine *Eccleſiæ* tūc intelligatur.Videtur autē vox illa exponenda iuxta c.*ſi ciuitas*.de ſent. excom.in 6. ſcilicet vt comprehēdat ſacriſtiā,& capellas illi cōtiguas,ad quas per ipſaſmet Eccleſias patet immediatus ingreſſus,nā omnia illa cenſentur partes eiuſdem Eccleſiæ: loca verò magis diſiuncta, & clauſtrū ipſum, etiāſi per Eccleſiā ad illud immediatè intrari poſſit,omnino ad Eccleſiā non pertinent,nec eius appellatione venire poſſunt. In nonnullis verò religionibus ex vi ſuarū conſtitutionum permittitur B fœminis ingreſſus etiam ad clauſtrum inferius vel ſemper,vel quibuſdam certis diebus, & occaſione aliquarum ſolennitatum , & in eis quid nomine *clauſtri* intelligatur, & vbi terminetur, itaut vltrà progredi non liceat , ex vniuſcuiuſque loci ſitu, forma,conſuetudine,& præcipuè ex Pręlatorū declaratione, quæ eſſe debet intentioni conſtitutionū,& cuſtodiæ religioſæ conformis, ſumendū eſt. Pro viris autem nunquam videtur eſſe generalis prohibitio ingrediendi intra clauſtra,quanuis maior vel minor ingreſſus pro varietate religionum permittatur, in quo vnaquæque conſulat ſuas leges,nihil enim certiùs dicere poſſumus. C

Tertiò expendenda eſt ratio & modus obligationis,nā hæc etiam cùm non ſit de iure communi,nō eſt eadem in omnibus , & ideo verba etiam, & conſuetudo declarabūt gradum obligationis. Eſt autem in hoc conſiderādum obligationē hanc directè cadere poſſe in ipſos religioſos,vel Prælatos eorum,quia conſtitutio religionis non poteſt ſeculares obligare, & ideo ſi per illam tantùm hic ingreſſus eſt prohibitus,peccabunt quidē religioſi admittēdo,vel permittendo ingreſſum, vnuſquiſque pro ratione ſui muneris: ſeculares autem ipſi nō peccabūt ingrediendo , niſi vel quia inducunt alios ad peccandū,aut cooperādo peccato eorum, D vel quia per vim, aut furtiuè ingrediuntur , quod videtur eſſe cōtra iuſtitiam, & in tali materia erit contra religionē propter ſanctitatem loci. Præter hoc verò per indulta Pontificia ſolent religiones habere poteſtatē directè imponēdi hanc prohibitionem ipſis ſecularibus , etiam ſub cenſuris ipſo facto incurrendis. Et propter hanc obligationem emanarunt à ſede Apoſtolica varia priuilegia , per quæ nonnullis fœminis illuſtribus conceditur, vt poſſint ingredi monaſteria virorum quocunque modo talis ingreſſus prohibitus ſit.

3. Tertium.

Motus proprij Pij V.& Greg. XIII. circa ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum per quatuor dubia expediuntur. E

Ex abuſu ergo taliū priuilegiorum motus videtur Pius V.ad prohibēdum huiuſmodi ingreſſū in conſtitutione quæ eſt 22.in Bullario Romano, & incipit,*Regularium perſonarum.*anni 1566.in qua primū reuocat omnes licētias ingrediēdi monaſteria,ac domos Carthuſienſium, & aliorum quorumcunque regularium , etiam Mendicantiū mulieribus cuiuſcunque gradus,conditionis,&c.ampliando hāc reuocationē omnibus vſitatis & maximè rigoroſis verbis.Deinde prohibet ingreſſum ſub excōmunicatione latæ ſentētiæ ſibi reſeruata prædictis mulieribus dictas facultates prætendentibus , & Prælatis monaſteriorum , ac religioſis prohi 4.

prohibet ne illas admittant sub pœnis priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa, & suspensionis à diuinis ipso facto incurrendis. Et Greg. XIII. sua Constit. 36. *Vbi gratiæ.* addit etiam his pœnam

Dubia circa hanc legẽ: Primum. excommunicationis reseruatæ. Circa quam legem multa dubia orta sunt. Primum an comprehendat absolutè omnes mulieres, vel solùm illas, Secundum. quæ facultates illas priùs habebant. Secundum, an illæ prohibeantur absolutè & simpliciter, vel solùm prætextu dictarum licentiarum ingredi, ita vt si non virtute illarum, sed sua temeritate ingrediantur, non tamen contra hanc legem, neque eius censuram incurrant. Tertium. Tertium, quæ personæ monasterij peccent permittendo hunc ingressum, & quando censeantur illum permittere. B Quartum. Quartum an illæ sic peccantes incurrant pœnas illic positas ante omnem sententiam.

5. Pro primo dubio vnũ pronuntiatum. Ad primum dicendum videtur primò non extendi prohibitionem ad mulieres, quæ huiusmodi facultates nunquam habuerunt. Probatur, quia in textu expresse fit restrictio prohibendo mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus. Et Gregorius XIII. ait, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt.* Quæ verba restricta sunt, & ideo extendi non debent, tum quia lex pœnalis est, tum quia esset contra proprietatem illorum. Neque obstat si quis obiiciat similitudinem rationis, tum quia hæc extensio per similitudinem non admittitur in legibus præsertim pœnalibus, in quibus C ratio sine voluntate legislatoris non operatur: tum etiam quia facilè negari potest similitudo rationis, quia hæ personæ solent esse nobiliores, & potentiores, & propter vsum fortasse ingrediendi difficiliùs possent contineri per solam reuocationem priuilegiorum, nisi adderetur prohi-

Alterũ pronuntiatum. bitio. Secundò dicitur ex vi verborum non comprehendi omnes mulieres etiam habentes tale priuilegium: nam licèt priùs dicatur, *mulieribus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate ac praeminentia praeditis*, statim additur, *etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis.* Vnde videntur hi gradus assignari tanquam supremi earum fœminarum, quæ ibi comprehenduntur: D ergo illæ quæ superiores fuerint, vt Reginæ, & filiæ earum, Imperatrices, & earum filiæ, non comprehendentur. Quæ interpretatio iuxta tenorem decreti Pij V. videtur iuridica: tamen iuxta tenorẽ Gregorij, qui sic habet, *Quibusuis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cuiuscunque status, & conditionis mulieribus*, non videtur procedere: nam particula, *& aliis*, &c. non videtur posita ad descendendum, sed ad ascendendum, vt patet ex progressu præcedentium verborum. Nihilominus de eadem re & de eisdem personis loquitur vterque Pontifex: neque est verisimile Gregorium in specie nominasse illos gradus personarum, & Reginas, &c. sub generali clausula E comprehendisse: maximè, quia paulò inferiùs, vbi Reges & Reginas comprehendere voluit, nominauit. Denique hìc à fortiori locum habet regula iuris, sub generali causula non comprehendi quæ specialissimam rationem habent, quæ procedit euidentiùs quando in clausula generali additur specificatio inferioris notæ.

6. Obiectio ex Gregor. XIII. & declaratione Cardinalium. Contra hoc verò obiici solet declaratio eiusdem Greg. XIII. & congregationis Cardinalium, quam moderni referunt. Cùm enim religio Minimorũ in suis constitutionibus habeat concessionẽ, vt mulieres de stirpe Regia, & fundatrices suorũ monasteriorũ volẽtes cum decẽti comitatu ingredi suas domos, tolerari possint: consuluerũt Patres

A illius ordinis Summum Pontificẽ an illi concessioni per prædictas constitutiones derogatum sit. Respondítque Pontifex ex sententia cõgregationis nõ esse derogatum quoad Reginas vel fundatrices duntaxat. Quæ declaratio confirmat ex parte datam expositionem, scilicet quoad Reginas, & extendit illam quoad fundatrices, siue hæc extensio denuo concessa sit ab ipso Summo Pontifice, siue iuxta commune ius data; nam illæ personæ tam peculiarem habent rationẽ, vt non debuerint sub generali prohibitione comprehendi, tum quia ius Patroni est valde priuilegiatum in iure: tum etiam, quia fundatrices sunt quasi dominæ suorum monasteriorum, & ideo non debuerũt eadem generalitate qua extraneæ ab illis excludi, nam quoddã ingratitudinis genus esse videbatur. Quoad alia verò repugnat nobis illa declaratio: quia præter Reginas, in quibus Imperatrix sine dubio comprehenditur, sunt aliæ maioris dignitatis quã sint Ducissæ, vt filiæ Regũ, vel etiã neptes, quę vulgari sermone *Infantas*, vel *Princesas* (si primogenitæ sint) appellari solent. Ad quod respõdemus, potuisse Pontificem suã mentem ita exponere, nam sæpe Pontifices in his declarationibus aliquid de nouo addunt sua potestate, & si de illa declaratione satis constet, illi standum erit. Mihi tamen non constat illam fuisse vniuersalem, fortasse enim pro illa religione propter specialem obseruantiã eius voluit Pontifex regulam illam ita coarctare. Est enim aliud valde considerãdũ in illa declaratione quòd nimirum extendit dictã reuocationẽ Pontificum ad regulas ipsas, vel constitutiones religiosorum: quod sanè non videbatur ita dicendum ex vi & tenore ipsorũ indultorũ: quia (vt in principio dixi) prohibitio ingrediẽdi hæc monasteria, fit per constitutiones religionum approbatas à Pontificibus, & facultates ingrediẽdi dãtur supposita prohibitione. Pius autem V. solùm reuocat facultates ac licẽtias ingrediẽdi monasteria quibuscũque fœminis cõcessas, quæ facultates supponũt prohibitionẽ, vt dixi: ergo si ipsamet cõstitutio religionis nõ prohibet ingressum, nulla est facultas ad illũ necessaria, nec videtur propriè dici facultas cõcessa fœminis ipsamet cõstitutio permittens illarum ingressum. Sed hæc difficultas attingit dubium secundum propositum.

Erat igitur secũda dubitatio quã in d. 22. de cẽsu. sect. 6. à n. 11. tractaui, an per has cõstitutiones prohibeatur absolutè hic ingressus mulieribus, itaut quãuis nec per cõstitutiones alicuius religionis, nec per cõsuetudinẽ esset prohibitus, ex vi harũ legũ prohibeatur. Nã ex declaratione proximè citata videtur sequi factã esse prohibitionẽ absolutã, cùm cẽseatur reuocata positiua permissio, quę per cõstitutiones Minimorũ fiebat, exceptis solis casibus specialibus, quos hæ cõstitutiones non cõprehendunt. Itẽ, quia aliàs nullus ferè esset fructus illarũ constitutionum, quæ tãto cõsilio & verborũ ponderatione factæ sunt. Nihilominus dicendũ in primis est, ibi nõ prohiberi ingressum simpliciter omnibus fœminis. Probatur, quia ostensum est cõstitutiones illas nõ loqui cũ omnibus, sed cũ habentibus tales facultates. Et hinc fit coniectura etiam illis non imponi specialem prohibitionem absolutã, quia quoad hoc nõ est in eis specialis ratio, nec debent esse prioris cõditionis. Solùm ergo prohibentur ne prædictis facultatibus vti tentẽt, & virtute illarum ingredi, quasi contẽnentes Põtificiam reuocationem. Quod indicauit Pius V. in illis verbis, *Prohibentes mulieribus prædictas facultates & licentias prætendentibus, ne monasteria* ingredi

Responsio.

7. Secundum dubium, an illi motus proprij venerit absolutè ingressum fœminarum in monasteria virorum.

Arguitur pro parte affir. ex declaratione Cardin.

Item ab absurdo.

Authoris resolutio.

ingredi audeant, &c. vtique fundatæ in dicta prætensione. Quod euidentiùs declarant verba Gregorij, *Inhibentes eisdem, qui illas obtinuerunt, ne ipsarũ licentiarum prætextu*, &c. Nec propter hoc fiunt inutiles illæ constitutiones, quia finis earum non videtur fuisse addere nouam clausuram monasteriis virorum, præter eam, ad quam singula ex suis institutis tenentur, sed conseruare illa in sua integritate, & indemnitate contra importunitates fœminarum potentium, & de suis priuilegiis confidentium.

Excluditur illatum absurdum.

8. Ad illam autem declarationem in primis dico me non vidisse illam, & ideo de illius sensu non mihi satis constare, fortasse enim (vt n.6. dicebã) fuit solùm pro tali religione per modum extensionis, & fortè ad petitionem eius. Dici etiam potest in illa religione prohibitum esse ingressum fœminarum ex vi regulæ; exceptionem autem in ea factam reputari licentiam tali iure concessam talibus fœminis ad ingrediendum, & ideo censeri reuocatam per has constitutiones, non tamen esse additam specialem prohibitionem prædictis fœminis, sed relictas esse vt comprehendantur in prohibitione regulæ; & ideo solùm peccare contra hanc constitutionem, & eius censuram incurrere, si prætextu permissionis regulæ ingredi velint. Vnde, si alio modo per vim, vel fraudem ingrediantur, licèt fortasse grauiùs peccent, non incurrent hanc censuram, quia hæc non imponitur pro quocunque delicto in tali ingressu, sed pro speciali contumacia contra hanc legem.

Ad declarationem prædictam Cardinaliũ multiplex responsio.

9. Refert tamen Nauarr. Comment.4. de Regularib.n.62. Pium V. declarasse mentem suam fuisse comprehendere omnes fœminas etiam alia ratione, quàm virtute prædictarum facultatum ingredientes, imò etiam omnes carentes talibus facultatibus, & ita seruari in Prætorio Pœnitentiariæ. Quæ declaratio (si reuera fuit) non pura videtur declaratio, sed extensio; & ideo donec sit sufficienter promulgata (ad quod sola relatio Nauarri non satis est) non obligat. Præsertim cùm in eisdem constitutionibus dicatur, *postquam harum notitiam habuerint*. Huius autem declarationis non habetur sufficiens notitia, qualis per se ad obligandum requiritur; & ideo vbi non fit alio sufficienti modo promulgata, vel consuetudine recepta, non existimo obligare nisi secundùm simplicem tenorem dictarum constitutionum. Et hoc etiam per argumentum ab speciali confirmat alia declaratio data ab eodem Pio V, ordini Minorum in particulari, quam refert Emmanuel Rodriguez 1.tom. Quæstionum regularum, q.48, a.3. de qua per indulta authentica eidem religioni constitit, & ita recepta est. In ea verò facta est eadem extensio ad omnes fœminas, & ad quemcunque ingressum sine prætextu facultatum: aliunde verò facta est limitatio, & facultas concessa ingrediendi claustra monasteriorum causa diuinorum officiorum, processionum, concionum, funerum seu suffragiorum pro defunctis, vt ibi latiùs videri potest. Quæ declaratio quoad hanc secundam partem non est pura interpretatio, vt per se notum videtur, sed fuit concessio, vel additio quædam: idem ergo est de priori parte. Et vtraque peculiariter directa fuit ad illam religionem. quapropter non tenentur aliæ religiones priorem extensionem, quæ rigorem affert, admittere, nisi eis authẽticè constet mentem Pontificis fuisse de omnibus loqui. Posteriori autem concessione sine scrupulo omnes vti possunt, vel quia quoad illam partem est fauor ampliandus, & quasi priuilegium in quo

Instantia ex Nauarro expeditur.

A est communicatio: vel certè, quia si priorem rigorem non recipiunt, eo ipso sunt eis omnia illa permissa, quia non sunt prohibita: si autem prohibitionem vt communem omnibus admittunt, cum suis exceptionibus possunt illam recipere, & non aliter. Cæterùm quamuis iuxta prædictas constitutiones Gregorij XIII. & Pij V. veram sentiam traditam doctrinam, scilicet fœminas ingredientes alia monasteria virorum diuersa à monasteriis Minorum non prætextu facultatum, &c. non comprehendi vel subiici pœnis prædictarum constitutionum, nec religiosos illas admittentes, sicut iam docueram tom.5. in Tertiam partem disput.22. sect. 6. num. 11. Nihilominus, B postquam hæc scripseram, ad meam notitiam deuenit alius motus proprius Pij V. editus anno 1570. die Iulij 16. qui incipit, Romanum Pontificem, vbi eisdem pœnis subiicit, quascumque fœminas virorum monasteria ingrediẽtes, ac religiosos illas ingredi permittẽtes, etiamsi sine vllo prętextu facultatum ingrediantur, & admittantur. Quem motum proprium ad verbum refert Confectius in priuilegiis ordinum Mendicantium inter literas Apostolicas fol.179. Quapropter nullus iam superest dubitandi locus pœnas priorum constitutionum per hanc vltimam ad omnes fœminas virorum monasteria ingredientes, & ad religiosos illas ingredi permittentes, fuisse exten- C sas.

De tertio dubio eadem est proportionalis ratio in monasteriis virorum, & monialium, & ideo in cap.10. simul explicabitur. In quarto autem dubio certum est censuras suspensionis, & excommunicationis statim incurri ante omnem sententiam, quia verba sunt expressa, & in censuris sine vlla dubitatione hoc operantur. Ex illis autem censuris suspensio, quæ à solo Pio V. fertur, non habet clausulam reseruationis: Gregorius verò, qui excommunicationem addidit, cùm dicat, *Sub eadem excommunicatione*, videtur planè eam reseruare, quia talis erat excommunicatio quæ præcesserat: quomodo autem per priuilegia tolli possit, D suprà declaratum est, & iterum inferiùs lib.2. à c. 20. Quoad alias verò pœnas, probabile est necessariam esse sententiam declaratoriam ad incurrẽdas illas, iuxta communiorem doctrinam in materia de legibus. 10.

De tertio & quarto dubio in n.4. propositis.

CAPVT VIII.

De clausura monialium quoad non egrediendum è monasterio.

SVperest vt explicemus ea, quæ specialia sunt E monialibus circa clausuram tam quoad egressum, quàm quoad ingressum, quæ sine dubio strictior est. Loquor autem de monialibus propriè, vt nunc omittam alias quas in tractatu sequen. lib.1. c.4. in fine commemorabo. Primò ergo circa egressum in hoc cap. inquirendum est an, & vnde teneantur moniales sub graui obligatione ad culpam, ad seruandam clausuram non egrediendi è suis monasteriis. Constat enim in primis non esse de intrinseca necessitate status religiosi in fœminis specialis clausura vel proprio voto promissa, vel per ius positiuum imposita, tum quia ostensum est tomo superiori, & infrà etiam dicetur in num.11. olim sacras virgines solitas sæpe fuisse in propriis domibus religionem profiteri: & præterea est ostensum in eo- 1.

Discutitur, & resoluitur clausura hæc monialium.

dem

dem tomo, tria vota substãtialia sufficere ad statũ religiosum, & rationes ibi factæ de vtroque sexu probant: non est ergo simpliciter necessariũ quartum votum clausuræ. Neque etiam vlla extrinseca lex determinata est de intrinseca ratione talis status, quia licèt potestas præcipiendi sit de ratione illius quatenus respondet subiectioni quæ fit per votum obedientiæ, determinata lex vel præceptum humanum pendet ex prudentia & arbitrio: & ideo nullum determinatum dici potest esse de substantia talis status. Denique sine tali lege vel voto potest seruari castitas, & regula religiosa, vel modus viuendi secundùm consilia Euangelica: ergo non sunt simpliciter necessaria ad talem statum. Non potest tamen dubitari quin hæc clausura conuenientissima sit ad statum religiosum fœminarum, præcipuè quando illum profitentur in communi, seu conuentuali vita, vt nunc est in vsu Ecclesiæ, qui veritatem hanc satis confirmat, & ex naturali conditione & fragilitate sexus fœminei id est per se manifestum, & patebit ampliùs ex dicendis.

Cap. *insinuante*, qui cleric. vel vouen. Góc. Illibertin. c. 27.

2\. Atque hinc colligimus potuisse Ecclesiam ita instituere religiosum statum fœminarum, vt prohibuerit illum profiteri in propriis domibus, sed tantùm in sacris domiciliis & monasteriis ad hoc per ipsam Ecclesiam deputatis, & approbatis. Quia licèt hoc non sit absolutè de substantia, liberum est Ecclesiæ non admittere professionem, nisi cum hac circunstantia, vt substantia religionis meliùs seruetur. Et ita fecisse saltem quoad ordinarium & frequentiorem modum huius status, constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum esse constat ex Concilio Carthag. III. can. 33. Et licèt nunc etiam non sit de substantia professionis, vt professio in monasterio seu intra claustra fiat, argumento dicti cap. *insinuante*. tamen certum est de ratione eius in talibus religionibus esse vt professio in ordine, & cum obligatione ad illum modum viuendi fiat. In eo tamen modo viuendi in communi potest adhuc esse latitudo in modo & obligatione seruandi clausuram.

Primum illatum ex proximè dictis.

3\. Vnde vlteriùs potest etiam Ecclesia non admittere aliquam fœminam ad religiosam professionem, nisi simul voueat vel se obliget ad non exeundum è monasterio, in quo stabilitatem profitetur, sine legitima Ecclesiæ dispensatione: quia licèt hoc ex natura rei non sit de substantia illius status, tamen est ita coniunctùm cum illo, & necessarium ad decentiam eius, vt possit Ecclesia meritò non acceptare pactum professionis sine illa conditione. Dices; ergo posset Ecclesia prohibere ne fœminæ in priuatis domibus voueant statum continentiæ, quin etiam se obligent ad aliquam clausuram, quia hæc videtur moraliter repugnare cum illo modo viuendi, & ideo posse Ecclesiam prohibere ne in illo fiat simile votum. Respondetur, non esse simile de professione religiosa, & de voto simplici: nam per professionem constituitur virgo in publico & solemni statu Ecclesiæ, & est peculiari modo membrum Ecclesiastici status, cuius institutio & regimen speciali ratione est sub prouidentia Prælatorum Ecclesiæ: per votum autem simplex continentiæ non constituitur status Ecclesiasticus, sed est actio merè priuata, quæ non pendet etiam ex acceptatione Ecclesiæ, sed inter Deum & solum hominem transigitur: & ideo vniuscuiusque consilio & arbitrio relinquitur, quanuis si votum illud sit aliquo modo publicum, ad prouidentiam Pastorum Ecclesiæ pertineat procurare vt decenter ob-

Secundum illatum.

Obiectio remouetur.

A seruetur: de qua re multa ex canonibus, & Patribus antiquis in superioribus adduximus.

Tertiò ex dictis colligitur, obligationem præcisam ad seruandam clausuram non egrediendi monasterium duobus vel tribus tantùm modis intelligi posse in sanctimoniali. Voco autem obligationem præcisam vt illam augeam supra ordinariam clausuram virorum: quia non includit in obiecto seu materia illam conditionem *non exeundi sine facultate Prælati, aut Abbatissæ*, sed absolutè non exeundi. Nam, licèt hæc negatio non excludat iustam dispensationem, nihilominus multum differt dispensatio à simplici facultate, vt dixi in c. 6. à num. 12. & ideo illa vocatur absoluta obliga- 4.

Tertiũ illatum de fundaméto obligationis clausuræ.

B tio. Prima ergo radix huius obligationis esse potest quartum votum monialium specialiter de hoc obiecto emissum. Non est enim dubium quin hæc esse possit conueniens materia voti quatenus illa clausura ad diuinum cultum ordinatur, & ad obseruantiam castitatis, ac in vniuersum ad spiritualem profectum multum conferre potest. Vbi ergo de tali voto constiterit, obligatio clara est, & materia eius extendetur iuxta declarationem regulæ, vel communem obseruantiam monasterij. Multúmque refert scire an hæc obligatio oriatur ex voto, vel aliunde, tum ad grauitatem eius, tum ad modum dispensationis, vt infrà dicam. Aduertere etiam oportet non esse necessarium vt hoc

Primum fundamentum.

C votum explicitè fiat, satis est enim si fiat implicitè, vt si ex regula, vel ex ordinatione Ecclesiæ iam constet hanc obligationem includi in ipsa professione, sicut in superioribus dicebamus tria vota semper fieri in professione, quanuis sæpe non exprimatur nisi obedientiæ votum: vel sicut votum castitatis fit in susceptione ordinis sacri.

Secundò potest hæc obligatio oriri ex pacto seu promissione merè humana facta monasterio, quod sub ea conditione vult recipere talem personam, & non alias. Hæc ergo conditio sine dubio est iusta, & alioqui contractus ille vtrinque liberè fit: ergo potest ex parte monasterij imponi illud grauamen: ergo si acceptetur, oritur obligatio 5.

Secundũ fundam.

D seruandi illud, quia pacta iusta seruanda sunt. Vt autem talis obligatio insurgat, oportet vt ea conditio in principio sufficienter proponatur, aliàs non erit voluntaria: intelligetur autem sufficienter proponi si in regula contineatur, vt professio ita fiat, vel consuetudine ita receptum sit: nam vnusquisque intendit profiteri secundùm regulam, & probatam consuetudinem religionis. Hic autem secundus modus moraliter à præcedenti non separatur: quia in professione non intelligitur fieri pactum merè humanum, cùm de illo seruando Deo fiat promissio: & quia eadem clausura non promittitur homini nisi in quantum pertinet ad cultum Dei, & ita Deo principaliùs pro-

E mittitur. Atque huc etiam reducitur omnis obligatio orta directè ex regula, si in illa tale præceptum contineatur: quia tunc etiam illa obligatio oritur ex voto obedientiæ. Totam ergo hanc obligationem ex voto seu ex professione appellamus.

Vltimus ergo huius obligationis modus esse potest ex positiuo Ecclesiæ præcepto superaddito professioni: & de hoc fuit aliquando controuersia an possit summus Pontifex hoc præceptum imponere monialibus, quæ per professionem ad clausuram se non obligauerunt. Videtur enim non posse, quia neque ex vi iurisdictionis Ecclesiasticæ; hæc enim non se extendit ad opera consiliorum, inter quæ sine dubio computanda est perpe- 6.

Tertium fundamentum.

Arguitur contra hoc fundamen.

tua clauſura: neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia, vt ſuprà vidimus, ſolùm poteſt ex vi illius præcipi ſecundùm regulam: ergo vbi clauſura non eſt de regula, neque explicitè promiſſa eſt, non poteſt imperari. Atque ita tenuit Oldrad. conſil. 96. & propendet Felin. dicens eius rationem eſſe æquiſſimam in c. *ad noſtram.* de appellat. n.6. Erat autem ratio Oldradi, quia fruſtrà daretur annus probationis ad experiendas auſteritates regulæ ante profeſſionem, ſi poſt factam profeſſionem poſſunt nouæ auſteritates præcipi, quas Nouitius nec expertus eſt, nec cogitauit. Dicendum nihilominus poſſe hoc præceptum imponi, non ſolùm per Pontificem ſummum, ſed etiam per Prælatos religionis.

7. Stabilitur tamé primò dictum fúdam. ex vſu.

Probatur primò ex vſu, quia ita factum eſt in cap. vnic. de ſtatu regularium, in 6. & aliis, quæ infrà referemus. Reſponderi poſſet, Pontificem per illam legem obligaſſe omnes fœminas, quæ poſt illam profiterentur religionem: quia per illam ſufficienter eſt eis propoſita conditio cum qua recipiuntur, non tamen obligaſſe iam tunc profeſſas: ſicut lex continentiæ ſacrorum Clericorum cùm primùm lata eſt, non obligauit iam ordinatos, ſed ordinandos, vt ſuprà vidimus. Hanc tamen euaſionem excludit Pontifex, dicens, vniuerſas, & ſingulas moniales, præſentes atque futuras. Vbi gloſ. verb. *Præſentes,* difficultatem huius præcepti expendit. & tandem reſoluit, licèt ſummus Pontifex non poſſit fideles cogere ad ſtatum perfectionis; tamen poſtquam illi voluntariè illum ſumpſerunt, poſſe illos obligare ad arctiorem & perfectiorem vitam. Quomodo loquitur etiam gloſſ. in cap. *quod omnes.* de regulis iuris, in 6. & in cap. *geſta.* 74. d. Innocent. in cap. *ſuper eo.* de Regularibus. & idem videtur ſentire Abb. in cap. *ad noſtram.* de appellat. n.4. & 5. vbi Felin. Decius, & alij eodem ferè modo loquuntur. Sed hoc cum grano ſalis intelligendum eſt: quia non poſſunt religioſo præcipi auſteritates quæ nullo modo ad regulam pertinent, vt in ſuperioribus viſum eſt tractando de obedientiæ voto, ſed præcipi poſſunt ea quæ directè vel indirectè ſeu implicitè in tali ſtatu vel regula continentur, qualia ſunt omnia, quæ licèt in regula non ſint expreſſa, tamen ſecundùm rectam prudentiæ rationem vel ad decentiam talis ſtatus, vel ad puritatem eius & obſeruantiam moraliter ſunt vel neceſſaria, vel certè conuenientiſſima, vt latè citato loco ex communi doctrina probatum eſt, & per ſeſe eſt manifeſtum: quia in omni ſtatu bene inſtituto eſt huiuſmodi poteſtas in Prælato neceſſaria.

Gloſ. — *Innocent. Abb. Felin. Deci.*

8. Stabilitur ſecundò ex duplici titulo. Primò.

Vnde vtroque titulo ſuprà inſinuato poteſt Pontifex hoc præceptum ponere. Primò ex vi ſuæ iuriſdictionis ſuppoſito ſtatu iam voluntariè aſſumpto: multa enim ſunt quæ abſolutè non poſſent præcipi perſonis Eccleſiaſticis, niſi talem ſtatum aſſumpſiſſent: illo autem ſuppoſito iuſtè imperantur, vt conſtat ex titulis de vita & honeſt. cleric. & de cohabit. cleric. & mulierum, & ne cleric. vel monachi, cum ſimilibus. Et ratio eſt, nam qui aſſumit aliquem ſtatum, virtute ſe obligat ad ea quæ expediunt vel decent in tali ſtatu: quorum determinatio nec ſemper eſt certa & ſufficiens ex ſola natura rei, nec relinqui debet vniuſcuiuſque arbitrio: ergo ad eum, qui præeſt in tali ſtatu, ratione ſuæ iuriſdictionis conuenit poſſe ea præcipere, quæ ad conſeruationem & obſeruantiam talis ſtatus neceſſaria ſunt. Sed in præſenti materia clauſura monialium eſt moraliter neceſſaria

A ad puritatem ſtatus, quem profeſſæ ſunt, non ſolùm propter obſeruantiam caſtitatis (quamuis hæc fortaſſe ſit præcipua ratio) ſed etiam ad tollenda multa impedimenta tendendi ad perfectionem, quod etiam Prælati iure ſuo facere poſſunt: ergo. Et hanc rationem inſinuauit Bonifacius VIII. in dict. cap. vnic. dum ait, *periculoſum & deteſtabile quarundam monialium ſtatui prouidere ſalubriter cupientes,* &c. vbi ſtatum monialium ſine obſeruantia clauſuræ periculoſum & deteſtabilem vocat: quod ex effectibus & abuſu ibidem oſtendit, & inde rectè colligit ad ſuam prouidentiam & iuriſdictionem ſpectare huic incommodo pro-

B uidere. Alius titulus eſt, obedientiæ votum, qui eodem modo explicandus eſt, nam ratione illius poteſt Prælatus præcipere auſteritatem, vel rigorem in regula non expreſsè contentum, ſi ad obſeruanda ea, quæ in regula continentur, & maximè ſi ad vota ſubſtantialia in ſua integritate conſeruanda ſint moraliter neceſſaria, vel ita vtilia, vt difficilè poſſit religio aliter contineri: talis autem eſt clauſura reſpectu monialium, vt dictum eſt. Atque hoc modo rectè procedit doctrina Canoniſtarum ſuprà adducta, quam ita explicuit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 40. & ſequentib. & inſinuat Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 3. Syl-

C ueſt. *Religio.* 7. quæſt. 16. Angel. verb. *Religioſus.* §. 30.

Secundò. — *Nauar. Antonin. Sylueſt. Angel.*

9. Ad argum. in num. 6.

Ad rationem ergo dubitandi reſponſum iam eſt, negamus enim aſſumptum. Vnde clauſura reſpectu monialium etiam ante præceptum impoſitum non poteſt reputari ex illis bonis ſupererogationis quæ propriè dicuntur de conſilio, ſed eſt vnum ex mediis adeò conuenientibus ad finem illius ſtatus, vt ſit apta materia præcepti poſitiui. Imò eſt tam conſentaneum rationi naturali, vt Nauarr. ſuprà plures proponat coniecturas, quæ ſuadere videntur ex natura rei eſſe præceptum, ſuppoſita obligatione ſtatus ex voto talium perſonarum, quæ licèt non perſuadeant, vt ipſe fatetur, oſtendunt ſaltem ſufficienter eſſe aptam ma-

D teriam humani præcepti. Ad rationem autem Oldradi reſpondet Felin. annum probationis non dari ſolùm ad experiendum in ſpecie talem religionem, ſed propriam etiam aptitudinem ſui ipſius ad religionem in genere. nam per profeſſionem videtur religioſus ſe ſubiicere omni alterationi & diſpoſitioni Superioris, de qua poteſt eo tempore vnuſquiſque cogitare, & ideo non poteſt dici deceptus. Sed hoc non rectè dictum eſt, vel iuxta limitationem ſupradictam intelligendum eſt, licèt dicta verba vix illam patiantur.

Ad Oldradi rationem in eodé num. quid reſpõdeat Felinus.

Dico ergo annum probationis ſolùm concedi propter experimentum illius religionis, in quo facienda eſt profeſſio. Sicut autem diximus poteſtatem Prælati extendi ad ea quæ virtute vel in-

E directè continentur in regula; ita qui per annum probationis experitur talem regulam, virtute experitur omnia quæ continentur in illa; experitur (inquam) vel ſaltem animi præparatione & deliberatione; intelliget enim per illud experimentum fore per profeſſionem ſubiiciendum Prælato quoad omnia quæ ad obſeruantiam talis regulæ conuenientia fuerint: & hoc ſatis eſt vt poſtea non poſſit de deceptione conqueri.

Vera reſpõſio.

Expediuntur nonnulla dubia circa præſens caput.

Quærendum verò ſupereſt an hæc obligatio inſit de facto omnibus ac ſolis monialibus, & ex 10.

que

quo principio ex dictis, & quàm rigorosa sit; vltimò quis possit in ea dispensare, quod in sequens caput reseruamus. Explicabimus verò tantùm quid iure Pontificio seruandum sit, nam singulas earum regulas explicare nostrum non est. Nec mihi constat quæ nam illarum emittant quartum votum clausuræ, aut ex vi suæ regulæ aut post Pontificia præcepta. Priori enim modo dicuntur illud emittere religiosæ S. Claræ, iuxta Regulam ab Vrbano IV. approbatam; & ideo iuxta modum & mensuram præscriptam à regula tenebuntur ex vi voti clausuram seruare. Aliqua etiam monasteria, licèt ex prima institutione non haberent clausuram, post Ecclesiæ præceptum, non solùm illam admittunt, sed etiam promittunt: quod an sit necessarium ex vi præcepti, infrà attingam. Certum est autem illud votum per se non addere obligationem extensiuam (vt sic dicam) sed solùm intensiuam, id est, nouum titulum obligationis ad eandem rem. Et ideo explicata materia præcepti, erit explicata materia huius voti.

11. Quo gradu egressio monialium ante Bonifaciũ fuerit vetita.

Primò ergo dicendum est teneri moniales omnes ex præcepto Ecclesiæ ad obseruandam clausuram quantum ad cauendum exitum ab illa. Primus qui hoc præceptum posuit, videtur fuisse Bonifacius VIII. in cap. vnic. de statu regular. in 6. Nam licèt in antiquis canonibus multa sint huius clausuræ præcepta, nullibi tamen erat absolutè iniuncta, sed dependenter ferè à legitima facultate Abbatissæ, vnde paulo maior fœminis quàm viris imponebatur. Canon enim 33. Concilij III. Carthagin. qui primus in hac materia esse videtur, priùs permittebat virgines sacras à parentibus in suis domibus custodiri; *postquam verò illis priuatæ fuerint* (ait) *Episcopi prouidentia in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes, Ecclesiæ lædant existimationem.* Vbi etiam virgines orbatæ parentibus non coguntur in monasterio claudi, nam poterant grauioribus fœminis commendari, & de virginibus habitantibus in monasteriis non dicitur vt nunquam exeant, sed ne passim vagentur, & vt inuicem se custodiant. Postea verò in can. 46. Trullano, qui VI. Synodo attribuitur, sic statutum est. *Quæ vitam exercitatoriam* (id est, religiosam) *eligunt, & in monasteriis sunt constitutæ, ne omnino progrediantur:* quæ prohibitio videtur esse absoluta (quanquam de efficacia illius canonis ad obligandum non satis constet.) Statim verò subiungit. *Si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione, & permissione eius, quæ præest, hoc agant, túncque non solæ per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasterio primæ sint, cum mandato eius, quæ Præfecta est; eis autem omnino extra cubare non liceat.* Vnde constat non fuisse absolutam prohibitionem, sed cum subordinatione ad licentiam Abbatissæ. Et in Concilio Cabilonen. II. can. 65. similiter dicitur, *Sanctimoniales, nisi fortè Abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittente, nequaquam de monasterio egrediantur.* De ipsa verò Abbatissa dicitur in cap. 57. vt non exeat sine licentia Episcopi, nisi in quibusdam casibus. Constat itaque antiquis canonibus non fuisse hanc clausuram rigorosè præceptam. Primùm igitur Bonifacius Papa illam absolutè præcepit, nulla relicta egrediendi facultate, quacunque ratione, vel causa, vna tantùm addita exceptione infrà explicanda: quæ exceptio magis confirmat prohibitionem ipsam quoad omnes alios casus, quia, vt est vulgatum axioma, *exceptio firmat regulam in contrarium.* Vnde existimo ex

Primus omnium Bonifacius dictã egressionẽ strictè vetuit.

A vi illius legis nullum exitum licuisse nisi per modum rigorosæ dispensationis, & satis dubium esse an possit aliquis præter Summum Pontificem illam concedere, quia in lege Superioris adeò absoluta non potest inferior dispensare.

Illud tamen decretum vsu receptum non fuit, vel per contrariam consuetudinem fuit antiquatum, vt indicat Concilium Trid. sess. 25. cap. 5. de Regularibus, dicens, *Bonifacij VIII. constitutionem renouans Sancta Synodus*; & infrà, *Præcipiens vbi clausura violata fuerit, diligenter restitui*, & authores passim testantur, & experientia nobis in Hispania constat, & de Gallia refert Ioannes Andreas super illud cap. Et ob hanc fortasse causam B dixit Caiet. in sum. verb. *Monachi.* excusari moniales circa clausuram indictam à iure, si nunquam fuit acceptata, & Episcopi sic semper gubernarunt dando eis licentiam exeundi, quoniam iura non recepta tanto tempore infirma sunt. Idémque est si forte alicubi in principio acceptata fuit, & postea per contrariam consuetudinem reuocata. Quæ consuetudo non ad hoc tantùm præualere potuit, vt licentia Episcopi sufficeret, sed etiam licentia Abbatissæ: quia vtrumque est tantùm contra ius humanum, quod potest per legitimam consuetudinem contrariam tolli. Potuit autem ius illud sic abrogari in vna prouincia, & non in C alia, & intra eandem prouinciam in vna religione, & non in alia; imò & in vno monasterio eiusdem religionis, & non in alio, quia sunt communitates diuersæ, & vna potest non recipere legem, vel præscribere contra illam, licèt alia eam recipiat, & obseruet. Nihilominus tamen quatenus rigor illius legis per posteriores temperatus est, poterunt omnia monasteria ea moderatione vti, etiamsi antea legem illam integrè seruarent.

12. Hæc Bonifacij prohibitio, vel recepta nõ fuit, vel dissuetudine cessauit.

Ioan. And.

Caiet.

Concilium ergo Trident. sess. 25. cap. 5. de Regularibus innouando dictam constitutionem, hũc modum obseruat, quòd priùs *præcipit vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monasteriis sibi* D *subiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ authoritate, clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restituant; & vbi inuiolata est, conseruari maximè procurent.* Postea verò explicando hanc clausuram, & obligationem ipsarum monialium, ait, *Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio etiam per breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis, & priuilegiis quibuscunque non obstantibus.* Quod decretum si attentè expendatur, in aliquibus æquale est decreto Bonifacij, vt mox ostendemus, & in aliquo strictiùs, vt n. 22. constabit: ac in aliquo suauiùs, prout in cap. sequenti videbimus. Est ergo æquale primò in materia, E prohibet enim omnem exitum monialium à monasterio; & ita præcipit & innouat perpetuam clausuram. Quod autem in hac parte addit Concilium, *etiam ad breue tempus*, non fuit restrictio, sed maior explicatio, nam in absoluta negatione hoc continebatur: & quod ait, *quocunque prætextu*, perinde est atque illud quod dicitur à Bonifacio, *quacunque ratione.* Secundò est æquale in vniuersalitate personarum quas obligat; comprehendit enim omnes & singulas totius orbis, & cuiuscunque ordinis moniales: ita enim expressè loquitur Bonifacius VIII. & idem est sensus Concilij, tum quia innouat decretum Bonifacij; tum etiam quia vniuersaliter loquitur, *Nemini sanctimonialium*, &c. tum quia præcipit vniuersis Episcopis, & de monasteriis sibi subiectis,

13. Tridentinũ renouat decretum Bonifacij.

Æquiparatur vtrumque decretum primò in materia, æquè vetans omnem egressum.

Secundò æquiparatur cõprehendendo omnes orbis moniales.

ctis,& non subiectis : ergo comprehendit omnes. Vnde vtrumque decretum comprehendit omnes religiosas tacitè vel expressè professas ; sic enim expressè distinxit Bonifacius. Concilium autem licèt distinctionem omiserit, innouauit, & satis esse censuit dicere, *Nemini liceat post professionem*, nam vtraque tam tacita, quàm expressa, est professio simpliciter.

14. Etiam eas quæ antea non tenerētur ad clausuram. Id ostenditur quoad decretum Bonifacij.

Et quia in vtroque decreto nihil aliud postulatur, ideo vtrumque comprehendit omnes professas,siue antea vouissent, vel seruassent clausuram,siue non : non enim possumus nos limitationem addere, quam lex non posuit.Præsertim quia Bonifacius expressè tulit legem ad comprimendas moniales, quæ clausuram non seruabant, & expressè dixit, *moniales præsentes,atque futuras*, & *cuiuscunque religionis,vel ordinis*:ergo euidenter voluit omnes obligare, etiam quæ non profitebantur clausuram. Denique non præcipit vt suam pristinam obligationem seruare compellantur, sed ex vi suæ legis obligationem ipse imponit,dicens, *Præsenti constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura sancimus*. Ex quibus verbis constat & legem esse nouam, & de se non supponere obligationem,sed imponere.

Deinde quoad decretum Trident.

Concilium autem Trident. innouando Bonifacij constitutionem, & nullam quoad hoc addendo limitationem, euidenter loquutum est in eodem sensu imponendo eandem obligationem legis Ecclesiasticæ eisdem professis omnibus in eadē vniuersalitate sumptis. Et ideo præcipit Episcopis vt vbi clausura seruata fuerit, illam retineri faciant:vbi autem violata fuerit,restituant:violatam enim censet vbicunque non seruabatur, propter legem Bonifacij VIII. nam non dicitur violatio, nisi sit contra aliquam obligationem, vel legem. Et ideo monasteria, quæ non profitebantur clausuram, non possent propriè dici violasse illam, si ad illam non tenerentur. Quia verò ex lege Bonifacij obligabantur, ideo eorum etiam non obseruatio, violatio censetur, nam per violationem saltem incepit. Concilium ergo vtens illa disiunctione, satis distinctè voluit constitutionem Bonifacij in sua vniuersalitate restituere. Quod etiam in vltimis verbis,per quæ reuocat indulta,hoc satis declarauit, vt statim exponam. Et clarissimè in cap.22. eiusdem sessionis explicuit omnia & singula decreta de monialibus edita, intelligi de monasteriis quarumcunque monialium, virginum, ac viduarum, quocunque nomine appellentur, etiamsi viuant sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanæ,sub quacunque regula,&c.quæ ibi videri possunt, & amplissima sunt, & æquè ampliant hoc decretum de clausura,ac si in illo specificè addita essent, licèt in finem sint reseruata, ne sæpiùs illa repetere esset necesse. Non est ergo dubium quin hæc fuerit mens Concilij;& ita etiam supponunt euidenter Pius V. & Gregorius XIII. in decretis infrà citandis,ac prorsus in praxi seruari vidimus, & statui Salmanticæ in Concilio Compostellano anno 1566.

Denique ostenditur ex praxi, & authoribus. *Nauar. Eman. Rodrig.*

Tradit denique Nauar. in Comment.4.de Regularib.num.4.& latè & doctè Emmanuel Rodriguez tom.1.Quæstionum regular.quæst.44. art.2. Habet autem specialem difficultatem,an conuersæ sub hac generalitate comprehendantur, de quo dicemus meliùs post sequens punctum in num.17.

15. Tertiò æquiparātur in comprehendendo præcepto clausuræ, solas moniales professas.

Vltimò commune est vtrique decreto, vt non comprehendant nisi moniales professas. ita docent omnes, & explicuit Congregatio Cardinalium circa Concilium Trident. agens de monialibus Tertiariis, seu de Pœnitentia, quas si professionem emiserint, dicit cogēdas esse ad clausuram,si verò professionem non emiserunt, seruandam esse constitutionem Pij V. *Circa Pastoralis officij*.quæ est 8.in Bullario Romano,vbi dicit, huiusmodi fœminas monendas esse à Prælatis vt professionem emittant, & postea clausuram seruent:quòd si induci non potuerint ad professionem emittendam, prohibeantur ne in posterum alias in suam congregationem recipiant. In qua constitutione manifestè etiam supponitur, eas omnes,quæ in religione approbata tria vota substantialia non emiserunt, hac lege non comprehendi. Ratio autem in primis est,quia dicta iura expressè limitant suum præceptum ad professas tacitè, vel expressè ; & huius limitationis ratio fuit, quia illæ sunt tantùm propriæ religiosæ, & Ecclesia solùm pro religiosis fœminis hanc curam clausuræ adhibuit. Quapropter quantumuis virgines sint per votū virginitatis cōsecratę Deo, & collegialiter viuant,& sub obediētia vel spōtanea,vel etiā priuato voto aut pacto promissa,si nō habent statum ab Ecclesia pro religioso approbatum, & in eo tria vota substantialia emiserunt, non obligantur hoc præcepto clausuræ, licèt circa eas obseruanda sit constitutio Pij V. & ita in specie de quadam congregatione fœminarum resoluit Nauarr.cons.6.de statu monach. *Nauar.*

16. An nouitia interrūpens clausuram, interrūpat etiam nouitiatum. Primus casus certus in hac quæstiun.

Ex quibus infertur primò, nouitias non obligari hac lege,quia religiosæ non sunt. Solùm potest dubitari,an si nouitia semel exeat à monasterio,eo ipso desinat esse monialis eo modo quo antea erat,id est, desinat esse nouitia,& consequenter interrumpat nouitiatum. In quo breuiter certum mihi est, si exeat sine licentia Abbatissæ, interrumpi annum, & consequenter amittere priorem qualemcunque statum, etiamsi habitum non exuat, vt à fortiori patet ex dictis tomo superiori de anno probationis in genere.

Secundus casus etiam certus.

Si autem exeat cum licentia Abbatissæ, vel superiorum monasterij, ad quos hoc pertinet, & ex iusta causa data, certum est & licere,& non interrumpere nouitiatum. Ita enim intelligo quoddam responsum Congregationis Cardinalium si nouitia morbi curandi causa de licentia Superiorum, & cum eo habitu, qui ipsis videbitur, ante professionem exeat, & postea sanitate recuperata redire voluerit,posse & ad habitum,& ad professionem recipi. Intelligo enim sensum esse, posse recipi eodem tempore & modo, ac si intra monasterium suam probationem continuè peregisset:quia non intelligitur eam interrupisse, sub eadem semper obedientia viuens,& habitum non temere dimittens.Alioqui si nouus annus esset necessarius, nihil deseruiret declaratio:nam licèt dimisisset omnino religionem & habitum, volens reuerti, posset recipi ad habitum, & perseuerando in nouitiatu,etiam ad professionem. At verò si egressus nouitiæ sit de licentia Abbatissæ, malè tamen cōcessa,res videtur dubia, quia perinde videtur exire cū tali licētia,ac sine vlla;quia illa licētia nulla est,cùm Abbatissa non possit illam dare : & idem dicam de Prælato, si absque causa legitima illam det. Nihilominus censeo per talem exitum non interrumpi seu amitti nouitiatum : quia nulla est lex quæ irritet illum. Imò neque inuenio legem iuris communis,quæ prohibeat directè huiusmodi exitum, aut Abbatissis ne possint hanc licentiam dare,sed ex regulis & prohibitionibus Superiorum hoc pendet ; & ideo nisi expressè declaratum sit in aliquo monasterio, illam continuationem

nem clausuræ esse de substantia nouitiatus, nulla ratione dici potest per illum exitum interrumpi. Estque clara differentia inter illum exitum, ab eo qui est sine licentia: nam quando est sine licentia, est quædam retrocessio ab obedientia, & consequenter ab vnione cum tali monasterio: quando autem fit cum licentia, semper retinetur vnio & permanentia in eadem religione quantum ad illum gradum: ad quod facere possunt quæ tractat Nauarr. consil. 32. de Regularibus.

17. Tertius casus aliquãto dubius. Secundò ex dictis resoluitur dubium suprà in fine num. 14. relictum de monialibus conuersis vtrùm ad clausuram teneantur: nam si professionem trium votorum non emittunt, non tenentur ad clausuram, quia non comprehenduntur sub illa lege, & alio titulo non tenentur: suppono enim illam non vouere nec promittere. Si autem emittunt tria vota, ad illam obligantur ex vi huius decreti, vt satis patet ex dictis: & quia in substantia religionis non possunt differre hæ conuersæ ab aliis, sed solùm in ministerio; quia conuersæ dicuntur quæ deputantur ad seruitia, seu ministeria corporalia, aliæ verò ad chorum; vnde etiam differunt in habitu saltem quoad hoc, quòd conuersæ non deferunt nigrum velum, sicut aliæ: vnde etiam inferiores sunt in quodam gradu honoris, seu dignitatis, per quæ omnia non minuitur earum religio, sed augeri potest: & ideo nec clausuræ obligatio minor in eis esse debet. Dixi autem, *ex vi illorum decretorum:* quia Pius V. in sua constitutione 8. *Circa pastoralis.* quandam in hoc limitationem seu exceptionem permisit, scilicet, vt in monasteriis, quæ ad suam sustentationem indigent eleemosynis fidelium, quæ per conuersas colligẽdæ sunt, si illæ fuerint professæ, possint extra monasterium degere cum his conditionibus. Prima, vt sint ætatis annorum 40. Secunda, vt in domo contigua monasterio degant. Tertia, vt non ingrediantur clausuram monialium nisi in casibus in suis constitutionibus expressis. Quarta, vt de suis domibus non exeant ad colligendas eleemosynas, nisi de licentia Ordinarij & Superiorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 13. *Deo sacris.* cupiens hanc exceptionem auferri, iniungit Ordinariis, vt quacunque ratione cognouerint posse conuenienter conuentuum moniales sustentari sine hac eleemosynarum collectione, easdem conuersas sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque ampliùs à suis monasteriis exire permittant.

Dubium bipartitum circa conuersarum professionem & clausuram.

18. Prima dubij pars. Duo autem ex illis constitutionibus circa has conuersas oriuntur dubia. Primum est, an possint iam veram professionem emittere, & ad clausuram obligari. Nam Pius post superiora verba subiungit: *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi ampliùs etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint: quod si aduersùs hanc nostram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit; prout ex nunc nullam ac irritam facimus, & annullamus.* Responderi potest Pontificem prohibere vt non recipiantur conuersæ professæ, quæ extra monasterium maneant, sed vt finitis illis quæ tunc erant, collectio fieret per conuersas non professas. Sed obstat, quia Gregorius XIII. contrario potiùs modo declarat illam prohibitionem, dicens; *Quod autem idem Pius statuit de cætero nullas alias conuersas professas recipi ampliùs posse; ita esse intelligendum declaramus, præter illas conuersas quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent.* In quo potiùs significat illas recipi posse, non verò alias quæ intra monasterium degant: quod videtur incredibile, vt statim dicam. Secundum dubium est, an possint nunc in monasteriis esse conuersæ non professæ. Nam Gregorius expresè dicit, *Conuersas verò non professas, & profiteri nolentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras, in monasteria huiusmodi recipi permittatur.* In contrarium verò est, quia hæc prohibitio videtur priori prohibitioni repugnare, vel ex vtraque sequi nullas conuersas esse posse in monasteriis monialium, quod admitti non potest. Secunda pars.

19. Opinio Nauarri ad hoc dubiũ, non posse nunc dari in monasteriis cõuersas professas. Circa hoc dubium Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 56. existimat prohibitum esse monialibus recipere conuersas, quæ professionem emittant, & intra monasteria maneant: & quod amplius est, dicit, consuluisse de hac re Gregorium XIII. & ipsum ita interpretatum esse mentem Pij V. & suam. Veruntamen de interpretatione viua voce data ab ipso Gregorio XIII. mihi non ita constat, vt tenear illi nunc adhærere. Nam licèt certò credam Nauarrum veritatem referre, nescio tamen an satis verba Gregorij perceperit, aut intellexerit. Mihi tamen persuadere non possum dictos Pontifices id prohibuisse. Primò propter rationes optimas, quas idem Nauarrus adducit, vt verisimilis non sit talis prohibitio: quia nullo titulo necessaria, aut vtilis vel conueniens apparet, neque per sese ad statum religiosum, vel perfectionem eius: cur enim hoc magis pertinet ad perfectionem monialium, quàm monachorum, qui vbique habent conuersos professos, seu veros religiosos, etiamsi maximam perfectionem & rigorem vitæ profiteantur. Neque ad finem clausuræ, quam in illis indultis præcipuè intendunt dicti Pontifices, & vbi solùm ea occasione aliquid de his conuersis statuunt: si autem illæ ad perpetuam clausuram obligantur, quid potest nocere clausuræ earum professio. Aliunde verò earum auxilium est moraliter necessarium cæteris monialibus, quæ propriè monachæ vocantur, & diuinis officiis magis vacare debent, & multo maius inconueniens esset recipere intra clausuram conuersas, quæ nunquam profiteantur. Accedit præterea, quòd per talem prohibitionem impediretur status perfectionis multis pauperioribus fœminis, quæ ad gradum monacharum recipi non possunt. Esset denique talis prohibitio contra receptam & ferè vniuersalem consuetudinem, quam verisimile non est voluisse dictos Pontifices abrogare sine vrgentissima causa, quæ hîc non apparet: nam ita postulat æquitas legis humanæ Ecclesiasticæ, præsertim cùm illa consuetudo honesta & sancta videatur. Eius motiuum. Oppositum probatur primò.

20. Probatur secundò. Secundò moueor propter expressa verba Gregorij XIII. præcipientis conuersas non professas in monasteriis tunc repertas, aut profiteri, aut abire, neque alias (inquit) in futurum nisi professionem suo tempore emissuras, atque in perpetua clausura mansuras in monasterio huiusmodi recipi permittantur. Ex quibus verbis euidenter constat ipsum non simpliciter prohibuisse receptionem conuersarum, tãtùmque abesse vt professionem vetuerit, quòd potiùs hanc posuit tanquam conditionem necessariam vt conuersæ admittantur, cum qua expresè voluit vt permittantur. Quorum verborum vis non latuit Nauarrum,

rum, nihil tamen ad illa respondet, nec declarat quomodo potuerit Gregor. XIII. sine expressa contradictione mentem suam aliter viua voce declarare.

21. Probatur tertiò, & satisfit motiuo Nauarri in num. 19.

Tertiò declaratur exponendo mentem vtriusque Pontificis. Nam Pius V. proximè loquutus fuerat de conuersis destinatis ad eleemosynas colligendas, easque permiserat extra monasterium in propinquis domibus habitare; & statim subdit, *Et de cætero nullæ aliæ professæ conuersæ recipi ampliùs etiam de consensu suorum Superiorum, vel Prælatorum possint*; irritátque receptionem & professionem. Et prosequitur deinde, *Quòd si prædicto modo necessitatibus monialium*, &c. ergo manifestè loquitur de conuersis degentibus extra monasterium, & illas tantùm refert cùm ait, *nullæ aliæ*: nam contextus ipse & connexio antecedentium cum consequentibus planè id ostendit. Gregorius autem XIII. volens dispositionem Pij vel declarare, vel limitare, de conuersis intra, & extra monasterium degentibus distinctè loquitur. Et primùm vult omnes conuersas professas reduci ad clausuram monasterij quoad fieri possit: Secundò vult, vt intra monasteria nullæ sint conuersæ non professæ. Tertiò voluit vt conuersæ professæ intra monasterium & tunc esse, & in futurum recipi, & denuò profiteri possint. Quartò permisit, vt præter conuersas intra manentes, si necessitas eleemosynarum duret, possint ad hoc ministerium extra monasterium in domibus propinquis huiusmodi conuersæ professæ habitare, & in futurum etiam ad hoc recipi. Quintò prohibuit, ne plures huiusmodi recipi possent, quàm ad hoc ministerium eleemosynarum essent necessariæ, & ita dicit esse intelligendum quod Pius V. dixit, *nullas alias in posterum recipi posse*, scilicet nullas alias præter eas, quæ propter ministerium eleemosynarum necessariæ sunt, & in propinquis domibus habitent. Difficile autem creditu est hanc fuisse mentem Pij V. nam proximè post illam prohibitionem subdit, *Quòd si prædicto modo necessitatibus monialium succurri sufficienter non poterit, mandamus Superioribus, vt ipsi prouideant de aliis personis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemosynas colligant.* Quod remedium necessarium non esset, nisi mens eius fuisset vt collectio ampliùs non fieret per conuersas denuo ad professionem receptas. Nec Gregorius dixit aliam fuisse mentem Pij V. sed voluit illam ex parte mutare, concedens vt vbi necessaria fuerit hæc collectio, possint aliquæ conuersæ ad professionem recipi propter illud ministerium: quia seruatis circunstantiis à Pio V. positis, videtur moraliter fieri posse, sine inconuenienti, & sperari, quòd per eas ministerium fideliùs, & diligentiùs fiat. Denique neuter ex dictis Pontificibus disponit an possint monasteria monialium habere aliquas conuersas seu oblatas non professas, quæ extra septa monasterij in domibus propinquis degant. Tamen eo ipso quòd hoc nō prohibent, relinquitur hoc iuri communi, vel naturali, aut speciali vniuscuiusque religionis: constat autem ex natura rei hoc non esse malum, sed posse esse religiosum & sanctum, sicut est in religionibus virorum: neque etiam inuenio decretum aliquod iuris communis, quod hoc prohibeat. Relinquendum ergo est iuri religionis, vel receptæ consuetudini, dummodo his conuersis ingressus ad monasterium non pateat, nisi iuxta dicenda in c. 10. circa alteram partem huius clausuræ, ad quā hæc obligatio pertinet. Et hæc de conuersis.

22. Præter dicta autem de clausura Concilium A Trident. addit, reuocationem priuilegiorum, dicens, *Indultis quibuscunque, & priuilegiis non obstantibus.* Et in cap. 22. fit amplior, magisque specifica reuocatio, *Non obstantibus eorum* (id est, regularium) *omnium, & singulorum priuilegiis sub quibuscunque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel præscriptionibus, etiam immemorialibus.* Quæ tota reuocatio ad prædictam legem applicanda est: nam idem Concilium ait, cadere in omnia præcedentia, & singulas eius partes: ergo maximè in hanc, quæ est vna ex principalioribus partibus. Et quoad hanc partem est B rigorosior hæc lex Concilij, quàm fuerat Bonifacij. Nam ille nullam expressam reuocationem priuilegiorum, vel consuetudinum addidit, & ideo licèt ex vniuersalitate & exaggeratione verborum, & ex circunstantiis literæ posset fortasse colligi, non tamen ita clarè & apertè, præsertim ad reuocandas immemoriales consuetudines, vel specialia priuilegia, præsertim in ipsamet fundatione monasteriorum obtenta: quia iuxta commune ius lex non solet huiusmodi derogare, nisi satis expresè id declaretur, iuxta cap. 1. de constit. in 6. Nunc verò per hoc decretum vt latum est à Concilio Trident. certum est nullum genus C priuilegij, vel consuetudinis posse impedire hanc obligationem.

In quo decretum Cōcilij fit striĉtius quàm Bonifacij.

Ex his ergo satis declarata sunt tria puncta suprà num. 10. proposita, scilicet hanc obligationem omnibus, & solis monialibus professis esse impositam, & oriri, non quidem ex voto generatim loquendo, sed ex præcepto Ecclesiastico iam à nobis declarato. Dico, *generatim loquendo*, quia aliquæ moniales, vt S. Claræ, & fortasse aliæ emittunt hoc votum in quibus additur (vt sic dicam) obligatio intensiua, non extensiua, quia hæc reuera non potest esse maior. Nam quoad personas hoc præceptum extenditur ad omnes religiosas, vt dictum est; quoad locum seu actum prohibet omD nem exitum extra claustrum, etiam ad Ecclesiam, quam seculares intrant, & extra ianuam clausuræ, etiamsi sit intra aliam quæ patere solet secularibus, vt Gregorius XIII. in suo Motu distinctiùs præcepit, & Nauarr. dict. Comment. 4. n. 57. declarauit. Quoad tempus verò seu occasiones exeundi comprehendit omnes, tantùm necessariis exceptionibus adhibitis, vt mox declarabimus. Non potest ergo esse maior extensio huius obligationis. Non cogit autem præceptum hoc moniales vt votum clausuræ emittant, quia neque in aliqua constitutione hoc declaratur; neque sub hac ratione receptum est illud præceptum, sicut contingit in continentia clericorum; & ideo non est E quòd hanc obligationem imponamus. Et ita etiam patet quàm rigorosa sit hæc obligatio. 23.

CAPVT IX.

Quis possit in prædicta clausura monialium dispensare.

VT vltimum punctum ex propositis in cap præcedenti num. 10. expediamus, oportet explicare moderationem, quam Concilium Tridentinum addidit huic præcepto, *nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata*, per quam temperatur, vt eodem cap. num. 13. dicebamus, rigor præcepti Bonifacij. Quia (vt ibi notaui) absolutam reliquit prohibitio 1.

prohibitionem,& vnicā exceptionem addidit,per quam magis videbatur coarctari generalis prohibitio.Quod fecit consultissimè Concilium, vt faciliùs possent moniales induci ad seruandum præceptum,quod tanto tempore recusauerant. Circa illam verò moderationem nonnulla explicanda sunt:Primum , quæ sit illa legitima causa : secundum quis possit licentiam dare.

Dubium primum de legitima causa egrediendi clausuram.

2. Causæ sufficientia relinquitur arbitrio ordinarij iuxta Trid. Obiectio remouetur. Circa primum dicendum est,ex vi Concilij relictum hoc esse prudenti arbitrio Episcopi. Probatur, quia talis causa nullo iure definita est , nec Concilium illam determinat:ergo relinquit arbitrio Episcopi,cui approbationem cōmittit.Dices, Iam fuerat hæc causa à Bonifacio definita,scilicet laborare tali morbo, vt non possit cum aliis absque graui periculo seu scandalo cōmunicare:causa autem legitima idem est,ac causa per legē statuta:ergo de hac loquitur Concilium, & hanc vult esse recognitam & approbatam ab Episcopo. Sed non est hæc mens Concilij, neque ita cōmuniter intellectum aut receptum est, & constat etiam ex constitutionibus Pij,& Gregorij,vt statim videbimus,& ex multis declarationibus Cardinaliū , & ex vi & proprietate verborū. Nam legitima causa indefinitè significat causam rationabilem,quæ legi rectæ rationis conformis est:non ergo rectè limitaretur ad particularem causam illo antiquo iure indicatam.

3. Pius V. tres causas limitat. Aduertendum est autem Pium V.in cōstitutione 100. *Decori.* causam hanc intra certos limites præscripsisse , cum maiori quidem amplitudine quàm Bonifacium,cum magna tamen(vt apparet) restrictione Concilij.Sic enim ait , *De cætero etiam infirmitatis seu aliorum monasteriorū occasione & prætextu,nisi ex causa magni incēdij,aut infirmitatis lepræ, aut epidemiæ,à monasteriis præfatis exire,sed neque in prædictis casibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licebit.* Vbi apertè causam legitimā restringit ad illos tres casus.Ex quibus duo postremi continētur sub causa à Bonifacio explicata, imò plures videtur Bonifacius comprehendisse , nam plures videntur esse morbi contagiosi, qui communitati graue periculum vel scandalum afferre possunt, quos omnes Bonifacius sub generali voce complexus est.Nauarrus autem in dict.Commentario 4.de Regularib.n.48. ait , hos casus Pij V. extendendos esse ad similes;quod variis coniecturis cōfirmat. iuxta quam interpretationem manifestum est totū quod Bonifacius in sua exceptione comprehendit , contineri in duabus infirmitatibus à Pio V.in specie positis.Presertim quia verisimilius est nomen *epidemiæ* non rigorosè sumi ibi pro illa quæ pestis dicitur,id est,pro morbo,qui ita grassatur,& per contagium communicatur,vt maiorem hominum partem, quos ferit,interimat:sed vt latiùs dicitur de quolibet morbo communi ita contagioso , vt ab vno facilè ad alios diffundatur , si cum illo communicent.Cùm enim illa lex quoad hanc partem restrictiua & odiosa sit , verba eius in mitiori significatione propria interpretanda sunt : certum est autem iuxta vsum peritorum artis medicæ , vocem *epidemiæ* absolutè dictam , hanc habere significationem. Iuxta illam ergo intelligenda est hæc lex , & ita non per similitudinem , sed etiam per proprietatem comprehenduntur omnes morbi verè contagiosi , qui

Author cū Nauarro extendit decretum ad casus non solùm propriè similes, sed etiā in quibus ratio pontificis militat.

Vide Gal.in lib.1.de ratione victus in morbis acutis, commento 9 & lib.3. de morbis popularib. p.3. comm. 20.

A communitati graue periculum , vel scandalum afferre possunt. Et nihilominus verum existimo Nauarri dictum,in illis scilicet casibus comprehendi quoscunque alios ita similes , vt in eis eadem ratio , quæ in prædictis , militat. Ponit ipse exemplum in periculo belli imminentis : nam tūc liceret monialibus fugam capere propter similitudinem rationis cum primo casu incendij : quod etiam admittit Gutierrez lib. 1. Practicarū quæst. cap.14.n.9.vbi alios refert. Idem erit si monasterio iuxta flumen existente , inundatio vel ruina totius monasterij nimium crescente fluuio repentè timeatur : & sic de similibus,qui materialiter , non formali ratione sunt ab incendio di-

B uersi.

4. Nū præter dictas causas egressus aliæ sint admittendæ. Ratio partis neg. Difficultas ergo est,an in aliquo casu liceat huiusmodi licentiam dare moniali propter aliā causam præter has tres numeratas à Pio V.vt à nobis sunt cum Nauarro proximè expositæ. Ratio dubitādi est,quia Pontifex ponit regulam vniuersalem prohibentem, & addit illas exceptiones:ergo firmat regulam in contrarium : nullam ergo aliam exceptionem permittit. Confirmatur primò, quia statim grauem adiungit pœnam aduersùs aliter concedentes huiusmodi facultates , volens illam esse quasi formam substantialem illius facultatis concedendæ;ergo facultas aliter cōcessa nulla est. Prima confirmatio.

C Confirmatur secundò , quia ex illis tribus causis numeratis à Pio V. euidenter constat illum solùm considerasse commune detrimentum conuentus, vt hæc licentia legitima esse posset. Vel ergo alia causa talis est, vt simile detrimentum cōmunitati afferat , & ita non est alia causa , nec similis propriè,sed eadem,vt explicatum est:si verò non vergit in damnum communitatis , planè non est reputata à Pontifice sufficiens : quomodo ergo poterit ab aliquo inferiori sufficiens reputari.Atque ita definit hoc dubium Gutierrez lib. 1. suarum Pract. quæst. c.14. & Cenedus in Collectaneis ad 6.collect.31.n.2. Eman. Rodrig. tom.1. quæst.regul.quæst.49.art.3. Secunda confirm. Guttierrez. Cenedo. Rodrig.

D 5. Contrariū sentit Nauarrus in duobus casibus. Primus casus. Contrariam sententiam tenet Nauarr. Comment.4.de Regularib. n.49. vbi duos casus ponit, in quibus videtur hoc licere præter numeratos à Pio V. Primus est quando monialis vnius monasterij eligitur in Abbatissam alterius,nam Episcopus potest hanc causam exeundi à suo monasterio vt sufficientem approbare; & in hoc etiam cōsentit Guttierrez, imò illud extendit ad quamcūque rationabilem causam , propter quam authoritate & præcepto Prælatorum monialis mutatur ab vno monasterio,vt in alio habitet.Quia hoc non ideo licet solùm,quia causa est iusta,licèt distincta : sed quia ille exitus non est de quo loquitur Pius V. quia non est(inquit Gutierrez) ad manendū extra

E monasterium, sed ad transeundum ad aliud : Pius autem loquitur de exitu ad manendum aliquo tēpore in seculo. Quæ ratio non videtur omnino satisfacere:quia etiam prohibetur à Pio V. exitus ad ambulandum extra monasterium per aliquod breue tempus , sine vlla mora aut detentione in aliquo loco:imò,etiamsi fingatur causa rationabilis exeundi per vnam ianuam monasterij ad ingrediendum statim per aliam , incedendo recta via,& sine vlla mora,id non esset licitū:ergo quòd alter egressus sit solùm ad iter agendum vsque ad aliud monasterium , non sufficit quominus sit materia huius prohibitionis. Nihilominus casum illū censeo esse verissimū:nam cōsuetudo, quæ est optima legum interpres , ita illum approbauit, & interpretata est. Necessarium autem est ad rationem Ratio huius casus à quibusdā assignata non valet. Vera ratio dicti casus.

tionem reddendam dicere, vel ex benigna seu præsumpta interpretatione illum non reputari exitum a monasterio, quia eo ipso quòd exit ab vno, censetur moraliter transire ad aliud eo modo quo potest, viamque intermediam moraliter non reputari: vel (quod mihi magis placet) hic habet locum regula iuris, quòd species derogat generi, etiamsi species antecedat. Hic autem casus specificus est in iure expressè permissus, & nouissimè in Concilio Trident. sess. 25. cap. 7. de Regularib. vbi statuit vt in casu necessitatis possit eligi Abbatissa ex alio monasterio. Qui autem vnum concedit, etiam approbat necessarium medium ad illud. Pius autem V. sine dubio noluit reuocare hãc legem: eius ergo vniuersalis prohibitio per illam specialem legem limitatur. Confirmari potest à simili ex dict. c. vnico, §. *verùm*. de statu regularium in 6. Vbi in speciali casu conceditur vt Abbatissa cum honesta & decenti societate possit exire ad fidelitatis sacramentum præstandum alicui Principi, cui illud debet. Quæ lex specialiter non reuocatur, & ideo limitare censetur generalem prohibitionem: ergo similiter, &c.

6. Quorũdam extensio dicti casus non admittitur. Aliqui tamen hoc extendunt ad quamcunque mutationem monialium ab vno monasterio in aliud propter varias causas, vt ad fundandum monasterium, vel ad aliud ministerium ibi peragendum, licèt non sit Prælatio. Quæ certè iuxta dicta videntur probabilia; tamen à Cõgregatione Cardinalium hoc responsum datum inuenio, *Monialis non potest transire de vno ad aliud monasterium, etiam de consensu Episcopi, sine licentia Sedis Apostolicæ, etiamsi translatio fiat ad aliud eiusdem Ordinis*. Et infrà dicitur; Sedem Apostolicam aliquando hoc concedere ex causa de consensu Superiorum etiã ad monasterium alterius obedientiæ. Et nuper in hoc Lusitaniæ regno vidi ad transferendam monialem ab vno monasterio ad aliud eiusdem Ordinis, & sub eodẽ Generali, & interueniente satis graui causa salutis, expectatam fuisse licentiam Sedis Apostolicæ. Ita ergo seruãdum iudico quotiescunque causa mutationis talis non fuerit, quæ vel in iure sit specialiter expressa, vt dictum est de officio Abbatissæ. (Idémque censeo si oporteat totum monasterium aliò transferri, iuxta decretum Concilij Trident. sess. 25. c. 5. de Regularib.) vel nisi per æquiparationem rationis possit causa ad numeratas a Pio V. reduci iuxta ea quæ statim dicemus: vt est v. g. quando oportet ob prauos mores monialem aliò transferre, nam illa causa non immeritò cõtagioso morbo comparatur, vel scandalo communi, pro quo vitando Bonifacius etiam egressum concessit.

7. Secundus casus, quem Nauarrus probat quadrupliciter. Alter verò casus, & difficilior est, si monialis graui laboret ægritudine, itaut in morali periculo mortis constituatur nisi extra monasterium curetur: & tunc etiam existimat Nauarrus esse sufficiẽtem causam iustæ facultatis, etiamsi morbus ille cæteris monialibus contagiosus non sit. Fundatur Primò. primò, quia illa causa esset sufficiens iuxta Concilium Tridentinum: Pius autem V. non videtur voluisse derogare Concilio: nã potiùs dicit, se velle Secundò. renouare, & stabilire illud. Idémque argumentum sumit ex decreto Bonifacij, quia in hac parte est strictius quàm Concilium, imò etiã quàm Constitutio Pij, quatenus non exprimit casum incẽdij, & nihilominus non obstante illo decreto erat legitima illa causa iudicio omnium prudentum, & Tertiò. communi vsu. Tertiò adducit Nauar. leges iuris ciuilis, in quibus prohibitio aliqua fit cum certo numero exceptionum, & nihilominus iuxta communes interpretationes admittuntur aliæ, quando recta ratio docet esse admittendas. Quartò argumentatur ex coniecturata mente legislatoris, quia non est verisimile voluisse priuare hominẽ defensione propriæ vitæ, quæ tam naturalis est. Quartò.

Ad hæc argumenta respondet latè Gutierrez supra negando in specie esse licitam facultatem in eo casu. Et quanuis aliæ responsiones probabiles sint (quas breuitatis causa omitto) in ea mihi non satisfacit, in qua admittit non obstante decreto Bonifacij in sua vi permanente, posse licentiã dari in eo casu, & negat posse fieri iuxta constitutionẽ Pij V. cùm reuera magis restrictiua sit exceptio Bonifacij, quàm Pij, vt ponderaui: vel saltẽ in hoc conueniant, quod etiam Bonifacius in sua exceptione solùm respexit ad causam, quæ ad totam communitatem pertineat: quod est fundamentum potissimum suæ sententiæ. Vnde consequenter loquendo idem dicendum esset de decreto Bonifacij, nisi fuisset consuetudine derogatum, vel per Concilium Trident. amplificatum. Et hanc sentẽtiam esse cõmunem ait Emmanuel Rodriguez 1. tom. Quæst. regul. q. 49. art. 3. citans Collectores Mendicantium, & Cordubam in Additionibus ad Compendium, & ipse indicat esse sequendam in iudicando, & consulendo, cùm tamen in art. 2. dixisset, in monasteriis existentibus in desertis locis, ad quæ non possunt medici frequenter accedere quantum necesse est, sufficientem causam huius licentiæ insurgere posse ex ægritudine priuatæ personæ non obstante Motu proprio Pij V. quem limitandum putat quoad illa monasteria. Sed certè si limitatio admittenda est, non est præcisè propter situm monasterij, nam certissimum est illud absolutè sub lege comprehendi; sed est propter necessitatem occasione illius situs subortam: si ergo illa sufficit quanuis sit vnius tantùm personæ, & ex ægritudine, sufficiet ex quacunque alia causa nascatur: quia hoc ad vim & rationem præcepti materiale est. 8. Contrariũ sentit Gutier. Eandẽ amplectitur Emanuel parum sibi cohærens.

Ego igitur non possum discedere à pia sententia Nauarri propter nõnulla quæ vltra illũ breuiter expendam. Primum: quòd leges humanæ non obligant ad sui obseruationem cum graui periculo mortis, nisi vbi honor fidei, vel religionis, vel magna necessitas boni cõmunis intercedat: nihil autem horum in præsenti interuenit: ergo non tenetur monialis cum tanto periculo parere huic præcepto Ecclesiastico. Minor supponitur ex facto, nam reuera moraliter ita potest facilè contingere. Ad maiorem autem responderi potest, esse veram nisi ex circunstantiis legis apertè cõstet intentionem præcipientis esse obligare cum illo periculo, vt hîc constare videtur. Sed contra hoc est, quia illud principium sicut communiter receptũ est, ita etiam communiter nõ solet fundari in solo defectu volũtatis, sed etiam in defectu potestatis, quia leges hominũ debent esse tolerabiles & humanæ, & ita non possunt imponere tã graue onus exponendi se graui periculo mortis, nisi ex causa proportionata, quæ non est nisi necessitas cõmunis boni temporalis, aut spiritualis. Quanuis autẽ hoc præceptum sit propter bonum commune & spirituale religionis, tamen hoc bonum non periclitatur, nec patitur graue nocumentum propter licẽtiam concessam in illa extrema necessitate. Et quanuis demus legem hanc non fuisse futuram iniustã, in eo sensu tamen negari non potest quin esset grauissima, & durissima, quod præsumendum non est de pia mente Pontificis: & ita procedit optimè vltima ratio Nauarri. 9. Nauarri placitũ suadetur primò.

Vnde

10. Suadetur secundò. Vnde argumentor secundò in hunc modum, quia duobus vel tribus modis coniectare possumus illum casum fuisse omissum à Pontifice. Primò, quia non venit in actualem considerationem ipsius; & hoc insinuat Nauar. & ita quasi per epiikeiam interpretatur non fuisse voluntatem eius illum excludere. Illud autem suppositum difficile creditu est, quia illa solet esse causa maximè vulgaris & frequens. Secundò ergo credi potest Pontificem de illo cogitasse, & intellexisse verum periculum mortis quod in illo casu esse potest, & noluisse nihilominus legem suam tunc relaxare: & hoc dicimus videri incredibile. Tertiò igitur potest intelligi Pontificem quidem cogitasse de causa priuatæ infirmitatis, supposuisse tamen, vel præsumpsisse, propter illam curandam non posse esse necessariũ exitum à monasterio: & tunc si postea reuera constet de necessitate, itaut illo medio speretur vita, & sine illo moraliter desperetur, lex illa non obstabit quominus causa illa legitima censeatur. Probatur, quia lex fundata in præsumptione quantum ad id non obligat, quando veritas rei præsumptioni non correspondet, vt est recepta doctrina. Sed ita contingit in hoc casu iuxta hanc interpretationem: ergo.

11. Suadetur tertiò satisfaciendo simul rationibus aduersariorũ in num. 4. Tertiò, vt simul satisfaciamus clariùs fundamentis alterius sententiæ per æquiparationem rationis, potest hic casus sub numeratis à Pio V. comprehendi. Nam etiam alij authores fatentur hanc æquiparationem sufficere, sed negant in hoc casu reperiri, quia putant Pium V. solùm respexisse ad causam quæ pertineat ad communitatem monialium, itaut damnum non exeundi omnes concernat. Sed reuera non ita est, quia etiam habuit rationem damni singularum moniliũ. Quod declaro in casu incendij: tunc enim incendiũ sufficit vt omnes moniales monasterio exeant, quãdo omnium vita periclitatur nisi exeant: si autem non immineret periculum omnium, sed aliquarũ, quia videlicet vna pars monasterij incenditur, & in alia non est periculum: tunc illæ tãtùm exire possent, quæ aliter vitare mortem non possent, vt si fingamus habitare in parte quæ incenditur, & non posse transire ad aliam nisi per ignem. Idémque erit de vna tantùm, si casus ad hoc restringatur vt illa sola in incendio periclitetur. Quod ideo expendo, vt declarem hanc causam non respicere communitatem vt cómunitas est, sed omnes personas eius vt singulas, & sufficere in vnaquaque si illam solá tangat: ergo quæcunque alia causa, quæ constituat singulas moniales in euidenti periculo mortis nisi exeant, est eadem cum hac per æquiparationem rationis; & consequenter comprehéditur sub illa exceptione; & procedunt exépla aliarum rerum, quæ Nauarrus adducit. Confirmatur, & declaratur, ponamus enim periculum ægritudinis, quod in vna supponimus grassari per omnes, vel quamplures moniales monasterij, nõ propter contagium ipsarum inter se, sed propter nouã loci insalubritatem, vel aliam extrinsecam occasionem illius loci peculiarem; certè tunc causa illa æquipararetur incẽdio respectu totius monasterij, quia iam periculum tangit omnes: ergo pari modo respectu singularum talis causa æquiparatur incendio vniuscuiusque: ergo sicut periculum incendij vnius sufficit vt illa sola possit exire; ita etiã infirmitas ex loco proueniens, quæ illi soli vitã eripit. Hoc denique confirmat quædam responsio Cardinalium, quæ sic habet, *Curandæ valetudinis causa ad balnea monialem exire posse Sedes Apostolica concessit, dum tamen eat cum honesto comitatu personarũ,*

Confir. primò.

Confir. secundò.

A *quem Ordinarius dandum censuerit: atque tam eundo, quam redeundo nullum ad locum extra viam rectã diuertat, neque diutius maneat apud ipsa balnea, quàm ad curandam infirmitatem necesse fuerit.* Non declaratur autem ibi an illa fuerit dispensatio cum aliqua moniali in particulari, vel generalis declaratio iuris. Tamen ex tenore verborum hoc posterius magis colligitur.

Dices, rationes has nimium probare, scilicet posse in huiusmodi casu monialem sine facultate, imò & inuitis Prælatis exire, quia non obligatur lege clausuræ, vt prima & secunda ratio probare conantur; & quia in casu incendij, cui hunc æquiparamus, non est necessaria facultas. Respondetur B negando sequelam, simpliciter loquendo: quia lex quæ non obligat ob periculum mortis, solùm excusat quantum ad vitandum periculum necessarium est: hæc autem lex simpliciter prohibet exire sine legitima facultate, & in casu quem tractamus ad vitandum periculum non est necessarium exire sine legitima facultate, & approbatione Superiorum. Et in hoc etiam est dissimilis æquiparatio incendij: quia ibi periculum non dat locũ petendi facultatem, nec causa indiget approbatione Superioris, quia per se est euidentissima. Cùm ergo extensio hæc fiat per æquiparationem rationis, in eo tantùm fieri debet, in quo est paritas: in reliquo verò potiùs est æquiparatio facienda cum aliis C casibus in eadem lege positis, in quibus approbatio Episcopi requiritur, etiamsi infirmitas contagiosa sit. Quod tamen semper intelligitur, nisi esset euidens periculum in mora, vt si acuta pestis repẽtè inuaderet monasterium, & Episcopus multum distaret; tunc enim æquipararetur hic casus incendio. Quia verò adeò est rarus, vt non sit moralis, non commemoratur in lege. Solùm posset vrgeri casus, in quo monialis constituta in dicto periculo mortis, petita facultate, eam obtinere nõ possit: tunc enim non videtur obliganda ad seruãdam legem cum tanto periculo vitæ. Tamen, quia res morales periculis expositæ sunt, non est huiusmodi casus admittendus, nec talis libertas concedenda, tum quia non potest hîc tam euidenter cõ- D stare de periculo, sicut in incendio: & ideo si Prælatus informatus non approbat necessitatem, præsumendum est non esse sufficientem: tum etiam, quia nunquam id fieri posset sine magno scandalo & infamia religionis: atque ita militat ibi ratio seruandi legem humanam, etiam cum vitæ periculo propter commune bonum suæ religionis.

12. Obiectio contra proximè dicta diluitur.

Secundum dubium, à quo, & quomodo; supposita causa, danda sit licentia.

13. Dispẽsatione propriè sumptam solus Papa concedere potest verè ordinario, quoad clausuram.

E Ex his ergo declaratum relinquitur vltimum punctum in fine numeri 1. propositum; quis scilicet, & quomodo possit in hoc præcepto dispensare. Possumus autem hîc distinguere facultatem à dispensatione modo in superioribus adnotato. Nam facultas est pars materiæ ipsius legis, quia prohibitio ipsa est egrediendi absque tali facultate ex tali causa concessa: & ideo cùm talis facultas datur, reuera non dispensatur in lege, sed iuxta illam fit: dispensatio autem propria esset si daretur licentia egrediendi sine causa & facultate in lege requisitis. Dispensationem ergo in hoc rigore & proprietate sumptam solus Papa concedere potest: quia solus ipse potest in suis legibus dispensare iure ordinario. Nec fingi potest casus, in quo ex accidẽti sit necessaria dispẽsatio Episcopi,

quia

quia in eo sufficiet facultas, quam ipsa lex permittit; & ita cessabit ratio dispensationis in ipsa proprietate sumpta. Loquendo autem de facultate, Concilium Trident. dixit legitimam causam ab Episcopo esse approbandam: & Pius V. dixit hoc esse intelligendum etiam de monasteriis exemptis à iurisdictione Episcoporum, & vult approbationem dari *in scriptis, expresse, & causa cognita.* & postea subdit, *Aliter autem, quàm, vt præfertur, egredientes,* &c. Ex quibus verbis colligitur, omnes illas conditiones necessarias esse ad vitandam culpam, & censuram. Extendit tamen nomen *Episcopi*, dicens, *Per Episcopum, seu alium loci ordinarium.* Quod intelligo de Ordinario habente iurisdictionem Episcopalem: hoc enim significare solet *Ordinarij* nomen, quando agitur de actu pertinente ad iurisdictionem fori contentiosi, & maximè in materia tam graui. Et hæc non est additio, sed interpretatio Concilij Tridentini: quia nomen *Episcopi* in his rebus extendi solet ad Ordinarium habentem iurisdictione Episcopalem. Et fortasse ob hanc causam congregatio Cardinalium in nonnullis responsis de hac materia semper vtitur nomine Episcopi, quanuis sine dubio non recedat à mente Pij V. Quæri autem potest, an hæc approbatio & licentia Episcopi sufficiat. Ad quod respondendum est, in monasteriis subiectis Episcopo sufficere, quia ibi ipse est & Episcopus, & Prælatus religionis. In exemptis verò necessaria præterea est licentia proprij Prælati, Prouincialis scilicet, vel Generalis, iuxta vniuscuiusque institutum: hanc enim licèt Concilium non requirat, non excludit, sed potiùs supponit vt iure communi necessariam; semper enim loquitur secundùm ius, quando illud non immutat: & ita expresse declarauit Pius V. & dicta Congregatio Cardinalium in multis responsis. Et vterque tam Superior regularis, quàm Episcopus debet approbare legitimam causam, vt Pius V. dixit.

Quid Trid. & Pius V. pro facultate simplici requirant.

Emmanuel autem Rodriguez dict. q. 49. art. 6. ait hoc non esse in vsu in Hispania, & ideo sine scrupulo sufficere in illa licentiam Prouincialis habentis iurisdictionem Episcopalem: quia ipse etiā est Episcopus, & ordinarius talis monasterij, & constitutio Pij vel est intelligenda quando Prælatus monasterij non habet iurisdictionem Episcopalem, vel per non vsum amisit vim obligādi. Sed quod ad ius attinet, prior expositio violenta est, nam Pius expresse requirit, præter alios Ordinū Superiores, approbationem Episcopi, vel Ordinarij, etiamsi monasteria exempta sint; & declarationes Cardinalium expresse requirunt consensum Superioris regularis, & Episcopi diœcesani: & declarāt Episcopos posse per censuras compellere quoscunque Superiores religionum ad hoc obseruandum, non obstantibus priuilegiis. Quod verò attinet ad non vsum, res est facti, quæ mihi non satis constat. Illud tamen scio legem Ecclesiasticam non pendere ex acceptatione, nec amittere vim suam nisi post longissimam præscriptionem, præsertim quando dat iurisdictionem, contra quam præscribendum est.

Emmanuelis placitū expenditur.

14. Sed quid si dent licentiam sine causa legitima, eritne tuta in conscientia ipsa monialis? Respondetur, minimè, per se loquendo; nam ipsa bona fide procedendo, semper debet præsumere Prælatos legitimè agere, etiam in eo casu opinabili, vel dubio: quia hoc est ordinarium ius Superioris, & in præsenti maximè iuuat, si duo tam graues Prælati concordent. Si tamen ei constet in conscientia causam non subesse, & fauore, vel A alio modo licentiam obtineat, nec culpam, nec censuram excusat: quia & illa facultas in reipsa nulla est, & eam non latet: & quia Pius V. dicit, *Aliter autem, quàm vt præfertur, egredientes*: prædictum autem fuerat, vt sine legitima causa & probata non exeant. Quæ porrò sit hæc causa legitima, satis iam explicatum est: vt autem ex omnibus dictis regulam summatim colligamus, non censeo hoc esse absolutè relinquendum prudenti arbitrio Episcopi, aut Prælatorum, vt ex vi Concilij relinquebatur: quia Pius V. illam legitimam causam vel limitauit, vel declarauit: iuxta quam limitationem, prout à nobis exposita est, videtur posse generaliter dici hanc causam consurgere B vel ex necessitate præcisa ad propriam vitam tuendā, vel ex necessitate vitandi contagiū seu damnum aliarum monialium. Quæ profectò est satis magna restrictio, ita verò scripta est.

Dubium an monialis eum facultate sine legitima causa data, egredi possit.

15. Sed obiiciet aliquis ex Nauarro suprà, quia Pius V. non videtur derogasse Concilio Trident. quod etiam absolutè affirmat Emmanuel Rodriguez dict. quæst. 49. art. 5. quia in sua constitutione idem Pontifex ait, velle se adhærere decreto Cōcilij Trident. Veruntamen negare non possumus Pontificem amplitudinem illam Concilij quodammodo coarctasse, siue per derogationem, siue per limitationem, iuxta doctrinam Bartoli distin- C guentis illa duo in l. *si constante.* ff. soluto matrim. n. 39. Nam illa limitatio potiùs est per quandam declarationem, quàm per derogationem. Quæ declaratio licèt limitans seu coarctans videatur; quando pietatē respicit, fauorabilis potius quàm correctoria censetur, argumento cap. 2. §. *statuimus.* de decimis in 6. Ob hanc ergo causam; non obstante illa limitatione, dicitur Pontifex adhærere Concilio, & nulla facta mentione derogationis illud limitauit: alioqui inutilis fuisset lex Pij V. quoad illos tres casus, quos enumerat, quod in omni legum interpretatione cauendum est.

Obiectio contra doctrinā proximè dubij diluitur.

16. Quæri verò vlteriùs potest, quid dicendum sit si è contrario causa legitima in re subsit; Episco- D pus autem vel Prælatus nolit illam approbare. Respondeo, duo hîc interuenire, quæ videntur distinguenda, approbatio causæ & licentia exeūdi, nam reuera separabilia sunt, vt de approbatione quoque & facultate ad confessiones audiēdas, in tomo de pœnitentia notauimus; quia, quanuis nullus det licentiam, quin approbet, moraliter, ac prudenter loquendo; tamen è conuerso ad aliquē pertinere potest approbatio causæ, quæ cōsistit in iudicio de sufficientia illius, absque potestate dādi licentiam. Atque hoc modo videtur pertinere approbatio ad Episcopum quoad monasteria exempta: & ita Concilium nihil aliud dixit nisi causam ab Episcopo approbandam. Et Pius V. vt causa E cognita, & in scriptis expresse approbata sit. Sine approbatione ergo causæ exiri non potest, iuxta prædictas leges, etiamsi iniustè negetur: quia hæc iura requirunt vt de facto approbatio præcedat extra casum incendij, vel similes: licētia verò proprij Superioris ex vi status religiosi necessaria est. Quocirca si monasteriū est subiectum Episcopo, & ipse negat approbationem, & consequenter negāt licentiam exeundi, nullo modo licet exire, quia vtrumque ius obstat, & per modum defensionis, aut iustæ excusationis id fieri non posset sine magno scandalo, & in casu potius ficto, quàm morali, vt suprà in simili dicebam in num. 12. Quando autem monasterium est exemptum, & Episcopus non vult approbare causam: Prælatus autem proprius licentiam præbet, &

Quid si ecōtra subsit causa, sed approbatio eius, vel licentia negetur.

& causam approbat, si iniustitia Episcopi euidens sit, videtur in conscientia posse excusari monialis: quia tunc ratio religionis propriè eam non obligat, & alioqui lex positiua non videtur in eo casu obligare: quia tunc reipsa impletur quod lex intẽdit, quanuis exterior solennitas desit, ad quam nõ videtur obligare cum tanto dispendio, licèt fortasse in foro exteriori aliud præsumatur. Si autem è contrario Episcopus approbet, & Prælatus resistat, & nolit licentiam dare, permittendus non est exitus (moraliter loquor) quia tunc & hæc lex obstat, & intrinseca obligatio religionis seu obediẽtiæ: & quia tunc vix potest vitari graue scandalum, & apostasiæ periculum, vel species, cum infamia religionis. Quod maximè vrget quando clausura speciali voto promissa est: quia in obiecto seu materia eius includitur semper licentia Prælati. Et ideo quoad hoc multum referre potest quòd hæc obligatio nascatur ex voto, vel solùm ex lege humana. Sicut etiam referre potest ad hoc vt dispensatio concessa sine legitima causa etiam à Romano Pontifice inualida sit.

17. *De pœnis monialium clausuram frangentib.* Vltimò notari possunt pœnæ, quæ in dictis cõstitutionibus feruntur contra moniales frangentes clausuram. Concilium enim Trident. nullam in hoc casu tulit; sed solùm contra magistratus seculares, qui negant auxilium Episcopis necessarium ad clausuram instaurandam, ponit pœnam excommunicationis ipso facto: & eandem ponit inferiùs contra ingredientes monasteria monialium, de quibus mox dicemus. Contrà ipsas verò moniales egredientes illegitimè nullam ponit censuram vel pœnam, sed simplicem prohibitionem. Pius verò Quintus in Motu proprio, qui incipit, *Decori & honestati*, excommunicationem posuit ipso facto, & alias pœnas quas extendit etiam ad recipientes, comitãtes, & dantes illis auxilium. De quarum interpretatione legi potest Nauar. in dict. Comment. 4. & quæ infra dicemus de pœnis apostatarum, ne oporteat eadem repetere: nam in his omnibus eadem ferè est proportio, imò in rigore sufficit applicare generales regulas de censuris, & de aliis legibus pœnalibus, quas lectorem non ignorare suppono.

CAPVT X.

De altera parte clausuræ monialium, quoad ingressum scilicet, in earum monasteria.

1. *Iure antiquo prohibitũ omni ex parte nõ fuit ingredi in monasteria monialium.* NOn minus necessarium est ad virginũ custodiam, & religiosos mores, vt seculares vel extranei intra earũ claustra non ingrediantur, quàm vt ipsæ inde non egrediantur: & ideo sacri canones non minus hoc, quàm illud prohibuerunt. Ex antiquioribus hoc prohibent Cõcilium Matisconense I. c. 2. & Concilium Arelatense IV. cap. 7. Quibus locis nõ videtur facta absoluta prohibitio, sed cũ aliquibus limitationibus ex parte personarum, vel ex parte actionũ. Nam quoad primũ additur in dict. c. 7. hæc limitatio, *Nisi aut paterna, aut germana necessitudo probetur admittere*; quanuis hæc non pro ingressu, sed pro accessu addita videatur: quæ duo quomodo distinguantur, patebit ex dicendis: quoad primum verò permittitur ibi ingressus ad dicendas Missas, quod postea mutatum est. In VII. etiã Synodo sess. 7. can. 20. prohibetur fieri duplex monasterium, id est, ex fœminis & viris constans: & explicatur regula Basilij,

A secundùm quam talia monasteria permittebãtur, ita esse seruanda, vt ab vno monasterio ad aliud aditus non pateat; *& quando necessaria vita* (inquit) *à parte virorum ad regulares deferuntur, extra portam hac suscipiat Abbatissa monasterij fœminarum cum aliqua vetula monacha.* Ante septimam verò Synodum in Concilio Agathensi, cap. 28. præceptum fuerat monasteria puellarum longiùs à monasteriis monachorum, aut propter oblocutiones hominum collocari. Quę refert Gratian. c. *definimus*. & c. *monasteria*. 18. q. 2. vbi plura alia decreta de hac materia refert. In illis tamen omnibus non inuenio absolutam prohibitionem huius ingressus quoad B omnes personas, tam viros, quàm fœminas non professas in tali monasterio.

Primus ergo, qui hanc clausuram integrè præcepit, fuit Bonifacius VIII. in dict. c. vnico de statu regular. in 6. *Nulli* (inquit) *aliquatenus inhonestæ personæ, neque etiam honestæ, nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Quod præceptum cõstat quoad personas vniuersale esse, quia sub voce personæ honestæ, tam fœminæ, quàm viri, & tã laici, quàm clerici, vel monachi, & Episcopi comprehenduntur. Id verò clariùs declarauit Concilium Trid. sess. 25. de Regularib. c. 5. dicens: *Ingredi autem intra septa monasterij* C *nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint.* In quibus verbis dubiũ oriri potest circa illam particulam, *cuiuscunque ætatis*, an comprehendantur pueri ante vsum rationis. Sed manifestum est eos ex parte sua non comprehẽdi, quia non sunt capaces præcepti: lex autem illa directè refertur ad ipsos ingredientes, cũ tenor eius sit, *Ingredi nemini liceat.* Et non potest comprehendere pueros pro ea ætate, in qua nihil potest eis esse illicitum; ex parte verò introducentium, vel admittentium ipsos posset magis dubitari. Sed de hoc genere cooperationis ad hunc ingressum etiã pro his personis, quibus est illicitus, nihil Concilium Trid. loquutum est: neque in Motibus Pij V. D 8. 22. aut 100. neque in Motibus Gregorij XIII. 13. 36. aut 75. qui sũt de hac clausura, aliquid circa has personas specialiter expressum inuenio, prętterquam in 36. Gregorij, ibi, *Néue moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant.* Sed constat ex cõtextu, relatiuum, *illos*, solùm referre quasdã personas ibi nominatas, quæ prætextu quarũdam facultatum aliàs legitimarum pro articulis necessitatis volunt ingredi, etiã quando nulla est necessitas. Vnde potiùs sumitur ab speciali argumẽtum, cùm in aliis locis hæc additio non fiat, nõ extendi præceptum vel pœnas eius ad huiusmodi personas. Talis ergo cooperatio in tantum erit prohibita, in quantum ipsa de se fuerit mala, supposita E culpa in ingredientibus: quia cooperatio ad culpam per se mala est, & consequenter eodem præcepto prohibita, etiamsi ad incurrendam eius pœnam non sufficiat. In prædicto ergo casu de pueris ante vsum rationis, cùm ex parte illorum nulla sit culpa, ex parte admittentium ipsos nulla est cooperatio ad culpã: cúmque prohibitio directè non cadat in ipsos infantes, non potest indirectè redundare in admittentes ipsos: ergo ex neutra parte hic ingressus prohibitus est.

Sed insurgit difficultas, nam sequitur idẽ esse dicendũ de perpetuò amentibus, qui nunquã vsum rationis habuerunt, etiamsi grandioris ætatis sint: consequens videtur esse contra bonos mores, & contra intentionem Concilij: ergo. Sequela patet, quia illi nõ peccant ingrediẽdo, nec sũt prohibiti, 3.

Margin: 2. A Bonifacio integra prohibitio primò manauit.

Margin: Num in tali prohibitione comprehendantur pueri ante vsum rationis.

Margin: 3. Num grandiores, sed tamen perpetuò amẽtes.

quia non sunt capaces præcepti; ergo nec moniales prohibitæ sunt admittere, vel introducere illos, neque in hoc peccant. Minor probatur, quia inde possunt sequi eadem incommoda, vel maiora, quam si illi haberent vsum rationis, qualia sunt indecentes ioci, impudici tactus, & similia, ex quibus constat talem ingressum directè esse contrarium intentioni illius legis.

4. *Sententia Nauarri, & Emanuelis Rodrig. Zerola.*

Ad hoc Nauarrus dict. Comment. 4. n. 59. quem sequitur Emmanuel Rodriguez 1. tom. q. 46. art. 1. Thom. Zerola in praxi Episcopali p. 1. verbo *Moniales*, ad 8. quæsitum versu 4. negat admittendam esse sequelam: quia fatui (inquit) licèt non possint peccare, possunt tamen ad peccandum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & similia monasterio nocentia asportare. Quæ ratio probat quidem bene peccare moniales contra legem naturę, vel contra suam regulam hos admittendo, vel certè etiam contra votum castitatis, si mala intentione, vel cum morali periculo læsionis eius, illos admittant. Quomodo etiam poterunt peccare admittendo paruulos, præsertim grandiusculos, licèt nondum ratione vtantur: quia licèt ipsi non possint peccare, neque actiuè ad peccandum incitare, possunt esse materia peccandi, & obiectiuè mouere, vel occasionem præbere ad faciendum tumultum, vel turpiter iocandum, vel aliquid peius. Non videtur autem probare illa ratio illud esse peccatum contra prohibitionem Concilij, tum propter replicam factam, quia etiam quoad illam rationem est similitudo in pueris: tum maximè, quia vt lex obliget non satis est finis legis, nisi interueniat etiam materia legis. Quanuis enim lex ieiunij hodie obliget propter talem finem, quanuis idem finis, vel eadem necessitas sit in me alio die, non obligabit me lex ieiunij, si pro illo die non est posita. Sic ergo cùm hæc lex non sit posita pro his personis ratione carentibus, licèt in aliquibus earum ratio & necessitas legis eadem sit, obligatio non erit eadem, præsertim, quia cùm hæc lex non obliget moniales nisi indirectè, vrget semper ratio, quòd cessante obligatione directa circa alios, nulla possit in ipsas redundare.

Eorũ ratio non vrget contra prohibitionem iuris positiui.

5. *Vera ratio dictæ sententiæ ex differentia inter infantem & amentẽ grãdiorem.*

Nihilominus sententia illorum authorum mihi placet, censeóque esse peccatum graue contra prohibitionem Concilij admittere has personas. Rationem verò esse existimo, quia præceptum illud per se & vi sua illas etiam personas obligat, quanuis ex accidenti excusetur: aliud enim est non obligari, aliud excusari à lege, vt ex materia de legibus suppono. Hanc ergo differentiam inuenio inter infantem, & adultum perpetuò stolidum, quòd infans per se est incapax præcepti, & ideo ad illum nullo modo dirigitur: adultus verò est capax per se loquendo, quòd autem in tali ætate per se sufficiente ad vsum rationis habeat impedimentũ eius, per accidẽs est: & ideo tale impedimentũ excusat quidem personam à transgressione præcepti, non tamen excludit quominus præceptũ in illam cadat. Ideóque si talis persona admittatur vel introducatur in monasterium, licèt ipsa non peccet, peccãt aliæ: quia ille ingressus est contra præceptum, qui licèt nõn sit liber homini amenti, aliis est liber, & ideo nõ excusantur, licèt ille excusetur. Declaratur exemplo, si homo dormiens vel ebrius introducatur, nam ipse nõ peccabit, & alij sine dubio peccabunt: quia in illo carẽtia culpæ est solùm per excusationem, & non quia nõ sit materia præcepti: quæ tamen excusatio in aliis locum non habet. Sicut etiã qui facit vt alius comedat carnes in die prohibito, illo fortasse nõ peccante propter obliuionem, vel ignorantiam, peccat contra præceptũ Ecclesiæ, quia licèt alius excusetur, actus ipse est contra præceptum Ecclesiæ, & ipse est voluntaria causa eius. Multò ergo magis dicendum est in præsenti casu, in quo ipsemet actus materialis (vt sic dicam) ingrediendi, licèt ab ingrediente non fiat moraliter, habet eadẽ incommoda quæ lex vitare intendit: & tunc habent optimè locum congruentiæ à Nauarro adductæ. Fauet tandem forma huius præcepti prout habetur in dict. c. vnic. de statu regular. in 6. *Nulli aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ ingressus pateat*, &c. Nam hæc verba nõ solùm ad ingredientes dirigi videntur, sed etiam ad omnes, quibus cura incũbit talis clausuræ, & passiuè magis quàm actiuè feruntur, vt non tantùm ingrediendi actionem moralem, sed etiam permissionem seu admissionem comprehendere videantur. Nomen autem inhonestæ personæ in omni proprietate comprehendit hos amentes, non verò infantes, quibus vix etiam nomen personæ tribuitur, iuxta communiorem vsum.

Declaratur exemplo.

Idẽ fulcitur verbis pontificis.

6. *Explicantur limites clausuræ.*

Sed explicandum superest, quis sit terminus localis (vt sic dicam) huius ingressus, in quo cõsummatur violatio huius præcepti. In quo generatim loquendo dicendum est, in omni monasterio fœminarum sepimentum aliquod, vel murum necessariò designandum esse per totum circuitum eius, vt intra illud censeatur esse claustrum monasterij: intra quem terminum contineri debent, & loca omnia, seu cubicula, & officinę interiores, & claustrum, & hortus etiam si quis fuerit monialium, ac denique omnia loca, in quibus ipsæ ordinariè versantur, comprehendi debent. hoc enim supponunt omnia dicta iura, & Pontifices, quoties de hac materia loquuntur, & est per se euidens, supposita necessitate clausuræ. Qui ergo intra illum murum, vel ianuam eius ingreditur, eo ipso præceptum hoc transgreditur, & quandiu intra illum non est, præceptum hoc non violauit. Vnde qui animo ingrediendi ascendit murum, licèt intentione, & attentatione grauiter peccauerit, non incurrit censuram Concilij si non intrat: qui autem sine tali intentione ascenderet tantùm ob curiositatem, vel aliam causam, non peccaret contra hãc legem, sed aliũde iuxta scandalum, nocumentum, vel iniuriam illatam.

7. *An possit dari locus communis ad quẽ possint egredi moniales, & ingredi externi sine fractione clausuræ. Arguitur vtrinque.*

Est autem practicum dubium, an omnis locus, ad quem possunt egredi moniales, censendus sit intra clausuram, quam non possint ingredi seculares. Et ratio dubitandi est, quia vsu retentum videtur, non obstante Concilio, vt iuxta interiorem ianuam monasterij sint aliqua receptacula, seu cubicula, ad quæ seculares, præsertim fœminæ ingrediuntur, quanuis illuc etiam moniales egrediantur: quod non esset permittendum, si per Cõcilium intelligeretur prohibitum. In contrarium autem est, quia vel illa loca sunt intra clausuram, vel extra; non extra, aliàs non liceret monialibus ad illa egredi: ergo sunt intra clausuram: ergo licet monialibus illa ingredi. Responderi potest, eandem clausuram posse habere duplices terminos, vel potiùs vnum terminum communem, qui sit quasi intrinsecus vtrique extremo, id est, loco clausuræ, & externo, & ideo ingredientibus, & egredientibus licet simul attingere talem terminum. Neque enim hic terminus mathematico modo indiuisibilis est, sed aliquam extensionem habet, & plures personas capere potest, & per impositionem quandam moraliter designandus est.

Euasio impugnatur.

est. Potest ergo spatium illud quod est inter duas ianuas, tanquam terminus communis designari. Sicut enim paulò antea in num. 6. dicebamus, eum qui ascendit murum, nondum violasse clausuram ingrediendo; ita etiam religiosus, vel religiosa, licet ascendat murum ad egrediendum, nondum censetur consummasse peccatum violandi clausuram per egressum, donec extra septa monasterij egressio fiat, vt significauit etiam Clemens VIII. in decreto de reseruatione casuum regularium. Ita ergo intelligitur dari terminus communis, in quo possint simul esse secularis, & religiosus sine ingressu vnius, & egressu alterius.

8. Respondeo nihilominus dari talia loca communia (vt sic dicam) esse contra mentem Concilij, B & contra legem eius. Primum patet, quia hoc est quod præcipuè intendunt vitare canones, ne scilicet moniales cum secularibus in eisdem receptaculis seu locis possint conuenire. Quod adeò verum est, vt hac ratione prohibuerint moniales egredi, vel habere ianuam ad Ecclesiam exteriorem, ad quam intrent seculares. Et ex ratione & fine præcepti constat hoc esse in primis necessariũ. Et confirmatur, quia aliàs etiam viris liceret ingredi talia cubicula: quod per se statim apparet absurdissimum. Vnde ille vsus, vel potiùs abusus qui in contrarium affertur, nullibi ad viros amplificatus est. Nullo autem colore fit in hoc distinctio inter viros & fœminas: quia prohibitio C æqualis est pro omnibus, & pro eisdem locis, seu pro eadem clausura. Vnde probatur altera pars, primò ex verbis Bonifacij, *Nullique aliquatenus ingressus pateat ad easdem*, scilicet moniales: quomodo igitur non patet ingressus ad easdem, si licet ingredi ad aliquod receptaculum, ad quod ipsæ moniales communiter egrediuntur. Concilium autem, atque etiam Pius V. renouant decretum illud Bonifacij. Et præterea Concilium ait, *Ingredi intra septa monasterij nemini liceat.* Septa autem monasterij non appellantur cubiculum aliquod, sed murus, quo habitatio monialium clauditur, vt cõstat ex communi vsu vocis. Nec potest negari quin talia loca sint intra septa. Primò, quia sunt intra D ianuam illam, quam semper clausam monialis aliqua custodit extra quam egredi piaculum est. Deinde quia in illis locis resident communiter moniales, præsertim ianitrices, & sociæ earũ, quas omnes intra claustrum semper contineri necesse est.

[Margin: Resolutio negans bipartita. Probatur prior pars. — Confirm. — Probatur posterior primò. — Secundò.]

9. Quapropter ad consuetudinem num. 7. adductam respondeo, & raram esse, & vbi permissa est, ex aliqua ignorantia esse ortam, non esse tamen permittendam, sed abolendam, quia est iuri contraria, & non est rationabilis, quia multum etiam derogat religiosæ custodiæ & disciplinæ: & quanuis esset tolerata, non est tam antiqua, nec E tam communis & nota Superioribus, vt potuerit canonicæ legi & adeò graui derogare. Ad obiectionem aliam respondetur, totam illam esse fraudem legis, & Sophisticam argumentationem. Vnde cum eadem proportione dicitur, quanuis locus diuidens locum claustri ab externo non sit mathematicè indiuisibilis, moraliter tamen debere esse indiuisibilem, & non amplum quoddam cubiculum seu receptaculum ad mutuam confabulationem sine vlla murorum diuisione ædificandum. Quòd autem supra murum, vel in ipsamet ianua possint simul duæ personæ coniungi sine ingressu vnius, vel egressu alterius, non consideratur à lege: quia & est nimis accidentarium, & quia leges communes non possunt ad hæc minima & A particularia descendere; & ita non potest inde argumentum sumi ad congressum in eodem cubiculo, quod de se posset sufficere ad simul habitandum.

[Margin: Ad consuetudinẽ pro parte contraria adductã in n. 7. — Ad euasionem ibidẽ allatam.]

Quis possit licentiam dare ad ingressum in monasteria Monialium.

SVperest vt explicemus restrictionem seu moderationem huius legis, hactenus enim amplitudinem, & veluti substantiam eius declarauimus. Addit ergo Concilium, *Sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta.* Et infrà, *Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis: neque alius vllo modo possit etiam vigore alicuius facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Bonifacius autem VIII. etiam dixerat, *nisi rationabilis & iusta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.* Circa quam moderationem primùm noto, solum Pontificem posse dare hanc facultatem sine causa necessaria ad talem ingressum, quia omnes inferiores Prælati solùm id possunt circa hanc legem, quod eis concessum est, & quidquid non est concessum, est prohibitum, quia ipsi de se non habent potestatem derogandi legi Pontificiæ, vel Conciliari: ibi autem solùm eis conceditur vt possint dare facultatem ex causa necessaria: ergo solus Papa amplius potest. Vnde fit, si Episcopus det facultatem sine legitima causa, non solùm peccare, sed etiam nihil agere, quia excedit potestatem sibi concessam: & ideo cui talis facultas datur, non potest illa vti tuta conscientia, per se loquendo, quia non impletur conditio posita à Concilio, & illa non impleta, obligat prohibitio eius, posset tamen ignorantia excusare adhibendo fidem Superiori: quod habebit locum quando subditus bona fide procedit, & non est certus de defectu causæ. Sequitur etiam inde, solum Papam propriè posse in hac lege dispensare: quia inferior Prælatus, si dat facultatem ob necessitatem, non dispensat, sed implet legem: si verò dat sine necessitate, nihil facit. Dices, Sequitur Pontificem nunquam posse licitè dispensare: quia dispensatio sine causa neque à supremo Principe licitè datur, etiamsi data valeat. Respondetur negando sequelam, nam potest dari causa sufficiens ad iustam dispensationem, quæ non esset sufficiens ad facultatem ab Episcopo dandam. Nam Episcopus solùm potest eam concedere *in casibus necessariis*, vtique monasterio, seu monialibus. Pontifex autem potest iustè illam concedere ob qualitatem personæ, vel ob insignem beneficentiam, supposita aliunde decentia, moderatione, & aliis circunstantijs. 10.

[Margin: Conc. Trid. sess. 25. de Regular. c. 5. — Prima Notatio, solum Papã posse licentiam dare sine causa egressionis. — Illatio falsa remouetur.]

Secundò aduerto, potestatem dandi hanc facultatem in casibus necessariis ex decreto Concilij reseruatam esse Episcopo, vel Superiori. Et quidem de Episcopo nulla est difficultas quantum ad monasteria illis subiecta, nam in illis solius Episcopi licentia sufficit, & necessaria est. Sub Episcopo autem comprehenditur eius Vicarius generalis, vt declarauit congregatio Cardinalium; addit tamen conditionem, *Dummodo mandatum speciale ad hoc habeat.* Declarat itaque hanc potestatem esse ab Episcopo delegabilem, quia iure ordinario conuenit, & Concilium illud non limitat. Censet tamen casum esse ita specia- 11.

*[Margin: Secunda Notatio, in casibus necessariis dare licentiã potest Episcopus. — Qui veniãt hic nomine *Episcopi*.]*

D 4 lem,

lem, vt non debeat reputari in concessione generali, nisi exprimatur. Comprehenditur etiam nomine Episcopi Capitulum Sede vacãte, quia succedit in ordinaria iurisdictione Episcopali, & respectu talium monasteriorum subiectorum etiam posset comprehendi nomine Superioris. Idémque à fortiori est de Episcopo electo & confirmato, nondum verò consecrato: quia hic actus iurisdictionis Episcopalis est, quam ille iam potest exercere, cap. *transmissam.* de elect. Denique vtroque nomine comprehenduntur seculares Abbates, vel similes inferiores Prælati habentes iurisdictionem Episcopalem, si habeant aliqua monasteria monialium sibi immediatè subiecta, vt per se satis patet.

12. Potest item superior regularis quoad moniales subditas.

Quoad monasteria verò exempta, & immediatè subiecta regularibus, certum est, Prælatum regularem posse hanc facultatem dare, quia ille est superior talis monasterij. Item est certum ex vi Concilij pro huiusmodi monasteriis hanc facultatem sufficere: quia Concilium absoluta disiunctione vtitur, & ad veritatem disiunctiuæ, atque adeò ad obseruantiam disiunctiui præcepti vna pars sufficit. Vnde in hoc est differentia inter facultatem ingrediendi, & egrediendi: nam ad egressum causa semper est ab Episcopo approbanda, etiam in monasteriis exemptis, & supposita facultate Prælati: ad ingressum autem nulla est necessaria approbatio Episcopi, quia Concilium illam non postulauit, nec Pius V. nec Gregorius XIII. aut alius Pontifex, nec in responsis congregationis Cardinalium vlla est de hoc mentio. Grauior ergo facultas egrediendi, quàm ingrediendi reputata est: & ideo differentia illa constituta videtur. Cùm autem dicimus facultatem Superioris (& idem est de Episcopo) solam sufficere, non excludimus consensum Abbatissæ, seu monasterij, nam hic ex natura rei supponitur, & necessarius est, sempérque in facultate subintelligitur, quando non egreditur terminos facultatis. Quod addo, quia talis posset esse casus, vel occasio, in quo Prælatus possit non solùm facultatem dare, sed etiam præcipere, & si necesse sit, cogere moniales, vt ingressum non impediant, quod pendet ex modo iurisdictionis, & causæ, quæ ad præsens non spectant.

13. Quis veniat nomine Superioris monialium.

Duo autem alia dubia esse possunt. Primum est, quis sit intelligendus nomine Superioris respectu talium monasteriorum, an scilicet Generalis, vel Prouincialis, vel etiam Prior, seu Abbas monasterij virorum, si fortasse monasterium monialium illi subiectum sit. Quod interrogari potest vel ex vi Concilij, vel ex vi alterius iuris. De hoc secundo nihil certi dicere possumus, nisi seruandas esse regulas religionis in his omnibus, in quibus dispositioni Concilij non repugnant: quia de hoc nihil habemus ex iure communi, nisi quod Bonifacius dixit, *Ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.* Quis autem sit ille ad quem pertinet, ipse non statuit: remittit ergo ad propria iura religionis: illa ergo etiam ex speciali intentione Bonifacij necessariò seruanda sunt. Quod verò spectat ad Concilium, sine dubio ex vi illius sufficit licentia Prouincialis, quia est quasi Episcopus quoad iurisdictionem respectu suorum subditorum. Si autem ex vi regulæ alicuius religionis necessaria fuerit licentia Prælati supremi, seu Generalis, non repugnabit Concilio, nam ille tunc est superior quoad illum casum, & non alius: vnde iuxta decretum Bonifacij ille solus est ad quem pertinet dare facultatem, in quo nihil Concilium innouat. Quòd si constitutiones ipsæ regulares restringerent hanc facultatem ad Summum Pontificem, non derogarentur per decretum Cõcilij, tum quia per generalem legem non derogantur statuta particularia, quorum mentio non fit, præsertim quando eorum rigor magis fauet intentioni legis: tum etiam, quia ipsummet Concilium cap. 22. declarauit non esse mentem suam per superiora decreta arctiores regulas aliqua ex parte relaxare. De Prælato verò inferiori seu cõuentuali videri potest iuxta mentem Concilij nõ posse habere hanc potestatem, quia cùm Concilium sub disiunctione ponat Episcopum, & Superiorem, videtur cum proportione loqui de Superiore, qui habet locum Episcopi quoad iurisdictionem, quia quoad hoc est æqualitas rationis: Prælati autem conuentuales non habent iurisdictionem Episcopalem, simpliciter loquendo, vt in superioribus ostensum est. Propter quam rationem hæc pars videtur satis probabilis, & tutior: vnde saltem censeo talem actum non pertinere ad ordinariam iurisdictionem talis muneris, saltem in ordinibus mendicantibus: si tamen Prouincialis, vel Generalis voluerit committere hanc potestatem Prælato conuentuali, qui aliàs sit etiam immediatus Prælatus ordinarius monialium, non repugnabit Concilio, vt ex dicendis constabit.

Quid de prælato infra Prouincialem.

14. Quósnam à danda facultate Tridentinum excludat.

Addit enim Concilium, postquam dicit Episcopum, vel Superiorem licentiam hanc dare debere in casibus necessariis; *Neque alius vllo modo possit etiam vigore cuiuscunque facultatis vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* Vbi in primis excludit ne Abbatissa possit hanc licentiam dare, nomen enim masculini generis etiam fœminas complectitur, vt est vulgaris regula. Et esse hanc communem sententiam, etiam iuxta c. vnicum, refert Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 59. Ratio autem quam adducit ex Dominico, Franco, & aliis, scilicet non sufficere licentiam Abbatissæ, quia & illi imponitur clausura. Hæc (inquam) ratio mihi non satisfacit. Quid enim repugnat seruare clausuram sibi impositam, & habere potestatem dandi licentiam ad ingressum in casibus necessariis. Et fortasse illa ratio apparentiùs probaret de licentia ad egressum, quoniam in illa propriè subiecta est Abbatissa: & ideo ad eundem Prælatum videtur pertinere dare illi, aut aliis facultatem. Quanquam neque hoc sit simpliciter necessarium ex vi illius rationis, sed quia iura expresè postulant licentiam Episcopi. Vnde considerato tenore dicti cap. vnici, *Ac de illius ad quem pertineat, speciali licentia*, non video cur non posset sub illis comprehendi Abbatissa, si antea aut ex regula, aut ex consuetudine ad illam hoc pertinebat: quia ibi etiam sub masculino comprehendi potest fœmininum: at Concilium reuocat omnem similem consuetudinem, vel priuilegium, aut quemcunque alium titulum. Vnde existimo non posse Prælatum committere Abbatissæ hanc potestatem: quia Concilium reuocat omnes facultates etiam in posterum concedendas. Et eadem ratione existimo non posse Prælatum illam committere alicui, qui non sit superior simpliciter talis conuentus: quia Concilium apertè vult solos superiores posse habere hanc facultatem. Denique si aliquæ personæ ex speciali priuilegio etiam Pontificio poterant illam facultatem concedere, ibi reuocata est: non tamen voluit Concilium auferre à Pontifice potestatem illam in posterum concedendi, si vellet; sed per illa

Nauar.

verba

verba explicuit voluntatem, quam tunc Ecclesia habuit, & sedes Apostolica confirmauit, vt talia indulta non concederentur: quæ voluntas non facilè à posterioribus Pontificibus reuocatur. Et hanc vim & energiam habent illa verba respectu sedis Apostolicæ. Ambiguum autem esse potest, an illa reuocatio se extendat ad facultates vel indulta ingrediẽdi monasteria: nam longè diuersum est habere indultum ad dandam licentiam ingrediẽdi, vel habere indultum dans licentiam ad ingrediendum: Concilium autem tantùm de prioribus loqui videtur, considerato tenore verborum. Aliqui tamen volunt verba extendere ad vtrumque; in quo non immoror, quia illa reuocatio satis per Pium V. & Gregorium XIII. facta est, de qua suprà satis est dictum.

15. *An saltem Episcopi veniant nomine Superioris etiam respectu monialium subiectarũ regularib.* Aliud dubium est, an Episcopus possit dare hãc facultatem in monasteriis exemptis suæ diœcesis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Concilium sub disiunctione dicit, *Episcopus, vel Superior.* Sed ex his verbis nullũ argumentum sumitur, alioqui eodem modo dici posset, regularis Prælati licentiam sufficere in monasterio Episcopi: quia etiam ibi posset applicari disiunctiua locutio. Sicut ergo ibi nihil potest Prælatus, quia non est ibi superior, &c. debet intelligi respectiuè: ita Episcopus ex vi Concilij, nihil potest in hac parte circa illa monasteria sibi non subiecta, quia disiunctiua illa debet intelligi cum partitione accommoda: aliàs posset Episcopus concedere hanc licentiam renuente Prælato religionis, quod est contra debitum ordinem, supposita exemptione, quam Concilium in hac parte tollere noluit, nam ideo addidit illam particulam, *vel superioris.* Per quam etiam significauit non esse satis esse Episcopum, nisi sit Superior monasterij ad hanc licentiam dandam: è contrario verò Superiorem sufficere, vt declaratum est. Additur verò in quadam Declaratione congregationis Cardinalium, vbi post Concilium fuerit consuetudo introducta, vt ordinarius det hanc licentiam in monasteriis regularium subiectis, obseruandam esse. Sed id profectò non erit ex vi Concilij, sed ex vi consuetudinis, quæ potest iurisdictionem dare, vel priuilegium tollere. Sicut etiam ibidem dicitur, vbi fuerit cõsuetudo introducta vt Episcopus habeat superintendentiam aliquam super concessione talium licentiarum, vt v.g. quòd debeant apud eum registrari, obseruandam esse, quamuis Episcopus non possit tunc licentiam improbare. Quãdo verò hæ licentiæ dantur fœminis, vel aliis personis, aut clericis secularibus Episcopo subiectis, poterit Episcopus ex parte illarum ingressum prohibere si iustam & rationabilem causam ad hoc habeat: quod magis habere potest locum in accessu, quàm ingressu in talia monasteria, quia ingressus non tam facilè permittitur. Obseruandum est autem quod Conciliũ præcipit vt talis licentia in scriptis detur. Necessaria enim videtur hæc circunstantia ad vitandam excommunicationem à principio positam, sic enim ait. *Sine licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna.*

Quæ causæ requirantur ad prædictam licentiam.

16. *Quæ causa à Bonifacio, quæ à Trid. postuletur.* Iam quæ sit causa legitima dicendum. Sed hæc à Bonifacio per duas tantùm conditiones explicatur, scilicet quòd sit rationabilis, & manifesta. Concilium verò Tridentinum addidit, quòd tantùm detur in casibus necessariis. Et ita videtur priorem conditionem à Bonifacio positam coarctasse: nam rationabilis causa multo latiùs patere videbatur. Nam quòd mater ingrediatur ad visitandam filiam, rationabilis causa appellari poterat, & tamen iuxta tenorem Concilij sine dubio non est sufficiens, quia illa congruitas simpliciter non est necessitas. Qui autem censendi sint casus necessarij, explicatur à gloss. in dict. c. vnic. verb. *Causa*, his exemplis, *sicut in medicis, barbitonsoribus, sutoribus, carpentariis cùm eguerint, & similibus.* Intelligit ergo casus necessarios ad vitam humanam. Tamen licèt hi frequentiores sint, non est ad illos arctanda constitutio Concilij, vt ex dicendis patebit. Quanta verò debeat esse hæc necessitas, Concilium nihil dixit, sed simpliciter, *in necessariis.* Gregorius autem XIII. in constitutione suprà tractata, *Vbi gratiæ & indulta.* addidit, *Sed necessitatibus vrgentibus duntaxat ingredi,* &c. Sed per illam particulam nihil addidit Concilio quoad gradum necessitatis, sed obseruantiã & executionem eius prouidit, statuens, *sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis.* ne quisquam prætextu licentiæ datæ pro casibus necessariis, ingrediatur, nisi tunc quando verè vrget necessitas: non ergo vult necessitatem esse maiorem, sed vt verè insit in vsu ipsius licentiæ: & ad hoc addit pœnas, quas Concilium non posuit.

Est autem aduertendum, hanc necessitatẽ duplicem esse posse, vnam communem & ordinariam, aliam extraordinariam pro multis repentinis, vel inopinatis euentibus, qui non possunt per ordinariam prouidentiam præueniri. De priori videtur tantùm loquuta glossa suprà citata: sed sine dubio textus, quem exponit, multo latiùs loquitur, absolutè loquens de causa rationabili. Illa ergo necessitas ex natura rei excipitur in tali lege, & in omni regula monialium. Sed in illa necessitate potest esse latitudo, vt quòd plures medici ingrediantur ad visitandam infirmam, vel vnus sufficiat, & similia. Et propter hanc determinationem necessarium est prudens arbitrium Prælati, neque alia regula pro tali necessitate assignari potest. 17. *Necessitas quæ à Tridentino postulatur duplex est. De priore necessitate quid iudicandum.*

De posteriori etiã necessitate dicẽdum est, consideratam esse à Concilio, & fortasse ob illam præcipuè illa verba, in necessariis, posuisse. nam alia per se nota erant. Gradus autem seu mensura huius necessitatis prudenti etiam arbitrio eiusdem Prælati relinquitur, quia nulla alia regula assignari potest. In hoc autem iudicio præstando facilè vnusquisque intelligit maiorem necessitatem postulandam esse ad ingressum viri, quàm fœminæ, & ad ingressum nocturnum, quàm diurnum, & sic de aliis circunstantiis. Pro his etiam necessitatibus extraordinariis, qui sub generali facultate comprehendi commodè non possunt, vbi Prælati longè distant à monasteriis, necesse est vt alicui committant vices suas, qui in repentinis casibus quando est periculum in mora, possit huiusmodi licentiam dare, ne cogatur Abbatissa vti epiikeia, quæ etiam in hac lege locum habebit, si reuera moralis necessitas superueniat, & Prælatus consuli non possit: nam hæ leges morales sunt, & moraliter sunt intelligẽdæ. *Quid de posteriore.*

18. *Dubium primum circa hanc necessitatem an possit valere ad dandam licentiã ingressus pro lõgo tẽpore.* Sed supersunt hîc nonnulla dubia. Primum est, an possit Prælatus dare hanc facultatem non solùm ad ingrediendum ad breue tempus, sed etiam ad habitandum seu diu permanendum ibi si necessitas moralis id postulet. Hoc maximè locum habet in seruitricibus, si non inueniantur sufficientes, quæ velint profiteri, nec in perpetuum monasterio offerri, an possint seculares esse. Quarum

rum necessitas esse potest vel pro toto conuentu, vel pro aliqua particulari moniali. In quo primò dicendum est, ex vi Concilij nõ esse prohibitum, si casus reuera censeatur necessarius. Probatur; quia Concilium non limitauit ingressum ad breue, vel longum tempus, sed absolute de illo loquitur, *in casibus necessariis*: ergo si necessitas postulat diuturnam moram, vel habitationem post ingressum, Concilium illam non prohibet. Deinde nullum est aliud decretum iuris cõmunis, quod hoc prohibeat; vel quod distinguat in hac parte inter ingressum & habitationem. Neque etiam post Concilium inuenio constitutionem Pontificiam hoc exprefsè prohibentem. Imò, si verũ esset, quod Nauarrus sentit, Pium V. & Gregorium prohibuisse conuersarum professionem, tacitè in hoc permisissent seruitrices seculares: quia verisimile non est voluisse Pontifices, vt in monasteriis Sanctimonialium nullæ sint fœminæ, quæ in rebus, & seruitiis necessariis ad humanam vitam eis famulentur, cùm moraliter loquendo illis maximè indigeant. Quia verò certius credimus non esse prohibitum monialibus habere professas conuersas, vt cap. 8. à num. 19. ostendimus, ideo necessitas famularum secularium multo rarior esse potest.

Primum pronuntiatũ pro hoc dubio.

19. Vnde secundò dicitur, licentiam pro his famulabus dari non posse, nisi vera necessitate existente, & sub conditione seruandi clausuram, itaut nunquam egrediantur, & si semel egressæ fuerint, nunquam ampliùs ingrediantur. Ratio prioris partis est, quia cessante necessitate, cessat casus de quo Concilium loquitur: cessabit autem necessitas quoties per conuersas professas sufficienter potuerit monasterio ministrari. Vnde si non desit occasio moralis recipiendi illas, non erit liberum Prælatis dare potius licentiam ad ingressum secularium seruientium, quàm ad recipiendas cõuersas professionem emissuras. Et hoc maximè confirmat constitutio 13. Gregorij XIII. quæ prohibet vt conuersę non professæ si profiteri noluerint, in domum remittantur, & in futurum non recipiantur, nisi suo tempore professionem emissuræ: quæ prohibitio adeò est rigorosa, vt videatur excludere omnino à monasteriis monialium vsum seruitricium secularium: nam si prohibet tenere conuersas non professas, multo magis seruientes omnino seculares: quia conuersæ magis accedũt ad statum religiosum, minúsque videntur posse obstare clausuræ, aut aliis religiosis obseruantiis monialium. Nihilominus tamen, quia exprefsè loquitur de conuersis, non extendam prohibitionem rigorosam vltra casum exprefsum ob similitudinem rationis, cui facilè responderi potest. Intelligo igitur Gregorij mentem fuisse, vt necessarium ministerium monialium fiat per conuersas professas, & ideo si possit haberi copia earum, non poterunt admitti famulæ seculares, vt etiam citato cap. 8. diximus ex mente Concilij. Si autem desit earum copia, non existimo prohibitum esse à Gregorio ne talia ministeria possint per famulas fieri de licentia Prælatorum, & cum aliis conditionibus debitis: quia non est verisimile voluisse in huiusmodi euentu relinqui monasteria sine remedio. Tunc autem potiùs recipiendæ sunt seculares, quàm conuersæ non professæ, quia hoc est exprefsè prohibitum, & non illud. Et ratio esse potuit, quia famulæ dimitti possunt quoties sese obtulerit occasio recipiendi nouitias conuersas professionem emissuras: quod in aliis oblatis vel conuersis non ita fieri posset. Item, quia in

Secundum pronũtiatũ.

Prioris partis ratio.

A monasteriis monialium nulla apparet necessitas vel vtilitas harum conuersarum non professarũ: nam si sunt vtiles ad ministeria, & volunt se cõsecrare Deo per professionem, non est cur non admittantur: si autem profiteri nolunt, non est cur ad aliud genus oblationis vel perpetui contractus recipiantur. Altera verò pars colligitur ex mente Concilij, & Gregorij XIII. & ex declarationibus Cardinalium, quas statim num. sequẽti referemus. Et ratio est, quia hæc facultas danda est cum minima læsione clausuræ quoad fieri possit, quia est dispensatio in re graui, quæ coarctanda est. Præsertim; quia per se & ex natura rei est id necessarium ad custodiam & honestos mores

Ratio posterioris.

B monialium.

20. Vltimò dicitur, hanc facultatem dari posse pro communi necessitate monasterij; non verò pro particulari seruitio vnius, vel alterius monialis. Hoc etiam à fortiori colligitur ex declarationibus Cardinalium. Est enim consentaneum professioni religiosæ, alioqui singulæ moniales proprias famulas habere vellent, quod esset contra decorem & religionem monasterij. Ratio verò est, quia ille non est casus necessitatis, cùm per monasterij communes seruitrices seu coadiutrices possit sufficienter singularum necessitatibus prouideri. Quòd si existat casus (id enim frequenter contingere potest) in quo aliqua monialis in-

Tertium pronũtiatũ.

Eius ratio.

C digeat particulari cura & ministerio alicuius famulæ vel sociæ ad curam Prælatæ vel Abbatissæ, spectat aliquam ex seruientibus huic ministerio omnino applicare. Vnde ob huiusmodi necessitates licitum erit facultatem dare ad augendum numerum seruitricium secularium, si conuersæ professæ, vel aliæ moniales ex iunioribus iuxta vsum & consuetudinem monasterij non sufficiant. Tunc autem reuera non datur facultas vt aliqua admittatur vt famula alicuius particularis monialis, sed vt pro seruitio monasterij ingrediatur: applicatio autem ad tale ministerium fit ex Abbatissæ voluntate.

21. Iuxta hæc definiendum etiam est aliud dubiũ,

D an possit Episcopus vel Prælatus monasterij dare licentiam, vt puellæ seculares in monasteriis educentur, vel vt aliæ honestæ fœminæ ob graues causas intra ea commorentur per aliquod tempus. Videbatur enim ex dictis sequi non posse, quia illi non videntur casus necessarij respectu monasterij, de quibus videtur loquutum Concilium. Nihilominus congregatio Cardinalium sæpe declarauit hoc non esse prohibitum per Concilium. De qua re septemdecim declarationes refert Emmanuel Rodriguez dict. quæstione 46. artic. 10. quarum omnes, præter vltimam, ad manus meas peruenerunt, & plures aliæ eius-

E dem ferè tenoris. In quadam tamen earum in generali adhibetur limitatio, *licet Episcopo vel Superiori in monasteriis sibi subiectis dare licentiam recipiendi puellas in monasteriis, & ibi commorari, vt rectè in omnibus instruantur, licèt nolint religionis habitum suscipere, cum certis tamen conditionibus, non obstante Concilio Tridentino.* Illæ autem conditiones in aliis explicantur. Prima vt nullas secum afferant vel habeant ancillas: secunda vt exire non possint nisi non reuersuræ: tertia vt obligatæ sint ad clausuram, & ad cætera sicut moniales: quarta vt in eo vestitu incedant qui virginali modestiæ & pudori conueniat: quinta vt ibi esse non permittantur vltra ætatis suæ annum 25. sexta (quæ ex 9. declaratione à dicto authore allata colligitur) est vt facultates habeant, vel parentes à quibus

Secundum dubium. An educatio puellarum, vel causa alia grauis pro fœminis honestis sufficiat vt cum monialibus commorentur.

Affirmare videntur Cardinales relati à Rodriguez.

quibus postea dotari in matrimonio, vel in aliquo monasterio possint. Septima vt hoc non extendatur ad viduas, etiamsi velint perpetuò in monasterio viuere, nisi velint fieri moniales, quia (dicitur in declaratione vndecima) *in istis nulla adest causa necessaria.* quod verbum notandum est pro his quæ dicemus: & quia in aliis casibus necessariis etiam mulieres maritatæ permittuntur ibi recipi ad tempus, declarat. 13. & 14. Octaua conditio sumi potest ex 16. declaratione, vt fœminæ, quibus talis facultas datur, inhonestè non vixerint, præsertim si non consueuit monasterium huiusmodi fœminas admittere. Nona vt hoc non repugnet institutis seu consuetudini monasterij. Decima vt Abbatissæ, & monialium consensus accedat.

22. In quo notanda sunt verba cuiusdam interrogationis, & responsionis eiusdem congregationis Cardinalium, quæ mihi ambigua visa sunt; scilicet, *Vtrùm puella introduci possit intra claustra monialium ad hoc vt educetur ibi etiam absque licentia Ordinarij quoad monasteria regularibus subiecta: Respondet Congregatio posse, obtentis tamen literis ab ipsa congregatione in forma præscripta: non autem ex sola licentia Superiorum regularium.* Dubium enim mihi est (cuius perfectam intelligentiam Romæ procurari vellem) quæ sit illa congregatio, cuius literæ requiruntur. Nam si sit ipsamet congregatio Cardinalium, vt vocis similitudo indicat, repugnat hoc aliis responsis, in quibus sæpe dicitur sufficere licentiam Prælati iuxta tenorem Concilij. Item non constat congregationem illam habere iurisdictionem, sed solum ministerium pertinens (vt sic dicam) ad clauem scientiæ. Denique non constat quæ sint illæ literæ necessariæ, vel quæ sit forma præscripta earum. Si autem sit sermo de congregatione ipsius monasterij, primum inusitatus est modus loquendi, nam significari potiùs solet nomine monasterij, aut conuentus. Deinde licèt eius consensus requiratur, non tamen scripta licentia, ergo nec literæ sub aliqua certa forma. Nec minus obscurum est quod ibidem consequenter subditur, *Neque etiam de licentia Ordinarij, & Superiorum illa quæ habitum regularem suscipere vult, & ibi permanere, potest ibidem cõmorari per aliquot dies, vt magis perspicere possit monasterij, & ordinis regulã, nisi obtẽtis literis ab ipsa congregatione.* In quo responso valde quidem probabile mihi est non posse Prælatos dare licentiam, vt quæ volunt moniales fieri priùs ante susceptionem habitus nouitiarum, per aliquot dies intra monasteria recipiantur: quia ille non est casus necessitatis, tũ quia ad hoc datur annus probationis, vt regula & monasterij mores perspiciantur, tum etiam, quia extra monasterium potest regula videri, & sufficiens informatio sumi. Et præterea quia illo titulo possent plures ingredi, & postea exire, ante receptionem habitus, quod esset occasio & fingendi similem occasionem, & perturbandi moniales. Quod autem ibi adiungitur, *nisi obtentis literis ab ipsa Congregatione*, non satis intelligo. Tandem ex his declarationibus colligo, casum necessitatis, quem Concilium requirit, non limitari ad necessitates ipsius monasterij, vel monialium, sed extendi etiam ad necessitates proximarum, id est, mulierum, quarum graui necessitati spirituali vel corporali per illum ingressum vel habitationem subueniri potest sine incommodo vel violatione regulæ monasterij: in hoc enim principio fundantur omnes declarationes relatæ, quia non sunt quasi relaxationes rigoris Concilij, sed veram eius interpretationem continent.

Quæ in Cardinaliũ declarationibus obscura sint.

Tertiò dubitari potest, an hæc prohibitio vel coarctatio extendatur ad ipsos Prælatos, qui suo iure possunt ingredi monasteria monialium: cuiusmodi sunt omnes, & soli illi, qui possunt facultatem ingrediendi aliis dare: quia certum est eos non indigere speciali licentia Pontificis, sed ipso iure illam habere ratione sui muneris, cùm possint aliis præstare. Videntur ergo posse vti hoc iure suo arbitrio, rationabili quidem, tamen sine præcisa limitatione ad casus necessarios à Concilio positam: quia Concilium solùm dixit de Episcopis, vel Superioribus, quam licentiam dare non possint: non autem dixit, non possint accipere, vel non valeant sua potestate vti. Denique dare licentiam non dicitur propriè respectu suiipsius: ergo illa lex non est extendenda, cùm in hac parte sit rigorosa. Nihilominus Gregorius XIII. constitutione sua 75. dubiis emergentibus ad hoc specialiter edita, declarauit Concilium comprehendere etiam hos Prælatos, vt ingredi non possint nisi in casibus necessariis. *Et in eis* (inquit Gregorius) *vt ingrediantur, à paucis, idque senioribus personis comitati.* Vnde dare licentiam intelligitur Episcopus, etiamsi sibiipsi illam faciat: nam in hoc etiam in generali lege quodammodo dispensat, & ideo eandem seu proportionatam causam requirit. Et hanc suam mentem satis explicuit idem Concilium dum infrà cap. 7. præcipit vt *is, qui electioni Abbatissæ præest, Episcopus seu Superior claustra monasterij non ingrediatur, sed ante concellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat.* Si quis enim ingressus videri poterat rationem aliquam habere, maximè ad electionem faciendam, & tamen, quia non habet necessitatem, declarat Concilium, in eo non licere ingressum. Inde tamen commutata ratione intelligi potest, si aliquis casus occurrat, in quo propter perturbationem monialium, vel alias causas, necessarium sit Superioré ingredi ad electionem faciendam, non esse prohibitum id facere: quia Concilium per posterius decretum non reuocauit prius, sed declarauit solam electionem non esse casum necessitatis: ergo quacunque ratione accidat fieri casum necessitatis, habet locum prius decretum, vt rectè notauit Nauarr. dict. comment. 4. num. 59. & in Summa cap. 27. num. 124.

23. Dubiũ tertium, an pro prælatis ipsis postuletur causa necessaria ad ingresũ.

Vera resolutio.

Nauar.

An ingressus tantùm, vel an etiam accessus ad dicta monasteria sit prohibitus.

Vltimò tractari potest, vtrùm hæc prohibitio extendatur etiam ad accessum ad monasteria monialium. Quod difficultatem nullam habet (mea sententia) spectato solo Concilio Trident. nam in eo nulla fit mentio accessus, sed solius ingressus. Et ita censeo certum omnia quæ disponit, ad solum ingressum pertinere, nec per alium actum violari prohibitionem eius, aut incurri censuram. Dubium ergo oritur ex decreto Bonifacij, quia hæc duo distinguit, dicens, *Nullique inhonestæ personæ, nec etiam honestæ, ingressus, vel accessus pateat ad easdem.* Et eodem modo loquuntur nonnulla antiqua decreta, quæ statim indicabimus. Nec videtur dubium quin illæ duæ voces diuersos actus significent, tum quia sub disiunctione ponuntur quasi ad augendum præceptum. Quia in cap. *mo-*

24. Ingressus & accessus distinguũtur.

nasteria

nasteria. de vita & honest. cleric. prohibetur frequentia ad monasteria Sanctimonialium; per frequentiam autem non intelligitur frequens ingressus, qui vsitatus non est: ergo intelligitur accessus: igitur accessus nomine intelligi debet quod vox in proprietate significat aditum ad monasteria monialium, visitandi, vel colloquendi gratia. Vnde non est sermo de accessu ad earum Ecclesias, sed ad earum colloquia, & aspectum. In hoc ergo sensu videtur Bonifacius prohibuisse accessum, etiam sine ingressu: cum illa verò limitatione, *nisi rationabilis & manifesta causa existat, & de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia.*

Bonifacius vtrunque prohibuit itémque Alexander.

25. Videtur autem Bonifacius auxisse prohibitionem Alexandri III. in dict. c. *monasteria*. Nam Alexander solùm de viris loquutus est: Bonifacius verò de omnibus personis. Et quanuis glossa ibi in propositione casus videatur ad viros limitare textum; tamen sine dubio loquitur generaliter de omnibus, vt suprà dixi. Item Alexander solùm frequentiam prohibuit, quæ addit supra accessum iterationem, seu repetitionem actus. Quãta autem illa esse debeat, glossa ibi, duplicem actũ putat sufficere: quod non placet Hostiensi, sed iudicandum putat ex communi vsu loquendi. Itaque prudenti arbitrio relinquitur. Nam si inter vnum & alium accessum longum tempus interponatur, non poterit dici frequentia: secus verò erit si intra breue tempus sæpiùs accedatur. Rectè autem aduertit Panormit. ex Ioanne Andrea, maximè damnari quando post monitionem iterum acceditur: nam tunc praua generatur suspicio. Bonifacius autem absolutè accessum prohibet: vnde neque vnum tantùm permittere videtur sine manifesta & rationabili causa. Est etiam alia differentia, quia Bonifacius nullam imponit pœnam; Alexander autem clericis comminatur pœnam suspensionis ab officio, laicis verò maioris excommunicationis, non ipso iure illas imponens, sed præcipiens Episcopis vt imponant, præmissa priùs monitione, & speciali prohibitione etiam ab homine: quæ pœna manifestè supponit culpam grauem, saltẽ post Episcopi monitionem, nam antea habere posset aliquam excusationem, nisi frequentia euidẽter esset nimia, & cum aliquo scandalo.

Bonifacij, & Alexandri prohibitiones hac de re, & discrimina inter vtranque prohibitionem.

Glos. Hostiens.

Panormit.

26. Dubium ergo nunc superest, primò an prohibitio Bonifacij obliget ad culpam in quocunque accessu: Secundò an ex vi illius legis semper sit peccatum mortale accedere ad monasteria monialium sine conditionibus à Bonifacio positis. Tertiò inquiri potest, an sub hac prohibitione comprehendatur etiam scriptio literarum. Quoad primum dicendum est, ex vi illius legis fuisse prohibitum huiusmodi accessum: quia verba eius in proprietate accipienda sunt, & in ea continent hanc prohibitionem: quam ita intelligunt Syluester verb. *Religio*, 7.q.16. Angelus verb. *Monialis*. n.3. Vereor tamen legem illam sicut non fuit recepta quoad ingressum, ita etiam neque quoad accessum: quia consuetudo obtinuit vt moniales in hac parte iuxta suas regulas & receptos vsus gubernentur. Dubitari verò potest, an Concilium Trid. innouauerit hanc cõstitutionem quoad hãc partem. Ad quod videtur negatiuè respondendum. Nam licèt in principio dicti cap. 5. incipiat, *Bonifacij VIII. constitutionem renouans sancta Synodus, &c.* postea explicans in quo renouet, solum egressum, & ingressum commemorat. Vnde non video cur Nauar. dict. Comment. 4. n. 61. vers. 6. dixerit,

Quæstiũcula triplex.

Resolutio primæ an Bonifacij prohibitio de accessu vigeat.

Syluest. Angelus. Nauar.

Nauar.

A præfatum cap. *periculoso*, & Concilium non solùm vetare frequentiam, sed simpliciter omnem accessum. Nam licèt hoc sit verum de cap. *periculoso*. Concilium tamen de accessu nihil loquutum est. Magis videtur eam innouare Pius V. dict. constit. 8. *Circa pastoralia*: nam dicit, *Quam nos authoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam obseruari mandamus*. Ergo etiam quoad hanc partem præcipit obseruari. Si quis autem attentè consideret, solùm eam innouat quoad clausuram, & quoad omnia & singula quæ ad illam pertinent. Accessus autem prohibitus videtur esse vltra clausuram: imò Pius V. solùm de illa parte clausuræ, quæ prohibet egressum, videtur ibi loqui, vt ex tota constitutione, &
B ex constitutione 100. eiusdem constat. In constitutione autem 22. vbi attingit aliquid de altera parte clausuræ, solùm loquitur de ingressu, quanuis ibi potiùs agat de monasteriis virorum. Gregorius autem XIII. in sua constit. 36. de monasteriis etiam monialium tractans, solum ingressum prohibet; imò in constit. 13. sic inquit, *Et quidem post sacri Concilij Trident. decretum, quo constitutio felicis recordationis Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, renouatur, prohibens ne aut ipsis monialibus ex monasteriis suis egredi, aut vlli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas*
C *ingredi liceat*. In nouis ergo decretis non inuenio specialem prohibitionem canonicam de huiusmodi accessu. Et ideo non possumus cum sufficienti fundamento asserere esse malum, quia prohibitum; sed ex circunstantiis & modo iudicandum est. Semper tamen sacri canones huiusmodi accessum auersati sunt, vt videre licet in cap. *in decima*, & cap. *definimus*, & aliis 18. quæstione 2.

Ad secundum dubium hinc constat, ex vi solius prohibitionis Ecclesiæ hoc non esse peccatum mortale, quia nulla talis est. Non dubito tamen quin decretum Bonifacij ex suo genere illam induceret; si tamen illud consuetudine dero- 27.
D gatum est, affirmare non possumus hoc esse peccatum mortale ex suo genere, quia nullum apparet aliud ius positiuum, quo districtè prohibeatur, seclusa frequentia, quam satis grauiter prohibet dict. cap. *monasteria*. quod dici non potest consuetudine derogatum. Ablato autem iure positiuo, ex natura rei non est intrinseca malitia, præsertim grauis in huiusmodi accessu. Erit autem mortalis culpa, primò ex praua intentione, secundò ex materia locutionis, tertiò ex scandalo, vel respectu monialis, si ei occasio peccandi detur, vel respectu suiipsius si quis sciat se inde constitui in periculo peccandi, vel respectu aliorum, si inde rumor, vel mala suspicio oriatur. Vnde quartò potest esse grauis culpa propter iniuriam quæ fit monasterio, si aliqua infamia inde oriatur. Vn-
E de addo quintò, omnem accessum furtiuum ad moniales esse peccaminosum. Voco autem furtiuum omnem illum, qui fit sine licentia Abbatissæ, vel eius ad quem pertinet illam dare, & regulariter censeo esse peccatum mortale, etiamsi ad mortalem finem non ordinetur, quia est contra ius monasterij, & Abbatissæ, & contra bonum nomen eius, nam inter seculares furtiuè accedere ad colloquendum cum virgine existente sub cura parentum, ex suo genere est grauis iniuria: multò ergo magis in virgine sacra. Erit autem grauior hæc culpa, si accessus sit ad loquendum per loca inusitata, quia tanto est maior iniuria, & periculum scandali. Sextò denique solent hoc

Resolutio secundæ, mortale nõ est per se loquendo accessus ad colloquendum cum monialib.

Ex circunstantiis variis poterit esse mortale.

hoc Episcopi per generales sententias prohibere, & Syluester refert synodales excommunicationes, sub quibus solet hoc prohiberi: quę sine dubio sunt iustissimæ, & obligant grauiter etiam in indiuiduo; in quo interdum cessare possent incommoda, vel ratio grauis malitiæ: quia lex non cessat in particulari, etiamsi ratio legis ibi cessare videatur: Talis ergo excommunicatio in vniuersum obligat. Imò inuenio quoddam responsum Congregationis Card. datum 9. die Aprilis anno 1587. quod sic habet, *Regulares adeuntes monasteria monialium sine licentia Episcopi, incidunt in pœnam excommunicationis, quam Episcopus suo edicto proposuit, nisi regulares illi haberent ex priuilegio quòd non possint excommunicari; & tunc deberent puniri à suis Superioribus alia pœna. Qui regulares sic excommunicati non possunt absolui à suis Superioribus, sed ab Episcopo, qui sibi hanc absolutionem reseruauit.* Ex quibus satis colligitur, quàm graue iudicetur huiusmodi præceptum à prædicta congregatione. Quādo autem accessus non est furtiuus, sed cum facultate eius ad quem pertinet dare, licèt fortasse sit sine necessitate vel causa sufficienti, imò licèt sit ex causa ficta, non erit peccatum mortale seclusо scandalo, & praua intentione, & nimia frequentia: quia non videtur res ex obiecto grauis, nec specialiter prohibita per ius positiuum, vt declaratum est.

28. Resolutio tertiæ de scriptione Epistolarū. Eadem est resolutio ad tertiam interrogationē, nullum enim inuenio ius de illa re specialiter cōstitutum. Imò etiam c. *Periculoso*, quanuis esset in sua viridi obseruantia, non esset extendendum ad hunc casum: quia scribere literas in rigore non est accedere, & lex non est extendenda vltra proprietatem terminorum. Vnde Nau. dict. Comm. 4. n. 61. (Nauar.) refert prohibitionem seu edictum factum Romæ de huiusmodi scriptione, quod dicit non obligare extra vrbem, quia non fuit lex Pontificia. Et cons. 19. de sent. excomm. refert aliam specialem prohibitionem factam quibusdam religiosis à Gregorio XIII. sub pœna excommunicationis, quæ illos obligat, non alios. Itaque de hac re nulla est prohibitio legis positiuæ, sed de illa iudicandum est iuxta circunstantias, & finem actionis, & cum proportione ferè applicari possunt quæ de accessu diximus n. præcedenti.

CAPVT XI.

Vtrùm omnes actiones seculares, vel profanæ, & in vniuersum omnes prauæ sint religiosis specialiter prohibitæ.

1. Puncta duo tractanda hoc in cap. IN hoc capite non agimus de sola obligatione regulæ, sed de quauis alia ex quocunque iure nascatur, vel naturali, vel positiuo. Duo autē sunt quæ interrogantur. Vnum est, an religiosis aliquæ actiones specialiter prohibitæ sint, quæ aliis non prohibentur. Aliud est, an illa eadem, quæ religiosis cum aliis communiter prohibita sunt, habeant in religiosis specialem prohibitionem, vel grauitatem. (Notatio prima pro resolutione primi pūcti.) Quoad priorem partem supponimus non esse sermonem de actionibus contrariis votis monasticis, nam de illis constat esse specialiter prohibitas religiosis. Specialiter (inquam) quantum est ex vi status, quia religiosis per se conuenit talis obligatio, seu prohibitio, nō verò aliis, qui illū statum nō profitentur. Potest autem interdū similis obligatio inueniri in persona non religiosa,

A quia votum aliquod habet, in quo cum religiosis conuenit. Sed hoc & est accidentarium, & ibi iam interuenit participatio quædā status religiosi. (Notatio 2.) Deinde non tractamus de speciali prohibitione orta ex regula; nam sic etiam constat multa esse posse specialiter prohibita religiosis. Sed de hac obligatione in genere satis dictum est à c. 1. in particulàri verò vnusquisque regulam suam consulat. (Notatio 3.) Præterea non agimus de prohibitione ex vi iuris naturalis, aut diuini, sic enim nihil est specialiter prohibitum religioso, præter ea quæ intrinsecè ex votis, & traditione facta religioni sequuntur: de quibus etiam dictum est in tomo superiore: nulla enim alia ratio aut causa excogitari potest vnde

B similis prohibitio naturalis, aut diuina oriatur, cùm in his personis nihil speciale inueniatur, per se loquendo, & vt religiosæ sunt: nam si habeant alia ministeria, vel officia, ratione illorum poterūt alias obligationes habere: sed illa accidentaria sunt ad religiosum statum.

2. Resolutio puncti quoad prohibitiones communes religiosis cum Ecclesiasticis secularibus. Igitur solum superest dicendum de iure cōmuni canonico. In quo vlteriùs cōsiderandum est, quædam dici posse specialiter prohibita religiosis vt distinguuntur à personis omnino laicis, seu non Ecclesiasticis, vel specialissimè prout tam à laicis, quàm à secularibus clericis distinguuntur. Priori modo sunt iure canonico prohibita religiosis mul-

C ta, quæ numerantur in c. 1. & sequent. ne cleric. vel mon. & in c. *à crapula*. c. *clerici*, 1. & 2. de vita & honest. cleric. & Clem. 1. de statu monach. & Conc. Trid. sess. 22. c. 1. de Reform. & sess. 24. c. 12. in fin. quæ ibi videri possunt, nihil enim habent, quod specialiter ad religiosos pertineat, & hîc tractanda non sunt, quia omnibus clericis sunt communia, habebunt enim si Deus dederit, suum propriū locum in tractatu de ordine. Et multa ex ibi prohibitis sunt per se mala, vt ebrietas, libido, vsura, & similia: alia pertinent ad decentiam habitus clericalis, de quibus quantum ad religiosos spectat, satis in c. 5. dictum est. Alia denique specialiter prohibentur propter decorē talis status, & quia mul-

D tum impediunt finem eius. Inter quæ numerantur in primis negotiatio temporalis lucri causa, forenses causas agere, præsertim in causa sanguinis, conductores secularium rerum, aut procuratores esse, & huiusmodi, quæ licèt per se mala non sint, periculum habent, & implicant hominem negotiis secularibus, iuxta cap. 1. & 2. de Cler. venat. Quibus denique accedunt alia, quæ de se magis indifferentia videntur, vt sunt alearum ludus, venatio, canes, & aues insequendo, & vociferando: de quibus videri potest Nauarr. Comment. 4. de Regularib. (Nauar.) num. 26. & sequentib. vbi specialiter agit de venatione prohibita religiosis, quam non putat esse peccatum mortale, secluso scandalo, & aliquando ex iustæ recreationis causa, &

E seruatis aliis debitis circunstantiis posse fieri significat: quod verum existimo. Et idem dixit de ludo idem Nauarr. in Summ. cap. 19. num. 3. quando ludus aliàs non est ex iure prohibitis, vt notauit etiam Bernardus Diaz in (Bern. Diaz. Salzedo. Soto.) practica, cap. 70. vbi Salzedo alios refert, & attigit Soto lib. 4. de Iustitia, q. 5. art. 2. Maximè tamen cauendum est ne votum paupertatis per ludum violetur, quod maximè potest huius actionis malitiam aggrauare, eúmque qui à religioso aliquid lucratur, ad restitutionem obligare, iuxta principia superiùs posita de materia paupertatis.

E Posteriò

3. Resolutio eiusdē puncti quoad prohibitiones religiosorum proprias.

Posteriori modo inueniuntur in iure speciales prohibitiones factæ religiosis, quas ferè omnes latè exposui in tomo 5. tractando de excommunicationibus iuris in particulari in disp. 22. & 23. & de suspensionibus propriis religiosorum disp. 31. sect. 6. easque breuiter recenset Syluest. verb. *Religio* 6. q. 15. & 16. & *Religio*. 7. q. 15. & Angelus verb. *Religiosus*. 66. Quibus locis multa ponunt, quæ nō sunt omnibus religiosis cōmunia, sed eorum propria, qui Monachi nigri in iure appellantur: & adhuc inter illa multa non sunt rigorosa pręcepta vt in superioribus tactum est, explicando etiam c. *cùm ad monasterium*. de statu monach. Multa etiam ex his quę numerant, pertinent vel ad nō alienanda bona religionis, quæ lib. 2. à c. 26. tractabo, vel ad modum faciendi, & acceptandi electiones, quod attigimus tomo superiore, explicādo obedientiæ votum, & tractando modum creandi Prælatos. Reliqua dicemus, quæ spectant ad Prælationes intra religionem, eodem lib. 2. à c. 3. nā de aliis quæ sunt extra illam in priori loco tomi superioris, est dictū, & dicemus plura infrà lib. 3. tractando de mutatione status religiosi: vbi etiam tractabimus de his quæ pertinent ad prohibendam apostasiam, & omnem illicitam mutationem status religiosi. Solùm ergo desiderari poterat explicatio præcepti psallendi in choro horas canonicas, quod ad regulares etiam Ecclesias extenditur in Clem. 1. de Regular. Sed hoc præceptum vnāquāque religionem obligat iuxta modum sui instituti: vnde Societatem nō obligat, quia sub tali modo instituta, & approbata est: cuius rei rationem infrà tract. 10. lib. 1. c. 8. reddemus. Vnde autem oriatur obligatio, quam singuli religiosi professi habent ad recitandas horas canonicas, & tota cōmunitas ad publicè canendas & recitandas illas in choro t. 2. lib. 4. c. 17. de Horis canonicis dictum est. Et ideo de oneribus status religiosi in communi nihil dicendum superest.

4. D.Thom. sententia.

Quoad secundam partem est commune dubiū, an peccatum religiosi, cæteris paribus, grauius sit, quàm non religiosi, & consequenter an idem præceptum commune religioso, & non religioso magis obliget religiosum? Quam rem disputat D.Th. 2. 2. q. 186. a. 10. vbi, si attētè legatur, resolutio eius non solùm est negatiua, verùm potiùs significat leuius esse peccatum religiosi, per se loquendo. Ex triplici enim accidente (vt ait) potest peccatum religiosi esse grauius, scilicet vel quia est contra votum, vel quia est ex contemptu, vel quia fit cū scandalo: quæ tria constat esse accidentaria, & extra propriam rationē & obligationem particularium præceptorum. Idem tenet Sylu. *Religio*. 6. q. 14. Greg. Lop. glos. 8. in lib. 25. tit. 4. p. 1. cum Ioan. Andr. in c. *Accusatus*. de hæretic. in 6. Extra hos verò tres casus ait D.Th. peccatum religiosi esse leuius in eodē genere peccati. Quia si sit leue (inquit) quasi absorbetur ex multis bonis operibus quæ facit; si verò sit mortale, faciliùs ab eo resurgit. Sed hæ rationes etiam sunt ab extrinsecis effectibus sumptæ, & solùm probant peccatum religiosi facilius remedium habere, non tamen esse in se leuius.

5. Prima assert. pro Authoris resolutione.

Quocirca dicendum censeo, præcepta cōmunia religiosis, & nō religiosis, quantū est de se, ęqualiter illos obligare. Probatur, quia præceptū indistinctè loquitur, & potestas præcipientis æqualis est respectu omnium: volūtas etiam generalis est, & indifferens: ergo etiam obligatio æquè ad omnes descendit, per se loquendo. Neque enim ex parte subiectorum cōsiderari potest aliquid, quod

A reddat vnā ex his personis magis obnoxiam huic obligationi, quàm alias: suppono enim præceptū nō pertinere ad statū religiosi vt sic, aliàs nō esset commune non religiosis: ergo status hominis religiosi per se, neque auget, neque minuit obligationem talis præcepti. Vnde fit vt ex hac parte, & consequenter ex vi materiæ nec grauiùs, nec leuiùs religiosus peccet, sed iuxta exigentiam virtutis, ad quam pertinet tale præceptū. Dices, eo ipso quòd persona est sacra ex circunstantia personæ aggrauari quamlibet culpā, ideóque ipsam magis obligari ad non transgrediendum quodlibet pręceptū. Respondetur idem argumentum fieri posse de clerico comparatione laici, & de fideli seu baptizato comparatione infidelis. Itē solet idem argumentum fieri de loco sacro, de quo certum est non omne peccatum factum in eo specialem grauitatē inde accipere, nisi vel peculiariter ibi prohibitū sit, vel directè sit iniuriosum loco. Ita ergo in præsenti dicimus illā circunstantiā personæ nō aggrauare specialiter quamlibet culpā, nisi vel ratione voti, vel peculiaris præcepti sit specialiter prohibita, vel aliunde sit directè iniuriosa tali statui, vt rectè Caiet. 1. 2. q. 7. a. 1. sentit. Vnde si in tali persona consideretur aliqua maior obligatio vitandi culpas, nō est ex sola cōsecratione personæ, sed ex aliis conditionibus ad voluntatem vel intellectum pertinentibus, vt videbimus.

(Obiectio variis exēplis diluitur.)

B

6. Secunda assertio bipartita.

C Secundò dicendum est, regulariter loquendo grauiùs peccare religiosum quoties cum perfecta deliberatione peccat, leuiùs autem cùm ex subreptione. Ratio prioris partis est, quia regulariter ille modus peccandi est in religioso cum maiori scientia, & consequenter cum maiori libertate, ac propterea cum maiori ingratitudine erga Deum. Quia ex maiori lumine rerum spiritualium, quod solent religiosi habere, sequitur & maior libertas in peccando quando deliberatio nō impeditur. Et præterea etiā sequitur maior obligatio recognoscendi illud Dei beneficium, & consequenter non offendendi benefactorē. Atque hoc modo intelligendum puto quod aliqui absolutè asserunt, peccatum religiosi, cęteris paribus, grauius esse quàm non religiosi, propter circunstantiā personæ. Quo modo loquitur sæpe Nau. vt videre licet in Sūma c. 6. n. 13. & in c. *consideret*. de pœnit. dist. 5. n. 49. & 50. & Comm. 2. de Regul. n. 59. Hoc enim in tantū verum esse existimo, in quantū ex illa conditione personæ oritur aut maior consideratio, aut certè maior facultas & obligatio cōsiderandi, & cauēdi diuinam offensionē, saltē ex generali ratione gratitudinis. Hæc autem omnia non ita habent locū in peccatis quæ ex surreptione fiunt: quia nō sunt perfectè humana, & ideo non magis imputantur ratione maioris luminis, aut scientiæ, quia in eis

(Ratio prioris partis.)

D

(Conciliatio eorum qui contra hāc partem videntur sensisse. Nauar.)

(Posterioris partis declaratio.)

E præuenitur homo, ne cū perfecta libertate possit his doni vti. Et ob eandem causam ferè nulla ingratitudo in his peccatis consideratur. Quanuis autem hoc propriè locum habeat in peccatis venialibus, nam surreptio in rigore sumpta in solis illis locum habet; suo tamen modo extendi potest ad peccata quæ ex infirmitate, aut vehementi passione fiunt, etiamsi mortalia sint, quatenus passio antecedēs facultatem cōsiderandi impedit. Et ideo D.Th. de his absolutè dixit esse leuiora in religioso. quod regulariter fortè ideo est, quia passio, quæ religiosum vincit, aut perturbat, solet esse maior: nam si in illa esset æqualitas, etiā posset illi magis imputari, quòd habens plura principia vel auxilia ad superandam illam, vinci se sinat. Nisi etiam dicatur culpa leuior (quod planè videtur D. Thom.

inten

intendisse) id est, minùs nociua seu periculosa quoad vltimum eius damnum seu effectum, quia faciliùs curari potest. Quod secus est in peccatis quæ ex certa scientia, vel malitia à religiosis fiunt: nam in eis maximè locum habet quod August. dixit epist. 137. *Sicut non vidi meliores quam qui in monasteriis profecerunt; ita non vidi peiores quam qui in eis defecerunt.*

Aug. ep.

7. *Exponitur maior grauitas peccati religiosi, quãdo interuenit.* Aduertit nihilominus Nauarr. citatis locis, & rectè, grauitatem hanc, quam potest habere peccatum religiosi, ex hoc solo capite seclusis tribus illis circunstantiis, quas D.Th. n.4. adductus considerauit, neque addere malitiã distinctę speciei, neque mortaliter aggrauare, ita vt ex veniali peccato possit facere mortale; neque etiamsi mortalem malitiam supponat, ita notabiliter aggrauare illã, vt necesse sit talem circunstantiam in confessione declarare. Ratio omnium est, quia ibi non est specialis malitia sacrilegij, vt ostensum est: præter quã nulla alia cum fundamento excogitari potest. Solum ergo esse potest augmentum, vel ratione maioris libertatis, aut voluntatis formalis, vel interpretatiuæ, quæ notabiliter non augent; vel ratione alicuius ingratitudinis, quæ non est formalis, sed materialis, secluso contemptu, vt in simili diximus in tomo 4. de Pœnitentia, disp. 13. sect. 3 & in pręsenti etiam materia, quanuis de alia re agens, sensit Caiet. 2.2.q.187.a.4.

Caiet.

8. *D.Thom.* *Ingratitudo religiosorũ vtentium bonis temporalibus donatis an sit grauior.* Ait verò D.Th. eo ipso in loco, Religiosos illicitè vti temporalibus bonis, si ab actibus religiosis desistant: quia sic quantum est de se defraudant intentionem eorum, qui talia bona contulerunt. Vbi Caietanus declarat illud esse illicitum ratione ingratitudinis, vel formalis, si directè intendatur, vel ex contemptu beneficij suscepti fiat (quod moraliter nunquam fit) vel tantùm materialiter, quæ erit maior, vel minor, iuxta obligationẽ, quã ex alio præcepto habuerint religiosi ad tales actus exercendos. Vnde nisi aliàs teneantur sub peccato mortali ad tales actus, sola ingratitudo suscepti beneficij non sufficiet ad malitiam mortalem.

9. *Ex alio fũdamento alij aggrauant peccatũ religiosi.* Dicunt verò aliqui, eo ipso quòd religiosi ex vi sui status, & professionis deputantur ad aliquos actus, vt, v.g. ad chorũ, vel ad spiritualia ministeria erga proximos, vel ad seruiendum in actionibus corporalibus, si sint laici, teneri ex iustitia ad illos actus exercendos, & nõ ex sola gratitudine, ideóq; per se ac directè peccare mortaliter illos omittẽdo. Quia inter religionẽ & religiosum intercedit A pactum implicitum, vt religio ministret omnia necessaria ad vitam; religiosus verò munus suũ exequatur. Dico tamen, excepta obligatione recitandi officium canonicum, quę oritur ex aliis principiis, siue illa sint consuetudo, siue ius aliquod canonicum, siue solenne votũ, de quibus alibi; in reliquis actibus nullam esse obligationẽ sub peccato mortali, per se loquendo, nisi vel in regula sit præceptũ, quo ita districtè præcipiantur, vel ipse Prælatus sub virtute obedientiæ illos præcipiat. Ratio est, quia nullum aliud principium talis obligationis, vel grauis transgressionis cum fundamẽto affirmari potest. Nam ex vi professionis ad nullos actus immediatè se obligat religiosus, nisi ad id quod vouet: non vouet autem immediatè actus B illos ad quos destinatur, neque etiam ad recitationem in choro, quidquid sentiat Nau. tractatu de oratione, c.21.n.20. sed præter castitatem & paupertatem vouet tantùm obedire secundùm regulã. Tunc ergo obligabitur ex voto ad illos actus, quãdo interuenerit obediẽtię præceptũ, vel regulę, vel hominis: ergo, si vtrumque secludamus, nõ manet obligatio ex vi votorũ; ergo nec ex vi professionis: ergo nec iustitiæ obligatio interuenit, donec Prælatus rigorosè præcipiat, & exigat ius suum; tunc enim fateor peccatum esse posse contra iustitiam ratione traditionis, & pacti, & contra virtutem religionis ratione voti obedientiæ, vt in superiori tomo latè explicauimus. Sicut peccaret etiã Præ- C latus contra iustitiam negando subdito necessaria ad suam sustentationem: est autem differentia, quia Prælatus ex officio habet hanc obligationem sine nouo præcepto, nec enim subditus potest illud Prælato imponere: at verò subditus immediatè & ex officio solùm tenetur obedire: in particulari verò obligatio semper est iuxta gradum præcepti seu legis sibi impositæ; & nunquam intelligitur obligatio iustitiæ ab ipso exigi, nisi quando actus ita præcipitur. Illa autem iustitiæ obligatio, aut transgressio non est respectu fundatorum, aut benè factorum, qui eleemosynas dederunt (nisi vbi tale pactum interuenerit) sed est respectu Prælati, seu religionis, cui religiosus se tradidit. Dixi autem *per se loquendo*, nã ratione scandali, vel propter alia grauia damna, si inde sequantur, poterit in ea omissione esse peccatum mortale. Et hactenus de obligationibus religiosis communibus: reliquum est vt de Prælatis in particulari dicamus.

Vera authoris doctrina.

Nauar.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De religiosis quatenus Prælati sunt, & eorum obligationibus, vt sic.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE RELIGIOSIS QVATENVS PRÆLATI SVNT, & eorum obligationibus, vt sic.

POST explicatam essentiam, & præcipua vincula, status religiosi, dicendum de cæteris obligationibus, & proprietatibus eius. Ad hoc autem oportet gradus personarum, ex quibus religiosa congregatio coalescit, distinguere, & sigillatim considerare, quia pro diuersitate eorum, diuersa est obligatio, & in quibusdam earum personarum oritur, ex respectu ad alias. Ad duo autem capita possunt dictæ personæ reuocari, prælatos scilicet, & subditos. Primùm verò occurrit Prælatorum consideratio, quia & præcipui sunt, & post doctrinam de obedientia, & subiectione, opportunè cadit sermo de Prælatis. Igitur de eis dicemus, quæ pertinent ad ipsorum creationem, seu existentiam, (vt sic dicam;) deinde, quæ ad potestatem & obligationes ipsorum quæ in tali creatione fundamentum habent.

CAPVT I.

Vtrùm in religioso statu aliquis Prælatus requiratur iurisdictionem habens, & vnde illã habeat.

1. De statu religioso prout nūc est in Ecclesia, sermo instituitur.

NOn possumus religiosorum obligationes, in quibus tradendis versamur, explicare quoad eam partem, quæ Prælatos attingit, nisi de eorum existentia, & potestate, in quibus tales obligationes fundamentum habent, doctrinam, per nonnulla capita præmittamus. Supponendum verò, sermonem esse de statu religioso, vt nunc est in vsu Ecclesiæ, in regulari, & communi vita, nam, vt suprà tactum est, & tractatu sequenti dicemus, inueniri etiam potest verus religiosus status in solitario & priuato viuendi modo, respectu cuius non est necessaria alia prælatio, vel præcipiendi potestas, præter eam, quam intrinsecè requirit obedientiæ votum, vt ex dicendis à fortiori constabit: & ideo de illo statu, quod ad præsens attinet, nihil aliud dicere necesse est. De alio verò statu communitatis religiosæ per se notum videtur in illo necessarium esse aliquem, qui cæteris præsit, præcipuè si hoc non restringamus ad vnam personam, sed indefinitè loquamur de vno gubernatore, siue ille vna persona sit, siue vnum consilium ex multis personis constans: sic enim impossibile est humanam communitatem sine gubernatore consistere. *Vbi enim non est gubernator* (dixit Spiritus sanctus Prouerb. 11.) *populus corruit*, Quòd si de omni communitate hoc verum est, multo magis de religiosa, in qua summus ordo ad perfectionis profectum necessarius est. Et ideo in eo statu speciali titulo & ratione necessaria est obedientia, vt tomo præcedenti vidimus. Simili ergo modo necessarius est Superior, cui obediatur: & ideo omnes religionum institutores hoc primum in hoc genere viuendi statuunt, vt scilicet

Prima assert. affirm.

A in eo sit aliquis præfectus, cui cæteri perfectè obediant, vt satis ostensum est tractando de necessitate obedientiæ: hæc enim duo correlatiua sunt. Quanuis autem de absoluta necessitate hoc non restringatur ad vnam personam, vt dixi, tamen moraliter loquendo, necesse est vsum huius regiminis ad singulares personas reduci, quia fieri non potest vt singula, quæ agenda, vel præcipienda occurrunt, plurium communi consilio disponantur, vel ordinentur. Posset autem ordinaria potestas etiam immediata, solùm esse in communitate seu consilio aliquo, licèt per Vicarios proximè administranda esset: illud autem regimen non esset religioni conueniens, quia imperfectum est, & ordini religioso minus accommodatum. Ideóque in omnibus religionibus monarchicum regimen, saltem quoad proximam gubernationem vsu receptum est. Est enim hoc regimen omnium perfectissimum, teste Aristot. 8. Ethic. c. 10. & confirmat D. Tho. 4. contra Gent. cap. 76. imò Christus D. docuit, dum in sua Ecclesia perfectam monarchiam esse voluit, vt in tom. de fide ostendi. imò & natura ipsa hoc persuadere videtur, dum vnum tantùm supremum Principem, Deum scilicet, admittit, vt notauit Cyprianus in tract. de Idolorum vanitate. Status ergo religiosus ratione suæ perfectionis monarchiam etiam maximè postulat. Requirit ergo non solùm vnum gubernatorem, sed etiam vnũ caput, quod singularis persona sit: in hoc enim differt monarchia à cęteris politiis.

Qualis prælatio deceat magis religionem.

B

D. Thom.

C Est autem ex superiori tomo recolẽdũ, in Prælatis religionũ duplicẽ posse intelligi potestatẽ, iurisdictionis scil. & dominij. Dicendũ ergo secundò est. In hoc statu necessarius est superior, qui potestatẽ dominatiuã habeat; iurisdictio verò nõ ita illi necessaria est. Prior pars sufficiẽter est in illo tomo declarata, & probata: nã traditio, & votũ obediẽtiæ sunt de necessitate status religiosi: ergo & potestas dominatiua in prælato est necessaria in hoc statu: nã hæc duo sũt quasi correlatiua, vel tãquã causa, & effectus; nã ex traditione, quæ fit ex parte religiosi, sequitur dicta potestas in religione à qua in superiorẽ transfertur. Altera itẽ pars probatur, quia prædicta potestas sufficit ad gubernationem œconomicam: hæc autem, si sit accommodata disciplinæ religiosæ, sufficit in rigore ad religiosum statum. Maior patet in seculari gubernatione domus in qua pater habet huiusmodi proportionalem potestatem in filium, vir in vxorem, dominus in seruum, & illa sufficit ad politicam gubernationem. Minor autem patet, quia religiosus status sufficienter saluari potest in communitate vnius domus, cuius gubernatio & viuendi modus ad perfectionem charitatis ordinetur: ergo in illius superiore sufficit prædicta potestas ad eundem finem, & vitæ modum accommodata. Quòd si plures domus habeant inter se moralem vnionem, qua vnum

2. Secunda assert. bipartita.

Prior.

Posterior.

D

 corpus

corpus politicum efficiant, præterquam quòd id non est simpliciter necessarium ad statum religiosum, etiam illud potest sufficienter saluari cum prædicta potestate amplificata, seu extensa quoad dominium cum sufficienti proportione, siue id fiat per subordinationem obedientiæ plurium conuentuum, seu domiciliorum ad vnum superius caput, siue per consensionem plurium Abbatũ, seu superiorum conuentualiũ inter se; quanquam hoc secundum minùs firmum est, & pluribus dissensionibus expositum.

3. Varia exempla pro assertione cõfirmanda.

Confirmatur, & explicatur exemplis, primò monialiũ, in quibus nulla est iurisdictio spiritualis iuxta doctrinam D.Th. in 4.d.19.& 25. cõmuniter receptam, quam in tomo de censuris disp.2. sect.3. à n.5. explicuimus; & tamen in illarũ conuẽtibus est aliqua cæteris præfecta, siue Abbatissa, siue Priorissa, vel aliter nominetur, in qua est sufficiens potestas gubernatiua ad religiosum statum necessaria, argumento c.2. de his, quæ fiunt à prælato, cum his, quæ ibi notat Abbas, & alij, & ex ipso vsu satis constat. Aliud exemplum est de antiquis monachis, qui regulariter non erant clerici, vt sumitur ex Dionysio c. 6. de Eccles. hierarch. Hier. ep.1. ad Eliodorum, 4. ad Rusticum, & lib. contra Vigilantium, & ex aliis, quæ referuntur 16. q.1. & infrà, tractatu sequenti de varietate religionum, latiùs de ea re dicemus: & tamen inter antiquos monachos erant præfecti ac superiores sufficientem habentes potestatem ad religiosum statum gubernandum, vt constat de illis antiquis Patribus Antonio, Hilarione, & Pachomio, imò etiam S. Benedicto, quem sacerdotem fuisse non legimus; imò non fuisse scribit Bonau. in expositione suæ Regulæ, c.7. fuisse autẽ verè Abbatem, id est, monachorum patrem, & superiorem, satis constat. Estque optimum exemplum apud D. Greg. lib. 1. Dialog. c.4. de Equitio, qui, cùm sacris ordinibus initiatus non esset, Abbas, & multorum monasteriorum Pater à Gregorio appellatur. Igitur ad hoc munus iurisdictio Ecclesiastica necessaria non est, sed sufficit prædicta potestas: nam in his viris laicis, quantumcunque sanctis, Ecclesiastica iurisdictio esse non potest.

Instantia diluitur.

Dices, in illis fuisse potestatẽ excommunicandi, vt ex regula S. Benedicti, & ex aliis colligi potest. Respondetur, in nomine *excommunicationis* esse æquiuocationem: nam illa de qua Benedictus in sua regula loquitur, non erat censura Ecclesiastica, sed externa quædam separatio à conuersatione fratrum, vel in choro, vel in aliis occupationibus, seu exercitiis, vel in communibus colloquiis, quæ separatio solùm erat per ordinationem, seu prohibitionem obedientiæ, vnde neque ipsum religiosum, neque alias personas eo modo ligabat, quo nunc ligat Ecclesiastica censura.

4. Arguitur adhuc contra secundã partem præcedentis assert.

Rursus verò obiiciet aliquis, nunquam posse statum religionis esse aut conseruari sine Prælato habente potestatem iurisdictionis, nec exemplis adductis oppositum probari; quia nec moniales sunt sine huiusmodi Prælato, nec religiosi vnquã fuerunt: solùmque probant dicta exempla, non oportere Prælatum esse eiusdem sexus, vel eiusdẽ ordinis; non verò esse omninò nullum. Nam moniales vel subiiciuntur religiosis viris tanquam Prælatis habentibus iurisdictionem in illas, vel Episcopis, si exemptæ non sint: & tunc Episcopus non minus est proprius Prælatus earum, quàm sit Prouincialis, aut Prior circa sibi subiectos. Et similiter olim quando monachi erant merè laici, subiiciebantur Episcopo tanquam pro- A prio Prælato, vt sumitur ex citato loco Dionysij, & ex Hieronymo, & aliis, quos suprà retulimus: & idcirco quia Episcopus per seipsum præesse non poterat, solebat substituere presbyterum aliquem, cui vices suas committebat, vt colligitur ex Concilio Chalcedonensi cap. 8. & ex regula Augustini, vbi distinguit Præpositum à Presbytero, & vtrique tribuit potestatem corripiendi religiosos, & vindicandi delicta: quia fortasse in Præposito erat tantùm potestas dominatiua; in Presbytero autem erat etiam prælatio, & iurisdictio: & hoc significant illa verba, quæ habentur in fine regulæ, *Præposito tanquam patri obediatur, multò magis presbytero, qui omnium vestrûm curam gerit. Vt ergo cuncta ista seruentur, &, si quid seruatum* B *minùs fuerit, non negligenter prætereatur; sed vt emendandum corrigendúmque curetur, ad Præpositum præcipuè pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius est apud vos maior authoritas, referat quod modum vel vires eius excedit.* Erat ergo in Presbytero maior potestas, quàm in Præposito, quæ non videtur alia fuisse nisi iurisdictionis: ergo nunquam hæc defuit in Prælatis religionum. Et ratio sumi potest ex prædictis verbis Augustini: quia hæc potestas moraliter necessaria est ad perfectam gubernationem talis status, tum ratione directionis perfectæ, tum etiam ad maiorem coactionem vbi fuerit necessaria.

5. Occurritur argumentis proximè factis.

C Hæc argumenta conuincunt planè quod intendunt, solúmque posita sunt vt verum sensum assertionis positæ explicemus. Duobus enim modis intelligi potest, prælationem cum iurisdictione esse necessariam ad statum religiosum. Primò, vt talis iurisdictio, & prælatio esse debeat specialiter commissa ipsi religioni, vel alicui personæ eiusdem ordinis, & professionis. Et hoc modo negamus esse necessariam propriam prælationem cum potestate iurisdictionis intra ipsam religionem: & hoc conuincunt exempla adducta in num. 3. quibus addi potest exemplum, quod nunc etiam extat, religionis laicorum institutæ ad curandos infirmos in publicis Xenodochiis D eorum curæ commissis: illi enim inter se proprios habent Præfectos, quibus obediant; illi tamen iurisdictionem propriè non habent, sed in Episcopis residet. Alio modo potest intelligi hæc iurisdictio necessaria in aliquo Prælato Ecclesiæ, qui ratione illius dici poterit Prælatus religiosorum: & hoc modo euidens est talem prælationem, & iurisdictionem esse necessariam, vt probat discursus num. præcedenti factus: & præterea, quia non potest esse in Ecclesia aliquis status, quin totus subiectus sit iurisdictioni prælatorum, & pastorum Ecclesiæ, secundùm aliquem modum vel immediatè à Christo, vel ab ipsa Ecclesia institutum: quod magis ex sequenti assertione, E ciúsque declaratione constabit.

6. Tertia assert.

Dico ergo tertiò. In religionibus exemptis, quales nunc ferè sunt omnes religiones virorum, necessarij sunt Prælati propriè dicti habentes spiritualem, imò & Episcopalem iurisdictionem. Conclusio est certa, & communis Doctorum, quos statim referemus, constátque inductione iuxta præsentem Ecclesiæ vsum: nam & monachales Ordines, & Mendicantes (ad quas reducuntur alij, qui cum illis communicant, vel participant) habent huiusmodi Præpositos cum propria potestate, & iurisdictione.

Probatur inductione.

Item ratione.

Ratio autem necessitatis, supposita exemptione, est efficax, quia eo ipso quòd religio à iurisdictione Episcoporum eximitur, manet immediatè subiecta solius Pontificis

tificis iurisdictioni; non poterat autem conuenienter gubernari immediatè per solum summum Pontificem, aut per Commissarios, vel Delegatos ab ipso: quia in omni congregatione necessarij sunt pastores ordinarij, quibus eius cura ex officio incumbat: ergo, si huiusmodi pastores proximi non sunt Episcopi, necessarium est vt sint Prælati proprij vniuscuiusque religionis. Atque hinc inferunt communiter Doctores, Præpositum Generalem, Prouincialem, & localem, seu conuentualem vniuscuiusque religionis approbatæ à Summo Pontifice, & exemptæ, esse verè ac propriè Prælatos, vt patet ex Glossa in Clem. 1. de Elect. verb. *Prælatum.* vbi Cardinalis, & alij. Sumitur ex Panormitano in cap. *cum ab Ecclesiarum*, de Offic. Ordin. vbi distinguit duplicem acceptionem huius vocis *Prælatus*: vnam latè, secundùm quam etiam Parochus dici potest Prælatus, quatenus suis Parochianis præest: aliam propriam, & iure vsitatam, secundùm quam solus ille, qui habet iurisdictionem spiritualem, & ordinariam fori contentiosi, Prælatus dicitur, vt sumitur ex cap. 2. iuncta gloss. vlt. de iudiciis. Cùm ergo Superiores religionum iurisdictionem habeāt spiritualem fori contentiosi, eámque ordinariam, nam ex vi proprij muneris eam habent, vnde & delegare illam possunt, Prælati propriè dicuntur, vt latiùs docent etiam Syluest. & Angel. verb. *Prælatus.* Et hæc de 1. p. tituli.

Illatum ex proxima affert.

Tractatur secunda pars tituli de origine iurisdictionis prælatorum Regularium.

7. Ex dictis facilè definitur quæstio hîc occurrens, vnde, aut quo iure habeant hi Præfecti religionum vt Prælati sint, id est, vt habeant hanc spiritualem iurisdictionem. Quidam enim putant habere illam iure diuino. quod grauissimos Doctores docuisse, eos tamen non referens, dixit Medina, lib. de Indulgentiis, cap. 24. eandem sequi videtur, & suadere conantur Emmanuel Rodrigues tom. 1. Regularium quæst. q. 17. art. 2. & Miranda in Manuali prælatorum tom. 1. quæst. 13. articulo 4. conclusione 1. Argumentantur primò, quia Prælati Ecclesiæ sunt qui habent iurisdictionem illam de qua dictum est Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.* nam iuxta communem interpretationem Chrysostomi, & aliorum, nomine Ecclesiæ, Prælati ibi intelliguntur; sed Præfecti religionum sunt verè Prælati: ergo habent iurisdictionem iure diuino. Secundò, & in idem redit, quia Christus ibi, cùm dixit, *Quæcunque ligaueritis*, &c. ad omnes Prælatos Ecclesiæ loquutus est: sed inter hos Prælatos sunt Superiores religionum: ergo habent iurisdictionem ex vi verborum Christi, atque adeò ex iure diuino. Tertiò, Episcopi habent iurisdictionem iure diuino, vt est multorum sententia; sed Prælati religionum habent iurisdictionem Episcopalem, vel quasi Episcopalem, vt dicitur in cap. *Abbates.* de Priuilegiis, in 6. & notat glossa in Clement. vnica, de rebus Eccles. nō alien. verb. *Proprij.* ergo per argumentum à simili etiam illi habent iurisdictionem ex iure diuino. Quartò, religio instituta est à Christo; sed religio non potest consistere sine prælatis eiusdem ordinis habentibus iurisdictionem: ergo habent illam à Christo. nam qui instituit aliquem statum, sine dubio dat omnia necessaria ad illum. Maior supponitur ex suprà dictis. Minor sumitur ex ratione iuris statuentis, vt religiosorum Prælatus eiusdem habitus, &

Opinio Medinæ, & Emmanuelis, & eius argumenta.

Mirand.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

A religionis sit: cuius rationem reddit Innocentius III. in cap. *cum causam*, de Electione. Quia secundùm legem diuinam non est in boue arandum, & asino: id est, (vt exposuit Concilium Hispalense II. c. 9. cap. *in nona*, 16. quæst. 7. *homines diuersæ professionis in officio vno non sociabis: nam cohærere* (vt ibidem subiungitur) *& coniungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt.* Vnde in Clem. 1. de Elect. sic dicitur, *Cùm rationi non congruat, vt homines disparis professionis, vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur, prohibemus, ne religiosus aliquis in Abbatem vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur.* Est ergo hęc institutio ex natura rei intrinseca huic statui.

Innocent.

B Hæc sententia noua est, & sine dubio falsa: quî enim fieri potest, vt sit de iure diuino quod ab Ecclesia non semper fuit obseruatum? ostendimus autem num. 3. in antiquis religionibus fuisse spirituales Patres, seu Præfectos, aut Abbates sine propria & spirituali iurisdictione. Vnde certum est, institutionem hanc habuisse initium à summis Pontificibus, atque adeò esse de iure humano. quod prædictus author non negat, sed ait, fieri posse, vt idem Prælatus pluribus titulis, & rationibus iurisdictionem habeat. At hoc solùm habet locum vbi plures tituli non inuoluunt repugnantiam: at verò in præsenti, si propriè ac per se loquamur de origine iurisdictionis. Tunc enim iu-

8. Vera sententia statuitur, & præcedens refellitur.

C risdictio propriè dicitur esse de iure humano, quando ab homine immediatè confertur: & è conuerso de iure diuino dicitur quæ immediatè datur à solo Christo; & ita vnus titulus istorum alium excludit: non potest ergo eadem iurisdictio vtroque modo propriè ac per se haberi. Dico autem *per se*, quia si vnus titulus sit per accidens, non erit tanta repugnantia. Vt qui opinantur Episcopos habere iurisdictionem diuino iure, negant quidem per se habere ab homine: tamen quia non negant, nec negare possunt habere illam dependentem à summo Pontifice, dicere possunt etiam esse ab illo saltem per accidens, tanquam à non prohibente, seu impediente, cùm possit, vel

D tanquam à confirmante, seu designante personam. Sed hæc non sunt satis vt iurisdictio dicatur de iure humano: sic enim etiam iurisdictio Summi Pontificis per accidens est ab hominibus eligentibus ipsum: nec iurisdictio Prælatorum religionis est hoc modo ab homine, sed vt ab immediatè, & per se conferente illam: nisi enim Summus Pontifex illam dedisset, nullum est diuinum ius, nullàve Christi promissio, ex qua colligere possimus ipsum immediatè illam conferre: maximè quòd talis modus prælationis immediatè est institutus ab Ecclesia, & non à Christo Dom. licèt enim potestas illum instituendi fuerit à Christo, non verò ipsa institutio, nullibi enim ostendi

E potest, nec talis institutio fuit ex aliquo præcepto diuino positiuo, sed ex prudenti arbitrio summorum Pontificum: nullo ergo modo talis iurisdictio est propriè de iure diuino, nisi solùm remotè in generalibus principiis, & in potestate concedendi illam: quod euidentius fiet respondendo ad argumenta.

Ad primum negatur consequentia, fit enim illatio virtualiter in quatuor terminis: immediatè enim solùm infertur, Prælatum religionis habere iurisdictionem illam, ratione cuius dixit Christus, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus,* inde autem nihil infertur, quia Christus non dixit, omnes Prælatos Ecclesiæ habituros dictam iurisdictionem immediatè ab ipso. 9.

Ad primum argum. in num. præced.

 Vnde,

Vnde, si ratio illa quidpiam valeret, probaret, omnes, qui in Ecclesia habent potestatem excommunicandi, etiam Archipresbyteros, Archidiaconos, Priores, Abbates, & similes inferiores dignitates, habere illam iure diuino; quod planè falsum est, quia ferè in his omnibus constat manasse iurisdictionem ex priuilegiis Pontificum, & humana institutione. Eadémque est responsio ad secundum: fatemur enim verba illa, *Quæcunque ligaueritis, & solueritis*, &c. dicta esse pro omnibus Prælatis; dicimus tamen adimpleri vel in multis, vel in omnibus infra Summum Pontificem per iurisdictionem mediante ipso Pontifice concessam. Vnde in his argumentis oportet aduertere, aliud esse, Prælatum habere iurisdictionem; aliud, quòd obediendum sit Prælato iurisdictionem habenti. Primum non semper est immediatè à Christo, nec ex præcepto eius: secundum autem est diuinum præceptum explicatum Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit.* quod suo modo naturale est, sicut obedire Regibus. Similiter participatio clauium non semper est immediatè de iure diuino, sed per hominis concessionem; & nihilominus, supposita participatione clauium quòd habeant effectum aperiendi, & claudendi, de iure diuino est, explicato illis verbis, *Quæcunque ligaueritis*, &c. hîc autem non agimus de effectu clauium quasi in sensu composito, sed de ipsa clauium participatione per iurisdictionem quasi Episcopalem.

Ad secundũ ibid.

10. Ad tertium primò respondetur negando antecedens: probabilius enim credimus iurisdictionem Episcoporum non esse de iure diuino, vt tomo 4. & 5. tertiæ p. diximus. Secundò verò respondetur negando consequentiam, tum quia argumentum à simili debile est, maximè vbi tanta ratio differentiæ potest facilè assignari: tum etiam, quia ex illo antecedente contrarium potiùs inferri debuisset. Itaque, si negemus Episcopos habere iurisdictionem iure diuino, inde à fortiori infertur, idem dicendum esse de omnibus inferioribus Prælatis, siue secularibus, siue religiosis: si verò de Episcopis id admittimus, inde etiam colligimus de inferioribus non esse admittendum, primò quidem, quia hoc tanquam speciale habet aliquam rationem in Episcopis, quia eorum dignitas est de iure diuino, & quia diuinum præceptum est vt Ecclesia per Episcopos regatur, iuxta illud Actor. 20. *Posuit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Aliæ verò inferiores dignitates, quantum spectat ad potestatem iurisdictionis fori contentiosi, nec sunt ex institutione Christi, nec ex præcepto eius.

Ad tertium.

Ab exẽplo aduersariorum arguitur primò cõtra ipsos.

11. Vnde argumentor secundò, quia quòd religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non solùm non est de præcepto diuino, verùm etiam videtur potiùs quædam quasi dispensatio, vel limitatio iuris diuini, quod de se erat indifferens: ergo, quòd religiosi habeant intrinsecos Prælatos, vt sic dicam, habentes propriam iurisdictionem, non potest esse de iure diuino. Patet consequentia, quia necessitas talium prælatorum supponit dictam exemptionem: nam si religiosi essent subiecti Episcopis, per eos, eorúmque vicarios possent immediatè gubernari in his, quæ ad iurisdictionem spectant, relicta eis tantùm domestica administratione, ad quam potestas dominatiua, & votum obedientiæ sufficit: sicut olim fieri diximus, & nunc fit cum multis monialibus, & cum religiosis merè laicis. Antecedens autem per se notum videtur, quia hæc exemptio fuit priuilegium voluntarium, quod proinde multo tempore concessum non est: & incepisse videtur aliqua ex parte à temporibus Gregorij I. qui monachos sancti Benedicti vel omnino, vel magna ex parte à iurisdictione Episcoporum exemit, vt colligitur ex Concilio Lateran. sub eodem Gregorio I. & ex lib. 7. Epistolarum eius, epist. 18. & ex cap. 1. & 5. 18. quæst. 2. Alexander verò III. postea exemit Carthusianos, & Honorius III. Ordines S. Francisci, & Dominici, & deinceps hæc exemptio amplificata est, antea enim nõ erat adeò vniuersalis etiam vsque ad tempora Innocentij III. vt constat ex Concilio Lateran. sub eodem, can. 12. & ex cap. *cùm dilectus.* de Relig. dom. nec fingi potest tanta necessitas postea suborta, quæ ex vi iuris diuini, aut naturalis Pontifices obligauerit ex præcepto ad hanc exemptionem faciendam. Nec dubito quin de absoluta potestate possit nunc illam reuocare, ita vt factum teneat, quanuis sine iusta causa iam id non rectè fiat.

Arguitur secundò.

12. Ad quartum respondetur in primis distinguendo maiorem, nam status religionis præcisè quoad substantialia vota, est à Christo immediatè institutus; ad illum autem vt sic non sunt necessarij Prælati, qui religiosi sint, nedum eiusdem ordinis, & habitus. Quod patet, quia non est de essentia talis status vt sit in communi vita seu congregatione, pro qua maximè posset esse necessaria dicta prælatio. Status autem religionis, quoad omnes circunstantias, quas nunc habet, non est ex institutione Christi immediatè, sed adiuncta Ecclesiastica prudẽtia ac dispositione, & ideo quãuis in illo statu, prout nunc est, esse simpliciter necessaria dicta iurisdictio, non sequitur datam esse immediatè à Christo; sed pertinere potest, vt reuera pertinet ad eas circunstantias, quas Ecclesia addidit. Secundò dicitur, etiam in hoc statu prout nunc est in vita communi, vel sub vno Præfecto, iurisdictionem ordinariam in Præfecto existentem non esse simpliciter necessariam ad conseruationem talis status; vt patet in monasteriis monialium, quæ immediatè subduntur Episcopis, & in antiquis monasteriis monachorum. Quocirca ratio illa, qua iura vtuntur, non fundatur in absoluta necessitate, sed in maiori congruitate, & prudentiori regimine, alioqui dispositio illorum iurium non esset constitutiua noui iuris, sed tantùm declaratiua iuris diuini; quod est contra illam particulã, *de cætero*, quæ in dicta Clementina habetur. Addo præterea, illa decreta supponere statum religiosum prout nunc est ab Ecclesia institutum, & non stando in mero iure diuino. Supposito enim quòd Ecclesia voluerit vt religiosi habeant proprios & immediatos Prælatos ordinarios, distinctos ab Episcopis, valde consentaneum rationi est, ac ferè necessarium ex ipsa rei natura, vt sint religiosi, & eiusdem ordinis, vt postea videbimus. At verò id, quod supponitur, non est de iure diuino, quia Episcopi possent esse proximi prælati religiosorum. Vnde etiam nunc, ex communi sententia, ad Ecclesiam regularem, si sit Cathedralis, potest eligi in Episcopum clericus secularis, iuxta cap. *nullus.* de Elect. in 6. & argum. Clementinæ 1. de Electione, & cap. *quod Dei timorem*, de statu regular. & notat Abbas in dict. c. *cùm causam*, de Electione, n. 6. & rationem reddit, quia Episcopus propter excellentiam dignitatis suæ potest dici religiosus, & ideo potest religiosis immediatè præesse. Ergo idem potuisset Ecclesia instituere de quocunque conuentu religioso, etiamsi Cathedralem Ecclesiam non habeat.

Ad quartũ in num. illo 7. vna responsio.

Altera responsio.

Quòd

13. Quòd si quis dicat, non posse vnum Episcopum conuenienter tot conuentus immediate gubernare: dicitur in primis, hoc esse accidentarium ratione multitudinis, non per se ratione status religiosi, quem consideramus. Deinde dicitur, potuisse singulos conuentus gubernare per vicarios suos, qui non ordinariam, sed delegatam tantùm iurisdictionem ab illo haberent, & ideo proprij Prælati nō essent, iuxta doctrinam receptam, suprà notatam ex Panormitano, Angelo, Syluestro, & aliis. Possent etiam hi vicarij seu delegati in rigore esse seculares, quales videntur olim fuisse Presbyteri monasteriis præpositi ab Episcopis, de quibus mentionem faciunt Concilium Chalcedon. & Augustinus suprà citati; quanuis interdum etiam fuerint ex eisdem religiosis: quando enim inter monachos aliquis inueniebatur sacerdotio dignus, & ad illud munus aptus, ille potiùs eligebatur, quia negari non potest, quin, cæteris paribus, hic ordo melior, & conuenientior sit: & huiusmodi videtur fuisse Paphnutius ille, quem presbyterum congregationis Scythiæ vocat, & summè laudat Cassianus collat. 3. c. 1. & Daniel successor eius, de quo loquitur collat. 4. cap. 1. Huc etiam spectat quod refert Epiphanius Epist. ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanum, se ordinasse sacerdotem quendam monachum renuentem, eo quòd multitudo fratrum presbytero careret. Sic etiam intelligo quod refert Hieronymus in Epitaphio Paulæ, in Monte Nitriæ occurrisse Paulæ innumerabiles turbas monachorum, ex quibus multos sacerdotalis, & Leuiticus sublimabat gradus: erant enim, vt fertur, in eo monte ad quinque millia monachorum, inter quos plures fuisse sacerdotio dignos, & aptos ad regendum alios, credibile est. Quòd autem hi presbyteri olim fuerint quasi vicarij, vel coadiutores Episcoporum in hoc munere, canon 8. Concilij Calcedonensis suprà citatus, satis ostendit, vbi præcipiuntur esse sub potestate Episcopi secundùm traditionem sanctorum Patrum. & can. 4. statuit, Monachos per vnaquamque ciuitatem, aut regionem subiectos esse Episcopo. & idem colligitur ex canone 14. 54. & 56. Concilij Nisseni, quos refert Alphonsus Pissanus lib. 3. eiusdem Concilij; & præsertim est notandus 14. *Si quis laicus fieri monachus voluerit, sine licentia Episcopi, qui illius monasterij potestatem habet, non est recipiendus*; vbi supponitur, monasteria tunc fuisse sub potestate Episcoporum: quod expresè decreuit multò post Concilium Aurealianense tempore Simachi Papæ, can. 21. *Abbates* (ait) *pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant*. habetur in c. *Abbates*. 18. quæst. 2. vbi multa alia similia ex variis Conciliis referuntur. Ex quibus constat, Episcopos fuisse proprios Prælatos religiosorum, & Abbates aut iurisdictionem nō habuisse, vel certè non nisi delegatam ab Episcopis; vel postquam cœperunt ordinariam habere, habuisse illam dependentem ab Episcopis, donec per priuilegia exempti fuerunt. Quæ omnia sunt manifesta signa iurisdictionis per ipsos Episcopos, vel per Summum Pontificem concessæ, ex liberali gratia, & meliori quadam prouidentia, supposita varietate temporum, & religionum, non ex absoluta iuris diuini necessitate.

Instantia ab incōmodo remouetur dupliciter. Primò. Secundò.

Cassian.

Epiphan. Hieron.

Pissan.

14. Vlteriùs verò quæri hîc potest vtrùm habeant hi prælati iurisdictionem, ex communi iure ciuili, aut canonico. Cùm autem hæc iurisdictio spiritualis sit, clarum est non posse oriri directè ex iure ciuili, posset autem ei attribui, vel quatenus

Videri dictam iurisdictionem nasci saltē ex iure cō-

A in eo explicatur aliqua ratio naturalis, quæ hoc postulat, vel quatenus in eo aliquid disponitur, quod à iure canonico acceptatur, eo ipso quòd non reiicitur, vt, verbi gratia, in lege vlt. C. de iurisdict. omnium iudicum, disponitur, vt qui in aliqua militia connumerati sunt, his iudicibus subsint, qui eis in tali iurisdictione præsunt; nam hoc videtur postulare naturalis æquitas & ratio. Facit deinde caput *cùm Ecclesiarum*, de offic. ordin. quatenus significat, vnumquemque prælatum habere iurisdictionem in suam plebem seu congregationem sibi subiectam.

muni positiuo.

Dico tamē iurisdictionē hāc, quoad religiones 15.
omnes non posse satis fundari in iure communi,
B quia nullum datur quo vniuersim statutum sit vt religio quatenus talis est, constet prælatis habentibus propriam & intrinsecam iurisdictionē. Nam, vt suprà num. 2. probaui, non est de intrinseca ratione status religiosi, vt constet propriis prælatis, iurisdictionem ecclesiasticam habentibus, imò non semper illam habuerunt, nec modò habent omnes, præsertim moniales, & si quæ sunt religiones purè laicorum. igitur ex hoc præcisè quòd religio instituitur, vel etiam approbatur, non sequitur habere iurisdictionem, nisi ei insuper conferatur: nullum autem est commune ius canonicum quod hoc statuat, vt vi illius statim censeatur conferri. Non ergo datur, ex vi iuris commu-
C nis. Nec dicta iura quidquam probant: nam vtrūque supponit iudicem, aut prælatum habentem iurisdictionem, & ea supposita, statuunt vt ei pareatur. Circa illam verò legem aduertenda est vulgaris differentia, inter iurisdictionem ciuilem & Ecclesiasticam, quòd ciuilis proueniat ab ipsa communitate hominum: spiritualis à Christo in Papam, & per hunc in alios. Illa ergo lex loquitur de iurisdictione ciuili, quam communitas aliqua conferre potest suo præfecto, quem sibi in iudicem, & immediatum superiorem eligit, siue id faciat adminiculo ipsius iuris ciuilis, siue illo tantùm non contradicente. Hoc autem non potest in
D exemplum adduci ad religiosos, de quibus agimus, quia eorum iurisdictio debet esse spiritualis, & à capite manare. Circa aliū verò textum canonicum est obseruandum in eo sermonem esse de propriis Ecclesiarum prælatis, qui iurisdictionem habent fori contentiosi; nam hoc esset ratione prælati in rigore sumpti, vt suprà cum communi docuimus. Si ergo supponatur religio habere prælatum in hac significatione, clarum est eum habere iurisdictionem, & hoc solum probatur ex illo textu: attamen hoc ipsum est quod quærimus, an videlicet præfecti, seu rectores religionum, vel quocumque alio vocentur nomine, ex vi iuris communis habeant quòd sint veri prælati
E in dicto sensu, & hoc nec ex illo textu, nec ex alio probari potest.

Pars negās probatior.

Satisfit iuribus allatis num. præcedenti.

Sed quæri tandem potest, quando inceperint 16.
religiosi habere Ecclesiasticam iurisdictionem. Respondetur de hoc initio non satis constare, neque idem pro omnibus posse assignari: nam cùm non sit fundatum in iure communi, debet ad speciales concessiones reuocari: quæ concessiones factæ sunt aliquibus religionibus statim à principio earum: aliquando verò longa post tempora, quæ incerta sunt; & ideo propria singularum religionum indulta, vel historiæ, & antiquæ consuetudines, sunt consulenda. Videtur autem hæc iurisdictio in religione Sancti Benedicti modo aliquo incepisse à tempore Diui Gregorij, vt significatur in capite *quàm sit necessarium*, 18. quæst. 2. quanuis neque

Quando cœperunt Religiones habere iurisdictionē per specialia iura.

neque ibi expressè iurisdictio eis concedatur, sed aliquæ exemptiones, vel immunitates, quas Episcopi violare non possint. Quandiu ergo religiosi fuerunt subiecti Episcopis, non videntur habuisse propriam iurisdictionem saltem ab Apostolica Sede, sed quam Episcopi delegare volebant; vnde tunc propriè videtur hæc iurisdictio incepisse, cùm primùm exemptio religiosorum à iurisdictione Episcoporum incepit. Exemptio autem quoad integras religiones initium videtur habuisse à temporibus Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. Nam Carthusiensem ordinem Alexander III. exemit; Innocentius verò & Honorius, mendicantes ordines, & deinceps Romani Pontifices similia priuilegia aliis religionibus concesserunt. Ante hæc verò tempora videntur fuisse aliqua monasteria exempta, licèt alia eiusdem ordinis subiecta essent Episcopo diœcesis, vt colligitur ex capite *cùm dilectus*, de religios. domib. & ex cap. *in singulis*, & cap. vltimo, de statu monach. Et ita in diuersis monasteriis eiusdem ordinis fieri tunc poterat vt vnus prælatus iurisdictionem haberet, & non alius, sicut hodie sunt etiam monasteria monialium, quæ cùm sub eadem regula, verbi gratia sancti Benedicti aut Francisci viuant; alia tamen prælatum habent ordinarium, alia regularem. Iam verò hoc non est in vsu, sed in omnibus religionibus tam clericorum, quàm monachorum superiores propriam iurisdictionem habent: hinc siqui sunt subditi Ordinariis, non videntur carere omnino iurisdictione saltem immediata, & quoad primam instantiam: de quo tamen consuetudo, & indulta Apostolica seruanda sunt, quia, vt dixi, inde manat hæc iurisdictio.

Petrus Sutor lib. 2. de vita Carthusianorũ tract. 3. c. 2.

CAPVT II.

Quotuplex sit religionis Prælatus, & quem inter se ordinem seruent.

1\. Triplex genus prælatorum in vnaquaque religione.

NOn inquirimus diuersitatem Prælatorum in diuersis religionibus, sed in eâdem: nam prior diuersitas magis solet esse de nomine, quàm de re: in diuersis enim religionibus idem est proportionalis modus Prælatorum, seu Superiorum, quamuis diuersis nominibus appellentur, *Abbates, Priores, Guardiani, Rectores*, &c. Quòd si in eis sit aliqua diuersitas quoad priuilegia, vel potestates, illa est accidentaria ad cõmunẽ tractationem, quã nunc prosequimur, pendétque ex specialibus priuilegiis, & statutis singularum religionum, vt obiter, quantum necesse fuerit, attingemus. Agimus ergo de varietate Prælatorum, qui in vna & eadem religione, atque adeò in singulis esse possunt. Quæ diuersitas, vt formalis sit, (nam materialis nihil ad doctrinam refert) secundùm maiorem, vel minorem vniuersalitatem prælationis sumenda est: non enim possunt aliter distingui, nisi secundùm hierarchicum ordinem. Sic ergo triplex religionis Prælatus generaliter distingui potest, scilicet, infimus, supremus, & medius, prout Dionysius singulas hierarchias in tres ordines distinguere solet.

2\. Qui sint prælati infimi, seu locales.

Prælati infimi in religione sunt illi, qui Conuentuales, seu Locales vocantur, quorum vnusquisque vni tantùm monasterio præest, & in eo immediatam gerit prælationem, ita vt infra se nullum alium Prælatum habeat. Huiusmodi est Abbas, v.g. vnius monasterij, Prior, Guardianus, &c. nam hos omnes verè Prælatos esse communis sententia est, vt notant Angel. & Sylu. verb. *Prælatus.* & alij superiori c. num. 6. citati. Quod etiam declarasse videtur Sixtus V. in 2. constitut. de illegitimis, in qua priorem declarauit. Idémque Florentiæ declaratum fuisse quoad religionem Minorum in quodam capitulo generali, refert Corduba in Annotationibus ad Compendium priuilegiorum, tit. *Guardianus*. Imò aduertit Panormitanus in c. vlt. de Regularib. iure communi antiquo hoc tantùm genus Prælatorum fuisse vsitatum in religionibus, loquendo de propriis Prælatis intrinsecis religioni: quia in singulis monasteriis erant singuli Abbates habentes per se regimen, neque vnus Abbas subiiciebatur alteri Abbati, sed omnes Episcopo loci, iuxta cap. *Abbates*, & cap. *Monasteria*, 18. quæst. 2. & alia adducta cap. præced. Atque ita obseruatum fuisse tempore Basilij, Augustini, & Benedicti, ex eorum Regulis, non obscurè colligitur. Et idem significat Cassianus in suis institutionibus & collationibus de monachis Ægypti. Vnde Basilius regul. 35. ex fusioribus, vbi tractans quæstionem, an expediat in vno oppido plura esse monasteria, planè supponit, eo ipso quòd essent distincta, nullo modo coalescere in vnum corpus, & habere debere Prælatos inter se omninò condistinctos. Interdum verò legimus, vnum Abbatem præfuisse multis monasteriis, vt de Pachomio in vita eius, & cap. 43. & 57. apud Surium tom. 3. die 14. Maij. Verisimile autem est, omnia illa monasteria fuisse per modum vnius, sicut nunc solet esse vnum monasterium cum aliquibus residentiis annexis, quarum omnium vnus est immediatus superior, licèt vicarios habeat in diuersis locis, qui OEconomi vocantur in vita Pachomij suprà. Hinc etiam legimus apud Paladium in Lausiaca historia, cap. 7. in tom. 7. Bibliothecæ; cùm in monte Nitriæ quinque millia essent monachorum, ex quibus nonnulli erant presbyteri, vnum ex eis tantùm fuisse primum presbyterum, qui solus sacra Deo offerebat, & omnibus præerat. Postea verò inter diuersa monasteria habentia distinctos Abbates, cœpit esse maior vnio sub vno Prælato proprio totius religionis, vt nunc videmus in omnibus ferè Ordinibus tam Monachalibus, quàm Mendicantibus, & respectu illius vniuersalioris Prælati inferior est hic particularis, seu localis Præpositus; vt per se constat. Infimus autem à nobis appellatur quatenus sub se non habet inferiorem Prælatum: nam licèt habere soleat vicarium sibi subordinatum, qui in aliquibus religionibus vocatur Prior respectu Abbatis, in aliis Subprior respectu Prioris, vel Minister respectu Rectoris, aut Præpositi; tamen, iuxta communem sententiam, hic non est Prælatus, quia non habet iurisdictionem propriam, & ordinariam: aut enim nullam habet, sed solùm œconomicam administrationem, aut solùm habet delegatam, vt notat Syluester verb. *Prælatus.* quem alij communiter sequuntur. Intelligitur autem de vicario non solùm nomine, sed etiam re: nam, vt idem Syluester notat, si mortuo Abbate, vel Priore, vicarius substituatur cum sufficiente authoritate, ille pro tunc Prælatus censendus est, quia iurisdictionem habet ordinariam, quam delegare potest, & per eam absoluere à reseruatis, &c. Idémque à fortiori est de illo, qui præest paruo conuentui, immediatè subiecto Prouinciali, aut Generali, quanuis propter paruitatem Vicarius tantùm nominetur. Quod sumi potest ex capite *in singulis*, de statu

Surius.

Syluest.

statu monachor. ibi, *Priorum Abbates proprios non habentium.*

3\. Supremus Prælatus religionis dicitur, qui intra illam Superiorem non habet, & omnes alios eiusdem religionis Prælatos sibi habet subiectos: qui Prælatus in omnibus religionibus, quæ illum habent, vocatur Generalis, quanuis in quibusdam appelletur, Prior Generalis; aut etiam Abbas Generalis, vt loquitur Panormit. in c. vlt. de Regularib. in aliis Magister, Minister, aut Præpositus Generalis. Vnde constat, non dici hunc Prælatum simpliciter supremum, quia nulli subiectus sit, sic enim solus Summus Pontifex potest dici supremus Prælatus religionum omnium; sed solùm respectiuè, seu inter Prælatos eiusdem religionis.

Qui sint prælati supremi, seu Generales.

Dices, ergo eadem ratione posset talis Prælatus esse subiectus Episcopo. Respondeo, non esse in hoc repugnantiam, si non obstante tali modo prælationis, non fuisset facta per Pontifices religiosorum exemptio; tamen de facto nunquam videtur fuisse in Ecclesia hic modus prælationis sine iurisdictione quasi Episcopali; nec sine exemptione à iurisdictione Episcoporum. Nam huiusmodi Prælatus Generalis iurisdictionem habet quodámodo vniuersaliorem, quàm particulares Episcopi, nam habet monasteria sibi subiecta in variis Episcopatibus, vel etiam Prouinciis, aut Regnis: ergo non poterat conuenienter esse subordinatus singulis Episcopis, quia moraliter non posset generaliter, & vniformiter monasteria sibi subiecta gubernare. Vnde quandiu fuerunt monasteria singula quasi per se separata, ita vt eorum Abbates non haberent intra suam religionem Superiorem, videntur Episcopis fuisse subiecta, vt de Benedictinis colligitur ex c. *in singulis*. de statu monachor. Religiones verò, quæ vnum corpus efficiunt sub vno interno capite, semper fuerunt exemptæ, ex quo talem vnionem habere cœperunt, vt constat ex Cistercìensibus, Carthusianis, Prædicatoribus, Minoribus, &c. Et hæ dicuntur habere supremum Prælatum sub Summo Pontifice. Per hoc tamen non excludimus quin congregatio generalis talis religionis possit esse supra ipsum Generalem, de quo in tract. 3. lib. 10. c. 4. dicemus; sed loquimur de prælatis ordinariis, quibus permanenter ac durabiliter religio gubernatur.

Obiectio remouetur.

4\. Dices rursus, ex dictis sequi in vna religione tantùm esse posse vnum Prælatum supremum: tum quia non possunt esse plura capita æqualia, (esset enim monstrosum) tum etiam, quia diximus de ratione huius supremi Prælati esse, vt habeat omnia monasteria eiusdem religionis sibi subiecta. Consequens autem est falsum, nam eadem religio, vt v.g. S. Benedicti, aut Bernardi, &c. habet plures Generales, alium in Hispania, alium in Gallia, alium in Lusitania vt constat ex vsu. Respondeo, si propriè loquamur, vnius religionis tantùm esse posse vnum supremum Prælatum, sicut in vno Prædicamento non potest esse nisi vnum genus generalissimum. Et quidem, quantum ad negationem superioris, quam ratio supremi includit, manifestum est non posse esse in duobus, si alter eorum est Generalis simpliciter, quia eo ipso habebit alterum sibi subiectum, & consequenter ille alter non erit supremus: vel si vterque ita præest, vt neuter alteri iure ordinario subiiciatur, & consequenter monasteria vni subiecta, alteri non subiiciantur, neque è conuerso; neuter eorum dici potest Generalis simpliciter talis religionis, sed vterque dici poterit Generalis secundùm quid suæ nationis, seu regionis.

An, & quomodo possint esse in vna religione plures Generales.

A In religionibus ergo, in quibus plures nominantur Generales, obseruandum est, an inter eos sit aliqua subordinatio etiam minima, itaut vnus sit prorsus independens; alij verò aliquam etiam minimam dependentiam ab illo habeant, quia ab eo confirmari debent, aut visitari possunt, vel quid simile; & tunc ille solus, qui independens est, est supremus Prælatus, atque adeò Generalis simpliciter totius religionis; alij verò tantùm secundùm quid ita nominantur, partim propter amplitudinem districti, partim propter minimam subordinationem, quæ moraliter, & in ipso vsu quasi nihil reputatur. Si autem nullam omninò inter se subordinationem habent, vterque reuera est supremus Prælatus, prout de illo nunc loquimur, & B sic comprehenditur nomine Generalis, quanuis respectu totius religionis non sit Generalis simpliciter, sed solùm in sua natione, seu districto: quomodo se habebant ante paucos annos in religione S. Hieronymi Generales Lusitaniæ, & Castellæ, & nunc Generales Cistercienses, vel S. Benedicti, & in religione S. Francisci Generales Obseruantium, Conuentualium, & Capucinorum in Italia eodem modo videntur inter se comparari. Et in huiusmodi ordinibus religio, in qua sunt plures Generales, dicitur vna non perfecta vnitate morali, quæ requirit vnionem sub vno capite; sed vnitate, & imitatione eiusdem fundatoris, & C vnitate etiam Regulæ, saltem quoad præcipua, & quoad habitus similitudinem, & quoad quandam maiorem fraternam communicationem, ac dilectionem, quam similitudo efficere solet. Neque hoc mirum videri debet, quia in religionibus antiquis non videtur fuisse maior vnitas, vt, v.g. in religione S. Benedicti, quando singuli Abbates erant quasi supremi, quia communem Superiorem eiusdem religionis non habebant, imò nec Visitatores communes, nec Capitula generalia, vt colligitur ex c. *in singulis*, de statu monach. vbi Panormit. & Doctores id aduertunt. Vnde obiter etiam declaratum est, an hic supremus Prælatus, seu Generalis sit necessarius in religioso statu. D Dicendum est enim absolutè, & simpliciter non esse necessarium: ad maiorem autem vnitatem, & meliorem gubernationem fuisse opportunum, eiúsque vnitatem magis necessariam esse in quibusdam religionibus, quàm in aliis, vt specialiter de nostra Societate infrà suo loco declarabimus.

Prælati medij dicuntur qui intra eandem religionem superiorem Prælatum habent, & nihilominus aliquo modo vniuersales Prælati sunt, plures domos, pluresque Prælatos inferiores sub se habentes, vt sunt Prouinciales religionum Mendicantium, & aliarum, quæ eas imitantur. Nam in religionibus Monachalibus non videntur esse in vsu huiusmodi Prælati medij: nam Carthusia- E ni, præter Generalem, non habent vnius Prouinciæ, vel nationis Prælatum aliquem communem, sed solos Priores singulorum conuentuum. Hi verò suis temporibus Capitulum quasi Prouinciale, seu Nationale efficiunt, quod Capitulum, quandiu durat, dici potest habere authoritatem Prælati quasi Prouincialis, vel Nationalis; in eo tamen non eligunt Prouincialem, sed Visitatores, qui non sunt ordinarij Prælati, sed veluti specialem quandam commissionem suis locis, & temporibus exercent. Reliquæ item Monachales religiones vnum tantùm solent habere ordinarium Prælatum supra omnes Abbates, vel Priores, quem propterea Generalem appellant, modo superiùs declarato. Non est ergo hic triplex ordo Prælatorum 5.

De prælatis mediis, seu prouincialibus.

Hoc triplex genus prælatorũ non est absolutè necessariũ.

Prælatorum necessarius simpliciter in religioso statu,etiam prout nunc est in vsu Ecclesiæ.In religionibus autem Mendicantibus propter amplitudinem earum, & peculiarem viuendi modum semper seruatur hic ordo quasi hierarchicus, vt inter Superiorem conuentualem, & Generalem, mediat Prouincialis, qui sub Generali existit, & sub se habet plures conuentus,& Prælatos eorum, qui vnam Prouinciam constituunt, quæ licèt sit pars vnius religionis, per se spectata efficit vnum politicum corpus, constans ex omnibus illis Conuentibus, cuius caput est Prouincialis. Nec solent in religionibus, moraliter loquendo, esse plures Prælati intermedij,& Ordinarij: nam licèt aliquando creentur Commissarij, vel Visitatores, illi non sunt Superiores ordinarij, sed extraordinarij, habentésque iurisdictionem delegatam, quæ expirat per mortem concedentis.

6. Religionem S. Francisci excipio, in qua alij sunt Prælati intermedij, vt est Commissarius Generalis Cismontanus, vel Vltramontanus, qui Superior est Prouincialibus omnibus suæ familiæ, & sub Generali constituitur, &, vt probabilius creditur, verus Prælatus est, iurisdictionémque ordinariam habet. In aliquibus etiam Prouinciis habent Prælatos medios inter Prouinciales, & Guardianos, qui Custodes in speciali quadam significatione appellantur,súntque sub Prouincialibus, & sub se habent nonnulla monasteria Prouinciæ, quæ in hunc modum in plures custodias est diuisa: quanquam hoc ferè iam non fit in vsu, sed tituli tantùm,seu nomina retineantur, quæ ad nos nunc exponere non pertinet. Sed illi tres gradus prælationis Generalis, Prouincialis, & Præpositi localis nobis sufficiunt:nam hi generales sunt, &, si qui alij sunt intermedij, facilè potest eorum munus ad instar Prouincialatus explicari.& hæc de 1.parte tituli.

Apud Franciscanos tamen inter prouincialem, & Generalem, dantur cõmissarij.

In quibus tria Prælatorum genera numerata conueniant.

7. De his ergo breuiter inquiri potest, in quo conueniant, & in quo etiam differant, per quod secundæ parti tituli satisfaciemus. Quod ad conuenientiam attinet dicendum est primò,conuenire in hoc,quòd omnes habent iurisdictionem spiritualem in subditos; tam in foro pœnitentiæ, quàm in foro exteriori Ecclesiastico, aut religioso: loquimur enim secundùm præsentem consuetudinem Ecclesiæ, & religionum, quæ proprium habent regimen extra iurisdictionem Episcoporum.Et sic assertio est clara ex ipso vsu,& institutis ac priuilegiis talium religionum: & à fortiori constabit ex sequenti assertione.Secundò ergo dicendum est, omnes hos Prælatos habere iurisdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Hoc certum est apud omnes, & de iurisdictione in foro pœnitentiæ, id ostensum à nobis est in 4. tom.3.p. dis.25. quia omnes hi sunt ordinarij pastores,quibus ex officio incumbit cura animarum religiosorum: nam respectu eorum superiores, & vniuersales Prælati sunt quasi Episcopi;inferiores verò seu locales sunt quasi Parochi, & ideo habere debent ordinariam iurisdictionem in foro pœnitentiæ: religiosi enim propter fauorem exemptionis non debent carere huiusmodi ordinariis pastoribus, hoc enim potius esset nocumentum, quàm fauor.Atque eadem ratio cum proportione applicari potest ad externam iurisdictionem:nam hæc etiam necessaria est ad religionis gubernationem,vel in tota illa,vel in singulis Prouinciis,vel in vnaquaque domo respectiue.Quanuis enim, in rigore loquendo,potestas dominatiua posset sufficere ad exteriorem gubernationem, præsertim ad œconomicam vnius domus; tamen efficacior, & vtilior erit, si fiat simul per potestatẽ iurisdictionis. Supposita autem exemptione religionum ab Episcopis, necessarium est vt in ipsa religione sit hæc iurisdictio, & efficacia eius, quia non potest relinqui sine proprio gubernatore infra Summum Pontificem. Hac ergo ratione necessaria est talis iurisdictio in Generali, & quia ille nõ potest immediatè præesse singulis prouinciis,necessaria etiã est in Prouinciali,præter quem in vnaquaque domo necessarius est proprius gubernator,qui participet etiam curam Episcopalem,vt infrà num.12. dicam, & ideo etiam in illo est moraliter necessaria hæc iurisdictio. Et in omnibus ordinaria est, quia omnes sunt ex officio pastores, & rectores in hoc etiam exteriori foro. ita sentiunt communiter Doctores in cap.*cùm ab Ecclesiarum*.& cap.*quãto*,de Offic. Ordin. c.*ea quæ*,& c.*in singulis*. de stat. monach. & bene Nauar. alia congerens consil. 9. de Priuileg.

Prima assertio pro prima conuenientia.

Secunda assertio pro secunda cõuenientia.

Ostenditur vna pars conueniẽtiæ.

Ostenditur pars altera.

Et ratio generalis est,quia iurisdictio, quæ cõuenit alicui per electionẽ Collegij, vel Vniuersitatis ad aliquod officium, cui vel natura sua, vel virtute legis talis iurisdictio conuenit,est ordinaria,& non tantùm delegata:sed huiusmodi est iurisdictio horum Prælatorum: ergo est ordinaria. Maior quoad priorem partem de electione est cõmunis Iuristarum cum glossa in cap. *cùm ab Ecclesiarum*.de Offi.Ordin.verb. *Ecclesiastica*. & Panormit.in cap.*suspicionis*.de Officio delegati,n.9. Syluest.verb.*Prælatus*.& colligitur ex cap.1. de Elect. Aduertunt autem iidem authores,regulariter, seu communi iure,esse necessarium ad iurisdictionem ordinariam quòd habeatur per electionem: nam iure speciali, vel authoritate prælati superioris potestatem habentis,aliter conferri solet, vt constat ex cap.2. de Offic. Archidiac. & ex communi vsu,& quia nullũ est ius,vel ratio, quæ necessariò requirat electi onem,de quo latiùs cap.seq. Addo etiam,electionem non esse satis ad iurisdictionem ordinariam,si ex intentione eligentium solùm fiat ad commissionem,seu delegationem faciendã. Et ideo dixi,oportere vt electio fiat ad præfecturam, vel officium,cui annexa sit iurisdictio,nam reuera in hoc formaliter consistit ratio ordinariæ iurisdictionis. Oportet autem vt hæc annexio sit iure ordinario,& ideo addidi alteram particulam, *virtute legis*. Quæ communis etiam est ex glossa, & Canonistis,& ex rubrica de officio delegati, & aliis Doctorib.in l.1.ff. de Officio eius,cui mandata est iurisdictio.Qui asserunt, iurisdictionem ordinariam esse, quæ habetur virtute legis; intelligendum autem est prædicto modo,nam virtute legis potest etiam haberi iurisdictio delegata,vt cõstat de iurisdictione Inquisitorum,& ex toto titulo de officio deleg. Oportet ergo quòd talis iurisdictio conueniat ratione officij, vel dignitatis de iure aliquo, vel consuetudine. Quod significarunt Innocentius, & Panormitanus in cap.1.2. & 3.de officio Ordinarij, & satis expressè colligitur ex l.1.ff.de offic. eius, cui mand. est iurisd. Et ita probata est maior propositio tota, de qua plura etiam dixi in tom.4.& 5.3.p. Quòd autẽ hoc modo iurisdictionem habeant hi prælati religionum, quæ erat minor propositio rationis factæ, per se est euidens,nam habent officium pastorale Ecclesiæ approbatione institutum, cui tam intrinseca videtur 8.

Huius partis ratio.

Glos. Panor. Syluest.

videtur iurisdictio, vt sine illa vix possit intelligi, vel saltem non possit moraliter executioni mádari, vt declaratum est. Ac denique partim iure communi, vt infrà videbimus, partim iure proprio singularum religionũ per Pontificia diplomata; partim consuetudine satis confirmata est hæc iurisdictio, vt latè Nauar. Comment. 2. de Regularibus n. 63. & sequentib. & Commét. 3. n. 40. & sequẽtib. Hîc verò occurrebát speciales quæstiones, an Visitatores religionum habeant ordinariam, vel delegatam iurisdictionem: item de Cōmissariis: item de Præsidentibus Capitulo generali, iuxta cap. *in singulis*. de statu monachor. vbi hæc, & similia à Doctoribus tractantur. Sed in eis immorari nolo, quia vel non sunt magni momenti, vel nõ habent generalem doctrinam pro omnibus religionibus, sed iuxta vniuscuiusque statuta, aut mores definienda sunt.

Nauar.

9. Tertiò dicendũ est, hanc iurisdictionem in Prælatis religionum esse quasi Episcopalem. ita loquuntur omnes authores in Clement. 1. de rebus Eccles. non alien. verb. *Proprij*, & sumitur ex cap. *Abbates*. de priuileg. in 6. ibi, *In quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent*, vbi glossa notat vocare *quasi Episcopalem*, quia non se extendit ad actus, ad quos potestas ordinis, seu consecratio Episcoporum necessaria est. Sed hoc maiori explicatione indiget, quia illa particula diminuens, *quasi*, non æquè in omnibus his Prælatis diminuit, vt mox dicemus. Aduertẽdum est autem textum illum loqui de Abbatibus, qui tãtùm sunt superiores Conuentuales: ex quo colligitur, idem dicendum esse de cæteris.

Tertia assertio pro tertia conuenientia.

10. Dicunt autem aliqui, hoc argumentum rectè conuincere de aliis Prælatis superioribus ordinũ Mendicantiũ; vt sunt Generales, & Prouinciales; non tamen esse idem de Conuẽtualibus Prælatis earundem religionum, vt sunt Guardiani, Priores, &c. quia hi sunt inferiores Prælati, qui comparantur ad Prouinciales, sicut Archidiaconi, vel Archipresbyteri ad Episcopum: hi autem Prælati minores non habent iure communi Episcopalem iurisdictionem, nam solùm de quibusdam minoribus possunt per se iudicare, maiora verò ad Episcopũ perferre debent, vt cōstat ex toto tit. de officio Archidiaconi, & Archipresbyteri, cum ibi adnotatis. Ita ergo Prælati Conuentuales, saltem religionum Mendicantium, iure communi non habebunt iurisdictionem quasi Episcopalem, sed inferiorem quasi Archidiaconi, vel Archipresbyteri.

Obiectio contra citatũ textum pro assertione, quãtũ ad mendicantes.

Dico tamen, iure communi nullam differentiam ostendi posse inter Abbates, vel Priores Monachales, & Guardianos, Priores, & alios Prælatos Conuentuales Mendicantium: nihil enim de his posterioribus Prælatis iure communi circa hoc inuenimus dispositum. Et quanuis illa analogia Archipresbyteri, & Episcopi in aliquo similis sit, non tamen in omnibus, vt statim dicemus, & ideo ex illo nõ potest sufficiens argumentum sumi. Eò vel maximè, quòd si consideremus statum, & modum regiminis, quem nunc habent monachales religiones, etiam in eis Abbates particulares possunt comparari ad Generalem, sicut Archidiaconi ad Episcopum. Si autem loquamur secundùm ius antiquum, non possumus secundùm illud discrimẽ constituere in religionibus Mendicantibus, cùm nondum essent institutæ; sed potiùs cum proportione esset de illis loquendum.

Diluitur.

11. Dices, hinc potiùs colligi ex iure communi nõ posse probari aliquem infimũ Prælatũ religionis, etiamsi Abbas benedictus sit, habere iurisdictionẽ quasi Episcopalem, si proprium superiorem Prælatũ habet in eadem religione. Iura enim antiqua ideo tribuunt Abbatibus iurisdictionem quasi Episcopalem, quia tunc singuli Abbates erant quasi supremi, & Generalẽ superiorem nõ habebát. Vnde in c. *nullam*. 18. q. 2. ait Pelagius Papa, *Ad Abbatẽ potestas tota pertinere cõuenit*; quia nimirùm eo tempore vnusquisque Abbas habebat totam curã sui monasterij, nec recognoscebat Generalẽ superiorẽ. Quanquam (vt verum fatear) incertum mihi est, an hic textus loquatur de propria iurisdictione spirituali, vel de sola potestate dominatiua, per quam cõpetit etiam Prælato administratio totius monasterij quoad spiritualia, & temporalia, etiã præuia propria iurisdictione spirituali. Quòd enim hoc sufficiat ad verificanda verba illius textus, ex eo colligi potest, quòd iuxta communem expositionẽ Doctorum dispositio illa etiam ad Abbatissas ampliatur, vt ibi notat Nauar. comment. 3. de regularib. n. 4. qui multa adducit ex regula Augustini ad confirmádam decisionem illius textus, quæ planè intelligũtur de Præposito, qui tunc iurisdictionem nõ habebat, sed potestatem dominatiuam, vt suprà notaui: cúmque Pelagius Pontifex nõ multo post Augustinum sederit, & ferè eodem quo S. Benedictus floruit tempore, incertum est, an propria iurisdictio spiritualis iam tũc esset Abbatibus concessa, maximè cùm nõ constet vel Benedictũ ipsũ, vel Abbates illius temporis fuisse clericos. Communiter tamen extẽditur hic textus ad potestatẽ iurisdictionis spiritualis, quod non est facilè negandum, quia etiam ostendi non potest illam tũc non habuisse, & iura indifferenter loquuntur, meliúsque, & propriùs illa posita procedunt.

Altera obiectio per oppositum extremum, fundata in verbis Pelagij Papæ.

Prædicta verba Pelagij nõ satis important sensum in obiectione intentum.

Nauar.

Verũtamen hæc obiectio nihil obstat, nam Abbates illi, de quibus iura canonica dicunt habere quasi Episcopalem iurisdictionem, subditi erant Episcopis, vt eadẽ iura testantur; erãt ergo illis inferiores nõ solùm dignitate, sed etiam iurisdictione, subordinatione, ac dependentia: ergo cõparabantur ad illos sicut nũc ad suum Generalem, vel Prouincialem: ergo hæc subordinatio non obstat quominùs nũc etiam dicantur habere iurisdictionem quasi Episcopalem. Nec iura antiqua fundãtur in hoc, quòd illi Abbates erant tũc supremi in sua religione, hoc enim parum referret, si potestas eorum adeò esset limitata, vt ad nullos actus Episcopalis iurisdictionis se extẽderet: quod esse posset, etiamsi intra eandem religionem Superiorem haberent, nam subiectio ad Episcopos sufficeret. Imò nec ex cit. c. *nullam*. etiamsi de potestate iurisdictionis intelligatur, satis colligitur illam iurisdictionem tunc fuisse tantam, vt quasi Episcopalis dici posset: nam verba illa, *Ad Abbatẽ potestas tota pertinere conuenit*, intelliguntur respectiuè, id est, comparatione facta ad alios monachos, cum quibus ibi fit collatio, vt patet ex illis verbis, *Quia nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorũ potestati cœperit subiacere*. Sic ergo dicitur tota potestas esse in Abbate, quia tota, quãta est, in illo solo est, & semel collata, iam nõ pendet à subditis; quanta autẽ sit, ibi nõ explicatur, sed solũ dicitur, *vniuersa quæ vel ad diuini cultus reuerentiã, vel ad vtilitatẽ monasterij pertinẽt, Abbatis solicitudo debet adimplere*. Ad hęc autẽ duo sufficere posset iurisdictio inferioris Prælati, vt Archipresbyteri, &c. Igitur quòd iurisdictio Abbatis sit quasi Episcopalis, non tam iure antiquo, quàm nouo citato ex lib. 6. sufficienter probatur: ergo illis quoad hoc æquiparantur alij Prælati Cõuentuales religionũ Mendicãtium, non resistẽte saltẽ iure cõmuni, imò aliquo modo adiuuante saltẽ per similitudinem rationis. Nã reuera nulli eorum habent ex iure communi, sed ex pro-

12. Admisso tamen eo sẽsu adhuc obiectio soluitur.

priis priuilegiis, & quasi speciali iure, nec in dicto cap. *Abbates*, illis confertur hæc potestas, sed collata supponitur, vtique per priuilegia: constat autem Locales Prælatos Mendicantium per priuilegia sua huiusmodi potestatem habere, vt ex infrà tractandis à cap. 8. latiùs patebit, declarando in particulari actus, ad quos habent potestatem.

13. Accedit tandem ratio pro assert. Ratione tandem probatur, declarando vocem illam, *quasi Episcopale*. Dupliciter enim potest aliqua iurisdictio dici Episcopalis. Vno modo ratione subiecti, scilicet, quia est iurisdictio per se debita muneri Episcopali, & quasi iure suo postulans personam consecratam in Episcopum tanquam proprium subiectũ suum. Alio modo potest iurisdictio dici Episcopalis ratione actuum, quia scilicet extenditur ad actus, qui cõmuni, & ordinario iure sunt proprij iurisdictionis Episcoporũ. Sunt enim quidam actus spiritualis iurisdictionis, per se cõuenientes Episcopis, aliis autem nõ nisi quatenus aliquid participant de iurisdictione eorum. Iurisdictio ergo Prælatorum religionis, Episcopalis nominatur, quia reuera se extendit ad actus iurisdictionis Episcopalis circa subditos taliũ Prælatorum. Huiusmodi enim actus sunt, excõmunicatio, aut suspensio, maximè si fiant iurisdictione ordinaria: item absolutio ab eisdem cẽsuris, præsertim ab homine latis: item absolutio à casibus & censuris reseruatis, præsertim Papæ, in aliquibus euentibus: item dispensatio in votis, in nonnullis irregularitatibus, & similes, quos participant prædicti Prælati religionum: nam licèt fortè nõ quilibet illorum Prælatorum, quilibet tamen eorum potest plures efficere, & in eis excedunt ordinariã iurisdictionem Archipresbyteri, & Archidiaconi: Hi enim licèt possint aliquando excommunicare, nõ tamen tam generali potestate sicut Prælati religionum, & præterea non possunt dispensare in votis, &c. Hæc ergo ratio satis est, vt iurisdictio horum Prælatorum Episcopalis vocetur, non tamen simpliciter, sed cum diminutione, & ideo additur illa particula *quasi*.

14. Particula *quasi* in assertione duo importat. Potest autẽ dicta particula duo significare. Primò. Primum, quòd illa iurisdictio est (vt sic dicã) in alieno subiecto, id est, in non Episcopo: & hoc modo talis diminutio communis est omnibus Prælatis nõ Episcopis, & ad illam pertinet quòd nõ sufficit in tali persona ad exercẽdos omnes actus Episcopales, saltem eos, qui cõsecrationem Episcopalem requirunt, vt quædam glossa citata num. 9. dicebat, quanuis hoc non semper proueniat ex limitatione iurisdictionis, sed ex defectu potestatis Ordinis. Secundò. Secundò potest per illam particulam significari diminutio intrinseca (vt ita dicam) ipsius iurisdictionis Episcopalis: quia nimirum in Prælato religionis non se extendit ad omnes actus, etiam puræ iurisdictionis, quos Episcopalis iurisdictio potest elicere. Et hoc modo etiã sumitur illa particula in præsenti, & maximè locum habet in Prælatis conuentualibus, qui iurisdictionem habent magis limitatam, & ideo sine dubio non possunt omnes actus iurisdictionis Episcopalis, vt, v.g. dare literas dimissorias ad ordines suscipiendos, & alia, de quibus infra. In Prouincialibus etiam existimo regulariter etiam habere locum hanc diminutionem, quia non possunt omnia circa suos subditos, quæ possunt Episcopi circa suos, quia aliquid semper est Generalibus reseruatum. De Generalibus autem ipsis dubitari potest, quia plenissimam habent iurisdictionem sub Summo Pontifice: nihilominus etiam in eis inuenietur aliqua diminutio, & saltem hæc nunc occurrit, quòd inter-

A dictum locale ponere non possunt, vt in tomo de censur. disp. 36. sect. 1. num. 2. diximus: item ea, quæ specialiter possunt Episcopi vt delegati Põtificis, non cadunt sub iurisdictionem Prælatorum religionis, etiamsi illa delegatio in iure contineatur, quia solùm fit Episcopis.

Dico quartò. Omnes dicti Prælati religiosorũ in hoc conueniunt, quòd habent immediatam iurisdictionem in omnes religiosos sibi subiectos. Conclusio est certa, & communis, & de Prælatis conuentualibus est per se euidens, quia sunt immediati Prælati, habentes iurisdictionem in subditos, vt ostensum est, & inter illos, & subditos nõ mediat alius Prælatus: ergo necesse est vt illorum iurisdictio immediata sit in sibi subiectos, nam ad alios nullo modo extenditur: nam Prælatus inferior non habet iurisdictionem in eos, qui sui Collegij non sunt, argum. l. vlt. C. de iurisdict. omn. iudic. & cap. *cùm ab Ecclesiarum*, vbi glossa, de Offic. Ordin. De superioribus autem, seu vniuersalioribus Prælatis declaratur assertio ex comparatione ad Episcopum, Archiepiscopum, & Patriarcham: nam Archiepiscopus vt sic non habet immediatam iurisdictionẽ in omnes subditos suæ prouinciæ, sed vt Episcopus illam habet in sua propria diœcesi; in reliquis verò Episcopatibus suæ prouinciæ non item, sed illam habẽt proprij Episcopi; ipse verò solùm mediatè, id est, in casu appellationis, nisi fortè dum visitat, vt alibi dixi tom. de censur. Et eâdem ratione, & cum proportione Patriarcha nõ habet iurisdictionem immediatam in Archiepiscopatu sui Patriarchatus, sed ad summum mediatam, iuxta iurium dispositionem. Non ergo ita comparantur dicti Prælati religiosorum, sed Prouincialis æquè immediatè potest suam iurisdictionem exercere in quencunque religiosum suæ prouinciæ, sicut proprius Prior ac Rector eius: & Generalis eâdem proportione immediatè comparatur ad omnes, & singulos religiosos suæ religionis.

15. Quarta assertio pro quarta conuenientia. Declaratur quoad Prælatos Locales.

B

Item quoad Prouinciales & Generales.

C

Sic ergo explicata conclusio sufficienter probatur ex vsu, & institutione omnium religionum, quæ per huiusmodi Prælatos gubernantur: quæ consuetudo videtur sufficere vt dicamus hoc esse quasi ius commune, quanuis generale ius Pontificium non inueniatur de hoc scriptum. Vnde si ex speciali instituto in aliqua religione aliud seruetur, illa reputanda est quasi exceptio à iure communi, quæ ad nos non spectat. Ratio verò huius assertionis tota consistit in institutione: congruentia verò institutionis est, quia hic modus iurisdictionis est magis accommodatus statui religioso, tum, vt subditorum saluti, & commodis meliùs & efficaciùs per plures prouideatur: tum, vt ordo, & subordinatio perfectiùs obseruetur: nam Locales Prælati tam exactè, & perfectè subditi esse debent Prouincialibus, & Prouinciales Generali, sicut minimi religiosi suo Prælato. Hæc autem perfecta subiectio esse nõ posset, nisi vniuersaliũ Prælatorũ iurisdictio ad omnes & singulos respectiuè immediatè descẽderet. Denique hæc iurisdictio religiosa proportionatur voto obedientiæ, & ad illius complementum, & perfectam executionem quodammodo ordinatur; ideóque sicut votum obedientiæ immediatè obligat ad obediẽdum omnibus his Prælatis, ita in omnibus illis est iurisdictio immediatè attingẽs vniuersos subditos. Nec verò ex hac multiplici iurisdictione immediata sequitur aliqua perplexitas, vel cõfusio, quia non est sine ordine, neque est ita multiplex, quia ad vnam reuocetur, vt ex dicendis constabit.

16. Qua authoritate nitatur.

D

Quibus etiã cõgruẽtiis.

E

In

In quibus eadem Prælatorum genera differant.

17. Quinta assertio pro differentia Prælatorũ. Ostenditur prior pars de differẽtia in amplitudine tum quoad personas subditas: tũ quoad materiam, quæ potest suberi.

Dico ergo quintò, huiusmodi Prælatos differre inter se variis modis in huiusmodi iurisdictione, præsertim verò in amplitudine, & dependẽtia, seu subordinatione. Et primò est clara differentia in amplitudine quasi extensiua quoad personas, seu quoad territoriũ, quale in præsenti esse potest. Nã Prælatus infimus solùm in suũ monasteriũ & personas eius, iurisdictioné habet: medius seu Prouincialis tantùm in personas seu monasteria suę prouinciæ: Generalis in omnes personas, & loca religionis iurisdictionem habet; quod ex dictis satis declaratũ est. Secũdò potest hæc differentia intelligi in amplitudine iurisdictionis quoad materiã, quia nimirum quò vniuersalior est quoad personas, vel loca, eò etiam plures actus exercere potest tam circa personas, quàm circa loca, eo modo, quo capacia sunt. Et in hoc sensu etiam differentia est vera, eius tamen intelligentia, & probatio pendet ex perfecta cognitione potestatis horũ Prælatorũ, quam hîc, & infrà à c.8. trademus: nunc breuiter declaratur exemplis clarioribus. Nã Prouincialis potest exercere actum mutandi religiosum ab vna domo in aliam, quod Prior facere non potest: & Generalis ab vna prouincia in aliam, quod Prouincialis non potest. Circa domum etiam, vel bona monasterij multa fieri possunt cum licentia Prouincialis, quæ sine illa non possent, vt graue aliquid, & difficile inchoare; contractus, præsertim alienationes bonorum, conficere: & aliquando in his Generalis consensus necessarius est, de quo nõ possumus certam regulam in particulari tradere, quia iuxta varia instituta, & consuetudines religionum est in hoc magna diuersitas: generalis verò doctrina quòd hæc differentia aliquo modo in omnibus inueniatur, sine exceptione vera est.

Varia exẽpla vtriusque amplitudinis.

18. Eiusdẽ prioris partis ratio.

Cuius ratio, seu congruentia est, quia sicut hæ prælationes distinguũtur quasi in obiectis; ita per se primò intendunt diuersos fines: nam potestas infimi Prælati respicit per se primò commune bonũ suæ domus; Prælati medij suæ prouinciæ; Prælati supremi totius religionis: nam hæc fuit moralis necessitas multiplicãdi has prælationes; ad hos autem fines diuersa media accommodata sunt, & quò bonum intentum est vniuersalius, eò etiam postulat plura, & vniuersaliora media; & personæ ipsæ secundùm plures respectus subiiciuntur Prælato vniuersali, quàm particulari, id est, non solùm vt sunt partes domus, sed etiam vt sunt membra prouinciæ, vel etiam totius religionis, cuius vniuersalibus commodis inseruire debet. Atque etiam è conuerso quatenus hæc prælatio ad bonum singulorum religiosorum ordinatur, propter hunc etiam finẽ necessaria fuit hæc multiplex potestas, vt bona communia religionis possent conuenienter ad maius commodum singulorum applicari, quantum expediat, & fieri possit sine incommodo cõmunis boni. Denique, quia ratio postulat, vt ad grauiores actus, & maiora negotia grauior etiam seu maior potestas requiratur, vt cũ grauiori etiã consilio fiant; potestas autem quò vniuersalior, eò est grauior; & ideo amplior etiam est in actibus, & effectibus suis. Vnde colligitur, has iurisdictiones ita inter se comparari, quòd quidquid potest inferior, potest superior, ob quartam conuenientiam suprà declaratam: è conuerso autem non quidquid potest superior, potest inferior, ob differentiam proximè traditam.

A Alio modo dicebamus differre has iurisdictiones in dependentia, quæ primò considerari potest in origine, seu in esse: nam inferiores Prælati ducere solent originem aliquo modo à superioribus, nõ verò è cõtrario, vt Prouincialis à Generali, nõ verò è conuerso; & Rector à Prouinciali, & non è contrario: sicut causa particularis manat ab vniuersali, & non è conuerso. Dixi autem *aliquo modo*, quia in hoc potest esse varietas iuxta varia instituta religionis; aliquando enim superior Prælatus omninò cõfert iurisdictionem inferiori; aliquãdo verò solùm cõfirmat, vel illam ratam habet: nulla enim ratio cogit, vt determinatè aliquis modus ex his necessarius sit; tamen quòd aliquo modo creatio inferioris Prælati pendeat à superiore, per sese est valde cõsentaneum rationi, & ad debitam subordinationem necessariũ, & vt Prælatus superior possit integrè suo muneri satisfacere, cùm ad ipsũ magis pertineat cura subditorum, quàm ad quemlibet inferiorem Prælatum sibi subordinatum. In quo etiam considerandum est quando vnus Prælatus inferior, v.g. Conuentualis, habet plures Superiores, necessarium quidẽ esse, vt in origine, seu receptione suæ prælationis pẽdeat à supremo Prelato vel formaliter, si ab illo confirmandus, vel instituendus sit, vel radicaliter, in quantum pendet à Prælato medio, v.g. Prouinciali, qui ab alio superiore, seu supremo suam potestatem accepit: nam perfecta subordinatio hanc reductionem vsque ad supremum Prælatum requirit. At verò è cõtrario necessarium non est, vt infimus pendeat à medio, nam interdum potest immediatè à solo supremo creari, vel confirmari: neque hoc repugnat debito ordini, tum quia etiam supremus Prælatus est immediatus superior, vt num. 15. ostendimus: tum etiam, quia Prælatus medius tenetur consentire ordinationi supremi, vel maioris Prælati. Vterque ergo modus inueniri potest in religionibus, & de facto inuenitur, vt constabit varia earum instituta consideranti, & infrà in speciali aliquid attingemus de Societate in tractatu 3. lib. 10. cap. 3.

19. Ostenditur posterior pars assertionis de depẽdentia. Vnus modus dependẽtię quoad fieri bipartitus.

Pars posterior.

Sed obiiciet aliquis contra posteriorẽ partem. Nam Prouinciales, vel Abbates creãt Generalem in Capitulo, & sæpè etiam Priores, aut Guardiani Prouincialem: ergo etiam superior prælatio ducit originem ab inferiori; est ergo hæc dependentia mutua, potéstque esse sine inconuenienti, quia est respectu diuersorum. Respõdeo, Prouinciales eligentes Generalem, nõ eligere illũ vt Prouinciales sunt, sed vt electores, quæ duo munia sunt formaliter diuersa, nam actus eligendi per se non pertinet ad iurisdictionem Prouincialis, vnde à multis participatur, qui Prouinciales non sunt: & è conuerso posset alius modus electionis institui, in qua Prouinciales, vel Abbates suffragium non haberent: igitur superior Prælatus nunquam pendet ab inferiori formaliter tanquam à Prælato; è contrario autem inferior pendet hoc modo à superiore, & ita intelligitur differentia posita. Qualis sit autem dependentia illa, quam habet Prælatus, qui per electionem creatur, à suis electoribus, in sequenti sectione declarabitur.

20. Obiectio contra proximam hãc partem.

Diluitur.

Secundò intelligitur hæc dependentia in operari, quia nimirum Prælatus superior non pendet in suis actibus ab inferiori; inferior autem pendet aliquò modo à superiori. Vtrumque enim constat ex vsu. Et ratio prioris partis est, quia superior nec pendet ab inferiori tanquam à causa intermedia, cùm possit sine illo operari, sicut ostensum est, nec pendet vt à causa dante virtutem operandi, vt proximè etiam dictũ

21. Alter modus dependentiæ quoad operari. Ratio prioris partis.

Instantiæ occurritur.

est:nullo ergo modo per se pendet.Dices,in naturalibus sæpe causa vniuersalis pendet à particulari in agendo,saltē lato modo,id est,vt sine illa non possit effectum producere,vt sol non potest generare hominem sine homine.Respondeo,id habere locum in causis vniuersalibus imperfectis,quæ solùm mediatè,& quasi partialiter possunt cócurrere,per sese autem nó sufficiunt. Causa autem vniuersalis perfecta per sese sufficit absolutè ad effectum;qualis est Deus,& ideo simpliciter nō pēdet à causa proxima,sed solùm ex suppositione, quòd nolit absolutè efficere effectum,sed dando tantùm necessarium concursum causæ secundæ:tūc enim, licèt non sit propria dependentia,est nihilominus necessitas influxus causæ secundæ.In præsenti autem dictum est,vniuersalem Prælatum esse ita perfectum,vt possit etiā immediatè operari, si velit; & ideo absolutè non indiget concursu,vel cósensu inferioris Prælati,sed solet hic esse necessarius ex quadam vrbanitate superioris Prælati; & moraliter,ac regulariter loquēdo,ad bonum pacis, & ordinis, & melioris gubernationis conueniēs est; absolutè autem potestas est in superiore Prælato, & interdum expedit illa vti,vel in defensione innocentis subditi, vel ad consolandum afflictum, vel propter alios similes fines.

22. Ratio posterioris.

Ratio alterius partis est, quia causa particularis pendet ab vniuersali in suis actionibus : nam quale est esse,tale est & operari. Hæc autem depēdentia non est intelligēda cum rigore physico de influxu immediato,& per se,sed moraliter, in primis mediatè,quatenus potestas inferioris pēdet à superiore,vt dictum est : deinde aliquo modo immediatè, saltem vt à causa non impediente, cùm possit. Quanuis enim necesse non sit, vt superior Prælatus actu confirmet,vel ordinet quæ inferior præcipit;tamen necessarium saltem est vt nō contradicat,nam voluntas inferioris Prælati nō potest esse efficax contra voluntatē sui superioris.Atque hinc sequitur alius modus huius dependētiæ, qui in hoc virtute cōtinetur,scilicet,quòd maior Prælatus potest coarctare iurisdictionem inferioris, non tamen è conuerso. Hoc posterius per se notū est,& colligitur à paritate rationis ex cap. *nullam.* 18.q.2.Prius autē multipliciter etiam sequitur ex dictis.Primò,quia inferior Prælatus pendet in suo esse à superiore;ergo in iurisdictione;ergo in quātitate seu amplitudine iurisdictionis.Secūdò,quia inferior Prelatus est subditus superiori:ergo si superior præcipiat,vt in hac,vel illa re non se intromittat,tenetur illi obedire, supponendo, nullam turpitudinem in eo præcepto includi : hoc igitur modo etiā potest limitare potestatem eius.Tertiò, quia Prælatus vniuersalis potest immediatè præcipere omnibus subditis:ergo potest eis prohibere, ne in hac re,vel illa pareāt inferioribus Prælatis: ergo hoc etiam modo limitabit facultatē illorum, quia eius potentia,&volūtas efficacior est.Deniq; hoc modo potest supremus Prælatus præseruare sibi absolutionem à tali culpa,iudiciū in tali causa,vel talem dispensationem, aut etiam subiectionem talis personæ, & similia : & idem suo modo potest Prælatus medius circa infimum.

Tertius modus dependentiæ quoad restringendā iurisdictionem.

23. Prælatus maior restringens iurisdictionē minoris sine causa peccat.

Statim verò occurrit inquirēdū, an hæc restrictio requirat iustā causam,vel possit pro solo arbitrio maioris Prælati fieri. Respondetur breuiter primò,si loquamur de his, quæ cōueniūt vnicuique Prælato ex vi sui muneris, atque adeò de potestate ac iure ordinario,quoad hæc nō posse restrictionem fieri licitè sine iusta causa.ita docēt communiter Doctores in simili, tractádo de casuū reseruatione, vt in 4.tom. de Pœnitētia notauimus. est autē hîc eadē ratio, tū quia vnusquisque Prælatus habet aliquod ius in re quoad iurisdictionē suā ordinariam; non ergo potest licitè illo priuari sine causa:tum etiā,quia vel illa est pœna illata sine culpa,& sic illicitè;vel est peruersio,aut immutatio ordinis,de se instituti ad bonū commune, & cōsequēter est præter regulā,quę omnia sine causa facta,sunt illicita:tum denique,quia ex huiusmodi iniustis restrictionibus multum potest perturbari pax,& oriri scandala.Vnde ad minimū censeo hoc esse contra charitatem,& iustitiam legalē, & non est improbabile etiam esse cōtra commutatiuam: quanuis hoc sit magis incertum, quia in his religiosis non videtur esse tam proprium dominium circa hæc iura,vel officia.

24. Validè tamē restringit, nisi restrictio sit contra bonos mores.

Vnde,his nō obstātibus, censeo secundò restrictionē hanc validam esse, etiāsi absque causa fiat, sicut etiam de reseruatione casuū probabilior sententia fert.Cuius ratio est,quia volūtas superioris Prælati,absolutè loquēdo,potētior est,& nulla est lex positiua,quæ huiusmodi factum irritet, neque ex sola natura rei potest censeri nulla, quia *multa illicitè fiunt,quæ facta tenent*, inter quæ videtur hoc computandum, quia nullam habet specialē rationē nullitatis,cùm defectus magis sit in modo, quā in substantia,cúmque magis interueniat ibi iniustitia legalis,quàm cōmutatiua. Vnde cōfirmatur, quia in his actibus maior ratio habenda est boni communis,quàm priuatæ iniuriæ;ad bonum autē cōmune expedit,vt talis restrictio timeatur,& seruetur,etiamsi iniusta appareat ex defectu causæ:& ideo facta tenet,ac valida est.Dico autē, *ex defectu causæ*,quia si aliunde contineret intolerabilē errorem contra bonos mores, clarè, & euidenter nulla est. Tertiò verò addendum est, si quæ sunt concessa inferiori Prælato vltra ius ordinariū per delegationem superioris, & licitè, & validè reuocari ab eodē Superiore,vel ab æquali,scilicet successore,vel etiā ab alio vtrique superiore, pro sola voluntate sine speciali causa:& tūc cessant omnes rationes suprà factæ, quia delegatio est quædam gratia,& fauor:quanquam in hoc etiam cauenda sunt incommoda,quæ per accidens sequi possunt, vel contra commune bonum,vel contra pacem,& charitatem singulorum:maximè,si acceptio aliqua personarum misceri videatur.

Delegata iurisdictio licitè restringi potest sine causa,per se loquendo.

25. An Prælatus maior possit inferiorē amouere. Primum pronuntiatū certum.

Tandē inquiri hîc potest, an hæc dependentia sit etiam in conseruari:quod est quærere,an supremus Prælatus possit quēlibet sibi inferiorem suo officio priuare; & eadem quæstio est de Prælato medio respectu sibi subiecti. Sunt autē duo certa. Vnum est,sine legitima causa non posse licitè,vt à fortiori ex dictis constat. Intelligendum autem id est quando prælatio vel perpetua est,vel pro definito tempore datur, si intra illud auferatur, quia tunc procedunt fortiùs rationes in superiori puncto factæ.Si autem tempus non esset definitū, nec positiuè perpetuum, sed indefinitè daretur ad arbitrium Superioris; tunc per se nōn esset illicitū, nam cessat etiam omnis ratio iustitiæ, dummodo nihil nouum fiat contra cōsuetudinem,quod meritò posset perturbationem aliquam,vel infamiam generare.Secūdò est certū,ex iusta causa posse hoc &licitè,& validè fieri,quia iurisdictio nō deest,& ad licitum vsum sufficit iusta, & proportionata causa.Quod ita explicatur:nā hęc causa generatim loquēdo duplex esse potest.Vna est,culpa sufficiēs ipsius pręlati:nam iustè potest à suo superiore puniri;sed priuatio officij potest esse iusta pœna:ergo. Alia est,ratio aliqua vrgēs maioris boni cōmunis: nam

Secundum pronunt. certum.

nam hæc munera non ad priuatum commodum prælatorum, sed ad bonum commune religionis ordinantur: cura autem huius boni communis, & iurisdictio ad illud tuendum proportionata, maximè pertinet ad supremos, & vniuersales prælatos, vt supra declaraui: ergo in eo casu, & ex parte eorum est sufficiens potestas, & ex parte causæ sufficiens ratio, vt talis mutatio sanctè fiat.

26. Tertium autem incertū est, scilicet, an talis priuatio sine iusta causa facta, valida sit. Omissis autē rationibus dubitandi, quæ vtrinque facilè excogitari possunt, censeo illam esse validam, per se spectata hierarchica subordinatione harum potestatum, propter rationes factas in superiori puncto: nam eadem ratio est totius, & partis in his, quæ similia sunt. Si ergo restrictio sine causa facta valida est, cùm tamen sit diminutio seu ablatio partis iurisdictionis, etiā totius ablatio valida erit. Hoc autem, & reliqua quæ in hoc capite diximus, intelligenda sunt, & supponēdo in his prælatis perfectam, & monarchicam iurisdictionem, & tollendo impedimenta, seu restrictiones, quæ per legem, vel superiorem potestatem factę esse possunt.

Tertiū pronuntiatum incertū, sed probabile.

Primum ideo aduerto, quia in multis religionibus, etiamsi Generales, vel Prouinciales habeant, regimen non est simpliciter monarchicum, præsertim in rebus grauioribus, in quibus Generalis, vel Prouincialis nihil validè potest statuere sine concursu suorum *Definitorum*, aut quouis alio nomine vocentur, qui definitiuum suffragium in huiusmodi negotiis habent. Igitur quoad hoc non possumus regulam generalem statuere, sed spectāda est consuetudo, vel institutio vniuscuiusque religionis, & iuxta modum eius applicare quæ hactenus diximus. Eadémque ratione addita est altera limitatio: nam hæc potestas siue cōferatur immediatè à Sūmo Pontifice, siue mediante religione, & generali Capitulo eius, vel per supremum Superiorem ad medios descendat, sæpè non datur absolutè, saltem quoad plures actus ex dictis, sed cum restrictione & obligatione seruandi talē formam aut modum, vel cum aliqua dependentia ab ipso concedente, aut simili alio modo; & tunc facultas non excedit concessionem: ideóque etiam quoad hanc partem consulenda sunt priuilegia, & statuta religionum, vt secūdùm ea limitentur omnia, quæ diximus: nam illa procedunt per se, & quantum est ex iure communi, & ex natura & modo talium iurisdictionum; non est tamen dubium, quin iura specialia possint multa addere, quæ hîc à nobis non possunt considerari, sed ad singulas religiones id pertinebit.

Vna limitatio pro doctrina totius capitis.

Altera limitatio.

CAPVT III.

De Electione supremi Prælati in Religione: déque conditionibus ex parte ipsius requisitis vt legitimè eligatur.

1. DVobus modis potest Magistratus aliquis creari, scilicet, vel per electionem, vel per voluntatem alicuius Principis, seu Prælati superioris: omitto enim hæreditariam successionem, quæ in præsenti materia, & in vniuersum in spirituali potestate locum non habet: omitto etiam modum succedendi per nominationem Prælati decedentis, seu finientis tempus suum, deligentis sibi successorem: quia licèt hic modus intrinsecam malitiam, aut aliam repugnantiam absolutè non inuoluat, in Ecclesia tamen in nullo genere propriæ

Excludūtur ab hoc capite hæreditaria successio, & nominatio.

successionis ac prælationis vsu receptus est; ne prælatio Ecclesiastica quasi testamento legari seu relinqui videretur, & ad vitanda pericula, quæ esse possent, si vnusquisque iuxta suam propriam affectionē successorem sibi posset eligere: & ideo hoc est sacris canonibus vetitum, vt dixit Gratianus in §. *his omnibus*. 8. q. 1. post nonnulla decreta, quæ de hoc adduxerat. & in simili nonnihil in tomo de fide disp. 10. sect. 4. retuli. Dixi autem, hoc non admitti in propriam successionem prælationis, quia nominare aliquem Vicarium, qui præsit interim dum fit electio proprij prælati, non ita repugnaret, quia neque habet prædicta incommoda, nec per canones est prohibitum. Vnde in nostra Societate 8. p. Constit. c. 1. conceditur Generali, vt possit Vicarium nominare, qui statim post mortē eius, debeat Societatem congregare, atque illi præesse, donec Præpositus Generalis eligatur: quāquam neque S. Ignatius ipse, neque aliquis eius successor vsque ad hæc tempora, in quibus scribimus, ea facultate vti voluerit. Itaque solùm supersunt duo modi suprà dicti, quibus Prælati religionis creari possunt.

Apud Ribaden. lib. 4. vitæ S. Ignat. cap. penult.

Vt ergo à supremo capite incipiamus, dicēdum est principaliter Prælatum supremum & generalem vniuscuiusque religionis per legitimam electionem creandum esse. Hoc probat vsus, & institutio omnium religionum, & est consentaneū iuri canonico, vt statim dicam. Ratio autē est, quia hic Prælatus non habet intra religionem alium superiorem, à quo institui possit: ergo nō superest alius modus nisi per electionem. Dices, habere hos prælatos Summum Pōtificem superiorem, à quo possent institui, sicut ab eo creantur Episcopi. Respōdetur, potuisse quidem Pontificem Summum hoc sibi reseruare, & hac lege, & modo vnamquanque religionem instituere, & approbare; noluisse tamē, vt suauiùs, & commodiùs religionibus prouideret, vt nimirum ipsa religio in pastore sibi eligendo consentiret; & vt ipse etiam electus à suismet futuris subditis publicum haberet suæ sufficiētiæ, & dignitatis testimonium, & ita cū maiori amore, & fiducia à tota religione susciperetur. Simili enim ratione noluerunt Summi Pontifices sibi successores nominare, sed electionem Ecclesiæ committere, vt videre licet in Turrecremata lib. 2. Sūmæ, c. 51. & in citato loco tomi de fide. Atque hoc rectè confirmant iura, quæ disponunt, vt Abbas per electionem monachorum creetur: illi enim Abbates, vt suprà cap. præced. num. 11. tetigi, erant tunc in sua religione supremi, quamuis Episcopis essent subiecti, & ideo non poterant à religiosis creari, nisi per electionem; potuissent tamen, si Ecclesia vellet, à solis Episcopis, vel Pōtificibus prouideri: illud tamen nunquam factum est, nec iudicatum expediens, propter rationes paulo antè adductas. Et ob easdem nunc in religiosis monialiū, quæ subsunt Episcopis, Abbatissæ per electionem monialium creantur, & non constituuntur à solis Episcopis. Denique in regulis singularum religionum hoc disponitur, vt videre licet in Regula S. Francisci, cap. 8. & in 8. p. Constitut. Societatis, cap. 1. & 2. &c. 2.

Prima assertio, Generalē per electionem creari.

Instantia contra probationem remouetur.

Turrecr.

Dices, Quomodo potuit hæc dignitas Præpositi Generalis in vnaquaque religione incipere per electionem, cùm electio supponat religionem ipsam constitutam, cùm debeat à religiosis fieri, vt dicemus; religio autem supponat aliquem Prælatum, cui omnes possint obedientiam promittere. Respondeo, primò, necessarium nō esse vt cōclusio intelligatur de primo initio ac fundatione 3.

Obiectio cōtra assertionem.

Prima responsio.

fundatione religionis, nec de nouo quòd tunc inceperit gubernare: nunc enim præcipuè agimus de ordinario regimine religionum, postquam institutæ,& fundatæ sunt. Deinde dicitur generalis prælati electionem aliis modis potuisse in religionibus incipere. Primò, vt præcesserit religio,& regimen eius sine vno supremo capite, vel gubernatore, postea verò singula monasteria inter se consenserint de vno communi prælato eligendo: nec repugnat religionem præexistere sine huiusmodi prælato, vt de religione S.Benedicti, & de antiquis monachis suprà coniectauimus.

4. Secundò, potest à principio institui religio cum hac lege, vt nullum habeat prælatũ, vt de religione S.Francisci constat ex Regula eius, cap.1. & 8. & idem est de religione Prædicatorum, & de Societate. Modus autem constituendi primum Generalem esse potuit vel per designationem Summi Pontificis, quod ita fuisse in religione S.Frãcisci colligi potest ex cap.1. Regulæ eius, vbi Frãciscus ipse soli Papæ promittit obedientiam; de aliis autem dicitur, *Tenentur obedire Francisco,& successoribus eius*; vel etiam potest talis creatio fieri per liberum consensum omnium, qui in principio aggregati fuerunt fundatori religionis, illi obediẽtiam promittendo, etiam ante approbationem Apostolicam: nam licèt eo tempore ille nõ esset verus prælatus sicut illa non erat vera religio; tamẽ adueniente approbatione, per quam Pontifex cõfirmat quod priùs factum est,& acceptat sua vota tanquam solennia, confértque participationẽ suæ iurisdictionis illi religioni in indiuiduo prout in talibus personis inchoata, incipit ille esse verus prælatus generalis ordinis. Et fortasse etiam ita factum est in religione S.Francisci,& sancti Dominici. Alio item modo potest primus Generalis fieri per propriam electionem, & post religionẽ iam verè institutam,& confirmatam, prout in nostra Societate contigit: anno enim 1540. confirmata est à Paulo III. sequenti verò anno P.N.S. Ignatius in Generalem electus est. postea verò tam ipse Ignatius, quàm socij eius solennem professionem emiserunt; in qua etiam notari potest quòd Ignatius ipse Sũmo Pontifici tantùm, reliqui verò ipsi etiam Ignatio perpetuam obedientiam promiserunt. Rursus obseruare licet, priùs fuisse Societatẽ veram religionem, quàm in ea esset facta solennis professio; imò priusquã essent vota aliqua, authoritate Pontificia in ea recepta, quia iam erat approbata,& erat in ea potestas emittendi talia vota, quæ primùm facta fuere ab ipso Ignatio,& illa ex vi prioris approbationis ipso iure fuerunt acceptata per Apostolicam Sedem; reliqua verò mediante ipso Ignatio admissa fuere. Denique notare licet in ea electione, personas illas priùs fuisse eligentes,& electam, quàm essent veri religiosi, quòd nondum votum obedientiæ emisissent: quamuis enim prius illud esse decreuissent ex lib.2. vitæ Ignatij.c.13. nondum tamen illud executioni mãdauerant. quod quomodo esse possit, paulò pòst declarabimus.

Altera responsio.

Lib.2. vitæ S.Ignatij, c. vlt.& lib. 3. c.1. apud Ribaden.

De conditionibus ad electionem alicuius in Prælatum religionis, præcipuè Generalem.

5. Quoniam verò in cõclusione dictũ est, id quod etiam de se est manifestum, electionem hãc debere esse legitimam, nam à lege præcipuè vigorẽ habet: ideo explicandum nobis superest quid requiratur vt hæc electio legitima sit. Possunt autem ad tria capita reduci huiusmodi requisita, nimirũ, ad personam electam, seu eligendam; electores,& formã, seu modum electionis. Primum horum in præsẽti capite expediemus, duo reliqua in duobus sequẽtibus. In persona ergo eligenda duo desiderantur, scilicet capacitas & dignitas. Circa capacitatem igitur sciendum est, ex natura rei, vel ex solo diuino iure nullam conditionem specialem ad hãc capacitatẽ requiri præter generales, vt quòd sit persona humana, ratione vtens, & apta aliquo modo ad hoc regimen suscipiendum, hæc enim in omni electione humana necessaria sũt: præter hæc verò ex vi solius rationis naturalis nihil amplius cum fũdamẽto addi potest. Quatenus verò electio hæc in fide suo modo fundatur, & ad supernaturalem finem ordinatur, rectè colligitur ex discursu etiam connaturali fidei, & gratiæ, ad hanc capacitatem necessariam esse fidem, seu fidei professionem in persona eligenda, quia aliàs nõ potest esse apta ad huiusmodi regimen. Vnde etiam necessarium est quòd sit persona baptizata, ex generali principio alibi latè tractato t.4. & 5. in 3.p. quòd *sine charactere baptismali nullus est capax spiritualis iurisdictionis*. Quòd verò ex diuino iure positiuo, nihil amplius hîc requiratur, ex dicendis constabit.

Quæ cõditiones iure naturali requirantur.

Superest ergo vt de iure Ecclesiastico videamus an in eligendo aliquid amplius requiratur, vt nõ solùm capax, sed etiam dignus censeatur. Hoc autem ius triplex distingui potest, speciale, generale, & generalissimum: speciale hîc voco, quod in vnaquaque religione per specialia indulta, vel priuilegia additum est, quale esse potest, v.g. quòd persona eligenda non ducat originem ex Iudæis, vel aliud simile. Et de hoc iure nihil hîc dicimus. Generalissimum appello quod non solùm religiosis, sed omnibus cæteris Ecclesiasticis electionibus commune est, quale est, quòd eligendus nõ sit excommunicatus, aut irregularis ad officium vel beneficium: de quo etiam hîc non agimus, in sua generalitate, quia spectat ad materiam de Censuris, & Irregularitate, quæ in proprio loco tradita est: solum hîc addemus quæ necessaria fuerint ad applicandum huic electioni illam communiorem doctrinam, quod fiet explicando ius, quod generale vocamus, quatenùs omnibus religionibus commune est. 6.

Ius Ecclesiasticum triplex.

Primum.

Secundum.

Tertium.

Prima conditio iuris communis ad Generalis prælaturam, legitima ætas.

Prima ergo conditio requisita in persona eligenda, est, vt habeat legitimam ætatẽ, quæ ad minimum debet esse viginti quinque annorũ, iuxta cap. *cum in cunctis*, de Electione, confirmatum à Concilio Tridentino sess.24. cap.12. de Reformatione. Hæc autem iura generaliter loquuntur de omnibus dignitatibus Ecclesiasticis, habentibus curam animarum annexam, sub quibus sine dubio comprehẽdũtur etiam prælationes regulares, magnam enim sine dubio habent curam animarum ordinariam,& ex officio, veræque prælationes, & dignitates Ecclesiasticæ sunt, vt suprà diximus. Quia verò ibi in Episcopis postulatur ætas triginta annorum, in inferioribus viginti quinque, dubitari potest sub quo illorum membrorũ cõprehendere debeamus prælatum generalem religionis. Nam in rigore & proprietate non est Episcopus, sed dignitate inferior; verba autem legis in sua proprietate seruanda sunt: præsertim in lege, quæ ponit formam necessariam, & irritat actum in quo omittitur: nam ex hac parte est odiosa, & ideo restringenda ad verborum proprietatem. 7.

Dubiũ quæ sit legitima.

Contrarium

Contrarium auté videtur suadere ratio: quia hæc maior ætas non tam postulatur in Episcopis propter ordinis dignitatem, quàm propter superiorem iurisdictionem, & grauiora negotia, & actus, qui ratione talis iurisdictionis ad illos pertinent. Sed supremus Prælatus religionis participat maximè iurisdictionem Episcopalem, quæ in illo ratione status subditorum magnam iudicij maturitatem requirit. Ergo, quantum ad præsens spectat, videtur sub Episcopi nomine comprehendendus.

Resolutio authoris. Panorm. Nihilominus prior sententia in rigore iuris vera videtur propter rationes adductas, & quia nullus author illam extensionem facit. Imò Panormitanus dict. cap. *cùm in cunctis*, num. 6. quærens *quid de Abbate* respondet in iure clarè non caueri, communiter tamen reuocari ad dispositionem de inferioribus dignitatibus: diximus autem suprà cap. 2. num. 2. ius commune nihil disponere in particulari de hac prælatione vniuersali, seu generali religionis; sed tantùm de Abbate, quatenus per se erat quasi supremus intra suam religionem. Addo præterea, licèt hic sit veluti casus omissus in iure communi, nihil referre; quia moraliter loquendo, & quasi ex ipsarum rerum natura seu necessitate contingere non potest, quin is, qui in Generalem eligitur, trigesimum annum ætatis excedat: nec existimo contigisse vnquam in graui aliqua religione, vt iunior aliquis fuerit electus. De Sancto enim Bonauentura legimus cum 35. ætatis annum ageret, & per tredecim tantùm in religione fuisset, electum esse, quod singulare valde, & extraordinarium reputatur, factúmque fuisse ob eius singularem virtutis & doctrinæ excellentiam. Cuius non dissimile exemplum in admodum reuerendo P. N. Generali Claudio Aquauiua Romæ ante viginti annos conspeximus: nam 39. ætatis anno, & 15. religionis propter eximias naturæ, & gratiæ dotes in Generalem Societatis electus est.

Secundo conditio, professio solennis, expressa, & in eadem religione.

8. Secunda conditio hodie necessaria vt quispiam sit capax huius electionis, est, vt sit expressè professus eandem religionem. In qua tres includuntur:

Prima pars. prima est, vt sit professus: habetur in cap. *cùm ad nostram.* de electione, vbi irritatur electio, in qua quidam electus fuit in Abbatem prius quàm esset monachus: idem habetur in cap. *cùm causam.* & in cap. *cùm in magistrum* eodem titulo: in quibus iuribus obseruare licet, solùm prohibere, ne seculares, seu non professi eligantur, & præcipere vt electiones de aliis factæ, irritentur; non tamen in eis expressè declarari, an tales electiones essent ipso iure nullæ, & an ille defectus redderet personam incapacem, vel solùm indignam, seu

An hæc pars conditionis requiratur ad valorem electionis. improportionatam. Vnde videtur probabile secundùm illud ius antiquum tales electiones non fuisse irritas ipso facto, quia in dict. cap. *cùm causam*, allegatur consuetudo, qua multi Priores cótinuè vnus post alium fuerant non professi, qui cùm ita simpliciter appellentur, non videntur fuisse reputati tantùm, vel solo nomine, sed veri Prælati: vnde Pontifex subdit, *Non debemus solùm attendere quid factum sit, sed quid sit faciendum.* Et

Panormit. hanc opinionem indicat Panorm. ibi, num. 6. dicens, *Item nota, quòd electio facta in Ecclesia regulari de non professo venit irritanda, consuetudine contraria non obstante. Hodie verò est ipso iure nulla, per c. nullus, de electio. in* 6. Sentit ergo, ante illud ius libri 6. nó fuisse talem electionem ipso iure nullam. Quod expresse asseruit glossa in dict. c. *nullus.* Nihilominus glossa in dicto c. *cùm ad nostram*, exponit, *irritare*, id est, irritam nunciare, citans cap. *Officij.* eod. tit. ex quo, mea sententia nihil probatur, nam agit de re longè diuersa, vt infrà exponam: alia verò glossa in dict. cap. *cùm causam*, citat cap. *Abbatem*, & c. *quam sit* 18. q. 2. vt probet, talem electionem etiam ante illa decreta Innocentij III. fuisse contra ius commune, & ideo fuisse nullam, ac proinde verbum *irritare* ibi idem esse quod irritum declarare. In illis autem iuribus solùm dicitur, Abbatem eligendum esse à monachis de sua, vel de eadem congregatione: potest autem nouitius in rigore dici de eadem congregatione; & ideo illa iura non videntur satis conuincere.

Nihilominus tamen iura illa ita intelligenda censeo, quia propriè congregatio religiosorum, præsertim in ordine ad electionem, solùm comprehendit professos, qui etiam ad eligendum solùm comprehenduntur: nam de eisdem, seu de eadé congregatione loquuntur illa iura in ordine ad actiuam, & passiuam electionem. Quare non dubito, quin ante Innocentium III. hæc conditio fuerit necessaria iure communi; & præterea quia nisi ita esset, non præciperet Innocentius illam irritari, nec diceret, consuetudinem non potuisse in contrarium præualere. Probabile etiam est, fuisse conditionem ita necessariam vt sine illa persona esset inhabilis: quia illa conditio ponitur tanquam de forma substantiali electionis, & vt tam necessaria ex parte eligendi, quàm ex parte eligentium. Et ita etiam sensit Hostiensis dict. c. *cùm causam.* num. 7. & Panormitanus varius esse videtur, nam ex illo textu colligit, quòd consuetudo non potest habilitare personam prorsus inhabilem. Nunc autem certior res est, & ex dict. c. *nullus*, quod iam exponemus. 9. Probabilius affirmandú.

Secundò addendum est huic conditioni, non quamcunque professionem sufficere, sed necessariam esse expressam. Ita enim additum est in cap. *nullus.* de elect. in 6. vbi ad tollendam omnem dubitationem, non de monacho, sed de religiosis sub hac voce, nec de Abbatia tantùm, sed etiam de prælatura, cuiuscunque religionis mentio fit: & postulatur, vt eligendus *antea fuerit ordinem regularem expressè professus.* Et additur, *Quòd si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.* Atque idem de Abbatissis statuitur in cap. *indemnitatibus.* eod. tit. quod ius secundùm omnes, quantum ad hanc partem, nouum fuit, nam ante illud sufficiebat tâta professio, cùm verè religiosum efficiat. Nunc autem non est dubium quin conditio hæc expressæ professionis sit de substantia & valore talis actus, cùm in illo textu hoc satis expressum sit: de quo etiam aliqua diximus supra tomo præced. tractando de effectibus professionis. 10. Secunda pars.

Tertiò addendum est huic conditioni, debere hanc expressam professionem esse in eadem religione. ita statuitur in Clement. 1. de electione, prohibetur enim *ne religiosus aliquis in Abbatem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus de cætero eligatur. Quòd si secus actum extiterit, sit eo ipso irritũ, & inhabile.* Vbi ponderanda est illa particula *de cætero*, qua significatur illud esse ius nouum: antea enim non erat hæc conditio tam necessaria, vt ibi notat glossa, & illam renouat Concilium Tridentinum sess. 14. c. 10. de Reform. & sess. 25. c. 21. de Regul. Verùm etiam existimo iure antiquo postulari, vt patet ex dict. c. *Abbatem.* 2. & in c. *quam* 11. Tertia pars.

sit. 18.q.2.in quibus Abbas eligendus dicitur de eadem, seu de sua congregatione: non erit autem de eadem congregatione, nisi in eadem professus sit. Vnde Gregorius expressè dixit *non extraneus*. Consonat etiam cap. *nec è meritis*, & c. *nullus inuitis*. & c. *obitum*. d.61. vbi Celestinus, & Gregorius Pōtifices statuunt, vt in vnaquaque Ecclesia ex eius clericis Prælati assumantur, & non ex alia, nisi in eadem digni inuenti non fuerint. Quæ conditio etiam subintelligebatur in Abbate religionis, imò expressè ponitur à Gregorio in dict. c. *quam sit*. *Quod si aptam* (inquit) *inter se personam inuenire nequiuerint, solerter sibi de aliis monasteriis similiter eligant ordinandum*. Quo etiam modo videtur intelligendum cap. *Abbas*.2. quod ex Concilio Moguntino refert Gratianus 18.q.2. vbi si contingat Abbatem cum licentia Episcopi locum suum relinquere, dicitur, *eligant sibi fratres Abbatem de ipsis, sin autem, de extraneis*; sub illa enim conditione, *sin autem*, subintelligendum est, scilicet, *commodè fieri non potuerit*; quanuis canon ille in Conciliis Moguntinis non reperiatur. Nunc autem conditio hæc non ponitur in dicta Clementina, sed absolutum est decretum, & irritans; & ideo non existimo posse admitti exceptionem illam priuata authoritate: sed in eo casu recurrendum esse ad Superiorem; qualis est solus Summus Pontifex in casu, de quo loquimur, quanquam timendum non est quòd possit moraliter euenire, vt in tota aliqua religione nullus sit, qui ad eam gubernandam dignus sit, & sufficiens.

12. An totalis hæc secūda conditio requiratur ex natura rei.

Vt autem rationem huius conditionis declaremus, quærimus, an hæc conditio sit necessaria ex obligatione iuris naturalis, vel solùm positiui Ecclesiastici. Quidam enim primum asseruerunt, eo quòd Pontifices ratione naturali niti videantur. Innocentius enim inde probat, hominem nō professum non posse esse Prælatum professorum, quia lex diuina prohibet in boue & asino arare, aut vestem induere de lana linóque contextam: *Deuter.22.* nam licèt hæc sumpta sint ex lege veteri, non tamen vt positiua erat, sic enim cessauit; sed vt indicant naturale iudicium rationis, cui non congruit, vt homines disparis professionis vel habitus simul in eisdem monasteriis socientur, vt dixit Clemens V. dicta Clement. 1. & Concilium Hispalense II. c.9. ex eadem lege Moysis cōfirmat quod dixerat, *in vno eodémque officio non debet dispar esse professio*. & infrà subdit optimam rationem, *Nam cohærere, & coniungi non possunt, quibus & vota, & studia diuersa sunt*.

13. Responsio authoris quoad secūdā partē.

Veruntamen ex tribus partibus huius conditionis, secundam clarum est non esse necessariam, nec præceptam ex natura rei scilicet, quòd professio sit expressa: quia nulla est ratio, quæ necessitatem suadeat, sed congruitatem, vt per se satis est clarum, & in superioribus traditum est, & ex ipso iure constat ante illam Ecclesiæ constitutionem, non fuisse factam differentiam inter professos tacitè, vel expressè, vt in Prælatos religionis eligi possent. Si autem ex natura rei expressa professio esset aliquo modo necessaria, fuisset ille intolerabilis error. Solùm ergo illa conditio postulata fuit, quia professio tacita dubiis, & litibus est exposita: oportet autem, vt de illius professione, qui in Prælatum eligitur, maxima certitudo, quoad fieri possit, habeatur. Et ideo hæc conditio non fuit ab Ecclesia postulata donec necessitas professionis clariùs proposita fuit tanquam de substantia, & valore electionis.

14. Deinde tertia pars illius conditionis, scilicet, quòd sit professus eiusdem religionis, congruitatis tantùm est, non necessitatis: quia, si illa conditio ex natura rei esset necessaria, maximè quia sine illa nullus posset dignè, & conuenienter munus Prælati exequi; consequens falsum est: ergo: Major patet, quia nulla alia ratio talis necessitatis cogitari potest, cùm reliqua omnia, quæ possunt esse de substantia talis muneris, possint facilè reperiri, vt iudicium, & sufficiens rerum notitia, ac recta voluntas, &c. Minor autem patet, quia illa disparitas professionis, vel habitus non necessariò impedit, quominùs Prælatus inferiores gubernet iuxta eorum regulas, & institutum, in quo potest, & debet esse satis instructus; & ideo Clemens V. in dicta Clementina solùm dixit, *Cum rationi non congruat*, non verò dixit, *cùm rationi repugnet, aut contrarium sit*. Congruitas enim in hoc cōsistit, quòd disparitas religionis non conciliat amorem, vel in Prælato ad religionem ipsam, vel in subditis ad ipsum Prælatum, nec etiam iuuat dissimilitudo habitus: per se autem constat, hoc non esse necessarium impedimentum ex sola rei natura, nisi lex fuisset adiuncta. Imò etiam per legem posset aliis modis illi incommodo subueniri absque identitate professionis, argumento cap. *Deus qui*, de vita & honest. clericor. vbi in casu necessitatis ad tollendum scandalum, & ad ædificationem proximorum, debent homines disparis professionis se conformare in vnum honestum habitum, & propositum: sic ergo posset religiosus alibi professus eligi in Prælatum alicuius religionis, dummodo se illi conformaret in habitu, & exteriori modo viuendi, quantum ad vnionem sufficeret. Quod significauit glossa vltima in cap. *in nona*.16.q.7. & Panormitanus dict. cap. *Deus qui*. *Panorm.* Tandem confirmatur, quia antiqui canones statuebant (quod nunc etiam fieri potest ex dispensatione Pontificis) vt si in propria religione non inueniretur dignus, ex alia sumi posset. Supponitur ergo, posse esse personam ex se dignam ad tale munus, etiamsi in eadem religione professus non sit: vel etiam supponitur, per excessum in aliis dotibus compensari posse diuersitatem illam professionis: ergo absque vlla dubitatione conditio hæc non est ex sola rei natura necessaria, etiamsi ex se habeat congruitatem sufficientem, vt per legem humanam tanquam necessaria præcipi potuerit.

Responsio quoad tertiam.

De prima etiam parte huius conditionis idem dicendum censeo, scilicet, professionem personæ eligendæ in Prelatum non esse ex natura rei conditionem necessariam; esse tamen ita congruam, vt meritò lex humana necessitatē addiderit. Hoc secundum à fortiori constat ex dictis: nam si professio eiusdem religionis habet illam congruitatem, multo magis professio absolutè. Prior autem pars ex dictis in cap. primo manifesta est. Duo enim requiruntur in huiusmodi Prælato: vnum est volūtaria subiectio subditi per traditionem, & votum obedientiæ: aliud est spiritualis iurisdictio. De primo constat posse religiosos, si velint, promittere obedientiā homini non professo, sed seculari clerico, non solùm si sit Episcopus, de quo nullus dubitat, verùm etiam, si Episcopus non sit, posseque Ecclesiam tale votum recipere, & approbare, quia non est per se malum, nec contra bonos mores, & in particulari posset esse vtile. Idémque cum proportione est de iurisdictione: nam eâdem ratione posset Pontifex (ad eum enim hoc primariò pertinet) eam conferre Prælato seculari, sicut olim eam habebant 15.

Responsio quoad primam.

Euasio præcluditur.

bant Episcopi. Dices, hoc ideo esse quia Episcopi sunt in altiori statu, vt respondet Panormitanus in c. *cùm causam*. de Elect. n. 6. & bene quoad reddendam rationem iuris communis, quæ pertinet ad congruitatem, & decentiam, non ad absolutam necessitatem, seclusa lege prohibente. Nec enim semper necesse est, vt Prælatus sit in eodem, vel altiori statu, satis enim est quòd persona ipsa sit sufficiens ad tale regimen: ita enim professus in religione laxiori propter qualitates personales posset, seclusa prohibitione positiua, assumi ad regendam strictiorem religionem: presbyter etiam est suo modo in altiori statu, quàm Diaconus; & clericus in sacris, quàm in minoribus, & nihilominus minores sæpe assumuntur ad gubernandos maiores. Denique, quanuis lege ordinaria laicus non sit capax iurisdictionis spiritualis; nihilominus Pontifex de absoluta potestate posset illam conferre laico in personas Ecclesiasticas: neque id esset per se intrinsecè contra legem naturalem, aut diuinam, vt in tomo de censur. disp. 2. sect. 3. num. 12. quanuis posset esse indecens, & scandalosum, & ita per accidens malum: ergo eadem vel maiori ratione posset Pontifex conferre iurisdictionem clerico seculari in religiosos, quia non minor, imò fortasse maior disparitas est inter laicum & Ecclesiasticos, quàm inter clericum secularem, & religiosos. Innocentius ergo præcipiens illam conditionem, affert legem diuinam quasi in exemplum: nam illa diuina lex etiam supponebat congruitatem in ipsa natura rerum, non absolutam necessitatem.

16. Quæri autem potest vlteriùs circa hanc conditionem, vtrùm requiratur aliquod tempus, seu antiquitas professionis in tali persona; vel statim post factam professionem eligi possit. Ratio dubitandi est, quia Concilium Trident. sess. 25. cap. 7. de Regularibus, statuit, vt Abbatissa non eligatur, nisi quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; vel si id fieri non poterit, saltem quinque: ergo idem erit necessarium in Abbatibus, tum quia sub masculino genere solet comprehendi fœmininum: ergo & è conuerso: tum etiam, quia maior authoritas, & vitæ approbatio in Abbate quàm in Abbatissa videtur necessaria. Vnde à fortiori id obseruandum erit in Generali religionis. Nihilominus dicendum est, necessarium non esse, vt aliquod certum tempus post professionem transeat, sed statim per ipsã professionem expressam reddi personam capacem huius prælationis, quantum est ex hoc capite. Ratio est, quia nullo iure præscribitur illa conditio, & ex natura rei necessaria non est. Primum patet, quia in corpore iuris nec de Abbatibus, nec de Abbatissis, nec de Prælatis religionis in communi aliquid simile inuenitur, aut ab authoribus refertur: decretum autem Concilij Tridentini potiùs ad oppositum induci debet, quia specialiter id statuens de Abbatissa, videtur relinquere Abbatem in communi, & antiqua regula; vt in simili argumentatur Abbas in cap. *cùm in cunctis*, de Elect. n. 6. & sumitur ex glossa, ibi recepta in c. *indemnitatibus*. de Electione, verb. *Trigesimum*, & verb. *Non obstante*, in fine. Vnde, licèt sub masculino genere comprehendi soleat fœmininum, non tamen è contrario: vt ad hoc propositum dixit expressè Abbas in cap. *super inordinata*. de Præbend. num. 8. cum glossa in Clementina *Attendentes*, de statu monachor. verb. *Cecidisse*. Et habetur expressè in l. *si ita scriptum*, ff. de Legatis 2. vbi dissimilitudo rationis, fundata in vsu verborum, ac decentia, assignatur. *Exemplum enim* (inquit) *pessimum est fœminino vocabulo etiam masculos contineri*. Quoad rem verò est etiam facile differentiam assignare: quia virilis conditio perfectior est, & securior, & ideo non ita indiget huiusmodi temporis limitatione, aut conditione. Secundũ autem & per se est facile, & ex dictis in superiori puncto cum proportione ostendi potest, quia hæc antiquitas professionis, regulariter, ac moraliter loquendo, potest esse valde necessaria, vt possit quis more religionis diutiùs & meliùs expediri, quæ experientia moraliter necessaria est ad rectè gubernandum: non tamen est conditio simpliciter necessaria ex natura rei, non solùm ad capacitatem, verùm etiam nec ad dignitatem personæ: quia illa experientia potest aliis modis suppleri, vel conditiones aliæ, & dotes personæ possunt esse tales, vt illum defectum compensent. Solùm est cauendum, ne ita eligatur aliquis repentè professus ad huiusmodi prælationem, vt illa iam vacante, ex seculari fiat religiosus, & profiteatur, vt ad prælationem promoueatur: hoc enim adeò est in iure reprobatum, vt talis electio irrita decernatur, in cap. *Officij*, de Electione, etiam in eo casu, in quo electus *paratus erat purgare se, quòd nulla fuisset ad id ambitione inductus*, vt ibi dicitur, *quia* (vt ibi etiam subiicitur) *ex his quæ in continenti subsequuta sunt, ostenditur quòd talis taliter non possit eligi in Abbatem.*

Resolutio negatiua eiúsque ratio.

Prima pars resolutionis.

Secunda pars.

An in professione requiratur antiquitas. Ratio dubij.

Occurrit autem circa illud caput dubitatio, an saltem prohibitum sit, statim post professionem aliquem eligere in Abbatem, vel Generalem: nam hoc videtur supponi in illo textu, cùm tamen nullibi talem prohibitionem inueniamus, & alioqui definiri non possit quantum tempus intercedere debeat. Vnde etiam difficile est rationem addere, cur illa electio irrita declarata fuerit, quia ille defectus non erat per se sufficiens ex sola rei natura ad irritandam electionem, vt per se constat, quia illa celeritas vel etiam vera ambitio nõ affert secum incapacitatem, neque etiam ante illud caput inuenitur ius Ecclesiasticum talem electionem irritans: quomodo ergo potuit irrita declarari? Propter hoc dicere posset aliquis, illum fuisse electum in Abbatem, priusquam esset professus, nam eodem die, quo receptus est in monachum, electus est in Abbatem, vt in Integra dicitur. Sed authores non ita intelligunt hunc textum, & meritò, tum quia monachum fieri in rigore magis significat professionem facere, quæ tunc fieri potuit statim primo die recipiendo habitum professorum, vel etiam expressè profitendo, & renunciando iuri suo: tum etiã, quia nec talis ratio dubitandi proposita est, cùm tamen futura esset potissima, nec Pontifex in illa fundatur, nec præcipit professionem facere, vt iterum eligi possit; sed solùm vt competenter instruatur, & purgetur. Censeo igitur, electionem illam particularem non fuisse nullam ipso facto propter rationem allatam; & consequenter verba illa, *Irritam esse decreuimus, & inanem*, non significare sententiam tantùm declaratoriam nullitatis, sed effectricem talis nullitatis, irritando id, quod factum erat, quanuis non esset per se irritum: ad irritandum autem sufficiens ratio fuit vehemens ambitionis præsumptio, orta ex his, quæ in continenti facta sunt. nam vt in Integra dicitur, eodem die in quo monachus est effectus, fuit in Abbatem electus. Accessit etiam, quòd illa persona non satis digna, & sufficiens reputata est, *eo quòd antequam esset discipulus, voluit esse magister.* 17.

Irritatio de qua in c. *Officij* de Elect. fuit facta, & nõ tantùm declarata.

An

18. An etiam irritet in posterum similes electiones.

An verò id statuerit Pontifex, vt in posterum similis electio sic facta, sit irrita ipso facto, dubitari potest propter vim verborum, *Irritam esse decreuimus, & inanem.* Quæ ferri videntur non solùm in illam electionem, sed in omnem similem. Quod licèt fortasse defendi possit; mihi tamen probabilius videtur, ibi legem statui, vt in simili casu possit & debeat cassari electio, prout ibi Innoc. (*Innocent.*) indicat, & Hostien. (*Hostiensis.*) quia verba textus non aliud in rigore postulant, & non sunt amplianda in materia rigorosa; at lex illa, vt respicit ambitionē, pœnalis est; vt verò fundatur in personæ insufficientia, non est tam euidens indignitas, vt sufficiat ad nullitatem. Hinc autem inferri videtur, quoties electio religiosi ad huiusmodi prælationem est nimis præmatura, etiamsi post professionem fiat, posse irritari; & consequenter infertur; vt electio sit omnino rata & firma, necessarium esse vt aliquod tempus à professione interiectum sit: hoc autem videtur præter consuetudinem, & contra rationem, quia nullum certum tempus ibi designatur, nec designari potest.

19. Primum pronuntiatum in hac quæstiuncula.

Dicendum tamen est, in primis ibi non tantùm considerari breuitatem temporis post professionem, sed subitam mutationem à seculari statu vsque ad prælationem, addita etiam illa circumstantia, quòd mutatio facta est vacante Abbatia. Nam ex his omnibus simul sumptis & ambitio, & insufficientia valdè præsumitur; ideóque quoties similes circunstantiæ occurrerint, irritandam esse electionem: quod adeò verum est, vt sine dispensatione Papæ fieri, & confirmari non possit, vt ibidem significatur, vt rectè Panormit. (*Panorm.*) notauit. Nihilominus addo, nunc, motaliter loquendo, nunquam esse irritandam electionem propter celeritatem eius, post legitimam professionem electi, nisi aliunde manifestè redundet in personæ electæ insufficientiam, & indignitatem. (Secundum pronuntiatum.) Probatur ex eodem capite, verbis illis, *Verum postquam fuerit in regula competenter instructus.* Vbi glossa, & Doctores ad summum requirunt annum ad huiusmodi instructionem, vel committendum dicunt prudenti arbitrio: nunc autem ad professionem faciendam prærequiritur annus integer religionis, in quo, si persona sit tantæ capacitatis, vt sit digna prælatione, profectò etiam poterit competenter instrui in regula religionis: ergo, nisi persona alioqui sit indigna, vel ambitio, aut vehemēs præsumptio eius intercedat, sola ratio, seu breuitas temporis post professionem, non infirmat electionem, vt ob eam causam cassari possit. Quod sensit Fredericus de Senis (*Feder. de Senis.*) consil. 258. cum Ioan. Andr. (*Ioan. Andr.*) in c. *cùm ad nostram.* de elect. vbi Additio ad Panorm. idem notat.

Tertia conditio Sacerdotium.

20. Hæc sacerdotij conditio nullo iure postulatur siue potestatem dominatiuam spectes cùm non sit iurisdictionalis.

Tertia principalis conditio necessaria in persona eligenda ad prælationem religionis, præsertim supremam, est, vt sit sacerdos, ex cap. 1. de ætate, & qualitate. Certum est autem, hanc conditionem non esse requisitam iure diuino, vel naturali, quia nullam habet intrinsecam connexionem cum tali munere, vel positiuo, quia nullum est de hac re scriptum, vel traditum. Deinde si in hoc munere præcisè spectemus potestatem dominatiuam, & subordinationem religiosam, ortam ex votis & professione, etiam ex communi, & antiquo iure Ecclesiastico, non esset necessaria hæc conditio, imò nec alicuius ordinis, vel primæ tonsuræ: quia cùm illa potestas non sit iurisdictionis spiritualis, de se non requirit ordinem, vel inchoationē eius. Sic enim antiqui Abbates nec sacerdotes, imò nec clerici erant, vt colligitur ex cap. *à Subdiacono.* d. 93. præsertim prout a Gratiano legitur: & ita ex illo colligit glossa in c. *tuam.* de ætat. & qual. & Panormitanus (*Panormit.*) in cap. 1. de ætat. & qualit. Quanuis in ipso can. 7. Concilij Romani, sub Syluestro prout in 1. tom. Conciliorum refertur, nulla fiat Abbatis, aut Monachi mentio: tamen ex aliis decretis 18. q. 2. idem colligi potest. Et fortasse verum est, etiamsi inter religiosos subditos aliqui sint sacerdotes: quia ex vi illius potestatis nō subduntur vt sacerdotes, nec quoad actus iurisdictionis, sed quoad disciplinam religiosam; nec in eo esset intrinseca indecentia: quia quoad illum modum regiminis magis consideratur æqualitas professionis, & super omnia perfectio virtutis. & ita credo sæpè contigisse in antiquis religiosis: nam Equitius, Pachomius, Antonius, qui presbyteri non fuerunt, nec fortasse clerici, in suis monasteriis presbyteros aliquos sibi religiosè subiectos habere potuerunt. Et S. Franciscus sacerdos non fuit, vt refert Bonau. (*Bonau.*) in expositione suæ Regulæ, c. 7. & fortasse in principio suæ religionis nec clericus fuit, quantum colligi potest ex discursu vitæ eius, quam Bonau. scribit, & tamen etiam tunc nonnullos religiosos sacerdotes habuisse in sua religione, licèt paucos, refert Bonau. dict. cap. 7. At verò considerando in Prælato religionis spiritualem potestatem, ex generali lege canonica necessarium est, & sufficit, vt sit clericus, quia laicus etiam religiosus non est capax spiritualis iurisdictionis, vt suprà dixi. (Siue spirituale iurisdict. cum sufficiat prima tonsura.) Quòd autem sit sacerdos non videtur necessarium, quia quicunque ordo, etiam prima tonsura, sufficit, quantum est ex generali ratione spiritualis potestatis. Nec etiam ex speciali ratione iurisdictionis religiosæ videtur hæc conditio necessaria, aut aliquo iure præscripta: nam in dict. c. 1. de ætat. & qualit. solùm mandatur, vt *Abbates, Decani, & Præpositi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant.* illa tamen non ponitur vt conditio necessaria, vt eligi possint ad tales dignitates, nec de religiosis aliquid ibi speciale dicitur. Adde D. Franciscum fuisse Generalem sui Ordinis, qui tamen sacerdos non fuit, vt dixi: idémque Sanctus in sua Regula statuit, vt conuersi sui Ordinis sine ordinibus sacris possint esse Prælati.

21. Postulatur tamen dicta sacerdotij conditio, saltem post electionem debito tēpore suscipiendi, propter curam animarum subditorū.

Dicendum ergo censeo, conditionem hanc in tantum esse iure communi necessariam in persona eligenda ad hanc prælationem, in quantum in omni persona, cui cura animarum committitur, seu confertur beneficium, aut dignitas habens annexam hanc curam vel obligationem, postulatur. Ratio est, quia nullo speciali iure imposita est circa hoc maior obligatio, vel necessitas. De iure autem communi necessarium non est, vt qui promouetur ad curam animarum habendam, sit iam sacerdos, quando promouetur; sed satis est, vt per promotionem ipsam seu beneficium obligetur ad sacerdotium suscipiendum. Quod notauit Abbas in dict. c. 1. de ætat. & qualitat. & colligitur ex eodem textu, & ex cap. *præterea.* eod. tit. & cap. *si pro clericis.* de Præben. in 6. Ita ergo in præsenti, quanuis religiosus professus nondum ordinatus sacerdos, in Prælatum religionis eligeretur, iure communi non esset irrita electio, nec irritanda, quia nullum haberet iuris defectum: teneretur autem sic electus debito tempore ordinari, tum ex dict. c. 1. vbi nomine Abbatis omnes intelligūt comprehendi Prælatum religiosum, nomen etiam

Præposi

Præpositi propriè illi conuenit. Ratio verò est, quia nunc Abbates seu Prælati religionum habent propriam curam animarum: necessarium autem est, vt pastores animarum sacerdotes sint, quia aliàs nec poterunt per seipsos subditis peccata remittere, neque pro eis offerre, aut Eucharistiæ sacramentum tribuere: quod magnum inconueniens est, quia deesset illis potestas ad præcipua munera sui officij, cui non semper possunt per alios conuenienter satisfacere; & præterea postquam in religionibus quamplures & præcipui sunt presbyteri, indecens profectò esset, Prælatum non esse sacerdotem. Quæ ratio, moraliter loquendo, probat, etiam ante electionem esse debere sacerdotem; ex decentia tamen, & ex communi cursu rerum, non ex necessitate, quia de hoc nulla est lex.

22. Dici verò potest, regulariter necessarium esse, vt eligendus, sit ordinatus in sacris. ita colligitur ex cap. *tuam.* de ætat. & qual. ibi, *Cùm instante necessitatis articulo, possit in Abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus.* Nam per argumentum à contrario colligitur, extra articulum necessitatis debere esse ordinatum in sacris qui Abbas constituitur, & ita notat ibi Panormitanus: nam si ob necessitatem potest fieri Abbas qui non est ordinatus in sacris: ergo extra necessitatem, atque adeò regulariter non poterit eligi nisi ordinatus in sacris. Veruntamen satis probabile est, quod & glossa ibi indicat, ibi esse sermonem de irregulari, qui non potest in sacris ordinari, vt indicant illa verba textus, *Instituas in Abbatem, ita videlicet quòd ad sacros ordines non ascendat.* Vnde fit, vt ibi appelletur non constitutus in sacris non omnis ille, qui actu non est ordinatus, sed qui nec potest etiam ordinari: vnde glossa vltima aduertit, Pontificem per illa verba, *Cùm instante necessitate*, &c. respondere tacitæ obiectioni, quomodo fieri possit Abbas, qui non potest fieri sacerdos: ergo non sola priuatio actualis, sed incapacitas consideratur. Vnde ex illo textu solùm colligitur, irregularem ad sacros ordines non posse iure ordinario eligi in Prælatum religionis: sequitúrque hoc ex præcedenti assertione. nam eo ipsò quòd obligatur ex vi muneris ad sacros ordines, non potest ad illud eligi, qui ad eos est impeditus. Quæ verò necessitas sufficiat, vt non obstante hac irregularitate, quis eligatur, & an tunc etiam requiratur dispensatio, paulò inferiùs dicemus.

23. Necessariũ verò est vt habeat saltẽ primã tonsuram. Vltimò verò circa hanc conditionem addi potest, necessarium esse vt eligendus ad prælationem regularem, præsertim supremam, clericus ordinatus sit, saltem in minoribus ordinibus, seu aliquo eorum. Hoc apertè colligitur ex dict. cap. *tuam*, ibi. *Cùm instante necessitatis articulo, possit in Abbatem assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus.* Et ratio suprà tacta est, quia laicus omninò, seu non clericus non potest ritè eligi ad dignitatẽ Ecclesiasticã, quia nõ est capax eius, vt sæpe dictũ est: nemo autẽ eligi potest ad id, cuius nõ est capax. Adeò, vt in c. *cõtingit.* de arbitris, dicat Innoc. III. *Generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus cõpromittatur in laicum*, & idem in c. 2. de Iudiciis, priùs dicitur laicos nõ posse tractare Ecclesiastica negotia; postea verò additur, *Sed Episcopi, Abbates*, &c. vbi supponitur, Abates non posse esse laicos, vt sint apti ad res Ecclesiasticas tractandas: & quoad hoc, vt Abbas notat, mos, seu ius antiquum immutatum est. Et ratio fundamentalis est, quia olim Abbas monachorum non habebat iurisdictionem spiritualem. Quæri verò potest, an sufficiat prima tonsura, quia in dict. c. *tuam*, dicitur, *In minoribus ordinibus constitutus*; cùm tamen prima tonsura ordo non sit. Dico tamen sufficere; quia intentio iuris solùm est vt sit clericus, & capax spiritualis iurisdictionis.

Quarta conditio carentia irregularitatis.

24. Exponitur hæc conditio. Quarta principalis conditio assignari potest, vt eligendus in Prælatum irregularis non sit. Sed sciendum est, irregularitatem propriè ac per se primò respicere ordines, est enim inhabilitas quædam ad ordines recipiendos: hîc autem sermo est de irregularitate latiùs sumpta, vt dicit etiam inhabilitatem ad beneficium Ecclesiasticum, vel prælationem. Quia verò beneficium, ac prælatio supponit aliquem ordinem, ideo irregularitas simpliciter consequenter est impedimentũ ad Ecclesiasticã prælationẽ: nã irregularitas simpliciter est quæ impedit omnem ordinem, & consequenter vsum eius, & quidquid talem ordinem, & vsum requirit. Nam qui ad aliquid est inhabilis, consequenter fit inhabilis ad id quod est illi connexum, vt dixit Glossa in c. *studeat* d. 50. verbo *vt tale beneficium.* & Nau. c. 27. num. 251. An verò illa irregularitas, quæ non impedit omnem ordinem, sed aliquem, v. g. sacerdotium, aut ordinem sacrum, impediat omninò huiusmodi electionem, dubitari potest. Nauar. Dubij occurrentis dissolutio. Veruntamen idem iudicium in hac quæstione dari debet, quod de electione ad quodlibet aliud beneficium facta de persona irregulari, de qua diximus in propria materia disput. 40. sect. 2. num. 30. esse nullam ipso iure: idem ergo est in præsenti, quia hæc prælatio regularis estò non sit propriè beneficium quoad temporale annexum; est tamẽ quoad ius spirituale circa curam animarum, & in omni rigore est dignitas ac prælatio. Verum est regulam illam maximè procedere de irregularitate simpliciter, si tamen res attentè consideretur; hîc non est necessaria distinctio inter irregularitatem partialem, & totalem: quia si irregularitas est præcisè ad sacerdotalem ordinem, hoc satis est, vt per se loquendo impediat electionem personæ ad huiusmodi prælationem, iuxta dict. c. *tuam.* & iuxta dictam regulam generalem, de his, quæ inter se connexa sunt: nam secundùm ordinarium ius, huiusmodi Prælatus debet esse sacerdos, & ideo eo ipso quòd est irregularis ad sacerdotium, impeditur ne eligi possit. Quòd si sit irregularis ad aliquẽ inferiorem ordinem, eo ipso est irregularis ad omnes superiores, vt ex propria materia constat; & ideo perinde impedit.

25. Possítne eligi qui est irregularis solùm ad Episcopatum. Solùm posset excogitari irregularitas, seu inhabilitas ad solum Episcopatum, & non ad sacerdotium: & de illa concedendum est, non esse impedimentum ad hanc electionem, quia nec directè prohibet hanc prælationem, vt supponitur, nec propter connexionem, quia ad hanc prælationem non est necessaria dignitas Episcopalis. Dices: Est saltem necessaria iurisdictio Episcopalis. Respondeo, per talem irregularitatem directè prohiberi consecrationem Episcopalem; iurisdictionem autem solùm consequenter, quatenus consecrationem supponit. Imò, licèt non sit irregularitas in hac proprietate, sed pœna inhabilitatis ad dignitatem, seu iurisdictionem Episcopalem, non esset extendenda ad hanc iurisdictionem

nem *quasi Episcopalem*, qualis est in Prælato religionis, etiam supremo: quia pœna non est extendenda vltra rigorem verborum; in rigore autem illa dignitas non est Episcopalis. Vnde secus erit, si inhabilitas non limitetur ad illam dignitatem in specie, sed extendatur ad prælationes, vel dignitates Ecclesiasticas in genere, tunc enim sine dubio comprehendet hanc, de qua tractamus.

Electio impediti irregularitate partiali non est ipso iure irrita.

26. Vna verò differentia assignari potest inter irregularitatem integram, seu ad omnes ordines, & partialem ad aliquos tantùm ex superioribus: quòd prior ita reddit personam inhabilem, vt electio de illa facta, eo ipso irrita sit, quia est incapax iurisdictionis spiritualis: at verò irregularitas partialis, v.g. ad sacerdotium, vel sacros ordines, licèt impediat, regulariter loquendo, electionem, non tamen reddit illam ipso iure nullam: quia non reddit personam incapacem iurisdictionis spiritualis, & alioqui nullum est ius expressè irritans talem electionem, neque ex vi solius connexionis sequitur irritatio ipso iure; sed solùm quòd possit irritari: quia conditio sacerdotij, vt dixi n. 21. non est necessaria antecedenter, sed solùm consequenter. Et hoc etiam potest aliquo modo colligi ex dict. c. *tuam*, dum significat, in necessitate posse eligi huiusmodi irregularem: in quo videtur supponi, illum non esse absolutè incapacem talis dignitatis: Vnde etiam probabile est, in eo casu non esse necessariam dispensationem ab homine concessam ad talem electionem, quia satis conceditur ex vi illius iuris: & ita intelligo quod Panormitanus, & alij ibi dicunt, talem personam tunc assumi dispensatiuè, scilicet concessione, aut interpretatione iuris.

Irritabitur tamen nisi debito modo valide-tur.

27. Nihilominus tamen vt talis electio rata, & firma maneat, necessarium erit, vt vel superior dispenset in tali irregularitate, vel confirmet, aut conferat talem prælationem cum facultate retinendi, & administrandi illam absque sacerdotio, vel ordinibus sacris. Quocirca, si quis prædicto modo irregularis eligeretur ad huiusmodi prælationem etiam sine necessitate, & postea priusquam cassaretur electio, obtineret dispensationem irregularitatis, fortassè iam non posset irritari electio; quia electio fuerat valida, licèt infirma, solùm ratione impedimenti, ad debitum vsum, & ad explendam obligationem talis dignitatis: ablato ergo impedimento, roboratur (vt sic dicam) & firma manet electio. Maximè cùm nullũ sit ius, quod directè præcipiat illam irritari, nisi existente iusta causa impediente sacrum ordinem, argumento c. 1. de ætat. & qualit.

Percurruntur tres aliæ conditiones.

28. Iam verò occurrebat hìc dicendum in particulari de nonnullis conditionibus, quæ personam frequentiùs solent reddere inhabilem ad huiusmodi electionem; vt præcipuè sunt, defectus natalium quoad ortum illegitimum; defectus originis ex radice infecta macula hæresis, apostasiæ, vel Iudaismi, aut alterius sectæ damnatæ, & infamia. Sed de his omnibus dixi latè in materia de Irregul. disp. 43. 48. 50. neque hìc aliquid nouum notatu dignum occurrit: nisi hoc solum, quòd esse illegitimum impedit iure communi, iuxta c. 1. de filiis presbyt. ex quo planè habetur, etiam post professionem religionis durare hoc impedimentum. An verò per Superiorem religionis dispensari possit, consulenda sunt specialia priuilegia, nam iure cõmuni non potest: de quo infrà à cap. 12. nonnihil attingemus. Secundum autem defectum non cõstat impedire ex vi solius iuris communis, & ideo

De prima.

De secũda.

A specialia iura religionum, vel prouinciarum considerandа sunt, & seruãda. De tertio glossa in dict. c. *tuam*, verbo, *Non ascendat*, dicit, infamiam non impedire Abbatiæ prælationem: citat. c. *accedens*. d. 50. vbi Saturninus quidam presbyter, qui pro crimine à sacerdotij ordine erat deiectus, solicitudinem de monasteriis gerere, & in eodem statu manere permittitur; sed si infamia talis sit, quæ reddat personam irregularem ad sacerdotium, cõsequenter impedit hanc prælationem, vt dictum est, quia coniuncta est cum ordine sacerdotali: decretum autem illud Gregorij procedit iuxta antiquum ius, in quo Abbates esse poterant non ordinati; & ideo irregularitas ad ordines per se non B impediebat prælationem, nisi in casibus expressis. Eò vel maximè, quòd non constat Saturninum illum fuisse Abbatem: imò verisimilius est tantùm habuisse ministerium temporale, seu procurationem quorundam monasteriorum, vt bene exponit Turrecremata ibi. Qui censet, etiam eo tempore non potuisse irregularem à sacerdotio, esse Abbatem; quia non posset curam animarum monachorum exercere. Et ex illo quidem textu aliud non colligitur, vt benè ipse explicat: tamen ratio eius non cogit, quia tempore Gregorij poterat esse Abbas sine ordinibus sacris, vt suprà c. 1. num. 3. ostensum est ex 1. Dialogor. cap. 4. & aliis testi- C moniis. Nihilominus verisimilius est, infamem secundùm ius Canonicum nunquam potuisse esse Abbatem, quia id est valde indecens, & repugnans tali muneri: nunc autem multò certius id est quando hæc est propria spiritualis prælatio. Sed de hac infamia videnda sunt quæ latiùs tradidimus in fine quinti tomi, disp. 48.

De tertia.

CAPVT IV.

De conditionibus eligentium dictum Generalem.

D HActenus dictum est de conditionibus requisitis ex parte eligendi: nunc dicendum secũdo loco superest de eligentibus, quod breuiùs expediri potest. Primò enim dicendum est, electionem hanc pertinere ad ipsammet religionem, nam secundùm commune ius eligere prælatum alicuius congregationis, ad ipsam congregationẽ spectat, cap. 1. de Electione, & cap. 2. 3. 4. & sequentibus, 18. q. 2. vbi specialiter de monachis agitur: & sicut statuitur, vt Abbas de eadem congregatione eligatur, ita etiam quòd ab eadem congregatione. Atque hoc ius commune maximè receptum est in omnibus religionibus secundùm iura specialia quoad supremam prælationem totius religionis, quia in illa erat moraliter necessaria electio, vt suprà ostendi cap. præced. num. 2. non erat autem expediens vt esset ab externis, vt E per se notum est. Quid autem requiratur vt hæc congregatio ad hunc finem, seu effectum legitima sit, maximè attendendum est ex conditionibus requisitis in singulis eligentibus, de quibus statim, & in authentica, ac sufficiente eorum conuocatione, quæ maximè pendet ex propria institutione, & modo singularum religionum. Nam in vnaquaque debet conuocatio fieri ab eo, qui ad illud munus deputatus est, authoritatémque habet ab ipsa religione, & similiter conuocandi sunt omnes etiam, qui iuxta statuta vniuscuiusque religionis suffragium in illa habere possunt.

1. Prima assertio seu conditio, vt eligentes sint de ipsa Religione.

Secundò dicendum est, huiusmodi eligentes debere

Secunda assertio vt sint professi.

debere esse professos eiusdem religionis, non tamen esse necessarium vt sint expresse professi. Prior pars certa est ex eisdem iuribus citatis 18. q.2. vbi monachis committitur sui Abbatis electio, *Quem sibi* (ait Gregorius ibi cap. 5. *propria voluntate concors fratrum societas elegerit*: nomine autem fratrum intelliguntur qui iam per professionem facti sunt religiosi. Expressum verò ius est in cap. *ex eo. §. In Ecclesiis.* de Elect. in 6. & in c. *indemnitatibus*, idem circa electionem monialium præcipitur, vbi glossæ & Doctores conueniunt. Denique ita habet omnium religionum consuetudo. Ratio etiam id exigit, quia nouitius non est verum membrum illius corporis: ergo nec ius eligendi habere potest. Præterea rationes ferè omnes, propter quas nouitius non potest eligi in Abbatem, probant non posse eligere. De quibus videri potest cap. *cùm in magistrum*, de Electione, scilicet quia non debet esse priùs magister, quàm discipulus; & quia nouitius non satis est expertus religionem, nec potest habere sufficientem notitiam personarum. Alteram partem docet expressè glossa in cap. *nullus.* & in cap. *ex eo*, verb. *Tacitè*, & cap. *indemnitatibus*, verb. *Tacitè*, de Elect. in 6. & probatur sufficienter ex dictis iuribus: nam in primo solùm postulatur expressa professio in eligendo; tacetur autem de electore; ius autem nouum non mutat, vel limitat antiquum, nisi in eo, quod exprimit: in aliis verò iuribus expresse requiritur sub disiunctione professio tacita, vel expressa: ergo quælibet earum sufficiet. Ratio autem est, quia vtraque est vera professio. Dices, Cur potiùs in eligendo, quàm in electore requiritur quòd professio fuerit expressa? Respondetur, hoc pendere ex iure positiuo, & ideo voluntatem legislatoris esse nobis pro sufficienti ratione: illum autem mouere potuit, quia plus multo est eligi in Prælatum, quàm eligere, ideóque plures conditiones in eo requiruntur. Item, quia, vt quis habeat ius eligendi, satis est, quòd verè ac substantialiter sit membrum communitatis, seu religionis: quod non minùs tenetur perpetuò obedire Prælato, quàm reliqui; hunc autem statum tam verè ac propriè habet per professionem tacitam, sicut per expressam; vt autem eligatur in caput, id satis non est, propter alias rationes superiùs allatas.

Dubium explicatur.

3. Tertiò dicendum est, necessarium esse vt electores sint clerici, & in sacris constituti. Prior pars probari potest ex dict. cap. *ex eo. §. In Ecclesiis.* de Elect. in 6. ibi, *Conuersi laici cum clericis electionibus interesse non debent* (scilicet) *in Ecclesiis regularibus, vel monasteriis.* circa illa autem verba aduertit glossa, ex vi illorum non excludi monachos professos, etiam non ordinatos, si ad ordines tendant, quia illi non vocantur *conuersi*, sed propriissimè monachi: vnde quanuis pro tunc sint laici, id est, nondum clerici ordinati, nihilominus non possunt dici *conuersi laici*; non ergo sub illis verbis comprehenduntur. Et ad hoc confirmandum refert varia iura, quæ solùm probant per nomen *monachi* comprehendi fratres non clericos; quod satis à nobis est in superioribus cofirmatum. Imò iuxta morem antiquum, etiamsi nunquam ordinati essent, *monachi* vocabantur: quin etiam nunc existimo interdum accipi hanc vocem in tam lata significatione, vt conuersos verè professos comprehendat, c. *canonica.* de sent. excommunicat. At verò è contrario nomen *conuersi* re vera non solet attribui monachis ex eo tãtùm quòd

ordinati non sint, sed ex eo quòd sunt in gradu, in quo ad ordines non deputantur, licèt sint verè religiosi, Geminianus in cap. *exceptionem*; de priuilegiis, in 6. & alij communiter. Quocirca stando in proprietate dictorum verborum, videtur vera sententia glossæ, quam sumpsit ex Innocentio in cap. 2. de institutionibus; & idem sentiunt Abbas, cap. 1. de Procuratoribus, n. 9. Felinus in cap. *non dubium.* de senten. excomm. n. 3. versic. *Secunda conclusio.* Dicet verò aliquis, saltem præsuppositiuè colligi hanc partem ex illo textu, quatenus dicit, conuersos laicos non esse admittendos ad electionem simul cum clericis: supponere enim videtur faciendam esse à clericis. Sed hoc etiam non cogit, nam licèt supponat, vbi sunt clerici faciendam esse ab illis; non tamen à solis illis: nam, si hoc supponeret, non oporteret decretum facere de excludendis conuersis laicis: vnde potiùs retorqueri potest argumentum in contrarium, colligendo ab speciali, vel ex illo principio, quòd *exceptio firmat regulam in contrariũ.* nam ibi Pontifex volens excludere eos, qui cum clericis admittendi non sunt ad electionem, solùm excludit conuersos laicos: ergo virtute admittit omnes alios professos, qui monachi sunt, & non tantùm conuersi. Et inter eos potest optima ratio differentiæ assignari: nam alij religiosi, quanuis non sint ordinati, possunt esse literati, & maiorem rerum notitiam habere, quæ ad huiusmodi electionem solet esse necessaria.

Geminian.

Innocent.
Abb.
Felin.

Instantia remouetur.

Igitur ex antiquo iure nihil inuenio, quod illam priorem partem sufficienter probet: imò Innocentius suprà apertè dicit, ius eligendi cadere in monachum laicum. Et idem sentit Panormit. cap. 2. de Institutionib. num. 5. Quorum sententia maximè procedit secundùm ius antiquum, quando monachi, etiam ipsi Abbates, erant laici, tunc enim clarum est, electionem Abbatum potuisse fieri à monachis laicis, etiamsi inter eos essent aliqui clerici; quia hoc erat accidentarium; & quia per talem electionem non conferebatur iurisdictio spiritualis, vt suprà declaraui. Nunc autem quando Abbas religionis est proprius Prælatus, & iurisdictionem spiritualem habet, videtur ex alio principio requiri, vt eligentes omnes, clerici sint, quia ius eligendi ad huiusmodi prælationes non cadit in laicum, vt dicitur in cap. *sacrosancta.* & cap. *Massana*, de Electione. Et quanuis illi textus possint intelligi de laicis omninò secularibus, quia in casibus illorum textuum de illis erat sermo, & rationes etiam ad illos maximè pertinent; nihilominus cùm hæc electio munus quoddam spirituale sit, videtur satis probabile, regulam ipsam extendendam esse ad omnes laicos. Quia, vt suprà notaui, & initio materiæ de Censuris, cùm iura dicunt, spiritualem administrationem, vel electionem non esse committendam laicis, laicorum nomine comprehenduntur etiam religiosi non ordinati: ergo, cùm hæc electio sit aliquo modo actus iurisdictionis, vel saltem administrationis spiritualis, videntur ab illa excludendi omnes laici quantumuis monachi sint. Et consequenter posset probabiliter sustineri, ad eos etiam extendi dict. cap. *ex eo.* nam, licèt conuersorum nomine in rigore non veniant monachi; nihilominus quæ negantur conuersis, non quia conuersi sunt, sed quia laici sunt, videntur consequenter nega-

4.

Panorm.

Vnde nunc suaderi possit.

G ri

ri etiam laicis; huiusmodi autem videtur esse in A præsenti actus eligendi spiritualem Prælatum: non enim negatur conuersis eo quòd ad inferiora, & temporalia officia sint destinati; id enim humilitati religiosæ consentaneum non esset, nec solùm vel præcipuè quia non sunt literati, quia hoc ex se non obstat huiusmodi electionibus, sed maximè necessaria est prudentia, & experientia, quæ in his conuersis sæpè nō est, & multis clericis deesse potest, imò & scientia, seu doctrina. Negatur ergo, quia *laici* sunt; hæc enim est propriè & per se causa, quam ius debet attendere: ergo quoad hoc comprehenduntur omnes religiosi, seu monachi, qui laici sunt.

5. Certiùs autem probatur illa prior pars simul B cum posteriori ex Clement. *Vt ij*, de ætat. & qualit. vbi Pontifex statuit, *Vt nullus de cætero in Ecclesiis Cathedralibus, vel collegiatis secularibus, vel regularibus vocem in Capitulo habeat, etiāsi hoc sibi ab aliis liberè concedatur, nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus.* Quod decretum comprehendit sine dubio monasteria regularium, qui ad diuina officia destinati sunt; & eorum Capitula, vt ex ipso textu constat, & ex omnium expositione. Vnde fit à fortiori comprehendi sub hac lege capitula Prouincialia, vel Generalia talium religionum: nam, si particularis Conuentus est proprium regulare collegium, ratione cuius talis Ecclesia collegiata dicitur; multò magis tota prouincia, vel C tota religio cōstituit vnum Collegium, cuius Capitulum in hac decisione comprehendatur. Deinde, per hoc decretum excluduntur omnes non ordinati in sacris, ne vocem in Capitulo habeant, & consequenter ne possint eligere: nam hæc est vna, & fortè potissima ex his vocibus, quæ haberi possunt in Capitulo. Loquitur autem specialiter illa lex (quantum ad nostrum propositum nunc spectat) de propriis monachis, seu religiosis, qui ad diuina officia sunt destinati, quique ex vi sui gradus debent ad sacros ordines promoueri, vt patet ex principio, & ex ratione illius textus, *Vt ij, qui diuinis officiis sunt mancipati, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur*, &c. D Vnde colligit Panormitanus, ex vi illius textus non excludi à Capitulo conuersos, quia illi non sunt diuinis officiis destinati; sed ad nostram præsentem quæstionem id non refert, quia non agimus de priuatione vocis in Capitulo quoad omnes actus, sed solùm quoad electionem, à qua iam supponuntur exclusi conuersi ex alio capite.

Panormit.

6. Inquirunt autē ibi glossa & Doctores duo, quæ breuiter expedire necessarium est. Primum est; Quid si aliquis non erat ordinatus in sacris tempore vacationis, tempore autem electionis iam ordinatus sit? Respondetur, posse habere suffra- E gium, quia ille est habilis tempore electionis, & hoc sufficit: nec enim in illo capite postulatur, vt ante vacationem sit ordinatus, sed solùm, vt non admittatur in Capitulum nisi sit ordinatus: quod variis iuribus confirmant glossa & Panormitanus ibi. Sed ratio facta, est sufficiens. Ob quam etiam, si quis non esset professus tempore vacationis, tempore autem electionis iam esset professus, posset, & deberet ad electionem admitti, quantum est ex hoc capite: quia nullo iure statutum est, vt professio antecedat vacationem, neque etiam quòd professio debeat antecedere electionē certo aliquo tempore; sed solùm quòd facta sit, vt patet ex dict. c. *ex eo*.

Primū dubium circa prædictam conditionē enodatur.

Panorm.

Altera dubitatio est, quid sit dicendum de eo, 7. qui ordinatus sit in sacris ante legitimam ætatem, videtur enim esse inhabilis ad electionem, quia lex postulans ordinem sacrum, consequenter postulat legitimam ætatem ad illum: ergo, quidquid horum deficiat, non fit persona habilis. Respondetur, duobus modis posse aliquem ordinari in minori ætate: primò ex priuilegio, atque adeò legitimè, & tunc non dubito quin talis persona possit habere suffragium, quia habet omnia requisita ab hac lege, & modo licito absque vlla culpa. Item, ille non solùm recipit ordinem, sed etiam executionem ordinis: ergo. Nec ratio facta obstat, quia hæc lex non postulat directè & per se ætatem, sed supponit illam, quantum à lege postulatur. Vnde fit, vt licèt diuersis temporibus leges canonicæ maiorem, vel minorem ætatem requisierint ad subdiaconatum, quælibet earum sufficiens fuerit ad habendum vocem in Capitulo, supposito ordine: ita ergo si per dispensationem minor ætas sufficit ad illum ordinem, sufficiet etiam ad habendum suffragium. Alio modo potest quis ordinari ante ætatem legitimam illicitè ac subreptitiè, & tunc certum est iustè posse priuari suffragio per sententiam, quia potest suspendi: an verò sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad talem electionem, pendet ex generali quæstione, an sit ipso iure suspensus, quam tractaui latè in tom. 5. disput. 31. sect. 1. à num. 22. agens de suspensione; licèt enim iuxta antiquum ius non esset ipso facto suspensus, sed suspendendus, vt affirmat Panormitan. dict. Clement. num. 8. nihilominus iuxta nouum ius ipso facto suspensus manet, & hac ratione inhabilis ad electionem. Est autem aduertendum, hanc suspensionem esse specialem pœnam, quæ si per aliam legem imposita non esset, ex vi dictæ Clementinæ non induceretur. Vnde si quis propter bonam fidem excusaretur à culpa in tali ordinatione, & consequenter à pœna, posset tuta conscientia ferre suffragium, quia reuera habet conditionem ordinis sacri requisitam in dicta Clementina, & nullum habet impedimentum canonicum: nam defectus ætatis per se non est impedimentum ad electionem, esto sit impedimentum ad executionem ordinis, si ante impletam legitimam ætatem cognoscatur. Quia, vt dixi, lex nihil de ætate disponit in ordine ad electionem. Et ita tenet expressè Panorm. cum Paulo contra quandam glossam dicto n. 8.

Secundum dubium cui per distinctionem fit satis. Primum membrum distinctionis.

Alterum membrum.

Panorm.

Tandem quæri hîc potest, an hæc conditio 8. sit de substantia electionis, ita vt suffragium datum à non ordinato in sacris, nullum sit, vel solùm sit prohibitum. Sed hoc nullam habet dubitationem, si illa verba expendantur, *Nullus vocem in capitulo habeat, nisi*, &c. nam illa verba non solùm prohibent, sed etiam tollunt omnem facultatem & potestatem, ideóque non est dubium quin tale suffragium nullum sit, quia persona est inhabilis ad illud ferendum. Quod non solùm est verum quando ipsa persona per fraudem se ingerit, sed etiam, si à toto Capitulo admittatur, vt ibi glossa notauit, verb. *Concedatur*, & verbo, *Nullo modo*. Et probatur sufficienter ex verbis illis textus, *etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur*, quia per hæc verba irritatur talis concessio, quandoquidem ea non obstante, alius remanet sine voce in Capitulo ex vi illius legis. Imò

Defectus dictæ cōditionis clericatus irritat vocem.

Imò addit glossa ibi, neque Episcopum posse in hoc dispésare, quòd verissimum credo; sed id omitto, quia in præsenti casu nunquam potest occurrere necessitas talis dispensationis; & eadem ratione omitto casum alium, si contingeret nullum esse ordinatum in sacris: nam in præsenti contingere non potest, agimus enim de religionibus monachorum, & clericorum prout nunc sunt in vsu Ecclesiæ: nam si quæ sit religio merè laicorum, vt potest esse militaris, vel hospitalaris, & in illa fiat electio, non esset necessaria hæc conditio, vt omnes Doctores aduertunt in dict. cap. *ex eo.* & dicta Clement. de ætat. & qualit. & ex ipsis iuribus satis colligitur.

Excipe religioné purè laicorum.

9. Quarta conditio generalis assignari potest, vt elector nó sit per excommunicationem, vel aliam similem censuram, aut Ecclesiasticam inhabilitatem suspensus à munere eligendi, quod generale est omnibus electionibus Ecclesiasticis, de qua in disp. 14. de censur. sect. 2. à num. 6. & ideo illam omitto. Videri potest Abbas in cap. *illa quotidiana.* n. 7. & in cap. *Cumana.* in fin. de Elect. & in cap. vlt. de Procuratorib. n. 3. vbi latè tractat aliam quæstionem, an inhabilitas vnius electoris reddat nullam totam electionem; vel sustineatur propter habiles, quæ etiam generalis est, & ideo illam omitto. Pro regula enim tenendum est, *Vtile per inutile non vitiari*; & ita in præsenti inhabilitatem vnius, vel alterius non nocere, quando alij non consenserunt, nec voluntariè admiserunt excommunicatum, vel alium similem, cuius defectum supplere non poterant, tunc enim conspiratio illa reddet vitiosam totam electionem, non verò priuata malitia vnius. Et ita cessat nunc quæstio, quam latè tractant Innoc. Ioan. Andr. Panormit. & alij dictis locis, si excommunicatus sit occultus, an possit, ratione illius, irritari electio: nam hodie facilè hoc expeditur, iuxta Extrauag. *Ad euitanda*, quæ nullum fauorem concedit excommunicato, concedit autem aliis ne illum vitare teneantur. Et ideo ille semper peccat, se ingerendo ad electionem: alij verò non peccant illum nón reprehendendo, quanuis póssint, quia non tenentur illum vitare, aut repellere; & ideo ex hac parte non erit nulla electio.

Quarta asser. vt nullus elector sit censuratus.

Innocent. Ioan. Andr. Panorm.

CAPVT V.

De forma prædictæ electionis Generalis, vbi latè exponitur textus c. quia propter. de Elect.

1. TErtio loco, vt creatio Prælati valeat, necessarium est, vt debita forma electionis seruetur. Circa quam duo potissimum iura sunt obseruanda, scilicet cap. *quia propter*, de Electione. nam licèt caput illud generaliùs loquatur, sine dubio comprehendit hanc electionem, de qua modò agimus. Nam, iuxta communem interpretationem, dispositio illius textus habet locum in electionibus Abbatum Ecclesiarum regularium, quæ etiam dicuntur viduatæ, & sine pastore relinqui, mortuo, vel deficiente Abbate, cap. *ne pro defectu*, eod. tit. per dispositionem autem dicti cap. *quia propter*, prouidetur omnibus *Ecclesiis viduatis*, vt in eodem textu dicitur: ergo comprehendit illa dispositio electionem

Ius canonicum præscribens formam eligédi Ecclesiasticum prælatú absolutè sumptum.

Fr. Suarez de statu relig. tom. 4.

A Abbatum regularium: ergo & in omnibus Prælatis localibus religionum, qui licèt non vocentur Abbates, ferè solo nomine differunt quoad munus, ad quod eliguntur: ergo à fortiori idem dicendum est de electione Prælatorum regularium altiorem seu vniuersaliorem habentium iurisdictionem; & maximè de electione supremi Prælati. Et hæc est communis doctrina Doctorum in dict. cap. *quia propter.* Aliud ius est specialiter pro Regularibus editum in Concilio Tridentin. sess. 25. cap. 6. de Reformat. regularium, vbi expresse declaratur, comprehendi electiones Superiorum omnium, Abbatum, Officialium, Generalium, imò & Abbatissarum seu Præ- B positarum. Vbi tamen considerandum est, non præcipi, vt hi omnes per electionem fiant, sed, vt, vbi fiunt per electionem, talis modus in electione seruetur.

Ius speciale pro prælatis Regularibus eligendis.

De forma antecedente electionem.

Ad tria ergo capita reducuntur omnia, quæ in iuribus illis statuuntur. Quędam enim præcedunt, alia comitantur, alia subsequuntur electionem. Ad primum caput pertinent illa verba cap. *quia propter. Cùm electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui secretè, & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant.* Ex quibus verbis primò colligitur, necessarium esse ad legitimam electionem, vt omnes, qui habent ius eligendi, conuocentur, si commodè fieri possit: nam si non fuerint vocati, non poterunt moraliter esse præsentes, etiamsi velint; quod tamen in prædicto iure postulatur. Et expressiùs ponitur hæc conditio in cap. *coram.* de Electione. & sumitur ex c. *bonæ memoriæ.* 2. & c. *cùm inter.* 2. eod. tit. & c. *quod sicut.* eod. tit. Non est autem ita necessarium vt adsint omnes, qui ius habét eligendi, quia nó coguntur eligere, sed si velint, vt ex prædictis verbis apertè constat. Vnde fit, nó tãtùm necessarium non esse, vt omnes, qui possunt ferre suffragium, præsentes sint; verùm etiam nec maior illorum pars: quia potest maior pars nolle adesse, & tunc non est impedienda electio contra intentionem illius cap. quæ in principio eius explicatur: poterit ergo celebrari ab his, qui præsentes fuerint. Dices, hoc esse contra rationem electionis, quæ debet esse à maiori parte. Item omnes, qui habent ius suffragij, debent adesse; ergo iniustè agunt, si nolunt adesse: non ergo pro illorum voluntate debet fieri electio à paucioribus. Item, quid, si omnes, vel ferè omnes nolint venire, quomodo fiet electio?

2. Prima conditio vt antecedat cóuocatio suffragãtiũ.

C

D

Ad primum respódetur, electionem debere fieri à maiori parte eorũ, qui præsentes sunt, & actu ferunt suffragium, vt statim ex eodem textu dicetur, non omnium, qui possunt ferre suffragium, quia parum confert potestas, si non reducatur in actum. Ad secundum dicitur, illud verbum, *debent*, ex parte electorum non dicere obligationem, sed ius, ita vt respectu eorum passiuè potius, quàm actiuè interpretandum sit: nam illis debetur suffragium, si velint illud ferre, licèt ipsi non teneantur; & ideo non iniustè agunt nolendo, nec contra debitum electionis.

Ad primũ

E

Ad secundũ

Hoc autem intelligitur ex vi iuris communis, nã ex iure speciali poterit imponi obligatio, vel etiã ex præcepto Superioris, si ita expediat.

G 2 Vnde

Ad tertiũ. Vnde ad tertiũ dicitur, in eo casu ad prouidentiam Superioris pertinere facere, vt conueniens numerus electorum congregetur, quantum potuerit, & ad bonum religionis expedire censuerit. Quòd si non valuerit aliquem numerum cogere, deuoluetur electio, seu prouisio Ecclesiæ ad Superiorem, vt Canonistæ communiter aiunt: in nostro autem casu ad Summum Pontificem pertinebit, si religio exempta sit, quia tota religio non habet extra se Superiorem aliquem, per quẽ possit ei de capite prouidere, quando ipsa vel sua culpa negligens est, vel propter impedimenta impotens ad illud eligendum.

3. Dicta conuocatio debet esse moraliter possibilis. Vnde etiam constat quomodo hæc conuocatio electorum facienda sit: quod voluit explicare Pontifex in verbo illo, *Et possunt commode.* nam hæc commoditas, vt Doctores dicunt, & ratio postulat, magis ex parte Ecclesiæ, seu communitatis, quàm ipsorum electorum spectanda est. Interrogari autem potest, qualis, vel quanta esse debeat hæc cõmoditas, quæve difficultas vocandi aliquem excuset. Item, an oporteat vnumquenque in particulari, vel sufficiat publicum edictum proponere, die & hora in particulari assignatis. An fieri debeat singulatim. Respondeo, in his circumstantiis nihil esse iure communi dispositũ: nam in dict. cap. *quia propter*, nihil de hoc dicitur, & in nullo alio aliquid de forma eligendi præscribitur; & ideo in primis seruanda sunt iura specialia, per quæ solent hæc esse definita. Deinde iuxta cap. *cùm inter vniuersas*, de electione, vbi ius scriptum defuerit, seruanda est consuetudo, præsertim in modo conuocandi per admonitionem, seu vocationem singulorum, vel per generalem publicationem, solitam fieri tali loco, aut modo, vel per ipsam legem & constitutionem, qua ipso iure (vt sic dicam) solent vocari electores: quod in nostro casu maximè locum habet in his religionibus, vbi prælatio Generalis temporalis est, & certo, ac per legem definito tempore vacat, & successoris electio certo etiam die, & loco fit. Vbi autem vel tempus, vel locus sunt incerta, vel certè vacatio ipsa, quia non contingit nisi per mortem, necesse est conuocationem sigillatim fieri per omnes prouincias, vel Prælatos Generali immediatos, vt per eos ad omnes, qui suffragium habent, perueniat. Vnde in his difficultas illa, vel distantia, quæ per se est coniuncta cum tali electione, non consideratur, nec censetur esse contra commoditatem electionis: debet ergo esse extraordinaria. Vnde, quando talis est, quæ nec à lege considerari potuit, nec per consuetudinem iudicari, prudenti arbitrio relinquendum est, nulla enim alia regula certa statui potest: in eo autem iudicio ferendo maximè attendendum est, ne propter dilationem electionis communitas detrimentum patiatur. Et hæc est communior sententia in c. *coram.* de electione. & sumitur ex c. *cùm inter vniuersas.* eod. tit.

4. Præterea ponderanda sunt illa verba, *præsentibus omnibus*: nam ex eo constat, electionem canonicam debere fieri in communi congregatione, in qua præsentes adsint omnes electores; non enim iure communi permittitur fieri electio, nisi *communiter celebrata*, vt explicatur in cap. *in Genesi.* De Elect. dicitur autem communiter celebrari, quando in vno loco omnes electores conueniunt; singulariter autem fieri diceretur, quando singuli in suis domibus, vel prouinciis manentes, suffragia mitterent. Ratio autem huius conditionis est, vt electio possit fieri cum maiori examine, & cognitio-

A ne personarum, & cum maiori certitudine tam suffragiorum, quam meritorum eligendi. Addit Panormitanus in dict. cap. n. 12. hoc sequi ex alio generali principio, quòd ea, quæ fiunt ab Vniuersitate, vt Vniuersitas est, debent fieri per congregatos in vnum. Et idem habet glossa in c. *cùm omnes.* de constitutionib. vbi idem Abbas n. 8. latiùs id confirmat. & est per se valde consentaneum rationi, quia tunc propriè operatur Vniuersitas per modum vnius corporis, quando est congregata in vnum ad talem actum, & more solito, & nõ aliàs: at verò electio est actio Vniuersitatis tanquam vnius corporis habentis potestatem ad constituendum sibi caput. Panorm.

B Vnde colligo hanc conditionem esse substantialem. Probatur quia, si illa deficiat, reuera non est electio, neque actio communitatis vt sic, iuxta rationem proximè factam: ergo non est valida: ergo conditio substantialis est. In præsenti enim illa conditio substantialis vocatur, sine qua non potest actus moralis validè fieri sub tali ratione. Sed obiicit Panormitanus, quia absentia aliquorum per contemptum, id est, quia sine causa vocati non sunt, non inducit nullitatem electionis, c. *Ecclesia.* 2. de Electione. ergo præsentia non est de substantia. Confirmatur, nam si electio fiat in absentia alicuius, qui iniustè vocatus non est, & ille postea consentiat, id satis est vt valida sit electio, ex eodem textu, & communi sententia: ergo præsentia non est de substantia. Tandem, aliquis absens, & impeditus potest admitti ad suffragium ferendum. ergo. Respondetur, obiectionem procedere in diuerso sensu. Aliud est enim loqui de vocatione omnium electorum, vt præsentes fiant ad suffragium ferendum: aliud de præsentia eorum, qui de facto suffragium ferunt. Nos hîc non loquimur de vocatione, nec dicimus esse de substantia, vt fiat de omnibus ac singulis, qui ius habent suffragij, nullo excepto: sed agimus de ipsamet electione & ad eam dicimus esse omninò necessariam & substantialem præsentiam electorũ: quod ratio facta planè conuincit. Obiectio autem Panormitani procedit de vocatione in priori sensu, & in eodem negat ipse, præsentiam esse de substãtia, præsentiam nimirum omnium, qui ferre possunt suffragium: quod verum est, quia, licèt aliqui desint, etiam iniustè, valida erit electio donec irritetur, dummodo sufficiens numerus electorum conuocatus sit: nam saltem requiritur, & est de substantia, vt duæ partes electorum conuocentur, aliàs non censeretur Vniuersitas conuocata. De qua re videri potest Bartolus in l. *omnes populi.* ff. de iustit. & iur. quæstione 3. Panormitan. in cap. *in causis.* de Electione, vbi contra eundem Bartolum docet, non esse necessarium, vt duæ partes adueniant cum effectu: nam eo ipso quòd vocantur, & contemnunt venire, amittunt ius suum, & perinde reputantur ac si non essent de numero eligentium, cap. *cùm nobis.* de Elect. & ideo qui supersunt, etiamsi pauci sint, censentur esse Vniuersitas electorum. Quod censeo habere locum, quando non duæ partes tantùm, sed omnes, qui debent & possunt habere suffragiũ, essent sufficienter vocati, & plures deficerent transacto præfixo termino: nam si duæ tantùm partes essent vocatæ, & postea ex eis multi voluntariè deessent, profectò congregati non sufficerent, nec tunc dici posset Vniuersitas sufficienter vocata. Sed hæc generalia sunt, & ideo sufficit illa breuiter attingere. 5. Hæc conditio est de substantia. Obiectio Panormit. Confirm. 1. Confirm. 2. C D Responsio. Panorm. E

Ad

6. Ad primã confirm. in ipso n. præced.

Ad confirmationem priorem, de illo, qui vocatus non fuit, & postea consentit, respondetur, illum propriè non conferre valorem electioni; iam enim facta, & valida supponitur: sed quasi cedit iuri suo, quo posset illam infirmare, & irritationem eius postulare; & hoc modo confert firmitatem quandam electioni iam factæ. Propter hoc ergo non est eadem ratio de illo consensu: nam illud non est proprium suffragium, ideóque ad illud præstandum non est necessaria præsentia ex vi prædictæ formæ, seu iuris. Nec ego inuenio aliud, in quo talis conditio ad illum consensum præstandum exigatur: poterit ergo quis absens, & in suo loco manens, consensum illum præstare post factam electionem; sicut posset ante electionem vocatus non venire, & cedere iuri suo. Solùm ergo est differentia, quòd si priùs vocetur, & contemnat venire, iustè, validè, ac firmiter sine illo fit electio: si autem ipse contemnitur, & non vocatur, iniustè fit electio, & potest irritari, quanuis valida sit. Ad aliam confirmationem de absente impedito, in eodem cap. *Quia propter. §. Illud.* disponitur quid faciendum sit; & in summa dicitur, eum, qui ita est absens, & distans, vt vocari non debeat, nullo modo posse ferre suffragium, quia reputatur tanquam nullum habens ius: si autem conuocandus est, ipse autem allegat, se esse iustè impeditum, primùm omnium debet sufficienter veritatem impedimenti ostendere, aut confirmare, & tunc poterit vices suas committere alicui ex aliis electoribus. Et ita, licèt ipse sit absens, non concurrit ad electioné vt absens, sed vt præsens: nam sicut per alium concurrit, ita per alium præsens est.

Ad secundã confirm. ibid.

7. Tertia cõditio, vt assumantur tres qui suffragia exquirant. Quomodo assumendi per votatione, an modo alio.

Vlterius principaliter statuitur in dictis verbis, vt ante electionem assumantur tres, qui singulorũ vota exquirant. Circa quam partem multa tractari possunt, quæ breuiter insinuabo, quia res non est propria religionum, quanuis ab eis participetur. Primum quomodo hi tres assumendi sint: nullus enim certus modus ibi præscribitur, & fortasse ob hanc causam vsus est Pontifex generali verbo assumendi, & non dixit eligendi, vel aliud simile. Ordinarius autem modus, ac ferè moraliter necessarius, est per electionem, quia vbi personæ nõ sunt designatæ, per legem, nec ex vi alicuius muneris, sed per consensionem plurium designandæ sunt, ibi necessaria est electio. Vnde ad eligendos illos tres non oportebit hanç formam seruare, ne procedatur in infinitum: arbitrario ergo modo fiet; nec enim illa forma necessaria est ad omnes electiones, sed Prælatorum tantùm, vt dixi. Posset autem vel consuetudine, vel lege statui, vt electio illorum trium non pertineret ad totam congregationem, sed ad quatuor, vel quinque antiquiores, vel digniores ratione officij, aut alterius conditionis: hoc enim nulli iuri repugnat. An verò possit lege, vel cõsuetudine introduci, vt sine vlla electione designatę sint hæ tres personæ, per conditionem antiquitatis, vel officij, &c. dubitari potest, quia in illo textu dicitur, *Assumantur tres de Collegio fide digni.* Per quæ verba videtur committi præsentibus examen, & cognitio de tali qualitate personæ. Nihilominus oppositum video in praxi seruari, iuxta specialia statuta, vel iura, quæ nõ censentur contraria huic communi iuri. Vel quia personæ designatæ per legem præsumuntur esse fide dignæ, ordinariè enim designari solent quæ ratione muneris, vel antiquitatis digniores censentur; vel certè, quia nunquam excluditur consensus tacitus, vel expressius præsentium in tali congregatione, quia illis non negatur ius suspicionem obiiciendi, si talem personam non reputent fide dignam. Imò addit Panormitanus, quòd licèt absque adminiculo iuris, vel consuetudinis tres de congregatione sua sponte assumerent munus illud, eo ipso quòd alij tacerent, censerentur virtualiter assumpti. De quo ego dubito, saltem quoad forum externum, quia meritò præsumerétur id facere per potentiam, & alios tacere magis inuitos, quàm volentes.

Iudicium authoris.

8. Sítne substantiale vt hi tres sint de collegio Electorum. *Innocent. Hostiensis.*

Secundò inquiri potest, an sit de substantia huius conditionis, vt hi tres assumpti, sint de Collegio electorum. Nam glossa, & nonnulli doctores dixerunt, hoc non esse substantiale. Sed certè repugnant textui, vt meliùs considerarunt Innocen. Hostien. Panormit. & alij. Nam ibi expresè dicitur, vt hi tres sint de Collegio, & postea subditur, *aliter electio facta non valeat.* Item, quia hæc conditio est valdè necessaria vt electio conuenienter fiat, quia fideliùs hoc munus exercebitur per eos, ad quos spectat electio. Et ob eandem causam oportet, vt hi sint de Collegio, id est, de numero eligentium: hic enim est planus sensus illius textus. Itaque, si electio sit, v.g. in Ordine Minorum, non satis est vt eligantur tres de eodem Ordine, vel de eadem prouincia, &c. sed oportet, vt sint tres ex his, qui vocem habent in Capitulo. Addit Panormitanus etiã esse de substantia vt sint tres, & non plures, nec pauciores. Quod quidem de paucioribus mihi certum videtur, quia esset expresè contra formam, & contra certitudinem scrutineæ. De pluribus autem, meritò dubitari potest, quia illud non esset contra verba formæ, quia vbi sunt quatuor, sunt etiam tres: nec contra finem, quia augmentum numeri potiùs reddit certiorem, & securiorem fidem electionis. Dices, eãdem ratione possent assumi quinque, & sex, & ita in quocunque maiori numero; multo ergo magis possent assumi omnes, qui sunt de congregatione, quod esset formam destruere. Considerandum est ergo, in hoc negotio non spectari tantùm certitudinem, sed etiam secretum, & ideo designatus est numerus, qui & ad certitudinem faciendam, moraliter sit sufficientissimus, & pro secreto seruando sit minimus, qui esse possit: & ideo existimo, illum numerum ita esse præfixum, vt tam maior, quàm minor exclusus sit: de quo plura statim. Et hæc de primo capite ex positis num. 2.

Instantiæ occurritur.

De forma comitante electionem.

9. Tria præcepta in citato textu *quia propter* pro forma comitante continentur. Primi præcepti sensus vnus.

Ad secundum caput ibidem positum spectant illa verba textus, *Qui secretè & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit.* Per quæ tria præcipiuntur. Primum est, vt à prædictis tribus commissariis vota secretè & sigillatim exquirantur: & in scriptis redigantur. Quod duobus modis potest intelligi: primò, vt singuli electores voce coram illis tribus proferant quem eligunt, & aliquis eorum scribat. quem sensum videtur indicare verbum *exquirendi*, nam exquirere idem videtur esse quod *quærere*, seu interrogare; & additur, *diligenter*, quo significatur, vt interrogatio & responsio fiat satis distinctè, &

& clarè, ita vt nulla possit esse ambiguitas. Et cauendo, quo ad fieri possit, ne iniquitas aliqua committatur: vnde notat Hostiensis, debere huiusmodi scrutatores respicere vultum vniuscuiusque, quia difficile est crimen non prodere vultu. In quo hunc sensum indicat, & magis in eo quod ait hunc numerum præscribi, vt vnusquisque liberiùs dicat quod sibi videbitur. Quod etiam affirmauit glossa ibi, Panorm. & alij. Alio modo potest intelligi, vt vnusquisque eligentium secretò scribat, vel scriptum deferat votum suum, ita vt neque ipsis scrutatoribus notum fiat. Et hoc est magis consentaneum illi verbo *secretè*, quia si tres sciant, non videntur suffragia esse secreta. Item facit, quia ibi solùm fit mentio scripturæ, non autem vocis; nec necessaria est vox, vbi scriptura interuenire debet: nec etiam vtilis, quia multum diminuit secretum: ergo. Denique hic modus videtur necessarius iuxta Concilium Tridentinum suprà, dum præcipit, omnes *eligi debere per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur*: Propter quæ verba aliqui cēsent, priorem modum esse reprobatum, quidquid sit de iure antiquo.

Hostiens.

Panormit.

Sēsus alter.

10\. Ego verò censeo, priorem modum posse obseruari ex vi iuris communis: quia reuera ita sentit communis sententia, & in textu nihil est, quod repugnet. Quin potiùs dubitari posset, an alius eligendi modus locum habeat iuxta hoc commune ius, de quo in sequentibus dicemus. Deinde cēseo, etiam iuxta Concilium Tridentinum, esse illū modum licitum, & sufficientem. Patet, quia in primis non repugnat verbum illud *vota secreta*: nam verbum *secretè*, quod in alio capite habetur, æquiualet, & nihilominus illo modo censentur vota secretè ferri: fiunt ergo vota secreta. Item, quia quædam Declaratio Cardinalium sic habet, *Vota secreta intelligantur esse etiam quòd aliqui Superiores quatuor, aut quinque ea sciant, si hoc est iuxta formam statutorum religionis, c. quia propter, de electione*. Et in alia Declaratione sic dicitur, *Si electi fuerint à Superioribus aliqui, vtputa quatuor, qui vota omnium recipiant, electio reputabitur secreta, & canonica, c. quia propter, de electione*. Vbi recipere vota non videtur significare solùm schedulam scriptam recipere: nam hoc modo nihil referret ad secretum quòd essent quatuor, vel quinque; significat ergo audire vota, & scire, vt in prioribus verbis expresse dicitur. Cumque in vtroque loco videtur cap. *quia propter*, clarum est ita fuisse à Congregatione intellectum. Dubitari autem potest, quomodo ibi dicatur, hoc secretum seruari etiam in quatuor, aut quinque, & ad hoc citetur cap. *quia propter*, cùm in eo tres præcisè requirantur: propter quod suprà num. 8. diximus, augmentum illius numeri esse contra dictam formam. Dicendum sanè videtur, caput illud solùm ad hoc citari, vt non repugnet secreto requisito ad formam canonicam, suffragium coram multis proferri, si deputati sint legitimi ad illud sub secreto recipiendum. Quòd autem hic numerus ternarium excedat, præter c. *quia propter*. est: vnde clarum est, ad hoc non citari: & idcirco addita esse illa verba, *Et hoc sit iuxta formam statutorum religionis*. Subintelligendum autem existimo quæ à Sede Apostolica confirmata sint: nam sine illius auctoritate non possent derogare iuri communi.

Prior sensus cōtra quosdam sustinetur.

Non repugnant dicto sensui quædam Tridentini verba.

Imò fauet etiam Congregatio Cardin.

Dubium ex Congreg. ortum explicatur.

11\. Deinde, nec per alia verba, *Ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur*, prohibita est illa forma eligendi, vt dictæ declarationes Cardi-

Nec item repugnāt

A nalium apertè supponunt. Et ratio est, quia non publicari, non significat, à nemine sciri, sed seruari sub secreto sub quo recepta sunt, & ita sicut suffragia sunt secreta, quanuis à tribus sciantur, ita quandiu ab illis sub eodem secreto retinentur, non publicantur: sed hoc optimè fieri potest non obstante dicta notitia: ergo illa verba non necessariò prohibent illam. Et explicatur ampliùs, quia in illis verbis duo includuntur, vnum de præsenti, & aliud de futuro. De præsenti est obligatio ad non publicandum vota, & hæc statim sequitur, etiamsi coram tribus proferantur vota: & ideo ex hac parte nulla est repugnantia. Perti-

verba alia eiusdem Trid.

B net etiam ad substantiam electionis, & ad hunc effectum de præsenti, vt in ipsa publicatione electionis nomina eligentium non publicentur: nam Concilium non dicit, *Teneantur non publicare*, sed, *Non publicentur*: & postea addit verba irritantia electionem aliter factam. Quod adeò verum est, vt Congregatio Cardinaliū declarauerit, *Quòd si per electionem factam in bullis confirmationis, seu patentibus exprimerentur nomina eligentium, electio sit nulla*, quia adhuc videtur electio non esse plenè consummata, & ideo totum illud secretum censetur esse de substantia electionis. De futuro autem est, vt nomina eligentium nunquam cum effectu publicentur, seu manifestentur. Et hoc, cùm sit

C quid contingens, & pendens ex facto, & arbitrio hominum, non potest pertinere in se ad substantiam electionis, sed ad summum in obligatione, aliàs penderet electio ex futuro euentu, quod esse non potest. Dices. Ideò videtur ex mente Concilij verbum illud, *non publicentur*, non solùm negare actum, sed etiam potestatem, non tantùm iuris, sed etiam facti; atque adeò tale postulare secretum, vt nunquam possint nomina publicari: quod optimè fiet, si suffragium non voce proferatur, sed scriptura aliquantulum immutata, vt non agnoscatur, & ita à nemine sciatur, atque adeò à nemine publicari possit. Et ita iuxta hanc intelligentiam planè excluditur per illa verba modus proferendi

Num secretum insuffragando postulet scribi suffragium immutando characteres.

D suffragium per vocem; est tamen nimis rigorosa, & coacta expositio contra proprietatem verbi, præsertim in morali vsu. Item, quia non est verisimile antiquum morem, & iure communi probatum vno verbo tam obscuro fuisse reprobatum. Eò vel maximè, quòd licèt ex parte secreti minùs conueniens sit, quàm alius; habere potest alias vtilitates, propter quas possit interdum præferri: non oportet ergo vt per legem ablata sit potestas physica loquendi (vt sic dicam) sed moralis, obligando dicto modo ad seruandum secretum. Sufficit ergo respectu futuri actus obligatio, quam rigorosam esse existimo, & sub culpa graui: quia materia magni momenti est.

Imò existimo non tantùm cadere in scrutatores, qui vota recipiunt, sed etiam in ipsosmet 12.

E ferentes suffragium: quia Concilium *districtè præcipit, omnes supra dictos eligi debere per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur*. hoc ergo districtum præceptum non limitatur ad has, vel illas personas, sed indefinitè ponitur: ergo comprehendit omnes, per quos possit talis publicatio fieri: ergo comprehendit ipsos eligentes, & quemlibet eorum. Vt enim hoc præceptum grauiter frangatur, non est necesse, vt multa suffragia, aut multis personis reuelentur; sed satis est vt quilibet eligentium cuicunque personæ manifestetur, quia iā rumpitur secretum. Quod adeò verum est, vt sufficiat talis manifestatio vnius suffragij facta vni

Secretum suffragij nō solùm petitur respectu recipiētium suffragia, sed etiā suffragantium.

vni personæ extra formam præscripti, ad annullandam electionem, si in ipsamet electione fiat; vt à congregatione Cardinalium declaratúm est. Dicet aliquis. Hæc prohibitio facta est in fauorem eligentium: ergo si ipsi cedant iuri suo, & seipsos reuelent, non peccabunt saltem grauiter. Respondeo, non esse illam causam adæquatam, imò nec principalem; sed fauorem ipsiusmet electionis ad vitandas fraudes, & illicitas contentiones, & vt maiori cum libertate electio fiat. Et eadem ratione dici non potest, hanc prohibitionem solùm durare vsque ad consummatam, confirmatam, & publicatam electionem; postea verò licitum esse se manifestare: nam reuera non ita est, tum quia Concilium simpliciter dixit, *nunquã publicentur*: tum etiam, quia ad finem præcepti interest ne fiat publicatio etiam post transactum tempus electionis.

Instantia diluitur.

13. Vlteriùs verò inquiri potest circa eandem partem seu præceptum primum, an sit de substantia huius formæ, vt vota in scriptis redigantur. Nam quòd hoc sit præceptum, manifestum est in textu: an verò sit substantialis conditio, dubitari potest, quia ibi non specialiter exprimitur, & raro solet scriptura esse de substantia actus, maximè in his, quæ à communitate fiunt ad plura suffragia. Nihilominus certum est, hanc conditionem esse de substantia, vt omnes Doctores ibi notant, & glossa in cap. 1. de Censib. in 6. Cardinalis in tractatu de Electione. 1. p.5.22. & 3. p.c.61. Colligitúrque ex textu ibi, *& in scriptis redacta*, &c. & infrà, *aliter electio facta non valeat*. nam illud aduerbium *aliter*, cadit in totam illam formam, c. *Ecclesia vestra*, 2. eod. tit. manifestum autem est, priora verba posita esse in ipsa forma. Ratio etiã hoc postulat, quia illa circunstantia est valdè necessaria ad certitudinem electionis.

An redigi suffragia in scriptis sit circunstãtia essentialis electioni.

14. Vnde obiter constat, alias etiam circunstantias, quæ in illis verbis includuntur, esse substantiales, vt quòd vota ferantur sigillatim, & nõ simul plura, etiam duo, vt patet ex particula *sigillatim*, & quia hoc ad secretum necessarium est. Item, quòd vota omnia, nullo excepto, suscipiantur, patet ex illa distributiua *vota cunctorum*, vbi Panormit. aduertit, quòd licèt non sit de substantia electionis, vt omnes vocati veniant; est tamen de substantia vt omnes præsentes suffragium ferant, quod intelligendum existimo, si velint: nam, si quis iam in Congregatione præsens, se excusaret, & nollet ferre suffragium, quamuis sine illo electio fieret, non esset electio nulla, quia nullo iure irritatur, & particula illa, *Cunctorum*. rectè intelligitur iuxta præcedentia verba, *Qui debent, & volunt, & possunt* suffragium ferre. Imò nec prohibitum iure communi esse ideo procedere ad electionem contempto illo etiam ex præsentibus, qui non vult suffragium ferre; esset tamen statim à Congregatione expellendus. Insinuatur autem à Panormit. differentia inter electores antequàm congregentur, & postquam præsentes iam in Congregatione sunt. Nam, si quis antea non vocetur, sed contemnatur, non statim fit irrita electio postea subsequuta, licèt irritanda sit ad petitionem eius, qui fuit contemptus. Si autem aliquis ex præsentibus contemnatur, & inuitus ad suffragium non admittatur, electio est nulla. Ratio autem differentiæ esse videtur, quia hoc posterius est contra intrinsecam formam electionis ibi præscriptam; illud autem prius est circa præambula ad electionem: sola autem forma est ibi in rigore præscripta, & substantialis, iuxta cap. *Ecclesia vestra*, infrà eod. tit. Congruentia etiam addi potest, quia, qui iam præsentes adsunt, videntur habere acquisitum maius ius, & quia tunc communitas ipsa, vt communitas est, aut vim patitur, dum non permittitur tota eligere, aut committit intolerabilem errorem, iniustè non admittendo aliquem ex præsentibus ad suffragium ferendum.

An etiam circunstãtiæ aliæ in eodem 1. præcepto indicatæ.

Plus est nõ admitti præsentem ad suffragãdum, quàm nõ vocari absentem.

Secundò præcipitur per illa verba, vt suffragia omnia mox in communi publicentur, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto. Dicuntur autem publicari suffragia in communi, quando integer numerus eorum publicè profertur quoad totam Congregationem, non explicando in quorum fauorem data fuerint, vel quot ex illis in hanc, vel illam personam descenderint, sed explicando solum numerum personarum, quæ suffragium tulerunt: hoc enim significat illa particula, *in communi*. ordinatur autem hæc solennitas ad maiorem certitudinem collationis votorum postea faciendæ, & vt subterfugia, & tergiuersationes præcludantur. Vnde hæc solennitas ex omnium sententia substantialis est. Dubitari autem solet, an illa conditio talis publicationis, scilicet vt mox fiat, & sine interpositione appellationis, vel alterius dilationis, sit etiam de substantia. Pars verò affirmans certa videtur ex ipso textu, nam omnes illæ circunstantiæ pertinent ad intrinsecam formam, & ita censet Panormit. cum communi opinione. Quam autem vim habeat illa particula, *mox*, tractant ibi latè glossa, & Doctores, & Bartolus in l. *si quis maior*. C. de transaction. & in l. *si fructus*. ff. solut. matrim. Breuiter tamen dicitur, in præsenti significare vt statim sine vlla morali interruptione publicatio fiat: esset autem moralis interruptio, si interponeretur alius actus pertinens ad impediendam vel differendam electionem; vel si absque tali publicatione dissolueretur Congregatio sine vlla causa cogente, argum. cap. *cùm post*. de Elect. de quo statim. Denique à quo, vel quomodo fieri debeat talis publicatio, in textu non præscribitur, vt Hostien. notauit, & ideo nihil quoad hoc est de forma; clarum est autem debere fieri ab ipsis scrutatoribus, id est, ab vno, cõsentientibus aliis. quia vix est alius modus possibilis, cùm soli illi supponantur scire suffragia secreta, & expediens non sit omnes simul loqui, nec necessarium, vt à singulis successiuè fiat publicatio. 15.

15. Secundò præceptum textus in n.9. allati vt suffragia publicẽtur mox.

Panorm.

Bartol.

Quid mox importet.

Tertiò præcipitur in eadem parte, vt *collatione habita, is eligatur, in quem omnes, vel maior & sanior pars Capituli consentit*. Circa quam partem duo præcipuè explicanda sunt; scilicet, qualis sit illa collatio, & quomodo fieri debeat post illam electio. Circa primum certum in primis est, collationem hanc esse adeò necessariam vt sit de substantia electionis, ex cap. *cùm Anna*, infrà, eod. tit. Deinde certum etiam est, collationem esse debere inter vota recepta, non enim agitur de collatione inter aliquos eligendos, hæc enim collatio pertinet ad omnes, & singulos ferentes suffragia, & ex contextu constat collationem illam actiuè referri ad scrutatores; passiuè verò (vt sic dicam) ad suffragia. In quo autem conferri debeant, quæri potest, an scilicet in solo numero, vel etiam in qualitatibus personarum: nam glossa ibi hoc secundum indicat, dicens, *Collatione facta numeri ad numerum, zeli ad zelum, meriti ad meritum*: sumpsítque ex cap. *in Genesi*, & cap. *Ecclesia vestra*. de Electione. & sequuntur ibi Panormit. n. 10. & alij. Sumitúrque ex eodem textu dicente, *In quem maior, & sanior pars*, &c. quia maior refertur ad numerum; sanior au- 16.

16. Tertiò præceptũ eiusdem textus bipartitum de collatione, & electione faciendis. Explicatur collatio

Panorm.

tem ad qualitatem personarum, quæ per zelum, & meritum significantur. A

17. Prima difficultas circa explicatã collationẽ. Circa hanc autem collationem sic explicatam occurrit difficultas: primò, quia supponit suffragia, & vota singulorum debere esse nota scrutatoribus: quia nisi sciant pro quo singuli suffragium ferant, nihil referet vouentium zelum vel meritum ponderare, cùm ignoretur in quam partem vniuscuiusque pondus inclinat. Difficile autem creditu est, illam formam limitari ad modum ferendi vota, suam mentem voce explicando coram tribus scrutatoribus, vt suprà tractatum est. Quòd si quis dicat, collationem illarum qualitatum postulari quantum fieri potest, ideóque si suffragia ferantur per schedulas secretas, sufficere collationem quoad numerum. Contra hoc est, quia textus B indistinctè loquitur. Et præterea hinc oritur altera difficultas: Secunda difficultas. nam illa collatio qualitatum inutilis est, quia semper numerus est præferendus; ita vt si maior pars Capituli in vnum consentiat, ille sit eligendus, cuiuscunque conditionis eligentes personæ iudicentur: & è conuerso, si numerus personarum suffragiorum non excedit dimidiam partem, non sufficiet ad electionem faciendam, etiãsi eligentes dignissimi sint. Alioqui tota electio reuocabitur ad iudicium scrutatorum, & cum paucis votis poterunt eligere quem maluerint, iudicando, illam esse saniorem partem, etiamsi maior non sit: quod est magnum inconueniens in re morali, C & occasio plurium dissensionum.

18. Quid alij respondeãt ad 1. difficult. in n. præced. Ad priorem difficultatem, glossa & Doctores omnes supponunt planè totum id, quod in ea proponitur, & sine dubio est consentaneum iuri tam in dicto cap. quàm in cap. *cum Anna*, & cap. *in Genesi*. cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ*, eod. tit. De electione autem facta per secretas schedulas, nihil dicunt authores, quomodo possit tunc inter suffragia talis collatio fieri: vnde videntur sentire, illum modum electionis non esse secundùm hoc commune ius, & ideo consequenter dicere debẽt, non esse licitum nec sufficientem nisi ex aliquo iure speciali legitimè confirmato, & tunc iuxta illud erit alio modo collatio facienda. Mihi autem D credibile non est, vt suprà dixi num. 9. hunc modum ferendi suffragium per schedulas, & vota omninò secreta fuisse exclusum ex vi huius decretalis, & formæ eius, cùm sit aptus, & fortasse, omnibus pensatis, conuenientissimus omnium. Maximò cùm verba textus cum omni proprietate in illo possint verificari, cum proportione tamen, & accommodatione ad talem modum eligendi.

19. Vera responsio. Dico ergo, collationem tunc præcipuè esse faciendam numeri ad numerum; in qualitatibus autem solùm in aliquo casu posse habere locum, aut esse necessariam. Primò enim exquirere diligenter oportet, an singuli vouẽtes habiles sint, habeátque E omnia necessaria ad ferenda varia suffragia. Vnde si de aliquibus sit quæstio, & aliqui sint in dubio electi, vel admissi, diligenter oportebit conferre numerum suffragiorum, an sit tantus, vt tollat omne dubium, & consequenter an electio sit certa, nec ne. Deinde, interdum in his electionibus sunt vota qualificata, quæ aut cæteris præferuntur, aut pluribus æquiualent, solétque huiusmodi qualitas, etiamsi persona sit occulta, designari; vt, v.g. quòd sit presbyter, vel prælatus, aut aliquid huiusmodi. In his ergo qualitatibus facienda erit diligens collatio, qualis fieri solet in suffragiis cathedræ, licèt sint aliàs occulta, quantum ad personas vouentium. Intelligamus ergo hunc textum indefinitè loqui de collatione suffragiorum, qualis nimirum, vel necessaria vel opportuna fuerit iuxta modum ferendi suffragia. Quod autem Panormitanus addit, in hac collatione conferendum etiam esse de merito electi, an sit idoneus ad dignitatem, mihi probari non potest, tum propter ea quæ suprà num. 17. dixi, & præcipuè quia textus euidenter loquitur de collatione suffragiorum, qua supposita absolutè dicit, vt is eligatur, in quẽ Capitulum consenserit: tum etiam, quia iudicare de dignitate electi non pertinet ad scrutatorem, sed vel ad confirmatorem, si necessaria sit confirmatio, vel ad Superiorem, ad quem recurrere oportebit, si aliquid contra idoneitatem electi obiiciendum sit. Placitum Panormitani reiicitur.

In secunda difficultate petitur, vt explicemus, cur coniungantur illæ duæ particulæ, *Maior & sanior pars*: nam si sit maior, illa erit sufficiens. Circa hoc diuersæ sunt sententiæ Canonistarum. Quidam censent, maiorem partem quoad numerum postponendam esse minori, si hæc sanior sit, id est, maioris zeli, meriti, & æquitatis. ita sentit Innoc. ibi, & in cap. *scriptum*, de Election. Glossa in cap. *in Genesi*. verb. *ad zelum*, de Elect. quæ consequenter infert, non semper standum esse numero, & illam censeri maiorem, & saniorem partem, quæ maiori ratione, & iustitia nititur. Fundatur in verbis textus, sed non sufficienter, vt patebit, nec videtur opinio per se rationi consentanea, vt difficultas superiùs num. 17. proposita persuadet. 20. Tractatur secũda difficultas de intelligẽtia illarũ vocũ, *maior & sanior pars.* Quorũdam opinio reiicitur. *Innocent.*

Alij ergo dixerunt, minorem partem suffragiorum nunquam sufficere ad faciendam electionem, quantumcunque zelo, & meritis personarum excedat. ita docet Panor. ibi num. 7. cum Ioanne Andr. & aliis, & probat, quia textus dicit, *In quem omnes, vel maior, & sanior pars.* vbi priùs disiunctiuè requirit totum, vel partem, postea verò in huiusmodi parte copulatiuè postulat, vt maior, & sanior sit: non ergo sufficit altera ex his proprietatibus, sed vtraque necessaria est, quia copulatiua in suo rigore vtrumque extremum coniungit. Confirmatur, quia vel illa particula, *&*, sumitur coniunctim in dicta proprietate; & habetur intentum: vel sumitur diuisim, vt sæpè solet, & non impropriè: & ita sensus erit, quòd electio valeat facta à maiori parte, & facta à saniori parte, & tunc sequitur perplexitas; quid enim si vna pars sit maior, & non sanior, altera verò sanior, sed minor? vtriusque enim electio valida erit, si vnaquaque proprietas per se sufficit: neque erit ratio cur potiùs sanitas numero, quàm è conuerso numerus sanitati præferatur, si de vtroque membro per se diuisim sumpto ad electionem sufficere affirmatur. 21. Panormitani & aliorũ sententia probatur ex verbis textus. *Panorm. Ioan. Andr.* Confirm.

Responderi potest ex Innocentio, ibi, neutro modo sumi particulam *&*, sed pro *id est*, ita vt sensus sit, in quem maior, id est, sanior pars. Sed est violenta, & voluntaria expositio contra proprietatem, & communem vsum talis vocis. Item, ex illa expositione sequitur, nunquam requiri maiorem partem numeri votorum ad canonicam electionem, sed meliorem, nisi fingendo casum moraliter impossibilem, in quo omnes electores sint æquales in omnibus qualitatibus: hoc autem repugnat multis iuribus, cap. *cùm Anna*, cap. *in Genesi*, cum aliis, de Electione. Euasio improbatur.

Relinquitur ergo vt ex vi illorum verborum in primis requiratur maior numerus suffragiorum; quod mihi certissimum videtur. Intelligendúmque est de maiori parte totius Capituli: non enim sufficit habere plura vota, quàm cæteri, si 22. Authoris iudicium maior pars dimidietate requiritur.

numerus

numerus votorum non contineat maiorem partem totius Capituli : nam hoc requiritur ad electionem canonicam de qua ibi est sermo : vnde expressè dicitur *maior pars Capituli*, & in aliis iuribus citatis expressè declaratur. Iuxta hoc verò fundamentum sequitur consequenter, maiorem numerum, licèt necessarius sit ad electionem, non tamen sufficere, nisi etiam sit sanior: nam vis illius copulatiuæ æquè vtramque partem comprehendit. Vnde infertur vlteriùs, si contingat maiorem partem, quæ in vnum consentit, non esse saniorem, & saniorem, quæ vult alterum, non esse maiorem, vtriusque electionem per se loquendo, esse nullam, quia neutra pars eligentium habet omnia requisita ad conficiendam electionem. Dico autem, *per se loquendo*, quia si contingat alteram partem amittere ius suum, eo quòd (v.g.) elegit scienter indignum, tunc electio alterius partis erit valida, quia ad illam deuoluitur ius alterius partis, & ita iam non reputatur vt minor pars, sed vt integrum Capitulum, vt notauit Panormit. in cap. *dudum*. 1. de Elect. n. 10. Per se autem loquendo, etiamsi ab vtraque parte eligatur dignus, talis electio non tenet, éstque casus expressus in cap. *Ecclesia vestra*. 2. de Elect. vbi Hostien. vterque Abbas, & alij id notant, & sequuntur. Vnde ad secundam difficultatem positam negandum est antecedens quoad illam partem, vt maior pars semper sufficiat sine illa qualitatum consideratione. Neque inde sequitur, per se loquendo, perturbatio aliqua, quia vbi aliud non constiterit, maior pars semper præsumitur sanior, vt in eod. cap. *Ecclesia*. dicitur, & sumitur cap. *dudum*. 1. eod. tit. & ratio ipsa per se statim postulat; vbi autem oppositū probari potuerit, per Superiorem iudicandum est, & ita tollitur perturbatio. Quòd si aliqua dissensio, vel lites oriantur, non refert, quia in huiusmodi rebus humanis non possunt omnia vitari incommoda, & magis expedit, vt electiones iustè fiant. Semper tamen manet nobis illa difficultas, quia hinc sequitur, non posse fieri electionem per vota omninò secreta, quia tunc non potest apparere quæ pars sit sanior. Quod expressè animaduertit Panormit. dict. c. *Ecclesia* num. 7. dicítque, communiter non animaduerti, ipse tamen fatetur, non debere ita fieri, vel, vt ipse loquitur, *non debere dari voces per lupinos*. Nihilominus quod superiùs num. 9. & 18. dixi censeo verum, scilicet, illum modum electionis reprobari non posse: nam, vt ibi dicitur in Addit. ad Panormit. *per totum mundum practicatur quòd voces dantur siue per fauas, siue per lupinos*: & (quod me magis mouet) est ille modus valdè conformis Concilio Triden. statuentis, vt nomina eligentium nunquam publicentur : nam vbi fuerit dubium de saniori parte, non poterit, moraliter loquendo, ferri iudicium, nisi nomina publicentur. Dico ergo, vbi fuerit illa consuetudo, seruandam esse, & tunc maiorem partem præsumi saniorem, vt paulò antea dicebamus. Imò addit Baldus tract. de Schismate, colum. 12. quòd quantò cautiùs dantur suffragia, vt non comprehendantur, tantò sanior & liberior est electio. Denique, vt suprà dicebam, tunc fiet collatio quoad hanc cōditionem sanioris partis, prout fieri potuerit, scilicet, vel ex parte electi, considerando ne adeò sit indignus, vt inde sufficienter colligatur, non fuisse saniorem partem quæ in illum concurrit: vel ex parte modi cognoscendi saltem in generali, an intercesserit ambitio, & donationes illicitæ, vel aliquid simile. vnde sufficienter probetur partem illam non fuisse saniorem. Quia verò generaliter,

Non tamen sufficit nisi sit sanior.

Panormit.

Hostiens. Vterque Abbas.

23. Respōdetur iam ad 2. difficult. in n. 17. & aperitur quomodo maior pars intelligatur sanior in suffragiis secretis.

A & in communi, & non descendendo ad personas particulares, hoc moraliter probari non potest; ideo semper maior pars præsumetur sanior, si persona electa indigna non sit.

Circa alteram partem huius præcepti, scilicet, vt, facta collatione, electio fiat, primùm tollenda est ambiguitas vocis: nam electio propriè videtur fieri quando feruntur suffragia, nam electores sunt omnes de Capitulo, eligunt autem vouendo; postea verò potiùs videtur fieri publicatio electionis iam factæ. Textus autem non ita loquitur, sed potiùs dicit, tunc fieri, & faciendam esse electionem. Est enim aduertendum, electionem hanc esse veluti vnum actum totius Capituli, qui non censetur fieri, seu consummari donec vnus nomine totius Capituli loquatur, & eligat futurum prælatum : hoc autem fit postquam totius Capituli voluntas paulatim declarata, & cognita est; & ita electio aliter fit à singulis declarantibus suas voluntates, aliter à toto Capitulo declarante suam & quasi vnam voluntatem. Hoc ergo est quod per illa verba fieri mandatur, éstque omninò de substantia, vel (vt ita dicam) ipsa substantia, & forma electionis, quia non censetur electio facta, donec ita fiat, nec conferet aliquod ius, si hoc omittatur : imò necessarium, & substantiale est, vt hæc electio statim post collationem sine interruptione morali fiat; sicut dictum est num. 15. de publicatione suffragiorum in communi, vt expressè declaratur in cap. *cùm post*. de Electione. Quomodo autem hæc electio communis fieri debeat, in prædicto textu non declaratur; tamen ex intentione eius, & ex cap. *sicut cum*. de Elect. in 6. constat, debere fieri ab vno, nomine omnium publicè loquēte, & denunciante electionem. Quis autem ille esse debeat, vel à quo designari, aut præcipi debeat, vt loquatur, in eodem etiam textu non dicitur; tamen & ex contextu constat à scrutatoribus debere designari; quia verò hoc non expressè dicitur, aiunt expositores, vtile esse vt Capitulum à principio det hanc potestatem scrutatoribus, vel alicui eorum. Glossa verò in cap. *sicut cùm*. de Elect. in 6. ait, quemcunque sufficere, si cæteri audientes tacitè consentiant. Mihi autem videtur veluti ex natura rei hoc pertinere ad eum, qui Capitulo præest, dum iura aliud non disponunt, supponunt enim & deesse non posse qui præsit Capitulo, vel saltem qui primam vocem habeat, & omnia debere ordinatè fieri : ratio autem postulat vt hoc fiat ab eo, qui præest, vel qui primam vocem habeat, quando nulli alteri commissum est. Et hæc de secundo capite ex propositis in num. 2.

24. Tractatur 2. pars, id est, *electio* proposita num. 16.

B C D

De forma consequente Electionem.

E De tertio capite ibidem posito, id est, de his, quæ post electionem necessaria sunt, nihil additur in dict. cap. *quia propter*. neque in iure communi aliquid aliud inuenio, nec videtur necessarium, imò nec possibile, cùm supponatur iam electio consummata. Solùm inuenio id, quòd ex Concilio Triden. suprà num. 11. notaui, districtè præcipiente, vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Quomodo autem ex hoc decreto aliquid resultet pertinens ad substantiam electionis : quomodo item id, quod in futurum pendet, non suspendat valorem electionis, satis ibidem declaratum est : nihil ergo est subsequens electioni, quod ad valorem eius propriè pertineat. Solùm ergo potest confirmatio post electionem requiri, vt plenum ius prælationis obtineatur: 25

De confirmatione Electi.

qua

que confirmatio iure communi necessaria est, pertinetque ad Superiorem immediatum prælati electi; & si nondum illa obtenta, quis prælatione vtatur, iure acquisito per electionem priuatur, cap. *auaritia.* de Elect. in 6. & videre licet latiùs in Syluestro, & Angelo, verb. *Confirmatio.* Panormit. in cap. *cùm Ecclesia.* de Elect. num. 8. In præsenti ergo confirmatio per se spectat ad solum Summum Pontificem; tamen, iuxta priuilegia, & indulta multarum religionum, non solet esse necessaria specialis confirmatio; sed cùm ex vi priuilegiorum fiat authoritate Apostolica, eo ipso quòd quis publicè denunciatur canonicè electus, censetur etiam confirmatus eâdem Apostolica authoritate; & ita videtur esse in vsu multarum religionum: nam finita electione Generalis; statim ei vt supremo prælato omnes reuerentiam exhibent, & ipse incipit præsidere generali Capitulo, suúmque munus exercere.

Syluest. Angel. Panor.

CAPVT VI.

De Electione aliorum Prælatorum infrà Generalem.

1. *Assertio tripartita.* HActenus de creatione supremi prælati religionis diximus, & ex his quæ tribus proximè præcedentibus capitibus tractata sunt, hoc vno capite facilè expediri possunt quæ ad reliquos spectant. Dicendum ergo est omnes illos posse per electionem creari, non tamen esse in eis ita necessariam sicut in Generali: vbi autem in vsu fuerit, cum proportione seruanda esse quæ de electione Generalis diximus: vbi autem iuxta speciale institutum electio necessaria non est, simplicem ac legitimam prouisionem Superioris habentis potestatem sufficere. Declaro singula: nam in primis postquam tota religio habet vnum supremum caput internum seu præter Pontificem, ab illo potest satis commodè recipere inferiores prælatos, tam medios, quàm infimos, siue vtrosque immediatè prouidendo, siue solùm medios ac sibi proximos, & per eos inferiores reliquos. Et ob hanc causam dixi, in his prælatis non esse tam necessariam electionem, quia influxus primi prælati potest ad hæc omnia extendi sine vlla repugnantia, sicut in vniuersa Ecclesia Catholica vnius Vicarij Christi necessaria est electio: pro aliis autem inferioribus prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in rigore non erat necessaria electio, nam per solum ipsum Vicarium Christi poterant sufficienter prouideri, si ipse voluisset. Olim etiam videtur fuisse obseruatum, vt Abbates monasteriorum ab Episcopis crearentur, vt colligitur ex Concilio Niceno, cap. 54. vbi etiam significatur Episcopum solitum fuisse creare Abbatem quasi Generalem plurium monasteriorum; hunc verò instituisse locales, seu particulares Abbates singulorum monasteriorum: idem munus tribuitur sacerdotibus in Concilio Tolet. IV. c. 50. Nihilominus tamen frequentiùs obseruatum est in religionibus, vt inferiores etiam prælati per electionem fiant, & non est dubium quin rectè ita fieri possit, quia hoc pendet ex humana institutione, & Pontificis approbatione; nec ex natura rei habet hic modus creandi huiusmodi prælatos aliquid præter rectam rationem aut conuenientem gubernationem, per se loquendo: nec repugnat iuri communi, sed potiùs est illi valdè conformis, vt videbimus: nec denique repugnat iuri, aut potestati

Ostenditur 1. pars assertionis.

A supremi Superioris, vel supremi prælati, quia illa limitata est iuxta regulas, & indulta Apostolica, per quæ illi non maior potestas concessa est. In hoc enim differt monarchia vnius religionis à monarchia totius Ecclesiæ: nam in tota Ecclesia suprema potestas absoluta gubernandi, in capite residet, quæ à nullo infra Christum potest limitari; & ideo modus instituendi inferiores prælatos per electionem, vel sine illa, non potuit ab alio, quàm ab ipsomet Pontifice definiri. Vnde, quandocunque, vel vbicunque per electionem fit, vel facta est, ex benigna concessione eiusdem Pontificis introducta est: in religionibus autem tota potestas manat à Pontifice, loquendo de propria iurisdictione, & ideo licèt vni Generali principaliter B communicetur, datur tamen cū limitatione ad hunc vel illum modum regiminis, iuxta exigentiam rerum: vbi ergo institutio electionum talium prælatorum postulat, seruanda est. Iam verò declaratur, & probatur altera pars, nimirum, in huiusmodi electionibus seruanda esse ferè omnia quæ de electione Generalis diximus. Quod quidem, quantum spectat ad ea, quæ pendet ex iure communi, vnica ratione ostendi posset, quia ius commune nihil ferè disponit de Generalibus in particulari; sed vel de prælatis in communi, vel de Abbatibus, sub quibus alij prælati locales intelliguntur, & à fortiori eorum Superiores.

Ostenditur 2. pars.

C

De 1. & 2. conditionibus requisitis ex parte eligendi.

Igitur vt per particulares conditiones breuiter discurramus. Primò ex parte eligendi necessaria est ætas ad minimum 25. annorum: de qua nihil speciale occurrit, præter ea quæ de Abbatissis statim adnotabimus à num. 7. expressa in eadem religione. Circa quam interrogari potest, an requiratur professio in eadem prouincia, vel domo cum proportione, ita vt sicut in Generali requiritur professio eiusdem religionis, ita in Prouinciali eiusdem prouinciæ, in conuentuali eiusdem do- D mus. Sic enim de Abbate sentit Syluest. verb. *Abbas.* num. 2. & in cæteris. Et fauent iura antiqua 18. quæst. 2. vbi in cap. *Abbatem 2.* dicitur, *In monasterio illum volumus ordinari, quem sibi de sua congregatione,* &c. id est, de suo monasterio, vt sequentia verba declarant, *& possessionis dominus*, de quibus paulò inferiùs: & in cap. sequenti tunc solùm permittuntur monachi eligere *de aliis monasteriis*, quando *inter se aptam personam inuenire nequiuerint.* Et fortasse olim quando monasteria monachorum ita erant inter se diuisa, vt non efficerent propriè vnum corpus, nec haberent vnum Superiorem communem, hoc erat in more positum, vt electio fieret ex proprio monasterio, allegatúrque E tanquam ius ordinarium & commune quod non licebat prætermittere nisi in prædicto casu necessitatis. Quanquam fortè non fuit hoc tam necessarium, quin electio aliter facta valida esset, quia non inuenimus verba irritantia in antiquo iure, & alioqui cùm electio futura esset communi consensu, saltem maioris partis, poterat communitas cedere iuri suo: imò præsumenda esset ex legitima causa, & necessitate id facere, nisi oppositum manifestè constaret.

2. *Secūda cōditio erat professio.*

Prælatus olim ex eadē prouincia, vel domo eligebatur ordinariè.

Videtur seruanda eadē proportio.

Nunc autem in religionibus virorum certum est, conditionem hanc non esse necessariam, sed solùm vt electus eiusdem religionis sit, vt patet ex Clement. 1. de Elect. ibi, *Ne religiosus aliquis in Abbatem, vel prælatum alterius religionis, vel habitus,* 3.

Id nunc in religionib. virorum nō postulatur.

vel

vel professionis. ergo ex vi illius textus solùm est necessaria identitas religionis, professionis, & habitus: non ergo eiusdem domus, vel prouinciæ. Expendimus autem suprà cap.3.num.11. particulam, *de cætero*, in eodem textu positam, quia ex ea intelligitur, illud esse ius nouum; post illud autem non habemus ius, quod maiorem identitatem requirat: ergo illa sufficit. Denique, vsu omnium religionum ita receptum est. Nam religiones Mendicantes, & aliæ illis similes, tantam habent in se vnitatem, vt distinctio locorum, vel prouinciarum valde accidentalis reputetur, ideóque nec in eligendo Prouinciali consideratur, per se loquendo, vt eiusdem prouinciæ sit filius, aut habitator, neque in prælato conuentuali quòd sit eiusdem conuentus. Maior huius rei consideratio videtur conseruari in religionibus monasticis; tamen quoad hoc ferè reductæ sunt ad eandem formam. Hoc ergo ius regulariter est commune omnibus: vbi autem ex speciali regula aliquid aliud additum fuerit, obseruandum est.

Nota.

4. Potest autem circa dictam Clementinam dubitari, an illa tria verba, *eiusdem religionis, professionis, & habitus*, æquipolleant, solúmque sint posita ad maiorem rei declarationem, vel expressionem; an verò singula aliquid addant. Glossa enim ibi indicat hoc posterius: nam, si religio, inquit, sit diuersa, vt Cisterciensium, & Carthusiensium, quanuis fortasse professio sit eadem, non sufficiet. Sed quoad hæc duo non existimo vnum ab altero separari, sed voces illas vt synonymas positas esse, & ita non sunt positæ in eadem clausula, sed vna in principio in ratione textus, altera inferiùs in ipsamet lege. Nunquam enim religio est diuersa, quin professio sit aliquo modo diuersa, saltem quoad obedientiæ votum: tum quia fit diuersis prælatis non subordinatis: tum etiam, quia fit secundùm regulam, quam in diuersis religionibus oportet esse aliquo modo diuersam. Et præterea traditio, quæ etiam est de substantia professionis, necessariò est distincta in distinctis religionibus: illa ergo duo æquipollent in præsenti materia.

Num tria hæc religio, professio, habitus sint synonyma. - Negat glossa, cui partim dissentit author.

5. De alio autem termino, videtur certè positus ad addendum aliquid: nam contingit in eadem religione deferri diuersos habitus in distinctis monasteriis aut prouinciis vt, v.g. in religione S.Fráncisci quidam sine calceis incedunt, & asperiori ac viliori habitu vtuntur, quàm alij; & ideo licèt sint eiusdem religionis, non tamen videntur esse eiusdem habitus cum aliis conuentualibus, vel de Obseruantia. Et in aliis religionibus, vt Trinitatis, v.g. aut canonicorum regularium, magna varietas in diuersis regionibus conspicitur, non solùm in colore, sed etiam in figura. Videtur ergo in prædicto textu requiri, vt eligendus in Superiorem sit non solùm eiusdem religionis, sed etiam eiusdem habitus intra illam. Quod patet ex contextu, nam statim à principio sub disiunctione dicitur, non esse rationi consentaneum, vt homines disparis professionis, vel habitus in eisdem monasteriis socientur: & ex hac ratione concluditur, vtramque conditionem postulandam esse in Abbate, seu prælato medio. Hæc verò expositio difficilis est, nam ex illa sequitur, in religione S.Francisci, aut Carmelitarum, v.g. non esse validam electionem, si aliquis ex eadem religione, diuersæ tamen familiæ, gestantis distinctum habitum eligatur. Consequens videtur falsum, & contra vsum. Confirmatur, nam in eadem religione contingit esse varietas in habitu quoad colorem album, vel nigrum, vt de ordine S.Benedicti dicitur in Clemen. *Ne in agro*. §.1. de statu monach. & tamen id non obstat, quominus gestans habitum diuersi coloris possit in Abbatem eligi, vt ibi glossa fatetur, dicens hanc diuersitatem esse accidentariam.

Partim cōsentit.

Conueniētia in habitu an sit requisita in eligendo.

6. Ex hac igitur glossa, & quæ circa illam à Doctoribus notantur, colligere possumus, conuenientiam quidem in habitu esse necessariam ex parte eligendi in prælatum, hæc enim in dicto textu expressè postulatur, potest autem diuersitas in habitu esse quasi substantialis, quæ, vt mihi videtur, semper supponit diuersitatem Regulæ, & consequenter etiam religionis. Tunc enim mutatio in habitu alicuius religionis censetur substantialis, quando est contra dispositionem regulæ, vt significauit Panorm. in dict. Clemen.1.num.4. ergo, vt varietas in habitu censeatur substantialis, necesse est vt ex diuersitate Regularum procedat; nec potest alia ratione commodè discerni substantialis varietas ab accidentali in ipso actu: tunc ergo distinctio in habitu meritò impediet electionem. Accidentalis autem distinctio in habitu erit, siue sit in colore, siue in figura, quæ non fuerit contra regulam, sed sub eâdem permittatur: illa ergo non impediet electionem. & de hac procedunt exempla superiùs num. præced. adducta. Et ratio reddi potest, quia illa varietas non est distinctio in habitu simpliciter, sed tantùm secundùm quid, & ideo non repugnat prædicto textui. Ex qua interpretatione concluditur, identitatem habitus in rigore non addere conditionem diuersam ab identitate religionis, sed per eam explicari, ad vnitatem religionis requiri aliquam conformitatem in habitu, saltem substantialem. De quo iterum dicemus infrà, tractatu sequenti de varietate religionum. Addo verò, vbi contigerit, electum esse diuersi habitus accidentaliter, quanuis electio valida sit, nihilominus esse iuri consentaneum, vt durante illo munere, se conformet aliis in habitu, saltem Superiori; ne inter caput, & membra diuersitas appareat, argumento cap. *Deus, qui*. de vita, & honest. cleric. & cap. *in nona*. 16.q.7. ibi, *Constituentes vt hi, qui in administrationibus Ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, neque habitu.*

Affirmandū de conuenientia substantiali, quæ semper arguit identitatem religionis, nō de accidentali.

Panorm.

Notatio.

An decisio Clementinæ à num.3. explicatæ procedat de electione monialis.

7. Tandem dubitari potest, an decisio illius Clementinæ circa 2. cōditionem locum habeat etiam in monialibus. Ad quod respondendum est affirmatiuè, cum glossa ibi, & communi sententia: quia in his dispositionibus fœmininum sub masculino comprehenditur, vt in superioribus diximus. Expressiùs verò hoc statuit Concilium Tridentinum sess.25. cap.7. de Regular. vbi postquam nonnullas conditiones posuit obseruandas in ea, quæ in Abbatissam eligenda est, subdit, *Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit.* Quæ verba in primis supponunt, in monasteriis monialium, per se loquendo, & quoad fieri possit, obseruandum esse, vt de eodem monasterio Abbatissa eligatur. Deinde, in casu necessitatis solùm conceditur, vt de alio monasterio eiusdem ordinis eligi possit: est ergo hoc substantiale.

Resolutio affirm.

Decretum Trid pro electione monial.

8. Circa hoc autem decretum primùm obseruare oportet, duas conditiones addidisse ibi Concilium pro Abbatissis, & Priorissis, &c. quæ in viris necessariæ non sunt: scilicet, ætatem quadraginta annorum,

Expenditur prædictum decretū de ætate, & an-

[...]tiquitate moniales eligendæ.

annorum; & octo annos religiosæ vitæ post expressam professionem eius: vt enim suprà cap. 3. num. 7. diximus de Generalibus religionum, ita etiam de Prouincialibus, & Conuentualibus Prælatis virorum nullum est ius, quod in eis dictas conditiones requirat: decretum autem de fœminis non comprehendit viros, vt suprà etiã ostensum est. Tantùm ergo in præfectis fœminarum illæ duæ conditiones speciali iure requiruntur, & vtraque addita videtur à Concilio Tridentino. Nam, quod ad ætatem attinet, licèt olim Gregorius Maximiano Episcopo scripserit, vt non permitteret Abbatissas nisi sexagenarias fieri, lib. 3. Epist. 11. cap. *Iuuenculas*, 20. quæst. 1. tamen illud nunquam fuit pro iure receptum, posteáque Bonifacius VIII. in cap. *indemnitatibus.* de Elect. in 6. solùm ætatem triginta annorum completorum requisiuit. Concilium autem Tridentinum quasi medium tenens, & quia experientia fortè mõstrauit, in fœminis sicut fortior ætas quàm sexagenaria necessaria est, ita maturiorem, quàm tricenariam requiri, quadraginta annorum ætatem postulauit. De altera verò conditione antiquitatis professionis nihil inuenio antiquiore iure, nec simili, neque dissimili definitum. Hæ autem duæ conditiones non declarantur à Cõcilio tanquam substantiales, nec irritatur electio aliter facta, sed simplex prohibitio ponitur, *vt non eligatur*, &c. ideóque si alioqui electio facta sit iuxta commune ius, licèt illæ duæ conditiones non seruentur, non erit electio irrita ipso iure, sed ad summum irritanda. Præterea illæ conditiones non ponuntur à Concilio vt simpliciter necessariæ, sed, si seruari potuerint; alioqui conceditur vt ætatis triginta annorum, & post quinquennium à professione eligi possit. Intelligo autem, illas conditiones seruari non posse non solùm quando in nulla religiosa eiusdem monasterij inueniuntur; sed etiam, si inueniantur in aliquibus vitæ laudabilis, si non habeant qualitates aliquas ad gubernãdum necessarias: ita enim intelligendum est Concilium cùm dicit, *Si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*, scilicet, apta ad electionem: clarum est enim illas solas qualitates non sufficere, vt persona sit digna; nec velle Concilium, vt sine aliis requisitis aliqua eligatur, etiamsi illas conditiones habeat. Et eodem modo intelligo quandam responsionem Congregationis Cardinalium, quæ absolutè habet, *Abbatissam triginta annorum, & quæ per quinque annos solos sit professa, eligi non posse, si in monasterio est aliqua monialis quadraginta annorum, & quæ iam per octo annos sit professa*; subintelligendum enim puto, dummodo alioqui ad gubernandum apta sit, & sufficiens, nam hoc ex natura rei necessarium est. Addit verò idem Concilium, vt sine illis eligi possit, oportere, vt non possit commodè ex alio monasterio cum illis eligi; quod committit iudicio Superioris: & ideo Congregatio Cardinalium in prædicta responsione addidit, *Aut in aliquo monasterio eiusdem ordinis vicino istius qualitatis inueniatur*; vbi expendo particulam illam *Vicino*, quæ addita est verbis Concilij fortasse ad declarandum, distantiam loci sufficere, vt electio non possit commodè ex alio monasterio fieri: quanta autem sit illa distantia, Superior iudicabit.

9. Cardinaliũ responsum circa idem decretum, exponitur.

Notandum præterea est aliud responsum eorundem Cardinalium, quod variis ac fide dignis testimoniis ad nostras manus peruenit sub his verbis, *Abbatissa, licèt per quinquennium non manserit in religione, dum tamen excedat triginta annos, & id fiat ad requisitionem suarum monialium de licentia secundæ dignitatis cathedralis, & earum Superioris regularis, dummodo laudabiliter anno superiore se gesserit, debet confirmari per biennium in officio. Quòd si ad confirmationem dictæ Abbatissæ deesset Superiorum regularium licentia propter absentiam, seruatis iis, quæ hoc capite præscribuntur, ad dictam confirmationem procedendum est.* Quod responsum in primis intelligo habere locum quando dispositio Concilij Tridentini ad literam seruari non potest, quia non est verisimile per illam derogari, vel aliqua ex parte dispensari in Concilio, si obseruari potest. Solùm ergo habet locum quando nec quadragenaria cum octo annis professionis eiusdem monasterij & religionis commodè eligi potest; nec etiam in monasterio inuenitur aliqua triginta annorum ætatis, & habens quinque integros annos professionis æquè digna, & apta ad illud regimen: nam si huiusmodi inueniatur, non video cur alia admittenda sit. Imò etiam in eo casu necessitatis censeo, illam declarationem factam esse authoritate Pontificis, quia sola scientia sine potestate ad illam non fuisset sufficiens, tum quia est quasi noua lex in casu à Concilio omisso, nihil enim Concilium prouidit pro eo casu, in quo non inuenitur aliqua triginta annorum, habẽs quinque annos professionis: tum etiam, quia ibi postulatur licentia secundæ dignitatis cathedralis, & Superioris regularis, si commodè haberi possit, & solùm conceditur vt ad biennium confirmari valeat. Quæ omnia non pertinent ad doctrinalem interpretationem, sed authenticam, & potestatiuam, vt sic dicam; ideóque, vt illa declaratio ad vsum applicari debeat, obseruare oportet, an sit vniuersaliter facta pro tota Ecclesia, & an sit satis promulgata vt habeat vim legis. De quibus mihi nunc non constat; credo tamen saltem obseruari posse vbi oppositum non constiterit, nam continet quasi epycheam per se satis consentaneam rationi, & habet sufficientem authoritatem.

10. Iuxta hoc responsum non tã exigitur monialis antiquitas, quã ætas.

Ex hac verò declaratione constat, antiquitatem professionis non esse reputatam à Congregatione Cardinalium tam necessariam conditionem, sicut ætatem completam triginta annorum: nam alius casus omissus etiam in Concilio esse posset, in quo nulla monialium existentium in monasterio, & apta ad gubernationem eius, habeat triginta annos ætatis expletos, & tamen in eo nulla declaratio vel epychea facta est, idcóque in tali casu nulla eligi potest minoris ætatis, etiamsi per plures quàm octo annos religiosa fuerit: sed in eo casu aut ex alio monasterio eiusdem religionis assumenda erit Abbatissa, etiamsi difficultates aliquas superare, vel aliquid incommodi ferre necesse sit, vel certè dispensatio erit à Summo Pontifice postulanda. Sed quid si duæ aptæ ad dictum officium concurrant, altera quadragenaria, nondum tamen habens quinque annos professionis; altera verò habens illos completos vel etiam octo, nondum verò attingens quadragesimum annum ætatis, licèt excedat trigesimum? Videtur enim hæc posterior præferenda, quia habet aliquo modo completam vtramque conditionem à Concilio postulatam: priori verò vna conditio omninò deest. In contrarium autem est, quia Concilium per se primò requirit ætatem quadraginta annorum, quæ conditio completur in priori, & non in posteriori, & aliunde conditio ætatis magis desideratur, vt notatum est: ergo videtur præferenda prior. Mihi videtur negotium arbitrariũ, quia reuera se habent tanquam excedens, & excessum, & ideo

Dubium insurgens.

Authoris decisio.

ideo censeo præferendam esse illam, quæ ob alias conditiones dignior reputata fuerit: si autem fuerint æquales, excessus ætatis videtur præferendus ex genere suo, propter rationem factam, & quia in iure magis consideratur, quàm alius. Dico autem, *ex genere suo*, quia tam paruus esse posset excessus ætatis, & tantus in antiquitate religionis, vt hic præpōderaret: Superior ergo prudenter hoc diiudicabit. Hinc tamen colligimus, quotiescunque nulla est, habens integras illas duas conditiones quadraginta annorum ætatis, & octo professionis, illam esse, cæteris paribus, præferendam, quæ plus de illis participauerit. Vt si sit aliqua habens quadraginta annos ætatis, & quinque professionis, in dubio esset præferenda aliis non attingentibus illam ætatem, neque habentibus octo annos professionis; & sic de aliis. Quanuis enim dici possit, Concilium solùm assignasse illa tempora certa, & ideo, si non expleantur, nihil referret quòd ad illam magis, vel minùs accedatur, & similiter duas illas conditiones simul postulasse, & ideo, si simul non coniungantur, vnam vel alteram nihil conferre: nihilominus negari non potest, quin & conditio ætatis maioris triginta annorum per se spectata necessaria sit, & quòd iuxta intentionem Concilij maior participatio illarum conditionum, vbi integræ haberi non possunt, cæteris paribus, reddant personam in hoc munus digniorem.

11\. Quarū conditionū defectu possit, aut debeat eligi monialis ex alio monasterio.

Ex quo tandem intelligitur, quando iuxta mētem Concilij oporteat electionem fieri ex alio monasterio. Nam in primis iuxta dictam declarationem Cardinalium solùm est hoc simpliciter necessarium, quando in eodem monasterio nulla, quæ eligi possit, habet triginta annos ætatis completos: nam si illos habeat, in reliquis conditionibus facilè potest benignè interpretatione vti, cōsiderata aliqua incommoditate in eligendo ex extraneis: hanc enim etiam necessariam esse opinor, vt prædicta declaratio locum habeat, ita vt à dispositione Concilij non recedatur. Addo deinde, sufficientem causam eligendi ex alio monasterio esse, quòd in eodem non inueniatur aliqua habēs simul illas duas qualitates quadraginta annorum ætatis, & octo professionis: sic enim intelligo illa verba Concilij, *Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio*; quia nisi vtramque habeat, dici non potest esse illis qualitatibus affecta. Verum est, Concilium non dicere in eo casu, eligi debere ex alio monasterio, sed posse; quare iudicio Superioris relinquit, vt id fiat, si absque incommodo possit. Vnde, si non obstante eo defectu, ex cōsensu Superioris alia de eodem monasterio eligatur, habens alias conditiones requisitas à Concilio triginta annorum ætatis, & quinque professionis, sine dubio erit valida & confirmanda electio, etiamsi fortasse aliter sine incommodo fieri possit, quia nullum est verbum in Concilio, quod necessitatem indicet, sed solam directionem Superioris, vt id non permittat, nisi ratione alicuius incommodi. Quòd si fortasse ille liberalior sit quàm debeat, inde non infirmatur electio, cùm Concilium hoc non disponat. Tanto autem faciliùs, seu ad vitandum etiam leuius incommodum poterit hoc permitti, quanto minor fuerit defectus dictarum conditionum in persona eligenda ex eodem monasterio. Nam si habeat octo annos professionis, licèt non attingat quadragesimum annum ætatis, dummodo excedat triginta, faciliùs poterit admitti eius electio: & idem est è conuerso, si habeat quadraginta annos ætatis, nondum verò expleuerit totos annos professionis. Et sic de aliis combinationibus, quæ facilè cogitari possunt.

Expediuntur 3. & 4. conditiones requisitæ in eligendo.

Tertia conditio necessaria ex parte eligendi in prælatum erat, vt sit sacerdos, vel ordinatus in sacris: quam per se constat in religionibus virorum, non monialium requiri, quia nec fœminæ sunt capaces ordinis, neque illo indigent ad suuū modum prælationis, cùm non consistat in potestate iurisdictionis spiritualis, sed tātùm in dominatiua, seu materna. In religionibus autem virorum ita necessaria est ad inferiores prælationes, sicut ad supremam: nā iura quæ adduximus, de cōuentuali Abbate, seu Superiore præcipuè loquūtur. Quarta conditio erat, vt sit legitimus: quam certum est etiam postulari ad prælationem Prouincialē, vel Conuentualem: imò ad quodcunque munus religionis habens iure ordinario spiritualem iurisdictionem. Nam cap. 1. de filiis presbyt. hæc omnia complectitur, vt latiùs Sylu. prosequitur verb. *Prælatus*. num. 3. & verb. *Electio*. 1. q. 14. n. 15. & Angel. eod. verb. n. 23. Dubitari autem potest an hæc cōditio etiam in Abbatissis requiratur. Et ratio dubitandi est, quia earum prælatio non consistit in spirituali iurisdictione: sed ille defectus originis solùm impedit ex vi iuris canonici aut ordinem, aut spiritualem iurisdictionem: ergo. Maior sæpè est in superioribus tractata, præsertim c. 1. num. 3. minor ex iure cōstat, quia nullum decretū afferri potest, in quo impedimentum illius ampliùs extēdatur. Et confirmatur maximè ex toto titulo de filiis presbyterorum, in quo de filiis tātùm sermo est. Et licèt sub nomine masculino soleant fœminæ comprehendi, tamen id potissimùm habet locū in fauorabilibus, non autem in odiosis, nisi vel aliæ circunstantiæ, vel saltem omnimoda identitas rationis ad illum sensum cogant: hìc autem nec est similis ratio, vt explicatum est, nec circunstantiæ aliquæ ad illam extensionem faciendam inducunt. Imò si considerentur verba cap. 1. de filiis presbyt. apertè videntur determinari ad solos masculos: nam priùs dicitur, vt filij illegitimi non ordinentur, nisi religiosi fiant, & deinde additur, *Prælationem verò nullatenus habeant*. loquitur ergo de filiis ordinis capacibus, vel (quod idem est) de prælatione propriè dicta, quæ ordinem aliquem præsupponit, aut requirit. In reliquis autem textibus ferè sermo est de filiis presbyterorum, quatenus ad dignitates, personatus, aut beneficia Ecclesiastica curam animarum habentia, admitti non possunt sine dispensatione Pontificis, præsertim in illis Ecclesiis, vbi patres eorum beneficia habuerunt. De quibus etiam solis agit Concilium Trid. sess. 25. cap. 15. de Reformat. Constat autem officium Abbatissæ nec dici posse beneficium Ecclesiasticum, neque illius solicitudinem propriè vocari posse curam animarum, sed solùm ministerium pertinens ad gubernationem quasi œconomicam vnius domus, quanuis accommodatā religioso statui ac profectui. Tādē, nulla irregularitas admittenda est, quæ nō sit in iure expressa; hæc autē inhabilitas illegitimorū ad prælationes Ecclesiasticas quædam irregularitas est: non est ergo ad fœminas extendenda, cùm in iure nō sit expressa.

12\. Ordo sacer.

Legitimitas. Syluest. Angel. Arguitur non requiri legitimitatem pro Abbatissis.

13. *Emmanuel Rodri. prædictæ opinioni negāti adhæret.* *Emn.* *Felin.* *Ioan. Andr.* *Geminian.* *Ancharan.* *Cyn.* *Bartol.* *Tabien.* *Alij distinctione vtūtur quæ refellitur.*

Propter hæc ergo, vel similia, nonnulli graues authores censuerunt, hunc defectum nataliū nullum impedimentum esse ad munus Abbatissæ. Citatur ab Emmanuel Rodr. q. 10. art. 21. & in Summ. 2. p. c. 29. n. 12. Felinus referens Ioannem Andr. & Geminianum loco infrà adducēdo, num. seq. sed nec Felinus id tenet, nec dictos authores refert: citatur etiam Ancharanus in c. *generali.* de Elect. in 6. citans Cynum, & Bartolum in l. 2. ff. de verbor. significat. vbi etiam Bartolus nihil de hac re loquitur; indicat verò hanc opinionem Tabien. verb. *Virginis consecratio.* Nihilominus alij distinguunt inter Abbatissas, quæ temporales sunt & nō benedicuntur, & perpetuas, quæ benedicuntur: & de prioribus aiunt cum prima opinione, nihil referre quòd illegitimæ sint; secus verò esse de posterioribus, quia sunt veræ prælatæ, & habent iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed hæc distinctio neque in antiquis authoribus inuenitur, neque habet fundamentum in iure. Nam in primis benedictio non refert, quia illa non est aliquis ordo, vt defectus natalium reddat personam quasi irregularem ad illam benedictionem; neque admittenda est illa exceptio, cùm in iure non habeatur, & materia sit odiosa, & quanuis admitteretur, sicut professio religiosa tollit irregularitatem ad ordines, ita etiam tolleret ad illam benedictionem. Perpetuitas etiam non refert, quia non maiorem iurisdictionem habet Abbatissa perpetua ex illo capite, quàm temporalis; sed id, quod habet, magis durabile est, & reuera neutra habet propriam iurisdictionem spiritualem, nam hoc non prouenit ex maiori, vel minori duratione, sed ex incapacitate fœminei sexus, vt alibi diximus tom. 5. in 3. p.

14. *Communis opinio requirens legitimitatē.* *Panorm.* *Felinus.* *Nauar.* *Maiol.* *Tabien.* *Gemin.* *Abbas.* *D. Thom.*

Est ergo communis opinio, illegitimam absque dispensatione non posse esse Abbatissam. tenet glossa in cap. *indemnitatibus.* §. 1. verb. *Canonica.* de elect. in 6. Sequitur Panormitanus in cap. *cùm in cunctis.* de Elect. n. 6. & Felinus cap. *meminimus.* de accusationib. num. 4. quam esse communiter receptam, & in praxi seruatam testatur Nauarrus Cōment. 2. de Regularib. n. 60. Maiolus lib. 1. de irregular. c. 29. n. 10. citans Tabienam verbo *Dispensatio.* 5. versu 21. Qui tamen non fundantur nisi in cap. 1. de filiis presbyter. quod generaliter statuit, filium illegitimum esse inhabilem ad Ecclesiasticas prælationes; munus autem Abbatissæ inter prælationes computatur, vt notant Doctores in dict. c. *indemnitatibus.* §. *Verùm.* ex textu ibi, *Vt à dignitate deiiciatur adepta*, vbi Geminianus in 3. notab. & Abbas in cap. *quia propter*, de electione, n. 8. vbi propterea omnes docent in electione Abbatissarum seruandam esse formam illius textus, quia sub nomine prælationis comprehenditur. Et licèt D. Thom. in 4. d. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. dicat, Abbatissam non habere prælationem ordinariam, statim tamen subdit, habere quasi ex commissione; habet ergo aliquo modo sufficiente vt sub generali nomine comprehendantur. Præterea non obstat, nomen filij masculini generis, quia in aliis similibus dispositionibus iuris sub ea voce fœminæ comprehenduntur, præsertim quando lex est fauorabilis religioni, etiamsi fortasse sit onerosa priuatæ personæ ex Clemen. 1. cum gloss. ibi, verb. *Homines.* de Elect. & in c. *generali.* verb. *Vniuersos.* de Elect. in 6. huiusmodi autem est dispositio illius cap. 1. In quo etiam non deest similitudo rationis; quia munus Abbatissæ etiam computatur inter dignitates Ecclesiasticas. Et ad hoc confirmandum induci potest declaratio Sixti V. quæ aliàs posset in contrarium obiici: cùm enim contra illegitimos rigorosum rescriptum edidisset, postea in declaratione addidit, *Cæterùm quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad moniales nunc extendi.* Quam declarationem ideo necessariam reputauit, quia non ex vi verborum, sed ex peculiari intentione, & benignitate sua videbatur profecta. Quanuis enim prima sententia in rigore iuris facile defendi possit, quia reuera ex illo sufficienter non conuincitur hæc opinio: nihilominus in praxi non censeo recedendum ab hac sententia, quoniam sicut communior, ita securior est.

Opinio Emmanuelis in n. præced. in praxi minus secura, quāuis facile defēdi possit.

15. *Replica pro Emmanuele.*

Sed dicunt aliqui, hanc maculam per professionem religiosam tolli, nam in viris irregularitas ad ordines tollitur per professionem religiosam: ergo etiam in fœminis aliqua inhabilitas tolli debet; in eis autem non est irregularitas ad ordines, quæ tolli possit; ergo tolletur saltem hæc inhabilitas ad prælationem. Sed hoc non rectè dicitur: nam professio sola sua vi, & natura non tollit hæc impedimenta, vt in superioribus tetigimus, & per se satis notum est: tantum ergo tollit, quantum à Pontificibus est concessum, & ideo in viris professio tollit irregularitatem ad ordines, non verò ad prælationes, quia vtrumque statutum est in dict. c. 1. de filiis presbyter. Quòd autem in fœminis professio tollat inhabilitatem ad prælationem, nullo iure, aut priuilegio concessum est: ergo propter illam congruentiam, vel æquiparationem, non potest hic effectus tribui professioni monialium: neque etiam est similis ratio, quia per hanc inhabilitatem nō impeditur fœmina ab aliquibus actibus spiritualibus, & ad cultum Dei pertinentibus, qui per fœminas exerceri possit; sicut impeditur vir per irregularitatem ab ordine.

Reprobatur.

16. *An corrupta possit eligi in Abbatissam.* *Panorm.* *Felin.* *Archidiac.* *Hugo.*

Denique addunt prædicta glossa, Panormit. Felinus, & alij, non posse eligi in Abbatissam, quæ fuerit corrupta, etiamsi sit vidua: quod solùm probant ex cap. *iuuenculas.* 20. q. 1. vbi Gregor. præcipit, eligi virginem sexagenariam. Veruntamen caput illud quoad vnam partem, scilicet quòd sit sexagenaria, receptum non est in vim legis: idem ergo de altera parte responderi potest: vnde Archidiac. & Hugo ibi aiunt, illud interdum nō obseruari; nam licèt decentissimum sit, vt virginibus non præsit nisi virgo, vt ita non solùm verbo, sed etiam opere ac perseuerantia sit aliis exemplum virginitatis; nihilominus aliquādo potest expedire viduam eligi, quanuis tunc consecranda, seu benedicenda non esset, vt notat etiā glossa in Clemen. *Attendentes*, verb. *Rationabilis*. de stat. monach. quæ tamen indicat etiam in eo casu necessitatis necessariam esse dispensationem, quam etiam indicat, posse concedi per aliquem prælatum præsidētem electioni, v.g. Episcopum, vel Episcopalem iurisdictionem habentē: quod mihi est probabile, quia illa prohibitio, quam Greg. fecit cuidam Episcopo, non est cum tanto rigore proposita, vt ab illo extulerit potestatem dispensandi in casibus reuera necessariis. Sed in hac re potissimùm censeo standum esse consuetudini. Reliqua quæ de aliis defectibus seu impedimentis ad huiusmodi prælationem, eiusdem ferè rationis sunt cum his, quæ de viris diximus, & de illis videri potest latè Maiolus dict. lib. 1. de irregularitate, capite 29.

Quid de aliis defectibus cū viris cōmunibus. *Maiol.*

Tractantur

Tractantur conditiones ex parte eligentium requisitæ.

17. Iam dicendum est de requisitis ex parte eligétium, in quibus eadem, quæ de Generali diximus in cap.4. cum proportione seruanda sunt. Nam in primis vniuscuiusque electio ad congregationem proportionatam pertinet: electio enim prælati conuentualis iure communi ad conuentum pertinet, argumento cap. 1. de electione, & expresse habetur in cap. *cùm dilectus*, de consuetudine, & 18. q. 2. per multa capita, & ferè ex natura rei sequitur, supposita prouisione futura per electionem: & saltem constat, nisi iure aliquo positiuo aut consuetudine præscripta aliis ius eligendi concessum sit ex natura rei in ipso corpore communitatis tale ius residere. Affirmat autem Nauarrus cóment. 3. de Regularib. n. 2. hoc ius constituendi Abbates magna ex parte reseruatum esse Summis Pontificibus, vel facultatem præsentandi illos nonnullis Principibus esse concessam. Sed hoc intelligendú existimo de his, qui vel regulam in suo rigore non obseruant, vel secundùm aliquam reformationem regulariter viuunt: nam in religionibus obseruantibus ac reformatis electio iuxta communem consuetudinem per conuentum fit, & ita est obseruádum, nisi aliud constiterit de iure speciali. Vnde fit, idem proportionaliter esse dicendum de electione Prouincialium; quamuis enim ius commune de illis nihil specialiter disponat, constat eandem esse rationem, seu proportionem prouinciæ, seu Capituli Prouincialis ad suum Prælatum, quæ est conuentus localis ad suum.

1. Códitio vt eligendi officium sit penes congregatioñe.

Limitatio, seu exceptio Nauarri explicatur.

Nauar.

18. Deinde ex parte eligentium requiritur etiam professio eiusdem religionis, nam iura suprà citata signatim requirunt hanc conditionem in electione Abbatis, vel Abbatissæ. Non est autem necessarium vt talis professio sit expressa, quia hoc in iure non postulatur, vt suprà c. 4. n. 2. satis dictú est. Et ibi etiam n. 3. tractata sufficienter est alia conditio, quá iura postulant, scilicet, vt electores sint in sacris ordinati. Quæ licèt in monialibus locum non habeat, dubitari tamé potest, an illæ religiosæ, quæ inter eas laicæ vocantur, quia nec velantur, nec ad officium chori deputantur, an (inquam) vocem habeant in huiusmodi electione. Sed de hoc nihil inuenio vel in iure, vel in authoribus, & ideo dico breuiter: si illæ nó sint verè professæ per tria vota solénia, iure communi excludi cap. *indemnitatibus*. de Elect. in 6. Si autem sint verè religiosæ professæ, nullum inuenio ius, quo excludantur: nam illa similitudo, vel proportio ad religiosos eligentes, qui debent esse ordinati, non sufficit, neque aliquid refert ad ius in hac re cóstituendum. Non repugnat ergo admitti; an verò admittendæ sint, ex consuetudine, vel ex iure speciali pendet, & regulariter obseruari existimo vt non admittantur. Postulatur præterea in dict. c. *indemnitatibus*, ætas duodecim annorum expletorum: sed illud procedebat iuxta antiquum ius. Hodie autem cùm maior ætas requiratur ad professionem emittendam, constat etiam ad eligendum maiorem ætatem requiri, scilicet sexdecim annorum expletorum. Maior autem necessaria non est, quia neque ad professionem emittendam requiritur, nec per ius aliquod per se postulatur; nec etiam petitur, vt post professionem, aliquod tépus ante electionem intercesserit. Vnde etiam necessarium non est quòd professio diem vocationis antecesserit, sed sufficit vt ante electioné legitimè facta sit. In viris autem nihil inuenio specialiter de ætate dispositum, & ideo quæ sufficiens est ad ordinem Subdiaconatus, sufficit etiam ad eligendum. De quo videri potest Syluest. verb. *Electio*. 1. per priores quatuor quæstiones.

2. Códitio, professio religionis eiusdem.

3 Ne electores sint laici.

Quid de monialibus laicis, vt vocaur.

De conditione ætatis, & antiquitatis eligentium.

A

Tandé inquiri solet, an Patronus possit habere ius eligendi simul cum religiosis. Faciunt enim dubitationem verba Pelagij Papæ in c. *Abbaté*. 2. 18. q. 2. *In monasterio* (inquit) *illum volumus ordinari Abbatem, quem sibi de sua congregatione, & monachorum electio, & possessionis dominus poposcerit ordinari*. Per quæ verba videtur ius eligédi Patrono tribui; vbi glossa alia iura in eandem sententiam refert. Nihilominus dicendum est, Patronum non posse habere ius eligendi, tum quia, si est laicus, nó potest habere iurisdictionem Ecclesiasticam, nec propriam administrationem, si verò non sit professus eiusdem religionis, etiamsi sit clericus, non potest eligere prælatú regularé, iuxta c. *ex eo*, & c. *indemnitatibus*. de elect. Et hæc est sententia communis, quam tenet glossa in dict. c. *Abbatem*. glossa in cap. *quod sicut*. verb. *Impedire*. vbi Abbas n. 6. idé in cap. *cum terra*. n. 2. de elect. idem Panormit. in c. *nobis*. de iure patronatus. In quo textu expresse est hoc declaratum, & per illud explicandum est dict. cap. *Abbatem*, ait enim, *In conuentuali Ecclesia non electioni prælati faciendæ, sed iam factæ honestiùs præstolatur assensus*. non ergo eligit patronus, sed electioni factæ præbet assensum. Quod etiam in dict. c. *Abbatem*, insinuatur, nam electio tantùm dicitur esse monachorum; patroni autem simul cum illis poscere electum. Dices, aut hoc nihil conferre patrono, aut idem habere incommodum: nam vel cogitur patronus præbere assensum, & sic inutilis est illa cæremonia; vel potest sua voluntate rumpere electionem, & hoc maius est incommodum. Respondetur primùm, illud esse quoddam genus gratitudinis, recognitionis, & honoris, quod inter homines plurimum æstimatur. Deinde, si patronus legitimam causam proponat, ob quam non præbet assensum; audiendus est; &, si causa sit sufficiés, Superior non confirmabit, sed cassabit electioné: sine legitima autem causa nihil obstabit Patroni dissensus; & ita nec est inutilis hæc potestas, nec incommodum affert. Quamuis auté hoc ita sit iure communi, specialia iura legitimè confirmata spectanda etiam sunt, & laudabilis consuetudo seruáda. Nunquam tamen poterit consuetudine introduci, vt ius eligendi prælatum acquiratur laico, aut non professo, nam est contra canones Ecclesiasticos, & contra Ecclesiasticam vtilitatem ac disciplinam, & ita sentiunt Doctores citati, & Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 60.

19. An patronus requiratur ad eligendum.

B Pars neg. vera.

Abb.

C Electioni tamé factæ præbet assensum. Obiectio diluitur.

D

Nauar.

20. Vltimò necesse est, vt hi electores non sint per censuram Ecclesiasticam impediti, aut voto priuati. De hoc autem impedimento sufficiunt superiùs dicta cap. 4. num. 9. quoniam eiusdem rationis est in omnibus electionibus, siue maiorum, siue minorum prælatorum, & pro omnibus consulenda est doctrina de Censuris, vt illo cap. 4. num. 9. iam citauimus: nam ex ea constat per quam suspendatur quis à potestate eligendi. Videríque possunt Syluester, & Angelus, & alij Summistæ, verb. *Electio*. Inquiri etiam hîc posset, an moniales per censuras interdictæ, aut suspensæ priuentur etiam hac potestate eligendi, mediatè, aut immediatè, in materia de Censuris sufficienter tactum est; & ideo de his electoribus hæc in præsenti sufficiant.

Vltima códitio ne sint césurati.

E

Syluest. *Angel.*

H 2 Tertium

21. De forma seruanda in dicta electione. *Innocent. Panor. Syluest.*

Tertium requisitum est, vt seruetur debita forma electionis. Circa quam communis, & recepta sententia est, seruandam esse formam præscriptam in cap. *quia propter*, in his omnibus prælatis, vt cõstat ex Innoc. Panor. & omnibus expositoribus, Syluestro verb. *Electio*.2. n.2. & 4. vbi addit, tam Priores Prouinciales, quàm Conuentuales ordinis Prædicatorum, & qui eis correspondent in aliis religionibus, debere eligi iuxta dictam formam, resecatis multis iuris subtilitatibus per constitutiones eorum: intelligendum est autem de constitutionibus confirmatis à Summo Pontifice, si in aliquo derogant iuri communi, quia nulla constitutio sine authoritate Summi Pontificis contra illud valere potest. Neque hîc occurrit aliquid specialiter addendum, sed superiùs dicta in cap. præced. cum proportione applicanda sunt. Atque idem dicendum est de monialibus, in quibus eadem forma capitis, *quia propter*, vt ibidem quoque tradidimus, seruanda est, vt notauit glossa communiter recepta in cap. *indemnitatibus*. §.1. verbo *Collatio*. de Elect. iuxta modum tamen & moderationem additam in dict. c. *indemnitatibus*. quam in Summa redegit Syluester verb. Elect.3. in fine. *Syluest.* Denique, etiam in eis locum habet dispositio addita à Concilio Trident. sess. 25. c. 6. de Regularib. vt in eodem expresè declaratur. Et hæc de conditionibus, ac forma eligendi prælatos regulares infra Generalem.

22. Ostenditur tandem 3. pars assert. positæ in n. 1. de creatione prælati absque electione.

Vltima pars assertionis restat de modo creandi huiusmodi Superiores absque electione per solam prouisionem, aut nominationem superioris Prælati. De quo genere prouisionis, quantum ad vsum eius spectat, cùm præter ius commune sit, nihil aliud dicere possumus, nisi tantùm ibi seruari posse ac debere, vbi speciali & approbato iure fuerit institutum. Qua lege supposita, ex parte eligentis, seu prouidentis necessarium est vt habeat suam potestatem non suspensam, neque impeditam. Et quia talis potestas annexa esse debet prælationi eiusdem religionis, vt supponimus, omnes conditiones quæ ad talem prælationem necessariæ sunt, ad illam requiruntur. Ex parte verò eius, qui prouidendus seu instituendus est in prælatũ, omnes conditiones suprà positæ in cap. 3. ex parte eligendi necessariæ sunt: quia illæ non postulãtur propter specialem modum electionis, sed propter prælationem ipsam: vt, v.g. quando ius disponit, vt nemo eligatur in prælatum religionis, nisi expressè professus, professio non petitur propter modũ electionis, sed vt persona sit capax prælationis: vnde quantum ad hoc spectat, cùm dicitur, *non eligatur*, perinde est ac si diceretur, *non promoueatur*. idémque de cæteris conditionibus illo capite positis intelligendum est, iuxta cõmunem, & certam sententiam. Neque vlla ratio dubitandi occurrit: nam quòd iura vtantur verbo *eligatur*, solum est, quia secundùm commune ius ille est ordinarius modus promouendi aliquem ad hanc dignitatem: aliquando verò vtuntur verbo *assumendi*, vt in cap. *tuam*. de ætate, & qualit. ibi, *Possit in Abbatem assumi*, quia reuera, vt dixi, non respiciunt viam (vt sic dicam,) sed terminum, id est, conditiones, quæ decent talem personam: vnde hæc, quæ diximus, potissimè intelliguntur de quacunque institutione, seu collatione prælaturæ: nam ad postulationem, per quam non acquiritur ius postulato, non requiruntur ex parte eius, qui postulatur, omnes conditiones necessariæ ad prælationem habendam: nam satis est quòd si aliqua deficiat, possit in ea dispẽsa-

Quid ex parte prouidentis requiratur: quid item ex parte prouisi.

A re ille, à quo fit postulatio, & quòd ratio sufficiens ad dispensandum intercedat, vt latiùs tractatur in tit. de postulat. Prælator. & à Summistis, verb. *Postulatio*. Denique circa modum, seu formam prouidendi prælationem absque electione, nihil speciale reperio in iure statutum; & ideo nihil citra hoc dicendum occurrit, nisi quæcunque signa, aut verba sufficienter declarantia voluntatem superioris prælati, conferendi alteri inferiorem prælationem cum actuali vsu (vt sic dicam) seu exercitio eius, sufficere ad illam conferendam eo ipso quòd sufficienter proponitur ac promulgatur. Nec existimo esse necessarium addere quòd requiratur etiam subditorum acceptatio: nam, per se loquendo, non est necessaria B noua acceptatio, sed sufficit obligatio obediendi, quam ex vi voti habent. Quanquam in hoc seruanda sunt etiam iura specialia, vel honesta consuetudo præscripta. Sed de hoc modo prouidendi Superiores religionis, quia inter omnes videtur esse proprius Societatis; ideo tractando in particulari de eius instituto, plura de illo dicemus tractatu 10. lib. 10. cap. 3.

Quid ex parte formæ seu modi prouidendi.

CAPVT VII.

C *An prælatio religionis perpetua sit, quantóve tempore durare possit, aut debeat.*

QVæstio hac tractari potest aut ex natura rei, aut ex iure communi, aut ex speciali. In primo sensu non potest tractari de facto, quia pendet ex hominum arbitrio, ac institutione, vt videbimus; & ideo ex sola rei natura non habet hæc prælatio quòd sit perpetua, vel temporalis. Sed hoc solùm ex natura rei ad illam consequitur, vt postquam semel collata est, auferri non possit iustè intra illud tempus, pro quo data est, nisi interueniente causa legitima, & potestate, D quia per collationem acquiritur in illam proprium ius, quo nemo potest sine causa priuari: de quo aliàs. Igitur ex natura rei vterque modus institutionis possibilis est, quia in neutro illorum per se est aliquid contra rectam rationem, & quia alij principatus, & magistratus possunt esse perpetui & temporales. Denique quia in vtroque modo possunt esse multa commoda in ordine ad bonum regimen, & quanuis habeant admixta incommoda, vel non sunt contra rectam rationem, vel non per se sequuntur, sed per accidens, necessarióque sunt in rebus humanis toleranda, quia non possunt omnia vitari, & præcipuum punctum humanæ prudentiæ est tunc id E eligere, quod minus habet incommodi. Vnde oritur quæstio, quæ illarum institutionum ex natura rei magis expediat religiosorum gubernationi: de qua dicam in num. 9. expeditis aliis membris propositis.

1. Resolutio quæstionis attento iure naturæ.

Secundò igitur dicendum est de iure communi. Omitto autem diuinum, quia de hac materia in particulari nihil diuinum ius statuit, vt sæpè in superioribus factum est, & per se est euidens, quia nec scriptum, nec traditum ostendi potest. Imò probabile existimo in vniuersa Ecclesia Catholica nullam prælationem esse ex diuino iure absolutè perpetuã, ita vt non possit quis ea inuitus priuari, vel sub ea lege haberi, nisi solus Pontificatus Sũmus: sed de hoc aliàs. Igitur, loquẽdo de cõmuni, iure Ecclesiastico, Nauarrus Commentar. 3. de

2. Resolutio eiusdẽ attẽto iure diuino. Vide quoad Pontif. in to. de fide disp. 10. sect. 3. Quid de iure cõmuni sentiat Nauar.

de Regularib.n.3. affirmat, monasteriorum prælatos, vel prælatas secundùm ius commune, & regulam debere esse perpetuos: id autem non probat nisi ex eodem textu, quem commentatur, cap. *nullam*. 18. q. 2. vbi dicitur, nullã potestatem relinqui monachis expellendi Abbatem, aut sibimet alium ordinandi: quod non alia ratione dici potest, nisi quia Abbas ex vi iuris perpetuus est. Et hoc idem supponitur toto titulo de statu monach. Veruntamen duobus modis intelligi potest, hanc perpetuitatem esse de iure communi, positiuè scilicet, seu definitiuè; aut negatiuè tantùm, vel (vt ita dicam) præsuppositiuè. Priori modo non inuenio ius aliquod positiuè definiens vt hæ prælationes perpetuæ sint; nec Nauarrus illud adducit. Nam illud caput *nullam*. solùm statuit, vt monachi nõ possint deponere Abbatem pro arbitrio suo, aut alium creare quãdo voluerint, quod longè diuersum est: nam, licèt prælatura sit temporalis, non poterit deponi prælatus arbitrio subditorum, sed definito tempore à lege, seu statuto, vel ipso iure amittet officium, vel tenebitur renunciare, & ad id cogi poterit iuxta cõstitutionis tenorem. An verò possit prælatus sub ea conditione creari, vt tantùm duret in officio ad arbitrium subditorum, infrà à num. 4. videbimus. Neque etiam in toto titulo de statu monachor. aliquid inuenio, quo hæc conditio perpetuitatis pro hoc munere decernatur, ac præscribatur.

Sententiæ verioris pars prima.

3. At verò alio modo negatiuo verũ esse videtur ex vi iuris communis hanc dignitatem esse perpetuam. Primò, quia illud ius non vetat quin perpetua sit, sicut etiam non prohibet esse temporalem. Secundò, quia semper loquitur de hac dignitate tanquam de perpetua, & quæ de illa statuit, perpetuitati congruunt, quia nimirùm illam conditionem supponit. Vnde fit tertiò, vt virtualiter illam approbet ac defendat, qui videtur esse proprius sensus dicti cap. *nullam*. declarat enim, postquam religiosi sibi eligunt aliquem in Abbatem, absolutè, & simpliciter, ac sine vlla temporis limitatione, talem prælatum ita esse perpetuum, vt nõ possit ab inferioribus deponi. Liberum enim eis fuit potestatem in ipsos dominandi tradere; postquam autem absolutè dederunt, auferre non possunt. Atque hic videtur fuisse mos antiquorum monachorum, vt colligitur ex decretis, & historiis suprà adductis & ex Concilio Moguntino, cap. 11. vbi dicitur, Abbatem nõ posse etiam suo arbitrio locum suum relinquere, sed cum permissione Episcopi. Et ex Cõcilio Triburiense sub Adriano III. & aliis, quæ statuunt, Abbatem solùm propter crimina, vel defectus in regimine, posse suo munere priuari; & ex Regula S. Benedicti cap. 2. & 64. colligitur Abbatem ex vi suæ Regulæ esse perpetuum: nam licèt hoc expressè, & in actu signato (vt sic dicam) non dicatur, tamen nullus ei præfigitur terminus, & tanquam de perpetuo de illo tractatur. Hac ergo ratione magis dici potest duratio perpetua, quàm temporalis huius prælationis esse de iure communi, præsertim antiquo: quia præsuppositiuè saltem ferè semper de illa tanquam de perpetua loquitur.

Pars 2. eiusdem sententiæ probatur multipliciter. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò.

4. Tertiò nihilominus secundùm specialia iura religionum multa est in hoc varietas. Nam in primis supremus Generalis frequentiùs temporalis est, & maiori, vel minori tempore durat, in religione Minorum, & Carmelitarum per sexennium; in multis aliis monachalium solùm per triennium; in aliquibus verò religionibus perpe-

Quid de iuribus specialibus.

A tuus est, seu ad vitam, vt religione Charthusianorum, Prædicatorum, & Societatis: religio autem S. Augustini quoddam medium obseruat ad hoc vsque tempus; nam viuente Generali, Capitula Generalia celebrant, in quibus de retinendo eodem Generali, & nouo creando suffragia ferunt. Vnde videntur non posse sine rationabili causa mutationem facere: atque ita Generalem esse perpetuum, tamen sub ea conditione, ac modo, vt ex prudenti arbitrio religionis cessare valeat. Reliqui autem Prælati omnes inferiores in omnibus religionibus temporales sunt, iuxta proprias constitutiones, ordinationes, aut Apostolica indulta, vt ex vsu constat, & vnicuique videre licet in B propriis institutis. Solùm in ordine Carthusiensium Priores durant perpetui; & fortasse in aliquibus particularibus monasteriis aliorum ordinum, præsertim monialium; & vbi fuerit illa consuetudo, vel institutio, seruanda est. Horum autem omnium rationem, & modum explicare nunc non est necesse: de nostro autem peculiari, in fine huius operis dicemus, tract. 10. lib. 10. c. 2. & 3. & in eum locum reseruamus quæstionem, cur Generalis Societatis perpetuus sit.

Hîc verò de prædicto communi vsu religionum, præsertim quoad Abbates, & Priores Conuentuales, videndum est, an conuenienti ratione fuerit introductus. Nauarrus enim dict. Com- C ment. 3. num. 3. dicit, nunquam sibi persuadere potuisse animarum saluti, & tranquillitati expedire, Abbates, seu Prælatos, qui secundùm ius commune, & Regulam debent esse perpetui, fieri triennales à Capitulo eligendos. Idem ait Consil. 7. de statu monach. n. 8. Mouetur ex incommodis, quæ inde regulariter oriuntur. Primùm, quia inde fit, vt Prælati quodammodo à subditis pendeant, & consequenter fit, vt vigor & authoritas Prælati plurimum minuatur: nam, vt dicitur in dict. c. *nullam*, nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cæperit subiacere, & vt dicitur in cap. *visis*. 16. q. 2. *Humani moris est illum vereri, cuius iudicio, & voluntate nunc erigeris, nunc deprimeris*. D temporales ergo Superiores verentur potius, quàm dominentur subditis, à quibus deprimi, & erigi possunt. Secundò, quia ex hac vicissitudine oritur in primis multorum ambitio, quæ pestis est religionis, & religiosorum oculos excœcat, ne sui status obligationem agnoscant, vt dicitur in capit. *quorundam*. de Elect. in 6. ex qua ambitione subsequitur eneruatio disciplinæ: nam qui eligi cupiunt, multa dissimulant, vt gratos habeant suffragatores. Sequuntur deinde subornationes, collusiones, imò Simoniæ, & conuentiones, odia, & dissidia intestina, murmurationes, & similia, quæ Nauarrus dicto loco latè prosequitur. Quæ omnia maximè confirmantur ex antiqua consuetudi- E ne, & iure communi: non enim sine causa antiqua consuetudo habuit, vt Abbates essent perpetui. Fauet etiam vniuersalis Ecclesiæ consuetudo, quæ habet vt Episcopi, & alij Prælati Ecclesiarum secularium perpetui sint, adeò, vt translationes Episcoporum per se ac regulariter Ecclesiæ displiceant, quia vtilius creditur, vt idem Episcopus in eadem Ecclesia perpetuò maneat. Ex quo intelligitur non solùm per accidens, ob incommoda, quæ sequuntur, ex frequenti electione; sed per se propter vtilitates, & commoda, quæ ex diuturna perseuerantia eiusdem personæ in hoc munere sequuntur, illam esse magis conuenientem, quia ex maiori consuetudine, &

5. An expediat prælatos locales non esse perpetuos.

Negat Nau. & probat 1. ab incon.

Secundò à consuetudine, & commodis perpetuitatis.

quasi perpetuo vinculo maior amor generatur, & homo maiori cura suscipit munus, in quo perpetuò est perseueraturus: longa etiam experientia multum confert ad magnam prouidentiam, & gubernationem. quæ omnia deficiunt in temporalibus prælatis, quando enim incipiunt sui muneris experientiam habere, tunc deficiunt, nec de rebus perpetuis admodum curant, contenti vt sit pax in diebus suis. Denique alia congruentia sumi potest à simili ex Basilio regul. 35. ex fusiorib. vbi ipse probat, non expedire in eodem loco plura monasteria multiplicari, quia difficile est reperiri plures personas dignas prælatione religiosa. *Nam absolutè* (inquit) *seueræ disciplinæ ratio moderatorem conuentus prouidum, & non parum eloquentem requirit, & præterea vigilantem, ac mitem, & eiusmodi qui perfecto corde Dei iustificationes exquirat.* Vnde concludit, *Quî quæso fieri potest vt plures tales in vno eodémque pago reperiantur?* Sic ergo in præsenti possumus interrogare, quî fieri possit, vt in tanta Prælatorum mutatione omnes vel plures eorum inueniantur.

3. Ex congruentia.

6. Nihilominus contrariam partem non minoribus coniecturis suadere possumus. Primò enim plus mouet mutatio antiquæ consuetudinis, quàm ipsa vetus consuetudo, quia illa mutatio non in vno, vel alio loco, sed in tota Ecclesia facta est: nec solùm in religionibus, quæ de suo feruore aliquid remiserunt, sed etiam in illis, quæ in eo conseruantur, vel ad illum reuocatæ sunt, vel de nouo sunt institutæ. Quod est signum, illam mutationem non euenisse ex priuato errore, aut imperfectione, sed quia per experientiam cognitum est, hunc modum esse magis conuenientem. Accedit, quòd Apostolica Sedes semper in hanc partem sese magis propensam ostendit, vt prælati, vel prælatæ religionum temporales sint: vnde videmus sæpè illius authoritate mutatum esse modum regiminis ex perpetuo in temporalem; nunquam autem è conuerso ex temporali in perpetuũ. Imò si alicui per plures annos, vel indefinito tempore ad arbitrium Superioris prælati, alij durauerint, eius authoritate tempus limitatum, vel abbreuiatum est: ergo signum est Apostolicam Sedem sentire hunc modum esse conuenientiorem. Tertiò, priora incommoda, quæ Nauarrus inferebat, in primis non tam ex temporali duratione Prælatorum, quàm ex modo illos eligendi inferebantur: ergo ad summum oportebit modum illum mutare, non verò ob eam solam causam perpetuos prælatos facere: & deinde etiam in ipsis electionibus possunt alia remedia adhiberi, quibus illa incommoda euitentur. Nam in religione, v.g. Prædicatorum, Priores triennales sine illis incommodis eliguntur, & Concilium Trident. huiusmodi electiones tacitè approbando, aliqua remedia adhibuit, vt rectè, & sine fraude fiant. Quartò, per se rem ipsam spectando, videtur vtilior prælationum mutatio, & vicissitudo congruis temporibus facta, quàm perpetuitas: tum quia Superior religionis debet esse non dominus, sed pater, iuxta illud, *Non dominantes in cleris.* Si autem perpetuus sit, facilè obliuiscitur paterni spiritus, & paulatim fit plusquam dominus: si autem breui tempore duraturus sit, hoc ipso magis in proprio officio continetur. Tum etiam, quia, vt possit conuenienti modo præcipere, necessariũ valde est vt assuescat interdum obedire, & vt cõpatiatur necessitatibus, vel etiam infirmitatibus subditorum, valdè cõueniens est, vt aliquãdo eas ipse patiatur, & in eis ab alio prælato pẽdeat. Quæ omnia cessant in perpetuis prælatis. Tũ præterea, quia ipsa securitas muneris perpetui solet personã reddere negligentem nõ solùm in temporalibus, sed multò magis in spiritualibus. Imò (vt Nauarrus etiam fatetur) in temporalibus vsu venire solet, vt maiori ex parte in suã vtilitatem illa cõuertant, & aliquando etiam amicis, vel cognatis illa tribuãt: quod incõmodũ, licèt temporale videatur, non ibi sistit, sed magna affert spiritualia incõmoda nõ solùm ipsius prælati, sed etiã subditorũ, quia inde oriuntur odia, & graues detractiones, & similia. Tũ denique, quia si vnus & idẽ semper gubernet, alij non exercentur, nec experientiã gubernãdi acquirũt: vnde euenire solet, vt pauci ad illud munus obeundum apti inueniantur; è contrario verò dum plures successiuè fiunt, plures etiã agnoscũtur apti ad illud munus, qui aliàs incogniti iacerẽt, quia magistratus ostendit virum, & præterea ipso vsu perficiuntur, & ita religio abũdat hominibus ad quamcunque dignitatẽ, aut prælationem aptissimis. Ex his ergo saltẽ concludo; non esse tam certam sententiam illam Nauarri, quãtum ipse existimauit, & cõsuetudinẽ, quæ nunc maxima ex parte viget in religionibus, nõ esse facilè improbandam: nam ad minimum res arbitraria est, & sine imprudentia potest alterutra pars eligi, dummodo, quoad fieri possit, incommoda, quæ in vnaquaque illarum contingere possunt, præcaueantur.

Arguitur pro parte contraria quòd expediat. Primò ex reuocatione antiquæ perpetuitatis.

Secundò ex propẽsione Sedis Apost.

Tertiò ex incõmodis perpetuitatis.

Quartò, ex commodis mutationis horum prælatorum. Primò. 1. Petri. 5.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Censuratur existimatio Nauarri.

7. Vt autem quod sentio dicã; vbi electiones, præsertim faciendæ à Capitulis, aut congregatione multarũ personarum, vitari possunt, per se loquẽdo, & cõuenientius, & statui religioso magis consentaneũ est, vt prælationes non sint perpetuæ. Ad hoc sentiendum persuadeor rationibus posteriori loco factis. Quibus addo, statũ religiosum nõ esse per se statũ prælationis, sed subiectionis, & humilitatis, solúmque ob necessitatem prælationem admittit: valde ergo cõsentaneũ est illi statui, vt quãtum fieri possit, nullus religiosus sit semper prælatus. Deinde hoc modo magis conseruatur æqualitas, quę ad religiosam charitatem necessaria est: dũ enim qui hodie præest, cras subiectus & aliis æqualis conspicitur, & ipsi, qui præsunt pro illo tẽpore non nimium efferuntur, & alij postea de eorum æqualitate plurimum ædificantur. Item, religiosa gubernatio magis in charitate, quàm in aliis humanis respectibus fũdari debet: quod si ita fiat, nõ minori cura, & solicitudine assumetur, quàm si perpetuò duratura sit: si autem alia intentione, vel respectu fiat, eo ipso multum expedit, vt non sit admodum diuturna, nam quò plus durauerit, eò in deterius verget. Similésque rationes possunt facilè considerari; neque in rationibus, quæ in contrarium fiebant, aliqua retinet vim, nisi illa fortasse, quæ sumebatur de necessitate experientiæ. Ad quã in primis dicimus, hoc incommodum (cùm omnia vitari non possint) in primis rarò esse magni momenti, & aliquando dissimulandum esse, & aliis mediis supplendum. Deinde non in omnibus, sed in his, qui primò gubernare incipiunt, hic defectus locum habet, & regulariter non multo tempore durat: nam res pertinentes ad vnam domum religiosam tantæ non sunt, quin breui tempore per experientiam agnoscantur, & qui in aliquibus domibus expertus est, facilè vnius prouinciæ experientiam comparabit. Denique, inexperti pro illo tempore iuuari possunt prædecessorum exemplis, & præsentium consiliis, & Prælatorum sibi superiorum monitis: quibus omnibus si obediat, non multum errabit.

1. Pronũtiatum in hac cõtrouersia.

Suadetur multipliciter. Primò. Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Ad contrarias rationes in n. 5.

Secundò

8. Secundum Pronunciatum iuxta quod procedet opinio Nau. Secundò nihilominus assero, vbi prælaturæ per electiones conferendæ sunt, moraliter loquendo, consultius esse, vt sint vel perpetuæ, vel admodum diuturnæ. In hoc assentior sententiæ Nauarri, propter damna & pericula electionum, quæ tam intrinseca esse videntur, supposita hominum fragilitate, & experientia, vt longè difficilius videatur illa vitare, quàm illa, quæ ex perpetuitate, vel diuturnitate prælationis sequi solent. Atque ita videmus quamplures ex religionibus, in quibus prælationes temporales sunt, vel abstulisse electiones, vel reduxisse illas ad concilium aliquod paucarum & grauium personarum, in quo facilius sit vitare electionum incommoda, vel ex parte eligentium, aut eligendorum, ita vel personarum numerum, vel tempus ac modum electionis coarctasse, vt negotiationes electionum, quoad fieri possit, præcaueantur. Quòd si religiones aliquæ simpliciter retinent conuentuales, & frequentes, seu triennales electiones prælatorum, id fortè est vel quia non possunt commodè aliter sibiipsis prouidere, vt de monasteriis monialium probabile est, vel quia nondum sunt expertæ incommoda, sed in simplicitate, & puritate religiosa omnia efficiant: quod desiderabile est.

9. Vltimò verò interrogare quis potest, estò prælationes hæ temporales sint, quis modus limitationis earum magis expediat. Duobus enim modis intelligi potest prælationem esse temporalem, scilicet, vel quia est ad certũ, & definitum tempus, vel indefinitè ad arbitrium alicuius. Quis ergo ex his modis melior existimandus erit? Possent ad vtramque partem coniecturæ adduci, nam res etiam est arbitraria, & prudentialis. Illis tamen omissis respondeo, priorem modum per se, & ex suo genere videri meliorem. (Iudicium authoris.) Hoc suadet in primis consuetudo, nam ferè ab omnibus religionibus ita seruatur. Deinde, vbi hæ prælationes infra supremam (de his enim agimus) per electionem prouidentur, vix potest aliter fieri, quia illud arbitrium non debet alicui personæ committi, alioqui veluti noua electio ei committeretur. Quòd si illud arbitrium eiusdem congregationis futurum sit, cuius fuit electio, perinde erit illud ferre ac de nouo eligere, & tunc melius erit vt omninò libera sit electio, ne difficile, aut onerosum sit Superiorem mutare, si expediat, dum non sine aliqua infamia, vel nota fieri videtur, quando tempus non est lege præscriptum. Addo præterea, in multis religionibus statutum esse, & ab Apostolica sede approbatum vt idem prælatus nõ iterum statim eligatur, sed post elapsum aliquod tempus: ergo signum est, per se loquendo, melius esse vt aliquo tempore vacet: ergo etiam erit melius vt tempus prælationis præcisum sit. Vbi autem prælationes conferuntur ab vno superiori capite, faciliùs posset tempus, seu terminus eius eiusdem arbitrio committi; tamen rationes factæ suadent, etiam ibi determinationem temporis esse meliorem, tum quia etiam ibi expedit aliquando cessare, seu intermitti officium, & hoc esse à lege statutum: tum etiam, quia ita liberiùs fieri poterunt mutationes absque nota eorum, qui auferuntur, & absque grauamine Superioris, qui hoc modo nullius offensionem incurret, mutationes suis temporibus faciendo. Tollentur etiã occasiones vel accipiendi personas, vel certè murmurationum, &c. Cùm autem dicimus, tempus debere esse limitatum, vt, adueniente præfixo termino, statim ipso facto prælatio vacet; fortasse enim hoc non semper expediet: satis ergo erit quòd statim sit noua prouisio facienda, nec possit secundùm statuta notabiliter differri: in particulari ergo, iuxta varias religionum conditiones, & circunstantias; poterit vnũ, vel alterũ expedire: quod autem in vnaquaque fuerit statutum id maximè obseruandum est.

CAPVT VIII.

An Prælatus Religionis potestatem habeat obligandi subditos in conscientia, quando, & quomodo.

IN superioribus capitibus solùm explicuimus necessitatem, & consequenter etiam varietatem horum Prælatorum, vbi simul (si quis attentè cõsideret) declarauimus causas, & originem harum prælationum: nunc superest vt explicemus, quid sit hoc munus? quod faciemus explicando potestatem eius, nam totum in potestate consistit, seu per illam formaliter constituitur; & quoniam potestas ex actibus cognoscitur, simul etiam actus huius potestatis, & effectus declarabimus; ad quos actus tenentur hi Prælati ex speciali obligatione sui muneris; & ideo simul de eorum obligationibus dicemus, quatenus Prælati sunt, nam vt homines, vel vt religiosi habent obligationes cæteris communes. Supponimus autem ex dictis in superioribus, esse in his Prælatis duplicem potestatem; dominatiuam, & iurisdictionis: de quarum distinctione nunc non agimus, nam satis intellecta iam est. (De potestate dominatiua hîc nõ agitur.) Præcipuè ergo agimus de potestate iurisdictionis: nam altera, quatenus habere potest actum veluti præcisum à iurisdictione, explicata est partim tractando de irritatione votorum religiosorum, partim tractando de voto obedientiæ: quatenus verò coniungi potest cum potestate iurisdictionis, simul cum illa explicabitur. Potestas autem iurisdictionis, licèt secundùm adæquatam rationem vna sit, tamen in ordine ad varios actus tanquam multiplex concipitur: sic enim distingui potest hæc potestas in voluntariam, vel non voluntariam: directiuam, & coactiuam: ligandi, aut soluendi, vel dispensandi: de quibus omnibus dicendum est per sequentia capita, ac primùm de illa quam in titulo proposuimus. 1.

In omni regimine prima potestas & maximè necessaria est directiua, ad quam pertinet non solùm consilia (hoc enim sine speciali potestate fieri potest) sed etiam leges, seu præcepta ferre: hæc ergo in primis requiritur in religioso prælato. Sit ergo certum, posse Prælatum religionis in conscientia obligare subditum per legem, vel præceptum suum iustum. Hoc est certum, & commune apud omnes Doctores, quos referre non est necesse, quia res videtur certa de fide, supposito vniuersali consensu Ecclesiæ, & vero statu religioso, eiúsque institutione, & approbatione. Itaque duplex est titulus huius potestatis. Prior est votum obedientiæ, & de hoc sufficiunt quæ de illo voto diximus: (Primò ex titulo voti obedientiæ.) quia subditum obligari hoc voto, & Superiorem posse ex illo obligare, comparantur sicut actio, & passio; non enim potest subiectum pati, nisi potestas sit in agente: ita ergo non posset subditus obligari, nisi esset potestas in Prælato ad obligandum. Ostendimus autem suprà, tom. præced. religiosum obligari ex voto ad parendum: ergo & Superior potest illum 2.

obligare; obligatio autem ex voto est in conscientia: ergo Prælatus potest in conscientia obligare. Contendere autem quis posset tunc non obligare Prælatum, sed votum ipsum; Prælatum autem solùm veluti explere conditionem, sine qua votum non obligaret. Sed hoc solum est de verbis contendere: fatemur enim illam obligationem hoc titulo consideratam prouenire ex voto; tamen quia votum ipsum non obligat ad talem actum, nisi medio imperio Superioris, ideo meritò dicitur Superior habere potestatem ita præcipiendi, vt alter in conscientia parere teneatur, siue Prælatus propriè obligationem imponat, siue exhibeat materiam, cui veluti inhæret obligatio ex voto. Omitto quæstionem, an ibi interueniat etiam obligatio iustitiæ ratione traditionis: nam de illa satis dictum in superioribus est, & totam illam, qualiscunque sit, sub voto nunc includimus.

Contentio de nomine tollitur.

3. Alter titulus huius obligationis est iurisdictio Ecclesiastica his prælatis concessa. Qui titulus pendet ex duobus principiis. Vnum est de iure, scilicet, Ecclesiasticam iurisdictionem esse sufficientem ad obligandum in conscientia per leges, seu præcepta. Et hoc est de fide certum, pertinet tamen propriè ad materiam de Legibus, vbi latè illud tractauimus lib. 4. cap. 18. & ideo nunc solum id supponimus. Aliud principium est de facto, scilicet, Prælatis religionum communicatam, esse iurisdictionem Ecclesiasticam, ad hunc actum sufficientem; hoc autem constat ex vsu Ecclesiæ, & ex indultis, & priuilegiis singularum religionum.

Secundò ex titulo collatæ iurisdictionis.

Et latè tractauimus sup. cap. 1. Ergo ex his duobus principiis manifestè concluditur, esse in his Prælatis potestatem obligandi in conscientia per præceptum. Dici potest, dari posse iurisdictionem ad alios actus, non verò ad tam grauem obligationem imponendam, nam ad hoc requiritur valde perfecta iurisdictio. Sed hoc non rectè dicitur, tum quia eodem modo, quo constat, Prælatos religionum habere hanc iurisdictionem; constat etiam illam extendi ad hunc actum, tum etiam, quia sæpè imponunt præcepta sub pœna excommunicationis: tum præterea, quia illa iurisdictio est quasi Episcopalis, vt diximus; vel quia licèt hæc iurisdictio videatur valdè perfecta, habet tamen latitudinem, & gradus, & secundùm aliquem necessaria est in quolibet habente veram iurisdictionem gubernatiuam.

Effugium præcluditur.

4. Vnde ad maiorem huius rei veritatem obseruare oportet, aliud esse præceptum personale, aliud verò statutum per modum legis. Priori modo possunt præcipere etiam in conscientia omnes, qui habent iurisdictionem aliquam; magis autem, aut minùs iuxta modum iurisdictionis: posteriori autem modo non omnes, sed illi, qui habent principalem quandam iurisdictionem, qualis requiritur ad leges ferendas. Sic ergo in religione omnium Prælatorum est mouere suos subditos per præcepta obligantia in conscientia cum proportione suæ iurisdictionis: nam Prælati conuentuales solùm in religiosos sui monasterij, & in rebus ad illud pertinentibus, Prouincialis in sua prouincia, Generalis in tota religione vti potest potestate sibi concessa. Ad facienda autem statuta perpetua, quæ vim habeant, & rationem legis, nec inferiores Prælati, nec Prouinciales ordinariam potestatem habent. Dices, Episcopus potest condere similia statuta; isti autem prælati, præsertim Prouinciales, habent Episcopalem iurisdictionem: ergo poterunt statuta perpetua facere. Respondetur negando consequentiam, quia nõ in omnibus habent parem, aut similem potestatẽ, ideóque non Episcopalem, sed quasi Episcopalem iurisdictionem habere dicũtur. Episcopi ergo habent per se ac immediatè iurisdictionem à Summo Pontifice, & illi etiam immediatè subsunt, ideóque per se habent iurisdictionem ad condenda statuta; sunt enim quasi Ecclesiæ Principes sub supremo capite: Prouinciales autem religionum non immediatè à Papa, sed vel à Generali, vel à sua religione habent iurisdictionem, subiectam etiam, & dependentem à Generali, & ideo non conceditur eis iurisdictio sine Generali ad condenda statuta; quæ est res grauissima, & quæ concernit totum corpus religionis. Quin potiùs neque ipsi Generali sine vniuersali conuentu solet tanta facultas dari: quia licèt ille sit veluti proprius Episcopus totius religionis immediatè constitutus sub Pontifice summo; nihilominus non est simpliciter supremum tribunal ipsius religionis, nam Capitulum generale superius est; & ideo regulariter illi reseruatur hæc potestas, quæ à Iuristis dicitur esse meri ac mixti imperij: est ergo hoc valde consentaneum rationi, & instituto ac moribus religionum.

Non verò per statuta etiam prouincialis.

Instantia tollitur.

Imò nec Generales extra capitulum generale.

5. Dices, hoc habere locum in statutis, quæ fiunt pro toto corpore religionis; secùs verò esse de statutis singularũ Prouinciarum, vel nationum. Respondetur in primis, vnam religionem, quæ sub vno Generali militat, & in vnum generale Capitulum interdum congregatur, esse vnum corpus politicum, quòd seruare debet vnitatem quoad fieri possit, & ideo regulariter expedire, vt non solùm substantialia regulæ, sed etiam perpetua statuta & leges, seu constitutiones eędem in tota religione sint, & ob hanc causam regulariter non est necesse vt in singulis prouinciis, vel nationibus sit potestas condendi statuta perpetua: nam si quid peculiare in singulis prouinciis necessarium est, per ordinariam prouinciam & ordinationes Prælatorum accommodari potest. Deinde dicitur, vbi aliquod simile statutum necessarium esset, potestas illud condendi potius conuentui prouinciali, quàm prælato Prouinciali esse illam potestatem committendam, seruando proportionem ad id, quod diximus de conuentu generali respectu generalium legum. Addo verò vlteriùs, etiam nõ expedire, vt hæc potestas sit in Capitulo prouinciali, vel etiam nationali, (si fieri contingat) independenter à Generali Prælato, vel Capitulo; quia respectu talis Prouinciæ tale statutum est etiam res grauissima, & ideo fieri non debet sine influxu supremi capitis, seu tribunalis saltem confirmantis, vel approbantis tale statutum, argumento cap. *cùm accessissent.* de Constit. ibi, *Ac statutum ipsum authoritate sedis Apostolicæ fuisse postmodum confirmatum.* Item, quia, sicut pars non debet discordare à toto, regulariter loquendo; ita cùm expedit in aliquo discrepare, non debet id facere sine motione, aut consensu capitis, vel totius corporis: maximè quando illa dissonantia in re perpetua futura est. Item, quia, cùm Generalis debeat habere prouidentiam singularum prouinciarum, etiam quoad proprias obseruantias earum, valde consentaneum rationi est, vt sine illo statuta perpetua non introducantur. Quanquam autem hæc vera sint, & conformia rationi; nihilominus non adeò cogunt, vt per se inducant necessariam obligationem: nec etiam inuenio ius commune, quod præcipiat hæc omnia ita obseruari,

Altera instantia. Diluitur primò.

Diluitur secundò.

uari, sicut à nobis proposita sunt; & ideo semper consulenda sunt peculiaria instituta, seu indulta singularum religionum, vt id obseruetur, quod in vnaquaque fuerit ordinatum, & ab Apostolica sede tacitè, vel expresè confirmatum. Circa vtrunque autem modum præcipiendi siue per præceptum siue per statutum nonnulla supersunt declaranda.

Primum dubium; An ad obligandum præceptum requiratur consultatio.

6. Primum est, an Prælati religionum possint præcepta, id est, quæ statuta non sint (ita enim breuitatis causa generali nomine pro specifico vtemur,) imponere solo suo arbitrio sine consilio eorum, qui iuxta religionis morem illi assistunt, & sunt à consiliis. Pro resolutione aduerto, præceptum posse esse, vel speciale, quod vni personæ tantùm ponitur, siue pro vno actu, siue pro multis, aut longo tempore. Vel potest esse præceptum generale, quod etiam potest esse duplex, scilicet vel ad vnum tantùm, vel alium actum, ita vt generale dicatur solùm ex parte subiectorum respectiuè ad Prælatum præcipientem, quia scilicet pro omnibus illius subditis ponitur: vel potest dici generale etiam ex parte temporis, quia nimirum ponitur vt duraturum vel indefinito tempore, vel vt duret quandiu durat Prælati potestas, non enim potest ampliùs durare, finitur enim per mortem eius, vel elapso prælationis tempore, vt suppono ex materia de Legibus, & de Censuris. Quanuis ergo responsio ad prædictam interrogationem pendeat ex institutis singularum religionum, quia potest Prælatis vno vel alio modo concedi potestas. Considerando tamen quod iuri communi, vsui, & rationi magis consentaneum est, dicimus primò, in præceptis, quæ imponuntur particularibus personis, nisi valde grauia, onerosa, aut extraordinaria sint, solam auctoritatem, voluntatem, & iudicium Prælati sufficere absque alio consilio, tum quia huiusmodi præcepta ordinaria, & facilia sunt: tum etiam, quia esset valde onerosum pro singulis actibus seu personis Concilium congregare. In grauioribus autem præceptis, etiamsi vnam tantùm personam attingant, obseruare profectò debent Prælati, vt ea sine sufficienti consilio, ad minimum, à religione præscripto, vel maiori, si negotium id postulet non imponant. Ratio est, quia si tale consilium lege præscriptum sit, seruandum est: seclusa autem positiua lege, prudentia ipsa postulat, vt res grauis non fiat sine maturo consilio, cùm rectum in eis iudicium ex multis circunstantiis, rationibus, & interdum ex specialibus legibus pendeat. Quapropter, si aliter fiat, grauiter peccari potest, vel ratione positiuæ legis, vel ratione temeritatis, & periculi errandi: & quidem prior obligatio, quæ est ex lege positiua, æqualis est respectu omnium: posterior autem, quæ ex naturali ratione nascitur, non est simpliciter æqualis, sed proportionalis. Nam vnus Prælatus magis potest indigere consilio, quàm alius ad huiusmodi onera imponenda, vt per se notum est. Vnde à fortiori constat, multò magis adhibendum esse hoc consilium, si præceptum toti communitati imponendum sit; maximè, si perseueranter, seu pro diuturno tempore imponatur, quia tunc res valde grauis est: si autem sit pro vno actu, cuius occasio, & tempus citò transit, faciliùs ferri potest absque huiusmodi consilio, nisi speciale ius religionis id prohibeat.

Prænotatio multiplicis præcepti. *Primũ pronuntiatum.* *Secundum pronunt.* *Eius ratio.*

An verò vbi hoc consilium necessarium est, sit etiam de substantia, & valore præcepti, distinctione opus est. Nam in primis considerandum est, an religionis regimen sit purè monarchicum, vel mistum aristocratico, quale in multis religionibus est per definitorium, quod vocant. In hoc posteriori modo regiminis constat consilium esse de substãtia, quia non solùm est consiliũ, sed iudiciũ, & definitio, nã suffragia non sunt tantùm consultiua, sed definitiua: vnde potestas præcipiendi tunc non est propriè in vna Prælati persona, sed in consilio. Existimo tamen raro esse adeò coarctatam potestatem Prælati quoad præcepta particularia, vel transitoria, quæ ad vnum actum dantur. Quando verò regimen est purè monarchicum, potestas quidem est in solo Prælato: adhuc tamen considerare necesse est, an consilium per propriam constitutionem postulatum ad talem actum, sit de substantiali forma actus, néc ne. Aliquando enim de substantia actus est rem in consilio tractare, quanuis auditis suffragiis, validum sit quod Prælatus statuit, etiamsi à suffragiis consulentium discedat; & tunc si Consilium omittatur, præceptum non obligabit; obligabit autem etiamsi in eo imponendo consulentium adhibitorum iudicium Prælatus non sequatur. Quando verò consilium solùm requiritur vt actus rectè fiat, præceptum validum erit, etiamsi consilio non præmisso feratur. Atque hoc vltimo modo intelligo esse hoc consilium necessarium vbicunque suffragantium vota tantùm sunt consultiua, & Prælatus est verus monarcha, nisi aliud ex verbis positiuæ legis satis constet; quod tomo præced. attigimus, tractando de receptione nouitiorum, & latiùs in materia de Legibus lib. 3. cap. 15. num. 3. 7.

An prædicta consultatio sit de substantia præcepti.

Vnde etiam constat, multò magis esse necessarium hoc consilium ad alium modum præcipiendi per leges, seu statuta perpetua: Et ideo meritò talia statuta neque à Prælatis fieri possunt sine Capitulo proportionato, vt suprà dixi à num. 4. neque à Capitulo sine consensu Prælati: quod etiam iuri communi consentaneum est, cap. *nouit.* de his, quæ fiunt à præl. & cap. *Cùm consuetudinis.* de consuetud. Sed in hoc obseruare oportet discrimen inter Capitulum, & Prælatum generalia: nam Generalis ad faciendum statutum perpetuum ita indiget concursu Capituli, vt nisi maior eius pars concurrat, lex condi non possit, argumento eorum, quæ communiter tradunt Doctores cap. *cùm accessissent.* de constit. Innoc. & Panormit. in c. 2. de noui operis nunciatione. At verò è contrario licèt Capitulum sine præsentia, & præsidentia Prælati per se, aut per suum Vicarium legem condere non possit, non tamen pendet ex consensu, vel suffragio affirmatiuo (vt sic dicam) Prælati: nam si maior pars Capituli concordet in lege ferenda, quanuis generalis Prælatus alterius sit opinionis, præualebit sententia Capituli, & lex constituetur, dummodo pars Capituli ita excedat, vt superet qualitatem, aut prærogatiuam Prælati, si quam habet in suffragando iuxta religionis ordinationes. Ratio autem est, quia potestas, vt diximus, adæquata est in Capitulo, & ibi Prælatus solùm est vnus ex ferentibus suffragia, & ad summum solet eius suffragium duobus 8.

Consilium est etiam de substantia statuti. *Innocent. Panorm.*

duobus æquiualere, vel habere qualitatem vincẽdi vbi est in numero æqualitas, & in hoc differt Capitulum religionis comparatum ad suum Generalem, à Concilio generali comparato ad Pontificem, & à Capitulo Ecclesiæ cathedralis comparato ad Episcopum. Nam in Concilio generali si Papa nolit, non poterit lex fieri, etiamsi totum Concilium velit: & idem existimo de Capitulo cathedralis respectu Episcopi quoad leges grauiores, quas sine consensu Episcopi facere non potest, iuxta cap. *cùm consuetudinis*. de consuet. in Capitulo autem religiosorum secus est, vt diximus. Ratio autem est, quia vt tract. de fide censui, disp. 5. sect. 8. Papa est supra Concilium; Capitulum autem generale religiosorum est supra ipsum Generalem: Episcopus etiam non comparatur ad Capitulum Ecclesiæ vt ferens particulare suffragium quoad hoc negotium constituendi legem, seu constitutionem capitularem; sed vt Superior habens potestatem confirmandi, vel infirmandi legem: secus verò est in Prælato religionis, vt diximus: & radicem huius declarabimus ex modo iurisdictionis, & emanationis eius à Summo Pontifice.

Cur non sit de substãtia pro statutis Põtificum.

9. Ex quo etiam obiter expeditur aliud dubium, an Capitulum generale religionis sede vacante, ante electionem Generalis possit leges condere perpetuò mansuras. Dicendum est enim ex natura rei, seu iure communi posse, si eiusdem religionis iura, vel Pontificia indulta non obstent. Ratio est, quia illud Capitulum habet supremam iurisdictionem in talem religionem immediatè à Pontifice: & quanuis tunc religio non habeat Generalem, non tamen potest carere aliquo Vicario, seu Præsidente, qui pro tunc simul cum toto Capitulo eandem potestatem habet ad præcipiendum, vel statuendum, quam habere potest Capitulum cum Generali iam electo. Et ideo non est simile si quis obiiciat de Concilio generali Acephalo, congregato Pontificatu vacante: nam illud non habet æqualem potestatem cum Summo Pontifice, & consequenter nec cum Concilio generali, cui Pontificia authoritas adest: & ideo non potest vniuersales leges condere, quæ perpetuò obligẽt, nisi à Pontifice postea electo fuerint approbatæ. Maior esset similitudo de Capitulo Ecclesiæ cathedralis Episcopatu vacante, nam potest facere diœcesanas leges, quæ durent, & obligent, etiam post Episcopi electionem, vt notauit Fredericus de Senis consil. 16. & sumitur ex Panormitano in c. *à nobis*. 1. de sent. excomm. n. 12. Et ratio est, quia Capitulum sede vacante habet iurisdictionem Episcopalem ordinariam, & ideo constituit legem de se perpetuam, argumento c. vlt. de officio legati. Est tamen notanda differentia, quia statutum factum à Capitulo Ecclesiæ cathedralis vacantis potest reuocari ab Episcopo postea electo vt dicti authores docent, & est per se euidens, quia est potestas ad minimum æqualis: sicut vnus Episcopus potest reuocare legem sui antecessoris. At verò statutum factum à Capitulo totius religionis Generalatu vacante, non potest reuocari à Generali postea electo sine consensu eiusdem, vel similis Capituli. Ratio est, quia non habet æqualem potestatem, vt declaratum est.

Capitulum Generale sede vacãte potest per statuta obligare in cõscientia.

Quid de Concilio Generali Ecclesiæ.

10. Dixi autem, nisi iura religionis, vel indulta Apostolica obstent, quia posset generali Capitulo committi iurisdictio solùm ad eligendum Generalem, & ad præcipiendum, & ordinandum ea tãtùm, quæ ad hunc finem necessaria essent, vel ad actualem conseruationem, & gubernationem totius religionis pro eo tempore. In quo casu non posset tale Capitulum ante electionem Generalis leges durabiles condere, quia non habet iurisdictionem ordinariam, & absolutam, sed tantùm commissam ad talem finem. Constat autem hunc modum concessionis esse in potestate concedentis primò quidem ac per se in Summo Pontifice, cuius proinde verba, & intentio maximè obseruanda sunt: deinde etiam in tota religione: nam, si constitutionibus eius ordinatum esset, ac declaratum, vt Capitulum congregatum ad electionem Generalis, illo vacante, nihil posset statuere ante talem electionem, nec aliam iurisdictionem exercere præter superiùs explicatam, id satis esset, vt non posset nec licitè, nec validè condere leges. quia religio non intendit dare potestatem, nisi iuxta suas constitutiones. Dices, ipsum Capitulum posset tales constitutiones mutare, vel in eis dispensare. Respondeo, negandum esse assumptum in prædicto casu: quia etiam isti sunt actus supremæ iurisdictionis, quæ, vt supponitur, non est data simpliciter tali Capitulo, sed definitè ad talem electionem, & mediante illa, simúlque cum generali electo ad leges ferendas, vel mutandas si opus fuerit.

Limitatur dictum initio præcedentis numeri.

Secundum dubium de conditionibus requisitis ad obligandum in conscientia.

Secundò circa vtraque præcepta inquiri potest quæ conditiones requirantur; vt inducere valeant hanc obligationem in conscientia. Hoc verò dubium partim resolutum est tomo Superiore tractando de voto obedientiæ, partim coincidit cum generali quæstione de requisitis ad obligationem legis humanæ, vel Ecclesiasticæ, quæ ex propria materia lib. 3. de legib. à c. 15. petenda est. Breuiter ergo, supponenda est in primis in Prælato potestas, de qua iam in cap. 1. dictum est. Secundò supponenda est ex parte materiæ legis, seu præcepti honestas, quæ in omni præcepto humano necessaria est, siue sit intrinseca ipsi materiæ, siue ex fine extrinseco sumi possit; ita vt materia ipsa nec intrinsecè mala sit, neque ab aliquo superiore, maiorem habente potestatem, prohibita, iuxta communes regulas iuris, cap. *quod super his*. de maiorit. & obedien. c. *in istis*. d. 4. cum similibus, quia nemo potest ad malum obligari, neque inferior potest legẽ superioris auferre, vt in fine huius capitis pro præsenti materia dicemus. Quando verò materia est dubia, quid agendum sit dubitari potest: sed hîc etiam locum habent generales regulæ de Legibus in lib. 4. c. 11. Distinguere enim oportet inter Superiorem, & subditum, superior enim non debet imponere legem quandiu dubitat, an materia sit honesta, vel iusta, donec saltem probabile iudicium practicum formet de honestate illius, quia aliàs exponit se manifesto periculo errandi; subditus autem si lex lata sit, tenetur eam seruare, quandiu non constiterit esse iniustam, quia in dubio ius Superioris præfertur, & pro illo præsumitur: vnde non obstante illo dubio, quod speculatiuum tunc est, interuenit certitudo practica, honestum esse tunc obedire legi. Sed de hoc in lib. de legib. cap. 9. num. 10. & tractatu de conferentia. 11.

Prima conditio potestas prælati. Secũda honestas materiæ.

Tertiò supponenda est materia apta ad obedientiam religiosam: non enim quælibet materia honesta est capax huius obedientiæ, sed quæ est consen 12.

consentanea Regulæ, vt in tomo superiori latè explicatum est. Quanuis enim præceptum, vt manat ex potestate iurisdictionis, non fundetur directè, & immediatè in voto obedientiæ; nihilominus, quia illa iurisdictio datur accommodatè ad statum religiosum, eandem materiam respicit, & vltra illam non extenditur. Quod, vt declaretur, aduertendum est ex vi huius iurisdictionis quædam præcipi posse, quæ communia sunt religiosis cum cæteris Christianis, sicut potest Episcopus aliqua præcepta imponere suis subditis, tam clericis, quàm laicis, seruata proportione: item alia posse præcipi propria religiosorum, quæ laicis, vel clericis secularibus non possent ab Episcopo præcipi. De prioribus clarum est sub hac iurisdictione contineri, quia suo modo pertinent ad statum religiosum, quasi præsuppositiuè, sicut consilia supponunt præcepta, vel perfectio iustitiæ ipsam iustitiam. Denique, licèt religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non tamen à iurisdictione Episcopali; sed quia debebat esse in Episcopo respectu talium personarū, committitur Prælato religionis, & ideo materia apta ad præcepta Christianorum (vt sic dicam) est etiam apta ad præcepta religiosorum. De posterioribus autem præceptis dicimus, materiam eorum accommodandam esse statui vniuscuiusque religiosi, & obedientiæ ab eo promissæ: quia amplior iurisdictio nec data est ex intentione Pontificis, vt tam ex iure communi, quàm ex indultis religiosorum facilè constare potest, & ex Concilio Trid. sess. 25. de Regul. nec dari poterat, vt existimo.

Declaratur hæc tertia conditio.

13. Quin potiùs difficile videri potest quomodo dari possit Prælato religionis iurisdictio Ecclesiastica, qua possit aliquid præcipere subdito suo, quod non possit Episcopus suis præcipere, cùm iurisdictio videatur eadem, solúmque differat in applicatione ad hanc, vel illam personam. Quocirca, licèt in vi voti per potestatem dominatiuam aliquid possit præcipere Prælatus religionis suo subdito, quod non posset Episcopus præcipere clerico; tamen quòd per potestatem iurisdictionis id possit, difficile apparet, quia iurisdictio hæc solùm videtur se extendere ad materiam communem omnibus fidelibus. Tamen idem nodus dissolutus est in superioribus, quia non oportet iurisdictionem illam æqualiter, vel vniformiter respicere omnes fideles, sed cum proportione pro statuū varietate, nā ex vi illius aliud potest præcipi clerico, aliud laico, aliud virgini, aliud nuptæ, & sic de aliis, quia, supposito statu, aliud est necessarium ad bonum regimen animæ vnius, aliud alterius. Ita ergo est in religioso: vnde, licèt assumptio talis status voluntaria fuerit, tamen illa supposita, cura, & solicitudo de obseruantia illius ad iurisdictionem Ecclesiasticam pertinet, & ita est in Prælato religionis, futuráque esset in Episcopo nisi in alium esset translata. Hic tamen discursus simul ostendit quod dicebam, materiam huius iurisdictionis non posse extendi vltra materiam accommodatam statui assumpto religionis, & obedientiæ promissæ, quia supponit hanc tanquam conditionem necessariam.

Nodus dissoluitur.

14. Quartò requiritur, vt præceptum sufficienter propositum sit, quia aliàs non applicatur ita, vt obligare possit. Hæc autem propositio debet esse accommodata præcepto. Vnde, si sit præceptum priuatum, oportet vt particulari personæ, cui imponitur, sufficienter intimetur, vt per se constat; non oportet autem vt Superior per seipsum præcipiat, satis enim est si id faciat per internuncium fide dignum, vel per literas subscriptas, nisi religio speciali iure postulet aliam cæremoniam in intimando præcepto seruandam, nam tunc modus præscriptus adhibendus est. Vbi tamen similis lex fuerit, attentè obseruare oportebit verba legis, vt constet, an illa forma præcipiendi requiratur solum vt in foro exteriori constet de imposito præcepto, an verò etiam ad substantiam, & valorem præcepti: frequentiùs enim existimo priorem esse sensum talium legum, & tunc ad obligationem in conscientia satis erit, vt voluntas Superioris præcipientis quacunque via innotescat sufficienter: & hoc est obseruandum, nisi in aliquo casu aliud expresè dispositum sit per humanam legem. In quo idem cum proportione dicendum est de præceptis, quæ à Prælatis feruntur pro tota communitate, non sub ratione statuti, sed præcepti tantùm, nam est eadem ratio, proportione seruata: in statutis autem necessaria est solennis promulgatio, quia hæc est de ratione legis, illa autem statuta sunt veræ leges. Modus autem promulgationis, si per proprias constitutiones religionis fuerit definitus, seruandus est, & antequam constitutio sit tali modo promulgata, non obligabit in conscientia, etiamsi priuatim constet esse conditam. Si autem nullum de hoc fuerit ius priuatum, recurrendum erit ad consuetudinem, quia ex solo iure communi non videtur posse aliquid certum definiri: quia de legibus religiosorum nihil peculiare ius disponit, imò & in aliis legibus, ciuilibus, vel Ecclesiasticis, non est idem modus promulgationis, & difficilè ad mores religiosorum applicatur, vt statim dicam. Consuetudo ergo seruanda est, quia ipsa potest in hoc habere vim legis.

Quid pro imposito toti communitati.

Quid sufficiat pro statuto.

Quia verò non semper de consuetudine constat, vel nulla certa est, dubitari potest, an ex natura rei necessarium sit constitutionem editam promulgari in singulis monasteriis, seu domibus religionis. Nam in legibus Ecclesiasticis cum proportione sumptis, hoc non est necessarium; lex enim Pontificia sufficienter promulgatur Romæ; Episcopalis in cathedrali Ecclesia; Regia in Curia Regis; & sic de aliis: nec necessarium est, vt leges in singulis Ecclesiis, vel oppidis promulgentur: ergo similiter in præsenti non erit necessaria promulgatio in singulis domibus. In contrarium autem est, quia Prælati religionum non habent quasi proprias sedes, vel curias, in quibus huiusmodi promulgationem facere possint; & ideo necessarium videtur vt faciant illam per totam religionem, & consequenter per vniuersas domus eius, quia non est maior ratio de vno, quàm de alio, & quia aliàs non fieret promulgatio toti religioni. Item, quia communitas religiosa magis in personis, quàm locis continetur, & ideo requirit promulgationem, quæ ipsi communitati personarum directè fiat: hæc autem fieri non potest, nisi fiat in omnibus locis, in quibus pars illius communitatis existit. 15.

Respondeo, hunc modum promulgationis esse satis accommodatum, mihíque optimum videri, maximè quando leges pertinent ad singulos, vt tollantur ignorantiæ, & excusationes: absolutè autem non esse necessarium. Nam in primis, si statutum factum est in Capitulo generali, sicut in illo adest tota religio ad condendam legem, ita si ibi promulgetur, tota religio ibi etiam adest ad audiendum: ergo illa promulgatio ex natura rei potest 16.

Iudicium authoris.

potest esse sufficiens in suo ordine, vel certè iuxta canonica iura, illa solennis editio habet vim promulgationis. Dico autem, *in suo ordine*, quia illa non satis est vt statim obliget omnes religiosos vbique existentes, sed tempus sufficiens, vt notitia legis ad alia loca diffundatur, præterire necesse est; & ad curam Prælatorum pertinebit prouidere quomodo talis notitia diuulgetur vel per literas missiuas, vel voce eam proponendo in locis, aut personis, prout expedire aut sufficere iudicauerint, iuxta materiam ipsius legis. Nam, si legis actus ad solos Prælatos pertinet, satis erit ipsi notitiam dare, & grauioribus personis, quæ proximè possunt talia munera obire; & idem est cum proportione, si ad alios hoc vel illud ministerium agentes pertineat: si verò spectet ad omnes religiosos, maior publicatio facienda est, fiet tamen facilè per publicam notitiam, & traditionem, etiamsi specialiter in singulis monasteriis authoritate publica non proponatur. Atque idem dicendum cum proportione est de statutis Prouincialibus, vbi fuerit sufficiens authoritas condendi illa.

17. Quinta conditio ad obligationem legis necessaria esse solet, vt ad subditos feratur: quæ sequitur ex prima, quia potestas hæc ferendi leges est respectiua, & terminatur ad subditos. Tria verò puncta in præsenti occurrunt circa hanc conditionem. Primum est de nouitiis, an in numero subditorum ponendi sint, qui præceptis Prælatorum in conscientia obligari possint? De qua re multa in tomo superiori diximus, tractando de nouitiis, & nihil ferè addendum occurrit, quod ad hunc locum propriè pertineat. Solum est præ oculis habenda illa duplex potestas Prælati religionis, scilicet dominatiua, & iurisdictionis: neutra enim quatenus est propria religiosorum, habet locum in nouitios, quia nec votum obedientiæ emiserunt, nec se subiecerunt propriè vt religiosi; & hac ratione per ordinaria præcepta, vel leges proprias religiosorum, non possunt in conscientia obligari. Tamen, quia pro eo tempore sunt sub pastorali cura Prælatorum religionis, poterunt ab eis obligari in his, quæ per se cadunt sub iurisdictione Episcopali sine speciali respectu ad professionem religiosam, vt, v. g. ad dicendam veritatem in casu occurrenti, in quo legitimè interrogatur, vel ad cauendam talem peccati occasionem, vel restituendum ablatum, cogendo etiam per censuram, & similia, quæ ad ordinariam iurisdictionem Episcoporum pertinent, & non possunt ab Episcopis exerceri circa nouitios exemptarum religionum. De qua re plura in sequentibus, præsertim c. 17. & 24.

18. Secundum punctum est de ipso Prælato supremo religionis, an obligetur præceptis, vel statutis eius. In quo nullum est dubium de statutis latis in Capitulo generali, quia, vt sæpè dixi, Capitulum est supra ipsum Generalem, & ideo suis legibus æquè obligat Generalem ipsum, ac cæteras singulas personas, quæ sunt de Capitulo. Vnde fit, vt non solùm obligent quoad vim directiuam, sed etiam quoad coactiuam, quia sunt leges Superioris, & ideo in eis non habet locum illud principium, quòd Princeps obligatur sua lege quoad vim directiuam, & non quoad coactiuam. Et hinc meritò in religionibus, in quibus Generales temporales sunt, solent finito tempore puniri, si constitutiones transgressi sunt, quia de se fuerunt rei facti pœnæ, quanuis pro eo tempore, pro quo erant Generales, non potuerint puniri ex defectu

Secundum dubium de prælato Generali an obligetur legibus capituli Generalis.

A Superioris intra suam religionem, nam à Papa possent iustè puniri, si de huiusmodi delictis cognosceret. Imò etiam, durante Generalatu, vel vbi perpetuum est, si generale Capitulum congregetur, poterit de similibus transgressionibus cognoscere, & eas punire, quia, vt dixi, iurisdictione superior est. Quòd si alicubi ex speciali instituto Capitulum non habet hanc potestatem, illud necessariò esse debet ex speciali Pontificis concessione, aut reseruatione, & ideo ad illum recurrendum erit pro talium criminum emendatione.

Sed quid, si Generalis habeat potestatem ferendi leges perpetuas, solus, & sine Capitulo? 19.
B nunquid obligabitur illis in conscientia? Respondeo in primis, nullam esse religionem (quantum assequi possum) in qua solus Generalis talem habeat potestatem: ad minus enim requirit concursum aliquorum Definitorum, seu Consiliariorum, quocunque nomine vocentur, qui in lege ferenda non solùm votum consultiuum, sed etiam decisiuum habeant. Et tunc illud tribunal in eo actu habet supremas vices totius religionis, ideóque est supra ipsum Generalem, potéstque illum lege obligare, sicut de Capitulo generali dicebamus. Admisso autem illo casu, videtur esse idem iudicium, quod de illa quæstione generali, an Prin-
C ceps suis legibus obligetur, in quo certum censeo obligari quoad vim directiuam, vt alias rationes, & longam disputationem omittam, quam in materia de Legibus lib. 3. c. 35. tradidi: in præsenti existimo, hac conditione datam esse potestatem Generali, vel immediatè à Summo Pontifice, vel mediante ipsa religione, ad leges ferendas, vt ipse eas obseruare teneatur, quando ratio, & materia legis illis communis est, quia potestas data est illi in ædificationem, non in destructionem: esset autem magna dissipatio religiosæ disciplinæ, si Prælati non obseruent constitutiones generaliter ad omnes pertinentes. Vnde etiam existimo, per huiusmodi transgressionem fieri reos pœnæ, quanuis
D nec eam in seipsos exequi cogantur; neque, si ipso iure imposita sit, illam ipso facto incurrant: quia si sit censura aliqua, non possunt illam in seipsos ferre; si verò sit alia pœna, non coguntur illam exequi per seipsos, nisi fortè sit aliqua pœnitentia religiosa occulta, ad quam possint religiosi in conscientia obligari: nam tunc illa magis reducitur ad vim directiuam: poterunt autem propter talia delicta puniri à Superiore, si intra religionem illum aliquando habere potuerint, vel saltem à summo Pontifice: quia reatum pœnæ contraxerunt, etiam quoad iudicium humanum. Atque idem dicendum censeo de toto Capitulo generali, si contingat delinquere contra obseruantiam regularem, non vt singuli, sed vt vniuersitas, nam reuera committit delictum etiam in foro humano
E quanuis ex defectu Superioris puniri non possit nisi à Summo Pontifice.

Quid si ipse Generalis solus valeat condere statutum.

Vnde etiam constat quid dicendum sit de præceptis, seu ordinationibus, quæ non sunt leges, & à Prælatis per se solis, & præsertim supremis, faciliùs possunt imponi. Eodem enim modo dicendum censeo, si talium præceptorum materia, & ratio ipsis Prælatis communis sit, teneri eos in conscientia ad eorum obseruationem, vel ex illo generali principio, quòd Princeps tenetur seruare suas leges, quod per identitatem rationis extendendum est ad præcepta generalia, etiamsi non cõstituantur sub stricta ratione legis: vel ex voluntate interpretatiua totius religionis, & pacto implicito 20.

plicito

plicito cum ipso Prælato, quia hæc conditio necessaria est ad illud munus debite exercendum, & ideo cum hoc onere dari, & acceptari videtur. Atque eâdem proportione de cæteris Prælatis, intra suos terminos aliquid præcipientibus, iudicandum est, de Prouinciali scilicet quoad statuta Capituli Prouincialis, & quoad præcepta generalia ab ipso lata pro tota Prouincia, & de conuentuali Prælato quoad præcepta, quæ fortasse pro suo cōuentu generaliter imponit, nam omnium est eadem seu proportionalis ratio. Secus verò est de Superiori Prælato respectu receptorum, quæ ab inferiori lata sunt, quia nullo modo est illi subiectus, nec ex vi sui muneris tenetur se conformare præceptis illius, nec directè, nec indirectè, neque ex vi alicuius pacti impliciti, vt magis ex sequenti puncto patebit.

21. Tertium punctum est de hospitibus, seu peregrinis, an obligentur legibus seu præceptis eius prouinciæ, vel domus, in qua ad tempus existunt. Quæ interrogatio non habet locum quoad statuta, vel præcepta generaliter lata pro tota religione: nam constat illa ab omnibus, & vbique esse seruanda: contingit autem in vna prouincia esse propria statuta, quæ non sunt in alia, & in vna domo aliquid ex præcepto peculiariter obseruari ab omnibus ibi habitantibus: de his ergo procedit talis ratio. Ad quam primùm generaliter dicimus, consulendum esse institutum religionis, quoad constitutiones eius: nam, si aliquid in eis est circa hoc declaratum, illud est obseruandum, quia constitutio sufficit vel ad limitanda, vel ad extendenda talia præcepta, vt obligent, vel non obligent tales personas. Secundò, secluso iure speciali, illa, quæ sunt pura præcepta generalia, & non propria statuta, non obligant religiosos aduenas. Probatur à simili ex cap. *à nobis*. 1. de senten. excommun. vbi declaratur, sententiam latam vel per generale præceptum Prælati tantùm obligare subditos. Vnde omnes colligunt, non comprehendere peregrinos, qui intra diœcesim versantur: ergo idem dicendū est in præsenti, seruata proportione. Ratio autem à priori est, quia præceptum directè fertur ad personas, & ideo non potest obligare nisi subditos; peregrini autem simpliciter non sunt subditi, sed solùm quoad ea, quæ pertinent ad vniuersale regimen religionis. Dices, inde posse sequi scandalū, si cæteri videant, religiosum non seruare commune præceptum. Respondeo, hanc circunstantiam esse accidentariam, quæ si aliter vitari non possit, tunc orietur obligatio non ex tali præcepto, de quo agimus, sed ex lege charitatis. Deinde scandalum illud facilè auferri posset, nam fundatur in ignorantia, vel facti, quia non cognoscitur talis religiosus vt hospes, vel quia putatur hospes teneri eisdem præceptis; vtraque autem ignorantia potest facile tolli; & in hoc videntur Doctores conuenire.

Primum pronunt. quoad præcepta.

Secundum pronunt.

Instantia tollitur.

22. De statutis autem, quæ verè sunt leges perpetuæ, idem esset dicendum iuxta opinionem, quæ tenet, non subditos peregrinantes in aliena diœcesi, non teneri ad seruanda propria illius statuta, nisi ratione scandali. Quod nonnulli moderni ex illo principio docent in præsenti quæstione: sed reuera illud principium minùs probabile est, & contrarium est magis consentaneum iuri communi, & rationi, vt in materia de Legibus probaui. lib. 3. c. 33. & lib. 2. de dieb. festis, c. 14. Alia ratione possent religiosi excusari ab hac obligatione, quia nimirum statuta particularia ideo solent obligare peregrinos, quia directè respiciūt territorium aliquod, intra quod aliquis habet iurisdictionem, vt præcipiat, vel prohibeat aliquid fieri inter terminos illius diœcesis, à quocunque ibi assistente: statuta autem religiosorum non habent huiusmodi vim seu rationem; quia non accommodantur territorio, sed personis. Vt enim notauit Innocentius in cap. *dilecta*. de excess. prælator. in principio, duplex est communitas, alia realis, quæ constat ex territorio; alia personalis, quæ solùm constat ex personis, vt est Academia, v. g. & Collegium, de quibus sermo est in l. vlt. C. de iurisd. omn. iud. Religiosa ergo communitas in hoc secundo ordine continetur, & ideo leges eius non respiciunt territorium, sed personas: ergo non possunt hospites comprehendere, nam præcepta ideo dicebamus non obligare hospites, quia non respiciunt directè territorium, sed personas.

Nihilominus contrarium vt probabilius, & securius sentiendum, & asserendum est, vt generaliter sentiunt glossa, Innocentius, & Panormitanus in dict. c. *à nobis*. & sumitur ex c. *quæ contra mores*. 8. d. ibi, *Vt pactum inter se ciuitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregrini libidine violetur*. Vbi expendo illud verbum, *Ciuitatis, aut gentis*, quæ hominum communitatem eodē more viuentem comprehendunt. Pondero etiam illa verba, *lege, aut consuetudine*, & ex illis conficio nouum argumentum: nam religiosus, qui in aliqua prouincia versatur, tenetur receptam consuetudinem illius prouinciæ seruare: ergo à fortiori statuta. Antecedens patet, quia clericus tenetur se conformare consuetudini Ecclesiæ, in qua versatur: ergo & religiosus, seruata proportione; nam, si rationem naturalem inspiciamus, eadem est in vtroque; si ius positiuum, nullum est, quod in religiosis quoad hanc partem aliquam exceptionem faciat. Præterea, quanuis religiosa communitas præcipuè consistat in personis, tamen, quatenus habent certas prouincias, quæ certis terrarum terminis, aut certo domorum numero distinguūtur, habent suum modum territorij, pro quo possunt statuta fieri: ergo eodem modo obligabunt hospites, sicut solent statuta Episcopalia obligare peregrinos. 23.

Sanior responsio.
Innocent.
Panorm.

Potest autem aliquis interrogare, an hoc locum habeat etiam in superioribus Prælatis, quando in aliquibus locis versantur: vt v. g. Generalis cùm est in aliqua prouincia, an teneatur se accommodare propriis statutis, & cōsuetudinibus illius prouinciæ: & idem est de Prouinciali respectu alicuius conuentus, habentis specialem obseruantiam abstinendi à carnibus, vel quid simile: in illis enim est peculiaris ratio dubitandi, quia sunt Superiores, qui non tenentur se subdere legibus inferiorum; statutum autem Prouinciale respectu Prælati generalis, est inferioris ordinis, factū scilicet à prouincia sibi subiecta: & eadē proportio est de Prouinciali respectu statuti, vel consuetudinis vnius conuentus, & præterea esset valdè onerosum his Prelatis dū singulas prouincias, vel domos visitāt, singulorum moribus sese accōmodare. Respondeo supponendo semper, in his, & similibus rebus standū esse constitutionibus, vel receptis cōsuetudinibus singularū religionū: his ergo remotis, loquēdo ex vi iuris cōmunis, idē dicendum censeo de ipsis Prælatis, quòd nimirū dū hospites sunt teneantur seruare mores locorum in quibus versantur: tum quia hoc exigit ipsa generalis ratio societatis: tum etiam, quia ibi interuenit aliud generale preceptū, quod 24.

quod hospites obligat sese confirmare moribus A
locorum; hoc autem non est vnius loci, vel prouinciç, sed commune omnibus, & ideo prælatos etiam obligat. Tum denique, quia nullum statutum religionis potest habere vim legis perpetuæ, nisi ab ipso Generali confirmatum sit, & ideo, licèt non sit vniuersale pro omnibus locis, non potest dici latum ab inferiori prælato, ac proinde eadem ratio obligationis in illo erit, quæ in cæteris.

Tertium dubium quantum obliget præceptum positum à Superiore.

25. Tertium dubium hic esse potest de quantitate B
huius obligationis in conscientia, an extendatur etiam ad culpam mortalem. In quo certum est, potestatem ad hoc extendi: quia si consideretur vt fundata in voto, illud ex suo genere obligat sub mortali; si verò vt est iurisdictio, illa etiam perfecta est, & ideo se extendit ad obligationem materiæ, & rei præceptæ conuenientem: qua ratione constat, non solùm in Pontifice, sed etiam in Episcopis esse hanc potestatem: illam ergo participãt religionum Prælati. Difficultas ergo est de vsu, seu actuali obligatione, id est, quando præceptum Prælati tale sit, vt obliget sub mortali. Hoc autem ex generalibus principiis legum definiendum est, accommodando illa ad talem statum. Supposita C
ergo potestate, de qua iam dictum est, duæ conditiones necessariæ sunt; materia capax talis obligationis, & voluntas prælati. Circa priorem solùm est aduertendum, aliquam actionem, vel materiam secundùm se spectatam posse videri leuem, quæ in tali statu, ratione finis, & circunstantiarum sit grauis: quia eius dilatio in tali statu potest religioni afferre graue nocumentum. Circa posteriorem obseruandũ est, communem morem religionũ esse, vt ordinaria præcepta Prælatorum, quæ ore tenus fiunt, non censeantur ita obligare, vt, si absque contemptu, ex negligentia, vel alia occasione omittatur, transgressio sit mortalis, etiamsi materia sit grauis, & verba sint præceptiua, vel in D
actu signato, vt *mando*, *præcipio*; vel in actu exercito, vt *fac*, *recita*, &c. Cuius ratio non est, nisi quia ex vsu illa verba non satis indicant in prælato voluntatem obligandi. ita sumitur ex D.Bern.lib.de Præcepto & dispens.c.12.& S.Tho. 2.2. q.186.a.9. vbi latè Caietanus, & Nau. c.23.n. 35.& sequent. clariùs id docet D.Ant.3. p.tit. 16. c.1.§.9.Gerson p.2.Alphab.32. lit. L. consider.6. & Alphab.34.lit.M.Angles p.2.q.de Voto,a.2.difficult.16.

Bernard. D.Thom. Caiet. Nauar. D.Antonin. Gerson. Angles.

26. Vnde vlteriùs addo, si Prælatus præcipiendo addat verba, quibus satis indicet voluntatem obligandi in conscientia iuxta materiæ capacitatem, tunc, supposita materiæ grauitate, obligationẽ esse sub mortali. ita docent omnes, & est clarum ex dictis. Quæ autem sint hæc verba, aut signa, ex vsu vniuscuiusque religionis sumendum est; communia autem sunt, cùm Superior præcipit *in virtute obedientiæ*, aut in *virtute sanctæ obedientiæ*; in aliquibus etiam sufficit dicere, *in nomine Domini nostri Iesu Christi*. Idem censendum est quando prçceptum ponitur sub excommunicatione. Et quidem, si excommunicatio imponatur ipso facto incurrenda propter præcepti transgressionem, res est indubitata, quia excommunicatio non incurritur nisi propter peccatum mortale. Si autem solùm adiungatur excommunicatio ferenda, aliqui putãt non esse sufficiens signum, quia non statim incurritur censura per illum actum, sed requirit nouam contumaciam, vt imponatur. ita sentit Angles suprà; & Caiet. in Summa, verb. *Clericorum peccata*. & verb. *Præcepti transgressio*. Alij verò communiter sentiunt, etiam illud esse sufficiens signũ obligationis sub mortali, nisi aliquibus indiciis sufficienter constet illam esse meram comminationem externam. ita sentit Caiet. dict. art.9. Nauarr. dict.cap.23.n.53. Castro 1. de Lege pœn. c. 5. docum.4.ad fin. & Sylu. verb. *Præceptum*. q. 3. Angel. verb. *Lex*. §. 3. Tabiena eod. verb.§. 28. S.Antonin.dict.§.9. Qui generaliter loquuntur de quocunque præcepto Ecclesiastico, quia per transgressionem talis prçcepti efficitur quis dignus excommunicatione; non autem fit dignus nisi per peccatum mortale, etiamsi excõmunicatio per iudicẽ ferenda sit. Propter quod probabilior est hæc sententia; videtur autem mihi longè certior inter religiosos, inter quos etiam rarò, vel nunquam proponitur hæc censura per meram comminationem, sed ad explicandum præcepti rigorem; sufficienter ergo indicat voluntatem obligandi, per se, ac regulariter loquendo.

Caietan. Nauar. Castro. Syluest. Angelus. Tabien. D.Antonin.

Autoris iudicium.

Quartum dubium de Excusationibus obligationis in conscientia.

Quartò dubitari potest, an possit religiosus ab hac obligatione aliquo modo excusari. Quod dubium intelligi debet, perseuerante voluntate Superioris præcipientis, & volentis obligare: nam si ipse reuocet præceptum, vel si finiatur terminus, pro quo positum erat, iam illa erit non excusatio, sed cessatio obligationis, & præcepti, dummodo reuocatio valida fuerit: de quo infrà in proprio capite dicemus. Durante autem præcepto, contingit in aliis legibus excusatio vel per ignorantiam, vel per necessitatem, aut coactionem. De priori certum est etiam in præsenti posse interuenire, siue sit sermo de ignorãtia facti, siue iuris, cùm hæc præcepta humana sint. Quando autem hæc ignorantia inuincibilis sit, ex generalibus principiis expendendum est. Solùm hîc aduertimus, ignorantiam proprij iuris non facilè esse excusabilem in religioso, quia maiori obligatione tenetur illius notitiam, & frequentem memoriam habere: præsertim quoad eas leges, quæ sub culpa obligãt. Altera item excusatio locum habet in præsenti materia, quia præcepta hæc, de quibus agimus, humana sunt, & ideo non obligant cum tanto rigore. Item, quia voti executio non obligat in simili euentu: ergo similiter, &c. Dices, hoc solùm habere locum quando rationabiliter præsumitur, intentionem superioris non fuisse obligare pro tali E
euentu, quod est contra suppositionem paulo ante factam, qua dicebamus, quæstionẽ procedere durante præcepto, & voluntate Superioris. Respondetur, illud intelligi de præcepto, & voluntate generali ac per se; non de voluntate particulari etiam ex suppositione talis circunstantiæ; sicut quando interuenit ignorantia, perseuerat præceptum, & voluntas Superioris, non quidem obligandi cum hac reflectione, etiam interueniente ignorantia, esset enim irrationabilis voluntas; sed generaliter quantum est ex se. 27.

Sed quid, si voluntas Superioris sit obligandi, etiam in eo casu particulari, non obstante coactione, mortis periculo, vel alia simili necessitate. 28.

Respon

Respondetur, in hoc duplicem esse posse quæstionem. Vna est, an præcipere hoc modo excedat potestatem prælati religiosi, ita vt, licèt velit, non obliget. Altera est, quando censendum sit ita velle, & rationabiliter velle. Circa priorem quidam simpliciter affirmant, id esse supra talem potestatem. ita sentiunt Tabiena verb. *Episcopus*. §. 5. cócl. 5. & sentit Armilla verb. *Obedientia*. num. 5. citans D. Thomam 2. 2. quæst. 104. art. 5. dicentem, in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, vel conseruationem, non teneri subditum parere Superiori. Fundari possunt primò, quia tota hæc obligatio radicaliter fundatur in voto obedientiæ, & consequenter in intentione vouentis: nullus autem intendit se obligare ad parendum in huiusmodi euentu. Item, quia tantùm obligatur religiosus ad obediendum secundùm Regulam; Regula autem non præcipit res adeò difficiles, nec cum tanto discrimine: ergo. Vnde infert Armilla, non posse Prælatum religionis præcipere subdito vt assistat infirmo tempore pestis.

Negant aliqui. Primũ eorũ fundam. Secundum.

29. Nihilominus dicendum est, hunc modum præcipiendi non excedere potestatem Prælati religiosi. ita tenet Caietanus tom. 3. Opuscul. tract. 9. qui est de hac re, & sumitur ex eodem & communi sententia 1. 2. q. 96. art. 4. Et ratio est, quia prælatus religionis est verè Superior, habens potestatem ad omnia, quæ ad perfectam gubernationem inter homines necessaria esse possunt; hic autem modus obligationis sæpè necessarius est. Vnde Principes seculares, & Ecclesiastici hanc habent potestatem, vt latiùs in materia de Legibus lib. 3. cap. 30. ostendimus. Explicatur exemplis, nam si religiosus ægrotet morbo contagioso, potest prælatus præcipere alteri, vt ei ministret, etiam cùm periculo vitæ, quia illud est necessarium ad conueniens regimen monasterij, & ad conseruationem atque adeò ad commune bonum eius: præterquam quòd charitas de se obligat hoc corpus religiosum ad subueniendum partibus, quibus cóstat, aliàs ei periculum imminet. Vnde quando hęc obligatio est quasi indifferens, & non applicata ad certam personam, penes Superiorem est potestas applicandi illam; aliàs esset inefficax, nec posset cóueniéti modo ad effectũ perduci: ergo. Deinde potest prælatus præcipere religioso, vt tépore pestis assistat, si ita expediat ad cómune bonũ, & aliquo modo pertineat ad obligationem talis religionis, vel ex peculiari instituto, vel ex graui necessitate occurrente: quia etiam in his casibus pertinet ad munus prælati eis prouidere: habet ergò potestatem accommodatam. Denique, interdum potest præcipere longam nauigationem, etiamsi habeat periculum annexum, vt ostensum est tomo præced.

30. Nec fundamenta contraria difficultatem habent. Ad D. Thomam enim rectè respondit Caietanus, ea, quæ pertinent ad conseruationem naturæ, per se non cadere sub præceptum humanum, id est, per se, & directè non posse prohiberi, si necessaria sint; nec contraria præcipi: per accidens verò præcipi posse, præcipiendo nimirum actum, cui coniunctum est periculum contrarium conseruationi naturæ. D. Thomas ergo in priori sensu loquitur; potestas autem hæc, de qua agimus, solùm posteriori modo se extendit ad huiusmodi malum contrarium naturæ. Et ratio à priori est, quia per huiusmodi præceptum non præcipitur fieri aliquid naturæ contrarium, sed præcipitur permitti, seu pati, si necesse sit: quod est rationi consentaneum, & interdum bono communi necessarium, ideóque sub potestatem humanam cadit. Ad aliud fundamentum respondetur, potestaté hanc immediate ac formaliter esse iurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ ad huiusmodi præcepta extenditur. Quia verò aliquo modo supponit professionem religiosam vt fundamentum, ideo dicitur vlteriùs, ex vi professionis subdi religiosum huiusmodi præceptis, quatenus sunt consentanea tali statui, & corpori religionis, cuius pars efficitur per professionem: sicut miles tenetur obedire duci præcipienti etiam cum periculo vitę ratione sui status ac professionis. Quapropter etiamsi religiosus dum vouet obedientiam, expresśe non intendat obligare se ad obediendum in his casibus, implicitè id intendit, imò, etiamsi velit, non potest hanc intentionem excludere, quia repugnat inténtioni profitendi. Vnde hoc genus præcepti non excedit ea, quæ sunt consentanea regulæ, vt declaratum est: non enim dicimus, posse Prælatum pro arbitrio suo præcipere, sed quando ad bonum religionis, vel ad debitum munus, vel ministerium eius sit pertinens: quidquid autem huiusmodi est, spectat ad regulam religiosam, vt suprà vidimus.

Ad primum fundam. in num. 28.

Atque hinc ferè responsum est ad alteram quęstionem: iam enim declaratum est quando Prælatus rationabiliter hanc habet voluntatem, seu intentionem. Vnde vel ex verbis eius expressis, vel certè ex reipsa intelligi poterit talis voluntas. Ad hoc autem magis explicandum aduerto dupliciter coniungi hoc periculum actioni præceptę, scilicet, omninò per accidens, & præter intentionem ac præcisionem præcipientis; & per se, aut de facto hic & nunc cum præscientia præcipientis. Quando accidit priori modo, regulariter excusabitur quis à præcepto, quia non intercedit voluntas pręcipientis, cùm *nihil sit volitum, si non sit præcognitum*: nec etiam præsumitur, quia ordinaria conditio præcepti humani est vt non obliget cum tanto rigore; neque aliud esset rationi consentaneũ, quia non esset moraliter tolerabile. Dico autem, *regulariter*, quia si in re ipsa intercederet magna necessitas religionis, & oppositum vergeret in grauem ignominiam, vel detrimentum eius, tunc sine dubio præceptum obligaret vel ex natura rei, vel ex implicita voluntate præcipientis, sicut de præceptis Ecclesiasticis est communis doctrina. Quando verò periculum inest posteriori modo in re præcepta, clarum est, voluntatem præcipientis esse obligare, non obstante tali periculo, &, per se loquendo, præsumitur talis voluntas rationabilis, nisi oppositum manifestè constet. Quæ doctrina communis est quoad vtramque partem, sumitúrque ex D. Thom. 2. 2. q. 120. Caietano ibi, & 12. q. 96. a. 4. & 6. Soto 2. de Iustit. q. 5. a. 8. Castro lib. 1. de Lege pœn. c. 5. docum. 5. Nau. c. 23. n. 43. Sylu. verb. *Præceptum*. q. 3. 31.

D. Thom. Caiet. Soto. Nauar. Syluest.

CAPVT IX.

Vtrùm in Prælatis religiosis sit potestas coërciua tum in vniuersum, tum speciatim ad pœnas spirituales.

Qvòd in his Prælatis aliqua sit potestas huiusmodi, id manifestũ est, tũ ex vsu, tum ex ratione, quia potestas directiua sine aliqua coërcitione, infirma ac ferè inutilis est, quia sine timore ac disciplina non potest communitas humana in officio contineri, quantumuis bona videatur in hac vita mortali; 1.

mortali; quia *corpus, quod corrumpitur, aggrauat animum, & caro concupiscens aduersus spiritum*, sæpè vincit, ideóque *septies in die cadit iustus.* Est igitur omninò necessaria hæc potestas, vt ordo, pax, & institutio religiosa conseruetur. Explicandum verò est, qualis & quanta sit. In quo distinguere iterum oportet in statu religioso, id quod habet quasi ab intrinseco ex pura natura sua, vel quod habet ab extrinseco superadditum ex prouidentia, & liberalitate Pontificum.

2\. Dicendúmque primò est, Prælatum religionis ex vi talis status, seu professionis, ac voti obedientiæ subditorum, solùm habere potestatem coërcédi modo paterno, & iuxta limites Regulæ. Probatur, ac declaratur, quia vt sic non habet iurisdictionem, sed potestatem dominatiuam instar illius, quam habet paterfamilias in domo sua: solùm enim differunt quòd hæc circa exteriora, & corporalia, illa verò circa spiritualia præcipuè versatur. In hoc autem conueniunt quòd neutra est propriè iurisdictio, vnde neuter etiam illorum est propriè iudex, qui possit, grauem pœnam corporalem, vel spiritualem imponere; sed solùm eam correctionem adhibere, quæ inter latitudinem familiaris domus ac prouidentiæ locum habere potest. Qualis autem, vel quanta esse possit hæc pœna, iudicio prudentis arbitrij relinquendum est, vt considerato vsu, & communi more hominum id iudicet. Exemplo monialium id ita declaratur. nam in eis est potestas aliqua coerciua iuxta regulam, licèt iurisdictionem non habeant; illæ tamen non excedunt religiosam disciplinam per leuiores pœnitentias. Quòd si grauior punitio necessaria est, ad prælatum recurrere oportet. Eodem modo in religionibus virorũ Vicarius, licèt iurisdictionem non habeat, potestatem aliquam coerciuam habet, quæ vltra leues, & ordinarias pœnitentias non se extendit. Itémque fuisse olim obseruatũ in religionibus quando Præpositi sacerdotes non erãt, nec iurisdictionem habebãt, intelligi potest ex Regula Augustini, nam circa finem sic ait, *Præposito tanquam patri obediatur, multò magis presbytero, qui omnium vestrũm curam gerit. Vt ergo cũcta ista seruentur, &, si quid seruatum minùs fuerit, non negligenter prætereatur, sed vt emendandum, corrigendúmque curetur, ad Præpositum præcipuè pertinebit, vt ad presbyterum, cuius est apud vos maior auctoritas, referat quod modum, vel vires eius excedit.* Denique hæc potestas solùm fundatur in voto obedientiæ, & ab illo quodammodo manat, & ideo non excedit cómunem & regularem intentionem sic vouentium: imò fortasse ipsi non possent dare maiorem potestatem supra seipsos, nisi à publica potestate descenderet, vt ex dicendis patebit.

Probatur.

Declaratur exemplis.

Augustin.

Accedit ratio.

3\. Dico secundò, Prælatus religionis ratione iurisdictionis Ecclesiasticæ habet perfectam potestatem coerciuam Episcopalem. Hoc constat etiam ex vsu, & ex priuilegiis omnium religionum exéptarum: quæ enim exemptæ non sunt, non habent reuera hanc potestatem in seipsis, vel in suis intrinsecis Præpositis (vt ita dicam) sed manet in Episcopis, qui illam sine dubio non habent in moniales sibi subiectas; & idem est de viris, si exempti non sunt: ergo in exemptis talis iurisdictio residet in propriis prælatis: non enim extincta est, nec Sũmo Pontifici reseruata, nec enim expediebat, cùm sit ordinariè, & regulariter necessaria: ergo translata est in religionem ipsam, & prælatos eius per Summos Pontifices, non quidem iure communi, sed speciali, vt suprà tetigi, quod proinde consuleA dum est. Addit Nau. Comm. 2. de Reg. n. 63. hanc iurisdictionem magna ex parte introductam, vel auctam esse consuetudine, quæ vim habet dandi iurisdictionem, c. *Duo simul.* de offic. Ordin. quod etiam repetit Comm. 3. de Reg. in fine. Et ideo cósuetudinum etiam est habenda ratio: nam ratione illarum fieri potest vt tota iurisdictio sit à prælato religioso, quoad omnia delicta, vel quòd aliqua sint Episcopi reseruata, aut quòd in vtrisque sit iurisdictio accumulatiuè, de quo nonnihil in fine c. 11. dicemus. Vt autem hæc potestas explicitur, aduertendum est, duplicem esse posse coercionem in prælato Ecclesiastico, scilicet, spiritualem, & corporalem: illa prior fit maximè per censuras, irre-B gularitates, vel inhabilitates ad quæcunque spiritualia bona, vel iura, vel ministeria, & omnia alia quæ ad hæc reuocari possunt; sub corporali comprehendimus quamcunque corporis castigationẽ, afflictionem, vel etiam publicam reprehensionem, aut infamationem, aut incarcerationem, vel deputationem ad quodcunque vile, vel laboriosum opus, seu ministerium: aliæ enim pœnæ temporales, quæ fieri solent in externis bonis, fortunæ, in religiosis, qui non possident propria bona cũ propriè non habent, quamuis enim priuari possint vsu aliquarum rerum, qui aliàs ipsis liceret, vel etiam secundùm Regulam esset debitus, illa tamen pri-C uatio propter corporis afflictionem imponitur, & ita sub prædictis pœnis comprehenditur.

Tractatur secunda pars tituli, de potestate coërciua spirituali.

Quæri ergo in primis potest, quantum se extendat hæc potestas Prælatorum religionis, quoad spiritualem coërcionem, in modo seu numero, aut specie pœnarum. In qua re, in primis, si limitatio adhibita est vel in Pontificum concessione, ac priuilegiis, vel in distributione, seu applicatione eius, facta ipsis Prælatis per religionem ipsam in suis D Capitulis, vel per aliquem Superiorem, potestatem habentem, illa limitatio seruanda est: hoc autem quia ex positiua constitutione pendet, inde in vnaquaque religione sumenda est. Quando auté indefinita est concessio ad regendam & gubernandam religionem sub protectione immediatè Summi Pontificis susceptam, & ab Ordinariorum iurisdictione exéptã, illa potestas non habet aliã limitationem, nisi quam ex natura rei secum affert, vel iure communi habet in Episcopis: quia ex nullo alio capite fingi potest limitatio, & vbi lex non distinguit, nec limitationem addit, non possumus nos voluntariè illam excogitare. Vnde fit, esse in huiusmodi prælato potestatem ad coërcendos subditos per quascunque Ecclesiasticas censuras quæ aliàs iustè possint in tali materia, seu crimine E personis imponi. Patet, quia in Episcopis est hæc potestas: ergo & in his prælatis: item quia hi prælati possunt excommunicare: ergo & alias censuras ferre. 4.

Dixi autem, quæ possunt imponi personis, vt excluderem interdictum locale, quod non potest ab his prælatis imponi, vt in Superioribus dixi, in cap. 2. num. 14. ex propria materia de censur. Dubitari autem potest, an extendatur ad censuras, quæ communitatibus imponuntur, vt sunt suspensio Capituli, & interdictum generale personale. Non video tamen cur sit illis hæc potestas neganda, quia verè sunt prælati, & iudices respectu 5.

Excipitur interdictũ locale.

respectu inferiorum communitatum, vt, v. g. Generalis respectu Capituli Prouincialis, & inferiorum, & Prouincialis respectu Capituli conuentualis (debent enim cum proportione sumi.) ergo potest prælatus superior suspendere Capitulum sibi subiectum, vel interdicere communitatem religiosam, si necesse sit, quia hæc potestas iure ordinario coniuncta est cum tali iurisdictione, & vtilis est ad communem gubernationem; & nulla est ratio excipiendi illam. De interdicto enim locali est specialis ratio, quia quodammodo redundaret in personas non subditas ipsis prælatis regularibus, & propterea non est eis data tam ampla potestas, quanta est in Episcopis: interdictum autem personale non transcendit ipsas personas, vel cõmunitatem earum; & ideo non est in eo similis ratio.

6. Dubitari autem potest, an hæc potestas ferendi censuras conueniat etiam Prælatis conuentualibus religionum: illi enim videntur esse tanquam Parochi, quibus hæc potestas non conceditur. Dicendum verò est, etiam illos habere communiter potestatem excommunicandi, vt constat ex obseruantia ferè omnium religionum, & ex suprà dictis, citato c. 2. vbi ostendimus, posse etiam Prælatos habere iurisdictionem quasi Episcopalem, nam hic actus solet esse primus, qui cum tali iurisdictione conceditur. Vnde fit, vt hi prælati etiam possint suspendere singulas personas sibi subiectas, quia qui potest excommunicare, potest etiam suspendere, nam qui potest in maius, potest etiam in minus, quando est rationis similitudo sufficiens, vel quando comparantur quodammodo tanquam totum, & pars, & potestas est iurisdictionis ordinariæ, & non delegatæ: quæ omnia in præsenti concurrunt. Suspensio autem Capituli, & communitatis non videtur pertinere ad hos prælatos: quia non habent Capitulum à seipsis condistinctum, & sibi subiectum: prælatus enim conuentualis non habet iurisdictionem extra suũ Capitulum; illius autem ipse est caput, & ideo nihil potest peccare ipsum Capitulum, quod ipsi præcipuè non imputetur, ac proinde non potest ipsemet esse iudex criminis commissi à tali Capitulo, vt Capitulum est: ergo nec potest illud punire per suspensionem. Denique, sicut non potest suspen-

Abbas. dere seipsum, ita nec Capitulum, cuius ipse est caput. Vnde, licèt iustè suspenderet singulos, ipse semper maneret habilis, & in eo seruaretur vox

Nauar. Capituli, iuxta doctrinam Abbatis in c. 1. de elect. n. 5. communiter receptam, vt testatur Nau. consil. 38. de Reg. Atque eadem ratio est de generali interdicto personali totius conuentus; particulare verò videtur ferri posse per huiusmodi prælatos, propter rationem proximè factam. Ordinariè autem non videtur esse in vsu, sicut sunt aliæ duæ censuræ. Cuius ratio fortasse est, quia pro singulis personis illæ duæ censuræ sunt magis accommodatæ, & sufficiunt maximè pro personis religiosis, quæ non solent esse adeò contumaces. Imò, vt recedant à contumacia sola excommunicatio imponi solet; quando verò additur suspensio, magis est ad punitionem delicti commissi; ad quem finem non est tam accommodata censura interdicti, quia priuat mediis spiritualibus, & necessariis ad animæ profectum.

7. De aliis autem pœnis Ecclesiasticis dicendum est, propriam irregularitatem nõ posse ab his prælatis imponi. Probatur, quia neque Episcopi illam imponunt: irregularitas enim tam grauis res est, vt

A solo Pontificio iure imponatur, & solum in casibus ab ipso expressis, c. *is qui.* de sent. excommun. in 6. extra quos casus nec per iudicis sententiam, nec per nouum ius inferiorum prælatorum potest imponi, vt in propria materia disp. 40. de censur. ostendi: ergo nullo modo prælati religionum hanc pœnam imponere possunt, sed ad summum declarare, an quispiam subditorum illam incurrerit.

De aliis verò inhabilitatibus res est magis dubia: hinc enim videtur, inhabilitare personam ad actum, ad quem natura sua, vel diuino iure habilis est, videtur esse potestatis supremæ, quam vocant meri, & mixti imperij vt colligi potest ex his quæ 8.

B tradit Nau. consil. 26. de Regul. n. 4. & 5. In contrarium autem est, quia per statuta religiosorũ puniuntur, sæpè huiusmodi pœnis, quibus redduntur inhabiles ad prælationes, vel officia, &c. Respondetur quando huiusmodi pœnę iure communi præscriptæ sunt, vt imponendæ propter aliqua delicta, prælatum regularem iustè posse talem pœnam imponere; imò etiam debere, quando iure proprio religionis alia pœna præscripta non est. Patet prior pars, quia illa pœna canonica est, & proportionata tali delicto: ergo iustè imponi potest à iudice, qui potestatem habet Ecclesiasticam puniendi tale delictum; cùm aliàs ei non sit specialiter prohibitum talem pœnam imponere. *Nauar.*

C Posterior autem pars probatur, quia iudex debet secundùm ius iudicare. ergo si non habeat propriũ, debet iudicare secundùm commune ius. Licèt enim religiosi sint exempti à iurisdictione Episcoporum, non tamen à iure communi. Et ideo si pœna sit lata ipso iure, & tale ius vniuersale sit pro omnibus Ecclesiasticis personis, religiosus transgressus ipso facto pœnam incurrit: ergo si pœna solùm sit ferenda per iudicem, etiam erit imponenda religioso delinquenti per suum prælatum. At verò si ius non sit vniuersale; sed de clericis *Limitatio.* secularibus loquatur, (quod attentè ex verbis, & vsu considerandum est) tunc non erit ita necessarium illam pœnam imponere, sed ad prudentiam

D iudicis pertinebit illam legem imitari, & cum proportione ad talem personam, & statum illam applicare.

Quando verò talis inhabilitas non est iure cõmuni imposita, aduertere oportet, an respiciat actum, cuius valor pendet aliquo modo ex potestate dominatiua vel voluntate religionis, necne. Nam, quando habet dictam dependentiam, optimè potest religio talem inhabilitatem imponere, seu instituere, quia potest suum consensum non præstare, vel potestatem non concedere: si ergo potest inhabilem reddere personam ad prælationem in religione habendam, non consentiendo scilicet electioni eius, vel non præbendo iurisdictionem, quæ ab ipsa religione ma- 9.

E nare debet. Aliæ verò spirituales pœnæ, vel inhabilitates, quæ huiusmodi non sint, neque à iure sint institutæ, non possunt à religionibus denuò excogitari, aut institui, quia hoc propriè spectat ad Pontificiam potestatem, vt latiùs diximus tractando de Censuris, & de Irregularitate disp. 40. multóque minùs possunt ipsi prælati nouas spirituales pœnas adinuenire, aut imponere, sed solùm quæ iure communi, aut proprio impositæ sint, vel ad instar illarum, quando pœna fuerit arbitraria.

An dicta potestas competat Abbatissis monialium.

10. Tandem dubitari potest, an hæc potestas conueniat, vel conuenire possit Abbatissis monialium. Ratio dubij quoad priorem partem esse potest, quia olim Præfecti monasteriorum, licet essent laici, poterant suspendere, & excommunicare: nam de excommunicatione sæpè fit mentio in Regula S. Benedicti, vt patet ex regula 23. & sequentib. vsque ad 28. suspensionis autem meminit Cassianus lib. 4. Instit. cap. 20. ergo eâdem ratione poterunt præfectæ monialium similes pœnas imponere. Quoad secundam verò partem ratio dubitandi esse potest, quia in cap. *dilecta.* de maiorit. & obedien. dicitur, Abbatissam solitam esse suspendere ab officio, aut beneficio moniales, & clericos suæ iurisdictioni subiectos. De hac re dixi ex professo in materia de Censuris; disput. 2. sect. 2. à num. 5. & ideo breuiter eam expediam. Loqui enim possumus aut de communi, & ordinario iure, aut de speciali priuilegio alicuius Abbatissæ. Priori modo dicendum est, non posse monialium prælatas huiusmodi pœnas spirituales imponere, quia saltem ordinario iure non habent iurisdictionem spiritualem, quæ ad illas pœnas imponendas necessaria est. Vnde idem dicendum est de quocunque Præfecto religiosorum non ordinato, quia secundùm commune ius non clericus non est capax iurisdictionis spiritualis, vt suprà tetigimus, cap. 3. num. 20. & latiùs in eodem loco diximus: & ideo adnotauimus etiam suprà, excommunicationem illam apud S. Benedictum non esse censuram Ecclesiasticam, sed solùm separationem quandam à communi mensa, vel choro, vel conuersatione fratrum, vt ab expositoribus adnotatur, & ex ipsa Regula non obscurè colligitur. Et similis erat suspensio de qua loquitur Cassianus, eámque vocat suspensionem ab oratione, id est, vel separationem à communi oratione, vel priuationem proferendi orationem aliquam in communi conuentu fratrum. Has ergo, & similes pœnas poterunt Abbatissæ monialibus imponere, si alioqui sint conformes suæ Regulæ, vel consuetudini, & ordinarium modum disciplinæ religiosæ non excedant. Nec tales pœnæ sunt propriè spirituales, sed ad corporales reducuntur, ad modum exilij, vel separationis cuiusdam. Fortasse etiam potest hæc pœna ad aliquid spirituale extendi, vt si iubeatur quis non communicare tali die, vel non orare, sed in alio opere laborare in pœnam: hæc tamen, si aliquando permittantur, non imponuntur per propriam iurisdictionem, sed solùm vt mandata quædam per dominatiuam potestatem, & non inferuntur propriè vt sunt spirituales priuationes, sed vt inducunt aliquam notam, vel ruborem.

Arguitur pro affirmatiua parte.

11. Loquendo autem de specialibus priuilegiis, Canonistæ multa concedunt his Abbatissis, vt patet per Panormitanum, & alios in dict. cap. *dilecta.* & in c. *cum dilectus.* de Consuetud. num. 20. & in c. *dilecta.* de Excess. prælat. nimirum, posse conferre beneficia, & habere ius instituendi, & consequenter, posse suspendere à beneficio, imò & tollere illud, vel etiam suspendere ab ordine, saltem lato modo, præcipiendo scilicet clericis ne celebrent. Et rationem reddunt, quia ista sunt iurisdictionis spiritualis, & non ordinis. Et nihilominus omnes pro comperto habent, non posse ex quocunque priuilegio Ecclesiasticas censuras inferre: & hoc sequuntur Syluest. Angel. & alij, verbo *Abbatissa.* Difficilis tamen est illa ratio, & non satis consequens doctrinam: nam ferre censuras etiam est actus spiritualis iurisdictionis, & ad illum non requiritur ordo per se, & ex vi talis actus: ergo eadem ratio est de illo, & de quocunque alio actu, qui per se requirat iurisdictionem spiritualem, & non ordinem. Patet consequentia, quia vel spiritualis iurisdictio prærequirit ordinem (sub illo primam tonsuram includendo) tanquam necessariam dispositionem, seu conditionem, vt subiectum sit capax talis iurisdictionis; & sic nulla iurisdictio spiritualis, neque actus eius esse poterit in fœmina. Vel neque isto modo requiritur ordo ad iurisdictionem spiritualem habendam, & exercendam; & sic etiam iurisdictio ad censuras ferendas esse poterit in persona carente omni ordine, vel etiam incapaci ordinis. Responderi poterit, verum quidem esse de absoluta potentia Pontificis posse iurisdictionem spiritualem, etiam ad censuras ferendas, communicari laico, vel fœminæ; tamen secundùm ius commune, & perpetuam Pontificum obseruationem id nunquam fieri, nec talia priuilegia concedi: alios verò actus, qui minorem iurisdictionem requirunt, interdum concedi Abbatissis. Sed distinctio hæc mihi non satisfacit, quia non video quomodo possit sufficienter in iure fundari: nam quòd laicis, vel fœminis non communicetur iurisdictio ad excommunicandum, v. g. maximè habetur ex generali regula, quòd potestas clauium, etiamsi iurisdictionis tantùm sit, solis clericis communicatur, iuxta ordinarium, & perpetuum ius Ecclesiæ; omnis autem iurisdictio spiritualis pertinet ad potestatem clauium. Vnde D. Thomas in 4. d. 19. quæst. 1. art. 1. quæstione 3. ad 4. generaliter ait, *fœminam non posse habere aliquam iurisdictionem spiritualem.* & iterum, *fœminam non habere clauem ordinis, aut iurisdictionis.* Addit autem, *mulieri committi aliquem vsum clauium.* Circa quæ verba difficile ad explicandum est, quomodo alicui committatur vsus clauis, si non committitur ipsa clauis: nemo enim vti potest re, quam non habet. Item nemini committi potest vsus iurisdictionis, nisi committatur iurisdictio: ergo similiter, &c. Quid ergo est committi fœminæ vsum clauium, vel (quod idem est) vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ, si clauis ipsa, & iurisdictio non committitur?

Panor.

Syluest. Angel. Impugnantur.

Euasio impugnationis.

Non satisfacit.

D. Thom.

Verba D. Thomæ difficilia.

Sanè D. Thomas non aliter declarat vsum clauium, qui committitur fœminæ, nisi *quia ei datur habere correctionem in subditas mulieres, propter periculum, quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent.* Vnde non videtur loqui de speciali potestate; quæ illi solet aliquando concedi ex priuilegiis, non solùm in fœminas subditas, sed etiam in viros, & clericos, quos interdum potest habere subiectos, vt patet ex dicto cap. *dilecta.* Quare, iuxta mentem D. Thomæ, non dicitur concedi fœminæ vsus clauium, quia verus actus iurisdictionis spiritualis ei concedatur: nam corripere subditas fœminas non est actus iurisdictionis spiritualis, sed est actus cuiusdam dominij religiosi, quod propriè non à potestate clauium, sed à voto obedientiæ, & professione religiosa descendit. Vocatur autem ille vsus clauium vel solùm per quandam analogiam, & imitationem, quia illud dominium est aliquo modo spirituale; vel quia etiam illa potestas, & vsus eius non est sine interuentu clauium, 12.

quia

quia etiam ille modus prælationis, seu regiminis non potest esse sine approbatione Pontificis, & ideo est veluti quidam vsus per claues commissus. Quocirca respectu monialium certum videtur, nunquam prælatas habere potestatem imponendi prædictas pœnas spirituales, saltem per seipsas; quia per nulla priuilegia maior potestas coërciua eis conceditur circa moniales subiectas, quàm quæ sufficiat ad prædictam correctionem religiosam.

Cócluditur neque ex speciali Abbatissas habere propriam iurisdict. spirituale in moniales.

13. De aliis verò personis, & maximè de clericis, qui interdum eis subiiciuntur, existimo in primis; illam subiectionem non esse ratione alicuius propriæ iurisdictionis spiritualis, vt ratio facta, & authoritas D. Thomæ probat; sed ratione alicuius dominij, vel iurisdictionis, quæ licèt substantialiter temporalis sit, tamen annexa est aliquo modo bonis, aut personis Ecclesiasticis, & ideo Ecclesiastica dici potest, & quodammodo spiritualis, quã committi fœminæ, nec repugnat, nec est omninò inusitatum. Atque hoc modo habet aliquando Abbatissa integram administrationem, & gubernationem omnium bonorum monasterij, quæ Ecclesiastica sunt, inter quæ bona sæpè continentur villæ & castra quorum iurisdictio temporalis tota est monasterij, & Abbatissæ committitur, & aliquando etiam extenditur ad personas clericorum, quantum ad actum præcipiendi illis, & castigandi illos: nam hi etiam actus de se non sunt spirituales, sed corporales (vt sic dicam) Ecclesia autem eos sibi reseruauit propter dignitatem talium personarum; eos autem interdum committit etiam per iurisdictionem ordinariam his personis, quæ licèt ordinem non habeant, sunt tamen Ecclesiasticæ, & in Ecclesiastica dignitate constitutæ. Quæ conditio sufficit, vt ei committatur iurisdictio in personas Ecclesiasticas, quando non datur ad actus propriè spirituales, sed ad alios temporales, vel corporales, quatenus in persona Ecclesiastica versari possunt.

In clericos, & alias personas habere potest Abbatissa iurisdictionem quodammodo spirituale.

14. Quocirca quando actus est propriè spiritualis, existimo nunquam dari huiusmodi personis propriam iurisdictionem ad illos efficiendos; sed ad summum concedi actum aliquem, qui sit veluti conditio, ad cuius præsentiam, id quod spirituale est, fit ab Ecclesiastico prælato, ad cuius potestaté id spectat. Exemplum est in facultate eligendi cófessorem, quæ datur pœnitenti: non enim illi tribuitur potestas dandi alteri iurisdictionem, sed designandi personam, cui statim Pontifex dat iurisdictionem: ita ergo, cùm dicitur Abbatissa posse conferre beneficium, aut habere ius instituendi, & similia, intelligédum existimo quoad actum præsentandi, seu designandi clericum, cui beneficium, vel iurisdictio Ecclesiastica conferatur: nam dare hanc iurisdictionem, vel beneficium quoad ius spirituale, quod includit, est actus clauium, quarum potestas fœminis non communicatur, iuxta cap. *noua*. de pœnit. & remiss. Aliquando verò, hæc præsentatio fit homini; v.g. Episcopo; vt ab eo collatio, & institutio fiat, vt in cap. *ea noscitur*. de his, quæ fiunt à prælatis sine, &c. Aliquando verò fieri potest absoluta per simplicem designationem, & quasi electionem, vt, ipso facto beneficium, & spirituale ius à Pontifice conferatur. Atque eadem ratione potest interdum Abbatissa dare possessionem beneficij, quia ille in rigore non est actus propriæ iurisdictionis spiritualis in ipso executore, sed in præcipiente; tunc autem Abbatissa solùm se habet tanquam is, cui delegatur executio: & eodem modo potest dare titulum, A id est, testimonium beneficij alteri collati, non à se, sed a Pontifice ad suam nominationem. Eodem ergo modo possunt e contrario priuare beneficiis, vel possessione eorum in pœnam, si hoc eis speciali priuilegio concessum sit, quia tunc etiam non exercent propriè iurisdictionem spiritualem, sed ad voluntatem earum Pontifex est qui suspendit influxum, seu aufert iurisdictionem spiritualem.

Nunquam tamen ei conceditur actus proprij, & directi spiritualis iurisdictionis.

15. Dices. Ergo simili modo poterunt etiam excommunicare, non directè, & per se spirituale vinculum faciendo, sed designando personam, quam Pontifex statim liget ad declarationem, seu voluntatem Abbatissæ. Respondetur, non inueniri B in hoc repugnantiam, nec excedere potestatem Pontificis, vt a fortiori constat ex dictis in materia de Censuris: regulariter autem hoc non concedi fortasse propter periculum abutendi censuris, vellent enim suo iudicio illas imponere, vel auferre, quod non potest esse conueniens. Aliquando autem concedi solet his Abbatissis, vt per officiales suos possint excommunicare, tunc autem ipsi officiales non accipiunt potestatem excommunicandi ab Abbatissis, sed à Summo Pontifice ad mandatum, seu designationem Abbatissæ: sicut dici etiam potest de Conseruatoribus iudicibus, eliguntur enim a religiosis per sua priuilegia: iurisdictio autem eis datur à Summo Pontifi- C ce. Denique eodem modo de aliis censuris suspensionis, & interdicti iudicandum est, vt expressè Abbas suprà docuit: quanuis, latiùs loquendo de his prout solùm significant prohibitionem aliquam, possit interdum per huiusmodi Abbatissas fieri, vt supponitur in dict. cap. *dilecta*, & dixi in materia de Censuris. Et hæc de pœnis spiritualibus.

Illatio ex dictis.

Explicatur.

CAPVT X.

An in Prælatis religionis sit potestas coërciua ad pœnas corporales.

D 1. Circa corporales pœnas potest in specie tractari, ad quas se extendat hæc potestas prælatorum religionis. In quo certum est non extendi hanc potestatem ad pœnam mortis, quæ à nullo iudice Ecclesiastico imponi potest, cap. *cùm non ab homine*, de iudiciis. Quia verò Ecclesiastici iudices interdũ possunt sententiã ferre de delicto, & reum, postea remittere brachio seculari, dubitari potest, an potestas horum Prælatorum ad hoc se extẽdat. Dicendum enim videtur, ex vi solius professionis religiosæ hoc non repugnare, quia possunt Prælati regulares religiosum incorrigibilem propter enormia crimina habitu, & omnibus priuilegiis religionis priuare: ergo consequenter possunt si, E delicta id mereantur, talem personam tradere brachio seculari. Dixi autem, *quantum est ex parte professionis*, quia, si religiosus sit ordinatus clericus, non potest religiosus prælatus illum degradare, nec priuare priuilegio clericali, & illum tradere brachio seculari: quantumuis illum priuet statu, seu habitu religionis. Addo etiam, si ex parte ipsius Prælati consideretur quòd est clericus; quódque iurisdictionem Ecclesiasticam administrat, non posse ita religiosum priuare immunitate, vt illum tradat brachio seculari, nisi hoc ei speciali priuilegio concessum sit. Ratio est, quia nisi hæc remissio fiat authoritate, seu priuilegio Pontificis, vix potest ab irregularitate excusari, vt latiùs in propria materia tractaui disp. 47. sect. 1.

Prælatus religiosus nequit pœnam mortis imponere subdito.

Posset tamẽ ex vi professionis relaxare brachio seculari.

Aliunde tamen id reuera non potest.

Cur non possit.

A Secundò, quia hæc immunitas conceditur religioso non tantùm vt clericus est, sed etiam vt est religiosus, in fauorem, non priuatæ personæ, sed religionis; & ideo non potest Prælatus priuare religionem hoc fauore propter peccatum priuatæ personæ, nisi hoc ei specialiter concedatur: sicut non potest priuata persona renunciare priuilegio in fauorem communitatis concesso, cui per talem renunciationem præiudicium fiat. Et ob hanc causam existimo Prælatos religionum nunquam habere hanc potestatem, quia nunquam est eis specialiter concessa, neque expedit vt ea vtantur propter decentiam, & honorem religionis.

2\. Obiicitur ex consuetudine condemnãdi ad mortem eiectos. *Cassaneus.* Duplex modus tradendi brachio seculari, ac de quonam tradita doctrina procedat.

Obiici autem potest communis vsus, & praxis B secularium iudicum condemnantium ad mortem huiusmodi religiosos delinquentes, & eiectos: quam vbique seruari testatur Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ, fol. 51. num. 66. Sed circa hoc aduertendum est, dupliciter intelligi posse religiosum tradi brachio seculari, vt de crimine, morte digno, iudicetur, scilicet, permissiuè tãtùm, ac remote, auferendo impedimentum religiosi habitus, & immunitatis. Secundò, immediatè, & (vt sic dicam) positiuè, illum tradendo in manibus iudicis secularis postquam de crimine conuictus, & iudicatus est. Nos loquimur de hoc posteriori modo, & sic negamus esse talem consuetudinem. Imò etiam ab aliis iudicibus, quando non temerè, C sed ordinatè procedunt, vix aliquando id fit, nisi in casu hæresis; in quo casu etiam cum religioso id faciendum est, non tamen à Prælato religionis, sed ab Inquisitoribus, quibus iudicium de illo crimine reseruatum est, vt in specie, agens de iurisdictione religiosorum, tractat Nauarrus, Consil. 1. de Hæreticis. Alij verò casus, in quibus possunt Prælati Ecclesiastici hoc modo tradere clericum degradatum iudici seculari, rari sunt, vt tractaui tom. 5. ad 3. partem, Disput. 6. de suspens. sect. vlt. Et in eis existimo, non debere, nec posse religiosum prælatum hoc modo tradere subditum, quantumuis incorrigibilem tradere brachio seculari, propter ea, quæ diximus.

Nauar.

Allata consuetudo quantum valere, aut non valere possit.

Consuetudo ergo illa, si quæ est, videtur intelligenda priori modo; in D quo etiam alia distinctio obseruanda est: nam religiosus semel eiectus, dupliciter potest morte plecti à iudice seculari. Primò, propter delicta commissa post eiectionem à religione, digna tali pœna: & hoc modo facilè potest admitti, si fuerit consuetudo, quando religiosus eiectus aliàs clericus non est: quia in eo statu iudex ordinarius eius non est Prælatus religionis; nec videtur reputari tanquam persona Ecclesiastica, supposita dicta consuetudine. Quod ideo aduerto, quia religiosus, quantumcunque eiectus, verus religiosus manet, vt infrà lib. 3. cap. 5. ostendam, & sub obedientia Episcopi esse debet tanquam Ecclesiastica persona: & ideo videtur frui priuilegio fori, nisi per E contrariam consuetudinem amissum sit. Quæ consuetudo maximè tolerari posset quando talis religiosus eiectus nec regularem, aut clericalem habitum portaret, nec obedientiam Episcopo seruaret. Secundo modo posset puniri religiosus eiectus propter crimina in religione commissa: & hoc modo nec admittendam, nec probandam censeo talem consuetudinem, nimirum, quòd à iudice seculari possit ad mortem damnari propter talia crimina, tum quia illa commisit in alieno foro, & quasi in diuerso territorio: tum etiã, quia supponitur iam iudicatus, & punitus, nam per sentẽtiam definitiuam eiectus est à religione propter talia crimina.

Præterea non extenditur hæc potestas ad mutilationem membri, nam hæc eiusdem rationis est cum pœna mortis quod attinet ad irregularitatem, & repugnantiam cum Ecclesiastica mansuetudine. Item excludenda videtur pœna publica corporalis, quæ ordinariè non est in vsu in Ecclesiastico foro propter decentiam religiosi, & clericalis status; qualis est publica flagellatio per plateas, & vias ciuitatis. Nam licèt absolutè non excedat Ecclesiasticam iurisdictionem huiusmodi pœna citra sanguinis effusionem; tamen regulariter non est in vsu Ecclesiæ respectu personæ Ecclesiasticæ; neque talis pœna per canones aliquando designatur: & ideo non est extendenda potestas prælati regularis; vt arbitrio suo possit illam imponere. 3. Nequit itẽ prælatus damnare subditum ad mutilationem, aut etiam flagellationẽ per plateas.

Potest nihilominus religio punire subditum pœna triremis, vt latè Nauar. Comment. 3. de Regularib. n. 53. vbi id maximè probat ex consuetudine plurium regularium, & quia illa pœna nõ includit diffusionẽ sanguinis per se; neq; aliquo speciali iure est prohibita, & ideo potuit consuetudine induci, nam iurisdictio potest consuetudine acquiri, cap. *cùm contingat.* de fore cõpet. vbi glossa alia refert. Sicut etiam quoad alia multa horum Prælatorum iurisdictio consuetudine aucta est. Bene tamẽ damnare ad triremes, *Nauar.*

Potest autem obiici ex eodem Nauarro, quia huiusmodi pœna videtur nimis acerba, & excedens fraternitatem, & mansuetudinem religiosam, &, (quod grauius est) nimis periculosa saluti animarum eorum, qui sic puniuntur, propter prauam societatem, & mores perditos, & infinitas peccandi occasiones illius status. Cùm ergo Prælati religiosi maximè debeant subditorum saluti consulere, quantunuis mali sint, alienum ab eorum charitate, & munere videtur hanc pœnam imponere. Vnde non legimus antiquos Patres, Basilium, Augustinum, Benedictum, &c. tali pœna vsos fuisse: imò (quod magis vrget) neque Episcopi solent seculares clericos hac pœna afficere, sed solus Summus Pontifex videtur posse id facere. Ratio etiam adhiberi potest, quia nulla pœna repugnans priuilegio canonis *si quis suadente*, potest imponi à iudice Ecclesiastico inferiori Summo Pontifici, nisi iuxta formam iuris communis, scilicet post realem degradationem, quia prælatus inferior non potest priuare subditum priuilegio à Superiore concesso: at verò pœna triremium est contra priuilegium canonis, quia ibi rei vapulantur à laicis, & per vim ibi detinentur. 4. Obiectio contra hãc pœnam triremium.

Nec satis est respondere, illud fieri authoritate, & quasi ex commissione Prælatorum, & ideo excusari iuxta cap. *vt fama.* de senten. excomm. nam licèt hoc satisfaciat quoad violentam detentionem, non tamen quoad verberationem: quia hoc ipsum est contra priuilegium canonis, prohibetur enim Abbas flagellare subditum religiosum per laicum, cap. *vniuersitatis.* de sent. excommunic. & ibi communis. Impugnatur euasio.

5\. Satisfit obiectioni.

Respondetur, has rationes persuadere, raro posse ac debere Prælatos regulares hanc pœnam imponere; non tamen probare esse per se iniustam, aut illicitam: quia potest esse æqualis delicto, & aliàs non est intrinsecè mala, nec iure prohibita. Neque obstat quòd non legamus antiquos Patres illa vsos fuisse, tum quia aliquæ fortasse grauiores tunc erant in vsu, qualis est perpetua incarceratio cum magna ciborum diminutione, & aliis corporalibus pœnis: tum etiam, quia tunc non erat tanta necessitas, quia non erat tanta multitudo personarum in singulis religionibus, nec feruor earum

rum adeò fuerat diminutus. Et ideo licèt talis pœna acerba sit, non semper excedit religiosam charitatem,& mansuetudinem, quia est interdum necessaria ad exemplum,& timorem aliorum, & ad satisfaciendum publico scandalo ex enormi,& publico delicto exorto. Magis profectò cauenda esset hæc pœna propter periculum animæ; tamen quia hoc periculum accidentarium est, toleratur interdum, eo quòd non occurrat alia commoda via dignè puniendi delictum sine morte. Et fortassè ideo hæc consuetudo non ita inualuit apud Episcopos respectu clericorum secularium, quia quando aliquod delictum est dignum acerba pœna corporali etiam in persona Ecclesiastica, perpetuo, vel diuturno carcere illud punire solent: B quia sine magno grauamine id facere possunt, & cum minori periculo reorum; religio autem sæpè non posset sine magno grauamine hos secum retinere,etiam carcere inclusos, vt infrà lib.3. iterum attingemus tractando de eiectis.

6. Ad rationem autem in contrarium respondet Nauarrus,legem prohibentem, ne persona Ecclesiastica per laicum verberetur, etiam authoritate prælati Ecclesiastici, contraria consuetudine sublatam esse,ita vt non solùm à pœna, & censura, sed etiam à culpa excuset. Veruntamen & Panormitanus, quem ipse citat, non probat illam consuetudinem, & præterea non dicit esse de verberatione, sed de tortura, de qua fortasse non est C eadem ratio,nisi accommodetur modo statim explicando. Et ideo in tomo 5.disp.22.sect.1.à n.40. explicando excommunicationem canonis *si quis suadente*,censui illud cap. *vniuersitatis*, suam obligationem retinere, præsertim circa regulares, de quibus in specie loquitur: nec puto, contrariam consuetudinem in eis ostendi posse. Dico ergo in primis,cap. *vniuersitatis*, loqui quando pœna flagellationis directè imponitur,& persona religiosa ad hoc traditur ministro,vt vapulet. Quod non ita fit in pœna triremis,quia per se solùm ordinatur ad laborem remigandi, per accidens autem adiungitur flagellatio. Sed hoc non satisfacit:quia D vel postea licitè verberatur religiosus damnatus ad triremes, vel non. Si primum, iam sine culpa non seruatur lex lata in dict. cap. *vniuersitatis*. Si secundum, certè non iustè damnatur religiosus ad illam pœnam, tum quia, moraliter loquendo, habet verberationem quasi per se adiunctam:tum, quia datur aliis materia peccandi.

Ad impugnationem euasionis in n.4.Nauarri responsio non placet.

Panor.

Altera responsio quæ etiam instatur.

7. Addendum ergo est, dictum cap. *vniuersitatis*, specialiter loqui de verberatione, quæ fit modo religioso, & iuxta religiosam disciplinam, vt ex ipso textu clarè constat; & quoad hoc non existimo illam legem esse vsu reuocatam; neque talis consuetudo esset rationabilis, cùm hoc pertineat ad religiosam honestatem, & possit decenter E seruari: quando autem religiosus verberandus est non more religiosorum,sed more aliorum secularium,& infamium reorum, non procedit ille textus,quia nec de tali casu loquitur, nec posset decenter seruari, quia non potest persona religiosa tale munus per se licitè aut decenter exequi. Ita ergo contingit in verberatione illa,quæ fit in triremibus; & in hoc est etiam simile exemplum de tortura:ideo enim religiosi torquentur per ministros laicos,quia torquentur more laicorum,quod tortoris munus non posset religiosa persona per se decenter exequi. Illud autem in vtroque casu difficile manet,quomodo scilicet possit religiosus taliter torqueri licitè, vel ad laicalem (vt sic dicam) verberationem,vel pœnam,quæ illam inclu-

Exactior responsio.

Difficultati remanenti vtrimque occurritur.

A dat, damnari. Ad quam difficultatem nihil aliud respondere possumus, nisi consuetudine introductum esse:quam damnare non possumus, cùm sciente,& tacente Summo Pontifice inualuerit,& à viris doctrina & religione insignibus obseruetur:quæ bona etiam fide incipere potuit,quia nullum est expressum decretum, quo prohibeatur: nam potiùs in cap.1.de calumniatoribus, subdiaconus verberibus publicè castigari præcipitur, & in cap.*quia iuxta*.5. quæst.6. similiter dicitur, aliquando posse vt infamem verberibus castigari.

Statuẽdum præterea est,posse etiam prælatum regularem punire subditum criminosum pœna exilij: hanc enim etiam Canones imponunt Ecclesiasticis personis,vt patet ex cap.*cùm beatus*.45. d.& cap.1.de Calumniatorib. vbi glossæ id notant,& alia iura adducunt;& de persona religiosa est eadem ratio, & nullibi inuenitur prohibitum, quòd hac pœna puniatur; neque etiam ob rigorem excedit potestatem talium prælatorum, nam maior est pœna triremium: ergo. Potest autem hoc exilium dupliciter intelligi. Primò, intra ipsam religionem: secundò,expellendo à religione, & simul relegando. De priori modo est res perspicua, & quotidiana praxis: nam vbi sunt filiationes monasteriorum, aut prouinciarum, solent religiosi propter delicta à propriis monasteriis,vel prouinciis ad aliena transferri;& illud est quoddam exilij genus,quomodo solent etiam puniri moniales, quando grauiter, & scandalosè in suis monasteriis delinquũt; tantóque grauior erit hæc pœna,quò in loca magis distantia,vel minùs cognita, facta fuerit mutatio. Vbi autem non sunt filiationes, habet locum hoc exilium per mutationem prouinciæ,aut regni,vel propriæ originis,vel professionis,& educationis in eadem religione. De secundo autem modo exilij solent aliquando religionum Prælati, dum aliquem expellunt; illi simul præcipere, vt in tali prouincia vel regione non habitet,& ita simul condemnant reum & ad expulsionem,& ad exilium.Et videtur hoc esse posse iustum, tum quia delictum potest esse dignum vtraque pœna: tum etiam, quia ad honorem, vel pacem religionis pertinere potest, vt talis religiosus eiectus ibi non habitet.

8. Potest vlterius prælatus dãnare subditum exilio.

Vnus modus exilij ad quẽ datur potestas.

Alter modus.

Sed nihilominus in rigore non videtur obligare tale præceptum, & consequenter neque hãc pœnam posse hoc modo imponi: quia postquam religiosus eiectus est, non est subditus religionis, nec tenetur prælatis eius obedire: ergo neque illi præcepto obedire cogitur:nam eo ipso quòd cessabit subiectio,cessauit etiam præceptum. Confirmatur,quia non potest prælatus imponere præceptum subdito pro eo tempore,pro quo vel ipse nõ est futurus prælatus,vel alter non est futurus subditus: tum quia præceptum expirat morte mandantis, nisi sit lex:tum etiam, quia extra territorium ius dicenti non est parendum,cap.2.de constitut.in 6. Confirmatur tandem, quia ob similes rationes (præter alias) si prælatus ei,quem eiicit, præcipiat ingredi aliam religionem, non tenetur ei parere,vt dixit Nauarr.consil.77. de Regularib. & infrà etiam lib.3. c.5.num.20. dicemus. Vnde etiam obiter colligo,religiosum eiectum,cui prælatus concedit facultatem ingrediendi aliam religionem, dummodo non sit in tali Regno,vel Prouincia, non obligari ex vi præcepti ad hanc conditionem seruandam:quia illa respicit tempus, in quo iam non est futurus subditus, & virtute continet quoddam exilium. Dico autem, *ex vi præcepti*,nam ex vi pacti posset obligari, vt si ad vitandam

9. Ad hunc modum nõ dari potestatem probatur.

Confirm.1.

Confirm.2.

Nauar.

Limitatio.

dum aliud genus pœnæ iustę, sub ea conditione, & pacto acceptasset eiectionem, tunc enim, si conditio fuerit iusta, & libere acceptata, obligat non per modum præcepti humani, sed ex naturali lege fidelitatis, vel iustitiæ; neque erit sufficiens excusatio, quòd metu grauioris pœnæ fuerit acceptata: quia ille metus non fuit iniustè incussus; sicut quando damnato ad mortem remittitur pœna, ea lege, vt obligetur ad ducendam in vxorem talem mulierem, vel ad tale munus publicum exercendum, iusta est conditio, & obligans postea in conscientia.

10. Præter has pœnas potest etiam Prælatus religionis præcipere subdito grauiores aliquas pœnitentias, vel labores, aut opera, vel aspera, & dura, vel humilia, & abiecta pro qualitate delicti. *Syluest.* *Angel.* Hæc sumitur ex Syluestro, verb. *Religio*.6. quæst.6. & Angelo verb. *Religiosus*.num.29.& constat ex dictis suprà de voto obedientiæ. Vnde in hoc consideranda est differentia inter has pœnas, & alias grauiores corporales; quòd ad alias solùm obligatur homo vt eas patiatur, non resistendo violenter; ad eas autem potest obligari religiosus etiam actiuè (vt sic dicam) eas in se exequendo, quia hæc obligatio non excedit humanam iurisdictionem, nec est res nimis ardua, aut difficilis, de quo latiùs in materia de Legibus lib.5.à cap.5.

Quæstiunculæ duæ. Hîc verò occurrebat specialis difficultas de religioso damnato ad perpetuum carcerem, an teneatur non fugere, etiamsi possit. Item, si damnatus sit, vt fame paulatim pereat, per insensibilẽ quandam cibi diminutionem, & subtractionem, an teneatur non ampliùs comedere, etiam si possit. Veruntamen hæ quæstiones generales sunt, de quibus videri potest Couar.lib.1. Variar.cap.2.n.14. Caiet.2.2.quæst.69.art.4. Sot.lib.5. de Iustit. q.6. art. 4. & specialiter de religiosis Nauar. Comment.4.de Regularib.num.63.Salsedo in Practica crimin.cap.137. *Couarr.* *Caiet.* *Sotus.* *Nauar.* *Salzedo.* Resolutio prioris. Qui omnes concludunt, in priori casu teneri religiosum ad non fugiendum, tum ex generali lege iustitiæ, vel obedientiæ, qua tenetur reus parere sententiæ iustæ, & illam seruare, quantum ad ea, quæ per ipsum licitè exerceri possunt: tum etiam speciali titulo, quo religiosus tenetur ratione voti obedientiæ in claustro manere, & intra terminos eius à prælato præscriptos. Quæ sententia vera est maximè in religiosis; intelligenda tamen videtur ex vi solius detentionis, seu incarcerationis: per accidens verò propter grauissima incommoda tali incarcerationi adiuncta, accidere potest vt contrarium liceat, sicut iam dicemus.

11. Resolutio posterioris. In altero ergo puncto resolutio communis est, non teneri reum abstinere à cibo necessario ad vitam conseruandam propter pœnam impositam: imò multi dubitant, an licitè possit id facere: qua quæst. omissa, quia pertinet ad materiam de homicidio, saltem certum est, non posse obligari in conscientia ad huiusmodi abstinentiam: quia & est res nimis difficilis, & naturali inclinationi repugnans, & alioqui non est necessaria ad commune bonum: satis enim est quòd reipsa possit iustè cibis priuari, & quòd iudex possit præcepto suo ministros iustitiæ obligare ne alimenta præbeant huiusmodi malefactori, quod etiam potest prohibere Prælatus religionis tam virtute obedientiæ, quàm ratione voti paupertatis. Ipsi verò religioso prohibere non potest quin licitè comedat, si possit, quia nec iustitia, nec obedientiæ paupertatis votum ad tam difficilem abstinentiam obligat. Vnde infero, religiosum sic damnatum posse lici-

A tè fugere, non ad fugiendum carcerem, sed mortem. Omnes enim fatentur damnatum ad mortem licitè fugere, si possit, quia priuilegium vitæ tuendæ maximum est, vt constat ex auctoribus citatis, & aliis, quos ipsi referunt. Sed qui ita damnatur ad perpetuum carcerem, vt per continuam inediam paulatim pereat, est damnatus ad mortem, nam licèt non sit damnatus vt occidatur, est tamen damnatus vt quasi ab intrinseco moriatur, quod perinde est, quantum ad vitæ detrimentum pertinet; ergo propter illud vitandum licebit fugere. Et fortasse in hoc casu loquuntur Angelus, *Angel.* & alij auctores, quos Couar. Nauar. & Salsedo referunt, dicentes, licere fugere damnato ad perpe-

B tuum carcerem.

CAPVT XI.

An Religiosi possint à sententiis, & præceptis suorum superiorum appellare?

1. HOc in loco tractandum occurrit, an religiosus possit appellare à sententia Prælati, per quam ad grauem pœnam condemnatur. Et, vt quæstio sit specialis huius materiæ, sumenda est in eo casu, in quo licitum esset seculari clerico, vel laico à sententia legitimi iudicis appellare,

C vel quia reputat illam iniustam, vel nimis rigorosam, & sperat à Superiore esse iustè leniendam. In priori ergo casu videtur licere etiam religioso appellare, iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2. quæst. 68.art.3. quia talis appellatio nihil aliud est quàm quædam naturalis defensio, qua nemo potest iustè priuari. Arguitur posse religiosum appellare à sententia iniusta. *D.Thom.* Confirmatur, quia si Prælatus religionis subditum aggrederetur iniustè vt illum gladio occideret, posset subditus se etiam gladio defendere propter naturale ius defensionis: ergo si illum aggreditur per sententiam iniustam, poterit se defendere saltem per appellationem iustam. Quòd si hoc necessariò admittendum esset in religioso, si damnari posset ad mortem; eâdem ratio-

D ne licebit quotiescunque damnetur ad patiendam iniuriam, tantóque magis, quanto pœna iniusta fuerit acerbior. Itẽ à iusta, sed nimis rigorosa. Idem argumentari possumus de altero casu, quando licèt pœna non excedat limites iustitiæ, multùm tamen rigorosa est; & infra eosdem posset mitior imponi: cur enim non licebit reo mitiorem iudicem postulare, cùm non petat iniustum? aut cur debet hoc magis religioso prohiberi, quàm aliis, cùm religiosum iudicium mitissimum omnium, & paternum potius quàm iudiciale esse debeat? Tandem quando prælatus inferior præcipit subdito aliquid nimis graue, & difficile, potest subditus ad superiorem prælatum recurrere non solùm pro iniustitia, sed etiam pro

E nimio grauamine tollendo: ergo idem erit in pœnis.

2. Arguitur non posse tum ex iure communi. In contrarium autem facere videtur cap. *reprehensibilis*.de appellationib. vbi dicitur, *Statuimus, ne subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam in vocem appellationis erumpant.* & in fine subditur, *Præcipuè verò hoc in religiosis volumus obseruari, ne religiosi cùm pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant, sed humiliter ac deuotè suscipiant quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum.* Et in cap. *ad nostram*, eod.tit. præcipit Alexander III. cuidam Abbati, vt, licèt religiosus appellare præsumat, eum, iuxta sui ordinis institutionem, castiget. Idem sumitur ex cap. *licèt*.de Officio ordinarij. Ex quibus iuribus

Tum ex statutis religionum. bus ortum videtur axioma communiter receptũ, inter probos religiosos *appellationis vocem audiendam non esse*,& per statuta, vel consuetudines religionum communiter hoc prohibetur, vt dicitur in lib. Monumenta ordinum, fol. 125. aliàs 220. concess. 499. & specialiter in ordine Prædicatorum est constitutio prohibens appellationem, quam his verbis refert Armilla, verb. *Accusatio in fine, Declaramus, quòd licèt appellatio sit de iure naturali, vnusquisque potest iuri suo renunciare, & eo ipso quòd quis obedientiam sponte profitetur, secundùm Constitutiones nostras, secundùm quas non licet appellare*, &c. & infrà refert in quodam Capitulo generali, *denunciatum fuisse fratribus vniuersis quòd de iure communi, & ex priuilegio ordinis speciali nulli fratrum licitum est à correctione, vel ab officiorum amotione appellare*. Et similis prohibitio, licèt aliis verbis, habetur in eorum Constitut. dist. 2. *Cùm non venerimus* (dicitur ibi) *contendere, sed potiùs delicta corrigere*. Et videri potest Ferdinandus à Castillo lib. 2. suæ Chronicæ. cap. 8. vbi refert etiam confirmationem Bonifacij IX. Vnde etiam confirmatur: nam in nostra Societate Paulus III. in Bulla vlt. circa princ. inter alia statuit, *vt à correctione regulæ Societatis huiusmodi secundùm ordinationes factæ vt vigor disciplinæ meliùs conseruetur, appellari aut talis appellatio per vllum iudicem admitti non possit*. Item: Cistertiensibus priuilegium concessum est, vt à correctionibus Præpositi Generalis, vel Visitatorum eius appellari non possit etiam ad Sedem Apostolicam sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reseruatæ, nisi à generali congregatione, & in casu denegatæ iustitiæ, aut pro notoria iniuria. ita refertur in Compendio Societatis, verb. *Appellatio*. vbi aliud simile priuilegium refertur Canonicis regularibus concessum, & Iulius II. idem concessit Minoribus, prout habetur in Supplemento, concess. 555.

3. Vnus modus respondendi ad proximè allata. Ad hæc verò omnia respondent aliqui, intelligenda esse altero è duobus modis. Prior est, vt à correctione Prælatorum non sit religiosis appellandum, nisi correctiones in modo excedant, alioqui, interueniente excessu, non putant esse religiosis prohibitam appellationem, etiam à correctione regulæ. ita sentit glossa 1. in cap. *de priore*, de appellationib. vbi idem sentit Decius, & Panormit. in cap. *ad nostram*. de appellat. vbi in principio ita colligit conclusionem illius textus, *à correctione legitima non appellatur, nisi modus excedatur*. (Deci. Panorm.) Deinde à contrario sensu infert, appellationem permitti religiosis quando indebitè prægrauantur per Superiorem, quia nulli deleganda est defensio, cap. *cùm inter*. de exceptionib. Idem habet Glossa, Panormit. & alij communiter ex textu ibi in cap. *licèt*. de offic. Ordin. Quam sententiam sequitur Nauarrus Comment. 3. de Regularib. n. 51. (Nauar.) & consil. 4. de Appellat. vbi inter alia ait, nullo iure prohiberi regularem appellare; quin potiùs in cap. 1. & 2. 2. quæst. 6. omnibus dicitur permissa appellatio, quod saltem intelligendum est de omnibus, quibus non est appellatio specialiter prohibita, vt idem Nauarrus notat ex Glossa in l. *qui restituere*. ff. de rei vendicat. Qui omnes addunt rationem, quia, quando in correctione modus exceditur, contra ius naturæ esset tollere defensionem: ergo & appellationem.

4. Impugnatur tripliciter. Primò. Hæc tamen responsio difficilis est, primò, quia hoc modo nulla est differentia inter secularem clericum respectu Episcopi, & religiosum respectu sui prælati: nam etiam secularis appellare potest à correctione, si sit vltra modum; si autem modus seruetur, etiam ille prohibetur appellare in dict. c. *licet*. & in Tridentino sess. 13. cap. 1. de Reformat. ergo nulla est differentia. Consequens autem videtur contra communem sensum, & suprà dictum axioma receptum, quod speciale esse creditur in religiosis, quod etiam significatur in dict. cap. *reprehensibilis*. in fine. Secundò obstat, quia Secundò. aliàs Pontificia indulta nihil concedunt, quia non appellare à moderata, & legitima correctione, ex debito iustitiæ necessarium est, vt ex D. Thoma diximus num. 1. in religiosis autem, etiam ex speciali debito obedientiæ: ergo si Pontifices hoc tantùm voluerunt esse prohibitum, nullum speciale priuilegium concesserunt, quod videtur esse contra mentem eorum. Tertiò, ratio illa de defensione naturali videtur inefficax, nam est ab specie Tertiò. ad genus negatiuè: quia defensio, etiam iusta & moderata est genus, & latiùs patet, quàm appellatio, ideóque licet alicui denegetur appellatio, non rectè infertur defensionem denegari. Potest enim ad Superiorem recurrere per simplicem querelam, vel per modum supplicationis, aut precum, & ab eo obtineri vel iustitia, vel gratia; quod est sufficiens remedium diuersum ab appellatione, vt ex dicendis constabit, & multò magis decens religiosum statum. (Vide Panor. c. *cùm dilectus*. de appellationib.)

Alius modus respondendi est, per dicta indulta 5. non prohiberi religiosis simpliciter appellationem, sed illam, quæ fit ad aliena, vel extrinseca tribunalia, vel per alium modum indebitum, qualis esset recedere à conuentu prætextu accedendi ad Superiores sine eorum facultate: quod meritò prohibetur in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 4. de Regularib. & Gregorius XIII. in quadam constitutione præcipit sub grauibus pœnis religiosis Minoribus, ne ad secularia tribunalia appellent; non verò prohibet appellationem seruato debito ordine intra propriam religionem, vel, si necesse sit extra totam illam appellare (vt si à Supremo generali Prælato appellandum sit) id fiat ad Apostolicam Sedem, vel ad tribunal ab ipsa designatum. Sic enim in dict. c. *de priori*. grauiter reprehenditur quidam Prior, qui appellationem ad Sedem Apostolicam non admisit, nam ad Romanam Ecclesiam omnibus appellare licet, cap. *ad Romanam*. cum aliis, 2. quæst. 6. & in Congregatione Cardinalium pro regularibus decretum factũ est anno 1587. vt appellationes religiosorum fiant immediatè ab vno prælato religionis ad proximum superiorem, & à Generale ad Protectorem, & à Protectore ad sacram Congregationem. Videtur ergo legitima dicta expositio quam adducit Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. 29. art. 2. Nihilominus difficultate non caret, tum quia iuxta illam nihil speciale cõcederetur religionibus per citata indulta, præter exemptionẽ, quia eo ipso quòd religio est exempta, est religiosis interdicta appellatio ad omnia alia tribunalia, saltem extra Sedem Apostolicam, vel eum, qui eius vicem gerit: quia ex natura rei, & communi iure, nullius momenti est illa appellatio, quæ fit ad personam non habentem iurisdictionem. Consequens autem videtur esse contra intentionem talium indultorum: nam in Societate, v.g. postquam exempta iam erat à Paulo III. ab eodem additum est, vt appellari non possit: tum etiam, quia in aliquibus ex priuilegiis citatis interdicitur appellatio, etiam ad Sedem Apostolicam: ergo multò magis non licebit ad altiores prælatos eiusdem religionis. (Alter modus respondendi ad allata num. 2. — Trident. — Emm. — Difficilis responsio dupliciter. Primò. — Secundò.)

Propterea dicendum censeo, appellationem 6. etiam

1. Assertio pro resolutione huius capitis.

etiam ex natura rei non iniustam, esse regulariter interdictam religiosis, maximè per specialia priuilegia, ita docet simpliciter Soto lib. 5. de Iust. q. 6. art. 3. & de Mendicantibus admittit Nauarr. conf. 5. de Appellat. num. 6. quanuis addat, & meritò, non esse priuandos alio genere defensionis. Ad hoc ergo explicandum aduerto aliud esse appellare; aliud ad Superiorem recurrere aliis modis: nam per appellationem ita fit recursus ad Superiorem, vt suspendatur iurisdictio inferioris prælati, tam quoad vim obligandi per præceptum, vel sententiam, à qua appellatur, quàm quoad potestatem procedendi in causa, de qua agitur: regulariter enim hos duos effectus habet appellatio, quanuis in censuris, quando subsequitur post sententiam latam, solùm habeat secundum effectum, vt disp. 3. de censur. sect. 6. diximus, & traditur communiter in cap. *super eo*, & c. *Pastoralis.* de appellationib. & cap. *is cui.* de sent. excom. in 6. & videri possunt Syluester, & Angelus, verb. *Appellatio.* Per alium verò recursum ad Superiorem non suspenditur iurisdictio inferioris, nec quantum ad vim obligandi per suum præceptum, vel sententiam, quandiu à Superiore non fuerit reuocata, nec etiam quoad procedendum ad executionem, vel ad vlteriorem definitionem causæ, si opus sit: quia per alium simplicem recursum non potest subditus deuoluere negotium ad altiorem Prælatum sola voluntate sua sine adminiculo iuris; nullum autem est ius, in quo talis deuolutio fundari possit, seclusa appellatione.

Assertio hæc procedit de propria appellatione, ac regulariter.

Syluest. *Angel.*

7. Recursus ergo ad altiorem Prælatum legitimum, & habentem iurisdictionem, nullibi negatur religioso subdito, esset enim contra omnem rationem: maximè in sustinendis pœnis, quia per hoc nullam iniuriam facit proximo prælato, quia interim illi obedit, vt supponimus, & aliàs vtitur iure suo, quia, vt suprà c. 2. n. 15. dixi, prælatus religionis, licèt vniuersalis sit, habet immediatam iurisdictionem in subditos; ergo licet eis ad illam recurrere. Nec contra hoc inuenio prohibitionem aliquam positiuam. Vnde censeo hunc recursum non solùm esse licitum quando in pœna imponenda prælatus debitum modum excedit; sed etiamsi sit iusta, & secundùm regulam; dummodo materia talis sit, vt altior prælatus iustè possit gratiam aliquam, vel quasi dispensationem concedere, quia tūc ex nullo capite malum est illam procurare, dummodo etiam vera & sufficiens relatio Superiori fiat, ne gratia, seu remissio subreptitia sit. Censeo præterea, hunc recursum non solùm licere ad altiores prælatos religionum, sed etiam vsque ad Summum Pontificem, vel ad quēcunque alium habentem iurisdictionem ad mutandum præceptum, vel pœnam religioso impositam à suis Superioribus: quia in his omnibus eadem ratio locum habet.

Non verò procedit de recursu ad Superiores prælatos etiā Papam.

8. Ad externos verò non licet etiam hoc modo recurrere, cùm illi Superiores non sint, nec iurisdictionem habeant: propter quod etiam (vt hoc obiter notetur) secunda expositio seu modus respondendi positus in num. 5. videtur minùs satisfacere, quia id solùm censet esse prohibitum circa appellationem, quod generaliter vetitum est in quocunque actu petendi vsum iurisdictionis ab eo, qui non habet. Si autem ille recursus ad alios Principes, vel Prælatos non sit ad petēdam actionem aliquam iurisdictionis, sed intercessionem, non est per se, & intrinsecè malum, quia nihil petitur per se iniustum aut iniquum. Solet autem in religionibus hoc etiam prohiberi per proprias regulas, vel constitutiones. Et sanè meritò, tū quia huiusmodi intercessiones multum religionē perturbant, sunt enim violentiæ quædam morales: nam si illis non condescendatur, vel odia generantur, vel saltem amicitiæ dissoluuntur, aut remittūtur: si autē propter illas nimiæ indulgentiæ fiant, eneruatur disciplina religiosa cū non paruo religionis dispendio: tum etiam, quia hoc nunquā fit sine dedecore, & infamia religionis, & aliis grauissimis incommodis. Propter quod non immeritò recti, & religiosi prælati non tantùm flecti non solent huiusmodi intercessionibus, verùm potiùs indignari, ita vt difficiliores, & duriores sese in huiusmodi religiosos ostendant, cum prudentia tamen, & moderatione, ne scandala, vel maiora mala sequantur. Quin potiùs etiam solet hos prælatos offendere recursus ad alium altiorem prælatum: sed hoc humanum est, &, si ob eam causam malum aliquod subdito inferant, erit iniustum, quia in eo non malè aget, vt diximus num. præcedenti.

Recursus hic ad externos illicitus est: quāuis procurare eorū intercessionē malum non sit ex natura rei.

Hæc tamen meritò in religionib. prohibetur.

Quia verò per simplicem recursum sine vera appellatione non semper satis subuenitur iniuriis, quas interim religiosi pati possunt; ideo diximus, appellationem esse regulariter, non verò semper eis interdictam, quia interdum est necessarium medium ad repellendam grauem, & manifestam iniuriam. Vt ergo explicemus quomodo regulariter non liceat talis appellatio, est secundò dicendum, non satis esse quòd sententia contineat rigorem: nam si totus ille locum habet absque propria iniustitia, non habet locum in religioso vox *appellationis*, etiamsi fortasse in seculari audiri posset. Vnde, etiamsi in eo casu religiosus appellet, si prælatus non mutet sententiam, vel præceptum, tenetur subditus parere, vel non resistere, donec à superiori Prælato, alia via requisito, aut rogato, relaxatio fiat. Ratio omnium est, quia iustitia suam vim retinet, etiamsi sit rigorosa; vt in contractibus, si venditor noluit nisi pro rigoroso pretio vendere, emptor tenetur totum soluere. Sic ergo, quandiu Prælatus non excedit limites iustitiæ, etiamsi summo rigore vtatur, obligat per suum præceptum, & sententiam, nec suspendi potest per appellationem, quæ inter religiosos saltem non habet locum, nisi vbi iniuria intercedit. 9. 2. Assertio.

Tertiò addendum est, non satis esse quòd sit dubium, an sententia iusta sit, nec ne, sed oportere vt iniustitia sit clara. ita sentiunt communiter Doctores citati, & communiter Summistæ verb. *Appellatio.* Angel. num. 10. Tabiena 11. Armil. 16. Syluest. quæst. 7. Gloss. in dict. cap. *ad nostram*, & in dict. cap. *licet.* & benè Couar. in Practicis. cap. 23. num. 6. vers. *Sextò*, & *Octauò.* Soto suprà, nec Nauarrus contradicit. Et ratio est, quia in dubio obediendum est Prælato, & ius eius præferendum est. Item quia in dict. c. *ad nostram.* absolutè dicitur, quòd non obstante appellatione religiosi, Prælatus secundùm regulam, & constitutionem ordinis eum corrigat, & castiget: idémque sine limitatione statuitur in dict. cap. *reprehensibilis.* Ergo nulla limitatio, vel exceptio addenda à nobis est, nisi quam ratio naturalis necessariò postulat; quod solùm habet locum in manifesta iniuria. Præterea explicatur in hunc modum ex dict. cap. *ad nostram.* quia cùm Prælatus possit, & debeat punire subditum iuxta regulam, ex duplici capite potest oriri dubium circa iustitiam punitionis, scilicet vel quia factum ipsum negatur satis esse probatum, vel quia pœna dicitur excedere modum

10. 3. Assertio.

Probatur authoritate, & ratione.

Angel. *Tabien.* *Armil.* *Syluest.* *Couarr.* *Soto.* *Nauar.*

Explicatur ampliùs.

dum regulæ. Ex hoc posteriori capite nunquam dubium potest esse sufficiens causa appellationis: quia si regula ponit definitam pœnam pro tali delicto, vel erit euidens excessus, si maior ponatur, vel certè erit clara iustitia ex hac parte, si pœna sit conformis regulæ; & ideo hoc signatim postulatur in dict. cap. *ad nostram.* quòd si minor fuerit, saltem respectu ipsius religiosi non erit iniusta: quòd si in ipsa regula pœna committatur arbitrio Prælati, eo ipso quòd illam imponat, & non constat esse iniustam, existimatur prudenti arbitrio positam, atque adeò iuxta regulam. Cùm autem dubium versatur circa facti notitiam, vel probationem, meritò etiam, præsertim inter religiosos, præsumitur pro facto Prælati, tum propter conditionem status, tum etiam, quia inter religiosos in huiusmodi correctionibus necesse non est iudicialem ordinem exactè seruare, vt dicitur in cap. *qualiter & quando.* de accusationibus in fine.

11. 4. Assertio bipartita. Quartò dicendum est, in grauioribus causis aliquando esse admittendam appellationem religiosi ad altiorem Prælatum, seruato debito ordine: in communibus autem defectibus, aut correctionibus, quæ nec infamiam inducunt, nec acerbam aliquam pœnam, vel dolorem, penitùs non esse audiendam, sed humiliter, ac deuotè suscipiendum quod pro salute sua eis fuerit iniunctum, vt dicitur in dict. cap. *reprehensibilis.* Priorem partem probant, quæ ex Gregorio XIII. & Congregatione Cardinalium adduximus. (Prior pars vnde probatur.) Probat etiã naturalis ratio, quia tunc est talis defensio necessaria, quia nisi suspendatur sententia, & executio, imminet periculum grauis nocumenti, & fortasse irreparabilis. Hoc etiam ad minimum sentiunt auctores citati in responsionibus suprà positis. Soto etiam & alij eam non negant quoad appellationem intra propriam religionem. nam omnia incommoda, quæ ex huiusmodi appellationibus Soto infert, in hoc fundãtur, quòd decor, & quies religionis perit, si eorum causæ extra religionem ad seculares iudices, tametsi competentes, trãsferatur. Quæ incommoda non sequũtur ex eo, cùm intra religionem ab inferiori ad superiorem Prælatum appellatur: ergo si alioqui negotium graue est, & iniustitia clara, licitè poterit talis appellatio fieri, quia tunc nec bono communi sequitur detrimentum, neque alteri fit iniuria, sed propria, & grauis propulsatur. Neque etiam ius commune tunc prohibet appellationem, quia iura citata non loquuntur in eo casu, in quo aliquod absurdum sequitur contra rationem naturalem: & idem dicendum est de quibuscunque priuilegiis, vel religiosorum regulis, quæ non prohibent appellationem, nisi à correctione regulari: quando autem punitio grauis est, & cum manifesta iniuria, non potest dici correctio regularis. (Hæc 4. assertio non pugnat cum prima.) Hęc autem assertio quoad hanc partem nõ repugnat primæ, quia hic casus extraordinarius est, vixque potest accidere in religione, quòd fiant tam graues, & manifestæ iniuriæ titulo iustitiæ, & potestatis publicæ, & quòd tam graue periculum imminet recurrendo ad Prælatum altiorem simpliciori, & magis religioso modo: vnde quia res morales iudicandæ sunt ex his, quæ frequenter accidunt, ideo absolutè dicitur interdicta vox *appellationis,* maximè verò cum illa restrictione, *regulariter.*

12. Id declaratur probãdo posteriorem partem. Quod magis declaratur probando secundam partem, de qua maximè videntur loqui iura citata, & quoad eam procedunt, vt opinor, etiamsi in correctione excedatur modus; item de appellatione etiam intra eandem religionem, ab inferiori ad superiorem Prælatum. (Ipsius assertionis.) Quæ in primis non habet locum intra eandem domum, tum quia ibi solùm est vnus Prælatus, vt supponimus: tum etiam, quia ibi non est necessaria propria appellatio, cùm facilè possit esse personalis recursus ad Superiorem, qui locum, & effectum appellationis habere potest, iuxta capit. *dilecti.* 2. de appellat. & quæ ibi notantur. 1. Probatio. Hinc ergo probatur generaliter conclusio, quia si in his ordinariis correctionibus, quæ iuxta disciplinam religiosam fiunt, locum haberet appellatio à Priore ad Prouincialem, & à Prouinciali ad Generalem, magna sequeretur perturbatio, & disciplina religiosa sine dubio corrueret, tum quia reuerentialis timor ad inferiores Prælatos, facilè contemneretur: tum etiam, quia vix possent superiores Prælati expediendis singulorum religiosorum causis, & appellationibus vacare: tum denique, quia partim per huiusmodi dilationes, partim per fraudes, vel negotiationes, quæ interim misceri possunt, nulla ferè fieret religiosa correctio: ergo ad bonum religionis expedit vt in hac correctione simpliciùs procedatur sine vllo genere appellationis. 2. Probatio. Confirmatur, & declaratur, quia vbi intercedit rationabilis causa, quæ sufficiens esset ad appellandum, si eadem repræsentetur eidem Superiori, & ab eo humiliter petatur, vt pœnam remittat, aut temperet, moraliter loquendo, erit sufficiens remedium, quia religionum Prælati maximè debent recta ratione gubernari, & credendum est pro sui status obligatione, regulariter loquendo, ita procedere: si autem rationabilis causa non subest, neque etiam appellatio rationabilis erit. Quòd si interdum, interueniente etiam iusta causa, illud remedium non sufficiat, minùs malum est, quòd in raro casu priuata persona incommodum aliquod patiatur, quàm vt relaxatio religionis per vsum appellandi à correctione regulæ introducatur. 3. Probatio. Eò vel maximè, quòd ex huiusmodi correctione non creatur infamia alicuius momenti, &, licèt aliqua excogitari possit, per humilem certè obedientiam, & patientiam, non solùm recompensatur, sed etiam superatur. Aliunde etiam in huiusmodi religiosis pœnis non est tantus labor, aut dolor, quin sine culpa possit facilè sustineri ab his, qui perfectionem profitentur: nam & ipsi possunt & debent huiusmodi pœnas inter alias pœnitentias, & austeritates, quas voluntariè sumunt, computare, & Superiores possunt interdum similia propter solam exercitationem spiritualem præcipere: ergo est valde consentaneum huiusmodi statui vt vox *talis appellationis* in eo non audiatur.

13. 5. Assertio, quòd [illegible] in grauioribus casibus expediat appellare ad prælatũ extra religionem. Vltimò addo, meritò concessum esse religiosis, vt etiam in grauioribus causis extra totam religionem non fiat appellatio. Duobus autem modis intelligi potest fieri extra totam religionem. Primo, ad iudicem non competentem; & de hoc genere appellationis non loquor, quia, vt suprà n. 8. dixi, cõstat per se, & intrinsecè esse iniquũ, siue fiat ad laicos iudices, vel Principes, quod pessimũ omniũ est, & interdum cõtra censurã in bulla Cœnæ Domini latam; siue fiat ad Ecclesiasticos Prælatos nõ habentes iurisdictionẽ in tales religiosos, quia illud etiam est cõtra iustitiam, & cõtra præcepta, & priuilegia singularũ religionũ. Alio verò modo potest dici appellatio extra religionẽ fieri, quoties fit ad Prælatũ secularem, & extrinsecum, vt sic dicam, cui religio, vel monasteriũ subiectũ est; & hęc appellatio per se non est iniusta, vt constat. (Idque etiã ad iudicem cõpetẽtem.) Circa illam

illam verò distinguendum videtur inter religiones non exemptas, & exemptas: nam in illis, quæ subiectæ sunt Episcopis, non est prohibita appellatio in prædictis casibus ad Episcopum, cui monasterium subiectum est, quia gerit vicem superioris prælati, qualis in aliis religionibus esse solet Prouincialis, aut Generalis. In religionibus autem exemptis, de quibus præcipuè loquimur, appellatio ad Episcopum ex vi exemptionis prohibita est, non verò appellatio ad Summum Pontificem, quæ iure diuino, & communi omnibus patet, vt probant iura suprà num. 3. citata. De hac ergo appellatione dicimus in assertione, meritò concessum esse religionibus præsertim Mendicantibus, vt in eis non admittatur talis appellatio etiam ad Summum Pontificem, probatúrque sufficienter ex indultis suprà num. 2. citatis.

Vnde probetur assertio.

14\. Vt autem ampliùs explicetur, distingui potest duplex modus appellationis, quod notat Nauarr. consil. 5. de appellat. num. 7. facto scilicet, & verbo. Facto dicitur fieri, quando arripitur iter ad superiorem Prælatum, iuxta cap. *dilecti*. 2. de Appellat. Quod quidem, si fiat cum licentia proximi prælati, licitum est, vt per se constat, & per argumentum à contrario sumitur ex Cōcilio Tridentino statim citando: tunc autem illa non est propria, & rigorosa appellatio, sed ille alius simplex recursus ad Superiorem. Si autem fiat inuito, aut inscio Superiore, videtur talis appellatio prohibita à Concilio Triden. sess. 25. cap. 4. de Regularib. ibi, *Nec licet regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati, fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur.* Nauarrus autem Commen. 2. de Regularib. n. 61. hanc prohibitionem interpretatur, vt non procedat in adeunte Superiorem ex graui causa; qualis est iniustum, & notabile grauamen, à quo non potest subditus aliter liberari: *Quia non est* (inquit) *credendum tantum Concilium voluisse derogare tam iustæ appellationi tam graui ratione nitenti*, scilicet, quia illud posset repugnare iuri naturali, quo malitiis hominum obuiandum est. *Præsertim* (ait) *quòd non est petendus consensus ab eo, ad cuius grauamen tollendum, vel delictum castigandum, est agendum, iuxta glossam* in cap. *cùm pastoris* 2. quæst. 7. & argumento cap. *ex parte*. de accusationibus.

Appellatio eundo personaliter ad superiorem cū licentia, licita est.

Quid si quis eat sine licentia ex graui causa.

Licere affirmat Nauar.

15\. Veruntamen expositio hæc difficilis creditu est, quia, iuxta illam, prohibitio Concilij sine fructu fuisset, quia semper fuit in Ecclesia prohibitum religiosis arripere iter suo arbitrio, & sine vrgente causa sub titulo eundi ad superiorem prælatum: Concilium autem nouum aliquid prohibere voluit, vt indicāt illa verba, *nec liceat regularibus*. mens ergo Concilij fuit, vt nullo prætextu hoc faciant: minus enim incommodum existimat, vt religiosus interdum patiatur aliquod grauamē iniustum, quàm vt totum corpus religionis illo prætextu magnum dispendium patiatur. Existimo ergo hanc fuisse mentem Concilij, aliàs nullum ferè remedium prioribus malis adhibuisset. Vnde in foro exteriori non excusabitur, vt opinor, huiusmodi religiosus hoc prætextu quominus ab ordinario loci detineri possit, & puniri, licèt nec excommunicatus sit, nec excommunicandus, vt Cōgregatio Cardinalium in quadam Declaratione aduertit. In foro autem conscientiæ tunc solùm posset admitti hæc excusatio, quādo vel magnum commune bonum euidēter periclitaretur, vel extrema necessitas immineret alicuius grauissimi, & irreparabilis nocumenti, quod non proprio, sed prudentum arbitrio iudicandum esset. Quapropter solo titulo appellationis à grauamine iniustæ sententiæ, moraliter loquendo, nunquam existimo hoc licere, quia rarò esse potest grauamen tam notabile, támque irreparabile, vt propter solam dilationem accedendi ad Superiorem ordinatò modo tā graue debeat existimari, præsertim quia maior infamia, maiúsque nocumentum, etiam spirituale, sequi solet ex huiusmodi perturbato discessu.

Veriùs non licere.

Exceptio.

Dubitari verò posset circa dictum decretū Cōcilij Tridentini, an sub illo verbo, *ad superiores suos accedendi*, comprehendi etiam debeat Romana Sedes: videtur enim in rigore non comprehendi, quia sub generali verbo nō comprehenditur tam specialis authoritas, & quia nomine Superiorum, iuxta communem vsum solùm significantur proprij Prælati religionis. Item, quia ius Pontificium nō solet derogare, nisi expressā, & specifica mentio illius fiat. In contrarium autem est, quia ad intentionem Cōcilij multò magis necessarium erat hoc ostium claudere discolis religiosis, quàm cætera. Item, quia nomen *Superioris* generalissimum est, & in rigore plus videtur cōprehendere, quàm si nomen prælati positum fuisset. Item, quia aliàs nec legatus Pontificis sub eo decreto comprehenderetur, & ita licitum esset, incōsulto proprio Superiore, ad illum accedere, quod valdè absurdum est. Et ideo existimo hanc posteriorem partem veriorem, & vsu receptam. Quæ non repugnat supremæ auctoritati Pontificis, quia ab ipsomet hęc prohibitio nascitur, nā, licèt sit supremus pastor, vult, vt in accessu ad ipsum debitus ordo seruetur, & communi bono religionis prospiciatur. Tenebitur autem prælatus religionis concedere subdito petenti hanc facultatem quando rationabilis causa subest: quòd si eam tunc neget, poterit subditus per aliam viam conqueri apud Summum Pontificem, vt seipsum defendat, vel alicui malo graui succurrat: si tamen nullum aliud remedium ei superest, tunc iuxta grauitatem causæ per modum epicheiæ iudicium ferri poterit. 16.

An illicitū sit ire etiā ad Sedem Apostolic. sine licētia.

Arguitur pro parte neg.

Pars affir. probatior.

De appellatione autem propria, & verbali intelliguntur specialia priuilegia, in quibus Sedes Apostolica concedit, vt etiam ad seipsam huiusmodi appellatio nō fiat: nā verba simpliciter prolata, in proprietate sumenda sunt, & vox appellationis non aliud propriè significat. Rationem autem horum priuilegiorum, & sanctæ obseruantiæ optimè, & religiosè attigit Soto, quia commune bonum religionis priuato præferendum est, & vnumquodque membrum pro bono totius postponere debet suum peculiare incommodum: plurimum autem interest religioni, vt causæ eius, &, si qui sunt defectus, inter ipsos religiosos tāquam inter patres, & fratres componantur, & altissimo silentio recludantur: nam, si extrà prodeant, decor etiam, & honor religionis minuetur, & paulatim peribit; præter alia incommoda, quæ ex libertate appellādi extra religionem in discolis, & inquietis hominibus sequerētur. Est etiam optima moralis ratio, quia sufficienter prouisum est religiosis per plures Superiores à Conuentuali, vsque ad Generalem, qui & faciliùs, & meliùs poterūt veritatē causæ cognoscere intra propriā religionem, quàm externi iudices, etiāsi Pōtificij sint. Meritò ergo alia appellatio denegatur. Per hoc autem nō prohibetur alia via legitima ad Summū Pōtificem, 17.

Appellatio verbalis, seu propriè dicta est quæ formaliter prohibetur.

Vna ratio moralis dictæ prohibitionis.

Altera ratio.

dummodo

dummodo propriis prælatis obedientia seruetur, donec Summus Pontifex aliud statuat: imò hoc est, quod præcipuè dicta priuilegia concedunt.

CAPVT XII.

Vtrùm in Prælatis regularibus sit potestas dispensandi cum subditis; & ad quam materiam extendatur.

1. POst explicatam potestatem directiuam, & coactiuam, dicendum sequitur de potestate dispẽsatiua: nam hæc etiam in perfecto prælato necessaria est, quia sine illa non potest humanum regimen moraliter subsistere. Sit ergo hæc prima & generalis assertio habere scilicet prælatum regularem potestatem dispensandi cum suis subditis (nam de extraneis nunc non agimus.) Hoc satis constat ex Superioribus in cap. 5. vbi ostensum est eos habere iurisdictionem Episcopalem, ad quam pertinet hæc potestas dispensandi. Vnde etiam constat, hanc assertionem propriè habere locum in religionibus exemptis: nam quæ exempta non sunt, sicut Episcopo subiacent in his, quæ sunt iurisdictionis non voluntariæ, ita etiam in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, ex quibus est dispensatio: & ideo non est tam necessaria potestas dispensandi in præfectis, vel superioribus talium religionum, neque ordinariò iure illam habent, sed quantum vel Episcopus de illa commiserit; vel per specialia priuilegia eis sic à Pontificibus communicata; vel si quid habent ex legitima consuetudine præscriptum. At verò prælati exemptarum religionum iure ordinario, & ex vi exemptionis habent hanc potestatem dispensandi, sicut habent iurisdictionem Episcopalem, quia sub Pontifice Summo nō habẽt alium proprium Episcopum extra suos prælatos; & ideo ad eorũ munus, prout de facto in Ecclesia institutum est, pertinet hæc potestas; est ergo in illis ex ordinario iure, & consequenter dicenda est potestas ordinaria, & non tantùm delegata, sicut suprà de eorum iurisdictione diximus. & hæc de 1. parte tituli.

1. Assertio affir. pro priore parte tituli. Vnde probatur.

De quibus propriè procedat.

2. Hac igitur potestate supposita, tria principalia dubia circa illam occurrunt explicanda. Primum, quantum se extendat, & consequenter circa quam materiam versetur. Secundum, in quibus prælatis religiosorum sit hæc potestas, id est, an solùm in Generalibus, vel Prouincialibus; vel etiam in conuentualibus, seu particularibus. Tertium, ad quas personas se extendat hæc potestas, id est, an ad solos professos, vel etiam ad nouitios, aut extendatur vlteriùs ad familiares, benefactores, vel alios similes. Primum autem dubium tractari potest in primis in generali per comparationem ad Episcopos. In qua comparatione prima difficultas est, an prælati regulares possint dispensare cum suis religiosis in omnibus casibus, in quibus possunt Episcopi dispensare cum suis subditis. Et ratio dubitandi esse potest, quia Episcopus dispensare potest in omnibus, quæ sibi non sunt iure, aut consuetudine prohibita, seu specialiter Papæ reseruata; vt est vulgatum apud plures Canonistas, & Summistas; at prælati religiosorum non habent tantam potestatem, sed ad summum possunt quod eis iure aliquo concessum est, vt docuit Innocent. in cap. 2. de eo, qui furt. ord. suscepit. ergo. Confirmatur, quia in multis casibus possunt dispensare Episcopi, in quibus non possunt dispensare prælati regulares: vt, v.g. in occultis suspensionibus, vel irregularitatibus potest Episcopus dispensare iuxta decretum Concilij Tridentini sess. 24. cap. 6. de Reformat. in quibus tamen non possunt prælati regulares dispensare, & similia: ergo. In contrarium autem est, quia hi prælati, supposita exemptione suarum religionum, iure ordinario habent hanc potestatem: ergo, si non limitetur, est æqualis quoad extensionem iurisdictioni Episcopali. Patet consequentia, tum quia illius loco succedit, seu subrogatur: tum etiam, quia non est maior ratio limitandi illam in vno actu, vel materia, quàm in aliis, nisi vbi aliquo expresso iure facta fuerit limitatio. Atque hanc partem sequuntur Glossa, & Doctores communiter in Clement. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis, verb. *Proprij.* & in capite *Abbates.* de priuileg. in 6. verb. *Quasi Episcopalem.* & sumitur ex Nauarro in Summ. cap. 12. num. 75. versic. *Tertio.* & consil. 5. de sponsalibus, iuxta impressionem Romanam anni 1590.

Arguitur pro parte neg.

Confirm.

Arguitur pro affirm.

Nauar.

Pro resolutione distinguere oportet, quædam esse, quæ conueniunt Episcopis iure ordinario quatenus Episcopi sunt, vt dispensatio votorum, quæ Episcopalia dicuntur, & in aliis casibus, qui etiam hac ratione Episcopales dicuntur: alia verò esse, quæ speciali iure conceduntur Episcopis, *vt legatis Summi Pontificis*, vt sunt multi casus, vel potestates eis concessæ in Concilio Tridentino sess. 24. & 25. & aliis decretis de Reformat. quanuis vbicunque expresè additur illa particula, non de potestate dispensandi, sed de aliis actibus iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticæ sermo est. Tertiò tamen sine additione illius particulæ, *vt Sedis Apostolicæ delegati*, quædam circa dispensationes specialiter conceduntur Episcopis, quæ antea non concedebantur, vt in dict. cap. 6. sess. 24. Concilij Tridentini. Quod ergo spectat ad primum ordinem actuum, seu facultatum, verum est in regularibus prælatis esse omnem potestatem dispẽsandi cum subditis, quæ est in Episcopis, seruata proportione: & hoc probat ratio superiùs facta. Addidi autem, *seruata proportione*, quia ratione subiectorum, seu materiæ multa cadunt sub potestatem, quam Episcopi habent ad dispensandum, quæ non possunt à prælatis religionum exerceri, quia non possunt esse actus suis subditis conuenientes: vt sunt, v.g. dispensatio in impedimentis matrimonij non irritantibus, vel quid simile. Sicut etiam è conuerso aliqua dispensatio potest esse accommodata statui religioso, quæ non potest habere locum in laico: vt, v.g. dispensatio in regula, & similes; hæc autem diuersitas materialis est. Formalis autem ratio vtriusque potestatis est dispensare cum subdito in his, quæ ordinariè possunt esse necessaria, & accommodata statui eius: & in hoc est æqualitas superiùs dicta.

3. Tres ordines facultatum Episcoporum ad dispensãdũ.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Resolutio dubij quoad 1. ordinem.

Quod verò attinet ad secundum ordinem, certum est ea, quæ illo modo cõceduntur Episcopis, non extendi ad Prælatos religionum, quia iurisdictio, quæ illo titulo communicatur, non est Episcopalis, sed Apostolica, & ideo ex vi muneris non participatur ab his, qui iurisdictionem Episcopalem participant: neque etiam potest ad illos extendi cõcessio quæ fit Episcopis propter conuenientiam, quam in modo iurisdictionis cum illis habent, tum quia verba priuilegij seu delegationis in sua proprietate accipienda sunt: ergo delegatio, quæ fit specialiter Episcopo, non potest ad prælatum regularem extendi, qui

4. Resolutio quoad 2. ordinem.

qui verè Episcopus nō est:tum etiā,quia in huiusmodi delegationibus maximè haberi solet ratio dignitatis Episcopalis,quam nō habent regulares prælati, neque etiam absolutè, & simpliciter habent iurisdictionem Episcopalem, sed quasi Episcopalem,vt in superioribus declarauimus. Denique non solùm regulares prælati, sed etiam seculares inferiores Episcopis non comprehendūtur sub huiusmodi facultatibus,quia reuera non sunt Episcopi:& hoc ad minimum sentit Innocentius suprà. Neque in hac parte existimo esse controuersiam inter auctores.

5. Ambigitur de 3. ordine. In tertio ordine potest esse nonnulla maior difficultas,an religiosi prælati participent illā etiam potestatem dispensandi, quæ speciali iure conceditur Episcopis: nam ratio proximè facta videtur negatiuam partem suadere,quia licèt hæ facultates videantur gratiæ, & ex eo capite ampliandæ, tamen quatenus exorbitant à iure communi, videntur potiùs restringendæ saltem ad verborum proprietatem, quæ non potest dici restrictio, sed potiùs adæquata priuilegij interpretatio.Et hanc partem confirmat etiam auctoritas Innocentij, & textus,quem allegat,in cap. *ad hæc*.de offic. ordinar.vbi dicitur,ardua negotia ad Episcopum esse deferenda: satis autem ardua sunt illa, quæ cùm priùs,etiam ipsis Episcopis denegarentur, postea speciali iure eis conceduntur: ergo non sunt ad alios extendenda.Nihilominus aliqui censent,huiusmodi concessiones tam quoad dispensandum, quàm quoad absoluendum, eo ipso quòd conceduntur Episcopis, intelligi concessa prælatis religionum,quatenus iurisdictionem Episcopalem ad hos actus absoluendi, & dispensandi absolutè, & simpliciter participant.Fūdamentum est,quia huiusmodi concessiones non exorbitāt à iure communi,sed potiùs per eas fit reductio ad commune ius,& ideo extenduntur ad omnes, qui participāt iurisdictionem Episcopalem. Antecedens declaratur,primùm ex illo principio, *quòd ex vi sui muneris possunt Episcopi circa suos subditos quidquid potest Papa in vniuersa Ecclesia,nisi eis sit specialiter prohibitum.* Nam ex hoc principio sequitur, omnes reseruationes, vel prohibitiones,quæ fiūt Episcopis in huiusmodi materia dispensationum,esse exceptiones quasdam à iure communi, nam per eas adimitur Episcopis id quod aliàs ex vi sui muneris competeret, si non prohiberetur; sed id,quod conuenit ratione muneris, conuenit ex vi iuris communis,vel diuini,vel saltem Ecclesiastici vniuersalis,ergo tales prohibitiones, vel reseruationes continent exceptionem à iure communi. Cōsequentia autē probatur,primò quia eo ipso quòd ablata est exceptio per concessionem factam Episcopis, redimus ad antiquum ius; sed ex vi iuris communis sibi relicti illæ facultates conueniunt omnibus habētibus iurisdictionem Episcopalem: ergo secundò,ablata prohibitione,Episcopus potest ex vi sui muneris, & non ex speciali delegatione Papæ; sed quidquid potest Episcopus hoc modo, possunt etiam hi prælati habentes iurisdictionem Episcopalem,iuxta doctrinam Panormitani,in cap.*at si clerici*.§.*de adulteriis*. n.13.de iudiciis,suprà à nobis probatum:ergo.tertiò quia illud principium,*quòd Episcopi in his possunt quidquid sibi non prohibetur*,immediatè applicari potest prælatis etiam regularibus exemptis:quia,vt dixi, habent commissam iurisdictionem Episcopalem in suos subditos,quæ ad omnia illa extenditur, quæ non excipiuntur:ergo sicut in Episcopo extenditur ad omnia non prohibita, ita & in his prælatis. Eo autem ipso quòd similis concessio facta est Episcopis,aufertur prohibitio:ergo.

Ratio negandi.

Aliis placet affirmatio.

Eorū fūdamentum.

Panorm.

6. Fundamētū præcedens refellitur. Fundamentum autem huius opinionis valde incertum mihi est,præsertim in materia dispensationum(nam de absolutione fortasse alia est ratio statim notanda) nullo enim iure satis probatur, Episcopum posse dispensare in omnibus, quæ ipsi non prohibentur:nam cap.*nuper*.de sent.excomm. quod ad hoc affertur,non loquitur de dispēsatione,sed de absolutione ab excommunicatione, de qua fortasse est specialis ratio propter periculum animarum, quod regulariter in dispensationibus esse non solet;præter illud autem ius, nullū aliud afferri potest:imò sunt multa, quæ oppositum significant,vt disp.7.de censur.sect.4. à n.2.& lib.6. de legib.cap.14.à n.4.latiùs dixi. Neque etiam ex sola ratione naturali potest illud principium colligi: nam licèt ex natura rei vnusquisque dispensare possit in lege à se posita, non tamen in lege posita à Superiore.Quin potiùs lex Superioris ex natura sua est reseruata, ne inferior possit in illa dispensare, nisi ab ipso Superiore, vel ab altiori talis potestas positiuè cōcedatur. Dicunt fortasse, ita esse in præsenti:nam hæc potestas generaliter data est Episcopis à Christo Dom. quoad omnia, nisi per Pontificem limitentur. Sed hæc sententia quoad hanc partem de immediata emanatione iurisdictionis Episcoporum, generaliter falsa nobis semper visa est, vt tomo 4.& 5.3.partis diximus, & lib.etiam 4.de legib. cap.3. &, Deo dante,in 6. etiam dicemus tractando de Ordine Hierarchico Ecclesiæ.Specialiter verò videtur nunc improbabilis quoad potestatem dispensandi in legibus Papæ: nam, cùm hic sit ex se ordo præposterus, quòd inferior mutet legem Superioris, neque expediat nisi in certis casibus, vel materiis;incredibile est, illam fuisse quasi generalem regulam à Christo positam, & alium ordinem esse quasi exceptionem à regula. Magísque improbabile est, concessionem factam prælatis religionum ex vi diuini iuris habere hanc extēsionem,cùm certum sit iurisdictionem hanc non esse in prælatis regularibus de iure diuino, sed immediatè à Papa, à quo ex vi iuris communis non ampliùs cōcessum illis est,quàm de facto habent Episcopi.

Euasio non valet.

7. Vnde intelligitur (quod valde notandum est) quòd licèt daremus respectu Episcoporum,denegationem alicuius potestatis se habere per modū priuationis,& limitationis iuris diuini;nihilominus respectu prælatorum inferiorum,etiam regularium solùm comparari per modum simplicis negationis,seu non cōcessionis,quia illi nihil vnquam habuerūt de iure diuino:de iure autem humano ex vi iuris communis solùm receperūt ea, quæ Episcopis eodem iure communi nō sunt prohibita:ergo respectu aliorum,quæ specialiter Episcopis prohibentur,nō se habent vt priuati,sed vt nō recipientes talem iurisdictionem, vel, vt aliàs dici solet,nō se habēt vt nudati,sed vt nudi.Quāuis ergo postea fiat specialis concessio Episcopis, & respectu illorū dicatur illa ablatio prohibitionis,respectu inferiorum nō potest talis existimari: quia illi nunquam fuerunt prohibiti, & positiua cōcessio illis nō fit.Et potest hoc confirmari,quia sub generali cōcessione nō veniunt specialia,quæ alioqui solent esse Superiori reseruata, vt est axioma iuris:ergo quamuis dispensatio aliqua,quæ secundùm antiquum commune ius erat reseruata Pontifici,nunc speciali iure Episcopis concedatur, non est hæc specialis concessio extendenda ad inferiores prælatos, quibus tantùm veluti per generalem

Ratio.

Confirm.

generalem concessionem communicatur Episcopalis iurisdictio.

8. Propter hæc mihi maximè placet doctrina Innocentij in num. 5. quoad hanc partem, scilicet, vt non facilè extendamus ad inferiores prælatos speciales concessiones factas Episcopis, præsertim quando illæ sunt ad casus extraordinarios, & non ad ordinarium regimen animarum. Nec Panormitanus, aut alij antiqui auctores in hoc contradicunt, sed loquuntur tantùm de generali iurisdictione Episcoporum quoad res ordinarias, & communes. Vnde circa dictum cap. 6. Concilij Tridentini sess. 24. inuenio à congregatione Cardinalium declarationem factam his verbis, *In hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, sed tantùm Episcopi priuatiuè quoad omnes alios.* Quæ declaratio non potuit fundari in aliqua speciali ratione, aut locutione illius textus, sed in generali doctrina; & ideo ad omnes similes casus extenditur. Ad fundamentum autem contrariç sententiæ positum numero 5. satis responsum est: quia neque in ipsis Episcopis admittimus illud principium ita generatim sumptum, vt possint quidquid non prohibetur: nec etiam admittimus consecutionem ad inferiores prælatos. Et sanè in exemplo illo de potestate dispensandi in irregularitate occulta, concessa à Concilio Tridentino, non video qua ratione dici possit, per illam redire ad antiquum ius: quod est enim illud ius antiquum, quod per illud decretum restituitur? nam humanum nullum ostendi potest, nec cum probabili fundamento dici potest, potestatem dispensandi in irregularitatibus iure diuino conuenire Episcopis, cùm ipsæ irregularitates per solum ius Ecclesiasticum incurrantur; ad quod etiam spectat statuere quomodo, vel à quo tollendæ sint: quod maximè postulat ratio in pœnalibus irregularitatibus, de quibus Concilium loquitur: nam pœna à Superiore imposita, stando in diuino ac naturali iure, ab eo tantùm remitti potest, vel ex eius voluntate.

Approbatur ex parte sententia negans in n. 5. Innocent. Panorm. Ad authoritatem Panormitani ibid.

Ad fundam. in eodē n. 5.

9. Ex his ergo ad primam interrogationem seu dubium suprà numero 2. positum ad quid scilicet se extendat hæc potestas dispensatiua prælatorum regularium, respondendum est, generatim loquendo, & ex vi iuris communis se extendere ad dispensationes Episcopales secundùm idem commune ius, & non vltrà; sistendo in eodem iure. Quod totum satis probatum relinquitur, vt opinor, ex discursu facto. An verò ex vi specialium iurium, aut priuilegiorum ampliùs possint, non est nostrum ex professo disputare, quia non assumimus onus explicandi omnia iura, & priuilegia omnium religionum in particulari, sed de sola Societate in postremo huius tomi tractatu magna ex parte id præstare conabimur, vbi in lib. 9. de his etiam dispensationibus nonnihil in particulari dicemus. Nunc solùm in generali dicimus multa esse priuilegia concessa religionibus, præsertim mendicantibus; ratione quorum multò ampliorē habent potestatem dispensandi cum suis subditis, quàm Episcopi habeant cum suis clericis, vel laicis. Specialiter autem notari potest priuilegium concessum à Pio V. fratribus Prædicatoribus anno 1571. die 22. Iulij, per quod extendit concessionem factam Episcopis à Cōcilio Tridentino sess. 24. c. 6. ad prælatos illius religionis, & cōsequenter aliarum, quæ in priuilegiis cum illa communicant. Et cōsequenter additur, vt possint, quidquid possunt Episcopi circa suos subditos, siue ex iure

2. Assertio, & vnde probetur.

Refertur in Compēdiis priuilegiorum. Multa concessa sunt Prælatis regul. quæ nō dantur Episcopis.

communi, siue ex Concilio Tridentino, siue ex quacunque alia facultate. Ampliùs verò extēditur horum Prælatorum potestas ex vi priuilegij Carthusiensibus concessi à Sixto IV. anno 1481. scilicet, vt Generalis per se, vel per quinquaginta prælatos inferiores ab ipso deputandos dispēsare possit cum suis subditis in omnibus casibus Pōtificalibus, nullo excepto, in foro conscientiæ tantùm; sola dispensatio in homicidio voluntario cōceditur cum limitatione, scilicet, citra altaris ministerium. Et plura alia de priuilegiis referuntur in Compendio Minorum, & à recentioribus diligenter tractantur.

Refertur in Compēdio Societatis, verb. Dispēsatio. §. 4.

Ex quibus, (vt, ad particularia descendendo, distinctiùs hęc potestas declaretur) intelligi potest, potestatem hanc dispensatiuam regularium prælatorum ad omnem materiam Ecclesiasticarum dispensationum extendi quatenus in personis religiosis locum habere potest. Dico autem *ad omnem*, distributione accommodatè accepta, pro singulis generibus, non verò pro omnibus casibus, qui sub ipsis generibus comprehendi possunt, vt statim explicabo. Nam hæc materia dispensationum in quatuor capita distribui, & comprehendi potest, quæ sunt vota, irregularitates, Ecclesiastica præcepta, & in religiosis regularis obseruantia. In omnibus igitur his materiis possunt prælati regulares cum subditis dispensare, quanquam fortasse non possint in rebus omnibus, quæ sub illis capitibus comprehenduntur. Et in primis de dispensatione votorum satis diximus in superiori tomo, vbi ostēdimus, in religiosis prælatis duplicem esse potestatem circa vota subditorum, scilicet, dominatiuam, per quam possunt illa irritare, & iurisdictionis, per quam possunt in eis dispensare. Et omissa priori, quæ ad præsens non spectat, & satis fusè ibi tractata est, in altera constat eandem esse in his prælatis, quæ est in Episcopis, quia in omnibus votis iure communi dispēsare possunt, quæ non sunt Summo Pontifici reseruata: & idem possunt religiosi prælati, de quibus addere possumus, dispensationem circa vota reseruata, vel inutilem, vel repugnantem, & noxiam illis esse; & ideo talem potestatem illis non concedi, nec moraliter potuisse. Solùm enim sunt vota reseruata religionis, castitatis, & quarundam peregrinationum. Primum votum simplex religionis non habet locum in religiosis, cùm iam sint in termino illius voti (vt sic dicam.) Et quāuis religiosus professus possit votum arctioris religionis emittere, tamen illud nō est votū religionis, nec reseruatum, & ideo sub hanc potestatem cadit, vt suprà diximus. Quòd si nouitius fortè habeat huiusmodi votū religionis, certum est nō posse prælatum religionis cum eo dispensare, quidquid sit de aliis votis. Votū autem castitatis cōstat esse indispēsabile in religiosis per omnem prælatum infra Summum Pōtificem, quia votum illud solenne est. Quid autem dicendum sit de speciali iure Societatis quoad eos religiosos, in quibus votum illud simplex est, tractabimus infrà tract. 10. libro 3. c. 9. Nūc autem certum sit, durante statu, votum illud esse indispensabile, mutato autē statu, cum illo auferri: mutationem autem status nō posse fieri per modum dispēsationis, sed potiùs irritationis. Cætera autem vota peregrinationū à religiosis fieri nō possunt, nisi in ordine ad licētiā prælati; & ideo in potestate prælati erit dare, vel non dare talem licentiam, & votum irritare: confirmare autem votum, quantum est ex parte facultatis suæ, & alia via dispensare, nō est illi concessum, nec talis potestas necessaria est moraliter. 10.

Vota reseruata Pōtifici æquē reseruatā quoad dispensationē Prælatis regularib. ac Episcopis.

De voto ingrediendi Religionē.

De voto castitatis.

De voto eundi Hierosol. &c.

Quoad hanc ergo partem manet hæc potestas in terminis iuris communis, & Episcopalis iurisdictionis. Quædam verò alia, quæ specialiter circa quædam vota Societatis desiderari possunt, infrà tractabuntur in illo tract. 10. lib. 6. cap. 11.

De potestate dispensandi in irregularitatibus.

11. Circa secundum caput irregularitatum positum num. præced. in materia de irregularitate tomo 5. multa diximus, & ex dictis hîc num. 6. constat, ex vi iuris communis generalis non habere Episcopos potestatem dispensandi in irregularitate vt sic, & consequenter in omni irregularitate non prohibita; sed ad summum posse dispensare in aliquibus irregularitatibus, eis concessis iure communi; quæ autem illæ sint, proprio loco illius tomi 5. explicatum est. Similem ergo habebunt potestatem in tali materia prælati regulares, iuxta principium suprà positum. Statim verò occurrebat quæstio de potestate dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto contractis, concessa Episcopis per Concilium Tridentinum, an intelligatur cùm proportione concessa prælatis regularibus. Sed ad hoc iam responsum est negatiuè in num. 8.

12. *An religiosi dispensari valeant ab Episcopis in quibus nequeunt sui superiores.* Occurrit verò vlteriùs interrogandum, stante illo iure (de quo præter alia loca, in disp. 21. de fide sect. 4. à nobis disceptatum est,) & seclusis priuilegiis, an possint religiosi exempti obtinere dispensationem talium irregularitatum occultarũ; nam cùm sint exempti à iurisdictione Episcoporũ, non poterunt ab Episcopis dispensari, quia dispensatio est actus iurisdictionis, & ideo solùm potest circa subditum exerceri. Si autẽ recurrẽdum illis est ad Summũ Pontificẽ, erunt peioris cõditionis, quàm alij clerici seculares, reportabũntq; incõmoda ex sua exemptione. Hoc argumento vti possunt qui putant, similem concessionem factã Episcopis eo ipso extendi ad prælatos regulares habentes iurisdictionem quasi Episcopalem. Sed certè neque illud verum est, vt dixi, neque argumentum id persuadet. Certum est enim potuisse Concilium solis Episcopis illam facultatem concedere, omnes inferiores prælatos, etiam exemptos, & regulares excludentem. Quid ergo tunc ad argumentũ esset respondendum? Idem igitur nunc respondemus. *Resolutio affirm.* Dico ergo, regulares tunc dispensari posse ab Episcopis in his casibus, vnumquemque ab Episcopo illius diœcesis, in qua commoratur, & domiciliũ habet: nam, licèt sit exemptus, tamen quoad aliquos actus Episcopi proprios, & omnibus respectiuè necessarios, est illi subiectus, vt aliàs dixi tom. 4. disp. 28. sect. 4. tractando de approbatione confessorum. Quod maximè verum habet quoad actus iurisdictionis voluntariæ, qui cedunt in fauorem, & vtilitatem subditi, qualis est actus dispensationis. Estque optimum exemplum de actu lucrandi indulgentias: nam licèt indulgentia sit Episcopalis, possunt religiosi illa frui, vt in 4. tomo adnotaui disput. 52. sect. 1. numero 3. & tamen indulgentia etiam suo modo est actus iurisdictionis: qui solùm circa subditos exercetur.

13. *Ad talem dispensationẽ requiri licẽtiam prælati putant aliqui.* Dubitabit verò aliquis, an ad huiusmodi dispensationem sit necessaria licentia prælati, vel saltem an per eius prohibitionem possit impediri. Videtur enim vtrumque affirmandum, quia religiosus non habet velle, aut nolle: ergo non potest sine licentia prælati talem dispensationem procurare, aut illa gaudere. Confirmatur, quia

A ob similem causam non potest religiosus indulgentiam Episcopalem lucrari inuito suo prælato, vel sine licentia eius. Denique, cùm isti sint actus iurisdictionis voluntariæ, non videntur posse exerceri ab Episcopo circa alienum subditum inuito eius prælato. Atque ita sentiunt Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. 22. art. 3. & aliqui moderni. *Planior resolutio. Emm.* Sed distinguendum est de actu quoad valorem suum, vt habeat effectum, vel solùm quoad honestatem, vt rectè fiat. Item separare oportet actiones præuias, & necessarias ad obtinendam huiusmodi gratiam ab Episcopo, ab ipsamet gratia. Sæpè enim ad obtinendam dispensationem (& idem cum proportione est de indulgentia) necessarium B est aut domo exire, aut literas scribere, vel aliquid simile operari, quod prohibente prælato religionis, aut sine licentia eius, iuxta religionis statuta fieri non potest, & has vocamus actiones præuias ad gratiam obtinendam, ratione quarum contingere potest, vt talis gratia sine facultate proprij prælati non possit ab Episcopo obtineri, saltem licito, & religioso modo. Nihilominus tamen, si religiosus cum effectu procuret dispensationem, & necessaria ad illam obtinendam faciat, & Episcopus eam concedat, valida erit, siue in modo procurandi religiosus rectè egerit, siue non, quia ille defectus est extrinsecus, & acciden-C tarius ad valorem talis gratiæ. In hoc ergo sensu verum est, dispensationem hanc posse obtineri sine licentia prælati, imò ipso inuito: quod de indulgentia affirmauit Palud. in 4. d. 20. quæst. 4. num. 48. *Palud.* & idem est de hac dispensatione, quia vtraque est iurisdictionis voluntariæ, & est ad vtilitatem subditi sine vllo incommodo eius, vel religionis, & ideo ab illa non censetur religiosus exemptus: maximè quando talis potestas non communicatur proprio prælato, quia per exemptionem non debet fraudari commune omnium commodum.

14. *An queat regularis dispẽsari ab Episcopo, si ipsius prælatus similẽ habeat potestatem. Arguitur pro parte affirm.* Nonnullum verò dubium esse posset, postquam per priuilegia similis facultas concessa est prælato religionis, an, eo non obstante, possit religiosus D petere ab Episcopo dispensationem irregularitatis occultæ: videtur enim posse, quia per extensionem factam respectu regularis prælati, non est ablata potestas ab Episcopo, ceditque in maiorem fauorem religiosi vt non auferatur; sicut, licèt Pontifex daret Rectori huius Collegij facultatem ad aliquam indulgentiam suis religiosis concedendam, non propterea essent prohibiti iidem religiosi quominus Episcopalem indulgentiam lucrari possint. *Arguitur pro negat.* In contrarium autem est, quia per illam concessionem, seu extensionem videtur consequenter extendi, & quasi consummari exemptio religiosorum quoad hunc actum: nam inde maximè colligimus, religiosum posse hanc E dispensationem obtinere ab Episcopo in terminis Concilij Tridentini, quia non habet alium Episcopum, neque aliquem vice eius quoad talem actũ: ergo eo ipso quòd prælato eius datur iurisdictio Episcopalis etiam quoad talem actum, cessat subiectio ad Episcopum respectu eiusdem actus. *Confirm. 1.* Confirmatur primò: nam si à principio Conciliũ Tridentinum concessisset illam facultatem Episcopis, & regularibus prælatis habẽtibus quasi Episcopalem iurisdictionem, tunc non diceremus, religiosum posse dispẽsari ab Episcopo, sed tãtùm à suo prælato, quia illa facultas solùm esset concessa vnicuique prælato respectiuè in ordine ad suos subditos: ergo idem dicẽdum est si per subsequẽs priuilegium in eodem statu res constituitur.

Confirma

Confirm. 2. Confirmatur secundò, quia aliàs possent nunc religiosi exempti obtinere ab Episcopis dispensationes in omnibus casibus Episcopalibus, etiam si possint easdem obtinere à suis prælatis per communem, & ordinariam potestatem suprà explicatam: quod videtur esse contra morem, & contra religiosum ordinem, atque exemptionem. Sequela patet, quia per potestatem concessam prælatis religionum quoad hos actus iurisdictionis voluntariæ non censetur ablata generalis potestas ab Episcopis, sed accumulatiuè in vtroque esse poterit, sicut in alio casu dicebamus, nam hoc etiam erit in maius commodum religiosorum.

15. Hæc res dubia profectò mihi videtur, ideóque securius est hanc posteriorem partem sequi in praxi obtinendo semper huiusmodi dispensationem à proprio prælato, vel de licentia eius, si recurrere quis velit ad Episcopum eo, quòd prælatus non vult, vel non audet sua potestate vti, aut de illa dubitat. Nam quòd de consensu prælati possit Episcopus hanc dispensationem dare, multi affirmant. Est autem probabile, prælatum exemptum eo ipso quòd ipse habet potestatem dispensandi, habet etiam ius, vt nullus se intromittat circa suum subditum, neque ipsum præueniat in vsu talis potestatis, & propterea tunc necessarium esse consensum prælati, etiam vt sit valida dispensatio: quod secus est quando prælatus ipse potestatem non habet. Est autem hoc maximè verisimile quando dispensatio attingit aliquo modo disciplinam regularem, vt magis explicabitur in c. 16. circa absolutionem. Nam exemptio, & potestas concessa prælatis religiosis magis respicit commune bonum religionis, quàm commodum singulorum; & ideo licèt priuatus religiosus velit cedere priuilegio exemptionis, non potest in detrimentum religionis: ita ergo quanuis posset obtinere dispensationem ab Episcopo occultè, & sine scientia sui prælati videatur commodum priuati religiosi, potest esse noxium, & iniuriosum religioni, ac proinde repugnans priuilegio exemptionis. Quod non solùm in absolutionibus à censuris & peccatis, (vt infrà dicam) sed etiam in dispensatione præceptorum tam communium Ecclesiæ, quàm propriorum religionis, mihi videtur certum.

16. Quoad irregularitatum dispẽsationes pars affirm. probabilis videtur. Circa irregularitatum verò dispensationes videtur res magis dubia, quia continet purum fauorem, & nullum nocumentum possunt afferre religioni. Et, vt rectè in simili adnotauit Paludanus suprà in num. 13. reliquæ absolutiones, vel dispensationes non sunt omninò iurisdictionis voluntariæ, quia per se procedunt à potestate tam ligandi, quàm soluendi, ligandi (inquam) per præceptum, vel per iustam sententiam; dispensatio autem in irregularitate, sicut & concessio indulgentiæ, nihil videtur habere iurisdictionis inuoluntariæ, sed esse purus fauor, & gratia. Nullum etiam videtur afferre posse incommodum religioni, quia per illam nec remittitur delictum, nec tollitur à prælato religionis ius iudicandi, & vindicandi illud in eo foro, in quo illud nouerit: nec etiam propter talem dispensationem cogitur prælatus religionis concedere facultatem subdito recipiendi ordines, vel alium similem actum exercendi: solùm ergo tollitur inhabilitas quædam, quod pertinet ad purum fauorem sine alicuius nocumento. Propter hæc ergo non videtur omninò improbabile, dispensationem datam ab Episcopo personæ exemptæ sine licentia prælati eius in materia irregularitatis aliàs dispensabilis ab Episcopo, esse validam, etiamsi prælatus regularis habeat potestatem dispensandi in illa: maximè quando hæc potestas solum data est per extensionem quandam concessionis factæ a Concilio Tridentino. Quia per illam iam antea habuerunt Episcopi hanc potestatem etiam in religiosos exemptos, vt probauimus, & difficilius excluditur, quàm non admittitur hospes; nec satis probatur potestatem illam fuisse ablatam per subsequens priuilegium. Et ideo non est similis ratio si à principio nõ fuisset data, aut si decretum Concilij in aliam formam factum fuisset.

Nihilominus contrarium, vt dixi, securius est, & saltem ad seruandum rectum, & religiosum ordinem existimo esse necessarium, & non dubito quin prælati religionis possint strictè prohibere suis subditis, ne ab aliis quàm à suis prælatis talem dispensationem postulent, quando ipsi possunt eam concedere. Denique quoad alias irregularitates extra illud decretum Concilij Tridentini nulla potest esse controuersia, quia propriæ nullæ sunt aliæ irregularitates Episcopales, quantum est ex vi iuris communis; quoties cõsuetudine in aliquibus dispensare possunt; in eis id etiam obseruandum erit circa religiosos, quod consuetudine fuerit introductum, aut retentum: non existimo autem esse talem consuetudinem quòd religiosi exempti, ab Episcopo dispensentur; sed quidquid iuris ipsi habebant, translatum esse censetur ad regularem prælatum exemptum respectu suorum subditorum. Consulenda ergo sunt vniuscuiusque religionis priuilegia, prout sunt consuetudine interpretata, & recepta, & ita obseruanda sunt. Quapropter non descendam hoc loco ad examinandas singulas irregularitates, & particulares casus, an in illis possint, vel nõ possint prælati regulares dispensare cum suis subditis, quia cùm non sint huiusmodi casus definiendi ex iure communi, sed ex particularibus priuilegiis, alienum est à præsenti instituto, in propriis autem locis, & materiis, cùm occasio occurrerit, non omittemus ea, quæ opportuna visa fuerint. 17. Adhuc tamen pars neg. tutior est.

De potestate dispensandi in præceptis Ecclesiæ.

Tertium caput dispensationum ex recensitis num. 10. est in præceptis Ecclesiæ. Circa quod eędem generales regulæ obseruandæ sunt: nam *quidquid iure communi possunt Episcopi in hoc genere circa suos subditos, possunt etiam hi prælati circa suos,* ex illo principio, quòd isti prælati habent iurisdictionem quasi Episcopalem, quæ ad hoc genus dispensationum maximè necessaria est: quia huiusmodi potestas regulariter versatur in his rebus, quæ frequenter, & ordinariè occurrunt, pro quarum dispensatione non potest semper fieri recursus ad Summum Pontificem: quæ necessitas non minùs in religiosis personis, quàm in cæteris euenire solet: ergo eo ipso quòd eximuntur ab ordinaria iurisdictione Episcoporum, necesse est vt prædicta potestas eorum prelatis concedatur, aliàs non possent perfectè, imò nec commodè gubernari. Et intelligitur hoc ampliùs, si addamus quod suprà n. 14. & 17. insinuauimus, ita esse hos religiosos exẽptos, vt iam nõ possint dispensationes in his præceptis ab ordinariis Episcopis obtineri, quia tota cura animarum eorum ablata est Episcopis, & translata in prælatos religionis: salus autem animarum in præceptorum obseruatione posita est, & ideo potestas dispensandi in præceptis ad curam 18. Suadetur. Declaratur ampliùs.

ram animarum principalem, & Episcopalem maximè pertinet: ergo quibus prælatis commissa est hæc cura in religionibus, eisdem hæc potestas data est.

19. Nota illatũ ex nunc dictis. Vnde obiter colligo, quando in aliquibus specialibus priuilegiis harum religionum, dicitur vt possint in his præceptis dispensare, vel per illa priuilegia nihil præter ius commune conceditur, sed declaratur ius, quod ipsam exemptionem comitatur; vel certè si Pontifex aliquid amplius cōcedere intendit, illud certè erit vt faciliori modo, vel ex leuiori causa id facere possit, quàm valerent ex solo communi iure. Exempli gratia concessit Iulius III. Societati vt eius Præpositus possit per se, vel alios professos dispensare cum personis Societatis circa ieiunia, & cibos prohibitos; *Bulla 1. an. 1552.* quæ concessio videtur specialiter facta propter illam particulam, *per te, vel alios Societatem ipsam professos.* nam alioqui illa facultas muneri Præpositi coniuncta erat: vnde illa concessio à Gregorio XIII. generaliter extensa est, vt per quoscunque religiosos Societatis talis dispensatio fieri possit. Ad hunc ergo modum similia priuilegia expendenda, & intelligenda sunt.

20. Secunda regula. Alia regula negatiua est, quidquid in hoc genere Episcopi non possunt iure communi, prælatis etiā religionū non esse cōcessum, nisi ex speciali aliquo priuilegio aliud constet. *Probatur.* Probatur, quia secluso huiusmodi priuilegio, non est vnde prælati regulares habeant maiorem potestatem, seruata proportione. Quòd autem per priuilegium Pontificis hæc potestas possit ampliari, nullus Catholicus dubitauit; imò quòd in multis ita factum sit, consulenti bullas religionum, vel compendia priuilegiorum, facile constabit. Hîc autem iterum occurrit illa quæstio, qua nimirùm regula vtendum sit ad cognoscendum quid in hoc genere concessum sit, vel prohibitum Episcopis, & consequenter his prælatis, an scilicet, quidquid non prohibetur, censeatur concessum. Sed hanc quæstionem latè tractaui in materia de Legibus, lib.6.c.4. & de censur. disp.7. sect.4. vbi censui ea tantùm censeri in hoc ordine concessa, quæ vel expresso iure canonico scripto, vel vsu constiterit esse concessa. Vsum autem & consuetudinem extendendam diximus ad omnia, quæ moraliter, ac prudenter ad regimen ordinarium animarum fuerint necessaria, nam extensionem hanc ipsa etiam ratio naturalis postulat, vt suprà etiam num.10. tetigimus tractando de dispensatione in votis reseruatis. Iuxta hæc ergo principia de huiusmodi potestate prælatorum regularium iudicandum est.

21. Suboritur tamen hîc quæstio, an quidquid in hoc genere Episcopis expressè concessum est iure speciali, censeatur consequenter concessum his prælatis. Exemplum sumamus ex Concilio Tridentino sess.23.c.11.& 13. de Reformat. vbi prohibet, ordinatum in inferiori ordine ante annum ab eo suscepto ascendere ad superiorem; dat tamen facultatem Episcopis dispensandi in ea prohibitione. Vnde statim oritur dubitatio, an prælatus regularis possit dispensare in huiusmodi interstitiis. *Partem affi. quidam tenent.* Quidam ergo absolutè affirmant, huiusmodi decreta extendi ad hos prælatos, propter generalia principia suprà posita, & consequenter aiunt in exemplo posito prælatum religiosum posse dispensare in interstitiis. Alij verò, licèt generalem illam doctrinam admittant, in illo exemplo *Negantem sequitur Roiz.* hoc negant, quia putant Concilium ibi non concedere illam facultatem Episcopo, tanquam prælato eius, cum quo dispensatur, sed tanquam ordinatori, putant enim hanc dispensationem non pertinere ad ordinarium prælatum clerici ordinandi, sed ad eum Episcopum, à quo ordinandus est, ita vt si vnus concedat dimissorias literas, & alius ordines collaturus sit, dispensatio interstitiorum non pertineat ad concedentem dimissorias, sed ad ordinantem. Vnde rectè infertur, prælatum religionis vt sic non posse in hoc dispensare, quia non est ordinator. Dico autem *vt sic*, quia si contingat prælatum regularem habere priuilegium conferendi minores ordines suis subditis, tunc poterit cum illis dispensare in interstitiis talium ordinum, non quidem ex mera iurisdictione, quam habet vt prælatus, sed ex peculiari concessione, quæ ad illum extenditur quatenus ordinator est. ita exposuit Emmanuel Rodericus tom. 1. Quæst. reg. q.22. art.7. dicitque constare ex contextu Concilij, & ex declaratione Card. prout refert (ait) Pater Gaspar Parasceus in lib. Priuilegiorum. *Eius fũdam.*

22. *Roderici fundam. expugnatur.* Ego verò in lib. manu scripto, earundem Declarationum Cardinalium, quem apud me habeo, magna diligentia, & auctoritate collectum, ad dictam sessionem 23. cap.11. in verbo illo, *Iudicio Episcopi.* hanc declarationem additam inuenio, quam etiam refert Marzilla lib.3. tit.13. c.9. *Non potest Episcopus, ad quem dimissus est ordinandus, hoc iudicium facere.* Quibus verbis apertè exponit contra superiorem interpretationem, hanc dispensationem non pertinere ad ordinantem, sed ad dantem dimissorias literas. Et ad c.13. ad illa verba, *Si per annum saltem,* &c. additur, *Ob eminentiam doctrinæ, & bonum testimonium, & de consensu Ordinarij Summus Pontifex concedit, vt breuiori tempore,* &c. Vbi dum consensus ordinarij, non ordinatoris postulatur, apertè declaratur hoc ius esse prælati superioris, non Episcopi conferentis ordines. Præterea in ipso Concilio nihil inuenio, ex quo satis colligi possit loqui de Episcopo ordinante: nam in c. 10. verba sunt, *Hi verò non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat.* Vbi constat, nomen Episcopi de se indifferens esse ad ordinantem, vel dantem dimissorias literas, & ex circunstantia literæ potiùs colligitur (vt Congregatio Cardinalium significauit) sermonem esse de Episcopo, qui sit proprius prælatus eius, qui ordinatur: nam ille meliùs potest indicare de tali necessitate, vel vtilitate. Similiter in c.13. solùm dicitur, *Nisi aliud Episcopo videbitur.* rectè igitur Concilium exponitur de Episcopo superiore eius, qui ordinandus est. Vnde consequenter erit probabilis prior sententia, etiam quoad illud particulare exemplum: cui fauet secunda declaratio Cardinalium suprà citata, quatenus vtitur nomine *ordinarij*, hæc enim vox propriè admodum comprehendit Prouincialem, seu prælatum religionis respectu suorum inferiorum.

23. Sed quod attinet ad hoc particulare exemplum, cùm dispensatio hæc non solùm ex iudicio, sed etiam ex voluntate pendeat, ex hac parte dici potest dispensatio hæc pendere ab Episcopo ordinante: quantumuis enim Episcopus, vel prælatus, qui dat dimissorias literas, iudicet expedire, & facultatem det vt interstitia non seruentur, potest Episcopus, qui ordines daturus est, non esse contentus tali dispensatione. Vnde quantumuis prælati religionum contendant, huiusmodi dispensationem respectu suorum subditorum ad eos pertinere (vt est certè satis probabile) nihilominus (quòd in praxi

praxi sæpè vidimus) potest Episcopus eam non acceptare, quanquam fortasse sine rationabili causa id licitè facere non possit. E contrario verò quanuis Episcopus velit conferre ordines religioso, vel alteri sibi non subdito, non seruatis interstitiis, non videtur posse iure id facere, nisi ex iudicio Episcopi dantis literas dimissorias, propter declarationem adductam, & rationem factam. Vnde quoad hanc partem non dubito, quin hæc dispensatio, seu iudicium hoc, respectu regularium, pertineat ad eorum prælatos, ad quos spectat dare illis dimissorias literas. Atque ita nomen Episcopi in dictis decretis ampliandum esse ad inferiorem prælatum habentem iurisdictionem quasi Episcopalem sufficientem ad dandas dimissorias literas: ita enim ex dicta declaratione colligitur, nec possunt commodè illa decreta aliter intelligi, cùm hæ personæ non habeant alium Episcopum, ad quem possit, vel debeat hoc iudicium pertinere. Quocirca, si prælatus religionis det subdito dimissorias literas simpliciter ad suscipiendum omnes ordines à quolibet Episcopo, nulla facta mentione interstitiorum, non videtur posse Episcopus ordinans solo suo iudicio à voluntate dispensare cum illo in interstitiis: quia omnis facultas simpliciter data, debet in reliquis omnibus intelligi secundùm ius: ergo ita sunt intelligendæ huiusmodi dimissoriæ literæ: ergo ex vi illarum non intercedit proprij prælati, & ordinarij iudicium circa talem dispensationem: ergo non potest ab ordinatore fieri, attenta dispositione, & declaratione Concilij Tridentini suprà dicta. Vnde tandem concluditur, hanc dispensationem in rigore magis pertinere ad prælatum Ordinarium, quàm ad ordinatorem, quando hi distincti sunt: nam licèt vterque concurrere deberet, tamen acceptatio ex parte ordinantis magis videtur pertinere ad vsum dispensationis, quàm ad valorem eius: sicut etiam dimissoriæ literæ parùm vtiles erunt, si Episcopus nolit eis vti, seu ordines conferre, & nihilominus de se validæ sunt: ita ergo videtur dicendum de hac dispensatione: ergo, quantum est ex se, seu quãtum ad actum primum (vt sic dicam) per quem persona fiat habilis, & sine impedimento potestas Episcopalis quoad hanc dispensationem videtur extendi ad prælatos religionis, quanuis ipsi modestiæ causa rectè faciant non tam vtendo verbo dispensandi, quàm rogandi Episcopos in literis dimissoriis, quas conferunt, vt admittant suos subditos ad ordines, non seruatis interstitiis, quia sufficiens necessitas, vel vtilas intercedit.

24\. Non obstante autem hac declaratione in illo particulari casu, quod ad generalem quæstionem spectat, non censeo indistinctè admittendam esse vniuersalem regulam, quam alij in num. 21. inducebant, vt vbicunque per specialia verba conceditur Episcopis potestas dispensandi in aliqua lege Pontificia, aut conciliari, eo ipso intelligenda sit concessa prælatis regularibus respectu suorum subditorum: nam licèt fortasse regulariter ita sit; non tamen videtur id esse infallibile propter rationes in superiori puncto adductas. Considerandа ergo in primis est materia legis: nam si illa pertineat ad salutem animarum, & ad bonum regimen spirituale earum, sine dubio admittenda est illa extensio, quia quoad hanc curam, vt suprà dicebam, prelatus religionis habet totum onus Episcopale: ergo & habere debet omnem potestatem, quæ ratione illius oneris, & curæ videtur cõcessa. Si autem materia legis non fuit huiusmodi, sed pertinens ad externum ordinem Ecclesiasticum, vt omnia scilicet decenter, & ordinatè fiant; tunc erit vlteriùs considerandum, an materia, & causa dispensationis talis sit, vt requirat notitiam & prouidentiam proprij prælati, vel solùm concedatur specialiter Episcopo propter maiorem rei auctoritatem, vel grauitatem, vel vt non frequenter ac vulgariter fiat. Quando enim concessio est prioris generis, signum est, intentionem legis esse, dispensationem committere Prælato Episcopali (vt sic dicam) & in eo sensu accipi tunc nomen Episcopi. Et hac ratione interpretati sumus decreta proximè tractata, & ex declaratione Cardinalium adducta, ad omnia similia decreta regulam, seu argumentum sumimus. At verò quãdo facultas datur posteriori modo quòd ex circunstantiis literarum constare poterunt, non facilè est recedendum à proprietate verborum, nec specialis concessio per generales regulas mensuranda est, vt suprà latiùs est declaratum: sed hic modus concessionis raro inuenietur in puris præceptis, nisi aliqua irregularitas, vel inhabilitas dispensanda interueniat: de quibus iam dictum est.

De potestate dispensandi in obseruantiis, seu obligationibus ipsius religionis.

Quartum caput harum dispensationum positum num. 10. est regula ipsa, seu obseruantia regularis. Circa quod generatim loquendo certum in primis est, potestatem hanc dispensatiuam versari posse circa hanc materiam. ita docet gloss. vlt. in c. vlt. 20. q. vlt. & in c. *carnem*. de Consecr. d. 5. Sylu. verb. *Dispensatio*. n. 20. Angel. eodem verbo, n. 8. & alij infrà citandi. Hoc colligitur primò ex cap. *Cùm ad monasterium*. de statu monachor. vbi in fine sic dicitur, *Nec æstimet Abbas quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio paupertatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Ex quibus verbis duo colliguntur. Vnum est, non posse prælatum dispensare in substantialibus votis status religiosi, neque in aliquo actu, qui sit contra obligationem eorum: quòd hic pro certo supponimus ex suprà dictis, & ex Concilio Triden. sess. 25. de Regular. c. 1. dicente, *Cùm compertum sit ab eis* (scilicet à prælatis) *non posse ea, quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxari.* Vnde in præsẽti vota substantialia non comprehendimus sub obseruantiis regularibus, sed cætera, quæ ad regulam pertinent. Aliud ergo in illis verbis insinuatum est, posse prælatum in his obseruantiis, & regulis dispensare. Imò per argumentum à contrario videtur ex illis verbis colligi, posse dispensare in omnibus, quæ non sunt contra substantiam votorum: nam si ideo non potest dispensare in proprietate, quia est contra substantiam voti, poterit in his, quæ contra substantiam non fuerint. Sed, quod spectat ad hanc vniuersalitatem, argumentum non est efficax, quia non oportet vt ratio illa Pontificis sit adæquata, potuit enim adduci vt notior, & efficacior, quidquid sit de assertione, de qua paulo inferiùs. Rectè autem inde colligitur simpliciter, aut indefinitè, quòd possit dispensare in regula: nisi enim hoc supponeretur, neque oportuisset illam specialem exceptionem facere, neque speciali ratione illam confirmaret. 25.

Probatur hæc potestas ex iure.

Ratio etiam hoc conuincit, tum quia si possunt 26.

dispen

dispensare in præceptis Ecclesiæ, multò magis in A regulis religionum: tum etiam, quia hæc dispensatio frequenter necessaria est: ergo oportet vt sit commissa Ordinario prælato, alias non esset sufficienter regulari vitæ prouisum. Vnde constat, potestatem hanc conuenire prælatis ex vi iuris communis suprà declarati. Probatur, quia iurisdictio Episcopalis extenditur ad ea omnia, quæ spectant ad subditum, iuxta proportionem ad statum eius. Sicut ergo Episcopus potest dispensare cum clerico seculari in obligationibus pertinentibus ad statum clerici, vel ad officium, aut beneficium eius; ita cum proportione potest prælatus regularis dispensare cum subditis in propria eorum regula. Vnde etiam Episcopus potest di- B spensare cum religiosis sibi subiectis, & non exemptis, in his, quæ pertinent ad obseruantiam regulæ: ergo hæc facultas per exemptionem eo ipso

Instantia contra proximè dicta remouetur.

transfertur in prælatum regularem. Dices: Cur ergo interdum dantur religionibus specialia priuilegia? Respondeo breuiter, sicut in superioribus sæpe dixi, talia priuilegia vel nihil nouum concedere, sed explicare magis potestatem horum prælatorum ad tollendos scrupulos; vel certè concedere aliquam peculiarem circunstantiam, ad quam ordinaria potestas non extendebatur, vt v. g. ad dispensandum faciliùs, vel cum minori necessitate. Quid autem horum duorum per priuilegium intendatur, ex materia, & verbis, aliisque circun- C stantiis eius colligendum erit.

27\. An hæc potestas extendatur ad graues obligationes.

Quæri autem potest, an hæc potestas extendatur solùm ad regulas directiuas (vt sic dicam) quæ non obligant ad culpam saltem mortalem, vel extendatur etiam ad quamcunque obligationem grauem, & sub mortali, prouenientem ex regula, vel ex peculiari voto religionis, præter tria substantialia. Hanc dubitationem attingit Emmanuel Rodericus tom. 1. q. 26. art. 1. distinguítque in religione tria: quædam substantialia religioni vt sic,

Triplex ordo obligationum in religionibus iuxta quosdam.

quæ indispensabilia sunt per hanc potestatem, vt diximus, alia substantialia tali religioni, vt talis est; quæ indicauit Concilium Trid. c. 1. de Regul. sess. 25. in illis verbis, *Ac si quæ alia sunt alicuius re-* D *gulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta ad eorum respectiuè essentiam pertinentia.* & huiusmodi putat dictus auctor esse omnia vota, quæ in aliqua religione, præter tria substantialia, fiunt: item omnia præcepta, quæ ad peccatum mortale obligant. In tertio ordine sunt, & accidentaria dici possunt, omnia, quæ in regula continentur, & hunc gradum obligationis non imponunt. Respondet igi-

Responsio eorum ad quæsitum.

tur, potestatem prælatorum regularium extendi ad omnia tam in secundo, quàm in tertio ordine contenta: quia Concilium solùm dixit, religiosum prælatum non posse relaxare ea, quæ sunt de substantia regularis vitæ; & non dixit, huius, vel il- E lius vitæ regularis, sed absolutè, *vitæ regularis*, quæ solùm sunt ea, quæ pertinent ad primum ordinem: ergo significat, in aliis omnibus posse; quia exceptio firmat regulam in contrarium. Citat enim in

Bernard. D. Thom. Syluest. Soto.

hanc sententiam D. Bern. lib. de Præcep. & disp. D. Th. 2. 2. q. 47. a. 3. Sylu. verb. *Dispensatio.* q. 14. Sot. 1. de Iustit. q. 7. a. 3. & lib. 8. q. 3. a. 1. dub. 2.

28\. Prænotatio pro vera responsione duplicis obligationis, ex voto, aut ex regula.

Hæc verò doctrina non potest, vt existimo, ita vniuersaliter, & sine limitatione defendi, ideóque ad explicandam veritatem, distinguamus vota peculiaria vniuscuiusque religionis à regulis, & præceptis obligantibus sub mortali: est enim inter hæc duo maxima differentia, quanuis ambo ex regula, & ex voto oriri videantur: nam & vota peculiaria secundùm regulam fiunt, & præcepta regulæ aliquo modo includunt votum obedientiæ; est nihilominus differentia, quòd licèt regula ordinet vt votum fiat, tamen immediatè non oritur obligatio ex regula, sed ex voto, vt in religione Minimorum regula ordinat fieri quartum votum abstinendi à carnibus, facto autem voto, comedere carnes est sacrilegium immediatè oppositum voto: è contrario verò, si sola regula immediatè obligat ad eandem abstinentiam, v. g. etiamsi obliget sub mortali (vt quidam de Carthusianis dicunt) non est obligatio voti, neque excedit obligationem præcepti humani Ecclesiastici: quia votum obedientiæ, quod illa lex supponit, obligat immediatè ad seruandam vnamquamque regulam, vt suprà dixi, sed vnaquæque regula obligat iuxta sensum, & virtutem suam.

Vasquez 12. disp. 162.

Primò ergo de obligatione ex votis assero, prælatum religionis respectiuè non posse dispensare in omnibus votis, quæ vnaquæque religio sibi assumit tanquam substantialia suo instituto: imò, propriè loquendo, nunquam credo posse dispensare in talibus votis secundùm se, licèt in aliquo actu vel vsu eorum interdum possit dispensare iuxta legem, aut morem religionis. Explico, & probo hanc assertionem primò inductione, quam idem auctor facit, adducens in primis specialia vota Professorum Societatis. Præcipuum est quartum votum obediendi Summo Pontifici in missionibus: de quo nec cogitari quidem potest quòd per prælatos Societatis dispensari possit, tum quia non est simplex, sed solenne, vt constat ex Constitutionibus, & ex Bullis Pontificiis, & infrà suo loco tract. 10. lib. 6. c. 4. dicetur: tum etiam, quia est de substantia specifica huius status, vel professionis, quàm nulla potestas infra Pontificiam immutare potest: tum etiam, quia esset valdè absurdum quòd inferior prælatus possit dispensare in voto facto de obediendo superiori prælato. Præterea, quia vel prælatus Societatis potest dispensare in hoc voto quoad vsum eius; & hoc non, aliàs, præcipiente Pontifice missionem alicui professo, posset prælatus Societatis dispensare, ne illi obediret, quod absurdissimum est, nam hoc modo præceptum Papæ subiiceretur voluntati prælati Societatis: vel posset dispensare in ipso voto secundùm se, id est, auferendo totum ipsum votum; & hoc repugnat intentioni, & menti totius Societatis, & immutabilitati professionis eius, quam habet iuxta Bullas Pontificias, & iuxta intentionem vouentium, & acceptantium, nec tantùm vt professio est, sed etiam vt talis professio est. Et hoc confirmant verba Concilij Tridentini dict. c. 1. ita intelligenda: *Si enim illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata, totum corruat ædificium necesse est.* Ratio enim, quam hæc verba continent, cum proportione vim habet in tali religione, secundùm suam speciem (vt sic dicam) considerata, non enim debet esse stabile, ac firmum hoc ædificium secundùm generalem rationem tantùm, sed etiam secundùm propriam; hæc autem euerteretur, si aliquod ex fundamentis eius relaxari posset. Denique quæ de aliis votis dicemus, de hoc à fortiori conuincunt.

29\. Prima Assertio de votis aliis à communibus omni Religioni.

Probatur primò quoad 4. votum professorũ Societatis.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

De aliis igitur votis simplicibus, quæ religiosi Societatis post professionem emittunt, idem dicendum censeo. Sed priùs obiter aduerto, prædictum auctorem inter hæc vota Societatis ponere votum de detegendo ea quæ aliquis per ministerium procurasse repertus fuerit. Sed de hac re non fit in Societate votum, sed de detegendo eo, qui dignitatem ambiret. Itaque idem de his votis dici-

30\. Arguitur non videri hoc assertũ procedere de votis saltem simplicib. professorum Societ.

mus,

mus, quanuis de illis nonnulla esse possit maior ratio dubitandi, nam illa simplicia sunt, & ex hac parte ordinario iure dispensabilia, vnde, cùm non sint peculiariter reseruata, videtur probabile subesse potestati prælati, quia, vt diximus iure cõmuni omnia vota Episcopalia sunt dispensabilia à prælato religionis in suos subditos, omnia autem vota, quæ specialiter reseruata non

Confirm. 1. sunt Pontifici, sunt Episcopalia. Vnde confirmatur: nam si religiosi Societatis non essent exempti à iurisdictione Episcoporum, Episcopi iure suo possent in his votis dispensare, eo ipso quòd reseruata non sunt: ergo, iuxta superiùs dicta, per exemptionem translatum est hoc ius in prælatos Societatis. Imò, si non fuisset ità translatum, videretur adhuc manere in Episcopis, quia nullo alio iure, vel speciali prohibitione illis sublatum est.

31. Procedere tamen constat ex authoritate Societatis.

Nihilominùs pro certo iudico, Generalem non habere in Societate talem potestatem. Quod in primis mihi persuadet communis totius religionis consensus: nam cùm ipsa talem potestatem in se non agnoscat, neque aliquem eius vsum aliquando vsurpet, imò nec sibi conuenientem iudicet, signum profectò est nec talem potestatem ipsi esse datam, nec intentionis, aut voluntatis eius esse vt Generalis, vel prelati illam habeant.

Ratione declaratur.

Secundò declaratur ratione, quia hæc potestas nec speciali iure concessa est Societati, in nulla enim Pontificia Bulla est illius mentio, neque in omnibus Societatis constitutionibus: neque etiam communi iure concessa est, quia nullum commune ius est, quod de similibus votis loquatur, & quod de cæteris votis Episcopalibus loquitur, non potest rationabiliter ad hæc vota extendi.

32. Probatur etiam procedere spectato quoque iure communi. Prima probatio.

Et quoniam in hoc vltimo est punctum difficultatis, variis modis illud ostendo. Primò ex principio iuris, quòd sub generali concessione non veniunt ea, quæ specialem rationem habent, & difficultatem, quæ proinde non esset aliquis verisimiliter in specie concessurus, sed in his votis est specialis difficultas, & optima ratio, ob quam non sit verisimile sub illa generali concessione comprehendi, & committi prælato religionis: ergo. Explicatur minor, quia illa vota licèt non sint absolutè de essentia huius status, sunt tamen valdè propinqua, & quasi propriæ passiones eius, pertinéntque ad consistentiam, & quasi integritatem eius: hæc autem non committuntur prælato, sed supponuntur potiùs tanquam bases huius religionis in suo gradu, vt in cæteris rebus possit prælatorum potestas conuenienter administrari, iuxta ea, quæ ex Concilio Tridentino suprà citauimus.

33. Secunda probatio.

Secundò declaratur in hunc modum, quia in religioso duplicia vota distingui possunt, quædam dici possunt personæ, alia status: status voco ea vota: quæ ex vi cuiuscunque instituti emittuntur, & exiguntur veluti ad complementum professionis talis status: personæ autem appello ea vota, quæ vnusquisque religiosus suo arbitrio superaddit vltra exigentiam status. Ius ergo commune concedit potestatem prælato ad dispensandum in votis personalibus, seu priuatis religiosorum; non tamen licet nobis extendere hoc ius ad vota status, & communia religioni: quia nec ratio potestatis, nec vtilitas religionis suffragatur. Vota enim ipsius status quasi complent, & perficiunt proprium onus talis religionis, alia verò personalia vota sunt onera superaddita toti ponderi reli-

A gionis, & ideo in his posterioribus potestas dispensandi vtilissima, & necessaria est, in prioribus verò, moraliter loquendo, non est vtilis dispensatio, & ideo nec potestas ad illam præstandam vtilis esset religioni, vnde nec verisimile est illi esse datam. Nam licet fingatur casus, in quo talis dispensatio posset esse vtilis, adeò est rarus, & difficilis, vt propter illum non fuerit concedenda hæc potestas, neque aperienda via ad multiplicandas huiusmodi dispensationes: mansit ergo hæc potestas in eodem Pontifice qui religionem confirmauit, eámque sub suo patrocinio recepit. Et confirmari potest hæc ratio, quia potestas di- B spensandi vota in prælato religionis respectu subditorum non magis extenditur, quam potestas irritandi, quia hæc est magis intrinseca, vnde eius vsus & vniuersalior, & facilior esse solet: sed prælatus Societatis non potest hæc vota irritare, vt est certissimum, quia pertinent suo modo ad ipsum statum: ergo nec dispensare in eis potest.

Tertiò declaratur in hunc modum, quia hæc dispensatio vel dari potest à prælato in toto voto, aut in aliquo actu, vel vsu eius: neutrum dici potest: ergo. Minor quoad priorem partem explicatur: nam dispensare illo modo in voto, est auferre omninò à me votum, & obligationem non pro- C curandi dignitatem, aut non relaxandi paupertatem. Quòd ergo Præpositus Generalis hoc non possit efficere, indubitatum apud nos esse debet, quia tunc maximè procedunt rationes factæ, quia ad illam non spectat soluere propria religionis vincula per sedem Apostolicam approbata, & quodammodo confirmata. Item, quia alias posset dispensare simul cum omnibus professis, & secum saltem mediante Confessore; & consequenter posset dispensare cum vno, vel pluribus, aut certè omnibus, qui denuò admittuntur ad professionem, ne illa alia vota simplicia emittant: & similia absurda inferri possunt, de quibus eadem est ratio, quantum attinet ad potestatem, licèt ex par- D te causæ maior in quibusdam, quàm in aliis requiratur. Quòd si in his potestas est in solo Summo Pontifice, quia pertinent ad substantiam huius religionis secundùm speciem suam, profectò etiam tollere omninò talia vota, vel aliquod eorum à quolibet professo, pertinet ad solum Summum Pontificem, à quo etiam ex defectu causæ rarò poterit talis dispensatio concedi.

34. Tertia probatio per dilemma. Primum membrum dilemmatis explicatur.

Posterior pars minoris haberet locum, si Superior posset dispensare cum professo Societatis vt acceptet dignitatem sibi oblatam extra Societatem, etiamsi ei non præcipiatur; vel vt non manifestet ambientem, vel procurantem dignitatem, etiãsi sciat. Et in hoc in primis vix potest occurrere rationabilis causa talis dispensationis: nam si occurrat tanta necessitas, quæ obliget prælatum E ad approbandum illud factum, vel omissionem non obstante voto, profectò sufficiet interpretatio quòd tunc votum non obliget, propter graue aliquod periculum, vel quid simile: si autem necessitas tanta non est, vix potest esse sufficiens causa iustæ dispensationis, maximè respectu prælati Societatis, qui maximè tenetur consulere maiori bono spirituali totius Societatis, & singulorum subditorum, ad quod talis dispensatio nihil potest deseruire. Et sanè si S. P. Ignatius intellexisset, Generalem habiturum potestatem ad dispensandum illo modo in voto non acceptandi dignitatem, non posuisset vt conditionem necessariam quòd præcipiatur, sed

35. Explicatur posterius membrum.

potiùs

potiùs dixisset, nisi ex facultate, aut iudicio Generalis vt sæpè aliàs dicit; noluit autem hoc iudicio aut voluntate alicuius relinquere, sed illius tantùm, qui possit præcipere, & per præceptum suum extrahat actum à materia voti.

36. Accedit optima ratio pro eodem posteriori mẽb. Præterea est optima ratio, quia ex potestate ordinaria nullus potest dispensare in voto ex parte, qui nonpotest in totũ: ergo si prælatus non potest dispẽsare in toto: nec in parte poterit. Antecedẽs declaratur: nã per delegationem solet aliquando committi dispensatio in vno, vel alio actu voti, vt ad petendum debitum, v.g. licèt non committatur in toto voto. Sicut etiam solet committi potestas commutandi, & non dispensandi: in præsenti autem non est facta aliqua delegatio, vt per se constat. Per potestatem autem ordinariam nũquam potest fieri vnum illorum, quin etiam possit dispensari aliud, vt facilè constare potest inductione: sicut etiam nemo potest iure ordinario commutare votum, quin possit etiam dispensare. Et ratio est, quia obligatio voti eiusdem rationis est in toto, & in parte, & aliàs potestas ordinaria de se simpliciter cadit in votum, nisi aliunde limitetur, quæ limitatio in præsenti nulla etiam est: ergo si ordinaria potestas prælatorum Societatis extenditur ad dispensandum hæc vota quoad aliquos actus eorum, etiam extendetur ad ipsa secundùm se. Et in hoc (vt obiter id adnotemus) est differentia notanda inter dispensationem in voto, & in legem: nam in lege dispensare potest iure ordinario qui non potest illam tollere; in voto autem qui dispensare potest, in eo potest illud tollere. Et ratio differentiæ est, quia lex non tollitur per dispensationem, sed per abrogationem, qui est actus superioris potestatis; votum autem per dispensationem tollitur. Cuius differentiæ potest vlteriùs ratio reddi, quia votum est quasi priuata lex huic tantùm personæ imposita, & ideo eximere talem personam à tali lege, quod est dispensare, est etiam tollere votum; lex autẽ est generale præceptum, quod non tollitur, licèt vnus, vel alius ab illo eximatur, & ideo maior potestas necessaria est ad tollendam legem, quàm ad dispensandum in illa.

37. Quarta probatio. Vltimò confirmare possumus hanc resolutionem, quia si prælatus Societatis posset in his votis dispensare, posset id facere non solùm Generalis, sed etiam Prouincialis, imò & localis Præpositus; quod dicere valdè absurdum est, & nullo modo in ædificationem, sed in destructionem. Sequela patet, quia si admittitur hæc potestas, solùm est propter Generalem potestatem dispensandi in votis non reseruatis; hæc autem potestas quandiu non limitatur, vel vsus eius prohibetur, tanta est in minori prælato, quanta in maiori, & ita est de facto in prælatis Societatis, quia nulla facta est limitatio, quæ nobis innotescat: ergo si Generalis potest, etiam alij possunt. Veritas ergo est, potestatem illam communem dispensandi in votis Episcopalibus non extendi ad hęc vota, quia illa potestas solùm versatur circa vota personæ, non circa vota status, vt declaratum est. Vnde etiam dici possunt, hæc vota status esse reseruata, sicut & ipse status quoad suam immutabilitatem immutabilis est.

38. Primũ corollar. ex veritate cõprobata, pro votis substantialibus Scholarium Societatis. Quo ex fundamento seu ratione, inferre possumus primò, vota Scholarium, vel coadiutorum Societatis, licèt simplicia sint, potius reseruata, quàm Episcopalia dici posse, nullus enim Episcopus potest in eis se intromittere, vt Greg. XIII. definiuit: & optima ratio, præter Pontificis de-

A cretum est, quia illa vota non sunt communia & vulgaria (vt sic dicam) sed sunt vota status religiosi, & per Pontificem confirmati, & exempti. Quamuis autem prædicta vota simplicia professorum Societatis non ita formaliter ac primò constituant religiosum statum sicut vota Scholarium, sunt tamen suo modo per se annexa perfectiori statui, & ad quandam illius consummationem necessaria, & ideo imitantur naturam eius, sicut accessorium imitatur principale. Ex quo etiam infero, promissionem illam, seu votum ingrediendi Societatem, quod emittit scholaris approbatus Societatis, esse indispensabile tam per Episcopos, quàm per eiusdem religionis prælatos, sicut vota B & status religiosus, quibus illud votum connectitur, indispensabilia sunt: quamuis enim alio modo auferri, seu irritari possint, non tamen dispensari, & perseuerante illo statu, fieri non potest quin promissio illa & obligatio eius integra maneat, quamuis executio ex voluntate Superioris pendeat. Secundum corollar. pro eorundem voto ingrediendi Societatem.

Sequitur præterea ex dicta resolutione, idem dicendum esse de quocunque statu religioso habente votum aliquod ex peculiari ratione talis status præter tria vota communia, nam tale votum indispensabile est per prælatos religionis, propter rationes factas, quæ generaliter proce- C dunt ex natura status religiosi, & conditione talis voti; & ideo punctum hoc non reseruauimus in peculiarem tractatum de Societate, quia de se commune est. Ita ergo censeo de monialibus Sanctæ Claræ, quoad votum clausuræ, non enim possunt in illo dispensare prælati minores, quia non possunt votum illud, vel obligationem eius auferre. Idem est de voto non comedendi carnes, quod religiosi Minimi emittunt: nam per eorum Superiores tolli, seu dispensari non potest ob easdem rationes. Nec refert quòd prælatus possit aliquando dare licentiam egrediendi, aut comedendi, &c. nam supposito voto, hoc tantùm fieri poterit vel interpretando casum esse talem, in quo D votum non obliget, quod non est dispensare, vt in tractatu de voto lib. 6. c. 9. dixi; vel subtrahendo materiam voti, quia nimirum in ipso voto emittendo vel expresè, vel secundùm regulam includitur conditio non faciendi hoc, vel illud, nisi approbante, vel ordinante Superiore: tunc enim dum ipse ordinat, vel dat facultatem, non dispensat, sed facit vt cesset materia voti. Hac autem integra manente, indispensabilia esse existimo talia vota per inferiores prælatos, etiam per Episcopos, quia ex vi status, cui sunt annexa, sunt alterius ordinis, & habent quasi peculiarem modum reseruationis, vt explicatum est. 39. Tertium Corollar. pro voto clausuræ, & abstinendi à carnib. &c.

Secundò dicendum est de obligationibus religionis sub mortali ex Regula, vt num. 28. nota- E bamus; quæ meritò dici possunt pertinere aliquo modo ad substantiam religionis, cùm suo modo pertineant ad substantiam vitæ spiritualis in tali religione. Quin potiùs aliqua, quæ nec vouentur, nec illo modo præcipiuntur, in aliqua religione reputantur de substantia eius: sicut in Societate in Congregat. 5. generali, can. 17. declaratum est, aliqua esse substantialia huius instituti, quamuis sub culpæ obligatione imposita non sint, vt reddere rationem conscientiæ suæ Superiori, & alia, quæ ibi numerantur: sicut etiam inter Carthusianos abstinentia à carnibus censetur valde substantialis, licèt probabilius fortè sit non cadere sub obligatione mortalis culpæ, vt alibi disseritur. Cùm Secunda Assertio graues obligationes dici posse substantiales Religioni in qua dantur.

enim

enim vnusquisque status religionis tendat ad perfectionem secundùm proprium scopum ac finem suum, & per certa ac definita media, meritò dici possent substantialia tali religioni ea, quæ sunt ita intrinseca, vel necessaria ad talem finem, sine quibus non potest talis religio moraliter conseruari, & tendere ad perfectionem secundùm modum suum. Nam tria vota ideo dicuntur substantialia statui religionis vt sic, quia sunt media moraliter necessaria ad perfectionem vt sic, absolutè nanque (licèt rarissimè) perfecti homines dari possunt non religiosi, vt olim Patriarchæ & alij in lege gratiæ: ergo seruata proportione in tali, vel tali religione illa erunt de substantia talis status, quæ ad propriũ finem eius fuerint moraliter necessaria, præsertim quando illis sublatis, vix, aut difficulter dari potest perfectio charitatis in tali statu, regulariter loquendo: & huiusmodi sunt in Societate ea, quæ in prædicta congregatione declarata sunt, vt, Deo dante, expendemus in tract. 10. lib. 10. c. 6.

41. Hinc vlteriùs assero, in hæc, quatenus substantialia sunt religioni, non cadere dispensationem, neque potestatem prælatorum ad hanc materiam secundùm hanc rationem spectatam extendi; & cũ hoc nihilominus stare, vt in particulari possit in huiusmodi obseruantias, vel præcepta cadere dispensatio. Prior pars patet ex illo principio sumpto ex Concilio Trid. *substantialia religionis, vt talia sunt immutabilia esse*, saltem per potestatem intrinsecam ipsius religionis: quod nos ostendimus cum proportione de singulis religionibus, & de substãtialibus vnicuique esse intelligendum. Ratio etiam moralis id postulat, quia talis potestas non esset ad ædificationem, sed ad destructionem. Altera verò pars constat ex vsu, & quia talis dispensatio sæpè est moraliter necessaria. Vnde ad concordiam & intelligentiam vtriusque partis, aduertere oportet, non omnia, quæ absolutè & simpliciter sumpta, sunt substantialia religioni, in particulari quoad singulas personas, vel singulos actus earum esse ita substantialia: vt v. grat. in Societate substantiale est, id est, moraliter necessarium, ad perfectionem eius, vt conscientiæ inferiorum notæ sint Superiori, & cõsequenter vt ipsi reddant rationem earum, quia nõ potest illa notitia moraliter, ac religiosè aliter obtineri. Non poterit ergo Generalis, vel aliquis prælatus Societatis in huiusmodi regula, vel institutione ita dispensare, vt in Societate non seruetur, vel vlla ratio, aut cura illius habeatur, nam hęc esset dissipatio, non dispensatio, & illa esset propria relaxatio in re substantiali, vt talis est. Nihilominus tamen hæc ipsamet obseruantia reddendi rationem conscientiæ in vna persona in particulari propter probitatem eius, & magnam existimationem de illius prudentia, &c. potest non esse necessaria, neque ad bonum eius, neque aliorum, & ideo licèt cùm ea dispensetur, non erit dispensatio in substantialibus instituti: quia illa obseruantia licèt in toto corpore religionis sit substantialis; non tamẽ vt applicata ad singula membra. Hinc autem rectè fit, dispensationem in his obseruantiis grauioribus, & quæ ad substantiam alicuius instituti ex natura sua, vel ex declaratione eius pertinere censentur, difficiliorem esse debere, etiam cùm in particulari fiunt, ita vt moraliter satis constet, inde non minui substantialem obseruantiam religionis. In aliis verò regulis, vel cæremoniis, vel actibus virtutum faciliùs potest concedi di-

Ostenditur prior pars.

Ostenditur posterior.

Nota.

A spensatio, imò aliquando dari posset non tantùm vni vel alteri in particulari, sed etiam toti religioni ab eo, qui potestatem habet in totam religionem. Semper tamen necessaria est causa proportionata, nam hæc in omni iusta dispensatione postulatur.

Quæri autem hìc potest, an dispensatio data à prælato sine causa iusta, sit valida, quanuis ipse peccet dando: ita enim solet esse valida dispensatio malè concessa in humano iure. Dico tamen, non esse validam, nec reddere subditum tutum in conscientia. Ratio est, quia dispensatio in lege Superioris sine causa data ab inferiori, est nulla; prælatus autem religionis dispensans B in præceptis, aut regula religionis, dispensat in lege Superioris: ergo dispensatio eius sine causa data, est nulla. Minor manifesta est in Superioribus localibus, & Prouincialibus, ac Generalibus, quia ipsi non sunt legislatores: nam propriæ leges, id est, stabiles, ac perpetuæ non solent committi eiusmodi prælatis, sed Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus respectiuè, iuxta varia statuta religionum, quæ Capitula sunt supra eosdem prælatos, etiam cum proportione comparatione facta: ergo dum illi dispensant in constitutionibus religionis, dispẽsant in lege Superioris ac proinde non valet dispensatio sine causa data. Ex quo C discursu intelligitur assertionem maximè habere locum in constitutionibus totius religionis, quæ sunt firmatæ maiori auctoritate, quàm sit in aliquo singulari prælato, etiamsi Generalis sit: nam si generalis ipsa congregatio cum aliquo particulari dispenset, valida erit dispensatio etiamsi fortasse sine causa data sit, quia tunc non procedit ratio facta, & alia ratio nullitatis per se non occurrit. Secus autem esset, si dispensatio fieret in præcepto Pontificio, vel in constitutione *specialiter* confirmata à Papa, vt perinde habeatur ac si ab ipso esset facta, quia iam tunc dispensatio esset in lege Superioris. Similiter vbi Capitulum Prouinciale veras leges pro sua prouincia facere potest, si D idem Capitulum in aliqua dispenset sine causa, per se loquendo valida erit dispensatio, quia dispensat in lege sua, vel sui æqualis. Dispensatio etiam data à Generali in lege lata à Capitulo prouinciali, ex communi iure, & ratione talis muneris valida est, quia est à maiori prælato, nisi eius potestas per constitutiones religionis sit mutata. Item, si Generalis (& eadem est proportio de Prouinciali) dispenset in sua ordinatione, vel præcepto, quod non est propriè lex, valida erit dispensatio, quia in proprio præcepto dispensat. Denique cùm dispensatio hæc cadere possit tam in præceptum obligans in conscientia, quàm in regulam obligantem solùm ad melius esse, cum proportione ad vtrumque applicandum est quod dicimus de valore, aut nul- E litate dispensationis: nam, si est valida, tollit obligationem in conscientia, vel in ratione maioris perfectionis pro ratione legis, vel regulæ. 42.

Quarta Assertio incidens, nullã esse dispensationẽ prælati datam sine causa.

Ostenditur inductione facta per prælatos.

Excipiuntur prælati cõditores ipsarum legũ.

Quòd si talis lex habeat adiunctam pœnam ipso facto incurrendam, vt censuram aliquam; si dispensatio non fuit valida quoad vim directiuam legis, planè non impediet quominùs talis pœna incurratur: quia si dispensans non potuit auferre vim legis Superioris, quoad vim directiuam, nec quoad coactiuam potuit. Item, quia si dispensatio fuit inualida, subditus æquè contumax est, & inobediens. Intelligo autem *per se*, nam 43.

Quid de pœna legis ipso facto incurrenda, quando dispensatio fiat inualida.

nam ex ignorantia facilè poterit subditus excusari vel omninò à culpa, vel saltem à pertinacia requisita ad talem censuram; auctoritas enim prælati dispensantis facit sæpè talem ignorantiam probabilem, vel saltem multum excusabilem, vbi non interuenit malitia, sed simplex subditi fides.

Vbi autem pœna non est ipso facto imposita,
44. sed ferenda, faciliùs interueniet excusatio, nam à nullo inferiori prælato poterit talis pœna imponi, quia nullus inferior potest damnare quod Superioris auctoritate, & voluntate factum est. Nec etiam ipsemet dispensans poterit rationabiliter illud factum punire, quando subditus ipsum non decepit, nec ei vim intulit, quia ipsemet indebitè dispensando fuit occasio illius transgressionis. At verò maior prælatus meritò puniet transgressorem illum, dummodò adeò sit euidens iniustitia, & defectus dispensationis, vt non possit subditus excusari, nam in casu aliquo modo dubio non est damnandus subditus, cùm aliàs debeat pro suo prælato præsumere. At quando res est clara, sicut non excusatur à culpa, etiam in exteriori foro, ita nec à pœna: ergo cùm in superiori prælato, sit sufficiens iurisdictio, poterit illam exequi. De æquali verò successore res est magis dubia, quia videtur habere sufficientem iurisdictionem, & non impeditam, cùm ipse non fuerit auctor talis dispensationis. Nihilominus probabilius puto oppositum: quia esto dispensatio fuerit iniusta, tamen æqualis non potest in exteriori foro de illius iniustitia cognoscere, neque illam damnare: ergo nec punire quidquid auctoritate illius factum est.

Quid de pœna inferenda.

Vltimò in hoc puncto aduerto quod suprà tetigi, aliud esse dispensare, aliud licentiam dare:
45. cùm enim Superior dat facultatem religioso ad faciendam eleemosynam, non dispensat: sic ergo in nonnullis constitutionibus, vel regulis contingit, cùm enim dat licentiam ingrediendi cubiculum alterius, vel exeundi domo, & similia, propriè non dispensat. Et ratio est, quia illa opera non sunt simpliciter prohibita per leges religionis, sed ne fiant sine licentia; & ideo quando ita fiunt, non ex dispensatione fiunt, sed ex concessione ipsiusmet regulæ, tunc ergo licentia non est necessaria vt dispensatio fiat, sed vt compleatur materia legis, seu modus operandi per legem postulatus. Cùm ergo dicimus, dispensationem religiosam etiam in hac materia, vt sit iusta, vel etiam valida, non oportet hoc extendere ad omnem licentiam, quin potiùs ad honestatem talis actus sufficit Superioris consensus bona fide ac simpliciter obtentus, quia solùm requiritur vt cōditio necessaria ex parte materiæ. Imò etiam vt talis facultas licitè detur, non semper necessaria est specialis causa, sed sufficit, vt in illo opere hîc, & nunc, nihil sit incommodi, & quòd possit à subdito honestè fieri quocunque titulo, etiam ob honestam animi, vel corporis recreationem, & sæpè Superior licitè has facultates concedit, ne nimis austerus videatur, cùm tamen ad licitas dispensationes hoc non sufficiat, nisi propria, & specialis causa interueniat.

Dispensatio à licentia presse sumpta longè differt.

Et fortasse iuxta hanc doctrinam intelligenda
46. est quædam concessio Pij II. facta Minoribus, quæ in specie verborum obscura est, eius verò intelligentia poterit ad multa similia seruire. Concessit ergo ille Pontifex Ordini Minorum, *vt prælati possent annuere, seu dispensare cum subditis debilibus, & infirmis, quæ non sunt contraria Regulæ.* In

A quibus verbis videtur esse quædam implicatio in adiectis: nam si dispensatio non est in his, quæ sunt contra regulam, ad quid necessaria est? vel quod priuilegium ibi conceditur? Item, exempla, quæ ibi ponuntur, videntur esse contra regulam Minorum, vt equitare, &c. quomodo ergo dispensatio contra regulam non conceditur, & dispensatio in equitando, hisque similibus conceditur? Dicendum verò est, iuxta distinctionem à nobis datam, quædam esse, quæ simpliciter, & absolutè prohibentur per regulam, vt, v. g. habere proprium tam in communi, quàm in particulari, &c. & hæc dicuntur esse simpliciter contra regulam, & quoad hæc non conceditur in illo
B priuilegio dispensatio in regula: alia verò sunt, quæ non absolutè prohibentur, sed cum limitatione, scilicet, vt non fiant sine facultate, vel etiam sine vrgente necessitate. Et hæc non sunt simpliciter contra regulam quoad substantiam, sed quoad modum, quando vltra præscriptam conditionem fiunt: in his ergo conceditur illa dispensatio, quæ, vt aliquid conferat, seu operetur, tribuit potestatem dandi hanc facultatem, vel licentiam cum minori causa, seu necessitate, quàm rigor regulæ postularet. Atque ita videntur intellexisse illam concessionem expositores eiusdem ordinis. Ex illa ergo nos elicimus, ea, quæ
C non simpliciter prohibentur, nec sub votum cadunt, non esse propriè ex substantialibus, in quibus dispensatio non cadit. Colligimus etiam, in his, quæ ex facultate Superioris licent, non habere rationem dispensationis concessionem facultatis ex ordinaria prouidentia, & quasi ratione muneris debitam, sed tunc solùm, quando aliqua maior benignitas, aut liberalitas fit ex peculiari causa, vel potestate. Speciale verò dubium hîc supererat, an habitus delatio, & habitatio intra claustrum sint ex his, quæ per prælatos religionis dispensari possunt. Sed hoc tractabitur commodiùs infrà lib. 3. c. 7. disputando de mutatione status religiosi: & ideo hæc sufficiunt de materia, ad quam
D hæc potestas extenditur.

CAPVT XIII.

Quibus Prælatis, & qua ratione potestas dispensandi cum suis subditis concessa sit.

SVperest vt de alio puncto principali in c. præcedenti proposito dicamus; in quibus scilicet prælatis sit hæc potestas. Sūt enim in religionibus 1.
prælati supremi, medij, & infimi, vt suprà exposuimus: quibus ergo illorum datur hæc potestas? vel quanta vnicuique? In qua re generalis regula Do-
E ctorum est, vnumquéque prælatum religiosum id tantùm posse in hac materia dispēsationum, quod à iure, vel priuilegio, & regula ei concessum est. ita Innoc. in c. 2. de eo, qui furt. ordines suscepit, & in c. vlt. de postulat. prælat. Abbas, Anton. & communis in c. *at si clerici. §. de adulteriis.* de iudic. Syluester verb. *Dispensatio.* n. 10. Et ratio est, quia hi prelati non habent de se hanc iurisdictionem: ergo oportet, vt à Pontifice illam recipiant, quia nullus alius potest illam concedere tanquam ordinarius: ergo oportet vt iure communi, vel speciali, seu ex priuilegio illam habeant: quæ duo capita breuiter à nobis explicanda sunt.

Regula, seu responsio generalis.

Innocent. Abb. Anton. Syluest.

Circa ius commune aduertere primò oportet, 2.
in

in eo ferè nihil haberi (vt suprà cap.12. num.2. etiam notaui) de his prælatis nisi sub nomine Abbatũ, qui sunt proximi, & immediati prælati monasteriorum, & sub ea voce comprehendi reliquos Superiores religionum habentes simile munus quoad iurisdictionem, quáuis diuersis nominibus appellentur. Vnde fit, hanc potestatem quatenus ex vi iuris communis habetur, omnibus veris prælatis regularibus conuenire respectiuè, id est, vnicuique in suo quasi territorio, nisi per speciale ius alicuius religionis limitata sit. Quod, vt ampliùs explicetur, aduerto secundò, dupliciter posse hãc potestatẽ cõcedi iure communi: Primò per specialẽ concessionẽ, vel declarationẽ. Secundò per generalem concessionem iurisdictionis quasi Episcopalis. Priori modo Sylu. verb. *Dispensatio*. q.14. cum Angelo eodem verbo, n.8. decem casus promittunt ex iure communi, in quibus potest Abbas cum subditis dispensare, postea verò & nouem tantùm numerant, & inter eos septimus, & nonus neque inter se cõdistincti sunt, nec continent casus speciales, sed generalem doctrinam de potestate dispensandi in regula, vel obseruantiis regularibus, quam superiori c. tradidimus, & expendimus. Octauus autem casus est circa dispensationem irregularitatis, de qua nos ex professo diximus in t.5. disp.42. de Irregularitate, sect.3. casu 8. & latiùs disp.31. de Suspensione sect.1. Vbi ostendi in c. *cum illorum*. de sent. excommunic. sermonem esse de suspensione, non de propria irregularitate: atque ita facultatẽ in eo textu datam magis esse ad absoluendum, quàm ad dispensandum. Alij verò sex primi casus, quos dicti auctores numerant, non pertinent propriè ad potestatem dispensandi, vt, per illos breuiter discurrendo, facilè constabit. Et similis casus potest a nobis addi ex c. *cum H.* de eo, qui furtiuè ord. suscep. vbi in fauorem religionis conceditur Abbati potestas dispensandi cum eo, qui furtiuè ordines suscepit, de quo impedimento, an sit suspensio, vel irregularitas, & consequenter de facultate data in illo textu in tomo citato satis diximus. Primus ergo casus est, dispensare cum nouitio, vt ad sacros ordines promoueatur ex c. *Monachus*. d.77. sed nouitius vt ordinetur, non indiget speciali dispensatione, cùm nullum impedimentum, vel irregularitatem habeat, vt alibi ostensum est. Et in dicto textu de hoc non conceditur dispẽsatio, sed de interstitiorum tempore, vt breuius in nouitio fit in fauorem religionis. Et hæc ipsa dispensatio non committitur prælato, sed fit per ipsum ius, quanuis hodie quoad hanc partem reuocatum sit per Concilium Tridentinum. Addo, in epistola 1. Gelasij non haberi verba illa, *Monachus nouitius*, sed solùm illa, *Si quis de religioso proposito*. Vnde ego valde dubito, an etiam secundùm illud ius dispensatio illa ad nouitios extenderetur.

Sylueſt. Angel.

Reiicitur primus casus.

3. Secundus casus est, dispensare cum apostata à religione, vt possit ad ordines promoueri. ex c. vlt. d.50. Sed ibi nulla talis potestas datur prælato, soláque hæc verba apponuntur, *Quem etiam iubemus ad clericatus officium non admitti*. Vnde, si illa esset irregularitas, potiùs dicendum esset, prælatum nõ posse dispensare in illa. Sed videtur Syluester motus per argumentum à contrario ex capit. vlt. de Apostatis, vbi de religioso apostata, qui ante reditum ad religionem ordinatur, dicitur, non posse ministrare sine dispensatione Papæ: quia ergo hęc reseruatio non additur in alio textu, colligi, ibi dispensationem esse concessam prælato. Sed non est bona collectio: nam in posteriori textu pœna imposita, non est irregularitas, sed censura suspensionis, quæ si non reseruaretur, eo ipso fuisset concessa, iuxta c. *nuper*. de sent. excommun. Hæc autem regula non habet locum in irregularitate, vt aliàs dixi, & ideo si in priori capite fuisset posita irregularitas simpliciter, ex vi illius iuris non posset Abbas in ea dispensare. Verius tamen est, ibi non poni irregularitatem absolute, sed quasi conditionatam, donec, pœnitentia peracta, ad religiosum statum redeatur; & tunc nec datur prælato potestas dispensandi, nec est necessaria dispensatio, sed ipso facto finitur irregularitas, sicut in aliis irregularitatibus sæpe contingit. Atque idem est de tertio casu dispensandi ad ordines cum illegitimo, ex cap. 1. de filiis presbyter. Veruntamen ibi etiam non datur potestas dispensandi, sed ipso iure tollitur tale impedimentum, facta professione, vt aliàs diximus.

Reiicitur secũdus casus.

Reiicitur 3. casus.

4. Quartum casum sumit ex Clement. 1. §. *sanè*. de statu monachorum, de potestate dispensandi cum monacho, vt vltra mensem differat communionem. Sed illa nec est propria dispensatio, sed iudicium quoddam, & quasi authentica sententia: nec soli Abbati committitur, sed etiam confessori, & Priori, verba enim textus sunt, *Dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi fortè ex causa, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis monasteriorum non desinant intimari, eorúmque iudicio, vel abstineant, vel accedant*. Simile afferre possumus ex cap. *omnis vtriusque sexus*. de pœnit. & remiss. vbi etiam in præcepto Ecclesiastico communicandi in Paschate additur illa conditio, *Nisi fortè de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione iusserit abstinendum*. vbi non conceditur potestas dispensandi, sed declaratur materia, & conditio sub qua tale præceptum imponitur. Ad quem ferè modum suprà c. præced. num.45. distinguebamus, dare facultatem, non semper esse dispensare: ita enim in præsenti dare consilium, vel iudicium circa dilationem communionis ex rationabili causa, non est re vera dispensare.

Reiicitur 4. casus.

5. Atque idem ferè censeo de quinto casu, quem ponit Syluester de facultate, quam potest dare Abbas monacho, vt sit capellanus Ecclesiæ parochialis, consentiente Episcopo, ex cap. 1. dist. 58. & cap. *doctos*. cum aliis, 16. q.1. Sed hoc etiam non pertinet ad potestatem dispensandi, sed ad subordinationem, quam religiosus debet prælato suo. Duo enim illa iura intendunt declarare, & ordinare: vnum est, monachum si sit ordinatus sacerdos, non esse incapacem, vel impeditum ex eo quòd monachus est, quominus animarum ministeria exercere possit; & hoc præcipuè agitur in dict. c. *doctos*. Secundum est, nihilominus non esse religiosum assumendum ad hæc ministeria sine consensu prælati, sicut etiam non potest intromitti sine voluntate Episcopi, vel Papæ: & hoc agitur in dict. c.1. & aliis multis. Sicut etiã in c.2. eiusdẽ dist.58. dicitur, monachũ non posse ordinari ab Episcopo sine licẽtia sui Abbatis; licentia autẽ ad suscipiendos ordines, non est propriè dispẽsatio, quia non est alicuius regulæ relaxatio, sed est aliud genus gratiæ, vel facultatis. Ita ergo facultas ministrandi in Ecclesia Parochiali, non est dispensatio, sed facultas quædam, vel etiam pręceptũ, quod interdũ potest prælatus suo subdito imponere. Quãtũ verò extẽdi possit facultas, quã prelatus potest religioso dare ad regẽdã aliquã Ecclesiã parochialẽ, & an possit illã cõcedere perpetuã, manen

Reiicitur quintus.

manendo scilicet semper extra claustrum, & an extendi possit ad obtinendum Ecclesiasticum beneficium, dicemus infra lib. 3. c. 19. tractando de mutatione status religiosi.

6. Eiusdem rationis existimo esse facultatem, quã Abbas potest dare monacho ad ædificandam cellulam à congregatione monasterij separatam: quã dicti auctores sexto loco numerant, ex c. *nullus*. 18. q. 1. & c. *Monachum*. 20. q. 4. Nam illa etiam facultas non habet rationem dispensationis, sed cuiusdam obedientiæ ex parte subditi, & debiti regiminis ex parte prælati: maximè si illa facultas extra monasterij septa non extendatur, vt in dict. c. *Monachum*, præscribitur: an verò possit prælatus religionis dare subdito facultatem transeundi à vita cœnobitica, ad solitariam, vel manendo sub eadem regula, & obedientia, vel mutando illam, dicemus infrà tractãdo de mutatione status religiosi. Igitur de hac potestate etiam respectu Abbatum, & à fortiori respectu quorumcunque prælatorum conuẽtualium, nihil ferè habemus in particulari iure canonico præscriptum, præter id, quod in cap. *Ad monasterium*. insinuatur de dispensatione circa obseruantias regulares, quod in superiori cap. satis explicatum est: alia enim iura, quæ à Syluestro, & aliis ad hoc citantur, parum sine dubio ad rem faciunt.

Reiicitur sextus.

7. Superest ergo alter modus n. 2. positus colligendi hanc potestatem dispensandi ex iure communi, per aliud principium, seu generalem regulã quatenus ex illo habemus hos prælatos habere iurisdictionem quasi Episcopalem: nam inde videtur sequi, quemlibet ex illis habere totam potestatem, quæ ratione iurisdictionis Episcopalis ad regularem statũ applicatæ haberi potest. Sed in hoc oportet aduertere, aliter loquendum esse de his Abbatibus pro eo tempore, quo erant subditi Episcopis; & aliter de prælatis exemptis. Nã in priori statu, seu tẽpore nihil reuera poterant, nisi quod intrinsecè, & ex natura rei status eorum postulabat vel expressè illis in iure concedebatur. Ad quod explicandum recolo duplicem illam potestatem, quam diximus esse in prælatis religionis, dominatiuam, & iurisdictionis: huic enim duplici potestati, duplex etiam dispensatio correspondere potest, dominij scilicet, & iurisdictionis. Nã sicut ex parte subditi duplex est ratio subiectionis, scilicet, traditio voto obedientiæ confirmata, & iurisdictio; ita etiam in prælato duplex est ratio præcipiendi, & vtrique respondet propria potestas dispensandi, nã vnusquisque eo modo, quo potest præcipere, potest etiam in suo præcepto dispensare. Vnde etiam in antiquis Præfectis regularium, qui propriam & Ecclesiasticam iurisdictionem non habebant, inerat potestas aliqua dispensandi, illa verò extendi non poterat ad leges Ecclesiasticas, vel effectus ab illis manantes: quia sicut hi sunt effectus iurisdictionis Ecclesiasticæ, ita per illam solam immutari possunt. Et eadem ratione non poterat versari circa votum quoad dispensationem; quia potestas dispensandi in votis est iurisdictionis, & supernaturalis, vt suprà vidimus, quæ in illis Præfectis non erat, vt supponimus. Solùm ergo versari poterat illa potestas circa obseruantias regulares, vt ex antiquis regulis etiam colligitur, Basilij, Augustini, Benedicti, &c. Et facilè declaratur cõsiderando originem illius potestatis; nascitur enim ab ipsismet subditis, & ex mutua cõuentione inter ipsos, & religionẽ: nã sub hac veluti conditione se committũt religioni ac prælato eius, vt ab ipso possint ad onera religionis vel obligari, vel ab eis dispẽsari; quia verò tota hæc institutio religiosa pendebat à voluntate, & approbatione Episcoporũ, ideo hæc ipsamet potestas poterat ab ipsis Episcopis limitari, dispensationes aliquas in obseruantiis etiam religiosis sibi reseruãdo, quia apud eos erat maior potestas non solùm ratione iurisdictionis, sed etiã ratione voti, vt suprà ostensum est. Et ad hunc modũ potest esse nunc in Abbatissis, aut Priorissis aliqua potestas dispensatiua, iuxta earum instituta, & permissiones suorum prælatorum. Idémque dicendũ est de religionibus, vel monasteriis virorũ subiectis Episcopis, etiamsi propriam iurisdictionem nõ habeant, vt si inter eos clerici ordinati nõ sint, nam in illis sicut esse potest præfectura, ita etiam hoc genus potestatis, iuxta Episcopi determinationem. Nam de tali potestate, aut statu ita præcisè spectato, hæc regula assignari potest, vt quidquid iuxta modũ instituti, professionis, ac regulę in obseruantiis regularibus dispensabile est, posse per Præfectum regularem dispensari, nisi ab Episcopo prohibeatur; quæ satis ex dictis declarata est.

Qualem potestatem, & vnde haberent olim prælati non exempti ad dispensandum.

Solùm in hoc puncto aduerto, actum huius potestatis videri plus participare de ratione irritationis, vel simplicis facultatis, quàm dispẽsationis, quia per hanc potestatẽ non videtur auferri obligatio, nisi faciendo aliquam mutationem ex parte materiæ, vel apponendo conditionem, qua posita, cessat obligatio præcepti, vt suprà dicebamus de simplici facultate, & cernitur in votis: nam hi etiã religionum Prefecti possunt vota subditorum irritare, cùm tamen non possent dispensare. Veruntamẽ, licèt quæstio de nomine sit, magis propriè potest hîc seruari nomen & ratio dispensationis: nã regula talis religionis suam habet rationem legis, à cuius obligatione, siue coactiua, siue directiua, potest Præfectus ex vi sui muneris aliquẽ eximere, nulla facta mutatione in materia, sed immediatè ac per se tollendo obligationẽ, etiãsi regula absolute præcipiat, vel prohibeat, nulla adiuncta cõditione, interuenit ergo ibi propria ratio dispẽsationis. Item, potest generalis Præfectus religionis generale aliquod præceptum suis subditis imponere, & deinde potest aliquẽ eximere modo suprà dicto, & non tantùm declarando, non esse obligatum, sed auferendo obligationem, quam possit conseruare: ibi ergo etiam interuenit modus dispensationis. Neque est simile de voto, nam illius obligatio est diuina, & naturalis, pendétque ex eius relaxatione per se, vel per dispensatorẽ à se deputatũ: ab altero autem homine pendere non potest, nisi quatenus vel materia voti, vel cõsensus permittentis ab eius voluntate pendet: regularis autẽ obligatio, seclusa iurisdictione, manat ex hominũ pacto, & promissione inter se, & ideo ab eisdẽ dari potuit potestas tollendi illam. Et quanuis ablatio huius obligationis respectu eius personę, cui conceditur, sit veluti abrogatio præcepti illi impositi; tamen respectu regulæ, seu præcepti generalis, meritò appellatur dispensatio. 8.

Talis potestas est non propriè dispensatiua.

Meritò tamen vocari potest dispensatiua. Primò.

Secundò.

Tacitè obiectioni occurritur.

9. Hæc igitur sola potestas est intrinseca statui religioso, & ideo illa de se integra est, etiam nunc in quocunque religioso prælato, siue vniuersali, siue locali, nisi maior prælatus aliquid sibi specialiter reseruauerit, sicut de Episcopo in num. 7. dictum est: nam ipsamet institutio religiosa hanc conditionem postulat, & ideo superioribus prælatis hanc confert potestatem. Hæc autem potestas & confirmata, & aucta est per iurisdictionem Ecclesiasticam Præpositis regularibus superadditam. Nam per hanc iurisdictionem noua potestas dispensandi data est, quæ versari

ri potest circa omnes materias suprà cap. præcedenti declaratas, & specialiter circa statuta, vel præcepta regularia, quatenus iam non solùm procedunt ex paterna seu dominatiua potestate, & sunt leges (vt sic dicam) conuentionales, sed etiam ex potestate iurisdictionis, & prælationis, & sunt leges simpliciter, & in omni proprietate.

Eam potestatem non habent prælati non exẽpti, cùm non sint quasi Episcopi subditorum.

10. De hac autem iurisdictione quoad Abbates, vel prælatos non exemptos à iurisdictione Episcoporum, nihil dicere possumus ex vi illius principij de iurisdictione Episcopali, quia his Abbatibus nullibi legimus esse generatim concessam generalem potestatem quasi Episcopalem, neque erat conueniens statui eorum, cùm essent sub immediata iurisdictione Episcoporum. Vnde in antiquis canonibus Decretorum, & quinque librorum Decretalium quia nondum erat adeò extensa, & multiplicata hæc exemptio religionum, nulla ferè fit mentio iurisdictionis Episcopalis horum Abbatum, quia cùm illam haberent eo tẽpore Episcopi, nondum erat illis communicata iure ordinario. Neque obstat quod de Abbate dicitur in c. *nullam*. 18. q. 2. ad Abbatem totam potestatem pertinere. ex quibus verbis solent multa Canonistæ colligere de hac potestate Abbatum, vt videre licet in Nauarr. Comment. 3. de reg. n. 4. & aliis, quos ipse refert. Dicendum est enim, ibi non loqui Pontificẽ de propria potestate iurisdictionis Ecclesiasticæ, sed de potestate dominatiua, seu paterna, quam habet Abbas ex vi talis religiosi status, vt constat ex contextu, & in superioribus tactum est.

Nauar.

Neque illã habent ex iure communi.

11. De his ergo Abbatibus, seu Prælatis non exemptis dicẽdum est, ex vi sui muneris, seu ex concessione iuris nullam habere iurisdictionẽ ad dispensandum in votis, præceptis, aut impedimentis Ecclesiasticis, generatim loquendo. Probatur, quia hoc pertinet ad iurisdictionem Episcopalem, quã ipsi non habebant. Dixi autem, *generatim loquendo*, quia excipiẽdi sunt casus speciales in iure expressi, si qui fortasse fuerint, vt à n. 2. tractatum est. Dixi etiã, *ex concessione iuris*, quia ex cõcessione Episcopi poterunt Abbates habere hanc iurisdictionẽ, quia, cùm essent superiores prælati ordinariè, poterãt illã cõmunicare, & quasi vicarios suos illos constituere. Tunc autẽ illa iurisdictio in his prælatis videri potest tantùm delegata, quia non cõuenit his Abbatibus ex vi muneris, sed ex concessione Episcopi. Et fortasse regulariter ita est. Existimo tamẽ, potuisse tũc Episcopos, eo modo, quo ad illos spectabat approbatio & institutio religionum in suis Episcopatibus, instituere munus, & prælationem Abbatis cum ordinaria iurisdictione ad dispensandum in prædictis materiis, iuxta mensurã aliquam ab ipsis præscribendã: hoc enim non videtur excedere potestatem Episcoporum, quandiu eã sibi Apostolica sedes non reseruauit. Qualis autem fuerit in hoc antiqua institutio monachorum, mihi non constat. Postquam autem Pontifex sibi reseruauit confirmationem, & approbationem religionum, in nullo prælato religioso inuenitur hæc iurisdictio ad dispensandum vt ordinaria, nisi eã habeat à Summo Pontifice: nã si religio sit exempta, eo ipso habet iurisdictionem à Papa; si autem exẽpta non sit regulariter non habent præfecti eius hanc iurisdictionem, sed quantum Episcopus superior concedere vult.

Poterunt tamen habere ex iure suorum Episcoporũ.

Hodie nulla religio eam habet ordinariam nisi à Papa.

12. Atque hinc vlteriùs concluditur, potissimùm inueniri hanc iurisdictionẽ in prælatis regularibus exemptis, & in suo ordine supremis, id est, immediatè Summo Pontifici subiectis. Probatur, quia illi omnes sustinent locum, & munus Episcoporum respectu suorum subditorum. Vnde ad hoc non refert quod talis prælatus sit vnius loci tantùm, vel plurium: nam ratio facta in vtroque æquè procedit. Vnde si quis nunc est Abbas exemptus vnius tantum monasterij, non habens alium prælatum regularem, cui ordinariè subiectus sit, potestatem habet dispensandi Episcopalem, iuxta regulas superiùs c. præced. positas, & iuxta specialia priuilegia, si illa habuerit. Idémque a fortiori certũ est de Generalibus omnium religionum, vt per se cõstat. De Prouincialibus autem, quatenus subiecti sunt Generalibus, oritur nonnulla ratio dubitandi, quia habent superiorem prælatum habentẽ Episcopalẽ, & ordinariam iurisdictionem in ipsos, & in omnes subditos eorum cum potestate dispensandi immediatè cum omnibus illis: non solet autẽ in Ecclesia respectu eorundẽ esse potestas dispensandi Episcopalis infra Summum Pontificem, nisi in vno Episcopo, vel prælato habente vices eius. Maior autẽ dubitatio est de prælatis conuentualibus, quia hi solùm videntur esse tanquam proximi Parochi, qui potestatem non habent dispensandi, neque illis videtur necessaria, cùm per Prouinciales possit sufficienter omnibus necessitatibus subueniri.

Ostenditur de prælatis supremis religionis.

De aliis inferioribus dubitatur.

13. In hoc verò puncto seruanda est regula tradita ab Innocentio in c. 2. de eo, qui furt. ord. suscep. recepta communiter à Doctoribus ibi, & in cap. *at si clerici*. §. *de adulteriis*, de Iudic. & à Syluestro & Angelo, verb. *Dispensatio*. videlicet, vnũquemque prælatum religiosum eam habere potestatem dispensandi, quæ sibi à iure, vel à regula concessa est. Quę assertio supponit in his omnibus prælatis esse aliquam potestatem dispensandi, quæ de omnibus, etiam de conuentualibus, vera est. Quod constat sufficienter ex vsu omnium religionum. Item, quia suprà ostensum est, hos omnes esse verè prælatos, & consequenter omnes participare iurisdictionẽ Episcopalem: ergo eadem ratione participabunt illam quoad potestatem dispensandi, quia non debet esse minor hæc potestas vt fauorabilis, quàm vt rigorosa. Denique, quia hæc potestas pro ratione sui muneris vnicuique ex his prælatis necessaria est. Et omissis Generalibus, de quibus iam diximus, de Prouincialibus est res certa, quia sunt quasi Episcopi in suis prouinciis. Et (vt difficultati insinuatæ in n. præced. satisfaciamus) specialis necessitas nascitur ex peculiari conditione status religiosi: nam quando religio adeò vniuersalis est, vt per vniuersam Ecclesiã per varias regiones sit dispersa, & ideo est in varias prouincias diuisa, non possunt commodè omnes religiosi dispensatione indigẽtes, ad Generalem recursum habere; sed necessarium fuit hanc potestatem Prouincialibus cõmunicare. Quæ ratio suo etiam modo, licèt non tã vrgente, locum habet in prælatis conuentualibus, quia necessitas dispensationis sæpè potest esse vrgens, & præsentanea, vel quasi quotidiana, & ideo non debuit pendere semper à Prouinciali, qui interdum & diu, & longè absens est. Accedit, quòd hæc potestas dispensandi sæpè est necessaria ad bonum spirituale subditorum; religiosi autẽ sicut ratione status ad maiorem perfectionẽ spiritualẽ obligantur, ita per hæc auxilia debent & frequentiùs, & faciliùs adiuuari: est ergo valde consentaneũ huic statui, vt Prælati etiam locales hanc habeant potestatem, vt sicut tenẽtur non tantùm salutẽ, sed etiam perfectionem subditorũ procurare, ita etiam possunt modis omnibus illos iuuare. Et ideo non repugnat, nec est vllum inconueniẽs quòd hæc potestas, etiam in ordine ad eundem actum, seu effectum, sit in multis Prælatis subordinatis

Idem tamẽ de eis asserendum.

Innocent. Syluest. Angel.

Suadetur quoad prouinciales.

Item quoad locales.

natis inter se, & sub vno Summo Pontifice: tum quia potuit sine dubio hoc modo ab eodem Pontifice concedi, tum etiam, quia tota illa ordinatur ad maius bonum, & ædificationem religiosorum, & in ea seruatur ordo, vt quatenus est in inferiori, semper à superiore dependeat, vt mox dicemus; & ita seruatur pluralitas sine confusione.

14. *Hæc potestas cuique prælato cũ proportione cõpetit.*

Deinde verò assignatur in prædicta assertione communis regula ad cognoscendum gradum, seu quantitatem huius potestatis in vnoquoque ex dictis prælatis, quæ dicitur esse vel ius commune, vel speciale religionis; illam verò regulam ita intelligendam censeo, vt, quantum est ex vi iuris communis, in quolibet illorum sit potestas dispẽsandi in casibus Episcopalibus, iuxta principium generale suprà positum & explicatum cap. præced. à num. 1. vsque ad 9. Ratio est, quia ius commune nulli istorum Prælatorum limitat hanc potestatem: ergo, quantum est ex vi eius, in nullo eorum diminuta est. Præsertim, quia si in aliquibus est diminuta, maximè in cõuentualibus Prælatis: at ius commune potiùs his concedit quidquid concedit regularibus Prælatis: quia (vt num. 2. dixi) de his tantùm ferè semper loquitur, & ex vi iuris communis nihil pertinens ad hoc genus potestatis, his inferioribus Prælatis ademptum est. Relinquitur ergo vt limitatio talis potestatis, si quę fuerit in his Pręlatis, ex iure speciali vniuscuiusque religionis sumenda sit.

15. *Regula in hoc puncto tenenda.*

Vnde hanc regulam, pro concessione dictæ potestatis ex vi iuris specialis constituo, vnumquemque Prælatum regularem posse dispensare cum suis subditis in omnibus, quæ in regula reseruata non sunt superiori Prælato, ita vt quidquid non est prohibitum, censeatur concessum. Probatur, quia ex vi prælationis habet vnusquisque Prælatus hanc potestatem: ergo vnusquisque habet totam, quæ in tali religione inuenitur respectu subditorum, nisi prohibeatur iure speciali: quia nullum aliud principium excogitari potest vnde limitetur. Dices, in Societate potiùs contrariam regulam seruari, iuxta quandam Bullam Gregorij XIII. quia nullus inferior prælatus sub Generali censetur posse dispensare, nisi quatenus sibi concessum est, ita vt quidquid non est concessum, cẽseatur prohibitum, & non è contrario; quidquid non est prohibitum, censeatur concessum. Respõdetur, in primis hîc nos non agere de speciali instituto Societatis, de quo infrà toto tract. 10. sed de cõmuni ratione Prælatorum regularium. Deinde dicimus, id non esse alienum à nostra regula: nam, si in Societate id seruatur, illud est propter speciale ius, quod declarat esse prohibitum quidquid non est concessum. De quo, an ita vniuersaliter accipiendum sit, vel quomodo sit intelligendum, infrà suo loco dicam in citato tract. lib. 10. cap. 5.

Instantia contra datã regulam.

Diluitur.

16. *Positæ regulæ vberior explicatio.*

Tandem, vt meliùs possit dicta regula ad omnia instituta applicari, animaduertendum occurrit, hanc potestatem dupliciter conuenire posse vnicuique religioni exemptæ. Primò ex vi muneris talis Prælati, habentis respectu suorum subditorum non tantùm vices Parochi, sed etiam Episcopi: & quantum ad hoc genus potestatis maximè procedit regula posita, vt sufficienter confirmatur ex proximè dictis n. præced. & ex suprà generatim tractatis cap. 12. de iurisdictione quasi Episcopali horum prælatorũ. Alio modo potest conuenire hac potestas ex specialibus priuilegiis, vel indultis, siue directè concessis tali religioni, siue per communicationem cum aliis: & quoad talem potestatem, licèt regula dicta, benè intellecta, & applicata, locum etiam habeat, tamen modus indulti, & concessionis maximè considerandus est. Nam, si verba Pontificis generalia sunt, scilicet, concedendi tali religioni, vel prælatis eius potestatem dispensandi in hac, vel illa re, & per aliud indultum, vel per regulam religionis non limitantur, tunc optimè procedit regula posita, quia illa potestas in omnibus inuenitur, quibus specialiter non prohibetur. Si autem verba indulti sunt specialia, quia nimirum solùm diriguntur ad Generales, vel ad Prouinciales, tunc potiùs habet locum altera regula, scilicet, inferiores prælatos solùm posse in eo genere id, quod sibi à superioribus fuerit concessum: nam cùm alibi datum non sit, ex natura rei est ipsis prohibitum quandiu non est concessum. & hoc modo etiam hic casus ad prædictam regulam reducitur: nam illamet specialis concessio & est ius speciale talis religionis, & est virtualis quędam prohibitio respectu inferiorum. Dico autem semper respectu inferiorum, quia respectu superiorum nunquam censeo illam limitationem admittendam, nisi exprimatur: quamuis enim indultum, vel regula tantùm diceret, Omnes Guardiani, vel Priores, vel denique conuentuales prælati, quomodocunque nominentur, hoc possint dispensare; nihilominus Prouinciales, & superiores prælati non sunt censendi exclusi ab ea concessione, & potestate: quia sub particulari semper includitur vniuersalis prælatus; sicut sub nomine proprij sacerdotis comprehenditur Episcopus quoad habendam potestatem.

Dices, interdum inferior habet ius ad iudicandum in aliqua causa, in qua non potest superior se intromittere, nisi fortasse per viam appellationis, vel in defectũ alterius: ergo idem contingere potest in hac materia dispensationum. Respondetur in primis, antecedens non habere locum in prælatis Ordinariis, habentibus propriam curam spiritualem subditorum in vtroque foro, vt sunt prælati religionum. Deinde, in his dispensationibus multo minus esse id admittendum, quàm in aliis causis iudicialibus, quia propinquiùs ordinantur ad spirituale bonum subditorum. Ac denique, vt id posset admitti, oporteret prohibitionem, & denegationem esse expressam, quia multum exorbitaret ab ordinario iure. Supererat hîc alia dubitatio, an Prælati habentes hanc potestatem possint illam delegare. Sed expediemus illam simul cum alia simili in c. 15. à n. 4. 17.

Obiectio contra proximè dicta expeditur.

CAPVT XIV.

Quæ personæ à prælatis religiosis dispensari queant.

VLtimum punctum suprà propositũ c. 12. n. 5. fuit de personis, quæ per hanc potestatem possunt dispẽsari. Et de tribus generibus personarũ potest dubitari, scilicet de ipsismet prælatis vtentibus tali potestate, de nouitiis, & de secularibus, aliquo extrinseco modo (vt sic dicã) religioni coniunctis, vt sunt familiares, seruientes, & similes. Nã pręter hęc tria genera solùm relinquũtur alia tria, scilicet, religiosi professi eiusdẽ religionis subditi; religiosi eiusdem etiam professionis, non tamen subditi, & omnes alij externi nullo modo religioni cõiũcti, siue seculares sint, siue religiosi alterius religionis. De hoc autẽ triplici posteriori genere nulla est quæstio; nã quod attinet ad religiosos professos eiusdẽ religionis cõstat, illos esse quasi propria subiecta 1.

Sex personarum genera in hac quæst.

Expediũtur tria posteriora genera personarum. Quartum genus.

subiecta (vt sic dicã) circa quę potestas hęc versatur. nã propter illos datur huiusmodi potestas: cũ illis ergo omnibus potest dispensare prælatus religionis, per se loquendo, seu nisi in ipso indulto fiat peculiaris restrictio, quæ rarò, vel nunquam fit. De aliis religiosis eiusdem professionis, non tamen subditis est contraria regula certa, scilicet, non posse religiosum nòn subditum dispensari à prælato non suo. Ratio est clara, quia dispensatio hæc est actus iurisdictionis, quæ non versatur circa non subditum. Et quanuis interdum contingat, potestatem dispensandi concedi erga eos, qui aliàs non sunt subditi, quia per priuilegium fiunt subditi quoad illum actum, vel quia tunc non conceditur propria iurisdictio, sed nudum ministerium; licèt hoc (inquam) fieri possit, & interdum fiat, tamen ex ordinario iure religionum; tam communi, quàm speciali, certum est, non ita fieri, quia esset contra debitum ordinem, & quia pareret confusionem potius, quàm ædificationem. Item, quia religiosi possunt facilè habere recursum ad suos proprios prælatos, & prælatus debet agnoscere vultum pecoris sui: ergo superuacaneum, & inopinatum esset, si vnusquisque religiosus posset dispensari à quolibet prælato suæ religionis, etiam non suo. Denique, ob hanc rationem non potest inferior prælatus dispensare cum suo Superiore; nec prælatus vnius conuentus cum prælato alterius; neque vnus Prouincialis cum alio: ergo multò minùs poterit vnus Prouincialis dispensare cum subditis alterius, vel è contra, & sic de cæteris. Statim autem occurrebat quæstio de religiosis hospitibus, an possint dispensari à Superiore loci, vel prouinciæ, in qua inueniũtur, propter actualem subiectionem, quam videntur habere. Resolutio tamen est, non posse, loquendo propriè de dispensatione prout distinguitur ab absolutione: de quo postea n. 7. videbimus. Et ratio est, quia simpliciter non sunt subditi; & quia dispensatio obtineri potest à prælato absenti. Et ita in simili declaratum est de clericis forensibus à Congregatione Cardinalium circa capitulum *liceat.* quod est 6. de Reformat. in sess. 24. Concilij Triden.

Quintum.

2. Atque hinc facilè constat, eandem regulam negatiuam veram, & indubitatam esse in vltimo genere personarum. Quia illæ non solùm subiectæ non sunt, verùm etiam nec coniunctæ, aut vnitæ tali religioni. Obseruare autem oportet, sermonẽ hîc esse de potestate cõcessa religioni per modum iurisdictionis in foro exteriori, & in ordine ad externum regimen. Aliquando enim conceditur aliqua potestas dispensandi in ordine ad forum conscientiæ, & quasi annexa iurisdictioni in foro sacramentali, quæ sic concessa non ordinatur ad regimen religionis, sed ad ministeria circa salutem animarum, & in fauorem pœnitentium. Et hoc posteriori modo conceditur interdum religiosis per sua priuilegia potestas dispensandi cum externis vel in aliquibus votis, vel in aliquo impedimento affinitatis, vel quid simile. Sed quia hoc vniuersale non est, vnusquisque consulere debet sua priuilegia, & satis cognitam habere potestatem sibi concessam. Quando autem potestas huiusmodi est, circa illum poterit exerceri, qui in foro pœnitentiæ fuerit subiectus, quia illa potestas, cùm in ordine ad illud forum detur, illam subiectionem postulat, & non aliam.

Sextum.

3. Iam igitur circa priora tria genera personarum dubium in primis est: an prælatus religionis possit secum ipse dispensare? Et ratio dubitandi oritur ex dictis, quia ipse non est sibi subiectus, neque habet in se iurisdictionem: ergo non potest secum dispensare. Confirmatur, quia semper esset suspecta, & periculosa talis dispensatio: quia nemo rectè potest in propria causa iudicium ferre. Denique, hi prælati semper habent Superiorem, ad quem recurrant, Conuentualis ad Prouincialem, Prouincialis ad generalem, & Generalis ad Papam: ergo non possunt ipsi secum dispensare. hac enim ratione non possunt Episcopi secum dispensare, quia Superiorem habent, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *magnæ.* de voto, de qua suprà in materia de voto lib. 6. cap. 11. dictum est. Propter hæc aliqui absolutè negant, hos prælatos posse secum dispensare. Aliis verò hoc nimis onerosum videtur, quia non debent esse hi prælati peioris conditionis quàm sint sui subditi: ergo, si subditus potest dispensari, v.g. à Prouinciali in aliquo casu: ergo etiam ipse Prouincialis poterit dispensari per eandem potestatem Prouincialis; aliàs grauiùs cum illo ageretur. Item, quia prælatus potest sibi concedere licentiam, quam potest subdito dare, quia vix potest alio modo conuenienter gubernari: ergo eâdem ratione potest sibi concedere dispensationem, quam subdito; quia non magis hoc repugnat, quàm illud, & vtriusque necessitas frequenter ac moraliter occurrit.

Expeditur iã quæstio circa 1. genus, an prælati secum dispensare valeant. Arguitur pro part. neg.

Panorm.

Arguitur pro affirm.

4. In hac quæstione difficultas esse potest de modo necessario ex parte actus dispensandi, an scilicet exerceri possit ab eodem circa seipsum. Quo sensu difficultas generalis est ad plures alias materias, de Legibus, de voto, &c. in quibus sufficienter tractata est, citato cap. 11. de voto & lib. 6. de legib. cap. 12. à num. 8. & ideo hîc omittitur, quia vim non facimus in hoc, quòd prælatus possit per seipsum secum dispensare, vel eligere aliquem, cui committat dispensationem, hoc enim satis illi est, quanuis probabile sit, si per alium potest secum dispensare, in rigore etiam posse per seipsum: quia distinctio personarum non est de substantia dispensationis, sicut est de substantia sacramentalis absolutionis, licèt moraliter conuenientius sit illud iudicium alteri committere, vt probat ratio dubitandi in principio facta. In alio ergo sensu intelligenda est dubitatio de potestate ipsa, an sit in prælato ad huiusmodi dispensationem faciendam, siue per se, siue per commissionem suo confessori factam.

Nõ quæritur an requiratur distinctio inter dispẽsantem & dispensatũ.

Proprius sensus quęst. An possit prælatus potestatem saltem delegare vt secum dispensetur.

5. In hoc ergo sensu dico in primis, supremum prælatum religionis posse secum dispensare, quia non esset sufficienter prouisum, si deberet semper extra religionem quærere remedium talis dispensationis. quod planè est contra intentionem Pontificum concedentium religioni huiusmodi facultates, seu priuilegia, & exemptiones, vt omnes eius religiosi possint illis gaudere: non excipiunt autem Generalem: ergo illum etiam comprehendũt. Esset etiam id contra intentionem religionis, ad quam spectat habere debitam prouidentiam sui prælati non minus, quàm aliorum. Vnde eo ipso quòd religio committit Generali absolutè, & sine restrictione omnem potestatem suam quoad actus dispensandi, consequenter illam committit erga ipsummet. Posset tamen religio, vt existimo, existens tota in Capitulo generali, designare personam, cui has vices respectu Generalis committat, vt postea etiam dicemus de absolutione: & tunc non posset Generalis secum dispensare, sed à Commissario Capituli generalis; quia reuera potestas principaliter est in tota religione, & ille modus

1. Assertio affir. quoad supremos prælatos.

Quomodo posset assertio procedere.

modus vtendi illa non habet repugnantiam, neque indecentiam, imò potest esse conueniens. Quandiu tamen religio non vtitur hoc genere prouidentiæ circa suum supremum prælatum, prout regulariter non vtitur, talis potestas commissa censetur Generali propter rationem factam,& quia nō est à nobis sine causa restringenda. Modus autem vtendi illa potestate per se, vel per alium, si speciali lege religionis non præscribitur,consequenter etiam relinquitur,vt iuxta rei naturam,& prudentiam prælati fiat.

6. 2. Asser de prælatis inferioribus. Secundò de inferioribus Prælatis dicendum est, de illis non posse aliam generalem regulam assignari, nisi vnumquemque in hoc dependere à suo Superiore, iuxta institutionem & vsum suæ religionis: per se enim loquendo pertinet talis dispensatio ad proximum prælatum vniuscuiusque; (Quoad locales.) & in prælatis conuentualibus ita existimo regulariter obseruari, nimirum à suis Prouincialibus postulari debere huiusmodi dispensationes,vel ex facultate eorum habere designatum aliquem cōfessorem, vel licentiam eligendi illum, cui hæc potestas sit commissa: quòd si ex vsu religionis constiterit, prælatis inferioribus esse concessam hanc facultatem, id satis erit, nam consuetudo ostendit hanc esse voluntatem superioris prælati, vt sæpè aliàs dixi. (Quoad prouinciales.) In Prouincialibus autem,quamuis in rigore, considerata qualitate sui muneris, habeant eandem dependentiam à Generali; tamen frequentiùs non videtur seruari tanta subordinatio inter hos prælatos in multis religionibus; sed Prouincialis censetur posse in sua prouincia quidquid non est expresse reseruatum Generali,iuxta sua statuta.Vnde,si statuta in hoc aliquid disponunt,illud seruandum est; si autem nihil disponunt, videtur eo ipso commissa facultas ipsis Prouincialibus, nisi ex consuetudine oppositum constet. Aliqui etiam probabile existimant, hos prælatos posse iuuari ad hanc dispensationem priuilegio cap. vltimi.de pœnit. & remiss. licèt illud priuilegium extendatur ad hos prælatos, vt dixi in 4.tom.3.p. disp. 27. sect. 2. tamen difficile est illud extendere ad hanc potestatem dispensandi,cùm ibi solùm concedatur facultas eligendi confessorem, qui confessor nec per se habet hanc potestatem ex vi muneris confessoris, nec in illo textu ei datur, cùm solùm de munere confessoris fiat mentio:maximè cùm hæc dispensatio, de qua agimus,nullo modo sit annexa absolutioni sacramētali,quia neque est præuia ad illā ex necessitate,vt est absolutio à censura, neque aliam connexionem necessariam cum illa habet.

7. Hæc assertio procedit de propria dispēsatione non de simplici licentia, vbi ea locū habet. Est autem vltimò in hoc puncto aduertendum, hæc omnia intelligi de dispensatione propriè dicta,quam in superioribus cap. 12. num. 45. distinximus à communi licentia; & ita propriè habent locum in dispensatione votorum,& præceptorum Ecclesiæ, & impedimentorum, quæ ex illorum transgressione interdum contrahuntur, & præceptorum etiam religionis simpliciter prohibentium, vel præcipientium aliquid: nam circa has materias versatur propriè dispensatio. At verò in aliis actibus,qui non prohibentur simpliciter fieri, sed licentia prælati postulatur, vt rectè fiant, non videtur dubitandum quin his prælati, etiam conuentuales possint huiusmodi licentias sibi concedere, quas aliis dare possunt, dummodo debita moderatione secum vtantur, quam etiam circa alios obseruare tenentur. Probatur, quia hoc est moraliter necessarium iuxta statum horum prælatorum. Item, quia huiusmodi licentia

A non tam est actus iurisdictionis, quàm cuiusdam dominij,eo autem ipso quòd prælatus relinquitur in hac domo tanquam pater & superior illius, relinquitur tanquam dominus suarum actionum, earum scilicet, quæ ad ordinarium modum talis vitæ pertinent, in cuius solet esse necessaria licentia Præpositi totius domus: ergo hoc ipso illi conceditur, vt ipse possit sua facultate facere, quod alij possunt de eius licentia efficere. Quod semper intelligitur,nisi aliquid ei specialiter prohibeatur, cuius licentiam sibi reseruet superior prælatus.

In secundo puncto de nouitiis, quod ad vota attinet,superiùs tractatum est;quod verò pertinet 8. Explicatur deinde quęstio quoad 1. genus, an scilicet Nouitij dispensari valeant.
B ad communes obseruantias, vel præcepta religionis, in eis locum non habet: quia illi non obligantur in rigore his præceptis, & ita non indigent propria dispensatione;sed vt suæ religioni,& probationi satisfaciant, indigebunt licentia prælati,quam certum est posse ab ipso dari, quamuis, vt rectè fiat, prudens causa necessaria sit. Solùm ergo potest dubitari de Ecclesiasticis præceptis, aut de effectibus eorum. In quo agi potest vel de obseruantia, & executione talium præceptorum pro tempore tantùm illius anni probationis; vel de dispensatione aliqua perpetua, & durabili. Priori modo dicendum est posse prælatum dispensare cum nouitio in his, in quibus posset à 1. Pronunt. de dispensationibus ad tempus.
C suo Episcopo dispensari, vt in ieiunio, vel in audienda Missa,& similibus. Ratio est, quia pro illo tempore gaudent priuilegio exemptionis, & quoad spiritualia sunt sub propria cura prælatorum religionis: ergo hi prælati possunt exercere circa illos iurisdictionem quasi Episcopalem, ad quam pertinet hæc dispensatio. Et confirmatur, quia hic modus dispensationis regulariter est necessarius,& in tali statu neque expedit,nec conuenienter fieri potest, vt nouitius habeat recursum ad alium prælatum, præter eum regularem, sub cuius disciplina viuit:ergo.Vnde,si prælatus religionis ex propriis priuilegiis maiorem aliquam in hoc habet potestatem circa suos religiosos,etiam
D illam extendendam censeo ad nouitios:quia licèt nouitius in rigore non sit religiosus, & quoad odiosa non comprehendatur sub hac appellatione; nihilominus quoad gratias, & fauores comprehenditur,iuxta communem doctrinam. Potestas autem dispensandi fauorabilis est,& ideo amplè interpretanda, licèt dispensatio sit restringenda.

Posteriori autem modo dicendum est, prælatum religionis non posse cum nouitiis dispensare,scilicet, dispensationes perpetuas eis concedendo,quæ in eis durent, etiamsi postea non profiteantur,sed habitum relinquant. Probatur, quia illi non sunt absolutè & perpetuò subditi. Item, 9. 2. Pronunt. de dispēsationibus in perpetuum.
E quia esset irrationabilis dispensatio, quæ potiùs cedere posset in nocumentum religionis,quàm in fauorem.Denique,nullo iure, vel priuilegio talis potestas ostendi potest. Vnde etiam colligo, non posse nouitium dispensari virtute priuilegiorum religionis ad effectus perpetuos, seu permanentes in tali persona,etiamsi religionem relinquat;quia illa formaliter, vel virtualiter est quædam dispensatio perpetua. Huiusmodi esse censeo dispensationem ad ordines suscipiendos, siue sit dispensatio in irregularitate,siue in interstitiis, siue in recipiendo ordines extra tempora; estò enim possit prælatus per priuilegia cum suis religiosis in huiusmodi dispensare, non est extendenda illa potestas ad nouitios, nisi in ipso indulto expressa mentio

mentio illorum fiat. Ratio est, quia, considerata materia talium priuilegiorum, non potest prudenter ad nouitios fieri extensio, cùm tamen in rigore verborum sub religiosis non comprehendantur; vt per se constat. Assumptum declaratur, tum quia illa extensio non est accommodata statui nouitij, vt sic, nam ille habet statum annuum (vt sic dicam) & facilè mutabilem; dispensatio autem fit ad rem perpetuam: tum etiam, quia potestas super nouitios solùm conceditur ad spirituale regimen eorum pro tempore probationis, & consequenter solùm extenditur ad ea, quæ ad hunc finem sunt necessaria; huiusmodi autem dispensationes nihil solent ad illum finem referre: tum denique, quia talis dispensatio posset interdum cedere in iniuriam Episcopi, cui nouitius, vt secularis, subiectus est quasi radicaliter, & erit etiam actualiter, si ad seculum reuertatur, manebítque clericus secularis irregulariter ordinatus, sine licentia sui Episcopi, quod est inconueniens, & contra debitum ordinē: & ideo præsumendum nō est Pōtificem in hoc sensu concedere priuilegia. Neque obstat priuilegia quædam Sixti IV. quæ referuntur in Mari magno, & in lib. Monum. ordin. concessa Prædicatoribus, & Minoribus, vt cum nouitiis possint dispēsare in quibusdam irregularitatibus: quia si illa comprehendunt nouitios, ideo est, quia illos expresse nominant; vnde potiùs sumitur argumentum ab speciali, nimirum, quando expressè non nominantur, non comprehendi in huiusmodi priuilegiis: quomodo autem illa priuilegia intelligenda sint, alibi tractatum est. Et simile priuilegium concessum est Societati à Paulo III.

Emm. Vide Emmanuelem Roder. tom. 1. q. 24. a. 15.

10. In tertio puncto de dispensatione cum extraneis familiaribus, vel seruientibus religioni, pro regula habendum est, tunc solùm extendi hanc facultatem ad has personas, quando in indulto fuerint expressæ. Quia neque in proprietate verborum sub religiosorum nomine comprehenduntur, neque etiam secundùm aliquam extensionem, quæ vel in iure, vel in communi modo loquendi habeat aliquod fundamentum. Necessaria ergo est extensio, quæ ab ipso Pontifice fiat per expressa verba, de qua nihil dicere possumus ex iure communi, quia nullum est, quod talem potestatem concedat. Consulenda ergo sunt particularia priuilegia: huiusmodi autem est priuilegium, quod Eugenius IV. concessit monachis S. Hieronymi, quo aliæ religiones per communicationem vtuntur, scilicet, vt prælati conuentuales possent dispensare cum familiaribus monasteriorum in ieiuniis Ecclesiasticis, vel etiam vt diebus prohibitis possent ratione infirmitatis carnes, & oua comedere, de consilio medici, vel etiam sine illo, si commodè habere non possit. de quibus vide in Compendio Minorum, verb. *Ieiunium*. §. 7. & in Compend. Societatis, verb. *Dispensatio*. §. 7.

De 3. genere personarum in eodem n. 1.

CAPVT XV.

An in prælatis religiosorum sit potestas tum ad absoluendum suos subditos à culpis non reseruatis, tum ad delegandum aliis talem potestatem.

1. QVoniam in superioribus constituimus differentiam inter dispensationem, & absolutionem, ideo, explicata in tribus proximis capitibus

A potestate dispensandi, necessarium est de potestate absoluendi in specie dicere. Duplex autem est absolutio, quæ ad præsens pertinere potest, scilicet, à peccatis, & à censuris, vel pœnis Ecclesiasticis: nullum enim aliud spirituale vinculum excogitari potest, quod per absolutionem tollatur: nam si quæ sunt alia, vt legum, irregularitatum, aut votorum, non tolluntur per absolutionem, sed per dispensationem. Duplex ergo hinc oritur quæstio principalis, vna est de potestate absoluendi à peccatis in foro sacramentali: alia de potestate absoluendi à censuris.

Circa priorem multa in præsenti dici possent, 2. nisi ex principiis positis in 4. tomo, circa iurisdictionem fori sacramentalis, & ex dictis in superiobus de munere, & iurisdictione prælatorum regularium, res esset satis nota; & ideo breuiter applicabimus generalia principia ad hanc materiam, proponendo ea, quæ in ipsa seruanda sunt, tam circa peccata non reseruata in hoc, & duobus capitibus sequentibus; quàm circa reseruata in cap. 18. & 19. Primò ergo certum est, habere prælatos religionum ordinariam iurisdictionem ad absoluendum suos subditos religiosos à peccatis. Patet, quia sunt Ordinarij pastores animarum suorum subditorum, & in eos translata est cura, quam Episcopi, vel Parochi habent circa suos subditos seculares: ergo habent prædictā iurisdictionem ex vi sui muneris, quod est habere illam tanquam ordinariam. Denique hoc est per se notum ex vsu, & institutione ferè omnium religionum exemptarum, sequitúrque necessariò ad ipsam exemptionem, vt suprà dictum est. Et ideo hîc nihil agimus de religionibus non exemptis, nam illæ sicut sunt sub iurisdictione Episcoporum, ab ipsis, vel per ipsos habere debent suos proprios sacerdotes, seu vicarios, à quibus absoluantur, vel si circa hoc habuerint aliqua specialia priuilegia Pontificia, iuxta illa debent quoad hanc partem, seu iurisdictionem ab Episcopis gubernari.

B

1. Assertio de absolutione à peccatis indistinctè.

C

D Secundò est certum, hanc iurisdictionem esse 3. in pluribus prælatis regularibus inter se subordinatis respectu eiusdem seu eorundem subditorum. Explicatur, nam prælati Conuentuales habent hanc iurisdictionem circa religiosos sui cōuentus, & circa eosdem habet Prouincialis eandem iurisdictionem de se æquè immediatā quoad vsum absoluendi subditos, si velit, independenter à voluntate prælati Conuentualis, vel etiam ipso renuente. Et cum eadem proportione habet similem iurisdictionem Generalis in eosdem subditos totius religionis, seu ditionis suæ. Hoc etiam est certum ex praxi religionum, & ex intrinseca ratione talium munerum: omnes enim hi sunt proprij, & ordinarij pastores talium animarum magis, vel minùs vniuersales: quæ vniuersalitas non tollit prædictam immediationem quoad potestatem, sed ponit subordinationem inter dictos prælatos, etiam in vsu huius potestatis, ita vt inferior pendeat à superiore, non verò è conuerso. Exemplū est in Parocho, Episcopo, & Pōtifice: qui omnes habent iurisdictionem immediatam dicto modo in hoc foro cum subordinatione. Vnde prælati Conuentuales solent Parochis comparari in hoc foro, quia sunt proximi pastores ordinarij talium animarum; Prouinciales autem sunt tāquam Episcopi; Generales verò non habent tātam proportionem cum Pontifice, quia ille est simpliciter supremus, & ordinarius pastor etiam in hoc foro ipsorum religiosorum; Generales autem sunt sub ipso

2. Assertio.

E

Cōparatio Generalis cū Papa, vel cum Archiepiscopo, in quo deficiat.

ipso Summo Pontifice, & ideo solent comparari Archiepiscopis, vel Patriarchis. Sed in hoc differunt ab eis, quòd Archiepiscopus non habet iurisdictionem ordinariam in hoc foro in diœcesibus suffraganeorum, nisi dum visitat; Generalis autem semper est ordinarius pastor, & ideo ipse etiam vti potest immediatè tali iurisdictione modo suprà dicto. Et hanc existimo esse institutionem & obseruantiam omnium religionum. Video enim non repugnare institui alio modo huiusmodi prælationes vniuersales, & præcipuè Generalis prælati, vt scilicet in hoc foro non præoccupet munus proprij, & immediati prælati, ad quem maximè pertinet conscientiam subditi cognoscere; sed nihilominus talis institutio non esset accommodata statui religioso, nam illa prælatio esset magis forensis, & externa, quàm spiritualis, & paterna, quam postulat religiosus status in quocunque gradu, & ordine prælationis.

4. 3. Assertio. Tertiò hinc etiam certum est, quemlibet ex his prælatis posse hanc iurisdictionem pro suis subditis aliis delegare. Probatur, quia quicunque habet potestatem ordinariam, potest illã delegare, vt dicto tomo 4. latè diximus: neque in præsenti est vlla ratio limitandi hoc generale principium, seu faciendi exceptionem. Imò est hic quiddam speciale adnotandum: nam inter seculares ordinarij pastores, vt Parochi, v.g. licèt possint, non tenentur suam iurisdictionem delegare, sed possunt velle per se audire confessiones suarum ouium, ordinariè loquendo: at verò in religionibus hoc non esset expediens: licèt enim Superior ratione sui muneris, & potestatis debeat esse paratus ad confessiones subditorum audiendas, si ipsi velint ei confiteri, non tamen debet ordinariè ad hoc illos cogere, & ideo necesse est, moraliter loquendo, iurisdictionem hanc alicui alteri delegare, cui religiosi liberè confiteantur. Quòd si quis quærat, quanta, & qualis sit hæc necessitas, seu obligatio prælati. Respondetur in primis ex natura rei videri esse grauem, quia retinere in se solo iurisdictionem hanc esset abusus quidam in illa, contra religionem sacramenti, & contra salutem animarum subditorum, nam ob hanc causam multis periculis exponentur. In quo est magna differentia inter Superiorẽ regularem, & secularem Parochũ, tum propter maiorem dependentiam, quam habet religiosus ad suum Superiorem: tum etiam, quia ab eo regitur in omnibus rebus, & timere potest, ne notitia sacramentalis fori cum alio regimine misceatur. Maximè cùm ab eodem possit suo modo in exteriori foro iudicari, & puniri. Propter quæ etiam ex proprio instituto, & regula existimo teneri vnumquemque prælatum ad hanc delegationem faciendam, & ita etiam crescet obligatio, quamuis ex hoc capite non excedat obligationem regulæ. Quia verò res hæc magnæ considerationis est, vt obligatio esset clarior, speciali lege imposita est à S.D.N. Clemente VIII. in Decreto de Reseruatione casuum pro regularibus, vbi §. 2. sic inquit, *Non liceat Superioribus regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte, aut proprio motu id ab eis petierint.*

Prælatus regularis obligatur ad delegandam potestatem ad absoluendũ à culpis.

Id suadetur ex natura rei.

Suadetur apertiùs ex Clemen. 8. diplomate.

5. Ponderãtur verba quædam diplomatis. In quibus verbis primùm expendo loqui de Superioribus indefinitè, & ita comprehendere omnes tam Conuentuales, quàm maiores. Ex quo fit, necessariò teneri ad delegandam suam iurisdictionem aliis confessoribus; alioqui cogerentur religiosi illis confiteri, & ipsi eos audire. Deinde aduerto, sermonem esse de ordinarijs culpis, & confessionibus earum, non de reseruatis, de quibus proinde exceptio adiungitur, quam infrà in cap. 18. tractabimus. Præterea ponderanda sunt illa duo verba, *sponte, aut proprio motu*. nam quod fit proprio motu, excludit alterius inductionem, petitionem, aut consilium, quæ non excludit particula *sponte*; & ideo securius quidem est vt hoc non fiat nisi proprio motu ipsius pœnitentis; si tamen fiat spontè, id satis erit, quia verba Pontificis disiunctiua sunt: fiet autem spontè, etiamsi consilium aliquod, vel inductio antecedat: cauendum est autem, ne timor aliquis reuerentialis, aut nimia persuasio, quæ est virtualis quædam præceptio intercedat: nam tunc moraliter non censetur actus fieri spontè, prout Pontifex per illa verba intendit. Denique verbum *non liceat*, præceptiuum est, & sufficiens ad inducendam grauem obligationem, si materia sit grauis, cuiusmodi esse videtur materia huius præcepti, cùm pertineat ad debitum vsum sacramenti adeò necessarij.

Hinc consequenter iubet idem Pontifex ibidem num. 3. vt Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut quatuor confessarios pro subditorum numero maiori, vel minori, qui generalem habeant facultatem absoluendi à non reseruatis. Quod præceptum consequens est ad Superiorem prohibitionem, vt declaraui, & confirmat assertionem nostram. Addit verò, delegationem hanc esse multis faciendam, ad minimum enim numerat duos, plures autem adiungit, si necessarium fuerit. Dubius autem est sensus horum verborum: nam potest esse duplex. Vnus est, vt illud dico, vel plures confessores indifferenter pro omnibus religiosis talis domus designentur, ita vt liberum sit vnicuique religioso, cui voluerit eorum, confiteri. Alius est, vt signentur quidem plures, qui inter se habeant diuisum onus audiendi confessiones omnium; ita tamen, vt vnicuique definita pars, & certæ personæ designatæ sint: neque possint, qui vni commissi sunt, alteri confiteri. Videri autem potest Pontifex intendere primum sensum, quia intendit prouidere quomodo religiosorum confessiones liberiùs fiant, ita vt propter verecundiam, vel difficultatem se aperiendi, non versentur in periculo committendi sacrilegium: ad hunc autem finem multum conferret si confessores sint plures priori modo. Item, quia aliàs non esset necessarium semper duos designare, sed vnus satis esset, si pro paruo conuentu sufficeret. 6.

Ponderãtur vlteriùs alia verba.

Vnus modus delegãdi plures cõfessarios in vno conuentu.

Alter modus.

Diploma videri procedere de primo.

Nihilominus non opinor fuisse mentem Pontificis obligare Superiores religionum ad designandum plures confessores priori modo, scilicet, pro singulis religiosis. Primò, quia id non satis explicat, si autem voluisset hoc onus imponere, cùm sit nouum, & extraordinarium, ampliùs declarasset illud. Secundò id colligo ex verbis illis, *Pro numero subditorum maiori, vel minori*. nam ex eis constat rationem postulandi plures, non esse vt singuli religiosi multos habeant confessores; aliàs non pro numero pœnitentium, sed pro vniuscuiusque conditione, vel indigentia essent multiplicandi confessores: ergo ratio solùm fuit, vt onus diuideretur inter plures, si opus esset, quod spectat ad secundum sensum suprà positum. Vnde etiam censeo non esse mentem Pontificis, vt hi confessores debeant ad minimum, ac necessariò esse duo, etiam in paruo conuentu: nam illa verba *pro numero subditorum*, reddunt etiam conditionalem sensum, scilicet, si numerus subditorum plures, vel pauciores confessores postulauerit: si ergo vnus 7.

Verius de secundo.

Probatur primò.

Secundò.

Nota illatũ.

vnus confessor pro tali numero satis sit, non est voluntas Pontificis vt duo necessariò constituantur. Idque vsu ita receptum est, vt videre maximè licet in monasteriis monialium, quibus non minus necessaria est prouidentia illius Pontificij decreti; & tamen quando numerus religiosarum magnus non est, vnus tantùm vicarius, vel confessor ordinarius ab Episcopo, vel prælato eis solet assignari. Idque planè supponit Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularib. cap. 10. solúmque prouidet, vt, *præter ordinarium confessorem, alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat.*

Tertiò. Vnde possumus retorquere argumentum suprà factum, quia non est necessarium multiplicare hos confessores, vbi numerus religiosorum plures non requirit; ergo vbi propter numerum plures multiplicantur, non oportet singulos designari pro toto conuentu, sed satis est vnicuique certam aut definitam partem eius committere.

Quartò. Quartò secluso speciali iure potest vterque illorum modorum eligi, & vnaquæque religio, vel Superior eius posset inter illos duos modos prudenter arbitrari, vel priorem eligendo, tanquam humanæ fragilitati magis accommodatum, vel posteriorem tanquam ad seueritatem disciplinæ religiosæ, & ad perfectius regimen spirituale animarum magis aptum: ergo non est verisimile, voluisse Pontificem excludere hunc posteriorem modum, & priorem omninò præcipere, præsertim pro ordinariis confessionibus peccatorum non reseruatorum, nam de reseruatis infrà dicemus, in cap. 18.

8. Quæstiũcula suborta, an cõfessor iuxta Clemẽtem designandus, dicendus sit delegatus. Arguitur pro parte neg.

Sed quæret aliquis, cur huiusmodi confessarius delegatus à nobis dicitur, & non potiùs ordinarius, sicut prælatus ipse Conuentualis ordinarius est, non obstante iurisdictione Prouincialis. Est enim considerandum, quòd licèt prælatus Conuentualis comparetur Parocho, quia ad vnam tantùm Ecclesiam, seu locum iurisdictionem suam ordinariam definitam habet: nihilominus quoad iurisdictionem habet illam superioris rationis, & quasi Episcopalem, & ideo casus habet sibi reseruatos, & non constituitur, vt ordinariè confessiones subditorum audiat: ergo optimè potest habere sub se confessorem, qui verè sit tanquam Parochus in hoc foro, & consequenter habeat iurisdictionem ordinariam: ergo, cùm talis confessor ex legis necessitate constituendus sit pro tali munere, potiùs dicendus est habere iurisdictionem ordinariam, quàm delegatam.

Confirm. Et confirmatur: nam huiusmodi confessor solet à Prouinciali, vel Definitorio eligi, sicut alij ordinarij officiales, & ex vi sui muneris requirit hanc iurisdictionem: ergo est ordinaria.

9. Resolutionis pars vna ostenditur multipliciter. Primò. Secundò.

Respondetur, in primis à posteriori constare, hanc solum esse delegationem iurisdictionis, quia (quod ad rem maximè spectat) non potest huiusmodi confessor suam iurisdictionem alteri committere; si autem haberet illam vt ordinariam, posset eam delegare. Antecedens patet ex consuetudine, & ex mente prælatorum. Item est optima ratio, quia prælati dum committũt vices suas huiusmodi confessori, eligunt industriam personæ. Vnde etiam Clemens in dicto decreto dicit, designandos esse confessores, qui sint docti, prudentes, & charitate præditi. Ergo solùm eis committitur vt per se possint talem iurisdictionem exercere, iuxta commissionem sibi factam.

Tertiò. Denique, hæc iurisdictio pendet ex hominis concessione, & ab illius voluntate descendit: est ergo delegata. Nec refert, quòd ex necessitate legis, seu regiminis talis confessor constituendus sit, nam hoc ipsum sufficienter fit per delegationem. Quòd verò talis iurisdictio committatur à Prouinciali, vel à proximo Superiore, parùm refert, quia ab vtroque fieri potest per modum delegationis. Nec inuenio hoc vniuersali aliquo iure definitum: nam Clemens VIII. in dicto decreto solùm dixit, *Superiores in singulis domibus deputent*, &c. quod respectiuè referendum est ad eos Superiores, ad quos prouisio talium officiorum spectat: qui autem illi sint in vnaquaque religione, ex proprio iure, & modo regiminis intelligendum est. (Ad motiua in cõtrariũ.)

Addendum verò vlteriùs est, non obstante illa delegatione, vel ordinaria commissione, quã prælatus ex officio facit, constituendo ordinarium confessorem, posse extraordinariè eandem iurisdictionem suam aliis delegare, vel ex parte Sacerdotis, dando illi directè iurisdictionem, vel ex parte subditi pœnitentis, dando illi facultatem ad eligendum confessorem. Hoc constat, quia ordinaria potestas pluribus delegari potest, quod maximè locum habet in hac iurisdictione, quæ non exercetur sine voluntate, & subiectione pœnitentis: per hoc autem quòd Superior potestatem suã vni commisit, non se priuauit potestate, & libertate delegandi aliis eandem iurisdictionem. 10. (Pars altera resolutionis.)

Solùm obseruare debet prælatus primò ne hoc faciat modo sibi prohibito per suam regulam: nam licèt pro vna vice, seu ad aliquem actum facilè hoc concedatur prælatis; tamen concedere subdito absolutam, & permanentem facultatem eligendi confessorem quem voluerit, fortè non possunt secundùm regularem disciplinam. Et similiter quãuis possit committere cuicunque Sacerdoti, vt semel audiat confessiones subditorum, tamen constituere illum vt ordinarium confessorem simul cum alio, præsertim respectu eorundem pœnitentium, sæpè etiam non poterit secundùm regulam: illa ergo est consulenda, & obseruanda. Plurimum etiam aduertere debet, ne nimia facilitas in his facultatibus, vel delegationibus vergat in spirituale nocumentum subditorum; quod facilè accidere potest, nisi in personarum delectu magna consideratio habeatur. (Obseruãda circa hanc partem.)

CAPVT XVI.

An in aliis etiam præterquam in Prælatis religiosorum, vel eorum delegatis, sit potestas illos absoluendi.

Hic occurrit quæstio, an liceat religiosis alteri confiteri præterquam cõfessori sibi designato à suis prælatis, vel de illorum facultate. 1. Et vt certa ab incertis separemus, non est quæstio de confessione venialium, vel in vniuersum de materia non necessaria: quia ad hanc, vt ritè fiat, non est necessaria specialis iurisdictio, sed illa sufficit, quæ omnibus simplicibus sacerdotibus communis est: & ideo si à religioso fiat talis confessio sine licentia prælati, in rigore valida erit, nec erit grauius peccatum, quàm sit vnius regulæ transgressio, quæ, si non obligat in conscientia, illa imperfectio per se non attinget venialem culpam; & licèt obliget in conscientia, non credo esse illam materiam mortalis culpæ, per se loquendo, ac secluso contemptu, vel scandalo: quia, cùm sacramentum de se sit validum, & alioqui non simpliciter (Resolutio affir. quoad absolutionẽ venialium.)

citer necessarium, modus ille non est adeò grauis, vt defectus illius ad peccatum mortale sufficiat. Difficultas ergo est de confessione de materia necessaria. In qua etiam est certum, iure ordinario, & secluso priuilegio, non posse regulares aliis confiteri, nisi confessoribus à suis prælatis designatis: quia reliqui iurisdictionem in illos non habent. De priuilegiis ergo est dubium, quod ex parte pœnitentium, & ex parte confessorum tractari potest.

Quæstio præsentis capitis bipartita pro mortalibus.

An per Cruciatam queant religiosi eligere confessorem.

2\. De pœnitentibus est commune dubium, an religiosus per Bullam Cruciatæ posset eligere confessorem approbatum quem voluerit, inuito, vel non consentiente suo prælato. Quæ res satis est controuersa inter modernos, & multi partem affirmantem sequuntur: quia Bulla illa pro omnibus fidelibus conceditur, & quoad hanc facultatem generaliter etiam loquitur, illam tribuendo omnibus fidelibus: ergo comprehendit etiam religiosos, maximè cùm sit fauor, qui ampliandus est. Et quanuis religiosus ratione status indigeat facultate prælati, vt licitè accipiat Bullam, vel vt expendat eleemosynam ad illam necessariam, vel vt faciat actionem, sine qua effectus Bullæ comparari non potest; tamen hæc licentia prælati solùm est necessaria, vt rectè, & ordinatè hæc fiant. Si tamen, prætermisso hoc ordine, & sine debita licentia fiant, facta tenent, & sufficiunt ad effectus Bullæ consequendos, si aliud impedimentum non obstet: quia ille modus rectè operandi non est de substantia talis actionis, vel effectus, nec culpa illa videtur ex suo genere esse graue peccatum: quòd si aliquando fuerit, per pœnitentiam deleri poterit, acceptio tamen Bullæ valida manebit, & consequenter vsus eius poterit postea esse fructuosus. Igitur siue religiosus Bullam acceperit de licentia prælati, siue non, poterit postea per illam eligere confessorem independenter à voluntate prælati: quia non potest inferior prælatus prohibere facultatem à Superiore datam, vel vsum eius: Pontifex autem, qui est supremus prælatus, dat facultatem eligendi confessorem: ergo non potest prælatus religionis illam prohibere. Et confirmatur: nam multi religiosi docti, & timorati hanc sententiam sine scrupulo sequuntur in praxi, etiam videntibus suis prælatis, & tacentibus.

Arguitur pro affirm. parte.

3\. Respondeo nihilominus, contrariam sententiam esse veram, securam, & religioni maximè consentaneam, quam plures, & graues Theologi nostri temporis tenent; quibus addi possunt Garzia, de Benef. 2. p. cap. 5. à num. 6. Ledes. 2. p. 4. q. 29. art. 2. Corduba in annot. super regul. D. Francis. cap. 7. quæst. 8. puncto 2. Parasel. de priuil. Minimorum cap. 10. Sebastianus à Costa d'Andrade in exposit. Cruciatæ, quæst. 107. Potest autem dupliciter fundari: primò, quia licèt in principio cum ea generalitate concessa sit, postea Pontifices reuocarunt illam concessionem, quantum ad religiosos, eisque tanquam religionis priuilegium concesserunt, ne quis posset ea facultate Bullæ vti. ita concessit Minoribus Leo X. vt refertur in Supplem. concess. 144. & 168. & Pius V. Prædicatoribus, vt refert Paraselus in Compendio priuilegiorum Minimorum, & Emmanuel Rodriquez post expositionem Bullæ Cruciatæ; & Alexander

Verior resolutio neg.

Garzia. Ledesm. Cordub. Parasel. Sebast. à Costa.

Parasel. Emm.

A VI. idem concessit Cistertiensibus, vt refertur in eorum Compendio, verbo *Cruciata*, & Gregorius XIII. Societati Iesu in Bulla de vsu facultatum. Ad hæc verò, & similia indulta responderi potest, hos Pontifices potuisse reuocare priores Bullas, vel restringere quas ipsi concedebant; non tamen potuisse modum ponere posterioribus Pontificibus, & ideo per posteriores Bullas Cruciatæ reuocari concessiones illas, & denuò facultatem illam generaliter concedi.

Eneruatur hoc fund.

4\. Sed contra hoc est, quia in vltima clausula eiusdem Bullæ, etiam expeditæ à posterioribus Pontificibus, additur limitatio, *Exceptis tamen quæ concessa sunt Ordinum Mendicantium Superioribus,* B *quoad eorum fratres.* Quæ exceptio generalis est, & ideo cadit non tantum in indulgentias, vt quidam sine ratione volunt, sed absolutè in omnes gratias, & facultates in Bulla concessas, nam clausula in fine posita, & verbis generalibus concepta, cadit in omnia præcedentia, vt Iuristæ communiter docent, & est per se euidens, quia si clausula sit distributiua, nõ debet restringi; si verò est indefinita, æquiualet vniuersali, neque est vlla ratio determinandi verba ad vnã partẽ potius quàm ad aliã, iuxta ea, quæ tradit Abbas in cap. *secundò requiris.* de appellat. num. 10. & 11. cum Bartolo in l. *talis Scriptura.* ff. de leg. 1. ergo ex vi illius clausulæ nõ C reuocatur illud priuilegium religioni, & Superioribus concessum. Hoc verò fundamentum, licèt sit probabile pro illis religiosis, quibus illa concessio facta est, non verò satisfacit pro omnibus absolutè. Item, licèt habeat locum in dicta reuocatione Bullæ Cruciatæ facta cum illa limitatione, non tamen in aliis Bullis, quæ generaliùs loquuntur.

Sustinetur probabiliter.

Abbas. Bartol.

Non est tamen generale;

5\. Secundò ergo, & meliùs, vt opinor, fundatur hæc sententia in hoc, quòd talis facultas nũquam fuit per Bullam Cruciatæ religiosis cõcessa. Quod primò probo: nam ferè omnes citati Pontifices in citatis rescriptis, verbis vtuntur non tam concessiuis, quàm declaratiuis: ergo non reuocant fa- D cultatem per Bullam concessam. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi referens factum, ait, *Nonnulli his facultatibus vti præsumunt, & illarum prætextu eligunt confessorem.* Vbi verbum, *præsumunt*, & vox, *prætextu*, indicant id non legitimè fieri: & postea concludit, illa priuilegia quoad hoc non habere locum in prædictis fratribus, *Apostolica* (inquit) *auctoritate tenore præsentium perpetuò declaramus.* Clariùs verò Gregorius XIII. in decreto Societatis *declarat, non esse, nec fore vnquam mentis suæ, aut Sedis Apostolicæ, vt personæ Societatis,* &c. & Alexander III. in fauorem Cistertiensium similiter declarauit, *nõ esse mentis suæ,* &c. Paulus V. etiã cõfirmauit denuo omnia priuilegia Societatis quæ an- E tea erant reuocata vt pristinũ haberent vigorẽ in Bulla anni 1606. quæ incipit, *Quantum Religio.* Ex his ergo, & similibus colligimus illam non fuisse restrictionem, sed iuridicam Bullę declarationem, ac proinde & esse perpetuam, nunquámque reuocari, & esse vniuersalem: nam licèt ad peculiarem religionem dirigatur, quia ad illius petitionem facta est, omnes comprehendit, in quibus eadem ratio iuridicæ declarationis versatur. Simile argumentum sumo ex quadam declaratione Cardinalium, facta ad petitionem Patriarchæ Valentini, qua declararunt, moniales Episcopo subditas non posse vigore facultatis in Bulla concessæ alios confessarios, præter eos, qui ad audiendas ipsarum monialium confessiones ab eodem Ordinario approbati fuerint, eligere. Quæ declaratio

2\. ac solidius fundamentum.

Probatur primò ex pontificib.

Confirm.

declaratio non potuit fundari in speciali aliquo priuilegio illis monasteriis, vel Episcopis eorum prælatis concesso: quia nec de illo constat, neque illa interrogatio, seu petitio declarationis fuisset necessaria, si tale priuilegium existeret: fundatur ergo in ratione iuridica, quæ aliis regularibus communis est.

Accedit tandè Bulla Clementis VIII. anno 1599. 25. Nouembris edita, in qua prædictus Pontifex perpetuò declarat concessionem Cruciatæ, & aliorum priuilegiorum, seu indultorum particularium, quæ ab Apostolica Sede concedi solent quantum ad articulum eligendi confessorem, & absoluendi à casibus reseruatis cum religiosis, & monialibus quorumcunque ordinum, locum minimè habere, nec censeri; sed suæ intentionis existere quòd prædicti religiosi & moniales quantū ad Sacramentum Pœnitentiæ, seu confessionis administrationē, dispositioni suorū prælatorum subiecti sint. In qua quidē constitutione declarat Summus Pōtifex nec suæ intentionis, nec Sedis Apostolicæ fuisse, vel esse, quòd religiosi vel moniales cuiuscunque Ordinis vti possint priuilegiis Cruciatæ quoad effectum eligendi confessorem, vel absoluendi à reseruatis. Ex dictis verò iā sic efformo argumentum: Non solùm alij SS. Pōtifices, sed Clemens VIII. declarat concessionē Cruciatæ & priuilegia illius quoad eligendum confessorem, vel absoluendum à reseruatis, non habuisse nec habere locum in religiosis vel monialibus vsque ad eius tempora: Ergo neque modò habebit. Valet cōsequentia, quia tenor Bullarum subsequētium est omnino idē, & immutatus, præsertim quoad extensionem seu cōprehensionē personarum quæ priuilegiis Bullæ vti possunt, & solùm certo numero annorum, v.g. sexto quoque anno nouam à Sede Apostolica accipit confirmationem, vel renouationem, eodem, inquam, manente tenore Bullæ; ergo si antea concessio Cruciatæ non comprehendebat personas religiosas, vt prædicti Pontifices declarant, nec modò comprehendet, nam noua extensio ad illas non censetur fieri, nisi id explicetur noua aliqua clausula, seu verborum declaratione, vt per se patet.

6. Probatur 2. ratione. Ratio autem esse videtur, quia sub clausula generali non comprehenduntur particularia, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus, vt est regula, in *generali*. de Regulis iuris, in 6. c. 2. de pœnit. & remiss. in 6. In præsenti autem facultas hæc habet in religiosis specialem quandam rationem, & (vt ita dicam) deformitatem: ergo non est verisimile comprehendi religiosos sub verbis tantùm generalibus, quantum ad illam facultatem, etiamsi quoad alios fauores Bullæ comprehendantur. Minor patet, quia talis facultas verget in magnum detrimentum religionum, vt Pius V. in prædicto indulto fatetur: potest enim illa esse occasio dissolutionis & relaxationis disciplinæ religiosæ, vt Gregorius XIII. significat: non est autem verisimile voluisse Pontifices sub generalibus verbis tantam licentiam religiosis concedere. Declaratur aliter. Quod declarari potest ex alio principio, quòd Pontifex concedendo priuilegiū generale, non præsumitur cōprehendere particulares casus, qui includunt præiudicium tertij, vel sunt contra speciale ius alterius: in præsenti autem interuenit præiudicium religionis, & peculiare ius prælatorum eius, quod sine dubio habet aliquid magis speciale, quàm ius Parochorū, vel Episcoporum circa subditos seculares, quatenus prælati regulares habent specialem obligationem procurandi non tantùm salutem, sed etiā perfectionem suorum subditorum, & conseruationē suæ religionis, quoad disciplinam religiosam; ergo.

7. Accedit optimum. Accedit tandē quod in nonnullis Iubileis, in quibus Pōtifices volunt hanc gratiam facere religiosis, id verbis propriis, & specificis declarāt: ergo signum est, cum generatim tantum loquuntur, non esse mentem eorum comprehendere religiosos. Vbi animaduersione dignum censeo nō inueniri (quoad ego viderim, aut legerim,) has specificas concessiones, nisi in aliquibus facultatibus, quæ pro vna vice tantùm & rarò, & ex grauissimis causis propter aliquod solenne Iubileum conceduntur, quod non solùm sine præiudicio religionum, sed etiam cum fructu potest interdum fieri ad subueniēdum omni generi personarum, & vni, vel alteri, qui fortasse ob nimiam verecundiam, aut prauam consuetudinem oneratam habent conscientiam. At verò in cōcessionibus perpetuis, vel quæ ad longum tempus, & quæ ad ordinariū vsum confessionis cōceduntur, nunquam fit illa specifica concessio, quia per licentiam generalem, & talem ordinarium vsum planè euerteretur disciplina religiosa: multi enim timorem ac pudorem religiosum amitterent, ex quo etiam non parua infamia religionibus crearetur: signum ergo est Pontifices per generalia verba non intendere has specificas concessiones. In quo etiam expendo circunspectionē Concilij Trid. sess. 25. cap. 10. vbi cùm expediens iudicauerit bis, aut ter in anno dari monialibus extraordinarios confessores; nihilominus illos voluit esse designatos ab Episcopis, vel Superioribus: quia cùm illa esset lex perpetua, inconueniēs maximum reputauit liberam facultatem facere monialibus, vt vel semel in anno possent suo arbitrio eligere confessorē: quî ergo credibile est Pontificem eis concedere absolutam licentiam id semper faciendi quotiescūque voluerint, per hæc priuilegia, quæ vel perpetua sunt, vel per continuam successionē semper durant. Quòd si monialibus hoc Pontifex non concedit per generalia verba, certè nec viris regularibus, in quibus non minor ratio specialitatis militat.

(marg.: Iudicium ex quibusdam Iubileis. — Alterum iudicium ex Trident.)

Quapropter quod de Bulla Cruciatæ dicimus, verum esse censemus de omnibus Bullis, vt Trinitatis, aut aliarum confraternitatum, & similibus indultis, per quæ conceditur hæc facultas permanens, & generalis per similia verba, propter easdem rationes. Estque de hoc egregia declaratio, & concessio facta Ordini Cisterciensium, vt habetur in eius Compendio, verb. *Confessionale*. §. 4. vbi ita concluditur, *Si quis ergo monachus, vel monialis quodcunque confessionale impetraret, aut eo absque Superioris facultate vti præsumpserit, eo ipso impetratis caret, ac pœnis constitutionum, & definitionum inhabilitatis, & suspensionis subiicitur, prout concessit Clemens VII.* in Iubileis autem, vt dixi, quæ pro vno tantùm actu conceduntur, faciliùs potest admitti illa extensio, sed in eis necessarium iudico, vt aliquibus specialibus verbis sufficienter ostendatur illam fuisse intentionem concedentis. 8. Dicta hactenus de Bulla Cruciatæ extēduntur ad alias.

Ad fundamentum ergo contrariæ opinionis, concessis omnibus, quæ in ea præmittuntur, negamus Pontificem, talem licentiam religiosis concedere, ideóque siue accipiant Bullam de licentia prælati, siue absque illa, non possunt vti illa facultate Bullæ; non quia prælatus tollat illam, sed quia Pontifex nō dedit. Dices, ergo quamuis prælatus det facultatem non solùm accipiendi Bullam, sed etiam vtendi omnibus facultatibus eius, non poterit religiosus vti hac facultate, quia non est sibi facta per Pontificem. Respondeo primum, si prælati verba sint tantùm generalia, idem censeo, propter ea, quæ dixi de specialitate huius facultatis, quæ multò maior mihi esse videtur in persona religiosa, quàm sit in persona seculari facultas ab Episcopo data confitendi alteri de sibi reseruatis: at verò ius declarat sub facultate Episcopi ad absolutionem de omnibus peccatis non cōprehendi reseruata: ergo similiter in præsenti sub generali 9. Ad argum. in num. 2. Instantia. Diluitur primo.

generali licentia fruendi gratiis Bullæ, non comprehenditur hæc facultas, quæ vix potest prudenter cōcedi. *Secundò.* Deinde, si in particulari hoc etiam concedat prælatus, poterit religiosus illa facultate vti vel quia ipse prælatus potest per se illam cōcedere, vel certè, quia tunc cessat præiudicium tertij, & ideo possunt verba Pontificis ad illam personam extendi, quia se gerit tanquam liber, & sui iuris. Atque hoc modo excusari possunt religiosi, qui in praxi sequuntur alteram sententiam: quia prælati eorum tacitè consentiunt, dum sciunt, & non resistunt: quod si ita est, ipsi prælati videant cur, & quomodo id faciant. Ego verò existimo eos magis fundari in ignorantia, putantes contrariam sententiam esse practicè probabilem: quod ego mihi non existimo.

10. *Videri quoque nouitios non posse vti Cruciata.* Solet autem peculiariter dubitari, an idem dicendum sit de nouitiis, quòd nimirum non possint vti Bulla quoad hanc facultatem sine licentia prælatorum. Videntur enim rationes factæ in eis procedere, non quoad hoc iudicandi sunt ac si essent veri religiosi, nam pro tunc sunt sub iurisdictione religionis quoad hoc forum, vt in simili dixit Cord. lib. 1. *Corduba.* Quæstionarij. qu. 30. ex quo loco possunt multa desumi ad hanc partem confirmandam. *Oppositum probabilius etiam post allatas Pōtificum declarationes.* Nihilominus probabilius censeo, posse nouitios gaudere hoc priuilegio Bullæ, siue eam acceperint antequam religionem ingrediantur, siue postea illam sumpserint de licentia prælatorum, vel absque illa. *Ratio.* Ratio est, quia si attendantur generalia verba Bullæ, omnes comprehendunt; specialis autem illa ratio, ob quam credimus non comprehendere religiosos quoad hanc facultatem, non ita habet locum in nouitiis: tum quia verè non sunt religiosi, & simpliciter liberi sunt, vt de se, & de actibus suis possint disponere, cap. *religioso.* de sent. excom. cap. *non solum*, de Regularib. in 6. cùm similibus. tum etiam, quia ex eo quòd nouitij habent hanc facultatem, non sequitur morale detrimentum religionis: ergo nullum habemus sufficiens fundamētum, vt eis hanc gratiam denegemus. Quin potiùs etiam post declarationes Pontificum, quòd religiosi non possint vti tali facultate sine licentia suorum prælatorum, probabilius est nouitios posse nihilominus vti prædicta facultate Bullæ: quia quoad hunc rigorem non comprehenduntur sub religiosorum nomine, iuxta generalem regulam Doctorum in dict. cap. *religioso.* & Summistarum verb. *religio*, & aliorum quos congerit Tiraquel. de vtroque *Tiraquel.* retractu p. 1. §. 1. gloss. 8. n. 28. & sequentibus, quæ hîc maximè locum habet, cùm non militet in præsenti eadem ratio in nouitio, quæ in vero religioso quoad subiectionem, & dependentiam à suis prælatis. Et hanc sententiam tenent frequentiùs moderni Doctores, & alij, quos referemus in puncto sequenti.

An per priuilegium vnius religionis possit absolui pœnitens alterius religionis.

11. *De priuilegio tantùm Papali dubium esse potest.* Aliud membrum suprà propositum in fine nu. 1. erat, an ex parte confessorum sit in aliquibus iurisdictio, seu potestas per priuilegium aliquod concessa, ratione cuius possint religiosi eis confiteri sine suorum Superiorum facultate. In quo solùm est dubium de iurisdictione delegata à Papa, seu per priuilegium Sedis Apostolicæ: inferior enim sufficere non potest eo quòd religiosi sint exempti (de his enim loquimur) à iurisdictione omnium aliorum prælatorum extra suam religionem, non minùs in foro pœnitentiæ, quàm in exteriori: igitur neque ab ipsis prælatis externis absolui possunt: multò ergo minùs à delegatis eorum. *Ratio dubij.* De habentibus autem iurisdictionem delegatam per Pontificia indulta, est nonnulla ratio dubitandi: quia religiosi non sunt exempti à iurisdictione Pontificis; sed Pontifex concedit mihi, v.g. iurisdictionem, vt possim audire confessiones sibi subditorum: ergo possum audire confessiones quorumcunque religiosorum; ergo & ipsi poterunt mihi confiteri sine facultate suorum prælatorum, vel etiam contra prohibitionem illorum, quia non videntur posse id prohibere: sicut non potest Parochus prohibere subdito suo, ne religioso priuilegiato, & approbato confiteatur.

Nihilominus dicendum est, vnumquemque religiosum debere in hoc seruare suum institutū, quod maximè in hac parte semper erit munitum Sedis Apostolicæ approbatione, & confirmatione. 12. Si ergo prælati alicuius religionis iuxta suam regulam non *1. Assertio.* prohibent subditos suos confiteri cuicunque habēti aliàs iurisdictionem sufficientem in illo foro, poterunt tales religiosi absolui non tantùm à suis prælatis, sed etiam à quibuscumque religiosis priuilegiatis ad tale munus. Quia confessores ipsi de se potestatem habent ad qualcunque confessiones audiendas, si aliàs ex parte pœnitentiū non sit impedimentum; sed in huiusmodi religiosis non est impedimētum, quia seclusa prohibitione sui instituti, aut prælatorum, nullum est: ergo. Solùm in hoc potest ad- *Eius moderatio.* uerti, contingere posse, vt in aliqua religione sint aliqui casus peculiariter reseruati, quamuis aliàs non sint prohibiti confiteri dicto modo, & tunc licèt cōfessio de aliis peccatis fieri possit dictis confessoribus, quoad reseruata verò seruanda erit regula statim tradenda de cæteris religiosis, quibus specialiter prohibitum est confiteri alicui sine licentia sui prælati. Quia prælati talis religionis tunc non dant facultatem supra peccata sibi reseruata: tum quia nec iurisdictionem, seu facultatem tribuunt, vt supponimus, sed tantùm non prohibent: tum etiam, quia licèt darent facultatem confitendi cui vellent, non intelligerentur comprehendere casus reseruatos sub illa generali concessione, iuxta cap. 2. de pœnit. & remiss. in 6. Neque etiam potestas, quam confessores aliunde habent, extenditur ad hos casus reseruatos, propter ea, quæ statim dicemus. Existimo autem paucas esse, vel nullas religiones, in quibus tantam habeant religiosi libertatem, sed in omnibus obseruatur, vt religiosi nemini possint confiteri, nisi vel proprio prælato, vel de licentia eius, seu confessori ab ipso designato.

Sic ergo dicendum est, huiusmodi religiosos non 13. posse confiteri aliis religiosis, vel sacerdotibus, etiam *2. Assertio consequens ad proximā moderationem.* his, qui aliàs habent iurisdictionem delegatam a Papa, vt confessiones generaliter audiant. ita sentiunt Doctores omnes, quos statim referam. Aliqui conan- *Quorūdam fundamentum.* tur hoc fundare in sola potestate ordinaria prælatorum religionis: nam qui potest ligare, potest absoluere, cap. *si inferior.* 21. d. & cap. *si Petrus.* 24. qu. 1. quod principium maximè verum habet in habente ordinariam potestatem; sed prælatis religionum data est potestas absoluendi suos religiosos: ergo possunt etiam eos ita ligare, vt ab aliis absolui non possint. Et confirmatur, nam ob hanc rationem possunt *1. Confirm.* casus sibi reseruare. Confirmatur secundò: nam præ- *2. Confirm.* latis religionum commissa est propria cura spiritualis suorum religiosorum, & ideo illis data est plena iurisdictio ordinaria in hoc foro: ergo eo ipso est eis concessum vt sine eorum facultate non possint aliis confiteri.

Hæ verò rationes, & similes, licèt probent respe- 14. ctu inferiorum prælatorum, aut confessorum haben- *Reiicitur dictū fundamentum.* tium ab eis delegatam iurisdictionem, non tamen respectu confessorum habentium iurisdictionem à Papa. Nam illud principium; Qui potest absolue-

re,

re, potest & ligare (præter alias fallentias, vel interpretationes, quas recipit) ad summum procedit respectu inferioris, vel æqualis iudicis, non verò respectu superioris: nam inferior non potest ita ligare subditum, quin à superiore prælato possit absolui. Eadem autem ratio est de Superiore ac de delegato eius, quia censetur esse vna iurisdictio. Quamuis ergo prælatus religionis possit ligare subditum, ne ab alio possit absolui, non tamen potest in ea ligatione comprehendere Pontificem, vel habentem potestatem ab illo: hîc autem agimus de confessoribus habentibus à Pontifice potestatem. Vnde ad primam confirmationem eodem modo responderi potest, licèt prælatus religionis possit reseruare casus respectu inferiorum, vel æqualium, non tamen respectu Papæ. Et patet, quia etiam Episcopi possunt reseruare casus, & tamen religiosi aliqui per indulta Pontificia possint ab illis absoluere: ergo eâdem ratione poterunt absoluere à peccatis reseruatis à religionum prælatis. Vnde etiam non videtur vrgere 2. confirmatio, quia, quanuis oues alicui vt proprio pastori committantur, semper manet integrum ius supremi pastoris, vt per se, vel per alium possit in eas influere.

Reiicitur 1. confirmatio. *Reiicitur secunda.*

15. Oportet ergo ostendere, non esse voluntatem ipsiusmet Pontificis delegare cuiquam suam iurisdictionem respectu aliorum regularium, repugnantibus, vel non consentientibus prælatis illorum: hic enim est punctus difficultatis. nam reuera, si Papa voluisset aliter illam iurisdictionem concedere, potuisset, & factum teneret, vt probant tam ratio dubitandi in principio posita, quàm obiectiones factæ contra superius fundamentum. Illud autem assumptum probatur ex priuilegio Innocentij IV. concesso Ordini Prædicatorum, scilicet, vt fratres habentes facultatem, vt confessiones generaliter audiant, non possint talium religiosorum confessiones audire, nisi pœnitentes à suis prælatis licentiam habeant. Quo priuilegio gaudent per viam communicationis aliæ religiones, quæ illam habent. Refertur autem illud priuilegium in Supplement. Minor. & in lib. Monument. Ordin. & in Compendio Societatis, verbo *Confessarius*. §. 5. Idem refertur concessum Minoribus, & Carmelitis, vt refert Emmanuel Rodr. tom. 1. quæst. 62. art. 4. quanuis solùm videatur intelligere prohibitionem illam quoad alios prælatos, vel confessores ab eis approbatos, & iurisdictionem habentes: tamen propter hoc solùm non erat necessaria specialis prohibitio: quia illud ex vi exemptionis, & iurisdictionis horum prælatorum prohibitum erat, vt probat primum fundamentum adductum in num. 13. ergo vniuersaliùs intelligenda est illa prohibitio de quibuscunque confessoribus. Idem concessum esse ab Innocentio VIII. & Iulio II. Ordini Eremitarum S. Augustini, refertur in Compendio Mendicantium verb. *Confessio*, & *Confessor*. §. 6. & 7. & Clemens VII. ac Gregorius XI. idem concesserunt Ordini Cistertiensium, vt habetur in eius Compendio verbo *Confessor*. §. 3. vbi etiam dicitur, ab antiquo fuisse illi Ordini indultum, vt vnusquisque Monachus confiteri debeat suo prælato, vel aliis de eius licentia, aut designato confessori Conuentuali. Quæ concessio intelligi debet exclusiuè, scilicet vt alteri confiteri non possit, quamtuncunque ipse confessor aliunde habeat iurisdictionem ad confessiones audiendas. Idem enim Pontifex, qui talem iurisdictionem concessit, potest alia via limitationem hanc adhibere, scilicet, vt respectu regularium nemo vti possit tali iurisdictione, nisi pœnitens à suo prælato facultatem habeat. Denique limitationem illam expressè posuit Benedictus XI. in Extrauag. *Inter cunctas*. de Priuilegiis dicens,

1. Efficacior que probatio prædictæ 2. assertionis. *Placitũ Emmanuelis displicet.*

A *Non religiosis, qui secundùm statuta suorum Ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis, prohibentur.* Atque ita est etiam consuetudine receptum in omnibus religionibus bene ordinatis. Quæ consuetudo sufficiens esse solet ad suo modo dandam, vel tollendam iurisdictionem in hoc foro. Vnde nec moniales etiam confiteri possunt quibuscunque regularibus confessoribus, nisi de licentia suorum prælatorum. Et ideo Congregatio Cardinalium circa cap. 10. de Regularibus sess. 25. Concilij Tridentini declarauit, etiam extraordinarios confessores, qui aliquoties in anno dandi sunt monialibus, à prælatis illarum esse approbandos, ita vt si monasteria sint subiecta regularibus, Episcopi approbatio non sufficiat, nisi in aliquo extraordinario B casu, quem infrà in speciali capite de monialibus fortasse attingemus.

Posita assertio valet etiam in monialibus.

Tandem ex his omnibus probabiliter coniectare possumus, à principio non fuisse mentem Pontificum concedentium religiosis iurisdictionem ad confessiones audiendas, illis concedere facultatem audiendi confessiones regularium inuitis eorum prælatis: nam quæ à Deo, & eius Vicario sunt, ordinata sunt: cùm ergo prælatus religionis ab ipso Pontifice habeat ius prohibendi subdito, ne extraneis confiteatur, inordinatum esset vt alij nihilominus haberent iurisdictionem ab eodem Pontifice ad tales confessiones audiendas. Dices, eâdem ratione dicetur esse inordinatum quòd habeant iurisdictionem C audiendi confessiones secularium inuitis Parochis, vel Episcopis. Respondeo, non esse similem rationem, quia non est tanta dependentia voluntatis hominis secularis à suo Episcopo, vel Parocho, quanta esse debet voluntatis religiosi à suo Prælato: nec etiam est tam necessaria subordinatio inferioris ad superiorem, nec tam intima cognitio, quam superior debet habere de inferiore: & ideo in statu religioso multum inuertitur debitus ordo per huiusmodi libertatem subditorum; quod non ita fit in statu seculari. Propter hoc ergo satis verisimile est, Pontifices nunquam intendisse dare hanc iurisdictionem cum detrimento religiosi ordinis ac disciplinæ: & ad hoc confirmandum iuuant quæ suprà in simili D puncto diximus, & per hæc satis responsum est rationi dubitandi in contrarium. 16.

2. Probatio *Instãtia excluditur.*

CAPVT XVII.

An saltem pro religiosis peregrinis, ac nouitiis absoluendis detur in aliis dicta potestas.

PEculiare autem hîc dubium circa hoc occurrit de religiosis peregrinantibus, cui possint, aut debeant confiteri de non reseruatis; (nam de reseruatis in cap. 19. num. 2. dicemus.) In quo iuxta regulas iuris communis dicendum est, debere confiteri E ei, qui in loco, in quo inueniuntur, iurisdictionem habet ordinariam, vel delegatam, vt ex propria materia de Pœnitentia constat. Quia verò religiosi etiam in hoc regi solent speciali iure, illud vnusquisque seruare debet, quod ad se pertinet, & generalis regula erit, vt vnusquisque sequatur directionem sui prælati, vel suæ regulæ, iuxta dicta in proximo capite. Certum est enim, religioso peregrinanti nec debere, nec posse denegari facultatem, vt alicui confiteri possit, quia hæc necessaria est, considerata hominis fragilitate, &c. seclusa præcisa necessitate, ad maiorem perfectionem etiam confert. 1.

Responsio generalis.

Deinde, distinguere possumus veluti tres casus. 2.
Primus est, quãdo religiosus peregrinus secum defert socium eiusdem religionis, sacerdotem, & sufficien-

Deciditur vnus casus circa peregrinos.

tem ad confessiones audiendas: & tunc communis obseruantia esse solet, vt religiosus peregrinãs debeat socio cõfiteri, & nõ alteri, quia hæc solet esse voluntas Prælatorum, quæ licèt aliquando non sit expressa, sufficit tacita, & inclusa in ipsa licẽtia sic peregrinãdi, quam recta ratio, & communis cõsuetudo satis indicant. Secũdus casus est, vt religiosus peregrinus sit hospes in alia domo, vel monasterio eiusdem religionis: & tũc regula est, vt confiteri debeat vel prælato ipsius domus, vel alteri de licentia eius, vel cõfessori cõuentuali, qui est quasi Ordinarius illius loci; nõ tamen poterunt cõfiteri aliis religiosis eiusdẽ domus, si ad audiẽdas confessiones suorum religiosorũ à prælatis expositi non sint. Ratio est, quia illi non habent iurisdictionem ad audiendas cõfessiones religiosorũ: ergo nec circa hospitẽ habẽt. Prælatus verò, vel Ordinarius habent iurisdictionẽ, cui iure hospitij subdi potest peregrinus pro eo tempore, quo ibi moratur.

Deciditur alter casus.

Ratio decisionis.

3\. Dices, rationem hanc procedere considerando iurisdictionem vt manantẽ à prælato illius domus, vel per se illi conuenientem: secus verò intelligi posse de iurisdictione manante à prælato ipsiusmet peregrini, qui dedit illi facultatem eligendi confessorem, vt de clerico seculari statim dicemus. Ergo per illã poterit eligere quemcunque religiosum illius domus. Respõdent aliqui, non posse, quia alij religiosi illius domus non sunt approbati à prælato religionis ad audiẽdas confessiones religiosorum: religiosi autem quamuis possint eligere sacerdotem non approbatũ ab Episcopo, iuxta Cõcilium Tridentinum, non tamen possunt eligere iuxta antiquum ius, (quod Tridentinũ in hac parte non mutauit,) nisi sacerdotem approbatũ à suis prælatis. Sed hoc nõ satisfacit: nam vel approbationẽ intelligunt collationem iurisdictionis, & sic est verũ quod assumitur, tamẽ in eo, quod subsumitur, petitur principium: nam hoc est quod contendimus, scilicet, quemlibet religiosum electũ à pœnitẽte, eo ipso esse approbatum ab ipsius prælato, per facultatem, quam illi fecit eligendi confessorem; sicut de seculari clerico statim dicemus. Si autem per approbationem intelligatur iudicium præuium, seu declaratio authentica de sufficientia ad audiendas confessiones, qualem nunc requirit Concilium Tridentinum ab Episcopo datum ad audiendas confessiones secularium; sic falsum est assumptum, quia nec antiquò iure fundatum est, nec consuetudine constat, vt ex sequenti casu euidentiùs constabit. Item illo modo non satisfit difficultati; nã possunt esse in illa domo multi, qui sæpiùs fuerunt confessores fratrum, & tũc non sint, qui, quãtum ad approbationem, quę excogitari potest, seclusa iurisdictione, meritò censeri debent approbati, & tamen non licet hospiti eis confiteri. Dico ergo, rationem huius esse, quia in eo casu non potest manare iurisdictio à prælato pœnitentis. Nam facultas, quæ illi datur ad eligendum cõfessorem, solùm est pro casibus necessitatis, quando deest ordinarius confessor eiusdẽ religionis; tunc autem iure hospitij ille habet sufficientem ordinarium cõfessorem eiusdem religionis, etiam applicando cum proportione ius cõmune: ergo tunc cessat facultas eligendi confessorem, & consequenter deest omnis iurisdictio, quæ manare potest à prælato pœnitentis. Vnde si prælatus concessisset expressam facultatem eligendi quemcunque sacerdotẽ, etiam in monasteriis eiusdem religionis, tũc sine dubio posset cuicunque confiteri, nisi statuta religionis ita repugnarent, vt illam facultatem irritam redderent. Regulariter autem Superiores talem facultatem non concedunt, vel quia per regulam prohibentur, vel certe quia per se est irrationabilis, & contra debitum ordinem sine vlla necessitate. Quapropter eo ipso quòd talis facultas non est expressa, censetur non

Euasio.

Quorũdam præclusio.

Refutatur primò.

Refutatur secundò.

Vera præclusio.

concessa, nec comprehensa sub generali facultate, quæ & necessitatem respicit, & debitum ordinem religiosum.

4\. Addendum verò occurrit circa hunc, & præcedẽtem casum, si ambo simul concurrant, liberum esse religioso alterutro ex illis modis confiteri: id est, si religiosus habens socium sacerdotem in aliquo monasterio suæ religionis hospes sit, posse vel socio suo, vel Ordinario ipsius monasterij cõfiteri. Ita enim, quantum intelligere possum, habet cõsuetudo. Et ratio esse potest, quia in vtroque illorum est sufficiens titulus iurisdictionis, & per se non repugnat habere duos cõfessores idoneos; neque ibi interuenit volũtas proprij prælati, quæ vnum illorum acceptet, & alterũ excludat, nulla enim est ratio sufficiens ad præsumendam illam, cùm vterque illorum modorum sit per se satis ordinatus, & cõsentaneus religioni. Secus verò esset, si vel Superior aliud ordinasset, aut declarasset, quod sine dubio facere potest, vel per specialem regulam, aut consuetudinem religionum aliquid etiam definitum esset, nam illud semper obseruare necesse est.

Quid quando concurrunt ambo præcedẽtes casus.

5\. Tertius casus est, quãdo religiosus diuertit ad loca extra monasteria suæ religionis: & tunc, seclusis particularibus voluntatibus, seu instructionibus prælatorum, quæ nõ cadũt sub scientiã, nisi quoad hoc solum, quòd seruandæ sunt quãdo non fuerint planè iniustæ: his, inquam, seclusis, generalis regula est, tunc posse confiteri cuicũque sacerdoti seculari, vel regulari: quia non debet priuari subsidio cõfessionis. Atq; ita docent omnes; dubitant tamẽ, an ad hoc sit necessaria expressa licentia prælati, vel sufficiat tacitè inclusa in licentia peregrinandi. Respondetur tamen, quãcũque sufficere, vt aliàs in materia de Pœnit. generaliter diximus de huiusmodi peregrinis: nõ enim debent esse peioris conditionis religiosi peregrinantes quoad hãc facultatem. Præterea, quia talis facultas secundùm rectam rationem debita est, & quasi necessitate morali annexa peregrinationi: ergo cõcesso antecedente, virtute est concessum consequens. Deinde, communis consuetudo satis in hoc interpretatur volũtatem prælatorum. Eò vel maximè quòd vix potest fieri quin in regulis, vel constitutionibus vniuscuiusque religionis hoc satis declaratum sit. Imò etiã sunt aliqua priuilegia Pontificia, concedẽtia religiosis, *Vt dum itinerauerint, vel fuerint extra conuentus suos duntaxat, valeant confiteri quibuscunque sacerdotibus regularibus, vel secularibus.* ita concessit Sixtus IV. Minoribus, vt refertur in lib. Monumenta Ordinum, & Innocentius VIII. Cistercienfibus, vt in eorum Compẽdio refertur. In quo indulto notari possũt illa verba, *Vel fuerint extra conuentus suos.* nam si intelligatur absolutè de omnibus conuentibus sui Ordinis, confirmant optimè quæ diximus in superiori puncto n. 2. éstque expositio satis pia, & probabilis; sed non cogens, quia possunt illa verba exponi respectiuè de conuentibus suis, id est, propriis, in quibus habitant, vnusquisque scilicet in suo.

Deciditur 5. casus.

6\. Interrogari vlteriùs potest, quem sacerdotem debeat tunc religiosus eligere, an habentẽ aliàs iurisdictionem, an approbatum ab Episcopo, an regularẽ, si possit. Respondetur ad primum, nõ est necessarium vt sacerdos eligendus aliàs iurisdictionem habeat, quia non debet religiosum absoluere per iurisdictionem Episcopi, vel Parochi, sed per iurisdictionem, quam recipit à prælato regulari, media facultate eligendi ipsum: quod satis patet ex dictis. Vnde in hoc est notanda differentia inter peregrinum secularem, & religiosum: quia secularis absoluitur in aliena diœcesi more incolarum illius loci, in quo versatur, vt alibi diximus in materia de Pœnitent. Religiosus autem, etiam peregrinus, semper absoluitur iure religioso

Quæstiũculæ 3. circa proximum tertium casum.

Resolutio primæ.

religiosorum, atque adeò per iurisdictionem manantem à suis prælatis. Et ratio fortasse est, quia religiosus, licet peregrinetur, nunquam vagatur extra suam diœcesim, quia religio non clauditur certis terminis localibus alicuius diœcesis: vnde religiosus semper retinet actualem subiectionem perfectam ad prælatum suum, vt per illius iurisdictionem in vtroque foro gubernetur quantum fieri possit.

7. Resolutio secundæ. Ad secundam interrogationem respondetur non esse necessarium religiosum eligere sacerdotem approbatum ab Episcopo, nisi à prælato suo in facultate sibi concessa id fuerit specialiter præscriptum. Ratio prioris partis est, quia illa approbatio nec ex natura rei, nec ex iure antiquo est necessaria, sed solùm ex nouo iure Concilij Tridentini; Concilium autem solùm voluit illam approbationem esse necessariam ad confessiones secularium audiendas, vt ex contextu constat, & alibi ex professo tractatum est. Ratio verò alterius partis est, quia prælatus potest facultatem concedere limitatam ad certum genus personarum; ergo potest etiam limitare illa conditione adiecta. Veruntamen, nisi illam apertè exprimat, non est præsumenda: quia non est verisimile voluisse prælatum imponere onus, quod Concilium non posuit, si enim voluisset, expressisset, hæc enim regula in oneribus maximè imponendis seruanda est: præsertim cùm respectu regularium non sit tam necessaria hæc conditio, tum quia frequentiùs confitentur, tum etiam, quia cautiùs viuunt; & ita faciliùs possunt idoneum confessorem eligere, etiamsi illo solenni ritu approbatus non sit.

8. Resolutio tertiæ. Ad tertiam interrogationem eodem modo respondendum est, per se loquendo liberam esse electionem secularis, vel regularis sacerdotis, nisi prælatus expresse adhibeat limitationem aliquam, tunc enim illi standum est, alioqui non est cur præsumatur. Solùm posset quis dubitare, quando contingit in eodem loco concurrere religiosum eiusdem ordinis, tunc enim videtur valdè probabilis præsumptio voluntatis prælati, vt subditus extraneo sacerdoti, siue seculari, siue regulari non confiteatur, cùm possit habere suæ religionis confessorem. Et sane ita est consulendum, quia per se est magis ordinatum, magísque commendat vnitatem, & fidelitatem erga religionem. Nihilominus, vbi non fuerit vel in regula præscriptum, vel à Superiore ordinatum, non censeo esse necessarium, quia omnis hæc limitatio est onerosa, & scrupulosa, & ideo nisi de illa expresse constiterit, non est imponenda.

9. Peregrinantes religiosos alicubi teneri aperire suam conscientiā cū redeunt. Tandem quæri hîc posset, an hæc facultas peregrinantium regularium se extendat ad obtinendam absolutionem à casibus in sua religione reseruatis. Sed de his casibus dicemus in cap. 19. nunc enim tantùm de ordinaria confessione simpliciter loquuti sumus. Obseruandum verò est, in multis religionibus præscriptum esse, vt qui iter egit, cùm primùm ad monasterium redit, integrè confiteatur omnia, quæ gessit ab vltima confessione in monasterio ante discessum facta. Et quidem D. Basilius in regula 44. ex fusioribus, monet, vt prælato omnia manifestentur: sed ibi non agit de sacramentali confessione: tamen illud statutum habent Carthusiani, vt ferunt; & idem habet Ordo S. Hieronymi in suis Constitutionibus, cap. 20. Et in Societate vniuersalior regula traditur, vt *qui alij, quàm suo confessario designato confiteretur* (vtique ex iusta causa, qualis est absentia) *debeat postmodum quantum recordari poterit eidem confessario suo totam suam conscientiam aperire, vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, melius in Domino possit eundem iuuare.* habetur 3. p. Constitut. cap. 1. lit. Q. & in Summario Constitutionum, §. 9. Vbi autem similis constitutio, vel consuetudo seruatur, videri potest facultatem religioso concessam, vt tempore absentiæ, vel peregrinationis confessorem eligat, non esse absolutam, sed sub onere iterum eadem confitendi proprio prælato, vel confessori: nisi enim hæc conditio fuisset in facultate apposita, non posset postea obligari religiosus ad confessionem iterandam, quia hæc non est materia præcepti.

10. Talis obligatio nō est ex reseruatione, sed ob maiorē perfectionē. Veruntamen, seclusis peccatis reseruatis, de quibus postea, non censeo esse ita explicanda huiusmodi statuta, tum quia illa non solùm loquuntur de materia peccati mortalis, sed etiam de venialibus, quando talis est, vt ad maiorem perfectionem pertineat illam expresse confiteri: tum præterea, quia etiam in materia mortali non solùm comprehendunt externa peccata, sed etiam interna per solam cogitationem, & consensum: durum est autem dicere, facultatem confitendi peccata merè interna dari sub illo onere; quia illa esset quædam eorum reseruatio, quæ in vsu nō est. Vnde etiam confirmatur, quia per illa statuta non reseruantur omnia peccata, quæ religiosus committit dum iter agit: ergo facultas ad confitenda illa non datur sub hoc onere, quia illo modo dari non solet, nisi pro peccatis reseruatis. Est ergo facultas absoluta, & ita ex vi confessionis nulla obligatio remanet. Nihilominus tamen illa statuta sancta, & perfecta sunt, tum quia, licèt iteratio confessionis in qua fuerunt peccata absolutè remissa, non cadat sub præceptum, cadere tamen potest sub regulam perfectionis, quando illa iteratio specialem habet rationem vtilitatis: tum etiam, quia estò præceptum illud, nulla suppositione facta, imponi non possit; tamen voluntariè, media professione, & voto, obligare posse, vt graues Doctores docuerunt, Maior in 4. d. 17. quæst. 6. Gerson in Regulis moralibus, tit. de Pœnitentia, tom. 2. Alphab. 25. lit. F. Adrianus in 4. quæst. 5. de Confessione, Medina Cod. de Confessione, q. de facultate, & fructu reiterandi confessionem, Nauarr. in cap. *placuit.* de pœnit. d. 6. num. 118. Dico tamen, similia instituta non inducere specialem obligationem in conscientia, sed solùm simplicis regulæ, vbi aliud expresse non declaratur: quia illa obligatio, quæ manet, non nascitur ex modo potestatis concessæ ad absoluendum, seu ex virtute clauium in foro sacramentali, vt ex dictis patet; sed nascitur præcisè ex voto. Et hæc de peregrinis religiosis. *Maior. Gerson. Adrian. Medin. Nauar.*

Quid dicendum circa nouitios.

Iam quoad nouitios dubitari etiam potest, an confiteri possint sine licentia prælati sacerdoti aliàs habenti iurisdictionem. In quo tres possunt esse sententiæ. Prima, sine distinctione docens, non posse nouitium tali sacerdoti confiteri. tenet Corduba libro primo quæstione 30. citatur Gerson Alphabeto 34. littera P. sed ibi solùm ait, Abbatem posse absoluere nouitios sicut professos. Hinc verò sumitur ratio huius opinionis, quia nouitij pro eo tempore sunt commissi iurisdictioni religionis. Sed hæc 11. 1. Sententia insufficiēter fundata. *Cordub. Gerson.*

hæc ratio,vt suprà cap.16.num.14.dixi, non conuincit,nisi addatur exclusio ab alia iurisdictione, quæ ex vi illius principij non necessariò sequitur.

2.Sententia probabilis. Et ideo est secunda opinio satis probabilis, quæ indistinctè ait,posse nouitium confiteri cuicunque Sacerdoti habenti iurisdictionem, vel ab Episcopo ipsius nouitij, vel à Papa,per priuilegia, v.g. religionum.ita simpliciter tenet nonnulli moderni,Henriquez lib.6.de Pœnit.cap.16.§.3.lit.X. & lib.7. de Indulgentiis,cap.22.§.7.lit.I.& V.qui citat pro hac sententia Angelum verbo *Nouitius*. §.18. & Armillam ibidem,Syluestrum *Religio*.5.§. 6.qui solùm dicunt nouitium non teneri ad præcepta regulæ:vnde videtur inferre, non obligari ad confitendum prælato,vel ordinariis confessoribus religionis,& consequenter posse cõfiteri aliis quibuscunque habentibus iurisdictionem. Quæ illatio non videtur necessaria, quia, seclusa obligatione præcepti,potest nouitius esse exemptus à iurisdictione extranea religionum, & ideo ex defectu iurisdictionis non posse aliis confiteri. Soto verò,qui etiam citatur lib.7. de Iustit. quæst.2. art.1.in fine tertij argumenti,versic.*Ex hac*.solùm agit de differentia inter votum religionis,vel votum perseuerandi in religione;quod nihil ad rem præsentem facit. Fundamentum autem,quod pro hac opinione afferri potest, statim examinabimus.

Henriq. *Angel.* *Armil.* *Syluest.*

12. 3.Sententia veluti media per duo pronũtiata. 1.Pronuntiatum. Tertia opinio distinctione vtitur,de confessoribus priuilegiatis,habentibus iurisdictionem à Papa,& de Ordinariis pastoribus, & delegatis ab illis,vt sunt Episcopus,Parochus,& aliquis adiutor eius.Primò ergo dicimus,nouitium vnius religionis posse liberè confiteri cuicunque confessori priuilegiato,habenti iurisdictionem à Papa. Probatur ex dictis cap.præced. num.10. de vsu priuilegiorum ab ipso Papa concessorum ex parte pœnitentium: nam sicut talia priuilegia generaliter conceduntur omnibus fidelibus,ita per priuilegia confessorum datur illis iurisdictio ad audiendas confessiones omnium fidelium:ergo sicut in prioribus priuilegiis comprehenduntur nouitij sub fidelibus,& non sub exceptione religiosorum; ita etiam in posterioribus priuilegiis comprehendũtur sub eadem appellatione fidelium, & exceptio, quæ fit de religiosis non habentibus facultatem prælatorum, non complectitur nouitios, quia reuera religiosi non sunt. Atque ita omnia priuilegia,quæ in hoc pacto excipiunt confessiones religiosorum,& ratio,quæ suadet exceptionem illam fuisse necessariam, non extenduntur ad nouitios, quia quoad illos est materia odiosa, & sub proprietate verborum non comprehenduntur, neque habent substantiale fundamentum talis exceptionis.Quæ ratio apud me conuincit,supposita resolutione illius prioris puncti.

13. Obseruatio per quam temperatur hoc pronũtiatum. Vnum tamen aduerto,iurisdictionem hãc, quæ per hæc priuilegia datur, regulariter non descendere ad singulos religiosos, nisi media cõcessione, & voluntate suorum prælatorum.Vnde fit,si prælatus religionis expressè suis subditis prohibeat nouitiorum suorum confessiones audire, non poterunt nouitij illis confiteri,non quia ipsi nouitij ex parte sua impediti sint, sed quia ipsi religiosi iurisdictionem non habent, nam Superior potest illam coarctare, & communicare prout voluerit: sicut etiam non habent iurisdictionem ad audiendas confessiones religiosorum eiusdem domus,quia illis non commũnicatur à prælatis suis: vel sicut etiam potest prælatus approbare subditum,& dare iurisdictionem ad audiendas confes-

A siones virorum, & non fœminarum;sic etiam potest approbare ad audiendas confessiones secularium,& non regularium,etiam nouitiorum.Quãdo autem prælatus absolutè, & directè prohibet nouitiorum confessiones audire, sine dubio intendit vetare quantum potest,& consequenter iurisdictionem auferre, iuxta communiorem doctrinam Canonistarum in materia de Legibus tractatam. Quocirca, si tota religio(vt in Societate fit, sicut in tract.10.lib.9.cap.2.num.2.tradevmus)per influxum Generalis iurisdictionem accipiat,ipse potest omnibus, & singulis sacerdotibus totius religionis efficaciter prohibere, ne confessiones nouitiorum totius religionis audiant,

B nec eos absoluere valeant:idémque cum proportione Prouinciales in suis prouinciis,& Conuentuales prælati in suis domibus: nam hæc iurisdictio ita communicatur subditis, vt semper in illius vsu à proximis prælatis pendeant. Imò eodem modo possent prælati religionum, si vellent, ita limitare iurisdictionem suorum subditorum, vt ab ea excluderent non solùm nouitios propriæ religionis,sed etiam omnium aliarum, quia delegatio potestatis omnem hanc limitationem admittit, vt ratio facta probat: neque in hoc malè faecrent,sed potiùs vnionem & charitatem ostenderent ac fouerent; & incommodis (si quæ sequi possunt ex illa libertate nouitiorum) occurrerent.

C Quanquam, si moraliter res spectetur, satis illis occurri possit per hoc quòd intra eandem religionem non possint nouitij confiteri alicui sine licentia prælati,nam extra illam rarò, aut nunquam id facere possunt.

Secundò dicitur iuxta hanc sententiam, nouitios non posse confiteri,inuito prælato, alicui cõfessori habenti tantùm iurisdictionem Episcopalem. Hanc partem satis probabiliter suadent variæ rationes, quas Corduba suprà multiplicat. Præcipuum verò fundamentum est,quia nouitius censetur mutasse domicilium, & territorium,præsertim quoad ea, quæ spectant ad Sacramenta necessaria,argumento eorum,quæ tradunt 14. 2. Pronuntiatum. *Cordub.* Vnde probatur.

D Doctores in cap.*omnis vtriusque sexus*,& in cap.vlt. de Parochiis,& cap.*ad Apostolicæ*, de decimis, & Syluester, & alij Summistæ. verb. *Domicilium*, & Tiraquel.de vtroque retractu,p.1.gloss.8.num.23. & 24. Sed ad hoc responderi potest, nouitium mutare quidem aliquo modo domicilium, acquirendo, non tamen amittendo. Acquisiuit enim domicilium, vel quasi domicilium in religione, quatenus ad illam transtulit animo ibi remanẽdi, non quidem absoluto,& immutabili,sed sub conditione, quod satis est ad acquirendum domicilium, ratione cuius subsit iurisdictioni prælati religionis. Inde autem non statim sequitur quòd amittat omninò prius domicilium,quia non repu- *Syluest.* *Tiraquel.* Euasio huius probationis.

E gnat simul habere duo domicilia,& multo minus habere vnum domicilium,& alium quasi domicilium,etiam in ordine ad confessionem, vt constat ex materia de pœnitentia. Cùm ergo nouitius non acquirat domicilium omninò firmum,adhuc retinet prius, & consequenter simul cum subiectione ad prælatum religionis retinet subiectionem ad Episcopum, præsertim in foro confessionis, quod voluntarium est. Sed contra hoc est, quia fieri non potest vt aliquis simul, & eodem tempore habeat duos ordinarios pastores non subordinatos inter se in hoc foro, quia repugnat debito ordini, & pareret confusionem. Vnde, licèt quis possit habere plura domicilia, tamen pro eo tempore, in quo Impugnatio euasionis probabilis quidẽ, sed nõ conuincens.

in

in vno habitat, non potest adire Parochum alterius domicilij; sed pro eo tempore pastori tantùm illius loci, in quo habitat, subiectus est: ergo nouitius quando in religione habitat, soli prælato illius subiectus est. Sed hoc etiam argumentum licèt sit satis probabile, non tamen conuincit, quia illud antecedens non ab omnibus recipitur: Nau. enim tenet oppositum, cui ego magis adhæsi in 4. tom. in 3. p. de Sacramento Pœnitentiæ. *Nauar.*

15. Addendum ergo est, nouitium ita mutare domicilium, vt omninò fiat extra iurisdictionem secularium pastorum, & ideo ex vi prioris iurisdictionis non posse illis confiteri. Assumptum declaratur, quia tota religio est exempta à iurisdictione Episcopi in vtroque foro, in hac autem exemptione religio accipienda est non vt ex professis tantùm constat, sed etiam vt nouitios complectitur: vt exempli gratia, Societas Iesu, (vt in eius Constitutionibus adnotatur p.5. in principio) vno modo accipitur vt complectitur omnes, qui sub obedientia Præpositi Generalis viuunt, etiam nouitios: cùm ergo Pontifices, Paulus III. & Gregorius XIII. illam sub sua protectione suscipiunt, & ab Ordinariorum iurisdictione eximunt, intelligendi sunt, de illa loqui sub illa amplissima acceptione, vt patet ex illis verbis Pauli III. in sua Bulla vltima, *Ipsámque Societatem, & vniuersos illius socios, & personas, illorúmque bona quæcunque ab omni superioritate, iurisdictione, & correctione quorumcunque Ordinariorum eximimus*, &c. Vbi particula illa, *Vniuersos socios, & personas*, videtur habere emphasim, & ampliare etiam ad nouitios. Idem ergo erit in aliis religionibus, siue quia habent similia indulta, siue quia per communicationem hoc etiam gaudere possunt, siue etiam per regulas iuris communis. Quia beneficiũ Principis amplissimè est interpretandum, & priuilegia sunt amplianda, quantum verba iuxta communem vsum patiuntur: hoc autem est priuilegium, & beneficium Principis, & verba optimè admittunt hanc ampliationem. Nam religio Minorum in omni proprio vsu dicitur tota illa congregatio, vt ex omnibus membris, etiam nouitiis, constat: nã licèt nouitius propriè religiosus non sit, propriè tamen est in illa congregatione, quæ illo nomine appelletur.

16. *Obiectio contra allatũ fundam. diluitur.* Dices, hanc extensionem esse ipsis nouitiis onerosam, & ideo admittendam non esse. Respondeo in primis negando consequentiam, quia gratia priuilegij magis est consideranda respectu totius religionis, cui immèdiate fit, quàm respectu particularium: nam sæpè etiam potest esse illa exemptio onerosa multis professis. Secundò respondetur negando assumptum: quia licèt interdum onerosa esse possit ex aliquo accidenti, simpliciter tamen est fauorabilis. Vnde confirmatur præcipuè hoc fundamentum, quia nouitius gaudet non solùm priuilegio canonis, sed etiam fori, & propriæ exemptionis religionis quoad alios actus iurisdictionis: ergo etiam & maiori ratione quoad iurisdictionem fori pœnitentiæ. Quæ ratio ampliùs in sequentibus comprobabitur. Hæc ergo tertia opinio videtur mihi verisimilior, & ex dictis fit satis fundamentis aliarum, quæ sua probabilitate non carent.

CAPVT XVIII.

Quid circa reseruationem culparum in Religionibus statuerit Clemens Octauus.

VT de absolutione religiosorum a culpis, in qua versamur, dicamus etiam specialiter de reseruatis, præmittenda est explicatio diplomatis Pontificij circa reseruationem. Dupliciter vero possunt casus aliqui esse reseruati respectu religiosi, scilicet vel a Pontifice, vel ab ipsa religione. Prior reseruatio communi, & vsitato iure non fit nisi cum aliqua censura reseruata, iuxta dicta in 4. tom. 3. p. & ideo de his peccatis reseruatis simul cum censuris dicemus in cap.20. Circa aliam ergo reseruationem supponendum est, posse prælatos religionum reseruare sibi aliquos casus: quod est certum eàdem certitudine, qua id constat de Episcopis, & aliis prælatis circa suos subiectos: nam licèt Concilium Tridentinum sess.14.c.7. solum Pontificem Maximum, & Episcopos nominauerit, tamen sine dubio sub Episcopis intellexit omnes habentes Episcopalem iurisdictionem: nam actus reseruandi iurisdictionis est, & per se non pendet à charactere Episcopali; sicut neque actus absoluendi à peccatis. Item quia religiosi exempti (de quibus semper agimus) non ligantur reseruationibus Episcoporum: ergo iustum est, vt subdantur reseruationi propriorum prælatorum. Denique ita habet consuetudo ferè omnium religionum, vt infrà in tractatu de Societate lib.8.c.5. in particulari referam: quam consuetudinem Pontifices confirmarunt, & approbarunt, præsertim Alexander VI. vt refertur in Supplemento Minorum, & in lib. Monumenta ordinum, concess.66. & nouissimè S. D. N. Clemens 8. peculiari decreto de hac re edito anno 1593. qui aliqua peculiariter circa hanc reseruationem ordinauit, quæ hîc adnotare, adiuncta breui declaratione, propter dubia, quæ quotidie interrogantur, necessarium visum est. 1. *Duplex modus reseruandi.*

Primò ergo ipse enumerat vndecim casus, qui in religionibus reseruari possunt. *Primus, Veneficia, Incantationes, Sortilegia. 2. Apostasia à religione, siue habitu dimisso, siue retento, quando eò peruenerit, vt extra septa monasterij, seu conuentus egressio fiat. 3. Nocturna, ac furtiua è monasterio, seu conuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta. 4. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. 5. Iuramentum falsum in iudicio regulari, seu legitimo. 6. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non sequuto. 7. Falsificatio manus, aut sigilli officialium monasterij, aut conuentus. 8. Furtum de rebus monasterij, seu conuentus, in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale. 9. Lapsus carnis voluntarius, opere consummatus. 10. Occisio, aut vulneratio, seu grauis percussio cuiusque personæ. 11. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio literarum à Superioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad Superiores.* 2. *Enumeratio casuum qui reseruari permittuntur.*

Circa quos casus primùm aduertere oportet, quamuis in aliquibus eorum explicetur, necessariam esse materiam peccati mortalis, & opus externum, nihilominus has duas conditiones in omnibus illis esse intelligendas, quia peccata venialia sicut non sunt materia necessaria confessionis, ita nec propriè reseruationis; peccata autem mere 3. *Prima obseruantia principalis circa hos casus in vniuersum.*

merè interna, etiamsi mortalia sint, secundùm cōmunem Ecclesiæ vsum non reseruantur, etiamsi in rigore reseruari possint. Pontifex autem cùm aliud expresse non declaret, loquitur secundùm ordinariam legem, vel consuetudinem Ecclesiæ. Præterquam quòd verba, quibus vtitur, in rigore & proprietate, prout sunt accipienda, significant externos actus. Vbi ergo huiusmodi declaratio addi videtur, non est solùm propter has conditiones, vt generales sunt, sed propter aliquid speciale, circa aliquam earum explicandum. In primo ergo casu nihil additum est, quia non erat necessarium, nam illud genus peccati externum est, & grauissimum, & vix potest in indiuiduo committi, quin mortale sit. Quid autem sub illis vocibus comprehendatur, dictum est in primo tomo tract. 3. lib. 2. de vitiis virtuti religionis oppositis: & videri possunt Summistæ in illis verbis, & verb. *Maleficium*, ac verb. *Superstitium*.

4. Circa 2. casum. In secundo casu peculiariter explicatur, non sufficere quemcunque exteriorem actum: nam licèt quis deliberato animo apostatandi exuat habitum regularem, & secularem induat, & curet, ac tentet egredi septa monasterij, & tandem id non exequatur, vel quia mutat voluntatem, vel etiam quia non potest, casus ille reseruatus non est, quia non peruenit ad statum, & effectum, quem Pontifex designat. Et ratio esse potuit, quia vel antea non est perfecta iniuria illata religioni, ita vt cedat in infamiam eius, vel certè, quia antea non potest illa dici apostasia exterior.

5. Circa tertium. In tertio casu solùm notanda est illa particula, *furtiua*, quæ idem significat, quod sine licentia prælati. Vnde licèt quis exeat per vim, vel metum grauem immissum prælato, ne resistat, exteriùs nihilominus furtiuè dicetur egredi, quia inuito prælato, vel sine legitimo consensu eius egreditur: vnde illud peccatum non solùm est quasi furtum, sed quasi rapina in illo genere, vt sic loquamur: generatim autem comprehenditur sub furtiuo egressu, quia fit inuito prælato. Sed quid si prælatus consentiat, tamen iniquè, & contra suum officium, & contra honorem Dei, & religionis? Quid etiam, si ipse prælatus sic occultè egrediatur? Vtrumque censeo egressum furtiuum, & in hac reseruatione comprehensum. Primum quidem, quia illa licentia iniusta est, & nulla, & ita nihil operatur: secunda autem, quia, licèt prælatus conuentus non habeat præsentem prælatum, cuius voluntate regatur; habet tamen regulam, & voluntatem Superioris prælati, aut totius religionis, aut expressam, aut secundùm rectam rationem præsumptam, respectu cuius talis egressio furtiua est. Denique modus talis egressus qualis ille sit manifestat, quia semper fit occultè, ac furtiuè.

Duo dubia expediuntur circa hunc casum.

6. Aliud dubium. Dubitari verò etiam potest, an hic casus extendatur ad egressum furtiuum diurnum. Verba enim Pontificis sunt, *nocturna, ac furtiua è monasterio egressio*. ergo omnis furtiua egressio illicita reseruata est. Respondeo nihilominus illam dictionem, *ac*, complexiuè, & non diuisiuè esse intelligendam, ac propterea furtiuam egressionem si nocturna non sit, etiamsi contingat esse peccatum mortale, ex vi illorum verborum non reseruari. Sicut enim nocturna egressio non reseruatur, nisi furtiua sit, vt est per se euidēs tam ex ipsa re, quàm ex intentione Pontificis; ita è conuerso, furtiua egressio, nisi sit nocturna, non reseruatur, quia, vt illud prius verum sit, necesse est particulam *ac* complexiuè sumi: & inde sequitur etiam posterius, vt per se constat.

Circa quartum casum nihil occurrit adnotandum, præter ea, quæ dicta sunt de voto paupertatis. In quinto solùm desiderari potest vt explicetur, quid vocetur iudicium legitimum. Breuiter tamen dicitur, esse quodlibet iudicium forense, quod secundùm leges, vel canones in suo foro, qui solet dici actus legitimus duarum personarum sub eodem iudice, &c. iuxta Glossam in cap. *forum*. de verbor. signif. Videntur ergo ibi numerari iudicium regulare, & legitimum ad excludēda iudicia priuata per conuentiones, vel arbitria particularia. Addendum verò censeo, tunc esse hunc casum reseruatum, quando religiosus legitimè interrogatur, & sub iuramēto veritatem negat: secùs autem erit, si iniustè interrogetur, nam tunc licèt sub iuramento neget, si respondere sciat, & debitam intentionem haberet, non erit periurus: si autem ex ignorantia, & cōscientia erronea peccet, existimans illud esse periurium, non erit casus reseruatus, quia illud externum non est verum periurium, sed putatum; reseruatio autem restringenda est vt cadat super verum actum. Idem opinor dicendum esse, si quis iuret falsum testimonium contra aliquem in iudicio, quod est nullum, vel quia fit coram non legitimo iudice, vel ob aliam causam, quia tunc illud iudicium non est legitimum, & quia iudicium, quod est nullum, non est iudicium, licèt appareat, & ideo nec illud est periurium in iudicio verè, sed tantùm apparenter. 7. Circa 4. & 5. casum.

Sextus casus non indiget declaratione, sed videri potest motus proprius Sixti V. contra illud genus peccati; & moderatio, quæ à Clemente addita est, quæ attigimus in 5. tom. de Censuris. In septimo interrogari potest, qui vocentur officiales monasterij. Ad quod breuiter dicitur, sub illa voce comprehendi & prælatum ipsum, & omnes, qui sub illo habēt aliquam administrationem personarum, aut bonorum conuentus, vt sunt Vicarius, Subprior, vel in Societate Minister, Procurator, &, si qui sunt alij similes. Addo etiam comprehendi à fortiori Prouincialem, & Generalem, iuxta mentem Pontificis, quia eò falsificatio grauior esset, & magis perniciosa religioni. Item, quia quilibet eorum dici potest officialis monasterij, vel conuentus: nam licèt magis propriè appelletur totius prouinciæ vel religionis, tamen ibi à fortiori singuli conuentus includuntur; quæ extentio maximè locum habet in his, quę ipsi prælato fauorabilia sunt, & quæ pertinent ad reuerentiam, & fidelitatem eius officio debitam, quale est hoc, de quo agimus. Occurrit etiam hîc obiter adnotandum, supponere hîc Pontificem tacitè approbare vsum religionis, quòd officiales eius propria habeant sigilla distincta ab his, quibus priuati religiosi vti possunt: non enim falsificatio cuiuscunque sigilli, sed propria talis muneris, reseruata est. Quare, licèt priuatus religiosus vtatur aliquando proprio sigillo, & alius illud falsificet, non incurret in hunc casum reseruatum: & è conuerso, si officialis non habeat speciale sigillum, sed eiusdem figuræ cum aliis, vel priuatum, quodcunque illud sit, falsificatio eius ex hoc capite non erit reseruata, quia non est sigillum officialis vt sic, neque habet (vt ita dicam) auctoritatem religionis. Dixi autem *ex hoc capite*, quia ex alio falsificandi manum, erit casus reseruatus.

8. Circa sextū. Circa 7. vna quæstiuncula. Nota.

Interro

9. Interrogari etiam potest, an fabricare sigillum simile sigillo religionis, vel officialium eius occultè, & furtiuè, sit falsificare sigillum, si per illud nulla falsa scriptura consignetur. Respondeo, sicut falsificare manum est subscribere cum nomine alterius, imitando subscriptionem eius, quæ illius non est; ita falsificare sigillum propriè est consignare similem scripturam sigillo alieno. Quod dupliciter fieri potest, scilicet, vel subfurando proprium, & verum sigillum, & consignando, vel fabricando aliud sigillum simile, & illo vtendo. Quanuis autem hæc furtiua fabricatio sigilli graue peccatum sit; tamen non videtur esse propria falsificatio, donec falsæ literæ per illud consignentur: & ideo non videtur esse peccatum reseruatum etiamsi hac intentione fabricetur, donec ad prædictum vsum, & effectum perueniat: sicut etiam furari sigillum prælati ea praua intentione, si ad effectum sigillandi non perueniatur, non erit peccatum reseruatum ex hoc capite.

10. Tertia quęstiunc. Denique interrogari potest, si scriptum, quod falsò consignatur manu, aut sigillo officialis, non pertineat ad officium, nec ad res monasterij, sed sit familiaris epistola, v. g. falsò alteri attributa, an tale peccatum reseruatum hîc sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia illa non est falsificatio signi officialis, vt officialis est, videtur autem hæc reseruatio intelligenda respectu officialis formaliter, quia non respicitur persona eius, sed munus. Quod sanè videtur probabile: nihilominus non excusarem huiusmodi actionem à ratione peccati obseruati, quoties materia eius sufficeret ad peccatum mortale, quia simpliciter est contra fidelitatem debitam tali personæ ratione talis muneris, & est iniuriosa non tantùm personæ, sed etiam officio.

11. Circa octauum. Primum dubiolum. De octauo casu, quantum spectat ad quantitatem sufficientem vt illud furtum mortale sit, superiùs tactum est, nam hoc peccatum semper habet adiunctam malitiam proprietatis. Quia verò ibi dicitur, *De rebus monasterij*, dubitatum est, an furari aliquid à priuato religioso ex rebus illi ad suum vsum concessis, sub hac reseruatione comprehendatur: & pars affirmans dicitur fuisse ab ipso Pontifice declarata, in qua nulla mihi dubitatio esse posset: quia quòd res sit applicata ad vsum vnius fratris, non tollit, quin, absolutè loquendo, sit monasterij, vel conuentus. Quin potiùs, licèt priuatus religiosus habeat vsum eius cum facultate donandi illam etiam extra religionem, nihilominus furari illam, erit reseruata culpa, si mortalis sit, quia quando illa res non est consumpta, vel alienata extra religionem, semper est monasterij quoad proprietatem, & dominium, vel quoad principalem administrationem, & dispensationem (vt monasteria comprehendamus, quæ dominium in communi non habent,) & hoc satis est vt comprehendatur sub verbis Pontificis in omni proprietate. Sed quid si res non sit alicuius monasterij in particulari, vt solet esse, v. g. pecunia, qua Prouincialis vtitur, vel res aliæ similes. Respondetur sine dubio comprehendi, iuxta dicta in præcedenti casu: nam sub illo singulari *monasterij, vel conuentus*, à fortiori comprehenditur plurale *conuentuum, vel monasteriorum*; bona autem prouinciæ vt sic sunt omnium monasteriorum simul.

12. Circa nonũ casum. Circa nonum casum est familiare dubium, quid significent illa verba, *opere consummatus*; duobus enim modis intelligi possunt. Primò, vt sint posita ad excludendum lapsum per consensum internum, vel morosam delectationem, ita vt solùm significetur, oportere vt tale peccatum in opus externum progrediatur, & in illo consummetur quatenus peccatum mortale est. Alius sensus est, vt peccatum sit consummatum in sua specie. Prior sensus est rigorosus, nam iuxta illum omnia peccata externa habentia malitiam mortalem ex ipsamet materia, & actione exteriori, continentur sub hac reseruatione sic declarata, vt sunt, v.g. tactus impudici, qui ad vltimam consummationem non perueniunt. Dixi autem, *ex ipsamet materia, & actione exteriori*, quia si materia exterior reuera sit leuis, quanuis ex prauitate intentionis fiat actio exterior peccatum mortale, non erit reseruatum ex vi horum verborum, quia reuera dici non potest opere consummatum. Alius sensus est mitior, &, quantum intelligere potui, communiori sensu receptior; iuxta quem sensum actus impudicus, si non perueniat ad consummationem actus in sua specie, fornicationis, v. g. vel alia simili, non erunt casus reseruati, quia non sunt opere consummati. Solùm aduerto, quoties peccatum peruenit ad pollutionem, esse in omni rigore opere consummatum, & consequenter sub illa reseruatione comprehendi, quia illud peccatum habet propriam speciem, in qua consummatur iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2.q.154. art.11. & hoc satis est vt sit reseruatum, quanuis non perueniatur ad cõsummationem illius actus, quem fortasse peccans intendebat, vel in quem natura sua actus impudici ordinabantur, copulam scilicet carnalem. Primus eius sensus. Secundus sensus.

13. Circa 10. & 11. In decimo casu nihil occurrit adnotandum. In vndecimo solùm est ponderandum illud verbum *malitiosum*, vt inde colligatur si fiat bona fide, etiam imprudenter, & cum graui negligentia, non esse casum reseruatum: nam verbum *malitiosum* non tantùm significat fieri cum graui culpa, sed etiam fieri ex malitia, id est, ex directa intentione impediendi effectum literarum, & retardandi illas, existimo etiam illud verbum coniungendum esse etiam cum apertione literarum, nam, vt reseruata sit, oportet vt ex malitia fiat: ad hoc autem satis erit, quòd fiat intelligendo, aut præsumendo id esse contra voluntatem Superioris, nam tunc sufficiens malitia interuenit.

14. Secunda principalis obseruatio circa eosdẽ casus in vniuersum. Est autem circa hos casus vlteriùs aduertendum, Pontificem non præcipere ordinare, vt omnes hi casus reseruentur in religionibus, vt manifestè patet ex illis verbis, *Decreuit* (scilicet Pontifex) *vt nemo ex regularium Superioribus peccatorum absolutiones sibi reseruet, exceptis iis, quæ sequuntur; aut omnibus, aut eorum aliquod prout subditorum vtilitati expedire in Domino iudicauerint.* In quibus verbis nullum est præcipiens vt hi casus reseruati sint, sed solùm prohibens, ne Superiores religionum alios reseruent, & eis permittens vt ex his possint, quos expedire iudicauerint reseruare. Vnde infertur, per hoc decretum non auferri à Superioribus potestatem reseruandi casus, sed ad talem materiam limitari. Et quoniam in prædictis verbis Pontifex indefinitè loquitur de Superioribus, existimo ex vi illorum non solùm Generalem, vel Prouincialem, sed etiam prælatum Conuentualem posse prædictos casus, vel quemlibet eorum reseruare, etiamsi in religione reseruati non essent. Quod non ita intelligendum est, vt Pontifex censeatur dare prælatis nouam aliquam potestatem, sed solùm non auferre; ita vt si Guardiani, vel Priores antea habebant priuilegia reseruandi casus,

casus,(quod esse concessum ab Alexandro VI. refertur in lib. Monum. ordin. & in Supplemento Minorum) etiam nunc habent eãdem potestatem, sed restrictam ad hos casus à Pontifice designatos: imò ex potestate ordinaria existimo posse idem facere, nisi aliàs sint prohibiti per suam regulam, quia sunt veri prælati Ordinarij, & habent altiorem iurisdictionis rationem, quàm Parochi.

15. Tertia obseruatio. Præterea obseruandum est, quòd licèt Pontifex restrinxerit potestatem prælatorum ad illos vndecim casus, non abstulit omninò religionibus potestatem alios reseruandi, sed voluit vt id solùm fieri posset vel à Capitulo generali pro tota religione, vel à Capitulo prouinciali pro sua prouincia. Vbi etiam aduerto, non fuisse mentem Pontificis dare Capitulis nouam potestatem, sed solùm non auferre quam iuxta sua priuilegia, vel constitutiones habebant. Vnde in Societate, in qua congregatio prouincialis iuxta suum institutum non habet iurisdictionem ad huiusmodi actus, etiam nunc illam non habet, non obstantibus prędictis verbis Pontificis. Ad quod etiam expendo, solùm negatiuè dicere, *non aliter fiat quàm generalis, vel prouincialis Capituli*, &c. non dicere autem positiuè, vt ab eis, & à quolibet illorum fieri possit.

16. Dicunt autem aliqui, hanc prohibitionem, seu limitationem non esse vsu receptam in aliquibus religionibus: quia sæpè contingit euenire casus particulares, qui propter bonum regimen necessariò sunt statim reseruandi, non expectato Capitulo generali, quia aliàs maxima incommoda religioni sequerentur. Reiicitur. Sed nullo modo censeo hoc esse admittendum in praxi, nam lex Pontificia non pendet ex acceptatione, sed ipsa obligat vt acceptetur, & ideo primi transgressores post sufficientem promulgationem non excusantur à culpa, nec continuata transgressio sufficit reuocare legem, donec valdè frequens sit, & ab ipso legislatore scienter tolerata, quod in præsenti nullo modo video dici posse: quia nec talis consuetudo huic legi contraria ostendi potest, & multò minùs quòd Summus Pontifex scienter tolerat illam: maximè verò hoc habet locum in lege irritante, qualis est hæc, aufert enim potestatem, & consequenter reddit nullam reseruationem aliter factam. Quapropter sine scrupulo possunt subditi non timere illam, quantumcunque illis dicatur, prohibitionem Pontificis non esse acceptatam. Ratio autem de incommodis religionis vel probat Pontificiam prohibitionem esse contra commune bonum religionum, quod dicere plusquam temerarium esset: vel certè nihil probat, quia vel nulla sunt talia incommoda, quibus aliis mediis occurri non possit, præsertim pro breui tempore: vel si aliquod interdum sequatur, est rarum, & particulare, quod lex humana non considerat.

17. Dubium an possint prælati relig. reseruare censuras esto non possint culpas. Potest autem dubitari, esto non possint prælati immediatè, & directè reseruare sibi alias culpas, possint nihilominus reseruare censuras. Et ratio dubitandi est, quia à diuersis non fit illatio; censura autem, & peccatum, & vtriusque reseruatio diuersa sunt. In contrarium autem est, quia iuxta communem vsum Ecclesiæ quoties peccatum habet excommunicationem ipso facto annexam, si excommunicatio reseruata sit, etiam peccatum censetur reseruatum. Item, quia aliàs possent prælati religionum per hanc viam eludere hoc præceptum, adiungendo censuras, & illas sibi reseruando. Respondeo, debere prælatos omninò cauere ne hac occasione multiplicent censuras: nam, vt in iure dicitur transgressor legis meritò iudicatur qui verba legis tenens, contra legis nititur voluntatem. Nihilominus existimo, prælatos religionum non esse priuatos per hanc legem suo iure reseruandi censuram: quia reuera est per se distincta, & mens Pontificis non fuit de illa tractare. Resolutio vera. Declaratúrque in hunc modum, quia vel censura fertur à lege, vel ab homine; si à lege, reseruari poterit ab auctore legis, quia in religionibus auctor talis legis non est nisi Capitulum generale, vel prouinciale, quæ potestatem habent reseruandi casus, etiam ex ordinatione Pontificis. Si autem censura est ab homine, eo ipso absolutio eius pertinet ad ferendam illam, & ita dici potest illi reseruata. Et quamuis de illa, quæ fertur per sententiam generalem, sint opiniones; tamen non dubito quin ad tollendas illas possit Superior etiam nunc sibi talem absolutionem reseruare, cùm illi non sit prohibitum, vt dixi, & per accidens sit quòd ratione censuræ non possit à tali peccato absolui, nam hoc etiam sequitur ex censura per sententiam particularem.

CAPVT XIX.

Quis possit absoluere religiosos à culpis reseruatis.

SVpposita iam reseruatione superiori cap. explicata, facilè est definire quis possit religiosos absoluere à peccatis sic reseruatis. 1. Prima Assertio, negans hanc potestatem extra religionem. Primò enim dicendum est, per se loquendo, & iure ordinario à nemine posse absolui extra suam religionem, præterquam à Summo Pontifice. Hoc patet, quia dictum est in cap. 16. à communibus etiam peccatis non posse extra religionem absolui: ergo à fortiori idem dicendum est de peccatis specialiter reseruatis. Vnde fit, ampliandum esse etiam ad eos, qui habent iurisdictionem delegatã à Papa per generalia priuilegia absoluendi à reseruatis: nam in illo cap. ostensum est, hæc priuilegia, siue sint concessa ex parte pœnitentium, siue ex parte confessorũ, nõ extendi ad personas religiosorum: ergo nec facultas in eis concessa extenditur ad peccata reseruata in religionibus. An verò hæc ampliatio extendenda sit ad nouitios, iuxta superiùs dicta c. 17. à num. 11. definiendum est. Nouitij enim gaudere possunt dictis priuilegiis, & ideo absolui poterunt per eorum facultates; per communem autẽ iurisdictionem Episcoporum absolui non possunt à reseruatis, quia neque ab aliis possunt, vt diximus eodem c. 17. n. 14. Quid de nouitiis.

2. Quid de iter agentibus nonnulli resoluant. Sed quid de religiosis iter agentibus? Quidam aiunt, non posse absolui ab externis confessoribus ab huiusmodi peccatis. Ratio est, quia per priuilegium Sixti IV. Innocentij VIII. & similia, solùm eis conceditur, vt possint confiteri sacerdotibus regularibus, vel secularibus, dum iter agunt: in hac autem facultate generali non comprehenduntur casus reseruati, vt in iure declaratum est. Neque etiam illa facultas censetur concessa à prælatis, nisi expresè, & in specie declaretur, ob eandem causam quòd casus specialis sub generali concessione non comprehenditur. Et hoc specialiter confirmat, quia nonnulli Pontifices prohibuerunt Mendicantibus prælatis, ne casus reseruatos extra suos ordines committant, vt ex lib. Monumenta ordinum referunt Corduba in c. 7. Regula S. Francisci, q. 3. & Emmanuel Roder. tom.

Verior resolutio authoris.

tom. 1. q. 62. a. 5. Respódeo nihilominus, nullã posse in hac re generalem regulam assignari, sed consulendam esse regulam, consuetudinem, vel peculiarem prouidentiam prælatorum vniuscuiusque religionis. Moraliter enim loquendo, necessarium est, vt aliquo modo in hac parte subditis religiosis prouideatur: nam si sint sacerdotes, quotidie possunt indigere confessione, quia debent frequenter celebrare; & per plures dies abstinere, & scandalosum esse potest, & eis nociuum, & nimis molestum. Si autem sacerdotes non sunt, etiam expedit vt sæpiùs communicent, essétque præter debitam religionis prouidentiam eos cogere, vt à communione abstineant vsque ad reditum in monasterium: quamuis enim hæc posset esse iusta pœna religiosi sic peccantis, esset tamen nimis rigorosa, & non admodum medicinalis, nisi vbi censura interuenit: præterquam quod periculosum esset cogere religiosum, qui fortasse ex fragilitate moraliter peccauit, vt per multos dies sine sacramentali absolutione permaneat.

3. Indultum Innocentij pro hac resolutione expenditur.

Ob hanc ergo causam Innocentius VIII. vt dicti auctores referunt ex Compendio Cisterciensi, verbo *Confessor.* §. 15. concessit Prædicatoribus monachis, vt *extra monasterium ordinis existentes de licentia Superiorum* cuicunque regulari, seu seculari sacerdoti confiteri possint, & à quocunque casu, quomodocunque reseruato absolui, sicut à cõfessariis ordinis. Quæ verba mihi ambigua sunt: nam illa particula *de licentia Superiorum*, potest cũ antecedentibus, & consequentibus coniungi, quia nulla virgula interponitur; reddet autem sensum valde diuersum, si vno, vel alio modo construatur: nam coniuncta præcedentibus, sensus est, religiosum, qui ex licentia Superiorum extra monasterium existit, eo ipso posse absolui, &c. ita vt illa verba addita sint ad excludendum fugitiuos ab huiusmodi gratia, & ad significandum, licentiam sic confitendi, vel ab ipso Pontifice eo ipso dari, vel intelligi inclusam in ipsa licentia peregrinandi. Si autem prædicta verba tantùm subsequentibus coniungãtur, sensus est, eos, qui extra monasterium existunt, posse de licentia suorum Superiorum absolui. Sed hic posterior sensus minùs aptus videtur, tum quia hoc per se notum est, tum etiam, quia idem dici posset de existentibus in monasterio. Prior ergo sensus videtur proprius, & intentus. An verò illa concessio sit vsu recepta in aliis religionibus, mihi non constat, neque existimo fuisse necessarium, tum quia non est omnibus directè facta, & aliæ non coguntur communicationem eius admittere: tum etiam, quia non continet præceptũ, sed datur per modũ priuilegij cui renunciare potuit illa religio, cui directe concessum est. Et adhuc certius existimo non cogi prælatos religionum illam facultatem absolutè dare, sed eo modo, quo expedire iudicauerit. Quod & per se est rationi consentaneum, quia Pontifex non intendit relaxare disciplinam religiosam, sed tantùm sufficienter prouidere necessitati religiosorũ. Et ex ipsa concessione colligi potest, quatenus dicit, ita posse absolui, sicut possent *à confessariis ordinariis*: Confessarij autem Ordinis non possunt absoluere à reseruatis, nisi iuxta modum à Superiore præscriptum: ergo neque alij in prædicto casu.

4. [illegible]

Propter hoc ergo censeo, magis esse attendendam regulam, vel consuetudinem religionis, aut ordinationem prælatorum, quàm alia priuilegia. In aliquibus ergo religionibus fortasse vel ex regula, vel ex consuetudine constat, talem licentiam absolutè, & simpliciter censeri concessam eo ipso, quòd prælatus non prohibet, nec limitat illam, & in talibus religionibus eo ipso quòd quis peregrinatur, peccata desinent esse reseruata, quia perinde absolui possent à quolibet confessore, ac cæteri. Quod difficile creditu est, quia non potest non esse in dispendium religionis: si enim reseruatio adhibetur vt sit tanquam frænum ad non cadendum, quomodo auferenda omninò est quando religiosus extra monasterium vagatur, cùm tunc maiori fræno & pluribus mediis indigeat? Ob hanc ergo causam religiones aliquæ licentiam illam concedunt peregrinantibus cum onere comparendi postea coram suis prælatis: sic enim vtrique necessitati subueniunt, quia nec subditus cogitur diu carere absolutione, nec ei aufertur frænum reseruationis, & alioqui modus ille dandi facultatem sub illo onere, sanctus est, & in Ecclesia vsitatus, vt in t. 4. disp. 30. sect. vlt. latè tractatum est, & ita seruari dicitur in religione Carthusiæ, & S. Hier. & de Societate, vt infra tractatu 10. lib. 8. c. 5. dicetur.

vsu, vel regula cuiusque religionis.

5. Quid vbi nec regula prouidit, nec de vsu constat.

Tandem, vbi nec per regulam satis declarata sit hæc facultas, vel modus eius, nec de consuetudine satis constiterit, quia fortasse solet peti facultas à Superiore, si contingat aliquem ex obliuione naturali discedere non petita facultate, credendum est, implicitè esse concessam à Superiore in ipsa facultate peregrinandi, saluo rigore reseruationis quoad fieri potest. Prior pars constat, tum quia, qui vnum concedit, virtute concedit aliud, quod moraliter necessarium est ad illud conuenienter exercendum: tum etiam, quia vniuersalis consuetudo ita videtur interpretari voluntatem prælatorum. Altera verò pars probatur, quia illa licentia non datur nisi propter necessitatem: ergo est explicanda iuxta ea iura, quæ in similibus casibus facultatem concedunt: quotiescunque autem hæc facultas in iure datur ratione occurrentis necessitatis datur saluo onere reseruationis, atque adeò sub obligatione comparendi: ergo hoc sensu interpretandum est, quoties Superior aliud expresè non declarat. Imò aliqui volunt in eo casu non dari vllam facultatem, sed ob inopiam confessoris, qui à reseruatis absoluat, posse religiosum absolui tunc directè ab aliis peccatis; reseruata autem solùm per accidens remitti, sicut oblita, & ideo manere integram obligationem illa confitendi Superiori. Quod quidem non repugnat, vt infrà in simili videbimus; est tamen rigorosius, & quod dixi videtur verisimilius. Nã quod alij aiunt, in eo casu neutro modò posse absolui, sed posse ac debere celebrare, aut communicare cum sola contritione, mihi verisimile non est, vt statim in simili dicam.

6. Secunda Assert. excludens quoque religiosos nõ habentes licentiam prælati.

Secundò dicendum, religiosum non posse absolui à casibus reseruatis ab aliquo religioso, seu confessore suæ religionis, nisi de licentia prælati, specialiter ad hoc concessa. Probatur, quia hæc est vis reseruationis; supponimus autem peccatum esse reseruatum ipsi prælato: ergo qui ab illo non habet iurisdictionem, non potest hanc absolutionem præstare; non datur autem talis iurisdictio per generalem facultatem audiendi confessiones religiosorum, vt ex regula iuris sæpè citata constat, ergo necessaria est specialis facultas. Limitandum verò hoc est, nisi ex regula, vel ex vsu iam constaret, talem facultatem esse annexam tali muneri confessoris. Veruntamen in eo casu peccatum non esset reseruatum iam soli prælato, sed ipsi, vel confessori domus. Sicut respectu nouitiorum, si

eorum

eorum Magister habet ex officio talem facultatem, eorum peccata non tantùm Superiori, sed etiam Magistro suo dicentur reseruata, vel sub disiunctione, quamuis in hoc semper excedat prælatus, quòd possit sibi reseruare, si velit. Et ideo posset esse quæstio de modo loquendi. Dicet fortasse aliquis, iam hoc esse debere ius ordinarium religionum, quia Summus Pontifex Clem. VIII. ordinauit, vt Superiores in singulis domibus deputent duos, vel tres confessarios, quibus etiam casus reseruati committantur. Respondetur imò hinc colligi, huiusmodi confessarios non habere hanc iurisdictionem ex vi sui muneris, imò nec debere illis committi habitualiter (vt sic dicam) sed solùm pro re nata, quando occasio id postulauerit.

Instantia expeditur.

7. Sed licèt hoc verum sit communi iure, quæri potest, an ex communi aliquo priuilego religionum possint regulares absolui à quocunque sacerdote, vel confessore sui ordinis. Circa hoc nonnulla priuilegia referuntur in Compendiis priuilegiorum religionum, & in lib. Monumenta Ordinum, quæ in summa redegit Emanuel Roder. q. 62. art. 6. ex quibus duos casus præcipuè elicio. Vnus est in quo datur facultas religiosis Minoribus, vt possint semel eligere de eadem obseruantia confessorem: qui de omnibus peccatis reseruatis & censuris possit illos absoluere, imò & dispensare in irregularitatibus, excepto homicidio, & mutilatione voluntaria. Quod priuilegium, cùm generale sit, complectitur omnia peccata, etiam in ipsa religione reseruata; cúmque ex parte personæ eligendæ nullam aliam conditionem requirat, nisi quòd sit eiusdem ordinis, non videtur ampliùs restringenda, nec postulanda specialis licentia prælati. Sed nihilominus probabile existimo, confessorem sic eligendum debere esse ex approbatis, vel expositis à prælato religionis ad audiendas confessiones suorum subditorum, tum quia non sine causa dixit Pontifex, *Possit eligere cōfessorem de eadem obseruantia*, & non dixit, possit eligere *sacerdotem*, aut *præsbyterum*: tum maximè, quia priuilegium debet, quoad fieri possit, secundùm ius intelligi, quando ita potest suum effectum operari sufficienter, & magis ordinatè, quod ita cōtingit in præsenti: nam priuilegium hoc operatur dando benè amplam iurisdictionem; tamen ex parte personæ non excludit ordinarium ius religionnm, quod requirit prælati approbationem ad illud munus exercēdum. Vnde quatenus idem priuilegium ibi extenditur etiam ad seruientes, & famulos, oportebit vt confessor eligendus, sit approbatus ab Episcopo, iuxta Concilium Tridentinum. De nouitiis autem, ad quos etiam fit extensio, non idem iudico, sed sufficere illis confessorem approbatum à religione: nam quoad hoc nō vt seculares, sed vt regulares computandi sunt. Denique hoc priuilegio vti possunt omnes religiosi, qui in priuilegiis cum Mendicantibus communicant, vnusquisque tamen seruare debet modum in sua religione præscriptum, & à Pontificibus approbatum circa vsum talium priuilegiorum. Idem sentiendum est de quibusdam aliis priuilegiis, & quasi iubileis concessis aliquibus religionibus pro aliquibus anni festiuitatibus, quæ refert dictus Emanuel tom. 1. q. 62. a. 10.

Nota pro seruientibus in religione. Item pro nouitiis.

8. Alius casus est, quo similes facultas conceditur pro articulo mortis, quæ in quodam priuilegio Sixti IV. cum his exaggerationibus conceditur, *Quicunque confessor quemlibet religiosum Mendicantium, vel eorum qui gaudent illorum priuilegiis, ab omnibus casibus, nullo excepto, cum omnimoda auctoritate, ac si in illo actu esset Summus Pontifex, absoluere potest; & eadem auctoritate ei indulgentiam plenariam concedere.* In quo primùm notari potest particula, *quicunque confessor.* quā intelligo de confessore, qui hoc munere fungi poterat in illo articulo ante hoc priuilegium; & ideo fortasse non dixit, *Quicunque presbyter*, vel *sacerdos*, nam licèt in casu necessitatis quilibet sacerdos possit esse confessor in articulo, & tunc consequenter possit vti hac facultate circa religiosos; tamen, seclusa necessitate, non quilibet sacerdos, sed solus proprius, vel delegatus eius, potest esse confessor, etiā in illo articulo: hoc autem priuilegium non facit confessorem eum, qui non erat, sed auget facultatem legitimi confessoris. Et ob hanc causam existimo non posse religiosum virtute huius priuilegij confiteri in articulo mortis cuicunque simplici sacerdoti, omisso legitimo confessori, si adsit, & velit suum munus iustè exequi. Item, licèt ex vi eorum verborum non fiat determinatio ad confessores eiusdem ordinis, nihilominus ex alio capite existimo, quando adest proprius confessor, non posse eligi presbyterum alterius ordinis, quia non est confessor respectu talis personæ; prædicta autem verba videntur respectiuè, & propriè intelligi, quia ibi, vt dixi, non datur facultas ad eligendum quemcunque sacerdotem in confessorem, sed augetur potestas cuiuscunque legitimi confessoris talis personæ. Et confirmatur hæc expositio, quia ibi solùm intenditur fauor articuli mortis quantum ad plenam remissionem, qui potest obtineri non immutando debitum ordinem, nec ius alterius auferendo: ergo ita explicandus est.

Alter casus in articulo mortis.

9. Secundò est notanda illa particula, *quemlibet religiosum.* nam ex vi illius cōnstat non extendi ad familiares, vel seruientes. De nouitiis autem dubitari posset, quia religiosi non sunt, tamen in re adeò fauorabili potest nomen religiosi ad nouitium extendi: item quia in eodem priuilegio sub his verbis, *Omnibus Prædicatorum, & Minorum ordinum professoribus*, nouitij manifestè continentur: nam inferiùs dicitur, vt consequantur indulgentiam etiamsi ante professionem moriantur: ergo eâdem ratione possunt comprehendi sub nomine religiosorum. Erit autem hoc certius, si in religione sit generale aliquod priuilegium concedēs, vt nouitij frui possint huiusmodi gratiis, & fauoribus. Idémque dubium locum habet in donatis, qui tria vota substantialia non emittunt, & ideo propriè religiosi non sunt. Et quia neque ad illa vota emittenda, vel professionem faciendam tendunt, ideò adhuc minus propriè religiosi sunt, quàm nouitij: & ideo securius est pro his personis vti aliis priuilegiis continentibus similem gratiam pro articulo mortis, & expresè extensionem faciunt ad huiusmodi personas, vt refertur in Compendio D. Hieronymi, §. 6. cum quibusdam limitationibus, & conditionibus, quæ ibi explicantur.

Secunda obseruatio.

10. Præterea aduertere oportet, in prioribus priuilegiis simpliciter concedi hanc gratiam pro articulo mortis. Vnde inferunt aliqui, quòd ex vi illorum si quis absoluatur in vero periculo, (quod sub articulo cōprehēditur, vt tom. 10. disp. 26. sect. 4. & disp. 21. de fide sect. 4. n. 23. diximus) & postea non moriatur, nō potest iterum per illud priuilegium absolui: quia talis facultas iam habuit suum effectum, & ita per primum vsum expirauit, vt generaliter de similibus facultatibus tenet Nauarrus in Summa c. 26. n. 31. dicens esse iuxta mentem omnium

Tertia obseruatio, & quorundam placitū circa illam.

Nauar.

omnium; solúmque id confirmat argumento l. *boues*. ff. de verbor. significat. ibi, *Hoc sermone dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur.* Et confirmari potest: nã ob hanc causam quando Papa vult maius priuilegium concedere, addit, *Quod si de illo reputato tunc mortis articulo, aut infirmitate, in quarorũ quilibet constitutus fuerit, non discesserit, semper indulgentia prædicta intelligatur reseruari ad verum mortis articulum.* Quæ verba adduntur in priuilegiis concessis ab Eugenio IV. & à Nicolao V. relatis in dicto compendio S. Hieronymi, §. 6. & 7. ergo signum est, vbi hæc extensio non additur, finiri facultatẽ per primũ vsum. Et hanc sententiã videtur sequi Cordub. lib. 5. de Indulgentiis, q. 39. in fine.

Cordub.

11. Authoris decisio quoad concessionem indulgentiæ in articulo mortis.

Sed in his priuilegiis oportet duo distinguere, scilicet, absolutionem à reseruatis, de qua nunc præcipuè agimus, & indulgentiam plenariam. Quantum ergo attinet ad indulgentiam Nauarri opinio frequentiùs recepta est, vt intelligi potest ex Syluestro, verb. *Indulgentia.* n. 25. & Antonino 3. p. tit. 10. c. 3. §. 4. & 5. Nihilominus probabilius censeo semper reseruari in verum articulum mortis ex coniecturata mente Pontificis, nam reuera intentio eius est concedere hanc gratiam, vt quantum in se est habeat efficaciam perducendi hominem immediatè ad gloriam, ita vt illi non sit necessaria purgatio post hanc vitam. Item, quia hæc etiam est intentio postulantis hoc priuilegium, quia tota mens eius fertur ad veram mortem: nam vera necessitas huius gratiæ in illo vero articulo existit. Vnde vbi hoc expressè ponitur, fieri censeo ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, tamen considerata materia, etiam sine tali declaratione, videtur ex re ipsa satis constare de mente Pontificis.

12. Duplex modus differendi indulgẽtiam vsque ad artic. mortis.

Hæc autem suspensio vsque ad verum articulũ, dupliciter potest intelligi: primò, vt indulgentia nũquam habeat effectum, donec vera mors sequatur, & ideo, illa non sequuta, reseruetur. Secundò, vt indulgentia statim operetur, & nihilominus si mors nõ sequatur, iterũ atq; iterũ in simili articulo cõcedi possit cũ effectu, donec vera mors sequatur. Et licet prior modus sit probabilis, tamen posterior est magis pius, & veritati magis consentaneus. Primò, quia beneficium Principis amplè interpretandum est, quando ipse non limitat illud, hîc autem non limitat, quia non dicit, *semel in articulo mortis*, tunc enim fortasse statim fieret effectus, propter rationem quam statim faciemus, & expiraret gratia propter illam restrictionem *semel*, quæ in præsenti non additur, sed est concessio indefinita pro articulo mortis: ergo amplè intelligendum est hoc beneficium pro quouis articulo. Et confirmatur, quia in huiusmodi rebus indefinita æquiualet vniuersali. Secundò, quia Pontifex absolutè dat confessori facultatem concedendi illam indulgentiam in articulo mortis: ergo etiam confessor vtens illa, absolutè absoluit plenariè, & non sub aliqua conditione: ergo absolutio non manet suspensa, quasi expectans aduentum mortis; nec debemus recurrere ad præscientiam Dei, quia hi effectus morales fiunt iuxta virtutem, & intentionem agentis independenter ab extrinseca scientia: ergo in illa absolutio statim operatur: ergo reseruatur in verum articulum mortis noua absolutio. Tertiò potest ita explicari; quia per talem indulgentiam vult concedere Pontifex plenariam remissionem totius vitæ vsque ad articulum mortis: quia tamen de vero articulo mortis homini constare non potest, ideo consequenter ac necessariò vult vt talis absolutio instanti periculo, & quando

Primus modus probabilis, sed alter probabilior. Suadetur primò.

Confirm.

Suadetur secundò.

Tertiò.

A moraliter timetur mors, concedatur: & quia non vult absolutionem, quę debet esse actus legitimus, esse conditionatam, ideo statim habet effectum. Si autem postea mors non sequitur, effectus ille non est adæquatus gratiæ, seu facultati: quia non est de reatibus totius vitæ vsque ad veram mortem: ergo semper superest facultas absoluẽdi in vero articulo mortis à reatibus, qui superfuerint: ergo semper reseruatur indulgentia aliqua ad verum articulum mortis. Atque ita sentit Gerson 2. p. tract. de absolutione sacramentali, §. *Quæris vlteriùs.* Alph. 33. lit. K. & quoad hanc partem idem sequitur Cordub. suprà.

Corduba.

13. Decisio quoad absolutionem à reseruatis in eodem articulo.

Hinc verò colligo idem à fortiori dicendum B esse de potestate absoluendi à peccatis reseruatis pro articulo mortis simpliciter concessa: nam sine dubio per illam potest quis absolui in graui, & morali periculo mortis, quia non potest humano, & rationabili modo aliter dari, vel plus differri absolutio. De qua multò certius est statim operari, quia sacramentalis absolutio suspendi non potest, nec cõditionem de futuro recipere. Si autem mors nõ sequatur, dari poterit similis absolutio in quocunque simili euentu vsque ad verum articulum mortis. Primò quidem ratione indulgentiæ plenariæ, quando illa coniungitur, vt in indultis, de quibus agimus: nam eodem sensu conceditur potestas C absoluendi à reseruatis, quo indulgentia plenaria pro articulo mortis, vt ex eodem contextu patet. Imò illa potestas absoluendi ordinatur ad indulgentiam plenariam obtinendam, vt in iubileis, & per Bullam Cruciatæ fieri solet: ergo quandiu homo manet capax talis indulgentiæ, manet etiam capax absolutionis, quæ est dispositio ad illam: nam qui dat formam, dat consequentia ad formam. Secundò, etiamsi indultum non haberet adiunctam indulgentiam plenariam, sed tantùm daret potestatem absoluendi à reseruatis in articulo mortis, non extingueretur illa potestas per primum actum, sed semper maneret sufficiens ad absoluendum in vero articulo mortis, propter D easdem rationes in priori puncto factas, quia reuera finis intentus à Pontifice per hanc facultatẽ, est efficax auxilium pro ipsa morte, & quia illa nõ non sequuta, nondum habet illa facultas plenum vsum. Et reuera hoc potiùs opinatur Corduba, imò ex hoc exemplo confirmat illud de indulgentiis, *Sicut aliæ concessiones* (inquit) *factæ pro articulo mortis, vt ad absoluendum à peccatis, & censuris in articulo mortis, ad celebrandum domi suæ, & communicandum in articulo mortis, intelliguntur toties, quoties talis articulus occurrit, vt patet* (ait) *ex practicata consuetudine.* In fine autem illius §. solùm dicit, licentiam absoluendi à reseruatis expirare per primum actum, nisi aliud constet de mente concedẽtis. Nos autẽ dicimus, id satis cõstare de mẽte concedẽtis, & priorẽ actum non fuisse adęquatũ tali facultati.

Ostenditur primò.

Secundò.

Corduba.

14. Dubium de vtilitate priuilegij in n. 8. relati.

E Sed quæret tandem aliquis, quæ sit vtilitas huius indulti de reseruatis pro articulo mortis, seclusa plenaria indulgentia: quia in mortis articulo nulla est peccatorum reseruatio, vt Conciliũ Tridentinum sess. 14. dicit: ergo illa facultas nec necessaria tunc est, nec vtilis. Respondetur, duo per hanc facultatem concedi. Vnum est, vt confessor ordinarius, qui aliàs non posset in illo articulo à reseruatis absoluere, cùm adsit prælatus, qui absoluere possit, valeat absolutionẽ à peccatis reseruatis impẽdere. Quanuis enim in articulo mortis si necessitas vrgeat, nulla sit reseruatio culparũ, nihilominus nõ excluditur ab illo articulo debitus ordo, vt nimirũ ab illo petatur absolutio, qui per se habet

Prima eius vtilitas.

iurisdictionem, quia solus mortis articulus nō dat aliis iurisdictionē, sed solùm in defectu habētis illā, ideoque quando adest superior, ad quem per se spectat reseruatorum absolutio, non potest inferior sacerdos, vel ordinarius confessor absoluere à reseruatis per solum commune ius. Addito autem hoc priuilegio potest quilibet confessor absoluere, prætermisso prælato, & absque alia facultate eius, quia Pontifex dat illi iurisdictionem.

15. Secunda vtilitas. Secunda vtilitas huius priuilegij est, quia ex vi illius absoluitur religiosus simpliciter, & sine vllo onere comparendi. Nam licèt omnia peccata in articulo mortis à quolibet sacerdote absolui possint, tamen interdum si habeant censuram reseruatam annexam, ratione illius relinquitur onus comparendi, quando absolutio datur ab eo, à quo aliàs dari non posset, vt alibi tractatum est. Quando autem absolutio datur ex vi huius priuilegij, nullum relinquitur onus comparendi, sed tantùm satisfaciendi. Non omittam autem aduertere, in quodam priuilegio relato à citatis auctoribus, & in dicto Compendio S. Hieronymi haberi hæc verba, *Cùm aliquis fratrum incurrerit in dementiam, letargiam, vel amiserit expressionem loquelæ antequam absoluatur, vel quia non fuit copia confessoris, in tali casu, vel simili, absoluere eum possit in articulo mortis, & remissionem plenariam auctoritate Apostolica impendere quilibet presbyter secularis, aut regularis.* Nota. Oportet enim hæc verba sapienter intelligere: nam si in illis sit sermo de absolutione sacramentali, necessarium est vt aliqua confessio fieri potuerit, saltem per generalia signa confessionis in ordine ad absolutionem postulatam. Si autem confessio nullo modo præcedere potuit, non est danda absolutio Sacramentalis, nec priuilegium potuit talem facultatem concedere; absolutio verò, seu remissio indulgentiæ plenariæ dari potest in eo casu virtute illius priuilegij, quia hæc non est sacramentalis, nec requirit necessariò præcedentem confessionem, sed solam gratiæ dispositionē, quæ præsumitur quandiu oppositum non constat.

16. Tertia assertio. Ostenditur prior pars. Tertiò dicendum est, prælatum religionis iure suo posse subditos absoluere à peccatis in religione reseruatis, vel alteri eam iurisdictionem committere. Hæc assertio quoad priorem partem est per se nota, quia cùm peccatum reseruatur Superiori, apud illum manet iurisdictio ad absoluendū à peccatis huiusmodi. Est autem hoc respectiuè intelligendum de Superiore nō tantùm reseruāte, sed etiam cui fit reseruatio: quanuis enim Generalis, vel Prouincialis solus, vel cum Capitulo sibi proportionato, iuxta morem religionis, reseruet peccatum, non tamen semper sibi reseruat, sed Cōuentuali prælato: de illo ergo dicimus posse iure suo absoluere, & à fortiori omnem Superiorē prælatum. Sed quid si peccatum reseruetur soli Generali, vel Prouinciali? Respondeo, tunc non posse Conuentualem prælatum iure suo absoluere; sicut non potest Parochus absoluere iure suo à peccatis reseruatis Episcopo. Ad prouidentiam autem Prouincialis, vel Generalis pertinet prouidere modum quo possint subditi absolui à talibus peccatis in absentia sua, quia cùm hæc sit frequens, & diuturna, & confessio cum absolutione non possit fieri per literas, iniustum esset cogere subditos tāto tempore confessione priuari, vel cogere illos, vt vel diminutè confiteantur, tacendo peccata reseruata, quia ab eis absolui non possint; vel, licèt integrè confiteantur, vt ab eis absolui non possint, nisi per accidens sicut à peccatis oblitis. Imò licèt peccatum habeat annexam excommunicationem reseruatam Prouinciali, cuius absolutio per literas potest impetrari, qua impetrata, tollitur reseruatio culpæ, nihilominus molestissimum esset subditis grauamen expectandi absolutionem censuræ per literas à Prouinciali, tum propter moram, tum propter periculum reseruationis; & ideo semper esse debet præsens qui possit absoluere, vel simpliciter, vel saltem sub onere comparendi tempore commodo.

Altera pars etiam est certa, quia in prælato iurisdictio circa hæc peccata, est ordinaria, conuenit enim illi ex vi sui muneris: ergo potest illam delegare. 17. Ostenditur pars posterior. Dices, quando reseruatio fit à Capitulo vel prælato superiore, tunc inferior prælatus solùm ex commissione superioris reseruantis habet iurisdictionem circa talia peccata: ergo est iurisdictio delegata: ergo non potest illam alteri committere. Prima obiectio cōtra illam diluitur. Respondetur negando antecedens, si de noua, aut speciali commissione intelligatur: nam reseruare peccatum Conuentuali prælato, non est nouam iurisdictionem illi committere, sed est nō auferre, quæ conuenit illi ratione muneris, quòd si hæc vocetur commissio, non est delegatio, sed traditio ordinariæ iurisdictionis. Occurrit autem hîc mihi peculiare dubium, si peccatum sit reseruatum Prouinciali, vel Generali, & ipse designet aliquem, qui in absentia sua absoluat, an ille possit vices suas alteri committere. Respondeo tamē, non posse, quia reuera ille tantùm est delegatus. Vnde idem dicam in illo casu de ipsomet prælato locali, etiamsi illi facta sit commissio à Prouinciali, vel Generali: quia tūc etiam est purè delegatus, quia illa commissio non est ex proprio munere, neque à iure, sed ab homine; vt si Episcopus committat Parocho peccata sibi reseruata, non potest illam iurisdictionem alteri subdelegare.

Dices, ergo cogitur subditus tunc confiteri prælato proximo, vel vni confessori, cui facta est commissio, nec potest ab eis obtinere facultatem confitendi alteri, quod esset valdè molestum, & sæpè etiam nociuum. 18. Vna difficultas circa proximam resolutionē. Ponamus deinde, Prouincialem lapsum esse in peccatum, quod respectu illius est reseruatum Generali; cogetur ergo illud confiteri soli confessori sibi designato à Generali, nec poterit obtinere facultatem confitendi alij, nisi ad Generalem recurrendo, & ita esset ipse peioris conditionis, quàm cęteri. Altera difficultas. Respōdeo ad priorē difficultatem, illud non esse inconueniens in rigore loquēdo, quia satis est quòd Prouincialis vni committat vices suas, qui ad illud opus quasi permanenter expositus sit, & sit quasi pœnitentiarius eius: quòd si aliquis subditus illo contentus non fuerit, recurrere poterit ad Prouincialem, medio alio sacerdote, nomine pœnitentis tacito, petente facultatem: quòd si passus fuerit moram, sibi imputet, cùm ad pœnitentiarium expositū nolit recurrere. Ad primam difficultatē. Suauiùs tamen faciet Prouincialis, committendo talem facultatem cum potestate subdelegāta, vel duobus, aut tribus illam committendo, si commodè fieri potest.

19. Ad secundā difficultat. Atque idem ferè dici potest ad alteram partem, quāuis in eo casu sit specialis difficultas, eo quòd recursus ad Generalem & difficilior est, & tardior; & præterea, quia Prouincialis vix, aut nullo modo potest petere nouam facultatem, tacito suo nomine. Et ideo in designando confessore Prouinciali cum tali facultate, videtur magis necessarium, vt habeat illam cum potestate delegandi; vel certè vt illā habeat tanquā ordinarius

mini

minister respectu talis personæ. Vtcunque tamen id fiat, non potest vitare Prouincialis quin ab eo petat facultatem confitendi alteri, & siue illam per se, siue per alium petat, excusari non potest quin confessori innotescat persona, pro qua facultas postulatur; quia non habet alium pœnitentem pro quo possit postulare. Sed hoc non est inconueniens, est enim tanquam onus illius muneris quod tolerandum est, nam & est necessariũ ad debitum ordinem, quia etiam prælatus cùm sit homo, indiget freno reseruationis, & non potest alio conuenienti modo illi prouideri de ministro, qui eum possit absoluere, eo quòd Superiorem distantem habeat. Et aliunde, sicut ratione muneris, & donorum, quæ ad illud supponuntur, tenetur liberior esse huiusmodi culpis, mirum nõ est, si in illas inciderit quòd maius etiam sentiat onus, & grauamen.

20\. *Quæstiuncula insurgens.* Occurrit tamen statim quæstio, an Superior nõ solùm possit, sed etiam teneatur delegare hanc facultatem quando subditus id postulet. Sed hanc quæstionem tractaui sufficienter in 4.tom.disp.30. sect.4.& in 5.explicaui modum concedendi illam; quæ hoc loco repetere necesse non est. Sed propter quosdam, qui nimiam licentiam in hoc negotio subditis concedunt, addendum hîc occurrit vulgare dubium, si prælatus neget hanc licentiam subdito petenti illam per se, vel per alium, an eo ipso possit subditus alteri confiteri, & ab illo absolui à peccatis reseruatis. *Quorundã sententia, & fundamenta.* Non enim defuerunt, qui id affirmarent: quia tunc subditus vim patitur à prælato: ergo eo ipso habet ius confitendi alteri. Antecedens patet, quia prælatus grauiter peccat, negando huiusmodi facultatem, contra suum munus, & contra præceptum Pij V. in quodam motu proprio anni 1571. Prædicatoribus cõcesso, in quo declarat, eos non posse per Bullam Cruciatæ eligere confessorem sine licentia prælatorum. Et subdit, *Eisdem tamen prælatus in vsu huiusmodi potestatis, seu cum subditis benignos, & faciles se exhibeant, præcipimus.* Consequentia autem probatur, quia eo ipso quòd inferior prælatus iniustè negat dictam facultatem, præsumitur superior prælatus, vel ipse Papa concedere illam, ne subditus perplexus, & sine remedio maneat.

21\. *Vera sententia.* Sed nihilominus sententiam hanc falsam esse existimo, quia nullo iure fundatur, nec auctores antiqui illam docent, nec talis consuetudo est inter timoratos viros, nec denique ratio vlla illi suffragatur. Nam in hoc Sacramento non sufficit ratihabitio de futuro, nec voluntas præsumpta, si nõ sit de aliqua voluntate, quam reuera habeat, vel habuerit prælatus, & præsumptio fundetur in aliquibus sufficientibus signis talis voluntatis; in præsenti autem nulla sunt talia signa, neque vlla verisimilitudo, quòd Superior habeat, vel habuerit talem voluntatem. Imò, si prudenter res consideretur, existimo nec ratihabitionem de futuro hîc interuenire, quia potiùs prælati superiores præsumendi sunt grauatè ferre huiusmodi subditorum libertatem, quia licèt alicui fortasse interdum posset esse vtilis, sæpiùs esset in ruinam, & in dispendium religionis. Denique illa sententia intellecta de absolutione directa à reseruatis parum consentanea est doctrinæ Concilij Tridentini sess.14.c.7. quomodo autem possit sano modo explicari, statim dicam. Videantur quę generatim de hac facultate petita, & non obtenta dixi in 4.tom.disp.17.sect.4.

22\. Sed quæret aliquis, quid faciet pœnitens, cui hæc facultas negatur, & necessitatem habet celebrandi, vel communicandi, ita vt si omittat, scandalum, vel infamia sequatur. Quidam dicunt, habita contritione, vel probabili existimatione eius, posse communicare non præmissa confessione, tãquam is, qui non habet copiã confessoris. Sed circa hoc est in primis aduertendum, non quodcunque peccatum prælati in deneganda facultate sufficere vt statim concedamus subdito hanc, vel similem licentiam. Potest enim hoc peccatum consistere, vel solùm in nimio rigore, & in periculo, in quo constituit subditum, vel malè confitendi, vel concipiendi auersionem, & quasi odium confessionis; vel potest esse peccatũ in hoc quod Superior intendit abuti notitia confessionis, ita vt subditus inde probabiliter timeat aliquod graue damnum, vel fractionem sigilli. Quando peccatum est tantùm primi generis, illud non est satis vt subditus deobligetur ab obseruatione diuinorũ præceptorum, quando vincendo difficultatem, & sustinendo rigorem nimium Superioris, nullum probabile incommodum, neque iniuriam sacramenti timet, licèt Superiori confiteatur, sed solùm ruborem, verecundiam, & similes difficultates, quæ, moraliter loquendo, non sufficiunt ad excusandum à diuino præcepto. Si ergo in eo casu communicare vult, confiteatur integrè cui potest, quia habet diuinam obligationem, & nullam sufficientem excusationẽ. *Resoluitur iam quæstiuncula de primo modo iniustè negandi.*

23\. *De secundo modo negandi.* Quando autem peccatum est posterioris rationis, habet sine dubio subditus sufficientem excusationem, vt constat ex materia de Pœnit. Potest ergo tunc communicare, licèt Superiori non confiteatur. Addo verò, etiam posse confiteri alteri ordinario confessori, & ab eo posse absolui, quanuis absolutio solùm cadat directè in peccata non reseruata, & alia tollantur solùm indirectè, sicut oblita. Imò verò non solùm existimo hoc posse fieri, sed etiam esse conuenientius, & omninò faciendum, si quis habeat conscientiam alterius peccati mortalis non reseruati: quia ille est dispositus ad confessionem, & ad effectum absolutionis, quantum est ex se, vt supponimus, & alloqui confitetur quantum potest, & quomodo potest, & quòd licitè id facit, cùm sit in necessitate communicandi; quæ est sufficiens, vt debeat sic confiteri, tum vt impleat præceptum diuinum, tum vt fiat ex attrito contritus, si fortasse non peruenit ad veram contritionem. Confessor autem potest, & debet tunc absolutionẽ præstare, si sibi constet, pœnitentem habere iustam excusationem non confitendi Superiori: quia pœnitens est dispositus, & integrè confitetur quantum potest, & est in sufficienti necessitate absolutionis. Neque est quòd confessor de iurisdictione dubitet, quia tunc non vtitur iurisdictione præsumpta. (In quo differt hæc sententia à præcedenti) sed vtitur iurisdictione certa, quam habere debet circa alia peccata confessa, quæ sufficit ad conficiendum sacramentum, quo indirectè tollantur peccata reseruata, etiamsi in illa nulla sit iurisdictio. *Discrimen huius resolutionis à præcedente in n.20.* Per hoc autem remedium subuenitur necessitati pœnitentis, & seruatur reuerentia debita sacramento Eucharistię, & non minuitur rigor reseruationis, nam semper manet eadem obligatio confitendi directè illa peccata Superiori, vel ei, qui ab illo iurisdictionem habuerit: in quo maximè differt hic modus dicendi à præcedenti in num.20. *Discrimen alterum.* nam iuxta illum, consequuta semel absolutione, non oporteret illa peccata iterum confiteri Superiori: quia remissa fuisse dicuntur per iurisdictionem ipso iure, vel tacitè datam à maiori prælato, imò etiam fit vt pœnitens maneat liber ab omni onere comparendi, quia sicut præsumitur iurisdi-

iurisdictio data, ita præsumetur absolutè, & simpliciter data: maximè vbi peccatum non habet annexam censuram reseruatam, quod sine dubio maximum inconueniens est. Et ideo illa iurisdictio præsumpta, vt dixi, nullo modò est admittenda; absolutio autem directa iuxta mensuram propriæ iurisdictionis cum remissione indirecta eorũ peccatorum, in multis casibus necessariò admittenda est, vt ex propria materia constat: vnus ergo illorum est hic, de quo agimus, & alium similem in sequenti c. videmus.

CAPVT XX.

An prælati regulares possint absoluere suos subditos à censuris.

1. HActenus de peccatorum absolutione dictum est, iam de absolutione censurarum agẽdum, quæ possunt etiam distingui in censuras ipsiusmet religionis, & ab extrinseco prouenientes: item in censuras à iure, vel ab homine: item in reseruatas, & non reseruatas. Deinde potestas absoluendi ab illis, esse potest vel ex iure communi, vel ex iure, & priuilegiis regularibus. Primò ergo dicendum est, prelatum religionis iure communi posse absoluere ab omnibus censuris non reseruatis, & ipso iure latis, siue sit ius commune, siue proprium religionis. Probatur ex c. *nuper*, de sent. excom. vbi quilibet proprius sacerdos dicitur habere hanc potestatem: quia vbi conditor iuris absolutionem non reseruat, concessisse videtur, vt ibidem dicitur. Quę regula in omni iure, tam communi, quàm regulari, eâdem ratione locum habet: prælatus autem religionis est proprius sacerdos suorum subditorum, vt per se constat: ergo. Ex quo infero, etiam ordinarium confessorem conuentus, vel quemcũque alium approbatum ab ipso prælato ad audiẽdas confessiones subditorum cum iurisdictione absoluendi à mortalibus non reseruatis, posse etiam absoluere à quibuscunque censuris non reseruatis per talia peccata contractis: nã iuxta probabiliorem sententiam, quam in tom. 5. approbauimus, decisio c. *nuper*, extenditur ad quemlibet sacerdotem habentem iurisdictionem ad absoluendum à peccatis mortalibus, ratione quorum censetur consequẽter concessa potestas absoluendi ab huiusmodi censuris: nam, qui delegat potestatem ad aliquid censetur concedere potestatem ad omnia necessaria ad talem finem, vt est vulgatum in iure. Et confirmatur, quia aliqua est constituenda differentia inter excommunicationem reseruatam vel non reseruatam prælato: nulla autem esset, si confessor ordinarius non posset absoluere ab excommunicatione non reseruata. Hîc autem oriebatur dubium de censuris iuris communis peculiariter commissis Episcopis, de quo infrà dicemus.

Prima assertio.

Eius probatio.

Cõsectariũ ex nunc dictis.

Cõfirmatur

2. Secundò dicendum est, prælatum religionis iure ordinario posse absoluere subditum ab omni censura lata ab homine, tam per sententiam generalem, quàm per particularem, nisi sit lata à Superiore prælato suo. Probatur assertio, quia censura ab homine, ab eodem tolli potest, à quo fuit posita, vel ab eius superiore; sed religiosus non potest ab alio homine excommunicari nisi à prælato suo: ergo ab eodem potest, & debet absolui. Habet ergo prælatus iure ordinario hanc potestatẽ, quæ, si cõsideretur in prælato superiore, extendetur ad omnes cẽsuras latas ab inferioribus prælatis sibi subiectis. Atque hinc facilè probatur exceptio: nam inferior non potest superioris sententiam reuocare.

Secunda assertio.

Potest autem quæri, an illa exceptio intelligenda sit tã de sententia generali, quàm de particulari: Breuiter tamen respondeo, quòd licèt in rigore iuris vtrique adhibenda videatur, nihilominus ex vsu, & pia interpretatione generalis sentẽtia in hoc æquiparatur iuri, ita vt, si censurã sic latam prælatus sibi expressè non reseruet, eo ipso illam ordinariis prælatis, vel confessariis reseruare censeatur iuxta regulam dicti c. *nuper*. Solùm ergo in sententiis specialibus illam limitationem intelligit. Ex dictis autem constat, nomine prælati in præsenti comprehendi Summum Pontificem, qui generali, & speciali titulo est supremus prælatus religiosorum, & ideo ipse potest absoluere quoscunque religiosos à quibuscunque censuris, latis à quibuscunque aliis prælatis; alij verò non possunt absoluere à latis ab ipso, nisi quatenùs ab eo conceditur, vel expressè, vel per generalem regulam cap. *nuper*. 3.

Peculiarẽ verò difficultatẽ habet quid dicendũ sit de excõmunicatione religiosi lata ab Episcopo in casibus in quibus eã in religiosos ferre potest, etiamsi exempti sint: nam de sibi subiectis nulla est quæstio, quia cùm ipse sit Ordinarius prælatus talium religiosorum, regula posita, in eo locum habet. Potest autem interdum Episcopus aliquid præcipere religiosis sub pœna excõmunicationis, vt quòd ad processionem vocati accedant, iuxta Concilium Tridentinum sess. 25. c. 13. de Regular. & in aliis casibus illis commissis in eadem sessione, variis decretis de Regularibus, & sess. 5. c. 1. de Reformat. & aliis locis similibus. Tunc ergo, cùm certum sit, ipsummet Episcopum posse absoluere, & à fortiori Pontificem; de prælatis religionis dubium est, nam cùm non sint subditi Episcopis, non videntur comprehendi sub exceptione posita, poterunt ergo absoluere subditos ab his censuris. Respondeo nihilominus non posse: quia in eo actu reuera sunt Episcopi superiores prælati respectu prælatorum religionis: nam vel Episcopi in eo actu procedunt vt delegati Sedis Apostolicæ, vt sæpè in dicto Concilio dicitur, & tunc constat nõ solùm esse Superiores, sed quodammodo supremos, quia vtuntur iurisdictione Pontificia sibi delegata: Vel se gerunt vt propria iurisdictione vtentes, ablata exemptione, quantum ad talem casum; & sic etiam sunt Superiores, quia omnes prælati religionum iure ordinario essent subditi Episcopis, nisi essent exẽpti: ergo pro illis casibus, in quibus exempti non sunt, manent inferiores Episcopis: ergo non possunt absoluere à censura lata ab Episcopo in aliquo tali casu per sententiam particularem, nam de generali aliud est, vt diximus. 4.

An de censuris ab Episcopis latis procedat assertio.

Resolutio authoris.

In quo tamen obiter notandum est priuilegium concessum à Nicolao IV. quod his verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Excommunicatio*. §. 3. *Nicolaus IV. noluit fratres ligari aliqua sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti, hominis, nisi nominatim fieret mentio, nec sufficeret, si diceret in sententia generali, vt perinde valeant, ac si essent nominati expressè.* Quod priuilegium si intelligatur de expressa nominatione singularum personarũ regulariũ, est satis magnũ; si autẽ intelligatur solùm de expressa nominatione talis, vel talis religionis, vel monasterij, & omnium religiosorum eius, minorẽ continet gratiam, sufficientem tamen ad explicatio 5.

Priuilegiũ eximens religiosos à censuris nisi nominẽtur.

cationẽ priuilegij, si alia verba nõ repugnant. Videtur prior sẽsus magis consentaneus verbis, quia proprie non dicitur fieri mentio nominatim aliquorum quando sub generali appellatione talium religiosorum comprehenduntur; præsertim quia ibi dicitur, *non sufficere, si dicatur in sententia generali, vt perinde valeãt ac si essent nominati expresse.* Quod credibile non est, positum esse propter nominationem religionis, aut monasterij, quæ facillimo negotio fieri potest expresse: positum ergo est propter expressam nominationem personalem. Ita ergo videtur hic fauor intelligendus, ampliandus, & valdè notandus.

6. Dico tertiò, à censuris latis, & reseruatis iure religionis eodem iure absoluere potest prælatus, ad quem reseruatio facta est, & à fortiori prælatus superior, & consequenter delegati ab ipsis. Hæc omnia constant ex communi doctrina de censuris, & ex dictis in præcedenti capite de solutione à culpis reseruatis: nam quoad hoc eadem est ratio, & proportio. Solùm quæri potest, si reseruatio censuræ fiat prælato absolute, & absque addito determinante, quis veniet sub illa appellatione, & præsertim, an prælatus, etiam localis, possit absoluere. Respondetur affirmando: nam sub illa voce absolutè prolata, quilibet prælatus comprehenditur, & indefinita locutio in his rebus vniuersali æquiualet. Item, quia Præpositus Conuentualis est verè prælatus, & participat suo modo iurisdictionem Episcopalem, vt suprà c.2. à n.9. dixi.

Tertia assertio.

7. Circa delegationem autem occurrit illa vulgaris interrogatio, si Superior committat potestatem absoluendi subditum à censuris, an censeatur cõmissa ad absoluendum à censuris reseruatis. Videtur enim negatiuè respondendùm, iuxta regulam textus in c.2. de pœnit. & remiss. in 6. In contrarium autem est, quia per illam facultatem plus videtur concedi, quàm per facultatem absoluendi à peccatis mortalibus non reseruatis, sed per hanc conceditur consequenter potestas absoluendi à censuris non reseruatis, vt n.1. diximus: ergo vt illa facultas aliquid operetur, oportet vt extendatur ad censuras reseruatas. Respondetur nihilominus, si aliunde non colligatur, hanc fuisse mentem concedentis, non esse facilè extensionem illam admittendam; propter citatam regulam, & quia potest illa expressa, & directa concessio fieri ad tollendam omnem dubitationem, vel opinionem; nã in iurisdictione delegata non est certum, eũ, qui potest absoluere à mortalibus, posse etiã absoluere ab excõmunicatione maiori nõ reseruata, licèt sit probabile: item potest operari illa facultas, vt absolutio à censura per se detur sine ordine ad absolutionem sacramentalem. Hoc autem procedit quando in religione sunt quædam censuræ reseruatæ, & aliæ non reseruatæ: nam si tantùm essent reseruatæ, necessariò venirent sub generali appellatione, quia in tali religione non sunt aliæ; & ideo ex materia ipsa fit sufficiens determinatio.

Dubium circa vltima verba assertionis.

Eius expeditio.

8. Dico quartò, prælatus religionis, partim iure communi, partim ex priuilegio, potest absoluere subditos à censuris reseruatis Papæ quæ in iure commissæ sunt Episcopis. Non agimus de censuris, quas ipsi Episcopi sibi reseruant, quia illæ non ligant religiosos exemptos, de quibus agimus; censuræ autẽ Papales ligant illos, si alioqui ad illos vel speciatim, vel generatim dirigantur; & consequẽter etiam reseruatio Papalis ex se vim habet respectu illorum: ideóque nisi ab ipso Papa detur aliquo modo iurisdictio, non poterunt ab illis absolui. Solet autem in iure committi Episcopo in aliquibus casibus absolutio à censura Papæ reseruata: quod dupliciter contingit, scilicet, vel simpliciter ex generali ratione Episcopalis iurisdictionis, vel ex peculiari commissione, & præsertim si addatur, *vt legato Pontificis.* Priori modo committitur ei absolutio ab excommunicatione can. *Si quis suadente*, vt in c. *peruenit*, cum similibus, de sent. excomm. & in Concilio Later. sub Alex. III. p.14. In his ergo casibus, & similibus absoluere possunt prælati religionum suos subditos iure ordinario. Probatur, quia habent in illos iurisdictionem Episcopalem, & præsertim in his rebus, quæ ad spiritualem salutem, & medicinam pertinent, vt est absolutio à censura: sicut ergo illam iurisdictionem habent communi iure, vt suprà probatum est; ita etiam habent potestatem absoluendi in his casibus.

9. Posteriori modo sunt multæ concessiones factæ Episcopis in Concilio Tridentino; illa verò præcipua est, quę habetur sess. 24. c. 6. de Reformat. vbi conceditur Episcopis facultas absoluendi in quibuscunque casibus occultis, sedi Apostolicæ reseruatis. Quæ concessio, si nuda verba inspiciantur, videtur esse prioris generis, & consequenter extẽdi ad prælatos religionum, etiam iure ordinario. Nihilominùs in 4. tomo 3. partis disp. 30. sect. 2. n. 7. propter quandam responsionem Congregationis Cardinalium, oppositum dixi: retuli tamen ibidem Motum proprium Pij V. in quo facultatem illam extendit ad prælatos ordinis Prædicatorum: quo priuilegio aliæ etiam religiones per viam communicationis vti possunt. Conceditur autem illa facultas tam Prioribus Conuentualibus, quàm superiotibus prælatis. Vnde constat Superiores, aut Vicarios ordinarios non posse illa facultate vti, nisi eis à pręlatis delegetur: intelligetur autem delegata quoties prælatus à monasterio absens, Vicarium loco suo relinquit. Fruentur autem illa facultate Superiores paruorum conuentuum, qui licèt Abbates, aut Priores non nominentur, múnus tamen integrè exercent, & immediatè Prouinciali subiiciuntur. Atque idem dicendum est circa priores casus, in quibus hi prælati vtuntur sua iurisdictione ordinaria, iuxta superiùs dicta de his prælatis, & eorum iurisdictione in genere.

Non procedit æquiparatio sũptis Episcopis vt legatis sedis Apost.

Nouo tamẽ priuilegio Pij V. reuera procedit.

10. Hic autem occurrebat specialis quæstio de excommunicatione incursa per peccatum hæresis, an possit ab his prælatis absolui per illud priuilegium Pij V. dicendum autem est, si Concilij facultas reuocata non esset, sine dubio id possent hi prælati, quia extensio Pij V. generalis est quoad omnes facultates; Concilium autem concedit hanc facultatem Episcopis, saltem per seipsos. Ego autem in dicta sect. 2. probabilius censui, dictam facultatem esse reuocatam per Bullã Cœnæ, quod explicando eandem Bullam in tomo 5. & disp. 21. de fide sect. 4. num. 12. iterum confirmaui, & nunc etiam verum censeo, etiamsi nonnulli moderni oppositum docuerint, in quibus sunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. c. 3. & Emmanuel Rodr. tom. 1. q. 20. art. 10. & in explicat. Cruciatæ §. 9. n. 70. Gutier. in Quæst. canon. statim citãdus. Vnde consequenter in præsenti pro indubitato habeo, non posse hos prælatos absoluere ab hac censura ex vi Concilij, & Priuilegij Pij V. quod etiam sensit Sancius lib. 2. Decalogi. cap. 11. num. 7. tum quia ille non vult vt hi prælati in hac parte habeant

An quoad censurã ob hæresim æquiparentur etiam Episcopis iidem prælati.

Henriq. Emman. Gutier.

maiorem iurisdictionem, quàm Episcopi, sed tãtùm vt non sint peioris conditionis: tum etiam, quia reuocatio, quæ fit in Bulla Cœnæ, generalis est quoad omnes, qui non habent facultatem peculiarem in casus ibi contentos prout ibi reseruantur.

11. Addunt verò aliqui, quòd licèt Episcoporum facultas non esset reuocata, prælati religionum illam non haberent, quia illa non est data Episcopis, vt Episcopi sunt, sed vt Inquisitores sunt, quod munus prælati religionum non habent. Sed hoc non potest satis probari ex verbis Concilij Tridentini: nam postquam generaliter de aliis criminibus occultis dixerat, subdit, *Idem & in hæresis crimine*, &c. ergo hoc etiam committit Episcopis, vt Episcopi sunt; solùm addidit restrictionem, vt non possint eam potestatem delegare: de cuius restrictionis sensu alibi disputandum est. Vide quæ dixi disp.30. de pœnit. sect.2. & disp.21. de fide sect.4. & disp. 21. de censu. sect.3. num.5. & Cordubam in Summa Hispana, q.8. Gutierez in suo Quæstionario cap.13. num. 28. Emman. Rodr. tom.1. q.20. a.11. Igitur licèt Concilium ex se non extendatur ad prælatos religionum, sed solùm ex concessione Pij V. tamen, illa supposita, non dubito quin extensio comprehendat etiam crimen hæresis; tamen reuocatio æquè etiam extenditur, vt dixi, & in sequentibus ampliùs explicabo.

Corduб. Gutier. Emm.

12. Dico quintò, per priuilegia religionum, præsertim Mendicantium, possunt prælati regulares absoluere suos subditos ab omnibus censuris à iure, vel ab homine latis. Priorem partem huius conclusionis, quæ spectat ad censuras à iure, (sub quibus nunc censuras Bullæ Cœnæ comprehendo) colligo ex his, quæ breuiter notantur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*, & ex multis priuilegiis, quæ indicat Emanuel Rodericus tom.1. q.20. Non censeo tamen necessarium per singula priuilegia discurrere: quædam enim concedunt absolutionem tantùm ab vna censura, excommunicatione, v. g. alia ab aliis, vel ab omnibus, & interdum extendunt sermonem ad dispẽsationem ab irregularitate, de qua nunc non agimus. Item, quædam addunt hanc limitationem, *Nisi adeò fuerint graues, & enormes excessus, quòd sint ad Sedem Apostolicam meritò destinandi*, vt ex Clemente IV. refertur in lib. Monumenta ordinum, concess.318. & 319. Alia verò addunt contrariam extensionem, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda*, &c. prout refertur in dicto Compendio Societatis, §.10. ex priuilegio Benedictinis concesso. Ex omnibus ergo priuilegiis sufficienter inspectis colligitur vniuersalis conclusio posita (etiam quoad vtramque partem.) In qua sunt tria explicanda. Primum materia, circa quam hæc facultas versatur: secundum, quis prælatus possit illa vti: tertium, circa quas personas.

Probatur ex variis priuilegiis.

CAPVT XXI.

A quibus censuris & pœnis possint prælati regulares absoluere suos subditos per priuilegium religionibus, præsertim mendicantibus, concessa.

1. IN hoc puncto, quoad primum in fine præcedentis capitis proposuimus, dicendum est censuras Pontificias esse materiam horum priuilegiorum.

A Hoc constat ex eorum verbis, quæ vniuersalia sũt, & prędictam distributionẽ multis modis declarãt. Quia verò sub vniuersali clausula non solent speciales casus comprehendi, dubitari in primis potest, an sub ea comprehendantur casus reseruati in Bulla Cœnæ, qui, vt aliqui censent; ita sunt speciales, vt sub generali facultate non comprehendantur. qua de re vide Staphylæum de Reseruat. in forma Breuium, pag.191. Gomez in tract. Breuium n.26. Nihilominus dicendum est comprehẽdi, non quidem sub singulis priuilegiis, nam, vt dixi n.12. c. præced. in aliquibus sunt vel tantùm generalia, vel nimis limitata, sed sub omnibus simul. Primò quidem est priuilegium Sixti IV. cuius fit B mentio in nostro Compendio §. 6. verb. *Absolutio*, ex Monumentis Minorum. In eo enim à generali exceptione quatuor tantùm casus excipiuntur; exceptio autem, vt Iuristæ aiunt, firmat vniuersalem regulam in contrarium: ergo ex vi illius indulti extenditur hæc facultas ad omnes alios casus in Cœna Domini contentos, & quomodocunque Pontifici reseruatos. Erant autem casus excepti à Sixto IV. Primò *relapsus in hæresim, schisma, literarum Apostolicarum falsificatio, & delatio prohibitorum ad infideles.* Qui omnes sunt casus in Bulla Cœnæ contenti, & ex his, quæ circa illius expositionem tomo de Censur. disp.21. sect.2. diximus, satis clari. Ex his autem intelligitur vis rationis factæ: C nam ex eis constat, illam facultatem extendi etiam ad primum lapsum in peccatum hæresis, quod inter omnia reseruata habet maximã specialitatem; ergo à fortiori intelliguntur concessi omnes alij casus ibi non excepti. Item cùm in sola hæresi relapsus excipiatur, in aliis non exceptis quicunque relapsus, seu quodcunque recidiuum intelligitur concessum.

2. Addo verò vlteriùs, illam exceptionem magna ex parte sublatam esse per concessionem Gregorij XIII. Societati factam, *absoluendi ab hæresi, & à relapsu etiam in hæresim eos omnes, qui sub Societatis obedientia viuunt, si quis (quod Deus auertat) in eam incideret*, vt dicitur in dicto Compendio, §.7. & in D 9. additur, eandem facultatem concessisse Alexandrum VI. Minoribus de Obseruantia, cum duplici tamen limitatione, scilicet, pro solis Vltramontanis, & dummodo relapsorum crimina publica, & notoria apud seculares non sint: Gregorius verò nullam limitationem addit. Circa quam extensionem dubitari potest, an per illam sublatæ sint aliæ tres exceptiones positæ à Sixto IV. nam ita videtur affirmandum, quoniam potissima illarum exceptionum erat relapsus in hæresim, & inter omnes casus ille habet maximam specialitatem: ergo illo concesso, reliqui omnes censentur concessi. Sed nihilominus ex vi illius solius indulti non E auderem hoc affirmare, quia in materia iurisdictionum, & potestatum argumentum illud non est firmum, nam potest quis habere iurisdictionem ad iudicandum de grauissimo crimine, & non de minori, maximè in iurisdictione delegata, qualis datur per hæc priuilegia. Verum est, iuxta materiam subiectam intentionem illorum Pontificum videri fuisse, vt omnis exceptio & limitatio auferretur. Existimo tamen supposuisse alias exceptiones iam sublatas, & ideo illam tantùm, quæ maxima erat, abstulisse; ablatæ autem videntur aliæ exceptiones per priuilegia generalia, quæ exceptionem non habent, & addunt illam clausulam, *etiamsi talia forent, propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda.* Dices, per hanc clausulam, etiã exceptionẽ relapsus in hæresim videri sublatã.

Neque hodie excipitur casus hæresis.

Quid de aliis 3. casibus exceptis cum hæresi à Sixto IV.

Respon

Respondeo, adeò esse specialem casum illum, vt sine specifica expressione nō putaretur concessus, etiam per illa generalia verba; sicut in disp. 21. de fide sect. 4. diximus, per priuilegia concedentia facultatem absoluendi à casibus Cœnæ, non comprehendi hæresim, nisi exprimatur. Propterea igitur specifica concessio, & extensio meritò obtenta est. Atque ita relinquitur satis probata conclusio quoad omnes censuras à iure, & Pontificias, quia omnes continentur vel extra Bullam Cœnæ, vel intra illam; sed ad vtraque extenditur hæc facultas; ergo. Quocirca non est dubium, quin hæc facultas se extendat ad excommunicationem cap. *si quis suadente*. nam licèt olim de iure communi hæc censura committeretur Episcopo in grauioribus casibus, & Abbati in leuioribus, cap. *Monachi*. de sent. excommun. tamen etiam illa concessio generalis non erat, sed solùm quando permissio erat monachorum inter se. Et licèt postea extensa sit ad percussionem clerici secularis, cap. *Religioso*. de sent. excom. in 6. tamen & soli Episcopo committebatur, & non vniuersaliter, sed in percussione non enormi, iuxta communem interpretationem: at verò iuxta prædicta priuilegia absolutè concessa est hæc facultas non in speciali, sed per sufficientem clausulam generalem, vt explicatum est.

Extendūtur etiam ad omnes casus cap. *Si quis suadente*.

3. Dubitari verò hîc potest, an hæc priuilegia hodie sufficiant ad huiusmodi obseruationem. Est autem duplex ratio dubitandi: prima quia priuilegia non cadunt in futuras reseruationes; eæ autem reseruationes Cœnæ Domini singulis annis renouantur, & tanquam de nouo fiunt: ergo priuilegia priùs concessa non extenduntur ad illas. Quæ ratio procedit de quibuscunque casibus post dicta priuilegia reseruatis, etiam extra Bullam Cœnæ. Alia ratio est, quia hæ facultates videntur reuocatæ per posteriores Bullas Cœnæ, in quibus ad finem dicitur, *etiam prætextu quarumuis facultatum, vel indultorum quibuscunque personis quorumuis ordinum etiam Mendicantium, ipsisque ordinibus, & eorum monasteriis*, &c. Per quæ verba videntur expresè derogata dicta priuilegia. Dicendum nihilominus est primò, hæc priuilegia de se sufficere ad absoluendum à quibuscunque peccatis reseruatis, tam in Bulla, quàm extra illam, etiamsi reseruatio post concessionem priuilegiorum facta sit. Probatur, quia sensus illorum priuilegiorum non est per ea dari facultatem ad absoluendum ab illis peccatis, quæ tunc reseruata sunt, quando priuilegium conceditur; sed ab illis, quæ tunc reseruata sunt, quando fit confessio, & absolutio præstanda est: ergo, licèt reseruatio sit posterior, nihil refert. Antecedens probatur, quia in primis Papa potest hoc sensu suam iurisdictionem delegare, vt est apud omnes indubitatum, quia potest facere delegationem de se perpetuam, id est, quandiu reuocata non fuerit, & potest suam propriam iurisdictionem & pro tempore vitæ suæ illo modo delegare: ergo pro omnibus futuris temporibus. Quòd autem hoc etiam intendat probatur, quia concedit illa priuilegia vt perpetua, & vt generalia ad omnes casus reseruatos; non possent autem esse talia, nisi ea intentione concederentur. Item, quia priuilegia illa sunt absoluta, & continent gratiam & fauorem, quæ in nullius præiudicium cedunt, nisi ipsius concedentis: ergo non sunt à nobis restringenda, sed amplianda potiùs, iuxta communem regulam iuris.

Dubium insurgens an dicta priuilegia hodie valeant.

Vnum pronuntiatum in proximo dubio.

Probatur primò.

Secundò.

4. Confirmatur à simili: nam, si Rex eximat oppidum ab aliquo onere, quantumcunque postea

Confirm. primò.

A crescat, totum id, quod in futurum auctum est, censetur exemptum, vt tradit Baldus in l. *cum fundus*, ff. de legatis 2. & tractat Couar. in Pract. cap. 2. ergo similiter, &c. Confirmatur secundò à simili, nam si Pontifex concedat Regi præsentationem beneficiorum talis prouinciæ, vel ciuitatis, extenditur illa concessio etiam ad beneficia postea creata, argum. cap. *quia circa*. de priuileg. vbi ratio affertur, quia in beneficiis plenissimè est interpretatio adhibenda: ergo multò magis in præsenti adhibenda est: tum quia nouæ reseruationes sunt quotidianæ, & ideo faciliùs creditur de eis cogitasse Pontificem, quando tale priuilegium concessit; tum etiam, quia hæc priuilegia data sunt B propter publicam, & magnam vtilitatem, scilicet spiritualem, iuxta ea, quæ tradunt Ioannes Andreas in cap. *qui sentit*. de regulis iuris in 6. & Panormit. in cap. *quia circa*. num. 5. Alexand. lib. 2. consil. consilio 178. num. 21. Tandem confirmatur ex vsu sequentium Pontificum: quando enim volunt vt talia priuilegia non valeant ad absoluendum à casibus denuò ab ipsis reseruatis, reuocant expresè dictas facultates: ergo supponunt, illas de se extendi ad subsequutas etiam reseruationes.

Baldus. Couar. Confirm. secundò.

Ioan. Andr. Panorm. Alexand.

Secundò dicendum est, prædictas facultates non esse reuocatas per Bullam Cœnæ Domini. Circa quam assertionem sciendum est; olim in re- C uocatione, quæ fiebat in Bulla vsque ad Gregorium XIII. solita fuisse poni illa tantùm verba, quæ suprà retulimus; illis verò, vt notauit Nauar. cap. 27. num. 73. addidit Sixtus V. hæc verba, *Nisi in eis etiam casus præsentibus literis expressi comprehendantur*. quæ etiam adduntur in Bulla S.D.N. Clementis VIII. Igitur iuxta hanc additionem manifesta est conclusio posita, quia per illa verba declaratur non reuocari priuilegia, in quibus conceditur specifica facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ: huiusmodi autem sunt priuilegia regularium, vt ostendimus: ergo. Specialiter etiam concessit Gregorius XIII. Societati, vt nullæ eius facultates per Bullam Cœnæ Domini derogatæ D censeantur, vt refertur in Compendio Societatis, verb. *Bulla Cœnæ*, §. 2.

5. Alterū pronuntiatum.

Nauar.

Probatur ex Sixto V. Clem. VIII. & Greg. XIII.

At verò iuxta antiquam formam dubium erat, an talia priuilegia essent reuocata, propter verba superiùs citata sine prædicta, vel aliqua alia limitatione posita. Et affirmandum censuit Collector priuilegiorum Mēdicantiū, verb. *Absolutio ordinaria quoad fratres*. §. 13. vbi refert responsum Cardinalis Alexandrini, ita affirmantis. Aliquibus tamen iuris doctis nimis rigorosa visa illa interpretatio, quia non putant verisimile Pontificem voluisse reuocare omnes facultates datas in specie ad ipsosmet casus Cœnę: quia inde possunt inferri multa incommoda, quæ videntur absurda, quæ in- E dicant magnam inconstantiam in voluntate Principis, quæ præsumenda non est, vt latiùs refert Emmanuel Rodericus tom. 1. quæst. 20. art. 9. Ad illa verò incommoda respondere possunt, hanc reuocationem non esse intelligendam respectu eiusdem Pontificis, qui concessit priuilegium, vt adnotauit etiam Cardinalis Alexandrinus, quia de eodem verisimile non est infra eundem annum velle reuocare facultatem perpetuam, quam in specie concesserat, præsertim cùm illa reuocatio, cùm sit ordinaria, cēseatur præuisa, nam videretur eludere vel decipere cōcedendo hoc priuilegium, quod statim est reuocaturus: respectu ergo eiusdem magnam habet vim illa coniectura, quæ quando est adeò vehemens, magnam vim habet

6. Discutitur assertio spectata Bulla Cœnæ ante hos Pontifices.

Collector.

Qui stant pro reuocatione.

Qui reuocationem negent.

Emman.

Tiraquel. in interpretatione legum, vt latè prosequitur Tiraquel. in Præfatione ad l. *si vnquam*. num. 37. at verò quando Bulla reuocatoria, edita est à diuerso Pontifice, nulla potest argui inconstantia, quia, cùm diuersa sit voluntas, non est inconstantia quòd vna reuocet quod alia voluit, vt quotidie fieri videmus: nec particularia incommoda, quæ hinc inferuntur, aut potiùs cogitantur, apud me vim habent, quia sunt valdè priuata, & extraordinaria, quæ morales leges non considerant. Probabilius fundamentum illius sententiæ esse potest, quia facultas absoluendi à casibus Cœnæ, non conceditur nisi in specie detur, nec sufficit clausula generalis absoluendi à casibus reseruatis Papæ, vt multi sentiunt: ergo & è conuerso facultas specialis ad absoluendum à casibus Cœnæ non reuocatur per clausulam generalem, donec expressa mentio illius fiat: sed in Bulla Gregorij XIII. & aliis non fiebat talis reuocatio, sed tantùm generalis. Vnde iuxta hanc sententiam, & rationem per illa verba solùm reuocantur generales facultates absoluendi à censuris reseruatis Papæ, vt nimirum illæ non sufficiant ad absoluendum à casibus Cœnæ, non verò reuocentur facultates expresè hoc concedentes; quod quidem explicauit Sixtus V. non verò addit.

7. 1. Obiect. contra ai latam rationem. Veruntamen hæc ratio videtur seipsam falsificare: nam, si facultas generalis ad absoluendum à casibus omnibus Papæ reseruatis, non comprehendit casus Cœnæ: ergo talis facultas non est reuocabilis per prohibitionem absoluendi à casibus Cœnæ: quia non reuocatur nisi facultas, quæ antea erat; sed antea illa non erat facultas absoluendi à casibus Cœnæ: ergo per Bullam Cœnæ non reuocabantur illa priuilegia generalia: atque adeò ex illa ratione potiùs sequitur, per illa verba solùm reuocari illa priuilegia, quæ in specie illos casus concedebant, nam alia generalia per se erant limitata, & exclusa. Dices, ergo immeritò in Bulla Sixti V. illa additio facta est, quia destruit ipsam reuocationem. Respondeo, indè fieri probabile oppositum eius, in quo fundatur prædicta ratio,
2. Obiectio. quæ alio modo ita impugnatur. Nam per vniuersalem clausulam absoluendi à casibus Papæ reseruatis, datur facultas etiam ad casus Cœnæ in specie: ergo è conuerso per reuocationem generalem absoluendi à casibus Cœnæ reuocantur etiam facultates expresè illos concedentes. Antecedens probatur ex mente Sixti V. & Clementis VIII. addendo enim illam limitationem, supponunt dupliciter dari facultatem ad absoluendum à casibus Cœnæ, scilicet, per generalem clausulam, vel per specificam, & ideo declarant se reuocare priorem facultatem, non posteriorem. Idémque confirmari potest ex aliis indultis, in quibus Pontifices generaliter concedentes suos casus, excipiunt casus Bullæ Cœnæ, supponentes comprehendi, nisi excipiantur. Sed hæ rationes non concludũt, quia in his literis Apostolicis aliqua verba addi solent tantùm ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia.

8. Ad 1. obiect. in n. præced. Vnde sustinendo illud fundamentum (quod probabile est) sub concessione generali casuum Pontificis non comprehendi casus Cœnæ, dicendum est ad priorem obiectionem, hoc ipsum prouenire ex vi illius clausulæ, & ideo respectu præcedentium priuilegiorum esse reuocatoriam ex parte; respectu verò subsequentium esse quasi declaratoriam, seu impedientem, ne ad hos casus extendantur. Per illa enim verba factum est vt illi casus tam specialem habeant reseruationem, vt sub generali clausula absoluendi à reseruatis non comprehendantur. Si enim non adderetur illa clausula reuocatoria priuilegiorum, non esset cur illa omnia delicta non comprehenderentur, quia atrocitas culparum non sufficit per se sola; alia enim fortasse delicta, vt Simoniæ, vel blasphemię, sunt tam grauia ac multi casus Bullæ Cœnæ, & nihilominus licèt habeant annexam excommunicationem reseruatam Pontifici, comprehenderentur sub illa clausula generali *absoluendi à reseruatis*. Si ergo casus Cœnæ non comprehenduntur, ideo est, quia per illam clausulam reuocatoriam sunt exempti, & ita per illa verba & reuocantur, vel limitantur quoad hanc partem priuilegia priùs cócessa, & simul fit vt subsequẽtia priuilegia sub generali clausula concessa, hos casus non comprehendant. Ad secundam ergo obiectionem ex verbis Pij V. respondetur, solùm esse addita ad hoc ipsum explicandum, scilicet, priuilegia generalia non sufficere ad absoluendum ab his casibus, & fortè ita explicasse mentem suorum prædecessorum. Et simili modo, si aliquando in generalibus priuilegiis fit exceptio casuum Cœnæ Domini, ad maiorem claritatem fieri, non quia sit necessarium; & ideò raro fit illa exceptio. Frequentiùs è conuerso quando Pontifex vult priuilegium extendere ad casus Cœnæ, eos specialiter exprimit, sentiens, in vniuersali clausula non comprehendi. Est ergo probabile, priuilegia religionum in hac parte nunquam fuisse reuocata per Bullam Cœnæ; incertum tamen; & ideo prudenter Societas declarationem, vel renouationem obtinuit à Gregorio XIII. iam verò per posteriores Bullas dubium sublatum est. Ad 2. obiect. in eodẽ num.

Superest verò aliud speciale circa censuras, quæ per Simoniam contrahuntur. Nam licèt dicta priuilegia ad illas etiam extendantur, vt declaratum est, tamen Sixtus V. in Motu proprio aduersùs clericos malè promotos, §. 8. easdem pœnas renouans, & alias addens, sibique eas reseruans, reuocat omnia priuilegia, etiam in Mari magno contenta, vel quibuscunque ordinibus, aut personis regularibus concessa, & similiter derogat facultatem Concilij Tridentini concessam Episcopis ad absoluendum à casibus occultis. Quæ reuocatio integra adhuc manet, quia licèt Clemens VIII. Motu proprio edito anno 1595. constitutionem illam Sixti V. reduxerit ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini, addidit exceptionem, *Præterquam contra simoniacè ordinatos, & ordinantes inflictas*. Respondetur in primis hanc reuocationem non esse generalem de quacunque Simonia, sed de illa tantùm, quæ circa ordines committitur, & ideo si aliqua censura contrahitur per Simoniam circa beneficia, vel prælationes obtinendas, facultas absoluendi ab illa reuocata non est. De alia verò, quæ contrahitur per ordinationem simoniacam, concedendum est, nunc non habere prælatos religionum hanc facultatem circa suos subditos, nisi à Sede Apostolica habeant, saltem viuæ vocis oraculo, nouam confirmationem suorum priuilegiorum. Estque admiratione dignum, quòd possint hi prælati absoluere à peccato hæresis, & non à peccato simoniæ: vbi constat verum esse quod suprà num. 2. diximus, in his facultatibus non valere argumentum, qui potest in maius, posse etiam in minus. Et ad illam admirationem responderi potest, licèt peccatum simoniæ minus graue sit, quàm hæresis, esse tamen frequentius, & plerunque esse homines, præsertim regulares, nimium procliues ad ordines 9. An dicta priuilegia extendatur etiam ad censuras propter Simoniam contractas. Resolutio, extendi ad omnes, præter contractas ex ordinatione Simoniaca.

suscipiendos; & ideo non immeritò potuisse reseruationem illius delicti magis restringi.

10. Dubitari præterea potest de quadam restrictione, quæ in dictis priuilegiis addi solet, scilicet, vt possit ab his censuris absolutio dari, nisi fuerint peccata commissa in contemptum clauium, vel nisi commissa fuerint spe, & fiducia talium priuilegiorum, vt constat ex priuilegiis Bonifacij IX. & Eugenij IV. quæ referuntur in Supplemento, & Monum. Minorum. In contrarium autem est, quia licèt illa priuilegia non plus concedant, tamen alia & nouiora, & vniuersaliora non addidere illas restrictiones, & ideo certum est ex vi priorum priuilegiorum non esse limitatam hanc materiam, nam potuit per alia priuilegia amplificari. Neque oportuit priorem limitationem expresse reuocari: quia per solam additionem tollitur limitatio. Manet autem dubium, an generalia verba sufficiant ad huiusmodi extensionem. Nam de posteriori præsertim limitatione, spe scilicet, & fiducia, quidam existimant, tacitè contineri in huiusmodi priuilegiis, vel facultatibus, & in aliis similibus, etiamsi non exprimatur. Ratio est, quia in generali concessione non comprehenditur casus specialis, qui verisimiliter non esset à Pontifice in particulari concedendus; sed illud genus peccati est valde speciale, & contrarium intentioni Pontificis, qui non vult, vt eius gratia sit alicui occasio peccandi. Atque hæc sententia sumi potest ex Antonino 1. p. tit. 10. cap. 3. §. 5. vbi in forma generali concedendi indulgentiam plenariam, ponit hanc particulam; *Præter ea, quæ ex confidentia huius indulti commisisti*, sentiens includi in huiusmodi indultis dictam conditionem, & in eandem inclinat Corduba lib. 5. de Indulgentiis, quæst. 37. quem sequitur Emmanuel Rodr. tom. 2. quæst. 20. art. 16. qui consequenter idem sentiunt de quibuscunque similibus gratiis, vel facultatibus, quæ à Pontifice concedi solent.

An extendantur ad censuras contractas spe, & fiducia priuilegiorum.

Quid aliqui sentiãt & eorum fundam.

Anton.

Cordub. Emm.

11. Sed licèt hæc opinio pio zelo cogitata sit tanquam securior, & cautior, ne priuilegiati sumant occasionem peccandi, nihilominus videtur nimis rigorosa. Primò, quia quando Pontifices volunt cum illa limitatione facultatem concedere, expresse declarant, quod frequenter faciunt, præsertim in Bullis Compositionis propter damnum tertij: ergo quando non exprimunt, præsumendum potiùs est, noluisse illam addere præsertim in priuilegiis, quæ per se solùm ordinantur ad spiritualem reparationem, & medicinam subditorum. Vnde argumentor secundò, quia hæc facultas necessaria est etiam pro illis, qui ex beneficio priuilegij sumunt occasionem peccati: ergo ad benignitatem Principis, intendentis reparationem lapsi, pertinet tota illa amplitudo facultatis: ergo quando ipse eam non limitat, ita interpretanda est tanquam Principis beneficium. Tertiò, quia grauius est crimen hæresis, & præsertim cum lapsu, quàm peccatum aliud commissum etiam cum illa circunstantia fiduciæ priuilegiorum: ergo, si facultates extenduntur ad hæresim, cur non etiam ad illam prauam fiduciam? cùm non excipiatur. Et confirmatur, nam in aliquibus indultis fiunt aliquæ exceptiones particulares, & reliqua generaliter conceduntur: ergo nihil aliud excipere nobis licet. Et hanc sententiam tradidimus lib. 6. de voto cap. 13. num. 6. & sequutus est Sancius lib. 4. de voto c. 54. num. 18. Tenet item Syluest. verb. *Indulgentia*, quæst. 10. partic. 5. vbi contra Antoninum ait, illam limitationem solùm esse necessariam si in indulto exprimatur: & Corduba fatetur, in rigore hoc ita esse.

Contraria sententia suadetur. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Confirm.

Sanc. Syluest.

12. Neque obstat quòd Pontifex non intendat dare incentiuum peccandi: quia cùm hoc stat quòd intendat vt absoluatur etiam ille, qui talem occasionem sumpsit, quam ipse non dedit: sicut Deus quando promittit omnium peccatorum veniam, non intendit dare incentiuum peccati, & nihilominus suam promissionem extendit etiam ad ea peccata, quæ ex fiducia in sua misericordia, & promissione fiunt: quia illud spectat ad perfectam misericordiam, quam exaltat hominum malitia, & quia alio modo non sufficienter esset prouisum fragilitati hominum. Ita ergo suo modo se gerit Pontifex in his indultis erga religiosos, quibus non esset alio modo sufficienter prouisum. Vnde etiam prædicti auctores fatentur, in casu particulari, ne nimia tristitia absorbeatur qui sic peccauit, posse absolui per dictam facultatem. At certè, si facultas de se non haberet dictam amplitudinem, non posset quis in eo casu absolui simpliciter, sed cum onere comparendi: ergo, si pro illo, & similibus casibus creditur facultas concessa, veriùs dicitur absolutè, & simpliciter concessam esse, quanuis non omnibus hoc prædicandum sit, ne inde sumant occasionem peccandi. Igitur prædictæ limitationes hodie omnino sublatæ sunt.

Ad fund. aduersariorum.

13. Tandem quæri potest de quadam extensione, quæ in his indultis addi solet, quia non solùm datur potestas absoluendi à censuris, sed etiam à pœnis, & interdũ additur potestas absoluendi ab irregularitatibus, infamia, inhabilitate, &c. sed de illa generali particula *à pœnis*, dicam ex professo infrà, tractatu 10. lib. 9. cap. 2. à num. 20. explicando potestatem, quam habent confessarij Societatis ad absoluendos quoscunque fideles; vbi etiam ostendam, sub illis verbis non comprehendi irregularitatem, quæ in pœnam delicti solet imponi. Quia verò ad id asserendum, vnum ex præcipuis fundamentis esse solet, quia irregularitas non absoluitur, sed dispensatur, quod etiam in materia de Censuris, & de irregularitate ostẽsum est, difficultatem in præsenti ingerunt illa indulta, quatenus dant potestatem absoluendi ab irregularitatibus: aut enim illud principium falsum est, aut illa verba includunt repugnantiam. Idémque dubium est de concessione absoluendi ab infamia, vel inhabilitatibus: nam hæ sunt etiam veluti irregularitates quædam, quæ non absoluuntur, sed dispensantur. Item, quia pœnæ perpetuæ non absoluuntur, aliàs extenderetur illa potestas ad absoluendum à depositione perpetua, vel degradatione, si fieret sine mortis pœna subsequuta, quod planè falsum est: sed huiusmodi inhabilitates de se sunt pœnæ perpetuæ, vel, si imponantur ad præfixum tempus, intra illud non absoluuntur, sed dispensantur: quæ est ergo hæc potestas absoluendi? Propter hanc fortè difficultatem solet hęc concessio ita explicari, vt per absolutionem ab irregularitate non intelligatur ablatio ipsius irregularitatis, sed absolutio à culpa, cui est annexa talis irregularitas. Potest enim absolutio sacramentalis à culpa dari, irregularitate manente, vt est communis doctrina, quam in tom. 4. & 5. 3. partis tractauimus: & videri etiam potest Cardinalis receptus in Clem. *Dudum*. de sepultur. quæst. 8. ergo etiam potest concedi potestas absoluendi à culpa, & non tollendi irregularitatem. ita exponit Collector Compendij Cisterciensis verb. *Absolutio*: sequitur Emmanuel Rodr. tom. 1. q. 20. art. 18.

Arguitur primò cõtra verba priuilegiorum concedentium absolutionẽ ab irregul. &c.

Arguitur secundò.

Quid nonnulli respõdent.

Card.

Collector. Emman.

Obiici

14. Impugnatur dicta responsio Primò. Obiici verò potest, quia, iuxta hanc interpretationem, nulla facultas conceditur per hæc verba, *talium priuilegiorum.* Probatur primò, quia, quanuis culpa habeat irregularitatem annexam, non propterea absolutio peccati quoad culpam reseruata est, non solùm Summo Pontifici, verùm etiam neque Episcopo, vt tractaui tom. 4. in 3.p. disput. 28. sect. 3. ergo si per illa verba solùm conceditur absolutio à culpa, nihil conceditur, quia iure communi habebatur. Secundò. Secundò, multùm repugnat proprietas verborum, quia absolutio à sola culpa reuera dici non potest absolutio ab irregularitate, cùm illam non tollat.

15. Euasio quędam præcluditur. Ad hæc verò responderi potest, ex his, quæ subobscurè insinuat prædictus auctor, seu Collector absolutionem hanc ab irregularitate, non intelligi ab irregularitate iam contracta, sed de absolutione à delictis quibusdam, quæ producunt irregularitatem, si cum eis celebretur, quia secum afferunt suspensionem, vt sunt publicus concubinatus, & similia, iuxta doctrinam Nauarri cap. 25. num. 76. Nauar. Sed hoc & gratis dicitur, quia verba indulti generalia sunt, & sine fundamento sic limitantur; & non soluit difficultatem; tum quia illa est maior improprietas verborum, quia non absoluitur quis à vinculo, quod nondum contraxit, nec necessariò est contracturus, si nolit: non enim dicetur sacerdos absolui ab irregularitate, quando ab excommunicatione absoluitur, eo quòd esset contracturus irregularitatem, si excommunicatus celebraret: ergo idem est in suspensione. Tum etiam, quia illa peccata non sunt reseruata ratione illius suspensionis, præsertim Summo Pontifici: vbi enim facta est talis reseruatio? imò neque inter peccata, quæ olim dicebantur ipso iure Episcopis reseruata, numerari solebant, vt patet ex dictis in illa sect. 3. Tum denique, quia illa doctrina Nauarri, vt existimo, vera non est, vt alibi ostendi, quia illa suspensio non est vera censura, cùm ipse fateatur, per solam pœnitentiam tolli.

16. Vera Authoris responsio. Videtur ergo dicendum, ibi verbum absoluendi latiùs sumi pro verbo abolendi, seu tollendi, quæ verba abstrahunt à propria absolutione, & dispensatione: sicut enim sub potestate ligandi, & soluendi includitur potestas dispensandi, ita Suadetur. Primò. verbum absoluendi potest interdum sumi in illa generali significatione, quæ dispensationem includit. Verum quidem est iuxta ordinarium, & proprium vsum iuris canonici, non ita solere accipi verbum illud, & ideo vbi verba adiuncta non cogunt, propria significatio retinenda est, & hic est sensus illius principij, seu fundamenti, *irregularitas non absoluitur*, &c. quod aliis locis posuimus. Si autem adiuncta verba cogant ad intelligendum, verbum accipi in illa latiori significatione, non est adeò impropria, quin admitti possit. Secundò. Eò vel maximè, quòd coniunctio illarum duarum vocum, *absolutio irregularitatis*, cogit nos vt in alterutra illarum improprietatem, vel extensionem significationis admittamus: ergo eligenda est quæ minor fuerit; multò autem minor improprietas est in extensione verbi absoluendi ad dispensationem, quàm in acceptione vocis *irregularitatis* pro culpa, quæ irregularitatem produxit, aut producere potest. Præsertim, quia per priorem verbi interpretationem ampliatur priuilegium, quod fieri debet quando cum nulla, vel minori improprietate verborum fieri potest. Tertiò. Tandem in hismet priuilegiis statim subiungitur exceptio (vt iidem auctores referunt) homicidij voluntarij, mutilationis, & bigamiæ: ergo signum est non esse sermonem de absolutione à culpa; quia nec bigamia est culpa, nec peccatum homicidij, aut mutilationis tale est, vt per hæc priuilegia absolui non possit. Et hactenus de materia huius potestatis.

CAPVT XXII.

In quibusnā Religionibus prælatis sit dicta potestas absoluendi subditos ab omnibus censuris tam à iure, quàm ab homine.

Circa secundum punctum de personis, quibus hæc potestas conceditur, quod etiam in fine capitis 20. proposuimus; primùm omnium consideranda sunt verba priuilegiorum: nam si in specie quædam nominantur, & non alia, illa solùm habebunt potestatem, quia priuilegia tantum valent, quantum sonant. Si autem generatim potestas conceditur prælatis, vel prælato, dicendum est dari prælatis conuentualibus, & à fortiori omnibus vniuersalioribus. Ratio prioris partis est, quia illi sunt veri prælati, vt suprà ostendimus, & concessio indefinita æquiualet vniuersali. Quod est manifestius quando loquutio est in plurali, nam cùm est sermo de prælato in singulari, nonnihil dubitationis habere videtur. Nihilominus tamen restringi non potest ad vnum tantùm prælatum supremum, tum quia potius nomine proprio Generalis, quàm communi nominaretur: tum etiam, quia regulariter hoc est contra communem vsum religionum, nam ipso iure censentur hæ facultates per ipsamet priuilegia communicata Prouincialibus, & ad vsum earum moraliter necessarium est. Quantumuis ergo prælatus in singulari nominetur, sub illa voce comprehenditur Generalis, & Prouincialis: ergo etiam Conuentualis prælatus, quia nulla est ratio restringendi. Dices, alij habent magis propriè iurisdictionem Episcopalem. Respondeo, parum hoc referre: nam hic etiam habet eam iurisdictionem, quæ sufficit, vt sit verè & simpliciter prælatus, vt hac ratione sub illa voce comprehendi possit, quæ indefinitè posita tantū valet, ac si diceretur, quicunque prælatus. Aliūde verò actus absoluēdi, propter quē datur hæc facultas, magis ordinatur ad internam salutem, quàm ad forense iudicium, ideóque meritò censetur concessa illa facultas proximo prælato, qui curam gerit animarum subditorum. Vnde quando in iure committitur prælato casus aliquis reseruatus Pontifici, Abbas specialiter nominatur, vt patet ex cap. *cum illorum.* cum similibus, de sent. excomm. quia nimirum ille est veluti proprius pastor religiosorum; idem autem est de quocunque prælato Conuentuali. 1. 1. Assertio bipartita. Ratio prioris partis. Obiectio remouetur.

2. Ratio posterioris. Nihilominus tamen (vt alteram partem probemus) non potest sub illa voce, etiam in singulari posita ita intelligi particularis prælatus, vt excludantur vniuersales, tum propter rationem factam de indefinita loquutione: tum maximè, quia illi sunt præcipuè pastores, & magis propriè. Vnde sicut alibi in tomo de pœnit. diximus, nomine proprij sacerdotis ita in iure significari Parochum, vt non excludatur Episcopus, vel Pontifex; ita de nomine prælati in præsenti dicendum est. Quapropter, etiāsi indulta solùm facerent mentionem prælati Conuentualis, v.g. Prioris, vel Guardiani, aut Abbatis, non existimo excludi superiores prælatos eorundem subditorum, propter rationem factam,

factam, & quia reuera hoc postulat debitus ordo, & verisimile non est Pontificem velle aliquid præter illum concedere.

Limitatio prædictæ partis, & eius explicatio.

3. Dico autem, *respectu eorundem subditorum*, quia interdum priuilegium conceditur in fauorem vnius tantùm monasterij, & religiosorum, vel prælati eius, vt sic, & tunc quanuis dicamus, non solùm Abbatem, vel Priorem localem, sed etiam Prouincialem, vel Generalem posse vti illo priuilegio: nihilominus non poterunt illo vti nisi circa religiosos illius monasterij, quia non conceditur illis vt Prouinciales, vel Generales sunt absolutè, sed vt sunt Prælati talis monasterij. Exemplū esse potest in multis priuilegiis concessis Abbati monasterij S. Benedicti Vallisoleti, quæ in Compendio etiam Mendicantium, & in nostro interdum referuntur, verbo *Absolutio*, & verbo *Dispensatio:* si tamen supponamus illa ipsi concedi vt Abbati illius monasterij, & non vt Generali sui ordinis, prout est in Castella, de quo mihi non satis constat, quia originales literas videre non potui. Addo etiam per alias Bullas, & indulta, quæ concedunt communicationem omnium priuilegiorum, factum iam esse vt ferè nullum sit priuilegium vni domui, vel prouinciæ, aut nationi concessum, quibus non possint alij conuentus gaudere, vt constare potest in nostra Societate ex Bulla Pij V. *Dum indefessæ.* vbi communicationem priuilegiorum illi concedens, addit illa verba, *Tam in genere, quàm in specie, & tam communiter, & coniunctim, quàm particulariter, & diuisim, etiam per modum extensionis, seu communicationis, & alias quomodolibet quibusuis ordinibus fratrum, & sororum Mendicantium, quocunque nomine nuncupentur, illorúmque congregationibus, conuentibus, & Capitulis, ac vtriusque sexus personis, ac illorum monasteriis, domibus, Ecclesiis*, &c. Et similia verba habet Gregorius XIII. in Bulla anni 1575. *Ad perpetuam rei memoriam*, addēs extensionem ad omnes religiones, *Mendicantium* (inquit) *aliarúmque religionum ordinibus, congregationibus, conuentibus, Capitulis, monasteriis, domibus, Ecclesiis*, &c. & multæ aliæ religiones habent similem communicationem, & ideo, vt dicebam, iam non multum refert, an priuilegium in principio fuerit vni monasterio, vel Abbati illius, aut toti ordini concessum.

2. Assertio.

4. Secundò dicendum est, ex vi talium priuilegiorum, in quibus prælati nominantur, non posse inferiores ministros, vel confessores absoluere à prędictis casibus. Probatur, quia nulli alij sunt proprij prælati, & priuilegium non extenditur vltra verborum proprietatem. Vnde fit ex vi horum priuilegiorum Vicarios ordinarios monasteriorum, quocunque nomine appellentur, non posse hanc absolutionem dare ex vi talium priuilegiorum. Probatur, quia non sunt prælati, vt suprà ostensum est.

Probatur.

Dubium trimembre circa assertionem.

5. Dubitari autem potest, an sit aliquod speciale priuilegium, per quod facultas concedatur Vicariis, seu Subprioribus, &c. In hoc duo videntur certa inter auctores, & tertium incertum. Primum est, Vicarium illius domus, quæ non habet alium prælatum conuentualem, vel quia mortuus est, vel tempus suum absoluit, vel certè, quia in tali domo non consueuit alius prouideri prælatus, hunc, inquam, Vicarium gaudere his priuilegiis, quia, licet non nomine, re ipsa prælatus conuentualis est, vt suprà tetigimus: vnde ad hoc non est

Resolutio primi membri.

necessarium speciale priuilegium, sed suprà dicta verba sufficiunt. Secundum est, huiusmodi Vicarium, vel Subpriorem ordinariè non habere hanc potestatem, dum scilicet proprius prælatus suum monasterium præsens gubernet, propter conclusionem, & rationem adductam, & quia nullum inuenitur priuilegium, quod maiorem extensionem habeat, vt statim dicam.

Resolutio secundi membri.

De tertio verò puncto est nonnulla dubitatio, scilicet, quando monasterium habet proprium prælatum, ille autem absens est, an possit tunc Vicarius his facultatibus vti. Nam Collector priuilegiorum in Compendio Mendicantium verbo, *Absolutio quoad fratres.* §.7. & 34. partem negantem indicat. Contrarium verò cum Veracruce, quem citat, & tenet Emmanuel Rodericus dict. qu.20. art.2. & 3. nimirum, quemcunque Vicarium Prioris conuentualis relictum ab ipso Priore pro tempore suæ absentiæ habere eandem auctoritatem. Fundatur in quodam priuilegio Clementis IV. quod ipse refert art.1. ex lib. Monumenta ordinū, vbi hoc videtur concedi *Generali, Prouincialibus, Prioribus conuentualibus, & eorum vicem gerentibus in eorum conuentibus, & locis sibi commissis.* Hæc verba refert dictus auctor art. 3. quæ si eodem tenore habentur in originali, planè conuincunt, nec possunt benè exponi de Vicario, qui Sede vacante loco prælati substituitur: nam illa verba, *Eorum vicem gerentibus in eorum monasteriis*, non possunt commodè intelligi, nisi de monasteriis, vel prouinciis habentibus proprios prælatos, qui dum absunt, alios relinquunt, qui vices suas gerunt. Et inde rectè sequitur Vicarium, vel Ministrum absente Prælato, seu Rectore, posse vti illis facultatibus, quia tunc vices Prælati gerit. Veruntamen idem auctor in art. 1. alio tenore refert illud priuilegium, scilicet, *Concessit Generali, & Prouincialibus ministris, & eorum Vicariis, atque etiam Custodibus fratrum Minorum in Prouinciis, & Custodiis sibi commissis*, &c. In quibus verbis constat nec Prioribus conuentualibus, nec eorum Vicariis factam esse illam concessionem, vt idem auctor fatetur. Imò, si tenor verborum seruetur, nec Vicariis Custodum sit concessio, sed tantùm Vicariis generalibus, vel prouincialibus, fortasse propter maiorem illorum auctoritatem. Addit verò idem auctor in eodem art.1. ex libro Monum. ordin. concessione 548. & concess. 432. priuilegium illud extensum fuisse ad Priores conuentuales in gratiam Prædicatorum, & Carmelitarum; de Vicariis autem ibi nihil dicit: sed in art.2. statim in principio ait; ex Mari magno Prædicatorum constare hæc priuilegia extendi ad Priores conuentuales; & eorum Vicariis: nihil tamen in particulari allegat, sed refert se ad articulum 1. D. autem Antoninus 1.p. tit.19. cap.2. priùs dicit, generalem Vicarium Magistri ordinis ex potestate sibi à priuilegiis tradita ita posse fratres absoluere ab omnibus peccatis, & censuris, sicut magistrum ipsum, & idem postea subdit de Vicario Prioris Prouincialis, & infrà inquit, *Item Vicarius Prioris conuentualis in suo conuentu potest omnia, quæ superius de Vicario Magistri ordinis posita sunt*; addit verò exceptionem, quæ ad absolutionem non spectat; & subiungit, *Hæc, quæ dicta sunt de Vicariis, habentur in diuersis priuilegiis, & præcipuè Bonifacij, Virtute.* Ex his autem Antonini verbis non possumus satis iudicium ferre, an loquatur de Vicariis, qui Sede vacante constituuntur, vel in quacunque absentia loco prælatorum relinquuntur, tamen dum alia restrictio non constiterit, possumus in ampliori sensu

6. Tertij membri. Varia authorum responsio. *Collector. Veracrux. Emman.*

Authoris indicium.

sensu verba accipere, cùm omnes ibi sint verè ac propriè Vicarij.

7. Illatū cōtra proximum authoris iudicium diluitur. Dicet aliquis eâdem ratione extendendæ sunt hæ facultates ad Vicarios, etiam pro eo tempore, quo prælati sunt præsentes, quia etiam tunc sunt verè ac propriè Vicarij. Respondetur negando sequelam, quia licèt in aliquibus religionibus ita appellentur, non tamen in eadem significatione, quia tunc non gerunt vices proprij muneris prælatorum, quod in iurisdictione consistit, sed habent proprium ministerium cuiusdam domesticæ administrationis; in dictis autem indultis nomen Vicarij significat eum qui vices gerit in iurisdictione, & prælatione, imò his verbis aliquando explicatur, vt dicti auctores referunt: in religionibus autē, vbi Subprior Vicarius appellatur, vox illa significat idem ministerium, seu officium, quod in religionibus monachalibus nomine Prioris significari solet, & in Reg. S. Benedicti, cap. 65. vocatur Præpositus monasterij. Quando ergo Abbas, Guardianus, &c. præsens adest, ille, qui Vicarius dicitur, non propriè vicem eius gerit, sed proprium ministerium exercet, & ideo tunc non gaudet dictis facultatibus: at verò quando prælatus abest, iam vices illius gerit in proprio illius munere, & ideo iam est Vicarius, de quo loquuntur indulta. Vndè, vt omnis tollatur scrupulus, optimum consilium est, vt prælatus, dum recedit, omnes potestates suas committat Vicario, & ne hoc pendeat ex memoria, vel voluntate singulorum, debet esse stabili lege, aut recepta consuetudine introductum.

Secundum dubium.

8. Ratio dubitandi. Vt autem hoc magis declaretur, dubitari potest secundò, an hæ facultates delegabiles sint. Et ratio dubitandi est, quia non pertinent ad iurisdictionem primariam, sed ad delegatam in foro conscientiæ, quæ subdelegari non potest. Item, quia nemo potest priuilegium sibi personaliter concessum in alium transferre, hæc autem sunt priuilegia concessa talibus personis: ergo nō possunt & aliis committi. Item, confessor Societatis, (Exemplo confir.) v.g. qui ex priuilegio habet potestatem absoluendi à casibus Papæ reseruatis, non potest hanc facultatem committere alij sacerdoti non habenti: ergo. Respondetur nihilominus posse prælatos committere vices suas aliis, etiam in vsu harum facultatum. ita docent omnes, qui de his priuilegiis scribunt, & vsu ipso satis comprobatum est. (Vera resolutio, quæ primò suadetur ex vsu, & ex Pōtificiis indultis.) Item in aliquibus indultis Pontificiis hoc expressè explicatur, vt in Bullis Societatis, Paulus III. in sua Bulla vltima expresè concedit Generali, *vt omnes gratias, concessiones, & indulta sibi concessa à Sede Apostolica, exercere possit per Vicarios, aut personas ad id sibi bene visas.* Quod etiam declarauit Gregor. XIII. in Bulla de vsu facultatum. Idem concessit Sixtus IV. prælatis Minorum in quodam indulto suprà relato, vt scilicet, per se, vel per alios possint hanc absolutionem præstare.

9. Altera aliorum suasio. Est etiam hoc consentaneum iuri communi, maximè supponendo, iurisdictionem Episcopalem ex iure communi, diuino, vel Ecclesiastico extendi quasi natura sua ad omnes hos casus, si non impediatur, vel limitetur ab aliquo superiore. Vnde fit (vt multi opinantur) vt quando Summus Pontifex casus sibi reseruatos Episcopo concedit, non censeatur iurisdictionem delegare, sed tantùm impedimentum, aut prohibitionem auferre, qua ablata, statim ex vi suæ ordinariæ iurisdictionis potest ab illis casibus absoluere. Sic ergo de prælatis religionum ratiocinari possumus, habent enim iurisdictionem Episcopalem, & ideo in hoc æquiparantur Episcopis, vt ex vi suæ iurisdictionis possint quidquid eis non prohibetur, quod maximè verum habet in absolutione à censuris, iuxta doctrinam Panormitani in cap. *at si clerici. §. de adulteriis.* de Iudiciis, & aliorum ibi: ergo eâdem ratione per hæc priuilegia non delegatur illis iurisdictio, sed solùm tollitur prohibitio, qua ablata, ex vi muneris, atque adeò per iurisdictionem ordinariam hæc omnia possunt. Panorm.

Quod fundamentum prout nititur in iure diuino, mihi probari non solet, quia in vniuersum censeo, iurisdictionem Episcoporum non esse immediatè à iure diuino, sed per Pontificem; maximè verò id censeo de potestate immutandi, vel tollendi præcepta, vel quæcunque vincula à Superiore posita: non enim video quo iure diuino, naturali, vel positiuo habeat inferior potestatem ad destruendum quod superior construxit: id enim nec in Euangelio scriptum, neque vlla traditione confirmatum reperio, neque etiam necessariam illationem video, vt ex principiis reuelatis naturali discursu inferatur: quin potiùs nec rationi consentaneum videtur in illa generalitate sumptum, quia est contra debitam subordinationem inferioris ad superiorem. At verò limitatum illud fundamentum ad absolutionem à censuris, & fundatum non in iure diuino, sed in canonico, est satis probabile propter cap. *nuper.* de sent. excomm. in quo ponderanda sunt illa verba, *Quia conditor canonis absolutionem sibi specialiter non reseruauit, eo ipso concessisse videtur facultatem relaxandi:* per quæ satis significatur, illam facultatem non esse à iure diuino immediatè, sed ab auctore ipsiusmet censuræ, vt alibi in tomo de censuris. latiùs extendi. 10. Displicet vna ex parte dicta suasio. Sustinetur verò vt probabilis ex alia parte.

Ex hoc tamen videtur infirmari illatio facta, nam hæc concessio potest esse & ordinaria, & delegata: ergo ex vi illius iuris neutra colligi potest. Nec dubito quin possit Papa concedere Episcopis suos casus reseruatos per modum delegationis tantùm, sicut in Concilio Tridentino multa eis committuntur vt Papæ delegatis, quæ aliàs possent ab eis fieri iure ordinario, seclusis priuilegiis, vel exemptionibus. Et multi valde probabiliter putant, commissionem ad absoluendum in casibus occultis factam Episcopis à Concilio Trident. sess. 24. c. 6. de Reformat. fuisse specialem delegationem, & non restitutionem iurisdictionis ordinariæ Episcopalis, aliàs hodie casus illi occulti, essent Episcopales, & consequenter qui haberet generale priuilegium absoluendi à casibus Episcopalibus, posset ab illis casibus absoluere, quod planè falsum est, & contra communem vsum, vt etiam sentiunt Henriquez lib. 3. de Pœnit. cap. 15. §. 7. lit. P. & Emmanuel Rodriquez in expositione Bullæ, num. 135. & contra illa verba eiusdem Concilij, *Per seipsos aut Vicarium ad id specialiter deputandum*, quæ satis indicant illam iurisdictionem esse valde specialem, & non communem Episcopalem: imò etiam indicant esse delegatam, quia si esset ordinaria, eo ipso posset per Vicarium exerceri: quanquam hoc iudicium non conuincat, vt ex statim dicendis constabit. 11. Infirmatur tamē absolutè dicta suasio.

Quidquid ergo sit, an illa sit dicenda concessio, vel restitutio ordinariæ iurisdictionis, vel solùm commissio iurisdictionis propriæ, nihilominus ex alio etiam principio satis probatur 12. Tertia & probatior suasio pro vera resolutione.

batur assertio posita, quia Commissarius ex priuilegio perpetuus potest alteri vices suas committere: quod esse communiter receptum à Doctoribus, ait Corduba in Summa Hispana, quæstione 8. ex Syluestro, verbo *Absolutio*. 4. numero 6. dubio 2. qui refert glossam in cap. vlt. de offic. Ordin. & fauet textus ille, vbi sic dicitur, *His, quibus ex officio in certis casibus competit illos absoluere, qui pro violenta manuum iniectione incidunt in canonem sententiæ promulgatæ, licèt aliis absolutionem huiusmodi committere cùm viderint expedire.* Hæc autem potestas, quæ datur prælatis per priuilegia perpetua, propriissimè dicitur competere ex officio, quia ratione officij conuenit: nam priuilegium illud quoad hoc magis est reale, quàm personale, quia dignitati adhæret, & ratione illius competit personæ: ergo ex officio competit. Neque oportet vt omninò conueniat ex officio tanquam iurisdictio ordinaria, nam particula, *in certis casibus*, quæ ibi additur, satis indicat sufficere quòd ex priuilegio conueniat ratione dignitatis, vt rectè ibi glossa expendit, quæ subdit, idem esse in omnibus aliis communicationibus, quòd illi, qui ordinario iure, vel delegato à Principe, possunt absoluere, possint etiam committere vices suas vt viderint expedire, dummodo delegatio, vel commissio sit ratione officij, ac proinde per priuilegium perpetuum. Atque idem tenent ibi Panormitanus, Felinus, & alij in capite vltimo de Offic. deleg.

Corduba. Syluest. — *Panorm. Felin.*

13. Atque ita responsum est ad rationem dubitandi in numero 8. positam: nam hæc iurisdictio vel ordinaria est, vel in hoc æquiparatur ordinariæ, quia ex officio ratione legis, seu perpetui priuilegij competit. Quando autem prælatus committit vices suas alteri quoad hanc absolutionem, non transfert priuilegium in illum, propriè loquendo, sed vtitur ministerio eius ad suum priuilegium exequendum, quod valde diuersum est. Vnde ille Commissarius non potest alteri vices suas committere, quia non tam iurisdictio, quàm nudum ministerium ei commissum est, iuxta caput vltimum §. vltimo de offic. delegat. atque ita procedit exemplum eodem numero octauo de simili potestate absoluendi commissa confessori religioso, qui illam committere non potest, quia nudum ministerium ei commissum est. Aduertendum est tamen pro nostra Societate, &, si quæ est alia religio, quæ hunc modum obseruet, quòd in ea omnis hæc potestas censetur concessa Generali, iuxta Bullas Pontificum, vt infrà videbimus tractatu 10. libro 9. capite secundo à numero secundo, & per illum conceditur prælatis inferioribus, vt constat etiam ex Compendio priuilegiorum eiusdem Societatis. Nihilominus tamen & Prouinciales, & Rectores, seu Præpositi locales possunt aliis committere vices suas, vel delegare hanc potestatem quotiescunque in concessione sibi facta non sit expressa restrictio, vel prohibitio, vt per se, & non per alios absoluere in aliquo casu possint, quia eo ipso quòd talis restrictio non ponitur, censetur eis concessa potestas eo modo, quo per indultum conceditur, seu eo modo, quo iuxta commune ius administrari potest facultas, quæ ratione officij prælato competit.

Ad rationē dubitandi. — *Nota pro confirmatione tertiæ suasionis in n. præced.*

Fr. Suarez de statu relig. tom. 4.

Tertium dubium.

14. Hinc verò nascitur tertium dubium, an possint Superiores prælati restringere hanc facultatem inferioribus, scilicet Generalis Prouincialibus, & Prouincialis prælatis Conuentualibus. Oportet autem loqui præcisè stando in virtute dictorum priuilegiorum, nam vbi est speciale indultum declarans, vel concedens hanc potestatem, vt est in Societate, sublata est quæstio. De aliis ergo videtur res dubia, quia cùm Pontifex immediatè, & quasi ex æquo concedat hanc potestatem omnibus his prælatis, licèt aliàs sint subordinati in iurisdictione ordinaria, & in ea possit Superior restringere iurisdictionem inferioris, vt suprà dictum est, tamen in hac commissione videntur æquales, & ideo non posse in vno eorum ab altero restringi. Nihilominus etiam in hac potestate probabilius censeo, posse restringi à superioribus prælatis respectu inferiorum quandiu expresse hoc non prohibetur in ipso indulto. Ratio est, quia Papa concedens priuilegium in fauorem religionis, censetur conferre iuxta debitum ordinem, & magis consentaneum ipsi religioni, quandiu aliud expresse non declarat; sed debitus ordo religionis postulat, vt inferiores prælati pendeant à superioribus: ergo credendum est hanc esse voluntatem Pontificis concedentis talia priuilegia, atque ita tunc non dici potest inferior auferre facultatem à superiore concessam, quia non creditur simpliciter concessa, sed cum hac subordinatione.

Ratio dubij. — *Authoris decisio.* — *Probatur primò.*

15. Sed fortasse hæc coniectura alicui non satisfaciet, quia priuilegia absolutè loquuntur, & potius sunt extendenda. Item, quia, cùm hi casus iam sint extra iurisdictionem ordinariam prælatorum, & sint proprij ipsius Pontificis, potest ipse æqualiter illos concedere sine illa subordinatione, quæ in re tam fauorabili ad remedium subditorum non videtur necessaria. Nihilominus illa mihi videtur moralis coniectura satis probabilis, quam aliter ita explicare possumus: quia Pontifex concedendo has facultates, non aufert ab his prælatis potestatem reseruandi sibi casus, quia hoc expedit ad disciplinam religiosam; sed expedire potest, vt ex his casibus Pontificiis aliqui sint reseruati Prouinciali, vel Generali: ergo credendum est ita concedi hanc facultatem prælatis religionis, vt semper maneat in maiori prælato ius reseruandi sibi casum, quem expedire iudicauerit. Quod maximè locum habet iuxta opinionem asserentem, per hæc priuilegia solùm auferri prohibitionem, & rem statim reduci ad commune ius: nam stando in iure communi, licèt aliqua censura Pontificia non esset ab ipso Pontifice reseruata, posset Generalis, vel Prouincialis religionis eam sibi reseruare: ergo post hæc priuilegia possunt etiam id facere, quia per priuilegia solùm constituuntur in terminis iuris communis; & quamuis Papa auferat suam prohibitionem, non tollit ius Prouincialis, vel Generalis, vt possit id prohibere, si religioni fuerit expediens. Præterea, sustinendo, vt videtur verius, per hæc priuilegia non tantùm auferri prohibitionem, sed etiam concedi positiuam facultatem, & iurisdictionem: Nihilominus vnaquæque religio cum approbatione Sedis Apostolicæ habere solet auctoritatem distribuendi has facultates prout sibi iudicauerit expedire: ergo potest vnaquęq; religio statuere vt quædã ex his facultatib. sint reseruatæ Generali,

Arguitur contra hāc probationē. — *Sustinetur dicta probatio, ac declaratur aliter.* — *Probatur secundò.* — *Tertiò.*

O

Generali, aliæ Prouincialibus, &c. nec dubito quin factum teneat propter præsumptam, vt dixi, voluntatem Pontificum, qui religionibus ipsis & propter maius earum bonum has facultates concedunt. Denique tota ipsa religio potest cedere iuri suo, & non obstante priuilegio sibi concesso, pro singulis prælatis, aliqua eorundem priuilegiorum pro maioribus prælatis reseruare. Dices, esto possit hoc fieri à Capitulo generali, vel Prouinciali, non tamen à singulis prælatis maioribus. Respondeo, hoc pendere ex modo gubernationis vniuscuiusque religionis: nam earum prælati habent potestatem à Capitulis, à quibus eliguntur, & ideo si ab eis fuerit concessa etiam ad hunc actum, poterunt illa vti, non verò aliis. Addo tamen vltimò, nunc standum circa hoc esse nouo decreto Clementis VIII. circa reseruationes regularium: nam quælibet restrictio harum facultatum ad absoluendum à casibus reseruatis Papæ, re vera est noua reseruatio in tali religione facta, & ideo circa illam decretum Clementis seruandum est. Ex quo duo colligo; vnum est, non posse fieri nisi in generali, vel prouinciali Capitulo respectiuè, iuxta formam in eodem decreto præscriptam: aliud est, à Capitulo posse fieri, nam Pontifex hanc generalem facultatem præbet huiusmodi Capitulo ad reseruandum quoscunque alios casus, vltra designatos ab ipsomet Pontifice: & mirum profectò esset quòd posset religio reseruare casus minus graues, & non aliquem ex grauioribus reseruatis Papæ.

Instantia remouetur.

Quartò.

Quartum dubium.

16. Hinc porrò emergit quartum dubium, an scilicet omnia peccata, quæ in iure, vel in Bulla Cœnæ, aut aliis, sunt reseruata Summo Pontifici, censenda sint reseruata in quacunque religione, non obstantibus prædictis priuilegiis; & consequenter, an prælatus concedens alicui religioso absolutam potestatem audiendi confessiones suorum subditorum, censeatur illi concedere has facultates, seu hos casus: nam, si reseruati non sunt in tali religione, comprehendentur sub generali facultate; non videntur autem reseruari, quia Summus Pontifex per illa priuilegia abstulit reseruationem, & religio aliam non addidit, vt supponimus. Vnde Clemens VIII. in suis casibus reseruatis regularium non facit horum mentionem, nec singulæ religiones in suis propriis reseruationibus, vt de Societate nobis constat, & de aliis suprà tetigimus.

Videri per priuilegia religionum tolli omnẽ reseruatione, quæ non sit ab ipsa religione facta.

17. Nihilominus respondetur, hos casus non solùm esse reseruatos, sed etiam altiori, & strictiori modo quàm sint particulares casus religionum. Declaratur; nam Pontifex nunquam simpliciter abstulit suam reseruationem ab his casibus, etiam respectu religiosorum, sed solùm eorum absolutionem religiosorum prælatis commisit, quod longè diuersum est: nam si ablata fuisset simpliciter reseruatio respectu talium personarum, absolui possent ab illa censura à quocunque proprio confessore, iuxta cap. *nuper.* de sentent. excommun. quod tamen falsum est, vt ex primo, & secundo dubio constat. Vnde eo ipso quòd Pontifex hanc potestatem concessit solis prælatis, & eorum vices gerentibus, voluit absolutionem hanc esse illis reseruatam. Hæc autem reseruatio non fundatur in potestate, & voluntate ipsius religionis, sed manat ex voluntate ipsius Sedis Apostolicæ, quæ priùs talem reseruationem absolute fecit, & postea circa illam maiorem potestatem non concessit, neque ampliùs (vt sic dicam) illam remisit: & ideo dixi hanc reseruationem altiorem esse, quàm sint propriæ reseruationes vniuscuiusque religionis. Et ideo fortasse hi casus Pontificij non numerantur inter particulares reseruationes religionum, quia sunt alterius ordinis, & supponuntur tanquam omnibus communes.

Contraria resolutio vera. Suadetur.

Ex quo infertur, hos casus non comprehendi sub generali delegatione, vel commissione facta à prælato religionis ad absoluendum à peccatis, vel censuris, iuxta regulam textus in cap. 2. de Pœnitent. & remiss. in 6. Quin potiùs licèt superior concedat facultatem ad absoluendum à peccatis reseruatis in religione, non videtur concedere facultatem ad absoluendum ab his casibus Pontificiis, quia habent reseruationem longè alterius rationis, vt dixi, & ideo habent specialitatem sufficientem, vt sub illa generalitate non comprehendantur. Item, quia circa peccata reseruata in religione habet prælatus ordinariam iurisdictionem, quam per illa verba delegare videtur: circa hos autem casus Pontificios habet solùm iurisdictionem ex peculiari commissione Pontificis, quæ difficilius, & maiori cum consideratione committi alteri debet, ideóque sub illa generalitate non comprehenditur. Quod maximè verum censeo de casibus Cœnæ Domini, & inter eos lapsus in hæresim, propter eorum specialem, vel specialissimam grauitatem, & reseruationem. Ideóque prudenter in Compendio Societatis licèt absolutio à casibus Cœnæ respectu subditorum committatur superioribus cum facultate delegandi, nihilominus lapsus in hæresim soli Generali reseruatur, ita vt nec Prouinciales possint absoluere, nisi sub onere comparendi. Et alibi etiam diximus, ipsummet Pontificem committendo casus suos, non censeri committere casus Cœnæ, nisi exprimat; & committendo casus Cœnæ, non committere absolutionem ab hæresi, nisi in specie id declaret: ergo idem dicendum est de Commissario Pontificis. Vnde Episcopus, v.g. committens alicui casus suos, non videtur committere absolutionem, v.g. à censura canonis *si quis suadente*, pro illis casibus, in quibus ipsi in iure committitur, quia illi non sunt propriè casus Episcopales, vt alibi diximus. Vt ergo prælatus religionis censeatur committere hos casus Pontificios, oportet vt vel in specie eos exprimat iuxta vniuscuiusque exigentiam, vel, si vtatur generalibus verbis, quòd talia sint, vt omnem tollant ambiguitatem: vt si dicat, v.g. concedere omnes facultates suas, vel quantum per priuilegia potest, aut quid simile. In quo etiam obseruare oportet, vt distinctè explicetur an concedatur potestas absoluendi à culpis, vel etiam à censuris: nam hæc duo diuersa sunt. Verum est, in casibus Pontificiis ita esse coniuncta, vt vno concesso, alterum concessum esse intelligatur. Videantur dicta in 4. tomo disp. 30. sect. 2.

18. Cõsectariũ ex proxima resolutione.

Tomo de pœnit.

***

CAPVT

CAPVT XXIII.

An non solùm in religionis prælatis, sed etiam in Episcopis sit prædicta potestas ad absoluendum religiosos.

1. *Ex vi priuilegiorum, regularium non habent Episcopi hanc potestatem.* IN hac quæstione in primis certum est non conuenire Episcopis hâc potestatem ex vi priuilegiorum ipsorum regularium, cùm in eis nulla de Episcopis fiat mentio, sed potiùs ab eorum iurisdictione eximantur. Loquimur enim de exemptis, nam circa regulares sibi subiectos clarum est posse Episcopos quidquid in hoc genere possunt iure communi, & si quid ampliùs per priuilegia Pontificia talibus religiosis fuerit concessum respectu suorum prælatorum, nam Episcopi sunt proprij illorum prælati, quod munus non habent respectu exemptorum. *Triplex casus proponitur in quo videntur habere Episcopi talem potestatem.* Solum ergo habere potest locum dubitatio posita in duobus, vel tribus casibus: *Primus.* primò in nonnullis casibus, in quibus iure communi scripto seu canonico possunt Episcopi absoluere à casibus aliàs Pontifici reseruatis, vt à leuiori læsione clerici, cap. *Monachi*, & cap. *cùm illorum*. de sent. excommun. *Secundus.* Secundum est de aliquo casu necessitatis, in quo propter difficilem recursum ad Pontificem censetur tacito iure, & recepta consuetudine, facta commissio Episcopo, quæ necessitas potest interdum in religioso exempto occurrere. *Tertius.* Tertium est de prelato religionis, qui non potest absoluere seipsum, neque habet alium à quo possit commodè absolui; nec debet esse peioris conditionis: poterit ergo ab Episcopo absolui.

2. *Quorũdam placitũ in 1. casu & eorũ fundam.* Circa primum casũ quidam putant quòd licèt religiosus exeptus possit in illis casibus absolui à suo prælato; nihilominus posse etiam absolui ab Episcopis, si velit: quia licèt Pontifex concesserit illam potestatem prælatis religionis, non abstulit Episcopis: ergo liberum est religiosis, si velint, eis subiici quoad hanc absolutionem. Nec videtur obstare exemptio, quia hæc videtur esse à iurisdictione coacta, non à voluntaria. Item videtur esse in his, quæ spectant ad grauamen, non in his, quæ ad fauorem; est autem maior fauor religiosi quòd à pluribus prælatis possit absolui. *Frederic. Ioan. de Lig.* Atque ita opinati sunt Fredericus de Senis consil. 14. & Ioannes de Lignano in Clemen. *Ne in agro*, de statu regularium, & alij quos Syluester citat. *Cõtrarium verius. Abbas. Ioan. Andr. Syluest.* Contrariam sententiam tenet Abbas in cap. *Monachi*. de sentent. excommun. num. 4. vbi refert Ioannem Andream, & seipsum in alis locis; quos sequitur Syluester verb. *Absolutio*. 5. numero 2. *Eius fund.* Fundamentum est, quia religiosus exemptus non tantùm eximitur à iurisdictione fori contentiosi, sed etiam à iurisdictione fori pœnitentialis: nam hac ratione non potest confiteri Episcopo sine licentia sui prælati, vt suprà visum est: ergo in neutro foro potest Episcopus absoluere religiosum, quantumuis ipse se illis subiiciat. Et confirmatur, quia exemptiones priuilegij non in fauorem priuatum religiosi, sed in fauorem totius religionis concessum est, & in fauorem etiam prælatorum eius: ergo nullus religiosus potest in hoc cedere iuri suo, nec sibi iudicem constituere extra prælatos suos, iuxta cap. *significasti*. de foro compet. Atque hæc sententia planè videtur in rigore iuris vera, & per se lo-

A quendo, ac suppositis religiosorum priuilegiis omninò seruanda.

3. *Quomodo posset procedere priu placitum.* Dico autem suppositis priuilegiis, quia si prælati religiosorum non haberent potestatem absoluendi suos subditos ab aliquo casu reseruato Papæ, & aliàs concesso Episcopis, in eo casu probabilem censerem primam sententiam. Exemplum esse poterat in facultate absoluendi à casibus occultis concessa Episcopis in Concilio Tridentino: nam si illa non fuisset extensa ad prælatos religionum, possent, vt opinor, religiosi absolui ab Episcopis, quia non debent esse deterioris conditionis: & rationabiliter interpretamur non esse exemptos, nisi in his, in

B quibus subduntur iurisdictioni suorum prælatorum. Si enim in foro exteriori non possent de aliquo delicto iudicari à suis prælatis, profectò eo ipso non censerentur in illa causa exempti à iurisdictione Episcoporum, quia non debent sine ordinario iudice relinqui. Potéstque hoc non *Fauet ei ius.* improbabiliter colligi ex capite *si Papa*, de priuilegiis in sexto: ergo idem cum proportione in absolutione à censuris locum habet. At verò nunc quia tota iurisdictio Episcoporum ad absoluendum à censuris, etiam eis iure commissa circa Pontificios casus, commissa est prælatis regularibus per priuilegia perpetua, non possunt religiosi, per se loquendo, in talibus casibus ab

C Episcopis absolui, quia prorsus exempti sunt, & quia prælati religionum meritò possunt respectu suorum subditorum sibi tales casus reseruare, quia illis iudicium eorum commissum est, & in fauorem ipsorum, vt planè significauit Pius V. in Motu proprio, quo prælatis Prædicatorum concessit facultatem illam Concilij Tridentini, cùm ait, *Nec Prior conuentualis, & superiores prælati dicti ordinis in hac parte deterioris conditionis existant*. Nec fundamentum contrariæ sen- *Ad fund. in num. 2.* tentiæ tunc habet vim, quia sufficienter prouisum est religiosis, & illa maior licentia licèt videatur fauor priuatæ personæ, non tamen religionis; & fortasse etiam respectu priuatorum

D non esset fauor in ordine ad eorum spiritualem profectum: nam inde fortasse sumerent licentiam peccandi.

4. *2. Casus.* Circa secundum casum necessitatis, in quo religiosus non potest adire prælatum suum, potest autem conuenire Episcopum, Syluester *Sententia affirm. Syluest. Panorm.* suprà numero 3. affirmat cum Panormitano, in eo casu posse religiosum absolui ab Episcopo ex æquitate, licèt non possit de rigore iuris. Per æquitatem autem intelligit epiicheiam, vt Panormitanus expresè declarat. Itaque intelligunt ex vi legis, & exemptionis in rigore sumptæ non posse; ex quadam tamen interpretatione voluntatis Pontificis posse, ne religiosus in

E eo casu sit deterioris conditionis, quàm seculares, quod videtur esse contra intentionem eximentis. Sed difficile mihi est in materia iurisdi- *Impugnatur quoad casum necessitatis nõ extremæ.* ctionis, & in lege irritante actum huiusmodi epiicheiam admittere extra casum extremæ necessitatis; hæc autem materia iurisdictionis est, sine qua non potest Episcopus absoluere religiosum: lex etiam, quæ vetat exercere iurisdictionem circa personam exemptam, est irritans actum, vt constat ex iuribus citatis, & ex capite *frater*. 16. quæstione prima: ergo extra casum extremæ necessitatis, id est, periculi mortis, non possumus hanc licentiam Episcopo dare. Dicit enim Concilium Tridentinum sess. 14. c. 7.

loquens de casibus reseruatis, extra illum articulum inferiores sacerdotes nihil posse: vocatur autem inferior sacerdos respectiuè omnis ille, qui est inferior comparatione reseruantis, & ab illo non habet commissam facultatem; ita verò se habet Episcopus in eo casu respectu religiosi exempti, quia & est inferior Papa reseruante, & ab illo non habet commissionem ordinariam, vt supponimus: ergo, nec ex interpretatione possumus illam admittere, nisi in periculo mortis, iuxta doctrinam Concilij. Aliàs pari ratione possemus dicere, posse nunc Episcopum absoluere in simili casu clericum sibi non subditum solùm quia habet difficilem recursum ad suum prælatum, quod planè videtur falsum, quia illa difficultas non præbet alteri iurisdictionem. Similiter etiam posset Episcopus absoluere religiosum in casu, in quo recursum habet ad suum prælatum, & illi iniustè negat absolutionem: quod etiam non videtur admittendum, quia iniustitia vnius prælati, vt cap. 19. numero 21. diximus, non dat alteri iurisdictionem quando subordinati non sunt. Alioqui aperiretur via, vt in similibus casibus religiosi quasi appellent à suis prælatis ad Episcopos, quod magnum incommodum est, & contra intentionem eximentis.

5. Vera huius casus decisio. Dico igitur, non videri necessariam hanc interpretationem ad fauorem religiosorum, sed per generales, & communes regulas casuum reseruatorum posse illis sufficienter subueniri absque vlla epiicheia, quæ admittenda non est, nisi vbi manifesta necessitas vrget; hîc autem nulla erit necessitas, si aliter potest sufficienter subueniri necessitati religiosi. *Quo principio sit fundanda.* Quòd autem possit, declaro ex generali principio in iure fundato, quod posui in 4. tomo tertiæ partis, disput. 30. sect. 3. scilicet, in casibus Pontificiis quoties non patet aditus ad Summum Pontificem, vel Commissarium eius nisi cum magna difficultate, & mora, tunc posse peccatorem absolui ab inferiori sacerdote cum onere comparendi coram Pontifice, vel habente iurisdictionem ab illo circa tales casus respectu talis personæ. Hoc ergo principium censeo in præsenti esse applicandum. Quando enim religiosus non habet facilem aditum ad suum prælatum, absolui quidem poterit ab alio, non tamen ita vt maneat omninò liber à reseruatione, sed vt absoluatur cum onere comparendi coram Summo Pontifice, aut coram suo prælato, qui respectu sui vices illius gerit. Hoc enim satis est ad subueniendum necessitati religiosi, & aliunde seruatur rigor reseruationis, & debita subiectio ad prælatum. In eo autem casu non est necessarium vt religiosus recurrat ad Episcopum, quia à quolibet sacerdote, à quo potest absolui à culpis mortalibus, poterit pro tunc absolui à tali censura, quia non absoluitur simpliciter, sed cum onere comparendi; sicut posset ex sententia omnium absolui quando etiam ad Episcopum esset difficilis accessus; idem autem est quanuis sit facilis, quia ad absoluendum cum illo onere non habet maiorem facultatem Episcopus respectu personæ sibi non subditæ, quàm ordinarius confessor. Et ex hac parte hic modus absolutionis cedit in maiorem fauorem religiosi, quia faciliùs absolui poterit, & ita meliùs poterit onus comparendi tolerare, præsertim quia nullum est ius, quo possimus illum eximere à tali onere, quòd secum affert reseruatio quando potestas absoluendi solùm datur occasione talis difficultatis, vel necessitatis.

6. *Cõfirmatur amplius.* Tandem confirmatur hoc, & declaratur, quia prælatus regularis quando mittit subditum ad peregrinandum, potest illi dare facultatem eligendi confessorem, à quo possit absolui etiam à casibus Papæ reseruatis sub onere comparendi coram se. Tunc ergo si talis religiosus incidat in censuram canonis *si quis suadente*, in eo loco, vbi non potest recurrere ad prælatum absentem, non potest recurrere ad Episcopum, vt ab eo simpliciter absoluatur sine onere comparendi coram suo prælato, quia tunc iam habet sufficientem iudicem, seu confessorem à suo prælato designatum, nec est recurrendum ad iurisdictionem interpretatiuam, vbi expressa, & sufficiens haberi potest: at verò quanuis prælatus expresè non declaret illam voluntatem, ex ipso communi iure satis explicatur. Relinquitur ergo solùm prælatum regularem habere hanc iurisdictionem in religiosos exemptos sub Pontifice Summo, nisi in casu extremæ necessitatis, in quo nulla est reseruatio.

7. *3. Casus.* In tertia autem interrogatione seu casu petitur, quid dicendum sit de ipso prælato religionis. Quæ difficultas magis pertinet ad cap. sequens de his, qui per hanc potestatem absolui possunt. *Prælati relig. etiã absolui possũt intra religionem per eius priuilegia.* Nam certum est, absolutionem prælati religiosi in his casibus non pertinere ad Episcopum, tum quia non minus est exemptus, quàm reliqui, tum etiam, quia non minùs potest absolui per priuilegia religionis, quia non debet esse deterioris conditionis cùm sit principale membrum eius, & priuilegia generaliter pro omnibus dentur. *In quibus sacerdotib. sit talis potestas ordinariè.* Igitur, si iuxta communem vsum præcisè loquamur, potestas absoluendi ab huiusmodi censuris prælatum conuentualem, est apud Prouincialem, & respectu Prouincialis apud Generalem, nam vnusquisque solùm pendet à suo proximo prælato, & quando priuilegia concedunt hanc facultatem prælatis, intelligenda sunt respectiuè, scilicet, illis prælatis, vel illi prælato, quos, vel quem vnusquisque religiosus habuerint: Generalis verò, quia intra religionem non habet superiorem prælatum, sed solùm generale Capitulum, absolui poterit ab illo confessore, cui Capitulum suas vices commiserit.

8. *De modis aliis non tã ordinarij habẽdi hãc potestatem erga prælatos.* Quòd si Capitulum ipsum nihil circa hoc obligauerit, eo ipso poterit Generalis eligere confessorem cum omni potestate, quam priuilegia concedunt: quia non superest alius modus, quo possit ipse Generalis passiuè frui huiusmodi priuilegiis, quibus priuari non debet. Estque ille modus consentaneus iuri communi in cap. vlt. de Pœnitent. & remis. Quin potiùs in multis religionibus obseruari intelligo, vt etiam Prouinciales, & Conuentuales prælati eodem modo sibi eligant confessores cum omnibus facultatibus, quas ipsi possunt suis subditis communicare. Quod fieri potest, vel quia in ipsa religione ita specialiter, & positiuè (vt sic dicam) ordinatum est, quod sine dubio fieri potest, vel etiam consuetudine recipi, aut certè quia contrarium ordinatum non est; quod censeo etiam sufficiens. Quia ex priuilegio dicti capitis vlt. de pœnitent. & remission. hi prælati possunt sibi eligere confessorem *præter licentiam suorum Superiorum*, vt dixi in 4. tom. disputatione 27. sectione secunda dubio 5. & nunc in confirmationem *Expenditur textus pro præsenti casu.* eorum,

eorum, quæ ibi dixi, expendo illam particulam, *præter suorum Superiorum licentiam*: non enim dicit, contra eorum ordinationem, aut voluntatem, sed solùm præter, id est, absque eorum licentia, & quando illi non prouident alio modo de ordinario confessore; qui est casus, de quo loquimur. Deinde confessor sic electus eo ipso habet circa talem prælatum omnes facultates Pontificias, siue hoc sit quia ab ipsomet communicantur, sicut Papa eligendo confessorem dat illi iurisdictionem in seipsum, siue (quod verius existimo) quia virtute priuilegiorum immediatè ei conferuntur eo quòd vices gerit superioris prælati in eo munere.

9. Quid vbi duo tantùm sunt sacerdotes, prælatus & subditus, ambóque excommunicati. Hic verò occurrere potest casus, in quo in religioso conuentu tantùm sint prælatus, & alius sacerdos, & ambos incurrisse in censuram reseruatam Pontifici: vt, v. g. per mutuam rixam in censuram canonis *si quis suadente.* quomodo possint absolui; quia tunc nec prælatus potest absoluere subditum, cùm ipse sit excommunicatus, neque etiam potest illum eligere in confessorem, quia similiter ligatus est: quid ergo in eo articulo facient? Quidam vt Emmanuel Rodriquez tom. 1. quæstione 20. art. 12. citans Ioannem Fabianum verb. *Absolutio.* 2. §. 6. & alij, respondent, ob necessitatem posse tunc mutuò absoluere: quia necessitas caret lege. Item, quia excommunicatus potest in casu necessitatis absoluere à peccatis: ergo & à censuris. Quòd si in praxi sequenda esset hæc sententia, deberet prælatus priùs absoluere subditum, & iam ille absolutus, esset idoneus minister ad absoluendum prælatum.

Quorũdam responsio.

10. Limitanda dicta responsio ad casũ occultum. Indiget tamen, vt opinor, illa sententia magna declaratione, & limitatione. Et in primis, si neuter illorum est nominatim excommunicatus, vel si censura fuit canonis *si quis suadente.* & delictum est occultum, videtur prælatus posse absoluere subditum, quia nondum est omninò priuatus iurisdictione, & communicatione cum illo saltem in bonum subditi. Dices, hoc haberet locum si subditus non esset etiam excommunicatus; quia verò excommunicatus supponitur, non videtur posse vti fauore Extrauag. *Ad euitanda.* Respondeo, etiam licèt subditus excommunicatus sit, prælatus non est iurisdictione priuatus in suos subditos, quantum est ex se: licet autem talis subditus excommunicatus sit, non peccat petendo à prælato absolutionem, quia illa communicatio cùm sit ordinata ad bonum animæ, & ad se liberandum à censura, non est prohibita ex vi suæ excommunicationis; neque etiam propter prælati excommunicationem prohibetur ratione Extrauag. *Ad euitanda,* & ideo in eo casu non dubito, quin, seruato hoc ordine, licitè petatur, & detur absolutio.

11. Quando casus est publicus neuter in alterũ habet potestatem. Vrgendo tamen casum, ita vt delictum sit publicum, cessat hoc remedium, & tunc non censeo statim esse dandam licentiam prælato absoluendi subditum, vel è contra, cùm hoc sit contra rationem factam; & contra iura; argument. capit. *audiuimus.* 24. quæstione 1. & capit. *prudentiam.* §. 6. de offic. deleg. & capit. *duobus.* de sent. excommun. per argumentum à contrario; ibi enim dicitur, duos habentes facultatem sese inuicem absoluendi, si ambo in excommunicationem minorem incidant, non priuari dicta potestate, nec vsu eius, vt rectè glossa exponit: quia excommunicatio minor priuat receptione Sacramentorum, non vsu iurisdictionis: ergo de excommunicatione maiori contrarium tacitè exponit, quia hæc priuat vsu iurisdictionis: & ita sentiunt ibi glossa, & Doctores. Quapropter in eo casu prælatus extra religionem debet eligere alium sacerdotem habilem, vt ab eo absoluatur, & postea ipse absolutus poterit absoluere subditum. Dico autem, prælatum debere hoc facere, quia subditus non habet hanc facultatem; neque ipse prælatus dum excommunicatus est, potest illam concedere, vt alibi dixi.

Quo remedio tunc sit vtendum.

12. Instantia contra id remedium diluitur. Dices, ergo nec ipse potest eligere sibi confessorem. Respondetur, negando consequentiam: quia dare licentiam subdito, vt eligat confessorem, est actus iurisdictionis, cuius vsu priuatus est excommunicatus; eligere autem confessorem non est vsus iurisdictionis, sed cuiusdam priuilegij, quo non priuatur excommunicatus. Dices, cùm prælatus eligit confessorem, committit illi iurisdictionem suam, vt illa circa se vtatur; ille autem videtur esse actus iurisdictionis. Respondeo, non ipse committit, sed Pontifex, vel superior prælatus virtute priuilegiorum, vt suprà in fine numero 8. dictum est. Sed instabit aliquis, fingendo casum, in quo non sit copia alterius sacerdotis secularis, vel alterius religionis, qui eligi possit. Respondeo, in eo casu ita se habere quemlibet illorum ac si esset solus, & non haberet copiam confessoris, extra casum articuli mortis, quia excommunicatus vitandus extra hunc articulum non habet vsum iurisdictionis; in illo autem articulo possunt se inuicem absoluere à peccatis, & ratione illorum etiam à censuris, vt in 4. tomo generaliter dictum est.

Replica remouetur.

Vltima instantia huius casus publici.

CAPVT XXIV.

Ad quas personas absoluendas extendantur hæc priuilegia.

1. 1. Assert. pro professis, & similibus. HOc est tertium punctum superiùs in fine capitis 20. propositum. In quo in primis certum est, talia priuilegia posse habere effectum circa omnes professos talis religionis, quia pro illis maximè conceduntur hæc priuilegia. Quia verò priuilegia hæc concedi solent sub his verbis, vt prælati possint absoluere subditos suos, oriebatur dubium de ipsis prælatis. Sed hoc iam expeditum est in fine capitis proximè præcedentis; nam illi etiam sunt subditi vel superioribus prælatis, vel saltem ipsi religioni. Oriebatur deinde dubium speciale de scholaribus, & Coadiutoribus Societatis, qui nõ sunt professi. Sed nullam habet rationem dubitandi, tum quia sunt veri religiosi, & regulares, sub quibus vocibus solent hæc priuilegia concedi: tum etiam, quia eorum incorporatio, & vota sub nomine professionis comprehenduntur, præsertim in fauorabilibus, vt infrà tract. 10. lib. 3. cap. 5. ostendam. Tum denique, quia Pius V. & alij Pontifices expresse illis communicant hæc priuilegia.

2. 2. Assertio pro peregrinis. Probatur primò. Secundò dicendum est, hanc facultatem extendi non tantùm ad proprios religiosos subditos, sed etiam ad hospites, seu peregrinos, qui iure hospitij possunt ab eis sacramentaliter absolui. Probatur primò ex ipsis priuilegiis: sæpè enim expresse nominant hospites, nam Clemẽs IV. in priuilegio citato inquit, *Necnon fratribus aliis eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndecunque.* Alia verò priui-

In lib. Monum. Ordinum concess. 318. & 319. sic.

priuilegia indefinitè loquuntur de suis monachis, aut religiosis, vnde conuenienter intelliguntur de illis, qui ab vnoquoque prælato sacramentaliter absolui possunt, quia hæc priuilegia, vt dicemus, ad forum conscientiæ præcipuè ordinantur. Et licèt aliqua priuilegia loquantur de subditis, rectè etiam exponuntur de subditis in foro conscientiæ secundùm præsentem statum. Secundò probatur ex quadam declaratione Cardinalium ad cap. *liceat.* sess. 24. Concilij Tridentini, quæ habet, forenses dum versantur in aliquo Episcopatu, posse absolui à casibus occultis ab Episcopo loci per facultatem ibi concessam: ergo similiter religiosus hospes absolui poterit per facultates religionis à prælato illius loci, in quo tanquam hospes degit, ibi enim se habet tanquam forensis, & militat in eo eadem ratio.

Secundò.

3. Est autem notanda differentia, quæ ibi assignatur, inter dispensationem, & absolutionem: nam de dispensatione dicitur, non posse dari homini forensi ab Episcopo loci per illam facultatem Concilij, sed petendam esse à proprio Episcopo; absolutio autem dicitur posse dari ab Episcopo loci. Et ratio insinuatur, quia absolutio solùm conceditur in ordine ad forum sacramentale, & ideo sicut sacramentum Pœnitentiæ ministrandum est in præsentia pœnitentis, ita & hæc absolutio per se loquendo danda est ab Episcopo præsente; ideóque Episcopo loci commissa censetur; dispensatio autem postulari potest ab Episcopo absente, & ideo semper reseruatur proprio prælato, & Episcopo. Iuxta quam doctrinam in proposito etiam obseruandum erit, quia in multis eorum & dispensandi, & absoluendi facultas committitur, absolutionem semper extendi ad hospites, non verò dispensationem, nisi in ipso priuilegio expresè contineatur, vt est in dicto priuilegio Clementis IV. nam immediatè post citata verba subdit, *Absolutionem, vel dispensationem indigentibus.* Seclusa autem expressa concessione, est illa doctrina valde probabilis, tum propter auctoritatem Congregationis, eiúsque rationem: tum etiam, quia absolutio à censura conceditur hospitibus, quia est necessaria ad absolutionem à culpa, quæ differenda non est, *ne propter dilationem pœnitentiæ, periculum immineat animarum*, vt dicitur in cap. vlt. de pœnit. & remiss. dispensatio autem non est necessaria ad ministerium pœnitentiæ, nec ad salutem animæ, vnde differri potest, & reditus ad prælatum expectari, vel ab absente postulari.

Peregrinis absolutio, non dispensatio dãda.

4. Vnum verò aliud insinuatur in illa doctrina, quod, si verum est, satis singulare est, scilicet, per facultatem absoluendi à censuris, concessam tantùm in foro pœnitentiæ, (qualis est illa Concilij Tridentini) non posse absolutionem etiam à censura dari absenti, quia debet dari in sacramento Pœnitentiæ, vnde ibi expresè exponitur, Concilium loqui de absolutione sacramentali. Sed hoc receptum non est, quia videtur nimia restrictio priuilegij, & facultatis sine cogente ratione. Vnde multi putant, posse Episcopum ex vi Concilij per seipsum absoluere à censura hæresis occultæ monialem, vel aliam impeditam personam absentem, quia nec facultatem potest delegare, vt Concilium indicat, quamuis Corduba in Summ. Hispan. quæstione 8. & alij aliter exponant; nec cogendus est Episcopus ad pœnitentem impeditum accedere, vt illum absoluat, nam data absolutione à censura, tollitur reser-

Locus ex declaratione Cardin. difficilis.

A uatio culpæ, & ita poterit à quocunque legitimo confessore absolui. Sed quid in hoc sentiendum sit pro re, de qua agimus, inferiùs explicabimus. vide interim Nauarrum consil. 15. de Sent. excommun. iuxta primam impressionem. Emmanuel Rodriq. tom. 1. quæst. 20. art. 11. in fine. Gutierez in Practicis quæstion. c. 13. n. 28.

Dico tertiò: Hæc potestas absoluendi extenditur etiam ad nouitios, qui virtute dictorum priuilegiorum possunt absolui. ita habetur expresè in multis priuilegiis citatis, in quibus etiam explicatur vt possint absolui ab omnibus peccatis ante, vel post ingressum commissis, & ab omnibus B Ecclesiasticis, & secularibus sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine latis, vt refertur ex priuilegio Sixti IV. in Compendio Societatis verb. *Absolutio.* §. 6. ex monumentis Minorum, & idem habetur in citato priuilegio Clementis IV. & in aliis. Est autem aduertendum, in eis non tantùm concedi hanc facultatem pro nouitiis, qui iam habitum susceperunt, sed etiam pro his, qui ingredi volunt: quod etiam Paulus III. concessit Societati in Bulla vltima, qui addit limitationem, quæ eisdem verbis in antiquis priuilegiis continentur, scilicet, *Volentes ingredi Societatem, seu religionem, nisi mox ingrediantur, eo ipso in pristinas sententias, à quibus absoluti fuerint, reincidant, etiamsi super hoc induciæ eis* C *à peccatis religionis concedantur.* Aliqui verò exponunt, vt qui vult ingredi per professionem, possit ante illam absolui, non verò ante ingressum per susceptionem habitus ad nouitiatum. Indicat Viualdus 1. part. Summæ, tit. *de Absolutione.* numero 22. Sed prior expositio verior est, nam in priuilegio priùs dicitur, *Volentes ingredi*, &c. & postea, *Ac eos, qui post assumptum habitum, vel professionem emissam recoluerint*, &c. Et ita sentit D. Antoninus referens idem priuilegium 3. part. tit. 24. in vltimis verbis. Et in Bulla Societatis euidenter constat sermonem esse de his, qui volunt ingredi priusquàm recipiantur. Vnde hæc D absolutio videtur concessa quasi præparatio ad ipsum ingressum, seu receptionem habitus. Ex prædicta verò limitatione constat, si quis postulet ingredi sine animo ingrediendi, solùm vt absoluatur, absolutionem esse nullam: imò nisi habeat animum ingrediendi, & profitendi, saltem bona fide ingrediendo ad probandum cum animo profitendi, si iusta causa ad illum mutandum non occurrerit. Vnde in illo priuilegio Societatis expresè dicit Paulus III. *Reincidunt in pristinas sententias, nisi mox ingredi, & peractis experientiis secundum Constitutiones Societatis vota emittere parati sint*: ergo qui non habet hunc animum, & bonam fidem, non conse- E quitur absolutionem. Et idem est proportionaliter in aliis religionibus, nam eadem ferè verba in priuilegiis Mendicantium habentur.

5. 3. Assertio pro nouitiis.

Hoc priuilegio gaudent etiam ante susceptioné habitus volẽtes ingredi serió.

Contrariũ sentientes refelluntur.

Viuald.

D. Anton.

Sed quid, si quis sic absolutus bona fide suscipiat habitum religionis cum animo profitendi, postea non profiteatur absque culpa sua, quia vel à religione eiicitur, vel ex iusta causa egreditur, nunquid reincidet in priores censuras? Communiter auctores affirmatiuè respondent, & non afferunt aliud priuilegium, nisi vel Clementis IV. & Pauli III. Sed ex illis obscurè colligitur, nam Clemens solùm ait, *Nisi mox ordinem intrauerint.* & Paulus ferè similia habet verba.

6. Quid de nõ perseuerãte. Emmanuel Rodr. to. 1. q. 3. art. 4. & q. 20. ar. 11. Viualdus suprà, n. 13. & 14.

Quæ

Ingrediens de facto, sed absque sua culpa non perseuerans non reincidit.

Quæ intelligenda videntur de primo ingressu ad nouitiatum, nam de illo erat sermo supra, vbi dicitur, *Volentes ingredi ordinem*: ergo qui semel ingressus est bona fide, & animo profitendi secundùm ius, iam impleuit conditionem requisitam: ergo licèt postea egrediatur, præsertim licitè, non reincidet: nulla est enim ratio extendendi illud verbum, *Nisi intrauerint*, ad introitum per professionem, quia talis expositio nec consonat superioribus verbis, nec rigor ipsius verbi ad illam cogit, cùm de se sit indifferens; nec priuilegium coarctãdum est, sed extendendum. Præsertim cùm sit valde consentaneum rationi, vt qui absolutus fuit in ordine ad insignem actum ingrediendi religionem, & illum bona fide expleuit, non priuetur postea illo beneficio, & quòd facultate sibi à iure concessa legitimè vtatur, dimittendo religionem. Et confirmatur, nam ille esset quidam modus cogendi nouitium ad profitendum, saltem timore reincidendi in censuras, quam coactionem iura valde abhorrent, præsertim Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularib. cap. 15. & sequentibus. Quapropter probabile reputo, hanc absolutionem datam nouitio, qui bona fide in religione versatur cum animo profitendi, non esse ad reincidentiam, sed omninò absolutam, ac permanentem, datam verò ei, qui vult ingredi antequam nouitius sit, esse ad reincidentiam, si cum effectu non ingrediatur, aut ingressus nimium differatur: si autem cum effectu ingrediatur, omninò firmetur absolutio, ita vt licèt casu postea non profiteatur, non reincidat. Hæc omnia videntur satis probari coniecturis adductis, & maximè patebunt si attentè legatur Pauli III. indultum. Priùs enim concedit facultatem absoluendi *omnes & singulos Societatis socios, & personas sub eorum obedientia, disciplina, & correctione pro tempore degentes.* Sub quibus verbis clarum est nouitios comprehendi, & de horum absolutione nulla conditio ponitur: postea verò solùm ponitur conditio circa eos, qui ingredi volunt, & eo titulo absoluuntur, priùs nimirum quàm ad aliquid recipiantur.

Secus de eo qui ante, vel post ingressum sua voluntate retrocedit.

7. Quia verò hæc nostra sententia incerta est, alia via poterunt hæ personæ certiùs liberari à periculo reincidendi, si nimirum non absoluantur titulo huius priuilegij, sed absolutè vt seculares per facultatem, quam ibi concedit idem Paulus III. religiosis Societatis ad absoluendum quoscunque fideles à quibuscunque censuris, &c. extra Bullam Cœnæ, quod priuilegium infrà tract. 10. lib. 9. c. 2. declarabimus. Verum est quidem absolutionem sic datam, etiam ante receptionem habitus, esse omninò absolutam, & sine periculo reincidentiæ, quia non datur titulo religionis, sed sicut dari potest cuicunque seculari. Est tamen magna differẽtia inter has facultates, & absolutiones: nam hæc, quæ communis est omnibus secularibus, non extenditur ad casus Cœnæ, alia verò, quæ datur titulo religionis, extẽditur ad omnes ferè casus Põtificios iuxta ea quæ diximus cap. 21. num. 1. & sequentib. Item est alia differentia, quia facultas pro secularibus solùm est ad absolutionem, alia verò extenditur ad dispensationem in aliquibus irregularitatibus.

Ex alio tamen priuilegio absolui possunt, absque onere reincidendi, si ho non perseuerent.

Hoc verò priuilegiũ non extenditur ad absolutionem omnium casuum. Neque ad dispensationes omnes.

8. Præter hæc autem sunt alia priuilegia, per quæ possunt nouitij absolutè, & sine vlla conditione absolui à censuris reseruatis, vt est illud Eugenij IV. & Cælestini V. quod refertur in Compendio Cisterciensi, verb. *Absolutio.* §. 1. vbi datur facultas Generali reformatori regularis obseruantiæ *absoluendi monachos, & nouitios*, & postea extenditur

Referuntur alia priuilegia ampla pro nouitiis absoluendis & dispensandis.

A etiam ad dispensationem in irregularitatibus, & nulla conditio ad reincidendum apponitur, possúntque per viam communicationis aliæ religiones ea facultate vti, per illam tamen semel tantùm in vita potest dari hæc absolutio. Dubito verò an illa extendatur ad casus Cœnę Domini, quia non fit illorum propria, & specifica mentio, sed verba generalia sunt hæc, *Ab omnibus qualitercunque enormibus peccatis*; & infrà, *à quibusuis excommunicationis*, &c. Verum est, particulam illam, *qualitercunque enormibus*, multum augere præcedentem distributionem, *ab omnibus*: ergo, vt aliquid addat, necessarium videtur vt extendat facultatem ad casus Cœnæ. Quæ ponderatio esset efficax apud me

Discutitur an proximè allata priuilegia extendantur ad casus Cœnæ.

B si præcessisset particula, *ab omnibus reseruatis*; nunc verò non ita est, sed dicitur, *ab omnibus qualitercunque enormibus*; & ideo dici potest in sola distributione *ab omnibus*, non includi reseruata; per aliam verò particulam extendi ad reseruata tantùm generaliter, & ideo non oportere vt extendãtur verba ad casus Cœnæ. Sed contra hoc insto, & expendo particulam *qualitercunque*. Nam ad illam extensionem generalem de casibus Papæ reseruatis sufficeret dicere, *ab omnibus etiam enormibus*: dum ergo additur, *qualitercunque enormibus*, maior ampliatio significata est: ergo fit ad casus Cœnæ, saltem in generali (vt specialitatem hæresis excludam) quia non est alia ampliatio, propter quam

C illa particula poni potuerit. Et potest confirmari à simili ex glossa in Clemen. 1. de Re iudic. verbo *quauis*, quam commendat Panormit. 1. p. consil. vlt. n. 5. & ad hanc partem confirmandam videtur adduci ab Emmanuele tom. 1. q. 20. a. 4. vbi licèt non loquatur expresè de casibus Cœnæ, dicit tamen illud priuilegium extendi ad casus quomodolibet reseruatos Papæ: est ergo hęc extensio satis probabilis. Non tamen videtur illa ponderatio sufficiens, vt verè possimus dicere, in hoc indulto esse expresè comprehensos casus Cœnæ, & ideo quoad hanc partem videri potest reuocatum per Bullam Cœnæ, nisi eam reuocationem impediat speciale indultum Gregorij Societati concessum, de

Panorm. *Emman.*

D quo suprà c. 21. num. 8. in fine dictum est. Veruntamen etiam absque illo existimo non esse reuocatam illam facultatem, quia illa est sufficiens expressio, præsertim si alia verba eiusdem indulti ponderentur.

Resoluitur tandem extendi.

Vltimò addo, etiam videri concessam sufficientem facultatem absoluendi nouitios absolutè & sine reincidentia per priuilegium Benedictinorũ, quod sub his ferè verbis refertur in Compendio Societatis, verb. *Absolutio.* §. 10. *Possunt prælati absoluere omnes, qui in Societate* (seu in tali religione) *proposuerunt perpetuum Deo reddere famulatum, à quibuscunque peccatis*, &c. Expendo enim non dice- 9.

Vltimum priuilegiũ pro iisdem nouitiis.

E re *qui promiserunt*, sed *proposuerunt*. & ideo verisimile est extendi ad nouitios, qui eo animo in religione versantur, qui licèt postea non perseuerent, absoluti manebunt, quia ibi nulla limitatio, nec conditio adiungitur. Intelligo tamen necessarium esse, vt illi iam sint aliquo modo in religione, saltem per susceptum habitum, nec sufficere illud propositum, si extra religionem habeatur, quia verba indulti diriguntur ad eos, qui in religione iam sunt.

Dico quartò, priuilegia hæc etiam extendi ad donatos, seu oblatos religioni. ita habetur expressè in priuilegio concesso Cisterciensibus ad obseruandum semel in vita, de quo proximè in num. 8. loquuti sumus, vbi cum monachis, & nouitiis expresè numerantur donati, & commissi: 10.

Quarta assert pro donatis.

sub quibus vocibus cõprehēduntur omnes illi qui A conuersi appellantur, licèt professi non sint, nec tria vota substantialia emittant, dummodo religioni donati, seu dicati sint cum aliqua firmitate, & obligatione, siue per obedientiæ votum, siue per aliud genus promissionis, & pacti: nam omnes hi dicuntur propriè donati, aut oblati, vt in 5. tom. dixi, explicando canonem *si quis suadente*. Quia verò hæc extensio ad donatos in aliis priuilegiis non fit, sed semper est sermo de monachis, fratribus, aut religiosis, ideo assertio hæc non est vniuersaliter intelligenda de omnibus gratiis, & facultatibus, quas explicuimus; sed solùm de illis, in quibus talium personarum expressa mentio facta fuerit. Nam hi reuera non sunt monachi, nec religiosi; & quamuis interdum latè sumpto vocabulo soleant hæ personæ nomine regularium, aut monachorum comprehendi, præsertim in dispositione fauorabili, iuxta doctrinam Panorm. & aliorum in rubrica de Regularibus: nihilominus in his priuilegiis comprehendi non debent, nisi exprimantur, tum quia ex communi vsu constat hãc esse intentionem Pontificum, & ideo vbi volunt plus concedere, id exprimunt: tum etiam, quia licèt priuilegia contineant fauorem, sunt iuxta proprietatem verborum intelligenda, vbi iura ipsa illa non extendunt. Hoc autem intelligimus de illis conuersis, qui tria vota substantialia non emittunt, nam de illis, qui hæc profitentur, non est dubium quin sub illis priuilegiis comprehendantur, etiamsi monachorum tantùm mentionem faciant, quia licèt monachus interdum strictè dicatur vt distinguitur à conuerso, tamen in generali significatione satis propriè significat quemcunque religiosum fratrem. Aduerto vlteriùs si priuilegium vtatur aliis verbis generalibus, quæ in rigore non requirant illa vota, extendi posse ad huiusmodi donatos. Talia videntur esse verba illa suprà num. 9. citata ex priuilegio Benedictinorum, *Omnes, qui in tali religione proposuerunt perpetuò Deo reddere famulatum:* nam hi donati verè, & propriè dici possunt proposuisse, imo & promisisse perpetuò in tali religione Deo reddere famulatum. Idem videtur dicendum de his verbis, *Omnes, qui sub obedientia talis religionis viuunt:* nam hoc etiam de his personis in proprietate dicitur, quia vel votum obedientiæ emittunt, vel certè promissionem, aut pactum illi perpetuò seruiendi: quod satis est, vt dicantur sub obedientia talis religionis viuere. Semper tamen consulenda sunt alia verba ipsius priuilegij, vt ex tenore illius verus sensus colligatur: ad quod etiam multum conferre potest religionis consuetudo.

Prima obseruatio pro assertione.

Panorm.

Secunda obseruatio.

Tertia assertio.

11. Sed quid de aliis laicis seruientibus religioni? Respondeo. De his nihil speciale inuenio, quod attinet ad religiones virorum, præter ea, quæ de administratione sacramentorum respectu talium personarum dicam infrà, tract. 10. lib. 9. c. 2. tractando de ministerio Societatis erga pœnitentes. De seruitricibus autem monialium nonnulla tradit Emmanuel Rodriquez tom. 1. q. 20. a. 24. quæ in eo videri possunt.

An laici seruientes gaudeant etiam dictis priuilegiis.

12. Vltimò circa hanc absolutionem explicandum superest, quomodo danda sit. Et in primis quæri potest, an danda sit solùm in foro sacramentali quod iterum occurret tract. 10. lib. 9. cap. 2. n. 24. Et ratio dubij est, quia in his priuilegiis sæpè dicitur, vt hæc absolutio detur in foro conscientiæ tantùm. Responderi potest, per hæc verba non significari modum dandi absolutionem, sed effectũ eius: quæ duo valde diuersa sunt: potest enim absolutio à censura dari per se, & extra sacramentum Pœnitentiæ, & nihilominus non habere effectum quoad externum forum, sed solùm quoad obligationem in conscientia. Et ita exponunt illa verba moderni Doctores, & reuera in rigore non videntur aliud postulare. Sed difficultatem mihi ingerit quędam declaratio Cardinalium, quam suprà retuli n. 4. Nam cùm Concil. Trident. sess. 24. c. 6. tribuat Episcopis facultatem absoluendi in casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis, & addat illa verba, *In foro conscientiæ imposita pœnitentia salutari.* Inde colligunt Cardinales, Concilium loqui de absolutione sacramentali in foro conscientiæ: B ergo pari ratione idem dicendum est de quolibet indulto per similia verba concesso. Verum est tamen, illud non affirmari in responsione directa, quæ in ea declaratione datur ad dubium directè propositum; sed incidenter in quadam ratione, quæ non semper est efficax, aut necessaria etiam in decretis. Nihilominus distinctione vti possumus: nam hæc facultas interdum conceditur solùm ad absoluendum à peccatis reseruatis in foro conscientiæ, nulla facta mentione censurarum, & tunc verisimilius est per se concedi potestatem ad absoluendum à culpis, à censuris verò consequenter ratione culparum, & ideo tunc censuras non posse tolli nisi in ipso vsu sacramenti, & in ordine ad C absolutionem sacramentalem: & in hunc modum loquitur Concilium Trid. illo loco, & in hoc videtur fundata dicta expositio. At verò sæpè conceditur hæc facultas directè ad absoluendum à censuris, vel à peccatis, & censuris, & tunc directè cõceditur absolutio censurarum, & ideo non limitatur ad sacramentalem absolutionem: quia quando potestas alicui conceditur directè, censetur iuxta modum & naturam suam concedi; & ideo extra Sacramentum exerceri potest, cùm per se, & natura sua illud non requirat. Sed quid si indultum dicat, *In foro conscientiæ, & pœnitentiali?* Quidam putant per hæc verba fieri maiorem restrictionem, ita vt facultas sic data etiam directè ad censuras D tollendas, restringatur ad forum sacramentale. Dico tamen illa verba vel esse æquiualentia, vel solùm addi ad magis explicandum finem & modũ huius absolutionis. Quamuis enim censura extra Sacramentum absolui possit in foro conscientiæ, nihilominus simul esse debet forum illud aliquo modo pœnitentiale, quia absolui non debet nisi qui pœnitentiam ostendat, & ad satisfaciendum paratus sit, & ideo in huiusmodi indultis addi solet, *Salutari pœnitentia iniuncta, & satisfacta parte.* De quibus particulis quid operentur, & an valor absolutionis ex illarum executione pendeat: item, an satisfacta parte, possit hæc absolutio extendi, & valere etiam quoad forum externum, dicemus infrà tract. vltimo lib. 9. c. 2. tractando de priuilegiis E religiosorum Societatis ad absoluendos quoscunque fideles, nam doctrina illa omnibus generalis est. Hæc autem omnia, quæ diximus præcipuè pertinent ad absolutionem à censuris à iure latis, in quibus semper comprehendimus latas generaliter ab homine, vt in quinta assert. capitis 20. posuimus, vel quia ex generali consuetudine iam æquiparantur quoad effectus, & quoad absolutionem, vel quia in prædictis indultis exprimuntur, vt constat, & statim etiam dicam.

CAPVT

CAPVT XXV.

An superiores religionum possint per sua priuilegia absoluere subditos etiam à censuris specialibus ab homine.

1. Affirmat Emanuel. DIcendum verò superest de excommunicatione ab homine speciali, an per hæc indulta tolli possit. Quidam enim moderni affirmant per hæc priuilegia concessum esse absoluere religiosos à censura lata ab homine in particulari contra talem religiosum. ita Emmanuel dict. q.20. art.4. non tamen affert expressum de hoc priuilegium, sed nonnulla inducit. Primũ eius argumentũ. Primum est, illud Clementis IV. suprà citatum cap. præced. in quo facultas hæc extenditur etiam ad casus Bullæ Cœnæ, paucis exceptis, iuxta aliam declarationem Sixti IV. suprà etiam allegatam in cap.21. num.1. Vnde sic colligitur, qui concedit maius, concedit etiam & minus, in regula, *Qui licèt*. de regulis iuris, in 6. ergo qui concedit facultatem à casibus Cœnæ, quæ maior est, concedit etiam quancunque censuram ab homine quomodocunque latam. Similis collectio fit ex verbis illis Martini V. in priuilegio Benedictinis concesso, *etiamsi talia forent, propter quæ esset sedes Apostolica consulenda, vel quæ Summus Pontifex reseruare consueuit*; item ex illis Eugenij IV. in priuilegio Cisterciensibus concesso, *Ab omnibus etiam qualitercumque enormibus*. Nam ex his, & similibus verbis potest idem argumentum fieri à concessione maioris facultatis ad concessionem minoris. Secundum. Secundò adducit priuilegium Gregorij XIII. concessum Generali ordinis Ministrorum infirmorum, vt possit per se, vel alios, absoluere subditos à quibusuis censuris à iure, vel ab homine (*non tamen nominatim*) quomodolibet latis, refert verò Cassarubius in Addit. ad Compendium Mendicantium, verb. *Solutio quoad fratres*. integram Bullam huius priuilegij. Fit autem vis in exceptione illa, *non tamen nominatim*: nam hæc exceptio firmat regulam in omnibus aliis: ergo extenditur illa facultas etiam ad sententias particulares ab homine, dummodo persona non sit nominatim excommunicata. Tertium. Tertiò addere possumus, quòd in illo indulto Eugenij IV. generaliter, & sine restrictione dicitur, *ab omnibus censuris, & sententiis à iure, vel ab homine, in genere, vel in specie, promulgatis, vel promulgandis*.

2. Retorquentur hæc argumenta. Primum. Nihilominus cõtraria sententia suaderi potest, retorquendo hæc eadem argumenta. Primum quidem, quia Clemens IV. in dicto priuilegio expressè dicit, *à iure vel à iudice generaliter promulgatis*; ergo non est verisimile alia eius generalia verba extendi ad sententias etiam particulares, cùm illa expressa limitatio ad illas excludendas posita sit. Vnde argumentum illud à maiori facultate ad minorem in potestatibus non ordinariis, nec subordinatis (de quibus regula iuris intelligenda est) parum efficax esse, suprà ostendimus. Huiusmodi autem sunt hæ potestates, non proueniunt enim ab intrinseco ex vi proprij muneris, sed per voluntariam Pontificis concessionem, & quasi delegationem, & inter se subordinatæ non sunt: ergo ex concessione maioris non rectè alia infertur. Maximè, quia quotidie videmus per Iubilæa, vel alia indulta Pontificia concedi casus reseruatos Papæ, etiam Bullæ Cœnæ, & non concedi censuras ab

A homine particulariter latas, quia licèt in his non sit maior grauitas quoad culpam, & censuram, tamen in earum absolutione concedenda est maior difficultas propter peculiare ius illius iudicis, qui tulit sententiam, & ne perturbetur ordo iudicialis. Et ideò parum probant alia generalia verba de concessionibus casuum reseruatorum Pontifici, vel quantumcunque enormium, quia in eis vel est sermo de censuris à iure, vel ad summum per sententiam generalem.

Secundò illa particula, *nominatim*, posita in indulto Gregorij XIII. videtur potiùs excipere huiusmodi sententias particulares: excommunicatio enim, v.g. tunc fertur particulariter in aliquem, 3. Secundum.
B quando fertur nominatim in eum; neque apparet quomodo sententia possit esse particularis ex parte personæ, (sic enim loquimur) nisi in illam nominatim feratur. Dico autem, ex parte personæ, quia posset ferri sententia excommunicationis pro delicto speciali, v. g. furto, generaliter tamen in eum, qui illud commisit, & post trinam admonitionem satisfacere noluit, quia occultus est: tunc enim licèt in reipsa excommunicatio feratur in personam, vel personas particulares, quia particulare factum à particularibus personis necessariò extitit: nihilominus ex forma sententiæ generaliter fertur in personas incertas, & de huiusmodi
C sententia rectè probatur ex vi illius priuilegij, & aliorum, vt dicemus, comprehendi sub hac facultate. Non tamen id probatur de sententia particulari, id est, quæ directè fertur in particularem personam. In quo etiam est considerandum, aliud esse excommunicationem esse latam nominatim in aliquem, aliud verò illum declarari nominatim excommunicatum. Nam potest primum stare sine secundo; declaratio enim non facit censuram, sed supponit, vt alibi dictũ est: igitur in illo priuilegio non tantùm excipitur censura, quam declaratio nominatim facta subsequuta est, sed omnis illa, quæ nondum declarata est: sic enim ibi dicitur, vel ab homine, (non tamen nominatim)
D quomodolibet latis. Sic autem excommunicatio nominatim lata, & excommunicatio per sententiam particularem idem sunt: ergo.

Tertiò, sub generali clausula, *vt est regula iuris*, 4. Tertium.
non comprehenduntur specialia, quæ in particulari concedi non consueuerunt, præsertim vbi peculiaris difficultas, vel iniuria tertij intercedit; sed huiusmodi est facultas absoluendi à particulari censura ab homine lata, vt constat tum ex vsu, tum ex ratione facta, quia cedit aliquo modo in iniuriam iudicis: ergo talis facultas non comprehenditur sub clausulis generalibus; specialis autem concessio non inuenitur: ergo negandum est esse concessam. Et ideo non satis colligitur ex alio indulto Eugenij IV. & Celestini V. nam omnia illa verba generalia sunt. Licèt enim in eis dicatur,
E *à iure vel ab homine*, & infrà addatur, *in genere*, *vel in specie promulgatis*, non satis determinantur verba ad sententias particulares ab homine, nam illa particula, *vel in specie*, non videtur referri ad personam, in quam specialiter fertur censura, sed ad speciem censuræ, vel pœnæ: aliquando enim fertur censura sub nomine generali, vt suspensionis, v.g. aliquando sub nomine speciali, vt suspensionis ab officio, vel beneficio. Potest etiam illud verbum referri ad speciem delicti commissi, vt suprà declarauimus.

Nihilominus censeo per priuilegia religionum 5. Ex aliis fũdamentis sustinetur
absolui posse religiosos, & nouitios, seu ingredientes religionem ab omnibus censuris latis, etiam ab homine

dicta sententia in num. 1. Primũ Fundam. homine per sententiam specialem. Hoc suadet satis probabiliter priuilegium proxime tractatum: nam verba illa, *Vel in specie promulgatis*, reuera habent vim, & difficile distrahuntur ad alios sensus, nam sententia specialis distinguitur à generali; dicitur autem generalis sententia, quæ non fertur in determinatam personam, & propriè dicitur illa, quæ nec ratione delicti determinatur ad auctorem eius: ergo specialis dicitur ratione determinatæ personæ in quam fertur. Et licèt verum sit, posse dici specialem eam, quæ fertur in auctorem singularis delicti commissi, licet incognitum, non est tamen cur ad illam solam verba illa limitentur, cùm magis propriè sit specialis quæ fertur in personam nominatam, & verba priuilegij absoluta sint. Præterea persuadet omninò, vt opinor, hanc sententiam indultum Pauli III. Societati concessum, & sub his verbis conceptum, *à quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, & secularibus sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quomodolibet latis, & promulgatis.* Expendo enim illud aduerbium *quomodolibet*; si enim absolutè dixisset ab homine, posset per argumentum suprà factum restringi ad sententiam generalem; cùm verò additur, *quomodolibet*, non habet locum restrictio: nam solùm ad hoc addi potuit, vt talis restrictio tolleretur. Vnde infero, doctrinam hanc procedere etiamsi quis nominatim denunciatus sit, quia Pontifex non fuit contentus dicere, *quomodolibet latis*, sed addit etiam, *promulgatis*: denunciatio autem excommunicationis latæ nihil aliud est quàm promulgatio talis sententiæ; at sententia quomodolibet promulgata, per hanc potestatem remitti potest: ergo etiamsi nominatim denunciatus sit. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Absolutio*, §. 6. vbi de hac facultate fit mentio, simpliciter dicitur, *vel ab homine latis*, sine vlla restrictione, vel declaratione; in quo significatur, nullam esse necessariam. Sed de hoc priuilegio iterum in tract. 10. lib. 9. c. 2. n. 22.

Secundũ Fundam.

6. Sequela in contrarium illata. Dices. Ergo si contingat religiosum excommunicari ab Episcopo in casu aliquo sibi commisso, poterit nihilominus à suo prælato absolui, imò etiamsi excommunicatus sit à legato, vel iudice aliquo Apostolico. Item licèt sit excommunicatus à suo Generali, vel Prouinciali, poterit absolui à Guardiano, vel Priore. Quæ omnia videntur absurda, quia sunt contra debitum ordinem, & regimen, & in iniuriam iudicis ferentis sententiam. Sequela autem patet, quia verba illa, *quomodolibet ab homine*, tam generalia sunt, vt omnia hæc comprehendant. Imò in illo priuilegio additur exceptio, nisi casus sint adeò graues, & enormes, vt meritò censeatur Sedes Apostolica consulenda, & declaratur huiusmodi esse solùm illa quatuor à Sixto IV. excepta suprà cap. 21. num. 1. allata: ergo hæc exceptio firmat regulam quoad omnes alias sententias à iure, vel ab homine quomodolibet latis: ergo comprehenduntur omnes casus suprà numerati. Quin potiùs nisi illi comprehenderentur, non posset hæc facultas exerceri circa religiosos quoad sententias particulares in eos latas postquam religiosi sunt. Consequens est absurdum: ergo. consequentia patet, quia in illo statu iam constituti excommunicari non possunt, nisi vel à suis prælatis, vel ex speciali commissione, & potestate Apostolica. Minor probatur. quia licèt in fauorem religionis concedatur hoc priuilegium pro his, qui volunt ingredi, non tamen pro solis illis, sed maximè pro iam professis, seu religioni per vota coniunctis, imò ad eos principaliter dirigitur priuilegium, vt ex eius tenore constat, & in eo expressè additur, vt absolui possint ab omnibus ante, vel post ingressum religionis in Societate commissis: ergo etiam à sententiis in eos latis quomodolibet ab homine, etiam postquam religiosi sint.

Respondeo igitur concedendo sequelam quoad eam partem de censura lata à iudice, vel prælato aliquo extra religionem, quia priuilegium ad hæc omnia extenditur, & ex vi alterius priuilegij Benedictinis concessi possunt Superiores etiam Locales Societatis iuxta compendium in verbo *Absolutio* §. 10. absoluere subditos à quibuscunque sententiis & peccatis, *etiam si talia forent propter quæ Sedes Apostolica esset consulenda.* Additur autem ibi, *vt id fiat præmissa ex parte subditorum debita satisfactione.* Ad hanc autem satisfactionem pertinere existimo, vt quando specialis sententia ab homine præcessit, vt non solùm parti læsæ, si qua fuerit, sed etiam Ecclesiæ, id est, iudici (iuxta modum loquendi Euangelij) nam per contumaciam specialem illi facta est specialis iniuria. Oportet ergo vt ante omnia absoluendus à contumacia recedat: deinde, vt satisfactionem exhibeat, vel offerat, aut promittat, prout potuerit, & tandem vt iudicem, à quo excommunicatus est, saltem reddat certum de obedientia sibi, & Ecclesiæ reddita, & absolutione obtenta: ita enim vitantur incommoda, quæ ex dicto priuilegio sequi posse videbantur. Et hæc est sufficiens ratio huius interpretationis, quia priuilegium ita debet sortiri suum effectum, vt in reliquis omnibus quàm minimum lædat aliorum iura, & præsertim ea, quæ ad conuenientem gubernationem pertinent. 7. Respondetur ad sequelã quoad priorem partem.

Ad alteram verò partem, quæ spectat ad sententias maiorum prælatorum eiusdem religionis, dicendum est, in eis esse hoc speciale quòd Superiores possunt sibi casus, vel sententias reseruare: & inferiorum prælatorum iurisdictionem restringere, non obstantibus priuilegiis, vt dictum est. Si ergo superior prælatus hoc modo tulerit sententiam, vel ex Constitutionibus, aut ex consuetudine religionis constiterit, hanc restrictionem, seu reseruationem esse factam, tunc neganda est sequela, quia quoad hanc partem habet inferior prælatus restrictam, vel non sibi communicatam huius priuilegij facultatem. Si autem talis restrictio, vel reseruatio non est facta, concedenda est sequela eodem modo, quo in superiori parte dictum est. Et fortasse hæc est intentio superioris prælati non restringentis iurisdictionem inferioris, vt subditus statim ac fuerit bene dispositus, & satisfactionem obtulerit, sine dilatione possit absolui. 8. Respondetur quoad posteriorẽ.

CAPVT XXVI.

De potestate prælatorum religionis circa bonorum temporalium administrationem ex primæua institutione, à iure antiquo permissam.

PRæter potestates circa personas, necesse est vt prælatus religionis habeat potestatem circa bona temporalia eiusdem religionis, quia non potest religio omninò carere his bonis temporalibus vel quoad proprietatem, possessionem, & vsum, vel saltem 1. Notationes aliquot pro decisione præsentis capitis.

ſaltem quoad ſimplicem tentionem, & vſum, iuxta vniuſcuiuſque modum: quomodocunque autem habeantur, neceſſe eſt vt eorum adminiſtratio & cura ad aliquem pertineat. Non poteſt autem pertinere ad ſingulos, tum quia per ſe repugnat ordini, & conſeruationi rei, tum etiam, quia potiùs per votú paupertatis ſimul impediti ſunt, ne propria voluntate, & arbitrio poſſint de temporalibus bonis diſponere, vt ſuprà tractatum eſt. Quanuis autem hæc poteſtas in tota communitate, vt ſic, eſſe poſſit, tamen non poteſt communitas per ſe ipſam immediatè exercere omnia, quæ ad hanc adminiſtrationem pertinent, & ideo neceſſe eſt; vt hæc poteſtas vel omninò, vel magna ex parte prælato commiſſa ſit. Explicandum ergo à nobis eſt quantum poteſtatis in hoc genere cõmiſſum ſit prælatis religionis, & ad quos actus, & cum quibus conditionibus extendatur. Quia verò hæc conceſſio poteſtatis aliquo iure conſtare debet, triplex ius hìc diſtinguere poſſumus, ſcilicet naturale, commune, ſeu canonicum, & ſpeciale ex priuilegiis ſeu ordinationibus Pontificum circa ſingulas religiones. Primum breuiter expediemus, quia ferè ad vſum non deſeruit. Tertium autem latiſſimè patet, & ferè non cadit ſub generalem doctrinam; ſed vnaquæque religio ſua debet ſcire ſtatuta, & priuilegia: & ideo ſolùm obiter & gratia exempli aliquod particulare inſtitutum indicabimus. Dicemus ergo præcipuè de poteſtate, quam ad hanc adminiſtrationem habet prælatus religionis iure communi. Et quanuis hæc poteſtas de facto amplior videatur eſſe in vniuerſalioribus prælatis, quia tamen iura canonica, vt ſuprà notaui, frequentiùs loquuntur de Abbatibus, quibus reſpondent omnes prælati Conuentuales, ideo poteſtatem hanc in eis explicabimus, vnde facilè

1\. *Triplex caput adminiſtrationis temporaliũ acquiſitio, cõſeruatio, alienatio.*

conſtabit quid de cæteris dicendum ſit. Tandem quia actiones huius adminiſtrationis variæ ſunt, omnes poſſumus ad tria capita reuocare, quæ ſunt recipere, conſeruare, & alienare. Sub prima comprehendimus omnem acquiſitionem bonorum, quæ religioni fit: ſub ſecunda omnem actionem, quæ pertinet ad gubernationem, beneficentiam, augmentum, cuſtodiam, & vſum talium bonorum: ad tertiam pertinet omnis conſumptio, diſtractio, ſeu alienatio; imò etiam omnis vſus talium bonorum.

2\. Primò ergo dicendum eſt, iuxta primæuam inſtitutionem religionum, quam ius antiquum admittebat, totam adminiſtrationem bonorum monaſterij eſſe ſeu fuiſſe apud ſolum Abbatem. Colligitur ex c. *nullam* 18. q. 2. vbi Pelagius Papa inquit, *Vniuerſa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem monaſterij pertinent, Abbatis ſolicitudo, ad quem poteſtas tota pertinere conferet, debeat adimplere.* Hoc autem ius, quantum ex verbis eius colligitur, non conſtitutiuum, ſed declaratiuum fuit, non enim de nouo ſtatuit, ſed pro conſtanti ſupponit totam poteſtatem eſſe apud Abbatem. Eſt ergo aduertendum, ex vi ſtatus religioſi, & ſecluſo omni iure poſitiuo Eccleſiaſtico, fieri potuiſſe, & antiquitus ita factum eſſe, vt hæc poteſtas tota in ſolo prælato exiſtat. Dico, fieri potuiſſe, quia hoc ſemper dependet ex voluntate, & conſenſu totius communitatis. Si enim ex ſola rei natura loquamur ex vi inſtitutionis religioſæ congregationis, in qua ſingulæ perſonæ paupertatem profitentur, poteſtas adminiſtrandi quæcunque bona, immediatè eſt in ipſa communitate, quia illa eſt domina, vel vſuaria per ſe primò. Item, quia ex natura rei non eſt maior ratio de vno membro il-

Poſitã aſſertionem non procedere loquendo ex natura rei probatur.

lius cõmunitatis, quàm de alio. Præterea quia, cùm omnes habeant votum paupertatis, nullus poteſt proprio nomine vti huiuſmodi bonis: ergo oportet, vt facultas, in quocunque particulari ſit, deriuetur ab alio; non poteſt autem reſolutio vltima fieri niſi ad totam communitatem vt ſic, quia in nulla particulari perſona ſiſtere poſſumus intra communitatem ipſam, non oportet autem extra illam progredi, vt ſcilicet poteſtas illa manet ab Epiſcopo, vel Pontifice, nam ex natura rei hoc neceſſarium non eſt, nam vnaquæque communitas habet ius proprium adminiſtrandi ſua bona, quo non priuatur communitas religioſa eo quòd religioſa ſit, quia non repugnat voto paupertatis ſingulorum, niſi hoc etiam voluntariè profiteatur: pendet ergo hoc ex voluntate eorum, qui ad inſtituendam, vel inchoandam talem communitatem primùm conuenerunt: nam illi poſſunt inter ſe ſtatuere, & quaſi paciſci vt tota adminiſtratio temporalium rerum ſit apud ſolum prælatum: ergo ita fieri potuit in initio religionum; ſemel autem facta, & approbata inſtitutione, qui eam poſtea profiterentur, conſequenter præberent ſuum aſſenſum, & quantum in ipſis eſſet, idem ius in prælatum transferrent. Confirmatur, ac declaratur, nam hæc poteſtas adminiſtrandi bona temporalia nec eſt iuriſdictionis, nec per ſe requirit illam, ſed eſt poteſtas dominatiua, ſub hac comprehendendo poteſtatem miniſterialem à domino commiſſam: ergo talis poteſtas reſpectu communitatis religioſæ, per ſe, & ex natura rei, ac ſecluſo iure poſitiuo, non pendet à conceſſione Pontificis, vel alterius prælati Eccleſiaſtici, ſed ex voluntate eorum, qui in tali communitate ſociantur: ergo per eandem voluntatem fieri poterit, vt in ſolum prælatum ea poteſtas transferretur.

Confirmatur.

Quòd autem ita in initio religioſum factum ſit, intelligi poteſt ex antiquis inſtitutoribus religionum, & Regulis eorum, Baſilij in regula 7. & 8. ex fuſiùs diſputatis, & ſerm. 2. de Inſtit. monachor. & ſæpè aliàs docet, totam hanc curam debere eſſe apud Antiſtitem, & ita interpretatur exemplum primitiuæ Eccleſiæ, quando omnia erant communia, & ſingulis diuidebantur prout vnicuique opus erat. Et de eadem re videri poſſunt in regulis breuioribus 87. 91. 100. & 101. & 302. Similiter Auguſtinus in Regula ſtatim in principio, *Non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia, & diſtribuatur vnicuique veſtrũm à Præpoſito veſtro*, &c. & infrà præcipit, vt nihil occultè accipiatur, ſed ſit in poteſtate Præpoſiti. Caſſianus etiam lib. 4. de Inſtitutis renunciant. c. 13. & 14. idem de antiquis monachis refert, de quo etiam legi poteſt c. 20. & ſequentibus, in quibus planè ſupponit, totam hanc curam penes Abbatem fuiſſe: & idem ſumitur ex toto lib. 7. Idem conſtat ex Regula S. Benedicti, c. 32. & 33. & 54. & 57. in quibus locis, & aliis ſupponit, totam hãc poteſtatem eſſe apud Abbatem; quod generaliùs declarat cap. 65. Idem habetur in Regula S. Pachomij cap. 18. & 19. & regula 40. Denique reduci hoc poſſet ad primam congregationem religioſam, quæ in Eccleſia fuit, nimirum Collegium Apoſtolicũ, in quo ita erant omnia communia, vt eorũ diſpẽſatio, & adminiſtratio præcipuè ad Chriſtum Dominum pertineret: Vnde cùm Ioannis 13. Chriſtus Iudæ dixiſſet, *Quod facis fac citius*, diſcipuli exiſtimarunt, *quia loculos habebat Iudas quòd dixiſſet ei Ieſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis vt aliquid daret.* Ratio verò huius inſtitu

3. Probatur iã aſſertio loquendo ex poſitiua voluntate ipſius communitatis. Primò authoritate.

Secundò ratione.

institutionis reddi potest, quia, vt in principio num. 1. dicebamus, necessarium fuit hanc potestatem alicui committere, quia non poterat per totam communitatem administrari: ergo maximè debuit committi prælato, vt debitus ordo,& perfecta obedientia in omnibus seruaretur. Et quanuis possit non soli prælato, sed cum consilio, & consensu paucorum hæc potestas committi; non tamen legimus ita olim esse factum, sed potestatem fuisse soli prælato commissam, quanuis ad prudentiam, & obligationem eius pertineret vti consilio aliorum iuxta rerum qualitatem. Ratio autem esse potuit, quia vel monarchia etiam quoad hanc partem tanquam perfectior gubernatio electa est, vel quia hoc iudicatum est pertinere ad maiorem sui,& rerum omnium abnegationem, & obedientiæ ac paupertatis professionem. Iuuare etiam potuit, quia monachorum bona parua tunc indigebant administratione, & Abbates veri Patres erant, & aliorum vtilitati, non suæ consulebant.

Administratio hæc cur in solidum competebat prælato.

4. Ob has ergo, & alias causas talis fuit olim religionum institutio quoad hanc partem, eámque iure communi antiquo Pontifices approbarunt,vt docet Panormitanus, & communis sententia in c. *edoceri.* de rescriptis. & in cap. *ad Apostolicam.* de Regul.& Nauarr. Commen.3.de Regularib.num. 5. & 6.&c. sufficienter probatur ex dicto c.*nullam.* & ex dicto c.*ad Apostolicam.* & ex c. *cùm ad monasterium*, de statu monachorum, iuncta glossa ibi verbo, *Amoueri.* & c.2.eiusdem tit.ibi,*Nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum.* Item ex c.*edoceri.* de rescriptis,ibi,*Cùm ex officio suo teneantur* (scilicet Abbates) *congregationis suæ negotia procurare.* Additur autem statim, *Nisi Abbatis, & conuentus negotia essent omninò discreta*,vbi Panor.n.2. aduertit,hoc non esse secundùm ius commune, nam ex hoc iure omnia debent esse communia in statu regulari quoad dominium, & pertinere ad Abbatem quoad administrationem.Ratio autem huius communis iuris fuisse videtur, quia in eo Pontifices non tam condiderunt nouũ ius quantum ad monachos spectat,quàm approbare,& confirmare quod ex vi suæ professionis institutum erat.

Hanc in solidum administrationem ius cõmune approbauit.

De potestate acquirendi.

5. Sed quæres, ad quos actus ex tribus allatis in fine num.1.extendatur ex vi iuris antiqui hæc potestas prælati.Respondetur,nullam in hoc inueniri limitationem in iure scriptam, præter eam,quæ in dict.cap. *nullam*, significatur per illa verba, *Fideliter & studiosè, vniuersa,quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent.*Per quæ verba nihil speciale additum est, sed explicatur solùm quod ex natura rei necessarium est. Itaque ex tribus illis actibus, quos suprà numerauimus, in primo, scilicet acquirendi monasterio, nulla limitatio ponitur, sed tota auctoritas est penes Abbatem;supponendum est enim, acquisitionem esse iustam,& decentem religioso statui: talis enim acquisitio ex se cedit in vtilitatem monasterij,& ad cultum Dei ex se refertur,& ideo absolutè, & simpliciter comprehenditur sub prædictis verbis, & pertinet ad dictam potestatem. Vnde ratione illius potest prælatus recipere quidquid monasterio oblatum fuerit, & quod sibi fuerit donatum,quanuis non sibi, sed monasterio acquirat. Item, cum illius facultate alij possunt acquirere monasterio, quanuis non sibi,sine illa au-

A tem nec sibi,nec monasterio. Et ideo quoad hunc actum rectè additum est in illo textu, *Ad vtilitatem eiusdem monasterij*, quia hæc potestas non extenditur ad acquirendum alicui personæ priuatæ, sed soli monasterio,cùm alia acquisitio paupertati repugnet.

Sed ponderanda est particula, *eiusdem*; quia vnus Abbas non potest acquirere alteri monasterio, sed solùm illi, cuius administratio illi commissa est;quia in alia monasteria nullam habet potestatem. Inquiret verò aliquis, quomodo posset vnus Abbas acquirere suæ religioni pro alio monasterio quando vnusquisque Abbas erat supremus,& non habebãt vnum prælatum generalem, B neque etiam Capitulum generale celebrabant,cuius consensu, & potestate posset talis acquisitio fieri. Respondetur, in eo casu nullum Abbatem vnius monasterij potuisse ex vi sui muneris acquirere alteri monasterio, vel (vt ita dicam) potuisse acquirere aliud monasterium, & bona eius suæ religioni, cùm eius prælatio non extenderetur extra suum monasterium. Potuisse nihilominus facultatem concedere aliquibus ex suis subditis, vt in alio loco nouum monasterium erigerent,cuius acquisitio,& acceptatio ab eisdem non vt singulis sed vt vniuersis, id est, vt constituentibus nouum Capitulum, fierent, & tunc ad illos etiam perti- C nere proprium eligere Abbatem, ad quem administratio bonorum noui monasterij pertineret.Addo insuper, monachos tunc fuisse Episcopis subiectos, quorum auctoritate, & consensu respectiuè monasteria erigebantur,& ita accedente consensu Episcopi diœcesis,in qua monasterium erigendum erat, & concurrente nouo Capitulo religiosorum illuc conuenientium de licentia sui Abbatis, vel suorum Abbatum, facilè poterat noua acquisitio fieri tali religioni.

6. An Abbas vnius monasterij possit acquirere alteri monasterio.

De potestate conseruandi.

Quoad secundum actum, qui est conseruatio 7.
D bonorum,nulla etiam necessaria est limitatio,prȩter eam, quam citata verba præ se ferunt, habet enim prælatus totam potestatem, quæ ad debitam conseruationem, & gubernationem talium bonorum necessaria est, non minus quàm si essent sua propria, quia & ad bonum regimen hoc necessarium est, alioqui communia bona facilè perirent: tum etiam, quia hæc est intentio domini talium bonorum, id est, conuentus, à quo, vt diximus, manauit hæc potestas. Vnde etiam fit, vt iuxta mensuram potestatis sit etiam mensura obligationis quoad hanc curam,& solicitudinem ita fideliter administrandi talia bona, vt ad maius Dei obsequium, maiorémque monasterij vtilitatem conseruentur. Vnde quia per se non potest totam curam immediatè exercere,ad eandem potestatem E spectat posse officiales, & ministros creare, per quos hanc temporalem curam exequantur, quibus etiam obligationem res fideliter administrandi,& conseruandi imponant, quæ obligatio tantæ æstimationis erat inter antiquos Patres, vt delictum reputarent tres lenticulas è manibus per nõnullam incuriam elabi,vt est apud Cassianum lib. 4.Instit.c.20. *Cuius* (inquit) *negligentiæ reatus non aliter ei remissus est, nisi eum publica pœnitentia diluisset.* Et rationem declarans subdit, *Non solùm enim seipsos non esse suos,sed etiam omnia, quæ sua sunt, credunt Domino consecrata. Propter quod si quid fuerit monasterio illatum, vt sacrosanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari; tantáque fide vniuersa*

procu

procurant, atque dispensant, vt etiam ea, quæ despectui habentur, paruaque reputantur, ac vilia, siue loco mouerint, vel competentius collocauerint, si tenuem festucam de oratorio, cellave submouerint, mercedem se consequuturos à Domino tota credulitate confidant. Ex quibus verbis intelligi potest, curam hanc conseruandi bona monasterij ad omnes, & singulos religiosos pertinere; sed diuerso modo: nã ad omnes pertinet cõseruatio quasi per accidẽs, per obligationẽ (vt sic dicam) negatiuã, non dissipandi, aut non malè tractandi res monasterij: quæ obligatio & ad paupertatem, & interdum ad iustitiam pertinere poterit. Positiua autem cura conseruandi res, per se non spectat ad singulos, nisi quatenus charitas interdum eam dictare potest: spectat ergo ex officio, & iustitia ad prælatum, cui est primariò commissa dicta potestas; per participationem verò ad ministros quos ipsi sibi constituerint. Denique etiam pertinet ad prælatum strictiori modo conseruatio rerum per negatiuam obligationem non consumendi, vel alienandi res nisi iuxta mensuram statim explicandam.

Conseruatio hæc ad alios etiam subditos attinet suo modo.

De potestate alienandi, ac primò quoad mobilia.

8\. Tertius ergo actus, & præcipuus huius potestatis est alienatio talium bonorum; sub qua voce cõprehendimus omnem vsum, quo talia bona consumuntur. Hic ergo actus etiam est commissus ex vi iuris antiqui prælato monasterij sine vlla limitatione, præter eam, quam ius naturæ postulat, nimirùm vt talis dispensatio sit *fidelis, & in monasterij vtilitatem.* Vt autem hoc magis in particulari explicetur, distinguere possumus bona monasterij in immobilia, & mobilia; de quibus terminis diximus lib. 4. Defensionis fidei c. 18. & mobilia rursus in ea, quæ permanentem habent durationem cum ipso vsu, vt sunt vestes, libri, & similia; & in ea, quæ vsu consumuntur; quæ duplicia etiam distingui possunt: quædam, quæ pertinent immediatè ad conseruationem vitæ, vt sunt esculenta, & poculẽta, quædã quæ mediatè, vt pecunia. Ab hac ergo vltima incipiendo, duplicem habet vsum, (quantũ ad præsens spectat) quo potest consumi, nimirum aut emendo latè hac voce vtendo, vt explicaui; aut gratiosè donando; & vterque est suo modo in potestate prælati religiosi, quatenus vterque vel necessarius, vel vtilis, vel decens monasterio, aut religiosis eius (inter quos prælatus ipse præcipuè cõputatur) esse potest, & ideo necessariò debet potestas prælati ad hunc vsum extendi. Est tamen differentia inter illos duos vsus, quòd prior licèt sit consumptio pecuniæ, non tamen est consumptio bonorum, sed commutatio, quia loco pecuniæ succedit illud, quod per illam emitur, quódque ad vsus humanæ vitæ necessarium est, & ideo in eo vsu maior facultas conceditur.

Notatio variorũ bonorum mobilium, ac vsus eorum.

Vsus pecuniæ duplex.

9\. Nam extenditur in primis ad ea omnia, quæ ad diuinum cultũ necessaria, vel decentia prudenter iudicata fuerint, seruata proportione ad monasterij facultates, & ad modum ac institutũ religionis: quod & per se satis est consentaneum rationi, & sufficiẽter fundatur in illo verbo dicti c. *nullam. Vel ad diuini cultus reuerentiã*; sub quo verbo, vt rectè notauit Nau. cõprehenduntur omnes sumptus fabricæ, & ornamentorũ Ecclesiæ; addo etiã ministrorũ seculariũ, si qui fortè ad seruitiũ Ecclesiæ necessarij sunt: nã hæc omnia pertinent ad reuerẽtiã diuini cultus, & hos omnes sũptus nomine *emptionis* cõprehẽdimus. Deinde extẽditur ad ea omnia, quæ ad religiosos sustentando, & conueniẽter, & decẽter, iuxta suũ statũ fuerint opportuna: quia

De vsu pecuniæ qui est emptio.

Nauar.

A ad hũc finem maximè talia bona deputata sunt, & sub his sumptibus cõprehendũtur omnia, quę pertinẽt ad fabricã monasterij, & ad supellectilia eius, tam cõmunitati, quàm singulis necessaria, tã quoad corporis conseruationẽ, vt sunt ea, quę ad delectũ, & vestitũ spectant, quàm ad alia ministeria iuxta institutũ religionis conuenientia, vt sunt libri, & similia. Et huc etiã spectãt expensæ, quæ fieri solẽt cũ operariis, seu seruitoribus, & iumentis familiæ religiosæ necessariis. Hæc enim omnia, & similia prudenti arbitrio prælati commissa sunt, & ideo ad illa omnia plenam accipit potestatem, commensuratam regulæ, & rectæ rationi. Addo etiam non solùm posse, sed etiam debere prælatum huiusmodi sumptus, & expensas facere, quia nõ solùm charitas, sed etiam officium illum rigorosè obligant: nam sub hac lege, & conditione munus accepit, vnde, vt suprà dicebamus, intercedit quasi pactum mutuum inter religiosos, & religionem, cuius potestatem, & obligationem prælatus suscepit.

B

Addit verò Nau. posse prælatum in primis accipere necessarios, & honestos vsus suæ personæ, & secũdo loco ponit vsus fabricę, & in tertio sustẽtationẽ cõuẽtus, iuxta doctrinã Abbatis in c. *de his*. de Eccl. ædific. ibi tamen Pan. loquitur de clericis secularibus habentibus beneficia in aliqua Ecclesia, de quibus ait, nõ teneri ex fructibus sibi necessariis Ecclesiã ædificare, vel instaurare, vel pauperes alere, sed ex superabũdãtibus. At in nostra materia lõgè diuersa ratio est, tractamus enim de cõuẽtibus religiosis, in quibus perfectus modus viuẽdi in cõmuni, & rigor disciplinæ seruatur, vbi nõ est (seclusis abusibus) certa portio ad sustentationẽ prælati, alia ad fabricã, alia ad religiosos sustẽtandos designata; sed omnia monasterij bona indiuisè destinata ad omnia onera huius conuentus sustentanda. Quapropter nõ inuenio ordinẽ vllum, quem possit prælatus inter se, & alios seruare, præter eum, quẽ necessitas potest exigere, quæ interdũ obligabit ad subueniendũ prius aliis, quàm sibi, interdũ è cõtrario. Per se autẽ loquendo, æquè primò ad alẽdũ totum conuentum tenetur, in quo ipse etiam cõprehenditur, potest autem cedere iuri suo, non verò aliorum, nisi in his, quæ regulæ consentanea sunt: & è cõuerso, sicut nõ debet terminos regulæ, aut modestiæ religiosæ cum aliis excedere, ita nec secum, quod multò magis cauere debet, tum propter exemplum, tum propter periculum, quod ex propensione, quam vnusquisque habet ad seipsum, oriri facilè potest. Per hæc tamen non excluditur, imò maximè commendatur proportionalis distributio, nam æqualitas religionis non consistit quoad hanc partem in absoluta vnitate, seu pari formitate, sed in proportionali distributione; optima autem illa est, quæ in Actibus c. 4. docetur, *Diuidebatur singulis prout cuique opus erat*, vt Basil. Aug. & alij religiosorum Patres frequenter expendunt. 10.

Nauarri additamentũ ad prædicta non placet. *Panorm.*

C

D

E

Circa alium modũ distrahendi pecunias per gratuitam donationem, sciendum in primis est, non esse cõmissum prælato religionis, vt solo titulo liberalitatis possit huiusmodi largitiones facere, tũ quia nõ est dominus, sed dispẽsator fidelis, & prudẽs, cuius non est liberales donationes ex alienis facere: tũ etiã, quia in dicto c. *nullam*, solùm dicitur, posse expendere in Dei cultũ, & proprij monasterij vtilitatem. Et confirmat optimè c. *Abbati*. dist. 54. vbi dicitur, non licere Abbati seruum monasterij facere liberum: & redditur ratio, *Qui enim nihil proprium habet, libertatem rei alienæ dare non potest*; hoc enim intelligendum puto quando illa 11.

De secundo vsu pecunię qui est donatio.

illa est mera, & liberalis donatio libertatis, alienando rem, quæ erat monasterij: idem ergo erit in pecunia. Vnde à fortiori sequitur, non posse turpes donationes facere, quales sunt in præsenti omnes illæ, quæ nullo titulo honesto fiunt, sed ad vanam ostentationem, vel ad quemcunque prauum finem. Quapropter prælatus sic expendens pecuniam monasterij, & contra suum officium, atque adeò contra iustitiam peccat, abutendo sua potestate, & contra votum paupertatis, quia vtitur illis bonis, non vt prælatus religiosus, sed vt dominus.

Prælatus donans inhonestè peccat contra iustit. & contra votũ paupertatis.

12. Titulo eleemosynæ donare potest iuxta facultates conuentus.

Nihilominus tamen potest ex aliis honestis titulis aliquid gratiosè donare: primò titulo misericordiæ in eleemosynam, vt est certum apud omnes, quia monasterium potest, imò & debet facere eleemosynam, si valeat: hæc autem cura demandata est prælato, quantum est ex iure communi, vt loquimur, & ex antiqua institutione, quia neque alij singuli possunt eam facere sine licentia prælati, vt suprà tractatum est, nec ad hoc erat semper totus conuentus congregandus, neque etiam legimus, hoc fuisse commissum alicui Concilio ex pluribus suffragiis decisiuis constante: ergo erat commissum Abbati. Et in dicto cap. *nullam*, comprehendi potest tam sub his quæ pertinent ad reuerentiam, & cultum Dei, quàm sub his, quæ ad vtilitatem monasterij pertinent, vtrumque enim habet eleemosyna. Quantum autem in hoc genere largitionis possit prælatus, non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio relinquendum est, cõsideratis monasterij facultate, & aliis occurrentibus circunstantiis.

13. An possit dare omnia superflua.

Specialiter autem quæri solet, an possit, vel debeat prælatus omnes superabundantes redditus in eleemosynam dare. Respondetur, neque in hoc etiam posse assignari generalem regulam; regulariter autem id necessarium non est, nec conueniens, quanuis interdum possit esse laudabile, & aliquando præceptum. Pendet enim hoc ex occurrentibus necessitatibus proximorum: nam si illæ sint extremæ, non solùm superflua, sed etiam aliqua ex necessariis danda sunt, habita ratione aliorum, qui ad talem necessitatem sublenandam solent concurrere. Si verò necessitas sit grauis, omnia superflua sunt danda, nisi ex concursu aliorum necessitas minuatur. Si autem necessitates tantùm sint communes, licèt aliquid ex superfluis dandum sit, maximè à religiosis propter exemplum; dare tamẽ omnia nec necessarium est, vt suppono ex materia de eleemosyna, neque in prælato religioso esset consilium, & ideo non opinor esse id in potestate eius, regulariter loquendo, tum quia melius est, si commodè potest, augere, & perficere monasterium ipsum, vel quoad ea, quæ pertinent ad cultum diuinum, aut habitationem, vel quoad perpetuos redditus, vt ex eis plures religiosi sustentari possint, quod maius Dei obsequiũ est, quàm abundans eleemosyna in communibus necessitatibus, vt adnotauit Nau. dicto Comment. 3. de Regul. n. 7. in fine.

Nauar.

14. Potest prælatus relig. donare ad remunerandã gratiam.

Potest præterea prælatus huiusmodi gratuitam donationem facere titulo gratitudinis, seu remunerationis, quæ ex iustitiæ obligatione non debeatur: hactenus enim donationem hanc gratuitam appellamus, quam iurisperiti *Antidoralem* vocant, quia non omninò liberalis, sed ex aliqua obligatione naturali exorta, quanuis efficaci ad agendum, l. *sed & si. §. consuluit.* ff. de petitione hæreditatis. Ob hanc ergo naturalem æquitatem, & obligationem quam talis largitio supponit, necessarium est, vt comprehendatur sub potestate prælati, tum quia necessaria est ad perfectam bonorum temporalium administrationem: tum etiam, quia talis gratitudo & remuneratio maximè decet statum religiosum, nam est solutio alicuius debiti moralis. Dici etiam potest pertinere ad vtilitatem monasterij: nam qui gratum animum non ostendit, etiam in his temporalibus bonis, iuxta modum suo statui conuenientem, non potest aliorum beneuolentiam, & amicitiam conseruare, quod est magnum incommodum, etiam humanum ac temporale. Vnde etiam addo non solùm habere potestatem prælatum ad remuneranda obsequia, vel beneficia iam recepta, sed etiam ad præueniendum aliquid gratis erogando, vt se vrbanum, & beneuolum ostendat, respiciendo semper ad maiorem proximorum ædificationẽ, vel ad monasterij vtilitatem; atque ita omnia hæc comprehenduntur sub citatis verbis cap. *nullam.* Et ad hæc capita videtur reuocari omnis erogatio pecuniæ, quæ à prælato religioso fieri potest; mensura autem, & modus in qualibet earum regula prudentiæ præscribenda sunt, quia nulla alia vel iure taxata est, vel generali ratione definiri potest: considerandus ergo est finis largitionis, & potestas monasterij, vt seruata proportione, & respectu ad vtrumque, medium in largitione seruetur.

Imò & ad nouam acquirendam.

15. De motu proprio Clem. VIII. contra largitiones.

Hîc autem occurrebat specialis difficultas orta ex speciali motu proprio Clementis VIII. quem latè explicat Sancius lib. 6. de matr. disput. 4. num. 7. & adducit Azor tom. 1. lib. 12. c. 9. q. 5. quo largitiones religiosorum prohibentur. Sed præterquam quòd nunc loquimur stando præcisè in antiquo iure communi, non credimus ibi esse prohibitas largitiones, quæ & nomine communitatis, seu, quod perinde est, per potestatem ab illa acceptam, & honestissimis titulis à nobis explicatis, & cum debita moderatione fiunt: quod facilè ex ipso motu proprio constabit, & per se est verisimile, quia hæc omnia & valdè decentia sunt, & religioso statui necessaria, vt rationes factæ ostendunt. addo etiam non videri eum motum satis vsu receptum saltem in hoc Lusitaniæ Regno.

16. De vsu aliorum mobilium qui est eorum consumptio.

Ex his facilè intelligi potest quid possit prælatus circa alienationem, vel consumptionem aliorum bonorum, quæ ipso vsu consumuntur: nam de his eadem proportionalis ratio est, quæ de pecuniis, imò interdum sub pecunia comprehenduntur, quatenus & pecunia æstimantur, & quoad multa eundem habent vsum. Dupliciter ergo possunt hæ res consumi, aut alienari; primò simpliciter, id est, per puram amissionem seu consumptionem earum, vel per aliquam permutationem, sub hac voce comprehendendo venditionem, & quemcunque alium contractum, per quem ita hæ res alienantur, vt loco illarum aliæ monasterio acquirantur. Vterque ergo modus dispensationis cadit sub potestatem prælati, & consequenter ab illius voluntate pendet eisdem rationibus, & cum eisdem regulis, & moderationibus, quibus de pecunia id explicauimus. Et ob easdem etiam causas vterque modus cadit sub obligationem prælati, sed prior frequentior est, & magis necessarius, quia immediatè ordinatur vel ad religiosorum sustentationem, vel ad sacra ministeria, & cultum Dei. Posterior autem per se necessarius non est, sed

Duplex cõsumptio, & vtraque licita prælato.

sed tunc solùm, quando vel. ad conseruationem bonorum monasterij, vel conuenientem eorum administrationem, fuerit necessaria. Interdum etiam est opportuna talis alienatio ad religiosos sustentandos dum quidam fructus venduntur, vel pro aliis necessariis commutantur, aut immediatè, & vnico contractu, vel mediante pecunia, & duplici contractu ex pretio vnius rei venditæ, aliam emendo. Hoc enim modo contractus huiusmodi efficere non est alienum à statu religioso, sed vsitatum etiam ab antiquis monachis, qui etiam propria opera suis manibus, & arte facta ad se sustentandos vendere solebant, vt in superioribus retulimus: sola enim emptio, & venditio per modum negotiationis ad temporale lucrum, religiosis prohibita est.

17. De aliis mobilibus quæ in vsu diu permanent.

Præterea de aliis bonis mobilibus, quæ in vsu diu permanent, licèt paulatim conterantur, & tandem consumantur, eadem ferè regula seruanda est; nam etiam est apud prælatum potestas alienandi illa, quia hæc actio interdum esse potest vtilis, vel necessaria monasterio: ergo oportet vt potestas circa illam alicui demandata sit: ergo est in prælato, cui est tota potestas commissa. Limitatio autem huius potestatis eadẽ est quoad illa duo principia in dicto textu insinuata, quia non vt dominus, sed vt dispensator potest prælatus alienare hæc bona, vel ad maiorem cultum, & reuerentiam supremi domini, vel ad proprij monasterij vtilitatem. Vnde fit, vt ex illis duobus modis alienandi vel simpliciter donando, aut consumendo; vel pro pecunia seu alia re, commutando, prior rariùs liceat prælato, & cum magna moderatione, in rebus paruæ æstimationis, & superuacaneis monasterio, quanquam in hoc etiam non possimus aliam regulam nisi prudentiam assignare, quia nulla certa quantitas absolutè limitata est; regulis ergo superiùs positis & cum proportione applicatis vtendum est. Posterior autem alienandi modus sæpiùs potest esse conueniens, quanquam etiam debeat rarior in his bonis, quàm in fructibus, qui vsu cõsumuntur, quia quò res ipsæ maiorem habent stabilitatem, eò etiam eorum dominium, vel professio maiorem firmitatem postulare videtur: tum etiam, quia hæ res ex suo genere solent esse gratiosiores, & habere meliorem vsum in vno indiuiduo, quàm in alio: ac denique venditio, vel commutatio talium rerum rarò solet esse vtilis monasterio, nisi in aliqua graui necessitate, vel nisi in alias vtiliores commutetur.

Quid de donatione gratuita horum bonorum. — *Quid de onerosa.*

De potestate alienandi immobilia.

18. Hinc tandem immobilium alienatio ex suo genere difficilior est, quia talia bona solent esse quasi fundamenta monasterij in his, quæ ad vsum & conseruationem corporum pertinent, sine quibus spiritualia non possunt subsistere. Vnde fit, vt nunquam fuerit in potestate prælatorum talia bona ita distrahere, vt monasterium omninò illis priuetur sine æquiualenti, vel meliori compensatione, quia hæc non esset administratio, sed dissipatio bonotum, prælato autem tantùm data est potestas administrandi, non in destructionem, sed in ædificationem (vt verba Pauli 2. Corinth. 13. vsurpem.) Nihilominus tamen non omninò caret prælatus ex vi iuris communis, potestate alienandi hæc bona, quia si alienatio sit in vtilitatem, etiam contenebitur sub regula in dicto cap. *nullam*; quia verba generalia sunt, & nullo alio iure antiquo fit illa exceptio; nec ratio cogit ad illam admittendam, quin potiùs, si superiùs factæ pro licitis alienationibus mobilium, conuenienter applicentur, etiam ostendunt huius facultatis necessitatem, supposita monarchia antiquorum monasteriorum. Quod erit euidentius si nomen alienationis aliquantulum extendamus: in rigorosa enim significatione importat venditionem, donationem, vel quamcunque aliam similem actionem, per quam dominium rei in alium transfertur: latiùs autem solet extendi illa vox ad locationem, vel conductionem, & alios similes contractus, per quos vsus, vel vsusfructus rei, vel dominium vtile eius perpetuò, vel ad aliquod certum tempus sub aliquo onere, seu pensione alienatur, iuxta ea, quæ statim dicemus, & constat ex cap. *nulli*. de rebus Eccles. non alien. & l. vlt. C. de rebus alienis non alienandis, & Auth. de non alienandis, §. *nos igitur*, versic. *Alienationes*. collat. 2. Manifestum autem est in monasteriis habentibus bona immobilia necessarium sæpe esse huiusmodi contractus facere: ergo necesse fuit potestatem administrandi prælato concessam ad huiusmodi actiones extendi, sub limitatione posita in dicto cap. *nullam*. nam in his bonis est maximè necessaria.

Ostenditur hanc etiam potestatem fuisse in prælatis iure antiquo.

Neque inuenio in antiquis historiis limitationem aliam prælato regulari impositam in vsu huiusmodi administrationis quoad alienationes talium bonorum, præter illam generalem, quæ ex natura rei est per se conueniens, vt grauiora negotiã sine prudentum consilio non transigantur, hæc enim alienatio rerum immobilium inter res graues monasterij meritò computatur; & ideo comprehenditur sub dicta regula, quæ à S. Benedicto, cap. 3. & ab aliis exprimitur. Quantum autem, & quale futurum esset illud consilium, non fuit fortasse eodem modo ab omnibus constitutum, sed vnaquæque religio suam consuetudinem, vel regulam seruabat. Nec etiam inuenio in antiquo iure canonico ante Leonem X. peculiarem modũ, aut formam circa hoc præscriptam. In iure autem ciuili inueniuntur quædam leges Imperatorum prohibentes alienationes talium bonorum, vt patet in l. *iubemus*. 2. C. de sacros. Eccles. cum sequentibus, & Authenticis, quæ ibi referuntur ex collatione 2. tit. de non alienan. & collat. 9. tit. de alienat. & emphyt. Sed illæ leges, cùm essent ciuiles, non poterant directè ligare personas ecclesiasticas, nisi quatenus per Ecclesiæ Pontifices admittebantur, licèt quoad forum externum & ciuile, & quoad personas laicas, vendentes, & ementes talia bona, possent habere aliquos effectus. Sed circa illas leges nunc immorari non oportet, quia in hoc standum est iuri Canonico, quod iam sequenti c. explicauimus. 19. Quæ solẽnitas olim in his alienationibus.

Vltimò verò addendum est circa dictam conclusionem exclusiuam (vt vocant) numero 2. positam, non excludere concomitantia. Cùm ergo dicimus solum prælatum habere hanc potestatem, non excludimus dependentiam eius à suo Superiore, si talem habeat; sed dependentiam à suis subditis, de qua expresse loquitur dictum caput *nullam*. Vnde cùm olim Abbates regulares essent subditi Episcopis, tenebantur in hac administratione, & nihil agere contra eorum voluntatem, & in rebus grauioribus, præsertim in alienationibus earum, Episcoporum consensum expectare, vt expresse cauetur in cap. 20. Enucleatur conclusio posita num. 2.

Abbatibus 12. q. 2. ex Concil. Aurelian. III. cap. 23. & in c. *In venditionibus* 17. q. 4. ex Conc. Agath. c. 56. in quo etiam aduertendum est bona monasteriorum, seu religionum, semper habita esse in Ecclesia tanquam Ecclesiastica, vt constat ex decretis 10. q. 2. & 12. q. 2. & 17. q. 4. per multa capita, & in Decretalibus. de rebus Ecclesiæ non alienandis & Cod. de sacrosanct. Eccles. & meritò, quia & monasterij ipsa loca sacra sunt, & religiosi personæ sunt ecclesiasticæ, ac bona eorum peculiariter sunt diuino cultui dicata. Hinc ergo fit vt quanuis prædicta potestas esset apud Abbates, nihilominus tenerentur non vti illa contra ecclesiasticos canones in his quæ de rebus Ecclesiæ nullo, vel certo modo alienandis disponunt; nam illi non erant à sacris canonibus exempti.

CAPVT XXVII.

De potestate prædictæ administrationis immobilium, iuxta posterius ius Canonicum.

1. Assertio bipartita. DIximus præcedenti capite de hac potestate iuxta antiquum ius commune; nūc iuxta posterius agendum. Dico ergo: Potestas administrandi bona Religionis, nunc etiam, stando in iure communi, eadem est in prælato regulari, excepta solùm restrictione quę iure Canonico aducta est, quoad alienationem aliquorum bonorum. Ostenditur prior pars. Probatur prima pars, quia ab antiquo iure non recedimus, nisi quatenus per posterius immutatum est, sed nullum inuenitur nouum ius commune seu Pontificium quod potestatem hactenus explicatam ampliùs restringat; ergo. Minor quoad negationem quam includit, probatur, quoniam neque in corpore iuris Canonici, neque extra illud extat lex in vniuersum aliquid circa hoc statuens, vel generaliter de Ecclesiasticis bonis, vel specialiter de regularibus, præterquam circa alienationes rerū immobilium aut pretiosarum, de quibus vt ad posteriorem partem assertionis veniamus, multa sunt antiqua decreta, quæ prohibent prælatis res immobiles vel pretiosas Ecclesiæ alienare, tamen omnia intelliguntur de alienatione contraria diuino cultui, vel vtilitati Ecclesiæ, & ideo sēper intelligutur excepti casus, in quibus vel pietas, vel necessitas, aut vtilitas, causa est talis alienationis, vt notant glossa & Doctores in c. *nulli.* de rebus Ecclesiæ non alienand. Tamen pro illis casibus, in quibus talis alienatio licet, verum est in Authenticis citatis inueniri specialem formam seruandam in alienatione rerum Ecclesiasticarum, quam multi Doctores censent semper fuisse seruandam, quia erat canonizata, 10. q. 2. c. 2. At verò licet Gratianus ibi eam inseruerit, non sequitur esse canonizatam, vt constat ex materia de legibus; & ideo plures Canonistæ censent neque esse, nec fuisse semper necessarium formam illius authenticæ seruare: de qua re videri potest glossa in cap. 1. de reb. Eccles. non alienand. in 6. Glossa, Pan. & alij in c. *nulli*, extrà eodem titulo. & Rebuffus in tractat. de alienatione rerum Ecclesiasticarum. n. 2. [Ostenditur posterior.] [*Panormit. Rebuf.*]

2. Solemnitas alienationū quo posteriore iure fundetur. Omissis ergo similibus legibus, per iura canonica specialis solennitas postulatur, sine qua Prælatus Religionis nequit bona immobilia aut mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, &c. cū illa alienare potest, nulla habita ratione aliarum conditionum, etiamsi per ius ciuile requirantur, vt tradunt prædicti Doctores, & Innoc. in c. 1. de

A rebus Eccles. non alienandis in 6. Panor. in cap. *in præsenti.* de probat. num. 28. Et ratio facta conuincit, quia hæc materia Ecclesiastica est, non ciuilis. Primò autem fundatur necessitas huius formæ seu solennitatis in c. *sine exceptione* 12. q. 2. quod à Gratiano tribuitur Leoni Papæ in epist. ad Episcopos Siciliæ, non citat autem numerum epistolæ: inter epistolas autem Leonis primi, solùm quarta est ad Episcopos Siciliæ, in qua hoc caput non habetur. Neque in tomis Conciliorum inter opera eius refertur. Vnde non mihi constat an fuerit Leonis I. vel alterius, quia neque à Gratiano notatur. Neque inter decreta vel gesta alicuius Pōtificis Leonis vocati illud inuenio. Vt autem in Gregoriano B Decreto aduertitur, alij referunt illud caput ex Leone in Concilio apud Valentias, vel ex Concilio Carthagin. IV. sed in nullo Concilio ex Valentinis, quæ habemus, illud c. habetur; in Concilio autem Carthagin. IV. can. 30. ita legitur. *Vt Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis vtatur.* Et c. 32. subiungitur, *Irrita erit donatio Episcoporum, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ, sine conniuentia, & subscriptione clericorum.* Quę verba habentur in vltima parte illius capitis, *sine exceptione*, & in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælatis, &c. vbi tribuuntur Conc. Valent. Cuiuscumque igitur authoris fuerit illud decretum, C certum est esse authenticum, & formam in eo prę scriptam, esse necessariam, ex vi iuris communis, prout nunc loquimur. [*Innocent. Panorm.*]

Plura autem sunt quæ in illo capite requiruntur. Primum est, causa, quæ explicatur his verbis, *nisi fortè aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat.* & infrà, *quod non sit dubiū profuturum Ecclesiæ.* Sub quibus verbis comprehenduntur quatuor causæ, quæ ab authoribus numerantur, vt videre licet in Panormitano, & Rebuffo suprà ex Glossa in Summ. 12. q. 2. Prima est necessitas, quæ à fortiori cōprehenditur sub vtilitate. Secūda est vtilitas, quæ solet etiam appellari necessitas, vt Philosophi dicunt, ad melius esse. & ita existimo quoad hęc duo capi- D ta iura indifferenter loqui, vt patet ex dicto c. *sine.* c. *sicut.* c. *non habenti.* 12. q. 2. & cap. *vt super.* de rebus Eccles. nō alien. & in Authen. *Hoc ius.* Cod. de Sacrof. Eccles. 10. q. 2. Tertia causa dicitur esse quando res est incommoda Ecclesiæ, c. *terrulas.* 12. q. 2. & cap. *fugitiui.* de rebus Eccles. non alien. Sed hæc quid est nisi quædam vtilitas? Si enim rem vtilem pro vtiliori commutare magna vtilitas est, dict. cap. *super.* §. 1. etiam rem inutilem in vtilem conuertere, vel damnosam diuendere, vtile est: nam hoc ipsum, scilicet vitare damnum, est quædā vtilitas. Non enim existimo, rem immobilem, quantumuis inutilis, vel damnosa videatur, ita licere diuendere, quin, si commodè fieri possit, alia illius loco substituatur, quæ nonnullam vtilitatem afferat: quia, vt dicitur dict. c. *sine exceptione.* illud E semper eligendum est, quod sit profuturum Ecclesiæ, semper autem talis commutatio est profutura, si fieri potest. [3. Prima conditio vt subsit causa sufficiens alienandi. *Panorm. Rebuff.* Prima causa necessitas. Secunda vtilitas. Tertia causa ad 2. spectat.]

Dices. Interdū potest res ita esse inutilis, vt nec vendi possit, nec cōmutari pro alia vtili; tunc ergo licet talem rem donare absque alia vtilitate. Respondeo, primùm si habere talem rem esset onerosum religioni, quia nimirum in conseruanda illa aliquid expendit, tunc iam esset vtilitas in ea donanda, quia vitare expensas infructuosas vtile est: sed hoc vix accidere potest in rebus immobilibus, sed solùm in se mouentibus, quæ quando huiusmodi sunt, tam paruæ æstimationis sunt, 4. [Instantiæ ocurritur.]

sunt, vt non pertineant ad bona de quibus agimus. Si autem res immobilis sine vllo damno, vel incommodo monasterio sub eius dominio cōseruari posset, quantumuis inutilis videatur, non potest, vt opinor, liberaliter donari sine aliqua cōmoditate, vel morali vtilitate monasterij, tum quia habere illud non nocet, & quod nūc videtur inutile, in aliqua occasione poterit esse vtile: tum etiam, quia vt causa sit legitima, non satis est quòd alienatio non sit inutilis, sed oportet vt sit vtilis, vt iura citata docent, & ideo inter res vtiles non licet commutare æqualem pro æquali, licèt aliquid commodi inde monasterio accrescat: omnes ergo hæ causæ sub vna vtilitate continentur.

5. Vltima causa pietas. Addunt verò auctores citati aliam causam, scilicet pietatem, qualis est, v. g. redemptio captiuorum, nam pro illa dicunt posse bona Ecclesiæ alienari, quod probant ex l. *Sancimus*. C. de sacrosf. Eccles. ibi, *Excepta videlicet causa captiuitatis, & famis: nam si necessitas fuerit* (inquit) *in redemptione captiuorum, tunc venditionem præfatarum rerum diuinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus, quoniam non absurdum est animas hominum quibuscūque vasis, vel vestimentis præferre.* In qua lege solùm est sermo de rebus mobilibus: expendi autem possunt illa verba, *quibuscunque vasis, & vestimentis*, nā planè extenduntur ad res pretiosas, quæ æquiparātur immobilibus; expressè verò in Authent. de alienat. & emphyt. tit. 3. de alienatione, & emphyteusi, c. 9. *Sanctissimas*, dicitur, *Ecclesias, seu œconomos ciuitatum præcipimus alienare res immobiles pro captiuorum redemptione, nisi sub hac conditione possessiones aliqui dederint, vt nullo modo has alienent.* Sed hæ leges cùm Ecclesiasticæ non sint, non possunt de rebus Ecclesiarum disponere, & ita non videtur illis standum nisi vel quatenus ipsum ius naturale, & diuinum explicant, vel canonibus consentaneæ sunt. Inuenimus autem illas leges canonizatas per iura canonica, c. *sacrorum*. 12. q. 2. vbi Gregorius ait, *Et sacrorum canonum statuta, & legalis auctoritas permittit, licitè res Ecclesiasticas in redemptionem captiuorum impendi.* Similia verba habet lib. 6. epist. 35. cap. 199. & apud Gratianum suprà c. *& sacrorum*.

6. Ministeria Ecclesiæ vasa sacra vocantur. Sed oportet cautè exponere verbum illud, *Ministeria Ecclesiæ*, non enim est sensus, Ecclesiastica munera, aut actiones vendi posse propter opera misericordiæ, constat enim illud non licere; sed vasa sacra, quia ad diuina ministeria deputata sunt, ministeria nuncupauit, vt patet ex verbis infrà subiunctis, *Si de prædicta Ecclesia vsuale argentum est, suprascriptam quantitatem accipiet, alioqui de sacratis vasis vos hac in re eam, quam prædiximus, qualitatem præbere necesse est: nam sicut omninò graue est frustrà Ecclesiastica ministeria vendere, sic iterum culpa est imminente huiusmodi necessitate res desolatæ Ecclesiæ captiuis suis præponere, & in eorum redemptione cessare.* Quod etiam eleganter prosequitur Ambrosius lib. 2. de Offic. c. 28. Et habetur apud Gratianum cap. *sicut*. cap. *aurum*. 12. q. 2. Ex prædictis autem verbis constat, hunc casum comprehendi sub Ecclesiæ vtilitate, imò etiam necessitate, vt Gregorius in citatis verbis satis declarauit, rectéque comprehenditur hæc causa in dicto cap. *sine exceptione*, in verbis illis, *Vt meliora prospiciat*. Addit quintam causam Hostien. in Summa, tit. de rebus Eccles. non alien. scilicet, æquitatem, ex cap. *ad aures*. eod. tit. Veruntamen in illo etiam textu maior Ecclesiæ vtilitas considerata

Vide Molinam 2. tom. de Iust. disp. 468. & Couar. lib. 2. Variar. c. 16. n. 8. & 9.

A est, vt patet ex illis verbis, *Nisi fortè tunc aliis possint ad maiorem Ecclesiæ vtilitatem cum eodem labore, & onere conferre.* Solùm ergo potest ratio æquitatis facere, vt cum æquali Ecclesiæ vtilitate is præferatur, cui alia ratio æquitatis fauet.

Atque hæc conditio ita explicata per hæc omnia membra non tam est positiui iuris, quàm diuini, & naturalis, quod quidem verum est de quocunque prælato Ecclesiastico, quantum ad bona ipsius Ecclesiæ, quorum ipse non est dominus, sed dispensator: multò verò magis in prælato regulari propter paupertatem, quam profitetur. 7. Hactenus explicata conditio est iuris naturalis.

B Additur verò ex positiuo iure necessarium esse vt de hac causa constet per publicum instrumentum ad hoc specialiter factum, ita vt non sufficiat hoc inseri in instrumento alienationis. Ita docet Dominicus, Philippus, Socinus, & Guido, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, num. 10. Hanc verò solennitatem non inuenio expressam in dict. cap. *sine exceptione*. ipsi verò allegant cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. cuius verba sunt, *Præsertim cùm euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas non subesset.* Ex quibus non video quomodo illa peculiaris conditio & solennitas colligatur, nam ibi solùm requiritur vt verè subsit euidens necessitas, & vtilitas: quòd autem hoc cō- C stare debeat per speciale instrumentum, ibi non dicitur, neque ego inuenio aliud in iure expressum: durum autem est admittere conditionem vt necessariam ad contractus valorem, vel honestatem, quam iura non exprimunt. Præsertim, quia in cap. 2. de rebus Eccles. non alien. in 6. solùm postulatur vt alienatio fieret *in forma, & casibus a iure permissis*, casus autem sunt suprà numerati, circa quos, vt de illis constet, nulla forma ponitur in iure, sed circa alia, quæ statim dicemus. Quocirca nisi consuetudo fortasse obstet, videtur probabile ex parte causæ sufficere quòd in re subsit, & sufficienter possit de illa in iudicio constare siue per speciale instrumentum, D siue aliis modis. Ad quem autem pertineat probare huiusmodi vtilitatem Ecclesiæ, si fortè post alienationem lis exorta sit, videri potest in citatis auctoribus, & præsertim in Couarruuia lib. 2. Variarum cap. 17. ad nos enim non spectat.

Quorundā placitum circa dictā conditionē. Dominic. Philip. Socin. Guido. Rebuf. Authoris iudicium de hoc placito. Couar.

Secundò vt rectè fiat alienatio, necessarium est vt ante illam præcedat tractatus, dict. cap. *sine exceptione*. ibi, *Et cum totius cleri tractatu, & consensu*, &c. & in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. quædam concessio reprobatur. *Quia tractatus solennis, & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum* Ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eādem. Est autem tractatus mutua collatio conuentus, seu Capituli de necessitate, vel vtili- E tate alienationis; vnde ad illum conuenire debent omnes, qui circa talem alienationem suffragium habent, nam eorundem petitur tractatus, quorum consensus postulatur. Oportet etiam (iuxta communem interpretationem) vt tractatus fiat inter religiosos, vel clericos capitulariter congregatos, ita vt non sit satis separatim cum singulis rem tractare, aut per literas cum eis conferre, nisi in vnum conueniant, & inter se conferant, nam & verba iurium hoc indicant, & iuuat cap. *tertio loco*. de probationib. & res ipsa ita postulat vt conuenienter agi possit, & Doctores consentiunt, vt patet ex superiùs citatis. Addit Rebuf. suprà numero suo 12. debere fieri spe 8. Secunda conditio alienationū immobiliū bonorum.

ri speciale instrumentum de hoc tractatu, quod in iure non inuenio expressum, & ideo non iudico esse necessarium in foro conscientiæ; tamen in exteriori praxi sequendus est vsus, & communis sentētia: existimo tamē sufficere quòd in eodē instrumento alienationis narretur tractatus præcedens, non tantùm præsupponendo, sic enim oportebit vt alia via de suppositione constaret; sed narrando illum, & dando fidem illius, ex sententia Capituli, quæ ex illo resultaret circa vtilitatem alienationis; & fortasse Iuristæ nihil aliud intelligunt.

9. Tertia cōditio. Tertia conditio est consensus Capituli in talem alienationem. Patet ex citatis verbis c. *sine exceptione*. & ex aliis statim citandis: vnde quoad hāc partem multum diminuta est potestas prælati, quia non est monarchica, sed coniuncta cum aristocratia. Ratio autem seu congruentia huius iuris fuisse videtur, vt difficilior fieret hæc alienatio, & quia fortasse prælati abutebantur potestate, quam antea in solidum habere solebant, &, si petebatur consilium seniorum, vel Capituli, non erat decisiuum, sed consultiuum, iuxta hanc verò formam omnes de conuentu habent suffragium decisiuum. Vnde duo actus hîc distinguendi sunt, vnus pertinens ad tractatum, alius pertinens ad ipsum contractum alienationis. Prior pertinet ad intellectū, seu iudicium, per illum enim quasi fertur sententia quòd talis alienatio expediat, vel necessaria sit monasterio, ad hanc enim ordinatur tractatus, &, si in ea Prælatus non confirmaretur Capitulo saltem pro maiori parte, non esset vltrà progrediendum, quia iam deesset iustæ alienationis fundamentum, nec posset rationabiliter postulari consensus in alienatione ab his, qui eam conuenientem non esse iudicassent. Alius actus est voluntatis, quia propriè nomine consensus significatur, & est voluntas quòd talis alienatio fiat: potest enim aliquis iudicare vtile esse monasterio vt fiat alienatio, & nihilominus nolle vt hîc & nunc, vel cum tali persona fiat, propter extrinsecos respectus, vel rationes: propterea ergo requiritur cōsensus in ipsamet alienatione. De quo consensu, quomodo debeat exprimi in instrumento per propria nomina, & subscriptiones singulorum, & de aliis circunstantiis eius, videri possunt auctores citati.

Vnus actus pertinens ad hanc tertiā conditionem.

Alter actus.

Quod ad nos spectat, solùm est aduertendum requiri simul consensum prælati, & Capituli. Vt autem Capitulum consentire dicatur, non est necesse vt omnes de Capitulo consentiant, sed sufficit maior pars, vt ibi glossa aduertit, nam quod à maiori parte fit, censetur à toto fieri, vt suprà c. 5. tractando de electionibus diximus: si autem saltem magna pars non consentiat, etiamsi plures cū prælato velint, nihil fieri poterit, quia tunc verum non est, Capitulum consensisse: è contrario verò quamuis totum Capitulum, excepto prælato, consentiret, non posset alienatio fieri, vt est communis sententia Doctorum, quos retuli, quia vtriusque simul, prælati scilicet, & Capituli consensus necessarius est. Item, quia per hanc formam non priuatur prælatus sua potestate, sed solùm limitatur ne possit illa vti sine consensu Capituli, vt apertè colligitur ex iuribus citatis: ergo semper necessarium est vt interueniat auctoritas, & potestas prælati, quod esse non potest sine consensu eius. Tandem ob hanc causam sede vacante nō potest Capitulum cathedralis Ecclesiæ bona eius alienare, vt constat ex c. 1. de rebus Eccles. nō alien.

10. Explicatur hîc posterior actus.

in 6. vbi glossa aduertit idē esse in minoribus Ecclesiis c. *si qua*. & c. *precariæ*. 12. q. 2. Huius autem ratio inter alias est, quia auctoritas prælati est maximè necessaria ad huiusmodi actum; ergo quando Ecclesia non vacat, fieri non potest sine consensu eius.

Solùm quæri potest, si contingat in Capitulo paria esse suffragia præter prælatum, & inter se æqualiter diuidi, an id sufficiat, vt accedente consensu prælati, fieri possit alienatio: videtur enim non satis esse: quia Capitulum in hoc negotio debet considerari vt condistinctum à prælato, nam iura dicunt, prælatum non posse hoc facere sine consensu Capituli; & è conuerso dicimus consensum totius Capituli sine Episcopo non sufficere: considerantur ergo Capitulum, & prælatus tanquam duæ personæ condistinctæ, quarum consensus simul necessarij sunt, sic autem considerando Capitulum non potest dici in eo casu consentire, quia maior eius pars non consensit. Nihilominus probabilius videtur saltē in religionibus, vbi Capitulum non ita condistinguitur à prælato, sicut in cathedralibus Ecclesijs, illum consensum Capituli sufficere, quia prælatus est pars Capituli, & ideo absolutè verum est tunc maiorem partem Capituli, & consequenter Capitulum ipsum consentire. Neque est inconueniens quòd prælatus suo consensu operetur, & vt pars habens suffragium in Capitulo, & vt caput, & superior sua fungens potestate: atque idem censeo de quocunque Capitulo, in quo prælatus eodem modo præsideret. Alia multa possent de his conditionibus tractari, quæ omitto, quia pertinent ad vniuersaliorem materiā de bonis Ecclesiasticis, & quia vnaquæque religio hæc obseruat, vt statim dicam, iuxta priuilegia sibi concessa: videri ergo possunt in citatis auctoribus, præsertim in Panormitano in c. 1. & c. *tua*. de his quæ fiunt à prælatis, &c. Geminiano, & aliis in c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6.

11. Quæstiuncula insurgens.

Authoris probabilis resolutio.

Panormit. Geminian.

Solùm ergo addendum est, pro regularibus prælatis iure nouo confirmato, & declarato esse illud antiquum ius in Clemen. vnic. de rebus Ecclesiæ non alienandis, vbi omnibus *religiosis, monasterio, Prioratui Ecclesiæ, seu administrationi cuiuis præsidentibus* prohibetur hæc alienatio, *nisi necessitas aut vtilitas monasterij, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcant, conuentus sui, aut, si cōuentum non habeant, prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.* In quo iure solùm superest explicanda illa vltima conditio, quæ additur quando deest conuentus: tunc enim solius prælati consensus postulatur. Ex quo in primis videtur à contrario sensu colligi, quando prælatus, aut prior habet conuentum, tunc, si vterque consentiat, non esse necessarium consensum superioris prælati. Probatur, quia hic specialiter postulatur quando deest conuentus: ergo, quando non deest, sufficit consensus eius sine consensu superioris prælati. 12.

Sed contra hoc obiici potest, quia prælatus non exemptus non potest aliquid alienare sine cōsensu Episcopi, etiamsi conuentus consentiat, vt colligitur ex cap. *Abbatibus*, 12. q. 2. & cap. *in venditionibus* 17. q. 4. & tradit glossa recepta in Summa, 12. q. 2. prælatus autem conuentualis exemptus indiget consensu sui Prouincialis, quem habet loco Episcopi, nam, cùm sit exemptus, in illo consensus Episcopi necessarius non est, vt notauit Turrecr. in dicta Summa, in princ. 12. quæst. 2. tamen loco illius est necessarius consensus sui prælati. Respondetur ad priorem partem, in dicta Clemen

13. Obiectio.

Satisfit priori mēbro. Clementina non requiri in eo casu consensum superioris prælati; & ita ex vi illius non esse necessarium consensum Episcopi; tamen quia illa non reuocat antiquum ius, nec de hoc aliquid positiuè disponit, ideo, ea non obstante, veram esse communem sententiam. Nam argumentum in contrarium licèt sit efficax ad probandum, ex vi illius iuris non postulari talem consensum, non tamen est efficax ad probandum non requiri ex vi aliorum iurium. Satisfit posteriori. Atque idem dicendum est ad posteriorem partem, quæ per se est consentanea iuri communi, quatenus Prouincialis, vel Generalis vicem Episcopi tenet respectu monasterij exempti; nihilominus tamen illud pendet ex proprio iure vniuscuiusque religionis. Vbi autem nihil in contrarium statutum fuerit, prædictum ius commune seruandum est, adeò, vt Archidiac. Hostien. & alij, quos refert & sequitur Rebuff. suprà n. 85. non valere consuetudinem in contrarium dixerint. *Archidiac. Hostiens. Rebuf.*

14. Circa eandem verò partem, quatenus postulat consensum Superioris quando Prior, vel administrator non habet conuentum, interrogari potest primò, an prælatus superior, vel Episcopus possit solus consensum præstare, vel simul debeat concurrere Capitulum Ecclesiæ, vel monasterij, cui talis prælatus præest. Circa postulandum consensum prælati superioris, dubiū vnū. Et ratio dubij esse potest, quia iuxta formam cap. *sine exceptione.* Episcopus non potest alienare bona Ecclesiæ sine consensu Capituli, quæ forma non est reuocata per dictam Clementinam. Respondetur nihilominus, ex vi illius textus non requiri consensum nisi solius Episcopi, v.g. Quam sententiam significant Geminianus, Perusius, Speculator, quos refert, & sequitur Rebuffus suprà, num. 88. vbi allegat etiam alia iura. *Gemin. Perus. Specul. Rebuf.* Sufficiunt tamen verba eiusdem Clementinæ, quæ solùm requirit consensum prælati proprij: nec oportet addere onus, quod lex non addit. Nec ex vi antiqui iuris id erat necessarium, nam in dicto cap. *sine exceptione,* expresè dicitur, *ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ:* vnde omnes colligunt, ad alienanda bona inferiorum Ecclesiarum non requiri consensum Capituli Ecclesiæ cathedralis, sed Episcopi, & eorum, ad quos pertinet proxima cura talium Ecclesiarum. De quo possunt optimè intelligi vltima verba eiusdem textus, quæ generaliùs loquuntur de alienatione rei Ecclesiasticæ, & prohibetur fieri ab Episcopo *absque conniuentia, & subscriptione clericorum.* Quæ intelligenda sunt respectiuè, id est, clericorum vniuscuiusque Ecclesiæ, vel vnius tantùm, si plures non habuerit. Ergo, si Ecclesia fuerit regularis, &, si conuentum non habuerit, etiam ex vi illius textus sufficit consensus Episcopi, & Prioris.

15. Sed quid si talis Prior fuerit exemptus? Respōdeo, aut est immediatus Papæ, aut habet prælatum superiorem intra eandem religionem: Dubiū alterum per distinctionem duplicis casus resoluitur. in hoc posteriori casu proprij prælati regularis consensus necessarius est, & sufficit. Quid in posteriori. Solùm tenebitur ipse prælatus superior ad præbendum suum assensum, vti consilio sibi, iuxta suam regulam præscripto ad similes res graues definiendas, siue illud consultiuum sit, siue definitiuum: quoad hoc enim verum est, dictam Clementinam licèt in eo casu non requirat consensum alicuius Capituli, vel consilij, non tamen excludere alia iura specialia, quæ illud possunt requirere. Quocirca, si bona illius Ecclesiæ, quæ per huiusmodi Priorem sine proprio conuentu administrantur, sunt ita annexa alteri monasterio, vt censeantur etiam bona illius,

A ideóque talis Prior sit subiectus prælato illius monasterij; tunc sine dubio erit necessarius consensus non tantùm prælati, sed etiam Capituli monasterij: quia ipsemet prælatus non potest dare suum consensum ad alienanda bona monasterij sine consensu Capituli, illa autem bona etiam sunt talis monasterij. At verò in priori casu necessarius erit consensus Pontificis, nam ille est proprius prælatus talis Abbatis, seu religiosi exempti: quod notat glossa in dicta Clementina, verbo *Proprij.* & Rebuffus suprà, num. 86. Quid in priori. Qui omnes addunt, si talis Abbas Ecclesiam habeat pleno iure sibi subiectam, id est, cum Episcopali iurisdictione, tunc non indigere consensu Pontificis, B nam potiùs ipse potest præbere auctoritatem alienationibus bonorum cuiuscunque Ecclesiæ sibi subiectæ, consentiente illius Rectore. Aduerto tamen non solùm in regularibus, sed etiam in secularibus prælatis inueniri minimè posse aliquem habentem iurisdictionem Episcopalem, & Pontifici immediatè subiectum, qui tamen conuentum non habeat, seu Capitulum, vel saltem clerum: quapropter nullum existimo esse talem Abbatem, qui solo arbitrio suo sine consensu alicuius prælati sibi superioris, saltem Papæ, & sine consensu alicuius Capituli, vel cleri, vel saltem proximi rectoris Ecclesiæ possit bona Ecclesiæ alienare. Nam in dicto cap. *sine exceptione.* generalis regula ponitur, C Episcopum non posse alienare bona Ecclesiæ sine consensu cleri: ergo multò minùs poterit inferior prælatus habens iurisdictionem Episcopalem: ergo è contrario quotiescunque locum habet casus dictæ Clementinæ, in quo religiosus præfectus non indiget consensu alicuius conuentus, vel cleri, quia illum non habet, necessarius illi est consensus alicuius prælati superioris, saltem Papæ, quantumcunque ipse exemptus sit: nec in hoc existimo posse habere locum limitationem, vel exceptionem, sed solùm in illis prælatis, qui cùm habeant conuentus, in eis habent Episcopalem iurisdictionem solùm Pontifici Summo subordinatam.

D

De quibus rebus alienandis intelligatur prædicta solennitas.

Additur verò in dicta Clementina limitatio 16.
huius formæ, seu prohibitionis his verbis, *Verùm præmissa ad locationes, vel etiam redditruum aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.* Circa quæ verba duo in hoc puncto declaranda supersunt. Primum, in quibus bonis alienandis requirantur prædictæ conditiones: secundum, in qua eorum alienatione necessaria sit: vtrumque autem horum E satis distinctè explicatur in Extrauag. *Ambitiosæ.* de rebus Eccles. non alien. nam generalis regula ibi statuta de Ecclesiasticis bonis, ad regularia etiam applicanda est. Quoad priorem ergo partem, declaratur ibi, bona, circa quæ prædicta omnia seruanda sunt, esse omnia *immobilia,* & *pretiosa mobilia:* Respōsio de bonis immobilib. & quæ talia sint. vnde fit, circa alia omnia, quæ huiusmodi non fuerint, conditiones illas non esse necessarias, ac proinde circa alienationem illorum integrum manere ius antiquum, & potestatem, quam iuxta illud habent regulares prælati. Quid autem per immobilia bona intelligatur, res nota est, & videri potest Panormitanus cap. *Nulli.* de rebus Ecclesiæ non alienandis, num. 9. & 10. & *Panorm.* tomo præced. illud attigimus, tractando de mate-

ria paupertatis. In præsenti ergo sub immobili- A
bus bonis comprehenduntur tam res corporeæ, fixæ;& immobiles,quàm actiones,& iura,vel redditus longi temporis,seu ius diuturnum ad illos, censetur autem diuturnum, si sit saltem decem annorum. Item etiam iura, seu debita rerum immobilium, quæ naturam eorum participant.

17. *Quæ immobilia nõ subdantur dictæ solénitati.* Circa hæc autem debita oportet aduertere,necessarium esse, vt iam sit monasterio ius acquisitum, nam antea non sunt bona monasterij, nec Ecclesiastica, & ideo nondum comprehenduntur sub prædictis legibus,ideóque si quis modus alienationis in eis esse potest, manet sub ordinaria potestate administratiua prælati. Exemplum est, si donatio offeratur monasterio sub his, vel illis B
conditionibus, vel legatum relinquatur, ante acceptationem non habet monasterium ius acquisitum,& ideo ad non acceptandum manet potestas apud prælatos, posśuntque alienare, vel commutare bona sibi relicta modo suprà dicto,tractando de paupertate in maiorem vtilitatem, vel commoditatem monasterij. Quam sententiam tenuit *Frederic.* Freder.de Senis consil.9. quem refert,& sequitur *Panorm.* Panormit.in cap.1. de in integrum restit. num.9. & cap.*tua*.de his,quæ fiunt à prælatis, num.9. vbi *Roman.* additio refert Romanum, *Anchar.* Ancharanum, & *Lapius.* Lapium,& alios refert *Rebuf.* Rebuffus suprà, num.30. vbi tamen refert etiam Ancharanum & alios in contrarium,& ipse, licèt distinctione vtatur, in eam C
sententiam magis inclinat, & eam sequitur noster *Molin.* Molina disput. 468. de iustitia. Sed mihi in rigore prior opinio vera videtur, nam ante acceptationem non est proprium ius acquisitũ, quod inter bona immobilia computari debet. Facit ad hoc confirmandum dictum *Paul. de Cast.* Pauli de Castro conf. 11.& *Felin.* Felin.cap.*cognoscentes*.de Constit. num.7. limit.3.mulierem posse repudiare donationem sibi factam nondum acceptatam omissa solennitate statuti loquentis de alienationibus mulierum, quia loquitur vbi ius est acquisitum in re. Quod etiam sentit *Sanch.* Sanch.lib.6. de Matr. d.4. à num. 11. Verum est debere prælatos in hoc seruare modum sua regula præscriptum, vel si in hoc nihil D
esset speciale definitum, seruare debet generalem regulam, vt in rebus arduis nihil agat sine consensu conuentus: de qua videri potest *Felin.* Felinus in cap.*doceri*,de rescriptis,num.3.

19. *Quæ cẽseãtur mobilia pretiosa.* Quæ verò censeri debeant mobilia pretiosa, non inuenio in iure declaratum, neque ab auctoribus de illa re certa regula assignatur præter quædam exempla sumpta ex l.*lex*.C.de administr. tut.vt videre licet in glossa in cap.*tua*.de his, quæ fiunt à prælatis, & *Panorm.* Panormitan.in dict. cap. *nulli*. num.8.& 11.prudens ergo iudicium interuenire debet. Primum autem locum inter hæc bona obtinent vasa, & vestimenta diuino cultui deputata, quando sunt ex materia multæ æstimatio- E
nis, præsertim si in eo genere, & quantitate materiæ, & artis qualitate præstent, vt sunt vasa aurea, vel argentea,gemmæ,vestes aureæ, aut sericæ maioris pretij: & de his præcipuè loquitur dicta Extrauagans *Ambitiosæ*,dicens,*Pretiosa mobilia Deo dicata,ex quibus Ecclesiæ, monasteria, & pia loca reguntur,illustrantúrque.* Existimo præterea in hoc numero computari copiosam bibliothecam monasterio competentem:nam licèt singuli libri, vel plures illorum alienari possint sine illa solennitate, vendere tamen totam bibliothecam est sine dubio res grauissima, quæ inter mobilia pretiosa,quæ seruando seruanda sunt,vt iura loquuntur,meritò computatur. Et idem iudico de gre-ge integro ouium, aut similium rerum se mouentium,quæ fructiferæ sunt,& immobilibus bonis communi æstimatione æquiparantur. Idem censuit Nauarrus consil. 7. de reb. Eccles. non a- *Quæ mobilia non censeantur pretiosa.*
lien.de cæsione arborum ferentium & non ferentium fructus, quæ magno pretio æstimantur, & *Nauar.*
venduntur: nam, licet illa res videatur mobilis, est pretiosa, & quatenus pertinet ad vtilitatem prædij,& illi adhæret,quodammodo est immobilis:& nihilominus in consil.6.ait idem Nauarrus, succidere aliquas arbores inutiles, vel opacas, & eas vendere,non transcendere æstimationem, & modum rerum mobilium, quæ seruando seruari non possunt, vel non debent, quia reuera & sunt paruæ æstimationis, & non pertinent ad vtilitatem prædij, & ideo nullo modo reputantur immobiles;cætera autem bona mobilia, quæ huiusmodi non sunt, & seruando seruari non possunt, etiam ratione quantitatis si aliquãdo sint magni pretij, inter mobilia pretiosa non computantur, vt sunt pecunia, oleum, triticum,vinum, & alij fructus, atque etiam vestes, quæ quotidiano vsu facilè teruntur, & magnæ æstimationis non sunt.

Ex quo infert Panormitanus dicto cap. *nulli*. 19. *Cõsectariũ verũ de his non pretiosis.*
cum glossa ibi, hæc omnia permutari posse à prælato, aut vendi sine prædicta solennitate, quia in eis integram retinet administrandi potestatem, *Panorm.*
nam,vt suprà dicebamus, ius antiquum integrum manet,vbi per nouum non est immutatum; circa hæc autem bona nihil innouatum est in prædictis *Exceptio à cõsectario.*
iuribus.Solùm excipitur in dicto cap.*nulli,rusticum mancipium*,iuxta Authenticum de non alienandis, §.*nos igitur*. nam iuxta ius antiquum computabatur huiusmodi mancipium quasi accessorium, vel quasi pars ipsius prædij, & ideo inter immobilia computabantur. Et ideo fortasse idem nunc censendum erit de iugis boum, aut aliorum iumentorum cum aliis rebus deputatis ad cultum prædij:nam licèt singula ex his non sint mobilia pretiosa,tamen peculium illud rusticanum (vt sic dicam) quid pretiosum dici potest, & coniunctum prædio,est veluti quid immobile:in eo ergo etiam videtur seruanda forma iuris. In cæteris autem mobilibus,vt dixi, prælatus habet suam integram potestatem,vt planè colligitur ex dicta Extrauag. per argumentum ab speciali, & ex dicta Clemen. in fine,per argumentum à fortiori,& est communis sententia his locis,& 12.quæst.2.in princ. cum glossa ibi,& in cap.*tua*, vbi etiam Panormitan.de *Panorm.*
his, quæ fiunt à prælat.&c. Additur verò in dicta *Notandum.*
Extrauagante verbum notandum, *Ac de fructibus, & bonis,quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia*.Quo significatur,etiam hæc bona non esse alienanda nisi quando opportunitas, vel occasio id exigit, respiciendo semper ad necessitatem, vel commoditatem monasterij, vel ad debitam pietatem.

De qua alienatione intelligatur eadem solennitas.

20. Quoad alteram verò partem num.16. propositam,in qua scilicet alienatione requiratur prædicta solennitas, dicitur in prædicta Extrauagante, *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omnéque pactum, per quod eorum dominium transferatur,concessionem,hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à iure permissis,& de rebus,& bonis in emphyteusim ab* *Variæ alienationes in quibus requiritur dicta solennitas.*

antiquo

antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum euidenti vtilitate. Per quæ verba in primis sublata est ambiguitas, quæ in dicta Clementina relinquebatur, quod censeatur modicum tempus: quam ibi tractat glossa, & refert varias opiniones, & Panormitanus ibi videtur approbare illam, quæ tempus infra decennium censet esse modicum: tamen dicta Extrauagans limitauit tempus trium annorum, & ita de facto seruatur, & seruandum est. Deinde possent hic quæstiones institui de singulis contractibus istorum quomodo prælato prohibiti sint, & an sint omninò inualidi sine debita solennitate facti, & an saltem valeant pro tempore permisso quando pro maiori indebitè facti sunt. Sed ab his, & similibus quæstionibus nunc abstineo, quia generales sunt de omnibus Ecclesiasticis bonis, & latè tractantur à citatis auctoribus, & videri potest Molina tom. 2. de Iustit. disp. 466. & tribus sequentibus. Nunc solùm suppono ex dictis iuribus manifestum esse, huiusmodi contractus esse irritos ex vi prædictarum legum absque alia sententia, vel declaratione, quia in ipsa lege satis explicatur, neque talis irritatio est pœna, vt sit necessaria sententia. Nec mihi placet sententia eorum, qui dicunt, si non cesset iusta causa, & vtilitas Ecclesiæ propter solum defectum solennitatis non teneri quempiam in conscientia recedere à contractu, quod sentit Nauarrus Commentario de Alienatione rerum Eccles. numero 15. & sequentib. & in Commen. de spoliis clericorum, §. 2. num. 6. quia solennitas (inquit) inducta est ad præsumendam iustam causam; vbi autem intercedit veritas, cessat præsumptio. Sed non placet, quia non est tantùm ad præsumendum, sed ad præcauendum ne aliter fiat, & ideo non obstante veritate causæ, necessaria est solennitas. Tum quia effectus legis, & obligatio non cessat, etiamsi finis in particulari cesset: tum etiam, quia deest potestas ad contrahendum alio modo: ergo actus est simpliciter nullus.

Panorm. | Molin. | Defectus illius solennitatis irritat alienationem. | Reiicitur Nauar. contrà sentiens.

21. Quapropter qui hoc modo accipit bona alienata a monasterio, non potest illa in conscientia retinere, nec fructus, imò, si sit in mora restituendi, tenebitur ad damna monasterij, nisi propter bonam fidem à culpa excusetur. De quo videri potest Nauarrus tribus consiliis vltimis de rebus Eccles. non alien. Couar. in reg. *Peccatum*, §. 3. num. 11. Anton. Gom. l. 3. Tau. num. 124. Gutier. de iure confirm. 1. p. cap. 1. num. 42. Rebuff. referens alios antiquos, suprà, n. suo 42. & Molina loco citato; neque in hoc potest monasterium cedere iuri suo; nisi confirmando denuò contractum, & supplendo priorem defectum: nam quando ius præscribit certam formam essentialem seruandam in contractibus, nemo potest huic iuri renunciare, vt sumitur ex l. *contra iura*. ff. de pactis, & l. *nemo potest*. ff. de legat. 1. notat Panormitanus in cap. *si diligenti*. de foro compet. num. 7. ex Bartolo in l. *si quis in conscribendo*. C. de pactis. Vnde si in præsenti casu consensus Capituli, v. g. prætermissus fuisset, actus quidem in rigore esset inualidus, potest tamen ratificari per consensum Capituli, præmisso tractatu, & tunc incipiet valere contractus non à tempore, quo factus est, sed à tempore, quo fuit ratificatus, vt est communis sententia Doctorum, quos refert Rebuffus suprà, num. 95. Et per hæc satis videntur dicta iura explicata quantum ad præsens institutum spectat. De pœnis autem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, quæ ibi adduntur, præsertim in Extrauag. *Ambitiosæ*, dictum in particulari est in tomo de Censuris: disput. 22. sect. 6. à num. 6. De aliis verò, quæ pertinent ad priuationem beneficiorum, aut officiorum, iuxta generales regulas materiæ de Legibus iudicandum est, vbi etiam in specie illam Extrauagantem attigimus, & cum Nauarro adnotauimus, quoad has pœnas non videri vsu receptum.

Tunc aut contractus rescindendus, aut solennitas denuo adhibenda. | Nauar. | Couar. | Anton. Gom. | Gutier. | Rebuf. | Molin. | Panorm. | Bartol. | Rebuf. | De pœnis indebitè alienatium.

CAPVT XXVIII.

De potestate prædictæ administrationis iuxta statuta & specialia indulta religionum, nominatim Societatis Iesu.

IN hac re dicendum est, Prælatum vniuscuiusque religionis posse & debere administrare bona monasterij, aut religionis iuxta indulta, & priuilegia à Sede Apostolica suæ religioni concessa, & iuxta suam regulam, vel constitutiones ab eadem Sede approbatas. Probatur, quia indulta Apostolica dant potestatem derogando etiam iuri communi, quando id sufficienter exprimunt, (nam quòd possint id facere, manifestum est.) Constitutiones autem constituunt ius, quod huiusmodi prælatus seruare tenetur: ergo & potest, & debet iuxta talia indulta, ac statuta religionis bona administrare. Quæ verò sint huiusmodi statuta, & indulta in singulis religionibus, non est nostrum nunc inquirere, vel examinare, sed videri possunt quæ de his priuilegiis, sicut & de cæteris aliis, doctè, & diligenter tractat Emmanuel Rodericus in 1. tomo Quæstionum regularium, q. 27. Si quis autem attentè animaduertat, in priuilegiis communiter concessis Mendicantibus, aut monachalibus religionibus, nihil ferè derogatum est de solennitate ad alienationem requisita; in reliquis verò quæ ad administrationem pertinet, idem ferè ius commune est omnibus. Quòd si aliqua sit varietas in specialibus statutis, eorum intelligentiam, & obseruantiam vnicuique prælato remittimus.

1. Assertio pro 1. parte tituli. | Emm. | Priuilegia religionum parù derogant solennitati iuris communis.

Solùm est notatu dignum priuilegium illud à Sixto IV. & Leone X. concessum Minoribus ad alienandum aliqua bona immobilia, *non obstantibus vltimis voluntatibus testatorum, vel donantium*, prout refertur in Supplemento Minorum, concessione 95. & 317. Quanquam, quia illi non habent bona immobilia, solùm conceditur eis commutatio talium bonorum quando primùm illis traduntur. Alij verò Mendicantes, qui habere possunt dominium rerum immobilium, vti possunt illa facultate, etiam postquam acceptant, & possident talia bona, iuxta testantis voluntatem, dummodo obseruent conditiones in priuilegio requisitas, nimirum vt sine scandalo fiat, & cum diligenti informatione de talis alienationis, vel commutationis necessitate. Et ita habetur in priuilegiis Augustinianorum, & in Compendio Societatis, verbo *Alienatio*. §. 5. vbi vsus huius facultatis reseruatur Generali, iuxta proprium, & peculiarem modum procedendi Societatis. De quo pauca hîc addere necesse est, ne oporteat iterum postea in tractatu 10. de hac temporali administratione sermonem facere, & quia antiquus modus procedendi religionum videtur in ea quoad hanc partem, innouatus. Ac denique, quia, vt in fine dicam, aliqui putant, posse alias religiones, vel Generales earum per communicationem priuilegiorum vti Pontificiis facultatibus Præposito Generali Societatis in hac parte concessis.

2. Priuilegiũ alienandi non obstãte vltima voluntate.

Est

3. Est igitur in hac materia aduertendum, quòd sicut in Societate religiosum regimen ad perfectam monarchiam reuocatum est, vt infra tract. 10.lib.10.cap.1.dicam, ita tota potestas administrandi omnia domorum, vel collegiorum Societatis bona temporalia, illi per Constitutiones Societatis attributa est, hoc solo excepto, quòd collegia semel acceptata dissoluere non potest, nec etiam immobilia bona omninò alienare, vt habetur 9.p. Constit.his verbis: *Est penes Præpositum Generalem omnis facultas agendi quosuis contractus emptionum aut venditionum quorumlibet bonorum temporalium mobilium tam Domorum, quàm Collegiorum Societatis: & imponendi, ac redimendi quoslibet census super bonis stabilibus ipsorum Collegiorum, in eorundem vtilitatem ac bonum, cum facultate sese onere liberandi, restituta pecunia, quæ data fuerit. Alienare autem, aut omninò dissoluere Collegia, vel Domos iam erectas Societatis, sine generali eius Congregatione, Præpositus Generalis non poterit.* Et statim §. 6. Generali datur facultas disponendi, & applicandi huic, vel illi loco quæcunque bona Societati indifferenter relicta, prout magis censuerit expedire: & infrà §. 17. declaratur, posse etiam admittere Collegia, & Domos, quanuis nō possit ea dissoluere, vt statim additur in 18. Ex quibus constat hàc potestatem ex vi Cōstitutionum esse latissimam, extendíque omnia mobilia sine vlla limitatione, ideóque etiam pretiosa comprehendere. Item extendi ad immobilia quoad imponendos census super illis, dummodo redimi possint, & cedant in religionis vtilitatem, qui est modus quidam alienationis: ex quo planè sequitur posse etiam locare, vel facultatem dare ad locandum vltra triennium, & omnes alios contractus efficere, qui non continent propriam ac perpetuam alienationem, vel translationem dominij directi, aut vtilis: nam omnes illi sunt minores alienationes rerum immobilium, quàm venditio census super illis: cui autem maius conceditur (vt habet regula iuris 53. in 6.) censetur etiam minus concessum, in his saltem, quæ eiusdem sunt rationis.

Ampla generalis Societatis potestas ad alienandum cū duplici limitatione.

4. At verò absoluta seu perpetua alienatio rerum immobilium, ex vi huius constitutionis Generali non conceditur, quanuis sub his terminis ibi expressè non dicatur, sed ex his, quæ illi specialiter conceduntur, constat hoc non esse concessum, & consequenter esse prohibitum, cùm desit potestas. Vnde inferiùs, cap.4.§.5. inter graues lapsus, propter quos posset Societas Generalem officio priuare ponitur, *Aliqua stabilia bona Domorum, vel Collegiorum alienare.* quomodo autem hoc intelligendum sit, infrà explicabitur.

1. Limitatio non alienādi omnimodè bonā immobilia.

5. Alia verò limitatio expressiùs ponitur in eadem constitutione, §.18. scilicet, non posse Generalem transferre, vel dissoluere, quod intelligitur de Generali solo, nam ipse cum Societate, hanc habet potestatem, vt habetur in 4.p. Constit.cap.2.§.3. vbi in Declaratione exponitur, per Societatem commodè intelligi congregationem generalem; tamen fieri etiam posse sine congregatione generali, concurrentibus his, qui habent ius suffragij, mittendo scilicet sua suffragia. Qui autem tunc habeant ius suffragij cum Generali, ibi non explicatur: ad minimum autem in Societate solent esse Prouinciales omnes in Europa quando res sine congregatione generali transigenda est, vt à simili constat ex p. 9. Constit. cap.5.§.3. vbi agitur de electione Assistentis quando extra congregationem generalem fit, ad quam sufficere dicuntur suffragia omnium Prouincialium. Tamen in aliis casibus postulari solet cum Prouincialibus suffragium duorum Præpositorum, vel Rectorum localium vniuscuiusque Prouinciæ, vt patet ex eadem 9.p.cap.4. §.6. & 8. p.cap.2. lit. C. & ideo ambiguum manet, an hîc etiam ad alienandum, tot suffragia necessaria sint. Sed considero tunc solùm extra congregationem generalem requiri suffragia Præpositorum localium præter Prouinciales, quando Generalis cum eis non concurrit, sed ipsi inter se per literas conferunt ad supplendum aliquem defectum Generalis, & cogendum, vel obligandum eum ad aliquid faciendum, quod solùm facere possunt in casibus expressis, & modo præscripto in Constitutionibus. Quoties autem Generalis ipse cum consensu Societatis absque congregatione generali aliquid facturus est, tantùm solent postulari suffragia Prouincialium, vt constat ex primo loco citato, & clariùs ex altero loco 9.p. cap. 4. §.6. vbi prædicta differentia expressè constituitur: nam si Generalis velit sibi Vicarium generalem eligere, potest id facere cum solis suffragiis Prouincialium; si autem Societas velit illi dare Vicarium, necessaria sunt suffragia aliorum Præpositorum. In præsenti ergo censeo, ius suffragij in eo casu esse apud solos Prouinciales, quia solus Generalis potest alienare cum consensu Societatis: ergo sufficienter tunc præbet consensum per Prouinciales; in quo receditur à iure communi, nam iuxta illud non sufficiunt suffragia per literas, nec singillatim extra Capitulum. E contrario verò nunquam potest Societas sine Generali alienationem facere, & ideo extra congregationem generalem non requiruntur suffragia Præpositorum localium. Quin potiùs nec congregatio generalis Sede vacante, licèt Vicarium generalem Præsidentem habeat, potest talem alienationem facere, quia constitutio citata expressè dicit, *Præpositus Generalis simul cum ipsa Societate potestatem habebit*, quæ verba cum omni proprietate sunt intelligenda, & ideo de Præposito, non de Vicario illa intelligo, sic enim & magis conformia sunt iuri communi, & magis prospiciunt indemnitati Societatis. Ratio etiam in ipsamet constitutione insinuata iuuat, quia non est membrum à corpore abscindendum sine consensu capitis; & ideo dum corpus quasi truncum est, & caret proprio capite, non est aliquod principale membrum abscindendum, donec caput eligatur.

2. Limitatio non dissoluendi Collegia, &c.

Quid requiratur vt hæc limitatio cesset.

Sententia Authoris in hoc dubio.

6. Specialiter etiam de vniuersitatibus Societatis dicitur in 4.p.cap.11.§.2. ad Generalem pertinere eas admittere, *non tamen postquam admissæ fuerint, sine congregatione generali per eum dissolui posse.* Vbi neque in textu, neque in Declaratione ponitur disiunctiua de suffragiis Prouincialium extra congregationem: vnde videtur probabile, præcisè requiri consensum congregationis in vnum corpus conuenientis, nam hoc significat vox *congregatio* in proprietate; & ita magis consulitur firmitati vniuersitatum, & minùs receditur à iure communi. Potéstque ratio huius specialitatis reddi: quia vniuersitates sunt magis publicæ, & solent esse grauiores quàm priuata Collegia, aut Domus, & ideo earum dissolutio, aut mutatio potest esse in maius dispendium, & scandalum, ideóque prudenter potuit reseruari ad congregationem generalem strictè sumptam. Nihilominus probabile est, hanc constitutionem non esse diuersam à præcedenti, & congregationem ibi sumptam esse tanquam æquipollentem Societati, cuius

Quid etiam vt cesset quoad dissolutionem vniuersitatis.

Responsio probabilis.

ius rei iudicium ei remitto, ad quem auctoritas interpretandi Constitutiones ex officio spectat.

7. Ex his à fortiori constat, posse Generalem cum consensu Societatis alienare bona stabilia Collegiorum, & Domorum: quia plus est dissoluere Collegium, quàm aliqua bona stabilia illius alienare; cui autem in his maius conceditur, non negatur quod est minus. Tum etiam, quia hæc actio interdum potest esse conueniens Societati: ergo oportet vt in ea sit potestas ad illam; sed non est in solo Generali, neque in sola congregatione: ergo saltem esse debet in vtroque simul. Denique hoc est consentaneum iuri communi, imò plus est quàm ius commune requirat, quia ius commune solùm requirit consensum conuentus cum Prælato, vel Episcopo, aut Prouinciali, hîc autem cum Generali postulatur consensus congregationis generalis, vel Prouincialium totius Societatis pro maiori parte. Necessarium autem est vt talis alienatio cedat in vtilitatem Domus, vel Collegij, hæc enim conditio ex natura rei necessaria est, & iura omnia illam requirunt; nec esset rationabilis constitutio, quæ in hoc esset illis contraria. Vnde notari potest differentia inter dissolutionem omnimodam vnius Collegij, vel alienationem bonorum stabilium eius: quòd dissolutio non potest cedere in vtilitatem ipsius Collegij, cùm per illam omninò destruatur, & rei destructæ nulla sit vtilitas; alienatio autem aliquorum bonorum stabilium Collegij, vel Domus permanentis potest cedere in vtilitatem eius; & ideo in dissoluendo Collegio non habetur ratio priuatæ vtilitatis eius, sed Societatis; in alienandis autem aliquibus bonis primùm omnium habenda est ratio vtilitatis eius Collegij, cuius sunt talia bona.

Quid denique requiratur vt 1. limitatio posita n. 4. cesset.

8. Sed quid si fingatur casus, in quo talis alienatio sit vtilis Societati, & non priuato Collegio, cuius sunt bona. Videtur certè in eo etiam casu habere Generalem cum consensu Societatis hanc potestatem, ex argumento facto, quòd propter hunc finem potest id quod maius est: ergo etiam quod est minus. Id autem intelligendum erit dummodo non sit ita onerosum Collegio, quòd priuatur talibus bonis, vt sine illis commodè sustentari non possit, neque ex alio capite institutioni repugnet. Dices: ergo posset Generalis cum consensu Societatis partem bonorum stabilium vnius Collegij auferre, & applicare alteri, si priori superflua sint, & posterius indigeat; quod videtur graue incommodum, & contra vsum. Respondeo, non videri hoc esse vltra absolutam potestatem, si aliunde ex circunstantia extrinseca non repugnet, & aliàs constet illud secundùm se esse maius Dei obsequium, maiúsque bonum Societatis. Probatur, quia Societas est vnum corpus, & bona singulorum Collegiorum magis sunt totius corporis, quàm partis: ergo potest totum ipsum corpus cum capite dictam mutationem facere cùm cedat in maius bonum totius corporis, & tali Collegio non fiat vera læsio, cùm supponantur illa bona esse illi superabundantia. Item hæc potestas non est prohibita Societati, aut specialiter reseruata Summo Pontifici; vbi enim est hæc prohibitio, vel reseruatio? ergo continetur sub potestate dissoluendi Collegium, præsertim quia in toto pars continetur.

Quæstiūcula suborta dissoluitur.

Replica.

Admittitur & suadetur primò.

Secundò.

9. Dico autem, si aliunde non repugnet; tum quia si bona sint beneficia Ecclesiastica tali Collegio vnita, non possunt disiungi, & alteri vniri sine auctoritate Pontificis: tum etiam, quia si ex pacto inito cum fundatoribus, vel conditione ab eis posita hoc prohibeatur, non licebit, quia iusta pacta seruanda sunt. Sicut in 4. p. Constitut. cap. 2. in prima Declaratione dicitur, quando Societas dimittit aliquod Collegium, non posse bona eius extra Societatem donare; sed vel debere ea in manu Patroni relinquere, si aliquis talis sit, cui ex institutione, & voluntate fundatoris reseruata est pia dispositio de talibus bonis, pro tali casu: si verò nulla intercesserit talis reseruatio, Societatem posse applicare illa bona prout expedire iudicauerit, id est, applicando illa aliis Collegiis, vel Domibus indigentibus, id enim necessariò sequitur cùm dictum fuerit, non posse extra Societatem donari: idem ergo cum proportione dicimus de parte bonorum vnius Collegij in casu dicto. Qui, vt dixi, raro potest contingere, tum quia ferè semper interuenit aliquod ex dictis impedimentis: tum etiam, quia nullum est, & vix esse potest Collegium, quod habeat superabundantia bona, quia si plures habet redditus, plures etiam habet quos alat, & semper plures habere potest, omnésque solent esse necessarij ad finem talis Collegij, vbicunque ita copiosè fundatum est. Frequentiùs autem posset hoc subsidium fieri ex redditibus vnius Collegij eleemosynam alteri faciendo, ad quod habet potestatem solus Generalis, quia illa non est alienatio bonorum immobilium, sed mobilium tantum.

Replicam admissam Author moderatur.

10. Addẽda verò est limitatio, quæ in dictis Cõstitutionibus sæpè exprimitur, pertinétque maximè ad paupertatem Societatis professæ, nimirum Generalem non posse redditus Collegiorum in vsum Societatis professæ conuertere, nedum ipsa bona stabilita. ita habetur 4. p. cap. 2. §. 5. & p. 9. cap. 3. §. 18. Quod ita intelligendum est, vt non modò Præpositus solus, verùm etiam nec cum consensu totius Societatis, aut Societas ipsa hoc possit efficere, quod ex dictis locis insinuatur, expressiùs verò habetur in 4. p. cap. 10. supremam curam Collegiorum, dicitur ibi, iuxta Sedis Apostolicæ literas professa Societas habebit: cùm enim quidquam priuatæ vtilitatis, ex redditibus quærere, vel in suum vsum conuertere non possit, est valdè probabile quòd maiori cum puritate procedat, &c. & in Examine, cap. 1. §. 4. declaratur, idem esse intelligendum de redditibus Domorum probationis, quæ sunt veluti Collegiorum membra. Hæc autem limitatio non inde oritur quòd potestas Generalis ad administranda bona Collegiorum diminuta sit, sed ex eo præcipuè quòd Societas professa ratione sui peculiaris voti, est incapax huiusmodi vsus. Per hoc tamen non videtur excludi, quin, interueniente vera necessitate, possit Collegium Societatis eam eleemosynam facere domui professæ, quam posset facere monasterio S. Francisci: sed de hoc plura infrà, tractando de paupertate Societatis, in tract. 10. lib. 4. c. 9. & sequentibus.

3. Limitatio non tā potestatis Generalis, quā capacitatis aliorum.

11. Hæc sunt peculiaria iura, quæ circa hanc administrationem habet Societas ex vi suarum Cõstitutionum, quæ in hac parte specialiter approbatæ sunt per varia indulta, & priuilegia Apostolica. Et in primis Pius V. in Bulla anni 1568. *Innumerabiles*. Constitutiones quoad hoc expressè confirmauit, vt contractus in Societate non celebrentur capitulariter, sed per Generalem Præpositum, ad quem ordinatio iure tota facultas eos celebrandi spectat, vel per eum inferiorem prælatum, aut delegatum, cui ipse hoc commiserit. Per

Indultum Pij V. confirmans prædicta iura Societatis de alienationib.

Per hoc tamen non excluditur, quin ad dimittenda, vel transmutanda Collegia indigeat Generalis consensu Societatis, quia non de huiusmodi dimissione ibi agitur, sed de his contractibus, vt in Compendio, verb. *Alienatio*. §. 1. adnotatur, & meritò, tum quia non fuit mens Pij V. derogare in aliquo Constitutionibus, sed confirmare illas: tum etiam, quia in principio expresse dicit sub disiunctione, gubernationem Collegiorum pertinere, *vel ad Præpositum, vel ad ipsam Societatem*, indicans se velle tribuere, vel relinquere vnicuique quod ad illum spectat. Et nihilominus illa cõfirmatio posset ad dictum casum applicari quando sine congregatione generali cum suffragiis Prouincialium à Præposito fiunt: tunc enim licèt fiat cum consensu Societatis, non fit capitulariter.

12. Indultũ Iulij III. ad idem. Et iuxta hoc etiam intelligendum est quod de hoc casu dicitur in Bulla 1. Iulij III. vbi cùm dictum esset, Præpositum debere grauiora statuere cum consilio Societatis, subditur, *Concilium verò necessariò conuocandum ad condendas, vel immutandas Constitutiones, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere Domus, vel Collegia semel erecta, intelligatur esse maior pars totius professæ Societatis*; & hoc inferiùs confirmat Pontifex; ex quibus posset aliquis intelligere, omninò esse necessariam conuocationem Societatis ad illum actum, atque ita non posse nisi capitulariter fieri. Sed non ita est, illa enim verba non sunt Pontificis, sed petitionis, & narrationis oblatæ Pontifici ab ipsa Societate, quæ expresse statim adiungit, *iuxta Constitutionum nostrarum declarationem*. in Declarationibus autem explicatum est, vt capitularis congregatio non sit necessaria ad talem actum: ergo tantum abest quòd hoc ibi reuocatum sit, vt sit potiùs à Iulio III. confirmatum. Vnde quoad hunc effectum Prouinciales omnes simul sumpti, licèt in vnum locum congregati non sint, totam Societatem repræsentant, & quod Generalis facit ad plura illorum suffragia, censetur facere cum consensu maioris partis Societatis.

13. Indulta varia Gregor. XIII. ad idẽ. Ad hæc Gregorius XIII. prædicta priuilegia, & indulta variis modis declarauit, confirmauit, & auxit: nam in Bulla anni 1575. de vsu facultatum, concessit, vt possit Societas vti priuilegiis concessis aliis religionibus ad exercendos contractus, vel alios actus, qui ab aliis religionibus capitulariter fiunt, vti (inquam) more suo, & iuxta Constitutiones suas per eos, quibus administratio talium bonorum commissa est; in Bulla autem anni 1576. *Apostolicæ Sedis*. hoc ampliùs declaratur, & tota potestas Præposito relinquitur cum facultate eam delegandi quibus, & quomodo expedire iudicauerit, iuxta Constitutiones. Ampliatur præterea ibi Præpositi potestas etiãm ad alienationes bonorum immobilium, vel quasi mobilium, & ad pretiosa mobilia cuiuscunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris. Quod priuilegium ampliùs extenditur ab eodem Gregorio in Bulla anni 82. *Ex debito*, &c. vbi omnia genera contractuum numerantur, & conceduntur Præposito, vt per se, vel alium eos exercere, cum variis clausulis, & extensionibus, quæ ibi, & in Compendio priuilegiorum videri possunt; semper tamen cauetur, vt omnia fiant in euidentem Collegiorum vtilitatem, quanuis ibi concedat Gregorius, vt qui cum Societate contrahunt, aut bona illius emunt, non teneantur probare euidentem vtilitatem, nec pretium ab eis datum in Societatis commodum fuisse conuersum, sed solùm

A ostendere patentes literas à Societate, seu Præposito Generali de contractu cum ea inito, & pretio soluto. Additúrque, non esse necessarium specialem Sedis Apostolicæ confirmationem ad omnimodam talium contractuum firmitatem, sed consensum Præpositi, vel congregationis generalis respectiuum sufficere. Additur etiam ibi extensio notanda, & necessaria ad componendas lites. Datur enim Generali facultas, vt *possit de bonis Societatis compromittere, & quomodolibet super illis transigere, illisque simpliciter vel liti desuper habitæ, & actionem in non possessorem cedere, & renunciare.* Quod etiam intelligitur sub illa conditione, in euidentem vtilitatem, vel necessitatem: nam hæc

B fuit in principio posita, & sub illa, omnia sequentia vnico contextu conceduntur. In huiusmodi autem compositione non oportet vt vtilitas sit semper temporalis, sed sufficiet spiritualis, vt ad tollenda scandala, vel perturbationes, ne impediatur fructus animarum, cuius rei iudicium in toto hoc negotio prudenti arbitrio eiusdem Generalis relinquitur, his verbis, *vtilitatémque venditionum, & aliorum huiusmodi, vel etiam necessitatem, aut aliam causam, propter quam fiant, simpliciter, & absque figura iudicij cognoscere, iudicare, definire, & penitus terminare liberè, & licitè valeat.*

C Circa quæ priuilegia nihil ferè notare necesse est, cùm & per se, & ex dictis sint satis clara; in eis autem considerare licet quantum Apostolica Sedes approbet monarchicum regimen Societatis, quantúmque de fidelitate, & prudentia Præpositi Generalis confidat: illi enim præcipuè hanc facultatem concedit, nec requirit cum illo aliquod definitiuum consilium, sed ordinarium modum procedẽdi Societatis. In quo etiã aduerto, nullam formam, vel specialẽ solennitatem canonicam esse hodie necessariam ad validitatem horum contractuum, sed simpliciter fieri posse per ordinarias Scripturas, sicut fiunt inter seculares, quia ita concedit Gregorius in hac vltima Bulla. Imò, cùm 14. Obseruatio prima circa præcedentia indulta. Secunda.

D in priori Bulla citata anni 1576. quandã peculiarem solennitatem postulasset, & contractus aliter factos, irritos declarasset, in hac vltima hoc onere Societatem liberauit, & simpliciùs procedendi facultatem concessit. In quo tamen vlteriùs aduertere oportet, concessionem disiunctiuè fieri his verbis: *Præposito Generali dictæ Societatis, vel ipsi Societati, dum ea scilicet erit generaliter congregata*. ad vtrumque ergo membrum cum proportione applicandum est quod dixi. Et de Præposito res est clara; quando autem res in congregatione agitur, vel si congregatio sibi aliquid reseruaret (quod facere potest) tunc ex natura rei sequitur vt res ad plura suffragia decisiua definienda sit, quia non Tertia.

E potest alio modo congregatio consentire, vel sua potestate vti: posset tamen eam potestatem delegare alicui singulari personæ, & tunc ad delegationem esset necessaria maior pars suffragiorum congregationis; delegatus autem postea poterit simpliciter & solus, iuxta morem Societatis, negotia transigere.

Dubitari autem hîc posset, an vacante Generalatu, Vicarius generalis habeat quoad hoc plenam potestatem Generalis. Idémque interrogari potest de congregatione generali, Sede vacante, antequam Generalem eligat, an scilicet intelligatur habere potestatem ibi concessam. De quibus infrà tract. 3. lib. 10. cap. 4. dicetur: nunc breuiter ad vtrumque respondeo negatiuè, quia vtriusque potestas est limitata per Constitutiones, & quasi 15. Quid possit fieri in alienationibus vacante Sede in Societate.

determinata

determinata ad finem eligendi Generalem, & quia priuilegium illud in hac parte potius coarctandum est, quàm extendendum.

16. Tandem dubitari potest, quid teneatur facere prælatus Societatis, vt iustè ac validè vtatur hac potestate, præsertim in alienatione bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium. Respondeo, quod attinet ad iustitiam & conscientiam, nullam peculiarem obligationem habere ex iure positiuo, præter eam, quam naturalis ratio ex vi talis muneris postulat procurandi per huiusmodi contractus maiorem vtilitatem Societatis: nihil enim aliud in prædictis Bullis postulatur, neque in modo inquirendi de huiusmodi vtilitate, vt plena illius notitia, & informatio habeatur, nulla specialis solennitas, vel diligentia præscribitur, sed totum relinquitur prudentiæ, & conscientiæ Generalis, vt constat ex verbis Gregorij in vltimo priuilegio in numero 13. citato, quæ amplissima sunt, nam priùs refert concessionem in priori priuilegio factam, *Nos eidem Societati, illiúsque Præposito Generali pro tempore assistente, quòd informatione de contractibus ineundis per literas, vel aliàs prout ipsi Generalis statueret à subordinatis localibus Præpositis, vel Rectoribus, aut Præfectis, seu horum vicegerentibus, vel à Prouincialibus, seu Visitatoribus, aut Commissariis, vel ab aliis sibi bene visis, auditis, iuxta eorum institutum, Consultoribus, accepta concedimus*, &c. Postea verò subiungit, *Ex nunc de cætero perpetuis futuris temporibus (supra concedimus) sicut præmittitur, vel si vtrilibet (id est, Præposito, vel congregationi generali) visum erit extraiudicialiter; ac summariè, & simpliciter accepta, vel etiam ea omnino omissa*, &c. Quod verbum vltimum positum est, non quia Præpositus, vel congregatio possit ad contractum faciendum procedere sine sufficienti notitia vtilitatis; id enim contra rationem naturalem est: sed quia interdum possunt habere hanc notitiam sine noua informatione, quod maximè contingere potest in congregatione generali, vbi adesse solent hi, quibus ex officio incumbit talem habere notitiam, & possunt cæteris illam præstare, & Præpositus ipse potest interdum non indigere noua informatione, quia sufficienter nouit qualitatem rei, de qua agitur. Itaque in conscientia solùm tenetur recta intentione, & prudenter procedere, vt Societas non damnificetur, & nihilominus in Societate magna diligentia, & peculiaris etiam forma obseruatur, vt hæc informatio plenè ac fideliter Generali tradatur.

Quid requiratur in prælato Societatis, vt iuste vtatur dictis indultis.

17. Vnde tandem fit, huiusmodi contractus validos esse quotiescunque bona fide ob maiorem vtilitatem fiunt; quæ est manifesta intentio Pontificis in dicta Bulla. Quare licèt postea effectus probet, venditionem, v.g. non fuisse vtilem, non propterea iudicandum est contractum fuisse nullum, quia eius valor non pendet ex futuro euentu, dummodo in ipsomet contractu non interueniat deceptio, vel enormis læsio ex parte ementis, nam hæc sunt alia principia generalia nullitatis, de quibus nunc non agimus. Si autem contractus à principio fieret mala fide propter complacendum alteri in vtilitatem eius cum nocumento Societatis, existimo in conscientia contractum esse nullum, non propter solam iniustitiam, sed quia non seruatur forma in vsu potestatis concessæ, sed exceduntur limites potestatis. Sicut enim hæc priuilegia tollunt obli-

Quid requiratur vt vtatur valide.

A gationem aliarum solennitatum iuris communis; ita dum hanc conditionem retinent, cum eadem vi, & necessitate, quam in iure communi habet, illam requirunt, constat autem secundùm commune ius esse de substantia contractus. Vnde si emptori constet de tali defectu, & iniquo modo alienandi, tenebitur in conscientia non contrahere, vel si ita contraxit, rescindere contractum, imò si ipse fuit in causa, restituere Societati damna, quæ fortasse prælatus reparare non valet. Et ita etiam esset in externo foro iudicandum, si defectus sufficienter probaretur; difficile autem esset vtrumque ad praxim reducere. Hæc ergo sunt propria indulta Societatis in hac administra-
B tione.

An verò alij religiosi per viam communicationis illis vti possint, ipsi examinabũt, & videbunt. 18.
Ego solùm aduerto per communicationem non intendere Pontifices inuertere modum procedendi vniuscuiusque religionis secundùm suas Constitutiones; neque ad hoc licentiam dare: communicatio ergo ad vnamquanque accommodari debet iuxta modum suum; vt, v.g. si Pontifex concedit Generali Societatis, vt in alienationibus simpliciter procedat iuxta suas Constitutiones, non conceditur per communicationem Generali, v.g. S. Augustini, vt possit similiter vti il-
C lo priuilegio iuxta Constitutiones Societatis, sed iuxta suas, quia intentio Pontificum non est derogare aliquibus Constitutionibus, nec priuare religionem, vel religiosum suo iure, quod fortasse iuxta suas Constitutiones habet. Vnde licèt in Societate tantùm requiratur consilium consultiuum, in aliis requiretur definitiuum; & licèt in Societate non sit de substantia actus, in aliis esse poterit. Obseruata ergo hac moderatione, & conuenienter applicata, habebit locum dicta communicatio.

Quousque aliis religiosis possit cõmunicatio horũ indultorum competere.

CAPVT XXIX.

D

Quam potestatem habeant prælati regulares ad Ordines conferendos?

DVplex potestas Ecclesiastica distingui solet, iurisdictionis, & ordinis: ad priorem pertinent quæ hactenus de potestate horum prælatorum tractauimus, nam potestas administrandi temporalia quasi accessoriè iurisdictioni adiungitur; potestas autem ordinis vocatur illa, quæ est ad quoscunque actus sanctificandi, consecrandi, aut solenniter benedicendi rem aliquam, vel personam. Hæc autem potestas non conuenit specia-
E liter prælatis religionis per se, & præcisè ex eo quòd prælati sunt, sed supponi solet in illis ex eo quòd sacerdotes sunt. Nihilominus tamen ex peculiari institutione, vel concessione Ecclesiæ aliquid eis in hac parte concessum est, quod vel omnibus, vel multis eorum est communicatum, & ideo breuiter est hoc loco explicandum. Supponendo in primis sacerdotem simplicem solùm posse ex vi suæ ordinationis, & communis institutionis Ecclesiæ præter sacramenta, quædam pauca sacramentalia conficere, vt aquam benedictam, & similia, quæ in Missali, & Manuali Romano continentur: nihilominus tamen posse Pontificem hanc potestatem extendere per specialia priuilegia. Vnde si prælati religionum aliquid

1. Esse in prælatis religionũ aliquam eiusmodi potestatem.

1. Suppositio pro hac potestate explicanda.

quid amplius potestatis in hoc genere habeant, per specialia indulta Pontificia illis concessum esse necessarium est, & ideo illa consulenda sunt, licèt aliqua sint in iure communi inserta, vt videbimus.

2. Secundò supponendum est, Abbates religionũ quosdam esse benedictos, alios nõ benedictos, vt ex vsu constat, & ex priuilegiis statim referendis. Et colligitur etiam ex cap. 1. de supplen. neglig. prælat. quod sumptum est ex 6. priuilegio Cistercensium, & idem habetur in 8. ab Vrbano III. concesso, ex quo nonnulla ad rem præsentem notari possunt. Primò, Abbatem non constitui in suo munere per benedictionem, sed per electionem, & confirmationem, vt ibi glossa notat, Panomit. & omnes; atque ita benedictionem se habere veluti quoddam ornamentum, & quasi ordinationem, seu consecrationem personæ in ea dignitate constitutæ. Vnde rectè infert Nauarrus Consil. 2. de Sacramentis non iterandis, benedictionem illam non posse iterari, sicut prima tonsura, & aliæ benedictiones Ecclesiasticæ circa eandem rem permanentem non iterantur. Secundò colligitur ex dicto textu, hanc benedictionem habuisse olim aliquos actus proprios, qui dici possunt veluti actus Ordinis, vt insinuauit Syluest. verb. *Abbas*. numero 4. nam Abbas electus, & confirmatus potest actus iurisdictionis exercere, tamen benedicere, aut ordinare, qui sunt veluti actus Ordinis, non poterat olim, nisi esset benedictus, quod in illo textu supponitur, & statim ampliùs patebit. Simul verò constat ex illo textu, per concessionem Pontificis fieri posse, vt Abbas non benedictus possit eosdem actus quasi Ordinis exercere, quos potest benedictus: cùm enim olim Abbates ab Episcopis benedicerentur, antea non exercebant prædictos actus Ordinis, quia verò Episcopi interdum negabant, vel nimium differebant benedictionem, concedit ibi Alexander III. *Vt si Episcopus tertiò cum humilitate ac deuotione, sicut conuenit, requisitus, Abbates benedicere renuerit, liceat Abbatibus proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiusmodi pertinent, exercere.* Constat igitur illam benedictionem Abbatis non esse simpliciter necessariam ad tales actus.

Vnũ illatũ ex hac suppositione. *Panorm.* *Nauar.* *Alterum illatum.* *Syluest.*

3. Dico ergo: Aliqui prælati religionum possunt primam tonsuram & minores Ordines conferre, & olim poterant etiam subdiaconos, & Diaconos ordinare. Hæc assertio partim constat iure communi, partim priuilegiis extra illud existentibus. Primum ius, quod in hac re inuenio, est in cap. 1. 69. dist. ex VII. Synodo, cap. 14. vbi dicitur, *Abbates posse tantummodo in proprio monasterio lectores ordinare.* vnde glossa colligit, etiam posse facere Ostiarios, quia inferior gradus est. Et Innocentius III. in cap. *cùm contingat*. de ætat. & qualit. inde concludit, posse etiam dare primam tonsuram, quia qui maius potest, etiam potest id quod est minus, maximè quando sunt per se subordinata. Hoc ergo ius antiquum indubitatum est. Nonnulla verò ad illius declarationem interrogari possunt.

Assertio affirm. in præsenti capite. Vnde constat.

Prima Quæstio, in quibus sit hæc potestas?

4. Primum sit, qui prælati regulares habeant hanc potestatem. Respondeo, qui quatuor conditiones habuerint, quantum ex textu colligitur. Prima, vt sit Abbas, id est, prælatus monasterij; &, si hæc sola esset necessaria, existimo ibi comprehendi quoscunque veros prælatos regulares, etiamsi Abbates non appellentur, quia hoc non pendet ex nomine, sed ex re significata per nomen, & in re, quantum attinet ad dignitatem prælationis, æquales sunt, vt sæpè in superioribus dictum est. Et confirmatur, nam in originali, saltem prout habetur in editione Latina Conciliorum (Græcam enim videre non potui) non est nomen Abbatis, sed Præfecti monasterij. Secunda conditio est vt Abbas sit sacerdos, vt etiam Innocentius expressit, olim enim sæpè Abbates non erant sacerdotes, quod vsque ad sua tempora durasse, Innocentius significat. Tertia conditio est, vt sit benedictus, & significatur illis verbis, *Si eidem Abbati manus impositio facta noscatur ab Episcopo secundum morem perficiendorum Abbatum*; illa enim manus impositio ibi non est nisi benedictio, vt glossa aduertit, quia reuera nihil aliud commodè intelligi potest. Quarta conditio est, vt habeat iurisdictionem, de qua statim.

1. Conditio ad habendã hanc potestatem. *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

Secunda Quæstio, qui possint ordinari.

Secundò interrogari potest, quos possint prælati ordinare ex vi illius iuris, id est, an solùm monachos eiusdem religionis, vel etiam extraneos, aut seculares. Hoc pendet ex intelligentia illorum verborum, *Solummodo in proprio monasterio*: nam referri possunt vel solùm ad personas, vel solùm ad locum, vel ad vtrumque simul. Iuxta primum sensum dicendum est, vnumquenque Abbatem tantùm posse ordinare monachos sui monasterij; posse tamen illos ordinare vbicunque reperiantur, quia monasterium ibi sumitur formaliter pro personis, & quia qui potest ordinare subditum in sua diœcesi, etiam potest extra illam, quia ille est actus voluntariæ iurisdictionis, vt Canonistæ docent, quos refert, & sequitur Rebuffus in Practica, p. 1. cap. *De clericis*, &c. Iuxta secundum sensum Abbas solùm poterit ordinare in loco sui monasterij, ibi tamen poterit extraneos illuc legitimè venientes ordinare: quia iuxta hunc sensum in personis nulla ponitur limitatio. Iuxta tertium verò sensum solùm poterit ordinare suos subditos, & intra suum monasterium. 5.

Triplex sensus priuilegij ad ordinandum. *Rebuf.*

Et hunc sensum existimo verum: nam quòd hæc potestas solùm conferatur respectu propriorum monachorum, certissimum est ex vsu, & ex aliis priuilegijs, quæ infrà referemus, & declarat apertè Innocentius III. suprà dicens, *Cùm contingat interdum quòd laici ad monasteria conuolantes à suis Abbatibus tonsurentur*, &c. Et iuxta hoc intelligit statim decretum VII. Synodi, cuius ratio, & motiuum non tam fuit fauor Abbatis, quàm religionis, & vt facilè, & sine distractione possent religiosi ordinari: ergo solùm pro subditis data est hæc potestas. Denique coniectura sufficiens est, quia similia priuilegia ad subditos tantùm referri solent, nisi aliud expresse declaretur, quod in præsenti non fit. Deinde, quòd talis facultas limitetur ad propria monasteria, patet etiam ex proprietate verborum, & communi interpretatione. Itẽ potest reddi ratio, quia nullus Episcopus potest in aliena Diœcesi ordines conferre, etiãsi proprios subditos 6.

3. Sensum approbat author.

ibi

ibi ordinare velit, vel alios exemptos, qui ab ipso ordinari cupiunt; argumento cap. *Episcopum non*, & sequentibus. 9. quæstione 2. & cap. *placuit*. 7. quæstione 1. & Clementin. vnica, de foro competenti. Sed Diœcesis (vt sic dicam) vniuscuiusque Abbatis, non extenditur extra proprium monasterium; ergo non possunt extra illud Ordines conferre. Quæ ratio optimè probat etiam ex vi iuris communis non posse ordinare in alio loco inuito Prælato illius Diœcesis; quæri autem potest an ex consensu alterius Prælati possit id facere; nam glossa in dicto cap. *quoniam*, verb. *Monasterio*, affirmat posse si inuitetur ab alio Prælato, quod solum probat ex cap. vlt. 9. quæstione 2. vbi sermo est de Episcopis, de quibus ratio longè diuersa esse videtur, quia Episcopus ex vi suæ consecrationis potest ordinare quoscunque, & solùm ex lege Ecclesiastica requiritur certus modus, vt licitè fiat; in præsenti autem potestas est ex priuilegio. Vnde non videtur excedere formam, & concessionem illius.

Tertia Quæstio, an valida sit ordinatio excedendo formam priuilegij.

7. Vt ergo circa hoc veritas constet insurgit alia quæstio, si Abbas excedat formam canonis ordinando sibi non subditos, vel extra suum monasterium, ordinatio sit valida, esto licitè non fiat. Videri enim potest, ita esse affirmandum, quia facultas per hoc decretum concessa est veluti quædam potestas ordinis; potestas autem ordinis non pendet ex loco, aut iurisdictione, vt validum efficiat actum, si aliàs versetur circa materiam capacem; ergo postquam hæc potestas per priuilegium data est, quanuis non liceat ea vti, nisi modo, & circunstantiis à concedente præscriptis, si tamen aliter fiat, factum tenebit; si concurrant reliqua omnia necessaria ad tale sacramentum. Atque ita sentit gloss. in capite *Abbates*, de priuilegiis in 6. verb. *tonsuram*: vbi cum Archidiacono ait Abbatem alteri (id est, non subdito) conferendo ordines imprimere characterem. Quòd si hæc pars vera est, probabiliter defenditur, quòd dicta glossa in cap. *quoniam*. sup. relata affirmat, quam aliqui sequuntur, & tunc non solùm validè, sed etiam licitè poterit Abbas ordinare extra suum monasterium, quia illa limitatio solùm censetur addita in fauorem Prælati alterius loci; & ideo illo cedente iure suo cessat illa obligatio. Imò eadem ratione (quod etiam glossa sentit) poterit vnus Abbas licitè ordinare subditos alterius Abbatis inuitatus ab illo, quia potestas ordinis non deest, vt supponitur: reliqua autem, quæ ad iurisdictionem pertinent, per licentiam alterius Prælati licitè fiunt.

Quidam affirmant. — *Glossa.* — *Archid.* — *Iuxta hanc sententiam continget interdum licitam esse ordinationem.*

8. Nihilominus, in priori puncto de ordinatione non subditorum contraria pars videtur probabilior, saltem quoad circunstantiam personarum. Itaque si Abbas ordinans seculares, vel Religiosos, non sui ordinis, aut sibi non subditos, ordinatio non tenebit ex defectu potestatis in ordinante. ita sentiunt communiter Doctores in dicto cap. *quoniam*, & in cap. *cùm contingat*. de ætate & qualitate, & Rebuffus in practica p. 1. capite *de Clericis* num. 14. & ideo in num. 15. ait extraneos promotos ab Abbatibus debere priuilegium Abbatis ostendere, sine quo tonsura eorum non valet. Ratio autem est, quia licèt hæc potestas sit ad actum Ordinis, & ideo latè potestas ordinis dicatur; tamen non est ex intrinseca, & quasi diuina extensione siue characteris sacerdotalis, qui solus in Abbate supponitur, sed est ex quadam veluti extrinseca extensione per Pontificis voluntatem; ergo hæc extensio non excedit terminos à Pontifice præscriptos; ergo extra illos nulla est potestas in tali ministro, non solùm vt licitè, verùm etiam vt validè faciat; ergo si potestas solùm data est ad ordinandos regulares subditos; circa alios facta nulla est. Probatur consequentia, quia illa extensio, & potestas non est de se indifferens ad omnes, ad modum potentiæ naturalis, sicut dici potest de charactere Episcopali, sed est voluntaria, iuxta concessionem delegantis; ergo non extenditur vltra illa etiam, quoad potestatem faciendi actum validum. Confirmatur exemplo: nam si Pontifex det licentiam Sacerdoti ad confirmandum tãtùm personas huius ciuitatis, non potest validè alios extraneos confirmare, quia per se non est minister huius sacramenti, sed solùm quantum ei conceditur; idem est autem in præsenti.

Probabilius negandum valere ord. nõ subditi. — *Rebuf.* — *Probatur ratione.* — *Confirm.*

9. Declaratur etiam ex alio effectu: nam Pontifex potest concedere hoc priuilegium solum pro tali tempore, quo transacto, si quis tentaret Ordines conferre, vel confirmare, nihil faceret, quia iam non est minister ex commissione. Item potest Papa tale priuilegium absolutè datum reuocare, vt per se certum est; ergo potestas eius non est in omnibus similis potestati characteris, quæ indelebilis est, & irreuocabilis; ergo etiam quoad personas limitari omnino potest à concedente. Ex qua resolutione sequitur huiusmodi Abbates non posse ordinare alios sibi non subditos, etiam rogatus à Prælato illorum, quia vnus Prælatus solùm potest inuitare alium suppositũ in alio sufficienti potestate ordinis, vel sufficienti commissione Pontificis; neutra autem in præsenti inuenitur, vt ostensum est: ergo. Maior patet, quia nullus Prælatus infra Summum Pontificem potest committere extraordinario ministro (vt sic dicam) ea quæ pertinent ad potestatem ordinis, sed solùm possunt inferiores Prælati dare licentiam subditis, vt ab his, qui vel per consecrationem, vel per concessionem Pontificis possunt esse Ministri huius Sacramenti, illud recipiant.

Declaratur amplius eadem resolutio.

10. Magis autem videtur res dubia de circunstantia loci proprij Monasterij; videtur enim res nimis extrinseca vt ab illa validitas actus pendere censeatur. In contrarium autem obiici potest, quia si facultas Pontificis detur ad tempus determinatum, extra illud non manet potestas; ergo si dat pro loco definito extra illum, nõ est potestas. Est enim eadem ratio, scilicet quòd hæc potestas commensuratur concessioni, vt dictum est. Mihi sanè videtur posse Pontificem cum tanta restrictione delegare hanc potestatem, vt extra locum ab ipso designatum, nec validè exerceri possit, quia cùm totum pendeat ex illius voluntaria concessione potest conditionem, quam voluerit apponere.

Rationes dubitandi de altero puncto ordinandi extra locum à priuilegio expressum.

11. Nihilominus ex vi verborum dicti c. *quoniam*, non existimo esse positum, neque esse præsumendum, nisi satis expressè declaretur propter coniecturam factam, quòd hæc circunstantia est nimis extrinseca ad substantiam, & valorem talium actuum. Et ideo non est simile de personis, quia cõcessio, & potestas, illas principaliter respicit, & ideo ad personas designatas præcise terminatur vbicũque sit; neque etiam est simile de limitatione temporis, quia ex illa pẽdet substãtia, (vt sic dicã,) seu

Resolutio.

ſeu totum eſſe talis poteſtatis; pendet enim in fieri, & conſeruari à concedente, & tranſacto tempore ab ipſo deſignato ſtatim deſinit conſeruari; atque ita ceſſat. A loco autem non ita pendet, ſed ſolùm reſpicit illum, vt circunſtantiam actus neceſſariam, vt licitè fiat. Qua ſententia ſuppoſita exiſtimo veram eſſe ſententiam gloſſæ, quoad monachos ſubditos Abbati, quia & validè & licitè poterit illis conferre ordines dictos extra ſuum monaſterium, ſi à Prælato alterius loci vel inuitetur, vel permittatur. De valore patet ex dictis. De honeſtate autem probatur, quia licèt textus dicat *in ſuis Monaſteriis* quoad circunſtantiam loci, ſolùm eam poſtulat quatenus iure communi ad debitum ordinem neceſſaria eſt; conſentiente autem Prælato alterius loci nullus peruertitur ordo, & ideo non fit contra hanc legem, ſicut non fit contra commune ius.

Quomodo vera ſit gloſſa in n. 7. allata de licita ord.

Quarta Quæſtio, an per hoc priuilegium ordinari poſſint Nouitij.

12\. Quartò interrogari poteſt, vtrùm hæc poteſtas ex vi illius iuris extendatur ad Nouitios eiuſdem monaſterij, & ſuo modo ſubditos Abbati; videtur enim non extendi; quia Nouitij non ſunt religioſi, neque in rigore ſunt ſubditi. Item quia Nouitius poteſt diſcedere; Ordo autem ſemel datus eſt indelebilis; ergo non eſt veriſimile, pro illis etiam datam eſſe hanc poteſtatem. Præſertim, quia eſt communis opinio, Nouitios ſecundùm commune ius non poſſe licitè ordinari; ergo illa conceſſio intelligenda eſt, ſecundùm hoc commune ius. In contrarium autem eſt, quia verior ſententia fert Nouitium poſſe ordinari; ſi aliud ſpeciale non impediat, & præſertim ad tonſuram, vel minores ordines, ad quos ſpecialis titulus non eſt neceſſarius; ergo in fauorem Religionis extendenda potius eſt hæc poteſtas, quàm reſtringenda, cùm ſit etiam beneficium Principis, quod latè explicandum eſt, quantum verba legis patiantur. Verba autem illius legis ſolùm habent *in ſuis Monaſteriis*, in quibus etiam comprehenduntur Nouitij, & aliquo modo ſunt partes illius Communitatis Religioſæ; ergo.

Arguitur pro parte neg.

Pars affirm. probatur verior.

13\. Confirmatur, quia Innocentius III. in dicto c. *cùm contingat*, ſolùm ait, *Laici ad Monaſteria conuolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur*, per quæ verba propriè videntur Nouitij ſignificari, qui ex ſæculo ad Religionem conuolant. Vnde Alexander IV. in cap. *Abbates.* de priuilegiis in 6. duo membra diſtinguit, dicens: *Monaſteriorum ſuorum Conuerſis, & qui ad illa conuolauerint.* Vbi per Conuerſos non intelligit Religioſos laicos prout ſolent Conuerſi à Monachis diſtingui; conſtat enim poteſtatem hanc non pro illis præcipuè dari, ſed intelligit Monachos profeſſos, qui Conuerſi appellantur, quia in profeſſione promittunt modum conuerſionis; ergo per illos, qui conuolauerunt ad monaſteria, intelligit Nouitios, quos enim alios intelligere poteſt. quod ſenſit gloſſa ibi, verbo *Conuolauerunt*, addens, *vt ibi conuertantur, & fiant monachi.* Et idem ſentiunt ibi Francus, & Cardinalis Alexandrinus, & expreſsè Rebuffus ſuprà num. 18. dicens valere talem ordinationem intra annum profeſſionis, neque annullari (loquitur de prima Tonſura) etiamſi Nouitius egrediatur, quia legitimè facta eſt, iuxta regulam *actus legitimi.* de regul. iuris in 6. & efficacior ratio eſt, quia ordo eſt indelebilis. Atque hæc ſententia vt magis fauorabilis, ac probabilis ſuſtinenda eſt, quam à Iulio II. confirmatam, & declaratam inuenio in priuilegio conceſſo Ordini Ciſtercienſi in Hiſpania, vbi inter alia ſic habet, *Nec non Nouitios, & alios quoſcunque dicti monaſterij ſubditos prout poterant præfati perpetui Abbates clericali charactere inſigniendi.* per quæ verba multa alia ex his quæ diximus comprobantur.

Confirm. ex Pontificibus.

Francus. Card. Alex. Rebuf.

Quinta Quæſtio, an ad omnes ordines conferendos priuilegium hoc extendatur.

Quintò interrogari poteſt, ad quos ordines conferendos hæc poteſtas extendatur, ex vi illius antiqui vſus. In quo duo ſunt certa. Primum non extendi ad ſacros ordines, quia ibi non exprimuntur, & poſſe conferre aliquem ordinem ſacrum abſque Epiſcopali conſecratione ordinantis eſt magnum priuilegium, quod non conceditur niſi exprimatur in ſpecie. Secundò eſt certum poteſtatem extendi ad omnes gradus infra lectorem, vt in principio num. 3. dixi: nam qui dat poteſtatem ad formam, dat, vel ſupponit poteſtatem ad diſpoſitionem præuiam; prima autem tonſura, & gradus Oſtiarij eſt quaſi diſpoſitio ad gradum lectoris, qui in eo textu expreſsè conceditur; ergo, &c. Solùm ergo ſupereſt difficultas de duobus gradibus Exorciſtæ, & Acolyti; nam gloſſa in cap. 1. de ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatum, partem affirmantem indicat. Cùm enim in textu dicatur omnes Ordines vſque ad Subdiaconatum excluſiuè à non Epiſcopis quandoque conferri, gloſſa id confirmat ex dictis capitulis *quoniam*, & *cùm contingat*; ſentit ergo ex vi illorum iurium poſſe Abbates omnes dictos ordines conferre. Et poteſt ex textu ſumi argumentum, quia Alexander III. affirmat hoc fieri, & nullum extat aliud ius quo poſſit fieri. 14.

Quid certũ ſit in hac quæſtione.

Circa dubium eiuſdẽ quæſt. opinio gloſſæ.

Nihilominus cõtraria ſententia probabilior eſt, quam tenet gloſſa in dicto cap. *quoniam* communiter ibi approbata, vt conſtat ex Turrecremata, & aliis. Ratio eſt, quia in textu expreſsè limitatur poteſtas ad lectoratum, & non poteſt à nobis extendi ad id quod maius eſt; priuilegia enim nec per ſimilitudinem rationis, poſſunt extendi vltra verborum proprietatem, nec dum vbi eſt tanta diſparitas. Denique priuilegia tantum valent, quantum ſonant, & ideo ſuprà num. 8. dicebamus, ſi concedant facultatem circa tales perſonas, non poſſe ad alias extendi; ergo cùm verba illius textus de lectoribus tantùm mentionem faciant, non poſſunt cum fundamento vltrà extendi. Nec verba Alexandri III. in contrarium vrgent; nam licèt referat omnes ordines minores interdum dari à non Epiſcopis, non tamen dicit fieri ex vi illius iuris antiqui, imò nec alterius iuris communis ſcripti, ſed poterat tunc fieri ex vi aliorum priuilegiorum, vt mox dicemus. 15.

Contraria opinio probabilior. 1. Ratio.

Secunda.

Sexta Quæſtio, an prælatus non benedictus vti poſſit hoc priuilegio in aliquo caſu?

Sextò interrogari poteſt, an hoc ius, quoad omnia in illo ſtatuta nunc duret, vel quoad aliqua mutatum ſit. Et ſpecialiter quoad eam conditio 16.

conditionem Abbatis ordinantis, quòd scilicet debeat esse benedictus, dubitatur, vtrùm Abbas non benedictus possit nunc Ordines conferre. In quo dicendum est ex parte ampliatum esse hoc ius per concessionem Alexandri tertij, quæ habetur dicto cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi sic inquit: *Si Episcopus tertiò cum humilitate, ac deuotione, sicut conuenit, requisitus Abbates benedicere renuerit, licet Abbatibus proprios Monachos benedicere, & alia, quæ ad hoc officium pertinent, exercere.* Vbi glossa verbo *Alia*, intelligit, *vt conferant Lectoratum in proprio Monasterio*, quam Panormitanus ibi, & alij approbant. & idem tenet Ioannes Andreas in Clementina *Attendentes.* §. *statuimus.* de statu monachorum. Felinus in cap. *eam te.* de rescriptis. Panormitanus & communis in cap. *inter Monasterium.* de re iudicata. Et quamuis verba Alexandri tertij obscura sint; nam in originali, quod est priuilegium sextum Cisterciensibus concessum, sic habet: *Liceat nouitios proprios benedicere, & alia, quæ ad illud officium pertinent, exercere.* Vnde obscurum redditur, an facultas solùm referatur ad illud officium benedicendi monachos, aut vestes, vel similia: licèt hoc (inquam) ita sit, nihilominus Vrbanus tertius, in Priuilegio octauo eorundem Cisterciensium clariùs dixit concedens idem priuilegium, *& cætera quæ ad officium suum pertinent exercere*: pertinent autem ad officium eorum Lectores in suo Monasterio ordinare; ergo in eo casu, non est dubium quin Abbas non benedictus possit hoc præstare. Neque etiam potest dubitari, quin possit Papa hoc concedere; quia illa benedictio, non imprimit characterem, neque est ex Christi institutione, vt necessaria reputetur ad hanc concessionem; sicut ergo potest Papa simplici Sacerdoti absque præuia aliqua benedictione committere confirmationem, ita etiam ordinationem; & ita pro illo casu de facto illam commisit.

Responsio affir. pro certo casu.

Panorm.

Ioan. Andr.

Felin.

Septima Quæstio, an extra dictum casum possint prælati non benedicti, seu non perpetui ordinare?

17. Vlteriùs verò inquiritur septimò; an extra illum casum habeant aliqui Abbates non benedicti, imò nec benedicendi, prædictam potestatem ordinandi. Quod dubium mouetur propter Abbates triennales, qui non benedicuntur, vt perpetui, eo quòd benedictio sit etiam quasi perpetua, & indelebilis, & ideo non datur propter officium temporale, prout statuit Eugenius quartus in priuilegio sexto Cisterciensibus de Obseruantia in Hispania concessum: de illis ergo Abbatibus dubium est, an possint tunc Ordines conferre in suis Monasteriis. Et quidem, quod de iure communi non possint, neque etiam ex antiquis priuilegiis Cisterciensibus, aut aliis similibus, certum est, quia in eis non inuenitur concessum. Nihilominus aliqui id affirmant ex priuilegiis concessis Cisterciensi familiæ in Hispania. Primum est dictum priuilegium sextum concessum ab Eugenio IV. anno 1437. vbi vult *vt Abbates triennales, licèt eis munus benedictionis non impendatur, omnibus, & singulis honoribus, præeminentiis, priuilegiis, prærogatiuis, iuribus, & insigniis Abbatialibus fungi possint.* Hæc autem verba nimis generalia sunt, & de illis meritò dubitari posset, quia potestas conferendi ordines est priuilegium valde speciale. Tamen priuilegium Iulij II. supra relatum omnem tollit dubitationem, quia expresse, & in specie concedit his Abbatibus triennalibus potestatem insigniendi clericali charactere, quam habebant Abbates perpetui, quid autem per characterem clericalem ibi intelligendum sit infrà dicemus. Aliæ item concessiones de hac re citantur in Compendio Cisterciensi verbo *Abbas* §. 4. & 5.

Affirmatio vnde à quibusdã probetur.

Melior probatio.

Octaua Quæstio, an per hæc priuilegia soli subditi religiosi nunc valeant ordinari.

18. Octauò interrogari potest, an hæc potestas etiam nunc limitetur ad solos subditos Religiosos. Ratio dubitandi sumitur ex capite *Abbates.* de priuilegiis in 6. vbi exprese conceditur his Abbatibus *vt possint primam tonsuram conferre Monasteriorum suorum Conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent.* Deinde Innocentius Octauus anno 1489. concessit Cisterciensis Ordinis Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus, (& est priuilegium 118.) *vt possint omnes ordines minores personis eiusdem Religionis intra Monasteria prædicta conferre*; imò ibidem refert antea hoc ipsum fuisse ab Apostolica Sede illis concessum: quæ concessio non limitatur ad subditos, sed extenditur ad omnes Religiosos eiusdem Ordinis, quamuis non ad seculares etiam subditos, sicut præcedens, in qua tertium membrum planè intelligitur de sæcularibus, qui interdum subiiciuntur his Abbatibus habentibus iurisdictionem Episcopalem. Vnde illa concessio quoad hoc magis ampla est, licèt, quoad potestatem conferendi sit magis restricta, vt in sequenti quæstione dicam.

Ratio dubitandi.

19. Sed licèt verum sit per hæc iura, seu priuilegia amplificatam fuisse antiquam concessionem iuris communis: Nihilominus, quoad Abbates triennales videtur restricta à Iulio II. ad solos subditos per illa verba, *Nouitios, & alios quoscunque dicti Monasterij subditos.* per quæ certum est excludi non subditos etiam Religiosos eiusdem ordinis; an verò comprehendantur subditi, etiam seculares, dubium est propter illa verba, *alios quoscunque.* Tamen dubitationem abstulit Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 10. de reformatione, vbi statuit, vt ampliùs non liceat his Abbatibus *cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre*; & infrà subdit, *non obstantibus quibusuis priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemoriabilibus.* Circa quæ verba dubitari potest, an per illa reuocetur priuilegium etiam in iure insertum, vt est in dicto cap. *Abbates.* quia hæc priuilegia difficiliùs reuocari solent; sed nihilominus etiam illud reuocatum censetur, & ita declaratum inuenio à congregatione Cardinalium.

Resolutio vera de solis subditis religiosis Abbatum triennaliũ.

20. Sed quid si aliquis subditus secularis ordinetur ab Abbate, nunquid ille indigebit noua tonsura, vel ordinatione? Ad hoc responsum inuenio eiusdem congregationis tam manuscriptum, quàm ex variis impressionibus, circa citatũ c. 10. Trid. illũ non indigere iterum tonsurari, seu ordinari quoad minores iam receptos, sed solùm indigere dispensatione. Vnde tacitè videtur explicari illud verbum Concilij, *non licet*, vt

Quoad subditos seculares horũ Abbatum ordinatio valet, sed non licet.

vt contineat prohibitionem, non verò auferat potestatem. Nam si potestatem abstulisset, reuera illa ordinatio non fuisset valida, quia ignorantia, vel bona fides etiamsi intercedat, non reddit actum validum, quando potestas deest: ergo si Ordo bona fide susceptus à tali Abbate fuit validus, non deerat potestas in Abbate, sed solùm prohibitus est illa vti circa talem personam. Et ideo dicitur esse necessaria dispensatio, quia per illam ordinationem, quanuis sit datus character, non tamen vsus eius, eo quòd sit datus ab habente potestatem impeditam, seu ab alieno, & non à proprio Episcopo, & absque literis eius. A quo autem sit danda hæc dispensatio ibi non explicatur: credo tamen pertinere ad proprium Episcopum ordinati iuxta principia posita in materia de suspensione disp. 31. sect. 1.

21. Licebit tamen iuxta respōs. Cardin. si sint Abbates mitrati, &c. Additur verò, in eisdem responsionibus Cardinalium circa idem caput Concilij Tridentini, vnum valde notandum, scilicet Abbates, qui habēt ius baculum deferendi, & mitram si Sacerdotes sint, & benedicti, posse, & validè, & licitè conferre omnes minores ordines, quibuscunque, tam regularibus, quàm secularibus, etiam sibi non subditis, si tamen ordinandi habeant dimissorias literas, à proprio Episcopo, vel Prælato, per quas singulatim, & in particulari hanc licentiam præbeat, & consensum etiam Episcopi illius loci in quo sunt ordines ministraturi. Ex qua responsione planè sequitur, quòd si huiusmodi Abbates hos ordines conferant talibus personis sine dimissoriis literis suorum Prælatorum, ordinatio substantialiter erit valida, & non iteranda, quanuis sic ordinati indigeant dispensatione, propter suspensionem contractam ratione ordinis malè suscepti. Consequutio est euidens, quia si Abbas licitè hoc faciat suppositis dimissoriis literis, supponitur potestatem habere, quia dimissoriæ literæ, non dant illi potestatem, sed solùm licentiam, vel ius vtendi sua potestate circa talem personam.

22. Hæc Cardinalium responsio, si authentica est, parit difficultatē. Hæc autem omnia videntur repugnare resolutioni traditæ circa tertiam quæstionem in num. 8. Nam hic clare supponitur potestatem horum Abbatum ex vi suæ benedictionis se habere ad modum potestatis collatæ per characterem, quæ de se sufficit ad operandum circa personam quācunque, licèt ad iustè operandum requirat iurisdictionem. Sed nos suprà tantùm diximus ex illo iure antiquo Septimæ Synodi id non haberi, quod reuera videtur sufficienter probatum; fortasse autem per posteriora priuilegia id ampliatum est, aut consuetudine idem est explicatum, & in hac consuetudine potissimum videtur fundata illa resolutio: nam de iure, aut de priuilegio scripto mihi non satis constat. An verò illi resolutioni standum sit, aliis iudicium relinquo; nam de authoritate, & certitudine illius responsi, mihi hactenus dubia res est.

Nona Quæstio, an dicta priuilegia extendantur ad aliquos ordines conferendos vltra lectoratum.

23. Resolutio affir. quoad omnes ordines minores. Nonò interrogari potest, an illud antiquum ius sit ampliatum quoad potestatem conferendi aliquos ordines vltra lectoratum. Ad quod affirmando respondendum est: nam Alexander III. in dicto capite primo de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatum, refert, solere aliquos non Episcopos omnes ordines infra subdiaconatum conferre: ergo cùm ex iure communi hoc non constet, credendum est ex priuilegio factum esse. Item Innocentius VIII. commemorat, vt suprà retuli, nonnullos Abbates Cistercienses ex priuilegiis & indultis Apostolicis hoc posse. Imò Congregatio Cardinalium in responso suprà citato supponit, omnes Abbates benedictos habentes ius deferendi mitram, & baculum, posse omnes minores ordines conferre, ita vt benedictio illa sit quasi ordinatio quædam conferens hanc potestatem. Potuit enim sub hac ratione à Pontificibus institui; an verò à principio habuerit hanc institutionem, affirmare non possumus, quia non est in iure expressum; sed potius ius cum limitatione loquitur, vt videmus. Priuilegium etiam Innocentij Octaui non de omnibus Abbatibus benedictis, sed de Cisterciensi & quatuor aliis loquitur. Alexander etiam tertius in dicto capite 1. solùm indefinitè dicit, *huiusmodi Ordines à non Episcopis quandoque conferri.* Non est etiam dubium, quin Abbates Sancti Benedicti habeant hoc priuilegium. Idem de Abbate Camaldulensi, & aliis; hinc ergo vel vsu vel expressa concessione extensa est hæc potestas conferendi omnes minores ordines ad omnes Abbates benedictos, ex vi suæ benedictionis.

Additum præterea est, ab Innocentio octauo in dicto indulto, vt Abbas Cisterciensis, & quatuor principales Abbates eiusdem Ordinis possint etiam Diaconatum, & Subdiaconatum conferre. De qua commissione controuersia est inter Theologos, an possit à Papa fieri, vt in materia de ordine tractandum est: nunc autem factum tanquam certum supponimus, & ideo credimus iure etiam esse factum, quanuis in ratione, & modo explicandi hoc ius possit esse varietas, de qua suo loco. Veruntamen priuilegium hoc quoad hanc partem reuocatum esse per Concilium Tridentinum, sentit Nauarrus Consilio decimotertio de priuilegiis. Nam sess. 23. cap. 8. de reformatione, statuit Concilium ordinationes sacrorum Ordinum à proprio Episcopo faciendas esse; vnde significat solos Episcopos posse ordines sacros conferre; illud verò cap. non multum vrget; nam, vt ex contextu constat, & à Congregatione Cardinalium declaratum est, cap. illud, etiam in minoribus ordinibus locum habere. Maius indicium est quod in cap. 10. cum de ordinatione Abbatum loquitur, solùm Tonsuram, vel minores Ordines respectu subditorum Monachorum eis permittit, & cap. 12. Episcopis tribuit curam eligendi & examinandi dignos ad sacros ordines, & subdit, *Regulares quoque, nec in minori ætate, nec sine diligenti examine Episcopi ordinentur, priuilegiis quibuscunque quoad hoc penitus exclusis*, ergo vult Concilium, vt regulares ordinari non possint in sacris, nisi ab Episcopis, & reuocat priuilegia contraria, quale erat hoc de quo tractamus. Quæ sententia Nauarri mihi placet; nam licèt (vt ipse etiā putauit) reuocatio illa non sit tam expressa, quin possint coniecturæ illæ dissolui, nihilominus priuilegium illud adeò est exorbitans, vt eius reuocatio etiam tacita, & insinuata tantùm admittenda sit. Videtur enim Concilium consultò noluisse expressam mentionem illius priuilegij facere, sed tacitè illud præterire, ne videretur illud tanquam validum recognoscere (quod controuersum est) sed simpliciter statuit, & supposuit, quæ in priuilegio repugnabant, addita solùm generali reuocatio

24. Resolutio neg. quoad sacros ord. saltem post Tridētinū.

Nauar.

reuocatione, per quam hoc etiam priuilegium reuocatum intelligitur. Quod etiã sensit Collector compendij Priuilegiorum Ordinis Cisterciensis, hoc priuilegium omittens.

Collector priuil.

25. Vnde multo certius est, Abbates non benedictos, & triennales non gaudere hoc priuilegio, quibus solùm conceditur, vt possint subditos suos Clericali charactere insignire, prout poterãt perpetui Abbates, sub quibus generalibus verbis certum est, tam singulare priuilegium non comprehendi, maximè quia illud commune non erat omnibus perpetuis Abbatibus; ibi autem solùm conceditur quod omnibus commune erat. Vnde certum existimo etiam ante Concilium Tridentinum, hoc non potuisse. De aliis verò quatuor minoribus Ordinibus contrarium dicendum est, etiam de his Abbatibus non benedictis, ratione illius priuilegij; nam licèt verbum *character clericalis* sufficienter posset in sola prima tonsura verificari, tamen ex se ad illa non limitatur, & ideo conuenienter extenditur ad omnes ordines Minores; ad quos saltem ex consuetudine extendebatur potestas perpetuorum Abbatum, quibus quoad hoc triennales æquiparantur.

Eadem resolutio valet à fortiori pro Abbatibus triennalibus.

26. Sed obiici potest capitulum, *Abbates*, de priuilegiis in 6. vbi solùm permittitur Abbatibus primam clericalem conferre tonsuram, per quod videtur etiam antiquum ius limitari. Nonnulli volunt extendere textum illum ad omnes minores ordines, vt videre licet in expositoribus, & aliis quos refert Sylu. verb. *ordo* 3. q. 2. Sed planè repugnat proprietas literæ; nam prima tonsura Clericalis propriè significat solam illam vt à propriis ordinibus distinguitur. Et ideo dicendum est in illo textu, non præcipuè disponi de ordinibus, quos possunt Abbates conferre, sed de personis, quibus possunt eos conferre, & quoad hoc ampliabat textus ille ius antiquum, (vt dixi) ad quoscunque subditos Abbati habenti iurisdictionem Episcopalem, etiam seculares. Igitur ratione huius ampliationis solùm primæ tonsuræ mentionem fecit, quia quoad omnes illos subditos noluit illi Pontifex maiorem potestatem dare, si tamen aliunde habeatur, non abstulit illa; nullum enim verbum reuocatorium quoad hanc partem addidit. Et vel maximè, quòd priuilegia, quæ minores ordines concedunt, posteriora sunt, & consuetudo etiam id semper obtinuit.

Obiectio contra nũc dicta; non rectè euaditur à quibusdam.

Vera euasio.

Decima Quæstio, An in priuileg. ordinandi communicent alij religiosi.

27. Vltimò dubitari potest, vtrùm Prælati aliarum Religionum per viam communicationis gaudere possint hoc priuilegio; & ratio dubitandi est, quia Prælati Mendicantes, v.g. communicant non solùm inter se, sed etiam cum Religionibus Monachalibus, vt constat ex variis priuilegiis, quæ in eorum compendiis referuntur, verbo *Communicatio*; sed hæc facultas conferendi Ordines minores pertinet ad vnum ex priuilegiis Apostolicis; ergo in illo etiam communicabunt. Patet cõsequentia, quia verba Pontificum generalissima sunt, vt constat præcipuè ex priuilegio Clementis Septimi Minoribus concessum, in quo inter alia dicitur, *omnibus facultatibus & gratiis nostræ professionis regularis obseruantiæ, non contrariis aliis ordinibus quibuscunque non Mendicantibus quomodolibet concessis, & in omnibus, & per omnia; perinde ac si nobis concessa specialiter fuissent.* vbi hæc potestas comprehenditur sub nomine facultatis, & gratiæ, maximè cum illa ampliatione, *in omnibus, & per omnia.* Nec talis facultas repugnat institutis aut Regulari obseruantiæ aliarum Religionum, quæ Monachales non sunt. Cur ergo Prælati earum non participabunt hanc potestatẽ, cùm sint verè Prælati, & æqualem habeant in suos subditos iurisdictionem Episcopalem, & consequenter in re ipsa habeant æqualem dignitatem, etiamsi non eodem nomine appelletur.

Arguitur pro affirm. parte.

De hoc nihil inuenio à Doctoribus tractatum, tamen ex perpetuo eorum silentio colligo, omnes pro manifesto supponere Prælatos aliarum Religionum, qui Abbates non sunt, non gaudere hoc priuilegio. Idem videtur certum ex perpetuo non vsu omnium Religionum nõ Monachalium; nullus enim earum Prælatus hac vtitur potestate; ergo signum est non agnoscere illam sibi concessam per viam communicationis. Et idem existimo etiam de Canonicis regularibus, quorum instituto, & procedendi modo posset faciliùs hæc facultas accommodari, & nihilominus non vtuntur illa, per viam communicationis; nisi aliquibus sit specialiter concessa. Deinde potest reddi ratio, quia hoc priuilegium adeò speciale est, vt sub generali clausula non censeatur comprehendi. Item quia non est ex his priuilegiis, quæ pertinent, vel ad spiritualem vtilitatem, vel ad conueniens regimẽ Religionis, sed potiùs ad quandam dignitatem & præeminentiam talium Prælatorum, quæ non videtur ita accommodata statui aliorum Religiosorum, præsertim mendicantium; & ideo non censetur ad illam extendi communicatio. Denique quoties iura loquuntur de inferioribus Prælatis quibus hæc potestas ordinandi communicata est, semper loquuntur de illis sub nomine *Abbatis*. quod est signum per eam vocem, in iure significari peculiarem dignitatem quam non habent Prælati aliarum Religionum, qui hoc nomine non vocantur. Et ideo in hac potestate non communicant: Præsertim, quia ex se & ex primæva institutione postulabat hæc potestas benedictionem ipsius Abbatis, & licèt specialiter commissa postea sit Abbatibus non benedictis eorundẽ ordinum, id solùm fuit, quia eis quodammodo erat debita benedictio, ne omnino priuarentur cõmodis eius. Prælati verò aliarum Religionum per se nullam habent benedictionem, & ideo, nec ex iure communi habent hanc potestatem, neque illa specialis concessio facta Abbatibus triennalibus, ad illos spectat etiam per communicationem. Cuius signum etiam est, quia neque aliis insigniis dignitatis vti possunt, scilicet mitra, baculo, &c. neque ad hoc priuilegium extẽditur communicatio, quia re vera non est res accommodata aliis institutis; ergo multo minus extendetur ad potestatem ordinandi, cùm hoc ministerium sine Pontificalibus insigniis perficere non possint.

28. Pars neg. probatur multipliciter.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

Tacitè obiectioni occurritur.

CAPVT XXX.

De potestate eorundem prælatorum ad res, aut vestimenta benedicenda, vel consecranda.

Sciendum est quædam ex his iure communi concessa esse simplicibus Sacerdotibus, vt est, aquæ, aut panis benedictio, de quibus in Missali ordinario mentio fit, & de his hîc non tractamus, quia supponimus Prælatos, de quibus agimus, esse sacerdotes, & eo titulo posse quidquid possunt Sacerdotes simplices: alia verò sunt propria Episcoporum

1. Notationes pro decisione. Prima.

potũ iure ordinario, vt sunt cõsecratio calicis, vel altaris, & benedictio sacrarum vestium, & de his est in præsenti sermo. Est tamen vlteriùs aduertendum, quasdam ex his benedictionibus fieri adiuncto chrismate, vt calicis, vel aræ, alias verò per simplicem orationem, & aspersione aquæ benedictæ. Tandem supponendum est, quanuis iure ordinario hæc non conueniant nisi Episcopo cõsecrato, nihilominus per Summum Pontificẽ posse regulariter committi Presbytero. Dico *regulariter*, quia de quibusdam dubitarunt aliqui, vt de confectione chrismatis, & de benedictione olei infirmorũ, an scilicet possint ex delegatione Pontificis ita confici, aut benedici à simplici Sacerdote, vt sit sufficiens materia Sacramentorum, confirmationis, & extremæ vnctionis, contra quos dictum à nobis est in 3. tom. 3. partis disput. 33. sect. 2. & 4. tom. disp. 40. sect. 2. Sed in illis est specialis ratio propter ordinem ad Sacramentum, cuius materia, & minister sunt de iure diuino; relictis ergo illis materiis, quæ ad Sacramenta pertinent, de cæteris benedictionibus ad sacramentalia tantùm spectantibus, certum est posse Pontificem illas committere simplici sacerdoti, quia cùm omnia sint immediatè ex institutione Ecclesiæ per eiusdem potestatem supremam, designari potest earum minister. Vnde etiam fit vt ex communi sententia Doctorum multum in his posset valere consuetudo, præsertim, quoad simplices benedictiones, quæ sine vnctione chrismatis fiunt.

Secunda.

Tertia.

2\. Assertio bipartita.

His positis dicendum in primis est Abbates regulares posse vestes sacras & pallas altaris, & corporalia benedicere, non tamen possunt consecrare calices, vel aras, nec consecrationem vllam efficere, quæ vnctionem chrismatis requirat. Vtraque pars communis est Canonistarum in cap. *Abbates*, de priuilegiis in 6. & in Clementina *Attendentes*. de statu monachorum. Vt autem singulas partes probemus, dubitari potest circa priorem: vnde duxerit originem hæc potestas, vel quo iure fundetur; nam in decretis cap. præcedenti citatis nulla de hac potestate fit mentio, sed solùm de benedictione, & ordinatione Monachorum, ex quibus, esto maioris momenti sit saltem, quoad sacramentalem ordinationem, non licet inferre hãc potestatem, quæ diuersæ rationis est; & similiter in dicto cap. *Abbates*, dicitur quidem huiusmodi Abbates posse in suis Ecclesiis, quæ ad eos pertinent, pleno iure benedictionem solemnem post Missam, vesperum, aut matutinum tribuere; de alio verò benedictionis genere non fit mentio, neque ex illa colligi potest propter argumentum factũ; quin potiùs per argumentum ab speciali, dum hęc benedictio tantùm exprimitur, aliæ videntur negari. Propter hæc Doctores communiter hoc reducunt ad consuetudinem. Difficile autem est, explicare quomodo actus ordinis cõsuetudine præscribatur, quia pendet ex potestate ordinis, quam non potest dare consuetudo, licèt dare valeat potestatem iurisdictionis. Quod autem hi actus sint potestatis ordinis, constat, tum quia non possunt fieri, nisi saltem à Sacerdote, tum etiam quia in eis seruatur certa forma, & solennitas ad rem aliquam diuino cultui sacrandam ordinata; tum etiam à posteriori, quia Sacerdos, vel Episcopus ligatus censura, & hos actus exercens fieret irregularis.

Dubiũ circa 1. partẽ huius assert. vnde ad Abbates manauerit hæc potestas benedicendi.

Manasse ex consuetudine quidam aiunt.

3\. Quo pacto explicetur à nonnullis talis con-

Duobus ergo modis hoc explicari potest, primùm iuxta sententiam Angeli verbo *Benedictio* n. 1. dicentis Sacerdotem simplicem, ex vi suæ ordinationis posse conficere hæc sacra benedicendo

A vestes, &c. nisi prohibeatur (imò, quod grauius est, idem dicit de benedictione calicis.) Quod si hoc verum est, facilè intelligitur potuisse per consuetudinem introduci, vt his Abbatibus non censeatur prohibitum hoc ministerium. Veruntamen fundamentum Angeli, vt ipse fatetur, receptum non est communiter, & illud etiam reprobarunt postea Syluester, & alij. Deinde ipse tantùm illud ostendit à posteriori, quia potestas illa consuetudine acquiritur, quæ nec est bona collectio, vt statim dicam, nec ostendit cur Sacerdoti conueniat hæc potestas, eo ipso quòd Sacerdos est; quocirca vt sacerdos habeat hanc potestatem, non satis est quòd non sit prohibitus, sed necesse est, vt positiuè illi sit concessa. Nam, vt dixi in tom. 3. 3. part. disp. 15. sect. 3. sicut hæc sacramentalia ab Ecclesia sunt instituta, ita ministri eorum per Ecclesiã determinari potuerunt, & debuerunt. Nec videtur dubium quin potuerit Ecclesia à principio instituere simplicem Sacerdotem, vt proprium & ordinarium ministrum harum benedictionũ, cùm in hoc nulla sit repugnantia, vt ibi cum Durando dixi. Quòd autem ita factum sit à principio, nec probari potest, neque est verisimile; ergo & gratis asseritur Sacerdotem hoc posse, nisi prohibeatur, sed dicendum potiùs esset, si ei concedatur, & verisimilius est (quod communis habet sententia) ex primæua institutione solos Episcopos esse ordinarios ministros harum benedictionum; & consequenter in illis solis esse hanc potestatem quasi ordinariam. Probatur tum ex cap. *consulto*. de consecr. d. 1. vbi dicitur corporale debere esse ab Episcopo benedictũ, neque id ponitur tanquam speciale, vt Syluest. indicat, sed pro occasione loci illud potius quàm alia nominatur; significatur autem talium rerum benedictionem ordinario iure Episcopalem esse, tum ex Pontificali Romano, vbi semper ponitur Episcopus tanquam ordinarius minister harum benedictionum, sempérque supponitur debere esse Pontificem qui mitra vti valeat; tum etiam, quia ad maiorem reuerentiam & æstimationem talium rerum, ita fieri oportebat; cuius signum etiam est, quia nunquam legimus hoc licuisse omnibus Sacerdotibus, cùm tamen etiam expressam prohibitionem non legamus; ergo ideo fuit semper prohibita, quia non fuit concessa, vt à simili colligitur ex cap. *quanuis*. 68. distinct. Vbi de Chorepiscopis dicitur, non posse ea quæ sunt propria Episcoporum, quoniam quamquam consecrationem habeant, pontificatus apicem non attigerunt.

Suetudo. Angel.

Non placet explicatio.

Syluest.

B

C

Syluest.

D

Alio ergo modo explicari potest illa consuetudo, distinguendo, quædam conuenire Episcopis ratione suæ consecrationis, ex vi iuris diuini, qualia sunt confirmationis Sacramentum dare, ordinare, & similia, & de his verum est, non posse consuetudine acquiri. cap. *quanto*. de consuetudine. & ratio à priori est, quia nec consecratio potest acquiri consuetudine, nec consuetudo potest mutare ius diuinum, & de his intelligi debet communis doctrina Canonistarum in dicto cap. *quanto*. & in cap. *aqua*. de consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Alia verò sunt, quæ Episcopis conueniunt, & reseruantur ex institutione Ecclesiæ, vt ea de quibus agimus, & in his videtur consuetudo posse habere vim ad conferendam potestatem, quia hæc potestas in hoc cõparatur iurisdictioni, quòd per solam extrinsecam concessionem dari potest; ergo sicut iurisdictio propter hanc causam consuetudine acquiritur, ita etiam hæc potestas. Item, quia hæc dari potest per extrinsecũ priuilegium,

4\. Melior explicandi modus.

E

sed

sed consuetudo dare potest priuilegium.

5. Dices, ergo posset consuetudine acquiri, vt Sacerdos possit Ecclesiam reconciliare, quia hoc etiam ex institutione Ecclesiæ pertinet ad Episcopum; consequens est contra dictum cap. *aqua*. de consecr. Ecclesiæ vel altaris. Respondetur ibi esse sermonem, de priuata consuetudine Episcopatus Bracharensis quæ ad hanc potestatem introducendam satis esse non poterat, sine consuetudine Ecclesiæ Romanæ, quod est valde considerãdum, vt ita intelligatur sententia communis, quam tractamus. Vt autem huius ratio intelligatur, aduertendum est, quoddam principium in eo textu positum scilicet Episcopum non posse delegare, quæ sunt ordinis Episcopalis inferioribus Sacerdotibus, sed tantùm aliis Coëpiscopis, vt habetur etiam in cap. *quòd sedem*. de offic. ordin. Cùm tamẽ Summus Pontifex possit aliqua ex his committere inferioribus Sacerdotibus, vt nunc supponimus. Ratio autem differentiæ est, quia actus ordinis, aut est iure diuino annexus ordini Episcopali, & sic vel à nemine potest committi inferiori Sacerdoti, vel non nisi in aliquo raro casu à solo Summo Pontifice ex plenitudine potestatis. Aut talis actus est annexus Episcopali ordini ex institutione Ecclesiæ, & sic etiam talis institutio ad Summum Pontificem spectat, & ideo nullus inferior potest institutiones mutare, aut alteri sua potestate illud ministerium committere, nisi in casibus in iure expressis. Quia ergo consuetudo non habet vim ad dandam aliquam potestatem nisi ex tacita voluntate illius Principis, qui talem potestatem delegare potest, ideo in præsenti priuata (vt sic dicam) diœcesana consuetudo non fuit sufficiens ad huiusmodi potestatem conferendam; generalis autem consuetudo Ecclesiæ Romanæ sufficit, quia in ea Pontificia authoritas interuenire censetur.

Instantia soluitur.

Explanatur solutio.

6. Vltimò tamen obseruandum est, quod aliàs diximus de iurisdictione, multo magis habere locum in hac potestate, scilicet consuetudinẽ ipsam non concedere hanc facultatem, sed esse signum concessionis à superiori factæ, quod multo magis in præsenti verum censeo; nam iurisdictio absque speciali concessione potest acquiri per consuetudinem legitimè præscriptam adminiculo iuris, ita circa hoc expresè disponentis; de hac verò potestate nullum extat expressum ius quòd consuetudine possit acquiri; est ergo hæc consuetudo signum concessionis à Summis Pontificibus factæ circa talem facultatem: & verisimile mihi est manasse ex aliqua expressa concessione, vel institutione Pontificum; quam in hunc modum probabiliter declara, supponendo Abbates non posse iure ordinario, seu ex vi huius consuetudinis has res sacras benedicere, nisi ipsi benedicti sint. Argumento cap. *quoniam*. d. 69. & cap. *cùm contingat*. de ætate, & qualitate. quod etiam sentiunt communiter Doctores, & patet etiam, quia sine benedictione non possunt iure communi vti insigniis Episcopalibus; ergo multo minus possunt hos Episcopales actus participare. Requiritur ergo benedictio, & illi censetur esse annexa ipso iure potestas benedicendi has res sacras. Et hinc verisimile fit, huiusmodi Abbatum benedictionem, ex voluntate, & institutione Summorum Pontificum habuisse vim conferendi hanc potestatem, & potest ita declarari. Nam in ipsa benedictione Abbatis dicitur per eam ordinari Abbatem, & constitui in ordine Prælatorum Ecclesiæ, & quodammodo participare dignitatem Episcopalem;

Consuetudo non dat potestatem Abbatibus ad benedicẽdum vestes sacras, sed est signum datæ.

Quo modo probabiliter credatur collatã fuisse hanc potestatem à Pontificibus.

A ergo mirum non est, quod ex vi benedictionis huiusmodi participet etiam aliquos actus Episcopales inferioris ordinis, & qui etiam possunt simplici Sacerdoti committi.

Sed adhuc obstat huic communi sententiæ priuilegium ab Innocentio Octauo concessum Cisterciensibus, vt generalis, & quatuor præcipui Abbates possint pallas altaris, & omnia ornamenta Ecclesiastica benedicere; ergo signum est hoc non conuenire illis ex vi benedictionis, nec esse commune omnibus Abbatibus perpetuis, aliàs nihil Abbatibus illis speciale concederetur. Respondeo propter hoc incertum mihi esse, quid ante tempora Innocentij Octaui in hoc habuerit B consuetudo, potuit tamen ab eo tempore vel ea occasione introduci. Nam Innocentius Quartus, qui plusquam ducentis annis præcessit, in Clem. *Attendentes*. de statu Monachorum, negat Abbates hoc posse ex consuetudine. Deinde dicitur ex cõsuetudine solùm posse Abbatem benedicere paramenta sui monasterij, vt notat Geminianus in cap. *Abbates*. de priuilegiis in 6. In illo autem priuilegio amplior potestas illis Abbatibus specialiter conceditur: nam verba sunt, *Pallas altaris & omnia ornamenta Ecclesiastica*, quæ non limitantur ad sola illa quæ Monasterij sunt, sed absolutè ad omnia extenditur. Addit verò Syluest. verb. *Bene- C dictio* n. 5. consuetudinem iam tenere, vt omnes possint cuiuscunque loci paramenta benedicere; quod ipse etiam fundare conatur in dict. cap. *Abbates*, iuncta gloss. verb. *quasi Episcopalem*. Sed ex iure illo nihil colligitur, quia iurisdictio quasi Episcopalis non dat facultatem ad actus ordinis nisi aliàs expresè concedatur: de consuetudine autem probabilius id est, quanuis iam magis videatur in priuilegiis fundata.

7. Obiectio contra nũc dicta ex cõmuni sententia.

Satisfit primò.

Secundò.

Gem.

Syluest.

Ex his ergo satis probata est prior pars assertionis affirmatiua: altera verò, quæ negatiua erat, quoad consecrationes, quæ fiunt cum vnctione chrismatis, probatur primò, quia nullo iure, vel consuetudine (vt omnes fatentur) concessum est: D & aliàs constat hos actus esse Episcopales. Imò sunt qui censeant, esse adeò strictè Episcopales, vt consuetudine præscribi non possint, quod tenuit Syluest. suprà, & non parum fauet vsus non concedendi talem facultatem. Contrarium tamen tenet Angelus cum Cardinali, quod in rigore verius est, quia hoc simpliciter est ex iure humano, & ita potuisset Papa, si voluisset, hunc actum etiam adiungere, quasi ex officio, Abbatiali dignitati, ac benedictioni. Deinde in dicto priuilegio Innocentij Octaui dictis quatuor Abbatibus & generali Cisterciensi conceditur, vt possint etiam calices, & altaria cõsecrare, chrismate sacro priùs ab aliquo Antistite Catholico recepto; non est ergo dubium quin possit Pontifex hunc actum cõmittere Sacerdoti non Episcopo; cur ergo non E poterit etiam consuetudine præscribi, vel benedictione Abbatis ipso iure coniungi? De facto verò certum est non ita factum esse, imò & de illo speciali priuilegio mihi incertum est, an fuerit vsu receptum, & an nunc duret.

8. Ostenditur iam 2. pars eiusdem 1. assert. quòd sit vera de facto.

Syluest.

De possibili tamen contraria pars vera est.

Angel.

Card.

Atque hinc vlteriùs addendum est facultatẽm hanc non esse extendendam vltra benedictiones earum rerum, quæ ad sacra vestimenta pertinent, vel pallas, seu ornamenta altaris, sub quibus etiam corporale comprehendimus; nam ad hæc omnia, & hæc sola extenditur consuetudo, vt omnes Doctores docent. Quare licèt in Pontificali Romano multæ aliæ res nominentur, quæ sine benedictione olei benedicuntur, nihilominus non extenditur 9.

Facultas prædicta, seu annexa quodãmodo Abbatibus ad quid extendatur seclusis aliis priuilegiis.

tenditur hæc facultas ad omnes illas, sed tantùm ad supradictas. In dicto autem priuilegio Innocentij octaui conceditur dictis Abbatibus, vt possint etiam benedicere vascula, ad reponendam sacram Eucharistiam, & quascunque imagines. Item vt possint Ecclesias, seu Monasteria sui Ordinis, quoties fuerit opportunum, dummodo ex homicidio polluta non forent, reconciliare aqua priùs per aliquem catholicum Antistitem (vt moris est) benedicta obtenta: hoc autem priuilegium quoad hanc partem non est commune, sed particulare quorundam Abbatum. Denique licèt hæc facultas olim solùm concederetur Abbatibus benedictis, tamen Iulius II. in priuilegio *Sacræ Religionis* concesso familiæ Cisterciensi in Hispania, quod inter impressa est 19. concessit Abbatibus triennalibus, vt vestes, tunicas, & alia ornamenta, pro celebratione Missarum, & aliorum diuinorum officiorum, in Ecclesiis monasteriorum prædictorum duntaxat necessaria benedicerent.

10. Assertio tripartita. Prior pars suadetur per viam communicationis. Secundò dicendum est Prælatos Ordinum mendicantium etiam posse sacra ornamenta benedicere, imò & suas Ecclesias, vel cœmeteria. Prior pars probatur inprimis per viam communicationis; nam quoad hanc benedictionem est in vsu, & praxi Religionum, eámque supponunt omnia compendia priuilegiorum Religionum, vt videre licet in Compendio Minorum, verbo *Benedicere*, & in Compēdio Societatis eodem verbo §.3. Vnde considerandum est, quoad alios Prælatos, qui non sunt Abbates, non posse allegari consuetudinem, vt immediatam rationem, seu titulum huius facultatis, quia reuera nulla est talis consuetudo, nec probabilis ratio eius; debet ergo fundari in aliquo priuilegio, quod potest esse, vel directè cōcessum in hac specie Mendicātibus, vel omnibus, vel alicui Religioni illorum; vel tantùm indirectè per viam communicationis, cum Religionibus Monachalibus. Et de hoc posteriori modo posset alicui esse dubium, propter dicta in cap. præced. Nam si non est communicatio cum illis in collatione Ordinum minorum, cur erit in hac benedictione. Item quia non communicant cum eis in facultate vtendi insigniis Pontificalibus: ergo neque in hac benedictione; nam hæc duo sese comitātur. Vnde Congregatio Cardinalium in quodam responso, circa Concil. Trid. sess. 23. cap. 10. sic inquit: *Abbas qui est benedictus, vel qui ex priuilegio Sedis Apostolicæ habet, vt Pontificalia exercere possit, ac si esset benedictus, potest omnia sacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.* Nihilominus omnes, vt dixi, in hoc admittunt communicationem, cuius ratio statim patebit.

Dubitatio contra hāc partem remouetur.

11. Posterior pars etiam per directā concessionē. Secundò ergo probatur assertio, quia simile priuilegium directè concessum est Minoribus per Leonem X. vt habetur in supplemento Minorum concessione 55. & in Compendio eorundē, verb.

A *Benedicere*, §. 14. & in Compendio Societatis eodem verb. §. 1. In quo priuilegio duplex ponitur limitatio; vna, vt solùm pro suorum fratrum vsu possint hæc benedicere; alia, vt benedicere non possint ea, in quibus chrisma interuenit, in reliquis verò amplissima est concessio, nam extenditur ad Ecclesias, cœmeteria, Capitula, & Oratoria benedicenda, & consequenter etiam ad reconciliandam Ecclesiam pollutam quoties opus fuerit sine alia limitatione, vt notatur etiam in Compendio Societatis verb. *Ecclesia* §. 2. Item extenditur ad paramenta, & ornamenta, & alia quæcunque ad diuinum cultum necessaria. Vnde fit, vt etiam Corporalia possint benedicere, & pyxi- ostenditur cum suis limitationibus, & ampliationibus.
B dem Eucharistiæ, & omnia alia, quæ ad altaris ornamentum, vel ad vsum sacrificij Missæ iuxta morem Ecclesiæ Romanæ benedici solent. Deinde quoad personas conceditur hæc facultas non solùm Generalibus, & Prouincialibus, sed etiā Conuentualibus Prælatis; & sub his comprehenduntur omnes Vicarij, qui in defectu Prælatorum eorum regimen, & iurisdictionem tenent, illos enim suprà cap. 22. num. 4. diximus sub nomine Prælatorum comprehendi, & in præsenti expressius declaratum est à Pio V. in quodam priuilegio Hieronymianis concesso. Præterea in dicto priuilegio Minorum additur, *vt idē possint alij fratres eiusdem Ordinis, qui ad hoc in Capitulo generali deputati*
C *fuerint.* Alij verò referunt concessum fuisse à Sixto quarto Ordini minorum, vt omnes simplices Sacerdotes possint hæc sacra benedicere, exceptis Corporalibus. Ita refert ex summa Rosella, Syluest. verb. *Benedictio*. n. 4. qui inde infert idē posse Sacerdotes Ordinis Prædicatorum. Existimo tamen, hanc tantam amplificationem non esse in vsu, neque etiam expedire. Præterea limitatio illa de benedicendis tantùm vestibus ad proprium vsum, sublata creditur per viam communicationis, per dictum priuilegium Innocentij Octaui concessum Cisterciensibus. Nam expresse dicit *tam sui monasterij, quàm vndecunque sit.* Et in Compendio Societatis verb. *Benedicere.* §. 2. refert priui- Syluest.
D legium concessum à Iulio II. Priori Generali Canonicorum Sancti Saluatoris, quo simpliciter, & sine limitatione conceditur facultas benedicendi hæc, quæ sunt sacris vsibus necessaria. Atque ita supponitur fieri posse in scholio eiusdem Compendij, dum pro vsu huius potestatis quoad externos, prudens moderatio adhibetur, scilicet, vt non fiat nisi necessitate vrgente & prælatis distantibus, & sine illorum offensione. Ex quibus tantùm constat actionem hanc esse ex his quæ à prælatis Mendicantium iuxta suum institutum exerceri possunt; aliàs, per propria, & directa priuilegia non ipsis concederetur, & ideo quoad ipsam gaudere possunt per viam communicationis etiam priuilegiis Abbatibus concessis, & hactenus de prælatis Religionum.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De Religiosis deserentibus, vel mutantibus aliquo modo statum suum, & de obligationibus eorum.

LIBER TERTIVS.

DE RELIGIOSIS DESERENTIBVS, VEL MVTANTIBVS aliquo modo statum suum, atque de obligationibus eorum.

1. Hactenvs dictum est de omnibus, quæ spectant ad statum religiosum in communi sumptum. Nunc priusquam sequenti Tractatu descendamus ad species eius, oportet etiam in generali tractare de his, qui ab hoc statu deficiunt, vel illum mutant quocunque modo; nam oppositorum cognitio ad eandem doctrinam spectat, atque adeò quas obligationes per talem mutationem deponant, vel retineant, aut etiam de nouo incurrant: vnde meritò præsens liber ad tractatum hunc de obligationibus veluti accessoriis annectitur.

Mutatio de religioso in nō religiosum duplex & vtraque ab hoc lib. aliena.

1. Mutatio per totalem dispēsationem.

Potest autem in præsenti duplex distingui mutatio, vna, qua fit aliquis ex Religioso non Religiosus; alia, qua retento statu Religioso, fit mutatio in vsu, & vita illius, vel in alium statum. De priori modo hîc non agimus, quia solùm duobus modis contingit, vnus est per dispensationē Summi Pontificis, de qua satis in superioribus ostensum est esse possibilem ex causa grauissima; facta autem illa mutatione modo legitimo per se loquendo nulla superest obligatio prioris status, quia omnino sublatus est, si dispensatio fuit absoluta; nam si habet admixtam commutationem aliquam, manebit obligatio ad illud opus in compensationem impositum, quæ obligatio est vel præcepti à Superiore dispensante impositi, vel erit potius cuiusdam voti simplicis, quod virtualiter fit, quando talis commutatio acceptatur, quia suscipitur illa tanquam obligatio religiosa succedens loco alterius, quæ aufertur, & accipitur, sub eodem genere obligationis. Dico autem, *seclusa commutatione*, nullam tunc manere obligationem rigorosam prioris status, quia nec vota manent, nec subiectio ad regulam; nihilominus ex quadam decentia manet quædam obligatio honestè viuendi, & consentaneè ad priorem statum, quoad fieri possit. Dixi etiam, dummodo legitima sit dispensatio, quia si sit surreptitia, aut sine iusta causa, & consequenter nulla, nullam auferet obligationem, & ita erit iudicandum, de tali persona, sicut de Apostata, & fugitiua; de quibus statim dicemus.

2. Mutatio per relaxationem votorum.

Alius modus, quo hæc mutatio contingit, est, per talem eiectionem à religione, quæ includat votorum irritationem, & hic modus non habet locum in Religiosis professis, sed est specialis in religione societatis, quoad aliqua membra illius, & ideo in specialem tractatum hunc modum reseruamus.

2. De mutatione non tollente vinculum substantiale religiosi status hîc tractatur.

Retento autē religioso statu quo ad vinculum, & substantiam eius, potest fieri desertio, vel mutatio illius, quoad vsum communis vitæ, habitationem, habitum, subiectionem ad regulam, & alios mores vitæ religiosæ. De hac ergo mutatione duo præcipuè à nobis explicanda sunt, quibus scilicet modis licitè vel illicitè fiat, & post illam factam, quæ obligatio maneat in Religioso quatenus talis est. Vt autem in particulari distinctè rem tractemus, distinguere possumus quinque vel sex modos huius mutationis. Quædam enim est voluntaria, sed illicita, vt est per fugam, vel apostasiam; alia est inuoluntaria, quæ supponit causam illicitam, tamen cùm fit sine culpa fieri potest, vt est per iustam eiectionem. Alia est voluntaria, & potest esse licita ex iusta dispensatione, solùm ad viuendum extra Conuentum, vel ad tēpus, vel perpetuò, vel retento habitu, vel mutato. Quarta mutatio fit per trāsitum ad alium statum, non repugnantem priori, qui potest esse, vel status in alia religione, vel ascensus ad gradum Episcopalem, quibus etiam addere possumus transitum ad seruiendum Ecclesiæ, in aliquo beneficio sæculari, vel regulari, de quibus omnibus sigillatim dicemus.

Multiplex modus dictæ mutationis tractandus.

CAPVT I.

Quando Religiosus sit fugitiuus vel Apostata censendus; & quas ob id crimen incurrat pœnas.

1. Generalis assertio de peccamino so discessu à conuentu. Ac primo eius modo.

Primum omnium supponendum est, Religiosum professum non posse licitè suo arbitrio, & sine debita facultate, à sua religione, imò nec à suo conuentu discedere, quia ratione sui status, & professionis ad perpetuam perseuerantiam obligatur, & consequenter ratione regulæ, vel obedientiæ, tenetur aliquo modo ad vitam religiosam in claustro vel in clausura retinendam sub propriis insigniis seu habitu talis religionis, vt suprà lib. 1. à cap. 5. ostensum est. Non potest ergo licitè suam religionē, vel monasterium relinquere absque legitima facultate. Hæc igitur mutatio sine culpa non fit. Sunt autem varij gradus huius mutationis; & consequenter etiam culpæ, quos oportet distinguere. Primus & minimus est quando quis egreditur è monasterio, sine scientia prælati, seruando, in reliquis omnia, quæ in ordinario, & quotidiano egressu seruari solent: id est, de die, & per communem ianuam, & ad breue tēpus. Et licèt talis egressio secluso scandalo, ac praua intentione; imò & secluso præcepto sub obedientia, vel declaratione alia Prælati, aut statuti, (materia enim capax est grauis obligationis si imponatur, quia multum spectat ad custodiam disciplinæ religiosæ.) videri possit esse leuis culpa, de quo Nauar. commento 4. de regularibus à num. 29. præsertim in 35. imò & ab ea excusari, si fingantur casus iustæ necessitatis, vel magnæ vtilitatis; ita vt prudenter præsumatur superioris absentis, vel etiam ad quem non sit aditus in eo articulo, licentia. Attamen vix poterunt in tali egressione omnes dictæ circunstantiæ conuenire; vnde iuxta earum defectum, grauior etiam erit culpa,

culpa, vt si non per consuetam ianuam, aut nec per ianuam, sed per aliam extraordinariam viam fiat egressio, quòd vix poterit per aliam honestam circunstantiā à mortali peccato excusari saltem propter morale periculum scandali, & infamiæ, non tantùm ipsius egredientis, sed etiam religionis. Multo tamen erit grauius, si sit de nocte, quia nunquam excusabitur, etiamsi fingamus, quod vix credi potest, fieri sine intentione grauiter peccaminosa ex suo obiecto. Et ita Clemens VIII. in decreto de casibus pro regularibus reseruandis, absolutè ponit nocturnam, ac furtiuam è monasterio egressionem, etiam non animo apostatandi; reseruatio autem de graui culpa fit. Quocirca etiamsi nullum sit expressum ius Canonicum quod in vniuersum egressionem sine licentia, sub mortali prohibeat; nec etiam in regula alicuius religionis sit fortasse expressum præceptum hoc prohibens sub mortali; nihilominus ex communi obseruantia, & consuetudine omnium religionum hoc videtur esse receptum sub graui obligatione, quia ea consuetudo (quæ vim legis habet) non curat rarissimum casum, qualis esset, qui propter illas omnes circunstantias omni malitia careret. Est tamen difficile ad explicandum in qua specie talis malitia sit, & cōtra quam virtutem directè militet, seclusis affectibus scandali vel infamiæ prædictæ, ac seclusa malitia ex prauo fine, quæ omnia sunt per accidens. Dico tamen esse extrinsecè contra iustitiam, & quia versatur circa rem sacram includere malitiam sacrilegij. Monasterium enim & clausura eius, res quædam sacra est quæ grauiter violatur per furtiuam ac nocturnam egressionem, ideóque intrinsecè continet grauem iniuriam religionis, & rei sacræ. Quamquam ob tale crimen nulla sit censura vel pœna alia ipso iure posita, neque etiam sequatur alia obligatio, ex eo delicto, per se loquendo, præterquam ad emendationem, & condignam pœnitentiam, & ad procurandum omnimodè, ne talis actus in religionis, vel alterius infamiam vel nocumentum aliud redundet.

De secundo modo peccaminosi discessus.

2. Secundus gradus huius mutationis est, quando quis sine licentia egreditur monasterium fugiendo ab obedientia & subiectione proprij Prælati, non quidem animo manendi in sæculo, nec relinquendi religionem, aut habitum; sed alia occasione, vel prætextu, cum mora notabili, & scandolasa, quanuis semper quasi in via ad redeundum. Et hic lapsus grauior est, & videtur sanè ex obiecto peccatum mortale, (nisi iusta excusatio interueniat) quanuis non attingat veram, & propriam rationem apostasiæ, vt omnes Doctores statim citandi docent. Potest ergo illa propriè dici fuga à monasterio, non tamen apostasia, quæ plures conditiones requirit infrà tractandas, vbi etiam dicemus, quomodo in rigore differant malitiæ horum peccatorum. Est autem huiusmodi fuga peccatum graue. Primo quidem (vt mihi videtur) ex natura talis status, vel professionis, ratione cuius tenetur quis subesse potestati, & imperio Prælati talis religionis, & esse vnitus suo corpori sub tali capite: qui autem hoc modo exit à monasterio, subtrahit se durabiliter, seu permanenter, pro aliquo notabili tempore à potestate, & dominio sui Prælati & religionis; ergo peccat grauiter contra iustitiam & religionem. Secundò constat hoc esse opus natura sua scandalosum tā ipsis Religiosis, quàm externis, & de se creans magnam infamiam religioni. Tertiò hoc specialiter prohibitum est in Concilio Trident. sess. 26. cap. 4. de regularibus, vbi specialiter de hoc egressu loqui videtur, cùm dicit, *Non liceat regularibus a suis conuentibus recedere.* Non enim possunt hæc verba propriè accommodari ad egressum ex sola domo ad breue tempus, de quo in priori puncto dictum est, quia per illum non dicitur quis propriè recedere à cōuentu. Nec propter illum potest quis iustè reputari desertor sui instituti, sicut hîc quem tractamus damnatur ibi à Concilio. Nam subdit eos, qui ita recedunt à suis Conuentibus fugitiuè ab Ordinariis *tanquam desertores suorum institutorum* puniendos esse.

(Hic modus fugæ continet peccatū mortale.) (Probatur primò.) (Secundò.) (Tertiò.)

3. Vbi etiam obiter adnotari potest propter hoc crimen nullam incurri pœnam ipso facto ex vi communi iuris; specialia enim Religionum singuli religiosi consulent. Adnotant etiam Cardinales in quodam responso suo, non dixisse Concilium, vt excommunicentur, sed vt puniantur, in quo indicat, alio modo cogendos, & castigandos esse, non verò excommunicandos, nisi fortasse necessarium sit. Quam iurisdictionem Ordinariorum amplificauit Sixtus V. in motu proprio contra illegitimos, &c. qui est 73. in Bullario, vbi præcipit Ordinariis & ministris eorum, vt curent diligenter inquiri, an regulares vacantes, vel diuertentes ad sæcularia hospitia literas suæ obedientiæ secum ferant, & alioqui contra illos procedant, & tandiu sub custodia detineant, donec de illis certa notitia habeatur. Prælatis autem regularibus præcipit, vt eos sine tali licentia (nisi aliàs cogniti sint) in hospitium recipiant sub grauibus pœnis. Ipsis autem regularibus, sic vagantibus, vel sine licentia incedentibus, nullam nouam prohibitionem, aut specialem pœnam imponit. Hæc autem omnia satis manifestè ostendunt esse hoc graue crimen ex genere suo.

(Quo modo punienda talis culpa.) (Quarta dicta punitio probat à posteriore grauitatē.)

4. Dixi autem, *nisi iusta excusatio intercedat*, quia nō est hoc adeò intrinsecè malum, quin ex iusta, & necessaria causa possit honestari. Omitto autem ignorantiam, quæ vix in huiusmodi negotio interuenire potest, quanuis iuuare nonnihil possit concurrentibus aliis circunstantiis, de quibus statim. Communis ergo excusatio esse solet, si interueniat nimia vexatio proximi Prælati cum manifesta iniuria, vel vltra modum puniendo aliquod delictum, vel certè sine iusta causa affligendo, vel auferendo ea quæ ex ordinario iure religionis debentur, præsertim cum dedecore, & infamia; tunc enim si religiosus sine licentia recedat, non animo vagandi, sed eundi ad Superiorem Prælatum, qui se defendat, videtur excusari à culpa, tum quia ius defensionis naturale est, tum etiam, quia ibi interuenit voluntas interpretatiua maioris Superioris.

(De excusatione ab hac culpa.)

5. Hanc verò excusationem in nullo casu admittendam putant aliqui viri graues, quibus assentitur Bannes 2. 2. quæst. 13. art. 1. tum propter absolutam prohibitionem Concilij Tridentini, quod addit etiam prætextu ad superiores suos accedendi, &c. & sub pœna adeò seuera, vt indicet satis in illo facto peccatum graue: tum etiam, quia id non fit sine graui scandalo, & perturbatione Religionis. Tenetur autem quis paulisper sustinere, & cedere iuri suo propter commune bonum, & ideo ipsi etiam Superiores Prælati, non solent tales executiones admittere sed grauiter puniunt ad se hoc prætextu confugientes.

(Bannes & alij eam nō admittunt.)

Admittit tamen Nauarrus. Bald. Dec.

Nihilominus contrariam sententiā tenet Nauarrus Comment. 2. de regularibus. n. 61. citans Baldum, Decium, & alios, quia huiusmodi accessus ad superiorem est quædam virtualis, seu implicita appellatio, argumento cap. *dilecti.* 2. de appellat. & legis *contra pupillum.* §. *is qui.* ff. de re iudicata. Iusta autem appellatio nemini denegatur. Hoc autem fundamentum parum profectò vrget, quia appellatio etiam est interdicta religiosis, vt præced. lib. cap. 11. visum est, & licèt in manifestis iniuriis permittatur, non tamen subtrahendo religiosum propria authoritate ab obedientia sui Superioris. Quidquid verò sit de voce appellationis, propria ratio est paulo antè insinuata de iusta defensione. Quam (inquit Nauarrus) noluit prohibere Concilium Tridentinum, quia non est verisimile voluisse impedire tam intrinsecum, & naturale ius; solum ergo prohibet voluntarium accessum propter alias causas.

Nauar.

6. *Authoris sententia.*

Inter has sententias prior est magis tuta, & regulariter sequenda; quia, licèt hic accessus per se non sit intrinsecè malus, tamen, & de se malè sonat, & regulariter habet adiuncta grauia incommoda. Nihilominus in rigore, si causa sit euidenter iusta, & satis publicè nota, res non est per se mala, propter rationem factam de iusta defensione: nec etiam prohibita est à Concilio Tridentino, vt bene explicatum est. Et optimè confirmat Sixtus V. in declaratione ad suum motum proprium suprà citatum, vbi de his regularibus peregrinantibus, sine licentia suorum superiorum addit; *Quòd si dicerent se ad Apostolicam sedem confugere, ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi debet, nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos Superiores denegata constiterit.* Ex qua exceptione manifestè colligitur, non esse omnino, & semper malum egredi claustrum sine licētia Prælati prætextu adeundi superiorem. Et quanuis ibi Sixtus solùm loquatur de prætextu cōfugiendi ad Apostolicam sedem, tamen eadem proportionalis ratio est de prætextu adeundi Prouincialē, vel Generalem, tum quia in his est sufficiens iurisdictio ab eadem sede Apostolica communicata, tum etiam, quia si rationes extrinsecas respiciamus, non minus scandalizare, & perturbare solet huiusmodi Romana profectio sine voluntate prælatorum regulariter, quàm profectio ad superiorem prælatum religionis, sine inferioris consensu: si autem respiciamus rationem intrinsecam, eadem necessitas, & iusta causa esse potest, adeundi tales prælatos; imò quoties sufficiens fuerit intra religionē defensionem quærere à maiore prelato, sine causa tentaretur maior profectio.

7. *Quando nō sit opus patrono licentiæ adeundi ad superiorem prælatum.*

Vnum autem valde notādum occurrit in dictis verbis; significat enim Sixtus, vt hoc rectè fiat necessariam esse licentiam petitam, licèt non sit obtenta, quia sine sufficienti testimonio petitæ licentiæ, non vult admitti excusationem; per quod videtur excludi, quod Nauarr. suprà ait non esse petendam licentiam ab eo cuius grauamē per superiorem tolli procuratur, quod significat glossa 1. in cap. *cùm pastoris.* 2. q. 7. & sumi videtur ex c. *ex parte.* de accusationibus. Sed glossa prædicta nō loquitur de licentia petita, sed de consensu, qui includit licentiam etiam concessam, quòd si hoc tantùm voluit Nauarrus, non repugnamus. Addo verò etiam petitam licentiam de rigore iuris, & in foro conscientiæ non videri simpliciter necessariam, quia nullo alio iure positiuo præcepta est in

Nauar.

A hoc casu, in quo scilicet consensus prælati non est necessarius, nec Sixtus V. directè hanc præcipit, sed ex præsumptione quadam, sine illa non vult admitti excusationē ab Ordinario; illa verò præsumptio non oberit conscientiæ, si reuera solùm emissa sit, quia nullus eius fructus sperabatur. Quocirca hoc in particulari pendet ex circunstātiis. Nam si subditus timeat Prælatum immediatū non solùm non esse concessurum facultatem, sed etiam omnino impediturum, recursum ad Superiorē, vel negotiationibus effecturum vt Superior Prælatus falsis informationibus præueniatur, vel alio modo noceat suæ defensioni, tunc excusari B poterit subditus etiam à petenda licentia. Quòd si fortasse ob eam rem in itinere capiatur, vel alias pœnas sustinere cogatur, non est hoc argumētum sufficiens culpæ in conscientia, sed præsumptionis eius in exteriori foro: in quo si de veritate constiterit, cessabit sine dubio afflictio, & dabitur religioso testimonium, quo possit securè ad Superiorem peruenire.

Si autem ex petitione licentiæ nullum damnū timetur, petendam esse censeo, & in primis si est aliqua spes obtinendi illam, vel etiam, si nulla est sufficiens ratio desperandi, omnino necessarium iudico illam petere, quia tenetur religiosus per se loquendo non ire sine licentia; ergo tenetur etiā C priùs procurare illam; neque habet iustā causam hoc emittendi, quando non habet probabilem rationem desperandi, neque timet aliquid incommodi. Imò licèt non habeat spē obtinendi licentiam, debet illam petere. Primò ex quadam vrbanitate, ne suum Prælatum contemnere videatur. Secundò, vt causam suam quātum in se est iustiorem faciat. Tertiò, quia hæc potest esse maxima ratio sedandi scandalum; nam si quod postea nascitur illius causa potius Prælatus, quàm subditus censendus est. Denique necessarium est, vt tanta sit necessitas, quæ non det locum petendi priùs licentiam à Superiori Prælato, & expectandi illam, nisi res talis sit, vt ad plenam informationem, ne- D cessaria sit præsentia, nec speretur per solas literas aliquod remedium, vel licentiam posse obtineri. Est autem raro, & difficile hæc omnia simul concurrere; difficilius item est subdito in huiusmodi casu prudens iudicium ferre in sua causa, & ideo nunquā hoc facere debet sine prudentum cōsilio, qui raro, vt existimo, id suadebunt, aut permittent.

8. Quando sit opus. *Prima ratio vt petatur.* *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

Tandem verò quæri potest, an sit aliqua censura vel pœna propter hunc exitum. Nam Rebuffus in practica. p. 2. tit. de dispensatione cum regularibus dicit propter hoc delictum incurri excōmunicationem ipso facto. Probat primò, ex cap. 2. de clericis, vel monachis in 6. sed ibi solùm est sermo vel de religioso dimittente habitum, de quo statim dicemus, vel de accedente ad studium litera- E rum, sine legitima licentia sui Prælati. Vnde illa excommunicatio non extenditur extra hos casus, vt tom. 5. 3. partis latiùs explicuimus. Probat secundò, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus. cap. *placuit.* 2. p. 16. q. 1. Sed illud dictum est ratione periculi, vel ratione culpæ non ratione censuræ.

9. Propter culpā prædicti secundi gradus incurri excommunic. putat Rebuffus. *Eius probatio 1. diluitur.* *Diluitur etiam secūda.*

Dicendum est ergo, propter hoc crimē nullam esse censuram, vel pœnam ipso iure latam, vt rectè docet Nauar. suprà citatus in n. 5. & colligitur ex Conc. Trid. dicto cap. 4. in verbo *Puniantur*, & maximè adiuncta congregatione Cardinalium suprà relata n. 3. Secundò probatur ex Extrauag. 1. de regular. vbi religiosus sine licentia recedēs, & vagās, non excommunicatur, nisi monitione præuia, post quindecim

10. Oppositum suadetur 1. *Secundò.*

quindecim dies ad monasterium non reuertatur; verum est non loqui generaliter, sed de illo qui exiit prætextu transeundi ad aliam religionem, sed inde sumitur à fortiori argumentum, atque etiam ab speciali: nam si in eo casu non excommunicatur quis ipso facto, nisi monitione præuia, neque etiam in cæteris, cùm in eis non sit lata maior excommunicatio. Imò, neque illo modo extendenda est censura ad alios casus, cùm tantùm in illo speciali posita sit, ne quis, prætextu fictæ licentiæ transeundi ad monachalem ordinem, propriam mendicantem dimittat. Dices, ibi esse sermonem etiam de illo qui exiit habitu dimisso. Respondeo, ex vi illius textus etiam illum non incurrere censuram; nisi post dictam monitionem & contumaciam, tamen ille textus est antiquior, quàm capit. 2. *ne Clerici, vel Monachi*, vbi absolutè excommunicantur dimittentes habitum, vt statim videbimus. Nam Martinus IV. auctor illius Extrauagantis præcessit Bonifacium Octauum, qui fuit auctor dicti cap. 2. Ex quo tandem capite potest idem confirmari, quia ibi etiam fertur censura hæc solùm in speciali casu; ergo extra illum non est extendenda, cùm in iure non sit expressum.

Obiectio contra hãc tertiã probationem remouetur.

De tertio modo peccaminosi discessus.

11. Tertius gradus huius mutationis est, quando quis deserit propriam Religionem animo non redeundi ampliùs ad illam, etiam si habitum eius non deserat, quod dupliciter fieri potest. Primò animo transeundi ad aliam Religionem, & de hoc transitu dicemus infrà a cap. 9. Secundò fieri potest animo manendi in sæculo, vel cum proposito retinendi semper habitum vel absolutè cum animo sese gerendi prout ibi magis placuerit, aut expedire censuerit. Et in hoc in primis certum est graue peccatum mortale per hanc fugam cõmitti, quòd à fortiori patet ex dictis in præcedenti discessu, quia hoc peccatum includit totam malitiam illius, & auget illam propter animum perpetuum deserendi religionem, & consequenter negando Prælatis eius obedientiam in toto tempore vitæ, & defraudandi perpetuò religionem, suis obsequiis, & actibus, seu ministeriis, in quo est magna iniustitia & sacrilegium.

Probatur grauitas eius.

12. Difficultas verò est, an peccatum illud sit vera apostasia à religione. In quo suppono primò vulgarem distinctionem de triplici apostasia, à fide, ab Ordine, & à Religione ex Theologis, cum D. Thom. 2. 2. q. 12. art. 1. & Canonistis cum glossa cap. 1. de Apostatis; quam distinctionem attigi disp. 16. de fide sect. 5. Suppono secundò Apostasiam à religione, de qua sola hîc loquimur, non committi sine desertione religionis; itaque quantumuis aliquis sit incorrigibilis, vel rebellis obedientiæ, si in conuentu perseueret, apostata non est, vt bene notauit Nauar. consil. vlt. de regular. aliàs consil. vnico sub tit. de Apostatis. quia licèt retrocessio ab obedientia possit latè dici apostasia, tamen proprio, & vsitato modo loquendi iurium, non committitur sine retrocessione ab ipso statu. Sic ergo inquiritur an in prædicto casu ille religiosus dicendus sit Apostata; videtur enim non esse, quia nõ deserit habitum, vt supponimus; ergo non deserit professionem talis religionis, nec statum eius, sed solum vsum, & habitationem, quod longè diuersum est. Confirmatur. Nam hæc egressio à religione, solùm differt à fuga superiori puncto explicata, secundùm magis, & minus, id

An hic modus discessus sit apostasia.

Nauar.

Arguitur hunc modũ non continere apostasiam. Confirm.

A est, in maiori temporis duratione; ergo, si prior non est apostasia, neque hæc etiam erit, quia apostasia videtur esse peccatum specie differens ab omni peccato, quod apostasia non est.

Nihilominus dicendum est peccatum illud esse propriam apostasiam à religione. hæc est communis sentẽtia Canonistarum cum Innocentio in cap. finali de renuntiatione, vbi Abbas. n. 3. idem Caietan. & alij expositores D. Th. 2. 2. quæst. 12. art. 1. Et Syluest. verb. *Apostasia* §. 9. Angelus ibi n. 4. Armilla n. 11. & reliqui Summistæ; Sumitur ex Clement. 8. in decreto de casibus reseruatis Regularium, vbi ponit Apostasiam à religione siue habitu dimisso siue retento. Ratio est, quia ille, qui sic recedit à religione, non manet, nec perpetuò vult manere, sub obedientia religiosa alicuius Prælati; ergo vult simpliciter retrocedere ab statu religioso; ergo est apostata à religione. Antecedens supponitur ex casu, prima consequẽtia probatur, quia, sine obedientia non potest perdurare status religiosus, quia & ipsa obedientia substantialis est, & sine illa non potest paupertas exercere, vt in superioribus declaratum est. Dices, hac solum impediri quantum ad vsum; vsum autem non esse de substantia religiosi. Sed contra hoc obiicitur probando simul secundam consequentiam rationis factæ, quia ad apostasiam à religione, non est necesse, vt aliquis se priuet à substantiali vinculo religionis, quia hoc impossibile est propria authoritate fieri; quod si fieret authoritate Papæ, iam non esset apostasia; ergo sufficit actu relinquere illum statum, quantum in se est. hoc autem facit, qui recidit à religione, proposito perpetuo manendi sine iugo obedientiæ, & consequenter sine vsu paupertatis. 13.

Contraria sententia approbatur. Abbas. Caiet. Syluest. Angel. Armil.

B

Euasio præcluditur.

C

Nec refert, quòd non relinquat habitum, neque habeat propositum relinquendi, quia habitus non facit Monachum, neque est de substantia religionis. Et ideo potest esse vera religio sine speciali habitu, vt ex vsu Ecclesiæ constat, vnde in tali religione potest esse euidens apostasia, sine mutatione habitus; ergo & in qualibet alia, quia retentio signi accidentalis parum refert, si substantia religionis relinquitur; & confirmatur. Nam licèt quis retineat obseruantiam castitatis, quæ magis substantialis est statui religioso, non propterea apostasiam euitat, & idem est, etiamsi retineat obseruantias, vt ieiunij, &c. ergo idem erit etiamsi habitum retineat. Et ita responsum est ad rationem dubitandi. 14.

Ad argum. in num. 12.

D

In confirmatione autem petitur, an hoc peccatum reipsa differat specie à fuga, quæ solùm ad tempus fit. De hac re nihil inuenio ab auctoribus explicatum, sed speculatiuè loquendo satis probabile apparet, non esse diuersitatem specificam inter hæc peccata, vt videtur probare confirmatio facta; quæ declaratur ampliùs, nam tota malitia vtriusque peccati est iniustitia contra religionem, & sacrilegij contra Deum frangendo promissionem illi factam, & contrectando iniustè (vt sic dicam) rem Deo sacratam; ergo malitiæ sunt eiusdem speciei, licèt vna sit maior quàm alia. Declaratur item exemplo, nam furari rem animo restituendi illam post aliquod tempus, vel cum proposito nunquam eam restituendi, peccata sunt eiusdem speciei, licèt vnum sit grauius alio, sed ita prorsus in præsenti comparantur; ergo. Dices qui recedit, sine animo redeundi, simpliciter retrocedit à statu religioso; alter verò non retrocedit; ergo committunt peccata specie diuersa. Respondeo vtrunque retrocedere, sed prio- 15.

Cõfirmatio in eodem num. 12. cõficit institutum loquẽdo speculatiuè.

E

Idque declaratur 1.

Secundò.

Instantia diluitur.

rem simpliciter, posteriorem verò ad tempus, & proinde secundùm quid, quod patet, quia pro eo tempore non vult talis fugitiuus vt religiosus viuere; ergo pro tunc vult retrocedere à religione, quanuis habeat animum postea redeundi: vt si Nouitius relinquat vitam sub obedientia religiosa animo redeundi postea ad religionem, id satis est, vt retrocedere pro tunc dicatur, & nouitiatum interrumpere; ergo similiter in professo illa est quædam retrocessio, licèt dicatur secundùm quid, quia solùm est ad tempus. Quæ differentia non satis est ad distinctionem specificam, quia semper manet priuatio eiusdem honestatis solùm differens secundùm magis, & minus.

16. *Non conficit tamen loquendo moraliter quod ostenditur 1. in ordine ad confessionem.* Moraliter autem videntur reputari hæc peccata tanquam specie diuersa, primò in ordine ad cõfessionem: nam sine dubio religiosus temerè dimittens suam religionẽ animo nunquam redeundi ad illam, tenetur hanc circunstantiam in confessione explicare; hoc videtur certum ex cõmuni sensu omnium Doctorum: Vnde licèt sit controuersia an circunstantia notabiliter aggrauans, & non mutans speciem, sit necessariò in cõfessione aperienda, in præsenti puncto non videtur admittenda. Non enim censeo esse probabile practicè, negare hanc circunstantiam esse confitendam, eo quòd non mutet speciem, sed tantùm notabiliter aggrauet; quidquid enim sit de illa speculatione, moraliter est recepta illa differentia tanquã sufficiens ad illam obligationem, siue hoc sit propter rigorosam distinctionem specificã, siue, quia non potest status pœnitentis aliter sufficiẽter explicari, siue propter notabilem grauitatem, & quia se habent tanquam completum, vel incompletum in illa specie, quod ego verius censeo, & sicut multi censent, de mutilatione, & homicidio, & idem valde probabile est, in exemplo furti suprà posito, quanuis nomen furti absolutè dictum de se includat illam intentionem, nisi aliud explicetur; & idem erit in præsenti, si quis declaret suum peccatum nomine apostasiæ.

17. *Secundò ex ordine ad pœnam.* Secundò differunt moraliter in ordine ad pœnas iuris; nam propter temporariam fugam nulla est pœna ipso iure imposita, vt suprà num. 10. dixi, propter hanc verò incurruntur omnes pœnæ, quæ propter apostasiam à religione ipso iure impositæ sunt. Et de aliis quidem pœnis dicemus inferius in 5. modo discessus. De excommunicatione verò inquiri hîc potest, an propter hoc crimen incurratur. Quidam affirmant, quia ille est apostata, & apostata est excommunicatus pro iure, cap. *Et periculosa.* ne Clerici vel Monachi, & hanc opinionem aliqui tribuunt Syluestro, & Caietano. sed immeritò, magis hoc insinuat Armilla verb. *Apostasia.* n. 11. dicens absolutè apostatam à religione hodie esse excommunicatum. Dicendum ergo est propter hoc crimen nullam esse iure communi impositam excommunicationem. Ita sentiunt Syluester verb. *Apostasia.* §. 8. vbi primùm ait apostatam à religione si habitum dimiserit esse excommunicatum; ergo non impleta illa conditione de habitus dimissione, sentit non incurrere excommunicationem, & infrà clariùs id explicat, & Caietan. verbo *Apostasia*, vbi ait apostatas à religione excommunicatos esse ob habitus dimissionem, in quibus verbis clarè sentit excommunicationem non incurri donec apostasia perueniat ad illum actum. Idem sentiunt Innocentius, & Panormit. in cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate. Ratio est, quia pro his apostatis nulla est alia excommunicatio in iure, nisi quæ lata est in dicto cap. *vt periculosa.* Sed ibi non fert in hos apostatas absolutè; sed in dimittentes habitum. ergo non est extendenda vltra verba textus. Præterea in Extrau. 1. de regularibus; exiens sine licentia, & ita vagando incedens non excommunicatur, donec monitione præuia, per quindecim dies in suo malo statu perseueret, & tunc dicitur, *quod si efficere neglexerit post ipsum terminum, tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debet ab omnibus reputari*; ergo antea non est excommunicatus. Quod intelligẽdum est de iure communi; nam iure speciali aliud potest cõtingere in particularibus religionibus propter propria indulta Apostolica, quæ consulenda sunt, & aliqua statim attingemus.

Excommunicationis pœna in iure communi incurri in hoc 3. modo, refellitur auctoritate. Armil. Syluest. Caiet. Innocent. Panorm. Item ratione.

Sed oppones Titulum vltimum de apostatis, vbi dicitur de Monacho apostata, si in apostasia sacrum ordinem recipiat, non posse sine dispensatione Summi Pontificis in suscepto ordine ministrari; quod non potest in alio impedimento fundari, nisi quia cùm esset excommunicatus suscipiendo ordinem factus est irregularis. Respondetur, Primùm probabile esse ibi esse sermonem de apostata, qui habitum monachalem dimisit, & in clericali ordinatus est, quod significat Panormitanus. Sed hoc, & est diuinare, quia textus indistinctè loquitur, & non satisfacit, quia eo tempore non incurrebatur excommunicatio propter hanc apostasiam etiam cum dimissione habitus, quia nondum erat conditum decretum Bonifacij VIII. & antea nullum erat continens illam sententiam. Dico ergo illam non esse irregularitatem propter ordinationem receptam cum censura, sed esse specialem pœnam suspensionis reseruatæ impositam propter graue crimen suscipiendi ordines, in prauo, & infami apostasiæ statu. De qua suspensione, & eius reseruatione latè dixi in tomo de Censuris. Cætera, quæ de hac apostasia dici possunt, communia sunt, cum illa quæ fit per habitus dimissionem, de qua dicemus in quinto puncto. 18. *Obiectio contra nuc tradita. Quorundã responsio displicet. Vera respõsio.*

De quarto modo peccaminosi discessus.

Quarta mutatio fieri potest per fugam à religione cum dimissione habitus, sine intentione perpetuò manendi extra religionem, sed solùm pro aliquo tempore, & de hac mutatione, primò certum est, esse graue peccatum mortale, vt à fortiori constat ex dictis. Secundò est certum propter illud incurri ipso facto excommunicationem latam in cap. 2. ne clerici, vel Monachi in 6. quam in tom. de censuris latè explicui. Tertiò dicendum censeo illam circunstantiam dimissionis habitus esse de necessitate, in confessione aperiendam, tum quia, quando illa adiungitur incurritur censura, & non aliàs. & ita ratione illius habet peccatum specialem circunstantiam contumaciæ contra præceptum Ecclesiæ, tum etiam, quia illa per sese notabiliter aggrauat, & multum variat iudicium Confessoris, iuxta communem sensum omnium prudentum: tum denique, quia moraliter loquendo, illa circunstantia ratione scandali addit malitiam specie distinctam. Dubitari insuper potest, an per se addat specialem malitiam, quod pendet ex illa quæstione ad quam virtutem, & ad quod præceptum spectet obligatio quam religiosus habet, ad non dimittendum habitum religionis. De qua re suprà dictum est in num. 1. & iuxta ibi dicta probabile est, illud esse speciale delictum saltem ratione Ecclesiastici. 19. *Triplex pronuntiatum circa hunc modum. Primum. Secundum. Tertium.*

Difficul

20. Prædictum modum nõ continere apostasiam arguũt quidam tripliciter. Primò. Secundò.

Difficultas autem superest, an talis censendus sit Apostata; videtur enim non esse. Primùm, quia in definitione apostasiæ poni solet quòd sit cum animo omnino relinquendi statum religiosum, sed ille non habet hanc intentionem vt supponimus; ergo. Secundò, quia si quis temerè discedat à propria Religione animo transeundi ad aliam, non est Apostata, vt est communis sententia Doctorum cum glossa in cap. 1. de Apostatis, Caiet. & aliorum 2. 2. q. 12. art. 1. & Summistarum verb. *Apostasia*. Quod censetur esse verum, etiamsi habitum propriæ religionis dimittat; ergo à fortiori, si dimittit habitum cum animo reassumendi, & redeundi ad propriam Religionem, non erit Apostata. Tertiò est ratio à priori, quia apostasia est retrocessio à statu religionis, sed qui sic recedit, non retrocedit à statu, quia semper habet animum redeundi; ergo; & confirmatur: nam hac ratione dicimus in secundo puncto fugitiuum cum animo redeundi, & retento habitu non esse Apostatam; ergo quanuis relinquat habitum, non erit Apostata, cùm habitus non sit de substãtia religionis, & consequenter dimissio illius non addit substantialem mutationem, atque hanc sententiam tenent moderni expositores D. Thomæ, 2.2. quæst. 12. art. 1. Bannes, & Aragon. & putant esse sententiam Caietani, qui non satis illam declarauit. Nam cùm distinguit de eo qui recedit cum intentione redeundi, vel non redeundi, sic inquit, *Distinguere oportet, quia religiosum cum habitu sine licentia, & alterius obedientia manere dupliciter contingit*, &c. Vbi constat loqui de religioso, qui retinet habitum; postea verò nihil dicit de dimittente habitum cum animo resumendi. tamen in Summa verb. *Apostasia*, satis explicuit mentem suam pro hac sententia.

(Tertiò. — Confirm. — Bannez. Aragon. Caiet.)

21. Continere tamen probari potest primò. Innoc. Panorm. Secundò.

Est ergo mihi difficilis illa recẽtiorum opinio. Primò, quia multi ex antiquioribus indicant oppositum, vt patet ex Innocentio, Panormitano, & aliis in cap. vlt. de renuntiatione, & in cap. *Intelleximus*, de ætate, & qualitate. Secundò, quia ex illa opinione sequitur Monachum, qui dimittit habitum animo vagandi, vel militandi per aliquot annos, cum intentione reuertendi tandem ad religionem, non esse Apostatam, neque incurrere infamiam, & pœnas Apostatarum; consequens est falsum; ergo. Minor patet ex communi modo loquendi, & sentiendi omnium iurium, & prælatorum Ecclesiæ, omnes enim hos vocant Apostatas, & vt tales eos puniunt. Tertiò, Clericus in sacris, qui dimisso habitu Clericali seculariter viuit, aut militat, simpliciter est, & censetur Apostata ab ordine, siue habeat intentionem redeundi ad pristinum statum, siue non: ergo idem est in præsenti. Probatur consequentia, quia vtraque apostasia consistit in retrocessione à perfectiori statu; ergo si in ordine est vera retrocessio sine intẽtione perpetuitatis, erit etiam in religione. Vnde argumentor quartò ratione impugnante simul fundamentum contrariæ sententiæ, quia, vt aliquis retrocedere dicatur, non est necessaria intentio, nunquam redeundi ad priorem statum, sed sufficit velle nũc cadere à priori statu, & conuerti in alium, etiamsi postea redeundum sit ad priorem: vt, qui recedit à fide absolutè est Apostata, etiamsi fingamus habere animum redeundi ad fidem, & qui cadit à gratia, simpliciter retrocedit à via Dei, etiamsi eodem tempore quo peccat habeat animum postea pœnitendi; ergo intentio non redeundi, non est de ratione apostasiæ; ergo in illa fuga cum dimissione habitus nihil deest ad veram apostasiam.

(Tertiò. — Quartò.)

A Hæc argumenta videntur facere hanc partem valde probabilem. Cauendum tamen est ne in aliud extremum incidamus, omnem exitum à religione cum dimissione habitus, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, & ad incurrendam excommunicationem esse apostasiam; hoc enim nullum eruditum dixisse ait Nauarrus in dicto consil. de Apostatis n. 6. Respondere tamen possumus id satis sentire glossam in dicto cap. *vt periculosa*. verb. *horum*. vbi ita exponit, *id est, quòd Apostata dimittendo habitum, vel quia vadit ad studium sine licentia*. per quæ verba sentit omnem fugam religiosi cum temeraria dimissione habitus sufficiente ad excõ- B municationem incurrẽdam esse apostasiam, quod etiam sentiunt ibi Ioannes Andreas, & Bernardus, quos refert Syluest. verb. *Excommunicatio*. 9. num. 52. & ex parte sequitur, quamuis dicat istos non semper esse propriè Apostatas, sed tantùm ad aliquid, scilicet assumptione alterius habitus. Sed nec declarat, nec ostendit cur illa non sit propriè & simpliciter apostasia. Vnde hoc concedere fortasse non est magnum inconueniens. Cum limitatione tamen existimo esse verum, nimirum, si fuga, & dimissio sit cum animo permanendi, & viuendi stabiliter, vt sic dicam, in statu sæculari pro longo tẽpore, siue determinato trium vel quatuor annorum, siue indeterminato ad suum arbi- C trium, vel donec aliquam actionem perficiat; nam in huiusmodi casu censeo cõmitti veram apostasiam, etiamsi quis habeat animum redeundi ad religionem finito tempore, vel negotio. Hoc mihi probãt rationes posteriori loco factæ, neque enim concipere possum quin esset Apostata religiosus, qui in Lusitania dimitteret habitum, vt iret in Indiam, animo ibi negotiandi aliquid, & redeundi, & tunc reuertendi ad suam religionem, quia illa reuera est moralis retrocessio, & abdicatio sui status. Item, quia quoad malitiam eiusdem speciei est cum dimissione ex intentione non redeundi, vt suprà in simili est probatum; quoad quantitatem verò est grauissimum, satísque in sua specie con- D summatum; quoad pœnas verò iuris, propter illud incurruntur, vt in sequenti puncto ostendam; ergo quantum ad rem spectat habet omnes effectus morales apostasiæ, & communiter ita vulgò nominatur; cur ergo non censebitur, & theologicè & iuridicè apostasia.

(22. Placitum Nauarri in hac cõtrouersia non adeo placet. — Ioan. Andr. Bernard. Syluest. — Cum qua moderatione placeat pars affirm.)

Et fortasse alij authores hoc non negarent in eo casu, quia Nauarrus dicto n. 6. solùm dicit illam dimissionẽ habitus, quæ fit cum animo eum citò resumendi, & sine animo religionem deserẽdi, non esse apostasiam. In prædicto autem casu deest illa prior conditio, quia ille non habet intẽtionem citò resumendi habitum, sed post longum tempus. Item in hac re morali intentio mutationis pro tempore diuturno potest tanquam perpe- E tua reputari; tum propter periculum mortis; tum propter periculum nunquam redeundi, propter prauam consuetudinem, & maiores difficultates, quæ in tanto tempore timeri possunt.

(23. Iuxta hanc moderationẽ non contradicent authores negatiuæ partis. Nauar.)

Ad fundamenta ergo prioris sententiæ respondemus in primis, si per intẽtionem deserendi simpliciter religionem intelligatur cum toto rigore intẽtio nunquam redeundi ad religiosum statum, sine fundamento poni talem intentionem in definitione apostasiæ, quia nullo iure probatur, nec efficaci ratione, neque in aliis speciebus apostasiæ ita est, nec denique est consentaneum cõmuni modo loquendi, & sentiendi, cui multum debent hæ morales definitiones accommodari. Si autem illa intentio latiùs sumatur pro intentione permanẽdi

(24. Ad primum argum. in num. 20.)

ſimpliciter in ſtatu ſæculari, id eſt, pro aliquo tẽpore notabili, ſic faciliùs admitti poteſt, & non repugnat reſolutioni datæ, quanuis habeat aliquã difficultatem, vt ſtatim attingemus.

Ad ſecundum.

Ad ſecundum idem cum proportione dicendum eſt. Nam ſi quis relinquat habitũ ſuæ religionis, vt in ſæculo aliquandiu permanenter viuat, quanuis ſimul habeat propoſitum ingrediendi aliam religionem etiam laxiorem, Apoſtata eſt; quod expreſsè docent Innocentius, & Panormitanus ſuprà, imò ipſi largiùs loquuntur.

Innocent. Panorm.

Sed hoc nunc nobis ſatis eſt, & ſufficienter probatur illo ſecundo argumento, & aliis rationibus factis. Secus verò eſt quando aliquis relinquit habitum ſuæ religionis, vt immediatè tranſeat ad aliam, tunc enim non cenſetur propriè Apoſtata, quia non retrocedit à ſtatu religioſo vt ſic, & hoc tantùm docet communis opinio; quando verò id fiat licitè, vel illicitè, & quæ pœna incurratur, & an poſſit habere aliquam rationem apoſtaſiæ infrà dicemus.

Ad tertium.

Ad tertium iam reſponſum eſt, ſatis recedere à ſtatu religioſo, qui pro diuturno tempore ſæcularem aſſumit. Nam moraliter ita ſegerit ac ſi non haberet alium ſtatum.

Ad cõfirm. reſponſio vna.

Ad confirmationem reſponderi poteſt primò, quanuis habitus non ſit de eſſentia religioſi ſtatus, eſſe tamen publicum quoddam ſignum profeſſionis, & retentionis eius iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 1. & ideo quandiu habitus retinetur cũ intentione redeundi ad clauſtrum, ſeu ad obedientiam prælatorum, non cenſeri aliquem permanenter reliquiſſe religionem, quia ſemper exteriùs profitetur illam, & reditum ad vſum eius. Quando autem exuit habitum, vt ita durabiliter viuat, cenſetur ſimpliciter exuere religionem quoad exteriorem ſtatum, etiamſi retineat animum redeundi.

Altera reſponſio.

Secundò, & fortaſſe veriùs, reſpondetur negando aſſumptum, nam etiam retento habitu poteſt committi apoſtaſia per notabilem moram in ſeculo extra omnem obedientiam: vt cap. ſequenti in quodam dub. explicabimus: in ſecundo autem puncto ſuperiori, ſolùm de fuga quaſi in tranſitu quodam licèt graui, & peccaminoſo, locuti ſumus.

25. Difficultas orta, ex ſententia tradita nu. 21. & 22.

Rationes autem factæ pro altera parte probant ſufficienter reſolutionem poſitam, pariunt verò aliam difficultatem, quando ſcilicet iudicanda ſit mora ſufficiẽs ad apoſtaſiam poſt dimiſſum habitum, & quæ ſufficiat ad excommunicationem incurrendam, & non ad apoſtaſiam: nam ſi hæc non diſtinguuntur per intentionem manendi, vel non manendi perpetuò in ſæculo, difficile videtur ea diſtinguere per maiorem, vel minorem temporis moram.

Primũ pronuntiatum pro reſolut.

In qua re in primis aſſero aliquam eſſe dimiſſionem habitus, etiam poſt temerarium egreſſum, quæ non ſufficit ad excommunicationem incurrendam, vt eſt in exemplo Nauarri dimiſſio habitus ſolùm ad exercendum aliquem actum turpem. Idémque eſt ſi fiat dimiſſio ſolùm ad ſe occultandum in aliqua occaſione ne capiatur, dummodo fiat animo ſtatim reſumendi illum, quia tunc non cenſetur temeraria dimiſſio, vt ſentit etiam Caietan. verb. *Apoſtaſia*, & latiùs explicui in tomo de Cenſuris.

Secundum.

Deinde dico fugam vel exitum temerarium ſecundum cum dimiſſione habitus ad euagandum etiam per breue tempus eſſe peccatum mortale cum excommunicatione annexa ipſo facto, iuxta cap. 2. Ne cleric. vel Monach. in 6. & quæ circa illud notauimus in 5. tom. 3. partis.

Tertium.

Denique propter communem ſententiam addere poſſumus, hanc non cenſeri ſimpliciter apoſtaſiam, quoad alias pœnas

A iuris, niſi quando quis cenſetur abſolutè dimittere tam permanenter habitum, vt cenſeatur etiam ſimpliciter dimittere religionem, & hac ratione poſſe aliquando dimiſſionem habitus ſufficere ad excommunicationem incurrendam, & non ad apoſtaſiam ſimpliciter propter temporis breuitatem. Quanta autem eſſe debeat illa temporis mora, quæ ad apoſtaſiam ſufficiat, prudentis arbitrio æſtimabitur, ſcilicet quando tanta eſt, vt moraliter cenſeatur mutatio quædam totius ſtatus. Neque hoc eſt inconueniens, quia etiam in ipſa dimiſſione habitus ad iudicandum, quando ſufficiat ad incurrendam excommunicationem, nec ne, vtuntur authores prudentis viri arbitrio,

B vt videre licet in Syluestro ſuprà, & in Nauarro in ſumma cap. 27. n. 131. *Syluest. Nauar.*

Eſt autem aduertendum, an fugitiuus dimittens habitum à principio id faciat cum intentione ſeculariter viuendi per multum tempus, vel cum intentione ſtatim habitum reſumendi. Nam in priori caſu ſtatim committit apoſtaſiam, quia reuera extunc dimittit religionem, & habitum ſimpliciter; in alio verò caſu non fit ſtatim Apoſtata propter contrariam rationem: tamen ſi poſtea paulatim differat reaſſumere habitum per tempus notabile, incipit eſſe Apoſtata, quando formaliter, aut virtualiter id decreuerit, vel voluntariè conſummauerit.

C

De quinto modo peccaminoſi diſceſſus.

Quintus gradus huius mutationis eſt, quando religioſus deliberato animo relinquendi in perpetuum religioſam vitam fugit, & dimittit habitum, & hic eſt conſummatiſſimus actus in hoc genere malitiæ, quare certum eſt eſſe apoſtaſiam, & qui illud committit, ſtatim in ipſo puncto fieri Apoſtatam, & incurrere excommunicationem, & alias pœnas Apoſtatarum. Circa quod primùm oportet diſtinguere apoſtaſiam internam ab externa; illa committitur per ſolum propoſitum dimittendi religionem; illa verò non ſufficit ad

26. Hic modus continet apoſtaſiam, & pœnas eius cum completur per externũ actum.

D pœnas Eccleſiaſticas, etiam excõmunicationem, neque etiam ad reſeruationem, vt ex aliis locis ſuppono. Exterior conſiſtit in ipſa reali dimiſſione habitus, vel religionis.

Quæri autem poteſt, quando primum ita exteriùs conſummetur, vt ad cenſuram & reſeruationem ſufficiat. Hoc videtur nobis declaraſſe Clemens VIII. in dicto Decreto caſuum reſeruatorum, dicens apoſtaſiam reſeruari, *quando eò peruenerit, vt extra ſepta monaſterij, ſeu conuentus egreſſio fiat.* Igitur quamuis religioſus mutet habitum, & ſæcularem accipiat, & egrediatur cella, & perueniat vſque ad ſepta monaſterij, ſi ibi ad ſe conuertitur, & mutat animum, imò licèt per vim capiatur, & detineatur, non eſt abſolutè Apoſtata, quia non cõſummauit actum, quem apoſtaſia ſignificat,

27. Quæſtion. 1. circa hũc modũ quãdo conſummetur externus actus.

E & ideo caſus ille reſeruatus non eſt ex vi illius Decreti Clementis; nam ex ſpeciali ſtatuto alicuius religionis reſeruari poſſet, quia eſt ſufficienter exterior. Non ſufficit etiam ad pœnas in iure latas contra Apoſtatas vt ſic, quia huiuſmodi pœnæ reſtringuntur ad actus conſummatos, vt diximus latiùs in materiis de cenſuris & de Legibus. Dixi autem, *vt ſic*, quia de excommunicatione fortaſſe eſt alia ratio, quia non fertur in Apoſtatas, vt ſic, propter quod diximus ſuprà, non omnes Apoſtatas illam incurrere, ſed fertur in dimittentes habitum religionis ſuæ, vt conſtat ex dicto cap. 2. ne clerici vel Monach. in 6. Hoc autem peccatum ſatis conſummatum eſt in illo actu. Nihilominus

Ante conſummationem nec apoſtaſia à Clemente reſeruatur; nec aliæ pœnæ incurruntur.

lominus satis probabile existimo etiam excommunicationem tunc non incurri,quia verba illius textus sunt;*ne in scholis, vel alibi temerè habitum tuæ religionis dimittant.*ex quibus iuncto principio textus;*Vt periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur*, valde verisimile fit, sermonem præcipuum Pontificis esse de locis extra monasterium, & illa referri,per illam particulam, *vel alibi*, ac proinde donec quis extra monasterium dimisso habitu existat, non incurrere illam censuram. quem sensum confirmant verba Clementis suprà citata; cur enim voluisset peccatum illud non esse reseruatum,ante exitum extra septa monasterij, si censeret esse sufficiens ad excommunicationem Papalem incurrendam?

28. Quæstiunc. 2. quæ sint pœnæ apostasiæ consummatæ. 1.Assertio, incurri quãdam veluti irregularit. Vna obseruatio pro hac pœna.

Secundò quæri potest, quænam pœnæ incurrantur propter hanc apostasiam. In quo primùm certum est seclusa excommunicatione, esse annexam apostasiæ vt sic, quandam inhabilitatem, & quasi irregularitatem ad Ordines sacros suscipiendos durante illo statu. ita enim expressè habetur in cap. vltimo de Apostatis. In quo in primis obseruo hoc impedimentum non esse propriam censuram,quia per solam pœnitentiam, & reditum ad pristinum statum tollitur absque alia absolutione,vt colligitur ex illis verbis,*Monachus in apostasia Ordinem sacrum recipiens*; nam ex eis colligitur, esto ponatur apostasia ante ordinationem,eo ipso tolli impedimentum,absque alia absolutione, vel dispensatione, quæ est communis intelligentia. Vnde etiam fit, non esse irregularitatem perpetuã,& absolutã, sed esse ex illis quæ per temporis successum, vel rei mutationem ipso facto cessant, vt est illa quæ nascitur ex infamia, vel ex defectu ætatis. Quod secus est de impedimento, quod nascitur ex susceptis Ordinibus in tali apostasia;nam illud sine dispensatione,aut absolutione auferri non potest; sed de illo impedimento, quæ non est pœna apostasiæ, sed alterius criminis Ordinis malè suscepti non est hîc dicendum, sed dictum est in tom.de Censuris disp. 21. de suspensione.

29. Obseruatio altera.

Deinde obseruo vocem illam *Monachus*. Nam ex illa colligi potest pœnam hanc non esse communem omnibus religiosis. Nam in odiosis, non solent sub ea voce comprehendi Canonici Regulares. argumento cap. *quod Dei timorem.* de statu Monachor.vbi id notat Panormitanus, & Nauarrus Comm. 3. de regularibus num. 4. & 41. Sed nihilominus verior sententia est legem hanc comprehendere omnes religiosos, etiam Canonicos,vel quoscunque Clericos regulares.Ratio est, quia tota illa lex habet respectum ad statum religiosum vt sic, & non quantum ad id, quod est speciale Monachis; ergo licèt illud decretum de solis Monachis expressè loquatur, de omnibus religiosis intelligendum est,nam in substantia, & perpetuitate status sunt pares. Quod planè confirmat cap.2.de postulando, vbi Pontifex declarat canonem prohibentem Monachum esse aduocatum comprehendere Canonicum regularem, *Licèt de Monachis specialiter in canone sit expressum*, vt ibi dicitur. Et ratio illius declarationis est, quia illa prohibitio facta est intuitu religiosi status; ergo idem est in præsenti, imò etiam in omni simili casu, vt ibi fatetur Panormitanus, & Nauar. dicto num.41.vbi ex communi sententia ait quando fundamentum canonis tale est,vt in eo æquiparentur secundùm ius antiquum Monachi, & Clerici Regulares;tum dispositionem etiam odiosam de Monachis extendi ad Canonicos regula-

Panorm. Nauar.

A res, quia tunc reuera intentio legislatoris est, loqui de Religiosis, licèt quasi materialiter nominet *Monachos*.Ita verò est in præsenti. Nam apostasia æquè damnata est in Clericis regularibus ac in Monachis, & fundamentum illius legis est obligatio ad religiosum statum, quæ eiusdem substantiæ est in vtrisque.

30. Obseruatio tertia de maioribus Ordinibus procedere dictã pœnã.

Tertiò expendi potest verbum illud,*aliquem sacrum Ordinem*;nam ex illo oritur dubium, an hoc impedimentum extendatur ad Ordines minores; nam interdum omnes Ordinationes generaliter vocantur sacræ quatenus sacramentum sunt;propria verò,& speciali ratione solùm dicuntur Ordines sacri,Subdiaconatus, & superiores:Est ergo B dubium quomodo ibi accipiendi sint Ordines sacri;vera tamen interpretatio est ibi Ordines sacros propriè sumi: tum quia iuxta communem vsum iuris hæc est magis propria significatio, tum etiam, quia non oportet legem pœnalem ampliari.Vnde fit religiosum suscipientem minores Ordines in statu apostasiæ non manere suspẽsum,quoad vsum talis Ordinis, & consequenter si apostasiam relinquat,& pœnitentiam agat,posse sine noua dispensatione ad superiores Ordines ascendere. Scio multos ex Canonistis ibi asserere ipsum contrahere impedimentum, dispensabile tamen per Episcopum, & in eo textu fieri mentionem sacrorum ordinum solùm propter specialem C reseruationem; sed illud nullo iure probatur, & ideo non est admittendum, vt dixi latiùs tom.5.in 3.p.Loquimur autem ex vi apostasiæ, vt loquitur ille textus; nam si dimittendo habitum excommunicationem incurrisset, & in eo statu susciperet Ordines minores,ratione excommunicationis fieret irregularis; sed illa pœna est ex alio generaliori principio, de quo in eodem 5. tom. Hîc verò vlteriùs potest interrogari, si religiosus Apostata esset sacerdos,& in apostasia consecraretur Episcopus,an maneret suspensus ab Episcopali ordine;& est ratio dubij,quia consecratio Episcopi inter sacros Ordines non numeratur. De hoc nihil inuenio in expositoribus, & D Summistis; mihi tamen videtur illum manere suspensum ab executione Ordinis Episcopalis; tum per argumentum à fortiori, quia plus est consecrari Episcopum,quàm ordinari Diaconum; tum etiam(& meliùs) quia consecratio Episcopalis est, veluti extensio quædam characteris sacerdotalis, & ideo sub illo comprehenditur in numeratione sacrorum Ordinum.

An procedat etiã de Ordin.Episcopali.

31. 2.Assertio excludens alias pœnas.

Secundò principaliter dicendum est, nullam aliam pœnam esse ipso iure impositam propter hanc apostasiam. ita sentiunt Syluester, Angelus, & alij verbo *Apostasia*, & ratio est,quia nullo iure inuenitur talis pœna imposita. Dices in iure imponi infamiam propter hoc crimen, cap. *alieni* 2. E quæst. 7. Respondeo primò verba illius canonis amplissima esse, & extendi ad apostasiam largissimè sumptam pro inobedientia Ecclesiastica,iuxta illa verba,*Aut sacris Patrum regulis & constitutionibus non obedientem.* Potest etiam intelligi de Apostatis tam à fide,quàm ab ordine,& religione,quæ est communior expositio, & consentanea principio textus,*alieni erroris socium,vel à sui propositi tramite recedentem.* Postea verò subditur, *Infames omnes esse censendos qui suam aut Christianam præuaricantur legem,aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt authoritatem*, & in hoc sensu rectè probatur hæc pœna;non tamen ipso facto,neque ante sententiam iudicis incurrendam,quia ibi nulla sunt verba,quæ talem rigorem indicent. Idémque

Sylueſt. Angel. Obiectioni de pœna infamiæ occurritur.

confirmatur ex cap. *Beatus* 3. quæst. 4. vbi *Apostata refutandus dicitur, ante conuersionem suam*; scilicet ab accusatione, vel testimonio; ergo donec refutetur per iudicem tanquam infamis, non incurrit huiusmodi pœnam ipso facto, vnde Syluester explicans hanc pœnam in apostasia ab ordine, solùm dicit, interim ab accusatione & testimonio tanquam infamis repellitur; ergo sentit ante sententiam iudicis non incurri hanc pœnam. Hoc autem intelligimus de infamia iuris; nam si delictum sit publicum, propter eius grauitatem sufficiat ad infamiam facti, iuxta ea quæ de infamia in materia de irregularitate tradidimus.

Syluest.

32. Præter has verò pœnas traduntur aliæ à Doctoribus, quæ propter apostasiam ab Ordine incurruntur, quas nonnulli extendunt ad apostasiam à religione, sed ego pro regula constituo, nullam pœnam impositam propter apostasiam Ordinis in specie esse extendendam ad apostasiam religionis, nisi in ipsamet lege, vel in alia fiat talis extensio, quia in pœnali lege, vt talis est, non admittitur talis ampliatio, etiamsi fortasse delictum sit grauius: Nec sufficit similitudo rationis, tum quia requiritur voluntas legislatoris, tum etiam, quia illa similitudo nunquam est exacta. In aliis verò pœnis, non inuenitur talis extensio facta in iure, & ideo in eis explicandis non immoror: nam de apostasia ab Ordine Deo dante dicturi sumus in 6. tom. 3. partis. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi de iure communi, contento scilicet in corpore iuris; nam extra illud sunt quædam constitutiones Pauli IV. & Pij V. ferentes speciales pœnas, quas inferiùs attingemus; sunt etiam in particularibus religionibus, specialia indulta quæ consulenda sunt, vt de societate iam dicemus.

Quorũdam placitum de pœnis aliis reiicitur.

CAPVT II.

Expediuntur dubia quatuor circa doctrinam capitis præcedentis.

1. SVpersunt verò hîc nonnulla dubia. Primum est an religiosi non professi per vota solennia retrocedendo modis supradictis fiant veri Apostatæ, eorúmque pœnas incurrant; antiqui enim Doctores partem negantem, vt certam supponũt. Nam Nouitius propterea non fit Apostata retrocedendo, quia professionem nondum emisit, ac proinde Religiosus non est, cap. *Religioso.* §. 1. de sentent. excommun. in 6. Præterea, quia non dicitur quis simpliciter ingredi religionem donec profiteatur, iuxta ea quæ authores notant in Authentica *Ingressi*, & Authentica, *Si qua mulier.* de sacrosanctis Ecclesiis per Bartolum, & alios, quos refert Tiraquellus de vtroque retractu tractat. 1. §. 1. gloss. 8. num. 34. Felinus cum additione in cap. *cùm deputati.* de iudiciis num. 2. ergo neque antea potest esse egressio à religione; ergo neque apostasia. Ad hoc dubium duo dicenda sunt, primum est non esse verum Apostatam, neque incurrere pœnas eius, nisi qui est verus Religiosus. Hoc conuincit ratio dubitandi proposita, & hic est sensus communis sententiæ antiquorum Doctorum. Vnde infertur si quis post votum simplex castitatis matrimonium contrahat, non esse Apostatam. Item neque illum, qui post tria vota simplicia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ in seculo emissa, siue in priuatum viuendi modum, siue in aliqua communitate, & modo eius viuendi non approbato ab Ecclesia pro vera religione, vt dicuntur esse fœminæ, quæ Mantellatæ, aut Tertiariæ vocantur; neque hunc, inquam, esse Apostatam, neque incurrere pœnas, etiamsi assumat statum omnibus illis votis repugnantem: Ratio est, quia ille non est Religiosus, & ita non retrocedit à statu religioso, in quo ratio huius apostasiæ consistit.

1. Dub. an sint Apostatæ qui non professi discedunt. Moriua partis neg.

Bartol. Tiraquel. Felin.

Vide Gregoriũ Lopez leg. 17 tit. 1. partita 1. 1. Pronũtiatum in hoc dubio.

Illatum.

Dices, retrocedere ab obligatione eiusdem rationis; nam hæc est eadem in votis simplicibus, & solennibus, vt suprà dixi. Respondeo primùm, id nos non tractare speculatiuè, an malitia illorum peccatorum differant specie, nec ne; satis enim est, quòd loquendo Ecclesiastico more illa peccata differant, quam plurimum in æstimatione, appellatione, & punitione, quia vnum est longè grauius alio, & quia illud est contra instituta Ecclesiastica, & non aliud; ac denique, quia vnum est multo magis consummatum in sua specie quam aliud. Addo verò illa peccata etiam differre specie quoad aliquam malitiam, nempe in malitia iniustitiæ, quam committit verus Religiosus apostatando à sua religione, propter traditionem illi factam, & ab Ecclesia acceptatam, quam malitiam non incurrit retrocedens ab alio viuendi modo, quantumuis pio, quia in eo non interuenit traditio valida; hæc enim sine Ecclesiæ approbatione esse non potest. 2.

2. Obiectio contra illatum. Diluitur primò.

Diluitur secundò.

Dico secundò, omnes verè Religiosos, etiã illos qui tantùm simplicia vota emittunt in religione ab Ecclesia approbata ad verum statũ religiosum etiã in illo gradu esse verè Apostatas, & incurrere pœnas iure communi Apostatis impositas retrocedendo criminosè à sua religione. Hæc conclusio est certa ex declaratione, & approbatione Põtificum. Supponítque posse dari verum statum Religiosum, cum votis simplicibus, quod esse certum secundùm doctrinam Ecclesiæ infrà ostendemus tract. 10. lib. 3. cap. 3. Ex hoc autem principio manifestè infertur assertio posita: nam apostasia est iniqua retrocessio à statu religioso; sed verus status religiosus constitui potest aut per professionem, aut traditionem votis tantùm simplicibus confirmatam; ergo etiam potest esse vera apostasia huic statui contraria. Vnde Paulus III. in vltima Bulla, quam Societati concessit, huiusmodi recedentes à Societate post vota simplicia emissa Apostatas vocat, & omnem potestatem Superioribus præbet ad eos cogendos, & puniendos, quia reuera iniuriã suę religioni faciunt, vt statim explicabimus, & Pius IV. ac Pius V. in Bulla, *Æquum reputamus.* addunt pœnam excomm. ipso facto in eosdem Apostatas, & vt tales puniendi, & cogendi declarantur, & Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino. Si à Societate* (inquit) *deficiant, excommunicationis, & aliis Apostatarum pœnis sint subiecti.* & infrà, *Excommunicationis maioris latæ sententiæ, & aliis Apostatarum pœnis, si qui à Societate deficiant, subiacere, & tanquam veros Apostatas puniri posse.* Quæ verba omnem tergiuersationem excludunt; nam hos non fictos, aut reputatos, sed veros Apostatas esse declarat. 3.

2. Pronũtiatum.

Neque antiqui authores huic veritati repugnant; nam verum est Nouitium non posse esse Apostatam, quia non est verus Religiosus, quod de his Religiosis, de quibus loquimur, dici non potest. Verum est etiam proprium ingressum in religionẽ, quo scilicet quispiam fit membrum illius, & particeps religiosi status esse professionem, tamen modus talis professionis pendet ex institutione Ecclesiæ, quæ potest facere vt per vota simplicia firmetur professio, seu incorporatio sufficiens 4.

Satisfit motiuis in n. 1.

ciens ad religiosum statum, & ita potest esse verus ingressus in religione, sine votis solennibus. Antiqui autem authores loquuti sunt secundùm morem sui temporis, in quo non erat in vsu professio, vel incorporatio religiosa, nisi per vota solennia, & ideo indifferenter de his loquuntur. Formaliter autem intelligendum est dictum eorum de professione quatenus est incorporatio cum religione, & assumptio religiosi status. Vnde etiam iura antiqua loquentia de Apostatis in his etiam Apostatis locum habent; nam si loquuntur nomine Religiosorum, aut regularium, etiam isti veri Religiosi, & regulares sunt; si verò loquuntur nomine Monachorum, tamen, vt cap. præced. num. 29. dicebam, formaliter respiciunt religiosum statum, & ideo omnes veros Religiosos comprehendunt, iuxta communem doctrinam.

5. Vera & propria traditio religiosa stat per vota simplicia.

Et potest ratione declarari; nam hi Religiosi verè se tradunt Deo, vt loquuntur Pius IV. & Pius V. suprà, & religioni, vt loquitur Gregorius XIII. & quantum in se est in perpetuum hanc traditionem per vota confirmant; ergo dum iniustè recedunt, priuant religionem & Deum iure suo, & ita committunt apostasiam eiusdem malitiæ, cum altera quæ est contra professionem solennem. Et ideo meritò datur religioni potestas capiendi huiusmodi fugitiuum, & Apostatam; nam Dominus etiam potest capere seruum fugitiuum, vbicunque illum inuenerit. leg. 1. Cod. vbi causæ status agi debet, & in leg. 1. §. *per seruum.* ff. de acquirenda possessione. facitque lex 1. Cod. vbi quis de Curiali, &c. Quibus locis Bartolus, Baldus, & alij dicunt in hoc casu valere argumentum à seruo ad Religiosum. (*Bartol. Bald.*) Cùm ergo hi Religiosi, de quibus agimus, verum sui dominium religioni tradiderint, veram apostasiam recedendo committunt, & in omnia iura Apostatis contraria peccant, & consequenter eorum pœnas incurrunt.

6. Aragonius id ignorans excusari potest vtcunque.

Sunt autem aliqui moderni authores, qui post hanc institutionem simpliciter scripserunt, eum qui non fecit votum solenne non esse Apostatam, vt Aragonius 2.2. quæst. 12. art. 1. qui solùm dicit eas quæ vulgò *Beatæ* dicuntur, non esse Apostatas, licèt contra simplex votum castitatis nubant, quod erat per se clarum; sed ille reddit rationem, quia non sunt professæ, nec fecerunt aliquod votum solenne. Sed hic author loquutus est more antiquorum, & fortasse non vidit Bullas Societatis, neque eius institutum satis perspectum habuit; nam quando ipse scripsit nondum erat hæc res in iudicio contradictorio (vt sic dicam) ventilata. (Non sic Bannes.) Difficiliùs ibidem loquutus est Dominicus Bannes, dicens Apostatam esse qui retrocedit à religione, quam vouit solenniter, *quoniam si sit religio in qua emittatur votum simplex tantùm, retrocedere ab illa non est apostasia.* Non est autem ausus ponere exemplum in Societate, neque ego volo intentionem eius iudicare, sed ponit exemplum in fœminis tertij Ordinis S. Francisci, vel Dominici. Sed immeritò, quia quam illæ profitentur non est religio, nec religio appellari potest, quæ ab Ecclesia vt religio approbata non est; & ideo conditionalis illa, *Si sit religio, in qua sit tantùm votum simplex, retrocessio ab illa non est apostasia,* in rigore & proprietate sermonis falsa est; nam si sit religio approbata, erit apostasia recedere ab illa post veram incorporationem eius, per quæcunque vota fiant, vt probatum est; si verò non est approbata, non est religio; & ideo recessus

A à tali modo viuendi, non est quidem apostasia, tamen nihil refert ad veritatem illius conditionalis.

Dixi autem hunc recessum esse apostasiam si criminosè fiat, quia nullus recessus à religione sine peccato factus dici potest apostasia, vt rectè notauit Caiet. dicta quæst. 12. art. 1. & commemorat Nauarrus in dicto consilio de Apostatis. num. 4. Nam apostasia est nomen vitij secundùm propriam significationem, & communem vsum eius, & ideo in Clericatu, qui post ordines tantùm minores relinquit habitum, & statum Clerici, non est Apostata, quia in eo non peccat, neque etiam est Apostata Religiosus professus, qui ex licentia Pontificis dimittit habitum, & viuit extra claustrum, vel licèt ducat vxorem, si dispensatio ex legitima causa ad hoc extenditur. Ad hunc ergo modum in præsenti si quis retrocedat à tali statu ex legitimo consensu religionis, quanuis ipse etiam consentiat, non est Apostata, quia in tali consensu vel egressu non peccat, imò licèt peccaret malo fine consentiendo, aut procurando egressum, vel licèt priùs peccando daret causam dimissioni; nihilominus in ipso egressu non committeret apostasiam, quia, nec vota violaret, nec religioni propriè faceret iniuriam per quam apostasia consummatur. Dico autem, si hoc fiat ex legitimo consensu religionis, nam si esset extortus per fraudem, & subreptionem fingendo causam vbi verè non est, vel per quandam moralem viam, ex instituto malè viuendo, vt liber dimittatur, non esset consensus legitimus, nec reddet quempiam securum ab apostasiæ crimine in conscientia, etiamsi exteriùs non ita appareat.

7. Qui ex legitimo cōsensu religionis ab ipsa eximitur non est Apostata. *Caiet. Nauar.*

Addendum denique est peculiariter pro religione Societatis nō solùm committi hoc vitium ab omnibus iniquè ab ea retrocedentibus, post incorporationem, in quocunque gradu eius, sed etiam præter alias iuris pœnas incurri excommunicationem ipso facto Pontifici vel Generali Societatis reseruatā, etiamsi fiat sine dimissione habitus, vel etiamsi fiat transeundo ad religionem. De hoc secundo puncto dicemus infrà in capite 12. Primum autem patet ex Bullis Pij V. & Gregorij XIII. qui hanc censuram ferunt præcisè propter apostasiā, vel illis verbis, *Si qui à Societate deficiant,* nihil aliud postulatur, quod est cōtra ius commune, in quo dimissio habitus postulatur ad censuram. Fuitque hoc necessarium in hac religione, quia non habet peculiarem habitum à Clericali distinctum: imò quanuis in illo obseruet peculiarem modum; & decentiam, & fugitiuus statuat illam retinere, & obseruare; nihilominus dictam excommunicationem incurret, si egrediatur animo manendi extra obedientiam Societatis, quia est verus Apostata. Secus verò esset, si exiret titulo adeundi Superiorem, vel animo redeundi ad Societatem sine permanentia in sæculo. Tunc enim licèt aliàs peccaret, non esset propriè Apostata, & ideo non incurreret hanc censuram. In qua etiam est notanda reseruatio eius, nam inde constat grauiter decipi eos qui putant posse ordinarium Confessorem ab illa absoluere.

8. 3. Pronunt. Apostatæ à Societate Iesu, incurrūt excom. reseru. licet habitum nō mutent.

Dices, esto non possint per potestatem ordinariam posse per Bullam Cruciatæ, quæ concedit omnes casus reseruatos Pontifici; ergo etiam hunc cùm illum non excipiat. Sed hoc etiam est falsum. Primùm, quia suprà lib. 2. cap. 16. ostensum est Religiosos absolui non posse sine licentia suorum Prælatorum virtute illius Bullæ; Apostata autem

9. Dicta reseruatio nec per Cruciatam cessat. Ostenditur primò.

autem Religiosus est, & suis Prælatis iure subiectus. Secundò, quia, vel ille permanet in sua apostasia, & sic est incapax absolutionis, vel recedit ab apostasia, & sic debet redire ad suam religionem, ac proinde à propriis Prælatis, ac iudicibus absolui, non ab extraneis. Dices, licet in apostasia manens sit incapax absolutionis à culpa, quia est in statu damnationis, posse tamen absolui à censura, saltem validè. Respondeo, esto possit facere hoc Pontifex, tamen per Bullam Cruciatæ non concedit hanc potestatem, quia vel solùm concedit illam in ipsa confessione, vt multi volunt, vel certè solùm conceditur in ordine ad confessionem, & satisfacta parte, & ideo solùm conceditur pro his, qui saltem sunt dispositi ad absolutionem de tali culpa. Denique cùm in illa absolutione interueniat præiudicium tertij, scilicet Religionis, non intelligitur comprehensa sub generali clausula, iuxta communem doctrinam, & intelligentiam priuilegiorum fundatam in cap. *quamuis*, de rescriptis in 6. & in cap. *suggestum*, de decimis, & in leg. *quoties*, Cod. de precibus Imperat. offeren. & in leg. 2. §. 2. & leg. *Officij*. ff. Si quis à Principe, & in ratione naturali, quia intentio Principis non est iniuriam alicui inferre, vel ad hoc occasionem dare, & ideo, quando est necessarium ad bonum commune priuare aliquem iure suo, id exprimitur in lege vel priuilegio; & è conuerso quando non exprimitur, generalis concessio non intelligitur ad talem casum extendi, sicut etiam in aliis religionibus Prædicatorum, Minorum, &c. si Apostatæ, aut fugitiui excommunicationem reseruatam incurrunt, iuxta talia priuilegia talium ordinum, non possunt per huiusmodi Bullas absolui in iniuriam taliũ religionum. Ad quod etiam applicari potest illa regula iuris, in generali concessione non comprehendi quod in specie non esset Princeps verisimiliter concessurus.

Secundò. — *Nau. c. 26. n. 31. Cord. in sum. q. 19. Sarmient. lib. 1. Selectarũ quæstionũ c. 10. n. 5.*

Dubium 2. de religioso fugitiuo prout distinguitur ab Apostata.

10. Secundò dubitari potest an fugitiui à religione incurrant pœnas Apostatarum. Supponimus per fugitiuum intelligi Religiosum qui vagatur extra monasterium, & extra obedientiam suorum Prælatorum sine animo deserendi religionem iuxta superiùs explicata in 2. 3. & 4. puncto, & iuxta leg. 17. ff. de ædilitio edicto. *Quid sit fugitiuus* (dicitur ibi) *& respondetur, fugitiuus est, qui extra Domini domum fugæ causa quo se à domino cælaret, mansit*; ita ergo cum proportione vocatur Monachus fugitiuus, vt notant Doctores communiter in capite vltimo de Regular. & quamuis Panormit. ibi dicat eo ipso quòd Religiosus recedit à Monasterio, & non est sub obedientia Prælati esse Apostatam, & ita videatur hæc duo confundere; nihilominus iuxta superiùs dicta licèt omnis Apostata sit fugitiuus, non è conuerso omnis fugitiuus est Apostata, quæ est sententia Ioannis Andreæ ibi, & magis recepta; ita ergo nunc loquimur de fugitiuo, & inde nascitur propositum dubium, quia si non est Apostata, non incurret pœnas eorum.

Panorm. — *Ioan. Andr.*

11. Et quidem dubium suppositis quæ diximus difficultatem non habet, stando in iure communi: nam fugitiuus aut dimittit habitum, aut non dimittit; si dimittit, excommunicationem incurrit, non verò alias pœnas, si non fugiat cum animo deserendi religionem modo suprà explicato;

Quid sit esse fugitiuũ.

A si autem non dimittat habitum, nec excommunicatus est ipso iure, neque alias pœnas incurrit, quandiu Apostata non est, quæ omnia ex superioribus constant, & excipitur casus specialis de eo qui accedit ad studia, sine legitima licentia; nam est excommunicatus, licèt habitum non dimittat, nec Apostata sit, ex cap. 2. ne Clerici vel Monach. in 6. quod in 5. tomo explicatum est. Solet autem quæri de fugitiuo, qui licèt non dimittat habitum, occultat illum, an ille sit Apostata, vel excommunicatus. Sed de apostasia iudicandum est iuxta modum fugæ; nam si sit ad deserendam religionem simpliciter, erit Apostata, sin minus, sola occultatio non facit Apostatam eum, qui aliàs B non esset, quia non sufficit ad consummandum actum in ratione desertionis, seu retrocessionis à statu religioso, qua de re consule Quintilianum Mandosium de signatura gratiæ, tit. licentiæ fol. 101. De excommunicatione verò videri possunt dicta in citato 5. tom.

Resolutio de pœnis fugitiui iuxta varios modos eius.

Habet autem difficultatem propositum dubium de pœnis latis à Paulo IV. in 3. constitutione, quæ in Bullario habetur, vbi contra huiusmodi fugitiuos, simul, & indifferenter cum Apostatis varias multiplicat pœnas ipso iure incurrendas, scilicet priuationem omnium beneficiorum, inhabilitatem ad illa recipienda, incapacitatem fructuum Ecclesiasticorum, ita vt illos suos C non faciant, sed restituere teneantur, & perpetuam suspensionem ab omni ordine & Ecclesiastico ministerio, &c. Quæ omnia confirmauit, & auxit Pius IV. in sua constitutione prima in eodem libro. Videntur ergo ibi æquiparari fugitiui Apostatis, quoad has pœnas, quia generaliter feruntur contra omnes, *qui temeritate propria, & contra iuramentum in sua professione præstitum, & contra regularia sui ordinis instituta extra claustra suorum Regularium locorum degunt habitu retento, vel dimisso.* Vnde in ipsomet titulo vtriusque constitutionis dicitur contra Religiosos extra claustra vagantes, & Apostatas; ergo contra vtrosque indifferenter feruntur pœnæ. 12.

Videri Pôtifices cõtra hanc resolutionem æquiparare fugitiuos cum Apostatis.

D Nihilominus dicendum est solos veros Apostatas incurrere illas pœnas. Et in primis supponendum est non loqui Pontifices illos contra eos, qui ex legitima facultate extra claustra morantur, vel cum habitu, vel sine habitu, quia illud nec est contra votum in professione factum, neque dici potest contra regularia instituta, quia regula non excludit Superioris Prælati legitimam facultatem, nec denique dici potest factum temeritate propria. Et quamuis ibi subiungatur, *temeritate propria, & quouis prætextu, vel causa.* intelligendum profectò est de iniquo prætextu, & causa non vera, sed ficta, vt Pius etiam IV. declarauit, dicens non incurrere illas pœnas nisi Apostatas, qui E cum literis, & dispensationibus *subreptitiis* in sæculo vagantur. Et ratione facilè persuaderi potest, Paulus IV. voluit punire, quæ licitè fiunt, nec damnare, aut irritare licentias, vel dispensationes, ex veris, & iustis causis concessas. Deinde, quòd ad illas pœnas incurrendas necessaria sit apostasia, probatur ex verbis illis Pauli IV. *Volentes contra apostasiam ipsam pleniùs prouidere, & eam quantum nobis ex alto conceditur de medio tollere.* & iuxta hanc intentionem semper loquitur repetendo frequenter nomina *Apostatarũ*, & *Apostasiæ*, & Pius IV. ita declarat eius intentionem, dicens: *Paulus prædecessor, quod diuersorum Romanorum Pontificum Constitutionibus contra Apostatas editis deerat supplere studens, & apostasiæ morbo per amplius mederi intendens,* &c. 13.

Ostenditur tamen non id voluisse Pontifices.

&c. ergo iuxta hanc intentionem explicanda est dispositio talis legis, maxime cùm pœnalis sit, & restringenda; ita enim esse iura interpretanda, & ipsa iura, & eorum interpretes docent, vt patet apud legem finalem ff. de hæredibus instituendis, & ibi Bartol. Baldum, & alios, ac ratio ipsa conuincit, quia ex intentione, & voluntate legislatoris tota legis efficacia pendet, & quia pœna & eius intentio maximè restringenda est, quantum verba patiuntur. Quamuis ergo simul cum vocibus Apostasiæ, & Apostatarum alij termini in illis constitutionibus addantur, omnes eò tendunt, vt turpitudinem apostasiæ declarent, & exaggerent, non tamen, vt propter aliud vitium, præsertim minus graue, eædem pœnæ imponantur.

Bartol. Bald.

14\. Probant autem sufficienter, vt opinor, constitutiones illæ, quod cap. præced. à num. 19. diximus ad apostasiam satis esse, longo tempore, & quasi permanenter in sæculo manere, & extra omnem obedientiam vagari; manifestè enim ibi dicitur hoc sufficere ad incurrendas omnes illas pœnas, & consequenter censetur per illa verba sufficienter describi vitium apostasiæ, quod ibi tantùm punitur. Imò ex eisdem decretis etiam colligitur (quod suprà cap. præced. num. 14. fortasse non tam expressè diximus) hoc satis esse ad apostasiam, etiamsi habitus non dimittatur, vt patet ex illis verbis Pauli IV. *Alij vero nullo suffulti prætextu temeritate propria, &c. extra claustra suorum Regularium locorum degunt, & in sæculo aliqui habitu sui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum sæcularium, & quamplurimos in habitu laicali temerè vagantur.* Hos ergo omnes censet Apostatas, & pro omnibus illis pœnas imponunt inferiùs; ergo eandem moram, vel euagandi tempus in sæculo, censet sufficere ad apostasiam habitu retento, aut dimisso, sicut censet eandem sufficere cum habitu clericali, & laicali, & in nullo ex his modis postulat quòd fiat egressio sine animo vnquam reuertendi. Et sine dubio quoad forum externum ita semper iudicabitur.

Apostatæ nomen ad quos se extendat etiã propriè.

15\. Responderi autem potest illud iudicium esse ex præsumptione; nam qui ita vagatur, diu præsumitur non habere animum reuertendi. Sed certè si tale iudicium fundaretur in præsumptione, non deberet æquè puniri, qui habitum retinet, nam de illo potiùs posset præsumi habere animum reuertendi, cùm semper retineat propria insignia religionis. Deinde falsum existimo illam legem, vel pœnam eius fundari in præsumptione; nam in ea solùm consideratur id quod exteriùs committitur, & conuinci potest, scilicet temeraria desertio, & euagatio sine iusto prætextu. Vnde si quæ ex ibi impositis incurritur ipso facto, & in conscientia ante omnem sententiam etiam declaratoriam, illam incurret Religiosus, qui temerè in sæculo commoratur, seu vagatur, etiamsi habitum non dimittat, & siue habeat animum redeundi ad religionem, siue non, quia Pontifex expresè ponit pœnam propter illud crimen, quod in illo actu sufficienter consummatur, & illa intentio redeundi, vel non redeundi, est valde extrinseca, pertinens magis ad futuram, & contingentem resipiscentiam, quàm ad crimen, quod in præsenti committitur, & propter quod pœna imponitur. Sic igitur pœnæ ibi latæ non extenduntur vltra Apostatas à religione; qui verò sint Apostatæ difficilius declarari videtur, quàm multi authores opinati sunt, nisi iuxta modum suprà insinuatum explicentur.

Euasio de Apostatæ nomine in foro externo refellitur.

16\. Occurrebat verò statim declarandum, an pœ-
A næ illæ incurrantur ipso facto, & ante omnem sententiam declaratoriam criminis; sed non censeo necessarium in hoc immorari, sed legantur attente, & ponderentur verba, & applicentur generales regulæ, de lege pœnali, & erit facilis resolutio. Præsertim, quia Pius IV. quoad pœnas priuationis beneficiorum, & dignitatum, videtur declarasse non incurri ante sententiam declaratoriam criminis, quod secus esse de censuris ibi latis manifestè supponit. Addendum denique est præter hæc omnia habere Prælatum religionis potestatem capiendi, cogendi, & incarcerandi huiusmodi Apostatas, eosque condignè puniendi etiam corporaliter, iuxta suam regulam,
B vel iuxta prudens arbitrium, regulari statui consentaneum. Et quoad hoc genus pœnæ, & coactionis æquiparantur fugitiui Apostatis; non quoad quantitatem pœnæ; nam hæc imponenda est iuxta modum delicti, seu quoad modum coactionis, quæ illis inferri potest ratione subiectionis, & iurisdictionis eiusdem. De qua potestate optimè scribit Nauar. comment. 3. de Reg. num. 50. Eam confirmans non solùm ex titulo iurisdictionis, sed etiam ex titulo dominij, ratione cuius potest dominus seruum fugientem capere, vel rem propriam recuperare vbicunque illam inuenerit, etiam iuxta leges ciuiles; & hoc in specie multi Pontifices concesserũt religionibus, vt constat ex
C compendiis priuilegiorum, verb. *Apostata*, verb. *Fugitiuus*. In quibus multæ aliæ facultates ad hãc causam pertinentes, & aliquæ aliæ pœnæ continentur, quæ ibi videri possunt; non indigent enim speciali declaratione. Solùm aduerto in aliquibus indultis, non tantùm esse sermonem de Apostatis, sed de recedentibus à religione sine licentia Prælati, quæ videntur extendi etiam ad fugitiuos, licèt non sint propriè Apostatæ. Tale videtur esse priuilegium concessum minoribus, vt recedentes à religione nisi post mandatum Superioris infra octo dies ad obedientiam religionis redeant, excommunicationem Pontifici reseruatam incurrunt. Hæc enim facultas monendi, & præ-
D cipiendi reditum, veluti sub tali censura, non solùm datur respectu Apostatarum, sed etiam respectu omnium fugitiuorum.

Quæ pœnæ ex prædictis incurrantur ipso facto, necne.

Quæ item à prælatis infligi valeant.

Nauar.

Dubium 3. de obligatione prælatorum ad reuocandos Apostatas.

17\. Sed inquiret aliquis (sitque tertia dubitatio, in hoc cap.) an supposita dicta Prælatorum potestate teneantur Prælati huiusmodi fugitiuos inquirere, & cogere vt ad sua monasteria redeant. Respondetur *per se loquendo* teneri, tum quia iure communi ita statutum est in cap. vltim. de Regularib. vbi Prælatis præcipitur, vt annuatim quæ-
E rant, & reduci studeant fugitiuos suos, tum etiam, quia ex vi muneris, & officij sequitur hæc obligatio, quia tenetur Prælatus, & bono communi religionis, & spirituali saluti talis subditi prospicere, & ad vtrumque finem, necessaria est illa diligentia, & cura Prælatorum. Satisfacient autem, vt existimo, huic muneri, si iuxta ortam occasionem, vel occasiones moralem diligentiã adhibuerint. Nam illa particularis circunstantia, de annali inquisitione, non videtur esse in vsu, & vix potest moraliter esse necessaria, vel expectari; nam si Prælato constiterit nullum esse fugitiuum, nihil est, quod quærat; si autem aliquis aufugit, non est expectandum tempus vnius anni ad inquirendum illum, sed

Resoluitur obligari.

sed statim adhibenda est omnis diligentia, vt possit esse fructuosa. Quòd si tunc capi non possit, non videtur necessarium singulis annis specialem inquisitionem facere, sed satis erit vigilare, & iuxta occurrentes occasiones prudenti arbitrio moralem diligentiam adhibere.

18. Excusantur aliquando prælati à dicta obligatione.

Dixi autem *per se loquendo*, quia si talis est persona fugiens, vt experimento constet esse incorrigibilem, vel nociuam religioni, excusandus videtur Pastor ab onere quærendi tam morbidam ouem, quia bonum commune præferendum est priuato; quod significauit S. Bonauentura de libro quæstionum circa regulam S. Francisci, q.14. vbi loquens de tali Religioso, inquit, *si Deo permittente talis seipsum eiicerit, gratiæ sunt Deo agendæ, non quia ille peccauit, sed quia oues suas à pestifera contagione liberauit: vtinam abscindantur, qui vos conturbant, scilicet puritatem vestram, pacem, & famã*; & insinuat rationem, quia religio potest huiusmodi Religiosum perniciosum à se abiicere; ergo si ipse abeat non tenebitur eum requirere, & ita etiam sentit Syluester verbo *Apostasia* n.10.

19. Quærendus tamen Apostata etiam eiiciendus, ad sui correctionem, & exemplũ aliorum.

Addendum verò occurrit, etiamsi talis sit Religiosus, vt postea eiiciendus sit, requirendum tamen esse, vt in prauo apostasiæ statu non permaneat, quia debet Prælatus, quod in se est, & sine incommodo potest facere, vt illum liberet à statu damnationis; quanuis autem religio gaudeat de illius membri abscissione, tamen quia illicito modo facta est, ille Apostata manet semper in statu damnationis, donec à Prælato competente absoluatur & licencietur. Et quanuis ipse teneatur sibi consulere, & remedium procurare, tamen, quia dum est fugitiuus, semper est sub cura & iurisdictione religionis, ideo etiam Prælatus tenetur illi malo remedium adhibere, quod si id possit facere, absolutionem, & facultatem mittendo absenti, & prudenter iudicet ita expedire, satisfaciet suo muneri; regulariter tamen loquendo existimo debere reuocari, & propter apostasiam incarcerari, & puniri, iuxta cap. *à nobis*, de Apostatis. quia ita etiam expedit ad exemplum aliorum, & quia fortè vexatio dabit intellectum, & quanuis eiiciendus sit, fortè illi proderit vt extra religionem cautiùs viuat. Deinde potest talis reductio esse vtilis, vt Religiosus ille audiatur, an in ea religione vel prouincia habeat speciales causas suæ perditionis, & contumaciæ, atque ita remedium illi adhibeatur suæ fragilitati accommodatum quoad fieri possit. Nam & religiosa charitas & pastoralis cura totam hanc diligentiam videntur postulare.

Dubium 4. *ad quem pertineant bona parta in apostasia.*

20. Quartò dubitari potest de bonis acquisitis ab his Apostatis, dum in eo statu permanserunt, ad quem pertineant, quoad ius, & dominium; & consequenter cui reddi debeant, vel durante apostasia, vel recedendo ab illa, aut per mortem, aut per reditum ad religionem, aut per licentiam obtentam manendi in sæculo. Circa quod in primis distinguendum est de modo acquisitionis, aut enim talia bona sunt acquisita per iniustitiam contra commutatiuam, vt per furtum, vsuram, vel quãcunque negotiationem iniquam, vel sine iniuria alicuius. In priori casu videtur clara responsio, nam bona illa obnoxia sunt restitutioni, vt per se constat; ergo propriis

1. Pronunt. quoad bona alieni domini.

A dominis restituenda sunt; hoc ergo certissimum est, quando certi sunt domini, ad quos ius talium bonorum spectat. Contingit autem dominos esse incertos, & occultos, & tunc, quanuis bona sint restituenda pauperibus, seu in pias causas, dubitari potest, an hoc fieri possit arbitrio ipsius apostasiæ, vel debeat hoc suis Prælatis committere, vel etiam an Camera Apostolica habeat ius aliquod ad talia bona: sed in hoc puncto suppono, non habere ius quandiu viuit, qui ea lucratus est, sed solùm post mortem eius posse illa recuperare, iuxta modum infra tractatum. Quod semper intelligendum est, deducto ære alieno, habente certum dominum, vt est per se notum ex materia de B iustitia; pro incertis autem dominis bene potest Camera Apostolica substitui. Dum verò Pontifici non est acquisitum ius, non video præcisam obligationem in conscientia, ob quam non possit Apostata pœnitens statim bona illa restituere erogando pauperibus prout sibi placuit intra latitudinem iustitiæ, quia hoc non est contra votum paupertatis, & nullum aliud præceptum occurrit, cui repugnet; ergo. Probatur maior, quia illa dispensatio, seu elargitio non est actus dominij, vel proprietatis, quia potiùs est alieni restitutio, vnde non fit nomine proprio, sed nomine ipsius domini talium bonorum; nam ex volunta- C te illius interpretatiua pauperibus erogantur. Addo verò posse Prælatum religionis, ex obedientia præcipere tali Apostatæ, vt in restitutione talium bonorum seruet modum à se præscribendum, supponendo illum esse iustum; probatur, quia illud præceptum non excedit materiam voti obedientiæ; cùm sit de re honesta, & quæ multum potest conferre, & ad salutem, & ad perfectionem, vt ipsamet restitutio aliàs necessaria optimè fiat. Secundò etiam in pœnam delicti apostasiæ, & iniustæ acquisitionis potest Prælatus hoc onus imponere subdito. Tunc ergo peccabit subditus contra obedientiam si aliter faciat, tamen si faciat, videtur factum tenere, quia D non est de bonis monasterij, nec contra paupertatem; existimo tamen posse Prælatum factum irritare iuxta principia in superiori tomo posita.

Quid quãdo domini ignorantur.

Superest dicendum de bonis acquisitis sine iniustitia, quæ possunt esse in duplici differentia, 21. quædam obtenta sine turpi negotiatione, vel lucro, alia per modum prohibitum acquisita. De prioribus clarum est reddenda esse monasterio, vel religioni, iuxta dispositionem Prælati, & iura Religionis, quia Religiosus nihil sibi acquirit, & per se loquendo, & ex vi status acquirit suæ religioni, vt suprà eodem tomo probatum est, & hoc ius religionis per nullum aliud impeditum est circa hæc bona; oporteret enim esse Pontificium E ius, quod ostendi non potest. Tenetur ergo Apostata ad monasterium rediens, secum deferre hæc omnia bona, nec potest illa donare, vel superfluè consumere, sed tantùm necessariis vti. Quomodo autem hæc bona pertineant ad spolia Cameræ Apostolicæ, si Apostata extra claustrum ea lucretur, & ibi cum illis decedat infrà declarabimus.

2. Pronunt. quoad bona licitè acquisita.

Dices quî fieri potest, vt Apostata licitè aliquid acquirat, cùm in eo ipso contra paupertatem peccet. Respondetur, in primis dicitur *licitè acquirere* quantum est ex parte actionis, aut medij per quod acquiritur, quia nimirum actio per quam acquirit non est ei prohibita, neque indecens in statu religioso, vt si acquirat petendo eleemosynam, vel acceptando liberalem donationem, vel recipiendo stipendium iustum pro Missa, aut concione,

Obiectio occurrit primò.

concione, &c. vel denique ſi laborando manibus ſuis in re honeſta. Deinde quãuis Religioſus nihil poſſit accipere ſine licentia Prælati ratione paupertatis, nõ eſt neceſſe vt Apoſtata ſemper peccet cùm dictis modis aliquid accipit ſine licentia, quia eſt in ſtatu in quo eſt illi moraliter impoſſibilis talis licentia, cùm tamen ſit illi neceſſarium aliquid accipere. Et quamuis antecedenter illa impoſſibilitas nata ſit ex peccato, tamẽ poſtquam ineſt, excuſare poteſt à nouo peccato, vt per ſe cõſtat. Quòd ſi fortaſſe ille ex diſſoluto animo peccet intendendo id accipere vt proprium, vel contemnendo licentiam Prælati, illæ ſunt circunſtantiæ internæ magis quam externæ, & ideo illis non obſtantibus bona illa reputantur honeſtè acquiſita, ſcilicet ex ſe, & ex modo acquiſitionis.

Secundò.

22. De aliis autem bonis turpiter & nõ iniuſtè acquiſitis, certum eſt ex ſe non eſſe obnoxia reſtitutioni, ſiue illa turpitudo ſit cõtra naturalẽ legem, vt ſi Monialis acquireret abutẽdo ſua caſtitate, vel Monachus accipiendo pretiũ, vt actioni turpi cooperetur, ſiue ſit tantùm contra ſacros canones, vt ſi lucrum fiat per negationem prohibitam perſonis Eccleſiaſticis, non quia intrinſecè mala ſit, ſed quia ſecularis eſt, & habet ſpeciem mali, vel periculum peccandi adducit, vel quia indecens eſt, vt omnis mercatura, & negotiatio, militare, exercere officiũ forenſe, & ſimilia. Ratio eſt, quia ſola iniuſtitia obligat ad reſtitutionem, nõ autem alia turpitudo, quæ facit inæqualitatem in bonis acquiſitis, iuxta communem doctrinam 2.2.q.62. Hinc ergo fit, vt ſeclufo iure poſitiuo, talia bona etiam acquirãtur monaſterio, quia acquirerentur ipſimet Religioſo, ſi eſſet capax; ergo loco illius ſuccedit monaſterio, niſi aliunde impediatur. quod & eſt conſentaneum iuri communi c.*non dicatis*, cum gloſ. 12.q.2. & c.*cùm olim*, 2.cũ notatis ibi per Innoc. & alios de priuilegiis. Atq; ita expreſsè declarauit Paul. IV.

3. Pronunt. quoad bona illicitè, ſed non iniuſtè parta.

23. Solùm ergo facit in hoc puncto difficultatem quædam conſtitutio Pij IV. quæ eſt quinta illius Pontificis, in ſumma conſtitutionum, & incipit, *Decens eſſe cenſemus*. In qua declarat pertinere ad Cameram Apoſtolicam, bona acquiſita à Clericis in ſacris, tam Regularibus, quàm ſecularibus per illicitam negotiationem, vel alias cõtra ſacros canones. Et Nauar. in comm. de ſpoliis §.7.n.3.4.& 5. refert aliam cõſtitutionem eiuſdem Põtificis, quæ in margine notatur eſſe trigeſima prima, & incipere, *Romanus Pontifex*. Sed eam non habet Summa Lugdunenſis, habetur tamẽ in copioſiori Bullario Romano, in quo prior eſt vigeſima tertia in ordine; & poſterior quod ad præſens attinet nõ mutat difficultatem, quia in ea dicitur confirmare eandẽ applicationem illorum bonorum, ſolùm quia eam limitat ne locũ habeat in Cardinalibus, neque in eis qui ex legitima facultate Põtificis, teſtamẽtum cõdũt, vel licẽtiam habet, vt ei ab inteſtato ſuccedatur. Videtur ergo per illas cõſtitutiones ablatum eſſe ius Monaſterio ad talia bona, & tranſlatũ eſſe in Camerã Apoſtolicam, & ita indiſtinctè fatetur Nauarrus ponens exemplũ de quodam Religioſo Apoſtata, qui in Indiis ad viginti millia Ducatorũ negotiando acquiſierat, quæ ſecundùm antiquos canones ad religionẽ pertinebant. Iuxta nouũ autẽ ius illius cõſtitutionis dicit pertinuiſſe ad ſedem Apoſtolicã, & ideo cõſulit Monaſteriis, vt circa talia bona ſe componant cum Camera Apoſtolica, vt poſſent iure firmo illa petere, & nonnullas ampliationes, ac limitationes adhibet, quæ in eo videri poſſunt.

Opponitur contra hoc primũ conſtitutio pro Camera Apoſt.

24. In quibus decretis duo mihi notanda occurrũt.

A Primum ibi tantùm eſſe ſermonem de Clericis, & ideo dubitari poſſe, an Religioſus conuerſus, ſeu laicus, veram profeſſionem emittens, ſeu vota ſubſtantialia religionis ibi etiam comprehendatur? & ratio dubij eſſe poteſt, quia nomine *Clerici* venire ſolet aliquãdo quælibet perſona Eccleſiaſtica, præſertim in fauorem eius: illa autem conſtitutio, cùm ſit fauorabilis Cameræ Apoſtolicæ, licèt ſit aliis onerosa, videtur ſimpliciter inter fauores computãda, & ita Nauar. ſupra abſolutè loquitur de quocunque Religioſo Apoſtata. Nihilominus vidẽtur bona talis Apoſtatæ ad religionem pertinere. Pro-B batur, quia talis Monachus non eſt Clericus, nec ſub tali appellatione etiam latè ſumpta cõprehẽdi ſolet, vt patet ex canone *Si quis ſuadente*, & ſimilibus, & ex titulo, ne Clerici, vel monachi. Cõfirmatur primò, quia cõſtitutio non eſt fauorabilis Clericis, imò eſt pœnalis, vt ſtatim dicam; ergo ex ea parte nõ eſt amplianda, ſed reſtringenda; ergo etiãſi nomen *Clerici* poſſet ita ampliari, non eſſet ibi extendendũ. Confirmatur ſecundò, quia illa cõſtitutio non fit directè in tuitionem ſtatus religioſi vt ſic, ſed Clericatus, & decentiæ eius, vt cõſtat ex illis verbis, *Per quoſuis Clericos tam ſeculares, quàm regulares, etiã in ſacris ordinibus conſtitutos*, &c. Ergo licèt laicus Monachus illicitè negocietur, bona ſic acquiſita nõ adiudicãtur Cameræ Apoſtolicę quia C caſus ille nõ pertinet ad intentionem huius legis.

Dicta conſtitutio an procedat de acquiſitis à religioſo laico.

Reſponſio negatiua probatur.

Cõfirmatur primò.

Cõfirmatur ſecundò.

Vnde obiter infert, licèt Religioſus Apoſtata ſit Clericus, & acquirat modo ſibi illicito ratione ſui peculiaris ſtatus, non tamen ratione clericatus, vel propter prohibitionem ſacrorum canonum, bona illa nõ eſſe comprehenſa ſub illa cõſtitutione, quæ tantùm loquitur de bonis acquiſitis per illicitam negotiationem, vel alias cõtra ſacros canones. Illa autem acquiſitio, vt ſupponimus, non fuit contra ſacros canones, ſed cõtra regulam, vel conſtitutiones religionis, nec poteſt dici negotiatio illicita, tũ quia nõ eſt illicita Clerico vt ſic, vt etiam ſupponimus, & textus ille vtpote pœnalis, cum hac formalitate videtur explicandus, tum etiam, quia Põtifex loquitur ſecundùm ius commune. Vnde non D vocat ſimpliciter negotiationem illicitam, quæ ex peculiari inſtituto aliquibus prohibetur; ſi aliàs regulariter Eccleſiaſticis perſonis licita eſt. Quæ omnia vera quidem videntur attenta ſola cõſtitutione Pij IV. Tamen iuxta aliam conſtitutionem Gregorij XIII. planè dicẽdum eſt omnes regulares comprehendi modo infrà explicando. 25.

Eadem negatiua reſpon. procedit etiam de religioſo clerico ſi ſolùm contra regulam acquirat, & non contra canones.

Temperantur nunc dicta.

Secundò aduerto ibi nõ ſimpliciter adiudicari hæc bona Cameræ Apoſtolicæ, ſed in duobus caſibus; Vnus eſt per ſucceſſionem, quaſi hæreditariã poſt mortem, quando talis perſona, vel condit teſtamentũ ſine legitima facultate, vel licèt haberet facultatem teſtãdi inteſtata decedit, niſi in facultate eſſet expreſſum vt ei ab inteſtato ſuccederetur. Argumento legis, *ex imperfecto*, & legis *hac con-E ſultiſſima*, Codic. de teſtam. Secũdus caſus eſt, quoties talis perſona priuata fuerit illis bonis in vita ſua. Circa quẽ dubitari poteſt primùm de quibus bonis loquatur Pontifex; quidam eum intelligunt ſolũ de bonis quæ relinquit Apoſtata extra clauſtra decedens; nam hæc ſignificantur nomine *ſpoliorum*, vel ea etiam bona, quæ poſt eius mortẽ inuenta fuerint extra religionem, vt ſic dicam. Vnde fit, vt ſi Apoſtata redeat ad religionem, bona non pertineant ad Cameram, ſed ad monaſterium. ita Emm. Rod. t. 1. quæſtionũ regularium q.30.art.11. citans Nauarrum cõſil. 17. de ſtatu Monachorum, ſed ibi Nauar. affirmat quidẽ in eo caſu quo Apoſtata decedit extra ipſam religionem, talia bona 26.

Nec item procedit niſi in duobus caſibus prę-fata conſtitutio.

Emman. Roder. Nauar.

pertinere ad Camerā Apostolicam, nō tamē negat, extra illum casum non pertinere, & præterea ibi ad hoc non allegat constitutionem Pij quarti, sed aliā Greg. XIII. *Officij nostri*, quæ est 44. in Bullario Romano maiori, & 19. in minori, quæ directè facta est circa illum casum. Pius autem IV. videtur latiùs loqui, quia adiudicat Cameræ etiā illa bona quibus Apostatæ priuantur dū viuunt. Vnde licèt verum sit hæc bona nō numerari inter spolia, neq; occupari à Collectore, seu Camerario Apostolico, vsque ad mortē eius ad quem pertinent, tamē tūc non solùm inter illa bona videntur cōputanda ea quæ apud illum tempore mortis inueniuntur, sed etiam quælibet alia quibus viuens priuatus est.

27. *Authoris responsio probabilis.* Dici ergo potest, omnia huiusmodi bona Apostatæ pertinere ad sedem Apostolicam, ita tamē, vt viuente ipso Apostata hoc intelligendū sit ad modum legis pœnalis, ita vt tunc solùm intelligātur hæc bona applicata Cameræ Apostolicæ, quando viuente tali persona, in pœnā illis priuata fuerit; si autem ipsa propria spōte de illis disposuerit, non teneatur in conscientia illa reddere Cameræ Apostolicæ, quia nemo tenetur ad pœnam ante condemnationem. *Quæ bona viuentis Apostatæ spectēt ad Camerā Apostolic. opinio quorundam.* Poterit ergo ea in vita dare suæ religioni, & consequenter etiam religio, si ad se reuocet personam; poterit etiam cum illa talia bona recuperare, nec poterit postea illis priuari, quia iusto titulo illa vsurpat, cùm nondum essent Cameræ Apostolicæ adiudicatæ, nec etiam possunt dici fuisse confiscatæ, vt postea retrotrahatur sententia, quia in illa consideratione nullum est verbum confiscationis, neque aliud ex quo id colligi possit. Quæ expositio & sententia probabilis videtur, quia cùm constitutio illa priuet religionem antiquo iure, videtur quoad fieri possit restringenda; illa autem restrictio videtur accommodata iuri cōmuni, ex proprietate illius verbi, *priuati fuerint.*

28. *Obstaculū remouetur.* Sed obstat aliud verbum, quod statim subiungitur, *& eis destitui contigerit.* Nam illud verbum in rigore significat quamcunque abdicationē, seu derelictionem talium bonorum. Si quis autem rectè consideret, Pontifex non dicit, si contigerit eos destituere talia bona, sic enim cōsideratio dicta haberet vim, sed passiuè dicit, si contingat destitui illis bonis, & ita idē significat quod priuari, & cùm sit passiuum, optimè per modum pœnæ explicatur. Nihilominus interpretationem hanc non assero tanquam securam, sed aliis considerandam propono. Et præcipuè obseruare oportet, quo sensu consuetudo interpretata fuerit hanc legem. Nam fortasse Camera Apostolica, & ius, & vsū habet, exigendi, & recuperandi hæc bona, vbicunque illa inuenerit post mortem talium personarum: si tamen illæ viuentes ea donarunt, vel aliàs alienarunt, qui ea possident fortasse non tenentur in conscientia ea reddere Cameræ, donec exigātur, propter rationem dictam. In Religioso verò Apostata oportet specialiter obseruare, quòd si ea non tradat Cameræ Apostolicæ (id enim semper facere potest, se huic iuri conformando) non potest suo arbitrio de istis disponere, quia repugnat voto paupertatis, sed tunc debet religioni ea donare, quæ poterit illa retinere saltem vsque ad mortem Apostatæ. Post mortem autem eius si adhuc bona illa in indiuiduo extent, & non censeantur consumpta in sustentationem eius, magis dubia res est an in conscientia pertineant ad Cameram Apostolicam, etiamsi ab ipsa non exigantur; tum quia Pius IV. non loquitur tantùm de Apostatis, sed de omnibus Clericis per illicitam negotiationem, vel contra sacros canones lucrantibus aliqua bona. Constat autem quòd licèt secularis clericus postquam lucratus est aliqua bona huiusmodi, cesset à tali negotiatione, & conuertat illa bona in vtilitatem Ecclesiæ suæ vsque ad mortem, nihilominus post eius obitum pertinere ad Cameram Apostolicam; ergo idem erit cum proportione in Apostata Regulari, etiamsi dum viuit illis bonis fruatur monasterium, tum etiam quia Gregorius XIII. dicit Cameram Apostolicam habere vices, & nomen veri hæredis in huiusmodi bonis, & in ea dominium, ac possessionem eorum nulla traditione præcedente transire; est ergo optimum Nauarri consilium, vt de his bonis semper compositio fiat cum Camera Apostolica.

Sed est aduertenda differentia inter Gregorium XIII. & Pium IV. Nam hic tantùm loquitur de bonis per negotiationem illicitam, vel contra canones acquisitis: Gregorius autem absolutè loquitur de omnibus acquisitis extra claustra in apostasia, quocunque modo acquirantur, & ibi ferè numerat omnes modos in specie, qui per se aliàs prohibiti non sunt. Et ideo quantum ad successionem post mortem Apostatæ extra claustra morientis videtur hoc extendendum ad omnia eius bona, quocunque modò illa acquisiuerit ex vi constitutionis Gregorij. At verò si Apostata ad claustrum redeat ante mortem, non habet in illo locum illa constitutio, & ideo quoad bona licitè acquisita procedit regula superiùs posita, quoad bona autem illicitè comparata videtur semper habere locum constitutio Pij IV. quanuis res sit incerta, vt dixi. 29. *Varia discrimina inter Pōtificū decreta circa bona Apostatarū adeunda.*

Imò etiam ex vi illius constitutionis dubitari satis potest, an Religiosus non Apostata, sed sub obedientia suorum Prælatorum viuens si aliquid acquisiuit per illicitam negociationem, vel per modum à sacris Canonicis prohibitum, an illud in morte eius pertineat ad spolia Pontificis, si in propria specie extet, vt in preciosis mobilibus, vel copiosa pecunia, &c. Et ratio dubij est, quia Pius IV. non loquitur de Apostatis, sed in vniuersum de Clericis illicitè lucrantibus, siue secularibus, siue Regularibus, & sanè in secularibus indistinctè id accipimus, etiamsi Apostatæ non sint; ergo eodem modo intelligendum est in regularibus; est enim eadem ratio; nimirum, quòd vbi lex non distinguit, nec nos distinguere valemus, quando nec ratio, nec ius aliud cogit. Addo præterea Gregorium XIII. etiam non loqui de solis Apostatis, sed de omnibus Religiosis extra claustra degētibus, etiam de licentia legitima suorum Prælatorum, & velle vt bona ibi ab eis lucrata ad spolia Pontificia pertineant, saltem si apud eos tempore mortis extra eadem claustra inueniantur; ergo à fortiori constitutio Pij IV. ad non Apostatas extendenda est. Obseruandæ autem sunt multæ differentiæ. Prima, quòd Pius solùm loquitur de clericis; Gregorius simpliciter de Regularibus. Secūda, quòd Pius solùm loquitur de bonis illicitè acquisitis; Gregorius simpliciter de acquisitis. Tertia, quòd Pius loquitur de bonis, siue vsque ad mortē retentis, siue in vita ablatis; Gregorius autem videtur solùm loqui de bonis vsque ad mortem possessis, & hæ tres differentiæ à nobis iam explicatæ sunt. Quarta addi potest, quia Gregorius solùm loquitur de bonis acquisitis extra claustrum; Pius autem non adhibet hanc limitationē, & ideo dubitari vlteriùs potest, an bona illicitè acquisita à Clerico regulari, etiam in claustro assistente, pertineant ad spolia post mortem eius, vbicunque inuenta fuerint, & ratio dubij est, quia Pontifex 30. *Quid de bonis illicitè partis à religioso non Apostata.*

Pontifex indistinctè loquitur; ergo ita est à nobis intelligẽdus propter rationem suprà factam. Item quia Gregorius noluit indistinctè id statuere, vel intelligere, cum limitatione loquutus est; ergo è conuerso Pius sine limitatione loquens, indistinctè, & sine limitatione voluit intelligi. Præterea habet hoc probabilem congruentiam, quia Pius, vt dixi, non loquitur indistinctè, vt Gregorius, de bonis acquisitis, sed tantùm de illicitè partis, & ideo meritò loqui potuit etiam de regulari sic lucranti intra claustrum, quia illa culpa, & indecentia, quam in ea lege maximè respexit Pontifex in totum monasterium, & Prælatum eius redundat, quãdo Religiosus eius, præsertim clericus, vel illicitè negotiatur, vel contra sacros canones lucratur; videntur ergo sanè hæc bona prædicta constitutione comprehendi, saltem cum dicta limitatione legis pœnalis, vt scilicet possint à Pontificio collectore recuperari modo explicato.

CAPVT III.

De culpa, obligatione, ac pœna cooperantium modo aliquo ad alterius apostasiam.

1. VLtimò circa hanc materiã de religiosis fugitiuis dubitari potest, quid peccent, vel quam obligationẽ, aut pœnam incurrant, qui huiusmodi Apostatis cooperantur, vel illis auxilium præbent, aut fauorem, eos recipiendo, defendendo, &c. In quo possumus considerare, vel ius tantùm naturale diuinum, vel ius Ecclesiasticum. Priori modo dicendũ est, huiusmodi cooperatores peccare grauiter ex genere suo cõtra diuinum, & naturale ius, quia cooperantur ad rem intrinsecè malam, sacrilegam, & iniustam. Duæ autem difficultates circa hoc occurrunt. Prima est, quãdo aliquis censeatur cooperari huic peccato, in qua dicendum est duos esse modos generales huius cooperationis, scilicet positiuum, & negatiuum, & in vtroque esse varios gradus. Primus & maximus positiuę cooperationis est, inducere, & excitare Religiosum ad exitum, vel fugam, nam hoc non solùm est cooperari, sed etiam quodammodo principaliùs operari, & esse primum auctorem ipsius apostasiæ. Secundus est, consilium dare petenti, & approbare similem deliberationem, nam hoc præter moralem cooperationem, est perniciosè decipere proximũ in re graui. Tertius est adiuuare ad ipsummet iniquum exitum, vel fugam, vel aperiẽdo ianuas, aut tollendo alia impedimenta, vel certè aliis modis auxilium præbẽdo ad illa superanda. Quartus esse potest post exitũ recipiendo, occultando, aut defendendo Apostatã. In quo oportet aduertere hunc nõ esse concursum ad propriũ peccatum apostasiæ, quod in ipso prauo exitu cõmittitur; quia verò Apostata non solùm peccat exeundo, sed etiã permanendo in sæculo, seu non redeundo ad claustrum, ideo isti receptatores, &c. in tantum peccare possunt, in quãtum cooperantur huic detentioni, vel sunt in causa ne huiusmodi Apostatæ statim ad suam religionem redeant.

Proponitur quædã difficultas qui censeantur cooperari.
Varij gradus positiuæ cooperationis ad apostasiam explicãtur. Primus.
Secundus.
Tertius.
Quartus.

2. Quapropter si amicus, vel consanguineus recipiat huiusmodi Apostatam in domo sua, vel præbeat ei necessaria ad vitam, solùm quia amicus, vel consanguineus est, & alio modo non cooperetur suæ detentioni, non videtur cooperari peccato eius, quia nullo modo causat illum, sed solùm naturam sustentat: si autem illi præbeat instrumenta necessaria ad fugam, vt equum, aut pecunias, videtur sanè cooperari peccato

Quæ receptio Apostatæ sit, aut non sit cooperatio.

A eius. Nam si sciret illum ire ad occidendum hominem, & præberet illi equum, sine dubio cooperaretur, & in vniuersum dare instrumentum necessarium ad opus est magnus concursus ad illud. Nec refert, quòd talis res, & præsertim pecunia de se sit indifferens ad alios vsus; nam res moraliter consideranda est, prout hic, & nunc constat esse moraliter determinatam ad prauum vsum. Idem erit si per vim defendatur ne à Prælato religionis, vel ministris eius capiatur, quia est defensio iniusta, & quædam veluti apostasiæ conseruatio. De occultatione verò non est omnino idem, si secludatur positiua vis, aut iniusta deceptio, quia quod reliquum est, solùm videtur esse negatiuum, vt non prodere Apostatam, vel B non cogere illum, vt domo exeat, vel certè habere clausam ianuam domus, vel cubiculi, quamquam in hoc iam videatur esse positiuus concursus, quod magis moraliter quàm physicè prudenter spectandum est, iuxta occurrentes circunstantias, & præsertim ex intentione; nam si id fiat vt Apostata liber euadat, & vagetur, planè est cooperatio; si autem fiat solùm ad tuendum honorem eius, vt cum minori dedecore, ac pœna reducatur ad monasterium in interiori foro, vt opinor, excusabitur à cooperatione, quamuis in exteriori præsumatur cooperari.

Quæ etiam occultatio eiusdem.

Negatiuè dicimus cooperari illum, qui cùm possit impedire Apostatæ exitum, vel commorationem in seculo, id facere negligit; necessa- C rium autem est, vt in eo supponatur obligatio, aliàs non delinquet. nam omissio non imputatur, nisi supposita obligatione, hæc autem obligatio duplex in præsenti esse potest, vna charitatis, alia officij, quæ ad iustitiam pertinet. Prior non sufficit ad propriam cooperationem, neque ad incurrendam propriam malitiam apostasiæ, quia illud solum est peccatum contra charitatem, vel misericordiam. At verò posterior obligatio censetur sufficere ad positiuam cooperationem, quia ille infert iniuriam religioni, non impediendo tale peccatum, & ideo illi imputatur nocumentum inde proueniens religioni, ac si positiuè illud inferret, & ideo censetur moraliter cooperari. Et quamuis possit speculatiuè contro- D uerti, an ille propriè participet malitiam apostasiæ, quia non videtur in ea negligentia peccare contra votum, vel contra virtutem religionis, tamen & certum est peccare concurrendo moraliter ad nocumentum religioni illatum, ac proinde contra iustitiam; & probabilius est peccare contra virtutem religionis, quatenus illud nocumentum est rei sacræ, & contra personam sacram, imò etiam dici potest contra votum, non quod habet Prælatus, v.g. negligens sic delinquens, sed quod habet subditus, & ipse tenetur ex iustitia illæsum custodire. 3.

Explicatur alia cooperatio negatiua.

Altera verò difficultas est, an huiusmodi cooperator teneatur ad aliud quàm ad restitutionem, non quidem respectu Apostatæ, quia scienti, & E volenti non fit iniuria; sed respectu religionis, quæ graue nocumentum patitur dum priuatur persona in quam habet dominium, & ius, & consequenter obsequiis, vel vtilitatibus eius, cuius nocumenti huiusmodi cooperator causa est, & maximè si fuit excitator & inductor. Vnde consequenter videtur teneri ad restitutionem. Quod non solùm de inducente ad exitum eum qui iam professus est, sed etiam de impediente, vel consulente alicui, ne ingrediatur, vel profiteatur religionem, affirmat Scotus in 4. d. 15. & ibi Maior quæst. 17. 4.

Alia difficultas: Ad quam restitutionem teneatur apostasiæ cooperans.
Opinio obligans, ad restitutionẽ tã cooperãtẽ ad exitũ, quàm impedientem ingressum religionis.
Scot.
Maior.

Palud. *Gabr.* *Richar.* *D. Anton.* *Syluest.* quæst.17.§. *Quia hic*.Palud. quæst. 2. art.2. & ibi Gabr.quæst.17.art.3. dub.1.Richard. art.5. quæst. 4.ad 8.D.Antoninus 2.p.tit.11. cap.2.§.1 Syluest. verb.*Restitutio*.3.quæst.1. vbi dicit esse opinionem non solùm Richardi, & Scoti, sed etiam S.Thomæ, locum tamen non adducit, nec existimo S. Thomam alicubi hoc in particulari dixisse. Refert etiam in hanc sententiam Archidiaconum, Summam Angelicam, Rosellam, & alios. Ratio huius sententiæ est, quia ille, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, vt ait regula iuris: qui autem infert damnum, tenetur illud restituere; ergo in præsenti nascitur obligatio ad restitutionem respectu religionis propter damnum datum. De modo autem restitutionis dicunt in primis debere exhortari Apostatam, vt redeat, quod si obtinere non possit, alium quærere debere, qui ingredi velit, & locum Apostatæ supplere, quòd si non inueniat ipsum teneri ingredi religionem, vt per seipsum reddat æquiualens religioni, cùm non possit idem. Quod etiam sentit Adrianus in 4.quæstione 3.in fine, & quodlibet.12. & Nauarrus capite 12. numero 44. capite 17. n.& 11.14.

Archidiac. *Angel.* *Sum. Rosel.* Eius fundamentum. *Adrian.* *Nauar.*

5. 1.Assertio negãs cooperatoré in aliquo casu obligari vt ipse pro altero ingrediatur.

Sed hæc sententia absolutè probari non potest, & ideo distinguamus modum cooperationis, seu causalitatis, an fuerit per vim, vel fraudem, aut solùm per inductionem, & preces; alij etiam distinguunt intentionem, an scilicet factum fuerit ad nocendum religioni, vel ob alias rationes humanas. Sed ad obligationem restitutionis parum refert intentio, & ideo distinctio illa necessaria non est. Dico ergo primò, qui religiosum apostatare facit, in nullo casu tenetur religionem ingredi, vt locum alterius suppleat. Quod intelligo etiamsi vis, vel fraus interuenerit, & aliter reparari non possit damnum. ita tenet Maior suprà, & Soto lib. 4.de iustitia quæst.6.art.3.Nauar.cap.12. num.44. Ledesm.2.4.quæst.18. art.2. dub.1. Probatur primò, quia ingressus religionis est opus adeò difficile, & supererogationis, vt nemo sit cogendus ad restituendum, cum tanto onere. Secundò, quia si quis alienum seruum ad fugam incitauit, licèt teneatur illum restituere, non tamen tenetur se pro illo in seruitutem dare, vt illum restituat, etiamsi aliter non possit, quia præceptum restituendi non obligat cum tanto detrimento. Tertiò, qui occidit Religiosum, non tenetur ingredi religionem pro illo, vt videtur manifestum ex communi vsu, & existimatione; ergo à fortiori, &c. Et hoc magis ex sequentibus constabit.

Maior. *Sot.* *Nauar.* *Ledesm.* 1.Probatio. Secunda. Tertia.

6. 2.Assertio, nec obligari quærere qui pro se ingrediatur. *Sot.* *Ledes.*

Dico secundò, non tenetur quis quærere alium, qui loco Apostatæ velit religionem ingredi, ita tenent Sot.& Ledesm. & potest probari applicando rationes factas, & præterea, quia ingressus religionis non debet fieri propter hunc finem, imò per se non fit propter commodum religionis, sed propter spirituale bonum ipsius Religiosi; ergo, nec iustitia per se obligat ad compensandam hoc modo fugam alterius. Et confirmatur, quia non esset prudens consilium inducere aliquem ad ingressum religionis principaliter ob eum finem, vt suppleat absentiam alterius. Dices, esto priùs debeat considerari, an expediat ingressuro, & an satis voluntariè id faciat, tamen si seruatis his circunstantiis potest quis suo consilio, vel alio auxilio iuuare illum ad ingressum tenebitur id facere in recompensationem apostasiæ alterius. Respondeo optimè quidem facturum, si id faciat, & ita esse consulendum, tamen in rigore ex vi restitutionis non teneri, quia nemo tenetur restituere de alienis bonis, etiam pe-

Instantiæ occurritur.

A tendo consensum à domino. Nam si ego teneor restituere mille aureos, quos non habeo, non teneor petere ab alio vt pro me restituat, & in exemplo de seruo suprà posito non teneor procurare, vt alius se donet in seruum pro altero, quem fecit fugere, & sic de aliis, præsertim, quia hîc alia specialis ratio intercedit, vt iam exponam.

Dico ergo tertiò, in dicto casu non tenetur quis aliquid restituere religioni pro sola carentia talis personæ, quando ipsammet restituere non potest. Dico, *sola*, vt excludam alia damna, vel carentiam lucri, de quibus statim dicam. Probatur primò ratione generali, quia hoc damnum est ex his, seu in his bonis, quæ in eodem genere restitui non possunt, neque est obligatio compensandi illa in bonis inferioris ordinis. Declaratur exemplo de homicidio; nam qui patrem alicuius interficit, non tenetur præcisè pro vita, vel carentia patris, aut mariti aliquid in conscientia restituere, quia non est damnum ab homine reparabile, sed solùm tenetur ad alia nocumenta quæ inde sequuntur. Idem est in exemplo suprà posito de interficiendo Religioso, item de abscindente manum alterius, &c. Secundò est hîc specialis ratio, quia Religiosus non est ita sub dominio religionis, sicut seruus; nam, vt suprà dictum est, seruus principaliter est propter vtilitatem domini; Religiosus autem non ita est in religione propter eius vtilitatem, præsertim temporalem, sed propter suammet spiritualem perfectionem, & ideo carentia Religiosi præcisè spectata non est proprium nocumentum religionis, quod ab homine restituendum sit, nam præscindendo emolumenta temporalia quæ ex tali persona possunt prouenire religioni, sola eius præsentia, & societas, non potest reputari damnum factum religioni in propriis bonis, ex quo obligatio restituendi nascatur, sed est veluti damnum proueniens vni amico ex absentia alterius. Quòd si inde cessat religioni aliquod spirituale commodum, etiam illud est ab homine irreparabile, neque cadit sub humanam restitutionem, nisi fortasse modo statim explicando.

7. 3.Assertio nec solam carentiam religiosi, obligare ad restitutioné. Suadetur 1. B Secundò. C D

Dico quartò, si quis per vim, vel fraudem Religiosum professum religioni eripiat, tenetur in primis cessare à vi, vel deceptionem auferre, vt Religiosus religioni se restituat. Si autem hic effectus non sequatur, non tenetur ad aliam restitutionem ratione personæ; si tamen monasterium amisit aliqua temporalia lucra propter absentiam Religiosi, tenebitur illa restituere monasterio. Probo singula, nam in primis violentia est cótra iustitiam; ergo si illa durat, durat etiam peccatum contra iustitiam; ergo sicut est obligatio cessandi à peccato, ita etiam est obligatio cessandi ab huiusmodi vi. Vnde si coactio semel facta est, & Religiosus postquam est per vim extractus, sua libertate omnino relinquitur, cessat consequenter hæc obligatio. Quæri autem potest, an teneatur ille qui per vim extraxit Religiosum per similem vim eum ad monasterium reducere, videtur enim teneri, quia non debet esse aliquis minus efficax in restituendo, quàm in auferendo. Nihilominus dicendum est non teneri, imò nec propria auctoritate posse id facere, quia nemo potest priuata auctoritate personæ liberæ vim inferre: Religiosus autem est liber, vt possit redire, & non redire; ergo non potest cogi ab aliquo priuata auctoritate. Confirmatur, quia si sua voluntate exiisset, non posset ab alio cogi ad reditum, ergo licèt fuerit ereptus per vim, si postea sua voluntate vult extra manere non

8. 4.Assertio tripartita. Probatur 1. pars de vi in extrahẽdo alterum à relig. E Qui per vim extraxit religiosum non tenetur per vim reducere.

non potest cogi, vt redeat. Patet consequentia, quia prior iniuria non dedit eripienti potestatem, aut iurisdictionem ad talem actum. Dices saltem posse illam vim & coactionem inferre authoritate ipsius religionis, illa scilicet petente, aut consentiente, vt illum ad se per vim reducat; ergo tunc tenebitur id facere si valeat. Respondeo, difficile est tantam obligationem imponere, quia illud munus est valde odiosum, & periculosum, & quodammodo vile, quando non fit per propriam iurisdictionem, sed tanquam à ministro alterius, & ideo licèt tunc possit licitè fieri, & consulendum sit quando sine incommodo potest, non existimo tamen pertinere ad obligationem restitutionis, quia est medium valde remotum, ac violentum, magísque pertinet ad punitionem delicti, vel ad remedium ipsiusmet Religiosi, quàm ad restitutionem, quæ religioni fiat: nam huiusmodi coacta reductio potiùs solet esse onerosa Religioni.

Probatur 2. pars de fraude decipiendo vt recedat.
Caiet.

9\. Secunda pars de fraude communis est in omni materia, præsertim morali, vel pertinente ad salutem animæ, in qua vnus ab alio decipitur; tenetur enim ille ad restitutionem faciendam, non minus in nocumento spirituali, quàm in corporalibus, vt rectè docuit Caiet. in summa cap. 7. verb. *Restitutio*, & omnes Auctores citati. Et ratio est, quia illud est graue nocumentum, & fit alteri contra eius voluntatem, quia ipsamet deceptio causat inuoluntarium; ergo est actio iniuriosa, quæ de se parit restitutionem. Prima autem restitutio in hoc damno est deceptionem auferre, planè confitendo, & admonendo personam, quòd à se decepta fuerit, vel quòd suum consilium fuerit erroneũ. Vnde talis obligatio (sicut & præcedẽs) tam est respectu ipsius Religiosi, quàm respectu religionis; illius, quia ei immediatè est facta iniuria, & nocumentum illatum; ipsa enim deceptio ipsius Religiosi decepti magnum damnum est: huius verò, quia etiam ipsa religio, per illud medium passa est iniuriam.

Proxima probatio cõficit etiã 3. partem assertionis de obligatione ad spiritualia dãna, nõ tamẽ ex iustitia.

10\. Ex quo vlteriùs infertur, teneri huiusmodi deceptorem respectu ipsius religiosi, ad restituendum ei omnia damna, quæ ob eam causam passus est, & inuoluntariè patitur, etiam postquàm deceptio sublata est. Hæc illatio potest intelligi, vel de spiritualibus damnis, vel de tẽporalibus. De prioribus non est ita certa quoad obligationem iustitiæ, quia talia nocumenta, nec sequuntur ex absoluta necessitate extrinseca sine proprio consensu, & voluntate ipsius hominis, nec reparari possunt, aut compensari per aliquid, quod ab homine restitui possit. Dices saltem posse procurari per aliqua media, vt sunt orationes, exhortationes, consilia, &c. Tenebitur ergo ille qui decepit, vel vim intulit, nõ solùm vim, & tenebras auferre, sed etiam orare pro alio, vel exhortari illum, ac denique quod in se est facere, vt ad pristinum statum spiritualem redeat. Item inter spiritualia bona cõputari potest ipsemet quietus & pacificus status religiosus, à quo alterum deturbauit; & sic etiam tenetur facere quod in se est, vt restituatur ad illum statum, vel ex parte ipsius consulendo, & admonendo, vel ex parte religionis excusando illum, & procurando, vt admittatur ad eandem vitam sicut antea erat.

Obiectio bimembris, quòd sit ex sententia.

Satisfit priori mẽbro.

11\. Respondetur ad priorem partem generalẽ esse quæstionem, scilicet an qui alium ad peccandum induxit, ad illa omnia dãna postea fortasse secuta teneatur ex iustitia; & quanuis multi auctores in n. 4. citati ita censeant; verior tamen sententia est A nõ teneri ex iustitia, sed ex charitate obligari posse, & fortasse speciali titulo ratione prioris nocumenti, vel strictiori obligatione secundùm ordinẽ charitatis; quod tenẽt Syluest. Sot. & Ledes. suprà, & Corduba in summa. q. 172. & Nauar. c. 14. n. 45. & in c. *noli*, de pœnit. d. 1. & ratio est, quia sicut iniuria solùm est in damno quod inuito infertur; ita restitutio ex iustitiæ obligatione solùm est, vsque ad tollendum damnũ, quod alter patitur inuitus: nam cætera quæ pendent ex arbitrio eius, ab eo fieri possunt, eo ipso, quòd vis vel deceptio tollitur; ideóque non est necesse, vt ab alio procurẽtur. Imò eo ipso, quòd ipse liber, & instructus de veritate non vult redire, & virtute remittit priorẽ iniuriam, & incipit sibi esse auctor sui nocumenti. B

Syluest. Sot. Ledes. Cordub. Nauar.

Satisfit posteriori.

Ad alteram verò partem respondetur admittendo omnia, quantum ad ea quæ nõ pendent ex arbitrio ipsius Apostatæ, sed ex parte religionis, quod ex sequenti puncto magis patebit, nam illa restitutio directa magis pertinet ad temporalia nocumenta, licet per quandam relationem dicantur spiritualia, quatenus possunt, spiritualia bona impedire.

De obligatione quoad dãna temporalia.

12\. De posterioribus ergo, seu temporalibus bonis obligatio est manifesta ex consensu omniũ Doctorum quos citaui, & ex contrario fundamẽto, quia nocumenta his bonis contraria inferuntur inuito, & ad ea tollenda ac reparanda nõ sufficit, auferre vim, vel deceptionem; ergo manet obligatio restituendi illa. C Huiusmodi est, v.g. infamia, quã fortasse incurrit talis Religiosus: nam tenetur alter, vel omnino illam auferre, si potest, demonstrando illum non voluntate sua, sed per vim fuisse à claustro eductum, vel certè minuere dicendo illum fuisse deceptum, &c. Aliud damnũ est amissio honoris, & sui gradus in religione sua, & quędam inhabilitas, quę inde relinquitur ad honores, vel ministeria religionis. Tenetur ergo huiusmodi malefactor procurare, vt hæc omnia incommoda vel nulla, vel minima sint. Pro his autem quæ euitare non potuerit aliam satisfactionem facere non tenetur, quia non potest, neque illa talia sunt, vt in bonis alterius ordinis restitui ex iustitia debeant. D Aliud damnum erit, si Religiosus ob eam causam fecit temporales sumptus, quorum est debitor, vel si amisit, v.g. libros, aut alias res similes, tenebitur enim deceptor omnia huiusmodi resarcire. Denique maximum nocumentum est, si religio nolit illum recipere, sed à se illum expellat, tunc autem tenebitur deceptor illum alere, & de temporalibus prouidere, saltem donec habeat vnde commodè sustentari possit, quia per grauem iniuriam & fraudem priuauit illum etiam hoc corporali commodo, quod est maximè aduertendum pro his Religiosis Societatis, qui tantùm per vota simplicia incorporati sunt, ad quos expellendos maiorem libertatem habet religio, & pro illis tota hæc doctrina communis est. E

1. damnũ.
Secundum.
Tertium.
Quartum.

Hanc obligationẽ esse ex iustitia probatur.

13\. Atque ex his facile intelligitur, & probatur reliqua pars quartæ assertionis: nam si deceptor errorem abstulit, vel contrarium consilium dedit, & alter redire nolit, non potest aliter personam ipsam restituere religioni, & ideo præcisè ex hoc capite ad nihil amplius tenetur, iuxta dicta in tribus primis assertionibus. Si autem persona illa erat vtilis religioni in temporalibus, quibus religio ob eã causam priuata est, tenebitur, qui causã dedit per vim vel deceptionem, ad restituendum, quia per manifestam iniuriam fuit causa illius nocumenti, seu carentiæ lucri certi, quod perinde reputatur; sicut qui per vim vel deceptionem impedit pauperem ne certam eleemosynam obtineat;

Declaratur nunc dicta. neat; ergo similiter in præsenti: Hoc autem intelligendum est quando vis infertur ipsi Religioso, nam si soli religioni inferatur fortasse aliud dicendum est, vt statim dicam. Est etiam hoc intelligendum de nocumento quod passa est religio eo tempore, quo Religiosus per vim, vel fraudem, extra illam detentus est. Nam de illo tempore efficaciter procedit ratio facta, at verò si ablata vi aut errore, & Religioso volente redire religio nolit illum acceptare, extunc cessat obligatio restituendi religioni lucra, quibus deinceps priuatur, quia iam illis non priuatur in vita. An verò idem dicendum sit, si religiosus ipse admonitus, & suæ libertati relictus nolit redire patebit ex sequenti assertione.

14. 5. Assertio bipartita. *Ledes. Sot. Nauar.* Dico ergo quintò, qui sine vi & fraude inducit Religiosum ad apostasiam, nihil illi postea restituere tenetur, nec religioni, ex iustitia. ita sentiunt Ledesm. Sot. & alij, & tandem videtur consentire Nauar. Et ratio prioris partis est, quia illa inductio respectu religiosi non est actio contra iustitiam, sed contra charitatem tantùm, ex huiusmodi autem culpa non nascitur obligatio restituendi, vt supponimus cum D. Thom. secunda secundæ, quæstione 62. & communi sententia; ergo. Maior patet ex verbis assertionis, nam sub vi includimus omnem actionem iniuriosam, per quam metus grauis, vel alicuius momenti incutiatur; sub deceptione verò omnes falsas promissiones, vel consilia erronea, his autem seclusis, scienti, & volenti non fit iniuria. Respectu verò religionis non habet locum hæc ratio, quia illi reuera iniuria fit, quia inducere alium ad faciendam iniuriam iniuria est, ipsamet autem actio apostatandi iniuria est religioni; ergo inductio ad illam non fit sine iniuria religionis. (Probatio prioris partis. Hæc probatio nõ procedit in posterioris parte.)

15. Vera probatio posterioris partis quoad dãnũ extractæ personæ. Nihilominus probatur assertio; nam ex illa iniuria duo damna oriuntur, vel oriri possunt, quæ postulant recompensationem: vnum est separatio illius personæ, quæ est quasi abscissio vnius membri; aliud est priuatio vtilitatum, seu emolumentorum temporalium, quæ talis persona possit afferre suo monasterio. Primum ex his nocumentis tale est, vt non possit restitui nisi ab ipsomet Religioso, qui voluntariè redire debet, & ideo alter qui illum induxit excusatur propter impotẽtiam, nec tenetur reddere æquiualens, vt suprà num. 7. probaui. Vnde ad summum posset obligari ad inducendum rationibus Apostatam, vel rogando vt redeat, & securius erit ita facere, & fortè frequenter erit necessarium, vel ad retractandum prauum consilium, vel ad relinquendum alium in plena libertate sua, ne fortè existimet eum qui se induxit adhuc permanere in sententia, & voluntate sua, & ideo non audeat ipse mutare etiam consilium. Per se autem loquendo solùm tenetur ad tollendam omnino priorem inductionem, &, vt ita dicam, omne semen eius; nam eo ipso alter manet liber ad reditũ, & cùm aliàs ad illum sit obligatus, ipsamet obligatione sua satis mouetur, & conscientia impellitur vt redeat, & ideo in rigore iustitiæ non videtur alter teneri ad aliam inductionem, iuxta generalem etiam doctrinam suprà tactam de præbente scandalum, vel inducente ad malum.

16. Item quoad damna ex tali extractione secuta. Aliud nocumentum de cessatione lucri nõ censetur esse propria iniuria religionis, & ideo ex illa non nascitur obligatio ad restitutionem. Antecedens declaratur, & probatur, quia Religiosus non tenetur ex iustitia lucrari aliquid religioni, sed solùm obligari potest ex charitate, vel obedientia;

A quanuis enim dicatur esse sub dominio religionis, non tamen eo modo, quo seruus. Nam seruus est ad vtilitatem domini, sicut equus, & ideo ex iustitia tenetur esse vtilis domino in temporalibus commodis, ac proinde qui seruum inducit ad fugam, tenetur domino restituere lucrum cessans. leg. 1. ff. de seruo corrupto, & leg. *qui seruo*. ff. de furtis. & sumitur ex cap. *si seruus*. 54. d. Religiosus autem non est propter vtilitatem, præsertim temporalem monasterij, & ideo non tenetur ex iustitia ad lucrandum illi; ergo nec monasteriũ habet ius iustitiæ ad talia lucra, nisi supposita volunta-

B te, & operibus ipsius Religiosi. Nam si lucratur, religioni lucratur; si tamen lucrari nolit, non facit iniuriam religioni contra iustitiam commutatiuam; ergo qui illum inducit ad non lucrandum ex hoc capite non peccat contra iustitiam commutatiuam, nec tenetur restituere, sicut qui inducit testatorem, sine vi, aut fraude, vt legatum, vel hæreditatem non relinquat Petro, non peccat contra iustitiam, nec tenetur restituere, solùm quia alter non tenebatur ex iustitia dare, & consequẽter Petrus non habebat ius iustitiæ ad talem rem. ergo ita est in præsenti; nam qui inducit alterum ad apostasiam, mediatè inducit eum vt nolit lucrari monasterio, & hoc secundum non est iniustitia; ergo ex illa inductione, vt cadit in hanc par-

C tem, non oritur obligatio restituendi. Et confirmatur, nam ipsemet Religiosus Apostata non tenetur ex iustitia restituere monasterio emolumẽta quibus caruit propter absentiam eius; ergo neque inductor tenebitur, quia solùm redundare posset in hunc obligatio ex læsione alterius. Dicunt aliqui Religiosum etiam per se teneri, sed excusari, quia non potest, & ideo redundare obligationem in alium. Sed certè illud prius, nec fundari potest, nec verisimile est, aliàs Religiosus doctus, qui nollet, v.g. legere Cathredam, ex qua monasterio prouenirent copiosi reditus, teneretur per se de iustitia commutatiua ad restituendos illos, ita si fiat Episcopus, vel alia quacunque via, possit restituere, obligetur id facere, quod incre- (Confirmatur. Quotidianum placitum reiicitur.)

D dibile est, & inusitatum, & præter intentionem primariam status religiosi, qui non ordinatur ad emolumentum temporale, sicut status serui.

Sed obiicitur contra hanc assertionis partem; nam interdum oritur obligatio restituendi carentiam lucri dependentis ex voluntate alterius sine debito iustitiæ, vt qui detinet pauperem ne petat eleemosynam, tenetur illam restituere, quãuis eleemosyna non deberetur ex iustitia, sed liberaliter esset conferenda. Item, quia aliàs etiamsi quis extraheret Religiosum à religione per vim, vel fraudem, non teneretur ea lucra religioni reddere, quia etiam tunc religio non habebat ius iustitiæ ad illa. Ad priorem partem respondetur, non esse similem rationem, quia pauper habet (17. Obiectio bimembris cõtra præcced. Solutio prioris mẽbri.)

E proprium ius, ad actum petendi eleemosynam, quo actu iniustè priuatur per violentam detentionem, aut deceptionem; ille autem actus tanti æstimabilis est, quantum est commodum, quod cum morali certitudine ex illo reportari solet, & ideo tunc non obstat, quòd lucrum pendeat ex voluntate alterius, quia de voluntate illa moraliter constat: si autem contingeret mutari voluntatem eorum, qui daturi sunt eleemosynam, & hæc etiam mutatio certò cognita esset, cessaret etiam obligatio restituendi illud emolumentum. Ita est autem in præsenti, nam mutatur voluntas ipsius Religiosi, sine qua non habet monasterium ius iustitiæ ad illud lucrum, & ideo cessat obligatio restituendi

Solutio posterioris. stituendi illud. Et hinc patet responsio ad alteram partem; nam est etiam ratio dissimilis, quia quando Religioso infertur vis, vel fraus, tunc non deest eius voluntas ad obsequia & lucra religionis, & ideo iniuria, quæ fit religioni, priuando eam tali persona, æstimatur etiam secundùm lucra, & emolumenta, quæ ex tali persona illi prouenirent, quia ille nunquam censetur mutasse voluntatem, quia vis, & fraus tollit voluntarium, quando autem Religiosus solùm inducitur, ipse mutat voluntatem suam, & per illam desinit esse vtilis religioni, quoad illa lucra temporalia; ideóque carentia talis personæ iam non æstimatur per respectum ad illa lucra, quia ipsamet persona non habet voluntatem acquirendi illa, & aliunde, B non habere illam voluntatem, non est simpliciter contra iustitiam respectu religionis, vt declaratum est.

18. Instantia. Dices; ergo etiamsi Religiosus extrahatur per vim, factam religioni, & non Religioso, non sequeretur obligatio ad restituendum, quod videtur contra dicta in præcedenti assertione num. 8. Explicatur sequela. Si Religiosus habeat voluntatem fugiendi, & religio ei resistat, eúmque diligenter custodiat, tunc potest tertia persona inferendo vim religioni, & non Religioso, illum eripere. Probatur ergo tunc sequela, quia ille Religiosus non habet voluntatem lucrandi tunc aliquid religioni; ergo damnum illatum religioni C priuando illam per vim tali personæ non est æstimandum ex quantitate lucri quo priuatur religio, quia illud lucrum futurum erat voluntarium, & voluntas deest. Sicut si illa persona esset impotens ad lucrandum, nulla æstimatio ex lucro fieret: perinde autem reputatur esse nolentem, ac esse impotentem. Admittitur. Respondeo, consequenter loquendo argumentum conuincere, & ita concedendam esse sequelam; nec consequens est contra dicta, quia loquuti sumus de deceptione ipsius Religiosi, & similiter de vi ipsi illata, vel per absolutam coactionem, vel saltem per grauem metum, quæ suo modo impedit voluntarium. D

19. Replica, seu scrupulus contra admissam instantiam. Sed adhuc superest scrupulus, quia obligatio restituendi principaliter oritur ex damno reipsa illato, vel lucro cum effectu impedito, per actionem iniuriosam. At verò in præsenti casu, si Religiosus maneret in monasterio, moraliter loquendo, vel amore religionis, vel timore pœnæ, cum effectu lucraretur religioni tantam quantitatem, vel operas tantæ æstimationis in eius obsequium, vel vtilitatem impenderet; ergo, qui infert religioni dictam vim, reipsa priuat illam tali emolumento per actionem iniuriosam; ergo reipsa tenetur illud restituere. Et ideo etiam non videtur satisfacere prior responsio, de mutatione voluntatis, tum quia indecens est causa illius mutationis; E non sine iniuria religionis, nam ipsa inductio iniuriosa est illi, tum etiam, quia hæc æstimatio non debet fieri tantùm secundùm præsentem voluntatem ipsius Religiosi, sed multo magis secundùm effectum, qui in re futurus esset si vis illa, vel iniuria non fieret religioni. Confirmatur exemplo, nam si quis de manibus iudicis eriperet reum, vel debitorem desiderantē fugere, teneretur ex iustitia satisfacere, vel iudici lucrum, quod reuera esset recuperaturus, si ob eam causam illud amittit.

20. Satisfit huic scrupulo. Respondeo rationem factam esse valde probabilem, & reddere rem dubiam ac consideratione dignam. Nihilominus respondeo restitutionem non semper esse faciendam secundùm effectum in futuro præsumptum, seu qui creditur futurus, A si talis actio, vel mutatio non fieret, nisi in præsenti habeat quis ius iustitiæ ad illum effectum, & ad causas à quibus pendet, quatenùs cadunt sub humanam potestatem, alioqui effectus est merè contingens, & extra dominiū alterius, & ideo carentia illius non censetur damnum ab altero illatum, quod restituendum sit: vt, v.g. Si Petrus per iniustitiam cogatur esse absens à domo, vel ciuitate sua, & ea occasione contingat non eligi ad officium, vel non consequi aliud commodum, pēdens omnino ex voluntate alterius, non tenetur qui vim intulit totam hanc carentiam lucri restituere, quia est res valde extrinseca; ita ergo est in præsenti. Neque est simile de iudice, quia ille habet proprium ius iustitiæ ad pœnam media condemnatione, quæ iam erat in potestate, & voluntate eius. Et simile est de creditore; nam habet ius iustitiæ ad rem sibi debitam, quod ostendimus non ita esse in religione respectu lucri, vel operis quo comparandum est. Esset autem exemplum magis simile, si aliquis esset debitor non ex iustitia, sed ex aliquo voto, & ab alio persuaderetur ne impleret votum; nam licèt grauiter peccaret inductor, non tamen teneretur ad restitutionē, quia debitum non erat ex iustitia. Idémque esset si per vim illatam tali creditori pararetur via alteri habenti votum ad fugiendum, & nō soluendum. Est itē simile si quis Religiosum in monasterio manentem induceret vt non obediat Prælato præcipienti, vt legat, vel aliud simile faciat vnde monasterio lucrum reportaret, nam licèt moraliter constet cum effectu ita fuisse futurum, si ipse non induceret, non tenebitur ad restitutionem. Idémque erit si per vim, vel metū cogat Prælatum, ne vim inferat subdito nolenti legere, aut laborare. Non potest tamen negari quin ratione huius violentiæ teneatur ad aliquam satisfactionem arbitrio boni viri, vt dicit Soto; non tamen ad cessationem lucri, si aliud damnum in propriis bonis non intercessit, hoc enim semper restituēdum est. Sot.

Consectaria ex hactenus dictis.

Ex dictis sequitur à fortiori quid dicendum sit de illò qui impedit alterum ne in religionem ingrediatur, vel ipsi, vel religioni, & potest esse sermo vt in num. 4. proponebatur, vel de solo ingressu per professionem, vt cùm quis impedit iam Nouitium ne profiteatur, vel de primo ingressu, vt cùm quis impedit secularem ne habitum religionis assumat. Et de vtroque dicendum est si inductio sit sine vi, & fraude, per solas preces, & alia humana motiua, nullam inde oriri obligationem restituendi respectu vtriusque partis. Probatur, quia neutrius respectu illa actio est contra iustitiam. Imò si consideretur præcisè vt est aliquo modo in damnum religionis, nec peccatum mortale ex genere suo esse videtur, quia religio non habet ius in tali, vel ad talem personā; ergo peccatum illud respectu religionis non est contra iustitiam; ergo non habet ex obiecto grauem malitiam, quia nulla apparet alia virtus cui grauiter repugnet: maximè enim charitati repugnaret, inde autem grauem malitiam non habet, per se loquendo, quia religio non est in graui necessitate, vt ob eam causam sit mortale peccatum impedire illi bonum illud, seu commodum talis personæ; sicut non est peccatum mortale impedire ne aliquis instituatur hæres, quando id fit sine vi, & fraude, & sine formali odio. Et ita etiam hîc limitari solet hæc pars, quæ communis est, dummodo hoc non fiat ex intentione damnificandi reli- 21.

Primū consectarium negās obligationem restituendi in impediēte ingressū sine vi & fraude.

Imò negās esse peccatum mortale contra Religionē defraudatam.

 gionem,

gionem, quæ limitatio vera est, quoad peccatum mortale. Nam illa intentio includit odium grauiter repugnans charitati, non tamen est necessaria illa limitatio in ordine ad restitutionem, quia etiam illa intentio non est contra iustitiam, neque actio ab illa procedens ob illam causam iniuriosa fit.

22. *Videtur tamen mortale contra statuentem ingredi.* At verò respectu ipsius personæ, quæ tanto bono impeditur, videtur esse actio illa peccatũ mortale ex genere suo, non tantùm ratione intentionis, vt si fiat ex odio, & inuidia spiritualis profectus fratris (quod est manifestum) sed etiam ex ipsa materia, quia est illud genus quoddam grauis scandali. Nam scandalum non tantùm est inducere proximum ad malum, sed etiam auertere illum à bono, vel meliori, præsertim quando illud iam inchoauerat, vel in proposito habebat. Vel si quis nolit hoc vocare propriè scandalum, (ne in voce hæreamus) certè est quoddam opus inferens graue nocumentum proximo; quod licèt non sit contra iustitiam, quia non fit inuito, est tamen contra charitatem inducere hominem in eam voluntatem quæ talis nocumẽti causa est. Et confirmatur, nam inducere aliquem prauis consiliis, & precibus vt dilapidet bona sua, graue peccatum est contra charitatem, quia est causa damni notabilis contra eandem virtutem.

23. *Probabile quoque oppositum.* Nihilominus aliqui censent hoc non esse peccatum mortale ex genere suo, nisi ex aliqua praua intentione illã accipiat, quia non tenetur quis magis diligere proximum in spiritualibus, quàm seipsum; sed non peccat quis grauiter nolens ingredi religionem, vel mutando propositum ingrediendi, & consequenter se priuando omnibus bonis, quæ status ille secum affert; ergo nec etiam peccabit grauiter eodem modo se gerens circa proximum, prout potest sine iniuria, scilicet inducendo voluntatem eius. Confirmatur; nam obiectum illius inductionis, scilicet, vt proximus nolit ingredi religionem, non est intrinsecè malum; ergo neque actus inducendi, ex vi obiecti est aliquod peccatum, nedum mortale: cuius signum etiam est, quia ex iusta causa potest esse actus bonus, vt est per se notum; ergo ex causa seu motiuo propter quod fit sumenda est ratio, & grauitas talis culpæ; ergo nisi fiat ex mortali intentione, non erit peccatum mortale. Non ergo peccabit mortaliter parens retrahens filium à religionis ingressu, solùm vt habeat hæredem. Nec amicus retrahens amicum, cuius conuersatione & familiaritate, sine Dei offensione gaudet, neque Dominus retrahens seruum propter suam vtilitatẽ temporalem, quia in his casibus, & similibus, non est malitia mortalis; sed vel nulla est, vel ad summũ erit venialis, si delectatio aliqua humana, & indifferens, vel temporalis vtilitas propter se diligantur: ergo absolutè dicendum videtur hoc non esse peccatum mortale, nisi, vel ratione intentionis prauæ, vel nisi aliquis modus moralis violentiæ adiungatur, vt est in parente timor reuerentialis, aut nimis importunæ preces, vel etiam promissiones vanæ, quæ vix possunt à deceptione excusare. videatur Nauarrus lib. 2. de restitut. cap. 2. num. 15. *Nauar.*

24. *Secundum consectariũ tripartitũ.* Secundò infero ex dictis, eum qui per vim vel dolum ingressum, vel professionem religionis impedit peccare mortaliter, & teneri ex iustitia ad tollendam vim, & ignorantiam, seu errorem, non tamen teneri ad ampliorem restitutionem faciendam, aut personæ, aut religioni. Prima pars clara est, quia actio illa non solùm est contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, saltem respectu personæ cui vis infertur, vel quæ decipitur: respectu autem religionis erit etiam actio iniuriosa, si coactio fiat Prælato, ne talem personam recipiat, aut si per dolum & deceptionem Prælati idem fiat; an verò vis facta volenti esse Religiosus, sit etiam iniuria religionis, & è conuerso, dubitari potest, quia tunc sunt quasi personæ minùs distinctæ. Nihilominus affirmatiuè respondendum est, quia vnusquisque habet ius, vt per vim & fraudẽ cuicunque factam, nemo impediat, ne sibi beneficium conferatur: vt si quis per violentiam impediat diuitem ne faciat eleemosynam pauperi, non solùm diuiti, sed etiam pauperi iniuriam facit; ita ergo est in præsenti. Quando enim Prælatus per timorem grauem cogitur; ne aliquem admittat, huic fit grauis iniuria, quia per iniqua media & iniusta, inuitus priuatur magno bono. Et è conuerso, cùm vis infertur personæ; iniuria fit religioni, quia impeditur progressus, & augmentum eius. Item indirectè priuatur vnusquisque sua libertate per violẽtiam alteri factam, quod in quocunque humano contractu iniustum est. Atque idem est de deceptione in qua solet peculiaris iniuria interuenire, quia solet decipi vna pars infamando aliam, quæ est noua & directa iniuria. Et hinc probata relinquitur secunda pars, nam iustitia obligat ad cessandum ab iniuria, & ad tollendum iniustum impedimentum, vt suprà satis dictum est.

Ostenditur prima pars. *Qui contra iustitiã impedit & religioni & impedito est iniuriosus.* *Vnde ostẽdatur secunda pars.*

25. *Tertia pars ostenditur. Ledes. Soto.* Tertia verò pars, quæ nunc est communior, vt patet ex Soto, Ledesm. & aliis recentioribus probanda est à fortiori ex superiùs dictis. Nam damnum spirituale, quod ibi considerari potest, non potest, vt sic dicam, in se & efficaciter restitui, & quoad præteritum tempus, est quasi irreparabile; quoad futurum verò satis reparatur tollendo omne impedimentum; & quanuis possint dari alia auxilia monendi, precandi, intercedendi, &c. illa, vel sunt ad melius esse, vel ad summum ad charitatem pertinent, non ad iustitiam. Damnum verò temporale ex parte Religionis non consideratur ob rationem suprà factam, quæ hîc maiorem vim habet, quia religio nondum habet ius in talẽ personam; ex parte verò futuri Religiosi posset magis cõsiderari, quia fortè priuatur temporali subsidio, &c. Tamen, quia illud est valde accidentarium, & remotum, & quia regulariter plus in hoc genere relinquitur per ingressum religionis, ideo etiam hæc obligatio moraliter non æstimatur, præsertim, quia quoad tempus futurum satis resarcietur illud damnum, si quis ablato impedimẽto religionem ingrediatur, quod in eius est potestate: incommodum autem præteritum, quatenus temporale est, moraliter quasi nihil æstimatur. Possunt quidem excogitari circunstantiæ, quæ reddant hoc damnum æstimabile, & dignum temporalis recõpensationis: sed hoc adeò est rarum, vt non impediat generalem regulam, & tunc arbitrio prudentis relinquendum est.

26. *Tertium consectariũ de cooperãtibus ad apostasiam.* Tertiò infertur ex dictis, eos qui cooperantur Religioso volenti apostatare, adiuuando, recipiendo, &c. licèt grauiter peccent pro ratione cooperationis, non teneri ad aliquam restitutionem. Probatur, quia non tenentur Religioso, quia respectu illius peccatum illud non est iniustitia, sed sacrilegium. Nec tenentur religioni, propter fundamenta superiùs adducta; si enim is qui inducit non tenetur, multo minus obligabitur, qui solùm adiuuat. Atque hæc sunt quæ ex iure naturæ consequuntur; iure autem Ecclesiastico (vt 3. parti tituli *Expenditur vltima pars*

tituli præsentis capitis. tituli satisfaciamus) additum est, vt hæ personæ excommunicationem ipso facto incurrant, vt cõstat ex priuilegiis concessis Mendicantibus ab Innocentio IV. & Leone X. & Iulio II. in lib. Monument. Ordin. concessione 554. & 651. & 452. & in compendio priuilegiorum Mendicantium verb. *Apostata* §. 8. & in Compendio Societatis verbo *Apostata*.§.3. & 4.vbi notatur hanc excommunicationem esse reseruatam Pontifici. Solúmque indiget hæc censura declaratione, quoad receptatores,quam trademus infrà à cap.8. tractando de transitu ab vna religione ad aliam.

CAPVT IV.

An Religiosus professus iustè possit à religione expelli.

1. Arguitur pro parte neg. Ratio dubitandi est, quia professio est contractus reciprocus inter Religiosum, & religionem, vt sæpè dictum est: ergo debet esse æqualis ex vtraque parte; sed Religiosus ipse ob nullam causam potest inuita religione illam deserere, vel ad seculum redire, etiam quoad habitationem & vitam à religionis communitate segregatam:ergo nec è contrario potest religio ipsum Religiosum inuitum à se expellere. Atque ita sentit Cardinalis in Clement.1. §. *Quia verò*, de stat. monach. chum incarcerari, & aliis modis puniri, non tamen posse expelli. Quod videtur posse confirmari ex c. vlt. de Regular. vbi Pontifex præcipit omnes eiectos inquiri, & ad monasterium, si ordo religiosus id patitur,vel ad habitationem aliquam monasterio coniunctam reuocari,vt ibi pœnitentiam agant: ergo saltem post illud ius non licet talis eiectio. Alij ita moderantur hanc partem,vt dicant Religiosum, quantumcunque incorrigibilem, expelli non posse, si permanere vult, atque adeò nisi ipse consentiat. Ita sentit Syluester, tribuens D.Thomæ, verbo *Religio*. 6. §. 17. Armilla verb. *Religio*. §. vltimo.

Card. Confirm. Moderatio quorundam circa hanc partem negatiuam. *Syluest. Armil.*

2. Certa resolutio affir. Prima probatio ex iure communi. Nihilominus res certa est,posse licitè Religiosum à religione expelli iusta de causa. Probatur primò ex iure communi, cap. *cùm ad monasterium*, de statu monach. vbi de proprietario contumaci, & post regularem monitionem præmissam, dicitur, *De monasterio expellatur, nec recipiatur vlteriùs nisi pœniteat secundùm monasticam disciplinam.* Exponet fortasse aliquis,ibi non dici,vt expellatur à religione, sed à monasterio, nimirum quasi relegando illum in aliud, non verò extra totam religionem pellendo: ita enim in simili interpretari conatur Archid. in c. *Abbates*. 18.q.2.n.5. Veruntamen considerandum est, Pontificem loqui de monasticis religionibus, in quibus professio fit in particulari monasterio, in quo acquiritur filiatio, & peculiaris vnio,& obligatio,ita vt nec Religiosus possit ad aliud monasterium eiusdem religionis sine monasterij consensu transire, nec aliud monasterium possit cogi ad illum recipiendum in proprium membrum, ac socium: & ideo perinde loquitur Pontifex de monasterio, ac de integra religione, quia ad illum modum professionis alia monasteria sunt omninò per accidens; intelligit ergo vt expellatur simpliciter à religione. Et ita sentit ibi glossa, licèt addat, posse mitti in arctius monasterium,ne euagetur,sed pœniteat: quod est verum,si religio velit,& expedire iudicauerit: tamen si aliud iudicat, etiam potest omninò expellere, iuxta Pontificis mentem, & communem intelligentiam. Quod clariùs explicauit Honorius

Euasio. *Archid.* Præcluditur.

A in cap.vlt. eiusdem tit.dicens, *Ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat sanas oues.* Idem probatur apertè ex cap. *relatum*, ne clerici, vel monachi; ibi, *vel si restiterint ausu temerario, eis eiectis*,&c. & cap. *cùm in Ecclesiis*. de maioritate,& obedientia, ibi, *Alioquin de fratrum consortio penitus excludatis.*

Secundò idem probatur ex regulis, & consuetudinibus religiosis. Nam Basil. in reg.28. ex fusiùs disputatis,de inobediente, post plures admonitiones, contumaci, ait, *Vt membrum vitiatum, inutiléque,medicorum more,præcidere conuenit.* Affert illud Matthæi 5. *Si oculus tuus dexter scandalizat te*, &c. Idem habet reg.44. ex Breuioribus, & sanè B non ob culpam nimis grauem,sed quia impatienter suffert correctionem cum contumacia. Idem reg. 57. & 61. pro quocunque vitio incorrigibili, vel quia laborare non vult, nec psalmos discere, & similia cum incorrigibilitate coniuncta. Idem in animaduersi. ad canonicos delinq. reg. 8. & in Constitut. monast. cap. 34. Benedictus etiam in sua regula,cap.28. præcipit,contumaces,& incorrigibiles expelli, & planè loquitur de absoluta eiectione à tota religione,nam supponit,præcessisse plures admonitiones, correctiones, pœnas, vsque ad flagella, & excommunicationem, & alia media, nulláque sufficere, & tunc ait, vtatur Abbas consilio Apostoli, *Auferte malum ex vobis ipsis*, C 1.Cor.5. &,*Si infidelis discedit, discedat*, 1.Corinth. 7. *Ne ouis morbida totum gregem contaminet.* Et ita obseruant religiones monachales, quæ ferè omnes(Carthusiam excipio) sub regula Sancti Benedicti militant,vt sumitur ex Conc. II. Aquisgran. sub Ludouico, tit.de Ordine Rectorum, c.15. & ex Bern. epist.112. vbi eodem consilio vtitur. Et vsu etiam id seruasse S.Benedictum, refert Greg. lib.2. Dialog. cap.25. Augustinus in regula, cùm dixisset, contumacem grauiori pœna plectendum esse, subdit; *Quam si ferre recusauerit,etiamsi ipse nõ abscesserit, de vestra societate proiiciatur: non enim hoc fit crudeliter, sed misericorditer, ne contagione pestifera* D *plurimos perdat.* Et ita etiam obseruant religiones, quæ regulam Augustini profitentur, vt de Canonicis regularibus dicitur in Cócilio I. Aquisgran. sub Ludouico, cap.134. vbi latissimè plura ponũtur remedia priusquàm ad hoc extremum supplicium perueniatur. Idem obseruare licet in sacra Prædicatorum religione,dist.1. suarum constitut. cap.19.vbi post alias pœnas additur, *Vel secundùm regulam Patris nostri Augustini, si magis expediens iudicetur, exutus habitu ordinis,de nostro ordine expellatur*; quod etiam confirmat D.Thom. quodlib. 12.art.vlt. Idem statutum est à S.Francisco in sua regula, cap.13. vt Apostata, qui religionis habitum voluntariè exuerit, penitus ab ordine expel- E latur: quod, licèt cum aliqua moderatione infrà tractanda, in illo ordine receptum est, & ad alios casus ampliatum per Alex. VI. vt refertur in lib. Monumenta Minorum, concess.65. & alia videri possunt in Compend. priuileg. Mendicant. verb. *Eiicere*. & in Specul.Minor. 2.p.tit.1.& apud Bonauent. q.14. in regulam.

3. Probatio ex iuribus & vsu peculiar.relig.

D.Thom. Cordub. q. 31.in c.2. suæ regulæ. Manuel Roder. 1.tom. quæst. regul. q.30. a. 13. 14.

Bonauent.

Tandem probatur ratione, quia commune bonum religionis priuato commodo religiosi præferendum est, sed ad commune bonum religionis moraliter necessarium est, vt possit à se expellere membrum putridum,ne alia inficiat, vt Sancti citati docent: ergo. Quæ ratio multis iuribus confirmari potest,quæ de censuris Ecclesiasticis,præsertim de excõmunicatione loquuntur, cum proportione tamen in præsenti locum habent. Facit 4. Probatio ex ratione.

cap.

cap. *resecandæ*, c. *ecce*, 24. q. 3. cap. *sed illud*, 45. d. cum similibus. Vnde facilè soluitur ratio dubitandi proposita, & confirmatur veritas. Primùm enim nulli parti fit iniuria, si pacta & fœdera, iuxta conditiones, quibus inita sunt, seruentur: pactum autem religionis cum religioso, quando se illi obligat, eius professionem acceptando, habet hanc conditionem inclusam, vt secundùm regulam viuere studeat, & religionem non perturbet, sed obedientem & corrigibilem se exhibeat: ergo si ipse Religiosus fidem non seruat, nec religionis obligatio integra manet, poterit ergo illum à se expellere. Quod autem illa conditio subintelligatur (reliqua enim clara sunt) constat, quia tam in communi iure, quàm in ipsis regulis religionum, quàm in ratione naturali continetur; vota autem & professio fiunt secundùm regulam, & commune pactum censetur fieri secundùm ius, & secundùm rectam rationem: ergo.

Confirmatio, & responsio ad argumét. in n. 1.

5. Atque hinc colligitur, non esse necessarium vt ipse Religiosus eiectioni consentiat, si alias sufficiens causa præcessit. Probatur primò ex omnibus iuribus, & regulis adductis, quæ absolutè loquuntur, & consensum ipsius personæ non requirunt. Secundò probatur ex vsu, ita enim nunc fit in omnibus grauioribus religionibus, esséque antiquissimum morem intelligi potest ex facto Magni Pachomij, quod ex Simeone Metaphraste refert Surius in vita eius, cap. 59. die 14. Maij, vbi ait, cùm quidam monachus, Syluanus nomine, inhonestè se gereret, eum vocasse post vigesimum annum suæ exercitationis, iussisséque veste exui monastica, & expelli monasterio. Eum autem, ad pedes Patris procidens, rogasse, *Hoc adhuc mihi condona Pater, &c.* Pachomium autem respondisse: *Si tot acceptis monitionibus, noluisti accipere id, quod est melius, neque plagis affectus eligere id, quod est vtile, quemadmodum possum diutius permittere, vt membrum morbosum congregetur cum grege Christi: ne fortè vnius ouis affricata scabies, non paruam eius partem inficiat, & corrumpat.* Potestatem ergo in se agnoscebat Pachomius illũ inuitum expellendi, quanuis tandem precibus, & promissis sub fideiussore datis cesserit, & illum cum magno illius fructu retinuerit. Idem intelligitur ex Ioan. Climach. in gradu 4. Obedientiæ, vbi refert de antiquis monachis, diffidentes iussu prælati solitos reconciliari ante Solis occasum, & priuari cibo, donec in gratiam redirent. *Aut certè* (inquit) *è monasterio expellebantur.* Tertiò declaratur ratione, quia eiectio hæc nõ tam est medicinalis pœna, quàm vindicatiua, propter commune bonum: ergo non pendet per se ex consensu delinquentis, sed ipso inuito inferri potest, si ad commune bonum expedire iudicetur.

Moderatio in eodem num. 1. impugnatur tripliciter. Primò. Secundò. *Metaphrast.* *Surius.* *Ioã. Climac.* Tertiò.

6. Dices, hoc ad summum procedere, si Religiosus nollet suæ eiectioni consentire, nec etiam vellet emendari, tunc enim propter contumaciam, & incorrigibilitatem eiici posset inuitus: at verò si cum voluntate permanendi in religione ostenderet etiam emendationis propositum, non videtur posse expelli, quia tunc iam non est contumax, nec dici potest incorrigibilis; cùm tamen propter solam contumaciam, & incorrigibilitatem possit expelli, iuxta cap. vlt. de statu monach. Vnde D. Thom. quodlib. 12. art. vlt. comparat eiectionem hanc excommunicationi, vt sicut excommunicari non potest quis, nisi quia contumax est, & emẽdari non vult; ita nec à religione expelli: nam æquiparantur hæ personæ; vtraque enim spiritualis est, & pœna spiritualis non fertur nisi in

D. Thom.

A contumacem.

Respondeo, semper quidem esse necessariam aliquam incorrigibilitatem, non tamen semper necessariam esse actualem contumaciam. Priorem partem probat dict. cap. vlt. de stat. monach. & alia testimonia suprà adducta in num. 3. & illam intendit præcipuè D. Thom. loco citato, ex Bonau. q. 14. in exposit. reg. & sumitur etiam ex Bulla Alexand. VI. quæ refertur in lib. Monumenta Ordi. concessione 65. & hoc conuincit ratio, quam D. Thom. insinuat: nam hæc est grauissima pœna, quæ priuat hominem non solùm temporalibus commodis, sed etiam spiritualibus, & ideo non debet statim imponi propter delictum commissum, B etiam graue; sed debent aliæ medicinales pœnæ adhiberi priùs, & omnibus modis tentari, vt talis Religiosus emendetur. Est etiam hoc consentaneum statui religioso, qui est schola virtutis, ac perfectionis, ad quam pertinet non solùm promouere ad virtutem, sed etiam vitia corripere, & specialiter infirmos curare: ergo est valde alienum à tali statu infirmos statim deplorare, quod fieret eos eiiciendo absque multa curatione præuia, quæ inefficax inueniatur propter contumaciã infirmi.

7. Responsio bifida. Vna pars. *Bonau.*

Nihilominus probatur altera pars, quia si quis iterum ac sæpiùs correctus, non emendetur, aut iterum atque iterum recidat; etiam si postea offerat, & promittat emendationem, potest & interdum debet expelli: nam ille satis dici potest incorrigibilis, & ideo in eo locum habent iura, quæ incorrigibilem expellendum dicunt. Aliud enim est esse incorrigibilem, aliud actu contumacem; hoc enim etiam actualem resistentiam voluntatis, illud verò solùm dicit iteratum lapsum cõtra adhibitam correctionem. Vnde iura Canonica statuunt, incorrigibilem clericum in aliquibus criminibus, degradandum esse, & tradendum brachio sæculari; quod fieri potest, etiamsi tunc conuertatur, & maximè doleat, ac promittat emendationem, si iam sufficiens castigatio, & monitio semel, vel iterum præcessit; quomodo etiam se gerit Ecclesia in puniendis hæreticis relapsis: ita ergo de eiectione à religione censemus. Non est ergo omninò comparanda cum censura, seu excõmunicatione; sed solùm quoad hoc, vt requirat aliquam præuiam monitionem, castigationem, & contumaciam; non tamen in hoc quòd illam etiam actualem & perseuerantem postulet. Ratio autem differentiæ est suprà facta, quòd excommunicatio est pœna medicinalis, quæ per se primò respicit bonum eius, qui punitur: hæc autem non est huiusmodi, sed principaliter respicit bonum aliorum, scilicet totius religionis, tum in exemplum, & vt alij timeant esse ita rebelles ordinariæ correctioni, & disciplinæ religiosæ: tum etiam, vt auferatur malum de medio fratrum, ne & ipsi contaminentur; quod alia via non efficaciter cauetur: nam licèt talis persona dicatur offerre emendationem, non est tamen fide digna, nec probabilis de illa spes cõcipitur propter præcedentem incorrigibilitatem; & ideo licèt in ordine ad bonum eius credendum illi sit, & ideo absolutio à censura statim detur, quia solùm pendet ex præsenti bona dispositione; nihilominus in ordine ad bonum aliorum id non sufficit, quia propositum illud facilè mutabitur, vergétque eius societas in aliorum detrimentum.

8. Altera pars responsionis. C D Ad comparationẽ ex D. Thoma allatam in eodem n. 6. E

Quæ sit causa iustæ expulsionis.

Ex dictis declaratum ferè est, ob quam causam possit 9.

possit Religiosus professus à religione expelli. Ordinariè enim loquendo, duæ conditiones necessariæ sunt. Prima est, vt graue aliquod peccatum præcesserit externum, & de se inferens scandalum aliis, vel infamiam religioni: tam grauis enim pœna non potest inferri nisi propter grauem culpam; oportet etiam esse externam culpam, quia de internis Ecclesia non iudicat, extra forum Sacramentale. Addit S. Bonau. opusc. 9. in regulam S. Francisci, q. 14. non satis esse quòd sit externum, & sæpiùs correctum, si sit occultum, ne oriatur scandalum ex publica eiectione cùm culpa non pateat. Intelligendum est autem satis esse quòd sit publicum iuridicè, id est, ita vt de illo sit sufficiēter conuictus in regulari iudicio, iuxta debitam formam & modum eius, quia in omni delicto hoc satis est ad condignam pœnam. Nec potest ab aliis existimari iniustè punitus, eo quòd delictum non fuerit publicum notoreitate facti; quia potiùs debent præsumere prælatum vt iudicem iustè procedere: nec etiam reo fit iniuria publicando delictum, vel pœnam eius, quando in iudicio satis probatum est, & ita expedit ad commune bonum.

Prima conditio ad iustam expulsionem; graue delictũ.

Dices, nisi tale peccatum in aliorum vergat detrimentum, non meretur pœnam separationis à consortio aliorum, non vergit autem in aliorum detrimentum donec sit publicum, vt infamiam vel scandalum generet. ergo. Respondetur, non oportere expectare effectum, sed satis esse quòd delictum de se tale sit, nam tale peccatum in persona religiosa, quæ in communitate viuit profitente perfectionem, non potest non esse de se scādalum, & religionem infamans. Vnde Alexander VI. Minoribus concessit, vt possint contumaces expellere, nulla addita restrictione de infectione fratrum, vel scandalo, & notoreitate facti. Quin potiùs expectare vt delictum sit notorium externis, quod Bonau. suprà q. 17. clariùs indicat, non solùm necessarium non videtur, verùm nec conueniens, sed maximè nociuum religioni.

Bonau. limitatio exponitur.

10. Altera conditio est, vt de tali peccato præcesserit correctio, & admonitio sine fructu, vel emendatione: hoc etiam constat ex dictis, quia oportet, vt non solùm Religiosus peccator sit, sed etiam incorrigibilis, vt iuribus, & ratione declaratum est. Quæri autem potest circa hanc secundā conditionem primò, quanta, vel quotuplex correctio necessariò præcedere debeat. Secundò, an semper, & in omni casu necessaria sit, vel aliquando grauitas peccati semel commissi, & scandalum vel infamia inde sequuta sufficiat. Ad priorem interrogationem dicendum est, de ea re non esse vnam certam regulam pro omnibus religionibus præscriptam, sed maximè relinqui prudentiali iudicio. Hoc constat ex Basilio, Augustino, & aliis adductis, solùm enim asserunt, eum qui sæpiùs correctus contempserit emendari, eiiciendum esse. Quam regulam sequitur ordo Prædicatorum, nam in suis Constitutionibus d. 1. c. 19. vbi ille dicitur incorrigibilis, *qui culpam non timet committere, & pœnas recusat ferre: vel ex earum sæpiùs appetita inflictione iudicio discretorum cognoscitur non proficere.* At verò in religione Minorum ille propriè censetur incorrigibilis, qui ter conuictus & punitus de crimine, non emendatur, vt habetur in Ordinat. general. Toletan. tit. de Incorrigibil. c. 6. & refert Emman. Roder. q. 80. art. 14. Et in regula S. Benedicti, cap. 58. qui ter deserit religionem, post professionem factam, ampliùs admitti prohibetur, atque ita omninò expellitur, túncque censetur satis incorrigibilis: quòd si aliqua moralis regula tradi potest, hæc certè videtur maximè probabilis, magísque vsitata. Vnde clericus, qui de grauioribus criminibus bis est canonicè punitus, vel ter admonitus, & non emendatur, censetur incorrigibilis, vt degradari possit, & tradi brachio seculari: vt videri potest in Iulio Claro lib. 5. §. vlt. q. 36. n. 33. & 34. Menochio consil. 82. num. 97. Bernard. Dias in praxi cap. 151. qui alios referunt.

2. Cōditio; præuia monitio.

Quota monitio, & an in omni euentu pręmittenda.

Eman. Rod.

Iulius Clar. Bern. Dias. Menoch.

11. Nihilominus non est hæc regula adeò certa, quin detur semper locus prudenti iudicio prælatorum, vel ampliùs expectandi, vel citiùs expellendi reum, si ad commune bonum valde conueniēs existimetur, & nulla sit expressa lex specialis, quæ oppositum statuat: ius enim commune nullum est, sed loquitur indefinitè, vt vidimus. Vnde etiam in religione Minorum ex concessione Leonis X. quæ refertur in compendio priuilegiorum, §. 5. potest aliquando expelli Religiosus pro atroci delicto semel tantùm perpetrato, vt si ex illo delicto tanta infamia, tantúmque scandalum ortum esset, vt sine magno detrimento detineri reus inter Religiosos non posset. Et religioni S. Hieronymi in Hispania concessit Pius V. anno Domini 1566. vt in delictis grauioribus, aut grauissimis velut inobedientię contumacia, seu incorrigibilitate possit suos Religiosos etiam vsque ad priuationem habitus inclusiue punire. Vbi etiam cùm indefinitè de grauioribus & grauissimis delictis loquatur, solúmque gratia exempli ponat cōtumaciam inobedientiæ, constat non ponere regulam omninò definitam, sed prudentiæ iudicis relinquere, quando delictum sufficientem grauitatem habeat ad hanc pœnam, & an, quæve contumacia expectanda sit. Similem in Societate nostra instructionem à Pontificibus probatam infrà tract. 10. ostendemus. Denique secluso speciali iure ac priuilegio, ex sola ratione naturali hoc ipsum significauit Syluest. verb. *Abbas.* n. 6. vbi referens sententiam D. Thomæ dicentis, non posse expelli Religiosum nisi propter contumaciam, addit, *Quod intelligo, nisi incorrigibilitas præsumatur de facto propter conditionem viri, vel de iure propter regulam ita mandantem.* Vbi in primis modum & distinctionem indicat explicandi regulā à D. Thoma, & communiter traditam de contumacia, vel incorrigibilitate, scilicet, vel actuali, seu præterita, & præsumpta. Deinde duos modos insinuat præsumendi iustè incorrigibilitatem, etiam si actu non præcesserit, vel de iure, vt quando regula aliqua religiosa illam præsumit in aliquo delicto, vel de facto, vt quando tales sunt circunstantiæ personæ, vt nulla sit moralis spes correctionis. Addo, etiam interdum fieri posse, vt licèt sit spes correctionis in ipsa priuata persona, non tamen possit satisfieri publicæ infamiæ, vel scandalo totius religionis, nisi expellendo religiosum delinquentem: vel non posse conuenienti modo, & sine magno dispendio religionis in perpetuo carcere detineri, vel alio simili modo puniri: & tunc etiam esse posse sufficientem causam expulsionis, quantum est ex vi iuris communis, si ius speciale alicuius religionis non repugnet. Quia commune bonum religionis præferendum est priuato; & quia interdum iustè punitur quis perpetuo exilio, imò & morte, propter vnum delictum sine alia contumacia; & interdum potest hoc fieri arbitrio iudicis propter grauissimas circunstantias, vt videri potest apud Eman. Roder. tom. 1. q. Regul. q. 30. art. 14. vbi pro se citat Iul. Clar. lib. 5. §. sacrilegium n. 3. & Maranta in speculo fol. 29. post num. 53.

Resolutio vera.

Syluest.

Eman. Rod. Iul. Clar. Maranta.

num. 53. quid ergo mirum, quòd hoc possit fieri in aliqua religione, maxime vbi proprium ius non resistit?

12. *Qui putent eiectionem corrigibilis esse illicitã in foro cõscientiæ.*

Addunt verò aliqui ex doctrina S. Bonauenturæ, licet in exteriori foro possint prælati iuste expellere Religiosos propter graues excessus, etiam sine propria incorrigibilitate, non tamen in foro conscientiæ; propter scandalum, quod in animis secularium potest generari, & propter periculum damnationis, cui exponuntur sic eiecti, quia nequeunt seruare regulam, quam promiserunt, à cuius obligatione non possunt liberari. Sed debent (aiunt) tales religiosi perpetuis carceribus mancipari, & ibi puniri pro qualitate delictorum. Hanc verò distinctionem de foro interno, & externo ad hanc materiam applicatam, apud S. Bonauenturam non inuenio, nec videtur mihi posse probabiliter accommodari, per se loquendo: itaque quoties iuxta regulam approbatam, vel iuxta Pontificia diplomata, seu concessionem licitum est in exteriori foro expulsionis sententiam ferre & exequi contra religiosum professum; etiam in foro conscientiæ id est licitum, per se loquendo.

13. *Probatur tamen talẽ eiectionem non esse illicitam cõtra iustitiã commutatiuam.*

Ratio est, quia ex duplici tantùm capite posset id non licere, vel quia esset contra iustitiam, vel quia contra charitatem, alia enim radix in præsenti cogitari non potest: neutrum autem ex his potest cum probabilitate affirmari: ergo. Probatur minor quoad priorem partem de iustitia, quia vel hoc intelligitur de iustitia commutatiua, ratione mutui contractus facti inter Religiosum & religionem in ipsa professione; & hoc non, vt etiam S. Bonauent. dict. quæst. 14. fatetur, quia pactum illud intelligitur secundùm regulam approbatam, & secundùm priuilegia Pontificia, & secundùm rationem rectam: iuxta hæc autem iura omnia, includit conditionem ex parte religionis, si ita professus vixerit, vt decet, vel debetur religioso statui, & communitati: aut clariùs, nisi se reddat dignum expulsione, iuxta regulam & mentem Pontificis: ergo quoties quis eiicitur iuxta regulam, & priuilegia, non frangitur pactum à principio factum: ergo ex hac parte non peccatur contra iustitiam: ergo ex eodem capite quod licet in foro exteriori, licet etiam in foro conscientiæ.

14. *Nec contra vindicatiuam.*

Vel sermo est de iustitia vindicatiua, & ex hac parte non potest etiam contra conscientiam agi, saltem per excessum contra Religiosum (nam de defectu contra religionem, vel Rempublicam, statim dicam.) Probatur, quia in tali religione per legem iustam, qualis est regula approbata: vel per Pontificiam declarationem, quæ in priuilegio continetur, illa iudicata est condigna pœna talis delicti, vel talium delictorum: ergo non fit iniuria reo illam exequendo. Nec enim putandum est illam concessionem Pontificis esse permissiuam tantùm, sed approbatiuam: tum quia oppositum constat ex verbis concessionum, tum etiam quia esset contra omnem rationem. Cur enim permitteret Pontifex religioni, (quæ tenetur non solùm ad iusta, sed etiam ad perfecta) vt iniustam pœnam imponeret, & exequeretur, sine impedimento, & sub Pontificis vmbra, & authoritate? Quòd si quis dicat, Pontificem non approbare hanc, vel illam eiectionem in particulari, sed illam, quæ fit iusta causa; hoc est quod intendimus: nec enim nos defendimus vt iustam omnem expulsionem in indiuiduo: sed ex hypothesi dicimus, eam quæ fuerit iusta in foro externo, iuxta regulam vel priuilegia, non posse esse in foro conscientiæ iniuriosam eiectionem. Vnde si iudicium particulare de causa eiectionis in te verum sit, & prudentiale, iuxta verum sensum regulæ & priuilegiorum, reddet sine dubio prælatum tutum in foro conscientiæ, saltem quoad hanc partem non inferendi iniuriam reo: si verò iudicium sit falsum, quia nimirum delictum tale non est, quale regula, vel priuilegium requirit: tunc nec ipsa expulsio est iusta secundùm regulam, & ideo neque in conscientia erit iusta per se loquendo, imò etiam erit contra obligationem inclusam in primo pacto professionis, vt patebit facilè conuertendo rationem superiùs factam. Dico autem, per se loquendo, quia per ignorantiam, & bonam fidem prælati poterit interdum factum excusari. Nunquam ergo hîc separatur institia in conscientia, & in iudicio externo, respectu religiosi.

15. *Nec denique contra iustitiam legalem.*

Maius dubium esse posset, an talis expulsio possit interdum esse contra iustitiam legalem, & bonum commune, quia nimirum delictum non satis punitur illo modo: imò sæpè fortasse ipse delinquens desiderabit hanc pœnam, vt possit liberiùs viuere. Vnde quoad hanc partem regula, vel priuilegium non videntur esse præceptiua, seu ordinatiua, sed concessiua, vt ita fiat: semper autem videntur subintelligere conditionem, *nisi ratio iustitiæ plus fieri postulauerit.* Respondeo, Pontificem per hanc concessionem, vel regulam non tam intendere punitionem delicti, quàm præseruationem, quietem & decentiam religionis: & ideo si ad hos fines necessaria sit religiosi eiectio, non est omittenda, eo quòd delictum non videatur adæquatè puniri, nam hoc non est ita intrinsecè necessarium, vt ex iusta causa omitti non possit. Accedit, quòd semper potest antecedere alia vindicta delicti, quæ pro capacitate status religiosi videatur sufficiens. Potest etiam sic eiectus ad triremes mitti, si dignus iudicetur, vel perpetuò, vel ad tempus, itaque nunquam condigna punitio repugnat cum eiectione, ideóque qui concedit facultatem expellendi à religione, non aufert obligationem puniendi delicta modo sufficienti ad publicam satisfactionem quatenus simul esse potest cum expulsione à religione: & ideo non refert ad iustitiam & honestatem talis concessionis quòd sola expulsio non sit interdum sufficiens pœna. Esset autem contra rationem tale priuilegium, si ratione illius posset quis expelli, etiam in eo casu, in quo talis expulsio esset contra iustitiam in foro conscientiæ.

16. *Probatur deinde neque esse cõtra charitatem.*

Venio ad alteram partem de obligatione charitatis, quæ in primis locum non habet vbi hæc pœna non est arbitraria, sed lege præscripta, in qua inferior, seu ordinarius prælatus dispensare non potest. Deinde, etiamsi prælatus religionis ex charitate teneatur procurare bonum religiosi quantumuis criminosi, magis tamen tenetur custodire puritatem & pacem suæ religionis, & auferre scandala, &c. Vnde Bonauent. dict. q. 14. dixit, *Crudelis est miseratio, vnde plures, & meliores grauiter offenduntur.* *Bonau.* Præterea obligatio ex charitate, cessante iustitia, plures conditiones requirit, quæ vix possunt in huiusmodi casu inueniri. Primùm enim necessarium est, vt proximus sit, vel constituatur in graui periculo, morali, & proximo suæ salutis: deinde, vt alius possit sine magno incommodo, præsertim spirituali, suo, vel aliorum illi necessitati succurrere; at in præsenti religiosus per eiectionem non statim constituitur in proximo periculo, imò neque in morali salutis suæ: potest

potest enim vexatio dare intellectum, & humiliatio conuersionem, vel potest multis modis sibi consulere, vt pericula effugiat: aliunde verò sæpè non potest prælatus sine magno onere religionis, & periculo aliorum religiosorum, & suæ famæ, & quietis, illum detinere: non ergo obligatur ad hoc ex charitate. Asserendum ergo simpliciter est, id quod regula per Pontificem approbata, vel priuilegia, aut bullæ Pontificiæ permittunt, seu concedunt singulis religionibus, circa eiectionem contumacium, seu discolorum religiosorum, non solùm in externo foro, sed etiam in conscientia per se loquendo licita esse. An verò in aliquo particulari casu charitas exigat moderationem aliquam in executione, id ad factum pertinet, non ad ius, éstque accidentarium & ex prudenti arbitrio pendens. Et tunc etiam considerare oportet, an prælatus authoritatem habeat ad talem moderationem faciendam vel potestatem superiorem, iuxta regulam, requirat: id enim seruandum est.

Concluditur contra citatos in num. 12.

A

B

In quo prælato sit potestas ad expulsionem.

17. Tandem facile etiam ex dictis intelligitur, quis possit religiosum à religione eiicere, supposita causa sufficienti, nam sine illa nullus potest, & cum illa non quilibet, sed qui iurisdictionem ad hunc actum habet, nam est actus vindicatiuæ iustitiæ, & magnæ coactionis, qui sine iurisdictione fieri non potest. Primò ergo ac præcipuè habet hanc potestatem Summus Pontifex; non solùm, vt supremus pastor Ecclesiæ, quod clarum per se est, sed etiam vt supremus prælatus religionis, ad quem spectant actus supremi, ad bonum eiusdem religionis pertinentes. Deinde habet hãc potestatem corpus ipsum religionis; vt autem illam habeat non est necesse, vt à Summo Pontifice specialiter conferatur, sed satis, vt non auferatur, seu reseruetur talis actus. Ratio prioris partis est, quia hæc eiectio ex natura rei iusta est, ex vi conditionis inclusæ in priori pacto inter religionem, & Religiosum, vt suprà explicatum est: ergo ex natura rei est in ipsa religione tota, seu vt est vnum corpus, si aliunde non impediatur: sicut è contrario ex natura rei est apud illam onus retinendi, & alendi religiosum, qui nullam causam præbet eiectioni. Confirmatur, quia omne corpus habet ius separandi à se contagiosa membra, & omnis Respublica abiiciendi, qui eam conturbant, & potestas ad hunc actum per se est in corpore Reipublicæ: ergo similiter est cum proportione in corpore religioso.

Est in Papa.

C

Est in tota Religione.

D

18. Posterior verò pars, quæ est limitatio prioris, patet, quia potestas corporis subordinata est capiti, aliàs esset summa confusio: ergo si per caput restringatur, id est per Pontificem reseruantem sibi illum actum, non poterit tota religio sine consensu eius religiosum eiicere. Considerandum itaque est corpus integrum religionis in rigore sumptum Pontificem ipsum vt supremum prælatum includere, qui quatenus iurisdictionem in illam habet, non ab ipsa, sed ex se, seu à Christo illam habet: quatenus verò habet potestatem dominatiuam, licèt à religione illam habeat; in illo tamen ordine est suprema etiam respectu totius corporis religionis simul sumpti, quod non habent prælati intrinseci (vt sic dicam) ipsius religionis. Hac ergo ratione potest hanc potestatem non solùm vt vniuersalis pastor, sed etiam vt supremus prælatus sibi reseruare. Quia verò iure, & potestate ordinaria relinquit religionem seipsam plenè gubernare: ideo quandiu hæc potestas ablata, seu

Excipe, nisi à Papa reseruetur.

E

reseruata non est, in ipsa religione integra manet. Et in eo casu, quo Pontifex illius vsum sibi reseruaret, teneretur ex iustitia, post plenam causæ cognitionem in eiectionem Religiosi consentire, si & culpas haberet tali pœna dignas, & ad religionis bonum, illius pœnæ executio necessaria moraliter videretur.

Tertiò solet hæc potestas esse in Generalibus religionum. Nam illis commissa est tota potestas necessaria ad gubernandam religionem, & ad vniuersale bonum eius: huiusmodi autem est hæc potestas, de qua agimus, vt ostensum est. Vnde Pius V. in priuilegio suprà citato concesso Ordini S. Hieronymi in Hispania, quod habetur in Compend. priuileg. eiusdem Ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia sic ait; *Considerans quòd Prior Generalis, per constitutiones dicti ordinis habet omnimodam, & ordinariam potestatem, quam ipsum Capitulum generale, tempore, quo celebratur, habet: Priori Generali concessit facultatem relegandi*, &c. In quibus verbis solùm expendo rationem, quæ mouit Pontificem, ad cõcedendum Generali potestatẽ, quam Capitulo concedebat: quia tota potestas Capituli translata esse debet in Generalem: eâdem ergo ratione iure ordinario habere videtur Generalis potestatẽ eiiciendi Religiosum ex iusta causa. De aliis verò inferioribus prælatis, vt sunt Prouinciales, Priores, Guardiani, &c. nihil certum dicere possumus ex communi iure, sed solùm consulenda esse iura specialia regularum, seu priuilegiorum singularum religionum, & illa esse obseruanda. Regulariter autem videtur esse in solo Generali iure ordinario; nec immeritò, quia abscindere membrum corporis est res grauissima, & ideo meritò postulatur consensus capitis. Prouinciales autem aliquando hac potestate vtuntur ex commissione, vel generali, vel speciali, iuxta varios vsus religionum.

19. Est denique in Generalibus.

Quid de inferioribus prælatis.

Quæri autem hîc potest, an prælatus habens hanc potestatem possit illa vti suo iusto arbitrio, sine consilio aliorum, qui in ordinibus ad hoc ministerium deputari solent, vel potiùs huiusmodi consilium sit omninò necessarium ad valorem actus. Nam in prædicto priuilegio Pij V. ad Hieronymianos additur, *Dum tamen hæc omnia faciat de consilio fratrum*, &c. & similia haberi solent in Constitutionibus religionum, vt in Constit. Prædicatorum, cap. 19. d. 1. dicitur, *De consilio discretorum, si expediens iudicetur, potest Magister ordinis*, &c. Veruntamen in hac etiam re non possumus generalem regulam tradere, sed obseruandum est in vnaquaque religione institutum eius ab Ecclesia approbatum: nam in quibusdam suffragia cõsulentium decisiua sunt, ita vt sine illis, vel eorum numero competenti, nihil validè fieri possit, & in eis responsio est clara, quia cõsilium est de substantia actus, imò solùm apud illud est potestas. In aliis verò consulentium suffragia sunt tantùm consultiua, quibus auditis, potest prælatus statuere quid iudicauerit expedire; duobus autem modis potest intelligi huiusmodi consilium necessariò esse adhibendum, vt in superioribus notauimus, tractando de receptione Nouitiorum, scilicet vel ex præcepro tantùm vel vt res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel vtroque modo; ex iure autem communi non constat, quo istorum modorum in præsenti requiratur, sed consulenda sunt priuata iura vniuscuiusque religionis, & illa sunt seruanda. In eis autem attentè considerandum est, an potestas absolutè detur prælato, postea verò solùm iniungatur, vt tales, vel tales

20. Requiratur ne consultatio vt prælatus eiiciat religiosum.

personas consulat: an verò detur talis potestas, quasi sub ea conditione, vt in dicto priuilegio Pij V. dicitur, *Concedimus Priori Generali*, &c. *dum tamen hæc omnia faciat de consensu fratrum*, &c. Quando enim concessio est sub hac posteriori forma, est sine dubio illa substantialis conditio, ita vt licèt necesse non sit consilia sequi, necessarium sit illa audire, iuxta communem sententiam fundatã in proprietate verborum, quam in citato loco exposui. At verò quando potestas priori modo datur, consultatio solùm est necessaria ex præcepto, vel regula, &, si illa omittatur, malè fit, nihilominus actus est validus, quia illa tunc non est substantialis forma, vt eodem loco dixi.

CAPVT V.

An & quomodo professus eiectus teneatur ad religionem redire.

1. *Supponitur eiectum nõ liberari à vinculo triũ votorũ substantialium solennium.* IN primis supponendum est, per huiusmodi eiectionem non solui religiosam professionẽ quoad vinculum, sed solùm quoad vsum, seu cohabitationem, sicut quando separantur coniuges propter alterius adulterium, semper manet vinculum matrimonij integrum. Quanquam enim de antiquo vsu Ecclesiæ incertum sit, an religiosi dyscoli eiicerentur omninò liberi à professione religiosa, nunc tamen in his, qui solenniter profitentur, certum est non ita fieri. Quam diuersitatem videre licet in vna Societatis religione, in qua scholares approbati eiiciuntur soluto vinculo, professi verò minimè: idémque est in omni alio professo. Nam licèt eiiciatur, non desinit esse religiosus, vt est concors sententia Doctorum in 4. dist. 38. Innocen. c. *Dilectus.* 2. de simoni. Cardin. Clemé. 1. de Regularib. §. *Quomodo.* q. 1. Estque euidens ex suprà dictis de immutabilitate professionis religiosæ; & ex vsu Ecclesiæ, nam constat hos manere semper inhabiles ad matrimonium, etiamsi non sint in sacris ordinati. Denique hoc apertè supponitur in cap. vlt. de Regularib. vt statim in num. 6. expendemus. Manet ergo in his religiosis integra professio, & quidquid est de substantia eius, atque adeò tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ in eo perseuerant: quomodo autẽ eis vti debeat, & ad quid ratione eorum, & professionis obligetur, explicandum superest. Et de castitate quidem nulla est difficultas, tenetur enim illam integrè seruare, quia potest, & in hoc non ita pendet ab actuali subiectione, vel vnione cum sua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

2. *Prima sententia Nauarri negãs obligationẽ ad reditum.* De aliis ergo inquiri potest primò, an teneatur semel eiectus ad suam religionem redire, quandiu aliam professus validè non est, nam in eo casu certum est non teneri: an verò possit id facere, infrà videbimus. Quidam ergo asserunt absolutè non teneri ad reditum, nec ad illum posse compelli, si per sententiam definitiuam, & iustam eiectus in perpetuum est. Ita tenet Nauarr. Comment. 2. de Regularib. n. 36. Comment. 3. n. 52. & lib. 3. Consilior. tit. de Regularib. consil. 77. & sequent. *Eius primũ argumentũ.* Fundamenta eius sunt, primò, quia per sententiam definitiuam extinguitur obligatio, quæ proinde non potest ampliùs reuiuiscere. *In perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest*, vt dicitur in l. *qui res.* §. vlt. ff. de solution. *Secundum.* Secundò, quia res iudicata seruanda est, l. *res indicata.* ff. de regul. iur. & A quod bene definitum est, retractari non debet, cap. *quod bene.* 6. q. 4. adeò vt res iudicata impediat litis ingressum, Clement. 1. de except. Tertiò, quia est res durissima, vt eiectus definitiuè contra suam voluntatem, reducatur ad monasterium, vbi vix æquo animo ferre possit improperia, quæ in eum alij de more obiicient. *Tertium.* Quartò, quia degradatus realiter à suis ordinibus, non potest cogi vt redeat ad gradum, quem priùs tenebat; ergo nec monachus eiectus, &c. *Quartum.* Tandem ad hoc inducit authoritas Bernardi, Abbatis, Cardinalis, & Antonini, qui de eiectis nunquam hoc asseruerunt, sed solùm de fugitiuis. *Quintum.* Addere vltimò possumus, *Sextum.* B quia religio non tenetur semel eiectum iterum recipere; ergo nec ipse tenetur redire, etiamsi reuocetur. Debet enim esse par vtriusque conditio, seu obligatio.

3. *Secunda sententia Soti in tribus propositionibus consistens.* Alij dicunt, teneri huiusmodi eiectum in primis ad emendationem, ita vt fiat aptus ad religionem, & dignus vt in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum, & procurandum, vt in religione iterum recipiatur, & consequenter teneri ad ingressum si admittatur. Tertiò verò aiunt, si post moralem petitionem sufficientem repellatur, non teneri ampliùs ad ingressum, etiamsi maximè cogatur, vel præcipiatur. ita tenet Soto lib. 7. de Iustitia, q. 2. art. 1. circa ad 3. *Soto.* Qui consequenter ait, C hunc Religiosum in eo casu manere liberum à vinculo religionis, & ab obedientiæ voto, imò & à voto paupertatis, de quo infrà.

4. *Prima propositio Soti admittitur.* Et prima quidem huius opinionis propositio verissima est, teneri scilicet hunc Religiosum ad emendationem non solùm per sese, id est, propter vitia vitanda, propter quæ punitus est, sed propter statum religiosum, vt, quantum in ipso est, nõ stet per illum, quominus ad illum restituatur, & aliàs non esse tutum in conscientia. quam partem tenet etiam Syluest. *Religio.* 6. q. 12. & idem supponit in verb. *Apostasia.* q. 5. & 6. tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2. difficult. 8. c. 3. Cordub. in c. 2. suæ Regulæ, q. 21. & fauet Bonau. q. 14. super *Syluest. Angles. Corduba. Bonau.* D Regulam. Sumitur etiam ex cap. vlt. de Regularib. vt statim videbimus. Ratione probatur, quia ille eiectus verus religiosus manet; ergo per se & ex vi suæ professionis obligatus manet ad viuendum secundùm illum statum; ergo tenetur, quantùm in se est, illum non impedire. *Probatur ratione.* Confirmatur, quia habens votum simplex religionis, tenetur non ponere ex parte sua voluntarium impedimẽtum receptioni, quam etiam procurare tenetur: ergo multò magis ad hoc tenetur religiosus iam professus, etiamsi eiectus sit, nam eiectio non abstulit vinculum, & consequenter nec obligationem. *Confirm.* Maximè cùm sua culpa iustè eiectus fuerit, & nemini debeat sua iniquitas patrocinari.

5. *Secunda quoque Soti propositio probatur.* Et hinc etiam probatum manet secundum dictum illius sententiæ, quod etiam alij authores E recipiunt, & ego verum censeo. Nam qui tenetur viuere in aliquo statu, tenetur non solùm illum non impedire, sed etiam illum procurare, & si admittatur, tenetur acceptare, vt exemplo etiam adducto de habente votum simplex religionis ostẽditur; sed religiosus sua culpa eiectus tenetur semper obligatione viuendi in statu illo: ergo tenetur illum sufficienter procurare, quantum in se est. Confirmatur, quia non censetur sic eiectus satis moraliter emendatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, sed tenetur emendari sufficienter, ita vt satisfaciat religioni, vt in eam possit iterũ recipi: ergo. *Confirm.* Imò addit Tabiena verbo *Religio*, n. 25. si in vno monasterio non recipiatur, *Tabiena.*

teneri

teneri alia adire, si sit probabilis spes. An verò teneatur aliam religione ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus num. 18. nunc enim loquimur de reditu ad priorem religionem. Tertia verò propositio illius sententiæ probari maximè potest argumentis Nauarri, mihi tamen nihilominus non placet.

6. Dico ergo, Religiosum semel eiectum etiamsi iterum atque iterum petierit iterum recipi, & repulsus sit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties reuocatus fuerit, si ad aliam religionem non transiit, tunc enim iam prima obligatio cessauit, & quasi commutata est, vt statim dicam. Probatur ergo assertio ex cap. fin. de Regularib. vbi Gregorius IX. præcipit Superioribus religionum, vt fugitiuos, & eiectos de ordine suo requirant sollicitè annuatim, eósque recipiant, si regularis ordo id permittit, aliàs eis prouideant modo ibi statuto: quod intelligitur, si illi eiecti & fugitiui emédati inuenti fuerint, nam si adhuc sint contumaces, aliud remedium adhibendum est, vt ibi statuitur. Exponitur in illo textu, Superiores semper habere ius reuocandi eiectos, & cogendi ad iteratum ingressum, si regula non resistat. Vnde etiam supponit, eos teneri ad obediendum, & reuertendum si præcipiantur, & ideo præcipit eos excommunicari, si contumaces sint. Et, quod notandum est ibi, in hoc æquiparantur fugitiui, & eiecti, constat autem fugitiuos semper teneri ad religionem reuerti, si admittantur; ergo & eiecti. Respondet Nauarr. caput hoc intelligendum esse de eiectis iniustè, vel non per sententiam definitiuam, ritè & rectè latam. Sed hoc gratis dictum est, & sine fundamento inuentum, quia dictum caput absolutè, & sine restrictione loquitur: imò supponere videtur nullum religiosum posse ita definitiuè eiici, quin religio retineat ius reuocandi illum.

Vera assertio præsentis cap. contra 3. Soti propositionem. Probatur ex iure.

Euasio Nauarri reiicitur.

7. Vnde argumentor ratione, quia per eiectionem non soluitur religiosus ab obedientiæ voto, licèt pro tunc careat vsu illius, quia caret actuali regimine Superioris: ergo si ad obediendum reuocetur, tenetur ex vi voti reuertere & obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud solenne extingui non potest ordinario iure, tum etiam, quia ille manet verus Religiosus, & consequenter retinet omnia essentialia, tum denique, quia non debet reportare commodum ex culpa sua, fuit auté propter culpam eiectus, & priuatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiæ omninò. Respondet Nauarr. licèt fuerit propter culpam eiectus, iam tamen fuisse sufficienter punitum, & ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, sed qui sensit onus, debere potiùs sentire commodum illi annexum. Sed contrà, nam hæc non est secunda punitio, sed debita obseruantia voti, quod semper manet: vnde licèt ille fuerit sufficienter punitus, dum postea reuocatur, non iterum punitur, sed mandatur ei, vt obligationem suam expleat. Neque hoc commodum exonerandi se hac obligatione, annexum est illi pœnæ: cur enim, aut quo iure id cautum est? Nulla enim ratio per se spectata rei natura, id postulat: sed potiùs debitus ordo requirit, vt post debitam satisfactionem pro delicto, persona redeat ad priorem statum, vel soluat obligationem in qua semper mansit.

Probatur 2. ratione.

Responsio eiusdé Nauarri ad hanc rationem, impugnatur.

8. Dices, religionem eo ipso quòd noluit Religiosum petentem, & rogantem admittere, cessisse iuri suo, & ideo illum iam non teneri redire, licèt reuocetur. Sed falsū est quod assumitur. Aut enim religio iusta ex causa recusauit illum acceptare, & quasi ab exilio reuocare, & tunc non est cur censeatur iuri suo cessisse simpliciter, & pro omni tépore, sed solùm voluisse illum condigna pœna afficere, donec satis pateretur: Aut iniustè & contra ratione negauit illi reditum, & tunc error non est totius religionis, sed vnius prælati, vel conuentus particularis; vnde non sufficit vt tota religio iuri suo cessisse censeatur. Quare potiùs existimo, etiamsi velit, cedere iuri suo in perpetuum, & sine vlla limitatione non posse? quia illud ius considerandum est vt pertinet principaliter ad Deum, quomodo non potest tolli per voluntatem hominis, sine iusta causa: sicut non posset nunc religio licentiam dare religioso, vt extra illam maneat, cedendo iuri suo: ita ergo est in quolibet eiecto, nam licèt ad eiiciédum illum possit esse iusta causa, tamen ad cedendum in perpetuum absolutè, & simpliciter, ita vt religiosus, quantum est ex se nó teneatur redire, non habet religio potestaté, quia nulla potest subesse iusta causa, supposito perpetuo vinculo professionis. Et eadem ratione non potest religiosus remittere religioni obligationem, quam habet recipiendi illum, quando & delictum est sufficienter punitum, & in futurum nullum est periculum, quia hoc etiam est contra ius acquisitum per vinculum perpetuæ professionis.

Effugium proximæ impugnationis occiditur.

9. Dices: Etiam vinculum matrimonij est perpetuum, & tamen interdum fit separatio quoad torum ita perpetua vt non teneantur coniuges iterum ad se redire: aliquando etiam vnus eorum propter delictum ita priuatur iure in alium, vt alter ampliùs non teneatur ad ipsum redire: ergo similiter esse potest in præsenti. Respódeo primò, exemplum posse retorqueri quoad id, de quo agimus. Nam, si separatio fiat, v.g. propter adulteriū vnius, licèt ille, qui passus est iniuriam, non teneatur ampliùs coniugi alteri consentire, nec eum acceptare in suum consortium: tamen si velit idem qui iniuriam est passus, alterum reuocare, & cum eo redire in amicitiam, alter semper tenetur acceptare, & vitam maritalem cum alio agere, debitū reddere, &c. vt est communis resolutio Doctorum in 4. cum D.Thom. in 4. d. 35. & q. 62. Addit art. 6. quia innocens non priuatur iure suo propter peccatum alterius, sed in fauoré illi conceditur quòd possit alium à se abiicere; quod autem in fauorem conceditur, non debet in detrimētum verti, l. *quod fauore*. C. de Legib. & è contrario, nullus debet reportare commodum ex suo delicto, & ideo non liberatur coniux adultera propter peccatum suum ab onere cohabitandi, & reddendi debitum, si alter velit vti iure suo, & cedere fauore sibi concesso. Vnde etiamsi adultera priùs rogasset admitti, & alter noluisset, si postea ille mutet voluntatem, & reuocet adulterá, ipsa tenetur consentire; sic ergo in proposito. Deinde dico, quoad aliam partem, esse dissimilem rationem, tum quia in separatione adulteræ à marito agitur de vindicanda iniuria mariti; hîc autem agitur præcipuè de vindicanda offensione diuina, & de tollendo omni impedimento perfectionis, præcipuè ipsi religioni, & ideo postquam hoc sublatum est, & Deo est satisfactum, cessat ratio diuortij spiritualis ex vtraque parte inter Religiosum & religioné. Tum etiam, quia iure declaratum est, illam perpetuam pœnam esse debitam iniuriæ adulterij, vel alteri simili: seu (quod perinde est) perpetuum illum fauorem esse concessum innocenti; in exclusione verò à religione, nihil tale declaratum est, sed potiùs ei imponitur onus quærendi eiectos, cum limitatione suprà explicata.

Instātia bimembris.

Ad prius membrum.

D.Thom.

Ad posterius.

10. Ad primum argumentū Nauarri in num.2. Atque hinc facilè respondetur ad argumenta Nauarri. Ad primum enim negatur antecedens, nam per sententiam definitiuam, per quam aliquis eiectus est, non extinguitur obligatio eius, cùm vinculum professionis, & obedientiæ votum non tollatur, quatenus exercitium eius per subtractionem materiæ impeditur. Ad secundum. Ad secundum concedo, rem iudicatam esse seruandam, neque hîc propriè mutari sententiam, sed finitur effectus eius, tempore ab ea virtualiter præscripto. Cùm enim aliquis per definitiuam sententiam à religione eiicitur, non est sensus talis sententiæ, vt ille liber omninò maneat ab onere religionis, seu ad manendum extra illam, sed solùm vt à religione separetur quandiu religioni iustè placuerit. Sicut sententia definitiua diuortij perpetui, non mutatur, etiamsi nocens cogatur redire ad petitionem nocentis, quia hæc ipsa conditio in sententia erat inclusa. Ad tertiū. Ad tertium respondetur, illud incommodum esse valde accidentarium, & extrinsecum quod sua culpa meruit talis religiosus. Addo prӕterea, minus malum esse illa improperia in religione sustinere, quàm extra religionem perpetuò manere. Denique addo, si ille verè pœnitens redeat, & vitam omninò aliorum ædificatione mutet, non esse cur timeat talia improperia, vel incommoda: & ad obligationem prælatorum religionis pertinebit illa impedire.

11. Ad quartū responsio vna. Ad quartū primò negatur consequentia, & similitudo, nam degradatus non tenetur speciali voto ad obediendum, & perseuerandum in illo statu sicut Religiosus. Item degradatus ad ea, quæ sunt oneris, tenetur, etiam perseuerante degradatione, quia tenetur seruare castitatem, & horas canonicas recitare; reliqua verò sunt magis honoris, & vtilitatis, quibus potest renuntiare: at Religiosus eiectus excusatur pro tunc à multis oneribus religionis, quæ sustinere incipit cùm redit, & ideo non debet liber manere omninò ab obligatione redeundi, aliàs commodum saltem temporale & humanum ex sua culpa reportaret. Responsio altera. Secundò respondeo negando assumptum, quia degradatus realiter à nullo præter Rom. Pontificem potest ad pristinum statum, seu dignitatem reuocari; ab eodem autem potest præcipi, & obligari, si oportuerit, vt ad talem statum redeat, eo prorsus modo, quo sacerdos non degradatus cogi potest, vt conuenienter suo statui viuat, eiúsque munera exerceat. Nec enim iusta pœna liberauit reum ab hac obligatione, vt probant cum proportione rationes factæ: nec adduci potest ius, vel ratio in contrarium, quæ probet efficaciter Pontificem fuisse priuatum hac potestate, propter degradationem.

12. Ad quintū. Ad quintum, pôderationes illorum authorum, quas Nauarrus affert, non multum nos mouent, non solùm quia ius, & ratio plus mouent, sed etiam quia paruum fundamentum in eis habent: nam Bern. in positione casus dict. cap. vltimi apertè dicit, vtrosque, scilicet, fugitiuos, & eiectos reducendos esse ad claustrum; supponit ergo vtrosque teneri ad reditum, quantum est ex se. Quod autem in fine dicitur, sicut fugitiui inobedientes extiterunt, &c. vbi videtur omittere eiectos, vt Nauarrus ponderat: vel breuitatis tantùm causa fecisse credendum est, nec enim à textu ipso, in quo vtrique in eadem clausula numerantur, dissensisse verisimile est: vel certè subtiliter iudicauit, etiam eiectos postquam incipiunt esse inobedientes quoad non redeundum contumaciter, incipere etiam esse fugitiuos. Et eodem modo in-

A telligendi sunt Abbas, & alij Canonistæ, quos ibi citat, qui interdum de vtrisque, interdum de fugitiuis loquuntur.

In vltimo argumento petitur, an religio teneatur suscipere hos eiectos? ad quod dicendum ferè est sicut suprà de fugitiuis. Posset ergo negari consequentia, quia non est æqualis ratio, cùm religio sit innocens, & qui eiicitur sit nocens, & sua culpa mereatur priuari omni bono religionis, licèt religio ius suum integrum retineat, sicut exemplo matrimonij declaratum est. Vnde secundò dicitur, in hoc expectandum esse ius religionis, nam si iuxta propriam regulam potest propter certa, vel grauia crimina aliquos perpetuò B eiicere sine obligatione ampliùs eos recipiendi: ipsa libera manebit, quanuis alter non omninò maneat liber. Nam à principio intelligitur pactum inter religiosum, & talem religionem sub ea conditione initum, quod tacitè approbatur in dict. c. vlt. dum dicitur, eiectos recipiendos esse, nisi regula obstet: quod non est iniustum, quia ius religionis maius est, quia eius bonum diuinius, vtpote communius, est: item, quia, vt dicebam, religio est innocens, alter autem nocens, & pro eo casu, & non pro alio ponitur dicta conditio. De qua re plura in simili dicemus tractatu decimo de Societate. 13. Ad textum vna solutio. Altera solutio.

14. Quid ius commune statuerit de eiectis. Adduntur verò duo iure communi statuta in C illo cap. vlt. Vnum est, quòd vbi regula non obstiterit, eiecti recipiendi sunt in religione, secundùm regularem disciplinam, id est, sufficienter emendati, & castigati, & exhibita cæteris religiosis sufficienti satisfactione. Secundum est, vbi secundùm regulam recipi non possint ad communem vitam, recipiendos esse ad arctam aliquam custodiam, vel separatum viuendi modum prope monasterium, vt sub illius prouidentia, & expensis, ne in perniciem suarum animarum vagari cogantur. Nam quia hic status principaliter ordinatur ad salutem animæ, huius maior ratio habenda est, quàm alicuius oneris, vel expensarum D religionis. Vnde colligo, iuxta ius illud, nullum religiosum esse ita eiiciendum, vt liberè vagari permittatur, quia si vagantes reducendi sunt iuxta textum illum, nunquam vagari permittendi sunt: ergo nec à principio sunt liberi permittendi, sed custodiendi eo modo, quo in illo capite disponitur. Regulariter autem hoc non seruatur, quia vel religiones non possunt sine magno suo detrimento hos custodire, vel quia religiones noua habent priuilegia, aut statuta à Pontificibus confirmata, quæ consulenda sunt.

Quomodo recipiendus sit in eandem religionem professus expulsus.

E

15. Debita potestas ad receptioné. Quęri autem potest vlteriùs, quando huiusmodi eiectus reuertitur ad religionem vel ipso petente, & religione consentiente, vel è contrario religione cogente, & ipso non resistente, quomodo recipiendus sit. Respondeo in primis requiri sufficientem potestatem in recipiente, quia est res grauissima, & pertinens ad gubernationem religionis, & ideo non potest priuata authoritate fieri, sed publica potestate religionis. Apud quem autem sit talis potestas iuxta varia instituta & regulas religionum respondendum est. Nihil enim video iure communi statutum, præter ea, quæ de receptione religiosorum tomo præced. diximus, & quod in dict. cap. vlt. disponitur, vbi Abbates præcipiuntur huiusmodi eiectos recipere, si regula

regula non resistat, vel aliquo modo eos custodire, vbi aliter iuxta regulam recipi non possunt. Quod ergo ibi de Abbatibus dicitur, in aliis religionibus cum proportione intelligendum est de prælatis, ad quos hæc cura pertinet, vel solis, vel cum aliquorum consilio, iuxta regulam.

16. Noua professio in antiqua religione non requiritur. Deinde respondeo non debere eiectum cùm recipitur, nouam professionem emittere: cùm enim suprà num. 1. dictum sit, hos non liberari per eiectionem à vinculo professionis, & votorum solennium, clarum est non indigere noua professione, sed solùm reuocationem prioris suspensionis, & actualis separationis à gremio religionis, ratione cuius erat quis impeditus ab actuali vsu obedientiæ, & ab actuali vnione cum tali corpore, postea verò restituitur ad talem vnionem actualem per solam mutationem voluntatum, & mutuum consensum in actualem vsum, (vt sic dicam) non in vinculum. Sicut in exemplo suprà posito in num. 9. de matrimonio, cùm illi, qui perpetuo diuortio erant seiuncti, per nouum voluntarium consensum iterum coniunguntur, non contrahunt matrimonium, quia non est nouum vinculum, sed nouus vsus eius. Vnde non solùm non est necessaria noua professio, verùm nec propriè videtur possibilis, quia professio valida, & eadem omninò non est multiplicabilis in eâdem persona, licèt ad maiorem deuotionem possit exteriùs renouari. Secus si ad aliam fiat reditus. Dixi autem *eadem omnino*, quia si in alia diuersa religione ille eiectus reciperetur, deberet in ea denuò profiteri, quia nunquam se illi tradidit, nec votum obedientiæ ibi fecit, & ita est professio quodammodo specie diuersa, eo modo, quo instituta distinctarum religionum moraliter diuersa sunt. Similiter si religio esset ex his monachalibus, in quibus vnusquisque in sua domo speciali profitetur, tunc eiectus ab vna domo, si in aliam eiusdem religionis reciperetur, deberet in illa profiteri, vt esset filius illius domus, nam hoc necessarium esset etiamsi eiectio non intercederet, sed immediatus transitus ab vna domo in aliam. Vt autem iterum recipiatur in eandem religionem absolutè, non indiget noua professione, sed externa acceptatione habentis potestatem, nam hoc ipso manet actualiter subiectus, sicut antea erat.

17. An eiectus receptus gaudeat antiquis præeminentiis. Interrogari autem potest vlteriùs circa hoc punctum, an recipiendus sit talis eiectus in eodem gradu antiquitatis professionis, quoad locum sedendi, ferendi suffragium, & alias prærogatiuas, ad quas professionis antiquitas necessaria est, iuxta varios vsus religionum. Quidam enim affirmant, alij partem negantem absolutè docent: Iudicium Authoris. mihi autem videtur neutrum esse simpliciter necessarium, sed arbitrio prudenti recipientium committendum esse. Regulariter autem loquendo, ille, qui eiici meruit, consequenter videtur amisisse ius ad suæ professionis gradum, & ideo meritò recipi posse in nouissimo loco. Item, ratione prioris delicti dignus est hac priuatione in pœnam, nam si dignus fuit eiectione, multò magis hac priuatione, & licèt ei, dum iterum recipitur, ex parte remittatur pœna, nihilominus non est necesse vt omninò remittatur, quoad hanc conditionem accidentalem. Sed licèt hoc regulare sit, nihilominus talis esse posset conditio personæ, tantáque pœnitentia & emendatio, vt censeatur dignus maiori remissione, & ideo iustè possit vel ad pristinum gradum, vel ad mediocrem alium recipi. Imò aliquando id expediet ad bonum religionis, vt alij eiecti ad pœnitentiã agendam animentur.

Ad quid teneatur Religiòsus expulsus si in suam religionem non recipiatur.

Tertiò verò quæritur, quid teneatur facere eiectus quoad statum suum si in sua religione non recipiatur, an scilicet teneatur aliam ingredi religionem, vel possit liberè in seculo manere. 18. Nam Bonauent. d. q. 14. super regulam sentit, teneri aliam religionem ingredi, quod sequitur Cordub. dict. q. 21. in cap. 2. suæ regulæ, propè finem. *Bonau.* *Cordub.* Dicendum autem est primò, religiosum semel eiectum posse liberè aliam religionem ingredi, si velit, quod est manifestum, si priùs diligentiam aliquam adhibuit, vt in sua religione reciperetur, nec potuit obtinere, vt à fortiori patebit ex dicendis: Primũ pronuntiatum in hoc tertio puncto, posse eiectũ ingredi aliã religionẽ. veruntamen absolutè id verum existimo, posse, scilicet, statim ac eiicitur, nulla alia expectata licentia, vel diligentia præmissa, aliam religionem ingredi, si strictior, vel saltem æqualis sit, quia tunc nec suæ religioni faciet iniuriam, cùm ipsa eum expulerit, nec statui religioso vt sic, cùm æqualem accipiat. De transitu verò ad laxiorem, Non tamen laxiorem: Probatur. dubitari potest, quia talis religiosus ex vi prioris professionis tenetur permanere, quantum in se est, in statu tantæ perfectionis: ergo donec per illum stat quominus in illo permaneat, non potest liberè ad laxiorem transire. Confirmatur, quia Cõfirmatur primò. non potest liberè manere in seculo, quandiu ipse est in causa vt sit à religione eiectus, & ideo tenetur tollere impedimentum, & se ostendere paratum ad reditum, vt suprà à num. 6. dixi. Ergo eadem ratione in eodem casu & cum eâdem proportione minuere (vt sic dicam) statum perfectionis, quem professus est, donec per ipsum non stet, quominus in priori statu maneat. Tandem Cõfirmatur secundò. confirmatur, quia Innocentius IV. concessit Minoribus, vt refertur in lib. Monumenta Ordinis, concess. 162. vt semel eiecti possent liberè ad aliã religionem transire, exceptis militaribus: ergo signum est, hoc per se non esse licitum propria authoritate, saltem quantum ad religionem laxiorem. Alioqui non fuisset necessaria specialis concessio, nec debuissent excipi religiones militares, nam illæ veræ religiones sunt, esto sint laxiores. Et hæc pars mihi probatur.

19. Aliorũ placitũ, & fundamentum. Non desunt tamen quibus videatur in eo casu posse Religiosum sic eiectum statim transire ad religionem laxiorem, si velit, quia in ea saluatur substantia status religiosi; ad modum autem, seu austeritatem eius, ille non se obligauit absolutè, sed solùm in ea religione quam professus est, ab illa autem iam est eiectus in perpetuum, vt supponitur: ergo eo ipso manet liber ab illo speciali vinculo. Sed hæc ratio solùm probat hoc licere post factam diligentiam, ita vt per religiosum nõ stet quominus in priori austeritate perseueret, nam ex sua culpa non debet commodum, & libertatem ab obligatione arctioris religionis comparare: ergo donec emendatus à culpa, ostendat se paratum ad illam obligationem implendam, & per illum non stet, non potest ei talis libertas concedi. Quanuis autem ex natura rei hoc ita esse videatur, ex dict. concessione Innocentij, id licebit cum limitationibus in ea positis. Quia ex dispensatione Pontificis licitum est ad laxiorem religionem transire; illa autem concessio continere videtur in hac parte generalem dispensationem, quæ potuit habere iustam causam ad euitanda maiora mala. Limitationes autẽ sunt; prima vt Quibus limitationi- non

bus dictum placitum admitti queat.

non fiat transitus ad religionem militarem, quoad milites arma portantes, nam quoad clericos, vel monachos, qui in eis religionibus spiritualem vitam profitentur, non videtur id prohibitum. Alia limitatio est, vt sic eiecti deferant literas testimoniales Prouincialis, vel Generalis sui ordinis, & aliter recipi non possint absque licentia speciali Sedis Apostolicæ. Et quantum ex verbis concessionis colligitur, si hæc forma receptionis non seruetur, professio erit inualida, non minùs quàm si alius non eiectus reciperetur. Vltima limitatio est quòd hæc concessio specialiter, facta est Minoribus, & ideo solùm alij, qui cum illis in priuilegiis communicant, illa vti poterunt.

20. *Secundum pronunciatum, eiectũ non obligari ad transitum illũ.* *Soto.* *Nauar.* *Syluest.*

Secundò dicendum est, religiosum eiectum nunquam teneri ad aliam religionem transire, sed posse in seculo liberè manere, postquam iam emendatus repulsus est, licèt re sufficienter ostenderit paratum ad reditum. ita tenet Soto suprà, & à fortiori Nauarr. Syluest. & alij citati. Et probatur, quia ille sic professus non se obligauit alteri religioni, & per illum iam non stat quominus in ea viuat, vt supponitur: ergo non tenetur alteram ingredi, quia in his, quæ ad consilia pertinent, nemo tenetur, nisi ad id, quod voto se obligauit. Sicut qui promisit ingredi determinatam religionem, si in ea non recipiatur, non tenetur aliam quærere, quia ad illam solam se obligauit; sed similiter per professionem in hac religione solùm illi, eiúsque regulæ se obligauit; ergo si ab ea repellitur, non tenetur aliam quærere. Dices: esto ipse ex vi votorum non teneatur, posse à Prælato religionis cogi, & obligari, vt ad arctiorem religionem transeat, in pœnam delictorum. Respondeo, etiam hoc modo non posse simpliciter obligari, vt docet Nauarr. consil. 77. de Regularib. *Nauar.* quod ipse probat, quia postquam eiectus est, non est subditus: ergo non tenetur parere, quia extra territorium ius dicenti impunè non paretur. Sed contrà, quia potest religio non priùs hunc eiicere, sed immediatè condemnare vt transeat ad religionem arctiorem. Item quia in pœnam delicti priùs commissi, potest illum obligare, vt post eiectionem ieiunet, vel sit relegatus à tali ciuitate, sicut potest ad triremes condemnare. Ratio ergo est, quia nemo potest ad statum religiosum obligari (etiam in pœnam delicti) si illum non vouit: eâdem ergo ratione non potest cogi ad arctiorem religionem absolutè: poterit tamen sub conditione, vel disiunctione obligari, vt vel transeat ad aliam, vel maneat in perpetuo carcere, aut ad triremes eat, supposito delicto digno tali pœna.

21. Dices: Ergo saltem si priùs ante professionem in ea religione factam vouisset absolutè religionem, teneretur postea eiectus ex vi prioris voti, repulsus à tali religione aliam quærere. Respondetur, ita sentire Sotum, neque id esse directè con- *Sotus.* tra nostram assertionem, in qua solùm consideramus obligationem per se, & ex vi professionis. Respondemus tamen secundò, negando consequentiam: probabilius enim nobis videtur, etiam in eo casu non obligari religiosum eiectum, & omninò repulsum, aliam religionem ingredi, ex duobus capitibus: vnum est, quia prius votum simplex, etiamsi de religione absolutè fuerit, iam satis fuit completum; & ideo ampliùs non obligat. Sicut qui bona fide ingressus est vnam religionem, vt probaret illam, & ante professionem licitè dimittit habitum, non tenetur aliam ingredi, quia impleuit votum, vt suprà dictum est: ergo à fortiori, &c. Aliud caput est, quia prius vo-

A tum per priorem professionem prorsus fuit extinctum. Imò addo, licet prius votum fuisset de particulari religione strictiori, ita vt ille peccauerit laxiorem ingrediendo, & in ea profitendo, nihilominus postea ab hac eiectus, iam non teneatur alteram, quam vouerat, vel aliam æqualem, aut inæqualem ingredi, quia votum illud simplex omninò extinctum fuit per talem professionem, vt definit Pontifex in cap. *qui post votum.* de Regularib. in 6. & resoluit D. Thom. 2.2. q. 188. art. 8. ad 3. & ibi Caiet. & à nobis est in superioribus declaratum. *D. Thom.*

CAPVT VI.

B

Ad quid obligetur Religiosus expulsus licitè & liberè in seculo permanens.

IAm verò de hoc religioso eiecto, & in seculo licitè permanente multa occurrunt, circa obligationem, honestúmque modum viuendi eius; certum est enim in eo manere vincula professionis, & trium votorum, vt ostendimus; in vsu ergo illorum, & in actualibus obligationibus, quæ ex illis nasci possunt in tali statu, est tota huius rei difficultas. Quæ in voto castitatis nulla est, nam obseruantia eius non pendet ab aliquo prælato, C nec ab speciali viuendi modo, & ideo vbique seruari potest & debet integrè. Igitur de voto obedientiæ est dubitatio, cui tenetur ille religiosus actu obedire, quia videtur nemini teneri ex vi voti, sed solùm ex vi communium legum, aut præceptorum. Quod si ita est, ad nullum vsum obedientiæ religiosæ tenebitur, & consequenter nec ad vsum paupertatis, quia hic intelligi non potest sine ordine ad aliquem prælatum religiosum, quia votum paupertatis inuoluit ex parte materiæ ordinem ad aliquem prælatum, qui possit licentiam dare vtendi temporalibus bonis, vt suprà dictum est, & consequenter nec ad alia onera religionis omninò tenebitur: quæ omnia videntur incom- D moda, quia illa persona ex vi sui status semper manet obligata ad statum perfectionis: ergo necesse est vt ad aliquem vsum eius maneat obligata. 1. *Resolutio quoad obligationem castitatis.*

De obligatione quoad votum obedientiæ.

Primò ergo circa obedientiæ votum est sententia Nauarri, religiosum sic eiectum teneri ad obediendum Episcopo non tantùm vt alij fideles, vel clerici tenentur ratione suæ iurisdictionis, sed specialiter ratione voti obedientiæ, atque adeò in his, quæ ad perfectionem aliquo modo pertinent, secundùm modum illi rationi viuendi proportionatum. ita habet in Comment. 2. de Regularib. n. 33. & Comment. 3. n. 46. Et inde infert teneri E eiusmodi eiectum, ad se præsentandum Episcopo, & manifestandum se esse religiosum, & paratum ei obedientiam præstare. Vnde intelligitur ipsum loqui de speciali obedientia religiosa, & ex voto, nam si solùm teneretur obedire vt alij clerici, non oporteret se amplius manifestare, quàm clericum. Fundamentum eius est, quia nullus potest manere sine Superiore, cap. *nulla.* 93. d. sed ille eiectus manet sine Superiore suæ religionis: ergo necesse est vt alteri subesse incipiat; nullus est autem nisi Episcopus, ab eius enim obedientia per professionem liberatus erat; ergo in illius obedientiam incidit cùm à iugo professionis per eiectionem liberatur. 2. *Nauarri sententia.*

Contrariam

3. Contrariam sententiam indicat Soto lib.7. de Iustit.quæst.1. art.1. dum ait, huiusmodi religiosum manere liberum à voto obedientiæ. Expressiùs id docuit noster Molina, tom.1.de Iustit. disp. 140.vbi sententiam Nauarri dicit esse contra praxim Ecclesiæ, ideóque omninò improbabilem. Fundamentum est, quia nemo tenetur ex voto obedire, nisi cui promisit; sed religiosus ille non promisit obedire Episcopo, sed prælatis suæ religionis: ergo si his obedire non potest, nec tenetur; quia ab eis eiectus est, nó est vnde obligetur obedire Episcopo ex speciali voto, sed ab vsu talis voti liber manet, solúmque manebit sub obedientia Episcopi sicut cæteri clerici, vel fideles. Confirmatur, nam hac ratione suprà dicebamus non teneri aliam religionem ingredi, quia illam non vouit: ergo similiter, &c. Atque hinc sequitur (iuxta hanc opinionem) non teneri religiosum hunc manifestare Episcopo quòd religiosus sit, quia satis est quòd ei obediat vt simplex clericus, ad quod necesse non est vt Episcopus sciat illum esse religiosum. Solùm ergo tenebitur esse paratus redire ad obedientiam religiosam, quoties reuocatus, & admissus fuerit, & hoc satis est vt vinculum voti obedientiæ maneat.

Contraria sententia Soti & Molinæ.

Eius fund.

Confirm.

4. Nihilominus opinio Nauarri contemnenda non est, nec minùs probabilis, sed absolutè probabilior debet reputari; quanuis in vsu adeò limitanda sit, vt non relinquatur magna diuersitas. Hæc posterior pars ex discursu eorum, quæ num. 10. dicemus, constabit. Prior autem suadetur, quia in primis eam significant graues Doctores, Panormit. in cap. vnico de infantibus & languidis. in fine ait, religiosum legitimè eiectum esse sub potestate Episcopi. Idem sentit Innocent. in cap. *cùm olim*. 2. de priuileg. num. 3. quatenus dicit, hunc monachum eiectum acquirere Episcopo, à cuius iurisdictione non est absolutus: videtur enim loqui de iurisdictione religiosa, quia alia communis non sufficeret vt Episcopo acquireret. Hanc autem Innocentij opinionem videntur probare Doctores ibi communiter, vt affirmat, & sequitur Alexand. de Neap. in Addition. ad Panormit. suprà; tenet etiam Archidiacon. in cap. *Abbates*. 16. quæst. 2. Specul. de stat. Monach. vers. 41. Fredericus de Sen. consil. 38. Syluest. verb. *Apostasia*. quæst. 6. Præterea est hæc opinio per sese valde consentanea rationi: nam hic eiectus manet verus religiosus; ergo tenetur eo modo, quo commodè potuerit, seruare statum suum, & vitam religiosam, saltem quoad substantialia, sed hoc non potest nisi alicui specialiter obediat; nullus autem est alius, cui hæc obedientia magis præstari possit, & debeat, quàm Episcopo. Quod in hunc modum confirmatur, quia olim in Ecclesia, qui profitebantur statum religiosum priuatum, seu solitarium, eo ipso subiiciebantur specialiter Episcopo, & omnes monachi erant illi specialiter subiecti, nisi eximerentur; sed iste religiosus postquam eiectus est, manet in statu religioso quasi solitario, seu particulari, priuatur etiam per eiectionem priuilegio exemptionis: ergo eo ipso reducitur ad ius antiquum, manétque Episcopo subiectus, non solùm communi modo, vt alij fideles, sed speciali titulo religiosorum.

Authoris assertio bipartita.

Suadetur prior pars authoritate.

Panorm.

Innocent.

Alexand. de Neap.

Archidiac.

Specul.

Frederic.

Syluest.

Itē ratione.

Confirm.

5. Argumentum in contrarium expediri potest, primò supponendo quod suprà diximus, votum obedientiæ religiosæ non tantùm fieri prælatis intrinsecis eiusdem religionis, sed etiam extrinsecis, vt ita loquamur, & ideo diximus nunc fieri à Religiosis exemptis ipsi Papæ, nam ille speciali modo est prælatus omnium religionum; à religiosis autem non exemptis fit etiam Episcopo, cui subiiciuntur tanquam Prælato superiori omnibus prælatis, seu Præfectis religionis, & consequenter etiam Papæ tanquam supremo. Si ergo religiosus eiectus sit non exemptus, clarum est manere sub obedientia Episcopi, ex vi sui voti, quia à principio illi tanquam prælato illam promiserunt, vt declaratum est. In religioso autem exempto videtur id difficiliùs explicari. Dicendum autem est, quanuis in eo tempore, seu statu non promiserit obedientiam Episcopo, materialiter, vt sic dicā, promisisse tamē illam omnibus prælatis suis, & quia pro eo tēpore Episcopus nó erat proprius prælatus eius, ideo non obligabatur illi ex voto obedientiæ; tamen, quia post eiectionem incipit esse prælatus eius, ideo incipit etiam illi ex voto obligari. Confirmatur, & declaratur, quia prius votum factum est non solùm prælatis religionis, sed etiam Summo Pontifici, imò huic primò ac præcipuè, aliis autem vt gerentibus vicem eius: ergo etiam post eiectionem obligat votum ad obediendum Pontifici: ergo & gerenti vicem eius, qui tunc est Episcopus, nam per eiectionem perdit religiosus priuilegium exemptionis, & consequenter ex voluntate Pontificis, vel expressa, vel tacita, subiicitur Episcopo, quia non est verisimile, vt Pontifex, qui verè est prælatus & superior ordinarius talis Religiosi, relinquat illum liberum omninò, & sine vllo regimine. Sicut ergo ante exemptionem omnes religiosi erant sub obedientia Episcoporum, ita intelligendum est ad eandem redire, finito priuilegio exemptionis, vt per eiectionem finitur, & sub hac tacita conditione concedi. Declarari potest exemplo Religiosi, qui ad seculare beneficium promotus est, nam eo ipso desinit esse sub obedientia prælatorum suæ religionis; & incipit esse sub obedientia Episcopi, sub quo habet beneficium, vt est communis sententia, quam ostendit Nauar. suprà ex glossa, Cardin. in Clement. 1. de statu Monach. verb. *Claustrum*. Ioan. Andr. Panormit. & alij, ex textu ibi in cap. vlt. de Capellis Monach. Panormit. cap. *quod Dei timorem*. de statu Monach. num. 9. Syluest. verbo *Religio*. 7. quæst. 11. Nec est verisimile illam obedientiam esse cōmunem tantùm, prout illam debent seculares clerici, sed accommodatam religioso statui, quia aliud esset prorsus inordinatum, & contra bonum animarum: ergo signum est eo ipso quòd Religiosus liberatur ab obedientia prælati exempti, incidere in obedientiam Episcopi: idem ergo est in casu eiectionis.

Expeditur fundamentum contrarium in num. 3.

Nauar.

Cardin.

Ioan. Andr.

Panorm.

Syluest.

6. Denique dicitur, præter votum obedientiæ, & directam obligationem ex illa ortam, Episcopum ex vi sui muneris, & iurisdictionis habere potestatem regendi personam quamcunque religiosam non exemptam, modo conuenienti, & aptō statui religioso. Nam, vt suprà dicebam, esto religiosus non voueat obedientiam Episcopo, eo ipso quòd religiosus est, & in foro Ecclesiæ in eo statu constitutus, pertinet ad Episcopum eum in illo statu gubernare, & conuenientia illi statui præcipere, & inconuenientia remouere: sicut persona clerici eo ipso quòd ordinatur, subiicitur specialiter Episcopo, nam persona religiosa, eo ipso est specialiter res sacra, & Ecclesiastica, vnde vel hoc solo titulo incipit esse sub speciali cura Prælatorum Ecclesiæ, & consequenter, remota exemptione, pertinet ad specialem curam Episcopi, & ob eandem causam debet illi specialem obedientiam longè alio modo, quàm reliqui seculares laici, vel

Altera eiusdem fundamenti enodatio.

clerici, quia in ordine ad diuersum finem, & consequenter etiam in diuersis mediis, & rebus. Hoc ergo satis est, vt secluso etiam voto dicatur Religiosus eiectus esse sub speciali obedientia Episcopi, tenerique ad obediendum illi in rebus suo statui conuenientibus, si non ex voto, saltem ex pastorali potestate Episcopi tali statui proportionata: licet ferè non sit tam ampla sicut addito obedientiæ voto. Vnde etiam consequenter fit, vt talis Religiosus teneatur se manifestare Episcopo, & sui status notitiam ei dare, vt ab eo possit gubernari. Qui enim ad aliquid agendum tenetur, consequenter obligatur ad ea, quæ necessaria sunt, vt illud fieri possit, argumento cap. 1. & c. *preterea*. de offic. deleg.

Cui Episcopo, habitationis ne, an originis, an fortè beneficij, teneatur eiectus se præsentare.

7. Nauarri sentent. Statim verò oritur secundum dubium, quod latè suprà tractat Nauarrus dict. Comment. 2. num. 34. cui Episcopo teneatur hîc Religiosus se præsentare, & obedire, an Episcopo originis, vel domicilij, seu loci, in quo eiicitur, aut beneficij regularis, si quod habebat. Et respondet, subiici Episcopo originis, vnde vult eo ipso quòd eiicitur, incipere esse subiectus Episcopo originis, quantumuis ille distet, ideóque teneri adire, vel conuenire illum, eique obedientiam præstare, & sub eius dispositione viuere, aut, si velit ad alium Episcopatum transire, ab illo licentiam postulare, nec

Eius fund. posse licitè suo arbitrio id facere. Fundamentum illius est, quia solus Episcopus originis est certus, & immutabilis. Nam licèt per beneficium, vel aliis modis alibi possit acquiri domicilium, & subiectio ad Episcopum, nunquam tamen aufertur domicilium originis, sed accumulatur aliud, reliqua verò mutabilia sunt, & facilè auferuntur. Confirmatur, quia aliàs religiosus eiectus, cùm primùm incipit esse extra religionem, maneret quasi sui iuris, vt liberè possit cui voluerit Episcopo se subdere, & præsentare, quod est contra statum eius.

8. Varia incómoda ex hac responsione. Hæc verò sententia practicè pati potest plures difficultates, & non sufficienter fundatur, ideóque non videtur sequenda, nec ipsi eiecti in has angustias redigendi sunt. Contingit enim sæpè Religiosum eiici in loco remotissimo à loco suæ originis; cur ergo cogetur statim peregrinari, & illum adire? Interdum etiam illud erit magnum incommodum non solùm spirituale, sed etiam temporale, vel quia erit illi óccasio liberè diuagandi per multum tempus, & varia loca, vel quia redire ad locum originis erit fortasse nociuum. Sæpè etiam erit molestissimum, vel propter honorem, vel propter ruborem, & verecundiam nimiam: cur ergo tam duram obligationem imponemus sine sufficienti fundamento? Nam quòd immutabilior sit

Ad fund. Nauarri. origo, non refert: inde enim habetur ad summum, posse hunc eiectum, si velit, se subdere statim Episcopo originis, non verò quòd illi necessariò subiiciendus sit, nam hoc præstant alij tituli domicilij, aut beneficij, vt possit quis alteri subdi, si velit. Et ita quoad alios actus iurisdictionis liberum est aliis personis se subdere Episcopo beneficij, aut domicilij, & non originis: vt, v.g. ad recipiendum ab eo literas dimissorias, & similia: ergo idem erit in præsenti.

9. Quocirca probabile mihi est, esse liberum huic

A religioso eiecto statim se præsentare Episcopo loci, in quo est monasterium, à quo eiicitur, & illi obedire; siue hoc sit ratione domicilij, quod sibi eligit, & incipit ibi habere, siue quia tunc est quasi peregrinus, & nullum habens domicilium, & ideo subiicitur pastoribus illius loci, in quo præsens est, & quasi peregrinari incipit. Nec tamen ad hoc ipsum censeo esse obligandum, quia, si velit, potest etiam adire Episcopum originis propter fundamentum Nauarri. Nec est inconueniens, quod Nauarri confirmatio aiebat, eiecto liberum esse inter hæc eligere, præsertim priusquàm se præsentet, quia est veluti carens determinato prælato, cui actu subiectus sit, ideóque aliquam spontaneam electionem in eo habere potest. Videri Iudiciũ authoris liberum esse eiecto subdi Episcopo originis, vel loci Monasterij.

B autem potest probabile inter hos duos Episcopos debere necessariò eligere, quia respectu aliorum nullum habet titulum subiectionis. Nam quòd habuerit domicilium sub alio Episcopo antequam ingressus esset religionem, non refert, quia iam omninò domicilium mutauit: & idem est, si antè beneficium habuit, quod iam omninò reliquit, nulla enim inde manet subiectio. Sed licèt sit verum, nullam rationem subiectionis respectu aliorum Episcoporum, adhuc manet dubium, an pro suo arbitrio possit illam præbere, cui voluerit, quod pendet ex alia dubitatione, scilicet an postquam vni se præsentauit; & actu subiecit, te- Quid quãdo alterum iam elegit.

C neatur perpetuò sub illo manere, ita vt sine illius licentia non possit mutare domicilium, de quo statim numero 16. dicam, & inde patebit alterius dubij resolutio.

Quomodo, & in quibus rebus debet eiectus obedire Episcopo.

Dubitari enim vlterius potest, quomodo, & in quibus rebus teneatur hic Religiosus eiectus obedire Episcopo, cui iam se præsentauit, & subiectus actu est, vt 2. parti assertionis satisfaciamus. Ratio autem dubitandi esse potest, quia ille solùm pro- 10. Ostenditur iam 2. pars assertionis positæ n. 4.

D misit obedire prælato secundùm talem regulam; sed eiectus iam non tenetur seruare regulam: ergo non tenetur obedire secundùm illam: ergo nulla in re tenetur obedire, quia quidquid extra regulam præcipitur, non cadit sub tale votum, vt suprà ostensum est. Quæ dubitatio supponit aliam simul hîc necessariò tractandam; an teneatur Religiosus eiectus regulam seruare, quantum in illo statu potest: illa enim, quæ pendent ex actuali vita regulari, & communitatis, seruare non potest, & ideo clarum est ab illis excusari; vt est, v.g. assistere in choro, clausuram suo modo seruare, ita vt sine licentia prælati non possit claustrum exire, interesse Capitulo, & communem pœnitentiam suscipere, & similia; sunt verò alia multa, quę Dubiũ præuiũ de obligatione eiecti ad regulam religionis.

E possent extra claustrum seruari, à quibus non videtur exonerandus hic eiectus, cùm possit ea seruare, ne commodum ex iniquitate sua reportare videatur. Huiusmodi sunt in primis priuatim recitare officium Canonicum, quæ videtur esse generalior obligatio consequens professionem; item ieiunia ordinis custodire, quæ videtur etiam grauissima obligatio; item disciplinas, vel alias pœnitentias, quas regula præscribit, &, si quæ alia sunt eiusmodi. Eadem quæstio est de habitu, quem scilicet deferre teneatur, aut quem possit ei præcipere Episcopus, cui subiectus est. Tandem quæstio similis est de habitatione, & de aliquali modo clausuræ, ita vt ei præcipi possit ne tã facilè domo exeat,

exeat, vel non solus, vel non sine alicuius facultate. Ac denique an possit illi prohiberi mutatio in alium locum, vel etiam, an possit ei præcipi. Nam ex vna parte videtur valde alienum ab statu religioso, vt possit suo arbitratu locum, vel domicilium mutare, vel etiam vt non possit à suo Superiore mutari. Ex alia verò parte non apparet quomodo possit ad aliquid horum præcepto cogi, cùm ea non promiserit, nec sint secundùm regulam, quam promisit.

11. Resolutio Soti, & Molinæ in hoc præuio dubio. *Nauar.* In hac re incipiendo à secundo dubio, Soto lib. 7. de Iustitia, quæst. 2. articul. 1. & circa, ad 3. pro certo habet, non teneri huiusmodi eiectum ad B obseruationem regulæ, cùm ad nullum obedientiæ vsum obligetur. Idem Molina loco citato: Nauarrus etiam, licèt in puncto de obedientia Episcopi ab eis differat, in hoc tamen consentit, quòd non putet teneri ad regulam seruandam, tum citatis locis, tum etiam lib. 3. Consiliorum, consil. 79. Alij dixerunt, hunc teneri ad obseruanda substantialia regulæ, non verò ad accidentalia. (Aliorum resolutio.) Et hoc posterius communiter receptum est, vt ait Nauarrus suprà. Primum verò videtur sensisse Fredericus de Senis, quem ibi citat consil. 38. (*Frederic. de Senis.*) Sed difficile est, aliqua substantialia in regula distinguere præter tria vota. (Resolutio Auctoris.) Et ideo absolutè asserendum videtur cum communi, hunc non teneri ad regulæ obseruationem. ita tenet cum Soto suprà Nauarrus Comment. 3. de Regularib. num. 46. (Ratio prima.) Et ratio est, quia ad regulam non obligatur quis nisi ex vi professionis, & quasi sub pacto, & conditione, vt permittatur viuere in tali statu, & communitate: nam ciuis in tantum obligatur legibus ciuitatis, in quantum in illa viuere permittitur; si autem ab illa eiiciatur ac relegetur, cessat obligatio. (Secunda.) Item, quia obseruantia talis regulæ in tali vita communi, est suo modo facilis propter propositionem, quam habet cum tali modo viuendi, & auxilia, quæ in eo statu sunt ad illam obseruantiam sustinendam, quod extra claustrum, & in seculari vita esset molestissimum religioso: ergo non intendit se obligare ad regulam, nisi ex suppositione talis status. (Tertia.) Item ille non gaudet priuilegiis religionis, nec alitur bonis eius, & consequenter non exoneratur cura, & diligentia quærendi necessaria ad vitam: ergo non debet onerari cæremoniis, vel obseruantiis religiosis.

12. Enucleatur assertum discurrendo per obligationes Regulæ n. 10. recensitas. De Officio canonicorũ. *Sot.* Vt verò assertum hoc magis in particulari explicetur, dicendum est, hunc religiosum eiectum non teneri ad officium canonicum recitandum, si clericus in sacris non sit. ita Soto suprà: & probatur, quia vel teneretur ex voto, & hoc non, quia illud non expresè, & in specie vouit; vel ratione regulæ, & hoc non, quia non tenetur ad regulæ obseruationem, vt ostensum est; vel ratione Ecclesiastici præcepti, quod obliget omnes in religione professos, & hoc nullum extat, vt diximus lib. 4. de horis canon. cap. 10. num. 7. vel ratione consuetudinis, & hæc solùm probari potest de religiosis suum statum profitentibus, ac retinentibus, & ad chorum per se obligatis, nam illi, qui chorum non profitentur, vel qui non sunt ad chorum deputati, nec talem habent consuetudinem, nec ad hoc obligantur ex sententia omnium; multò autem minus potest ostendi consuetudo in his eiectis; nec consuetudo, quæ est intra religionem, potest obligare ad illam extra religionem seruandam, tum quia non est maior ratio de consuetudine, quàm de regula; regulam autem non tenetur seruare, ergo nec consuetudinem: tum etiam, quia modus viuendi longè diuersus est, & consuetudo A respicit illum specialem vitæ modum: tum etiam quia extra religionem deficit fundamentum illius consuetudinis, quod est obligatio ad chorum ex vi regulæ, & fortasse sustentationis ex eleemosynis aut Ecclesiasticis bonis, vt aliqui volunt: eiectus enim iam non alitur ex bonis religionis, sed oportet vt quærat vnde alatur: durum ergo est illum obligare: nam habens titulum beneficij sine sacris ordinibus, si omnino fructibus eius gaudere non potest, non obligatur pro tunc ad recitandum: ergo similiter, &c. Vel tandem tenetur ille præcisè ratione professionis, & hoc non, quia, vt tract. 4. suprà citato, & tract. 8. cum Caietano, Ioanne de Medina, & aliis diximus, professio per se non affert secum obligationem officij canonici, sed media consuetudine orta ex prædictis capitibus. *Caiet.* *Ioan. de Medin.* Et hac ratione professi laici non tenentur ad officium canonicum, quia non sunt ad chorum deputati. Vnde omnes dicunt, si monachus professus, & constitutus in gradu eorum, qui ordinandi sunt, & chorum profitentur, arbitrio Superioris mutetur ab illo gradu ad gradum fratrum laicorum, iam non teneri ad officium recitandum: maior autem mutatio fit in religioso per eiectionem, magísque separatur à choro (vt sic dicam) potéstque perpetuò manere licitè in statu laicorum, extra coniugium: ergo multo magis de- C obligatur ab illo officio.

Contra hanc verò partem opinatus est Nauarrus in Enchirid. de Orat. cap. 7. num. 20. 13. Cõtra proximè dicta de officio can. sentiẽtes refutantur. tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre, tum etiam quia semper manet religiosus, & ad suum monasterium aliquo modo reuerti potest, si velit. Hanc opinionem sequitur Emmanuel Roder. tom. 1. quæst. regular. quæst. 30. art. 19. *Nauar.* *Emman. Roder.* quia non sunt hi exonerandi, nisi in his, quæ in seculo commodè seruare non possunt, cùm sua culpa extra religionem sint; sed possunt commodè canonicum officium dicere: ergo. Sed hæc non cogunt, quia priùs quærendum est fundamentum obligationis, quàm quæratur ratio excusationis. Hîc ergo non ideo hos excusamus, quia commo- D dè seruare non possunt hanc obligationem, sed quia in eis deest obligationis fundamentum, quod non est nuda professio, vt dictum est, sed professio, cum actuali deputatione ad chorum, & consuetudine in illa fundata, per eiectionem autem, licèt non tollatur professio, tollitur actualis deputatio ad chorum, & mutatur quodammodo status, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quòd sua culpa eiectus sit, quia illa fuit causa remota, ad cuius pœnam per accidens secutum est, vt tolleretur fundamentum huius obligationis. Vt si intra religionem ipsam aliquis propter delicta transferretur à statu monachorum chori, ad gradum laicorum, consequenter tolleretur illa obligatio; & de obligatione ad seruandam totam E regulam idem dicendum est. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi, & pœnæ, licèt supposito tali malo pœnæ, aliquod onus auferat. Vnde quoad hoc non est eadem ratio de fugitiuo, nam ille re vera non mutauit statum, & gradum in suo ordine, & ideo cum eadem obligatione manet.

Tertiò quod ad habitum pertinet, certum est 14. De gestatione habitus. hunc religiosum non teneri, imò nec posse habitum suæ religionis deferre, quia iustè illo priuatus est, & quia est depositus, & quasi degradatus à monachatu, & ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam iniuriam, & infamiam talis religionis. Denique habi-

tus

tus ille, iuxta communem impositionem, & conceptionem significat actualem vnionem cum tali religione, & vitam sub obedientia eius: quæ significatio in tali persona falsa est. Atque ita sentit Nauarrus citatis locis, præsertim Comment. 3. de Regularib. vbi significat, teneri hunc religiosum eiectum ad deferendum habitum clericalem; existimo tamen ex vi professionis ad hoc non teneri: nam, si sit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis postulauerit: si autem clericus non sit, existimo posse manere in habitu laicorum, quia potest in eorum statu perpetuò manere sine animo suscipiendi ordines: cur ergo obligabitur clericalem habitum deferre. Item, si eiectus sit ex religiosis laicis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem: ergo idem est, licèt esset ex deputatis ad chorum, si nondum erat ordinatus, quia sine culpa potest animum mutare, & cœlibatum in statu laicorum seruare. Quare nec per obedientiam Episcopi existimo posse cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directè non vouit, nec etiam vouit obedire in omnibus sine discrimine, etiamsi per se non pertineant ad statum religiosum, habitus autem clericalis per se non pertinet. Solùm ergo potest obligari vt honestum habitum deferat, consentaneum ei, qui castitatem, imò etiam statum perfectionis profitetur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum est. Vt, si persona eiecta, esset monialis professa, cogi posset ad habitum honestum, virginibus accommodatum, deferendum, non verò ad aliquem specialem modum, vel figuram propriam aliquam, vt est in viris habitus clericalis.

Nauar.

15. De habitationis modo. Frederic. de Senis. Nauar.

15. Quartò, idem cum proportione dicendum est de loco, & habitatione huius eiecti. Fuit enim opinio Frederici de Senis, posse ab Episcopo obligari, vt in aliquo loco solitario viuat, vt ibi seruet substantialia religionis. Sed hoc meritò refellit Nauarrus dict. consil. 79. quia nullo iure, nec ratione fundatur, ille enim eiectus nec solitariam vitam vouit, nec etiam promisit obedire in huiusmodi rebus, nec ille modus viuendi est secundùm regulam, secundùm quam obedire promisit: nec etiam est illud medium necessarium ad seruandam castitatem, vel paupertatem quam vouit. Quocirca solùm poterit ab Episcopo obligari, vt in loco honesto viuat, vbi sine periculo morali castitatis violandæ conseruari possit.

16. Maior enim dubitatio est suprà tacta in fine num. 9. an possit hic religiosus obligari ad viuendum in eodem loco semper, vel sub obedientia eiusdem Episcopi, vel possit liberè, & pro arbitrio suo mutare solum, vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam transeundo, in reliquis parendo Episcopo, sub quo fuerit iuxta mensuram suæ obligationis. Nauarrus dict. Comment. 2. num. 34. sentit, non posse mutari suo arbitrio, cùm sit religiosus, & consequenter velle, aut nolle non habeat, cap. *quorundam*. cap. *si religiosus*. de elect. in 6. ideòque teneri ibi habitare, vbi Episcopus præscripserit, & postquam vni Episcopo subiectus est, non poterit sine licentia eius mutare domicilium. Quæ sententia etsi tutissima videatur, non video tamen quomodo fundari possit sufficienter. Quia ille non vouit clausuram nisi religiosam, & cœnobiticam, seu conuentualem, vt sic dicam: seu, quod perinde est, non vouit obedire quoad habitationem nisi secundùm regulam; habitatio autem secundùm regulam supponit permanentiam in religione, eiúsque communi vita: ergo ablato hoc fundamento non manet obligatio obediendi in ea materia. Et confirmatur, quia aliàs durior, & strictior esset quoad hanc partem obligatio religiosi eiecti, quàm erat in sua religione, quia tenetur semper manere sub obedientia eiusdem Episcopi, si ipse velit, & in loco ab eo designato, quod iugum durissimum est. Quare non censeo esse imponendum sine maiori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non est absolutè in omnibus, sed secundùm regulam, vt suprà declaratum est, & cum eadem limitatione intelligitur religiosus non habere velle, aut nolle, scilicet, in his, quæ secundùm regulam præcipiuntur: in his autem quæ sunt extra, vel supra regulam, potest habere aliquam libertatem. Et ita in præsenti existimo posse mutare domicilium sine licentia obtenta à suo Episcopo vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam migrando. Et consequenter censeo in dubitatione suprà posita in num. 9. etiam à principio cùm eiicitur, esse in suo arbitrio eligere Episcopatum, in quo viuat, & Episcopum, cui se subiiciat, quandiu ibi vixerit: quia nullum video votum, vel præceptum quod ad aliud cogat.

Nauar.

Quintò censeo idem esse dicendum de specialibus actibus, seu exercitiis virtutum, vt sunt ieiunia, disciplinæ, aut aliæ corporis afflictiones, orationes vocales, aut mentales, aut opera misericordiæ corporalis, vel spiritualis circa proximos: existimo enim posse obligari per specialem obedientiam Episcopi, nisi quatenus ad castitatis obseruationem iudicauerit esse necessarium. Probatur, quia ex vi regulæ pro eo statu non tenetur ad talia opera, vt ostensum est, sed ex vi voti obedientiæ solùm potest ad illa obligari, quatenus sunt secundùm regulam, id est, quatenus regula ipsa ad ea obligat: ergo. Item, quia aliàs posset obligari ab Episcopo ad hæc opera pro arbitratu Episcopi, sine vllo respectu ad regulam, quod repugnat: aliàs potestas Episcopi ad præcipiendum ex vi voti obedientiæ maior esset, quàm fuisset in prælatis religionis, quod dici non potest, cùm sit quasi subrogata loco illius. Sequela verò patet, quia respectu eiecti regula perinde se habet ac si non esset, quia (vt sic dicam) non est pro illo posita, sed pro religiosis, & obligatione, & vsu. Addidi verò limitationem de necessitate talium operum ad obseruationem castitatis, quia existimo, vnam ex potissimis materiis voti obedientiæ esse, ea, quæ pertinent ad obseruationem aliorum duorum votorum, & ob eam causam potissimùm requiri hoc votum in omni statu religioso, etiam priuato, vt suprà tetigi, & infrà latiùs dicam. Vnde, quia votum castitatis in tota sua vi, & vsu integrum manet, licèt aliæ regulæ, & obligationes cessent; hæc semper durat, & consequenter secundùm illam potest per obedientiam iniungi quidquid specialiter ac prudenter iudicatum fuerit necessarium. Huius autem rei iudicium apud prælatum esse debet, vt per se constat. Nec expectanda est extrema necessitas, aut euidens periculum: Sed satis est quòd tale medium iudicetur valdè conueniens ad præcauendum periculum, vel ad quandam maiorem securitatem, qualis in omni statu religioso procuranda est. 17.

17. De actibus pœnitentiæ orationis, & misericordiæ.

Limitatio circa hos actus pro tuenda castitate.

Sextò, & vltimò concludo, hunc religiosum non teneri obedire Episcopo, nisi in tribus materiis. Primò in his rebus, quæ secundùm generale arbitrium prudentiæ pertinuerint ad decentiam status religiosi, prout in illo modo viuendi durat, in honestate, ac decentia habitus, occupationis, seu negotiationis, conuersationis, & similia. Secundò 18.

18. De subiectione ad Episcopum in tribus.

cundò in his, quæ pertinent ad castitatem religiosam. Tertiò in his, quæ ad vsum paupertatis necessaria sunt. Hæc probantur in primis, quia nulla probabilior ratio huius obedientiæ, & subordinationis assignari potest. Quia non debet hæc obedientia esse sine aliqua mensura, cùm hoc sit vltra ordinariam mensuram status religiosi: illa autem mensura non est prior regula, quia ad illam non tenetur, nec alia, quia illam professus non est: ergo non potest alia excogitari, nisi quæ ex ipsis votis, & decentia status sumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara: nam in primis votum obedientiæ vix potest ad vsum reduci sine subordinatione obedientiæ ad aliquam personam in materia eiusdem voti, vt ex superioribus cōstat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam instructionem, & aliquam disciplinam pro illo statu, & maximè ad obseruantiam castitatis: ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum, maximè propter illa tria capita manet; præter illa verò nullum aliud potest cum fundamento addi: ergo. Et per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

Probatur.

Confirm.

De obligatione quoad votum paupertatis.

16. Dixi à n. 10. de voto obedientiæ; superest dicendum de effectibus, & obligationibus, quas votum paupertatis habere potest in huiusmodi religioso eiecto. Et in primis quæri solet, cui acquirat ea, quæ quacunque via recipit, vel lucratur: certum est enim non acquirere sibi talium rerum dominium, quia non est capax eius: cui ergo acquirit? Est autem quæstio quando iustè, & per definitiuam sententiam in perpetuum eiectus est, nam si temerè, & iniustè sit eiectus, adhuc acquirit monasterio secundùm omnes: quia temeritas, aut iniustitia particularis prælati, non potest nocere monasterio: vt notauit Panormit. in cap. *sicut nobis.* de Regularib. num. 6. & in cap. vnic. de infantibus, & langui. expos. Archidiaconus cap. *Abbates.* 18. quæst. 2. ex Regula *delictum.* de Regul. iur. in 6. in quibus auctoribus, & aliis citandis, aduertendum est, promiscuè tractare hoc punctum, de eiectis fugitiuis, vel translatis; sed nos sigillatim de his agimus, & ideo confundendæ non sunt difficultates, nam sunt valdè diuersæ: hîc enim solùm de iustè eiectis agimus, & maximè de perpetuò eiectis: nam si non sit perpetuò expulsus, sed ad tempus, monasterio acquirit, quia licèt pro eo tempore, quo extra illud viuere compellitur, possit vsus rerum ad suam sustentationem retinere: tamen non potest eas in alios vsus distrahere, cùm re vera sit subditus religionis, & finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imò etiam existimo quòd licèt iustè & omnino eiectus sit, quandiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum stat, quominus recipiatur; pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, vt si monasterium velit illum reuocare, teneatur omnia secum deferre, & monasterio tradere; nec possit ea in alium vsum distrahere: quod à fortiori patebit ex dicendis.

Eiecto non in perpetuū incumbit afferre quæ in seculo acquisiuit si reuocetur.
Panorm.
Archidiac.

20. Difficultas verò est, postquam iam est omnino eiectus, sine spe redeundi, etiamsi per ipsum non stet. In quo casu ferè omnes Doctores conueniūt, hunc eiectum non acquirere monasterio, à quo eiectus est, quia iam non habetur vt membrum eius. Item, quia videtur renunciasse iuri suo, vel potiùs necessariò amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat à se dominium eius quantum potest. Dici in primis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quòd ab illo absolutus sit, nec alteri, quia nullius alterius est: ergo nulli. Vnde fiet, vt contractus ab illo facti nihil valeant, sed solùm accipiat vsum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius cap. *cùm olim.* 2. de Priuileg. num. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad vltimam partem: nam si ille dono accipit aliquid ab eo, qui potest donare, & cum aliis conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, re vera tenebit donatio, saltem quoad hoc vt à donante reuocari non possit: ergo abdicauit se dominio rei donatæ. idémque argumentum fieri potest de venditione, emptione, & similibus. Vnde etiam fit, vt talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, & quasi pro derelicto, vt magis ex dicendis patebit. Alij ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub eius obedientia viuit. ita Innocentius supra, quem videtur sequi Panormit. locis citatis, & c. vlt. de Regul. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 5. §. 4. Angel. verb. *Monasterium,* num. 6. Tabiena verb. *Religio.* num. 27. Veruntamen hæc opinio non satis explicat, quis sit proprius dominus illorum bonorum, certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam prælatus, cuius facultate distribuenda, seu applicanda sunt. dominus autem esse non potest, quia nullum titulum dominij habet. Et ideo Nauar. dict. Commen. 2. de Regularib. num. 33. dixit, hunc eiectum acquirere Deo, administrationem eius pertinere ad Episcopum: & ita exponit auctores proximè citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quòd omnia Ecclesiastica bona sunt immediatè sub solo dominio Dei; de quo aliàs: nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu quòd ad aliquem hominem, vel hominum communitatem pertineant circa talia bona.

Eiectus in perpetuum nō acquirit Monasterio.

Imò nemini acquirere quidam censent.

Reiiciūtur.

Aliorū placitum quòd acquirat Episcopo.
Innoc.
Panorm.
Anton.
Angel.
Tabien.
Non satisfacit.

Nauarri placitum quòd acquirat Deo.

21. Dico ergo, hunc eiectum considerari posse vel solùm ac præcisè ratione eiectionis, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa; vel secularem, per beneficium: ratione translationis certum est acquirere Ecclesiæ, vel monasterio, ad quod translatus est, cap. 1. 18. quæst. 1. cap. *Si quis translatus.* 21. quæst. 2. & infrà cap. 13. latiùs dicetur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest, vel per beneficium in illa susceptum, & tunc etiam est res clara, & infrà c. 19. tractanda: vel fieri potest solùm per habitationem, & domicilium, ac obedientiam iam præstitam Episcopo illius loci, absque vllo beneficio, sed viuendo ex eleemosynis: vel aliis suorum operum fructibus, vel stipendiis. (non est enim dubium, quin vtroque modo liceat tali religioso viuere, cùm neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum, aut indecens, vt in superioribus generatim tractatum est, & in particulari tractat Nauarrus dict. Commen. 2. n. 37.) Igitur de religioso hoc tantummodo translato ad Ecclesiam secularem etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesiæ, ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesiæ, cum onere alendi illum, & cum potestate vtendi bonis illis, quæ acquirit, de licentia Episcopi, quæ debet esse iusta, & in pios vsus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quamuis ex rationabili

Resolutio quando religiosus transfertur ad aliquam Ecclesiam regularem, vel secularem.

rationabili causa, & pia possint etiã alij Ecclesiæ applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcunque translationem acquiritur ius illi Ecclesiæ, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum; & Episcopus acquirit etiam ius distribuendi, & dispensandi talia bona: ac denique, quia iura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca si contingat, hunc religiosum reuocari ad monasterium, non habet monasterium ius repetendi bona illo tempore acquisita, imò nec religiosus voluntariè illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui iam fuit ius acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eâdem ratione, si talis religiosus se transferat ab vna Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi sine licentia Episcopi, propter eandem rationem, sed solùm ea, quæ suo actuali vsui sunt moraliter necessaria.

22. *Quid quãdo simpliciter eiicitur sine tali aliqua translatione.* At verò si hic eiectus nunquam propriè transfertur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficiũ in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicuius Episcopi viuit, nec tanquam religiosus se gerit (siue hoc malè, siue licitè faciat) semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illámque habere ius ad reuocandam personam, & cum ea omnia, quæ acquisiuit: &, si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam eiectionem nulli alteri Ecclesiæ, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est ius ad talia bona, quia nullius Ecclesiæ ille est speciale membrum effectus, neque in vlla viuit, aut alitur vt religiosus, sed vt alij clerici, vel seculares. Vnde in eo casu existimo habere locum quod dixit Syluester verb. *Apostasia*. q. 9. ius disponendi de bonis acquisitis à tali religioso pertinere ad supremum prælatum religionis, à qua eiectus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, & non exemptos: quod mihi non probatur. Nam si religiosus eiectus, est translatus, etiamsi exemptus sit, subiicitur Episcopo, & procedunt quæ diximus: quia per eiectionem totalem amittit ius exemptionis, quia desinit gaudere priuilegiis suæ religionis, & ipsa etiam religio amittit hoc ius respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam à se præscindit, & ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quandiu illam ad se non reuocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo sit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi superioris sui. Si autem translatio facta non est, tunc de non exempto verè dicitur manere sub obedientia prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, à quo eiectus est; & consequenter verum est, illum acquirere suæ religioni, licèt fortasse non acquirat suo monasterio, à quo eiectus est, sed applicatio fit in potestate prælati superioris: tamen idem est proportionaliter de non exempto: nam licèt ille maneat subiectus Episcopo, id est, quia ipse Episcopus est veluti superior prælatus talis religionis.

Syluest.

CAPVT VII.

Vtrùm liceat Religioso professo extra monasterium viuere retento, vel mutato habitu, de licentia Prælati, & ad quid tunc teneatur.

1. DIximus de vitiosa, vt sic dicam, & pœnali mutatione Religiosi status: Sequitur dicendum de mutationibus, quæ per se ac licitè fieri possunt, quarum minima esse videtur, quæ fit per solam separationem, seu habitationem, sine assumptione alterius status, vel officij, quod per se postulat talem mutationem. De hac igitur separatione religionis, primò certum est non esse licitam sine legitima facultate, alicuius Prælati, qui possit illam concedere. Hoc satis constat ex dictis in cap. 1. & sequen. quia sine tali licentia committeretur peccatum apostasiæ, vt ibi probatum fuit. *Non licere sic viuere absque licentia.*

Secundò est certum ex legitima facultate posse hoc licitè fieri. Probatur, quia non est hoc intrinsecè malum, neque etiam est contra votum, quia paupertas, castitas, & obedientia extra claustrum possunt seruari. De castitate id supponimus, vt in Clericis secularibus, &c. De paupertate infra id declarabimus. De obedientia verò constat, quia per eandem legitimam facultatem seruatur debita subordinatio obedientiæ ad Prælatum; nam semper talis Religiosus pendet à Prælati voluntate quoad locum habitationis suæ. Religiosus autem de se ibi habet claustrum, & monasterium, vbi per voluntatem Superioris habitauerit. Denique hoc satis constat ex vsu Ecclesiæ, quem antiquissimum etiam esse ex dicendis constabit. 2. *De licentia verò licere.*

Dubium verò imprimis est, quis possit hanc facultatem concedere? & quidem de Summo Pontifice constat posse, quia est supremus Prælatus, & in eo est suprema potestas; Dubium ergo est de Prælato ipsius Religionis, quod potest tractari, vel secundùm ius commune, vel secundùm priuilegia, ac specialia iura Religionum. Priori modo dicendum est habere Prælatum hanc potestatem. ita sentit Nauar. Comment. 2. de Regularibus num. 16. & 40. & Comment. 4. num. 14. & sequentibus. Et probatur, primò, quia iure communi potestas supra Religiosum est penes Prælatum, cap. *nullam* 18. quæst. 2. Secundò, quia iure communi potest quis profiteri aliquam regulam alicuius Religionis manens in domo sua de licentia Prælati, & ad nutum eius, cap. *insinuante*. qui Clerici vel vouentes; quod antiquum ius nullo posteriori reuocatum est, nec potestas Prælatorum limitata; ergo integrum manet. Tertiò, quia licentia non est dispensatio in aliquo voto, sed ad summum in regula; sed Prælatus potest dispensare in regula; ergo potest illam licentiam concedere. 3. *Dictam licẽtiã potest Papa concedere.* *Potest etiã Prælatus regularis attento iure communi.*

Sed obiici potest, primùm, quia Prælatus non potest dispensare in iure communi; sed communi iure videtur prohibitum Monacho viuere extra claustrum; ergo. Minor colligitur ex cap. *placuit* 2. 16. quæst. 1. vbi dicitur, *Placuit communi nostro Concilio, vt nullus Monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat*, & infrà. *Sit claustro contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio Monachus.* Idem sumitur ex cap. *Monachi* 2. Ex quibus sumi potest secunda ratio, quia Prælatus non potest dispensare in his quæ sunt vel substantialia statui religioso, vel adeò propinqua, & necessaria, vt sine illis vix possint substantialia conseruari; sed ita se habet vita claustri respectu status Religiosi, vt ex dictis iuribus constat. Licèt enim status religiosus in communi possit esse in vita solitaria, vel in priuata domo, nihilominus specialis status vitæ Cœnobiticæ, & regularis, non potest extra claustrum retineri, quia non potest ibi regula & communitas obseruari. Tertiò non potest Prælatus eximere aliquem 4. *1. Obiectio contra proximam resolutioñ.* *2. Obiectio.* *3. Obiectio.*

quem ab obedientia sua, sed extra claustrum viuens manet ab obedientia exemptus; ergo non potest hoc illi concedere. Quartò est similis difficultas de voto paupertatis, quia extra claustrum viuens necesse est vt habeat bona, & reditus vnde viuat,& vt de bonis quæ habet liberè possit disponere,quod videtur repugnare voto paupertatis,& obseruantiæ eius quam præscribit Concilium Trident.sess.25.cap.2.de regular.

4. Obiectio.

5. Ad primum dicitur imprimis posse Prælatum regularem dispensare cum subditis, in his quæ sunt iuris communis, vt in suprioribus visum est. Deinde dicitur nullam esse talem prohibitionem absolutam ex vi solius iuris communis; nam in dicto cap. *placuit.* solùm prohibetur ne Monachus præsumat exire nefandissimo ausu,&c. Qui autem egreditur cum licentia Prælati non egreditur nefandissimo ausu,& in cap. *Monachi* additur,*Nisi cum Abbatis imperio*;ergo potiùs supponitur Abbatem posse dare hanc facultatem. Magis absolutè videtur id præcipi in cap.*qui verò* eadem causa, & quæstione, quod est Concilij Chalcedonensis can.4.Et iuxta illud ait Alex. II. in capite *iuxta.*ibidem,*iuxta Chalcedonensis optimi Concilij tenorem Monachis,quamuis Religiosis ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus,vicos,castella,ciuitates peragrare prohibemus.*Tamen in priori canone Concilij Chalcedonēsis expresè additur, nisi fortè iubeantur propter vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis Episcopo. Erant enim tunc Monachi illi subiecti. Vnde nunc in exemptis illa potestas translata est ad Prælatum, & iuxta eandem limitationem præceptum Alexandri intelligendum est,cùm ad aliud referatur. Et cap. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. sumitur optimum argumentum ab speciali. Nam ibi præcipitur, vt nullus Religiosus se conferat ad studia literarum, vt scilicet ea occasione extra claustrum viuat, nisi de licentia Prælati, & ibi specialiter postulatur, vt illa non detur sine consensu maioris partis Capituli, quæ conditio ibi specialis est, & ideo si licentia detur ad alios fines, neque illud Concilium necessarium est;est ergo potestas apud solum Prælatum ex vi communis iuris.

Ad 1. obiectionē vna responsio. Altera responsio.

6. Ad secundum respondetur,probare quidem argumentum facultatem hanc,sine grauissima,& ferè necessaria causa dari non debere, non tamen simpliciter non posse dari, quia habitatio in claustro multum sine dubio confert ad vitam religiosam,& ad cauenda pericula,& ad seruandam conformitatem,& perfectam vnionem cum toto corpore, & ad externorum etiam, & secularium exemplum,& ædificationem:nam sine dubio hæc separatio Religiosi à suo choro, & priuatus viuendi modus ex suo genere non confert populo ædificationem, nisi grauibus & manifestis causis honestetur. Absolutè tamen non est res simpliciter necessaria ad honestum viuendi modum etiam supposito statu religioso, quia non est de substantia eius. nam extra claustrum possunt seruari tria substantialia vota, & vita etiam regularis quoad præcipuas eius obseruantias.Nam qui extra claustrum viuere permittitur, non eo ipso absoluitur ab omnibus oneribus, & obligationibus religiosæ regulæ, cur enim? aut quæ est ratio talis consequutionis? nullo ergo modo admittenda est talis extensio, nisi in indulto exprimatur, & fiat quasi specialis dispensatio. Quæ multo quidem difficilior est, & vix potest habe-

Ad secūdā.

A re causam iustam, præsertim si generaliter fiat nam in aliquibus specialibus regulis posset aliquando tolerari. Seclusa autem huiusmodi dispensatione tenetur huiusmodi Religiosus ibi seruare totam suam regulam, pro loci & temporis opportunitate, præsertim quoad actiones quæ priuatim, & solitariè fieri possunt, vt sunt ieiunia, & alij modi austeritatis ac pœnitentiæ, orationes, & similia, quia nulla est ratio excusationis per se loquendo, cùm sine consortio aliorum fieri possit, & regula simpliciter, & sine loci determinatione loquatur. Quòd si aliquæ regulæ determinatè respiciunt claustrum, vel communitatem, licèt non dentur executioni, non fit

B earum transgressio, sed quasi suspenditur earum obligatio, quia pro tali loco, & tempore deest occasio, & facultas exequendi huiusmodi regulas. Et quod caput est, formaliter in eo seruari potest omnis regula, quòd semper fieri potest aliquid ex obedientia, vel quod censetur esse voluntati superioris consentaneum. Vnde etiam seruatur vita communis, & Cœnobitica, quia seruatur vnio cum toto corpore sub obedientia eiusdem Prælati, & quia est semper quis paratus redire ad monasterium, quando iussus fuerit, vt in tertia obiectione dicitur.

7. Sed quid si talis licentia sine causa legitima

C detur? Respondeo in primis grauiter peccare Prælatum eam concedentem, quia omnis dispensatio in lege iusta sine causa data, iniqua est ex parte dantis. Dices, hoc esse verum quando lex obligat ad peccatum mortale, & continet absolutam prohibitionem; regula autem, quæ obligat Religiosum ad habitandum in claustro, vel non obligat de se sub peccato mortali, vel saltem non continet absolutam prohibitionem contrariam, sed sub illa conditione, nisi de licentia Prælati; & ideo Prælatus dans talem licentiam, non videtur propriè dispensare, sed solùm necessariam conditionem apponere, vt actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælatus dat licentiam Religioso, ad egrediendum è

D monasterio, non dispensat proprie, aliàs malè faceret dando talem licentiam sine speciali causa.

Prælatus peccat grauiter dando sine causa licentiā ad habitandū extra claustrum.

8. Ad hoc responderi potest ex Nauarro dicto Comment. 4. de Regularibus numero 32. legem prohibentem religiosum egredi claustra monasterij includere non solùm illam conditionem sine licentia Prælati, sed etiam hanc, neque cum illa, nisi iusta necessitate, vel vtilitate id suadente, quod ipse solùm probat ex capit. citatis *Placuit* & *Monachi*, *Iuxta*, & *Qui verè* 16. quæstione prima. In quibus, vt suprà tractauimus, videtur Religiosis præcipi clausura, & prohiberi exitus nisi de licentia cum necessitate concessa. Vnde videtur sentire Nauarrus

E etiam ordinariam licentiam ad exeundum è Monasterio ad breue tempus, vel horam non posse licitè dari sine iusta necessitate, vel vtilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum, erit tantùm culpa venialis; dare autem ad commorandum extra monasterium erit culpa mortalis, quia, quoad hoc lex, & materia eius grauissima est, & talis dispensatio tam Religioso, quàm religioni potest afferre graue incommodum.

Nauar.

9. Ne tamen nimiùm hoc restringere videamur, aduertere oportet antiquos illos canones non lo-

V qui

Mitigatur Nauarri responsio, & satisfit argumento.

qui de omnibus religiosis, sed de propriis monachis, qui vitam magis solitariam, & a consortio hominum remotam profitentur, & præcipuè factos esse illis temporibus, quando monachi non permittebantur ministeria Clericorum exercere in populis concionando, aut Sacramenta ministrando, vnde præcipuè illis prohibent exitum ad hunc finem, & ideo requirunt Episcopi licentiam ex necessitate, vel magna vtilitate concessa; nam ad ordinarium exitum pro aliis ordinariis occasionibus, non videtur verisimile fuisse etiam tunc necessariam licentiam Episcopi, nec tantam circunspectionem in ea concedenda. Nihilominus tamen verum existimo in illo statu iuxta suum institutum non posse illam licentiam licitè concedi, sine aliqua necessitate, vel vtilitate alicuius momenti, quia re vera censetur hæc vna ex præcipuis obseruantiis illius status, & ad decorem & puritatem eius maximè pertinens. Tamen quoad hoc non est æqualis ratio de omnibus aliis institutis religionis, quæ tantam clausuram ex vi sui instituti non profitentur, vt sunt religiones mendicantes, & aliæ similes, quia licèt in eis necessaria sit licentia ad exitum; tamen facilius potest concedi, non quidem omnino sine causa rationabili, quia hæc in omni actu humano necessaria est, vt honestè fiat, sed sine tanta necessitate, vel vtilitate, quia interdum sufficere potest ratio honestæ amicitiæ, vel moderatæ recreationis, vt reddat causam rationabilem, quæ in monachali statu fortasse non sufficeret. Et cum eadem proportione grauior fortasse causa, & magis extraordinaria necessaria est in proprio Monacho, vt ei concedatur licentia habitandi extra claustrum, quàm in aliis Religiosis, qui cum proximis magis versantur. Et nihilominus etiam in illis grauissima causa necessaria est, & regulariter vrgens necessitas, aut tanta vtilitas vel propriæ religionis, aut alterius boni communis, vt prudenter censeatur incommoda talis facultatis compensare.

10. Prædicta licentia à prælato regulari data est nulla.

Vlteriùs verò dubitari potest, esto, peccet Superior concedendo hanc facultatem sine causa legitima, an illa valida sit. In quo mihi distinguendum videtur inter Prælatum religionis, & summum Pontificem. Nam de licentia concessa à Prælato religionis existimo esse nullam, si absque causa legitima concedatur. Ratio est, quia dispensatio data ab inferiori in iure Superioris est nulla, si absque causa detur; Prælatus autem religionis concedit hanc licentiam, tanquam dispensans in iure Superioris; ergo. Declaratur minor. Primò, quia si attendamus ius religionis, quilibet Prælatus religionis est inferior illo. Nam semper est constitutum à tota religione, quæ superior est cuicunque personali Prælato, etiam si Generalis sit, & solet esse approbatum, vel confirmatum à Papa, quod ad minimum facit difficiliorem dispensationem. Eo vel maximè, quòd hoc ius iam non est quoad hanc partem vnius, vel alterius religionis, sed totius status religiosi, prout nunc est in vsu Ecclesiæ. Vnde dici potest saltem vsu, & acceptatione omnium religionum introductum esse tanquam ius omnibus commune, iam non tantùm obligans ad modum regulæ, sed vt rigorosum præceptum. Denique censeri etiam potest hoc ius Pontificium & Conciliarium ex decretis suprà citatis, à quibus consuetudo etiam declarauit omnes religiones comprehendi, & meritò, quia

Ostenditur ratione.

Minor propositio suadetur 1.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

hoc clausuræ genus non respicit peculiarem vitam Monachorum, sed communem statum regularium, & ideo in hoc iure conueniunt, vt etiam indicat Nauar. suprà. Vnde clariùs constat in ordine ad hoc ius dispensationem Prælati esse inferioris. Quod idem censeo de licentia Episcopi, respectu non exemptorum, quia licèt in ipsis decretis illi concedatur hæc facultas, semper conceditur vt inferiori, & ideo in eis postulatur expressè iusta necessitas, vel vtilitas.

Nunc dicta procedunt etiam de licentia Episcopi.

At verò si talis licentia à Summo Pontifice concedatur sine causa legitima, valida erit, quia non est dispensatio in voto, cùm hæc per se non sit materia voti, vt ostensum est, neque in iure diuino, aut naturali, quia secluso voto nullum tale excogitari potest, vt suprà disputando de clausura ostensum est; est ergo dispensatio in iure Ecclesiastico in quo dispensatio à Pontifice data sine causa, valida est, vt ex materia de legibus suppono. Solùm oportet cauere (quia in hoc aliquid est periculi) ne licentia subreptitia sit falsas causas allegando, aut aliquid necessarium occultando, nam tunc ex alio capite dispensatio inualida erit. 11.

Quid de licentia Papali.

Atque hinc constat, quid dicendum sit de subdito, an sit tutus in conscientia vtendo tali facultate sine causa data. Primùm enim distinguendum est inter licentiam, & mandatum. Nam si Prælatus non solùm permittat, sed etiam præcipiat subdito habitare extra claustrum, nõ peccabit subditus parendo, etiamsi Prælatus peccet præcipiendo, quia subditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices, subditus non potest obedire Prælato iniustè præcipienti. Respondeo tamen posse, quando non præcipit aliquid per se malum, aut diuinæ, vel Ecclesiasticæ legi contrarium; manere autem extra claustrum non est huiusmodi, & ita fieri potest, etiamsi imprudenter præcipiatur. Dices, Religiosus non debet obedire Prælato præcipienti aliquid contra regulam, quia tunc excedit suam potestatem, & ideo præualere debet directio regulæ, etiam si non seruare illam aliàs malum non sit, vt sentit Bernard. lib. de præcepto, & dispensatione; viuere autem extra claustrum, per se est contra regulam, imò, & contra rigorosum ius, vt diximus: ergo non licet obedire Prælato id præcipienti sine causa. Respondetur respectu subditi, hoc ius non esse absolutum, non morandi extra claustrum, sed non morandi sua voluntate, & arbitrio. Vnde quando simpliciter ducitur præcepto superioris, formaliter non agit contra tale ius, siue superior benè, siue malè præcipiat. Probabile autem est propter rationem factam, non teneri subditum ad obediendum in illo casu; oportet autem, vt certò & sine dubitatione constet de iniustitia præcepti iuxta vulgare principium, quòd in dubiis parendum est Prælato, quod multo facilius locum habet, quando non dubitatur de re intrinsecè mala. 12.

Non peccat subditus obediendo quãdo præcipitur, etiã sine causa, habitare extra claustrum.

Obiectio diluitur.

Instantia.

Bernard.

Remouetur.

Potest tamẽ licitè non obedire.

At verò quando non interuenit mãdatum, sed solùm licentia, seu dispensatio, primùm quidem grauiter peccat subditus eam petendo à Prælato, si certus est nullam interuenire rationabilem causam, sed solùm appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis, quia vel decipit Prælatũ in re graui, vel inducit illum ad id quod nõ potest sine graui peccato concedere. Et præterea religiosus ipse non manet tutus in conscientia cum tali facultate, quia ostensum est illã esse nullã; ergo nõ excusat à culpa, quæ in trãsgressione illius præcepti cõmittitur. Dices, ergo ille viuẽs extra claustrũ cum 13.

Peccat tamen grauiter quando non præcipitur petendo licentiã; & illa vtendo.

Falsum illatũ diluitur.

cum tali facultate erit Apostata, quia si id faceret sine vlla facultate, tale peccatum committeret, & facultas illa, vt dictum est, culpam non excusat; nam actus nullus nihil operatur. Respondetur negando sequelam, quia non est Apostata qui manet sub obedientia Prælati. Et quoad hoc est magna differentia inter eum qui manet extra claustrum sine licentia, vel cum licentia, licèt inualida, nam prior non manet sub obedientia, & ita dupliciter peccat, scilicet manendo extra claustrum, & recedendo à subiectione debita Prælato, & in hoc secundo apostasia consummatur: Alter verò licèt peccet contra præceptum manendi in claustro, manet tamen in subiectione Prælati, & ideo Apostata non est. Licentia ergo illa quanuis sit nulla, quoad effectus iuris, operari nihilominus potest aliquid facti, quale est, quòd talis persona recognoscat alium vt Prælatum, & de facto eius obedientiæ subsit.

14. Illatũ alterum per oppositum.

Sed hinc potest quispiam in contrarium argumentari, licèt talis Religiosus peccauerit, inducendo superiorem ad malum, tamen post licentiam datam, licèt iniquè, non peccabit, saltem grauiter illa vtendo, quia iam non agit contra præceptum saltem ex defectu materiæ illius; nam, vt dicebamus, materia huius prohibitionis non est absolutè viuere extra claustrum, sed viuere sine voluntate Prælati; illa autem licentia sufficit, vt id non fiat sine voluntate Prælati; ergo sufficit vt ille non sit transgressor præcepti; ergo vt non sit peccatum graue. Respondeo primò cum Nauarro suprà, præceptum non solùm requirere voluntatem Prælati, sed etiam iustam causam, & ex hac secunda parte semper fieri contra præceptum. Secundò dicitur ipsum præceptum postulare licentiam, vel voluntatem Prælati, non quamcunque, sed validam seu efficacem ad tollendam præcepti obligationem, quia verba legis intelliguntur secundùm ius, & quia ipsa ratio, & iustitia legis hoc postulat: nam hæc licentia non postulatur solùm vt seruetur debita subordinatio inter subditum & Prælatum, sed maximè vt religiosa clausura iuxta exigentiam Religiosi status illæsa seruetur. Ad hoc autem necessarium est, vt non quæcunque voluntas Prælati sufficiat, sed illa, quæ valida, & efficax est.

Diluitur primò.

Diluitur secundò.

15. Licentia Papalis sine causa, etiam peccaminosa est, valet tamen. *Nauar.*

Sed quid si facultas sit Pontificia. Respondeo in primis etiam malè concedi, si absque legitima causa concedatur. ita Nauar. dict. num. 40. qui rationem reddit, quia Papa non potest dispensare in voto sine causa iusta. Quæ ratio probat dispensationem illam non solùm esse iniustam, sed etiam nullam, si illa est dispensatio in voto, vt Nauar. indicat. Sed re vera non est dispensatio in voto; nam suprà ostendimus vota per se non obligare ad manendum intra claustrum nisi ratione obedientiæ seclusis religionibus Monialium, vel si aliquæ virorum illud specialiter promittunt. Sufficiens ergo ratio est, quia etiam Pontifex malè faciet dispensando in suis legibus sine legitima causa regulariter loquendo, vt ex propria materia de legibus suppono, & maximè verum habet in materia adeò odiosa, & quodammodo perfectioni Religionis, & proximorum ædificationi contraria. Verum est respectu Pontificis plures esse posse causas legitimas ad hanc facultatem concedendam, quæ non erunt respectu Prælati Religionis, vt si Pontifex hoc concedat alicui veterano Ecclesiæ ministro ad maiorem quietem, & quasi in præmium laborum, illum suæ

A obedientiæ reseruando, vel si id faciat in gratiam alicuius Prælati, etiam sine magna necessitate, quia cùm ipse sit author iuris, in quo hæc obligatio fundatur; faciliùs potest in illo legitimè dispensare. Si tamen omnino causa sufficiens desit (quod raró sine surreptione continget) peccaret concedens etiam si sit Pontifex: vnde etiam peccabit postulans, tanquam inducens ad malum nisi per ignorantiam excusetur. Videtur autem nihilominus valida illa licentia, quia dispensatio data à Pontifice sine causa, in lege positiua valida est. Non est autem ita valida, quin teneatur semper Pontifex illam reuocare, quia eiusdem rationis, & malitiæ esse videtur eam conseruare, cuius fuit concedere, cùm semper retractabilis sit, & in virtute illius, quasi continuè contra legem

B fiat.

16. Religiosus illa vtendo esto non peccet contra præceptũ clausuræ, aliunde delinquet.

Quandiu verò non reuocatur, videtur reddere Religiosum tutum in conscientia, ne sit violator clausuræ, manendo extra claustrum, quia licentia est valida; ergo tollit obligationem prohibitionis; ergo excusat culpam transgressionis eius. Sed licèt hoc ex directa obligatione illius legis ita esse videatur, iuxta communem doctrinam, non excusatur quis ab aliquà culpa vtendo tali facultate, quia *turpis est pars, quæ sine causa legitima discordat à toto*, quæ culpa in aliis legibus humanis reputari solet venialis. Vereor tamen ne in præsenti, ratione materiæ, sit mortalis, quia separatio à totò corpore in re tam

C graui sine causa legitima videtur notabilis deformitas, cuius signum est, quia regulariter scandalum generat, & nõnullam etiam infamiam creat religioni, præter alia pericula, quæ magis extrinseca sunt.

17. Quæ sit iusta causa licentiæ. *Nauar.*

Tandem in hoc puncto interrogari potest, quæ nam sit censenda legitima causa ad huiusmodi facultatem concedendam. Respondeo cum Nauarro suprà, has causas non esse per ius definitas, & ideo prudenti arbitrio superioris committi. Argumento capit. *De causis.* §. *Illis.* de offic. deleg. & legis 1. ff. de iure deliberandi. Generalia autem capita harum causarum sunt suprà insinuata numero 9. scilicet vtilitas monasterij. Argumento capit. *Monachi* 16. quæstio-

D ne 1. quod Nauarrus extendit, siue sit vtilitas directa siue indirecta, vt si sit vtilitas Patroni ipsius Monasterij, vel si sit amicus valde vtilis monasterio, aut Princeps magnus defensor eius, quòd in simili docuit Innocent. in capite *Cum G. & A.* de sentent. & re iudicata numero 2. vbi eum sequitur Panormitan. numero 29. & communis. Idem dicendum censeo de alia vtilitate publica Ecclesiæ, aut totius populi, & Nauar. ponit exemplum, vt gratia docendi facultatem aliquam regulari licitam, iuxta cap. *non magnopere.* ne clerici, vel monachi. Quam conditionem in omni simili causa vel vtilitate subintelligendam censeo, quia si negotium vel ministerium non esset lici-

E tum Monacho, quomodo posset causa honestari? Aliquando etiam potest sufficere priuata causa præsertim pietatis, præcipuè si ad ipsammet personam Religiosi pertineat.

18. Ad 3. obiect. in eodem n. 4. responsio quoad perpetuitatem.

In tertia obiectione petitur, an hæc facultas possit concedi perpetua, & irreuocabilis. Et quoad priorem partem respondeo, faciliùs posse dari ad breue tempus, quàm ad diuturnum, & minorem causam sufficere, vt per se clarum est, & eâdem ratione posse melius concedi ad tempus limitatum *quamuis diuturnum*, quàm in-

V 2 definitè

definitè sine temporis limitatione. Nihilominus certum est posse etiam hoc modo dari, non solùm à Pontifice, sed etiam à Prælato, quia nullo iure prohibetur, & causa potest esse talis, quæ ad illum modum facultatis sufficiat. Igitur in hoc sensu potest hæc licentia esse perpetua negatiuè, vt aiunt, id est, sine certo termino. Perpetua autem positiuè, atque adeò irreuocabilis esse non potest proportione seruata, quod rectè sensit Nauarrus Comment. 2. de regul. num. 16. & conuincit ratio in obiectione num. 4. insinuata, quia non potest Prælatus eximere subditum ab obedientia sua; Quandiu autem facultas est reuocabilis, semper manet subditus sub obedientia Prælati, & ideo non repugnat talis facultas obedientiæ voto, quia non est de necessitate eius, vt subditus sit loco coniunctus alicui Prælato, à quo possit in singulis proximè gubernari, sed hoc ipsum subordinatum est prudenti arbitrio ipsius Prælati. At verò si facultas esset irreuocabilis, eo ipso maneret subditus exemptus ab obedientia Prælati, vt per se clarum est. Est autem hoc intelligendum seruata proportione, vt dixi: nam si concedens licentiam est Prælatus regularis, non potest dare illam irreuocabilem à se, vel à superiore Prælato, propter discursum factum. Potest tamē dare irreuocabilem ab inferiori, & maiori ratione potest Pontifex ita illam dare, vt à nullo Prælato religionis reuocari possit, quia est supremus Prælatus. Neque hoc est contra obedientiæ votum, quia ipsamet obedientiæ ratio postulat ordinem, & subordinationem, & consequenter petit vt superior Prælatus possit dare facultatem, quam inferior reuocare non possit, & consequenter integra ratio obedientiæ seruatur, si supremo Prælato obeditur, quando omne ius in talem personam, ipse sibi reseruauit.

Quoad irreuocabilitatem.
Nauar.

19. In quarta obiectione petitur, quomodo seruandum sit paupertatis votum ab eo, qui extra claustrum viuere permittitur; nam quod seruari debeat certissimum est, cùm illud non tollatur. Primò ergo nihil proprium habere potest propter illam mutationem, quia repugnat voto. Nec necessarium est, quia talis religiosus manet semper membrum suæ religionis, & ideo si quid habet, dominium eius esse potest apud religionem, vel apud eum, apud quem est dominium omnium bonorum, quibus sua religio vtitur, quod propter fratres minores dicimus. Deinde (vt satisfaciamus Concilio Tridentino) non est necesse vt habeat administrationem aliquorum bonorum immobilium, neque annuos reditus certos, ad quos ius aliquod quasi proprium habere videatur; nam sunt plures alij modi quibus sustentari possit. Primùm recipiēdo certam aliquam portionem, à suo Prælato, vel Monasterio, cuius vsum, & nō ampliùs recipiat. Secundò petendo eleemosynam. Tertiò suis laboribus, vel ministeriis aliquid acquirendo, vel sustentationem, aut stipendium ab aliquo Prælato, Ecclesia, vel Academia, &c. recipiēdo. In quibus modis omnibus integra seruari potest paupertas, non solùm quoad proprietatem, sed etiam quoad vsum, quia semper est dependenter ab aliena voluntate, & iuxta beneplacitum eius. Vnde etiam fit, vt talis religio possit disponere, dum sic viuit de bonis, quæ veluti in peculium habet suo arbitrio, & salua nihilominus paupertate, quia totum illud facit ex licētia Superioris. Et ideo licèt eius arbitrium sit veluti proxima regula; principalis verò cui confirmari debet, est iusta licentia Prælati, vel formalis, vel interpretatiua, iuxta superiùs dicta de voto paupertatis. Tandem possit

Ad 2. obiect. in prædicto n. 4. Viuēs extra claustrū cū licentia, nihil potest habere proprium.

Neque oportet habere ius administrandi bona immobilia.

A etiā in eo statu, aliquid acquirere modis licitis ac sibi permissis; Atque ita suum peculij modum congregare, per illam tamen acquisitionem nullū ius sibi comparat, sed totum transit in monasterium iuxta communē ius Religiosorum suprà explicatum, quod eodem modo locum habet in Religioso, etiam si extra claustrū viuat; non agimus enim de Episcopo vel beneficiario de quibus infrà à cap. 16. dicemus, quibus titulis seclusis, nulla est ratio eximendi quemcunque Religiosum propter solam separatam habitationem.

Quomodo possit acquirere bona aliqua.

20. Itaque in omnibus seruare debet paupertatis B regulas suprà positas, solúmque intercedit differētia, quòd existenti extra claustrum necessariò conceditur licentia, veluti permanens, & aliquo modo generalis, dādi, & recipiendi; quæ tamē necessariò limitatur, vel iuxta expressam voluntatē Prælati, vel iuxta generales regulas de obligatione voti paupertatis. Vnde rectè aduertit Nau. suprà, ex vi facultatis viuendi extra claustrū, si nihil aliud exprimatur, nullā specialem licentiam cōcedi ad disponendúm liberè de bonis, quæ in eo statu acquiruntur, quia nulla est inter hæc connexio necessaria. Imò nec per se rationabilis est, nisi specialis causa intercedat ad eam extensionem faciendam, quia maior effectus maiorē causam requirit. Quod ego verum esse opinor, non solùm de tam ampla C licentia, qualis est cōuertendi omnia in suos vsus, sed etiam de quacunque relaxatione in regulari paupertate, quam ille modus viuendi nō postulat; sed tātùm vel ex necessitate quadam humana, vel ex decentia, & honestate, præsertim misericordiæ, vt est facultas faciēdi aliquam eleemosynā, prout recta ratio dictauerit, quæ censenda est cōcessa, eo ipso quòd non negatur, quod à fortiori confirmari potest ex his quæ Nauar. suprà tractat n. 41.

Cōcluditur modus paupertatis extra claustrū degentis.
Nauar.

CAPVT VIII.

An ex natura rei liceat professo vnius religionis propria authoritate ad aliam strictiorem transire?

D Transitus ab vna religione ad aliā potest esse vel ad strictiorem, vel ad æqualem, vel ad laxiorem. Potest item considerari tripliciter, primò ex natura rei. Secundò stando præcise in iure cōmuni. Tertiò iuxta peculiare priuilegium per sedē Apostolicam religioni concessum. De primo ergo modo dicemus in hoc & sequenti capite; de aliis duobus, in sequentibus.

Dico igitur primò, trāsitus ab vna religione ad aliam non est per se & intrinsecè, seu ex natura rei malus, etiamsi propria authoritate fiat, dummodo sit ad religionem perfectiorem. Dixi *etiāsi propria authoritate fiat*, quia si Pontificis authoritas interueniat, res est extra omnē cōtrouersiam vt cōstat ex vsu, & ex his quæ infrà dicemus de iure Canonico. E Ratio etiā id ostendit, quia iuxta humanam conditionem sæpe occurrere potest moralis necessitas faciendi hunc transitum; ergo oportet, vt saltem authoritate Pontificis licitè fieri possit. Addimus ergo in assertione sine hac etiā facultate interdum fieri posse. Et præterea per illam particulam intelligimus non esse necessariam licentiam eiusdem religionis; nam si ipsa consentiat, nulla etiam est dubitandi ratio, quia volenti, & consentienti nulla fit iniuria; ergo si religio, quæ relinquitur, consentit, nulla iniuria fit illi: neque etiam fit Deo, quia eius obsequium, & cultus in vtroque loco quæritur. Quæ ratio etiam videtur probare, ex consensu religionis licitum

1.
1. Assertio bipartita. Explicatur.

licitum esse hunc transitum etiam ad æqualem, seclusa humana prohibitione, de qua infrà videbimus, quia seclusa iniuria tertij non est improbabile, posse propria authoritate votum licitè commutari in æquale. Opposita tamen sententia est longè probabilior, eámque latè defendimus tract. 6. libro 6. capite 19. à numero 5. Conclusio ergo posita loquitur de transitu, qui fit ad perfectiorem inuita propria religione. Ratio autem eius est, quia per hunc transitum non fit contra obligationem Deo factam in professione religionis; ergo non est vnde sit illicitus ex natura rei, etiam si propria authoritate fiat. Antecedens patet, quia per professionem religionis præcipuè intenditur tendentia ad perfectionem ex vi status, ad hanc ergo per se primò Religiosus obligatur: sed per hunc transitum non receditur ab hac tendentia in perfectionem, sed potiùs magis apprehenditur; ergo non est contra illam obligationem.

Suadetur iam prior pars assertionis.

2. Sed contrà, in hac obligatione non est attendendus finis eius, sed materia, ita enim in omni lege, & promissione seruatur; sed per professionem licèt intendatur tendentia ad perfectionem, non est tamen illa materia promissionis & voti, nisi quatenus in particulari promittitur talis paupertas & obedientia secundùm talem regulam; hæc autem materia non seruatur transeundo ad aliam religionem, quia ad minimum mutatur obedientia secundùm regulam. Ad hoc verò respondendum est, per aliam partem assertionis; ideo enim restricta est ad transitum in religionem perfectiorem. Vnde probatur simul illa pars, & satisfit difficultati; nam in materia voti, licet mutare vnam in aliam, præsertim, quando in ordine ad finem intentum diuini cultus, & propriæ perfectionis fit commutatio in meliorem, vt suprà tract. 6. probatum est; sed ita est in præsenti: ergo. Dices illud esse verum, quando votum fit soli Deo, & non datur ius in re alicui homini; at in perfectione religionis præter vota Deo nuncupata fit promissio, vel potiùs traditio tali religioni, quæ acquirit dominium in talem personam; ergo non potest professus priuari religione illo dominio sua authoritate, quod facit transeundo ad aliam religionem sua authoritate. Sicut, qui se alicui vendit, aut tradit in seruum, non potest se alteri donare priuando priorem dominum suo iure propter quodcunque maius commodum suum. Respondetur etiam, in Religiosa professione licitam esse illam commutationem eius loquendo ex sola rei natura, quia sicut in matrimonio rato, verum ius, & dominium acquiritur sponso, & nihilominus potest à contractu recedere transeundo ad religionem, quia in illo contractu intrinsecè inest conditio melioris frugis; ita multo maiori ratione in contractu, qui per professionem cum religione fit, inuoluitur intrinsecè conditio melioris frugis; multo enim maior ratio in hoc contractu interuenit, quàm in illo, quia matrimonium non ita per se, & immediatè ordinatur ad spiritualem perfectionem, & cultum Dei, sicut professio Religiosa. Et ideo meritò est maior hæc licentia in professione quàm in matrimonio, quia in matrimonio solùm durat quandiu consummatum non est, quia postea inuoluit intrinsecam malitiam; in professione verò est perpetua, quia nunquam inuoluit malitiam neque tractu temporis, aut aliquo vsu, vel actione: ius maius religioni acquirit, & vt sic dicam, status ille talis est, vt vsque ad gloriam, seu finem vitæ non censeatur consummari.

Obiectionis dilutio per quã posterior assertionis pars ostenditur.

Replica.

Diluitur primò.

3. Denique propria ratio est, quia ipsamet traditio professionis, licèt fiat religioni, non fit principaliter propter ipsam, sed propter Religiosum, & perfectionem eius, & ideo semper censetur reseruata facultas, assumendi statum perfectiorem, & in hoc est magna differentia inter seruum, & Religiosum, vt suprà tactum est. Atque hoc confirmat vsus antiquorum Monachorum; legimus enim fuisse solitos sua monasteria relinquere, vel ad vitam solitariam, & magis austeram sustinendam, vel ad vitanda aliqua spiritualia incommoda. Optimum de hac re exemplum legimus apud Cassianum lib. 4. de institutis renunciantium c. 30. vbi refert Abbatem Pynuphium suũ Cœnobium reliquisse vitandi honoris gratia, propter maximam reuerentiam, & subiectionem, quam omnes illi præstabant; vt ergo humilitatem, & subiectionem quam desiderabat exercere posset, *clam fugiens de Cœnobio secessit solus, in Thebaidis vltimas partes, ibique deposito habitu monachorum assumpta seculari veste Cœnobium Tabennensitarum expetiit, quòd sciebat cunctis esse districtius.* & cap. 31. refert eundem Sanctum semel reuocatum ad suum Cœnobium iterum in Palæstinam aufugisse, & in alio monasterio receptum fuisse. Nec lectorem perturbet illa mutatio habitus monachalis in secularem, quia non fuit temeraria, nec ad permanendum, vel vagandum, in illum habitum, sed ex pia causa, & ad breue tempus, quantum scilicet ad illud sanctum propositum esset necessarium. Idem fecisse Macharium, & à Sancto Pachomio ignoranter fuisse susceptum, refert Paladius in Prato spirituali, aliàs in Lausica historia cap. 6. & simile refert cap. 21. de quadam Sanctimoniali. Præterea de Sancto Benedicto legimus priùs mutasse monasterium, vt ad regendum aliud petentibus fratribus accederet, postea verò illis iniquè se gerentibus erga illum ad pristinum monasterium rediisse, apud Gregorium lib. 2. dialogorum cap. 3. Et quod amplius est, idem Benedictus in sua regula cap. 61. agens de Monachis peregrinis, dicit recipiendos esse, & si ibi perseuerare voluerint, & stabilitatem suam firmare, & bonum specimen sui dederint, admittendos esse. Tamen D. Benedictus ibi loquitur de Monachis eiusdem religionis suæ, qui cùm profitentur secundùm illam regulam, eo ipso habent hãc facultatẽ modo in ea præscripto.

Diluitur secundò.

Accedunt exempla. Primò.

Secundò.

Tertiò.

4. Sed obiici potest, nam sequitur Religiosum, qui habet licentiam à Summo Pontifice ad transeundum ad determinatam religionem, posse authoritate sua transire ad strictiorem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur à paritate rationis. Minor autem patet, quia delegatus non potest mutare voluntatem delegantis, quia delegatio est stricti iuris, cap. *P* & *G.* de offic. deleg. ergo similiter, qui talem habet licentiam, non potest virtute illius aliud facere, nisi quòd in illa præscriptum est; non potest ergo ordinem mutare. Respondeo concedendo sequelam, etiamsi viri aliqui docti aliud sentiant. Duobus autem modis potest alia religio esse strictior. Primò etiam comparatione illius religionis à qua fit trãsitus; & sic constat esse licitum; non tam virtute illius facultatis, quàm ex natura rei, vt dictum est, & ex iure communi, vt infrà cap. 10. patebit. Nisi fortè ex priuilegio esset prohibitus ille transitus; nam tunc necessarius erit vsus facultatis, & tunc dico etiam illam sufficere eadem ratione, qua in puncto sequenti.

Illatio cõtra nunc dicta.

Responsio quoad vnũ sensum illationis.

5. Alio ergo modo potest religio esse strictior cõparatione alterius, ad quam transitus cõcedebatur,

Responsio eadé quoad sensum alterum, suadetur 1. tur, licèt non sit respectu eius à qua fit, & tunc est nonnulla maior ratio dubitandi. Dico tamen etiã tunc posse fieri. Primò, quia votum de quacunque religione determinatè sufficienter impletur in quacunque strictiori; ergo à fortiori hæc facultas. Nam duo respectus possunt in ea considerari; vnus est libertatis, quæ datur ad relinquendam propriam religionem, & hic semper est idem, seu eadem reuocatio iuris, seu priuilegij talis religionis; secundus est ad aliam religionem ad quam fit transitus, & quoad hoc fit restrictio transeundo ad meliora. Est enim considerandum, determinationem talis religionis factam à Pontifice in tali facultate, non esse in specialem fauorem vel auxilium talis religionis; nam si de hoc constaret, tunc verum esset non posse mutari Pontificis voluntatem; nunc autem non ita loquimur, sed prout ordinariè conceditur talis licentia in gratiam Religiosi, & frequenter fit determinatio ad petitionem eius, vel si fit ab ipso Pontifice, solùm est ad restringendam facultatem, ne transitus fiat ad laxiorem, & vt obligatio relinquatur magis certa, & determinata; ergo quando quis vtitur facultate illa ad transeundum ad arctiorem, non excedit, sed potiùs minùs vtitur illa facultate, quàm possit. Tertiò argumentor ex voluntate præsumpta concedentis. Cur enim vellet impedire Pontifex transitum ad perfectiorem, si ad minùs perfectam illum concedit? Declaratur in hunc modum; nam si quis vtens illa facultate transeat ad religionem sibi designatam, potest deinde transire ad perfectiorem illa; ergo potuit etiam à principio immediatè transire; nam ille intermedius terminus non est per se necessarius, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quam censeamus Pontificem voluisse cum hoc rigore illum præscribere. Quocirca sicut in iure dicitur non esse reum voti, qui in melius illud commutat, ita hîc dicimus non esse reum talis facultatis, vt sic loquamur, id est, non excedere illam, neque ea abuti, qui virtute illius ad strictiorem immediatè transit: nam ex parte termini à quo, eam formaliter implet; ex parte verò termini ad quem, impletur eminenter.

Secundò.

Tertiò.

6. Ad fundamentum illationis in num. 4.

Per quod patet responsio ad fundamentum contrariæ sententiæ, tum quia licèt delegatio sit stricti iuris, in præsenti non extenditur, sed potiùs restringitur, vt declaratum est, tum etiam, quia in dicto cap. *P & G.* solùm significatur delegationem esse stricti iuris; quoad iurisdictionem, vt non possit extendi ab vna persona in aliam, vel ab vna causa in aliam, vbi nulla est connexio; non est tamen ita stricti iuris, vt sub formali concessione non possimus, & sæpe debeamus intelligere aliquid virtualiter concessum. Neque existimo Nauarrum aliud sensisse consilio 63. de Regul. numero 4. cùm de quadam delegatione facta ad certum ordinem seu conuentum, ait nihil potuisse fieri virtute illius, nisi ad illum ordinem: loquebatur enim manifestè comparatione ordinis laxioris, vt constat ex clausula proximè præcedenti.

Nauar.

7. Quæstiuncula de voto nõ transeundi ad aliam religionem.

Sed quid si Religiosus habeat votum non transeundi ad aliam religionem, licebítne nihilominus huiusmodi transitus? Respondeo duplici tempore, & duobus modis potuisse fieri tale votum, primò ante ingressum in primam religionem, vel post professionem in illa. Item fieri potuit vel absolutè non transeundi, vel determinatè non transeundi ad perfectiorem, vel ad laxiorem, vel ad æqualem. Si ergo votum

A fuit factum ante professionem primæ religionis, quocunque sensu factum fuerit, postea non obligat, quia per professionem extinguitur tota eius obligatio. Nam licèt fecisset votum determinatum ingrediendi strictiorem religionem, & nihilominus profiteretur laxiorem, ampliùs non teneretur priori voto, vt declaratum est in capite penultimo de Regularib. in 6. ergo multo minùs obligabitur priori voto transeundi vel non transeundi ad aliam religionem. Si autem votum non transeundi factum est post professionem, obligare quidem potest specialiter ad non transeundum ad laxiorem, neque ad æqualem, nam licèt ad hoc teneatur Religiosus ex vi suæ professionis, vt dicemus, non repugnat nouam voti simplicis obligationem superaddere. Quia

Resolutio quando votum factum est ante professioné in priore religione.

Ité quando factum est post professionem, de non transeundo ad æqualé, vel laxiorem.

B Religiosus capax illius est, nam præcedens professio, non extinguit aut impedit subsequentia vota, vt suprà vidimus. Materia etiam illa apta est ad votum, quia respectu talis personæ est de meliori bono, quod est manifestum, quoad non transeundum ad laxiorem; habet autem etiam locum in ordine ad æqualem, quia licèt absolutè, & secundùm se, non sit melius esse in vna religione quàm in alia æquali, tamẽ supposita professione iã facta in vna religione, melius est illi permanere, quàm ad æqualem transire; quia est iam ius acquisitum priori religioni, & quia cæteris paribus mutatio est in minus bonum. Operabitur autem tale votum duo: vnum est, vt si eo

C non obstante transitus ad laxiorem, vel æqualem indebitè fiat, grauiùs peccetur propter transgressionem talis voti, quæ adiungitur priori malitiæ; aliud est, quia si petenda sit dispensatio ad transeundum, oportebit hanc specialem obligationem declarare, alioquin licèt soluantur alia vincula semper hoc manebit; oportet ergo, vt illud etiam dispensetur, vel irritetur à Prælato religionis, nam hoc etiam modo tolli potest, vt ex superioribus constat.

Dices, non videri hoc votum distinctum à prioribus, sed idem repetitum, seu renouatum, vt licèt Religiosus post professionem iterum promittat Deo seruare castitatem, vel seruare professionem, quoad hanc partem non addit no- 8.

8. Obiectio contra nũc dicta.

D uam voti obligationem, & si dispensatio in ipsa professione petenda esset, non oporteret illam quasi reflexam promissionem explicare, & idem est, si post professionem addat votum non nubendi, vel quid simile; ergo idem est in præsenti, quia hoc votum non transeundi, non videtur esse aliud, quàm repetitio & explicatio voti obedientiæ facti in tali religione; nam ratione illius tenetur quis ibi perpetuò manere, sicut votum non apostatandi non videtur distinctum ab ipsa professione, nec circunstantia necessariò in confessione aperienda. Respondetur hoc non esse improbabile, sed eo non obstante, multi putant illud votum addere nouam

Quorundã responsio reiicitur.

E obligationem, & esse circunstantiam, vel aperiendam in confessione, si tale votum violetur, vel explicandam in obtinenda dispensatione, quia indiget etiam propria relaxatione. Sed hoc non credimus conuenienter, nec consequenter dici, vt suprà tractando de voto in communi disputauimus.

Respondetur ergo aliter, votum illud reuera esse specie, & forma, ac materia distinctum à tribus votis substantialibus professionis, quod est manifestum quoad castitatem, & paupertatem. De obedientia autem probatur, quia formaliter hoc

9. Verior responsio.

hoc non est votum obediendi, sed permanendi tantùm in tali statu, vel non transeundi ad alium incompassibilem, nec satis est quòd vna materia ad aliam ordinetur, vt vota confundantur; nam licèt quis habens votum castitatis, voueat non ingredi in talem domum; in qua periclitatur castitas, nihilominus votum illud distinctum est, & addit specialem circunstantiam, & obligationem; ita ergo in præsenti censeo. Hoc enim votum immediatè & directè non respicit ipsam obedientiã, sed quid veluti præuium ad illam, imò nec pro motiuo proprio habere videtur obedientiæ bonum, sed firmam semper habere traditionem huic religioni factam, quæ est materia distincta à materia trium votorum, & illi addi potest obligatio voti, quia obligatio ipsius traditionis, vt sic, reuera non est voti, sed quasi iustitiæ, vt in superioribus visum est.

10. Denique quando fit de non transeundo ad strictiorem. At verò non potest tale votum obligare ad nõ transeundum ad perfectiorem religionem, siue in speciali de hoc fiat, siue in generali de non transeundo, quia priori modo est imprudẽs & nullum; posteriori autem modo non potest intelligi, neque esse efficax cum tanta extensione. Ratio est, quia tale votum de se est impeditiuum maioris boni, & ideo est nullum. Dices, hunc transitum non esse regulariter consulendum, quia moraliter non expedit; ergo hoc satis est, vt non efficere illum sit materia voti. Respondetur, ascensum ad perfectiorem statum secundùm se cadere sub consilio, & hoc satis esse, vt possit esse materia voti, & consequenter, vt oppositum eius de se non sit materia voti, quanuis ex circunstantiis possit interdum non expedire, vt statim declarabimus, quod non satis est, vt possit absolutè fieri votum non transeundi ad perfectiorem religionem, sed cum addito; non transeundi scilicet sine debito modo, vel consilio.

CAPVT IX.

An liceat etiam ex natura rei transitus propria authoritate factus ad religionem laxiorem, vel æqualem?

1. Assertio negatiua. HAc in re dicendum est, transitum ad religionem laxiorem, vel æqualem propria authoritate, seu absque dispensatione esse illicitum. Probatur prior pars de laxiori, quia commutare votum de re meliori in minus bonam, non licet sine iusta dispensatione; ergo. Quia verò hæc ratio, non ita vrget in transitu ad æqualem, addenda est alia, quæ comprehendat vtramque partem, scilicet, quia huiusmodi transitus est contra ius acquisitum tali religioni. (Eius probatio adæquata.) Nam conditio supradicta inclusa in tali contractu, solùm est de meliori fruge, quia solùm est propter maiorem cultum Dei, vel maius animæ bonum. Nam sine hoc respectu irrationabilis est libertas ad relinquendam propriam religionem. Essétque magna inæqualitas, si ipsa obligaretur absolutè ad retinendum perpetuò Religiosum, & ille posset eam relinquere pro alia æquali: quod nec religio expresè vult vt dicamus renuntiare iuri suo, nec præsumi potest id velle, cùm nemo contra seipsum contrahere præsumatur. (Instantia soluitur dupliciter.) Dices, eandem inæqualitatem interuenire in transitu ad meliorem religionem; nam plus obligatur religio, cùm non possit dimittere ipsum Religiosum, vt meliorem recipiat. (Primò.) Respondeo primò, non esse similem rationem, quia respe-

A ctu perfectioris status est rationabilis causa præsumendi, vel potius obligandi religionem ad contrahendum sub illa conditione; respectu verò alterius æqualis nulla est talis ratio. Secundò dicitur aliunde compensari hanc apparẽtem inæqualitatem; (Secundò.) nam religio potest dimittere vnum Religiosum propter defectum eius, vt suprà cap. 4. visum est; nulla est ergo inequalitas quòd ipse possit dimittere religionem solùm propter defectum minoris eius perfectionis. Religio autẽ non potest communi iure dimittere Religiosum professum quandiu vita eius moraliter tolerabilis est: iniquum ergo esset si ipse posset eam dimittere, non solùm tolerabilem, sed etiam æquè perfe-
B ctam.

Dubium 1. An transitus ex natura rei licitus expediat.

Supersunt verò nonnulla dubia circa hanc assertionem. 2. Primum; esto hic transitus per se licitus sit, an sit expediens, & moraliter vel regulariter consulendus. Tractat hoc D.Thom.2.2.q.189. (D.Thom. Ordinariè non expedire, docent Patres.) art.8. & respondet his verbis: *Transire de religione ad religionem nisi propter magnam necessitatem non est laudabile, tum quia ex hoc plerunque scandalizantur illi qui relinquuntur, tum etiam quia faciliùs profi-*
C *cit aliquis in religione quam consueuit, quàm in illa quam non consueuit cæteris paribus.* Et deinde affert sententiam Nestorij Abbatis, quam refert Cassianus (Cassian.) collatio.14. cap.5. *Vnicuique* (ait) *vtile, atque conueniens est, vt secundùm propositum, quod elegit, siue gratiam quam accepit, summo studio ac diligentia, ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans admiránsque virtutes, nequaquam à sua quam elegit professione discedat.* Et cap.6. addit ex hac mutatione sequi dispendium potius, quàm profectum, quia dum quis varias inchoat vias, per nullam earum ad terminum tendit. Vnde concludit: *Multis viis ad Deum tenditur, & ideo vnusquisque illam quam semel arripuit, irreuocabili cursus sui intentione conficiat, vt sit in qualibet professione per-*
D *fectus.* Basilius (Basil.) etiam in Constitutionibus monasticis, cap.34. loquens etiam de Monasteriis eiusdem religionis monasticæ (in ea enim professio de se perpetua fit in vno monasterio) monet Prælatos eorum ne temerè, vel inconsideratè descissentes inuicem alter alterius fratres suscipiat; *Siquidem hoc facere* (inquit) *summa confusio est, dissolutio, atque peruersio spiritualis ædificij.* quod latè prosequitur, ac tandem concludit: *Tunc autem tantummodo reprehensione vacare fratris segregatio debet, quandocunque ex Antistitis iudicio, occultæ alicuius, quã ipse sciat, vtilitatis causa fiat.* D. etiam Bern. (Bernard.) in Epistola 1. ad Robertum tractans de transitu Roberti nepotis sui à suo Cisterciẽsi ordine ad Clu-
E niacensem, grauiter inuehit in huiusmodi transitũ, dicitque esse contra regulare decretum, & contra votũ. Quod si quis dicat Bernardum ibi conqueri de transitu à religione austeriori ad laxiorem: obstat idem Bernardus in lib. de præcepto, & dispensatione cap. 20. vbi ex professo tractat de stabilitate professionis in eodem loco, & an liceat mutare illam vel expediat: *Ad quod* (inquit) *interim nunc securus responderim, à bono quod semel quis vouerit, non licere discedere, & ad hoc mutare locum, quem sibi quisque delegerit, & cui se sua voluntate ac voce firmauerit, omnino non consulo.* Sed in his verbis planè loquitur de transitu, vel ad sæculum, vel ad laxiorem ordinem; nam ille est propriè decessus, & ideo simpliciter dicit, *Non licere*; Inferiùs

verò subdit, *Sanè de Religiosis, ac bene ordinatis monasteriis nullus professorum meo consilio, ne arctioris quidem vitæ desiderio, sine licentia sui senioris egredietur*; & inferiùs adhibet exemplum. *Fortè vult aliquis de Cluniacensibus institutus ad Cistercientium sese stringere paupertatem, eligens præ illis, nimirum consuetudinibus, magis regulæ puritatem. Si me consulit non consulo; si non, sane id sui Abbatis vsurparit assensu.* Et in Apologia ad Guillelmum Abbatem, testatur se multos religiosos ab illo transitu remouisse, cùm tamen in eadem Apologia illius ordinis relaxationem reprehendat.

3. *Primũ consectarium ex adductis Patribus.* Ex mente igitur istorum Patrum imprimis colligimus, huiusmodi transitum etiam si fiat titulo maioris perfectionis, periculosum esse, & raro aut nunquam esse consulendum. Primùm (aiunt Bernard. & D.Thom.) propter scandalum eorũ quos deserit. Secundò (prosequitur Bernard.) quia certa pro dubiis relinquere tutum non est, forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertiò ex D.Thom. quia bona consueta relinquere, & insolita inchoare, non solet ad proficiendum esse vtile. Quartò (ait Bernard.) *suspectam habeo leuitatem*, &c. quæ prosequitur.

4. *Secundum consectarium. Ratio eius vna.* Secundò colligitur ex dictis Patribus hunc trãsitum non esse faciendum sine assensu, & iudicio Prælati, quod duplici ratione verum est. vna quia res adeò grauis & lubrica fieri nõ debet sine prudenti consilio; quod subditus à Prælato suo, quẽ Dei loco habet, accipere debet regulariter, ac per se loquendo: præsertim, quia cùm ille cognoscere soleat vultum pecoris sui, & naturam ac mores eius, faciliùs poterit, & rectum consilium illi dare, & si fortasse occasione aliqua leuiter moueatur, illi remedium adhibere. *Altera.* Altera videtur hoc necessarium propter conuenientem subordinationem subditi ad Prælatum. Vnde aliqui censent ex natura rei esse graue peccatum egredi monasterio ea intentione, sine licentia Prælati petita, & obtenta, vel saltem iniustè negata, quia Prælatus pro eo tempore habet ius custodiendi, & regendi talẽ personam, ergo non potest subditus inscio Prælato, licitè egredi etiam illo titulo, item quia illo tempore solicitus erit Prælatus de statu subditi, quod est magnum morale incommodum, & præterea occasio scandali multùm inde augetur, & exponuntur alij periculo iudicandi eum esse Apostatam.

5. *Quousque valeat hoc consectariũ eiúsque rationes.* Quæ rationes iudicio meo probant occultam fugam, etiam hoc titulo factam, vix posse moraliter excusari à peccato mortali. Quia verò hæc malitia non est in ipso opere, vt sic dicam, id est in transitu, ideo si semel fiat, & alia religio perfectior assumatur (loquendo ex natura rei vt loquimur) non est iterum ad priorem statum reuertendum, *Bernard.* vt ait Bernard. suprà, sed sufficiet priorem Prælatum certiorem reddere de suo statu ne solicitus sit. Addo præterea dependentiam à proprio Prælato in hoc negotio non esse ita debitam ex natura rei, vt sine assensu & consensu eius nunquam possit licitè fieri. Ratio est, quia ex voto obedientiæ Religiosus ad hoc non obligatur; ergo simpliciter non tenetur. Patet consequentia, quia ex nullo alio capite potest oriri obligatio per se, cùm ex contractu, & traditione non oriatur, vt suprà ostendi, & alia incommoda, quæ sequi possunt, accidentaria sunt, & aliis modis præueniri possunt. Antecedens autem patet, quia votum obedientiæ solùm obligat secundùm regulam, non autem ad ea quæ spectant ad superiorem regulam, quale est, illam assumere vel relinquere. Et ideo diximus tract. superiore, Prælatum regularem non posse irritare votum ascendendi ad perfectiorem ordinem, etiam si possit irritare cætera. Vnde, quod spectat ad assensum, id est, iudiciũ Prælati an transitus expediat necne? optimum consilium est expectare illud, & stare illi, non tamen video vnde sit præceptum ex natura rei, imò aliquando potest Prælatus in hoc esse suspectus, quia est veluti pars propter affectum ad suum monasterium, & curam eius, quam gerit. Interdum etiam potest authoritate & numero aliorum contrarium consulentium vinci; cæteris autem paribus Prælati iudiciũ præferendum est. Vnde à fortiori constat, non esse præceptum expectare consensum eius, quia si assensus non est necessarius, multo minùs erit consensus, cùm secundum rectam rationem voluntas debeat sequi intellectum; & ratio à priori est suprà tacta, quia obedientia Prælati non obligat in illa materia; ergo ex vi voti, vel præcepti, non tenetur subditus sequi voluntatem Superioris. Et hoc etiam supponit ius Canonicum cap. sequen. citandum, quia non disponit contra ius Superioris, sed potiùs in fauorem eius.

Addunt verò Authores communiter limitationem, quæ si vera est, locum habet non tantùm respectu iuris communis, sed etiam ex vi iuris naturalis. Est autem limitatio, vt ex transitu huiusmodi non grauiter lædatur, vel infametur prius monasterium: nam tunc nec Prælatus tenetur dare licentiam, nec subditus potest recedere sine illa obtenta, nec recedens erit securus, licèt alibi recipiatur, sed reuocandus est. argum. cap. *licèt* de regular. ibi, *In iacturam, vel iniuriam sui ordinis*, & ibi, *Sicut maius bonum minori bono præponitur, ita cõmunis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur.* Ita refert Panormitan. ibi. n. 12. & sequitur Syluest. verb. *Religio.* 4. q. 2. & quia Panormit. dubitat, addit non esse dubitandum, quando illa infamia, vel iactura non prouenit ex culpa monasterij sed ex rerum conditione, & idem sequitur referens Innocentium Antoninus 3.p.tit.16.cap.4. quia *non debet* (inquit) *esse causa scandali, nec grauis iacturæ*, citátque illud Ambrosij 2. de officiis. cap.24. *Veritatis est regula, vt nihil facias commendandi tui causa, quo minor alius fiat.* habetur in cap. *Si quis verò* 11. q. 3. vbi Glossa aliam confirmationem adducit. In fine tamen addit aliquid, quod dubitationem Panormitani confirmat. *Si tamen* (inquit) *facies aliquid eo proposito, vt tibi prosit, licèt alij noceat, non peccas.* Quod verum est, nisi nocumentum alterius tam graue sit, vt charitas obliget ad carendum proprio commodo propter vitãdum malum proximi, & ita est limitanda illa doctrina communis. 6. *Quorundã limitatio proximè expenditur.*

Denique in hoc dubio animaduerto occultam fugam à monasterio etiam propter hunc finẽ *per se loquendo* non videri licitã ex natura rei propter rationem insinuatam; quòd Prælatus habet ius custodiendi talem personam, & talem locum, contra quod ius sine rationabili causa facere inordinatum est. Est etiam de se scandalosum, & habens speciem mali, quia opus ipsum ex se habet apparentem apostasiam, vel fractionem clausuræ, intentio autem in occulto latet. Dixi verò *per se loquendo*, quia si Religiosus iniustè impediatur à suo proposito, quod sanctum esse credit, vel probabiliter timet per importunas preces fore impediendum, & alioquin est tam integræ vitæ, vt non possit generare scandalum, vel si adhibet aliud remedium sufficiens ad præueniẽdum illud, poterit illa actio excusari à culpa, sicut excusatur in antiquis Sanctis, quorum exempla cap. præced. num. 3. 7. *De occulta fuga ad strictiorem religionem.*

num. 3. retulimus; quia potest quis vti iure suo, & consulere suæ perfectioni spirituali non seruato iure Superioris, quando, vel ipse superior malè illo vtitur, vel subditus non potest sine graui suo incommodo illud custodire, quin potiùs secluso graui scandalo actiuo, non apparet in illo actu ex sola rei natura malitia mortalis, quia illud ius Superioris in huiusmodi materia magis videtur pertinere ad quandam decentiam, & debitum ordinem, quàm ad rigorem iustitiæ, nihilominus tamen peruersio huius ordinis, & imprudens fuga est magnum indicium, instinctum illum, vel motionem nõ esse ab Spiritu sancto; nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et ideo huiusmodi transitus tali modo factus, id est, occultè, & sine scientia saltem Superioris, ex se habet speciem mali, & minimè expedientis, & ideo nec consulendus, nec permittendus est, etiam seclusa prohibitione positiua, nisi vbi euidens apparuerit necessitas.

2. *Dubium, Quænam iudicanda sit religio perfectior ad hoc vt transitus ad illam per se sit licitus?*

8. Secundò dubitari potest circa eandem assertionem, quando vna religio iudicanda sit perfectior alia, ad hunc finem, vt huiusmodi transitus per se sit licitus. Ratio dubij est, quia religiones propriæ, & perfectæ (de his enim loquimur) in substantialibus, id est, in tribus votis conueniunt. In reliquis autem solent se habere tanquam excedens, & excessum. Nam vna excedit in paupertate; alia in austeritate habitus, vel cibi; alia in diuturna cõtemplatione, vel assistentia chori; alia in amplitudine, & perfectione obedientiæ; alia in excellentioribus operibus charitatis. Qua ergo regula vtendum erit? Præterea contingit vnam religionem esse quoad hoc securiorem alia, quòd maiorem solitudinem & separationem à conuersatione hominum profitetur, & ideo pauciores occasiones peccandi in ea esse videntur, propter quod securior appellatur; & nihilominus alia potest esse perfectior, quia reuera in ea sunt maiora media ad consequendam excellentiam sanctitatis, quæ igitur illarum erit præferenda ad huiusmodi transitum? nam vtrumque est per se intentum in statu religioso, scilicet, & maior seueritas, & maior perfectio. Rursus contingit vnam religionem ex vi suæ institutionis, & regulæ esse perfectiorẽ, & strictiorem alia, & nihilominus de facto, meliùs, & faciliùs tendi ad perfectionem in ea quæ de se videtur inferior, quia integrè seruat suum institutũ, & in altera remissè viuitur, &c. quid ergo ad hunc transitum magis expectandum est? institutum an actualis obseruantia? Denique potest accidere religionem secundùm se in omnibus esse perfectiorem, & iure, & facto, & nihilominus huic personæ non sit accommodata ad crescendũ in perfectione; nam vt Gregorius aliàs dixit, licèt diuturna contemplatio secundùm se melior sit multis, non est melior propter naturã inquietam, & improportionatam; idémque dici potest, de austeritate vitæ, & similibus proprietatibus. Erítne igitur hæc sufficiens ratio ad faciendum hunc transitum sine vlla dispensatione, si per diuturnam experiẽtiam de illa inæqualitate constet?

Interrogantur quatuor in hoc dubio. *Prima interrogatio.* *Secunda.* *Tertia.* *Quarta.*

9. Circa primam interrogationem aliqui existimant ad hunc effectum honestandi hunc transitum illam esse religionem præferendam, quæ arctior est; vocant autem arctiorem illam, quæ in exterioribus obseruantiis corporis asperior, & rigorosior est. Ita sentit Panormit. citans Ioannem Andream cap. *sane.* de regularibus in fine, & dicit esse opinionem Canonistarum. Sed ipsi non loquuntur ex natura rei, sed secundùm iura, & solùm dicunt, attendẽdum esse vbi viuitur strictiùs, in quo autem hæc stricta vita consistat non declarant, videntur tamen loqui de exteriori austeritate, quia de illa potest esse exterior certitudo, quam ipsi requirunt propter externum forum, & fauet lex Hispaniæ partita 1. tit. 7. leg. 9. vbi etiam Gregorius Lopez glossa 3. vbi ita etiam interpretari videtur arctiorem religionem, distinguens illam contra sanctiorem, & fructuosiorem. Denique hanc opinionem sequutus est Emmanuel Rodriq. 3. tom. quæstionum regularium, q. 52. art. 4. solùmque fundatur, quia hic transitus debet ita fieri, vt in exteriori foro valeat. In exteriori autẽ foro, maior perfectio consistit in maiori austeritate, nam si ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda, cùm hoc pertineat magis ad factũ quàm ad ius, nihil certum statui posset.

Quorundã responsio ad primam interrogationem. *Panorm.* *Ioan. Andr.* *Greg. Lopez.* *Eman. Rod.* *Eius fundamentum.*

10. Contrariam sententiam tenet D. Thom. dicto art. 8. qui vult attendendam esse excellentiam, & perfectionem religionis secundùm veritatem; sic autem *non attenditur secundùm solam arctitudinem, sed principaliter secundum id ad quod religio ordinatur, secundariò verò secundùm discretionem obseruantiarum, debito fini proportionatarum,* & idem dixerat q. 188. art. 6. Sequitur Syluester verb. *Religio.* 4. q. 1. & 2. Nauar. Comment. 4. de regular. num. 3. idémque sentiunt Palud. Antoninus, & alij infrà citandi. Estque hæc opinio sine dubio vera, præsertim prout nunc loquimur ex natura rei, in qua magis attenditur veritas, quàm præsumptio. Nam ratio, & fundamentum huius transitus, vt sit licitus, est maior Dei honor, & maior spiritualis perfectio propria: si ergo verè, & in re ipsa religio in hoc præeminet, in ea inuenitur fundamentum huius liciti transitus; ergo. Confirmatur, & declaratur. Nam si professus in religione perfectiori licèt minùs austera, transeat ad minùs perfectam licèt magis austeram, re vera retrocedit, quia minùs exactè tendit ad perfectionem quam promiserat. Ergo è conuerso, qui ab arctiori ad perfectiorem transit, non retrocedit; ergo licitè facit. Confirmatur secundò à simili de voto simplici; nam qui vouet opus perfectius, v.g. diuturnam orationem, non potest illud commutare in opus austerius, vt v.g. ieiunium, solùm propter austeritatem, si omnibus pensatis prius opus semper iudicetur gratius Deo. Ergo similiter in præsenti. Vnde intelligitur conditionem inclusam in voto tam solenni, quàm simplici, non esse de austeriori vita aut opere, sed de meliori, seu gratiori Deo.

Vera respõsio ex D. Th. & aliis. *Syluest.* *Nauar.* *Palud.* *Anton.* *Probatur.* *Cõfirmatur primò.* *Cõfirmatur secundò.*

11. Ad fundamentum prioris sententiæ primùm dicimus, nos magis loqui in foro conscientiæ, & secundùm veritatem, quàm in foro exteriori, & apparentia. Deinde dico (quod statim cap. sequenti latiùs tractabitur) ius Canonicum non discordare ab hac veritate. Nam in cap. *licèt.* de regularibus. priùs dicitur *arctioris religionis obtentu.* postea verò dicitur, *prætextu maioris religionis,* & ne quis dicat textum arctiorem vocasse maiorem, subdit tertiò, *Ad frugem melioris vitæ valeat transmigrare.* & iterum subdit; *licitè potest sanctioris vitæ propositum adimplere.* Certum est autem illam esse vitã meliorem, & sanctiorem, quæ perfectior est in ordine ad finem charitatis. Si ergo semel concedatur dari posse perfectiorem religionem cum minori arctitudine quoad austeritates corporis, vt reuera

Ad fundamentũ Emmanuelis in calce numeri 9.

reuera concedendum est, negari non potest, quin illa sit maior religio, quia maiorem Dei cultum profitetur, & consequenter, quòd vita eius ex vi status sit melior, & sanctior; ergo iuxta illud ius est licitus transitus ad illam. Vnde quoties ius loquitur de arctiore religione, vel intelligit cæteris paribus in aliis perfectioribus, vel certè (quod verisimile mihi est) loquitur non de arctitudine tãtùm quoad corporis austeritates, sed absolutè quoad totã regulam, totúmque viuendi modum. Quod rectè sensit Paludanus in 4.d.38. q.2. n.17. dicens: *Arctior dicitur religio, non quæ maioris austeritatis, sed quæ est perfectioris, & maioris meriti.* Sic enim existimo nullam esse religionem simpliciter perfectiorem alia, quæ non sit etiam simpliciter arctior, quoad totam regulam. Primò quidem ob generalem rationem virtutis, quæ versatur circa difficile, & ideo status, qui ex vi sua maiorem perfectionem in exercitio virtutum requirit, difficilior est ex suo genere; ergo est etiam arctior ex vi regulæ. Secundò, quia vt religio simpliciter sit perfectior, necesse est, vt omnibus pensatis, obseruãtiam trium votorum substantialium perfectiùs profiteatur, præsertim si in exteriori austeritate minùs excellat, quia si in accidentalibus inferior est, oportet, vt in substantialibus excellat, aliàs cur erit simpliciter perfectior? At verò religio, quæ circa materiam trium votorum strictior est, non tantùm perfectior, sed etiam arctior dicenda est, quia maior rigor, & difficultas est in perfecta obedientia, v.g. quàm in corporali pœnitentia, & sic de cæteris, cum proportione.

Palud.

12. Quamobrem non rectè existimatur comparatio religionum in perfectione pertinere ad factũ, & non ad ius; falsum enim hoc est, quia etiã hæc comparatio fit secundùm regulam considerato fine ad quem ordinatur religio, (vt dixit D.Th.) & mediis illi proportionatis, quibus vtitur, vtique secundùm regulam, quidquid sit de fructibus, seu effectibus, quos nunc non consideramus. Atque ita non video cur etiam in exteriori foro nõ possit constare ex vi regulæ, maior perfectio vnius religionis, & maior etiam austeritas in rebus difficilioribus, sed magis substantialibus, etiamsi in corporali austeritate inferior esse videatur. Non ergo inextricabiles quæstiones ex huiusmodi cõparatione oriuntur etiam quoad externum forum. Nam ex fine, & regulis vniuscuiusque religionis, per principia certa, & conformia sacris Scripturis & Canonibus, id discerni potest, vt videbimus infrà in sequentibus tractatibus, agendo de varietate religionũ, & in particulari de Societate. Quod si tandem res fuerit dubia, non est contentiosè agendum, sed Superioris, hoc est Apostolicæ sedis, iudicium expectandum est, & interim subditus nõ potest mutare suam religionem inuito suo Prælato, tum quia in dubio, iudicio Prælati standum est, tum etiam, quia in dubio melior est conditio possidentis, tum denique, quia durante dubio reputantur illæ religiones tanquam æquales, & ideo non est licitus transitus inuito Prælato.

Refellitur ampliùs Emanuel.

13. Igitur, vt illi primæ interrogationi integrè satisfaciamus, dicimus in huiusmodi transitu omnes conditiones vtriusque extremi considerandas esse ad iudicium ferendum. Nam si cætera sint paria, & vna religio excedat in asperitate vitæ, sine dubio est licitus transitus ad illam, quantum est ex parte perfectionis eius. Si autem in aliis non est æqualitas, consideranda sunt ea in quibus inuicem se excedunt, vt ea præferatur, quæ excedit in re altioris ordinis, & magis grata Deo. Et præcipuè conferre solet excellentia finis; quia in moralibus est præcipua circunstantia, & si res benè sit instituta, vt est quælibet religio approbata, habebit etiam media suo fini proportionata. Quãuis in hoc etiam possit esse inæqualitas, & ideo si religiones in fine conueniant, illa præferẽda est, quæ plura, vel meliora obseruat media, magísque fini proportionata ex vi suæ regulæ. Sicut etiam licèt duæ religiones videantur æquales in vitæ austeritate, non statim credendum est esse prohibitum transitum ab vna ad aliã, quia in alia perfectione potest vna excedere quod satis est, vt illa præferatur.

Completur enodatio interrogationis 1. in n.8.

14. Tunc verò difficultatem ingerit, quod secundo loco interrogaui, si vna excedat in perfectione, & alia in securitate, quid dicendum sit: casus enim profectò non repugnat, status enim Episcopi perfectior est, non tamen securior; & actus martyrij perfectissimus est. in eo autem plus periculi esse potest, propter maiores occasiones, & difficultates, & solitaria vita per se spectata est perfectissima, sed periculosior quàm Cœnobitica, vt cum Hieronymo sentit D. Thom. 2. 2. q.188. art.8. & inter Cœnobiticas, seu communes vitas, contemplatiua videtur securior, quàm actiua, vel mixta, & tamen non semper perfectior est. De hac ergo comparatione nihil speciale dictum inuenio ab Authoribus, & mihi est res dubia, spectata (vt loquimur) sola ratione, & secluso iure humano. Tamen iuxta mentem D. Thom. videtur dicendum semper esse licitum transire ad perfectiorem, etiamsi non videatur ita secura. Nam D.Thom. sine vlla limitatione illud prius affirmat, & ratio esse potest, quia maior perfectio est per se primò intẽta per professionem, & alioqui nulla est religio, quæ non habeat sufficientem moralem securitatem, si quis eam diligenter obseruare procuret.

Expeditur 2. interrogatio.

Hieron. *D.Thom.*

D.Thom.

15. Et fortasse in hoc fundatum fuit, quod refert Syluester verbo. *Religio* 4.q.6. Parisiensem Academiam decreuisse licitum esse transitum ab Ordine Carthusiensium, ad ordinem Prædicatorum, quod ipse etiam affirmat, cum Antonino 3. p. art. 16.cap.4.§.4. qui in hanc sententiam refert Ioannem Andream, & Monaldum, & Zabarellam Cardinalem, & Ioannem Dominicum, qui idem dicit de ordine Minorum; imò de Mendicantibus in vniuersum idem sentiunt cum Paludano in 4.dist. 38. q.2. n. 17. qui etiam addit inter Mendicantes licitum esse transitum ab aliis, ad Minores & Prædicatores. Denique Nauarrus consil.68. de regul. in prima impressione & 53. in 2. referens sententiam Syluestri solùm dicit se non vidisse textum qui hoc in specie declaret, tamen si bono zelo fiat & sine scandalo, posse rectè fieri in foro conscientiæ, quod planè intelligit sine licentia obtenta à suo Prælato, sicut intellexit Syluester. Fundamentum enim huius resolutionis est, quia licèt religio Carthusianorum securior sit, religio tamen Prædicatorum ex vi suæ institutionis est perfectior, vt D.Thom. sentit. Quod enim illa prior sit securior, videtur sufficienter probari ex Extrauagant. *Viam.* de Regularibus, vbi Martinus Papa declarat licitum esse transitum ex Ordinibus Mendicantium ad Carthusiensem, quod saltem fundari debuit in maiori securitate. Verum est eundem Nauarrum consilio 51. in 2. impressione & 10. in prima, affirmare Ordinem Carthusiensem esse arctiorem omnibus ordinibus Mendicantibus, *Carthusiani (inquit) notabiliter omnes Mendicantes præcedunt vitæ austeritate,* quam maximè fundat in perpetuo silentio, & clausura, vix tamen poterit hoc dictum

Syluest. An ex natura rei liceat transitus à Carthusiensibus ad prædicatores, & alios mendicantes.

Antonin. *Ioan.Andr.* *Monald.* *Zabarel.* *Ioan.Dom.* *Palud.*

dictum cùm priore conciliare; nã si religio Carthusianorum est arctior, cùm sit etiam securior, cur licet in conscientia transitus ab illa ad Minores, vel Prædicatores? nisi dicamus esse arctiorem, quoad aliquas externas obseruantias; non verò quoad perfectionẽ simpliciter, quomodo nunc nos de arctiori loquimur.

16. Instantia contra proximè dicta enodatur.

Dices, si ex natura rei non licet transire à religione perfectiori, ad minùs perfectam, etiam titulo maioris securitatis, cur Pontifex illud permittit? Respondeo, multa similia facta esse de iure positiuo respiciendo ad bonum commune, quæ propria authoritate non licerent; & alia esse prohibita quæ licerent, vt infra videbimus, potest enim in his Pontifex disponere vel dispensare, prout iudicauerit expedire. Deinde ratio in præsenti esse potuit. Quia excessus in perfectione status incertus & controuersus esse solet, quia pendet ex multarum circunstantiarum comparatione; de maiori autem securitate potest esse maior certitudo. Item quia licèt maior perfectio sit melior, securitas tamen existimatur regulariter magis necessaria, leges autem considerant id quod frequentiùs necessarium est, atque de hoc transitu iterum tract. sequenti lib.2.c.4. à num.7. dicemus.

17. Expeditur 3. interrogatio de comparatione religionis melioris in obseruantia, vel in instituto.

In tertia interrogatione petitur, an hic excessus inter religiones, vt sit licitus transitus ab vna ad aliam, spectandus sit, secundùm ius, vel secundùm factum, id est, secundùm primariam regulæ institutionem, vel secundùm actualem obseruantiam eius. Ad quod respondet D.Thom. dict. art.8. obseruantiam potius quàm institutionem spectandam, & affert exẽplum Ioannis Monachi ex Cassiano collatione 19. cap. 3. & sequentibus, quæ sententia est communiter recepta, non solùm à Theologis, sed etiam à Canonistis, vt patet ex Innocentio, & Panormit. in cap. *sanè.* & in c. *licèt.* de regular. ad quod expendunt verba textus in dict. cap. *sanè. Si locus vbi nunc permanet, maioris religionis quam Ecclesia Aromatensis existit,* &c. Vbi existentia non institutio, & similiter ponderant verbũ capit. *licèt vitam duceret arctiorem*, quo significatur non sufficere strictam regulam, nisi vitæ & mores sint illi conformes. idẽ tenet Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partita 1. Syluest. verb. *Religio* 4. q.2. Palud. & Antoninus suprà, & omnes. Ratio autem est, quia hic transitus fit licitus ex intentione, & occasione maioris perfectionis; sed ad hoc parum refert institutio, si vsus & mores non sint illi conformes; ergo. Et confirmatur, quia lex consuetudine abrogata, vel derogata, iam non est lex, vel non est tam rigorosa sicut antea, sed iuxta moderationem, quam per consuetudinem accepit; ergo similiter iudicandum est de religione, & eius perfectione, secundùm eum statum, ad quem per consuetudinem deducta est, & non iuxta rigorem regulæ. Vnde cõsiderari potest, tribus modis posse religionem esse temperatam, seu remissam à prima institutione. Primo de licentia Pontificis, & quasi per nouam institutionem, vel saltem consensionem totius religionis, & tunc est res clara, & sine limitatione.

D.Thom. *Innoc.* *Panorm.* *Greg.Lopez.* *Syluest.* *Palud.* *Anton.* Ratio. Confirm. Religio remissior tripliciter. A remissa primo modo licet transitus.

18. A remissa secũdo modo quousque liceat, vel non liceat transitus. *Ioan. Andr.* *Syluest.*

Secundo potest contingere sola consuetudine adeò præscripta, vt reuera obligationem remiserit, ideóque in tali statu licitè viuatur, quãuis minus perfectè, & tunc æquè procedit eadem ratio, si consuetudo sit vniuersalis. Contingit tamen reseruari aliqua monasteria in quibus rigor, & perfectio regulæ obseruatur, & tunc ait Ioannes Andreas, & sequitur Syluest. transitum debere fieri ad monasterium strictum eiusdem ordinis; idémque à fortiori dicent, si ex approbatione Pontificis quædam monasteria, vel Prouincia rigorem regulæ; aliæ verò mitigationem obseruent. Veruntamen si Religiosus solùm professus est secundùm regulam sic mitigatam, licet velit transire ad perfectiorem modum viuendi, non credo teneri transitum facere ad monasteria in quibus totus rigor primitiuæ regulæ obseruatur; tum quia potest ille quærere maiorem perfectionem, & non tantam; dari enim potest medium inter illa duo extrema; tum maximè quia potest quærere maiorem perfectionem, & non maiorẽ austeritatem. Vnde cùm aliàs non teneatur ad illum rigorem, quem non est professus, non est cur obligetur ad sumẽdam austeritatem suæ primæ regulæ, eo ipso quòd vult maiorem perfectionem. Si autem velit transire ad aliam æquè austeram, & perfectam, tunc verisimile est debere potiùs manere in rigoroso statu propriæ religionis, quàm ad aliã transilire, tum quia illud fit cum minori nota, vel infamia religionis, & cum minori periculo, ac mutatione antiquæ consuetudinis, tum etiam, quia ibi potest seruare omne id ad perfectionem spectans, quod professus est, & aliquid addere; in alia verò religione, necesse est multa omittere, vel mutare: tum maximè, quia conditio melioris frugis in professione inclusa, potest seruari manendo in eadem religione, & obediendo Prælato eius: ergo ex vi professionis adhuc tenetur ibi manere, quia solùm est illi licita mutatio, quando est necessarium ad finem melioris frugis. Quæ ratio conuincit maximè; quando tota religio est sub vno Generali; nam si militent sub capitibus omnino diuersis, ferè reputantur tanquam religiones distinctæ, & ideo magna ex parte cessat hæc ratio; aliæ verò non probant præcisam obligationem, probant tamen maximè expedire ita omnino consulendum esse, & faciendum, nisi aliunde magna causa intercedat.

19. Quid de remissa tertio modo.

Tertio modo contingit regulam non seruari, solùm ex abusu, & praua consuetudine, quæ non excusat à culpa, vel propria, vel regulari, & tunc non solùm licitè, sed etiam suo modo necessaria est illa mutatio, si quis expertus sit, se moraliter non posse viuere, nisi secundùm illam consuetudinem, quia tunc non est professus secundùm regulam sic violatam, sed secundùm regulam obseruandam, & ideo, quærere debet statum & viuendi modum, in quo moraliter id facere possit; tunc autem si in religione sint monasteria, vbi regula seruatur, & in eis firmiter & stabiliter manere potest, nec sit periculum quòd aliquando cogatur redire ad monasteria relaxata, tunc in eis manere tenebitur, nec poterit totam religionem relinquere propter laxiorem, quia reuera professus est secundùm obseruantiam talis regulæ quam tenere potest, & sic retenta est perfectio status; ergo non habet ius relinquendi illum. In hoc etiam tertio modo consuetudinis locum habet, quod Ioannes Andreas addit, si quis habeat spem, quod permanendo in religione reformabitur, non potest illam dimittere propter laxiorem, quod est quidem verissimum supposita prædicta spe, quia tunc illa consuetudo non impedit perfectiorem vitam; imò præbet occasionem operis perfectæ charitatis, vt est reformatio propriæ religionis, tamẽ illa spes, in primo, & secundo modo relaxationis, nulla profectò est moraliter loquendo, & in postremo erit rara: vnde ex hoc capite raro etiam priuabitur quis dicta libertate. Ait denique D.Thom. suprà citatus in num. 10. ad hanc mutationem in illo casu

Ioan. Andr. *D.Thom.*

casu necessarium esse iudicium Prælati, quid autem nomine *iudicij* intelligat, non declarat. Sed loquendo ex natura rei, vt nunc loquimur, existimo eodem modo esse intelligendum, quo in superiori puncto explicatum est, nam est eadem ratio, quamuis Caiet. ibi oppositum sentiat dicens, in hoc casu necessariam esse licentiam petitam, & obtentam. Et ratio, inquit, est, quia hic transitus non est ad melius absolutè, sed in casu; regulare est autem, vt quod est agendum in casu, à Superioribus hauriendum sit, quæ ratio nõ cogit, quia ille transitus est ad melius simpliciter in indiuiduo, licèt non sit melius ex specie, vel genere; & hoc satis est, quando de excessu certo, & sine dubitatione constat; & ita sentiunt Authores citati æquiparantes in hoc prædictos casus.

Caiet. Caietani limitatio nõ placet.

20. In quarta interrogatione petitur, an hæc comparatio Religionum debeat absolutè inter eas fieri, an respectiuè ad personam religiosi, qui sperat magis proficere in religione laxiori, quàm in arctiori, quam professus est. Ad quod respondetur intelligendam esse absolutè, & non cum illo respectu, ideóque non licere tali religioso sua authoritate, hunc transitum facere. Hoc sentit D. Thom. communiter receptus dicto art. 8. dum ait, in eo casu necessariam esse dispensationem. Et ratio est, quia illud votum religiosum simpliciter factum est de meliori bono, & absolutè loquendo potest impleri; nam licèt fortè sit difficilis, & repugnans, natura cum diuina gratia, & auxiliis religionis superari potest; ergo non potest propria authoritate in minus commutari. Vnde confirmatur, & declaratur; nam quando quis per professionem se tradit religioni, non includitur ibi hæc conditio, *nisi experiar hunc statum esse repugnãtem meæ naturæ, aut conditioni*, vel *nisi mihi sit arduũ, ac difficile illum integrè obseruare*: alioquin non esset firma, nec stabilis illa traditio, & quicunque vellet, facilè posset illo prætextu retrocedere; imò non solùm ad laxiorem Religionem, sed etiam ad sæculum, & ad nuptias illo prætextu liceret descendere, quia *melius est nubere, quàm vri*; & quia non absolutè, sed sub ea conditione se obligauit, quam multi dicerent in toto statu religionis, quãtum ad ipsos, non impleri; quod absurdissimum est; & in errores huius temporis contra cœlibatum, inducit. Ergo professio religiosa talem conditionem non includit; ergo, & voto & iustitiæ repugnat recedere à professione facta illo solo titulo. Tandem confirmari hoc potest ex his quæ de votis simplicibus suprà tract. 6. diximus, non licere in eis similem commutationem in minus bonum ob similes difficultates propria authoritate facere.

Quarta interrogatio expenditur. *D. Thom.* Ratio. Cõfirmatur primò. Cõfirmatur secundò.

21. Nihilominus tamen certum est, quod D. Thom. ait, ex dispensatione licitum esse huiusmodi transitum. Constat enim dispensationem transeundi ad laxiorem religionem esse possibilem quod nullus negat, quia tunc non dispensatur in voto solenni, sed in qualitate eius, vt sic dicam. Deinde est certum posse esse iustum, quia in hac materia, quod non est iustum, nec validum est, quia est dispensatio in obligatione voti, quæ si non est ex iusta causa, non est valida. Inter causas autem maximè iustas ad hanc dispensationem vna est, quæ in dicta obiectione tangitur, de impedimẽtis specialibus talis personæ ad proficiendum in tali religione, sicut etiam dictum est de voto simplici: nam seruata proportione in omnibus quæ ad hãc commutationem, vel dispensationem pertinent, eadẽ est in præsenti ratio. Vnde si quæratur apud quem sit potestas concedendi hanc dispensationem, respondendum est iure diuino esse in Summo Pontifice; an verò de facto sit in illo solo, dicemus in sequentibus.

Ex dispensatione tamen aliud resoluendũ.

Quæret autem fortasse aliquis, vtrùm in eo casu non solùm liceat, verùm etiam expediat aut necessarium sit, & sub præcepto talem dispensationem postulare. Non enim desunt, qui hoc vltimum affirmant, quando defectus commissi in tali religione de se meliori, sunt peccata mortalia, & occasio eorum nascitur in tali subiecto supposita eius fragilitate ex modo viuendi talis religionis. Quia vnusquisque tenetur vitare periculum peccandi; ergo si Religioso constet talẽ statũ esse sibi periculũ peccandi; etiãsi illud periculum non oriatur ex imperfectione status, sed ex improportione suarum virium ad perfectionem eius, tenetur procurare illud periculum vitare; ergo, & dispensationem ad hoc necessariam petere. Sed difficile est huiusmodi obligationem imponere, cùm status perfectior de se inducat ad maius bonum, & occasio, si quæ est, tota nascatur ab ipso homine, & ideo non debeat illam fugere fugiendo ab statu, cùm secum deferat seipsum; non ergo ob eã causam teneri potest ad petendam facultatem mutandi statum, sed ad faciendam vim sibi ipsi seruando regulas talis status. Confirmatur, quia aliàs obligandus est qui habet votum castitatis, & propter fragilitatem suam sæpius labitur, ad petendam dispensationem; quod sanè non ita est, quia licèt possit illam petere, non tamen tenetur, aliàs Clericus in sacris æquè fragilis esset ad id obligandus, & cognita eius necessitate, necessariò esset illi dispensatio concedenda, quod est apertè falsum, quia potest pugnare, & cum diuina gratia vincere. Ita ergo est in præsenti. 22.

Sitne aliquãdo procuranda talis dispensatio. Affirmant quidam. Impugnatur primò. Secundò.

Quare censeo regulariter non esse talem obligationem, nisi fingatur casus in quo est in monasterio aliqua occasio proxima, & moralis peccandi, quæ non possit manendo in tali religione vitari, qui casus non est moralis. Faciliùs posset excogitari casus in quo ministeria, & occupationes religionis, quamuis aliàs sanctæ & perfectæ, afferant tali personæ occasiones cadendi, nec possit in tali religione permanere, qui paratus sit, & expositus ad tales actiones exercendas, quando illi iniunctum fuerit, tunc enim non videtur improbabile, posse hanc obligationem interuenire; sicut enim nemo potest tuta conscientia exercere officium, quod scit certò sibi esse periculum peccãdi. Ita videtur non posse retinere statum, in quo ad tale officium, seu ministerium cum tanto periculo cogendus est. Sed neque hoc etiam est morale; sunt enim alia remedia; aliàs frequentissimè deberent omnes petere dispensationes, ad relinquẽdos suos status. Aperiat ergo talis persona fragilitatem suam, & periculum Prælatis suis, vt huiusmodi occasionem remoueant, quod moraliter semper facere possunt, & debent, quia non desunt in religione præsertim perfecta, & bene instituta occupationes variæ in quibus possit religiosus sine periculo occupari, si ipse etiam ex parte sua, quam potest, & debet diligentiam adhibeat. Non est ergo absolutè imponenda talis obligatio, sub disiunctione tamen neganda non est in prædicto casu, id est, vel ad procurandum remedium, & adhibendam ex parte sua omnem diligentiam necessariam, vt religiosè viuat iuxta suam professionem, vel certè ad procurandam dispensationem transeundi 23.

Verior resolutio.

transeundi ad alium statum vbi careat illo periculo, siue in reliquis obseruantiis laxior sit, siue æqualis, vel strictior.

CAPVT X.

Quousque ex vi iuris communis liceat transitus ad religionem perfectiorem.

1. Assertio. AD hanc quæstionem quæ initio capitis 8. secundo loco ponebatur, dico ex vi iuris posse Religiosum trãsire ad perfectiorem religionẽ, sine dispensatione, non tamen sine licentia Prælati, saltem petita. Hæc assertio cõmunis est Theologorum cum D.Th. dict. q. 189. art. 8. & Canonistarum in cap. *sanè*. & cap. *licèt*. de regul. ex quibus iuribus hoc sufficienter probatur. Est autẽ in hac assertione, & in illo iure, perfectior religio intelligenda modo explicato in præcedenti cap. nã ibi ostendimus illud esse consentaneum iuri communi, tam quoad hoc, vt excessus debeat esse simpliciter in statu perfectionis, & non necessariò in austeritate exteriori, quàm quoad hoc vt talis excessus attendi debeat, secundùm actualem statum, & obseruantiam, non iuxta regulam secundùm se. Habet autẽ locum posita assertio in omnibus religiosis tam clericis, quàm laicis, etiam illis qui conuersi dicuntur, quia si sunt professi, veri etiam religiosi sunt, & in eis procedunt rationes factæ, & probat optimè cap. *non est*. de regul. ibi, *Monachos vel conuersos*, idémque est de Monialibus cum proportione, vt habetur ex Concilio Triburiense II. q. 4. cap. 1. Propter clausuram autem nunc indigebunt licẽtia ad exeundum de monasterio. Solet autem dubitari de oblatis, vel conuersis, qui professionem non emittunt, an habeant hanc licentiam transeundi ad arctiorem religionem; nam Gloss. in cap. *vt lex* 27. q. 1. negat illis hanc facultatem, quia sunt veluti serui monasterij, & eam sequitur Panorm. in dicto cap. *non est*. Sed mihi non probatur eorum sententia, quia hi oblati non efficiuntur serui monasterij, nec per oblationem aut cõtractum cum monasterio initum redduntur inhabiles ad profitendam religionem. Propriè enim dici non possunt transire ab vna religione ad aliã, quia religiosi non sunt, sed ex non religiosis fieri religiosos, quod omnibus per se licet. Neque oblatio simplex priori monasterio facta excludit conditionem illam *melioris frugis*. aliàs non esset rationabilis oblatio, cùm principaliter ad Dei obsequium, & animæ salutem ordinetur, non ergo debet maius bonũ impedire, & ita sentit Archidiaconus in dicto cap. *vt lex*. & Gregorius Lopez in leg. 9. tit. 7. partit. 1. Imò probabile existimo, ad emittendam veram professionem religiosam posse ad quãcunque religionem transire, quia ille est simpliciter status perfectionis, & ita fit transitus ad meliorem statum, & non inuenio ius aliquod illud prohibens, aut irritans professionem à tali persona factã, neque etiam ex natura rei video cur malè fiat, si reuera ex intẽtione maioris perfectionis fiat. Videãtur suprà dicta de ingressu religionis.

D.Thom. Ostenditur, exponitur & ampliatur.

Obiectio quædã difficilis.

2. Superest verò obiectio circa assertionem positã ex decreto Vrbani Papæ in cap. *mandamus* 19. q. 3. prohibentis, ne quis Canonicus regulariter professus Monachus fiat, cùm tamen constet Monachorum professionem esse arctiorem, quàm sit Canonicorum regularium, vt expressè dicitur in c. *quod Dei timore*. de statu Monachorum. Hanc obiectionem tangit D.Th. suprà ad 2. Et primò dicit, decretum illud esse intelligendum de Monachis consideratis secundùm statum, quem ex prima institutione habebant; nam erant laici, & non Clerici; & quia Canonici regulares directè ordinantur ad diuina ministeria, & sunt religiosi Clerici ex vi sui instituti, ideo prohibentur transire ad Monachos etiam arctiores, quia licèt ex hac parte viderentur ascendere ex alia nobiliori, descenderent à statu sacri ministerij ad laicorum statum. Secundò addit D. Thom. quod si Monachi essent laici, licitum esset transire ab statu Monachorum ad statum Canonicorum Regularium, iuxta illud Hieronymi Epist. 4. ad Rusticum, *Sic viue in Monasterio, vt Clericus esse merearis*. Tertiò denique dicit nunc licitum esse Canonico regulari ad Monachatum transire petita Superioris licentia, quia iam Monachi Sacerdotes sunt, & diuinis ministeriis inseruiunt, & aliàs in arctitudine superant.

Responsio D.Th. per 3. propositiones. 1. Proposit. 2. Proposit. 3. Proposit.

3. Sed in his omnibus dictis D. Th. est nonnulla difficultas, & in primis circa textus expositionem difficile creditu est, ibi esse sermonem iuxta antiquum ritum Monachorum, quando non ordinabantur, quia illud decretũ est Vrbani II. qui floruit post annum 1180. quando iam Monachi, tã Benedictini, quàm Carthusiani, & alij frequenter ordinabantur; nã à tempore D. Gregorij videtur hæc consuetudo introducta, vt infrà in tracta. 9. lib. 1. c. 7. n. 2. dicam. Deinde, hoc etiam admisso videtur difficilis D.Th. sententia, quia propter ordinationem non videtur debuisse impediri, quominus Canonicus regularis Monachus fieri possit; aliàs nec Clericus sæcularis deberet permitti Monachus fieri, quod est falsum, & contra iura cap. *licèt*. de regularib. cum similibus, vt suprà tractatum est, & sequela patet, quia etiam clericus sæcularis non debet transire ad statum laicorum. Quòd si respondeatur, illum non esse in statu perfectionis, & ideo posse ad illum transire non obstante clericatu. Instabimus etiam Canonicum regularem, non esse in statu maioris perfectionis, ac proinde non esse propter clericatum impediendum, quominus ad illum transire possit. Eo vel maximè, quòd licèt Monachi non essent Clerici, ex vi instituti non omnino prohibebantur esse, vnde status ille de se erat indifferens clericis, & laicis, ergo licèt Canonicus regularis ad illum transiret, non propterea assumeret statum repugnãtem clericatui, nec priuaretur fructu quem ex ministerio sacro habere posset; cur ergo illi prohibitus est assensus ad maiorem perfectionem.

Impugnatur 1. propositio D. Thom.

4. Hinc etiã difficile est secundum dictum D.Th. quòd Monachi laici possent transire ad Canonicos regulares, sequitur enim inde Monachum laicum religionis arctioris, verè professum & obnoxium rigori regulæ, posse transire ad Canonicos regulares, vel ad laxiorem religionẽ, si recipiatur ad gradum clericorum, seu eorum, qui ad chorum deputantur. Consequens videtur planè absurdum, quia rationes factæ in præcedenti capite, & iura citata æquè de omnibus religiosis tam clericis, quàm laicis probant. Nam clericatus per se non pertinet ad perfectionem, neque illam confert, licèt eam suo modo postulet; ergo non est licitum deserere statum maioris perfectionis sine sacerdotio propter statum minùs perfectum cum sacerdotio. Respondeti potest, supposito statu perfectionis etiamsi in aliis obseruantiis minùs strictus sit, eo ipso quòd illi ex proprio instituto coniungitur sacrum altaris ministerium, constitui statum simpliciter perfectiorem, quàm sit Monachatus laicorum, quantumuis strictus sit. Sed hoc profectò incredibile est, præsertim quando vterque status ad eundem finem vitæ contemplatiuæ tendit, & in eo sistit, vt de Canonicis regularibus

Impugnatur 2. propositio D. Thomæ.

Euasio.

Præcluditur.

gularibus D.Th. supponit, & de primæua institutione Monachorum certum est. Nam licet ad hũc finem multum conferant sacra illa ministeria, quæ sunt propria Clericorum, tamen in ordine ad propriam perfectionem obtinendam, possunt multo plus conferre diuturnæ vigiliæ, & contemplationes, & obedientia, humilitatis, & pœnitentiæ opera; ergo pensatis omnibus potest esse Monachatus laicorum ex vi status perfectior quàm religio Canonicorum. Neque oppositum suadent verba Hieronymi, quæ D.Th. affert; nam in eis solùm docet Hieronymus Monachũ non debere affectare Clericatum, sed vitam, quæ clericatum mereatur. Vnde non fit esse meliorem statum clericatus quàm statum laici, quando aliàs non habet tot media ad perfectionem assequendam. Aliàs dicendum esset antiquos illos Sanctissimos Monachos Benedictum, Paulum, Antonium, Pachomium, & similes, ex vi status non fuisse professos maiorem perfectionem quàm Canonicos religiosos.

Respõdetur ad difficultatem propositam circa primam propositionẽ D. Thomæ. Syluestri responsio minùs sufficiẽs quomodo suppleri posset.

5. Circa primam difficultatem num. 3. propositam Syluester *Religio* 4. n. 8. sentit illud decretum esse fundatum in communi iure, quod non licet transire à religione magis perfecta ad minùs perfectã, etiamsi hæc arctior sit, & ita inde sumit argumentum contra opinionem Canonistarum c. præced. à num. 17. tractatam. Sed difficile est credere religionem Clericorum ex eo solùm quòd Clericorũ est, esse magis perfectã, quacunque religione Monachorum laicorum, etiamsi arctissima, & tam in austeritate, quàm in contemplatione, & clausura, vel solitudine perfectissima sit, vt obiectiones factæ declarant. Et ideo addi posset Canonicos regulares tempore Vrbani II. non fuisse professos laxiorem vitam, quam Monachi tunc etiam seruarent. vnde enim potest contrariam constare? nam licèt regula D. Augustini, quam Canonici regulares profitentur, per se non sit nimis austera, vel stricta, capax tamen est cuiuscunque rigoris, & austeritatis, quàm vnaquæque religio per suas constitutiones, & obseruantias addere potest, sic enim Prædicatorum religio, quanuis Augustini regulam profiteatur, satis arcta religio est, & in Lusitania Canonicorum regularium obseruantia, præsertim in hoc insigni Conimbricensi Cœnobio Sanctæ Crucis, satis arcta censetur propter rigorosam clausuram, & exercitium vitæ contemplatiuæ, præsertim in foro, & diuinis officiis. sic igitur fieri potuit, vt tempore Vrbani II. eorum professio non fuerit æstimata laxior, quàm Monachorum; prout communiter tunc viuebant, nondum enim tunc Mendicantium Ordines, vt nunc sunt in Ecclesia Romana approbati, inceperant. Et quãuis Carthusiensium ordo paulò ante Vrbanum II. sub Victore III. aut Gregorio VII. incepisse videatur, fortasse sub illo decreto comprehensa non est, quia sub generali clausula non videtur tã specialis casus comprehendi, qui semper solet à similibus legis à Pontificibus excipi. Vel fortasse ille ordo nondum natus erat; nam multi putant ab ipsomet Vrbano tam Carthusiensem, quàm Cisterciensem ordinem fuisse confirmatum, Platina in eius vita ita referente.

Expugnatur tota respõsio proxima.

6. Sed hæc sicut non facilè expugnari possunt, ita planè incerta sunt, & nullo ferè fundamento nituntur, & ideo D. Th. ne diuinare videretur, aliquid in illis statibus Monachorum, & Canonicorum, considerauit per se illis conueniens, in quo illam prohibitionẽ fundaret, siue Monachorũ vita arctior esse supponatur, siue non. Potest enim Pontifex, vt infrà videbimus, propter cõmune bo-

A num prohibere trãsitum vnius religionis ad aliã, etiam arctiorem, vel perfectiorẽ, quia bonũ commune præfertur priuato, & quia per hoc in rigore non impeditur spiritualis profectus singularum personarum, quia licet status ipse non obliget ad maiorem perfectionem, nunquam tamen illã excludit, nec de se impedit, quominus vnusquisque possit proficere quantum cum diuina gratia velit, & præterea si in particulari casu aliud expediat, semper est locus recurrendi ad Pontificem, vt legitimè fiat. Vnde talis prohibitio (quod valde notandum est pro omni simili,) non est nisi reseruatio quædam facultatis necessariæ ad huiusmodi

B transitum. Nam, vt cap. præced. n. 4. dixi, ratio postulat, vt non fiat sine licentia Prælati; cùm ergo Pontifex sit supremus Prælatus omnium religionum, potest hanc facultatem sibi reseruare, quãdo expedire iudicauerit. hoc autem facit per similem prohibitionem. nam licèt absolutè fiat semper includit tacitam conditionem sine facultate mea.

Duo ergo consideranda sunt in statu Canonicorum regularium, vnum est, quod ex genere suo quatenus est religio Clericorum, perfectior est quàm religio Monachorum, quod planè supponit D.Th. loco citato, & nos tractatu sequent. c. 7. ex professo ostendemus; aliud est, quòd ille status per se ac principaliter ordinatur ad ea quæ agũtur in 7.

Vera respõsio.

C diuinis mysteriis; igitur propter honorẽ & dignitatem tanti muneris & ministerij supposita sufficienti perfectione illius status, & excellentia, quã ex suo genere habet, meritò potuit Põtifex illum transitũ prohibere. Neque obstãt, quæ in cõtrariũ obiiciuntur; nã respiciunt tantùm priuatas, & particulares rationes, & ita facile soluuntur ex dictis.

Satisfit obiectis in n. 3.

Sunt autẽ, qui existimant non obstante illa prohibitione potuisse Canonicum regularem transire ad arctiorem religionem Monachorum, de licẽtia sui Prælati, quod est probabile, si intelligatur de licentia obtenta, vt ibi Gratianus sentit. vbi etiam videri potest Glossa, & Archidiaconus, & Ioannes Andreas in cap. *sanè.* de regul. Sed fortasse proba- 8.

An sufficiat licẽtia Prælati ad trãsitum de canonicis regul. ad monachos, ex vi iuris cõmunis.

Gratian. Archidiac. Ioan. Andr.

D bilius est ex vi illius textus, non potuisse fieri sine licentia Pontificis: tum quia prohibitio est valde absoluta, & per verba rigorosa, *Mandamus & vniuersaliter interdicimus*; &c. tum etiã, quia addit exceptionẽ, *nisi publicè lapsus fuerit.* quæ firmat regulam in contrarium, maximè cùm in eo etiam casu, non posset Canonicus fieri monachus, nisi ex voluntate sui Prælati, cui conceditur illa facultas, vt possit in pœnam publici lapsus illum transitum concedere; ergo extra illum casum non posset id concedere ex vi illius iuris. Sed iam illud ius reuocatum est, vel moderatum, vt mox explicabimus, & ideo non obstat conclusioni positæ in n. 1.

In dubio secundo petitur, an Monachus laicus arctioris professionis possit transire, ad Canonicos 9.

Respõdetur ad secundã difficultatẽ circa secundam propositionem D. Thom.

E regulares, & intelligitur dubium si in gradu clericorum recipiatur; nam etiam in religione clericorum regulariũ sunt fratres laici professi, de quibus non potest esse controuersia, quia certum est ad illorum statum, non esse licitum trãsitum, quia in laicali gradu est æqualitas, & in arctitudine vitæ supponitur excessus in monachali religione. De transitu verò ad clericalem gradum D.Th. significat esse licitum, & idem affirmat Turrecremata dicto cap. *nullus.* q. 5. conclus. 3. quæ sic habet, *Monachi laici possunt transire ad ordinem Canonicorũ propter altitudinem, & excellentiam actuum, ad quos ordines sacri constituti sunt.* Idem tenet Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 2. & 4. Qui Authores vidẽtur loqui de Monachis laicis prout nunc sunt cõmuniter

Prima sententia. D. Thom. Turrecrem. Nauar.

niter in religionibus Monachorum, & ex sententia D.Th. videtur sequi à paritate rationis, idémq; sequitur ex opinione Syluestri n.5. suprà recitata, quòd status clericorum simpliciter perfectior sit.

10. Infirmatur D.Thomæ responsio.

Posset tamen aliquis respondere non esse eandem rationē, de Monachis laicis prout nunc sunt, & prout olim erant, quia olim ipsi efficiebāt principaliter totum corpus religionis, & ita tota perfectio illius status ex capacitate illorum mensurabatur; iam verò nunc religiones etiam Monachales præcipuè constant ex clericis, & ad eorum ministeria destinantur, & ita iam habent totam perfectionem religionis clericalis, & iuxta illam perfectionem iudicādum est de illo statu, quoad omnes personas eius, etiamsi quædam quæ sunt veluti membra minùs principalia, ad ordines non destinentur: nam hoc accidentarium est, & ideo nō est iudicandum de illis secundùm personalē conditionem, sed secundùm totius corporis perfectionem. Quæ differētia est vtcunque probabilis, non tamen satisfacit, quia status perfectionis respectu vniuscuiusque non est considerādus quasi per denominationē extrinsecam, ex concomitantia aliorum, sed ex modo intrinsecæ professionis, & obligationis; illæ autem personæ ex vi sui status terminantur ad functiones laicorum, neque possunt iure ordinario vltrà progredi. Imò hæc limitatio maior in illis est, quàm in antiquis Monachis. nā antiqui licèt per se non tenderent ad ministeria ordinum, non tamen ex vi status ab ordinibus suscipiendis positiuè excludebantur, sed arbitrio Episcopi, & Abbatis iuxta personæ dignitatem & monasterij, vel Ecclesiæ necessitatem ordinari poterant, ad quod alludit Hieronymus dicens, *Sic viue in monasterio, vt Clericus esse merearis.* Nunc autem positiuè excluduntur Monachi laici ab omni spe, & cogitatione Ordinum; neque alicui conceduntur nisi rarissimè, & ex priuilegio extraordinario. Quapropter consequenter loquendo iuxta illam sententiam censeo idem esse dicendum de his monachis laicis, quantum est ex vi iuris communis, quod nunc consideramus.

Non satis infirmatur.

11. Prædicta tamen D. Thom. responsio non admittitur.

Mihi tamen difficile est hoc admittere. Et in primis nō video id sequi ex dicto cap. *mandamus.* nam licet Pontifex prohibeat trāsitum ab vna religione in aliam, non propterea fit consequens vt concedat contrarium transitum alterius in istam, vt licèt esset prohibitus trāsitus à religione Prædicatorum ad Carthusianos, non sequeretur esse Carthusianis permissum transitum ad Prædicatores, & sic de aliis. Et ratio est, quia sæpe fit illa prohibitio propter æqualitatem, sæpe propter dubiū, & frequenter ad tollendas contentiones, vel occasiones instabilitatis, etiamsi religio ad quā transitus prohibetur, perfectior sit, quod ita in præsenti factum esse probabile est, vt suprà declaraui, secluso autem hoc iure ex nullo alio probari potest hoc esse licitum, quia nullibi est positiuè concessum, quin potiùs in cap. *licèt.* de regular. absolutè prohibentur Monachi transire ad laxiorem ordinem, neque ex parte Monachorū distinguitur inter laicos & Clericos, neque ex parte laxioris religionis fit distinctio inter religionem Canonicorum, & Monachorum. vbi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, iuxta doctrinā Bartoli in leg. vnica Cod. *quorum legatorum*, & Iasonis in leg. *triticum* ff. de verborum obligationibus. n.6. Præsertim quando ratio non cogit, nec fauet vt est in præsenti, supposito illo principio, quòd status Monachi laici non solùm austerior, sed etiam arctior simpliciter, id est, perfectior esse

Bartol. Iason.

A potest, quàm status religiosi per se Clerici, quod principium videtur satis probatum in obiectionibus factis, propter quæ hanc partem censeo veriorem de iure communi, & per sese valde conueniētem ad pacē & quietem laicorum Monachorum. Nam si hoc titulo liceret illis religionem clericorum appetere, & postulare sub titulo maioris perfectionis, magna occasio illis daretur ambiendi clericalem dignitatem, & fugiendi sui status austeritatem, & humilitatem. Multum autem in suo statu stabilientur, si intelligant in ordine ad verā perfectionem animæ coram Deo obtinendā, suum statum excedere posse, etiam statum eorum, qui ad sacra ministeria per se ordinantur, quanuis illi superent in dignitate, & in

B aliquorum operum excellentia. Et hoc magis explicabimus infrà tractando de iuribus specialibus, quæ habent religiones quoad hanc partem.

An ad hunc transitum sufficiat petita licentia, & non obtenta: & quàm necessaria illa sit.

Circa tertiā D.Thom. propositionem est tertia dubitatio, pertinens ad alteram partem nostræ assertionis, an sufficiat ad hunc transitum petita licentia & non obtenta. Et ratio dubitandi est, quia D.Thom. solùm dicit *petita licentia*, nihílque amplius declarat. Textus autem quem citat, videtur postulare licentiam obtentam. Nam verba capi-

12. Agitur de secūda parte assertionis initio capitis positæ. Circa tertiā propositionē D.Th.

C pituli *statuimus* 19.q.3. sunt, *sine Patris & totius cōgregationis permissione recedere*, vel vt alia litera habet, *sine Patris totius congregationis permissione*: ergo requiritur consensus, vel Abbatis, & Capituli, vel saltem Abbatis. Alij in hoc distinguunt inter forū conscientiæ, & externum, & dicunt in foro conscientiæ necessariam esse licentiā obtentam à Prælato, quia fit illi iniuria recedendo ab obedientia illi promissa, eo inuito, & ita loquutum fuisse Vrbanum II. In exteriori autem foro dicunt sufficere licentiam petitam & non obtentam, iuxta determinationem Innocentij III. in c. *licèt.* de reg.

Quorundā resolutio.

D Sed hæc sententia licèt ab aliquibus referatur, à nullo authore classico defenditur, neque est probabilis, neque ad mentem Vrbani. Primum patet ex suprà dictis, quia secluso iure positiuo licitum est transire ad arctiorem religionē renuente Prælato, in quo illi non fit iniuria, vt ibi explicatū est; ergo in foro conscientiæ, non est necessaria licentia obtenta. Innocentius autem III. expresse etiā id concedit in foro conscientiæ. *Postquam*, inquit, *à Prælato suo licentiam postulauerit, ex lege priuata absolutus, liberè potest sanctioris vitæ propositum adimplere, non obstante proterua indiscreti contradictione Prælati.* Non diceretur autem verè absolutus ex lege priuata, si haberet legem conscientiæ ad id obligantem, nec esset liber ad transeundum, si absque peccato id facere nōposset, quia id possumus, quod

13. Displicet duplici ex capite. Vno.

E iure possumus, maximè in loquutionibus iuris.

Secundum patet, quia Vrbanus, etiam in foro exteriori loquitur dum subdit; *Discedentem verò nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus Monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.* Vnde ex vi illius textus potiùs dici posset Vrbanum in foro exteriori postulasse licentiam obtentam, etiamsi in interiori non sit necessaria, quia quando hic transitus fit contra iudicium, & voluntatem Prælati, non præsumitur fieri bono spiritu, sed ex animi leuitate, & hanc expositionē insinuat Gloss. ibi. Mihi tamen etiam nō probatur, primùm quia in ipso textu expresse distinguitur vel alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu,

14. Altero.

tentu, nec verisimile est præsumpsisse Pontificem huiusmodi obtentum semper esse fictum, seu palliatum: hoc enim in vniuersum non potest nisi temerè iudicari; scimus enim D. Antonium de Padua ex Canonico regulari factum esse Monachũ, quod optimo fecisse spiritu sine dubio credimus. Stante ergo illa lege, quòd secundùm illam necessarium erat in vno foro, erat etiam sine dubio in altero, neque in re adeò pertinente ad sanctitatem animæ, conuenienter possent illa duo seiungi.

15. Aliorũ melior resolutio. Meliùs ergo alij distinguunt de duplici iure antiquo & nouo, dicúntque ex illo iure Vrbani, quod antiquius est, necessariam fuisse licétiam petitam & obtentam; postea verò ius illud temperatum esse ab Innocentio III. vt sufficiat petita, & non obtenta; atque ita successu temporis, hæc res multipliciter variata est. Nam Gregorius VII. cum Concilio Educensi in cap. 1. 19. q. 3. non simpliciter, sed cum quadam moderatione hunc transitum prohibuit, dicens: *Nullus reuocare, & ad monasticum habitum trahendum suscipere audeat, vt Monachi fiant*, &c. Vbi verbum illud *reuocare* & *trahere* energiam habet, & ideo Glossa ibi inquit, *Quidam Abbates, vel Monachi suis suggestionibus Canonicos regulares ad monasteria pertrahebant, & ideo statuit Gregorius*, &c. Ex vi ergo illius decreti non erat prohibitum Canonicum sponte ad Monachatum venientem suscipere, sed solùm suggestionibus attrahere, & sic attractum suscipere; fortasse enim circa hoc abusus aliquis Monachorum percrebuerat. Postea verò Vrbanus II. quia fortasse illud remedium non fuerat sufficiens, absolutam fecit prohibitionem, cum sola exceptione publici lapsus, vt explicatum est. Quia verò illa videbatur nimia restrictio, idem Vrbanus illam moderatus est requirens tamen semper consensum Prælati, quia verò hoc priuilegio abuti poterant Prælati, ideo Innocentius III. (vt in ratione sua ipse insinuat) abstulit necessitatem licentiæ obtentæ, & petitam sufficere voluit.

16. An hæc resolutio cõcordet cum iure antiquiore. Atque hæc sententia verissima est quoad hanc partem, scilicet, quod nunc hoc ius vigeat, & seruandum sit; ad concordiam autem iurium, intelligi potest Innocentium non derogasse, sed declarasse decretum Vrbani. Nam quod Vrbanus ait, *sine permissione* intelligi debuit, vel concessa, vel debita, nam si iniustè negetur, non debet impedire ius subditi, nec spirituale profectum eius, quia fraus & iniuria nulli patrocinari debet. Ita ergo lex Innocentij quoad hanc partem haberi potest, magis vt declaratiua, quàm vt constitutiua, quod ipse indicat dicens, hoc fuisse concessum, ne quis ex temeritate, vel leuitate transferatur, non verò, vt ei facultas denegetur, qui verè frugem melioris vitæ intendit. & infrà dicit Prælato indiscretè negante facultatem, subditum manere liberum, non ex sua lege Canonica, sed ex priuata lege Spiritus sancti, quod non diceret Innocentius, si intelligeret talem inspirationem esse contra præceptum Pontificis Vrbani; nam idemmet Innocentius in cap. *nisi cùm pridem*, de renuntiatione. legem priuatam quæ est contra obedientiam Ecclesiæ, non esse credendam esse ab Spiritu sancto, nec dare homini libertatem sine licentia sui Prælati, quod secundùm legem ordinariam, vt loquimur, certissimum est. Denique hoc confirmat cap. *sanè*. de regular. quod est Alexandri III. qui Innocentium antecessit, & tamen in eo confirmat similem translationem sine consensu Prælati factam, quod est signum etiam ante Innocentium legem Vrbani non obligasse cum tanto rigore; est ergo probabile licentiam obtentam etiam ex illo iure antiquo non fuisse necessariam, sed de illo capitulo *sanè* plura statim.

Quartò dubitari potest circa assertionem positam, quàm necessaria sit facultas petita. in quo certum est esse necessariam ex præcepto obligante sub mortali culpa. in hoc conueniunt omnes doctores infrà citandi, & probabile est esse hanc obligationem ex lege naturæ supposito hoc statu, tamen multo est certior ex lege Ecclesiastica in decretis citatis; nam Innocentius ait, *Sicut subditus à Prælato debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur, ita Prælatus debet illam indulgere*, &c. Vbi verbum *debet* licèt non sit nimis rigorosum, tamen iuxta contextum ex capacitate materiæ, satis indicat obligationem in conscientia, quam esse grauem, & ipsa etiam materia, & ratio subiuncta satis indicat, ne obedientiam contemnere videatur, hoc enim valde necessarium & grauissimum est in statu religioso. Denique id constat ex illa æquiparatione, quæ ibi fit inter subditum, & Prælatum per idem verbum *debet*, quod in Prælato significat grauem obligationem; nam sine dubio mortaliter peccat Prælatus, si sibi constet licentiam, nec temerè, nec de re incerta aut dubia peti; quia iniuriam facit subdito denegando illi ius suum, & quantum in se est impediendo meliorem statum, & præbendo occasionem scandali, vel infamiæ, si se inuito, subditus discedat; ergo etiam in subdito indicat verbum illud grauem obligationẽ. Denique Vrbanus vsus est verbo *statuimus*, quod propriam legem significat, quam saltem in hac parte certum est non esse reuocatam. 17. Obligatio petendi licentiam ad transitum grauis est. Probatur ponderãdo textum.

Difficultas verò est, an petitio huius licentiæ sit ita necessaria vt sit de substãtia, & valore actus, videtur enim ita esse ex dictis decretis Vrbani: nã in cap. *mandamus* 19. q. 3. præcipit, vt Canonicus regularis, si contra suam legem monachatum profiteatur, ad ordinem Canonicorum redeat & cucullam memorialem deferat, *Non quia sit Monachus*, inquit ibi Glossa, *sed ratione prioris maleficij*. Si enim verè esset Monachus, non deturbaretur à suo monachatu, sed aliter puniretur propter illud crimen. In cap. autem *statuimus*, licèt mitiget prohibitionem transitus, concedendo illum cum debita facultate, tamen quoad transeuntes indebitè non mitigat pœnam, neque irritationem. Ergo ex vi illarum legum est irritus hic transitus sine licentia factus. Ergo etiam nunc irritus est. Probatur consequentia, quia Innocentius III. quoad hoc non immutauit hanc legem: nam licèt daremus moderatum fuisse illam quantum ad necessitatem consensus Prælati, si fortasse ex vi decreti Vrbani esset necessarius, tamẽ quoad necessitatem licentiæ petitæ integram illam reliquit; ergo sicut antea erat ita necessaria vt omissio illius irritaret actum, ita etiam nunc. Confirmari hoc potest ex vulgari regula, quòd quæ contra legem fiunt, debent pro infectis haberi. Regul. 64. in 6. & leg. *non dubium*. Codic. de legibus. Quod maximè verum habet, quando peccatur in forma præscripta ad faciendum actum, sic enim forma præscripta in huiusmodi transitu est, vt fiat petita licentia. 18. Violationẽ dictæ obligationis irritare transitum, arguitur ex textu. Confirm.

Est igitur prima sententia simpliciter affirmans petitionem licentiæ esse de substantia huius actus. Ita tenet Panormitanus in dicto cap. *licèt*. n. 10. & lib. 1. Consil. consil. 95. dicit esse communem opinionem Hostiensis, Ioannis Andreæ, & Modernorum, citat Glossa in cap. *intelleximus*. de ætate, & qualitate, quæ varias opiniones refert, & tandem in 19. Quæ hanc partem indistinctè amplectantur. *Panorm. Hostiens. Ioan. Andr.*

in hanc partem inclinat, quòd Monachus sic trãslatus reuocandus est, indicans trãsitum fuisse nullum. Citat etiam Gloss. in cap. *cùm singula. §. prohibemus.* verb. *Canonica.* de præbend. in 6. Sed illa solùm dicit, ad hunc transitum sufficere licentiam Prælati requirere, etiam si non obtineatur. Denique citat Glossam in dicto c. *mandamus*, quæ expressè dicit regularem Canonicum sic translatum non esse Monachum; loquitur tamen iuxta illud ius antiquum. Videtur tamen posse illud ius confirmari, ex dicto cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate, quod est Innocentij III. & tamen in eo allegatur ius illud tanquam obligans & habens effectum illo tempore; ergo etiam nunc eandem vim habet, nam post Innocentium reuocatum nõ est. Addit rationem Panorm. quia necessitas petitæ licentiæ imposita est, ne bonum obedientiæ contemni videatur; ergo si sine tali licentia discedit, præsumitur contemnere bonum obedientiæ; ergo non potest dici quòd instinctu Spiritus sancti transierit; ergo non est validus transitus.

Ratio.

20. Secunda sententia distinctione vtitur. Nam in Canonicis regularibus censetur transitus ad monachatum nullus, si fiat sine licentia petita; non verò in quolibet alio transitu, vel Canonicorum regularium inter se, vel monachorum inter se, vel monachorum ad Canonicos regulares. Sunt enim etiam inter ipsos diuersi modi religionum, vel familiarum militantium sub diuersis Generalibus, & constitutionibus, quarum vna est arctior alia, & similiter potest esse aliqua regularis Canonia strictior aliquo monachatu; ita ergo potest intelligi transitus, & monachi ad strictiorem monachatum, vt per se constat, & ad statum strictiorem Canonici regularis, & Canonici etiam regularis ad Canonicatum strictiorẽ. Dicit ergo hæc opinio omnem huiusmodi transitum factum absque petita licentia validum esse, etiamsi peccaminosè fiat. Hæc opinio potest tribui Ioanni Calderino, qui, vt refert Panormit. distinctione vsus est, sed reuera erat alia eius distinctio: nam omnem transitum huiusmodi à Monasterio priuilegiato, quoad hanc partem, dicebat esse inualidum; si autem monasterium à quo fit transitus, non est priuilegiatum, dixit esse validum; & fundamentum illius erat, quia priuilegium aliquid debet operari. Quæ ratio, vt bene aduertit Paludan. generatim sumpta non conuincit, nam posset priuilegium alium effectum operari. Considerandus ergo est tenor priuilegij. Nam si illud non solùm prohibeat, sed etiam irritet transitum, factum sine licentia petita, tunc illud operabitur, & reuocari poterit sic translatus; si autem priuilegium non fecerit huiusmodi, nihil confert ad hunc effectũ, sed alium operabitur secundùm tenorem suum; quod si fortasse Calderinus non est loquutus de priuilegio priuato, sed de inserto in corpore iuris, sic coincidit eius distinctio cum superiori, quia in iure non inuenimus hoc priuilegium concessum nisi Canonicis regularibus in prædictis decretis, licèt Glossa in cap. *licèt.* de regular. indicet similem concessum esse Cisterciensibus in c. *non est.* de regular. quod ex illo non satis colligitur, vt infrà videbimus. Esto verò sit aliquod tale priuilegium, prout commemorat Innocentius in dicto cap. *licèt.* idem erit de illo iudicium.

Quinam cũ distinctione.

Ioan. Cald.

Palud.

21. Ratio ergo illius distinctionis est, quia transitus Canonici regularis ad Monachatum sine licentia sui Prælati, erat nullus ex vi decreti Vrbani II. sed Innocentius III. non reuocauit, vel declarauit illud decretum, nisi quoad hoc, vt sufficiat licentia petita, & non obtenta; ergo quoad reliqua omnia manet prius decretum in sua vi; est ergo irritans, sicut antea erat, & eadem ratio procedit de quacunque religione, quæ simile priuilegium habebat ante declarationem Innocentij III. nam ipse de omnibus expressè, & eodem modo loquitur. in aliis verò, in quibus facta non fuerat talis irritatio, cessat hæc ratio, quia Innocentius in dicto cap. *licèt.* solùm prohibet, transitum sine licentia petita, non verò addit clausulam irritandi, neque post illam legem est alia edita in iure communi, quæ illam addat: ergo non est vnde illa professio sit irrita, quæ ratio rectè probat hanc posteriorem partem, sed prior non sufficienter probatur.

Alia distinguendi ratio, seu secunda sententia.

Vnde est tertia sententia, quæ mihi magis probatur, negans generaliter petitionem licentiæ esse de substantia actus, ideóque professionem esse validam, si certum sit factam esse in religione perfectiore, etiam si transitus ad illam factus fuerit absque licentia petita. Ita tenet Glossa in cap. *sanè.* & in cap. *licèt.* de regularibus, & Abbas antiquus. Gofredus, & Ancharanus, quos Panormit. refert. Sequitur Syluester verb. *Religio* 4. n. 1. citans Archidiaconum, Veruetium, & Supplementum, idem Turrecremata in cap. *nullus.* 19. q. 3. in sua quæstione 2. Ratio est, quia illa professio non est irrita ex natura rei, neque ex iure canonico; ergo nullo modo. Prima pars antecedentis constat ex dictis in capite præced. nam ille transitus in substantia non est contra professionem priorem, cùm sit iuxta conditionem in illa inclusam; ergo ex natura rei non habet vnde sit inualidus, quia si quid peccatum fuit, solùm fuit in modo, non tamen in iustitia, & consequenter nec in substantia contractus. Secunda verò pars probatur, primò quia hæc irritatio non est facta, ex vi capituli *licèt.* vt Panormitanus vult, quia in eo textu nullum est verbum irritans, sed solùm præcipitur subdito, vt licentiam petat, &c. Verba autem illa, quæ expendit Panormit. *ne bonum obedientiæ contemnere videatur*, solùm declarant rationem seu motiuum talis præcepti, quod ad irritationem nihil refert. Item quia ex ratione Panormitani, solùm sequitur peccare religiosum in modo illius transitus, inde tamen non sequitur, professionem postea factam in se non fuisse bonã, & ab Spiritu sancto intentam, sæpè enim Deus inspirat opus de se bonum, & homo in executione eius miscet aliquam malitiam, quæ non obstat, quominus opus suum effectum, & valorem habeat. Quin potiùs (quod notandum est propter aliquos modos loquendi Canonistarum) licèt ex parte religiosi transitus fieret ex leuitate, vel passione aliqua, si tamen reuera fiat ad religionem arctiorem validus est. Sicut est validum votum de materia licita, etiamsi ex parte vouentis fiat modo illicito, qui modus non obstat quominus effectus ipse possit esse intentus à Deo, qui, vt Augustinus dixit, nouit permittendo mala exequi bona, quæ fieri decreuit. Nec denique Innocentius ponendo illud præceptum, dedit formam seruandam in tali contractu, sed solùm voluit illum ordinem seruari propter reuerentiam debitam Prælatis, vt verba rationis eius satis declarãt; nullum ergo est fundamentum irritationis in illo decreto: nec etiam post illud facta est in iure cõmuni, nullibi enim extat in corpore iuris; Quid verò de priuatis priuilegiis postea concessis sentiendum sit, infrà dicam.

22. Tertia sententia.

Abbas antiq. *Gofred.* *Anchar.* *Syluest.* *Archidiac.* *Veruet.* *Turrecrem.*

Eius ratio bipartita. Ostenditur prior.

Ostenditur posterior, ex decretis recentioribus.

De antiquioribus verò decretis, quæ solùm de speciali 23.

Ostenditur vlterius nec antiquiora decreta obstare, etiãm irritarent transitum.

specialibus religionibus loquuntur: Primùm dici potest si quod fuit tale priuilegium concessum per illa decreta, non postulasse tantùm licentiam petitam, sed etiam obtentam, atque ita voluisse, vt valor transitus, & receptionis ex illo sequutæ, penderet ex consensu prioris Prælati, & ideo Innocentium, auferendo necessitatem huius consensus, abstulisse etiam talem dependentiam, & consequenter irritationem, quia ablato fundamento auferuntur reliqua, neque mens antiquorum Pontificum fuit, vt petitio licentiæ esset necessaria nisi propter concessionem; nunc autem non est necessaria propter illum finem, sed solùm propter subordinationem obedientiæ, & ideo licèt retenta sit quoad necessitatem noui præcepti, non verò, quoad necessitatem valoris actus; nam hanc solùm habebat ratione consensus, & quatenus erat via ad illum.

24. Sed reuera irritantia non fuisse, monstratur.

Deinde assero etiam in dictis decretis non inueniri hanc irritationem. Quod quidem de Canonicis regularibus videtur probari ex cap. *sanè.* de regular. vbi Alex. III. præcipit non reuocari canonicum regularem, qui ad monachatum sine licentia transierat, & tamen tunc decretum Vrbani non erat reuocatum ab Innocentio III. Respondet Panormit. illam fuisse dispensationem, quod colligit ex illo verbo *remanere permittas.* Sed non est verisimile, tum quia illa declaratio habet vim legis semper seruandæ in simili casu, tum etiam, quia solùm fundatur in ratione maioris religionis, tum præterea, quia si fuisset dispensatio, neque ille religiosus antea fuisset ibi cum bona conscientia, vt in textu supponi videtur, nec simpliciter relinquendus esset sine confirmatione, vel iteratione professionis, si nulla fuerat. Verbum ergo *permittas*, neque semper, neque in rigore significat idem, quod dispenses, sed, non compellas ad contrarium; ita enim hæc duo verba in illo textu opponuntur. Deinde probatur ex ipsis decretis Vrbani II. nam in cap. *mandamus.* vbi absolutè prohibuit hunc transitum, verisimile est irritasse etiam illum, quia reuocationem trãseuntis præcipit: at verò in cap. *statuimus.* in quo moderatur prohibitionem, & concedit posse transitum fieri ex permissione Prælati, imitationem etiam abstulisse videtur, quia non præcipit reuocari eum, qui sine licentia transierit, sed solùm addit; *Discedentem nullus Abbatum, vel Episcoporum sine communi literarum cautione suscipiat.* Si autem suscipiatur cum effectu, non irritat receptionem, vel professionem, nec receptum reuocari præcipit; ergo indicium est abstulisse irritationẽ, quod fortasse indicium per se solùm non conuinceret, tamen iunctum cum cap. *sanè.* magnam facit persuasionem.

Panorm.

25. Proximè dicta valét etiam quoad illos trãsitus qui n. 20. recensentur.

De transitu præterea regularium Canonicorum, vel Clericorum inter se, ex laxiori ad strictiorem nulla est specialis dispositio in iure illum prohibens, nedum irritans. Nec denique de Monachis respectu strictioris religionis, siue aliorum monachorum, siue Clericorum, talem prohibitionem inuenio in iure communi, quanuis eam referat Innocentius in dicto cap. *licèt.* vbi Glossa verbo *Monachis.* refert capitulum *non est.* de regular. sed ibi solùm præcipit Alexander III. Prælatis Galliæ, *Ne Monachos, vel conuersos Cisterciensis Ordinis post professionem sine licentia Abbatum suorum per Episcopatus suos recipi nullatenus permittant.*

Tacitæ obiectioni respondet Glossa.

Quam prohibitionem cum irritatione factam esse, ex fine textus, & ex ipso originali manifestum est. Tamen in citatis verbis nulla est mentio re-

A ligionis arctioris, quare optimè intelliguntur secundùm commune ius, de transitu ad laxiorem, vel æqualem, vt ibi Glossa sentit. Nam pro ratione reddit, quia non reperitur ordo arctior, quod non placet Hostiensi, quia Carthusia arctior est, & forsan inquit: *Etiam alij, quos non expedit nominare.* Vnde ipse intelligit ibi esse datum priuilegium Cisterciensibus, vt sine consensu Abbatis ad arctiorem transire non possint. Tamen ex Cõcilio Lateranensi sub Alexandro III. cap. 6. colligimus priorem fuisse mentem Pontificis, sic enim dicitur: *Non est dubium, nec incertum, quomodo fratres Religiosi Cisterciensis ordinis ea religione præemineant, & virtute, quod ex institutione Patrum, & prædecessorum nostrorum, hi, qui in eorum* B *monasteriis professionem faciunt, sine licentia sui Abbatis prohibentur de claustro discedere, & discedentes in aliis monasteriis non recipi. Inde est, quod nos eandem institutionem, non solùm amicam religioni, sed rationi consonam solicitè conseruare volentes, vniuersitati vestræ mandamus*, &c. Ex quibus verbis satis constat Pontificem respexisse ad arctitudinem, & perfectionem illius religionis, in qua fortasse tunc adeò vigebat disciplina, & reformatio, vt Pontifex eo tempore nullam aliam existimauerit esse arctiorem. Quapropter mutatis iam rebus, non credo ex vi illius textus esse prohibitum Cister- C ciensibus transitum ad arctiorem sine consensu Prælati. Vnde idem Hostiensis in cap. *licèt.* non adducit illum textum, sed allusisse putat Innocentium ad quandam decretalem antiquam, *Si qua libera.* de statu regularium, quæ nunc non habetur in corpore iuris, sed habetur in secunda collectione Decretalium Antonij Augustini, eiúsque verba sunt, *Apostolica authoritate interdicimus ne quis vestros fratres clericos, siue laicos post factam in monasterio vestro professionem absque vestra licentia suscipere audeat, vel tenere*, quæ verba magis generalia sunt; tamen mihi non constat, an illud priuilegium suam vim retineat, cùm à corpore iuris reiectum sit, vel fortasse ideo fuit omissum, quia idem re- D putatum est cum cap. *sanè.* & ideo iuxta tenorem illius erit intelligendum.

Hostiensis Glossam nõ approbans refutatur ex Concil. Lateran.

Sustinetur glossa, & satisfit obiectioni.

Sic igitur concluditur petitam licentiam esse necessariam, vt actus rectè fiat, non tamen, vt validè fiat ex vi iuris communis; vnde fit Religiosum sic translatum, & iam receptum in alio monasterio arctiori, non esse reuocandum, quod est manifestum, si in alio monasterio professionem iam emisit, quia est valida, & consequenter obligat, & reuocat priorem. Si autem tantùm ad habitum receptus sit, posset esse maior dubitatio, quia adhuc est sub obedientia alterius Prælati, & indebito modo ab illa recessit; ergo potest reuocari. Nec satis esse videtur, inde petere licentiam, vt si negetur, iam cõpelli ad reditum non possit; nam vbi ius requirit licentiam, non satis est illam E petere post factum, sed debet peti à principio, vt ait Panormit. in dict. ca. *licèt.* n. 11. & in cap. vltimo de Ecclesiis ædificandis num. 7. & 8. Sed licèt hoc verum sit, vt actus rectè fiat, vt in præsenti clarè disponit dictum cap. *licèt.* si tamen transitus iam est factus, etiam quoad solam receptionem habitus, videtur sufficiens, illam petere ad ibi permanendum, quia quod prætermissum fuit accidẽtarium erat, & ideo satis esse videtur vt suppleatur eo modo quo fieri possit, non retractãdo prius factum, cùm id nullius videatur esse vtilitatis, quandoquidem ille potest redire, statim post petitam licentiam, etiamsi non concedatur. Quod maximè verum habet, quando licentia in principio fuit

26. Concluditur valere transitum etiamsi licentia petatur post discessum à priori monasterio.

Panorm.

fuit prætermissa, ex aliqua rationabili, & vrgente causa, iuxta doctrinam eiusdem Panormitani in dicto cap.vlt.

27. Sed hæc omnia intelligenda sunt, vt dixi, quando omnino indubitatum fuerit transitum fieri, vel factum esse ad strictiorem religionem. Nam vbi res dubia fuerit, nullo modo erit validus transitus sine licentia factus, quia tunc vel non solùm est necessaria licentia petita, sed etiam concessa; vel si Prælatus noluerit eam concedere, non potest priuari iure suo, priusquã res per Superiorem decidatur, iuxta dictum capitulum *licèt*, quia in dubio melior est conditio possidentis, quapropter, si existente dubio religiosus transeat sine licentia, reuocandus est, etiam post professionem alibi factam, vt proprium monasterium ad suam possessionem restituatur, & postea de dubio, & controuersia inter subditum & Prælatum agatur.

Limitatur nisi sit dubium, an alterum monasteriũ sit strictius.

28. Solet autem quæri ad quem pertineat illam litem definire. nam in textu solùm dicitur *Superioris est iudicium requirendum.* Sed quísnam est iste Superior? Quidam aiunt esse proximum Prælatum vtriusque partis. ita dicit Syluester *Religio* 4. numero 1. cum Panormitan. & Innocent. Sed si hoc intelligãt de proximo Superiore eiusdem religionis, vt v.g. de Prouinciali, si contentio erat cum Priore, vel de Generali, si dubium erat cum Prouinciali, videtur sequi idem inconueniens, quòd Prælatus sit Iudex in causa sua, propter quod vitandum committitur hoc iudicium Superiori, vt iidem Authores fatentur. Sequela patet, quia respectu omnium Prælatorum eiusdem religionis, illa causa est tanquam propria, quia nullus eorum contendit pro commodo suæ personæ, sed pro iure, & dignitate suæ religionis. Vnde illud dubium non versatur in rigore inter Prælatum, & subditum, sed inter religiones, quæ scilicet illarum arctior sit, & ideo verosimilius censeo hoc iudicium reseruari Superiori vtriusque religionis, qui erit Pontifex, si religiones, vel altera earum sit exempta. Si verò essent monasteria eidem Episcopo subiecta, ad ipsum iudicium pertinebit, vel si fuerint Monasteria diuersarum diœcesum, vt in monasteriis monialibus facile accidere potest, tunc per metropolitanum videtur lis dirimenda. Denique quoniam hoc ad forum externum spectat, ille Superior, ad quem pertinet alias causas iudicare, inter illas duas religiones, vel Monasteria est iudex in hoc dubio.

Ad quem spectet id dubium definire.

29. Quintò dubitatur, à quo sit hæc licentia postulanda, & quomodo. Respondetur ad priorem partem, ex vi iuris communis satis esse postulare illam ab Abbate, seu Prælato proprij Monasterij; Probatur, tum quia iure communi tota potestas in his quæ ad talem domum pertinent, est apud illius Prælatum, vt suprà visum est; tum etiam, quia iura citata non ampliùs requirunt. Solùm in dicto cap. *statuimus.* videtur requiri licentia *Patris, & totius congregationis.* ex quibus verbis aliqui colligunt necessarium esse, vt licentia petatur ab Abbate cum conuentu. ita colligit Turrecremata ibi, qui ad hoc etiam ponderat alia verba eiusdem textus *sine communi literarum cautione.* putat enim vocari communes literas, quia dari debent à toto conuentu. Sed hoc posterius parum cogit, quia non literæ vocantur communes, sed cautio, quæ per literas datur, dicitur communis, id est, vsitata: vel dicitur communis non ex parte dantium literas, sed eorum ad quos dantur. Priora autem verba non constat ita esse in originali, nam alia habent *Patris totius congregationis.* Nihilominus si

Resolutio prioris partis, vbi monasteriũ vni tantũ prælato subordinatur.

A iuxta illud ius requirebatur licentia obtenta, probabile est, eo modo fuisse tunc necessarium concursum conuentus ad talem licentiam, quod ad receptionem Monachorum necessarium esse suprà diximus, tamen iuxta nouum ius dicti cap. *licèt.* sine dubio sufficit à solo Prælato Monasterij licentiam postulare. Probatur ex verbis eiusdem capituli *licèt. Subditus à Prælato debet licentiam postulare.* probatur etiam ex ratione eius, scilicet, vt bonum obedientiæ non contemnatur; nam obedientia exhibenda est Prælato, & ordinariè non pertinet ad totum conuentum.

30. Difficultas verò est an nunc quando monasteria habent maiores Prælatos vniuersales, quibus grauiora negotia reseruantur, an teneatur subditus petere à Prouinciali, vel à Generali licentiam, quando iuxta morem religionis hæc causa B illis reseruata est. Videtur enim non posse ad hoc obligari, quia ius commune tantùm imponit illi onus petendi licentiam à Prælato suo proximo; ergo si ille non dederit, vel distulerit responsum vsque ad Prouincialis, vel Generalis consultationem, non tenetur expectare, quia iura particularia non possunt auferre libertatem iure communi concessam, nisi ad hoc speciali priuilegio Pontificio munita sit religio; quæ ratio videtur non improbabiliter partem hanc suadere; & potest addi congruentia, quia cùm hæc licentia non petatur propter consensum Prælati, sed propter reuerentiam ei debitam, non videtur pendere ex vniuersaliori iurisdictione, Prouincialium, aut Genera- C lium; neque illam postulare. Nihilominus oppositam censeo securiorem, & omnino seruandam. Itaque ab illo Prælato petenda est facultas ad quem similia negotia secundùm mores, & statuta religionis pertinent. Ratio est, quia supposita tali institutione, & limitatione iurisdictionis, proximus Prælatus quoad hoc negotium non est Prælatus, & ideo petenda est licentia ab illo Prælato, qui in tali negotio ius Prælationis habet. Vnde per hoc non derogatur iuri communi, sed propter mutationem quæ fit veluti ex parte materiæ ipsummet commune ius applicatur diuersis Prælatis, iuxta varia instituta religionum. nam in dicto cap. *licèt.* non dicitur satis esse petere licentiam à D Prælato conuentuali, sed simpliciter *à Prælato,* quod est iuxta materiam subiectam intelligendum, de Prælato ad quem licentia illa pertinuerit; & confirmatur ex ratione eiusdem textus, ne obedientia contemni videatur: Nam ad hoc necessarium est, vt vnicuique Prælato religionis seruetur obedientia, in his quæ ad illum pertinent, iuxta institutum religionis. Denique licentia hæc non præcipitur postulari propter solam exteriorem ceremoniam, sed etiam, vt intentio, & zelus religiosi, qui mutationem appetit, possit prudenter examinari, & per iudicium Superioris dirigi quoad fieri possit. Et ideo monet Syluester suprà, & rectè, mea sententia, si post petitam E licentiam Prælatus differat responsum, donec de re cogitet, & consulat, & à Deo etiam lumen petat, subditum teneri ad expectandum conuenienti tempore; ergo quanuis consensus Prælati necessarius non sit, nihilominus meritò potest reseruari hæc licentia superiori Prælato, cuius iudicium, & consilium pluris æstimari solet; neque illa mora debet subdito iniuriosa, vel onerosa videri, quia pro tam graui negotio non potest esse nimia, & ipse tenetur, vt dixi, tempus sufficiens ad prudentem consultationem concedere, & in tali religione saltem per modum consultationis

Idē putant aliqui etiã nũc vbi habentur Prouinciales, & Generales. Eorũ fund.

Oppositum verius probatur.

Confirmatur primò.

Secundò.

Notatio Syluestri.

ille recursus iudicatur moraliter necessarius.

31. *Resolutio posterioris partis huius quinti dubij de seruādis duob. modis in petenda licentia ad transitum.*

Atque ex his constat, quis modus seruandus sit in hac facultate petenda, qui per hæc verba explicatur in dicto cap. *licet. Debet cum humilitate, & puritate licentiam postulare*, id est, cum reuerentia Superiori debita, & veram causam, ac motiuum suæ deliberationis Prælato proponendo. nam primum pertinet ad humilitatem, secundum ad puritatem. Vnde contra priorem conditionem, rarò peccabitur grauiter, si duæ conditiones seruentur; vna, vt licentia petatur ante omnem mutationem, seu egressum è monasterio; alia, vt ab eo Prælato, & modo quo iuxta institutum & morem religionis peti debet, postuletur. Solùm in hoc dubitari potest an sit necessarium semper licentiam postulare intra monasterium ad excusandam culpam grauem, vt v.g. Si Religiosus esset absens à Monasterio cum legitima facultate, & inde petat facultatem per scriptum, an satisfaciat suæ obligationi, ita vt si denegetur, possit tuta conscientia propositum suum exequi, videtur enim satisfecisse, quia etiam per literas potest humiliter, & cum puritate postulare, & ius non postulat, vt licentia petatur coram, seu in præsentia Prælati; Item quia si petenda sit à Prouinciali, sufficit per literas postulare, & si neget, vel etiamsi non respondeat, (sentit Syluest. suprà) non tenetur subditus ampliùs expectare. Item quia suprà numero 26. dicebamus, qui iam receptus est in alio monasterio, licèt non seruato debito ordine, satisfacere petendo licentiam per nuntium, vel per literas ad profitendum; ergo quod illi licet præcedente culpa, licebit alteri per aliam occasionem, in qua culpa non præcessit. Nihilominus existimo si Prælatus nolit esse contentus tali petitione licentiæ, de se non sufficeret, nec posse subditum sine culpa statim transire inuito Prælato, sed teneri redire ad proprium monasterium, & inde debito modo ac ordine egredi, vel negotium tractare. Ratio est, quia ille modus petendi facultatem est contra ius quod Prælatus habet, vt subditus ad suam obedientiam, seu potestatem redeat. Item quia petendo illo modo facultatem videtur decipi & contemni Prælatus, & ita non satisfieri illi præcepto. Hæc autem obligatio intelligitur per se loquendo. nam si graue aliquod periculum vel impedimentum timeretur, posset inde honestari, & sufficiens reputari petitio talis facultatis; & hæc ratio locum habet quotiescunque res non est integra, sed status mutatio inchoata est, per receptionem alterius habitus, tunc enim non potest reditus fieri sine magno incommodo, & ideo existimo tunc in conscientia excusari, etiamsi culpa sua in eo statu se constituerit. sic ergo seruanda est illa conditio, quoad fieri possit iuxta occurrentes circunstantias.

Quomodo violetur prior modus nō petendo corā.

32. *Quomodo violetur posterior nō petendo ex sana intentione.*

Altera verò conditio, quæ puritatem requirit in postulanda licentia, maximè violabitur, si quis fingat se procurare transitum, ex affectu maioris perfectionis, cùm re vera ex alia humana causa moueatur, in qua deceptione non credo excusari culpam grauem, quia si Prælatus totius causæ veram notitiam haberet, non teneretur petitam facultatem concedere; & ipso denegante iustè, non posset subditus licitè transire, quia tunc solùm hoc licet, quando Prælatus iniustè negat, vt diximus. Sicut ergo in petitione cuiuscunque gratiæ, vel dispensationis necessaria est vera narratio ne gratia fiat surreptitia, & nulla, ita in præsenti necesse est, vt hæc licentia cum puritate, id est, pura veritate petatur; alioquin talis licentia etiam vt petita, erit surreptitia, & ideo non sufficiet ad excusandam culpam, quanuis non irritet actum postea subsequutum, quia talis licentia, non est de substantia eius, vt diximus num. 22.

CAPVT XI.

An ex vi prædicti iuris communis liceat transitus ad religionem æquè, vel minùs strictam.

VLteriùs verò inquirendum superest, de hoc transitu ex vi iuris communis, vt loquimur, an possit Prælatus religionis ex iure communi, dare facultatem transeundi ad religionem æqualem vel laxiorem. Quod ad primam partem attinet, certum est non posse transitum ad religionem æqualem fieri à Religioso sine facultate non solùm petita, sed etiam obtenta, quia ex natura rei hoc necessarium est, vt suprà cap. 9. ostendi, & ius Canonicum non id concedit, quia solùm de arctiore religione loquitur, quando vult licentiam petitam sufficere. Ex quo sequitur necessarium esse hanc licentiam postulare ab illo Prælato, qui possit illam concedere, quia aliàs nihil operaretur licentia ab alio ostensa. Præterea indubitatum est posse Pontificem hanc licentiam dare, vt à fortiore constabit ex dicendis in sequenti dubio. 1.

Respōsio ad primā partē tituli, requiri licentiam obtentam.

Solùm ergo superest difficultas de Prælatis inferioribus, circa quod multi sentiunt posse Abbatem seu Prælatum religionis hanc licentiam dare. Ita sentit Glossa in cap. *non est*. de regular. & in cap. *cùm singula*. de præbend. in 6. Sequitur Panormit. dict. cap. *non est*. numero 6. Addit verò cautius esse habere dispensationem Episcopi, cum Innocent. in cap. finali de renunciatione. Sed videtur nihil referre considerato præsenti vsu Ecclesiæ, quòd de Episcopo, vel de Prælato religionis habente iurisdictionem quasi Episcopalem loquamur. Nam si religiosi sunt exempti, Episcopus non potest talem licentiam dare, cùm nullam in eos potestatem habeat, in his quæ spectant ad ordinarium regimen eorum: si verò loquamur de monasteriis subiectis Episcopo, ipse ibi est quasi proprius Prælatus, & ideo eadem erit de illo ratio. Oportet tamen aduertere in Monasteriis virorum subditis Episcopis, dari proprium Prælatum regularem, scilicet Abbatem, vel Priorem, ad quem comparatur Episcopus, sicut in religionibus exemptis comparatur Prouincialis ad conuentuales Prælatos. Omnes ergo tanquam manifestum supponunt Prælatum superiorem, id est, Episcopum, vel Prouincialem posse hanc licentiam dare respectiuè. Ratio autem est, quia in hoc transitu duo sunt, vnum est commutatio votorum, quatenus ad Deum obligant, & hæc ordinaria potestate potest à quolibet fieri, vt nunc supponimus; aliud est alienatio, & quasi abscisio cuiusdam membri ab hoc corpore religioso; ergo quoad hoc habent etiam potestatem huiusmodi Prælati, quia hoc pertinet ad ordinarium regimen religionis, & nullibi inuenitur Papæ reseruatum. 2.

An possint illam dare prælati infra Papam. Panormit.

Resolutio affirm. de prælatis supra locales.

Difficultas verò est, an solus Abbas sine Episcopo etiam si supponatur illi subiectus, vel nunc, sine Generali, aut Prouinciali cui est subiectus, possit talem licentiam dare, & in hoc sensu videtur id negare Innocentius dicto cap. vltimo de renuntiatione num. 2. citans cap. *qui verè* 16. quæst. 1. vbi dicitur Monachos debere esse subiectos Episcopo 3.

Discutitur an prælati locales possint dictam licentiam dare. Innocent.

Episcopo permanentes in locis in quibus semel se Deo deuouerunt. Panormitanus ergo non putat esse licentiam Episcopi necessariam, licèt securius iudicet illam postulare. Nauarrus autem comment. 4. de regular. numero 10. simpliciter affirmat sufficere licentiam Prælati Minoris, per quem Abbatem, & quemlibet alium Prælatum intelligit, iuxta quam opinionem consequenter dicendum est in religionibus exemptis non requiri licentiam Prouincialis ex vi iuris communis. Præcipuum fundamentum sumitur ex cap. *statuimus* 19. quæst. 3. ibi, *sine Patris, & totius congregationis permissione*, &c. ex quo in primis solùm sumitur argumentum à contrario, & præterea iuxta illam lectionem Prælatus solus, sine conuentu non potest illam licentiam dare. Potest verò eadem sententia probari ex dicto capitulo *non est*. de regularib. ibi, *sine licentia Abbatum suorum*. nam clarè ibi supponitur cum licentia posse transire, ergo maximè ad æqualem. Veruntamen qui existimant ibi prohiberi transitum sine licentia ad quamcunque arctiorem, respondere possunt illud solùm intelligi de transitu ad arctiorem, vt scilicet cum licentia Abbatis fieri possit, ad aliam verò non arctiorem nullo modo.

Panorm.

Nauar.

4. Quare non videtur hæc sententia positiuè, vt sic dicam, satis ex iure conuinci, quod etiam Nauarrus sensit. Existimo tamen sufficiens fundamentum esse, quòd non inueniatur in iure prohibitum Abbati, quominus possit hanc licentiam dare; atque adeò eo ipso quòd non reseruatur esse concessam, quasi ordinario munere. Assumptum patet, quia in dicto cap. *qui verè*, neque agitur de transitu ad aliã religionem, sed ad ministeria Clericorum in Ecclesiis exercenda; quod tunc non permittebatur Monachis, nisi iussu Episcoporum, nec negatur Monachos esse subiectos Abbatibus, quoad ea quæ pertinent ad eorum iurisdictionem, licèt affirmetur debere esse subiectos Episcopis. Ex quo ad summum sequitur contradicente Episcopo non posse Abbatem licentiam hanc dare, sicut nec potest localis Prælatus exemptus, contradicente Prouinciali, illam dare, quia est superior Prælatus. Quod autem sit per se necessarium petere & obtinere licentiam ab Episcopo, inde non probatur, quia licèt ipse superior sit, nihilominus Abbas habet suam ordinariam iurisdictionem.

Auctoris decisio bipartita.

Prior pars suadetur.

5. Altera verò pars, seu illatio, nimirum si hoc non est prohibitum esse concessum Abbati, probatur primò, quia suprà ostensum est iure communi apud illum esse totam monasterij potestatem. Secundò declaratur in hunc modum, quia ad hanc licentiam, non tam est necessaria potestas iurisdictionis, quàm administratiua bonorum monasterij, & quasi dominatiua in personas eius. Hæc autem potestas, est in Prælato, vel solo, regulariter loquendo, vel simul cum conuentu in casibus in iure, vel in regula expressis, vt suprà ostensum est; Ergo talis est potestas ad hanc facultatem concedendam. Maior patet, quia ex vi commutationis votorum non est necessaria iurisdictio, cùm sit in æquale iuxta receptam doctrinam, vel licèt secundùm quosdam necessaria sit, minima sufficit vel solius Confessoris. Ad reliquum autem sufficit vt religio cedat iuri, quod habet in talem personam, quod potest facere Prælatus per potestatem administratiuam, quam à religione habet, & eodem modo potest cedere obedientiæ sibi, & suis superioribus debitæ; ergo nihil aliud necessarium est. Vnde existimo antiquos Abbates habuisse hanc

Suadetur posterior primò. Secundò.

A potestatem etiam quando Clerici non erant, nec propriam iurisdictionem Ecclesiasticam habebãt. Nunc verò erit in his Prælatis hæc potestas si per propriam regulam, vel constitutiones non sit ablata, facilè enim id fieri potest, cùm ius commune positiuè non resistat, sed solùm non assistat, seu non prohibeat; & eadem ratione existimo posse facilè Episcopos in Monasteriis sibi subiectis hanc facultatem sibi reseruare.

Explicandum solùm superest an sit necessaria iusta causa, vt talis facultas, vel validè, vel licitè detur. In quo aliter de Summo Pontifice, aliter de B inferioribus loquendum est. nam si Summus Pontifex talem facultatem concedat, etiam sine causa valida est, quia nullam inuoluit dispensationem in voto, sed meram commutationem in æquale, quæ sine causa facta valida est. Aliunde verò peculiaris obligatio personæ ad talem religionem, in particulari, est solùm ex humana institutione, quæ pendet ex voluntate Pontificis; ergo, si ipse illam auferat, vel licentiam det commutandi illam in aliam, factum tenebit etiamsi absque causa fiat; nam dispensatio in iure humano data à supremo Principe, etiam sine causa valida est. Dices, illud non tantùm esse dispensari in iure, quatenus ius legem significat, sed esse tollere alicui ius suum prout ius dominium & actionem significat, quia C religio habet ius acquisitum, & dominium in talem personam, quo priuatur per translationem eius. Quanuis autem hoc ius media institutione humana acquisitum sit, tamen postquam est acquisitum, non videtur posse à Pontifice auferri validè pro sua tantùm voluntate sine iusta causa, quia non est dominus omnium iurium religionis, sed fidelis dispensator, & prudens. Sicut non posset sine causa auferre ab vna religione omnia temporalia bona, & conferre alteri, nec factum teneret; quia esset contra iustitiam commutatiuam; ergo à fortiori idem dicendum est de persona, quia non minùs habet religio dominium suarum personarum, quàm aliorum bonorum, & magis videtur lædi, per priuationem personarum, D quàm bonorum.

6. Ad valorẽ dictæ licentiæ nõ eget Papa iusta causa.

Obiectio.

Respondeo, Pontificem esse supremum Prælatum cuiuscunque religionis, & ratione huius supremæ potestatis posse eximere quemcunque religiosum ab obedientia inferiorum Prælatorum, & sibi reseruare, quod factum erit validum, etiamsi absque vlla causa ob solam beneuolentiam, vel gratiam talis personæ fiat, & ita potest priuare religionem omni iure fruendi, vel vtendi tali persona, in quo non facit illi iniuriam, quia vtitur iure suo. Eodem ergo iure vtitur, quando dat facultatem transeundi ad aliam religionem, nam sicut sibi reseruare potest, ita etiam potest concedere vt mediis Prælatis alterius religionis promissam obedientiam seruet. Denique, quanuis per pro- E fessionem persona se tradat religioni, & religio acquirat dominium in persona; tamen illud non est, (vt ita dicam) principaliter dominium vtile religioni, præsertim in temporalibus, sicut est dominium serui, sed est principaliter ordinatum ad spirituale bonum, & ideo illa traditio principaliter censetur fieri supremo Pastori. vnde non est simile de aliis bonis temporalibus & dominio eorum.

7. Satisfit obiectioni.

Probat autem rectè illa obiectio, non posse etiam Pontificem licitè dare hanc facultatem sine causa legitima, tum quia nec reseruare sibi potest quemcunque religiosum eximendo illum ab obedientia suorum Prælatorum sine rationabili causa, quia illud non esset in ædificationem, sed in destructio

8. Eget tamen causa iusta, vt licitè det licentiam.

destructionem, tum etiam, quia illa facultas nonnullum nocumentum est propriæ religionis; non debet autem fauor vni fieri cum detrimento alterius habentis ius, & possessionem rei sine causa. Tum præterea, quia hæ mutationes ex suo genere sunt odiosæ, & parum vtiles, vt suprà visum est, cap. 9. à numero 2. ergo non rectè faceret Pontifex illas permittendo sine legitima causa; nam ad illum maximè spectat procurare vt omnia ordinatè fiant. Quæ rationes multo magis probant inferiores Prælatos non posse hanc facultatem dare sine legitima causa, quæ autem illa sit, & an sit eadem respectu omnium, infrà dicetur.

9. De aliis verò inferioribus Prælatis dubium est an si dent huiusmodi facultatem sine causa legitima valida sit, quod tractari potest, vel de Prælatis exemptis, vel de Episcopis, quoad monasteria ipsis subiecta. De prioribus Prælatis dicendum videtur validè posse dare hanc facultatem intra monasteria eiusdem ordinis sibi subiecta, non tamen ad extranea nisi ex legitima causa. Prior pars non habet propriè locum in religionibus in quibus non fit specialis professio pro vno particulari monasterio, sed absolutè pro tota religione; nam in illis clarum est posse Prælatum superiorem mutare ab vna domo in aliam prout iudicauerit expedire, & licèt aliquando fortè excedat vel imprudenter faciat, constat subditum non solùm posse, sed etiam debere obedire, quia illa non est mutatio professionis, sed loci tantùm. Procedit ergo illa pars in religionibus vbi professio fit determinatè ad certum monasterium, in quo dicitur filiatio acquiri, vt solent esse Monachales, & in eis interdum fit mutatio tantùm localis, vt professus vnius domus mittitur ad habitandum in altera, quod quidem, vt rectè fiat, non debet sine legitima causa fieri, quia per id derogatur, vel iuri religiosi si absque causa inuitus ad id cogatur, vel monasterij, si ipso inuito mittatur. Nihilominus tamen si fiat, factum tenebit, quia illa facultas sufficit, vt ex parte subditi sine peccato id fiat, & similiter ex parte monasterij tam illius à quo recedit, quàm alterius ad quod tendit, quia illa solùm est mutatio etiam localis, quæ ad rem præsentem non satis est; aliquando ergo fit mutatio, quodammodo in statu, quia fit quoad determinationem professionis, relinquendo filiationem vnius monasterij, & acquirendo in alio, & ad hoc dicimus validam esse licentiam Prælati superioris vtriq; monasterio, vel certè licentiã proprij Prælati conuentualis, & voluntariã admissioné alterius; Ratio est, quia in ordine ad Deum supponitur æqualitas, & in ordine ad ipsam religionem non videtur hoc excedere potestatem administratiuam Prælati, quantum ad substantiam eius, vt sic dicam, licèt in modo, seu prudentia vtendi illa potestate committatur aliquis excessus, quod ita declaratur; quia hîc non agimus de præcepto, seu de coactione, sic enim existimo non posse subditum professum in vno monasterio compelli profiteri in alio, quia professio debet esse voluntaria, & obedientiæ votum semper fit iuxta regulam & primam professionem, & per se non obligat ad secundam. Intercedere ergo debet voluntas subditi petentis, vel saltem acceptantis facultatem; ergo Prælato voluntariè illam concedente, id sufficiet, vt incorporatio ex vi illius facta in alio monasterio valida sit, & hoc est illam facultatem esse validam. Probatur consequentia quia Prælatus sufficienter consentit nomine Monasterij cùm habeat potestatem administrandi iura eius, nec per hunc

Prælati regulares infra Papam quousque validè, vel licitè côcedant transitũ ad aliud monasteriũ eiusdem ordinis.

A transitum censetur ita notabiliter lædi, vt ob eam causam actio irrita sit, quia tota religio est vnum corpus, & ita illa non censetur substantialis mutatio, sed valde accidentalis, in qua totius corporis vtilitas seu commodum conseruatur.

Hoc autem intelligimus ex vi iuris communis, quo tota potestas confertur Abbati, at verò secundùm iura specialia talium religionum (quæ consulenda sunt) sæpe non potest dari talis facultas, sine consensu totius monasterij quando non est transitus ad arctius monasterium. In quo etiam est obseruandum, quod licèt vna religio videatur vnius obseruantiæ, & perfectionis, ex vi institutionis, nihilominus in Monasteriis, vel prouinciis eius potest esse magna inæqualitas, & ideo loquimur de transitu ad æquale monasterium, nam si B manifestè sit maioris obseruantiæ, & arctitudinis, tunc res est euidentior; imò seruata proportione in eo habet locum doctrina in præcedenti cap. tradita, sicut è contrario si sit laxius, applicanda erunt potiùs, quæ in sequenti dubio à num. 13. dicemus. 10.

Obseruationes duæ pro nunc resolutis. Primò. Secundò.

Altera verò pars est, quando transitus futurus est ad aliam religionem omnino distinctam, & tunc videtur sanè non posse Prælatum sine causa legitima dare validam facultatem subdito ad huiusmodi transitum, quia ipse habet potestatem à tota religione, vel à conuentu respectiuè, nunquam autem religio habuit animum dandi talem potestatem, quia per illam intendit suam conser- C uationem, & ædificationem, non destructionem, aut mutilationem, per illam autem facultatem priuatur tota religio suo membro, & suo iure sine vlla vtilitate, cùm supponatur nullam intercedere legitimam causam. Item potestas Prælati regularis non est tanta vt possit alienare rem pretiosam sine vtilitate monasterij, vel causa vrgente, neque etiam, vt possit eximere subditum ab obedientia sui, vel suæ religionis in perpetuum, in quo multum differt à Pontifice, qui potest eximere religiosum ab obedientia totius religionis eius, & per hoc, vel etiam dando illi facultatem transeundi ad aliam religionem, non eximit eum ab obedientia sua. Atque hæc pars videtur communiter recepta ab Innocentio, Panormit. & aliis suprà ci- D tatis, qui ad hanc facultatem seu dispensationem requirunt legitimam causam etiam in Episcopo. & quanuis in particulari non declarent, an sit necessaria ad honestatem, vel ad valorem actus, satis indicant hoc secundum, tum quia de Pontifice aliter loquuntur, tum etiam, quia loquuntur de potestate simpliciter, eamque censent non esse sine causa legitima. 11.

Ad aliã religioné inualidam dabunt iidé prælati licentiã absque iusta causa.

Resoluitur idé quoad prælatos nõ exemptos, id est, Episcopos.

Nonnulla tamen dubitatio potest circa hoc esse de Episcopo habente sibi subiecta plura monasteria monialium, v.g. diuersarum quidem professionum seu regularium, æqualis tamen perfectionis, an possit concedere facultatem transeundi ab vno ad aliud, sine speciali causa, sed solùm vt E complaceat tali personæ, vel esto non possit licitè (vt re vera non potest nisi aliqua ratio diuini obsequij intercedat) factum nihilominus teneat si id faciat, in eo enim videtur esse specialis ratio, vt factum teneat, quia est superior vtrique monasterio, & ita potest sibi reseruare totum ius, seu subiectionem talis personæ; ergo & illi concedere, vt in alio monasterio, sub sua obedientia militet, sicut in Pontifice argumentabamur; nam cum proportione videtur procedere ratio. Nihilominus non videtur hoc Episcopo concedendum, quia videtur actus supremæ potestatis; talis enim mutatio, 12.

An saltem monialem subditã possit Episcopus mutare ad aliam regulam æqualem. *Panormit. Innocent.*

Resolutio negatiua.

tatio, per se est contra ius commune, & ideo dispensatio quæ circa illam fit, à quocunque inferiore sine legitima causa est nulla; ergo quidquid virtute illius fit est inualidum. Confirmatur, quia aliàs peioris conditionis esset monasterium subiectum Episcopo, quàm Prælato regulari. Denique nulla est sufficiens ratio, cur concedamus Episcopo hanc potestatem, quæ ad ordinarium regimen monasterij necessaria non est, & nullibi inuenitur concessa, nec consuetudine recepta. Nec satis est, quòd ipse non se priuet, nec suam sedem subiectione talis personæ, quia potestas non est illi data propter ipsum sed propter monasterium, & ideo non extenditur ad actum de se perniciosum monasterio, & sine causa legitima facta. Tandem verò inquiri hîc posset, quæ sit censenda causa legitima, sed hoc explicabimus in sequenti puncto.

An & ex qua facultate liceat transitus ad religionem laxiorem.

13. Vnũ certum in hoc puncto.

Iam ergo videndum est de transitu ad laxiorem religionem, de quo primum est certum, etiam iure communi Ecclesiastico non esse licitum, sine dispensatione legitima. Patet, quia de se est contra votum, & contra pactum cum religione initum, vt ex supradictis constat, & nullum est ius quod talem licentiam præbeat, ideóque, quantumuis rationabilis causa intercedere videatur, nunquam id licet propria authoritate, quia commutatio voti in minus præter causam requirit potestatem, vt suprà tract. 6. de voto visum est, & ita hîc sentit D. Thom. dicta quæst. 189. quem omnes sequuntur. Secundò est certum ex legitima dispensatione hunc transitum esse licitum, quia ius commune illi non repugnat, nec potest, quia ipsamet dispensatio derogat iuri communi, & præualet contra illum si legitima sit, aliàs in ipsismet terminis inuolueretur repugnantia. Tertiò est certum, hanc dispensationem à quocunque detur, requirere causam rationabilem, vt licitè detur. Hoc à fortiori patet ex dictis de transitu ad æqualem, de quo hactenus; & patebit ampliùs ex dicendis.

D. Thom. Alterum. Tertium.

12. Papæ licentia ad laxiorẽ relig. absque causa, nõ valet. *Panorm.*

Difficultas verò est primùm, an hæc facultas data à Summo Pontifice, sine causa rationabili valida sit, Glossa enim in cap. *cùm singula.* de præbend. in 6. sentit de licentia Papæ posse hunc transitum fieri sine causa, quanuis secus sit in inferioribus Prælatis, sed vt rectè dixit Panorm. in dicto cap. *non est.* de regul. hoc ad summum est verum quoad forum Ecclesiæ, non quoad Deum; quod significauit similis Glossa in cap. *non est.* verb. *Adimplere* de voto. Dico ergo facultatem Papæ sine causa datam non esse ita validam vt religiosus possit tuta conscientia in virtute illius transire ad laxiorem religionem; ita sentit Nauar. dict. Comment. 4. numero 10. & probatur, quia illa est commutatio voti de meliori bono in minus bonum, sed talis commutatio sine causa legitima est iniqua contra ius diuinum & naturale; ergo licentia ad talem commutationem faciendam non potest esse valida. Sed quæri vlteriùs potest, an professio tunc facta in laxiori religione, etiamsi malè fiat, nihilominus valida sit; nam hæc duo simul esse non repugnat, quando nullum intercedit decretum irritans: in præsenti autem nullum esse videtur. Imò Pontifex ipse qui est super omnia decreta, assistit illi professioni per talem dispensationem, & illam acceptat per monasterium, seu monasterium in virtute eius, ergo cùm ibi inter-

Nauar.

Videri tamẽ validã professionem, si de facto fiat.

A cedat voluntaria traditio, & Ecclesiæ acceptatio, erit valida professio. Neque obstare potest ius prioris monasterij, quia Pontifex illi cessit, quod quantum ad hanc partem, validè facere potuit, iuxta superiùs dicta.

15. Oppositum verius probatur, tum quoad vota Deo facta:

Respondeo nihilominus probabilius videri illam professionem ipso facto irritam esse, non tam humano, quàm diuino iure naturali; Probatur, quia si vota in professione emissa sunt inualida, & obligationem non inducunt, nec professio valida esse potest, quia substantia eius principaliter in votis consistit, sed vota illa sunt inualida, & nulla, & non obligant; ergo etiam professio est nulla. Minor probatur, quia votum secundum, factum B contra primum melius, est nullum; quia est de re iniqua; est autem huiusmodi posterius votum, siue quis explicitè voueat, non seruare, quod Deo promisit, siue voueat facere aliquid repugnans priori obligationi, vt si Monialis quæ vouit clausuram, voueat visitare externam Ecclesiam: talia autem sunt vota in laxiori professione facta, quod maximè cerni potest in voto paupertatis, & obedientiæ, nam in obligatione castitatis, quædam æqualitas est in omnibus. Materia autem paupertatis strictior est in vna religione quàm in alia, qui ergo vouet paupertatem laxiorem, vel intendit deobligari à priori stricta paupertate, & sic vouet contra perfectius votum; vel intendit seruare ni- C hilominus priorem paupertatem, & hoc repugnat secundæ professioni. Multo autem euidentius cernitur hæc repugnantia in voto obedientiæ. Tum quia ad illud reducitur tota obseruantia asperitatum regulæ, ad quam vel obligatur religiosus, vel saltem potest obligari per huiusmodi votum; tum etiam quia promittit obedientiam diuersis Prælatis, & *nemo potest duobus dominis seruire.* Prior autem obedientia erat perfectior, vt supponitur. vnde licèt in paupertate esset æqualitas, imò licèt in materia eius excederet secunda religio, illa repugnãtia in voto obedientiæ sufficeret ad annullandam posteriorem professionem, quia supponimus priorem religionem, licèt excedatur in paupertate, es- D se simpliciter perfectiorem, quod esse non potest, nisi propter excessum in materia voti obedientiæ, vt explicatum est. Præcipuum enim votum in professione religiosa est obedientiæ, & ideo si illud repugnat meliori bono, non potest professio esse valida. Eo vel maximè, quòd propter connexionem, quam habent talia vota in tali professione, si vnum eorum inualidum est ex natura rei, etiam reliqua. Et eadem ratione inualida est traditio quæ fit religioni, quia non fit nisi vt annexa & coniuncta huiusmodi votis, & in ordine ad eorum obseruationem, per quod responsum est ad rationem dubitandi in contrarium posita.

Tũ quoad traditionẽ factam religioni laxiori.

16. Facultatem cum causa datã à latis infrà Papã licere, quidam putant.

Ex quibus à fortiori concluditur, non posse E- E piscopum, vel quemlibet inferiorem Prælatum, licitè aut validè hanc licentiam dare, sine legitima causa. Superest verò inquirendum, an saltem possit cum causa legitima, vel hæc facultas sit soli Papæ reseruata. in qua re communis sententia esse videtur Episcopum posse dispensare. Tenet Innocentius in cap. *dilectus.* de temp. ordin. numero 3. & in dicto cap. vltimo de renuntiatione, sequitur Panormitanus, in dicto cap. *non est.* de regular. n. 6. Syluester verb. *religio* 4. quæst. 2. qui bene aduertit hoc esse intelligendum respectiuè scilicet, de proprio Episcopo respectu religiosorum sibi subditorum, vel de Prælatis habentibus iurisdictionem Episcopalem respectu exemptorum, & de illis respectiuè scilicet de vnoquoque respectu suorum

Innocent. *Panorm.* *Syluest.*

Nauar. Eorum fundamentum ex iure, infirmum. suorum subditorum, & idem sequitur Nauar. dicto Comment. 4. numero 11. Ad hoc autem probandum Innocentius præter cap. *qui verè* 16. q. 1. (quod nihil probat, vt suprà vidimus, quia solùm in genere dicit monachos debere esse subiectos Episcopis) adducit cap. *significatum*. de regular. sed ibi solùm scribit Pontifex ad quendam Episcopum, *eum ad aliam religionem transire compellas*, vbi Glossa exponit ad aliam professionem eiusdem, vel maioris religionis. Panormit. autem ibi rectè aduertit, quoniam textus indistinctè loquitur, indicare professionem, de qua ibi est sermo, scilicet tacitè factam à puero oblato, vel recepto ab infantia, per delationem habitus, vsque ad annos pubertatis; illam, inquam, solùm obligasse ad religionem in genere, iuxta cap. *constitutionem*. de regul. in 6. Et ita nihil probat. Ipse ergo Panormit. adducit alia duo iura, vnum est in cap. *non cogantur* d. 41. aliud est cap. *non mediocriter*. de consecratione dist. 5. sed in eis solùm continetur sententia quædam D. August. & D. Hieron. quibus docent tractationem corporis quoad austeritates, & viuendi modum accommodandam esse vniuscuiusque fragilitati; hinc tamen solùm colligitur ex hoc capite oriri posse iustam causam huius dispensationis, quod verum est, vt statim declarabimus. Ex hoc autem non satis probatur esse in Episcopis potestatem ad dandam hanc dispensationem, quod nunc inquirimus. Quocirca non videtur hoc posse probari positiuè ex iure, nam canon alius, quem Innocentius adducit suprà à nobis explicatus est; fundanda ergo videtur illa sententia, solùm in hoc, quòd talis dispensatio nullibi legitur Papæ reseruata, & ideo censenda est Episcopo commissa.

Alterũ fũd.

17. Oppofita sententia aliorum. Contrariam sententiam tenuit expressè Glossa in cap. *cum singula*. §. *prohibemus*. verb. *Canonicè*. de præbend. in 6. vbi dicit solum Papam dispensare. Tenet etiam Socinus consil. 270. quem refert & sequitur Rebuffus. Idem tenet Rebuffus in practica p. 1. tit. de translatione monachorum num. 9. qui tamen addit in numero 10. si causa exigeret celeritatem, tunc sufficere dispensationem Episcopi, & ita interpretatur sententiam Innocentij in d. cap. finali. de renuntiat. & in cap. *dilectus*. sed reuera non iuxta mentem eius. Illam verò limitationem ex Antonino refert Panormit. in dicto cap. *non est*. de regular. Dixit enim Episcopum tantùm posse hoc facere, quando est periculum in mora accedendi ad Pontificem, quæ exceptio generalis est, in aliis dispensationibus reseruatis Papæ, quæ habent instantem, & euidentem necessitatem; ergo sentit ordinario iure hanc dispensationem esse reseruatam Papæ. Tenet etiam Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 4. qui etiam rigorosiùs loquitur dicens solum Papam posse dispensare in transitu etiam ad æqualem, sed de hoc iam dictum est.

Antonin.

18. 1. Ratio pro hac sententia. Ratio pro hac sententia esse potest, quia Episcopus in huiusmodi dispensationibus non potest quidquid ei non prohibetur, sed solùm quod ei conceditur. Hoc autem non est ei concessum in aliquo Canone, vt dictum est: ergo. Maior in tom. de censuris, & tomo 2. tractando de dispensatione voti, & in materia de legibus fusè tractata est, & eam admittit expressè Innocentius in dicto cap. *dilectus*, & sumitur ex cap. *proposuit*. de concessione Præbendæ, & ex Clement. *ne Romani*. de electione. Nunc autem declaratur exemplis ad rem præsentem pertinentibus, aliàs etiam possit Episcopus dispensare cum religioso, vt ad vitam clerici secularis transeat, quæ laxior est, tamen in ea possunt

A seruari tria substantialia vota; quia hoc nullibi inuenitur prohibitum, aut Papæ reseruatum. consequens est contra communem consuetudinem Ecclesiæ. Imò etiam sequitur posse Episcopum dispensare cum religioso in aliis votis, relicta solùm perpetua continentia, quia de solo voto castitatis constat factam esse prohibitionem Episcopo; ergo ex illa negatione prohibitionis, seu reseruationis, non sumitur regula sufficiens; ergo oportet quærere positiuam concessionem; aliàs non potest cum fundamento attribui potestas Episcopo. Confirmatur, nam hæc dispensatio inuoluit aliqua contra ius commune: primum quòd religiosus dimittat suum habitum, quod ius simpliciter prohibet. Deinde si sit monialis, quòd exeat extra claustrum in casu à iure non concesso, & similia, sed Episcopus non potest dispensare in iure communi, nisi in rebus ordinariis, & quæ frequenter occurrunt, vel quæ specialiter conceduntur, aut consuetudine constant. Hic autem transitus ad laxiorem non potest dici res ordinaria, aut cuius necessitas frequens sit, imò est res valde grauis, cuius necessitas raro occurrit, & de qua meritò videatur sedes Apostolica consulenda. Confirm.

B

Præterea, licèt olim quando immediata iurisdictio in religiosos tota erat in Episcopis, haberent fortè ipsi hanc potestatem, nunc considerato praesenti statu religionis vix videtur posse fieri hic transitus sine dispensatione Papæ. Primum fit verisimile, quia Episcopi tunc approbabant religiones, quod maximum esse videtur, nam consequenter poterant illas reformare, aut si necesse esset mutare, vel tollere, ergo multò faciliùs poterant religiosum ad laxiorem mutare. Denique tota gubernatio religionum apud ipsos erat, sub qua multa grauiora comprehendebantur; ergo non est cur putemus hac potestate potiùs quàm aliis caruisse. Altera pars declaratur, quia si nunc loquamur de religiosis exemptis, clarum est, non posse ordinarios Episcopos cum eis dispensare, quia non sunt ei subditi, vnde neque in aliis votis, aut præceptis cum eis dispensare possunt. Prælati autem regulares, quanuis habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, non videntur tantam habere iurisdictionem, vt possint saltem ex parte, in votis substantialibus religionis dispensare, quod fit per licentiam ad huiusmodi transitum. Antecedens patet, quia illa vota sunt quasi fundamentum, quod necessariò supponitur ad potestatem talium Prælatorum; ergo non extenditur potestas ad immutandum illum. Confirmatur, nam ob hanc causam non potest Prælatus religionis irritare votum subditi transeundi ad arctiorem religionem, quia eius potestas non extenditur extra ea, quæ pertinent ad talem statum, ergo eadem ratione non potest concedere transitum ad laxiorem. Denique potestas, quæ olim erat in Episcopis circa religiosos, non est tota translata ad Prælatos exemptos, tum quia ipsi non approbant religionem, vel aliquid simile, tum etiam, quia huiusmodi religiones sunt specialiori modo sub protectione & gubernatione Papæ, quàm olim essent antiqui religiosi. Vnde etiamsi loquamur de religiosis, qui nunc sunt subiecti Episcopis, non est eadem ratio potestatis Episcoporum in ipsos, quæ antiquitus erat, nam dispositiones iuris canonici, quæ nunc sunt, comprehendunt regulares etiam subiectos Episcopis, & ideo in his, quæ sunt contra Canones, non possunt cum illis dispensare, nisi vbi constiterit illis esse concessum; transire autem ad laxiorem religionem, est specialiter per 19. 2. Ratio bimembris. C Ostenditur prius membrum. Ostenditur posterius. D Confirmatur primò. Confirm. secundò. E

per

per canones prohibitum, cap. *sanè*. de regular. cum similibus.

20. *Iudicium authoris inter prædictas sententias.* Inter has sententias hæc posterior videtur mihi verior ex vi iuris communis, quanuis prior sit practicè probabilis propter authoritatem Innocentij, Hostiens. Ioannis Andreæ, & Panormitan. Et quia in dicto cap. *significatum*. probabiliter fundatur, quia Pontifex indistinctè ait, ad aliam religionem, & vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, & ibi interueniebat rationabilis causa dispensandi, etiam ad laxiorem, propter religionis ingressum in tenera ætate, vnde videtur sumi argumentum ad alios casus similes, quando legitima causa interuenerit. Facile etiam possunt congruentiæ adduci ad hanc partem confirmandam, quia est fauorabilis, & iuxta hominum fragilitatem, & occasiones, non ita rarò necessaria. Maximè autem fiet probabilis si consuetudo illi fauet, quia in his rebus plurimum potest; sed de illa mihi non constat, & vereor contrarium potiùs esse in vsu.

21. *Quæ sit causa iusta transeundi ad laxiorem religionem, vt dispensatio concedi possit?* Superest vt breuiter explicemus, quæ sit causa huius dispensationis: de qua dicendum est, non esse aliquo iure præscriptam, & ideo prudenti arbitrio dispensantis relinqui. Solùm ergo adnotare possumus hanc causam posse respicere, vel commodum religiosi tantùm, vel religionis à qua transfertur, vel eius ad quam transit. Et quidem si omnium vtilitas concurrat, erit consummatissima causa, vt si religiosus sit vtilis religioni ad quam tendit, & alteri à qua redit, potiùs sit onerosus, quia forte non est vtilis ad ministeria eius, & est aptus ad canendum in choro, quod alia religio magis profitetur, & ipsi etiam religioso speratur fore vtilius in eo vitæ genere occupari, licet alioqui ex suo genere minùs austerum, aut perfectum sit.

22. *An sufficiat solius trãslati vtilitas?* Quando autem hæc omnia simul concurrere non possunt, primùm regulariter considerandum est spirituale commodum religiosi, quacunque enim ratione prudenter speretur futurum esse maius, sufficit ad iustam causam dispensationis, quia per religiosam vitam est hoc per se primò, ac proximè intentum, & ideo D. Thom. dict. quæst. 189. artic. 8. hanc ferè posuit vt vnicam causam huius dispensationis. *D. Thom.* Significat autem necessarium esse, vt procedat *ex infirmitate vel debilitate personæ.* Intelligendum autem existimo de infirmitate, & debilitate, non tantùm corporis, sed etiam animi, quia prouidentia Prælati vtrique debet prouidere, & ad maius Dei obsequium attendere. Ita etiam interdum expedit quando experientia docuit non solùm ex pura malitia, vel prauo habitu, sed veluti ex innata conditione habere aliquem quandam ineptitudinem ad talem statum, vel ingentem difficultatem in portandis oneribus eius, quam ante professionem satis prospectam non habuit. Ad quod etiam iuuare potest emisisse professionem in tenera ætate, quia solet multum postea natura mutari, vel certè dignosci. Addi etiam potest, si sufficiat dispensatio Prælati circa onera religionis, non esse facilè procedendum ad dispensandum in transitu, nisi vel illemet modus viuendi cum dispensationibus, aliis odiosus sit, vel ipsimet religioso nimis molestus. nam hoc ipsum multum impedire solet spiritualem profectum; qui semper præ oculis habendus est. Vnde quando intercedit hæc ratio maioris boni spiritualis ipsius religiosi, non obstabit etiamsi aliquod onus, vel incommodum monasterij intercedat; nam si loquamur de monasterio ad quod fit transitus, nihil huiusmodi in eo consideratur, quia voluntarie est admissurum talem personam; hanc enim conditionem omnia iura, & indulta in primis postulant, & ideo ipsa religio debet sibi consulere, & de vtilitate, vel onere personæ iudicare, qualiscunque enim illa sit, volenti non fit iniuria; & ideo ex hac parte non potest dispensatio esse iniusta. Nisi per illam cogeretur alia religio talem personam suscipere, quod solus Pontifex de plenitudine potestatis facere potest; ordinariè autem non facit, neque expedit fieri, sine grauissima causa. Respectu autem religionis à qua receditur non consideratur incommodum eius, quia illud ad summum esse potest in re temporali, vel externa; tenetur autem ipsa religio magis procurare spirituale bonum religiosi, quàm huiusmodi commodum suum. Præterquam quòd, simpliciter loquendo, vix potest esse commodum religioni habere intra se religiosum, qui iuxta statum, & perfectionem eius non possit perfectè viuere.

Aliquando verò contingit transitum non esse in maiorem vtilitatem spiritualem religiosi, cedere tamen in vtilitatem religionis à qua fit transitus, & tunc vix potest causa esse rationabilis; aliquando tamen esse poterit si multa concurrant. 23. *Quid quando interuenit solũ cõmodũ religionis vnde fit trãsitus.* Primum est, vt ipsa persona religiosa saltem, non exponatur periculo morali detrimenti spiritualis, quia hoc repugnat professioni, & obligationi eius, & ordini charitatis; oportet ergo, vt licèt maior profectus non speretur, saltem non timeatur defectus alicuius momenti, quod facilè sperari poterit, si persona sit adeò religiosa, vt plus soleat operari, quàm ex obligatione regulæ teneatur. Deinde necessarium est moraliter loquendo, vt religio à qua recedendum est, cedat iure suo, quod habet maximum, quando transitus non est necessarius propter ipsum religiosum; nam si ipsimet religioni commodum est, talem religiosum dimittere, quia licèt sit probus, non tamen est sibi vtilis, vel ad suum finem accommodatus, oportet, vt ipsamet religio huiusmodi vtilitatem cognoscat, & velit, quia non fit beneficium inuito, maximè cum diminutione suorum bonorum.

Si autem vtilitas est tantùm alterius monasterij ad quem fit transitus, multo magis est necessarius consensus proprij monasterij, quia non potest vnus ditari ex bonis alterius illo inuito. 24. *Quid quãdo est commodum tãtũ religionis ad quã transitur.* Atque hoc procedit non solùm in transitu ad laxiorem, sed etiam ad æqualem religionem, nam procedit eadem ratio. Imò existimo in huiusmodi casibus, quando causa non ex parte religiosi, sed ex parte alterius religionis consideratur, solum Pontificem posse dare huiusmodi dispensationem, præsertim si transitus sit ad laxiorem, & illa causa est valde extrinseca ad obligationem voti, pertinétque ad Prælatum habentem Superiorem prouidentiam, & gubernationem vtriusque religionis. Vnde tunc etiam magis vrgent omnes rationes in superioribus factæ. Præter has causas possunt aliæ excogitari extrinsecæ, & accidentariæ, vt sunt necessitas subueniendi parentibus si possit, naturalis illa obligatio impleri in religione minùs stricta quàm sit propria. Item si quis patiatur iniustissimam persecutionem, & similes, quas omitto, quia generales sunt, & tot

tot modis variari possunt, vt interdum etiam liceat, in seculo ob similem causam remanere cum debita facultate.

CAPVT XII.

An spectato iure particulari, seu indultis religionum liceat transitus ad alteram religionem.

1. Proponūtur indulta; ac primum vetās recipere alienos religiosos. VLtimò pro tertio principali quod initio capitis 8. proponebatur, dicendum est, in vnaquaque religione, præter ius commune spectanda esse specialia priuilegia, & indulta, & illa esse seruanda. Declaratur, nam multa emanarunt apostolica indulta in fauorem religionum, quibus hic transitus prohibitus est, vel simpliciter, vel cum aliqua limitatione, & imprimis Pius V. sua constitutione 91. *Quæcunque*, videtur generaliter hunc transitum prohibere sine licentia à Superioribus obtenta. nam prohibet ne volentes transire recipiantur, etiamsi laxiorem professi fuerint. Veruntamen in illa constitutione solùm irritantur priuilegia concessa religionibus, aut quibuscunque piis locis aut Prælatis, &c. præter iuris communis dispositionem emanata recipiendi huiusmodi religiosos, & consequenter irritat, quidquid virtute talium priuilegiorum, facultatum, aut dispensationum factum fuerit. Imò etiam, quod mirandum est, etiam præcipit Pontifex, vt qui antea fuerant translati, virtute talium facultatum, ad proprias religiones redeant. Quod dico esse mirandum, quia professiones antea factæ erant validæ, quia etiam facultates & priuilegia valida fuerant, donec ab ipso Pio irritata fuere; quomodo ergo potuerunt illi religiosi reuocari ad suas pristinas religiones. Dicendum verò est, Pontificem in primis potuisse id facere, quia licèt professionem semel validam non possit in totum, seu quoad substantiam irritare, tamen prout ad hanc vel illam religionem determinatur, potest eam irritare, seu mutare etiam inuito religioso, vel religione, quia hoc totum pendet ex iure humano. In eo ergo casu credendum est interfuisse legitimam causam id faciendi, propter maius commune bonum, & quietem, seu pacem religiosorum; nam multi fortasse eo titulo religiosum statum indignè tractabant, vt in principio illius constitutionis significatur. Ex vi ergo illius indulti, nihil circa ius commune immutatum est, vt bene notauit Nauarrus consil. 88. de regularibus. Quocirca translati alio titulo, vel secundùm commune ius, siue ante illam constitutionem siue post, non prohibentur retineri, aut recipi. Vbi etiam considerandum est, aliud esse loqui de priuilegiis datis ad recipiendum alienos religiosos, & aliud de priuilegiis datis ne proprij religiosi ab aliis recipi possint, sine suorum Superiorum licentia. Priora enim priuilegia sunt exorbitantia iure communi; súntque odiosa aliis religionibus; possunt enim inter eas scandala, & dissensiones generari, ac denique facilè possunt in occasionem relaxationis, & inconstantiæ peruerti, & ideo meritò reuocata fuere. Alia verò priuilegia fauorabilia sunt, quia directè consulunt immunitati & quieti eius religionis cui conceduntur, & aliis non nocent, sed solùm vetant, ne cum alterius detrimento velint proficere, quod est maximè consentaneum charitati, & ideo talia priuilegia reuocata non sunt, sed potiùs in variis religionibus multiplicata, quæ ab aliis obseruanda sunt, dummodo de illis constet.

Nauar.

2. Proponūtur indulta Societatis vetantia transitū ad quācunque aliā religionē, præter Carthusiā, absque licentia obtenta. Exemplum sit de priuilegio Societati concesso, vt nullus in ea professus, vel per tria vota substantialia admissus, possit ad aliam religionem (Carthusia excepta) transire, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, tam à transeuntibus, quàm à recipientibus ipsos prætextu cuiusuis indulti concessi, aut concedendi, etiam quæsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quódque secus facta non teneant. Habetur in literis Apostolicis eiusdem Societatis in Bulla vltima Pauli III. *Licèt debitum.* §. *Ac inhibemus*, &c. & in Bulla prima Pij V. *Æquum reputamus.* in principio. vbi expedit, & confirmat Concessionem illam quam Pius IV. iam fecerat. Idémque Pius V. viuæ vocis oraculo Carthusiæ limitationem ita limitauit, vt transitus ad illam semel tantùm fieri possit, quod si in ea vsque ad professionem non perseueret translatus, ad Societatem redeat, & ampliùs ad Carthusianos transire non possit inuita Societate; Quam limitationem confirmauit, & sub eadem censura obligare declarauit Gregorius XIII. in speciali Bulla de hac re *Dilecte fili*, &c. Et aliæ circunstantiæ in illis priuilegiis declarantur, quæ ad modum seruandum in hoc transitu pertinent, quas in sequentibus, quantum ad generalem doctrinam pro huius loci opportunitate vtile fuerit, attingemus. Ex dictis verò constat in hac religione hoc iure standum esse, quantum ad transitum ab illa, nam ad illam nullus fieri potest iuxta suas constitutiones, vt suo loco tractatu 10. libro secundo capite primo, videbimus. Ad eundem ergo modum dicendum est de singulis religionibus respectiuè, iuxta sua priuilegia, vel indulta.

Primum dubium circa prædicta indulta, an vetent transitum sine licentia obtenta, etiam ad religionem strictiorem.

3. 1. Arg. pro parte neg. Dubitari autem potest primò; an per similia indulta prohibeatur transitus ad perfectiorem religionem, sine consensu Prælati, & ratio dubitandi est primò, quia non videtur Pontifex posse tale priuilegium concedere, quia non potest obligare aliquem, vt seruet, quod non promisit, sed nullus, qui profitetur religionem promittit perseuerantiam in illa respectu melioris, id est, non transire ad meliora; ergo non potest ad hoc cogi per tale priuilegium. Minor patet, quia in professione includitur conditio, seu exceptio melioris frugis, vt diximus. Vnde illa negatio transitus nullo modo dici potest comprehensa sub voto obedientiæ directè, vel indirectè, vt ea ratione ad illam possit quis cogi; nam est extra totam regulam, & quasi intrinseca limitatio omnis voti obedientiæ. Dices, ex vi talis Euasio. indulti fieri, vt in illa religione professio, vel incorporatio non fiat sub ea conditione, sed renuntiando illi, vel potiùs sub conditione opposita. Quia promissio, seu votum obedientiæ,

dientiæ fit iuxta constitutiones, & literas apostolicas; literæ autem apostolicæ excludunt illam conditionem, & ponunt oppositam. Sed contra hoc insto, quia videtur contra rationem excludere. vt si Ecclesia ordinaret, quòd à contractu matrimonij rati excluderetur cōditio seu libertas transeundi ad meliorem frugem ante consummationem, non esset conueniens institutio, vtpote impediens maius bonum; ergo similiter in præsenti ita ligare hominem inferiori religioni, vt priuetur libertate ascendendi ad perfectiorem statum, videtur esse impedimentum maioris boni spiritualis; non est ergo licitum, imò nec videtur cadere sub Ecclesiæ potestate.

Præcluditur.

4. Secundò argumentor ex cap. *licèt.* de regular. vbi Innocent. III. refert priuilegia aliquibus religiosis concessa, *Ne postquam aliquis apud ipsos professus fuerit, ad alium locum possit ipsis inuitis arctioris etiam religionis obtentu transire*, & tamen postea ita illa interpretatur, vt illis non obstantibus possit hic transitus fieri petita licentia & non obtenta; sed in priuilegiis specialibus religionum non plus conceditur, quàm quod ibi Innocentius refert, vt exempli gratia videre licet in prædictis indultis Societatis; ergo illis non obstantibus, eadem semper declaratio admittenda est. patet consequentia, quia priuilegia, quantum fieri possit, secundùm ius declaranda sunt. Maximè verò quia Innocentiûs indicat declarationem illam esse secundùm ius diuinum, & naturale, *quia vbi spiritus Domini, ibi libertas*, &; *qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege*, quæ ad hoc propositum ibi adducit Innocentius, vt concludat tale priuilegium non dari, vt licentia denegetur, sed vt prudenter res agatur. Vnde talem indicat rationem, quia vel Prælatus confisus tali priuilegio negat facultatem, cum rationabili causa, vel sine illa. In priori casu etiam iure communi, non habet subditus ius transeundi, quia nō est certum religionem esse meliorem; in posteriori autem casu abutitur priuilegio suo Prælatus, & ideo meretur illud amittere, vt ibidem ait Innocentius, & ex vi illius sui decreti ipso facto illud amittit quantum ad hunc effectum, & subditus habet ius transeundi ex vi illius decreti. Quod non est reuocatum quoad hanc partem per dicta priuilegia.

2. Argum.

Dilēma ad idē intentū.

5. Nihilominus certissimum est, posse Pontificem eo sensu talia priuilegia concedere, vt absolutè non liceat ad aliam religionem transire sine licentia obtenta, etiam titulo maioris perfectionis, certúmque est de facto ita esse concessum in dictis indultis Societatis, & idem erit de aliis, si per similia æquipollentia verba concessa fuerint. Probatur primò, ita esse factum, quia in Bulla Pij IV. & V. in particulari subiungitur non obstante dicto capitulo *licèt.* ad excludendum nimirum declarationem, vel limitationem in illo factam; nam quoad hoc derogatum est. Secundò probatur, quia expresse postulatur ibi *licentia obtenta*, in quod verbum non potest cadere illa declaratio. Nisi quis forte exponat obtenta de facto, vel de iure, id est, debitè & non iniustè negata. Sed præterquam hæc euasio excluditur per derogationem dicti capituli *licèt.* etiam reiicitur sufficienter per illa verba *sine expressa licentia*, vt ait Paulus III. vel per illa *sine expressa, & ad id specialiter obtenta*, vt ait Pius. Tertiò, exceptio, quæ de ordine Carthusiensium fit, hoc satis confirmat, quia etiam ad illum non licet transire sine licentia petita, & iuxta tenorem cap. *licèt.* er-

Resolutio bipartita.

Ostenditur in primis posterior pars, de facto. Primò. Secundò.

Tertiò.

go aliquid amplius prohibitum est, ex vi huius indulti respectu aliarum religionum, scilicet, vt non fiat sine licentia reipsa obtenta. Quartò ad idem faciunt illa verba Pauli III. *Nisi de expressa ipsius Præpositi, vel dictæ Sedis licentia transferri*, &c. Nam in eis indicatur, si Prælatus religionis negauerit facultatem; & subditus contendat iniustè negari, non posse statim sua authoritate propositum suum exequi, sed debere ad sedem Apostolicam recurrere, nam per tale indultum illa sibi hoc iudicium reseruauit.

Quartò.

6. Atque hinc rectè colligitur potestas; impium enim esset dicere, talia indulta esse iniquè, aut sine sufficienti potestate concessa, quia in re adeò graui, & ad salutem, & perfectionem animarum pertinente, non potest Pontifex errare, præsertim, cùm non tantùm vnus vel alter, nec semel aut iterum, neque sub aliqua probabilitate, & cum formidine, sed plures, & sanctissimi, ac doctissimi Pontifices, & sæpius, multísque religionibus, similia indulta ex certa, & plenaria potestate concesserint; non potest ergo de tali potestate dubitari, cùm de facto constet.

Ostenditur pars prior, de iure.

7. Modus autem explicandi iustitiam, & rationem huius facti, in superioribus insinuatus est, & primò dici potest, quando Pontifex hoc indultum alicui religioni concedit, hoc ipso supponere, non esse inferiorem aliis, quas non excipit, scilicet quatenus est via ad perfectionem; nam licèt in vna vel alia conditione possit esse inferior absolutè, ac simpliciter comparata potest iudicari non minùs apta ad perfectionem assequendam. Certum est enim posse Pontificem hoc iudicium ferre, & ad illum maximè pertinere. Non oportet tamen adeò restringere hæc indulta; nam in maiori amplitudine videntur concessa. Secundò ergo potest Pontifex hoc concedere, saltem supponendo rem esse dubiam, an religiones aliæ, vel omnes, vel aliquæ sint arctiores nec ne, & reseruando sibi iudicium in particulari quando licentia postulatur à tali religione, & ipsa non vult eam dare, nec cedere iuri suo, & hoc insinuare videtur Paulus III. in verbis citatis, per sese constat esse iustum, quando ex parte religionis, cui priuilegium conceditur, est sufficiens fundamentum illius ambiguitatis, vt re vera est in exemplo adducto de Societate, cum quacunque alia religione conferatur, vt infrà tract. 10. libro primo capite 9. ostendemus. Nam & vniuersaliter loquendo, in quacunque controuersia Ecclesiastica potest Pontifex iudicium sibi reseruare, & maximè in his quæ spectant ad approbandum, vel declarandum statum perfectionis, & hoc etiam à fortiori colligitur ex cap. *licèt.* de regularibus. Tertiò dicitur, etiamsi constet aliam religionem esse perfectiorem, posse Pontificem iustè prohibere transitum ad illam sine licentia obtenta; tum quia per hoc non impeditur simpliciter ascensus ad statum perfectiorem, sed prohibetur ne fiat sine maturo consilio, & sine regula voluntatis Prælati, quantumuis enim alia religio sit perfectior, potest mutatio ad illam in indiuiduo non esse conueniens, & ideo huius rei iudicium potest conuenienter Prælato reseruari, ita vt consensus eius omnino necessarius sit, eo vel maximè, quòd semper relinquitur recursus ad Pōtificē, si resistentia Prælati iniusta reputetur. Quod si ipse etiam Pontifex facultatem neget, te-

Primus modus iustificandi indulta n. 2. relata.

Secundus modus.

Tertius modus.

merarius erit, qui velit resistere, & non potiùs sentire sibi non expedire talem mutationem, etiam si alia religio perfectior videatur. Tum etiam, quia hæc difficultas transeundi potest esse valde conueniens ad commune bonum, & ad stabilitatem singulorum religiosorum, & ad pacem, & vnionem religionum inter se, & ideo licèt vni, vel alteri possit esse incommoda, illud in morali lege non æstimatur, quæ commune bonum respicit. Præsertim, quia licèt transitus ad religionem perfectiorem impediatur, nemo simpliciter impeditur, quominus semper possit esse perfectior: nam in quacunque religione est ad hunc profectum sufficiens occasio, si homo velit facere quod in se est, & voluntariè adiungere, quod in tali statu sub obligatione non imponitur.

8. Ad 1. arg. in num. 3. Vnde ad primam rationem dubitandi, præter responsionem ibi insinuatam dicitur, etiam stante professione, quam diximus fieri cum subintellecta conditione melioris frugis, posse Pontificem illud priuilegium concedere, & prohibere transitum, quia, vt diximus, non tam simpliciter prohibet, quàm præscribit modum eius, scilicet, vt non fiat sine tali facultate, & ideo potest etiam irritare quidquid sine illa conditione, seu solennitate fit. Neque hoc præceptum excedit iurisdictionem Pontificis, in qua magis quàm in voto obedientiæ fundatur, quanuis prærequirat illud vt conditionem necessariam. Supposita enim obligatione, quam religiosus habet ad statum perfectionis, eo ipso habet ius Summus Pontifex, sub cuius speciali cura sunt omnes religiosi, vt possit modum præscribere circa perseuerantiam, vel mutationem talis status; nam hoc sine dubio est necessarium ad conueniens regimen religionum, & singulorum religiosorum.

9. Prædicta indulta nō deobligant à danda licentia iustè petita. Ex quibus intelligimus per huiusmodi priuilegium non liberari Prælatum religionis ab obligatione dandi licentiam subdito petenti transitum ad aliam religionem, quando & iudicauerit aliam religionem esse simpliciter perfectiorem, in quo, non debet tantùm suo sensu, & affectione duci, quia posset facilè errare, & esse iniuriosus alteri, sed ex receptis sententiis, & doctrinis, vel ex sapientum consilio iudicium ferre debet: Et præterea necesse est, vt iudicet huic subdito suo expedire, seu magis vtilem esse talem transitum; debet autem ita sentire, quoties rationes nō occurrunt, quæ contrarium suadeant, præter solā mutationē, quia illius incommodum vincitur ex maiori perfectione alterius religionis, quando aliud non obstat. His autem concurrentibus iniuriam facit Prælatus subdito negando facultatem, & cogendo illum adire summum Pontificem; nam ipsemet summus Pontifex suppositis eisdem conditionibus, non posset licitè negare in indiuiduo similem facultatem per se loquendo, quia non potest impedire viam maioris perfectionis. Semper tamen excipitur necessitas boni communis. Vnde si Prælatus religionis negaret talem facultatem, quia reuera credit esse valde nociuam suæ religioni, & ob eam causam illam remitteret Summo Pontifici, nihil, vt existimo, peccaret, imò hunc esse puto vnum ex potissimis effectibus talis priuilegij.

10. Expenditur euasio, eiúsque præclusio in n. 3. Vnde constat non esse necessariam responsionem positam suprà num. 3. in argumento, quia Pontifex non solùm potest concedere, & de facto concedit hoc priuilegium pro his qui postea professionem emittunt, sed etiam pro iam professis, vt constat manifestè ex indultis citatis; Pontifex autem non immutat professionem Deo factam, sed illa non obstante, vel conditione in illa inclusa, præcipit obseruari certum modum in eius assequutione, & aliter fieri prohibet. Cur enim non prohibebit Pontifex aliquid, quod aliàs ex vi professionis non est prohibitum, quando ratio boni communis id postulat? Addo verò, etiam modum ibi insinuatum non esse impossibilem, nec contrarium rationi, quia, vt dixi, per hanc prohibitionem non tollitur omnino facultas ascendendi ad arctiorem religionem, sed cum hoc addito, *nisi de consensu Prælati, vel Pontificis.* In eodem ergo sensu rectè potest quis obligari, vt in ipsa professione renuntiet libertati transeundi, nisi sub hac conditione, sic intellecta, nam ille quasi contractus inter religiosum, & religionem liber est ex parte religionis, sicut ex parte religiosi; ergo potest religio professionem nō acceptare, nisi religiosus se obliget sub tali conditione, quam ostensum est esse honestam. Neque est simile de matrimonio, tum quia status matrimonij est longè inferioris ordinis, & absolutè excludens statum perfectionis, simpliciter, de quo nunc loquimur, religiones autem conueniunt substantialiter in ratione talis status, & differunt secundùm magis, & minus; tum etiam, quia in matrimonio ius vtriusque partis est priuatum, in professione autem religiosa ex parte religionis intercedit ius pertinens ad bonum commune, quod maioribus priuilegiis gaudet, tum denique, quia in matrimonio mutabilitas illa quæ est in transitu ad religionem ante copulam, non solùm est honesta, sed etiam nullam habet speciem indecentiæ, aut inconstantiæ, neque infert scandalum, & non solùm in genere, sed in indiuiduo, & regulariter consulendum, ideóque non esset iusta lex, vel conditio contractus, quæ ad illum transitum imponeret grauamen, expectandi consensum, vel alterius coniugis, vel Principis, aut Pontificis, quia esset ponere obstaculum statui perfectionis simpliciter sine iusta causa; mutabilitas autem in statu religioso etiam in ordine ad meliorem, regulariter non consulitur, indigétque multis circunstantiis, vt conuenienter, & sine scandalo fiat; ideóque iusta est lex, & conditio, quæ simile grauamen imponit.

Dices, ergo seclusa prohibitione Pontificis posset religio hanc conditionem ponere profitentibus, vt se obligent ad non transeundum etiam ad perfectionem, sine suo cōsensu, vel Pontificis, quia conditio est de se iusta, & religio potest pacisci, vt voluerit intra latitudinem iustitiæ. Respondeo de facto hoc non posse sine approbatione Pontificis, quia est contra ius commune tale grauamen apponere. Tamen secluso iure communi, & sola rei natura spectata non videtur improbabile id admittere propter rationem factam, tamen quia id nunquam factum legimus in religionibus, sine Pontificio priuilegio, ideo simpliciter negatur sequela, & ratio reddi potest, quia licèt illa conditio non sit iniqua, est tamen satis exorbitās à communi regula, & ideo non potest imponi priuata authoritate, aliquod enim grauamen potest esse iustum authoritate publica impositum, quod in ordine ad authoritatem priuatam esset iniquum. Præsertim, quia in religionis statu est magna latitudo, & varietas, poséstque illa conditio, in vno esse iusta, & non in alio, & ideo ad Pontificis authoritatem hoc iudicium pertinet. Vnde quodammodo spectat ad specialem talis religionis approbatio 11. Instantia. Respon sio.

approbationem, & stabilitatem, quam Pontifex dare potest, nulla autem religio debet authoritate sua illam vsurpare.

12. Ad 2. arg. in num. 4. Ad secundam rationem dubitandi negatur non plus concedi per huiusmodi priuilegia, quàm per antiquiora iura fuerat concessum, saltem prout declarata fuerant ab Innocentio III. nam per hæc posteriora priuilegia, declaratio illa Innocentij expressè reuocatur. Quamuis autem Innocentius afferat verba Scripturæ ibi citata, ad ostendendum illam declarationem esse consentaneam rationi, & diuinis literis, & ideo potuisse tunc conuenienter dari, non tamen ostendunt ita esse necessariam illam limitationem, vt priuilegium cum maiori amplitudine concessum, diuino iuri, aut Scripturæ contrarium esse appareat; nam eadem Scriptura, quæ dicit, *qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, dicit, *probate spiritus an ex Deo sint*, & quæ dicit, *vbi spiritus Domini, ibi libertas*, consulit, *vt vnusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, permaneat.* Cùm ergo priuilegium non ordinetur ad impediendam libertatem, & efficaciam illius vocationis, quæ verè est à diuino spiritu, sed ad probandam vocationem, vt ea quæ est à Spiritu sancto, constanter retineatur, nulla est repugnantia inter hoc priuilegium, & priuatam legem, quam Spiritus sanctus per suam inspirationem imponere solet, vt in simili sensit idem Innocentius in capite *nisi cùm pridem.* de renuntiatione.

13. Ad 1. membrum dilẽmatis ibid. positi. Vnde ad rationem ibi factam respondemus, in vtroque membro dilemmatis inueniri differentiam, inter ius commune & hoc priuilegium: nam in priori posset contingere, vt Prælatus prudenter negaret licentiam transeundi, non propter dubium de maiori perfectione alterius religionis, sed propter circunstantias personæ, quia vel non putat esse aptam ad illud institutum, vel tunc non moueri bono spiritu, sed turbatione aliqua, vel quid simile, & nihilominus ex vi iuris communis posset tunc subditus transire licentia petita, & non obtenta, quia si constat religionem, ad quam tendit, esse perfectiorem, hoc satis erat ex vi dicti cap. *licèt.* vbi solùm requiritur iudicium Superioris, quando de arctitudine maiori alterius religionis dubitatur. nunc autem in simili casu nullo modo licebit transitus inuito Superiore, hoc operante dicto priuilegio. Ad 2. membrum. In posteriori etiam casu est differentia, quia Superior indebitè negans licentiam, ipso iure dicti cap. *licèt.* priuatur priuilegio quoad hoc, vt non possit obligare subditum ad non transeundum, imò vt possit subditus sua authoritate, & renuente Prælato transire. Posito autem hoc priuilegio, etiamsi fingamus Prælatum indebitè negare licentiam, quia nullum graue damnum suæ religionis rationabiliter timet, & certò scit aliam esse perfectiorem, & nihil habet cur iudicet hanc personam non bono spiritu moueri, & nihilominus non vult permittere transitum eius: subditus in hoc casu non potest sua authoritate transire, sed indiget Pontificia, nec Prælatus ipso facto amittit potestatem obligandi, & retinendi illum donec per Pontificem priuetur.

14. An religio ob relaxationẽ amittat priuilegium. Posset autem hîc non immeritò dubitari, si religio, cui hoc priuilegium concessum est, multum à sua obseruantia declinet, censenda sit admittere tale priuilegium ipso facto; videtur enim id valde verisimile; tum quia non minùs meretur priuilegium amittere, qui fit illo indignus, quàm qui illo malè vtitur; tum maximè quia tollitur fundamentum talis priuilegij necessarium ad iustificationem eius; hoc enim esse debet talis ac tanta religionis obseruantia, vt in fauorem eius possit meritò ille transitus interdici. Atque ad eam partem suadendam possent hîc adduci multa generalia principia de legibus; & de priuilegiis, præsertim, de cessatione eorum, cessante causa, & fine adæquato. Et quidem in conscientia, si euidenter constaret de tanta religionis mutatione, sine dubio cessaret obligatio talis prohibitionis. Ad quod etiam confirmandum valet communis opinio in cap. 9. à num. 17. adducta, dicens maiorem perfectionem non esse attendendam secundùm primæuam institutionem, sed secundùm actualem obseruantiam. Nihilominus quia euidenter constare vix potest de tanta mutatione quæ ad hoc sufficiat; ideo non est priuanda religio tali priuilegio, præsertim in exteriori foro, donec in eo declaretur, aut priuetur.

Primum dubium, An transiens absque facultate Superioris sit apostata?

Interrogabit verò vlteriùs aliquis, an religiosi transeuntes sine facultate Superiorum iuxta illud priuilegium necessaria, sint apostatæ, & incurrant censuras non solùm speciales illius indulti, sed etiam iure communi impositas contra apostatas, vel dimittentes habitum suæ religionis. Ratio dubij est, quia communiter doctores asserunt non esse aliquem apostatam transeundo ad aliam religionem etiam indebitè. Vnde in definitione huius apostasiæ ponunt, quòd sit desertio suæ religionis, sine transitu ad aliam, vt videre licet in Syluestro verbo *Apostasia* quæst. 4. cum Glossa in cap. finali de apostatis, & cap. *ex parte.* de temporibus ordinationum. vbi Innocent. Panormitan. & alij idem sentiunt. Idem Innocentius in cap. vlt. de renuntiatione, & in cap. *intelleximus.* de ætate, & qualitate, Caiet. secunda secundæ, quæst. 12. art. 1. Nauar. consil. vnico de apostatis, & Summistæ ac moderni communiter, quorum fundamentum est, quia apostasia est retrocessio ab statu religioso: in eo autem casu non retrocedit quis à religioso statu, sed solùm à tali statu religioso, quæ licèt sit illicita mutatio, non tamen apostasia. Quæ quidem sententia esset mihi indubitata secundùm antiquum ius, in eo casu, in quo quis transiret ad religionem strictiorem absque vlla licentia saltem petita, quia licèt peccaret, non tamen in substantia mutationis sed in modo, neque illa potest dici retrocessio, tum quia non est recessus à promissione facta, tum etiam, quia potiùs est progressus, & tendentia ad maiorem perfectionem. Vnde magis ibi peccatur per excessum temerariè tendendi, quàm per defectum retrocedendi. 15. An sint apostatæ, qui mutant religionẽ sine facultate. Ratio auctoris partis negatiuæ. *Syluest. Innocent. Panormit. Caiet. Nauar.* In quo casu admittatur hæc pats.

Extra hunc verò casum, difficilem semper iudicaui illam sententiam quamuis communem, quia considerata rei natura illa videtur formalis apostasia, & antiquum commune ius nullam quoad hoc faciebat mutationem: hæc posterior pars in confesso est. Prior verò probatur primò, quia apostasia à religione dicit retrocessionem ab statu religioso, & à pacto cum Deo & cum religione inito: sed, qui relinquit suam religionẽ propter aliam nõ meliorẽ, retrocedit à pacto inito, & ab statu quem retinere tenebatur; ergo. Quod si dicatur nõ recedere à religione in cõmuni, sed à tali. 16. In quo casu nõ videatur vera.

D. Thom. Contra hoc est in primis D.Thom.dicta quæst.12. art. 1. vbi dicit; *Contingit aliquem apostatare à Deo, retrocedendo à religione quam professus est*, nec posuit limitationem sine transitu ad aliam: qui autem exit animo transeundi præsertim ad laxiorem, re vera retrocedit à religione, quam professus est, quando enim tendit ad meliorem, licèt relinquat illam quam professus est, non retrocedit, sed vlteriùs pergit; quando verò tendit ad æqualem, licèt retrocedere non videatur in ordine ad perfectionem, vt sic, in eo tamen retrocedit, quòd infidelis est promissioni factæ. Secundò argumentor in hunc modum, nam professio facta in alia religione siue æquali, siue laxiore est ipso iure nulla, quando fit sine dispensatione, & sine licentia propriæ religionis, vt suprà probaui, ergo transitus ad talem professionem non est transitus ad statum religiosum verum, sed apparentem, & fictum: ergo simpliciter est retrocessio à vero statu religionis.

17. Decisio authoris. Suadetur. Potest controuersia hæc, vt dixi in simili aliquanto superius, esse de modo loquendi, tamen si loquamur de specie malitiæ, quam peccatum illud in re ipsa habet, profectò est eiusdem speciei; nam eius intrinseca malitia non consideratur ex termino ad quem tendit, licèt inde possit minui, vel augeri iuxta intentionem operantis, sed sumitur ex termino à quo recedit, id est, ab iniuria quã propriæ religioni facit, quæ eiusdem rationis est, quocunque indebitè tendat, & ita si vnum peccatum est apostasiæ, etiam & aliud. Nisi quis contendat vocem apostasiæ, non vtcunque significare peccatum habens illam malitiam, sed connotando, quòd fiat animo relinquendi omnem religionem, seu simpliciter statum religiosum, quod pertinebit ad quæstionem de modo loquendi, oportebit tamen ostendere vocem illam, aut ex primæua significatione habere illam vim, aut ex vsu iuris, neutrum autem, vt opinor, potest satis ostendi.

Euasio reiicitur duplici ex capite.

18. 1. Caput. Primũ quidem, quia apostatare in Latino rigore tantùm significat deficere, & impugnare, quod antea probabatur. Vnde dicitur apostata à fide qui ab illa deficit, & impugnat cùm antea probaret. & ibi quidem non potest esse transitus ad aliam veram fidem vel Ecclesiam, quia hæc est vna tantùm. Tamen quacunque ratione excogitarentur duæ, transitus ab vna ad aliam contra fidelitatem, vel professionem eius esset apostasia, sicque inter hæreticos cẽsetur apostata, qui ab vna secta ad aliam transit. Magísque accommodatum exemplum est, si tempore legis veteris aliquis circuncisus, vellet adducere præputium, & transire ad solam legem naturæ etiam sub vera fide, & cultu vnius Dei, esset enim nihilominus apostata, vt satis significat Paulus 1.ad Corinth. 7. ergo ex vi vocis non potest illa significatio colligi. Neque ex vi iuris, quia nullibi in iure id explicatur, & potiùs iura in vniuersum vocant apostatas, omnes iniquos desertores suorum institutorum, quod statim ex indultis Pontificum ostendemus. Nec etiam ad effectus iuris erat necessaria significatio, quia nulli sunt effectus, quos ius operetur in apostatas, quos non etiam operetur in hos desertores suæ religionis, propter aliam non meliorem. Quia vt suprà vidimus, propter apostasiam, vt sic, nulla excommunicatio est ipso iure lata, & infamia quæ inde contrahi potest, etiam in hoc casu contrahitur durãte delicto, nam ingressus indebitus, & inualidus in aliam religionem nihil excusat, secundùm veram rationem iuris, etiamsi in hominum opinione nõ

2. Caput.

A nihil diminuat. Excommunicatio autem, quam apostata incurrit, dimittendo suæ religionis habitum, non euitatur propter transitum ad aliam, vt probaui in 5.tom.3. p.disp.23.section.4.n.26. ergo nullius vtilitatis est negare hoc delictum esse veram apostasiam, quoad nomen, cùm tota res in illo inueniatur.

Ex quo infero nunc, omnes transeuntes à sua religione ad quãcunque aliam quocunque titulo maioris perfectionis, in casibus per noua iura vel indulta Pontificia prohibitis, & sine licentia in eisdem indultis requisita, esse veros apostatas. 19. Cõsectariũ ex nunc traditis.

B Exempla sunt primum in extrauagante *Viam*. de regularibus, vbi prohibet Papa sub excommunicatione latæ sententiæ, & sibi reseruata, ne aliquis ex ordinibus mendicantibus ad monachales transeat, Carthusia excepta, sine sedis Apostolicæ facultate; religiosus enim mendicans transiens contra illam legem apostata censendus est, propter rationes factas. Idem dicendum est, de quolibet religioso Societatis, si ad quancunque religionem siue monachalem (Carthusia pro semel tãtùm excepta) siue mendicantem siue quancunque aliam, sine facultate Summi Pontificis, vel sui Generalis transeat, erit enim apostata, atque ita illum appellant Pontifices. Paulus III. in sua Bulla vltima, vbi post priuilegium cõcessum, & factam prohibitionem aliter egrediendi subdit, *Illos sic egressos ac alios quoscunque dictæ Societatis apostatas, vt etiam alios quosuis insolentes, & qui id mereri videbuntur, in quocunque habitu apostatas prædictos contigerit inueniri, excommunicare, capere, & incarcerare licitè valeant.* ex quo verborum contextu constat illos sic egressos vocari apostatas, tum ibi *& alios apostatas*, tum maximè, quia in quocunque habitu inueniantur sic egressi, vt apostatæ excommunicari & capi permittuntur. Pius vero V. expresiùs dicit; *Si quis absque Superioris licentia exiret, & in seculo vel alio etiam regulari loco degere præsumeret, liceat dicto Generali, aliísque dictæ Societatis Præpositis, & Superioribus eosdem transgressores, & transeuntes tanquam apostatas, ad suam societatem reuocare.* Nec dici potest

Exemplo illustratur.

Alterum exemplum.

C

D illam particulam *tanquam* esse diminutiuam, quia æquè cadit in egredientes ad manendum in seculo, vel ad transeundum ad aliam religionem. Denique Gregor. XIII. in citata Bulla *Dilecte fili.* expressè dicit; *Qui secus fecerit, in excommunicationem, & alias apostatarum pœnas & censuras eo ipso incurrat.* Quid ergo illi deest, vt sit verus apostata? Loquitur autem etiam de transeunte secunda vice ad ordinem Carthusiensium. Vnde constat nihil referre, quòd transitus fiat titulo maioris perfectionis, vel securitatis, nam hic titulus maximè colorari poterat in ordine ad Carthusiam.

Dices, qui sic transit, non potest dici retrocedere ab statu religionis, cùm maiorem perfectionem intendat. Respondeo, hoc argumento probaretur, 20. Effugium præcluditur.

E si quis illo titulo in Eremum tenderet, vt duriorem & perfectiorem vitam ageret sub aliquo habitu religioso, vel quantumcunque austero, non retrocedere, quia semper intendit maiorem perfectionem, & consequenter non esse apostatam, quod falsum esse constat. Non sufficit ergo intentio, nisi medium proportionatum sit, ad quod necessarium est, vt in vero statu religionis perseueretur. Hoc autem non fit in illo transitu; nam ille status qui videtur assumi, non assumitur re vera, & ita duplici titulo fit retrocessio, etiam in eo casu, quia & non permanetur in statu religioso, & violatur pactum religionis priùs assumptæ. Ampliari hoc potest, etiamsi religiosus priùs fugitiuus

gitiuus fuerit, sine animo apostatandi. nam ille etiam non potest suo arbitrio, vel ad vitandum supplicium suæ religionis, aliam ingredi non arctiorem: nam de arctiori tolerari posset, supposito priori malo; de aliis verò minimè, quia illud per se malum est, & non fit licitum ex priori malo, id est, ex præcedenti fuga, quia nemo debet ex iniquitate sua commodum reportare. Addit verò lex quædam Hispaniæ partit. 1. tit. 7. leg. 10. Si religiosus fugitiuus in ea regione in qua versatur, cùm ad meliorem mentem conuertitur, nō inueniat monasteria sui ordinis, nec arctioris, vel æqualis, posse ad laxiorem transire, quia si nullum inueniat, etiam potest inter honestos seculares viuere. Vbi Gregorius Lopez aduertit legem illam non esse sumptam ex aliquo canone, sed ex dictis Raimundi, quem refert, & sequitur Summa Angelica verb. *Religiosus*. n. 43. Et intelligendum est quando reditus ad propriam prouinciam esset moraliter impossibilis.

Secundum dubium, Sítne etiam apostata, qui obtenta quidem licentia, alias indultorum prædictorum conditiones violat.

21. Sed quæret vlteriùs aliquis, an necesse sit seruare in huiusmodi transitu vltra licentiam etiā modum, vel alias conditiones in prædictis indultis, seu priuilegiis positas; ita vt etiam per earū violationem apostasiæ crimen incurratur. Ad hoc generatim loquendo solùm respondere possumus, consideranda esse verba priuilegij, & iuxta teno- Resolutio. rem eius esse iudicandum; nam modus, & circunstantiæ omnes, quæ præceptæ fuerint seruandæ sunt, & siquidem fuerint tales, vt earum omissio irritet ingressum, vel professionem in alia religione, vel illa impediat, incurretur per illam transgressionem crimen apostasiæ, si tamen modus non est tantæ necessitatis, eius omissio ad tantum crimen non sufficiet. Ratio prioris partis est, quia eo ipso quòd alia professio non est valida, & vel non tempore debito, & in eo statu permanetur, existit religiosus extra statum & obedientiam suæ religionis, cum animo ita perdurandi, sine debita facultate, quod est apostasiæ crimen. Ratio autem posterioris partis è conuerso est, quia tunc nō receditur à statu religioso, etiamsi in modo commutandi illum aliquis defectus committatur, & ideo substantialiter, vt sic dicam, non receditur à pacto professionis, quia transitus fit cum licentia sufficiente saltem ad valorem actus.

22. Intelligetur hoc meliùs descēdendo ad aliquod particulare, ad cuius instar poterunt facile reliqua declarari. Persistemus autem in eodem exemplo num. 19. allato, de indulto Societatis, in quo inprimis pro transitu ad ordinem Carthusiensem designantur tres mēses, intra quos teneatur illum ordinem ingredi, qui eo titulo è Societate egressus est. Pro aliis verò religionibus, quando transitus ex licentia Superioris fit, eidem Superiori cōmittitur, vt tempus præfigat. Si ergo sic egressus intra tres menses, vel designatum tempus, religionem aliam ingressus non fuerit, & ad Societatem statim non reuertatur, pœnam excommunicationis ipso facto inprimis incurret, iuxta Cōstitutionem Pij V. dicentis, *Absque vlla mora ad dictam Societatem regredi teneantur sub pœna excommunicationis præfata*, quam incurrent siue voluntariè non ingrediantur, siue quia non recipiuntur, vt ibidem explicatur.

De conditione in speciali, vt intra trimestre fiat trāsitus.

23. Oportet tamen, vt ipsa mora non redeundi voluntaria sit, alioquin non erit peccaminosa, si propter impotentiam, vel naturalem, vel moralem reditus aliquantulum differatur, non incurretur cēsura, quia excusatur culpa, idemque erit, si mora sit adeò breuis, vt prudenti arbitrio non censeatur sufficiens materia peccati mortalis. In quo tamen scrupulosè cauenda est mala fides, quia vbi lex præfixit certum terminum ad soluendum debitum, eo ipso quòd totum tempus elabi permittitur, tota substantia præcepti violatur, vt patet in præcepto confessionis annuæ, vel recitandi horas quotidie, non enim licet transferre actum ab vno die in alium, nec differre confessionē in primum diem alterius anni Ecclesiastici, nec propter breuitatē moræ fiet illa culpa venialis. Sic ergo posset quis in præsenti argumentari. Non tamen est omnino simile, quia ex vi illius legis non cogitur quis intra terminum trium mensium ad Societatem redire, sed ingredi aliam religionem; si autem intra illum terminum non ingrediatur, finito illo termino tenetur sine mora redire, & ita tempus redeundi non habet indiuisibilem terminum præfixum, sed tantùm hunc, vt fiat, scilicet sine mora, in quo necessariò debet interuenire prudēs arbitrium, & bona fides, ideóque licèt aliqua parua negligentia aliquantulum detineat, non erit statim peccatum mortale.

Temperatur dicta conditio de trimestri.

Arguitur contra hoc temperamentum ab exemplo.

Adductum exemplum non est simile.

24. Et hoc quidem verum est, quoad illud tempus à iure designatum pro Carthusia: nam in eo quod Prælatus pro aliis religionibus limitare potest, & debet, potest ipse præfixum terminum eundem, vel diuersum ad vtrumque effectum designare. v. g. vt intra mensem teneatur redire, vel ingredi; aut, quòd si intra mensem non recipiatur, intra alios quindecim dies redire teneatur, & tunc videtur procedere ratio facta, quòd si intra præfixum terminum præceptum non impleatur, substantialiter violatur, & ideo grauis erit culpa, etiamsi post elapsum terminum mora sit breuissima, nisi alia excusatio impotentiæ interuenerit. Posset etiam sufficere ad excusationem probabilis præsumptio voluntatis Prælati, quòd non fuerit mens eius cum tanto rigore terminum illum præfinire, sed cum ea amplitudine, qua in moralibus parum pro nihilo reputatur. Et iuxta hoc priuilegium cessat solicitudo Doctorum admonentium, ne Prælatus religionis det licentiam Monacho abeundi, donec ei constet, & aliam religionem esse paratam ad suum subditum recipiendum, & ipsum esse expeditum ad immediatè transeundum; quia aliàs daretur ei occasio vagandi. Ita Innocentius, & alij in cap. vlt. de renunciatione, & notat Rebuffus in practica tit. de translatione Monachorum, n. 8. Et latiùs referens plures Gregor. Lopez in l. 7. tit. 7. partita 1. verbo *Aotra*. Hoc verò consilium non in aliquo iure, sed in prudenti consideratione authorum fundatum est, sæpe autem non potest moraliter ad praxim reduci, sed necessarium est dare licentiam subdito, vt eat ad quærendum locum vbi recipiatur. Vnde id fieri posse Innocentius fatetur, retento tamen habitu, vt ego intelligo, & præfixo termino, vt vitetur illud incommodum vagandi, & ad hunc finem, & ad tollendam omnē dubitationem, & augendam potestatem, priuilegium illud concessum est.

Quando posset simile euadere.

25. Sed quæres, an peccet religiosus manens toto illo tempore, v. g. per tres menses extra monasterium si multo antea vel mutauit propositum ingrediendi alium ordinem, vel certè intellexit non fore in illam recipiendum; videtur enim non peccare, nam Pontifex absolutè concedit, *vt infra tres*

Assignatum tempus ad transitum, an licitè insumatur sine animo transeundi.

 menses,

Arguitur affirmatiuè. *menses*, &c. ergo potest liberè vti tota illa concessione, etiamsi iam de effectu desperet, quia licèt data sit licentia propter illum finem, non cessat ipso facto cessante fine, vt patet de quacumque alia facultate data ad existendum extra monasterium per annum, v. g. ad aliquod negotium peragendum, nam licèt antea perficiatur, non cessat licentia ipso facto, quia ille terminus videtur positus, vt vltra illum reditus, vel ingressus non differatur, non verò sub conditione, vt si antea finitum negotium fuerit, expiret facultas, nisi talis conditio in ipsamet facultate exprimatur.

26. Primus casus in hac quæstiuncula resoluitur. Hæc interrogatio non habet vnam simplicem responsionem, quia multis modis possunt circumstantiæ variari. Primo ergo si quis à principio nō habeat animum transeundi ad aliam religionem, sed eo colore petat facultatem, vt habeat occasionem eo tempore liberè vagandi, non est tutus in conscientia, nam, & exeundo grauiter peccat, & permanendo, eadem intentione extra claustrum, & extra actualem obedientiam alicuius religionis. Probatur resolutio. Probatur, quia illa facultas est subreptitia; prima enim conditio requisita in tali indulto est, *ne ad alium ordinem transire velint*; ergo si re vera nolunt, sed solùm fingunt velle, nec possunt vti facultate iuris, quia de illis ius non loquitur, nec in eis completur conditio quam ius postulat, neque etiam vti possunt facultate Prælati quem decipiunt. Est ergo ille exitus sine legitima facultate; ergo peccaminosus, & quidem non sine culpa graui, iuxta dicta in superioribus de obligatione ad clausuram, quanuis enim illa dici non possit apostasia, quia & retinetur habitus, vt suppono, & intentio redeundi intra illud breue tempus, neque in exteriori foro appareat fuga; tamen corā Deo reuera est quædam fuga, quia est exitus inuito Prælato, deceptio enim reddit illum inuoluntarium, est etiam illa deceptio ex mendacio perniciosa, & contra Prælatum, quia decipit illum in re graui, & priuat illum subiectione, & obedientia ipsi debita, & contra religionem, cui potest magnum detrimentum ex similibus fictionibus prouenire.

27. Secundi casus resolutio. Deinde licèt exitus sit factus bona fide, si postea mutat animum, & statuit non ingredi alium ordinem, tenetur statim ad proprium redire, nec potest licitè abuti tempore à lege concesso, vel à Superiore designato. Suadetur tū ex natura rei, tum ex licentia positiuā. Probatur, primò ex natura rei, quia iam non habet legitimam causam permanēdi extra claustrum, loquimur enim per se, & ex vi talis exitus, cuius totum fundamentum sublatum est. Vnde etiam colligitur licentiam siue iuris, siue hominis, ipso facto cessasse, quia non potest intelligi data nisi ex causa legitima, & iuxta exigentiam eius; illa ergo conditio in ipso indulto posita, *si alium ordinem ingredi vellent*, intelligitur supponi pro toto tempore, pro quo datur facultas, quia est fundamentum eius, & veluti causa motiua adæquata, qua cessante, facultas, non tantùm inutilis, sed etiam perniciosa efficitur; cessat ergo cessante illa. Vnde addo vlteriùs, si religiosus infrà illud tempus desperet se posse ingredi illam religionem, pro qua habuit facultatem, vel quia intellexit se habere inhabilitatem aliquam, vel impedimentum propter quod in nullo illius loco recipietur, eo ipso teneri statim redire ad suam religionem; probatur, quia tunc etiam cessat ipso facto facultas manendi extra claustrum; tum quia rationes factæ non minùs probant, quando deest potestas, quàm vbi deest voluntas; tum etiam, quia si desperatur ingressus; necesse est etiam deficere ab intentione procurandi illum. In his autem duobus casibus, non facilè damnabo peccati mortalis, quamcumque moram, quæ non excedit terminum à lege vel à Prælato transactum, neque est cum scandalo, vel extrinseca intentione mortali, quia non videtur materia nimis grauis, & à principio non interuenit dolus, vt supponimus. Nota.

Vnde è conuerso si huiusmodi religiosus possit statim, vel infra tempus breuius intrare alium ordinem, nolit tamen vsque ad finem temporis sibi designati, vt toto illo libertate fruatur, non videtur, per se loquendo, peccare mortaliter, quanuis minùs religiosè faciat. 28. Vltimus casus expeditur. Probatur prior pars, quia ex vi legis solùm ei imponitur onus ingrediendi infra illud tempus, & semper habet propositum hoc implendi, vt supponimus; ergo ex hac parte, seruat ius; ergo facultas sibi concessa semper etiam durat, quia semper durat fundamentum eius, quod est esse quasi in via ad alium ordinem; ergo in rigore, non est ibi grauis transgressio alicuius præcepti, quia non obligatur quis summa celeritate, vt sic dicam, illam viam peragere, sed potiùs facultas illa concedere videtur totum illud tempus ad transitum illum consummandum. Quia verò directa intentio illius concessionis est terminum illum ponere, vt vltra illum non differatur ingressus, non verò, vt per totum illum retardetur, sed quoad hoc permissio tantùm esse videatur, ideo si talis detentio sine rationabili causa fiat, non potest aliqua culpa excusari, quia est cōtra debitum clausuræ religiosæ, & abusus quidam permissionis, sub facultate sibi concessa.

Additur præterea in illo indulto, quod explicamus, si huiusmodi translatus, & in alio ordine iam receptus in illo nolit, vel non possit perseuerare, vel profiteri, teneri postquam ab illo egreditur ad societatem, seu religionem suam, sine mora reuerti; 29. De altera conditione redeundi ad priorem religionem, si in posteriore non perseuerētur. cuius ratio manifesta est, quia ille semper manet religiosus Societatis, seu prioris religionis, & solùm concessum est ei esse extra obedientiam eius, vt posset aliam religionem probare; ergo eo ipso quòd ab alia deficit, tenetur ex vi suorum votorum ad propriam religionem redire. Ad hunc autem reditum nullum certum tempus conceditur, sed præcipitur fieri absque mora, & additur eadem excommunicatio, nisi ita fiat, quòd intelgendum est iuxta suprà dicta, quando mora culpabilis est, & ita notabilis, vt prudenti arbitrio ad culpam mortalem sufficiat.

Dubitari autem hîc solet, an teneatur prior religio sic redeuntem admittere, quod tractat Syluester verb. *Religio* 4. q. 5. & affirmatiuè respondet, éstque res manifesta, 30. Dubium insurgens enodatur. *Syluest.* quia nemo potest à religione expelli sine causa sufficiente: ille autem qui ex legitima facultate voluit ad aliam religionem transire non dedit causam vt expellatur postea, quia in alia receptus non est, vel in ea non perseuerauit; ergo debet recipi; quin potiùs addo esse cogendum, & ad hoc teneri Prælatum religionis, quia nec religio, nec ipse religiosus possunt in hoc cedere iuri suo, quia esset contra bonos mores, & contra obligationem professionis, quatenus Deo principaliter fit, ídque confirmat cap. *Abbates*. 18. q. 2. Et idem satis indicant Pius IV. & Pius V. in dicto indulto, quatenus dicunt hos religiosos teneri ad reditum, & excommunicat tam ipsos in mora existentes, quàm illos recipientes, vel eis auxilium, consilium, vel fauorem præstantes. Nam hæc omnia supponunt ex parte etiam religionis esse obligationem illos suscipiendi. Et licèt ibidē statim tantùm subiungatur, vt Prælatis liceat eos

per

per coactionẽ si necessaria sit, reuocare, illud verbum, *liceat*, non excludit obligationem, quam ipsi Prælati ex officio habeāt reducendi, seu colligendi huiusmodi vagantes, sed explicat specialem potestatem ibi concessam dictis Prælatis, vt expeditiùs, & efficaciùs hoc præstare valeant.

A

31. De tertia conditione, si translatus deserat illicitè secundam religionẽ, subiaceat iurisdictioni primæ.

Tertiò hîc addere possumus concessionem aliã ad modum, seu conditionem huius transitus pertinentem, quæ facta minoribus est, vt in eorum compendio refertur, & in compendio societatis, verb. *Apostata* §. 10. ratione ergo illius sic translatus ex legitima facultate suæ religionis, non solùm si in alia non profiteatur, sed etiam, si post professionem in ea factam illam deserat, vt in sæculo maneat, vel etiam, vt ad laxiorem transeat, subiacet iurisdictioni Societatis, vel religioni Minorum à qua translatus est. Nam ex vi dictæ concessionis possunt Prælati talis religionis contra illum translatum, tanquam contra apostatam procedere. Quæ quidem est satis noua potestas, nam ille profitendo in alia religione liberatus est ab obedientia prioris; ergo & à potestate coactiua eius. Vnde etiamsi sit proprietarius, vel subornator, non potest à Prælatis religionis puniri, quia iam non est illi subditus; ergo nec propter apostasiam cogi, aut puniri potest. Respondetur tamen, ideo necessariam fuisse specialem Pontificis concessionem, quem constat potuisse hanc iurisdictionem Prælatis prioris religionis communicare, seu delegare. Congruentia autem fuisse videtur, tum quia talis apostasia etiam cedit in iniuriam prioris religionis, tum etiam ad vitandam fraudem, ne quis illum transitum procuraret spe liberiùs postea vagandi, deficiendo ab altera religione, in qua fortasse circa hoc non tanta diligentia adhibetur, licèt fortasse in aliis obseruantiis strictior sit.

Obiectio contra hãc conditionẽ diluitur.

32. Dicta tamẽ conditio ad duos euentus limitatur.

Aduertendum est autem, hoc solùm concedi in duobus casibus. Primo, quando ille translatus iterum ad sæculum. Secundo, quando ad religionem laxiorem se transfert. Vnde si ad æqualem secundò transeat, etiamsi in eo peccet, non habet societas, seu prima eius religio ius in illum, quia ibi non conceditur, & aliunde non habet, vt probatum est; nec potest fieri extensio per similitudinẽ rationis, tum quia in priuilegiis hoc locum non habet, tum etiam quia nec similitudo rationis ibi reperitur, nam potiùs congruentiæ adductæ ibi cessant, quia vbi est æqualitas religionis, nec timeri potest fraus, nec propria iniuria, sed hæc fit tantùm illi religioni à qua proximè receditur, ad quam spectabit illam propulsare. Dubitari autem potest, an secundus casus de transitu ad religionẽ laxiorem intelligendus sit, quando fit sine debita dispensatione, vel etiamsi fiat cum illa, si non intercessit cõsensus societatis, seu primæuæ religionis. Posset enim hic consensus postulari, & tunc dispensatio esset subreptitia, ac proinde nulla, si absque illius mentione impetraretur. Verius tamẽ existimo intelligendum esse casum illum, quando transitus ad laxiorem fit sine legitima dispẽsatione, quia si fiat cum legitima dispensatione, nullum crimen committitur, & ideo non potest sic translatus vt apostata tractari. Nec verisimile est talem dispensationem pendere ex licentia vel consensu Prælati prioris religionis, quia neque ad illum cura illius personæ iam pertinet, per se loquendo, neque concessio illa ad hoc extenditur quantum ex tenore eius intelligi potest.

Dubiũ circa secundũ euẽtum resoluitur.

Tertium dubium principale, An prælatus religionis gaudentis prædictis indultis, possit dare facultatem ad transitum.

Vltimò circa hæc indulta inquiri potest an possit Prælatus societatis. v. g. (& idem de aliis intelligi potest cum proportione iuxta vniuscuiusque priuilegia) an possit, inquam, dare suis subditis licentiam transeundi ad aliam religionem, & an circa hoc ius commune aliquo modo immutatum sit. nam cùm subditi prohibeantur transire ad aliam religionem sine licentia sui Prælati, consequenter permitti videtur, vt cum illa transire possint, ergo & Prælato datur potestas illam concedendi. Rursus cùm indultum indifferenter loquatur de quacunque religione, imò maximè prohibeat transitum ad laxiorem, videtur etiam transitum ad illam concedere de licentia Prælati, & à fortiori, ad æqualem. Confirmatur, quia in illis indultis sub disiunctione dicitur, nisi de licentia Generalis, vel Summi Pontificis; ergo significatur licentiam Generalis sufficere ad quemcunque transitum, sicut sufficit Pontificis Summi. In contrarium autem est, quia priuilegium non extenditur ad aliquid contra ius commune, quantum ad id quod neque in ipso exprimitur, neque ad effectum directè intentum in priuilegio necessarium est: talis verò est licentia; ergo. 33.

Argumentum partis affirm.

B

Confirm.

Argumentũ partis negatiuæ.

C

34. Primum pronun. in hoc dubio non solùm posse dare, sed interdũ debere.

Circa hoc in primis certum est posse hos Prælatos dare licentiam transeundi ad aliam religionem arctiorem, seu perfectiorem; probatur quia hoc iure communi est concessum, vel potiùs naturali, & diuino, & per indulta non est prohibitum, vt per se constat, quia neque in eis inuenitur talis prohibitio, neque finis eorum est tollere, sed augere potiùs ius & potestatẽ Prælatorum. Quin potiùs, vt suprà dixi, tenebitur Prælatus dare hanc facultatem, si conditiones superius etiam positæ concurrant. De Prælatis autem Societatis existimo nunquam obligari per se loquendo, id est, ex vi perfectionis alterius religionis, quia meritò iudicare possunt institutum suum ab aliis non superari in absoluta perfectione, licèt in aliquibus austeritatibus corporalibus superetur, vt constabit ex infrà dicendis in tract. 10. de hoc instituto.

Exceptio pro prælatis societatis.

D

35. Instantia contra hanc exceptionẽ.

Solùm posset quis dubitare, de Ordine Carthusiense, quando secundò postulat licentiam transeundi ad illam, qui iam semel ad illam transiit, & in illa non perseuerauit, sed ad Societatem rediit; nam cùm Pontifices in his priuilegiis excipiant Ordinem Carthusiensem, etiamsi exceptionem limitauerint ad vnam vicem, propter vitandam inconstantiam, tamen per hoc satis videntur declarasse, illum ordinem esse arctiorem, ergo quanuis prohibeant secundum transitum ad illum sine licentia, cùm non prohibeant hanc licentiam concedere, videtur statim sequi obligatio naturalis dandi illam, quæ etiam est iuxta cap. *licèt*. de regular. quod suam vim retinet in eo, in quo reuocatum non est. Respondeo inprimis non teneri in particulari, quando iudicant, vel personæ ipsi non expedire, vel religioni esse nociuum, nã, hoc ad minimum, vel concedit, vel supponit priuilegium, aliàs esset inutile, & præter rationem. Deinde assero etiam per se, & ex parte religionis non teneri ad hanc facultatem secunda vice dandam, quia non coguntur credere illum statum esse perfectiorem, nec Pontifices fecisse illam exceptionem, sed ob maiorem securitatem, vt suprà dicebam. Non dubito tamen quin in hoc casu possint illam

E

Diluitur.

illam concedere, quia possunt renuntiare priuilegia sua, quando hæc renuntiatio non vergit in damnum suæ religionis, vt supponimus in tali casu etiam in indiuiduo.

36. 2. Pronunt. Secundò dicendum est quotiescunque Prælatus Societatis iudicauerit, vel ad bonum suæ religionis, vel ad maius bonum ipsius religiosi non professi, sed tantùm per vota simplicia in Societate emissa expedire, dare illi licentiam, vt ad aliã religionem transeat, etiam laxiorem, potest id facere, & subditus securus transire. Hoc non assero ex vi indultorum, quæ nunc explicamus; nam vt statim de professis dicam, ex illis non satis probatur, sed fundatur hoc in speciali potestate, quam habet societas ad dimittendos huiusmodi religiosos, etiam à votis suis liberos, ex iustis causis, iuxta suas cõstitutiones; nam inde euidenter fit, posse eis dare licentiam ad huiusmodi transitum, per quem tollitur religiosus status, licèt fortasse minuatur. Vnde fit ex minori causa posse Prælatum hanc licentiam dare, quàm dimittere religiosum, vt ad seculum transeat, quia minor immutatio fit in statu religioso. Verum est tamen, non posse religiosum Societatis cogi ad admittendam illam conditionem, quia nemo potest compelli ad profitendam religionem, quam non promisit, si tamen ipse acceptare vellet, Prælatus optimè potest sub illa conditione eum dimittere, & ipse tenebitur eam implere, vel ad societatem redire.

Eius fundamentum.

37. Sed quid, si solutis votis dimittatur, cum eo tamen onere ab ipso acceptato? Respondeo consultius videri, vt in eo casu vota non irritentur, sed relinquantur, donec per professionem in alia religione extinguantur, quia nulla apparet necessitas anticipandi solutionem votorum, & aliunde securius id erit, vt impleatur conditio, quàm si subditus statim liber dimittatur; si tamen postea nolit implere conditionem, vix poterit efficaciter compelli: nam licèt possit, vel capi, vel puniri, in rigore non est apostata, quia iam non est Religiosus, quem statum sine apostasia reliquit, postea ergo ad summum peccat, quia non implet promissum ingrediendi religionem, pro qua infidelitate poterit aliquandiu puniri, vel affligi iuxta retentam iurisdictionem in talem personam ex vi prioris pacti, & priuilegiorum; si tamen sit pertinax in suo proposito, non est perpetuò excommunicandus, aut incarcerandus ob eam rem, sed tãdem erit suæ conscientiæ relinquendus.

Dubiũ subortum enodatur.

38. 3. Pronun. bipartitum. Dico tertiò, Prælatos Societatis non posse ex vi superioris indulti dare licentiam professis Societatis transeundi ad strictiorem religionem, nisi aliud habeant. Prima pars probatur, quia in primis non potest dari hæc licentia ad transeundum ad religiones omnes monachales, excepta Carthusiense, quia in extrauag. *Viam.* de regularibus. hoc prohibitum est omnibus mendicantibus etiã de licentia suorum superiorum: Societas autem vna est ex mendicantibus, quæ licèt nondum existeret, quando illa constitutio edita est, nihilominus ad illam extenditur, tum quia generaliter loquitur Constitutio, & extenditur etiam ad futura; tum etiam quia Pius V. declarans Societatem esse veram religionem mendicantem, concessit illi frui omnibus priuilegiis mendicantium; vnum autem est, quod in illa Extrauag. conceditur; nam in fauorem totius religionis facta est illa prohibitio, vt constat etiam ex illis verbis, *Volentes etiã conseruationi ordinum mendicantium prouidere*; ergo hoc etiam priuilegio fruitur Societas, vt religio Minimorum, & quælibet alia vera religio mendi-

A cans, quanuis nouior sit. Hoc autem decretum reuocatum non est per prædictum priuilegium, vt statim ostendemus.

Respectu verò religionum mendicantium, non inuenitur vniuersalis prohibitio, transeundi ab vna ad aliam. Referuntur autem speciales prohibitiones transeundi de licentia Superiorum, vel à Minoribus ad Minimos, vel è conuerso, quo indulto, quatenus fauor est religionis, à qua transitus prohibetur, vti potest Societas per communicationem priuilegiorum. Respectu verò aliarum religionum mendicantium vtendum est generalibus principiis supra positis in cap. 11. de potestate, quam habent Prælati religionum, concedendi B licentiam subditis transeundi ad religionem æqualem, vel laxiorem. In quo nos probabilius credimus non posse dispensare saltem in ordine ad laxiorem, vt videtur etiam satis probare Concilium Tridentinum, ibi, *Cuiuscunque facultatis vigore*; nam planè comprehendit etiã facultates propriorum Prælatorum. Quod quidem ius non derogatur per dictum priuilegium, quia nec expressè ac formaliter id fit, nec etiam virtute, cùm talis derogatio necessaria non sit ad proprium finem, & effectum ipsius priuilegij. Et hæc est ratio, ob quam existimo ibi non esse datam talem potestatem, nam directè solùm conceditur, vt subditus C non possit exire sine licentia Prælati; inde autem non sequitur, quòd cum illa simpliciter possit; nã aliud est licentiam esse necessariam, aliud esse sufficientem, multóque magis ad hoc posterius requiritur quàm ad primum, ibi ergo solùm statuitur, vt necessaria sit, ergo inde inferri non potest sufficere, neque ad hoc dari potestatem in Prælato, si aliunde non habebat. Quapropter, nisi Prælatus Societatis iudicet aliam religionem mendicantem esse simpliciter perfectiorem, (quod nec faciet, nec facere debet in ordine ad suum regimen) non potest ex vi illius priuilegij, nec etiam ex vi iuris communis, vt existimo, talem facultatem concedere.

39. Deinde quo ad mendicantes.

D Sciendum est autem (vt aliam pronuntiati partem declaremus) Gregorium XIII. in quadam bulla *Cum alias* anni 1582. concessisse Præposito Generali Societatis, vt possit professos è Societate emittere, & eis licentiam conferre vt possint ad quamlibet aliam religionem etiam laxiorem transire. In quo indulto considerandum occurrit non concedi absolutè potestatem dandi hanc licentiam, professis quibuscunque volentibus transire ad alias religiones, siue Monachales, siue mendicantes, siue pares, siue laxiores, solùm per modum cuiusdam dispensationis, quia magis appetunt aliud vitæ genus, vel sperant se maiorem consolationem ibi habituros, vel quid simile. Sed solùm concedit cum limitatione ad illas personas, in quibus tales causæ inueniuntur, E vt licèt professi sint, eos expediat è Societate eiicere, quod esse non potest nisi propter graues culpas; aliæ enim causæ quæcunque illæ sint, non sufficiunt ad professum emittendum, vt infrà tractat. 10. lib. 11. ostendam. 40.

Secunda pars declaratur.

41. Quòd autem hæc fuerit mens Gregorij, constabit expendendo tenorem priuilegij; nam inprimis in petitione seu dubitatione solùm proponitur, an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis id exigentibus ab ipsa Societate emittere, & ipsis sic emissis liberum sit de eius licentia, se ad quemuis alium Mendicantium, vel non Mendicantium ordinem transferre, non ergo de omnibus professis, sed de illis, in quibus tales

Suadetur declaratio.

tales causæ inueniuntur, quæstio mota est; nec potestas dandi talem licentiam pro aliis, quàm pro sic emissis desiderabatur. Et iuxta tenorem huius propositionis respondet Pontifex, *Nos Societatis puritati atque incremento, emissorúmque pro tempore saluti consulere volentes statuimus, vt in perpetuum liceat dicto Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere, eósque de ipsius Præpositi licentia, non tantùm ad Carthusiensium, sed ad quemuis alium*, &c. In quibus verbis primò expendo verba illa, *Volentes consulere puritati Societatis*; nam ex eis colligo causam huius emissionis solùm esse posse peccata, & prauos mores; nam hæc tantùm sunt, quæ puritati religionis repugnant; huiusmodi ergo causa supponi debet, priusquam illa licentia locum habeat. Deinde, ex cæteris verbis satis constat, solùm professis sic emissis talem licentiam dari posse; nam hoc satis expresse in eis continetur; Quod etiam indicatum est in illa particula *& incremento*, quam Pontifex in sua ratione posuit; nam dare hanc licentiam probis, & bonis professis per se, non conferret ad incrementum Societatis. Atque hinc per argumentum ab speciali confirmatur prior pars assertionis, quia manifestè supponitur extra hunc casum, & modum non habere Præpositum hanc potestatem. Imò vlteriùs mihi etiã probat iure communi, non habere Prælatos religionum potestatem concedendi suis subditis similem facultatem, maximè extra illum casum: præsertim, quia ibidem prohibentur, ne illa gratia per viam communicationis vti possint, etiamsi aliàs amplissimam communicationem habeant.

42\. Obiectio bimembris.

Sed occurrit obiectio, quia hoc modo nihil noui per illud priuilegium conceditur; nam iure communi possunt Prælati religionis cuiuscunque eiicere professos, qui talem pœnam merentur, vt suprà probatum est. Item absolutè eiectus sine alia licentia, potest quancunque religionem intrare; cùm possit in seculo manere.

Ad prius membrum.

Respõdetur ad priorem partem, primum priuilegium sæpe concedi ad dubium tollendũ, & priuilegium illud ad hunc finem directè postulatum esse, vt ex eius initio constat, & ideo licèt aliud non concederet, quoad hanc partem satis foret. Addo verò ex vi huius priuilegij concedi Præposito, vt non solùm iuxta rigorem iuris communis, sed etiam ex minoribus causis possit professum emittere, si causæ illum gradum attingant, vt ad puritatem, & incrementum Societatis expediat talem personam emittere, vt latiùs infrà tract. 10. lib. 11. in proprio loco dicemus.

Ad posterius.

Vnde ad alteram partem respondetur eisdem modis, scilicet id quod assumitur non esse tam certum, quin ad tollendam dubitationem priuilegium expediri potuerit. Deinde dicitur videri concessum specialiter Societati, vt possit professum dimittere cum onere transeundi, ad quãcunque religionem quam Prælatus voluerit assignare. Verum est tamen non posse subditum absolutè cogi ad exeundum cum illa obligatione, sed necessarium esse vt voluntariè illam acceptet, vt suprà generatim vidimus. Nihilominus tamen iustè compelli potest proponendo illi optionem, aut sustinendi in Societate, condignam suis delictis pœnam, aut transeundi ad aliam religionem, quia religio habet ius puniẽdi illum; & liberum eum ad seculum dimittere, cùm aliàs verus religiosus Societatis semper maneat, non iudicat expedire ad puritatem & bonum nomen Societatis, & ideo iusta est illa compulsio. Vt tamen sit suauior, & faciliùs conditio à subdito acceptetur, data est ampla facultas Præposito, vt ad quamcunque religionem illi magis accommodatam, licèt aliàs laxiorem possit transitum concedere. Atque hactenus de priuilegiis.

CAPVT XIII.

An religiosus legitimè transiens ad aliam religionem possit transferre secum aliquod peculium.

SVperest explicandũ quid religiosum transeuntem cõsequatur; vel potiùs, quid transeat cum ipso, vel quid amittat transeundo, quod per tria sequentia capita expediemus. Et primò, ac præcipuè dubitari solet, an possit secum deferre mobilia, seu peculium aliquod quod priùs habebat de licentia Prælati, vel aliquam partem eius, vel saltem ea bona, quæ ad monasterium attulit. 1.

Quæstio de transeunte indebitè, negatiuè resoluenda est.

Procedit autem dubium, quando transitus legitimè factus est; id est, ex debita facultate, vel iusta dispensatione: nam aliàs transitus est nullus, & ideo si se ipsum transferre non valet, multo minùs bona sua secum deferre poterit. Vnde licèt postea contingat religiosum sic malè translatum, manere in alio monasterio, permittente priori religione, & obtenta dispensatione; nihilominus non tenebitur prior religio aliquid de bonis, quæ occasione talis personę habuit, reddere secundo monasterio, quia ipsa inuita, translatus est, & altera religio voluntariè illum suscepit, cum suo onere, & sine talibus bonis; ergo, licèt postea prior religio consentiat in transitu, intelligitur id facere sine suo præiudicio, & consentiendo receptioni solius personæ prout iam facta fuerat. quod ex dicendis à fortiori constabit.

2\. Imò & de transeunte etiam legitimè.

Addo igitur etiamsi transitus sit validus, & legitimus, nõ posse religiosum secũ deferre aliquid ex bonis, quæ in priori religione quouis titulo cõparauerat, vel donatione, vel industria, vel alio simili modo. Ita docet Nauarrus Comment. 4. de regular. n. 24. versic. *Vndecimò*, & consil. 55. de regularibus; vbi refert Abbatem, Cardinalẽ, & alios: *Nauar.*

Ratio.

Ratio eius est, quam modò attigimus, quia beneficium per legem concessum intelligitur sine præiudicio tertij; ergo cùm ius concedit transitum personæ, intelligi debet sine præiudicio prioris religionis, quoad cætera omnia. Hæc verò ratio supponit aliam fundamentalem, scilicet, quòd religiosus nihil sibi acquirit, sed religioni, vel monasterio; ergo licèt postea discedat, nõ potest priuare monasterium dominio talium rerum sua authoritate, neque aliud monasterium potest illà accipere inuito domino; vtrumque enim contra iustitiam est. Necesse est ergo, vt vel prius monasterium velit illa donare, quod non præsumitur regulariter, nisi suum consensum satis exprimat, vel Superior, dispensando in transitu, in hoc etiam dispenset, quod etiam non præsumitur, nisi id declaret propter rationem à Nauarro inductam.

3\. Dicta ratio valet pro quouis trãsitu.

Atque hic discursus ostendit, hanc regulam indistinctè procedere in quacunque mutatione religiosa, siue sit ad monasterium arctius, siue ad alia, & siue sit ad petitionem eius per modum dispensationis, siue ex alia causa necessaria, vel per modum coactionis propter culpas, vel etiam propter vtilitatem, & exoneratioñe ipsius monasterij cum consensu religiosi, & dispensatione, seu priuilegio Superioris. In omnibus enim his casibus, si transitus absolutè concedatur, sine apposita conditione quasi per modum mutui contractus, de aliquibus bonis secum deferendis, nulla prorsus transferre

ferre potest; ratio est, quia dominium acquisitum monasterio in talia bona, fuit omnino absolutum, & independens à futura conditione, vel mutatione personæ: ita vt licèt in professione includatur conditio, vt persona possit transire ad meliorem frugem, non tamen illa extenditur ad bona, quæ religiosus acquirit post professionem in tali religione.

4. Ratio autem huius est, primò, quia status religiosus non postulat, nec per se requirit huiusmodi bona, sed potiùs abnegationem eorum, & ideo licet quoad personam includatur conditio melioris frugis, non oportet, vt illam comitentur bona. In quo est magna differentia inter vinculum matrimonij rati, quando dissoluitur per professioné: tunc enim vnicuique parti reddenda sunt bona, quæ ad illam pertinent, quia & illorum habebat dominium, & quodammodo per se sunt necessaria in tali statu, quod secus est, vt dixi, in statu religioso. Secundò, quia quanuis in professione includatur dicta conditio, quandiu illa non impletur, religiosus est sub absoluto dominio religionis, quia dum conditio non impletur status est absolutus; omnes ergo actiones eius, & quidquid ex eis resultat, transeunt in absolutum dominium religionis. Vt si Petrus sit seruus Pauli pro certo tempore, vel non, vt talis cõditio impleatur quidquid eo tempore seruus acquirit, fit domini, ita vt licèt postea impleatur tẽpus, vel conditio, & persona serui fiat libera, bona priùs acquisita maneãt apud dominum: Imò nulla est seruitus tam perpetua, quæ non includat saltem hanc conditioné, nisi dominus voluntariè manumittat, nemo auté dixerit seruum manumissum secum posse deferre bona in seruitute acquisita; ita ergo de religioso censendum est, qui in his maximè rebus, quæ ad dominium bonorum spectant, ferè æquiparatur seruo, vt in superioribus dictum est.

Id ostenditur primò. *Secundò.*

5. Dices, esto hæc vera sint de his bonis quoad dominium eorum, non verò quoad vsum. Nam hic vsus debebatur tali religioso, & hoc ius non amisit propter transitum ad aliam religionem, ergo potest ea bona deferre, non vt dominus illorum, sed tantùm ad vtendum illis, atque adeò sub hac conditione, vt si post mortem eius durauerint, ad prius monasterium redeant. Et confirmatur primò, quia qui sentit onus, debet & sentire commodum, sed monasterium secundum recipit onus sustentandi & alendi talem personam; ergo debet etiam bona recipere, saltem, vt ipsa eis vtatur. Confirmatur secundò, quia aliàs neque vestimenta propria, quibus induitur, nec instrumenta artis si aliquam fortasse exercet, nec propria scripta etiam proprio ingenio & manu elaborata, nec etiam libros, vbi in particulare peculium conceduntur, poterit talis religiosus secum ferre, quod videtur durissimum. Probatur autem sequela, quia in his omnibus procedit ratio facta, nam omnium illorum dominium religioni fuit acquisitum, & apud eam semper retentum.

Instantia. *Cõfirmatur primò.* *Cõfirmatur secundò.*

6. Respondetur ad rationem, regulam positam tam de vsu, quàm de dominio esse intelligendam, quia sicut religiosus non habet dominium, ita nec ius vtendi, sed tantùm vsum facti, & ideo in ipsa persona ex se nihil transit, vel potiùs nihil in ipsa est, ratione cuius possit secum deferre huiusmodi bona ad vsum eorum, nec prior religio tenebatur in rigore concedere illi vsum talium bonorum in particulari, sed tantùm absolutè ad alendum illum; hoc autem debitum extinctum fuit per translationem, sicut in exemplo de seruo, etiam dominus tenetur illum alere, quandiu seruus est, si autem illum manumittat, cessat obligatio, nec potest secum deferre bona, quibus vtitur. Sic ergo religio non tenetur dare religioso obligatione iustitiæ, nisi, quandiu religiosus eius est, nam hæc obligatio nascitur, vel ex naturali debito quo totum obligatur alere partem, vel ex mutua æqualitate, & iusto contractu inter religionem, & religiosum; sicut enim religiosus non tenetur seruire religioni, nisi quandiu religiosus eius est, ita nec religio obligatur ad illum alendum, nisi pro eodem tempore, vel sub eadem conditione. Ex quo à fortiori constat, si bona acquisita religioni industria religiosi, sint immobilia, non transire cum religioso, etiam quoad vsumfructum quandiu ille viuit, quia etiam dominium talium bonorum fuit absolutum, nec religiosus acquisiuit ius fruendi, nec fingi potest alius titulus, nisi fortè sustentationis; ad hanc autem non tenetur prior religio, vt declaratum est.

Satisfit instantiæ.

Neque obstat prima confirmatio, haberet enim locum principium quod assumit, si prior religio alteri inuitæ imponeret onus alendi suum religiosum, non tamen ita est, quia posterior religio voluntariè recipit talem personam, & ideo si non possit sustinere illud onus sine tali subsidio, oportet vt in ipsa receptione conditionem illam explicet, & quòd prior religio consentiat, vel quòd aliquis Prælatus vtrique superior rem componat, alioquin sibi imputet; quòd onus susceperit sine illo commodo. Et deinde iam non alit religiosum alienum, sed suum; ideóque non deest sufficiens æqualitas, cùm actiones etiam, & futuræ vtilitates talis personæ illius iam sint. Eo vel maximè, quòd hic modus recipiendi onus sustentandi religiosum sine speciali subsidio temporali, per se est conueniens tali statui, vt in superioribus declaratum est. 7.

Ad primam confirm.

Ad aliam confirmationem respondetur, ex vi iustitiæ concedendam esse sequelam, vt probat ratio, tamen ex præsumpta voluntate rationabili, & ex recepta consuetudine aliquam posse admitti exceptionem. Quod verò spectat ad vestes, si tantùm sit sermo de his, quæ ad actualem vsum, vt sic dicam, & decentem exitum è monasterio necessariæ sunt, clarum est posse illas secum deferre, tum quia nec debet nudus incedere, nec mutare habitum suæ religionis, donec alterius induat: tum etiam, quia cùm ille sit adhuc religiosus talis religionis, licitè potest habere vsum pro tunc necessarium, saltem rerum quibus tegatur. Quæ ratio probat etiam, tunc posse ali de bonis religionis, nec compellendus est mendicare, nisi religio ipsa hoc profiteatur. Si autem de duplicatis vestibus, aut aliis ornamentis sit sermo, sine dubio nihil horum potest secum deferre, nisi ex consensu Prælati, quem relinquit; nam de illis omnibus procedit optimè discursus factus, quia illarum rerum vsus est pro alio tempore futuro, non pro præsenti, quidquid enim pro eo tempore necessarium est, non duplicatum, sed simplex vestimentum appellamus, etiam si ex variis partibus constet. Quin potiùs de hoc simplici vestimento dubitari potest, an teneatur secunda religio illud priori restituere, postquam religiosus professus est; videtur enim in rigore teneri non minus, quàm si ibi esset naturaliter mortuus, vel sicut, si vestem aliquam mutuò acceptam à tertia persona tulisset, teneretur religio illam restituere vero domino, sic enim quilibet religiosus etiam proprium vestimentum non habet nisi quasi mutuatum à sua 8.

Ad secundã confirm. *De vestibus.*

sua religione. Esto tamen hoc ita sit, quoad hanc partem censemus temperare rigorem hunc ex quadam vrbanitate, & interpretatiuo consensu omnium religionum, quem satis declarat consuetudo, neque enim decebat in re tam minima, vel amaritudinem animi erga transeuntem, vel nimiam affectionem ad temporalia bona ostendere. Vnde etiam consuetudo hæc in diuersis religionibus pro maiori, vel minori paupertate earum, habet maiorem etiam, vel minorem amplitudinem, quæ sine scrupulo seruari poterit.

9. De peculio librorum. De libris autem, sicut non est eadem ratio, ita non est etiam eadem consuetudo; nam libri ex suo genere computantur inter mobilia preciosa, vel saltem multæ æstimationis, & alioquin non habent vsum simpliciter necessarium, sed voluntarium, & præterea potest per alios similes in futurum supplere, & ideo nulla ratio postulat, quòd prior religio cogatur librorum peculium concedere, etiam quoad vsum pro futuro tempore, seu pro vita talis personæ in alia religione. Neque etiam est illa ratio ad præsumendum talem consensum, vbi non fuerit satis expressus, vel vbi non fuerit materia tam parua, vt quasi pro nihilo reputetur. Nec refert quòd iuxta morem religionis libri quasi in peculium stabile, vel ad vitam concedantur, quia nunquam potest ista concessio ita fieri, quin semper pendeat ex voluntate Prælati, qui ad nutum potest illam licentiam reuocare, & libros ad vsum aliorum religiosorum applicare, vt suprà ostensum est, eo autem ipso, quòd subditus mutat religionem, nec Prælatus persistit in priori voluntate, neque ipse potest eius facultate vti. Imò licèt talis concessio fiat ex vi regulæ, semper habet conditionem adiunctam perseuerantiæ in tali statu; nam omnis lex ad eos tantùm qui sub ea sunt loquitur.

10. De manuscriptis ad proprium vsum. De scriptis autem est mihi nonnullum dubium, licèt nonnulli absolutè idem de illis affirment, quia illa etiam sunt bona quædam temporalia, & interdum non paruo pretio æstimabilia, quorum dominium etiam acquiritur monasterio; ergo procedit in eis ratio facta. Neque est ibi ratio præsumendi tacitum consensum, quando occultè, & inscio Superiore scripta deferuntur. Hæc ergo sententia sine dubio tutior est. Nihilominus dico esse dubiam, quia scripta, videntur esse quasi pars scientiæ, & doctrinæ, quam aliquis in religione comparauit, sunt enim in adminiculum memoriæ, à qua maximè scientia pendet. Potest autem religiosus suam scientiam, & doctrinam secum deferre; ergo & talia scripta, quibus, vt videtur, iniustè priuaretur, quia non esset sine magno scientiæ, & doctrinæ suæ nocumento, & dominium religionis non videtur esse adeò absolutum, vt possit cum tanta iactura talis personæ illa retinere. Et declarari potest, quia accessorium sequitur principale, scripta autem sunt veluti quid accessorium respectu scientiæ; ergo possunt & debent comitari personam, ad cuius propriam scientiam pertinent. *Nauar.* Nihilominus Nauar. dicto consilio, num. 10. eadem certitudine qua de aliis bonis, affirmat religiosum translatum solùm posse deferre scripta, quæ inutilia essent suæ religioni priori, & quæ probabiliter crederet Prælatum donaturum: addere verò possumus, vel quæ iuxta morem religionis Prælatus non potest iustè negare, vel auferre nisi in pœnam alicuius grauis culpæ. Addo etiam, ob rationem factam, si quis deferat scripta sibi vnica, & singularia, quorum copiam inuenire non poterit, maiorem aliquam excusationem habere, ita vt non audeam illum condemnare, præcipuè si solùm ad propriam vtilitatem illa deferat, animo restituendi illa cumprimum, vel transumptum eorum habere potuerit, vel saltem in fine vitæ, si prius absque magno incommodo non potuerit.

Tandem à fortiori constat, instrumenta artis multo magis comprehendi sub bonis, quæ deferri non possunt, quia & sunt æstimabilia pretio, & facilè etiam possunt pretio comparari, & ab eis non pendet ars ipsa, sed tantùm vsus eius. Vnde cùm talis vsus in vtilitatem alterius religionis transferatur, ad illam spectabit instrumenta artis præbere. Solent autem esse etiam inter religiosos aliqui insignes artifices, habentes exquisita aliqua instrumenta, quibus similia, vel non inuenient, vel non sine magno labore, & difficultate, & in his posset habere aliquam vim illa ratio, quod priuari tali instrumento esset magnum incommodum; quæ ratio suadet quidem debere Prælatum tunc se facilem exhibere, saltem ad mutuandum simile instrumentum, ad vsum eius, vel pro toto tempore vitæ, vel donec aliud simile habeat, vel certè ad vendendum illud, si alius posset illud pretio redimere. 11. De instrumentis artis, quam fortè nouit translatus.

CAPVT XIV.

An cum religioso transeunte transeant etiam immobilia, vel pretiosa mobilia, quæ fortè ratione illius pertinebant ad priorem religionem.

SVperest verò dicendum de bonis præsertim immobilibus, vel mobilibus pretiosis, quæ in propria specie extant, vel quibus monasterium ditius factum est, sub quibus maximè pecuniæ comprehenduntur; de his ergo omnibus, quæ secum attulit religiosus, quando primam religionem ingressus est, non immeritò dubitatur, an possit illa secum deferre, cùm ad aliam transit etiam reluctante Prælato; nam in his videtur esse dissimilis ratio, quia licèt per professionem transeant in dominium religionis, tamen ibi interuenit pactum, quod habet implicitam conditionem donandi, scilicet, illa monasterio, pro tempore, quo personam ipsam secum habuerit, nam illa bona comitantur personam, cuius hæc videtur esse iusta, & rationabilis intentio. 1. Arguitur pro parte affirm.

Circa hoc aliqui Iurisperiti, vt videri potest in Decio in Authent. *Generali* C. de Sacrosanctis Eccles. num. 4. & Anchar. consil. 69. num. 8. distinguunt de illo, qui ante legitimam ætatem professus est, vel debito tempore; & de priori aiunt, bona quæ attulit transire cum illo ad aliud monasterium; de posteriori autem negant. Sed distinctio non est necessaria; quia si professio ita est facta ante legitimam ætatem, vt fuerit inualida, & nunquam fuit ratificata, clarum est personam illam quocumque transeat, posse deferre secum sua bona, neque oportebat specialiter loqui de defectu ætatis; sed generaliter de quocumque annullante professione. Ratio enim generalis est, scilicet quia semper retinuit dominium illorum, nam votum paupertatis validum numquam fecit, ergo neque à se bona sua abdicauit, item seipsum non tradidit validè monasterio; ergo nec bona; nam quoad hoc saltem, certissimum est illud principium, quod in hoc negotio bona 2. Prima opinio distinguens reiicitur.

bona sequuntur personam, quod est commune Bartoli, & Doctorum in Authentica *Si qua mulier.* & Authentica *Ingressi.* & Authent. *Generali.* de sacrosanctis Ecclesiis, quia saltem hoc necessarium est in principio traditionis. De hoc ergo casu nulla est quæstio, saltem iuxta antiquum ius; nam ex quodam iure nouo Concilij Tridentini potest habere aliquam difficultatem, quam in cap. sequenti attingam. Si autem professio inualidè facta ante ætatem, postea validè ratificata est, siue expressè, siue tacitè, parum refert quòd professio nulla antecesserit. Itaque generaliter loquimur de quocumque religioso verè professo, & de transitu etiam valido, ac legitimo, vt in cap. præced. num. 1. etiam monui.

Bartol.

3. Alij ergo censent huiusmodi bona transire cum religioso etiam quoad dominium, & proprietatem, pro qua citantur Calderinus consil. 29. de regular. colum. 2. Socinus senior lib. 4. Consilior. consil. 92. n. 14. & sequentibus. Et Menochius lib. 2. de arbitrariis, c. 436. n. 11. qui fundantur in ratione dubitandi proposita. Et potest confirmari ex cap. *Quòd à te.* de Clericis coniugatis, vbi de clericis apostatantibus à suis Ordinibus dicitur. *Sanè Ecclesiis quibus intitulati fuerunt si de possessionibus, aut aliis bonis, aliqua contulisse noscuntur, cùm ab earundem Ecclesiarum ministerio fuerint & beneficio sequestrati, ad ipsos debent recta via sine contradictione remitti*; ergo à fortiori in præsenti casu debent transire cum ipsa persona bona, quæ monasterio donauerat.

Secunda opinio simpliciter affirm. quo fundamento nitatur. *Calderin. Socin. Sen. Menoch.*

4. Alij distinguendum putant, si religiosus transit cum legitima licentia, vel sine illa, item de bonis quoad proprietatem, vel quoad vsumfructum; nam in priori casu, quando transitus illicitè fit, negant posse vllo modo secum deferre bona; quando autem iustè fit, affirmant posse, & debere, saltem quoad vsumfructum, ne fiat difficilior huiusmodi transitus ad perfectiorem religionem. nam si cogatur relinquere talia bona in monasterio, non erit ita liber, & expeditus, vt transire possit ad perfectiorem statum, quod esset impedimentum ponere ascensui ad perfectiorem statum, quod esset inconueniens.

Tertia opinio alia distinctione vtens.

5. Mihi placet sententia Nauarri absolutè negantis talia bona transire cum persona, quam etiam tenet Couar. referens multos in cap. 1. de testamentis num. 20. & 21. iuxta quam sententiam dicendum est, nec transeuntem posse tuta conscientia per vim, vel fraudem illa secum deferre sine consensu monasterij, nec monasterium teneri de iustitia ea donare, quoad proprietatem, vsumfructum, aut vsum; quod intelligo per se, & seclusa exceptione, quæ propter accidentales circumstantias fieri potest. Quia verò hoc non est æquè certum in omnibus bonis, neque in omni transitu, ideo oportet hæc distinguere, & sigillatim probare. Duobus ergo modis potest religiosus conferre monasterio bona quæ priùs habebat, vel ius ad illa, quæ habere poterat, primò necessaria consequutione, & ex vi iuris communis, eo ipso, quòd vult ibi religionem profiteri. Secundò liberali voluntate, & donatione distincta à traditione suæ personæ, quia nimirum poterat ante professionem illa bona aliis donare, & voluit potiùs dare monasterio, quod maximè procedit, quando non solùm ex negatione donationis, vel legati, aut testamenti facti in fauorem alterius, sequitur necessaria successio monasterij facta professione (hunc enim casum in priori modo includimus) sed, quia necessaria est positiua actio donandi, & hanc etiam voluntariè habuit.

Resolutio ex Nauar. & aliis, simpliciter negans.

Ostenditur data resolutio, quando bona obueniunt priori religioni ex vi professionis in ea factæ.

Quando ergo bona transierunt in monasterium priori modo, in nullo casu potest illis priuari, saltem quoad proprietatem, propter transitum personæ, quia iure quasi hæreditario acquisiuit absolutum dominium eorum, sine dependentia ab actuali existentia, seu perseuerantia talis personæ, in tali religione, vel monasterio. Quis enim talem dependentiam, vel conditionem apposuit, an religiosus ipse? at ille non potuit, quia licèt voluntas eius fuerit necessaria ad profitendum, tamen supposita voluntate hac, iam non ex ipsius arbitrio, sed ex necessitate iuris transeunt illa bona in monasterium. At ius illam conditionem non ponit, sed absolutè vult bona illa transire in monasterium, quia supponit personam illam quasi mortuam, & statum illum perpetuum, & propter accidentales, & raros casus non adhibuit dependentiam, vel conditionem, quæ posset magis obesse, quàm prodesse stabilitati illius status. 6.

Ratio huius partis resolutionis.

Dices, ille poterat testari, vel illa bona aliis donare; ergo etiam potuit hanc conditionem, vel hoc onus monasterio ponere. Respondeo primò, probabile esse illam conditionem esse repugnantem professioni, de quo statim dicam. Deinde quando nullum condit testamentum, sed permittit religionem quasi ab intestato succedere, licèt voluntariè, & liberaliter hoc faciat, tamen per hoc nullam apponit conditionem, sed relinquit, vt religio succedat iuxta dispositionem iurium, sicut qui non instituit hæredem solùm hac intentione, vt nepos ab intestato succedat, gratiam quidem illi facit, non tamen propter hoc aliquam illi conditionem apponit, si autem religiosus condat testamentum, & monasterium instituat hæredem, & dictam conditionem expressam non apponat, absoluta est etiam successio, quia illa conditio, nec ex natura rei subintelligitur, nec præsumi debet, præsertim præsumptione iuris, cùm illa reputetur mors quædam ciuilis, qui autem ante mortem naturalem instituit hæredem, non habet subintellectam hanc conditionem, vt si contingat ad vitam redire ei etiam restituantur bona. Si autem fingatur casus, in quo illa conditio in testamento expressè ponatur, primùm non existimo esse moralem, quia illa conditio indicat animum non satis constantem, & firmum in statu quem assumit, & ideo nemo illam adhibebit, nec religio deberet illam vel personam acceptare; an verò in rigore addi possit, statim dicam à num. 16. 7.

Instātia expugnatur.

Atque hinc infero idem iudicium esse de quibuscunque bonis, quæ post professionem talis religiosi adueniunt monasterio per necessariam successionem, quatenus induit, seu repræsentat personam eius; Probatur, quia illorum omnium dominium absolutè acquirit non ex noua voluntate religiosi, sed ex vi ac necessitate iuris communis, supposita solùm priori voluntaria professione. Nec potest religiosus iam professus illā conditionē, vel onus aliquod super talia bona religioni apponere, quia iā mortuus est, neque vllum ius habet circa talia bona. Neque etiā ex vi prioris pacti, vel professionis 8.

Primū consectariū excedens hāc partem resolutionis.

fessionis intelligitur talis conditio magis apposita pro bonis aduentitiis in futurum, quàm pro illis, quæ statim cum ipsa persona proueniunt. Imò licèt aliqua bona postea adueniant religioni, ius ad illa vel ad successionem illorum, translatum fuit in religionem in puncto professionis, quod ius inter bona incorporalia statim acquisita religioni computari potest; ergo sicut alia bona, tunc absolutè acquiruntur, & sine vlla conditione, ita & ius illud; ergo eodem modo acquiruntur postea religioni omnia bona, in quæ necessariò succedit propter illud ius.

9. Secundum consectariũ etiam extẽdens. Sequitur etiam resolutionem positam procedere de transitu talium bonorum, non solùm, quoad proprietatem, sed etiam quoad vsumfructum, vel vsum; Probatur, quia in primis, nullum est ius positiuum, quod in præsenti materia aliud disponat de vsufructu, quàm de proprietate: secluso autem iure positiuo, vsusfructus ex natura rei, est domini cuius est proprietas, nisi etiam ex aliquo pacto humano hæc separentur, quòd hîc etiam nullum est, ergo sicut prior religio iustè retinet proprietatem talium bonorum, ita etiam professionem tam ciuilem, quàm naturalem, & vsumfructum eorum. Solùm superest declaranda vltima particula antecedentis; nam cætera omnia, & illatio per se nota videntur; probatur autem ex dictis; nam, præter professionem, nullum pactum interuenit super talia bona inter religiosum & religionem, ratione cuius pacti vsusfructus talium bonorum reseruetur religioni posteriori, si ad illam transire contingat; ostendimus enim religionem succedere non ex speciali voluntate religiosi, sed ex vi iuris communis; cùm ergo ius commune illam reseruationem non faciat, nec religiosus potest sua voluntate illam superaddere. Deinde esto posset, de facto nihil tale declarat, nullam enim omnino conditionem adhibet, nec etiam est, cur ex natura rei subesse intelligatur, vt explicuimus, & magis ex dicendis constabit.

Ostenditur deinde eadem resolutio quando bona obueniunt ex mera liberalitate religiosi.

10. Superest, vt dicamus de aliis bonis, quæ religiosus suo mero arbitrio extra legis dispositionem religioni donat in ipsa professione, vel ante ipsam; nam post ipsam non habet locum hic modus donationis, cùm religiosus, neque aliquid sibi retinere possit, vt de illo postea cùm voluerit donationem faciat, nec potest aliquid de nouo acquirere, quod non ipso facto statim in religionem transeat. De huiusmodi ergo bonis idem in primis dicendum est, quando donatio in principio simpliciter facta est, nulla in ea adiecta conditione, vel limitatione, quia etiam tunc monasterium obtinet absolutum dominium talium bonorum; ergo quidquid postea eueniat, non posset iustè sine suo consensu illis priuari; patet consequentia, quia hîc etiam nullum est ius naturale, vel positiuum, quod illam obligationem imponat, nec etiam est vlla ratio subintelligendi hanc tacitam conditionem in illa donatione; nam licèt fiat occasione professionis, non tamen fit sub conditione aliqua pendente in futurum, imò ipsa professio est actus ita legitimus, & intrinsecè perpetuus, vt non pendeat in futurum, & ideo ad summum potest intelligi illa donatio dependenter à

Probatio, quando liberalis donatio facta est absque vlla conditione.

A professione vt de præsenti fit, ita, vt si contingeret professionem esse nullam, donatio etiam nulla redderetur, tamen facta professione valida, nulla conditio de futuro intelligitur nisi exprimatur.

Et hæc ratio maximè vrget, quando non stat per religionem, quominus religiosum semper retineat, quia quantum est ex se, parata est ad illum alendum, & ad implendam conditionem, etiamsi fingamus fuisse in donatione inclusam; ergo iniustum esset illam cogere ad bona alteri tradenda. Imò idem certum existimo, etiamsi ex iusta causa religiosum emittat: quia donatio monasterio facta neque ipsi religioso debet dare licentiam ad B liberiùs peccandum, nec religioni debet adimere libertatem ad expellendum illum, si suis peccatis id mereatur, vtrumque autem sequeretur, si cogeretur religio bona reddere quando illum expellit. In hoc autem casu si religiosus sic punitus transferatur in aliud monasterium, vt ibi in pœnam detrudatur, alendus quidem erit sumptibus monasterij, quod illum eiecit. Id tamen non est propter bona, quæ in monasterium contulit, eodem enim onere tenebitur monasterium, etiamsi nulla temporalia bona ab illo habuisset, sed ratio est, quia non debet grauari aliud monasterium, nisi omnino sponte velit ipsum sine aliC mentis recipere, de qua re in simili materia optimè loquitur Gregorius lib.1. Epist.42. vbi latiùs tractat non solùm de monachis, sed etiam de clericis sæcularibus habentibus propria bona, qui propter lapsus detruduntur in monasteriis. Si autem contingeret iniustè expelli, etiam tunc non debet pati religio graue nocumentum propter vnius Prælati iniustitiam, vel imprudentiam, sed cogendus est Prælatus, vel illum iterum admittere, vel alere, aut alio modo iniuriæ factæ satisfacere. Et quando iustum esset monasterium priuare bonis propter tale delictum, id non esset ex intrinseca obligatione orta ex priori donatione, quod nunc agimus, sed esset quædam pœna per D Superiorem imponenda.

11. Hæc probatio non solùm valet quando religio vult retinere religiosum, sed etiam quando expellit.

Atque hic discursus non minùs probat de vsufructu bonorum, quàm de proprietate, quia hîc etiam habet locum ratio suprà facta in num. 9. cùm monasterium sit verus dominus, esse etiam vsufructuarium, quia nullum est ius, vel pactum humanum, ratione cuius impediatur verus dominus frui, & vti re sua. Neque etiam talis obligatio prouenit ex alia obligatione, quam habebat hæc religio ad alendam talem personam, tum quia hinc ad summum sequeretur obligatio ad tribuendum ei sufficientia alimentia in alio monasterio; non verò ad dandum totum vsumfructum, aut totum dominium vtile, si fortasse pluris æstimetur. Tum etiam, quia nec alimenta tenetur dare, quia parata est, ad alendum illum in E suo gremio permanente, & ad hoc solùm à principio se obligauit.

12. Valet etiam de vsufructu, sicut de proprietate.

Dices, hoc ad summum procedere, quando religiosus transit ad laxiorem, vel æqualem sine culpa religionis, & solùm permittente, vel dispensante ad illius postulationem, ex opinione probabili cap.11. à num. 16. tractata; tunc enim nisi in ipsa permissione seu licentia, ipsamet religio se voluntariè obliget ad aliqua alimenta præstanda, profectò non potest ex conscientia, vel iustitia obligari, etiamsi in præstando suo consensu hanc conditionem, seu libertatem à tali obligatione non expresserit; quod fortasse esset consulto-

13. Obiicitur saltem non videri valere quando transitur ad religionem laxiorẽ vel æqualem.

ris, non tamen necessarium, quia per se nullus est in re ipsa titulus talis obligationis, sed alia religio quæ illum recipit, sibi consulat, & videat quale onus assumat. At verò quando transit ad perfectiorem religionem, vtitur religiosus iure suo; ergo non debet priuari actione quam habet ad vsumfructum talium bonorum, vel saltem ad alimenta. Et hîc etiam habet locum congruentia alterius opinionis, scilicet, ne difficilior fiat transitus ad meliorem frugem. vnde sicut in ipsa professione includitur conditio, nisi velit transire ad altiorem religionem, ita in donatione bonorum intelligi potest inclusa proportionata conditio. Quæ ratio si quid probat, in omnibus bonis etiam per necessariam successionem comparatis locum habet, & licèt in vsufructu vel alimentis maiorem quandam speciem congruitatis habere videatur, tamen in rigore etiam procedit de proprietate, quia si semel admittatur illa conditio subintellecta, etiam in ipsa donatione proprietatis dicetur includi.

14. Expeditur hæc obiectio.

Dico ergo, quantacumque bona religiosus donauerit monasterio, non habere post professionem maiorem actionem ad vsumfructum eorum, quàm si nihil contulisset, vel quàm habeat quilibet alius religiosus professus eiusdem monasterij. Item è conuerso, religionem ipsam non teneri maiori obligatione iustitiæ ad alendum talem religiosum quàm alios, qui nihil contulerunt. Quæ doctrina inuenietur passim in sanctis Patribus, Basilio, Augustino, Benedicto, & aliis, qui de monasticis institutis scribunt. Et est euidens, tum quia æquè pauper efficitur, qui diues erat, ac qui nihil habebat; tum etiam, quia religio non obligatur ad alendum religiosum, propriè, & per se, propter temporalia bona, quæ ab illo habuit, sed propter professionem religiosam: illa autem bona censentur per modum eleemosynæ liberaliter donatæ, perinde ac si inter alios pauperes fuissent distributa. Hinc ergo ad illam difficultatem respondeo, etiam si quis ad altiorem religionem transeat, non posse deferre secum talia bona, vel vsumfructum eorum, quia nullum ius ad illa habet, vt probatum est, atque ita nulla actione priuatur, quia religio non tenetur illum alere, nisi in eadem permanentem, nec etiam tenetur parare illi viam, vt sic dicam, per temporalia commoda, vt se relinquat & ad aliam perfectiorem etiam transeat, satis enim est quòd non resistat, neque impediat. Nec dici potest impedire, eo quòd bona non restituat, quia carentia temporalium bonorum per se non impedit, imò est optima dispositio ad ingressum religionis, præsertim arctioris, quæ in hoc debet maiorem puritatem obseruare, sine temporali subsidio, vel spe religiosos admittendo, quod si contingat, aut nolle, aut non posse, accidentarium est obstaculum, quod alia religio non tenetur tollere, sua bona erogando.

15. Exemplo illustratur.

Optimum exemplum est in Monialibus, quæ non recipiuntur ordinariè sine dotibus, & tamen cùm de licentia sedis Apostolicæ de vno ad aliud monasterium transferuntur, earum dotes monasteriis, quæ relinquunt, remanent, vt constat ex vsu. Et habetur in quadam declaratione Cardinalium ad Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 5. de regularib. qui absolutè loquuntur de transitu, siue sit ad arctiorem, siue non, & siue sit eiusdem, siue alterius religionis. In Monialibus autem maximè potest impedire hic transitus ob dotem non restitutam, quia in alio nulla recipitur regulariter sine dote, & aliam quærere non est facile. sed hoc impedimentum non imputatur huic monasterio, quia non tenetur dotare monacham suam, vt in alio recipiatur. Est etiam optimum argumentum à simili, si religiosus tempore suæ professionis copiosam donationem suorum bonorum fecisset hospitali, & postea velit transire ad arctiorem religionem, nunquid teneretur hospitale reddere bona, vel vsumfructum eorum, ne transitus fiat difficilior? Cur ergo obligabitur religio, cui non minùs absoluta donatio facta est, & cuius bona non minùs, imò magis Ecclesiastica sunt, & ob eam causam difficiliùs etiam alienari possunt; vnde ad hoc confirmandum, non parum iuuant quæ de non alienandis Ecclesiasticis bonis sacri canones statuunt. Et à simili.

Superest, vt explicemus quid dicendum sit, si à principio in ipsamet donatione expressè addita fuerit hæc conditio, vt quacumque ratione contingat religiosum mutare suum statum, religio teneatur vel bona reddere, vel saltem dotem competentem pro alio monasterio, vel saltem alimenta, aut quid simile. In quo in primis dubitari potest, an talis conditio sit iniqua, & inualida, videtur enim non esse, quia nulli est iniuriosa, suppono enim donationem esse liberalem, de bonis scilicet quæ posset nouitius, aut nouitia non donare monasterio; potest ergo ea donare, prout voluerit; ergo, & sub illa conditione. In contrarium autem est, quia illa conditio videtur esse contra votum paupertatis, ac proinde contra substantiam professionis. Probatur assumptum, quia per illam conditionem retinet illa persona ius aliquod ad illa bona; habere autem tale ius, repugnat voto paupertatis, nam est retinere aliquod genus dominij, quia ius illud æstimabile pretio est, & est quoddam bonum temporale quamuis incorporeum. 16. Discutitur resolutio de liberali donatione an possit fieri sub conditione. Arguitur affirm. Arguitur neg.

Quæ ratio procedit quidem optimè, si conditio in eo sensu apponatur, vt persona retineat ius aliquod ad talia bona, posset tamen in alio sensu poni, in quo non video intrinsecam malitiam, scilicet, vt religio maneat in conscientia obligata ad subueniendum religioso in tali occasione, etiamsi ipse nec ius, nec actionem aliquam contra religionem habeat; hæc enim duo, & inter se non repugnant, & optimè compatiuntur cum integro voto paupertatis, vt suprà visum est. Imò addi etiam posset in tali conditione, vt si religiosus transierit ad aliam religionem, eo ipso altera religio acquirat ius ad talia bona, quia hoc etiam nihil derogat paupertati ipsius personæ, & aliunde nec iustitiæ repugnat, vt ratio suprà facta probat; ergo talis conditio sic intellecta non est intrinsecè mala. Non potest tamen negari, quin malè sonet, quia vt num. 7. in fine dicebam, indicat animum non satis constantem in statu, quem assumit. In aliquo tamen casu raro possent occurrere circunstantiæ, quæ conditionem illam postulare etiam secundùm prudens consilium videantur, vt si fœmina religionis habitum assumens in aliquo monasterio, timeret probabilem necessitatem transeundi postea ad aliud, vel eiusdem ordinis, vel alterius ex graui causa, & legitima facultate; si ergo priori monasterio copiosam donationē bonorum faceret, nulla inconstantia, neque indiciū eius est sub conditione ponere, vt occurrente tali casu, vel cogente tali necessitate 17. Deciditur affirmatiuè, tamen ordinariè malè sonare talem conditionem. In quo euentu satis honesta esset.

necessitate teneatur monasterium primum dare secundo competentem dotem, aut vsumfructum dotis, vel alimenta, aut aliquid simile: supposito ergo tali casu, seu modo donationis, dicendum planè est teneri monasterium implere conditionem, eo modo, quo in contractu posita fuerit, quia est iusta, & paupertati non repugnat, vt declarauimus, & nulla est lex canonica quæ resistat, nam illa non esset alienatio bonorum Ecclesiasticorum, quia illa bona nunquam fuerunt simpliciter donata tali monasterio, sed sub tali modo, vel vsque ad complementum talis conditionis.

18. Illatum de redeuntibus ad sæculum ex iusta dispẽsatione. Ex dictis sequitur, si religiosus, vel religiosa ex dispensatione Pontificis quantumuis iusta reuertatur ad sæculum sine vllo vinculo professionis, & votorum, non posse deferre secum bona, quæ religioni donauerat absolutè, sine consensu religionis, nisi hoc ipsum Pontifex in sua dispensatione specialiter concedat. Probatur, nam idem fundamentum absoluti dominij habet locum in tali casu. Imò in eo magis vrget, quia licèt persona Deo consecrata reuertatur ad sæculum, non propterea debent bona Deo consecrata profanari, seu alienari, vel, vt ita dicam, ad sæculum redire: neque in dispensatione personæ continetur dispensatio in alienatione bonorum, nisi in specie concedatur; neque etiam causa, quæ ad primum sufficiat, erit semper sufficiens ad vtrumque, quin potiùs, vt dispensatio in persona tolerabilis sit, erit regulariter conueniens, vt pro bonis non concedatur, sed quòd relinquantur religioni. videantur, quæ in simili tractat Rebuffus (*Rebuf.*) in proœmio ad regias constitutiones gloss. 5. numer. 23. vbi ex multorum sententia dicit religiosum factum sæcularem non succedere in hæreditate paterna, quod difficilius est.

19. Obiectio contra illatum. Dices, in eo casu tollitur fundamentum talis donationis, vel cuiusuis tituli, quo mediante bona illa peruenerunt ad monasterium vel per testamentum, vel per successionem necessariam, &c. ergo eo ipso redibunt bona ad priorem dominum, quia ablato fundamento, euertitur quidquid in illo nitebatur. Antecedens patet, quia tota ratio translationis talium bonorum in monasterium est, vel incapacitas personæ ad dominium talium bonorum, vel voluntas donandi illa fundata in tali professione; per illam autem dispensationem, & professio tollitur, & persona fit habilis ad dominium talium bonorum. Confirm. Confirmatur, quia si Papa dispenset in matrimonio rato, eo ipso reuertitur ad sponsum quidquid sponsæ donauerat, & è contrario, quia destruitur fundamentum; ergo similiter in præsenti.

20. Occurritur obiectioni. Respondetur, nec professionem, nec incapacitatem dominij esse fundamentum, vt sic dicam, à quo pendeat in conseruari dominium absolutè datum monasterio de talibus bonis, sed solùm fuit veluti occasio, aut motiuum, vt talis donatio monasterio fieret, sicut si donatio illa facta esset pauperibus, vel consanguineis, quia, vt diximus, donatio æquè absoluta est. Imò in præsenti casu multo minùs potest pendere à tali conditione, quia religiosum professum per religionẽ fieri non religiosum rarissimum est, & moraliter non consideratur in tali contractu, seu donatione. Ad cõfirm. Ad simile, quod affertur de matrimonio, respondeo, vnum esse casum, in quo, via, & iure ordinario potest matrimonium ratum dissolui, per professionem religionis, in quo casu iure et-

A iam communi statutum est, quid de bonis inuicem donatis ab sponsis faciendum sit, vt in superiori tractatu visum est. Dissolutio autem matrimonij per dispensationem extraordinaria est, & de his quæ rarò eueniunt; & ideo pro illo casu nihil iura disposuerunt, & ideo si quæ donatio intercessit, tenor illius considerandus est; nam si donatio fuit omnino absoluta, & non expressè ad supplementum dotis, vel ratione matrimonij sustentandi, certè non reuocabitur donatio propter dispensationem illam, maximè si præbendo consensum ad dispensationem, nullam conditionem de donatione reuocanda sponsus exigat; & ita ex hac parte potiùs confirmatur doctrina da-B ta. Si autem fuit conditio posita saltem generalis, vt si matrimonium, quacunque ex causa non peruenerit ad effectum, donatio rescindatur, seruanda est, quod nihil etiam obstat his quæ diximus.

An saltem religiosi Societatis, qui vota tantùm simplicia emiserunt, possint deferre secum bona, quæ ipsi Societati donarunt, si ab ea dimittuntur.

Vltimò occurrit speciale dubium in hoc pun- 21.
C cto circa religiosos Societatis, qui professionem non emiserunt, sed per vota simplicia incorporati sunt, & aliquid de bonis suis Societati donarunt, an si postea emittantur, possint deferre secum talia bona, & consequenter teneatur Societas ea reddere, & donationem rescindere. Est enim hoc proprium Societati, vt non necessariò (Exponitur dubitatio.) succedat in bonis suorum religiosorum secundùm communẽ ius, sed ipsi religiosi possunt, & debent iuxta suas constitutiones de suis bonis disponere, & ita non habent hîc locum omnia, quæ de priori genere bonorum diximus. Possunt autem si velint, sicut aliis pauperibus, ita etiam Societa-D ti bona sua, vel eorum partem donare, prout in tract. 10. lib. 4. c. 6. exponetur. de hac ergo donatione dubium est, an idem sit iudicium, quod de religiosis professis. Videtur enim hîc esse dispar (Arguitur pro parte neg.) ratio, quia licèt ex parte religiosi oblatio, & obligatio sit perpetua, ex parte religionis non fit absoluta obligatio retinendi perpetuò huiusmodi religiosos, sed sub conditione *nisi ipsi hoc demeruerint*, vel alia simili; ergo ratio postulat, vt donatio, quæ fit religioni, habeat etiam hanc conditionem, si religiosum non expellat, vel similem. In (Arguitur pro affir.) contrarium autem est, quia forma donationis absolùtè fit, ergo etiam confert absolutum, & irreuocabile dominium. patet consequentia, tum quia E talis persona potest hoc modo donationem facere, & voluntas eius ex verbis colligenda est; tum etiam, quia si eodem modo faciat donationem consanguineis, vel pauperibus, non rescindetur donatio, etiamsi postea è Societate emittatur. Accedit præterea, quòd aliàs sequerentur incommo- (Confirm. ab incommodis. Primò.) da suprà tacta in aliis religiosis. Primum ac præcipuum est, quòd tales religiosi non perfectè renunciarent temporalibus bonis, nam semper haberent spem recuperandi illa, si ad sæculum redirent, quod vel repugnat omnino, vel derogat multum religiosæ paupertati. Secundum, quia hinc se- (Secundò.) queretur occasio licentiosè viuendi, quia vel sperarent non esse dimittendos à religione, ne cogantur etiã bona dimittere, vel certè minus timebunt

Tertiò. dimitti, quia iam habent vnde viuant. Tertium
ex parte etiam religionis minuetur libertas ad
dimittendum religiosum dyscolum, ne cogatur
bona illi reddere, quæ fortasse sustentando alios
iam consumpsit, quod ad commune bonum eius
esset magnum incommodum.

22. In hac re nihil existimo posse ex communi iu-
Decisio per triplex pronuntiatum. re definiri, quia pendet ex modo contractus, seu
donationis, quæ est res facti potiùs quàm iuris.
1. Pronunt. Nam loquendo de possibili, certum est potuisse
huiusmodi religiosum absolutè talem donatio-
nem facere, sine vlla conditione, quæ in futurum
pendeat, quod probat euidenter ratio facta pro
parte affirmante, quia voluntariè facit, & est ab-
solutus dominus, & quia ita potest alienare, vel
donare aliis, cur erit in hoc religio peioris condi-
2. Pronunt. tionis, aut magis incapax talis donationis? Secun-
dò censeo certum, facta in hunc modum donatio-
ne, non teneri religionem in rigore iustitiæ, talia
bona reddere tali personæ, si eam iustè à se dimit-
tat. Probatur primò ex ratione facta; nam in eam
fuit absolutè translatum dominium. Item, quia
tertia persona cui facta esset similis donatio, non
Euasio à proxima probatione refellitur. teneretur ea restituere in eodem euentu. Dices,
non esse eandem rationem, quia alia persona non
est causa talis mutationis in huiusmodi religioso;
at religio est causa illius, & constituit illum in no-
uo statu, in quo indiget talibus bonis. Sed hoc
parum refert; nam vel religio iniustè hoc facit,
vel iustè. Si iniustè; est contra conditionem po-
sitam in pronuntiato; éstque ille casus distinctus,
in quo meritò obligatur & cogenda est religio, vt
reddat bona ei quem iniustè dimisit, illa verò o-
bligatio non est ob defectum prioris donationis,
sed propter specialem iniuriam respectu talis per-
sonæ sic donantis. Si verò iusta est dimissio, vt in
casu supponimus, non debet propterea religio o-
bligari ad relinquenda bona, quæ iustè possidet,
cùm nec ratione rei acceptæ, nec ratione alicuius
iniuriæ teneatur. Neque in eo casu imputari po-
test religioni infelix euentus talis religiosi, sed
ipsi imputandus est. nam propter hanc etiam cau-
sam, nulla facta est in principio iniuria tali reli-
gioso, obligando illum ad relinquenda bona sua,
exponendo se illi periculo; nam in primis non
obligatur vnquam relinquere talia bona religio-
ni, sed liber ad hoc relinquitur. Deinde sicut non
cogitur talem religionem ingredi, ita nec bona
alienare: si autem voluntariè vtrumque facit, nul-
la ei fit iniuria. Denique non potest dici exponi
periculo, quantum est ex parte religionis, cùm
nunquam dimitti possit, si ipse velit viuere iuxta
regulam status, quem assumit, vt latiùs tracta. 10.
3. Pronunt. suo loco dicemus. Vnde addo tertiò, huiusmodi
renuntiationem, etiamsi fiat in fauorem religio-
nis, fieri in hoc sensu absoluto, & immutabili, seu
independente à mutatione, quæ potest accidere
circa statum personæ. Probatur rationibus factis,
quæ mihi certè probant alium modum donatio-
nis esse valde perniciosum religioni; non tam in
temporalibus, quàm in spiritualibus, & ideo nec
acceptat, nec acceptare debet donationem in alio
sensu factam, nec permittere, vt renuntiatio aliter
fieret in cuiuscunque fauorem fiat.

23. Quanuis autem religio ex iustitia non tenea-
Moderamé prædictorũ pronuntiatorum. tur hæc bona reddere in huiusmodi casibus, ex
quadam æquitate, & ad tollendam omnem occa-
sionem offensionis, potest licitè, vel omnia, vel
Vide p. 2. Constit. c. 3. aliquam eorum partem priori domino reddere,
vel pretium eorum, quia hæc non censetur alie-

A natio simpliciter bonorum religionis, sed quæ- lit. B. & decretum 8. congreg. 5.
dam iusta dispensatio, necessaria ad conseruan-
dam libertatem, quam talis religio profitetur, ad
dimittendas personas quæ sibi non congruunt;
imò ex praxi & consuetudine instituto consen-
tanea, videntur hæc bona à principio acceptari à
religione, cum hac potestate, & libertate, di-
mittendi etiam illa simul cum persona, si fiunt
expediens ad finem societatis, & ad communem
ædificationem. In hac tamen æquitate facienda, Cautela vna circa id moderamé.
obseruare etiam necesse est, ne nimium grauetur
religio, quæ per multos annos alit personam, quæ
postea literis, & aliis donis instructa dimittitur, &
nihilominus integra vult recipere bona quæ do-
B nauerat, quod non potest non esse graue onus re-
ligionis. Cauendum etiam est, ne facilitas in hac Cautela altera.
parte generet in subditis certam spem, recupe-
randi bona in simili euentu; nam posset hæc esse
occasio licenter viuendi, vt suprà dicebamus. De-
nique præcauendum est etiam, ne hoc sit tam fre-
quens, & tali modo fiat, vt inducatur consuetudo
obligationem inducens.

CAPVT XV.

An cum religioso translato transferantur etiam prærogatiuæ quibus in priori religione fruebatur?

C

PEr prærogatiuas hoc loco intelligimus quam- 1.
cunque facultatem actiuam, vt eligendi, fe-
rendi suffragium, &c. vel capacitatem passiuam,
vt eligatur, v.g. ad tale officium, ministerium, vel
beneficium. item ius sedendi in tali loco, & simi-
lia. item immunitates vel exemptiones, à tali o-
nere, vel labore, &c. Circa quod aduertendum
est, sermonem esse posse, vel de his omnibus, qua-
tenus fundantur in professione facta in religione
à qua fit transitus, & in eius regula, vel quatenus
fundari possunt in professione, & regula alterius
D religionis. Nam quatenus ex natura rei conse-
quuntur quamcunque personam in religioso sta-
tu existentem, nisi ab extrinseco illis priuetur,
constat, transitum nihil obesse talibus prærogati-
uis. Duas ergo generales regulas constituo. Pri- Prima regula circa prærogatiuas religionis à qua fit transitus.
ma est, omnis prærogatiua præcisè fundata in
professione primæ religionis, & in regula eius,
non transit cum persona, sed amittitur transitu
consummato; exempla sunt, primum de antiqui- De prærogatiua antiquitatis, & eam concequentibus.
tate religionis; nam illa fundatur in professione
facta in tali religione, & ideo quandiu in illa
permanetur, computatur per se loquendo à die
quo ibi professio facta est. Talis autem professio
non valet pro alia religione, quia per illam non
est effectus membrum eius, nec obligatus obe-
E dientiæ eius. Hac enim ratione, qui transfertur, Ex Nauarro consilio 60. de regulat. in prima impressione.
& aliam religionem per annum probare, & in ea
professionem emittere debet, vt rectè Nauar. con-
silio 60. & 67. de regular. in 2. impressione. Hinc
ergo fit, vt translatus amittat antiquitatem, quam De prærogatiua prælaturæ.
habebat in monasterio priori, & consequenter
fit, vt amittat locum, & quodcunque priuile-
gium sibi debitum ratione antiquitatis. Fit et-
iam, vt translatus ad monasterium alterius ordi-
nis, non sit capax prælationis in illo ordine, nisi
in eo professionem emittat, quia capacitas ad præ-
lationem alicuius ordinis, secundùm ordinarium
ius fundatur in professione, facta in eodem ordi-
ne, vt in superioribus latè tractatum est, & habe-
tur

tur etiam ex Trid. sess. 25. c. 21. de regul. & sess. 14. c. 10. de reformat. Vnde etiam si quis ad hunc finem ex vno ad alium ordinem transferatur, vt ibi prælationem exerceat, non debet sine speciali dispensatione ad prælationem admitti, nisi priùs ibi professionem emittat. Vnde cùm professio perpetua sit, quamuis ille postea prælationem dimittat, vel quacunque de causa illa priuetur, in eodem ordine ad quem fuit translatus, manere debet, vt rectè dixit Nauarrus consil. 61. de regular. & sequitur Emmanuel Rod. tom. 3. q. 52. art. 16. vbi fusiùs hoc disputat, sed mihi videtur res extra omnem controuersiam.

Nauar. Emman. Roder.

2. Secunda regula est, postquam translatus ad alium ordinem ibi professus est, consequenter habet quamcunque prærogatiuam, facultatem, aut capacitatem, quam alij religiosi eiusdem ordinis habent ex vi suæ professionis, & regulæ, nisi specialiter in aliquo prohibeatur per ius. Probatur prior pars, quia ille translatus post professionem est verus religiosus talis ordinis; nam professio ibi facta vera professio est, eiusdem speciei, vt sic dicam, cum professionibus aliorum ibi solùm profitentium, & ratione prioris professionis, non est talis persona incapax, nec per se demeretur omnia priuilegia, & commoda talis religionis. Prior enim professio optima fuit, vnde habuisse illam non nocet, in præsenti autem iam non existit, neque obligat, quatenus repugnare poterat posteriori, quia quoad hoc per illam irritata est. Mutatio autem ab vna in aliam, vel fuit consilij, vt si translatio fuit in religionem perfectiorem. Si autem fuit ad laxiorem, supponitur autem facta ex legitima dispensatione, & consequenter honestè; ergo translatio, ex nullo capite impedit quominus translatus fruatur omnibus effectibus, & commodis professionis illius religionis ad quam translatus est, & quam denuò est professus. Confirmatur primò, nam per professionem posterioris religionis amittit omnia iura specialia prioris professionis. argumento capituli, *si quis iam translatus* 21. quæst. 2. & cap. *ne pro* 16. quæst. 1. ergo debet gaudere omnibus iuribus secundæ professionis. Confirmatur secundò; nam ille per secundam professionem, tenetur sustinere onera omnia talis religionis, quia eodem voto obedientiæ, & paupertatis astringitur, ad quod faciunt, quæ tractat Nauar. Comment. 4. de regular. num. 26. & 27. ergo debet etiam gaudere omnibus commodis talis professionis, nam qui sentit onus, debet etiam & commodum sentire. Atque hinc fit, vt huiusmodi translatus iam professus habere debeat locum, & suffragium iuxta morem & regulam talis religionis. sequitur etiam posse eligi in Prælatum eiusdem religionis quantum est ex hoc capite, & similiter posse habere beneficia regularia talis religionis, & sic de aliis priuilegiis, &c. de quibus multa apud Nauarrum in dicto Comment. 4. & in citatis consiliis de regularibus.

Secunda regula bipartita de prærogatiuis religionis ad quam transitur. Suadetur pars prior.

Confirmatur primò.

Secundò.

Nauar.

3. Exceptio autem seu posterior pars regulæ, addita est primò propter Clementinam primam de regularibus, in qua statuitur, vt mendicantes omnes, qui ad religiones non mendicantes transierint, vocem, aut locum in Capitulo habere non possint, etiamsi ab aliis concedatur, & vt assumi non possint ad Prioratus, administrationes, officia, curam animarum, vel regimen, vel etiam ad hæc loco aliorum exercenda. Et ita fiunt ad hæc omnia incapaces, vt quidquid in contrarium factum fuerit sit irritum, & inane. Quæ constitutio suam vim retinet, & omnino seruanda est, ratio-

Suadetur posterior.

A que illius fuisse videtur, vt religiosi mendicantes in sua paupertatis professione stabiliùs, & quietiùs perseuerent. Gaudent autem illo priuilegio, non tantùm quatuor antiquiores ordines mendicantes, sed etiam recentiores, vt religio Minimorum, & religio Societatis, vt suprà cap. 12. num. 38. in simili dictum est, quia tam veræ mendicantes sunt hæ posteriores, sicut & priores, vt per Pontifices declaratum est, & infrà tractatu 9. ostendemus, & ita comprehenduntur sub lege vniuersali, quæ disponens in ea specie, comprehendit etiam futuras religiones mendicantes, sicut decreta quæ B generaliter disponunt de regularibus, comprehendunt quamcumque religionem de nouo approbatam.

Dicta Clementina ad omnes mendicantes extenditur.

Potest autem contra hoc citari Nauarrus consil. 57. de regularibus in prima impressione, & 66. in secunda, vbi ait religiosum sanctæ Mariæ de mercede, translatum ad ordinem non mendicantem, non incurrere dictas inhabilitates, quia religio mercedis, non est ex quatuor mendicantibus, de quibus Clementina loquitur; sentit ergo solùm dictos quatuor ordines comprehendi in illa Clementina. idem etiam suadet eius ratio, quia illa dispositio est pœnalis, & ideo non debet extendi. Sine dubio tamen non fuit hæc mens Nauarri, sed ratio eius in illa responsione fuit, quia dicta reli- C gio sanctæ Mariæ, omnino non est ex mendicantibus, vt ipse sentit in consilio 63. eiusdem impressionis, vel 65. alterius. Vbi etiam addit, quòd si illa religio ex primæua institutione, vel ex noua reformatione à Papa confirmata, profiteretur paupertatem in communi, in ea haberet locum dispositio dictæ Clementinæ; ergo sentit non limitari ad quatuor ordines prædictos, & ita confirmat declarationem datam. 4.

Huic extẽsioni obstare videtur Nauarrus.

Quid reuera sentiat Nauarrus.

In priori ergo consilio illa dictio *quatuor*, casu addita videtur; & ita in fine eiusdem consilij meliùs dixit Clementinam loqui de mendicante transeunte, & ideo non extendi ad non mendicantem. & hoc ad summum concludit congruentia. Quanuis autem lex illa, licèt respectu translati D videatur pœnalis, vel potiùs odiosa, simpliciter est fauorabilis & priuilegiatiua, quia respectu totius religionis, cuius bonum maius est, continet priuilegium, & fauorem. Hinc verò non sequitur, etiam ad non mendicantes extẽdendam esse, quia etiam priuilegia maximè debent propriis terminis contineri. Sicut è conuerso, quanuis lex illa esset pœnalis, extenderetur ad omnes verè mendicantes, etiam denuo approbatos, quia lex etiam pœnalis non est ita limitanda, quin proprietas terminorum seruetur. 5.

Ad locũ citatum in n. præced.

Sicut autem ex parte mendicantium vniuersalis est constitutio, ita etiam ex parte religionum ad quas fit transitus, est prorsus vniuersalis, & comprehendit omnes non mendicantes etiamsi E Apostolica authoritate ad eas transitus fiat, vt in textu expresse dicitur. Inuenio autem quandam limitationem adhibitam à congregatione Cardinalium circa Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 11. his verbis; *Omnes cuiuscunque religionis legitimè translati ad Carthusianos possunt in eadem Carthusiensi religione in claustro Priores, & extra claustrum Procuratores esse.* Quæ exceptio firmat regulam in contrarium quoad omnes alias religiones, & ipsa videtur fundata in principio iuris, sub generali regula non includi casum specialem rationem habentem; qualis in præsenti est Ordo Carthusiensium, iuxta frequentem iuris consuetudinem. 6.

Extenditur deinde ad omnes non mendicãtes, præter Carthus.

7. *Extenditur denique ad omnem administrationem. Panormit.*

Quæri autem vlteriùs potest, quid comprehendatur sub officiis, & muneribus, quæ his religiosis translatis prohibentur. Sed de hoc videri potest glossa ibi, & Panorm. qui sentiunt sine distinctione omnia officia illis interdici, non solùm quæ iurisdictionem habent, de quibus est res indubitata, sed etiam, quæ solam habēt administrationem, vt officium Oeconomi, Syndici, & Castaldi, vt loquitur illa Glossa, quam vocem alia Glos. in §. *pœna.* Institut. de iniuriis, significare dicit actorem seruum. Quæ ampliatio ex verbis textus satis colligitur; nam prohibet assumi ad omnes administrationes, & officia nō solùm tanquam principales ministros, sed etiam vt tenentes locum aliorum. Quod verò Gloss. & Panormit. habet de ministerio prædicandi, nimium mihi videtur: tum quia in verbis textus in rigore non comprehenditur, nam in prioribus verbis, *Ad prioratus quoque, administrationes*, &c. sermo tantùm est de muneribus pertinentibus ad administrationem rerum temporalium; postea verò de spiritualibus solùm dicitur, *Quódque animarum curam, & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere.* prædicare autem non est exercere curam, aut regimen animarum. neque obstat, quòd prædicare sit officium Curæ; non est enim officium, prout dicit potestatem, sed prout dicit actum; ibi autem non prohibetur his translatis omnis actus curandi, sed ipsa cura, & regimen. Nam etiam ministrare sacramentum cōfessionis, seu Eucharistiæ, est officium Curæ, & tamen dicendum non est hos esse factos inhabiles ad hæc sacramenta ministranda. Tum etiam, quia in hac actione, nōn est eadem ratio, quæ in aliis ministeriis, quia non est verisimile aliquem transire à mendicantibus, ad non mendicantes, ex nimio affectu concionandi, nam ad hoc munus ex se aptiores sunt mendicantes ordines, quod secus est de ministeriis temporalibus, vel de aliquo beneficio, &c. Pontifex autem voluit huiusmodi occasionem præcidere. Et ideo non credo prohibuisse hoc munus prædicandi, præcipuè cùm ad commune bonum spirituale ordinetur, sicut nec prohibuit munus legendi, seu docendi, quæ oneris esse, & non honoris exposuit Sixtus V. in declaratione sui motus proprij de legitimis, quæ hanc etiam interpretationem confirmat.

Non tamen rectè extenditur ad officium prædicandi, & docendi.

8. *1. Fūd. eiusdem posterioris partis sumitur ex Trid. decreto.*

Secundò posita est illa exceptio propter quoddam decretum Concilij Trident. sess. 14. cap. 11. de reformatione, quod sic habet, *Quia regulares de vno ad alium ordinem translati, facilè à suis Superioribus licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiuscunque ordinis Prælatus, vel Superior vigore cuiusuis facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi, vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat. Ac taliter translatus etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia sæcularia, etiam curata omnino incapax existit.* In quo decreto duæ prohibitiones continentur; vna pertinet ad obseruantiam clausuræ in huiusmodi translatis, & directè ibi solùm præcipitur nè huiusmodi recipi possint, nisi, vt in ordine ad quem transferuntur, in claustro sub Prælati obedientia perpetuò maneant. Ponderanda est enim illa particula *vt*, per quam significatur mentem Concilij fuisse prohibere, ne trāslatio, vel receptio translati fiat ad hunc finem, vt ea occasione translatus maneat extra claustrum de licentia Prælati illius ordinis ad quem fit translatio. Vnde, si expresè, vel tacitè eo fine translatio fiat, sine dubio grauiter peccabit, & transiens & recipiens illum.

1. Prohitio huius decreti, & ne fiat trāsitus nisi ad manendum in claustro.

Quæri autem potest an receptio in eo casu sit irrita; nam Concilium solùm dicit *admittere non possit nisi*, &c. Tamen quia non addit verba irritantia, nōn videtur ex vi illius prohibitionis receptio, vel professio irrita; quando enim Concilium hoc intendit, id exprimit, & verbum *non possit* solam prohibitionem significare frequenter solet. Ex alio tamen capite posset illa translatio esse irrita, si quis procurans transitum reuera illa intentione, dispensationem peteret sub alio titulo, vel colore, tacita illa circunstantia, talem enim dispensationem subreptitiam iudico, vtpote obtentam ex falsa vel diminuta narratione contra Pontificis mentem, quæ sine dubio, in hac parte Concilio conformis est. Hac ergo ratione omnia subsequuta in vi talis dispensationis erunt irrita, sicut essent si absque vlla dispensatione fierent. Et præterea etiam post factam huiusmodi translationem prædicta intentione, non potest Prælatus dare licentiam sic translato ad manēdum extra claustrum iuxta expressam, vel tacitam conuentionem præcedentem; quia hoc manifestè est contra intentionem Concilij. Vnde nihil aliud est, quàm consummare delictum contra prohibitionem Cōcilij. Propter huiusmodi autem delictum nulla pœna imponitur à Concilio; non tamen propterea causa grauis non est; nam materia est grauissima, & verba Concilij satis etiam rigorosa sunt.

9. *Transitus absque illo fine manēdi in claustro licèt illicitus, non est irritus. Nisi dispēsatio ad trāsitum sit surreptitia aliunde.*

Addit verò Nauarrus Comment. 4. de regular. num. 12. Concilium in hac parte non videri nouū ius inducere, sed antiquum declarare; antiquum autem vocare videtur ipsum ius naturale, & diuinum, quod huiusmodi transitum ea intentione factum videtur reprobare, quia nullum ius scriptum inuenitur priùs circa hunc casum conditum. Vnde, quia ille modus transeundi, non est per se ita intrinsecè malus, quin possit ex aliqua magna necessitate honestari: concludit Nauarrus, si nunc occurrat casus, in quo ex natura rei licitè posset fieri talis receptio propter illum finem, etiam nunc posse fieri, non obstante Concilio, quia non est verisimile, voluisse Concilium prohibere receptionem aliàs iustam in eo casu, in quo potest esse ad remedium alicuius religiosi necessaria.

10. *Nauarri interpretamētum circa dictam prohibitionem Concilij.*

Hæc interpretatio Nauarri pia est, non possumus tamen adhærere illi, quia magis pium est præcepta seruare, & lex Concilij non est tantùm declaratiua iuris naturalis, sed etiam dispositiua, & constitutiua noui iuris, vt constat ex verbo illo *possit*, si enim tantùm declarare intenderat, diceret *nemo potest*, &c. Quia verò nouam prohibitionem imponit, dicit *nemo possit*. Cuius etiam signum est, quia si ex natura rei tantùm loquamur, sæpissimè illud fieri posset sine peccato, saltem mortali, quādo existentia extra claustrum futura esset ad determinatum locum, & opus religioso dignum, & ex parte personæ sine morali periculo, &c. Non potest autem dici in omnibus illis casibus nunc etiam hoc licere, non obstante Concilio, quia est contra tenorem verborum eius, & contra disciplinam religiosam, quam reformare intendit, vnde nec Nauarrus id admittit, nisi in raro casu. Neque est verum illam legem latam esse ex præsumptione, & ideo non obligare vbi cessat præsumptio; nam aliud est motiuum legis, aliud præsumptio. Concilium autem motum est ad eam legem ferendam, ex eo quòd ex facilitate dandi licentiam

11. *Refellitur.*

licentiam ad permanendum extra claustrum sumi solet occasio vagandi, vt in principio dicit; hæc autem non est præsumptio, sed certum iudicium, ratione cuius fertur generalis, & absoluta prohibitio, quæ omnes casus, etiam de se non malos, cóprehendit, quia indistinctè fertur, & hæc est vis positiuæ prohibitionis. Non ergo prohibet omnia, quia præsumat omnia & singula futura fuisse mala, etiamsi non prohiberentur, sed quia illa materia moraliter est nociua, & periculosa, id satis est, vt absoluta prohibitio fiat, quia leges morales considerant, quod frequentiùs accidit, vt dicitur in leg. 4. 5. & 6. ff. de legibus. Quocirca licèt in aliquo casu particulari cesset finis huius legis, non ideo cessat obligatio eius, vt constat ex doctrina de legibus. nisi fingatur casus, in quo esset contra charitatem non admittere volentem transferri, eo fine, & modo. Sed in primis licèt casus admittatur, solùm sequitur per epiikeiam cessare obligationem prohibitionis, non verò illam non esse veram legem de nouo aliquid prohibentem. Et deinde casus ille vix potest euenire, & multo minùs potest esse tam vrgens, quin concedat locum & tempus ad petendam dispensationem.

12. 2. Prohibitio decreti allati n. 8. Altera prohibitio illius decreti est; vt religiosus translatus non possit habere sæcularia beneficia etiam curata, imò, vt sit incapax illorum, vnde fit etiamsi illi dentur, collatio non teneat. Sed aduertendum verba Concilij poni cum illo addito, *taliter translatus*, & in eis oriri dubium, an referantur ad verba posita in principio capitis, *de vno ad alium ordinem translati*: an verò ad eos qui translati fuerint, vt extra claustrum maneant. Quod est quærere, an hæc sit pœna eorum, qui in posterum translati fuerint contra illam dispositionem Concilij; an verò sit conditio apposita pro omnibus translatis ab vno ordine in alium, quantumcumque licitè ac rectè facta sit translatio, ita vt illa non sit pœna, sed quasi irregularitas pœnæ adiuncta à Concilio, ad præcidendas occasiones translatis manendi extra claustrum. In qua ré dubius ego sum, & ob hoc ipsum dubium videbatur prior sensus præferendus, quia sumus in materia odiosa, quæ restringenda est, & quia si Concilium de omnibus translatis loqui voluisset, non dixisset *taliter translatus*, sed absolutè *translatus*.

Dubium insurgens ex verbis decreti.

13. Resoluitur. Nihilominus iuxta sincerum contextum posterior sensus videtur præferendus. præcipit enim Concilium, vt religiosus vnius ordinis non admittatur in alio, *nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat*: statim verò subdit, *ac taliter translatus*, &c. vbi manifestè constat, illud *taliter* referri ad modum recipiendi, & transeundi proximè præscriptum. loquitur ergo de translato etiam legitimo modo. Nec propterea superfluè addita est particula *aliter*, quia posita est ad augendam, & exaggerandam curam, & prouidentiam, quam Concilium adhibuit in hac lege, per quam voluit, vt etiam legitimè translati, nullo modo possent occasione beneficiorum sæcularium extra claustra manere. Et ideo etiam interposuit illam particulam augmentatiuam; *etiamsi Canonicorum regularium fuerit*, quia illi maximè videntur capaces horum beneficiorum, vt inde etiam constet nullam in hac prohibitione admittendam esse exceptionem, etiam positam in præcedenti puncto de Ordine Carthusiensi, cuius institutum magis abhorret ab huiusmodi curis, & sæcularibus beneficiis. Voluit ergo Concilium in hac parte, non solùm auferre translatis intentionem manendi extra claustra, sed etiam impedire qualemcunque spem, quam concipere possent de huiusmodi libertate obtinenda, mediis huiusmodi beneficiis, quanuis transitus non esset ad eum finem ordinatus.

14. Decretum loquitur de transitu ad alium distinctum ordinem. Attentè autem ponderanda sunt illa verba, *De vno ad alium ordinem translati*. Nam ex eis planè constat, non habere locum in transitu intra eundem ordinem etiam si sit, mutando filiationem ab vno monasterio in aliud; vel ab vna prouincia in aliam, vbi huiusmodi filiationes sunt in vsu; quia illa non est translatio ab vno ordine in alium, sed ab vno monasterio ad aliud, vel ab vna prouincia in aliam, & ideo tunc non est necessaria noua professio, sed quædam incorporatio; & transitus fit cum tota antiquitate professionis, & cum aliis prærogatiuis communibus toti religioni. Vnde obiter confirmatur quod suprà num. 11. dixi, legem hanc Concilij, non tantùm esse declaratiuam iuris naturalis, sed specialem addere prohibitionem, nam si solam rationem spectemus, tam alienum est à vera religione, mutare monasterium eiusdem ordinis, propter finem obtinendi faciliùs licentiam viuendi extra claustrum ac mutare ordinem; & nihilominus Concilium hoc specialiter prohibuit inter diuersos ordines, & de eodem nihil loquutum est, sed hoc reliquit arbitrio & prudentiæ Prælatorum eiusdem ordinis; nam interdum fortasse potest hoc expedire religioni, cui necessariũ est habere religiosum extra claustrum, & non habet in tali monasterio personam accommadatam; tunc ergo alium transferre ex altero monasterio, propter hunc finem, vt maneat extra claustrum, non est malum.

15. An sit distinctus ordo eo ipso quo habet distinctum Generalem. Solùm potest dubitari an habeat locum hoc decretum Concilij à transitu à familia vnius ordinis, ad aliam familiam eiusdem ordinis, quando sunt ita diuisæ, vt vnum caput, seu Generalem communem non habeant, quales sunt familiæ Sancti Benedicti, aut S. Bernardi in Lusitania, Castella, & Italia, & in ordine Carmelitarum Mitigati, & Discalceati, & in ordine S. Francisci, Conuentuales, Obseruantes, & Capucini Hispaniæ. In his enim, & similibus est specialis ratio dubitandi, quia licèt propter conuenientiam in regula & primo fundatore, censeantur vna religio, tamen simpliciter videntur distinctæ; quia vnitas religionis est vnitas corporis politici, quæ sine vno capite non videtur esse posse. Sed de hac vnitate, vel distinctione talium religionum dicturi sumus tractatu sequenti; nunc quòd ad præsens attinet; videtur hæc vnitas sufficiens, vt hic transitus non censeatur esse ab vno ordine in alium. Quod præcipuè videtur clarum, quando pluralitas illa familiarum solùm est propter diuersitatem nationum aut regnorum; nàm hæc diuersitas valde materialis est, cùm alioquin in fine, & substantialibus mediis, cæremoniis, regula, clausura, & habitu sit conformitas. Cóuenientia autem in vno capite etiam erat ex vi institutionis inter has familias, & semper remanet aliquod eius vestigium; quòd autem Summus Pontifex exemptionem maiorem, aut minorem huic vel illi familiæ, & Prælatis Prouincialibus, vel Nationalibus earum tribuat, non tollit prædictam vnitatem; imò licèt singulas cum suis Prælatis immediatè sibi in omnibus subiiceret, sufficienter in illo vnirentur, tanquam in vno supremo Prælato talis religionis, præsertim in ordine ad transitum de quo agimus, in quo magis consideratur vnitas, vel distinctio in modo viuendi, & tendendi ad perfectionem, ex vi talis professionis,

Resolutio negatiua.

fessionis. Et ideo vbi distinctio harum familiarum est, etiam in rigore vitæ, & obseruantia regulæ, & aliquo modo in habitu; magis dubia est dicta resolutio. Nihilominus tamen etiam pro his religionibus censeo esse retinendam, tum quia substantialis conuenientia semper manet; tum maximè, quia verba legum intelligenda sunt iuxta communem vsum; communiter autem, quælibet ex his religionibus, vna reputatur, vt tota religio S. Francisci numeratur vna ex mendicantibus, & alia religio Carmelitarum; & ideo communiter etiam, qui mutatur ab vna familia in aliam, non censetur mutare religionem.

Resolutio hæc valet, etsi esset aliqua distinctio in obseruãtia.

16. Est autem aduertendum in hoc transitu intra eandem religionem posse habere locum quæ cap. præced. diximus de bonis temporalibus secum deferendis vel relinquendis; nam quantum attinet ad religiosum ipsum, idem est fundamentum paupertatis, vt nihil secum deferre possit, nisi, quæ ad necessarium vsum conceduntur. Quod verò spectat ad ipsa monasteria, potest quidem intra eandem religionem esse maior quædam bonorum communicatio, in qua in primis seruanda est regula, deinde honesta consuetudo; postea decens ac prudens liberalitas Prælati, quæ paupertatis & discretæ administrationis limites non excedit. Quando verò tanta est distinctio prouinciarum, seu familiarum eiusdem religionis, vt nec conuenientiam in vno Generali habeant, nec communes congregationes, seu capitula, tanta solet esse distinctio in temporalibus bonis, quanta inter diuersas religiones, & ideo omnia superiùs dicta in rigore seruanda sunt, nisi vbi aliud habuit consuetudo.

Quid dicẽdũ de asportatione bonorũ in hoc transitu.

17. Vltimò dubitari potest, an post translationem factam ab vna religione ad aliam legitimè, & iuxta intentionem Concilij, possit postea Prælatus æquali libertate, seu facultate, seu ex simili ratione dare licentiam translato ad viuendum extra claustrum, sicut cæteris subditis suis. Ratio dubij est, quia si hoc admittimus, nullius vtilitatis est prouidentia Concilij, quod in legibus interpretandis cauendum est. Antecedens patet, quia Concilium cauere voluit, ne hi translati facile obtineant licentiam manendi extra claustrum; & ideo prohibet ne ad hoc recipiantur: si autem eadem facilitate possent hanc licentiam obtinere, qua cæteri, non obstante hac prohibitione Concilij, non consequeretur Concilium, quod intendit: Respondetur nihilominus, posse Prælatum eodem modo mittere, vel licentiam dare his translatis, ac cæteris, solùm facta exceptione, ne illa facultas detur titulo beneficij sæcularis. Ratio est, quia Concilium hoc non prohibet, seclusa autem prohibitione nihil est, cur hi sint peioris conditionis, aut cur religio minorem potestatem in eos habeat, si fortasse illis extra claustrum indigeat. Antecedens patet, quia Concilium nullam de hac re mentionem fecit, sed solùm ne transitus, seu recessio fieret ad hunc finem manendi extra claustrum. Item, quia postea Concilium addidit specialem prohibitionem, & incapacitatem beneficiorum sæcularium; solùm ergo prohibere voluit, ne hoc titulo possent extra claustra manere; ergo, quoad reliqua commune, & antiquum ius integrum reliquit.

An iam legitimè trãslatus possit licentiari ad viuẽdum extra claustrum. Ratio partis neg.

Resolutio affirm.

18. Nec propter hoc fit inutilis prior Concilij prohibitio, quia per illam solùm voluit cauere, ne à principio in ipso transitu, fieret quasi implicitum pactum inter religiosum transeuntem, & religionem ad quam fit transitus, non recipiendi illum ad eum alendum, sed solùm quasi ad acquirendum ius in illum, & remittendum, seu licentiandum illum, vt extra claustrum viuat, & quærat vnde ali possit; nam hinc magna religionum peruersio, & infamia creari posset. Quæ incommoda non sequuntur ex eo, quòd religiosus legitimè translatus æquè in hoc subsit potestati Prælatorum ac cæteri religiosi. Atque ita sensit etiam Nauarrus dicto Comment. 4. de regular. num. 12. & 15. vbi alias rationes adducit, quæ in eo videri possunt. Vnum verò addit, quod mihi dubium est, scilicet hunc translatum posse esse vicarium Episcopi, nisi obstet Clementina I. de regularibus, id est, nisi sit trãslatus à religione mendicante, ad nõ mendicantem. Censet itaque quoad hoc Cõciliũ nihil obstare, & in hoc dico esse dubium, ex ea parte qua Concilium prohibet hunc translatum habere beneficia sæcularia, etiam curata; nam licèt Vicaria Episcopi, in rigore beneficium non sit, tamen videtur esse quid maius, quàm ordinarium beneficium curatum, & ratio, quæ Concilium mouere potuit, in illa etiam viget. Nihilominus tamen, quia in lege rigorosa proprietati verborum standum est, veram existimo illam Nauarri assertionem, de qua plura inferiùs in cap. 19.

Ad rationẽ partis affir.

Nauar.

CAPVT XVI.

Ad quid teneatur religiosus Episcopus factus, quantum ad votum castitatis, & paupertatis.

1. NOn inquiro an hic transitus licitus sit, quia id certum, & indubitatum est. Cùm enim status Episcoporum perfectior sit, quàm status religiosorum, sine dubio licitum est ab hoc ad illum ascendere dummodo debitus modus seruetur. Est autem debitus modus, quòd & ritè electus sit, seu prouisus, & quòd de licentia sui Prælati, & non aliàs Episcopatum acceptet, iuxta iuris dispositionem in cap. *si religiosus*, & in cap. *quorundam*, de Electione in 6. quam suprà tom. præced. explicando materiam voti religiosæ obedientiæ, declarauimus, & in tract. 10. aliquid addemus; si ergo in reliquis debitus modus seruetur, nihil est in persona religiosa, ex vi status, cur non possit ad Episcopatum assumi. Quia nec iure aliquo positiuo id prohibetur, nec ex natura rei sequitur prohibitio, aut impedimentum ex vi professionis religiosæ. quin potiùs cùm status religionis sit via ad perfectionem, & status Episcopalis, sit quasi terminus, seu existentia in statu perfectionis, videtur, quantum est ex hoc capite, valde proportionatus ascensus à religione ad Episcopatum.

Assumi ad Episcopatũ couenienter potest religiosus.

2. An verò liceat religioso desiderare, vel procurare hunc ascensum ad Episcopatum, diceмus alibi in 6. tom. 3. p. si Deus dederit, interim videri possunt quos latè refert Henriquez lib. 10. cap. 32. num. 3. in Commen. Salmeron, & expositores in illud 1. Tim. 3. *qui Episcopatum desiderat*. &c. Nam illa quæstio non est propria de religiosis, vt existimo; nec enim placet, quod quidam dicunt, habere hoc desiderium specialem malitiam in persona religiosa, propter stabilitatem, quam in suo statu habere debet, quod insinuat S. Bonauentura in expositione regulæ cap. 2. post medium, tractãs specialiter de suis religiosis; sed ascensus ad Episcopatum non est contra stabilitatem religionis, tum quia ille status secundùm se perfectior est, tum etiam, quia Episcopatus non destruit statum religiosum,

An ei liceat id appetere.

D. Bonau. Responsio.

religiosum, vt statim dicemus. Nec S. Bonauent. ex illo capite damnat hoc desiderium, sed quatenus ex ambitione, & ex affectu fugiendi religiosam humilitatem, & austeritatem oritur, quomodo etiam in non religioso erit damnabile, si ex illis, vel similibus motiuis oriatur. Ex obiecto igitur, & per se non habet illud desiderium maiorem malitiam in religioso, quàm in cæteris; quanuis fortassè intra latitudinem perfectionis, maiori quadam obligatione teneatur religiosus cauere hoc desiderium, quàm sæcularis. An verò liceat etiam voto se obligare ad non acceptandum Episcopatum, dicemus infrà tractando de Societate, in lib. 6. cap. 7. & 8.

3. *Arguitur religiosum factum Episcopũ nõ manere religiosum.* Difficultas ergo est, an religiosus factus Episcopus desinat esse religiosus, quòd si non desinit, quas religiosi obligationes, & quomodo implere teneatur. Videtur enim non manere religiosus, quia non potest esse religiosus, nisi alicuius religionis, sed ille nullius religionis religiosus manet; ergo religiosus non est. Probatur minor, quia si alicuius esset, maximè illius cuius antea erat; sed non illius; ergo nullius. Probatur minor. Primò, quia omnino disiungitur à tali religione, ita vt non maneat membrum eius, nec teneatur legibus eius, nec comprehendatur (vt sic dicam) appellatione eius. item non tenetur obedire Prælatis eius. item si aliquid acquirit, iam non illi acquirit; ergo non habet moralem vnionem cum illa; ergo, &c.

4. *1. Assertio generalis. D.Thom.* Nihilominus certum est religiosum, cùm fit Episcopus, non amittere substantialem statum religiosi. Ita docet D.Thom. 2.2. quæst. 185. art. 8. & est communis omnium sententia quos statim referemus, & sumitur ex glossa in cap. 3. 16. quæst. 1. & in cap. vnico 18. quæst. 1. Citat D.Thomas decretum Innocentij I. in Epistola 2. cap. 10. quod refertur 16. quæst. 1. cap. 3. de Monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à priore proposito deuiare. Nam sub Clericatus ordine Episcopatum etiam comprehendi, & D.Thom. ibi supponit, & omnes pro comperto habent, & ex ratione, quæ in ipsa Epistola subiungitur, optimè colligitur; scilicet, *Quia sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, id in meliori gradu positus amittere non debet.* Et huc etiam tendit ratio D.Thom. quia status religiosus comparatur ad Episcopatum, sicut dispositio ad perfectionem, vel sicut disciplina ad magisterium. Dispositio autem non tollitur adueniẽte perfectione, quoad id in quo illi non repugnat, sed potiùs congruit, imò simul manet, & magis confirmatur; ergo nec status religiosus tollitur adueniente Episcopatu. Probatur consequentia, quia religiosus status, quoad substantiam suam non repugnat cum statu Episcopali. Et quia in hoc vltimo consistit tota vis huius rationis, & intelligentia assertionis, ac sequentium capitum resolutio, ideo sigillatim discurrendo per tria vota religionis, & consequenter per alia onera eis annexa, videndum est, quæ possint manere, & maneant simul cum statu Episcopali, quæ verò repugnent vel tollantur.

5. *Castitatis votũ magis qualificatũ fit in Episcopo regulari.* Et quidem circa votum castitatis immorari non est necesse; nam constat esse coniunctum cum statu Episcopali, etiam per se spectato, & separato à regulari, quod votum idem est, & eandem inducit obligationem, & idem impedimentum ad matrimonium contrahendum. Quin potiùs in regulari Sacerdote erat iam illud votum duplici titulo, per consecrationem ergo Episcopalem non

A aufertur, sed magis quodammodo consecratur. Vnde fit vt eius obligatio aliquantulum augeatur; grauiùs enim peccabit religiosus iam factus Episcopus violando castitatem, quàm simplex religiosus, imò & quàm Sacerdos & religiosus, propter maiorem consecrationem, & obligationem. Quanquam hoc argumentum non videatur tam graue, vt sit circunstantia necessaria in confessione explicanda, nisi adiunctum fuerit scandalum; vel alia specialis circunstantia, quia illa sola nec speciem malitiæ addit, nec iudicium confessoris grauiter immutat, vt disput. 22. de pœnit. sect. 4. num. 1. diximus.

Secundò dicendum est, paupertatis votum non repugnare cum statu Episcopali, & ideo manere B in religioso facto Episcopo, quantum ad vinculum, & substantialem effectum eius, licèt in vsu paupertatis maior licentia Episcopo religioso detur. Prima pars per se est euidens, quia diuitiæ præsertim quoad earum dominium, & proprietatem, non sunt per se necessariæ ad Episcopale ministerium; ergo nec votum paupertatis repugnat tali statui. Antecedens patet, quia licèt habere vsum & dispensationem talium bonorum, moraliter necessarium sit in eo statu, non tamen habere proprietatem, seu dominium, paupertati autem non repugnat vsus, nisi sit rei tanquam propriæ. Vnde multi putant Episcopum etiam sæcularem non habere dominium reddituum sui Episcopatus, & nihilominus habere administrationem sufficientem ad essentiam, & finem illius status. Paupertas ergo quanuis non sit necessaria ad statum C Episcopalem, nec per se cum illo coniuncta, vt probat D.Thom. dicta quæst. 185. art. 6. & alibi dicendum est latiùs, non tamen repugnat illi statui, sed potiùs esse potest decor & ornamentum eius, quale fuit in Apostolis, qui Episcopi fuerunt, simúlque paupertatis votum habuerunt, vt suprà ostensum est. Imò non solùm regularis Episcopus, sed etiam sæcularis, qui ante Episcopatum non haberet paupertatis votum, posset illud simplex emittere; quanuis enim non possit sine dispensatione renunciare Episcopatum, vt religiosus fiat, potest tamen in suo statu manens paupertatem vouere, quia hoc nulli iuri repugnat, & est D maior perfectio.

6. 2. Assertio quadrimẽbris. Ostenditur primũ assertionis mẽb. D.Thom.

Altera verò pars, quæ ex hac priori infertur, probatur ex illo principio, quòd status religiosus manet simul cum Episcopali, in omnibus quæ cum illo non repugnant, vel ex natura rei, vel ex canonico iure; neutro autem modo Episcopatui repugnat promissa paupertas. Vnde ratio à priori est, quia religiosus quando promittit paupertatem, in perpetuum, seu pro toto tempore vitæ suæ illam promittit; ergo illud vinculum semper manet, quia nihil est à quo expellatur. Dices, religiosum non vouere simpliciter paupertatem, sed in tali statu; ergo non aliter promittit perpetuitatem paupertatis, nisi quatenus promittit perpetuitatem talis status; sed status ille non est perpetuus E simpliciter, sed sub conditione, nisi in meliorem mutetur, vt de facto mutatur per ascensum ad Episcopatum; ergo tunc cessat obligatio prioris voti paupertatis, quæ non obligabat nisi in tali statu, & quasi sub hac conditione, quandiu in hoc statu fuerit. Confirmatur, ac declaratur, quia non omnes religiosi eandem vouent paupertatem, sed vnusquisque secundùm talem regulam; ergo signum est solùm vouere paupertatem pro eo statu in quo vnusquisque subiectus est regulæ, qui est status religiosi non Episcopi.

7. Ostenditur 2. mẽbrum. Obiectio. Eius confirmatio.

Respondeo,

8. Satisfit obiectioni. Respondeo, votum solemne paupertatis, de quo agimus, absolutè, & simpliciter perpetuum esse; nam hæc est intentio institutoris religionis, & Ecclesiæ approbantis illam, & consequenter ipsorum vouentium, qui ita promittunt sicut institutio religiosa postulat. Imò ex vi talis voti obligatur religiosus non accipere statum repugnantem religiosæ paupertati, & quia status Episcopalis illi non repugnat ideo, neque acceptare illum est contra obligationem paupertatis, neque etiam ipse status excludit talem obligationem. Cùm verò dicitur, quòd prior status non durat, æquiuocum est; nam si per statum intelligatur actualis viuendi modus in tali communitate, sub tali obedientia, &c. sic verum est relinqui illum statum per ascensum ad Episcopatum. In hoc autem sensu falsum est dicere, paupertatem non esse promissam nisi pro illo genere status quandiu durauerit, quia illę sunt quædam conditiones accidentales status religiosi, à quibus substantia eius non pendet, & ideo talis conditio, nec ponitur, nec subintelligitur in substantiali voto religionis. Si autem nomine status religiosi intelligatur pactum illud cum Deo initum in professione religiosa, seu dispositio vel præparatio ex obligatione manans in persona sic Deo consecrata, tunc verum est votum paupertatis tandiu durare, quandiu durat hic status; imò potiùs verum est ipsum votum formaliter concurrere ad constituendum hunc statum. Sic autem falsum est hunc statum amitti per ascensum ad Episcopatum; sed potiùs dicendus est perfici.

9. Satisfit cõfirmationi. Vnde ad confirmationem respondetur primò, Episcopum regularem non omnino esse extra regulam, vt paulo pòst dicemus; & ideo licèt votum paupertatis fuerit secundùm regulam, posse obligare in statu Episcopali. Deinde dicitur (quòd notandum est) quamuis promittatur paupertas secundùm regulam, postea non obligare præcipuè ex regula, sed ex voto. Nam regula solùm se habuit vt conditio vel mensura præfiniens certos terminos in materia talis voti; promissio autem fit de materia ipsa sic definita ac declarata. Quanuis ergo daremus Episcopum iam non obligari regula, nihilominus obligari potest voto paupertatis facto secundùm regulam, quia ibi regula non concurrit imponendo obligationem, sed designando materiam voti. Ex quo infero (quod etiam attentè considerandum est) votum paupertatis in statu Episcopali plus, vel alio modo obligare vnum Episcopum regularem, quàm alium, iuxta diuersitatem regulæ, secundùm quam paupertatem professus est, vt v.g. religiosus S. Francisci si fiat Episcopus, obligabitur fortasse ad strictiorem obseruantiam paupertatis quàm alij, & professus Societatis factus Episcopus, retinere poterit aliquas speciales obligationes paupertatis, quas infrà tract. 10. lib. 6. videbimus. Verum est tamen huiusmodi circunstantias, vel speciales obligationes paupertatis includere conditionem non habendi, vel non faciendi hoc, aut illud, nisi ex legitima facultate, & ex hac parte posse cessare in Episcopo, quia ipso iure censetur habere talem facultatem. Sed hoc ipsum non habet locum nisi quatenus ad decentiam, vel conuenientem modum talis status, necessarium est, & ideo intra illam latitudinem adhuc habet locum vt vnusquisque regularis Episcopus seruet paupertatem iuxta modum suæ religioni accommodatum, vt v.g. si ponamus in religione Minorum esse materiam voti vilibus indui vestibus, licèt hoc non debeat ita seruari ab Episcopo, sicut à puro religioso; poterit nihilominus ad id seruandum cum proportione ad suum statum obligari. Similiter in Societate, si est materia voti non accipere stipendium pro ministerio spirituali, non poterit religiosus Societatis factus Episcopus obligari, vt non alatur de reditibus sui Episcopatus: cur autem non poterit obligari, vt alia stipendia pro muneribus, seu ministeriis spiritualibus non accipiat?

Ex his etiam constat tertia pars de effectu huius voti in persona Episcopi regularis; nam in primis habet in illo naturalem (vt sic dicam) effectum voti, qui est obligare ad non habendum proprium, vel non vtendum aliqua re, vt propria, habet etiam effectum quasi legalem, qui in voto solemni est reddere personam inhabilem perpetuò ad dominium & proprietatem temporalium bonorum, vt suprà explicatum est. Vterque ergo effectus manet in Episcopo; nam prior est inseparabilis à voto manente ipso, quia est quasi effectus formalis eius; votum autem manet, vt ostendimus; ergo. Posterior autem esset quidam separabilis per Ecclesiam, manente etiam substantia ipsius voti, quia ille effectus magis est à lege quàm ab ipso; non tamen legimus hanc separationem esse factam respectu Episcoporum, seu talem dispensationem ei concessam; neque id posset quispiam nisi temerè affirmare; ergo etiam hunc effectum habet in illo paupertatis votum, & hac ratione dixit D.Thom. ibi ad 3. Episcopum regularem nullo modo posse habere proprium. & quæst. 88. art. 11. ad 4. addidit, *nihil debet habere tanquam proprium, sed sicut dispensator communium bonorum Ecclesiæ.* Immeritóque Sot. lib. 10. de iustitia quæst. 5. art. 7. ab hac recedit sententia, propter friuolam rationem, scilicet, quia eodem modo adiudicatur sua portio Episcopo regulari ac sæculari; ergo æquè acquirit dominium. Negatur enim consequentia, quia non est æquè capax, sed habet impedimentũ irritans. Ex parte ergo dantiũ applicatur eodem modo, ex parte verò recipientis nõ eodem modo accipitur. Potest autem vterque ex his effectibus considerari, vel in actu primo tantùm, vt sic dicam, & sic sunt faciles, quia vnus impedit acquisitionem dominij cum effectu, alius consistit in obligatione seruandi illud genus paupertatis, & quidquid ad illam consequitur. Vnde vlteriùs considerari possunt in ordine ad actum secundum, qui est non vsus dominij, vel vsus paupertatis, & quoad hoc est difficultas, quomodo paupertas in Episcopo seruari possit quantum ad vsum. 10. Ostenditur 3. membrũ. D.Thom. Sot.

11. Ostenditur 4. mẽbrum. Propter hoc posita est vltima pars assertionis, *Episcopo regulari ampliorem vsum temporalium bonorum licitum esse, quàm antea fuisset.* Quam partem probat optimè ratio superiùs facta, & cum proportione applicata, quia religiosus status non manet cum Episcopali, quantum ad ea quæ Episcopatui repugnant; sed in his cedit illi tanquam meliori. Repugnat autem statui Episcopali habere vsum paupertatis tam restrictum & limitatum, sicut habet purus religiosus; ergo votum paupertatis non ita obligat Episcopum, quin liceat illi amplior vsus, vel alterius rationis, quàm antea liceret. Vt autem hoc explicemus, & simul declaremus obligationem omnem, quæ in huiusmodi Episcopo manet ex vi talis voti, aduertendum est in tribus posse hanc maiorem facultatem Episcopi spectari, primò in quantitate bonorum; secundò in vario vsu illorum; tertiò in modo vtendi illis independenter ab alterius voluntate.

Quantum

Quantum extendatur in Episcopo regulari facultas poßidendi,& adquirendi bona temporalia.

12. Resolutio quoad priorem partem tituli. Quoad primum clara est differentia talis Episcopi à simplici religioso; quia licitum est Episcopo habere vsum omnium bonorum ad suum Episcopatum pertinentium; potest etiam habere vsum & possidere suo modo,bona sæcularia,quocunque legitimo titulo ad eum perueniant, siue per donationem, siue per emptionem, siue etiam per hereditariam successionem,vt mox videbimus à n.13. Posset verò hîc quæri an sit etiam capax aliorum bonorum, seu reddituum Ecclesiasticorum, præter suum Episcopatum. Sed quia hoc alterius considerationis est,dico breuiter ex dispensatione Pontificis posse, vt per se constat;sine dispensatione autem Pontificis non posse. Nec solùm necessaria illi est communis dispensatio ad obtinenda plura beneficia, sed etiam specialis, ex eo quòd religiosus est, quia in persona religiosi, quodlibet beneficiũ est incompatibile cum alio; adeò vt si vtrumque velit retinere,ab vtroque penitus repelli debeat, & eo ipso fiat ineligibilis, vt dicitur in cap. *cùm singula.* de præbendis in 6. Vnde rectè infert Rebuffus consil. 14. q. 2. religiosum Episcopum obtinentem à Papa secundum beneficiũ, vt illud simul cum Episcopatu habeat, nulla facta narratione status religiosi, sed tantùm quòd sit Episcopus, non esse tutum in conscientia, quia gratia, & narratio subreptitia est; oporteret enim narrare illam circunstantiam, quæ speciali indigebat dispensatione, & multum reddebat negotium difficile. Nec enim satis est dicere,Pontificem iam sciuisse illam personam esse religiosam, quia non oportet eum recordari omnium, quæ fecit, neque id in iure præsumitur, cap. *ex parte* 1. de offic.deleg.cum similibus.

Limitatio de aliis redditibus Ecclesiasticis.

Rebuf.

13. Quoad secundũ de vsu multiplici distinguenda sunt illa tria, quæ suprà tractando de paupertate distinximus,scilicet,acquirere,retinere,& expendere. Quantum ad acquirendum,hoc necessariò manet in Episcopo regulari, vt nihil possit tanquam verus dominus & proprietarius acquirere,hoc autẽ secluso,quantum ad actualem receptionem & tentionem, potest acquirere omnibus modis,quibus potest sæcularis Episcopus,per donationem, per licitum, & honestum contractum, & per testamentum; imò etiam per necessariam & legitimam successionem, vt notauit D.Tho.dicto artic.8.ad 3. ex cap.*statutum* 18.q.1. vbi ex Concilio apud Altheum, (quod non extat) dicitur, *Monachus factus Episcopus, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habeat,* de quo textu plura statim. Quod si inquiratur cui acquirat huiusmodi Episcopus quoad dominium, & proprietatem, cùm sibi non acquirat, dicendum est non acquirere monasterio, in quo differt à puro religioso,sed acquirere suæ Ecclesiæ; quod etiam docet D.Thom.suprà,& sumitur ex eodem cap.*statutum*, vbi dicitur: *Postquam Episcopus ordinatur ad altare, ad quod sanctificatur & titulatur secundùm sacros Canones, quidquid acquirere poterit restituat.* Idem colligitur ex capit. *cùm olim* 2. de priuilegiis, vbi id Glossa notat,& alij Doctores. Ratio autem est, quia religiosus factus Episcopus desinit esse membrum sui monasterij,& incipit esse sponsus suæ Ecclesiæ, & ideo iam non acquirit monasterio, sed Ecclesiæ

De acquisitione.

D.Thom.

Hæc acquisitio quoad dominium cedit Ecclesiæ.

D.Thom.

A (quando verò eam non habet,vt titularis,cap.seq. num.5.intelligetur.) Deinde sicut ab Ecclesia alitur, ita omnem suam operam, & industriam suæ Ecclesiæ debet,& ideo meritò statutum est,vt illa lucretur, quidquid ad ipsum quacunque via peruenerit.

Solùm poterat hîc superesse difficultas circa successionem necessariam,vt in hæreditate paterna,& alia simili,in qua religiosus ab intestato succederet,quomodo possit hæc transire ad Ecclesiã: & ratio dubij est, quia ius succedendi in talibus bonis translatum est in monasterium ex vi professionis; ergo non potest postea monasterium iure acquisito priuari, propter translationem personæ B ad Episcopatum.Hanc difficultatem tangit Glossa in dicto cap. *statutum.* & in summa respondit per solam professionem ante mortem religiosi nõ acquiri monasterio ius succedendi, sed solam spẽ, quæ euanescit per transitum religiosi ad Episcopatum. Sed obiici potest,quia ius succedendi non manet in persona ipsius religiosi,quia est incapax ratione voti paupertatis; ergo transit in monasterium; nam in aliquo esse necesse est. Et ita sentit Innocentius in cap.*in præsentia.* de probat.num.4. ex cap. *si qua mulier.* 19.q.3. Dicendum ergo est; illud ius translatum quidem esse in monasterium eo tantùm modo, quo iura Canonica disponunt, & non firmiùs: nam hic effectus merè legalis est, C & ideo non excedit iuris dispositionem. Dispositio autem iuris est,vt hoc ius licèt sit in monasterio pendeat à persona religiosi quantum ad hoc, vt si talis persona translata fuerit ad Ecclesiã Cathedralem,ad illam transeat ius succedendi.Secus autem est si ante transitum ad Episcopatum mortuus esset pater, & hæreditas iam esset translata ad monasterium, quia tunc iam haberet ius acquisitum in re absolutum & independens à personali statu talis religiosi, iuxta dicta in simili & in cap.14.num.8. Quod ampliandum est,vt procedat etiam si casu aliquo hæreditas iaceret,nec monasterium illam adiisset iuxta dicenda in puncto sequenti.

14. Videntur tamen accipienda bona hæreditaria.

Innocent Reiicitur talis exceptio.

D Sed quid, si talis religiosus professus fuerat in aliqua ex religionibus, quæ non succedunt loco religiosorum,vt in religione Minorum,vel Societatis; videtur enim tunc succedendi ius non transire ad Ecclesiam; quia ipsa religio nullum ius acquisiuit, neque etiam in persona religiosi mansit; ergo omnino amissum fuit, transiuitque ad alios fratres,vel cognatos,ac si talis persona fuisset mortua; ergo nullum est ius quod postea in Ecclesiam transferri possit.Confirmatur,quia hęc translatio solùm fit virtute iuris; sed nullum est decretum quod in eo casu disponat hoc ius transire ad Ecclesiam; ergo. Probatur minor, quia in dicto cap. *statutum.* sermo est de monachis S. Benedicti, vt ex fine eiusdem textus constat, in qua E religione monasterium ius habet succedendi;pręter illum autem textum nullus est, vnde hoc colligi possit. Nihilominus contraria sententia communis est,quam tenet Bartolus in tractatu Minoritarum in fine libro 4. quem sequitur Rebuffus consil.14.quæst.1. & id manifestè supponunt Fredericus de Senis consil.26. & Romanus consil. 296. quos refert,& sequitur Tiraquellus,de vtroque retractu, tractat.1. §. 1. glossa.9. numer.105. Aiunt enim, si pater,vel testator moriatur, priusquam talis religiosus transeat ad statum Episcopatus, vel alium in quo sit habilis, tunc hæreditatem non pertinere ad Ecclesiam, sed ad alium hæredem, qui succedat in gradu, etiam si

15. 3. Exceptio affertur. Et pro ea arguitur.

Confirm.

Hæc quoque exceptio reiicitur ex cõmuni sententia. *Bartol. Rebuff. Frederic. de Senis. Roman. Tiraquel.*

contingat hæreditatem aliquo tempore iacere, & interim religiosum illum ad Episcopatum transire, quia ius, & ordo succedendi attenditur iuxta capacitatem & statum personarum, tempore quo decedit pater, seu testatur. Supponunt ergo, quòd si trãslatio fuisset facta ante mortem patris, succederet religiosus, vel Ecclesia, iuxta exigentiã status quem tunc habebat. Fundamentum autẽ est idem, scilicet, quia ius succedendi spectandum est secundùm statum, quẽ quis habet eo tempore, quo pater decedit, & non secundùm eum quẽ tempore præcedente habuit. Vnde ait Bartolus, per illam translationem seu beneficium talem personam restitui in integrum, & ita recuperare ius succedendi iuxta legem 2. Cod. de sentẽtiam passis; quæ certè parum probat; nam potiùs in ea dicitur, per remissionem vnius pœnæ non restitui bona, vel ius ad illa, *nisi speciale beneficium super hoc fuerit impetratũ.* & ferè similia verba habentur in leg. 1. vers. *filio qui mortis*. ff. ad Tertullianum, quam etiam adducit. Oportet ergo in præsenti ostendere speciale beneficium Principis de tali restitutione.

16. Quomodo fundanda sit dicta cõmunis sententia.

Quare difficulter potest hæc sentẽtia efficaciter probari; tamen quia pietati fauet, cuius fauor ampliandus est, & quia communiter recipitur à Iurisperitis, quorum iudicium in huiusmodi causis proprium est, sustinenda est, & approbanda. Potest autem in hũc modum exponi: Nam quandiu talis religiosus est in religione incapaci hæreditatis; ideo non succedit religio, quia ipsa cedit iuri suo, non quia quantum est ex parte talis personæ, nõ posset habere ius succedẽdi, & ideo statim ac illa persona vnitur alteri Ecclesiæ, quæ est capax successionis, & non cedit iuri suo, transfert in illam ius succedendi. Vnde intelligitur per professionem in tali religione non fuisse extinctum omnino ius succedendi, neque absolutè fuisse translatũ ad alios fratres, vel possibiles hæredes, sed vel mansisse quasi suspensum, vt secundùm præsentem statũ in nullo actu sit tale ius, sed sit quasi spectans rerũ euentũ; vel certè, si ad alios fuit translatum, fuerit etiam non absolutè, sed dependenter à futuro euentu; vel denique dici potest, hoc ius radicaliter sẽper manere in persona religiosi, neq; hoc repugnare paupertati, quia nõ est, vt ipse succedat, vel sibi acquirat, sed vt loco & nomine eius Christus (vt sic dicam) vel aliquis pius locus succedat. Vnde etiam considero, per professionem acquiri Christo, vel Ecclesię ius succedẽdi in bonis, in quibus religiosus succedere deberet; hoc tamen ius applicari illi religioni, vel monasterio, cuius filius, vel membrũ est talis religiosus, & ideo quandiu ipsa religio renuntiat, seu non vult tale ius, amittitur hæreditas, si eo tempore succedat, & ita transit ius succedendi ad fratres, &c. Si autem ante tempus successionis, id est, ante mortem parentis, translatio fiat ad Episcopatũ, applicatur ius illud tali Ecclesiæ, quia illa applicatio est quasi deambulatoria, quandiu viuit ille cui succedendum est; neque intelligitur Christus, aut Ecclesia aliter eam fecisse, aut omnino renuntiasse ex vi primæ professionis. Hæc autem omnia non aliter probantur, nisi, quia sine dubio potuit Ecclesia hoc modo disponere circa successionem religiosi, ẽstque talis modus valde consentaneus pietati, & rationi, & nihil repugnat tali statui religioso; nam illi satisfit per hoc, quòd eius communitas non succedat, neque etiam religiosus ipse (eo modo quo posset) quãdiu est membrum eius. Neque etiam hic modus est iniuriosus aliis, qui cupiunt esse hæredes, quia non debetur illis ius succedendi, cui religiosus voluntariè re-

Ad argum. initio numeri præced.

nuntiat, & ideo potest renuntiare sub quacunque conditione, vel modo ab Ecclesia instituto. Denique ius dicti c. *statutum*. non fundatur in hoc, quòd prius monasterium fuerat Ordinis S. Benedicti, & capax hæreditatis, sed in hoc solùm, quòd consecratio Episcopalis absoluit monachum à priori lege, & facit capacem paternæ hæreditatis: ergo non est à nobis restringendum sed extendendum. Ad confir. ibid.

Quin potiùs relati authores non solùm de trãslatione ad Episcopatum hanc legem intelligunt, sed etiam illam ampliant, ad omnem legitimam translationem ad alium statum. Ita vt si monachus S. Francisci viuente suo patre transeat ad aliũ ordinem capacem hęreditatis, & ibi secũdò profiteatur, postea mortuo patre secundum monasterium succedit in hæreditate paterna, quia cum persona transfertur hoc ius, & secundum monasteriũ illi non cedit, neque illi præiudicat, quòd prius monasterium illud non acceperit, quia non fuit propterea omnino extinctum, neque absolutè translatum ad alios sæculares, vt explicuimus. 17. Ampliatio 1. dictæ communis sententiæ.

Et eadem ratione hoc ampliant; etiamsi primũ monasterium fuerit capax hæreditatis, quia si de facto non successit, eo quòd pater semper vixit, & eo viuente filius trãsfertur ad aliud monasterium capax etiam hæreditatis, & ibi legitimè profitetur; postea moriente patre non prius, sed posterius monasterium succedit propter eandem rationem, quia prius monasterium nunquam habuit ius firmum, vel certè tantùm habuit spem, & vtriusque fundamentum per transitum sublatum est, & in aliud monasteriũ translatum. Vnde consequenter etiam dicendũ est, si secundum monasterium sit incapax hæreditatis, nihilominus prius amittere ius, vel spem succedẽdi, licèt posterius illam non acquirat. Nã amissio per se fit ex vi translationis, & ablationis fundamẽti, quòd autem altera religio nolit tale ius succedendi, accidentarium est; vnde in eo casu transibit hæreditas ad alios legitimos hæredes. 2. Ampliatio.

Quæ omnia minùs mihi certa sunt, quia nõ sunt in aliquo expresso iure fundata; tamen, quia probabiles rationes sunt deductæ ex supradicto iure, & quia cõmuniter doctores cum Bartolo ita sentiũt, probanda sunt, nisi alicuius regni expressum ius obstiterit, vt Rebuffus dicto consilio 14. significauit. Iudiciũ de his ampliationibus. *Bartol.* *Rebuf.*

18. Cui acquirat professus rediens legitimè ad sæculum.

Vnum autem inconueniens ex dictis sequi videtur, scilicet, si huiusmodi religiosus viuẽte patre ad sæculum redeat, tunc etiam monasteriũ priuari successione, si cõtingat eo tempore, quo religiosus à tali religione absolutus in sæculo manet, testatorem, vel parentem mori; quod videtur contra superius dicta, & contra rationem, quia per solenne votum paupertatis acquisitũ fuit Christo, aut Ecclesiæ speciale ius ad illam hæreditatem, & ideo licèt ab vna religione possit transferri in aliã, vel in aliquam Ecclesiam, ad quam legitimè transfertur persona; tamen semper respectu Dei conseruatur illud ius tanquam sacrum quid, solúmque in applicatione ad locum sacrum, fit mutatio. In mutatione verò ad sæculum si religio amittat successionem ius illud, (vt sic dicam) omnino amittitur Christo, & quod sacrum effectum fuerat, iterum profanum efficitur, quod videtur inconueniens. Circa hoc Bartolus dicto lib. 4. Minoritarum c. 3. generaliter affirmat, quoties religiosus absoluitur ab ordine suo sine translatione ad aliquam Ecclesiam, seu dignitatem, non recuperare ius succedendi, etiamsi absolutio licito modo fiat. Sententia Bartoli.

19. Veruntamen hanc doctrinam intelligendam censeo, quãdo absolutio solùm est ab actuali obedientia, vel clausura religionis, & non ab ipsomet vinculo

Exponitur hæc sẽtẽtia in bono sensu. vinculo professionis. ita enim intelligendum est exemplum Bartoli ibidem; aut certe, nec verum est, nec consequenter positum. Ait enim religiosum propter sua merita eiectum à religione, & translatum ad aliam de licentia Prioris, non transferre in aliam ius succedendi, quia illa absolutio magis est ad pœnam, quam ad præmium. Hoc autem erit verum si trãslatio ad aliud monasterium, solùm sit, quasi per coactionem, & destructionem in illud in pœnam; nam tunc quoad proprietatẽ semper illa bona pertinent ad prius monasterium, quanuis secundum possit eis frui, quandiu talis religiosus in eo vixerit. Si autem sit vera translatio per nouam professionem in altera religione, planè transfertur in illam ius succedendi, iuxta superiùs dicta. Neque enim obstat, quòd abiectio fuerit pœna, quia illa non potest impedire ius alterius religionis, quod necessariò consequitur ex professione, & admissione talis personæ, & prior religio eo ipso, quòd permisit talem personam aliam profiteri, permisit etiam amittere spem, quam de illius successione habere poterat. Sic ergo dicendum censeo de transitu ad sæculum; nam si solùm fiat quoad separationem à consortio religionis, manente vinculo, tunc certum est religiosum nunquam recuperare ius succedendi in propria persona, quia semper est incapax; vnde si sit frater Minorita, nullo modo succedere potest; si autem sit alterius religionis capacis hæreditatis, semper illi acquiret succedendo, nisi ita sit omnino separatus, vt alteri Ecclesiæ, vel Episcopatui addictus sit, siue intercesserit eiectio iuxta superiùs dicta de illa; siue fuerit pura, & legitima translatio; tunc enim succedet acquirendo Ecclesiæ, vel Episcopatui, vt dictum est.

20. In quo alio sensu non procedat. At verò si transitus ad sæculum fiat per ablationem vinculi professionis, media legitima dispensatione (supponimus enim interdum esse possibilem) tunc recuperabit illa persona ius succedendi & acquirendi sibi, quia facta est capax ante mortem parentis, & quia prior religio amittendo personam amisit spem ad successionem eius, vt constat ex præcedentibus punctis. Vnde qui legitimè dispensauit cum persona sacra, vt desineret esse sacra, consequenter dispensauit, ne ius illud, vel spes, quæ videbatur aliquo modo consecrata Deo, ampliùs permaneret. Neque hoc repugnat dictis in cap. 14. nam ibi loquuti sumus de bonis non tantùm in spe, sed in re ipsa acquisitis monasterio, de quibus longè alia ratio est. Et in hanc sententiam inclinat Gregorius Lopez in glossa 1. ad legem 22. tit. 3. partit. 6. & videri etiam potest noster Molina tomo 1. de iustitia disput. 140. *Greg. Lopez.* *Molin.*

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas retinendi bona temporalia.

21. De quibus acquisitis sit hæc retẽtio licita. Hactenus de acquisitione, sequitur dicendum de retentione, seu possessione bonorum acquisitorum, quæ secundo loco in n. 13. proponebatur. nam in hoc etiam multum differt inter religiosum factum Episcopum & alios, quia quidquid acquirit in Episcopatu, siue ex bonis sui Episcopatus, siue quolibet alio titulo, etiam hæreditario, iustè & licitè possidet, seu tenet apud se. Ita docent omnes, & colligitur ex dicto c. *statutum*, in quo in primis expendo illam particulam *sibi hæreditatem vendicandi potestatem habeat*; nam illa particula *sibi* demonstrat, quoad commoditatem, atque adeò, quoad possessionem, seu tentionem, sibi acquirere, quanquam Glossa ibi exponat *sibi*, id est, Ecclesiæ suæ, quod ad textum non est necessarium; na infrà satis explicat quomodo acquirat sibi. Si autem admittatur expositio, intelligendum est quoad proprietatem, quod in textu significatur, cùm infrà dicitur *ad aliam restituat*. intelligitúrque postquam decesserit, vel Episcopatum dereliquit, iuxta statim dicenda.

22. De quibus non liceat. Loquimur autem de acquisitis in Episcopatu; nam quæ prius in religione, seu monasterio acquisierat, vel peculium quod de licentia Prælati habebat, ampliùs retinere non potest; ita enim habetur in eodem cap. *statutum*. cuius verba sunt, *Sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat & Abbatis arbitrio.* Quæ verba nonnulli limitant ad bona acquisita per industriam religiosi; nam patrimonialia transferri putant, quod tenuit Panormitat. cum Cardinali in cap. *quod ad te.* de Clericis coniugatis numero 8. vbi additio eius idem sequitur, & alia refert. Sed oppositum censeo verius, quod tenuit Petrus de Perusio ibi, & Antonius de Butrio consil. 76. & satis probant verba illius textus, *Quidquid acquisierat vel habere visus fuerat.* quæ disiunctio excludit omnem aliam distinctionem, & præterea id satis confirmant supradicta circa translatos de vna religione ad aliam. Constat vlteriùs ex illis verbis, statim esse talia bona relinquenda; nec posse retineri, etiam quoad vsum, vel vsumfructum, vt postea restituantur monasterio tempore mortis; nam textus manifestè in hoc etiam distinguit inter bona priùs & posteriùs acquisita. Quod similiter confirmant supradicta de religioso transeunte ab vna religione ad aliam. Vnde D. Antoninus in tractatu de suspensione cap. 4. numero 20. refert priuilegium concessum à Clemente IV. ordini Prædicatorum, vt qui assumitur ad Episcopatum, priusquàm consecretur, resignet Ordini libros, & alia quæ habebat, & alioqui sit ab executione Pontificalis ministerij suspensus; idémque præcepit Minoribus Alexander IV. vt refertur in libro *Monumenta Minorum* tractat. 1. non longè à principio.

23. An trãslatus ad alterum Episcopatũ possit retinere acquisita in priore. Quæri autem hîc potest, an idem iudicium cum proportione sit de bonis acquisitis in Episcopatu; nimirum si talis Episcopus regularis ab vno Episcopatu ad alium transferatur, an possit secum deferre bona in illo acquisita, vt eis vtatur & fruatur quandiu vixerit, quanuis postea tempore mortis restituenda sint priori Ecclesiæ; an verò teneatur statim illa relinquere. In dicto enim cap. *statutum.* solùm dicitur esse restituenda Ecclesiæ, vel Episcopatui bona in illo acquisita, non tamen declaratur, quando sunt restituenda; videtur autem proportio seruanda inter hunc transitum ab vno Episcopatu ad alium, & priorem à religione ad Episcopatum; nam sicut Episcopus adquirit suæ Ecclesię, ita religiosus suo monasterio; sed propter huiusmodi acquisitionem tenetur religiosus cùm fit Episcopus, statim relinquere omnia bona monasterio; ergo eadem ratione transiens ad alium Episcopatum, tenetur statim relinquere priori Ecclesiæ, quidquid in illa acquisierat. Confirmatur, primò, quia proprietas illorum bonorum est apud talẽ Ecclesiã, ergo eo ipso quòd dissoluitur spirituale matrimonium inter Episcopum & suã Ecclesiã, nascitur obligatio relinquẽdi illi bona sua, quia nullũ iustum titulum habet ad retinẽdũ illa bona, & vsum, vel vsumfructum eorum inuito domino. Et confirmatur secundò, quia quoad vtilitatem, & seruitium suæ Ecclesiæ, perinde est mutare *Arguitur pro parte negatiua.* *Confirmatur primò.* *Confirm. secundò.*

tate Episcopatum, ac mori; ergo perinde tenetur in vtroque casu relinquere huiusmodi bona tali Ecclesiæ. In contrarium autem est, quia in dicto cap. *statutum*; dicitur monachum factum Episcopum, vendicare sibi hæreditatem paternam; ergo simpliciter sibi comparat talium bonorum commoditatem, illam ergo retinere potest, quandiu viuit, satisfaciétque vltimæ parti illius canonis, si ea restituat monasterio tempore mortis, & confirmatur, quia cùm in iure non sit maior obligatio expresse imposita Episcopo, non est cur nos illam augeamus.

Arguitur pro affirm.

24. In hac re ego non inuenio expressam iuris decisionem, imò nec in authoribus adhuc reperi hanc dubitationem expresse tractatam. Videtur autem probabiliter posse distingui inter bona acquisita ex reditibus Episcopatus, vel aliunde comparatis, siue fuerint iure hæreditario obtenta, siue quocunque alio sæculari titulo. De prioribus enim probabilius videtur debere statim relinqui illi Ecclesiæ, in qua acquisita fuere, qui omnino sunt eius, quasi ex intrinseco titulo, eorúmque vsus, & administratio solùm cõcedebatur huic personæ ratione Episcopatus talis Ecclesiæ; ergo, quacunque ratione dimittat Episcopatum, non potest ampliùs illa bona apud se retinere, neque eis frui, item quia aliàs etiamsi esset magna quantitas pecuniæ, vel aliarum rerum, quæ vsu consumuntur, posset omnia secum deferre, & illa in sua vita consumere, quod esset in magnum præiudicium talis Ecclesiæ, idque sine sufficienti titulo, & ratione, cùm ille iam tali Ecclesiæ non inseruiat, & aliam habeat vnde sustentari possit.

Responsio quoad acquisita ex fructibus prioris Episcopatus.

25. De aliis autem bonis proprio & peculiari titulo acquisitis videtur satis verisimile, quòd transeant cum persona, argumento ex cap. *ex transmissa*. de renuntiatione, & cap. *quod à te*. de Clericis coniugatis, vbi Panormit. notat bona patrimonialia sequi personam, citans etiam leg. primam. ff. de Collegiis illicitis. & ratio differentiæ esse potest, quia bona patrimonialia, seu extranea per se non pertinebant ad Ecclesiam, sed solùm per accidens ratione conditionis talis personæ. Vnde alij Episcopi per se directè illa sibi acquirunt, & possunt de illis testari, etiamsi de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis non possint, vt notant Panormit. & omnes in cap. 1. de Testamentis; ergo verisimile est translata persona ad alium Episcopatum, transferri cum ea hæc bona patrimonialia, seu sæcularia.

Responsio verisimilis quoad acquisita alio titulo. *Panormit.* *Panorm.*

26. Dices, si illa iura & hic discursus aliquid probaret, etiam suaderet talia bona transire ad secundum Episcopatum quoad dominium, & proprietatem, quia dicta cap. *ex transmissa*. & *quod à te*, ita loquuntur, & Panormitanus & alij Doctores in eodem sensu aiunt, bona donata Ecclesiæ à clerico habente in ea beneficium, translata inde persona secum deferre bona, quæ antea erant illius propria. Nihilominus in præsenti non censeo tantam extensionem admittendam; nam in dicto capite *statutum* dicitur illa bona *esse restituenda ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur*. item quia dominium illorum bonorum semel acquisitum fuit primæ Ecclesiæ, ergo non debet illo priuari, quamuis priuetur persona. tum quia beneficium principis semper intelligitur fieri sine præiudicio tertij; tum etiam, quia afflictis non est augenda afflictio; sic ergo Ecclesia orbata suo pastore, non est simul bonis eius priuanda. Neque alia iura loquuntur in simili specie, sed de clerico sæculari capace proprij dominij, de quo est longè diuersa ratio, & eodem modo loquuntur citati authores, qui variis modis explicant, & limitant illam doctrinam etiam in eo casu, & summa omnium est, in illo reddi bona tali clerico, vel ex benignitate potius quàm ex iustitia, vel quia in donatione talis conditio inclusa subintelligitur, ex dispositione iuris. In præsenti autem casu nullum habemus simile ius, quare illud extendendum non est in Ecclesiæ præiudicium.

Obiectio contra proximam responsionem. Solutio.

Quin potiùs propter has rationes est mihi res valde dubia, an liceat Episcopo in eo casu deferre secum talia bona, etiam quoad vsum, vel vsumfructum, nisi in eo casu, in quo ipse Episcopus illis indigeret ad suam sustentationem, vt si renunciasset Episcopatui, sine transitu ad alium, vel sine aliqua pensione, aut beneficio Ecclesiastico ad suam sustentationem sufficientem. Tunc enim ipsa ratio postulat, vt de bonis quæ ad ipsum pertinebant, alatur. Extra hos verò casus non video sufficiens fundamentum ad limitandum dictum ius, etiam quoad possessionem & vsumfructum talium bonorum, cùm ille non sit dominus eorum, & desinat esse administrator, quia hoc munus solùm ratione prælationis illi conueniebat, vt bene notauit Panormitan. in cap. primo de Testam. in fine. 27.

Obiectio prædicta rē dubiā red-dit. *Panorm.*

Quantum in Episcopo regulari extendatur facultas expendendi bona temporalia.

Vltima actio est vsus, seu dispensatio bonorum, quæ tertio loco in numero 13. posita est. In qua etiam manifestum est habere Episcopum ampliorem facultatem, quantum religiosus status postulet, vel etiam permittat, quia multo plura in statu Episcopali necessaria sunt. Quæri autem solet, an in hoc vsu habeat Episcopus regularis tam liberam facultatem sicut sæcularis; Nam quòd illam habeat, videtur esse communis sententia, quam tenet Nauarrus, quæstione 1. & 2. de reditibus Ecclesiasticis & Sot. lib. 10. de iustitia articulo vltimo, idem sentit, tamen ex diuersis principiis; Nauarrus enim putat Episcopos etiam sæculares non esse veros dominos, imò nec perfectè vsufructuarios redituum Ecclesiasticorum, sed tãtùm administratores, cum plena facultate vtendi, & disponendi de illis bonis in pios vsus. Hanc autem facultatem sine dubio habet æqualem regularis Episcopus, quia non minùs fideliter hoc munus præstare potest, quàm sæcularis, & quia illa facultas conuenit ex vi tituli Episcopalis, qui titulus eiusdem rationis est in vtroque, & hanc sententiam tenuit Cardinalis, in Clementina 2. §. *sed & talis*. de vita, & honestate Clericorum, & videtur fauere Concilium Tridentinum cap. 1. de reformatione dicens de Episcopis. *Omnino verò eis interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiarésve suos augere studeant, cùm & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant*, &c. & infrà subdit hoc habere locum non solùm in Episcopis, sed etiam in quibuscunque tam sæcularia, quàm regularia beneficia obtinentibus; ergo idem etiam sentit Concilium de Episcopo regulari, neque ampliorem facultatem sæculari concedit. At verò Soto longè diuerso nititur 28.

Sententia multorum æquiparans in hoc vsu Episcopum regulare̅ & sæcularem. Quo fundamento nititur Nauar. *Cardin.* Quo nitatur Soto.

nititur fundamento; ipse enim quæstione 4. eiusdem lib. ex professo probat Episcopos esse veros dominos suorum redituum, & consequenter, tanquam veros dominos habere liberam dispensationem, cum onere tamen fideliter implendi onera Episcopalia; postea verò in alio artic. vlt. facit æquales Episcopos regulares, etiam in ipso dominio, vt suprà retulimus, ex quo manifestè concludit, Monachos Episcopos perinde possidere Ecclesiastica bona ac reliquos sæculares. Itaque Nauarrus, dum sæculares Episcopos re ipsa pauperes facit, æqualitatem inter eos, & regulares constituit; Soto verò, vt eandem faciat æqualitatem regulares Episcopos diuites facit.

29. *Non æquiparati dictos Episcopos verior sententia.* Inter has sententias Nauarri opinio minùs improbabilis est; nam fundamentum Soti, quoad B hanc partem de dominio regularium Episcoporum, reuera est improbabile. Absolutè verò etiam opinio Nauarri mihi non placet; probabilius enim censeo Episcopos sæculares esse dominos fructuum suorum Episcopatuum, vt planè sentit D. Thom. dicta quæstione 185. art. 7. *D. Thom.* vbi priùs dicit Episcopos habere propriorum bonorum dominium; postea verò subdit, eandem esse rationem de his reditibus Ecclesiasticis, quæ specialiter sunt Episcopatui deputata. de qua re alibi in opere de Ordine tractari solet. Ex hac ergo inæqualitate, quam regularis, & sæcularis Episcopus habet in dominio talium bonorum, infero non esse æquales in facultate dispensandi illa; *Id probatur primò.* Probatur primò ratione generali, quia maior est potestas domini, C quàm dispensatoris ex genere suo; ergo etiam in præsenti est maior, quia nullo iure speciali impeditur illa inæqualitas. *Secundò.* Secundò declaratur; nam aliqua dispensatio seu vsus talium bonorum esse potest licita Episcopo sæculari, quæ non sit regulari, vt v.g. si ille pauperum necessitatibus, & aliis piis operibus sui Episcopatûs sufficienter prouidit, & adhuc habeat superflua de suis reditibus, nihil profectò peccabit, si aliquid donet ob solam cognationem, vel liberalitatem, quidquid Nauarrus dicat in citata quæst. 1. monito 40. numero 12. neque id repugnat Concilio Tridentino, quia fieri potest, sine dissipatione Ecclesiasticorum bonorum, vt alibi dicemus. Episcopo autem regulari hoc non licet, nisi cum magna moderatione. *Tertiò.* Præterea in multis casibus licèt vterque peccet abûdantiùs donando quàm possit, est tamen diuersò D modo; nam sæcularis non peccabit contra iustitiam, sed contra religionem, abutendo bonis aliquo modo sacris, vel contra misericordiam omittendo pauperes propter consanguineos, vel contra obedientiam Canonum Ecclesiasticorum, præsertim dicti Concilij Tridentini. Regularis verò præter hos modos peccabit etiam contra iustitiam, cùm ea donet quorum non est dominus, & vltra facultatem dispensandi quam habet. Dices, cui facit iniustitiam, non enim suæ religioni, quia illa nullum ius habet ad talia bona: nec suæ Ecclesiæ, quia illa potiùs tenetur ex iustitia, portionem E suam dare Episcopo. Respondetur, iniustitiam fieri propriæ Ecclesiæ, in qua manet dominium talium bonorum, propter incapacitatem talis personæ; & ideo licèt ex iustitia teneatur alere Episcopum; eique administrationem illorum bonorum committere; nihilominus ipse etiam tenetur ex iustitia ius Ecclesiæ illæsum seruare.

30. *4. Ratio ex multis discriminib.* Præter hæc Episcopo sæculari per se loquendo licitum est habere ditiorem supellectilem, & ampliorem familiam quàm regulari: nam licèt vterque possit, & debeat Episcopalem dignitatem, cum omni decentia & honore tractare, tamen sæcularis, etiamsi in hoc aliquantulum excedat, vel nihil, vel saltem non grauiter peccabit, *Primò.* si aliunde sufficientem pauperum curam habeat; regularis verò mea sententia facilè poterit in hoc grauiter peccare, quia debet seruare paupertatem religiosam in his, quæ dignitati Episcopali non repugnant. Et simili modo dicam, faciliùs *Secundò.* posse grauiter peccare religiosum Episcopum notabilem pecuniæ quantitatem per ludum, aut alium modum similem expendendo, quàm sæcularem, ex eodem fundamento. *Tertiò.* Denique quanuis neuter ex his Episcopus possit testari de bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis, nihil tamen repugnaret consuetudine alicubi introduci, vt Episcopi testari possint de illis bonis, & nihilominus ex vi talis consuetudinis non posset testari Episcopus regularis propter incapacitatem personæ, imò fortasse; quoad hoc nunquam posset consuetudo præualere, quia voto contraria videtur. *Quartò.* Et ob eandem causam licèt Pontifex possit vtrique Episcopo facultatem testandi concedere, longè tamen faciliùs, & ex leuiori causa Episcopo sæculari quàm regulari. imò facultas data sæculari, sine vlla causa valida esset, licèt illicitè daretur; data autem regulari videtur inualida; nam prior est tantùm contra ius humanum, posterior verò includit dispensationem in voto, quæ sine causa data nulla est. *Quintò.* Denique patrimonialia bona potest sæcularis Episcopus liberè expendere, & de eis testari, quod non potest regularis Episcopus. *Cõcluditur institutum.* Ex his ergo vt existimo manifestè conuincitur, non habere tam amplam facultatem dispensandi, & expendendi bona temporalia religiosum Episcopum, quàm sæcularem, quamquam authores non tam accuratè, & in particulari hanc comparationem expenderint. Fortasse tamen Cardinalis & alij, cùm hos Episcopos faciunt æquales in libera dispensatione bonorum, non loquuntur de æqualitate in actibus, & radice huius dispensationis, prout à nobis explicata sunt, sed solùm in libertate quoad modum dispensandi, vt in proximo sequenti puncto declarabimus.

Vltimò enim ex his constat, quod vltimo etiam loco suprà in fine numero 11. proposuimus, quare scilicet dicatur religiosus factus Episcopus habere ampliorem vsum rerum quoad modum, & quandam independentiam ab alterius voluntate. 31. *In qua independẽtia æquiparentur Episcopus regul. & sæcul.* Diximus enim tomo præced. in hoc maximè consistere vti re aliqua, non vt propria, quia solùm fit ad arbitrium Prælati, & dependenter à voluntate eius; religiosus ergo factus Episcopus iam non habet hanc dependentiam, sed ipso iure, vt sic dicam, & ex vi tituli Episcopatus, potest liberè dispensare talia bona in omnem vsum aliàs sibi non prohibitum. in hoc ergo rectè æquiparatur Episcopus regularis sæculari, & id solùm probant fundamenta Soti, Nauar. & aliorum, quia scilicet titulus Episcopalis eiusdem rationis est in regulari, & in sæculari Episcopo. Nihilominus tamen, multa sunt prohibita in hoc genere dispensationis Episcopo regulari, quæ non prohibentur sæculari. Quod quidem non oportet intelligi, de prohibitione speciali iuris positiui; sufficit enim naturalis prohibitio, quæ sequitur ex vi voti paupertatis, & status religiosi, vt declaratum est.

Dices, illamet independentia à facultate alterius, etiam quoad vsus licitos, videtur esse contraria voto paupertatis. 23. *Instantia contra nũc dicta expeditur.* Respondetur in primis non esse contrariam, quia est quasi intrinseca tali statui, & ideo Superior qui illum statum concessit,

consequenter fecit facultatem vtendi bonis eius quantum eius conditio postulat. Vnde licèt hæc dicatur independentia à facultate per hominem (vt sic dicam) concedendam, includit nihilominus facultatem Prælati per ius ipsum datã, quod satis est ad substantiam paupertatis. Quod inde maximè declaratur, quia ipsemet Superior, hoc est, Summus Pontifex, posset in hoc modum ponere Episcopo regulari, limitando modum disponendi de huiusmodi bonis, quia est illi specialiter subiectus per obedientiæ votum, vt statim videbimus, & votum etiam paupertatis retinet, vt hactenus demonstrauimus: de essentia autem voti paupertatis est, vt dispositio talium bonorum, ex Superioris arbitrio semper pendeat. Sicut ergo in superioribus diximus, non posse Prælatum religionis ita concedere peculium religioso, & facultatem disponendi de illo, quin semper possit à Prælato reuocari, vel determinatus modus præscribi, ita regularis Episcopus non potest in hoc esse omnino independens à Pontifice, sed eius arbitrio in vsu talium bonorum semper debet subesse, & ita satis constat quomodo substantiam paupertatis retineat.

CAPVT XVII.

Ad quid teneatur idem Episcopus quantum ad votum obedientiæ erga Prælatum suæ religionis, aut etiam regulas.

1. SVperest dicendum de obedientia, quæ dupliciter à religiosis exercetur. Primò circa præcepta Prælatorum religionis, quæ ab homine, vt sic dicam, imponuntur; secundò circa obseruationem regulæ religiosæ, & obseruantialis, quæ ratione illius vnicuique regulari competunt. Quantum ergo spectat ad priorem partem tituli, dicendum est, quamuis Episcopus regularis substantiale votum obedientiæ retineat, nihilominus ratione illius non teneri ad obediendum Prælatis suæ religionis, sed soli Pontifici Summo subesse. Prima pars constat ex dictis, quia hoc votum est maximè de substantia religionis. item quia non repugnat statui Episcopali, vt per se constat. Secunda pars declaratur primò, quia votum obedientiæ, etiam factum in tali religione, non postulat essentialiter actualem subiectionem ad aliquem Prælatum talis religionis; nam Generalis religionis, etiamsi perpetuus sit, votum obedientiæ retinet, & tamen nulli Prælato regulari subest. item quia Summus Pontifex, est summus Prælatus cuiuscunque religionis, & substantia voti obedientiæ sufficienter saluatur respectu cuiuscunque Prælati religionis, cuiuscunque gradus vel conditionis sit. Sic ergo sufficienter probatur hoc non repugnare substantiæ huius voti; quòd autem ex vi dignitatis Episcopalis illa exemptio sequatur, probatur primò ex vsu Ecclesiæ; secundò ex dicto cap. *statutum*. 18. q. 1. ibi, *Monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit, & sacra ordinatio de monacho Episcopum facit*; nam hoc maximè de iugo obedientiæ ad Prælatos religionis verum est, & dicitur esse à regula, quia obedientia esse debet secundùm regulam, vt statim ampliùs exponemus. Tertiò, quia hæc vota non manent in his quæ repugnant statui Episcopi, vt sæpe dictum est; repugnat autem Episcopum, qui suæ Ecclesiæ curam gerere debet, & omnes actiones suas in illius vtilitatem consecrare, subesse obedientiæ suæ religionis. Quæ ratio probat optimè respectu Episcopi habentis propriam Ecclesiam, & Episcopatum, in quo hæc exemptio ex natura rei consequitur, propter incompatibilitatem inter Episcopale munus & obedientiam regularem.

1. Assertio tripartita pro priore parte tituli.

1. Pars vnde constet.

2. Pars ostenditur & suadetur multipliciter.

2. In Ecclesia autem obseruatur, vt religiosus, eo ipso quòd consecratur Episcopus, licet reuera non habeat proprium Episcopatum, sit liber ab obedientia omnium Prælatorum suæ religionis; de illis ergo alia est ratio, scilicet, quia non decet dignitatem Episcopalis consecrationis, vt talis persona maneat subdita inferioribus Prælatis regularibus, quo sensu talis exemptio fundanda est in Ecclesiæ institutione, quæ ex traditione satis nobis constat; sola enim ratio decentiæ congruentiam ostendit, non tamen per se sufficit obligationem promissæ obedientiæ tollere. Accedit tandem, quòd nullus consecratur Episcopus, nisi sub titulo alicuius Ecclesiæ, ratione cuius habet ius illam regendi, quod per se satis est, vt ex vi talis status liberari debeat à priuata obligatione religionis; nam quòd actu non possideat suam Ecclesiam, accidentarium est. Vnde ex vi etiam talis consecrationis desinit religiosus esse actuale membrum in sua religione, quia per se, & ex vi suæ dignitatis factus est caput alicuius Ecclesiæ, & vnus ex principibus vniuersalis Ecclesiæ; ergo eadem ratione liberatur à iugo obedientiæ religionis.

Episcopi etiã titulares hac assertione cõprehẽdũtur.

3. Hinc verò facilè concluditur vltima pars assertionis; in qua primò probanda est pars negatiua, scilicet, quòd huiusmodi Episcopus alteri quàm Romano Pontifici, ex vi huius voti non subsit. Contingere enim potest, vt huiusmodi Episcopus subordinationem aliquam habeat saltem in aliquibus rebus ad Archiepiscopum, vel ad Patriarcham, aut Primatem; nulli autem eorum subesse potest, eo quòd regularis est, seu ratione voti obedientiæ. Ratio est, quia ipse non promisit obedientiam nisi Prælatis suæ religionis, inter quos non computantur vllo modo Archiepiscopus, vel alij Superiores extra Summum Pontificem; ergo ex vi illius voti non obligatur obedire illis, etiam in his quæ ipsi possunt præcipere per Ecclesiasticam iurisdictionem, sed obligabitur tantùm ratione illius, eo modo quo alij Episcopi sæculares obligantur. Item hac ratione non tenetur Episcopus regularis obedire ex voto Concilio Prouinciali præcipienti, sicut nec seruare alia iura, vel leges Ecclesiasticas, quia hoc specialiter non promisit, licèt aliunde ratione officij, vel aliis titulis ea seruare teneatur.

3. Pars assertionis probatur quoad exclusiuam.

4. Hinc ergo rectè concluditur teneri ex speciali vinculo religionis obedire Summo Pontifici, tùm à sufficienti partium enumeratione, tum etiam, quia Pontifex est verè Prælatus religionis, & semper manet illi Superior, & obedientia ad illum non repugnat, imò maximè congruit cum statu Episcopali. Aduerti autem potest, quòd sicut votum obedientiæ religiosæ non est illimitatum, sed secundùm regulam, ita Episcopus regularis non tenetur ex vi sui voti obedire in omnibus Summo Pontifici, sed in his tantùm quæ directè, vel indirectè ad suam regulam pertinent; quia votum obedientiæ mutatum non est in se, sed tantùm vsus eius quoad respectum ad hunc, vel illum Prælatum. Fieri tamen potest, vt supposito statu Episcopali, aliquid indirectè pertineat ad obseruantiam regulæ in tali persona, quod in aliis non

Probatur deinde quoad affir.

Notatio.

non pertinet, sicut intra eandem religionem in eo qui habet munus Prælati Procuratoris, vel aliud simile, aliquid pertinere potest ad obseruantiam regulæ, quod in aliis non habentibus tale munus non pertinet. Et hac ratione existimo quidquid in tali persona potest esse moraliter necessarium, supposito tali statu, vel ad spiritualem animæ salutem, vel ad perfectionem secundùm regulam, esse materiam huius obligationis, si ex vi illius voti præcipiatur, quia indirectè, & reductiuè sub illo continetur.

5. Dubium an Titularis teneatur obedientiæ voto respectu Ordinarij vbi commoratur.

Occurrit verò hoc loco circa exclusiuam positam incidens dubium de Episcopo titulari, & regulari, qui intra diœcesim alterius Episcopi habitat, cuius iurisdictioni ordinariæ videtur subiectus, an teneatur ex vi voti obedientiæ eidem obedire, nam videtur tunc perinde se habere ac religiosus à sua religione separatus omnino, quoad habitationem & subiectionem, de quo diximus suprà cap. 6. manere subiectum obedientiæ Episcopi. Dicendum verò est, etiam hunc Episcopum regularem soli Pontifici debere obedientiam religiosam. Et inprimis si talis Episcopus antea erat professus in religione exempta, euidens est non manere subiectum Episcopo loci, quia ante consecrationem erat exemptus ab eius obedientia, & per consecrationem, neque exemptionem amisit, nec denuo factus est illi subiectus. Quin potiùs licèt ponamus antea non fuisse de religione exēpta, ex vi consecrationis eximeretur à iugo Episcopi, sub ea ratione, qua Prælatus est talis religionis, cui ex voto alij regulares fortasse obedire tenentur. Nam sicut quilibet religiosus exēptus, per Episcopatum eximitur ab obedientia omnium Prælatorum religionis, præter Pontificem; ita etiam non exemptus, quia eadem est vtriusque ratio; ergo licèt Episcopus loci sit vnus ex Prælatis talis religionis, ab illius etiam obedientia eximitur. Quin potiùs existimo huiusmodi Episcopos titulares iure ordinario, esse immediatè subiectos Summo Pontifici, quoad Ecclesiasticam iurisdictionem, de qua re alibi dicendum est: Hinc etiam obiter intelligitur, cui acquirat regularis Episcopus titularis, quia non habet Ecclesiam cui acquirat, & certum est non acquirere religioni, à qua separatus est. Dicendum est enim per se, & ex vi iuris acquirere illi Ecclesiæ, cuius titulum habet, quia verò non possunt illi cum effectu applicari talia bona in pia opera dispensanda sunt, quæ dispensatio ipsi Episcopo est commissa, dependenter autem à Summo Pontifice, modo explicato in superiori puncto.

Resolutio neg.

Illatum, cui acquirat Titularis.

An Episcopus regularis teneatur ad obseruantiam regulæ, vel constitutionum suæ religionis.

6. Secunda assertio præsentis capitis.

Ad secundam partem Tituli dicendum est, Episcopum regularem per se, & directè non teneri ad obseruationem regulæ, vel constitutionum religionis, nisi quoad ea quæ sunt materia alicuius voti, vel quæ per aliquam Ecclesiasticam legem scripta sunt. Contrarium huius assertionis sentiunt multi Summistæ vt Angelus, verb. Monachus. n.7. Armil. n.8. Tabiena §.5. Syluest. *Religio.* 6. q. 10. & *Religio.* 7. q. 11. qui dicunt teneri ad obseruandas eas obseruantias regulæ, quæ non impediunt Episcopale munus; cui sentētiæ multùm certè fauet D.Thom. dict. art.8. Sed assertio posita communior est, vt statim referemus & sine

Qui eā non admittant. *Angel. Armil. Tabien. Syluest.*

A illa limitatione habetur in dicto cap. *statutum.* in illis verbis, *Quem Canonica electio a iugo regulæ monasticæ professionis absoluit*, vbi Glossa id aduertit. Ratione declaratur, distinguendo omnes leges religionis in illa duo membra, constitutiones, & regulas, quæ suprà lib. 1. c. 1. declarata sunt. Primò ergo quoad constitutiones ratio est clara, quia illæ non obligant, nisi vt præcepta Prælatorum, vel Capitulorum religionis; sed talis Episcopus non tenetur obedire Prælatis; ergo nec huiusmodi legibus; par enim est ratio præcepti scripti, seu legis permanentis, & præcepti ab homine impositi, si ex æquali iurisdictione procedunt; imò præcepta ab homine rigorosiùs obligare solent, quia

Probatur tamen primò quoad immunitatem à constitutionibus.

B vt Iuristæ dicunt, mitiùs agitur cum lege, quàm cum homine. De regula verò potest esse nonnullum maius dubium, quia sicut esse solet à primis fundatoribus tradita, ita substantialis professio videtur directè respicere obseruantiam eius. Nihilominus, idem de illa censeo præcisè loquendo, ex vi regulæ; ita colligitur ex dicto cap. *statutum.* 18. q. 1. ibi, *Quem Canonica electio à iugo regulæ monasticæ professionis absoluit*, vbi Gloss. id est, à ieiuniis, vigiliis, &c. idem habet Gloss. in dicto cap. 3. 16. q. 1. citans cap. 2. eiusdem quæstionis. vbi Gregorius ait: *Nemo potest & Ecclesiasticis obsequiis deseruire, & in monachica regula ordinatè persistere, vt*

C *ipse monasterij districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.* Ex quibus verbis congruentia huius exemptionis colligitur. item sentit Glossa in cap. *carnem.* de consecrat. d. 5. Et idem planè tenent Sot. & Caiet. infrà citandi. Ratio autē est, quia illa regula solùm obligat, tanquam quædam lex huic communitati imposita; ergo solùm obligat personas huius communitatis, quandiu sunt membra illius, quia omnis lex pro communitate per se primò fertur, & ita ad eos tantùm loquitur, qui sunt partes illius communitatis: sed religiosus eo ipso quòd fit Episcopus, desinit esse membrum talis communitatis, quia nec est subditus, nec Prælatus eius; ergo

Probatur secūdo quoad immunitatem à regula.

D non obligatur legibus eius. ergo, nec regula eius. Confirmatur; nam ob hanc causam non tenetur huiusmodi Episcopus seruare consuetudines proprias suæ religionis; nam consuetudo est quædam lex non scripta, quæ seruanda est quandiu viuitur inter eos, qui talem consuetudinem seruant, vt Augustinus dixit; ergo eadem est ratio de omnibus aliis legibus positiuis, propriis talis communitatis, inter quas regula connumeratur.

Confirm.

Sed contrà, quia multa esse possunt in regula, quæ seruari optimè possunt in statu Episcopali; ergo ad illa seruanda tenebitur talis Episcopus; patet consequentia, quia iuxta doctrinam D.Th. quàm suprà etiam secuti sumus, licèt obseruantiæ religiosæ, quæ impediunt Episcopale munus, cessent in eo statu, non tamen illæ, quæ cum illo sta-

7. Prima obiectió contra hanc asser. *D.Thom.*

E tu optimè conueniunt. Cur enim cessabit prior obligatio, cùm nullum ei ponatur impedimentū? Respondetur, doctrinam illam procedere de his obseruantiis, quæ sunt de substantia status religiosi, vel directè, aut indirectè, seu implicitè sub votum cadunt, & ideo hanc exceptionem primo loco in assertione posuimus. Ratio autem differentiæ est, primò, quia status religiosus, quoad substantiam est immutabilis, quoad accidentalia verò mutari potest, per transitum autem ad Episcopatum fit in eo maxima mutatio accidentalis. Secundò, quia obligatio voti est personalis, & ideo sequitur personam quocumque tendat; obligatio autem legis, est communitatis per se

Hæc obiectio cōcludit de obseruantiis substantialibus, non de accidentalibus. Huius differentiæ ratio.

Altera ratio.

 primò,

primò, & ideo ceſſat per ſeparationem à communitate.

8. *Inter obſeruantias ſubſtantiales cenſentur vota ſi quæ fiunt vltrà tria ordinaria.* *Exemplum de voto Minimorum.* *Item de votis aliis profeſſorũ Societatis.*

Vnde fit, exceptionem illam extendendam eſſe ad vota ſpecialia, quæ in aliqua religione fiunt, præter tria ſubſtantialia, ſi talia ſint, quæ ſtatui Epiſcopali non repugnent. Vt v. g. ſi religioſus ex ordine Minimorum Epiſcopus fiat, tenebitur ad obſeruantiam, non comedendi carnes, quia illa non eſt tantùm ex regula, ſed ex proprio, & ſpeciali voto, ceſſabit autem illa obligatio, quando ſpeciali conditione perſonæ illa abſtinentia impedimentum fuerit ad Pontificalia munera. Similiter in Societate, ſi profeſſus fiat Epiſcopus, tenebitur ſeruare votum ſpeciale, quòd pro tali ſtatu emittit, de quo nullum poteſt eſſe dubium, B vt infrà videbimus tract. 10. lib. 6. cap. 19. & idē cenſeo de cæteris votis ſimplicibus, quatenus materia eorum in tali ſtatu occurrere poteſt, quia omnia illa perpetua ſunt, & ſuppoſita occaſione, ſeu materia, executio, & obſeruatio eius nihil repugnat cum ſtatu Epiſcopali.

Quid de quarto voto ſolenni.

De voto autem ſolenni obediendi Pontifici circa miſſiones, poteſt eſſe ſpecialis ratio excuſationis, quia videtur repugnare cum obligatione inſeruiendi proprio Epiſcopatui. Dico tamen, obligationem de ſe manere, quia votum immutabile eſt. Vnde in primis, ſi quis eſſet tantùm Epiſcopus conſecratus, & Titularis, ex vi illius voti poſſet obligari ad quamcumque miſſionem æquè ac cæteri religioſi; C Deinde licèt habeat Epiſcopatum, poteſt ex vi illius voti obligari ad relinquēdum illum, vt in Indiam v.g. mitti poſſit, vel ad alium Epiſcopatum illuc transferri. Denique cùm impedimentũ illud ſubſit diſpoſitioni eiuſdem Pontificis, cui ipſum votum fit, non poteſt cenſeri impedimentum ad non obediendum Pontifici, iuxta obligationem illius voti præcipienti; nam ipſe poterit impedimentum huiuſmodi auferre, ſolùm ergo neceſſarium eſt de re tota illum certiorem facere, & poſtea obedire.

9. *Obiectio contra eandem affert.*

Sed obiicitur ſecundò, nam ſequitur non teneri Epiſcopum regularem ad deferendum habitum D ſuæ religionis, conſequens eſt falſum; ergo. Probatur ſequela, quia deferre habitum non eſt materia voti, ſed tantùm eſt vna ex conſtitutionibus religionis, nec etiam eſt canon aliquis Eccleſiaſticus, qui Epiſcopum regularem obliget ad habitum ſuæ religionis deferendum.

Epiſcopus regularis tenetur ad habitum religionis. *D.Thom.* *Syluest.* *Couar.*

Circa hoc communis ſententia eſt, teneri huiuſmodi Epiſcopum ad deferendum habitum ſuæ religionis; ita affirmat D.Thom. dicto art. 8. quæ ibi alij ſequuntur, Syluest. verb. *Religio* 7. q. 11. Couarr. cap. 1. de teſtam. n. 18. vbi alios Authores refert. Et colligitur ex cap. *clerici*. 2. de vita, & honeſt. cleric. vbi dicitur. *Pontifices autem in publico, & in Eccleſia, ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalē.* E Vnde conſtat hanc obligationem non tantùm ex regula, ſed ex iure communi deſumptam eſſe, & ideo addidimus aliam limitationem in concluſione; nam ſi de aliqua obſeruantia religioſa per ius canonicũ declaratum ſit ab Epiſcopis eſſe obſeruandã, tunc reſpectu illorum, non oritur obligatio immediatè ex regula, ſed ex tali iure. Imò ſignificat D.Thom. hanc obligationem ſequi ex ſubſtantiali ſtatu religioſo, cùm enim dixiſſet, Epiſcopum manere ad hæc ſubſtantialia obligatum, ſubdit, *& per conſequens ad portandum habitum ſuæ religionis, qui eſt obligationis ſignum, indicans profeſſionē tum perpetuò obligare ad ſignum eius deferendum, ſicut ad præſtandum actus ad quos obligat.* Vnde licèt verbum *oportet*, poſitum in dicto cap. *clerici*. non ſit adeo rigoroſum, A vt grauem obligationem ſub mortali ſoleat ſignificare, tamen iuxta ſubiectam materiam, ita interpretandum eſt, & intelligitur ab authoribus, vt patet ex Panorm. ibi num. 6. Et hoc tandem confirmat generalis Eccleſiæ conſuetudo; nam quod Soto ſuprà dixit in Italia hoc nō ſeruari, quia Itali non dignantur Epiſcopos in habitu monachali videre, non video quo fundamento dictum ſit. *Panorm.* *Soto.*

10. *Imò putant aliqui teneri ſub excōmunicatione.* *Couar.*

Imò addit Syluester ſuprà, hanc obligationem tantam eſſe, vt Epiſcopus, ſi habitum ſuæ religionis omittat, incurrat excommunicationem latam in cap. 2. *ne clerici vel monachi* in 6. Couarr. autem de hac excommunicatione dubitat. *Non enim eſt* (inquit) *in aliquo canone excommunicatio indicta monacho, qui prætextu Epiſcopalis dignitatis non dimiſſo habitu monachorum aſſumit albam illam, vel candidam veſtem, quæ ab Epiſcopis exteriùs defertur, tametſi male faciet monachus Epiſcopus ea vti.* Verùtamen Couar. non contradicit formaliter Syluestro, ſed aliquid addit, & vtrumque indiget conſideratione. Duo ergo hîc diſtinguenda ſunt, ſcilicet dimittere habitum; vel illo retento, ſuperinduere rochetum. Propter hoc ergò ſecundum ait Couar. non inueniri in iure poſitam excommunicationem, quod ego verum cenſeo, quanuis inter Doctores dubium ſit, an occultare habitum religioſum ſufficiat ad excommunicationem dicti cap. 2. incurrendam; in eo autem caſu occultaretur habitus religioſus.

11. *Id tamen non eſt verum, ſi occultat habitum ſub rocheto.* *Nec ſatis certum eſto omnino omittat.*

Nihilominus quidquid ſit de alia occultatione, in hoc caſu non cenſeo eſſe ſufficientem cauſam illius excommunicationis, quia eſt nimia extenſio legis pœnalis vltra verborum proprietatē. Eo vel maximè, quòd non obſtante indumento albo, poſſet retineri aliquod ſignum habitus religioſi, ſiue habitum longiorem deferendo, vel in colore, & forma caputij, aut manicarum. Syluester autem loquitur in priori caſu, in quo etiam, non videtur res adeò certa, tum quia illud caput 2. apertè loquitur de religioſis in ſuo puro ſtatu, & clauſura manentibus; quod patet ex principio textus, *Vt periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur*, &c. quæ nō poſſunt ad Epiſcopum accōmodari, tum etiam, quia illa non videtur temeraria dimiſſio habitus, cùm ſit cōmutatio in alium habitum proprium Epiſcopalis ſtatus. Sed cùm Eccleſia non conceſſerit regularibus Epiſcopis habitum illum, nec monachalis habitus deſertionem, certè non poſſet illa commutatio à temeritate excuſari; aliunde verò, quanuis ratio textus non videatur tam propriè habere locum in Epiſcopo, verba tamen in rigore illum comprehendunt, & ideo timendam eſſe cenſeo talem excommunicationem, præſertim, quia monachalis habitus etiam in Epiſcopo deſeruire poteſt ad ſubtrahendum ſaltem euagandi nimium exceſſum. *Eſt tamen tunc timenda excommunicatio.*

12. *Quādo habitus mutatio liceat.*

Dices, in cap. *Deus qui*. de vita & honeſtat. cleric. conceditur religioſis, vt poſſint habitum mutare propter vniformitatem vnius conuerſationis, quando in vnam Eccleſiã conueniunt, quia vnuſquiſque ſe debet conformare illis cum quibus viuit. cap. *quiſque*. diſt. 41. cap. *in nona*. 16. q. 7. Ergo cùm monachus fit Epiſcopus, permitti deberet monachalem habitum in clericalem mutare, cùm inter clericos viuere debeat. Reſpondetur, id ſolùm permitti, quando ex diſpari habitu ſcandalum generatur; iam verò nullum generatur ſcandalum ex eo, quòd Monachus Epiſcopus ſuum habitum retineat, quin potiùs oppoſitum ſubditis ſcandalum inferret.

Tertiò

13. Tertia obiectio contra eandem assertionem in num. 6. D.Thom.

Tertiò obiici potest, quia sequitur Episcopum regularem nihil peccare omittendo ieiunia, & similia opera præcepta in sua regula, etiã sub mortali, quamuis possit facilè, & cõmodè in suo statu illa seruare, cõsequens est falsũ; ergo. Sequela patet, quia si ille non est subiectus legi, nihil peccat non seruando illã; Minor autẽ probatur ex D.Th. dicente, posse Episcopum vti dispensatione in huiusmodi obseruantiis regularibus, quæ non repugnant Episcopatui. Qui autem indiget dispensatione peccat, si absque illa transgrediatur legem, imò oportet dispensationem esse rationabilem, & ideo addit D.Thom. *Secundùm quod requirit necessitas personæ, vel officij, vel conditio hominum cum quibus viuit*; loquitur ergo de propria dispensatione, quæ veram obligationem supponit. Confirmari hoc potest ex cap. 3. 16. q. 1. vbi dicitur, *De monachis qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem peruenerint, statuimus non debere eos à priori proposito discedere, seu deuiare*, satis autem discedit à priori proposito, qui regulam non obseruat, quando in illo statu commodè potest.

Confirm.

14. Responsio quorũdam ad hanc obiectionem. Caiet. Soto.

Propter hæc Caiet. in comment. dict. art. 8. & tom. 1. opusculorum tractat. 25. q. 2. & Sot. lib. 10. de iustitia q. 5. art. vlt. & alij Thomistæ communiter concedunt, teneri huiusmodi Episcopum in conscientia, ad seruandas regulas, vel constitutiones sui ordinis obligantes ad culpam. Addunt verò, non obligari debito legali, sed morali, id est, non ex directa obligatione talis legis, verum enim esse putat, quod hactenus diximus, eos non manere subiectos his legibus. Sed ex rectitudine quadam rationis naturalis, quia ex ascensu ad perfectiorem statum, non debet religiosus deficere à fructu prioris vitæ; deficeret autem si ea quæ per se conferunt ad perfectionem, & Episcopale munus non impediunt, desereret. Vnde vlteriùs addunt iidem Authores, hanc obligationem in Episcopo in suo genere, non esse mortalem. Itaque, licèt lex religionis de ieiunio v.g. obliget religiosos sub mortali, eum qui factus est Episcopus non ita obligabit, sed tantùm sub veniali; ratio eorum est, quia illa obligatio in Episcopo non est ex virtute illius legis, sed ex illa morali decentia, qua tenetur non desistere ab operibus perfectionis, qui perfectionis statum conscendit; hæc autem decentia solùm leuem obligationem inducit. De legibus autem seu cõstitutionibus religionis, quæ tantùm pœnales sunt, indicant dicti Authores nullo modo obligare Episcopum, cùm ad pœnas religionis ipse non teneatur.

15. Refelluntur primò.

Hæc sententia mihi non probatur, seclusa enim obligatione regulæ, in vi regulæ, aut legis nullam inuenio naturalem rationẽ, quæ sufficienter obliget ad eosdem actus regulæ sub aliqua culpa. Primò, quia illa ratio Caietani, ad summum probat, debere Episcopum exerceri in actibus perfectionis, & hoc pertinere ad decẽtiam sui status. Quòd autem illi actus iidem futuri sint, qui per regulam suæ religionis perscribuntur sub obligatione ad aliquam culpam, non potest inferri ex illo generali principio; nam existens in statu perfectionis, non potest omnes actus perfectionis exercere; determinatio ergo ad hos, vel illos voluntaria est, seclusa lege obligante: ergo cùm Episcopus non teneatur legibus suæ religionis, esto debeat ex decentia occupari in operibus perfectionis, nihilominus non obligatur determinatè ad perscripta per talem regulam. Secundò, status ipse Episcopalis secũ affert proprios actus perfectionis, quos ex intrinseca obligatione postulat, vt sunt, docere

Secundò.

A & illuminare alios, spiritualiter regere, & omnes eorum miserias, quoad fieri possit, subleuare, ad quos actus alij necessarij sunt, qui consequenter sub eandem obligationem cadunt, quantum ad alios fuerint necessarij; scilicet orare, legere, vigilare, &c. ergo si Episcopus etiam religiosus suo muneri, quoad omnes istos actus satisfaciat, sufficienter implet illam rationem decentiæ exercendi opera perfectionis suo statui consentanea. Ergo si alioqui paupertatem etiam, castitatem, & obediẽtiam perfectè obseruet, & omnia, quæ cum illis connexa sunt, vel ex absoluta necessitate, vel ex decentia, per hoc satisfaciet etiam decentiæ religiosæ, B etiamsi alias particulares obseruantias nõ obseruet, quia non pertinet ad decentiam superioris status, vt oneremus illum, & propriis obligationibus, & aliis pertinentibus ad inferiorem statum, non tantùm substantialiter, & per se, sed etiam accidentaliter. Et huc tendunt verba sup. cit. in num. 6. ex cap. 2. 96. q. 1. quod est Gregorij lib. 4. Epistolarum, quamuis ipse ibi non tractet de religioso translato ad Ecclesiã sęcularem, sed potiùs de clerico sæculari, qui vult regimen monasterij assumere. Tamen per similitudinem rationis verba illa nostro proposito accommodantur.

Respondeo ergo ad obiectionem, concedendo non teneri Episcopum in conscientia etiam sub C veniali culpa, per se loquendo, ad obseruantias suæ regulæ. Hoc mihi probant sufficienter omnia adducta; nam Canones, & Glossa illorum, ac Interpretes simpliciter absoluunt Episcopum regularem à iugo regulæ, & nulla sufficiens ratio naturalis est, quæ illum obliget, vt declaratum est. Solùm ergo ad hoc tenetur, vt iuxta integrum statum suum, scilicet religiosi Episcopi, decenter viuat, & consentaneè operetur; quòd autem huiusmodi opera sint hæc vel illa, nisi lege aliqua Ecclesiastica vel diuina sint præscripta, vel ex voto vel ex officio sint debita, liberè optioni, & determinationi operantis relinquitur. Quapropter si Episcopus Dominicanus sit, non magis tenetur D in conscientia ad abstinendum à carnibus, quàm Franciscanus, vel è conuerso, Franciscanus nõ magis tenetur ad suas peculiares obseruantias, quàm Dominicanus. Neuter etiam tenetur ad habẽdum socium sui ordinis, & similia. De quibus etiã Caiet. & Soto inter se non conueniunt. Et ob eandem causam nihil quoad hoc distinguendum puto, inter opera dissona, vel consona statui Episcopali, sed in omnibus censeo prudenti arbitrio relinquendum, an talia opera expediant, vel deceãt, aut magis conueniant in tali statu, & post tale iudicium libera etiam est electio eorum, & non sub obligatione ad aliquam culpam, nisi aliquod indecens opus, vel inutile otium, loco talium operũ admittatur. Non nego tamen esse aliquam con- E gruitatem, vt cæteris paribus vnusquisque potiùs eligat opera suæ religioni, & regulæ conformia quàm alia, cæteris paribus: non credo autem illam esse tantam, vt per se inducat obligationem in conscientia, quia nullum est principium ex quo sufficienter colligatur, seclusa directa obligatione ipsarum constitutionum positiuarum.

16. Ad obiectionem in num. 13. vera respõsio.

Dices, teneri saltem ex illo principio, *quòd turpis est pars, quæ non concordat toti*. Respondeo, primùm etiam ex hoc principio non teneri omnes partes ad seruandas omnes leges communitatis, sed vnamquamque teneri ad illas, quæ ad ipsam spectant. vnde si leges aliunde habeant, non obligare in conscientia, sed tantùm ad pœnam, ex illo principio non erit culpa illas non seruare; sic ergo

17. Replica diluitur dupliciter. Primò.

ergo non obligatur Episcopus ad seruanda statuta religionis propter illud principium, quia non cadunt in illum, neque eorum obseruantia postulat tantam vniformitatem in membris adeò dispari-bus, & statuum diuersorum. Vnde secundò dicitur Episcopum in rigore iam non esse membrum illius communitatis, & ideo ex hoc titulo conformitatis cum illa non obligari ad obseruantias eius. Nec propterea licet inde colligere, illum non manere religiosum talis religionis in specie potiusquam alterius, quia in substantialibus, & in habitu semper manet religiosus in tali specie, & quoad vinculum præcipuè obedientiæ, semper manet ita ligatus habitualiter, vt si à Pontifice priuetur munere, & exemptione Episcopali, manebit subiectus suæ religioni, & non alteri. Hoc ergo satis est, vt statum religiosum eiusdem rationis retineat, quanuis subiectus actu non sit, nec Prælatis, nec legibus talis religionis.

Secundò.

18. Atque ex his infero, huiusmodi Episcopum non indigere propria dispensatione ad comedendum carnes prohibitas. v. g. per præceptum regulæ, & idem est de similibus, quia dispensatio solùm est ad tollendam obligationem, vbi ergo non est obligatio, nec dispensatio necessaria est. Cùm ergo D. Thom. num. 13. citatus ait posse secum dispensare, vel indicat se sequi priorem sententiã, quæ probabilis est, licèt quam defendimus, in rigore iuris videatur vera; vel certè in lata quadã significatione illo verbo vsus est, vt indicaret melius esse, magísque consulendum cuilibet Episcopo religioso, vt regulam suæ religionis quoad hãc partem obseruet. Et ideo noluit licentiam præbere ad oppositum faciendum nisi per modum dispensationis, quia vir religiosus, & perfectus, ea quæ meliora, & suo statui conuenientiora sunt, etiamsi sub obligationem non cadant, absque iusta causa prætermittere non debet, & ideo quando sub hac tantùm consideratione sibi indulget, aliquid huiusmodi secum dispensare dicitur. Nec ex cap. *de monachis*, seu 3. 16. q. 5. aliud colligitur, quia in eo non est sermo de Episcopis, nec etiam necesse est textum illum intelligere de monachis translatis ad Ecclesiam sæcularem, sed de quocunque monacho clerico ordinato; olim enim monachi ex vi status non ordinabantur, quanuis ergo interdum ex indulgentia ordinarentur, non propterea liberabantur à regulari obedientia, & obseruantia. Vel denique licèt extendamus textum illum ad monachum translatum ad Episcopatum, respondetur cum Glossa ibi, non posse deficere à suo proposito, quoad substantialia sui status, & quamuis alias regulas non obseruet, non potest dici propriè deuiare à proposito, quia vbi cessat obligatio, non habet locum deuiatio à proposito.

Illatum ex dictis per quod satisfit ad D.Th. in illo num. 13.

Ad cõfirm. ibid.

19. Solùm superest specialis difficultas, an hoc generale corollarium habeat locum in speciali casu cap. vltimi de obseruatione ieiuniorum; de die natiuitatis, quando incidit in sextam feriam, an possit religiosus Episcopus sine dispensatione comedere carnes illa die, quando ex regula suæ religionis erat prohibitum. Caiet. enim in hoc puncto contraria docuit. nam in 2.2. dict. art. 8. dicit non posse hoc facere sine peccato mortali, quia non gaudet beneficio, seu indulgentia concessa omnibus fidelibus: nam in illo capite, excluduntur ab illa omnes religiosi, quorum instituta obligant ad abstinendum à carnibus, seu ad ieiunandum sexta feria, & ideo præceptum Ecclesiæ abstinendi à carnibus sextæ feriæ, rigorosè obligat

Quid de obseruantia sextæ feriæ in quam incidit Natalitium Christi. Responsio Caietani.

A huiusmodi Episcopum. Idem verò Caiet. in citato opuscul. negat illud esse peccatum mortale, & ait Sot. Caietanum ibi cordatiùs mutasse sententiam, quod ipsemet Caiet. significauit in vltimis verbis illius opusculi dicens: *Tu lector memẽto scripta nostra, de huius quæstionis materia in cõmentariis super 2.2. ad hæc referre subtiliùs discussa.* Itaque dicendum est, vbi abstinentia à carnibus, vel ieiunium, solùm est ex regula, vel præcepto eius, & non ex speciali voto, Episcopum posse licitè eo die carnes comedere, quia iam ipse regulari obseruantia non est astrictus, & textus solùm excipit eos qui aut voto, aut regulari obseruantia sunt astricti. vnde Carthusianus si fiat Episcopus, licitè poterit carnes comedere eo die; religiosus autem de ordine Minimorum etiam factus Episcopus, non poterit, quia specialiori voto obligatur, quod semper durat.

Eam ipse retractat veriùs. Sot.

B

CAPVT XVIII.

An Episcopus regularis gaudeat gratiis suæ religionis. Et quæ obligationes maneant in religioso facto Cardinali.

DVo in titulo posita supersunt breuiter inquirenda circa hanc materiam. Primum est, an religiosus factus Episcopus gaudeat priuilegiis, & indulgentiis, concessis suæ religioni. Ex dictis enim videtur sequi pars negatiua, quia Episcopus iam non tenetur oneribus religionis; ergo nec priuilegiis & commodis gaudere debet. item hæc priuilegia cõceduntur intuitu religionis, sed Episcopus iam non est membrum illius religionis; ergo nec cõmunicat cum ipsa in priuilegiis, & gratiis. Propter hæc quidam absolutè, & sine vlla limitatione excludunt Episcopum regularem à participatione omnium gratiarum suæ religionis: nã cessante causa fundamentali priuilegij, cessat priuilegium, vt in materia de legibus tractauimus, & notat Glossa in cap. *Ita nos.* 25. q. 2. verbo *Cessauerint.* Decius in cap. *cùm accessissent.* de constitutionibus. n. 15. Sed ex eodem fundamento potest contrarium suaderi, quia priuilegia conceduntur in fauorem status religiosi, qui non tantùm est in toto corpore mystico religionis, sed etiam in singulis personis eius; sed hic status verè manet in Episcopo, non solùm in genere, sed etiam in tali specie, vt ostensum est cap. præced. ergo in illo non cessauit causa & fundamentum priuilegii, aut indulgentiæ; ergo nec gratia ipsa cessauit, quia non est specialiter reuocata, vt supponimus, nec sublatum est fundamentum vt per se ipsa cesset. 1.

C Pro priore parte tituli arguitur negatiuè.

D Arguitur affirmatiuè.

Quapropter distinctione mihi vtendum videtur, nam aut gratiæ & priuilegia concernunt corpus religionis, vt sic, & fauorem eius, quoad iurisdictionem, administrationem temporalium bonorum, & alia huiusmodi, aut respiciũt singulas personas. De prioribus non videtur dubium, quin Episcopus illis gaudere non possit, vt conuincit prior ratio facta; talia enim priuilegia non fundãtur in toto statu religioso personali, sed in vinculo, & coniunctione ad hoc corpus, cui per se primò conceduntur, & ad illius vsum, & commodum ordinantur. De posterioribus autem iterum distinguendum est, quia vel vsus talium gratiarum aut priuilegiorum ab Episcopo vsurpatus, esset onerosus ipsi religioni, vel non. Quando priuilegium concedit gratiã, qua persona religiosa gaudere potest in commodum suæ animæ, vel corporis, sine onere, vel grauamine suæ religionis, profectò 2.

Decisio per distinctionem.

E Distinctionis membrum prius.

Posterius subdistinguitur in duplicem casum. De primo casu.

fectò non ceſſat propter ſtatum Epiſcopalem. Sicut enim diximus obligationes, & vincula ſubſtãtialia religionis, quæ non repugnant muneri Epiſcopali in ipſo, ſeu cum ipſo durare, ita etiam ratio poſtulat, vt gratiæ, & indulgentiæ ſtatus religioſi, quibus poteſt Epiſcopus frui ſine incommodo ſuæ religionis, in ipſo etiam perſeuerent, & ita omnes rationes pro vtraque parte propoſitæ, hanc aſſertionem perſuadent, quia veriſimile eſt ſolum religioſum ſtatum quoad ſubſtantiam eius eſſe ſufficiens fundamentum, & cauſam taliũ gratiarum, & quoad eas retorquetur optimè illa ratio, quòd qui retinet religionis onus, debet etiam retinere fauores eius.

De ſecundo caſu.

3. At verò, ſi vſus talium gratiarum redundet in onus religionis, aut monaſterij, admittendus non eſt, quia ſemper cenſetur huiuſmodi fauor principaliter conceſſus in fauorem religionis. Et quoad hoc procedit quædam declaratio Sixti IV. quæ refertur in monumentis Minorum fol. apud me 149. conceſſ. 365. quæ ſic habet; *Ne ex habilitationibus ad beneficia, cum facultate, quod etiã poſt illa obtenta, in domibus dicti ordinis reſidere, cameras habere in illis, & in generalibus capitulis fratrum eorumdem Prædicatorum, & Minorum ordinum vocem actiuam, & paſſiuam habere, ac priuilegiis, fauoribus, gratiis, & indultis conceſſis ipſorum ordinum profeſſoribus gaudere poſſint, præfatis ordinibus, & illorum profeſſoribus grauamen inferatur; eiſdem motu, & authoritate decernimus, huiuſmodi habilitationis literas intelligi, & interpretari debere, vt fratres ipſi quibus conceſſæ ſunt, vel concedentur in poſterum per Sedem Apoſtolicam, poſtquam aliquod beneficium adepti fuerint pacificè, aut pro Capellanis in aliquibus Eccleſiis cœperint deſeruire, conceſſionibus prædictis, prout vocem actiuam & paſſiuam, reſidentiam in domibus dictorum ordinum, ac retentionem dictarum domorum, camerarum, & alia, quæ ordinum præfatorum ſunt concernentia, de eorum ordinum Prælatorum conſenſu, duntaxat gaudere poſſint, & non alias, neque alio modo. Idem ſtatuentes de promotis ad cathedrales, etiam titulares appellatas Eccleſias, & alias dignitates Eccleſiaſticas.* In quo indulto expendo Pontificem nõ abſolutè excludere hos Epiſcopos à participatione gratiarum, ſed cum duplici limitatione; vna eſt, ſi illa ſit cum onere religionis, quæ ſignificatur in illis verbis; *prout vocem actiuam, &c.* vſque ad illa, *quæ ordinum præfatorum ſunt concernentia.* Alia eſt, vt illa non ſit ſine conſenſu Prælatorum; vnde colligitur, de conſenſu Prælatorum etiam poſſe frui his gratiis concernentibus aliquo modo religionem ipſam, & conſequenter ad fruendum aliis gratiis, quæ corpori religionis nihil obſtant, Prælatorum conſenſum neceſſarium non eſſe.

Reſoluitur ſecũda pars tituli quoad paupertatẽ.

4. Aliud dubium eſt, an omnia, quæ diximus de Epiſcopis, eodem modo locum habeant, in Cardinalibus religioſis, etiamſi Epiſcopi non ſint. Ad quod breuiter dicitur, eodem modo omnia accõmodanda eſſe, quia religioſus Cardinalis verè religioſus manet. eadem enim eſt de illo ratio, vel certè maior, quia ex vi illius dignitatis non ita conſtituitur in ſtatu perfectionis, ſicut Epiſcopus. Quare vinculum paupertatis retinet, & incapax eſt proprij dominij, & ideo ſine diſpenſatione teſtari non poteſt, vt rectè dixit Baldus, in Authentica *licentiam.* de Epiſcopis, & Clericis. Vide Martinum Laudenſem in tract. de Cardinalibus. q. 58. & 59. & Andream Barbatiam de præſtantia Cardinalium 1. p. q. 3. & Hieronymum Manfredum de Cardinalibus. q. 133. Vnde quidquid acquirit poſt talem dignitatem, Eccleſiæ ſuæ videtur ac-

Bald.

A quirere, ſemper enim habet alicuius particularis Eccleſiæ titulum, & regimen: Aliàs acquiret Eccleſiæ Romanæ ſeu Apoſtolicæ ſedi. Quod verò ad obedientiam attinet, clarum eſt ſoli Pontifici immediatè ſubeſſe, retinet tamen idem obedientiæ vinculum. De obligatione verò ad alias obſeruantias regulæ eadem ratio exemptionis eſt, quia iuxta inſtitutionem Eccleſiæ per illam dignitatem æquè ſeparatur quis à corpore religionis atque Epiſcopus. Habitum tamen deferre debet, ita enim obſeruat Eccleſiæ vſus, & fauent iura ſuprà citata. Solus religioſus factus Summus Pontifex hac obligatione liberatur. Quãuis ſubſtantiam ſtatus religioſi non amittat, vt in ſuperioribus tractando de obedientiæ voto tactũ eſt.

Quoad obedientiã.

Quoad alias obſeruantias regul.

Quoad habitum.

Excipitur aſſumptus ad Papatũ.

CAPVT XIX.

Vtrùm Religioſus profeſſus poßit ad beneficium, vel dignitatem inferiorem Epiſcopali tranſire; & quo iure tunc obligetur?

1. SVppono in primis religioſũ ex vi profeſſionis ſuæ non eſſe incapacem Eccleſiaſtici beneficij, etiam curam animarum annexum habentis. Sunt quidem multa antiqua decreta prohibentia, ne monachi clericorum officia populis celebrare, aut miniſtrare præſumant, quæ congerit Gratianus 16. q. 1. veruntamen illa decreta loquuntur primò ſecundùm antiquam conſuetudinem monachorum qui laici erant, & ex vi ſuæ profeſſionis clerici non erant, neque ad hunc finem inſtituebantur. Deinde non omnino excludunt monachos ab hoc miniſterio, tamquam inhabiles, vel ad ordines, vel ad beneficia, aut miniſteria Eccleſiaſtica, ſed prohibentur, ne ſuo arbitrio & vſurpato iure his miniſteriis ſe ingerant, nec ſine debita ſuperiorum facultate ad illa aſſumantur. Nunc autem ſolùm aſſerimus profeſſionem religioſam per ſe, & vi ſua non reddere perſonam incapacem Eccleſiaſtici beneficij, quod declaratur in hunc modum; nam duo ſunt in beneficio Eccleſiaſtico diſtinguenda, primum eſt ſpirituale ius ad tale miniſterium, quod ius interdum etiam includit iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel in adminiſtratione verbi Dei, & Sacramentorum, vel etiã fori contentioſi. Secundum eſt temporale commodum, quod ratione officij habet beneficium. Quantum ad primum, conſtat religioſum non eſſe incapacem illius iuris, quia non repugnat cum aliquo voto ſubſtantiali religionis. De caſtitate conſtat; de paupertate probatur ex dictis ſuprà de materia illius voti, quia per illud non excluduntur, niſi iura & bona temporalia quoad proprietatem, & proprietarium vſum, miniſteria autem, & officia præſertim ſpiritualia, non excluduntur per illud votum, etiam quoad proprietatem, & poſſeſſionem eorum, vt ibi declarauimus, huiuſmodi autem ſunt beneficia Eccleſiaſtica quoad hanc partem. Quoad alteram verò de temporalibus bonis, non eſt de ratione beneficij, vt eorum proprietas acquiritur habenti beneficium, ſed ſatis eſt quòd ad illud pertineat adminiſtratio, vſus, & diſpenſatio talium bonorum. imò multi exiſtimant beneficiarios ſæculares non plus habere; ergo ex vi paupertatis religioſus non eſt incapax beneficij. Neque etiam ex vi voti obedientiæ, quia in obtinendo beneficio ſeruari poteſt obedientia, vt ſtatim declarabimus. Denique quoad hoc eadem ferè eſt ratio de Epiſcopali beneficio, & de quacunque Superiori dignitate.

Prima ſuppoſitio, profeſſioni religioſæ ex ſe non repugnare beneficiũ Eccleſiaſticũ.

Id probatur quantum ad ius ſpirituale miniſteriorũ.

Item quoad commoda fructuum temporalium.

Secundò

2. Secũda suppositio nec iuri canonico id repugnare.

Secundò supponendum est, etiam ex iure Canonico non esse religiosum incapacem Ecclesiastici beneficij inferioris Episcopatu, etiam habẽtis annexam animarum curam; vt hoc ostendamus supponenda est vulgaris distinctio beneficij, quoddam est sæculare, aliud regulare, quæ sumitur ex cap. *cùm singula*; & cap. *cùm de beneficio.* de præbend. in 6. & ex Doctoribus communiter eisdem locis. Sæculare dicitur, quod clericis sæcularibus dari solet, ex debito, seu institutione, aut legitima consuetudine. Regulare autem vocatur, quod alicui religioni, vel monasterio addictum est, vel ex institutione, vel ex præscripta consuetudine quadraginta annorũ, iuxta citata iura. Et vtrumque beneficium multiplex est, vt videre licet in Rebuffo in practica p. 1. à principio, & de sæcularibus beneficiis Deo dante alibi dicturi sumus; hîc enim necessaria non est distinctio, quia generatim de omnibus agimus. Circa regularia autem beneficia aduertendum est, sub illis interdum numerari prælationes ipsiusmet religionis, vt Abbatia conuentualis, vel Prioratus, & in vniuersum omnia munera eorum regularium, qui aliis religiosis præficiuntur. Imò ipsemet monachatus, vel simplex munus Canonici regularis, solet interdum beneficium simplex appellari, vt videre licet in Rebuffo suprà. Quidquid verò sit de hoc modo loquendi, hîc non agimus de beneficiis in hoc sensu, quia manifestum est in hoc sensu omnes veros religiosos habere ius ex se perpetuum, vt à sua religione alantur, cui ipsi etiam inseruire & obedire tenentur, certum est etiam religiosum ex vi suæ professionis esse capacem prælationis præfecturæ, vel administrationis eiusdem religionis, seu personarum, & bonorum eius, quod satis constat ex dictis suprà lib. 2. à cap. 7. de Prælatis, & eorum electionibus. Loquimur ergo de beneficiis regularibus in alio sensu videlicet de his, quæ sunt propria beneficia eiusdem rationis quoad substantiam cum sæcularibus; solúmque dicuntur regularia, quia pleno iure ad monachos, seu regulares pertinent, & per eos administrantur.

Beneficiorũ genera varia.

Rebuf.

Quæ beneficia regularia huc non spectent.

3. Ostenditur iam prædicta 2. suppositio.

Ex his ergo constat, religiosum non esse incapacem beneficij etiam secundùm ius Canonicum, quia quantum ad beneficia regularia ipsum ius illa permittit, vel concedit; ergo supponit per regulares administrari posse, & debere. nam commune axioma iuris est, beneficia regularia regularibus conferenda esse; sæcularia verò sæcularibus. De sæculari autem beneficio probatur, quia licet iura prohibeant monachum non assumi ad tale beneficium, sine debita facultate, & legitimo titulo, seu prouisione illius qui potestatem habeat, non tamen absolutè prohibent, nec reddunt regulares personas inhabiles ad talia beneficia. Primò ergo videndum est de beneficiis regularibus, & de omnibus quæ ad illa pertinent, & deinde de sæcularibus.

4. Prima assertio, posse regulares habere beneficium regulare sui ordinis.

Rebuf. *Nauar.* *Syluest.* *Panorm.*

Primò ergo dicendum est, regularem posse habere beneficium regulare sui ordinis, vel monasterij, non verò alterius, nisi ex speciali dispensatione. Vtraque pars est certa, & communis, vt videre licet in Rebuffo in practica. p. 1. tit. vltimo, qui est de translatione monachorum, & p. 2. titulo de dispensatione cum regularibus facta, & ex Nauar. Comment. 4. de regularibus. n. 23. Syluest. verb. *Religio. 6.* & Panormit. in cap. *Deus qui.* de vita & honestate cleric. & cap. *quod Dei timorem.* de statu monachorum. & sumitur ex cap. *cùm singula. §. prohibemus.* de præbend. in 6. In quo prior pars supponitur potius, quàm asseratur; nam of-A ficia, & beneficia consueta administrari per monachos alicuius monasterij, illis non solùm possunt, sed etiam debent conferri. Vnde si talia beneficia pleno iure sint tali monasterio subiecta, per solam voluntatem Prælati regularis, potest religiosus ad tale beneficium transferri, vt Panormit. & Syluest. notant, & colligi potest, ex cap. *doctos.* & cap. *si monachus.* cum sequentibus. 16. quæst. 1. & ratio est, quia tunc prouisio beneficij omnino pertinet ad Prælatum monasterij; hac enim ratione dicitur pleno iure ad monasterium pertinere, sub Prælato autem Capitulum monasterij comprehendimus, si iuxta monasterij B statutum, vel consuetudinem ad illud pertineat prouisio. Persona etiam est plenè subiecta Prælato monasterij; ergo non ab Episcopo, sed ab illius voluntate pendet, quoad prouisionem, seu receptionem talis beneficij.

Hæc beneficia conferuntur solũ à prælatis regul.

Vnde addit Nauar. suprà non solùm posse, sed etiam teneri ad acceptandum tale beneficium, si Prælatus præcipiat, quia illud præceptum iustum est, & non excedit latitudinem obedientiæ religiosæ, quia gubernatio beneficiorum monasterij valde pertinet ad vtilitatem, & regimen eiusdem monasterij, argumento cap. *quorundam.* de electione in 6. ibi, *extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur*; ergo cõ-C prehenditur illa administratio, vel susceptio beneficij, sub materia obedientiæ illius monasterij. Quapropter meritò etiam hoc extendit Nauar. ad beneficium tenue, & paucos redditus habens, quia obedientia religiosa, non fundatur in propria authoritate, aut commodo temporali, sed in obsequio religionis. Ait tamen Nauarrus, si beneficium sit tam tenue, vt religiosus non possit ex illo sustentari, non posse obligari, ad relinquendum monasterium, vt in tali beneficio resideat, non obstante Clementina 1. §. *Cæterùm.* de electione, quia nemo potest cogi ministrare sine sufficientibus saltem alimentis; debet ergo tunc monasterium alere religiosum in alia Eccle-D sia residentem, vt ad hoc possit eum obligare. Quod videtur etiam intelligendum, nisi religiosus mendicitatem professus sit, & iuxta suum institutum ad mendicandum posset obligari. 5.

Subditi tenentur illa acceptare.

Quid si non sufficeret ad alẽdum religiosum.

De huiusmodi autem religioso in tali beneficio prouiso, dubitari potest, an teneatur ad omnem obseruantiam regularem. Nam, quòd verè maneat religiosus, & teneatur substantialia vincula religionis seruare, & habitum deferre, non est dubium; & à fortiori patet ex dictis cap. 17. de Episcopo regulari. Hîc verò addendum est, hunc religiosum manere obnoxium regulæ, quantum extra monasterium, & in priuata domo seruari potest; vt à fortiori patet ex dictis suprà cap. 7. de religioso viuente extra claustrum cum li-E centia, vel dispensatione legitima. Ratio verò est, quia talis religiosus verè manet sub obedientia sui Prælati, & adhuc est membrum suæ religionis; ergo obligatur regula religionis eodem modo quo antea, solúmque excusabitur ab his obseruantiis, quæ vel in tali habitatione, à communitate separata impleri non possunt, vel tale munus impediunt. 6.

Ad quas obseruantias teneatur.

Cuinam acquirat beneficiarius regularis, habens beneficium suæ religioni pleno iure subiectum.

Duæ verò supersunt difficultates, vna est circa paupertatem cui scilicet acquirat talis religiosus; an scilicet 7.

an scilicet Religioni, vel suæ Ecclesiæ; nam cum aliis nulla potest fieri rationabilis comparatio, nec cum ipsomet religioso; nam certum est sibi non acquirere quoad proprietatem. Ratio ergo dubij est, quia in aliis beneficiis religiosus acquirit Ecclesiæ suæ, vt statim dicemus; ergo etiam in his quæ subsunt suæ religioni seu monasterio. Probatur consequentia, quia iura generaliter loquuntur, & quia ratio est eadem, quia omnis beneficiarius efficitur sponsus Ecclesiæ suæ, illi ergo acquirit. In contrarium verò est, quia talis religiosus manet sub obedientia sui Prælati, & eodem modo totus est monasterij sicut antea erat; ergo & acquirit monasterio sicut antea, & in vsu paupertatis omnino subordinatur voluntati Prælati, & consequenter illi acquirit, cui ipse vult, ergo acquirit monasterio. Quæ ratio maximè procedit, quando beneficium pleno iure subiectum est monasterio, & præsertim si sit ad nutum auferibile. Et confirmari potest, quia quando Ecclesia, & beneficium sunt ita subiecta pleno iure monasterio, vt beneficium sit auferibile ad nutum Prælati, tota vtilitas, totúsve vsusfructus beneficij directè pertinet ad bona monasterij; ergo beneficiarius solùm potest sibi retinere, quæ, vel sibi consignata fuerint, vel ad Ecclesiæ obsequium debitum necessaria fuerint; ergo quidquid vltra hoc acquirit religiosus ex beneficio, ad monasterium pertinet. Quod si aliunde quàm ex beneficio acquirat, manet in eo integra ratio acquirendi monasterio, neque sub ea ratione spectatur tanquam minister seu sponsus talis Ecclesiæ. vnde si paupertatis votum non haberet, clarum est non acquirere talia bona Ecclesiæ, sed sibi. Votum autem paupertatis non confert ius aliquod propriæ Ecclesiæ, quandiu integra manet vnio in propria religione, & subordinatio ad obedientiam eius.

Arguitur beneficiarium regularem acquirere fructus ipsi Ecclesiæ.

Arguitur acquirere potius monasterio.

Confirm.

8. Hæ rationes videntur aliquam probabilitatem efficere, & fortasse propter eas, quando Authores dicunt monachum translatum ad aliam Ecclesiam, non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ, loqui solent cum hac limitatione, si Ecclesia non sit pleno iure monasterio subiecta, vt infrà videbimus. Nihilominus distinguendum videtur, de bonis acquisitis à tali religioso intuitu ipsius Ecclesiæ, vel aliunde. De prioribus dicendum est acquirere Ecclesiæ suæ, & non monasterio. ita sentit Bartolus in leg. *si seruum communis.* 37. ff. de stipulatione seruorum. num. 6. vbi idem sequitur additio ad illum. idem tenet Nauar. comment. 2. de regularib. num. 6. vers. *Octauo.* & probatur ratione priori loco facta. Et quia eadem est proportio beneficij perpetui respectu totius temporis, & beneficij temporalis respectu temporis pro quo durat, semper enim beneficium & fructus eius debent in commodum Ecclesiæ redundare. Quod optimè confirmat Nauar. ex Clement. vnica. de supplenda negligentia Prælatorum, vbi prohibentur Prælati regulares, ne huiusmodi beneficia applicent mensis suis, pensionésve nouas imponant, aut veteres augeant. & infrà declarat hoc habere locum in beneficiis, *quæ speciales Priores, administratores, seu Rectores consueuerunt habere, licèt Priores, seu administratores huiusmodi liberè possint ad claustrum cùm oportuerit reuocari.* Et infrà statuit, vt huiusmodi Prælati bona talium beneficiorum vacantium occupare non possint. In quibus omnibus planè supponit Pontifex quæsita ex fructibus beneficij non pertinere ad monasterium, aliàs cur non posset Prælatus pensionem imponere, imò & reseruare sibi aut suo monasterio omnia, quæ ipsi beneficiario in suo munere necessaria non essent. Dicet aliquis, ibi non prohiberi pensionem imponi pro monasteriis, sed pro mensis Prælatorum. Respondetur, pro eodem reputari Prælatum, & monasterium, tanquam caput, & corpus; vtriusque enim ius vnum, & indiuisum est, ex vi status religiosi, nam Prælatus monasterij non habet veluti proprium ius ad fructus, vel reditus monasterij, sed solùm ratione communitatis. Vnde intelligitur, quod suprà in quadam confirmatione numer. 7. sumebatur, in huiusmodi beneficiis fructus eorum directè pertinere ad monasterium: non esse in vniuersum verum.

Approbatur prior pars dubij quoad fructus acquisitos intuitu Ecclesiæ.

9. Possunt quidem aliquando beneficia esse sic vnita monasteriis ex speciali gratia Pontificum, & tunc non habet in eis locum decisio illius Clementinæ; nam in ea expresse declaratur illam intelligi *de beneficiis, quæ non sunt de mensa Prælatorum ipsorum.* Quod idem est de beneficiis, quæ non sunt ipsorum monasteriorum. Vnde illa nec censentur vacare propter mortem beneficiarij, iuxta capitul. vnicum. vers. *quidam etiam.* de excessibus Prælat. in 6. semper enim monasterium viuit, cuius sunt tales fructus. Et ideo mirum non est, quòd beneficiarius tunc acquirat monasterio; non enim ipse propriè acquirit, sed dat monasterio, quod suum est, ex speciali vnione, vel applicatione aliàs ei facta. Possunt autem esse alia beneficia etiam manualia, seu quod idem est, ad nutum auferibilia, & pleno iure ad monasterium seu Prælatum eius pertinentia, quorum reditus non sint applicati monasterio, nec mensæ Abbatiali, vt manifestè supponitur in dicta Clementina, & de his tractatur præsens quæstio, an ratione personæ religiosæ, & subditæ tali monasterio, acquiratur aliquid eidem monasterio, de fructibus seu bonis, quæ intuitu beneficij, & talis Ecclesiæ acquirit beneficiarius. In his ergo beneficiis non procedit dicta ratio, & ideo dicimus non acquirere monasterio, sed Ecclesiæ. Neque quoad hoc obstat, quòd talis persona subsit obedientiæ monasterij, quia hæc obedientia debetur secundùm regulam, & secundùm iura monasterij: ditare autem monasterium ex bonis Ecclesiæ, non pertinet ad obedientiam, secundùm regulam, neque ad ius monasterij, & ideo non sequitur ex dicta subiectione. Vnde sicut religiosus pro tempore quo residet in tali Ecclesia, tenetur ei inseruire, nec potest obligari ad aliquid incompossibile illi ministerio, nisi à beneficio reuocetur, ita pro eodem tempore, non potest obligari, vt ex bonis, vel fructibus Ecclesiæ acquirat monasterio.

Exceptio aliquorum beneficiorum, de quibus nō procedit dicta prior pars dubij.

De quibus procedat.

Satisfit argumento pro posteriore parte dubij in n. 7.

Sed quæres, an saltem possit licitè ipse beneficiarius de fructibus sui beneficij partem aliquam voluntariè monasterio tribuere. Respondetur, ipsum non esse dominum sed dispensatorem, habere tamen liberam administrationem illorum bonorum, id est, independentem à voluntate sui Prælati regularis, quia quoad hanc partem, non est illi subiectus, vt declaratum est. Nihilominus tamen ex natura rei, 10.

An possit dictus beneficiarius dare aliquid monasterio suo.

& ex vi sui muneris, tenetur debitum ordinem seruare in dispensandis bonis suo vsui non necessariis, nam prouidere in primis debet Ecclesiæ suæ, deinde pauperibus sibi subiectis, seu eiusdem Ecclesiæ. Si quid verò postea superfuerit, iustè, & religiosè potest, dum viuit, suo monasterio ea donare, quia est opus religionis, & misericordiæ, nullóque iure inuenitur prohibitum. Testari autem in morte religioso non permittitur, vt suprà dictum est, nisi ex speciali priuilegio. Vnde si talis religiosus peculium habeat ex huiusmodi bonis vsque ad mortem, (pro vt habere potest, nisi speciali regula prohibeatur) in eis succedet Ecclesia, & non monasterium.

An testari.

11. Quid fiet de peculio, si viuens reuocetur ad monasteriũ.

Sed quid, si talis religiosus reuocetur ad monasterium, & amoueatur à beneficio, poterítne secum deferre suum peculium, & omnia bona mobilia, & se mouentia, quæ in illo habebat. Respondeo, posse quidem illa si velit Ecclesiæ relinquere, vel successori, vel in pauperes distribuere, quia donec recedat, liberam administrationem illorum habet. Ob eandem verò rationem censeo etiam posse illa secum deferre; tum quia administratio secundùm se ad hoc extenditur; tum etiam quia talia bona iam erant eius vsibus applicata. Existimo tamen eo ipso, quòd persona iterum redit ad monasterium cum talibus bonis, incorporari bona illa bonis monasterij, quia in primis talis religiosus iam non potest habere liberam administrationem talium bonorum, quia hoc repugnat religiosæ vitæ, cùm iam illa persona sit omnino actu subiecta Prælato religionis; ad illum ergo iam spectat talium bonorum administratio. Vnde eo ipso, quòd religiosus secum defert talia bona ad monasterium, quantum est ex se, illa applicat, & Prælatus illa permittendo consequenter acceptat, & ideo ex tunc incipit dominium talium bonorum esse apud monasterium.

12. Quid sẽtiat Bartolus circa eandẽ priorẽ partem dubij quoad fructus aliunde quàm ex Ecclesia quæsitos.

De bonis verò aliunde acquisitis à tali beneficiario, quocumque modo, est maior difficultas, quia Bartolus suprà dicit, quoad talia bona non acquirere Ecclesiæ suæ, sed monasterio, cuius opinionem videntur multum suadere rationes priùs factæ in num. 7. & in num. 8. præsertim cùm nullum sit ius, quod talia bona applicet monasterio. Nam capitul. *statutum.* 18. quæst. 1. & loquitur de Episcopo, & licèt extendatur ad inferiora beneficia, meritò requiri potest, vt cum Episcopatu conueniant in perpetuitate, & consequenter in vi eximendi religiosum à iugo regulæ, quia aliàs non est similitudo rationis, & ideo neque extensio locum habet. Declaratur assumptum, nam quando religiosus liberatur à iugo regulæ totaliter (vt sic dicam) disiungitur à corpore suæ religionis, & vnitur suæ Ecclesiæ, & ideo meritò illi tantùm acquirit. Quando autem non liberatur à iugo obedientiæ, & regulæ, adhuc manet coniunctus suæ religioni, & actu subiectus illi, in omnibus, quæ non repugnant ministerio Ecclesiæ; ergo etiam in his bonis, quæ non comparat intuitu Ecclesiæ, sed aliunde, non acquirit Ecclesiæ, sed monasterio cuius est membrum. Est enim illa persona quasi diuisa; nam partim est monasterij, partim Ecclesiæ, ita tamen, vt quoad omnia quæ per se non pertinent ad ius Ecclesiæ, sit monasterij; quoad acquisitionem autem talium bonorum per se non pertinet ad Ecclesiam, cuius signum optimum est suprà tactum cap. 16. num. 25. quia si illa persona esset sui iuris, nullo modo talia bona pertinerent ad Ecclesiam, ergo cùm sit iuris monasterij, vt sic dicam, illi pòtiùs acquirit talia bona, quàm Ecclesiæ. Vnde confirmatur tandem, quia antea monasterium habebat hoc ius ratione talis personæ, & non amisit illud propter tale beneficium, quia per illud non fuit persona translata simpliciter, sed tantùm secundùm quid, vt declaratum est. Neque etiam potest aliud colligi ex dicta Clementina, quidquid Nauar. dicat, quia illa solùm disponit de beneficio, & de immunitate eius, (vt ita dicam) non verò de persona, nec de omnibus bonis, quæ quacumque via possunt ad illam peruenire.

Ratio pro Bartolo.

Confirm.

13. Contra Bartolum sẽtit Nauarrus.

Nihilominus Nauarrus suprà dicto Comment. 2. de regularib. num. 6. tenet, huiusmodi religiosum beneficiarium acquirere suæ Ecclesiæ, quocumque titulo vel ratione aliquid acquirat, qui videtur maximè fundari in dicta Clementina. nam ad Bartolum postea respondet, vel non vidisse illam Clementinam, vel non satis eam ponderasse. Sed, vt dixi, nullum argumentum efficax ab illa sumi potest; quæ enim consequutio est à fructibus beneficij ad bona, quæ, vel iure hæreditario, vel libera donatione, aut alio simili modo acquiruntur? Citat deinde Panormitanum in cap. *monachi.* de statu regular. & in cap. vltimo, de capellis monachorum, sed in neutro loco aliquid dicit ad hanc quæstionem pertinens; sed potiùs ait religiosum promotum ad beneficium perpetuum, non habere amplius communionem cum primo monasterio; eum verò qui tantùm habet beneficium naturale, non esse separatum à monasterio, neque extra obedientiam Prælati: de acquisitione verò bonorum nihil dicit. Deinde argumentatur Nauarrus ex quadam doctrina Frederici Senensis consil. 35. num. 74. dicentis, occiso beneficiario manuali, pœnam homicidæ applicandam esse Ecclesiæ, & non priori monasterio, quia pro tunc est verus beneficiarius talis Ecclesiæ, & secundùm illum statum iudicandus est, vt ibi latiùs prosequitur, adductis variis coniecturis, ex quibus fit quidem probabile illud assumptum, non tamen certum, nec sufficiens ad confirmandam rem multo magis dubiam. Præsertim, quia est longè diuersa ratio, illa enim pœna applicatur ratione iniuriæ, & nocumenti; in eo autem casu proximè & principaliter nocumentum, & iniuria fit Ecclesiæ, quæ, vt sic dicam, actu possidet talem personam, & ideo ad illam maximè pertinet ius acquirendi illam pœnam, quamuis fortasse prudenti arbitrio iudicis etiam esset pars aliqua monasterio applicanda. At verò quando acquisitio non fit ratione iniuriæ, neque titulo ipsius Ecclesiæ, nullum apparet fundamentum sufficiens, ob quod Ecclesia habeat ius ad bona talis personæ aliunde acquisita.

Eius primũ fundamentum inefficax.

Secundum similiter. Panorm.

Tertiũ probabile, sed incertum. Frederic. de Senis.

14. Putat Nauarrus validum.

Addit tamen Nauarrus rationem aliam, quam censet efficacem, quia bona acquisita ex fructibus beneficij manualis, & ex opera ipsius monachi, non debentur monasterio; ergo nec bona aliunde acquisita; probat consequentiam; nam si religiosus acquireret monasterio, multo magis acquireret ex re ipsius monasterij, quàm ex re aliena; sed fructus & opera monachi, sunt quodammodo ipsius monasterij cuius est monachus; ergo, si per illa non acquirit monasterio, multo minùs

minùs aliunde. Veruntamen neque hæc ratio videtur efficax. In antecedente autem duo inuoluũtur, vnum est de fructibus, & quoad illam partem admittitur facilè, & negatur consequentia; nam quoad eam partem falsum est quod in probatione eius sumitur, scilicet, Monachum acquirendo ex illis fructibus acquirere ex re monasterij; nam illi fructus nullo modo sunt monasterij, neque immediatè, vt per se constat, nec mediatè ratione personæ, quia ostensum est eum non acquirere monasterio talia bona, sed Ecclesiæ. Vnde tales fructus non possunt dici bona monachi, sed Ecclesiæ, quamuis administratio, & vsus illorum commissa sint beneficiario monacho.

Infringitur prior pars huius fundamenti.

15. Altera verò pars antecedentis erat de acquisitis per opera monachi, & quoad hoc dubito de veritate illius antecedentis vniuersaliter sumpti; nam licèt illud sit verum, de operibus pertinentibus ad ministerium Ecclesiæ, aut beneficij, quando ratione illorum aliquid per modum stipendij, vel eleemosynæ datur; hæc enim omnia, lato quodam modo possunt in fructibus beneficij computari: de aliis verò operibus merè personalibus, seu temporalibus, quæ omnino sunt extra obligationem, vel titulum beneficij, non videtur illud antecedens adeò certum, quia monachus non exercet illa opera, vt beneficiarius talis Ecclesiæ, sed vt homo, vel vt monachus, ergo non est, cur per talia opera acquirat Ecclesiæ, & non potiùs monasterio, cùm secluso respectu beneficiarij, semper illa persona, & consequenter actiones eius sint monasterij. Nihilominus Bartolus in leg. *sed & si.* 30. §. *interdum.* ff. de vsufructu. sentit huiusmodi monachum per opera sua acquirere Ecclesiæ. nam si emat (inquit) rem aliquam, & soluat illam pecunia acquisita de opera sua, res illa Ecclesiæ acquiritur; & rationem reddit, quia illa Ecclesia cui est præpositus, debet habere vsumfructum personæ suæ. Verum est illum non loqui in particulari, quando beneficium est manuale; loquitur tamen indifferenter de monacho alicui Ecclesiæ deputato. Et ratio quam reddit, generalis videtur. Vnde quoad hanc partem probabile est, quidquid talis monachus acquirit per opera sua, acquirere suæ Ecclesiæ, quia protunc, quoad vsum, seu ministerium deputatus est illi Ecclesiæ, & consequenter omnes actiones eius illi sunt consecratæ; ergo & fructus earum.

Posterior pars de quibus bonis possit admitti.

Bartol.

16. Sed licèt hoc admittamus, non sequitur idem esse dicendum de quocumque alio modo acquirendi, ratione suæ personæ præcisè per hæreditariam successionem, vel per aliam donationem, ac denique recipiendo potiùs, quàm agendo, quia persona illa non est omnino translata, vt sic dicam, in dominium talis Ecclesiæ, etiam pro illo tempore, sed solùm quoad ministerium, & quasi vsumfructum actionum, non verò quoad reliqua omnia, quæ ad talem personam pertinere possunt, cùm illa semper maneat actu subiecta, & vnita monasterio. Neque tunc verum est quod Nauarrus supponit, monachum acquirendo Ecclesiæ per sua opera, acquirere illi ex re aliena, seu ex re monasterij, non enim ita est; nam illa opera iam non sunt monasterij, sed Ecclesiæ, quia licèt persona quoad proprietatem sit monasterij, quoad possessionem, & vsum, seu vsumfructum protunc est Ecclesiæ. Si enim seruus alicuius alteri ad vsum & seruitium tantùm pro aliquo tempore donetur, acquiret vsuario per operas suas, quia pro illo tempore illæ operæ non sunt proprietarij domini, sed proximi possessoris, seu vsuarij. Et simili modo non censeo verum, monachum illum acquirendo monasterio per hæreditariam successionem, vel similem modum, acquirere ex alieno; nam licèt acquirat id quod erat alienum, non tamen ex alieno, sed ex re maximè propria, qualis est propria persona, vel natiuitas, aut origo, ratione cuius habet ius succedendi, vel alia personalis conditio, ratione cuius sine intuitu actionum, vel Ecclesiæ, aliquid ei donatur. Vnde non rectè applicatur illud axioma, *qui potest alteri acquirere ex re aliena, magis posset ex re sua.* Possumus ergo retorquere rationem Nauarri, quia multo maior ratio est acquirendi monasterio ea bona, quæ præcisè intuitu personæ acquiruntur, quàm alia, quæ respiciunt opera, vel fructus Ecclesiæ; nam persona secundùm se manet semper sub potestate, & quasi sub dominio monasterij, licèt quoad opera sit protunc applicata Ecclesiæ.

De quibus item admitti non debeat.

Ex his ergo videtur sententia Bartoli fieri satis probabilis. Et sanè cùm ex vi professionis, & actualis subiectionis ad Prælatum monasterij, per se constet de iure religionis ad bona pertinentia ad religiosum, quamdiu non constet certa aliqua ratione, aut lege monasterium esse priuatum illo iure, seu ius illud translatum esse in Ecclesiam, non est facilè proferenda sententia contra monasterium, præsertim, cùm in dubiis melior sit conditio possidentis. Accedit etiam, quòd beneficia manualia non simpliciter, sed secundùm quid beneficia censentur, quia beneficium debet esse perpetuum, vt notat gloss. in cap. vnico de capellis monachorum. in 6. verb. *perpetui.* ex text. ibi, & ex cap. *præcepta.* d. 55. & in cap. *Sanctorum.* d. 70. & ideo licèt inter regulares propter eorum peculiarem statum hæc manualia beneficia admittantur, non oportet in eis habere locum omnia, quæ ex perpetuis beneficiis consequuntur, cùm in eis non fiat absoluta & integra personæ translatio. Atque ex hac sententia consequenter dicendum videtur, non posse religiosum beneficiarium ad nutum amouibilem retinere hæc bona aliunde, quàm ex suis operibus, vel fructibus acquisita, vel quoad naturalem possessionem, vel quoad vsum, vsumfructum, vel administrationem, nisi quantum ei fuerit à suo Prælato permissum; nam illa bona statim acquiruntur monasterio. ergo ratione beneficij non acquirit monachus speciale ius administrandi illa, quia cùm non sint bona suæ Ecclesiæ, beneficium non confert administrationem illorum; ergo pertinet ad Prælatum monasterij, cui etiam ipse monachus subditus est; ergo sine licentia illius non potest detinere aut contrectare talia bona. Quod secus dicendum esset consequenter loquendo iuxta opinionem Nauarri, vt ex superioribus constat. 17.

Arridet sententia Bartoli in n. 12.

An beneficiarius regularis habens beneficium suæ religioni pleno iure subiectum, Prælatis suis obedire teneatur, vt alij simplices religiosi.

Secunda difficultas est circa obedientiam huius religiosi. an se extendat ad omnia, in quibus alij simplices religiosi obedire tenentur. Sed hoc 18.

Religiosus beneficia-

rius subditur regulæ in iis quæ compatiuntur cum cura beneficij.

expeditum ferè est ex dictis; cum proportione A enim applicanda est regula suprà posita in dubio præced. de paupertate. Nam in his quæ pertinent ad statum religiosum, & ad obseruationem propriæ regulæ, & cum munere, & occupatione beneficij non repugnent, tenetur hic religiosus fauere Prælato suo, quia non est disiunctus omnino à corpore monasterij, vt ostensum est, & ideo manet sub obedientia Prælati; ergo maximè in his rebus, quæ non repugnant beneficio, & in illis omnibus, quia non est maior ratio de quibusdam, quàm de aliis. Specialiter verò circa hoc disponitur in iure, vt talis religiosus habeat secum socium sui ordinis, vt constat ex cap. *monachi.* & B cap. *quod Dei timorem.* de statu monachorum. & Clement. 1. §. *Ad hæc.* de statu monach. quibus in locis Doctores notant, hoc maximè intelligi de Monachis beneficiariis, qui ad nutum Prælati moueri possunt, vt notat Ioannes Andreas in glossa Clementinæ *ne in agro.* §. *Ad hæc.* de statu regularium, verb. *ad claustrum*, & Panormit. in d. cap. *quod Dei timorem.* de quo plura in sequentibus dicemus. In his verò, quæ fuerint contraria seu repugnantia obligationi beneficij, aut vtilitati Ecclesiæ suæ, non tenebitur talis religiosus parere suo Prælato, quia *nemo potest duobus dominis seruire*, maximè si repugnantia iubeantur. item quia ille ex iustitia tenetur implere munus suum, C ergo non potest Prælatus contrariam obligationem imponere, esset enim de re iniqua.

Ioan. Andr. Panorm.

Non verò in aliis, quæ suæ curæ repugnant.

19. Dubitari autem posset, an habeat Prælatus ius præcipiendi in his quæ spectant ad administrationem beneficij, & non sunt contra vtilitatem, vel finem eius, sed potiùs illi consentanea arbitrio Prælati. Respondeo, si talis Ecclesia sit exempta omnino à iurisdictione Episcopi, & subiecta Prælato regulari, ea ratione tenebitur beneficiarius monachus illi parere sicut teneretur parere Episcopo, si ordinario iure illi esset Ecclesia subiecta, vt per se manifestum est. Si autem Ecclesia sit subiecta Episcopo, non tenetur mona- D chus parere Prælato in his rebus, quæ pertinent ad regimen, vel administrationem Ecclesiæ, cuius est beneficiarius. Probatur primò, quia in his rebus tenetur parere Episcopo, ergo non proprio Prælato regulari, quia in eadem materia non potest habere duos superiores inter se non subordinatos. Secundò, quia illa non est materia obedientiæ, quia non pertinet ad regulam, neque ad obseruantiam religiosam, & ob hanc posteriorem rationem, etiamsi Prælatus religionis simul sit quasi Episcopus illius Ecclesiæ, non tenebitur monachus beneficiarius illi parere in tali materia, ex vi voti obedientiæ, sed solùm ratione iurisdictionis, sicut teneretur obedire Episcopo.

Subditur quoque prælato in iis quæ præceperit ad bonum beneficij exequi.

Non tamen si beneficiū sit subiectū ordinario.

20. Tandem dubitari potest, an hic monachus teneatur semper obedire Prælato reuocanti eum ad E monasterium; in quo duo possunt inquiri; Vnum est, an beneficium regulare ex genere suo, & quasi ordinario iure tale sit, vt ad arbitrium Prælati auferri possit. Aliud est, supposito beneficio quod constat esse ad nutum auferibile, quod manuale dicitur, an possit auferri sine vlla causa, solùm ad voluntatem Prælati, ita vt subditus teneatur statim parere. De vtroque dubio possunt videri Ioannes Andreas in cap. *cùm singula.* de præbend. in 6. Panormitan. aliique Doctores in c. *monachi.* & in cap. *quod Dei.* de statu monachorum. Ex quibus breuiter dicendum est ad priorem partem, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, regulariter loquendo, beneficium regulare illius esse manuale. ita sumitur ex Panormit. dicto cap. *monachi.* in fine. & ex Rebuff. tracta. de pacificis possess. num. 279. vbi refert alios. Et probatur, quia monachus per tale beneficium non eximitur ab obedientia sui Abbatis; ergo tenetur illi parere; nam cùm non habeat velle nec nolle, non potest reuocationi eius resistere; ergo tale beneficium manuale est. Dices, in hac ratione peti principium, quia hoc est quod inquirimus, an tale beneficium sit manuale. Respondetur non peti, sed ex ipsa conditione status religiosi ostendi, quando Ecclesia est pleno iure subiecta monasterio, etiam monachum beneficiarium eius debere esse plenè subiectum Prælato monasterij. Et confirmatur, quia beneficia regularia ex suo genere, & ratione talis status, non sunt ita firma, & perpetua, sicut beneficia sæcularia, argumento cap. *per tuas.* in fine de Simonia; ergo si alioquin accedat subiectio Ecclesiæ pleno iure, meritò censetur tale beneficium esse manuale. Intelligendum autem hoc est, nisi contrarium aliunde constet, vel ex institutione beneficij, vel ex recepta consuetudine, vel ex priuilegio concesso ipsi Ecclesiæ, vel beneficio; nam si sit tantùm concessum personæ, non mutat naturam beneficij, sed impedit effectum in tali persona, vt statim explicabimus. In illis autem casibus beneficium ipsum erit perpetuum, vt notauit Nauar. Comment. 2. de regular. num. 6. quia non repugnat habere hanc conditionem, etiamsi regulare sit, & in Ecclesia pleno iure subiecta; ergo potest illa conditio, vel consuetudine acquiri, vel à principio poni, vel à Pontifice concedi; neque enim illa conditio iniqua est. oportet tamen, vt de aliquo ex prædictis titulis sufficienter constet. Quod ergo dicimus, solùm est, quandiu oppositum non constat, seu sufficienter probatur, tale beneficium præsumi manuale. Quid autem dicendum sit, quando Ecclesia non est pleno iure subiecta, paulo pòst videbimus.

Dubium bimembre de subiectione quoad reuocationē religiosi à beneficio.

Ioan. Andr. Panorm.

Resoluitur prius membrum.

Rebuf.

Probatur.

Confirm.

Limitatio resolutionis.

Nauar.

21. Hinc ad alteram partem respondetur facilè, teneri monachum obedire Prælato reuocanti illum, quia Prælatus vtitur iure suo, & alter est illi subiectus. Et quidem si Prælatus id faciat ex causa, non solùm validè, sed etiam licitè id facit ex omnium sententia, quia tunc rationabiliter vtitur sua potestate. Causam autem rationabilem esse intelligo, non tantùm culpam aliquam beneficiarij, sed quamcunque vtilitatem, vel commoditatem sufficientem religionis, aut Ecclesiæ, quia hæc mutatio, seu reuocatio non est pœna, neque actus iustitiæ vindicatiuæ, sed prudentis gubernationis, & iurisdictionis, quam Prælatus habet in subditum. Si autem Prælatus reuocet huiusmodi subditum sine causa, quidam dicunt illicitè agere & posse subditum coram maiore Superiore conqueri. ita significat Innocentius in cap. *insinuantes.* qui clerici, vel vouentes. num. 2. *Si Superior* (inquit) *vellet ex malitia remouere illum à loco, posset supplicare Superiorem, & Superior eum audire deberet ad similitudinem serui.* expressiùs Rebuffus referens alios tractatu de pacificis possessionibus. num. 275. vbi plura de his beneficiis tradit. Ex eisdem tamen Authoribus colligitur, non posse huiusmodi religiosum sua authoritate resistere Superiori reuocanti illum; neque ex solo defectu causæ posse veluti ex iustitia postulare coram superiore Prælato, vt non

Resoluitur membrum alterum.

Quorundā placitum.

Innoc.

Rebuf.

Exponitur eorū mens.

non reuocetur, sed solùm proponere, aut supplicare, vt ait Innocentius. Præterea existimo maiorem Prælatum non teneri, etiam ex prudenti regimine reuocationem impedire, nisi ei constiterit ex malitia fieri, quia seclusa extrinseca deformitate, reuocatio religiosi ad claustrum est valde vtilis, & vicissitudo illa est moraliter necessaria ad bonum religionis, ne per longã consuetudinem existendi extra claustrum amittat religiosus consuetudinem etiam obediendi, & alios religiosos mores, quapropter nisi aliunde constet malitiam interuenire, vel scandalum generari, aut infamiã, reuocatio illa potiùs sustinenda est à superiori Prælato, quàm cassanda. Denique consulendam etiam in hoc censeo consuetudinem, nam si vsu receptum sit, vt reuocatio saltem intra aliquod tempus non fiat sine causa, & aliter facta cedat in infamiam religiosi, tunc iniquè ageret Superior, reuocando subditum cum eius infamia, nec superior Prælatus id permittere debet. Vide Nauar. Comment. 2. de regularib. num. 65. versicul. *Ad octauum.*

Nauar.

Quid dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia regularia, non tamen suæ religioni pleno iure subiecta.

22\. Ex his facilè intelligitur quid dicendum sit de beneficiis regularibus, quæ non subsunt pleno iure potestati Prælati, vel monasterij; nam quatenus hæc beneficia regularia sunt, possunt conferri religioso, sine dispensatione speciali, quia iam sunt ex propria conditione pro religiosis deputata, vt dixi. Quatenus verò talia beneficia non subsunt pleno iure religioni, dari non possunt religiosis per solam voluntatem Prælati regularis, quia si voluntas eius sufficeret, haberet plenum ius in collatione talis beneficij; si ergo ius plenum non habet, ideo est, quia pendet ab Episcopo, vel alio simili Prælato quoad institutionem, vt notauit Nauar. Duplex ergo voluntas ibi concurrere debet, scilicet Prælati regularis, sine cuius consensu nullus religiosus potest ad aliquod beneficium transire, vt est frequens in iure 16. q. 1. & 18. q. 2. & tomo præcedenti tractando de obedientia latè dictum est; & præterea voluntas Episcopi, cui talis Ecclesia subiecta est. In quo etiam obseruandum est, religiosum tantùm posse transire ad beneficium regulare sui ordinis, iuxta cap. *cùm singula.* de præbend. in 6. quia neque proprius Prælatus potest dare subdito licentiam transeundi ad beneficium alterius ordinis, cùm non possit monachus locum habere in diuersis monasteriis, nec etiam Episcopus potest beneficia pro tali ordine seu monasterio deputata aliis tradere. Denique licèt monachus possit ad huiusmodi beneficium transire, specialiter tamen & maximè illi prohibetur, ne plura possit habere, vt in dicto cap. *cùm singula.*

Ad collationem horum beneficiorũ duorum voluntas concurrit.

Nauar.

23\. Igitur de monacho sic translato longè aliter iudicandum est, quàm de habente beneficium tantùm manuale, quia quando Ecclesia non est pleno iure subiecta religioni, beneficium eius licèt regulare sit, non est manuale sed perpetuum, quia religiosus in illo semel constitutus non potest ad nutum sui Prælati amoueri; sicut enim nõ potuit per solam voluntatem Prælati prouideri, vt dictũ est, ita nec priuari potest. Dices, semper religiosus pendet à voluntate Prælati; vnde potest argumẽtum retorqueri, quia in principio solus dissensus Prælati impediret receptionem beneficij; ergo etiam postea sufficit ad impediendam retentionem: nam licèt plures causæ simul requirantur ad aliquem effectum, cuiuscumque tamen defectus sufficit ad illius destructionem. Respõdetur, consensum Prælati postulari in principio ad receptionem talis beneficij, non vt causam per se illius, sed vt conditionem necessariam, & ideo non immutare naturam talis beneficij, sed potiùs illi accommodari. Est autem natura beneficij vt sit perpetuum, quæ conditio ex speciali ratione mutatur, seu deficit in beneficiis regularibus pleno iure subiectis religioni, quia illa per se debent tantùm ex voluntate Prælati regularis, & aliunde obedientia religiosa postulat illum modum subordinationis. Quando ergo beneficium non ita pẽdet à Prælato regulari, ex se perpetuum manet, & Prælatus ipse, quando præbet consensum, vt suus subditus de illo prouideatur, consequenter consentit, vt perpetuò tali Ecclesiæ adscribatur, quia concessio rei facta censetur iuxta illius qualitatem, vt notatur in Clement. vnica de supplenda negligentia Prælatorum, cum Glossa ibi verbo *monasteriorum.* Cedit ergo Prælatus tunc iuri suo, & ideo non potest postea sua voluntate reuocare religiosum, neque ille tenebitur parere, donec iuridicè beneficio priuetur ex legitima causa ab habente potestatem.

Sola voluntate prælati non potest religiosus amoueri à tali beneficio.

Obiectio remouetur.

Atque hinc infertur cum Nauarro dicto Comment. 2. de regular. num. 6. religiosum translatum ad tale beneficium, durante eo statu manere liberum ab obedientia Prælati, & consequenter etiam à iugo regulæ. argumento cap. vnici 18. q. 2. & omnium, quæ suprà dicta sunt de regulari translato ad Episcopatum, & quæ statim dicemus de translato ad beneficium sæculare, nam quoad hoc æquiparantur, quia in hoc conueniunt, quòd omnino separant religiosum à corpore religionis, & perpetuò illum dedicant, & vniunt Ecclesiæ cuius est beneficium. Præterea, ille incipit esse subiectus Episcopo, seu ordinario talis Ecclesiæ, & debet perpetuò sustinere onera talis Ecclesiæ, & illi inseruire, & ideo meritò manet exemptus ab actuali subiectione suæ religionis, & consequenter etiam ab accidentalibus obseruantiis eius. 24.

Nec subditur obediẽtiæ, aut regulæ monasterij. Nauar.

Vnde etiam fit, vt in his etiam, quæ ad paupertatem pertinent, differat ab habente beneficium manuale, & conueniat potiùs cum Episcopo. Nam vndecumque acquirat per successionem hæreditariam, vel alio modo, non monasterio sed Ecclesiæ suæ acquirit, ideóque administrationem eorum retinet & vsum, cum subordinatione tamen ad suum Episcopum, in quo solùm differt ab Episcopo regulari. Idémque Nauarrus censet, de regulari cui Papa concedit ad vitam suam beneficium regulare, etiamsi illud aliàs esset ad nutum auferibile, quia licèt per talem concessionem natura beneficij non mutetur, tamen in tali persona accipit perpetuitatem, éstque communis sententia Canonistarum vt intelligi potest ex Felino in cap. *in nostra.* de rescriptis in fine. Ioanne Andrea, Dominico, & aliis, in cap. *cùm singula.* de præbendis in 6. Panorm. in cap. *porrecta.* de confirmatione vtili, vel inutili, & in cap. *nisi essent.* de præbendis num. 12. Quia per confirmationem Papæ censetur religiosus fieri obedientiarius Papæ, & beneficium censetur plenè illi concedi. de qua re plura videri possunt in Rebuffo dicto tractatu de pacificis possessoribus. n. 279. & sequentibus. Et hactenus de beneficiis regularibus. 25.

Quoad paupertatẽ conuenit cum dictis de Episcopo.

Nauar.

Felin. Ioan. Andr. Dominic.

Quid denique dicendum de beneficiariis regularibus habentibus beneficia sæcularia.

26. De sæcularibus beneficiis breuiùs potest res expediri, suppositis his quæ diximus. nam in primis ordinario iure, non potest regularis transire ad beneficium sæculare sine dispensatione Pontificis, etiam de licentia sui Abbatis, quia iuxta generalem regulam iuris, beneficia regularia regularibus, sæcularia sæcularibus danda sunt, argumento cap. *cùm singula.* & cap. *cùm de beneficio.* de præbend. in 6. & cap. *nullus.* de electione in 6. quibus locis Doctores id notant, & ex natura, seu institutione talium beneficiorum, est per se manifestum. Sumitur denique ex cap. *monachi.* de statu regularium, nam licèt ibi directè solùm prohibeantur monachi, ne singuli per villas vel oppida in Ecclesiis constituantur, tamen consequenter prohibentur habere beneficia sæcularia; quia, si illa habeant, consequenter possunt soli, & sine sociis habitare, vt ibi omnes notant, & ideo illam prohibitionem intelligunt de beneficiis manualibus; vnde in regularibus etiam perpetuis constitui possunt sine dispensatione; in sæcularibus autem minimè, vt ex Cardinali & aliis notat Rebuffus in practica tit. de dispensatione cum regularibus n. 5. & 6. & 7. Ratio etiam ex parte ipsorum beneficiorum est, quia beneficia illis debent conferri, quibus vel iure, vel consuetudine sunt destinata; Ex parte verò personarum est optima congruentia, quia religiosus status per se non ordinatur ad huiusmodi ministeria clericorum sæcularium propria, & ideo nisi beneficia speciali ratione ad religionem pertineant, non debent monachi se illis immiscere; vnde in cap. *super eo.* de regul. dicitur, *neque amplius in Ecclesiis sæcularibus debent assumi, ne contra votum quod domino fecerunt, venire probentur.*

Regularis absque dispensatione Papæ non transfertur ad benef. sæcul. Probatur ratione sumpta ex parte ipsius regularis.

Item sumpta ex parte beneficij.

27. Multi verò Doctores excipiunt ab hac generali regula beneficia parochialia, vel quæ curam animarum habent annexam, & consequenter regulam solùm procedere in beneficiis simplicibus, præbendis, Canonicatibus, dignitatibus, &c. ita sentit Panormit. in cap. *quod Dei timorem.* de statu regular. num. 5. & sequentibus, cum gloss. ibi, & glossa in Clement. 1. de electione verbo *sæculari.* idem tenet Hostiensis in dicto cap. *quod Dei timorem.* n. 8. & sequenti, & in summa tit. de statu regular. §. *Vtrùm.* Fundamentum est, quia religiosus potest sine dispensatione transire ad Episcopatum propter curam animarum. Contrariam verò sententiam tenet Calder. & multi alij, vt suprà refert Panormit. Quibus non parum fauet per argumentum ab speciali Clem. 1. de electione. ibi,

Exceptio quorundã.

Panorm.

Hostiens.

Displicet hæc exceptio.

Calderin.

A *Per hoc autem, quin religiosus in Episcopum sæcularis, vel cuiuslibet regularis Ecclesiæ licitè possit eligi, non intendimus prohibere*; ergo significat superiorem prohibitionem extendi ad omnem Ecclesiam sæcularem, sola Episcopali excepta. In quo etiam est specialis ratio, propter perfectionem status Episcopalis: vnde Episcopatus quasi abstulit à beneficio sæculari, & regulari, ideóque non comprehenditur sub regula data. At beneficium curatum communiter est sæculare, & tale esse præsumitur, nisi oppositum probetur, ideóque generalis regula in eo seruanda est, vt regulari dari non possit, sine dispensatione. Quare hæc posterior opinio videtur magis vsu recepta, vt in-
B telligitur ex Rebuffo suprà num. 7. & ex Quintiliano Mandosio de signatura gratiæ tit. *dispensatio pro obtinendis beneficiis*, & in ea seruanda sunt priuilegia, & leges singularum religionum. *Mandos.*

Supposita autem translatione legitima religiosi ad beneficium sæculare, quoad paupertatem, idem iudicium de illo est, quod de translato ad Episcopatum, seruata proportione; nam acquirit suæ Ecclesiæ, quocunque titulo acquirat, habet tamen dum viuit, administrationem talium bonorum. Deinde quoad obedientiam liber est à Prælatis religionis, nec potest ad eam reuocari, nec tenetur in suo regimine eis parere, sed Episcopo, nec etiam tenetur habere socium religio-
C nis, vt docent glossa, Panorm. & alij Doctores suprà citati in cap. *monachi.* & in cap. *quod Dei timorem.* de statu regula. Denique in rigore præcepti, & legis non tenetur seruare particulares obseruantias suæ religionis, licèt ex consilio illas seruare debeat, vt significatur in cap. *quod Dei timorem.* de statu monach. iuncto cap. *recolentes.* eodem titulo, & quæ suprà de Episcopo regul. diximus. Nam quoad hoc procedit eadem ratio separationis perpetuæ talis personæ à corpore religionis, ex qua nascitur exemptio ab actuali obedientia, & legibus eius. Hæc autem quæ diximus, locum habent in propriis beneficiis, nam de pensione longè diuersa ratio est, nam ex vi illius et-
D iamsi per dispensationem Apostolicam habeatur, non liberatur quis ab obedientia religionis suæ, nisi tantùm quoad administrationem talis pensionis, quoad reliqua ergo religiosis obligationibus subiectus manet, & suo monasterio acquirit, vt bene notauit Nauar. Comment. 4. de regular. num. 68. & seq. vbi plures differentias respectu religiosi constituit inter pensionem, & beneficium, quas extendit etiam ad pensiones perpetuas, quæ præstimonia appellantur, quæ in eo videri possunt: censeo enim principia à nobis posita sufficere, & iuxta ea de illis omnibus esse iudicandum.

28. Translatus ad tale beneficium æquiparatur translato ad Episcop. quoad paupertatem, obediẽ. &c.

Panorm.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De varietate religionum in genere.

TRACTATVS NONVS DE VARIETATE RELIGIONVM TAM IN GENERE, QVAM IN SPECIE, COMPLECTENS LIBROS DVOS.

LIBER PRIMVS.

De varietate religionum in genere.

Ordo & partitio huius tractatus.

POSTQVAM ea omnia explicuimus, quæ de statu religioso absolutè spectato consideranda occurrunt, quoniam propositum nostrum est ea omnia in religione Societatis specialiter contemplari, & pro viribus explicare: vt completa doctrina sit, necesse est de distinctione, & varietate religionum aliqua præmittere. Possunt autem religiones distingui vel per quædam generalia capita, seu conditiones, & fines earum, vt religio contemplatiua, vel actiua, &c. vel per species proprias earum, vt Prædicatorum, Minorum, &c. hoc ergo lib. priorem diuisionem, in sequenti verò, posteriorem explicabimus.

CAPVT I.

Vtrùm potuerit, vel debuerit esse in Ecclesia religionum varietas.

1. Impugnatio hæreticorũ pro parte negatiua.

HÆretici, qui summo odio hunc statum prosequuntur, multitudinem, ac varietatem religionum maximè damnant, ac perinde putant esse dicere, hos religiosos esse sancti Dominici, illos sancti Francisci, ac dicere, *Ego sum Pauli, ego autem Apollo*. Quod reprehendit Paul. 1. Corint. 1. & 3. quia hoc est schismata, & diuisiones in Ecclesiam introducere. vnde videntur contendere, salua vnitate fidei, & charitatis, non posse hanc multiplicationem admitti. Nam sicut fides, & charitas vna est, & ideo esse potest vna religio Christiana, ita etiam perfectio charitatis vna est: ergo non possunt in ordine ad illam religionem multiplicari. maximè, quia nos docemus viam consiliorum esse viam ad hanc perfectionem, & consilia eadem sunt respectu omnium, ergo & religio debet esse eadem. Tandem concluditur, saltem non expedire hanc varietatem propter diuisionem, & incommoda, quæ ex ea nascuntur.

Impugnatio altera ab incommodis.

Quod videtur experimento posse comprobari: nam occasione huius diuersitatis multæ contentiones inter varias religiones ortæ sunt, dum aliæ alias præcedere contendunt, vel honore & loco, A vel fama, & existimatione apud homines, vel literis, & aliis huiusmodi bonis. Ex quo etiam fit, vt sæpè proximorum fructus propter religiosorum contentionem inter se impediantur: quæ omnia cessarent, si omnes idem corpus religionis conficerent. His accedit Diui Basilij authoritas, ille enim similem ferè quæstionem pertractat in regulis fus. disput. quæst. 35. vbi quærit, an expediat in eodem pago plures esse religiosorum conuentus, respondet non expedire, tum quia difficile est vnum inuenire condignum prælatum, ne dum B plures; tum quia inter eos qui sunt eiusdem artis, facilè oriuntur contentiones, & æmulationes, quod (inquit) idem ferè in hac vita solet accidere, *Initio enim contentiones à rebus honestis auspicantes, cùm inter se certatim alij alios studeant superare, dum progressus maiores faciunt, postremò in simultates contentiosas delabuntur.* Loquitur autem Basilius de monasteriis eiusdem rationis, & religionis, multò autem grauiùs sequuntur illa incommoda in diuersitate religionum. Accedit tandem, quòd si semel hæc varietas admittatur, in infinitum crescere, & multiplicari potest, vt etiam experientia C nos docet, quia homines semper amant noua, & inuentiones proprias; at hæc nimia multitudo non potest non parere confusionem, vt dicitur in cap. vlt. de Regular. & cap. vnic. eodem tit. in 6. ergo. &c.

1. Confirm. D. Basil.

2. Confirm.

Nihilominùs veritas Catholica est, varietatem religionum ad decorem, & vtilitatem Ecclesiæ, maiúsque Dei obsequium pertinere. Hæc veritas de fide certa est, ad quam confirmandam sufficiunt nobis sanctorum exempla, qui varias religiones instituerunt, & communis Ecclesiæ consensus, Pontificúmque authoritas, quæ illas approbarunt, & optima verba Gregorij XIII. in quadam Const. *Ascendente Domino*, in Societatis confirmationem, vbi sic inquit, *Cùm diuina prouidentia, pro temporum necessitate, varia, & salutaria ordinum instituta, in Ecclesia sua produxerit, nouísque in ea subinde nascentibus morbis noua remedia; nouísque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, & cuique illorum, iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem, peculiares quasdam notas, peculiaria insignia, & opportuna ad finem, quem intendunt media, suggesserit*, &c. Constat ergo varietatem religionum

2. Resolutio affirm. de fide. Vnde confirmetur.

religionum diuina prouidentia introductam esse, A esséque Ecclesiæ opportunam, & auxiliarem. Vt autem hanc veritatem magis explicemus, & confirmemus, tria puncta declaranda sunt; Primum, qualis distinctio, & varietas inter religiones intelligi possit: Secundum, quæ sit sufficiens ratio eius: Tertium, si quæ incommoda ex illa nasci possint, quomodo caueantur; per quod allatis in num. 1. impugnationibus satisfiet.

Puncta 3. tractanda proponuntur.

Qualis distinctio & varietas inter religiones intelligi possit.

3. Circa primum statuendum in primis est, omnes religiones necessariò conuenire in substantiali ritu status religiosi, qui consistit in duobus, scilicet, in intendenda perfectione charitatis erga Deum, & consequenter etiam circa proximum, & in renunciatione seculi per tria vota substantialia, & traditionem illam talibus votis firmatam, per quam homo se totum consecrat diuino obsequio. Hæc duo satis constant ex omnibus hactenus dictis de statu religionis, cùm hæc enim sint substantialia illi statui, non possunt non conuenire omni veræ religioni, siue illa sit substantia generica, siue specifica, de quo statim. Hinc D. Thomas 2.2. quæst. 188. art. 1. concludit, duobus tantùm modis posse distinctionem inter religiones inueniri, scilicet, vel in fine proprio, vel in exercitiis, & mediis, quibus ad eundem finem tendit. Cùm enim religio sit status tendens in finem perfectionis, necesse est vt per certa, ac determinata media tendat: ergo non potest alia distinctio inter religiones cogitari, nisi ex fine proprio, vel mediis.

Hæc varietas aut ex fine peculiari, aut ex mediis petenda.

D. Thom.

4. Dices, imò non videntur religiones distingui in finibus, sed solùm in mediis, omnia enim, quæ intendut, vel operantur, sunt media ad finem charitatis perfectæ: ergo solùm possunt distingui in mediis, quibus vtuntur ad hunc finem charitatis perfectæ. Respondeo, verum quidem esse, omnes fines particulares religionum singularum, esse media, si cum generali perfectione charitatis comparentur; sunt tamen nihilominùs fines proprij, quia sunt bona per se honesta, quæ propter se proximè expetuntur, & propter ipsa reliqua omnia exercitia talium religionum instituta sunt, vel assumuntur. Dici etiam possunt illi fines, quia sunt quasi formales quædam actiones ipsius charitatis, quæ vt in se tales sunt, intenduntur vt fines, vt verò per eas comparatur perfectio charitatis absolutè, & secundùm se spectatæ, media dici possunt. Itaque si charitas secundùm se consideretur, plura habet officia, in quibus exercetur, & eisdem proximè augetur: sunt autem illa adeò diuersa, vt non possint omnia, & singula per se primò ab omni religione intendi, quia quædam in contemplatione Dei, aliæ in opreatione circa proximum versantur, & inter actiones erga proximum magna est varietas, quæ non potest sub eodem vitæ instituto principaliter intendi, vt redemptio captiuorum, infirmorum curatio, &c. Hinc ergo factum est, vt quædam religio dicatur instituta ad hunc finem proprium, id est, ad hoc officium charitatis, alia ad alium, & hac ratione distinguuntur aliquæ religiones ex finibus, vt religio contemplatiua ab actiua, & sic de aliis. Ad hunc autem finem proprium consequendum, & religiosè exercendum, vtitur vnaquæque religio propriis modis, & obseruantiis, vt orationibus, ieiuniis, operibus manuum, & similibus, & hæc vocantur

Obiectio contra varietatem ex fine.

Enodatur 1.

Enodatur 2.

propria media, quia immediatè referuntur ad illum proprium finem, & illo mediante ad generalem finem perfectionis charitatis. Contingit autem aliquando duas religiones ad eundem proximum scopum esse institutas, vt ad militiam v.g. vti tamen diuersis obseruantiis, ad illum finem religiosè exercendum, & tunc dicuntut religiones distingui in mediis, & non in fine; sicut motus interdum distinguuntur, quia ad diuersos terminos tendunt, aliquando verò quia ad eundem tendunt diuersa figura, vel per diuersa spatia: quæ posterior distinctio solet à Philosophis reuocari ad distinctionem terminorum formalium, cùm prior distinctio sit per terminos reales, & formales: sícque in proprio dici possunt religiones omnes distingui ex fine, quia licèt aliquæ in proximo fine B realiter conuenire videantur, tamen quatenus illum intendunt per diuersa media, & exercitia, etiam in ipso formaliter distingui videntur, quia sub alia ratione, aut modo, aut perfectione illam intendunt. Modus autem loquendi Diui Thomæ sicut magis realis est, ita etiam est magis perspicuus, & clarus.

Quid quando duæ religiones habent eũdem finem proximum.

Ex quo rectè idem infert, magis distingui religiones, quæ ex fine, quàm quæ ex solis mediis, siue exercitiis in ordine ad eundem finem distinguuntur. Quod est per se satis clarum: tum quia distinctio in rebus moralibus maximè est ex finibus; religio autem moralis res est: tum etiam, quia religiones, quæ in finibus distinguuntur, regulariter etiam in mediis, & exercitiis diuersitatem habent, C quia ad fines diuersos regulariter media diuersa requiruntur, etiamsi in aliquibus eorum possit esse conuenientia: tum denique, quia quo maior est conuenientia inter aliqua duo, eò illa minùs distinguuntur, religiones autem, quæ in fine conueniunt, magnam inter se habent conuenientiam, quam aliæ non habent: ergo. Quapropter adeò verum hoc est, vt religiones, quæ in fine distinguuntur, possint quodammodo dici specie diuersæ, aliæ verò tantùm accidentaliter. Patet proportionali ratione, nam finis est, qui in moralibus dat speciem; ergo religiones, quæ distinguuntur in fine, dici possunt specie diuersæ. Item artes, quæ tendunt ad diuersos fines, specie distinguuntur, sed religiones sunt veluti quædam spirituales disciplinæ, D seu artes: ergo. Hæc autem distinctio in finibus tanto erit maior, quanto inter ipsos fines secundùm se spectatos maior fuerit. Aliquando enim fines ipsi erunt quasi substantialiter diuersi, vt hospitalitas, & prædicatio verbi Dei; aliquando verò solùm secundùm magis, & minus, vt contemplatio perpetua, seu diuturna, vel solùm definitis horis: item prædicatio Euangelij inter fideles, vel in vniuerso orbe, & inter infideles, & sic de aliis. Clarum est ergo maiorem esse diuersitatem religionum, quando fines sunt substantialiter diuersi, túncque magis dici posse religiones ipsas substantia diuersas: quanuis in hoc oportet magnam vim in verbis constituere, quia hîc re vera E non potest esse diuersitas in substantia quia physica, vt sic dicam, quia traditio, & tria substantialia vota, quæ in omnibus religionibus fiunt, eiusdem speciei, & essentiæ sunt: igitur religionum diuersitas non potest esse in substantia status. Moraliter autem dici possunt quodammodo substantialiter differre, quæ in primario fine differunt, comparatione earum, quæ in ordine ad eundem finem solùm in mediis, seu exercitiis distinguuntur.

5. Distinctio religionum ex finibus maior.

Hæc distinctio est velut specifica.

Varij eius gradus.

Rursúsque inter has tanto erit maior diuersitas, quanto media, & exercitia fuerint magis diuersa; 6.

Ex mediis quoque ad tales fines varij gradus diſtinctionis inueniuntur.

uerſa : aliquando enim tam parua eſt differentia, vt ſolùm in habitu,& inſigniis,& paucis cæremoniis diſtinguantur, vt religio Sancti Benedicti, & S.Bernardi inter monachales; & inter militares, Alcantaræ, aut Calatrauæ,& ſimiles,quæ videntur ſolùm numero diſtingui, quanuis in eâ latitudine magis diſtinguantur,quàm duo monaſteria eiuſdem habitus,ſicut in naturalibus homo albus, & niger,ſolùm numero differunt, quanuis magis in ea latitudine, quàm duo homines albi diſtingui videantur. At verò mendicantes religiones vt Minorum,& Prædicatorum, non videntur diſtingui in fine,ſed in modo, & mediis, & eſt differentia longè maior, ita vt ad ſpecificam differentiam magis accedere videatur.

Diſtinctio ex finium ſimul ac mediorum diuerſitate, maxima.

7. Maximè verò diſtinguentur religiones, ſi in vtroque fine, ſcilicet, & exercitiis diſtinctionem habeant. Et præſertim ſi in votis ipſis, & in obſeruantiis eorum diuerſitatem habuerint, quia cùm in votis conſiſtat ſubſtantia religionis,diuerſitas in illis maximè ad ſubſtantiales accedit. Sicut dicimus,beatos diſtingui in eſſentiali beatitudine, quia in re illa in qua eſt ſubſtantia beatitudinis,habent aliquam varietatem, licèt in rigore diuerſitas illa ſpecifica, aut eſſentialis non ſit.

Diſtinctio ex diuerſis prælatis.

Tandem aliquando intra eandem religionem videtur eſſe tanta varietas, vt plures religiones eſſe appareant,vt inter Minores,quod maximè verum eſt,quando ſub diuerſis Prælatis generalibus verſantur,quia tunc ſunt veluti diuerſi exercitus, habentes diuerſos duces,& inſignia diſtincta, & interdum etiam arma diuerſa, quanuis in fine, & aliis multum conueniant. His ergo modis poteſt diſtinctio, & varietas in religionibus reperiri.

Vnitas religionis è côtrario,ab vnitate finis petêda.

8. Ex quibus intelligere licet, ad vnitatem religionis requiri conuenientiam in fine, & in mediis, quæ quanto maior fuerit, tanto erit maior vnitas : nam bonum vt aiunt ex integra cauſa; vnitas autem habet rationem boni, pluralitas vero,quia talis,à perfectione declinat : nam vt dixit Auguſtinus ſerm.27.de verbis Domini, *præponitur vnum multis, non enim à multis vnum, ſed multa ab vno.* Item res morales maximè recipiunt vnitatem vel diſtinctionem ex fine:vnitas autem religionis, vt numero 5.dicebam, moralis eſt; maximè ergo requirit vnitatem & conuenientiam in fine proprio, qui eſt veluti ſcopus religionis.

Item ab vnitate modorum.

9. Deinde neceſſaria eſt etiam conuenientia in mediis,tum quia,vt numero 4.attigi, nunquam finis eſt omnino & formaliter idem, ſi per diuerſa media, & vias omnino diſtinctas quæritur. Tum etiam quia religio eſt quaſi via quædam, & tendentia in finem; via autem, vt ſit eadem,non ſatis eſt quòd ad eundem terminum tendat,ſed per eadem media. Tum denique quia ſi media ſunt diuerſa,mores etiam,& vitæ conſuetudinem diuerſa eſſe oportet, cum qua diuerſitate non ſtat vera vnitas moralis. Hoc autem intelligendum eſt de præcipuis & ſubſtantialibus mediis,quia nonnulla diuerſitas in rebus minutioribus,& accidentalibus, non obſtat. Intelligendum etiam eſt de mediis non ſubordinatis,aut connexis inter ſe,ſi quidem intra eandem religionem poſſunt eſſe plura media, & conſequenter plures gradus perſonarum,quæ ad diuerſa munera deſtinentur; quæ varietas non impedit vnitatem, quia ſunt velut membra eterogenea eiuſdem corporis.

Vnitas capitis côducit, ſed non requiritur.

10. Præter illa autem duo, finis ſcilicet,ac mediorum conuenientiam, requiri poteſt ad vnitatem, conuenientia in vno capite, vel ſupremo prælato proprio eiuſdem religionis, ſed ſi conſiderentur ea quæ tractatu præcedente lib.2. cap.2. de prælatis religionum diximus, hæc conditio non videtur ita neceſſaria, ſi aliàs ſit conuenientia in regula, & origine religionis; maximè ſecundùm modum loquendi,non ſolùm vulgi, ſed etiam iuris : ſic enim moniales omnes regulam ſanctæ Claræ,v.g.profitentes,eiuſdem religionis eſſe perhibentur,quamuis aliqua earum monaſteria Epiſcopo ſubdantur, aliqua verò prælato regulari, qui inter ſe minimè ſubordinantur; & eadem prælatorum diuerſitas in aliis, tam fœminarum, quàm virorum conuentibus facilè deprehendi poteſt.quanquam negari non debet maiorem fuiſſe futuram vnitatem, ſi non ſolùm regulam, ſed etiam prælatum eundem haberent, quia politicum corpus, qualis eſt religio, ex vnitate capitis recipit etiam vnitatem, ſiue id caput vna ſit perſona,ſiue aggregatum ex pluribus.

Similiter & vniformitas omnimoda in habitu.

11. Addi præterea poteſt,requiri ad religionis vnitatem conuenientiam in exteriori habitu: quia licèt hic non ſit de ſubſtantia religionis, eſt tamen ſignum talis,vel talis profeſſionis.Hæc etiam conditio non eſt adeò neceſſaria, quin intra eandem religionem nonnulla diuerſitas in exteriori habitu permittatur,vt ſentiunt Gloſſa, & Doctores ex textu in Clem.1. de electione; & vſu ipſo conſtat.Et ratio eſt,quia interdum ipſamet regula poſtulat poſitiue(vt ſic dicam) hanc diuerſitatem, iuſtas ob cauſas, vt videmus in religioſis laicis & clericis eiuſdem religionis. Aliquando verò illam diuerſitatem permittit, quatenus directè non prohibet,& id quod de habitu ſtatuit, ſeruari poteſt cum aliqua diuerſitate in aliis conditionibus, vt ſi ſtatuat de figura,& materia; non verò de colore habitus, tunc licèt aliqua varietas in colore in diuerſis monaſteriis aut prouinciis permittatur,non erit contra vnitatem religionis. Hæc autem varietas in habitu nunquam poteſt tanta eſſe,quin aliqua vnitas ſeu conuenientia conſeruetur,quæ vnitatem talis religionis indicet,vt videre eſt in religione S. Franciſci Obſeruantiæ & Conuentualium,ac Capucinorum; & in religione Sanctiſſimæ Trinitatis,ac multo magis in religione canonicorum regularium. Omitto Societatem IESV, quæ peculiarem habitum non aſſumpſit, & ita admittit illam varietatem, quam habitus clericorum in diuerſis regionibus habuerit:ſeruando tamen illam vnitatem, nimirum vt vbique eo habitu honeſto,& ad ſtatum religioſum decente vtatur.In aliis verò religionibus ſemper ſeruatur aliqua vnitas vel in figura,vel in colore,vel in vtroque ſigno, vel in aliquo alio ſigno ſpeciali, quod iuxta vniuſcuiuſque religionis regulam obſeruandum eſt, vt vnitas religionis quoad habitum retineri cenſeatur.Et hæc de primo puncto.

Quæ vniformitas in habitu ſeruanda in Societate.

Approbatur ac defenditur dicta religionum varietas.

Vna ratio pro aſſert.

12. Secundò dicendum eſt varietatem religionum, non ſine magna diuinæ prouidentiæ diſpoſitione, & Spiritus Sancti directione inuentam eſſe; & in Eccleſia introductam, tanquam illi valde vtilem. Ratio penetrabilis eſt, quia ſtatus religionum proponitur hominibus tanquam via vtiliſſima ad perfectionem acquirendam.fieri autem non poterat, moraliter loquendo, vt vna religio vnuſque viuendi modus omnibus accômodaretur propter varias hominum complexiones ac propenſiones; vt

Gregor. vt notauit Gregor.6.Moral.cap.26.aliàs 17. *Nonnulli nanque hominum(ait)ita otiosæ mentis sunt, vt si eos labor occupationis accipiat, in ipsa operis occupatione succumbant, & nonnulli ita inquieti sunt, vt si vacationem laboris habuerint, grauius laborent, quia tanto deteriores tumultus tolerant, quanto eis licentiùs ad cogitationem vacat. Vnde necesse est, vt nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis angustet.* Ob hanc ergo causam vtilissimum fuit quasdam esse religiones ad quietem, & otium contemplationis ordinatas, alias ad actiones, alias ex vtroque mixtas, vt omnes haberent, vnde, quod sibi magis expediret, eligere possent. Et eadem est ratio de aliis differentiis, hi enim his actionibus, & exercitiis potiùs quàm aliis delectantur, quidam ad solitariam, alij ad socialem vitam propensi sunt: quidam corporibus fortiores ad labores, & rigores corporis sunt apti, alij ad studia, & spiritualia exercitia: sic ergo per varietatem religionum omnibus subuentum est. *Altera ratio.* Alia ratio etiam valdè generalis est, quia religiones ex intentione Spiritus Sancti non solùm institutæ sunt ad bonum eorum qui in eis congregantur, sed etiam vt per eos alij, atque adeò vniuersa Ecclesia iuuetur: quia ergo variæ sunt actiones, & ministeria, in quibus possunt religiones Ecclesiæ inseruire; & non sufficit vna pro omnibus actionibus, ideo ex earum varietate consurgit plenitudo ministrorum, qui possint omnibus modis, & in omni actionum genere Ecclesiam iuuare. Et hoc est etiam quod Gregor.XIII.citato loco dixit, *Pro temporum etiam varietate prouidisse Deũ varias religiones, prout occasiones, vel necessitates temporum postulabant.* *3. Ratio ex Bernard.* Addit etiam Bernard.in Apolog. Guillel.Abb.ad pulchritudinem Ecclesiæ pertinere hanc varietatem iuxta id Psalm.44. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate. Nec mirum* (inquit) *si in hoc exilio, peregrinante Ecclesia, sit huiusmodi pluralis vnitas, & vna pluralitas, cùm in illa quoque patria, quando & ipsa regnabit, futura sit aliqua dispar æqualitas, cùm scriptum sit, in domo patris mei mansiones multæ sunt.*

13. *Ad 1. impug. in n. 1.* Ex his ergo constat, quàm longè sit hæc religionum distinctio ab omni Ecclesiæ diuisione, & schismate, sicut enim in eadem domo diuersitas mansionum, & cubiculorum, non destruit, sed pulcherrimè construit vnitatem domus, & in republica, vel ciuitate pluralitas artium, & officiorum, non est contra vnitatem, sed potiùs est maximè necessaria, vt ciuitas sit consummata, & perfecta; ita in Ecclesia varietas religionum eius vnitatem non diuidit, sed illustrat. Neque obstat quòd charitatis perfectio vna sit, quia viæ ad illam possunt esse plures, non quidem quoad substantiam omninò diuersæ, sed quoad actionem, vel quoad modum, & (vt ita dicam) quoad mistionem, & participationem actionum. Omnes enim religiones in substantia easdem ferè actiones exercent, tamen quædam in quibusdam excedunt, aliæ in aliis, quædam hoc modo, aliæ alio illas participant, omnes tamen sunt sanctæ, & ad suprà dictos fines necessariæ. *Ad 2. impug. ibid.* Incommoda autem, quæ ex hac varietate sequi obiiciuntur, minoris momenti sunt, neque cum vtilitatibus numeratis possunt comparari. Res enim humanæ huiusmodi sunt, vt nunquam omnibus incommodis careant, & ideo quando hæc sequuntur, non ex re ipsa, vel actione, sed ex infirmitate, vel malitia hominum, non sunt propter illa omittenda bona maiora, sed adhibenda remedia, ne illa mala sequantur; potissimum autem est charitas. *Bern.* Vnde eleganter Bernard. in dicta Apologia. *Requiritur* (inquit) *a me, cur, cùm omnes ordines laudem, omnes non teneam, laudo enim omnes, & diligo, vbicumque iustè, & piè viuitur in ecclesia: vnum opere teneo, cæteros charitate: faciet autem charitas (fidenter loquor) vt ne illorum quidem fructu fraudet, quorum instituta non sequor.*

Diuus autem Basilius citato loco non loquitur 14. propriè de diuersitate religionum, sed de multiplicatione domorum, seu monasteriorum eiusdem *Ad 1. confirm. ibid.* religionis in eodem oppido, tractàtque prudentialem quæstionem, an expediat talia monasteria multiplicari in eodem oppido, & ipse fert probabile iudicium, expedire magis, vt in vno domicilio, & sub vno prælato omnes aggregentur. Hæc autem quæstio longè diuersa est ab ea, quam nunc tractamus, estque in ea satis verisimile Basilij iudicium, & fortasse regulariter ita est; & maximè eo tempore, in quo, vt supponere videtur Basilius, religiosæ domus erant ita distinctæ, vt non vnirentur sub vno capite, quarum multiplicatio vicina poterat facilè discordiam parere, & non erat necessaria, quia regula erat vniformis omninò in modo viuendi separato, & remoto ab actionibus externis. Ait etiam Basilius fuisse tunc penuriam hominum, qui huiusmodi domos regere vtiliter possent, quia monachi regulariter sacerdotes non erant, neque docti. Quæ rationes hoc tempore cessant, nam in eâdem religione sunt variæ actiones, vel ad studia, vel ad conciones; & alia ministeria, est etiam vnio earum inter se, & sub vno superiori prælato, nec desunt homines docti, & prudentes, per quos possint gubernari, & ideo etiam hoc modo possunt vtiliter sæpè monasteria in eâdem ciuitate multiplicari. *Ad 2. cõfir. in eodem num. 1.* Quia verò in vtraque multiplicatione poterat esse excessus, ideo multiplicatio religionum Summo Pontifici meritò reseruata est, vt patet ex Concil. Later. in cap. vlt. de Religios. dom. & Concil. Lugdun. in c. vnic. eod. tit. in 6. In Concilio autem Trident. sess. 25. cap. 3. de Regul. ad alia incommoda vitanda statuitur, vt sine licentia Episcopi monasteria non erigantur.

CAPVT II.

Vtrùm religiosa vita in solitariam, & cœnobiticam rectè distinguatur: & vtra perfectior sit?

SVpponendum est, sermonem esse de proprio 1. statu religioso, latè enim potest religiosa vita appellari omnis illa, quæ ad diuinum cultum instituitur, etiamsi non habeat omnia requisita ad religiosum statum, vt ex superiùs dictis satis notum est. Videtur autem hoc modo non posse habere locum distinctio proposita; quia repugnat vitam esse verè religiosam, & esse solitariam. *1. Argum. pro parte negatiua.* Primò, quia vota religiosa esse debent sub speciali obedientia alicuius prælati; qui autem solitariam vitam agit, nullius obedientiæ specialiter subiectus est, vt patet de Ioanne Baptista, de Paulo primo eremita, & similibus: ergo. *Secundum.* Secundò, quia vita religiosa debet esse regularis, debet enim statui, & firmari per professionem sub aliqua certa regula: vnde & in iure religiosi regulares appellantur, & pro eodem reputantur: sed qui vitam solitariam agit nullam regulam profitetur, vt per se constat: ergo. *Tertium.* Tertium, quia status religiosus requirit Ecclesiæ approbationem, & acceptationem; in vita autem solitaria nihil horum reperitur. In contrarium

Arguitur pro parte affirm. rium est, quia antiqui, & perfectissimi monachi A hanc vitam professi sunt: imò hac ratione Ioannes Baptista eorum princeps, & dux in lege gratiæ appellari solet, & ante illum in lege veteri Elias censetur huic statui principium dedisse: cuius exemplum etiam Christus dare voluit, quando in desertum per quadraginta dies secessit, vt ieiunio, & contemplationi vacaret. Atque ita est apud Patres vulgaris distinctio monachorum in anachoretas, & cœnobitas, vt videre licet apud Hieronymum epist. 22. ad Eustochium de Custod. virgin. *Hieron.* Cassianum collat. 18. cap. 4. Isidorum lib. 2. de Offic. Ecclef. cap. 15. de Monachis, & lib. 7. etymolog. cap. 13. *Cassian.* *Isidor.* vbi anachoretas & eremitas in duos ordines distinguit, nam eremitas vocat qui semper à principio solitariam vitam profitentur, anachoretas qui post acquisitam perfectionem in vita cœnobitica, in solitudinem separantur. Sufficiens tamen est bimembris diuisio: nam quicunque solitariam vitam agunt, vtroque nomine appellari solent, & cùm illa duo membra quasi per contradictorias differentias distinguantur, adæquatè distinguunt diuisum. Solent etiam Patres addere alia mēbra illi diuisioni, vt patet ex proximè citatis, & ex S. Benedicto in principio suæ Regulæ. Veruntamen illa alia membra non pertinent ad veros & religiosos monachos de quibus agimus, sed dantur de quibusdam fictis & reprobis monachis, qui illis temporibus vigebant.

2\. Resoluitur pars affir. & ostenditur quoad mébrum vitæ cœnobiticę. Tota ergo difficultas huius diuisionis, vt argumenta ostendunt, versatur in altero membro, scilicet, vitæ solitariæ: nam de vita cœnobitica non est dubium. Dicitur enim cœnobitica vita, quæ agitur in religiosa congregatione, cuiuscunque ordinis illa sit, quæ dici etiam potest vita communis, & socialis. Sed quia hæ voces generaliores sunt, ideo religiosæ vitæ, quæ in conuentu fratrum fit, vox illa accommodata est. Quòd ergo hæc vitæ communis ratio accommodatissima sit statui religioso, per se notum est, tum ex vsu Ecclesiæ, in qua hic modus vitæ religiosæ præualuit, ac ferè solus conseruatur: tum etiam, quia ad omnia vota religioso statui substantialia, & ad praxim omnium consiliorum, & virtutum est valdè opportuna, vt statim magis patebit. Vnde de hac interpretatur Augustin. illud Psalm. 132. D *Quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum:* quia in huiusmodi religiosis cœnobiis ita sunt multi, vt tamen sit cor vnum, & anima vna, cuius initium, & quasi exemplar ait fuisse in cœnaculo, vbi post Christi Domini ascensionem erant Apostoli cum fidelibus congregati in vnum, orationibus instantes, & expectantes Spiritus Sancti aduentum. Et ideo in hos etiam cœnobitas interpretatur, optimè conuenire monachi nomen, quia licèt ab vnitate sumptum sit, *monos* enim est *vnus*, vnde monachus, quasi vnus & solitarius dictus est; tamen etiam cœnobitæ monachi rectè dicuntur, *Nam qui sic viuunt in vnum* (ait August.) *vt vnum hominem faciant, vt sit illis verum, sicut scriptum est, cor vnum, & anima vna, multa corpora, sed vnum cor, & vna anima, rectè dicitur monos, id est, vnus solus.* Igitur modis omnibus, & res, & vox religiosi status in huiusmodi congregationes, earúmque religiosos conuenit: de alio ergo membro videndum superest.

3\. Vita solitaria latè, & presse dicitur. Est ergo vlterius aduertendum, generaliter dici posse solitariam vitam omnem illam, quæ communis non est, neque in Societate multorum idem genus vitæ profitentium, siue agatur in solitudine ab omni commercio hominum separata, quæ propriè dicitur vita eremitica; siue agatur in pagis, villis, & ciuitatibus, in propriis tamen ac priuatis domibus: licèt enim hæc non possit dici vita solitaria, quantum ad conuersationem, & conuictum cum aliis hominibus: potest tamen dici solitaria, si alioqui religiosa sit quoad societatem, & vnitatem in eodem genere vitæ. Fuit autem vterque modus viuendi cultus in Ecclesia ab his hominibus, qui viam consiliorum, & perfectionis amplexi sunt. Nam de vita eremitica extant clarissima antiquitatis exempla. Tamen, ne sit ambiguitas in nomine, oportet aduertere, interdum dici eremitas eos, qui in cœnobiis degunt, quando talia monasteria solùm in desertis locis, ac eremis construebant, & ex sua viuendi ratione talem separationem à populis hominum postulabant. Hoc modo fuerunt eremitæ religiosi Sancti Basilij, vt ex eo accipi potest in regul. 6. ex fus. disput. in hac etiam amplitudine videtur mihi de solitaria vita loqui Hieronym. cùm illam mirè laudat in epist. 1. ad Heliodorum. Augustini monachi eremitæ dicuntur, ad quos sunt sermones eius ad Fratres in eremo, de quorum authore licèt aliqui recentiores dubitauerint, tamen plerique doctiores, eos Augustinianos verè esse recognoscunt, & ita inueniuntur passim citati à grauibus authoribus, præsertim à Nicolao V. in tractat. de laudib. Augustini, & à S. Antonio de Paulo, Vincentio Ferrar. & Bernard. Senen. sæpè in suis concionibus, & Concilium Aquisgran. citat sermon. de communi vita clericorum, qui eiusdem ordinis, & rationis esse censentur. Et fortasse non pauci inter illos inserti erunt, qui non sint Augustini, de quo iterum libro sequenti cap. 8. num. 8. tamen quòd aliquos inscripserit eo titulo, verisimillimum est ob tantam antiquitatem. Sic etiam Carthusiani eremitæ appellari solent, & in sua professione promittunt conuersionem, & emendationem morum in illa eremo; constat autem illorum vitam cœnobiticam esse, licèt multum participent de vita solitaria. Alio verò modo dicuntur eremitæ qui vitam solitariam profitentur extra omnem hominum congregationem, & conuersationem, qualem egit sæpius Elias in monte Carmelo, & Ioannes Baptista in deserto, & Paulus primus Eremita, vt in Kalendario Rom. appellatur.

Vita eremitica latè, est verus status religiosus. — *Hieron.* — *Sermones ad Fratres in eremo, num sint Augustini.* — *Nicol. V. S. Antonin. de Paul. Vincen. Fer. Bern. Sen.* — *Vita eremitica pressè, quæ.*

4\. Hæc vita laudabilis est. Hanc ergo vitam eremiticam in hoc rigore sumptam sanctam, & Deo gratam esse ostendit latè Bellar. contra huius temporis hæreticos lib. 2. de Monachis, cap. 39. *Bellarm.* vbi plurima, & optima congerit Patrum testimonia, quæ ibi videri possunt, nam res satis clara est, tam ex se, quàm ex vsu, & approbatione totius Ecclesiæ, propter quod in Concil. Chalcedon. cap. 4. dictum est, *Qui verè, puréque solitariam eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore:* habetur 16. quæst. 1. cap. *Qui verè.* Supposita verò illius vitæ sanctitate, ostendere oportet, fuisse verè statum religiosum. Circa quod sciendum est, vitam illam solitariam dupliciter assumi posse: primò, statim à principio conuersionis ab illa inchoando: secundò, ad illam à cœnobitica vita transeundo. Hoc posteriori modo consulunt Patres vitam illam esse assumendam, postquam, scilicet, aliquis in cœnobio per multos annos se exercuerit, & magnos progressus in perfectione fecerit, vt monet Hieronym. in epist. 22. de Custod. virgin. ad Eusto. in fin. & epist. 4. ad Rusticum, *De ludo monasteriorum huiuscemodi volumus regredi*

Fuit etiam status religiosus quando à cœnobio ad illa transitus erat. — *Hieron.*

regredi milites, quos eremi dura rudimenta non terreant. Idem sensit Augustin. lib. 1. de Morib. Eccles. cap. 3. Cassian. collat. 10. cap. 3. Benedictus cap. 1. suæ regulæ, Bern. serm. 3. de Circuncis. & Isidor. lib. 2. de offic. c. 15. sub titulo *De tertio genere monachorum:* refert morem antiquum fuisse, vt per viginti annos, aliàs 30. priùs probarentur in cœnobiis, & posteà non nisi per electionem obedientiæ, ad solitariam vitam transirent, in Canon. autem 41. Trullano saltem quatuor anni requiruntur, & Episcopi approbatio. Hãc ergo vitam solitariã manifestum est, & supponere, & includere religiosum statum, quia ex illo, quem in monasterio quispiam professus est, ad eremum transit; per hunc autem transitum non aufertur religiosus status, qui in tali persona supponitur, cùm talis status immutabilis ex se sit, sed vsus eius accidentaliter mutatur. Vnde quod spectat ad castitatem, & paupertatem, manifestum est in illa solitaria vita perfectissimè posse seruari, & eandem obligationem manere: quoad obedientiam verò existimo, huiusmodi trãsitum semper debuisse fieri seruata obedientiæ lege, & obligatione: imò etiam in ipso eremo semper conseruari debuisse subordinationem aliquam ad prælatum secundùm aliquam regulam: quia obedientiæ votum in se manebat etiam integrum, & ideo aliquem vsum eius fuisse necesse est, iuxta regulam tamen, & consuetudinem vouentium. Et eâdem ratione illa separatio à cœnobio non repugnat traditioni, quam de se fecerat quispiam monasterio per professionem suam, quia illa traditio etiam intelligitur iuxta mensuram regulæ, & obedientiæ, & tota ordinatur ad maius bonum, & perfectionem profitentis, quæ omnia in illo transitu seruabantur.

August. Cassian. Benedict. Bernard. Isidor.

5. Quãdo verò immediatè à seculo ad illam trãsitus erat, nõ videri statũ religiosum.

Quando verò status ille eremiticus immediatè inchoabatur, sine vllo transitu per cœnobium, nec per professionem in illo factam, vt fuit in Sancto Paulo per totam vitam, & Antonio multis annis, & plerisque aliis, difficile est definire, an & quo modo in eis fuerit vera professio religiosi status. Quia licèt quoad obseruantiam, summam paupertatem, & perfectissimam castitatem coluerint; non constat nobis, an talia vota emitterent. Deinde licèt demus ea emisisse, ex illo affectu, quẽ habebant se totos consecrandi cultui diuino, & perfectioni quærendæ; & quo vitam illam assumebãt firmo proposito in illa perpetuò manendi, & ideo credibile sit perpetuam illam perseuerantiam Deo promisisse: maximè quia non ignorabant, hoc esse melius, & gratius Deo; hoc tamẽ totum ad verum religiosum statum non sufficit. Et, quod caput est, illi nullam obedientiam alicui homini profitebãtur, nec secundùm certam regulam, vel voluntatem alienam viuere statuebant, aut promittebant: quomodo ergo poterat in eis esse status religiosus perfectus? De hac verò difficultate inferiùs dicam in num. 12.

6. Modus quidam vitæ solitariæ memoratur, & reiicitur. Hieron.

Venio ad alium modum vitæ religiosæ priuatum quidem, non tamen omninò solitarium. Vbi primùm reiiciendus est quidam monachorũ gradus, cuius mentionem fecit Hieron. in epist. 22. de custod. virginit. in fin. eósque *Remoboth* appellat, quod nomen Ægyptium est, qui non omnino soli, sed bini, vel terni habitabant, suo tamen arbitratu, & sine obediẽtia viuebãt, & licèt aliqua opera paupertatis, & pœnitentiæ facerent, perfectionem tamen vitæ non profitebantur. Eorundem videtur facere sermonẽ Benedictus in sua Regula, c. 1. vbi duo genera horum hominum distinguit. Sed eos missos faciamus, nihil enim ad præsentem causam pertinent, non enim erant veri religiosi, sed ficti, & perditi homines, & vt tales, dicti Patres eos reprehendunt.

Benedict.

7. Alter mõdus à fœminis præsertim vsitatus, & statũ religionis includens. Ambros. Hieron. August.

Illius ergo status, ac modi viuendi vestigia præcipuè in fœminis, & sacris virginibus inueniũtur, quanuis enim olim etiam in monasteriis viuere solerent, vt ex Ambr. ad Virg. lapsf. c. 7. Hicr. epist. 8. ad Demetriad. & 48. ad Sabinian. & aliis constat: sæpè etiam in propriis domibus viuebant, postquã coram Episcopo virginitatem professæ fuerant, & ab eo velum acceperant. Vnde Aug. ser. 1. de commun. vit. cleric. *Virgo (ait) etsi nunquam fuerit in monasterio, si virgo sacrata est, illi nubere non licet, quãuis esse in monasterio non compellatur.* Hinc Conc. Tolet. IV. c. 8. & est apud Burch. lib. 8. decret. c. 48. & Gratian. 27. q. 1. c. 7. *De viduis (ait) & puellis, quæ habitũ religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per se mutauerunt, si postea contra instituta Patrũ, vel præcepta canonum coniugia putauerint copulanda, tandiu à communione habeantur suspensæ, quandiu quod illicitè perpetrarunt emendauerint.* Quibus verbis significatur illas fuisse veras religiosas, & incapaces matrimonij, quanuis in domibus propriis professę fuissent: imò significatur professionem tacitam per solam gestationem habitus fuisse sufficientem. Idem sumi potest ex Cõcil. Carthag. IV. c. 54. & ex aliis, quæ referuntur à Gratiano 27. q. 1. Clariùs ex Concilio Carthagin. III. c. 33. colligimus virgines sacras, quæ parentes habebant, sub eorũ custodia in propriis domibus viuere potuisse: ac mortuis parentibus dicitur ibi, in monasteriis sub prouidentia Episcopi esse custodiendas. Quod etiam ex Concil. African. c. 11. refert Burchar. lib. 7. cap. 75. qui etiam c. 54. refert decretum Eugenij Papæ, dicentis, *Mulieres sub obtentu religionis velatæ, aut in monasterio regulariter viuant, aut domibus suis susceptum habitum castè obseruent.* Hinc etiam in Concil. Eliber. c. 27. permittitur Episcopo, & presbytero apud se habere filiam virginem Deo dicatam. Denique in c. *ex parte.* 2. de conuer. coniug. clarè supponitur, in propria domo posse religiosam professionem fieri. & idem clariùs habetur in cap. *insinuante.* qui cler. vel vouen.

Burchar. Gratian. Burchar.

8. Iuxta hunc modũ satis verificatur diuisio in titulo posita.

Constat igitur etiam hoc modo rectè distingui posse statum religiosum in cœnobiticum, seu regularem, & solitarium, seu vitæ priuatæ, quia in hoc etiam interueniunt omnia, quæ sunt de essentia talis status; non enim est de essentia eius quòd fiat sub certa regula, vt suprà ostensum est: potéstque habere Ecclesiæ approbationem sufficientem, si talis professio cum vera traditione, & votis substantialibus religionis, authoritate Ecclesiæ recipiatur, & approbetur. Quanuis autem hoc ita sit, & olim fuerit in vsu, nunc iam non est in Ecclesia talis consuetudo, quia nulla professio ab Ecclesia recipitur, quæ non fiat secundùm aliquam regulam ab eadem Ecclesia approbatam, iuxta capit. vltimũ de religios. domibus & capit. vnic. eod. titul. in 6. ergo qui nunquam religiosi fuerunt, nec sub obedientia alicuius prælati, & approbatæ regulæ viuunt, sine dubio non sunt veri religiosi, etiamsi fortè castitatem voueant.

9. Hodie dicta diuisio simpliciter locum non habet.

Quapropter distinctio hæc iam non habet ferè locum in Ecclesia, nam licèt sint aliqui, qui solitariam vitam agunt, & Eremitæ dicuntur, illi aut professi sunt sub obediẽtia alicuius regulæ approbatæ, sub qua etiam viuunt, licèt à consortio communis congregationis separati; aut tales professionem nunquam emiserunt. Priores, vt benè notauit Syluester ver. *Eremita*, non sunt præcisè Eremitæ, sed

Syluest.

sed sunt religiosi ducentes vitam eremiticam, qui in præparatione animi etiam ducũt vitam cœnobiticam, si ad illam per obedientiam reuocentur. Cuius vitæ antiqua vestigia, & exempla in Hispania cõseruant Patres Sancti Benedicti in celeberrimo, & religiosissimo conuentu Sanctæ Mariæ de monte Serrato. Quocirca licèt in his distingui possit vita solitaria à cœnobitica, quantum ad actualem viuendi modum, vt sic dicam, non tamen quantum ad statum religiosum: quia est vnus & idem varias actiones sub eadem regula, & obedientia exercens. A

10. Eremitę qui non profitentur regulã aliquam, non sunt religiosi. Primò. Secundò.

Posteriores autem non sunt veri religiosi, vt communiter authores sentiunt, adeò vt multi negent eos gaudere priuilegio clericali. Nam primò illi non vouent, nec se tradunt in manibus alicuius, nec profitentur secundùm aliquam regulam approbatam. Secundò, vel castitatem non vouent, vel si vouent, id est merè priuatim, & simpliciter, vnde nec inhabiles fiunt ad matrimonium: nec publicè, & coram Ecclesia vouent, per se loquẽdo. Tertiò, non obligantur ad paupertatẽ, vt ait Glossa in c. *qui verè*. 16. q. 1. quam omnes Doctores sequuntur: Vnde etiam possunt condere testamentum, vt supponit Gratianus 19. q. 3. §. *è contra*. vbi etiam ait Paulum primum eremitam testamẽtum condidisse; sed in facto deceptus est, vt constat ex Hieronymo in vita Pauli, quidquid sit de iure an illud condere potuerit. Quartò, nec obedientiam vouent, vt ait S. Thomas in 4. d. 27. in expositione literæ ad finem circa illa verba, *Eremi solitudinem elegit*. Sed solùm tenentur obedire Episcopis sicut alij fideles, vt idem ait 2. 2. q. 186. art. 5. ad 3. B

Tertiò. Gratian. Hieron. Quartò. D. Thom.

11. An saltem gaudeant priuilegio clericali. Ioan. de Lign. Abbas. Angel.

Hinc à multis Doctoribus hi eremitæ non reputantur personæ Ecclesiasticæ, nec gaudere priuilegio clericali. Quod sensit Ioannes de Lignano in Clem. *per literas*: de præben. Abb. in cap. *nullus*. de foro compet. Angel. ver. *Eremita*. n. 3. qui tamen inconstanter ait hunc eremitam esse personam Ecclesiasticam, & de foro Ecclesiastico, per cap. *nulla ratione*, d. 93. & cap. *si autem*, 11. q. 3. qui textus nihil omninò de hac re loquuntur, nec ad illam faciunt, & hoc repugnat cum eo, quod proximè dixerat hic author, hos eremitas esse laicos, & manere sub iurisdictione Imperatoris, quia nihil habent, quod illos eximat. Item sine causa negaretur eis priuilegium clericale, si personæ essent Ecclesiasticæ: vnde Glossa in dicto cap. *qui verè*, dicit, eos gaudere priuilegio clericali, quia ibi in textu dicitur, *Qui verè, puréque solitariam eligunt vitam, dignos esse competenti honore*: Sed hoc longè diuersum est nimisque generale. Vnde Archid. quem sequitur Syluester, ait, gaudere, si subsint religioni, vel personæ religiosæ, gaudenti illo priuilegio. Sed licèt hoc demus, id non erit, quia sunt religiosi, sed quia tunc sunt veluti conuersi, aut obligati religioni: de qua re dixi plura in tom. 5. in 3. p. disp. 22. sect. 1. num. 21. exponendo canonem, *Si quis suadente*. vbi partem negatiuam sequutus sum. C D E

Archidiac. Syluest.

12. Discutitur dubiũ in n. 5. propositũ. D. Thom.

An verò idem sentiendum sit de antiquis sanctis eremitis, Paulo, & similibus, quòd scilicet veri religiosi non fuerint, iudicium aliis relinquo. Nam D. Thom. 2. 2. quæstione 186. art. 5. ad 3. videtur eos inter religiosos computare, & ideo conatur declarare, quomodo habeant sufficientem obedientiam ad illum statum, quia scilicet subsunt Episcopis. Quod quidem esset verum, si constaret eos vouisse specialem obedientiam Episcopis, sed hoc nobis non cõstat. Idem verò D. Thom. q. 188. art. 8. ad 3. significat hos sanctos habuisse obedientiam in præparatione animi, idque satis illis fuisse, quia actu obedire (ait) non est necessarium perfectis. Sed licèt hoc sit verum respectu perfectionis personalis, tamen respectu status necessarium videtur actuale votum obedientiæ, in quo illa aptitudinalis obedientia fundetur, & non tantùm in generali obligatione præceptorum: de hoc autem voto nobis dubium est, an illi sancti eremitæ, qui solitariam omnino vitam à principio vixerunt, illud emiserint. Et probabilius, ac ferè certum videtur, non emisisse illud, nec alia vota in manu alicuius, qui vice Dei, eiúsque authoritate illa reciperet, & acceptaret, atque adeò nec veram professionem ad statum religiosum necessariam fecisse. In hac ergo re nihil certi habeo, quod respondeam, & ideo mallem aliorum iudicio hoc relinquere, quàm quicquam definire. Aut enim dicendum est, hos sanctos Patres priusquàm in eremum secederent, religiosam professionem in manibus Episcoporum fecisse, quod est diuinare, nam in historiis, seu vitis eorum hoc non legitur: aut dicendum est, eos non fuisse propriè, ac formaliter religiosos quoad statum publicum, & approbatum iure ordinario in Ecclesia, sed fuisse religiosos apud Deum altiori ratione, specialiter approbata peculiari Spiritus sancti instinctu. Quod videtur significasse D. Thom. quæst. 188. art. 8. cùm ait, in illis sanctis viris Spiritum sanctum sua gratia suppleuisse, quod in aliis per exercitationem acquiritur: vnde dicere possumus in eis fuisse statum religiosum quasi eminenter, per abundantiam gratiæ confirmantis illos quasi immobiliter in tali viuendi modo, & supplentis directionem obedientiæ, quæ in aliis per homines fieri solet, & in illis sanctis erat perfecta in animi præparatione respectu prælatorũ Ecclesiæ. Quod paulò inferiùs ampliùs declarabitur. D. Thom.

Neque etiam habet locum prædicta distinctio, etiamsi vita solitaria non sumatur in illo rigore, sed vt distinguitur à vita cœnobitica, seu in communitate aliqua. Nunc enim iam non possunt fieri vota religionis, nec professio valida in statu omnino priuato, sed propter fieri in religione approbata per Romanam sedem, iuxta cap. vltim. de religios. dom. & cap. vnic. eod. tit. in 6. Talis autem religio non est nisi communitas aliqua sub obedientia alicuius prælati, & sub aliqua regula viuens; cuius membrum effici necesse est, eíque se tradere, qui secundùm illam statum religiosum assumit, ac profitetur. Quocirca omnes siue viri, siue fœminæ virgines priuatam vitam agentes, quantumuis se Deo dedicent, & voueant castitatem, vel etiam paupertatem, & obedientiam, etiam in manibus Episcopi, religiosi non sunt, quia illa non est vera professio, nec traditio, cùm non sit acceptata ab habente potestatem, nec modo ab Ecclesia præscripto, vt satis ex superioribus patet. 13. Neque e[...] locum [...] habet diui- sio quoad religiosum statũ in n. 7.

Vtra sit vita perfectior, cœnobitica ne, an solitaria.

Vltimò constat ex dictis, quid dicendum sit de comparatione inter hos duos status, solitarium, & cœnobiticum. Nam D. Thom. d. quæst. 188. art. 8. videtur simpliciter solitariam vitam præferre, quando debito ordine, ac modo assumitur: quia comparatur ad aliam, sicut terminus ad viam; terminus autem ex suo genere perfectior est via. Et in præsenti cœnobia ad hoc sunt, vt homines tendant ad perfectionem, vita autem solitaria supponit perfectionem acquisitam, vnde solùm est 14. D. Thom. Resolutio D. Th. soli procedit de vtraque vita intra eũdem statũ.

est ad exercendam perfectionem. Sed in primis D. Thomas loquitur de vita solitaria, quando ad illam per vitam religiosam in cœnobio, seu conuentu transitur. Quomodo vita hæc solitaria iam supponit verum statum religiosum, & ita non præfertur status statui, sed in eodem statu præfertur gradus perfectorum, gradui proficientium. Vnde etiam supponitur diligens exercitatio in vita communi religiosa, ita vt perfectio iam comparata sit, & ad illam exercendam solitudo eligatur, non proprio iudicio, sed superioris arbitrio, nam talis solitaria vita nō caret obedientiæ subordinatione, cùm non destruat religiosum statum, sed perficiat.

15. Solitaria vita ex cœnobitica vt sit perfectior, supponit licentiã prælati.

Quapropter in viro iam religioso solitaria vita aliter assumpta, non solùm perfecta non esset, verùm nec laudabilis, quia obedientiæ, & obligationi prioris professionis repugnaret. Neque quoad hoc credendum esset cuicunque spiritui mouenti ad vitam solitariam, contra superioris voluntatem assumendam: nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Vbi applicari possunt verba Innocentij III. in cap. *nisi cùm pridem*, de electione, vbi ad quendam Episcopum, qui cedere Episcopatui volebat sine alia legitima causa, vel authoritate, solùm vt contemplationi vacaret, sic inquit; *Sed dices, Spiritus vbi vult spirat; & nescis vnde veniat, aut quò vadat: & ideo non est, qui possit vias illius spiritus perscrutari, qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, quia vbi spiritus Dei, ibi libertas, quare si cedendi* (quod nos in præsenti dicere possumus, si recedendi) *potestas data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes,* (seu recedes) *à Deo certè* (respondit Pontifex) *desipis, si sic sapis, nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit, si enim vera sunt quæ præmisimus* (scilicet de obligatione Episcopi, & idem est in præsenti de obligatione professionis) (*imò quia indubitanter sunt vera*) *procul dubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quoniam ipse est spiritus veritatis.* Dices, nónne licet religioso ad arctiorem religionem transire sine obtenta licentia sui prælati? Respondeo primò, illum transitum esse ab Ecclesia illo modo approbatum. Deinde ibi mutatur status in perfectiorem, quæ exceptio fuit in priori professione virtute inclusa, & ita non agitur contra illam: hîc verò non mutatur status, sed in eodem assumitur certus vitæ modus, quem non licet propria voluntate assumere, quia licèt ille modus vitæ videatur secundùm se perfectior, tamen ei, qui in tali statu existit, melius est obedire, & contra obedientiam nullus viuendi modus potest esse in tali statu perfectior.

Instantia diluitur.

16. Resolutio quoad vitã solitariã de qua in n. 5.

At verò quando hic status vitæ solitariæ non supponit statum religiosum, licèt possit fortasse dici modus viuendi perfectior, quoad actionem, vel quoad vsum, non potest dici status perfectior, quia status non est: & ex ea parte imperfectus modus vitæ est, quia potest propria voluntate mutari. Quomodo dixit Glossa in dict. c. *qui verè*, Eremitã transeundo ad monachum, transire ad vitam arctiorem, quia iam non potest habere proprium: adde, & quia iam est sub obedientia, quod est omnium optimum, quantum ad statum spectat. Quin potiùs licèt supponatur religiosus status, si non supponitur exercitatio religiosa in congregatione fratrum, & magna virtus, ac perfectio acquisita: illud vitæ genus regulariter loquendo eligibile nō est, quia non est via secura ad perfectionem, sed periculis plena: *Nisi diuina gratia* (ait D. Thomas) *suppleat quod in aliis per exercitationem acquiritur, vt in S. Benedicto, & aliis.* Quamobrem absolutè, ac humano modo loquendo, ille viuendi modus omnino solitarius, illo modo assumptus, nō cadit sub humanum consilium, nec potest dici simpliciter melior, sed solùm cum hoc addito, nisi specialis Spiritus sancti instinctus interueniat, ita vt homo interiùs ab Spiritu sancto certitudinem accipiat, quòd sub protectione, & directione sua illum suscipiat. Quin etiam addo, regulariter item loquēdo, etiam religiosis viris, & in vitæ sanctitate exercitatis, salubrius esse in fratrum congregatione, quàm in solitudine versari, vt docuit Basilius ser. 1. de Institutis monachorum, vbi ad minimum in conuentu denarium numerum requirit, ex professo verò id disputat regula 7. ex fusioribus, comparatione facta inter vitam solitariam, & cœnobiticam, & hanc multis rationibus præfert.

Glossa.

D. Thom.

Basil.

17. Item quoad solitariã de qua in n. 7.

Quæ à fortiori probant, statum religiosum in vita communitatis esse longè vtiliorem, & securiorem, quàm in vita priuata domestica, & nō omninò solitaria, quia in tali modo viuendi & desunt vtilitates vitæ communis, quales sunt, maior, & quasi continuus obedientiæ influxus, adiutorium aliorum fratrum per exemplum, per correptionē, & per alia charitatis opera, plures item occasiones exercendi omnes virtutes, humilitatis præcipuè, ac charitatis, maior custodia, & vigilantia ad proficiendum, & vitandos omnes defectus; atque aliæ similes. Deest etiam in illo viuendi modo illa specialis commoditas, vacandi semper Deo, propter quam vita solitaria in veneratione, & admiratione habetur. Vnde factum est, vt vterque modus vitæ religiosæ priuatæ, seu solitariæ, ferè ab vsu Ecclesiæ sublatus fuerit. Domesticus quidem & vrbanus (vt sic dicam) vt parum vtilis, & occasionibus expositus: eremiticus verò, & omnino solitarius vt periculosus, & ordinariè etiam minùs vtilis, nisi sub actuali obedientia alicuius religionis retineatur.

18. Limitatur adhuc resolutio D. Th. in n. 14. adducta.

Addo præterea, etiam illo modo, quo vita eremitica præfertur à D. Thoma cœnobiticæ, intelligendum id esse præcisè stando intra latitudinem vitæ contemplatiuæ, ideo enim solitaria vita præfertur, quia ad actualem contemplationem aptior est. Nihilominus tamē si vita illa omnino solitaria & otiosa illo sancto otio, quod diligit charitas veritatis, vt Augustinus ait; si illa (inquam) comparetur cum vita actuosa, actione illa, quæ ex contemplatione manat, & aliquam conuersationem inter homines requirit: perfectior simpliciter est hæc vita, quàm illa omnino solitaria, vt manifestè probat discursus eiusdem D. Thomæ, d. q. 188. art. 6. & ideo in art. 8. ab illa comparatione vitæ socialis, & solitariæ, separat religiones, quæ ad actiones aliquo modo ordinantur, de quibus iam dixerat, eas, quæ ad docendum, & prædicandum ordinantur, ex suo genere præferre his, quæ tantùm contemplationi vacant, quia altius est perficere, quàm perfici, & ex abundantia perfectionis prouenit, contemplata aliis tradere. Vnde Basil. dict. regula 7. vitam socialem maximè præfert propter exercitium operum charitatis, inter quæ potissima sunt quæ proximè ex ipsa cōtēplatione nascuntur. Hoc etiam videtur confirmari exemplo Ioannis Baptistæ, qui post vitam solitariam ad prædicandum accessit. Item ad hoc propositum vtitur Innoc. III. in d. cap. *nisi cùm pridem*, de renun. exemplo Ieremiæ, dicens ad quendam Episcopum, qui propter otium contemplationis Episcopi munus recusabat; *Scire debes nō esse te sanctificato in vtero sanctiore, &*

D. Thom.

D. Basil.

Innocent.

& ideo non oportet te prædicationis iam susceptæ respuere ministerium,&c.Et in fine illius capitis plura dicit in confirmationem huius sententiæ,quæ inferiùs cap. 6. cùm iterum hæc comparatio occurret afferemus.

19. Vltimò possunt hi duo status comparari in antiquitate, vter scilicet antiquior fuerit. Quidam enim censent eremiticum fuisse antiquiorem:nam authorem cœnobiorum dicunt fuisse Antonium, quem præcessit Paulus,qui eremitarum pater post Christum appellatur, quanuis antè ipsum Christum illius vitæ exempla præcesserint in Elia,Eliseo, & Ioanne Baptista teste Hieronymo epist.22. Sed nihil certum existimo posse in hoc statui: & si quid affirmandum est, verisimilius videtur cœnobia fuisse antiquiora. Nam à tempore Apostolorum,& D.Marci inceperunt,siue clericorum, siue monachorum,vt in superioribus tactum est, & infrà tract. 10. lib. 1. etiam dicetur. Et tempore etiam Elisei & Prophetarum fuisse societatem aliquam inter solitariam vitam agentes, ex antiquis authoribus colligitur. Verisimile autem est nunquam defuisse aliquos, qui desiderio contemplationis maioris solitariam vitam amauerint, vt ait Cassianus collat. 18. cap.6. & ideo hi duo status quoad hoc dici possunt æquales, quanuis ordine magis congruo cœnobiticus debeat præcedere,vt dixi num.15. licet interdum ex diuina inspiratione ordo mutetur,sicut Paulus ad solitudinem statim vocatus est,occasione quidem vitandi persequutionem, vt suprà ait Cassianus & Nicephorus lib.8. Histor.cap.39. & 40. ex speciali tamen Dei prouidentia ad singulare illius vitæ exemplum Antonius & Benedictus solitariam vitam priùs coluerunt,& postea ad multorum perfectionem cœnobiticam instituerunt.

Vtra vita sit antiquior.

Hieron.

Cassian.

Niceph.

CAPVT III.

Vtrùm religio rectè diuidi possit in militarem, & non militarem.

OMisso statu religionis solitario, quia vel in vsu iam non est, vel si aliquo modo est, pars est cœnobitici, & de illo iam satis diximus: agendum sequitur de varietate quadam adhuc generica ordinum religiosorum, nempe militarium.Nam militares ordines multùm ab aliis differre videntur,& in controuersia est, an sint religiones simpliciter,vel secundùm quid,ideo hoc in primis discutiendum est. De aliis enim non militaribus liquet & dari in Ecclesia,& in ea esse non solùm statum religiosum simpliciter, sed etiam maximè perfectum, & pro nunc satis distingui à militaribus per negationem finis illarum, quia videlicet ad corporalem militiam ordinatus non est.

1. De militaribus ergo ordinibus duplex quæstio tractari potest. Vna est de possibili,an possit religio militaris institui,id est, per se primò ad militandum,quam præsenti cap.expediemus. Alia de facto,an ordines militares, qui nunc sunt instituti, sint verè, propriè, ac simpliciter religiones quam in caput sequens reseruamus.Præsentem ergo quæstionem tractat D.Thom. 2.2. quæst. 188. art.3.& respondet affirmando:& rationem reddit, quia militare debito modo, potest esse opus insignis charitatis, & religionis; religiones autem actiuæ ad huiusmodi actus instituuntur.Vt autem certa ab incertis discernamus, supponendum est,

Resolutio D.Th.affir.

Militia potest opus esse honestũ.

A actum militandi debitis circunstantiis factum,esse opus bonum,& iustum, quod latiùs ostenditur in materia de Bello 2.2. quæst. 40. contra aliquos hæreticos, qui dixerunt, bellum esse intrinsecè malum, vel saltem lege Euangelica prohibitum, quod est euidenter falsum, vt positiuè constat ex tota Scriptura veteri;ex noua autem,saltem negatiuè,quia nulla talis prohibitio in ea continetur, nec ex traditione habetur, sed potiùs oppositum constat ex consuetudine Ecclesiæ: nam Christianissimi Principes sæpè bella gesserunt iustissima propter Ecclesiæ defensionem, approbantibus, imò excitantibus Summis Pontificibus, imò & Deo ipso miraculosè ea confirmante.Denique ratio est euidens, quia ad pacem, & defensionem

B Ecclesiæ id sæpe necessarium est:& in Principibus supremis est ius,& potestas ad tuendam,imò & ad vindicandam suam Rempublicam.

Est autem vlteriùs considerandum,duplex posse esse bellum iustum: vnum, quod ad temporalem finem tantùm proximè ordinatur,vt sunt v.g. bella, quæ ordinariè geruntur inter Principes Christianos, nam licèt ex altera saltem parte sint iusta, non tamen per ea intendunt, nisi aliquod temporale dominium,quo priuati sunt,aut iustam vindictam alicuius publicæ iniuriæ,vel aliquid simile. Aliud verò est bellum non solùm iustum, sed etiam pium ac religiosum,quia proximè à militantibus ordinatur ad defendendam religionem, fidem, vel Dei populum ab iniuriis infidelium, 2.

Militia honesta vno modo.

Altero modo.

C paganorum, vel hæreticorum. Tale fuit bellum Machabæorum,quorum exemplo D.Thomas maximè vtitur; & in Ecclesia tale habitum semper fuit bellum contra Turcas pro defensione, vel restauratione terræ sanctæ. Et ideo antiquissimum fuit, voto se Deo consecrare ad huiusmodi bellum;vel ad præstandum fauorem, vel auxilium in eo militantibus, & insigne crucis assumere in signum talis voti, & obligationis, vt colligitur ex cap.*ex multa*,& cap.*postulastis*, cum multis aliis de voto,& ex suprà dictis de votis simplicibus reseruatis, inter quæ tale votum computatur. Huiusmodi etiam fuit bellum Caroli V. Imperatoris contra hæreticos Lutheranos,& similia.

Religio ergo ad militandum,non pro quocun- 3.

D que bello iusto institui potest, vt benè adnotauit Caiet. dicto art.3. & significauit D. Thomas cùm dixit,militiam religiosam non ordinari ad bonum temporale, sed finem mundanum: hic enim finis non excludit quin bellum sit iustum,nam seruata æquitate potest quis velle sua temporalia bona, propter temporale commodum,vel propter ipsum principatum terrenum. At verò militia intra hos limites contenta,quantunuis iusta,non potest esse finis religiosi status,quia est actio merè terrena, & temporalis, non minùs quàm mercatura, vel alia similis negotiatio.Item,quia status religiosus debet primariò respicere cultum Dei,& pietatem, ac perfectionem animæ,militia autem illo modo

Honestas 1. modi non sufficit ad statum religiosum.

Caiet.

D.Thom.

E spectata, licèt habeat quandam bonitatem moralem,quatenus iusta est; non tamen continet diuinum cultum,nec est opus pietatis,nec per se confert ad animi perfectionem:quin potiùs ex se multis est periculis exposita, quæ nisi compensentur ex aliquo perfecto fine religionis, & boni communis, non sunt eligibilia ei,qui velit perfectionem consequi..

At verò si sumatur militia religiosa (vt sic dicã) id est,quæ pro defensione Christianæ religionis, & Ecclesiæ,ac innocentum assumitur, sic quidem potest esse finis aptus,vt propter illum instituatur religio: 4.

Sufficit tamen honestas 2. modi.

religio:& hoc modo dicendum est,possibilem esse A religionem militarem,id est, ad religiosè militandum,tanquam ad proprium scopum, & finem institutam. Hæc est mens D.Thomæ suprà,cuius sententia sine controuersia ferè communiter recepta est,& vsu Ecclesiæ satis confirmata:nam militares ordines sub nomine,& approbatione religionum, iam diu in Ecclesia fuerunt, & initium sumpserũt ab Vrbano II. ante 570.annos,vt ex historiis illorum temporum constat,& attigit Thomas Bosius tom. 2. de signis Ecclesiæ lib. 19. cap. 1. num.22. vbi originem, & progressum harum religionum breuiter recenset. Probatur autem ratione,quia finis ille optimus est, & valdè perfectus, & ad Dei gloriam,& cultum multùm pertinens;sed ad illum B finem possunt esse aptissima media illa eadem, quæ substantialiter constituunt religiosum statum:ergo si accedat debita potestas,seu authoritas Summi Pontificis,vt facilè potest, nihil deerit ad verum statum religiosum. Consequentia euidens est ex hactenus dictis. Maior etiam declarata iam est. Minor explicatur,& probatur. Nam inprimis votum castitatis aptissimum est ad illum finem, quia obligatio coniugis, & onera matrimonij multùm impediunt libertatem necessariam ad militandum, & ad exponendum vitam suam bellorum periculis, nulla habita cura vxoris,aut filiorum. Supposito autem cœlibatu, consecratio castitatis per votum per se est gratissima Deo, erít- C que vtilis ad obtinendum ab ipso auxilium in eo munere maximè necessarium. Est etiam valdè vtilis ad conseruandam animæ puritatem, adeò necessariam his, qui vitam suam tot periculis expositam gerunt. Denique ad sanitatem,& robur corporis conseruandum, ad illud munus adeò necessarium, plurimùm conferre potest. Atque eædem,vel similes vtilitates in voto paupertatis inueniri possunt. quia vt aliquis verè, & ex corde Dei militiæ se consecret, & lucrum temporale in ea non quærat, nulla potest esse melior dispositio, quàm rebus omnibus temporalibus omninò renunciasse, totúmque illius affectum deposuisse; aliàs multum semper esset periculi, bellandi po- D tiùs propter rem familiarem augendam, quàm propter Deum,ex qua intentione sæpissimè oriuntur bella iniusta,furta,ac prædationes, & similia. Deinde status militiæ requirit animum liberum omni cura & solicitudine, vel augendi, vel conseruandi temporalia bona. Item requirit animum adeò despicientem res huius mundi, vt etiam vitam suam contemnat, propter diuinum obsequium, eámque quotidie periculis exponat, ad quæ omnia optima dispositio est abrenunciatio temporalium bonorum.

Probatur authorit.

Bosius. Probatur ratione discurrendo per vota substãtialia.

Quoad castitatem.

Quoad paupertatem.

5\. At verò obedientia, etiam seclusa religione, per sese maximè necessaria est in bello, quia fine illa nec debitus ordo, nec executio opportuna E occurrentium actionum, & mediorum, nec debita solicitudo, ac prouida rerum omnium distributio, seruari potest: cùm tamen ex his circunstantiis fœlix belli successus maximè pendeat. Ergo si militia sit religiosa, & solùm propter Deum, ad perfectionem eius maximè pertinebit, vt illa obedientia voto sit consecrata Deo: sic enim & superiores maiori cum potestate, & fiducia præcipient,& inferiores maiori cum reuerentia,& promptitudine obedient. Accedit, quòd in negotio tã arduo nihil potest esse fœlicius,quàm diuino nutu,per Vicarium,cui Dei nomine se tradidit,gubernari, sic enim & ipsa opera erunt maioris meriti,& maiori ratione poterit in eis diuinum auxilium sperari. Tandem, qui hoc Dei bellum militat,debet esse expositus,vt huc, vel illuc, vbi fuerit necessarium,vel ad actionem communi bono magis opportunam, mittatur, hanc autem animi præparationem confert obedientia: est ergo hoc votum tali statui maximè accommodatum.

Quoad obedientiã.

6\. Vnde etiam concluditur, traditionem illam, quæ in professione religiosa fit, huic statui maximè congruere, quia illa nihil aliud esse videtur, quàm præparatio quædam ad perfectam obedientiam,& simul ad paupertatem, & rerum omnium nudationem. Nam qui se tradit, se abnegat, & se quodammodo derelinquit,ideóque optimè dispositus est ad obediendum,&c. Quin potiùs qui militiam profitetur,non solùm actionem, sed etiam animam & vitam ponit in manibus prælati,perfectè ergo se tradit:nihil igitur in tali viuendi modo,ad verum statum religionis deerit, si ita institutus sit.

Probatur denique quoad traditionẽ ad prælatum.

7\. Contra hanc veritatem visus est tenere Sarmiento in suo defenso.1.p.nam monit. 57. ita obiicit,officium,quod tendit ad irregularitatem,opponitur religioni; sed officium militandi tendit ad irregularitatem homicidij, vt per se patet:ergo non est vera religio quæ ad hunc finem instituitur. Quo argumento ipse quidem solùm intendit probare,religiones militares,quæ nunc sunt, non esse veras religiones; tamen, si ratio est alicuius momenti,etiam probat,non esse possibilem talem religionem verã;an verò ipse hoc senserit, vel calore disputationis excesserit, & consequutionem non viderit, haud satis scio. Respondeo tamen facilè distinguendo maiorem, officium tendens ad irregularitatem opponitur religioni clericorum, transeat, religioni laicorum, nego assumptum. Quia cùm talis status non ordinetur ad sacerdotium, nihil ei officit irregularitas, cùm illa nec peccatum sit,nec ex peccato trahatur, nec sit per se intenta,sed per accidens consequatur. Illa ergo consecutio irregularitatis, valdè accidentaria est ad statum perfectionis.

Obiectio contra nũc probata. Sarmient.

Dilutio.

8\. Grauiùs obiici potest,quia status religionis debet esse schola perfectionis acquirendæ, at verò status militiæ non potest esse status perfectionis acquirendæ:ergo. Probatur minor, tum quia perfectio duo requirit,& carentiam, vel diminutionem culparum, quoad fieri pòssit,& profectum in omnibus virtutibus,præsertim in charitate,& cognitione Dei. Ad vtrunque autem est ille status valdè improportionatus. De primo patet, quia munus illud est infinitis periculis peccandi expositũ,tum propter nimiam exteriorem communicationem cum aliis hominibus, qui nec religionem profitentur,nec ordinariè honestè viuunt,quæ cõuersatio,& familiaritas vix potest moraliter excusari,tum propter ordinarium otium, quod in hoc vitæ genere esse solet,quandiu actuale bellum nõ agitur: tum propter alias innumeras occasiones, quarum effectus satis ipsa experientia ostendit. De secundo patet,tum quia ob easdem occasiones, & causas non potest esse in his hominibus frequens virtutis exercitium;tum etiam,quia nulla,vel parua est,aut moraliter esse potest in tali statu institutio spiritualium magistrorum, minórque vigilantia,& custodia prælatorum:quomodo ergo potest esse talis status,status perfectionis?

Altera obiectio grauior.

9\. Respondeo,statum perfectionis esse omnem illum, in quo præter præceptorum obseruantiam, consilio

Responsio.

consiliorum via custodienda est ex vi talis viuendi modi, & præsertim vbi seruanda sunt tria illa magna consilia, quæ ostendimus in tali statu posse reperiri. Certum est autem in illo statu posse seruari præcepta, & illa etiam, & ad hunc finem posse prouideri sufficientia media. Item status perfectionis est ille, qui destinatur ad aliquid agendum propter Deum, quod perfectionem charitatis & requirit, & ostendit, & affert; tale autem opus est animam suam ponere pro amicis suis, vt Christus dixit, quod planè faciunt, qui huic sacræ militiæ se consecrant: ergo talis status ex ratione sua sine dubio perfectionis est.

10. *Quid primò cõficiat obiectio.* Cõsiderandum autem est, in rebus creatis nullam substantiam esse perfectam, nisi debitis sit accidentibus ornata, & similiter in rebus moralibus, & præsertim in statu vitæ, non satis esse quòd habeat substantiam (vt sic dicam) talis status, sed necessarium esse vt debitis sit circunstantiis, & particularibus mediis communitus. Solùm ergo concludit ratio facta, in huiusmodi statu moraliter necessarium esse, vt priusquàm milites actuali militiæ committantur, in virtute aliquo tempore instruantur, & exerceantur, quod libenter concedimus. Tum quia dignè, & cum debita intentione religiosa militare, est potiùs opus perfectionis acquisitæ, quàm acquirendæ; religio autem, licèt possit esse ad exercendam perfectionem, per se requirit vt sit schola acquirendæ perfectionis, & debitus ordo postulat vt priùs quis perfectionem acquirat, quàm illam exerceat. Tum etiam, quia nisi huiusmodi milites priùs sint in virtute radicati, & fundati, non poterunt, moraliter loquendo, effugere pericula peccandi, quæ in eo statu occurrunt, vt obiectiones factæ ostendunt. *Quid secũdò cõficiat.* Ex quo etiam vlteriùs colligi potest, conuenientissimum esse, & moraliter necessarium, vt in talibus ordinibus militaribus sint conuentus religiosi, in quibus fratres milites aliquandiu versentur, & in virtute, ac perfectionis via instruantur, priùs quàm militiæ se dedant; & ad illos aliquoties recurrant tempore pacis, seu quando ab vsu militiæ commodè vacare possunt, vt in virtute instaurentur, &, si pro humana fragilitate lapsi fuerint, vel de virtute aliquid remiserint, reparentur, & reficiantur.

11. *Quid tertiò.* Denique ex eodem principio colligitur, valdè etiam opportunum, ac expediens esse, vt hæ religiones non sint purè militares, sed coniunctionem aliquam, seu mistionem habeant cum religione spirituali, & societatem cum religiosis, qui non militiæ, sed spiritualibus exercitiis, & cultui diuino incumbant; vt nimirùm possint milites à clericis religiosis in rebus spiritualibus instrui, & iuuari. Vnde in historiis de origine ordinis militaris Sancti Iacobi refertur, apud Didacum de la Mota lib. 1. de fundatione illius ordinis cap. 2. §. 2. & c. 3. cùm priùs ille ordo in solis militibus per modum cuiusdam fraternitatis incepisset, & in vitæ honestate, ac virtutis profectu perseuerare non potuisset, milites ad se reuersos intellexisse, se non posse Domino militare, nec institutum suum secundùm debitum finem perficere, sine religiosis sacerdotibus, & spiritualibus, à quibus spiritualia reciperent, ideóque cum religiosis quibusdam canonicis regularibus in vnum religionis corpus conuenisse. Atque hunc morem aliæ religiones militares in vniuersum seruant, vt constat. Atque ita sufficienter ostensum est, & religionem militarem esse possibilem, & obiter tactum est quomodo *Did. de Mot.*

A debeat exerceri munus illud, vt statui perfectionis accommodetur.

CAPVT IV.

An religiones militares, quæ nunc sunt de facto, comprehendantur propriè sub genere status religiosi.

SVperest dicẽdum de altera quæstione, quæ difficilior est, an religiones militares prout nunc I.
B sunt in Ecclesia, quoad milites, sint veræ religiones simpliciter, & absolutè. Dico autem, *quoad milites*, quia quoad clericos, vel monachos, cum quibus habent supradictam in proximo cap. num. 11. vnionem, non est dubium quin illi veri religiosi sint, veram enim professionem faciunt, & se Deo dedicant immutabiliter, & tria vota substantialia planè obseruant, ex vi suæ professionis. Difficultas ergo est de militibus, & constitui maximè solet in hoc, quòd illi non emittunt votum castitatis simpliciter, sed coniugalis tantùm, hæc autem castitas non videtur sufficiens ad constituendum statum simpliciter religiosum: ergo. Probatur minor, primò, quia de ratione status religiosi est votum castitatis, adeò vt hoc non possit Summus Pontifex immutare, vt dicitur in cap. *cùm ad monasterium*, de statu Monachorum; sed illud non est votum castitatis simpliciter, sed tantùm secundùm quid: ergo non potest constituere statum religiosum simpliciter, sed tantùm secundùm quid. *Partis neg. argu. 1.* C Secundò, quia status religiosus postulat professionem obseruandi consilia, præsertim castitatis, illud autem votum non est de consilio castitatis seruando, sed solùm de seruanda ea castitate, quæ ex natura rei est necessaria, & in præcepto: ergo non satis est ad statum religiosum constituendum; quia modus ille seruandi eandem castitatem aliàs necessariam, maiori obligatione non promouet homines ad opera consilij, & perfectionis facienda, sed solùm ad seruanda strictiùs præcepta, vel ad summum ad maiorem perfectionem eiusdem operis præcepti, quod satis non est ad opus perfectionis. *Argum. 2.* D Tertiò, si attentè consideretur ratio, ob quam est necessaria obseruatio continentiæ ad perfectionem planè constabit, castitatem coniugalem ad hunc finem satis non esse. Quia quod maximè impedit profectum perfectionis, est ipse vsus matrimonij, cum omnibus oneribus, & curis, quas secum affert. Vnde Paulus 1. Cor. 7. quando consilium castitatis dat, præcipuè consulit abstinere à matrimonio, & virginitatem seruare: & rationem subdit, dicens, *Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* & infrà, *Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico, nõ vt laqueos vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obseruandi.* *Argum. 3.* E Sentit ergo matrimonium, & vsum eius, hoc impedimentum afferre, & non solam illicitam venerem, sed etiam coniugij honestatem diuidere cor, & afferre curas, & solicitudines, quæ perfectionem impediant: ergo ad statum perfectionis simpliciter non potest sola castitas coniugalis sufficere. Vnde Basil. regula 5. ex fusiùs disputatis, locum hunc tractans, ait, Paulum occupationes, quæ ex matrimonio nascuntur, cum his, quæ propter Deum sumuntur, opposuisse, *Perinde quasi hæc cum illis cohærere non possint.*

Quartò

2. Quartò accedunt similes rationes ex aliis duobus votis desumptæ. *Argum 4.* nam talis paupertas ab his militibus vouetur, vt non liberet eos à solicitudinibus huius seculi, nec reprimat affectum conquirendi diuitias. imò, quod peius est, ad hoc talem paupertatem vouere videntur, vt ditiores fiant. denique, cùm parentes filiorum sint, illis thesaurizare debent: quomodo ergo perfectam, *Argum. 5.* & religiosam paupertatem profiteri possunt? De obedientia formari argumentum posset simile, quia qui obligatus est vxori, & curæ filiorum, ac familiæ, non potest perfectam obedientiam profiteri: tamen quidquid sit de vsu, quoad hanc partem non est difficile rationem religiosi status saluare, si cætera non desint.

3. *Opinio Soti & aliorũ.* Propter has, & similes difficultates nonnulli moderni authores docuerunt, hos militares ordines, prout iam instituti sunt, & vsu seruantur, non continere verum religiosum statum, quoad milites, sed tantùm secundùm quid. Primus huius assertionis author videtur fuisse *Sot.* Soto lib. 7. de Iustitia, art. 3. & in 4. d. 27. q. 1. art. 4. vbi vehementiùs inuehitur in mores, & vitam horum equitum, quàm fortasse par esset. Eius tamen opinionem *Sarmient.* secutus est Sarmiento in suo Defensorio initio, & p. 1. monit. 6. & lib. de Redit. Eccles. p. 4. c. 1. qui etiam addidit, hos milites non esse personas Ecclesiasticas, neque gaudere priuilegio canonis, *Azeued.* vel fori: & monit. 16. negat hos emittere vota substantialia religionis. Idem tenuit postea Azeuedo lib. 5. Nouæ recopil. lib. 3. tit. 5. l. 14. num. 3. *Lud. Lopez.* Ludouicus Lopez in Instruct. consc. 2. p. cap. 48. & *D. Thom.* nonnulli alij, qui in suum fauorẽ afferunt D. Th. 2. 2. q. 185. a. 4. ad 3. vbi sic ait, *illi modi viuendi, in quibus homines matrimonio vtuntur, non sunt simpliciter, & absolutè loquendo religiones, sed secundùm quid, in quantum scilicet in aliquo participant quadam, quæ ad statum religionis pertinent.* Imò significat vlteriùs Soto, milites hos, cum quibus dispensatum est, vt possint vxores ducere, non solùm post hanc dispensationem, verùm etiam ante illam, quando inhabiles erant ad matrimonium, non fuisse verè religiosos: arguens enim, quia si ante hoc priuilegium matrimonium contrahere tentarent, nihil facerent, quod non aliunde emanare videtur, nisi à ratione religionis; Respondet, non inde prouenire quòd sit vera religio, sed ex Pontificis statuto. Vnde etiam concludit, non solùm modò, verùm etiam antea, per professionem huius militiæ non dissolui matrimonium præcedens ratum, & non consummatum: quod etiam de militibus S. Ioannis affirmat in 4. vbi suprà. Quamuis fateatur, quod certum est, eos nunc esse inhabiles ad matrimonium: sentiens etiam illos non esse inhabiles ex vi voti, seu veritatis religionis, sed ex statuto Papæ: & ideo subiungit ibidem, posse Pontificem cum his dispensare vt ducant vxores, salua eorum religione, licèt non esset (inquit) ita honestum & condecens: quæ omnia ferè sequitur Sarmiento suprà.

4. *Vna repugnantia in dictis Soti.* In quo non loquitur Sotus consequenter, nam in priori loco lib. 7. de Iustit. concedit hos milites S. Ioannis esse propriè religiosos, quia *pro suo instituto* (ait) *conuentum habent, & obedientiæ specimen, neque matrimonium contrahunt.* At in altero loco 4. ait, non contrahere matrimonium, solùm ex statuto Papæ, non ex proprietate religionis: & in aliis religiosis militibus censet id non fuisse antea sufficiens, vt essent veri religiosi, cùm tamen in reliquis pares essent, nam etiam habent obedientiæ specimen, & antea maius habebant. ex

A sua etiam institutione conuentum habent, quanuis hoc ad veritatem religiosi status necessarium non sit. Aliam etiam repugnantiam in dictis eius *Altera repugnan.* inuenio, nam apertè sentit, hæc vota omnium horum militum, etiam S. Ioannis, per se esse simplicia, & solùm habere, vel habuisse illum effectum inhabilitandi ad matrimonium ex statuto Pontificis, sicut votum ordinis sacri: aliis verò locis ipse contendit ad veritatem religionis necessariũ esse votum natura esse sua solenne, id est, vi sua, absque constitutione Ecclesiæ impediens, ac dirimens matrimonium, quomodo ergo cum his stat, vt milites S. Ioannis sint veri religiosi? Deni- *3. repugn.* que in eo etiam non sibi constat, quod ait, non B esse ita honestum, & condecẽs cum his, sicut cum aliis militibus dispensare, vt matrimonium possint contrahere: nam si votum eorum est eiusdem rationis, & in aliis fuit decens, & expediens, vt in lib. de Iustitia ipse docet, cur non erit in his? tam enim est obseruatu difficilis castitas ab his, sicut ab aliis; & in eisdem periculis versantur, & eodem modò lautè viuunt. Est ergo de omnibus eadem ratio, si Papa velit sua potestate vti, de facto verò fortasse non est inuenta tanta necessitas in militibus sancti Ioannis: & præsertim, quia impensiùs suæ professioni, & militiæ vacant, & maiorem quandam rationem ordinis, & obedientiæ re- C tinent.

5. *1. Assertio pro militibus. Probatur ex 3. votis substantialibus.* De militibus ergo sancti Ioannis, pro constanti supponimus, esse veros religiosos ex vi institutionis suæ. Ita sentiunt omnes Doctores citandi, & Soto non negat. Et probatur, quia possibilis est religio vera & militaris, vt suprà ostensum est; sed in hoc instituto inuenitur quidquid ad veritatem talis religionis desiderari potest: ergo. Patet minor, quia in primis habent integrum votum castitatis, vt supponitur, vota autem paupertatis, & obedientiæ non habent certam mensuram necessariam ad veritatem status religiosi, sed satis est quòd sint secundùm aliquam regulam approbatam, qualis est illa religio. Præsertim, quia quoad D paupertatem re vera sunt incapaces dominij, & omnis vsus, seu dispositionis eius, sine superiorum facultate: quòd autem in hac maiorem aliquam latitudinem habeant, spectare potest ad minorem rigorem, non ad tollendam substantiam religionis. Eadémque ratio est de obedientia, præsertim cùm ex vi instituti teneantur ad obediendum in re satis ardua, & difficili, qualis est aggredi quæcunque pericula belli propter fidei defensionem.

6. *Euasio Soti expugnatur primò.* Quod autem Soto ait, impedimentum contrahendi matrimonium in his religiosis esse tantùm ex statuto Ecclesiæ, & nõ ex vi religionis: primùm nihil obstat veritati status religiosi, nam hoc cõmune est omnibus religiosis professis vt ex sententia Bonifacij, & Gregorij Pontificum, & ratione tomo præced. ostendi. Deinde, voluntariè vi- *Secundò.* E detur hoc dictum, in hoc genere professionis, seu religionis, magis quàm in aliis: nec ab ipso Soto differentia hæc aliqua ratione probatur, aut declaratur. Cur enim in aliis religionibus inhabilitas hæc intrinsecè oritur ex natura talis professionis, & in hac non, nisi ex statuto Ecclesiæ? Aut enim ex sola ratione generali, quia militaris religio est, vel ex aliqua speciali: primum dici nõ potest, aliàs nulla militaris religio posset esse vera religio, quia ipse Soto putat, illam solam esse veram religionem quæ vi sua hanc affert inhabilitatem; consequens autem falsum esse ostensum est cap. præced. Secundum etiam excogitari non potest, quæ enim specialis ratio fingi potest neces-

saria ad hunc effectum, quæ in religione militari A inueniri possit, & in hac non inueniatur? Denique ipse ait, hunc effectum sequi ex traditione, per quam efficitur religiosus, quasi seruus religionis, sed hæc traditio inuenitur in his religiosis, alioqui religiosi non sunt, quod ipse Soto alibi dicere non audet. Igitur si in aliis religionibus illa inhabilitas sequitur ex natura votorum, & professionis, etiam in hac, vel quod verius est, sicut in aliis, ita etiam in hac solennitas illa est ex constitutione Ecclesiæ, quod ad veritatem, & proprietatem religionis nihil refert. Quare falsum est etiam quod Soto ait, per professionem in hac religione non dirimi matrimonium ratum, non consummatum, oppositum enim in citato tomo B ostendimus. Denique non video qua consequentia, aut ratione Soto admittat Pontificem posse in hac professione dispensare, cùm de cæteris religionibus non militaribus id neget, de quo etiam infrà dicendum est. Quæ ferè omnia attingit & confirmat Nauarrus consil. 2. de conuersione coniugat. quod incipit, *Quidam nobilis*.

Tertiò.

Quartò.

Quintò.

Nauar.

7. Hinc concluditur, omnes religiones militares, quæ à prima sua institutione cum integro voto castitatis, ac reliquis institutæ fuerunt, quandiu in illo statu, & integritate permanserunt, veras ac proprias religiones fuisse: nam rationes factæ de religione sancti Ioannis prout nunc est, idem de cæteris probant, quoad illum statum, & tempus, C pro quo durauit.

Consectarium ex assertione.

An etiam ordines militares, qui castitatem tantùm coniugalem vouent, sint propriè religiones.

8. Difficultas verò superest de his, quæ vel à principio solum castitatem coniugalem pro militibus professæ sunt; prout de militibus sancti Iacobi refertur: vel per relaxationem à Pontifice concessam ad eum statum defecerunt, nam iam perinde se habent ac si à principio ita essent institutæ; quia iam re vera nihil amplius vouent, aut profitentur, & ita remissio illa non est tantùm in vsu, sed in ipso statu, & ideo videtur transiisse à statu religioso, ad non religiosum, seu solùm secundùm quid religiosum.

Non videri veros religiosos.

9. Nihilominus communis opinio est, hos milites etiam nunc esse veros religiosos, simpliciter, & absolutè. ita tenet Nauar. consil. 11. de regular. quod incipit, *Quidam eruditissimus*, vbi ad hoc cõfirmandum affert communem sententiam asserẽtem contra D. Thomam, Pontificem posse dispensare cum religioso vt vxorem ducat: sed illa sententia, vt ego opinor, nihil ad rem præsentem facit, nam illa non asserit posse fieri per dispensa- E tionem, vt religiosus manens religiosus ducat vxorem, licitè, & validè, sed vt desinat esse religiosus, & ita possit id facere. Nec rectè dici mihi videtur, statum hunc esse religiosum, cum perpetua (vt sic dicam) dispensatione: sed cum li institutione, quæ iam non requirat dispensationem, & ideo dixi num. præced. perinde esse hanc rem considerandam, ac si à principio religio ita esset instituta. Affert etiam ibi Nauarrus ad hoc declarandum, solennitatem voti iure Ecclesiæ, & non diuino esse adiunctam professioni religiosæ. Sed hoc etiam non existimo ad rem facere, nam licèt inhabilitas ad matrimonium sit ab Ecclesia addita, tamen votum integrum castitatis, & obligatio ad non nubendum à Christo tradita sunt, & sub consilio posita cum statu religioso: punctum ergo difficultatis est, an tale votum, ingrè saltem obligans, sit de essentia status religiosi absolutè dicti. Nam quod Nauarrus ibidem subiungit, sicut solennitas voti fuit ex institutione Ecclesiæ, ita etiam ex eiusdem voluntate, & institutione pendere, quòd ad religiosum statum requiratur votum integrum castitatis, vel partiale sufficiat, non est æque certum, nec eiusdem rationis. Nam solemnitas illa, quæ consistit in inhabilitate ad matrimonium, intrinsecè non est necessaria ad perfectionem, licet deseruiat ad occasiones tentationum magis tollendas: & non est res consistens in voluntate hominis, sed in extrinseca lege; at quòd votum castitatis sit integrum, vel coniugale tantùm, multùm videtur ad perfectionem pertinere intrinsecè, & natura sua: & ideo non videtur simile, quòd possit Ecclesia statum perfectionis approbare sine solennitate voti, vel etiam sine integritate.

Opinio Nauarri affir. eos esse verè religiosos.

Prima ratio Nauarri infirmatur.

Infirmatur etiam secũda.

Eandem nihilominus sententiam docuit idem Nauarrus statim consil. 12. & latiùs in tit. de Reditibus Eccles. q. 1. monit. 55. & 56. & q. 3. monito 27. & sequentib. quibus locis latè contra Sarmiento rem hanc disputat. Eandem sententiã comprobat Martinus Ayala in Compendio, & declaratione ordinis sancti Iacobi, cap. 1. & 2. Breuiùs eam attigit Couarr. in Epit. 4. p. 2. c. 3. §. 1. n. 18. vbi allegat Fortunium Garciam in quodam consilio pro ordine sancti Iacobi: latè Michaël Medina lib. 4. de Sacr. hominum continen. controuer. 7. c. 39. Pro eadem sententia refert alios, & præsertim varios Doctores Hispaniæ, qui ei subscripserunt, Didacus Motta, in speciali opere de hac re lib. 2. cap. 1. & 2. 10.

10. Opinionem Nauarri alij amplectuntur.

Martin. Ayala. *Couar.*

Michaël Medin.

Didac. de Mot.

Fundamentum huius sententiæ partim authoritate nititur, partim ratione. Primò ergo ad hoc afferuntur Bullæ Pontificæ, à quibus hæ militiæ approbatæ sunt, vt ordines regulares, ac religiones: & ita in eis sæpissimè nominantur. Has latè, & eruditè adducit Didacus Motta in 1. lib. illius D operis, & in lib. 2. earum verba doctè expendit, & ideo pauca hîc attingam. Solùm aduerto in eis numquam expresè, directè, & quasi ex instituto tractari, an talis sit vera religio, nec ne; sed solùm sub nomine religionis sæpiùs significari, & de illa tanquam de Ecclesiastico quodam gradu tractari, ac denique eisdem formulis loquendi, religiosam professionem, habitum, fraternitatem, obedientiam, & cætera similia, huic statui, ac aliis religionibus attribui. Sic Alexander III. in principio suæ Bullæ, *In Ecclesiasticis gradibus* (ait) *generationes iustorum per tempora sibi succedunt*: iudicans statum illum ad gradus Ecclesiasticos pertinere: & infrà, *In habitu, & conuersatione religionis, sub vnius magistri statuerunt obedientia commorari*: & infrà, *A Sede Apostolica requisistis, vt vos tanquam peculiares filios in defensionem vestram, & locum, in quo caput ordinis factum fuerit, in ius, & proprietatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ suscipere deberemus*: & infrà, *Ordinem vestrum authoritate Apostolica confirmantes*, &c. & infrà, *Inter ea, quæ in professionis vestræ ordine statutum est obseruari, primus est, vt sub vnius magistri obedientia, in communi humilitate absque discordia, sine proprio viuere debeatis.* Et statim adducit exemplum primitiuæ Ecclesiæ, quod, vt sancti docent, omnes religiones imitatæ sunt; & statim adiungit votum continentiæ coniugalis. Et infrà prohibet post factam professionem *redire ad seculum, vel ad alium ordinem transire sine magistri licentia*: & infrà. Declarat, has personas frui priuilegio canonis.

11. Primũ fundamentum eorum ex Bull. Pontificum.

Obseruatio circa dictas bullas.

canonis. Similia verba reperiuntur multa in aliis bullis, quarum fragmenta prædictus author refert, quæ omitto, quia eiusdem rationis sunt.

12. *Item ex regula ipsa.* Ex fragmento autem regulæ hæc adnotanda censui. Primum refertur ibid. num. 17. & 18. longam disceptationem Archiepiscoporum, & Episcoporum circa illum ordinem factam fuisse. *Qui* (dicitur ibi) *cum magno gaudio, & celebritate, ordinem sanctum, & confirmatione dignum acceptarunt,* atque ita Summum Pontificem illum confirmasse. Numero autem 21. ponuntur tria vota, quæ ab his militibus emittuntur, & subditur statim n. 22. *Prædicta autem tria, vt vera, & perfectæ charitatis complementum sunt instituta.* Quibus verbis apertè significatur, hunc esse statum perfectionis: ne autem quis dicat sermonem esse de substantiali tantùm perfectione charitatis, subditur statim, *Cùm enim perfecta charitas foras omnem abiiciat timorem, & prædicti fratres, pro exaltatione Christianæ fidei, & fratrum defensione personas, & res vniuersas diuersis periculis, & martyriis indifferenter exponant; Deum tota mente, & totis viribus, & proximum sicut se ipsos diligere comprobantur.* Constat enim hanc charitatis perfectionem, quæ foras mittit timorem, & quæ ita omnia contemnit propter Deum, non esse communem, sed excellentem, ac religiosam. Denique in discursu illius regulæ multa traduntur, quæ, si seruentur, magnam quidem perfectionem afferent, & sine profectu in perfectione seruari non possunt: ergo signum est professionem illius regulæ esse statum perfectionis, quia & modus viuendi stabilis est, & à Pontifice probatur, ac votis firmatus, & ad perfectionem ducit; cùm ergo non sit status Episcopalis, erit religiosus, quia non est alius status perfectionis.

13. *Cócluditur ratio fundamentalis ipsius opinionis affirm.* Atque hinc tandem manifesta relinquitur fundamentalis ratio pro hac sententia, nam hic ordo est verus status perfectionis, ergo est verus status religionis, ergo eius membra sunt veri religiosi. Prima consequentia probata iam est, & secunda est per se nota, quia verus status religionis non est nisi in singulis personis. Antecedens autem probatũ est ex verbis regulæ: & declaratur ampliùs, quia hic status non est vitæ ordinariæ, & communis obseruandorum præceptorum; sed etiam subleuatur ad obseruanda consilia, non vtcumque, sed cum vera traditione totius hominis, totiúsque vitæ eius ad obsequium Dei, & in actu satis difficili, qualis est vitam pro defensione honoris, & Ecclesiæ eius tot periculis, ac laboribus exponere. Ac denique cum obligatione perpetua ad illa tria magna consilia, Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quatenus ad illum finem accommodata sunt, & sufficiunt, ergo est status perfectionis.

14. *Differitur hæc ratio discurrendo per singula tria vota substantialia. Nauar. Couar.* Quia verò in his votis, & præsertim castitatis opposita opinio num. 8. maximè hæret, ampliùs in hoc puncto explicanda est dicta ratio. Ponderanda ergo sunt illa vltima verba in fine præcedentis num. posita, quatenus ad talem finem accommodata sunt, & sufficiunt. Quia, vt rectè Nauarr. Couarr. & alij aduertunt, non est de ratione status religiosi in communi sumpti, vt summam paupertatem, vel obedientiam profiteatur, alioqui vix vlla esset vera religio: & saltem hæ religiones, de quibus agimus, etiam quoad illam partem, qua ex clericis constant, non essent veræ religiones, quod nullus audebit concedere: sequela autẽ patet, quia etiam illi non profitentur summam paupertatem, vel obedientiam, sed iuxta suã regulam. Ergo vnaquæque religio determinat sibi certum modum, & mensuram circa materiam

A horum votorum: hæc autem non potest meliùs aliunde sumi, quàm ex fine religionis: quia omnes res morales ex fine sortiuntur media, & speciem, modum, & formam; hæc autem vota sunt media ad perfectionem, vnde sicut perfectio in tali religione, quæritur determinate in tali actione, quæ est scopus proprius illius religionis, ita etiam vota & eorum materiæ debent illi accommodari. Cùm ergo hæ religiones, etiam quoad milites, hæc vota vsurpent, cum debita mensura, ac modo respectu sui finis; & finis aliàs sit sufficiens ad perfectionem, vt in cap. 3. probatum est, nihil illis deesse potest ad veritatem religionis.

B At enim dicet aliquis rationem hanc optimè satisfacere pro voto paupertatis, & obedientiæ: de quibus profectò nulla potest esse ratio dubitãdi, si de institutione, non de vsu loquamur, vt loquimur. Pro voto autem castitatis, non videri satisfacere: nam inter hoc votum, & reliqua est notanda differentia, quòd materia castitatis non videtur recipere moderationem, seu diuisionem, nã tota materia eius, quæ est contra matrimonium, non est consilij, sed præcepti, solùm continentia à matrimonio, & vsu eius est in consilio tantùm: & ideo, si quis vouet castitatem, quæ est in consilio, necessariò vouet totam castitatem, vel saltem tenetur seruare totam castitatem, quia ex tali voto 15. *Prædictam rationẽ non videre concludere quoad votum castitatis.*
C tenetur non consummare matrimonium, & consequenter vel ex eodem voto, vel saltem ex naturali iure tenetur omninò castus esse: si autem non vouet castitatem quoad abstinentiam à matrimonij copula, non amplectitur consilium castitatis, nam castitas coniugalis non est in consilio, sed in præcepto. Cùm ergo ad statum perfectionis necessarium sit vouere castitatem, quæ est in consilio, non potest diuidi hoc votum ex parte materiæ, ita vt ad perfectionem sufficiat. Quod non est in aliis duobus, quia potest quis vouere paupertatem, & obedientiam quatenus in consilio sunt, & tamen non vouere omnia, quæ in ea materia sunt in consilio, quia non est necessarium ad perfectionem sequi omnia consilia.
D

16. *Tria explicanda pro obiectione proxima.* Explicanda ergo sunt tria: primum quomodo castitas coniugalis accommodata sit huic instituto. Secundum, quomodo sufficiens ad statum religiosum. Tertium, quomodo tale votum sit de materia consilij. Primum in regula & bullis citatis insinuatur, & ex ipso fine, & actionibus ad illum necessariis non obscurè intelligitur. Cùm enim finis illius instituti sit, agere iustum bellum pro fidei defensione, non potest natura sua non esse multis periculis humanis expositus, considerata hominis fragilitate. Quia necesse est, vt inter frequentes occasiones milites versentur: item necessarium est ad conseruandas corporis vires, pro laboribus belli sustinendis, illud abundantiùs E reficere, & robustius reddere, quod vix potest fieri, quin simul aculei carnis, & sensualitatis augeãtur. Deinde pro ratione status, & muneris, hæ personæ non possunt in claustris viuere, nec ordinariè, & ex regula asperioribus vestibus vti, nec denique applicare alia media ad castitatem seruandam moraliter necessaria. Quia ergo status religiosus ita debet ad opera perfectionis in ordine ad aliquem finem obligare, vt non implicet homines periculis peccandi: ideo considerata ratione illius finis, & status, castitas coniugalis videtur accommodatissima. *Explicatur primum.*

17. *Explicatur secundum.* Deinde erit talis castitas sufficiens, si fini illius religionis, seu instituti per eam satisfiat. Quòd, ergo satisfiat, sic patet. quia finis illius instituti

non

non est contemplari, nec contemplata aliis tradere, nec spiritualibus ac internis exercitiis impensiùs vacare, ad quos fines necessaria est perfecta custodia castitatis. Et de his loquebatur Paulus, cùm dicebat, *qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi*: quia illa solicitudo re vera impedit prædictos fines spirituales, & consequenter perfectionem status, qui ad illos ordinatur. At horum militum status ordinatur ad seruiendum Deo in actibus externis, & re militari, ad quem finem non est absolutè necessaria castitas, quæ excludat coniugium: nam licèt quis vxorem habeat, potest cum tota perfectione necessaria, debitis temporibus militiæ vacare: ergo ad talem statum sufficiens esse potest votum castitatis coniugalis.

18. Explicatur tertium. Primus modus explicandi parũ sufficiens. Quòd denique hoc votum aliquo modo sufficiat, vt consilium castitatis in tali statu aliquo modo seruari dicatur, explicari potest: Primò, quia offerre Deo, & voto consecrare castitatem alioqui necessariam, consilium est; sed hoc non videtur satis, quia illud non est profiteri castitatem, quæ sit in consilio, sed solùm est facere opus consilij in vouendo. Secũdò ergo explicatur, quia ex vi voti castitatis tenetur hic religiosus abstinere ab vxore, quæ est materia consilij castitatis, quia, secluso voto, abstinere à tali vsu, non esset præceptum. (Secundus modus explicandi.) Assumptum patet, quia hi milites tenentur multis temporibus separari ab vxoribus, vt militiæ intersint; & vxores etiam hoc patienter ferre, de quo debent à principio admoneri ante matrimonium, si veri iam religiosi sunt, vel postea quando consentiunt vt religiosi fiant. Quæ explicatio non displiceret, si sufficienter probaretur hanc obligationem nasci in his militibus ex voto castitatis: at hoc facilè negabitur, sed nasci dicitur ex voto obediẽtiæ, vel ex regula. (Infirmatur hic modus.) Et potest hoc suaderi, quia licèt hi milites aliquando fortè peccent non eundo ad bellum contra obedientiã, aut contra iustitiam, si tenentur ratione stipendij, vel cõmendæ adire: non tamen peccabunt contra votum castitatis, etiãsi illo tempore suis vxoribus vtantur? ergo signum est non obligari ad eundum in bellum ex voto castitatis. Antecedens patet ex bullis, & instituto ipsorum; quia solùm vouent castitatem coniugalem, sed ille actus non est contra castitatem coniugalem, vt per se patet: ergo non est contra votum. Imò licèt militiam debito tempore omittant, ob amorem vxoris, vel ob nimiam libidinem, aut affectum rei vxoriæ, licèt peccent contra iustitiam, vel obedientiam, ratione actus præcepti, à quo impediuntur, non tamen videntur peccare contra castitatem coniugalem, & consequenter nec contra votum.

Sed nihilominus probabile mihi est, eos peccare contra castitatis votum, saltem quando debitam militiam omittunt ex affectu ad rem vxoriã, quia iam tunc ille affectus in tali persona non so-
19. Sustinetur tamen probabiliter. lùm est contra iustitiam, vel obedientiam, sed est contra castitatem, quia est intemperatus affectus libidinis, quæ licèt de se mala non sit, ex indebito modo potest affectus eius esse malus; & quamuis videatur illa malitia consistere in hoc, quòd est causa alterius mali, seu omissionis: tamen non solùm est malus ille affectus, quia causa est, sed etiã quia in se inordinatus est: non enim ideo est inordinatus quia est causa, sed quia est inordinatus ideo est causa: effectus ergo non confert, sed indicat malitiam: quæ in illo affectu non est alia nisi intemperantiæ contra castitatem: ergo actus libidinis ex illo affectu procedens, etiamsi sit cum propria vxore, contra castitatem est, quia in illa delectatione vltimus finis constituitur: ergo eadem ratione est contra votum castitatis talis personæ; quia votum castitatis coniugalis, licèt non prohibeat vsum castum propriæ vxoris, impedit nihilominus omnem vsum intemperatum illius, sic enim omnis vsus vxoris propriæ, vel contra debitum ordinem, aut modum, aut propter solam voluptatem, est contra votum castitatis coniugalis, licèt sit magis, vel minùs graue peccatum pro ratione materiæ. Quocirca licèt votum castitatis coniugalis in aliis personis non habentibus talem statum, non inducat talem obligationem, quia in eis talis affectus non esset malus, nec nimius, in persona nihilominus, quæ illum statum, per tale votum simul cum aliis profitetur, vsus ille est castitati contrarius: atque ita necesse est, vt votum solius castitatis coniugalis in tali statu factum, aliquam continentiam comprehendat, quæ simpliciter sit in consilio, & non in præcepto.

Potest etiam hoc alio exemplo, seu actu declarari; quia verisimillimum est, obligari hos milites ex vi suæ professionis ad ita moderandam rem vxoriam, vt per illam non extenuentur viribus, sibi ad militiam necessariis. 20. Sustinetur aliter. Nam cùm ad eum finem primariò profiteantur, & hæc media ab eis assumantur, & promittantur, vt necessaria moraliter ad illum finem consequendum, videntur profectò, sicut ex voto obedientiæ obligantur ad obedientiam illi fini necessariam, & cum proportione ad paupertatem, ita etiam obligari ad castitatem coniugalem, quæ continentiam illi fini necessariam præscribat. Igitur ex hoc etiam capite nimius vxoris vsus poterit in tali persona esse malus, & voto contrarius, qui aliàs in persona omnino libera non esset peccatũ. Vnde in eadem regula Sancti Iacobi cap. 9. aliàs 25. dicitur, milites non debere vti abstinentiis, & afflictionibus corporis, quæ vires ad militiam necessarias debilitẽt: idcóque in his rebus obediendum esse Magistro: ergo multò magis in alia materia requiret moderationem. (Roboratur 1.) Et sicut ibi obedientiam, ita hic vult regulam esse castitatis obseruationem. Neque nũc contendo, an tale peccatum mortale sit, vel veniale: nam licèt sit contra votum, poterit interdum esse veniale, quia inordinatio illa in ordine ad castitatem, videri potest materia leuis: id quod parum refert, satis enim est ad statum perfectionis, quòd ille obligetur ad seruandam continentiam, quantum materia est capax in tali actu, vel opportunitate. Vnde licèt hæ personæ voueant simpliciter castitatem coniugalem, tamen prudenter intelligitur de castitate coniugali proportionata tali personæ, ac statui: quæ castitas non solùm includit abstinentiam ab omni vago concubitu, & ab omni turpi delectatione ad illum pertinente: sed etiam debitam moderationem in vsu propriæ vxoris, conuenienter ad finem talis status. Denique huc etiam spectare videtur, quòd in dicta regula cap. 13. aliàs 32. prohibentur hi milites ad vxores accedere, cùm ieiunauerint, & in solennitatibus Sanctæ Mariæ, Sancti Ioannis Baptistæ, Apostolorum, & in aliis maioribus festiuitatibus, & vigiliis earum. (Roboratur 2.) Et in Bulla Alexandri III. de cõfirmatione illius ordinis, ante medium, significatur, non debere hos milites suscipere vxores sine licentia Magistri; maximè si ad secundas nuptias, mortuis prioribus vxoribus, transire voluerint. Hæc autem omnia indicant in hoc statu seruandam esse, saltem secundùm regulam, aliquam castitatem, quæ non est in præcepto, sed in consilio: quam

quam totam verisimile est sub voto comprehendi, quia vouent seruare tria vota iuxta talem regulam.

21. *Moderatio Auctoris circa proxime dicta.* Atque hæc quidem omnia probabiliter declarant materiam talis voti, tamen ne scrupulos, aut laqueos iniiciā, non existimo certum, nec necessarium, has circunstantias castitatis, quas explicui, licèt pertineant ad perfectionem, & ad regulam, & conuenientem modum illius religionis, cadere sub proprium votum castitatis, ita vt in eis peccare sit propriè sacrilegium, aut maius peccatum, quàm sit illud, ad quod obligat talis regula; quia coniecturæ adductæ, licèt sint congruentes, tamen non cogunt, vt asseramus illam esse materiam talis voti, sicut multa seruantur ex regula in aliqua religione, quæ ad perfectionem paupertatis pertinent, & tamen non statim sunt materia voti paupertatis, vt vilioribus pannis vti, vel quid simile, ita ergo in illis omnibus dici potest. Quāuis autem hoc admittatur, nihilominus ad statum religiosum censebitur sufficiens, castitatem necessariam ad salutem ex voto seruare, maiorem verò aliquam ex regula, & generali obligatione tendendi ad statum perfectionis, quem quis professus est, etiam si illa obligatio non sit ex voto, nec etiam fortasse sub culpa mortali.

22. *Disseritur iam ratio posita n. 14. quoad paupertatem.* Ex his, quæ de castitate diximus, facile erit de paupertate cum proportione ratiocinari. Constat enim statum illum, qui secum admittit cōiugium, non posse exactum, vel magnum vsum paupertatis secum compati. Quia necesse est, vt vxoratus suā habeat familiam, cui prouideat, morale etiam est vt filios habeat, quibus thesaurizare debeat, ergo necesse est, vt professio paupertatis tali statui accommodata hæc non prohibeat: non ergo potest esse nimium stricta. Item non potest esse tanta, quæ excludit omnem solicitudinem, & curam acquirendi temporalia bona, quia aliqualis cura huiusmodi intrinseca est statui matrimonij, moraliter loquendo. Quocirca licèt in regulis horum ordinum dicatur non habere proprium, & hoc vouere: nihilominus illud lato modo illi statui accommodato intelligendum est. Quia nimirum non habent dominium omninò liberum quoad omnem vsum, sed dependentem à voluntate, & licentia suæ religionis: habent tamen vsum illarum rerum ita firmum, vt non possit iure etiam ab ipsa religione auferri, nisi in casibus certis, ac definitis in ea, nec etiam possint filij talium militum hæreditate paterna priuari; & alia huiusmodi, quæ vel sufficiunt ad dominium, licèt impeditum aliquo modo, sicut est dominium maioratuum, vel certè moraliter illi æquiualet.

23. *De sufficiētia dictæ paupertatis, ad statum relig. Couar.* Quòd autem huiusmodi paupertas sufficere possit ad aliquem verum statum religiosum, eodē discursu ostendi potest, quo de castitate factum est. Quod hîc facilius est, vt Couarruuias suprà notauit, quia paupertas maiorem habet latitudinem, & adhuc in perfectioribus religionibus non est æqualis. Ergo ex se non est definitus certus modus paupertatis ad verum statum religiosum; ergo ex fine definiendus est. Nam in omni religione dicantur homines Deo, ad eius speciale obsequium, secundùm aliquem finem, qui ad perfectionem sufficiat: vnde paupertas illa, quæ sufficiat ad talem finem exactè consequendum, erit etiam sufficiens ad verum statum religiosum in tali specie, & modo perfectionis. In hoc autem statu, ad finem eius, hic modus paupertatis sufficiens est, quia licèt aliquam solicitudinem tēporalium bonorum habeat adiunctam, non tamen tantam,

A quæ impediat debitum modum tendendi in talem finem. In aliis autem religionibus, quarum finis est spiritualibus exercitiis, vel diuinæ contemplationi impensiùs vacare, necessaria est maior paupertas, quæ omnem solicitudinem temporalium bonorum auferat, quantum humana infirmitas, ac necessitas patitur, & in superioribus declaratum est, at verò in hoc ordine religionum, quæ ad externa opera vitæ actiuæ, & præsertim ad militiam ordinantur, nō est cur requiratur tam stricta paupertas. Sufficiet ergo illa, quæ iuxta conditionem, & modum talis status excludat superflua, & tollat curam, & solicitudinem tali fini repugnantem, qualis est illa, quæ descripta est.

B Tandem hinc multò facilius concluditur, in hoc statu non deesse verum obedientiæ votum ad statum perfectionis sufficiens: imò si attentè bullæ, & regulæ horum ordinum legantur, inuenientur non parum perfectionis in hac parte profiteri, quantum est ex vi instituti, quidquid sit de vsu, vel dispensationibus, quibus se ab actuali exercitio obedientiæ eximunt: hoc enim non minuit veritatem, & proprietatem status religiosi, licèt perfectionem personarum possit minuere. Et ad eundem modum de aliis obseruantiis, & regulis discurrendum est. Ergo consideratis omnibus, nihil deesse videtur huic statui, quominus propriè, & verè religiosus censendus sit. 24. *Disseritur denique de obedientia.*

C Non desunt tamen, qui has sententias in concordiam redigere volentes, distinctione vtantur, dicentes, statum religiosum posse & latè, & strictè sumi, vt est communis distinctio Iuristarum in Rubrica de Regularib. & Summistarum, verb. *Religio.* Atque priori modo, hos milites esse religiosos, eorúmque statum verè religiosum: posteriori autem modo non esse religiosos, nisi secundùm quid, & hoc putant significasse D. Thomam in loco superiùs citato in num. 3. Ne autem per hanc distinctionem tota quæstio reuocetur ad vsum terminorum, necesse est interrogare ab his Doctoribus, quid per religiosum latè sumptum in- 25. *Conciliatio vtriusque opinionis reiicitur.*

D telligant? Nam si sub ea voce omnes personas comprehendant, quæ speciali modo diuino obsequio obligatæ sunt, & non solùm præceptorum, sed etiam consiliorum viam profitentur (sic enim sæpe vox illa *religiosus*, etiam in iure accipi solet) parum profectò his personis tribuunt, ídque nec Soto, nec Sarmiento, vel alij negarent: sed id satis non videtur ad ea omnia, quæ Pontifices in suis bullis significant, cum proprietate intelligenda. Si verò aliquid amplius his personis, quod ad proprietatē status religiosi pertineat, attribuunt, quid est cur eos lato modo religiosos, & non stricto, sicut alios appellent? Deinde interrogo, an in illo lato modo includatur analogia, & tanta di-

E minutio, vt non simpliciter, sed tantùm cum addito, & secundùm quid, hi dicendi sint religiosi, nā contrà videntur procedere omnia adducta: si verò vniuocè, & simpliciter tales sunt, non oportet ambiguitatē media illa distinctione introducere.

26. *Vera decisio controuersiæ.* Igitur absolutè asserendum censemus, hos milites quoad statum esse propriè religiosos, quanuis quoad vsum, & obseruantiam reuera non viuant simpliciter religiosè, sed valdè secundùm quid: hoc enim negare non possumus, nisi adulatores videri velimus. Vt autem distinctiùs constet quid per verba illa *esse scilicet religiosos propriè quoad statum, non ita tamen quoad vsum*, significetur; addimus. In primis ex illo principio (quòd scilicet habeant statum simpliciter religiosum) haberi, has personas esse Ecclesiasticas, simplici

simpliciter loquendo, & gaudere priuilegio canonis, & fori, ita enim in prædictis bullis expressè dicitur. Et patet, quia specialiter sunt assumptæ sub Summi Pontificis protectione, tamquam personæ specialiter diuino cultui dicatæ. Deinde religiosorum appellatione in iure veniunt, simpliciter loquendo, præsertim quoad fauores, & gratias: tum quia in suis Pôtificiis bullis ita simpliciter appellantur: tum etiam, quia censentur habere in Ecclesia proprium, & specialem statum Ecclesiasticum, & non secularem, nec clericalem, ergo religiosum.

27. Obiicitur à triplici absurdo.

Dices, ergo talis status venit in iure sub nomine regulæ, aut religionis approbatæ; consequens videtur falsum, aliàs eius personæ comprehenderentur sub cap. vnico, de voto in 6. dicente, votum castitatis solennizari per professionem factam in religione approbata. Item comprehenderetur sub decreto Concilij Tridentini sess. 25. cap. 15. de Regularib. quod annos decimum sextum ætatis côpletum, & integrum annum probationis requirit ad valorem professionis. Respondeo, concedendo primam, & principalem illationem, hoc enim probant testimonia Pontificum, quæ de approbatione horum ordinum adducta sunt. Confirmari etiam potest ex cap. vlt. de Relig. dom. & cap. 1. eodem tit. in 6. vbi prohibetur omnis professio facta in religione non approbata per Sedem Apostolicam; sed professio in his ordinibus valida est, & consentanea illis decretis: ergo re vera hi ordines comprehenduntur ibi sub religionibus approbatis. Vnde è contrario nôn dubito, quin, si aliqui intentarêt nouam religionem militarem introducere sub specie religionis, & professionis, sine approbatione Papæ, grauiter peccarent, & inciderent in pœnam excommunicationis latam in d. c. 1. de Religiosis dom. in 6. etiamsi non perfectiora vota emitterêt, quàm in his ordinibus modò emittantur; quia & verba, & ratio, & consequenter intentio Pontificum in illis textibus ad has religiones propriè, & meritò extenduntur. Cùm enim agitur de multitudine, & varietate religionum, quæ est in Ecclesia, militares planè comprehenduntur: cùm ergo ait Pontifex se velle ponere modum, & terminum huic multiplicationi religionum, has etiam comprehendit: nam simpliciter, & generatim loquitur: item non minor confusio, & perturbatio sequi potest in Ecclesia ex multiplicatione voluntaria religionum militarium, si absque Apostolicæ Sedis approbatione fiat, quàm ex aliis: imò eò possent sequi maiora pericula, quò talis religionis modus, minus austeritatis, & plus habet libertatis: ergo hæ religiones comprehenduntur sub illo decreto: atque adeò in iure sunt simpliciter religiones approbatæ.

Primum absurdû nullum esse.

Ordo militaris instituì nequit absque Sede Apost.

28. Secundum absurdum non sequi.

Prima verò illatio, quæ ex ipsa principali consequentia subinferebatur, non sequitur, nam licèt votum castitatis horum militum sit emissum in religione approbata, non tamen est votum integræ castitatis, dictum autem cap. vnicum de voto in 6. loquitur de voto integro castitatis, & ideo non sequitur votum horum militum esse solenne: itaque ex parte status, & approbationis nihil illi deesset ad solennitatem, de qua est sermo in illo textu, si alioqui ex parte intensionis materiæ esset sufficiens. Repugnat autem directè, votum esse de sola castitate coniugali, & esse solenne, quoad inducendû impedimentum irritans subsequens matrimonium. Et eadem ratione certum est, tale votum non esse solenne, quoad irritandum matrimonium antea contractum non consummatum: A impossibile enim est matrimonij vinculum dissolui per votum, quod simul stare potest cum matrimonio postea subsequuto; vt infrà in discursu de votis Societatis iterum dicam tract. 10. lib. 4. c. 1. & 2. Et in præsenti esset valdè absurdum, vinculum matrimonij dissolui per assumptionem status, quo perseuerante, & durâte in tota sua perfectione, posset contrahi matrimonium cum alia.

29. Votum hoc castitatis quid participet de solennitate.

Aduerto tamen licèt hoc votum nô habeat solennitatem quoad prædictos effectus, nihilominus participare aliquid de voti solennitate quoad perpetuitatem absolutam, propter coniunctionem, quam habet cum vera traditione religiosa: pro- B pter quod solent à Nauarro, & aliis authoribus suprà num. 10. citatis, vota horum religiosorum solennia appellari. Vnde etiam habent, vt difficiliùs multo dispensari possint, quàm vota merè simplicia: quia traditio ipsa ex suo genere, ac natura difficiliorem habet dispensationem, quàm votum merè simplex, vt in superiori tomo tactum est. Hæc autem vota vel omnino, vel certè difficillimè possunt separari à tali traditione, & statu, argumento cap. *cùm ad monasterium*, in fin. de Regularibus, & ideo multò difficiliùs dispensari possunt, quàm vota purè simplicia, quæ extra statum religiosum fiunt. Imò addo ex parte causæ difficiliùs posse dispensari, quàm votum perfectè solêne, quia in hoc potest occurrere necessitas, & cau- C sa iustæ dispensationis, supposita potestate; in illo verò, etiamsi potestas ex parte Pontificis non desit, vix potest causa sufficiens cogitari, quia cùm hoc votum non impediat matrimonium tam licitum quàm validum, nulla communis, vel publica necessitas potest dare causam tali dispensationi, nam illi sufficienter per matrimonium succurritur: aliæ verò causæ priuatæ, & occultæ, quæ excogitari possunt, ex fragilitate hominis, vel quid simile, nihil referre possunt, cùm lex ipsa naturalis obliget ad superandam illam difficultatem, & alia remedia inquirenda. Vnde potiùs quando necessitas occurrerit dispensandi in proprio solêni vo- D to integræ continentiæ, optimum consilium erit non omninò illum religiosum in non religiosum statum transferre, sed in alicuius militaris religionis statum cum castitate coniugali commutare, si aliquid speciale non occurrat, quod talem personam ad hunc statum inhabilem, aut minùs idoneam reddat.

30. Ad tertium absurdum quid dicat Nauarrus probabiliter.

Vltima denique illatio, quæ fiebat ex Concilio Tridentino à Nauarro variis in locis, admittitur, scilicet, ad professionem faciendam in his religionibus militaribus, esse necessarium integrum probationis annum, & ætatem sexdecim annorum: ita indicat in consil. 10. de Regularibus, quod incipit, *cùm Vincentius*, n. 10. ad 3. agens enim de militibus Sancti Stephani, ait, in Rota declaratum E esse, eos posse sua vota omittere infra annum probationis; ex quo aliqui inferebant, eos non esse verè religiosos: ipse autem respondet, illud esse in eis speciale, licèt veri religiosi sint ex dispensatione Pontificum, qui post Concilium Tridentinum tale illius religionis statutum confirmarunt. Vnde apertè intelligit, in nulla religione militari, quam ipse veram religionem esse vbique defendit, posse professionem aliter fieri, quàm seruatis conditionibus Concilij Tridentini, nisi specialem dispensationem à Pontifice habeat. Et in consilio 12. quod incipit, *Per delationem*, ait, hos religiosos milites, qui in monasterio habitum suscipiunt, & postea de licentia Magistri, vel altioris legitimi prælati, extra claustrû illum deferunt per annum, in illo

in illo probationem sufficiēter implere, quia dum versantur sub obedientia prælati, cum habitu, moraliter censentur in claustro versari: quod ad probationem satis est: supponit ergo annum probationis esse his religiosis ad professionem necessarium. Præterea hoc expresse videtur affirmare in Consil.9. de iis, quæ vi, incipit, *N. nobilis*, vbi licèt expressiùs loquatur de defectu ætatis, tamen & satis clarè loquitur de vtroque, & planè est eadem ratio, quam ipse ibi expendit, quia nimirum Concilium æquè de vtraque conditione loquitur, & generalia valdè habet verba, scilicet, *In quacunque religione virorum, aut mulierum*, & ita generaliter intelligendum est, etiamsi non militet in omnibus eadem omninò ratio, & maximè addita distributione, *quacumque*, quæ magnam habet vim, vt ibi latè expendit, adductis Doctoribus.

31. Certior responsio ad 3. absurdū. Quamuis hæc probabilem efficiant hanc partem: nihilominus inter responsa Congregationis Cardinalium inuenio circa illa eadem verba, *In quacumque religione*, ita declaratum esse, *Hoc decreto, & decimonono, infrà, Quicumque regularis, non comprehenduntur ordines regulares militares, sic etiam Rota decidit*, vbi non ex priuilegio, & dispensatione Papę, sed ex vi ipsorum decretorum, significat Congregatio, non comprehendi prædictam religionem. Hoc autem supposito, respondendum est, non ideo excipi ab illo decreto, quia religiones non sunt, nam oppositum in ipsa declaratione supponitur; sed quia decreta illa nec necessaria, nec accommodata sunt illis religionibus: & Concilium loquutum esse de religionibus, quibus propter obseruantiam, & rigorem talia decreta sunt necessaria; loquutum est autem generaliter, quia, iuxta frequentem modum loquendi, cùm est sermo de religionibus, intelligitur esse sermo de his, maximè si subiecta materia id expostulat.

32. Satisfit argum. nu. 1. positis. Et per hæc satisfactum existimo difficultatibus etiam in principio positis: probant enim religiones has, vel secundùm præsentem statum & vsum, parum habere (regulariter loquimur quoad milites) de exercitio perfectionis, ac religionis vel etiam secundùm se, minorem quandam perfectionem religionis participare; non tamen probant secundùm suam institutionem, & substantiam non esse veras religiones.

CAPVT V.

Vtrùm conuenienter, & sufficienter diuidatur religio in contemplatiuam, & actiuam.

Diuisio hæc aliam supponit, quæ eadem habet membra, diuersum tamen diuisum, scilicet vitam, quæ in actiuam, & contemplatiuam diuidi solet: ex cuius diuisionis intelligentia pendet illa, quam nunc tractamus, & ideo pauca de illa præmittenda sunt, plura enim legi poterunt apud D. Thom. 2. 2. à quæst. 179. vsque ad 182. inclusiuè. D.Thom.

Explicatur diuisio vitæ in actiuam & contemplatiuam.

1. Primò ergo statuendum est, vitam hominis Christiani partim contemplatiuam esse, partim actiuam, & ita conuenienter in illa duo membra diuidi posse. Quam partitionem irrident Lutherani, qui omnia confundunt, volúntque Christianos omnes eiusdem ordinis, status, & occupationis esse; sed contra eos sufficiunt dicta de statibus in genere, tom. præced. Veritas ergo hæc, quantum ad rem ipsam spectat, de fide certa est; quam aliqui colligere volunt ex illis verbis Pauli 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.* Et illud Matth. 6. *Nemo potest duobus dominis seruire*, & infrà, *Non potestis Deo seruire, & Mammona.* Sed hæc loca magis conferunt ad probandum distinctionem status religiosi à seculari, quàm ad distinctionem duplicis vitæ, actiuæ, & contemplatiuæ, quæ & in secularibus inuenitur, & maximè in ipsismet hominibus Deo specialiter dicatis, quibus omnibus, siue contemplationi, siue actioni vacent, commune esse debet, vt *non seruiant Mammonæ*, neque *implicent se negotiis secularibus.* Nam si hæc verba intelligantur de seruitio, & implicatione illicita, per ea verba distinguuntur iusti ab iniustis hominibus: non contemplatiui ab actiuis; si verò intelligantur de amore temporalium, & negotiatione in eorum lucris procurandis, licitis quidem, secularibus tamen ac temporalibus, sic distinguuntur homines sequentes perfectionem, vel obsequiis diuinis specialiter dicati, à communi Christianorum vita: nam qui diuitias immoderatas quærunt, & se ingerunt negotiationibus humanis propter diuitias, vel honores, vel propter potentiam humanam acquirendam, non sunt apti ad perfectionem sectandam, non solùm per vitam contemplatiuam, verùm etiam nec per actiuam: inde ergo non rectè probatur illa distinctio.

Hæc diuisio quoad rem ipsam, de fide est.

Insufficiens probatio quorumdā.

2. Suppositio prima pro idonea probatione. Neque erit facile in Scriptura inuenire loca, in quibus ad literam hæc distinctio tradatur: inueniemus tamen multa, in quibus vtraque pars, seu membrum illius vitæ commendetur, tanquam ab alio distinctum: quod satis est ad illam diuisionem confirmandam. Vt autem hoc ostendamus, oportet supponere primò, nomine vitæ hîc significari actum vitæ, seu illam rationem viuendi, quæ ad talem actum exercendum destinetur, ac tendat. Quod explicuit optimè D.Thom. dict. q. 179. art. 1. ex generali viuentium ratione, quæ in hoc consistit, quòd habeant principium sese mouendi, seu operandi in seipsis, nam inde actualis vita in ipsa operatione censetur consistere, & illa operatio, ad quam vnumquodque maximè tendit, dicitur vita eius. Secundò supponenda est distinctio illa vulgaris nō solùm Theologica, sed etiam metaphysica, contemplationis, seu speculationis, & praxis, seu actionis practicæ: hæc enim distinctio in præsenti accommodatur ad modos viuendi hominum, morales, studiosos, & rectos. Contemplatio enim in præsenti non sumitur pro cuiuscumque speculatione veritatis, sed illius, quæ ad Deum, eiúsque cognitionem spectat; nec sumitur pro speculatione arida, & sterili, quæ nullum habet fructum circa voluntatem, & rectitudinem eius; sed pro illa, quæ ita subleuat mentem in Dei cognitionem, vt ei totam animam vniat. Actio verò sumitur propriè pro exteriori opera, & occupatione, non tamen pro quacumque seculari negotiatione; sed pro actione virtutis, præcipuè misericordiæ, quæ subleuandis proximorum miseriis, vel corporalibus, vel spiritualibus intendit.

D.Thom.

Suppositio secunda.

3. Probatur iam diuisio in reipsa de fide. Sic ergo explicatis nominibus, solet præcipuè colligi hæc diuisio ex celebri loco Lucæ 10. vbi Christus Magdalenam defendit dicens, *Optimam partem elegit.* Vacabat enim Maria contemplationi verborum Christi, eiúsque dulcedine, & amore fruebatur, quod institutum Christus maximè commendauit.

mendauit. Dum verò eam approbat vt *optimam partem*, aliam insinuat esse partem, non malam, licèt non æquè bonam, illam scilicet, cui Martha intendebat, Christo ministrando, eique necessaria præparando. Ita intellexerunt locum illum Patres Ecclesiæ, qui proinde dixerunt, in illis duabus sororibus has duas vitas esse significatas.

August. Augustinus lib. 1. de consen. Euangel. c. 5. & lib. 22. contra Faustum, c. 52. & sequentibus, & serm. 27. de verb. Dom. & tract. 127. in Ioan.

D. Greg. Greg. lib. 5. in libros Regum, cap. 4. & homil. 14. in Ezech. circa medium, & lib. 6. Moral. cap. 26. & 28. aliàs 17. & 18.

Hieron. Hieronymus in cap. 3. Threnor. circa verba illa, *Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius, & tacebit*, &c. Per quæ etiam verba dicit, laudari vitam contemplatiuam, & condistingui ab actiua; quamuis ad actiuam pertinere dicat, omnem aliam viuendi rationem, præter monasticam & eremiticam: de quo posteà videbimus. Idem Hieron. epist. 22. ad Eustoch. de Virginit. post medium, vbi vitam contemplatiuam virginibus sacris præcipuè commendat, illámque optimè describit. idem Basil. in constitut. monast. c. 2. latè & optimè, & aliqua addit cap. 5. Est denique distinctio hæc apud alios Patres satis communis, quos in sequentibus referemus.

Confirm. Et ad confirmandam adduci possunt omnia loca Scripturæ, in quibus vel diuina contemplatio, vel proximorum beneficentia, & misericordia commendantur, nam priora contemplatiuam vitam, posteriora actiuam commendant. De priori dicitur Psal. 47. *Vacate, & videte, quia ego sum Dominus.* Ad Col. 1. *Sine intermissione orate.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: & Christus dixit Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: quod etiam in hac vita suo modo impleri Sancti interpretantur, sicut etiam dixit, Ioan. 14. *Hæc est vita æterna, vt cognoscamus te solum Deum verum*, &c. De posteriori dicitur Matth. 25. *Quod vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis*, & c. 5. *Beati misericordes*, &c. cum similibus. Ex his ergo locis rectè colligimus, esse in nobis duplex genus operationum gratiæ, & sanctitatis, quæ vita supernaturalis est: vnum ad internam considerationem, aliud ad externam operationem pertinens: cùm ergo vtraque hæc operatio sit quædam vita, rectè secundùm illam duplex vita distinguitur, quarum altera contemplatiua, altera actiua meritò nominatur, iuxta communem vsum illarum vocum, etiam apud Philosophos, vt supposuimus.

4\. Obiectio contra nūc resoluta. Sed dicet aliquis, hæc duo genera actuum, humanorum, & supernaturalium, non esse separabilia ab aliquo modo viuendi huius vitæ mortalis rectè instituto, & ideo non rectè distingui vitam actiuam & contemplatiuam tamquam duas viuendi rationes, sed ad summum tamquam duas operationes, quæ in omni statu rectè instituto copulandæ sunt.

Probatur authorit. *August.* Antecedens expressè est Augustini 19. de Ciuitate, cap. 19. & ostendi potest ex eisdem locis suprà adductis, nam omnibus hominibus rectè viuentibus dicitur, *Vacate & videte*, & *estote misericordes*: &

Basil. (quod Basilius etiam tamquam mirabile aduertit) Paulus eisdem hominibus ait, *Sine intermissione orate*, &, *Nocte ac die laborantes.* Et idem Basilius in Regulis fusiùs disputatis, regula 37. ex professo ostendit, neminem esse excusandum ab operatione, & labore, prætextu contemplationis, sed statis horis vtrumque esse exercendum. Et Christus ipse quando Magdalenam defendit; non negauit actionem esse necessariam, sed excessum & nimietatem eius reprehendit, concludit autem, vnum esse necessarium scilicet, quod ad sustentationem vitæ vel propriæ, vel proximi fuerit necessarium, vt idem Basilius notauit in Breuiorib. regul. in 20.

Et ratio est, tum quia in vita mortali non potest homo semper esse continuè intentus contemplationi, & ideo oportet vt in aliarum virtutum actibus exerceatur: tum etiam quia vnusquisque indiget propria mortificatione, & societas hominum sine mundi obsequiis conseruari non potest, & ideo aliqua actio omnibus est necessaria. Probatur item ratione.

Martha etiam licèt ministerio incumberet, non omninò priuabatur contemplatione, vt ponderauit Gregor. lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. circa finem, circa illa verba Lucæ 10. *Gregor.* *Quæ stetit, & ait. Quo exemplo* (inquit) *instruimur, vt, qui fratribus ministeria exhibemus, si per moram sedere ad redemptoris pedes non possumus, per aliquantulam morulam redemptori assistere debeamus.* Considerat autem Gregorius, Martham dum sedulò ministrabat, aliquando per transitum vidisse, & audisse Christum, aliquando verò stetisse, vnde concludit, *Sed benè assistimus si transeundo, & seruiendo videamus. Quid est autem transeundo Dominum cernere, nisi in omni nostro bono opere ad ipsum dirigere cordis intentionem? transimus enim cùm huc, illuc discurrendo in membris suis Domino ministramus, sed transeundo Dominum cernimus, si per omne quod agimus, præsentem nobis ipsum, cui placere cupimus, contemplamur.* Vult ergo actionem non debere esse sine contemplatione; & meritò, tum quia sine oratione nihil possumus rectum & pium ex nobis facere, tum etiam, quia nisi interna consideratione homo innumeris periculis exponitur, etiamsi in bonis operibus versari videatur, iuxta illud Hierem. 12. *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde.*

Hæc obiectio postulat vt sensum & sufficientiam diuisionis explicemus. 5. Quid aliqui respondeant ad obiect. Et in primis responderi potest, ad vitam actiuam propriè non pertinere quamcumque externam actionem, sed illam tantùm, quæ ad alium dirigatur, vt sunt misericordiæ opera. Hoc autem modo rectè posse vitam contemplatiuam ab actiua separari, quia potest esse vita, quę nullis misericordiæ operibus incumbat. Et è contrario contemplationem solùm dici considerationem veritatis ratione sui, & ita etiam posse inueniri actionem sine contemplatione, sed hoc simpliciter verum non est: nam licèt contemplationis præcipuum obiectum sit Deus, non tamen adæquatum, sed est omnis veritas, quæ ad Deum ordinatur. Item, licèt speculatio Philosophica sistat in cognitione: hæc verò contemplatio affectiua, eminenter est practica, & non excludit ordinem ad affectum. Ac denique, licèt vita actiua præcipuè versetur in actionibus ad alterū, vt in optimo agibili; adæquatè verò comprehendit omne agibile, & virtutes omnes morales, vt tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 1. & q. 181. art. 1. & 3. d. 35. quæst. 1. art. 2. & 3. quæstiuncula 1. & sæpe aliàs, & ex dicendis ampliùs constabit. Concedendum ergo est, nullum esse posse vitæ studium rectè institutum ad perfectionem obtinendam, quod non aliquid de actione, & de contemplatione participet, vt discursus factus probat.

Vera responsio. Vnde distinctio illa non est in eo sensu intelligenda, vt vita actiua omnem excludat contemplationem, aut vita contemplatiua omnem actionem. Sed ita denominantur ex eo, quod principaliter intenditur in vnaquaque: sicut enim medium, quod ex contrariis compositum est, ab eo denominatur simpliciter, quod prædominatur,

natur, & excedit: ita hominis vita, quæ ex actione & contemplatione, non tanquam ex contrariis, sed diuersis muneribus coalescit, ab ea denominatur, quæ in vitæ instituto præeminet. Dicitur autem præeminere in præsenti (quod notandum est) non illa, quæ maiori tempore vitæ, vel diei exercetur: sed illa, quæ habet rationem finis, propter quem omnia illa intenduntur: nam finis in moralibus est qui dat speciem, & præcipuam denominationem. Sicut Aristot. dixit, qui furatur propter mæchiam, magis est mæchans quàm fur, quod verum est etiamsi plus temporis furando, quàm mæchando consumat. Sic ergo quoddam est vitæ institutum, quod per se primò, ac principaliter respicit tanquam proprium finem & scopum, opera misericordiæ, hospitalitatem, redemptionem captiuorum, &c. tamen adiungit aliquam orationem, & considerationem, vt opus illud sanctè exercere valeat, & propter generalem rationem cultus diuini, &c. hæc vita dicitur actiua à suo fine. E contrario verò quando principaliter quæritur contemplationis perfectio, & actio, ac mortificatio corporis in eum finem ordinatur, vt contemplationi inseruiant, illa est propriè vita contemplatiua, & ita cessat obiectio facta. Estque differentia hæc consentanea D.Thom. dict. q. 179. art. 1. dicenti, *In hominibus vita vniuscuiusque videtur esse id, in quo maximè delectatur, & cui maximè intendit. Quia ergo quidam homines præcipuè intendunt contemplationi veritatis, quidam verò intendunt principaliter exterioribus actionibus, inde est, quòd vita hominis conuenienter diuiditur per contemplatiuam & actiuam.*

Bonam esse diuisionem religionis in actiuam & contemplatiuam, non tamen adæquatam.

6\. Atque hinc etiam concluditur cum eadem proportione, rectè statutum religiosum diuidi in contemplatiuum, & actiuum. nam religio supra communem vitæ rationem, solùm addit conditionem status tendendi ad perfectionem; certum est autem illud secundum genus vitæ, aptum esse perfectioni quærendæ, nam vtrumque perficit charitatem, & quantum est ex se excludit omnia peccata, in quibus duabus rebus substantia perfectionis consistit. Vnde optimè Naziazen. orat. 10. in laudem Cæsarij, §. *Age nunc, Philosophari* (inquit, eo verbo indicans contemplatiuam vitam) *vt maximum ita & difficillimum est, nec id aggredi multorum est, nec aliorum quam quos diuinæ afficit mentis magnitudo, quæ bona hominum voluntati manum porrigere solet. Non parum autem hoc quoque æstimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus, probitati studeat. Vtrumque ergo vitæ genus propriæ sanctificationi, & perfectioni principaliter studet.* Ergo vtrumque aptum est, vt per modum status tendendi ad perfectionem assumatur, & votis religiosis consecretur.

Declaratur, & probatur primò.

7\. Quod etiam ita factum esse vsus ipse Ecclesiæ catholicæ satis ostendit: nam quædam sunt religiones monasticæ, quæ ad contemplationem solam principaliter ordinantur, cuiusmodi sunt omnes illæ, quæ per se, & ex institutione sua circa proximos non versantur, & in laude Dei præcipuè occupantur, &, si quid habent actionis, ad propriam tantùm perfectionem refertur, vel accidentarium est tali statui. Aliæ verò sunt religiones, quæ ad actiones misericordiæ exercendas erga proximum, præcipuè institutæ sunt, & in ordine ad illas expeditè, & perfectè exercendas, & cœlibatus eligitur, & curæ omnes diuitiarum tolluntur, & obedientia promittitur, vt patet in religionibus Mendicantibus, & aliis, quæ vel infirmis curandis, vel redimendis captiuis, aut aliis similibus operibus incumbunt. Rectè ergo diuiditur religio in contemplatiuam, & actiuam: quia religio vna distinguitur ab alia ex proprio fine, seu scopo, & propriis mediis, vt suprà dictum est cum D.Thoma q. 188. art. 1. & 6. At hæ religiones habent diuersos fines proprios, quamuis enim conueniant in generali fine quærendi propriam perfectionem, & diuinum obsequium, tamen proximos fines habent diuersos, scilicet perfectionem contemplationis, vel actionis, vt declaratum est.

Probatur 2. ex diuersitate finis. D.Thom.

8\. Vnde consequenter necessarium est, vt in propriis mediis principalioribus differant, nam licèt aliqua generalia habeant communia, vt sunt tria vota substantialia, aliqua corporis castigatio, oratio aliqua & similia: necessarium nihilominus est, vt in aliquibus omninò propriis differant, quia necesse est vt ad proprium & singularem finem propria etiam media accommodentur, qualia sunt v.g. confabulatio cum proximo, vel ab illo separatio: peregrinari extra domũ, aut in claustro semper manere, exercitium chori, aut studij, & similia. Ergo meritò religionis status in hæc membra diuiditur, vt diuersa: nam in his rebus non metaphysica, aut physica distinctio quærenda est, sed moralis, quæ cum illa physica quandam proportionem obseruet.

Item mediorum.

10\. Maior difficultas est circa sufficientiam huius diuisionis. Aliqui enim censent, addendum esse tertium membrum religionis mixtæ ex contemplatione, & actione: nec sine magno fundamento, quia non repugnat dari religionem, quæ simul contemplationi, & actioni principaliter intendat. Primò, quia hæc duo non sunt inter se ita repugnantia, quin simul possint cum magna perfectione simul principaliter intẽdi. Secundò, quia Christus Dominus hoc vitæ genus professus est, ideo enim & pernoctabat in oratione Dei, & prędicabat, ac discurrebat benefaciendo & sanando. Vnde idẽ vitæ genus Apostolos docuit, nam & cum ipso in montem ascendebant, & in hortum Gethsemani frequenter cum ipso ad orandum conueniebant: & cum eo similiter incedebant ad prædicandum, & ab eo mittebantur bini ad prædicandum, & curandum infirmos: denique hac ratione ipsi dicebant Actor. 5. *Nos autem orationi, & verbo instantes erimus.* Tertiò sumi potest argumentum ex verbis Christi, Lucæ 10. *Maria optimam partem elegit*, prout expenduntur à Caietano 2. 2. q. 182. art. 1. Maria enim puræ vacabat contemplationi, & ideo Christus illam appellauit partem, eam præferens alteri parti, quæ in sola actione consistit. Significans esse aliud vitæ genus totale (vt sic dicam) & ex vtraque parte mixtum, & cõpositum. Atque ita Caietanus ibi hanc videtur sequi sententiam.

Quorundã pars neg. probatur primò. Secundò. Tertiò.

11\. Contrariam verò partẽ suadere videtur in primis authoritas D.Thomæ dicta q. 179. art. 2. vbi diuisionem illam bimembre sufficientem esse docet, & videtur esse communis sententia Patrum, quos suprà n. 3. retulimus, duas enim tantùm vitas vbique distinguunt, & ideo per duas sorores Martham, & Mariam significari dicunt; & similiter per Rachel, & Liam, vt latè August. 22. contra Faustum, cap. 52. & seq. Greg. lib. 6. Moral. cap. vlt. Ratio est, quam D.Thom. ibi ad 2. insinuat, quia nul-lum

Pro parte affirm. arguitur primò ex Patribus. D.Thom. D.Gregor. D.August. Item ratione.

lum est vitæ sanctæ genus, quod contēplationem, & actionem non amplectatur, vt suprà explicatum est, ac denominatur contemplatiuum, vel actiuum ab eo, quod excellit, semper autem aliquod horum prædominatur, ergo necesse est vt vel contemplatiuum, vel actiuum dicatur, & ita diuisio erit sufficiens. Dicet fortè aliquis, posse dari genus vitæ cum tanta æqualitate vtramque partem complectens, vt nulla prædominetur, & consequenter à neutra denominari, & ita esse addendum tertium membrum. At profectò id morale non est, nec ostendetur tale genus vitæ in Ecclesia; quod autem non est, nec fortasse vnquam fuit, non est in moralibus recensendum. Accedit, quòd illo etiam posito, denominaretur saltem à nobiliori, & ita esset vita illa contemplatiua.

Euasio remouetur.

12. Tertiò tamen argumentor aliter, quia non potest vnus & idem status habere duos fines proximos, quos propter se intendat, quæcumque ergo religio contemplationem, & actionem complectitur, vel intendit actionē propter contemplationem, vel è contrario contemplationem propter actionem, non autem vtramque propter ipsam; status autem denominatur ex fine: ergo semper est vel contemplatiuus, si actionem solùm propter contemplationem quærat, vel actiuus, si quærat contemplationem propter actionem. Et ita D. Thom. 2.2. q.188. art. 6. religiones illas, quæ ad spiritualia ministeria circa proximos ordinantur, vitam actiuam profiteri dicit, licèt magna ex parte diuinis laudibus, & contemplationi vacent, quia contemplationem ad actionem ordinant, scilicet, vt contemplata aliis tradant. Et ita Societas, quæ vna ex his religionibus est, contemplationem sumit vt vnum ex præcipuis mediis ad auxilia spiritualia conuenienter proximis præstanda, vt constat ex eius constitutionibus p. 10. §. 2. Sic ergo erit sufficiens diuisio, nec oportebit tertium membrum adiungere.

Ratio altera pro eadē parte. *D.Thom.*

13. Controuersia hæc magna ex parte potest esse de nomine, & ideo non multum refert alterutrò modo loqui, nam vterque loquendi modus in Patribus inuenietur. Dico tamen satis aptè diuidi statum religiosum in illa tria membra, maioris claritatis gratia, & quia D. Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. tertium vitæ genus adiungit, ex actuoso, & otioso compositum. Potéstque hæc sententia confirmari ex doctrina Prosperi in discursu librorum de Vita contemplatiua: Nam in lib. 1. postquam vitam contemplatiuam declarauit, à cap. 13. ostendit, pontifices Ecclesiæ, & prædicatores vitam contemplatiuam debere profiteri, quibus nihilominus tam in illo, quàm in sequentibus libris magna officia tribuit vitæ actiuæ. Idem licet colligere ex doctrina Abbatis Nestorij apud Cassianum collat. 14. c. 4. vbi sic ait, *Quidam summam intentionis suæ erga eremi secreta, & cordis constituunt puritatem, vt in præteritis Eliam, & Eliseum, nostrísque temporibus B. Antonium, alióśque eiusdem propositi sectatores familiarissimè Deo per solitudinis silentium cohæsisse cognoscimus. Quidam erga institutionem fratrum, & peruigilem cœnobiorum curam, omnem studij sui solicitudinem dediderunt, vt nuper Abbatem Ioannem, qui in vicinia ciuitatis, cui nomen est Thumis, grandi cœnobio præfuit, ac nonnullos eiusdem meriti viros Apostolicis etiam signis meminimus claruisse. Quosdam Xenodochij, & susceptionis pium delectat obsequium, per quod etiam in præteritis Abraham Patriarcham, & Loth Domino placuisse scimus, vt nuper B. Macarium singularis mansuetudinis ac patientiæ virum, qui Xenodochio ita apud Alexandriam præfuit, vt nulli eorum, qui solicitudinis sunt secreta sectati, inferior sit credendus. Quidam eligentes ægrotantium curam, alij intercessionem, quæ pro miseris atque oppressis impenditur, exequentes, aut doctrinæ instantes, aut eleemosynas pauperibus largientes, inter magnos ac summos viros pro affectu suo ac pietate viguerunt.*

Arridet magis pars negatiua. *August.* *Confir. ex doctrina Prosperi, & Abbatis Nestorij.* *Cassian.*

14. Hæc autem partitio magis est enumeratio quædam singulorum statuum, qui sub actiuo, & contemplatiuo inueniri possunt, quàm methodica, & immediata diuisio status religiosi. Si enim omnia verba attentè considerentur, supponunt diuisionem suprà datam de contemplatiua, & actiua vita, & vtramque subdiuidunt. Nam in duabus primis clausulis videtur diuidi vita contemplatiua in solitariam, & cœnobiticam; de qua diuisione nos suprà c. 2. sub generaliori ratione diximus: significatur autem in verbis prædictis solitariam vitam tenere apicem puræ vitæ contemplatiuæ: cœnobiticam autem aliquid de actiua participare, præcipuè in illis, qui aliorum institutionem & peruigilem curam ac solicitudinem suscipiunt: & ita quoad hanc partem indicatur ibi trimembris diuisio. In aliis verò duabus vltimis clausulis diuiditur vita actiua in varias species, iuxta varietatem finium & actionum. Potuisset autem aptiùs distingui in vitam actiuam, quæ corporalibus misericordiæ operibus occupatur, qualia sunt plura eorum, quæ ibi numerantur: & quæ incumbit spiritualibus actionibus, quæ in solo illo verbo ibi insinuantur, *aut doctrinæ instantes*, sub quo verbo (vt adæquata sit partitio) comprehendi debent omnia ministeria, quibus animæ proximorum iuuantur, siue sit concio, siue confessio, siue priuatum colloquium, & similia. Et hoc posterius genus vitæ actiuæ non solùm non excludit contemplatiuam, verùm potiùs illam requirit vt germanam sororem, vel potiùs eam quodammodo intrinsecè includit, quia magnam internam considerationem in operante exigit; ergo ex illo etiam tertium membrum vitæ mistæ rectè colligitur.

Dicta Nestorij verba pro instituto accommodantur.

15. Nam concio v. g. tota est contemplatio quædam externis actibus expressa, quæ non solùm ipsos concionantes, sed etiam alios, quantum in se est, in Deum eleuat; supponit autem, vt rectè fiat, diuturnam orationem, & meditationem eorum, quæ dicenda sunt: & hæc præcedere debet lectio, quæ pars etiam est vitæ contemplatiuæ, vt D. Thomas docet 2.2. q.188. art.6. Et per se constat, quia est veluti primum initium eleuationis mentis in Deum: lectione enim discimus, & accipimus quæ per meditationem conseruamus, & digerimus, & ita paulatim inflammatur anima in Deum. Hinc sunt illi quatuor gradus, quos posuit, & exposuit Bernard. lib. de Scala claustrali, lectio, meditatio, oratio, & contemplatio. Quamuis enim vltimus tamquam perfectissimus, contemplationis nomen per antonomasiam sibi vsurpet: tamen, generaliter loquendo, vita contemplatiua omnes complectitur, *Quia lectio inquirit, meditatio inuenit, oratio postulat, contemplatio degustat,* vt ibidem ait Bernardus, qui posteà rectè subiungit; *Ex his possumus colligere, quòd lectio sine meditatione arida est, meditatio sine lectione erronea, oratio sine meditatione est tepida, meditatio sine oratione infructuosa, oratio cum deuotione contemplationis acquisitiua, contēplationis adeptio sine oratione aut rara, aut miraculosa.* Sicut ergo inter se connexa sunt, ita contēplatiuus

Idem institutum conficitur consideratis actibus concionandi, &c. *D.Thom.* *Bernard.*

tiuus status, vt talis est, illa omnia complectitur, tanquam initium, medium, & finem. Sic enim dixit Isidorus, & confirmari potest ex illo Bonauen. in Pharetra, lib. 4. cap. 26. *Omnis profectus ex lectione, & meditatione procedit, quæ enim nescimus, ex lectione discimus, meditationibus conseruamus.* Et Sanctus Vincentius tract. de vita spirit. 6. de somno & vigilia; *Lectio* (inquit) *& oratio sese vicissim excipiunt, mutuoque iuuant.* Docent præterea Augustinus, & Patres omnes, Magdalenam, cùm ad Christi pedes sedebat, audiēs verbum eius, actum contemplatiuæ vitæ exercuisse, & occasione illius idē dicit Augustinus serm. 27. de verb. Domini, de his, qui cuiuscunque prædicatoris Euangelici concionem audiunt, quia per illum loquitur Deus; at etiam loquitur per librum, dum simili intentione legimus; nam, vt ait Richardus de Sancto Victore lib. 4. de contemplatione, cap. 14. *Sicut per orationem nos ad Deum loquimur, ita per lectionem ipse loquitur nobis.*

(Isidor. D. Bonau. S. Vincent. August. Richard. de S. Vict.)

16. Item considetatis actibus docendi.

Addo etiam sub verbo illo instanti doctrinæ, non solùm doctrinam illam comprehendi debere, quæ per conciones datur, & ad inflammandos affectus præcipuè ordinatur, sed etiam illam doctrinam, quę ad eruditionem, & illustrationem proximorum ordinatur. Nam, vt infrà agentes specialiter de Societate tractatu 10. lib. 5. cap. 4. ostendemus, institui potest religio, quæ ad hoc etiā actionis genus ordinetur, saltem secundùm aliquem gradum ministeriorum, seu mediorum, quibus ad bonum proximorum vtitur. Quod etiam D. Tho. docuit opuscul. 19. cap. 2. & sequentibus, & 2. 2. quæst. 188. artic. 5. & 6. Ex quo etiam licèt intelligere, tale docendi institutum, licèt ex parte actiuum sit, quatenus actus docendi exterior est, & ad alios ordinatur: nihilominus intrinsecè ac necessariò includere contemplationem, quando doctrina est de veritate per se intenta, vt expresè docet etiam D. Thomas 2. 2. quæst. 181. artic. 3. & q. 11. de verit. artic. 4. citans Augustinum dicto sermo. 27. de verb. Domin. vbi absolutè de doctrina loquitur, cùm ait; *Vacent verbo, inhient doctrinæ dulcedini:* tum quia hæc doctrina potissimùm est sacra, includens meditationem, & considerationem veritatis diuinæ, ac supernaturalis, quæ ex se multùm iuuat ad contemplationem diuinæ sapientiæ, & ad inflammandum affectum. Tum etiam, quia licèt interdum hæc studia versentur circa creaturas, tamen ordinantur ad Dei cognitionem, & amorem, vt principalem scopum, & iam dictum est quidquid ad contemplationem ordinatur, ad vitam contemplatiuam pertinere; præsertim quia creaturarum cognitio, debita intentione assumpta, ducit in cognitionem Dei, & vt sic contemplationem participat. Vnde D. Thom. 2. 2. q. 180. artic. 4. ait, omnem consideratioē veritatis creaturæ, quæ ad diuinam conducit, pertinere ad vitam contemplatiuam, & quæst. 179. artic. 2. ad 4. ait, omnia humana studia, quæ conducunt ad cognitionem talis veritatis, pertinere ad vitam contemplatiuam. Igitur talis etiam vita simul contemplatiua, & actiua esse videtur.

(D. Thom. D. Thom. D. Thom.)

17. Satisfit probationibus adductis n. 11.

Videtur ergo satis fundata illa trimembris diuisio, adiungendo præsertim ea, quæ in principio dubitationis num. 10. posuimus. Nec in re ipsa, vt dicebam, potest in hoc esse dissensio: nam per hanc trimembrem diuisionem solùm declarare intendimus esse quoddam genus vitæ, quod vtrumque munus exactè colit, & exequitur: quidquid sit de denominatione illi tribuenda. Et hoc solùm D. Thomas relatus in num. 11. voluit in prædicta diuisione, vt satis in solutione ad 3. declarauit: nec aliud intendunt Patres ibi citati. Et prima ratiò solùm insistit in denominatione, de qua plura statim.

In vltimo verò argumento num. 12. posito quippiam tangitur, quod ad quæstionem de re pertinere potest, scilicet, an illa religio, quæ vtrumque munus amplectitur, vnum ad alterum necessariò ordinet, vel vtrumque per se intendat tanquam finem. Quidam enim putant primum necessariò esse dicendum, & ideo religionem semper denominari ab eo munere, quod pro fine habet, sicque non esse necessarium tertium membrum. Mihi autem verius videtur, vtrumque munus intendi vt finem, in his præcipuè religionibus, quæ ad eam partem vitæ actiuæ ordinantur, quæ in spiritualibus actionibus circa proximum consistit. Nec tamen assero, vtrumque munus intendi tantùm per modum finis, negari enim non potest, quin actus vitæ contemplatiuæ in tali religione ad actionem ordinentur, nam studium, lectio, meditatio frequentiùs ad seruiendum proximis referuntur: imò etiam ipsa oratio, & vnio cum Deo, propter illum finem potest rectissimè desiderari, & procurari, quia eò quis est aptius instrumentum Dei in auxilio animarum, quò ipse fuerit Deo iunctior, vt rectè dicitur in loco suprà citato num. 12. ex constitutionibus Societatis. Nihilominus tamē etiam debet per se ac præcipuè intendi contemplatio, etiam in tali religione; primò, quia contemplatio non est purè medium, sed propter se maximè appetibilis. Secundò, quia in tali religione magis per se intenditur propria perfectio, quàm proximorum; at perfectio propria in contemplatione maximè sistit, & in ea comparatur: ergo. Tertiò, quia talis religiosus non solùm ea contemplatione vtitur, quæ ad auxilium proximorum sibi necessaria est, sed etiam illa fruitur, quæ sibi proficua, & in Deo delectabilis est. Vnde vt rectè suo munere fungatur, quoties circa proximum occupari necesse non est, contemplationi, vel alicui actui vitæ contemplatiuæ se statim applicat; non propter actionem, sed quia *otium sanctum diligit charitas veritatis*, & ita statim ad illud redit, qui verè amat, quoties *negotium iustum non imponit necessitas charitatis:* vnde subdit Augustinus 19. de Ciuitate, cap. 19. *Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati.* Igitur talis religio per se contemplatiua est, & non tantùm propter actionem, sed propter se contemplationem amplectitur, quod satis significauit idem Augustinus suprà dicens, *Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. Sed nec sic omnimoda veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas.*

(18. An religio complectēs contemplationem, & actionem, necessariò vnam ad alteram ordinet. — August.)

19. Religio cur actiua, vel contemplatiua vocetur.

Solet autem talis religio magis actiua, quàm contemplatiua nominari (quamuis proprio nomine possit dici mista) vel quia nomen contemplatiuæ vitæ, est quasi exclusiuum, ita vt significet vitam illam, quæ ita per se tendit ad contemplationem, vt actionem nullo modo per se, quæ ad proximos ordinatur, intendat, sed solùm illam exerceat, quàm vel charitas ipsa exigit, vel quæ conducere potest ad contemplationem. Omnis verò alia religio, quæ ad actionē circa proximos versatur, dici potest actiua, quæ si in actione corporalis misericordiæ occupatur, propriè, & quasi omnino vel pręcipuè talis est; si autē in actione, & auxilio spirituali proximorū versatur, dicitur actiua, quia

quia non in sola contemplatione sistit, non quia illam non per se, ac principaliter amplectatur, vel saltem amplecti possit, si ratio sui instituti hoc patiatur. Potest etiam ita denominari, quia contemplationem potest aliquo modo ordinare ad actionem, actionem verò non ita propriè ad contemplationem.

20. Obiectio contra nũc dicta. Dices, potiùs solet inferius ad superius ordinari, quàm è contrario, contemplatio autem actione superior est; ergo magis potest actio ad contemplationem, quàm contemplatio ad actionem ordinari. Vnde & Gregor. 6. Moral. sæpè repetit, præsertim c. 17. actionẽ debere præcedere, tanquam parans viam ad contemplationem. *Gregor.* Dilutio. Respondeo, quando ordo est causalitatis, & auxilij, optimè ordinari superius ad inferius, ita verò ordinatur contemplatio ad actionem vt det illi efficaciam, & vt illã moderetur ne spiritum extinguat. Actio verò non potest hoc modo ordinari ad contemplationem: alio verò modo potest aliqua actio referri ad contemplationem tanquã dispositio præparans subiectum, de qua maximè loquitur Gregorius suprà, & D. Thom. 2. 2. q. 180. artic. 2. tamen *D. Thom.* illa non solet esse actio circa proximum per se, & ex intrinsecis loquẽdo, sed est illa actio quæ versatur circa propriam mortificationẽ, pœnitẽtiam &c. Aliquo tamen modo magis extrinseco potest actio erga proximum ad contemplationem ordinari, per modum meriti, vel impetrationis apud Deum, nam qui erga proximum recta intentione, & vitæ puritate ministerium suum implet, à Deo obtinebit faciliùs donum contemplationis; quod ex ipsius gratia, magis quàm ex vlla humana industria pendet.

CAPVT VI.

Quæ religio sit perfectior actiua ne, an contemplatiua, an ex vtraque mista.

1. De purè actiua certũ cedere aliis, quidquid nonnulli sentiant. SVperest dicendum circa diuisionem hactenus tractatam, quæ religio perfectior sit actiua, vel contemplatiua, aut mista. Et de purè actiua nulla est difficultas. Quamuis quidam Iuristæ, vt suos labores exaggerent, suam vitam actiuam contemplatiuæ præferant, & illi etiã actioni, quæ in spiritualibus ministeriis circa proximos versatur: quod videtur sentire Hostiens. in principio Summæ, nam comparans huiusmodi vitam reliquis, *Hostiens.* ait, *quæ si rectè duceretur, magis esset fructifera.* Addit Alber. l. *per diuersas.* C. Mandati, fore etiam magis *Alberic.* meritoriam: sequitur Ias. l. 1. ff. de Iustitia, & iure, *Iason.* Lucas de Penna l. 2. C. de pignoribus lib. 12. Licèt hi (inquam) authores ita loquantur, tamen vel *Luc de Penna.* per exaggerationem loquuti sunt, vel non comparando status seu rationes viuẽdi, sed personales labores, & merita. Comparando ergo vitam ipsam secundùm se, certissimũ est, hanc purè actiuam, in infimo gradu esse constituendam, vt comparatione aliarum minùs perfecta sit, nam id satis colligitur ex verbis Christi Lucæ 10: *Optimam partem elegit sibi Maria.* quem locum ita exponunt sancti communiter, vt cap. superiore ex Augustino, & Gregor. & aliis relatum est, & videri etiam potest Gregor. homil. 13. & 14. in Ezech. & lib. 6. *Gregor.* Moral. cap. 28. Bernard. serm. 5. Assumptionis, & *Bernard.* 41. in Cant. Ruper. lib. 7. in Genes. cap. 81. Richar- *Ruper.* dus de Sancto Victore lib. 1. de vita contemplati- *Richard. de S. Vict.*

A ua, cap. 1. Cassian. collat. 1. cap. 8. Innocent. III. *Cassian.* lib. 1. de myster. Missæ, c. 63. & in serm. de Assumpt. *Innocen. III.* Bonauent. de septem itiner. æternit. d. 5. Anton. 4. *Bonauent.* p. tit. 10. c. 4. §. 4. Et ita vt certum supponunt om- *Antonin.* nes Doctores citandi, & probabitur clarè ex omnibus rationibus statim afferendis, pro sequentibus opinionibus.

Igitur quòd ex duabus aliis purè contemplatiua præferenda sit, tenet Henric. quodlib. 12. q. 14. 2. & 18. Et primò fauent huic opinioni authores, Quòd etiã mixta cedat purè contẽplatiuæ arguitur authorit. quorundam. qui comparando absolutè vitam contemplatiuam cum actiua, tanquam duo membra adæquatę diuidentia vitam hominis, absolutè præferunt contẽplatiuam; nam, iuxta illum diuidendi modum, vita *Henriq.* B mista sub actiua comprehenditur, vt paulò antea cap. præced. n. 19. dicebamus, & sentiunt omnes, qui vitam actiuã diuidunt in eam, quæ circa actiones corporales, vel in actionibus spiritualibus doctrinæ, & similibus versatur, vt D. Tho. 2. 2. q. 188. *D. Thom.* artic. 6. Bonauent. in meditat. vitæ Christi, cap. 45. *Bonau.* Carthus. opusc. de contemplat. lib. 1. art. 14. & D. *Carthus.* Greg. hom. 14. in Ezech. circa mediũ; *Actiua vita est* *D. Greg.* *panem esurienti tribuere, verbo insipiẽtem docere.* Constat ergo in ea diuisione bimembri mistam vitam sub actiua comprehendi, si ergo in eadem diuisione vita contemplatiua simpliciter præfertur actiuæ, etiam mistæ antefertur. Ita verò sentit D. Tho. *D. Thom.* C 2. 2. q. 182. art. 1. & Caiet. ibi, Bonauent. loco pro- *Caiet.* ximè citato, cap. 57. & omnibus aliis suprà allatis. *Bonau.* Multum etiam fauent huic sententiæ D. Tho. 2. 2. Item author. D. Th. q. 188. artic. 8. quatenus ait, vitam solitariam ex se, & ex suo genere esse perfectissimam, & ita religionem solitariam comparari ad omnes reliquas sicut perfectũ imperfecto: quod non est nisi propter puriorem vsum contemplationis, ad quam status ille omnino ordinatur: ergo contemplatiua religio, vt sic, est perfectior, nam supremum in aliquo genere est mensura cæterorum.

3. Arguitur etiam ratione. Primò. Ratione item suaderi potest hæc opinio, quia vita purè contemplatiua est aptior ad meritum, & ad diuini amoris augmentum, ergo est de se perfectior ex vi status: consequentia per se patet, nam D hęc cõparatio ex vi status facienda est, vt à principio diximus. Vt autem antecedens probemus, aduertendum est, non debere fieri comparationem inter vitam purè contemplatiuam, & mistam, in eo sensu, vt simul pro eodem tempore, actus solius contemplationis, cum actu vtriusque vitæ simul sumpto conferamus: sic enim non erit æqua comparatio, sed totius ad partem. Vt si quis nunc exerceatur in solo amore Dei, alter verò simul ęqualem Dei amorem exercendo, actu prædicet: sine dubio hic posterior pro hoc tempore magis merebitur, cæteris paribus, quia habet totum meritum amoris, & vltrà prædicationis. Quo sensu etiam vita mista ex actione exteriori erit perfectior, vt si in dicto exemplo simul amet æqualiter E Deum, & peregrini pedes lauet. Debet ergo mistio intelligi pro diuersis temporibus, prout humano modo fieri potest, nunc orando, posteà legendo, prædicando: & comparari cum vita simplici, quæ pro omnibus temporibus in actibus vitæ contemplatiuæ licèt variis versetur. Sic ergo intellectum antecedens probatur, quia formalis actus charitatis, & amoris Dei, ex se sunt magis meritorij, magísque perficiunt charitatem: ergo status, qui ex se aptior est ad hos actus frequentiùs, & ardentiùs exercendos, aptior est ad perfectionem charitatis, & consequenter perfectior: huiusmodi autem est status vitæ purè contemplatiuæ, tum

tum quia frequentiùs in ea vacatur huiusmodi actibus, tum quia in meditatione magis ardet diuinus amor.

4. Secundò. Secundò, perfectio huius vitæ in duobus præcipuè consistit, in maiori peccatorum diminutione, & in frequentiori Dei memoria ac dilectione, vt in superioribus cum D. Thoma tradidimus; at illa duo faciliùs, securiùs, & vberiùs comparantur per vitam purè contemplatiuam, quàm per mistam: ergo. Probatur minor, nam vita contemplatiua minorem habet occasionem peccandi, siue grauiter, siue leuiter: deinde nihil ferè habet, quod auertat animum ab actuali Dei memoria, & consideratione. In actionibus verò circa proximum, multa similia impedimenta, & occasiones occurrunt, vt per se notum est. Vnde in hoc statu vitæ mistæ seruari minimè possunt multæ circunstantiæ exteriores, quas sancti Patres vt necessarias ad perfectionem acquirendam commendarunt, vt habere habitationem seiunctam ab his, qui communem vitam agunt, vt ait Basil. in regula 6. & 7. ex fusiùs disputatis: item custodia claustri, tum ne religiosi illud egrediantur, tum ne ad confabulandũ seculares admittant, vt latè Basil. in Procem. regul. fusi. disput. & duobus sermonibus asceticis, proximè præcedentibus: item, vt omni careant solicitudine, & externa cura, quæ illorum mentem possit distrahere, ex eodem Basilio regula 5. ex fusi. disput. circa principium; hæc autem omnia, & similia in vita mista nec seruantur, nec seruari possunt. Vnde Bernard. epist. ad Sugerium Abbatem, ad hos religiosos, qui cum proximis multum conuersantur, alludens, ait, *Claustrum frequenter stipari militibus, vrgeri negotiis, iurgiis personare, patere interdum & fœminis, quid inter hæc cœleste, quid diuinum, quid spirituale poterit cogitari? luge, quippe silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit cœlestia meditari.* & epist. 42. in fine, *labor, & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam.*

(Basil. — Bernard.)

5. Tertiò. Tertiò argumentor, quia quò homo in hac vita magis abstrahitur à corpore in actionibus suis, & Deo, Angelis, ac beatis similior efficitur, eò sine dubio perfectiorem vitam profitetur; at vita contemplatiua quò purior, eò similior vitæ Dei & Angelorum, quia spiritualior; & vitæ beatorum, quia intentior est Dei cognitioni & amori: & quia in vita beata cessant hæc ministeria.

6. Quartò. Quartò denique, quia omnes rationes, quæ probare possunt vitam actiuam, quæ in actionibus corporalis misericordiæ versatur, esse minùs perfectam contemplatiua, probant cum proportione de alia vita mista. Probatur antecedens, nam in primis illa vita actiua non est sumenda sine vlla contemplatione, sic enim etiam hæc vita actionum spiritualium esset valdè imperfecta, & periculosa: sumenda ergo est cum proportione ex parte contemplationis: sic enim dixit D. Thomas 2.2. quæst. 188. art. 2. ad 2. agens de hac vita, *Dum religiosi operibus vitæ actiuæ insistunt intuitu Dei, consequens est vt in eis actio ex contemplatione deriuetur.* Quæro ergo cur hæc vita in hoc gradu sumpta sit minùs perfecta, quàm purè contemplatiua? Certè non alia ratione, nisi quia illæ actiones erga proximum minoris meriti, & perfectionis sunt, quàm actus contemplationis, qui circa Deum versatur. Vel (quod in idem redit) quia tales actiones ad summum procedunt ex charitate proximi, contemplatio autem habet adiunctam dilectionem Dei, quæ excellentior est.

(D. Thom.)

7. Hæ autem rationes eodem modo procedunt de

A illo gradu vitæ actiuæ, quæ in spiritualibus actionibus circa proximum versatur: nam licèt hæ actiones perfectiores sint corporalibus, & maioris meriti; non excedunt gradum charitatis proximi, vnde non attingunt gradum charitatis Dei. Vis harum rationũ extenditur. Quòd si dicas, eam posse fieri ex imperio charitatis Dei: idẽ dicetur de actionibus corporalibus: Euasioni occurritur. ergo si hoc non obstat quominùs hæc vita absolutè maneat minùs perfecta, quia totum hoc mistum (vt sic dicam) non adæquat simplicem dilectionem Dei, in sua puritate, & summa perfectione existentem, ad quem gradum descendit, vel B etiam accedit vita contemplatiua: idem planè de alio statu misto dicendum erit.

Contrariam sententiam, nimirum religionem, 8. quæ simul contemplatiuam vitam ex sua institutione profitetur, & ad spiritualia opera circa proximos descendit, præferendam esse, quoad perfectionem, & dignitatem, tenet apertè D. Thom. 2.2. quæst. 188. art. 6. & opus. 19. cap. 1. & 3. d. 35. quæst. 1. art. 4. quæstiuncula 2. & quæstione 2. art. 3. vbi etiam Durand. quæst. 2. Caiet. 2.2. dicta quæstione 188. art. 6. & quæstione 182. art. 1. Palud. 4. d. 38. quæst. 3. art. 1. in fin. & quæst. 5. art. 2. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 2. Syluest. in Summa ver. *Religio*, 1. quæst. 4. Tabien. quæst. 5. & magis videtur in hanc partem inclinare Henr. quodl. 12. quæst. 25. C Hanc etiam sententiam sequuntur Canonistæ in cap. *quod Dei timorem*, de statu monachor. & in cap. *nisi cùm pridem*, de renunc. Archi. in cap. *si quis*. 36. d. Et probatur primò ex Innocent. III. in d. cap. *nisi cùm pridem*. de renunc. circa fin. vbi priùs ait, licèt vita Mariæ sit securior ac suauior, vitam tamen Marthæ vtiliorem, magísque fructiferam esse. Deinde verò subdit, Quanuis simul in vnum & contemplatiuus esse valeas, & actiuus, exemplo Domini: affértque in exemplum Moysem, qui nunc ascendebat in montem, vt ibi gloriam Dei videret, nunc descendebat ad castra, vt cum maiori vtilitate necessitatibus populi prouideret. *Et ideo* (inquit) *faciliùs indulget vt monachus ascendat ad præsulatum, quàm vt præsul ad monachatum descen-* D *dat.* Quod expressiùs declarauit idem Pontifex in cap. *Licèt*. §. *Si verò*, de Regularib. *Illa* (inquit) *regula obseruata, vt nullus sine licentia Rom. Pont. præsumat occasione quacunque deserere præsulatum, quoniam sicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas speciali vtilitati præfertur, & in hoc casu rectè præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi, & labor quieti.*

(Contraria sententia præfert religionem mixtam. Probatur authorit. doctorum. D. Thom. Durand. Caiet. Palud. D. Anton. Syluest. Tabien. Henriq. Archidiac. Innoc. III.)

Dices, Pontificem ibi loqui de statu Episcoporum, quem esse perfectiorem certum est, & à nobis suprà tract. præced. est probatum; non verò licet inde argumentari ad statum religiosum: quia in prælato non ideo est illa actio perfectior, quia secundùm se magis conferat ad perfectionem propriam, sed quia supponit maiorem perfectionem, E à qua proficiscitur, vt argumentatur Durand. 3. d. 35. quæst. 2. art. 8. & ideo est accommodata statui Episcoporum, qui est status iam perfectorum: at religio est status acquirendæ perfectionis, & ideo respectu illius non videtur esse hæc maior perfectio; quia ad propriam perfectionem acquirendam magis confert quies contemplationis. Et ob hanc etiam causam non sunt argumenta efficacia, quæ ex vitæ Christi D. & Apostolici muneris exemplis desumuntur: quia illi etiam fuerunt in statu perfecto, & consummato perfectionis. 9.

(Quid aduersarij respondeat ad citata iura. Durand.)

Sed hæc differentia nihil obstat. Primò, quia abstrahendo ab hoc, vel illo statu, inquiro, an vita habens actionem spiritualem erga proximum ad- 10. Refellũtur primò.

mistam contemplationi, sit perfectior coram Deo, magísque illi grata, quàm simplex contemplatio, vel minùs: si primum asseratur, profectò, in quocunque statu illa vita assumatur, si pro dignitate exerceatur, erit etiam secundùm se melior, & gratior Deo: si autem dicatur secundum, etiam in statu iam perfecto, non erit vita illa præferenda, tum quia in hac vita nullus est status ita perfectus, quin in illo proficiendum semper sit: & ideo illud vitæ genus est in illo statu præferendum, quod secundùm se melius est, magísque confert ad crescendum ampliùs in perfectione: tum etiam, quia id repugnat exemplo Apostolorum, qui sine dubio magis merebantur, & proficiebant prædicando, & laborando pro salute animarum, quàm solùm contemplando: idque non solùm per accidens, ex feruore affectus, sed etiam per se ex vi actionum: impossibile enim videtur quòd altissimum munus & perfectissimum obliget ad opera minoris meriti, vel quæ secundùm se maius meritum impediant.

11. Refelluntur secundò. Secundò, quia licèt illa differentia ostendat, in omni statu bene instituto ad salutem proximorum necessarium esse vt propria perfectio supponatur, & ideo in omni religione ad eum finem instituta, ante vsum talium actionum præcedere debeat sufficiens contemplatio & actio ad propriam perfectionem acquirendam: non tamen licet inde colligere, esse improportionatum illud genus vitæ statui religioso, quia in illo non solùm potest perfectio acquiri, sed etiam exerceri: ergo religio, quæ vtrumque amplectitur, ex se perfectior erit. Si enim monachus iam bene institutus, conuenienter ascendit ad præsulatum, & consentaneè ad perfectionem, vt Innocentius suprà sentit: cur etiam religiosus iam benè in perfectione institutus, non assumetur ad opera perfectionis ex charitate circa proximos exercenda? Hinc Bernard. ad fratres de monte Dei, colum. 3. monachos suos soli contemplationi vacantes, ad humilitatem hac consideratione exhortatur, *Longè* (inquit) *suprà vos virtutem eorum suspicientes, & admirantes gloriam, qui ambidextri fortissimi (sicut Ahod ille fortissimus iudex Israël, qui vtraque manu vtebatur pro dextera) & quandiu licet, deuotissimè intùs vacare amant charitati contemplandæ veritatis, & cùm necessitas vocat, vel officium trahit, promptissimè se foras mittunt pro veritate adimplendæ charitatis.* Et sermon. 57. in Cant. egregiè ad hanc rem exponit idem Bernardus verba illa Cantic. 2. *Surge, propera amica mea:* vbi primùm ait, animæ contemplanti dari interdum latitudinem mentis insolitam, & infusionem luminis illuminantis, *vel ad scientiam scripturarum, vel ad ministeriorum notitiam, quorum alterum* (ait) *propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reor dari.* & infrà, *Post hunc tantæ dignationis, ac miserationis respectum, sequitur vox blandè, & leniter diuinam insinuans voluntatem, quæ non est aliud, quàm ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his, quæ Dei sunt, solicitans, & suadens. Hoc si quidem vera, & casta contemplatio habet, vt mentem, quam diuino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, vt otium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, & rursum posita votis aliquantulum in hac parte, tanto ardentiùs redeat in id ipsum, quanto fructuosiùs intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gustu valentiùs ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat.* Ex quibus verbis multa poterit vnusquisque argumenta sumere ad hanc partem confirmãdam.

Alia pleraque suppeditabit Basil. in regula 7. ex fusiùs disputatis, vbi non agit quidem de hac comparatione vitæ solitariæ cùm cœnobitica: tamen dum hanc præfert, & argumentum sumit ex occasionibus exercendi charitatis opera, planè sentit tanto fore perfectiorem hanc mistionem, quo illa opera charitatis fuerint excellentiora, & fructuosiora, vt sunt ministeria circa salutem animarum. Vnde in regula 37. ex eisdem, & sæpè aliàs, ex professo probat contemplationi oportere adiungere aliquem laborem, & actionem, *cùm non ad corporis castigationem modò vtilis nobis huiusmodi vita sit, sed ad charitatem etiam erga proximum*, scilicet, ad eleemosynas faciendas ex comparatis per laborem manuum. Multò ergo magis idem censeret idem Sanctus de charitate erga proximum per opera spiritualis misericordiæ. Quod expressiùs sumi potest ex eodem Basilio in constitutionibus monasticis cap. 2. & 5. nam in priori distinguit vitam actiuam, & contemplatiuam, & hanc illi præfert, afferens doctrinam Christi in duobus sororibus Maria, & Martha. Subdit autem hæc verba, *Quòd si vtramque simul potes imitari, vtrinque omnino salutis fructum reportabis. Cæterum præcipuum spiritualis doctrina locum tenet, reliqua verò omnia in secundis consistunt.* Expendendum est autem semper, ibi loqui de actiua vita, quoad actiones vitæ corporalis, nam aliam videtur sub contemplatione includere, & ita spiritualem doctrinam non solùm ex parte audientis, sed multò magis ex parte docentis, inter ea ponit, quæ præcipuum locum tenent. In cap. verò 5. ex professo probat, perfectiorem vitæ rationem esse, quando contemplationi aliquis labor, vel actuosa charitatis negotiatio adiungitur. Posteáque in exemplum adducit Christi Domini vitam, quam dicit semper habuisse admistam actionem aliquam priùs quidem in pueritia in laboribus, & ministeriis domesticis parentes iuuando, vel etiam eis seruiendo: postea verò in prædicatione Euangelij, & conuersione animarum. Et postea subdit, *Quid Apostoli, nonne ipsi quoque Dominum suum imitati, nonne assidui in laboribus erant? Animaduerte Paulum indiuulsè laborantem, contentéque itinera facientem, nauigantem, pericula adeuntem.* Et infrà concludit. *Quamobrem præclarè is facere existimandus est, qui cùm Domini, & discipulorum, atque adeò Apostolorum ipsius, & animi virtutem, & corporis exercitationem sibi imitandam proposuerit, haudquaquam otio marcere corpus sinit sed in optimis assiduè officiis illud continet.* Et infrà de Domino, Moyse, & Elia inquit, *Auxiliaria opera corporis animæ virtutem illustriorem reddiderunt, dum omnibus suis partibus absoluendæ spirituali suæ conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiuam vitam, ceu sigillum ac clausulam adiecerunt.* Et postea addit exemplum Ioannis Baptistæ, *Qui cùm aliquando ex arcano quodam Dei consilio se in solitudine illa tenuisset, in loca culta postea egressus est, ibique prædicando, & baptizando, quæ munera ipsam etiam rerum actionem attingunt, illa sua demum apud Herodem intrepida sui animi libertate certaminis sui finem inuenit.* 12. Refelluntur tertiò ex Patribus. Basil.

13. Accedit Naziant. Hinc Gregorius Nazianzenus orat. 20. in magna eiusdem Basilij laude ponit, quòd actionem cum contemplatione perfectissimè coniunxerit. Et primùm ait, præclarè reconciliasse ac permiscuisse inter se solitariam ac socialem vitam, quæ inter se dissidere videbantur; *Non* (inquit) *velut muro quopiam interiecto ea distinguens, atque à se inuicem separans, verùm propriè coniungens ac dirimens, vt nec contemplatio communicationis expers esset, nec actio contemplatione careret: sed quemadmodum*

dum terra, & mare; ita etiam hæ duæ vitæ commoda sua inter se communicantes, ad vnicam Dei gloriam concurrerent. Hinc idem Gregorius Nazianz. orat. 23. in laudibus Neronis philosophi, & martyris ponit, quòd esset *virtute dexter*, tam quæ in contemplatione, quàm quæ in actione versatur. Et infrà de eodem refert, cùm de genere vitæ deliberasset, eam elegisse, *quæ ad multorum vtilitatem se diffundit; atque ad diuinam dispensationem propè accedit. Quòd* (dixerat superiùs) *perfectissimi animi, ac sapientissimi esse indicaret, priuatæ vtilitatis cum publicis commodis coniunctam habere rationem: neque enim quemquam nostrûm sibi soli natum esse, sed omnibus, qui eiusdem*
Plato. *naturæ participes sunt.* Quæ fuit Platonis sententia, cuius meminit etiam Cicero 1. de Officiis. Mul-
Nazian. táque ad eandem rem sumi possunt ex eodem Nazianzeno orat. 1. vbi ex huius muneris, & mistionis excellentia, exaggerat quàm sit arduum Episcopale munus.

14. Item Aug. Hanc etiam vtriusque vitæ permistionem satis commendat Augustinus lib. 19. de Ciuit. cap. 19. dum ait, perfectam charitatem, & otium amare, & negotium iustum suscipere, cùm necessitas ita postulat. *Nec sic* (inquit) *quisquam debet esse otiosus, vt in eodem otio vtilitatem non cogitet proximi, nec sic actuosus, vt contemplationem non requirat Dei:* & lib. 22. contra Faustum, cap. 54. de eisdem vitis agens, ait, *Vna amatur, & altera toleratur; sed quæ toleratur, ipsa priùs, & vberiùs fœcundatur, vt si non propter se ipsam, certè propter filios diligatur. Labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generant, inter multas tentationes, & tribulationes prædicando Euangelium.* Hoc ergo vitæ genus planè anteponit Augustinus.

15. Item Isid. Egregia verò est sententia Isidori lib. Differentiarum, in 29. *Quibusdam* (ait) *sola contemplatio proficit, aliis verò sola actiua est consolatio: his media vtrisque composita vtilior est: nam quòd Saluator per diem signis, & miraculis in villis coruscabat, actiuam nobis commendabat vitam, quòd verò in nocte per orationes tandiu pernoctabat, vitam contemplationis significabat: idcirco Dei seruus iuxta imitationem Christi, nec actualem vitam omittit, & contemplatiuam agit. Aliter enim incedens offendit, sicut enim per contemplationem amandus est Deus, ita per actualem vitam amandus est proximus, ac per hoc sic non possum sine vtraque esse vita, sicut sine vtraque dilectione.* Hæc verò posteriora verba intelligenda sunt pro articulo necessitatis proximi: sicut autem ex necessitate Isidorus colligit obligationem; ita ex magna vtilitate, quæ respectu totius communitatis est quædam necessitas, infert maiorem perfectionem.

16. Item Chrysost. & alij. Eandem omnino doctrinam latè commendat, & exaggerat Chrysostomus, homil. 34. ad Popul. *Hanc* (inquit) *viam teneamus, hæc enim est, quæ maximè reducit ad Deum, quæ Christi facit imitatores, &, quoad fieri potest, Deo similes reddit.* & infrà, *Sint igitur duæ optimæ viuendi viæ, & earum quidem vna bonum facit obeuntem, altera verò & proximum. Videamus vtra probabilior, & ad virtutis culmen nos magis perducit.* Postea verò ita respondet, vt priorem comparatione posterioris reprehendere videatur. *Igitur* (ait) *ille, qui sua duntaxat quærit, à Paulo mille accusationes accipiet (cùm autem Paulum dixero, Christum significauero), hic autem laudes, & coronas*: infrà verò hoc magis explicans ait, *Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperantiam colere, solis hæc obeuntibus vtilitatem afferunt; quæ verò proximis à nobis exhibentur, vt eleemosyna, doctrina, & charitas, hæc & nobis ipsis, & proximis, ad quos à nobis transeunt, prosunt.* Vnde infrà concludit, qui propter proximi ædificationem occasionem martyrij vel differt, vel etiam omittit, magis probari apud Deum. Multa similia habet homil. 36. & 79. & alij Patres frequenter, præsertim Gregor. hom. 5. in Ezech. & hom. 14. versus finem, Gregor. & lib. 5. in 1. Regum, cap. 4. & lib. 1. Regist. epistol. 5.

Possumus præterea veritatem hanc exemplis 17. persuadere. Nam in primis etiam in veteri Testamento, Elias, & Eliseus, qui videntur fuisse vel primi, vel ex præcipuis professoribus vitæ contemplatiuæ, ita illam professi sunt, vt zelum Dei, & salutis animarum maximum haberent, & ab instruendis populis, & corrigendis vitiis non desisterent, vt patet ex lib. 3. Regum, cap. 17. & sequentibus. Postea Ioannes Baptista, qui etiam contemplationis arcem ascendit, tempore opportuno ad docendum & prædicandum descendit. Potissimùm verò huius vitæ mistæ exemplar in Christo Domino conspicimus, vt sancti allegati sæpè attingunt, & in Euangeliis compertum est, & in 2. tomo, 3. p. disput. 28. latè declarabimus. De Apostolis etiam res est manifesta, imò in illis occupatio erga proximos potissimum videtur habuisse locum, nam ad hoc vocati sunt, vt fierent piscatores hominum, & Christi nomen portarent coram gentibus, & regibus, ac filiis Israël: & in hac vocatione, & munere explendo vitam suam consumpserunt. Nihilominus tamen dubitari non potest; quin simul vitam contemplatiuam summa cum perfectione intenderint: nam in omni perfectione primitias Spiritus habuerunt, & quandiu cum Christo conuersati sunt, in eo genere vitæ ab ipso sine dubio fuerunt instructi, nam cum ipso in horto ad orandum sæpe conueniebant, cum eo in montes secedebant, cum eo pernoctabant in oratione Dei, vel saltem exemplo, & doctrina ad hoc paulatim inducebantur: postea verò ascendente Christo in cœlum iussi sunt sedere, & orare donec induerentur Spiritu sancto: rursus post aduentum Spiritus sancti ipsi dixerunt, *nos orationi, & verbo instantes erimus*, & vtrumque suis temporibus exercuisse, sæpe in Actibus Apostolorum legimus. Et Petrus orationi ante prandium vacabat, quando circa vocationem gentium illuminatus est. Paulus etiam de sua excellentissima contemplatione multa narrat in epist. 2. ad Corint. 12. & sæpe aliàs.

Suffragatur exempla varia ex sacris literis.

De aliis item viris Apostolicis, & sectatoribus 18. Apostolorum res etiam est clara, vt de Basilio, & Nazianzeno tetigimus, idémque est de Athanasio, Augustino, & similibus. Quia verò hi omnes Episcopi fuerunt, libet hîc commemorare historiam, quàm de Eulogio, & Protogene referunt Theodor. lib. 4. Histor. cap. 16. & Nicephor. lib. 11. Theodor. cap. 23. Illi enim cùm Valentis Arriani iussu re- Niceph. legati essent in Thebaidem, & plures gentiles, paucos verò fideles ibi esse comperissent, ita proximis subuenire procurarunt, vt Eulogius in cella conclusus dies noctésque totas Deum oraret: Protogenes verò cùm esset admirabilis vir, & in literis educatus, cœpit docere, & signis, ac doctrina homines ad Christi gratiam perducere. Additque Theodorus, eum tantæ humilitatis fuisse, vt si quem ad recipiendam Spiritus Sancti gratiam induxisset, eum ad Eulogium deduceret, pulsarétque ostium, & oraret, *Tum* (inquit) *vt aperiat, tum sigillum dominicum ei, quem verbo Dei ad fidem traxisset, imponat. At cùm Eulogius ægrè ferret, velut precibus interruptis, tum Protogenes, Est, inquit, errantium salus magis necessaria.* Additque cœpisse omnes mirari Protogenem,

Item ex sanctis patrib.

Protogenem, *Cùm eum miracula edere, & tam multis lucem diuinæ cognitionis impartiri cernerent, primas Eulogio concessisse, & eos, quos verbo Dei cœperat, ad illum deduxisse: Meritò igitur multò maiorem, præstantiorémque virtutem in eo esse suspicati sunt.* Denique Antonius, & Benedictus duo præclarissima vitæ contemplatiuæ exempla, quando in illa fuerunt perfectiores, tunc circa salutem proximorum intentiùs laborarunt. Nam de Antonio

Athanas. refert Athanasius, descendisse aliquando in Alexandriam ad resistendum hæreticis, & nunquam se denegasse multitudini hominum ad se concurrentium, vt omnes doceret, omnibúsque benefaceret. *Vnde effectum est (ait) vt post eius doctrinam omnes diaboli paterent insidiæ. Quid plura? totius orbis homines ad illum confluebant; nullus, se frustra illuc venire conquestus est, omnibus delectabile, atque iucundum laboris commercium fuit.* De Sancto autem Be-

Gregor. nedicto refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 8. §. *sanctus vir.* non solùm plura monasteria ædificasse, & instituisse, ac docuisse, (quod sine magna actione non fit) sed etiam postea in monte Cassino idolorum templum euertisse, & oppidanos, ac incolas Christianis præceptis imbuisse. Est ergo hoc genus vitæ ex se perfectius, quod à pluribus, ac maioribus sanctis cultum est.

19. *Suadetur tandem ratione.* Superest, vt ratione etiam veritatem hanc declaremus. Potest autem ita formari ratio: quia hæc vita mista includit totam perfectionem vitæ contemplatiuæ, & in nullo eam diminuit, sed potiùs addit aliquid: ergo est absolutè perfectior. Consequentia clara est. Maior item est certa, si intelligatur de substantiali perfectione vitæ contemplatiuæ, quia supponimus illam per se intendi, exerceri, doceri, ac procurari in tali statu, alioqui non erit vita, seu religio mista, de qua disputamus: si verò maior illa intelligatur de perfectione quoad gradum, sic pendet ex proba-

Minoris propositionis probatio prima. tione minoris, in qua est tota difficultas. Probatur ergo minor primò, quia si in aliquo diminuit, maximè quia eo tempore, quo actioni proximorum vacatur, distrahit, & occupat animum, ne actu possit Deum in se diligere, sed hoc in primis non ita est ex vi talis actionis, regulariter, ac per se loquendo: quia illa actio per se includit cogitationem de Deo, & rebus diuinis: & saltem secum admittit frequentem ascensionem cordis in Deum; imò, vt rectè fiat, illam postulat. Tum ratione debitæ intentionis, per quam omnis hæc actio ad Dei gloriam ordinatur, & propter eius purum amorem fieri debeat; ita vt licèt proximè sit propter charitatem proximi, hæc eadem charitas proximi sit virtualis quædam dilectio Dei, qui est tota ratio sic diligendi proximum. Tum etiam propter excellentiam ministeriorum, quæ ex diuino auxilio maximè pendent: & ideo ad hoc impetrandum necessarius est frequens ascensus cordis in Deum.

20. *Probatio secunda.* Secundò probatur eadem minor, quia estò concedamus huiusmodi actionem pro aliquibus temporibus ita occupare mentem, vt vel actu non feratur in Deum, vel non ita intensè: nihilominus inde non fit, vt aliquis detrimentum aliquod patiatur in tota illa perfectione, quam in vita purè contemplatiua obtinere posset, ob duas

Causa vna cur actio non impediat perfectionem contéplationis. præcipuè causas. Vna est, quia, moraliter loquendo, imò humano modo, & seclusis specialibus priuilegiis, fieri non potest, vt animus hominis continuè temporibus omnibus, sine intermissione actu diligat Deum in se ipso, vel quòd sit in actuali consideratione eius: & ideo in omni statu ne-

A cessarium est aliquod genus actionis, vt omnes Sancti, & doctores mystici, & in vita contemplatiua exercitatissimi, docent, vt ex allegatis constare potest. Si autem actualis contemplatio Dei aliquando interrumpenda est, nullo meliori ac fructuoso modo interpolari potest, quàm actionibus charitatis erga proximum, & maximè in spiritualibus ministeriis, quæ sunt longè maioris meriti, quàm omnes alij actus extra formalem dilectionem Dei, vt ex dicendis à fortiori constabit. Vnde licèt fortasse contingat occasione horum ministeriorum interruptionem hanc, &

B temporis occupationem esse aliquantulum maiorem, quàm esset in alio genere priuatæ actionis, per excellentiam actionum, & ministeriorum erga proximum compensatur, vt ex verbis D. Thomæ statim citandis colligi etiam potest.

Alia causa est, quia ipsamet priuatio dulcedinis contemplationis propter Deum suscepta, seu 21. *Causa altera.* permissa, est magni meriti coram Deo, adeò vt ipsimet contemplationi illam præferat D. Thomas 3. d. 35. quæst. 1. art. 4. quæst. 2. dicens, *Quantum ad intensionem meriti, videtur vita contemplatiua maioris meriti illa parte actiuæ, quæ circa sui moderationem studet; minoris autem quantum ad illam partem, quæ profectui aliorum inuigilat, quia hoc ipsum videtur esse fortioris charitatis secundùm genus, quòd homo prætermissa consolatione, qua in Dei contemplatione reficitur,*

C *gloriam Dei in aliorum conuersione quærat: quia etiam in humana amicitia verus amicus quærit magis bonum amici, quàm de eius præsentia delectari.* Hinc plurimùm commendatur charitas Pauli, qui ad Rom. 9. cupiebat, *anathema esse à Christo pro fratribus suis:* id est (iuxta probabilem expositionem) ad tempus priuari eius consortio, & visione, vt fratribus proficeret. Vnde clariùs ad Philip. 1. dicebat, *Coarctor è duobus desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo meliùs: permanere autem in carcere, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad perfectum vestrum.* In quo eius excellentia charitatis commendatur, quia bonum proximorum præferebat ei, quod sibi erat

D meliùs. Quod notauit Innocent. III. d. cap. *nisi cùm pridem,* commendans similiter charitatem S. Martini, qui exemplum Pauli imitatus dicebat, *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* Est autem considerandum, hos sanctos non solùm acceptasse carere dulcedine contemplationis huius vitæ, sed etiam visione patriæ, in quo videtur eorum charitas excellere: nihilominus optimum inde argumentum sumitur, ad participationem illius beatitudinis, quæ in hac vita esse potest. Et ex alio capite videtur argumentum esse efficax à fortiori: quia priuari ad tempus æterna beatitudine, licèt sit quædam dilatio boni magni, tamen non est carentia alicuius meriti, quin potiùs inde augetur meritum: & ob dilationem tem- *Innoc. III.*

E poralem beatitudinis comparatur æternum augmentum intensiuum eiusdem beatitudinis, quod lucrum incomparabiliter maius est: At verò dum homo in hac vita se priuat actuali contemplatione Dei, propter eundem Deum in proximo glorificandum, non solùm patitur dilationem alicuius boni, sed priuationem cuiusdam magni meriti, ex quo pendet æterna quædam perfectio maior beatitudinis, qua perpetuò carebit, nisi meritum illud alia via compensetur: non est autem verisimile priuari hominem tanto præmio à Deo ipso, propter opus bonum factum in obsequium eius: ergo ita augetur ex hac circumstantia, & ex tali affectu huiusmodi actus, vt compenset, & superabundanter

bundanter reficiat iacturam illius boni, quantum spectat ad meritum, & sanctificationem apud Deum.

22. Probatio 3. prædictæ minoris in n.19. positæ, ex alio principio.

Hinc tertiò satis probabiliter possumus eandem minorem alio sumpto principio ostendere, nimirùm, opera illa, & ministeria spiritualia circa salutem proximi, suis debitis, & opportunis temporibus, & debito modo exhibita, esse maioris meriti apud Deum, quàm esset actualis contemplatio pro eodem tempore suscepta. Hoc autem probatur, quia illud opus est magis meritorium, & ad perfectionem aptius, quod est diuinius, & gratius Deo; huiusmodi autem est actio spiritualis erga salutem proximorum ex suo genere: ergo.

Fundatur hoc principium tũ in doctrina patrum. D.Dionys.

Probatur minor primò ex Dionys. cap.3. de cœlesti Hierarc. dicente, *perfectionem esse ad Dei imitationem totis conatibus eniti: quod est præstantius, atque omnibus diuinius, Dei cooperatores fieri, & ostendere diuinam in se ipso actionem, secundùm quod possibile est.* Intelligit autem de cooperatione Dei circa salutem animarum, vt ibi omnes expositores intelligunt, iuxta illud 1. Corinth.3. *Dei adiutores sumus:* nam hæc propriissimè dicitur diuina actio. Vnde paulò superiùs dixerat de viris perfectis, *fieri à Deo perlucida specula, & omni labe pura, dignáque quibus principalis illius ac diuinæ lucis suauissimus radius influat:* & subdit, *quæ vbi indultum si sacratissimum iubar affatim hauserint, hoc ipso postmodum absque inuidia sequentibus fundunt, atque in hoc ipso diuinis obtemperant legibus.* & cap.5. de Ecclesiast. Hierar. latè ostendit, actiones hierarchicas, quæ in illuminandis ac perficiendis aliis consistunt, esse omnium perfectissimas. Et hac ratione diximus suprà cum D.Thoma, ac reliquis Theologis, Episcopalem statum esse omnium perfectissimum. ergo ex suo genere sunt hæ actiones gratiores Deo, ac magis meritoriæ: ergo ex participatione illarum non potest religiosus status in perfectione minui, sed potiùs augeri. Hoc etiam confirmat Gregor. hom.12. in Ezech. circa finem dicens, *Nullum sacrificium esse Deo magis acceptum, quàm sit zelus animarum.* Vnde lib.6. epist.5. aliàs cap.169. *Si vnigenitus* (inquit) *Patris pro explenda vtilitate omnium de secreto Patris egressus est ad publicum nostrum, nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus vtilitati proximorum?* Atque hoc ipsum ad perfectionem charitatis Dei pertinere ostendit ex interrogationibus Christi ad Petrum, *Amas me, Pasce oues meas.* Nam qui renuit pascere cùm possit, indicat se non perfectè amare. Similia habet 1.p. Pastor. cap. 5. Et Chrysost. lib.2. de Sacerdot. eandem Christi interrogationem ita expendit. *Atqui illi quidem licebat verbis huiusmodi Petrum affari, Si me amas Petre, ieiunia exerce, super nudam humum dormi, vigila continenter, iniuriã pressis patrocinare, orphanis patrem te exhibe, viduæ item te maritorum loco habeãt.* Quod postea latè declarans, ait, in hoc demonstrari excellentiam, & perfectionem actionum, quibus salus animarum procuratur, quòd illæ maximè sunt coniunctæ charitati Dei: quod licèt ab ipso dictum sit de pastorali munere & actionibus eius, cum proportione habet locum in statu religioso participante onera illius muneris ex vi institutionis suæ.

Gregor.

Chrysost.

23. Tum argumẽto sumpto ex D. Thom. D.Gregor.

Ratione possumus hoc ipsum declarare ex D. Thoma in 3.d.30. quæst. vnica, art.4. ad 2. vbi sic inquit, *Dilectio Dei & proximi, quantum ad actum interiorem, ad vitam contemplatiuam pertinet, vnde Gregor. homil.14. in Ezechi. dicit, quòd contemplatiua vita insistit dilectioni Dei & proximi: sed quantum ad actum exteriorem, vtraque ad vitã actiuam pertinet, quamuis huiusmodi actus in proximis expendantur, quia Deus operum nostrorum non eget.* Hinc ergo argumentum conficitur, quia hæc ipsa ministeria, quæ in salutem proximorum fiunt, sunt actus externi non tantùm dilectionis proximi, sed etiam Dei: ergo ex suo genere sunt magis meritorij quàm pura interna contemplatio. Antecedens patet ex citatis verbis D.Thomæ. Et ratione, quia per illos actus directè quæritur gloria & honor Dei: & ideo tales actus non tantùm imperatiuè, & remotè possunt esse à dilectione Dei, sicut actus eleemosynæ corporalis, vel alij similes; sed proximè & quasi elicitiuè sunt nati fieri ex dilectione Dei, quia velle, & procurare quodlibet bonum Dei, siue internum, siue externum, opus formale est amicitiæ erga Deum: gloria autem & honor Dei est quoddam bonum externum eius: ergo hæc procurare est officium proprium dilectionis Dei, sed hæc gloria, & honor Dei existit in honorantibus, & glorificantibus ipsum: ergo non potest aliter quæri, quàm illuminando, & conuertendo homines ad ipsum: ergo actiones, per quas hoc fit, per se, ac directè sunt opera externa amicitiæ in Deum: sunt ergo proprij actus externi dilectionis Dei: licèt simul esse possint actus dilectionis proximi, si bonum illud consideretur vt intrinsecum ipsi proximo. Prima verò consequentia probatur primò, quia, moraliter loquendo, amor Dei quò est efficacior, eò est melior, & magis meritorius: amor autem, qui non sistit tantùm in interiori affectu, sed prodit in exteriores effectus adeò perfectos, est magis efficax: ergo.

Dices, actum exteriorem nihil addere interiori. 24. Instantia remouetur.
Respondeo primò, quando exterior actus requirit nouum interiorem actum, multum addere; ita verò est in præsenti: nam amor, qui sistit in pura contemplatione, non parit voluntatem efficiendi talia opera, quibus glorificetur in hominibus Deus; amor autem, qui progreditur ad hanc actionem parit hanc volũtatem, quam ipsamet charitas Dei elicit. Quòd si dicas, etiam purè contemplatiuum posse habere illam voluntatem per desiderium internum, & complacentiam in illum actum tanquam in obiectum quoddam pertinens ad Dei amorem. Respondeo, longè diuersum esse velle illud obiectum vt per me exercendum, & efficiendum, quod est longè difficilius, & maius officium amicitiæ. Vnde non est dubium, quin talis voluntas longè sit magis meritoria. Quòd si contemplatiuus extendat suum desiderium ad illud obiectum etiam sub tali ratione; aut desiderium est inefficax, & sic non est comparabile cum alia voluntate efficaci: vel est efficax, & sic desinet esse purè contemplatiuus, & transiet ad actionem, quantum sibi possibile est: ergo per se vita includens illam actionem melior est, magísque perficit, & exequitur amorem amicitiæ erga Deũ. Nec potest poni inæqualitas in intensione, & ardore affectus, nam hæc est per accidens, & de se potest esse maior in amore operatiuo: sicut erat in Paulo, cùm dicebat, *Quis nos separabit a charitate Christi?* Imò quoad hoc, moraliter loquendo, multum solet addere actus exterior interiori, quia & requirit maiorem, & efficaciorem affectum; & solet esse occasio vt magis ac magis accendatur, vtque in eo diutiùs perseueretur.

Replica diluitur reddendo diuersam rationem.

Aliunde verò amor etiam in proximum est 25. maior, adiuncta actione huiusmodi, quàm in pura contemplatione, vt facilè potest eodem discursu ostendi: quia talis actio est actus externus amoris proximi, qui adiunctus interno amori auget

Progreditur eadẽ diuersa ratio.

get

Vita mixta perficit charitatẽ etiã in ratione amicitiæ.

get perfectionem, & meritum, quod in amore proximi vt sic esse potest. Vnde etiam concluditur, hoc genus vitæ absolutè & simpliciter magis perficere charitatem secundùm integram rationem amicitiæ, quam includit in ordine ad Deum, & proximum, quia vnitè (vt sic dicam) & internum amorem, & externum beneficium seu obsequium amplectitur, simúlque eisdem actionibus vtriusque bonum, vel honorem, aut gloriam, vel commodum ac salutem procurat; & qui eam profitetur, ob hanc causam laboribus, & periculis se exponit; propriáque consolatione, ac suauitate quietioris contemplationis se priuat. Cùm ergo perfectio vitæ Christianæ in perfectione charitatis consistat, erit sine dubio hoc genus vitæ perfectius ex genere suo. Accedit prætereà, quòd ipsemet amor Dei, ex hac extensione ad proximum perficitur, sicut dixit D.Thomas 2.2. q. 27. art.8. dilectionem proximi propter Deum, perfectiorem esse dilectione solius Dei, quia illa includit ipsius Dei dilectionem, & addit dilectionem Dei in obsequium ipsius Dei, & implementum voluntatis eius. Et in 2.2. quæstione 184. art.7. ad 2. addit egregiè idem D.Thomas, *hoc esse maioris dilectionis signum, vt homo propter amicum etiam aliis seruiat: quàm si soli amico velit seruire.* Eandem sententiam habet opusc.18.cap.18. per quam ipse declarat statum prælatorum esse perfectiorem: idem autem est, vt sæpè diximus, de religione participante illum statum, quoad ministeria, & actiones, quæ circa proximi salutem versantur.

D.Thom.

26. Obiicitur contra prædicta, ex Richardo, & Carthusiano.

Dicet fortasse aliquis, eum, qui contemplatiuam vitam purè profitetur, non carere beneuolentia, & beneficiis proximorum, sed efficaciori, & securiori modo illis prodesse. Hoc intelligere licet ex Richardo de S. Victore super Cant. par. 2. cap.8. vbi agens de excellentia vitæ contemplatiuæ, ait, excellentiùs extendi ad proximos, quàm per actionem, *Ad hos* (id est, ad beatos sanctos), inquit, *contemplatione transiliit sponsa, & apud hos proximorum curam secum transtulit, cum his ante Deum eorum causam intus agit.* & infrà, *Bona quidem sollicitudo, & turbatio carnalis.* (scilicet per actionem.) *Sed melior & sublimior circa plures occupatio, & cura spiritualis* (scilicet per orationem.) *vtpotè tam Deo, quàm cœlestibus ciuibus, familiaris, & permanens, ac secura magis.* & infrà, *Huius messis partem occupat actiuus exteriori ministerio: sed contemplatiuus totam messem occupat orationis auxilio.* Hinc etiam Dionys. Carthus. de vita solitaria, art.22. monet, vt vitæ contemplatiuæ dediti quotidie pro proximis orent, *ne à tanta perfectione sint alieni.* Hoc ergo modo excellentiori compensatur ille excessus, & alioqui eminet in multis contemplatiua vita. Accedit præterea, quòd, regulariter loquendo, non solent homines ex plenitudine contemplationis descendere ad actionem: sed potiùs ex tædio internæ quietis, vel saltem ne tædio afficiantur: & ita non assumitur actio ex illa contemplatione perfectissimæ charitatis, sed potiùs in remedium humanæ fragilitatis.

Ità ex defectu humanæ fragilitatis.

27. Ad Richardi & Carth. loca vna responsio.

Ad priorem partem respondetur inprimis, non parum commendari perfectionem vitæ mistæ, cùm illius participatio aliqua contemplatiuo necessaria sit, ne tanta perfectione omnino careat. Vbi etiam intelligere licet, cùm mens contemplantis descendit ad compassionem proximi, & ad orandum pro illo, non cadere ab optima via exercendi, vel perficiendi charitatem, quia in eo non recedit à perfecta charitate Dei, sed illam quodammodo amplificat, & extendit: ita ergo

A qui ad actionem ex eodem motiuo descendit, nihil per se impeditur à perfectione charitatis, sed potiùs in ea promouetur. Vnde secundò dicitur, optimum esse auxilium orationis, sed non sufficiens, necessarium est enim orationi opus adiungere: quia Deus decreuit non per se solum tantùm, sed per homines salutem hominum operari, & ideo necesse est non solùm oratores, sed etiam cooperatores Dei fieri in salute animarum, & hoc (cæteris paribus) perfectius est, quia Deo similius, & quia priorem modum auxiliandi per orationem non excludit. Vnde Carthus. suprà, monet solitarios non solùm vt orent pro aliis, sed etiam, vt ad se venientes prudenter & feruidè ad Dei obsequium exhortentur. Et Richard. ibidem subdit,

Altera responsio.

B modum illum iuuandi proximos per solas orationes, esse imperfectorum, *quos exterior occupatio citò immutat, & deiicit*; significans, à perfectioribus viris maius auxilium postulari.

Ad alteram partem primùm dicitur cum D. Thoma opusc. 19. cap.27. hîc non considerari personarum imperfectionem, sed naturam, & perfectionem status, cui particularium personarum imperfectio nocere non potest. Deinde dicitur, si hæc non speculatiuè, sed practicè ac moraliter considerentur, necessarium esse homini internum otium externa aliqua actione interrumpere, & ideo optimum esse vitæ genus, in quo vtrique parti optimum otij, & negotij, seu actionis genus consignat: primò quidem ac per se propter maiorem charitatis perfectionem procurans; secundariò verò etiam in illa varietate infirmitati hominum prospiciens. Si ergo particulares personæ cum hac moderatione vtrumque intendant nihil à perfectione deflectent: si autem plus nimio actioni se tribuant, ob tædium contemplationis, imperfectioni eorum, non ipsius status tribuendum id est. 28.

Ad defectũ humanæ fragilitatis prima responsio. Secunda.

C

Hæc sunt quæ in comparatione hac præsentis capitis in fauorem vtriusque partis afferri posse videntur: in quibus sine dubio grauiora, & maioris ponderis sunt quæ hanc posteriorem partem à num. 8. hucusque persuadent. Vt autem quod suum est vnicuique parti tribuam: assertio in primis, ex suo genere securiorem esse contemplatiuam religionem, ab externis actionibus erga proximos, & ab eorum consortio, & conuersatione separatam. Hoc probant rationes in fauorem prioris sententiæ à num.2. adductæ. Fauet etiam vsus Pontificum promittentium transitum ab aliis religionibus etiam mistis, & in eo gradu, quantumcunque perfectis, ad ordinem Carthusiensem, qui purè contemplatiuus est; fundati enim videntur saltem in maiori securitate illius status, quanuis multi existiment etiam esse fundatos in maiori perfectione, vel arctitudine, quos infrà lib.2.cap.4. referemus, tractando de illo ordine in particulari, nunc enim necessarium non est. Tandem explicatur, quia in eo statu ex vi ipsius, minores sunt occasiones peccandi, quæ magna ex parte oriuntur ex communicatione cum hominibus. Vnde ex hoc capite etiam est aptior ad crescendum in charitate, & perfectione, quia magis separata est ab exterioribus curis, maiúsque habet otium ad vacandum Deo, vnde minores habet etiam occasiones distractionis per sermonem, per sensus, & alia plantasmata. 29.

1. Assertio in hoc cap.

D

Quæ stent pro hac assert.

E

Nihilominus assero secundò, religionem mistam quæ cum contemplatione intendit actionem circa spiritualem salutem proximorum, ex suo genere meliorem, & perfectiorem esse. Hoc probant 30.

2. Assertio.

Declaratur. efficaciter fundamenta secundæ sententiæ à numero 8. posita & declaratur in hunc modum, quia in hoc statu sunt plures occasiones exercendi simul cum charitate plures, & excellentiores virtutes; est etiam commoditas consequendi maiorem Dei cognitionem, & exercendi altiori modo charitatem eius; sunt etiam plures occasiones sustinendi labores, vel patiendi mala propter ipsum. Vnde excessus qui consideratur in priori statu, est solùm (vt ita dicam) in causalitate per accidens, remouendo scilicet magis impedimenta; excessus autem huius status est in causalitate per se, præbendo scilicet materiam, & opera maioris meriti, & media sufficientia ad illa perfectè præstanda. Nec verò deest in hoc statu prouidentia sufficiens ad cauenda pericula; nam inprimis licèt non tollat omnes remotas, & humanas occasiones; fugit tamen morales, & quæ prudenti prouidentia præueniri possunt, & media etiam prouidet quibus ordinariæ etiam occasiones leuium culparum, vel distractionum, quæ ex conuersatione cum hominibus etiam religiosa frequenter oriuntur, vel superentur, & vincantur, vel certè aliquo maiori fructu compensentur.

31. 3. Assertio. Vltimò assero hanc comparationem solùm fieri ex genere, quantum est ex parte finis vtriusque status; nam in particulari fieri potest, vt religio purè contemplatiua superet mixtam, si hæc, vel in fine ipso minus participet de contemplatione, quàm ad exactam perfectionem necessarium est, vel media non habeat perfecto fini accommodata. Hoc facilè intelligi potest, primò ex vulgari comparatione virtutum, seu actuum humanornm, in qua constat aliquid ex genere suo perfectius, posse in indiuiduo, vel in specie esse minùs perfectum, propter materiæ, vel differentiæ contrahentis conditionem. Secundò ex rationibus factis à numero 2. pro priori sententia: nam contemplatio per se finis est perfectior quàm actio; & hac ratione religio purè contemplatiua præfertur puræ actiuæ; ergo quanuis actioni misceatur contemplatio, potest mixtio tam imperfecta esse, vt etiam ex parte finis status ille mixtus minùs perfectus sit, potest autem id contingere dupliciter, scilicet, vel quia actio ad opera tantùm corporalis misericordiæ pertinet, quæ minùs perfecta sunt, & magis animum ab interna contemplatione auocant, vel, quia de vsu & institutione vitæ contemplatiuæ modicum quid participat; de actione autem multum. vnde facilè fieri potest, vt interior deuotio, & feruor spiritus impediatur. Tertiò licèt finis religionis perfectus sit, potest totus status deficere ab excellentia perfectionis in proportione mediorum; nam vt rectè dixit D. Thom. 2.2. quæstione 188. artic. 6. & opuscul. 19. contra impugnantes religionem cap. 1. excellentia religionis non consistit tantùm in fine, sed etiam in mediis, quod etiam est per se manifestum ex generali ratione moralis prudentiæ, quia inordinatum est finem intendere per media non proportionata. Quòd si media sint proportionata ad assequendum aliquo modo finem, non tamen ad consequendum perfectè, & exactè, tunc licèt finis in se valde perfectus sit, nihilominus in tali statu, & per talia media non intenditur totaliter (vt sic dicam) & ideo non significat illum statum adæquatè quantum ipse finis est seu potest, sed quantum attingitur per talia media, & ideo ex improportione mediorum potest esse minus perfecta religio, quæ finem habet in se perfectiorem. Quod tamen est verum comparando potius religionem mixtam ad contemplatiuam, quàm comparando mixtas inter se, vel contemplatiuas etiam inter se, & ideo licèt in genere possint hæ comparationes fieri sine periculo, & offensione; in particulari cauendæ sunt, tum propter vitandam offensionem, tum etiam, quia difficile est singula media vniuscuiusque religionis expendere, & cum aliis conferre.

Explicatur, & suadetur primò. — Secundò. — Tertiò. — D. Thom.

Vnum tamen possumus hîc generatim aduertere, scilicet, in mediis duplicem bonitatem posse spectari; vna, quam habent ex propriis obiectis, & quatenus sunt actus talium virtutum, temperantiæ, pœnitentiæ, &c. aliam, quam habent in ordine ad finem consequendum, quæ solet *vtilitas* appellari. Supposita ergo maiori perfectione finis, maior etiam perfectio mediorum, magis spectanda est sub hac posteriori consideratione, quàm sub priori, quia perfectio rei consistit in consequutione finis, si ergo finis est perfectior, illa media, quæ iuuant ad perfectiùs illum consequendum, magis ad perfectionem simpliciter iuuant, etiamsi ex propriis obiectis tantam perfectionem non habeant, nam per illa perfectiùs attingitur talis finis. Vnde si fuerint illi adæquata, & quasi totaliter illum attingentia, erunt perfectissima, quidquid sit de alia bonitate, quam ex obiecto habere possunt. Hinc paupertas est aptissimum medium ad perfectionem, etiamsi ex obiecto specialem honestatem fortè non habeat; & intra latitudinem paupertatis maior paupertas potest esse melior ad vnum finem, & minor ad alium; quòd si finis fuerit perfectior, & minor paupertas ad illum fuerit vtilior, illa magis conferet simpliciter ad maiorem perfectionem. Idem prorsus est de austeritate vitæ: est enim optimum medium ad perfectionem, tam propter honestatem intrinsecam, quàm propter vtilitatem ad extrinsecos fines, & interdum potest maior austeritas esse vtilior ad vnum finem, & minor ad alium, si tamen finis sit perfectior, illa austeritas erit simpliciter melior, quæ ad illum finem perfectius consequendum aptior fuerit, etiamsi in se, & circa suam materiam minor sit, propter rationem factam. In vniuersum tamen loquendo, si cætera sint paria in fine, & in proportione, ac vtilitate mediorum ad finem, illa religio perfectior erit, quæ maiorem etiam vitæ austeritatem obseruauerit, vel quæ habuerit media ad finem æquè vtilia, & ex obiecto meliora, quia nunc in aliquo superat, & in nullo superatur.

32. Obseruatio pro metienda perfectione religionis ex maiori proportione mediorũ ad eundẽ finẽ.

CAPVT VII.

Vtrùm conuenienter diuidatur religio in Monachorum, & Clericorum.

Ratio dubitandi est, quia vel illa duo membra distinguuntur in solo habitu, vel in vitæ instituto. Primum non satis est, quia habitus non facit religiosum; Secundum non videtur habere locum, quia vel nomen *clerici*, generaliter sumitur, prout commune est personis Ecclesiasticis, etiamsi substantialia vota religionis non habeant, & hoc modo licèt status clericorum possit dici religiosus, lata quadam significatione, non tamen propria, vt nunc loquimur. Vel 1. Partis negantis arg.

Vel nomen *clerici* sumitur pro illo qui simul cum A statu religioso clericalem ordinem habet, & sic omnis religio monachorum est religio clericorum, quia in ea sunt plures religiosi Clerici, imò illa est præcipua pars cuiuscunque religionis, & ad illum statum ferè omnes religiosi tendunt, ergo non rectè distinguitur religio monachorum, à religione clericorum.

Assertio affirm.

Probatur prius membrum diuisionis, scilicet monachorum.

2. Nihilominus dicendum est primò, rectè distingui religiosum statum in clericalem, & monachalem; nam in primis constat ex iure, & Patribus, plerosque religiosos propriissimè monachos esse & appellari, hoc constat, tum ex etymologia vocis, *Monachus*, quæ solitudinem, atque adeò statum perfectionis indicat, cap. *de præsentium* 16. q. 1. B vbi per totam illam quæstionem varia iura, & Patrum testimonia afferuntur, ex quibus constat monachorum statum, & verè religiosum esse, & distinctum non solùm à communi cœtu fidelium, sed etiam à statu clericorum, adeò, vt olim monachi ad clericorum munera, & ordinationes regulariter non admitterentur, sed solùm ex speciali causa aut necessitate, cap. *si quis*, & cap. *si quem*. cap. *cùm pro vtilitate*, & cap. *nec pro* 16. quæst. 1. Et idem constat ex Siricio Papa epistol. 1. cap. 9. & 13. & ex Hieronym. epistol. 4. ad Rusticum, & in epistol. ad Ioannem Hierosolymitanum, quæ est Epiphanij, & ex Palladio in historia Lausiaca cap. 20. & 59. imò etiam ex Dionysio cap. vltimo de Ecclesiastica hierarchia. C Est etiam de hac re optimus Ambrosij locus, lib. 3. epistola 25. ad Vercellen. Ecclesiá, post med. qui pro comparatione horum membrorum valde notandus est, & infrà verba feram, in fine capitis. Qui status durauit ferè vsque ad tempora Gregorij, qui lib. 4. epistol. 44. monachos promoueri ad ordines post præfixa à sacris Canonibus tempora statuit, & postea in Clementina 1. de statu monach. §. *Ad ampliationem* specialiter statutum est, vt ad ampliationem diuini cultus, monachi ad admonitionem Abbatis se faciant ad omnes ordines sacros promoueri. Hoc verò quasi superadditum, vel immutatum fuit in statu monachali; vnde in vita Pachomij cap. 25. apud D Surium 14. die Maij refertur, non fuisse solitum sustinere inter suos aliquem qui ordinationem fuisset consequutus, ad tollendam ambitionem, & consequenter lites ac dissensiones; *Quomodo enim* (inquit) *minima ignis scintilla, si in arcam inciderit, nisi citò extinguatur, sæpe perdit fructus totius anni; ita etiam principatus ambitio, vel clericatus cogitatio, si inciderit in monachos, nec citò extinguatur, facilè corrumpit vniuersum laborem exercitationis.*

Siricius Papa. Hieron. Pallad. Dionys. Areop. Ambros.

Gregor. A quo tempore cœperint monachi cōmuniter fieri clerici.

Stabilitur membrum posterius scilicet clericorum.

3. Constat deinde fuisse semper in Ecclesia statum aliquem religiosum per se ac ex proprio instituto clericorum, id est, sub tribus consiliis ac votis perfectionis, destinatum ad propria clericorum ministeria, vel in diuino cultu, vel etiam in E salute animarum procuranda. Hunc enim fuisse Apostolorum statum, ex discursu huius materiæ constat; ostendimus enim tom. superiore illos tria substantialia vota religionis emisisse, non quidem ad monasticam, vel Eremiticam vitam agendam, sed Apostolicam, & clericalem, ad quam profitendam à Christo vocabantur, quod latiùs infrà explicaturi sumus tractãdo de religione Societatis lib. 1. cap. 5. Vnde meritò dicere possumus primam religionem clericorum ab ipso Christo fuisse, & institutam, & congregatam ac probatam. Satísque verisimile est, religionem illam non periisse cum Apostolis, sed continua successione fuisse in eorum successoribus ac discipulis conseruatam. Quod significauit Vrbanus Papa in cap. *scimus* 12. quæstione 1. vbi ait vitam communem inter Christianos, vsque ad sua tempora viguisse, præsertim inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, clericos; & idem colligitur ex cap. *duo sunt*. cap. *quia*. cap. *dilectissimis*. cum aliis, eadem causa, & quæstione; vbi inter alia Clemens I. epistola 5. sic inquit: *Communis vita omnibus necessaria est & maximè his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorúmque discipulorum imitari volunt.* Vnde in vita Augustini refert Possidonius cap. 5. factum presbyterum intra Ecclesiam mox instituisse monasterium, & cum Dei seruis viuere cœpisset secundùm modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Atque ita multi sentiunt clericorum, seu canonicorum regularium ordinem non fuisse primùm ab Augustino institutum, sed, vel reformatum, vel in Africam deductum, & peculiari regula instructum, vt in sequenti libro cap. 8. iterum attingemus, & latiùs prosequitur Ioannes Trullus lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 2. & 3. & attigit Nauar. in Commentario 4. de regular. numero 3. & sequentibus, vbi ex Pio IV. probat religionem clericorum ab Apostolis fuisse institutam, quod etiam confirmat Benedictus XII. in præfatione ad constitutiones canonicorum regularium. De hac igitur re dubitari non potest, neque etiam est dubium de conseruatione huius status à temporibus Augustini vsque nunc, quamuis sub magna varietate, vt postea citato cap. 8. & 9. attingemus.

Ab Apostolis cœpit clericorum religio.

Possid.

Ioan. Trul. Nauar. Vide Augustinũ T ciensem propugnaculo Canonici ordinis. p. 4. cap. 4.

De tempore verò, & successione continua 4. huius status religionis à temporibus Apostolorum, vsque ad Augustinum, non inuenio seriem historiæ omnino certam, vt id affirmare possim; quanuis ex decretis Pontificiis, quæ retuli, verisimillimum sit, nunquam hoc vitæ genus in Ecclesia, & eius clero defuisse. Vt enim benè notauit Soto lib. 10. de iustitia. quæstione 4. art. 3. quanuis in initio Ecclesiæ omnes clerici profiterentur vitam communem & religiosam; postea crescente clericorum numero, non omnes illum statum amabant, ad quem non ex necessitate tenebantur, sed consilio inuitari debebant, vt tandem sensit Augustin. sermon. 2. de communi vita clericorum, & habetur in cap. *certè* 12. q. 1. Semper tamen obseruatum videtur, non solùm vsque ad Augustinum, sed etiam vsque ad Gregorium, vt à singulis Episcopis collegia aliqua clericorum instituerentur, qui communem, & religiosam vitam obseruarent, vt patet ex responsionibus ad Augustinum cap. 1. & 2.

An vsque ad tempora Augustini continuè durauerit.

Soto.

August.

Ex his ergo satis constat esse, ac fuisse semper 5. in Ecclesia dictos duos ordines Religiosorum, clericalem scilicet, & monachalem. Necessarium autem est, vt propriam inter eos differentiam explicemus, ad quod necesse est ea quibus conueniunt supponere. Sunt enim inprimis ea omnia, quæ ad substantiam religiosi status pertinent, alioqui veri religiosi non essent, quod est manifestè falsum, vt constat, non solùm ex eorum institutis, sed etiam ex communi iure, vt patet ex cap. *quod Dei timorem*. de statu monachorum; vbi Innocent. III. inquit, regulares Canonicos à monachorum sanctorum consortio non reputari seinnctos; quod eandem rationem, & veritaté habet in omnibus Clericis regularib. & idé habet Nicolaus Papa cap. *præsens* 20. q. 3. & res ipsa, seu cōuenientia

Prima conuenientia inter monachalem, & clericalem relig.

tia in votis constat ex capit. *cùm in Ecclesiis*. de maioritate, & obedientia, & ex cap. *super*. & cap. *cùm ad monasterium*. de statu monachorum.

2. Conuenientia. Conueniunt deinde in multis accidentalibus conditionibus religionis, vt v.g. in vita communi, & in ordinaria institutione, & obseruantia vitæ religiosæ, iuxta modum vnicuique statui accommodatum, & sic dixit D.Thom. opuscul. 19. cap. 2. canonicos regulares, & monachos ad paria censeri in his, quæ sunt communia omni religioni, vt sunt viuere sine proprio, abstinere à negotiationibus, & officiis secularibus.

Tertia. Præterea si in communi loquamur, possunt tam monachi, quàm clerici religiosi conuenire in aliquo fine, & scopo talis status; nam vtrique possunt intendere vitam purè contemplatiuam, vt notauit D.Thom. 2.2. quæst. 189. articulo 9. ad secundum, & consequenter possunt etiam in multis mediis conuenire, vt in exercitio orationis, ac psalmodiæ, & hoc modo sunt nunc in Ecclesia religiones contemplatiuæ, non tantùm monachorum, sed etiam clericorum.

6. 1. Differētia inter easdē religiones ex finibus. Prima ergo differentia inter hos duos status esse videtur, quòd religio clericorum per se ordinatur ad ea, quæ aguntur in diuinis ministeriis, non autem religio monachorum; quam insinuauit D.Thom. in dicta solutione ad 2. & rationem reddit, quia prior est per se religio clericorum, ad quos spectant ea, quæ pertinent ad diuina ministeria; ad religionem autem monachorum per se non competit, vt sint clerici, vt habetur in decretis 16. quæst. 1. Quæ differentia assignatur à D. Thom. inter has religiones, etiam vt profitentur vitam purè contemplatiuam: extendi tamen potest ad easdem si participent vitam actiuam; nam religio, per se ordinari potest ad ministeria spiritualia, quæ circa proximos exercentur, & sunt etiam clericorum propria; & ideo talis religio dici potest per se, & ex vi sui finis esse clericorum; non autem monachorum, cùm per se clerici non sint, quod significauit idem D.Thom. opusc. 19. p. 2. cap. 2. dicens, dato quòd monacho docere non liceat (scilicet per se & doctrina prædicationis) non sequitur quòd canonicis regularibus non licet docere; cum canonici regulares inter clericos computentur, iuxta August. in sermone de communi vita clericorum. Non repugnat autem, quòd religio monachorum ad hos fines extendatur, vt eisdem locis docet D.Thom. & ex dicendis sect. seq. constabit, sed differentia quasi formaliter constituitur, tam ex parte finis primariò intenti, quàm ex parte conditionis per se requisitæ in ipsis personis, scilicet, status religiosi.

7. 2. Differen. ex mediis. Et ex hac differentia in fine, sequitur secunda differentia in mediis, quæ semper esse debet fini accommodata; nam monachorum status, sicut per se non requirit clericatum, & proprias actiones eius, ita neque illa studia, quæ ad tales actiones clericales probè exercendas necessaria sunt, quibus tamen maximè indigent clerici regulares, non minùs quàm seculares, proportione seruata ad suum finem. Nam religio clericorum, quæ per se solùm vacat contemplationi, & diuino cultui in sacris mysteriis, minùs sunt necessaria studia per se loquendo, quàm religioni clericorum, quæ ad spiritualem actionem circa proximos per se ordinatur.

8. 3. Differen. ex habitu. Hinc etiam differunt tertiò in habitu; nam religiosi, qui clericale munus per se profitentur, clericalem etiam habitum aliquo modo retinere debent, vt habitus cum statu & vita concordet; monachi verò peculiarem habitum, seu cuculam, (hæc enim omnibus communis est) sortiuntur, & ita in canonicis regularibus seruatum semper fuisse colligitur ex cap. mandamus 19. quæstione 3. vbi cucula distinguitur ab habitu canonici regularis, & ita obseruari videmus in Hispania præsertim; nam in Italia, aliqui eorum dicuntur clericalem habitum in monachalem transformasse, vt videri potest in Trullo lib. 1. cap. 29. numero 10. Trul. Idem verò obseruant aliæ religiones clericorum, vt Societas IESV, & ordo clericorum, qui Theatini vocantur, & alij, de quibus infrà fiet mentio.

Et hinc oritur quartum discrimen, nimirum, 9. vt vita monachorum regulariter, seu ex suo genere austerior sit, quàm regularium clericorum in his quæ pertinent ad corporis tractationem, vt sunt victus, vestitus, lectus, & similia. 4. Differen. ab austeritatibus corporis. Hoc etiam constat ex praxi, & comparando Canonicos regulares, cum profitentibus regulam. S. Benedicti id affirmat Bernard. epist. 3. Bern. Et generalis ratio esse potest, quia hoc genus vitæ debet esse proportionatum, & exteriori habitui, & aliis personis clericalem statum, qui per se etiam sanctus, & religiosus est, profitentibus. Vnde D. Thom. in dicto opusculo 14. D.Thom. tanquam differentiam certam inter canonicos regulares & monachos supponit, quòd canonici non tenentur abstinere à lineis indumentis, à quibus monachi abstinere tenentur. Similiter vsus carnium prohibetur monachis, in capit. *ad monasterium*. qui non prohibetur clericis regularibus aliquo iure, nec per Augustini regulam, nec per eorum constitutiones communiter loquendo de ordinibus clericorum, quantum nobis constare potuit. Et ob hanc rem putant aliqui dictum esse ab Innocentio III. in dicto cap. *quod Dei timorem*. regulares canonicos sub laxiori regula militare, scilicet quantum ad ieiunia, indumenta, & alias corporis austeritates, non verò, quoad spirituales actiones, & opera perfectionis. Addo verò non oportere dictum illud Innocentij extendere ad omnes religiones clericorum: nam Innocentius tantùm loquutus est de regula, & modo viuendi canonicorum regularium, quæ suo tempore vigebat; status autem clericorum regularium, vt sic, non postulat necessariò laxam, vel laxiorem regulam etiam in austeritatibus corporis, quantum ad finem suum expediens fuerit.

Tandem ex his differentiis, quæ ad rem aliquo 10. modo spectant, orta est in nominibus diuersitas. 5. Differen. ex nominibus. Nam nomen *Monachorum* iuxta frequentiorem vsum non tribuitur clericis regularibus, & consequenter, nec nomen *Fratrum*, quod vulgò monachis accommodatum est, quia secundùm primæuũ ius, & institutionem, monachi à clericis distinguebantur. 16. quæst. 1. per multa capita. & ideo vbi iura, præsertim odiosa, comprehendere volunt omnes religiosos, vel non loquuntur de monachis, aut clericis, vel canonicis regularibus, sed simpliciter de regularibus, vt Cõcilium Trid. sess. 25. cap. 1. de regular. & sequentibus. quæ vox vniuersalis est; vel vtrosque in specie nominant, vt in Clement. 1. de statu Monachor. ibi, *Monachos vel canonicos regulares*. Et capit. *cùm singula*. de præbend. in 6. ibi, *Ne aliqui Monachi, vel religiosi alij*, &c. Dixi autem *præsertim in odiosis*; quia in fauorabilibus, vel in his, quæ per se solùm respiciunt substantiam, vel decentiam status religiosi,

ligiosi, ampliari solet nomen *monachorum*, vt comprehendat etiam clerico regulares, vt constat ex cap. *ex parte*. de postulando, & indicatur in cap. *post translationem*. de renunciatione, & notarunt Glos. Panormin. & alij super hæc iura, & Nauarrus Comment. 3. de regular. numero 4. & 41. Augustin. Ticinensis in propugnaculo Canonici ordinis 4. p. cap. 12. & Ioan. Trullo in ordine Canonicorum regularium lib. 1. cap. 29.

Glossa. Panorm. Nauar. Aug. Ticin. Ioan. Trul.

11. Cōcluditur institutū de distinctione, & sufficientia mēbrorū datæ diuisionis.

Atque ex his satis constat, quæ sit differentia inter illa duo membra, tam in re, quàm in nomine. Constat etiam diuisionis sufficientia; necesse est enim omnem religionem per se ordinari aut ad ministeria clericorum, aut contentam esse operibus, & modo viuendi laicis accommodato, neque inter hæc duo potest inueniri medium; ergo cùm illa membra per hos fines distinguantur, sufficienter exhauriunt diuisum. Posset autem aliquis tertium membrum excogitare religionis mixtæ, & participantis vtrunque finem, seu vtraque opera; sed non oportet nobis vti nominibus præter communem vsum; nam omnes religiones, quæ cogitari possunt mixtæ, illo modo appellatione *monachorum* veniunt, vt ex sequenti capite constabit.

12. Comparatio vtriusque mébri quoad antiquitatem.

Superest, vt de comparatione horum membrorum pauca dicamus; possunt autem in antiquitate, vel in perfectione comparari. De priori comparatione iam dictum est, verisimile videri esse æqualens quoad originem; nam initio Ecclesiæ vtriusque sufficientiæ indicia, & vestigia inueniuntur. Quod si in hoc est aliqua earum præferenda, planè illa est religio clericorum, quia certius est collegium Apostolicum fuisse religiosam quandam communitatem, quàm quod viuentibus Apostolis monachatus inceperit; nam primum ex Euangelio, & ex Patrum traditione constat; secundum autem licèt ex Dionysio, Philone, Eusebio, & aliis antiquis historicis fiat sufficienter fide dignum, non tamen æquè certum. Est autem eodem modo certissimum, collegium illud Apostolicum constituisse religionem clericorum, non monachorum, quia fuit ille status per se primò ordinatus, ad clericorum ministeria, vt suprà tactum est, & tractando de Societate magis explicabitur.

Dionys. Areop. Philo Iud. Euseb.

Obiectio pro antiquitate monachatus.

Quod si quis dicat totam Ecclesiam in suo initio fuisse veluti quandam monachalem religionem, quando scilicet omnes fideles habebant omnia communia; ita enim de illo statu Sancti loquuntur, vt patet ex Chrysostom. lib. 3. contra vituperatores vitæ monasticæ, & Isidoro lib. 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 15. & aliis suprà citatis, propter quod dixisse videtur Bernard. Apologia ad Guillelmum Abbatem, versus finem, suum ordinem, id est monasticum, primum in Ecclesia fuisse, *Imò, à quo cœpit Ecclesia*. Respondendum est, Ecclesiam primitiuam, vt condistinctam ab Apostolis, seu à clero, & vt constantem ex fidelibus laicis, licèt habuerit quandam formam monachalem, vel secundùm se totam, vel pro magna parte: nihilominus illam ortam fuisse à religione clericorum, scilicet Apostolorum. Si verò consideremus illam Ecclesiam, vt vnúm corpus constans ex Apostolis, & aliis fidelibus, sic fuit veluti vna perfecta religio, eminenter, ac formaliter complectens clericos, & laicos; semper tamen prima, ac præcipua pars eius fuit religio clericorum. Quod si in ipsismet Apostolis considerare quis velit, priùs fuisse religiosos professos quàm clericos, nam verisimilius est tria vota emisisse viuente Christo, & in manibus eius ante passionem, vt ex Augustino, Thoma, & aliis Patribus in principio huius materiæ tomo præced. tractauimus, & moderni authores grauiores frequentiùs sequuntur: clerici autem facti non sunt, vsque ad noctem Cœnæ; quantum ex Euangelio colligitur, & ex Concilio Tridentino sess. 22. canon. 2. Nihilominus respondemus à principio religiosum illum statum fuisse clericalem; nam fuit institutus, & ordinatus, ad finem prædicandi Euangelium, & exercendi alias actiones hierarchicas, & sacerdotales, sicut modò professio canonicorum regularium, etiamsi à multis fiat ante susceptum aliquem ordinem, semper est clericalis professio potiùs quàm monachalis. Vnde cùm Bernardus dicit suum ordinem fuisse primum, vel in quo cœpit Ecclesia, intelligi debet de suo ordine, non vt monachali, & condistincto à clericali, sed secundùm communem rationem status perfectionis; nam de monastico ordine in specifica proprietate sumpto, potiùs dicitur in Concilio Meldensi capit. 9. fuisse ab Apostolis fundatum, seu à nominatissimis, ac sanctissimis Patribus excultum, & in Concilio Coloniensi sub Hermano. tit. de vita monastica capite primo, dicitur, vitam monasticam, non multo post Apostolica tempora cœpisse, quod piè interpretandum est, id est, non multo post initium prædicationis Apostolorum.

Chrysost. Isidor. Bernard.

Diluitur, si primitiua Ecclesia sumatur pro populo cōdistincto à clero.

Deinde si sumatur pro aggregato ex vtroque.

Denique si sumatur pro Apostolis ante, & post sacerdotium.

Ad locum Bernard.

14. Probabile est monachatum ex quo incœpit, nunquā fuisse interruptum.

An verò vterque status, ex quo incœpit in Apostolis, vel per Apostolos, continua successione, sine interruptione durauerit, non ita certum est, quanuis de vtroque id sit longè probabilius; nam de monachatu clarum est, à temporibus Antonij, vsque ad Basilium, & à Basilio, vsque ad Augustinum, & ab Augustino, vsque ad Benedictum, & à Benedicto, vsque ad nostra tempora in Ecclesia non defuisse. Paulò autem superiùs ostendi in cap. 2. etiam ante Antonium fuisse monachos, & Dionysium Areopagitam monachorum quoque mentionem fecisse, inter Dionysium autem & Antonium vix fluxerunt anni ducenti quinquaginta, & ferè in medio temporum illorum inuenimns Dionysium I. huius nominis Pontificem fuisse monachum; ergo verisimillimum est, in illis paucis annis non fuisse interruptum monachatum.

15. Religio cleric. ab Aug. hucusque interrupta non est.

De religione autem clericorum in primis est constans, ab ætate D. August. nunquam in Ecclesia defuisse, saltem in religione canonicorum regularium, vt ex perpetua traditione & antiquis historiis constat. Nam quòd Augustinus clericorum religionem, vel instituerit, vel restaurauerit, receptissimum est, ex Possidio in vita Augustini, & ex eodem August. in sermon. de communi vita clericorum, & ex aliis, quæ infrà lib. 2. cap. 8. referemus, & ab eo tempore nunquam religionem illam fuisse omnino extinctam, constat, quia sicut nunc durat, ita in toto superiori tempore inuenitur eius memoria, neque alicubi legitur aliud eius initium post Augustinum.

Possid. August.

16. Quid à tēpore Apostolorum vsque ad August.

De tempore verò intermedio ab Apostolis vsque ad Augustinum, omnes etiam pro comperto habent, clericorum ordinem Apostolorum tēpore fuisse in clero dilatatū, & à Clemēte Romæ, à Iacobo Hierosolymis, & à Marco Alexandriæ, & sic ab aliis viris Apostolicis fuisse obseruatū & anctum.

Vnde

Soto. Vnde Soto lib. 20. de iustitia q. 4. art. 5. *Nascens*, inquit, *clericorum Ecclesia cœpit in communi viuere, in quo vitæ instituto nonnihil temporis adoleuit.* Addit verò statim, *At verò exhausto paulò plus Clericorum numero, vix illa communis vita tolerari potuit.* &c. An verò hæc relaxatio clericalis status cœperit multo, vel breui tempore post vitam Apostolorum, non certò constat; nam etiam D. Augustinus suo tempore decreuit, non admittere ad ordinem, nisi regulares clericos; postea verò mutauit consilium, vt constat ex cap. *certè* 12. quæst. 1. Certum autem videtur non totum clerum cecidisse ab illo statu intra illud tempus, sed ad summum in illo initio successu temporis factam esse clericorum diuisionem quibusdam retinentibus vitam regularem, & aliis amplectentibus laxiorem, & secularem, vt attigit August. Ficinensis in propugnaculo p. 1. cap. 16. Et sufficientem eius rei fidem facit Vrbanus Papa epistola 1. dicens, *Scimus vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter bonos Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maximè inter eos, qui in sortem Domini sunt electi, id est, Clericos*, &c. Fuit autem Vrbanus ducentesimo vigesimo quarto anno à natiuitate Domini, id est, ferè ducentis annis ante Augustinum: cùm ergo ille status regularium clericorum vsque ad Vrbanum integer perseuerauerit, verisimile non est in reliquo breui tempore, vsque ad Augustinum fuisse extinctum, licèt fortasse magna ex parte relaxatus, ac imminutus fuerit; atque ita sentiunt de hoc statu, & eius origine, ac continuatione, qui de religione Canonicorum regularium accuratiùs scripserunt, quos partim retulimus, partim indicabimus inferiùs cap. 9. tractando de his religionibus clericorum magis in particulari.

Aug. Ficin.

17. Religio cleric. ex genere suo perfectior est monachatu.

De altera comparatione in perfectione, nonnulla diximus tractatu præced. agendo de transitu ab vna religione ad aliam. Breuiter ergo dicendum est, in hac generalitate non posse fieri absolutum iudicium, quia hi status se habent ad inuicem, tanquam excedens, & excessum; & ideo in particulari comparatio pendet ex multis circunstantiis. Nihilominus tamen dicere possumus, religionem clericorum ex genere suo esse perfectiorem; primò, quia ex vi sui ordinis ad altiorem, & diuiniorem finem ordinatur: nempe diuinum cultum in supremis mysteriis, & ad salutem animarum, quantum est ex vi talis generis. Vnde explicatur secundò, quia in moralibus illud dicitur esse perfectius ex genere, quod sumptum in supremo gradu illius generis, excedit supremum alterius. Ita verò est in præsenti, nam suprema religio clericorum perfectior fuit omni religione monachorum; talis enim fuit status religiosus, quem professi sunt Apostoli, vt ostendimus; constat autem Apostolos non solùm in personali gratia, & perfectione, nec solùm in statu Episcopali, sed etiam in religioso statu perfectionis habuisse primitias Spiritus & perfectionis. Denique ostendimus suprà vitam mixtam ex contemplatiua & actiua, esse perfectiorem quacunque simplici ex genere suo, ostendimus etiam mixtionem illam tanto esse perfectiorem, quanto ex vtroque illo genere vitæ id quod perfectius est participat: hoc autem totum inuenitur in hoc statu ex vi sui generis; ergo. Dices etiam posse inueniri in religione monachorum quæ sit mixta; sicut etiam è contrario potest esse religio clericorum, quæ non sit mixta sed simplex. Respondeo ex superiùs dictis, monachatui vt sic non conuenire

Suadetur primò.

Secundò.

Tertiò.

Occurritur obiectioni.

perfectionem illam, in eo gradu; quod si aliquando participat aliquid de illo, est tantùm secundùm quid & secundariò, vt explicabimus capite sequenti, & hoc satis est, vt status clericorum regularium ex suo genere perfectior dicatur.

Confirmant egregiè resolutionem hanc verba Ambrosij lib. 3. epistol. 25. ad Vercellenses §. *Hos sequutus Eusebius. Hæc duo*, inquit, *in attentiore Christianorum deuotione præstantiora esse quis ambigat? Clericorum officia, & Monachorum instituta. Ista ad comitatem, & moralitatem disciplina, illa, ad abstinentiam assuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in secreto: spectatur ista, illa absconditur; ideo bonus athleta ait, spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, dignus sanè qui spectaretur ab Angelis, dum luctaretur, vt ad Christi brauium perueniret cùm certaret, vt in terris vitam Angelorum institueret, in cœlo nequitiam Angelorum refelleret. colluctabatur enim nequitiis spiritualibus. Meritò mundus eum spectabat, vt mundus imitaretur. Hæc ergo vita in stadio, illa in spelunca; hæc aduersus confusionem sæculi, illa aduersus carnis appetentiam. Hæc subiiciens, illa refugiens corporis voluptates. Hæc gratior, illa tutior. Hæc seipsam regens; illa semetipsam coërcens. Vtraque tamen se abnegans, vt fiat Christi, quia perfectis dictum est. Qui vult venire post me abneget semetipsum.* Et infra. *Hæc ergo dimicat, illa verò se remouet. Hæc illecebras vincit, illa refugit. Huic mundus triumphatur, illi exultat. huic mundus crucifigitur, vel ipsa mundo; illi ignoratur. huic plura tentamenta, & ideo maior victoria; illi infrequentes lapsus, facilior custodia.*

Quartò.

CAPVT VIII.

Vtrùm monachorum religio rectè, & sufficienter diuidatur in mendicantem, & purè monachalem.

1. Exponitur quæstio.

Constat ex vsu Ecclesiæ *Monachi* nomen dupliciter accipi; pro genere scilicet, & pro specie, seu membro contento, sub latiori significatu. Priori modo comprehendit omnes religiosos fratres, quatenus eos à clericis regularibus distinximus cap. præced. quos non possumus generatim meliùs describere, quàm per professionem religiosam sub habitu monachali. Strictè verò dicuntur monachi, quos vulgò *Monges* appellamus, & sic distingui solent monachi simpliciter dicti, à monachis mendicantibus. Sic ergo rectè diuiditur monachorum status in purè monachalem, & mendicantem, quorum statuum differentia explicanda à nobis est. Vt autem in hoc certum aliquid dicere possimus, magis est vsus, & status Ecclesiæ considerandus, quàm sola rei natura, vel possibilis institutio. Nam loquendo hoc modo de possibili, nulla ferè proprietas considerari potest in vno istorum statuum, quæ non sit possibilis in alio, quanuis de facto in eis distinguantur, & præsertim in modo paupertatis, à quo *Mendicantium* nomen sumptum est.

2. 1. Differētia inter mendicantes, & monachos præsè, ex fine.

Primò ergo, ac præcipuè videntur distingui hi duo status ex fine; nam status monachalis strictè sumptus (sic enim de illo nunc semper loquemur) contemplatiuus est, & simplex de se in illo ordine, quod patet inductione in præcipuis ordinibus monachorum, Carthusiensibus, Benedictinis Cisterciensibus, Chamaldulensibus, &c.

Hoc enim fuit primum monachorum institutum, vt suprà dictum est,& sumitur ex 16. quæst.1. per totam,& ex cap.nunquam.de consecrat.d.5. ideóque monachi, qui hoc institutum simplex,& purum conseruarunt, monachorum nomen, quasi per antonomasiam retinuerunt. At verò monachi mendicantes per se profitentur statum vitæ mixtæ ex contemplatione,& spirituali actione, præsertim circa proximũ; quod patet etiam inductione; nam ordines Prædicatorum, Minorum, Eremitarum,S.August.& Carmelitarum, quibus hoc nomen primum tributum est, hoc genus vitæ profitentur; nam in choro, & diuinis officiis contemplationi vacant,quatenus verò prædicationi, doctrinæ, aut ministerio sacramentorum insistunt, actionem participant.Vnde Panormit. in cap.*causam*.de iudiciis num.2.*Monachi* (inquit)*propriè & strictè dicuntur illi, qui virtute regulæ stant solitarij in monasterio,nec immiscent se prædicationibus*.argumento multorum capitum 16.quæst.1. Vnde subiungit,*Omnes monachi possunt dici* fratres, *non verò omnes fratres dicuntur* monachi; *nam mendicantes in rigore non accipiunt illam denominationem strictè sumptam* Rectè ergo distinguuntur Monachi & mendicantes ex fine, nam priores sistunt in vita contemplatiua; posteriores ad spiritualem actionem circa proximum extenduntur.

Panorm.

3. Et hinc sequitur secunda differẽtia magis propria,respectu mendicantium;nam monachi profitentur paupertatem in particulari, in communi tamen habent bona stabilia; mendicantes verò ex vi sui instituti paupertatem etiam in communi amplectuntur,& vtrunque est accommodatum finibus proximè declaratis.Nam monachi cùm solitariam & separatam vitam, & maiorem clausuram profiteantur, non possunt commodè iuxta suum institutum è mendicato viuere; imò cùm proximis non ministrent, non habent tam manifestam caussam, & titulum postulandi ab eis sustentationem,& ideo meritò non profitentur paupertatem in communi,vt suprà cum D.Thom. diximus. Et hac ratione monachi, quando laici erant,& possessiones non habebant vnde sustentarentur,potius labore manuum, quàm eleemosynis alebantur, non quia eis mendicare non liceret, sed quia eorum statui non erat ita consentaneum.Mendicantes verò cùm proximis inseruiãt, meritò ex eorum eleemosynis viuere possunt, & quia inter ipsos proximos viuunt,& cum eis quãtum expedit conuersantur, ideo satis consentaneum eorum fini est, vt mendicare valeant, & quia hoc de se Euangelicam paupertatem magis commendat, & ad perfectam humilitatem vtile esse potest, ideo meritò huiusmodi religiones talem institutionem habuerunt, à qua *Mendicantium* nomen habuisse videntur.

2.Differentia ex paupertatis professione.

4. Dixi autem mendicantes *ex vi sui instituti* amplecti paupertatem in communi, quia de facto non omnes mendicantes hoc obseruant, sed nonnulla habent bona stabilia,vt constat ex vsu,& ex constitutione Pij V. *Dum ad vberes*;quæ est 14.& apertè ex Concil. Trident.sess.25.cap.3. de regular. Tamen ad propriam rationem religionis *Mendicantis*;videtur necessarium,vt saltem in sua prima institutione hoc paupertatis genus amplexa fuerit; vt colligitur ex cap.1.§. *Confirmatos*. de religiosis domibus in 6.ibi,*Quibus ad congruam sustentationem reditus,aut possessiones habere professio, siue regula qualibet interdicunt, sed per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas*. Vbi etiam significatur, *Mendicantium* nomen inde acceptum esse. Vnde Pius V. in Bulla qua declarat Societatem esse religionem mendicantem, rationem redit, *quippe quæ ex eius instituto, & constitutionibus Apostolica authoritate confirmatis, bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis fideliúmque largitionibus, & subuentionibus viuit*. Indicat ergo hanc esse propriam, & necessariam conditionem ad religionem mendicantem. & ideo etiam secundùm commune ius, religiones mendicantes dicuntur esse incapaces stabilium bonorum, ex testamento, vel alio simili modo, vt in superioribus visum est. Quædam etiam religiones dicuntur esse mendicantes ex vi suæ regulæ, vt religio Minorum; alij non ex vi regulæ, sed ex constitutione,vt de Prædicatoribus loquuntur Panormit. Decius,& alij in cap. *ad nostram*. de appellationibus, & ad comprehendendum vtrunque membrum, non sumus loquuti de regula, sed de instituto,quod omnia comprehendit. Quod etiam additum est,vt excludamus factum,seu actualem obseruantiam;nam licèt aliqua religio,ex priuilegio Apostolico de facto non mendicet, nec seruet hoc paupertatis genus; nihilominus si ex fundatione sua illam profitebatur, sub eodem gradu, & ordine religionum comprehenditur. Vnde in cap.1.de statu regularium in 6.§.*Sanè*. supponitur posse etiam monasteria ordinum mendicantium habere propria bona,& prouentus, quod notauit Lapus allegatione 4.Felinus in cap.*in præsentia*. de probation.numero 53.Calderinus consilio 17. tit. de regularibus. Baldus in dicto cap. *ad nostram*. de appellationibus. Francus, & Geminianus in dicto §. *confirmatos*. Quintilianus Mandosius in regulis Cancellariæ, regul. 23. quæstione 3. & 4. Iulius Clarus lib. 3. §. *Testamentum*. numero 29.

Expositio dictæ differentiæ.

Panorm. Dec.

Lap. Felin. Calderin. Bald. Francus. Gemin. Mandos. Iul.Clar.

Ex his verò intelligi potest neutram ex his differentiis esse omnino propriam monachorum, neque inter se esse necessariò coniunctas. Primum patet, quia in religione clericorum potest etiam mendicitas reperiri, vt de Societate IESV diximus, ex declaratione, & approbatione sedis Apostolicæ,& in eadem inuenitur altera proprietas vitæ mixtæ, quam non omisit Pius V. subiungens, *Tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea domini assiduè laborant, fructúsque ingentes, & salutiferos producunt, ac propterea eisdem priuilegiis, indultis, & gratiis, fratribus mendicantibus hactenus concessis, vti, frui, potiri, & gaudere meritò possint ac debeant*. Quòd autem etiam possit religio clericorum non profiteri mendicitatem, neque actionem ex vi sui instituti,in canonicis regularibus manifestum est.Vt ergo illæ duæ proprietates constituant religionem monachorum, supponendum est genus ipsum cum differentiis, quæ ex vi illius proueniunt. Et ita præsens diuisio etiam de religione clericorum dari posset; non enim inconueniens est,præsertim in his rebus moralibus, vt genera non subalternata inter se per easdem differentias diuidi possint, quamuis semper prout diuerso generi accommodantur, habeant etiam inter se aliquam diuersitatem, vt de hisimet differentiis,seu proprietatibus constabit inferiùs lib.2. de singulis religionibus in specie tractando.

5. Obseruatio bipartita circa duas traditas differentias. 1.Pars declaratur.

Atque eadem ratione constat, paupertatem in communi,& mendicitatem non esse de se, ac necessariò coniunctam cum actione seu vita ista;nihil enim repugnat religionem purè contemplatiuam profiteri paupertatem in communi, imò & mendicitatem; nam ex sola natura rei non est repugnantia, neque iure aliquo est prohibitum; imò 6.

Declaratur 2.pars.

imò aliqui ex Carmelitarum ordine, vt infrà lib. 2. c. 10. dicam, contendunt institutum suum esse purè contemplatiuum, licèt illa sit vna ex antiquioribus religionibus mendicantibus. Quamquam verius sit religionem illam, quo tempore contemplationem tantùm professa est, non fuisse mendicantem, & ex quo mendicantibus annumerata est, mutasse etiam aliquo modo suum institutum, & finem, & contemplationis actionem adiunxisse. Vnde licèt de possibili verum sit, illa duo non repugnare simul coniungi, tamen ex consuetudine Ecclesiæ, vt suprà dicebam, num. 2. religiones mẽdicantes mixtæ sunt, & in vinea Domini laborant, vt dixit Pius V. in Bulla Societatis suprà citata, & congruentia suprà num. 3. data est, quia religioni solitariæ, & separatæ, non ita est proportionata mendicitas. Faciliùs autem posset è conuerso dari religio mixta, & inseruiens proximis, & non mendicans, vt inter Fratres videntur esse ordo S. Mariæ à Mercede, & ordo Sanctissimæ Trinitatis, & similes, de quibus infrà lib. sequent. nam licèt huiusmodi religiones interdum mendicent ob necessitatem, vel humilitatem, mendicantes non sunt, quia ex vi proprij instituti non coguntur mendicare, aut stabilia bona non habere.

7. Obiectio, non videri adæquatã diuisionem præsentis capitis. Diluitur.

Hinc verò nascitur dubium de sufficientia dictæ diuisionis; nã ex dictis sequitur dari in Ecclesia aliquas religiones *Fratrum*, seu *monachorum* generali appellatione, quæ nec mendicantes sunt, nec Monachales speciali appellatione. Respondeo verum esse diuisionem in rigore nõ esse adæquatam, non solùm spectando varietatem possibilem religionum, sed etiam praxim, & vsum; data est ergo illa diuisio de præcipuis generibus religionum, & quæ in vniuersali Ecclesia magis vigent. Sunt ergo alij ordines Fratrum, qui ex proprio instituto non profitentur paupertatem in cõmuni, & ex hoc capite mendicantes non sunt, neque etiam ad finem contemplationis sunt instituti, sed ad aliquam actionem, & ex hac parte deficiunt à propria, & specifica ratione Monachorum. Et ordinariè & frequentiùs videntur instituti ad actiones misericordiæ corporales, vt sunt captiuorum redemptio, peregrinorum susceptio, &c. quamuis etiam possint ad actiones spirituales institui, & non esse mendicantes, vt dixi.

8. Quæstiuncula quædã circa eandẽ diuisionem.

Alia difficultas ex dicta diuisione oritur, nam sequitur vnam, & eamdem religionem non posse successu temporis priùs esse monasticam, & postea mendicantem, vel è conuerso, quod videtur falsum. Sequela patet, quia si de ratione religionis mendicantis est, vt ex vi sui instituti non possit habere redditus, ergo non potest eadem religio nunc esse mendicans, & postea non esse, vel è conuerso, quia si mutat institutum, non est eadem religio. Si autem idem institutum retinet, non potest ex vi illius illas veluti contradictorias proprietates diuersis temporibus admittere. Minor autem patet in religionibus S. Augustini, & Carmeli, de quibus infrà lib. 2. ostendemus priùs fuisse purè monachales, postea transisse in mendicantes. Imò etiam religio prædicatorum, vt in eorum gestis refertur, in sui initio bona immobilia possedit, ac proinde mendicans non fuit, non multo verò pòst, viuente S. Dominico, in primo capitulo generali Bononiæ coacto constitutionem fecerunt, de seruanda in communi paupertate, & immobilibus bonis, quæ tunc habebant, renuntiarunt.

9. Altera quęstiuncula.

Vnde alia interrogatio insurgit, cur facta tali constitutione cœpit esse religio mendicans, quæ non erat, & tamen reuocata illa constitutione prout in alio capitulo generali, de facto reuocata fuit, & priuilegio Sixti IV. confirmata, vt prædicti Authores referunt; cur, inquam, per priorem professionem ex non mendicante facta sit mendicans, & per posteriorem non desierit esse mendicans? quod est rationem petere illius communis sententiæ quam suprà num. 4. posuimus, ad religionem mendicantem sufficere, habuisse ex constitutione illam paupertatem, quamuis iam non habeat.

Ad priorem partem respõdeo, in his rebus moralibus, vt continuè durare censeantur, non esse quærendam tantam vnitatem & immutabilitatẽ, quãta in naturalibus rebus inuenitur. Vna enim, & eadem Ecclesia (vt Patres loquuntur) censetur fuisse à principio mundi vsque nunc, quamuis in modo vnionis, & gubernationis magnam diuersis tẽporibus admiserit varietatem: ergo similiter esse poterit vna & eadẽ religio, quãuis illas mutationes successu temporum accipiat. Ratio verò est, quia in his rebus ad vnitatem potissimè cõsideratur cõtinua successio personarum aliquo vinculo substantiali, pro ratione talis status inter se vnitarum, in ordine ad hunc finem, vt in Ecclesia est vnio veræ fidei in ordine ad eandem beatitudinem acquirendam, & in vnaquaque religione est vnio per talia vota, tali modo, seu secundùm talem regulam, vel constitutionis emissa in ordine ad talem finem. Quòd ergo in vna vel altera constitutione fiat aliqua mutatio etiam in materia paupertatis non tollit identitatem religionis, sed mutatio illa accidentalis censetur. Rectè autem inde colligitur, diuisionem illam religionis in mendicantem, & non mendicantem, non esse per differentias quasi substantiales in tali genere; nam possunt eidem religioni pro diuersis temporibus & statibus conuenire; adiunctis autem aliis circunstantiis faciunt diuersitatem in religionibus, maximè secundùm præsentem Ecclesiæ vsum. 10. Ad priorem quæstiunculam.

Ad alteram partem respondetur religioni Prædicatorum, v.g. priusquam profiteretur paupertatem in communi, nihil aliud defuisse ad rationem religionis mendicantis; & ideo addita per constitutiones illa proprietate, proprie, ac perfectè cœpit esse vna ex mendicantibus. Cur autem postquam illam cõstitutionem mutauit, non desiit esse mendicans, ratio reddi solet, quia priuilegium auferens vnum non aufert aliud necessariò, iuxta leg. *si domus* ff. de seruitutibus vrbanorum prædiorum, & cap. *ex tuarum* ff. de authoritate & vsu pallij. & cap. *pastoralis.* de priuilegiis. ita respondet Lapus allegat. 4. Est tamen difficilis responsio, quia religionem aliquam esse vel non esse mẽdicantem, non consistit in priuilegiis, sed in substantia, vt sic dicam, vel professione, ac legibus talis religionis; priuilegia enim, quæ dantur mendicantibus, non faciunt illas mendicantes, sed supponunt; ergo si aufertur intrinseca conditio, necessaria ad religionem mendicantem, etiamsi alia priuilegia non auferantur, non erit mendicans, vel certè solo nomine, & priuilegiorum consortio talis poterit appellari; vel dicemus fieri quandam ampliationem (vt ita dicam) illius vocis, scilicet, vt religio, quæ semel fuit mendicans, talis semper appelletur in ordine ad vsum priuilegiorum, etiamsi non talis sit, ita vt mendicans nominetur, quæ est, vel fuit mendicans; quod tamen non videtur satisfacere; nam hoc nihil aliud videtur esse, quàm concedere de facto talem religionem nõ esse mendicantem secundùm præsentem statum. 11. Ad posteriorem responsiones insufficientes. Lapus.

12. *Planior responsio.* Et ideo addendum videtur, ſemper talem religionem exiſtimari ſecundùm ſuam primæuam inſtitutionem, nam aliud ſolùm eſt permiſſum, per modum cuiuſdam diſpenſationis, non propter relaxationem religionis, nec mutationem in ſtatum minùs perfectum; ſed quia propter iniquitatem, vel incommoditatem temporum id iudicatum eſt expedire hoc tempore ad maiorem perfectionem in tali inſtituto conſeruandam. Vnde quamuis ex diſpenſatione hoc liceat, numquam eſt alienum, ſed potiùs magis cõſentaneum tali inſtituto paupertatem in communi ſeruare, vbi commodè fieri poſſit, & ſimiliter eſt conſonum tali ſtatui mendicitatem exercere quoties oportuerit, & hoc ſatis eſt, vt ſecundùm præſentem ſtatum talis religio verè, ac propriè mendicans ſit.

13. *Subdiuiſio religionis mendicãtis.* Atque ex his expeditur aliud dubium, quænam ſcilicet religiones ſub mendicantibus cõprehendantur, & conſequenter quot illę ſint, vnde etiam conſtabit quot ſint religiones Monachales. Poſſumus autem in communi diſtinguere religionem mendicantem in eam quæ nullum dominium bonorum, tam immobilium quàm mobilium, vel ſe mouentium, vel in communi, vel in particulari admittit; & eam, quæ licèt bona immobilia, vel reditus nõ admittat, bona tamen mobilia, in communi habere poteſt. Priorem paupertatis, ſeu mẽdicitatis gradum profitetur ſacra Minorum religio, quæ quoad conditionem hanc poteſt dici primatum habere inter mendicantes, quia maximam & arctiſſimam paupertatem quoad bonorum dominium profitetur, iuxta cap. *Exiit.* de verborum ſignific. in 6. & Clement. *Exiuit.* eod. tit. Aliæ verò religiones mendicãtes profitentur alium gradum paupertatis, & inde quoad vſum eius aliæ differentiæ oriuntur, quæ in ſuperioribus tom. præced. tractando de paupertate tactæ ſunt, & inferiùs tract. 10. dicendo de Societate aliquid addemus. In particulari verò, quatuor numerantur principales, ſeu antiquiores ordines mendicantes, Prædicatorum, Minorum, Eremitarum D. Auguſt. & Carmelitarum, cap. vnico. §. *Sanè.* de religioſis domibus in 6. & in cõſtitutionibus Pij V. ſtatim citãdis, de quibus lib. 2. in particulari dicturi ſumus. Poſtea verò alij additi ſunt monachorum mendicantium, ſcilicet ordo eorum qui *Seruitæ* dicuntur, ſeu ſerui S. Mariæ, & ordo Minimorum S. Franciſci à Paula, & ordo S. Hieronymi Ieſuatorum. Hos enim omnes mendicantes eſſe Pius V. declarauit ſua conſtitutione 35. *Romanus Pontifex*, vbi ſolùm dicit, ſe velle ordinem ſeruorum Beatæ Mariæ quatuor mendicantibus annumerari, & in conſtitutione 48. *Apoſtolicæ ſedis.* & 49. *Romanus Pontifex.* annumerat alios duos ordines. Ex ordinibus autem clericorum poſtea declarauit Societatem IESV eſſe mendicantem, in bulla eiuſdem Societatis, *Dum indefeſſæ.* Poteſt autem notari differentia in ratione quam reddit; nam de aliis ſolùm dicit dari honeſtam rationem, cur mendicantibus annumerentur, quia actu mendicant, & quia fruuntur priuilegiis mendicantium. De Societate autem rationem reddit; *Tum quia bona ſtabilia poſſidere nequit, ſed incertis eleemoſynis, fideliúmque largitionibus, & ſubuentionibus viuit; tum quia non minus quàm cæteri mendicantes in excolenda vinea Domini aſſiduè laborant, fructúſque ingentes & ſalutiferos producunt, ac propterea eiſdem priuilegiis, indultis, &c.*

14. *Societas Ieſu propriè eſt mendicans.* Vnde quod dubitari ſolet, an minores ordines mendicantes tam verè ac propriè mendicantes ſint ſicut antiquiores, in Societate nullam quæ-

A ſtionem habet; nam vt infrà tract. ſequent. videbimus, non ſolùm ex conſtitutionibus, ſed etiam ex primæua regula Pontifici Paulo III. in principio præſentata, & ab eodem approbata, hoc genus paupertatis profitetur, & ſolenni voto promittit, & quod in ea ſingulare eſt, alio ſpeciali voto confirmat, quod ſui profeſſores faciant numquam conſentiendo quantum in ipſis eſt, vt hæc paupertas minuatur. Quocirca Societas non tunc cœpit eſſe mendicans, quando à Pio V. fauorem illum accepit, ſed cumprimùm in ſuo inſtituto approbata fuit. Vt enim religio aliqua ſit mendicans, in ſua ſubſtantia (vt ſic dicam) ſolùm requiritur, vt in eius inſtituto approbato paupertas, &
B mendicitas includatur, vt in Societate inuenitur: ſubſequens verò approbatio quæ in ſpecie fit, magis eſt quædam ſolennis & expreſſa declaratio illius proprietatis, & quaſi ſpecificæ differentiæ talis religionis. Vnde quoad ſuum eſſe non ideo Societas eſt vna ex mendicantibus religionibus, quia Pius V. ita declarauit, ſed quia ipſa talis erat, ideo Pius V. talem eſſe declarauit, ſimúlque dignam eſſe, vt omnia mendicantium priuilegia ei concederentur, quod magna ex parte factum iam erat, & ipſe compleuit.

De aliis verò nouis ordinibus fratrum mendicantium plenum iudicium ferre non poſſum, quia de earum inſtitutis, de modo profitendi paupertatem mihi non ſatis conſtat. Et ad veram religio- 15. *Quid de aliis nouis ordinibus dictis etiam mendicantibus.*
C nem mendicantem, non ſatis eſt actu mendicare, niſi ex vi inſtituti à Sede Apoſtolica approbati, talis paupertas obſeruetur, vel ſaltem obſeruanda ſit ſecluſo aliquo diſpẽſationis genere, vt diximus à num. 11. De illis autem religionibus, ſolùm dicitur in prædictis bullis, quòd mendicant, an verò hoc ſit ex vi inſtituti, vel ſaltem ita ſit conſuetudine approbata, & confirmata præſcriptum, quæ pro regula habeatur, ibi non dicitur. Neque etiam ad veram religionem mendicantem in rigore ſufficit gaudere omnibus priuilegiis mendicantium, ſicut non ſufficit ad veritatem religionis gaudere
D priuilegiis religioſorum, niſi res ipſa & ſubſtantia ſupponatur. Quia verò Pius V. in dictis bullis, non tantùm dat priuilegia & nomen, ſed etiam addit; *Ipſos* (videlicet ordines) *verè mendicantes eſſe, & ſub mendicantium ordinibus eſſe, & comprehendi debere.* Ideo credendum eſt eos, vel ex vi ſuarum inſtitutionum habuiſſe hanc paupertatem, vel certè ex tunc approbatos, & confirmatos fuiſſe ad illam mendicitatem profitendam.

Reliqui ergo ordines, extra prædictos, mendi- 16. *Varietas ordinum non mendicantium.*
cantes non ſunt, inter eos verò, vt dixi, quidam ſunt proprij monachi, ſecundùm ſpecialem appellationem. Alij verò, nec mendicantes ſunt, nec proprij monachi, ſed actiui, vel Crucigeri poſſunt
E appellari. Monachorum ſubinde varij ſunt ordines, ſeu religiones, ex quibus antiquior eſt D. Baſilij, ſub qua omnes monachos comprehendimus: in occidente verò primum locum tenet religio S. Benedicti. Nam licèt fortaſſe priùs D. Auguſtin. religionem Monachorum inſtituerit, illa tamen nunc ſaltem in monachi ſtatu nõ ſubſiſtit, & ideo illam prætermittimus, & ſub mendicantium Auguſtiniana familia eam collocamus. Nonnullæ verò religiones monachales, quæ ſub regula Auguſtini militant, vt Præmonſtratenſis, & S. Hieronymi in Hiſpania, recentiores ſunt, vt infrà videbimus, quàm religio S. Benedicti, imò, & quàm aliæ plures religiones Monachorum, quæ ex eiuſdem Benedicti inſtituto exortæ ſunt, præſertim Chamaldu

maldulensium, Cistercensium, & Cluniacensium, de quibus in sequenti libro dicemus. Præter hos verò exstat in Ecclesia insignis ordo monachorum Carthusiensium, qui antiquorum Anachoretarum vitam & rigorem imitatur, non tamen sub aliqua ex antiquis regulis, sed sub proprio viuendi modo ab eius fundatore inuento, de quo pauca etiam in sequenti lib. cap. 4. attingam. Similiter etiam aliorum ordinum fratrum, qui nec mendicantes, nec tantùm monachi sunt, variæ sunt religiones, quæ minùs vniuersales, minúsque propagatæ in Ecclesia inueniuntur. Inter eas verò duæ sunt in nostra Hispania celebriores, scilicet religio Sanctissimæ Trinitatis, & religio S. Mariæ à Mercede, de quibus etiam in particulari dicemus.

CAPVT IX.

Quot sint ordines clericorum regularium.

1\. *1. Diuisio in regulares simpliciter, & secúdùm quid.* PRimùm diuidere possumus statum Clericorum regularium in eum, qui simpliciter religiosus est, vel tantùm secundùm quid. Non desunt enim, qui existimant, clericos illos, qui in principio Ecclesiæ etiam vsque ad tempora Augustini vitam communem agebant cùm Episcopis in Ecclesiis cathedralibus, solam paupertatem obseruasse: alia tamen vota non omisisse, & ideo non simpliciter, sed secundùm quid religiosos fuisse; nam D. Augu. in duobus sermonibus de vita communi Clericorum, & Concil. Aquisgranense sub Ludouico, cap. 112. & 113. vbi iidem sermones referuntur, tantùm hanc conditionẽ vitæ communis quoad paupertatem Clericis cum August. in monasterio viuentibus seruandam proponit. *Clericos etiam tempore August. videri religiosos secundùm quid.* Deinde nihil aliud à suis clericis Augustinus exigit, nisi quòd imitentur vitã, quam fideles, Apostolorum tempore, obseruabant, vt Actor. 4. & 5. refertur. Constat autem non omnes, qui in communi tunc viuebant, fuisse religiosos, nam etiam coniugati, vel omnes, vel plures, vitam illam communem profitebantur, vt ex generali narratione, & ex speciali facto Ananiæ & Saphiræ colligimus.

2\. *Oppositum ostenditur.* Verumtamen licèt non repugnet hoc genus vitæ in congregatione tam laicorum, quàm clericorum seruari, tamen quod aliquando fuerit, & præsertim sub Augustini institutione, nec constat, nec verisimile est. Quod patet ex doctrina D. Tho. & iuribus cap. 7. adductis, & ex capit. *præter.* 32. dist. vbi clerici communiter viuentes religiosi clerici appellantur, & capit. *præsens* 20. q. 3. in fine ibi. *Non putamus Canonicos religiosos* (id est, regulares vt Gloss. exponit) *à Sanctorum monachorum vita, & consortio seiunctos:* id est, alienos à vero religionis statu. Præterea, quia licèt in dictis sermonibus Augustinus solam paupertatem commendet, & proprietatem reprehendat, non tamen alia vota excludit. Quin potiùs eorum integram obseruantiam supponere videtur, & quia in paupertate grauis lapsus contigerat, pro ea pugnat: ibi enim non tradit regulam aut institutionem integram, sed concionatur, & solam materiam paupertatis commendandam, & proprietatem propulsandam, veluti in argumentum illorum sermonum assumpsit. In eisdem tamen domum suam *Monasterium clericorum* vocat, eósque suæ regulæ obseruandæ obligatos fuisse supponit. Quare verisimile non est, eòs clericos non multo magis continentiam ex voto obseruasse, quàm ipse Augustinus tanta circumspectione seruarit, vt nec sororem secum habere permitteret, dicebat enim; *Quæ enim cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt*, vt Possidonius cap. 26. in eius vita refert, vnde in cap. 11. ait in monasterio Augustini seruos Dei seruasse *propositum continentiæ cum paupertate profunda.* Ex quibus Beatus Augustinus ab aliis Ecclesiis rogatus, decem venerabiles viros continentes, & doctissimos dedit. Vnde etiam constat, illius obedientiæ specialiter subiectos fuisse, quod etiam supposita communi, & continenti vita in eadem congregatione, per se euidens est, quia sine obedientia subsistere non possit. Et ob hanc rationem existimo hoc genus vitæ semiregularis (vt sic dicam) non posse habere locum in congregatione clericorum, si paupertatem obseruet, nam multo magis in eis postulatur castitas, vel eo ipso quòd clerici sunt; obedientia verò saltem ex eo quòd in congregatione, seu in communitate viuere supponuntur, vnde faciliùs posset cogitari hic imperfectus status ex defectu paupertatis, si congregatio aliqua clericorum castitatem, & obedientiam seruaret, proprium verò non omnino abiiceret; nullam tamen nobis constat huiusmodi esse, vel aliquando fuisse.

Ex alio verò capite contingere potest, vt congregatio aliqua clericorum regulariter viuentium propria religio non sit, scilicet ex defectu votorum, quia nimirum, vel non emittuntur, sed solùm ex quadam societate, vel conuentione humana, aut statutis ab ea prouenientibus seruãtur ea, quæ à religiosis ex voto seruari solẽt; vel si fiunt vota, non includunt obligationem ad permanendum in tali statu, sed supponunt potiùs libertatem relinquendi illum, solúmque obligant sub conditione, quandiu ibi perseuerare libuerit. Prioris modi dicuntur esse nonnullæ cõgregationes in Italia præsertim Romæ, quæ religiosos habent viuendi modos, & perfectos atque illustres viros ex se producunt, ad præsentem autem tractatum non spectãt, quia propriè religiones non sunt. 3. *Duplex alter modus clericorum secundùm quid religiosorum.* *1. Modus.*

Posterioris modi censetur esse congregatio S. Georgij in Alga, quæ initium Venetiis habuit, & ab Eugenio IV. instituta dicitur, sed ab eo potiùs illustrata fuit, iam enim à Gregorio XII. fuerat confirmatus ille viuendi modus, quem Laurentius Iustinianus eo iam tempore vitã, & doctrina multum commendauerat. Pius autem V. suo motu proprio 75. *Lubricum vitæ genus*, huiusmodi congregationibus, & nominatim huic Sancti Georgij præcepit, aut solennia vota sub aliqua regula approbata emittere, aut talem viuendi modum dimittere. Adhuc tamen extat in Lusitania congregatio religiosa sub appellatione S. Ioannis Euangelistæ, quæ eundem vitæ modum absque votis solennibus retinet. Huiusmodi autem clerici in rigore regulares nõ sunt, & ita in ipsis bullis Pontificalibus in quibus varia priuilegia eis conceduntur *Canonici sæculares* appellantur. Magis autem ad religionem accedunt, quàm qui nulla vota emittunt; nam quandiu in tali cõgregatione perseuerant, súntque membra eius, obedientiam, paupertatem, &c. ex voto seruare tenentur. Vnde pro tunc, quoad eorum obligationes de illis iudicandum est, eadem proportione, qua de cæteris religiosis. An verò hic modus libertatis in huiusmodi communitatibus, seu congregationibus expediat, ad nos iudicare non pertinet, certum tamen est id ex se malum non esse, esto non sit maximè perfectum ex parte personarum, se offerentium Deo, (negare enim non possumus, quin vinculum perpetuum saltem ex parte vouẽtis perfectius sit, tum ad constituendum statum, tum ad consecrandam personam 4. *2. Modus.*

personam Deo.) Nihilominus ille etiam modus viuendi & vouendi, non solùm honestus est, sed etiam ad perfectionem assequendam potest esse valdè vtilis, & sua peculiaria commoda liberiùs seruiendi Deo, & maiori voluntate sustinendi, & superandi difficultates, quæ in perseuerantia vitæ religiosæ occurrunt, habere potest. Denique ad Ecclesiæ splendorem, & pulchritudinem ac perfectionem pertinet tota hæc varietas, non solùm in religionibus, sed etiam in modis viuendi religiosis, qui ad perfectionem iuuant; non est enim minor, sed multò maior varietas in hominum ingeniis, seu propensionibus, & ad suauitatem diuinæ prouidentiæ pertinet omnes congruenter vocare, quos vult ad perfectionem aliquo modo perducere.

5. 2. Diuisio in Canonicos regulares, & Presbyteros simpliciter. Præterea clericorum religio vera ac propria, tribúsque substantialibus votis de se perpetuis firmata, diuidi potest in religionem Canonicorum, & Presbyterorum simplicinm, vt sic dicam. Hæc diuisio constat ex vsu Ecclesiæ. Est enim celebris, & antiquissima religio Canonicorum regularium, de qua an sit vna vel multiplex, postea videbimus: certum est autem esse religionem clericorum & Presbyterorum, tamen dum specialiter Canonici appellantur, aliquo modo dignitatis, vel excellentiæ nomen participare videntur, & in eo distingui à clericis regularibus, qui Canonici regulares nec sunt, nec appellantur. Nam quòd sint plures huiusmodi constat sufficienter exemplo Societatis IESV, quæ est religio clericorũ & presbyterorũ, vt loquuntur Pontifices, & Concilium Tridentin. infráque ostendemus in tract. sequenti; & tamen Canonici regulares dici non possunt; talis enim appellatio neque in iure, neque in vsu habet fundamentum, & ideo credendũ est, neque in re ipsa, vel in conditionibus talis religionis illud habere. Idémque est de aliis (quas infrà commemorabimus) religionibus clericorum, quos nunc simplices appellamus, vt à Canonicis regularibus eos distinguamus.

6. Quid nomine *Canonici* veniat. Non est autem facilè diuersitatem hanc declarare; nam si primam originẽ & vsum huius vocis *Canonicus* spectemus, nihil aliud in principio significasse videtur, quàm clericorum sub regula viuentem & communem vitam, Apostolorum more, cum aliis in Ecclesiastico collegio obseruantem, vt notauit Couarru. in Clement. *Si furiosus* p. 1. in principio, & Nauar. Comment. 1. de regul. num. 2. & 3. (*Couar. Nauar.*) Nam *canon* Græcè *regulam* significat, vnde Canonicus dictus est clericus regularem vitam sequens. Cùm enim in principio Ecclesiæ, vel omnes fideles, vel saltem omnes clerici communem vitam profiterétur, successu temporis multi etiam clericorum relicta vita communi cœperunt priuatim viuere, & proprium habere, qui autem priorem statum retinuerunt, vt à communi clericorũ turba distinguerentur, Canonici dicti sunt. Ac verisimile est illos fuisse ab Episcopis proximè apud se retentos, & ad principalia ministeria, & consilia Ecclesiastica fuisse assumptos, ac subinde in communibus clericorum consessibus digniora loca habuisse. Postea verò ipsi etiam Canonici vitam illam cõmunem relinquere cœperunt, & proprias canonias, & præbendas inter se diuidere, *Canonicorum* nihilominus retento nomine, & ideo illi Canonici, qui in religiosa, & communi vita permanserunt, canonici regulares dicti sunt, non propter ambitionem, vel ignorantiam, vt calumniatus est Ludouicus Viues, sed propter necessitatem determinandi ambiguitatem vocis *Canonicus*, in qua

A non vnde imposita sit, sed ad quid tandem significandum sit translata, oportet expendere; iam enim absolutè sumpta non significat regularem, aut religiosum, sed quemcunque habentem canonicatum seu canoniam. Est autem *canonia* spirituale ius, ratione cuius aliquis habet stallum in choro alicuius Ecclesiæ, & locum in Capitulo, vt colligitur ex cap. *dilecto.* de præbendis, & notant Innocentius & Doctores in cap. *Cùm M.* de constitutionibus. (*Innoc.*) Vt ergo determinetur significatio ad Canonicos vitam religiosam retinentes, meritò cum additione appellantur regulares.

7. Canonici regulares sũt propriè canonici. Hinc autem intelligitur Canonicum etiamsi regularis sit, officium & spirituale ius Canonici retinere, hoc enim cum substantiali statu religionis B non repugnat. Distingnitur ergo à clerico regulari, quia qui simplex clericus regularis est, canoniam non habet, etiamsi religionem habeat. Sicut enim inter seculares dantur clerici, qui non sunt Canonici, ita inter regulares possunt Canonici distingui à simplicibus clericis religiosis. Dices, esto hoc locum habeat in Canonicis collatis cum clericis secularibus, non tamen cum regularibus, nam hi ex vi professionis suæ habent statum in choro, & votum in Capitulo, si aliæ conditiones ætatis, antiquitatis, & similes concurrant, & eodem titulo habent ius ad congruam portionem, seu sustentationem ex bonis monasterij, seu Ecclesiæ; ergo eo C ipso habent canoniam, quatenus in tali statu esse potest, quid enim aliud esse potest canonia in statu regulari. (Opponitur non videri distingui ab alio membro clericorum regularium.)

8. Diluitur inprimis facta cõparatione cum clericis Societatis. Respondeo inprimis obiectionem hanc nullum habere locum respectu clericorum regularium societatis IESV; nam illi nec statum in choro habent, quia illud munus chori ex vi sui instituti nõ profitentur, neque etiam habent propriè locum in Capitulo, quia ordinariè non per Capitula, sed per Prælatos suos gubernantur, nec electiones Prælatorum habent præter vnius Generalis, nec conuentualia Capitula celebrant, nec in communibus sessionibus certa habent antiquitatis, vel honoris D loca, vnde nec vestigium, neque vmbram canonicatus, seu canoniæ participant. (Diluitur itẽ ex alio principio.) Quod etiam alio modo ex fine vtriusque instituti declarari potest: nam Canonici regulares ad diuinũ cultum in diuinis mysteriis & officiis præcipuè destinantur, & hæc creditur fuisse prima eorum institutio, vt suprà diximus, ideóque eorũ instituto optimè congruit, vt & statum habeant in choro, & vocem in Capitulo, per quod solet eorum Ecclesia, vel monasterium gubernari. Religiosi autem Societatis ad Ecclesiastica ministeria, in ordine ad salutem animarum destinantur, & ideo licèt per se & ex vi instituti clerici sint, nõ tamen ad munus Canonicorum per se ordinantur, ideóque nec stallum in choro habent, nec Canonici regulares dicuntur, sed tantùm clerici.

9. Quid eidẽ obiectioni possit concedi. E Alij verò religiosi clerici, qui vitæ tantùm contemplatiuæ vacant, & ad sacra ministeria diuini cultus primariò instituuntur, fortasse possunt nomine Canonicorũ regularium comprehendi, propter obiectionem factam, nam regulariter omnes habent, & certas sedes in choro iuxta suum gradum vel dignitatem, & vocem in suo Capitulo. Vnde in iure clerici regulares, dici solent Canonici regulares, & è conuerso, vt colligitur ex cap. vnico 15. q. 2. addita expositione Gratiani ibidem (*Gratian.*) in §. *hoc autem.* nam vbi in textu dicitur, *ne quis sacerdotum vel clericorum, more secularium iudicum pro impensis patrociniis munera audeat accipere*, ipse exponit intelligendũ esse de clericis, qui canonicam vitam

vitam profeſſi regulariter ſe victuros propoſuerunt. Idem colligitur ex cap. *decimas* 16.q.1. ibi. *A monachis ſiue clericis communiter viuentibus nulla ratio ſit, vt milites, aut Epiſcopi, aut perſonæ qualibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis proprijs extorquere debeant.* Vbi clerici communiter viuentes dicuntur Canonici regulares; non enim conſtat tempore Paſchalis II. cuius fuit illud decretum, id eſt, anno 1100. alium clericorum ordinem fuiſſe, vnde in capitulo *in omnibus*. de conſecrat. diſt. 5. *Canonici clerici* dicuntur, id eſt, regulares clerici, (ita enim legendum & exponendum exiſtimo) quibus iniungitur, vt *canonicè*, id eſt, regulariter viuant, in quibus locis ſermo eſt de clericis communiter, & religioſè viuentibus, & ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ deputatis; omnes ergo illi ſine inconuenienti poſſunt nomine Canonicorum regularium comprehendi.

10. Alij etiam clerici regulares præter-quã Societatis, à canonicis regul. diſtinguuntur.

Quia verò, vt infrà videbimus, præter Societatem ſunt nunc in Eccleſia aliquæ religiones clericorum, quæ hoc nomen *Canonicorum regularium* non vſurpant, poſſumus differentiam aliquam inter has religiones aſſignare. Canonici enim regulares dicuntur illi tantùm, qui alicui Eccleſiæ cathedrali, vel collegiatæ deputati ſunt. Alij verò, quorum Eccleſia non habet hanc dignitatem, ſed eſt aut Parochialis, aut omnino ſimplex, non ſunt propriè Canonici regulares, ſed ſimpliciter clerici religioſi. Sicut enim in Eccleſiis ſecularibus eſt illa diſtinctio iuxta varios gradus dignitatis, ita in regularibus inuenitur. Eccleſia enim cathedralis dicitur, quæ ſedem habet Epiſcopalem; conſtat autem plures huiuſmodi Eccleſias canonicos regulares habere, etiam noſtris temporibus. Collegialis autem Eccleſia dicitur, quæ dignitatem Eccleſiæ cathedralis aliquo modo participat, cuius Superior verè Prelatus eſt participans iuriſdictionem Epiſcopalem, cuiuſmodi ſunt etiam multæ Eccleſiæ regulares. Canonicatus autem propriè ſolùm inueniuntur in Eccleſiis cathedralibus vel collegiatis, vt conſtat ex vſu, & modo loquendi tam iuris, quàm vulgari, ergo conuenienter dicimus omnes illos, & ſolos regulares clericos, qui huiuſmodi Eccleſiis deputantur, dici Canonicos regulares.

11. Id impugnatur.

Obiicies, omnes Eccleſias regulares eſſe collegiatas, ac proinde potiùs hinc ſequi, omnes clericos regulares miniſterio Eccleſiæ deputatos eſſe etiam Canonicos regulares. Antecedens patet ex Panormitano in cap. *nobis*. de iure patronat. nu. 8. & inſinuatur in cap. *ne pro*. de electione, & in cap. 1. de ſtatu monach. quæ ipſe refert, & idem ſumitur ex his quæ tractant Innocent. in cap. *poſtulaſti*. de iure patronat. & Felin. in cap. *accedentes*. de præſcriptionibus. Reſpondetur, aliter ſumi nomen *Eccleſia collegiatæ* ab his Authoribus, quàm in præſenti ſumatur. Ibi enim *Eccleſiam collegiatam* vocãt omnem illam, quæ inſtituta eſt, vt in ea ſit clericorum, vel etiam monachorum collegiũ, ſeu conuentus, à quo gubernetur, vel ſeruiatur, & vocatur etiam *conuentualis* (quamuis hæc vox ex vſu monachis accõmodata ſit) atque hoc modo omnis Eccleſia cathedralis eſt collegialis, licèt non conuertatur, & ſic etiam dantur Eccleſiæ collegiales ſecularium clericorum in quibus nec canonicatus, nec dignitates, ſed inferiora beneficia eſſe cenſentur. Alio verò modo vocatur *collegialis Eccleſia*, quaſi per antonomaſiam, illa quæ licèt cathedralis non ſit, habet ſpecialem dignitatem & honorem, in quo ſuperat inferiores Eccleſias etiã conuentuales, & de his videtur loqui Gloſſa in cap. *ſtatutum*. de reſcriptis, verb. *Cathedralium* vbi has vocat *Eccleſias collegiatas honorabiles*. Videtur autem earũ dignitas per hoc rectè explicari, quòd aliquam iuriſdictionem habent Superioris rationis, & Abbas, vel Prior, aut quocumque alio nomine vocetur earum caput, dignitatem habet, & iuriſdictioné, quaſi Epiſcopalem. Hoc igitur modo non omnis Eccleſia regularis eſt propriè collegialis, & ideo neceſſe non eſt, vt omnes regulares clerici ſint Canonici regulares. Potuit etiam hoc nomen ſumi ex origine, & ideo non accommodari illis clericis regularibus, qui eandem originem nõ habent, vt in ſequenti puncto explicabimus.

(Margin: Panorm. — Innocent. — Felin. — Occurritur diſtinguẽdo duos modos Eccleſiæ collegiatæ. — 1. Modus. — 2. Modus. — Altera ſolutio.)

12. Subdiuiſio Canonicorum regularium.

Poſſunt ergo vlteriùs Canonici regulares diſtingui in Canonicos Eccleſiarum cathedraliũ, & non cathedralium; hos enim duos ordines illorũ reperiri, & vſu ipſo, & iure, ac hiſtoriis conſtat; nam in Hiſpania habemus Eccleſias Cæſaraugustanam, Tarraconenſem, & Pampilonenſem, & Oeſomenſem, quarum Canonici ſunt regulares; & extra Hiſpaniam per totum orbem ſunt plures huiuſmodi Eccleſiæ, vt latè refert Trullus lib. 1. ordinis Canonicorum cap. 30. vbi latè oſtendit huiuſmodi Canonicos cathedralium Eccleſiarum eſſe verè religioſos, & eiuſdem ordinis cum aliis Canonicis regularibus, qui in monaſteriis, ſeu Eccleſiis collegiatis degunt, quia eandem profeſſionem ſub eadem Auguſtini regula faciunt, & eundem ſubſtantialem habitum religionis portant, ſolúmque in accidentalibus rebus, maiorique aut minori obſeruantia differunt. Imò ſi originem & antiquitatem ſpectemus, præcipuè videtur incepiſſe ille ordo in Eccleſiis cathedralibus, & ibi *Canonicorum* nomen accepiſſe, quod ad omnes poſtea deriuatum eſt, etiamſi extra Eccleſiam cathedralem in priuata Eccleſia, vel monaſterio profiteantur. (Margin: Trul.)

13. Reliqui clerici regulares à Canonicis condiſtinguũtur.

Reliqui ergo clerici regulares qui illud inſtitutum non profitentur, ſed propriam & peculiarem habent inſtitutionem, quæ per ſe non poſtulat, vel cathedralem Eccleſiam, vel aliquam aliam ſpecialem dignitatem habentem, in rigore non comprehenduntur ſub illo nomine, neque habent vnde illud participẽt, vt ſatis declaratum eſt. Potéſtque hoc deſeruire ad intelligenda iura, quæ de Canonicis regularibus loquuntur; nam ex vi verborũ, & in rigore, non pertinet ad alios clericos regulares, niſi diſponant de re, quæ ſolùm fundatur in religioſo ſtatu clericali, quatenus talis eſt, vel contineant fauorem religionis, vt ſic. Si autem contineant licentiam vitæ laxioris, non ſunt extendenda nec applicanda ad omnes clericos regulares, niſi quatenus vniuſcuiuſque inſtituto accommodata fuerint.

14. Quomodo etiã hi ſubdiuidantur.

Tandem poteſt clericorum religio diuidi in mendicantem, & non mendicantem. Item in purè contemplatiuam, & mixtam ex contemplatiua & actiua. Societas enim, quæ ſub hoc genere continetur, mendicans eſt, & mixta: aliæ verò religiones clericorum non profitentur mendicitatem, aut proximorum miniſteriis ex inſtituto vacant, vt ex his, quæ in particulari tractat. ſequen. lib. 1. cap. 5. dicemus, conſtabit.

CAPVT X.

Vtrùm religiones Monialium à religionibus virorum, vel etiam inter ſe diſtinctæ ſint?

Vltima

1. Propositio tractandorũ in reliquo libro.

VLtima generalis diuisio religionum esse potest, in religionem virorum & fœminarum; vtramque enim possessionem in Ecclesia esse constat, & habere inter se distinctionem aliquam. Quoniam ergo de religionibus virorum in communi satis distinximus, de Monialibus nonnulla dicere necesse est. Et quoniam ferè omnia, quæ ad statum religionis pertinent, in eis cum proportione locum habent, & in particulari religiones fœminarum tamquam accessorium quid ad religiones virorum reducuntur, ideo vsque ad finem libri percurremus breuiter omnia, quæ ad statum religiosum pertinent, illa monialibus accommodando, & proportionem, quam seruent ad virorum religiones explicando, simúlque totam illarum varietatem, & distinctionem insinuabimus, ita vt nihil amplius de illis dicere necesse sit.

2. Fœminas Deo consecratas, & iunctim habitantes olim fuisse ostenditur.

Primò igitur certum est à principio nascentis Ecclesiæ fuisse consuetudinem consecrandi Deo fœminas, tam virgines, quàm viduas per votum continentiæ, vt latè in superiori tomo ostendimus, tractando de voto castitatis. Deinde certum est antiquissimum esse morem congregandi in separatis domibus, seu monasteriis fœminas Deo consecratas, & viam perfectionis sectantes. De téporibus enim Apostolorum fertur Iphigeniam ab Apostolo Matthæo ad Deum conuersam, & sacro velamine consecratam monasterium Virginum habuisse, sed est res incertæ authoritatis, sicut liber Abdiæ de Apostolicis institutis, vnde sumpta est. Probabilior est historia, quam de B. Virgine Martha refert Ecclesia, quòd Massiliæ in loco à viris remotissimo cum aliquot honestissimis fœminis in perpetua virginitate, summa cum laude vsque ad mortem vixerit. Philo etiam in lib. de vita contemplatiua, non solùm viros, sed etiam fœminas indicat fuisse vitam illam contemplatiuam sequutas, quam per totum illum librum describit. Post illa verò tempora legimus Sanctum Pachomium virginum monasterium, iuxta suum habuisse & gubernasse, à sorore eius erectum, vt refert Baronius ex antiquis historiis, & ex regulis eiusdem Pachomij colligitur, & Chrysostom. hom. 8. in Matthæum cùm de Monachis Ægypti sermonem habuisset, subdit; *Atque hæc non in viris solùm, verùm etiam in fœminis splendere conspicias*, & infrà. *Communis enim illis, ac viris aduersùs diabolum pugna est contra huius mundi potestates, nec vspiam teneritudo sexus his congressibus impares facit, non enim natura corporis, sed voluntate animi exercentur ista prælia, propterea sæpe in huiusmodi acie fortiùs viris fœminæ decertarunt, ac trophæis insignibus claruerunt. Non ita variis astrorum choris cœlum refulget, vt Ægypti eremus innumeris monachorum, ac virginum distinguitur atque illustratur habitaculis.* Similia cõmemorat D. Hieron. epistol. 48. ad Sabinianum, dicens; *Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, vt tam virgo, quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & seculo renuntiantes, omnes diuitias seculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant desecandum; non in recto postea contra Apostoli voluntatem incessuræ capite, sed ligato pariter, ac velato.* Idémque Hieron. epistola 16. ad Principiam, refert eandem consuetudinem incepisse Romæ tempore Athanasij, vnde Augustinus de moribus Ecclesiæ cap. 31. *Hæc est* (inquit) *etiã vita fœminarum Deo solicitè castéque seruientium, quæ habitaculo segregatæ, ac remotæ à viris quàm longissimè decet, pia tantùm illis charitate iunguntur*, &c. & in Hispania, & eodem tempore fuisse iam vsum religiosarum virginum, constat ex Concilio Eliberti- no tempore Syluestri celebrato, canone 13. quamuis non constet eo tempore in propriis & separatis monasteriis vixisse, nam in patentum domibus, saltem illis viuentibus habitare permittebantur, vt ex eodem Concilio colligitur canon. 27. & ex Concil. Carthaginensi 3. can. 33.

Baron. Chrysost. Hieron. August.

Qualis autem vitæ institutio, & professio, à principio fuerit in huiusmodi fœminis Deo dicatis, incertum est, an scilicet fuerit per proprium religionis statum cum omnibus votis, quæ sunt de substantia eius, an verò fuerit per solum votum castitatis, sicut nunc à multis fit. Item, an semper sumpserint hunc statum in propriis monasteriis, & conuentibus, an in priuatis domibus. Eadémque incertitudo est de habitu, ac viuendi modo; verisimilius tamen est varios fuisse modos illius status; non solùm in diuersis temporibus, aut locis, sed etiam in eisdem, sicut nunc sunt in Ecclesia. Nam quòd aliquæ essent simplex tantùm votum castitatis emittentes, ex 1. ad Timotheum 5. intelligimus, & multi putant huiusmodi fuisse quatuor illas virgines filias Philippi, de quibus Actorum 21. mentio fit; nam eas semper virgines perseuerasse indicat Eusebius lib. 3. historiæ, c. 25. vbi de vna specialiter refert ex Polycrate, Spiritus sancti afflatu piè sanctéque vitam instituisse, & Ephesi mortem obiisse; ex quibus verbis colligi potest instituisse vitam integrè ac perfectè religiosam. Quòd etiam consecratio illa solennis aliquando fuerit, vt inhabilem redderet personam ad matrimonium in superioribus cap. 2. dictum est, aut ignorari, huius consuetudinis initium, aut certè esse valde antiquum. 3. Quid nam profiterentur olim prædictæ fœminæ. Euseb.

Præterea, quoad modum habitationis, ostendimus etiam in eodem c. 2. num. 7. interdum fuisse in priuata domo, interdum in monasterio, & conuentu communi, & ita vtriusque modi viuendi fecit mentionem Hieronymus, nam epistola 22. de virginibus loqui videtur, quæ in propriis domibus habitabant; in epist. autem 27. refert monasteria sororũ, seu monialium à S. Paula ædificata. Indicat verò non fuisse monasteria omnino clausa, *Nam in die* (inquit) *dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cuius habitabant latere, & vnumquodque agmen matrem propriam sequebatur.* Augustinus verò lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. etiam exactam clausuram seruatam esse indicat, dicens; *Ad quas iuuenum nullus accessus est, neque ipsorum, quamuis grauissimorum & probatissimorum senum nisi vsque ad vestibulum necessaria præbendi quibus indigent gratia.* Et saltem has fœminas, quæ in Monasterio includebantur, integrè ac rigorosè statum religiosum habuisse, non solum castitatem, sed etiam paupertatem, & obedientiam vouendo, ex eisdem Patribus manifestum est, & Innocent. II. in Concilio Romano tandem statuit, vt Sanctimoniales, non nisi in Cœnobiis, seu communibus monasteriis viuant, vt habetur in cap. *perniciosam* 18. q. 2. Olim enim quando Ecclesiæ non concedebatur tanta pax, & securitas propter persecutiones, aut tyrannidem Principum infidelium, non poterant commodè tot monasteria fœminarum ædificari. Cumprimùm verò facultas, & occasio data est, hic mos tamquam longè arctior ad virginitatem seruandam, ita præualuit, vt solus ille retentus sit, & per Pontifices, & Concilia approbatus, vt patet cap. *definimus*, & cap. *in nullo.* cap. *monasteria.* cap. *in decima* 18. q. 2. & aliis, de religiosis domibus, & de statu monachorum vsque ad Concilium Trident. sess. 25. 4. De ipsarum habitandi modo. Hieron. August.

Ex his ergo satis constat in generali, origo, & necessitas huius status quoad fœminas, vt autem de illius 5. Notatio subordinande

ctionis monialiũ, pro diuisione religionum ipsarum.

de illius varietate, & de peculiaribus conditionibus monialium dicamus, aduertendum est monasteria monialium ordinariè, & fere ab initio fuisse annexa, & subordinata monasteriis monachorum, vt indicat exemplum suprà allatum de monasterio virginum sancti Pachomij, & significat Augustinus suprà, dicens de monialibus, *Lanificio corpus exercent atque sustentant, vestésque ipsas fratribus tradunt, ab iis inuicem, quod victui opus est, resumentes*, & in Concilio Hispalensi II. cap. 11. statutum est, *vt monasteria virginum monachorum administratione ac præsidio gubernentur.* habetur in cap. *in decima* 18. q. 2. & notauit Panormit. p. 1. consiliorum consil. 8. Ex illo tamen capite constat illam gubernationem ita fuisse monachis commissam, vt præcipuè, & maximè ab Episcopo penderet; nam is monachus, qui ab Abbate monasterio monialium præponebatur, iudicio sui Episcopi comprobandus erat, vt ibidem dicitur, & ita etiam in monasteriis monialium locum habebat, quod ex Concilio Arelatensi refert Gratianus in cap. *monasteria*, 18. quæst. 2. scilicet, vt monasteria & monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cuius territorio sunt constituta. Nam hoc etiam de monasteriis monialium verum erat; regulariter autem videtur fuisse cum subordinatione, quatenus monialium monasteria erant proximè subiecta monasteriis monachorum, omnia verò tandem erant sub cura, & potestate Episcoporum; tum quia ex generali regula, omnes Ecclesiæ, & loca sacra in vnaquaque diœcesi constituta, sunt Episcopo talis diœcesis subiecta, nisi probentur exempta, cap. *contra morem* d. 100. cap. *omnes Basilicæ* 16. q. 7. cap. *cùm venerabilis*. & cap. *de xenodochiis*. de religiosis domibus: tum etiam, quia per multa decreta, ita in specie cautum est 18. q. 2. ferè per totam.

August.

Gratian.

6. Hinc ergo colligimus primò, quòd sicut accessorium sequitur naturam principalis, ita religiones monialium sequuntur religiones virorum, & iuxta illarum distinctionem suo modo differunt, seu variantur. ideóque non oportet de illis specialem tractationem instituere, nisi quoad ea tantùm, quæ, vel ratione sexus eis propria sunt, vel specialiter sunt in iure de illis statuta. Cætera verò, quæ, vel de religiosis in communi, vel de aliqua religione particulari dicuntur, ad religiosas in communi, vel in particulari applicanda sunt. Solùm ergo sunt nonnulla obseruanda. Primum est quoad finem religionis, maiorem diuersitatem inueniri in religionibus virorum quàm fœminarum.

Consectarium generale pro prędicta diuisione.

7. Nam in primis in fœminis non habet locum distinctio religionis in religionem laicorum & clericorum, quia hoc posterius membrum non habet locum in fœminis, & ideo omnes religiones fœminarum imitantur potiùs religiones laicorum. Vnde etiam est, vt religio mixta, ex contemplatione, & actione spirituali, quæ versatur in ministeriis erga proximos, non habeat locum in religionibus fœminarum, quia fœminæ non solùm incapaces sunt ordinum, sed etiam docendi munus ad eas per se non pertinet, iuxta doctrinam Apostoli 1. ad Corint. 14. Regulariter ergo monialium religiones vitam profitentur contemplatiuam, & monasticam, & ita in proprio gradu monachorum, fere omnes monachæ continentur; nam si quid actionis participant, ordinariè solùm est quoad laborem manuum, quæ operatio etiam propriis monachis viris, & maximè contemplatiuis, communis fuit, éstque moraliter necessaria hominibus aliqua exercitatione corporis indigentibus. Aliud verò actionis genus, quod consistit in vsu operum corporalis misericordiæ, non est ita accommodatum religioni fœminarum, vt scilicet tamquam proprius finis, & scopus eius assumatur, quia licèt huiusmodi opera commodissimè possint per fœminas exerceri, iuxta illud Pauli 1. ad Corint. 5. *Vidua eligatur in operibus bonis, testimonium habens.* Et infra. *Si hospitio recepit, si sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit*, &c. licèt hoc, inquam, ita sit, tamen quia hæc opera non possunt circa proximos exercere sine exitu extra claustrum, qui regulariter non expedit fœminis religiosis, ideo non est ille finis accommodatus tali religioni, ac propterea licèt religiosæ fœminæ inter se debeant hæc opera perfectissimè exercere, non tamen propriè illum habent pro fine religionis suæ, sed est veluti conditio necessariò concomitans omnem religiosam communitatem.

Quæ diuisiones à c. 5. vsque ad 9. adductæ locum nō habeant, vel habeant in fœminis.

8. Hoc tamē non obstat quominus in monialium institutis sit varietas cum aliqua proportione ad religiones virorum. Nam in primis inter proprias monachales, quædam profitentur regulam S. Benedicti, sub proprio eius nomine & accommodato habitu; aliæ Cisterciēsi ordini obedientiā præstant sub nomine & insigniis D. Bernardi. Sunt etiam, præsertim in Hispania, nonnulla monasteria Sanctimonialium monachis D. Hieronymi subiecta, & consequenter eorum institutum imitantia. Ordo autem Carthusiensium non habet sorores sibi subiectas, vel quia modus viuendi, & clausura, ac solitudo illius religionis non patitur curā fœminarum, vel quia modus ille viuendi non potest conuenienter fœminis accommodari. Non solùm autem monachorum ordines, sed etiam quatuor antiquiores ordines mendicantes, sua habent propria monasteria monialium, quæ nomine *mendicantium* comprehenduntur, vt in terminis tractat, & definit Lapus allegat. 4. & colligitur ex cap. vnico. §. *sanè*. de statu regular. in 6. vbi quædā monasteria monialiū dicuntur esse ordinū non mendicantium; supponitur ergo alia esse mendicantium ordinum. Et idem sentit Gloss. in Clement. vnica de regular. verb. *quoslibet*. & ibi Bonifacius n. 56. Cardinalis q. 7. Qui consequenter aiunt dispositiones iuris circa mendicantes, comprehendere huiusmodi moniales seruata proportione. Nec refert, quòd in professione vitæ mixtæ ex ministeriis spiritualibus nō possint fœminæ viris assimilari, quia satis est, quòd in aliis conditionibus vnaquæque religio monialium illam mendicantem imitetur cui adiungitur, & primò quidem ac præcipuè profitendo regulam eius, & obedientiam: deinde habitum eius, & mores, seu constitutiones imitantur, & præcipuè paupertatem, à qua *mendicantium* nomen sumptum est. Præterea dicuntur esse aliqua monasteria monialium subiecta Canonicis regularibus, quas necesse est regulam S. Augustini profiteri, & fortasse peculiari modo imitantur assistentiam in choro, & curam circa obsequium, & ministeria diuina. Sicut etiam nonnulla monasteria monialium inueniuntur sub ordinibus militaribus, & cum insignibus, & habitu earum, quamuis finis ordinis militaris sexui fœmineo omnino repugnare videatur, quia verò omnes religiones militares partim ex clericis vel monachis constant, quoad eam partem possunt moniales illud vitæ genus suo modo participare, ídque satis est, vt sub absoluta appellatione talis religionis comprehendatur.

Diuisio, seu varietas monialium pro varietate virorum regularium.

Quædam reuocantur ad ordines monachales presse.

Quædam ad mendicantes.

Lapus.

Gloss. Bonif. Card.

Obiectio contra moniales mendicantes remouetur.

Quædā ad canonic. regul. imò & ad religiones militares.

9. *Moniales etiam Episcopis subiectas debere aliquam regulã approbatam profiteri.*

Denique in hoc puncto aduertendum est, plura monasteria monialium esse nunc immediatè subiecta Episcopis; postquam enim monachi exempti fuerunt à iurisdictione Episcoporum monasteria monialium quæ permanserunt subiecta monachis, consequenter etiam fuerunt à iurisdictione Episcoporum exempta; multa verò manserunt immediatè subiecta Episcopis, vel, quia à principio ita fundata fuerunt, vel quia priuilegio, aut alio iusto titulo id consequuta sunt. hoc tamen non obstat, quominus talia monasteria regulam aliquam approbatam profiteri debeant. Quod enim statutum est in cap. vltimo. de religiosis domibus, & cap. vnico, eodem titulo in 6. vt nulla religio instituatur, nisi sub regula à Sede Apostolica approbata, etiam in monasteriis monialium omnino seruandum est, & priùs statutum fuerat ab Innocentio II. in cap. *perniciosam* 18. q.2. vbi decernit abolendam esse detestabilem consuetudinem quarumdam mulierum, quæ licèt approbatam regulam non profiteantur, Sanctimoniales appellari volunt. Vnde in cap. *indemnitatibus* §. *supradicta.* de electione in 6. in hoc sensu supponi videtur, moniales, quæ verè tales sunt, id est, veræ religiosæ, debere viuere sub aliqua de religionibus approbatis. Non est enim necesse, vt sub obedientia Prælatorum regularium viuant: nam vt dixi, multæ sunt ordinariis, & secularibus Prælatis immediatè subiectæ. Necessarium verò est, vt aliquam monachorum regulam profiteantur, quia nulla est regula à Sede Apostolica pro solis monialibus, vel pro illis principaliter approbata; & ideo necesse est, vt secundùm aliquam ex approbatis regulis religiosorum profiteantur, siue sint subiectæ ipsis monachis, siue Episcopis. Sicut enim olim monachi erant subiecti Episcopis, non obstante professione suæ regulæ, ita etiam nunc esse possunt monasteria monialium.

10. *Fœminæ collegialiter viuentes absque dicta regula religiosæ non sunt.*

Quapropter si quispiam velit erigere monasterium monialium, & non sub aliqua regula approbata, necessarium erit, vt ratio, & modus viuendi in tali congregatione per Summum Pontificem specialiter approbetur, alioqui esse poterit honesta quædam mulierum congregatio, non tamen vera religio, seu religiosa professio, iuxta dictum cap. vnicum, de religiosis domibus in 6. cum notatis ibi per Ioannem Andream, & per Panormit. prima parte Consiliorum. consilio 55. Non ergo sufficiet tunc approbatio Episcopi; hæc enim necessaria quidem est, vt monasterium de nouo in diœcesi erigatur, iuxta capitulum *de monachis.* cum sequentibus 18. quæst.2. Et olim sufficiebat ad nouum etiam viuendi modum instituendum; nunc autem necesse est, vt modus ipse viuendi, vel sit iuxta aliquam regulam approbatam à sede Apostolica, vel specialiter ab eadem sede approbatus sit.

Ioan. Andr. Panorm.

11. *Illatum vnũ de origine & antiquitate monialium.*

Atque ex his inferuntur duo. Vnum idem esse iudicium de origine, & antiquitate religionum monialium, tam in generali, quàm in particulari, quod de religionibus virorum, proportione seruata. Nam vt ex dictis in num.2. constat, monialium religio simul cum religione virorum exorta est, & cum singulis ferè monachorum authoribus, virginum etiam conuentus inceperunt, sicut de Pachomio, & aliis diximus, & S. Basilius inter suas regulas habet animaduersiones ad Canonicos, & ad Canonicas, id est, regulares, & S. Augustinus fertur fundasse primum fœminarum monasteriũ in Africa in ciuitate Thegastæ. De S. Dominico adhuc viuente legimus monasterium fœminarum Romæ instituisse. D. etiam Franciscus simul cum regula fratrum suorum, regulam sororum Sanctæ Claræ instituit, quam Gregorius IX. approbauit, posteáque Vrbanus V. moderatus est, & ad meliorem ordinem, & fœminis magis accommodatum reduxit. De aliis verò religionibus tam monachorum, quàm mendicantium, non ita certò constat quando cœperint habere monasteria fœminarum sibi subiecta, vel suam regulam profitentia. Verisimile tamen est, idem esse in cæteris obseruatum, simúlque incepisse, quamuis sub eadem religione virorum, varia etiam instituta monialium esse cótingat, vt religio Minorum præter religionem Sanctæ Claræ, habet etiam sibi subiectam religionem Conceptionis, quæ diuersam regulam profitetur, & sic de aliis, de quibus sigillatim dicere operosum esset, & nobis non necessarium. Alterum illatum longiorem petit explicationem sequenti cap. tradendam. *Illatum alterum.*

CAPVT XI.

De receptione, ac nouitiatu monialium, earúmque professione cum ceremonia veli.

PRæter consectarium præcedenti cap. num. 11. positum, sequitur etiam ex dictis in eodem capite, omnia quæ in discursu huius operis de statu religioso dicta sunt, cum proportione esse ad moniales applicanda. Nam in primis cósideranda est earum receptio, in qua obseruandum in primis est quòd iura statuunt, vt non fiat nisi intra numerum præscriptum monialium qui ex reditibus, vel ex consuetis eleemosynis commodè sustentari possunt, iuxta cap. vnicum §. *sanè.* de statu regular. in 6. & decretum Concilij Trident. sess.25. cap.3. de regular. ac tandem constitut. Pij V. *circa pastoralis*, &c. quod intelligendum est, nisi monialis secũ afferat dotem ex qua possit commodè sustentari; nam illa dos potest inter eleemosynas, vel postmodum etiam intra reditus monasterij computari. Hinc verò nascitur dubium quod hîc præcipuè controuerti solet, & spectat ad simoniæ vitium, an scilicet cómittatur in tali receptione, eò quòd non fiat sine dote in pactum deducta, nec sine aliis certis expensis; sed hoc punctum latè & in particulari tomo præced. tractatum est. Tractari etiam hîc potest, de authoritate recipiendi aliquam in monialem, apud quem sit, de quo etiam videnda sunt eodẽ tomo dicta de receptione nouitiorum, & cum proportione in præsenti applicanda. Communis verò vsus iuri & rationi consentaneus est, vt hæc potestas sit in ipso conuentu monialium, simul tamen requiratur Prælati licentia seu consensus. Nam quatenus illa receptio est ad communem vitam, & societatem cum monialibus, ratio postulat, vt ipsæ voluntariè illam admittant, quatenus verò illa receptio est aliquo modo actus iurisdictionis, oportet vt Prælatus apud quem est propria iurisdictio, concurrat, de quo videri possunt Abbas in cap. *noscitur.* de his quæ fiunt à maiori parte Capituli. Felinus in cap. *quoniam.* de simonia. Lapus allegat.31. 1.

De numero, & dote monialium recipiendarum.

De potestate recipiendi.

Abbas. Felin. Lapus.

2. *De conditionibus personalibus speciatim an requiratur virginitas.*

Interrogari præterea potest, quæ conditiones ex parte personæ recipiendæ, spectandæ, vel postulandæ sint: in quo primùm necessaria sunt omnia, quæ in communi de statu religioso diximus tomo præcedent. Deinde hîc addendum est, non solùm virgines, sed etiam viduas in eundem monialium conuentum recipi posse. Hoc constat ex vsu Ecclesiæ, quem esse antiquissimum constat; nam

nam in monasterio illo virginum, quod in Africa Augustinus instituit, sororem viduã illi præfecit, & Beata Brisida cùm esset vidua, monialium ordinum instituit, quarum fuit Abbatissa, licèt ipsæ virgines essent. Præterea in cap. *vidua* 20.q.1. de vidua dicitur, si velit religionem profiteri, admitti posse, & debere, recepto habitu religioni conueniente. idem cònstat ex cap. *viduas* 1. & 3. & c. *viduæ*. cum sequentibus 27.q.1. Sunt verò nonnulla antiqua decreta, quæ huic assertioni repugnare videntur, de quibus statim agemus. Dices ergo, etiam fœmina illicitè corrupta post pœnitentiam admitti poterit, vt inter virgines monialis sit, quia culpa præcedens non videtur obstare, si virginitatis integritas necessaria non sit. Respondent aliqui, huiusmodi fœminas hac macula, vel nota laborantes, non esse admittendas in conuentu virginum, de quo videri potest Francus in cap. vnico de religios. domibus in 6. Sed hoc intelligendum est secundùm decentiam, & conuenientem honestatem, non secundùm incapacitatem, aut absolutam prohibitionem, nulla enim in iure communi inuenitur, nisi in propriis monasterij constitutionibus habeatur. Quocirca, si lapsus fuerit publicus & infamis, talis fœmina, quamuis postea conuertatur in consortium virginum, admittenda non est, ideóque pro huiusmodi fœminis inuenta est specialis religio, quæ dicitur *Mulierum pœnitentiæ*, aut Sanctæ Mariæ Magdalenæ, cuius plura sunt in Hispania monasteria, quæ regulã S. Augustini profiteri dicuntur, & sub cura, & obedientia Prædicatorum viuunt. Si autem lapsus sit occultus, & non generauerit infamiã, nihil impediet per se moraliter loquendo; imò aliquando licèt esset publicus, si semel tantùm ex quadã fragilitate accidisset, posset tot aliis circumstantiis personæ, generis, & emendationis honestari, aut compensari, vt sine inconuenienti talis persona admitti posset. Itaque hoc in huiusmodi casibus maximè pendet ex prudenti arbitrio. Idémque dicendum est, de aliis conditionibus ex parte talis personæ requisitis, vt quòd & corpore, & animo sit apta ad religiosam, & communem vitam, iuxta monasterij, & ordinis regulam, vt dicitur in Concilio Trident. session. 25. de regular. cap. 17.

Francus.

3. De secunda parte tituli, seu Nouitiatu.

Post receptionem, necessaria est integri anni probatio, ita in monialibus sicut in monachis, & cum iisdem circumstantiis, nec in hoc occurrit aliquid speciale. Pari etiam modo post expletam probationem aut danda est professio, aut dimittenda nouitia, iuxta legem positam à Tridentino suprà cap. 16. quæ vtrique sexui communis est, vt constat ex discursu totius tituli de regularibus, & specialiter ex principio capitis 15. Neque obstat particula *nouitios* masculini generis; nam regulare est, vt sub masculino fœmininum comprehendatur, quando materia communis est.

4. De tertia parte ac primùm vt professio fiat spontaneè.

Circa professionem autem ea omnia seruanda sunt, quæ tract. 7. sunt explicata, & substantialia, ac generalia sunt. Vbi etiam diximus specialiter attendendum esse in professione monialium, vt plena voluntate, & omnino spontanea fiat, quod antiquis canonibus cautum est, cap. *puellæ* 20.q.1. Maximè verò hoc innouauit Concilium Trident. suprà cap. 16. 17. & 18. nam ob eam causam in 16. statuit, vt ante professionem ex bonis nouitiæ monasterio nihil tribuatur præter victum, & vestitum pro anno probationis, *Ne hac occasione discedere queat*. Vnde à Congregatione Cardinalium declaratum est, etiam dotem non esse monasterio tribuendam ante professionem, sed in deposito re-

A ponendam. Quod per se intelligendum existimo; nam si necessitas, vel aliqua maior commoditas ipsiusmet nouitiæ intercederet, & iudicium, ac licentia Episcopi interueniret, posset, vt opinor, dos recipi à monasterio, data certa cautione, & securitate illam integrè, & sine difficultate restituendi, si nouitia velit abire, ita enim satisfit intentioni Concilij. Quod vlteriùs in cap. illo 17. circa hoc disponit, vt Episcopus ante professionem, virginis voluntatem exploret, vt pia, & omnino spõtanea sit. Ac tandem in 18. cap. censuram addit contra eos, qui fœminas ad statum religiosum assumendum cogunt, vel assumere volentes impediunt, iuxta cap. vlt. 32. q. 2. quæ tom. de censuris, & tractatu septimo. lib. 6. suprà est à nobis explicata. B Sicut autem ex parte nouitiæ voluntas requiritur, ita etiã ex parte monasterij, simul cum Abbatissa, sicut de receptione dictum est; nam est eadem, vel maior ratio, vt ex dictis satis constat. Ex parte autem Prælati non solùm consensus necessarius est, sed etiam in manibus eius debet professio fieri, & ab eo acceptari, quia solùm apud ipsum est propria iurisdictio, ex cap. *statuimus* 20. quæst. 2.

Item dos nouitiæ tẽpore professionis ordinariè tradenda.

Item professio in manibus prælati facienda.

Est autem hoc solenne, & obseruatum in fœminis, vt cùm profitentur, velum recipiant, & olim etiam solebant virgines consecrari. Vnde multi- 5.
C plex distingui solet velum monialium, quoddam dici potest velum receptionis, quod nouitiis à principio datur, & solet esse album. Aliud dicitur velum professionis, quod nigrũ est (quamuis olim aliqua varietas in hoc fuisse videatur) & hoc datur solennem professionem emittentibus cuiuscumque ętatis, vel conditionis sint. Meminit illius Hieronymus epist. 8. ad Demetriadem de seruanda virginitate dicens. *Scio quòd ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuerit caput.* Vbi Marius Victorinus dicit *flammeum appellari* velum rubrũ, quo nuper nuptæ vti solebant, & in Epitaphio Paulę, aliàs epist. 27. de Paula dicit Hieronymus; *Christi flammeo reseruatur*, scholium verò D addit, *flammeum vocari indumentum flammei coloris, quo mulieres præsertim virgines caput tegebant.* Sed quidquid sit de antiqua, aut prima vocis expositione, constat, & ex subiecta materia, & ex adiuncto adiectiuo virginali Hieronymum loqui de velo monialium, propter quod etiam dicit solitum esse imponi ad Episcopi imprecationem. Vnde videtur Hieronymus ad spirituales nuptias, & nouas Christi sponsas vocabulum illud transtulisse: nec propterea dicere oportet monialium velum tempore Hieronymi rubeum fuisse, quia non est attendendum ad originem, vel etymologiam vocis, sed ad rem ad quam significandam translata est. Vnde idem Hieronymus epist. 12. ad Gaudentium. *Solent* (inquit) *cùm futuram virginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio*, id est, E fusco, seu nigro. Epistola verò 48. ad Sabinianum faciens mentionem idem Hieronymus eiusdem consuetudinis ait: *Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, vt tam virgo, quàm vidua, quæ se Deo vouerint, & seculo renuntiantes omnes delicias seculi conculcarint, crinem monasteriorum matribus offerant desecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessuræ capite, sed ligato pariter ac velato.* & infrà de moniali loquens ait; *Christi flammeo consecrata est, & se in monasterio victuram spoponderat*, &c. Vnde constat apertè loqui de velo professionis, & docere viduis, & virginibus fuisse commune.

De ceremonia veli.

Velum receptionis, seu nouitiarum.

Velum professionis.

Hieron.

Est autem aliud velum quod dicitur consecrationis. Solent enim Sanctimoniales solenniter conse- 6.

Prima præ-

rogatiua huius veli cõsecrationis, quòd virginibus solum cõpetit. *D.Thom. Palud. Antonin.*

consecrari nonnullis benedictionibus,& cæremoniis, quæ habentur in Pontificali Romano, & explicantur à D.Th.in 4.d.38.q.1.art.5.Palud.ibi. q. 5.art.3.& latè ab Antonino 3.p.tit.2.cap.2.Velum ergo,quod speciali benedictione tunc imponitur, dicitur velum consecrationis , quod plures habet prærogatiuas , vna est quod solis virginibus dari potest,vt dicti authores docent,& habetur expressè in capitulo *deuotis* 20. q. 1. vbi Gelasius Papa inquit, *viduas velare Pontificum nullus attentet*, quod etiam habet Conciliũ Triburiense cap.25.& Concilium Rothomagẽse canone 9. apud Iuonem p.7. decreti cap.52.Hæc enim decreta non sunt ita intelligenda,vt nullum velũ viduis imponi possit,ac si illæ essent incapaces professionis religiosæ ; hoc enim aliis decretis repugnat, vt patet ex dictis , & ex c.vlt.20.q.1. & ex multis aliis 27.q.1. Sunt ergo illa decreta intelligenda de velo cõsecrationis.

D.Thom. Corruptis etiam per vim hoc velum non datur. *Soto. Syluest.* *Leo Pap.*

7. Vnde D.Th. suprà, *Viduis* (inquit) *datur aliquod velum , non tamen cum illa solennitate , cum qua datur virginibus.* Idẽ ferè ibi Soto art.1. & Syluest.verb. *Consecratio virginum.* Vnde à fortiori constat fœminas extra matrimonium corruptas, nulla ratione posse hoc velum recipere. Quod adeò verum est ; vt etiamsi per violentiam , & sine propria culpa corrupta sit virgo , consecrationis velo ornari non possit, iuxta decretum Leonis Papæ epistola 87. ad Episcopos Mauritaniæ cap.2.statuentis cum his fœminis eam esse seruandam moderationem,*Vt neque in viduarum deiiciantur gradum,neque in sacrarum , & perseuerantium virginum numero censeantur.* Quod non ita est intelligendum,vt pro illis speciale velum instituendum sit, sed, quòd in aliis prærogatiuis & honoribus præferri possent viduis & virginibus æquiparari,non tamen in cõsecratione.Cuius rationem insinuat infrà cap.5.& habetur 32.q.5.cap. *Illa*,dicens, *Illa autẽ famulæ Dei quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt humilitate,& verecundia, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus,quãuis enim omne peccatum ex voluntate nascatur , & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui , minus tamen hoc illis oberit,si quod potuerint,animo non amittere doleant se,vel corpora perdidisse.* Quod exponens D.Thom. citato loco ad 4.dicit, quamuis illæ qui per violentiam corrumpuntur,si nullo modo consentiant , virginitatis gloriam non perdant , quia tamen valde difficile est,quod in tali delectatione aliquis complacentiæ motus non insurgat , ideo Ecclesiæ, quæ de interioribus non iudicat, huiusmodi sic corruptas inter virgines non velat. Est etiam illa quasi quædam irregularitas , quæ licèt sine peccato contrahatur,impedit talem consecrationem. Vnde D.Aug.lib.de bono coniugali c.18. *Etiamsi violenta corruptio virginis baptismum antecedat* (ait) *non posse etiam post baptismum inter Dei virgines consecrari.* Verum est Augustinum simpliciter loqui de fœmina quæ catechumena fuit vitiata,& non addere expresè, etiamsi violenter vitiata sit, loquitur tamen generaliter de catechumena vitiata,etiam sine culpa. Ratio verò est , quia in consecratione virginum non spectatur an culpa præcesserit,sed an virginitas etiam corporalis,seu materialis subsistat , quia per consecrationem ipsam significatur, & speciali honore afficitur, & per illam repræsentatur integritas Ecclesiæ triumphãtis,vt dixit Glossa in cap. *acutius* 16.dist.

Ratio D.Th. cur non detur.

Altera ratio.

D.August.

An corrupta reputata virgo possit velũ

8. Sed quæri hìc solet,si fœmina sit in publica fama, & possessione virginitatis ; occultè autem sit corrupta,possit consecrationis velum accipere. nã D.Th. suprà ad 5. absolutè negat , *quia propter vitandum* (inquit) *scandalum non debent Ecclesiæ sacramenta,vel sacramentalia variari.* Dicit tamen quærendum esse remedium ad vitandum scandalum, & infamiam,quale est, vt accidentalibus, & publicis solennitatibus retentis,quæ sunt de substantia consecrationis,mutentur, quam mutationem censet sufficienter fieri mutato nomine *virginitatis* in nomen *castitatis.* Cuius ratio esse videtur , quia aliàs forma talis consecrationis contineret mendacium. Idem sequitur Angelus verb. *consecratio virginum* n. 3. & Syluester ibi.n.2. Hoc verò non placet Paludano in 4. d. 38. q.5. art.3. conclus.7. quem sequitur Antoninus 3.p.tit.2.cap.2. in principio, quia illa fictio continet mendacium in ipso facto,quod non minus clarum est,quàm in verbo; sed hoc non admodum vrget , quia illud non est mendacium formale , sed materialis dissimulatio, vel occultatio ; nam id quod fit habet suum proprium vsum licitum, & bonum , & potest habere significationem veram, scilicet sanctificationis, & oblationis illius personæ , quæ ad diuinum cultum , & ad perpetuam continentiam ex tunc Deo dicatur ; alia verò falsa significatio quæ ab aliis concipi potest,non est intenta, & ideo non interuenit mendacium.

hoc accipere. Responsio D.Thom.& aliorum. *Angel. Syluest.* A quibusdã impugnatur inefficaciter. *Palud. Antonin.*

Quare non dubito,quin ille modus à D.Thom. relatus sit licitus ; & potiùs dubito an sit sufficiens remedium , vel necessarium : sufficiens, inquam : nam eo ipso , quòd *virginitatis* nomen in nomen *castitatis* mutetur , generabit suspicionem, & scandalum apud audientes , præsertim mediocriter intelligentes,qui licèt regulariter pauciores sint,infamia tamen apud ipsos est maioris momẽti. Necessarium autem non videtur esse,quia licèt nominetur virginitas, non videtur esse mendaciũ, quia verba possunt legitimũ sensum habere.Vnusquisque enim censetur loqui in eo foro in quo operatur,sic enim reus sine mendacio negat delictũ occultum, quod verè commisit, & Iudex per sententiam verè declarat innocentem eum,quem occultè scit nocentẽ,si in iudicio non probatur. Imò Scriptura diuina Luc.2. & alibi ita loquitur , vt *Patrem* vocet eum qui communiter talis reputatur,licèt non sit; ergo similiter sine mendacio potest appellari *virgo*, quæ talis est in communi existimatione,non obstante contraria scientia occulta , quia omnes intelligunt humanum sermonem esse ex humana scientia , & existimatione , & non semper ex re ipsa. 9.

Nõ videtur tamen dicta responsio sufficiens. Nec etiam necessaria.

Quocirca probabile existimo , in casu omnino occulto posse huiusmodi fœminam accipere velum consecrationis. Quod ita declaro; nã duplex obligatio ex hoc defectu occulto oriri potest, vel in Episcopo ad non consecrandam fœminam, vel in ipsa fœmina , vt non se ingerat consecrationi. Quoad priorem, si Episcopus solùm habeat notitiam lapsus , per confessionem sacramentalẽ, certum est, nec debere nec posse negare consecrationem fœminæ petenti , quia violaret sigillum. Si autem sciat extra sacramentum per secretã reuelationẽ ipsius fœminæ, non censeo teneri ad expellendam illam,seu negandam cõsecrationem,quod tenent Summa Confessorum,& Syluester. Ipsi tamen dicunt posse Episcopum dispensare, vnde rectè sequitur non teneri ad actũ oppositũ.Verumtamẽ,si ipsi supponunt iuris prohibitionẽ,cùm illud ius commune sit,oportet, vt ostẽdant, vbi data sit Episcopo facultas dispensandi in hac veluti irregularitate,fortasse dicerent potestatẽ eius ordinariã satis esse ob necessitatẽ vitandi scandalum.Mihi tamen videtur tunc nõ esse necessariã dispensationem, 10.

Probabilior responsio declaratur per duas partes. Prima pars quòd possit prælatus illam admittere ad velum. Sum. Conf. Syluest.

tionem, sed ius ipsum commune non obligare Episcopum ad iudicandum de re occulta, vel ad operandum ex scientia adeò priuata, & occulta, præsertim cum periculo scandali. Item quia in illo actu nullum est mendacium, vt declaratum est, & alioquin non fit aliqua irreuerentia tali consecrationi, seu benedictioni, quia talis persona non obstante præcedenti lapsu, potest esse capax illius in ordinem ad perpetuam continentiam futuram, nec etiam obest sanctitati illius status, aut conuersationi aliarum virginum, quia bona fama, & communis existimatio impedit omne incommodum; ergo non est cur credamus hanc prohibitionem positam esse cum tanto rigore. Nihilominus tamen, non videtur teneri Episcopus ad consecrandam huiusmodi fœminam, quia potest se excusare ab illo munere, vel alio colore illam non admittere ad professionem. Quod quidem est verum per se loquendo, & ex lege iustitiæ, nihilominus in indiuiduo cauere debet, ne infamet proximum sine causa, vel ne auertat huiusmodi fœminam ab statu perfectionis, maximè, quando ipsa confidenter ei aperuit conscientiam suam in remedium, non in obstaculum. Quando autem Episcopus alia via haberet similem notitiam moraliter certam, iam non esset res adeò occulta, & ideo meritò posset non admittere talem personam ad velum virginum; semper tamen debet id facere consulendo famæ illius quantum potuerit.

Non tenetur tamen admittere, secluso scãdalo seu infamia.

11. At verò loquendo ex parte ipsius fœminæ, censent multi teneri ad non petendum talem statum, etiamsi ipsa sola norit delictum, sicut tenetur irregularis non petere ordines, etiamsi solus sciat irregularitatem, imò addunt Syluester, & Raimundus, quòd licèt virgo consecrata sit, si postea occultissimè labatur, tenetur abstinere ab his actibus, qui secundùm consuetudinem monasterij solent per solas virgines consecratas exerceri. Sed est onus intolerabile, ac proinde incredibile, præsertim cùm nec possit satis ostendi expressum præceptum, nec sit res tam necessaria, aut tanti momenti, vt propter eam vitandam obliganda fuerit fœmina ad se infamandum. Imò etiam quamuis occultus lapsus hanc professionem præcedat, non censeo obligandam fœminam ad se priuandum illo statu, non solùm quando sine infamia id vitare non potest, quod cẽseo certum, sed etiamsi absque infamia possit alium statum, aut modum viuendi accipere. Probatur prior pars, quia etiam censuram occultam non tenetur homo seruare, quando nõ potest id facere sine graui infamia. Secunda autem pars fit inprimis verisimilis, quia nõ tenetur quis se priuare tanto bono spirituali, quãtum est status perfectionis propter crimen occultum. Ratio verò à priori omnium est, quia iura non imponunt hoc impedimentum tanquam pœnam, vel irregularitatem ipso iure incurrendam, sed præcipiunt Prælatis, ne consecrent fœminam corruptam; igitur, quando res occulta est, non tenetur ipsa fœmina se abstinere, sed potest in exteriori foro ita se gerere, sicut in communi opinione habetur. Et hoc planè supponunt D.Thom. & alij authores, qui dicunt posse consecrari mutato nomine *virginitatis* in *castitatis*.

Secunda pars quòd ipsa corrupta occulta possit velũ petere. *Syluest. Raimund.*

D.Thom.

12. Hæc ergo est prima & præcipua prærogatiua huius veli consecrationis, quod ex vi suæ institutionis est (vt sic dicam) votum virgineum, modo à nobis explicato, cui consequenter est alia adiuncta, quòd tale velum à solis Episcopis dari potest, iuxta cap. *Deuotis* 20. q. 1. quod communiter ad hoc allegatur, vt patet ex Paludano, Syluest. & aliis. ibi verò non dicitur expressè, sed indefinitè, seu passiuè dicitur, vt virgines non velentur nisi intra certa quædam tempora, de quibus infrà. Adduntur verò postea hæc verba; *Viduas autem velare Pontificum nullus attentet*, quæ intelliguntur de velo consecrationis; ergo supponit illa prohibitio adæquatum ministrum huius velationis esse Episcopum. In aliis etiam decretis vbicumque fit mentio ministri huius consecrationis, solus nominatur Episcopus. Et in Pontificali Romano in ritu illius consecrationis idem supponitur. Ac denique est communis sententia, cuius rationem assignat D.Thom. loco suprà citato, quia hæc consecratio est spiritualis quædam desponsatio cum Christo, per quam repræsentatur despõsatio ipsius Christi cum Ecclesia, quoad illius incorruptionẽ, & ideo *solus Episcopus* (inquit) *cui cura Ecclesiæ cõmittitur, virgines desponsat velando, non sibi, sed Christo, quasi sponsi paranymphus*. Potest autem hæc consecratio committi presbytero per Summum Pontificem, non tamen censetur commissa per solam iurisdictionem Episcopalẽ, quia est actus ordinis, & non tantùm iurisdictionis, vnde neque Episcopus electus, & confirmatus, & nondum consecratus potest illum exercere, & à fortiori non possunt Prouinciales religionum, vel alij similes inferiores Prælati, habentes iurisdictionem Episcopalem, nisi speciali priuilegio Pontificio hoc eis concessum sit, sicut nonnullis Abbatibus datum est. Episcopus autem non habet potestatem committendi hoc munus Presbytero, quia non potest ei committere actus ordinis Pontificalis, iuxta cap. *aqua*. de consecratione Ecclesiæ.

Secunda prærogatiua huius veli quod à solis Episcopis consecratis, aut à presbyteris ex commissione Papæ dari potest. *Palud. Syluest.*

D.Thom.

13. Præterea non potest hoc velum dari, nisi definitis temporibus & ætate à iure statutis. Prior pars habetur in dicto cap. *deuotis*. & cap. *virginis* 20. q. 1. vbi prohibentur virgines cõsecrari, nisi in die Epiphaniæ, aut in albis paschalibus, id est, intra hebdomadam Paschæ, vt Gloss. exponit, quamuis alia litera habeat in sabbato Paschæ. Vel etiam in natalitiis Apostolorum, vel etiam, nisi periculum mortis immineat, quia tunc, quocumque die velari possunt, vt ibidem dicitur. In Concilio autem Lateranensi sub Alexandro III. prout habetur in cap. 1. de temporib. ordin. concessum est, vt omnibus Dominicis diebus liceat virgines consecrare, & consuetudo hoc extendit ad alias solennes festiuitates, vt aduertit Turrecremata in dicto cap. *deuotis*. quæstione 4. & ita in hoc consulenda est, & seruanda consuetudo. Altera pars de ætate virginis consecrandæ magnam habuit in Ecclesia varietatem; nam in Concilio Romano sub Syluest. cap. 10. significatur non esse sacrandam virginem vsque ad ætatem septuaginta duorum annorum, in quibus suam castitatem probauerit. Gregorius autem lib. 3. epist. 11. sexagenariam voluit esse virginem consecrandam; Concilium verò Agathense cap. 19. ante annum quadragesimum prohibet velari. In Concilio Carthaginensi III. cap. 4. solùm postulatur ætas 25. annorum. habetur in cap. *inuẽculas*. cum sequent. 2. q. 1. In Concilio autem Mileuitano cap. 26. & Concilio Africano cap. 93. additum est, propter vrgentem necessitatem licitum esse in minori ætate virginem velare. Circa quæ decreta obseruandum est aliud esse loqui de velo professionis, & aliud de velo consecrationis. Nam priùs semper dari potuit in minori ætate, vt cõstat ex antiquis exemplis, & historiis, ac Patribus suprà citatis, & ex Cõc. Triburiẽsi apud Burchard. lib. 8. c. 10. & 98. & Cõc. Carthag. IV. cap. 104. Et quia verisimile non est ad professionem virginitatis postulasse

Tertia prærogatiua de tẽpore quo dandum est velum.

Turrecrem.

Quarta de ætate cui dãtur varia decreta.

De quo velo hæc decreta procedant.

stulasse aliquando Pontifices decrepitam, aut senilem ætatem, qualis est septuagenaria, vel sexagenaria; loquuntur ergo illa antiqua decreta de velo consecrationis, & fortasse aliqua ex illis loquuntur de his fœminis quæ benedicebantur, vt essent Abbatissæ, vel vt haberent in Ecclesia aliquod ministerium, de quo statim num. sequenti dicetur. Ad professionem autem, & velum eius admitti poterant in minori ætate duodecim, vel quatuordecim annorum, & nunc anno 16. ætatis, vt tom. præcedenti dictum est ex decreto Concilij Tridentini, quod circa consecrationem virginum nihil innouauit, & ideo vbi post professionem consecratio fuerit in vsu, circa illam antiqua iura seruanda sunt.

14. An cõferat gratiam vel remissioné venialium hæc consecratio.

Addunt denique nonnulli Doctores, quamuis consecratio virginum sacramentum non sit, conferre tamen gratiam, & remittere venialia peccata ad modum sacramentalium. Sed quod de gratia dicitur, non est intelligendum ex opere operato, vt per se notum est, alioqui esset sacramentum, neque etiam ex speciali priuilegio, quia nullum habet fundamentum; ex merito autem operantis poterit per illud opus augeri gratia, sicut per alia bona opera, nihil tamen in hoc habet speciale, & ita est intelligendus D. Thom. loco citato ad 2. *D. Thom.* Quod verò spectat ad remissioné venialium peccatorum, videri possunt dicta in 4. tom. 3. partis disput. 11. sectione 2. vbi etiam negauimus fieri hunc effectum ex opere operato. Quod maiori ratione de hac consecratione negari potest, quia communiter non solet hæc consecratio numerari inter ea sacramentalia, quibus effectus ille tribuitur. Est autem aduertendum, velum hoc consecrationis dari posse, vel in ipsa professione religionis, vel post illam; nam sine illa clarum est dari non posse, cùm non intercedat nec supponatur spiritualis desponsatio cum Christo. Quando ergo simul concurrit hæc solennitas cum professione ratione professionis, quæ est nobilissimus actus, participabit aliquam maiorem vim obtinédi gratiam, vel remissionem pœnarum iuxta dicta in superiori tomo. Quando verò sola consecratio separatim datur virgini iam professæ, non est tanta ratio, vel fundamentum alicuius extraordinarij effectus, quia in illo actu non est tanta excellentia perfectionis, & sola significatio non sufficit, cùm non sit sacramentum.

15. Velum consecrationis duplex.

Vltimò est circa hoc obseruandum, hoc velum consecrationis posse distingui in velum commune, de quo hactenus diximus, & velum prælationis, quod Abbatissis cum speciali benedictione dabatur, quamuis iam hoc non sit in vsu; nam licèt Abbatissæ benedicantur, non datur eis speciale velum, vt notant Anton. dict. cap. 2. & Turrecremata suprà num. 11. ac denique velum, quod vocant ordinationis. *Anton. Turrecrem.* Aliquando enim Concilia ita loquuntur de ordinatione fœminarum, vt patet ex cap. *Sanctimoniales* 20. q. 1. addita Glossa, quæ textum illum explicat de velo ordinationis iuxta capitulum *Diaconissam* 27. q. 1. quod sic habet; *Diaconissam non debere ante annos quadraginta ordinari*, vbi tamen Glossa exponit Diaconissam, id est, Abbatissam, & ita tacitè exponit de velo prælationis. Probabile autem est nonnullas ex virginibus sacris solitas fuisse deputari ad legendum Euangelium in choro, & alia similia ministeria, & illas fuisse vocatas Diaconissas, & earum benedictionem lato modo fuisse vocatam ordinationem. iam verò hoc non est in vsu, sed in ipsa consecratione virginum datur hæc facultas, nec aliud velum expectatur.

CAPVT XII.

De obseruantia monialium tam quoad substantialia vota, quàm quoad subiectionem erga prælatos & regulam.

Post professionem, & velationem, sequitur religiosa obseruantia, & obligatio, in qua moniales suo modo æquiparantur monachis, in substantialibus votis religionis, habent tamen hanc obligationem suo statui, & sexui accommodatam. Vnde vel in materia talium votorum, vel in his, quæ conducunt ad eorum obseruationem, nonnulla habent sibi propria, quæ partim ad aliquam relaxationem, partim ad maiorem rigorem & obseruantiam pertinent. 1.

Circa paupertatem monialium vna obseruantia.

Et primò circa paupertatem duo obseruari possunt, primum est, licèt aliquibus religionibus virorum consultior sit paupertas, nó tantùm priuans dominio bonorum in particulari, sed etiam in communi, monialibus autem id non expedire, quia non potest earum honestas, & clausura tam integrè & perfectè seruari, nisi ab ipso monasterio habeant vitæ necessaria. Vnde cùm religio S. Claræ in principio instituta fuerit sub obseruantia illius paupertatis, paulò pòst Innocentius III. in ea dispensauit permittendo potius quàm præcipiendo, vt non seruaretur; postea verò Vrbanus V. omnino seruari voluit regulá absque tali paupertate, & Pius V. suo motu proprio 8. *circa pastoralis*. & Gregor. XIII. motu 13. *Deo sacris*. omnibus modis prouidere studuerunt, vt monasteria monialium habeant vnde sustententur, ita vt si eleemosynis indigeant, potiùs Prælatorum prouidentia quàm earum solicitudine & postulatione habeantur, & quoniam experientia ostendit hoc esse difficillimum, & quemcunque alium mendicitatis modum esse periculosum, ideo simpliciter consultius est monasteriis monialium habere communes reditus, quàm paupertatem in communi profiteri. Aliqui excipiunt moniales Capucinas, quas aiunt non posse habere bona stabilia, vt videri potest in Isidoro Mosconio in lib. 1. de Ecclesia militante p. 4. cap. 4. *Isidor. Mosc.* Veruntamen non habet fundamétum in Concilio Trid. sess. 25. de regular. cap. 2. nam solùm excipit domos fratrum Capucinorum & Obseruantiæ, vnde quantum est ex vi Concilij, sine dubio possunt habere bona stabilia, & si fortasse illi priuilegio renunciare volunt, indigent, vt existimo, Summi Pontificis approbatione, quia post moderationem Vrbani non inuenitur illud genus paupertatis approbatum pro fœminis à Sede Apostolica.

Altera obseruatio.

Vnde etiam sequitur aliud quod obseruandum esse dicimus, pertinétque ad vsum paupertatis in particulari. 2. Obtinuit enim consuetudo etiam inter moniales satis reformatas, vt liceat singulis recipere singulis annis aliquos moderatos reditus, quibus ad res sibi necessarias vti possint. Hoc enim inde introductum videtur, quòd monasteria regulariter non habent reditus sufficientes, quibus omnia necessaria ad victum, & vestitum tempore salutis, & ægritudinis omnibus prouideant, neque etiam monialibus datur tempus, vt suo labore manuum possint huiusmodi defectum supplere, & ideo ad vitanda maiora incommoda, vel pericula huiusmodi facultas eis permittitur. Tenentur nihilominus ea vti seruando necessarias regulas paupertatis, ita vt ille vsus proprietarius non sit, sed dependens à Superiore, & eius arbitrio obseruando etiam, quæ circa hoc disponuntur à Concilio Tridentino sess. 25. cap. 2. de regularibus, quæ in superioribus fusiùs explicata sunt.

Secundò

3. Circa castitaté notatio de clausura, & vestitu.

Secundò circa castitatem solùm occurrit notandum, ratione illius præceptam esse strictiorem clausuram monialibus quàm monachis, de qua copiose suprà tracta. præced. lib. 1. cap. 8. disputatum est. Deinde cùm decentia ornatus omnibus religiosis commendetur, maximè necessaria est fœminis, & præsertim Deo consecratis, vt latè prosequitur Hieronymus ad Demetriadem, & ad Eustochium epistola 8. & 22. & sæpe aliàs Basilius, & Ambrosius in libris de virginibus. Non inuenio autem specialia præcepta circa hanc materiam eis imposita iure communi, præterea, quæ vel ex natura rei consequuntur ex tali statu; vel ea quę de religiosis, aut personis Ecclesiasticis loquũtur, quæ maiori ratione eas obligant, quia inter personas Ecclesiasticas computantur, & sub nomine regularium, vel religiosorum comprehenduntur, maximè in his, quæ ad substantiam, vel decentiam religionis pertinent. Priori modò, hoc est, spectata natura rei, dictum est à Concilio Carthaginensi IV. c. 11. & habetur d. 23. cap. 24. *Sanctimonialis virgo cùm ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est professioni, & sanctimoniæ aptis*; Posteriori autem, hoc est, spectatis iuribus circa personas religiosas, in Clement. *attendentes.* de statu monachorum prohibentur specialiter, vti vestibus sericis, & virgatis, &c. vbi Glos. aduertit prohiberi monialibus cum sua proportione, quæ clericis prohibita sunt Clement. *quoniam.* de vita & honestate clericorum, & cap. 1. & vltimo 21. quæstione 4.

Hieron. Basil. Ambros.

4. Comã nutrire posse moniales aliqui censent.

Dubitat autem specialiter illa Glossa an liceat monialibus nutrire comam, quia in illo textu solùm dicitur, vt non vtantur comatis, & cornutis, id est, tortis crinibus, vt loquitur Paulus 1. ad Timotheum 2. Vnde videtur solùm eis prohiberi illa copulatiua, seu illa fucata compositio crinium; non verò simpliciter habere comam, si honestè & occultè deferatur, atque ita senserunt aliqui Iurisperiti. Dicta tamen Glossa oppositum sentit, & dicit esse consuetudine receptum, vt Moniales tondeantur, & deformato capite Deo viuant potius quàm crines poliendo humani generis hosti deseruiant, quod magis ibi probat Panorm. num. 11. argumento cap. *duo sunt* 12. quæst. 1. Idem Abbas in cap. *si quis.* de vita & honestate clericorum.

Verius oppositum.

Panorm.

5. Obiectio cõtra proximè dictũ.

Obiici verò potest cap. *vxoratus.* de conuersione coniugatorum; vbi dicitur, *Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare præsumat*, & cap. *quæcunque.* d. 30. anathema dicit in mulierem quæ religionis obtentu comam sibi amputauerit, & in Græco ad literam est, *Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio*, quæ verba propriè videntur conuenire fœminis religiosis. Sed hæc obiectio si valida esset, probaret illicitum esse monialibus se tondere, quod incredibile est, cùm sit res per se honestissima, supposita relatione, quæ in monialibus futura est, imò etiam sit optimum signum, vel medium ad ostendendum contemptum seculi, & proprij ornatus, ac pulchritudinis, & ita legimus Beatissimam Claram cùm initio conuersionis suæ ad sanctam Mariam de Portiuncula festinasset, vt mũdo nuntium remitteret, ibi crines capitis deposuisse simul cum ornatu seculari. Idémque tanquam opus maximè laudabile vsu receptum est. Iura ergo citata intelligenda videntur de fœminis coniugatis, quæ religionis obtentu tondentur, præsertim contra virorum voluntatem, quod significatur in illis verbis *tanquam resoluens ius subiectionis*; nam coma dicitur data mulieri in signum

Satisfit obiect.

A subiectionis, & ita exponunt ibi Glossa, & Panormit. Quanuis autem hoc liceat, non tamen innenitur esse præceptum in iure, & ideo consuetudo vel regula vbi fuerit, seruanda est, vbi autem non fuerit, non erit contra religionem comam capitis retinere; erit tamen illi contrarium eis abuti, vel capillos contorquendo, vel etiam ad vanam ostentationem absque veli operimento eos deferendo.

Glossa. Panorm.

Tertiò circa obedientiam monialium, tres obligationes præcipuè notandæ sunt, prima est ad suos Prælatos, siue sit Episcopus, siue aliquis regularis iuxta vniuscuiusque monasterij professio- 6. Circa obedientiã Notatio 1. de subiectione ad prælatũ virum.

B nem; nullum enim esse potest, quod alicui Prælato non subsit, quia fœminæ non sunt capaces iurisdictionis Ecclesiasticæ, & hæc obligatio non fundatur tantùm in voto obedientiæ, sed etiam in propria iurisdictione spirituali, & ita in ea cum proportione locum habent omnia, quæ de obedientia religiosorum in communi diximus. Non repugnat autem aliquod monasterium monialium esse exemptum, & immediatè subiectum Summo Pontifici, quia hoc ex ipsius voluntate, & priuilegiis pendet. Rarum tamen hoc est, quia rarò expedit, & tunc necessarium est, vt Pontifex alicui vices suas committat, qui in rebus necessariis iurisdictionem exerceat circa moniales, præsertim in foro interiori, quia magis

C necessarius est. Fertur etiam moniales, quæ dicuntur Sanctæ Brigidæ, quanuis habeant religiosos, qui in earum Ecclesiis diuina officia & sacramẽta administrant, nihilominus non habere Prælatum sibi superiorem, sed potiùs Abbatissam habere in omnibus prælationem, veruntamen de illo instituto mihi non satis constat, necessarium tamen existimo, vel vt Summus Pontifex illi specialiter prouideat, saltem per priuilegia, vel certè, quod verisimilius est, talia monasteria subiecta Ordinario esse debent, vt ab illo gubernentur in his, quæ à iurisdictione pendent, quanuis in ordinaria administratione externarum rerum Abbatissa habeat superioritatem etiam in religiosos, qui solùm esse videntur tanquam Capellani mo-

D nialium, & incertum mihi est, an religiosi ipsi qui sacerdotes sunt, Abbatissæ obedientiam promittant.

Altera obligatio monialium est ad obediẽdum Abbatissæ; hæc enim obligatio necessaria est ad regimen, & bonum ordinem monasterij. Dubitari autem solet quanta sit hæc obligatio, & è conuerso quanta sit potestas Abbatissæ, ad præcipiẽdum monialibus, quidam enim existimant non posse eas in conscientia obligare præsertim sub mortali, quod indicat Soto in 4. d. 20. q. 1. art. 4. quia fœmina non est capax potestatis spiritualis, sine qua non videtur posse tale præceptum imponi. Alij verò tribuunt illi hanc potestatem etiam cum proprietate, & rigore iurisdictionis, quia Abbatis-

7. Notatio 2. de subiectione ad Abbatissam qualis conueniat monialibus.

Soto.

E sa est capax eius, saltem per delegationem iuxta cap. *dilecta.* de maioritate, & obedientia. Prælati autem religionum, vel Episcopus aut Pontifex, videntur hanc iurisdictionem commisisse Abbatissæ, tanquam necessariam ad regimen monasterij.

8. 1. Pronuntiatũ, moniales non subdi iurisdictionaliter Abbatissæ.

Vera tamen resolutio est, distinguendam esse potestatem dominatiuam & iurisdictionis, de quibus suprà non semel dictum est. Abbatissa ergo non habet propriam iurisdictionem spiritualem, vt est communis sententia Theologorum D. Th. in 4. d. 19. q. 1. art. 1. quæstiuncula 3. & 4. & dist. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. Palud. d. 19. q. 2. art. 1. Sot. suprà, Syluest. & aliorum Summistarum verbo *Abbatissa*, à quibus non dissentiunt Canonistæ, in dicto cap. *dilecta.*

D. Thom. Palud. Sot. Syluest.

delecta.& consentiunt alij,quos retuli in 5.tom.3. p.disp.2.sect.2.vbi varia etiam iura retuli,& explicui dictum cap.*delicta*.Vnde fit non posse Abbatissam, nec totum monialium conuentum propriam legem condere, vel præceptum ferre, per quod constituatur actus in propria specie virtutis specialis, nam hoc est proprium potestatis iurisdictionis. Fit etiam,vt monialis transgrediés præceptum Abbatissæ in materia temperantiæ v.g. non peccet specialiter contra virtutem temperantiæ,si opus de se alioqui non sit illi virtuti contrarium. Et idem est in reliquis actibus,& virtutibus, quia talis est transgressio qualis est obligatio;obligatio autem,quæ non prouenit ex potestate iurisdictionis,non constituitur in particulari specie virtutis, vt ex materia de legibus suppono, & in superioribus tactum est.

9. *2. Pronunt. subdi tamé dominatiué.* Secundò verò dicendum est, habere Abbatissam potestatem dominatiuam,hoc est, potestatem administrandi,& regendi monasterium, ac personas & bona eius,vt iidem authores docent.Ratione ergo huius potestatis potest præcipere monialibus,& illæ tenentur in conscientia obedire ex vi voti obedientiæ, quod Sot.non negat, neque alij authores. Moniales enim promittunt obediétiam Abbatissæ, seu Priorissæ, vt constat ex formulis profitendi; ergo si Abbatissa ita præcipiat, vt fidem datam exigat,obligabit in conscientia,vel, si modus loquendi magis placet, votum ipsum obedientiæ obligabit posita tali iussione,quæ est quasi applicatio materiæ voti, in quo eadem est ratio potestatis,& obligationis in fœmina,quæ in viro, & quoad hoc procedunt omnia suprà dicta de subiectione religiosorum.

10. *Quid requiratur vt per hác potestaté Abbatissa obligetur in cóscientia.* Ad hanc autem actualem obligationem necessarium inprimis est ex parte rei præceptæ materia honesta,& capax talis obligationis,& quòd sit secundùm regulam iuxta superiùs dicta. Deinde necessarium est ex parte Abbatissæ,vt sit in suo munere conuenienter electa,& confirmata, iuxta superiùs dicta de electione Prælati tract.præced.lib. 2. quæ in Abbatissa cum proportione locum habent:Non est tamen necesse,vt sit benedicta, nisi vbi iuxta regulam,vel cósuetudinem necessarium fuerit,iuxta Clem. *attendentes*.de statu monach. de qua re videri possunt ibi Glossa & Doctores,& Summistæ verbo *Abbatissa*. Denique necessarium est,vt hæc facultas iuxta religionis vsum, & moderationem ad operandum, seu obligandum applicetur, quod constat ex principiis suprà positis.

11. *Notatio vltima circa obseruátiá regularum, seu statutorum.* Vltima obligatio monialium est ad seruandam suam regulam & constitutiones; nam hæc omnia ad obedientiam reuocantur.Qualis autem,& quáta sit hæc obligatio,iuxta vniuscuiusque monasterij,seu religionis morem,& constitutiones,& iuxta principia superiùs posita iudicandum est. Omnes autem obseruare debent, vt saltem mensibus singulis confiteantur,& sacrosanctam Eucharistiá suscipiant iuxta Concilium Trid.sess.25.cap.10.de regular. Non tamen ponit præceptum, nec iubet imponi, sed solùm Episcopos, & Superiores admonet,vt in constitutionibus monialium eas admoneant de hac sacramentorum frequentia. & idem intelligendum est de obseruantia audiendi quotidie Missam, nam per se maximè decet religiosum statum, vt in particulari notauit Antoninus 3.p.tit.16.cap.7.§.2.Idémque de aliis religiosis obseruantiis iudicium est. *Anton.* Et quanuis fortasse statuta nó obligent ad culpam,per Prælatos compelli possunt moniales ad eorum obseruantiam, cuius ipsi peculiarem curam habere debent in visitationibus suis, quæ ab Episcopis faciendæ sunt in monasteriis sibi subiectis; in exemptis verò, à propriis, seu regularibus Prælatis; exceptis his, quæ ad clausuram pertinent, nam iuxta Concil. Trident. sess. 25. cap.5. de regular. hoc in vniuersum est Episcopis commissum.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De varietate religionum in particulari.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De varietate religionum in specie.

TRIA principalia genera religiosorum ex præcedenti libro sumimus, monachorum, clericorum, & fratrum mendicantium: quanuis enim hi vulgari modo loquendi, sub nomine *monachorum* venire soleant, propriè tamen diuersum gradum constituũt, quasi medium inter duos prædictos, vt satis explicatum est, & communi etiam vsu monachales ordines strictè sumpti, solent à mendicantibus distingui. Sub vnoquoque ergo horum generum sunt varię species, de quibus omnibus exactè dicere, infinitum esset opus, & à meo instituto alienum: nõ possumus autem omnino eas prætermittere, vt distincta huius status cognitio habeatur. Dicam ergo de præcipuis speciebus singulorum generum, & in singulis quatuor puncta præcipua attingam. Primò institutionem & originem seu authorem & approbationem religionis. Secundò finem eius proprium, & ab aliis religionibus distinctum. Tertiò media, & obseruantias proprias, quibus & ad suum finem consequendum vtitur, & ab aliis religionibus distinguitur. Quartò de effectibus, & de illustrioribus personis nonnihil attingam, vel potiùs quia hoc magis historicum est, quàm doctrinale, authores apud quos inueniri poterunt, indicabo. Quia verò de religione Societatis IESV, propter quam maximè tractandam totum opus de religione aggressus fui, aliquanto fusiùs scripsi; ideo in sequentem tractatum eam doctrinam seposui.

CAPVT I.

Quæ fuerit professio monachorum Orientis, eorum præcipuè, qui sub regula Basilij militarunt.

1\. S Basilij religio hodie parũ cõstat, an Carmelitana cũ ea coincidit.

INter religiones monachorum prima omnium esse censetur religio S. Basilij, de qua pauca dicemus, quia iam ferè non extant illius religionis professores in occidentali Ecclesia, & licèt in orientali multi esse dicantur, qui regulam illam adhuc obseruant; nobis non constat an illa religio prout nunc est, sit approbata. Nam, licèt regula S. Basilij approbata in iure sit, iuxta cap. *perniciosum*. 17. quæst. 2. nobis tamen incertum est quæ mutatio in illo vitæ genere facta sit in oriente: nam in Ecclesia occidentali Carmelitarum religio censetur illam regulam profiteri, licèt non omnes illius religionis professores id fateantur; estò tamen ita sit, tanta est facta mutatio in religione Carmelitarum prout nunc est, ab illa quam Basilius instituit, vt alia meritò censeri debeat, vt cap. 10. dicemus, de illa specialiter disputando, nunc enim nolumus sub religione S. Basilij illam comprehendere. Et ob eandem rationem nihil hoc loco dicemus de monachis antiquioribus Basilio, qui dicuntur fuisse imitatores Eliæ, eiúsque A in professione religiosa successores, nam de illis & res est valde incerta, & commodius de illa dicemus eodem cap. 10.

Certum nihilominus est, ante Basilium fuisse 2.
in Oriente institutam monasticam professionem: nam de monachis Alexandrinis mentionem facit Eusebius lib. 2. cap. 16. & vt suprà retuli, multi censent Essenos, de quibus Philo scripsit in lib. de vita contemplatiua fuisse Christianos monachos. Quod sensit etiam Hieronymus lib. de Scriptorib. Ecclesiast. in Marco, & in Philone, dicens, B habitacula eorum appellasse monasteria, quod etiam sensit Epiphanius hæresi 29. & eadem ratione dixit Cassianus lib. 2. de Institutis. cap. 5. Ægyptios monachos à S. Marco esse institutos. Quam sententiam latè & eruditè confirmat Cardinalis Baronius 1. tom. anno 64. ferè per totum.

Ante Basilium extitit in Oriente professio monastica. *Euseb.* *Phil.* *Hieron.* *Epiphan.* *Cassian.* *Baron.*

Quæ autem fuerit viuendi ratio in illis antiquis monachis ante Basilij tempora, nobis in particulari non constat, sed id solùm quod generale est vitæ monasticæ, tum quoad substantialia vincula religiosi status, tum etiam quoad finem vitæ contemplatiuæ, & consequenter quoad habitationem C illi accommodatam, & à communi hominum consortio seiunctam, sub monachali habitu & professione, quæ omnia in superioribus visa sunt. An verò illi monachi vitam omnino solitariam, vel communem seu cœnobiticam agerent, non potest vniuersaliter definiri. Certum autem est vtrumque vitæ genus ante Basilium, & fortasse à principio nascentis Ecclesiæ obseruatum fuisse: nam de solitaria vita habemus exemplum Pauli, qui per centum annos ante Basilium illam coluit. De cœnobitica autem constat etiam ex D Athanasio, Antonium plura condidisse monasteria, in quibus plures discipulos congregauit, & monasticam vitam exercere docuit. Et ante illa tempora Dionysius ex monacho factus est Pontifex, vt Damasus, & Platina referunt, & Baronius tom. 2. ann. 261. dicit vocari monachum, quia solitariam vitam aliquando egit. Cassianus etiam collatione 18. cap. 5. & 6. existimat monasticam professionem paulo post tempora Apostolorum inchoatam, vsque ad Paulum & Antonium continuè durasse, & ex cœnobitis anachoretas ortos fuisse: vnde infert, hoc vitæ genus non casu, vel E necessitate vitandi persecutionem ortum fuisse, vt iam eo tempore quidam dicebant, & nunc etiam hæretici calumniantur, sed studio perfectionis. Quanuis enim Paulus (vt ipse ibidem fatetur, & Hieronymus in eius vita) ea occasione in Eremum secesserit; tamen quòd ob eam tot annis in ea permanserit, & tam seuerè obseruauerit, fingi, & cogitari non potest. & de Antonio refert Athanasius, solùm studio perfectionis vitam illam aggressum fuisse. Refert tamen modum conuersionis eius dicens, *Nec dum tam crebra erant monasteria in Ægypto, neque omnino quispiam auiam solitudinem nouerat* (Pauli enim secessum tunc ignorasse videtur) *sed quicunque in Christi seruitute sibimet ipsi prodesse*

3\. *Ea professio partim solitaria fuit, partim cœnobitica.* *Id ostẽditur exẽplo Pauli, & Antonij, & antiquiorũ etiã.* *Athanas.* *Damas.* *Platin.* *Baron.* *Cassian.* *Bellar. lib. 2. de monach. c. 5.* *Athanas.*

desse cupiebat, non longè à sua villula separatus instituebatur. Erat igitur in agello vicino senex quidam, vitam solitariam à prima sectans ætate. Hunc Antonius cùm vidisset, æmulatus est ad bonum. Et primò quidem incipiens ipse in locis paululum à villa remotioribus manebat: exinde autem, si quem in hoc studio vigilantem compererat, procedens quærebat vt apis prudentissima, nec ad habitaculum suum ante remeabat, nisi eius, quem cupiebat, frueretur aspectibus.

4\. Ex qua narratione intelligimus, vitam solitariam, & cœnobiticam aliquo modo ante Paulum, & Antonium fuisse, & aliquo modo ab eis incepisse. Præcessit enim solitaria vita in locis parum ab oppidis remotis, vt constat de illo sene, quem imitatus est Antonius; incepit autem in Paulo quoad internam & longè separatam eremi solitudinem: & in hoc sensu dixit Hieronymus epist. 22. ad Eustochium, Paulum fuisse primum eremitam. Sic etiam non est inconueniens admittere, illam tam singularem separationem incepisse occasione fugiendi persecutionem, quanuis institutum ipsum per se electum & intentum fuerit, & non sine speciali prouidentia Dei euenisse credendum sit, vt illud esset quasi singulare exemplum illius vitæ, quod postea alij sine necessitate persecutionis imitati sunt. Nec tamen affirmare possumus nullos similes eremitas antea fuisse, sed solùm nullam esse de illis antiquiorem historiam, vel narrationem. Quòd autem vita etiam cœnobitica præcesserit Antonium indicatur ab Athanasio dum ait, non tam crebra fuisse monasteria; non enim dicit, omnino fuisse nulla, sicut loquitur de incolentibus auiam solitudinem: sentit ergo fuisse aliqua cœnobia religiosorum. Nisi per monasteria intelligamus singulas religiosorum cellulas, etiamsi vnaquæque esset quasi domus ab aliis separata, vnum tantùm habens habitatorem; solet enim verbum monasterij in hoc sensu sumi, vt patet ex Philone lib. de vita contemp. & Nicephoro lib. 8. Histor. cap. 39. nam in rigore nihil aliud significat quàm habitationem monachi: vnde, sicut *monachus* ita appellatus est ex solitaria vita, ita *monasterium* solitarij habitaculum seu solitudinem significare potest, vt etiam Ambrosius Calepinus interpretatur. Vnde etiam olim græcè dicebantur *asceteria*, id est, ascetarum habitacula: dicebantur autem *ascetæ*, qui in solitudinibus, ad perfectionem exercebantur, & eorum mentio fit in actis sanctorum martyrum, vt videre licet in Baronio tom. 2. anno 361. §. *Reddemus.* Veruntamen, etiamsi admittamus, plura monasteria in hoc sensu appellari plura habitacula singulorum monachorum inter se loco seiuncta; nihilominus verisimilius est ordinarium, & magis vsitatum modum viuendi talium monachorum fuisse, vt omnes, qui prope aliquod oppidum habitabant, aliquam inter se vnionem haberent, & vnum Prælatum recognoscerent, & *Archimandrita* olim dicebatur. Vnde in l. *Nos reddentes.* C. de Summ. Trinit. vocantur *Archimandritæ sanctorum monasteriorũ*: nam singuli Prælati censebantur sub se habere plura monasteria in declarata significatione: *mandra* enim græcè, *speluncam* significat, & monachi tunc, licèt in desertis separati tanquam in speluncis habitarent, vnum habebant quasi Principem & Prælatum, & ita simul solitariam & cœnobiticam vitam agebant, cuius vestigium nunc in ordine Carthusiano conspicimus, & expresfiùs in celebri conuentu B. Virginis Montis Serrati, ordinis S. Benedicti, & aliis similibus.

Quo sensu solitaria vita præcessit, aut nõ præcessit Paulum.
Hieron.
Quomodo cœnobitica præcesserit Antonium.
Philo.
Niceph.
Baron.

5\. Hunc ergo statum videtur habuisse in Oriente institutio monastica vsque ad tempora Antonij. Post Antonium verò mirabile incrementum accepit, vt ex Athanasio intelligimus in vita Antonij, qui etiam monachos secum habuisse commemorat, lib. de Fuga sua, circa finem. Item ex Hieronymo epist. 7. ad Lætam dicente, *De India, Persia, Æthiopia monachorum turbam quotidie suscipimus*, & ex Nicephoro lib. 11. historiæ, cap. 34. vbi incipiens tractare de monachis illius ætatis, & regionis, quos *Ecclesiasticos Philosophos* appellat, inquit, *Magnus enim tunc, & haud scio an alio itidem tempore vnquam eorum prouentus fuit.* Et significat ab Antonio originem duxisse, vt idem latiùs prosequitur lib. 8. cap. 40. vbi de Antonio inquit, *Habuit discipulos multos probatos admodum, & qui magistrum vitæ institutione, sapientiæ studio, & virtute reliqua satis fœliciter retulerunt, qui partim in Ægypto, & Libya, partim in Palæstina, Syria, & Arabia sunt philosophati.* Et idem latè ostendit, & prosequitur Baronius tom. 3. ann. Domini 328. Vnde concludit, meritò posse Antonium magnum Patriarcham omnium monachorum appellari: post quem sequuti sunt Macharij, Ioannes Climacus, Hilarion, Pachomius, & similes: de quibus multa leguntur in antiquis historiis, & præsertim apud Palladium in historia Lausiaca, vbi de innumerabili multitudine monachorũ illius ætatis c. 7. 9. 52. & 96. multa recenset. Videri etiam potest Hieronymus epistol. 16. qui refert Athanasium aduexisse in vrbem nouam Pachomij, monasteriorúmque ab illo institutorum disciplinam, quem etiam, Angelo dictante, regulam monachorum excepisse refert Gennadius de Viris illustribus, cap. 7. habetur in fine primi Tomi operum Hieronymi, & ipsa regula nunc habetur in fine operum Cassiani. De regula autem, aut instituto viuendi, quod Antonius suis monachis tradidit, nihil speciale scriptum reperio; præter generalia documenta, quæ in eius vita leguntur: nec præter regulam Pachomij inuenio aliam antiquiorem Basilio. Nec etiam mihi constat quæ esset distinctio, aut varietas illo tempore inter monachos orientis, vel in vitæ instituto & moribus, vel in habitu, habitatione, regimine, &c. præter ea quæ de triplici monachorum genere attigit Hieronymus epist. 22. ad Eustochium, quorum etiam meminit Cassianus collat. 18. cap. 17. & S. Benedictus in principio suæ Regulæ, Sed (vt in lib. præced. cap. 2. num. 6. attigi) tertius ordo illorum monachorum potiùs videtur fuisse deficientium à veritate & perfectione religionis, quàm verorum monachorum. Alij verò duo ordines erant cœnobitarum, & Anachoretarum, de quibus iam disseruimus. In vtroque tamen istorum generalium statuum fuit sine dubio multiplex viuendi modus, vt ex Cassiano, Climaco, & historiis Ecclesiasticis in variis exemplis intelligimus, quanuis distinctè non habeamus proprias singulorum regulas, vel viuendi rationem.

Post Antonium vita monastica mirè cœpit propagari.
Athanas.
Hieron.
Niceph.
Baron.
Pallad.
Hieron.
Gennad.
Non tamẽ de regula aut varietate talium monachorũ satis cõstat.
Hieronym.
Cassian.
Benedict.

6\. Igitur non multò post Antonium, id est, ferè quadraginta annis, post illum successit Basilius priorum monachorum virtutes æmulatus (vt ipsemet refert epist. 79.) quorum tamen viuendi rationem ipse ad meliorem formam redegit, magisque religioni congruentem, vt de ipso Ecclesia legit: quod latiùs retulit Gregorius Nazianzenus, oratione de laudibus Basilij: & inter eiusdem Basilij opera extant constitutiones, & regulæ, & præclara instituta vitæ monasticæ, quæ Hieron. de script. Ecclesiast. in Basilio Ascetica vocauit. Non defuere tamen qui ea in dubium reuocarunt, & cuidam Eustacio attribuere voluerunt, quam

Religio S. Basilij paulò post Antonium.
Gregor. Nazian.
Hieron.

Refelluntur negantes illius esse instituta & regulas monasticas. *Baron.* quam esse summam stultitiam affirmat Baronius tom. 1. anno 361. & optimè confirmat tum ex testimonio Gregorij Nazianzeni, tum etiam ex epistolis 63. & 79. eiusdem Basilij, in quibus ipsemet profitetur habere apud se viros, qui mundo renunciarunt, & vniuersis seculi curis, & se doctore hoc pietatis studium profitebantur. Atque ita vsque ad nostra etiam tempora sub Basilij nomine monachatum profitentur multi religiosi per orientem, vbi licet dicantur esse aliqui monachi ab Antonio, vel Paulo nomen accipientes, omnes tamen Basilij regulam profiteri referuntur; & de illis videtur loqui Chrysostomus homil. 8. in Matth. cùm de illis dicit, innumerabiles angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus, de quorum vita multa prædicat homil. 56. 57. 58. & 59. ad populum, & in tribus libris aduersus vituperatores vitæ monasticæ. Omnia etiam, quæ Cassianus de vita monachorum orientis refert in lib. de institutis renunciantium, & quæ scribit Palladius, quæque posteriores historiæ referunt, ad monachos sub regula Basilij militantes præcipuè referenda videntur. Denique ex regula Basilij omnes alias religionum regulas originem duxisse tanquam viuos ex vberrimo fonte, piè sensit Cardinalis Baronius tomo 4. anno Domini 363. non longè à fine. Specialiter verò solet illi attribui regula, quam ordo Carmelitarum profitetur, quod infrà cap. 10. expendemus: nunc potiùs suppono ex regula Basilij nos nihil amplius habere, quàm ea quæ in eius operibus continentur, sub titulis regularum fusiùs disputatarum, ac breuiorum, & constitutionum monasticarum, præter quosdam sermones & epistolas, in quibus de eadem institutione monachorum disserit. Ex quibus etiam circumfertur quoddam veluti compendium regularum Basilij à Ruffino compositum, seu in Latinum translatum.

Chrysost.

Baron.

7. De fine huius religionis. Igitur quantum ex illis regulis colligi potest, institutum illud Basilij ex parte finis, monachatus propriè fuit: nam finis illius fuit diuinæ contemplationi vacare: & ideo separatam habitationem habere ab omnibus hominibus, qui communem viam mandatorum sequuntur, vt patet ex reg. 6. ex fusiùs disputatis. Et quanuis in reg. 7. comparet solitariam vitam cum cœnobitica, & hanc posteriorem præferat, vtramque tamen supponit debere ad contemplationem principaliter ordinari. Et quanuis actionem aliquam in monacho requirat, semper tamen orationem, & contemplationem, tanquam finem principalem ponit, vt patet in cap. 2. constit. monast. laborem autem manuum ad corporis exercitationem, & congruentem hominis occupationem requirit, vt patet ex cap. 5. earundem constitutionum.

8. De mediis ac primùm de paupertate, castit. & obed. Media autem, quæ ad illum finem proponit, inprimis ea sunt, quæ ad substantiam status religiosi pertinent, vt sunt paupertas, obedientia, castitas sub vno Prælato, de quibus in prædictis regulis latè disputat, exhortationes potiùs, & generalia documenta, quàm peculiare aliquid & proprium illius instituti tradens. vnde quoad paupertatem non inuenio esse illis prohibitum aliquid in communi habere, sed solùm in particulari: hanc verò exactissimam requirit, adeò vt nec minimam eleemosynam religiosis sine licentia facere permittat de communibus bonis, & cum licentia, non sine magna circunspectione, vt patet reg. 87. 91. 100. & 101. & 302. ex breuioribus. In castitate etiam & obedientia maximam obseruantiam postulat: & hæc vota pactum, & promissionem appellat, quæ violari aut rescindi non potest in constit. monast. c. 22. & 34.

Quoad alia verò specialia media requirit inprimis peculiarem, pauperem, & simplicem habitum, vt patet in reg. 22. ex fusioribus; non tamen declarat cuius coloris, aut figuræ ab ipso fuerit institutus. Quoad habitationem, præter separationem conuentus, ordinariam clausuram requirit, & ferè nullam cum secularibus hominibus conuersationem permittit, vt patet ex cap. 6. 7. & 8. constitutionum. Non inuenio tamen de modo seruandi silentium aliquid speciale ab eo statutum, præter ea quæ sæpe docet de moderatione circa loquutionem seruanda, vt cap. 12. & 13. constit. Similiter de ratione victus non inuenio in regulis Basilij vsum carnium fuisse prohibitum; sed tantùm commendari vt simplex, commune, & moderatum alimentum sit; & vniuscuiusque necessitati accommodatum, vt patet ex reg. 19. & 20. ex fusioribus: vnde etiam nulla certa ieiunia præcipit; sed ferè hoc totum Antistitis arbitrio relinquit. De choro etiam vel cantu non inuenio ab eo esse factam mentionem, vel horarum distributionem, sed tantùm orationem tum mentalem, tum etiam vocalem sæpiùs ab ipso esse commendatam simul cum diuinis laudibus & præsentia Dei, vt patet ex cap. 2. & 3. constit. & ex regula 5. 37. & aliis tam ex fusioribus, quàm ex breuioribus, præsertim 218. & 306. Denique idem dicendum est de aliis austeritatibus corporis seu actionibus pœnitentiæ: quanuis enim satis eam commendet & exaggeret, non tamen ad particularia præscribenda descendit. Simili etiam modo loquitur de corporali labore seu exercitatione: specialiter verò prohibet monachos, ne clericatum appetant, in cap. 10. constit. & supponere videtur monachos à se institutos ordinariè & ex vi professionis suæ non fuisse clericos, quanuis ad illum statum ascendere non repugnaret. Atque hæc sunt quæ de origine, & modo, ac perfectione illius status in particulari dicere possumus: quàm verò fuerit vtilis Ecclesiæ Dei, & quot sancti, ac perfecti viri inde manauerint, ex his, quæ ex Chrysostomo, & Cassiano superiùs attulimus, intelligi potest. Quibus addi possunt quæ de SS. Ephrem, Hesychio, & aliis ferè eiusdem temporis leguntur apud Euagrium, Ruffinum, & alios: nam post illa tempora nullam ferè lucem de orientis monachis habemus.

9. De mediis aliis accidentariis.

CAPVT II.

Quæ fuerit religionis S. Benedicti institutio, & progressus.

DE vita monastica quando primùm cœperit in occidente, non omnino certum est: significat autem Ambrosius ab Eusebio Vercellen. Episcopo primùm fuisse monachatum ex oriente in occidentem adductum. Indicat tamen nō fuisse ab illo institutam aliquam religionem monasticam, de qua nunc loquimur: sed statum religiosum clericatui adiunxisse. Sic enim ait serm. 15. qui est de laudibus eius, *Vt cætera taceam, illud quàm admirabile est, quòd in hac sancta Ecclesia eosdem monachos instituit esse, quos clericos, atque iisdem penetralibus sacerdotalia officia contineri, quibus & singularis castimonia conseruatur, vt esset in ipsis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum, vt si videres monasterij lectulos, instar orientalis propositi indicares: si deuotiones cleri perspiceres, angelici ordinis obseruatione gauderes.* 1.

1. De initio monachatus in occidente quid indicet Ambrosius.

res. Et lib. 5. epist. 25. *Quod si in aliis Ecclesiis* (inquit) *tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, ubi duo pariter videntur exigi ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in ciuitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate.*

2. Quæ verba, vt dixi, intelligi possunt, quia & ipsemet Eusebius in persona sua austeritatem monachorum obseruare cœpit, & clericos suos iuxta eam instituerat. Et fortasse non denuò adiunxit religiosum statum clericatui: ostendimus enim ab initio Ecclesiæ ab Apostolis, & eius discipulis fuisse obseruatum: & verisimile est etiam in partibus occidentis, & maximè in Ecclesia Romana eum morem fuisse antea introductum, vt ex epist. 5. Clementis, & ex aliis colligitur. Austeritatem ergo monachalem illi statui adiungere potuit: vel certè propria monachorum monasteria instituit, ex quibus postea clericos crearet: & ideo dicitur monachatum clericatui coniunxisse. Nam de D. Martino ferè illi æquali refert Sulpitius, dialogo 1. cap. 7. factum Episcopum extra ciuitatem duobus ferè millibus monasterium sibi statuisse. Quod sic describit, *Ipse ex lignis contextam cellulam habebat, multique ex fratribus in eundem modum plerique saxo superiecti montis cauato, receptacula sibi fecerant. Discipuli verò octoginta erant, qui ad exemplum beati magistri instituebantur: nemo ibi quicquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur, non emere, aut vendere (vt plerisque monachis moris est) cuiquam licebat. Ars ibi exceptis scriptoribus, nulla habebatur: cui tamen operi minor ætas deputabatur: maiores orationi vacabant.* & subdit inferiùs, *Plures ex his postea Episcopos vidimus: quæ enim esset ciuitas, aut Ecclesia, quæ non sibi de monasterio Martini cuperet successorem?* Videtur ergo illud fuisse proprium monachorum institutum in fine quidem contemplationis, & in modo habitationis, & vitæ austeræ orientalibus simile: in genere autem actionum, & labore manuum aliquantulum diuersum. Cuius ratio fortasse fuit, quia ad creandos inde clericos & Episcopos à Martino ordinabantur. Sed & ante Episcopatum legimus Martinum Mediolani monasterium monachorum erexisse, apud Sulpitium suprà cap. 4. & cap. 5. refert condidisse aliud iuxta oppidum: quod non explicat quale fuerit, videtur autem loqui de ciuitate Pictauiensi, vbi Hilarius Episcopus erat, quem ipse prosequutus fuerat. Augustinus etiam 8. lib. Confessionum cap. 6. refert suo tempore fuisse *monasterium Mediolani plenum bonis fratribus extra vrbis mœnia sub Ambrosio nutritore.* Et lib. 1. de moribus Ecclesiæ, cap. 31. loquens de multitudine monachorum, tam in vita solitaria, quàm in cœnobitica degentium, dicit, per totum orbem in dies magis magisque diffundi, & in oriente maximè, atque Ægypto: significans iam tum fuisse in occidente diffusam, quanuis fortasse non æqualiter. Et cap. 33. *Vidi* (inquit) *diuersorium sanctorum Mediolani, non paucorum hominum, quibus vnus Presbyter præerat, vir optimus, & doctissimus.* & addit, *Plura etiam Romæ cognoui*, &c. Quòd autem illa Romana monasteria non multo ante incepissent, sed tempore Athanasij, & occasione aduentus eius in Vrbem, ex Hieronymo colligitur epist. 16. ad Principiam, dicente, *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Roma propositum monachorum, neque audebat propter rei nouitatem ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius sacerdotibus, Papáque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis, monasteriorúmque in Thebaide, Pachomij, & virginum, ac viduarum didicit disciplinam.*

Hic locus Ambrosij non côuincit, vt varia exempla ostendunt.

Sulpit.

Sulpit.

August.

Hieron.

5. Vnde constat, eodem ferè tempore, quo in oriente per Antonium monachorum vita in ordinem redigi cœpit, in Occidente per Athanasium inductam esse, & ab vbe tanquam à capite facilè ad alias occidentis regiones dimanasse: quanuis non defuerint hæretici, qui monachorum nomen statim insectari cœperint, vt Augustinus commemorat in Psalmum 132. Posteà verò ipsemet Augustinus monachatum in Africam inuexit, de quo dicemus cap. 8. commodiùs, tractando de eremitis mendicantibus. De illa ergo ætate vsque ad D. Benedictum nihil certius, vel specialius de monachalibus religionibus, seu institutis in occidente dicere possumus.

Quo tépore verisimiliter cœperit monachatus in occidente.

August.

4. Post hæc verò tempora D. Benedictus anno Domini 500. vel circiter, suam religionem sub propria regula instituit, priùs enim ipse sanctæ conuersationis habitum, vt Gregorius ait, id est, monachalem, à Romano monacho accepit, qui Romanus sub Theodati Patris regula degebat, referente eodem Gregorio lib. 2. Dialog. cap. 1. Benedictus autem non videtur in eo monasterio, vel sub ea regula aliquando vixisse: quia neque à Theodato receptus est, neque illi fuit cognitus, sed statim in Sublacum secessit, vbi in spelunca diu delituit, solo Romano sciente, & cibum occultè ministrante. Post paucos verò annos congregare discipulos cœpit, & in monte Cassinate principale sui ordinis cœnobium fundauit, & plura monasteria in Italia construxit, propriámque regulam edidit, quæ inter approbatas ab Ecclesia refertur in cap. *perniciosum.* 17. quæstione 2. Et eam laudat Gregorius Papa lib. 2. Dialogorum in fine, & à monumentis eiusdem ordinis refertur specialis approbatio eiusdem Gregorij Papæ, & alia Zachariæ I. & quando illæ deessent, generali traditione, & acceptatione tot Pontificum, & totius Ecclesiæ satis approbata esset.

Quo tépore cœperit religio S. Benedicti.

5. Constat igitur in primis religionem à Benedicto institutam, propriè & perfectè monachalem esse, nam finis illius solùm est propria perfectio ad diuinam contemplationem, & laudem ordinata, & comparanda per media vitæ monasticæ propria, vt ex discursu eiusdem regulæ constat. In qua illa, quæ pertinent ad diuinum & canonicum officium, & Psalmodiam, expressiùs & distinctiùs tradita inueniuntur, quàm in aliis regulis religionum ab Ecclesia approbatis: simul tamen in eadem regula artificia, seu opera & labores monachorum commendantur, nam in ea supponitur statum illum non fuisse per se institutum ad clericorum ministeria, sed ad vitam purè monasticam, prout ante Benedictum in vsu erat. Quocirca quantum ad finem & substantiam religionis spectat, non videtur fuisse diuersum Benedicti institutum ab antiquis institutis monachorum, quanuis fortasse in habitu fuerit diuersum, & ad certam regulam redactum. Antea enim non videntur monasteria omnia, præsertim in Occidente, aliquam vnam regulam obseruasse, sed vnumquodque vel iuxta receptas consuetudines, vel iuxta Abbatis, & Episcopi arbitriũ gubernabatur. Post Benedictum verò monasteria omnia vel ab ipso viuente ædificata (quæ multa fuerunt, vt ex Gregorio

Quod institutum seu professio huius religionis.

Gregorio colligitur lib.2.Dialog. (nã priùs quàm Sublacum relinqueret, duodecim monasteria instruxit, & posteà Cassinense monasterium fundauit) vel ab ipsius discipulis Mauro, Placido, & aliis, in Sicilia, Gallia, & aliis prouinciis erecta eandem regulam, & religionis vnitatem seruauit.

6. Circa tẽpora S. Benedicti alia monasteria ab aliis fũdatoribus sunt instituta.

Hîc verò interrogare potest aliquis; an post Benedicti institutionem non solùm monasteria omnia, quæ ab ipso duxerunt originem, sed etiam reliqua omnia monachorum domicilia, quæ ab aliis monachorum parentibus vel ante Benedictũ, vel eodem tempore in occidẽte, & præsertim in Italia ædificata erant, Benedicti institutionem susceperint, & ad eius regulam sese accommodauerint. Quòd enim & alia monasteria, & alij fundatores eorum tũc fuerint, præter ea quæ in principio capitis diximus, constat ex Gregorio lib.1. Dialogorum: nam in c.1. refert, Honoratum virum sanctissimum in Samnij partibus, in loco, qui fundis dicitur, monasterium construxisse, & ferme ducẽtorum monachorum patrem extitisse; de quo etiam Honorato refert nullius fuisse discipulum, sed à Spiritu sancto edoctum. Et c.2. commemorat Libertinum eiusdem Honorati discipulum tempore Totilæ Regis Gothorum, eiusdem Fundensis monasterij præpositum. vnde colligitur Honoratum vel æqualem Benedicto, vel paulò ante tempora Benedicti fuisse. nam ex lib.2. c. 14. Dialogorum constat, Benedictum tempore Totilæ vixisse, eique mortem prædixisse. Simile est quod de S. Equitio refert idem Gregorius dicto lib.1. c.4. multorum monasteriorum patrem in prouincia Valeria extitisse: quem tamen vel æqualem, vel seniorem Benedicto fuisse, ex fine eiusdem capitis constat, vbi de eius vita inquit, *Hanc Albinus Reatinæ antistes Ecclesiæ cognouit, & adhuc supersunt multi, qui scire potuerunt.* Et inferiùs ait; quo tempore Longobardi prouinciam Valeriæ vexare cœperunt, Equitium iam defunctum fuisse.

Gregor.

D.Gregor.

7. Hoc igitur posito, inquirimus, an post Benedicti institutionem manserit inter monachos veluti religionũ distinctio, vel omnes cœperunt sub Benedicti regula militare. In quo in antiquis historiis nihil certum inuenio: tamen quid Anton. in 2. p. Historiali tit. 15. c.14. sic scriptum reperio, *post Benedictum omnes monachi occidentis militant sub regula B. Benedicti, & ipsum habent in patrem, exceptis Carthusiensib.* Similia ferè habet in 3.p. Theologali tit.16.c.1.§.7. Vnde verisimile mihi fit, vel statim, vel paulò post institutam & diuulgatam regulam Benedicti, omnes occidentis monachos ad illã se conformasse, quia nullum aliud initium inuenitur huius conformitatis; ergo sicut de antiquitate traditionum, quarum principium ignoratur, argumẽtari solemus, reuocãdas esse vsque ad initium Ecclesiæ: ita hîc cũ proportione colligimus, vniuersalem hunc ritum monachorum statim ab initio religionis S. Benedicti incepisse. Quod etiã possumus aliis cõiecturis cõfirmare. Prima, quia monachi antea nõ vidẽtur habuisse certam aliquam regulam in Europa (vt omittam regulam Basilij in oriente, & Augustini in Africa) nec ferè vnitatem religionis inter diuersa monasteria, sed vnũquodque iuxta suas cõsuetudines, & propria statuta, vel fortè iuxta prudentiam sui Abbatis gubernabãtur. Benedictus autem & propriam regulam instituit, & varia monasteria in Italia, & extra illam per se, & per suos discipulos Placidum, & Maurum sub vnius religionis concordia fundauit: ergo facilè fieri potuit, vt alia monasteria eandem regulam reciperent, cùm nullam haberent. Secundum indicium est, quia omnia iura, quæ post illa, & prope illa tempora, qualia fuerunt circa ætatem D. Gregorij, de solis monachis S. Benedicti, vel qui ab eo duxerunt originem, loquuntur. Tertiò (quod præcipuè me mouet) inuenio antiquam approbationem D. Gregorij dicentis, se confirmasse regulam S. Benedicti in sancto Concilio. & subdit, *Et obseruari præcipi ab omnibus qui seculo renunciare, & ad Deum conuerti voluerint, in omnibus regionibus seu prouinciis Ecclesiæ Latinæ.* Quartò nullum vestigium alterius monachatus in Europa inchoati (vt Augustinianam, & Carmelitinam familiam nunc omittam) ad nos peruenit, præter religionem S. Benedicti, vel alterius quæ ab illa originem ducat, aut certè propriam & notã aliam originem multo pòst tempore habuerit, vt de Carthusianis infrà cap.4. dicemus: ergo verisimile fit, omnia alia cœnobia monachorum, quæ per Italiam, & alias Europæ partes erant ante Benedictum, eius regulam, & professionem assumpsisse, nam si posteà durarent, in ea professione inuenirentur. Quod si sub regula Augustini aliqui permanserunt, vel erant Canonici regulares, vel potiùs sub nomine eremitarum, quàm monachorum viuebant, & magis in Africa, quàm in Europa multo tempore durarunt. Sicut Carmelitarum ordo si tunc iam sub monachali professione extabat, in oriente potiùs, quàm in occidente vigebat, vt posteà videbimus in cap. 10.

Antonin.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

D.Greg.

Quartò.

8. Nũ S.Greg. magnus fuerit monachus Benedictinus. Baron. Arguitur pro parte negatiua.

Atque hinc possumus obiter expedire dubium, quod circa receptam opinionem & historiam de monachatu S. Gregorij, eruditè excitauit Cæsar Baronius in tom.7. anno 581. circa finem. Cõmunis enim opinio fert, Gregorium Magnum ordinis S. Benedicti professorem fuisse. Hoc autem difficile creditu videtur, quia Gregorius post functionem Vrbanæ præfecturæ, & post ædificata sex monasteria in Sicilia, monasterium quoddam S. Andreæ Romæ fundauit, & in eo monasticum habitum assumpsit: non videtur autem constituisse illud monasterium sub instituto S. Benedicti: ergo neque ipse illam professus est. Maior ex historiis, & vita Gregorij, & ex eodem Gregorio lib.1. epist.1. & in præfatione Moraliũ, & ex aliis locis vt certa supponitur. Minor videtur colligi ex eodem Gregorio lib.1. Dialog. cap.4. iuncto cap.20. lib.4. vbi sic inquit, *Vita venerabilis Valentinus, qui post in hac Romana vrbe mihi, sicut nosti, meóque monasterio præfuit, priùs in Valeriæ prouincia suum monasterium rexit.* Ex quibus verbis intelligimus, Gregorium hunc Valentinum vocasse, eíque monasterium suum & seipsum subiecisse: ergo quam regulam & religionẽ Valentinus profitebatur, eandem Gregorius professus est. At Valentinus non videtur fuisse discipulus S. Benedicti, sed S. Equitij, de quo suprà ex eodem Gregorio commemorauimus fuisse institutorem monasteriorũ in prouincia Valeria, vel antiquiorem Benedicto, vel certè non iuniorẽ, neque ab eius institutione descendentem: ergo nec Gregorius fuit instituti Benedicti professor. Neque enim primum institutum mutauit, imò neque aliũ Abbatem vnquam habuisse creditur, præter illum primum in cuius manibus professus est: nam vix biennium in monachum expleuerat, cùm Diaconus Cardinalis factus est. Porrò Valentinum non Benedicti, sed Equitij professorem fuisse, patet in primis ex illis verbis, *priùs in Valeriæ prouincia suum monasterium rexit.* Dicit autem Gregorius in priori loco de eodem Equitio, *In Valeriæ prouinciæ partibus magnæ admirationis habeatur.* & infrà, *Qui* nimirum Equitius *pro suæ*

Gregor.

suæ magnitudine sanctitatis multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Et infrà circa finem cap. *Silere* (inquit) *non debeo quod de hoc viro* (id est, de Equitio) *Abbate quondam meo reuerendissimo Valentino narrante, agnoui*, &c. Vnde satis constat eundem esse Valentinum vel Valentinum Abbatem suum, de quo vtrobique loquitur, eúmque fuisse ex illis monachis, qui in Valeria instituebantur, & fuisse discipulum Equitij; cuius iam defuncti miracula Gregorio narrabat, & successorem eius in aliquo ex illis monasteriis Valeriæ, quorum pater Equitius fuerat. Potéstque hæc dubitatio coniecturis confirmari, quia D. Gregorius, quanuis toto lib. 2. Dialog. & sæpe aliàs de Benedicto sermonem habeat, nunquam indicat se fuisse suæ religionis alumnum, neque patrem suum illum vocat, sicut de Valentino loquitur. Similiter agens de doctrina eius lib. 2. Dialog. c. 36. solùm dicit, *Doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulsit: nam scripsit monachorum regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam.* quòd verò illam ipse professus fuerit, non indicat. Imò etiam in approbatione superiùs citata solùm dicit, se legisse regulam illã, laudasse, & confirmasse, non verò seruasse, aut professũ esse.

Confirm.

9\. Nihilominus tamen iuxta superiorem resolutionem num. 7. positam facilè explicare possumus communem seu receptam opinionem. Fateor enim ex historiis Ecclesiasticis non satis colligi Gregorium fuisse S. Benedicti monachum, nec Ioannem Diaconum in vita eius, nec Gregorium Turonensem lib. 10. de Historia Francorum, c. 1. nec Platinam aliud affirmare; quàm Gregorium ędificasse monasterium, & in eo monachum fuisse. Verisimile etiam est Abbatem, quem primùm præfecit suo monasterio, fuisse ex prouincia Valeria: quia ex discursu facto valde probabiliter colligitur illum primũ Abbatem fuisse Valentinum. Vnde etiam verisimile est illum Valẽtinum ab Equitio, & non à Benedicto institutionem habuisse. Multa verò alia, ex quibus hæc coniectura pẽdet, incerta remanent. Primùm quam regulam seruaret Valentinus in suo monasterio Valeriæ: Fieri enim potuit, vt licèt Equitij discipulus fuisset, & ei in monasterio successisset, crescente fama Benedicti, (qui sine dubio fuit vel æqualis, vel ferè eiusdem temporis cum Equitio) illiúsque regula diuulgata, eam in suo monasterio receperit, iuxta coniecturam superiùs factam. Deinde incertũ est, an Gregorius aduocauerit primos monachos ex prouincia Valeria, vel ex domiciliis S. Benedicti. hoc enim posterius fit verisimile tum ex propinquitate locorum; tum ex maiori notitia, & cõuersatione quæ esse poterat cum monachis illius religionis. Nec huic obstat, quòd Prælatus ex remota prouincia Valerię adductus fuerit, quia fieri potuit vt sanctitate, & munere regẽdi fuisset cæteris illustrior, & per notitiam & famam cognitus: nam alibi legimus apud eundem Gregorium iam Põtificem, aliquãdo præcepisse homini seculari Probo, vt sui monasterij Abbas fieret lib. 9. epist. ep. 22. Tertiò est incertum sub qua regula voluerit Gregorius à principio fundationis sui monasterij, eius monachos viuere: éstque verisimile ipsum Benedicti regulam elegisse, quia semper maximè approbauit, & laudauit illam, vt cõstat ex citata bulla, & citato loco Dialogorum. Quòd si quis dicat, Gregorium nõ approbasse illam regulam, nec præcepisse vt ab omnibus monachis Ecclesiæ Latinæ reciperetur, nisi postquam fuit Summus Pontifex. Respõdemus hoc esse verum de approbatione authentica, tamẽ cùm Gregorius ante monachatum

Pars affir. arridet, expeditur adducta n. præced.

A suum vir esset & doctus, & prudẽtissimus, ignorare non potuit regulam D. Benedicti, quæ illo iã tempore erat celeberrima, præsertim in Italiæ partib. Itémque cùm magno consilio & desiderio perfectionis tã de suo monasterio erigẽdo, quàm de sua conuersione deliberaret, vt ex ipsomet Gregorio constat in præfatione Moralium, per se fit statim credibile regulã Benedicti pro se, & pro suo monasterio elegisse. Hoc ergo modo nihil repugnat Valentinũ Abbatem S. Gregorij fuisse discipulũ & successorem S. Equitij, & nihilominus Gregorium fuisse in professione & regula discipulum S. Benedicti. Cuius etiam magnum argumentum est, quòd multa decreta sunt ab ipso edita in fauorem monachorum, quæ habentur 16. q. 1. & sequentib. pręsertim 18. q. 2. quanquam in eis nulla fiat specifica mentio religionis S. Benedicti. B

10\. Secundò iuxta eandem coniecturam n. 7. intelligẽda existimo quę Trithemius lib. 1. c. 2. de num. virorum illustriũ ordinis Benedictini narrat, nimirum fuisse in illo ordine 18. Summos Pontifices, quorum primum ponit Gregorium Magnũ: Cardinales plusquam ducẽtos, &c. quæ breuiter etiam repetit lib. de Scriptorib. Eccles. in Benedicto. Hęc enim omnia in hoc fundari existimo, quòd omnia, quæ in historiis referũtur de sanctitate, dignitate, aut qualibet alia singulari excellẽtia alicuius monachi, qui post Benedictũ vixit in occidẽte vsque ad ea tempora, in quibus cõstat religiones monachorum fuisse multiplicatas: omnia (inquam) attribuũtur religioni S. Benedicti, etiamsi historiographi nõ semper in speciali referãt illam religionẽ, sed monachatum. Quod meritò fit iuxta cõiecturam à nobis factã, & fortasse sine illa difficile erit illa omnia fundare, aut vera inuenire. Imò, quia, vt statim dicemus, Cistertiensium religio, & aliæ Benedictum habent parentem, ideo illustres personæ illarum religionum solent etiam Benedictinæ attribui. Et hinc oritur varietas, nam interdum legimus fuisse 18. Põtifices Benedictini ordinis, interdum 24. & aliæ similes: quæ in cõcordiam redigũtur dicta animaduersione. Nam interdũ est sermo de religione S. Benedicti præcisè, vt à suis filiabus distinguitur, interdũ vt illas complectitur. In hoc verò fortasse per inconsiderationem excessit Trithemius, quòd suæ religioni attribuit Episcopos, Abbates, vel sanctos aliquos, aut Benedicto antiquiores, aut non ad occidentales, sed ad oriẽtales monachos pertinentes, vt notauit Baron. 6. tom. anno Domini 494. sub finem. C D

Quomodo verificetur tot viros insignes fuisse monachos Benedictinos.

Baron.

11\. Tertiò ex dicto principio in n. illo 7. ortum est, vt decreta antiqua, quæ de monachis aliquas leges statuũt, præcipuè ad Benedictinos monachos dirigãtur, vt patet ex c. *cum ad monasterium.* & c. *in singulis*, & c. *ea quæ.* de statu monach. & Clem. *Ne in agro.* eod. tit. quæ de monachis nigris specialẽ mẽtionem faciunt, quæ appellatio solis Benedictinis conuenit. Circa quæ iura duæ morales quæstiones oriũtur. Prima est, an illa omnia, quæ in illis iuribus specialiter statuũtur, obligent in cõscientia, & ad peccatũ mortale pro materiæ qualitate. Quod dubium in particulari in præcepto confitendi, & communicãdi singulis mẽsibus tractaui in 4. t. 3. p. disp. 36. sect. 5. & in summa dixi nõ addere maiorẽ obligationẽ, quàm regula ipsa religiosa, iuxta suã institutionem afferat: quia verba canonum non plus indicant. Quod idem cõsequenter censeo esse dicẽdum de præcepto abstinendi à carnibus, seruandĩ silentium, & aliis similibus, quæ de se erant à monachis obseruanda ratione regulæ, & in quibus nec grauior pœna, nec aliquid specialius E

Iura quæ continent aliquã obseruantiam monachorũ S. Benedicti nõ semper nouam aut maiorem obligationẽ inducunt.

cialius in iure additur, quo maior obligatio si- A
gnificetur. Quod in particulari de prohibitione
Syluest. abstinendi à carnibus docuit Syluest. ver. *Religio.*
D.Thom. 7. q. 14. & sumitur ex doctrina D.Thomæ 2.2.q.
185.a.8.& 186. art.9.& quodlib.1. art.20. cùm ta-
mẽ transgressori huius præcepti grauis imponatur
pœna in c.*carnem*.de consecr.d.5. *Sex mensium spa-*
tio(dicitur)*retrusioni,& pœnitentiæ subiacebit.* Expli-
cat autem D. Thomas, illud intelligendum esse,
quando contra expressum præceptum Superioris
cum inobedientia, vel contemptu monachus car-
nes comedit. Itaque quando statuta regulæ in de-
creto aliquo iuris quasi renouata inueniuntur, si B
non addatur noua censura, graue peccatum sup-
ponens,vel aliquod aliud signum seu verbum no-
uam obligationem indicans, non videtur denuo
addi, sed solùm instaurari, & ad suum pristinum
statum restitui,quia fortasse per non vsum,vel per
abusum prætermissa erant.Aliquando verò impo-
nuntur monachis in iure specialia præcepta sub
graui obligatione,quæ iuxta generales regulas de
legibus dignoscenda est:& de illis nonnulla atti-
gimus tracta.præced.agendo de habitu, & de clau-
sura,& de regula religiosorum,præter alia,quæ di-
ximus alibi tractando de censuris.

12. Secundum dubium est,an ea,quæ statuuntur in
Quando iure de monachis S.Benedicti, ad cæteros mona-
dicta iura chos extendenda sint. Quod in specie tractari so- C
extendãtur, let de præcepto confitendi singulis mensibus, re-
vel non ex- cipiendi Eucharistiam prima Dominica mensis.
tendãtur ad Quidam enim existimant huiusmodi leges exten-
alios mo- dendas esse propter similitudinem rationis. quod
nachos. sentit Glossa in dict.Clement.quam Abbas ibi, &
Glos. *Abbas.* *Stephan.* alij sequuntur. Oppositum verò docuit Stepha-
nus, quem Glossa refert: & in materia de excom-
municatione idem ego censui, quoad censuras
latas in dict.Clem.*Ne in agro.* Vnde duobus mo-
dis potest dici lex aliqua Ecclesiastica lata pro so-
lis monachis S.Benedicti.Primo, quia verba legis
expresse & in particulari ad monachos illius reli-
gionis limitantur, vt in dicta Clement. Et tunc
censeo legem ex vi dispositionis suæ non obliga-
re alios monachos:quia non extenditur vltra ver- D
ba sua. Dico autem, *ex vi dispositionis suæ*: nam a-
liunde ex parte materiæ poterit extendi, vt si ex
lege ipsa constet non considerasse veluti specifi-
cam differentiam illius religionis, sed generalem
rationem,& necessitatem monachalis status; tunc
enim materiale esse videtur quòd tales monachos
proprio nomine appellet. Alio verò modo potest
dici lex lata pro solis monachis S.Benedicti, quia
eo tempore lata est, quo non erat alia religio mo-
nachorum, vel in quo omnia illorum monasteria
sub regula S.Benedicti militabant, quanuis verba
canonis indifferentia sint,solúmque de monachis
mentionem faciant. Et tunc ex vi dispositionis
legis obligatio extenditur ad omnes monachos,
etiamsi postea aliqui exorti sint:quia hæc est na- E
tura perpetuæ legis,vt ad omnes extendatur, qui
postea nascũtur,si sub verbis & tenore legis com-
prehenduntur,vt suprà etiam diximus de legibus,
quæ de religiosis sub hac voce, vel sub nomine
regularium aliquid statuunt. Nihilominus verò
tunc è conuerso considerandum est, an ex mate-
ria, vel ex aliis circunstantiis intelligatur dispo-
sitio legis magis esse restricta, vt si fundetur in
speciali regula, vel professione S.Benedicti, aut
quid simile: tunc enim indifferentia vocis,*mona-*
chi, ex circunstantiis determinanda est. Et hæc
sufficit attigisse in particulari de hac religione,
pro ratione instituti à nobis propositi.

CAPVT III.

Quæ religiones monachorum ex Benedictina ortæ sint,& an sint ab illa distinctæ?

POst institutionem religionis S.Benedicti mul-
to tempore sine noua institutione monastici
ordinis,& consequenter,vt credimus, totus occi-
dentalis monachismus Benedictini ordinis erat.
Postea verò post annum Domini 900.quia fortas-
se obseruantia illius religionis relaxata fuerat,
occasione reformandi illam cœpit illa religio
multiplicari,vel alias ex se producere.

Quarum prima esse censetur ordo Cluniacen-
sium,quæ circa annum Domini 913. cœpisse dici- 1.
tur,institutore Odone Cluniacensi Abbate,quan- Tractatur
uis alij hoc tribuant Bernoni vt primo Abbati, & prior pars
fundatori illius monasterij, iuxta Sigisbertum in tituli quoad
Chronico. Et alij præterea addunt opera Eutycij, ordinem
seu Eutychij eiusdem monasterij monachi valde Cluniacẽsẽ.
religiosi, & in Patrum regulis & institutionibus *Sigisber.*
valde eruditi,ex quibus (vt Antoninus refert) di- *Antonin.*
uersas consuetudines sumpsit, & vno volumine
colligauit:& ideo fuisse dicitur institutor consue-
tudinum,quæ in monasteriis seruabantur; & spe-
cialiter de illo monasterio à Bernone constructo
ait Antoninus, *In eo seruantur instituta Patris Euty-*
chij,2.p.Historiali tit.15.c.16.vbi propterea Scho-
liastes aduertit,Odonem fuisse potiùs propagato-
rem Cluuiacensis ordinis, quàm institutorem: si-
cut de Bernardo dici solet circa ordinem Cister-
tiensem,vt infrà num. 3. notabimus. Idem tamen
Bernardus in Apologia ad Hugonem Abbatem,
enumerans primos parentes,de quibus Cluniacẽ- *Bernard.*
ses gloriantur, primo loco ponit Odonem, nulla
facta mentione Bernonis; neque Eutychij. Quo-
circa existimo, Bernonem quidem fundasse Clu-
niacæ illud speciale monasterium sub regula &
ordinaria institutione S. Benedicti: discursu verò
temporis opera & consilio Eutychij addidisse ob-
seruãtias aliquas,& reformationem,quæ suo tem-
pore durauit sub eadem religione S. Benedicti.
Posteà verò Odo, qui immediatè successit in Ab-
batia Bernoni, reformationem ampliauit, & tan-
tam mutationem fecit, vt distincta religio in-
choata fuerit, vt communiter ab authoribus iu-
dicatur.

Quæ autem fuerit hæc distinctio, & in quibus 2.
rebus,non satis inuenio ab authoribus,vel histori- Tractatur
cis explicatum.Nam in primis nõ fuit in fine pro- posterior.
prio talis instituti:nam semper retentus fuit purus
monachatus, & vita contemplatiua. Deinde non
fuit mutatio in regula, neque in substantiali pro-
fessione votorum: nam Benedicti regula integra
retenta est,idémque modus profitendi conuersio-
nem morum secundùm illam.In habitu dicũt qui-
dam fuisse factam mutationem quoad figuram, &
colorem.Sed quoad colorem Antoninus dict. tit. *D.Anton.*
15.c.23.n.2. refert Cluniacenses semper retinuis-
se nigrum habitũ, & de eis intelligit iura,quæ de
monachis nigris loquuntur, & eosdem ait fuisse
reformatos anno 1400. per Eugenium III.in con-
gregatione, quæ dicitur S.Iustinæ, quia initium
habuit in Abbatia S.Iustinæ Paduæ, & postea per
plura monasteria propagata est.Illa autem cõgre-
gatio nũc eadem religio esse videtur cum ordine
S.Benedicti, & nonnulla monasteria Hispaniæ,
quæ Cluniacensis ordinis fuisse dicuntur, præ-
sertim S.Facundi, & sancti Vincentij Salmanticæ
eiusdem ordinis nunc sunt cum aliis S.Benedicti.

Non videntur ergo à principio habuisse distinctionem in colore habitus; in figura verò fortasse fuit aliqua,& nonnulla etiam in constitutionibus, & obseruantiis, propter quæ vt religio distincta, vel saltem vt familia diuersa à religione S. Benedicti habita est:ad eum modum quo sunt in religione Minorum variæ familiæ, cum non modica distinctione in figura,& asperitate habitus,& aliarum obseruantiarum,& tamen non censentur plures religiones, sed vna, in diuersis membris suis magis vel minùs reformata.

3. Tractatur etiam prior pars tituli quoad ordinem Cistertiensem. Secunda religio,non quidem tempore, sed amplitudine, & dignitate, quæ ex D.Benedicto ortum habuit,fuit Cistertiensis. Cuius institutor vulgò censetur S. Bernardus, quia inter religiosos omnes illius familiæ fuit illustris, & eam maximè propagauit,& auxit:nam dum viueret, centum sexaginta monasteria suæ reformationis in variis Europæ regionibus fundasse dicitur. Re tamen vera 15. annis antequam Bernardus esset monachus,Cistertiensium reformatio inceperat,vt cōstat ex historiis apud Vincentium lib. 25. cap.64. Antonin.2.p.tit.15.cap.8.Sigisbertum in Chronico anno 1098. quo anno religio illa inchoata est sub Ruberto primo Abbate Cistertiensi,vt in vita eius refert Surius tom.2.die 29. Aprilis.Duxit autem originem à cœnobio Molismensi, quod in prouincia Burgundiæ in Episcopatu Lingoniensi situm erat. Cœnobium autem illud Molismense Benedictini ordinis erat:an verò in eo seruaretur professio communi,& antiquo more,vel iuxta nouam Cluniacensem institutionem,in historiis explicatum non reperio, illud tamen prius videtur probabilius.Nam Bernardus licèt Cluniacensium mentionem faciat, nunquam ab eis originem vel aliquid habere recognoscit, vt patet ex Apologia ad Guillelmum Abbatem,& epist.1. ad Robertum nepotem,vbi S.Benedictum suum,& Cluniacensium legislatorem appellat, suúmque institutum longè arctius esse ostendit.Cœnobium itaque Molismense professionis erat S.Benedicti,obseruantia tamen religiosa in eo fuerat relaxata. Quatuor autem monachi illius,Stephanus,Albericus,& alij duo maiorem perfectionem, & rigorem desiderantes, solitudinem petierunt, ac tandem in sylua *Cistertium* dicta quasi eremiticam vitam inchoarunt:postea verò eos sequutus est Robertus Molismensis Abbas cum aliis viginti duobus, qui primum cœnobium Cistertiense sub eodem Roberto primo Abbate incoluerūt.Post paulum verò temporis redeunte Roberto iussu Pontificis ad Abbatiam Molismensis cœnobij, ei successit Albericus, quo intra biennium defuncto, successit Stephanus,qui constitutiones illius ordinis in formam redegit,& consummauit: ideóque fundator illius ordinis appellari etiam solet. Ille verò recepit Bernardum,qui maximè ordinem nobilitauit,& ideo nomen eius tandem retinuit.

(Margin: Innocent. Anton. Sigisbert. Surius.)

4. Tractatur pars posterior. Habet ergo hic ordo, quoad institutum, regulam eandem, & eundem finem cum ordine S.Benedicti:maiorem tamen ab illo distinctionē quàm ordo Cluniacensis à principio habuisse, & nunc etiam habere videtur. Nam quoad habitum, magnam distinctionem habet in colore albo,vt constat,& in figura nonnihil differt, quamuis modicum. Et præterea differt in multis constitutionibus, & specialiter ab Ecclesia approbatus est, & multis priuilegiis ornatus:& ita vt religio distincta inter monachales numeratur, & in iure interdum fit specialis mentio illius& satis honorifica, vt patet in ca. *non est*.de Regularib.vbi prohibetur transitus à Cistertiensi ordine ad alios,vbi Glossa rationem reddit,quia nullus ordo arctior tunc inueniebatur. De qua re in superioribus dictum est tract.præced.lib.3.& in cap.*licet*.eod.tit. approbatur transitus ad Cistertiensem ordinem tanquam ad arctiorem. Et in c.*in singulis*. de statu monach. supponitur,morem celebrandi Capitula antiquiorem esse in ordine Cistertiensi, quàm in ordine S. Benedicti.Et ideo statuitur, vt similia Capitula in ordine S.Benedicti fiant,& vt pro illis primordiis duo Abbates Cistertienses in Capitulo cum aliis Abbatibus Benedictinis præsiderent. Quod satis demonstrat quantæ authoritatis & æstimationis hic ordo fuerit tempore Innocentij III.Quāquam ante Innocentum Alexander III. in c.*recolentes*. de statu monach. conqueratur, quòd à prima perfectione nonnihil defecissent; *Dolentes*(inquit) *dicimus,quòd etsi non ab omnibus, neque in omnibus, à plerisque tamen, & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum in tantum, vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti,contra ordinis vestri regulam,villas, Ecclesias,& altaria possident,fidelitates, & hominia benignè suscipiunt,iustitiarias,& tributarias tenent*,&c.

5. Quale fuerit,aut nunc sit Cistertiensium professio. Ex quibus verbis & ex historiis suprà citatis intelligi potest,religionem hanc à principio fuisse fundatam in speciali professione paupertatis:nam etiam mendicasse referuntur tempore Stephani Abbatis. Re tamen vera nunquam sunt professi mendicitatem,aut paupertatem in communi, sed solùm ex regula statuebant abstinere ab aliquibus modis seu generibus immobilium bonorum, vel Ecclesiasticorum redituum, quibus possent vel temporalibus curis distrahi, vel ministeriis à sua professione alienis occupari.Vnde Vincentius, & Antoninus referunt fecisse declarationem seu cōstitutionem authoritate Apostolica confirmatam, abdicandi *Ecclesias,altaria,oblationes, & decimas, & sepulturas aliorum hominum, & furnos, & molendina, & villas, & rusticos*. Tantùm ergo huiusmodi bonorum genera abdicarunt,imò inferiùs reddendo rationem ob quam à decimarum perceptione abstinebant, dicitur, decimas à sanctis Patribus in quatuor partes esse distributas, vnam Episcopo, aliam clero,tertiam pauperibus, quartam fabricæ, & ideo vsurpare decimas detrectabant, quia in nullo illorum membrorum comprehendi monachum existimabant : quia monachus (dicitur ibi) *terras suas possidet,vnde & per se,& per pecora sua laborando viuat*.Nomine autem *monachi* ibi monasterium intelligo : singuli enim monachi per se nihil possidere poterant: monasterium autem habere poterat possessiones, & pecora, atque adeò bona immobilia,& se mouentia, ex quibus monachi alerentur. Igitur maiorem quidem paupertatem professus est ordo Cistertiensis in principio,quàm reliqui sectatores S. Benedicti, atque etiam Cluniacenses seruarent, non tamen omnino erat incapax possessionum seu immobilium bonorum.Et ideo Alexander III. in dict.capit. *dolentes*.cum limitatione dixit,*Relictis possessionibus, vel etiam commutatis,quas institutio vestra non recipit*. In illo verò genere possessionum eam moderationem obseruasse videtur, vt monachi ipsi suis manibus laborarent,& terram colerent:quod dictis verbis satis significatur,& expressis à Bernardo in dict.epist.1. ibi,*Ieiunia,vigilias,silentium,manuúmque laborem vocat insaniam*.& infrà,*Qualis verò religio est fodere terram,syluam excidere,stercora comportare?* In his ergo laboribus exercebātur tunc monachi Cistertiēses, etiamsi cōtemplatiuam vitam maximè profiterentur,& illo modo paupertatem simul,humilitatem &

(Margin: Vincen. D.Antonin. Bernard.)

& austeritatem coniungebant, etiamsi bona & possessiones suo statui accommodata non recusarent. Atque in huiusmodi obseruantiis & constitutionibus simul cum exteriori habitu distincta fuit hæc religio ab aliis familiis S. Benedicti. Et ita etiam proprium habuit regimen, proprios Prælatos, & congregationes seu Capitula, & totius religionis supremum regularem Prælatum. Pro distinctione enim harum religionum seu familiarum maximè oportet aduertere, cùm D. Benedictus quasi sedem suam in monte Cassiano collocauerit, quandiu eius religio omnino vna & vnita permansit, singula monasteria ita fuisse suis Abbatibus subiecta, vt aliquo modo reliqui Abbates videantur fuisse subordinati Abbati Cassinensi: quanquam si hoc intelligatur de subordinatione quoad aliquam iurisdictionem, neque in iure, neque in historiis satis expressum inueniatur. Interdum tamen scriptum reperio, Odonem fundatorem Cluniacensium se suámque familiam ab obedientia Cassinensis Abbatis exemisse, ideóque quasi nouum ordinem erexisse. Sic ergo Cistertiense monasterium ab aliis separatum fuit, & quasi noua suprema Abbatia in eo inchoata est, sub qua reliqua monasteria illius ordinis erigebantur, & iuxta suas constitutiones, & priuilegia gubernabantur, & vsque hodie gubernantur, quanuis in hoc magna mutatio in diuersis regnis & prouinciis facta fuerit, quam nunc explicare ad nos non pertinet.

6. *Quis, & quantus D. Bernardus in ordine Cistertiensi.* Hinc verò obiter conjector, D. Bernardum non solùm non fuisse institutorem illius ordinis, verùm etiam neque vnquam fuisse supremum Prælatum illius: nunquam enim fuit Cistertiensis Abbas, sed tantùm Claraualensis, cuius monasterij & fundator, & primus ac perpetuus Abbas, quandiu vixit, fuit: monasterium autem Claraualense à Cistertiensi ortum habuit. Nam illius Abbas Stephanus triennio postquam Bernardum in monachum receperat, illum cum aliis monachis ad fundandum monasterium misit, quod postea Clara vallis vocatum est, eique in Abbatem Bernardum præfecit, qui semper ibi perseuerauit: constat autem Abbatem Claraualensem ex vi suæ dignitatis nunquam fuisse aliis superiorem: nunquam ergo Bernardus vniuersalem prælationem in suo ordine habuit. neque enim alicubi legimus, per specialem electionem aut concessionem ei fuisse aliquando datam. Neque hoc minuit Bernardi authoritatem, sed auget potiùs, tantæ enim fuit inter suos æstimationis, vt cùm ratione iurisdictionis vniuersalis Prælatus non esset, nihilominus vt communis parens ab omnibus habitus sit, propter eximiam eius sanctitatem, & religiosam, ac spiritualem doctrinam: & quia re vera fuit fundator plurium, ac ferè omnium monasteriorum illius ordinis. De quo hæc dixisse sufficiat: nam reliqua, quæ scholastica sunt, & propria nostri instituti, non requirunt specialem doctrinam, sed applicationem eius, quæ generatim data est.

7. *De Chamaldulensi ordine, qui etiã à Benedictino deriuatur nõ-nihil distinguitur.* Et ob eandem causam nihil ferè dicam de multis aliis religionibus monachalibus regulã S. Benedicti profitentibus, & quæ ab illa per nonnullas accidentales mutationes dimanarunt: in omnibus enim est idem vitæ institutum, & earum diuersitas in paucis ritibus seu cõstitutionibus consistit, quæ ab vniuscuiusque professoribus sciri debent, si talis professio durat, nonnullæ enim iam extinctæ sunt, & aliæ rara habent monasteria. Itaque in hoc ordine ponimus congregationem Chamaldulensem, quæ in Italia paucos quidem habet conuentus, magnæ tamen religionis, & æstimationis, cœpítque anno nongentesimo sexagesimo septimo, authore S. Romualdo, quanuis ipso viuente à reliqua familia S. Benedicti quoad obedientiam & vnionem separata non fuerit, sed solùm quoad habitationis modum, & quoad silentium, ieiunia, & alias asperitates, ob quas tandem authoritate Alexandri II. familia Chamaldulensis approbata est, & separata à reliquo ordine S. Benedicti: quia tanta diuersitas non poterat commodè in eodem corpore, & sub eodem regimine conseruari. Nam Chamaldulenses non vtuntur communi habitatione ad dormiendum, vel ordinariè comedendum, sed singuli cellas habent quasi domos separatas, & solùm dominicis, ac festis diebus ad diuina officia conueniunt, & duodecies tantùm in anno simul cibum sumunt; reliquo autem tempore solitariam vitam, & silentium seruant, & orationi, ac lectioni, vel labori manuum dant operam. Itaque Carthusianis simillimi sunt, & colore etiam albo vtuntur, & à carnibus abstinent, quanuis non tempore morbi, vt Carthusiani.

8. *De alio ordine Vallis vmbrosæ, etiam deriuato ex Benedictino.* Alius ordo post Chamaldulensem ortus fuit qui Vallis vmbrosæ dicitur. Eiúsque author fuit S. Ioannes Gualbertus, qui priùs fuit monachus Cluniacensis ordinis in conuentu S. Miniatis; postea verò ad Chamaldulenses peruenit, non tamẽ eorum institutum professus est, quia cœnobiticam vitam potiùs quam eremiticam affectabat, vt historiæ referunt, ideóque postquam per aliquot dies Chamaldulensium mores, & vitam est contemplatus, inde discessit, & cum aliquibus sociis in loco commodo, *Vallis vmbrosa* nominato, monasterium S. Benedicti erexit, propriis quibusdam austerioris vitæ obseruantiis & constitutionibus ad perfectiorem regulæ custodiam adiunctis. Præcipuè verò in clausuræ obseruatione religio hæc in principio excelluit; habitus verò illius idẽ ferè est qui S. Benedicti, in colore tamen aliquantulum diuersus, quanuis non sit albus, sed medij coloris. Atque hunc etiam ordinem approbauit Alexander II. anno 1070. quanuis in hoc annorum numero nonnulla sit in authoribus diuersitas. *Anton. 2. p. tit. 15. c. 17. Surius to. 4.*

9. *De quibusdam aliis similiter deriuatis.* Atque eodem ferè tempore post quinque aut sex annos instituta est alia familia eiusdẽ ordinis & regulæ S. Benedicti, opera quorundam virorum nobilium Mediolanensium, qui dictus est ordo Humiliatorum, & ab Innocentio III. tandem cõfirmatus est, posteà verò à Pio V. omnino fuit sublatus, & ideò de illo plura dicere necesse nõ est. Sunt etiam qui in hoc ordine ponant ordinem Grandimontensem: sed non inuenio huius rei sufficiens fundamentum, vt sequenti cap. dicam. Præterea ordo Cœlestinorum, Guillielmitarum, qui alio nomine Montis Virginis appellatur, & ordo montis Oliueti, ac denique ordo Syluestrinorum, qui omnes in Italia vigent, & sub distinctis Generalibus seu primariis Abbatibus militãt, Benedictinæ regulæ sunt, & ferè eiusdem religionis; & sicut de aliis dictum est, solùm in aliquibus obseruantiis, & aliquantulum in habitu differunt. Circa eorum autem originem & progressum nihil peculiare ad nostrum institutum pertinens occurrit; & ideo legi possunt historiæ, quæ de illis fusiùs tractant.

CAPVT IV.

An ordo Carthusiensis sit perfecta monachorum religio? Déque eius origine & obseruantia.

1. Origo Carthusiensis ordinis. DE tribus, vel quatuor aliis monachorum ordinibus possumus hoc loco breuem mētionem facere. Primus est Carthusiensis ordo, qui inter monachales omnes arctior reputatur, tum ex institutione, tum ex perseuerentia in illa: quia de suo primo rigore minus remisit. Cœpit autem hic ordo anno Domini 1084. iuxta Sigisbertum in Chronico, vbi sic inquit, *Bruno natione Theutonicus ex vrbe Colonia literis apprimè eruditus, Rhemensis Ecclesiæ canonicus, & scholarum magister, relicto seculo, eremum Carthusiæ fundat, propositumque monasticæ cōuersationis satis arduum instituit.* Idem referunt Antoninus 2.p.tit.15.c.22. & latè Surius tom. 5. die 6. Octobris, Dionysius Carthus. opusculo de laudibus ordinis Carthusiani. Apud quos legitur tremendum exemplum, quod Brunum, & sectatores eius excitauit ad illud vitæ genus assumendum, quod omitto, quia satis vulgatum est. Non fuit autem hic ordo institutus sub aliqua ex antiquioribus regulis: nec referunt dicti authores quænam statuta, vel constitutiones ab ipso B. Bruno à principio habuerit, sed solùm ædificasse in illa solitudine Carthusiæ, Ecclesiam, & non procul ab illa cellulas inter se aliquantulum separatas, ne alter alterius quietem & solitudinem perturbaret.

Sigisbert. D. Antonin. Sur. Dionys. Carthus.

2. Quod eius institutum. Vnde constat institutum illud ab initio fuisse maximè contemplatiuum, & proximè accedens ad solitariam seu eremiticam vitam, quanuis de cœnobitica multum semper participauerit. Subiungit autem Surius hæc verba, *Atque in iis singulis cellulis bini fratres degebant, & quemadmodum prisci illi Ægyptij monachi silentio, orationi, lectioni, cordis puritati, & rerum diuinarum contemplationi vacabant; certis etiam horis operi manuum, præsertim conscribēdis libris incumbentes, tum vt suæ inopiæ consulerent, tum etiam vt ne quam darent occasionem illis, qui quærunt occasionem sanctum eorum institutum calumniādi, quòd nullam Ecclesiæ Dei nauarent operam, sed suis duntaxat rebus studerent.* Et inferiùs subdit, quòd licèt precibus; & vitæ puritate ac innocentia multum possent Ecclesiam Dei iuuare, *tamen sanctissimi patres nostri* (inquit) *qui Carthusianæ vitæ prima iecere fundamenta, nihil tale sibi tribuentes libris scribendis etiam operam dare studuerunt, & vt sui successores id facerent hortati sunt, vt saltem manibus verbum Dei prædicarēt, quando ore non possunt; sic enim* (ait) *loquuntur statuta Patrum antiquorum.* Vnde constat illud institutum quoad substantiam & finem eius, idem esse cum instituto antiquorum monachorum, principaliter quidem contemplatiuum cum ea mistione alicuius externi laboris vel operis manuum, quæ ad leuandum fastidium, & vitandum otium sufficiat. Nam quòd hæc opera externa cedant in spiritualem vtilitatem proximorum, accidentarium est ad finem illius instituti: in quo etiam per se non est studium literarum: quando verò contigerit aliquem doctum & eruditum profiteri illam religionem, tunc maximè locum habet quod Surius ait, non repugnare, imò esse consentaneum perfectioni illius instituti, actionem aliquam seu scriptionem proximo vtilem efficere eo tēpore, quo aliàs operi manuum vacandum esset: nam quò actio illa fuerit perfectior, & ex maiori charitate, eò erit magis consentanea tali instituto, non tam ex spe-

Surius.

A ciali ratione sui, quàm ex generali, faciendi quod melius est.

Differt autem hæc religio à cæteris institutis monachorum in propriis constitutionibus & obseruantiis, quæ, vt verisimile est, ab ipso S. Bruno inchoatæ fuerunt, & posteà discursu temporis, per prælatos, & generalia capitula perfectæ & cōsummatæ sunt. Inter quas nonnullæ sunt grauiores, & specialiter adnotandæ, quia vel nonnullam difficultatem habent, vel singularem rigorem & obseruantiam ostendunt. Prima est de abstinentia à carnibus, quæ tanta integritate obseruatur, vt propter nullam causam vel necessitatem etiam extremam mortis vitandæ hanc legem transgrediatur: quod an licitè facere possint, à Theologis dubitatum est. Quia est contra obligationem naturalem, quam homo habet conseruandi vitam, contra quam nulla lex positiua, præsertim humana obligare potest, imò nec votum ieiunandi, vel abstinendi cum tali circunstantia videtur posse obligare, imò nec seruari: quia est indiscretum, & in detrimentum vitæ, quæ non est hominis, sed Dei. 3. Distinctio eius ab aliis monachalibus, præsertim abstinētia à carnibus.

B

Circa hoc ergo duo casus distinguendi sunt. Vnus est, quando extrema necessitas oritur ex defectu alterius cibi, ita vt sit certum periculum moriendi fame, nisi carnes comedantur: alius est, quando tantùm est ordinarium periculum ægritudinis, & medicus iudicat esse moraliter necessarium esum carnis ad resistendum ægritudini. In priori casu censeo non esse licitum seruare tale statutum, propter rationes factas; & quia in eo casu talis abstinentia nullam habet rationem virtutis: quia neque ad proprium personale bonum talis abstinentia ad aliquid vtilis est: neque ad aliquod bonum commune. Quod enim emolumentum proueniet religioni ex eo quòd religiosus moriatur ne carnes comedat. Dices, ipsamet inuiolabilis obseruatio legis est magnum bonum commune: sicut Machabæi dederunt vitam, ne comedendo carnem suillam, legem violarent. Respondetur, si lex humana præciperet expresè non comedere carnes etiam in eo casu, iniqua esset, & irrationabilis, quia esset legi naturæ, & charitati contraria, & sine necessitate præciperet prodigere vitam. Vnde quando constitutio simpliciter fertur, non comprehendit casum illum, ideóque tunc abstinere à carnibus non esset seruare legem, sed agere cōtra animam eius, quæ est charitas. Exemplum autem Machabæorum non est ad rem: quia in illo non erat necessitas naturalis (vt sic dicam) & intrinseca, sed erat violentia in contemptum religionis illius temporis: in quo casu prodigenda est vita, non per se propter abstinentiam, sed propter confessionem fidei, & honorem religionis. Sicut nunc etiam in extrema necessitate ob defectum aliorum ciborum potest, & debet Christianus comedere carnes feria sexta: si tamen à tyranno cogeretur in contemptum religionis, & Ecclesiastici præcepti, nec deberet, nec posset: quia consentiret errori eius. 4. 1. Casus in quo non licet Carthusiano monacho abstinere à carnib.

C

Obiectio in contrarium remouetur.

D

E

In posteriori autem casu licitum esse existimo obseruare inuiolabiliter illam abstinentiam, non obstante ægritudinis periculo, aut necessitate. Ratio est, quia talis abstinentia potest pertinere ad magnum commune bonum illius religionis, ne illa occasione aperiatur via relaxandi sanctam illam obseruantiam in tali religione. Nam ordinariè ac regulariter loquendo, esus carnium non est adeò necessarius ægrotantibus etiam cum periculo mortis, vt si omittatur, physicè, aut moraliter 5. 2. Casus in quo licet etiam cum periculo vitæ.

moraliter fiat ineuitabilis mors: quia ordinariè sunt alij cibi, & alia media, quibus possit vita, etiam in illo statu conseruari sine læsione, quantum est ex parte cibi. Quamuis ergo in aliquo casu possit necessitas esse maior, & vita periclitari abstinendo à carnibus; nihilominus si ea occasione permittatur, necessarium erit arbitrio medicorum talem dispensationem relinquere, atque ita facilè fieret extensio ad plures alios casus nō adeò necessarios: hoc ergo ne irrepat, potest esse sufficiens & rationabile motiuum, absolutè, & indifferenter abstinendi à carnibus etiam in simili periculo, non obstante medicorum iudicio; nisi contingat cum hoc secundo casu coniungi priorem. Vt si ægrotus nullo modo valeat aliis cibis vti, siue ob pecuniam, siue ob conditionem ægritudinis: nam tunc fame potiùs, quàm ægritudine mori sineretur. Atque ita huic quæstioni respondent Gerson proprio tractatu de hac re, alphab. 39. lit. E. Maior in 4. d. 38. q. 24. Martinus de Magistris, q. de Abstinentia, & melius Victoria in Relectione de Temperantia, n. 8. & sequentib. qui licèt in principio sit dubius, & in vtramque partem proponat argumenta, tandem in hanc resolutionem inclinat.

Gerson. Maior. Martin. de Magist. Victor.

6. Alia ex præcipuis obseruantiis Carthusianorum est perpetua clausura, de qua inquit Nauarr. Comment. 4. de Regularib. n. 30. in hunc modum, *Hanc legem clausuræ iure communi statutam, aut confirmatam Carthusiani partim statutis, partim consuetudine inuiolabiliter obseruata adeò auxerunt, vt earum clausura videatur quidam carcer perpetuus.* Et ibidem refert particulares constitutiones eiusdem ordinis circa huiusmodi clausuram, quæ in summa continent primò, quòd Prior Carthusiæ, scilicet Generalis, numquam terminos sui eremi egreditur: alij verò exire possunt cum licentia Prioris Generalis, & non aliter: quamuis ex quo incipiunt esse Priores, vsque ad Capitulum generale, possint septies exire pro vtilitate domus, & in Curias etiam Prælatorum, aut Principum ad necessaria negotia tractanda. Alij verò priuati monachi numquā egrediuntur nisi de licentia Prioris Generalis, & necessitate vrgente, vel nisi mittantur ad suscipiendos ordines, vel ad habitandum in alio monasterio sui ordinis, vel nisi eligantur in Superiores, Visitatores, vel vt eant ad Capitulum generale: vel nisi necessitas belli, aut alia similis eos cogat: ac denique mitti etiam possunt ad grangias seu villas sui conuentus. ex 3. p. statutorum antiquorum §. 11. Potest etiam in hac clausura considerari, quòd ferè maiori parte temporis debent iuxta constitutiones suas intra cellam manere: possunt tamen intra suam clausuram statutis temporibus exire: extra clausuram autem, & intra terminos sui eremi egrediuntur semel, aut bis in hebdomada, non tamen priuatim, sed communiter cum conuentu, animi relaxandi gratia, cum mensura tamen, & religioso modo in suis constitutionibus præfixo. Vnde constat ordinem hunc perfectam satis, & rigorosam clausuram seruare. Existimóque ratione illius obtinuisse religionem hāc inter alias, prærogatiuā, vt ab omnibus aliis transitus ad illam liceat iure communi, in Extrauag. *Viam ambitiosæ.* de Regularib. & ferè iuxta omnia priuilegia religionum, nam hoc factum videtur propter maiorem securitatem, quæ moraliter loquendo, & quantum humano modo iudicari potest, maior est, vbi tanta clausura, & separatio à conuersatione seculariū seruatur: præsertim cùm coniuncta sit cum tanta vitæ austeritate, & iugi

De obseruantia clausuræ eorūdem Carthusiēsium. Nauar.

P[illegible]ū tr[illegible]ndi ad Carthusiā ob clausuram datū maximè.

A diuinarum rerum contemplatione. Quæ omnia sunt etiam aptissima media ad magnam perfectionem consequendam.

7. Aliqui verò contendunt licitum esse quantum est ex vi iuris communis transitum à Carthusiensi ad aliquem alium ordinem, vt iam in præced. tractatu lib. 3. cap. 9. à num. 14. attigi. Ita censent religiosi Prædicatores in suis constitutionibus. dist. 1. c. 13. §. 4. cum declaratione; & Syluest. verb. *religio* 4. q. 6. refert ita fuisse Parisiis declaratum, & Nauar. consil. 68. de Regularib. iuxta primam impressionem, quæstionem mouens de transitu Carthusiani ad Minores, dicit, in foro cōscientiæ posse fieri, si bona intentione, sine scandalo, cum debitis circumstantiis fiat.

Qui putent ex vi iuris communis licere etiam transitum à Carthusia ad aliquam religionem. *Syluest. Nauar.*

B Quia, licèt ius concedat transitum à mendicantibus ad Carthusianos, non tamen prohibet è conuerso transitum Carthusiani ad mendicantes; & alioquin dictæ religiones mendicantes reputantur à suis professoribus, & strictiores, & perfectiores aliis, etiam Carthusia, vt de sua expresse dicunt Prædicatores in citato loco suarum Cōstitutionum, & de sua sensit S. Bonau. in quæstionibus circa suam regulam, q. 13. & latè Corduba super regulam S. Francisci c. 2. q. 17. & senserunt aliqui Canonistæ, vt intelligi potest ex Ioanne Andrea, & Panormit. in c. *non est.* de regularibus.

Bonau. Cordub. Ioan. Andr. Panorm.

C 8. Sed ego in hoc opere decreui religiones inter se non comparare, sed omnes venerari, & singulis tribuere quod iure illis concessum est. Ordini ergo Carthusiæ hoc concessum inuenio, vt ad ipsam liceat transire à mendicantibus. Quòd autem ab ipsa ad mendicantes liceat transitus, scriptum non inuenio in iure, neque in aliquo priuilegio specialiter concesso. Dare autem hanc licentiam per illam generalem regulam iuris, *quòd transitus ad arctiorem religionem est licitus*, non videtur mihi tutum, tum quia ius concedens transitum ad Carthusiam, videtur supponere illam esse arctiorē, vel saltem æqualem in arctitudine, & securiorē: tum etiam quia si transire ad Carthusiam non est retrò

Authoris iudicium.

D respicere, vt etiam supponit illud ius: ergo transire à Carthusia ad alias, vel est retrocedere, vel certè non est vlteriùs progredi: ergo non licet sine speciali concessione. Tum etiam, quia videtur nimius ausus hanc licentiam dare, propter solū priuatum iudicium de excellentia alterius religionis, præsertim in causa propria. Vnde Nauar. dict. Cōment. 3. de Regularib. n. 32. concludit, à Carthusia ad nullam aliam religionem transiri. & Maior in 4. d. 38. q. 13. dixit, nullam inter religiones omnes Carthusiam in bonitate, & securitate excedere; quam assertionem prosequitur, & declarat latè, & cùm non positiuè, sed negatiuè comparationem faciat, tolerari potest. Nauarrus verò consil. 10. de Regul. in prima impressione, absolutè ait, Carthusianos notabiliter esse austeriores mendican-

Nauar. Maior.

E tibus, etiam Minimis, quos cæteris in austeritate præfert. Quæ comparationes verum habent quoad aliquas austeritates exteriores, simpliciter autem, priuatum iudicium dare difficile est.

9. Vltimò ex dictis constat, satis, multúmque esse religionem hanc ab Ecclesia approbatam. quando verò hæc approbatio cœperit, interrogari potest. Refert enim Gerson p. 2. alphab. 39. lit. D. quosdam obiecisse ordini Carthusiensium, quòd confirmatus non esset: ad quam ipse respondet, primùm fuisse approbatam more antiquarum religionum: quia per centum triginta annos antecessit religiones mendicantium, & consequenter etiam præcessit illi iuri canonico, quod specia-

De approbatione huius religionis. *Gerson.*

lem approbationem scriptam requirit; quare ipso vsu, & sanctitatis exemplo, & generali Ecclesiæ acceptatione approbata est. Aduertit autẽ Surius in vita S. Brunonis, Apostolicam Sedem statim ab initio eam complexam fuisse, Brunonémque, cum primùm monasterium Carthusiæ fundasset, vocatum fuisse ab Vrbano II. Pont. Max. & cùm illum apud se retinere voluisset Pontifex, scripsisse eundem Pontificem in fauorem monachorum Carthusiæ, vt eis eremus illa concederetur, vt in ea secum vitæ institutum prosequerentur. *Et hæ* (inquit) *fuerunt primæ literæ* Romani Pontificis de Carthusiano instituto, quæ magno sunt documento, ab ipsis Carthusianæ religionis initiis eam à Sede Apostolica approbatam esse. Deinde verò multis aliis priuilegiis, ac denique in citato decreto sæpius confirmata est. Referunt denique Gerson, & Maior, non defuisse qui perfectionem huius ordinis diminuere voluerint, eo quòd nec plures habeat sanctos canonizatos, nec multis miraculis fulgeant: quibus ipsi latè respondent, hæc signa non esse necessaria ad perfectionem, & optimum ac sufficiens esse exemplum perfectæ sanctitatis, præsertim cum perseuerantia tot annorum, in quibus rigor primus illius religionis ferè in nullo diminutus est.

Surius.

Gerson. Maior. Quid de viris in hac religione insignibus.

CAPVT V.

An religio S. Hieronymi, aut alia monachalis, sub regula Augustini militet.

1. De Eremitis vna ex religionibus mendicantib. hîc non agitur.

PRæter religiones monachales, de quibus hactenus diximus, sunt aliquæ nunc in Ecclesia, quæ licèt profiteantur regulam Augustini, quæ antiquior est quàm regula Benedicti, nihilominus recentiores sunt: nunc enim non agimus de religione Eremitarum S. Augustini, quam non inter monachales, sed inter mendicantes ponimus. Antiqui autem monachi seu eremitæ S. Augustini non retinent nunc eundem statum, & viuendi modum, quem primitus habuerunt, sed vel ad mendicantum statum, qui longè post Augustinum institutus est in Ecclesia, translati fuere, de quo postea in c. 9. videbimus, vel adiunctis propriis obseruantiis, & constitutionibus, in nouos monachales ordines transierunt.

2. Grandimõtensis ordinis fundator.

In his ergo in primis numerari potest ordo appellatus *Grandimontensium*, qui circa annum Domini 1080. à quodam Stephano Albanensi viro religioso inchoatus est. Et quidam referunt, eum inchoasse sub regula S. Benedicti: alij dicunt militare sub regula S. Augustini. Mihi de eorum instituto non satis constat. neutrum enim ex dictis declarant antiquiores historiographi, vt videre licet in Vincentio lib. 25. cap. 46. & Antonino 2. p. tit. 15. cap. 21. qui aiunt, Stephanum peragratis multis eremis, & de Canonicorum, & monachorum, & Eremitarum vita, quæ imitanda sunt, memoriæ commendans, in Aquitania prope Lemonicas ad montem nemorosum qui Muretum dicitur, primum monasterium sui ordinis ædificasse. Vnde potiùs significat nullam specialem regulam assumpsisse, sed ex omnibus, quæ viderat, & expertus fuerat, suum peculiarem viuendi modum instituisse. Vnum verò referunt in illo viro specialiter notandum, scilicet, cùm Muretum solus peruenisset in locum solitarium, & contemplationi aptissimum, ibi se Deo seruiturum omni tempore spopondisse, & cum quodam annulo (ait Antoninus) quem de omni substantia mundi tantùm habebat, semetipsum castissimum virginem desponsauit dicens, *Ego Stephanus diabolo abrenuncio, & omnibus pompis eius, & offero me, ac reddo Deo Patri, Filio, & Spiritui sancto, scribénsque professionem suam, posuit super caput suum, fundens orationem ad Iesum Dominum, & matrem eius Virginem.* Qui professionis modus nouus est, & singulari Spiritus sancti instinctui attribui potest; tamen in rigore illa professio nec fuit, qualis nunc est per vota solennia, neque constituebat verum religiosum, cùm vota paupertatis, & obedientiæ non haberet.

Azor. to. 1. lib. 12. c. 21. Hieronym. Roman. p. 1. lib. 6. de Repub. Christiana c. 9. Vincent. Anton.

Antonin.

Postea verò cùm diuulgata eius fama multi discipuli ad illum congregati fuissent, religiosum monasterium fundatum est, ac tandem annuente etiam Summo Pontifice tacitè, vel expresse, propria & perfecta religio esse cœpit. Accidit autem vt post mortem Stephani fratres S. Augustini litem mouerent monachis S. Stephani, contendentes locum illum Mureti, ad ius suum pertinere. Illi autem remedium à Deo postulantes, & in Missa humiliter Deo supplicantes, vocem hanc audierunt, *In Grandi monte, in Grandi monte*: & ita in locum illum, & monasterium totum, & corpus fundatoris transtulerunt.

3. Quando cœperit hic ordo esse propriè religio.

Ex qua historia, quæ communis est, duo colliguntur, vnum est, vnde sit hic ordo Grandimontensis vocatus: aliud est, non esse admodum verisimile, Stephanum fuisse monachum S. Augustini in aliquo conuentu, qui antea fundatus esset in loco illo Mureti, quia nulla mentio talis conuentus est in historiis, sed solùm de lite mota à fratribus Augustinianis, qui fortasse in aliquo vicino monasterio viuebant, & ius aliquod in solum illud, quamuis syluestre, & desertum prætendebant, præterquam quòd id repugnat modo professionis superiùs relatæ. Vnde etiam non est verisimile sub regula S. Augustini hunc ordinem fuisse fundatum, alioqui in illo principio potiùs habitus fuisset vt reformatio eiusdem ordinis, quàm vt ordo diuersus, neque esset tanta occasio contentionis, præsertim si reformatio ex eisdem fratribus facta fuisset, vt Fr. Hieronymus Romanus vult.

4. Nõ videtur institutus sub regula S. Augustini.

Hieron. Roman.

Neque etiam inuenio fundamentum ad asserendum, institutum esse sub regula S. Benedicti, vel sub aliqua alia antiquiori, sed verisimile est, sicut religio Carthusianorum cum propriis statutis absque alia regula eodem ferè tempore fundata est, ita & hunc ordinem inuenisse proprium viuendi modum. Qualis autem hic fuerit, in particulari nobis non constat, sed solùm esse ordinem monasticum, contemplationi, & psalmodiæ deditum, cum magna solitudine & austeritate corporali, cũ magnis ieiuniis etiam in pane & aqua. Et de fundatore specialiter refertur, quod incedebat indutus lorica ferrea contra carnis tentamenta; quem morem in totum ordinem introductum fuisse quidam aiunt. Refert item Platina in Ioanne XXIII. aliàs XXII. Pontificem illum, ordinem hunc aliquantulum iam labefactatum instaurasse, & additis quibusdam institutionibus in meliorem formã redegisse. Huius verò ordinis nulla habemus in Hispania monasteria: an verò in Gallia duret, vel in alias prouincias propagatus fuerit, incertum habeo.

5. Nec sub regula S. Benedicti, sed denuo instar Carthusiæ. Vide Volaterr. lib. 11. & Polydor. Virgil. li. 7. c. 2. Vide Cassabeum in catalog. glor. mund.

Platin.

Secundò loco possumus in hoc ordine ponere ordinem Præmonstratensium, nam illum monachalem vitam nunc profiteri, & habitum portare manifestum est, & regulam S. Augustini profiteri. Cœpit autem hic ordo anno 1120. quãuis in hoc nonnulla sit differentia inter authores, ex quibus quidam

6. De ordine Præmõstratensium ex Regula S. Augustini descendẽte.

quidam aiunt fuisse approbatum à Paschali II. alij à Gelasio II. alij verò ab Innocentio II. Primùm autem huius religionis fundatorem omnes referunt fuisse Nortbertum virum nobilem Lotharingia oriundum, qui factus Presbyter, & habitu paupertatis assumpto, ac nudis pedibus incedens, prædicare cœpit verbum Dei, & à Gelasio Papa II. licentiam & authoritatem illud munus præstandi obtinnit. Postea verò Calixtus Papa eũ Lugdunensi Archiepiscopo cõmendauit, cuius authoritate in quodã loco *Præmonstratum* dicto vitã solitariam agere cœpit, & postea tredecim socios congregauit, & cum eis secundùm canonicæ institutionis normam, & regulam S. Augustini religiosam congregationem inchoauit: postea verò quadraginta clericos cum multis laicis secum iam habens, professionem omnes fecerunt iuxta institutionem Apostolicam, & regulam B. Augustini, & ad voluntariam paupertatem, cæteràsque religionis obseruantias eos instituit: & adeò sanctè vixit, vt intra breue tempus in longinquas regiones Angliæ, Hispaniæ, Burgundiæ propagata fuerit eius religio. Quæ omnia sumpta sunt ex his quæ referunt Surius die 6. Iunij, & Antonin. 3. p. tit. 15. c. 19. & tit. 17. c. 1. §. 3. Vincentius, & alii. Ex quibus videtur colligi ordinem hunc in principio fuisse Canonicorum regularium reformatorum, quamuis non constet, an in principio vsi fuerint hi religiosi communi habitu Canonicorum regularium, vel aliquo proprio habitu monachali. Nunc verò huiusmodi habitum deferunt, præsertim in Hispania: in aliis verò Prouinciis Canonicorum rochetum, seu lineam vestem albam deferre dicuntur: quia iuxta sua statuta possunt in hoc consuetudini vniuscuiusque regionis sese accommodare. In reliquis nihil habet speciale hæc religio: nam ex instituto contemplatiua est; nullam verò specialem austeritatem profitetur, sed constitutiones habere dicitur ordini Canonicorum regularium accommodatas, seu similes.

Surius. Antonin. Vincent.

7. *Ordo nuncupatus S. Hieronymi ab Augustini regula deriuatus.*

Tertiò ac præcipuè possumus hoc loco numerare ordinem Eremitarum S.Hieronymi, sub quo patrono tã in Hispania, quàm in Italia ordo monachalis inuenitur, non tamen constituunt vnum corpus religionis, neque secundùm eandem regulam profitentur, quamuis ex eadẽ radice prodiisse videantur. Cœpit ergo hæc religio in Hispania in eo loco, in quo nunc situm est monasterium S.Bartholomæi, quod ab oppido vicino, de Lupiana dicitur. Circa annum enim Domini 1370. nonnulli viri eremiticam & austeram vitam agentes ibi congregari cœperunt, cúmque & numero, & vitæ sanctitate augerentur, tandem religionẽ fundare decreuerunt, ad quod obtinendum, præcipuũ quemdam ex sua societate virum, fratrem Petrum Fernandez appellatum, Romam miserunt, qui à Gregorio XI. confirmationem obtinuit, & simul cum socio in manibus Pontificis professionem emisit, & in Hispaniam rediens aliorum fratrum professionem recepit, & propterea nonnulli hunc Petrum Ferdinandum huius ordinis fundatorem vocant: Nam, licèt *D. Hieronymi* appelletur, certum est non fuisse ab illo fundatum, quia ferè per mille annos Hieronymus præcessit, quibus omnibus non legimus fuisse in Ecclesia aliquem ordinem S.Hieronymi nuncupatum.

8. *Cur S.Hieronymi vocetur quorundam ratio.*

Cur autem hic ordo Hieronymum patronum habeat, & non potiùs Augustinum interrogari potest, quia ab Augustino habet regulam, quam à Gregorio XI. accepit, vt secundùm eam religiosi profiterentur, ab Hieronymo autem nihil peculiare habere videtur. Dicunt aliqui Hieronymum hunc ordinem, vel omnino similem Bethleem fundasse, & aliquo tempore conseruatum esse, postea verò interiisse, & ab his religiosis excitatum esse, & ideo Hieronymum tamquam fundatorem recognoscere. Verumtamen, quamuis ex ipso Hieronymo nobis cõstet & monachum fuisse, & monasterium ædificasse prope Bethleem, vt ipse refert in ep: 26. ad Pammachium, circa finem, *Nos* (inquit) *in ista prouincia exædificato monasterio tantis de toto orbe confluentibus obruimur multitudine monachorum, vt nec cœptum opus deserere, nec supra vires ferre valeamus.* Et in epist. 27. quæ est epitaphium Paulę, mentionem facit monasterij virorum, quod ibi eius sumptibus sustentabatur, præter tria monasteria virginum. De cellula etiam, in qua manebat in Bethleem, mentionem facit epist. 61. & in lib. de nominib. Hebraicis, & multis aliis in locis ostendit semper monasticam, & eremiticam vitam affectasse, præsertim epist. 4. Quòd verò peculiare institutum religiosum instituerit, aut quòd regulam aliquam religiosam, vel peculiarem habitum ordinauerit, vel quòd post mortem suam pro aliquo tempore habuerit proprios aliquos sui instituti imitatores sub eius titulo seu ducatu, affirmari non potest, quia nullum habet in antiquitate fundamentum.

Refelluntur.

9. *Aliorũ placitum etiã reiicitur, & verosimilius iudicatur.*

Alij verò dixerunt, D.Hieronymum apparuisse primis eremitis huius ordinis in eo habitu, quem nunc ipsi gestant, & inde & nomen, & habitum accepisse. Sed in nulla historia fide digna hanc reuelationem inuenio, vt factam esse affirmare possim, quamuis non negem accidere potuisse. Probabilius ergo est, illos primos fundatores ex peculiari affectu & deuotione ad D. Hieronymũ, illum in patronum accepisse, & quia maximè studuerunt imitari monachalem & solitariam vitam, quam ipse exemplo, & scriptis plurimùm commendauit.

10. *De eius inceptione variis in prouinciis.*

Hinc factum est, vt aliquo tempore post institutionem huius ordinis in Hispania nonnulla mutatio circa eius regulam intentata fuerit. Nam tẽpore Martini V. religiosus quidam eiusdem ordinis, quem aliqui Petrum de Olmedo vocant, regulam monachorum composuit, vel potiùs ex scriptis Hieronymi concinnauit, vt qui eius ferebant nomen, illam profiterentur. Quæ regula in 9. tomo operum Hieronymi habetur: authorem autem eius Lupum de Oliueto nominat ibi Marianus Victor, & ibidem refertur approbatio Martini V. Congregatio autem huius ordinis in Hispania noluit eam mutationem admittere, sed primam institutionem ac regulam retinuit. Ea verò occasione ortus est in Italia similis ordo D. Hieronymi industria & authoritate prædicti Petri, seu Lupi, aut fortasse Petri Lupi, qui sub regula à se collecta, & à Martino V. approbata monasteria cœpit ædificare in Italia quæ postea multiplicata fuerunt. Et licèt aliquando intentatũ fuerit congregationem Hispaniæ, & Italiæ in vnam cogere, sub vno Generali, nunquam tamen obtentum est, & ita relictæ sunt tamquam religiones distinctæ: ambæ verò monachales sunt, multúmque similes in instituto, & in habitu, nonnihil tamẽ differunt, sed præsertim in regula. Secus verò accidit in Castella, & Lusitania: hæc enim religio eodem tempore, quo in Castella orta est, cœpit etiam in Lusitania habere monasteria, opera cuiusdam religiosi, quem virum sanctum fuisse, & Fr. Vascum fuisse appellatum historiæ referunt. An verò ille fuerit socius, aut discipulus Petri Fernandez, & aliorum

Marian. Victor.

aliorum eremitarũ S. Bartholomæi nec ne: item an in principio monasteria Lusitaniæ, & Castellæ habuerint inter se vnionem, & subordinationem, mihi non constat. Solùm est certum eandem regulam Augustini, eumdémque finem, ac vitæ modum, & sub eodem inter se habitu professam semper fuisse. Et ita, licèt antea diuersas congregationes sub distinctis Generalibus constituerent, facilè potuisse postea in eandem coalescere, & vnum communem Generalem eligere, vt nunc faciunt.

11. De eiusdem instituto, & obseruantia. De toto ergo hoc ordine certum est, vnum esse ex præcipuis monachalibus, qui contemplatiuam vitam principaliter profitetur; maximéque excellit in cura diuini cultus, & cæremoniarum Ecclesiasticarum, & in choro, & Psalmodia, cum magna quiete, ac deuotione, ac temporis diuturnitate. Est etiam valde obseruans in clausura, & silentio, & in victu, & vestitu sufficientem obseruat non solùm religiosam modestiam ac mediocritatem, sed etiam austeritatẽ. De quibus rebus omnibus præter Augustini regulam, habet proprias constitutiones pro suo instituto optimas, & accommodatissimas, in quarum obseruatione peculiarem curam, & rigorem profitentur. Et hinc fit, vt hæc religio in sua prima institutione, & obseruantia ferè semper durauerit, habueritque multos viros religione insignes. Gaudet etiam multis priuilegiis Pontificiis vel propriis, vel per aliorum communicationem. Circa quæ omnia nihil occurrit peculiarem habens dubitationem, aut declarationem postulans.

12. Qui sint alij ordines eiusdem nominis S. Hieronymi, sed tamen diuersi. Solùm superest annotandum, præter hunc ordinem S. Hieronymi, quem suo modo per Italiam diffusum esse diximus, esse alios in eadem Italia, qui eiusdem nominis S. Hieronymi nuncupantur. Vnus dicitur *Iesuatorum S. Hieronymi*, à Ioanne Columbino Senense fundatus, & ab Vrbano V. Pontif. Max. anno 1467. approbatus fuit. In multis autem differunt hi religiosi à nostris Hieronymianis. Primò in regula, nam licèt in principio receperint regulam Augustini, posteà dicuntur accepisse propriam à quodam suo religioso Episcopo electo, cum approbatione Pontificis. Secundò in habitu, nam vtuntur caputio quadrato à ceruice ad humeros deiecto, & pallio canusino: tertiò maximè distant in vitæ instituto, quia sacris non initiantur: vnde nec chorum, nec alia sacra ministeria profitentur, sed aliis precibus more laicorum, orationem Dominicam, & Angelicam recitando occupantur, & more antiquorum monachorum, manibus laborant, & inde sustentantur. Vnde constat huiusmodi religionem propriè monachalem esse, & in ea vestigia quædam antiquitatis conseruari, quod Ecclesiæ Christi valde vtile est. Pius autem V. vt suprà lib. 1. c. 8. dixi, inter mendicantes etiam numerari voluit, quia non repugnat monachalem ordinem esse mendicantem quoad paupertatem, & priuilegia. Aliæ verò duæ congregationes, quæ sub nomine Hieronymi in Italia militant, ad hunc locum non spectant. Nam vna earum, quæ dicitur Petri Pissani, ex institutione sua non est vera religio: quia nec vota substãtialia in ea fiebant, nec regula aliqua approbata seruabatur. Aliqui tamen referunt Pium V. fecisse vt sub regula Augustini omnes huius instituti professores tria vota emitterent. Alij dicunt Pium V. hoc intentasse, sed morte præuentum non potuisse proficere. Altera verò familia, quæ vocatur S. Hieronymi in Fesulanis, licèt dicatur esse religio approbata à Gregorio XII. magis tamen accedit

Azor. li. 13. cap. 11. Hier. Rom. lib. 6. de Repub. Christiana, c. 22.

A ad religiones mendicantes, quàm monachales, vt intelligi potest ex Paulo Moriga in sua historia religionum.

CAPVT VI.

Vtrùm religio Prædicatorum vna sit ex mendicantibus, quámque originem, & institutionem habuerit?

POst religiones monachales, dicendum sequitur de mendicantibus, quæ post illas incepe- 1. Ordo seruandus circa religiones mendicantes.
runt; & licèt in multis cum illis conueniant, ab eis differunt, vt diximus, tam in fine, quàm (quod B consequens est) in multis obseruantiis, & conuersatione vitæ: multúmque participant de clericorum statu, ac ministeriis: & ideo veluti mistæ, & mediæ inter monachales, & clericales religiones censeri possunt. Incipimus autem à religiōe Prædicatorum; non quia instituamus dignitate, vel antiquitate eam aliis præferre (has enim comparationes omnino in hoc opere vitamus, quia non sumus inter eas iudices constituti.) sed quia in iure hoc ordine ponuntur: *Prædicatorum, Minorum, Augustini, & Carmelitarum.* cap. vnico. §. *fanè.* de relig. domib. in 6. Et in motu proprio Pij V. edito anno 1567. qui incipit: *Romanus Pontifex* C *tam vniuersalis*, &c. Et rursum altero incipiente: *Apostolicæ Sedis benignitas.* Hunc ergo iuris ordinem sequemur; quia hoc etiam iuri magis consentaneum est; vt notauit Glossa in cap. *cùm dilecta.* verb. *Transponentes.* de rescriptis. Felin. in rubric. de maiorit. & obed. n. 5. & 6. Cur autem iura hunc ordinem seruauerint in his religionibus numerandis, statim in num. 3. attingemus. *Gloss.* *Felin.*

Hæc igitur sacra religio auctorem habuit magnum Ecclesiæ propugnatorem S. Dominicum; cuius vita, & sanctitas notissima est; & à grauissimis viris latè conscripta. Inter alia verò videri possunt præclaræ huius viri sanctissimi prærogatiuæ in eius ordinis constitutionibus. d. 1. cap. 15. D lit. E. in declarationibus. Initium autem eius fuit tempore Innocentij III. & Concilij Lateran. sub illo celebrati, anno Domini 1215. ad quod B. Dominicus cum Episcopo Tolosano accessit; vt cum Summo Pontifice sui instituti rationem communicaret; eiúsque approbationem, & confirmationem ab eo obtineret. Pontifex autem, quamuis de Dominico summam opinionem haberet, eiúsque cogitationes, ac desideria valde probaret; quia tamen res noua videbatur, & difficilis, matutiùs de illa deliberandum censuit; remisítque S. Dominicum, vt cum sociis suis aliquam ex regulis approbatis eligerent, ad quam suum institutum, & vitæ rationem accommodaret; atque ita benedictionem suam, & approbationem postea obtineret. Quod vir sanctus intra breue tempus perfe- E cit; & regulam D. Augustini elegit cum consensu sociorum: quibus etiam (vt historiæ referunt) tunc placuit adiungere constitutiones aliquas ex Præmonstratensi ordine desumptas, quæ maximè ad rigorem vitæ, & obseruantiam religiosam pertinebant. Qua deliberatione, ac institutione facta, Dominicus Romam rediit de promissione Pōtificis certus, vt confirmationem eius obtineret. Inuenit autem Innocentium iam defunctum, & Honorium III. in Sede constitutum, apud quem non minorem gratiam inuenit, statimque sui desiderij complementum accepit. 2. De fundatore religionis Prædicatorum. Castillo. lib. 1. c. 17.

Atque ita eius ordo approbatus fuit ab Honorio, in initio Pontificatus sui, anno Domini 1216. 3. Eius approbatio
solenni

batio inter primas solennes. solenni ritu,& literis expeditis in hæc verba: *Honorius Episcopus*,&c.*Nos attendētes fratres Ordinis tui futuros pugiles fidei, & vera mundi lumina, confirmamus ordinem tuum cum omnibus castris, & possessionibus habitis,& habendis,& ipsum ordinem, eiúsque possessiones,& iura sub nostra gubernatione, & protectione suscipimus.*Vnde hoc videtur esse vnum ex propriis priuilegiis huius religionis,quòd prima fuerit inter religiones omnes,quę similem approbationem solennem, & authenticè scriptam statim in ortu suo obtinuerit. Vt affirmat Pius V. suo motu proprio 69. *Diuina disponente.* dicens,sacrum ordinem Prædicatorum inter mendicantes ordines primò fuisse ab Ecclesia approbatum, & confirmatum. Ante Concilium enim Lateran.non erat adeò vsitatum in Ecclesia similem approbationē expectare, vt in superioribus vidimus: sed necessitas eius ab eodem tempore Innocentij III. & in eodem Concilio Lateran. indicta est,& præceptū latum, ne quis deinceps nouam religionem inueniret, cap.vlt.de religios.domib.scilicet, absque speciali, & expressa summi Pontificis approbatione. Et quamuis ante illud Concilium B.Dominicus, & Franciscus de suis religionibus instituendis tractarent; tamen eodem spiritu moti, & quia fortasse iam tunc religiones non ita approbatæ, minùs bene audiebant,vterque ad Innocentium III. pro huiusmodi confirmatione obtinenda accessit: sed antecessit Franciscus,quia licèt esset religione, Anton. & ætate iunior, patria erat propinquior, vt Antoninus notauit 3.p. tit.23.cap.1. Prius ergo approbationem obtinuit, sed solo viuæ vocis oraculo: nam approbationem solennem habuit multo pòst ab Honorio III.anno 8.sui Pontificatus,& 1223. Incarnationis Dominicæ. Ob hanc ergo causam dicitur ordo Prædicatorum primò approbatus, & confirmatus; tali scilicet modo, & ritu solenni. Atque ratione huius solennis approbationis verificantur, quæ de prioritate temporis ordinis Prædicatorum afferuntur in eius constitutionibus. d. 1.cap.15.lit. I. in declarationibus.

4. Dicta Prædicatorum religio est perfecta,etiam quoad formam vitæ, ex actiua, & contemplatiua mixtæ. Vnde constat primò hunc ordinem esse veram, & perfectam religionem, nihil enim ex omnibus, quæ diximus necessaria esse ad hunc statum, in eo desiderari potest. Dico autem esse perfectam, non solùm quoad ea, quæ sunt de substantia talis status, quod est per se notum, sed etiam quoad gradum, seu excellentiam instituti; quod,vt sæpe diximus, ex finis nobilitate, & mediorum ad illum assequendum aptitudine dignoscitur. Et quidem finis is est, quo excellentior religioso statui præfigi non potuit (propria scilicet, cuiusque religiosi spiritualis perfectio,& proximorum æterna salus) vt facilè intelligitur ex iis, quæ superiori lib. c.6. à num.8. cum D.Thoma, & aliis plerisque ostendimus. Et tractatu sequenti lib.1. cap.7. à num.3. ex eodem fundamento,seu excellētia finis, iterum circa Societatem docebimus.

5. Salus proximorū videri vnicū ordinis Prędicatorum finem. Est autem hoc salutis animarum propositum adeò ingenitum huic sacro Ordini, vt videri posset in hunc solum finem institutus. Primò, quia B. Dominicus hinc planè sumpsit occasionem illius instituendi, quòd videret Christi Ecclesiam à desertoribus hæreticis magna in dies pati detrimenta. Secundò, quia Pontifices dictum ordinem vel primum approbantes, vel deinde approbatum confirmantes, nomen *Prædicatorum* (quod munus proximi bonum respicit) appropriatè donarunt: vt in prologo ipsarum constitutionum; & latiùs in earum declarationibus dist.1. cap.15. lit. I. refertur. Eundem quoque ordinem variis priuilegiis munierunt Pontifices, hoc allecti motiuo, quòd *ad prædicandi officium fratres destinarentur.* Vnde huius finis,tanquam vnici, mentio fit in bulla confirmat. & in dicto prologo constitutionum, num.3. his verbis:*Ordo noster specialiter ob prædicationem,& animarum salutem ab initio noscitur institutus, & studium nostrum hoc debet principaliter intendere,vt proximorum animabus possimus vtiles esse.*

Sed reuera magna esset peruersitas, propria neglecta,alienæ salutis finem intendere,vtpote contra debitum charitatis ordinem,vt ex propria materia constare potest. Item, quia amor proximi ex Dei amore,in quo propria consistit perfectio,quodammodo resultat. Qua ergo ratione salus proximi promoueretur,absque amoris Dei intentione? Ad hæc,omnis vera, approbatáque religio, qualis est hæc, de qua loquimur, primariò ordinatur ad perficiendos subditos, siue ad alios etiā perficiendos extendatur, siue non. Præterea multa in hac religione exercitia, media sunt ad perficiendos ipsosmet religiosos ordinata; vt oratio, ieiunia, austeritatésque aliæ, de quibus statim: non ergo aliorum salutem,prætermissa propria perfectione, tanquam finem vnicum sibi proposuit. Denique hoc ipsum apertè satis dicitur in ipsarum constitutionum declarationibus. dist.1.cap.15.lit. C. ad illa verba: *Promitto*,&c. Vbi exprimitur finem religionis (vtique quoad suos) esse charitatis perfectionem. 6. Vera resolutio.

Quæ autem in contrarium allata sunt, id tantùm probant, salutem proximorū esse finem principaliter intentum in hac religione,ab eáque impensè procurari, non tamen qui excludit finem etiā principalem perfectionis propriæ, ita vt ambo vnum totalem conflent: quod etiam de nostra Societate in sequenti tractatu lib.1.cap.2. disseremus; vbi simul declarabimus, quid in hoc fine peculiariter vendicet,ad sui distinctionem ab aliis religionibus,quæ illum quoque totaliter sibi præfixerunt. Similiter, quod ad *Prædicatorum* nomen attinet,nouum non est, appellationem accipi aliquando ab vna tantùm parte, ac magis particulari finis,quàm sit propria perfectio,quæ (vt diximus) communis est omni religioso statui.Et in materia propria exemplum suppetit. Nostra enim religio ideo ab Apostolica Sede *Societatis Iesu nomine* fuit donata,quoniam ipsi Christo in salute animarum multis modis cooperatur. Vnde nuncupatio hæc voce quidem diuersa est, re autem ipsa, prædicandi munus,quod pro hæreticis reducendis à S.Dominico opportunum, ac sufficiens iudicatum est, complectitur,& ad minora alia, sed nō minùs fructuosa,rudiorum instruendi ministeria extenditur. Cùm tamen Sanctus Ignatius partem alteram finis, propriæ, nimirū, perfectionis cuiusque nostrū explicitè proposuerit in constitutionibus. Non ergo nomen *Prædicatoris*,aut *Societatis Iesu*, aut simile aliud proximorum salutem respiciens, propriæ salutis,ac perfectionis finem excludit. 7. Dilutio eorum, quæ n.5. sunt allata.

Iam, quod ad media prædicto fini idonea spectat, si consideretur pars illa finis,quæ est propria perfectio, constat in hac sacra Prædicatorum religione non desiderari.Inprimis enim de tribus substantialibus votis ordinariis, manifestum est perfecta satis in ea nuncupari. Non enim partialem castitatem,vt militares aliquot religiones,sed omnem omnino materiam cōplectentem prædicatores profitentur. Sed quia id etiam vulgare est alicui religioni militari,nedum reliquis non militaribus; in cura certè prædicti voti obseruandi,non vulgaria media adhibent. Hic enim ordo est inprimis 8. De castitatis custodiendæ cura.

primis de B. Virgine, quæ planè omnigenæ castitati studiosissime patrocinatur, singulariter bene meritus; quippe cuius fundator S.Dominicus receptissimam in Ecclesia deuotionem, Rosarium Virginis introduxerit; atque etiam vt n.12. referam vestis formã ab eadem B. Virgine acceperit, quæ candore suo puritatem; nigrore autem pœnitentiam, quæ puritatem fouet, significabat. Abstinentiam quoque perpetuam à carnibus, atque etiam à cœna non minore parte anni, statuto præscripsit. Cura denique honestatis, & decentiæ in cubando, ac diligens communis dormitorij clausura de nocte, in eisdem statutis prætermissa non est; vt patet in d.1. cap.9. & 10. Satis igitur perfectè pro huius voti obseruatione, media prouidit Dominicanum institutum. Adde religionem hanc sacræ doctrinæ tam Scholasticæ, quàm positiuæ studiis esse deditissimam, quæ quantopere à lapsibus contra castitatem auocent, ex D.Hieronymo, & ex ipso experimento didicimus, quemadmodum scitè consideratum est in dictis declarationibus, d.2. cap.14. n.1. lit. A.

Hieron.

9. *De paupertatis rigore.* Quod attinet ad paupertatem, si ad eos stimulos attendamus, quos ad illiùs rigorem sensit eiusdẽ Ordinis fundator Dominicus, nihilo minores apparebunt, quàm rigoris illius, quẽ S.Franciscus vnicè coluit. Nam licèt à principio S.Dominicus, ac tota familia, more Canonicorum regularium, quoad habitum, ac bonorum dominium in communi viuerent, vt lib.1.cap.8. n.8. attigimus, non multo pòst S. Francisci exemplo (vt eius annales tradunt) in primo generali capitulo, cui præfuit, omni prorsus dominio, etiam in communi renuntiatum est, ac bona eò vsque possessa, quà donatoribus, quà sui Ordinis, quà Cistertiensibus quoque monialibus relicta fuere. Quin etiam in eodem generali capitulo institutum est, vt soli calices ad sacrificandum admitterentur, ex argento; vt non nisi ex vili, sed mundo panno, sacræ vestes conficerentur. Lecti præterea, ac vestitus ratio satis parca describitur in citato cap.9. & 10. Denique circa habitationum paupertatem, in d.2.cap.1. n.3. ita decernitur. *Mediocres domos, & humiles fratres nostri habeant, nec permittantur curiositates, superfluitates,*&c. *quæ paupertatem nostram deformant.*

10. *Is rigor dispensatur ad communes reditus.* At enim quod ad communes reditus attinet, quoniam experiẽtia monstrauit varia ordinis detrimenta, præsertim in studiis literarum, ad finem illum prædicationis, ac salutaris doctrinæ adeò necessariis, iudicatum est conducere omnino, vt rigor ille ex ea parte remitteretur. Quare etsi neque ad mitiorem regularium Canonicorum habitum, (in eum, quem B. Virgo designarat, iam antea commutatum) neque ad amplas admodum possessiones sit factus regressus, attamen anno 1475. à Sixto IV. est obtenta dispensatio, quam postea Concilium Tridentinum omnibus, præter Minores, religionibus indulsit, vt reditus in perpetuum habere liceret in communi. Nimirum intellexerunt illius Capituli Patres, vt videre est, in declaratione citati numeri 3. lit. H. paupertatem non esse ipsam religiosam perfectionem, sed eius instrumentum, siue medium; ideóque pro exigentia finis à religione intenti, esse attemperandum: quemadmodum etiam S.Thomas 2.2.q.188.art.7. copiosè disseruit; de quo iterum in sequenti tractatu lib.1.cap.9. & lib. 4. cap. 4. circa Societatis nostræ paupertatem, rigorésque alios, sermo redibit. Hîc verò declarandum esset pro mendicitate huius religionis, cùm ex non mendicante à principio, facta sit mendicans ob renuntiationem reditum in communi, post regressum tamen ad reditus, non amiserit rationem religionis mendicantis. Sed hæc dubitatio tractando diuisionem religionis in monachalem & mendicantem expedita manet lib. superiore in cap.8. à num.8.

D.Thom.

11. *De obediẽtiæ amplitudine.* Denique obedientiæ votum satis arduum est in hoc sacro Prædicatorum ordine; de quo declaratio cap. 15. lit. K. in dist.1. ita habet: *Declaramus, quòd religiosus non teneatur obedire Prælato in iis, quæ sunt contra præcepta Dei, & Ecclesiæ,*&c. *In dubiis autem tenentur omnes obedire.* Vnde à contrario, palàm intelligitur extendi eius voti materiam (saltem post dictam declarationem) ad id omne, quod culpam non deuoluit. quod tamen iuxta propriã regulam & institutum limitandum est, vt infrà in seq. tractatu agendo de obedientia Societatis latiùs explicabimus. Vt autem omittam, satis arduũ est institui hunc Ordinem peculiariter ad reducendos hæreticos; quia ea de causa ad conuersandum inter illos, non sine vitæ discrimine, vtpote fidei Catholicæ hostes, est expositus. Sed & subiectionis non minimæ iudicium illud est, non posse quemlibet religiosum à correctione, quantumuis rigida, si regularis sit, appellare ad Superiorẽ, etiam intra religionem; prout in constitutionibus. d. 2. cap. 8. num. 5. disponitur: & in declarationibus eius loci latiùs habetur. Atque hæc de mediis, quæ ad substantialem perfectionem ordinantur, sint satis.

12. *De accidẽtariis mediis ad finẽ assumptis.* De mediis accidentariis, regula scilicet, & obseruantiis aliis, sunt qui ex Carthusiensium ordine sumptas fuisse credant, fortasse quod in externo habitu aliquam præferant conuenientiam, & à carnibus tota vita, vt diximus, ex statuto abstineant. Id tamen minus probabile apparet, ex declaratione ad cap.15. num.1. lit.E. in dist.2. constitutionum, & ex historia Fr. Ferdinandi de Castillo lib.1. cap. 33. vbi à B. Virgine designatum fuisse Prædicatoribus habitum refert. Itaque delegit sibi B. Dominicus inprimis probatissimam S.Augustini regulam, vt patet in forma ipsa professionis proposita in d. 1. cap. 15. initio, additis ad finem quasi specificum noui Ordinis, constitutionibus accommodatis, de oratione, de abstinentia, aliísque corporis austeritatibus, quas iam diximus, & amplificat etiam Castillo lib.1. cap.60. De studiis denique sacræ doctrinæ, ac prophanæ quoque ad illam capessendam requisitæ, quorum quidem studiorum curam, & prouidentiam quantam habuerit S.Dominicus, satis describitur in dist.2. cap. 14. per totum, iuncta declaratione. Satis etiã probauit euentus, cùm ex eo Orne, tamquam ex Troiano equo, vel potiùs arce instructissima, ad destructionem munitionũ, vt Paulus loquitur, ab Ecclesiæ hostibus oppositarum, prodiuerint strenui propugnatores fidei, quam vel editis libris illustrem fecerunt. Inter quos S.Thomas, tamquam inter reliqua minora lumina fulgentissimum astrum, longè, latéque coruscat. Vel ab ea deerrantes reuocauerint: vel certè in pertinaces, à Sede Apostolica Inquisitores delegati animaduerterunt; quam denique nobili martyrio fuerunt testati. Sed piget omnium catalogum texere, cùm facilè constare possint ex ipsius ordinis monumentis: imò & constare quot, & quales prodiuerint Ecclesiæ Prælati; Sacri, vt vocant, Palatij magistri; Monarcharum Hispaniæ Confessarij. Quot in celeberrimis Academiis professores primarij, vt facilè credas, omnia hæc iure penè hæreditario huic illustri Ordini obuenisse: adeò vt per annos non paucos rari fuerint in Republica literaria

Castill.

Quot & quales inde prodierint religiosi.

Castillo fol. 105. col. 2.

Castillo. fol. 67. col. 2.

raria alicuius nominis viri in doctrina sacra conspicui, qui Dominicanæ familiæ non essent alumni.

13. *Ex hoc ordine duo alij fluxerunt.* Præter hanc regulam, sub qua ipse B. Dominicus sanctissimè vixit, & obiit, instituit duos alios religiosæ vitæ ordines; vnum pro sororibus; quem sanctimonia æquè, ac generis claritate non paucæ fœminæ decorarunt, vt videre licet in eiusdem religionis annalibus. Alterum pro fratribus & sororibus, primò quidem de militia Christi nuncupatis; eo quòd ad bona Ecclesiæ, ab iniustis per id tempus inuasoribus tuenda instituerentur. Postea verò tanta contra Ecclesiam cessante iniuria, nuncupatis de Pœnitentia, seu de Tertia Regula. Quod vitæ genus, licèt ad essentiam religiosi status non pertingat, vt ex ipsa regula intelligitur, atque etiam ex similibus S. Fráncisci, & S. Augustini Tertiariis constat; attamen à Sede Apostolica variis priuilegiis fuit communitum: & tandem ipsis eius professoribus supplicantibus ab Innocentio VII. & Eugenio IV. tanquam pium, & laudabile confirmatum. Vide, si placet, tractatum de initio, seu fundatione huiusce confraternitatis, qui cum ipsis Prædicatorum constitutionibus circumfertur, & citatum *Castill.* Ferdinand. de Castillo libro. 1. cap. 49.

14. *Concluditur instituti Prædicatorum perfectio.* Non potest igitur prædictum ordinis Prædicatorij institutum non esse perfectissimum, ac in supremo gradu statuum religiosorum numerari, cùm talem finem, taliáque media amplectatur; tótque, ac tam ingentes fructus in Ecclesia Dei produxerit. Et (quod in minimis laudibus ponendum non est) cùm acerbis odiis sit impugnatum ab externis, à domesticis, discolísque religiosis turbatum; & nonnunquam ab ipsa Sede Apostolica priuilegiis exauthoratum: inconcussum nihilominus hucusque perseuerauit. *Castillo. fol. 298. & 301. p. 2.* *Spoliatum.*

15. *Obseruatio prima circa idem institutum.* In ipsis porrò constitutionibus obseruandum primò, eas ex vi sua, ad nullam culpam obligare, vt passim in eisdem exprimitur, & declaratur. Exceptio verò de contemptu, quæ in eis fit, latè discutitur superiori tract. lib. 1. cap. 4. *Secunda.* Secundò, declarationis illius, quæ in dist. 1. cap. 15. n. 1. lit. I. §. *Præterea.* habetur. ordinem Prædicatorum præstare inter alios *ratione maioris arctitudinis, & asperitatis, quòd sit arctior omnibus religionibus mendicantibus ob parcitatem cibi, & longiora ieiunia.* Huius, inquam, declarationis sensum esse, hanc vnam esse ex arctioribus religionibus secundùm quid, nó vniuersim; cùm probatio illa de parcitate cibi, & longis ieiuniis non amplius conficiat. Aliæ enim sunt austeritates apud mendicantes etiam religiones, quibus (vt purè monachalem Carthusiam, de qua citata declaratio id non inficiatur, & aliis fortasse concedet) astringuntur, & commendantur) pedum scilicet nuditas, vestitus simplicitas, & asperitas, numerus præceptorum grauium non exiguus, & similes, quæ in ordine Minorum vigent. Præterquam quòd religionis arctitudo ex aliis obseruantiis eò difficilioribus, quò interioribus maximè est metienda; vt tractatu sequenti, lib. 1. cap. 9. vberiùs ostendemus.

16. *Tertia.* Tertiò obseruandum declarationem alteram indefinitè prolatam, eod. cap. 15. lit. A. Nimirum *professionem solennem facere religiosum, esséque obligationem absolutè factam*, vt vera sit, necessariò intelgendam esse de obligatione absoluta ex parte vouentis; vt sumi potest ex iis, quæ sequenti tract. lib. 3. per tria priora capita latè prosequemur. Quòd autem sensus hic sit, sufficienter colligitur

ex similitudine Homagij ibidem allata; hoc enim acceptantem non obligat, sed dantem. Similiter, quod in lit. K. subiungitur, professionem religiosam ab omni voto simplici liberare, non procedit de iis simplicibus, quæ Societatis scholares post biennium Nouitiatus emittunt. Constat siquidem, vt sequenti tract. dicemus, donec talia vota ab ipsa Societate, aut à Pontifice relaxentur, validam vbiuis, præter Carthusiam, professionem ab eis emitti non posse. In hoc enim, sicut in plerisque aliis prærogatiuis, ea vota fuerunt à Pontificibus solenni professioni æquiparata. Non procedit rursum ea declaratio de simplici voto, etiam in seculo nuncupato, si tertiæ personæ iuri quæsito præiudicaretur; velut si quis diuini honoris intuitu voueret, largiturum se alicui pro loco bona sua, tunc enim, licèt alibi profiterentur, voti tamen simplicis reus esset. Atque hæc de hoc toto capite dicta sufficiant. Reliqua ad hunc ordinem spectantia, scilicet de creatione Prælatorum, déque eorum officiis, & obligationibus, siue regulis: de forma Capitulorum, ac iudiciali correctione minutiùs persequi nostrum non est: ac sæpius citato lib. Constitutionum traduntur accuratè.

CAPVT VII.

Vtrùm religio Minorum vna sit ex mendicantibus: & quam originem. & institutionem habuerit?

SAcra Minorum religio Dominicanæ germana soror est, eodémque ferè tempore nata, & vinculo charitatis iam olim tam in suis parentibus, quàm in filiis coniunctissima. Authorem habuit Seraphicum Patrem Franciscum Assisinatem, qui post conuersionem suam singularis sanctitatis prodigium fuit, & nouum humilitatis, ac mundi contemptus exemplar. Hic ergo gloriosissimus Patriarcha (omissis iis, quæ ad initia conuersionis, & vocationis eius pertinent) de noua religione instituenda deliberauit ac decreuit anno Domini 1209. qui annus (quod mirabile est) vigesimus septimus erat ætatis illius, & quintus à sua conuersione, quia natus dicitur anno 1182. & anno 22. ætatis suæ fuit conuersus ad Dominum, hoc est anno 1204. Post quinque igitur annos socios habuit, & de religione instituenda tractauit, ac regulam scripsit, tandémque ad Innocentium III. cum duodecim sociis decessit sui ordinis confirmationem supplicaturus. Et licèt in principio repulsam passus fuerit, tandem diuina reuelatione Pontifex commotus, illam concessit anno Domini 1212. non quidem solennem, nec literis consignatam, sed viuæ vocis oraculo. Et D. Anton. 3. p. tit. 23. cap. 1. dicit solùm fuisse veluti permissionem illius status pro tunc; tamen reuera ex tunc fuit constitutus verus status religiosus. Et Franciscus cum sociis in manibus Pontificis solennem professionem fecit, fuítque à Pontifice Generalis constitutus. 1. *De ordinis Minorum fundatore & origine.* *Antonin.*

Hinc verò factum est, vt licèt ordo Prædicatorum approbatus non fuerit vsque ad primum annum Honorij, nihilominus antiquitate præcellere censeatur, sempérque in iure priùs nominetur, vbicumque simul nominantur. c. *in iis.* de 2. *Eius confirmatio solénis recentior, quàm Prædicatorum.*

priuileg. cap. *nimis.* de excessib. Prælat. cap. *cùm ex eo.* eodem in 6. cap. *quorundam.* de elect. in 6. cap. *constitutionem.* de regul. in 6. Clement. *dudum.* de sepultur. Nam ordo Minorum absolutam approbationem & literis consignatam non habuit vsque ad octauum annum Pontificis Honorij, hoc est, anno Domini 1223. octo item annis post similem Prædicatorum confirmationem, atque ita hic ordo fuit secundus, qui hoc confirmationis genus in Ecclesia obtinuit. De fine autē huius sacri instituti inuenio in eius regula scriptū. *Regula, & vita Minorum fratrum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia sine proprio.* Quæ verba valde generalia videri possunt, quia omnes religiones perfectæ profitentur viuere secundùm Euangelicam perfectionem cum illis tribus votis. Existimo tamen sanctum Franciscum fuisse loquutum de perfectione illa Euangelica, quæ complectitur etiam eiusdem Euangelij prædicationem iuxta illud Luc. 9. *Sequere me.* prout infrà ab ipso Christo Domino exponitur. *Tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Est ergo huius religionis finis præcipuus perfectionem Euangelicam seruare, simúlque illam prædicare. Et hoc supponit Franciscus in regula, dum cap. 9. instruit fratres, non solùm verbo, quomodo prædicare debeant (nam & hoc vnum est ex opusculis quæ scripta reliquit, vt in tomo 13. Bibliothecæ magnæ à pag. 348. videre licet) sed etiam exemplo sæpe ostendit; nam cumprimùm de religione instituenda cogitauit, prædicare cœpit exhortando homines ad pœnitentiam, verbis quidem simplicibus, tamen ignitis, & efficacissimis, quibus homines plurimum commouebat, statim etiam ac sectatores sui instituti habere cœpit, illos ad prædicandum misit, priùs etiam quàm confirmationem primam ab Innocentio obtinuit, vt in Chronicis eius legitur: Visio etiam illa, qua diuinitus fuit admonitus vt labantem Ecclesiam sustineret, planè indicabat non solùm vitæ perfectione, sed etiam prædicatione verbi Dei, & doctrina futuram religionem illam vtilissimam Ecclesiæ, ac proinde ob eundem finem fuisse instituendam.

De fine, seu instituto huius ordinis.

3\. Præsertim verò ac singulari modo profitetur hæc religio perfectionem Euangelicam, quoad paupertatem, & nuditatem Euangelicam; quia nihil proprium non solùm in particulari, verùm etiam neque in communi admittit ex vi regulæ. Sic enim intelligunt cap. 6. suæ regulæ, quod sic habet. *Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem.* Constat enim hoc non tantùm de singulis dici, quid enim necesse fuisset monere fratres, ne domos, aut loca singuli sibi appropriarent. Intelligitur ergo de vniuersis, & de tota communitate, & ideo subditur. *Sed tanquam peregrini, & aduenæ in hoc sæculo in paupertate, & humilitate Domino seruientes, vadant pro eleemosynis confidenter.* Et in cap. 4. hanc paupertatem restringendo, prohibentur fratres eleemosynas petentes ne pecuniam recipiant, sed res alias victui, aut vestitui necessarias. Atque in hac excellentia paupertatis multùm eminet hæc sacra religio inter alias. Fuit enim prima omnium, quæ hoc genus paupertatis in communi professa est; nam religiones, quæ præcesserunt ante mendicantes, illam non seruabant, sicut nec nunc seruant. Religio autem S. Dominici ex vi primæ institutionis, & approbationis illam non coluit, vti suprà lib. 1. cap. 8. num. 8. ostendi; neque vlla ex religionibus, quæ sub regula S. Augustini militat, ex vi regulæ illam seruat. Religio autem Carmelitarum licèt ex aliquorum sententia id habuerit ex primitiua regula, tamen neque id certum est, neque quoad res omnes, vt infrà cap. 10. ostendemus. Est ergo hæc singularis prærogatiua S. Francisci, & ideo fortasse Concil. Trid. sess. 25. cap. 3. de regularibus, cùm omnibus religiosis faciat facultatem habendi bona in communi, Minores excipit, vt præcipuam illam regulam, & institutionem illibatam seruaret.

De potissimo eius medio quod est maxima paupertas.

Atque ex his constat religionem hanc esse vnam ex præcipuis mendicantibus, & quadam ratione cum maxima proprietate, & singularitate hoc nomen sibi vsurpare. Probatur, quia ex duabus conditionibus, quas diximus de facto postulari in religionibus mendicantibus, scilicet, vt vitam mistam profiteantur, & paupertatem in communi, vtraque in hac sacra religione satis perfectè reperitur; vt ex dictis patet. Et declarari potest per comparationem ad religionem Prædicatorum; habent enim se sicut excedens, & excessum in aliis duabus conditionibus. Religio enim Prædicatorum ex parte finis excedit, quia principaliùs, & magis ex se videtur prædicationem intendere. Item in hoc quòd præcipuè videtur contra hæreticos, & ad fidei defensionem instituta: Religio verò S. Francisci magis ad commouendum Christianum populum ad pœnitentiam agēdam, & ad mundi contemptum: quæ differentia in ipsis etiam fundatoribus cernitur; nam prædicatio S. Dominici maximè fuit contra hæreticos, & inde sumpsit occasionem fundandi religionem suam: prædicatio verò S. Francisci simpliciter fuit ad curandos, & purgandos Catholicos, & licèt ex feruore spiritus voluerit etiam, & procurauerit inter infideles prædicare, tamen ex diuina reuelatione statim ad suos rediit, quia reuera illa erat propria eius vocatio, & à Deo intenta, vnde etiam circa literarum studium diuersos habuerunt spiritus illi sancti Patriarchæ. Nam Dominicus literarum studium præcipuè suis alumnis commendauit. Franciscus verò in cap. 10. suæ regulæ præmonuit, vt qui literas nescirent, illas non discant, vterque autem prudenter agebat eligens medium suo fini accommodatum. At verò in mendicitate, & paupertate excedit Minorum religio, tum quia, vt dixi, ex regula profitetur paupertatem in communi, quod alia sic non habet, tum etiam, quia in ipsamet paupertate in communi, singularem, magísque rigorosum modum in multis obseruat; tum etiam, quia in exteriori habitu maiorem quandam paupertatem præ se fert. 4.

Hic ordo est maximè propriè vnus ex mēdicantibus.

Declaratur ex collatione cum ordine Prædicatorum.

Præter hæc, quæ sunt veluti substantiales proprietates huius religionis, habet etiam plures obseruantias, ad vitæ rigorosæ perfectionem pertinentes, quas etiam magna ex parte ex vi regulæ seruare tenetur. Nam quod ad corpus attinet, præter habitus asperitatem, & tenuitatem, calceamentis solùm ob necessitatem vtuntur, iuxta cap. 2. suæ regulæ, & pedestres incedunt iuxta cap. 3. nisi necessitas, vel infirmitas cogat. A festo omnium Sanctorum vsque ad natiuitatē Christi Domini ieiunant, & ad ieiunandam aliam quadragesimam à die Epiphaniæ numerandam cum benedictione inuitantur, licèt non præcipiantur; qua ieiuniorum obseruantia aliam Prædicatorum de abstinentia à carnibus in cōmuni refectorio satis cōpensant. Et iuxta hæc seruant eandē austeritatem in lecto, 5.

De aliis mediis, seu obseruantiis, huius ordinis.

in lecto, & in aliis corporis afflictionibus. Et ad nonnullas alias, per constitutiones, & consuetudines obligantur. Vnde concluditur religionem hanc non solùm ex fine, & mediis esse valdè perfectam, sed etiam esse satis arctam, & austeram. Nec desunt multi ex professoribus eius, qui cæteris omnibus perfectiorem, & austeriorem appellent, sed hæ comparationes semper sunt odiosæ, parúmque vtiles ipsismet religiosis, ac professoribus cuiuscumque religionis. Nam vt ipsi non solùm contenti sint vocatione sua, sed etiam ad illam sint impensè affecti, satis est, vt dignè, ac perfectè de sua religione sentiant, etiamsi aliis eam præferant. Quamuis ergo hæc religio ex fine suo valdè perfecta sit, & media habeat illi consentanea, & austeram satis vitam profiteatur, & in multis rebus alias excedat, non est tamen dubium, quin superetur in aliis, quæ omnia exactè ponderare, & ferre absolutum de comparatione iudicium, difficillimum esse existimo.

Placitum quorundam de perfectione eius taxatur.

6\. Quoniam verò religio hæc in illa celsitudine paupertatis, quam à suo authore accepit, principaliter fundata est; (nam per illam promissa est professoribus eius virtutum sublimitas, & hæreditas regni cœlorum in cap. 6. suæ regulæ) hinc factum est, vt in zelo, vel tædio huius paupertatis religio sit in plures quodammodo diuisa, dum quidam tam arctam paupertatem malè ferunt, alij pro illa æmulantur. Paulò enim post D. Francisci mortem ab Innocentio IV. circa rigidam illam paupertatem dispensationem obtinuit, & annuos reditus ac immobilia bona in communi habere cœpit, & per plures annos tota ferè religio in eo statu durauit. Nunquam tamen defuerunt primitiuæ regulæ, ac paupertatis zelatores, & obseruatores, qui se à reliquis segregarunt. Nam quidam frater Cæsarius cum paucis sectatoribus loca separata, ac solitaria petiuerunt; ibique successione continua per sexaginta, & eo ampliùs annos à reliqua Franciscana familia separati vixerunt. Non constat autem mihi omnino certò an sub obediẽtia eiusdem Generalis, vel Prouincialis viuerent, vel omnino per se congregationem distinctã constituerent, illud autem prius probabilius videtur, quantum ex monumentis eiusdem Ordinis diligentia Reuerendissimi Patris Fr. Francisci Gõzagæ colligere possum. Postea eodem spiritu separati sunt alij, qui Clareni dicti sunt, & de licentia Summi Pontificis Celestini V. omnino ab obedientia religionis exempti eremiticam vitam sub regula sancti Francisci vixerunt, qui tandem postea ad obedientiam, & vnionem totius religionis rediere, licèt in vitæ austeritate, & paupertatis puritate perseuerauerint, & separatã prouinciam per se constituerint, licèt sub eodem Generali. Postea verò tempore Clementis VI. noua reformatio in hoc ordine inchoata est, & per Italiam, Galliam, Hispaniam paulatim creuit, & in duas principales familias totus Ordo diuisus est, quarum altera proprietatem in communi retinuit, & *Conuentualium* dicta est, altera repudiauit, & vocata est *de Obseruantia*, ad quam omnes aliæ variis nominibus nuncupatæ reductæ sunt. Et in principio quidem vtraque familia vni Prælato generalissimo parebat, qui ex Conuentualibus, vsque ad Leonem X. eligebatur, sub Leone autem X. translatum est sigillum ad Obseruantiam, ex qua Generalis totius ordinis eligi cœpit, qui nomen *Ministri Generalis* retinuit. Ex Conuentualibus autem cœpit eligi proprius Generalis, qui *magister* appellatus est, supremam etiam iurisdictionem habens, similémque confirmationem suæ electionis à Ministro generali recipiens, ex præscripto Leonis X. qui familias has in hanc concordiam redegit, sub certis conditionibus, quas peculiari bulla expedita declarauit; atque in eo statu vsque in hodiernum diem duæ illæ familiæ permanent; quibus postea tertia adiuncta est, quæ *Capucinorum* dicitur, & ex Obseruantia prodiuit, suúmque quoad nonnullas prouincias, proprium Generalem habet, & in communi paupertate, ac tota regula S. Francisci de Obseruantia conuenit, solúmque differt, quia simpliciter, & sine declarationibus eam obseruat, & asperiori aliquo modo, habitu, & forma capucij aliquantulum diuersa vtitur.

Variæ Minoritarum familiæ vnde ortæ.

Francisc. Gonzag.

Conuẽtualium familia.

Familia de Obseruan.

Familia Capucinorum.

7\. Sed hæc diuersitas non tollit religionis vnitatem saltem specificam, vt sic dicam; nam numericam, & moralem aliquo modo auferre videtur, quia saltem vnitas capitis, seu Generalis non retinetur. Non tamen hoc indicat imperfectionem instituti, sed potiùs arduitatem, & difficultatem, quam mirum non est, in tanta hominum multitudine non ab omnibus æquè seruari, & adamari, sed illud potiùs magna laude dignum est, quòd tot sint, nunquámque desint illius perfectionis zelatores, quamquam fieri potest, vt qui dispensatione illa circa paupertatem in communi vti voluerunt, non remissione animi, sed bona intentione, & probabili opinione mouerentur, ad maiorem spiritus quietem, ac securitatem id conferre existimantes, sicut aliæ multæ religiones mendicantes sibi expedire iudicarunt, nec ob id creduntur à perfectione defecisse, quia paupertas per se non est regula perfectionis, sed quanta, & qualis ad perfectionem magis deseruire potest. Verum est tamen peculiari ratione in hoc instituto D. Francisci zelum, & custodiam paupertatis in communi valdè esse conformem spiritui, & vocationi talis religionis, ac proinde præferendum esse cæteris paribus, ideóque non sine speciali prouidentia Spiritus sancti Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. cùm omnibus religionibus concedat facultatem habendi bona immobilia in communi, non obstante quacumque regula, excepit Minores, Capucinos, & de Obseruantia, tanquam specialiter ad hanc paupertatem vocatos.

Hæc varietas arduitatem in instituto Frãciscano arguit.

8\. Hîc verò occurrebant variæ difficultates, quæ circa hanc paupertatem Minorum ortæ sunt, & inter Summos etiam Pontifices disceptatæ, vt patet in variis decretis de verborum significatione in 6. in Clementina & extrau. Ioan. XXII. Sunt autem hæ difficultates in triplici differentia; quædam spectant ad paupertatem in communi, prout per se conuenit omnibus religionibus mendicantibus, & hæ tractatæ sunt à nobis sufficienter superiori tom. agendo de voto paupertatis. Aliæ versantur circa paupertatem quæ excludit dominium rerum omnium etiam mobilium, quæ vsu consumuntur; quæque videtur esse propria Franciscanorum; & difficultates hûc spectantes magis videntur speculatiuæ quàm morales, vt apud quẽ sit talium rerum dominium; & quomodo in rebus, quæ vsu consumuntur, separentur vsus, & dominium, ita vt non habeat dominium, qui habet vsum pro sua voluntate. Quibus quæstiones etiam illæ adiunguntur, An Christus, & Apostoli aliquid proprium in hac vita habuerint, & an illa carentia omnis dominii ad maiorem perfectionem pertineat.

Duo genera difficultatũ circa paupertatem alibi tractata.

pertineat. Quas omnes in supradicto loco pro opportunitate sufficienter attigimus, & in tom. 2. 3. p. de Christi Domini paupertate disseruimus. Et nouissimè eas quæstiones eruditè tractat Ioan. Azor in 1. tom. suarum institutionum lib. 12. cap. vlt. Tertium caput dubitationum esse potest, & adhuc magis proprium huius religionis; quod versatur circa vsum facti, & habet fundamentum in propria regula S. Francisci.

Azor.

9. Vnum autem ex præcipuis dubiis est, circa c. 4. vbi S. Franciscus firmiter præcipit, ne sui monachi pecuniam recipiant per se, vel per interpositã personam, an hoc sit præceptum, & hæc sit materia voti paupertatis specialis huius religionis; nã verba regulæ hoc videntur sonare, & ita etiã sunt à Pontificibus explicata; vsus autem videtur aliud indicare, & pro humanis necessitatibus videtur moraliter necessarium. Sed hic articulus latissimè declaratus est à Nicolao IV. in cap. *exiit.* §. *ceterùm.* & à Clemente V. in Clement. *exiuit.* § *porrò.* Summa est illud quidem esse præceptum, & materiam voti paupertatis, ita tamen esse intelligendum, vt liceat per tertias personas eleemosynam in pecunia recipere, & habere cum nonnullis limitationibus; & præcipua sunt. Prima vt pecunia intelligatur manere semper sub dominio dantis eleemosynam, quamdiu est in manu tertiæ personæ, ita vt possit ab alio liberè repeti quamdiu in in alios vsus consumpta nõ est. Secunda vt nõ possit à fratribus peti, nec administrari tanquam propria. Item non possint rationem eius exigere, sed fidei, ac conscientiæ depositarij rem totam committere, non peccabunt tamen (vt opinor) si fecerint, vt Dominus pecuniæ rationem à Commissario petat pecuniæ sibi creditæ, quando viderint expedire, quamuis regulariter cauendum hoc etiam sit, præsertim si dans eleemosynam tale ius sibi à principio non reseruauit respectu commissarij. Tertia est, vt solùm pro necessariis vsibus reponatur, & expendatur, non ipsorum fratrum nomine, quorum pecuniæ non sunt, sed eius, qui eleemosynam contulit, ita vt si necesse sit contractum facere, non fratres dicantur emere, & dare pecuniam, sed alius emat pro fratrum vsibus. Quarta prohibetur ibi mutuò accipere pecuniam etiam per procuratorem, quia per mutuum transfertur dominium in accipientem, & manet obligatio soluendi apud eundem; vtrumque autem repugnare constat huic regulæ, si tamen necessitas vrgeat, & desint eleemosynæ, conceditur eis, vt possint pecuniam per procuratorem recipere offerendo curam, & diligentiam procurandi eleemosynas, quibus illi satisfiat, sine obligatione propria; hoc enim in rigore non est mutuum, sed quædam eleemosyna, quamuis cum aliquo onere paupertati minimè contraria.

Regula non acceptandi pecuniam exponitur.

Prima conditio vt possit acceptare.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

10. Quæri verò obiter potest, an res alias, quæ pecunia non sunt, possint mutuò recipere cum obligatione ex iustitia ad soluendum; quamuis enim ex parte materiæ non ita sit eis prohibitum alias res accipere sicut pecuniam, tamen ex parte obligationis videtur æquè repugnare paupertati in vtroque genere rerum. Et simile dubium est, an possint credita pecunia emere huiusmodi res, siue mobiles vsu consumptibiles, aut permanentes vel se mouentes, siue etiam immobiles, vt terram, siue pauimentum ad fundandam domum vel Ecclesiam, aut hortum, &c. Respondeo nunquam posse ita emere aliquid credita pecunia, vt ipsi etiam in communi obligentur ad soluendum illud ex iustitia in pecunia, quia hoc planè repugnat eorum instituto, quia non possunt illam obligationem implere, nisi accipiendo pecuniam, & suo nomine soluendo. Quod si alius pro illis soluturus est, non possunt illi obligari de iustitia ad factum alterius; solùm ergo possunt promittere diligentias procurandi eleemosynas, quibus talis res soluatur. Quando verò res mutuò accipitur soluenda in eadem specie, vel etiam si in alia specie, quæ non sit pecunia, soluenda sit, alia commutatione interueniente, tunc directè non fit contra hanc regulam de non accipienda pecunia, in qua nunc versamur; tamen aliunde videtur repugnare illa obligatio statui paupertatis in cõmuni; sicut enim priuatus religiosus obligari non potest, quia nihil habet proprium priuatim, ita communitas, quæ nihil habet proprium in communi, obligari non potest ad quæcumque bona temporalia reddenda: & reuera ita est, si obligatio sit purè personalis; quia nemo potest obligari ad dandum, quod non habet, nec quod sperat habere solùm ex eleemosynis. Possunt tamen obligari altero è duobus modis. Primò si is qui cui obligatur intelligat inuolui conditionem, *Si per eleemosynas obtinere possint ea bona, quæ reddituri sunt.* Tunc enim non obligatur ad impossibile, & alter non decipitur. Secundò si obligatio non sit purè personalis, sed realis, saltem implicitè, id est, si iam habeant res alias eiusdem valoris, & pretij, per quas possint in omni euentu satisfacere: nam licèt non sint earum Domini, habent tamen absolutam administrationem earum; vnde possunt illas obligare, sicut possunt etiam in casu necessitatis calicem vel rem aliam preciosam in pignus dare, & similia.

An possint Minores contractum mutui celebrare.

Vnus modus quo possint obligari ad reddendũ mutuum.

Alter modus.

11. Cætera quæ hìc dubitari poterant, in citatis decretis satis attinguntur & declarantur, & in superiori tomo agendo de paupertate à nobis allata sunt. Solùm hìc aduerto illas declarationes Pontificum circa hanc Minorum paupertatem, solùm fratribus de Obseruantia esse vsui, nam cõuentuales maioribus dispensationibus vtuntur, cùm propria bona in communi habeant: Capucini verò profitentur se nudam obseruare regulam, & illis declarationibus renunciant. Nam in hoc maximè dicuntur ab Obseruãtibus distingui. Videant ergo ipsi quid voueant, & quo sensu, illúdque obseruent, mihi enim de eorum more, aut vsu non satis constat. Non possunt tamen declarationem aliquam non admittere, quia votum & lex debet esse de re certa & clara. Solùm ergo possunt non admittere declarationes illas, quatenus aliquid de iure humano & arbitrarium inuoluunt, quod minorem fortè rigorem indicare videtur: in quo potuerunt ipsi maiorem rigorem eligere; necessarium verò est, vt in hoc aliquid certum, & stabile declaratum habeant, ne conscientiæ facilè ligentur; quod in tanta communitate, & in rebus quæ quotidie præ manibus habentur, & necessariæ sunt, facilè potest contingere.

Pontificias paupertatis declarationes, quomodo alij, atque alij Minoritæ acceptant.

Nota.

CAPVT VIII.

De origine ordinis eremitarum S. Augustini.

1. HActenus de proprio ordine monachorum à D. August. instituto nihil diximus, sed reseruauimus, quia non est adeò manifestum D. Augustinum instituisse huiusmodi ordinem, quin aliqua

De quo S. Augustini ordine disputatio instituatur.

qua inquisitione, & disputatione indigeat: Et licèt fuerit institutus, nunc tamen vel idem non manet, vel non sub pura, seu speciali ratione monachatus, id est, sub instituto vitæ solùm contemplatiuæ, & Eremitiuæ; sed mixtæ, & sub nomine ac ratione mendicantis religionis, qualis nunc est sacra religio, quæ *Eremitarum S. Augustini* appellatur. De antiquitate ergo, & origine huius ordinis multa sunt ab scriptoribus præsertim eiusdem ordinis scripta, & disputata in defensionem suæ antiquitatis, quibus nos nihil addere possumus, nec litem cum aliis intendere volumus, sed ea tantùm, quæ probabiliora videntur proponere, ac institutionem, authoritatem, & perfectionem huius ordinis, quæ sine dubio magna est, breuiter declarare. B

2\. Primò ergo probabilius existimo Beatum Augustinum statim à principio conuersionis suæ religiosam vitam professum fuisse. Id enim non obscurè colligitur ex verbis eiusdem in lib. 8. & 9. Confessionum; nam in libro 8. cap. 6. & sequentibus commemorat internum bellum quod adhuc Catechumenus patiebatur, deliberans de statu quem post baptismum accepturus erat, matrimonij scilicet, vel cœlibatus; nam ad rem vxoriam & secularia negotia propensus erat, aliunde autem exemplis, & verbis Sanctorum ad perfectionem sectandam excitabatur. Tandem verò in cap. 12. diuinam inspirationem, & mirabilem vocationem refert, qua tractus, & adiutus iam nō solùm Christianam, sed etiam perfectam vitam sequi firmiter elegit. Quam cum matri narrasset, loquens cum Deo, *Exultat* (inquit) *& benedicit tibi, qui potens est vltrà quàm petimus, aut intelligimus facere, quia tanto amplius sibi, à te concessum, de me videbar, quàm petere solebat miserabilibus eius flebilibúsque gemitibus. Conuertisti enim ita me ad te, vt neque vxorem quærerem, nec aliquam spem seculi huius, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei reuelaueras.* Hoc ergo est quod Deus Monicæ concessit, vltra id quod petebat; illa enim conuersionem Augustini ad fidem solùm postulabat, Deus autem etiam conuersionem eius ad sequendam perfectionem concessit. Et hoc est quod subdit; *Conuertisti luctum eius in gaudium multo vberius quàm voluerat, & multo charius, atque castius, quàm de nepotibus carnis meæ requirebat.* Et lib. 9. cap. 1. magis explicans hoc propositum adeò perfectum, & firmum, vt iam veluti opere consummatum (ait) *Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum* quibus verbis perfectissimam renuntiationem seculi expressit, quoad illa tria, quæ per tria religionis vota abnegamus, scilicet propriam voluntatem, seu dominandi libidinem, diuitias, & corporis voluptates. In cap. autem 2. huius libri magis declarat contemplatiuam, & monasticam, seu solitariam vitam elegisse, & ideo inquit decreuisse munus docendi rhetoricam relinquere. *Sagittaueras* (inquit) *tu cor nostrum charitate tua, & gestabamus verba tua transfixa visceribus, & exempla seruorum tuorum.* Et infrà. *Plena voluntas vacandi, & viuendi, quoniam tu es Dominus, oborta mihi est, atque firmata, nosti Deus meus.*

1\. Assertio, beatū Augustinū post baptismum religiosum viuēdi modum iniuisse.

3\. Ex his ergo intelligi potest D. Augustinum, vel in ipso baptismo, vel non multo pòst religiosam vitam professum esse. Probatur, quia firmo proposito, & magna Dei vocatione, iam illam conceperat, vt declaratum est: ergo non est verisimile, post baptismum executionem multum distulisse. Probatur consequentia. Primò, quia tabis dilatio, vel non fuisset sine aliqua culpa, vel non sine magna remissione animi, & imperfectione, quam certè si Augustinus commisisset, in confessionibus suis recognouisset & indicasset. Nam lib. 9. cap. 2. cùm haberet à Deo inspirationem omittendi publicum legendi munus, vt Deo vacaret, & per aliquot dies distulisset executionem, ob causam satis apparentem, & rationabilem, illam dilationem tanquam aliquo modo culpabilem recognoscit, & à Deo veniam petit, quid ergo facturus fuisset, si post baptismum viam perfectionis ingredi distulisset. Secundò ad huiusmodi statum etiam ante baptismum se præparauit, tum relinquendo munus officij publici, quod per se cum baptismo non repugnabat: tum colligendo se cum sociis in villam, vbi Deo, & considerationi rerum diuinarum vacaret, vt ipse refert lib. 9. Confessionum cap. 4. nullúmque impedimentum habuit, vel à sociis, vel à matre; nam omnes mirum in modum illo genere vitæ lætabantur, & ipse diuino amore flagrabat, quæ omnia ipsemet refert, quæ igitur causa dilationis excogitari potest. Tertiò expendo, quod eodem lib. cap. 3. de Nebridio refert cum Deo loquens, & dicens, *Quem non multo post conuersionem nostram, & regenerationem per baptismum tuum, ipsum etiam fidelem Catholicum castitate perfecta atque continentia tibi seruientem in Africam apud suos, cùm tota domus eius per eum Christiana facta esset, carne soluisti.* vbi expendo verba illa, *castitate, & continentia perfecta tibi seruientem*; nam clarè significant statum firmum vitæ continentis, & consecratæ ad perfectè seruiendum Deo. Pondero etiam illā coniunctionem *ipsum etiam*, supponit enim, se & socios suos, quos Nebridius imitabatur, eadem castitate perfecta, & continentia, seruisse Deo post suam regenerationem. C

Nec multū id distulisse coniecturis etiam suadetur.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Hæ igitur coniecturæ satis, vt opinor, suadent, Augustinum simul cum baptismo viam perfectionis, & statum continentiæ amplexum esse. Nec verò continuò, & sine maiore probatione affirmauerim, illum statum fuisse propriè religiosum per tria vota præsertim solennia, prout nunc fit. Credibile quidem mihi est, statum continentiæ firmo, ac deliberato animo deliberasse, & fortasse etiam Deo promisisse; nam hoc mihi indicant illa verba quæ suprà ponderaui, *castitate, & continentia perfecta* Imò verisimile censeo votum hoc continentiæ etiam ante susceptum baptismum adhuc Catechumenum emisisse; nam hoc satis ipse indicat in vltimis ferè verbis libri 8. Confessionum. De voto autem paupertatis, vel obedientiæ nihil affirmare possumus, saltem de eo tempore quo Augustinus fuit in Italia, priusquàm in Africam rediret, quia nec Possidius in vita Augustini, neque Augustinus ipse in Confessionibus, neque in aliis libris quicquam de hoc significat, imo Antoninus ait, Augustinum reuersum in patriā, ex patrimonio suo domum in eremo ædificasse pro se & sociis suis, & reliqua in pauperes distribuisse, ipse verò Augustinus sermon. 1. de communi vita clericorum scribit, tenuem suam substantiam vendidisse, & pauperibus erogasse: vnde constat superiori tempore nondum se expoliasse omnibus bonis, vel dominio illorum, quamuis habere potuerit propositum, & votum dimittendi omnia quamprimùm commodè posset, & in vsus pios & paupertati consentaneos; an verò ita fecerit scriptum ab aliquo antiquo, vel satis fide digno authore non inuenio. Magis autem incertum mihi est obedientiæ votum, quia neque in D E

4\. An is viuēdi modus fuerit propriè religiosa professio.

Quoad castitatem verisimile.

De paupertate incertum.

Multóque magis de obedientia.

monasterio aliquo ex his, quæ ante ipsum erant, neque in manibus alicuius illud emisisse, vel Mediolani, vel Romæ, vel in alio Italiæ loco legimus, nec in congregatione, seu familia sua videtur eo tempore talem viuendi modum habuisse; oportuisset enim approbante aliquo Episcopo talem vitæ modum inchoari, & in manibus eius votum obedientiæ emittere, quod sine dubio non fecit. Quod etiam ex modo, quo idem Augustinus in citatis libris confessionum de se, & de suis amicis, & de suo reditu in Africam loquitur, non obscurè intelligitur, vnde Possidius in vita Augustini, cap. 3. sic inquit. *Ac placuit ei percepta baptismi gratia cum aliis ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africam, & propriam domum agrósque remeare.* Quæ verba indicant totam illam familiam fuisse laicam, & liberam ab obedientiæ iugo, Deo tamen seruientem, & inter se amicitia, & charitate coniunctam.

Possidius.

5. Neque aliud significasse existimo, quod Monica sanctissima iam morti vicina filio dixit, vt ipse refert lib. 9. confess. cap. 10. *Vnum erat propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, vt te Christianum Catholicum viderem priùs quàm morerer, cumulatius hoc mihi Deus meus præstet, vt te etiam contempta fœlicitate terrena seruum eius videam.* Quo vltimo verbo indicare videtur illum iam fuisse religiosum, sed, licèt hoc sit verum latè loquendo, quia iam profitebatur viam perfectionis, & continentiæ, & decreuerat seculares curas relinquere, vt explicuimus; tamen quòd monasticam vitam propriè sumptam iam tunc profiteretur, non satis inde colligitur. Quamuis credibile sit Augustinum iam concepisse propositum illius vitæ, tamen, cùm esset, quasi in via, & in reditu ad patriam, non videbatur tempus aptum, & commodum exequendi omnino, & quasi consumandi illud propositum, præsertim viuente matre; & ideo verisimilius etiam est illam executionem distulisse vsque ad reditum in Africam.

Tacitæ obiectioni in contrarium occurritur.

6. Non desunt verò qui putent D. Augustinum simul cum baptismo accepisse de manu Ambrosij monachi habitum: nam in quodam sermone 92. inter sermones Ambrosij, sic Ambrosius loquitur de Augustino. *Nouum Christianum nouis vestimentis cuculla nigra induimus, cingulo ex corio nos ipsi præcinximus, quod Simplicianus noster ingenti lætitia donauit.* In quam sententiam ob authoritatē Ambrosij descendit Antoninus 3. p. historiali tit. 24. cap. 14. §. 2. vnde facilè potest quispiam addere, tunc etiam Augustinum religiosorum vota in manu Ambrosii emisisse. Veruntamen sermo ille expunctus est ab operibus Ambrosij Romæ impressis, & magna diligentia emendatis, omnibus supposititiis operibus reiectis. Et Cæsar Baronius tomo 4. anno 388. grauiter reprehendit imperitum (vt ipse loquitur) illius sermonis fictorem, primum, quia ineptè finxit, cùm eius stylus omnino sit alienus ab eloquentia, grauitate, & sententiarum pondere Ambrosij. Secundò, quia facilè potest mendacij redargui; duo enim apertè falsa dixit; vnum est quòd Augustinum Carthaginensem vocat, cùm constet fuisse Tagasthensem; aliud est, quod illum dicit fuisse conuersum à Gentilium cultu, cùm tamen certum sit nunquam coluisse idola, licèt in aliis erroribus versatus fuerit. Veruntamen hæc duo aliquo modo colorari possunt dicendo, Africanos omnes interdum fuisse vocatos Carthaginenses à Metropoli Ciuitate, vel Augustinum ita fuisse vocatum quia Carthagini multo tempore vixerat & docuerat, & vndè

Obiectio altera, ex quodā sermone Ambrosio attributo.

Ambros. Antonin.

Sermo ille spurius est duabus rationibus. Baron.

Prima.

Secunda.

A immediatè venerat cùm discessit ex Africa. De cultu autem Gentilium conuersus dici potuit, nō propter idololatriam, sed quia sine fide, & baptismo tanquam gentilis quidam philosophus, & Academicus de Deo opinabatur. Illud verò difficiliùs potest ad verum sensum trahi, quod ibi dicitur, sæpius Ambrosium tentasse Augustinum, & cum eo disputasse, & è conuerso Augustinum disputationis suæ acrimonia, & vehementia Ambrosium vicisse, cùm tamen Augustinus ipse lib. 6. confessionum cap. 3. & 11. dicat sibi non fuisse datam copiam sciscitandi ab Ambrosio, quæ cupiebat, nisi cum magna breuitate, *quia non vacabat Ambrosio.*

B Ex quibus planè incertum redditur quod de cuculla nigra dicitur, saltem quòd id fuerit ab Ambrosio scriptum; nam vtrùm in re ita fuerit ignoratur. Et coniectura est non ita fuisse, quia erat vniuersalis consuetudo baptizatos indui albis vestibus, vt idem Augustinus sæpe commemorat lib. de fide, & symbolo, & lib. de catechizandis rudibus, nullámque mutationem consuetudinis in suo baptismo factam alicubi indicat, quamuis baptismi lauacrum ministerio Ambrosij recepisse commemoret lib. 1. contra Iulianum cap. 3. Ad hoc tamen responderi potest super cucullam nigram impositam fuisse Augustino candidam vestem baptizatorum. Sed licèt hoc contingere potuerit, etiam est præter morem, quia ipsamet vsualis vestis solet esse candida, vt nunc Romæ in neophytis conspicitur. Denique aduerto Antoninum ex sermone Ambrosij longè aliter verba illa referre dicentē, *Hunc in Christo genui, & postquam baptizaui eum, indui cucullam nigram, & ipse ad differentiam monachorum se cinxit zona pergens ad Simplicianum,* &c. Ex hoc ergo sermone nihil affirmare possumus eorum, quæ in illo referuntur. 7.

C

Satisfit obiectioni directè.

Nec maiorem fidem faciunt alia verba, quæ idem Antoninus refert ex eodem Augustino in quodam semone ad fratres in eremo: *Duodecim fuimus fratres, qui induimus cucullam nigram, & calceamenta, & zonam nigram desuper cinctam ad differentiam monachorum.* Nam hi etiam sermones incertam habent authoritatem, & in Authorem eorum grauiter inuehitur Cæsar Baronius in tom. 4. ad annum Domini 382. & 385. & 387. & in Martyrologio 5. Ianuarij, & multi alij authores sermones illos, vt Augustinianos non recipiunt, quamuis interdum ab aliis sub nomine Augustini citentur. Et licèt fortasse aliqui illorum sint Augustini, sicut olim inter eos ponebantur duo sermones de communi vita clericorum, quos constat esse Augustini, & nunc ponuntur inter sermones de diuersis, suntque quadragesimus nonus, & quinquagesimus: licèt, inquam, ita potuerint aliqui alij veri Augustini sermones ibi interseri, vt lib. præced. c. 2. num. 3. attigi, nihilominus certum existimo quamplures eorum non esse Augustini, quia multa falsa, & Augustino indigna in eis continentur; vnde fit vt omnes sint incerti. Quapropter illud testimonium de cuculla nigra, & zona ex corio, nullam inde authoritatem accipit, est ergo res incerta, & de ipso, seu pro ipso tempore baptismi parum verisimilis, quid verò credi possit de reliquo tempore ante clericatum Augustini paulò pòst subiiciam. 8.

D

E

Num sermones ad fratres in eremo vnde prædicta obiectio posset roborari, sint Augustini. Baron.

Vnde etiam incertum esse reperio, quod Antoninus suprà refert, Augustinum postquam Mediolano discessit rediturus in Africam priusquam Italiam relinqueret, visitasse eremitas, qui erant in monte Pissano, & per aliquod tēpus ibi moratum esse, 9.

Reiicitur alia incerta coniectura de religioso statu Augustini.

gust. ante eius reditũ in Africam. *Anton.* Volaterranus lib. 21. Hier.Rom. lib. 6.Reip. Christianæ cap. 6.

esse,& postea visitasse alios eremitas qui erant in Centuncellis prope Romam. Adduntque alij Augustinum eo tempore, quo eremitas Pissani montis visitauit, dedisse illis quandam regulam monachorum ex tribus, quas composuit, & ex tunc proprium monachorum statum accepisse; postea verò visitando alios eremitas in Centuncellis secundam regulam eis tradidisse. Sed hæc à Possidio in vita Augustini non referuntur, neque ab Augustino in lib. Confessionum, aut alibi insinuantur; nec videntur posse cum Chronographia, de ætate Augustini conuenire; nam constat Augustinum expleto 33. ætatis anno,& 34. inchoato, baptizatum esse; ipse enim lib. 1. Soliloquiorum cap. 10. hanc ætatem se habuisse dicit cùm illud opus scriberet, scripsit autem illum ante baptismum, vt ipsemet refert 1. retractationum cap. 4. Post baptismum autem statim Romam se contulit, vbi saltem per annum commoratus est, tempus aptum nauigationi expectans; nam ibi multa conscripsit, quæ ipse commemorat lib. 1. retractat. cap. 7. 8. & 9. Et inter alia scripsit libros de moribus Ecclesiæ Catholicæ, in quorum primo cap. 33. commemorat monasterium quod priùs Mediolani, & plura alia, quæ Romæ postea cognouit, de monte autem Pissano, aut Centuncellis nihil memorat. Ait præterea idem Augustinus 9. Confess. cap. 11. sanctam Monicam matrem suam mortuam esse anno 33. ætatis eiusdem Augustini, vbi potiùs legendum videtur anno 35. vt constat ex alio loco Soliloquiorum; ergo nõ potuit Augustinus postquam Mediolano discessit, per duos annos commorari cum eremitis Pissani montis, & Centuncellarum ante mortem sanctæ Monicæ. Neque etiam verisimile est post mortem matris retro rediisse, & tam longas moras fecisse; tum quia ipsemet Augustin. lib. 9. Confessionum cap. 10. de se,& matre inquit, *Apud ostia Tyberina post longi itineris laborem instaurabamus nos nauigationem*; ergo cùm hac intentione illuc peruenissent, licèt mors matris post paucos dies acciderit, non est per se credibile, neque vlla ratio probabilis apparet, ob quã Augustinus mutauerit consilium, & tam diuturnas moras fecerit: tum etiam, quia in sermone primo de communi vita clericorum, dicit iuuenem fuisse, cùm in Africam rediit; ergo verisimile est non excessisse 35. annum ætatis cùm illuc peruenit. Igitur hæc omnia tanquam incerta, & ad huius religionis veram originem, seu antiquitatem explicandam, tanquam inefficacia relinquo; nec definitè assero Augustinum ante reditum in Africam non fuisse monachum, aut regulam monachorum non scripsisse, sed assero hoc non constare satis fide digna historia, vel authoritate.

10. 2. Assertio, Augustinus ante presbyteratũ monachus fuit, & religionẽ instituit. Probatio quorundam inefficax. *Possid.*

Nihilominus dico secundò Augustinum reuersum in Africam priùs quàm Presbyter fieret, monachum fuisse, & in proprio monasterio monachos congregasse, & instituisse. Hæc assertio non satis colligitur ex Possidio in vita Augustini; nam in cap. 3. solùm ait, *Placuit ei percepta baptismi gratia cum aliis ciuibus, & amicis suis Deo pariter seruientibus ad Africam remeare, vbi constitutus ferme triennio, & à se iam alienatis curis secularibus, cum iis qui eidem adhærebant, Deo viuebat ieiuniis, orationibus, bonisque operibus in lege Domini meditans die ac nocte.* Quæ verba indicant quidem vitam satis religiosam,& perfectam, nondum tamen satis explicant proprium statum religiosum & monachalem; nam illa omnia dici possent de illo genere vitæ quod Augustinus Mediolani etiam ante baptismum in separata villa inchoauerat. Vnde Ba-

Baron.

A ronius in 4. tom. anno 389. de hac re tractans, solùm dicit rediens (scilicet August.) *vna cum sociis Alypio, & Euodio in patriam, quem condixerant vitæ statum, cùm adhuc in Italia essent, exercere cœperunt.* Deinde verò refert verba Possidij, & in prædictis verbis suis alludit ad relationem Augustini 9. confess. cap. 7. & 8. Ex quibus solùm licet colligere cœpisse in Italia amare cum sociis solitariam, & contemplatiuam vitam, in castitate perfecta, & quæsiuisse locum ad hunc finem aptum,& hac intentione in patriam remeasse, & statim ac illuc peruenit, prout potuit, operè compleuisse; an verò B id fuerit cum monachali professione, non satis à dictis authoribus explicatur.

11. 1. Probatio efficacior. *August. Beda.*

Nihilominus ipsemet Augustinus sermon. 1. de communi vita clericorum qui non dubitatur esse ipsius, nam citatur à Beda 2. ad Corinth. 8. & à Concilio Aquisgranensi sub Ludouico Imperatore anno 1016. cap. 112. ipse, inquam, Augustin. satis ibi declarat statim ac peruenit in Africam, monasterium construxisse, in quo cum suis fratribus vitam communem, & Apostolicam ageret. *Iuuenis (inquit) veni ad istam ciuitatem, vt multi vestri nouerunt; quærebam vbi constituerem monasterium, & viuerem cum fratribus meis, spem quippe omnem seculi reliqueram,* &c. Dicet aliquis Augustinum non dicere construxisse se illo tempore monasterium, sed C quæsiisse locum vbi illud construeret. Sed licèt expressè non asserat, nec etiam negat; & per se verisimile est non caruisse illo tanto tẽpore. Veruntamen in sequentibus verbis id planè supponit; ait enim; *Veni ad istam ciuitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, vt nobiscum esset in monasterio* habebat ergo iam monasterium in quo cum fratribus religiosam vitam agebat, ad quam amicum adducere cupiebat, & hoc vocat lucrari illum Deo. Deinde refert ea occasione assumptum esse ad statum presbyteri, in quo iam constitutus subiungit, *Non attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam nisi cum indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto, & voluntate mea,* D *beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortum illum in quo nunc est monasterium.* Ex quibus omnibus satis constat Augustinum adhuc laicum, monasterium vnum construxisse,& alterum postea iam factum presbyterum, sed prius in eremo, seu loco ab oppidis separato; posterius in loco ciuitati vicino; nam illud prius colligitur ex illis verbis; *Veni ad istam ciuitatem propter videndum amicum.* quia scilicet in loco separato habitabat. Posterius autem indicat cùm subdit, *hic* (id est, in hac ciuitate Hipponensi ad quam loquitur) *disponebam esse in monasterio cum fratribus.* Quod postea dicit denuo ædificasse, cùm iam prius esset antiquius. Et (quamuis hoc non explicet) verisimile est, non destruxisse priorem domum, aut vacuam reliquisse transfe- E rendo fratres omnes ad nouum monasterium; sed cum paucis fratribus primi monasterij secundum inchoasse, aliis fratribus in alio relictis, prout in aliarum religionum initiis factum esse conspicimus, quod etiam ipse non obscurè indicat; nam de secundo monasterio subdit, *Cœpi boni propositi fratres colligere compares meos nihil habentes, sicut nihil habebam, sed imitantes mei, vt quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogaui, sic facerent, & illi qui mecum esse voluissent, vt de communi viueremus.* Ait autem Possidius in vita Augustini cap. 5. Augustinum factum Presbyterum, monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, & cum Dei seruis viuere cœpisse secundùm regulam sub Apo-

 stolis

stolis constituta. At verò Augustinus ipse in dicto sermone non dicit ædificasse monasterium intra Ecclesiam, sed in horto sibi à Valerio donato, in quo monasterium durabat, etiam postquam ipse erat Episcopus, & infrà subiungit, *Perueni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibuscunque venientibus, siue transeuntibus, quod si non fecissem, Episcopus inhumanus dicerer. Si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset, & ideo volui habere in ista domo Episcopi monasterium clericorum.* Non ergo ædificauit Augustinus intra Ecclesiam monasterium nisi iam factus Episcopus, & tunc non sine causa explicat fecisse monasterium clericorum, indicans prius fuisse monasterium monachorum, seu laicorum. Significat etiam diuersa fuisse illorum instituta; nam de primo ait non decuisse admittere in eo consuetudinem habendi frequenter hospites. De secundo verò supponit, non habuisse talem indecentiam, nam ad hunc finem illud construxit; erat ergo primùm rigidioris vitæ solitariæ, & contemplatiuæ, eiusdem nimirum instituti, cum alio prius constructo in loco à ciuitate remoto. Aliud verò licèt verè religiosum esset, erat tamen vitæ (vt sic dicam) humanioris ad hospitalitatem accommodatæ, & ad ministeria Episcoporum & proximorum.

12. 2. Probatio. Præterea colligo ex superioribus verbis habuisse Augustinum adhuc laicum in eo statu peculiarem habitum, qui nec presbyterorum proprius erat, nec vulgaris laicorum, sed tam honestus, vt à presbytero etiam retineri possit. nam hæc omnia mihi significant illa verba, *non veni nisi cum illis indumentis, quibus eo tempore vestiebar*; quando enim illa verba dixit August. iam erat Episcopus; in quo statu indumenta mutauerat, (vt indicat,) antea verò eadem retinebat etiam in monasterio ciuitatis, quæ si non fuissent specialia, & ab indumentis aliorum secularium distincta, non de illis tanquam de singularibus, & propriis loqueretur. Qualia autem illa fuerint, aut cuius figuræ, vel coloris, ipse nobis non explicuit, & ideo nihil certum in speciali dicere possumus, quanuis in genere non dubitem quin fuerint monachalia, propter ea quæ iam subiiciam.

13. 3. Probatio principalis. Colligo enim vlteriùs ex eodem loco adiunctis aliis, Augustinum in illo primo monasterio propriam, ac perfectam monasticam vitam instituisse, quod probo primò, ex voce *Monasterium*, quæ propriè dicitur, & tunc maximè dicebatur, de habitatione monachorum. Secundò, quia ibidem ait professum fuisse cum fratribus voluntariam paupertatem, & professum esse vitam communem ad imitationem Apostolorum. Tertiò, quia idem Augustinus lib. 3. contra Petilianum cap. 40. de illo hæretico sic inquit. *Perrexit ore maledico in vituperationem monasteriorum, & monachorum, arguens etiam me quòd hoc genus vitæ à me fuerit institutum, quod genus vitæ omnino quale sit nescit, vel potiùs toto orbe notissimum nescire se finxit.* Vbi Augustinus tacitè consentit, & fatetur, se illud genus vitæ instituisse, quod intelligi potest, vel quia illud institutum amplexus, & professus est, vel quia in illo genere vitæ proprium, & peculiarem modum instituit; non enim totius generis, vt sic dicam, seu totius vitæ monasticæ inuentor cogitari potuit, nisi per magnam ignorantiam, vel malitiam, illorum hæreticorum, cùm ante Augustinum esset, & monachorum nomen, & genus vitæ in orbe diffusum, vt ipse commemorat tum hîc, tum etiam aliis multis in locis, præsertim in libris de moribus Ecclesiæ, & de opere monachorum, & Psalm. 75. & 99. & optimè in 132. vbi, & nomen monachi declarat, & vitam laudat, & modum etiam salutandi Deo gratias agendo commemorat, & in epist. 89. q. 4. disputando contra hæreticos, qui diuites omnes damnari dicebant, ne amore diuitiarum id facere calumniaretur, inquit. *Ego, qui hæc scribo, perfectionem, de qua Dominus loquutus est, quando ait diuiti adolescenti: Vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, & sequere me: vehementer adamaui, & non meis viribus, sed gratia ipsius adiuuante sic feci.* Subiungítque deinceps, *& ad hoc propositum, quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est.* Scripsit autem Augustinus hæc verba iam Episcopus; posśuntque tam ad monachos, quam ad canonicos regulares applicari. Certum tamen est ex dictis, ante Episcopatum, & ante presbyterium ipsum adamasse, & amplexum esse illum statum & ad illum alios traxisse, & cum illis monasterium non clericorum, sed laicorum monachorum construxisse. Hac ergo ratione dictus est *monachorum institutor*, & quia fortasse illud vitæ institutum primus in Africam inuexit; ac denique, quia in Latina Ecclesia primus etiam monachis viuendi regulam dedit, quam Apostolica Ecclesia postea probauit, vt iam ostendam.

Dico ergo tertiò Augustinum pro suis monachis regulam illam, quam Ecclesia sub nomine illius recepit, & probauit, edidisse. Solent quidem Diuo Augustino 3. regulæ attribui; duæ breuiores, & tertia integra, & magis completa, prima incipit; *Communi definitione decreuimus*, &c. Secunda post illa verba præambula; *Ante omnia fratres charissimi diligatur Deus, deinde proximus.* incipit, *Qualiter autem nos oporteat orare*, &c. Sed hæ duæ regulæ incerti authoris sunt, & probabiliùs creduntur non esse Augustini, & ita in 1. tom. operum eius separatim, & quasi in angulum reiecta sunt, simul cum alia regula fœminarum, itaque de his nullam rationem habemus præterquam, quòd nihil speciale continent, quod in certa Augustini regula non contineatur, præter ea quæ in regula secunda habentur de ordine psallendi, & recitandi diuinum officium, quæ statui fortasse potuerunt ab Augustino, sed propter illa, non oportet regulas multiplicare; satis est enim id quod in sua regula Augustinus posuit, *Orationi instate horis, & temporibus constitutis.* & infrà, *psalmis, & hymnis cùm oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore, & nolite cantare nisi quod legistis esse cantandum, quod autem non ita scriptum est vt cantetur, non cantetur.* Ex quibus verbis intelligitur habuisse monachos instructionem aliquam scriptam circa tempora, & modum psallendi, & cantandi, illam verò non fuisse positam in regula, quia fortasse iuxta locorum, aut consuetudinum diuersitatem variari poterat. Itaque vna fuit ab Augustino religionis regula composita. 14. 3. Assertio regulā vnā scripsisse Augustinū pro suis religiosis.

De hac verò regula dubium est, an Augustinus pro regularibus canonicis, vel pro eremitis illam scripserit? omitto enim censuram Erasmi ab omnibus piis, & doctis viris meritò damnatam, qui negauit Augustinum scripsisse illam regulam pro viris religiosis, sed tantùm illam, quæ virtute habetur in epistola 109. Augustini, quæ est ad monachas, quæ reuera eadem est, sed sine dubio fuit pro viris scripta, & facilè potuit ab eodem authore ad fœminas accommodari, & in hoc sensu communiter recepta est, & citatur à D. Bernardo in lib. 15. Hāc regulā scripsisse pro fœminis ineptit Erasmus. Bernard.

lib. de præcepto, & dispensatione, & exposita ab A Hugone de Sancto Victore, vt notarunt Doctores Louanienses in fine primi tomi Augustini tacitè contempta censura Erasmi, quam Parisiensis Academia iam damnauerat.

Hugo Vict.

16. Supposito ergo Augustinum pro religiosis viris illam scripsisse, dicunt aliqui primò ac præcipuè regularibus canonicis, & clericis eam tradidisse, quod sensisse videtur Gratianus in titulo capituli *non dicatis*. 12. quæst. 1. quod constat sumptum esse ex hac regula. Gratianus verò citat sermon. 3. de communi vita clericorum; & in decreto Gregoriano in quodam scholio eodem modo dicitur caput illud sumptum ex sermon. 3. de communi vita clericorum, in quo regula D. Augustin. B continetur. Veruntamen inter opera, quæ Augustini esse creduntur, non inuenio tertium sermonem de communi vita clericorum, sed primum tantùm, & secundum; fieri tamen potuit, vt illa regula per modum concionis, aliquando imprimeretur, & ita adnotatur in quodam libro antiquo de quatuor regulis ab Ecclesia approbatis, vbi in principio sic dicitur: *regula tertia Augustini in qua latius tradidit ea, quæ ad communem vitam clericorum pertinent, quæ à nonnullis inter sermones de communi vita cleric. enumeratur.* quæ omnia supponunt hanc regulam pro clericis fuisse scriptam, & idem affirmat Vincentius in speculo historiali lib. 29. cap. 44. vbi ait, Augustinum scripsisse regulam, & institutionem pro clericis regularibus, C qui etiam dicuntur canonici regulares. Idem habet Antoninus 2. p. historiæ tit. 9. cap. 8. §. 2. & 3. & Volaterranus lib. 21. Anthropologiæ; hoc autem non aliter probatur, nisi quia ab hac regula maximè videntur vocati canonici regulares, qui veri religiosi sub Augustini disciplina fuerunt, vt supra dictum est, & optimè confirmat Trullus lib. 1. de Antiquitate sui ordinis cap. 2. & 3. qui etiam adducit testimonium Possidij, de quo statim.

Qui putent scripsisse primò pro canonicis regularib.
Gratian.
Vincent.
Antonin.
Volater.
Trul.

17. Nihilominus persuasum mihi est Augustinum illam regulam primò scripsisse pro suis eremitis, & monachis, qui eo tempore ex vi professionis suæ laici erant, & ab Augustino adhuc laico instituti sunt, & normam viuendi acceperunt. Hoc pro certo habent omnes defensores antiquitatis eremitarum. S. Augustini. Quorum probationibus omissis solùm afferam coniecturas, quæ me maximè mouent. Prima est, quam in secunda assertione insinuaui; ostendimus enim Augustinum, antequam esset presbyter, monachorum monasterium instituisse; ergo per se credibile est virum iam valde doctum, & perfectum, statim eis dedisse regulam, & normam viuendi, non legimus autem aliam ab ipso conscriptam.

Verius scripsisse pro monachis eremitis laicis.
1. Coniectura.

18. Secundò Possidius cap. 5. sic de Augustino inquit, *Factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundùm* E *modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam, maximè, vt nemo quidquam proprium in illa Societate haberet.* Ex quibus verbis colligunt aliqui, Augustinum dedisse regulam suis clericis, quos in monasterio congregauit, ad quod tamen verba non cogunt, quia ibi non est sermo de noua regula ab Augustino facta, sed sub Apostolis cõstituta, quæ solùm illa est, quæ continet substantialia vota religionis. Tamen, vt dicebam, hinc satis verisimiliter colligitur Augustinum prouidentissimũ Prælatum adiunxisse suam regulam. Veruntamen considerandа sunt verba, quæ statim adiungit Possidius, scilicet, *quod iam ipse prior fecerat dum de trãsmarinis ad sua remeasset.* Quæ verba sunt notanda,

2. Coniect.
Possid.

confirmant enim quod suprà num. 9. diximus, Augustinum non fuisse verè professum regulam religiosam donec ad sua rediit. Deinde probant optimè, ante presbyterium, cum Dei seruis viuere cœpisse secundùm regulam ab Apostolis approbatam & cõsequenter quam regulam postea suis clericis dedit, priùs suis monachis tradidisse.

Tertiò idem probo ex ipsamet regula in qua 19. sic dicit, *Præposito tanquam Patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.* & iterum infrà, *Si quid seruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur, sed vt emendandum, corrigendúmque curetur, ad Præpositum præcipuè pertinebit, vt ad Presbyterum, cuius est apud vos maior authoritas, referat, quod modum vel vires eius excedit.* Ex quibus verbis colligo, religiosos illos ad quos prímò Augustinus illam regulam direxit, fuisse monachos, similes illis, quoad statum, & professionem, ac modum regiminis, qui tunc erant in oriente, & per Italiam, qui ordinariè, & per se ac ratione status non erant clerici, sed laici monachi, & similiter eorum præfectus, seu Abbas non erat presbyter regulariter loquendo, vt in superioribus ostensum est, & sumitur ex cap. *à subdiacono* d. 23. & ex aliis multis 16. q. 1. & ex Hieronymo in epist. ad Nepotianum. Semper verò talia monasteria fuerunt subiecta Episcopis, & verisimile est ab eis semper habuisse singula monasteria Presbyterum aliquem ad quem præcipua cura monasterij, saltem quoad correctionem morum, & in rebus grauioribus pertineret, pro qua re vide, si placet, Cassianum collat. 18. cap. 15. & Epiphanium epist. ad Ioannem Hierosolymitanum. Et quidquid sit de aliis monasteriis, de monasterio Augustini id clarè colligitur ex citatis verbis. Nam singulare nomen Presbyteri apertè indicat, vnum tantùm fuisse in illa cõgregatione, & consequenter illam non fuisse congregationem clericorum. Item colligitur Præpositum non fuisse Presbyterum, quanuis haberet ordinarium regimen, & administrationem monasterij, vt ex aliis locis eiusdem regulæ satis constat. Denique colligitur reliquos omnes regulariter, ac per se loquendo fuisse mo- D nachos laicos. Vnde in epistol. 109. eodem modo loquitur Augustinus ad monachas, vt scilicet Præpositæ obediant, multo autem magis Presbytero, &c. Ad canonicos autem regulares difficile possunt illa verba applicari, quia illis præpositus semper, ac per se, Presbyter est, neque est verisimile fuisse vnquam aliam consuetudinem. Nihilominus tamen verum existimo, postquam Augustinus presbyter, vel Episcopus, clericos, seu canonicos religiosos sibi adiunxit, eandem regulam illis seruandam tradidisse, vt notauit Anton. 3. p. tit. 24. cap. 14. §. 2. quia, vt rectè ait, regula ipsa de se indifferens est, & communis ad vtrumque statum religiosorum. Vnde factum est, vt plures religiones, tum monachorum, tum etiam clericorum sub illa militent; sic ergo potuit August. priùs illam dare fratribus, & postea sub eadem, religiosos clericos congregare, neque necessarium fuit illa pauca verba Præfecti, & Presbyteri mutare, quia facilè poterant cum proportione intelligi, & seruari, licèt præfectus etiam presbyter sit, & siue contingat vnum tantùm esse presbyterum, & præfectum, siue duas personas subordinatas, vt sunt nunc inter canonicos regulares, Prior, & Vicarius, qui ambo presbyteri sunt.

3. Coniect.
Quid pro coniectura ex his verbis eruatur primò.
Hieron.
Quid secundò.
Quid tertiò.
D. Anton.

Dico quartò religionem illam monachorum 20. ita fundatam, & optima regula instructam, & Episcopali authoritate probatam viuente Augustino, in

4. Assertio, dictam religionem

laicorum viuente Augustino diffusam per Africam. in Africa propagatam fuisse. Hanc assertionem colligo in primis ex Possidio in vita Augustini cap. vltimo, vbi de Augustino iam defuncto sic inquit, *Clerum sufficientissimum, & monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis Præpositis plena Ecclesia reliquit.* Nam sine dubio credibile est illa monasteria virorum fuisse magna ex parte horum eremitarum D. Augustini, quia non erant tunc in Africa alia monasteria religiosorum virorum, de quibus videtur loqui Possidius. Nam priùs ponit clerum sufficientissimum, qui vel totus, vel præcipuus erat religiosus, & illa verba *virorum ac fœminarum continentium* valde propriè indicant personas laicas. Quod etiam colligitur ex eodem Augustino epistola 76. ad Aurelium, vbi dicit ad militiam clericatus, non desertores monasteriorum eligendos esse, sed ex iis qui in monasterio permanent, non nisi probatiores, atque meliores in clerum assumendos esse. *Cùm aliquando* (inquit) *bonus etiam monachus vix bonum clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas.* Et ex eadem epistola constat quantam curam, & prouidentiam suorum monachorum haberet Augustinus, etiam post adeptum episcopatum. Denique per se est valde credibile Augustinum suæ religionis propagationem, non minus in fratribus quàm in canonicis procurasse; nam vtramque videbat esse necessariam populo suo ad vtriusque status perfectionem. Et generalem charitatem, ac zelum animarum habebat; quod ex omnibus eius operibus satis constat; specialiter verò colligitur ex epist. 64. ad Aurelium Carthaginensem Episcopum in qua eum exhortatur vt diligentiam adhibeat extirpandi quædam vitia per vniuersam Africam, & in fine gratias agit de agro, prouisione, & liberalitate ipsius fratribus donato. In quo indicat iam tunc fuisse monasterium suorum fratrum Carthagine. Clariùs verò lib. 2. retractationum cap. 21. ait, cùm apud Carthaginem monasteria esse cœpissent, ea occasione scripsisse librum de opere monachorum. Quæ duo coniungendo, illa monasteria monachorum fuisse intelligimus: cúmque, vt suprà vidimus, ipse Augustinus primus in Africam monachorum institutum inuexerit, planè concluditur monasteria Carthaginensia ab Augustinianis fluxisse, & licèt fortasse aliqua ab Augustini disciplina desciuerint, plura illius institutum retinuisse. Quod satis etiam ipse Augustinus indicat lib. de opere monachorum cap. 30. vbi ait scripsisse illum librum, *id maximè curans* (inquit) *ne boni fratres Apostolicis præceptis obedientes, à pigris, & inobedientibus, præuaricatores dicerentur.* & infrà. *Ne monasteria doctrina saniore fundata corrumpantur.* & infrà. *Sciant cæteri fratres & filij nostri, qui hanc per ignorantiam defendere consueuerunt*, &c. Per quæ omnia iudicantur illa monasteria, quæ sana erant, ex filiis Augustini fluxisse, & in doctrina eius fundata.

21. Illatum incertum. Hinc verò multi pro certo habent, omnia monasteria, & omnes monachos, qui post Augustinum fuerunt in Africa, Sancti Augustini eremitas fuisse, vt Beatum Fulgentium, & alios similes, qui post Augustinum floruerunt; quibus ego non contradico, quia conuincere non possum id falsum esse. Dico tamen rem esse incertam, quia licèt fortè ante Augustinum monachi in Africa introducti non fuerint, vt in superioribus diximus, & attigit etiam Cæsar Baronius 4. tom. ann. 391. Nihilominus postea facile potuerunt alij Episcopi, ad imitationem quidem eius, monasteria in suis dioecesibus ædificare, non tamen sub regula eius, sed iuxta propriam institutionem, sicut iam nouerant fieri in Italia. Sic legimus in vita Sancti Fulgentij cap. 5. Felicem quendam Episcopum ædificasse sibi monasterium, in quo Sanctus Fulgentius monachus factus est, vt refertur cap. 4. & inde transiit ad aliud monasterium alterius Felicis Abbatis, vt dicitur cap. 8. quod Abbatis nomen videtur alienum à regula & professione eremitarum D. Augustini. Vnde quod de Fulgentio dicitur, incertum etiam fit, quia ille etiam dicitur fuisse Abbas, & Pater multorum monasteriorum. Sed de hoc paulò pòst redibit sermo. Atque hæc sunt quæ de prima origine illius religionis Augustinianæ coniectare possumus. *Baron.*

CAPVT IX.

An Augustiniani eremitæ, qui nunc existunt, sint iidem, qui olim tempore Augustini in Africa: an diuersi, & mendicantes.

NVnc verò explicandum superest, an religio quæ sub eodem modo nomine *Eremitarum S. Augustini* nunc est in Ecclesia, eadem cum illa superiori capite tractata sit reipsa, vel tantùm nomine. Ad hoc autem definiendum vnum aliud tanquam certum supponendum est, scilicet hanc religionem prout nunc est, tempore Innocentij IV. & Alexandri IV. fuisse in eam formam redactam, quam nunc habet, & solenni ritu approbatam, & confirmatam, quod quomodo factum fuerit, paulò pòst videbimus. Hoc ergo posito tria puncta inquirenda sunt. Primum, an ille ordo qui ab Augustino fuit institutus, vsque ad tempora Innocentij IV. durauerit in Europa. Secundum, an omnes eremitæ qui iussu & opere Innocentij in hac familia congregati sunt, fuerint illius professionis vel religionis Sancti Augustini. Tertiò, estò omnes vel plures illorum Augustiniani fuerint, nihilominus noua fuerit religio ex omnibus facta, vel eadem instaurata, & aliquantulum immutata. 1. Vna suppositio pro decisione. Puncta tria decidenda. Primò. Secundò. Tertiò.

2. Augustini affirmatioè ex historiis. Circa primum multi ex historiographis, & modernis affirmant in persecutione Vandalorum, quæ viuente adhuc Augustino in Africa cœpit, omnia eremitarum monasteria destructa fuisse, & monachos ipsos partim necatos, partim dissipatos fuisse, non tamen omnino extinctos. Vnde D. Antoninus dicto cap. 14. §. 3. existimat aliquos illorum in Italiam transiuisse; vel quia inde cum Augustino venerant; vel quia audiuerant ibi esse monachos simile vitæ statutum seruantes, ipsi verò, vt inquit, vel solitariè viuebant eremiticam vitam agentes; vel monasteria ædificarunt, & congregarunt, in quibus religio illa vsque ad Innocentium IV. seruata est; & simili modo potuerunt alij transire in Hispaniam, Galliam, & alias prouincias, & in eisdem se conseruare. Quanquam enim de tota hac re historiam authenticam non habeamus, vt fatetur D. Antonin. suprà, ex quadam verò traditione & ex nonnullis vestigiis, quæ sub nomine Augustiniano semper manserunt, videtur hoc fieri verisimile. Præcipuè verò apud nos faciunt nonnulla Pontificia decreta, quæ hoc confirmant; vnum est capitulum *insinuare.* qui clerici, vel vouentes, vbi Innocentius III. refert, & approbat professionem cuiusdam fœminæ, emissam in manibus cuiusdam de patribus Sancti Augustini, D. Antonin. Antonin. Idē ex decretis Pontificum.

cum

cum habitu eiusdem religionis, vbi Glossa aduertit fœminam illam solemnizasse votum suum tradendo se ordini Sancti Augustini. Erat ergo ille ordo ante Innocentium III. constat enim nō fuisse illo tempore inchoatum. Contingit autem factum illud in Lusitania; nam Innocentius ad Episcopos Olyssiponensem, & Colimbricensem scribit; ergo erat iam hic ordo in Hispania. Quod autem etiam in Anglia esset, colligitur ex cap. *dilecti filij*. de appellat. vbi refertur causa quæ agebatur inter Priorem S. Augustini, & Archiepiscopum Canthuariensem, quam Innocentius definit, in fauorem Prioris, & Monachorum. Refert etiam Antoninus suprà Innocentium III. dedisse fratribus S. Augustini priuilegium scriptum, confirmando in fauorem illorum locum quendam S. Antonij in prouincia Senensi. Vnde constat, iam tunc etiam fuisse in Italia hunc ordinem. Prætereа in cap. vnico de religiosis domibus in 6. §. *sanè*. dicitur institutio ordinis S. Augustini præcessisse ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. Illa autem institutio antiquior, nulla alia esse potest, nisi, quæ ab Augustino facta est, quia nulla alia meruit hoc nomen eremitarum S. Augustini, præsertim ante Innocentium III. ergo necesse est, vt ipse ordo durauerit, parum enim ad rem fecisset institutionem fuisse antiquam, si extincta fuisset. Ex his videtur satis colligi, hunc ordinem nullo tempore omnino defecisse post Augustinum, quia nullum aliud initium illius ordinis inuenitur ante Innocentium III. Addunt præterea aliqui Innocentium I. specialiter approbasse regulam S. Augustini, & præcepisse, vt eremitæ, qui in variis locis Italiæ viuebant, sub ea militarent, & Zozimum Papam plura priuilegia huic ordini concessisse, & Leonem I. nomen eremitarum S. Augustini eis indidisse.

Antonin.

3. Veruntamen hæc omnia aliis non satisfaciunt, ideóque nihil certi de duratione monachatus, seu vitæ eremiticæ ab Augustino institutæ pro toto illo tempore affirmari posse. Nam inprimis, quæ de Pontificibus Innocentio I. Zozimo, & Leone I. dicuntur incerta sunt, quia in communibus historiis non referuntur, neque in actibus illorum Pontificum. Illa verò iura decretorum non satis rem probant, tum quia potuerunt esse multæ Ecclesiæ, vel Cœnobia monachorum *S. Augustini* nuncupata, quia ad illius imitationem informabantur, quanuis ab eo institutionem non haberent, sicut de monachis S. Hieronymi suprà diximus, vel etiam potuerunt sic appellari; quia sub regula S. Augustini militabant; Imò etiam si admittamus, nunquam defuisse huius regulæ ex quo ab Augustino facta est, aliquos professores, & obseruatores non tantùm clericos, sed etiam monachos, & eremitas; hoc tamen non satis est, vt dicamus omnes illos esse successores eremitarum S. Augustini, aliàs etiam eremitæ S. Hieronymi & plures alij possent dici successores illorum; oportet ergo ostendere, & idem genus vitæ, & eundem, aut similem habitum, ac denique continuam successionem, & vnionem, sub continua etiam Prælatorum successione tenuisse, quod difficillimè ostendi potest. Et sanè res est satis obscura, & incerta: Nihilominus tamen prior sententia cum moderatione explicata, suam habet probabilitatem, quam in sequenti puncto meliùs declarabimus.

Arguitur negatiuè.

Pars affirm. cū quibusdam moderationibus adhibendis arridet.

4. Circa secundum ergo punctum propositum numero 1. quidam contendunt omnes eremitas, quos Innocent. IV. in hunc ordinem redegit, fuisse ex his, qui à primo Augustini monasterio descenderunt. At profectò hoc nec probari potest, nec facile credi; nam ante Augustinum multi eremitæ fuerunt, priùs quidem in oriente, & postea in Occidente, præsertim in Italia, vt ipsemet Augustinus commemorat. In præsenti enim non sumuntur eremitæ strictè prout distinguuntur à Cœnobitis, quia vitam omnino solitariam agunt, sed pro quibuscunque qui religiosam vitam contemplatiuam in locis ab oppidis, & consortio hominum separatis obseruant, etiamsi in communi monasterio viuant, sicut reuera vixit Augustinus cum suis fratribus, & viuebant monachi quos ipse Mediolani sub disciplina vidit, & alij quos fuisse diximus in Gallia in monasterio S. Martini. Et Antoninus, & alij referunt ante Augustinum fuisse similes eremitas in monte Pissano, & in Centuncellis, & fortasse erant in aliis locis; ergo non est cur credamus omnes eremitas, qui in Italia, Gallia, Hispania, & aliis locis durarunt vsque ad Innocentium IV. natos fuisse ex dispersione eremitarum Africanorum; cur enim illi magis durarunt quàm alij, vel cur post illos non potuerunt alij insurgere sub diuerso habitu, nomine, & regulà, seu viuendi modo. Accedit, quod ante Augustinum dicuntur fuisse in Italia similes eremitæ, in monte Pissano, & Centuncellis, & fortasse in aliis locis, ergo vel ea, vel plura alia, potuerunt esse postea monasteria eremitarum, quæ non duxerunt ex Augustino originem, sed aliunde; ergo per successionem potuerunt etiam durare, vel etiam multiplicari vsque ad tempora Innocentij, & Alexandri IV.

Quorūdam placitum affirmatiuū in hoc puncto refellitur.

Anton.

5. Dicendum ergo est, vnionem illam factam esse non solùm ex eremitis Augustinianis, sed etiam ex aliis cuiuscunque regulæ, vel nominis essent, hoc constat ex bulla Alexandri IV. de prædicta vnione. Præcipuè verò dicuntur eo tempore fuisse eremitæ, qui appellabantur *Guillielmitæ*, aliàs *Villelmitæ*, à Guillielmo duce Aquitaniæ, qui eremita factus non solùm sanctam vitam egit, sed etiam author multorum eremitarum fuit, præsertim per Galliam, Germaniam & Flandriam, qui ex nomine authoris *Guillielmitæ* nominati sunt. Ita referunt historiographi nonnulli moderni, qui addunt hunc Guillielmum professum fuisse regulam S. Augustini, atque ita ex eremitis S. Augustini fuisse, & consequenter eius congregationem eiusdem ordinis fuisse, Guillielmúmque tantum fuisse reformatorem, & instauratorem eremitarum S. Augustini, quanuis in illis Prouinciis Galliæ, & Germaniæ ab illo Guillielmitæ nominentur.

Authoris resolutio.

Eremitas S. Augustini à Guillielmo fuisse reformatos quidā putant. Vide Onuphrium in chronico anno 1160.

6. Sed vt verū fatear, in eius vita, quam ex Theobaldo Episcopo refert Surius die decimo Februarij, nihil inuenitur, quod Augustini regulam, vel aliquam peculiarem professionem redoleat, sed solum viuendi modum eremiticum, solitarium, & nimis austerum. Nec ibi legitur ipsum suscepisse habitum S. Augustini, sed solùm, postquam ad meliorem mentem à S. Bernardo conuersus est, consuluisse virum eremitam, sanctam, & solitariam vitam agentem (de quo etiam non legitur cuius professionis esset vel regulæ) & ab eo fuisse indutum lorica ferrea, quam semper portauit, & missum fuisse vt renuntiaret omnibus suis bonis, & pedes peregrinando conspectui Pontificis se præsentaret, quod ipse perfecit, & postea Hierusalem transiit, & tum ibi, tum postea in locis aliis per multos annos solitariam & rigidissimam vitam dicitur egisse. Nec etiam ibi legitur fecisse Cœnobium aliquod, aut reformationem in eremitis S. Augusti-

Ostenditur tamen non fuisse eorū reformatorem.

Surius.

S. Augustini. Solùm in cap. 18. refertur eum post reditum ab Hierusalem in Tusciam in speluncam horribilem se recepisse breui tempore, aliquem numerum sociorum religiosorum ei fuisse copulatum, cum quibus aliquandiu vixit, & hospitale in eo loco construxit. Sed quia socij ab instituto breui defecerunt, ab eis discessit, & hospitale cuidam eorum Petro vocato commendauit, transiuitque ad alium montem, vt eandem vitam rigidam, & solitariam ageret, vbi etiam alij socij ei adiuncti sunt, qui tamen eum non sunt imitati, & ideo cum eis non perseuerauit, vt ex cap. 21. constat. Vnde (vt cap. 22. subiungitur) solus recessit in terram desertam vocatam stabulum Rhodis (quæ est in territorio Senensi, vt rectè probat Cæsar Baronius in annotationibus ad Martyrologium decima die Februarij) ibi ergo vsque ad finem vitæ solitariam vitam egit, vnum tantùm socium, & ministrum habens. Neque quidpiam aliud de Cœnobiis ab eo constructis, nec de reformatione ab eo facta, in ordine eremitarum Sancti Augustini, nec de habitu particulari eius aut regula à Theobaldo refertur.

Baron.

7. *Imò nec fuisse professum statū religiosum.*

Imò quod magis notandum est, ex tota narratione eius non colligitur hunc sanctum virum aliquando fecisse professionem, seu vota substantialia religionis, & præsertim non constat, alicui obedientiam promisisse; sæpius enim, & mutauit eremum, & aliqua ex parte viuendi modum sine dependentia ab alterius voluntate, quapropter status vitæ eius propriè videtur fuisse eremiticus, qualis olim fuit in Paulo, Hilarione, & aliis Anachoretis, quos suprà diximus non esse integrè religiosos ex defectu subiectionis, & obedientiæ.

Vide Aluarū Pelagiū lib. 2. de plāctu Ecclesię c. 51. & 23.

8. *Quomodo potuerit dici reformator, atq; inde Guilielmitas vocari ipsos reformatos.*

Fieri tamen potuit, vt exemplo huius sancti viri eremitæ, qui tunc erant, fuerint reformati. itaque licèt per se ipsum Cœnobia non ædificauerit, neque habuerit, nisi vnum, vel duos veros discipulos, per illos postea potuit plures procreare. Quod indicatur in vita eius cap. 22. vbi de Alberto eius discipulo dicitur, *nec fraudatus est à suo desiderio vir desideriorum* (id est, Guillielmus) *proficiente in hoc eius discipulo* (id est, Alberto) *vt postmodum multorum Pater fieret filiorum*, vbi significatur Albertum illum eremitas illos propagasse. Ibidem etiam fit mentio alterius discipuli *Venerabilis Petri prioris Montis de Pruno*, qui videtur esse ille cui hospitale commendauit, vt suprà diximus; per hunc ergo potuit etiam congregatio seu vita eremitarum reformari, & à primo authore Guillielmitæ vocari. Quomodo autem hi omnes pertineant ad progeniem Augustini, aut ad ordinem eius, non video, nisi aliunde constet, aut discipulos Guillielmi regulam Augustini, & habitum eius recepisse, & rigorem aliquem iuxta exemplar & consilia sui magistri addidisse.

9. *Neque item eremitæ S. Augustini videtur fuisse quos instituit Ioãnes Bonus.*

Idem censeo de alio genere eremitarum, qui ad hanc congregationem reducti sunt ab Alexandro IV. quorum author fuisse dicitur Ioannes Bonus, qui floruit tempore Innocentij III. & fuit vir eremita egregiæ sanctitatis, & magnæ austeritatis, vt refert Antoninus 3. p. tit. 24. cap. 13. Ex quo loco constat ad eum, in suo eremitorio permanentem, plures accessisse, qui imitatores vitæ illius facti sunt; illi ergo vsque ad Alexandrum IV. propagati fratres *Ioannis Boni*, vocati sunt, & iidem esse censentur, qui eo tempore *Fratres pœnitentiæ Iesu Christi* vocabantur. In gestis autem ab hoc Ioanne Bono, nihil referri reperio de habitu, aut regula, aut ordine S. Augustini, sed tantùm de vita eremitica, & austera in generali. Vnde sectatores eius sicut ab Augustino nomen non acceperunt; ita nec in speciali modo viuendi, seu in specifica ratione status, vt sic dicam, sed solùm in genere eremitarum cum successoribus Augustini, si qui fortasse tunc erant, conuenisse videntur. Atque ad eundem modum fuerunt fortè eo tempore per Italiam, & alias prouincias alij eremitæ, vel anachoriticam, vel cœnobiticam vitam agentes, variis, tum habitibus, tum etiam consuetudinibus, vel constitutionibus vtentes, de quibus nobis nihil certò constat in particulari, sed solùm in hac generalitate, & confusione, hanc enim varietatem historiæ indicant, & Bulla Alexandri IV. supponit. In hac autem multitudine eremitarum verisimilius est multos fuisse sub hoc nomine eremitarum S. Augustini; nam coniecturæ suprà factæ id ostendunt, & in multis prouinciis, & regnis reperiuntur antiqua monasteria illius appellationis, & nominis, & Scripturæ etiam antiquæ, quæ talium monasteriorum mentionem faciunt. An verò plura, vel pauciora horum monasteriorum, vel eremitarum fuerint huius, vel alterius religionis, mihi non constat.

Antonin.

Vide Sabelli. Ænead. 9. Fasciculi tēporum Pōtacum in chroni. faciunt enim hūc Ioannē fundatorem eremitarū.

10. *An post Augustinum vsque ad Benedictū omnes monachi fuerint eremitæ Augustiniani.*

Nō omittam autem hîc aduertere, satis esse obscurum, & incertum in historiis, an *monachi*, & *eremitæ*, siue solitarij, siue cœnobitici, qui in occidente fuerunt à morte Augustini, vsque ad D. Benedictum, fuerint eiusdem professionis, ita vt illa nomina tanquam synonyma accipiēda sint, vel in re ipsa aliqua sit inter eos constituenda differentia, nam hinc pendet alia quæstio; an scilicet tempore Alexandri IV. soli illi qui eremitæ nuncupabantur, & à monachis in aliquo sibi proprio distinguebantur, ad hanc religionem ordinis eremitarum reducti fuerint, vel vtrùm aliqui etiam ex monachis in hac reductione fuerint comprehensi. Nam in hoc etiam inuenitur diuersitas in chronicis huius religionis, & ex illis terminis pendent multa, quæ de hac antiquitate dicuntur. Interdum enim dicunt eremitarum Augustini institutum fuisse distinctum à monachali, interdum verò huius professionis faciunt ferè omnes antiquos sanctos, qui post Augustinum monachi fuerunt, ante Benedictum, vel extra regulam eius, vt Fulgentium, Columbanum, & similes; sed quod ad primum attinet difficile est differentiam illam explicare, quia licèt nomen *eremitæ* pro *solitario*, seu *anachoreta* sumi solet, vt præcedenti libro notauimus cum Isidoro lib. 7. Originum cap. 13. & lib. 2. de officiis Ecclesiasticis cap. 15. tamen hîc ad cœnobitas extenditur, qui in eremis degunt, constat enim eremitas S. Augustini cœnobitas fuisse; *Monachi* autem propriè, & specificè sumpti in hoc sensu etiam agunt solitariam vitam ex vi suæ professionis, vt constat de S. Benedicto, Bernardo, Bruno, & aliis, & ante hos de Antonio, Basilio, & aliis orientalibus; quæ igitur differentia assignari potest inter eremitas, & monachos eorum temporum.

Isidor.

11. *Vnū signum distinctionis inter monachū & eremitā Augustinianum reiicitur.*

Dicunt aliqui, non tam in instituto vitæ, quàm in aliquo signo externo distinctos fuisse: Duo autem signa ponuntur, vnum est, quia eremitæ incedebant præcincti cingulo ex corio; nam Antoninus suprà refert Augustinum præcinxisse se huiusmodi cingulo, ad differentiam monachorum. Sed vt suprà dixi, illud non habet authoritatem, & præterea differentia illa parum momenti esse videtur. Nam Cassianus lib. 1. suarum institutionum cap. 2. cingulum monachi ponit inter vestimenta eius, quod cingulum dicit fuisse pelliceum ad imitationem Eliæ, qui incedebat zona pellicea accinctus

Antonin. *Cassian.*

ctus renibus 4. Regum 2. quod etiam dicitur de Ioanne Baptista Matthæi 3. idem habet Basil. in reg. fusi. disp. c. 23. & Ioann. Hierosolym. lib. de instit. prim. monach. cap. 37. qui omnes tanquam insigne monachi ponunt zonã pelliceam. Alij pro differentia assignant quòd eremitæ incedebant baculos in manibus portantes, ex quodam breui Alexandri IV. vbi indicat hanc fuisse differentiam inter habitum eremitarum Sancti Augustini, & habitum monachorum; quòd eremitæ baculos in manibus ferebant; sed hæc etiam differentia, & parui momenti est, & incerta, quia non constat vel eremitas hoc habuisse ex institutione, aut ex generali consuetudine, neque etiam è conuerso constat monachos nunquam incessisse portantes baculos in manibus. Quin potiùs Ioan. Hierosolym. de institut. antiq. monach. cap. 41. hoc ponit tanquam ex more antiquorum monachorum, quod ab Eliseo deducit, quem baculum habuisse constat ex 4. Reg. 4. Apud Augustinum quoque inter eremitam cœnobiticam vitam agentem, & monachum nullum discrimen inuenitur, vt constat ex locis adductis, præsertim ex psalmis, & ex sermonibus ad fratres in eremo, cuiuscunque tandem authoris sint, idem constat, vt videre licet sermone 14. 22. & sequentibus. Imò nomen eremitæ raró, vel nunquam apud Augustinum inuenitur, sed tantùm nomen monachi, aut solitarij.

Basil. Ioan Hiero. Reiicitur alterum signum.

Ioan. Hiero.

Neq; apud Augustinũ legitur differétia vlla inter suum eremitã, & monachũ.

12\. Existimo ergo discrimen hoc inter *monachum* & *eremitam* non esse antiquum, nisi hæ voces in illa significatione sumantur, vt eremita significet anachoretam, & monachus cœnobitam contemplationi deditum, & à communi hominum habitatione separatum, quorum vitam distinctam descripsit Augustinus, lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. licèt propria nomina eis non imposuerit. Vnde sicut omnes monachi, qui fuerunt post Augustinum, professores sui instituti fuerunt, ita neque omnes eremitæ, quod est manifestum, præsertim extra Africam: nam in Africa aliqui volunt religiosos omnes, qui post Augustinum fuerunt, siue clericos, siue laicos, quocunque nomine *monachorum*, vel *eremitarum* appellentur, fuisse progenitos ex aliquo monasteriorum Augustini, quod non repugnat ita contigisse, vt per se patet, tamen non satis ostenditur ita fuisse. Quia in illo tempore non erant monasteria religiosorum exempta, neque ita inter se vnita sub vno Prælato communi, seu generali, sicut nunc sunt, sed in vnaquaque Diœcesi, monachi erant subditi Episcopo illius loci, & ab illo approbabatur ritus viuendi illorum. Vnde sicut Augustinus in sua Diœcesi monasteria condidit, vel antequam esset Episcopus approbante Valerio, vel iam Episcopo, sua authoritate; ita potuerunt postea alij Episcopi in Africa condere propria monasteria vel secundùm regulam Augustini, vel secundùm aliam propriam, & ita in vita Fulgentij cap. 4. legimus Faustum Episcopum sibi monasterium construxisse, in quo Fulgentius factus fuit monachus, & in cap. 8. fit mentio alterius monasterij Felicis Abbatis, vbi postea Fulgentius Abbas fuit, & capit. 12. fit mentio Beati Eulalij, Episcopi Syracusani, & cap. 14. commemoratur aliud monasterium Viuencense, ad quod tentauit Fulgentius diuertere, quia in eo rigidi propositi antiqua disciplina seruabatur. Et ipsemet Fulgentius iam factus Episcopus in suo Episcopatu proprium monasterium ædificauit cap. 19. & postea aliud cùm esset à Tyranno relegatus, in quibus omnibus

Authoris sententia quòd nomẽ eremitæ pro Augustinianis nõ sit admodũ antiquum. August.

Neque intra Africam omnes post Augustinũ religiosi, eius eremitas fuisse constat.

A nulla fit mẽtio regulæ S. Augustini. Imò *Abbatem* nominat, quod nomen in religione S. Augustini videtur inusitatum. Item commemorat *perpetuam abstinentiam a carnibus*, de qua non est vsus inter eremitas S. Augustini. Quæ coniecturæ non conuincũt illos monachos non fuisse eremitas S. Augustini; potuerunt enim in his accidentalibus esse varij mores, licèt religio esset eadem, & eandem haberet originem, faciunt tamen rem dubiam. Vnde etiam incertum est, an omnes monachi, qui ex Africa prodierunt, fugientes aut Vandalorum persecutionem; aut postea Maurorum, Augustiniani fuerint, quia si in Africa discursu temporis multiplicata fuerunt instituta, ex omnibus illis exire potuerunt.

B Multo autem certius est non omnes eremitas, qui extra Africam fuerunt, post tempora Augustini, fuisse illius successores, nam vt diximus, etiam ante Augustinum erant eremitæ in Italia. Item quia diximus eremitas, & monachos cum proportione sumptos, eosdem fuisse illo tempore, id est, vel cœnobiticos inter se comparatos, vel anachoretas inter se. At constat non omnes monachos Italiæ Augustinianos fuisse vllo tempore. Denique D. Gregorius in Dialogis plures commemorat monachos ante tempora S. Benedicti, vt in lib. 1. de Equitio, Anastasio, Martino, & lib. 2. de Romano monacho, qui Benedicto habitum religiosum tradidit, ac ministrauit, quem nullus hactenus dixit esse eremitam Augustinianum, nec de reliquis cum fundamento affirmari potest. Illi autem monachi erant reuera eremitæ; vel ex solitariis, vel socialibus.

13\. De religiosis extra Africam res est certa.

C

Probabile autem est post tempora D. Benedicti aliquam fuisse obseruatam distinctionem inter monachos, & eremitas, præsertim in Europa, seu in Italia: nam religiosi S. Benedicti nunquam vocati fuerunt eremitæ, vt constat ex modo loquendi, tam iurium, quàm historiarum; imò videtur nomen *monachorum*, quasi per antonomasiam fuisse accommodatum, ad professores illius instituti, & aliorum, qui ab eo manarunt, vel qui Benedicti regulam susceperunt, vt suprà coniectauimus. *Eremitarum* autem nomen retentum est ab aliis, qui in eremis religiosam vitam agebant, vel sine speciali regula, vel sub regula Augustini; imò multi erant, qui veram religionem non profitebantur, vt notat Archidiaconus in cap. *cum ex eo* §. vltimo de excessibus Prælatorum in 6. & eremitæ illi qui ab Alexandro IV. in hanc religionem redacti sunt, religiosi omnes erant, vt videtur verisimilius, distincti verò à monachis in sensu explicato, id est, ab his, qui monastica instituta, quę nunc sunt in Ecclesia, profitebantur. Inter se verò non vnius rationis erant, sicut nec vnius nominis, habitus, aut regulæ: verisimilius autem est quamplures eorum, seu aliquam familiam ex eis præcipuam ex successoribus Augustini fuisse, nonnullos etiam quanuis proprios habuerint fundatores, regulam Augustini suscepisse.

14\. Post Benedictũ monachi ab eremitis quibuscunque videtur fuisse distincti.

D

Archidiac.

Quales eremitæ sint ab Alexandro IV. in Augustinianã familiã redacti.

E

An ex eremitis, quos Alexander IV. in vnam religionem coëgit, noua religio fuerit instituta, an tantùm Augustiniana reformata.

Superest, vt de tertio puncto n. 1. proposito breuiter dicamus, nam ex eo maximè pẽdet resolutio dubitationis, circa originẽ, & antiquitatem huius religionis; nam si in vnione facta ab Alexãdro IV. ex multis familiis vna religio ab illis distincta orta est,

15\. 1. Argu. partis affir. nouã religionem fuisse institutam.

est,erit hæc noua religio,cuius initium ab eo tempore computandum erit, si verò aliter facta est illa vnio,aliter etiam de origine huius religionis censendum erit.Videtur autem noua religio tunc inchoata. Primùm, quia sicut in naturalibus, quando ex simplicibus inter se mistis aliquid vnum generatur, illud distinctum est ab ipsis simplicibus,nouámque originem, & distinctam ab illis habet, ita in moralibus,atque adeò in præsenti mixtione, & quasi transmutatione censendum videtur.

16. Responsio ad hoc arg. Ad hoc tamen optimè responderi potest, non esse comparandam illam vnionem substantiali mixtioni,quæ fit ex cõuersione plurium in vnum tertium à singulis miscibilibus distinctum: sed mixtioni, vel vnioni,quæ fit ex pluribus, quorum vnum cætera in se substantialiter conuertit,quanuis inde fortasse maneat affectum aliquibus qualitatibus aliarum rerum, quas in se conuertit,sicut ex aqua, & vino fit vnum lymphatum, quod totum substantialiter vinum est,quia vinum aquam in suam substantiam conuertit, licèt qualitatibus aquæ affectum maneat. Sic enim in præsenti non ita fuerunt ex multis familiis vna effecta, vt omnes reliquerint institutum suum, & vnum nouum acceperint, quasi nouam omnino formam, sed retento Augustini instituto in ea familia, quæ sub illo militabat,reliquæ omnes illi se subdiderunt,& relicta sua origine,ad Augustini familiam transierunt; ideóque eadem religio,Augustiniana in tota illa congregatione permansit, & aucta est, non substantialiter mutata, quanuis quoad aliqua accidentalia nouam formam acceperit. Quòd autem res ita acciderit,coniectura fit; Primò, quia in Bulla Alexandri IV.non dicitur, vt omnes eremitæ ad nouam religionem transeant, sed vt ad eremitas S.Augustini reliqui omnes aggregentur, sub eisdem constitutionibus,& regimine. Et Antonin. loco infrà citando his verbis refert hanc vnionem.*Erant tum temporis in diuersis mundi regionibus diuersi eremitæ sub diuersis titulis diuersimodè viuentes, quos omnes Innocentius eremitis S.Augustini coniunxit, reducens eos ad vnum ouile sub vno pastore.* & infrà.*Muniens eos pluribus priuilegiis & gratiis, quorum omnium exemplaria,& nonnulla originalia sub bulla ego vidi.* Secundò ex nomine,regula,& habitu;quæ maximè indicant originem & institutum: hæc enim vnio facta est sub regula S.Augustini,& sub appellatione eremitarum S.Augustini, & sub habitu quem Augustinus induisse creditur,vel in baptismo,si sermo ille Ambrosij recipitur,vel certè post baptismũ,antequam fieret presbyter. Nam ex vita Fulgentij cap.18.colligitur, similem habitum portasse in monachismo, & ita illum amasse, vt in Episcopatu illum non reliquerit, quod est magnum signum Augustinum illum monachalem habitum in Africam inuexisse. Tertiò, quia aliàs dicendum esset,Innocentium IV. vel Alexandrum IV.fuisse huius religionis fundatorem, & ab illo primam duxisse originem, quod est planè falsum, & contra mentem istorum Pontificum,& aliorum quos statim referemus.

(Margin: Suadetur dicta respõsio tripliciter. Primò. — Antonin. — Secundò. — Tertiò.)

17. Instatur tamẽ cõtra responsionẽ & est 2.argu. partis affir. Sed licèt hæc responsio videatur magna ex parte satisfacere, adhuc superest difficultas, quia in ea vnione ipsamet Augustiniana professio ita videtur mutata, vt nihil ex ea retentum fuerit, præter regulam & titulum Sancti Augustini, quæ duo non sufficiunt, vt hæc censeatur eadem religio, quæ fuit ab Augustino instituta, & consequenter, neque vt ab illo sumat antiquitatem, & originem. Maior declaratur, quia inprimis quod ad habitum spectat, iam diximus incertum esse an Augustinus tempore baptismi monachalem habitum receperit. Deinde esto vel tunc,vel saltem in Africa ante presbyterium illum habitum susceperit, vt probabilius credimus, nihil tamen singulare, vel speciale de illo habitu affirmari potest, præter id quod tunc reliquis monachis commune erat. Duo enim signa eiusdem habitus præcipua esse creduntur, scilicet corrigia ex corio, & cuculla nigra, hæc enim duo in eo sermone Ambrosij commemorantur, & in vita Fulgentij insinuantur, neutrum autem ex his fuit peculiare ornamentum eremitarum S.Augustini. Nã corrigia ex corio,& zona pellicea idem sunt;ostendimus autem suprà numero 11. zonam pelliceam communem fuisse omnibus monachis, tam orientis ex Basilio,Ioañ. Hierosolym. & Cassiano, quàm occidentis & Africæ ex vita Fulgentij,de quo dicitur,*pelliceo cingulo tanquam monachus cingebatur.*Ex quo verbo constat, quàm sit difficile intellectu, quod apud Antoninum legitur ex sermo. Ambros. Augustinum assumpsisse cingulum ex corio ad differentiam monachorum, cùm monachis commune sit, nec fingi potest differentia inter cingulum Augustini & zonam monachorum: In quo enim posita fuit? aut vnde constare potest? Nam de figura,aut latitudine illius zonæ, vel de colore eius albo,aut nigro, vel fortasse naturali, & nulla arte elaborato, nihil certum affirmari potest. Quod verò spectat ad nigrum colorem habitus, vel cucullæ, refert etiam Ioannes Hierosolymitanus lib. de institutione monachorum cap. 38. tunicam lanæ quam gestabant monachi subtus scapulare *atramentario, seu nigro fuisse infectam.* Et in vita Fulgentij solùm dicitur *subtus casulam nigello, vel lactineo pallio circundatus incessit*, vbi obscurum est,quid nomine *casulæ*, & quid nomine *pallij* significetur; manifestum autem est ex contextu nomine casulæ externam, seu superiorem vestem,& togam,vel vt clariùs dicam, capam significari; Pallium autem, licèt alias propriè significet externum vestimentum,ibi significari internum; nam subtus casulam fuisse dicitur, & de hoc solùm asseritur fuisse nigelli, aut lactinei coloris, id est, album aut nigrum, probabiléque est non fuisse artificiosi coloris,sed illius, qui erat lanæ connaturalis. Ergo ex habitu quem nunc gestat hæc religio, nihil peculiare colligi potest de institutione Augustini.

(Margin: Ioan.Hiero.)

Sed hæc non multum obstant, nam *habitus non facit monachum*,vt iura dicunt,& sæpe religio mutationem aliquam in habitu admittit, & non propterea variatur religio. Vnde multo minus obstat,quòd habitus niger, & zona pellicea fuerint aliis monachis communia, sicut nunc etiam sunt: nam verisimile est fuisse ab Augustino vsurpata cum aliquo peculiari modo, quo sui monachi discernerentur à reliquis, quod etiam nũc eremitæ Augustiniani obseruant, cum proportione quadam,non cum identitate,aut integra similitudine, quis enim hoc posset cum fundamento affirmare? aut quæ est necessitas, cùm potuerit optimè esse successio in religione, cum nulla mutatione in habitu quoad figuram, vel quoad qualitatem materiæ, & similes conditiones, iuxta temporum varietatem & opportunitatem. Videatur Antoninus 3.p.tit.vltimo cap.vltimo.§.5. vbi ait Alexandrum Pontificem determinasse hunc habitum exteriorem,quem hi religiosi nũc portant;vel respi 18.

(Margin: Hæc instātia ex habitu sumpta per se sola non multũ cogit. — Antonin.)

respiciendo ad primam institutionem, vel declarando in sua prima institutione nullum determinatum habitum habuisse à D. Augustino, & ideo hunc ipsum Pontificem definiuisse tanquam præsentibus temporibus & regionibus conuenientem, satísque religiosum; interiorem verò habitum ipsi religiosi determinandum reliquit, prout in secunda parte constitutionum huius ordinis cap. 5. factum est.

19. *Efficax tamen reddetur si accedat etiam diuersitas instituti.*

Sed quamuis sola varietas in habitu non sufficiat, si tamen cum illa iungatur diuersitas in fine, & mediis, seu obseruantiis religiosis, videtur planè concludi nullam relinqui conuenientiam inter hanc religionem, & ab Augustino institutam, præter nomen & communem regulam. Constat autem totam hanc mutationem esse in hac religione factam. Quod patet primò ex fine.

Arguitur diuersitas instituti quoad finē, & est 3. arg. partis affir.

Nam Augustinus instituit eremitas ad finem vitæ purè contemplatiuæ, qualis erat vita omnium monachorum, & in ea ætate: & ideò elegit habitationem eorum in eremo, & ex laicis adhuc ipse laicus monasterium congregauit; ac denique solùm orationi, & psalmodię cum aliquo labore manuum eos vacare voluit, quod est proprium institutum monasticum, & purè contemplatiuum. Nunc verò finis huius religionis est mixtus, quia non solùm contemplationi, sed etiam actioni circa proximos vacat, ex peculiari, & noua institutione. Vt enim refert Antoninus 3. p. historiali tit 24. cap. 14. §. 3. & habetur etiam in Annalibus Augustiniani ordinis. *Innocentius IV. anno Domini 1240. considerans ordines Prædicatorum, & Minorum, fructus salubres in Ecclesia Dei proferre. Eremitas verò S. Augustini sibi solis per bonam vitam prodesse, cœpit velle agere, quatenus & ipsi sicut Prædicatores & Minores fructum salutarem in Ecclesia Dei producere possent*; ergo mutauit Pontifex illum ordinem quoad finem suum.

Anton.

20. *Item ex diuersis mediis, & est 4. argum.*

Inde verò facilè concluditur mutatio etiam quoad media; nam priùs per se, & ex vi instituti, in locis à communi hominum habitatione remotis habitabant, postea in ciuitatibus & oppidis viuere necesse fuit. Priùs per se, & ex vi instituti, erat religio laicorum, quia non postulabat ministeria clericorum; postea verò præcipuam religionis partem, ad ordines assumi necessarium fuit, quia ad concionandum, & sacramenta ministrandum destinabantur. Item prioribus eremitis necessarium non erat literis vacare, quod tamen facta prædicta mutatione omnino fuit necessarium. Vnde tandem factum est, vt illa religiò ex monachali, in mendicātem transierit; antea enim, quamuis fortasse reditus non haberet ex manualibus operibus sustentari poterat; postea verò, cùm propter studia, & actiones erga proximum manibus laborare non possent, mendicitatem profiteri necessarium fuit; & ita tam ex fine, quàm ex modo viuendi, cœpit esse religio mendicans, ergo ab eo tempore debet censeri instituta in quo mēdicans esse cœpit.

21. *Nomen & regula Augustini non obstant, vbi finis & media sunt distincta.*

Quòd autem non sufficiat regulam, aut nomen Augustini retinuisse, vt ab illo instituta censeatur, patet, quia etiam religio Prædicatorum retinuit regulam S. Augustini, quam Beatus Dominicus in religione canonicorum regularium priùs profitebatur, & nihilominus nouam ipsam religionem instituit, quia sub illa regula, nouum finem, & noua media illi attribuit, atque eadem fuisset, licèt sub Augustini patrocinio, & nomine religionem suam specialiter dicasset; nam hoc ad substantiam religionis valde extrinsecum, & accidentarium esse videtur. Sicut è conuerso ordo sancti Hieronymi, licet patrocinium, imitationem, & nomen Hieronymi acceperit, non propterea ab eo instituta censetur, quamuis fortasse in instituto quoad finem, & modum viuendi similior sit illi monasterio, quod Hieronymus cum suis monachis constrtuxit, & coluit, quàm hæc religio cum Augustiniano eremitico.

22. *5. Arguitur ex mutata materia in votis obedientiæ, & paupertatis.*

Confirmatur tandem ac declaratur; nam eo tempore quo Alexander IV. eremitas omnes in hanc religionem coniunxit, necessarium fuit omnes illos denuo profiteri in tali religione, quia propter nouum obedientiæ genus, ad multa obligabantur, vel obligari poterant, ex vi nouæ obedientiæ, ad quæ non extendebatur prior obedientia eremitica, vt per se constat, & è conuerso multa cessarunt in hoc viuendi modo, quæ in priori ex obedientia iniungi poterant. Paupertas etiam multum immutata est, vt ex dictis constat, ergo necessaria fuit noua professio; ergò signum est fuisse conditam nouam religionem ad quam professores eius ex priori viuendi modo translati sunt. Et ideo licèt multi ex illis fortasse fuerint ex veris successoribus Augustini, non potest dici in illa conseruata prior religio, quia ad aliam religionem translati fuerunt, vt discursus factus conuincere videtur.

23. *Prima assertio huius puncti bipartita. Vnde cōstet pars posterior. Prior probatur primò.*

Nihilominus dicendum est, eandem religionem Augustini quæ antea erat, permansisse post reformationem Alexandri IV. quamuis in multis rebus immutata fuerit. Hanc posteriorem partem satis probant omnia hactenus adducta. Priorem antem probat primò Concilium Lugdunense sub Gregor. X. in cap. vnico §. *Sane.* de religiosis domibus in 6. vbi de hoc ordine Sancti Augustini dicitur, institutum fuisse ante Concilium Generale, scilicet Lateranense sub Innocentio III. quod habetur in cap. *ne nimia.* extra, de religiosis domibus. quo tempore nondum hic ordo erat redactus in eam religionis formam, quam nunc habet. Nam eā formam recepit ab Innocentio IV. & Alexandro IV. anno Domini 1246. triginta annis post Concilium Lateranense, & totidem ferè annis ante Gregorium X. ergo ex sententia Concilij Lugdunensis Alexander, vel Innocentius IV. non fecit institutionem huius ordinis, aliàs non esset verum, quòd institutio eius præcessit Innocentium IV. ne dum III. & Concilium sub illo celebratum. Ergo post reformationem Alexandri mansit nihilominus eadem religio, quæ antea erat, nam retinuit eandem institutionē quæ præcesserat ante Concilium generale; sed antè illa religio erat descendens hæreditario iure ex institutione Augustini, vt ostensum est, quia nulla alia institutio potest illi attribui; ergo eadem postea mansit.

24. *Probatur secundò.*

Secundò idem probatur ex bulla, & intentione Alexandri IV. nam vt diximus, non eremitas æquè commutauit, sed reliquos variis nominibus nuncupatos ordini eremitarum S. Augustini, cum personis, & locis (ait Antoninus suprà) *effectualiter incorporauit, ac vniuit*; ergo necessarium fuit ordinem eremitarum eundem conseruatum esse, alioqui non magis alij essent illi vniti, quàm ipse cæteris; imò nulla fuisset vnio, sed confusio omnium in vnam.

Antonin.

25. *Probatur tertiò.*

Tertiò, alij summi Pontifices priuilegia, & gratias huic ordini concedentes declarant professores eius esse veros filios, & Augustini successores.

cessores. Sic Ioannes XXII. concessit eremitis A Sancti Augustini præcipuam curam corporis S. Augustini, ædificato Pauiæ monasterio iuxta Ecclesiam in qua erat sepulchrum eius. Quanuis enim etiam ibi esset monasterium canonicorum regularium voluit ædificari aliud eremitarum, & Ecclesiam esse communem dicens (vt Antoninus suprà §.4. refert) decens esse, & rationi consonum, vt tanquam membra capiti, discipuli magistro, filij Patri suo vniri debeant. Martinus etiam V. Romæ transferri fecit corpus S. Monicæ in Ecclesiam eremitarum, & in Bulla rationem reddit, quia sunt filij, & successores Beati Augustini. Eisdémque verbis, & ratione vtitur Clemens VIII. in quadam Bulla, in qua indulgentias quasdam concessit Lusitanæ Prouinciæ pro capitulis Generalibus: senserunt ergo dicti Pontifices institutionem Augustini de eremitis, in hoc ordine conseruari, alioqui non magis essent hi religiosi Augustini successores, & hæredes, quàm alij, qui eius regulam profitentur.

Antonin.

26. Probatur quartò. Denique in hac religione inuenitur quidquid ad moralem vnitatem cum ea, quam Augustinus instituit, sufficit. Nam (quod caput est) conseruata est continuata successio: Etenim vsque ad Alexandrum IV. familia eremitarum S. Augustini, pura vt sic dicam, perseuerabat, sicut ostendimus fuisse, vsque ad Innocentium IV. per mixtionem autem (vt ita loquamur) factam ab Alexandro C non est interrupta successio, sed numerus filiorum creuit per translationem aliorum ad ipsos: vnde Antoninus supra §.3. cùm dixisset Pontificem incorporasse alios eremitas ordini S. Augustini, subdit, *Dispensans cum eis super diuersarum professionum, & obseruantiarum ligamine, quibus antea in prædictis, vel aliis ordinibus astricti quomodolibet tenebantur.*

Antonin.

27. Ad 5. argu. in num. 22. Ex quo obiter soluitur facilè obiectio superiùs numero 22. facta, de iterata, seu renouata professione; nam in aliquibus fuit tunc necessaria noua professio, fortasse solùm fuit in aliis eremitis, qui non erant Augustiniani ordinis, nec eius regulam profitebantur. In Augustinianis verò, vel non D fuit necessaria noua professio, sed solùm acceptatio noui regiminis, & alicuius reformationis, quoad aliquas constitutiones, vel quanuis fuerit necessaria aliquo modo noua professio, non tamen substantialiter diuersa, sed solùm quoad aliquam additionem, quoad obedientiam præstandam vni Prælato communi, & Generali totius ordinis, quem antea non habebant. Hæc autem mutatio planè accidentaria est. Præterea in regula, & viuendi modo, seruat hæc religio vnitatem cum Augustino, quantum moraliter potest, in cuius rei significatione in suamet professione promittunt obedientiam Deo, *& Beato Patri Augustino*, & suis Superioribus, iuxta regulam eiusdem E Patris Augustini. In quo aduerto differentiam inter modum profitendi secundùm regulam Augustini, in hac religione, & in aliis, eandem regulam profitentibus, nam in religione v.g. S. Dominici promittitur obedientia Beato Dominico, secundùm regulam Beati Augustini, & institutiones Fratrum Prædicatorum, & sic de aliis. Hîc verò promissio fit Beato Augustino tanquam proprio Patri, & institutori, & simpliciter fit secundùm regulam eius, neque fit mentio aliarum constitutionum, quasi non ita per se pertineant ad hoc institutum, sed solùm ad perfectiorem regulæ obseruantiam.

Nota.

Nec denique obstat obiectio de mutatione finis, aut mediorum (quæ enim numero 15. & 17. obiecta sunt, responsione iam non egent) primò; quia, vt suprà dixi, in rebus moralibus, quæ solùm per successionem habent vnitatem, quando hæc mutatio sensim fit, non censetur tollere vnitatem corporis politici, maximè si quoad substantiale vinculum conseruatur: nam etiam corpus physicum in vita hominis idem censetur, licèt paulatim multipliciter mutetur, adeò vt complexionem etiam mutare soleat. Deinde hæc mutatio etiam est solùm per quandam additionem, nam retento fine propriæ perfectionis, & contemplatiuæ vitæ, extensa est hæc religio ad procurandum etiam commune bonum, vt ex supradictis; & constitutionibus huius religionis constat. 28. Ad 3. arg. in num. 19.

Addo insuper hoc non fuisse omnino nouum in hac religione; nam D. Antoninus dicto cap. vltim. §.6. sic inquit, *Vt fratres huius religionis sic congregati, & vniti in Ecclesia Dei ad instar patrum Prædicatorum, & Minorum, fructum facere possent, sicut & ipsi olim ante suam dispersionem tempore Beati Augustini fecerunt in Africa, ordinauit Pontifex Alexander IV. quatenus ipsi fratres ad ciuitates deberent se transferre*, &c. Et Cæsar Baronius tom. 5. anno Domini 398. post medium aduertit in Ecclesia Africana ab Augustini præsertim ætate monachismum & clerum fuisse valde coniunctum, ita vt & clerici religionem profiterentur, & monachi ad clerum & ministeria clericorum assumerentur, & in sermone 14. ad fratres in eremo inquit Augustin. (si fortasse author est eius) se tria monasteria ædificasse; vnum in deserto, aliud in horto prope ciuitatem, & aliud clericorum in Ecclesia, subditque statim; *Ad fratres nostros & clericos, qui in vrbe habitant, quibus expedit etiam, prædicare verbum Dei, pertinet, non solùm diligere iustitiam quoad se ipsos, sed etiam iudicare, reprehendere, obsecrare, increpare, in omni patientia, & doctrina populum electum Dei*, &c. Quod sanè per se verisimile est seclusa authoritate illius sermonis, (quæ contemnenda non est) nam suprà ostendimus Augustinum reuera illa tria monasteria ædificasse; constat etiam ex aliis locis eiusdem Augustini multos ex fratribus suis eremitis diuinarum Scripturarum lectioni, & studiis vacasse, & in vita Augustini refert Possidius ex illo monasterio multos fuisse ad Episcopatum assumptos, vita, & doctrina illustres; cùm ergo in loco habitarent commodo ad proficiendum aliis, verisimile est huic etiam officio perfectionis operam dedisse: nam cum vita monastica non repugnat, licèt vita illa per se ad hoc ordinetur. Ex his ergo satis constat origo & emanatio huius religionis ab Augustini institutione. 29. Ad 4. in num. 20. D. Antonin. Baron.

Dicere verò quispiam tandem poterit, ordinem ab Augustino institutum, non fuisse ab Ecclesia Romana approbatum ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. & consequenter, tunc non meruisse nomen religionis, quia nunquam potuit esse religio simpliciter sine Ecclesiæ approbatione. Antecedens patet, tum ex motu proprio Pij V. suprà citato sub initium capitis 6. vbi declarat primum ordinem ab Ecclesia approbatum fuisse ordinem Prædicatorum: tum etiam, quia non constat de tali approbatione. Vnde in dicto §. *Sanè*. de religiosis domibus in 6. non dicitur hic ordo approbatus, vel confirmatus, sed 30. Obiectio contra probatam allectionem disquirens cófirmationé instituti eremitarum.

Quorūdam euasio. sed solùm institutus ante Concilium Lateran. Occurret forte aliquis, legitimam institutionem semper includere approbationem sufficientē; nam sermo est de institutione, quæ licitè potest obseruari, & exerceri, hoc autem nunquam sine approbatione licuit, vt suprà ostensum est. Olim autem Episcoporum approbatio sufficiebat, & hanc potuit habere ordo Augustini, vel à Valerio antecessore Augustini, si consideretur hic ordo, prout inchoatus ab Augustino ante presbyterium; vel ab ipso etiam Augustino iam Episcopo. Et quanuis hæc approbatio in principio fuerit tantùm pro vna Diœcesi, postea paulatim acceptata est à cæteris Episcopis, vsque ad Romanam sedem; & ita tādem peruenisse ab absolutam, & vniuersalem approbationem totius Ecclesiæ, saltem tacitam, quæ æquiualet expressæ.

31. Instatur hæc euasio. Sed adhuc contra hoc instari potest, nam licèt hoc sit verum de approbatione quasi permissiua, quæ sufficit ad honestum & pium viuēdi modum, non tamen de approbatione canonizante (vt sic dicam) talem statum, & habentem eam authoritatem infallibilem, quam habet confirmatio religionis authoritate Pontificia solenniter facta. Antecedens patet, quia omnes alij eremitarum ordines, qui erant ante Alexandrum II. & per eū sunt ad hanc religionem reducti, permittebantur à Pōtificibus Romanis, ipsis videntibus, ac tacentibus, vel etiam priuilegia eis concedentibus, & tamen non propterea erant religiones approbatæ illo singulari, ac perfecto modo, ergo idem dici potest de eremitis S. Augustini.

32. Soluitur instantia. Respondeo in primis, interdum tacitam approbationem posse esse tantam, vt expressæ æquiualeat, & æqualem cum illa habeat authoritatem, sicut de canonizatione sanctorum dici solet, & cōstat de antiquis sanctis, sola vniuersali traditione totius Ecclesiæ canonizatis, par enim est ratio de authentica approbatione religionis, vt videre etiā licet in antiquis religionibus S. Benedicti, & Basilij, & in eodem gradu ponenda est religio eremitarum S. Augustini; nam in cap. *perniciosam* 18. q. 2. regula Augustini, & consequenter ordo eius, æquè censetur sufficere ad religionem approbatam ac regula Basilij, vel Benedicti; est autem illud decretum Concilij Romani sub Innocentio II. quod constat esse multo antiquius; potest igitur duplex approbatio tacita distingui: Vna qua solùm permittitur aliquis modus viuendi, non sub certo, & firmo iudicio de illius perfectione vel congruitate ad perfectionem assequendam, sed quasi negatiuè se habendo, & non improbando talem viuendi modum, quia de illius malitia non constat. Alia verò est approbatio, quæ licèt cōsuetudine introducatur, & ideo tacita vocetur; ad eum tamen gradum peruenit, vt recepta & firma opinione totius Ecclesiæ, & iudicio summorum Pontificum, factis ipsis priuilegiis sufficienter declarato, fit sufficiēs, vt per eam proponatur aliquis status, tanquā vera perfectionis via, & hanc approbationem dicimus æquiualere expressæ. Hoc igitur secundo modo dicimus ordinem D. Augustini fuisse ab Ecclesia approbatum longè ante Concilium Lateranense, nam hoc indicatur in dicto cap. *perniciosam.* iuncto cap. *ne nimiam.* de religiosis domibus. ibi. *Sed quicunque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis assumat, & qui voluerit religiosam domum de nouo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis.* Nam certum est ibi esse sermonem de approbatione perfecta; certum item est sub illis religionibus approbatis comprehensam tunc fuisse religionem eremitarum Sancti Augustini, quidquid fuerit de aliis eremitis; nam hoc probat dictum cap. *perniciosam.* & cap. *insinuante.* Qui clerici, vel vouentes, quod est eiusdem Innocentij III. & de simili institutione existimo loqui §. *Sanè.*

33. Explicatur amplius data solutio. Denique explicatur in hunc modum. nam D. Augustin. circa statum monachorum, quem in Ecclesia inuenit, & Mediolani ac Romæ vidit, duo tantùm fecisse videtur, vnum est, quòd illum inuexit in Africam vbi nondum erat in vsu; aliud est, quòd peculiarem regulam illi addidit, in cæteris nihil immutasse, aut statuisse videtur, nec de habitu, vt ex his, quæ suprà expendimus, satis constare videtur, & planè sensit Antoninus supra, & Baronius 6. tom. circa annum Domini 54. nec de aliis ritibus, aut cæremoniis præter ea quæ in dicta regula continentur, quia neque ex scriptis eius, neque ex vlla historia, vel traditione aliud quippiam habemus. Status autem monasticus, seu eremiticus, qui, vt à numero 10. diximus, idem erat, satis fuit approbatus, & confirmatus etiam ante Augustinum per traditionem Apostolicā, vt suprà lib. præced. latè probatum est: regula item Augustini multo ante Innocentium III. Ecclesiæ vniuersalis approbationem meruit, & obtinuit, & aliqui affirmant Innocentium I. tam expresse approbasse, & præcepisse eremitis omnibus per Italiam, vt secundùm eam viuerent, de qua approbatione aut præcepto nihil in Conciliis inuenio, neque inter opera Innocentij III. Tamen inter priuilegia & chronica ordinis eremitarum contineri dicitur à Hieronymo Romano lib. 6. Reipub. cap. 5. & 6. Quidam etiam referunt approbationem Eugenij II. in concilio Remensi, sed nec Remense Concilium, neque aliquod aliud inuenio sub hoc Pontifice celebratum. In Remensi autem Concilio celebrato sub Leone III. solùm fit mentio regulæ S. Benedicti in canone 9. Eadem verò approbatio satis supponitur ab Innocentio II. in dicto cap. *perniciosam.* Igitur ex eo saltem tempore ex quo cœpit regula Augustini habere hanc approbationem, cœpit ordo ab ipso institutus esse approbatus, eo modo quo ordo S. Benedicti suo tempore approbatus fuit.

Anton. Baron.

34. 2. Assertio quodāmodo restringens primā. Nihilominus addendum est, hunc ordinem eremitarum habuisse nouam, & solemnem approbationem ab Alexandro IV. quia reuera illa indiguit: quanuis enim non fuerit religio de nouo instituta, talem formam, & mutationem accepit, vt sine speciali approbatione Pontificis firmitatem habere non potuerit. Primùm enim omnia monasteria, quæ antea erant diuisa, in vnum corpus redacta sunt, sub vno Generali Prælato, quem antea etiam non habebant. Secundò, quoad multa nouum viuendi modum accepit hæc religio, quæ in superioribus tacta sunt; súntque ex rebus præcipuis ad religiosum statum pertinentibus præter substantialia vota, & regulam. Tertiò hinc factum est, vt hæc religio ab eo tempore inter mendicantes numerari cœperit, nam antea, & imperfectam vnitatem religionis habebat, & monachalis potiùs, seu eremitica reputabatur, quia sibi soli, & non proximis incumbebat, & quia ex propriis reditibus, & his deficientibus, ex labore manuum, non emendicatò viuebat, & quod caput est, à nullo Pontifice inter mendicantes recepta fuerat. Quartò

tò ex tunc cœpit esse exempta, & sub speciali sedis Apostolicæ protectione recepta.*** Hæc sunt quæ de hac sacra eremitarum S. Augustini religione in Authographo manuscripto inuenire potuimus.

CAPVT X.

Vtrùm sacer ordo Carmelitarum vnus ex mendicantibus sit; quámque originem, & institutionem habuerit?

1. Vera traditio successionis ex Elia.

CArmelitarum religio, quò antiquiorem creditur habere institutionem, eò minùs certam, & exploratam habet originem, ac perpetuam successionem; est autem valde recepta, & satis antiqua traditio, religionem hanc à temporibus prophetarum, & signatim ab Eliæ institutione suam ducere originem, & quasi hæreditariam successionem in monte Carmelo, à quo nomen etiam accepit; quam traditionem, vt veram suscipimus; præcipuè quia septem summi Pótifices Sixtus IV. Ioannes XXII. Iulius III. Pius V. Gregorius XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. in bullis huic ordini concessis, de professoribus huius sacri instituti ita loquuntur: *tanquam religionis speculum, & exemplar charitate fulgentes, sanctorúmque prophetarum Eliæ & Elisei, & aliorum Patrum, qui montem sanctum Carmeli, iuxta Eliæ fontem habitarunt, successionem hæreditariam tenentes*, &c. Vnde Sixtus V. huic religioni concessit vt Eliam, & Eliseum, tanquam suæ institutionis patronos coleret, dies festos in eorum honorem celebrando, propriáque officia in eorum memoriam recitando: quod ipsa religio studiosè seruat, & in ipso officio nomen & solennitatem Patroni Eliæ tribuunt. Quale autem sit, & in quo fundetur hoc (vt ita dicam) ius patronatus, quæ sit etiam hæc origo & successio, licèt à multis multa dicantur, non facilè explicatur; breuiter autem dicam, quid mihi certum, quid probabilius, quid verosimile, quid obscurum, & ambiguum, vel etiam minùs verum videatur.

2. 1. Assertio, Eliam & contemplatiuã, & actiuam ergo proximos exercuisse.

Primò ergo certum est, Eliam vitam eremiticam coluisse, vbi cùm magna corporis austeritate, diuturnam animi contemplationem coniunxit, quanuis interdum diuino iussu & propter Dei honorem, & proximorum salutem, ad prædicandum, & docendum descenderet. Totum hoc colligitur ex Scriptura à capite 17. libri 3. Regum vsque ad c. 2. libri 4. Cùm enim ante hæc loca nulla facta fuisset métio Eliæ, nec superioris vitæ eius, neque ortus, aut parentum illius, quasi ex abrupto introducitur Elias magna libertate prophetizans corã Achab, & statim subiungitur vocatio Dei illũ vocantis ad solitariam, & eremiticam vitam. *Recede hinc, & vade contra orientem, & abscondere in torrente Carith, qui est contra Iordanem, & ibi de torrente bibes, coruísque præcepi vt pascant te.* Quem locũ luculẽter ad hoc propositum expendit Ioannes Hierosoly. lib. de institutione primorum monachorum à cap. 3. vsque ad 9. tomo 9. biblioth. Patrum.

Ioan. Hiero.

3. Obiectio contra pronuntiatum.

Dicet verò non immeritò aliquis, ex hoc loco minimè colligi vocationem aliquam Eliæ ad vitam eremiticam, vel religiosam. Omisso enim allegorico sensu, quem ille author latè prosequitur, à quo non sumitur efficax argumentum, si literalem spectemus, Deus non præcepit Eliæ vt absconderetur in torrente Carith, vt ibi solitariam vitã, aut eremiticam ageret, sed solùm ne ab Achab inueniretur in principio illius sterilitatis, & siccitatis,

A quam Deus in pœnam peccatorum eius mittebat. Prædixerat enim Elias Achab, fore vt nõ plueret, donec ipse Elias id diceret, & ideo absconditus est ne cogeretur aliquid dicere, vel ea occasione aliquid mali pateretur: vnde cap. 18. dixit Abdias Eliæ, Achab quæsiuisse illum per omnem locũ, nec inuenire potuisse. Item, quòd non alia ratione, nec propter vitam eremiticam iussus fuerit Elias in torrente Carith abscondi, signum est, quia postea siccato torrente iussit Deus Eliam abire in Satepta Sidoniæ, & ibi nutriri vel morari, in domo viduæ, vbi per plures dies mansit. Et postea non

Confirm.

B legitur Elias habuisse vnquam firmam habitationem in deserto, sed interdum in ciuitatibus, interdum in desertis fuisse, prout iniqua temporum conditio permittebat: interdum enim quærebatur ad necem, & in speluncis montium latitabat, interdum verò iussu Dei reuertebatur ad ciuitates, & alia loca. Nõ ergo constare potest ex sacra Scriptura illum vitam eremiticam instituisse, sicut S. Athanasius fugiendo persecutionem, interdum latitabat in sepulchro, interdum in aliis locis, vel fortè in deserto, &c.

4. Sustinetur tamen, & roboratur amplius pronũtiatũ quoad vitã contemp. Eliæ.

Nihilominus Patres sæpe indicant Eliam vitam eremiticam fuisse professum: ad hoc enim alludens Hieronymus epist. 13. ad Paulinum dixit, *Noster princeps Elias, noster Eliseus*, &c. Significat
C autem id colligi ex Scripturis cùm præmittit, *& vt ad Scripturarum authoritatem redeam*, &c. vbi Marian. Victor. *Eliam (inquit) & Eliseum deserta ac montes solitarios incoluisse res est notissima.* In eodem sensu dixit de Basilio Nazianzenus in quadam orat. *Solitudinem cum Elia, & Ioanne, qui admodũ philosophi fuerunt, mirè amplectebatur.* Et ipse Basilius orat. in Gordium Martyrem, de Elia inquit, *cùm Sidoniorum conspiceret impietatem quotidie inualescentem, in montis Oreb speluncam secessit, ac sese ab omni humana conuersatione vt Deum quæreret, ac videret, abdicauit, vidit tandem quantum fas est homini mortali.* Idem habet Isidor. lib. 2. de offic. c. 15. vbi eadem fere Hieronymi verba vsurpat. Significat etiam Cassianus lib. 1. de institut. renunc. c. 2. vbi apertè
D ponit Eliam vt exemplar monachorum; nam ad exemplum eius dicit solitos esse cingi zona pellicea: quod etiam habent Basilius, & Ioannes Hierosolymitanus, vt suprà retuli.

Hieron. Marian. Victor. Nazian. Basil. Isidor. Cassian. Basil. Ioan. Hiero.

5. Verisimile est Eliam solitariam vitã egisse etiam antequàm mitteretur ad Achab.

An verò cœperit Elias sequi hoc vitæ institutum antequam primò mitteretur ad Achab, vel iuberetur abscondi in torrente Carith, certò affirmare non possumus. Non est autem improbabile antea incœpisse. Nam Iacobus in sua canonica cap. vltimo indicat ante illud tempus fuisse singulariter iustum dicens, *Elias homo erat similis nobis passibilis, & oratione orauit vt non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex.* Vnde constat (quanuis in libris Regum non refertur) siccitatem illam, quam Elias prædixit, oratione ipsius fuisse
E antea à Deo impetratã. Erat ergo antea vir iustus & potens apud Deum, & zelo diuino iam vehementer vrgebatur, non enim ex inordinata aliqua affectione afflictiones illas suo populo postulabat, sed vt percussus à Deo, suum errorem agnosceret: ergo verisimile est iã fuisse à Deo vocatũ ad altius genus vitæ, in quo tantam sanctitatem cõsequutus erat, ita vt sicut Ioannes Baptista in eremo fuit à Deo euectus ad eũ sanctitatis gradũ, in quo posset liberè veritatem prædicare, & regibus resistere, eósque reprehendere, ita etiam Elias, quanuis non tam citò sicut Ioannes, conuenienti tamen tempore, fuerit ad nouum, ac mirabile viuendi genus euectus, vt coram Rege, & populo magna

magna cum authoritate, & libertate posset pro diuino honore pugnare. Simili argumento Hieronymus libro 11. contra Iulianum, illum, quia Eliam in catalogo coniugatorum posuerat, impugnat. *Quia si Ioannes Baptista (inquit) venit in spiritu, & virtute Eliæ, & Ioannes virgo est; vtique non solùm in spiritu eius venit, sed etiam in corporis castitate.* Ambrosius etiam in epistola 25. ad Vercellenses in hoc comparat Eliam, & Ioannem, quòd vterque in deserto constantiam priùs exercuit, vt fortior prodiret ad increpandum Regem, & mundum. Et lib. 1. de Virginib. in principio Eliam dicit *nullis corporei coitus permixtum cupiditatibus inueniri.* Et ideo inter virgines communiter numeratur, quia cùm iustus semper fuerit, extra matrimonium pollutus non est; & licèt Scriptura positiuè non declaret eum vxorem non duxisse, tamen quia nec vxoris, nec filiorum eius mentioné facit, colligunt Sancti nunquam matrimonium contraxisse; quod etiam eius muneri & prædicationi magis accommodatum fuit; inde etiam fit coniectura, vitam à consortio hominum separatam à principio elegisse saltem tempore maturæ ætatis, in quo posset statum viuendi eligere, quia illo tempore valde insuetum erat homines, præsertim laicos, vt erat Elias, si communem, & cum cæteris vitam ageret, à matrimonio abstinere.

Hieron.

Ambros.

6. Verùm quidquid sit de illo anteriori tempore, certè ex quo ad prophetizandum vocatus est, & missus, planè videtur à Deo separatus ab vrbium habitatione, & ad vitam solitariam agendam traductus; nam ex discursu vitæ eius à prædicta Dei vocatione; vsque ad translationé eius, cóstat semper in desertis habitasse, solúmque transitoriè ad negotium aliquod iussu Dei peragendum, ad communes hominum habitationes rediisse; quod ex discursu sequenti clariùs patebit; neque huic obstat quòd iussus fuerit ire ad torrentem Carith, se occultandi gratia, vtrumque enim simul consistere potest; nouit enim Deus similibus vti occasionibus, vt suos electos vocet ad perfectiorem vitam: imò hoc exemplo monstratum, & præfiguratum fortasse est, quod Deus in lege gratiæ fecit cum Paulo eremita, & aliis sanctis, vt occasione persecutionum, eos duceret ad vitam solitariam, & perfectissimam agendá; vnde hæretici calumniantur hoc vitæ genus, casu & necessitate quadam inchoatam esse; non aduertentes diuinæ prouidentiæ sapientiam, cui nihil casu accidit, eàdem in malitia hominum, exordia sumere perficiendi opera sua; hoc indicare voluit Deus etiam Eliæ, & ideo licèt proxima intentione, & ad literam, vt sic dicam, missus fuerit ad se occultandum hominibus; ex altiori quoque prouidentia missus est, vt separatus ab hominibus iugiter, & perfectè Deo vacaret, & mirabilem viuendi rationem inter homines inchoaret; quod autem satis fuerit illa vocatio, dicti Patres sentiunt, & indicat Ambrosius dicta epistola ad Vercellenses prope initium dicens. *Elias quem Dominus ad virtutis erudiebat perfectionem:* atque etiam effectus monstrauit, nec enim postea vnquam legimus Eliam in ciuitatibus commoratum; Quòd namque ad tempus missus fuerit ad Sareptam Sidoniæ, vt ibi in secreto pasceretur à vidua, non impedit quominùs ibi vitam solitariam, in suo cœnaculo; & purè contemplatiuam duceret. Cùm autem ibi potius, quàm in alio deserto vbi esset aqua, seruatus à Deo fuerit; vel sicut cibum per coruos accipiebat, non etiam aquam acceperit, in diuinæ sapientiæ thesauro absconditum est. fortè voluit Deus ea occasione, illi viduæ magna beneficia conferre, vt effectus ostendit, & significauit Christus Dominus Lucæ 4. fortè etiam illud factum mysticam habuit significationem, quam egregiè prosequitur Ambros. in comment. ad caput 6. Apocalyp. versus finé; Postea verò quàm se manifestauit Achab, in montem Carmelum ascendit, vbi prophetas Baal interfecit, indéque in desertum abiit, & inde ad montem Dei Oreb, ex quo iussu Dei descendit ad vngendos reges, & Elisæum; Atque ita ferè semper in deserto inuenitur, nisi cùm diuino iussu, seu inspiratione aliò mittitur.

Id tamen certius est post dictam vocationé.

Ad obiect. in num. 3.

Ambros.

Ad Confir. ibid.

Ambros.

7. Ex his ergo, pro materiæ capacitate, satis patet tota assertio: quæ verò addidimus de austeritate vitæ, & iugi contemplatione, sumuntur ex 3. & 4. Regum libris; & ex comparatione inter Eliam & Ioannem Baptistam apud Sanctos Patres frequentissima, & fundata in illo Marci 4. *Ioannes ipse est Elias.* Et Lucæ 1. *Præcedet in spiritu, & virtute Eliæ.*

Concluditur pro tota prima assertione.

8. Dico secundò, probabile est Eliam permanentem suam habitationem vitæ eremiticæ, præcipuè habuisse in móte Carmelo. Notauit hoc Abulen. 3. Reg. 21. quando Elias iussus est descendere vt occurreret Achab, eúmque de grauissimo peccato reprehenderet, eidémque, & vxori, debitá mortis pœnam prædiceret, expendit ergo Abulensis verbum *descendit* dicens, *Ex eo tempore, quo Deus fecit miraculum, mittendi ignem super sacrificium suum in monte illo, habuit deuotionem Elias, manendi in illo, & semper mansit, vsque ad tempus quo raptus est in curru igneo.* Vnde lib. 4. Regum cap. 1. circa illa verba, *Surge, & ascende in occursum nuntiorum Regis Samariæ.* notat idem Abulens. dici, *ascende nõ quia Elias maneret in aliquo loco infimo, manebat enim in monte Carmelo, sed quia ipse descensurus erat de monte, & postea ascensurus per viam per quam veniebant nuntij Ochoziæ.* In his autem verbis Abulensis vnum videtur tacitè supponi; & aliud apertè asseritur, indicatur enim Eliam ante illud insigne factum non habitasse in monte Carmelo, sed tunc concepisse deuotionem & propositum manendi ibi; quæ pars negatiua ex Scriptura probari non potest, nec mihi de illa constat, nam si verum est Eliam, priusquam prophetare inciperet, vitam egisse solitariam, fortasse in monte Carmelo habitabat, nam ideo fortasse illuc ascendit, ad conuincendos, & puniendos prophetas Baal: quod etiá eius verba indicant ad Achab. *Mitte, & congrega ad me vniuersum Isräel in montem Carmeli* 3. Reg. 18. *quasi diceret, ibi enim ero, sicut soleo*, priùs enim, quia se occultabat, aliis in locis versabatur, iuxta diuinam reuelationé. Sed, vt dixi, hoc totum incertum est, quantum ad illud tempus spectat.

2. Assertio de commoratione Eliæ in monte Carmelo.

Abulensis dictum partim negatiuum, partim affir. de habitatione Eliæ in Carmelo.

Pars negatiua incerta.

9. Secunda ergo pars, de reliquo tempore vitæ Eliæ, postquam occidit prophetas Baal, maius aliquod fundamentum habet in Scriptura, vt statim n. seq. deducam. Estque multùm recepta opinio, & locutionibus Patrum conformis: ad illá enim alludens Basilius in epist. ad Chiloné discipulum dixit: *Hic mons celeber Carmelus, in quo Elias demoratus per placuit Deo.* Sic etiam ait Nazian. orat. 16. de pauperum amore initio, *pulchra res solitudo, & quies, idquemet docet Eliæ Carmelus.* Vbi Nicetas exponit, id est, *Elias in Carmelo degens quemadmodum 3. Regum liber narrat.* Eandem latè prosequitur Ioan. Hierosolym. dicto libro de institu. monach. à cap. 17. ad 21. vbi ait post sedatam persequutionem contra Eliam mortua Iezabel, fixisse Eliam domicilium suum in monte Carmelo; tum quia erat aptissimus ad vitam monasticam; tum etiam propter insignia miracula quæ Deus ibi ostendit.

Pars affirm. magis certa.

Basil.

Nazian.

Ioan. Hiero.

Vide Nazian. orat. in Maxim. & Guillielmũ Tyrium in continuatione belli sacri lib. 5. cap 3. Additque fecisse ibi oratorium, & per sexdecim annos ibi mansisse vsque ad suam translationem.

Et quidem hoc posteriùs de mansione Eliæ vsque ad suam translationem, insinuatur in martyrologio Romano; dum 20. die Iulij dicitur *in monte Carmelo sancti Eliæ Prophetæ.* Quòd si obiicias,

10. An manserit Elias sẽper in Carmelo vsque ad suã trãslationem. quòd Elias non ex monte illo, sed ex ripa Iordanis raptus est, responderi potest, non quidem permansisse in illo monte vsque ad articulum translationis suæ, sed ibi habuisse domicilium vsque ad illum diem, quo Dei monitu inde discessit leuãdus in cœlum. Sed adhuc obstat quod 4. Reg. 2. dicitur, *Cùm leuare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias & Eliseus de Galgalis,* & non dicitur *de monte Carmelo.* Occurritur verò dicendo, non ita habuisse Eliam fixam habitationẽ in illo monte, quin interdum ad alia loca diuerteret, cùm diuinum obsequium, vel ratio sui muneris id postularet. Ita ergo tunc per occasionem aliquam descenderat in Galgala; siue iam præmonitus à Deo de suo transitu, siue (quòd magis Scriptura significat) quia occasione alia illuc iuerat, de qua nonnihil infrà dicemus, & ibi postea acceperit oraculum de sua translatione: & ideo ab illo termino discessus eius incipit narrari citato loco. Conuincit autem hæc obiectio, non satis probari ex diuina Scriptura domicilium hoc & habitationem Eliæ in monte Carmelo vsque ad transitum suum; quamuis verum sit Scripturam non repugnare huic historiæ, quæ magis videtur in traditione fundata, licèt ex vno quodam Scripturæ loco probabiliter colligatur, vt statim dicam num. sequenti.

11. An ibi ædificauerit oratorium. *Ioan. Hier.* Alterum verò quod de oratorio ædificato ab Elia dicitur à Ioanne Hierosolymitano, coniectura fortasse, vel traditione assertum est; nam apud alios authores, nihil de ea re inuenio satis expressum. Referunt autem communiter historiographi & cosmographi, fuisse in illo monte speluncam, & forsan Eliæ, vt ex Brochardo, & aliis, refert author theatri terræ sanctæ, in tribu Isachar, vnde etiam est verisimile, fuisse ibi aliquem locum cultui Dei dicatum. Præterea Cedrenus in compendio historiæ in Basilio refert, templum Eliæ per Basilium Imperatorem fuisse restitutum, vt meminit Baron. in scholiis ad martyrologium Romanum 20. die Iulij, vbi etiam ait extare epigrãmma D. Gregorij Nazian. de æde Eliæ *Dominicum* nuncupata; quæ possunt intelligi de tẽplo Eliæ, id est, ædificato ab Elia, & sic confirmant dictam sententiam. Vel de templo Eliæ, id est, dicato Deo in honorẽ Eliæ: & in hoc sẽsu non ita directè faciunt ad rem præsentem, sed alludunt ad ædem sacram quam dicitur Helena mater Cõstantini ædificasse in mõte Eliæ Thesbitæ, vt significat Niceph. lib. 8. c. 3. vbi licèt non expressè ponat montem Carmelum, videtur tamen de illo loqui cùm ait, in accliuitate montis ædificasse Helenam pulcherrimã ædem Eliæ Prophetæ. Non autem etiam est magnum indicium, montem illum fuisse speciale habitaculum Eliæ, & habuisse in eo locum aliquem diuino cultui singulariter dicatum.

(Margin: Auct. theatri terræ S. — *Cedren.* — *Baron.* — *Niceph.*)

12. Confir. pars eadem de habitatione ordinaria Vnum denique inuenio Scripturæ locum, qui primam hanc sententiam mihi valde probabilem facit. nam lib. 4. Regum capit. 4. mulier illa Sunamitis, quæ per Elisei intercessionem, filium à Deo priùs obtinuerat, & postea ex graui morbo mortuum habebat, dixit ad virum suum. *Mitte quæso mecum vnum de pueris, & excurram vsque ad virum Dei in montem Carmeli,* vbi significatur mõtem illum fuisse locum proprium vbi Eliseus domicilium habebat; constat autem ex narratione Scripturæ 4. Reg. 2. & 3. & ex omnibus expositoribus ac Patribus, Eliseum successisse Eliæ, sicut in spiritu, ita & in munere, & in habitatione, seu sede propria, quam ad Deum meliùs colendum sibi elegerat. Hoc autem magis declarant verba interrogationis viri, ad vxorem suam. *Quam ob causam vadis ad eum hodie, non sunt kalendæ, neque sabbata.* Nam in his verbis duo insinuantur; vnum est, habuisse illam fœminam consuetudinem adeundi illis diebus in montem Carmeli, ad conueniendum Prophetam illic habitantem. Aliud est, solitam esse illuc ire causa religionis, ad verbum Dei cum aliis audiendum à Propheta, vel orandum, & canendum diuinas laudes, sicut mos erat Iudæis, eundi ad synagogas, & orationis loca, in diebus sabbatorum. & kalendarum, & festiuis aliis, vt indicauit ibi Lyranus, & latiùs Abulensis quæstione 30. Erat igitur mons ille habitatio istorũ Prophetarum, & in eo habebant locum aliquem operibus religionis, & diuini cultus destinatum.

(Margin: Eliæ in Carmelo. — *Lyran.* *Abul.*)

13. Eliseus successor Eliæ. Vnde obiter cõstat, quod de Elia diximus, cum proportione habere locum de Eliseo; hac tantùm differentia conseruata, quòd Elias fuit præceptor, Eliseus discipulus: ille pater, hic filius, sicut ipse clamabat *Pater mi, Pater mi;* ille quasi author, & institutor illius vitæ generis, hic sectator, & hæres. In reliquis verò fuit conuenientia: nam ex quo Eliseus, iussu Dei vocatus est ab Elia, & illum sequi cœpit, ei perpetuò ministrauit 3. Regum 19. vsque ad 4. Regum 3. Post raptum verò Eliæ, eundem Carmelum incoluit, vt ex citato loco colligitur, & communiter authores docent, atque Eliæ in spiritu & ministerio successit. Vnde 4. Reg. 3. in huius rei signum filij Prophetarum venerunt in occursum eius, eúmque adorauerunt, & tanquam caput & principalem Prophetam, Eliæque successorem agnouerunt.

14. Obiicitur quoad successionem in Carmeli habitatione. Obiici autem potest, quia Eliseus vix semel aut iterum legitur in monte Carmelo, aut in alio deserto loco resedisse; sæpius verò in ciuitatibus, & inter reges versatus fuisse, & præcipuè in Samaria, quæ curia regni erat. Vnde 4. Regum 5. dixit puella Hebræa, quæ erat captiua in Syria, *Vtinam fuisset Dominus meus ad Prophetam qui est in Samaria.* & postea Naaman veniens in Samariam, ibi conuenit Eliseum; & ea contigerunt quæ illo loco Regum narrat Scriptura, & ex cap. 6. & 7. constat illic permanenter habitasse Eliseum, ac tandem in capite 13. ibidem occubuisse. Respondeo rationem viuendi Eliæ & Elisei, non ita fuisse solitariam & contemplationibus abstractam, vt non etiam ad conuersandum cum populo, in eius beneficium, per quædam, vt ita dicam, interualla, descenderent; namque & donum prophetiæ, quod habebant, in eum maximè finem illis à Deo communicabatur. * * * * (Margin: Respondeo)

Hæc tantùm de sacro Carmelitarum ordine in manuscriptis authoris Soarij inuenire potuimus. quem nisi mors bonis omnibus inuidens præoccupasset, tam de hoc ipso ordine, quàm de reliquis plura scripturum fuisse non dubitamus.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

De religione Societatis I E S V, quo ad institutionem, & institutum in generali.

TRACTA

TRACTATVS DECIMVS DE RELIGIONE SOCIETATIS IESV IN PARTICVLARI.

LIBER PRIMVS.

De religione Societatis IESV quoad institutionem, & institutum eius in generali.

HÆc est postrema pars totius operis de statu religionis, quæ sicut pluribus titulis, ac nominibus à me debita est, ita præcipuè, ac primariò est intéta. Cùm enim ante quadraginta annos, ex quo hæc scribo, scribo autem anno 1595. magno diuinæ gratiæ beneficio ad hanc religionẽ vocatus sim, & toto hoc tempore in ea educatus, nutritus, & conuersatus, eius viuendi rationem, ac institutum admiratus semper fuerim, & in ea singularem morum probitatem, & erga diuinam maiestatem, religionem, ac reuerentiam; erga proximos verò eximiam charitatem, & animarum zelum in variis, ac distantissimis prouinciis Italiæ, Galliæ, totius ferè Hispaniæ, ac tandem Lusitaniæ fuerim expertus: videámque nihilominus religionem hanc, non solùm ab hæreticis hominibus, (quæ illius magna laus est) odio haberi, verùm etiam, specie religionis, ab hominibus sanam doctrinam, & religionem Catholicam profitentibus oppugnari, variísque modis, tum in priuatis colloquiis, tum etiam in publicis lectionibus, & concionibus, vel iniquis detractionibus, vel sophisticis argumentationibus exagitari: diu, multúmque desideraui, eius, quæ in nobis est, religionis rationem vtrisque reddere, & obiectionibus vniuersis, quæ hactenus contra Societatem excogitatæ sunt satisfacere. Non quia veritas ipsa, quæ luce clarior est, aut religio, quàm Apostolica Sedes toties probauit, & diuina gratia suis operibus illustriorem reddidit, nostra defensione, aut illustratione indigeat, sed vt signum aliquod grati animi, & Deo, qui me vocauit in Societatem filij sui, & ipsi Societati, cui totum quod sum, vel habeo, debitum recognosco, exhiberem. Quamobrem sanctissimorum Patrum Thomæ, & Bonauenturæ exempla sequutus, opus hoc diuina gratia confisus aggressus sum. Quia verò Societas hæc quædam habet cum cæteris religionibus communia, quædam autem propria; propter priora, nonnullis minùs necessaria in Ecclesia, vel potiùs supernacanea visa est; eo quòd nouissimis temporibus, quando Ecclesia multis, & grauissimis religionibus abundabat, inuenta videatur; propter posteriora verò, res noua, ac propterea, vel hoc solo nomine suspe-

A cta multis existimata est, ab aliis autem minoris habita, quòd parum rigorosum, & austerum viuendi modum amplexam esse calumnientur. Ad satisfaciendum igitur omnibus, necessarium existimauimus ea priùs, quæ religioso statui communia sunt, diligenter, & exactè tractare; quod hactenus præstitimus. Deinde verò (quod nunc aggredimur) Societatis institutum distinctè, ac dilucidè explicare. Ita enim speramus fore, vt ad maiorem Dei gloriam, & animarum fructum, religionis huius dignitas, & vtilitas omnibus innotescat, & oblatrantium ora, aut obticescant, aut confundantur. In hoc ergò primo libro generatim Societatis institutum, ordinem, harmoniam, seu hierarchiam proponemus, ac declarabimus: In sequentibus verò de singulis eius partibus, votis, ac præcipuis constitutionibus (hæc enim omnia instituti nomine comprehenduntur) disseremus.

In superiori tomo, & tractatu 1. huius.

B

CAPVT I.

Sitne Societas IESV vera religio, & cur hoc nomine insignita sit?

1. SVpponimus esse in Ecclesia catholica congregationem quandam clericorum, specialem regulam, sub obedientia propriorum Prælatorum profitentium, quam hoc nomine *Societatis IESV* appellamus. Hoc ex facto ipso per se euidens est, & ideò non indiget alia probatione, præterquàm quod huius congregationis, sub eo nomine, honorificam mentionem fecit Concil. Trid. sess. 25. cap. 16. de reformat. regul. & ante, ac post illud multi Pontifices in bullis suis, quorum sententias postea referemus.

C

2. Dicimus ergo primò Congregationem hanc esse veram, & propriam religionem: quod de toto hoc corpore Societatis nullus catholicus negauit vnquam, quem ego sciam, nec negare potest; est enim (vt existimo) certum de fide; nam si hæc non est vera religio, nulla profectò est in Ecclesia religio vera, quod dicere hæreticum esset. Sequela autem patet, quia esse religionis non antiquitate, & quasi præscriptione acquiritur, *sed professione status ad perfectionem tendentis, & ab Ecclesia approbati.* Hæc autem omnia in religione hac manifestè inueniuntur. Nam finis eius est non solùm ad perfectionem

D

Assertio 1. Societatem esse veram religionem. Probatur de fide.

Essentia religionis quæ.

fectionē tendere, sed etiam alios, quoad fieri possit, ad eam ducere. Ad hunc autem finem assequē-dum, fit in ea seculi abrenunciatio, & ad diuinum cultum specialis consecratio per tria vota substātialia religionis, cum vera etiam professione solenni, quæ in aliquibus membris huius corporis fit; ergo de toto hoc corpore dubitari non potest, quin sit vera, & propria religio. Quomodo autem in singulis eius membris hic status inueniatur, in discursu operis dicetur.

3\. Secundò dicimus, hanc religionem esse distinctam à reliquis specifica distinctione morali, eo modo quo in religionibus hæc distinctio inueniri potest, vt vidimus in tract. præcedent. cap. 1. Hoc etiam per se notum est ex modo procedendi eius. Nam post Summum Pontificem sub diuerso capite, seu Generali, constituit suam propriam monarchiam, & sub propriis, ac distinctis constitutionibus, ac regulis viuit; & quamuis cum aliis religionibus conueniat in generali fine inquirendi perfectionem, hoc tamen speciale habet, quòd in suo fine non tantùm acquirere perfectionem, sed etiam illam in aliis exercere, seu ad alios deriuare intendit, & ideo in modo illam acquirendi sese accommodat aliorum etiam vtilitati, & saluti; atque ita incumbit suorum membrorum perfectioni, vt ad aliorum vtilitatem ea informet. vnde etiam fit, vt ad hunc finem propriis, vel (vt sic dicam) appropriatis mediis vtatur. Ac denique ex eodem capite etiam nascitur, vt corpus hoc pluribus magísque variis membris constet, quàm cætera aliarum religionum, sítque (vt ita dicam) magis heterogenea; quia ille finis, ad quem ordinatur, plura requirit munera, atque etiam plura organa necessaria sunt. Est ergo hæc particularis religio distincta à reliquis, quæ post alias nata est, propriúmque fundatorem habuit; propriáque approbatione indiguit; quæ omnia sigillatim probanda, & tractanda sunt. Nunc tāquam certa supponūtur magis, quàm probantur; quia sub hac generalitate nullam habent dubitationem.

Secunda assertio, Societatē esse religionem à reliquis specificè distinctam. Ostenditur.

Societas cur prę aliis religionibus mēbris varia.

Societatem proprium nomen sibi vendicare oportuisse.

4\. Tertiò pro secunda parte tituli, ex dictis concluditur, moraliter necessarium fuisse religionem hanc proprium aliquod, & speciale nomen habere, eíque imponi. Quia omnes res particulares indigent propriis nominibus impositis, alioqui impossibile esset humano modo, de eis sermonem habere; cùm ergo hæc religio particularis sit, & post alias instituta, particulari etiam nomine indiguit, ac nouo, & à nominibus aliarum religionum diuerso. Hoc autem nomen licèt ab aliis, per errorem, aut vulgarem vsum, varium, ac multiplex fuerit, verum certè, ac proprium vnicum tantum est, *Societas IESV.* Religiosi enim Societatis in variis regionibus à multis sunt vocati *Theatini*, ab aliis *Inniguistæ*, à nonnullis *Iesuitæ*, seu, *Iesuati*, alicubi etiam præsertim in Lusitania, & India Oriētali, *Apostoli* dicti sunt: omnia autem hæc nomina, aut sine veritatis fundamento, aut sine authoritate, nostris hominibus sunt attributa. Ordo enim Theatinorum, qui in aliquibus Italiæ partibus floret, peculiaris quædam religio est, sed à Societate longè diuersa; distinctum enim fundatorem habuit, (in quo Chemnitius malitiosè errauit, vt Iacobus Payua infrà num. 5. citandus notauit) nempe Cardinalem Petrum Carrapha Episcopum Theatinum, qui postea fuit Paulus IV. Pontifex, & institutum habet, ac rationem viuendi longe diuersam; habet tamen nonnullam similitudinē cum religione Societatis in exteriori specie habitus clericalis; vtraque enim religio clericorum est; & propter hanc similitudinem, & quia prope eadem tempora vtraque religio exorta est, ideò vulgus nesciens discernere inter homines vtriusque religionis, *Theatinorum* nomen, quod paulò erat antiquius, ad religiosos Societatis accommodauit. Nomen autem *Inniguistarum*, quatenus à nomine *Ignatij* (Hispanè *Innigo*) deriuatum est, non carebat fundamento veritatis, quantum ad etymologiam, rectè enim potest, & solet, religio à nomine sui fundatoris nominari: caret tamen fundamento authoritatis, sine qua nullum est verum nomen alicuius rei; oportet enim, vt sufficienti authoritate sit impositum; hoc autem nomen, non solùm à nemine habente authoritatem Societati impositum est, verùm repugnat potiùs intentioni fundatoris eius, qui humilitatis causa noluit suam religionem à suo nomine appellationem accipere.

Tertia assertio, & eius probatio.

Societatis religiosi variis nominibus appellati per errorem.

Payua.

Cur Societatis religiosi Theatini vocati.

Quare Inniguistæ appellati?

5\. Idem seruata proportione dici posset de nomine *Iesuitarum*, quo quidem nomine abutuntur hæretici, vt homines Societatis proscindant. Nam Chemnitius in quodam libello, quem contra Societatem scripsit, sic dicit appellari hos religiosos *Iesuitas*; non quia verè sint Christo coniuncti, sed quia sunt manifesti hostes Iesu: sicut olim (inquit) Imperatores Asiatici, vel Africani appellabantur, quia illas prouincias debellauerant; aliquando verò malitiosè deprauant, ac distorquent per ludibrium, vt refert Payua statim citandus, & Surius in cōmentario de gestis Orbis anno 1536. Libellum autem illum cum aliis eiusdē hæretici, damnauit Pius IV. per Epistolas missas ad Maximilianum Imperatorem, & ad Albertum Bauariæ Ducem, & ad Episcopos Germaniæ, quas in vnum collegit Otho Cardin. Albanensis, & Augustanus Episcopus. Contra eundem etiam hæreticum pro Societate, eiúsque nomine gloriosè pugnauit Iacobus Payua Lusitanus lib. 1. Itaque si nomen illud piè, ac syncerè interpretari velimus, accommodatum satis est ad religiosos Societatis voce simplici nominandos, præsertim supposita ipsius religionis appellatione dicta; si enim tota religio *Societas Iesu* dicitur, quia Iesus est quasi vinculum, & centrum, in quo huius religionis socij copulantur, & ob alias causas, quas statim in num. 13. attingemus: cur non poterunt membra eius *Iesuitæ* vocari? Sic enim, (vt Epiphanius refert hæresi 29. longè à principio) fideles in principio Ecclesiæ, vt à Christo cœperunt Antiochiæ appellari *Christiani*, Actor. 11. ita aliis locis à Iesu sunt vocati *Iesæi*, quod ferè perinde est, & eandem habuit deriuationem; nam totam etiam Ecclesiam aliquando vocauit Paul. *Societatem filij Dei* 1. ad Cor. 1. Potest etiam hæc religio *Societas Iesu* appellari; quia nomen IESVS à salute dictum est, & saluatorem, ac medicum animarum ex propria etymologia significat: quia ego hæc *Societas* in hūc finem peculiariter congregata est, vt saluti animarum Christo cooperetur, ideo sub eadem etymologia eius religiosi, *Iesuitæ* dici possunt, quasi animarum curatores, ac medici, simile enim nomen in principio nascentis Ecclesiæ religiosis esse impositum, author est Eusebius lib. 2. historiæ c. 16. vbi ex Philone lib. de supplicibus, seu de vita contemplatiua ait, illum vocasse monachos curatores, *eo quòd tanquam medici, curatione adhibita, eorū mentes, qui ipsos adirent, à vitij, & turpitudinis morbo ereptas,*

Quamobrē Iesuitæ dicti?

Payua. Surius.

Otho Card.

S. Epiphan. De hac S. Epiphanij deriuatione plures alij apud Enriquez lib. 12. cap. 5. n. 4. lit. A. in Com.

Euseb.

ptas, ad integram valetudinem restituerent. Et subiungit Eusebius. *Siue igitur Philo ipse, dum propriam, & appositam hominum morbis appellationem attribuere volebat, suo ipsius arbitratu, & iudicio, illis istud nomen imposuerit; siue re vera ab initio authores eius religionis, cùm adhuc Christianorum appellatio nusquam penè locorum diuulgata esset, eos ita nominarint, longa ratione disquirere non est opus.* Verumtamen eadem appellatio esse videtur, quæ apud Dionysiũ cap. 6. de Ecclesi. Hierarch. p. 1. vbi religiosos vocat θεραπευτάς: ipse verò interpretatur *cultores*; quam interpretationem Eusebius non omittit, quia vox illa deriuatur à verbo Græco θεραπεύω, quod & *famulari*, & *curare* significat. vnde Luc. 4. vbi de Iesũ dicitur, *curabat eos*, Græcè dicitur, ἐθεράπευσεν. vide Bellarm. lib. de monachis cap. 1.

Dionys. Areopag.

6. In hoc ergo nomine rectè interpretato, nihil est à veritate, aut pietate alienum. Nihilominus tamen ipsa Societas non solet hoc nomine suos appellare, vel quia in bullis Pontificiis, aut constitutionibus eius, non inuenitur, & ideo apud illã non habet sufficientem authoritatem, etiamsi vulgò à multis vsurpatum sit: vel certè ad vitandam ambiguitatem, seu æquiuocationem. Fuit enim multo ante S. Ignatium congregatio piorum hominum, qui *Iesuati* appellati sunt, cuius meminit Sabellicus Ænead. 11. lib. 9. & Polydorus de Inuentoribus rerum. cap. 4. Volaterran. lib. 21. cap. de ordine eremitarum. Baron. in Martyrol. 31. Iulij. Eiúsque initium fuisse dicitur Senis Italiæ vrbe anno 1360. authoribus Ioanne Columbino, & Francisco Vincentio, quorum institutum longè diuersum est ab instituto Societatis. Nam illi priuatæ tantùm vitæ, seu perfectioni incumbunt, & cõmuniter non ordinantur. Multi etiam graues authores dicunt, illam non esse propriam religionẽ, licèt sit satis pius viuendi modus, vt Panormit. in rubr. de regul. n. 2. & latiùs in cap. *nullus*. de foro compet. n. 11. & in consil. 55. quod ibi citat. Et Felin. cap. *Sancta Maria*. de constit. in principio, & Cardin. consi. 136. Cur autem illo nomine appellati sint, variæ rationes redduntur, quæ videri possunt in historiis (nostra enim non refert) apud Boërium lib. de vita & statu eremitarum n. 13. & Paulum Morigia in historia de ordinibus, c. 33. & Hieronymum Romanũ lib. 6. de Republica Christiana c. 22. Onuphriũ in suo chronico anno 1367.

Nomen Iesuita fundamentum nõ habet in instituto Societatis.

Sabel. Polyd. Virg. Volater. Baron. Panorm. Felin. Cardin. Boër. Paul. Mor. Hier. Rom. Onuphr.

7. Quartum *Apostolorum* nomen certum est à Societate non vsurpari, nec valde commune esse; nã extra Lusitaniam, Indiásque Orientis non est in vsu. Ibi autem non sine pia, & probabili analogia nostris impositum est. Nam quia in initio, ante approbatam etiam Societatem socij duo B. Ignatij, B. Franciscus Xauier, & Simon Rodericus, Ioãne Rege efflagitante, & Summo Pontifice imperante, in Lusitaniam profecturi, inde in Orientalem Indiam nauigaturi ad prædicandum Euangelium, fœliciter missi sunt, tantóque fructu, ac vitæ exemplo, vterque Olysipone; Franciscus verò in Oriente etiam per se, ac per suos socios, ministerium suum perfecere, vt Apostolos ad viuum imitari viderentur; ideóque tam ex nominis etymologia, quàm ex vitæ perfectione *Apostoli* vocati sunt. Atque ita hoc nomen secundùm quandam analogiam, & participationem intellectum, nec falsitatem, nec magnam inuidiam habere videtur. Tamen etiam caret sufficienti authoritate, & impositione, & nonnihil arrogantiæ habere videretur, si propria voluntate esset acceptum, verùm, vt dixi, nostri religiosi illud non vsurpant, sed potiùs quantum in ipsis est, cohibere, & emendare studet.

Cur in Lusitania Societatis religiosi Apostoli vulgò dicantur.

Vide Lucenam in vita Xauerij lib. 1. cap. 9.

Vnicum ergo ac propriũ nomen huius religionis est *Societas IESV*. Hoc primùm S. Ignatius inuenit, creditúrque habuisse virginem à reuelatione illa, quam prope Vrbẽ habuit, in qua Æternus Pater Vnigenitum suum Crucem humeris gestantem ostendit, eíque Ignatium, & eius socios beneuolentissimè cõmendauit, quos eodem amore sub protectione sua Iesus suscepit, & apertis verbis Ignatio significauit. Hinc ergo ortum est S. Ignatij desiderium, quod reliqui socij religiosissimè amplexi sunt, & in prima supplicatione, quã de approbanda sibi Societate Pontifici fecerunt, his verbis significarunt. *Quicunque, qui in Societate nostra, quam IESV nomine insigniri cupimus*, &c. Postea verò subiungit Pontifex generalem approbationem, dicẽs: *Præmissa omnia & singula*, &c. *Apostolica authoritate approbamus.* Atque eadem petitio, & approbatio in aliis Pontificiis bullis sæpe reperitur, præsertim in bulla 1. Iulij III. vbi Patres repetunt illa verba. *Quicunque, qui in Societate nostra, quam IESV nomine insigniri cupimus.* Et postea Pontifex subiungit. *Quapropter considerantes, nihil quod sanctum, piúmque non sit, in dicta Societate, eiúsque laudabilibus institutis, ac exemplari Ignatij, & aliorum sociorum prædictorum vita, & moribus reperiri*, &c. In quibus bullis considerandum est, quòd licèt directè, & expresè rem, & non nomen approbare videantur, tamen dupliciter illud satis commendant, primò quia omnia ab illis Patribus proposita, & gesta laudant: nihil ergo reprehensione dignum in desiderio appellationis illius inuenerunt. Deinde ac maximè, quia statim illa voce vtuntur, & deinceps perpetuò hoc nomine religionem ipsam; religiosos verò ipsos *socios* appellant; quod omnes sequentes Pontifices obseruarunt, & præsertim Gregor. XIII. in sua constitutione, *Ascendente Domino*. ac tandem Conc. Trid. sess. 25. cap. 16. de reform. regul. Atque ita Pontificum mentem S. Ignatius intellexerat, quando initio suarum constitutionum dixit. *Hæc minima congregatio, quæ à Sede Apostolica in prima sui institutione Societas IESV nominata est*, &c. Constat igitur nomen hoc magna authoritate impositum, & confirmatum existere. 8.

Proprium huius religionis nomen esse Societatem IESV.

Vide Ribad. in vita B. Ignatij, & Orlandin. lib 2. histor. Soc. n. 30. Lucen. suprà.

Habetur in 1. Bulla Pauli III.

Aliquorum calumnia circa nomen Societatis IESV refellitur.

9. Nihilominus non defuerunt viri catholici & docti, qui cùm in nostris primis patribus, eorúmque religione aliquid quærerent, quod reprehenderent, in hoc etiam nomen impegerunt, arrogantiæ illis tribuentes, quòd nomen vniuersæ catholicæ religionis propriũ sibi vsurparent. Cùm enim Paul. 1. ad Cor. 1. dixit; *Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi.* per illam *societatem* vniuersam planè Ecclesiam intellexit. Et hic dicitur fuisse primus articulus censuræ, quam contra Societatem Vniuersitas Parisiensis edidit. Hoc etiam videtur significare voluisse Cano lib. 4. de locis. cap. 2. in principio, vbi tractans prædicta verba Pauli, inquit, *Quæ sine dubio Societas, cùm Christi Ecclesia sit, qui titulum illum sibi arrogant, hi videãt, an hæreticorum more penes se Ecclesiã existere mentiantur.* Quibus nos vno verbo respondere possemus; nos illud nomẽ non vsurpasse, sed consensu Summorum Pontificũ habuisse, magísque timendũ esse, ne inuidiæ, vel arrogantiæ genus sit, ibi reprehensione dignum aliquid quærere, vbi tot Pontifices, tantúmque Concilium nihil inuenit, vel potiùs, dum nos calumniantur, ipsos quoque tacitè reprehendere.

Ribaden. de vita B. Ignatij lib. 4. cap. 11. in editione Latina.

hendere. Sed & nouissimè Gregor. XIV. in sua confirmatione instituti Societatis, quæ incipit, *Ecclesiæ Catholicæ*, &c. data 4. Kalend. Iul. anni 1591. omnem hac de re quæstionem extinxit in hunc modum. *Quo verò ad reliqua, quæ in controuersiam vocata erant, sic statuimus, nomen Societatis IESV, quo laudabilis hic ordo nascens, à Sede Apostolica nominatus est, & hactenus insignitus, perpetuis futuris temporibus in ea retinendum esse*, &c.

10. Supra posita calumnia diluitur. De nomine *Societas*. Veruntamen, vt obiectioni eorum pleniùs satisfaciamus, duas dictiones quibus nomen illud constat, distinctè consideremus, *Societas Iesu*. Et quidem in priori nihil est, quod arrogantiam redoleat, sed potiùs humilitatem, & charitatem. Noluerunt enim nostri Patres, Pontificis approbationem anteuertendo, congregationem suam *religionem* nominare, & ideò vsi sunt voce, quæ communissima est, & vix poterant inuenire aliam, quæ maiorem temperantiam, & moderationem animi indicaret. Deinde summo charitatis vinculo coniuncti erant inter se; hæc enim sola, ex tam diuersis nationibus, summo animorum consensu, & perpetuo nexu eos copulauerat, & hunc spiritum in sua congregatione relinquere maxime cupiebant, quod nullo alio nomine magis significare potuerunt. Et hoc indicant illa verba in 2. bulla Pauli III. *Ad perficiendam, & conseruandam eorum Societatis in Christo vnionem, quandam viuendi formulam tradiderant*, &c. Solet enim *Societatis* nomen, & ad militiam, & ad negotiationem, seu mercaturam specialiter applicari. Et vtroque titulo videtur hæc vox à B. Ignatio vsurpata. Nam ad priorem spectat, quod in 1. bulla Iulij III. dicitur. *Postquam Domino inspirante huic Iesu Christi militiæ nomen dederint, die, noctúque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt.* Et inferiùs. *Idonei reperti ad eundem finem Societatis admittantur ad hanc Iesu Christi militiam.* Et in 1. bulla Pauli III. *Quicunque in Societate nostra, quam IESV nomine insigniri cupimus vult sub Crucis vexillo Deo militare.* Est ergo hæc quorundam militum societas. Ad posteriorem autem pertinere videtur, quod priùs in eadem bulla dicitur: *Exemplaris, ac religiosæ vitæ socij effecti*, &c. Quid enim est religiosa vita, nisi quædam spiritualis negotiatio, & mercatura? (D.Thom.) Cùm ergo D.Thoma teste 1. p. q. 13. art. 2. ad 2. vnaquæque res ab operatione sua magis propria, magisque nota, optimè nominetur, & finis, ac munus Societatis sit, præter vnionem, & charitatem propriam, perpetuò militare pro animarum salute, seu pro illis Christo lucrandis negotiari, maxima cum proprietate religio hæc *Societas* appellata est.

11. De nomine IESV. Non potuit autem nomen hoc *Societas* absolutè, & sine vlla determinatione huic religioni imponi; tum quia talis impositionis modus etiam in propriis nominibus absque alia cognominis determinatione vsitatus non est, nedum in communibus, & generalibus. Tum etiam quia vel nomen esset nimis vagum, & incertum; vel si per antonomasiam, pro hac religione accipiendum putaretur, maioris fortasse arrogantiæ argueremur. Quæ igitur determinatio, aut magis pia, & religiosa, aut instituto talis religionis magis accommodata, aut membris eius dulcior, aut fructuosior, vel ad fidelium ædificationem aptior addi poterat, quàm adiuncto nomine IESV? Præter hanc enim, duæ tantùm aliæ accommodatæ determinationes poterant cogitari, Ignatij nimirum, vel primorum sociorum eius, S. Xauerij, nimirum, Salmeronij, &c. Et quidem non immeritò

Fr. Suarez de statu relig. tom. 4.

A nec sine sufficienti ratione potuisset hæc societas *Societas B. Ignatij* appellari; illum enim vt ducem, & proximum exemplar à Deo datum agnoscit, & secundùm Christum veneratur. At hunc ipsum honorem fugere, & nomen suum occultare voluit B. Ignatius; tantum ergo ab arrogantia abfuit, quantum humilitas à superbia distat. Quanquam ergo nostri muneris esse debeat, nomen *Ignatij* perpetua memoria, & affectu retinere, eiúsque virtutes imitari; ipse tamen IESV nomen voluit esse infixum in cordibus nostris, & ideo non suo, sed illo voluit Societatem insigniri. (Cur B. Ignatius de suo nomine Societatē nūcupari noluerit.) Altera verò sociorum omnium Ignatij determinatio, seu appellatio, quanuis ab eorum meritis aliena non esset, multis tamen rationibus fuisset (B) incongrua, non solùm quoad moralem rationem, quia non omnes pares fuerunt, sed etiam quoad ipsius nominis vsum; oportuisset enim, aut omnium propria nomina *Societatis* voci distinctè adiungere, quod prolixum esset, & inusitatum; aut sub confusa sociorum voce eos comprehendere, quod ambiguitatem, & communitatem vocis non tolleret, nisi saltem Ignatij nomen præponeretur, dicendo, *Societas B. Ignatij, & sociorum*; & ita neque Ignatius ipse, quod humiliter exoptabat, obtineret, neque alij in eodem modestiæ, ac humilitatis officio eum perfectè imitari viderentur. Prudenter ergo, & sanctè additum est nomen IESV, in quo principaliter ipsi sociati erant, (C) & cæteros imitatores eorum coniungi cupiebant.

12. Ab arrogātia nominis *Societas* liberatur. Sed instant, arrogantiæ esse, vniuersalis Ecclesiæ nomen sibi vsurpare. Respondeo inprimis arrogantiam tunc propriè esse, cùm quis aliquid boni, vel virtutis sibi attribuit, quod verè non habet, aut à se habere, quod à Deo habet, iuxta D. Thom. (*D.Thom.*) 2. 2. q. 112. art. 1. ad 2. Neutrum autem horum fecit B. Ignatius, aut facit Societas per huius nominis appropriationem. Nam inprimis hoc nomine profitetur, quòd verè est *Societas IESV*, tum quia in illo vnitur perfecta vnione, qua membra capiti copulantur, & inter se ratione illius; tum (D) etiam, quia sub illo, tanquam sub primario duce militat; tum denique quia pro illo legatione ad homines fungitur, vt Deo reconcilientur; illíque ad salutem animarum, quantum potest, cooperatur. Nam & Paulus Apostolus ad Philip. 2. Epaphroditum fratrem *cooperatorem*, & *commilitonem* suum appellat, eo quòd in prædicatione Euangelij illi esset socius. Sic autem huius religionis ministri, si non tempore, & loco, certè spiritu, & munere illi sociantur. Tum denique, quia quicquid lucri in negotiatione sua hæc Societas intendit, totum ad IESVM pertinet, non enim quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærere debet, ac conatur. Deinde hoc ipsum quod verè *Societas* est, (E) non à se, sed à Christo habere, illo eodem nomine profitetur. Propterea enim non alterius hominis, sed IESV appellata est, vt ab illo intelligat se habere originem, & profectum.

13. Replica. At vrgere tandem possunt, ad arrogantiam etiam, & superbiam pertinere, ea quæ communia sunt, & excellentiam præ se ferunt, tanquam propria vsurpare. Respondeo primò, vulgatam esse (Diluitur primò.) doctrinam etiam inter Dialecticos, genericam vocem aliquando attribui abiectiori speciei, vt denotetur potiùs nihil habere extendens, præter id quod commune est; nomen autem *Societatis IESV*, licèt excellentiam magnam præ se ferat, (Vide D.Th. in 4. d. 27. q. 1. art. 1. quęstiuncula 2. ad 3.) tamen ex se non aliam significat, præter illam, quæ toti Ecclesiæ, & omnibus membris eius com-

Kk munis

munis est, & ideo attribui potuit alicui parti eius, non tanquam excellentiori, sed tanquam minimæ, & quasi nihil proprium habenti, vnde glorietur. Deinde addo, etiam esse vulgarem Theologorum doctrinam, nomina communia, quantumuis excellentia, rectè appropriari alicui, quando, & penuria nominum cogit, & sufficiens ratio ad talem approbationem inuenitur. Sic nomen *Spiritus sancti*, quod aliàs commune est tertiæ personæ, tanquam proprium imponitur, vt omittam multa essentialia, & communia nomina personis appropriari, vt potentiam Patri, sapientiam Filio, & similia; sic etiam hæc vox *religiosus*, communis est omnibus verum Deum sana fide colentibus, & nihilominus speciali ratione iis qui peculiari modo se diuino cultui dedicant, appropriata est; & ideo quamuis nonnulli hæretici etiam hoc in monachis reprehendere voluerint, quòd *religiosorum* nomen sibi vendicauerint; nihilominus tamen esse veram calumniam omnes catholici intellexerunt. Ita igitur commune hoc nomen sine arrogantia potuit huic religioni appropriari; quia multa habet propria, in quibus meritò hæc impositio, seu accommodatio fundari potuit. Primùm, quia vt dictum est, Christo specialiter coniungitur, vt ei circa efficaciam redemptionis, & salutem hominum, quam nomen IESVS præ se fert, specialiter cooperetur. Secundò, quia Christi vitam proprio, & particulari modo imitatur, vt in sequentibus latiùs ostendemus. Et nunc breuiter declaratur, quia in hoc præcipuè suos instituit, vt summa vnione charitatis inter se viuant, more discipulorum Christi, & vt Christo conformentur, præcipuè in obedientia ad Patrem, & in affectu ad animarum salutem; quos omnes effectus nomen illud præ se fert iuxta illud 1. Ioan. 1. *Quod vidimus, & audiuimus, annunciamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo.* Tertiò est huic religioni proprium, peculiarem obedientiam Vicario Christi promittere, quod inter alias causas, speciali Dei prouidentia credimus factum, in detestationem hæreticorum, qui eodem tempore exorti sunt, & speciali odio Apostolicam sedem, atque adeò catholicam Ecclesiam prosequuntur. Non ergo nomen *Societatis* hæc religio assumpsit vt vniuersalem Ecclesiam sibi arrogaret, sed potiùs, vt se illius filiam, & peculiari modo illi obedientem profiteretur. Quis autem filiam reprehēdat, quod ex peculiari affectu ad matrem nomine eius insigniri gaudeat? Denique nullus reprehendit religiones aliquas, congregationes, aut particulares personas, quæ vel à Trinitate, vel ab Spiritu sancto, vel à conceptione, vel ab ipso nomine IESV, cognomina accipiunt, vel ob peculiarem institutionem, vel ob singularem deuotionem, vel propter aliquem alium respectum ad talia mysteria: cùm ergo hæ omnes causæ, & plures aliæ, quæ insinuatæ sunt, vel cogitari etiam possunt, in Societate inueniantur, meritò à nomine IESV cognomen accepit. Vltimò verò circa nomen hoc præ oculis habenda est multiplex eius significatio, quæ in constitutionibus eiusdem Societatis declaratur. p. 5. cap. 1. lit. A. Quia enim Societas congregatio quædam est, quæ pluribus membris constat, & nouitiis etiam, qui propria membra non sunt; ideo interdum illo nomine significatur tota Societas, vt nouitios etiam complectitur; nonnunquam excluduntur soli nouitij, & Societas appellatur totum reliquum corpus ex membris suis constans. Inter hæc autem membra quædam sunt, quæ nondum ad terminum peruenerunt, sed adhuc probantur aliquo modo, & sunt in via, vt scholastici, & ideo vocari solet aliquando illo nomine hæc congregatio, vt constans ex professis, & coadiutoribus formatis, qui iam sunt in termino sui status. Quia verò inter eos professi sunt præcipui, & apud eos est principaliter regimen Societatis, & ministerium eius, ideo specialiter solet eis hoc nomen attribui. Quæ distinctio ad intelligenda ea, quæ dicemus, præ oculis habenda est.

Diluitur secundò.

Vide Bellar. in lib. de monachis.

Rationes cur nomen totius Ecclesiæ approprietur huic religioni. Prima. Secunda.

Tertia.

Nomen Societatis variè in constitutionibus vsurpatur.

CAPVT II.

Quis sit finis huius religionis.

1\. Sicut in actionibus humanis earum bonitas, & perfectio ex fine pendet, vt est commune Philosophorum dogma; propter quod dixit Seneca epist. 46. Finem summi boni ad quem factum nostrum, dictúmque respiciunt, proponendum nobis esse, ne vita in incertum vagetur. Imò etiam Christus Dominus Matth. 6. & Luc. 11. dixit, ex oculo cordis, & simplicitate intentionis totius corporis lucem pendere. Sicut (inquam) hoc in singulis actionibus verum est, ita etiam in quolibet vitæ statu; nam finis eius est quasi basis, & fundamentum illius, vt rectè dixit Greg. lib. 28. moral. c. 13. explicans verba illa Iob 38. *Super bases illius solidatæ sunt, vita* (inquit) *nostra in intima finis intentione subsistit.* Est etiam quasi generale principium, ex quo conditiones, seu proprietates, vel obligationes vniuscuiusque status colligendæ sunt, iuxta illud Aristot. 2. Phys. cap. 8. *Sicut principium in speculabilibus, ita finis in moralibus.* Inter moralia autem, status hominum primarium sine dubio locum obtinent. Est denique finis vniuscuiusque status, seu religionis, si proprius sit, veluti propria forma, à qua veluti propria differentia constituens talem religionem, eámque ab aliis distinguens sumitur, vt ex D. Thomæ doctrina 2. 2. quæstione 184. intelligere licet. Ob has ergo causas ad intelligendum Societatis institutum, eiúsque rationes, ac proprietates explicandas, finis illius primùm omnium contemplandus est. Atque ita primi etiam nostri Patres, quoties à Summis Pontificibus approbationem huius religionis petierunt, à fine illius suæ supplicationis initium sumpserunt. Ab illis ergo, atque adeò à Pontificibus, & responsis eorum finem huius religionis addiscamus.

A fine non solùm quælibet actio, sed totus vitæ status regulatur. Senec.

Greg.

Est ité principium in moralib.

Aristot.

Est denique quasi differentia distinguens statum. D.Thom.

Finem huius religionis esse non solùm propriam, sed alienam perfectionem quærere.

2\. In prima ergo Bulla Pauli III. in formula instituti ei proposita Societas ad hoc potissimùm instituta dicitur, *vt ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana, ad fidei propagationem*, &c. *præcipuè intendat.* Et inferiùs ad vnumquodque Societatis membrum dicitur. *Curet primò Deum, deinde huius sui instituti rationem, quæ via quædam est ad illum, semper ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi.* Eadem verba ferè inueniuntur in simili formula oblata Iulio III. vt habetur in prima eius bulla. Idem repetunt alij Pontifices præsertim Greg. XIII. in constitutione. *Quāto fructuosius.* vbi sic ait. *Sicut finis dictæ Societatis fidei propagatio, & defensio, animarúmq; in vita, & doctrina Christiana progressus, ita etiā gratia eius vocationis*

Probatur testimonio Pontificum

vocationis proprium est, diuersa loca de Romani Pontificis, ac Præpositi Generalis eiusdem Societatis directione peragrare, &c. Et in altera constitutione. *Ascedente Domino.* Cuius (scilicet Societatis) inquit, *præcipuus finis est, catholicæ religionis defensio, ac propagatio animarúmque in Christiana vita, & doctrina profectus.* Deinde in suis constitutionibus sæpe hunc finem nobis proposuit B. Ignatius, magisque explicauit. Nam in examine (quod omnibus Societatem ingredi volentibus statim in principio proponitur) cap. 1. n. 2. sic inquit. *Finis huius Societatis est, non solùm saluti, & perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, sed cum eadem impensè in salutem, & perfectionem proximorum incumbere.* Et in p. 1. Constitutionum cap. 2. n. 8. ait: Institutum Societatis esse rectà rendere ad iuuandas, & disponendas animas ad sui vltimi finis consequentiam. Et p. 3. cap. 1. §. 9. sic de Societate loquitur. *Quæ tota ad maiorem Dei gloriam & vniuersale bonum, & vtilitatem animarum instituta est.* & p. 4. statim in initio. *Cùm scopus ad quem Societas rectà tendit, sit suas, ac proximorum animas ad finẽ vltimum consequendum, ad quem creatæ fuerunt, iuuare, &c.* vbi in declaratione id distinctiùs explicatur. Ac denique ex hoc fine ferè omnia colligit, quæ in omnibus partibus constitutionum disponit, vt in discursu operis videbimus. Hîc verò specialiter notanda sunt illa verba, quæ in 7. p. cap. 1. §. 1. scripta reliquit de eodem fine, scilicet, *Qui finis nostri instituti valde proprius est.*

Ex constitutionibus Societatis idem ostẽditur.

3\. Satis ergo, & ex testimonio authoris instituentis, & ex assensu Pontificum approbantium, constat hunc esse finem Societatis. Neque hîc alia ratio postulanda est: quia finis intentio, seu designatio libera est operanti, vel artifici: ille ergo est finis rei institutæ, quem ipse institutor sibi proposuerit, quémque intendere tenentur omnes, qui talem viuendi rationem profitentur. Deinde (à posteriori argumentando) ille est finis alicuius status, ad quem præcipuæ operationes eiusdẽ status, & media, quæ ad illas ordinantur, diriguntur; nam operatio est finis proximus, seu formalis; seu finis quo (vt Theologi loquuntur) id autẽ, quod per talem operationem comparatur, est finis, qui intenditur, seu cuius gratia res instituta est; sed omne ferè opus, ac negotium Societatis ad hoc tendit, vt animarum salutem, & perfectionẽ, quantum diuinæ gratiæ cooperãdo potest, promoueat: & tota ratio instituendi, distribuendi, ac perficiendi membra sua in hunc finem respicit, vt ea faciat apta instrumenta ad animarum salutem procurandam, vel ad hoc opus aliquo modo iuuandum, vnumquodque pro ratione sui gradus; ergo signum est hunc fuisse finem Societatis: Maior, vt nota, supponitur ex 1. 2. q. 1. & 3. & ex Metaphysica. Minor, & ex bullis, ac constitutionibus citatis, & ex praxi, & vsu manifesta etiam est, & in sequentibus erit sæpius repetenda; nam magis à priori procedendo ex prædicto fine colligemus, quàm rectè sint hæc omnia in Societate instituta.

Idem ratione suadetur à posteriori.

4\. Vt autem finem hunc, & eius perfectionem ampliùs declaremus, duo circa illum inquirere possumus. Primum quomodo possit hic esse finis alicuius religiosi status. Secundum, si est, quo sensu dici possit Societatis proprius. Ratio dubitandi in vtroque puncto est, quia finis ille duas partes includit; vna est propria perfectio ipsorum religiosorum; altera est sanctificatio, aut perfectio aliorum proximorum. Ex quibus prior est quidem accommodatus & proprius finis religiosi status. Posterior verò non videtur pertinere pos-

Puncta duo discutiẽda, ac ratio difficultatis vtriusque.

A se ad finem illius; non quidem quia infra illum statum sit, sed potiùs, quia multum illum excedere videatur. Ait enim Dionysius de cœlesti hierarchia cap. 9. Omnium diuinissimum esse Dei cooperatorem fieri circa animarum salutem iuxta illud 1. ad Corinth. 3. *Dei adiutores sumus.* Est ergo ille finis supremus omnium, qui esse potest in aliquo statu Ecclesiæ. Pertinet ergo ad supremum statum, qui est Episcoporum, non ad religiosum, qui inferior est. Docuit hoc eleganter Nazianz. oratio. 1. non solùm attribuendo Episcopis tanquam propriè debitam perfectionem propriam, illis verbis, *Antistitis vitium est non quàm optimum esse, ac nouas subinde virtutum accessiones facere, siquidem*

Dionys. Areopag.

Nazian.

B *virtutis suæ præstantia multitudinem ad mediocritatem tracturus sit*; sed etiam de fine perficiendi alios ita disseruit. *Huic scopus est animæ pennas dare, ac mundo eam eripere, Deóque dare, diuinámque imaginem, aut manentem conseruare, aut periclitantem fulcire, aut dilapsam in pristinum statum reuocare.* Quem finem dicit deinceps esse scopum totius diuinæ prouidẽtiæ Dei erga homines, & incarnationis Christi; ac tandem concludit. *Ac nos huius medicæ scientiæ ministri, & adiutores sumus, quicumque aliis præsidemus. Quibus cùm magnum, atque amplum sit propria vitia, morbósque percipere, iisque mederi; multo tamen maius, ac præclarius est, aliorum morbos*

C *curare, ac scitè repugnare posse; atque vt vtrisque vtile sit; nempe, & his, qui curatione indigent, & his, qui medendi scientiam profitentur.* Videtur ergo arrogantiæ cuiusdam esse in inferiori statu, hunc finem sibi attribuere, siue vsurpare. Et confirmatur, ac declaratur ex dictis superiori tomo circa differentiam status religiosi ab Episcopali; nam Episcopalis, est status perfectionis exercendæ, seu communicandæ; religiosus verò est status perfectionis acquirendæ, vt docuit etiam D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 5. Propter quod etiam in cap. *Hoc nequaquam.* 7. q. 1. ex Concilio Constantinopolitano dicitur. *Monachorum vita subiectionis habet verbum, & disciplinatus.* Et ob eandem causam Dionysius cap. 6. de Ecclesiastica hierarchia religiosum statum ponit in ordine initiandorum, seu perficiendorum, & non in ordine ministrantium, seu perficientium. At verò incumbere aliorum saluti pertinet ad statum perficientium, ergo non potest esse finis accommodatus religioso statui: ergo status, qui habet hunc finem, hoc ipso deficit à ratione perfectæ religionis; tum quia non minùs monstruosum est, & perfectioni contrarium, altiora se quærere, quàm à debita perfectione deficere, cùm quoddam arrogantiæ genus illud esse videatur. Tum etiam, quia eo ipso quòd in aliquo statu exceduntur limites operandi vltra mensuram accommodatam tali statui, non solùm perfectio non acquiritur, verùm potiùs illi, qui talem statum profitentur, exponuntur etiam innu-

Confirm.

D.Thom.

Dionys.

D

E meris periculis amittendi etiam spiritualem vitam. Quod præcipuè contingere potest in hoc fine quærendi salutem animarum, qui multa pericula habet annexa, præsertim superbiæ, ambitionis, & vanæ gloriæ, & inferiorum lapsuum fragilitatis humanæ. Quod si fortè dicatur hinc solùm probari, hunc non posse esse finem directum, & primarium alicuius religiosi status; non tamen inde concludi, per quandam redundantiã, & quasi extensionem non posse religiosum statum ad hunc finem ordinari. Si hoc (inquã) dicatur, primò repugnatur omnibus testimoniis adductis, & destruũtur omnia, quæ de fine huius religionis hactenus dicta sunt. Deinde nulla erit differentia in hoc in-

Euasio occluditur.

ter illam,& alias religiones, præsertim mendicantes, quæ hoc saltem modo ad salutem proximorum ordinantur, veluti religio *Prædicatorum*, vt nomen ipsum præ se fert.

Quærere animarum saluté posse esse finem principalé alicuius religionis.

5. Circa quæstionem hanc primùm omnium statuendum est, finem hunc quærendi proximorum salutem,& perfectionem, esse finem non accidentarium,nec secundariũ huius religionis, sed principalem, & maximè proprium, vt verba instituti, & Pontificia scripta manifestè testantur; ita verò sumendus est hic finis, vt ab alio, scilicet, perfectionis propriæ acquirendæ non separetur,sed sit quasi determinatio eius,vel potiùs mutuò sese determinent,& ita ex eis conflетur vnus adæquatus, & perfectissimus finis talis religionis. Vt autem hoc explicemus, & confirmemus, primùm probandum est posse hunc finem salutis animarum, esse primarium scopum alicuius religiosi status, quod sumi potest ex D.Thom. 2. 2. q. 188. art. 4. & Caiet.ibi.Idque sic ostendo; nam licèt religiones omnes pro scopo habeant perfectionem charitatis, singulæ tamen illam inquirunt peculiari modo,seu in proprio aliquo opere, seu ministerio quod est veluti proprius vniuscuiusque scopus, vt indicauit Moyses Abbas apud Cassianum collat.1. ferè tota.& D.Bonau.in speculo disciplinæ cap.6. tom. 2. opuscul. & in superiori tom. id declaratum est, circa statum religiosum in communi, & iterum hoc ipso tomo in tract.9. circa varietatem religionum dicitur. Sic enim quædam religiones ordinantur ad solam contemplationem, vel laudem Dei,quædam ad hanc, vel illam actionem in defensionem Ecclesiæ, redemptionem captiuorũ, curationem infirmorum,&c. Hinc igitur sic colligo; nam religio institui potest, quæ pro suo peculiari fine principaliter habeat aliquod ex prædictis misericordiæ operibus, vt ex vsu Ecclesiæ constat; ergo multo magis institui potest,quæ pro fine habeat maximum charitatis opus erga proximos,quale est eorum æternam salutem procurare, nullúmque laborem propter hunc finem assequẽdum recusare.

D.Thom. Caiet.

Suadetur Scripturæ testimoniis.

6. Quin potiùs, si rectè verba Christi in Euangelio expendamus; hic videtur esse præcipuus finis status religiosi à Christo Domino instituti, vel significati. Nam Luc.9. cùm quẽdam ad perfectionem vocasset,dicens; *Sequere me.*& ille respondisset: *Domine,permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum*; Respondit Dominus,*Sine vt mortui sepeliant mortuos suos,tu autem vade, & annuncia regnũ Dei*, indicans,propter hoc munus principaliter illum vocasse ad statum perfectionis, vt scilicet annunciaret regnum Dei. Et Marci 10. dixit, *Nemo est qui reliquerit domum,aut fratres,&c.propter me, & propter Euangelium,qui non accipiat centies tantũ,&c.* quam vltimam particulam solus Marcus addidit. Et Euthym. cap. suo 41. in Matth. Barrad. tom.3. concord. lib. 5. cap. 10. & alij post Hieronymum Matth. 19. illam ita interpretantur, *propter Euangelium annunciandum.* Sic etiam Apostolos, quos in religioso statu priùs instituit, ad hoc principaliter vocauit, vt essent piscatores hominum. Est ergo hic non solùm aptus, sed etiam maximè perfectus finis status religiosi. Ratione denique declaratur; nam finis,qui magnam perfectionem requirit, & cuius operatio, seu inquisitio, & per se spectata opus perfectionis est, & multum ad perfectionem iuuat,finis est status religiosi, cùm ipse essentialiter sit status cõparandæ perfectionis: sed huiusmodi est ille finis, vt per se manifestum est, & in prædictis bullis Societatis sæpiùs declaratur.

Euthym. Barrad. Hieron.

Ratione idẽ ostenditur.

A Nam in prima formula instituti Paulo III.proposita dicitur,rationem huius instituti *viam quãdam esse ad Deum.* Et Pontifex testatur, omnia, & singula (scilicet sibi proposita) ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis esse opportuna. Quæ iterum in bulla 1.Iulij III. repetuntur. Et multa adduntur, quæ perfectionem,& excellentiam huius finis satis declarant. Præcipuè verò notanda videntur verba illa, quæ ex parte Societatis proponuntur. *Qui ad nos accessuri sunt, antequam huic oneri humeros supponant, diu multúmque meditentur,an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, vt turrim hanc iuxta consiliũ Dominicum possint consummare*: hoc est, *an Spiritus san-* B *ctus qui illos impellet,tantum illis gratiæ polliceatur; vt huius vocationis pondus se laturos sperent; & postquam Domino inspirante huic Iesu Christi militiæ nomen dederint,die,noctúque succincti lumbos,& ad tam grandis debiti solutionẽ prompti esse debebunt.* Et inferiùs sunt alia verba multum notanda, & præ oculis semper habenda. *Reuera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Christianæ vitæ puritate, ac literis conspicuos exigit.* Non est ergo hic finis, tametsi in se perfectissimus, statui religioso improportionatus, si ordinato modo, & per consentanea media intendatur.

7. Non repugnare religioso statui simul acquirere, & cõmunicare perfectioné tanquam duos fines principales partiales.

Quocirca quãuis de essentia status religiosi sit viam esse, & scholam propriæ perfectionis acqui- C rendæ, ita vt à tali statu hoc separari non possit; non tamen illi repugnat,quòd sit simul status perfectionis exercendæ,& communicandæ, vt etiã in tom.superiori circa statum religiosum in communi annotatum est. Et patet facilè, tum quia, licèt religiosi dicantur esse in via perfectionis, non tamen propterea excluditur, quin in religione esse possint, ac frequenter sint multi iam perfecti. Nã licèt in præsenti vita, non ita perueniatur ad terminum, quin vlterius semper procedi valeat, vt lib.9.de gratia,cap.6. ostendi, perueniri nihilominus potest ad eum gradum,& perfectionem virtutis,in qua possit aliquis dici simpliciter perfectus, pro captu huius vitæ. Ergo hic gradus perfectio- D nis non excluditur, sed potiùs intenditur in statu perfectionis religiosæ. Ergo eadẽ ratione possunt principaliter, & quasi vltimatè intendi ea opera, quæ virum perfectum requirunt, cùm omnis perfectio huius vitæ, vel in operatione sit, vel propter operationem: huiusmodi autem opera post syncerã Dei dilectionem sunt illa, quæ circa salutem animarum exercentur; ergo exercere, & cõmunicare hoc modo perfectionem non est repugnans huic statui. Eo vel maximè quòd ipsamet operatio perficiundi alios, potest ita perfici, vt multùm perficiat ipsum perfectorem, seu cooperatorem alienæ perfectionis; ergo rectè potest cõprehendi in primario fine status religiosi, etiamsi E sit status perfectionis acquirendæ, quod insinuatum est in illis verbis B.Ignatij: *Curet primò Deũ, deinde huius sui instituti rationem, quæ via quædam est ad illum quoad vixerit ante oculos habere.*

In prædictis bullis.

8. Primũ discrimen, inter Episcopos & religiosos quatenus vtrique profectum animarum procurant.

Ex quibus potest multiplex differentia assignari inter statum Episcopi, quatenus est status perficiendi alios, & statum religiosum, quatenus huiusmodi actionem participat.Nam in primis Episcopis conuenit hoc munus per se, & ex officio, ideóque quasi principaliter: religiosis autem solùm conuenire potest quasi ministerialiter, & in subsidium Episcoporum, vt sensit D.Thom.dict. quæst.188.art.4. & ibidem magis Caiet.explicauit. Vnde omnis potestas ad hos actus necessaria est iure ordinario in ipsis Episcopis, in religiosis

verò quatenus tales sunt, solùm esse potest per delegationem, vel ab ipsis Episcopis, vel ab vniuersalis Ecclesiæ Episcopo. Vnde etiam fit, vt potestas perficiendi alios plenariè (vt sic dicam) sit in Episcopis, quoad potestatem quidem ordinis, absolute, & simpliciter; quoad potestatem autem iurisdictionis, quantum satis est ad ordinariam gubernationem, licèt cum dependentia à capite, à quo potest illa iurisdictio limitari, quia ad ipsammet gubernationem ita expedit. In religiosis verò solùm est participatio aliqua huius potestatis, quæ regulariter non extenditur ad omnes actus perficiendi alios, neque enim possunt vel per sacramentum confirmationis fideles perficere, nec per ordinationem sacerdotes consecrare. Vnde potest alia differentia tandem considerari; nam in eo qui perfecturus est alios, duo requiruntur; potestas, & probitas, seu sanctitas, aut perfectio personæ; status ergo Episcopalis constituit hominem in statu perficiendi alios, dando potestatem, non verò dando probitatem, sed hanc aliunde supponendo. Status verò religiosus, quatenus tendit ad perficiendos alios, eò præcipuè tendit, vt conferat personæ probitatem, & perfectionem necessariam ad tam perfectam operationem expectando potestatem ab eo, qui illam conferre potest, voluntati eius tam cōcessionem potestatis, quàm vsum eius committendo. Et ad hoc significandum, tam in dictis bullis, quàm in constitutionibus Societatis, vbicumque de eius fine agitur, coniungitur hæc dependentia, & subordinatio ad Summum Pontificem, ac si nos docere voluerit B. Ignatius, finem huius instituti, non tam esse prædicare, vel docere, &c. quàm facere homines idoneos, expeditos, & expositos ex vi sui instituti, ad sanctè prædicandum, docendum, &c. si à Summo Pontifice, vel à Prælato Societatis eius vicē habente, ad hoc fuerint destinati. Sic in 1. bulla Pauli III. incipit formula instituti. *Quicumque in Societate nostra, quā IESV nomine insigniri cupimus, vult sub Crucis vexillo Deo militare, & soli Domino & Summo Pontifici eius in terra Vicario seruire.* Et tam in illa, quàm in prima bulla Iulij III. monentur omnes socij, vt sciant, & *quotidie animo voluant, Societatem hanc vniuersam & singulam sub S. D. N. Papa, & aliorum Romanorum Summorum Pontificum successorum eius fideli obedientia militare.* Et hinc ortum dicitur speciale votum obediendi Summo Pōtifici circa missiones quod professi Societatis faciunt; & circa hoc ipsum monentur socij, nihil debere per se, vel alios circa has missiones procurare, sed totam hāc curam Summo Pontifici, & Præposito generali vices eius tenenti, esse dimittendam. Ex quibus omnibus rectè intelligitur finem intrinsecum (vt sic dicam) huius Societatis esse creare, & instituere ministros ita perfectos, vt ad ministerium salutis animarum ad nutum voluntatis prælatorum dignè assumi possint, qui finis non est extra latitudinem illius status religiosi; qui est ad perfectionem acquirendam, licèt illum eleuet, & extendat etiam ad finem perfectionis communicandæ, & exercendæ, modo proportionato religioso statui. Vnde adiungi etiam potest tertia differentia; nam status Episcopi per se primò ad aliorum vtilitatem ordinatur, & in ea sistit, quantum est ex vi status, & non ad propriam vtilitatem etiam spiritualem; quamuis enim persona Episcopi in exercendo suo munere illam possit, & debeat intendere, tamen munus ipsum per se, & natura sua solum est ad vtilitatem aliorum. At verò status religiosus ita ordinatur ad animarum salutem, vt illammet negotiationem respiciat, vt magnam perfectionē ipsius operantis, à cuius intentione, numquam separat vtilitatem aliorum, & ideo hanc ipsam vtilitatem eo pondere, & mensura procurat, quæ propriam perfectionem non impediat, sed potiùs ad eam iuuet. Hoc ergo modo finem hunc sibi Societas proposuit.

Secundum discrimen.

Religionē non tam intendere alios perficere, quàm personas ad hoc munus idoneas creare.

Tertiū discrimen.

Quo pacto perfectio propria & proximorum possit esse finis Societatis proprius.

9. Secundò principaliter colligitur ex dictis responsio ad secundum punctum in num. 4. propositum; quomodo scilicet finis suprà declaratus sit proprius Societatis, quantum ad eam partem in qua dicitur ordinari ad propriam perfectionē sociorum. Quæ difficultas ferè omnibus religionibus proponi potest, & maximè illis, quæ ad proximos non ordinantur, quia omnes hunc solum finē intendere videntur. Est igitur aduertendum, (quod etiam tractatu præced. lib. 1. cap. 1. num. 4. notauimus) licèt hic finis secundùm se, & quantum ad rem illam in qua talis finis consistit, idem sit; nihilominus propter diuersum modum, quo à diuersis religionibus intenditur, diuersas rationes finis formaliter (vt aiunt) induere, licèt materialiter id fit. Sicut enim Philosophi dicunt, eundem locum diuersis viis circulari, aut recta intentum, induere diuersas rationes termini, aut finis; ita in præsenti eadem charitatis perfectio intenta per talem regulam, aut viuendi modum, aut per peculiarem vsum talis virtutis, induit diuersas rationes finis, atque hoc modo intenditur in diuersis statibus religiosis. Nam à quibusdam quæritur per peculiarem vsum contemplationis; ab aliis per pium vsum in aliquo opere charitatis, aut misericordiæ, ab aliis per singularem obseruantiam paupertatis, &c. Et quamuis verum sit, ferè hæc omnia in omnibus, vel in pluribus religionibus obseruari; tamen ab eo in quo vnaquæque excedit, & cui cætera omnia quodammodo accommodantur, accipit propriam rationem, & denominationem suam. Sic ergo habet Societas proprium quemdam modum in propria suorum mēbrorum perfectione procuranda, ratione cuius finem illum, vt proprium & peculiarem sibi vsurpat.

Diuersos modos tēdendi in finem perfectionis, diuersas rationes finis formaliter efficere.

10. Videtur autem mihi modus hic in duobus præcipuè consistere. Primò, quia partem hanc sui finis alteri parti accommodat, quæ ad perficiendos proximos pertinet; ita enim quærit suorum sociorum perfectionem, vt totam illam mediáque quibus comparatur, &c. velit deseruire perfectioni proximorum. Vt v. g. cùm meditatio, & contemplatio sit vnum ex potissimis mediis ad perfectionem acquirendam, Societas ita in ratione meditandi, & orandi suos instruit, vt per illam ipsam aptiores reddantur ad actionem circa animarum salutem intentam. Similiter moderatio in victu, & vestitu, vsus pœnitentiæ, rigor, & asperitas corporis, media sunt valde vtilia, & necessaria ad propriam perfectionem. Ex omnibus autem illis illud accipit Societas, quod ad propriam perfectionem sufficiat, & labores circa animarum salutem procurandam non impediat, sed potiùs, quoad fieri possit ad illos iuuet. Pro certo enim habet, ac supponit, ex huiusmodi respectu, & accommodatione non esse propriam perfectionem suorum, vel minimum, minuendam; quia vera charitas, non est charitati contraria, neque ex fine salutis animarum, qui perfectissimus est, potest fructus, aut perfectio aliorum operum religionis minui.

Primum in quo consistit modus quærendi perfectionē in Societate.

Quin potiùs licèt de substantia, seu materiali vsu (vt sic dicam) aliorum operum aliquid interdum remitti videatur, ex coniunctione tamen ad illum finem, & ex mirabili concentu, & proportione, quæ ex omnibus illis operibus tali fini commensuratis consurgit, non solùm suppletur, verùm etiam mirum in modum augetur.

11. Secundò videtur consistere hic modus Societatis proprius in peculiari cultu, & singulari obseruantia obedientiæ. De quo B. Ignatius in singulari epistola, quam de hac virtute nobis scriptã reliquit, ita num.3. loquitur. *Ab aliis religiosis ordinibus faciliùs patiamur superari nos ieiuniis, & vigiliis, & cætera victus, cultúsque asperitate, quam suo quisque ritu, ac disciplina sanctè suscipiunt; vera quidem ac perfecta obedientia, abdicatio neque voluntatis, atque iudicij maximè velim, fratres charissimi, esse conspicuos, quicumque in hac Societate Domino Deo nostro deseruiunt, eiusdémque Societatis veram, germanámque sobolem, quasi nota distingui*, &c. Et in constitutionibus sæpè id commendat, & exaggerat, præsertim p. 6. cap. 1. *Tam* (inquit) *omnes plurimum obseruare, & in ea excellere studeant, nec solùm in rebus obligatoriis, sed etiam in aliis, licèt nihil aliud quàm signum voluntatis superioris, sine vllo expresso præcepto, videretur.* Et infrà. *Exactissimè omnes neruos virtutũ nostrarum ad hanc virtutem obedientiæ, in primis Summo Pontifici, deinde superioribus Societatis exhibendam intendamus, ita vt omnibus in rebus, ad quas potest cum charitate obedientia se extendere, ad eius vocem perinde ac si à Christo Domino egrederetur (quandoquidẽ ipsius loco, ac pro ipsius amore, & reuerentia obedientiam præstamus) quam promptissimi simus.* Et infrà requirit à suis obedientiam, tum in executione, tum in voluntate, tum in intellectu; de qua virtute prout in Societate docetur, & exercetur specialiter à nobis, infrà in lib. 4. à cap. 12. disserendum est, nunc obiter solùm hoc tactum est, vt intelligatur sicut aliæ religiones eminent vel in paupertate, vel in rigore pœnitentiæ, vel in choro, &c. ita speciale studiũ Societatis esse in excellentia obedientiæ, & per eã specialiter promouere suos subditos ad perfectionem propriam. Hæc autem excellentia attendi inprimis potest ex parte materiæ: aliæ enim religiones profitentur obedientiam secundùm certam regulę mensuram, vt etiam D.Thom. 2.2.q.186. notauit. Hîc autem nulla adhibetur mensura, præter suprà indicatam, scilicet, vt opus iniunctum cum charitate coniunctum esse possit; vbi declaratio addidit; *Huiusmodi sunt illa omnia in quibus nullum manifestum est peccatum.* Deinde etiam quoad modum, summa perfectio postulatur, scilicet, quòd sit ex tota anima, ex tota mente, & ex totis viribus, his enim fere æquiualent verba ex B.Ignatio relata. Consonat autem optimè hic peculiaris modus inquirendi propriam perfectionem cum alio membro contento, sub fine huius religionis, de quærenda perfectione proximorum, & cum priori etiam modo quærendi propriã perfectionem, accommodatè ad procurandã etiam perfectionem proximorum. Quia ad hanc spiritualem militiam contra mundum, & contra dæmonem strenuè peragendam, nulla virtus magis necessaria est, quàm obedientia, tum quia per illam specialiter mouentur homines à Deo, tanquam instrumenta eius, quod in hoc negotio maximè necessarium est, iuxta illud; *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Et illud; *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Tum etiam, quia in hoc opere necessarium est multa, & difficilia ministeria exercere, & variis

Secundum in quo modus quærẽdi perfectionem in Societate consistit.

In quibus excellentia obedientiæ Societatis consistat.

D.Thom.

A gentibus, & regnis, vel prædicare, vel aliis modis spiritualiter iuuare; & ideo nisi ministri Societatis essent in hac virtute promptissimi, & valdè exercitati, re vera non possent tantum opus pro dignitate sustinere.

Vltimò ex dictis difficile non est alteram eiusdem secundi puncti partem expedire, & explicare; quomodo propositus finis, quantum spectat ad salutem proximorum procurandam, sit proprius huius religionis. Potest autem proprius vocari, vel quia ipsi per se, ac principaliter conuenit: & hoc sensu nullam habet dubitationem; quia & verbis satis expressis id asseruit noster Pater B. Ignatius, & ex omnibus dictis satis euidens est. 12.

B Vel aliter dici potest proprius, quia ita illi conuenit, vt nulli alteri religioni conueniat: & in hoc etiam sensu, si rectè explicetur, verum quidem est; ostendetur autem breuiter collatione facta cum aliis religionibus. Ex quibus, vt suprà distinximus, quædam clericorum sunt, aliæ monachorum. Et quidem religiones clericorum, quantum est ex statu, seu conditione personarum, aptæ sunt ad hunc finem, quia ad clericos per se spectãt actiones, quibus animarum salus procuratur; tamen nulla alia religio clericorum est, quæ per se tendat, vel obligetur ad huiusmodi actiones; ergo nulla per se intendit hunc finem. Consequentia

C euidens est, quia religio maximè tendit, & obligat ad eas actiones, quibus finis ab ea principaliter intentus comparandus est, alioqui non essent media fini proportionata. Minor autem constabit facilè discurrẽdo per huiusmodi religiones, ex quibus antiquissima est religio canonicorum regularium: nouissima autem præter Societatem esse videtur religio Theatinorum, aut alia, quæ S.Pauli, vel etiam S.Barnabæ nominatur in Italia. Præter quas sunt aliæ minùs notæ, quarum breuis memoria videri potest in Hieronymo Romano lib. 6. Nulla autem ex his ex speciali instituto & obligatione ordinatur ad actiones clericatus quæ specialiter circa proximos versantur, sed peculiariter

D ad eas, quæ ad cultum diuinum pertinent, vt ex vsu ipso constat; & legentibus earum institutiones, & regulas seu viuendi modos, certiùs constabit.

Monachatus autem iuxta suam primæuam, & puram institutionem ad solam contemplationem institutus fuit, & ad hunc finem cætera omnia etiam exercitationes & labores corporis assumebat, quod manifestum erit legenti antiquos monachorum Patres, præsertim Basilium in variis libris, seu sermonibus de institutionibus monachorum, & in Constitutionibus monasticis, ac regulis monachorum: & ex Cassian. libris de institutionibus monachorum, & collat.9. à principio. Vnde initio monachi regulariter clerici non erant, neque hoc per se pertinebat ad eorum institutum, 13.

E vt sumitur ex cap. *nemo.* & ex cap. *alia causa.* 16. q.1. & ex Dionys. cap.6. de Ecclesiast. hierarch. & D.Thom. 2.2.q.189. art.8. ad 2. Vide etiam q.186. art.7. ad 2. & q.188. art.1. ad 2. Quocirca religiones monachales secundùm suam primæuam institutionem, ad salutem proximorum procurandam per se non ordinantur, sed tantùm ad perfectionem eorum, qui illas profitentur. Quod magna ex parte nunc etiam obseruari videmus in his religionibus, quæ velati per antonomasiam nomen monachalium retinuerunt, vt sunt religio S. Benedicti, S.Bernardi, S.Hieronymi, Carthusiensium, Præmonstratensium, &c. Præter has verò, instituti postea sunt ordines mendicantium, præsertim D.Domi

Non solùm hunc finem esse propriũ Societati, quia illi per se conuenit, sed etiam quia nulli alij conuenit.

Nulli religioni clericorum hũc finem conuenire.

Hiero. Rom.

A monacha tu hunc finem per se esse alienũ.

Basil.

Cassian.

Dionys. D.Thom.

Ordines mẽdicantium non esse per

se omnino alienos ab hoc instituto. D.Dominici,& D.Fraĉisci, ordines siquidem Carmelitarum, & eremitarum S. Augustini, quoad primam institutionem antiquiores sunt, licet postea ad formam, & numerum religionũ mendicantium sint accommodati. Hi igitur mendicantium ordines monachorum etiam sunt,& ex hac parte non habent pro fine actiones aliquas circa proximum, tamen ex peculiari institutione addidisse videntur statui monachatus respectum aliquem ad salutem proximorum procurandam:quod specialiter de religione S. Dominici affirmat tacitè D.Thom. D.Thom.2.2. q.184. art.4. & opusc.19. cap.5. vbi occasione defendendi religionem suam ostendit posse religionem aliquam institui ad prædicandum,ad audiendas confessiones,&c.Et Caiet. Caiet.dict. art.4. declarat esse proprium actum illius religionis prædicare non ex officio, sed ministerialiter subueniẽdo Episcopis in eo munere.Et hoc ipsum nomen illius religionis declarat, propterea enim *Prædicatorum* appellata est: Nam nomen illud (vt D.Thom. indicat) vacuum non est; indicat ergo proprium illius religionis munus,ad quod necesse est ordinari tanquam ad finem suum. De religione etiam Minorum dixit Gregor. IX. vt refertur in compendio Minorum, verbo, *Prædicatores.* §. 2. ministerium prædicandi ex professione sua illi conuenire. Idémque de cæteris mendicãtibus sentiendum est,quia quoad hoc ferè æquales censentur;licèt nonnulla inter eas sit diuersitas. Nam ordo Carmelitarum, & eremitarum ex prima institutione sine dubio non fuerunt propter hunc finem,sed postea ipso vsu,ac tandem approbatione Pontificum ad huiusmodi opus assumptæ, vel extentæ sunt:aliæ verò duæ religiones mendicantium monachorum ex prima intentione suorum fundatorum hunc finem participarunt, præcipuè verò ordo Prædicatorum; qui propterea in sacrarum literarum studiis semper floruit,quia ad prædictum finem hoc medium est inprimis necessarium.

14. Aliquid habere proprium Societatem, propter quod finis hic per antonomasiã illi cõuenit. Nihilominus tamen in huius finis intentione aliquid propriũ habet Societas IESV,ratione cuius meritò potest finem illum sibi accommodare, & ab illo propriam rationem,& modum sui instituti recipere. Quod inprimis in forma seruata in prima institutione huius religionis, & ex verbis Pontificum quibus illam approbarunt, quæ iam suprà retulimus, satis coniectari potest: in nulla enim aliarum religionum institutione,vel approbatione inuenitur ita propositus,& toties repetitus hic finis,tanquam primarius illius religionis; quod credibile non est sine speciali, ac vera causa factum esse, & à Pontificibus receptum. Deinde res ipsa ita declaratur. Nam inprimis nulla alia religio speciali voto se huic muneri consecrat: Societas autem hoc facit per illud speciale votum,quo eius professi se obligant ad obediendum Pontifici,in missionibus ad salutem proximorum, & fidei defensionem,aut dilatationem ordinatis: quod infrà lib.4. declarabimus. Nec refert, quòd non omnes religiosi Societatis, sed illi tantùm, qui specialem professionem faciunt, hoc votum emittant; tum quia illa est præcipua Societatis pars,per quam hunc finem principaliter intendit; tum etiam quia reliqui omnes ad illam ordinantur,vel vt ad illum gradum perueniant, vel vt illum in suo munere adiuuent, atque ita omnes ad eum finem tendunt.

Suadetur ac etiam ex triplici proprietate ipsius Societatis. Prima.

Secunda. Hinc potest secunda proprietas intelligi; nam aliæ religiones,etiam mendicantes,ita respiciunt hunc finem,vt totum religionis pondus non illum principaliter respiciat, A sed valdè secundariò, & quasi ex abundanti, vt sic dicam. Et ideo nec particulares religiosi, nec prælati tenentur ita res suas, aut suæ religionis disponere,aut procurare,vt proximorum vtilitati, & perfectioni deseruiant, sed post interna, & domestica officia sufficienter expleta, si commodè possint aliquid proximis erogare, tunc ex perfectione charitatis, & ex ratione sui instituti debent,vt potuerint,proximis in spiritualibus deseruire: at verò in Societate totum religionis pondus ad hunc finem ordinatur; nec satisfaciẽt prælati eius suo muneri, nisi hunc finem præ oculis B semper habeant, & ita omnia,quæ ad religionem pertinent,moderentur, vt omnes,quoad fieri possit,huic muneri incumbant: singuli autem religiosi eundem finem respicere debent,& ita se disponere,vt ad illum procurandum apti sint,& parati;neque aliter suæ vocationi satisfacient,etiamsi in his, quæ ad propriam perfectionem pertinent,strenui sint, quod de cæteris religiosis non procedit. Denique ob hanc causam Societas per se & ex primaria institutione est religio clericorum,seu presbyterorum,vt à Concil. Trid.sess.25. cap.16.& à Pio V.& Gregor. XIII. nominata est, & in cap.5. explicabitur; quia nimirum actiones sacræ, quibus salus proximorum procuranda est, propriæ sunt clericorum:religiones autem mona- C chorum, etiam mendicantium, per se non postulant clericatum,vt num.præced notauimus, licèt illum admittant; signum ergo est, non ita per se intendere finem salutis animarum, sicut à Societate intenditur. Tertia.

CAPVT III.

Quibus mediis vtatru Societas IESV ad finem sibi præstitutum.

1. Cur hoc c. de mediis ad finẽ explicatum agatur. QVamuis tota ratio huius instituti, in his ferè mediis posita sit, & ideo in discursu totius tractatus sigillatim;&ex professo sint exponenda, D nihilominus operæpretium visum est illa hîc summarim colligere,quia neque vtilitas,neque perfectio huius religionis,neq; aliæ proprietates, quas de illa ostendere intendimus, intelligi poterunt, non habita priùs aliqua saltem generali notitia talium mediorum. Vt enim religio aliqua perfecta sit, non satis est quòd perfectissimum finem habeat, nisi etiam mediis vtatur ad perfectam illius finis consequutionem accommodatis; sicut neque è conuerso ad perfectionem religionis satis est in optimis se exercere operibus, nisi illa sint proprio fini talis religionis accommodata. Denique finis & media adeò sunt inter se connexa, vt licèt in generali constet ex dictis in præcedenti capite,quem finem intendat Socieras, non tamen E satis explicari valeat, quàm perfectè,& exactè finem illum intendat, nisi media, quibus ad illum consequendum vtitur,considerentur.

2. Duplex genus mediorum Societatis. Quoniam ergo finis Societatis duas principales partes includit,quæ sunt perfectio propria, & proximorum; duplici etiam genere mediorum vtitur.Vnum est eorum,quæ ad perfectionem propriam suorum subditorum ordinantur; aliud ea continet, quæ proximorum commodis inseruiũt. Quia verò præced.cap. à num. 5. diximus ita Societatem intendere suorum sociorum perfectionem,vt totam illam quoad fieri possit perfectioni proximorum velit inseruire. Nam vt dixit Bonifacius Papa,in cap.*sunt nonnulli.*16. quæst.1. *quanto*

quisque est celsior, scilicet in virtute, & perfectione, *tanto est in his potentior*; in his videlicet actionibus, quibus salus proximorum procuratur. ideo possunt non immeritò omnia media quibus Societas vtitur, dici esse ordinata ad proximorum salutem. Tamen in hoc est diuersitas, quæ in idem ferè redit; nam quædam ordinantur immediatè ad propriam sociorum perfectionem, licèt mediatè etiam referantur ad alios; alia verò proximè & immediatè versantur circa proximos ipsos, quanquam illa etiam in bonum ipsorum ministrorum redundent, vt superiori cap. etiam tactum est, num. 7. 8. & 10.

Quibus mediis Societas immediatè propriam sociorum perfectionem procuret?

3. Media pro conseruãda gratia.

In priori ordine numerari inprimis possunt ea, quæ sunt simpliciter necessaria ad perfectionem essentialem charitatis, sed hæc communia esse debent Christianis omnibus, continentúrque sub obseruatione præceptorum omnium; & sub illo vsu virtutum tam moralium, quàm theologalium, sine quo charitas obseruari non potest, de quibus mediis nihil hîc in speciali dicere necesse est. Deinde numerari etiam hîc possunt illa media quæ ad perfectionem charitatis obtinendam omnibus religionibus communia sunt, qualia sunt præcipuè actus pertinentes ad tria vota essentialia; & ad internum Dei cultum, per orationes, meditationes, lectiones, & alia religionis opera. Item actus pertinentes ad corporis castigationem, & ad perfectam sui abnegationem, & mundi renunciationem. Omnis enim religio, vt perfecta sit, aliquid peculiare in his omnibus obseruare debet, ex vi sui instituti, præter id quod ex vi præceptorum necessarium est. Hæc autem omnia Societatem perfecta quadam ratione procurare circa suos subditos manifestum est. nam inprimis tria substantialia vota religionis emittit. Et licèt in modo vouendi in aliquibus membris suis aliquid singulare habeat, quatenus illa vota solennia non sunt, tamen infrà lib. 3. ostendemus, hoc nihil eorum perfectioni obesse, quin potiùs multum prodesse posse, quia quantum est ex parte ipsorum vouentium, sunt omnino perpetua, & æqualiter eos obligant; illa verò dependentia, quam semper à Societate habent, eos potiùs reddere potest, & debet in ipsorum votorum perfecta obseruatione solicitos.

Item pro augenda, & perficienda.

4. De perfectione castitatis in Societate obseruata. *S. Bonauen.*

Aliunde verò ex parte materiæ exactam perfectionem in huiusmodi votis Societatis profitetur. Licèt enim verum sit, votum castitatis ex parte materiæ non admittere diuersos gradus, vt S. Bonauent. in expositione regulæ cap. 1. circa finem dixit. Propter quod etiam Pater noster B. Ignatius 6. p. constit. cap. 1. §. 1. ait. *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm constet, quàm sit perfectè obseruanda, nempe nitendo Angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis nostræ munditia.* In quibus verbis imitatus est sanctos Patres, qui virginitatem profitentes cum Angelis conferre solent, quos superiori tom. retulimus, tractando de voto simplici castitatis. Licèt (inquam) hoc verum sit, nihilominus in modo, & perfectione obseruandi castitatem, gradus aliqui distingui possunt, vt videri potest apud Cassian. collat. 12. cap. 7. Quos omnes, sine dubio, perfectio nostri instituti amplectitur, vt ex verbis B. Ignatij patet manifestè. Possunt etiam (quod ad perfectionem magis necessarium est) distingui varia media, quibus & castitas custodiatur, & perfectio eius acquiratur. Et in his mirum in modum abundat, & excellit hoc institutum. Nam huc spectat summa superiorum vigilantia, & inferiorum charitas, ita vt ipsas etiam cogitationes statim manifestare, & communicare moneantur, vt lib. 10. cap. 6. magis exponetur. Item huc maximè refertur custodia sensuum, vitare otium, cauere colloquia fœminarum, nisi cum magna circunspectione, necessitate, vel vtilitate, sacramentorum pœnitentiæ, & Eucharistiæ frequens vsus, ac denique moderatio victus, ac vestitus, cum aliis quæ ad asperitatem corporis pertinent, iuxta vniuscuiusque proportionatam mensuram, vt inferiùs cap. 9. fusiùs exponemus; ibíque satisfaciemus nonnullis obiectionibus, quæ in hac parte nobis fieri solent. Solùm aduerto inter hæc media, quædam esse multùm interna, & spiritualia, alia magis externa, & corporalia. Vnde argui solet à suis detractoribus Societas, quòd in prioribus rigorosior, quàm par sit, in posterioribus lenior esse videatur. Debuissent autem aduertere, finem Societatis vtrumque postulare, & non esse nimium, quod & fini perfectè consequendo moraliter necessarium est, & in se aliunde non habet excessum alicui virtuti repugnantem. Hæc autem in præsenti ita esse, & per se credendum est, non solùm propter authoritatem Pontificum, sed etiam propter diuturnam experientiam & vsum plurium virorum, qui & in vita, & in doctrina irreprehensibiles fuerunt, & in particulari meliùs ratione ostendimus.

Cassian.

Notatio cõtra accusantes Societatem nimij rigoris in quibusdã, & minimi in aliis.

In votis paupertatis, & obedientiæ possunt ex parte materiæ esse gradus, in quibus non omnes religiones pares sunt, Societati verò nihil perfectionis in hac parte deest. Primùm enim circa materiam paupertatis consideratur abrenunciatio proprietatis, & incapacitatis dominij in particulari, quem gradum paupertatis amplectitur Societas in omnibus membris suis, sibi (vt sic dicam) vltimatè vnitis. Quòd autem hoc ad tempus differat in Scholasticis, non minuit totius religionis perfectionem, vt per se notum est: neque etiam perfectionem ipsorum Scholarium, vt ex dicendis constabit. Secundò pertinet ad materiam paupertatis carentia proprietatis, & dominij etiam in communi, de qua religio Minorum mirum in modum, ac meritò gloriatur: illam enim *arctissimam paupertatem* vocauit Gregor. IX. in cap. *nimis praua.* de excessibus prælat. vbi non solùm Minoribus, sed etiam Prædicatoribus illam attribuit, quia iuxta primariam institutionem, vtrique eam obseruare tenebantur, vt tomo præcedenti, disputando de religionibus mendicantium dictum est; de facto tamen ex religionibus monachorum mendicantium, sola religio Sancti Francisci in vniuersum hanc paupertatem profitetur, vt colligitur ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. Hoc autem paupertatis genus etiam Societas amplectitur in sua parte præcipua, ad quam reliquæ ordinantur, scilicet in Societate professa, vt constat ex bullis confirmationis Pauli III. Iulij III. & Gregor. XIII. & ex 6. p. Constitutionum cap. 2.

5. De perfectione paupertatis Societatis.

6. Quędã notanda quæ maximè respectã Societatis paupertaté accõmodant. Primum.

In quo notari possunt aliqua singularia, & propria huius religionis, quæ perfectionem huius paupertatis augent. Primùm quòd ad maiorem eius firmitatem, & stabilitatem, non contentus B. Ignatius directo (vt sic dicam) voto seruandi hanc paupertatem, voluit à professis etiam fieri aliud

aliud votum non permittendi, quantum in ipsis esset, mutationem fieri in Societate, in his quæ spectant ad paupertatis materiam, nisi per talem mutationem ipsa paupertas magis esset restringenda, cuius voti obligationem postea lib. 6. cap. 6. expendemus.

Secundum.

Secundò non satis fuit eidem P.N. prohibere, ne domus professæ redditus habeant, sed etiam vetuit, ne Ecclesiis, Sacristiæ, aut fabricæ applicari possent, aut vlla alia ratione haberi, ita vt penes Societatem sit eorum dispensatio. Vnde nec anniuersaria, nec capellanias habere possunt, quod Minoribus prohibitum non est; quod etiam vberiùs infrà lib. 4. cap. 9. declarabitur. Nec minuit hanc perfectionem, quòd hæc paupertas in communi in collegiis, & domibus probationum non seruatur, tum quia spiritus, & perfectio totius religionis ex primaria eius parte, & ex fine, quò tendit consideranda est; tum etiam, quia domus professæ, nullo modo iuuari possunt prouentibus Collegiorum, aut domorum probationis; & non tantùm professi, sed omnes etiam coadiutores eorum tam spirituales, quàm temporales cum ipsis degentes eandem paupertatem seruare debent, vt citato cap. 9. dicetur in num. 3. reliqui verò omnes, cùm ad hunc perfectionis statum tendant, eodem paupertatis spiritu nutriri debent. Tum denique, quia si in collegiis aliquid de hoc rigore remittitur, est propter altiorem finem, & rationem moraliter necessariam; ideóque simpliciter non diminuit perfectionem paupertatis, quæ non propter se, sed propter aliud appetenda est.

Tertium.

Tertiò potest in paupertate considerari actualis vsus eius: & in hoc multa ponderari possunt in hoc instituto, quæ materiam huius voti magnopere amplificant, quale est non posse admittere stipendium, vel eleemosynam vllam, per quam actio aliqua, vel officium, quod circa proximum exercetur, compensari videatur: Item non posse aliquid in particulari recipere ad proprium vsum, sed in omnibus, quæ ad victum, & vestitum pertinent, ab his quæ in communi distribuuntur pendere; ac propterea, nihil huiusmodi in particulari posse recipere, aut in propriis cellis seruare, non solùm, quia sine licentia Superioris hoc fieri non potest, quod ferè aliis religionibus commune est, sed etiam, quia talis licentia iuxta communem, & constantem vsum, & obseruantiam huius religionis, vel nunquam, vel rarissimè petenda est, aut offerenda. Quocirca si omnia syncerè considerentur, exactè obseruatur illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Nam licèt in harum rerum vsu non seruetur maxima asperitas (quæ pars est non mediocris paupertatis) tamen iuxta finem intentum seruatur maxima moderatio, &, quod caput est, huius vsus mensura, vel communis est, vel tota pendet ex alterius, scilicet moderatoris, voluntate: & in his duobus consistit formalis perfectio huius vsus paupertatis, vt ex Basilio sermon. 1. de institit. monach. & ex regul. 41. ex fusiùs disputatis, & ex aliis facilè intelligere licet. Atque hæc nunc sufficiant de hoc medio paupertatis attigisse.

7. De perfecta obedientia in Societate obseruata. *D. Bonauen.*

De obedientia, aliqua in præcedenti capite tacta sunt, quæ pro summaria enarratione, quam nunc facimus, possent sufficere, cùm lib. 4. à cap. 12. ex professo disputanda res sit. Non tamen omittam aduertere S. Bonauenturam in expositione regulæ cap. 2. iudicasse religionem suam cæteras in obedientia superare, eò quòd aliæ limitatè obedientiam promittant secundùm regulam. Minores autem indefinitè in omnibus, quæ mala non sunt. Sic enim B. Franciscus in cap. 10. suæ regulæ inquit; *Firmiter præcipio eis, vt obediant suis ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ, & regulæ nostræ.* Quod etiam sensit D. Bernardus in 3. p. operum sermon. de obedientia art. 3. ad 12. argumentum, & author conformitatũ p. 2. tract. 2. & latiùs Corduba in expositione regulæ circa dict. cap. 10. quæst. 2. Idem de religione sua asseruit Dionysius Carthus. opusc. de profes. monast. art. 21. vbi docet Carthusiensium religionem in obedientia cæteras omnes superare, quia absolutè, & non solùm secundùm regulam obedientiam profitetur.

D. Bernard. Auth. cõformitatum. Cordub. Dionys. Carthus.

Ego verò à comparationibus abstinens, solùm assero totam illam perfectionem, quæ ex amplitudine materiæ in obedientiæ voto reperiri potest, in Societate inueniri, & in ipso instituto à fundatore Ignatio formaliter exprimi. Nam in 3. p. Constit. cap. 1. §. 23. obedientia seruanda dicitur in omnibus rebus, vbi peccatum non cernitur, & 6. p. cap. 1. §. 1. in omnibus rebus dicitur, ad quas potest obedientia cum charitate se extendere: & declaratur huiusmodi esse omnes, in quibus nullum manifestum est peccatum. Et vt perfectiori voluntate tota hæc materia suscipiatur, non in ea tantùm generalitate ponitur, sed explicatur illis verbis, *licèt difficilia, & secundùm sensualitatem repugnantia iubeat.* Modus etiam perfectissimus proponitur, dum dicitur. *Non solum in executione externa integrè, promptè, fortiter, & cum humilitate debita, sine excusationibus, & murmurationibus obediant; verùm etiam conentur interiùs resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere,* &c. Præterea iuxta varias constitutiones eiusdem instituti, & proprium huius religionis spiritum, & obseruantiam, est in hac religione maxima subordinatio inferiorum ad Superiores, & dependẽtia ab illis etiam in minimis, seruata proportione. Inprimis in toto corpore respectu Generalis Præpositi, in quo maxima est potestas, & eius immediatior influxus, seu gubernatio, quàm in vlla religione inueniatur, vt lib. 10. cap. 4. constabit. Deinde in singulis personis cuiuscunque qualitatis, dignitatis, aut antiquitatis sint, respectu propinquorum superiorum. His accedit speciale votum obedientiæ, quod fit Summo Pontifici, de quo, & de eius speciali obligatione, & perfectione infrà lib. 6. cap. 4. dicemus.

8. De mediis ad internã sociorum deuotionẽ assequẽdam pertinentib.

Præter hæc quæ sunt veluti fundamenta religionis, sunt quamplura alia media ad propriam perfectionem sociorum ordinata, quæ nunc summatim ad duo capita reuocamus, quæ postea lib. 8. fusiùs expendemus. Vnum est eorum, quæ pertinent ad internam animi deuotionem, & puritatem assequendam, quæ sunt præcipuè, quæ ordinantur ad familiaritatem, & vnionem cum Deo consequendam, & ita ex eis pendet fons, & origo totius spiritualis incrementi, in quo ipsa perfectio substantialiter consistit. Ad hunc ergo ordinem spectat quotidiana lectio, & meditatio, oratio, & contemplatio. Item quotidiana, vel potiùs bis in die repetita conscientiæ examinatio, cum frequenti, & valdè circunspecto confessionis vsu, iuxta ea, quæ traduntur in examine cap. 4. §. 25. & 3. p. Constit. cap. 1. §. 11. Atque ad hunc finem ordinatur accurata institutio de rebus spiritualibus, & frequens de his rebus consultatio, & propriæ conscientiæ communicatio, tam cum superioribus, quàm cum aliis Præfectis, quibus hæc cura demandata est. Præterea ad eundem finem iuuantur proprio, ac peculiari exercitiorum spiritualium

lium vsu, quo non solùm in ipso ingressu, sed perpetuò per singulos annos, vt lib. illo 8. cap. 1. in fine adducemus, exercentur. Denique frequentes exhortationes spirituales, & familiaria de rebus diuinis colloquia, quæ iuxta sui instituti rationem inter socios esse debent, ad eundem finem ordinantur.

9. *De mediis ad propriã abnegatione, affectuũque mortificationem obtinẽdam.* Aliud caput continet media omnia, quæ ad veram sui abnegationem, & affectus mortificationem adhibentur. Nam statim in principio, in ipso examine admonentur, mundo, ac proprio amori mortuos, soli Christo Domino viuere debere, & hanc abnegationem, & continuam in rebus omnibus mortificationem quoad fieri possit, esse ab eis quærendam. Et 3. p. Constit. cap. 1. magnopere conferre dicitur, vt ea munera obeant, *in quibus maximè humilitas, & charitas exercetur.* Item vt diligentissimè curent portas suorum sensuum custodire. Maximè verò curat Societas, & honorum, ac dignitatum ambitioni viam præcludere; & ideo professi Societatis peculiari voto obligantur extra Societatem eas non acceptare, nisi in consciẽtia ab eo qui potest obligentur; intra Societatem verò nec directè, nec indirectè eas procurare, vt lib. 6. à cap. 7. tractabitur. Et ob eandem causam ad tollendam omnem occasionem, superiorum electiones, præterquam solius Generalis (hæc enim vitari non potuit) sublatæ sunt, sed eorum distributio ipsi Generali est commissa, de quo in lib. 10. agendum. Denique ex hac renunciatione, & propria abnegatione mira sequitur pax, & animorum vnio, ac fraterna charitas, quam totis viribus inter suos procurat Societas, & in ea magnam partem suæ perfectionis ponit; vnde P. N. Ignatius in proœmio Constitutionum; in hac constituit totam vim, & efficaciam suarum legum, seu constitutionum. & ideo 3. p. cap. 1. §. 21. illa duo simul coniungit dicens. *De iis crebrò tractantes, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea se inuicem exhortando, & præcipuè vnitatem, & charitatem fraternam.* Et statim §. 22. humilitatem, & charitatem iterum coniungit; & ibidem, & aliis locis varia media ad hanc animorum pacem, & vnionem tradit, quæ Societas diligenter obseruat, quæ ex discursu huius operis latiùs constabunt, nunc enim ad compendiosam instituti propositionem quam hîc intendimus, hæc, quoad hanc partem sufficiunt.

Quibus mediis Societas salutem proximorum procuret.

10. *De mediis positiuis, ac formaliter spiritualib.* Superest dicendum de alio ordine mediorum, quæ circa proximum directè versantur, vel ad illum proximè referuntur, quæ varia sunt, & multiplicia. Partim enim in actione consistunt, partim in priuatione, partim verò in ipsomet modo, seu dispositione totius Societatis, & rationis viuendi illius. Nã inprimis ex illo fine iuuandi proximos ortũ est, vt hæc religio, & habitu, & munere clericorum instituta sit, vt in cap. 5. declarabimus. Vnde hoc potest constitui tanquam primum medium, scilicet, assumptio status clericalis, quo possint proximis inseruire, & consequenter omnis dispositio, quæ ad talem statum dignè assumendum necessaria est, maximè in his hominibus qui perfectionis viam profitentur. Secundò inter hæc media numeranda sunt omnia ministeria sacra, quæ ad purgandos, illuminandos, & perficiendos alios vtilia sunt, inter quæ primarium locum tenet sa-

A cramentorum administratio, præsertim confessionis, & Eucharistiæ, quæ huius instituti maximè propria est, vt ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Greg. XIII. & ex forma instituti, quæ in eis refertur, & ex omnibus constitutionibus satis notum est. Et huc etiam spectat sacrificiis suis Ecclesiam iuuare pro conuersione infidelium, correctione hæreticorum, & fructu, ac profectu ipsorum fidelium ea frequenter offerendo. Tertiò principaliter etiam ad hoc genus mediorum spectat quodcunque ministerium verbi Dei, quod variis modis, & magna ex parte, propriis, in hac religione exercetur.

B Primò per publicas conciones, vel lectiones sacras ad populum: secundò rudimenta fidei pueris, & rudioribus hominibus tradendo, qua occasione ad communis vulgi vtilitatem diuinum verbum non tantùm in Ecclesiis, sed etiam in vicis; & plateis publicè disseminant. Tertiò priuatis colloquiis & sanctis conuersationibus proximos iuuando, nunc eorum vitia fraternè corrigendo, nunc ad virtutum opera, & sacramentorum frequentiam eos exhortando, nunc verò etiam in operibus perfectionis eos instruendo, vel excitando. Quartò his adiungitur spiritualium exercitiorum communicatio, & vsus, quo homines, & vitam in melius mutare, & se ipsos cognoscere incipiunt, & de rebus æternis seriò cogitare, ac nego-

C tium propriæ salutis cum Deo tractare, & ab ipso postulare, addiscunt. Quintò annumerari possunt congregationes cuiuscunque status virorum sub regimine Societatis creatæ, ac Pontificum indultis munitæ, vbi plerisque modis familiariùs ad æternam salutem promouentur. Sextò, huc etiam spectat tempore mortis iuuare proximos ad piè, sanctéque moriendum. Atque hæc ferè media sunt, quæ circa fideles ipsos exercentur, quæque lib. 9. sigillatim tradentur. Septimò hîc adiungi possunt omnia illa, quæ ad conuersionem infidelium quorumcunque in Societate assumuntur, siue inter Gentiles, siue inter hæreticos. Quò præcipuè spectat quartum solenne votum obediendi Summo Pontifici in missionibus, etiam difficilli-

D mis, & ad quascunque orbis partes, etiam remotissimas, & inter barbaras nationes, etiam sine viatico peregrinando ex eleemosynis si necesse sit, nullum aliud emolumentum, nisi salutem animarum inde expectando.

Post hæc media, quæ propinquissima sunt, & maximè spiritualia, adiunguntur illa, quæ præparant socios ad huiusmodi actiones erga proximos. Et quoniam hæc præparatio in duobus consistit, in vita scilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Attende tibi, & doctrinæ*, & illa quæ ad vitam pertinent, eadem sunt cum his, quæ ad propriam perfectionem ordinantur, solùm hîc supersunt ea, quæ ad studia literarum, & doctrinam comparandam, vel tradendam assumuntur. Nam 11. *De mediis per relationem extrinsecam spiritualibus, quorũ vnũ est literarũ studium.*

E cùm studia literarum per se, non videantur quicquam referre ad spiritualem animæ, & charitatis perfectionem; nam potiùs *scientia inflat, charitas autem ædificat*, vt ait Paul. 1. ad Corinth. 8. ideo aliquibus visum est statui religioso non conuenire, cùm hic status ad perfectionem charitatis ordinetur. Contra quos scripsit D. Thom. art. 5. q. 188. *D. Thom.* 2. 2. Vbi inquirit an sit instituenda aliqua religio ad studendum? Et respondet studium literarum omnibus religionibus etiam puram contemplationem profitentibus esse vtile; religioni verò, quæ ad salutem proximorum procurandam ordinatur, esse necessarium, iuxta illud ad Titum 1. *Amplectentem eum, qui secundùm doctrinam est, fidelem*

lem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Cùm ergo ostensum sit, Societatem principaliter ordinari ad proximos iuuandos, rectè concluditur studia literarum esse illi maximè necessaria. Quod etiam docuit P.N.B. Ignatius in 4.p.Constit.à principio, & per totam illam mirabili prouidentia, & prudentia omnia disponit,quæ ad hæc media literarum pertinent. Ex quibus quædam pertinent ad disciplinam literariam, vt sic dicam;alia verò ad doctrinam. Nam priùs necessarium est, eos qui futuri sunt Societatis operarij, literis addiscendis vacare;quia rari vel nulli sunt, qui sufficienter instructi,& docti à principio recipiantur;necesse est ergo vt in ipsa religione, per quod non impeditur perfectionis propriæ progressus,cùm actio illa ex se valdè honesta sit, & ex obedientia sumpta, & desiderio iuuandi proximos,opus sit insignis charitatis:scientia autem, quæ hoc modo acquiritur, non inflat, sed cum charitate ædificat, & concordiam parit,vt rectè D.Thom. dixit dicto art. 5. ad 2.& latiùs declarauit opusc.19.cap.11. Quæ verò studia religiosos deceant,non est hoc loco ex professo declarandum, sed sufficit dicere,per se quidem ac directè studia sacrarum literarum ad eos pertinere,vt docuit D. Hieronym. epist.4. ad Rusticum, sub illis tamen comprehendit vniuersam theologicam doctrinam, & Sanctorum Patrum, Pontificum, ac Conciliorum decreta, ac sententias; nam in his tota sacra doctrina, vel explicatur,vel continetur.Secundariò verò, seu ministerialiter etiam philosophica doctrina,& humaniores literæ religiosis necessariæ sunt,his præsertim qui cum hæreticis sunt dimicaturi, parati, ac dispositi esse debent ad doctrinam hanc disseminādam per vniuersum orbem.Quàm verò exactè,sapienter, & moderatè hæc omnia in Societate ordinata sint, postea toto lib. 5. in particulari videbimus.Post disciplinam rectè subsequitur doctrina,cùm hic sit finis eius;vnde in hoc etiam genere actionis nihil Societas omittit,quod quoquo modo iuuare proximum possit. Nam (vt omittamus prædicationem verbi Dei,quæ magis ad affectum, quàm ad intellectum ordinatur, & ideo superiùs num.præced.de illa dictum est) occupatur Societas in docendis proximis,primò in Scholis legendo publicè, Scripturam sacram, & theologiam Scholasticam; quod munus meritò à religiosis vsurpari, latè defendit D.Thom. opusc. 29. cap.2. Deinde casus etiam conscientiæ docendo, & vbi necesse est, controuersias etiam fidei agitando. Hinc vlteriùs ad liberales quoque artes docendas descendit, neque in his tantùm sistit, sed linguarum etiam peritiam, imò & ipsius Latinæ linguæ prima rudimenta tradit; nam per hæc initia, ad maiora perueniendum existimat, nec parua reputat, sine quibus magna non constant. Denique, tam per priuata consilia,quàm per generalem doctrinam,quà verbo,quà libris editis traditam,omnes omnibus modis iuuare studet;nihil aliud (in hoc enim harum actionum perfectio posita est) quàm eorum qui docentur bonum intendendo,& maiorem Dei gloriam inde sperando, vt in suis Constitutionibus B.P.N. Ignatius frequenter repetiuit.

D.Thom.

Vide in to. de Censur. dis.23. sect. 3.à n.19.

D.Hieron.

D.Thom.

12. Ex his verò sequitur diuersitas graduum, & personarū, quæ in toto corpore Societatis cernitur, & inter media ordinata ad salutem meritò numerari potest.nam ex hoc fine,& ex actionibus, ac ministeriis proximè numeratis orta est.Vt enim nouitios omittamus, qui omnibus religionibus

Alterum est diuersitas graduum,& personarum quæ in Societate reperitur.

A communes sunt,quanuis in Societate aliquid speciale habeant infrà lib.2.cap.5.explicandum; post sufficientem probationem, & moralem,ac spiritualem instructionem admittuntur nouitij ad primum Societatis gradum qui *scholarium appobatorum* appellatur,in quo membra Societatis verè efficiuntur, eique per tria substantialia vota religionis incorporantur. Quia verò tunc regulariter,ac per se loquendo, nec ad statum clericalem, nec ad sacra ministeria erga proximos exercenda sufficientiam habent,aut præparati sunt, proximè in hunc finem admittuntur,vt ad eum statum, & ad alias actiones per studia literarum, & virtutum progressum disponantur,& ideo nec per vota propria clericorum,neque etiam per solennia, & B omnino absoluta ex parte Societatis, admittuntur. Nam quò finis,& actiones propriæ Societatis perfectiores sunt,eò magis probati,& perfecti esse debent, qui ad eas simpliciter, ac solenniter admittuntur.Ita ergo primus gradus membrorum Societatis, in quo Scholastici approbati existunt, constituitur.Postquam verò huiusmodi Scholastici, & sufficienter probati, & in literis instructi sunt,& per sufficientem experientiam apti,& idonei inueniuntur ad exercenda ministeria circa proximos suprà declarata, & præsertim ad eas missiones ad quas pro salute animarum à Pontifice mitti possunt: iam tunc presbyteri ordinati in vltimum gradum per veram professionem ad quatuor vota solennia,quibus alia simplicia adiuncta C sunt,vt lib. 6.à cap. 6. videbimus, à Societate admittuntur. Quoniam verò prædicta Societatis ministeria multa dona,& naturæ, & gratiæ requirunt, quæ non in omnibus, sed fortasse in paucis inueniuntur; ideo necesse fuit aliquos etiam sacerdotes post studia literarum, & sufficiens de illis experimentum in Societate intimiùs, quàm scholares ipsos admitti, vt iuxta suum captum in spiritualibus ministeriis professos iuuare possint, qui propterea *Coadiutores spirituales* appellantur, qui quartum votum obediendi Pontifici in missionibus non emittunt, quia non supponuntur habere sufficientiam ad omnia ministeria, quæ ex vi illius voti comprehenduntur. Neque etiam regulariter faciunt solennem professionem,vt debi- D tus ordo, & subordinatio meliùs conseruetur, & propter alias graues causas in lib. 7. ca.1. tractandas.Dixi autem *regulariter*, quia interdum admittuntur aliqui ad professionem cum tribus tantùm votis solennibus, & substantialibus religioso statui;quod tamen non fit, vt dicemus ibidem, nisi per modum dispensationis, propter speciales rationes,& graues causas occurrentes. Tādem,quia, vt in simili dicitur Actor. 6. *æquum non est derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.*ita etiam spirituales operarij Societatis,vel qui studiis vacaturi erant, non poterant simul sine magno impedimento,corporalia ministeria sustinere,ideo necessarium fuit gradum aliū in ea instituere, ad quem E illi, qui *coadiutores temporales* vocantur, admitterentur,quos oportuit esse veros religiosos, & per substantialia vota Societati coniunctos, vt cum maiori decentia, religione, & charitate talia ministeria fiant. Horum autem religiosorum statui, ac muneri, non erat proportionatum quartum illud votum obediendi Pontifici;quia ministeria,ad quæ ordinantur illæ missiones, ad tales personas non pertinent:admittuntur ergo ad tria vota non solennia,sed simplicia, sicut de coadiutoribus spiritualibus, & scholasticis approbatis dictum est. De quibus omnibus gradibus inferiùs sigillatim est

Primus gradus scholarium approbatorū.

Professorū gradus.

Gradus coadiutorū spiritualiū.

Coadiutorum tēporalium gradus.

est dicendum, à lib. 3. vsque ad 6. Nunc enim solùm propositi sunt, vt generalis quædam notitia totius Societatis habeatur; & quia tota hæc structura, & fabrica ad prædictum finem ordinata est, illique valdè proportionata existit, ac propterea à Summis Pontificibus, præsertim à Gregor. XIII. in constitutione, *Ascendente Domino* probata, & laudata est. A

13. De mediis priuatiuis ad eandem salutẽ proximorum. Primum. Vltimò quoniam in numer. 10. diximus, hæc media non tantùm positiua, sed etiam priuatiua esse, & priora insinuata sunt, oportet posteriora breuiter recensere. In hoc igitur ordine in primis pono, non habere vsum chori, quanquam enim hæc actio valdè religiosa sit, & ideo ab aliis religionibus obseruata, tamen quia nimiùm religiosos Societatis impediret, vel ab studiis dum eis vacant, vel ab actionibus, & ministeriis circa proximum, ad quæ post studia destinandi sunt, & præsertim, quia parati esse debent ad varias missiones, & ad discurrendum per vniuersum orbem; ideo Pater noster Ignatius Societatem voluit esse hac occupatione liberam. Et quanuis id multi in Societate notauerint, ac reprehenderint, in cap. 8. ostendemus illos nulla ratione sufficienti motos esse, sed hoc potiùs fuisse, & Patrum sententiis, & rationi etiam valdè consentaneum. Et ad hoc medium reuocantur omnes similes actiones, à quibus Societas, etiam ex Pontificum authoritate eximitur, vt sunt processiones publicæ, & similes, B

Secundum. quæ cum cantu, & choro coniunctæ sunt. Aliud medium priuatiuum numerari potest, abstinere à suscipienda cura monialium, vt lib. 9. cap. 8. num. 15. iterum dicemus, quanuis enim huius rei plures aliæ rationes reddi possint; hanc tamen existimo esse præcipuam, quia iudicatum est à B. Ignatio in p. 6. Constit. cap. 3. §. 5. ita expedire, vt socij expeditiores essent ad finem illum, quem præcipuè intendunt. C

Tertium. Potest etiam inter hæc media poni, non accepisse singularem habitum, sed communem clericorum honestè viuentium, iuxta morem regionis, in qua socij versantur; nam hoc etiam ad hunc finem ordinatum est, vt facilior pateret aditus ad omnes proximos, siue hæreticos, siue fideles, &c. Et eadem ratione posset hîc numerari communis, & vulgaris victus, & moderatio à nimia vitæ austeritate in his, quæ ad corpus pertinent, quorum ratio in progressu huius libri copiosiùs expendenda est, & ideo de his mediis hæc delibasse sufficiat. D

CAPVT IV.

Vtrùm Societatis religio conuenienter instituta, & approbata fuerit.

1. Post causã finalem Societatis agẽdum de triplici efficiẽte. HActenus ferè nomen solum Societatis, & quid eo nomine significetur, à nobis explicatum est, ostendimúsque *Societatis IESV* nomine significari quandam religiosorum hominum congregationem, ad finem salutis animarum, cum talibus mediis, talíque viuendi ratione institutam: nunc ex eodem fine, & mediis distinctiùs declarandum est, quid, & qualis sit hæc religio. Quoniam verò quæstio quid est, supponit quæstionem an est, priùs de hac quæstione aliquid dicere oporteret, nisi religionem hanc dari in Ecclesia satis iam per se esset notum: solùm ergo superest, vt de origine & institutione eius, atque adeò de illius approbatione dicamus, atque ita fiet, vt post causam finalem efficientes causas huius religionis E

declaremus. Tres autem causæ in ea fundanda considerari possunt, scilicet, prima, & principalis, quæ est Deus, proxima, & ministerialis, quæ fuit priuatus homo, quem Deus ad hoc mirabile opus excogitandum illuminauit, & exequendum impulit, & animauit. Tertia est Apostolica sedes, quæ Dei nomine, vt vicem Christi gerens in terris, religionem hanc sua authoritate suscepit, & confirmauit, & de singulis pauca dicenda sunt.

De institutore Societatis, eiúsque institutionis conuenientia.

Vt ergo à notioribus nobis incipiamus, perspectum est omnibus, religionem hanc institutam esse ab Ignatio Loyola, de cuius sanctitate, doctrina, & nobilitate hîc non dicam, quia ea magis ad historiam, quàm ad disputationem Scholasticam pertinent, satísque eruditè, ac copiosè descripta sunt à familiari eius filio, grauíque Patre nostro Petro de Ribadeneira, & postea à Petro Maphæo, ac nouissimè à Patre Nicolao Orlandino 1. p. historiæ Societatis, vt *in ore duorum vel trium sit omne verbum.* Nobis ergo sufficiant nunc testimonia, quæ Pontifices Summi, non solùm de Ignatij, sed etiam de sociorum eius pietate, & doctrina, & de irreprehensibili vita, nobis reliquerunt. Nam Paulus III. in prima bulla confirmationis instituti de Ignatio, & sociis ita loquitur: *In theologicis studiis per plures annos exercitati Spiritu sancto (vt creditur) piè afflati iamdudum, è diuersis mundi regionibus discedentes in vnum conuenerunt, & socij effecti abdicatis huius seculi illecebris, eorum vitam perpetuò D. N. Iesu Christi, atque nostro, & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum seruitio dedicarunt, & iam quàm pluribus annis laudabiliter in via Domini se exercuerunt,* &c. Quæ iterum repetit in initio bullæ secundæ ampliationis prædictæ confirmationis; & inferiùs subdit. *Nos igitur ad eorundem Ignatij Præpositi, & sociorum piam vitam, & bonorum operum exemplum attendentes, eorum piis desideriis annuentes,* &c. Et in bulla 3. in qua varias facultates concedit, *Attendentes* (inquit) *ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxistis, & producere non desinitis, vestra religione, integritate, scientia, doctrina, moribus, & experientia plurimùm in Domino confidentes, vobis,* &c. Similia leguntur in bulla Iulij III. de confirmatione eiusdem instituti, & in fine eius specialiter addit Pontifex. *Considerantes, nihil, quod pium, sanctúmque non sit, in sancta Societate, eiúsque laudabilibus institutis, ac exemplari Ignatij, & aliorum sociorum vita, & moribus reperiri,* &c. Vbi expendo idem testimonium ferre Pontificem de sanctitate vitæ Ignatij, & sociorum, ac de ipso instituto, quod sua authoritate approbauit. Quæ testimonia sequentes Pontifices etiam post fœlicem B. Ignatij mortem sæpius comprobarunt, vt ex cæteris bullis constat, & specialiter Gregor. XIII. in bulla, *Quantò fructuosiùs bonæ memoriæ Ignatium Loyolam Societatis institutorem* appellauit. Ac nouissimè Paulus V. vniuersæ Societati publico Confessoris non Pontificis cultu, ritúque venerandum proposuit. Itaque de sanctitate fundatoris huius religionis impiè nunc dubitaretur, & speramus fore vt per expressam Pontificis canonizationem vniuersæ Ecclesiæ proponatur. 2. Ribad. Maphæ. Orlandin. Pontificum testimonia de Ignatij & sociorũ eius sanctitate, & doctrina. Spem hanc expleuit Greg. XV. 12. Maij anni 1622. & sui pontificatus 1.

Vt verò rationem huius institutionis diuinam potiùs, quàm humanam aperiamus, operæpretium erit annotare tempus, in quo hæc religio orta est. Natus est enim Ignatius anno Domini 1491. & post 3. Religionẽ hanc cõuenientissimo tempore

fuisse institutam. post aliquot annos ætatis, à corporalis militiæ A exercitatione, ad spiritualem mirabiliter vocatus est, in qua diu, ac diligenter se exercuit, & alios exemplo suo, & familiari sermone ad idem vitæ genus sibi adiunxit, & post multòs labores pro animarum salute susceptos; tandem anno 1538. Romæ cum sociis suis de fundanda Societate deliberauit, & sequenti anno 1539. confirmationem religionis suæ à Paulo III. Pontifice Summo postulauit, & post vnius anni accuratam examinationem, nimirum 1540. approbationem obtinuit; ac proinde dicere possumus religionem hanc illo anno incepisse; quamquam tunc non simpliciter, & tanquam perpetuò duratura approbata videatur, quia solùm est data Societati facultas recipiendi vsque ad sexaginta socios; post tres verò annos idem Pontifex Paulus III. absolutè, & sine vlla restrictione illam confirmauit. Est autem meritò à multis sapientibus, ac prudentibus viris obseruatum, hoc eodem tempore natum fuisse in Germania Martinum Lutherum anno scilicet 1483. octo nimirum annis ante Ignatium; & anno 1521. publicum bellum contra Romanam Ecclesiam excitasse, innumeras hæreses disseminando, & præsertim eas, quæ libertatem carnis concedere, & subiectionem, ac obedientiam Summi Pontificis destruere posse viderentur, quibus mediis innumeros habuit suæ blasphemiæ, & iniquitatis sectatores, & ministros. Hoc autem ipso tempore, quo videbatur fides in tot prouinciis catholicis, & Ecclesiæ subiectis labefactari, ac deficere, non sine magna Dei prouidentia cœpit aperiri ostium, ac via, qua posset eadem vera fides, & Christi nomen ad innumeras gentium nationes deferri, in quibus antea auditum non fuerat. In India, scilicet, Orientali, & Occidentali, & in multis regnis, & insulis, quæ paulò ante prædicta tempora pietate, diligentia, & industria Catholicorum Regum Hispaniæ, ac Lusitaniæ explorata sunt. Hoc ergo eodem tempore excitauit Deus Ignatium, qui Societatem *ad profectum animarum in vita, & doctrina Christiana & ad fidei propagationem, ac defensionem* (vt dicitur in bullis Pontificiis, præsertim Gregor. XIII. *Quanto fructuosius*) erigeret. *Defensio* enim *fidei* contra hæreticos fit, *propagatio* inter Gentiles, & Paganos: *profectus autem vitæ* inter ipsos fideles, & catholicos. Conuenientissimè ergo instituta est ad hunc finem hæc religio eo tempore, quo & defensio fidei erat Ecclesiæ maximè necessaria, & propagatio valdè opportuna, & instauratio, ac perfectio morum vtilissima.

Spiritum sanctum fuisse principalem authorem huius religionis.

4. Suadetur testimonio Ignatij. Atque hinc (vt ad primam, & principalem causam huius religionis ascendamus) colligere licet, non fuisse hoc humanum inuentum, nec B. Ignatium solo suo humano ingenio, aut virtute, tantum negotium inchoasse, sed Spiritum sanctum fuisse principalem huius religionis auctorem. Ita profitetur idem Ignatius in principio suarum constitutionum dicens, *Summam sapientiam, ac bonitatem Dei Creatoris nostri esse, quæ conseruatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto seruitio hanc minimam Societatem Iesu, vt eam dignata est inchoare.* Quod sanè non aliter fecit diuina sapientia, quàm Ignatium speciali instinctu suo illuminando, & ad tantum opus excitando, & mouendo. Quod planè senserunt Pontifices Summi: Paulus namque III. in bullis suis de Ignatio, & sociis semper dicit, *Spiritu sancto (vt creditur) afflati.* Iulius autem III. simpliciter dixit, *Spiritu sancto afflati*, omissa particula *vt creditur*, quam non existimo casu excidisse, sed quòd dubitationem, vel formidinem indicaret, consultò ablatam fuisse; nam diuturna experientia, & vberes fructus simul cum approbatione prædecessoris sui, omnem formidandi rationem, si qua erat, auferre poterat. Atque eadem fortasse ratione Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuosius.* absolutè dixit, *Ad quem finem Spiritus sanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipsius Societatis institutorem, eiúsque socios excitauit, media etiam præclara, maximéque opportuna huius sedis ministerio tribuit, atque confirmauit.* Et paulò inferiùs. *Quapropter Societatis corpus idem Ignatius diuino instituto ita duxit disponendum,* &c.

Probatur authoritate Pontificũ.

5. Rationibus & coniecturis idem suadetur. Sunt præterea coniecturæ & rationes multæ, quæ veritatem hanc moraliter certam possunt efficere. Prima est illa, quæ proximè insinuata est ex fine Societatis, & mediis, quæ ad illum consequendum profitetur, adiuncta opportunitate temporis in qua orta est. Pertinet enim ad specialem Dei prouidentiam, qua suam Ecclesiam regit, & protegit, & insurgentibus contra illam nouis hostibus, nouos etiam milites præparare, qui eam defendant, & ministros etiam Euãgelij prouidere, quorum opera illud tandem vaticinium impleatur; *Fiet vnum ouile, & vnus pastor,* Ioan. 10. Sícque experientia compertum est; insurgente enim contra Ecclesiam Ario, Deus contra illum Athanasium excitauit; contra Nestorium Cyrillum; contra Pelagium Augustinum. Et qui historiam Ordinis Prædicatorum scribunt, aduertunt eo tempore Deum sacram illam religionem per S. Dominicum instituisse, quando Albigenses, & alij hæretici Ecclesiæ pacem perturbare incipiebant. Videmus autem religionem hanc eo tempore fuisse exortam, quo Lutherus bellum contra Ecclesiam excitauit, & directè, ac singulari quodam modo esse illi contrariam: Lutherus enim non solùm apostata fuit, sed etiam religiosos omnes, vt apostatarent, & fideles omnes viam perfectionis, vt contemnerent, persuadere conatus est; Ignatius autem non solùm ipse religiosissimus fuit, sed socios etiam ad proprium, & valde religiosum institutum sibi adiunxit, & per eos, ac successores eorum, non fidem catholicam modò, sed sacras etiam religiones pro viribus defendere; eásque quantum in se esset propagare, & augere omnes fideles ad viam perfectionis excitando, conatus est. Lutheri lapsus inde primùm incepit, quòd contra Romanam Sedem immortale odium concepit; vnde & ab illius obedientia discessit, & quos potuit auertit. Ignatij verò cogitationes omnes in hoc præcipuè positæ fuerunt, vt se totum omnésque suos Sedis Apostolicæ seruitio consecraret, & nouo vinculo voti solennis obedientiæ coniungeret, ac submitteret. Denique effectus ipse comprobauit, nullos Ecclesiæ ministros hactenus restitisse magis Lutheranorum, & omnium nouatorum conatibus, quàm Ignatij filios, quos propterea ipsi hæretici summo odio prosequuntur. Idémque discursus potest facile ad temporis opportunitatem circa promulgationem Euangelij inter Gentiles cum proportione accommodari.

Prima ex temporis opportunitate.

S. Ignatius Luthero opponitur.

Cùm ergo hæc ita sint, quis dubitare audeat, ipsum Spiritum sanctum religionem hanc contra tot Ecclesiæ hostes, ad tot præclaros fines, & effectus excitasse?

6. *Secunda ratio seu coniectura ex effectibus desumpta.* Secunda ratio, illáque efficacissima ex effectibus, & fructibus huius religionis formari potest, iuxta Christi testimonium. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Vnde etiam D.Thom. dicto opusc. 19. contra impugnantes religionem, ex fructibus religionis dicit, colligi posse, & debere, an conuenienter instituta, & approbata fuerit. *D.Thom.* Atque eadem ratione vsus est Gregor. X. cum Concilio Lugdunens. in cap. vnico. §. *sanè.* de religiosis domibus in 6. cùm loquens de Prædicatorum, & Minorum ordinibus dixit. *D.Gregor.* *Quos euidens ex eis vtilitas Ecclesiæ vniuersali prouemens, perhibet approbatos.* Quanti autem, & quales vniuersali Ecclesiæ prouenerint fructus, ex huius religionis institutione, & operibus, à nobis nec narrari necesse est, cùm res per se sit euidentissima: nec decens apparet, quatenus ad laudem nostram pertinere videantur, quanquam re vera nostra non est, sed ipsius Spiritus sancti, quem volumus ex his effectibus huius operis agnosci auctorem. Quia verò Spiritus sanctus per Christi Vicarios Ecclesiam suam docet, quid ipsi de his fructibus senserint tacere non possumus: nullos enim in hanc rem testes maiori fide dignos afferre possumus. Paulus ergo III. etiam ante natam Societatem postquam de vita Ignatij, & Sociorum testimonium suprà relatum dedit, subdit. *Et iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini se exercuerunt.* Quæ postquam in speciali numerauit, concludit. *Et demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum consolationem faciunt, vbique terrarum vbi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo.* In bulla autem 3. in qua varias facultates Societati iam institutæ, & confirmatæ concedit, inquit, *Attendentes igitur ad fructus vberes, quos in domo Domini hactenus produxistis, & producere non desinitis.* Et in bulla 4. *Licèt debitum* (inquit) *pastoralis officij omnibus regularem vitam ducentibus, vt in suis disciplinis, & laudabilibus institutis conseruentur, & augeantur, nos reddat fauorabiles, & benignos; ad Societatem verò Iesu per nos institutam, & approbatam, cuius specimen veluti ager fertilis in Domino, multiplices, atque vberes fructus animarum ad summi regis laudem, & fidei incrementum attulit, & affert quotidie verbo, & exemplo in populo Christiano, dirigentes præcipuè velut pius pater oculos mentis nostræ, dignum censemus, vt ipsam Societatem, eiúsque in odorem suauitatis Altissimo deseruientes personas, specialibus fauoribus prosequamur.* Hæc ferè testimonia Pauli III. refert Iulius III. in sua bulla confirmationis his breuibus, sed notandis verbis. *Cúmque postmodum progressu temporis Spiritu sancto cooperante, ex Societate prædicta spiritualem animarum fructum crescere intellexisset idem prædecessor,* &c. Si enim Spiritu sancto cooperante fructus proueniunt, multo magis Societatem ipsam, tanquam proprium instrumentum suum, idem Spiritus sanctus præparauit. Quod verbis grauissimis repetit idem Pontifex in secunda bulla in qua Societati priuilegia concessit. Quibus similia, & valdè notanda sunt, quæ habet Pius IV. in principio suæ primæ bullæ. *Et si ex debito pastoralis officij singulos religiosos,* &c. *paterna dilectione prosequamur, ad illos tamen, qui sicut nomen Sociorum Iesu assumpserunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum nostrum Iesum Christum imitari, & eius vestigia sequi nituntur, maioribus fauoribus, & gratiis prosequendum inuitamur.* Vberiùs autem quàm priores Pontifices hoc testatus est Pius V. in secunda bulla, quâ confirmat quasdam Societatis constitutiones, quæ sic incipit, *Innumerabiles fructus, quos, benedicente Domino, Christiano orbi Societas Iesu viros literarum, præcipuè sacrarum scientia, religione, vita exemplari, morúmque sanctimonia perspicuos, multorum religiosissimos præceptores, ac verbi diuini etiam apud longinquas, ac barbaras illas nationes, quæ Deum penitus non nouerant, optimos prædicatores, & interpretes producendo, felicissimè hactenus attulit, & adhuc solicitis studiis afferre non desistit, animo sæpiùs reuoluentes nostro, libenter, non solùm ea quæ alias in ipsius Societatis fauorem à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, nobísque, & aliis emanata sunt, vt firmiùs subsistant, cùm à nobis petitur; verùm etiam Societatem ipsam quantum à nobis ex alto conceditur, specialibus fauoribus, & gratiis munimus.* Simile, vel certè copiosius encomium habet idem Pontifex in altera bulla, in qua Societatem inter religiones mendicantes numerari voluit. Gregor. etiam XIII. sæpè in suis bullis simile testimonium præbet, specialiter verò in priori de confirmatione instituti sic incipit. *Quanto fructuosiùs in colenda Domini vinea se exercet veneranda Iesu Societas, dignísque æterna mercede operariis abundare conatur, tanto propensiùs contendimus eam, religiosámque subinde quam instituit prolem, vnde tota respublica Christiana vbique subleuatur, prosequi, & confouere.* Et in altera constitutione, *Ascendente Domino.* cùm proposuisset operam, & laborem, quem in gubernanda Petri naui sustinebat, de operariis Euangelicis subiungit. *Cúmque tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in superandis sæuientis pelagi tempestatibus, nos maximè subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute, propria commoda nihil pendunt, séque ad omnia discrimina exponunt. In quo cùm aliarum religionum studia, tum Societatis Iesu assiduus pro Christo labor, nec non vsque ad finem perseuerantia, promptam se ostendit, cúmque prolem catholicæ religioni valdè proficuam, & ad omnia pericula pro vniuersali Ecclesia subeunda paratam procreauit, aliam, atque aliam à prima non degenerem præstante gratia Dei quotidie substituit, vt nobis eorum alumni per multiplices probationis gradus altiùs prouecti semper præstò sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus.* Ex his ergo testimoniis satis constat efficacia rationis factæ: nam adducti Pontifices non solùm agnoscunt, & confitentur prædictos effectus, sed etiam illos pronunciant esse Spiritus sancti opera, & à fortiori colligunt tale institutum ab Spiritu sancto specialiter manasse. *Concluditur ratio ex recensitis effectibus.*

7. *Huiusmodi effectus in particulari indicantur. Primus.* Vt verò hoc euidentiùs constet, indicemus in particulari huiusmodi effectus. Primus est sanctitas, & vitæ innocentia, quam Deus contulit primis huius vitæ inuentoribus, medio vsu, & obseruatione ipsius instituti. Quanuis enim videri possit hoc magis ad causam, quàm ad effectum huius religionis pertinere (quod non minuit rationis efficaciam; nam idcircò Deus talem sanctitatis gradum, & modum B. Ignatio contulit, quia ad tantum opus illo vt ministro vti volebat) re tamen vera inter effectus meritò numeratur; nam per opera, & exercitia, quæ in Societate retenta, & approbata sunt, voluit prius Deus Ignatium ac socios eius sanctificare, ac perficere, & ita vsu ipso, & effectu approbauit institutum postea ab

ab Ecclesia suscipiendum, & approbandum. Qualis autem, & quantus fuerit hic effectus, satis suprà num. 2. verbis ipsorum Pontificum indicauimus, & de illa re pleni sunt libri, qui in manibus omnium versantur. Secundus effectus est hæc eadem virtus, & vitæ puritas, quæ in successoribus eorum, mediante eodem instituto, conseruatur; hoc enim sine arrogantia dicere possumus, cùm non de aliqua particulari persona, sed de tota religione tractemus. Præcipuè verò hæc religio semper enituit, omnibúsque in admiratione fuit, in vnione, & charitate fraterna; vt meritò dicere possimus, satis in ea ostendi signum illud à Christo datum, Ioan. 13. *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.*

Secundus.

8. Tertius effectus numerari potest firmitas, & stabilitas huius religionis, non obstantibus innumeris persecutionibus, quas & ante suam institutionem in personis Ignatij, & sociorum, & post suam institutionem, & approbationem sustinuit. Cùm enim illa sit omnium minima, & nouissima; & tam grande opus, ac bellum contra hæreticos, & alios Christi hostes assumpserit, variis modis, ac rationibus, non ab eis solùm sed etiam à Catholicis nonnullis impugnata, nullum inde detrimentum passa est, sed semper fortior, ac purior per tribulationes reddita, vt experimento omnibus est compertum. Vnde meritò illi accommodari potest dictum Gamalielis Actor. 5. *Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur; si verò ex Deo est, non poteritis dissoluere illud.* Quartò adiungi potest propagatio, & incredibilis extensio huius religionis, quæ per totum orbem breui tempore facta est: nam statim ferè sine mora per totam Europam dilatata est; & vt Pius V. de illius alumnis dixit. *Non contenti terrarum finibus, vsque ad Orientales, & Occidentales Indias penetrarunt.* De qua re in vita B. P. N. Ignatij, & in epistolis Indicis; & in vita S. P. Francisci Xauier multa habentur. Specialiter autem animaduerti potest ex 4. lib. vitæ B. Ignatij. cap. 16. apud Ribaden. tempore mortis suæ reliquisse fundata centum Societatis domicilia, per duodecim prouincias distributa, vt in hoc etiam videatur in ipso impleta illa promissio. *Qui reliquerit domum aut fratres, &c. centuplum accipiet.* Quintò addere possumus, religionem hanc non solùm successione, & approbatione temporum, sed etiam sanguine multorum martyrum fuisse stabilitam, & firmatam. Nam hoc etiam Pius V. loco proximè citato in approbatione huius religionis numerandum putauit, dicens, *Ac eorum aliquos ita Domini amor perstrinxerit, vt etiam proprij sanguinis prodigi, vt verbum Dei inibi efficaciùs plantarent, martyrio voluntario se supposuerint.* Et tamen, post tantum Pontificis testimonium, illustres alij in Anglia in medio ipso Oceano, aliísque pro Romana, id est, catholica Ecclesia expeditionibus martyres occubuerunt. Sextò, hinc sequuti sunt exteriores fructus circa proximos & vniuersam Ecclesiam, de quibus Pontifices supra citati potissimum loquuti sunt; maximè verò Pius V. dum in hoc postremo loco adiungit. *Per quæ eorum spiritualia exercitia, etiam regna ipsa fidem Christi agnouerint, ac tam inibi, quàm vbique terrarum charitatis, & misericordiæ opera exercere studeant.* Vide de hoc plura in Payua de origine Societatis.

Tertius. Quartus. Ribad. Quintus. Sextus. Payua.

9. Tandem ad huius discursus confirmationem addere possumus, his ferè motiuis, & rationibus solere Patres, & Theologos vti ad persuadendum, esse euidenter credibile, vt aiunt, autorem fidei, & religionis Christianæ esse ipsum Deum, quemadmodum nos etiam prosequuti sumus disput. 4. de fide sect. 3. Nam argumento sumpto ab insigni sanctitate eorum, qui hanc fidem profitentur, vtitur Euseb. lib. 2. de præparatione Euangelica cap. 5. & August. lib. 2. contra Iulian. Argumento verò sumpto ex sanguine martyrum vtitur Iustinus in Apologia pro Christianis. Ratione autem sumpta ex constantia, & incremento in persecutionibus, vtitur Leo Papa in serm. 1. de Sanctis Petro, & Paulo his verbis: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus ager segete ditiore vestitur, dum grana quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur.* Et idem sumi potest ex eodem Augustino in id Psalmi 57. *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Denique illud argumentum visum est efficacissimum, omnibus Patribus præsertim Augustino, quod ex amplitudine Ecclesiæ sumitur, & quòd duodecim homines potuerunt vniuersum mundum subiugare, non vi armorum, sed vitæ, & doctrinæ; ergo proportione seruata, eadem signa manifestè ostendunt religionem hanc peculiari prouidentia à Deo ipso fuisse institutam; quibus addere possumus, vnam ex præcipuis notis ad cognoscendam veram Ecclesiam, quam Patres tradunt, esse vnionem membrorum inter se, & cum capite, Romano scilicet Pontifice, vt ex Leone Papa, Irenæo, Cypriano, & aliis latè tradit Bellarm. lib. 1. de Eccles. cap. 10. Sic ergo ex perfecta vnione charitatis membrorum huius religionis inter se, & vnionis perfectæ, & singularis obedientiæ totius religionis ad Summum Pontificem, euidens coniectura fit, eundem spiritum fuisse huius religionis principalem authorem, qui fuit ipsius Ecclesiæ.

Quam efficaciam habeat ratio ab his effectibus desumpta. Euseb. August. Iustin. Leo Papa. August. Bellarm.

Sed quæret aliquis, quomodo intelligendum sit hanc institutionem esse specialiter Spiritui sancto tribuendam. An enim est sensus, non potuisse Ignatium, & socios sine speciali Spiritus sancti gratia, & inspiratione, tantum opus inchoare, & perficere; aut sensus est ex singulari aliqua reuelatione, aut extraordinaria motione, aut directione infallibili, qualis dari solet Prophetis, aut sacris Scriptoribus, hanc institutionem originem duxisse. Si prior tantùm sensus intentus est, res est certissima, & ferè euidens ex principiis fidei, quibus docemur, nullum pietatis opus inchoari, aut fieri posse à nobis, sine Spiritus sancti præcisa inspiratione, & subsequẽte adiutorio. Quis autem dubitare audeat conatus Ignatij, & sociorum in hac religione fundanda fuisse pietate plenos, cùm sine magna fide, ac religione, & feruenti charitate, ac obedientia tantum opus aggredi non potuerint. Itaque in hoc sensu dubitari non potest, quin ab Spiritu sancto fuerint moti, & adiuti. Hæc autem parua, & communis valdè laus est, cùm ille modus originis ab Spiritu sancto omnibus pietatis operibus communis sit. Ex quo solùm concluditur, bonum, & meritorium fuisse huic operi incumbere; inde tamen inferri non potest, aut opus ipsum habere aliquam singularem excellentiam, aut fuisse vtiliter, aut conuenienter inuentum; potuit enim esse ex zelo, & non secundùm scientiam, potuit etiam voluntas eius esse ab Spiritu sancto; in ipsa verò fabrica, vel 10.

Quæstiuncula suborta proponitur.

vel institutione nihil esse nisi merè humanum, atque adeò expositum mille erroribus, ac defectibus. Si verò alter sensus est intentus, ille quidem magnam laudem continet, verendum tamen ne sit nimia, & non sufficienter probata: nam inde sequeretur omnia quæ in hoc instituto continentur omnino esse certa & infallibilia, quod dicendum non est.

Religionem hanc conuenientissimè ab Apostolica Sede approbatam, & confirmatam.

11. Antequam ad hanc interrogationem respondeam de tertia causa huius instituti proposita in num. 1. dicendum breuiter est, quanquam in hactenus dictis iam ferè contineatur. Dico ergo religionem Societatis conuenientissimè fuisse ab Apostolica Sede approbatam, & confirmatam. De approbatione ex Apostolicis bullis sæpe citatis satis constat. Nam Paul. III. in prima bulla sic inquit. *Præmissa omnia, & singula, tanquam ad spiritualem profectum dictorum sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica auctoritate tenore præsentium ex certa scientia probamus, confirmamus, & benedicimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsósque socios sub nostra, huiúsque sanctæ Sedis Apostolicæ protectione suscipimus.* Et deinde facultatem concedit concedendi constitutiones, quæ ad finem Societatis, Christi gloriam, & proximi vtilitatem conformes sint, quas eo ipso, quòd legitimè sint conditæ, eadem Apostolica authoritate vult esse confirmatas, vt latiùs in bulla secunda declarat. In bulla autem 5. Societatem commemorans idem Pontifex. *Per nos* (ait) *institutam, & approbatam.* Non enim *confirmatoris* tantùm, sed etiam *instituentis* nomen vsurpare voluit Pontifex, vel, vt maiorem beneuolentiam in Societatem ostenderet, eámque maiori honore afficeret; vel, vt indicaret se fuisse primum Societatis confirmatorem; vel denique, quia propter specialem subordinationem, quam hæc religio habet ad Apostolicam Sedem, & quia eius institutum in hoc peculiariter consistit, quòd tota Societas proximè sit dicata seruitio Summi Pontificis, & ab eius nutu, & seruitio pẽdeat, ideo eius institutio non solùm pendebat à Pontifice, quoad generalem approbationem religionis, sed etiam quoad acceptationem talis voti, ac traditionis. Hinc fortasse ortum habuit quod de Societate dixit Kemnitius hæreticus, vt refert Payua lib. de origine Societatis, à Romano, scilicet, Pontifice fuisse excogitatam, vt labentem Ecclesiam fulcire aliquo modo posset, quod ab hæretico in opprobrium Societatis dictum est; ignorans autem quid diceret summam de illa laudem protulit. Deinde Iulius III. in bulla confirmationis, eandem approbationẽ confirmat illis verbis. *Auctoritate Apostolica tenore præsentium erectionem, & institutionem Societatis, &c. perpetuò approbamus, & confirmamus.* Pius autem IV. in prima sua bulla, eandem confirmationem commemorat, & multis verbis, ac beneuolentiæ signis confirmat. Idem Pius V. in omnibus ferè bullis, & præsertim in vltima, in qua non solùm Societatem confirmat, sed etiam in mendicantium numerum illam recipit. Idem latissimè Gregor. XIII. præsertim in illis duabus constitutionibus. *Quanto fructuosius.* &, *Ascendente Domino.* Ac tandem Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. de regularibus, eandem approbationem ita commemorat, vt ipsum denuo institutum laudet, ac approbet, & in omnibus minimè mutatum velit, dicens. *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere quin religio clericorum Societatis Iesu iuxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit.*

Suadetur variis testimoniis.

Payua.

In hac autem approbatione nonnulla consideranda sunt. Primum est in eiusmodi instituto priùs approbari pietatem, & sanctitatem, vel (vt clariùs Iulius III. dixit) *nihil, quod pium, sanctúmque non sit, in dicta Societate eiúsque laudabilibus institutis reperiri.* Et quoad hoc approbatio habet vim cuiusdam authenticæ definitionis, vel declarationis, cui falsum subesse non potest, vt suprà tractando de religione in genere ostensum est, & ideo non est necesse, vt denuo probemus approbationem quoad hanc partem fuisse conuenientem: nam eo ipso quòd facta est, certissimum est conuenientem esse, & veritati approbanti conformem. Deinde considerandum est, approbationem, quoad hanc rationem, cecidisse propriè in ea, quæ distinctè fuere Pontifici proposita, quia non poterat prudenti modo aliter fieri approbatio, quæ dictam infallibilitatem contineret; & ideo non sine causa specialiter dictum est à Paulo III. *præmissa omnia, & singula approbata fuerunt.* Reliqua verò, quæ virtute ibi continentur, vel per generalia verba proponuntur, solùm intelliguntur approbata, vel si omnino necessaria fuerint ad veritatem eorum, quæ distinctè approbantur, vel solùm secundùm quandam moralem fidem, ac credulitatem, si solùm morali etiam probabilitate cum eis fuerint coniuncta. Hinc tertiò expendo, cùm Paulus III. in bulla secunda explicat, se ita concedere Societati facultatem condendi constitutiones, vt eo ipso quòd fiant, velit esse sua authoritate munitas, non vti verbo *approbandi*, sed tantùm *confirmandi*; inter quæ duo verba hanc differentiam considero, quòd *approbare* refertur magis ad intellectum, pertinétque ad clauem scientiæ: *confirmare* autem magis spectat ad clauem iurisdictionis, refertúrque ad vim obligandi. Voluit ergo Pontifex dare robur & valorem constitutionibus, eo ipso quòd fiant, non tamen propterea eas ita approbet, vt declaret esse conuenientes, aut opportunas, supponit autem eas esse debere honestas, & vtiles ad Societatis finem, Christi gloriam, & proximorum vtilitatem, vt ibidem præmittit. Quartò aduerto, Pontifices non fuisse contentos, approbando hoc institutum, vt sanctum, & pium, sed etiam vt Ecclesiæ valde opportunum, & moraliter necessarium ad finem intentum, quod non sine prouidentia diuina factum est, propter eos, qui calumniari possent hoc institutum licèt bonum sit; non tamen fuisse Ecclesiæ necessarium, vel eo tempore conueniens. Neque enim defuerunt, qui cùm in aliis censerent, quoad hoc Pontificem posse errare, senserint etiam in hoc facto errasse, quod profectò impudentissimum est, maximè cùm expressè tot Pontifices, etiam quoad hanc circunstantiam distinctè institutum probauerint. Quod patet expressè ex illis verbis Pauli III. *Præmissa omnia, & singula, tanquam ad spiritualem profectum, eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica auctoritate, &c.* Et in altera bulla inquit, *Ipsorum, & cunctorum Christi fidelium animarum salutem zelantes, &c.* Et Iulius III. *Considerantes, &c. Eáque omnia, ad suorum, & omnium Christi fidelium, & fidei exaltationem tendere.* Et

12. Primum. Quædam pro Societatis approbatione notanda.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quorundi impudentia notatur, & Pontificum authoritate explodit.

Et clariùs Gregor. XIII. in constitutione, *Quanto fructuosius. Ad quem finem* (inquit) *Spiritus sanctus, qui bonæ memoriæ Ignatium Loyolam ipsius Societatis institutorem, eiúsque socios excitauit, media etiam præclara, maximéque opportuna huius sedis ministerio eis tribuit, atque confirmauit.* Et in altera bulla, *Ascendente Domino. Ipsius* (inquit) *instituta, tanquam fundamenta eius præsidij, quod catholicæ religioni impendunt, immota, atque inconcussa aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus Apostolica auctoritate tueri.* Et infrà. *Cùm diuina prouidentia pro temporum necessitate varia, & salutaria ordinum instituta in Ecclesia sua produxerit, nouísque subinde in ea nascentibus morbis, noua remedia, nouísque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, iuxta cuiuslibet peculiaris* B *gratiæ vocationem, peculiares quasdam notas, propria insignia, ac opportuna ad finem, quem intendunt, media suggesserit, & nunc maximè*, &c. Et infrà. *Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso Societatis instituto, & religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus, prospicientes de Apostolicæ potestatis plenitudine*, &c. Dupliciter ergo quoad hanc partem approbatur Societatis institutum: Primò, vt vtile, ac necessarium (ad melius esse loquimur) ad finem quem intendit. Secundò, quia religio intendens talem finem, per talia media, valdè opportuna fuit Ecclesiæ, & in eodem sensu necessaria. Quomodo idem Gregor. XIII. in bulla concessa anno 1576. quæ incipit, *Saluatoris. Propter ipsius Societatis* (inquit) C *tam vtiles, támque necessarias functiones.* Et infrà. *Tam salubribus dictæ Societatis ministeriis, quæ pro eorum dignitate, & maiori fidelium fructu in locis aptis, vbi maior seges, & frequentior populi consuetudo viget, exerceri, & ministrari debent.* Quàm verò tota hæc approbatio veritati ipsius rei conformis sit, satis ex dictis de fine, & mediis Societatis, & de affectibus, ac fructibus eius constare existimo.

13. Satisfit quæstiunculæ num. 10. positæ. Ex his ergo ad interrogationem num. 10. factam respondeo, institutum hoc specialiter tribui Spiritui sancto, non solùm eo modo quo vniuersa pietatis opera ab ipso manant, sed etiam, quia ab illa speciali prouidentia, qua Spiritus sanctus vniuersalem Ecclesiam regit, & protegit, duxit originem. Vnde fit, vt quantum attinet ad substan- D tiam instituti, quæ consistit in intentione talis finis per talia media primaria, ac principalia, non solùm credendum sit habuisse B. Ignatium quomodocunque Spiritus sancti excitationem, & inspirationem, sed etiam specialissimam directionem, vt ab eo quod Ecclesiæ opportunum erat non aberraret, imò etiam, vt tam prudens, & immensum opus posset concipere, & architectare. Quod si quis piè credat directionem hanc per expressam reuelationem sæpe factam esse, nihil fortasse à veritate deuiaret, vt ex historia vitæ eius intelligi potest. Quidquid verò sit de expressa reuelatione, saltem specialis instinctus Spiritus sancti per specialia dona superiora ordinariis virtu- E tibus, & auxiliis earum negari non potest. Atque hoc modo verum censeo, in his quæ pertinent ad substantiam instituti (sub quibus ea omnia comprehendo, quæ à Sede Apostolica expresè in specie recognita, & approbata sunt) ita fuisse Ignatium motum, & directum ab Spiritu sancto, vt neque erraret, neque ab eo quod Ecclesiæ vtile, & opportunum futurum est, deuiaret, non quòd putemus singula verba eius ab Spiritu sancto fuisse dictata, sicut in tom. de fide disput. 5. sect. 3. à num. 4. diximus de scriptore Canonico; sed quòd res ipsæ, in quibus substantia instituti consistit, fuerint prædicto modo suggestæ ex speciali prouidentia Spiritus sancti; & hoc videtur mihi sufficienter probatum, tum ex dicta approbatione, tum ex fructibus, & effectibus huius operis; tum etiam ex re ipsa, considerato fine, & mediis huius instituti, & circunstantiis omnibus erectionis eius.

CAPVT V.

Vtrùm Societas sit per se religio clericorum, non solùm habitu, sed etiam re ipsa; & quas proprietates inde consequatur.

HActenus explicui causas veluti extrinsecas huius instituti; nunc intrinsecas declarare intendo, vt ita specifica eius ratio; & perfectio magis constet. Causæ autem alicuius rei intrinsecæ sunt, materialis, & formalis. In statu verò religioso nihil aliud potest habere rationem materialis causæ, nisi personæ ipsæ, ex quibus talis congregatio coalescit, & hoc est quod in præsenti exponere intendimus. Videmus enim à Concilio Tridentino sess. 25. c. 16. de regularibus, Societatem esse vocatam *religionem clericorum Societatis Iesu*: illa enim particula *clericorum*, non sine causa addita est. Significatum est ergo, religionem hanc ex clericis constare debere; hæc ergo est quasi materia, ex qua hæc religio conficitur. In contrarium autem est, quia vel denominatio hæc sumpta est ex solo habitu, & hoc parui momenti est; nam habitus non facit religiosum. cap. *perrectum.* de regular. sed est signum eius. Vel ex re ipsa; & in hac vel æquatur, vel certè superatur à religionibus, quæ monachorum esse dicuntur; nam plures in qualibet illarum (seruata proportione in numero personarum) sunt sacerdotes & clerici, quàm in Societate inueniantur. Quid est ergo cur Societas dicatur clericorum religio. 1. Ratio vtrinque dubitandi.

Nihilominus dicendum est. Primò Societatem verè ac propriè dici, & esse clericorum, ac presbyterorum religionem. Hoc sufficienter probat prædictum testimonium Concilij Tridentini, colligitúrque ex variis loquendi formulis, quæ in bullis Pontificiis habentur. Nam in prima & secunda bulla Pauli III. in quibus forma instituti proponitur, eiúsque confirmatio, & extensio conceditur, solùm exprimitur Ignatium, & socios esse presbyteros, qui ad munera presbyterorum se consecrauerant, & vt habere possent socios, qui hunc finem, & munus perpetuò intenderent, talem religionem instituisse, quæ sub ea ratione approbata est. Et ideò in bulla 4. specialiter concessit idem Paul. III. facultatem, & licentiam recipiendi in societatem seculares, seu laicos in temporale adiutorium, quod est indicium, primam approbationem, & facultatem Societatis per se ad hoc fuisse, vt ex clericis, seu presbyteris constaret. Vnde in altera bulla confirmationis Iulij III. expressiùs in ipsamet forma instituti dicitur, *Socij autem omnes cùm presbyteri esse debeant*, &c. Et ita postea confirmatur. Hinc etiam Pius V. in bulla anni 1571. quæ incipit, *Dum indefessæ*, Socios vocat *presbyteros Societatis Iesu.* Et Gregor. XIII. in bulla anni 1576. *Quæcunque sacrarum, licèt* (inquit) *sicut accepimus dilecti filij præpositi generalis, & alij presbyteri Societatis Iesu.* Et eodem modo loquitur in bulla alia eiusdem anni, quæ incipit, *Saluatoris Domini.* 2. Prima assertio. Probatur authoritate Concil. Trid.

Licèt dilecti filij presbyteri venerabilis Societatis Iesu. Idem in bulla anni 1578. *Quanta in vinea*, &c. clariùs in bulla anni 1573. *Ex Sedis Apostolicæ*, &c. *Cum instituto clericorum regularium Societatis Iesu*, &c. Sufficienter ergo ex tam multiplici appellatione constat, non casu, & sine causa ita appellari; sed quia in superioribus diximus tract. præced. lib. 1. cap. 7. religionem rectè distingui in religionem monachorum, & clericorum, significatum est, Societatem sub hoc posteriori genere contineri. Ratio autem huius explicanda superest.

3. Secunda assertio. Dico ergo secundò, non solùm ratione habitus, sed etiam ratione proprij instituti, & functionum eius Societas est, & vocatur religio clericorum ac presbyterorum. Declarando suadetur. Hoc dixerim inprimis, vt distinguatur hæc religio ab aliquibus, quæ *clericorum* dicuntur, solùm quia habitum clericorum retinuerunt, quanuis ex speciali intentione sua non intendant aliquem finem, vel functionem, propter quam sit per se necessarius clericalis ordo; vnde totum earum institutum æquè benè seruari posset, etiamsi personæ earum clerici non essent, ac propterea tales religiones, si quæ sunt, valde materialiter, & accidentaliter dicuntur esse *clericorum*, solùm quia in habitu cum clericis conueniunt. Propriè autem (vt suprà diximus ex D. Thom. 2.2. q. 189. art. 8. ad 2.) illa est religio clericorum, quæ per se instituitur ad eas functiones, ad quas clericalis ordo per se necessarius est: aliæ verò, quæ ex vi sui finis non requirunt tales functiones, cùm per se non requirant clericalem ordinem, nō sunt propriè religiones clericorum, etiamsi per accidens ob alias occasiones plures sacerdotes habeāt. Constat autem ex superiùs dictis, religionem hanc ex primario fine suo postulare actiones maximè proprias clericorum, quales sunt illæ quæ ad perficiendos, & illuminandos specialiter homines, ordinantur; ergo non solùm ratione habitus, sed multo magis ob rem ipsam, & ob finem, & munera talis religionis *clericorum*, seu *presbyterorum* appellatur.

Deducuntur aliquot Corollaria præcedentis doctrinæ.

4. 1. Corol. Imò hinc sequitur primò, non ideo Societatem esse religionem clericorum, quia habitum clericorum portat, sed potiùs è contrario, ideo religionem hanc retinuisse clericorum insignia, quia ipsa per se maximè est clericorum religio, ac per se primò tendit ad perficiendos homines suos in statu clericali, & vt proprias clericorum functiones honestiùs, sanctiùs, ac fructuosiùs perficiant. Cur Societas peculiarem habitū religionis non assumpserit. Ex quo obiter responsum est ad multorum interrogationem, cur Societas si vera religio est, proprium aliquem religionis habitum non assumpserit? quæ solet etiam esse vna ex obiectionibus, quæ contra Societatem fiunt, quoniam videtur, aut nouitatem affectare, aut tacitè vsum peculiaris habitus reprehendere, aut illius dedignari. Item quia secundùm personarum varietatem & gradum habitus distinguendi sunt, teste Augustino epist. 199. & refertur 33. q. 5. cap. *Quod Deo.* Et ideo Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. de refor. dicit, licèt habitus non faciat monachum, oportere clericos suo statui decentem habitum deferre, vt etiā habitu professionem suā probent, vt dixit Conc. Carthag. IV. c. 45. c. *clericos.* d. 41. Et in Concil. Aquisgran. dicitur habitus singulorum ordinum ad hoc esse institutos, vt liquidò constet in qua professione vnusquisque Domino militet. Ex dictis, inquam, optima ratio, & re-

A sponsio datur ad prædictam interrogationem; ideò enim sacerdotum habitum hæc religio retinuit, quia ipsa religio sacerdotum est, & habitus debet esse accommodatus muneri, & officio, quod persona exercet. Itē sicut hoc institutum per se ordinatum est ad perficiendos homines in statu clericali, ita decuit eorum habitum nihil aliud significare, quàm clericos religiosè & sanctè viuentes, ex vi suæ professionis. Vbi meritò accommodari potest, quòd in Concil. Aquisgr. sub Ludouico cap. 129. reprehenduntur canonici regulares habitu monachorum vtentes, cùm eorum habitum vsurpare non debeant, à quorum proposito quodammodo distant. Maximè verò contra quoscunque detra-

B ctores accommodari potest, seruata proportione, can. 12. Conc. Gangren. qui refertur 30. d. *Si quis putauerit sancto proposito* (id est, continentiæ) *conuenire vt pallio vtatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat, vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris vtuntur, & alia veste communi, quæ in vsu est, anathema sit.* Erat autem *birrus* vestimenti genus, quo clerici, & canonici regulares vtebantur, vt colligitur ex serm. 2. ad clericos communem vitam agentes; aliàs 53. ad fratres in Eremo inter opera Augustini, quóque monachi vti non poterant, sed pallio quo colla, & humeri tegebantur, vt est apud Cassian. lib. 1. de instit. renunc. cap. 7. Si- *August.* *Cassian.*

C cut ergo monachi vtentes pallio, aut habitu suo, clericorum habitum etiam in religiosis reprehendere non debēt: ita etiam Societas retinens sacerdotum vsum, non propterea contemnit, aut improbat vsum religionum monachalium, seu monachorum, nam sicut nulla earum censetur reprehendere, aut contemnere alias, eo quòd distinctum habitum à cæteris assumat, quia vnaquæque habet sanctas, & pias rationes, & Spiritus sāctus est multiplex, & vnus; ita nec Societas alia sancta instituta reprehendit, ex eo quòd communi habitu clericorum contenta fuerit. Quid autem referret hoc esse nouum etiamsi id concederemus? non enim omne nouum reprehehensibile est, si noua occa-

D sione & conuenienti ratione fiat, sine vllo antiquitatis præiudicio. Sic enim etiam fuit nouus vnusquisque religionis habitus, quando primùm illa instituta est. Nego tamen id fuisse nouum; statim enim ostendam religiones clericorum fuisse antiquissimas, & in principio non est verisimile, vel saltem non constat vsas fuisse habitu distincto à communi clericorum habitu, sed solùm in illo magnam decentiam, & honestatem seruasse.

5. Societatis habitū qualem delegerit S. Ignatius. Addo denique, quanuis inter religiones clericorum aliquæ sint, quæ aliquo proprio, & peculiari insigni in exteriori habitu vtantur, vt patet in canonicis regularibus, hoc ipsum (non sine magna, & prudenti ratione, considerata temporum opportunitate, & principali Societatis intentione) prætermissum esse, & pro signo quoad ha-

E bitum accepisse Societatem solam decentiam, & honestatem eius cum omni modestia, ac verborum, actionum, sensuúmque omnium moderatione coniuncta; Cùm enim talia essent tempora, vt hæretici monachos maximo odio prosequerentur, & ideo illorum habitum, & quemcumque habentem cum illo similitudinem, vel affinitatem, inuisum, & odiosum haberent, & Societas cuperet etiam ipsos hæreticos lucrari Christo, noluit noua alicuius habitus specie eos offendere, sed hoc, quod de se indifferens erat, vitare, vt ita faciliorem haberet ad eos aditum: nam hac ipsa de causa monachi etiam, non nisi mutato externo habitu ad hæreticos penetrant. Quæ ratio

tio non solum ad hæreticos, sed etiam ad omnes alios seruata proportione applicari potest: nam etiam hæc religio fideles, & catholicos, imò illos maximè (iuxta Apostoli consilium 1. Corint.9.ad Galat.6.) lucrari cupit, & ideo etiam in exteriori habitu voluit quantum honestè potuit communem modum seruare, vt apud omnes minùs alieni,& extranei esse viderentur. Ad prædicandum etiam inter Gentiles, hic habitus visus est magis accommodatus, quia filii magis accommodantur ad eos, quos etiam in exteriori habitu similiores parentibus recognoscunt: Vt ergo hi, qui denuo conuertuntur ad fidem, pastoribus, & presbyteris, per quos communiter gubernari debent,magis afficiantur,conueniens fuit, vt ministri per quos erant conuertendi, & regenerandi, communi clericorum habitu vterentur. Atque hæc est potissima ratio, ob quam hæc religio in his, quæ ad exteriorem speciem pertinent, communem quandam viuendi rationem tenuit,vt sub illa,(quæ aliàs per se perfectioni propriæ non derogat) faciliùs posset omnes lucrifacere; imitata in hoc Christum Dominum, qui vt peccatores lucrifaceret, cum peccatoribus manducauit, & bibit;de qua re in sequentibus redibit sermo. Vt autem in hoc communi habitu debita perfectio seruaretur,tria monuit B.Ignatius 6. p.Constitut. cap.2. §.15. *Primum,vt honestus ille sit. Alterum, vt ad vsum loci, in quo viuitur, sit accommodatus. Tertium, vt professioni paupertatis non repugnet.* Ex quibus primum, & tertium, omnibus religionibus communia sunt,vt suprà dixi, quia id in generali ratione perfectæ virtutis fundatur.Secundum magis est Societati proprium, sequitúrque iuxta rectam prudentiam ex ipsa ratione communis habitus,& fine eius.Cui consonat illud Augustini lib. 3.doctrinæ Christianæ,cap.12. *Quisquis rebus prætereuntibus restrictiùs vtitur, quàm sese habent mores eorum,cum quibus viuitur,aut temporalis,aut superstitiosus est:quisquis vero sic eis vtitur,vt metas consuetudinis bonorum inter quos versatur excedat, aut aliquid significat,aut flagitiosus est.In omnibus enim talibus non vsus rerum,sed libido vtentis in culpa est.* Eandémque sententiam habet Gratian.§. vltim. d.41. & affert verba Augustini paululum immutata, meliùs illa retulit cap.1. eiusdem distinct. Atque in eandem sententiam videri possunt quæ notant Gloss. in cap.*si quis virorum* 30.d. & in principio 21. q.4. & in cap. *Clerici.2.* verbo *deauratis*.de vita & honest. cleric. vbi benè Panorm. num.17. & optimè omnium D.Thom.2.2.quæst.169.art.1.& alia congerit Tiraq.de legib.connub.l.3.n.17.

Tria obseruanda in habitu clericali Societatis.

August.

Gratian.

Gloss.

Panorm.

D.Thom.

Tiraquel.

6. Secundò sequitur ex dictis. Quanuis religio hæc quoad suam peculiarem regulam, & institutionem noua esse videatur; quoad substantiam verò etiam specificam, esse antiquissimam, & esse veluti quandam instaurationem eius, quæ omnium prima fuit.Hoc possumus breuiter declarare ex aliquibus principiis in tract.præcedente lib. 1.cap.7. demonstratis; ostendimus enim clericorum religionem in genere loquendo,antiquiorem esse religione monachorum; nam illa prior, & in Apostolis incepit, & per eos deriuata, & quasi continua traditione conseruata est. Religiones autem monachorum postea inceperunt.Nam licèt vulgare sit monachos ab Heliæ tempore incepisse,& Ioannem Baptistam monachatum professum fuisse;tamen,vt suprà dixi,id magis intelligendum est de vsu operum pertinentium ad illum statum, vt sunt solitudo, vitæ asperitas, contemplatio, quàm de proprio statu quoad integram formam

2.Corol.

Declaratur hoc corollarium.

A substantialem eius, secundùm quam proprius est euangelicæ legis, & Christum habuit institutorem. Quæ omnia citato loco ostensa sunt,simúlque probatum Christum,non solum fuisse institutorem status religiosi, vt sic, sed etiam factorem cuiusdam particularis religionis, quæ in Apostolorum collegio primùm creata fuit, & postea in aliis discipulis fuit propagata. Illam ergo dicimus fuisse primam religionem clericorum; quia non solùm ex sacerdotibus à sui initio,congregata est,sed etiam per se primò fuit à Christo instituta, ad actiones hierarchicas purgandi, illuminandi,& perficiendi homines, quæ sunt propriè actiones clericalis status. Quod intelligi potest

B ex vocatione Christi Matth.4. *Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum.* Quod & ipsi Apostoli cognoscebant,cùm dicebant Act.6. *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis,* Huc etiam spectat ille modus vocationis Christi Matth.8.& Luc.9. *Sequere me*;& statim, *Sine,vt mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Fuit ergo illa religio ex proprio, ac peculiari fine religio clericorum.

Veruntamen, quanuis status religiosus continè postea in clericis conseruatus sit etiam per se, quoad religionem clericorum; non tamen mihi constat fuisse conseruatum in ordine ad illum particularem finem,seu quoad actiones, quæ ver- 7.

De antiquitate canoni corũ regularium varietas.

C santur circa corpus Christi mysticum; seu quoad illas, quæ versantur circa corpus Christi verum, quomodo dixit D.Thom.2.2.quæst.189. art.8. ad 2.religionem clericorum regularium per se esse religionem clericorum;quia directè ordinatur ad eas actiones, quæ in diuinis mysteriis perficiuntur:de qua religione licet communiter censeatur à D.Augustino incepisse: multi tamen existimant Augustinum potiùs fuisse restauratorem, & reformatorem illius, quæ iam antea erat ab Apostolis deriuata. Quod sensit Vincentius in speculo historiali lib. 26. cap. 51. Nauclerus in chronographia volumin. 2. generatione 42. qui dicunt canonicos regulares ex Apostolorum institutis ori-

D.Thom.

Quid nonnulli sẽtiãt.

Vincent.

Naucler.

D ginem trahere, & sumitur ex Benedicto XI. in proœmio ad constitutiones canonicorum regularium. Quinimò illum ordinem iam inde ab Apostolis incepisse dixit Nauar. tractatu 4. de regularibus, cap.*statuimus* 29. quæst. 3. num.8. qui id colligit ex sententia Pij IV. quã ibi refert, lata in fauorem canonicorum regularium contra monachos S. Benedicti, in lite de iure prædicandi, & quanuis in priori sententia solùm dicatur, *Decernimus, & declaramus canonicos regulares vti clericos,* &c. vbi non titulo antiquitatis,sed titulo clericatus eos præfert; tamen habet illa sententia fundamentum in eo,quod suprà diximus, religionem clericorum in Apostolis fuisse institutam. Vide

Nauar.

E Rosetum de religione Ecclesiastica, tract.34. cap. 3. Ioannem de Nigra Valle in Epilogo chronicorum lib.13.cap.8.Robertum, tract.de tuendo cœlibatu.tom.2.tit.de ordinum primordiis. Volater. in tropologia lib. 21. in principio. Antonin.2. p. histor. tit.15. cap.16. §.7. Non tamen satis certò constat religionem clericorum perpetua traditione,& absque interruptione vlla fuisse continuatam vsque ad Augustini tempora. Et aliqui reuocant in dubium, an à tempore Augustini vsque nunc hîc ordo regularium canonicorum continuè durauerit. Alij distinguendum putant inter canonicos cathedrales,& regulares, vt de varietate religionum dictum est tractatu præcedenti. Quidquid verò circa hoc sentiatur,hic ordo dici-

Quid sentiant alij.

tur cœpisse in Apostolis, quatenus ordo clericorum per se in illis incepit, & ex parte retinuit finem illius Apostolicæ religionis, scilicet, quoad actiones, quæ pertinent ad diuina mysteria, diuinámque contemplationem. Ad eundem ergo modum non ineptè dicere possumus S. Ignatium non tam nouam religionem instituisse, quam eam, quæ in Apostolis fuit, etiam quoad proprium finem eius, scilicet, Euangelij prædicationem, ac fidei propagationem, & defensionem, instaurasse. Nam licèt verum sit, illum religionis modum, cum illo particulari fine, & mediis illi proportionatis, non fuisse continua successione conseruatum in Ecclesia (quia certum est tempore, quo vixit B. Ignatius, nullam talem religionem clericorum fuisse in Ecclesia: quanto autem tempore post Apostolorum tempora durauerit, incertum etiam est) nihilominus videtur planè B. Ignatius excitasse religionem illi simillimam in his, quæ substantialia sunt; scilicet in fine, & mediis, atque adeò in modo viuendi, & imitandi Christum in ordine ad salutem animarum. Nam sicut Apostoli professi sunt, se relinquere omnia propter Euangelium prædicandum, ita etiam huius religionis alumni: Et sicut illi ad hunc finem peculiariter se Christo consecrarunt, vt quocunque vellet, eos mitteret ad salutem animarum procurandam, & post Christi mortem in eadem obedientia sub Petro permanserunt: ita etiam hi ad eundem finem se Vicario Christi deuouent. Ac denique sicut illi ob hanc causam Christum in exteriori vitæ genere communi, & in peregrinationibus continuis pro salute animarum imitati sunt; ita de his dixit Pius IV. in 1. bulla sua. *Sicut nomen Iesu assumpserunt, ita opere, doctrina, & exemplis Dominum nostrum Iesum Christum imitari, & eius vestigia sequi nituntur.* Ex quo principio ratio multarum rerum reddi potest, quæ in Societate aliquibus noua videntur, re tamen vera, noua non sunt, sed renouata, aut ex illa prima antiquitate repetita, vt tali fini, & tali modo religionis accommodata.

Redit ad institutum corol.

8. Tertiò, ex his facilè soluitur ratio dubitandi in principio tacta; & quomodo non obstet dictæ resolutioni, plures esse in Societate non clericos. Nam in huiusmodi statu considerandum est id, quod est per se, non verò quod per accidens, vt D. Thom. dixit. Addo etiam considerandum esse id, quod est ratione sui, & quod est ratione alterius; nam ab eo quod est per se, seu gratia sui, sumitur denominatio, & quasi species religionis, quæ clericorum esse dicitur. In Societate ergo status clericorum per se est, & gratia sui, vt explicatum est, & ideo ad solennem professionem non nisi sacerdotes in ea admittuntur, vt dicitur etiam in examine cap. 1. §. 8. vt lib. 6. ca. 1. num. 4. afferemus. Illi verò, qui clerici non sunt, duobus modis in Societate recipiuntur, primo vt in ea disponantur ad sacerdotium, & ad illum gradum Societatis, qui sacerdotium requirit, iuxta illud Hieronymi epist. 4. ad Rusticum: *Ita age in monasterio, vt clericus esse merearis, vt adolescentiam tuam nulla sorde commacules,* &c. Et ideò manifestum est non esse præter institutum religionis clericorum, hac intentione recipere plures, qui clerici non sint, aliàs conseruari non posset, nec sacerdotes habere, qui pro dignitate sacerdotale munus exercerent prout religiosos decet. Secundo modo recipiuntur laici in corporale, seu temporale sacerdotum adiutorium, quia vel non expedit, aut decet omnia hæc munera per sacerdotes exerceri, vel non expedit sacerdotes impediri à verbo Dei, & ministrare mensis: vt dicitur Actor. 6. tractabitúrque inferiùs in lib. 7. cap. 3. à num. 2. Vnde opposita ratione contingit in religionibus clericorum, & monachorum: nam in illis iuxta antiquam, & primæuam institutionem, per se erant laici, clerici verò vel assumebantur, vel fiebant quantum necesse erat, ad spirituale regimen, vel adiutorium aliorum, vt in tractat. superiori visum est. In hac autem religione clerici sunt per se, ac ex primæua institutione; laici verò assumuntur quantum necesse est ad temporale adiutorium, vel sacerdotũ, vel reliquorum etiam, qui ad sacerdotium tendunt; nam hi etiam propter studiorum laborem temporalibus ministeriis ex professo vacare non possunt. Quartò, & vltimò possumus ex dictis coniecturam facere perfectionis huius instituti; sed de hoc paulò inferiùs in cap. 7. dicetur commodius.

3. Corol. Ratio dubitandi in n. 1. soluitur. *D. Hieron.* *4. Corol.*

CAPVT VI.

Vtrùm Societas contemplatiuam, vel actiuam vitam amplectatur.

1. DIstinximus in superiori tractatu cum D. Thom. 2. 2. quæst. 188. tres ordines, seu species religionis; cùm enim omnes tendant ad perfectionem charitatis, quædam illam quærunt per viam tantùm contemplationis, quæ per se perficit amorem erga Deum. Aliæ illam inquirunt per actiones amoris, & misericordiæ erga proximos; nam cùm illæ etiam sint propter Deum, etiam charitas erga Deum illo modo perficitur. Aliæ denique vtramque viam complectuntur, quorum vita mista dicitur ex contemplatione, & actione. Est autem aduertendum, vt suprà tetigi, nullam esse posse in mortalibus hominibus congregationem adeò contemplatiuam, quin actioni etiam aliqua ex parte vacet, & corporalibus exercitationibus, vt constat ex Basilio in regulis fusiùs disputatis regul. 35. cùm tamen eius religio maximè contemplatiua fuerit: Et è conuerso nulla etiam esse potest religio adeò actiua, quin aliquid de contemplatione participet, quia sine oratione, & laude Dei nulla potest esse perfecta religio. Quapropter videri potest omnis religio esse mista; non tamen ita est. Nam aliquando religio per se solùm intendit contemplationem: de actione verò solùm id accipit, quod necessarium est, vel ad disponendum hominem ad contemplationem, vel ad leuandum tædium, vel ad sustentandum, vel subleuandum ipsum mortale corpus, & hæc dicitur tantùm contemplatiua. Alia verò religio è contrario per se solùm intendit actionem; de contemplatione verò tantum suscipit, quòd vel ad actionem ipsam perfectè agendam necessarium est, vel certè ad reddendum Deo debitum, ac religiosum cultum, & hæc dicitur purè actiua, quia vnaquæque denominatur ab eo, quod est sibi proprium, & peculiare per se intentum. Mista ergo dicetur, quando vtrumque per se intendit proprio, & speciali modo. Cùm enim vtraque vita per se honesta sit, & amabilis, & alioqui inter se non pugnent, possunt simul propter se intendi; imò intendi debent, quantum & charitas veritatis, & necessitas charitatis postulauerint, vt verbis vtar Augustini lib. 19. de ciuitate cap. 19. Et hoc genus vitæ dixit pertinere ad Prælatos Gregor. in pastor. p. 2. cap. 1. dicens; *Sit rector in actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus.* Quæ verba referens D. Thom. 2. 2. quæst. 182. art. 1. ad 1. ait; *Ad prælatos*

D. Thom. Quid sit actiua, contemplatiua, ac mista religio. *August.* *Gregor.* *D. Thom.*

prælatos non solùm pertinet vita actiua, sed etiam debent esse excellentes in vita contemplatiua.

Societatem ex vi sui instituti mistam religionem esse.

2. Dico ergo, Societatem ex vi sui instituti vtrumque vitæ genus per se, ac principaliter intendere, cum omni perfectione, quantum moraliter fieri potest. Quæ quidem assertio quoad eam partem, quæ pertinet ad vitam actiuam multa probatione non indiget. Nam cùm ad vitam actiuam pertineant omnes actiones, quæ versantur circa proximum, & ex supradictis satis in cap. 2. constet, principale munus huius religionis esse spiritualem salutem, & perfectionem proximorum procurare, & ad illum omnibus congruentibus mediis vti, manifestum est, per se amplecti actiuam vitam, & cum magna perfectione illam profiteri. Et quoniam de spiritualibus actionibus, seu mediis satis suprà in cap. 3. dictum est, hîc solùm addimus, religionem hanc non solùm opera misericordiæ spiritualia, sed etiam corporalia ex vi sui instituti exercere, qualia sunt infirmos in xenodochiis visitare, consolari, & eis inseruire si necesse sit, adiuuare eos, qui in carceribus detinentur, & similia, quæ distinctè enumerantur in 7. p. Constitut. cap. 4. §. 9. vbi dicitur, *His corporalibus pietatis operibus, quantum spiritualia, quæ maioris sunt momenti, permittent, quantúmque vires patientur, incumbent.* In quibus verbis magna perfectio huius instituti quoad hanc partem considerari potest. Cùm enim ea pars vitæ actiuæ, quæ ad spiritualem profectum ordinatur, multò excellentior sit, illa est primariò, ac per se in hac religione intenta. Quia verò alia pars quæ pertinet ad subueniendum corpori, & per se honesta est, ac necessaria, & multùm etiam iuuat ad spirituale lucrum animarum, ideo secundariò, & quasi propter aliud hanc etiam partem amplectitur Societas, cùm hac tamen moderatione, vt talia opera spiritualibus inseruiant, vel saltem illa non impediant, & præter hanc nulla adhibetur limitatio, sed potiùs adiungitur illa extensio, *quantum vires patientur.*

Probatur assertio quoad eam partem, quæ ad actionē pertinet.

3. Ex his autem non solùm videtur probari hæc pars, sed etiam difficilis redditur altera. Quî enim fieri potest vt cum tali genere vitæ actiuæ simul esse possit perfectio vitæ contemplatiuæ per se intenta? Quamuis enim hæ duæ vitæ ex ea parte, qua honestæ sunt, & sanctæ, non sint contrariæ, sed sorores; ex ea tamen parte, qua vna requirit otium, alia negotium, non videntur simul esse posse in gradu intenso, vt sic dicam, id est, in magna, ac per se intenta perfectione. Quia vt argumentatur D. Thom. 2. 2. quæstione 182. art. 3. cùm humana capacitas sit valdè limitata, non potest simul intendere contemplationi summæ veritatis, & amori, ac dulcedini eius, quod est otium vitæ contemplatiuæ, & operibus misericordiæ erga proximos, quod est negotium vitæ actiuæ. Quî ergo fieri potest, vt Societas cum tanto negotio, & occupatione circa proximos, vitam contemplatiuam, non vtcunque, sed per se, ac perfectè coniungere valeat?

Alterius partis difficultas proponitur.

D. Thom.

4. Nihilominus partem illam verissimam esse ex verbis ipsius instituti, & ex vsu, ac rebus ipsis, & ratione etiam conuincere possumus. Primùm enim hoc mihi videntur significare verba illa B. Ignatij in Examine cap. 1. §. 2. *Finis huius Societatis*

Ostenditur tamen prædicta pars Societatem per se etiā

A *est non solùm saluti, ac perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacare, sed cum eadem,* &c. Nam huic perfectioni potissimùm vacatur per otium vitæ contemplatiuæ, quod verbum ipsum *vacandi* indicat. Hoc etiam supponit in 3. p. Constitutionum cap. 1. §. 10. cùm inquit: *Doceantur quomodo ab illusionibus dæmonis in suis spiritualibus exercitationibus caueant.* Et infra. *Ad veras, solidásque virtutes insistant, siue plures adsint visitationes spirituales, siue pauciores.* Vbi præsertim agit de modo spiritualiter educandi eos, qui in probatione manent, quem constat maiori ex parte per exercitia

vitam contemplatiuā amplecti, primò ex ipsius instituti verbis.

B vitæ cōtemplatiuæ fieri in Societate. Nam statim in principio, in rebus spiritualibus instituuntur, & diu exercentur, in his præsertim, quæ ad viam purgatiuam pertinent, & ideo primum experimentum nouitiorum est, *In spiritualibus exercitiis mensem vnum, plus minúsve, versari, id est, tum in examinanda conscientia, & anteacta vita recogitanda, & confessione generali facienda, ac peccatorum suorum meditatione, tum in contemplatione rerum, ac mysteriorum vitæ, mortis, resurrectionis, & ascensionis Christi redemptoris nostri, tum etiam in oratione mentali, & vocali iuxta cuiusque captum prout in Domino edocti fuerint, se exercere,* vt dicitur in Examine cap. 4. §. 10. Postea verò in discursu probationis, in his maximè spiritualibus exercitiis instruuntur, ad quæ perti-

C nent frequens & debitus vsus sacramentorum confessionis, & communionis, deuotè etiam quotidie audire Missam, vel in ea ministrare; modus etiam legendi, meditandi, & orandi cum fructu; & ideo in 3. p. Constit. cap. 1. §. 20. prouidetur, vt de his omnibus frequens sit sermo, & eruditio, ac cura, vt non solùm addiscantur, & memoria teneantur, sed vt etiam exerceantur, & adiunguntur illa notanda verba. *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro mensura diuinæ gratiæ sibi communicandæ insistant.* Deinde hæc spiritualia exercitia, etiam studiorum tempore continuanda sunt iuxta easdem constitutiones. Quamuis enim propter studiorum laborem, & occupationem aliquid de temporis diuturnitate, &

D de actionum spiritualium frequentia detrahatur, tamen illud onus, quod sufficiens ad maiorem Dei gloriam videtur, imponitur: quod si perfectè seruetur, vt in eisdem constitutionibus ordinatur, re vera continet magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ, vt sunt quotidiana lectio spiritualis, quæ meritò à D. Thom. inter opera vitæ contemplatiuæ numeratur 2. 2. quæst. 188. art. 6. quotidiana etiam oratio, & meditatio mentalis, saltem per integram horam; bis in die per quadrantem conscientiam examinare; sacrificio Missæ interesse, Rosarium Virginis, & alias proprias, & peculiares deuotiones iuxta confessoris, vel superioris iudicium, explere; quæ omnia in prædictis locis constitutionum continentur, & in congregationibus

D. Thom.

E generalibus postea aucta, & confirmata sunt, & si necesse fuerit, augeri posse dicuntur à Præposito Generali, & in aliis etiam regulis sæpe commendantur. Post studia verò hæc omnia à professis, & formatis coadiutoribus seruanda sint, nulla tamen limitatio eis adhibetur; quia vt de illis in 3. p. Constitut. cap. 3. *Tanquam certum ducitur eos viros spirituales futuros, & qui sic in via Christi Domini nostri profecerint, vt per eam currere possint, quantum corporis valetudo, & externæ occupationes charitatis, & obedientiæ permittent.* Et ideo subditur ibidem. *Non videtur in his, quæ ad orationem, meditationem, & studium pertinent,* &c. *vlla regula eis*

3. p. Cōstit. c. 1. & 4. p. c. 4. & in 4. congregatione generali can. 6. & in 7. decreto 25 n. 3.

ea præſcribenda. Additur verò ibidem in declaratione, nihilominus ſuperioris curæ ſemper eſſe cauere, ne huiuſmodi etiam perſonæ in ſpiritualibus exercitiis deficiant, vel excedant. Itaque ex modo, & prouidentia inſtituti ſatis conſtat ea, quæ pertinent ad vitam contemplatiuam, primum, ac præcipuum locum in eo tenere.

5\. Secundò ex vſu, & effectibus ſuadetur.

Secundò poſſumus hoc ex ipſo vſu, & effectibus oſtendere. Conſtat enim experientia generali, eos (generaliter loquimur) qui hoc inſtitutum profitentur, & obſeruant, eſſe ſpirituales viros, multum in ſpiritualibus rebus inſtructos, & orationi, atque contemplationi deditos; multóſque cognouimus in hoc genere eximios, quia perfectè illud obſeruare ſtuduerunt; ergo ſignum eſt ipſum inſtitutum ex primaria intentione ſua in hunc finem tendere; nam in his rebus, quæ ſolùm per occaſionem, vel ratione alterius aſſumuntur, non ſolet vel tanta diligentia adhiberi, vel tam copioſus fructus vniuerſaliter, vel vt plurimum colligi. Nec ſolùm hinc elicitur intendere Societatem principaliter hunc finem, ſed etiam habere media efficaciſſima & accommodatiſſima ad illum aſſequendum: nam (vt Chriſtus Dominus dixit Matth. 7.) *ex fructibus arbor cognoſcitur.* Poſſumus etiam addere aliam coniecturam, ex effectibus quoque ſumptam, quia experientia etiam compertum eſt, fideles Societatis operarios, ac prædicatores, alios etiam ſeculares inducere ad exercitium orandi, & contemplandi; eóſque egregiè ad illud rectè agendum inſtruere, & per Dei gratiam habere hoc peculiare donum illuminandi, & dirigendi homines in hac vita ſpirituali, quæ principaliter contemplatiua eſt. Ergo ſignum manifeſtum eſt, alumnos huius religionis ex vi ſui inſtituti contemplatiuos eſſe debere, & non quomodocunque, ſed ita vt viros contemplatiuos poſſint efficere. Etenim ſi in aliqua diſciplina illud 1. Metaph. cap. 1. verum eſt; *Signum ſapientis eſſe poſſe docere.* Et ſi de aliqua etiam cauſa rectè dicitur, perfectiorem eſſe cæteris paribus, quæ poteſt aliis ſe communicare, vtrumque maximè verum habet in hoc genere cauſæ, & doctrinæ. Nam hæc via contemplatiua adeò eſt ſpiritualis, & interna, vt nemo poſſit de ea ſapienter loqui, vel vtiliter, ac ſine magno periculo alios in ea inſtruere, niſi priùs ipſe illam didicerit, multúmque expertus ſit. Nam licèt theologica ſcientia neceſſaria ſit, multúmque iuuare poſſit ad hoc ſpirituale, & myſticum magiſterium, tamen ſine proprio vſu, & experientia non ſufficit; quia actiones, & motiones vitæ contemplatiuæ ſpecialiter pendent ex inſpiratione, & inſtinctu Spiritus ſancti, cuius peculiares modos, & effectus, *nemo ſcit niſi qui accipit.* Apocal. 2. Neque etiam refert, quòd in hoc genere doctrinæ homo non eſt principaliter doctor, ſed miniſter Spiritus ſancti, qui principaliter docere debet; non eſt enim inſtrumentum mortuum, ſed viuum, quod plantare & rigare debet conſulendo, iudicando, & monendo; & ideo vt ſit aptum inſtrumentum, oportet, vt ad huiuſmodi actiones, & ſcientiam, & experientiam habeat accommodatam. Spiritus ſanctus autem licèt pro ſua poteſtate quocunque valeat inſtrumento vti, regulariter tamen, & ſecundùm legem ordinariam, vtitur miniſtris accommodatis, & optimè diſpoſitis ad tale miniſterium. Et ita experientia compertum eſt, tunc prædicatorem habere vim ad ſanctificandas animas ſuo miniſterio, quando ipſe ſanctus eſt, & ſic de aliis, cùm ergo eadem experientia nos doceat per hanc religionem Deum promouere in Eccleſia ſpiritum orandi & contemplandi, ſignum profectò eſt in ea parare ſibi miniſtros aptos, & accommodatos, rectéque diſpoſitos ad hoc miniſterium.

Tertiò ex hoc ipſo effectu, illum vt finem conſiderando, colligere poſſumus rationem à priori huius veritatis. Nam Societas, vt ſæpè diximus, principaliter ordinatur ad propriam, & proximorum perfectionem, in quo fine, tria conſiderat. Primum eſt perfectio propria, quæ principaliter conſiſtit in vnione ad Deum, & ex hac parte maximè requirit contemplationem. Secundum eſt perfectio proximorum. Eſt enim attentè conſiderandum in bullis, & conſtitutionibus Societatis, non ſine myſterio ſæpius dici, ac repeti, finem eius non ſolùm eſſe incumbere correctioni aut ſaluti, ſed etiam perfectioni proximorum; vnde ad finem huius inſtituti pertinet proximum iuuare & inſtruere in his omnibus, quæ ad hunc finem neceſſaria ſunt; inter quæ potiſſimum locum tenet contemplatio; vnde etiam ex hoc capite neceſſe eſt, vt hoc inſtitutum eò priùs tendat, vt ſuos profeſſores faciat contemplatiuos. Tertium, quod hoc maximè declarat, eſt debitus ordo inter illa duo, ſine quo ordine neutra perfectio, propria, vel aliena comparari poterit. Eſt autem hîc ordo, vt priùs perficiatur miniſter, per quem alij perficiendi ſunt, propter ea, quæ in proxima ratione dicta ſunt. Vnde Dionyſ. cap. 3. Eccleſ. hierarch. *Decentiſſimus* (inquit) *diuinarum rerum ordo eſt, vt priùs communicet, atque impleatur ſanctus præſul his, quæ per illũ diſtribuenda ſunt cæteris, diuinis donis; & ſic aliis tradat.* Verum eſt ibi loqui Dionyſium de participatione Euchariſtiæ, quam priùs debet ſacerdos ſumere, quàm aliis tribuat: tamen in illo ordine hunc, de quo agimus, eſſe ſignificatum Dionyſius intellexit. Vnde ſubdit. *Quocirca & hi, qui diuinis magiſteriis (priuſquam digna illis conuerſatione capaces effecti ſunt) abutuntur audacter, impuri, atque ſacra lege extranei omnino cenſentur. Vt enim in ſolis radiis tenuiores, limpidioréſque ſubſtantiæ, primæ influenti luce replentur, ſicque exuberantem lucem in ſubſequentes ſolis vice transfundunt: ita non ſine periculo diuinis in rebus quibuſque aliis ſe ducem præſtare præſumet, qui non per omnia euaſerit ſimilis Deo.* Iam verò Bernardus multus eſt in ſuadendo iis qui alios lucrari conantur, ſe priùs exhibeant *conchas, quàm canales,* &c. Videri poteſt ſerm. 1. in Cant. & lib. 2. de conſider. cap. 3. Atque hic ordo videtur à Chriſto etiam ſignificari Luc. vltim. cùm ſuis diſcipulis dixit. *Manete in ciuitate donec induamini virtute ex alto.* Ergo ratione talis ordinis neceſſe eſt, vt primarius finis huius religionis ſit contemplatio; tunc enim vterque ille finis comparari poterit, *quando* (vt Greg. dixit homil. 5. ſuper Ezechiel. *prædicatores fuerint viri perfecti, qui bona cœleſtia, quæ contemplari potuerunt, fratribus denuntiant, eorúmque animas in amorem intimæ charitatis accendunt; loquentes autem verbis ſuis corda audientium feriunt, & incendunt.* Cùm ergo finis huius inſtituti ſit, & perfectos viros, & perfectos miniſtros, alióſque perficientes generare, fieri non poteſt, quin finis eius etiam ſit eos contemplatiuos efficere; ergo neceſſe eſt vt ad hunc finem media etiam habeat accommodata; aliàs non eſſet rectè præſtitutum, nec tanta approbatione

Margin notes (right column): 6. Tertiò idẽ ratione oſtenditur. — Tria in fine Societatis cõſiderãda. — Primum. — Secundum. — Tertium. — Dionyſ. — Bernard. — Gregor.

batione institutum ipsum fuisset dignum.

7. Inductione eadē ratio cōfirmatur. Hæc autem ratio optimè confirmatur ex illis actionibus, per quas Societas principaliter exercet vitam actiuam, quatenus ad suum institutum pertinet, quæ sunt spirituales actiones & ad animarum profectum proximè, ac per se ordinantur; alia enim opera misericordiæ corporalis, sicut secundaria sunt, ita etiam rariora, & ideo, & parum extrahere possunt ab operationibus vitæ contemplatiuæ, & aliunde potiùs iuuant humanam infirmitatem, quæ non valet semper surgere ad contemplanda cœlestia; & ideo necesse est, vt aliquando ad actiuam redeat, & quæ potest bona agere non recuset, vt dixit Gregor. dict. homil. 5. in Ezechiel. (D.Gregor.) Aliæ ergo spirituales actiones tales sunt, vt licèt, quatenus ad proximos referuntur, formaliter pertineant ad vitam actiuam, nihilominus ratione materiæ in qua versantur, intimè, ac eminenter includant, ac supponant vitam contemplatiuam, præsertim si modo perfecto exercendæ sint. Ergo institutum Societatis, quod ad has actiones perfectè exercendas ordinatur, necessariò priùs, & principaliùs ordinari debet ad vitam contemplatiuam, tanquam ad primum fontem, & principium talium actionum. Assumptum declaro in doctrinæ actione, quæ ferè in omnibus his actionibus spiritualibus intimè includitur. De doctrina igitur agens D.Thom. secunda secundæ quæstione 181. artic. 3. (D.Thom.) quærit, vtrùm docere sit actus vitæ contemplatiuæ, vel actiuæ; & respondet, licèt respectu discipulorum sit actus virtutis actiuæ, ex parte obiecti, & materiæ, si doctrina sit perfecta, & de rebus diuinis, potiùs esse actum vitæ contemplatiuæ, quia est conceptus alicuius virtutis intelligibilis, in cuius consideratione, & amore homo delectatur. Affértque Augustinum sermon. 27. de verbis Domini, dicentem, (August.) *Eligant sibi partem meliorem, quæ non auferetur ab eis, vacent verbo, inhient virtutis dulcedini, occupentur circa scientiam salutarem.* in quibus verbis, & doctrinam, & verbum Dei inter actus vitæ contemplatiuæ numerat. Dicet fortasse aliquis, Augustinum non loqui de doctrina ex parte docentis, sed ex parte discenti; & cùm dicit *vacare verbo*, non intelligere proferendo, sed audiendo, sicut vacabat Maria, quando *sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius.* Et sicut inferiùs dicit idem August. *Nam & modò inde aliquid agimus remoti à negotiis, si positis familiaribus curis, conuenitis, statis, auditis.*

Solutio. At enim si audire verbum Dei, est actus vitæ contemplatiuæ, cur non magis docere? Etenim, si disciplinam consideremus per ordinem tantùm ad discentem, non est propriè actus vitæ contemplatiuæ, imò neque est tam actio quàm receptio. Pertinet ergo ad vitam contemplatiuam ratione termini, seu effectus, & in ordine ad obiectum ipsius disciplinæ, quatenus est aliqua veritas, ad quam cum delectatione considerādam, auditores per disciplinam eleuantur; multo ergo magis doctrina ratione suæ causæ, & principij, est actus vitæ contemplatiuæ. Cùm ergo spirituales actiones intimè habeant adiunctam doctrinam de rebus diuinis (hæc enim non solùm per publicas lectiones, & conciones, sed etiam in secreta confessione, & in secreto colloquio, ac instructione traditur) non potest talis actiua vita à contemplatiua separari, imò esse debet legitimus partus eius: nam tunc doctrina rectè, & efficaciter traditur, quando ex diuina, & interna contemplatione procedit, iuxta illud Psalm. 144. *Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & in iustitia tua exultabunt.* Atque hoc præcipuè explicare possumus in quodam speciali medio, quo Societas vtitur ad spirituale bonum proximorum, quod est tradere illis spiritualia exercitia (de quibus infrà à cap. 1. lib. 9. ex professo erit sermo.) Nam hæc actio, si in ordine ad proximum consideretur, sine dubio est opus vitæ actiuæ, & nihilominus secundùm se intimè spectatum, opus est vitæ cōtēplatiuę respectu materiæ seu obiecti in quo versatur, ergo vsus talis medij, seu actionis intrinsecè includit contemplationem. Quocirca, sicut D. Thom. aliàs (D.Thom.) obiicere sole, diuinam, seu theologicam scientiam esse eminenter practicam, & speculatiuam, principaliùs verò speculatiuam esse; ita nos dicere possumus, actiones has esse eminenter actiuæ, & contemplatiuæ vitæ, principaliùs autem contemplatiuæ, illa enim est quasi vita, & anima talium actionum. Nec refert quòd actiones illæ aliquando fieri possint à viris, nihil, aut parum in contemplatione exercitatis: quia hîc non consideramus has actiones prout ab illis, vel illis fiunt, sed prout fieri debent ex vi instituti: sic enim fieri debent, vt fructus contemplationis, & vt formatæ interiori spiritu, quia tunc erunt perfectæ, & efficaces ad finem instituti; aliter verò factæ erunt inefficaces, & quasi mortuæ, magísque in sola specie exteriori materialiter apparentes, quàm veræ, quantum est ex parte ministrorum, vt excludamus, & efficaciam sacramentorum ex opere operato, & quam Spiritus sanctus ex suamet liberalitate adiungere potest.

8. Confirmatur vltimò idē discursus. Vltimò confirmari potest hic discursus ex resolutione superioris capitis, in quo diximus Societatem per se esse religionem sacerdotum: religio enim sacerdotum ad opera vitæ contemplatiuæ ordinatur, vt ex D.Thom. colligo 2.2. quæst. 189. art. 8. ad 2. (D.Thom.) vbi id affirmat de religione canonicorum regularium: Est autem eadem ratio in quacunque religione, quæ per se sit presbyterorum religio. Duplicia enim sunt opera per se pertinentia ad sacerdotalem ordinem. Priora, & præcipua sunt illa, quæ aguntur in diuinis mysteriis, & versantur circa corpus Christi. Verùm alia sunt ea quæ versantur circa corpus mysticum, vt sunt actiones illæ spirituales, quæ ad salutem proximorum ordinantur, de quibus proximè antea loquebamur. Sicut ergo hæ posteriores actiones supponunt priores, ita religio, quæ per se ordinatur ad perficiendos sacerdotes, vt sacerdotes sunt (hoc est enim esse per se religionem sacerdotum) primariò tendere debet ad perficiendos illos in ordine ad priores actiones, quæ spectant ad diuina mysteria, alioqui ineptissimè esset instituta religio. Vnde, quia prius (vt aiunt) separatur à posteriori, benè potest aliqua religio clericorum esse instituta ad perficiendos sacerdotes in his actionibus, quæ in diuinis mysteriis peragendis consistunt, quanuis vlteriùs non extendatur ad actiones erga proximos; eritque talis religio contemplatiua, talísque est religio canonicorum regularium, ex D. Thomæ sententia loco proximè citato. At verò è conuerso, posterius non separatur à priori; neque accessorium à principali, & ideo non potest esse benè instituta religio, quæ sacerdotes perficiat in actionibus erga proximum, & non multo magis eos perficere intendat in actionibus circa Deum, & quæ in diuinis mysteriis aguntur. Societas ergo, quæ optimè & Spiritus sancti instinctu instituta, & probata est, ad perficiendum sacerdotes, quatenus sacerdotes sunt, & se

& se extendit ad perficiendos illos in actionibus sacerdotalib. erga proximos, multo magis intēdit eos perficere in his omnibus, quæ in diuinis mysteriis aguntur. Quod etiam quantum ex signis exterioribus ostendi potest, effectus ipse manifestat. Quanuis enim hæc religio (propter alias rationes diuini obsequij quas infrà cap. 8. videbimus) cantu, & aliis solennitatibus externis in his mysteriis non vtatur; quod ad decentiam, & reuerētiam eorum spectat, nullibi cum maiori decore tractatur. Nullaque maior cura huic religioni esse solet, quàm vt ea quæ pertinent ad diuinum cultum, & ad venerationem Sacrosancti sacrificij, & ad dignum vsum sacramentorum exactissimè peragantur. Cùm ergo ostensum sit religionem hāc, etiam ex ea parte qua perficit sacerdotes in ordine ad actiones spirituales circa proximos, intimè includere vitam contemplatiuam, multò magis illam includet quatenus eosdem perficit in sacerdotalibus actionibus diuinorum mysteriorum; nam in his pótissima pats vitæ contemplatiuæ consistit.

Quomodo Societas tam multæ actioni simul cum contemplatione possit satisfacere?

9. Ad alteram parté difficultatis in n. 3.

Atque ex his difficile non est tollere admirationem, quæ in num. 3. obiiciebatur: Scilicet quî fieri possit, vt tam multa actio, quam Societas profitetur, cum perfecta contemplatione coniungatur? Respondemus enim inprimis hoc non esse impossibile cum diuina gratia; & quanuis id difficile videatur, perfectam tamen virtutem circa difficile versari; atque ita difficultatem illam, per religionis prouidentiam, & perfectam institutionem, cum vocationis gratia posse superari. Dico autem *cum vocationis gratia*, tum quia nemo pro ratione sui status potest piè viuere, nedum perfectè, sine speciali gratia Dei; tum etiam, quia piè credēdum est, vel potiùs est moraliter certum, Deum vnicuique religioni dare specialem gratiam quam communicat omnibus, qui ab Spiritu sancto ad illam vocantur, si per illos non steterit, vt finem illius instituti consequi valeat. Sic enim dixit D. Thom. in 4. d. 2. q. 1. art. 2. ad 9. ad quamlibet eminentiam status dari aliquam sanctitatem, cùm sit ibi necessarium speciale auxilium gratiæ. Et d. 38. quæst. 1. art. 5. ad 2. dixit. In consecratione virginum, & aliis huiusmodi benedictionibus dari gratiam, nisi sit impedimentum ex parte suscipientis. Cuius locutionis sensus non est, per hos actus dari aliquam gratiam ex opere operato, cùm non sint sacramenta, nec de hoc possit assignari certa aliqua lex; imò neque speciale priuilegium eis esse concessum, cum sufficienti fundamento dici potest. Sensus ergo est de speciali gratia auxiliante, excitante, & adiuuante, quam Deus, quantum in ipso est, maiorem, & specialiorem tribuit his, quos in speciali statu, ac munere constituit, ad cuius conuenientem vsum illa indigent. Quo principio vsus est etiam idem D. Thom. 3. p. quæst. 27. art. 5. ad 1. & à nobis confirmatum est in 2. tom. 3. p. disp. 1. sect. 2. ad finem, & disput. 3. sect. 5. ration. 3. vbi ex Scriptura, & Patribus illud confirmauimus. Quibus addi potest illud Pauli ad Ephes. 3. *Eius factus sum ego minister secundùm donum gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm virtutem operationis eius: mihi enim sanctorum minimo data est gratia euangelizare inuestigabiles diuitias Christi*, &c. Atque hoc voluit Deus significare Moysi, quando se excusanti à diuino ministerio, eo quòd ad illud imparem se agnosceret; respondit, *Ego ero tecum*: hoc enim verbo non tantùm speciale priuilegium, sed suauis etiam dispositio prouidentiæ diuinæ significata est, dantis vnicuique gratiam muneri vel statui ab ipso Deo instituto accommodatam. Cùm ergo omnes religiones approbatæ meritò censeantur speciali Dei prouidentia institutæ, dubitandum non est, quin singulæ habeant paratum speciale Dei auxilium suæ vocationi proportionatum, ac proinde eò maius, quò institutum fuerit altius, ac difficilius, & ad maius Dei obsequium, maiorémque Ecclesiæ vtilitatem ordinatum. Ostendimus autem in Societatis instituto hæc omnia excellenti quodam modo inueniri; scilicet, approbationem, institutionem, ex Spiritus sancti instinctu, intentionem diuini cultus & gloriæ, cum grauissimo munere, & onere procurandi salutem animarum; ergo dubitari non potest, quin habeat à Deo paratam specialem vocationis gratiam, qua prædictum finem comparare valeat. Atque huius gratiæ *vocationis* videtur nobis præbuisse testimonium Gregor. XIII. constitutione, *Quanto fructuosius*. & in alia bulla, *Ascendente Domino*. cùm dixit: *Sicut Societatis finis est propagatio, & defensio fidei, animarúmque in vita, & doctrina Christiana progressus: ita etiam gratiæ eius vocationis proprium esse, diuersa loca ex Romani Pontificis, vel Præpositi generalis directione peragere:* Nam quia ille actus, & difficilior, & periculosior aliis esse potest, ideo *gratiæ vocationis* specialiter illum attribuit. Sic ergo nos dicimus, si quæ est difficultas in coniungenda perfectione vitæ actiuæ, cum perfectione vitæ contemplatiuæ, per gratiam *vocationis* non difficilè superari posse.

Deum vnicuique religioni gratiam suo instituto accommodatam cōmunicare. D. Thom.

D. Thom.

Addo verò vlteriùs, si attentè consideremus ea quæ diximus, non esse in eo negotio nimis magnam difficultatem: quia principales actiones, in quibus vita actiua Societatis versatur, ita sunt coniunctæ cum vita contemplatiua, vt veluti ex corpore, & animo vnum quid ex illis efficiatur: quanuis autem plura, vt plura intendere difficile sit; qua de causa Ecclesiastici 11. dicitur, *fili, ne in multis sint actus tui.* Et Luc. 10. Marthæ declaratur vnum esse necessarium, quod August. & alij Patres vnico vitæ contemplatiuæ negotio, seu otio exponunt. Plura tamen per modum vnius intendere non est difficile. Exemplo ab speculatione, & doctrina aliarum scientiarum sumpto, rem declaro. Longè enim diuersum videtur docere, & speculari, scribere, aut meditari; tamen hæc duo munia non se impediunt; neque vnum ratione alterius difficilius redditur, quia vnum ex alio oritur: & tunc rectè doctrina traditur, quando interior veritatis speculatio perfecta est. Ita verò se habet contemplatio ad prædictas Societatis actiones, & ideo illam per se non impediunt. Eò vel maximè, quòd tales actiones, vt perfectè fiant, duas circunstantias ad contemplatiuam partem maximè pertinentes, per se requirunt. Vna est, vt fiant intuitu maioris gloriæ, & obsequij diuini, & quòd semper, aut frequenter, quoad fieri possit, illuc referantur, de quo frequenter filij Societatis in suis constitutionibus admonentur, vt videre licet in 3. p. Constit. cap. 1. §. 26. & p. 7. cap. 1. §. 1. & cap. 2. per totum, & p. 8. cap. 1. §. 1. & ideo in p. 10. §. 2. dicitur. *Ad conseruationem, & incrementum spiritus Societatis, atque ad assequutionem finis, quem sibi præfigit, auxilij ani*

10. Alio modo eidē dubitationi satisfit.

August.

Prima circunstantia ad Societatis actiones requisita.

lij animarum ad vltimum & supernaturalem suum finem consequendum, media illa, quæ cum Deo instrumentum coniungunt ac disponunt, vt à diuina manu rectè gubernetur, efficaciora sunt, quàm quæ illud disponunt erga homines. Huiusmodi est probitas, & virtus, ac præcipuè charitas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitiis. Qui modus operandi perfectissimus est, & qui assiduam Dei memoriam maximè conseruat, vt latè explicat Basilius regul. 5. ex fusiùs disputatis, & attingit in breuioribus regul. 195. & 196. Alia circunstantia, quæ ex dictis facilè colligitur, est vt talia opera fiant cum actuali oratione, ac petitione diuini auxilij. Quia cùm in illis omnibus homo semper operari debeat vt Dei instrumẽtum, à quo debet efficaciam illorum expectare, tunc perfectè fiunt, quando prædicta oratio cum eis adiungitur. Igitur si debito modo tales actiones fiant, ex se nõ impediunt perfectionem vitæ contemplatiuæ, sed potiùs ex se iuuant. Et quãuis contingat aliquando impedire actualem quandam interiorem suauitatem & dulcedinem, illud non est substantiale detrimentum, multóque magis perfectionem auget opus charitatis erga proximos propter Deum factum. Propter quod dixit Gregor. 1. p. Pastoralis cap. 5. ad finem. *Sunt nonnulli, qui magnis muneribus dicati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere vtilitati proximorum prædicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt: de quo si districtè iudicetur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt: qua enim mente is, qui proximis profuturus enitesceret, vtilitati cæterorum secretum præponit suum, quando ipse summi Patris vnigenitus, vt multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum?*

Basil. Secunda.

Gregor.

CAPVT VII.

In quo gradu perfectionis Societatis religio constituta sit.

1. Quamuis omnis religio sit actus perfectionis, tamen non omnes in perfectione quærenda æquales sunt, quia non omnes omnia consiliorum opera exercent, & ideo quædam in altioribus versantur, quàm aliæ, iuxta varios fines proximos in quos tendunt, vt in superioribus visum est. Et ideo ad perfectam notitiam Societatis tradendam necesse est, quantum sine inuidia, & arrogantia fieri possit, quem gradum in hoc ordine perfectionis attingat, explicare. Quod quidem in his, quæ hactenus diximus tam clarè continetur, vt noua expositione non indigeat. Tamen vt aliquorum obiectionibus satisfieret, hoc omittere non potuimus. Aliqui enim Societatem magnæ imperfectionis arguunt, tam in munere vitæ actiuæ, quàm contemplatiuæ; vnde concludere conantur, illius institutum valdè imperfectum esse. Priorem partem ad vitam contemplatiuam pertinentem, ex eo colligunt, quòd Societas præcipuum huius vitæ munus, quod in psalmodia & diuinis laudibus decantandis consistit, non fungatur. Et ideò omnes antiquiores religionum institutores hanc præcipuè in suis regulis commendarunt, vt constat ex Basilio frequenter in suis regulis, tam fusiùs, quàm breuiùs disputatis, & Benedicto in sua regula à cap. 9. per plura sequentia, & ex Augustino etiam in sua regula, quos omnes posteriores religiones imitatæ sunt, præsertim mendicantes, quæ ex vi sui instituti eleemosynis fidelium aluntur, & hac ratione videntur speciali titulo obligari ad diuina officia publicè decantanda. Propter quod Sot. de Iust. lib. 10. q. 5. art. 3. circa finem cùm dixisset religiones approbatas teneri officium diuinum in communi celebrare, quia illud est præcipuum cõtẽplationis munus, subdit: *Loquor de regularibus antiquis: nam si alius religionis modus circa huiusmodi obligationem admittatur, certè vix nomen religionis meretur, quippe quæ maximo splendore religionis caret.* Quem imitatus est Trullo lib. 2. Ordin. Canonic. cap. 12.

Prima obiectio quorundam in Societatem, quòd chorum nõ habeat.

D. Basil. D. Benedict. D. August.

Sot. Trul.

2. Altera pars pertinens ad vitam actiuam ex alio capite sumitur, scilicet, quia magna portio huius vitæ consistit in actibus pertinentibus ad pœnitentiam, afflictionem, & austeritatem corporis; & in vniuersum loquendo, huiusmodi pœnitentiæ, & austeritatis exercitia maximè necessaria sunt ad perfectionem assequendam. Propter quod omnes etiam antiquæ religiones in hac vitæ austeritate magna ex parte fundatæ sunt, sicut de antiquis monachis per Ægyptum latè refert Euseb. lib. 2. historiæ, cap. 17. & ex Athanasio in vita Antonij, & ex aliis historiis antiquorum Patrum constat. Et D. Basilius esum carnium suis monachis prohibuit. Et author sermon. 1. de communi vita clericorum, aliàs serm. 5. ad fratres in eremo, de illis eremitis ait. *Postquam eremum intrauerunt, nunquam carnes sumpserunt, ouino colore, nigerrimo, asperrimóque induti sunt.* Et lib. 1. de moribus Ecclesiæ cap. 31. mirum in modum Augustinus exaggerat, & laudat seuerissimam antiquorum cœnobitarum, & eremitarum vitam. De qua multa etiam apud Hieronymum. in epistol. 22. ad Eustochium de custodia virginitatis, præter alia quæ epistol. 4. 13. & aliis de hoc genere vitæ commendat. S. etiam Martinus (vt in eius vita refert Sulpitius) vsum vini in suo monasterio suis monachis interdicebat. Benedictus etiam in sua regula cap. 39. à carnibus voluit abstinere monachos præter debiles, & infirmos. Quod seruari præcipitur in cap. *Cùm ad monasterium.* de statu monachor. vbi etiam lineæ camisiæ prohibentur monachis. Vnde in cap. *carnem* (inquit Fructuosus Episcopus) *cuiquam monacho, nec sumendi, nec gustandi est concessa licentia, non quòd creaturam Dei iudicemus indignam, sed quòd carnis abstinentia vtilis & apta monachis æstimetur.* Denique D. Gregor. in epistola ad Augustinum Anglorum Episcopum, vt refertur in cap. *denique.* d. 4. *Sacerdotes (inquit) & Diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas Ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant.* Et subdit rationem ad rem præsentem multum pertinentem; *Quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adiiciunt, & eorum qui in laicali ordine consistunt obseruantiam, sicut loco, ita religione præcellant.* At verò Societas non solùm antiquam religionum austeritatem non imitatur, verùm etiam in hoc genere ferè nihil peculiare profitetur, præter ea, quæ ex communi vsu, vel præcepto Ecclesiæ omnes obseruare tenentur. Est ergo in hac parte valde imperfecta, Christíque, & Apostolorum vestigia non sequitur, vt modernus quidam in illam tacitè obiecit, præter alia quæ in lib. 9. cap. 7. agendo de vsu exercitiorum afferemus.

Secunda obiectio in eandem Societatem, quòd austeram vitam non agat.

Euseb. Athanas.

D. Basil.

Auctor sermonum ad fratr.

August.

Hieron.

Sulpit.

Fructuosus.

D. Gregor.

Auendanh. tract. 11. in Psalm. Beati immaculati. v. 3.

Societatem ex vi sui instituti perfectissimam religionem esse.

3. Nihilominus dicendum est religionem hanc ex vi sui instituti perfectissimam esse, ita vt in supremo ordine statuum religiosorum constituta sit, & in eo non infimum gradum teneat. Vt sensum conclusionis explicem, suppono quod in tractatu 3. lib. 1. cap. 6. cum D. Thoma ostensum est, religiones, quæ puram vitam contemplatiuam profitentur, ex suo genere perfectiores esse illis, quæ ex vi sui instituti vtramque vitam apprehendunt, vtrisque perfectiores esse. Ex quo D. Thom. q. 188. art. 6. concludit. *Summum gradum in religionibus tenent qui ordinantur ad docendum, & prædicandum.* In hoc ergo sensu dicimus religionem Societatis in supremo ordine perfectionis religiosæ constitutam esse. Quod supposito dicto principio euidenter concluditur ex his, quæ de fine huius religionis diximus in cap. 1. ostensum est enim religionem hanc esse institutam per se, & directè, tam ad opera vitæ contemplatiuæ, quàm actiuæ, & ad docendum, & prædicandum; & ad alia spiritualia opera circa proximos exercenda cum maxima perfectione, & propensione.

Notatio ad probationé.

D. Thom.

Suadetur prima pars primò.

Secundò, potest hoc explicari ex alio principio posito, quòd Societas per se est religio presbyterorum. Nam loquendo ex genere, religio clericorum perfectior est, quàm religio monachorum, quod sumi potest ex cap. 1. & 2. 19. q. 3. vbi prohibentur canonici regulares ad monachatum transire, quanuis illud possit exponi factum esse propter dignitatem sacerdotalem, vt indicat D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. & suprà in tract. 8. lib. 3. cap. 10. expensum est. Inde tamen possumus vlteriùs argumentari; nam ordo sacerdotalis per se est dignissimus, & statum perfectionis aliquo modo attingens, vt in superioribus significatum est, & sumitur ex Dionysio, toto lib. de Eccles. hierar. & Chrysost. homil. 38. in Matth. vbi ait sacerdotes esse quasi cor, & stomachum Ecclesiæ, quoniam ab eis recipit Christianus populus vitæ influxum, & spirituale alimentum. Ergo religio quæ per se primò ordinatur ad perficiendos sacerdotes, vt sic, id est, in ipsis muneribus sacerdotalibus, perfectior sine dubio est ex suo genere, quàm professio, quæ per se est laicorum, qualis est monachalis, & ideo hæc religio initiandorum vocatur à Dionysio cap. 6. de Ecclesiast. hierarch. & propterea ex monachis ad sacerdotium assumebantur de licentia Abbatum quando digni inueniebantur, vt sumitur ex Gregor. lib. 5. epistol. cap. 127. aliàs epistol. 27. vnde est etiam illud Hieronymi epistol. 4. ad Rusticum; *Sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis.* Quia verò hæ comparationes semper intelliguntur cæteris paribus, vel quantum est ex tali capite, ideo fieri potest, vt duæ religiones mutuò se excedant, quatenus vna magis attendit ad munus proprium sacerdotum, quàm ad concionatorū. Altera verò econtrà magis ad hoc quàm ad illud munus incumbit. Posteà verò ad faciendam illam comparationem simpliciter, oporteret illa capita, seu munera inter se comparare, quod ad nos non spectat. Societas enim in vtroq; illo genere existit, & simul vtrumque caput amplectitur, vt cap. præcedenti ostensum est: vnde ex hoc capite perfectior etiam est ex genere suo, quàm quælibet alia, quæ vnum tantùm genus illorum participat: maximè cùm in singulis generibus illorum magnam quandam perfectionem intensiuam (vt sic dicam) & extensiuam habeat: nam est religio sacerdotum, tam quoad munera diuinorum mysteriorum, quàm quoad cætera

Suadetur secundò.

D. Thom.

Dionys. Chrysost.

Dionys.

Gregor.

Hieron.

A ministeria, quæ ad perficiendum corpus Christi mysticum diriguntur: & ordinatur ad prædicandum, & docendum, quocunque per Christi vicarium mittantur, & cum omni perfectione, in superioribus satis explicata.

Hinc denique addi potest tertia ratio, sumpta ex D. Thoma dict. art. 6. nam *supremū in vnoquoque genere est mensura cæterorum*; in statu autem perfectionis supremum locum tenent Episcopi; ergo religio quæ ad illum statum propinquiùs accesserit, erit ex suo genere in altiori statu perfectionis, quàm reliquæ; sed Societas propinquissimè videtur accedere ad statum Episcopalem, quantum ad id vnde habet, quòd sit status perfectionis: ergo. 5.

Suadetur tertiò. D. Thom.

B Probatur minor, quia Episcopi dicuntur præcipuè esse in statu perfectionis, quia sunt in statu perfectionis communicandæ, & quia ad hoc obligantur ex officio, etiamsi oporteat pro ouibus dare animam suam, & quia in illo munere firmitatem habent ex obligatione sui status, sed hæc omnia participat excellenti modo Societas; nam ex vi sui finis ordinatur non modò ad perfectionem acquirendam, sed etiam exercendam, & communicandam, & ex vi suorum votorum (quod illi proprium est) ad hoc obligatur, non obstante quacunque difficultate, peregrinando per vniuersum orbem, etiam mendicando, si opus sit, & pericula

C quæque subeundo, vsque ad sanguinis effusionem; in quo munere habet etiam firmitatem ratione obligationis voti; ergo etiam ex hoc capite proximè accedit ad statum perfectionis Episcopalis. Differt autem (vt cap. 2. n. 8. dixi) quia non principaliter, sed ministerialiter hoc munus sustinet. Item quia non se extendit ad conferenda illa sacramenta, per quæ aut fideles in perfecto quodam statu Christianitatis constituuntur, vt est Sacramentum confirmationis, aut creantur ministri perfectionis aliorum, vt est Sacramentum ordinis. Sed in his omnes religiones inferiores sunt Episcopis, quorum sunt adiutrices. In hoc verò potest speciale aliquid in Societate notari; nam vi-

D detur specialiter instituta in ministerium Apostolicæ Sedis, vt ex bullis Pontificiis sæpe adductis manifestè constat. Vnde etiam Clemens VIII. benignè alloquens Patres, qui ex vniuersa Societate Romæ congregati fuerant anno 1600. Societatem *brachium dextrum sedis Apostolicæ* appellare dignatus est. Ex quo etiam factum est, vt ab eadem Sede Apostolica plurimæ gratiæ, & facultates in Societatem manauerint, in ordine ad ministeria exercenda circa salutem animarum, & communicando potestatem suam ad perficiēdos alios, vt ex eisdem Pontificiis bullis manifestum est, & in lib. 9. exponemus.

Ex his non erit difficile alteram partem conclusionis probare; scilicet, non habere Societatem in illo ordine infimum gradum, quam per 6.

E hanc negationem, potiùs quàm per positiuam cōparationem proposui, vt omnem inuidiam vitarem. Duo enim solùm ostendere intendo; vnum est habere in illo ordine satis magnam perfectionem: Aliud est, ex illis duobus capitibus, quæ nobis obiiciuntur, non posse colligi huic religioni deesse aliquid perfectionis debitæ, & conuenientis sibi iuxta finem suum, & consequenter, nec sibi simpliciter melioris; neque etiam ob has causas posse iustè postponi aliis, qui piè, ac religiosè sanctas illas actiones exercent. Quæ verò in particulari pensatis omnibus perfectior sit, non est meum diiudicare, vt sæpe in hac materia dixi.

Quid in secunda parte conclusionis intendatur.

Illud

7. Illud ergo prius (posterius enim c.8.& 9. præstabimus) multis profectò, & manifestis modis ostendi potest ex his, quæ hactenus de hoc instituto diximus. Primò ex fine, qui sine dubio est altissimus omnium confessione: Nam est idem cum fine Apostolici instituti; maximéque accedit ad finem aduentus Christi in mundum; & quanuis multæ religiones eundem finem possint intendere aliquo modo, tamen Societas perfecto quodã modo se ostendit in illum propensa: nam per actiones in suo ordine perfectissimas, & per omnes quæ moraliter desiderari possunt, illum inquirit. Docet autem D.Thom.2.2.q.188.art.6. inter religiones respicientes eundem finem illam esse perfectiorem, quæ per actionem perfectiorem illum attingit, & cæteris paribus, illam quæ per plures actiones. Quod etiam ex communi sententia doctorum, c.3. ostendimus.

Probatur iã primò hæc secũda pars ex fine Societatis.

D.Thom.

8. Secundò idem suaderi potest ex perfectione trium votorum, in quibus substantia religionis consistit: iam enim in citato loco à n.4. indicauimus, quanta sit, tam intensiua, quàm extensiua perfectio Societatis in materia, & obseruãtia horum votorum, & præsertim quantum emineat in obedientia quæ aliis est excellentior. Tertiò probari potest ex aliis mediis, quibus ad finem suum hæc religio vtitur; nam & in se sunt plura, & valdè perfecta, & ad finem intentum maximè proportionata, vt ex illo eodem capite satis constat: supposita autem perfectione finis, nulla maior perfectio in aliqua religione desiderari potest. Nam vt rectè dixit S. Antonius Abbas, & refert Moyses Abbas apud Cassianum col.2.c.2. *Optima ratio inquirendæ perfectionis non in his, vel illis actionibus, aut multitudine earum, sed in discretione posita est*: nulla autem est maior discretio maiórve prudentiæ perfectio, quàm vt proposito optimo fine, conuenientissima etiam media, & ad illum maximè proportionata eligantur.

Secundò ex perfectione votorum ad talem finem facientе.

Tertiò ex aliis mediis.

Cassian.

9. Quartò id ostendi potest ex perfectione charitatis erga proximũ, quam hæc religio profitetur, vt toto l.9. constabit latiùs. Illa ergo cerni potest primò in vnione religionis, & membrorum eius inter se, de qua suprà dictum est, & dicetur latiùs l.8. c.8. Deinde in beneuolentia erga proximos, quæ vt D.Thom. docuit opusc.18.c.4. tunc perfecta ostenditur, quando ad omnes amicos, & inimicos, fideles, & infideles extenditur, & quãdo pro eorũ commodis præsertim spiritualibus, propria incommoda tẽporalia & corporalia etiam vsque ad mortem, si opus sit, contemnuntur. Quæ omnia manifestè cernuntur in modo diligendi proximos quem hæc religio profitetur. Testimonium enim huius beneuolentiæ est beneficentia; nam *testificatio amoris exhibitio est operis*, vt dixit Greg. hom.17. in Ezechiel. & in illud 1.Reg.3. *Non erat visio manifesta* & iterũ hom.30. in Euang. At Societas hoc beneficẽtiæ genus planè profitetur, vt euidentissimum est ex eius instituto, & peculiari, ac propria obligatione, qua tenetur, non pro cõmunibus Ecclesiæ hostibus (ne dum catholicis vniuersis) sed pro suis etiam priuatim inimicis, æmulísque gratiosè orare, quod ad beneficentiam spectare docuit D.Tho.2.2.q.31.a.2.ad 1. Offerre item (quod specialius est) sacrificia pro iisdem; ac denique ex paupertatis voto nullum ab eis acceptare stipendium, aut compensatione, quos tam sedulò, támque laboriosè literis imbuit, aut cõsilio in rebus dubiis instituit, salutaríque doctrina pro concionibus impertit. Atque hinc constat quinta ratio, quę sumi potest ex perfectione cha-

Quartò ex perfectione charitatis erga proximum.

D.Thom.

D.Gregor.

D.Thom. P.10. Const. lit.B.& in Glossa. P.2.c.3.n.7. & 9. P.4.c.15.§.4. P.6.c.2.§.7. & alibi sæpe.

A ritatis ad Deũ. Vnũ enim ex maximis signis dilectionis ad Deũ, est dilectio proximi, propter quod scriptum est Rom.13. *Qui diligit próximũ, legẽ impleuit*: ergo etiam perfectio charitatis erga proximum, magnum indicium esse debet perfectionis charitatis erga Deum: præsertim cum ex vi sui instituti, vt dixi, teneatur Societas in animarum salute procuranda, nullum temporale commodum quærere, neque honores, aut humanas dignitates: quid ergo ei superest, nisi diuinam gloriam, propter se ipsam quærere, prout in suis constitutionibus sæpe admonetur. Hoc autem proprium est amoris Dei propter se ipsum; ergo.

Quinto ex perfectione caritatis erga Deum.

Hinc sextò ad hanc perfectionẽ, spectare potest 10.
B singularis illa gratia *vocationis*, quam cap. pręced. n.9. ostendi ab Spiritu sancto dari. Quanuis enim hæc distributione accõmoda, vnicuique religioni tribuatur: verisimile tamen est, ei dari copiosiorẽ, & maiorẽ, quæ ad altiores effectus diuinæ gratiæ assumitur; Nam vt ibidẽ quoque ostendi, confert Deus gratiam iuxta mensuram obligationis, & muneris, quæ gratia etiã crescere solet ex dispositione hominis, ad quam pertinet affectus ille, quo persona, vel maiorem difficultatẽ propter Deum amplectitur; vel magis se ipsam abnegat. In vtroque autem videtur hæc religio habere singularẽ excellentiam: nam ex parte Spiritus sancti instituta est ad excellentiores effectus diuinæ gratiæ, quales sunt Ecclesiæ propagatio, fidei defensio, C animarum conuersio, & perfectio. Ex parte verò eorum, qui ad hanc religionem vocantur; quia eximia quædã abnegatio ab eis postulatur, ita vt nec locum, nec officium, nec quidquam aliud certum, aut securum habere possint, sed ad omnem mutationem, omnémque difficultatem superandã expositi semper esse debeant, & sine dubio credẽdum est propriam gratiam huius *vocationis* singulari modo esse perfectam, & paratam, quantum est ex parte Dei. Denique posset hîc etiam considerari singularis prouidentia huius religionis ex vi sui instituti, tam in promouendo ad bonũ subditos suos, medio vsu sacramentorum & aliarum spiritualium rerum; quàm in præcauendis malis, seu obstaculis, & impedimentis spiritualis profe- D ctus. Sed hæc & in superioribus tacta sunt & toto l.8. recurrent, & expendentur etiam statim punctum alterum n.6. propositum prosequendo.

Sextò ex suæ vocationis gratia.

Denique ex peculiari ratione in subditos vigilandi.

CAPVT VIII.

Conuenienter in Societate cantus, & chori ordinarium vsum non esse.

SVperest vt obiectionibus factis respõdeamus: 1.
inde enim facilè colligetur, quod in cap. præc. n.6. secundo loco propositũ est, scilicet, non posse religionẽ hanc aut imperfectionis argui, aut aliis religionibus postponi, eo quòd vel cãtu, & choro non vtatur ordinariè (in casu enim aliquo vsum E admitti patet ex congregatione generali 1. can. 25. & congreg.2.can.24. & congreg.3.can.9. & ex iis, quæ l.8.c.2.n.4. in fine attingemus) vel quia in exteriori victu, & vestitu specialem austeritatem non profiteatur. Ad quod inprimis suppono, non pertinere ad perfectionem alicuius religionis, vt omnia cõsilia collectiuè (vt sic dicã) & in particulari amplectatur, & profiteatur. Quod significauit D.Th.2.2.q.186. a.2. & latè à nobis explicatũ est tractando in genere de statu religionis tract.8. Et ratio euidens est, quia impossibile est multitudinẽ omnium consiliorum simul exequi, & obseruare,

Non pertinere ad perfectionem religionis omnia cõsilia collectiuè profiteri.

D.Thom.

imò quædam eorum possunt esse incompossibilia, vt simul fiant, vt inseruire infirmis, & concionari, aut eodem tempore, aut continuo officio: sæpe enim ipsa rerum multitudine obruitur humana natura, & aut vires corporis deficiunt, aut feruor spiritus extinguitur, & ita propter indiscretum onus, sæpè in virtute non perseueratur, vt dixit S. Antonius apud Cassian. dicta collat. 2. cap. 2. Et colligitur optimè ex verbis illis Apostolorum Actor. 6. *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Opus enim illud ministrandi optimum erat, & sub consilio, non tamen statui Apostolorū accōmodatum, quia non poterat simul cū munere prædicationis cōiungi.

Cassian.

2\. Quapropter quando fit comparatio inter religiosos status, & vni videtur deesse aliqua obseruantia religiosa, vel exercitiū alicuius operis sub consilium cadentis, quod in aliis religionibus inuenitur, non statim potest talis religio aut imperfecta, aut inferior aliis simpliciter iudicari. Sed vt de vtraque illa re iudicium feratur, duo cum partitione accommoda pensanda sunt. Vnum est, an tale opus sit accommodatum fini talis religionis, vel potiùs an considerato illo fine expediens fuerit tale exercitium in tali religione non admittere; nam si prudenter hoc ita iudicatum fuerit, carentia illius obseruantiæ non poterit iustè existimari imperfectio priuatiua (vt philosophico more loquar) talis religionis, cùm non sit carentia perfectionis illi debitæ vel conuenientis iuxta finem suum: imò nec imperfectio negatiua simpliciter reputanda est, si finis ille propter quem talis obseruantia omittitur, perfectior est illa, sicut ex D. Anselmo Theologi, & philosophi dicunt; non pertinere ad perfectionē simpliciter habere formaliter perfectionem illā, quæ maiorem excluderet. Vnde statim sequitur aliud considerandum; an scilicet carentia illius boni exercitij alio meliori compensetur, quod simul cum alio moraliter esse non potest, atque ita rectè fiet iudicium illud comparatiuum. Si enim aliqua religio tali bono careat, ídque non propter aliud maius, vel æquale, quo carentia illius boni compensetur, sine dubio ea religio, quæ cæteris paribus, in tali bono excesserit, perfectior erit. Si autem ille defectus aliunde compensatur, non potest altera religio simpliciter iudicari excellentior, sed ad summum secundùm quid. Quam totam doctrinam tradit D. Thom. & benè explicuit Caiet. 2.2.q.188.a.7.ad 1.

Duo consideranda vt comparatio inter duas religiones fiat.

Vnum.

Ansel.

Alterum.

D. Thom.

Caiet.

3\. Deueniendo ergo in particulari ad religiosum vsum chori, & cantus Ecclesiastici, ac psalmodiæ, vt in cap. præcedent. num. 1. opponebatur, ostendo primò, prudenter in Societate institutum esse, vt in ea non sit huiusmodi vsus, quia licèt secundùm se optimus sit, at finem Societatis non iuuaret, neque esset medium proportionatum. Quod his verbis tradidit B. Ignatius. 6. p. Constit. cap. 3. §. 4. *Quoniam occupationes, quæ ad animarum auxilium assumuntur, magni momenti sunt, ac nostri instituti propriæ, & valdè frequentes, cúmque alioqui nostra habitatio tam sit in hoc vel in illo loco incerta, non vtentur nostri choro ad horas canonicas, & Missas, & alia officia decantanda, quandoquidem illis, quo ad ea audienda deuotio mouerit, abundè suppetet vbi sibiipsis satisfaciant. Per nostros autem ea tractari conuenit, quæ nostræ vocationis ad Dei gloriam magis sunt propria.* Quam constitutionem in particulari, motu proprio, & ex certa scientia, confirmauit Gregor. XIII. in bulla edita anno 1573. quæ incipit, *Ex sedis Apostolicæ*, atque duas, vel

Prudenter statutū esse in Societate ne in ea sit vsus chori.

A tres rationes reddit: vnam à priori (vt sic dicam) illis verbis. *Quo acriùs studiis, lectionibus, & prædicationibus intendere possint.* Aliam à posteriori, ibi. *Nos considerantes religionem prædictam vberrimos fructus ad Dei laudem, & sanctæ catholicæ fidei propagationem per vniuersum orbem dedisse, meritóque in suis piis studiis confouendam esse,* &c. Addit etiam argumentum ab auctoritate: *quia hoc modo fuit hoc institutum à Paulo III. & Iulio III. approbatum, eique per sanctum Concilium Tridentin. derogatum minimè extitit.*

In verbis autem B. Ignatij considerare oportet 4.
omnes rationes, quibus motus fuit ad non imponendum Societati chori onus (quanuis in hoc primus non fuerit, vt numer. 6. ostendemus) sumB ptas esse ex illo fine quærendi maiorem gloriam Dei in hoc effectu salutis animarum, per ea media, quæ ad illum magis conferre possent. Duo autem ad hoc considerauit. Vnum est, chorum, vel cantum Societatis, non fuisse nunc Ecclesiæ necessarium ad hunc finem. Optimè enim intellexit; hoc sanctum opus laudandi Deū publicè in diuinis officiis per cantum, non solùm per se esse honestum propter laudem Dei, & sanctam contemplationem eorum, qui illum exercent, sed etiam esse vtile proximis, ad excitandam eorum deuotionem, & præbendam eis occasionem, vt in audiendis diuinis laudibus eo tempore occupentur. Considerauit autem subinde esse in Ecclesia sufficientem copiam & abundantiam C huius medij ad excitandos fideles, & ideo propter hunc finem non fuisse in Societate necessarium. Et hinc additum est in declaratione illius constitutionis (quæ eandem habet cum illa auctoritatem) prudentiæ Societatis relictum esse, quoties ad maiorem animarum fructum expedire censuerit, partem aliquam huius sancti exercitij assumere, vt ea occasione v.g. fideles ad conciones audiendas, & confessiones faciendas frequentiùs conueniant, meritò id facere posse ea prudentia, & moderatione, quæ prædicto fini inseruiat, & maiora bona non impediat.

Quæ rationes B. Ignatium mouerint ad hāc constitutionem condēdam.

Prima ratio.

Alterum à nostro Patre consideratū est, actio- 5.
nes quibus Societas incumbit in salutem proximorum tot esse, & tam graues, vt sine magna eoD rum iactura non possit hæc religio in officio diuino decantando occupari. Quod quidem tam est per se notum, vt nulla ferè explicatione indigeat. Faciliùs autem id intelligit, qui per singula membra Societatis, aut omnes status, seu congregationes eorum cogitatione discurrerit. Domus enim probationum ad huiusmodi vsum per se accommodatæ non sunt, tum quia si officia hæc per antiquiores, & grauiores non exerceantur, non possunt pro dignitate, & cum debito splendore fieri, tum etiam, quia in vnaquaque religione in illis actibus, & ministeriis oportet nouitios instrui, & exerceri, quæ postea perpetuò debent in eadem religione retineri ac propterea E tota probatio nouitiorum Societatis, vt postea l.2.c.5. videbimus, adeò est intenta eorum instructioni spirituali, & vsui quotidianæ meditationis ac contemplationis, nec non etiam aliis actionibus & operibus exercendis, in quibus humilitas, & abiectio propria, & charitas erga proximum, exercetur, vt ad hæc publica officia conuenienter distrahi non possint. Adde bonam nouitiatus partem in peregrinando, in ministrando, in xenodochiis, ac similibus experientiis extra domos, longéque proinde à choro expleri. Iam verò de collegiis studiorum

Secunda ratio.

Domos probationis nō esse chori ministerio accommodatas.

studiorum res est per se euidentior; Nam etiam religiones quæ hoc maximè ministerium chori profitentur, in collegiis specialiter ad studia deputatis ab ea occupatione suos tam magistros, quàm Scholasticos simpliciter abstinere iubent: Nam re vera studia præsertim tam grauia, & multiplicia, qualia sunt illa, quæ Societas profitetur, si serio, & cum insigni fructu, provt in Societate etiam postulatur, tractanda sunt, totum tempus, totúmque hominem requirunt: & alioqui chori etiam occupatio, si conuenienti modo fieri debet, non parum laboriosa est, magnámque temporis partem requirit. Denique discursus hîc ad domos etiam professorum facilè potest applicari. Sunt enim actiones circa proximos, quæ ab illis exercendæ sunt grauissimæ, & alioqui considerare oportet, eas huiusmodi esse, vt ab studiis & lectione Patrum, vel aliorum doctorum, qui de rebus diuinis, & ad conscientiam pertinentibus disserunt, nunquam omnino cessare permittant. Addo insuper quod lib.8. cap.1. num.4. afferemus, huiusmodi operariis necessarium esse aliquibus temporibus, & diuturnis, & frequentibus, quantum occupationes permiserint, priuatæ considerationi, meditationi, & contemplationi vacare, quæ ad propria munera cum fructu animarum, peragenda, & augmentum propriæ perfectionis, & ad pericula & incommoda vitanda, quæ in his muneribus intermisceri possunt, multo vtilior est, quàm chori, & cantus Ecclesiastici occupatio. Cùm ergo non possent hæc omnia simul coniungi, quia hominem frangerent, & obruerent, & singula imperfectè fierent, iuxta commune prouerbium. *Pluribus intentus minor est ad singula sensus:* meritò Ignatius Societatem hoc onere liberandam putauit.

(De professis domibus idē ostenditur.)

6. Nec verò primus fuit B.Ignatius, cui Spiritus sanctus eam mentem induxit; multo enim antea eandem doctrinam per antiquos Patres Ecclesiam docuerat. Greg. enim Papa coram sanctissimo B.Petri corpore cum Episcopis omnibus, ac Romanæ Ecclesiæ presbyteris residens, astantibus Diaconis, & cuncto clero sic dixit. *In sancta Romana Ecclesia, cui diuina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est, valdè reprehensibilis exorta, vt quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inseruiant, quos ad prædicationis officium, eleemosynarúmque studium vacare congruebat.* Et pòstea statuit, vt talia officia per subdiaconos, vel minores clericos persoluantur, aut cantentur. Ita habetur lib.4. registri cap.88. alias epist.44. & in quodam Concilio, quod post 12. lib. registri refertur, & in cap. *in sancta.* d.92. Quod decretum tractans D.Thom.2.2 .q.91. art. 2. ad 3. verba habet ad nostrum institutum valdè notanda. *Ad 3.* (inquit) *dicendum, quòd nobilior modus est prouocandi homines ad deuotionem per doctrinam, & prædicationem, quàm per cantum, & ideo Diaconi, & Prælati, quibus competit per prædicationem & doctrinam animos hominum prouocare in Deum, non debent cantibus insistere ne per hoc à maioribus retrahantur.* In quibus verbis ratio potiùs attendenda est, quàm particulares personæ; quæ in eis nominantur. Quod enim sint Prælati, aut Diaconi, materiale quid est (vt sic dicam) formale autem, quod eis ex proprio munere competat officium prædicationis exercendæ, sub quo omnia ministeria comprehenduntur, quibus proximorum salus directè procuratur. Illud etiam ex his testimoniis constat, præferendum esse munus doctrinæ, & prædicationis, psalmodiæ, seu cantui Ecclesiastico, quando vtrumque non potest simul perfectè, & stabiliter exerceri. Denique hinc etiam obseruari potest differentia inter cantum, & prædicationem, quòd prædicatio est propria actio Sacerdotum, vel diaconorum: cantus verò per quoslibet inferiores clericos exerceri potest, adde etiam per laicos, si necesse sit, & maximè si sint diuino seruitio mancipati. Et hinc factum est, vt religiones monachorum, quia per se non sunt religiones Sacerdotum, sed laicorum, chori ministerium profiteantur, quia optimè per illos exerceri potest, & est fini eorum accommodatum, scilicet, ad contemplationem; non tamen idem est de omnibus religionibus Sacerdotum; quia Sacerdotis officium non est solùm diuinis officiis, sed maximè saluti hominum procurandæ insistere, vt Gregor. dixit in 3.p. Pastoralis, cap.4. & Concil. Aquisgran. cap.8. & sumitur ex multis decretis apud Gratianum 16.q.1.cap. *placuit.* cum similibus. Et ideò licèt religio clericorum, quæ solùm quoad priorem partem eorum ministerium vsurpat, meritò etiam in diuinis officiis publicè & cum cantu versetur; religio tamen Sacerdotum quæ totum eorum ministerium, & præcipuè illud, quod ad salutem, & profectum animarum pertinet, profitetur; non poterat conuenienter in choro & cantibus occupari.

(Non fuisse primum Ignatiū qui à cantu, & choro abstinuit. Gregor.) (D.Thom.) (Prima obseruatio in citatis testimoniis.) (Secunda.) (Tertia.) (D.Gregor.)

7. Ex his ergo satis constat, pessimè dixisse Sotum præcedenti cap.num.1. citatum, religionem sine obligatione dicendi officium diuinum in communi institutam, vix nomen religionis mereri. Nam præterquam quod illud est præter Pontificum approbationem, nullo fundamento nititur; quia chorus vel recitatio officij canonici in communi non est de substantia religionis, vt est per se notum: neque etiam est medium necessarium ad illam sustinendam, vel ad perfectionem assequendam, quia charitas multis aliis modis perfici potest. Et potest aliqua religio habere finem accommodatum, perfectioni charitatis; ad quem medium illud non sit proportionatum. Quomodo D.Thom. dicta q.188. dixit, posse institui religionem, ad opera vitæ actiuæ in operibus misericordiæ corporalis, vel ad temporalem militiam, ad quos fines medium illud accommodatum non est. Nec Soto affert aliam rationem, nisi quia talis religio maximo splendore religionis careret: quasi verò substantia, & perfectio religionis ex hoc splendore metienda sit; vel non possit etiam saluis operibus virtutum, & præcipuè ex spiritualibus effectibus & beneficiis circa proximos sufficientem, ne dicam maiorem splendorem habere.

(Corollariū primum in quo Soti dictum reprehēditur.) (D.Thom.)

8. Secundò sequitur ex dictis, non posse Societatem argui, quòd imperfecto, aut indebito modo instituta sit, eo quòd hoc splendore, seu munere careat, quia (vt rectè dixit D.Th. dict.q.188.a.7.ad 1.) quando aliquod opus est instrumentū ad perfectionē, non consistit perfectio religionis in tali instrumento, aut in quantitate, vel modo eius absolutè spectatis, sed cū debita proportione ad finē talis religionis. Chorus autē nō est ipsa perfectio, sed instrumentum ad perfectionem, & ideo absolutè non fuit Societati necessarius, & alioqui non erat proportionatum instrumentum ad finem Societatis, & ideo ad perfectam institutionem eius non fuit necessarium, neque conueniens tale medium. Dices. Esto non sit medium proportionatum speciali fini Societatis, esse ferè necessa-

(Corol. 2. Societatem non posse imperfectionis argui eo quòd choro careat. D.Thom.) (Instantia bipartita.)

necessarium ad generalem finem religionis contemplatiuæ, quam non debet excludere finis particularis Societatis, si ipsa perfecta religio est. Vnde eo ipso quòd Societas talem habeat finem proprium, qui medium illud conuenienter non admittat, conuincitur esse imperfecta religio, etiam si intra suos limites cum perfectione instituta sit.

Soluitur prior. pars.

Respondeo ad priorem partem negando assumptum; quia sunt multa alia media quibus finis vitæ contemplatiuæ comparari, & exerceri potest, alioqui antiqui monachi, & eremitæ, qui solitariam vitam profitebantur; non fuissent professi perfectam vitam contemplatiuam, quòd planè falsum est; quanuis enim desit publicus, & corporalis cantus, potest laudari Deus vt instruimur Ephes.5. *in Hymnis & canticis spiritualibus*, & priuatis. Accedit, quòd cantus publicus magis vsurpatur, quia est vtilis Ecclesiæ, ad excitandos homines ad deuotionem, & laudem Dei, quàm quia sit necessarius vel simpliciter, vel moraliter ad propriam & internam perfectionem vitæ contemplatiuæ earum personarum, quæ in huiusmodi exercitio occupantur.

Soluitur posterior.

Vnde ad alteram partem, negatur etiam assumptum, quia licèt finis proprius Societatis hoc medium non requirat, neque cum illo habeat conuenientem proportionem, nihilominus in se perfectissimus est, & secum admittit, imò requirit magnam perfectionem vitæ contemplatiuæ, vt in cap. super. demonstratum est. Denique ostensum est, finem hunc esse omnium perfectissimum, & ideo quicquid cum illo non habuerit conuenientem proportionem, profectò necessarium non est ad religionem simpliciter perfectam, vt ex sequenti illatione magis patebit.

9. Tertiò ex dictis infero, ex hoc capite; quòd Societas chorum non habeat, inferri non posse esse minùs perfectam aliis illum habentibus.

D.Thom.

Corol.2. Societatē etiā si choro careat, nō esse imperfectiorē religionibus illum habentibus.

Sicut D.Th. paulò antè citatus dixit, religionē, quæ maiorem paupertatē profitetur, non posse statim gloriari, quòd aliis simpliciter perfectior sit, sed ad summum secundùm quid, quia potest ab alia excedi in his quæ pertinent ad obedientiam, vel continentiam, quæ maiora sunt, & quod in melioribus excedit, est simpliciter melius. Sed quid habet Societas proprium, quo possit bonum illud æquari, ne dum superari?

Interrogationi quorundā satis fit, ex D.Th. & Gregor.

Respondeo ex doctrina eiusdem D.Thomæ, & Gregor. num.6. citati, functiones illas quibus directè salus animarum procuratur, non solùm æquare, sed longè excedere bonum illud: ostendimus autem in his functionibus, & in perfectione, & obligatione earū non pauca habere Societatem sibi propria, & nulli alteri religioni ex vi sui instituti conuenientia; ergo ex hoc capite potiùs excedit in eo quod simpliciter melius est. In quo etiam considero hunc excessum non solùm esse in his, quæ ad vitam actiuam pertinent, etiamsi functiones illæ huius vitæ actus esse videantur. Nam zelus animarum à quo illæ functiones debent procedere, ad actus vitæ contemplatiuæ pertinet, & est maxima pars perfectionis eius, cùm ad perfectionem charitatis proximi formaliter pertineat, & in perfecta charitate Dei radicatus esse debeat. Est autem hic zelus suo modo proprius, & peculiaris huius instituti, quatenus cum speciali perfectione illum postulat, & intendit. Nam in 1.p. Constit. c.3. dicitur: *Hanc Societatem exercendam esse in charitate, & Zelo animarum, quo omnia hominum genera complectatur, vt eorum seruiat spirituali vtilitati.* Et 10.p. §.2. po-

A tissima media Societatis ad suum finem esse dicuntur, *probitas, & virtus, ac præcipuè charitas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitiis, & Zelus syncerus animarum ad gloriam eius, qui eas creauit, & redemit, quouis alio emolumento posthabito.* Hæc ergo sunt, quæ Societatis vitam etiam quoad partem contemplatiuam maximè perficere possunt, & chori iacturam non solùm supplere, sed etiam superare.

CAPVT IX.

Vtrùm Societas arctam simpliciter, an laxam regulam profiteatur.

B VT secundæ obiectioni relictæ in c.7.n.2. radicitus & plenè respondeam, præsentē quæstionem tractare visum est. 1. Ratio dubitandi. Quia enim Societas vitam minùs austeram in his quæ ad externam corporis tractationem pertinent, scilicet, in victu, & vestitu assumpsisse videtur, ideo calumniatores aliqui in eam obiiciunt quòd laxiorem regulam obseruet; quibus ex hactenus dictis non satis responsum videtur; quia fieri optimè potest vt religio aliqua ex fine suo, & aliquibus ministeriis maiorem quandam dignitatem habeat, & nihilominus sub laxiori regula viuat. Sic ergo religio canonicorum regularium eo quòd sit religio Sacerdotum, & ad ea officia, quæ in diuinis

C mysteriis peraguntur, ordinetur, specialem, ac propriam habet dignitatem. Et nihilominus in cap. *quod Dei timore*, de statu monachor. de illis dicit Innocent.III. quòd *regulæ inseruiunt laxiori.* Hoc autem non videtur alia ratione dictum, nisi quia licèt in cæteris religiosè viuant, in his, quæ ad corpus pertinent, nullam specialem obseruant asperitatem, sed commodum, licèt temperatum, viuendi modum habent. Ergo eadem ratione dicenda est laxiori regulæ Societas inseruire. Atque hoc aliqui ita exaggerant, vt inde velint persuadere hominibus religionem hanc imperfectissimam esse, eo quòd eius professores delicatè (vt ipsi aiunt) viuant, nihílque à secularibus discerni videantur.

Dominicus Bannes relectione de charitate.

D Vt ergo calumniam hanc excludamus, & quid rei veritas habeat aperiamus, tria hîc distinguenda sunt, scilicet, pœnitentia, austeritas, & arcta regula; sunt enim hæc valdè distincta. 2.

Discrimen inter austeritatem, pœnitentiā, & arctam regulam.

Quia austeritas vitæ, prout in præsenti, & iuxta communem modum loquendi sumitur, significat specialem asperitatem in externa ac ordinaria, & communi corporis tractatione, ad quā præcipuè pertinent, quoad victum, abstinentia à carnibus, & erit maior, si sit etiam à lacticiniis, & grauior, quo etiam in quantitate ciborum, & in ieiuniorum frequentia fuerit durior.

In quo austeritas vitæ consistat.

In vestitu, ordinaria austeritas est, non vti lineis internis; erit autem maior quo indumentū fuerit asperius, vel etiam simplicius; atque huc etiam spectat non vti calceis, sed nu-

E dis pedibus ambulare. Denique etiam in lecto cernitur hæc asperitas in non vtendo panno lineo sed laneo, vel in alio duriori vsu lecti, vsque ad humicubationē.

Quid pœnitentia.

Pœnitentia verò latiùs patet, nam præter hæc, quę numerauimus, quæ certè ad pœnitentiam pertinent, potest aliis modis fieri non tantùm animo, sed etiam corpore (ita enim nūc loquimur) per actiones aut res, quæ secretè, & occultè fiūt, licèt in exteriori habitu nō appareāt. Huiusmodi sūt secretæ, & priuatæ flagellationes, cilicia, extraordinariæ vigiliæ, grauiores labores ex pia causa assumpti, & similia. Rigor autem, seu arctitudo

Arctitudo regulę quid sit. arctitudo regulæ, non solùm in his rebus, imò nec principaliter in eis consistit, sed subtiliùs, ac spiritualiùs (vt existimo) pensanda est. Nam, licèt arcta regula sufficientem austeritatem, vel pœnitentiam non omittat, principaliter autem consistit in rigorosa trium votorum obseruatione, & in omnibus obseruantiis, quæ ad illa per se reducuntur, tanquam media ex se necessaria ad perfectam illorum custodiam, vel tanquam digni fructus illius. Vt v. g. in obseruatione castitatis regula arcta est, quæ non solùm omnem actum, aut motum turpem comprimit, sed etiam omnium sensuum mortificationi inuigilat, & omnia verba, non solùm lasciua, verùm etiam quomodocunque vana, & quæ vel remotè possunt puritatem offendere, omnino vetat, prohibet, ac coërcet; & sic de aliis. In paupertate multa numerari possent, quæ cap. 3. num. 5. & 6. tacta sunt, quorum summa est, vt vnica ratio vtendi temporalibus bonis, sit necessitas, & hæc sit omnibus communis; vsus verò sit in omnibus dependens à superioris arbitrio. Maximus verò rigor, & regulæ arctitudo esse potest in obedientiæ obseruantia; nam sicut illa est cæteris excellentior, ita etiam est difficilior, & maiorem abnegationem propriam maiorémque omnium affectuum abiurationem postulat. Et hic meritò dici potest maximus rigor religiosæ regulæ; nam, vt Gregorius dixit, *Minus vnicuique est abnegare quod non habet, valdè autem multum est abnegare quod est.* Gregor.

Pro quæstionis resolutione Prima Conclusio.

Societatem non profiteri definitam usteritatem, aut pœnitentiæ modum pro omnibus sociis communem.

3. Fatemur igitur ingenuè non profiteri, quoad regularem & omnibus propositam obseruantiam, definitum aliquem austeritatis, aut pœnitentiæ modum. ita enim in eius constitutionibus expresè cautum est. Nam in Examine cap. 1. §. 6. sic dicitur. *Ratio viuendi in exterioribus, iustas ob causas, maius Dei obsequium semper intuendo, communis est, neque vllas ordinarias pœnitentias. vel corporis afflictiones ex obligatione subeundas habet.* Idémque in aliis constitutionibus declaratur, quas postea referemus, & in bulla in qua Iulius III. cum maiori declaratione institutum confirmauit: hæc sunt vltima verba in narratione, seu declaratione instituti Pontifici proposita. *In his, quæ ad victum, & vestitum, & cætera exteriora pertinent, honestorum sacerdotum communem, & approbatum vsum sequentur: vt quod inde pro cuiusque necessitate, vel spiritualis profectus desiderio subtractum fuerit, ex deuotione, & non ex obligatione, rationabile obsequium corporis Deo, provt expediat, offeratur.* Et nihilominus statim subdit Pontifex. *Nihil quod pium, sanctúmque non sit, in dicta Societate, eiúsque laudabilibus institutis reperiri, eáque omnia ad suorum, & aliorum, Christi fidelium animarum salutem, & fidei exaltationem tendere*; ergo ex sententia Pontificis etiam quoad hanc partem, hoc institutum pium est, & sanctum, & ad prædictum finem egregiè accommodatum, quod nobis superest explicandum.

Secunda Conclusio.

Societatem vti debere pœnitentiis, & afflictionibus corporis, modo in constitutionibus præscripto.

Dico ergo secundò, Societatem ex vi suæ regulæ vti debere pœnitentiis, & afflictionibus corporis, modum tamen vtendi illis prudenti & sapientissima ratione in eius regula esse præscriptum. Vtraque pars ex eisdem constitutionibus probatur. Nam in dict. cap. 1. Exami. §. 6. post verba superiùs citata subditur. *Sed illas* (scilicet pœnitentias, & corporis afflictiones) *assumere quiuis poterit quæ sibi videbuntur (cum approbatione superioris) ad maiorem sui spiritus profectum conuenire, & quas propter eundem finem, superiores eis poterunt imponere.* Circa quæ verba solùm expendo verbum illud, *poterit*, aut *poterunt.* Potuisset enim B. Ignatius vti verbo *debebit*, ne tamen videretur obligationem aliquam in conscientia inducere, ab illo verbo abstinuit, in vniuersum enim noluit regulam hanc specialem obligationem in conscientia importare. Si tamen verbum *debendi* non dicat obligationem sub culpa aliqua, sed solùm directionem regulæ ad id, quod perfectius est, & per ipsam regulam consulitur; sic verè possumus dicere, debere Societatis alumnos, ex vi huius regulæ, vti afflictionibus corporis, duobus illis modis in ipsa præscriptis. Debent enim quantum est ex se has pœnitentias desiderare, & petere, & iuxta arbitrium sui superioris illas fideliter exequi. Quod si quispiam in hoc negligens fuerit, debet superior pro ratione sui muneris, quo tenetur subditos ad maiorem profectum spiritualem iuuare, & non defectus punire solummodo, tales pœnitentias iniungere, tunc verò manifestius est debere subditos illas assumere, cùm ad perfectionem tendere ex vi sui status teneantur; atque in hoc sensu, intellecta est hæc regula ab vniuersa Societate, provt ratio ipsa maioris perfectionis postulabat, & perpetua etiam consuetudine, quæ est optima legum interpres, eandem intelligentiam consummauit. Vnde in 6. p. Constit. cap. 3. §. 1. de professis Societatis agens B. Ignatius, cùm dixisset in corporali exercitatione ieiuniorum, vigiliarum, aut aliarum rerum ad austeritatem, vel corporis castigationem spectantium, nullam regulam eis præscribendam esse, nisi quam discreta charitas vnicuique dictauerit, dummodo consulatur confessor, vel superior; subdit, *Hoc tamen dicitur in vniuersum esse quidem animaduertendum, ne nimius huiusmodi rerum vsus tantopere vires corporis debilitet, vt deinde spirituali proximorum auxilio, iuxta nostri instituti rationem non sufficiant; nec contrà, tanta in illis sit relaxatio, vt feruore spiritus refrigescente humani, ac inferiores affectus incalescant.* Et 3. p. cap. 1. §. 12. admonentur omnes, *vt pœnitentias omnes, vel mortificationes, & deuotiones confessori, vel superiori aperiant, nolentes suo proprio sensu duci, voluntate pura optantes ab illis dirigi, sic vbi à rectitudine deflecterent*; à rectitudine (inquam) religiosa, id est, (ita enim interpretor) ab eo quod meliùs, & gratius Deo est. Hæc enim debet esse regula etiam in pœnitentiis agendis. Vnde in cap. 2. eiusdem 3. p. Constitut. §. 5. dicitur. *Corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta in vigiliis, & abstinentiis, & aliis pœnitentiis* 4. Probatur Conclusio ex variis locis constit.

internis ac laboribus, quæ ei nocumentum afferre, & maiora bona impedire solent. Ideo suo confessario detegi ab vnoquoque conuenit quidquid in hac parte faciat, qui si iudicat excedi mensuram, aut certè dubitat de excessu, illum ad superiorem remittat. In quibus, & similibus regulis considero maiorem curam fuisse B. Ignatio adhibendi remedia, ne in hac parte excedatur, quàm ne deficiatur: Supponit enim hanc posteriorem curam, & in subditis, vtpote viris spiritualibus, & orationi deditis, non defuturam, & in superioribus debere esse maximam, & ideo cùm excessum vetat, semper significat religiosam curam, se exercendi in operibus pœnitentiæ, & afflictionibus corporis, quantum cum aliis laboribus Societatis coniungi possint, ex vi huius instituti *debitam* esse, in sensu paulò superiùs declarato. Et præterea in 6. p. cap. 2. §. 15. de vestitu in particulari admonet, *vt honestus sit, & ad vsum loci accommodatus, & professioni paupertatis non repugnans, & humilitatis, ac summissionis indicia præbens.* In §. autem 16. *In iis* (ait) *quæ ad rationem victus, somni, ac vsus reliquarum rerum vitæ necessariarum, vel conuenientium spectant, quanuis communis illa sit; miniméque diuersa ab eo, quod medicus illius loci in quo viuitur indicabit, ita vt quod quisque sibi inde subtraxerit, ex deuotione, non ex obligatione subtrahat; habenda tamen semper erit ratio humilitatis, paupertatis, ac spiritualis ædificationis, quæ semper nobis in Domino ob oculos versari debet.*

5. Quo consilio B. Ignatius certas pœnitentias nō præscripserit toti Societati.

Ex his ergo omnibus satis constat, Societatem ex vi suæ regulæ debere operibus pœnitentiæ, & austeritati corporis insistere, magnámque illarum rationem habere, alioqui magnum profectò religionis, ac perfectionis instrumentum Societati deesset; quanuis enim in his afflictionibus corporis sanctitas non consistat, tamen negligendæ nullo modo sunt, quia & ad cordis puritatem purgando priora delicta, præcauendóque sequentia; & ad humilitatem, ad Christi imitationem, ac plures alios spirituales fructus necessariæ sunt. Consilium autem B. Ignatij fuit, non eandem regulam, aut modum pro omnibus præscribere; quia in tanta varietate personarum, ac habitudinum (vt ipse aliàs dixit) certa regula præscribi nequibat, ideóque prudenti iudicio superioris mensuram vnicuique proportionatam remittit. Quàm verò fuerit hoc consilium prudentiæ, ac sanctitatis plenum, facilè ex antiquis Patribus, & ratione intelligi potest. Basilius enim interrogatione 19. ex fusioribus, quæ erat, *qui modus seruari in continentia debeat*; respondet. *In vitiis quidem animi, vnus continentiæ modus est; summa earum rerum, quæ ad pestiferam voluptatem ferunt, à nobis alienatio, in cibis autem quemadmodum aliis alij necessarij sunt, pro ætate scilicet cuiusque, ac studiis, hique appositè ad corporis cuiusque habitudinem distincti; ita quoque diuersa sunt vsus illorum, modus, ratióque: quo fit, vt nequaquam omnes vni, & eidem regulæ subiici possint.* Et ideo hanc iustam distributionem, seu conuenientem accommodationem Prælato committit, qui prouidere debet, vt nulli desit, quod necessitas petit, neque aliquid immoderatum alicui tribuatur, afferens illud Actor. 4. *Diuidebantur omnia singulis, prout vnicuique opus erat.* Eandem regulam ferè præscribit August. Nam cap. 2. suæ regulæ sic inquit; *Distribuatur vnicuique vestrum à Præposito vestro victus, & tegumentum; non tamen omnibus æqualiter, quia non æqualiter præualetis omnes, sed potiùs vnicuique sicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum*, &c. Et cap. 11. *Carnem vestram domate* (inquit) *ieiuniis, & abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit.* Hinc author serm. 25. ad fratres in eremo, fratres introducit interrogantes. *Nunquid in via nostra semper ieiunare debemus?* Respondet: *O fratres mei, legem recepistis, & audistis frequenter inter cætera, quod carnem vestram dometis abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit, nolo enim me ipsum ligare; nolui onera vestra portare, sed hoc solùm super vos ponere, vt ieiunetis, & abstineatis quantum Deo fauente potestis.* Denique eiusdem regulæ interpretes, & eiusdem familiæ alumni intellexerunt Augustinum summa discretione pollentem, non præcepisse in regula determinata ieiunia, sed prudenti arbitrio, iuxta vniuscuiusque vires, definienda reliquisse. Vnde idem August. multa, quæ ad similem prudentiam pertinent circa ciborum vsum, in eadem regula prosequitur vsque ad regulam 18. In qua de vestitu sic inquit. *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Benedictus etiam in cap. 40. suæ regulæ. *Vnusquisque* (inquit) *proprium donum habet ex Deo, vnus sic, alius verò sic; & ideo cum aliqua scrupulositate à nobis mensura victus, & vestitus aliorum statuitur.* Quæ verba accommodatè ad nostrum propositum exposuit Turrecremat. tract. 105. in expositione regulæ. Eodem modo Cassianus lib. 5. de institutis renuntiantium cap. 5. *Super ieiuniorum* (inquit) *modo haud potest facilè vniformis regula custodiri, quia nec robur vnum cunctis corporibus inest, nec sicut cætera virtutes solius rigore parantur*; quod latè prosequitur. Pallad. etiam cap. 38. suæ historiæ refert regulam ab Angelo B. Pachomio reuelatam, cuius vnum caput erat. *Concede vnicuique, vt comedat, & bibat pro ratione virium, & pro viribus comedentium, eis quoque manda opera, quæ proportione conueniant, ac respondeant, & nec ieiunare prohibe, neque comedere, siquidem fortibus fortia opera, imbecilla autem & leuia his qui imbecilliores sunt, conueniunt.* Denique Eusebius lib. 9. de præparat. Euangel. cap. 1. de Essenis loquens (quos tractatū 8. diximus, cum Hieronymo, Epiphan. & & aliis in Ecclesia fuisse ex primis religiosis, qui sub Marco Alexandriæ floruerunt) inter alias regulas instituti eorum in præsenti materia, hanc ait seruasse; *Cibus, & potus vitæ necessitate mensuratur.* Non omittam etiam hoc loco verba, quibus sancti cuiusdam iuuenis viuendi rationem S. Chrysost. refert lib. 3. contra vituperatores monast. vitæ post medium; nam B. Ignatij consilium ad vnguem exprimere videntur. *Et quod est* (ait) *mirabilius, exteriori quidem cultu, nihil à cæteris differre videbatur, non enim agrestibus, vel incomptis erat moribus, non comæ negligentia, non amictus vilitate nobilis, sed erat communis habitu, voce, aspectu, & cæteris omnibus. Quibus ex rebus factum est, vt faciliùs plurimos contubernalium intra retia sua includeret, cùm haberet intrinsecus incredibilem latentem sapientiam. Denique, si quis illum domi vidisset, vnum ex eis esse putauisset, qui montes, & deserta incolunt; domus enim ita illi disposita, & parata erat, vt in nullo monasterij diligentiam desideraret, nihilque necessarij ampliùs habebat.* Talem B. Ignatius totam Societatem formari optabat.

6. Ratione idem ostenditur.

Ratio autem generalis est, quæ ex medio temperantiæ, & similium virtutum moralium sumitur. Non est enim, (vt aiunt) medium rei, sed rationis, & ideo non est vnum respectu omnium, sed

Marginalia: 3. p. Const. c. 2. lit. E. & sæpè alibi. — Prædictum consilium testimonio Patrū suadetur. — *Basil.* — *August.* — Author ser. ad fratr. inter opera D. August. — Ex eremitis Ambros. Coriolan. in Comm. 21. Ex Canonic. reg. Trullo li. 4. in eandem regul. cap. 7. *August.* — *Turrecr.* — *Cassian.* — *Pallad.* — *Euseb.*

sed in vnoquoque consideratur per proportionem ad intentum finem, considerata personæ, seu subiecti qualitate, & aliis circunstantiis. Vnde rectè dixit Gregor. lib. 2. registri cap. 31. *Cùm non plus quàm necesse est seruitur corpori, sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsum exercendæ virtutis habeatur; tunc veraciter ex charitate conuiuia prodeunt. Hæc si vos in vestris conuiuiis agitis, abstinentium fateor magistri estis.* Multa similia latè prosequitur Basilius sermon. de vera virginitate, vbi pro regula circa abstinentiam seruandam ponit, vt tanta sit, quanta ad virtutis acquisitionem confert, & subdit. *Integram se in hac parte atque inuiolabilem, sancta Virgo cautè seruabit, corpúsque vt seruire queat animæ, in his quæ sunt necessaria victui moderabitur prudenter, ac reget, neque enim expedit dum nimis obseruat, ne gustus voluptate rapiatur, manantésque ex ventre voluptates, per ciborum abstinentiam frænare pergit, contrà ita corpus atterere, vt inualidum iam, inutiléque reddatur.* Quod latè prosequitur, & post multa subiungit. *Sicut in gulæ intemperantiam declinare graue, ac periculosum est; ita per nimiam abstinentiam corpus atterere omni profectò ratione caret; neque enim abstinere à voluptatibus gulæ per se expetendum est, sed quia ad virtutis acquisitionem confert. Quod si illud, cuius gratia ciborum abstinentiam eligimus, per immoderatam negligamus inediam contrà ac instituimus, agimus; nam fracto, contritóque instrumento, nec Deo inhærere per lectionis, & orationis studium possumus, neque ad fratrum beneficentiam humanitatis officium obire. Igitur & corporis cura necessariò habenda est, non ipsius gratia, sed vt seruitio illius ad Philosophiæ studia vti possimus.* Quibus verbis nulla possunt esse aptiora ad mentem, & spiritum B. Ignatij explicandum. Multáque similia habet idem Basilius in Constit. monast. capit. 5. vbi inter alia hanc regulam constituit. *Continens ventris moderatio ea præstantissima iudicanda est, quam vires corporis cuiusque definiunt.* quod latè prosequitur. Alia ad idem confirmandum sumi possunt ex Cassiano collat. 2. cap. 2. & ex aliis locis quæ infrà referemus. Non omittam etiam aduertere, quod Caiet. 2. 2. q. 147. art. 1. ex mente D. Thomæ obseruauit, regulam temperantiæ esse necessitatem vitæ præsentis, quoad duo, scilicet conuenientem sustentationem naturæ quantum ad esse, & quantum ad potestatem exercendi debita virtutis opera. Vnde *si quis (inquit) tenetur ad aliquod opus, vel liberale, puta ad legendum, prædicandum, cantandum; vel mechanicum, puta ad ædificandum, fodiendum, &c. abstinentia impediens potentiam ad hæc non est actus virtutis.* Quæ sententia ad omnes afflictiones corporis applicari potest. Cùm ergo medium non sit vnum, & idem, in hac materia pro omnibus personis meritò Societatis noluit vnam, & eandem regulam pro omnibus suis subditis æqualiter statuere, sed viuæ regulæ quæ est superior, id commisit. Nec verò propterea improbauit S. Ignatius consuetudinem aliarum religionum, in quibus huiusmodi austeritates per generales regulas statutæ sunt; nam in eis sanctè, & prudenter id fieri potuit; quia licèt non ab omnibus æqualiter possint obseruari, possunt tamen à pluribus; ac regulariter possunt hæ dispensationes esse in paucioribus. In Societate autem non ita esse poterat, sed potiùs oportuisset, generalem regulam, si statuenda esset, nimiùm esse moderatam, propter specialem rationem in ea inuentam, quæ à nobis suprà in num. 4. est explicata.

D. Gregor.

Basil.

Cassian.

Caietani regula de temperantia.

Occurritur tacitæ obiectioni.

A Ratio ergo specialis, quæ B. Ignatium mouit, vt hunc vitæ modum communem, cum prædicta regula in pœnitentiis, & afflictionibus corporis assumendis in Societate reliquerit, ex fine eiusdem instituti, qui est animarum salus, desumitur; iam enim in superioribus cap. 2. diximus, hunc finem ita esse ab hac religione intentum, vt totum religionis pondus, quoad fieri possit, in illum feratur, ac proinde tota ratio viuendi, & ipse etiam modus inquirendi perfectionem propriam huic fini accommodetur. Propter hunc ergo finem primò factum est, vt ratio viuendi B Societatis in exterioribus communis sit. In quo voluit Ignatius socios imitari ducem suum Christum, de quo rectè docuit D. Tho. 3. p. q. 40. art. 1. cum hominibus familiariter conuersatum esse, & in his exterioribus, præsertim quæ ad cibum, & potum pertinent, vitam cum aliis egisse communem, vt finem propter quem principaliter mortalem carnem assumpserat, consequeretur; id est, vt omnes ad se attraheret, ac lucrifaceret, & in hoc sensu concludit idem D. Thom. ibi a. 2. non fuisse conueniens, vt Christus in hoc mundo vitam duceret austeram, scilicet, quoad modum cibi, & potus; *Nam conuenientissimum est* (inquit) *vt qui communiter cum aliquibus conuersatur, se eis in conuersatione conformet iuxta illud 1. Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum vt omnes lu-* C *crifaciam.* Quam doctrinam ibi nos disput. 28. sect. 1. & 3. testimoniis diuinæ Scripturæ, & sanctorum Patrũ, ac ratione confirmauimus. Quanquam postea non defuerint, qui eam impugnare studuerint, quia videbant fortasse magnum esse fundamentum eius rei de qua nunc agimus; sed profectò minimè præualere potuerunt contra veritatem, quæ in Euangelio manifesta est, & quidquid dicant, proferre non possunt Patres, qui aliter de Christi vita sentiant.

7\. Rationem huiusmodi vitæ ex Societatis fine sumptam esse.

D. Thom. Societatem in hoc modo vitæ cõmunis in exterioribus imitari Christum Dominum.

Sed in hac re cauenda est magna quædam æquiuocatio, in qua fortè aliqui versantur. Nam dum agimus de communitate vitæ, quantum ad conuersandum cum hominibus, & ad vtendum communi cibo, & potu, transitum faciunt ad D vitam laboriosam, ærumnosam, pauperrimam, iniuriis, doloribus, maximísque passionibus, vsque ad mortem, subiectam; & ita concludunt Christum austeram vitam professum esse, & putant se nobis contradicere. Quis autem catholicus, etiam rudis, ignorat Christum Dominum à principio natiuitatis, vsque ad mortem, vitam pauperrimam amplexum esse, adeò, vt ne cùm primùm nasceretur, locum haberet vbi in diuersorio poneretur, præter vile præsepium; & postea dum regnum cœlorum prædicaret, non haberet vbi reclinaret caput suum, ac tandem nudus in cruce finiret vitam? Quis etiam nesciat Christum recenter natum coactum fuisse peregrinari, quod sine magnis laboribus, & incom- E modis fieri non potuit; & postea, præsertim ex quo tempore prædicare cœpit, multum pro salute hominum laborasse, peditem quoque per varias partes discurrendo, famem, sitim, & æstum sæpiùs sustinuisse, cuius indicium nobis præbuit, quando Ioan. 4. *fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem*, ieiunus vnius animæ, & per illam aliarum multarum conuersionem expectando. Denique omnes norunt Christum Dominum magnos dolores, & afflictiones corporis propter hunc finem exanthlasse; aliquando ab inclementia aëris, & cœli, sæpiùs autem per hominum iniuriam, quæ omnia tam in citata disput. 28. quàm

8\. Qua ratione intelligendum sit Christum Dominum communẽ vitã egisse.

quàm in multis sequentibus abundè locupletaui. Non ergo de hoc agimus, cùm de vita communi, vel austera differimus, sed solùm vt vita communis opponitur solitariæ, & non austera dicitur, quoad exteriorem vsum cibi, ac potus, ac vestitus. Potest enim vita esse pauperrima inter homines degendo, & communibus eorum cibis eleemosyna acceptis vtendo. Et similiter potest esse talis vita laboriosa nimis, & iniuriis, & laboribus exposita, vt per se notum est. Dico autem passionibus expositam, quia aliud est agere, aliud pati; illud prius est in potestate hominis; hoc autem posterius minimè, sed ad Dei prouidentiam, vel permissionem spectat; præsertim quando tales passiones, vel iniuriæ ab aliis hominibus sustinendæ sunt. Vnde non est in potestate hominis imitari Christum, in actuali (vt sic dicam) exercitio talium passionum, vel iniuriarum, sed in hoc solùm, vt cùm oportuerit, se illis Deo auxiliante exponat, & propter illa non formidet in aliis operibus ministrare Christo, & consequenter quando Deus illa permiserit, patienter sustinere. Sic ergo manifestum est, ablata verborum ambiguitate, qualem vitæ rationem Christus seruauerit.

9. Cùm ergo Societatis finis proximus sit, & simillimus fini Incarnationis Christi, scilicet, animarum salus, & (vt ita dicam) efficacia redemptionis circa illas; meritò etiam Christum imitata est in hoc modo exteriori vitæ communis. Primò quidem quoad hoc, vt inter homines viuat, & conuersetur, quia non posset alio modo eos lucrari. Vnde etiam religiones monachorum, quæ præsertim à temporibus Sanctorum Dominici, & Francisci, aliqua ex parte officium assumpserunt adiuuandi Episcopos in ministerio animarum (vt Caiet. aliàs dixit) rigorem etiam antiquorum monachorum, qui omnimodam separationem, quoad habitationem obseruabant, vt est apud Basilium regul. 6. ex fusioribus, temperarunt, in ciuitatibus monasteria construentes, & cum hominibus conuersantes. Quò ergo Societas propensiùs huic muneri incumbit, eò ampliùs cum hominibus conuersatur, quia non solùm in ciuitatibus habitat, & ad se venientes beneuolè excipit, sed etiam per vicos, & plateas, eos quærit, & per vniuersum mundum peregrinatur, vt omnes Christo lucretur, in quo & Christum, & Apostolos imitatur. Studet etiam eorum spiritu rectam intentionem, & prudentiam imitari, vt cum aliorum fructu, & sine proprio detrimento tantum opus perficiat. Secundò, ad hoc consequens est, vt etiam Christũ imitetur in exteriori ratione vitæ communis, quoad ea, quæ ad cibum, potum, & vestitum pertinent, ex eodem fundamento à D. Thoma constituto, quoniam conuenientissimum est, vt is, qui cum aliis conuersatur, vt eos lucrifaciat, se cum eis in conuersatione conformet; quia sine dubio hoc multum confert ad conciliandos sibi eorum animos, quæ magna est dispositio, vt conuersatio cum illis fructuosa sit, & effectum habeat, si in illomet genere vitæ omnis decentia, vt supponitur, temperantia, & honestas obseruetur. Accedit etiam, quòd ad prædictum finem necessarium erat per varias mundi partes discurrere, sæpiúsque peregrinari, imò hæc est gratia huius *vocationis*, vt Greg. XIII. sæpe citatus dixit, & ideò oportuit homines Societatis, ex vi suæ regulæ, non esse huic, vel illi ciborum generi addictos, sed illam Euangelij regulam Luc. 10. seruare, *Manducate quæ apponuntur vobis.* Neque enim expediebat, aut frequenti dispensatione vti, aut alium domi, alium foris viuendi ritum tenere, aut onerosos esse aliis; inter quos frequenter versari, & ab eis ali deberent.

In quibusnam Societas cõmunis vitæ modũ, à Christo seruatum imitetur. Primùm.

Caiet.

Secundùm.

Tertiùm.

10. Atque hinc etiam fit, vt sicut Societas in hoc genere vitæ communis Christum imitatur, ita etiam in ea vitæ austeritate, quam ipse amplexus est (vt aduersariorum verbis vtar) ab eiusdem vestigio non recedat. Atque inprimis cum hoc genere vitæ, perfectam paupertatem coniungit; nam vt suprà cap. 3. num. 5. tetigi, & infrà lib. 4. cap. 7. latiùs dicam, in domibus professorum, paupertatem in particulari, & in communi obseruat: in Collegiis autem studiorum eam retinet, quæ illi tempori, & occupationi maximè est accommodata: & quod caput est, in vsu paupertatis quoad singulas personas maximum rigorem obseruat. In missionibus autem, & peregrinationibus pro animarum salute, quoad fieri possit, emendicatò viuere debet. Deinde in laboribus pro animarum salute suscipiendis plurimum Christum imitatur; nulli enim labori parcere debet, vt illum finem assequatur. Vnde in 4. p. Constit. in declaratione præmij ea ratio redditur, propter quam expedit iuuenes in Societate admittere, qui & vita, & moribus ab ea benè instituantur, & conuenienter educentur. *Tum* (dicitur ibi) *propter magnos labores, quos eius institutum exigit, tum propter magnam sui ipsorum abnegationem.* Atque hinc tandem fit, vt etiam in sustinendis iniuriis, doloribus, aut passionibus Christum etiam imitari debeat, vt luculenter in Examine c. 4. §. 44. & in 11. regula Summarij proponitur. Nam (vt in fine num. 8. dixi) actualis occasio hæc patiendi non est posita in patientis voluntate; tamen præparatio, & animus ea sustinendi necessarius omnino est eis, qui vitam suam huic ministerio, & labori consecrarunt, quia moraliter fieri non potest, quin quamplures occasiones sese offerant talia patiendi, eis qui pro dignitate Euangelium prædicant, non solùm inter fideles, sed etiam inter paganos, Gentiles, & hæreticos, vt non solùm in Christo, & Apostolis, & in aliis prædicatoribus Euangelicis, sed etiam in ipsa Societate experientia tum præterita, tum præsenti compertum est. Ac propterea in eius constitutionibus sæpe commendatur sui ipsorum abnegatio, & omnium rerum temporalium contemptus, & desiderium patiendi cum Christo, quoniam nihil magis necessarium est ad liberam, & efficacem Euangelij prædicationem; qua de causa dictum existimo in bulla prima Iulij III. *Non esse aliquos in hac Societate admittendos, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, quia re vera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Christiana vita puritate, ac literis conspicuos exigit.*

Non solùm in communis vitæ modo, sed etiã in vitæ austeritate Societas Christum imitatur.

11. At verò, dicet aliquis, esto expediens fuerit, Societatem in externo habitu, & in frequenti vsu ciborum mediocritatem, & communitatem quandam tenere: hoc tamen non impedire quin in interiori habitu, aut lectis, maiorem aliquam asperitatem, & in ieiuniis aliquam peculiarem obseruantiam ex vi regulæ habuerit præscriptam. Nam & Christus Dominus licèt ordinariè dictum vitæ modum obseruauerit, aliquando quadraginta diebus ieiunauit, vt eius rei nobis exemplum præberet; & similiter in suo habitu asperitatem aliquam seruasse credendus est, cùm de Ioanne loquens dixerit Matth. 11. *Quem*

Obiectio.

Quem existis videre, hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. vnde multi credunt tunicam inconsutilem super quam milites sortiti sunt, non lineam, sed laneam fuisse; & alij opinantur Christum Dominum nudis pedibus ambulasse.

12. Pro obiectionis solutione additur secūda ratio prædictæ constitutionis.

Possemus ex ratione facta eam cum proportione applicando huic obiectioni satisfacere. Vt tamen res euidentior fiat addamus secundam, quam existimamus multum mouisse B. Ignatium, vt prædictam viuendi regulam suis reliquerit; & Summi Pontifices illam approbarint. Illa autem est, quia considerato fine huius religionis, necessarium erat socios omnes in maximis laboribus tam mentis, quàm corporis perpetuò versari, ideóque ad eundem finem consequendum, necessarium futurum esse afflictiones corporis ita moderari, vt laboribus illis sustinendis possint sufficere, ne Societas suo fine frustraretur, & curandis ægris, potiùs quàm proximis iuuandis instituta videretur. Quod præsentiens, ac timens B. Ignatius, non solùm in afflictionibus corporis, sed etiam in ipsismet laboribus moderationem sæpiùs commendat: intellexit ergo, si ieiuniorum, aut aliarum austeritatum generalem aliquam regulam statuere vellet, necessariò futuram fuisse moderatissimam, quia generalis rigor in rebus corporalibus, cum tanta varietate actionum, & laborum, primùm in studiis, & postea in ministeriis etiam erga proximos, non poterat ab omnibus sustineri, sine magno periculo, ac dispendio salutis, & consequenter cum impedimento maiorum bonorum, quæ ad Dei gloriam, & animarum profectum magis conferunt. Melius autem iudicauit pro regula relinquere, & vniuscuiusque affectum, & facultatem, & Superioris prouidentiam, ac prudentiam, quàm generalem regulam multùm moderatam proponere. Nam hac semel constituta omnes contenti essent illam implendo, etiamsi fortasse, & viribus corporis potentiores essent, & maiori pœnitentiæ exercitio ad suum profectum indigerent. E conuerso verò alij, qui fortè etiam ad illam moderationem sufficientes vires non haberent, vel eandem seruare regulam, vel ex dispensatione viuere cogerentur. Quorum prius detrimentum, posterius verò tristitiam, & anxietatem animi afferre solet.

13. Vtilitates, quæ ex huiusmodi cōstitutione sequuntur. Prima.

Plures ergo vtilitates sperauit B. Ignatius futuras in Societate ex huiusmodi regula, quas successores eius per Dei gratiam experti sunt. Prima est, quòd pœnitentia Societatis non tantùm pœnitentia est, sed etiam obedientia & humilitas: nam hæ duæ virtutes maximè exercentur, dum aliquis Superiori suo aperit, quicquid in hoc genere, & facit, & desiderat, & eius arbitrio se conformat, vel moderando, vel augendo pœnitentiæ opera, iuxta superioris voluntatem. Quod fuit consilium omnium antiquorum Patrum spiritualium, vt videre licet in Basilio in Constit. monast. cap. 20. & regul. 45. ex fusiùs disputatis. Cassian. collat. 4. cap. 20. Benedict. in cap. 49. suæ regulæ, vbi habet illa verba notanda. *Quod vnusquisque offerre voluerit* (scilicet voluntariæ abstinentiæ, &c.) *Abbati manifestet, & cum eius benedictione, & voluntate faciat: nam quod sine licentia Patris spiritualis fit præsumptioni, & vanæ gloriæ tribuitur non mercedi.* Et de eadem re videri potest Bernard. sermon. 7. in Cant. Secunda vtilitas est, quia hoc modo vniuscuiusque vtilitati corporali, & spirituali meliùs prouideri potest. Nam constitutio scripta complecti non potest, quæ vnumquemque

Basil. Cassian. Benedict. Bernard. Secunda.

A sigillatim attingunt, vt dixit Basilius suprà, & in constitut. monast. cap. 5. vbi materiam hanc latè, & eleganter prosequitur; & ideo licèt ex aliis circunstantiis præstet legibus scriptis, quàm iudiciis hominum gubernari homines, vt communiter traditur cum D. Thom. 1. 2. quæst. 95. art. 1. attamen ex suo genere melior est animata regula, quàm inanimata, vt dicitur in Authent. de Consulibus §. *Omnibus.* ad finem. & indicat Aristot. 3. polit. cap. 11. & meliùs 5. Ethic. cap. 4. præsertim vbi animata regula facilè conueniri potest, & vbi magnum periculum imminet, si pro omnibus vna regula signetur; & maius, si vniuscuiusque arbitrio negotium relinquatur. Vnde Abbas Plato (vt apud B Palladium in historia Sanctorum refert S. Theodorus in eius vita) sic aiebat. *Corporis afflictiones, humi cubationes, vigiliæ, & huiusmodi, per se laudabilia esse concedet aliquis, sed nihil tamen expedit, imò vero & ruinæ causam illi esse affirmamus, qui suo arbitrio in his faciendis vtitur, nisi eius qui præest, ductu, & regula dirigatur.*

D. Thom. Vide Ripā dicta Cōst. q. vltima. *Arist.* *Pallad.*

14. Tertia vtilitas de exercitio pœnitentiæ maiori, quàm si pro omnibus moderata aliqua præscriberetur.

Tertiò hinc factum credimus, vt cum effectu maius sit in Societate pœnitentiæ exercitium, quàm si certa aliqua regula fuisset præscripta, quæ fini eius, & tantæ personarum varietati esset proportionata: Nam tunc, vt num. 12. dicebam, omnes essent illa regula contenti, quæ necessariò deberet esset moderata, vt ostendi: nunc autem, om- C nes appetunt (regulariter loquor) facere quantum possunt, & plures etiam plusquàm possunt, superior autem, vel confessor singulorum desideria moderatur. Vnde etiam fit, vt apud Deum longè maior sit pœnitentia, quàm exteriùs appareat, quod non parum etiam ad nostram humilitatem iuuat, vt infrà iterum attingam. Possem autem vtilitatem hanc ex effectu ipso ostendere, recensendo varia pœnitentiæ opera, quæ prædicto modo generali quidem consuetudine, iusta verò, accommodáve distributione in Societate fit, qualia sunt cilicia, non crebræ solùm flagellationes secretæ, sed publicæ etiam multorum simul, in refectorio, præcipuis quibusque festis Christi Domini, B. D Virginis, Apostolorum, ac eorum quos alij, atque alij præcipua veneratione colunt, patronósque deligunt; item vigiliæ, ieiunia, & similia. Veruntamen hæc omitto, quia hominibus benè affectis vel nota sunt, vel per se credibilia; malè autem affectis difficilè credentur, maximè cùm sint secreta. Duo solùm aduerto; vnum est, quia inter prædicta opera, ieiunia sunt magis publica, & quæ non possunt nisi in conspectu communitatis fieri; ideo specialiter cautum esse in prima congregatione generali, vt Præpositi, & Rectores curam habeant admonendi alios, ad singularitatem non pertinere, si quis ieiunet aliis non ieiunantibus. In quo supponitur ieiunia particularia & priuata E debere esse in vsu pro vniuscuiusque deuotione, habita ratione virium, & laboris iudicio Superioris, vt reipsa sunt iis maximè diebus, quibus per hebdomadam ex præcepto Ecclesiæ à carnibus abstinetur citra ieiunium. Aliud est in partem non modicam pœnitentiæ computari, inprimis quoad cibum, & potum, non solùm contentos esse communi quantitate, & qualitate ciborum pro omnibus designata, quæ iuxta consuetudinem religionis vix credi ab aliis potest, quàm sit moderata; verùm etiam illa vti cum magna temperantia, & sobrietate, & præsertim, nihil priuatim possidere, aut in propriis cellis habere, quo possint aliquando, vel necessitati occurrenti subuenire, vel insurgenti desiderio consentire, quam tanquam

tanquam regulam perfectæ abstinentiæ posuerunt antiqui Patres; & specialiter videri potest Cassian.lib.5.de institutis ieiunantium cap.8.& 9. & Basil.in Constit.monast. cap.5.& optimè in 26. Et eadem proportione de vestitu, & vsu aliarum rerum iudicium ferendum est. Tandem pro maxima vtilitate reputatur, quòd religiosi ordinariè viuere possint, & suis laboriosis muneribus inseruire, sine frequenti dispensatione, quæ sine dubio occasio esse solet, & obmurmurationis, & relaxationis. Propter quod etiam in Concilio Tridentino cautum est, vt frequentes legum dispensationes vitentur, quoad fieri possit, maximè verò id vitandum venit, si pro tota vita, à totius communitatis rigore sint aliqui eximendi ob rationem (vt aiunt) status magisterij, iubilationis, concionatoris ordinis, &c. Propter has ergo, & alias causas non vna pœnitentiæ regula pro omnibus posita est, sed illa solùm, quæ ad temperantiam, honestatem, decentiam, & paupertatem, sufficiant; has enim conditiones sæpe in constitutionibus suis obseruat D.Ignatius, vt patet 3.p.cap.2. & 6.p. cap.2.§.15.*Pœnitenti.*

Cassian. Basil.

Quarta vtilitas.

15. Ad exemplum autem illud, quod in eadem obiectione n.11.de ieiunio Christi Domini afferebatur, respondet Basil.dict.cap.5. Constit. monast.in fine, vbi cùm ferè totam doctrinam à nobis positam latè tradidisset, eodem modo sibi obiicit, dicens. *At, & diuturnam Dominus inediam pertulit, dixeris; idem fecit Moyses, idem Elias propheta.* Respondet. *At enim illud tu quoque animaduertito, Dominum, itémque Moysem, & Eliam, hoc semel tantùm fecisse; reliquo autem toto vitæ tempore, quòd in regendo corpore eam, quam par erat, perpetuò disciplinæ moderationem adhibuerint, idque otio languere nunquam siuerint, sed vsque in laboribus, assiduísque exercitationibus continuerint, sicque auxiliari opera corporis, animi virtutes illustriores reddiderunt, dum omnibus suis partibus absoluendæ spirituali suæ conuersationi operatoriam eiusmodi, & actiuam vitam, ceu sigillum ac clausulam adiecerunt.* Vbi Scholiastes in margine adnotauit, Basilium loqui de actiua vita, quæ ex plenitudine contemplationis deriuatur, vt est spiritualis doctrina; quã dicit esse consummationem perfectionis; & ad hãc pertinere ita moderari corpus, vt illi possit inseruire. Atque huius rei exemplum dedisse Christum in ordinario cursu vitæ suæ, licèt semel extraordinarium etiam ieiunium seruauerit. Vnde D.Thom. 3.p.q.40.art.2.ad 1.*Vtraque* (inquit) *vita est licita, & laudabilis, vt scilicet aliquis à communi hominum consortio segregatus abstinentiam seruet, & vt in Societate aliorum positus communi vita vtatur; & ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplum dare hominibus.* Fortasse etiam voluit illo exemplo docere, prædicatores, & ministros Euangelij oportere aliquoties à communi vita segregari, & per aliqua temporis spatia seriùs & frequentiùs contemplationi vacare; & corpus maioribus ieiuniis, vigiliis, & aliis modis affligere. In quo etiam Societas ipsum maximè imitatur per vsum spiritualium exercitiorum, quæ vel semel, vel sæpiùs in anno ferè ab omnibus per hebdomadam, vel plures dies fieri solent, cum frequentiori vsu ieiuniorum, & aliarum corporalium afflictionum, quæ ad maiorem deuotionem, ac longiorem solito diuinarum rerum meditationem, & contemplationem possint deseruire. Quam tandem consuetudinem 6.generalis congregatio suo decreto stabiliuit, vt lib.8. cap.1.in fine afferemus.

Exemplo in obiectione adducto de Christi ieiunio satisfit.

Basil.

D.Thom.

16. Ad aliam verò partem in eodem n. 11. respondetur verba illa Christi Domini, *Qui mollibus vestiũtur,* &c.in eos dicta esse, qui dilicias in vestibus quærunt, non verò ad eos transferri possunt, qui (iuxta consilium Apostoli 1. Tim.6.) habentes alimenta, & quibus tegantur, his contenti sint. Neque enim amplius habere censendi sunt, qui licèt habitu nimirùm austero non vtantur, nihil tamen aliud in eo, quàm decentiam, honestatem, & commoditatem suo statui, hoc est, religioso clericatui necessariam quærunt. Hanc autem regulam seruari voluit B.Ignatius in vestitu Societatis, vt suprà in cap.5.notatum est. Vnde licèt ex priori ratione, quæ sumpta est ex communi vita, & conuersatione cum proximis, prout suprà disseruimus, solùm videatur concludi vtilem fuisse communem habitum clericorum, quantum ad ea, quæ exteriùs apparent; tamen ex ratione 2.num.12.addita, quæ respicit necessitatem virium, & salutis corporis ad sustinendos labores Societatis; idem à fortiori cõcluditur de vsu internarum vestium. Eò vel maximè, quòd nullæ ferè adeò interiores lateant, quin exteriùs appareant; & inter eas etiam est seruanda proportio, & decentia, ad quam multùm pertinet munditia, maximè in his personis, quæ cum aliis familiariter conuersaturæ sunt. Vnde de omnibus clericis dixit Hieron. epistol.2. ad Nepotiannm, *Ornatus, & sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quibus etiam ait, non ornentur veste, sed moribus.* & similia habet epist. 22. ad Eustochium. Cuius authoritate hoc ipsum confirmat Concil. Senonens.2.p. de moribus. cap.24. & Concil. Coloniens.p.5. cap.26. Et idem habet Concil. Mediolan. sub Cardinali Borromeo p. 2. cap.de clericorum vestitu. Et de B.August. refert Possidon.in vita eius, cap.22.vestimenta illius, nec nitida nimiùm, neque abiecta plurimùm, sed ex moderato, & competenti habitu fuisse. De qua etiam re nonnulla in superioribus diximus in cap. 5. Propter hanc ergo exteriorem decentiam, & munditiam (quam certè solitariis superuacaneam censuit Hilarion, nisi fortè de curiosa, ac mundum redolente locutus est) necessarium etiam fuit Societatem hoc genere vestiméti vti, cùm illud propriam perfectionem non impediat, & vtile sit vt faciliorem, magísque gratum possit habere aditum ad omnes homines cuiuscunque ordinis sint, lucrandos, & familiariter tractandos, quantũ eorum saluti expediat. Porrò autem dictis in tota hac 2. assertione minimè aduersatur obseruari in Societate iuxta regulam 5. ex communibus, abstinentiã sextæ feriæ per annũ, statutúmque fuisse in 7. congregatione can.2.vt in peruiligio S.Patris nostri Ignatij ieiunium seruetur. Hæc enim magis ad cultum ac memoriam passionis Christi Domini, & fundatoris nostri referuntur, quàm ad statam, communémque toti religioni pœnitentiam indicendam. Quod etiam de illa abstinentia ab omni recreatione, quam eadem Congregatio in can.8.pro triduo passionis Christi piè introduxit, accipiendum est.

Respõdetur ad verba Christi, qui mollibus, &c.

Hieron.

Vide Bald. in rubric. extra de vita, & honest. cleric.

Possid.

Tertia Conclusio.

Societatis regulam valdè strictam esse.

Tertiò dicendum est, religionem Societatis sub regula valdè stricta, & rigorosa Deo inseruire. Hoc facilè demonstrabitur ex dictis, si declaratio terminorũ suprà num. 2. posita præ oculis habeatur: Nam regula non dicitur arcta, vel laxa, propter corporales afflictiones maiores, aut minores (quãuis hoc etiam adiuuet) sed præcipuè propter maiorem 17.

Suadetur ex dictis.

iorem rigorem, & obseruantiam in omnibus operibus virtutum, & consiliorum, & tanto erit maior arctitudo, quanto fuerit maior obseruantia in his, quæ maioris momenti, & perfectionis sunt. Constat autem euidenter, regulam Societatis circa consilium obedientiæ, quod est omnium maximum, esse arctissimum, quia descendit vsque ad minima, cum maxima dependentia, & subordinatione ad Superiorem; & se extendit vsque ad maxima cum summa promptitudine, & totius hominis abnegatione; qua de re latè in lib. 4. c. 12. & 13. & qui huiusmodi obedientiam non obseruat, reuera huic regulæ plenè non satisfacit; ergo. In vsu etiam paupertatis maximam quandam perfectionem requirit, vt in superioribus satis tactum est, & citato lib. 4. c. 8. & 9. tractabitur. In castitate verò rigor consistit in summa vigilantia vitandi omnia, quæ vel minimum possunt ea lædere. Quàm verò sit exacta hæc cura, tam in regulis, quàm in vsu Societatis, notissimum est; nam aliquibus potius videtur nimia, considerato autem fine, & ministeriis Societatis, nimia quidem non est, non tamen potest non esse maxima, & valdè rigorosa, si Societas debet in sua puritate conseruari, vt per diuinam gratiam hactenus conseruatur; qui effectus satis probat regulam eius in hac parte esse arctissimam. His accedit, quòd ex vi regulæ Societatis, tam in Constitutionibus, quàm in regulis communibus, & particularibus contentæ, necesse est, vt qui perfectè ad illam se conformare voluerit, strenuè vigilet in custodia omnium sensuum, & circunspectione verborum, & in abnegatione propriæ voluntatis, & mortificatione omnium affectuum, præsertim ambitionis, & elationis; quæ omnia non solùm corpus, sed etiam spiritum valdè constringunt, & non parum interdum affligunt: præsertim, quia hæc cura licèt singulis voluntaria esse debeat, eísque præcipuè demandata sit, non tamen illis solis, sed etiam superioribus ex vi suarum regularum, vt si qui in toto hoc negotio propriæ mortificationis negligentes, ac remissi sint, eos excitent, & exerceant. Si igitur hæc omnia attentè considerentur, & multa alia, quæ ex ordinariis laboribus, & exercitiis Societatis tam internis, quàm externis adiunguntur; nemo qui ea satis percipiat dubitabit, quin huius religionis institutum satis arctum, & rigorosum sit.

3. p. Const. c. 1. §. 4. & aliis locis supra indicatis.

18. Atque hinc seruata proportione inferre possumus illa duo, quæ in cap. superiori num. 8. & 9. intulimus. Vnum est, institutum hoc non posse in se iudicari imperfectum, aut minùs prudenter ordinatum, eo quòd ex regula certam corporis austeritatem, aut afflictionem non profiteatur, sed vitam quandam in exterioribus communem, seueram tamen, moderatam, ac honestam. Probatur eodem discursu, quem suprà fecimus; nam hæ corporis afflictiones nõ sunt ita per se bonæ, vt in ois consistat perfectio, sed vt sint instrumenta perfectionis acquirendæ, vt D.Th. docuit q. 188. art. 6. ad 3. & est doctrina omnium Patrum Augustini, quem D.Th. citat 2. q. Euang. q. 11. & Gratian. in cap. *quod dicit.* 41. d. Basilij citatis locis, præsertim in constit. monast. c. 5. & serm. de seruanda virginitate. Cassian. & Patrum quos refert collat. 1. c. 7. collat. 2. c. 2. & collat. 21. c. 13. 14. & 15. Et idem sumitur ex lib. 1. de institutis c. 11. & toto lib. 5. Igitur si considerato fine (eóque perfectissimo) religionis, maior asperitas ex vi regulæ non est nõ solùm necessaria, verùm nec conueniens, non potest religio in se imperfecta, aut minùs bene instituta iudicari, eo quòd illo medio non vtatur nisi cum moderatione, & discretione suo illi fini accõmodato. Demonstratum autẽ est considerato fine Societatis & laboribus eius, illud medium non fuisse illi cõueniens, in alio gradu, aut modo; ergo ex eo capite non habet imperfectionẽ priuatiuam, vt superiori cap. num. 2. loquebamur. Quod si vlterius addamus finem, & labores huius religionis adeò perfectos esse ex suo genere, vt austeritati corporis præferendi sint, quatenus hi cum illa coniungi nõ possunt, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Exercitatio corporalis ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia.* Quem locum ad hoc propositum adiunctis multis Patrum testimoniis tractaui in tom. 2. 3. p. disput. 28. sect. 3. Si hoc (inquam) addamus, vlteriùs etiam concludemus, nec negatiuam imperfectionem illam dici posse in tali religione, quia illa non est perfectio simpliciter simplex in hoc genere, ita vt formaliter sit necessaria ad perfectionem religionis vt sic; potest siquidem eminenter contineri in aliis laboribus, & afflictionibus maioris momenti, & suppleri per desiderium exterioris pœnitentiæ grauioris, ex magno affectu interioris pœnitentiæ, præsertímque per voluntatis abnegationem, in qua religiosi perfectio consistit, vt dixit Ioannes Climacus in gradu primo perfectionis. & Bonau. in speculo disciplinæ p. 1. cap. 4. Aduertant autem religiosi Societatis, nos hîc loqui de instituto ipso, non de singulis personis; nã singuli imperfecti erunt, si quantum in ipsis est, afflictionibus corporis sibi proportionatis non vtantur; neque erit eis sufficiens excusatio, quòd in aliis laboribus studiorum, aut aliorum operum pietatis versentur, vel quòd aliæ abnegationes, & internæ mortificationes ab ipsis exerceantur; & custodiæ sensuum cura, vigiliáque occupentur; nã hæc omnia non excusant ab vsu pœnitentiæ exterioris, cum omni austeritate, quæ arbitrio Superioris possit prudenter cum illo alio grauiori onere coniungi; hoc enim non solùm ipsa ratio per se maioris perfectionis, maiorísque cum Christo, & Sanctis conformitatis, verùm etiam propria regula Societatis illa à nobis singillatim requirit, vt explicatum est, declararíque ampliùs potest exemplo paupertatis, quam collegia Societatis in communi non habent, cùm tamen singuli scholares habeant: sic ergo in communitate Societatis regula definitæ pœnitentiæ non datur; quisque autem ex regula tenetur sibi conuenientem cum superioris nutu, aut iussu assumere, contra quam etiam regulam faciet Superior, qui subdito ea in re non prospexerit.

Primũ corollarium ex doctrina tradita.

D Thom. August. Gratian. Basil. Cassian.

Ioã. Climac. D. Bonau.

Nota.

19. Aliud corollarium huic simile est, propter hoc genus vitæ, non posse religionẽ hanc iudicari minus perfectam quacunque alia, à qua in exteriori vitæ austeritate, ex vi regulæ excedatur: sicut D. Thom. dixit de excessu in paupertate, & nos ostẽdimus de excessu in vsu chori, in citato num. 5. superioris cap. Eadem enim ratio hîc omnino applicari potest, quia ille excessus non est in re simpliciter necessaria ad perfectionem, neque in re omniũ optima. Oportet ergo pensare an religio illa, quæ in austeritate excedit, in aliquo alio bono excedatur, vt in perfectione obedientiæ, contemptu honorum, & dignitatum, laboribus circa salutem proximi, & exercitatione, ac professione perfectarum, solidarúmque virtutum, vel alia simili; & deinde oportebit expendere, quod illorum bonorum magis ponderet, & tunc legitimè fiet comparatio, quam tamen facere, vt sæpe dixi, meum non est.

Secundum corollariũ.

D. Thom.

20. Vltimò ex dictis facilis est responsio ad secundam obiectionem cap. 7. num. 2. relictam, & ad rationem

Satisfit obiectioni ca. 2. relictæ, &c.

tionem dubitandi in principio huius cap. propositam. Nam inprimis distinguimus austeritatem corporalem à rigore, vel arctitudine religionis, quæ non immeritò dici potest spiritualis austeritas, & quanuis prior in Societate non emineat, posteriorem ostendimus esse magnam, eámque per se ad perfectionem religionis pertinere. Deinde fatemur antiquas religiones in maiori austeritate corporali fuisse fundatas, quantum ad ea, quæ pro toto corpore religionis per generales regulas designabantur, id verò ortum est ex diuersitate finis, studiorum, actionum ac laborum; & ideo hæc diuersitas non est contrarietas, sed potiùs conformitas proportionata. Quoad vsum autem, & exercitium earumdem, vel æquiualentium austeritatum, & afflictionum corporis ortum etiam ex vi regulæ, licèt diuerso modo propositæ, fortasse non est magna diuersitas; & si qua est, aliis muneribus compensatur, vt satis explicatum est. Denique addere possumus primam, & antiquissimam religionum fuisse religionem Apostolorum, quæ quia non fuit instituta ad vitam quietam, vel solitariam, aut otiosam, vt Augustinus loquitur, neé vt membra eius in vno loco consisterent; sed per A vniuersum mundum discurrerent, ideo non legitur fuisse fundata in certa, aut vniformi austeritatis regula, præter tria substantialia religionis vota, cum maxima eorum perfectione in ordine ad illum finem, qui Actor. 6. illis verbis exprimitur; *Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Vnde licèt certum sit Apostolos castigasse corpora sua, & in seruitutem redegisse, modus tamen non est certus, nec vnus & idem pro omnibus fuit definitus, sed vnusquisque, quod prudenti arbitrio suo muneri iuxta proportionem virium, & actionum expedire iudicabat, egisse creditur. Nam de Iacobo fratre Domini refert Eusebius lib. 2. histor. ca. 24. ex Hegesippo, nunquam induisse laneam vestem, sed sola syndone linea vsum; alij verò hoc non obseruarunt, & ita est de aliis rebus ad vsum corporis accommodatis. Illud ergo institutum suo modo imitatur Societas, eiúsque alumni conari debent, vt, quoad possint, Apostolos imitentur. Hoc, inter alia, obseruato discrimine, quòd Apostoli in huiusmodi rebus, ab Spiritu sancto proximè, & specialissimè regebantur; nobis autem Superioris iudicium, & voluntas pro regula proposita est.

August. *Euseb.*

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

De ingressu in Societatem, & probatione, tum quæ illum antecedit, tum etiam quæ sequitur.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De ingressu in Societatem, & probatione, & quæ illum antecedit, & quæ subsequitur.

EXPLICATO Societatis instituto, vt rationem omnium, quæ in ipso sunt, distinctiùs tradamus, necesse est ex illa generalitate ad particularia descendere, quod faciemus seruato illo ordine, quem in superioribus disputando de statu religioso in genere tenuimus, quanuis quia in Societate plures sunt personarum differentiæ, & gradus, quàm in aliis religionibus, vt notatum est lib. 1. cap. 1. num. 3. & latiùs cap. 3. num. 12. ideò per illos omnes discurrere necessarium erit. Incipimus ergo à primo ingressu, de quo ante omnia supponenda sunt, quæ in communi de ingressu religionis in tom. superiori sunt dicta: nam in illis ferè conuenit Societas cũ aliis religionibus, præter quædam specialia, quæ ex proprio instituto illi conueniunt: ex quibus quædam dici possunt substantialia, id est, necessaria ad valorem ingressus, quædam verò accidentaria, quia nimirum seruari debent, vt receptio rectè fiat, quanuis si emittantur, valida sit, & vtraque sunt à nobis explicanda.

CAPVT I.

Vtrùm rectè instituta sint aliqua impedimenta, quæ substantialiter impediant Societatis ingressum, & quæ illa sint.

1. In instituto Societatis haberi impedimenta ad ingressum. INter Societatis ordinationes, seu regulas, primum locum tenent illæ, quæ ad dirigendum modum recipiendi eos, qui ad Societatem aggregandi sunt, traduntur; & continentur præcipuè in opusculo, seu tractatu, quod *Generale examen* vocatur, quia iuxta illud examinantur, qui in Societatem sunt recipiendi, & illis etiam est ante omnia proponendum, vt ipsi quoque de suo ingressu maiori cum luce deliberent. Aliqua etiam adduntur in 1. p. Constit. cap. 2. & 3. & p. 10. §. 7. in quibus locis quædam traduntur documẽta generalia, quæ quia non ita videntur de substantia actus, nisi fortè, prout in aliquibus conditionibus particularibus includuntur, ideo in cap. 3. meliùs attingentur; nunc enim solùm de impedimentis necessariis dicendum est. Hæc igitur quinque proponuntur in cap. 2. Examinis. Primum. Primum est, *recessisse à gremio Ecclesiæ fidem abnegando, vel sic in errores contra ipsam incurrendo, vt damnatus ob aliquam propositionem hæreticam quispiam fuerit, vel vt suspectus de hæresi, per sententiam publicam declaratus, vel si infamis, ob excommunicationem tanquam schismaticus, spreta authoritate sanctæ Matris Ecclesiæ extiterit.* Secundum. Secundum impedimentum est, *homicidium perpetrasse, vel publicè infamem propter enormia peccata fuisse.* Tertium. Tertium est, *habitum suscepisse alicuius religionis fratrum, vel clericorum, vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, siue emissa, siue non emissa professione; vel eremitam* A *cum vestibus monachalibus fuisse.* Quartum est, *vinculo matrimonij consummati, vel seruitutis legitimæ ligatum esse.* Quartum. Quintum est, *infirmitatem pati, vnde obscurari, vel parum sanum iudicium ei reddi soleat, vel dispositionem notabilem ad huiusmodi infirmitatem habere.* Quintum. Circa quæ non desunt obiectiones, & difficultates, quas meliùs expediemus discurrendo per singula, eorum sensum, & rationem reddendo; postea verò quantum & quomodo impediant explicabimus; ac tandem quid in hac parte à Societate adiectum sit, indicabimus sequenti capite.

De primo impedimento.

B Circa primum ergo, quantum ad sensum eius attinet, vnum est certum, scilicet, quando delicta ibi numerata publica sunt, modo in eadem constitutione declarato, tunc omnino impedire, ac meritò; propter grauissimam infamiam, quæ & in Societatem redundaret, & talem personam ineptam, & inefficacem redderet ad Societatis ministeria. 2. Delicta primi impedimenti, si sint publica notitia iuris omnino inhabilitant. Cùm verò dupliciter contingat esse publicum delictum, scilicet, vel notitia facti, vel iuris, in prædicta constitutione requiri videtur notitia publica iuridica, qualis per sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam criminis confertur. Et ideo dubitari potest, an huiusmodi delictum, si ad eum statum non peruenit, non impediat, etiamsi aliàs factum ipsum publicum sit, & multò minùs si sit occultum. C

Ad hoc autem explicandum quatuor delicta, seu gradus delictorum in ea clausula attinguntur; 3. scilicet, apostasia à fide; error circa aliquam propositionem hæreticam; suspicio hæresis, & schisma, spreta authoritate, ac prouidentia Ecclesiæ. Quæ notitia requiratur, vt error circa propositionem hæreticam ingressum impediat. In secundo gradu manifestè postulatur, vt sententia intercedat, qua damnetur persona propter talem errorem. Vnde quantumuis aliquis in similem casum inciderit, & idem multis notus sit, videri posset, ex vi illius, non reddi inhabilem personam ad Societatem, quia in hac lege hoc non exprimitur, & non est amplianda, cùm in hac parte odiosa sit. Sed hoc dubium sublatum est in 1. p. Constit. cap. 3. lit. A. vbi dicitur sufficere errorem esse publicum, & quòd timeretur in iudicio posse conueniri; cuius rei iudicium Præposito Generali relinquitur. D Ibi verò non dicitur in eo casu recipi non posse, sed non debere, & ideo sola notitia publica sine sententia, non videtur facere impedimentum irritans, sed tantùm impediens. Aduertendum est enim vlteriùs in hoc secundo genere delicti, non requiri vt quis sit hæreticus & verè contumax, sed satis est quòd errores contra catholicam doctrinam protulerit, & ideo meritò postulari, vt per sententiam quispiam damnatus sit de errore ob aliquam propositionem hæreticam, quia donec ita damnetur,

tur, cùm de hæresi illius non constet, nec infamiā adeò grauem regulariter contraxisse videtur, vt propterea omnino excludendus videatur. Prudenter ergo iudicio supremi Prælati id cōmissum est. Idémque iudicium est de tertio casu, in quo nec certa hæresis, nec prolatio erroris clara supponitur, sed sola suspicio hæresis; & ideo expresse requiritur, vt sit per sententiam publicam suspectus de hæresi declaratus. Quod eodem modo intelligendum dicitur in declaratione citata ex 1. part. Constit. additur verò in declaratione Examinis, eum, qui suspectus est de opinione aliqua erronea in re ad fidem pertinente, quandiu suspicio manet non esse admittendum; vbi hæc differentia insinuatur inter eum, qui per sententiam suspectus declaratus est, & eum qui alio modo est suspectus; quòd in priori, impedimentum illud est perpetuum, & incurabile (vt sic dicam) quantumuis talis persona emendata sit, & suspicio in præsenti ablata; at verò in posteriori casu licèt suspicio impediat quandiu opinio illius durat, vt ibi dicitur; tamen si auferatur, impedimentum etiam aufertur; non enim sine causa illa limitatio addita fuit.

Quæ hæresis suspicio ad hunc ingressum inhabilitet.

4. Duobus autem modis potest intelligi, suspicionem auferri: primò, quia iam constitit publicè, ac sufficienter talem suspicionem falsam fuisse, quia re vera talis persona nunquam habuit opinionem erroneam in doctrina fidei; & hic est optimus modus auferendi suspicionem, & sine dubio in illo casu sufficiens. Alius verò esse potest, si in præsenti iam nulla sit suspicio, quòd talis persona habeat nunc talem opinionem erroneam; semper tamen suspicio maneat, an præterito tempore habuerit. Et hic modus videtur minùs sufficiēs, quia non omnino purgat personam ab infamia, quæ manet ex præcedente defectu, etiamsi emendatus sit. Nihilominus tamen etiam in eo casu censeo auferri impedimentum, quanuis multa prudentia expendere oporteat, an in eo casu expediat recipere personam, vt per se constat. Ratio verò prioris partis est, quia declaratio dicit, *Quandiu suspicio manet*. Quæ verba non significant in rigore, quòd solùm duret suspicio de præterito actu, sed etiam quòd duret secundùm præsentem statum. Imò ex vi illorum verborum, sola hæc suspicio, quando sententia non interuenit, non videtur esse impedimentum inhabilitans personam, & annullans receptionem si fiat; sed solùm impediens, ne rectè, & conuenienter fiat. Verba enim declarationis sunt, *Qui suspectus esset, &c. constat, quandiu suspicio manet non esse admittendum.* Quæ verba videntur magis directiua, & declaratiua circunspectionis, & obligationis superioris, ad quem spectat receptio, quàm constituentia nouum impedimentum irritans, quanuis definitiua esse, non appareat improbabile. Vnde in rigore loquendo de tali impedimento, necessaria est sententia declaratiua, vt per solam suspicionem hæresis inducatur.

Primus modus abolendi prædictā suspicionē.

Secundus.

5. In quarto gradu, seu modo huius impedimenti, infamia necessaria est, vt in eo expresse dicitur. Non declaratur autem ibi, oportere hanc infamiā esse iuris, id est, in publica, & iuridica sententia fundatam, sed solùm postulatur, vt quis extiterit infamis ob excommunicationem tanquam schismaticus, spreta authoritate, & prouidentia sanctæ Matris Ecclesiæ. Potest autem aliquis incurrere hanc excommunicationem ipso facto, & esse infamis ob talem excommunicationem, etiamsi per sententiam declaratus non sit: nam potest delictū esse publicum, & consequenter etiam censura, quod sufficit ad prædictam infamiam. Atque ex his facilè redditur ratio huius impedimenti, quoad hæc tria membra; propria enim, ac præcisa ratio fundatur in infamia. Quanuis enim illa delicta, vel suspiciones eorum, meritò possent reddere cautiorem Societatem in receptione talium personarum, nihilominus non sunt posita, vt absoluta impedimenta, nisi quando prædicta infamia intercedit, quia alia incommoda possent esse ablata & per prudentiam id posset iudicari. Infamia verò talium delictorum est magnum impedimentum in hoc instituto, & vitæ genere; tum propter ea, quæ generalia sunt, & statim attingētur in secundo impedimento; tum etiam quia cùm hæc religio (inter alia) per se instituta sit ad defensionem fidei, & specialem obedientiam ad Sedem Apostolicam profiteatur, meritò censetur ineptus ad illam profitendam, qui de erroribus contra fidem, vel de suspicione hæresis damnatus est, vel qui de publico schismate est infamis. Sicut Inquisitores, quia de erroribus contra fidem iudicant, ab omni errorum suspicione immunes esse debent, iuxta illud Ambros. serm. 20. in Psalm. 118. *Iudicet ille de alterius errore, qui non habet quod in seipso condemnet.* & habetur in cap. *iudicet*. 3. q. 7. Atque hinc etiam constat idem dicendum esse in primo gradu huius impedimenti, scilicet apostasiæ à fide, si in eo similis infamia interueniat; an verò necessaria sit, dicam meliùs in puncto sequenti num. 11. & 14.

Quæ infamia excommunicati tanquam schismatici requiratur.

Ambros. Vide Bre-uent. in c. 2. expositionis luz regulæ. De apostasia a fide.

De secundo impedimento.

6. Secundum impedimentum duas habet partes. Prima est de homicidio, circa quod, priusquam eius rationem reddamus, quærendum est de quo homicidio intelligendum sit. Et inprimis an vniuersaliter intelligatur de omni homicidio, siue illicito, siue licito, quale est, quod fit à milite in iusto bello; à iudice per iustam sententiam, & ab eius executore. Quod enim sub hac generalitate verbum illud accipiendum sit, suadet primùm absoluta vocis significatio. Secundò, quia illud homicidium videtur hîc intelligendum, quod sufficit ad irregularitatem contrahendam; sed ad hoc etiam sufficit homicidium etiam licitum, vt supponimus; ergo. Maior patet, quia cùm religio Societatis sit religio clericorum, meritò delictum quod facit hominem irregularem, & ineptum ad clericales functiones, reddit etiam illum inhabilem ad ingressum talis religionis, argumento cap. vlt. de cleric. excommun. ministr. vbi irritanda dicitur electio excommunicati minori excommunicatione, quia *ad susceptionem eorum eligitur, à quorum perceptione à sanctis Patribus est priuatus.* Quem textum in disput. 24. de Censuris sect. 2. versauimus. Sic ergo dicere in præsenti possumus; receptionem talis personæ in Societate inualidam esse, ne quis recipiatur ad ea ministeria, à quibus est per Ecclesiam remotus. Iuxta quem discursum solùm erit excipienda occisio hominis in propriam defensionem: per illam enim irregularitas non incurritur. De qua exceptione res videtur indubitata; cur enim naturalis defensio existimanda est religiosum statum impedire, cùm sit per se honesta, & nullam speciem mali habeat, aut defectum lenitatis, propter quam causam nullum sacrum ministerium impedit. Accedit, quòd ad illud non meretur nomen *homicidij* moraliter loquendo, sed *defensionis propriæ*, tunc enim ille qui alterū aggreditur, magis seipsum interficit, quàm ab altero occiditur.

De primo membro, id est, homicidio dub. 1. An quodlibet impediat.

Homicidiū in propria defensionē non impedit.

Addo

7. Solum peccaminosum homicidiũ hũc ingressum impedire. *D.Thom.* *August.*

Addo verò vlterius probabilius mihi videri, impedimentum hoc esse restringendum ad homicidium peccaminosum. Primò quidem, quia vox *homicidij* moraliter significat actum intrinsecè malum, qualis prohibitus est per quintum præceptũ Decalogi, vt tradit D.Thom. 1.2.q.100. art.8. ad 3. & sumitur ex August. 1. de liber. arbit. cap.4. Et hic est communis vsus huius vocis in legibus, & præceptis, & maximè in materia odiosa ita intelligenda est iuxta vulgatam regulam. Secundò, quia statim in 2. cap. eiusdem examinis §. 6. pro ratione huius impedimenti redditur, quia, qui hanc *notam* habuerit, minùs aptum instrumentum erit ad Societatis munera, *propter consuetam multis, & communẽ infirmitatem.* Quæ verba planè supponunt, in hoc impedimento aliquam culpam, vel notam, seu infamiam ex illa fuisse contractam. Tertiò, quia discursus in contrarium factus efficax non est, alioqui probaret omnem irregularitatem debere esse in Societate impedimentum inhabilitans ad ingressum in illam, quod est planè falsum; quia defectus natalium facit hominem irregularem, & in præsenti non est homini impedimentum. Sic ergo defectus lenitatis licèt inducat irregularitatem, non propterea comprehendendus est sub *homicidio*, quod multo magis odiosum est, & eius irregularitas longè diuersa. Vnde potest optima differentia assignari: nam in irregularitate contracta ex defectu lenitatis, potest ipsa Societas dispensare, vt nunc suppono ex priuilegiis eius, verbo *Dispensatio.* & infrà lib.9. cap.2. à num.41. dicetur. In irregularitate autem ex homicidio, præsertim voluntario, & commisso ante ingressum Societatis, non potest ipsa dispensare, & ideo mirum non est, quòd prior defectus non impediat ingressum, licèt posterior impediat.

Satisfit rationi in cõtrarium positæ num. præced.

8. Dubium secundum, An solùm voluntarium homicidiũ hũc ingressum impediat.

Hinc verò nascitur secundum dubium, an scilicet, hoc impedimentum intelligendum sit de omni homicidio peccaminoso, vel solùm de illo, quod in iure dicitur *voluntarium*, & à casuali distinguitur. Suppono autem non esse sermonem de casuali omnino, quod omne *voluntarium*, etiam *indirectum* excludit, quia illud non est peccaminosum, vt per multa capita traditur 23.q.5. Et ideo certum est hìc non comprehendi; tum ex dictis, tum etiam quia non est actus humanus, qualem significat *homicidium* absolutè dictum. Neque oportet hìc distinguere, vel quæstionem mouere, de dante operam rei licitæ, vel illicitæ: nam totum hoc materiale est, solúmque est inspiciẽdum quod ad præsens attinet, an in ratione homicidij actus sufficienter voluntarius sit, & culpabilis. Sumitur ergo hìc *casuale homicidium*, vt distinguitur à *voluntario directè*, etiamsi *indirectè voluntarium sit.* Videtur ergo impedimentum hoc restringendum ad homicidium *voluntarium*: primùm ex responsione proximè data; nam sola irregularitas homicidij voluntarij ita reseruata est, vt potestas in ea dispẽsandi non sit Societati concessa; in alia verò quæ est ex homicidio casuali, dispensare potest; ergo sicut defectus lenitatis non impedit ob hanc causam, ita nec homicidium casuale. Secundò ex generali regula, quòd *odia restringenda sunt*, & ex quodam principio recepto, quòd in huiusmodi legibus ponentibus censuras, aut inhabilitates propter delicta, verba, quibus talia delicta significantur, restringenda sunt ad delicta omnino perfecta, & consummata in sua specie; huiusmodi autem in præsenti est homicidium voluntarium; nam casuale imperfectum est, & ideo eius irregularitas multò faciliùs tollitur.

Ratio dubitandi.

A Nihilominus verum censeo sub hoc homicidio comprehendi etiam casuale peccaminosum; probatur primò ex vsu, qui est optimus legum interpres. In hoc autem sensu videtur vsu receptum, & obseruatum hoc impedimentum in Societate. Secundò ex absoluta appellatione *homicidij*, quandocunque enim iura specialiter volunt reseruare, aut aliquid statuere de homicidio directo, ita vt casuale non comprehendatur, addere solent illam particulam *voluntarium*, vt specialiter videre licet in Concil.Trid. sess.24.cap.6. de reformat. Et meritò, quia *homicidium* absolutè prolatum significat omnem occisionem hominis intrinsecè malam, sub qua comprehenditur etiam illa, quæ ex negligentia fit, qualis est in homicidio casuali. Et in B vniuersum leges prohibentes delicta, absolutè, vel propter illa ferentes censuram, non solùm illa comprehendunt directa voluntate facta, sed etiam indirecta; & ideo quando lex ferens censuram, solùm vult comprehendere culpam directè voluntariam, semper addit particulam *scienter*, vel verbum *qui præsumpserit*, aut aliud simile, vt proprio loco diximus, disput. 4. de censur. sect.9. & alios latè citat Sanches lib. 2. de matr. disputat. 40. num. 4. Hæc autem constitutio nullum addit verbum limitans homicidium ad solum voluntarium; ergo non potest à nobis cum aliquo C fundamento limitari. Et quanuis verum sit requiri actum consummatum vsque ad effectum mortis, non tamen est de ratione peccati consummati in sua specie, quod sit directè voluntarium, sed solùm quòd sit actus simpliciter humanus, ac moralis ita, vt ex parte voluntarij, ad peccatum mortale sufficiat. Denique non refert, quòd Societas possit dispensare in irregularitate contracta ex homicidio casuali, quia in superiori puncto solùm diximus, hanc potestatem iuuare, vt aliquis defectus minùs impediat. Inde tamen non fit consequens, vt omnis defectus, in quo aliàs potest Societas dispensare, eo ipso non impediat ingressum, quia fieri potest, vt ad hunc effectum non expe- D diat vti tali dispensatione, licèt propter alios potestas habeatur. Neque etiam valet argumentum ab homicidio licito ad casuale, tum quia in his rebus positiuis argumenta à simili debilia sunt, & standum est rigori verborum legis; tum etiam quia homicidium licitum non inducit notam in personam; vnde quoad ordines non impedit, nisi propter significationem; homicidium autem peccaminosum, licèt casuale sit, sæpe inducit notam, & grauiter turbat pacem, & scandalum generat.

9. Non solùm voluntariũ, sed etiam casuale homicidium peccaminosum impedire.

Sanch.

Satisfit rationi dubitandi in numer. præced.

Hinc verò succedit tertia dubitatio, an hoc impedimentum intelligendum sit de quocunque homicidio externo, etiamsi occultum sit, an solùm de publico. Nam quòd de publico tantùm intelligendum sit, videtur suadere ratio, quæ in eodem E cap. 2. §. 6. datur de hoc impedimento, scilicet, *quia minus apta instrumenta erunt, qui hanc notam habuerint*; nam per hanc *notam* infamia significari videtur, vt verba sequentia declarant, *propter consuetam multis, & communem infirmitatem*; hæc enim infirmitas communis non videtur esse alia, nisi illa de qua dixit Bernard. serm. 2. de resurrect. *Legimus, & quotidianis experimentis didicimus, vt cuius vita despicitur, etiam prædicatio contemnatur.* Propter quod Hormisda Papa epistol. 3. ad Episcopos Hispaniæ cap. 1. cùm statuisset irregularitatem in eos, qui publicam pœnitentiam egissent, rationem subdit. *Nam qua conscientia absoluit reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis, quẽ*

10. Dubiũ tertium, An omne homicidium peccaminosum, vel solùm publicum impediat.

Bernard.

paulò antea vidit iacentem, veneretur antistitem? habetur in cap. *non negamus.* 61. dist. Hæc autem ratio sic intellecta supponit delictum esse publicum, aliàs nec notam, nec infamiam inducet. Accedit, quòd ex aliquorum Doctorum sententia homicidium omnino occultum non inducit irregularitatem; ergo multò minùs inducet in Societate hoc impedimentum.

11.
Num sola publica apostasia à fide inhabilitet. Ratio dubitandi.

Atque hæ rationes dubitandi locum habent etiam in primo impedimento, quoad peccatum apostasiæ à fide; & ideo suprà in fine num. 5. simul huc tractandam remisimus. Illa enim ratio *de nota, & communi infirmitate*, simul traditur in dicto loco de primo, & de secundo impedimento; ergo sicut ex illa colligimus, hîc non comprehendi homicidium occultum; ita idem colligendum est de apostasia à fide. Loquor autem non solùm de apostasia, quæ dicitur per se occulta, qualis est merè interna, de qua nullum videtur esse dubium, quia illa non subiicitur humano iudicio, neque humanæ legi; sed etiam de externa apostasia, quæ *per accidens occulta* dicitur, quando contingit ab aliis non sciri, cùm de se sciri possit. Nam si hæc requirit statum infamiæ, vt ratio facta probare videtur, non tantùm requirit, quòd cognosci possit, sed etiam quòd nota sit. Et confirmatur etiam, quia sola hæresis publica videtur inducere in iure irregularitatem, in cap. *ad abolendam.* de hæreticis, & in cap. *saluberrimum.* 1. q. 7. Confirmatur tandem, quia videtur res valdè ardua, vt omnes iuuenes, qui nunc in prouinciis hæreticorum educantur, & consequenter ab Ecclesia recedunt, sint inhabiles ad ingressum in Societatem post perfectam conuersionem, & reditum ad Ecclesiam.

12.
Etiam homicidium occultum hûc ingressum impedire.

Nihilominus quod ad homicidium attinet, verius censeo hoc impedimentum etiam contrahi per homicidium occultum. Ratio prima est illa generalis, quòd vbi lex non limitat, neque euidens ratio cogit, nos non possumus prudenter limitationem adhibere. Vnde etiam in iure canonico mihi certum est, propter homicidium quantunuis occultum irregularitatem incurri, & satis significatur in Trid. sess. 24. cap. *licèt.* de reform. Cùm ergo hæc lex absolutè, & indistinctè loquatur, non potest à nobis ad homicidium publicum restringi; eò vel maximè, quod ex contextu verborum potest hoc etiam conuinci. Sic enim habent. *Secundus est, homicidium aliquo tempore perpetrasse, vel publicè infamem propter enormia peccata fuisse.* In quo contextu duo considero: vnum est, eo ipso quòd aduerbium *publicè* additur in posteriori membro, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud est, in aliis criminibus impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, sed ratione solius delicti; ergo absque infamia impedit; ergo etiamsi occultum sit: nam si oporteret esse publicum, maximè propter infamiam. Atque ita opinor in praxi, & consuetudine obtineri; nā si is qui examinatur, fatetur se homicidium perpetrasse, nihil ampliùs de fama, vel infamia; publico, vel occulto interrogatur, sed inhabilis iudicatur.

13.
Ratio constitutionis exponitur.

Quocirca, si ratio huius impedimenti in sensu suprà num. 7. & 10. explicato, accipienda sit, dicendum est, in ea consideratum esse id, quod frequentiùs, & vtplurimum accidit, scilicet, quòd tale delictum magnam notam iniurat: quòd verò in particulari casu, quando delictum est occultum, hæc ratio cesset, accidentarium est, & non sufficit, vt decisio legis cesset; maximè quia licèt delictum nunc sit occultum semper subest illi periculo grauem notam inferendi. Potest autem illa ratio habere alium sensum, scilicet, vt illa infirmitas consueta, & multis communis, non referatur ad opinionem aliorum, sed ad ipsummet homicidā, vel apostatam. Est enim communis infirmitas, vt qui semel cecidit, iterum facilè cadere possit, vel saltem quando lapsus est adeò grauis, & enormis, ostendit naturam, aut nimis iracundam, seu ferocem, vt in homicidio, aut nimis inconstantem, vt in apostasia; rectè ergo intelligi potest, hanc esse communem infirmitatem, ob cuius notam talia impedimenta ponuntur, iuxta quē sensum ad illam rationem, non est necessaria infamia per publicam notitiam; nā ipsum delictum satis notat personam. Tamen iuxta hunc etiam sensum data proximè doctrina necessaria est, scilicet, quòd licèt in aliquo particulari homicidio cesset hæc nota, eo quòd casu, vel ex passione acciderit, & aliàs constet hominem esse moderatæ naturæ, nihilominus impedimentum habeat suam vim, quia lex non considerat particulares casus, sed generaliter fertur, suámque efficaciam habet. Omne ergo homicidium peccaminosum hîc comprehenditur, etiam si non propria manu, sed per alium iubendo perpetratum sit, vt declaratur 1. p. Constitut. cap. 3. liter. C. vbi in casibus dubiis iudicium Generali remittitur, qui admonetur, ne se facilem in huiusmodi dubiis exhibeat; quo verbo significatur, in tali dubio inclinandum esse in fauorem religionis, etiamsi respectu particularis personæ rigorosum videatur.

Etiam homicidium aliena manu factum impedit.

14.
Apostasiam à fide occultá sufficere ad hoc impedimentum.

Vnde consequenter idem censeo dicendum in primo impedimento, de eo, qui recessit à gremio sanctæ Ecclesiæ, fidem abnegando; nam omnes rationes factæ hîc applicari possunt, & argumentum sumptum ex ratione impedimenti, hîc eodem modo cessat. ibi ergo verba etiam præcisa, & absoluta sunt. Et præterea ex quatuor membris, quæ in primo impedimento ponuntur, in secundo requiritur damnatio; in tertio, sententia publica; in quarto infamia; In primo verò nihil horum ponitur, sed tantùm *delictum*; ergo signum est, nullam ex illis conditionibus requiri; aliàs, qua ratione quis diceret esse necessariam infamiam, vel notitiam publicam, posset etiam dicere esse necessariam condemnationem per sententiam publicā. Hoc autem manifestè falsum est, & improbabile; ergo, & priùs; nam sequela tenet à paritate rationis, quantum spectat ad verba legis. Quia verò in Constit. 1. p. cap. 3. aliquid additur, quo potest hoc impedimentum restringi, id prætermittendum nō est, & aliqua differentia constituenda inter hoc delictum, & homicidium, quia homicidium, nec publicum esse oportet, nec probabile; hoc verò licèt non oporteat esse publicum, videtur saltem esse necessarium, vt sit probabile, propter id, quod statim adiiciam. Nam in primis necessarium est abnegationem esse exteriorem, sola enim mentalis hæresis non sufficit, vt suprà n. 11. dicebam. Quod etiam ipsum verbum *abnegandi* satis indicat, & explicatur clariùs in 1. p. Constit. cap. 3. dum additur, *abnegando inter infideles.* Quo verbo non solùm significatur crimen debere esse externum, sed etiam aliquo modo publicum, & inter infideles commissum. Potest tamen esse hoc modo publicum, id est probabile, quanuis non sit publicum, id est, notorium, qualis nunc esse solet in Lusitania v. g. apostasia à fide Neophytorum, quos *nouos Christianos* vocant, etiamsi occultè, & inter se ipsos, illā exerceant; talis enim apostasia est sufficiens impedimentum, etiamsi contingeret cadere in eam personam, quæ aliàs inhabilis nō esset ratione originis.

Debet tamē esse exterior, & probabilis.

Vlteriùs

Præcedénsque ab interiori. Vlteriùs verò necessarium est, vt interior simul cum exteriori concurrat; nam licèt quis exteriùs abnegauerit propter timorem, vel amorem humanum, sola exteriori fictione, interiùs autem retinendo fidem non incurret hoc impedimentum, sicut nec pœnas iuris contra hæreticos latas, vt disput.14.de fide sect.6.dixi, & disput.43. sect.1. de censur.quia ille simpliciter non abnegauit fidem, sed finxit abnegare: verba autem harum legum strictè, & in rigore accipienda sunt. Deinde existimo oportere, vt talis persona post adultam ætatem fuerit aliquando fidelis,& in catholica Ecclesia sufficienter instructa; nam si quis ab infantia fuit educatus inter hæreticos,etiamsi baptizatus fuerit, & perueniens ad adultam ætatem eorum errores imbiberit, non videtur propriè,& in rigore dici posse à gremio Sanctæ Ecclesiæ recessisse abnegando fidem. Quod erit certius, quando probabiliter creditur ipsum habuisse ignorantiam inuincibilem. Idem tamen mihi est probabile, etiamsi postquam cœpit dubitare, negligenter, aut pertinaciter in prioribus erroribus permanserit, quia ille nondum incidit in formalem, ac perfectam apostasiam, qualem prædicta verba in proprietate significant; Et iuxta hanc expositionem facilè expeditur difficultas supratacta in fine num.11. (cætera enim ibidem opposita ex dictis sunt expedita) de iuuenibus hæreticorum filiis, & inter hæreticos educatis; nam si illi postquam ad Ecclesiæ gremium conuersi sunt, nunquam iterum ab illa recesserunt, nec fidem abnegarunt, non videntur esse inhabiles ad Societatem, ex vi huius impedimenti, quia (vt dixi) non possunt iudicari perfectè Apostatæ. Imò in his etiam,si prior ille status fuerit publicus, non videtur obstare, nisi perueniatur ad sententiam, in talem personam publicè latam; nam tunc ex alio capite, seu gradu secundo loco posito in illo primo casu, impediret;si verò notitia,vel sententia publica solùm est generaliter de tali prouincia,vel natione, sicut nunc Græci habentur schismatici, tunc infamia magis est nationis, quàm personæ, ideóque illa non impediret.Et hæc declaratio habetur expresè 1.p.Constitut. cap.3. liter.B.

Requiritur vt persona in adulta ætate aliquãdo fuerit fidelis.

Expeditur difficultas de iuuenibus inter hæreticos educatis.

15. Ex quo facilè declaratur secundum membrum casus,seu impedimenti seruandi, scilicet, *infamia publica propter enormia peccata*, circa quod statim occurrebat explicandum, quæ nam sint huiusmodi enormia peccata. Sed hoc labore nos liberauit declaratio in d.cap.3. Constit. vbi Generali committit an peccata sint iudicanda enormia nec ne, ad quod iudicium ferendum primùm expendendum est ius commune,in quo illa peccata meritò censentur enormia, quæ per se inducunt iuris infamiam. cap.*in aliquo*.5 1.d. cum aliis, quæ de infamia inducente irregularitatem disput. 48. de censur.adduximus.Deinde dubitari poterat si hæc infamia non sit in eodem loco, in quo homo est recipiendus, sed in alio multùm distante, & sine morali periculo, quòd illud diffundi possit, an tunc impediat? Verùm hoc etiam dubium sublatum est in declarationibus, tam examinis, quàm constitutionum, vbi dicitur infamiam solùm impedire vbi est, non verò in remotissimis regionibus,si persona est sufficienter emendata.Atque ita facilè constat hoc impedimentum esse valdè consentaneum rationi, & necessarium ad finem Societatis,& valdè conforme iuri, quo cauetur infamibus non debere concedi aditus ad dignitates. cap. *inter dilectos*.de excessib.Prælat.& regul.86.de regulis iuris in 6. Quanuis enim recipi in Societate, non sit admitti ad dignitatem, tamen ex ea parte, qua hic status ordinatur ad sacerdotalia munia,& conuersionem animarum, potest quoad hoc dignitatibus comparari.

De secũdo membro eiusdẽ secũdi impedimẽti,id est, infamiæ ob enormia peccata.

De tertio impedimento.

16. Tertium impedimentum duas etiam habet partes. Prima est, *assumpsisse religionis habitum*,vt dicitur in citato cap.3. Constitut. Declaratur autem ibidem, intelligendum hoc esse,non solùm de assumptione habitus per professionem,sed de gestatione habitus religionis, etiam per vnum diem, dummodo id factum sit animo assumendi religionem, saltem quoad probationem,seu nouitiatum. In examine autem magis limitatur, ac declaratur particula illa *religiosus*,his verbis,*assumpsisse habitum alicuius religionis fratrum,vel clericorum*:quæ videntur addita, vt non comprehendantur assumentes habitum religionum militarium, quoad milites; nam quoad clericos expresè excluduntur per illam particulam *clericorum*: per *fratres* autem monachi omnes intelliguntur: propriè ergo isti milites dici non possunt habere habitum fratrum, vel clericorum, non ergo hîc comprehenduntur. Et ita declaratum est in Congregatione I. generali Societatis can. 5. & in praxi etiam receptum est; præterquam quod multi existimant hos non esse propriè, & simpliciter religiosos. Qua de re latè, in præced.tract.lib.1.cap.3. & 4.agendo de varietate religionum in genere.Iuxta quam sententiam possent etiam excludi ex absoluta appellatione *religiosorum*,sub qua illi non videntur comprehendi, saltem secundùm ordinarium, & communem modum loquendi, & denique, quidquid sit de statu,tamen quoad vsum,& viuendi modum, constat de facto hos milites parum differre à secularibus.

De primo membro assumpti habitus religionis.

17. Sic igitur explicata hac parte, quod attinet ad religiosos professos, non est difficile rationem illius reddere. Primò,quia vt D.Thom. docuit 2.2. quæst. 189. art. 9. transitus ab vna religione ad aliam non est per se laudabilis, nisi ob magnam necessitatem,vel specialem vtilitatem, vt suprà in tract.8. lib.3. à cap.8. disputatum fuit. quod quia rarum est, & extraordinarium, non oportuit in hac lege considerari, & ideò absolutè lex posita est; quia si in aliquo particulari casu,& Societati, & desideranti eius ingressum, iudicaretur expediens eum admittere, non obstante tali impedimento, per dispensationem à Summo Pontifice impetratam poterat tali casui subueniri, & aliquando subuentum accepi.Et confirmari hoc potest ex Cassiano collat. 14. cap. 5. vbi Abbas Nestor.sic inquit. *Vnicuique vtile, & conueniens est, vt secundùm propositum quod elegit; siue gratiam, quam accepit, summo studio, ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & aliorum quidem laudans, admiránsque virtutes, nequaquam à sua, quam elegit semel,professione discedat.* Vnde idem Cassian. lib.4.de institut. renunc.cap.6. significat olim obseruatum esse ab antiquis monachis, vt neminem reciperent, qui à prima sua vocatione defecisset. *Nec quemquam* (inquit) *patiuntur illis adhuc indui* (id est, vestibus religionis) *quem semel ab institutionis suæ regula tepuisse peruiderint.* Sic etiam Athanas. Constantinopolitanus epistola 5. ad finem decernit, qui monasterium semel deseruit non esse in alio recipiendum. Ac denique Imperator Iustinianus in Authent. de Monachis collat.5. inquit.

Redditur ratio cõstitutionis quoad professos aliarũ religionũ.
D.Thom.
Cassian.
Athanas. Const. in Biblioth. sanct.

Si quis relinquens monasterium in quo conuersationem habuerit ad aliud transeat monasterium, competens est reuerendissimos Abbates, eum non suscipere; erronea namque est talis vita monastica, nullatenus tolerantiæ proxima, neque constantis, & persistentis animi. Hoc ergo impedimentum quantum ad professos in aliis religionibus (de quibus videntur dicta testimonia loqui) satis consentaneum est antiquitati, & rationes eius, quæ in constitutione ipsa assignantur, quásque statim explicabimus, facilè illi accommodantur.

18. At verò quòd solus habitus nouitiorum per quodlibet breue tempus assumptus impediat, nouum videri potest, & difficile: tum quia in nulla religione obseruatur, quod ego sciam; tum etiam quia tempus nouitiatus ad probationem concessum est, & ideo non perseuerasse vsque ad professionem non indicat inconstantiam, aut animi leuitatem. Cur ergo ob eam causam debet aliquis inhabilis censeri ad Societatem? Fieri enim potest, vt per probationem alterius religionis aliquis prudenter iudicet, se non esse aptum ad illam, & quòd à Deo vocetur ad Societatem, cur ergo debet excludi? Et augetur difficultas quoad alteram partem illius impedimenti, quæ est de eremitis sub certo habitu monachali; nam ille non est status, sed priuatus quidam viuendi modus; cur ergo impedire debet magis quàm alij viuendi modi?

Cur assumptio habitus nouitiorum alterius religionis ingressum Societatis impediat? Ratio dubitandi.

De secũdo mẽbro eiusdem tertij impedimẽti

19. Nihilominus duplex ratio illius impedimenti redditur in eodem cap. 2. Examinis, & vtraque sufficiens sine dubio est, vt hæc constitutio honesta, & rationabilis censeatur, maximè cùm liberum sit Societati eos tantùm admittere, qui absque vlla suspicione contraria ad finem sui instituti apti iudicantur. Prior ergo ratio est. *Quod nobis in Domino videatur* (ait B. Ignatius) *eum qui bonus Christianus sit, debere esse firmum in sua prima vocatione, præsertim cùm illa tam sit sancta, in qua scilicet, quis vniuerso seculo relicto, se totum dedicat maiori seruitio, & gloriæ sui Creatoris, & Domini.* Itaque licèt mutare religionem ante professionem, minor inconstantia videatur; tamen, quia vt plurimum signum est animi inconstantis, & mutabilis, in Societate non recipitur. Cui consonat consilium Basilij in regula 10. ex fusioribus, vbi ait, ab his qui volunt religionem ingredi, diligenter exquirendum esse, *qui ipsorum mores sint, vt intelligatur an sint consilio instabili, & ad constituendum quiduis in vtranuis partem præcipiti.* Cuius rei signum esse solet huiusmodi facilis mutatio religionum, etiam quoad probationem: Et subdit Basilius. *Si quidem in iis, qui istiusmodi sunt, magnopere suspecta inconstantia esse debet, qui, præter id, quòd nullam ipsi vtilitatem inueniunt, cæteris etiam sunt detrimento, quòd institutum viuendi nostrum, falsis probris, & nequissimis maledictis magnopere infamant.* Verum quidem est statim adiungere Basilium hos non esse statim à principio desperandos, sed priùs extra religionem ipsam exercitandos, & probandos, vt si sufficiens indicium emendationis, & constantiæ dederint, admittantur. At illud fortasse tunc conueniens fuit, quia exiguus erat religionum numerus; nunc autem plures sunt religiones, in quibus hi recipi possunt, & ideo non est iudicatum necessarium in his probandis immorari: maximè cùm Societas ratione sui instituti multa alia habeat, in quibus suos religiosos probare, & experiri ex instituto teneatur.

Prima constitutionis ratio.

Basil.

20. Secunda ergo ratio est, *Postremò sic nobis persuademus (præterquàm quòd maior sit futura ædificatio proximorum) eo meliùs in Domino, ipsius gratia aspirante, conseruari posse omnes professos, coadiutores, atque scholasticos, quo magis liberi fuerint ab huiusmodi impedimentis, ac veluti vnius coloris, & similitudinis omnes.* In quibus verbis vna ratio principaliter dari videtur, & altera obiter attingi. Ratio ergo principalis est, vt cùm omnes, qui in Societate fuerint, experti non sint, imò nec deliberauerint aliud institutum, omnino contenti sint eo, quod profitentur, & in illo summam vniformitatem, & similitudinem habeant, quod ad vnionem eorum, & amorem inter se, & ad maiorem quietem, & pacem multum confert; est enim similitudo causa amoris, vt dixit D. Thom. 1. 2. quæst. 27. art. 3. & Aristot. 8. Ethic. cap. 6. dixit æqualitatem esse amicitiæ fundamentum. & in cap. *in noua.* 16. quæst. 7. dicitur. *In vno eodémque officio non debet dispar esse professio; nam cohærere, & coniungi non possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt.* Et quanuis is, qui alteram religionem probauit, & deseruit, iam illam non profiteatur, tamen quia possunt in eo manere aliqua vestigia illius professionis, vel aliqui conceptus, seu apprehensiones diuersæ, & discrepantes ab instituto Societatis, & ideo semper timetur aliqua difformitas, quæ possit pacem turbare; maximè cùm Societas propriam viuendi rationem, ab aliis in multis diuersam profiteri videatur. Et hanc existimo esse potissimam rationem huius impedimenti: & ob eam rem si quis semel in Societate ingressus ab ea deficiat, iterúmque ingredi velit, non est inhabilis quominus recipi possit; quia licèt prior ratio inconstantiæ in eo locum habeat, hæc posterior cessat. Quòd autem hoc ita sit, patet ex verbis ipsius Constitutionis: nam cùm dicit *habitum alicuius religionis,* planè loquitur de aliis religionibus à Societate distinctis.

Secunda constitutionis ratio.

D. Thom. Arist.

21. Altera verò ratio ibi obiter, vt dixi, tacta est, quia scilicet creditur hoc futurum in maiorem animarum ædificationem, quod duplici ex causa, seu respectu dici potest. Primò respectu aliarum religionum, quibus gratum esse debet, quòd ab eis deficientes in Societate non recipiantur. Deinde respectu aliorum fidelium, apud quos nonnulla nota semper est, defecisse à religione semel accepta, etiam quoad nouitiatum tantùm: & quia Societas tota est ad lucrandos fideles, & salutem animarum procurandam, ideo omni ratione euitare studet, quidquid potest operariorum existimationem aut beneuolentiam apud alios minuere. Vnde fortasse etiam in hoc consideratum est, quòd is qui non se ostendit constantem, & idoneum ad perseuerandum in religione ad solam perfectionem propriam principaliter instituta, non videtur aptus illi religioni, quæ non solùm propriæ, sed etiam alienæ perfectioni incumbit. Dices. Interdum Monachus, qui ex vi sui instituti, tantùm suæ saluti attendit, assumitur ad Episcopatum, qui ad perficiendos alios præcipuè ordinatur. Respondeo, aliud est assumi, aliud relinquere proprium statum per inconstantiam: illud enim prius nullam notam inducit, neque est indicium alicuius defectus, sicut hoc posterius. Præsertim quia monachus, si iam erat professus, licèt ad Episcopatum assumatur, monachus manet, atque non ita mutat statum, vt spolietur priori (vt ita dicam) specie monachatus, imò nec in indiuiduo, sicut facit, qui ex vna religione transit in aliam, maximè Societatem, quam veluti specie diuersam intelligimus, vt ex dictis libro 1. cap. 2. & ex graduum varietate constare potest. Si autem contingat

contingat (vt fieri potest) ex nouitiatu assumi ad Episcopatum, tunc non manet quidem in priori statu inchoato, sed immediatè transit ad perfectiorem, non tamen ex animi inconstantia, sed ex obedientia Superioris; & ideo in iure id prohibitum non est: in Societate verò speciali iure, id est prohibitum ratione iam dicta.

De quarto impedimento.

22. Quartum impedimentum duas partes habet. Vna est de coniugatis; alia de seruis. Et prior quidem fundata est in ipsa ratione naturali, quia maritus post consummatum matrimonium, non est dominus sui corporis, & ideo non potest illud alteri, etiam religioni libere donare. Et ideo impedimentum hoc, quoad hanc partem in iure communi fundatum est, vt statim dicam, & in aliis religionibus seruatur, vt patet ex regula Minorum cap. 2. & ex Constitutionibus Prædicatorum 1.p.d.1.cap.13. Imò D.Basil. in regulis fusiùs disputatis cap.12. eiusdem impedimenti meminit. Intelligitur autem hoc impedimentum, quoad hanc partem, eo modo quo in iure communi explicatur, scilicet, sine facultate coniugis: *Nam si facultas à coniuge concederetur* (dicitur in declaratione 1.p.cap.3.lit.F.) *seruatis aliis circunstantiis, quæ iuxta sanam doctrinam, & vsum sanctæ Ecclesiæ solent obseruari, impedimentum esse desinat.* Illæ autem sunt, vt coniux, vel monasterium ingrediatur, si iuuenis sit, vel votum continentiæ emittat, iuxta cap. *cum sis.* & cap. *ad Apostolicam.* de conuers. coniugat. quod in tom. superiori declaratum est. Addenda verò sunt duo. Vnum est, ex iure communi, si maritus ingrediatur de consensu vxoris, non seruatis autem aliis circunstantiis, ingressum, seu professionem esse validam, quoad substantiam, & proprietatem, vt sic dicam, quanuis quoad vsum impediri possit, si vxor repetat maritum, iuxta cap. *ex parte.* de conuers. coniug. At verò in Societate ex vi huius impedimenti, receptio erit nulla, etiam si fiat de consensu vxoris, si aliæ iuris circunstantiæ non seruentur: quia in constitut. absolute ponitur *matrimonium consummatum* tanquam essentiale impedimentum. Et in declaratione, (quæ eandem vim legis habet) non ponitur alia exceptio, nec dicitur cessare hoc impedimentum, nisi vel per mortem naturalem, vel coniuge facultatem concedente, *obseruatis iuris circunstantiis:* ergo illis non seruatis, integrum manet impedimentum, etiamsi nudus consensus præstetur. Aliud notandum est, quanuis consensu præstito cum debitis circunstantiis, cesset impedimentum essentiale, nihilominus semper esse impedimentum; vt talis persona recipi non debeat, sine Generalis facultate; ita vt nec Prouincialis possit in hoc dispensare, vt in illius regula 36. cautum est.

23. Vltimò circa hanc partem dubitari potest de matrimonio rato, & non consummato, an impediat Societatis ingressum, siue consentiente, siue repugnante coniuge. Sed in hoc certum est, ex vi huius legis id non esse impedimentum, quia licèt in d. cap.3. Constit. simpliciter nominetur *matrimonium*, tamen in cap.2. Examinis expresè additur *consummatum*, & in declaratione id etiam supponitur, & iuxta commune ius ita esset intelligendum, quandiu aliud non exprimeretur. Quapropter absolutè censeo non esse inhabilem ad Societatem talem personam, & receptionem eius non esse ex se irritam, quia neque ex vi iuris communis irrita est, neque inuenio ius speciale,

A quod illam irritet. Quod ergo quæri potest, solum est, si huiusmodi nouitius expleto anno, vel saltem biennio probationis, non admittatur ad professionem solennem an possit ab vxore repeti, & ipse, ac Societas teneatur illum ei restituere? Item an possit iustè tria vota simplicia, & substantialia in Societate emittere sine expresso consensu vxoris, cum aliis circunstantiis de iure requisitis in matrimonio consummato? Quę dubitationes supponunt aliam, scilicet, an per vota simplicia approbata, & recepta in Societate dissoluatur matrimonium ratum, non consummatum, quoad ipsum vinculum matrimonij præcedentis talia vota: nam si dissolueretur, omnis quæstio cessaret, nul-
B lum enim esset impedimentum vel irritans, vel prohibens, nullúsque consensus coniugis esset requisitus, cùm ipsa omni vinculo, & obligatione liberanda esset. Solùm videtur grauari in dilatione biennij; at illud parui momenti est, & interdum accidere potest in aliis religionibus: nam si quis post matrimonium ratum, probauit in aliqua religione per decem menses, potest illam relinquere, & ingredi aliam, & integrum nouitiatum in ea facere, vt per congregationem etiam Cardinalium declaratum est, circa cap.15. de regular. sess. 25. Concil. Trident. Illa ergo dilatio temporis probationis, non infert difficultatem, quam non posset coniux facilè tolerare. Ego verò suppono
C nulla vota simplicia facta in Societate dissoluere matrimonium ratum præcedens: quòd infra lib.4. cap.2. ostendam; vbi in n.13. de prædicta dilatione redibit sermo.

24. Hoc autem supposito, videtur mihi consequenter dicendum primò, neminem debere recipi in Societate post matrimonium ratum sine consensu & debita conuersione vxoris, nisi fortè ex dispensatione Præpositi Generalis, cum intentione admittendi illum post biennium ad professionem solennem, si rectè probauerit, vel statim dimittendi illum si non fuerit probatus. Deinde consequenter assero, si aliter recipiatur ad nouitiatum non posse vlteriùs admitti ad simplicia vota, quæ
D post biennium ab scholaribus, vel postea à coadiutoribus formatis fiunt, sine eodem consensu, & conuersione vxoris. Ratio vtriusque est, quia nullus ligatus vinculo matrimonij potest licitè assumere statum repugnantem vsui matrimonij, & non dissoluentem vinculum eius; status autem Societatis per sola vota simplicia non dissoluit vinculum matrimonij, vt dixi, & repugnat vsui eius, cùm sit status religiosus: ergo non potest licitè talis status assumi, inuita vxore: ergo nec potest quis licitè recipi in Societate in ordine ad illum statum; vel licèt sit admissus ad nouitiatum, non potest posteà admitti ad talia vota, sine prædicta conditione ex parte vxoris. Maior patet primò ex ra-
E tione naturali; quia talis receptio est in magnam iniuriam vxoris: nam cogeretur, vel innupta perpetuò manere, si socius nunquam esset professionem solennem in Societate emissurus, sed in statu coadiutorum perseueraret, vel saltem per plures annos etiam vltra decennium: quæ duratio perpetua, seu vitalis in iure reputatur. Secundò probatur ex iure; nam ob similem causam statutum est, ne post matrimonium ratum ordinetur quis in sacris, inuita vxore; nam per sacram ordinationem interdicitur vsus, & non dissoluitur matrimonium ratum, vt definit, ac statuit Ioannes XXII. in Extrauag. vnica de voto; ergo cùm eadem ratio vrgeat in nostro casu, idem dicendum est. Addo verò vltimò nihilominus, si talia vota de facto admittantur

Marginalia: De prima parte, id est, coniugio. — Regul. Min. Const. Præd. Basil. — Notatio vna circa nunc dicta. — Notatio altera. — Num matrimonium ratum non consũmatũ hoc impedimentum inducat? — An per vota simplicia emissa, in Societate matrimonium ratum dissoluatur. — Primũ pronunciatum in proximo dubio. — Secundum. — Vtriusque pronunciati ratio. — Altera probatio. — Tertium.

tantur in Societate, valida esse: quia nullum est ius per quod irritentur, & tamen hoc non obstante, si sponsa suum ius petat, negari non debere, nec posse, ne fiat illi iniustitia: debet ergo illi maritus reddi ad cohabitationem, & vsum matrimonij: & Societas etiam suo iure ordinario vtens, posset (& certè in eo casu deberet) illa vota remittere, & personam omnino liberam relinquere: si tamen id non faceret, posset illa persona reddere debitum, non tamen exigere, propter votum castitatis, & mortua vxore non posset validè aliam ducere, quia votum illud in Societate factum hanc vim habet. Et ob eandem causam compellendus esset ad Societatem redire, quia se semel tradidit, & traditio rescissa non est, vt supponitur.

25. *De secunda parte eiusdẽ quarti impedimenti, id est, seruitute.* Altera pars huius impedimenti est seruitus, quæ est sumpta ex iure communi, & illius etiam meminit Basil. regul. 10. ex fusioribus. Vnde præter suprà tractata præced. tom. in genere de professione religionis, nihil hîc addendum occurrit, nisi, quòd licèt iure communi seruitus non irritet professionem, seclusa vi, & ignorantia, sed inducat obligationem satisfaciendi domino modo iure præscripto, vel restituendi seruum, qui nihilominus religiosus manet: Attamen in Societate ex vi huius impedimenti, censeo receptionem, & consequenter omnem admissionem in illa fundatam, esse nullam, iuxta generalem doctrinam, quam statim tradam. Ratio autem est, quia seruitus absolutè, & sine vlla restrictione hîc ponitur, vt impedimentum substantiale. Vlteriùs autem intelligendum hoc existimo durante seruitute; quia non fuisse seruum, sed esse; sicut non fuisse vxoratum, sed esse, ponitur impedimentum, quod apertè verba ipsa significant, *vel seruitutis legitimæ vinculo ligatum esse.* Vnde si quis seruus manumittatur à Domino, vel ipse quacunque alia ratione se verè redimat à seruitute, eo ipso tale impedimentum aufertur: pertinebit autem ad prudentiam Prælatorum perspicere, an expediat talem personam recipere, propter infamiam aliquam, vel vilem reputationem, quæ de tali persona semper manet, & considerato fine Societatis, posset illam minùs idoneam reddere ad eius munera: quamquam si solùm admitteretur ad ministeria temporalia, minus haberet incommodi. Præterquam quòd licèt hoc sit verum ex hoc capite, ex alio, scilicet, *ex origine*, talis persona semper erit inhabilis, iuxta ea quæ inferiùs addemus.

26. *De vlt. impedimento infirmitatis.* De vltimo impedimento in fine numeri primi nihil specialiter occurrit notandum; nam & sensus eius clarus est, & ratio manifesta, quæ in ipsamet constitutione attingitur: Nam recipere talem personam esset nôn mediocre damnum ipsius Societatis, cùm ad illius ministeria inepta sit. Quod etiam est valdè consentaneum iuri communi; nam ob eandem causam simile impedimentum irregularitatem inducit.

Num suprapos ita impedimenta talia sint, vt ingressus, & quæcunque incorporatio cum aliquo illorum in Societate facta, nulla sit?

27. Non additur autem in prædictis locis verbum, quo expressè declaretur, hæc impedimenta talia esse, vt personam reddant omnino inhabilem ad hunc ingressum, ita vt tam professio, quàm omnis incorporatio in Societate inde subsequuta

A nulla sit: & ideo dubitari potest, an hæc impedimenta talia iudicanda sint. Posset enim quispiam aliquod ex eis tacere, & ita recipi in Societate. Et quanuis concedamus in eo grauiter peccare, vt insinuatur in declaratione cap. 2. Examin. lit. A. cùm dicitur, *Confessarium debere moneri, vt si quis verè non respondisset, ea de re eius conscientiam extimulet.* *Discutitur propositum dub.* Et meritò, quia tale mendacium perniciosum est Societati, & in re valdè graui, de qua ipsa ius habet interrogandi, & obligandi ad dicendam veritatem, quia potest in graue suum detrimentum redundare: Nihilominus, si hæc impedimenta non B inhabilitant personam, receptio facta, & quidquid ex vi illius subsequutum fuerit, tenebit. Nec obligabitur talis persona ad manifestandum postea suum defectum, & delictum; tum quia nemo tenetur se prodere, neque hoc est delictum, quod videatur ad restitutionem obligare: suppono enim in particulari cessare nocumẽtum Societatis; quia impedimentum est occultum, & in reliquis persona est idonea, & sufficienter inseruit Societati: tum etiam quia non videtur obligandus quis cum tanto damno suo ad resarciendum illud qualecunque damnum Societatis, quod in sola transgressione illius constitutionis positum est. Quapropter in tali casu non erit sufficiens remedium, quòd *confessor extimulet conscientiam pœnitentis:* Nam licèt C ille confiteatur suum delictum, vt tenetur, erit absoluendus, si de peccato doleat, etiamsi nolit factum emendare, aut religionem deserere, quia si factum tenuit, ad hoc non tenetur, vel saltem potest probabiliter huic sententiæ conformari: non ergo poterit confessor iustè negare illi absolutionem, neque aliquid ei nocere ex vi illius scientiæ per confessionem comparatæ. Multum ergo refert scire in quo gradu hi defectus impediant hunc ingressum. Et videri quidem potest non esse asserendum, hæc impedimenta reddere personam omnino incapacem, cùm in ipsa lege id non sit expressum, nam in his rebus odiosis mitior pars sequenda est, vbi rigor non est expressus; imò vbi fauor non repugnat formalibus verbis legis: hîc D autem non solùm non repugnat, verùm etiam est consentaneus generali principio, quòd lex prohibens actum non irritat illum, nisi hoc sufficienter exprimat, vt lib. 5. de leg. cap. 25. ostendi.

Nihilominus dicendum censeo primum, quodlibet ex his impedimentis reddere personam inhabilem: deinde tam primam receptionem, quàm omnem aliam intimiorem admissionem nullam esse; nullámque obligationem inducere. Probo singula, atque prima pars ex verbis institutionum sufficienter colligi potest. Nam in cap. 2. Examin. §. 6. post numeratos illos casus subiungitur: *Prædicti casus impedimenta sunt, cum quorum aliquo nemo in Societatem admitti potest:* non enim dixit, *debet*, sed, *potest*, vt intelligatur tam recipienti adimi potesta- E tem, quam recipiendo capacitatem: & ideo ibidem in declaratione litera A. dicuntur hæc impedimẽta talia esse, quæ à Societate excludant. Et in 1. p. Constit. cap. 3. additur, *omnino excludunt*; quæ verba planè significant *excludere* quantum Societas potuit; potuit autem personas inhabilitare, vt per se constat, & ibidem in declaratione adiungitur: nec Præpositum Generalem, nec totam Societatem, sed solum Summum Pontificem posse in aliquo ex his impedimentis dispensare. Ac denique in 4. p. cap. 3. §. 2. dicitur, cum aliquo ex his quinque impedimentis nullum in Collegiis Societatis inter Scholasticos collocari posse. Fuit ergo sine dubio mens B. Ignatij omnem in hoc negotio auferre potestatem

28. Dubij resolutio tripartita. *Suadetur prima pars.*

potestatem Societati,& consequenter alterum inhabilem reddere;nam hæc duo correlatiua sunt. Quocirca, quando in declaratione capituli 2.2. p.Constit.liter.B.dicitur; *Quoties aliquis deprehensus fuerit aliquod ex quinque impedimentis in Examine dissimulasse, non esse æquum, vt in Societate maneat;* ideo cum hac moderatione dictum videtur, quia regulariter loquendo, etiam non est æquum procurare Pontificis dispensationem,vt maneat; nam sine illa non solùm æquum non est, verùm nec possibile,si ita manere debet,vt membrum Societatis.

29. Suadetur secũda pars noua ratione vltra precedentem. Atque ex his clarè sequitur secũda pars,scilicet, actum esse nullum ex impotentia agentis,& incapacitate passi.Eadem verò pars certior fieri potest ex alio principio, quòd sine acceptatione voluntaria religionis,omnis receptio redditur nulla, vt in superiori tomo generatim tractatum est; quia contractus est mutuus, & ideo debet esse ex vtraque parte voluntarius.Sed in eo casu, quo aliquis occultat huiusmodi impedimentum, acceptatio, seu receptio ex parte Societatis, non est voluntaria,vtpote, dolo,& fraude, per ignorantiam facta in re magni momenti iuxta suam regulam; ergo contractus ille validus non est. Declaratur, quia receptio ex parte Societatis in eo casu habet implicitam conditionem,*Si ita est, quod nullum subest substantiale impedimentum:* ergo non subsistente conditione,consensus perinde se habet, ac si non esset positus. Differt autem inter hanc rationem, & præcedentem, quia si hæc nullitas receptionis solùm prouenerit ex occultatione impedimenti, eo quòd ignorantia causaret inuoluntarium in recipiente; seclusa illa ignorantia, si Generalis v.g. aliquem reciperet cum illo impedimento,esto ille malè faceret, receptio valida esset, quia iam consensus non esset inuoluntarius;at verò iuxta priorem rationem,etiamsi ipse Prælatus velit,receptio nunquam erit valida; quia ablata est illi potestas dispensandi, & alioqui impedimentum ipsum irritans est.Et ideo prior ratio est magis per se, & propria; posterior verò moraliter est sufficiens,& efficax, quia receptio cum tali impedimento, moraliter nunquam continget, nisi per putationem, & ignorantiam. Quæ doctrina in simili sumitur ex Nauar.consil.26.de regularibus.

Interest inter hanc, & præcedétem rationem.

Nauar.

30. Suadetur pars tertia. Tandem vltima pars manifesta est ex dictis, tum quia si fundamentum,id est, prima receptio, est nullum,quidquid in eo fundatur, nullum est; imò receptio ad nouitiatum, non potest alia ratione esse nulla, nisi per ordinem ad professionem, quia reliqua omnia, quæ in ea receptione considerari possunt,sunt facti potius, quàm iuris, vt in tom.super.dixi. Tum etiam,quia hoc impedimentum maximè ponitur propter professionem,vel quamcunque incorporationem per vota; ergo ad illam maximè fit inhabilis persona, & in illa maximè est inuoluntaria Societas,quando per ignorantiam illam concedit cum huiusmodi impedimento.Dicere verò potest aliquis,esto professio, vel incorporatio in Societate nulla sit ex parte Societatis, nihilominus ex parte vouentis vota esse valida, ideóque obligare illum ad ea seruanda,vel ad permanendum in Societate;si Societas illum retinere velit, quanuis Societas illum retinere non cogatur.Respondeo (etiamsi fortasse alij aliter sentiant)ex tali professione,vel votorum emissione non oriri obligationem etiam ex parte vouentis, vel ad seruanda vota,si à Societate expellatur,vel ad permanendum in Societate, & admittendam dispensationem in impedimento,etiã si Societas velit eum retinere, & dispensationem impetrare. Hæc latius probanda sunt ex supradictis in præcedenti tom. de professione inualida. Nunc breuiter ratio prioris partis est, quia ille non emisit illa tria vota simpliciter, & absolutè, sed vt annexa statui religioso Societatis, & traditioni, quam de seipso fecit: ergo si status ipse fuit nullus, vota non possunt obligare, quia accessorium sequitur principale; & quia voti obligatio non excedit intentionem vouentis,ille autem non intendit se obligare ad seruandam castitatem, vel paupertatem, nisi in tali statu, in quo ab ipsa religione custodiretur & aleretur;neque intendit se obligare ad obediendum, nisi prælatis Societatis, qui etiam essent prælati sui;si autem ipse à Societate eiicitur, iam non habet prælatum aliquem Societatis, qui suus prælatus sit; ergo obligatio talium votorum nulla fuit; quia conditio tacitè inclusa ex parte materiæ non subsistit. Ratio verò alterius partis est, quia in contractu mutuo æqua debet esse vtriusque partis conditio; ergo si vna non manet obligata ad perseuerandum in contractu,neque alia.

Instantia.

Eius enodatio bifida.

Ratio prioris partis.

Ratio posterioris.

Dices,non esse in præsenti parem conditionem vtriusque partis, quia religio bona fide, & per ignorantiam acceptat; alter verò defraudat religionem. At hoc per accidens est,quid enim si receptus bona fide etiam processit? nam tunc etiam actus est inualidus; ergo tunc saltem erit æqua conditio,& libertas ex vtraque parte. Quid etiam si deceptio fuit ex parte Prælati religionis,qui nouit impedimentum,& dissimulauit, cùm alius, vel iuris,vel facti inuincibilem ignorantiam haberet; nunquid tenebitur religio eum postea retinere, si ipse velit, & dispensationem impetret? minimè, quia vnius Prælati delictum non potest religionem obligare, & præsertim, quia nulla ibi interuenit actio, quæ talem potuerit obligationem inducere. Ergo idem dicendum est ex parte religiosi, quia ipse nullam aliam fecit obligatoriam actionem præter traditionem:illa autem non fuit acceptata:ergo non est vnde maneat obligatio ad perseuerandum in ea voluntate, ex parte sua;quæ reuera potiùs esset ad iterum se donandum, facta sua ipsius persona habili per dispensationem,nunquam autem ex donatione non acceptata, similis permanet obligatio, per se loquendo:neque ex matrimonio nullo manet per se obligatio ad iterum faciendum illud,ablato impedimento: Idem ergo est in præsenti. Ex fraude autem vel dolo, si intercessit, poterit oriri obligatio ad restituendum religioni sumptus, vel nocumenta,si fortasse ob eam rem aliquid simile passa est,non tamen ad religionem profitendam.Et hæc sufficiunt de prædictis quinque impedimentis, de quibus, postquam hæc omnia scripseramus, ita Congreg.VII. generalis can.26.sanxit; *Impedimenta quinque, quæ essentialia quinta Congregatio vocat, irritantia sunt vota simplicia & quãcunque sequentem aliam professionem; quo fit vt qui illis tenentur,inhabiles, & incapaces ipso facto ad Societatis ingressum, & admissionem sint*, &c. Videri etiam hac de re potest decretum 41.& 43.eiusdem VII.Congreg.

31. Replica remouetur.

CAPVT II.

De impedimento ex defectu originis, quousque vigeat in Societate.

SVperest verò adnotandum,quod in quinta Cõgregatione generali Can.3.additum est, nimirum 1.

rum defectum originis, qui est descensus per lineam aliquam ex genere Iudæorum, aut Saracenorum, quod impedimentum tametsi primarium, seu (vt vocant) essentiale non sit instar præcedentium, vnde ad caput sequens absolutè reiici posset, quia tamen dicta congregatio eius rationem summopere habendam voluit in admittendo, præsertim ad professionem, operæpretium existimaui tria circa ipsum explicare. Primum est, an licitum fuerit tale impedimentum poni; sed hæc quæstio generalior est; nam plura sunt huiusmodi statuta, tum in Ecclesiis cathedralibus, tum in collegiis, tum etiam in aliis religionibus, de quibus omnibus idem quæri potest, quod propriè spectat ad materiam, de acceptione personarum, & de beneficiis Ecclesiasticis; nam pro certo supponimus, tale statutum ex genere suo licitum esse, quia non in odium nationis, neque in solo respectu nobilitatis, aut ignobilitatis humanæ, sed in ratione aliqua ad commune bonum Ecclesiæ, & fidei conseruationem pertinente fundatur. Sufficiénsque fundamentum est talia statuta per tot viros doctrina, & sanctitate illustres esse facta. Et, quod caput est, esse per plures Summos Pontifices approbata. In speciali verò hoc confirmat Caiet. tom. 1. opusc. in vlt. respons. 6. quia receptio ad religionem prout terminatur ad has, vel illas personas non est debita, sed voluntaria religioni, & ideo liberè potest statuere, vt cum tali conditione non admittantur.

Nũ licuerit tale impedimentum poni.

Caiet.

2. Secundum dubium esse potest, an fuerit expediens in tali religione, & tali tempore addere hoc impedimentum, quod ab ipsis fundatoribus positum non fuerat. Sed hæc quæstio prudentialis est; vnde, nec ad nos pertinet eam tractare, nec commodè fieri posset, nisi in medium afferendo omnes particulares circunstantias, quæ ad hoc impedimentum addendum Societatem mouere potuerunt, quod nimis esset prolixum, & à nostro instituto multis rationibus alienum. Certum ergo est, decursu temporum potuisse experimento cognosci, aliqua pericula vel incommoda religioni imminere ex consortio, & conuictu talium personarum; vel etiam ad bonum nomen totius religionis, vt posset apud seculares omnes habere existimationem conuenientem, ac necessariam ad sua ministeria, vt dicta Congregatio attigit, cum fructu exercenda, necessarium esse non admittere eos, qui hanc notam habent, ac proinde potuisse esse expediens hoc impedimentum addere, licèt in principio positum non fuerit, quia res humanæ non statim perfectæ oriuntur, neque omnia incommoda statim cognoscuntur.

An expediens fuerit addi nouũ impedimẽtum in religione, quod non fuerat à fundatore positum.

Num Congregatio generalis Societatis potuerit tale statutum condere?

3. TErtium dubium est, an potuerit Congregatio generalis Societatis tale impedimentum ponere? Quod in quæstionem non vertissem, nisi quæstionem similem à Doctore Nauarro tractatam inuenissem in consil. 26. de regular. quod incipit, *Orta sunt grauia dubia.* vbi refert capitulum generale Minorum simile institutum fecisse, & inquirit, an potuerit id facere; ac respondet, non potuisse: nec dubitat dicere errasse circa illud statutum, quanuis sine peccato, vel omnes, vel maiorem partem eorum Patrum, qui illi capitulo affuerunt, etiam si fuerint sanctissimi, & eruditissimi, vt ipse dicit. Nauarrum sequitur Sanchez referens alios lib. 7. de matr. disput. 37. n. 30. Fundamentum est, quia tale statutum est contra ius canonicum; & nullus inferior Papa, potest condere statutum contra canonicum ius, iuxta ea, quæ notantur in cap. *Quod super his.* de maiori. & obedient. Maior probatur, quia iure communi omnes Christiani, non habentes impedimentum canonicum, sunt apti, vt recipi possint in religione approbata; sed hic defectus originis non est impedimentum canonicum, quia nec iure diuino, nec Ecclesiastico positum est, vt latè ibi prosequitur; ergo, &c. Secundò argumentatur idem Nauar. quia circa ea, quæ pertinent ad tria vota solemnia religionis, dispositio pertinet ad solum Papam. Argumento cap. *cùm ad monasteriũ.* de statu monachorum; ergo nullus inferior Papa potest disponere, vt professio hoc vel illo modo facta valeat, vel etiam non liceat. Hanc verò opinionem Emmanuel Rodericus tom. 1. regul. quæstió. q. 10. art. 3. ita temperat, & sequitur, vt religio non possit quidem facere hoc statutum irritans professionem, vel receptionem talem, possit tamen prohibere illam bona intentione, & iustis de causis, quia impedimentum inhabilitans aliquos ad id, ad quod secundùm ius canonicum habiles erant, summa authoritate Pontificis effici debet.

Sententia negans. *Nauar.*

Sanch.

Emman. Roderic.

Nihilominus contrariam sententiam certam existimo: & in nostro particulari casu indubitanter affirmo, potuisse Societatem talem constitutionem efficere, & impedimentum illud, vt substantiale, & irritans apponere. Et primò sumo argumentum ab authoritate eorum Patrum, qui in illa congregatione interfuerunt, qui sine dubio erant, & multi, & doctissimi, & religiosissimi, quos neque contra propriam conscientiam egisse verisimile est, neque etiam contra debitam scientiam errasse: nam licèt vt homines ignorantiam, & errorem habere potuerint, vt Nauarrus dicit, per se tamen credibile est, tot, ac tales homines illam non habuisse, præsertim in re pertinente ad proprium ius, propriámque actionem, & potestatem, de qua saltem dubitare, & interrogare debuissent. Accedit quòd in conspectu Vrbis, & Orbis, vidente, & tacente ipso Pontifice Summo, tale statutum conditum est, & executioni mandatum, & deinde inuiolabiliter obseruatum. Secundò, id probo ex generali potestate concessa à Summis Pontificibus Societati, ad condendas particulares constitutiones *liberè, ac licitè*, quas ad eiusdem Societatis finem, & Christi Domini gloriam, & proximi vtilitatem, conformes esse iudicauerit, *Et tam hactenus factas, quàm in posterum faciendas, iuxta locorum, & temporum, ac rerum qualitatem mutare, alterare, seu in totum, cassare possit, & valeat, quæ postquam mutata, alterata, aut de nouo condita fuerint, eo ipso Apostolica authoritate confirmata censeantur.* Hæc enim sunt verba Pauli III. in prima bulla Confirmationis; & latius in 2. quæ successores eius, præsertim Iulius III. & Greg. XIII. amplissimè confirmarunt. Fortasse verò aliquis ex Nauarro suprà, in quadam solutione ad quartum respondeat, Constitutiones intelligi confirmatas à Papa quatenus sunt licitæ, & honestæ, & non sunt contra ius commune, nec contra sacros Canones: hoc autem statutum non esse huiusmodi, quia licèt per se, & ex obiecto non sit illicitum, illud condere sine debita potestate est illicitum. Sed hoc est petere principium, nam hoc est quod inquirimus, an scilicet hoc factum sit sine sufficienti potestate: ex dictis autem bullis colligimus non defuisse potestatem. Quia verò Nauar. in hoc vim facit, quòd illa potestas non se extendit

4. Sententia affirmans.

Suadetur primò.

Euasio ex Nauarro.

Præcluditur.

ad

ad faciendam regulam sacris canonibus contrariam, qualem putat esse hanc constitutionem, ideo accuratè hoc distinguendum est.

5. Vnde argumentor tertiò, quia hoc statutum nõ ita est iuri communi aduersum, vt propterea censendum sit reseruatum Pontificiæ potestati; ergo nulla ratio est, cur non potuerit à generali Cõgregatione fieri. Consequentia euidens est, ex argumento proximè facto, & ex fundamento Nauarri, & quia non potest alius coloratus titulus huius impotentiæ excogitari. Antecedens verò declaratur ex quadam doctrina communi in materia de iure naturali, quam attigimus in lib. 2. de legib. c. 14. Dicunt enim doctores dupliciter posse legem inferioris esse contra ius superioris: vno modo positiuè; alio modo negatiuè tantùm; seu vno modo contra ius prohibens, alio modo contra ius concedens, seu non auferens aliquid, vt v.g. stando in iure naturæ, dicuntur omnia bona externa esse communia, quia author naturæ ita illa concessit, nec diuisiones fecit; non tamẽ fieri prohibuit per hominum volũtates, & ideo proprietas rerum, seu dominiorum, licèt dici possit negatiuè contra ius naturæ, quia per illud introducta non est, non tamen dici positiuè contrariam, quia per illud non est prohibita. At verò propria authoritate hominem in captiuitatem redigere, est contra ius positiuum, quia libertas vnicuique data est, vt propriũ bonum, quod violenter auferre ipsum ius naturæ prohibet. In præsenti ergo statutum hoc dici potest contra ius commune *negatiuè*, non tamen *contrariè*: quia ius commune, & canonicum, non facit inhabiles ad religionem huiusmodi habentes defectum originis: Nullum est tamen ius canonicum quod præcipiat eos esse habiles ad omnem religionem, seu quod prohibeat eos excludi ab aliqua religione: nullum enim tale ius Nauar. affert, neque opinor afferri posse. Statutum ergo positiuè contrarium iuri communi non potest fieri per inferiorem Summo Põtifici, vt benè probat Nauar. Probabile etiam est generalem clausulam per quã datur potestas à Summo Pontifice ad condenda statuta, non extendi ad statuta positiuè contraria iuri communi, quia iuri communi non derogatur per generalia verba, nisi id simpliciter necessarium sit, vt habeant conuenientem effectum: est enim illa potestas quoad hoc odiosa, & ideo restringenda. At verò statutum, quod solùm negatiuè est cõtrarium iuri communi, fieri potest per potestatem inferiorem Summo Pontifici; magis enim repugnat statutum valere contra ius naturale, quàm contra humanum superioris prælati; ergo si statutum solùm negatiuè contrarium, iuri naturali potest esse contrarium, multo magis negatiuè contrarium iuri canonico. Ratio verò à priori est, quia tale statutum non est contrarium voluntati Pontificis, nec legi eius; ergo ex illa contrarietate non est inualidum. Vnde in rigore illa non est contradictio, seu oppositio, sed additio, vel effectio alicuius moralis effectus, quem Pontifex lege sua facere noluit, non prohibuit autem fieri ab habentibus potestatem. Ex quo à fortiori sequitur, sub generali potestate data à Papa ad condenda statuta, includi illa, quæ cùm aliàs honesta sint, non sunt positiuè contraria iuri communi, etiamsi negatiuè dicantur contraria, quatenus aliquid auferunt, vel irritant, quod ius commune non aufert, vel irritat, quia per hoc nihil derogatur iuri communi, nec talis potestas odiosa est, & ideo non est restringenda, sed potiùs amplianda, tanquam Principis beneficium.

Probatur tertiò.

Lex inferioris dupliciter potest esse cõtraria iuri superioris.

6. Primum ergo fundamentum Nauarri in numero 3. ex dictis manifestè solutum est. Secundum autem parui est momenti; nam licèt solemnitas voti quoad illos effectus legales, in quibus ipsa consistit, sit de iure Pontificis, & non de particulari alicuius religionis, nihilominus particulares conditiones necessariæ ad tale votum emittendum, possunt ab vnaquaque religione, iuxta modum sibi conuenientem, sanciri, & in his aliquid addere, quod iure communi requisitum non sit; & nihilominus in tali religione sit necessarium ad professionis, vel receptionis valorem. Quod probo ad hominem, euidenti exemplo; nam iure communi solùm est necessaria ætas 16. annorum ad faciendam validam professionem, & nihilominus potest aliqua religio statuere, vt in ea non fiat, vsque ad 18. vel 22. annum, & antea facta valida non sit, vt est communis sententia, quam præcedenti tom. tractãdo de professione in genere probaui, quámque ipse Nau. manifestè vt verã supponit, cons. 24. de regul. quod incipit, *Quinque quæstiones* in q. 2. ratio verò reddi potest, quia licèt status religiosus in genere, nõ postulet hanc, vel illã cõditionem in his, qui ad illum recipiendi sunt, vt cõuenientem ad communẽ finem illius status; fieri tamẽ potest, vt ad finẽ illius status determinati ad tale institutũ conditi illa moraliter expediat; ergo oportet, vt talis conditio, per aliquod ius statui possit; nõ potest autem hoc pertinere ad ius commune, quia illud (vt ipsum nomen præ se fert) commune est omnibus religionibus: ergo necesse est, vt in religione sit potestas ad tale ius proprium, & speciale condendum. Nec oportuit semper hanc potestatem in particulari à Pontifice postulari: nam si alia, quæ ad religionis regimen spectant, per generalem cõcessionem commissa sunt, cur non etiam hæc potestas? Accedit etiam alia ratio, quòd nimirum potestas recipiendi in tali religione, & acceptandi professiones, & vota, per se primò est in tota hac religione; & ipsa potest ampliare, vel limitare potestatem suorum prælatorum, circa huiusmodi actum: ergo potest limitare hanc facultatem ad personas habentes, tales, vel tales conditiones, quas rationabiliter iudicat sibi conuenientes, ita vt illa potestas ad alias personas non extendatur, sicut declarauimus posita esse in Societate quinque prima impedimenta iam explicata. Vnde etiam intelligi potest, quædam notanda differentia inter admissionem ad talem religionem, & ad beneficium Ecclesiasticum, vt canonicatum, &c. à quibus etiam videtur Nauar. sumere argumentum, quia Episcopi, vel Ecclesiæ particulares non possunt circa hoc simile impedimentum sine approbatione vel confirmatione Põtificis ponere. Est autem ratio diuersa, tum quia religio habet quasi antecedentem concessionẽ & confirmationem Apostolicam per generalem clausulam suprà num. 4. allatam, quam alij fortasse nõ habet, & qua citatus Sancius contentus esse videtur: tum maximè quia beneficia Ecclesiastica sunt veluti communia bona Ecclesiæ, quæ ex vi suæ institutionis communi quodam iure distribuenda sunt, & ita nemo potest excludi ab eorum participatione, nisi authoritate vniuersalis dispensatoris talium bonorum; in admissione autem ad religionem ipsa distribuit, seu communicat (vt sic dicam) quoddam bonum, sibi quodammodo prõpriũ, scilicet, Societatem suam, seu vnionẽ secum, & ideo talis boni communicatio ad ipsam specialiter

Fundamẽtis Nauarri satisfit.

Exemplo illustratur responsio.

Nauar.

Item ratione.

Discrimen inter admissionem ad religionem, & ad Eccle. siasticũ beneficium.

liter pertinet; potest ergo illud communicare quibus sibi expediens iudicauerit, & non aliis. Denique si hæc receptio consideretur, vt contractus quidam inter religionem, & conuersum, etiam ex hoc capite liberum est religioni contrahere cum his conditionibus, & sine illis nolle, vt contractus validus sit. Vnde nihil etiam obstat, quòd de impedimento canonico inhabilitante dicebatur, tum quia hæ personæ non sunt positiuè habiles iure canonico, sed tãtùm negatiuè, id est, per illud non factæ inhabiles, & hoc modo ad addendum impedimentum præter ius canonicum, non semper est specialis potestas Pontificia necessaria, sed generalis concessio sufficit: tum maximè quia hoc impedimentum, non necesse est intelligi ex parte personæ recipiendæ, irritando illius consensum, ad quod fortè necessaria est maior potestas: sed hic sufficienter intelligitur ex parte religionis, quia ipsa non vult præbere consensum suum, sine quo talis contractus validus esse non potest.

CAPVT III.

Quæ probatio antecedere debeat, quæve conditiones seruandæ sint, vt aliquis conuenienter in Societatem recipiatur?

Generalis resolutio huius capitis ex instituto Societatis.

1. POtest hoc inquiri tam ex parte ingressuri, quàm ex parte habentis potestatem admittẽdi illum; & quoad vtramque partem sufficiẽter prouisum est, in constitutionibus Societatis, in prædicto Examine c. 3. & 4. & in 1. p. Const. c. 3. & 4. vnde vnico verbo respondere possemus, si ea omnia seruentur, quæ ibi præscribuntur, satisfactum iri interrogationi propositæ, quoad vtramque personam. Vt tamen breuiter ostendamus, quàm sint illa, & antiquitati Ecclesiæ, & rationi consentanea, ea breuiter perstringemus, & primò declarabimus obligationem ex parte Societatis, & inde fa..lè cõstabit quid de ipso petente admitti dicẽdum sit.

Prima Conclusio.

2. Primùm ergo, vt hæc receptio debitè fiat, diligenter curandum est, vt intelligatur, an persona habeat dotes naturæ, & gratiæ conuenientes huic instituto, iuxta aliquem gradum eius tali personæ accommodatum, & consequẽter an habeat plures, aut aliquos defectus, ex his, quæ in prædictis constitutionibus numerantur, & prædictas dotes excludunt, vel notabiliter minuunt. Tota hæc assertio per se est consentanea rationi, quia nihil magis est debitum religioni, nec magis necessarium ad conseruationem eius; quàm vt hi, qui recipiuntur apti, & idonei sint ad finem talis religionis, vt omnes antiqui Patres religionũ docent; & præsertim Basil. regul. 10. ex fusiùs disputatis, & regul. 94. & sequentibus, & regul. 107. & 112. ex breuioribus, & optimè Bonauent. in 4. p. opusculorum in expositione suæ regulæ. q. 10. per totam, vbi ostendit, neque ipsi religioni, neque Ecclesiæ Dei expedire; vt omnes admittãtur, *Omnes* (inquit) *passim recipere nõ expedit nobis, neq; Ecclesiæ Christi; nobis nõ, quia variæ sunt conditiones hominũ, qualitates, & mores.* Hinc etiã Nicolaus III. in cap. *Exiit qui seminat.* §. *Verùm quia.* vers. *sed quoniam.* de verb. signif. in 6. grauiter commendat prælatis Minorum, ne indifferẽter omnes admittãt ad ordinem, sed eos tantùm, *qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circunstantiis, possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritũ, aliisque proficere per exemplum.* Similia habet Martinus V. in

Confirmatur Patrum testimoniis.
Basil.
Bonau.

A suis cõstitutionibus. c. 2. Sic igitur B. Ignatius. 1. p. Const. c. 1. §. 3. *Plurimum referre* (ait) *ad diuinum seruitium conuenientem haberi delectum eorum qui admittuntur, & diligentiam adhiberi, vt intelligatur, quæ eorũ sint dotes, & vocatio.* Vbi in declaratione lit. C. optimè dicit, *vt par est solicitè cooperari vocationi, & motioni diuinæ, curando vt augeatur in Societate numerus operariorum vineæ Christi Domini nostri, ita diligenter considerare oportet, ne quis admittatur, nisi qui donis illis Dei præditus sit, quæ hoc institutum ad ipsius gloriam exigit.* Et in cap. 2. & 3. magis in particulari dotes, conditiones necessarias, & vtiles describit, de quibus statim pauca dicemus. Et c. 4. iterum subiũgit. *Nobis in Domino valde persuademus ad hoc, vt diuina,*
B *& summa maiestas ministerio huius minimæ Societatis vti dignetur, multum referre, vt qui ad eam admittũtur non solùm diu probentur, antequam in eius corpus coaptẽtur, verùm etiam vt valdè noti sint, antequam ad eam probationem admittantur.* Ac eãdem p. 10. §. 7. *Vt perpetuo* (inquit) *totius huius corporis bonus status conseruetur, confert plurimum quod in 1. 2. & 5. p. dictum est de turba, & hominibus ad nostrum institutum ineptis, vt ne ad probationem quidem admittantur.* In quibus verbis docere voluit B. Ignatius, non esse homines in Societate recipiendos, solùm propter illam augendam, seu propagandam, quia bonum eius, non in personarum multitudine, sed probitate, & aptitudine ad ministeria consistit. Quod de religionibus
C omnibus mẽdicantibus prudenter admonuit Caiet. 2. 2. q. 188. a. 7. ad 1. Imò in simili id docuit Innocent. III. in c. *cùm sit.* de ætat. & qualit. dicẽs. *Sanctius est paucos bonos, quàm multos malos habere ministros, quia si cæcus cæco ducatũ præstet, ambo in foueam dilabuntur.* Loquitur autẽ de sacerdotibus, ad quos pertinet regimen animarum, *quæ est* (inquit) *ars artium.* Vnde cùm omnibus religionibus hæc animaduersio conueniat, maximè est in Societate necessaria, eò quòd religio clericorum sit, & ad animarũ ministerium instituta. Quare optimè etiam illi accommodatur, quod dixit Clemens Papa in epist. 2. *Melius est enim Domini sacerdotium paucos habere ministros, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant:* Habetur in cap. *Tales.* d. 23. vt
D omittam eò huiusmodi ministros in maiori æstimatione ab hominibus haberi, quò rariores sunt, iuxta illud Hieronymi; *Quod rarum est plus appetitur, diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit.* cap. *Legimus.* d. 93. ex epist. 85. ad Euagrium. Sic etiam referunt solitum esse B. Franciscum dicere; *Vtinam fratres mei essent adeò parui, vt quando homines viderent illos, mirarẽtur.* Denique hoc etiam illud confirmat, quod multitudo sine delectu congregata, quod B. Ignatius turbam vocauit, non potest cõuenienter, & cum fructu totius corporis gubernari. Nam etiam Aristoteles dixit 3. Polit. c. 11. plurimorum politiam difficilè bonam
E esse; quia plures ad virtutem ducere arduum est; quantò ergo erit difficilius, ad perfectionem virtutis eã perducere, maximè si absque delectu personarum congregata est. Propter quod tandem dixit Bonauent. q. 19. inter causas propter quas aliqua religio, à suo primo feruore discedit, præcipuam esse multitudinem intrantium, si non cum magna prudentia recipiantur.

Caiet.
Innoc. III.
D. Hieron.
Corduba circa regulam in introductione q. 3. refert.
Arist.
Bonau.

Atque hinc tãdẽ nota est assertionis ratio, quando enim persona, quæ Societatem ingredi cupit (in quo eadẽ proportio est, de qualibet alia religione) sufficiẽter cognoscitur quoad omnes conditiones, & qualitates suas; tũc cessat necessitas alterius diligentiæ, solùmque oportet rectitudinẽ obseruare, vt non priuato affectu, sed intuitu maioris boni, 3.

primùm

primùm religionis, deinde religiosi,receptio, vel fiat,vel denegetur; in quo grauis culpa committi poterit,vel contra iustitiam fortasse respectu religionis,vel contra charitatem respectu conuersi, si ex prauo affectu;vel notabili negligentia,aut idoneus repellatur,aut admittatur indignus.Si autem conditio, & capacitas personæ cognita non est, imprudentissimum profectò erit, talem personam statim admittere, sine sufficienti inquisitione, & examinatione.Nam vel admittitur,vt, qualiscumque sit,retineatur; & hoc est in magnum religionis præiudicium, vt ex omnibus dictis constat; quod maximè verum est in Societate, propter finem, & grauissimas actiones quibus incumbit, quia sic facilè fieret,vt ad suum finem consequendum inutilis redderetur,quod etiam in maximum Ecclesiæ detrimentum redundaret. Vel recipitur, vt si postea minus idoneus reperiatur, statim repellatur; & hoc etiam, & ipsi personæ iniuriosum est, quia turpius postea eiicietur, quàm antea non admitteretur. Religioni etiam hoc esset onerosum, tum propter inutiles labores, & sumptus in huiusmodi personis positos; tum etiã, quia non sine nota, & scandalo aliorum fieret tam temeraria receptio, & frequens dimissio.

Secunda Conclusio.

4. Secundò ergo principaliter colligo, & assero conuenientissimè in Societate præscriptas esse duas diligentias ante hanc receptionem præmittendas. Vna est examinatio ingredi volentis. Altera est probatio eius, quæ vocatur prima in hac religione, quia cæteras antecedere debet, & post illam, aliæ sequuntur ante professionem; vel etiam dicitur prima, quia est ad primum ingressum. Circa examinationem recolendum est quod suprà initio huius 2. libri dixi, hîc non esse sermonem de his, quæ necessaria sunt iure communi, sed speciali Societatis. Hîc ergo non agimus de examinatione, aut inquisitione ex vi Constitutionis Sixti V. agenda, quæ nouior est, quàm Societatis Constitutiones, & seruanda in Societate, sicut in aliis religionibus, nisi specialem aliquam declarationem, seu concessionem circa illam habeat à Sede Apostolica, cuiusmodi est illa Gregorij XIV. quæ incipit, *Exponi nobis.* Vel nisi vti velit quacunque moderatione in hac parte alteri religioni concessa; Nam id etiam facere poterit per viam communicationis, ratione suorum priuilegiorum, nisi in ipsa concessione talis communicatio specialiter prohibita sit. Denique inquisitio illa Sixti V. ab aliis personis de ipso conuerso præcipuè petenda est. Hæc autem examinatio, quæ in Societate præscribitur, cum ipso immediatè peragitur; ipse enim est, qui interrogari debet,& qui se ipsum manifestare, per varias interrogationes cogitur, quæ in dicto cap. 3. Examinis fusè proponuntur, & omnes eò tendunt,vt personæ capacitas naturalis, & habitualis dispositio, & actualis vocatio, seu conuersio probè cognoscatur: ex his enim tribus capitibus maximè pendet dignitas, seu idoneitas personæ, ad tale institutum. Neque oportet de his interrogationibus plura in particulari dicere, quia res est clara,& tantùm prudentialis; aliquid verò statim attingemus, declarando impedimenta, quæ huic ingressui aliquo modo obstare possunt,quanuis non irritent.

De prima diligentia ex parte Societatis faciẽda,quæ est recipiẽdi examinatio.

5. Dicet verò aliquis huiusmodi examinationem parui esse fructus,si nulla exigitur probatio, præter proprium testimonium conuersi de se ipso,qui facilè poterit(quod humanum est) exaggerare bona; & defectus vel occultare, vel minuere. Respondeo, imò rem esse magni momenti. Primò, quia ipse conuersus in conscientia tenetur syncerè, ac purè veritatem aperire: Nam eo ipso quod vult, quasi pactum cum Societate inire, & ideo examini voluntariè se subiicit, iustè interrogatur, & consequenter veritatem aperire tenetur: neque enim quasi bellum iustum ex vtraque parte esse potest. Declaratur; nam si quis cum alio conuenire velit in emptione equi, vel alterius rei similis, & eius conditiones inquirat, quæ ad rem faciunt, & ad suam vtilitatem, vel commoditatem spectant: tenetur sine dubio veritatem respondere: multò ergo magis in præsenti, quia negotium grauius est, & receptio magis liberalis, & voluntaria. Quin potiùs tantam esse censeo hanc obligationem, vt si quis nimiùm in hac falsitate excederet, & deciperet religionem in rebus grauioris momenti, & quæ redderent personam prorsus inutilem ad talem religionem, fieret receptio nulla: non quia in tali persona sint impedimenta inhabilitantia personam; sed quia religio decepta in re substantiali, non videtur consentire receptioni, quia talis ignorantia inuoluntarium causat: iuxta superiori tomo dicta de professione ex ignorantia facta: quando autem deest consensus legitimus recipientis, receptio inualida est,argumento cap. vlt.cum Glossa. de regular.in 6. Hoc tamen certum non est. Nauar.enim in consil. 48. de regular. quod incipit, *Primò quæritur.* tractans an professio facta tacito morbo Gallico, vel contagioso nulla sit? Respondet, si religio habet statutum confirmatum à Papa annullans talem professionem, illam esse nullam;si autem non habet tale statutum, attento iure communi, non esse nullam. Non reddit autem aliam rationem nisi, quia ægritudo etiam mortifera non annullat professionem. Supposito autem quòd impedimentum non inhabilitet personam, nullum videtur posse esse maius, nec reddere religionem magis inuoluntariam, quàm similis ægritudo, vel deceptio circa illam; sed hoc in particulari pendet ex iudicio prudentiali; nam in generali dubium non est,quin dolus possit esse tantus, vt omnino tollat consensum ad inducendam obligationem, vt in simili dixit idem Nauar. consil. 46. de regular. quod incipit, *Herus.* num.4.cum Panormitano in cap.*cùm dilectus.*de his, quæ vi.Et ideo dixi debere esse deceptionem in *substantialibus*, quia illa planè tollit consensum, vt in quolibet alio contractu constat.Benè autem addit Nauar.in priori loco, si talis deceptio sit in re graui, etiamsi non annullet actum,peccatum esse mortale, propter quod potest prælatus expellere talem personam à religione,& priuare habitu.

Obiectio. *Soluitur primò.* *Grauis deceptio inualidat receptionem ad nouitiatum.* *Nauar.* *Panormit.* *Nota.*

6. Deinde respondetur ad interrogationem factã, examinationem hanc, aliis etiam rationibus esse valdè vtilem, tum quia in illa multum cognoscitur persona,& iudicium eius in modo respondendi,& in multis aliis, quæ occasione talium interrogationum occurrere solent;tum etiam quia examinator, non semper est simplici interrogatione contentus, sed quantum potest, instare debet, & aliquando etiam experiri,an ita sit, quod ab alio respondetur. Denique,quia licèt interrogationes primò fiant ipsi conuerso, non prohibetur quin vbi oportuerit, maior inquisitio, & veritatis examinatio fiat, cuius rei occasio ex responsionibus ipsius petentis sæpius sumi potest.

Secunda solutio.

7\. De secunda diligentia quæ est ipsius recipiẽdi probatio prima.

Secunda diligentia, est prima probatio eius, qui recipiendus est, quæ in Societate fieri debet antequam ad communem conuictum quis admittatur. Nam licèt ex prædicto examine nihil resultet, quod receptionem quoquo modo impedire valeat, sed persona appareat idonea iuxta ea, quæ institutum exigit; non est contenta Societas, sed probare etiam vult, quoad commodè potest, an hoc ita sit, & præsertim quoad vocationem, & constantiam eius; & quoad capacitatem ad spiritualia exercitia, & ad literarum profectum, vel ad corporales labores si in eis exercendus sit. Propter hanc ergo causam in Examine cap. 1. §. 13. statuitur, vt recipiendi, hospitum more, ad duodecim, vel quindecim dies in loco aliquo separato commorentur, vt ibi probentur priusquam recipiantur. Quod genus probationis satis consentaneum est tam iuri, quàm antiquæ consuetudini religionum. Primum patet ex cap. *Si quis incognitus.* 17. quæstione 2. vbi probandi dicuntur, qui religionem ingredi volunt antequam ad habitum recipiantur. Idem sumitur ex cap. *Monasterij.* 19. quæstione 3. Secundum patet ex Cassiano lib. 4. de institutis renuntiantium. cap. 3. vbi refert mirabilem probationem, quæ inter antiquos illos Patres in vsu erat; Nam conuersus diebus decem, vel eò ampliùs detinebatur pro foribus excubans, indicium perseuerantiæ, ac desiderij sui, pariterque humilitatis, ac patientiæ demonstrans, & genibus omnium fratrum prouolutus, opprobriis, & iniuriis ab omnibus tolerantia eius probabatur. Et ad idem alludit cap. 32. vbi Pynuphius Abbas sic ad quendam, quem recipiebat, alloquitur; *Nosti quot diebus pro foribus excubans, hodie sis receptus.* Benedictus etiam in regula, cap. 58. ait, non esse facilè concedendum ingressum petenti, sed consilium Euangelistæ Ioannis epist. 1. cap. 4. seruandum esse: *Probate spiritus an ex Deo sint*; ad quem finem, ait, priùs extra monasterium detinendum esse per aliquot dies, & patientiam eius, tum dilatione, tum etiam aliquibus iniuriis probandam; postmodum verò intra monasterium in hospitio esse detinendum per aliquot dies, priusquam ad nouitiatum admittatur. Quæ non sunt à mente Basilij aliena, vt ex regula 10. ex fusioribus, & ex aliis suprà citatis, intelligi potest, & idem colligitur ex regula Pachomij cap. 26. & ex Ioanne Climaco, gradu 4.

Genus hoc probationis iuri, & consuetudini antiquarum religionum esse conforme.

Cassian.

Regul. Benedicti.

Basil.

Regul. Pachom. Climac.

8\. Primũ huius probationis genus, & à B. Ignatio cõmendatum.

Primum autem probationis genus in hoc tempore, quo prima probatio durat, est videre, & considerare diplomata Apostolica instituti Societatis, & constitutiones, ac regulas, quas vnusquisque in ea est obseruaturus, vt in prædicto loco Examinis dicitur. In quo duo aguntur. Vnum est, vt qui ingreditur maiorem cognitionem, & lucem habeat status, quem assumit; aliud est, vt Societas magis, ac magis probet constantiam eius, dum considerata perfectione, & difficultate instituti in eius amore, ac desiderio perseuerat. Illud enim B. Ignatius maximè commendatum reliquit, nimirum, vt dispositio, & constantia, ac stabilitas eius, qui ingredi vult diligentissimè inspiciatur, & examinetur, vt patet ex ca. 2. Examinis. §. 13. & 14. Et 1. p. Constit. cap. 3. §. 10. & 11. Fuitque consilium B. Basilij loco proximè citato, & in Const. Monast. cap. 20. & S. Bonauenturæ in expositione suæ regulæ cap. 2. Quoniam autem Societas religio (vt diximus) clericorum est, in hoc modo probandi constantiam imitari voluit Ignatius, & antiquos Canones, & priscarum religionũ mores. Sic enim

Basil. Bonau. Consentaneum etiã est sacris Canonibus.

in 6. Synodo cap. 2. à promouendo in Episcopum canones, & regulæ, quas in eo munere obseruaturus erat, legendæ, & considerandæ dicuntur, & nõ priùs consecrandum esse Episcopum, quàm ea se posse, & velle seruare, profiteatur: quod latiùs etiã habetur in authentica, *Quomodo oportet Episcopos.* §. *Si detur.* De Episcopis autem, ac cæteris clericis, sic dicitur in Concil. Carthagin. III. c. 3. & habetur in cap. 7. d. 38. *Placuit, vt ordinandis Episcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteat.* Et in Conc. Tolet. IV. c. 25. & habetur in ca. 2. ead. d. 38. *Quando presbyteri* (ait) *in parochiis ordinantur, libellum officialem à suo sacerdote accipiant, vt ad Ecclesias sibi deputatas instructi accedant.* Vbi liber officialis dici videtur, qui obligationes proprij muneris, & officij, seu status assumẽdi, continet, vt Archidiaconus notauit. Quod verò ad religiosos spectat, D. Benedictus dict. cap. 58. suæ regulæ, generatim dicit, vt cupienti ingredi res asperæ, & difficiles, quas obseruaturus est, proponantur. Vbi Smaragdus in expositione illius regulæ idem ex Augustino, & Isidoro refert; Et sine dubio est per se valdè conueniens, vt maiori cum luce procedatur; ne genus aliquod ignorantiæ, aut deceptionis possit postea nouitius allegare. Propter quod dixit Præposit. in dicto capite *placuit.* non posse nouitium allegare ignorantiam, quando constitutiones, & regulæ illi fuerunt specificè declaratæ.

Archid. Regul. D. Benedicti. Smarag. Præposit. Vide Bar. in leg. vlt. ff. de decretis ab ord. faciend. &c.

9\. Secundum eiusdẽ probationis genus.

Secundum genus probationis, ac simul præparationis, est, vt ingrediens, his diebus in actionibus spiritualibus meditationis, ac pœnitentiæ exerceatur, & confessionem generalem faciat, ac tandem sacramentum Eucharistiæ accipiat. ita habetur in cap. 4. Examinis §. 41. & 1. p. cap. 4. §. 6. Quæ omnia sanctè instituta esse, per se manifestum est; & duos etiam habet fines. Vnus est, quia hoc modo probatur capacitas, & propensio ad exercitia spiritualia, & corporis asperitatem. Alius est, quia hoc modo simul disponitur ad maiorem Dei gratiam, & auxilium recipiendum, vt maiori feruore, & animi puritate perfectionis statum aggrediatur. Vnde similis regula de confessione generali præmittenda habetur in definitionibus Ordinis Cistertiensis cap. 35. num. 155. Idem etiam consulit Bonauentura in speculo disciplinæ cap. 1. Turrecrem. tract. 128. in regulam S. Benedicti. Et videri potest Alens. 4. p. q. 77. membr. 5. art. 3. Hoc etiam confirmat fauor Summorum Pontificum varias indulgentias, & gratias concedentium his qui religionem ingrediuntur, vt sic meliùs sint dispositi ad auxilium diuinum obtinendum, atque ita in Societate conceditur per communicationem ex priuilegiis Minimorũ, indulgentia plenaria, & omnium peccatorum remissio, vt ex compendio priuilegiorum constat, verbo, *Indulgentia.* §. 4.

Bonau. Turrec. Alens.

10\. Tertiũ probationis genus.

Tertiò solet etiam qui recipitur, si ad gradum scholarium est dirigendus, probari in his, quæ ad doctrinæ, & ingenij specimen pertinent, vt constat ex 1. p. Constit. cap. 4. §. 5. Si verò ad ministeria temporalia recipiatur, in his actionibus, quæ ad vires corporis pertinent, diutiùs probari solet iudicio superioris iuxta varietatem personarum, decenti modo, & vnicuique accommodato. Quæ omnia per se sunt adeò rationi consentanea, vt nulla alia ratione, vel declaratione indigeant.

Tertia Conclusio.

Dicendum

11. Dicendum tertiò est, conuenienter postulari, & designari in Cōstitutionibus Societatis dotes, seu conditiones requisitas in his, qui ad illam admittendi sunt, & impedimenta, quæ aut prohibere, aut difficilem reddere possunt ingressum. Ratio generalis sumenda est ex fine Societatis: nam cùm sit status religionis valdè perfectus, requirit inprimis ea omnia, quæ ad hunc statum ex sua generali ratione necessaria sunt. Quia verò amplectitur magna ex parte, & cum magna perfectione vitam cōtemplatiuam, postulat, quoad fieri possit, naturam, & mentem huic exercitio accommodatam, non enim omnes apti sunt ad otium, & quietem contemplationis, vt suprà tract. superiori cap. 1. num. 12. ex Gregorio referebamus. Quia verò principaliter hæc religio ordinatur ad perfectissimas actiones, quæ vltra diuinam gratiam multa naturæ dona, magnámque prudentiam, & eruditionem requirunt: ideo in his omnibus quoad fieri potest, magna perfectio, vel dispositio ad illam in iis qui admittuntur desideratur. Denique quia difficile est hæc omnia in vnum coniungere, & nonnihil potest esse periculi in externis actionibus, & præsertim in peregrinationibus, & missionibus, ad quas maximè Societas, ex vi sui instituti, dicata est, ideo quædam naturæ, & passionum moderatio in admisso postulatur, quæ sine nimia difficultate per virtutis exercitium perfici possit. Si ergo, iuxta huius rationis vim, expendantur omnia, quæ circa hoc ordinantur in c. 2. 1. p. Constitutionum manifestè constabit veritas assertionis propositæ. Nam in coadiutoribus temporalibus, inter alia, quæ omnibus communia esse debent, specialiter postulatur, vt sint sorte Marthæ in Societate contenti ætate, & viribus, ad labores corporis, qui in Societate se offerunt, sufferendos præditi, & vt homines, difficili admodum ingenio non sint. In cæteris verò, qui ad spiritualia ministeria admittūtur, capacitas ingenij, indoles boni iudicij, & sufficiens memoriæ tenacitas postulatur; quoad voluntatem verò, vt vniuersæ virtutis, & perfectionis spiritualis studiosi sint, quieti, constantes, & strenui in his, quæ ad diuinum seruitium aggrediuntur. Et (quod Societatis proprium est) vt zelum habeant salutis animarum, & ea de causa ad hoc institutum sint affecti. Deinde in his quæ ad corpus spectant, inprimis conueniens ætas, quæ ad hunc primum ingressum de quo agimus designatur saltem 14. annum excedat. Deinde petitur bona valetudo, vires sufficientes ad sustinendos instituti labores, & species exterior honesta, & apta ad ædificationem proximorum, & exoptanda dicitur sermonis gratia, ad agendum cum proximis, pernecessaria. De aliis verò externis fortunæ bonis, vt sunt nobilitas, & similia, optimè adiungitur, nec per se sufficere, nec necessaria esse, non tamen esse paruipendenda si aliis adiungantur.

Ratio generalis pro cōclusiōe.

Cōditiones in coadiutoribus tēporalibus requisitæ.

Cōditiones ad spiritualia ministeria receptorum.

De impedimentis personam minùs idoneam ad Societatem reddentibus.

12. Et iuxta hæc (quo secundæ parti tituli huius capitis satisfacimus) statim in cap. 3. eiusdem primæ partis Constitutionum, impedimenta ponuntur, quæ secundaria appellantur, quia non omnino excludunt, sed personam minùs idoneam reddunt, & tot possunt multiplicati, vt nullo modo expediat talem personam admittere. Quædam ergo ex illis ad intellectum pertinent, vt *tarditas ingenij*, aut *defectus memoriæ*, aut *iudicij*, quæ intelligenda existimo, quando notabilia sunt, ita vt mediocritatem etiam non attingant. Circa iudicium autem prudenter, & meritò adnotatur, multum posse impedire *obdurationem in proprio sensu*, quia in omni congregatione magnum solet facessere negotium. Quoad voluntatem verò inprimis ponitur *natura difficilis ad virtutem* propter vehementes affectus, qui domari vix posse videantur: Deinde *peccatorum habitus* tanta consuetudine obfirmati, vt de illis non magna emendatio speretur. Et huc etiam pertinere existimo, quod ibi subiungitur, de *indiscretis deuotionibus*, quæ solent esse causa illusionum, & errorum: tunc enim hoc habet locum, quando hæc abierunt in consuetudinem inueteratam, à qua difficile quis dimouetur. Tandem additur, *defectus actualis dispositionis debitæ*, qualis est intentio non satis recta, vel non satis firma, & constans circa status mutationem, & circa affectum ad talem religionem; non enim satis est habere firmum propositum, vel feruentem affectum circa religionem in genere, si circa Societatem in particulari animus sit remissus, vel parum firmus, quia illa non est dispositio satis accommodata ad talem formam; neque ex illa magna vtilitas talis personæ in Societate sperari potest. Quoad corpus verò ponuntur defectus contrarij perfectionibus suprà numeratis, vt sunt, *debilitas, morbus, notabilis deformitas, & defectus integritatis corporis, vel legitimæ ætatis*, siue per defectum si sit valde tenera, siue per excessum, si sit nimiùm prouecta, qualis censetur in regulis prouincialis cap. 4. numero 36. quoad defectum, annus infra 15. & quoad excessum supra 50. In quo, cùm sit certum, excessum ætatis nunquam esse impedimentum irritans, si iudicium integrum sit, de alio extremo per defectum dubitari potest. In qua re certum est ex hac constitutione, nō habere Societatem in hoc speciale impedimentum, ex suo proprio iure. An verò ius commune Concilij Tridentini in ea locum habeat, dicemus meliùs infrà lib. 3. cap. 6. à numero 2. Nam quod attinet ad primum ingressum, certum est nullam definitam ætatem esse substantialem (vt sic dicam) nisi quatenus ad secundum ingressum, id est, ad incorporationem per tria vota substantialia proportionata ætas potest esse necessaria. Tandem quoad externa bona pro impedimento ponitur *æs alienum, & ciuiles obligationes*, in quo nihil speciale adiungitur, & ideo, quæ tom. superiori in communi circa hoc diximus de ingressu religionis ad Societatem prudenter applicanda sunt. De *defectu autem originis* nihil illo loco dicitur. In cap. verò 3. Examinis inter alia interroganda, vnum est, *an aliquis ex eius progenitoribus notatus fuerit, vel declaratus ob aliquem errorem contra nostram Christianam religionem, & quomodo id sit.* Quanuis ergo ex hoc capite non esset tunc positum absolutum impedimentum, semper tamen in consideratione habendum fuit, vt iuxta temporum, & locorum opportunitatem id fieret, quod cum religionis securitate, ad maiorem ædificationem iudicaretur expedire: quid autem in hoc additum sit iam explicuimus in capit. 2.

De impedimentis intellectus.

De impedimentis voluntatis.

De impedimentis corporis.

De impedimentis externorum bonorum.

De impedimento originis.

Ex his ergo concluditur, vt receptio in Societate, ex parte recipientis, legitimè fiat, supposita potestate, quæ primariò in Generali, & per illum in 13.

Quid ex parte recipientis requiratur?

in Prouincialibus existit, non posse aliam regulam assignari nisi prudentiam. Quia non omnia, quæ explicata sunt in singulis admittendis, simul sunt semper postulanda; neque singuli etiam ex dictis defectibus, impediunt semper quominus receptio licitè fiat; alioquin difficillimum esset aliquem legitimè admittere, quia rarum est inuenire homines, qui simul omnibus prædictis donis naturæ, & gratiæ prædití sint, & nullum ex dictis defectibus habeant. Et hoc significauit B. Ignatius in fine cap. 2. Constit. dicens; *Quæ tamen mensura omnibus in rebus teneri debeat, vnctio sancta diuinæ sapientiæ eos docebit, qui id curæ ad eius obsequium, ac laudem vberiorem susceperunt.* Et in fine cap. 3. solùm dicitur, quo plures ex dictis defectibus, seu impedimentis secundariis, quis habuerit, eò minus idoneum esse, vt in Societatem recipiatur. In quo clarè significatur, non obstante vno, vel alio impedimento, ex supradictis, posse esse aliquem idoneum, vt non solùm validè, sed etiam meritò recipiatur. Ac propterea admonetur ibi, qui admittendi facultatem habet *ne priuato affectu duci se sinat*, quia nimirum perturbare solet prudentiæ iudicium; ergo supponit dari locum in hoc negotio prudenti arbitrio. In vtroque autem loco, optima quidem regula in declaratione significatur, scilicet, quando aliquod ex prædictis impedimentis interuenit, vel defectus aliquis in aliquo ex prædictis donis animæ, & corporis, attendendum esse, an in aliis donis tantus sit excessus, vt secundùm rectam rationem talis defectus compensari videatur: sic enim pensatis omnibus, poterit esse persona idonea, & digna, non obstante aliquo simili defectu. Quę compensatio maximè locum habebit, quando defectus non est in vocatione, quoad intentionem, & firmitatem eius; neque in aptitudine, & docilitate ad virtutem; nam hi defectus de se indispensabiles planè videntur, nisi prius per diuinam gratiam, & liberi arbitrij cooperationem, per nonnullam consuetudinem, seu perseuerantiam, corrigantur. Occurrebat autem hîc quæstio, an hæc potestas admittendi ad Societatem, meritò committatur solis Prælatis, cum solo consilio suorum consultorum, vel assistentium, vel potiùs committi debuerit communitati ad plura suffragia, vel alicui congregationi, seu electioni plurium personarum? Ab aliquibus enim in dubium hoc reuocatum est propter consuetudinem aliarum religionum, & propter quendam motum Sixti V. de illegitimis. Sed hæc quæstio attingit aliam vniuersaliorem de regimine monarchico Societatis, quod in hoc actu, eandem rationem habet, quam in aliis non minùs grauibus, & ideò infrà in sua generalitate tractabitur. Nunc solùm dicimus, ipsummet Sixtum V. suammet constitutionem, quoad Societatem moderatum fuisse, & post illum Greg. XIV. in propria Bulla de Confirmatione instituti Societatis, hoc punctum inter alia expressè probasse, & confirmasse dicens. *Nouitios etiam tam in prima eorum admissione ad Societatem, quàm ad scholasticorum vota post biennium nouitiatus, iuxta Societatis morem, per superiores admittendos esse.*

14. Quid ex parte recipiendi?

Vltimò colligitur ex dictis quid ex parte admittendi necessarium sit, vt debito modo ingrediatur. Nam præter ea, quæ ex communi ratione assumendi statum religiosum necessaria sunt, & in superiori tomo sunt notata nihil ferè hîc addendum est, nisi vt illa omnia cum proportione ad talem religionem applicentur; maximè verò, vt syncerè in examine procedatur veritatem in omnibus aperiendo; solùm enim in fictione aliqua huic ve- A ritati cōtraria, potest grauis culpa in hoc negotio committi ex parte ingressuri; nam cætera omnia magis spectant ad consilium, vt res adeò grauis meliori modo fiat.

CAPVT IV.

An rectè, & sub qua necessitate integrum biennium assignatum sit pro nouitiatu in Societate.

B PRo hac secunda probatione supponenda sunt ea, quæ superiori tomo de nouitiatu religionis generatim diximus: solúmque explicanda sunt hîc ea, quæ in hac parte Societati sunt propria: nam cætera illa, quibus per speciale institutum Societatis non derogatur, seruanda in ea sūt, cùm ad statum religiosum vt sic, pertinere videantur. Supponenda verò est in hac secunda probatione seu nouitiatu, Societatis Constitutio, quæ sic habet in Examin. cap. 1. §. 12. *Antequam quis admittatur ad professionem, vel simplicia vota, biennium integrum ad probationem habebit.* Quod in cap. 4. §. 16. repetitur. Quod tempus in eisdem capitulis in 1. §. 12. in 4. §. 43. prorogari posse dicitur, si nondum plenè Societati satisfecerit, ita vt integrum iudicium de illius dimissione, vel admissione facere C possit. Hoc ergo est vnum ex capitibus, quod Societati obiici solet, eo quòd, & nouū hoc sit, cùm antiquissimæ religiones vno anno nouitiatus cōtentæ fuerint, vt ex regula Benedicti, & aliis constat. Et sit etiam singulare: nam vnus annus nouitiatus communi omnium religionum consensu receptus est, & iure antiquo cap. 1. 17. q. 2. & nouissimo Concilij Trident. approbatus. Nō ergo debuit Societas in hoc esse singularis. Quę obiectio multo magis augeri solet, eo quòd hæc tam diuturna probatio non censetur in Societate sufficiens ad professiones, sed noua alia postulatur. Verùm de hac posteriori parte meliùs infrà in lib. 6. cap. 1. & 2. dicemus disputando de professione; nunc ve- D rò de priori solùm dicendum est. Duo autem in hoc capite explicabimus: primum, quæ fuerit ratio huius peculiaris institutionis: secundum, quàm sit necessarium totum hoc tempus, vt secundus ingressus, seu incorporatio in Societate, valida sit, & simul, quomodo hoc tempus sit computandum. 1.

Ratio difficultatis.

Præsentis capitis partitio.

Prima pars capitis expeditur.

Primò ergo dicendum est, hoc temporis augmentum non esse nouum, sed renouatum, & ex antiquitate sumptum; Nam inprimis olim à D. Basilio nullum certum probationis tempus præscriptum fuit, sed indefinitè, tanto tempore dixit probandum nouitium, quanto ad illius experimétum, & dispositionem sufficere videretur, vt videre E licet in regulis fusius disputatis regula 10. & 15. Et similia sumuntur ex Cassian. lib. 4. de institutis cap. 6. 7. & sequentibus; de quo plura infrà in citato lib. 6. tractantes de dilatione professionis; nam ad illud punctum magis hæc antiqua consuetudo spectat. Deinde Euseb. Cæsar. inter alia, quæ in Porphyrio refert, de Essæis lib. 9. de præparat. Euang. cap. 1. sic ait: *Qui in eam sectam veniunt: non statim, sed postea quam foris, anno integro, eisdem moribus vixerint, tunc suscipiuntur, non tamen omninò, sed propinquiùs quidem accedunt. Vnà verò cum illis viuere nō licet, nisi duobus aliis annis patientiæ signa dederint.* Et similia refert Iosephus lib. 18. antiquitatum c. 2. 2.

Basil.

Cassian.

Euseb. Cæs.

Ioseph.

&

& lib.2. de bello Iudaico cap.7. Hinc ab antiquis etiam monachis Ægypti seruatum legimus, vt per tres annos nouitij probarentur, in durioribus operibus exercendi, ex regul. Pachomij refert Nicephorus lib.19. historiæ cap.14. Et sumitur ex Palladio cap. 38. historiæ; vnde etiam Iustinianus Imperator in authentica de Monachis in Nouellis tit. 10. biennij tempus ad professionem postulauit. Quod docuit etiam Iuo Carnotens. 1. p. sui decreti cap.153. Et quoad moniales idem sumitur ex Concil. Aurelian. V. cap.13.

Niceph. *Pallad.* *Iustinian.* *Iuo Carnot.*

3\. Obiectio. Dicet fortasse aliquis. Quædam ex his, quæ antiquiora videntur, fuisse forte tunc necessaria propter nimium rigorem religionum, vel monachorũ illius temporis; Postquam verò rigor ille temperatus est, etiam probationis tempus fuisse ad breuiorem mensuram redactum, vel certè illam temporis mensuram non fuisse generalem, sed pro aliquibus casibus, vel personis in quibus specialis ratio occurrebat, vt de personis incognitis legitur speciale decretum in cap. *si quis incognitus*.17. q.2. postulans triennalem probationem, etiam ad receptionem ad habitum, quod tribuit Bonifacio Papæ Gratianus. Idem tamen tribuunt Concilio Toletan. Iuo p.7. sui decreti cap.41. Et Burcard. lib.4. cap. 20. Et reuera est idem cum authentica Iustiniani paulo antea citata, sed vbi in nouellis legitur; *Siue seruus, siue liber*, legendum est, *siue seruus, siue libertus*. Et emendatum est in decreto Gregoriano, & ita constat constitutionem illam non esse vniuersalem, sicut etiam Gregorius, vt superiori tomo vidimus, pro militibus triennalẽ probationem requisiuit, etiam ante receptionem ad habitum monasticum, vt habetur in cap. vlt. d.53. ex lib.7. Registri cap. 11. quod ampliùs restrinxit lib. 8. epistol. 23. vbi prohibet sine suo consensu milites recipi, ibi autem biennium probationis præscribit pro omnibus monasteriis, vt habetur in cap. *monasteriis* 19.q.3.

Gratian. *Iuo Carnot.* *Burcard.*

4\. Solutio. Respondetur inprimis ex hoc vltimo decreto Gregorij multum confirmari Societatis institutionem: nam illud generale fuisse videtur, quanuis Alex. Papa II. in cap.1.17.q.2. referat Gregorium approbasse regulam Benedicti quoad annum probationis, & ideo videatur, aut pro diuersis locis, aut in diuersis temporibus, hæc statuisse, vel fortasse (quod mihi magis placet, vt citato tomo tetigi) in vno loco requirit biennij probationem ante habitum; in alio verò integrum annum nouitiatus, post susceptum habitum. Vtrumuis autem sit, si in his omnibus non materialis (vt sic dicam) institutio, aut varietas, sed ratio eius, & finis inspiciatur; ex his omnibus manifestè colligitur, institutionem Societatis, nec nouitatis, nec singularitatis notari posse, quia ex illis rectè colligitur, vbi specialis causa interuenit, probationem vltra annum in aliquo instituto exigi posse. In Societate verò considerato fine eius, & ministeriis, ratio occurrit specialis, & multo maior necessitas longioris probationis, quàm in aliis religionibus: ergo. Maior satis constat ex dictis n.2. Minor multipliciter declarari potest. Primò quia Societas vt lib.1. cap.7. dictum est, & vitam contemplatiuam, & actiuam in perfecto gradu profitetur, & amplectitur, & ideo necesse habet in vtraque parte nouitios suos sufficienter instruere, fundare, ac experiri, & ideo longius tempus requirit quàm vnius anni, & ad minimum ad singulas illarum partium singulos annos requirit; meritò ergo ad duplicatum officium vitæ, duplicatum etiã tempus probationis postulat. Quæ ratio amplificari posset, in particulari considerando actiones omnes, & ministeria, quibus Societas probat nouitios suos; nam inde facilè posset intelligi, minus quàm biennij tempus, ad hanc probationem non sufficere; sed de hac re dicturi sumus cap. seq. Secundò probatur, quia Societas ratione sui finis necesse habet statim post probationem, studiis intentè vacare, vel iuxta personæ conditionem, & capacitatem externis actionibus occupari, & ideò necesse est, vt nouitij eius maiores radices in exercitio virtutum mittant, & in exercitio etiam orationis, pleniùs extructi, & quoad fieri possit, assueti, & experti sint, alioqui, quæ in eo tempore leuiter inchoantur, facile postea remittentur, vel amittentur; illud autem sine dubio fieri non potest vnius anni tempore, in quo vix incipiunt spiritualia exercitia degustari; meritò ergo alter annus additus est, in quo iacta principia, robustiora fiant. Quod adeò necessarium esse experientia compertum est, vt ob hanc causam postea in congregatione 6. can.5. fuerit prudenter ordinatum, vt post exactum biennium probationis, & post vota scholarium emissa, per alios duos saltem annos sub maiori custodia, & disciplina iuniores contineantur, prout planiùs fuit subinde præscriptum in ordinationibus contractis cap. 13. Tertiam rationem sumere possumus ex alia obiectione, quæ contra Societatem fiebat lib.1. cap.7. & 9. nimirum, quòd non austeram, sed moderatam vitam in exterioribus profiteatur; quamquam enim hoc non minuat perfectionẽ eius, supposito ipsius fine, vt ibi ostensum est; tanto verò erit maior eius perfectio, cæteris paribus, quãto carentia huius exterioris austeritatis, alio austeritatis genere magis compensata fuerit. Hoc autem fit per multiplicem probationem Societatis, quæ inter alias est (vt sic dicam) propria austeritas eius, & magna ex parte exercetur in hac diuturnitate temporis nouitiatui destinati. Fuítque maximè proportionata tam respectu propriæ religionis, quàm respectu ædificationis proximorum: quia cùm austeritas corporis ordinetur inter alia ad continendum hominem in officio virtutis, & ad frænandos sensibiles affectus, ad propriam perfectionem, & conseruationem in virtute, necessarium fuit diutiùs probari, & fundari in solidis virtutibus (vt B. Ignatius frequenter loquitur) & in interna, & externa mortificatione affectuum, & sensuum omnium, vt postea sine tanto periculo possent in Societate viuere, non obstante illa mediocritate in exterioribus. Et similiter respectu proximorum, quibus in admiratione esse solet exterior austeritas habitus, &c. oportebat, vt quod in hac parte deerat Societati, suppleretur ex alio habitu, qui quatenus ad corpus spectat, & visibilis est, exterior dici potest, est autem magis interior, tum quia magis ex interna virtute pendet, tum quia intimiùs (vt sic dicam) ipsum corpus afficit, scilicet debita modestia, & compositio in omnibus sensibus, verbis, ac motibus, hic autem habitus non poterat breui tempore comparari.

In Societate esse speciales causas ad postulandum plus tẽporis probationis quàm in aliis religionibus. Prima. Secunda. Tertia.

Tandem addere possumus in huius rei confirmationem, Ecclesiæ authoritatem, quæ specialiter hunc ritum quoad tempus huius probationis in Societate stabiliuit, tum per bullas Pauli IV. & Iulij III. tum maximè per Concil. Trid. Nam specialiter tractans de anno probationis, & generaliter ordinans, vt illo anno expleto, nouitij vel admittantur ad professionem, vel expellantur, specialiter excipit Societatem sess.25. cap.16. de regular. Quam exceptionem non reprehensibilem singulari 5.

Authoritate Ecclesiæ confirmatur hæc biẽnij nouitiatus constitutio.

gularitatem, sed piam, & sanctam specialitatem esse iudicauit. Hoc enim significauit cùm dixit: *Per hæc autem non intendit sancta Synodus aliquid innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum à sancta Sede Apostolica approbatum Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possit:* insinuans sicut ipsum institutum pium est, licèt sit proprium, & speciale, ac distinctũ ab aliis, ita etiam piè posse habere hanc proprietatem specialem. Quam etiam significat ex eo necessariam fuisse, quòd hoc institutum, non tantùm ad seruiendum Deo, sed etiam ad seruiendum Ecclesiæ speciali modo ordinatum est. Hinc denique Gregor. XIII. in constitutione, *Quanto fructuosius.* de B. Ignatio ait: *Diuino instinctu ita duxit disponendum, vt biennio nouitiatus absoluto, omnes qui in Societate perseuerare voluerint, tria vota substantialia emittant, ac nouitij esse desinant.* Et in constitutione, *Ascendente Domino*, rationes ferè omnes à nobis positas insinuat. Nam proposito fine, & mediis Societatis subdit; *Ad quæ sufficienter, & pro dignitate præstanda, difficultates superandas, periculáque adeunda, quibus dictæ Societatis religiosi in eiusmodi discursionibus, & ministeriis exponuntur, necesse est, vt ipsi talia obituri, magno deuotionis, ac virtutis præsidio muniantur, quod illis gratia inprimis omnipotentis Dei, simulque educatio ipsa, longa item in Societate probatio, nec non regularum obseruantia præstare noscuntur. Quibus constitutionibus, vt tanta ponant rudimenta virtutis, ad quam aluntur statutum est, vt nouitij in Societate biennio probentur.* Quod institutum inuiolatum, & inconcussum esse vult, vt inferiùs latè dicit, & confirmat.

Expeditur secunda pars.

6. Per hoc ergo, & ratio huius institutionis sufficienter reddita est, & obiectionibus (vt opinor) in contrarium satisfactum. Circa hoc verò biennij tempus interrogari possunt ferè omnia illa, quæ de anno probationis generatim, tomo superiori tractata sunt, scilicet, quando incipiat, quomodo continuandum sit, quàm sit essentiale, seu necessarium ad valorem professionis, vel incorporationis subsequutæ, & tandem an hæc incorporatio debeat post prædictam probationem immediatè subsequi. Hæc tamen omnia breuiter hîc possunt expediri proportione seruata. Nam quod ad initium attinet, cessat hîc quæstio illo loco tractata, de susceptione habitus; nam cùm Societas nullum particularem habitum profiteatur, nulla susceptio, vel mutatio habitus necessaria est, sed solùm vt is, qui habet potestatem admittendi, voluntatem habeat hîc & nunc recipiendi hanc personam ad Societatis probationem, & vt quocunque verbo, vel signo externo illam voluntatem sufficienter declaret, consentiente, & exterius etiam acceptante eo, qui recipitur, ita vt ex tunc viuere incipiat sub obedientia, & regimine Societatis, & ita tandem statutum fuit in decreto 90. aliàs 93. Congreg. 7. Vnde hîc etiam cessat illa quæstio, an de necessitate probationis sit habitus religionis; nam in Examine cap. 1. §. 13. expresè dicitur; *In hoc medio tempore duorum annorum habitus vllus certus Societatis non sumitur.* Et ibi in declaratione: Iudicio Superioris relinquitur, an cum eisdem vestibus, quas ex seculo tulerunt, vel cum aliis probandi sint. Et 3. p. Constit. cap. 2. in declaratione liter. C. additur. *Conuenit, vt qui probantur, vestitus ratione ad mortificationem & abnegationẽ sui, & ad mundum, eiúsque vanitatem sub pedibus conculcandam inueniuntur, & id quidem quantum considerata natura, consuetudo, officium, & aliæ personarum circunstantiæ patientur.* Quod si hoc etiam alicui videatur vel nouum, vel singulare, quanuis id concederemus, non propterea reprehensibile esset. Nam sicut in toto corpore Societatis reprehensibile nõ est, quòd communi habitu vtatur, vt lib. 1. cap. 9. ostendimus, neque ad id refert, quòd hoc videri possit nouum, aut singulare, si ad finem talis religionis sit expediens; ita prorsus de habitu nouitiorum dicendum est. Eo vel maximè, quòd cùm Societas non habeat peculiarem in habitu austeritatem, in nullo diminuitur probatio eius, ex eo quòd sub habitu speciali non fiat. Quæ ratio eos maximè Doctores mouit, qui dixerunt, regularem habitum esse de essentia probationis. Et aliunde ad maiorem humilitatem, & propriam mortificationem interdum conferre potest, in proprio habitu vilia ministeria religionis facere, vt ab aliis possit potiùs famulus, quàm religiosus putari, & vt ornatus seculi in religione conculcari videatur. Et fortè propter has rationes hoc fuit olim ab antiquis monachis obseruatum, vt in superiori tomo tactum est, atque etiam vt nouitij liberiùs possent, si vellent, religionem dimittere, cuius habitum nondum induissent.

Quãdo incipiat huius nouitiatus tempus.

Num de necessitate huius probationis sit habitus religiosus?

Vide Lindanum in fine suorum operum.

7. Circa alias interrogationes, inprimis censeo, tam necessarium esse in Societate annum integrũ probationis ad professionem validam faciendam, sicut in aliis religionibus. Loquor autem de professione in omni proprietate, & rigore, per vota solennia. Probo autem ex Concil. Trid. sess. 25. cap. 15. vbi ille annus assignatur tanquam omnino necessarius ad valorem professionis. Incipit autem illud caput, *In quacunque religione.* Et postea nullam facit exceptionem; ergo comprehendit etiam Societatem. Nec satis est, quod cap. 16. illam excipiat illis verbis; *Per hæc autem sancta Synodus.* nam illa verba non sunt referenda ad omnia capita præcedentia, sed solùm ad id, quod proximè in eodem capite præcessit; quod est manifestum, & ex communi interpretatione iurium, imò ex ipso rigore Latini sermonis, & ex proprietate illius pronominis *hæc*; designat enim ea, quæ proximè, & quasi præsentia sunt. Vnde potiùs inde sumo argumentum in contrarium. Nam cùm in cap. 16. statim ac Concilium dixit, vt professio vltra annum non differatur, Societatem exceperit. In cap. autem 15. statuens, vt intra annum nõ fiat, illam non exceperit, satis indicauit in hoc secundo illam comprehendere voluisse. Et sanè meritò, quia nulla est ratio cur illam exciperet, cùm maiorem probationem requirat, vt num. 4. & 5. ostensum est. Ex quo infero, quoad annum saltem necessarium esse, vt talis probatio continuata sit; nam suprà in præcedenti tom. ostendimus hunc annum debere esse continuum, quoad alias religiones; ergo quoad Societatem, cùm in eadem regula comprehendatur. Infero etiam hunc annũ non solùm debere esse continuum, sed etiam cum professione sine morali interruptione; nam hoc etiam diximus suprà esse necessarium in genere, sub quo iam dixi Societatem quoad hoc comprehendi.

Integrum probationis annum esse de essentia in Societate ad validam professionẽ emittendam.

8. Solùm est aduertendum, quòd licèt in Societate inter primum annum probationis, & professionem multi anni interponantur, non interrumpitur probatio, quia totum illud tempus ad maiorem confirmationem, & certitudinem ipsius probationis ordinatum est; imò neque in aliis religionibus interrumperetur probatio per dilatio-nem

In Societate non interrumpi probationẽ pluriũ annorum inter nouitiatum, & professionem.

nem professionis post annum, si nouitius in eadem religione permaneret; quanuis in aliis (per se loquendo) hoc non liceat, in Societate autem liceat, & in aliis non interponantur alia vota inter nouitiatum, & professionem, sicut in Societate; quod non impedit illam continuitatem; maximè cùm totum hoc sit exceptum, & approbatum à Concilio in prædictis verbis. Interruptio autem esset, si quis per vnum, vel plures annos in Societate priùs extitisset, & postea extra illam eiiceretur, ac deinceps iterum ad illã admitteretur; tunc enim non existimo totam priorem probationem esse sufficientem ad professionem statim emittendam, sed necessarium esse, vt saltem per annum in Societate existat, & sit nouitius; suppono enim omnino fuisse dimissum votis solutis, si illa habebat, tunc enim tota probatio præcedens, quasi extincta fuit per dimissionem, & ideo noua necessaria est, sicut de probatione in genere citato tom. probauimus; nam quoad hæc omnia est hîc eadẽ ratio, eadémque generalis regula, vt dixi. An verò tota hæc doctrina locum habeat in aliis incorporationibus Societatis, quæ fiunt per simplicia vota, pendet ex alia quæstione, an nomine *professionis* in similibus iuribus, & decretis veniat hæc traditio, vel receptio in Societate, per vota simplicia; quam quæstionem commodiùs tractabimus lib. seq. vbi tam hoc punctum, quàm alia, quæ ex illo pendent, resoluemus.

9. *Biennium probationis absolutè necessariũ, ad valorem professionis non videri.* De integro autem biennio probationis non inuenio in iure sufficiens fundamentum, vt asseram illud totum esse absolutè necessarium ad valorem professionis, vel cuiuscunque incorporationis postea subsequutæ. Constat enim ex vi iuris communis, hoc non esse necessarium, cùm ex vi illius, nec biennium requiratur. Neque etiam in speciali Societatis iure inuenio verba aliqua, quæ tantam necessitatem indicent. Nam in cap. 1. Examinis. §. 2. simpliciter dicitur *biennium integrum ad probationem habebit*. Quæ lex solùm disponit, vt ita fiat, quem loquendi tenorem seruauit etiã postea Greg. XIII. in bulla, *Ascendente Domino* pag. 228. editionis anni 606. cap. verò 4. num. 16. habentur verba, quæ maiorem indicant necessitatem, scilicet; *Illud tamen omnino obseruabitur, vt antequam*, &c. *duo anni experimentorum, & probationum expleãtur.* Sed neque hæc verba aliud indicant, quàm quòd hæc regula omnino seruetur, nec dispensationes in ea admittantur. Et eodẽ modo loquuntur multæ aliæ constitutiones, quibus concinit can. 10. Congregationis. 5. generalis, dum enim prohibet omnino exercitium facultatis contrahẽdi biennium pro votis scholasticorum approbatorum emittendis, pro emittenda verò professione, in raro aliquo casu permittit, non obscurè agnoscit ipsam facultatem, atque adeò valorem si fortè (quanuis illicitè) exerceatur, de quo canone iterum lib. 6. cap. 1. num. 11. Nec verò eo quòd Societas alterum annum probationis addiderit anno iure communi requisito, statim censenda est, sub eadem lege, & necessitate illud addidisse, sub qua vnus annus iure communi statutus erat: quia nulla est ratio huius consequutionis, quando in nouo iure id non explicatur. Præsertim quia hoc ius Societatis antiquius est iure Concilij Tridentini, ante quod neque vnus annus probationis erat adeò necessarius, quin ex consensu partium posset renunciari exceptis ordinibus mendicantium, inter quas Societas tunc non numerabatur. Igitur non dubito quin si Prælatus habens potestatem in Societate, admitteret nouitium post integrum

A probationis annum, & ante expletum biennium ad aliquem gradum eius, admissio, & vota essent valida, etiamsi fortasse Prælatus in eo malè ageret; quia nulla est lex irritans factum, vt dixi. Certum est etiam Præpositum Generalem ex iusta causa posse in hoc dispensare, quia nullibi hoc ei est prohibitum, & res non est adeò essentialis, vel de se immutabilis quin occurrere possit iusta causa, & occasio dispensandi.

Imò ita videtur hoc expresse declaratum p. 5. const. cap. 1. lit. C. vbi cùm in constitutione indefinitè dicatur, tempus ad admittendum vltra biennium esse oportere; in declaratione additur hoc temporis spatium, sicut prorogari, ita & contrahi B posse quibusdam in casibus, ex causis non leuis momenti, iudicio Præpositi Generalis, cuius erit dispensandi ius, licèt rarò id fieri debeat, ac prout in citato canon. 10. fuit postea declaratum. Inferiores autem Prælati, etiam Prouinciales, non possunt, quia nullibi legitur illis concessa talis potestas. Hæc enim est differentia inter Generalem, & alios, quòd in Generali, tanquam in supremo capite interno (vt sic dicam) est tota potestas, quæ in Societate esse potest, exceptis solùm his, quæ expresse prohibentur; alij verò habent potestatem participatam à Generali, & ideo non possunt quidquid non prohibetur, sed solùm quod C positiuè conceditur, vel in generali, vel in speciali, iuxta rerum qualitatem; hæc autem de qua agimus eiusmodi est, vt specialem concessionem postulare videatur. Rara enim est in Societate talis dispensatio, nec memini vidisse me, aut audiuisse alicui esse concessam etiam ab ipso Generali. Dispensatur quidem aliquando, vt ante expletum biennium, nouitius literis vacare incipiat, maximè post expletum primum annum; id enim fieri posse ex 4. p. constit. colligitur cap. 3. §. 4. & habetur in can. 1. 2. Congreg. generalis, vbi hæc potestas dicitur committi Prouincialibus ex concessione Generalis. Et habetur etiam in regul. 38. eiusdem Prouincialis. Nihilominus tamen non dispensatur cum his nouitiis, in tempore probationis, quia eorum vota non admittuntur. Imò D nec omnino ab exercitiis nouitiorum eximuntur, nam separatam habent habitationem, & sub proprio magistro peculiariter instruuntur, & exercentur; &, quod caput est, semper intelligunt se esse liberos, vt possint discedere, si velint. Dices, nónne interdum ipsi tria vota sua deuotione emittunt ante biennium expletum? Respondetur, quidquid ipsi priuatim faciant, illa non esse vota Societatis, quæ verum religiosum constituunt, quia nec per se publicè fiunt, neque ab ipsa Societate admittuntur, & ideo nihil illam obligant, sed tam liberè potest dimittere nouitium, ac si nihil vouisset, quo casu talia vota cessabunt, nisi alia fuisset expressa intentio vouentis, vt esse posset, præsertim, E quoad castitatem. Imò quia iuuenes facilè possunt ex feruore indiscreto talia vota emittere, non solùm à Societate non admittuntur, aut consuluntur, verùm etiam nec fieri permittuntur, nisi cum magna consideratione, & consultatione, ac seruata debita forma & subordinatione ad superiorem, vt constat ex declaratione cap. 1. Examin. liter. C. & 3. p. constit. cap. 1. liter. T. & 5. p. constit. §. 6. & in dicto canone 1. 2. Congregat.

10.

Differentia inter Generalem, & alios inferiores Prælatos.

Prouincialis potest dispensare cũ nouitiis Societatis, vt literis vacent.

Quid de tribus votis religionis, quæ interdum ex deuotione à nouitiis emittuntur.

Atque ex his facilè colligi potest, quid dicendum sit de alia interrogatione, necessaria scilicet continuatione huius temporis biennij; constat enim simpliciter non esse necessariam ad valorem subsequentis incorporationis, dummodo in vno 11.

Quàm sit necessaria biennij continuatio in nouitiatu.

saltem

ad valorem professionis.

saltem anno, debita continuitas obseruetur. Nam si alter annus simpliciter non est necessarius, vt dixi, multò minùs necessarium erit, vt in se sit continuus, vel cum altero anno. Quocirca si contingat aliquem priùs esse per aliquot menses, vel annos in Societate, & postea ab ea deficere, & omnino exire; & iterum ad illam redire, poterit, si superiori habenti potestatem visum fuerit, aliquid ex priori tempore in partem huius biennij computare, ita vt hoc saltem non sit contra substantiam, seu valorem admissionis, seu professionis, dummodo annus integer nouitiatus intra Societatem, proximè ante professionem præcedat, iuxta superiùs dicta n. 7. & 8. An verò hoc facere liceat, iudicandum est ex potestate admittentis, & ex causa propter quam fit; si enim attendamus iuridicas rationes, ob quas in tom. superiori diximus, annum probationis religiosæ debere esse cõtinuum, probant in præsenti biennium iure proprio Societatis ad probationem postulato, eo modo, & in eo gradu in quo postulatur, debere esse continuum; ideóque quoties ex interruptis temporibus computarum fuerit, non sine dispensatione aliqua fieri posse; erit ergo, & potestas, & causa necessaria, vt licitè fiat. Per quæ etiam penultimæ interrogationi quæ restabat, responsum est.

CAPVT V.

De obseruantiis, experimentis, ac loco quibus nouitij Societatis tempore nouitiatus exerceri debent.

1\. Exponitur sensus quæstionis.

IN præcedente capite de tempore & habitu sufficienter dictum est, nunc de cæteris circunstantiis, & actionibus, seu experimentis breuiter explicandum, an sint aliquæ de substantia huius probationis, vel solùm de perfectione, ac debito, saltem ex regula. Vocamus autem de substantia id quod est simpliciter necessarium ad valorem professionis, seu incorporationis subsequutæ, & vt impleantur illa verba Concilij Trident. sess. 25. cap. 15. *per annum in probatione steterit:* reliqua verò omnia, quæ huiusmodi non sunt, dicimus pertinere ad perfectionem, vel obseruantiam regulæ; meliùs autem respondebimus ad hanc quæstionem, discurrendo per singula, quæ in hac parte instituta sunt, & seruantur, eorúmque rationem, vel necessitatem explicando. Est autem generatim aduertendum hoc tempus probationis ad duos fines ordinari: vnus est ad experimentum, vel cognitionem sumendam; alter est ad tradenda rudimenta, seu iacienda fundamenta virtutis, in hoc instituto necessaria. Et prior finis duas habet partes; scilicet, vt Societas naturam, & ingenium personæ sufficienter cognoscat, & nouitius maiorem notitiam habeat instituti, vt maiori cum deliberatione perseuerantiam eligat.

De obseruantiis quibus nouitij iuuantur, vt cum maiori notitia & libertate de perseuerantia in Societate deliberent.

2\. Primùm ergo, vt ab hoc vltimo probationis scopo incipiamus; vna ex præcipuis obseruantiis huius nouitiatus est, vt nouitius, sexto quoque mense biennij, legat eam partem instituti, quæ necessariam, & sufficientem notitiam ei præbere

A possit, nempe diplomata Pontificia, regulas scilicet generales, & communes, & constitutiones, vel saltem compendium eorum. Ita statuitur in cap. 1. Exam. §. 13. & subditur ratio dicendo: *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cum claritate, & cognitione in Domino nostro procedatur; & vt quanto fuerit magis probata singulorum constantia, tanto stabiliores, ac firmiores sint in diuino seruitio, ac vocatione prima, ad gloriam, & honorem diuinæ maiestatis.* In quibus verbis significatur, licèt hæc recognitio instituti per se primò sit ob maiorem cognitionem & lucem ipsius nouitij etiam redundare in cognitionem, & experientiam ipsius Societatis: nam quo nouitius maiori cum cognitione perseuerat, eo magis specimen suæ constantiæ Societati præbet. Non

Diligentia hæc licèt non sit de essentia, obseruanda tamen est rationi, & Patribus consentanea.

B est autem tota hæc diligentia, & cum omnibus his circunstantiis de substantia nouitiatus, quia nullum est in constitutionibus verbum, quod hoc indicet: neque erat expediens, vt valor futuræ probationis, vel admissionis, ex tot circunstantiis penderet. Nihilominus tamen diligentia hæc omnino obseruanda est, tanquam valdè conueniẽs, & consuetudini antiquorum Patrum consentanea. Similia enim tradidit Benedictus in sua regula, cap. 58. nam priùs dixit proponenda esse nouitio, priusquam admittatur, ea, quæ in religione aspera, & difficilia sunt: deinde addit, vt post duos menses religionis regula illi legatur, & iterum post sex menses, iterúmque post quatuor, id est, in fine anni nouitiatus, illum admonendo, vt con-

Regul. Benedict.

C sideret illam esse legem, quam tunc potest liberè dimittere, posteà verò quàm per professionem illi se subiecerit, tali se potestate priuare. Et antea Basilius in regulis fusioribus in 15. similem morem instituerat, quanuis verbis generalibus, scilicet, vt nouitiis tempus sufficiens concedatur, in quo maiori animaduersione, & consideratione intelligant quid sibi expediat; *neque aliquid* (ait) *astutè, aut per raptum à nobis fieri videatur.*

Basil.

3\. Obiectio.

Fortasse verò quis obiiciat, nimiam esse deliberationem hanc, nimísque iteratam instituti relectionem, seu recognitionem, cùm D. Thom. 2. 2. q. vlt. art. 10. de religionis ingressu censeat, non multum esse deliberandum, quia de re certa non est necessaria deliberatio: religionis autem pro-

D. Thom.

D fessio ex se habet sufficientem certitudinem, quòd homini expediat, quando non interuenit speciale impedimentum, de quo facilè constare potest sine tanta mora. Respondetur inprimis hanc considerationem, & recognitionem instituti non ordinari tantùm ad deliberandum de perseuerantia, sed etiam ad se disponendum, & præparandum ad illam, & ad præuidendas priùs distinctè, & clàrè, quoad fieri possit, difficultates & onera, quæ postea offerri continget, sic enim postea leuiora fient, & homo efficaciùs postulabit à Deo gratiam, ad ea in præsenti maiori affectu amplectenda, & postea maiori etiam virtute superanda. Deinde idem D. Thom. qui dixit de ingressu

Solutio.

E religionis, secundùm se, seu ratione generis (vt sic dicam) non esse multum deliberandum, nec cum aliis consultandum; non negat quin de ingressu religionis, ratione speciei, & circunstantiarum prudenter deliberandum sit; imò id expresse docet; éstque consilium antiquorum Patrum, qui ad hoc accommodant exemplum Christi, Lucæ 14. de eo, qui vult turrim ædificare, qui priùs secum cogitat, an habeat sumptus, quibus possit eam perficere. De quo videri potest August. epist. 38. & lib. 2. quæstion. Euangel. cap. 31. & S. Bernardus serm. 24. art. 1. in principio, & facit

D. August.

D. Bernard.

cit illud Ecclesiastici 8. *Ne spondeas supra virtutem tuam.* Vnde Beatus Ignatius non semel requirit, vt qui in Societatem admitti optant, priùs sentiant huiusmodi institutum sibi conuenire, ad illúdque vires suppetere, vt videre est in Examin. cap.3. §.15. & cap.4. §. 41. & cap. 5. §. 4. Neque obstat, quòd hæc virtus à Deo danda est (vt D. Thom. ait) qui paratus est omnibus dare; quia hoc non tollit, (vt Caiet. aduertit) quin homo considerare debeat, an ex parte sua sit dispositus ad obtinendum, vel non impediendum hoc diuinum auxilium. Et ideo necesse est in particulari considerare, an in tali religione, vel tali viuendi modo, possint occurrere impedimenta, quæ possint esse occasio, vt homo deserat vocationem Dei, vel eius peculiarem fauorem ex parte sua impediat. Et ad hunc finem ordinatur annus probationis in aliis religionibus. In Societate verò propter speciales eius difficultates, tota illa diligentia non nimia, sed prudens iudicata est etiam à Summis Pontificibus, vt patet ex bullis Pauli III. & Iulij III. & Gregor. XIII.

Caiet. Vide Turtecr. in regul. S. Benedict. tract. 125. Cordub. in expositione regulæ S. Francisc. c. 2. q. 8. Et Iacobum Latomum in q. quodlib. quæ est in fine suorum operū conclus. 3.

4. Secundò eodem biennio, & singulis etiam semestribus, iterum, atque iterum examinandus est à Magistro nouitius, vt in regulis eius præscribitur 63. & sequentibus. Quod examen eò tendit, vt Societas pleniorem, & certiorem notitiam nouitij habeat, & præsertim, vt cognoscat, an aliqua mutatio consideratione digna, in eo acciderit; & quo fructu vsque ad illud tempus nouitiorum exercitia, & experimenta sustinuerit, & quo proposito paratus sit ad progrediendum, & perpetuò in Societate perseuerandum. Finito autem hoc examine, singulis etiam semestribus confessionem generalem ab vltima præcedente, cum Sacerdote à Superiore designato, facere debet, integrámque rationem suæ conscientiæ reddere, vt ita in omnibus meliùs instrui, ac dirigi possit. Quæ omnia ex cap. 1. Examin. §. 13. cap. 3. §. 13. cap. 4. §. 38. & 41. & 1. p. const. cap. 1. liter. D. colliguntur. Et ita accipienda sunt, sicut in præced. puncto, num. 2. de aliis diximus. Non enim omnia, & singula sunt de substantia probationis; fuisset enim id nimis molestum, & graue. Quòd si non omnia simul sunt de substantia, neque aliquid eorum in particulari; quia non est maior ratio de vno, quàm de alio, neque aliis verbis, aut sub maiori necessitate vnum, quàm aliud disponitur; sunt ergo omnia illa requisita, vt debitus ordo, & modus in hac probatione seruetur. Sicque manifestum est totam illam diligentiam esse conuenientissimam ad finem intentum; nihilque in eis esse, quod non sit rationi, & doctrinæ Patrum consentaneum.

De experimentis pro nouitiorum probatione deputatis.

5. Tertiò præter hæc, alia exercitia pro nouitiis deputata sunt, quibus & paulatim ad virtutem & ad ministeria spiritualia Societati necessaria, pro captu suo, instruuntur, ac disponuntur, & simul maius de illis in dies experimentum sumitur. Reducuntur autem hæc experimenta ad sex capita, quæ numerantur in Examine cap. 4. §. 9. & sequentibus, & breuiter percurruntur in regula Magistri nouit. cap. 3. Primum est in spiritualibus exercitiis mensem vnum, plus, minúsve, versari, id est, in propriorum peccatorum recognitione, ac dolore, & in meditatione, & contemplatione mysteriorum vitæ Christi D. N. & in vniuersum

Primum in spiritualibus exercitiis versari.

A in oratione mentali, vel vocali, de quo experimento aliquid in libro superiori cap. 6. dictum est, cùm de vita contemplatiua Societatis tractaremus; éstque per sese maximè necessarium, tum ad expurgandam præteriti temporis vitam; tum etiam ad benè inchoandam alteram spiritualem, quod est primum, ac præcipuum in religione, vt dixit Basil. in constit. monast. cap. 2. vbi ait spiritualem doctrinam, & orationis exercitium debere præcipuum locum in religione tenere. Vnde etiam Cassian. lib. 2. & 3. de institut. renuntiant. postquam in primo libro tractauit de habitu monachorum, statim in duobus illis libris de modo B orandi antiquorum monachorum tractat, quem ipsi habebant suo fini, & institutioni accommodatum. Et Abbas Isaac apud eundem Cassianum collat. 9. cap. 2. *Omnis monachi finis* (inquit) *cordísque perfectio ad iugem atque indisruptam orationis perseuerantiam tendit.* Meritò ergo in oratione incipit exerceri nouitius; nam vt ibidem subiungitur. *Sicut ad orationis perfectionem omnium tendit structura virtutum, ita nisi huius culmine hæc omnia fuerint colligata, nullo modo poterunt firma perdurare.* Quamuis autem orationis exercitium quotidianum sit, multum tamen iuuat integros aliquot dies ab omni alia actione vacuos, & à consortio hominum separatos, huic exercitio deputati, vt C & mens tota meliùs colligi possit, & vt maior facilitas, & aliqualis habitus in hoc difficili exercitio possit comparari. Quod etiam multum iuuat ad nouitij constantiam, & patientiam probandam, & ad naturam eius, & aptitudinem ad spiritualia munia cognoscendam.

Basil.

Cassian.

6. Alterum experimentum est, seruire in vno, vel pluribus xenodochiis, per mensem alium, prout vnicuique fuerit iniunctum. Et ratio additur, *vt magis se demittant, & humilient, ac eo, veluti argumento, demonstrent, se prorsus ab hoc seculo, eiúsque pompis, ac vanitate recedere.* Vbi considerari potest, quamuis opus hoc per se ad misericordiam, seu charitatem erga proximum pertineat, hîc tamen præcipuè accipi, quatenus est humilitatis, ac propriæ abiectionis indicium. Sic etiam refert Cassian. lib. 4. cap. 7. obseruatum esse ab illis antiquis D monachis, vt nouitius haberet curam peregrinorum, & hospitum, eísque omnem diligentiam susceptionis, ac humanitatis impenderet. *Cúmque ibidem* (inquit) *integro anno deseruiens absque vlla querela suum exhibuerit famulatum erga peregrinos, imbutus per hæc prima institutione humilitatis, & patientiæ, atque in ea longa exercitatione præcognitis traditur seniori,* &c.

Secundum in xenodochiis seruire per mensem.

Cassian.

7. Atque ad eundem finem tendit tertium experimentum, quod est peregrinari mensem alium sine pecunia, ostiatim mendicando pro Christi amore, *vt possint* (ait B. Ignatius) *ad incommoditatem comedendi, & dormiendi assuefieri, atque adeo, vt omni spe illa abiecta, quæ in pecuniis, & rebus aliis creatis* E *possent constituere, integrè vera cum fide, & ardenti amore eam in suo creatore constituant.* Hoc verò tertium experimentum videri potest alicui minùs accommodatum pro nouitiis religionum, qui quò minùs habent radicatam virtutem, eò maiorem custodiam, & clausuram videntur requirere; cuius etiam signum esse potest, quia in nulla alia religione videtur vsitatus hic probandi modus; quia in his peregrinationibus multa occurrunt spiritualia pericula. Vnde Hieronymus in epist. 13. ad Paulinum, de institutione monachi, hac ratione, & exemplis antiquorum monachorum probat, non esse necessarium monacho, loca sancta inuisere

Tertiū peregrinari per mēsem.

Obiectio aduersus hoc experimenti genus.

Hieron.

fere peregrinando. Respondetur tamen ex eodem Hieronymo ibidem, aliud esse institutum clerici, aliud monachi, *quod loquor* (inquit) *non de Episcopis, non de presbyteris, non de clericis loquor, quorum aliud officium est, sed de monacho.* Quia ergo religio Societatis est religio clericorum, qui ad hunc finem destinantur, vt pro salute animarum, quamque peregrinationem ex obedientia suscipiant, ideo nouitiorum experimenta huic fini prudenter accommodata sunt. Nec Hieronym. suprà dicit peregrinationem esse indecentem viro religioso, sed non esse necessariam ad sanctitatem, nec multum esse expetendam ab his, qui vitam monasticam, vt solitariam profitentur. Certum est autem per se esse opus valde religiosum, vt Concil. Trid. definit sess. 25. ideóque à sanctis Patribus fuisse vsitatum, vt latè Bellarm. ostendit lib. 4. de cultu Sanctor. cap. 8. Nec censeri debet improportionatum statui nouitiorum, quia ad prudentiam superioris spectat vniuscuiusque conditionem, virtutem & ætatem considerare, talísque socios ad peregrinandum coniungere, vt sine periculo, & cum fructu spirituali à Societate intento talis peregrinatio fiat.

Soluitur.

Bellarm.

8. Quartum experimentum est in variis officiis abiectis, & humilibus exerceri, vt culinæ, & refectorij, ægrotorum cura, ac domesticis aliis eius generis, cui certè nullum definitum tempus præfigitur, quia per totum biennium hoc humilitatis, & charitatis exemplum præstandum est, cum omni diligentia, & solicitudine. Illud tamen peculiariter obseruatur vt vacando ab aliis exercitiis (quod in reg. 33. magistri nouitiorum dicitur) integrum mensem nouitij in aliquo humili officio impendant. Quod genus experimenti, sicut maximè necessarium est, ita antiquissimum in religionibus fuit, & ferè in omnibus obseruatur. Vnde Basil. in regul. 10. ex fusioribus. *Communis* (inquit) *illa est ratio vnumquemque pertentandi, vt illud animaduertatur, nunquid is, de cuius sententia periculum fiat paratus sit libenter ad omne genus humilitatis descendere, missa omni verecundia ita videlicet, vt sordidissima quaque artificia suscipere non recuset, quandoque illorum exercitationem vtilem esse ratio consuadeat.* Et infrà subdit, *Maximè autem ei, qui ab splendido aliquo vitæ genere ad imitandum modestissimæ humilitatis D. N. Iesu Christi exemplum, festinat, munera quædam præscribi debent, de numero eorum, quæ illi sordida existimant, qui in ciuili vita versantur: obseruandúmque, num in iis cum omni animi alacritate non erubescentem, & inconfusibilem se Deo operarium exhibeat.* Et multa similia legi possunt in Cassiano suprà, & in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia, & in Bonauentura tracta. de informatione nouitiorum c. 10. & in Smaragdo in expositione regulæ S. Benedicti cap. 58. vbi ex B. Fructuoso Abbate, post aliqua humilitatis opera, in quibus nouitium probandum censebat, refert hæc verba. *Ita in omni penuria subactus, expleto anno, probatus moribus, & laboribus elimatus fratrum Societati donetur.* Addere etiam possumus, hoc probationis genus speciali ratione esse in Societate necessarium, propter finem eius, vel quia ad ministeria spiritualia, & ad studia literarum, quæ post nouitiatum magna diligentia suscipienda sunt, necessarium est magnum humilitatis fundamentum; propter quod in bulla Iulij III. dicitur institutum hoc *viros omnino humiles exigere*; vel certè, quia non solùm spiritualia ministeria, sed etiam corporalia misericordiæ opera, cum proximis exercenda sunt. Imò, vt illis spiritualiter prodesse possimus, necessarium sæpe est,

Quartum in officiis humilibus, & abiectis exerceri.

Basil.

Cassian.
Ioã. Climac.
Bonau.
Smaragd.

A etiam corporaliter illis inseruire, & in hoc exemplum charitatis, & humilitatis præbere: oportet ergo vt statim à principio in his humilioribus ministeriis nouitij Societatis multum exerceantur.

Quintum experimentum est, vt in doctrina Christiana pueris, & rudioribus hominibus docenda, pro singulorum captu, & temporum, ac locorum opportunitate exerceantur. Quod in sexto experimento ostenditur ad ministeria prædicandi, vel confessiones audiendi. *Postquam in probationibus bonæ ædificationis specimen præbuerit.* Vnde constat hoc vltimum magis pertinere ad tertiam probationem, quæ finitis studiis, ante professionem fit, de qua infrà lib. 6. cap. 2. dicturi sumus, B quàm ad hanc secundam; quia hoc tempore non solent esse nouitij (regulariter loquendo) in eo statu, in quo possint in his ministeriis prædicandi, & confessiones audiendi exerceri: nec pro eo tempore intra Societatem, ad eos ordines promouendi sunt, qui ad illa ministeria sunt necessarij; cùm nec tempore studiorum, vsque ad finem eorum, regulariter promoueri debeant, vt constat ex 4. p. constit. cap. 6. liter. C. Nihilominus si contingat nouitios iam ordinatos recipi, & cum sufficientibus dotibus ad ea munera exercenda, illo etiam sexto experimento probandi sunt, cum speciali approbatione Superioris, vt dicitur in Examine C cap. 5. §. vltimo. Quintum autem ab omnibus ferè, potest aliqua ex parte exerceri, siue ipsi per se doctrinam Christianam doceant, siue aliorum socij sint, eósque, vt possunt, iuuent. In quo etiam sæpe occurrit occasio aliquod opus propriæ humilitatis, & abiectionis exercendi. 9.

Quintum exerceri in doctrina Christiana rudioribus docenda.

Sextum in ministerio prædicandi, & confessiones audiendi, quod tamen non tã pro nouitiis, quàm per tertiam probationẽ agentibus intelligitur.

Sextum in nouitiis aliquando habere locum potest.

Videntur autem hæc duo experimenta, sicut de tertia diximus, valde propria Societatis: nam in aliis religionibus non permittuntur nouitij soli inter se egredi septa monasterij, nedum in actionibus circa proximum occupari; quod non solùm monachales ordines, sed etiam mendicantes, quæ magis de actione circa proximum participant, obseruant, vt videre licet in constitutionibus Prædicatorum. d. 1. cap. 13. lect. 6. & in constitutionibus Minorum cap. 3. Nihilominus experimenta D hæc in Societate approbata sunt, sicut aliæ constitutiones, & cum fructu seruantur, súntque consentanea fini eius, tum vt talentum nouitij ad iuuandos, & ædificandos proximos innotescere incipiat, quantum illa ætas & status patitur; tum etiam, vt vsu & experientia discere incipiat nouitius; in quibus operibus per totam vitam occupandus est, & eo magis ad illa afficiatur; quo à tenera religionis ætate in eis fuerit educatus, sic enim consueuerunt parentes quando filios ad vsum militiæ destinant, eos à pueritia in actionibus bellicis exercere; & duces non statim tyrones milites pugnæ committunt, sed priùs illos paulatim exercent, ac pertentant. Vtrumque ergo obseruat So- E cietas cum his, quos ad spiritualem militiam enutrit. Cuius rei etiam exemplum à Christo Domino habemus, quandiu enim in hac vita vixit cum discipulis suis, eos tanquam nouitios sub sua cura, & magisterio habuit, vt ex Ioanne Dominico Cardinali dixit Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 7. §. 4. & tamen quia illos educebat, vt per totum orbem Euangelium suum prædicarent, non semper in illo quasi nouitiatu, eos apud se veluti intra claustra retinuit, sed interdum ad prædicandum misit, intra Iudæam solùm, vt inde paulatim ad maiora proficerent. Quod significauit Chrys. homil. 33. in Matth. dicens. *Ideo primò ad Iudæos mittit, vt quasi in quadam palæstra in Iudæa exercitati, ad agones* 10.

Quintum, & sextũ experimẽtum Societati propria.

Vide Vegetium de re militari lib. 1. per tot.

nes orbis terrarum intrarent, & velut quosdam pullos debiles ad volandum eos induceret.

11. Hæc sunt præcipua Societatis de nouitiis experimenta, quorum vtilitatem, quia B. Ignatius; ac primi eius socij initio ferè suæ conuersionis, maximam perceperant, nobis posteris obeunda reliquerunt. Quæ tamen nec sola sunt, nec omnino necessaria; vtrumque enim ex eodem cap. 4. Examin. colligitur. Nam in §. 9. expresè dicitur, *hæc sex experimenta esse præcipua* præter alia multa, quæ per totum illud caput narrantur. Et 9. p. Constit. cap. 3. liter. E. dicitur, *penes Generalem erit, vt omnia experimenta, & plura etiam, quàm illa lex, de quibus in Examine dicitur, fiant.* Quoad alteram verò partem dicitur in eodem cap. 4. Examin. posse illa experimenta anteponi, & postponi, & moderari, & aliquo in casu auctoritate Superioris, habita ratione personarum, temporum, & locorum, tum cæterorum, quæ occurrerint, in alia permutari. Non sunt ergo simpliciter necessaria, sed iuxta obseruantiam regularem, cum subordinatione ad debitam superioris prouidentiam, ac directionem.

Suprapostita experimenta nouitiorum nec sola, nec necessaria esse.

De loco probationis nouitiorum.

12. Quarta, & vltima circunstantia huius probationis esse potest locus, vbi facienda est. In quo aliquid etiam proprium, ac peculiare obseruat Societas, videlicet, vt proprias, & separatas habeat domos, ad hoc solùm officiũ probandi, & instruendi nouitios destinatas, vt constat ex cap. 1. Examin. & ex 1. p. Constit. c. 4. Quod etiam à Summis Pontificibus approbatum est, vt videre licet in bullis sæpe citatis de confirmatione Societatis, & ex bulla Pij IV. anni 1561. quæ incipit, *Exponi nobis.* vbi has domos probationis eximit ab obligatione soluendi decimas. Ratio autem huius institutionis, primò reddi potest ex generali principio à Patribus obseruato, multum expedire ad bonã nouitiorum educationem, vt separatam ab aliis religiosis habitationem habeant, vt optimè probat Basil. regul. 15. ex fusioribus, & statuit D. Benedict. cap. 58. suæ regulæ, & fuisse obseruatum ab antiquis Patribus, sumitur ex Cassian. lib. 4. cap. 7. & sequentibus: & nunc etiam in omnibus religionibus obseruatur, in vnaquaque, iuxta modum aliquem sibi accommodatum. Ergo quòd hæc separatio fit non solùm in aliqua parte eiusdẽ domus, sed etiam in domo distincta, ex se valde consentaneum est rationi: nam si considerentur omnes rationes, quæ fundatores religionum mouerunt ad aliquam separationem faciendam, omnes ostendunt, quo maior fuerit hæc separatio intra latitudinem religiosæ vnitatis, tanto fore meliorem, si cætera paria sint.

Cur nouitij in domo separata educentur?

Basil. Regul. Benedict. Cassian.

13. Rationes quas Basilius insinuat hæ sunt. Prima, vt raritate congressus, nouitij maiorem reuerentiam erga antiquos retineant. Secunda, ne occasionem alicuius elationis accipiant, si statim cum aliis ad communem vitam admittantur. Tertia, ne forte si aliqui ex antiquioribus, in officiis suis, aut religionis obseruantia minùs diligentes, vel re vera sint, vel apparere possint, procliuitas ad eos imitandum in animis illorum nascatur: hoc enim scandali genus faciliùs in his, tanquam in infirmioribus, & pusillioribus nascitur; & sæpe propter nouitatem, & inexperientiam ibi defectum, aut negligentiam iudicant vbi reuera non est. Vnde addit quartò Basilius cauendum etiam esse, ne de se elatiùs sentire incipiant, cùm in quibus ipsi

Rationes quibus Basilius suadet nouitios separatim à professis esse educandos. Prima. Secunda. Tertia.

Quarta.

rectè se gerunt, in his grandiores labi animaduertant. Quintò per hoc etiam prouidetur, ne nouitij ante tẽpus indecorè appetant ea, quæ cum aliis propter ætatẽ, vel alias rationes, religiosè, & cum decore seruantur. Sextò addit Basilius aliud commodum, scilicet, vt in præceptorum commentatione adolescentulis necessaria, strepitu illo, qui illam solet comitari, reliqui religiosi non offendantur. Denique concludit ad seruandum rectum ordinem in disciplina religiosa hanc separationẽ esse necessariam, quæ omnia commodiùs profectò seruabuntur, si separatio, in distinctis domiciliis fiat, si commodè id fieri possit: quanuis etiam in cohabitatione eiusdem domus, possint aliæ vtilitates inueniri: *Nam & parui (ait Basilius) ex grãdiorum æmulatione ad compunctionem assuefiunt, & qui pietate antecedunt, in oratione à pueris non mediocriter adiuuantur.* Hæ verò vtilitates, & similes non amittuntur propter domorum separationem, quia hæc nunquam potest esse tanta, quin cum nouitiis aliqui antiquiores habitent, à quibus vitæ exemplum accipere possint, quod eò melius fiet, quo ipsi magis fuerint selecti & probati: & è conuerso, inter antiquiores semper iuniores aliqui habitant, qui licèt nouitij non sint, nouitiorum feruorem, & institutionem retinent, quorum vel officio, vel exemplo alij sufficienter iuuari possunt.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Præter has verò generales rationes, considerata est in Societate specialis vtilitas, vel etiam necessitas ex peculiari fine, & actionibus Societatis proueniens. Nam omissis nouitiis, duo sunt in Societate conuentuum, seu domiciliorum genera, pro aliis, qui iam sunt Societatis membra: quædam pro studiis & scholaribus principaliter deputata, quæ Collegia appellantur, alia ad actiones, & ministeria erga proximos omnino dicata, quæ sunt domus professorum: in neutro autem loco istorum, poterant satis conuenienter domus nouitiorum Societatis fundari: meritò ergo tertius, ac separatus locus ad hunc finem inuentus est. Minor quoad domos professas facilè ostendi potest. Primò quia illæ domus reditus habere non possunt, sed ex eleemosynis viuere debent; domos autem in quibus nouitij probantur habere conuenientes reditus oportet, vt in eisdem constitutionibus Societatis institutum est, tum propter maiorem tranquillitatem, & quietem nouitiorum, & superiorum, à quibus gubernantur, vt deposita solicitudine rerum temporalium, solis spiritualibus intendant, tum etiam vt omnis occasio distractionis auferatur. Secundò, quia longissimè inter se distant ministeria domus professæ, & occupationes, ac instituta nouitiorũ, propter quod necesse est in professis domibus esse multam frequentiam seculariũ personarum, multámque cum illis communicationem, à qua nouitij separati esse debent. Denique domus probationum non sunt (vt ita dicam) proxima, & immediata seminaria domorum professarum, sed hæc sunt Collegia, quæ à domibus nouitiorum continuò refici, & conseruari debent, & ideo cùm Collegia debeant esse separata à domibus professis, vt infrà dicemus, multo magis nouitiorum domus, quod si hæ cum aliquo illorum membrorum coniungi deberent, potiùs id futurum esset cum Collegiis, quàm cum professorum domibus. Vnde in declaratione cap. 1. Examin. lit. B. domus probationis velut membra Collegiorum esse dicuntur, vbi & admitti, & probati ad tempus solent, qui postmodum in Collegiis sunt constituendi. Atque ita vbi commodè pro-

14. Octaua ratio ex Societatis instituto sumpta.

Probatur in primis nouitios in domibus professis educari nõ posse.

Pp bationis

bationis domus omnino separari non potest, cum aliquo collegio interdum coniuncta est, ita vt in illo habeat omnem separationem quam habere possit. Nihilominus tamen regulariter, vbi id fieri potest, multò commodiùs existimatur, vt domus probationis à collegiis etiam distincta sit, quia etiam studétium exercitia valde diuersa sunt ab exercitiis nouitiorum, nec possunt intra eandem domum adeò separari, quin aliqua inquietudo & perturbatio in aliquibus saltem inde oriatur. Item quia cùm domus probationis ad educationem spiritualem nouitiorum solummodo, atque omnino instituta sit, res omnes illius, totúmque regimen, ordo, actiones, atque ipsa etiam habitatio ad illum finem diriguntur, & accommodantur, & superioris cura magis vnita est, totáque circa educationem nouitiorum versatur, & ad hunc finem omnia alia disponit, vnde non est dubium, quin ad meliorem nouitiorum educationem hæc ratio viuendi vtilior sit.

Itē in Collegiis minus conueniēter educari.

15. Hanc separationē non esse de substantia nouitiatus.

Quanuis autem hoc ita sit, nihilominus hæc etiam circunstantia, non est de absoluta necessitate probationis, vt in eisdem constitutionibus satis declaratum est. Nam p.3. cap.1.§.17.& p.4.cap.2. lit. D. significatur, etiam in domibus professis posse aliquando nouitios probari, quod etiam consuetudine receptum est, maximè quando ad seruitium, vel auxilium domus eorum opera necessaria est, & eadem ratione possunt aliquando ad collegia admitti, vt in 4.p. cap. 6. liter. C. dicitur, & tunc non interrumpitur eorum probatio, quia illa loci circunstantia essentialis non est. Vnde tandem concluditur, de substantia huius probationis tantùm esse id, quod est de substantia nouitiatus, in quacunque alia religione, illud cum proportione ad hanc accommodando. Hîc etiam non est necessarius specialis habitus regularis, sed totum ad hoc reducitur, quod est viuere sub obedientia Societatis, tanquam membrum nondum illi vnitum per aliqua vota cum proposito illam intrandi, & in illa viuendi, ac moriendi, vt dicitur in 5.p. Constit. cap.1. liter. A. subintelligendum autem censeo, si post probationem, ita sibi expedire iudicauerit: non enim tenetur nouitius habere absolutum propositum profitendi, seu moriendi in religione (quanuis optimum consilium sit) quia cum eo tempore reuera ibi sit ad probandum, satis est in rigore quòd habeat illud propositū cum ordine ad probationem, seu (quod idem est) sub illa conditione: quanuis (vt dicebam) melius sit illam supponere, & propositum firmum habere: sic enim magis excitatur homo ad constantiam, & ad perferendos labores, quos in religione experitur. Videtur autem necessarium habere dictum propositum. Vnde si quis ficto animo, cum deliberatione non viuendi perpetuò in Societate, sed solùm proficiendi, vel studendi per aliquot annos in ea existat, & exteriùs probare se sinat, præter-

Quid sit de huius nouitiatus substantia.

Qui cū ficto animo Societatem ingreditur verè nouitius dici nequit.

A quam quod grauissimè peccaret decipiendo religionem in re graui, & postea egrediens teneretur ad restituendas omnes expensas, vel si quæ alia damna, ob eam causam religio passa esset: ille non posset verè dici nouitius Societatis; nam vt in prædicta declaratione dicitur, vt aliquis verè dicatur de Societate, etiam nouitius, necesse est, vt cum prædicto proposito viuendi, & moriendi in Societate, sub obedientia eius in probatione versetur, vt in aliquem eius gradum admittatur. Vnde satis probabile est, etiamsi postea fictum propositum mutet, & velit in Societate permanere, non posse in conscientia in tempus probationis computare tempus illud, in quo animum fictum habuit, quia reuera tunc non erat in probatione,

B licèt exteriùs appareret. Quod cum proportione ad alias religiones applicari potest.

16. Probabile tamen oppositum.

Quia verò hoc videri potest duriusculum, & in praxi potest habere aliqua incommoda, & graues difficultates, præsertim, quoad tempus probationis, simpliciter necessarium ad valorem professionis, & quia etiam nullo iure communi satis fundari potest, ideo probabiliter dici potest, quòd licèt illa probatio eo tempore, quo sic fit, ficta sit potiùs, quàm vera, quia deficit intentio, à qua omnis humana actio pendet; nihilominus mutata postea intentione retrotrahi (vt sic dicam) & ratificari præcedentem probationem: quia experimentum esse assumptum, non omnino transit, sed permanet, & illud est principaliter intentum per

C talem probationem. Aliud etiam incommodum cauendum est ex illo animo ficto, quia veri nouitij Societatis fruuntur spiritualibus gratiis Societati concessis, vt dicitur in eodem cap.1.5.p.Constit. liter. A. illis autem non fruetur, qui talem fictum animum habuerit, quia pro tunc verus nouitius non est; & in prædicto loco ad fruendum his gratiis hoc propositum requiri videtur: & quoniam inter has gratias continentur absolutiones à censuris reseruatis, commutationes, aut suspensiones votorum, & similes, cauendus est talis status, ne hæc omnia inualidè fiant. Atque hæc videntur sufficere de hac prima parte Societatis. Nam de potestate admittendi ad hanc probationem, iam suprà in cap.1. sufficienter tactum est, &

Fictus animus non fruitur gratiis spiritualibus Societatis.

D in eodem cap.1.5. partis Constitutionum dicitur, totam illam esse apud Præpositum Generalem, & meritò, quia, præter alias rationes, in Societate non recipitur aliquis, pro vno, aut alio loco, sed pro tota Societate. Quia verò non potest per se semper illam exercere, quasi ordinario iure Prouincialibus illam communicat. Idémque dicendum est de potestate dimittendi nouitium, quando religioni non satisfacit, vt constat ex 2.p.Constit. cap. 1. vbi in declaratione fusiùs explicatur modus legitimè vtendi hac facultate: neque hîc aliquid addendum occurrit, præter ea quæ de religione in genere dicta sunt tom. superiori.

Totam potestatē admittendi & dimittendi nouitios esse apud Generalem, & per illum in Prouincialibus.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

De admißione nouitiorum in Societatem IESV per tria vota ſimplicia in communi, & eorum diſſolutione, &c.

LIBER TERTIVS.

De admissione scholarium in Societatem per vota simplicia, eorúmque dimissione.

PROPRIVM, ac peculiare est Societatis inter omnes religiones, vt inter receptionem ad habitum, & ad professionem solennem, habeat medium quendam admittendi modum, per quem is, qui admittitur extra gradum nouitiorum constituitur, & religioni vnitur, tanquam verum membrum eius, verúsque religiosus; & nihilominus non constituitur in vltimo termino perfectæ vnionis, quam cum corpore Societatis habere potest, sed adhuc in ordine ad illum aliquo modo in probatione manet. Qui modus admissionis propter scholasticos precipuè inuentus est; extenditur tamen etiam ad coadiutores temporales, qui ad scholares ipsos iuuandos recipiuntur; & quamuis in ministeriis differant, in substantia, & modo huius receptionis, & votorum, quæ in illa fiunt, eiusdem omnino rationis sunt, & ita sub illis comprehenduntur, tanquã accessorium sub principali. Hîc igitur receptionis modus multis modis impugnatus est, & tanquam nouus, & tanquam iniustus, & insufficiens ad religiosum constituendum. Vt ergo plenè omnibus satisfaciamus, conuenientiam huius institutionis, & essentiam, & quasi quidditatem huius receptionis, & vim votorum eius, causas denique, effectus, & proprietates eius explicabimus.

CAPVT I.

Proponuntur rationes dubitandi circa admissionem scholarium in Societatem.

1. Prima dubitandi ratio. IN hac admissione nouitiorum ad gradum scholarium per vota simplicia, Prima ratio dubitandi est, quia vel in hac admissione persona se tradit Societati, eíque se deuouet, & ab ea admittitur, vel non; sed solùm simpliciter talia vota emittit. Si primum dicatur, nihil deest ad perfectam professionem religiosam, quia de substãtia huius professionis, duo tantùm sunt, scilicet, traditio acceptata cum tribus votis substantialibus, vt suprà ostensum est. Si verò dicatur secundum, illa non est vnio cum religione, quia vbi nõ est contractus mutuus dandi, & acceptandi, non potest esse vera vnio moralis, quæ constituat vnum corpus politicum, & efficiat verum, & stabile membrum: non videtur ergo possibilis talis modus vnionis, medius inter nouitiatum, & professionem. Dicetur fortasse, dari quidem traditionem, & acceptionem, sed non reciprocam, quia obligat simpliciter eum, qui se tradit, non tamen religioné, sed solùm quandiu illum retinere voluerit. Contra hoc verò suboritur secunda ratio dubitãdi; quia hinc sequitur talem modum receptionis esse illicitum, atque iniustum. (Secunda.) Probatur sequela, quia iustitia contractus postulat æqualitatem ex vtraque parte: hîc autem inuenitur maxima inæqualitas, quia receptus in Societate, manet obligatus ex se ad perpetuò viuendum, & moriendum in illa, eíque seruiendum: ipsa verò Societas non se obligat ad perpetuò re- A tinendum illum; est ergo iniustitia in tali contractu, & ideo Doctores cõmuniter in cap. *porrectum.* de regul. Nauar. & alij, quos superiori tom. retuli (Nauar.) agentes de professione religiosa, in hoc cõueniunt, quòd professio religiosa, vt debito modo fiat, debet continere contractum, & obligationem reciprocã inter religiosum, & religionem. Tertiò etiamsi talis receptio esset licita, non videtur expediens, nec religioni accommodata. (Tertia ex multiplici incommodo.) Primò quidem, quia talis viuendi modus, non potest esse stabilis, ac perpetuus, quod maximè necessarium est ad vitam religiosam. (Primò.) Deinde quia ex illo sequi possunt multa inconuenientia, & quæ scandalũ generare possunt, (Secundò.) quale est, quod personæ, semel Deo dicatæ ad secu- B lum facilè reuertantur, & negotiis secularibus, etiam in statu coniugij omnino tradantur contra regulam 51. *Semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlteriùs transferendum.* de regul. iur. in 6. Item (Tertiò.) ex parte personarum ingredientium possunt esse multæ fraudes, vt si post vota liberiùs viuant, vt liberi dimittantur; vel quod grauius est, si à principio eo animo ingrediantur, & fictè voueant, solùm vt bonis, & commodis religionis quoad studia, vel alia huiusmodi aliquibus annis frui possint, & postea sic viuere, vel occasionem quærere, vt liberi dimittantur. Ex parte etiam religionis possunt in- (Quartò.) iustitiæ interuenire, ex odio, vel alio humano respectu, aliquos dimittendo, vel certè ex nimio affectu ad commodum religionis, innocentem dimittendo, quia fortè in ægritudinem incidit. (Quintò.) Quæ C omnia pericula attentè considerata auertere possunt homines ab affectu ingrediendi hanc religionem; ergo omnibus consideratis, nec simpliciter, nec religioni talis modus admissionis expediés est.

Necessarium esse admitti in Societate iuuenes, qui bonis literis imbuantur antequam ad Societatis ministeria applicentur.

2. (Prima suppositio pro resolutione difficultatũ adductarũ.) Vt veritatem exponamus, suppono inprimis id, quod per se notum est, & infrà lib. 5. tractabitur, necessarium fuisse in hac religione ad vtilitatem, & conseruationem eius recipi iuuenes, qui ad ministeria Societatis optimis literis in ea priùs imbuantur, quàm ad eius ministeria applicentur. (Ratione suadetur ex 4. p. constit. in princi- pio.) Cu- D ius rei ratio optimè traditur in initio 4. p. constit. liter. A. Et ideo solùm oportebit verba illa referre; Atque inprimis ex fine Societatis colligitur, & necessarium, & rationi consentaneum esse, *vt qui in eam sunt ingressuri,* (scilicet in Societatẽ professam, seu ad eius ministeria, quasi ex officio, & propria obligatione peragenda) *viri sint vita probitate, & literarum eruditione ad id officium idonei.* Deinde verò optimè subiungitur; *Et quia boni simul, & eruditi pauci inueniuntur, si cum aliis cõparentur, & ex paucis maior pars iam à susceptis laboribus velit conquiescere, perdifficile fore comprehendimus, huiusmodi hominibus, qui boni simul, ac literati essent, hanc Societatem augeri posse, tum propter magnos labores, quos eius institutum exigit; tum propter magnam sui ipsorum* abnega

abnegationem, ideo nobis omnibus, qui conseruationem, & incrementum eius, ad maiorem laudem, & obsequium Dei, ac D. Nostri cupiebamus, alia via tenenda esse visa est; admittendi nimirum iuuenes, qui bonorum morum, & ingeniorum indole spem facerent, quòd in probos simul, ac doctos viros, ad colendam Christi Domini N. vineam essent euasuri admittendi etiam in collegia, cum iis conditionibus, quæ in literis Apostolicis continentur, siue in vniuersitatibus, siue extra illas fuerint; & quidem si in vniuersitatibus, siue illæ Societatis curæ commissæ sint; siue non. Hac enim ratione nobis in Domino persuademus ad maius diuinæ maiestatis obsequium fore, si & numero augeantur, & in literis, ac virtutibus progressum faciant ij, qui eidem obsequio se totos impendunt.

3. Nec solùm ratio, & euidens necessitas, sed etiam antiqua Ecclesiæ consuetudo Ignatium, & Societatem docuit hoc modo educare, & instituere iuuentutem, quæ ad spiritualia ministeria proximorum saluti necessaria, idonea postea existeret. Diximus enim sæpe Societatem esse religionem Clericorum, aut presbyterorum, fuit autem olim, iuxtà primitiuam Ecclesiam obseruatum, vt in Diœcesibus, seu locis Episcoporum, domus aliquæ essent specialiter deputatæ ad iuuenes in virtute, & literis educandos, ex quibus postea possent boni Clerici, & Ecclesiæ vtiles ordinari, vt intelligi potest ex Concilio Tolet. II. cap. 1. & habetur d. 28. cap. 5. vbi sic dicitur. *De his quos voluntas parentum à primis infantiæ annis clericatus officio mancipauit, statuimus obseruandum, vt mox detonsi, vel ministerio doctorum traditi, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia, à præposito sibi debeant erudiri.* Idem habetur ex Conc. Tolet. IV. cap. 23. quod est apud Gratianum cap. 1. 12. q. 1. *Omnis* (inquit) *ætas ab adolescentia ad malum prona est, nihil enim incertius quàm vita adolescentium: ob hoc constituere oportuit, vt si qui in Clero impuberes, aut adolescentes existunt, omnes in vno conclaui atrij maneant, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati deuotissimo seniori*, &c. Idem ferè habetur in Concil. Aquisgran. cap. 135. Quem morem iuuare studuit Concil. Later. sub Alexand. III. p. 1. cap. 18. Et aliud Lateran. sub Innocent. III. cap. 11. Et aliud sub Leone X. c. 9. de reformatione Curiæ. Et tandem Concil. Trid. sess. 23. cap. 18. Ad huius ergo sanctæ consuetudinis imitationem, Societas scholarium gradum introduxit, tanquam necessarium seminarium ad eos ministros instituendos, qui pro dignitate Societati ad finem suum inseruire possint. Quo enim presbyteri Societatis, ex vi sui instituti, & vi professionis ad perfectionem sacerdotalem (vt sic dicam) magis obligantur, eò perfectiori etiam indigent educatione, & institutione à iuuentute sua.

Hanc consuetudinem iuuenes educandi antiquissimã esse monstratur.

Conueniens, ac necessarium fuisse huiusmodi scholares Societati per tria vota esse substantialiter coniunctos.

4. Secundò supponendum est, conuenientissimum, ac moraliter necessarium fuisse, vt hi scholares substantialiter essent Societati coniuncti, per veram vnionem moralem cum illa; & per tria substantialia vota religionis, vt cum pollicitatione sese ampliùs coniungendi cum illa, vel eam profitendi, quando, & quomodo iuberentur. Hoc constat ex Constitutionibus, & bullis Pontificiis, hunc gradum tanquam Societati intrinsecum, eique maximè necessarium approban-

Secunda suppositio.

A tibus, vt cap. 3. videbimus; quod etiam ratione, & exemplo facilè ostendi potest. Ratio quidem, quia & ad spirituale bonum ipsorum religiosorum, & ad finem, & conseruationem Societatis, hoc erat necessarium. Primum patet, quia ad perfectionem talium personarum necessarium erat, vt à principio Deo dicarentur, & ad perfectionem sequendam obligarentur; alioqui si vsque ad finem studiorum hoc differretur, & ipsi magnis commodis spiritualibus, & gratiis priuarentur, & periculo facilimæ mutabilitatis exponerentur. Ex parte item Societatis, erat euidens necessitas, quia nisi ex parte studentium esset obligatio manendi in illa, suo fine, & laboribus ferè frustraretur: nam complures post studia

Ratione probatur côueniens, tum ex parte ipsorum scholarium.

Tũ ex parte Societatis.

B dia discederent, si hoc esset positum in libera eorum voluntate, *Iniquè autem* (ait Greg. XIII. in Constitutione, *Ascendente Domino*) *cum Societate ageretur, si viris multo labore ad ardua ministeria eruditi, cum religionis catholicæ, & huius sedis detrimento priuaretur.* Et è conuerso pauci essent, verum desiderium religiosi status habẽtes, qui tanto tempore, sine illo statu permanere vellent. Deinde vix possent conuenienter gubernari, nisi votum obedientiæ, & paupertatis haberent, & innumera incommoda, & magna confusio sequi posset; quantùm autem votum castitatis expediat, per se notum est. Denique cùm huiusmodi scholares approbati, intimã debeant habere communicationem cum reliquis membris Societatis

C in victu, familiaritate, totiúsque vitæ communitate, monstrosum esset, & indecens, si omnia hæc membra non haberent inter se substantialem vnionem religiosi status. Quapropter, cùm in Constitutionibus Societatis. p. 3. cap. 3 liter. B. declaratum sit, non repugnare instituto nostro, ex licentia Præpositi Generalis, & ad tempus aliquos pauperes scholasticos in Collegiis Societatis admittere, quamuis intra Societatem verè non recipiantur, neque ipsi promittant ipsam ingredi, statim adiungitur, & vestitus rationem in eis futuram esse diuersam, & habitationem sepatam, ita vt qui institutum Societatis sequuntur, seorsim, & non commisti aliis externis maneant. Dices, cur non poterant hoc modo educari om-

D nes scholares Societatis? Respondeo propter rationes factas, non potuit hæc esse generalis regula, neque educatio illa esset cum tanto affectu, & vnione charitatis, tam ipsorum ad religionem, quàm religionis ad ipsos: ex quadam verò, veluti dispensatione, id in casu aliquo permittitur, quãdo ex parte ipsorum nõ esset voluntas ingrediendi Societatem, & ob alias causas iudicaretur ad maius Dei obsequium expedire aliquos ingenuos adolescentes ita educare. Sicut autem illa permissio specialis est & per se non expediens; ita eius vsus rarissimus est, aut certè nullus & experientia ipsa docuit, quando similis necessitas occurrit, meliùs in separata domo, & peculiari collegio id fieri, quamuis sub cura Societatis existat, vt vi-

E demus Romæ authoritate Summorum Pontificum, & aliis locis fieri.

Tandem, non deest huius institutionis proportionale exemplum ex antiquitate desumptum. Nam in dicto Concil. Tolet. II. & cap. *De his* 28. d. de iis minoribus clericis, qui in seminario Episcopali educabantur, dicitur, cùm ad 18. ætatis annum perueniebant interrogandos fuisse, an vellent cœlibatum seruare, quod si permanere volebant, promittebant castiatem, vt illo vinculo quasi obligati ad clericatũ manerent. 5.

Exemplo idem suadetur.

Sic etiam in Concil. Carthag. III. cap. 19. dicitur, *Lectores cùm ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.* Hac etiam ratione in Concilio illo Tolet. II. cap. 2. statutum est, ne clerici ab vno Episcopo in suo collegio, seu seminario enutriti, ab alio Episcopo in sua Ecclesia recipiantur: *Quia durum est* (inquit Concil.) *vt eum quem alius sensu, & squalore infantiæ exuit, alius suscipere, ac vendicare præsumat.* Volebāt ergo antiqua decreta, ac meritò, huiusmodi clericos esse addictos illi Ecclesię, in qua, & pro qua educabantur. Ad hunc ergo modum se habet Societas circa scholares suos; & eodem consilio ordinarunt Pontifices, vt scholares approbati in Societate ad nullam aliam religionem transire possint, excepto Carthusiensium ordine, quod commune est etiam professis; de quo infrà lib. 11. cap. 2. dicendum est. Potest etiam in huius rei exemplum adduci id, quod nunc videmus à Pontificibus obseruari in his seminariis, quæ ad educandos presbyteros doctos, & catholicos diuersarum nationum, ad expugnandas hæreses in eis exortas, erexerunt: non enim aliter (quod sciam) eos admittunt, nisi priùs voto, vel iuramento præstito suscipiendi sacros ordines, & in suis regnis, vel Prouinciis pro fide catholica, & animarum conuersione laborandi, & ministeria sacerdotalia exercendi, quia aliàs ferè nullus fructus ex eo labore, & expensis probabili certitudine sperari posset. Ita ergo seruata proportione necessaria fuit in Societate obligatio ex parte scholasticorum, eam verò oportuit fieri modo religioni accommodato, atque adeò per substantialia vota, & intimam religiosam vnionem cum Societate ipsa.

Aliud exemplum.

Obligationem per prædicta vota non esse mutuam.

6. Tertiò supponendum est, hæc vota ita fieri in Societate, vt ex parte vouentis sint ex intentione se obligandi in perpetuum, ad viuendum, & moriendum in hac religione sub obedientia eius; ex parte verò religionis solùm admittantur accepiando traditionem, & obligationem ipsius vouentis, nō tamen se obligando ad semper retinendū ipsum vouentem, aut vota eius; sed solùm *quantum Præpositus Generalis eos in Societate retinendos censuerit.* Vtrumque est manifestum, ac sæpius repetitum in Constitutionibus, ac bullis Societatis. Nam quod ad primum attinet, nihil magis ab scholasticis approbatis, vel à nouitiis expleto biennio, vt in illum gradū admittantur, postulatur, quàm vt firmum propositum habeant viuendi, & moriendi in Societate. Vnde in cap. 3. Exam. §. 13. primùm interrogatur nouitius, *an omnino decreuerit seculum relinquere, & consilia Domini nostri Iesu Christi sequi.* Et statim §. 14. *Num deliberatum habeat animi propositum viuendi, & moriendi in Domino, cùm hac, & in hac Societate Iesu Christi Creatoris, ac Domini nostri.* Et rursus c. 7. §. 5. *An statuerit omnino apud se studiis absolutis, ac probationibus peractis Societatem ad viuendum in ea, & moriendum ingredi.* Et infrà n. 7. & 8. hæc stabilitas sæpiùs examinanda dicitur. Deinde idem constat ex ipsa forma vouendi tria vota substantialia; atque ingressum in Societatem, *vt vitam in ea perpetuò degant*, iam formati, aut professi, vt constat ex p. 5. Const. cap. 4. § 4. quæ vota ad maius meritum, & stabilitatem emitti dicuntur in Exam. c. 7. in principio. Denique nihil frequentiùs in Constitutionibus repetitur, & rationes, quibus paulò antè in 2. suppositione probatum est, necessarium fuisse scholares approbari, & admitti in Societate sub obligatione, probant etiam talem obligationē debuisse esse perpetuā, alioqui non vitarentur incommoda, quæ ibi dicta sunt.

Tertia suppositio bipartita.

Ostenditur prior pars.

Altera item pars, quòd Societas ex parte sua, non absolutè obligetur, expressè habetur in Examine cap. 7. & 5. p. c. 4. lit. D. & his verbis ponitur in Constitutione, *Ascendente Domino.* Greg. XIII. vbi cùm sermo sit de scholaribus, dicitur, *Quantum est ex parte ipsorum, perpetuò: ex parte verò Societatis iuxta Apostolica indulta, & constitutiones prædictas tandiu obligati sunt, quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse iudicauerit.* Et ideo 5. p. Const. cap. 4. de his scholaribus dicitur; *Qui peracta sua priori probatione, & experimentis, per biennium in scholasticos approbatos admittuntur, coram aliquibus domesticis, quanuis non in manibus cuiusquam, vota sua emittant*, &c. Vbi in declaratione ita explicantur illa verba; *Non in manibus cuiusquam: vt hoc votum soli Deo offertur & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur.* Quæ verba obscuriora sunt, & egent expositione, quæ iterum in cap. 5. ad finem recolenda erit. Nam certum est hæc vota fieri aliquo modo in manibus Prælati Societatis, multúmque in hoc differre à votis, quæ nouitius suo arbitrio facere potest, & sæpe facit, & repetit etiam publicè, & in præsentia multorum, iuxta easdem Constitutiones Societatis in Examine c. 1. & 3. p. Constit. cap. 1. lit. F. vbi etiam declaratur, talia vota non fieri in manibus cuiusquam, neque admitti, quod longè aliter, quàm de votis scholasticorum approbatorum necesse est intelligi. Quia negari etiam non potest, quin hæc vota scholasticorum, aliquo modo, à Societate admittantur, alioqui non verè cum illa vnirentur. Et ideo in 5. p. Constit. cap. 1. dicitur; *Quia scholastici approbati etiam modo quodam interiori, quam admissi ad probationem, in corpus Societatis coaptantur, de eorum quoque admissione in hac 5. p. dicetur.* Inscribitur autē illa pars *De iis, quæ ad admittendum in corpus Societatis pertinēt.* Vbi *corpus Societatis* sumitur, vt constat ex suis veris membris, excludendo nouitios, de quorum admissione in 1. p. dictum fuerat. Ergo necesse est, vt scholastici ab ipsa Societate admittantur in vera membra eius, quod non fit, nisi per hæc vota. Vnde si talia vota, etiam post biennium fiant coram aliquo, qui potestatem non habeat admittendi illa, non habent vim incorporandi in Societate, neque efficiunt scholarem approbatum, nec denique efficiunt vota Societatis. Necessaria ergo est aliqua admissio, alioqui ad quid esset necessaria potestas in admittente? In hoc ergo sensu non tantùm fiunt coram ipso, sed etiam in manibus eius, vt ipse possit ea acceptare. Sic enim dixit Gregor. XIII. in prædicta Constitutione, *Ascendente Domino.* scholares per hæc vota *se Societati dedicare atque actu tradere*; quod impossibile est fieri, nisi in manibus alicuius illa emittant. In prædicta igitur constitutione dicuntur hæc vota non fieri in manibus alicuius, qui ita illa acceptet, vel recipiat, vt Societatē obliget ad ea semper in suo valore retinēdo, & conseruanda. Et eodē sensu dicitur in declaratione neminem talia vota admittere; scilicet, vt absolutè perpetua sint, sed solùm sub conditione subintellecta, *si Societas huiusmodi personas retinere velit*, vt ibidem dicitur. Quam conditionem latiùs cap. sequent. à num. 3. explicaturi sumus.

7. Ostenditur posterior.

Exponitur constitutio.

CAP.

CAPVT II.

Concluditur licitum ac sanctum esse receptionis modum, quo scholastici in Societatem admittuntur: ac rationibus dubitandi in contrarium satisfit.

1. Prima conclusio. EX his ergo colligimus inprimis possibilem fuisse in Societate modum aliquem admittendi huiusmodi scholares in corpus suum, quò verè illi vniantur, tanquam vera membra eius, medium statum habentia inter nouitiatum, & gradum professorum. Quia hæc vota, quæ explicuimus, seu receptio, quæ per illam fit, extrahit personas à gradu nouitiorum; nam hi nondum sunt membra corpori religionis verè vnita: scholares autem per hanc admissionem verè efficiuntur membra, cùm tamen constet ex eodem modo, quo admittuntur illos non esse professos, neque vltimatè (vt sic dicam) coniunctos, & vnitos Societati, prout illi coniungi possunt. Atque in hoc fatemur esse differentiam inter Societatem, & alias religiones. Id enim expresse dixit Gregor. XIII. in dicta Constitutione, *Ascendente Domino. Quoniam Societas* (ait) *non solis nouitiis, & professis, vt reliquæ regulares, constat.* Atque ita responsum est ad primam rationem dubitandi. Ad primam rationem dubitandi in præcedenti capite. Concedimus enim in hoc genere vnionis personam, quantum est ex se, perfectè se tradere, admitti verò, non simpliciter, sed cum illo addito, & conditione subintellecta *si Societas eiusmodi personam retinendam iudicauerit.*

2. Secunda Conclusio bimembris probatur ex Pôtificibus. Secundò verò addimus, hoc genus receptionis licitum, & sanctum esse, tam ex parte religiosi, quàm ex parte religionis. Ad huius veritatis probationem, sufficiebat hoc genus receptionis esse approbatum à multis Summis Pontificibus, non solùm generatim, & quasi confusè, quatenus approbantur constitutiones, sed distinctè, & in particulari declaratum inter ea, quæ ad substantiam instituti multùm pertinent, vt videre licet in bulla Confirmationis Iulij III. vbi de votis scholarium dicitur, *Quibus teneantur, quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse censuerit.* Latiùs verò id habetur in dicta Constitutione Gregorij, *Ascendente Domino,* cuius verba ex parte retulimus cap. præced. num. 7. & plura statim referemus. Nihilominus tamen necessarium est, ratione hoc ostendere, & obiectioni secundæ in cap. præced. satisfacere. Ratione quoque ostenditur membrum prius. Primùm ergo quòd ex parte ipsius religiosi talis contractus, seu oblatio licita sit, manifestum est, neque ex hac parte aliquid contra illam obiicitur; quia religiosus nulli facit iniuriam, neque in aliquem alium contra charitatem, aut aliam virtutem operatur, neque etiam in se ipsum, tum quia est sui iuris, & potest de sua libertate disponere, vt voluerit, cùm alioqui propter bonum finem, & in officium de se sanctum, & in cultum Dei se offerat. Tum etiam, quia licèt quandam sui traditionem, & obligationem nimis liberalem facere videatur, totam illam facit in obsequium Dei, respectu cuius nulla liberalitas potest esse nimia. Vnde tãtum abest, vt ex hac parte hæc obligatio sit illicita ei, qui se offert, vt potiùs ex eodem capite videatur excedere aliam professionem, quæ reciproca est: nam in illa quodammodo minus est liberalis oblatio, cùm ex alia parte quædam recompensatio respondere videatur, non tamen propterea hanc vnionem solenni professioni præferimus, quia cætera

A non sunt paria, sed solùm aduertimus, ex hac parte habere excellentiam quandam singularem.

Ex parte verò religionis etiam hoc esse licitum, his verbis breuiter probatur in dicta constitutione, *Ascendente Domino. Quòd ad Societatis conseruationem maximè est necessarium, idque ab illius exordio prouisum, & pòst experimento comprobatum est, idque initio ingressus, illis explicitè manifestatur, atque ipsi conditionem hanc amplectuntur, quæ eis (si quos dimittere oporteat) multo est commodior, vt liberi potiùs, quàm votis obligati dimittantur, aliisque iustis, & rationabilibus de causis.* In quibus verbis plures rationes insinuantur, quas omnes ad vnam sub hac forma reducere possumus: si hoc esset illicitum Societati, aut esset contra iustitiam commutatiuam respectu religiosi, aut contra charitatem, aut contra commune bonum, quod respicit etiam charitas, vel iustitia legalis; nihil horum dici potest, vel cum minima probabilitate; ergo. Maior continet sufficientem partitionem, nec video aliud membrum, quod excogitari possit. 3. Ostenditur deinde posterius mẽbrum ex Pontific. Item ex ratione tripartita. B

4. Prima pars huius rationis. Minor quoad primam partem de iustitia, probatur in prædictis verbis; quia scienti, & volenti non fit iniuria: in præsenti autem religiosus sciẽs, & videns vult item contrahere, & se donare, & ad hunc finem tanto tempore examinatur, & ei distinctè proponitur ad quid, & quomodo obligandus sit, & tam multiplex consideratio, & repetita lectio instituti, & diplomatum illi imperatur; quæ igitur iniuria ex parte Societatis interuenire potest? Et confirmatur; nam in rebus humanis, ac temporalibus possunt fieri similes contractus cum magna æquitate iustitiæ, cur ergo non in spiritualibus? Antecedens patet, nam secluso iure prohibente potest se aliquis donare alicui in seruum, qua donatione facta, non potest ipse retrocedere, aut se eximere à seruitute: alius verò potest illum manumittere: vnde quandiu illum apud se retinet, & in suum commodum illo vtitur, illum alere tenetur, vel ex pacto implicito, vel ex ipso iure naturali: si autem illum semel manumittat, sicut vnus liberatur obligatione seruiendi, ita & alter alendi, in quo contractu euidens est, non esse iniustitiam. Quia in ea parte in qua videtur esse inæqualitas, scilicet, quòd vnus obligatur ad non subterfugiendum, & alter non obligatur ad retinendum; in hac (inquam) parte contractus non est per modum commutationis, sed per modum simplicis donationis ex altera parte: quia (vt supponitur) ille voluntariè se donat in seruum. Addo insuper; etiamsi seruitus contrahatur, per modum commutationis posse esse, & concurrere tales circunstantias, vt etiam in ea, quæ videtur inæqualitas, summa æqualitas rei ad rem seruetur. Nam si seruitus ipsa in maius commodum serui cedat, quàm Domini, maiorémque vtilitatem illi afferat, cur non poterit ille excessus compensari maiori quadam obligatione ex parte serui? Sic enim in contractu emptionis, & venditionis, aliquando obligatur emptor ad iterum vendendum, si alius velit. Sic verò non obligatur ad emendum, etiamsi alius velit vendere; & tamen non est inæqualitas, si tantumdem de pretio rei minuatur, quanti obligatio illa maior æstimabilis est. Ita ergo facilè intelligi nostrum intentum potest in illo exemplo seruitutis. Hæc enim omnia simul in hoc quasi contractu Societatis concurrunt. Nam inprimis contractus est vtrinque voluntarius, & cum perfecta scientia; deinde ex parte religiosi, est magis libe- Confirmatur. C D Declaratur ampliùs. E

talis quædam traditio sui, quàm commutatio, & ipsa Societas satis expresse declarat se nolle acceptare personam talem, sibi donatam, nisi sub ea conditione, vt possit eam dimittere, cùm expedierit. Denique hæc ipsa acceptatio hoc modo facta est non solùm æquale, sed etiam maius bonum respectu religiosi, quàm sit commoda eius traditio ipsi religioni. Nulla ergo ratio iniustitiæ hîc excogitari potest; præsertim, quia licèt Societas non obligetur speciali, & absoluta obligatione ad scholarem approbatum perpetuò retinendum, obligatur nihilominus ad non dimittendum illum sine legitima causa, siue hæc obligatio oriatur ex natura rei, ex ipso contractu, siue ex ipso instituto, de quo infrà cap. vlt. dicam, & causa illa moraliter loquendo semper pendet ex voluntate ipsiusmet religiosi. Adde insuper, plures contractus humanos authoritate legum ita claudicare, vt vnum contrahentium simpliciter obligent, & non alium, vt latè tractant Gloss. vltima, & Doctores ex textu ibi in cap. *De illis* 1. de despo. impuber. & in cap. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam pollu. per adult. & in leg. *Iulianus*. §. *Si quis à pupillo*, ff. de action. empti. & in §. 1. Instit. de auctorit. tutor. videri etiam possunt tom. super. dicta de professione tacita, vbi aliquod exemplum simile attigimus. Propter quæ omnia, meritò in compendio priuilegiorum Societatis verbo, *Votum* §. 2. in dictis votis, nec contractum claudicātem, nec vllam iniustitiā reperiri dicitur.

5. *Secunda pars eiusdē rationis multipliciter ostenditur.* Altera pars de obligatione ex charitate, probatur dupliciter, ex verbis citatis. Primò ex parte ipsius religionis, quia ad conseruationem eius necessarium est, vt hoc modo, & non aliter, scholasticos approbatos recipiat: charitatis autē ordo est vt seruata æqualitate iustitiæ, vnusquisque consulat bono proprio magis, quàm alieno, & præsertim in spiritualibus, multóque magis si tale bonum commune sit. Hæc autem omnia in præsenti concurrūt; nam in primis probatur æquitas iustitiæ, vt ostensum est: Deinde bonum, quod in Societate conseruari intenditur per hoc medium spirituale est, scilicet, religiosa perfectio, & puritas: item maior aptitudo, & efficacitas, ad spiritualia ministeria in vtilitatem animarum peragenda. Vnde etiam constat hoc bonum non esse priuatum, sed commune, non solùm, quia Societas ipsa communitas quædam est, cuius bonum, vel hoc solo titulo præferendum est cuicumque priuato, sed etiam quia hoc redundat in bonum vniuersale animarum, ad quod non parum spectat, quòd operarij Societatis idonei, & fideles ministri sint Euangelij. Solùm restabat probandum hoc medium esse moraliter necessariū, aut valdè vtile ad hoc bonum Societatis; sed hoc luce clarius est, quàm vt probatione indigeat, & in citatis verbis diuturna experientia in probationem adducitur, quæ in re morali sufficiens argumentum est. Item adducitur in argumentum, quod à principio fuit hoc à B. Ignatio & sociis eius præuisum, & prouisum; quod etiam argumentum in re morali, non parum efficax est propter tantorum virorum sanctitatem, & prudentiam. Deinde hæc libertas Societatis eo tantùm tendit, vt solùm eis membris constet, quoad fieri possit, quæ ad finē Societatis apta, & idonea sint, & expurgata sit omni mēbro inutili, vel ad tale corpus parum apto: nihil autē est magis necessarium ad cuiuscunque corporis conseruationem & augmentum, & ad omnes suas actiones cum fructu perficiendas; ergo. Denique omnes rationes quibus infrà l. 6. c. 1. ostendemus

A propriam Societatis professionē meritò per plures annos differri, & non habere certū terminum præter sufficientem probationem personæ per diuturna experimenta, probant consequenter pertinere maximè ad bonū Societatis conseruare in se hanc libertatem, & non constringi ad retinendos eos, quos nondum habet satis probatos, non solùm per biennium, sed etiam per illa diuturna experimenta, quæ ad professionē necessaria sunt. Suprà etiam ostendimus in tom. præced. alias etiā religiones habere potestatem eiiciendi interdum suos professos quia ad suam conseruationem, & perfectionem erat moraliter necessarium, quia *parum fermenti totam massam corrumpit*. Quid ergo B mirum quod ad cōseruationē Societatis dicamus hoc medium esse moraliter conuenientissimum.

Dices, etiam si absolutè acceptarentur, possent dimitti quando expediret, non tamen liberi, sed suis votis ligati, sicut dimittuntur in aliis religionibus professi. Quod quidem esset onus ipsorum, qui dimittuntur, non Societatis. Ad hoc tacitè respondetur in eisdem bullis citatis, adiungendo secundam rationem. Nimirum in hac institutione prospectum etiam esse commodo ipsorum vouētium: nam si quos dimittere oporteat præter quā quod, & literis ferè imbuti sunt, & pietatem gustarunt, multo eis commodius est, vt liberi potiùs, quàm obligati dimittātur; esset enim graue onus, retinere principale onus obligationis, & carere C commodis Societatis. Accedit etiam quòd quādo obligatio votorum, seu obligationis manet, multo est minor facultas dimittendi, & grauissimā causam requirit: in Societate autem oportebat hanc facultatem esse maiorem ad assequendum finem per hanc institutionem intentum: Sæpe enim expedit aliquem dimittere, non solùm propter vitia incorrigibilia, quæ ferè sola potest esse ratio dimittendi professum, sed etiam propter difficilem naturam, vel non satis aptam aut fidam, vt ei ministeria Societatis committantur, & alias similes causas. Vnde etiam hæc impedimenta interdum sunt perpetua, quæ aut nullo modo, aut vix possunt auferri per voluntatem eius, qui dimittitur, & ideo inutile esset eum dimittere ligatum, cùm D non sit iterū recipiendus, etiamsi probus existat: obligare autem illum ad aliam religionem petendam per se loquendo, non erat expediens, quia nemo debet obligari ad id quod non promisit: ergo in hoc etiam iuxta charitatis legem prospectum est ipsorum vouentium commodo. 6. *Instantiæ satisfit vndique.*

Vltima denique pars satis probata est cū præcedenti, ostensum est enim ad bonum commune Societatis, & consequenter etiā Ecclesiæ, seu animarum spectare, vt Societas hāc liberam retineat facultatem; ergo non potest esse contra iustitiam legalem, vel commune bonum. Quapropter licèt ex vno, vel alio capite aliquod incommodum sequi videatur, vt quod aliqui titulo paupertatis ordinati, postea non sint pauperes obligatione, & E statu, & tamen reipsa indigeant, contra decentiam ordinis, vel etiam, quod multi, qui diuitias contempserunt spe religionis, postea sine diuitiis & sine religione inueniantur. Ex his (inquam,) vel similibus incommodis non est ferendum absolutū iudicium de inconuenientia rei in ordine ad cōmune bonum; quia nulla est ferè humana institutio, ex qua non possint aliqua incommoda sequi; vnde illud de ordinatione in Congregatione S. Ioannis Euangelistę leuius reputatur, cùm tamen ibi vtrinque detur facultas ab eo quasi pacto recedēdi. Pensanda ergo sunt homini, & ab eo quod 7. *Tertia pars.*

maius,

maius, & excellẽtius est, prudenter est iudicãdum. In præsenti autem vniuersale bonum spirituale vnius religionis, quod redundat in spirituale, & generale etiam commodum totius Ecclesiæ, maioris momenti est, quàm particularia incommoda, quæ in cõtrarium possunt allegari, vel excogitari. Item bonum illud moraliter est certum, & per se intentum: alia verò incommoda, si qua dantur, rara sunt, & incerta, & per accidens euenientia; atque adeò solùm permissa, quando euitari non possunt. Denique bonum religionis tale est, vt moraliter alio modo subsistere non possit in Societate, propter pericula, & difficultates graues, quibus exponũtur operarij eius, vt sæpe dicitur in bullis Pontificiis, & præsertim in dicta Cõstitutione, *Ascendente Domino*: at verò si qua incommoda sequi possunt, aut præueniri, & impediri ferè semper valent, aut certè maioribus commodis etiam particularium personarum compensantur, vt iam explicabo.

8. Vnde soluatur secunda ratio dubitãdi capitis præcedẽtis.

Per hæc igitur secundæ obiectioni satisfactum est; & tertia etiam ferè iam est expedita: nam quæ in confirmationem secundæ assertionis dicta sunt, probant nõ solùm hoc esse licitum, sed etiam melius, magísque expediens in hac religione. Nam quod est moraliter necessarium ad commune bonũ spirituale alicuius religionis, & Ecclesiæ, simpliciter est melius, & magis expediẽs tali religioni, & ipsi etiam Ecclesiæ, quatenus ex tali parte constat, & quatenus eius laboribus, & operibus ad suum commodum vtitur: sed talis est institutio de qua agimus, vt declaratum est; ergo. Deinde id ostenditur discurrendo per singula incommoda, quæ proponuntur. Quod ergo in primis dicitur, talem modum viuendi non posse esse stabilem, & perpetuum, nullius momenti est: Etenim si sensus sit, non habere moralẽ firmitatem sufficientem ad statum humanum, falsum est: nam vt in tom. super. dixi, ad religiosum statum non est necessarium, vt causæ eius omnino sint inuariabiles, sed satis est, vt talem habeat stabilitatem, vt sine graui causa, & per potestatem publicam, seu in virtute eius mutari nõ possit: ita verò est in præsenti, vt per se constat, & in seq. cap. magis explicabitur. Si verò sensus illius incommodi est, quòd hic status nõ sit absolutè perpetuus, & independens (vt ita dicam) ab humana voluntate, sic petitur principium; nam pro inconuenienti infertur illud ipsum de quo disputatur. Negamus igitur illud esse inconueniens; iam enim ostensũ est, quibus rationibus expediat.

Ad primum incõmodũ allatum in tertia ratione dubitandi eiusdẽ capitis.

9. Ad secundũ incõmodũ.

Ad aliud cõcedimus ex hac institutione sequi, vt aliquæ personæ aliquando Deo dicatæ, & ad eius obsequium admissæ ad seculum reuertãtur, & negotiis secularibus implicentur, nõ tamen in eodẽ statu manentes, sed mutato statu, & quasi ablata forma, per quam erant res Deo consecratæ: sic autem non est inconueniens rem semel Deo dicatam ad profanos vsus, media tali mutatione conuerti, vt præced. tom. declarauimus, tractando de immutabilitate professionis, & quomodo religiosus per professionem solẽnem, possit aliquãdo fieri non religiosus, & deinceps seculariter viuere. Neque verò hæc mutatio facilè fit, cùm grauem causam requirat, & non fiat sine Apostolica authoritate, & cũ matura deliberatione, certè R.P. Claudius Aquauiua, qui vltra 30. annos Præpositũ Generalem egit, vniuscuiusque dimissionem semel, & iterum in consultationem adducebat. Et quanuis hoc non rarò accidere videatur, considerata tamẽ hominum fragilitate, & respectu tantæ multitudinis rarò accidere dici potest. Nec deniq; est, quòd timeatur scandalum; tum quia intellecta causa, & ratione, nullum est, præsertim apud eos, qui non sunt malè affecti, vt experiẽtia nos docuit; de quorundam enim eiectione Societati gratulãtur, prouidentiámque de sui ipsius hac ex parte conseruatione commendant: tum etiam, quia & maius, & veriùs scãdalũ fuisset, si Societas, aut viris se indignis abundaret, aut operarios Euangelij haberet parum exemplares, ac religiosos: & tũc etiã multò grauius eidem Societati malum fuisset, si religiosi, manentes religiosi non satis religiosè viuerent, quàm si aliqui religiosi esse desinant, & seculariter viuant; nam illud priùs præter incõmoda numerata, vix esse potest sine magnis sacrilegiis, & Dei offensionibus: hoc autem posterius licèt minus bonum sit, euitat maiora mala.

Aliud verò incõueniens, de fictionibus, quæ esse possunt ex parte eorum, qui parum constãtes sunt in sua vocatione, vel qui à principio non rectam intentionem habent. Hoc (inquam) licèt admittatur, nullius momenti est, ad improbandam institutionem, quia hi sunt quidam hominũ abusus, qui in rebus etiam sanctissimis admiscentur. Aliàs improbentur religiones militares, quia multi sũt, qui non propter Dei obsequium, vel propriam perfectionem, sed propter humanum honorem, & diuitias, eas affectant. Improbentur etiam ordines Monachales, quia multi non studio perfectionis, sed ob humanam commoditatem illum statũ eligere solent. Idem de Episcopis, & multis aliis dicere possemus. Addo etiam vlteriùs, experientia notum esse illud inconueniens rarò accidere, vel fortasse nunquam, ita vt de eo satis constare possit, de interioribus autem intentionibus homines nõ iudicant. Et timor Dei potest hunc fictum animũ impedire, quia, vt infra dicemus, & circa finem libri præcedentis attigimus, qui ita se gerit, & tunc grauiter peccat, & postea non est in consciẽtia tutus; neque desunt etiam moralia remedia, quibus malum hoc per disciplinam, & correctionem religiosam possit præueniri. 10. Ad tertium incõmodũ.

Aliud præterea incommodum, quod ex parte religionis, seu Prælatorum eius ponebatur, humanum etiam est, quia homines facilè abutuntur potestate accepta; sed nunquid ob eam causam nõ est hominibus committenda potestas ad regendam rẽpublicã necessaria? Aliàs nec debuisset Christus Vicarium in terris relinquere cũ tanta potestate. Addo verò hactenus per diuinam gratiam hoc incommodum non esse sequutum, saltẽ regulariter, nec fortasse in aliquo casu, de quo certò constare possit, iniuriam aliquam esse factam cũ malo animo, vel sinistra intẽtione aliquem fuisse eiectum; quod si fortasse aliquando ex nimio zelo aliquis excessus commissus est, neque id est mirandũ; neque est magna reprehensione dignum, cùm recta intentio non desit, & prouidẽtia humana nõ possit aliquãdo non falli, qui error rarò erit practicus, sed speculatiuus tantùm, cùm in casu dubio in fauorem religionis inclinandum sit. Et sperandum profectò est, hanc rectitudinem semper esse seruãdam, tum quia non nisi cum magna consideratione, & multorum consilio; hoc fit: tum etiam quia ipsemet affectus ad propriam religionem, præter affectum charitatis ad proximũ, inclinat ad conseruanda eius membra, nec permittit aliquod ex illis abscindere, nisi vbi ad salutem totius corporis necessarium est, sicut in naturali corpore accidere videmus. 11. Ad quartũ.

Nec denique timendum est (quod vltimo loco inferebatur) ne ob hanc causam pauci sint, qui hoc institutum profiteri velint, eo quòd se exponant periculo, 12. Ad quintũ.

periculo, vel infamiæ, vel paupertatis, si posteà dimittatur. Nam inprimis diuturna etiam experiētia docuit, nihil hoc impediuisse, quominus hæc religio mirum in modum aucta fuerit, & præter diuinam gratiam, præcipuā rationem existimo fuisse, quia plus attrahit, & inuitat vitæ exemplū, & præsertim mutuæ charitatis vnio, & totum religiosæ vitæ specimen, quàm terreat timor eiectionis. Deinde, quia cùm vnusquisque sibi persuadeat nō fore eiiciendū, nisi ipse sua volūtate causam dederit, vel aliquo modo eiectioni consenserit, sicut tunc per diuinam gratiam concipiunt desideriū, & propositum viuendi, & moriendi in Societate, quantū in se est, ita ex eadem gratia concipiunt spem non deficiendi, nec dandi causam eiectioni; & ita non difficilè deponūt timorem, qui eos ab ingressu deterreat, conseruant autem eum, qui illos in officio cōtineat, & vigilare faciat, ne vnquam desint gratiæ Dei. Addo præterea, si quid periculi alicuius infamiæ, vel temporalis incōmodi illos retardet, efficacem Dei vocationem præbere animū aggrediendi illud propter obtinendum bonum quod in tali religione esse iudicant, cum spe (vt dixi) superandi tale periculū; sicut enim multi ob Dei honorem maioribus periculis se exponunt, non solùm infamiæ sed etiam mortis, ita minimè timendum, ne desint, qui hanc etiam viā aggredi velint. Certè si consideratio illa efficax esset, nouitiatus etiā cuiuscumque religionis, esset sufficiēs occasio deterrendi homines ab ingressu; nam post illud inchoatū, nemo eiicitur, aut retrocedit sine vlla infamia, aut nota, & quilibet timere potest, ne hoc illi contingat. Quod verò ad paupertatem attinet, nihil ferè est, quòd ex hac parte timeatur, tū quia si aliqua bona Societati donata sunt, ea quidē iuxta c.4. Examinis lit. B. & c.3.2. partis lit. B. ac praxim à S. congreg. decreto 8. Præposito Gener. commissam, restitui solent ei, qui eiicitur, tū quia non nisi qui in vocatione stabiles iudicātur, bonorum suorum, si qua habent, renunciationem facere permittuntur; si verò aliter de eis dispositū est, ita vt recuperari non possint, sibi imputet, qui post huiusmodi renuntiationem indignum se fecit, vt in Societate retineretur; & præterea ipsa educatio in Societate, quanuis temporalis; & semina virtutum, ac doctrinæ, quæ in eo tempore cōparari solent, maiora bona sunt, maiorísque æstimationis, quàm temporalia illa incommoda, quæ timeri posse dicuntur.

CAPVT III.

Vtrùm hæc scholasticorum admissio in Societatem verum religiosum constituat?

1. Ratio dubitandi. Ratio dubitādi est, quia ex hactenus dictis, videtur manifestè colligi, hanc non esse veram professionem religionis: quia de ratione professionis est, vt sit votis solēnibus omnino absolutis, & immutabilibus firmata, vt planè sentit D.Th. 2.2. q.88. art.7. & 11. qui hac ratione concludit votum solenne esse indispensabile, & fieri non posse, vt semel religiosus desinat esse religiosus. Similiter q. 184. a.4. addit, de ratione status perfectionis esse, vt solenni voto firmatus sit: Diximus autem hanc receptionem nō firmari votis absolutis, & immutabilibus; non est ergo vera professio. Verus autem status religiosus solùm per veram professionē cōstituitur, vt tom. præced. latè ostendimus; & cōstat ex multis locutionibus iuris, quæ in summa cōtinent, *habitum non facere monachum sed professionem*. c. *porrectum*. de regularib. vnde in c. *religioso*. de sentētia excom. in 6. dicitur; *Is qui religionē ingreditur religiosus censeri cum effectu nō potest, donec sit tacitè, vel expressè professus.* Et Sixtus V. in declaratione sui motus proprij, de illegitimis; *Quia tunc* (ait) *verè, & propriè religiosi esse dicuntur cùm professionem emittūt.* Si ergo scholastici Societatis eam nō emittūt, veri religiosi non sunt. Et confirmatur ex forma, quam in vouendo seruāt, quæ habetur 5.p. Const. c.4. in qua inprimis nulla fit mentio professionis, traditionis, aut promissionis, quæ homini fiat, sed simpliciter dicitur; *Voueo corā sacratissima Virgine Maria, & curia tua cœlesti vniuersa diuinæ maiestati tuæ paupertatem, castitatem, & obedientiam perpetuam in Societate Iesu.* Deinde verò additur; *Et promitto eandem Societatem me ingressurum.* Ergo illa votorum emissio, non est ingressus in Societatem; nā quod postea faciendum promittitur, tūc non fit; non est ergo illa vera professio religiosa. Præsertim, quia statim additur; *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* At verò in eisdem Constitutionibus declaratū est, illa vota non emitti in manibus alicuius, sed soli Deo fieri, vt patet in eodem c.4. §.3. cum declaratione in lit. D. in qua additur, neminem illa vota admittere; ergo non potest illa esse vera professio religiosa; nā hæc consistere non potest, nisi in manibus alicuius hominis fiat. Circa hoc punctum nonnulli moderni Theologi, totis viribus conati sunt suadere, per hæc vota nō constitui religiosum statum. Quorum fundamentum sufficienter tactum est in ratione dubitādi. Maximè enim nititur in communi vsu aliarum religionum, quem putāt fuisse vnicum, ac perpetuum in Ecclesia: Ex quo volunt deducere non posse fieri, etiam per potestatem Summi Pontificis, vt aliquis sit verus religiosus cum huiusmodi tantùm votis.

D.Thom. — Confirm. 1. — Confirm. 2. — Fr. Didacus Peredo Theologiæ professor in suo cōuētu Abulensi anno 1584. & alij eiusdē familiæ, quos etiam impugnat Sanches li. 7. de matri. dis. 25. n. 15.

2. Conclusio certissima. Nihilominus dicendum est per hanc receptionem, & votorum emissionem, personam constitui in vero, ac proprio religioso statu. Quam assertionē ita certā existimo, vt sine magna temeritate, & errore negari nō possit. Nam ex professo definita, declarata, & probata est à Greg. XIII. priùs in bulla anni 1582. quæ incipit, *Quantò fructuosius*. Et postea vberiùs contra aliquos falsos interpretes, vel potiùs impugnatores Pontificiæ doctrinæ, in Cōstitutione, *Ascendente Domino*. ann. 1584. In quibus sæpiùs docet, eos, qui in Societate IESV, tria substantialia vota emiserunt, verè, ac propriè religiosos esse, etiamsi illa vota simplicia sint, & non solennia. Vbi ante omnia expendenda est illa particula, *verè, ac propriè*. nam ex illa inprimis colligitur esse in huiusmodi personis, quidquid ad substātiā, & essentiā religiosi status pertinet: nulla enim res dici potest, verè, & propriè talis; v.g. homo, aut equus, nisi habeat veram substantiam & essentiam hominis, vel equi, & è conuerso eo ipso, quòd de fide credimus Christum fuisse verè, ac propriè hominem, eadem certitudine credimus habere totum id quod est de essentia hominis.

Probatur primò ex verbis Pontif.

3. Prima aduersariorū interpretatio ad dicta verba excluditur primò. Deinde ex vi eorundem verborum, excludūtur plures falsæ interpretationes, quæ Pontificis sensū potiùs euertunt, quàm exponunt. Prima est, hoc fuisse speciale priuilegium Pōtificis, atque ita huiusmodi personas posse vocari religiosas ex priuilegio, vel dispensatione, non quia in se habeāt essentiale vinculum in quo substātia status religiosi consistat. Hæc autem fuga inprimis repugnat proprietati, & veritati illarum particularum, *verè ac propriè*, præsertim cùm ad maiorem declarationē, & ad tollendā omnem tergiuersationem, in vtraq; constitutione addat Pōtifex, hos scholares sic approbatos in Societate, *esse verè ac propriè religiosos, non secus atque ipsos, tū Societatis, tum quorumuis aliorum*

rum regularium ordinum profeſſos, quod verũ eſſe non poſſet, niſi eſſentia ſtatus religioſi æquè in illis eſſet, licèt fortaſſe in aliqua accidentali perfectione inferiores ſint. Deinde repugnantiam inuoluit illa expoſitio contra ſynceram veritatem; quia vel per illud priuilegium verè conceditur tali perſonæ, vt ad proprium, & ſubſtantialem ſtatum religioſũ admittatur, vel non? ſi hoc non tribuitur, quomodo poteſt verè, ac propriè religioſi nomen illi cõcedi? aut quod priuilegium poteſt efficere, vt ſalua veritate, & proprietate, perſona habeat titulũ ſine re, & maximè cum illa comparatione, *non ſecus atque ipſos*, &c. Si autem illud prius concedatur, parum noſtra refert; quòd aliquis vtatur illo nomine priuilegij, ſi ita appelletur, ſolùm quia beneficio, & inſtitutione Romani Põtificis talis modus religioſi ſtatus firmatus, & approbatus eſt. Quia verò calumniatores illa voce priuilegij vtuntur, ad diminuendam rei veritatem, & proprietatem, & ſignificandum hos non eſſe religioſos ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, ideò talem loquendi modum reiiciendum, & omnino vitandum cenſemus. Si enim priori ſenſu loquerẽtur, dicere poſſent omnes profeſſos eſſe religioſos ex priuilegio, quia ſine beneficio Pontificis, id eſt, ſine eius inſtitutione, & approbatione, in nulla religione eſſet verus, ac proprius religioſus ſtatus. At verò hæc approbatio omnino impropriè priuilegium appellabitur, cùm per ſe non ſit aliquid contra legẽ, aut cõmune ius.

Excluditur ſecunda.

4. Dicere verò poteſt aliquis, religioſum ſtatum, qui per veram, & ſolennem profeſſionem aſſumitur, eſſe proprium & verum ex diuino iure: hunc autem, qui per hæc vota Societatis aſſumitur, eſſe quidem verum, & proprium, tamen ſolùm ex iure poſitiuo; & hoc ſenſu eſſe ex priuilegio Põtificis, quia ab ipſo non tantùm approbatus, ſed etiã inuentus, & inſtitutus eſt. In quo differt à priori, qui ſolam declarationem approbatiuã requirit. Et hoc modo non repugnat eſſe ſtatum aliquem verè religioſum, & poſitiuo iure introductum, quanuis ſit alius ſtatus religioſus iure diuino inſtitutus, ſicut in materia de ſimonia dicitur eſſe quædã ſimonia iure diuino prohibita, alia iure humano, vel ſicut aliqui putarunt, quædã ſacramenta eſſe ab Eccleſia inſtituta, alia à Chriſto, quod licèt de facto ſit prorſus falſum, de poſſibili non repugnat.

Secunda interpretatio.

In quo differat à præced.

5. Ad hanc autem euaſionem reſpondemus inprimis, ſi hic ſtatus religioſus tam verus & proprius eſſe cõceditur, ſicut quilibet alius, quãtum attinet ad ſubſtantiam, & eſſentiam talis ſtatus, ſic parum referre ad rẽ de qua agimus, illi tribuere inſtitutionem diuinam, aut humanam, quia hîc non agimus de origine huius ſtatus, ſed de veritate eius. Si autem propter illam humanam inſtitutionem, cenſetur in aliquo deficere à veritate, & proprietate religioſi ſtatus, ſic diſtinctio illa repugnat verbis Pontificis, & impugnanda eſt quoad hanc partem, eodem modo quo præcedens. Deinde verò addo, diſtinctionem illam falſo niti fundamẽto, & gratis eſſe confictam, atque ex alia parte repugnãtem doctrinæ eiuſdem Pontificis, vt patet ex illis verbis prædictæ conſtitutionis, *Aſcendente Domino. Non conſiderantes voti ſolennitatem ſola Eccleſiæ inſtitutione inuentam eſſe, triáque huiuſmodi Societatis vota tametſi ſimplicia, vt ſubſtantialia religionis vota, ab hac ſede fuiſſe admiſſa.* Vbi in virtute ſic Pontifex argumẽtatur: Eccleſia induxit ſolennitatem in votis religioſorum; ergo etiam poteſt ſine tali ſolennitate ſtatum religioſum approbare, ſeu inſtituere; ergo ex ſententia Pontificis hic ſtatus vtroque modo factus eſt ex Eccleſiæ conſtitutione; nulla ergo eſt illa differentia. Et declaratur ampliùs in hũc modũ. Quia vel eſt ſermo de ſtatu religioſo præciſè, ac ſecundùm ſe, prout à Chriſto Domino fuit traditus: & ſic tam verè, ac propriè ſaluatur hic ſtatus in hoc gradu Societatis, ſicut in quibuſlibet aliis perſonis religioſis; hoc eſt enim quod apertè ſupponit Pontifex in citatis verbis; ergo quoad hoc nulla eſt differentia, ſed quilibet ex his ſtatibus eſt ex diuino iure. Vel loquimur de ſtatu religioſo determinato ad hũc, vel illum modum votorum; & ſic vterque ſtatus eſt ex Eccleſiæ determinatione, & inſtitutione, vt idem Pontifex docet in verbis proximè citatis, & in tom. ſuperiori latè à nobis oſtenſum eſt ex antiqua Eccleſiæ hiſtoria, adiuncta etiam ratione, & authoritate Bonifacij in cap. vnico, de voto in 6.

Reiicitur primò.

Reiicitur ſecundò.

Reiicitur tertiò.

6. His verò non obſtantibus, aliqui, quos etiã refert Enriq. vt in l. 6. initio c. 3. citabimus, tergiuerſantur dicentes, religionem Societatis non eſſe veram religionem, ac propriã, niſi quatenus in ea fit vera profeſſio per vota ſolennia, & conſequenter admiſſionem hanc ſcholarium approbatorũ per ſe non ſufficere ad cõſtituendum ſtatum religioſum verum, ac proprium; quanuis prout in Societate fit ſufficiat ad denominandum hominẽ verè, ac propriè religioſum, quia fit in ordine ad conſummãdum talem ſtatum in tali religione; & quia aliquo modo vnit perſonam Societati, quæ abſolutè, & ſimpliciter vera religio eſt, ratione gradus profeſſorum, qui ſi in ea deeſſet, nulla alia eius vota, vel receptio (iuxta horum ſententiam) ſufficeret ad verum ſtatum religioſum conſtituendum: veruntamen non minùs facilè oſtendi poteſt hanc etiam fugam eſſe contrariam intentioni, & verbis Pontificis. Primò ex vi earundem particularum, *verè ac propriè*, quæ ſtare nõ poſſunt, ſi veritas, ac proprietas ſtatus religioſi in toto corpore Societatis, ſolùm eſſet ratione gradus profeſſorum: ſic enim reliqui non haberent in ſe, & intrinſecè ſubſtantialem formam (vt ſic dicam) conſtituentem verũ, ac proprium religioſum; ergo ſolùm dicerentur religioſi per denominationem extrinſecam, & analogiam, quatenus coniuncti ſunt cũ veris religioſis, & eos imitantur, vel ad eorũ ſtatum tendũt; quod ſatis eſſe non poteſt, vt dicantur verè, ac propriè religioſi. Quod ſecundò maximè confirmat comparatio illa; *non ſecus atque ipſos profeſſos*, &c. Nã per illam vterque gradus per ſe ſpectatus cũ alio confertur, & æquè verè ac propriè dicitur eſſe talis; ergo gradus ſcholariũ non dicitur religioſus verè, ac propriè, propter coniunctionem, & tendentiam ad gradum profeſſorum; ſed per ſe propter vnionẽ, quam habet per vota ſic in religione admiſſa. Eo vel maximè, quòd coadiutores formati Societatis non vltrà tendunt ad gradum profeſſorum, ſed ibi ſiſtunt, tanquam in vltimo termino ſuo; ergo non poſſunt dici religioſi, cùm non tendãt ad gradum profeſſorum. Neque etiam ſolùm quia in eadem congregatione cum illis verſantur; hoc enim ſatis eſſe nõ poteſt ad verum religioſum conſtituẽdum, niſi illa vnio, qua cum illis coniuncti ſunt, eos in vero ſtatu perfectionis conſtituat; nam ſi non ſunt in vero ſtatu quærendæ perfectionis quomodo erunt in ſtatu religionis? quod ſi non ſunt in ſtatu religionis, quomodò ſunt verè, ac propriè religioſi? Oportet ergo vt talis receptio, & vnio per ſe ſufficiat ad talem ſtatum. Ergo eadem ratione dicendum idem eſt de vnione ſcholarium; nam quoad ſubſtantiam, & modum votorum eiuſdem rationis eſt.

Tertia interpretatio. Henriq.

Expugnatur primò.

Secundò.

7. Vnde etiam addo, licèt in Societate nulla fieret profeſſio

Secunda conclusio non minus certa ex eadē Pōtificis definitione.

professio solennis, sed instituta solùm esset cum cæteris gradibus, quod authoritate Pontificis fieri potuisset; & illam futuram fuisse veram religionē, & eius vota emittentes, æquè futuros fuisse verè, ac propriè religiosos, ac nūc sunt approbati scholares, vel formati coadiutores. Quia vota, & receptio essent eiusdem rationis; & quoad hoc alter gradus professorum solùm se habet concomitãter. Atque hoc totum apertè cōfirmant verba, quibus Pontifex, & rationem suæ definitionis, & occasionem contrarij erroris declarat. Nam quoad primum, inquit, emittentes hæc vota in statu religionis verè constitui, *quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, séque diuino seruitio in ea mancipant.* Vbi non sumit rationem ex concomitãtia alterius gradus, vel tendentiæ ad illum: sed ex intrinseco vinculo, & quasi forma personarum, sic vouentium. Quam rationem paulò inferiùs à n.9. latiùs explicabimus. Quoad secundum verò, *cùm temerariam audaciam* contradicentium reprehendisset, subdit, *Omnia ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis, & statutis metientes, Societatis institutum, peculiares constitutiones, ac vim votorum simplicium illius, in eadem Societatis religione probatam admissorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ post illud, successu temporis, huius sedis authoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperā interpretantes, cōuellere nituntur.* Non est ergo dubium quin Pontifex docere, ac declarare voluerit, per hanc receptionem & approbationem talium votorum intrinsecè, ac propriè constitui personam in statu religioso, & ideo sæpe vocat illa vota *verè substantialia religionis*; dicítque per Sedem Apostolicam admitti in Societate, tanquam in religione per eam approbata. Ac tandem concludit. *Decernimus non solùm eos, qui in coadiutorum formatorum gradus admittuntur, sed etiam omnes qui in ipsa Societate admissi, tria vota prædicta, tametsi simplicia emiserint verè ac propriè religiosos fuisse, & esse.* Et infrà addit præceptum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis prædictam definitionem falsis, aut violentis interpretationibus, aut quouis quæsito colore impugnare audeat.

Suæ definitionis ratione apponit Pontifex.

Apponit itē contrarij lapsus occasionem.

8. Atque ita intellexit hanc Pontificis mentem Doctor Nauar. cons. 49. de regular. quod incipit, *An sit verè.* vbi cùm definiuisset quendam, qui se monasterio S. Benedicti obtulerat, sine animo profitendi non esse verum religiosum, subdit. *Longè tamen alia ratio est eorum, qui in Societate Iesu, post biennalem probationem tria simplicia vota Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ emittunt. Hi namque cùm ita voueant, vero, certóque proposito, vt religiosi fiant, cúmque eadem mente, & ratione ab eiusdem Societatis superioribus admittantur, & cùm verè se obligent ad obseruantiam regularem constitutionum ipsius Societatis, eiúsque instituti ab Apostolica Sede sæpius approbati, verè, propriéque religiosi sunt, vt sapientissimè declarauit Gregor. XIII.* Idem habet in commentario de regular. numero 19. vbi in hoc distinguit vota priuatim emissa à nouitio ante expletam biennij probationem ab his votis, quæ iuxta proprium Societatis ius, post expletam probationem in ea emittuntur; nam priora non faciunt religiosum; posteriora verò ita proprium, & verum religiosum constituunt, vt sine vitio apostasiæ, & pœnis eius, nullus possit ex parte sua exire, aut relinquere Societatis ordinem quanuis ex rationabili causa possit dimitti, quod dicit esse *quiddam nouissimum, & admirabile concessum præfatæ Societati, & clarè declaratum, & confirmatum à S. D.N.*

Nauarrus subscribit.

A

Ratione ita potest hæc veritas demonstrari: Nam in hac probatione, seu receptione scholarium est vera traditio ex parte ipsorum scholarium in magnum, & totale, ac perpetuum Dei obsequium tribus substantialibus votis stabilita, & facta in religione approbata, & iuxta formam ab Ecclesia confirmatam: ergo est in tali actu quidquid necessarium est ad constituendum statum verè religiosum, & quoad hoc substantialiter, & essentialiter conuenit cum vera professione religiosa. Antecedens ex facto ipso supponendum esset potiùs quàm probandum; quia dum hi religiosi perpetuam obedientiam cum aliis votis in Societate promittunt satis ostendunt, seipsos Societati tradere: neque enim oportet, vt verbo *tradendi*, aut alio simili formaliter vtantur; nam etiam in aliis religionibus antiquis professio solùm fit per verbum promittendi, vt constat ex variis formis quas tom. superiori retulimus disputantes de professione religiosa. Sensus ergo verborum ex intentione operantium, & ex vsu sumendus est; ac propterea Gregor. XIII. declarauit expressè: hos religiosos, per hæc vota se Societati *dedicare, atque actu tradere, séque diuino seruitio mancipare.* Deinde ab effectu, & ex constitutionibus eiusdem Societatis idem ostenditur; nam in 5.p. Constitut. cap. 1. de scholasticis approbatis dicitur, modo quodam interiori in corpus Societatis coaptari, & vt membrum vnius, ac eiusdem corporis Societatis admitti. Et idem repetitur in cap.4.§.5. Non possunt autem fieri actu membra huius corporis, & vt talia admitti, nisi ipse scholaris se tradat, quia hæc coniunctio debet esse vtrinque voluntaria. Item per hanc vnionem adquirit Societas peculiare ius in talem personam, quale habet corpus in membrum suum; non potest autem illud acquirere, nisi alio etiam tradente, & consentiente. Atque hoc idem argumentum sumitur ex omnibus locis constitutionum, in quibus significatur hos scholares esse vera membra Societatis, vt in 2.p. Constitut. cap.3. vbi dicuntur in corpus Societatis coaptati. Et in 4.p. cap.3.§.3. dicuntur admitti ad viam in Societate perpetuò ducendam, ad gloriam Dei. Et 5.p. cap.1. liter. A. dicitur Societatem in sua proprietate includere professos, coadiutores, & scholasticos approbatos. Ex his enim tribus partibus, aut membris Societatis corpus constare. Patet ergo ex parte horum religiosorum esse sufficientem traditionem, ab ipsa religione satis etiam acceptatam, vt ex hac parte nihil re vera desit ad verum religiosum statum.

9. Probatur eadem conclusio ex ratione.

B

Huius rationis antecedens suadetur multipliciter. Primò.

Secundò.

C

Tertiò.

D

Dicet verò aliquis, acceptationem ex parte Societatis, non esse omnino absolutam, nec cum obligatione reciproca retinendi perpetuò in Societate personas sic approbatas, & ideo talem traditionem & acceptationem non sufficere ad religiosum statum constituendum. Sed hoc prætterquam quod est contra mentem Gregorij XIII. facilè potest ratione impugnari demonstrando illum modum acceptationis sufficere ad religiosum statum. Quod primò ostendi potest ex generali ratione status seruitutis; nam ad illum constituendum sufficit similis traditio ex parte serui, & acceptatio ex parte Domini, quanuis Dominus non se obliget ad perpetuò retinendum seruum sub dominio suo: cur ergo similis traditio & acceptatio non sufficiet, seruata proportione ad statum religiosum constituendum, qui est status seruitutis? Præterea in superiori tomo ostensum est, non

10. Effugium præcluditur.

E

non esse de ratione status, vel in genere, vel perfectionis, vt sit omnino immutabilis, sed sufficere quod habeat moralem firmitatem, & perpetuam, quantum est ex parte assumentis statum, ita vt non sua priuata, sed ad summum publica potestate, & ex rationabili causa statum mutet; sed ille modus traditionis sic admissæ à religione, est sufficiens ad huiusmodi firmitatem: ergo ex hac parte est etiam sufficiens ad statum religionis. Et simili discursu ibidem ostendimus non esse necessarium ad statum religiosum, votum solemne, sed sufficere simplicia in eo gradu acceptata ab Ecclesia, tanquam substantialia religionis vota.

11. Suadetur iā consequentia principalis rationis in n.9. Atque hinc probata manet consequentia principalis rationis superiùs factæ. Quid enim afferri potest necessarium ad religiosum statum, quod his religiosis desit, cùm essentialis professio illa duo tantùm requirat, traditionem scilicet, & tria vota, & alioqui ostensum sit, non esse de essentia quòd talia vota sint solennia, solennitate legali; nec quòd acceptatio traditionis sit prorsus irreuocabilis, aut ita absoluta, vt nullam conditionem includat. Aduersariorum replica. Sed adhuc potest responderi, ex parte votorum aliquid deesse necessarium ad statum religionis simpliciter, quale est in voto castitatis, virtus ad irritandum matrimonium priùs contractum, & non consummatum: Et in voto paupertatis, vis ad reddendam personam inhabilem aut incapacem dominij, seu proprietatis, vel (quod grauius ac difficilius est) tale esse votum, vt non obliget ad relinquendum statim omne dominium, quod videtur pugnare cum illis verbis Christi Matth. 19. *Si vis esse perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me.* Videtur etiam esse contra Innocentium III. in cap. *cùm ad monasterium.* de statu Monach. vbi sic inquit. *Nec æstimet Abbas quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Nam ex his verbis constat proprietatem, & dominium omnino pugnare cum religioso statu.

12. Remouetur. Sed de his votis particularibus, & perfectione eorum ex parte materiæ, dicturi sumus lib. sequenti. Nunc ergo ad priorem partem de voto castitatis respondetur, aut illam vim dirimendi matrimonium ratū præcedens, non esse de intrinseca ratione status religiosi, aut huic voto inesse: quid autem horum verius sit, eodem lib. cap. 2. dicemus. Quod verò attinet ad votum paupertatis, multò certius est, non esse necessarium, quòd reddat personam incapacem dominij, vt possit esse votum substantiale religionis, quia hoc non ad substantiam, vel ad materiam, sed ad solennitatem illius voti pertinet. Quod verò ad alteram partem spectat, respondetur, paupertatem non consistere in indiuisibili, vt sic dicam; sicut nec obedientiam; ideóque non esse æqualem in omnibus religionibus, sed in vnaquaque promitti, & seruari iuxta propriam regulam ab Ecclesia approbatam. Vnde certum esse debet illam paupertatem, quam Ecclesia approbauit, vt sufficientem ad religiosum statum, sufficere secundùm generalem rationem eius, atque adeò secundùm aliquam speciem illius status: talis autem est paupertas, quæ per hoc votum promittitur; nam est vera abdicatio rerum omnium temporalium, quoad liberum vsum earum, solúmque illum concedit, dependenter ab alterius arbitrio. Et eodem modo, licèt non statim necessariò auferat dominium, tollit nihilominus liberam facultatem retinendi illud, eóque vtendi absque superioris arbitrio, & ideo dominium illud, quasi materialiter ibi manet, seu de facto, & non de iure, ac vi ipsius voti, nihílque proinde statui perfectionis obstat. Sicut vinculum matrimonij, quod manet in coniugato, qui ex legitimo consensu coniugis post consummatū matrimonium professus est, nihil obstat statui perfectionis; quia veluti materialiter tantùm, & non ex vi assumpti ibi manet, neque aliquem vsum postulat, qui perfectionis statum impediat. Neque verba Innocentij obstant, quia non loquitur de statu religionis in communi, sed in particulari, de monachatu, de cuius speciali ratione est ille modus paupertatis, imò etiam est de ratione voti solennis paupertatis; non tamen propterea necessarium est, vt sit de ratione status religiosi in genere, vel cuiuscunque speciei eius; possunt enim varij status religiosi, quasi specificè differre in propriis conditionibus aliquo modo essentialibus, vt apertè supponit Concil. Trid. sess. 25. c. 1. de regul. cùm omnibus regularibus præcipit, vt fideliter obseruent, quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius regulæ, & ordinis peculiaria vota, & præcepta, *ad eorum respectiuè essentiam*, necnon ad communem victum, & vestitum pertinentia. Sed de hac paupertate, & difficultate iterum lib. sequenti à cap. 4. quæstionem propriam instituemus.

CAPVT IV.

Deducuntur aliquot corollaria ex præcedente doctrina.

Primum corollarium.

Ex dictis in superiori capite, antequam eius rationi dubitandi satisfaciamus, (quod capite sequenti præstabimus) infertur, assertiones ibi positas quibus statuimus scholasticos Societatis per vota tantùm simplicia in ea incorporatos, esse verè ac propriè religiosos, non solùm cœpisse habere veritatem à tempore dictarum constitutionum Greg. XIII. sed antea, scilicet ab initio approbationis Societatis, ex quo talia vota cœperunt in ea fieri, tanquam in religione approbata, & admitti Apostolica authoritate. 1. Probatur primò ex Greg. XIII. Probatur, quia decreta illa Gregorij quoad hanc partem, non sunt factiua (vt sic dicam) seu constitutiua, sed declaratiua; quæ autem huiusmodi sunt, non tantùm in præsens, vel futurum tempus, sed etiam in præteritum extenduntur, iuxta communem sententiam quā referunt & sequuntur Felin. in cap. vlt. de constit. Sylu. verb. *Lex* q. 23. & Nauar. comment. 4. de regular. num. 43. *Felin. Syluest. Nauar.* Antecedens probatur primò, quia Gregorius in suis constitutionibus nihil adiunxit huic statui, quod ad statum religionis simpliciter necessarium esset. Nam licèt in posteriori constitutione, *Ascendente Domino.* specialiter addiderit, vt emittentes hæc vota, illis durantibus inhabiles sint ad matrimoniū contrahendum, & quoad hanc partē constitutio fuerit dispositiua, & non declaratiua, quæ præteritū tempus non comprehendit iuxta c. 2. de Const. Nihilominus iam antea idē Pontifex in bulla, *Quanto fructuosius.* declarauerat per illa tria vota constitui statum verè religiosum, & consequenter supposuerat illam inhabilitatem,

quæ tunc non erat, non esse de substantia status religiosi, licèt posteà ob quandam maiorem decentiam, & ad occurrendum incommodis, quæ experientia docere potuit, adiuncta fuit.

2. Secundò idem probatur ex verbis eiusdem Pontificis. Nam in priori bulla, *Quanto fructuosius.* post approbationem instituti motu proprio, & ex certa scientia, & à plenitudine potestatis factam, subdit. *Ad hæc dictam Societatem firmo nostræ declarationis subsidio communire volentes, statuimus, atque etiam decernimus, non modò eos, qui in coadiutorum formatorum, siue spiritualium, siue temporalium gradus, & ministeria admittuntur, sed etiam alios omnes, & quoscunque, qui in ipsa Societate admissi biennio probationis peracto tria prædicta vota, tametsi simplicia emiserint, emitténtque in futurum verè, & propriè religiosos fuisse, & esse*, &c. Vbi ponderanda sunt illa verba, *Firmo nostræ declarationis subsidio.* quæ satis ostendunt illam constitutionem, magis esse declaratiuam, quàm constitutiuam. Vnde quod postea dicitur, *statuimus, & decernimus.* magis de statuto confirmante, quàm de nouo aliquo constituente, intelligendum est, seu de statuto præcipiente, vt talis declaratio tanquam vera, & certa teneatur, vt ibi statim præcipitur. Denique illa verba *esse & fuisse.* satis conuincunt illam legem esse declaratoriam; alioqui non potuisset in præteritum ferri. Vnde alia constitutione, *Ascendente Domino.* referens Gregorius illam priorem, vocat illam declarationem, decretum, præceptum, & interdictum suum. Et inferiùs similiter subdit. *Statuimus, atque decernimus tria vota huiusmodi etsi simplicia ex huius sedis institutione, ac nostra etiam declaratione, & confirmatione, esse verè substantialia religionis vota, ac in dicta Societate tanquam in religione approbata per sedem eandem fuisse admissa, & esse.* Vbi attentè considerandum est, institutionem sedi, declarationem autem sibi Gregorium tribuere, quia ipse re vera non instituit, neque primùm probauit hunc modum religiosi status, sed prædecessores eius rem ipsam instituerunt. Ipse autem expressè declarauit, quod in re illa iam constituta continebatur.

Probatur secundò ex eodem Pōtifice.

3. Quod tertiò ostendi potest ex bullis & confirmationibus priorum Pontificum. Nam Paul. III. in secunda bulla confirmationis authoritate Apostolica concedit, vt per huiusmodi vota *possint scholares in Societatem admitti, & Societati aggregari.* Et in bulla 4. prohibet huiusmodi scholares transire ad aliam religionem excepto Carthusiensium ordine; imò eos inhabiles ad quamcunque aliam professionem faciunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Æquum reputamus.* quæ à priori edita, & à posteriori publicata, & confirmata fuit. Nunquam autem Pontifices prohiberent his personis transitum ad religiosum statum, nisi eos veros, ac perfectos religiosos esse supponerent: & ita in prædicta bulla sæpè eos religiosos appellant. Et è contrario apostatas vocant, & tanquam desertores status religiosi puniunt eos, qui post hæc vota sine licentia superiorum hunc statum relinquunt: ergo supponunt eos esse in vero statu religioso. Et confirmatur, quia Pius V. in bulla 3. anni 1571. quæ incipit, *Dum indefessæ.* declarauit *Societatem* (etiam si Collegia habeat, quæ ex propriis reditibus sustentantur) *Præpositum, ac singulas personas eius verè, & non fictè mendicantes fuisse, esse, & fore; & inter aliorum fratrum, & religiosorum mendicantium ordines, aliósque fratres, & religiosos mendicantes, provt illos nos connumeramus, & connumerari debere; ac omnes, & singulas tam iuris, quàm hominum dispositiones in fauorem religiosorum, seu fratrum mendicantium, nunc & pro tempore emanatas, etiam in Societate, illiúsque domibus, Collegiis, Præposito, & aliis religiosis locum habere.* Quibus verbis non minùs expressè quàm Gregorius declarat, has personas, & religiosas esse, & sub mendicantibus comprehendi, ídque sub his iuribus, & dispositionibus, quæ in fauorem religiosorum, seu mendicantium facta fuerint. Et si attentè inspiciatur contextus Pontificis, facilè intelligetur illam constitutionem, quoad hanc partem potiùs esse declarationem ad tollendam omnem ambiguitatem, vt ibidem dicitur, quàm nouam dispositionem. Potest etiam hoc confirmari ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. de regul. in illis verbis. *Per hæc autem sancta synodus non intendit aliquid innouare aut prohibere, quin religio clericorum Societatis* IESV, &c. Vbi nomine *religionis* sine dubio totam Societatem comprehendit, quatenus suis omnibus membris constat, & ibi tacitè approbat hoc institutum, quatenus in eo præter nouitios varij sunt religiosorum gradus, quia omnes verè religiosi sunt, etiamsi non omnes solenniter professi sint, vt clariùs Gregorius XIII. postea declarauit.

Tertiò ex aliorū prædecessorum decretis.

Vltimò probatur ratione, quia ipsemet Greg. XIII. suam declarationem confirmat; nimirum quia huiusmodi persona, per hæc tria vota, vt substantialia religionis se tradunt Societati, & in ea, tanquam in religione ab Ecclesia approbata, se totos diuino seruitio in perpetuum consecrant; ex quo infert illos esse verè, & propriè religiosos. Illud autem assumptum verum fuit à principio, ex quo post approbatam Societatem talia vota in ea fieri cœperunt, vt per se notum est: ergo & consequens illud semper verum fuit; nam in illo antecedenti continetur sufficiens, & adæquata causa consequentis seu status verè religiosi. Confirmatur, ac declaratur; nam cùm Gregorius illam declarationem fecit, non minus certum fuit eos, qui iam erant in Societate, esse verè ac propriè religiosos, quàm eos qui fuerint deinceps in ea admissi, vt constat ex verbis eiusdem constitutionis, & ex communi omnium sensu; & quia non aliter vota emittunt, vel in Societatem admittuntur posteriores, quàm priores. Non poterant autem illi qui iam erant in Societate, si iam non fuissent veri religiosi incipere esse tales propter solam extrinsecam constitutionem Pontificis; quia non potest Pontifex facere de non religioso, religiosum sine voluntate eius, maximè cùm non addiderit religioni nouam approbationem, neque nouam potestatem admittendi concesserit, nec nouum modum traditionis, aut acceptationis eius instituerit; ergo necessariò dicendum est, omnes huiusmodi personas, semper, & à principio extitisse verè ac propriè religiosas. Tandem confirmatur à posteriori: nam votum religionis impletur in Societate, etiam in hoc gradu, etiam sine spe transeundi ad professorum gradum, sed tantùm coadiutorum formatorum. Imò etiamsi votum religionis factum sit de quacunque alia religione determinata, potest in hæc vota commutari, vt constat ex summa priuilegiorum Societatis §. 2. & 3. quod multò ante constitutionem Gregor. XIII. verum habuit. Ergo signum est per hæc vota semper fuisse constitutos verè religiosos, alioqui per illa non impleretur religionis votum. 4.

Probatur quartò ex ratione.

Confirmatur primò.

Confirmatur secundò.

Corollarium

Corollarium secundum.

5\. Secundò infertur ex dictis, quàm sit certa hæc veritas à Pontifice declarata. Existimo enim esse omnino infallibilem, ita vt sine errore in fide negari non possit. Ratio est, quia sententia Pontificis in his, quæ ad doctrinam pertinent, infallibilem continet certitudinem, ex Christi institutione, & promissione. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Luc. 22. & Matt. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Et concessio facta est Ioan. 21. *Pasce oues meas.* Quæ testimonia ita sunt ab Ecclesia intellecta, & perpetua traditione, ac Patrum, Conciliorum, & ipsorum Pontificum definitione firmata, ac declarata; vt suppono ex propria materia: & videri possunt, quæ Gratianus congerit d. 12. sui decreti, & 24. q. 1. per plura capita & latè Bellarmin. lib. 4. de Summo Pontifice, à principio per aliquot capita, & Turrecr. in Summa lib. 2. cap. 10. & ob hanc rem obseruatum semper in Ecclesia fuit, vt grauiores fidei quæstiones, & causæ ad Romanam sedem, tanquam ad fidei cathedram, & magistram referrentur, vt dicitur in cap. *Maiores.* de baptismo, & sumitur ex cap. *Damnamus.* de Summa Trinitate, & fide cathol. & cap. *Fideli.* eodem tit. in 6. cap. *Ad abolendam.* de Hæreticis. cap. *Præceptis*, & cap. *Non decet*, d. 12. & cap. *Nulli fas.* d. 19. Ac tandem ex Concil. Florentin. in decreto vnionis, & ex Trident. sess. 7. can. 3. de Baptismo. & sess. 25. circa finem decreto de delectu ciborum, & plura referunt citati authores. Simanc. de catholic. institutionib. c. 45. Valde autem diminuta fuisset Christi Domini prouidentia circa suam Ecclesiam, si in decidendis talibus quæstionibus ex cathedra, Vicarium suum labi permitteret. Neque ipse iustè posset sub anathematis vinculo subditos compellere ad standum his declarationibus, seu definitionibus, si in doctrina tradenda errare posset. Cùm ergo ostensum sit, prædictam constitutionem continere declarationem cuiusdam veritatis valdè necessariæ ad mores Ecclesiæ, & ad quietem, & pacem animarum, planè talis declaratio infallibilem continet certitudinem.

Probatur ex fide.

Gratian. Vide in to. de fide disput. 5. sect. 8.

Bellarm.

Turrec.

Simanc.

6\. Et hoc confirmari potest ex doctrina Theologorum, & catholicorũ omnium, qui pro certo habent, Summum Pontificem non posse errare in doctrina morum Ecclesiæ tradenda; de qua re videri possunt authores paulò anteà citati: nã hæc doctrina multum pertinet ad bonos mores, & ex opposito multa inferri possunt absurda, & scandalosa in Ecclesia, quæ paulò inferiùs, in 3. corollario numerabimus, vt hæc veritas notior fiat. Et è conuerso si hæc declaratio Pontificis falsa esse posset, ex illa multa absurda, & contra bonos mores sequerentur, vt quòd status religiosus commutaretur in non religiosum, & quòd votum religionis impleretur sine statu religioso, & similia.

Confirmatur ex omniũ catholicorum sensu. Vide etiam in tom. de fide disp. 5. sect. 8. n. 7.

7\. Nec sufficit dicere doctrinam hanc non pertinere ad vniuersalem Ecclesiam, sed ad quandam particularem religionem, vel potiùs ad quandam partem eius, & ideò non necessariò habere illam infallibilitatem, quam in proponenda vniuersali Ecclesiæ doctrina morali Pontifex habet. Hoc (inquam) dici non potest: primò, quia nõ solùm pertinent ad vniuersalem Ecclesiam ea, quæ ad om-

Vnum effugiũ aduersariorum.

Præcluditur primò.

A nes Ecclesiæ status, vel ordines pertinent, sed etiã ea, quæ licèt in vno statu particulari versari videantur, ad vniuersalem Ecclesiam quouis modo pertinent. Huiusmodi autem est bonum vnius religionis, quod in præsenti declaratur primò, quia hæc religio per totam Ecclesiam diffusa est, & ex tota Ecclesia possunt ad illam homines recipi, & vocari. Secundò, quia hæc veritas omnibus fidelibus proponitur, & secundùm illam iubentur omnes & sentire, & iudicare, & operari vt in eadem constitutione exprimitur. Tertiò, quia sicut Societas in totius Ecclesiæ vtilitatem instituta est, ita certitudo, & firmitas circa statum eius, & veram doctrinam ad eam pertinentem, ad eiusdem Ecclesiæ vtilitatem spectat. Quod vi-B detur idem Pontifex Gregorius insinuasse cum dixit; *Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quam ex inuiolato, & inconcusso dictæ Societatis instituto, & religiosa sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus, prospicientes, & præterea eiusdem Societatis indemnitati, paci, quieti, & incremento consulere volentes, motu simili, & ex certa scientia, &c.* Et confirmatur. Nam ob hanc causam certum est, & suprà ostensum, Summum Pontificem non posse errare in approbatione alicuius religionis in particulari, tum quia, licèt vna religio particularis videatur, tamen vniuersali Ecclesiæ proponitur, & in omnes redundare potest; tum etiam, quia si in vna errare posset, in qualibet posset, & ita omnia essent incerta, & C periculis exposita: ergo idem in præsenti dicendum est, quia non minùs graue est in Ecclesia approbare, seu declarare aliquem statum, vt verè, ac propriè religiosum, ac perfectionis; quàm approbare religionem, imò vnum in altero includi videtur. Et confirmatur, quia Pontifex in declarando aliquo iure, an diuinum sit, vel humanum, infallibilem habet authoritatem; quis enim dubitet Concilium Tridentinum, cùm definit sacramenta omnia, esse de iure diuino instituta, aut confessionem ex præcepto diuino præmittendam esse ante communionem, quando intercedit conscientia peccati mortalis, infallibilem doctrinam tradere? Aut quis neget Summum Pontificem habere in huiusmodi do-D ctrina tractanda æqualem, vel maiorem potestatem? Hæc autem declaratio, nihil aliud est, quàm explicatio iuris diuini, vel humani, quod circa statum religiosum, & institutionem eius per vota simplicia, vel solennia interuenit; ergo cùm facta sit Pontificia authoritate, infallibilem habet certitudinem. Denique alia decreta, quæ Pontifices ediderunt, declarandq particularia instituta aliarum religionum, tanquam certa, & firma à catholicis omnibus recipiuntur, vt constat ex cap. *cùm ad monasterium.* & cap. vlt. de statu Monachor. quæ tractant de religione S. Benedicti, & ex cap. *exiit.* de verbor. signif. in 6. & in Clement. *Exiuit.* eodem titulo, quæ pertinent E ad religionem Minorum. Non est autem minoris authoritatis hæc declaratio Pontificia; quia nec materia minùs grauis est, nec potestas minor, nec verba minùs clara, & euidentia, vt iam dicam.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

Recognouit enim hanc Pontificiam authoritatem, & potestatem quidam prædictæ veritatis, & declarationis impugnator, cuius mentionem fecit idem Pontifex Gregorius in constitutione, *Ascendente Domino.* Et propterea, vt ibidem dicitur, iusu temerario peruersè interpretari mentem Pontificis aggressus est, imò sententiam eius re- 8.

Alterum effugium turpiter erroneum.

iicere, dicens, priuato sensu loquutum fuisse, & vt priuatum Doctorē errare potuisse, & ex falsa informatione errasse. Quanuis autem in hac censura turpiter, & manifestè ipse errauerit, vt statim ostendam à n. 12. illud tamen quod tacitè supponit, libenter accipimus, nimirum non potuisse Pontificem in ea doctrina errare, si non vt priuatus Doctor, sed vt Pontifex locutus fuit: non enim sine causa impugnator ille ad priuatum sensum Gregorij diuertere conatus est, ne Pontificiam authoritatem, & cum illa catholicæ doctrinæ certitudinem impugnare, & quantum in ipso esset, labefactare videretur.

9. *Dicti erroris fontes, & impugnatio ex verbis Pontificis.* Illud autem subterfugium, vel ex nimio affectu impugnandi Societatē, vel ex ignoratione verborum Pontificis videtur profectum. Tria enim sunt verba in illis decretis, quæ his falsis interpretationibus omnem viam præcludunt, scilicet, *motu proprio, ex certa scientia, ex plenitudine potestatis.* Primū scilicet, *motu proprio* (vt Doctores dicunt) excludit subreptionem à literis Apostolicis, id est, facit, vt contra breue Pontificium allegari non possit surreptio. *Quid operetur dictio, Motu proprio.* Argumento c. *Si motu proprio.* de præbend. in 6. vbi dicitur concessionem beneficij, quam Pontifex alicui facit habenti aliud, quod Pontifex ignorabat, nec illi propositum fuit, esse validā, si gratia motu proprio facta est: subreptitiam verò, si ad petitionem partis: & ratio optima ibi adiungitur, quia prior gratia ex mera liberalitate facta est. Declaratur autem nunquam ita fieri, nisi quando expresè explicatur per illa verba, *Motu proprio.* Super quem textum plures effectus huius clausulæ referuntur, quos latè sequitur, & refert *Rebuf.* Rebuffus in concordatis tit. de forma mandati Apostolici. verbo, *Motu proprio.* Ex quibus ad rem præsentem maximè facit, quod quando est clausula, *Motu proprio*, non admittitur pars ad probandum contrarium; quia esset arguere Summum Pontificem de mendacio; de quo videri potest *Bertran.* Bertrandus consil. 35. & 202. in fine tom. 1. *Staphil.* Staphilæus de literis gratiæ, & iustitiæ, & Couar. *Couar.* in cap. *Alma Mater* 1. p. §. 7. num. 2.

10. *Quid dictio, Ex certa scientia.* Quia verò licèt hæc particula excludat subreptionem ex taciturnitate, non tamē excludit omnem deceptionem, nec purgat omnem falsitatem, vt iidem authores aduertunt, ac latè Sāches li. 8. *Sanch.* de matrim. disput. 4. & 21. à num. 47. ideo præter illam particulam additur, *Ex certa scientia.* Per quæ verba Pontifex indicat, se non deceptione aliqua, sed ex vera, & perfecta informatione concedere, vt Staphilæus suprà dicit, num. 10. Et ideo sicut non admittitur aliquis ad probandum contra particulam, *Motu proprio*, Pontificem solùm ad instantiam partis processisse, quia esset illum mendacij arguere, ita quando Pontifex profitetur se procedere ex certa scientia, nemo prudens potest respōdere, ex ignoratione, aut falsa informatione id egisse, quia hoc est mendacij arguere ipsū Pontificem: Quod maximè in præsenti verum habet. Nam cùm in priori bulla Papa in declaratione dixisset, se id facere ex certa scientia, in posteriori non obstante alterius interpretatione, & obiectione, hoc ipsum confirmat.

11. *Quid de plenitudine potestatis.* Additur verò particula, *De plenitudine potestatis.* Quanquā enim quoties Papa motu proprio operatur, præsumatur vti plenitudine potestatis, vt tractant Glossa, & Doctores in c. *Ad hæc.* de rescriptis. & Felin. in c. *causam* 2. de testibus colum. 4. *Felin.* Quod etiam affirmat de altera clausula, *Ex certa scientia* in c. *cùm inter*, de except. n. 5. & sequentib. *Panormit.* Panormit. in cap. *ea quæ.* de sententia & re iudic.

A n. 8. Tamen ad tollendam omnem ambiguitatem expresè additur illa particula; quia non poterat clariùs exprimi Pontificē operari, vt Pontificem, & non vt priuatam personam, quàm dicendo, se hoc declarare *ex plenitudine potestatis*; hanc enim non habet nisi quatenus Pontifex est. Et quia potestas debet esse accommodata actui, certū est hîc non esse tantùm sermonem de potestate iurisdictionis, sed maximè de potestate quæ *clauis scientiæ* appellatur; nam hæc erat per se necessaria ad hāc declarationem faciendam. *Potestatis* autem *plenitudo* in hoc genere nihil aliud est, quàm quòd potestas sit, ad docendum cum assistentia Spiritus sancti, ac certitudine infallibili; ergo repugnat expressis verbis Pontificis dicere, illū esse locutum B priuato sensu, & vt particularē Doctorem. Et hoc significauit idē Pontifex, quando veluti perstringens dictos impugnatores dixit; *Quin etiam nos supradicta motu simili, & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine decernentes, ac præcipientes, priuato sensu loquutos fuisse: ac tanquam priuatos Doctores errare potuisse.* Ac si diceret, quo nihil poterat absurdius cogitari, magísque nostris verbis & intentioni repugnans.

Corollarium tertium.

Damnans erroris aduersariorum sententiam.

Tertiò igitur ex dictis infertur, sententiam illam, quā ille impugnator defendit, & omnia, quæ 12. C ex illa intulit, & eo tempore valdè temeraria fuisse, quod notauit Henriquez li. 12. Summæ cap. 5. *Henriq.* num. 6. & nunc iam non posse ab errore excusari. Nunc de doctrina agimus, nō de persona, ob aliquam enim ignorantiam, vel inaduertētiam, possumus aliquando excusare personas, quarum iudicium ad nos non spectat, sed solum gradum certitudinis doctrinæ explicare. Quia ergo Summus Pontifex in Constitutione, *Ascendente Domino.* illos errores insinuauit, & damnauit, totā sententiam commemorare, & refellere necesse est. Asseruit ergo ille, scholares approbatos, & incorporatos Societati per tria vota simplicia, non esse verè, ac propriè religiosos. *Principale assertū conceptum in hac erronea sententia perperam fundabatur in antiquis Doctoribus.* Deceptus autem fuit ex opinione satis communi inter antiquos D Doctores dicentes, verum religiosum non constitui, nisi per professionem, & tria vota solennia, qui tamen iuxta antiquum ius, suíque temporis vsum loquuntur, de facto potiùs (vt sic dicam) quàm de possibili; id est, declarant sic fieri; non negant autem, aliter fieri posse. Et quanuis aliqui, vel multi ex authoribus priuatis in eo sensu id docuissent (de quo in tom. super. disputatum est circa statum religiosum in communi) interposita iam authoritate sedis Apostolicæ, nullius ponderis est cuiuscunque authoris opinio. Quia ergo Gregor. iā in priori motu hoc declarauerat, ideo non possumus opinionem illam à temeritate excusare. Eo vel maximè, quod si impugnator ille antiquitatem, verámque rationem consuluisset, inuenisset E planè, nullo probabili fundamento negari vota simplicia cum traditione in religione ab Ecclesia approbata sufficere, ad verum, & proprium statum religiosum constituendum. Quia verò eo tempore declaratio Pontificis fortasse nō erat satis promulgata, & proposita toti Ecclesiæ, poterat tunc assertio illa ab errore excusari: nunc autē profectò non potest. Nā sufficientissimè promulgata est declaratio Pōtificis, & illa sentētia publicè damnata eiusdem authoritate in multis Academiis; & Cōstitutiones illæ iā in omniū manibus versātur. *Nunc ab errore excusari non potest.*

Neque

Neque etiam excusare poterunt quemquam tergiuersationes, aut euasiones, quas cap. præced. à num.3. refutauimus, vel aliæ similes, quas desiderium impugnandi hanc religionem fortè poterit comminisci; quia de intentione Pontificis satis euidenter constat, neque illæ sunt probabiles aut verisimiles interpretationes, sed elusiones quædam, vel potiùs contradictiones. Præsertim cùm idem Pontifex in priori rescripto hæc verba grauissima adiiciat; *Præcipimúsque, & interdicimus, ne quisquam scrupulum de hoc cuiquam iniicere, néve illud in controuersiam, dubium, vel suspicionem ponere audeat quoquo modo.* In alio verò rescripto addit pœnam excommunicationis latæ sententiæ, Summo Pontifici reseruatæ, cum aliis pœnis in eos, qui quouis colore, directè, vel indirectè impugnare, vel ei contradicere ausi fuerint.

Prohibetur sub excommunicatione reseruata.

13. Primum illatum ex principali asserto erroneo multa falsa cōtinet.

Atque idem sentiendum est de omnibus propositionibus, quas aduersarij ex dicto principio inferebant, & in prædicta constitutione, *Ascendente Domino* indicantur. Prima erat *Societatis scholares approbatos merè seculares esse, ac iurisdictioni Ordinariorum subditos existere. Quia non sunt de corpore Societatis, nec Societas aut illius superiores ius aliquod in illos habent, aut ex vi votorum, aut à Summo Pontifice, quia ipse etiam tale ius non habet.* Sed hæc omnia satis ostendunt, quàm falsum sit principium ex quo inferuntur, cùm in tot absurditates inducat; quamquam etiam illationes solidæ non sint, & inprimis aduersarij nomine *Ordinariorum* videntur intellexisse, non tantùm Episcopos, sed etiam seculares iudices, respectu eorum, qui nondum ordinati sunt: nam si non sunt veri religiosi, neque etiam sunt clerici, erunt laici seculares, & consequenter ordinariis iudicibus temporalibus subiecti: quo nihil poterat cogitari absurdius, magísque repugnans communi sensui, & consuetudini totius Ecclesiæ ab initio huius religionis. Errauit autem huiusmodi oppugnator, non solùm in principio falso, scilicet, *quòd hi non sint veri religiosi*, sed etiam in illatione. Nouitij enim religionum non sunt veri religiosi, & tamen gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis, quandiu sub illius obedientia viuunt, & in probatione versantur; ergo multo magis scholares Societatis in ea approbati, cùm sub eius obedientia viuant, & in ordine ad solennem professionem adhuc in probatione existant, gaudent priuilegio fori, & exemptione totius religionis.

Falsum est scholares Societatis temporali iudici subdi.

14. Falsū item Societatem non habere ius in illos, ostenditur ex duplici dicto Pontificis.

Deinde falsum omnino est, Societatem non acquirere ius in huiusmodi scholares, & erroris fundamentum fuisse videtur, quia hoc ius solùm potest dari, vel acquiri, per votum solenne, eo quòd non soli Deo, sed homini etiam fit; non autem per vota simplicia, qualia hæc sunt, quæ soli Deo fiunt. Ac propterea Pontifex respiciens ad radicem huius deceptionis, duo respondet.

Vnum dictum.

Primum est, solennitatem voti sola Ecclesiæ constitutione esse inuentam, quasi tacitè diceret, non esse de substantia status religiosi, tum quia hæc substantia de iure diuino est; tum etiam, quia sicut Ecclesia adiunxit illam solennitatem, ita etiā potest sine illa, statum religiosum approbare, in quo fiant, & seruentur omnia, quæ Christus instituit cum alia determinatione, seu circunstantiis. De qua re copiosè in tom. superiori dictum est, cùm de voto simplici, & solenni, & de essentia status religiosi, in communi ageremus.

Alterum dictum.

Secundum est, qui hæc vota in Societate emittunt, se tradere, & diuino seruitio mancipare in religione à sede Apostolica approbata; ac si diceret, falsum esse per vota simplicia, non posse simul fieri traditionem, quæ per illa confirmetur; & consequenter, quanuis votum simplex non necessariò fiat homini, non tamen hoc illi repugnare, eo scilicet modo, quo votum fieri potest homini, scilicet, materialiter tantùm, nam promissio ipsa Deo fit, materia autem esse potest obedientia homini præstanda propter Deum. Quo etiam modo, & non aliter potest solenne votum fieri homini, siue præsupponat promissionem factam homini, siue non: vtroque enim modo fieri potest, tam solenne votum, quàm simplex, vt citato loco dictum est.

15. Eadem falsitas variis excēplis generaliter ostenditur.

Addo vlteriùs doctrinam illam omnino falsam esse, non solùm in tam manifesto, & euidenti religionis statu, vbi traditio interuenit, & perpetua vota, quanuis simplicia: verùm etiam in aliis viuendi modis, qui sunt in Ecclesia, & in votis simplicibus, quæ vel fiunt, vel fieri possunt purè, & sine traditione. Nam in primis votum simplex fit Deo, & consequenter consecrat Deo aliquo modo materiam de qua fit, & ideo eo ipso subiicit illam aliquo modo potestati Summi Pontificis, qui est Dei Vicarius, & ideo ad eum spectat procurare, & efficere, vt quidquid Deo debetur, ei soluatur. Vt v.g. in Hispania fuerunt multa vota simplicia de certa aliqua portione, vel eleemosyna Ecclesiæ Cōpostellanæ tribuenda, per quæ acquisitum est aliquod ius Prælatis Ecclesiæ, & maximè Summo Pontifici ad cogendum, vt illa vota compleantur. Hinc etiam multa statuta sunt à Romanis Pontificibus de voto Hierosolymitano, seu Cruce signatorum in ordine ad obseruationem eius, vt constat toto titulo de voto, cùm tamen votum illud simplex tantùm sit. Et eadem ratione, si quis publicè voueret hospitali perpetuò seruire, posset Pontifex, suo iure vtens, illum compellere ad tale votum seruandum; ergo per vota simplicia potest persona specialiter constitui sub iure Pontificis, qui etiam poterit ius illud in aliam personam, vel congregationem transferre. Præterea nonnullæ sunt congregationes in Ecclesia, quæ non attingunt statum verè ac propriè religiosum, vel quia non faciunt, vel quia in illis non fiunt vota perpetua, etiam ex parte vouentium, vel propter alias causas; & nihilominus approbatæ sunt à Pontificibus, vt vtiles, & honesti viuendi modi, & eximuntur per eosdem Pontifices à potestate iudicum ordinariorum, vt sunt in Lusitania Clerici congregationis S. Ioannis Euangelistæ, vulgo à S. Loyo nuncupati, & alij sunt multi similes. In eos ergo habet Pontifex peculiare ius, ratione cuius eos sibi reseruat, & congregatio vnaquæque habet ius in personas quandiu in illa sunt, tanquam in membra sua, quæ gubernare potest, & corripere, & ad vota seruanda cogere; ergo etiam extra statū religiosum est falsa illa doctrina, & contra Ecclesiæ consuetudinem.

Primò. Secundò. Tertiò. Quartò.

17. Eiusdē ratio à priori.

Ratio autem à priori est, quia etiam per hos viuendi modos, & per talia vota dicantur personæ cultui diuino, pro illo tempore, seu quandiu in eo viuendi modo perseuerant, & ad illum cultum specialiter obligantur. Atque hoc satis est, vt sub Pontificio iure specialiter constituantur, & consequenter vt sub eius peculiari protectione, ac regimine recipi possint, ac subinde eximi à iurisdictione ordinariorum, non tantùm spiritualium, sed etiam temporalium, etiam quoad personas non habentes ordinem clericalem.

Quia quicunque titulus diuinus (vt sic dicam) seu spiritualis, sufficit vt Pontifex possit eximere à potestate temporali personas laicas; nam sub ea ratione Ecclesiasticæ reputantur. Sic enim exemptio clericorum iure pontificio facta est iuxta probabiliorem sententiā, quam lib. 4. defensionis fidei ostendimus, & videri potest Couar. in practic. quæstion. cap. 31. Et eodem iure facta est exemptio religionum, etiam quoad nouitios, siue à iurisdictione seculari, siue (quod facilius est) à iurisdictione Episcoporum; cur ergo non potuit hoc facere Pontifex etiam in his membris Societatis. Potuit ergo, & multò antè fecit Paulus III. dicens, *Societatem, & vniuersos illius socios, & personas illorum ab omni superioritate, iurisdictione, & correctione quoruncumque Ordinariorum eximimus, & liberamus.* Et tamen hîc aduertendum, duplicem potestatem habere Prælatum religionis in subditos, scilicet, iurisdictionis, & dominatiuam. Priorem habet hodie à Pontifice, vel olim ab Episcopis. Posteriorem habet ex vi ipsiusmet professionis ab ipso profitente. De hac ergo posteriori procedunt, quæ diximus; nam quoad illam tam efficax est traditio, quæ per dicta vota in Societate fit, quàm quælibet professio. De priori verò res est manifesta ex bullis Pontificiis; sed de illa iurisdictione, & actibus eius infrà ex professo disputandum est in lib. 10. à cap. 4.

Couar.

Nota.

17. Alia illatio illius auctoris erat; non obstantibus his votis Societatis, posse scholares approbatos ad quemcunque regularem ordinem, liberè transire, inuitis suis prælatis. Et altera huic annexa erat. Etiamsi omnino à religione deficiant, & ad seculum transeant, posse à quocumque confessario per bullam Cruciatæ absolui, & ab Episcopis iure ordinario dispensari, vt in seculo maneant, vel vxorem ducant; nec per hæc omnia fieri aliquam iniuriam Societati, etiam per apostasiam ab illa. Sed hæc omnia, quatenus ex prædicto fundamento procedunt, eandem ferè censuram merentur, & ita ab eodem Pontifice, eodem modo reprobantur, & ab aliis antiquioribus Pontificibus sunt vel expressè, vel virtute damnata. Nam inprimis Paulus III. in 5. sua bulla anni 1549. specialiter prohibet *ne quis post emissa vota secundùm constitutiones prædictas, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor Societatis sit, ad quemuis ordinem etiam per sedem prædictam approbatum, Carthusiensium dumtaxat excepto, nisi de expressa ipsius Præpositi, aut dictæ sedis licentia transire valeat.* Aut ergo hoc potuit Pontifex statuere, aut non potuit. Hoc posterius dicere sine dubio esset erroneum contra Pontificis potestatem, & sententiam, sine vllo fundamento; si autem potuit; ergo post illud decretum omnino falsa erit illa doctrina, imò & erronea, si sensus erat, non obstante illo decreto, licitum esse transitum illum. Quod si oppugnator ille responderet, se ignorasse decretum illud, excusari quidem posset ab errore, non tamen à temeritate, quod de re adeò graui, & animarum saluti adeò nociua, dependentéque à speciali iure particularis religionis, iudicium protulerit sine sufficienti notitia instituti approbationis, & priuilegiorum talis religionis; quod quilibet prudens Theologus maximè cauere debet. Confirmari hoc potest ex bulla Pij V. *Dum indefessa*, in qua declarat Societatem, & singulas eius personas verè & non fictè mendicantes esse, & frui omnibus & singulis dispositionibus, fauoribus, & gratiis, tam à iure, quàm ab homine religiosis mendicantibus concessis.

Secundum illatum.

Tertium illatum.

Contra secundum illatum arguitur ex bulla Pontif. atque tanquam error impugnatur.

Friuola euasio exploditur.

Confirmatur impugnatio ex altera bulla.

A Vnum autem ex his fauoribus & gratiis est, vt mendicantibus non liceat transitus ad alias religiones non mendicantes, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ iuxta constitutionem Martini V. in Concil. Constantiensi, quam refert Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 71. Et similem Benedicti XII. refert Tabien. verb. *religiosus*. §. 23. Ergo etiam ante Gregorij constitutionem ex vi illius bullæ Pij V. erat falsum prædictum illatum.

Antonin.

Tabien.

18. Diceret fortasse illationem illam intelligendam esse *ex vi votorum*, & iure ordinatio, non tamen propterea excludi, quin ex peculiari priuilegio Pontificis prohiberi possit. Sed hoc inprimis declarandum fuisset: quantum enim ex declara- B tione Gregorij colligitur (proprium enim opus harum impugnationum ad manus non venit) simpliciter videtur ille Theologus asseruisse, eo tempore id fuisse licitum. Deinde interrogo, quo sensu dicatur *ex vi talium votorum*, licitum esse transitum, seclusa speciali prohibitione. Nam etiam in quacunque alia religione licet transitus, non tamen indistinctè, sed ad strictiorem, non verò ad laxiorem, quia votum maioris boni non potest commutari in minus, propria authoritate; neque etiam ad æqualem, vel quia commutatio in æquale fortasse requirit etiam authoritatem superioris; vel certè propter ius acquisitum priori religioni, quo priuari non debet, nisi vbi maius bonum ipsius religiosi intercedit. Videtur er- C go sensus illius assertionis fuisse in hoc gradu Societatis licitum esse transitum indifferenter ad quamcunque aliam religionem in qua vota solennia emittuntur, quantunuis laxa, & remissa sit. Et hoc etiam omnino falsum est *ex vi ipsorum votorum*, & seclusa speciali prohibitione Pontificis. Primò, quia vt ostensum est, etiam per hæc vota est ius acquisitum religioni. Secundò, quia probatum est, etiam per hæc vota constitui verum, ac proprium religiosum, qui comparatus ad alium statum constitutum per vota solennia, potest esse multò strictior & perfectior illo: nam licèt excedatur in solennitate voti, & in modo obligationis ex parte religionis, excedere tamen potest in perfectione finis, & mediorum, & in materia D votorum substantialium, & in rigore obseruantiæ ac disciplinæ religiosæ, qui excessus maior sine dubio est, magísque pertinens ad perfectionem animæ, & ad cultum Dei: nam solennitas voti extrinsecum quid est, pendens magis ex constitutione extrinseca, quàm ex voluntate propria. Obligatio autem ex parte religionis, vel carentia eius, non minuit voluntatem, & oblationē ex parte religiosi se tradentis, imò reddit illam quodammodo magis liberalem, vt c. 2. n. 2. dicebam. Ergo hic status religiosus Societatis cum quacumque religione alia in hoc conuenit, quòd seclusa speciali concessione, aut prohibitione Pontificis, quòd ab illo ad strictiorem statum licitus E esset transitus, non verò ad laxiorem, vel æqualem, etiam si vota eius sint solennia: nam hæc sola circunstantia non reddit statum strictiorem. Quod quidem satis confirmant Pontificia indulta: nam si generatim, & ex vi talium votorum status in quo fiunt vota solennia, esset strictior, & gratior Deo, iniustum planè fuisset hunc transitum vniuersaliter prohibere: ergo signum est illam circunstantiam ex mente Pontificis non multum referre, nisi vbi cætera paria essent. Tandem iuuare potest, quod hi scholares approbati, non solùm tria vota substantialia in suo gradu emit

Altera euasio reprehēditur primò.

Deinde eius sensus examinatur.

Et falsitatis conuincitur tripliciter. Primò. Secundò.

Tertiò.

du emittunt, sed etiam promittunt professionem facere in Societate, quando iussi fuerint; non ergo possunt promissionem illam implere in quacunque alia religione laxiore.

19\. Quæstiunculæ incidentis resolutio de facto.

Solùm posset hîc aliquam dubitationem habere, An professio facta in alia religione, non obstantibus prioribus votis Societatis, sit valida, esto sit illicita? quod etiam non habet dubitationem de facto. Quia si rectè ponderentur omnia verba Pauli III. irritam significant esse illam professionem, idque expresè declararunt Pius IV. & Pius V. in bulla anni 1565. quæ incipit, *Æquum reputamus.* & videri potest compendium priuilegiorum Societatis verb. *Apostata* §. 5. & 9. B Sed dubitari potest ex natura rei, & ex vi talium votorum. Est enim communis doctrina D. Thom. (*D. Thom.*) & à nobis tom. præced. tractata, eum qui habet simplex votum religionis strictioris, profitendo in laxiori, malè facere, factum tamen nihilominus tenere, ita vt obligatio prioris voti omnino extincta maneat. Posset ergo quis cogitare, ita fore in Societate, secluso speciali iure pontificio; & potest ita suaderi. Nam qui vni rem aliquam promisit, & eam postea alteri tradit, licèt malè faciat, donatio tamen tenet, sicut tenet matrimonium cum vna, post sponsalia de futuro cum alia, vel post votum simplex castitatis. Ita verò comparatur professio ad vota simplicia; ergo ex natura rei valida esset professio post vota simplicia castitatis, si per Ecclesiam irrita facta non esset. C

De iure etiam resolutio eadē probabilior.

Nihilominus probabilius censeo, sicut secunda professio facta in religione, non magis stricta vel perfecta, inuita alia religione, in qua prior professio præcesserat, irrita est ex natura rei, vt ex citato tomo suppono. ita professionem factam ab scholari approbato Societatis in quacunque religione laxiori, seu minùs perfecta esse ex natura sua irritam. Ratio est, quia professio secunda in priori casu non est inualida propter propriam solemnitatem votorum in priori professione, sed propter traditionem ratione cuius fit, vt secunda professio sit donatio rei alienæ, & in perpetuum iam traditæ ad vsum eiusdem generis, nulla subintellecta conditione, vel exceptione, nisi de religione seu statu perfectiori. Sed quoad hanc D traditionem ex parte religiosi se donantis, & quoad ius acquisitum ipsi religioni; æqualis est hæc admissio scholarium cuilibet professioni; Nam verè se tradunt Societati in perpetuum, & ipsa eos acceptat, vt ex forma vouendi patet, & ex declaratione Pontificum Pauli III. Iulij III. Greg. XIII. Ergo, &c.

20\. Contra secundū illatum illo n. 17. positum ostenditur scholarem desertorem iniuriam facere Societati.

Atque hinc tandem constat, quàm falsa sint omnia, quæ in altera illatione subiiciuntur. Nam vt ab vltimo puncto incipiamus, cùm ostensum sit Societatem acquirere speciale ius dominatiuum in scholares Societatis, mediis eorum votis, euidens est, non posse huiusmodi scholares inuita Societate illam deserere, sine magna eius iniuria, quia priuant illam suo iure, sicut qui se E alteri donauit in seruum, non potest fugere sine iniuria Domini, & qui rem suam alteri donauit, non potest eo inuito illam surripere sine iniuria eius ac vero furto.

21\. Item à nemine posse absolui, quā ab ipsa Societate vel Papa.

Deinde euidenter falsum est ab hoc peccato apostasiæ, posse huiusmodi transfugas liberè absolui à quocunque confessario, tum quia illi manent veri religiosi, & ideo subiecti in foro etiam pœnitentiæ Prælatis suæ religionis, sine quorum facultate non possunt aliis confiteri, nisi à Pontifice illam habeant. Per bullam autem Cruciatæ illa non habetur, vt ex tract. 8. l. 2. nunc suppono, idque maximè respectu apostatarum, & in tantū detrimentum religionis; videri etiam potest compendium priuilegiorum Societatis verb. *Absolutio.* §. 11. Tum etiam, quia in bullis Pontificiis declaratum est, illud esse verum peccatum apostasiæ à religione, quæ iure communi habet excommunicationem annexam, à qua non potest vllus confessor absoluere; quam contra hos apostatas specialiter tulerunt, & sibi reseruarunt Pius IV. & Pius V. in bulla, *Æquum reputamus.* & habetur in citato compendio verb. *Apostata* §. 1. & 2. cum aliis. Tum denique quia illi quandiu in eo statu permanent, in statu damnationis sunt, vt rectè dixit Caietan. in communi de apostatis loquens verb. *Apostasia.* & ideo in eo statu permanentes, à nemine possunt absolui, ne dum à quolibet confessore. Si autem ad mentem redeant, ad suos superiores recurrere debent, vt ab eis absoluantur. Nisi fortasse ob necessitatem aliquam vrgentem iuxta commune ius absoluendi essent; Nam tunc non virtute bullæ Cruciatæ simpliciter absoluendi sunt, sed sub obligatione comparendi. (*Caiet.*)

22\. Item non posse Episcopos cum eorū votis dispensare ostenditur quadrupliciter.

Denique falsum conuincitur posse Episcopos cum his apostatis, vel religiosis dispensare. Quis enim vnquam dixit posse Episcopum iure ordinario facere ex religioso, non religiosum per dispensationem, aut ex mendicante, non mendicantem? Si autem sunt verè ac propriè religiosi, vt ostensum est toto capite præced. ergo. (Primò.) Deinde, licèt Episcopus possit dispensare in voto simplici, non tamen in traditione, & donatione Deo facta, & religioni propter ipsum; & ideo in aliis religionibus non potest dispensare cum oblatis, seu conuersis, qui se verè ac propriè religioni donarunt, etiamsi propriè religiosi non sint, ex defectu votorum; sed hi religiosi Societatis verè se tradunt & perfectiori modo & cum votis sufficientibus ad statum religiosum constituendum; ergo. (Secundò.) Præterea, Episcopus non potest iure ordinario dispensare in votis religionis, & totalis castitatis perpetuæ: sed hi religiosi emittunt inprimis votum totalis castitatis, & præterea promittunt ingredi Societatem professam, quæ promissio re vera est votum religionis, vt etiam declaratum fuit in 5. Congregatione Can. 2. dicetúrque latiùs l. 4. cap. 16. & 17. ergo non potest Episcopus in eis dispensare. (Tertiò.) Neque obstat si quis respondeat hæc vota includere conditionem, ac proinde non esse reseruata, quia tom. superiori diximus, votum castitatis, non esse reseruatum nisi sit absolutum; respondetur enim inprimis promissionem illam ingrediendi Societatem professam, solùm includere conditionem hanc, *si ipsa Societas voluerit illum admittere:* hanc autem conditionem planè includit omne votum religionis; est ergo illud tam absolutum votum religionis quàm esse potest. De voto autem castitatis fatemur, non absolutè fieri, sed vt annexum tali statui, & ideo includere tacitam determinationem, *dum ille status durauerit.* Hic autem status est omnino extra potestatem Episcopi; ergo & votum quo constituitur, seu quod illi annexum est. (Euasio remouetur.) Tandem hæ personæ sunt omnino extra iurisdictionem Episcoporum, vt est notissimum, quomodo ergo possunt Episcopi eorum statum mutare, aut in eorum votis dispensare. (Quartò.)

23\. Tertiū illatum negans commutari

Vltima illatio dicti oppugnatoris erat; Non posse vota in seculo facta in hæc tria vota scholarium Societatis, seu statum illorum commutari.

Posse vota in seculo facta in vita scholariũ Societatis, duplicem sensum habet. Primò. Secundò. Prior sẽsus negans propriam cõmutationẽ impugnatur.

tari. Hæc verò propositio duplicem potest habere sensum. Vnus est, etiam per modum commutationis, non posse ex intentione ipsiusmet vouentis, vel ex ordinaria potestate confessorum, aut Prælatorum Societatis præcedentia vota in hæc commutari. Alius est, hunc ingressum, seu incorporationem in Societate non habere vim extinguendi omnia præcedentia vota, quam habet professio cum votis solennibus. Prior sensus, simpliciter loquendo, falsus est, & ita reprobatur à Gregorio XIII. dicente; *Insuper asserunt non posse vota aliqua in seculo emissa in tria hæc substantialia Societatis commutari, cùm tamen hæc vota sint status, vt præfertur, religiosi adeò vtilis, & perfecti, vt illa in hæc possint; hæc verò in aliorum ordinum etiam solennia vota commutari sit ab hac sede iustis de causis interdictum.* In quibus verbis duæ rationes indicantur. Prima est, verus status religionis, & præsertim tam perfectus, melior est, & gratior Deo, quàm obseruantia cuiuslibet voti in seculo emissi: sed hæc vota constituunt talem statum; ergo in illa possunt quælibet vota seculi commutari. Alia ratio est à posteriori, seu fundata in iudicio sedis Apostolicæ; nam vota seculi possunt commutari in vota solennia religionis; sed hæc vota Societatis iudicata sunt à sede Apostolica adeò perfecta, vt vetuerit illa in solennia alterius religionis, præter Carthusiam, commutari; & consequenter illa vt paria ad minimum æstimauerit: ergo etiam illa iudicauit talia, vt in illa possint vota seculi commutari.

24\. Notationes pro enucleanda dicta commutatione.

Hæc autem ipsa commutatio duobus modis intelligi potest. Primò, vt ipso iure fiat; ex intrinseca scilicet vi talium votorum, vel certè ex aliquo priuilegio iuris. Secundò, vt fiat ex intentione ipsius vouentis, qui præcedentia vota vult in hæc tria commutare. Deinde potest intelligi hæc commutatio vel simpliciter, vel secundùm quid. Simpliciter appello quando priora vota omnino extinguuntur; secundùm quid, quando tantùm suspenduntur. Deinde suppono, quædam esse vota præcedentia hunc statum, quorum obseruantia repugnat tali statui, & obseruationi eius, atque de his nulla est difficultas, quin saltem suspendantur ex vi talis status, & horum votorum quamuis simplicium: & quòd hæc vota licitè & sanctè fiant, & consulenda sint fieri non obstantibus aliis votis præcedentibus; nam quoad hoc hæc vota æquiparantur professioni: Quia & constituunt statum de se perpetuum, & valdè perfectum, cuius obseruantia longè maius bonum est, quàm sit executio aliorum votorum. Item quia talia vota suspenduntur ipso iure per primum ingressum religionis, etiam per nouitiatum, vt in tom. super. ostendimus; ergo multo magis suspendentur per statum religiosum illis tribus votis firmatum. An verò omnino etiam auferantur, statim dicetur in num. 26. Alia autem sunt vota, quæ possunt optimè in religione impleri & nihil impediunt religiosam obseruationem, seu disciplinam, sed illi aliquid addunt. Et de his etiam est certum posse, ex voluntate alicuius, qui potestatem habeat commutandi pro eo tempore, quo talia vota durauerint suspendi per quandam commutationem secundùm quid, seu pro eo tempore. Probatur, quia talis commutatio euidenter est in melius; ille enim status quandiu durat, multò melior est, quàm particularia vota, quæ in seculo fieri possunt. Dices, melius est vtrumque simul seruare, cùm fieri possit. Respondetur, non teneri quempiam ad omne id

Vota in seculo incõpossibilia votis scholarium Societatis per hæc ipso iure suspẽduntur.

Quid de votis compossibilibus.

A quod melius est, & sæpe non expedire obligationes accumulare. Atque hinc fit, vt talis commutatio fieri possit propria authoritate ipsius vouentis, quia commutatio in melius ita fieri potest, vt suprà dixi, & ex professo in lib. 6. de voto cap. 18. Oportet tamen vt ipse vouens intendat talem commutationem facere, quando hæc tria vota emittit: Nam postquam aliquis plura vota fecit sine commutatione, non potest postea sua voluntate vnum in aliud commutare, quia iam vtroque oneratus est. Deinde potest hæc commutatio fieri per prælatos Societatis, quia cùm possint dispensare, vt suppono, multo faciliùs poterunt commutare; sed oportet etiam aduertere,

B si talis commutatio fiat in aliqua opera religionis, illa manere sub obligatione voti, cùm tamen aliàs solùm fortasse essent sub directione regulæ, & ideo melius est, vt simpliciter dispensentur pro eo tempore; vel à principio commutentur in ipsamet tria substantialia vota, & religiosum statum, nullam illis addendo obligationem voti, ad specialia opera, quod sine dubio fieri potest. Imò etiam ipso iure Societatis factum videtur. Nam in prima congregatione generali Can. 22. de omnibus votis in seculo factis præterquam religionis determinatæ dicitur, *in Societate suspensa esse, etiamsi per professionem non tollantur, & ita obligationem eorum cessare, dum persona in Societate manet.* Quod meritò ita factum est: nam omnes ra-

C tiones, quibus D. Thom. probat præcedentia vota, per professionem tolli, probant expedire, vt saltem per hæc vota suspendantur, vt facilè constabit legenti ea, quæ in tom. sup. de illo puncto tractauimus. D. Thom.

Difficultas verò est, an etiam commutatio simpliciter hîc locum habeat, ita vt licèt contingat scholarem approbatum eiici à Societate, non reuiuiscat obligatio priorum votorum. Ad quam breuiter respondeo, ex intentione vouentis posse fieri talem commutationem, non tamen fieri ipso facto, aut iure, nisi intendatur. Ratio prioris partis est, quia hic status cum his tribus votis, eo modo quo sunt perpetua ex parte vouentis, licèt ex parte religionis aliquando auferri possint, sunt

25\. Posterioris sensus bipartita resolutio.

Ostenditur prima pars.

D bonum melius, & perfectius, quàm omnia vota in seculo facta, etiamsi haberent materiam duraturam per totam vitam; quia per illam oblationem persona multo magis consecratur Deo, & ferè moraliter continget, vt opera facta in tali statu, intra vnum annum sint meliora, & gratiora Deo, quàm essent futura omnia opera aliorum votorum, etiamsi obligatio eorum per totam vitam esset duratura; ergo licita, & valida est talis commutatio, non solùm si authoritate superiorum fiat, quod est manifestum, sed etiam propria voluntate. Ratio verò alterius partis est, quia licèt is qui habet votum inferioris boni, faciat votum de alio bono meliori, non incompossibili priori, si non intendit specialiter commutari vnum in aliud, non commutat ex vi talis facti, sed

Ostenditur secunda.

E multiplicat vota: sed ita est in præsenti: ergo ex vi talium votorum non fit commutatio, & consequenter nec iure naturali fit: quia hoc nullum est aliud, nisi quod natura talium votorum postulat. Neque etiam iure positiuo diuino, vel humano, quia nullum tale est. Quin potiùs in dicto Can. 22. significatur talia vota in seculo facta non omnino auferri nisi per professionem, quod intelligo ipso iure, seu ex sola intrinseca vi talium votorum; non verò quòd non possint auferri ex absoluta commutatione intenta à vouente.

Et quan

26. Et quantum ad hoc posset aliqua differentia constitui inter hæc vota scholarium, & professionem simpliciter dictam. Nam per professionem probabile est extingui omnia priora vota ipso facto & iure, absque alia commutatione à profitente intenta. Si autem hoc conuenit professioni (res enim non est certa) id non prouenit ex solo iure naturæ, neque ex aliquo iure scripto, quod sufficienter id declaret, sed adiuncta communi consuetudine, & traditione Ecclesiæ, quæ omnia in tom. super. latè probaui, & declaraui. Quia ergo hæc admissio scholarium in Societate non est absoluta professio, & secundùm præsentem statum Ecclesiæ est nouo iure introducta, ideo non videtur ad illam extendendus hic effectus, qui maximè in consuetudine fundatur, cùm illa consuetudo solùm in propriis professionibus locum habeat. Maximè cùm inter statuta Societatis in prædicto Canon. 22. fiat in hoc differentia inter hæc vota simplicia & professionem, quæ non potest in alia re constitui, quod ad præsens attinet, nisi quòd professio extinguit ipso facto priora vota seculi: status autem scholarium solùm ea suspendit, nisi alia via per dispensationem, vel commutationem ab homine, vt ita dicam, auferantur. Si igitur oppugnator ille solùm hanc differentiam cōstituere voluisset, non cum illo contenderemus. Quia verò absolutè dixit, non posse vota in seculo emissa, in tria hæc substantialia Societatis commutari: ideo hæc assertio non minùs quàm alia reprobatur. Maximè cùm eò semper tendat, vt hunc statum eleuet, & adeò diminuat, vt sentiat sufficientem non esse, vt in illum vota seculi commutari valeant.

Iuxta dictū posteriorē sensum admittitur differentia aliqua inter vota scholarium Societatis, ac professionē.

Cōcluditur contra authores tertij corollarij.

CAPVT V.

An prædicta scholasticorum approbatorum admissio in Societatem, dicenda sit professio?

1. SVperest explicemus, an hæc admissio, & incorporatio scholarium approbatorum in Societate, non solùm constituat illos in vero statu religioso, vt hactenus probatum est, sed etiam (vt rationi dubitandi initio capitis tertij positæ omni ex parte satisfaciamus) dicenda sit vera *professio*, & ita possit simpliciter appellari. Quæ licèt videatur quæstio de vsu vocis, tamen ad intelligentiam iurium, potest esse necessaria: nam quod ad rem spectat, facilè poterat distinctione expediri. Primò enim si nomine *professionis religiosæ* intelligatur traditio omnino absoluta, & votis solennibus firmata, atque adeò indissolubilis per potestatem intrinsecam religionis, sic dicendum est hanc admissionem non esse professionem, quia re vera illi non conuenit prædicta descriptio, vt hactenus probatum est. Atque in hoc sensu, in eodem Societatis instituto, ac bullis, & constitutionibus eius distinguitur gradus scholarium à gradu professorum, & admissio illorum, ab horum admissione; & vna vocatur professio, non tamen alia, vt constat ex 5. p. Constit. cap. 1. per totum, & sæpe in sequentibus: vnde in forma ipsa vouendi qui profitetur, expressè dicit, *Ego professionem facio*: alij verò minimè. Et iuxta hanc significationem vocis, ad difficultatem tactam respondendum est, negando statum religionis solùm constitui per professionem in hoc rigore sumptam; potest enim per aliud genus admissionis, à nobis explicatum verè, ac propriè constitui. Quia verò iura canonica, & interpretes eorum, ac cæteri Doctores loquuti sunt de statu religioso ante Societatis approbationem, quo tempore per solam professionem in eo rigore sumptam religiosi constituebantur, ideo absolutè dicunt per professionem constitui verum religiosum. Dicunt etiam professionem esse necessariam secundùm illum statum Ecclesiæ, in quo alius modus non erat in vsu, neque approbatus; & eodem sensu cùm aiunt ante professionem non esse verum religiosum, solùm intendunt dicere susceptionem habitus, seu primum ingressum, vel nouitiatum non sufficere ad constituendum verum religiosum, donec fiat professio, per quam incorporetur quis religioni; tunc enim non erat alius incorporandi modus. Secundò, quia nouissimè in Can. 26. Congreg. 7. *Professionis* vox latiùs aliquantò sumitur, dum sub eo nomine distinguuntur vota formatorum coadiutorum à prædicta approbatorum scholasticorum admissione. Sic planè etiam admissio hæc non dicetur *professio*. Vnde similiter ad præsentem difficultatem negabitur consequentia, religiosum scilicet statum constitui per professionem solùm eo etiam latiori modo sumpta professione.

Vnum professionis significatū.

Iuxta hoc significatū procedit ratio dubitandi initio cap. 3. posita.

2. Potest verò tertiò accipi vox illa *professio religiosa* generaliùs pro quacunque firma, ac stabili vnione cum religione approbata, per traditionem, & vota substantialia religionis per legitimam potestatem Ecclesiasticam publicè admissam. Et hoc modo dicendum est, hanc scholarium admissionem in Societatem esse veram professionem, vt ex dictis constat. Sic etiam generaliter pro quocunque tempore, & tam de facto, quàm de possibili verum est, per omnem professionem huiusmodi, & per solam illam, verum, ac proprium statum religiosum constitui. Quod etiam ex hactenus dictis notum est. Nec verò hæc significatio illius vocis aliena est ab eius proprietate, & communi vsu, & ab vsu multorum Doctorum: Nam iuxta Latinam proprietatem *profiteri* generaliter significat, vel palàm ac publicè promittere, vel munus aliquod publicum cum aliqua solennitate suscipere, quomodo dicitur quis profiteri militiam, aut magisterium Theologiæ scholasticæ, vel sacrarum literarum, aut Iuris prudentiæ, &c. Sic etiam D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 5. ait, Episcopum cùm assumit Episcopatum, solennem professionem facere, vbi constat non loqui de solenni professione prout à religiosis fit, sic etiam Concil. Toletan. II. cap. 1. de subdiacono dixit, admitti posse vigesimo anno ætatis, habita probatione suæ professionis. Prætereà Innocent. in cap. *porrectum*, de regular. professionem validam vocauit illam, quæ fit extra claustrum, & in manibus alicuius, qui non habet potestatem incorporandi religioni, quanuis solùm habeat vim voti simplicis. & ibi Antoninus, à quo non multum dissentit Abbas n. 12. Ita etiam loquitur de professione facta in manu Episcopi, cùm tamen fateantur illam non constituere verum religiosum, sed solùm esse votum quoddam simplex, & cum solennitate quadam accidentali emissum. Et Palud. in 4. d. 38. q. 3. in fine, non dubitat professionem tacitam vocare *professionem*, quanuis dubitet, an talis professio reddat inhabilem ad matrimonium. Cùm ergo hæc incorporatio scholarium in Societate, publica sit non solùm promissio, sed etiam traditio, atque assumptio religiosi status, & iam nunc reddat personam inhabilem ad matrimo

Alterum significatū iuxta quod etiā satisfit prædictæ rationi dubitandi.

D. Thom.

Anton. Abbas.

Palud.

matrimonium, meritò posset appellari *professio*. Vbi de sensu constaret, quòd scilicet in hac generali significatione, & non in alia rigorosa, & quasi specifica sumitur.

3. An verò iura quæ loquuntur de professione religionis, comprehendant hanc admissionem scholarium Societatis; nec parum refert, nec facilè definiri potest. Primum constat; quia ex illo pendent quæstiones plures, vt an omnia, quæ iura requirunt ad professionem, requirantur ad hanc admissionem, vt talis ætas, tantum probationis tempus, &c. Item an metus reddat nullum hunc ingressum, sicut reddit nullum illum ingressum, & sic de aliis. Denique inde etiam pendere videtur, an hi scholares in iure comprehendendi sint sub nomine regularium, seu religiosorum: nam hæc duo, professus, & regularis, seu religiosus videntur esse in iure æqualia, seu ad convertentiam dici. Secundum declaratur, quia omne ius antiquius approbatione Societatis, per professionem sine dubio solùm intelligit illam, quæ tunc erat in vsu: iura autem posteriora non mutarunt significationem vocis; sed in eodem sensu loquuta sunt: ergo nulla comprehendunt sub illa voce, nisi professionem illam, quæ per solennia vota fit. In contrarium autem est, quia multa sunt in iure attributa religiosæ professioni, quæ in hanc etiam scholarium admissionem conueniunt, & alia communi voce non significantur. Item quia nomen *religiosi* commune est his personis; ergo & nomen professionis, iuxta vsum iuris, debet esse commune.

An in iure nomine *professorum* venire etiã debeant scholares Societatis, atque adeò nomine *regularium*, & *religiosorũ*.

4. Distinctione vtendum censeo: aut enim iura loquuntur de gratiis, & fauoribus concessis religiosis professis; aut de rebus odiosis, seu quæ rigorem continent. Si sermo sit de prioribus, extendenda censeo ad vota scholarium Societatis, atque adeò sub nomine *professionis* comprehendi etiam hanc scholarium incorporationem. Hoc inprimis colligo ex generali regula Innocentij, Panormitani, & aliorum in Rubric. de regular. qui dicunt sub nomine *religiosi*, quoad fauorabilia plures comprehendi, qui variis modis diuino cultui omnino dicati sunt, quamuis non sint solenniter professi: ergo multo magis sunt extendenda similia iura ad hos religiosos Societatis, qui non vtcumque sunt diuino seruitio mancipati, sed tanquam veri, & proprij religiosi: ergo eadem ratione fauores, & gratiæ, quæ conceduntur iure cõmuni, vel *regularibus* sub hoc nomine, vel *religiosis*, vel etiam *professis* sub his nominibus extendi debent ad prædictos scholares; ergo eadem proportione loquendum est de professione, & de incorporatione horum scholarium, quoad fauores, & gratias. Secundò & principaliter id colligo ex motu proprio Pij V. qui incipit, *Dum indefessæ*. vbi cùm dixisset, omnes, & singulas personas Societatis intra religiosos mendicantes, verè, & non fictè numerari debere, subdit; *A quo omnes, & singulas tam iuris, quàm hominum dispositiones in fauorem religiosorum, seu fratrum mendicantium, nunc & pro tempore, emanatas, etiam in Societate, illiúsque domibus, Collegiis, Præposito, & aliis religiosis locum habere.* Quam concessionem statim extendit ad omnia priuilegia, etiam specialissima, immunitates, exemptiones, &c. Et semper loquitur de omnibus, & singulis personis Societatis, sub quibus sine dubio scholares approbatos comprehendit; nam ideo domibus Collegia semper adiungit, vt de omnibus personis, quæ sunt illorum membra, se loqui significet. Et hanc de-

Affirmandũ in fauorabilibus.

Suadetur primo ex authoritate doctorum. *Innocent. Panormit.*

Secundò ex Põtificibus.

A claratione ampliùs explicuit, & confirmauit Gregor. XIII. in bullis sæpe citatis.

5. Si autem loquamur de his, quæ professioni, vel religioso professo, de rigore iuris tribuuntur, vel ad ea quæ odiosa sunt, spectant, vt v.g. cùm excommunicantur religiosi, qui hoc, vel illud fecerint, vel qui professionem hoc, vel illo modo faciunt, & similia; tunc vlteriùs considerandum est, an res illa, de qua ius loquitur, peculiari modo respiciat, vel fundetur in solennitate professionis, vel solùm respiciat statum religiosum, vt sic, & professionem quatenus illum constituit. Nam in iuribus, quorum materia est prioris generis, *sub professione* non potest comprehendi hæc incorporatio scholarium approbatorum

In non fauorabilibus distinguendum.

B Societatis; quia in tali incorporatione deest fundamentum talium iurium, quod est solennitas professionis. In iuribus autem, quorum materia est posterioris generis, tunc sub nomine *professionis*, hæc etiam incorporatio comprehendenda videtur. Exemplum prioris partis est in cap. vnico de voto, in 6. vbi dicitur votum solennizari, quantum ad impediendum matrimonium, per professionem expressam, vel tacitam factam in aliqua religione approbata: ibi enim sub *professionis* nomine in rigore non comprehendebatur hæc incorporatio scholarium Societatis: Nam ante specialem constitutionem Gregorij per votum castitatis in ea factum, non reddebatur persona

Distinctionis pars prior exemplo illustratur.

C inhabilis ad matrimonium, quidquid aliqui senserint; & licèt nunc votum illud habeat hunc effectum, non est ex vi illius iuris communis, sed ex speciali iure Gregorij XIII. quo non obstante illud votum solenne non est, ex declaratione eiusdem Gregorij iuxta intentionem voventium, & admittentium illud; ergo non comprehenditur sub dicto cap. vnico. ergo nec incorporatio hæc comprehenditur sub *professione*, de qua ibi sermo est. Sumitur ergò ibi *professio* strictè pro illo vinculo omnino absoluto, & indissolubili, quo secundùm commune ius religiosi ligantur, & traduntur. Aliud exemplum de eadem re, existimo sumi posse ex Extrauag. vnica Ioan. XXII. de voto, vbi qui post matrimonium ratum non con-

Alterum eiusdem rei exemplum.

D summatum sacrum ordinem suscipit, suspenditur, nisi professionem in aliqua religione approbata faciat; nam tunc per Diœcesanum conceditur ei dispensatio à quo ad talem professionem admonendus dicitur. Ibi enim sub *professione* non intelligo comprehendi hanc incorporationem nostrorum scholarium, nec per illam illi iuri satisfieri. Ratio est, quia intentum Pontificis ibi est, vt matrimonium ratum, quod per votum sacri ordinis solutum non fuerat, per aliud vinculum professionis soluatur, vt sic solutus ab obligatione vxoris decenter possit in suscepto ordine ministrare. At verò per vota hæc scholarium Societatis non fit ille effectus, vt infrà l.4. c.2. dicam, sed est proprius votorum solennium;

Eius ratio.

E ergo per illa non satisfit intentioni Pontificis in dict. text. sumitur ergo ibi *professio* strictè, vt solennitatem includit.

6. Alterius autem membri exemplum sumere possumus ex motu proprio Sixti V. in prædicta ratione dubitandi, initio capitis tertij citato, dum ait: *Tunc verè, & propriè religiosi esse dicuntur, cùm professionem emittunt*: ibi enim solùm sumit *professionem*, vt à susceptione habitus, id est, à primo ingressu seu nouitiatu distinguitur; solúmque illam considerat, quatenus est vinculum inter religiosum, & religionem, sufficiens ad verum statum religiosum

Pars posterior exẽplo etiam declaratur.

religiosum constituendum; & ideo non dubito, quin sub ea voce scholares Societatis comprehẽderit, & ita, quæ ibi circa professionem disponit, licèt odiosa, & rigorosa videantur, ad hanc etiam incorporationem pertinent, vt consuetudo etiam declarauit, & mox dicemus. Atque ita etiam intelligendum puto cap. *religioso* de sent. excom. in 6. §. *Quamuis*. vbi significatur priuilegium Canonis *Si quis suadente*. in rigore iuris, solùm conuenire religiosis professis: ibi autem speciali concessione extendi ad nouitios; nam sine dubio extensio illa necessaria non erat pro scholaribus Societatis, sed in rigore comprehendebantur sub Canone, quia veri religiosi sunt, vnde in verbis illius §. *Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit tacitè, vel expresè professus*. sub *professione* cõprehendenda est hæc incorporatio, quia ibi non consideratur professio, ratione specialis solennitatis, sed solùm quatenus cõstituit verum religiosum, illúmque à nouitio distinguit. Nec refert quod illud ius, & similia fuerint condita ante institutum Societatis, quia licèt verùm sit, tunc non cecidisse Societatem sub expressam intentionem sic loquentium, tamen confusè comprehensa fuit, quatenus generatim intendebant loqui de vinculo constituente verum religiosum, quod nomine *professionis* significabant, vt dixi, quia tunc non erat alius modus incorporandi in religione: illud autem materiale est, & ideo non obstat, quominus sub formali decisione talis iuris, hic status comprehẽdatur, siue illa pertineat ad fauorẽ, siue ad rigorẽ.

Exemplum aliud ex c. *religioso*.

Instantia diluitur.

7. Contra hanc verò partem posset quis obiicere multa, quæ Nauar. affert. cons. 6. de statu monach. vbi contendit sub nomine *professionis monialium*, non debere comprehendi quasdam oblatas sub quadam dispositione rigorosa; & illa occasione significat in simili dispositione *professionis* nomen nunquam debere extendi ad ea quæ propriè, & in rigore professio non est. Veruntamen si attentè legatur, loquitur de professione vt distinguitur ab omni oblatione, seu donatione personæ, quæ non constituit illam verè, & propriè religiosam, qualis erat in illis oblatis, & tunc rectè procedunt omnia quæ adducit. Nihil autem nobis obstant, qui loquimur de vinculo constituente verum, ac proprium religiosum, & ideo nõ putamus comprehendi sub talibus decisionibus iuriũ per argumentum à simili, vel à paritate rationis, sed per proprietatem religiosi status, & vinculi quo constituitur, de quo talia iura loqui intendunt, & sub illa ratione illum significant per talia verba. Quæ resolutio multis aliis particularibus exemplis declarabitur capite sequenti, & in discursu materiæ.

Obiectiones ex doctrina Nauarri cõtra hanc posteriorem partem indicantur, & excluduntur.

8. Vltima confirmatio, & obiectio, contra prædictam veritatem, facta in eodem cap. 3. initio, sumebatur ex forma ipsa vouendi, & ex ipsiusmet verbis constitutionum Societatis, ad quam iam ex parte responsum est, omitti in illa forma verbum *profitendi*, quia iuxta communem vsum significare solet traditionem cum voti solennitate, & solùm vsurpari verba *vouendi*, & *promittendi*, vt indicetur talia vota esse simplicia, non tamen proptérea excludi veram traditionem personæ, quæ per eadem vota fit Societati, vt Grego. XIII. declarauit. Et in ipsis constitutionibus erat alias sufficienter expressum, cùm dicant, per hæc vota scholares admitti, & incorporari in Societate, & membra eius fieri, vt etiam in 1. cap. huius libri num. 4. inculcauimus. Quòd autem in ea forma vouẽdi non exprimatur distinctè promissio, Prælatis Societatis facta, sicut exprimitur in forma admittendi coadiutores formatos; non ideo est, quia in re ipsa scholares etiam non se obligent Societati, eíque tradant ius in se ipsos, vt iam in cap. 1. huius lib. num. 7. attigimus, sed solùm factũ videtur, ad distinguendum gradum scholarium, à gradu coadiutorum formatorum: nam hi licèt solennia vota non emittant, constituuntur iam in termino: neque vltrà progredi debent in statu, seu gradu Societatis, ac propterea maiori quodam vinculo morali, cum ipsa Societate coniunguntur, & extra omne genus probationis constituuntur, & ipsa Societas arctiùs obligatur ad eos retinendos perpetuò, nisi denuo per crimina, & contumaciam in illis reddantur indigni. Ad hoc ergo significandum illi expresè vota emittunt in manibus Prælati, cui se expresè obligant, & ipse eos admittit. Scholares verò licèt incorporentur Societati, non tamen vt in eo gradu semper maneant, sed vt sic incorporati adhuc ampliùs probentur. Et ideo licèt Societas debeat eos retinere, quandiu rationabilis causa dimittendi nõ subest, tamen ad hoc iudicandum liberior est, & minor causa sufficit, & ad eam explorandam probatio ordinatur; ad hanc ergo libertatem Societatis significandam, dicuntur vota illa non fieri in manibus Prælati, sed soli Deo, scilicet, quantum ad expressam formam promittendi, quanuis implicitè, & in actu exercito (vt sic dicam) talis obligatio ex ipsa traditione, & incorporatione contrahatur. Et ob eandem causam fit ibi promissio ingrediendi Societatem, scilicet, quoad aliquem vltimum gradum & terminum eius; sic enim *Societatis* nomen eo loco sumitur; quod non obstat, quin alio modo eædem personæ, verè, ac propriè ex tunc incorporentur Societati, provt comprehendit omnia membra sua, iuxta ea, quæ de significatione huius vocis in lib. 1. cap. 1. num. 13. adnotauimus.

Ad secundã confirmationem aduersariorũ in c. 3. n. 1.

CAPVT VI.

Quæ conditiones necessariæ sint ex parte vouentis, vt hæc vota scholarium validè fiant.

AD quæstionem hanc applicari possunt ferè omnia, quæ in toto libro de professione religiosa in genere latè diximus superiori tomo. 1. Quanuis enim hæc incorporatio scholarium non sit vera professio in rigore præcedenti cap. declarato: tamen quia cum illa conuenit in traditione, & in substantia votorum, atque adeò in contractu ex quo oritur vinculum inter religiosum, & religionem; solúmque differt in modo obligationis ex parte religionis, & consequenter in absoluta perpetuitate, & indissolubilitate talis vinculi ex vtraque parte; ideò multæ, & ferè omnes conditiones requisitæ ad valorem professionis, requiruntur etiam ad præsentem incorporationẽ: propter differentiam verò dictam, explicandum à nobis est an exceptio aliqua, vel limitatio, aut declaratio hîc adhibenda sit, quod faciemus breuiter per singulas discurrendo. Priùs tamen in genere duo animaduerto. Vnum est, quasdam ex dictis conditionibus esse ex natura rei necessarias, propter morale vinculum, quod per professionem contrahitur, vt sunt vsus rationis, liber cõsensus, &c. Et de his indubitatum est, etiam in hac incorporatione esse necessaria, quia etiam hîc contrahitur

Notationes duæ pro tractandis.

hitur morale vinculum. Aliæ verò sunt conditiones requisitæ de iure positiuo, & de his potest esse res magis incerta. Ad iudicium autem ferendum applicanda erunt principia in superioribus tom. videlicet præced. & in lib. 2. c. 3. posita. Alterum est; Conditiones quasdam requiri ex parte religiosi, alias ex parte religionis. De prioribus ergo in præsenti cap. dicemus, de posterioribus in sequenti.

2. An duæ primæ conditiones ad professioné requirantur etiã ad vota scholariũ Societatis.

Prima conditio est, vt ante secundum ingressum præcedat integer annus nouitiatus. Et secunda huic similis est, vt professio non fiat ante expletum 16. annum ætatis. Quæ duæ conditiones, licèt in antiquo iure fundamentum habeant, nũc maximè vigent, & necessariæ sunt ad valoré professionis ex decreto Concilij Trident. sess. 25. c. 15. de regular. Dubitari autem potest, an decretum illud hæc etiam vota, & incorporationem scholarium in Societate comprehendat. Ratio autem dubitandi est, quia ibi solùm loquitur de professione, & ad illam postulat illas duas conditiones, vnde subdit; *Professio autem antea facta, sit nulla*; hæc autem non est professio in toto rigore iuris; ergo cùm illa lex rigorosa sit, restringenda est, vt hoc vinculum non comprehendat. Confirmatur, quia illud decretum irritans, ideo præcipuè factũ videtur, quia professio semel valida, est absolutè indissolubilis, & ideo difficile habet remedium, si semel validè fiat, quantumuis temerè, & inconsideratè fiat. At verò hoc vinculum scholarium Societatis non est ita indissolubile simpliciter; neque habet remedium adeo difficile; ergo non est cur sub illa lege comprehendatur. Nam hæc ratio declarat, decretum illud cadere in professionem solennem, quatenus talis est, & ideo non cóprehendere incorporationem hanc iuxta regulam cap. præced. n. 5. positam. Vel saltem quamuis hoc non sit certum, sufficit rem esse dubiam, vt lex illa quoad hanc partem coarctãda sit potiùs, quàm extendẽda. Propter quæ hæc pars, aliquando probabilis mihi visa est, quia vota simplicia, non solent ab Ecclesia irritari hoc genere irritationis antecedentis, vt superiori tomo in proprio loco explicaui; tota autem obligatio, quæ in hoc vinculo cum Societate nascitur, aut est votorum simplicium, aut non transcendit ordinem, & modum eius.

Arguitur pro parte negatiua.

Confirm.

3. Pars affirmatiua vera.

Re tamen attentiùs considerata, verum existimo illas duas conditiones requiri ad valorem huius incorporationis, eámque sub nomine professionis fuisse ibi à Concilio comprehensam. Primò, quia decretum illud non pertinet ad voti solennitatem, sed ad modum assumendi, & constituendi statum verè religiosum, vt satis significant illa verba; *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat.* Quod perinde fuit, ac si diceretur, Nemo ad religionem assumatur, vel religioni incorporetur: verba enim illa in omni proprietate hunc sensum admittunt. Intentio autem Concilij fuit in hoc modum ponere, & generalem regulam statuere pro omnibus religionibus, nec verisimile est, cùm iam esset instituta, & approbata Societas, omnino illam prætermisisse, & liberam reliquisse, vt in quacunque ætate pubertatis, & sine probatione posset ad hunc gradum religiosos admittere; maximè cùm hic status religiosus etiam quoad hunc gradum valdè difficilis sit; & ex parte obiecti, seu materiæ, ac modi viuendi cum quocunque aliò comparabilis, vt l. 1. c. 3. à n. 4. & c. 7. n. 6. ostendi; ex parte autem vinculi, licèt videatur aliquantulum minùs indissolubile, tamen illud totum est ex parte religionis, & in eius commoditatem: Concilium autem in hoc decreto consulere magis voluit commodis, & imperfectæ deliberationi ipsius religiosi, quæ non minus vnicuique necessaria est in assumptione huius status, cùm ex parte sua omnino se tradat & obliget, ac perpetuò ligatus maneat; nam si quod remedium adhiberi postea potest; illud solùm est ex parte religionis, quando ipsa iudicauerit sibi conuenire; nam ex parte religiosi, solum illi superest remedium dispensationis, quod longè difficilius est in toto hoc statu, quàm in quibuslibet votis simplicibus extra statum religiosum factis, vt in cap. 8. ostendam.

Suadetur primò ex verbis Cõcilij.

4. Suadetur secundò ponderãdo locum aliũ eiusdem Concil.

Accedit quòd si Concilium voluisset Societatem ab hac regula excipere; id profectò aliquo modo insinuasset, sicut in cap. sequenti fecit excipiens Societatem à generali regula, quam tradiderat, vt expleto anno probationis, nouitij, vel eiiciantur, vel ad professionem admittantur. Existimo enim illam exceptionem non solùm, vel potiùs nõ tam fuisse positam à Concilio propter professionem solennem, quæ post multos annos in Societate fit, quàm propter hanc incorporationem scholarium, quæ non post annum, sed post biennium fit. Nam solennis professio, ex ipsis verbis legis intelligi poterat excepta: quia lex illa solùm loquitur de professione, quæ immediatè post probationem à nouitiis fit, & per illam præcipuè voluit Concilium commendare, vt nouitij aliarum religionum non diutiùs, quàm per annum in nouitiatu detineantur; in Societate autem nec solet fieri professio solennis immediatè post nouitiatum, nec propter delationem eius detinentur nouitij diutiùs in probatione, sed iam religiosi in quodam inferiori gradu, & ideo ex ipsa forma talis legis videri poterat non comprehensa Societas quoad professionem solennem. Præcipuè ergo videtur Concilium per illam exceptionem concedere, vt nouitij Societatis vltra annum possint in probatione detineri, priusquam in quemcunque gradum huius religionis incorporentur; ergo nomine *professionis* intellexerat, non tantùm professionem solennem, sed quamcunque receptionem ad verum statum religiosum; ergo etiam in superiori capite eodem modo de professione loquutum fuerat.

5. Suadetur tertiò respondendo arg. in n. 2.

Denique quamuis hæc lex videatur rigorem continere, tamen re vera potiùs continet fauoris gratiam; amplianda ergo est ad totum statum religiosum. Antecedens declaratur, quia quòd professio fieri non possit intra annum nouitiatus, fauor est religiosi, quòd autem non fiat ante certam ætatem, publicam vtilitatem religionis respicit, vt dixit Nauar. consil. 25. de regular, quod incipit, *In ordine Minorum.* Vel certè (vt ego existimo) vtrumque redundat in vtriusque vtilitatem. Nam etiam est magnum commodum religiosi, vt non ligetur ante certam ætatem, in qua perfectiùs deliberare possit, sicut est commodũ eius non posse ligari ante sufficiens vnius anni experimentum. Et è conuerso etiam hæc pars de integro anno nouitiatus publica vtilitas est religionis, quia non minus in eius fauorem, quàm religiosi introductus est nouitiatus annus, iuxta cap. *ad Apostolicam*, de regularib.

Nauarr.

6. Tertia quoque ad professioné conditio probatur

Tertia conditio ad professionem necessaria est vt nõ fiat ex metu cadente in constantem virum, de qua conditione eadem dubitatio, quæ de præcedentibus tractari potest, quia, vt diximus tom. super. hæc conditio non est necessaria iure naturę

ad valo

procedere etiam de prædictis votis scholarium. Primò.

ad valorem professionis, sed tantùm iure canonico. Et ideo dubitari potest an hic modus professionis, seu incorporationis nostrorum scholarium sub illo iure antiquiori comprehendatur. Eodem tamen modo affirmandum censeo. Primò, quia ius irritans religionis professionem ex metu factam, fundatur in difficultate & proprietate status religiosi, quæ in hoc statu inuenitur, quantum est ex parte obligationis, & mutationis vitæ ipsius religiosi. Secundò, quia caput vnicum *de his quæ vi*, in quo maximè illa conditio fundatur, licèt in particulari loquatur de muliere, quæ monachalem habitum in vita susceperat, metu mortis monasterium ingrediens, nihilominus definitionem continet generalem, & in ea non consideratur, nisi *an timore mortis religionem intrauerit*, vt in fine textus dicitur. Quæ verba generalia sunt, & cum omni proprietate in hunc ingressum scholarium conueniunt. Vnde obiter infero hos scholares approbatos etiam comprehendi sub illo decreto Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. de regular. *Quicunque regularis prætendat, se per vim & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professionem fecisse, &c. non audiatur nisi intra quinquennium*, &c. Nam idem quinquennij tempus existimo seruandum esse ad similem, seu proportionatum effectum, respectu votorum, seu incorporationis horum scholarium; atque adeò nomine *professionis* ibi cōprehendi, quia illa etiam constitutio non respicit principaliter solennitatem voti, sed stabilitatem religiosi status, & quietem personarum regularium. Vnde (quod notandum est) idem significare videntur in illo cap. *ingressus religionis*, & *professio*, quia clarum est non esse ibi sermonem de ingressu ad nouitiatum, sed ad ipsum religiosum statum, hunc enim oportet liberè fieri, & sine metu: constat autem sub nomine *ingressus religionis* comprehendi hunc ingressum scholarium; ergo etiam sub nomine *professionis*.

Secundò.

Trid. decretū de quinquennio ad reclamādū iisdē votis accommodatur.

Ingressus religionis interdum sumitur pro votorum emissione finito nouitiatu.

7. Procedit itē quarta conditio.

Atque hinc etiam infero, eodem modo in hoc ingressu, sicut in quacunque alia professione, requiri conditionem quartam, nimirum, vt consensus præstitus ad talem actum non sit per dolum, vel ignorantiam, vel deceptionem in re graui extortus. Imò in hoc res certior est, quia hæc conditio non iure positiuo, sed naturali necessaria est, eo quòd talis ignorantia non solùm faciat inuoluntarium secundùm quid, sicut metus, sed simpliciter causat non voluntarium, vt in superioribus declaratum est; consensus autem voluntatis tam necessarius est in hac incorporatione, sicut in quacunque alia.

8. Procedit & quinta multò magis quā in professione solenni.

De quinta verò conditione, quæ est libertas à legitima seruitute, nihil hîc addere necesse est, quia iam suprà lib. 2. cap. 5. num. 25. vidimus, licèt seruitus iure communi impediat, & non dirimat professionem subsequutam, ex speciali tamen iure Societatis esse impedimentum inhabilitans personam quandiu seruitus durat.

9. Similiter & sexta.

De matrimonij etiam vinculo, cuius carentia posset, vt sexta conditio postulari, etiam ibidem à numero 22. diximus, quomodo in Societate necessaria sit, etiam ex proprio, & speciali iure illius, & ideo licèt hîc etiam habere possit locum quæstio, an iura quæ irritant professionem factam ab vno coniuge sine licentia alterius post consummatum matrimonium locum habeant in scholaribus Societatis, tamen hîc minus est necessaria, quia ex speciali iure Societatis constat hoc esse impedimentū irritans ingressum, atque adeò inha-

A bilitās personam ad quemcūque gradū Societatis.

Imò licèt iure communi interdum valeat professio vnius coniugis, sine legitima conuersione alterius, qui licentiam dedit, cum moderationibus in iure expressis, & superiori tomo declaratis; nihilominus in Societate mihi probabilissimum est, nec professionem, neque hanc scholarium admissionem validam esse, nisi plenè, ac perfectè tollatur illud impedimentum, quoad omnem obligationem redeundi vnquam ad consortium vxoris, vel reddēdi debitum, etiamsi ipsa petat, quomodo non tollitur plenè hoc impedimentum, nisi cum B facultate vxoris, simul concurrat legitima conuersio eius. Hoc autem colligo ex ipso iure Societatis à Pontificibus confirmato. Nam in cap. 2. Examinis absolutè ponitur vt impedimentum irritans matrimonium consummatum. In cap. verò 3. liter. C. additur declaratio. *Nisi adsint conditiones illæ, quæ exigi solent, vt coniugatus religionem ingredi possit*. Et in 1. p. Constit. cap. 3. lit. F. apertiùs declaratur, tunc hoc definere esse impedimentum, quādo à coniuge facultas concederetur, *seruatis aliis circunstantiis quæ iuxta sanam doctrinam, & vsum sanctæ Ecclesiæ solent obseruari*. Non ergo tollitur impedimentum per solam facultatem coniugis, nisi concurrant aliæ circunstantiæ, quæ omnino liberam, & expeditam relinquant personam, ad C sumendum statum religiosum, & permanendum in illo sine vlla iniuria coniugis, etiamsi ipsa postea velit maritum reuocare.

10. In Societate nec professio, neque vota scholariū valēt à coniugato emissa nisi omnino libero ab vxore.

Septimo loco diximus eodem tomo, ad has cōditiones pertinere, vt persona professionem emittens in dignitate Episcopali constituta non sit. Circa quam nihil speciale est in Societate institutum, aut declaratum. Certum tamen existimo illud commune ius à fortiori habere locum in hoc ingressu Societatis, quia etiam in professione eius citra omne dubium locum habet; non enim potest Episcopus sine licentia Pontificis professus in Societate fieri; multò ergo minùs poterit in quolibet inferiori eius gradu constitui, nec de hoc oportet plura dicere; quia non solùm res clara est, verùm D etiam casus in quo aliud contingat; vel intentetur, videtur moraliter impossibilis; quacunque autem ratione cogitetur, applicari ad illum potest tota doctrina circa professionem illo loco data.

11. Item & septima.

Octaua conditio assignari potest, vt persona non sit ligata professione alterius religionis. Quæ quidem conditio ex iure communi solùm procedit de religione, quæ strictior sit: in Societate autem ex iure speciali extenditur ad quamcunque religionem, etiam laxiorem; imò non solùm ad professionem in illa, sed etiam ad primum ingressum, seu habitus receptionem; nam hoc est vnum ex impedimentis irritantibus ingressum Societatis, & quamcumque incorporationem cum illa, vt in superioribus visum est, lib. 2. cap. 1. à n. 16.

12. Atque etiā octaua.

E Nonò impedire multum solet ingressum religionis, saltem ne liceat, obligatio ad parentes grauiter indigentes, & ideò immunitas ab hac obligatione solet etiam inter conditiones ad professionem necessarias numerari. De qua nihil speciale in præsenti dicendum occurrit; nam commune ius, & generalis doctrina tom. super. data ad hanc etiam scholarium nostrorum admissionem applicanda est. Vnde quoad hanc partem non est dubium, quin sub *professionis* nomine cōprehēdatur. Ratio est, quia quantum est ex parte sua, ita se tradit, & obligat religioni, & muneribus eius ad diuina obsequia sic religiosus Societatis, sicut

13. Quid de nona conditione, ne grauiter egeant professuro parentes sui.

quilibet alius professus, quæ traditio, & obligatio ita est iniuriosa parenti, sicut quælibet professio, quia ex se ita impedit obsequium eius. Tamen sicut professio facta contra huiusmodi debitum, & obligationem, non est ipso iure nulla, licèt illicitè fiat; ita etiam in præsenti admissio, & vota scholaris indebitè facta contra eandem obligationem, non sunt irrita ipso facto, quia nullum est positiuum ius commune, aut proprium Societatis, quo irritentur. Neque etiam ex sola natura rei sequitur talis irritatio, quia vinculum ipsum religiosum non repugnat formaliter, cum illo debito ad parentes, sicut de professione dictum est; est enim in præsenti eadem, vel maior ratio, cùm hoc vinculum scholarium Societatis aliqua ex parte minus rigorosum sit. Quapropter ex peculiari instituto Societatis poterit ipsa in simili casu iure, ac meritò irritare tale vinculum quod aliæ religiones non possunt facta professione; quia neque ex intentione sua, neque ex approbatione Pontificum sibi reseruant talem facultatem in ipso contractu professionis, sicut reseruat Societas in hac scholarium admissione. Cùm autem facultatem habeat, & illa causa sit valdè iusta, præsertim quando debitum ad parentes antecessit ipsam incorporationem, non est dubium quin licitè possit illam irritare, & scholarem liberum dimittere, vt parentibus inseruiat.

Societas licitè potest dimittere scholarem pro subueniendo parenti grauiter egenti.

14. Quin potiùs quæri potest, an ad hoc etiam teneatur Societatis Prælatus? Sed in hoc eandem censeo rationem esse de Societate, & de quacunque alia religione, quantum ad obligationem dandi facultatem suis religiosis, iam incorporatis in quocumque gradu, vt parentibus indigentibus subueniant. Nam ius illud, quod sibi Societas reseruat ad dimittendum scholarem approbatum ex iusta causa, non inducit specialem obligationem dimittendi illum propter commodum parentum, quia ius illud non ad bonum aliorum, sed ad bonum ipsiusmet religionis ordinatur. Deinde quia vel talis est casus, in quo teneatur Societas facultatem concedere religioso, vt subueniat parentibus nécne? Si ad hoc non tenetur, multò minùs tenebitur dimittere illum, vt per se constat: si autem ad illud tenetur, considerandum vlteriùs erit, an retinendo statum religiosum, possit quis illi obligationi satisfacere, alia media, & industriam adhibendo religione retenta. Et tunc clarum est non teneri Societatem ad dimittendam omnino personam (quicquid sit an possit) quia obligatio illa solùm cogit ad necessaria. Loquor autem de obligatione illa ex vi sua, seu ex vi iuris talis parentis: Nam ex parte ipsius Societatis poterit sæpe ad bonam eius conseruationem expedire, potiùs liberum dimittere scholarem, quàm permittere, vt retento habitu, & nomine Societatis, ministeriis, & actionibus vacet, quæ subuentioni parentum poterunt esse necessaria, & tunc obligari poterit prælatus Societatis ad dimittendum subditum, non tam ex iure ipsius subditi, seu parentum eius, quàm ex vi sui muneris in ordine ad debitum regimen Societatis, vel certè ex coniunctione vtriusque: quia non potest alio modo vtrique satisfacere, scilicet parenti, & Societati. Discernere autem an hoc vel illud expediat, aut moraliter necessarium sit, negotium est prudentiale, & ideo iudicio viri prudentis relinquendum est, qui si recta intentione, & facta mediocri diligentia morali procedat, practicè coram Deo non errabit.

Non tamen tenetur dimittere ex vi talis indigentiæ.

Teneri tamen aliquãdo poterit ex vi sui debiti regiminis.

15. Quando verò in huiusmodi euentu teneatur Societas facultatem concedere subdito, vt parenti subueniat, & ipse etiam teneatur illam procurare, eo quod parenti subuenire obligatus sit, censeo etiam ex generali doctrina superiori tomo data de religiosis professis, esse definiendam. Iudico enim quoad hanc partem & scholares in Societate approbatos esse æquales quibuscũque religiosis professis, & obligationem Societatis in eadem parte non esse maiorem, quàm sit in quacunque religione, propter fundamentum num. 13. & 14. insinuatum, scilicet, quia & hi religiosi Societatis æquè se tradunt, & moriuntur mundo ex parte sua, ac quilibet alij professi, & ius illud dimittendi, quod sibi Societas reseruat, non est propter alios, sed propter seipsam, suúmque commune bonum. Quapropter multum hîc referre existimo distinctionem citato tomo datam; considerandum nimirum esse, an necessitas parentis, & actualis obligatio filij antecesserit religiosum statum susceptum, vel postea necessitas exorta sit. Nam in hoc posteriori casu multo minor est obligatio tam religiosi, quàm religionis, & ideo in illo religiosus Societatis satis erit securus in conscientia explicando religioni necessitatem parentis, & posteà obediendo religioni, & sequendo iudicium eius, quia in eo casu maius sine dubio est ius religionis, & religiosus non potest ipsa inuita, & cum aliquo eius præiudicio, parenti subuenire: neque ipsa etiam ad hoc tenetur concedere facultatem cum aliquo præiudicio suo, sed solum poterit obligari ex charitate, quando magnum religionis incommodum non intercedit. At verò in priori casu, quando necessitas præcessit, & durat, multò maior est obligatio tam religiosi, quàm religionis. Ad vtrumque potest applicari doctrina sæpius relata: nihil enim hîc speciale occurrit, præter id quod annotauimus de facultate peculiari, quam habet Societas ad liberum dimittendum religiosum in eo euentu.

In obligatione orta ex dicta indigentia æquiparantur professis quibusuis scholares Societatis.

Distinctio de indigentia parentũ ante vel solùm post professionẽ filij.

Decimò inter has conditiones ponitur, vt religionem professurus, non sit aliis debitis, aut reddendis rationibus obligatus. Hanc ergo obseruari etiam necesse est in admittendis scholaribus Societatis: nam quoad hoc etiam eorum vinculum cuicunque professioni æquiparatur, vt in proximo puncto explicatum est; procedit enim hîc eadem ratio. Quia verò per hæc vota scholarium Societatis, non statim amittitur omnium bonorum proprietas, licèt ita ligetur, vt iam non liceat vti illis, vt propriis; ideo ex hac parte sæpiùs fieri potest, vt debita minùs impediant hoc vinculum cum Societate quàm professionem. Similiter, quia hæc vota non faciunt incapacem hæreditatis propter certam spem illius, posset aliquando esse licitum hoc vinculum, non obstantibus debitis, quando non est licita professio; præsertim si manendo in seculo, non aliunde speraretur facultas soluendi debitum, quàm ex tali hæreditate, quia tunc non fieret impotentior ad soluendum per huiusmodi vota. Atque eadem ratione, si quis habens debita propter impotentiam soluẽdi admittatur ad hæc vota, & postea casu eueniat, vt in aliqua hæreditate succedat, tenebitur priora debita soluere; nec Societas poterit illum impedire, quia obligatio non fuit extincta, sed impotentia solùm excusabat; quòd in Societate multo facilius est, cũ ipsa nullum acquirat ius, nec succedat in bonis religiosorum, nisi ei voluntariè donentur. Solutio autem debitorum præferri debet donationi voluntariæ, etiam piæ. Atque hæc de conditionibus ex parte vouentis. 16.

16. Decima conditio ad professionẽ quouisque locum habeat in dictis scholaribus.

CAPVT

CAPVT VII.

Quæ conditiones requirantur ex parte religionis, vt vota scholarium validè fiant.

1. Scholarium receptio ex parte Societatis fundamentum est harum conditionum.

QVod attinet ad conditiones requisitas ex parte religionis, quas iam tomo superiori assignauimus eæ omnes in hac etiam receptione necessariæ sunt, retenta solùm differentia in modo acceptandi traditionem religiosi, & obligandi religionem ipsam. Iam enim suprà cap. 1. à num. 6. explicauimus Societatem in hac receptione scholarium non simpliciter obligari, sed retinere, ac reseruare sibi potestatem eos dimittendi liberos simpliciter, etiam quoad vinculum, si id expedire censuetit. Nihilominus commune est his votis, & incorporationi scholarium cum quacunque alia professione, vt non possit fieri ab ipso vouente solitariè, aut omnino secretè; talia enim vota non sunt vota Societatis, neque habebunt vim incorporandi in illa; & consequenter nec religiosum statum constituent. Oportet ergo vt fiant coram aliquo, qui potestatem habeat incorporandi in Societate in tali gradu, & consequenter ad hunc effectum illa acceptet, & ipsam religionem obliget modo debito, & proportionato, quem magis in 9. cap. declarabimus. Sicut ergo acceptatio religionis necessaria in præsenti est, ita ex parte religionis necessariæ sunt conditiones, quæ in aliis religionibus ad professioné necessariæ esse solent.

2. Prima conditio Societaté approbatam esse oportere, vt vota scholariũ ipsos constituant religiosos.

Prima conditio religionis est, vt sit approbata per Apostolicam Sedem iuxta cap. vltim. de relig. domib. & vnicum eodem titulo in 6. Hanc verò conditionem in Societate inueniri satis in superioribus probatum est. Fuisse autem necessariam, vt talia vota licitè, & validè fieri possint, in ipsismet bullis Pontificiis pro certo supponitur, éstque manifestum ex dictis iuribus, vbi omnis noua religio prohibetur; nisi specialiter fuerit à Sede Apostolica approbata; & præcipitur, vt omnis qui in religione conuerti voluerit, vnam ex approbatis assumat. Certum est autem, per hæc vota, & receptionem in Societatem, ita aliquem conuerti ad verum statum religiosum; ergo non potuissent habere hanc vim, nisi talis religio fuisset ab Ecclesia approbata. Et ob hanc rem quanuis à principio ita fuerit approbata, vt potestas recipiendi esset ad certum numerum limitata, id satis indicatum non fuit, vt plures recipi possent non solùm licitè, verùm etiam nec validè quoad religiosum statum, & ideo ab eadem Sede Apostolica approbatio facta est, & potestas collata absque vlla numeri determinatione.

3. Secunda conditio, debere hæc vota emitti corá habéte ad id potestatem.

Secunda conditio necessaria est, vt hæc vota fiant coram illo, qui potestatem habeat admittendi in corpus Societatis, iuxta eiusdem Societatis constitutiones. Patet primò ex generali ratione, quia admittere aliquem in membrum alicuius communitatis, est actus potestatis superioris, siue illa potestas in tota communitate, siue in capite resideat. Secundò id patet ex constitutionibus Societatis; nam propterea statim in 1. p. cap. 1. agitur de potestate admittendi ad probationem apud quem resideat; & in 5. p. in qua agitur de incorporandis in Societate, statim in c. 1. agitur de eo qui talem potestatem habet, & potestas illa dicitur esse penes Præpositum generalem, qui aliis eam cómunicare potest, prout oportuerit. Et in declaratione liter. B. aduertitur, ordinariè communicari Prouincialibus, aliquando verò communicari pos-

A se Rectoribus, vel Præpositis, vel aliis personis Societatis, vel alicui etiam extra Societatem, vt Episcopo, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, si alicubi persona Societatis deesset. In hoc tamen aduertendum est, aliud esse loqui de potestate ferendi vltimum iudicium, quasi definitiuũ, an aliquis sit recipiendus in hunc gradum Societatis néc ne? aliud verò de potestate exequendi ipsam receptionem actualiter assistendo emissioni votorum cum potestate admittendi illa. Quanuis ergo vtraque potestas ordinariè sit in Prouincialibus, tamen regulariter exercent illam quoad ptimum actum per seipsos; posteriorem autem superioribus localibus committunt. Notatio.

B Non desunt tamen qui in hac parte etiam, cótra Societatem obmurmurent dicentes, potestatem incorporandi religioni, quæ grauissima est, non debere esse in vna sola persona, sed in toto conuentu Prouinciali, vel saltem locali prout in aliis religionibus obseruatur, in quibus licèt professio fiat in manibus alicuius Prælati; tamen admissio ad professionem fit à Capitulo, vel saltem de consensu aut consilio ipsius Capituli. In aliquibus enim religionibus admissio fit ad plura suffragia decisiua; in aliis verò, vel etiam iure communi (vt Iuristæ volunt) fit ab Abbate præmisso consilio Capituli, ita vt sine illo professio nó valeat. In Societate verò neutro modo necessarium C est communitatis consilium, vel iudicium, sed totum negotium in vnius hominis potestate constituitur: quod incongruum iudicatur: tum quia cùm religiosus ad vitam communem cum omnibus agendam recipiatur; ab omnibus recipi deberet; tum etiam quia faciliùs contingere potest, vt vnus odio, vel amore moueatur, quàm plures, aut vt erret recipiendo indignum, vel dignum repellendo. Et ideo Basilius regula 112. ex breuioribus hanc quæstionem proponens, conuenientius iudicat, receptionem cum fratribus communicari. 4. Quorũdam obiectio. Confirm. ex Basilio.

Hæc verò obiectio generalis est de toto regimine Societatis, quod monarchicum est, de quo inferiùs lib. 10. disputabitur. Nunc breuiter respó- D detur, constans esse apud Philosophos, & Theologos hunc modum regiminis ex suo genere meliorem esse, paucioribúsque incommodis expositum, vt Christus Dominus exemplo suo, in suæ Ecclesiæ institutione confirmauit. Cùm ergo totius religionis regimen monarchicum sit, necessariũ fuit in potestate admittendi eandem formam seruari; quæ re vera, moraliter loquendo, nullis ferè est periculis exposita, & si quæ sunt, & rara, & particularia sunt, quæ in legibus ferendis non considerátur; cui enim totius Societatis, vel alicuius prouinciæ eius cura committitur, de eius prudentia, ac religione præsumi debet, vt etiam facultas admittendi, seu approbandi scholares, ei possit demá- E dari, præsertim cùm præmisso grauium, & prudentum virorum consilio id semper faciat, ac facere debeat; atque hoc modo vitantur magna incommoda, & dissésiones, quæ ex varietate iudiciorum, & affectuum in huiusmodi capitulis oriri solet. Basilius autem in dicta regula solùm indicat conueniens esse communicari cum fratribus huiusmodi receptionem, vt & oratio aliorum pro aliis vicissim communis sit, & commune inter ipsos sit gaudium, sicut Dominus dixit, in eo qui pœnitentiam agit conuocandos esse vicinos, & amicos; itaque non dicit conuocandos esse ad suffragium, sed ad congaudendum de nouo fratre, quod maximè in Societate obseruatur. Et quanuis Basilius de suffragiis loqueretur nihil nobis obstaret, 5. Diluitur. Explicatur Basil.

 quia

quia modum alium recipiendi ad professionem non improbamus, qui fortasse in aliqua religione poterit esse commodior iuxta modum sui instituti, sed solùm asserimus Societatem meritò prædictum modum elegisse supposito modo obedientiæ, & regiminis, quem profitetur; & ideò inter alia instituta Societatis, hoc etiam Sedes Apostolica approbauit. Et quamuis Sixtus V. specialem formam recipiendi omnibus religionibus generalem postea instituerit, statim etiam ante declarationem suam, Societatem ab illo onere recipiendi per suffragia Capituli liberauit, quoad hoc etiam tacitè hoc institutum approbans; si quid verò aliud ex forma ab ipso aliàs præscripta in Societate retineri voluit à Gregorio XIV. reuocatum est, qui antiquum morem Societatis circa hoc approbauit, & retineri voluit, cuius verba supra retuli lib. 2. cap. 3. num. 13. in fine.

6. Tertia, & vltima conditio ex parte admittentis ad professionem erat, vt Prælatus nomine religionis liberum consensum adhibeat. Hanc ergo etiam in hac receptione necessariam existimo, quia nulla traditio consummata est, nisi ab altero acceptetur; acceptatio autem non consistit in solis verbis, sed requirit interiorem consensum. Dicunt verò aliqui, eo ipso, quòd talia vota à Sede Apostolica approbata sunt, per approbationem talis religionis, si publicè fiant coram superiore religionis eiusdem, ab ipsa Ecclesia acceptari, vel ab ipso Deo, cui talia vota fiunt. Respondetur falsùm hoc esse, quia aliàs, etiamsi Superior per vim cogeretur talia vota audire, ipse verò non præberet consensum, neque haberet intentionem admittendi talem personam, nihilominus receptio esset valida, quod apertè falsum est, & incredibile, quia illa præsentia valdè materialis est, &, seclusa intentione, non habet concursum moralem, neque vtitur potestate admittendi sibi concessa, quia illa potestas etiam est moralis, & ideo non applicatur ad opus, nisi ex intentione operantis. Quare falsum est Ecclesiam in eo casu admittere illam personam, vel eius vota: quia Ecclesia, vel Pontifex non admittit immediatè per se ipsum sed per Societatem: neque hæc admissio fit ipso iure, sed postulat actionem hominis, quæ actio non est sine voluntate, & consensu, sicut seruatur in omnibus contractibus, & actionibus moralibus. Neque enim solus Deus immediatè acceptat talia vota, sed per Societatem, cui proximè fit traditio talis personæ; & ideo etiam Deus illam non acceptat nisi per Societatem; vota autem sunt veluti annexa huic traditioni, & ideo cum illa acceptantur, & non aliàs. Quoad hanc ergo partem æquiparatur hæc incorporatio professioni, & quæ de hac diximus hîc applicanda sunt.

Tertia conditio debere etiã admittentem præbere cõsensum.

Euasio quorundã præcluditur.

Præter hæc quæ ex parte religiosi, & religionis sunt necessaria, in forma ipsa profitendi, oportet etiam debitum modum obseruare, quod etiam in præsenti seruata proportione necessarium est, & quæ de professione diximus, etiam in hoc puncto locum habent. Omnia verò sufficienter explebuntur, si forma ad admittendos scholares approbatos præscripta in constitutionibus Societatis p. 5. cap. 4. obseruetur; nam in illa tria vota, & promissio Societatis expresè proferuntur; traditio verò, & acceptatio ipso actu vouendi tali modo, & cum talibus circunstantiis sufficienter significatur, maximè cum in forma vouendi addatur, *Omnia intelligendo iuxta eiusdem Societatis constitutiones.* in quibus satis declaratum est, per hanc actionem incorporari talem personam, huic religioni in tali gradu, quod non fit sine traditione ex parte vnius, & admissione ex parte alterius. Quod si quis interroget, an omnia, quæ in illa forma continentur, sint de substantia, & valore huius incorporationis. Respondendum est ad tollendum omne dubium optimum consilium esse formam illam integrè seruare; in rigore tamen loquendo, non tota forma verbalis, quæ ibi proponitur, neque omnes circunstantiæ ibidem adhibitæ, videntur esse de substantia, sed solùm ea verba, quæ ad exprimenda vota, & promissionem pertinent, sufficienter explicando illa fieri in Societate; nam ad explicandam traditionem, & omnem obligationem hæc sufficiunt. Oportet etiam, vt hoc publicè fiat, ita vt præter eum qui potestatem admittendi habet, aliqui adsint, quorum testimonio de huiusmodi receptione, & incorporatione constare possit: quod quidem in citato capite 4. liter. D. expresè postulatur. Et est re vera valdè necessarium, & omnino seruandum. Non dico autem esse simpliciter de substantia, & de valore actus in foro conscientiæ, quia id neque ex natura rei necessarium est, neque ex communi iure sufficienter colligitur, neque in illo iure speciali Societatis declaratur.

CAPVT VIII.

Vtrùm in scholaribus Societatis tacita professio seu incorporatio locum habeat?

1. Partis affirmatiuæ ratio.

HIc verò quæstio suboritur, an in hac incorporatione scholarium Societatis, quam tractamus, locum habeat professio, seu incorporatio tacita? Nam illa quæ iuxta prædictam formam fit, expressa est: in aliis autem religionibus, quamuis forma expresè profitendi præscripta sit, nihilominus locum habet tacita professio; ergo idem erit in hac incorporatione scholarium, cùm ratione substantialis vinculi cum religione, conueniat cum professione; & differentia in solennitate non videtur ad præsens referre; imò quò vinculum hoc minus solenne est, eò videtur meliùs posse tacitè fieri. Nihilominus Nauar. Comment. 4. de regularib. num. 76. circa finem, generaliter dicit, in Societate non fieri professionem tacitam; & licèt in his verbis, de professione solenni loquatur, in ratione tamen, quam subdit, supponit scholares non posse admitti, & approbari, nisi per formam expressam, sic enim inquit. *In illustrissimo Societatis IESV ordine non videtur fieri professio tacita, per solam gestationem habitus, per vnum vel plures annos, quia oportet biennio gestare illum in eo, & biennio expleto, emittere saltem simpliciter tria vota religionis substantialia.* Quæ verba intelligenda videntur de emissione votorum expressa, aliàs ratio nullius momẽti esset, quia si priora vota possent tacitè emitti, cur non sequens professio? Non probat Nauarrus assertionem suam aliqua ratione. Potest autem ex peculiari instituto Societatis ita suaderi, quia professio tacita non fit, nisi gestando habitum professorum, vel etiam eorum proprios actus exercendo. cap. *vidua*. cap. *ex parte*. cap. *statuimus*. de regular. & cap. 1. eodem in 6. quod superiori tomo explicatum est. In Societate autem, neque est peculiaris habitus, nec ferè sunt peculiares actus scholarium approbatorum, & ideo non videtur habere locum in hac religione tacita approbatio, seu incorporatio. Aliquando

Negantem partẽ tradit Nauar.

Argumentum pro Nauarro.

do enim nouitij eundem habitum communem cum ſcholaribus geſtantes, ſtudiis vacare permittuntur, & cum iiſdem communem vitam agere, & ideo nullum intercedit ſignum tacitæ incorporationis.

2. Impugnatur hoc argumentum. Sed hæc ratio non videtur concludere; nam ſecundùm iura citata, etiam vbi habitus profeſſorum non eſt diſtinctus ab habitu nouitiorum, geſtatio habitus religionis, poſt integrum annum nouitiatus, inducit tacitam profeſſionem; ergo etiam in Societate perſeuerantia in eodem habitu poſt biennium nouitiatus, inducit tacitam emiſſionem votorum, etiamſi habitus ſcholarium, per ſe nõ ſit diſtinctus ab habitu nouitiorum. Neque enim refert, quod habitus totius religionis eſt communis cũ habitu honeſtorum clericorum; tum quia hoc nihil facit, ad diſtinguendum ſcholarem à nouitio in tali religione, & ideo ſatis eſt geſtare illum habitum tanto tempore in tali religione, quatenus illius eſt; tum etiam, quia licèt ille habitus ſit communis, ſemper eſt aliquo modo appropriatus ad ſpecialem honeſtatem, & normam religionis, & hoc modo, ſupponitur geſtari vltra biennium.

Cõfirmatur impugnatio. Accedit, quòd licèt in Societate non ſint peculiares actiones propriæ eorum, qui vota emiſerunt, vt ſunt adeſſe Capitulo, ferre ſuffragium, & huiuſmodi, ſemper eſt aliquo modo diuerſus modus viuendi nouitiorum, & aliorum, qui iam ſunt membra Societatis; aliterque diſpertitæ ſunt nouitiorum, atque ſcholarium occupationes; ergo ſi contingat, aliquem poſt biennium perſeuerare in eodem habitu, & admitti ad vitam communem omnino cum ſcholaribus, cenſendus erit tacitè admitti ad membrum Societatis, & vota eius emiſiſſe.

3. Authoris reſolutio tripartita. Quocirca, ſi ſolum ius commune conſulamus, non video cur hoc genus profeſſionis, vel incorporationis tacitæ, iuxta iuris præſumptionem locum habere in Societate non poſſit, vt ratio proximè facta ſuadet. Tamen ſi conſiderentur, tum ius proprium Societatis, & inſtitutum diuerſum, ab aliis religionibus, tum vſus etiam, ac modus procedendi eius, rectè exiſtimo dictum eſſe à Nauarro, in hac religione non eſſe tacitam profeſſionem: id verò in vniuerſum accipiendum eſſe de tacita incorporatione, & *regulariter, ac per ſe* intelligendum puto; nam ex accidenti nõn repugnat aliquando inueniri.

Declaratur prima pars de proprio inſtituto Societatis. Declaro, & probo ſingula; nam inprimis in Societate, tempus nouitiatus, non ita eſt ad biennium limitatum, vt illo finito ſtatim ex lege præſcripta incorporandus ſit nouitius, ſed ſuperioris iudicio committitur, an illud tempus prorogandum ſit, vt habetur in Examine cap. 1. numero 12. & cap. 4. numero 43. & part. 5. cap. 1. in fine, & ideo perſeuerantia, vltra biennium, in quocunque genere actionis, non eſt per ſe ſufficiens ſignum incorporationis. Secundò. Secundò, poteſtas admittendi, non eſt in particulari conuentu, ſeu Collegio, ſed regulariter eſt commiſſa Prouinciali, & ideo donec ipſe expreſsè conſentiat, ſaltem ſi abſit ab eo loco Prouincialis, cùm dici tunc non poſſit, eo ſciente, & conſentiente, fieri tacitam admiſſionem, non cenſetur quis incorporatus, etiamſi diutiùs permaneat. Tertiò. Tertiò in Societate ſunt varij gradus poſt nouitiatum, & ideo oportet determinari, ad quem illorum admittatur nouitius, quod per ſolam tacitam admiſſionem non rectè fit. Nam licèt

A ordinariè admittatur priùs nouitius ad gradum ſcholarium, tamẽ ille ordo nõn eſt per ſe neceſſarius, ſed aliquando poteſt ſtatim ad alium gradum admitti, vt ex citatis Conſtitutionibus conſtat, & ideo per ſe neceſſaria eſt expreſſa admittentis determinatio.

Iam verò in Societate conſuetudo eſt, vt ſcholares approbati, ſexto quoque menſe, vota ſua expreſsè renouent eadem forma, qua in principio illa emiſerunt, ad quem actum cum eis efficiendum, nullus admittitur, qui priùs expreſsè incorporatus non fuerit, iuxta cap. 4. p. 4. Conſt. §. 5. licèt aliàs poſſint nouitij priuatim vota emittere, & renouare ſi velint, iuxta cap. 4. p. 5. Conſtit. Ergo quandiu nouitius non admittitur ad vota, cum ſcholaribus renouanda publicè, & coram ſuperiore, vel alio, qui vicem eius teneat, non cenſetur, nec tacitè, nec expreſsè admiſſus in corpus Societatis. Si autem ad illum actum admittatur, cùm priùs vota expreſsè non emiſiſſet, ex tunc cenſebitur incorporatus, non tacitè, ſed expreſsè, & reſpectu illius illa non erit renouatio, ſed noua emiſſio, & admiſſio; ſi tamen ad illius valorem conditiones neceſſariæ lib. 2. cap. 1. poſitæ concurrant, alioqui nihil fiat. 4. Declaratur ſecũda pars de vſu ac modo procedendi ipſius.

Tandem ob has fortè cauſas, hæc eſt Societatis conſuetudo, quæ plurimum valet, maximè in his, quæ conſiſtunt in præſumptione, & interioris animi ſignificatione per facta: nam ſi iuxta conſuetudinem tale factum non habet talem ſignificationem, ceſſat præſumptio, ita verò eſt in Societate: nam licèt quis, vltra biennium, per plures dies, vel menſes, in Societate viuat, nunquam cenſetur in corpus admiſſus, donec expreſsè iuxta formam conſuetam voueat; ergo ſignum eſt non eſſe in Societate tacitam incorporationem. Confirm.

Dixi autem *per ſe, ac regulariter*, quia interdum ex accidente, videtur hoc poſſe contingere; præſertim quando præceſſit expreſſa admiſſio, quæ ex defectu alicuius conditionis fuit nulla, vt ſi quis v.g. ante expletum 16. annum ætatis vota ſcholarium emittat; tunc enim nulla eſt incorporatio iuxta decretum Concil. Trident. prout ſuprà in cap. 6. à num. 3. à nobis explicatum eſt. 5. Declaratur tertia pars, quòd ex accidẽte poſſit tacita approbatio dari in Societate.

In huiuſmodi ergo euentu cenſeo defectum illum poſſe ſuppleri per tacitam incorporationem eo modo, quo in tom. ſuper. diximus, ſuppleri in aliis religionibus ſimilem defectum per tacitam profeſſionem, dummodo ex parte profitentis ſufficiens ſcientia, & voluntas concurrat, quod etiam in præſenti neceſſarium eſt ob eandem cauſam. Ratio autem eſt, quia in eo caſu iam præceſſit ſufficiens admiſſio, ſeu profeſſio exterior, & ex parte religionis, interceſſit conſenſus de ſe ſufficiens, & ſatis explicatus, qui licèt tunc non habuerit effectum propter impedimentum ſubiecti, de ſe ſemper permanet, quandiu nõ retractatur, & ideo ſtatim ac impedimentum tollitur, per complementum ætatis, incipit habere effectum, ſi religioſus ipſe ſemel conſentiat. Eius ratio quãtum ad forum conſcientiæ. Huius autem conſenſus ſufficiens ſignum præbet, in eodem ſtatu vitæ perſeuerando, poſt completam ætatem; & tunc dico fieri tacitam incorporationem, quanuis non ſit omnino pura, aliquid enim participat ab expreſſa, quæ præceſſit. Atque hoc quidem maximè locum habet in foro conſcientiæ, quando reuera talis perſona rata habuit ſuperiora vota; nam ſi re vera non conſenſit, exterior præſumptio nihil refert ad conſcientiæ forum.

6. Quid quoad forū externum, seu de quinquénio præscripto à Tridētino, ad reclamādum?

Quoad externum autem forum censeo habere in eo casu locum legem statutam à Concilio Tridentino, vt intra quinquennium, & non vltra, audiatur religiosus, qui prætendere voluerit professionem suam fuisse nullam; nam sub professione ibi hanc incorporationem comprehendi citato tom. ostendimus; & ideo dubium non est, quin ante quinquennium transactum, audiendus sit quilibet de Societate, qui hanc nullitatem velit prætendere, quia nulla est ratio cur repellatur, maximè, quia quoad hanc partem, Concilium non dat nouum ius, sed solùm nō aufert antiquum. At verò in altera parte, quòd post quinquennium non audiatur, dubitari posset, si in Societate nunquam haberet socium incorporatio tacita. Ego tamen sine dubio existimo hanc partem seruandam esse in Societate; quia nec Concil. Trid. neque aliud ius commune, exclusit à Societate hanc reualidationem; neque etiam excluditur per aliquod ius expressum ipsius Societatis; & coniecturæ in priori puncto adductæ, licèt vim habeant quoad primam emissionem, cessant tamen in ratificatione eius emissionis, quæ præcessit, vt facilè cōsideranti constabit, & ideò non dubito, quin in foro exteriori supponendus fit potiùs, quàm iudicandus verus religiosus, qui tanto tempore in Societate, & in tali eius gradu, perseuerauerit, nisi aliunde vel ignorantia prioris defectus, vel impotentia petendi antea ius suum, sufficienter probetur, sicut de aliis religionibus diximus eodem tomo. In hoc enim nullam constituo differentiam, neque arbitror Nauar. contrarium sensisse, quia non de ratificatione, sed absolutè de professione, & emissione votorum locutus est.

7. Quando ne scholarium Societatis admissio inualida sit, & quomodo reualidetur?

Atque hinc tandem obiter intelligi potest, an hæc vota scholarium, aliquando possint esse nulla, & quomodo reualidari possint; nam in hoc, idem sentiendum est de hoc vinculo, quod de professione, vt in allegato tomo declarauimus. Considerandæ enim sunt conditiones necessariæ ad valorem huius actus, quæ iam explicatæ sunt; nam ex defectu cuiuscunque illarum erit nullus talis actus; quia sicut ad valorem requiruntur omnes simul conditiones, ita ad nullitatem sufficit cuiuscunque defectus. Deinde addendum est, quoties actus ipse incorporandi nullus est, etiam omnia vota esse nulla, *per se* loquendo, quia solùm fiunt annexa tali actui, & vt in tali religione seruanda. Dico autem *per se*, quia interdum ex iure positiuo, relinqui potest obligatio seruandi aliquod votum. v.g. castitatis, vt de coniuge sine licentia alterius coniugis professo, iura statuunt, quæ in his etiam religiosis Societatis locum habere opinor; quia iura generatim, de assumptione status religiosi loquuntur, vt patet ex cap. *placet*, cum similibus de conuers. coniugat. Hæc ergo omnia, & similia, seruata proportione, in hoc statu Societatis, locum habent. Et eadem ratione in reualidando actu, si nullus fuerit, eadem seruanda sunt, quæ in professione nulla reualidanda iuxta dicta in præcedenti tomo, ac etiam proximo superiori puncto.

CAPVT IX.

Quibus modis possint dissolui vota scholarium Societatis.

DE causis concurrentibus, ac necessariis ad hoc vinculum perficiendum sufficienter in

A superioribus capitibus dictum est, de effectibus etiam eius, non est visa necessaria specialis quæstio, quia à capite tertio per necessariam occasionem omnes explicati sunt, & sub hac generali regula comprehendi possunt, habere scilicet hoc vinculum omnes effectus, quos habet religiosa professio, his exceptis, quæ specialiter ex solennitate ipsa votorum oriuntur, de quibus etiam quatenus ad singula vota pertinere possunt, in libro sequenti dicemus. Solùm igitur superest, vt de indissolubilitate huius vinculi, & modis, quibus auferri potest, dicamus. Duobus autem vel tribus modis, potest tale vinculum, sicut & obligatio voti auferri, commutatione, dispensatione, & irritatione. B

De Commutatione.

De hoc primo modo nulla est difficultas. quia si cōmutatio fiat in melius, vel æquale, non tollitur vinculum status religiosi, sed vnum mutatur in aliud, quòd certum est etiam in professione solenni non repugnare; solùm oportet illud obseruare, quod iure Pontificio circa hoc statutum, & declaratum est, scilicet, nec licitè, nec validè posse fieri talem commutationem ab hoc statu, & gradu Societatis propria authoritate, sed necessariam esse Pontificis dispensationem, vt cap. 4. satis dictum est. Vnde à fortiori constat, magis esse necessariam, vt commutatio fiat in laxiorem statum, etiamsi ille religiosus sit. Si autem fiat in quemcunque statum non religiosum, vt v.g. in statum clerici, vel continentis secularis, illa potiùs reputabitur dispensatio simpliciter, vel eadem erit de illa ratio; & ideo de commutatione nihil amplius dicere necesse est. C

1. De statu scholarium Societatis sit cōmutatio valida ad quācumque aliam religionem absque Papæ licentia.

De Dispensatione.

Venio ad dispensationem, de qua omnes moderni, qui post bullas præsertim Gregorij XIII. de his votis verbo, aut manu scriptis, potiùs quàm libris disputarunt, pro certo supponere videntur, hoc vinculum, & vota posse auferri per dispensationem, quod sentiunt etiam illi, qui putant votum professionis esse indispensabile: quia cùm videant hoc vinculum sæpe auferri, inde inferunt posse etiam dispensari. Quin potiùs modernus ille, cuius meminimus in cap. 3. & contra quem Gregor. XIII. definiuit, dixit hæc vota, atque adeò totum hoc vinculum per Episcopum dispensari posse. Veruntamen illatio illa formalis, & efficax, non est; nam sæpe votum potest ab aliquo irritari, à quo non potest dispensari, vt per se constat in parente, marito, &c. ergo eadem ratione non repugnat aliquod votum esse irritabile, & non esse dispensabile. Ratio autem à priori est, quia votum est irritabile ex aliqua intrinseca cōditione, quam includit, ratione cuius pendet à voluntate alterius; & ideo non est necessaria specialis potestas iurisdictionis ad irritandum illud, sed solùm quòd conditio inclusa pendeat ex alterius voluntate: dispensabile autem est votum, per potestatem extrinsecam dispensantis, quam oportet esse diuinam, seu à diuina participatam. Potest ergo votum esse irritabile propter conditionem inclusam; & nihilominus stante conditione non esse dispensabile per hominem, si non constet, habere à Deo talem potestatem participatam. Posset ergo aliquis ita sentire de his votis, quandiu scilicet D E

2. Resolutio certa, dispēsari posse scholarium Societatis vota.

Huius rei ratio quorundā euertitur.

non

non irritantur, indispensabilia esse: sicut multi asseruerunt, votum simplex castitatis non esse dispésabile, posse tamen irritari à Papa, quia includit hanc conditionem; nisi Pontifex aliud iusserit, vel iudicauerit. Quæ sententia licèt quoad factum falsa sit, non tamen impossibilis. Cùm ergo in his votis Societatis constet de conditione inclusa, erunt irritabilia: vnde verò constet per potestatem superioris Societatis esse dispensabilia hoc inquirimus: nam quòd dispensabilia sint à Sede Apostolica, negare non possumus; id enim expressè asserit Gregor. XIII. in Constitut. *Ascendente Domino.* vbi non sine mysterio distinguit inter verbum *dispensari*, & verbum *cassari.* Et dicit talia vota per solam Apostolicam Sedem dispésari posse; cassari autem posse per solam dimissionem à Societate. Ratio ergo cur dispensari possint quærenda est.

3. *Aliorū ratio sumpta, ex differentia solemnium votorum à non solennibus impugnatur.* Profectò, qui sentiunt professionem esse indispensabilem, nullam efficacem rationem ad hoc afferre possunt; nam si quod est probabile fundamentum illius sententiæ, maximè illud est, quòd licèt Deus dederit Pontifici potestatem ad dispensandum in promissionibus sibi factis, non tamen in traditione. At hæc ratio etiam in hoc vinculo locum habet, quia per veram etiam traditionem contrahitur, vt Gregor. Pontifex declarauit. Dices esse differentiam inter has traditiones: nam in professione est omnino absoluta, cum reciproca obligatione simpliciter ex parte religionis: in hoc autem vinculo traditio includit conditionem, & libertatem ex parte religionis. Sed contrà, nam esto hoc ita sit, nihilominus vtraque traditio extra ordinem promissionum constituitur, & sub genere traditionis collocatur: ergo si Christus solùm dedit potestatem ad dispensandum in promissionibus Deo factis, nulla ex illis traditionibus dispensari potest. Quod si non dedit tantùm ad promissionem, sed etiam ad aliquam traditionem, quo fundamento dici potest iure diuino factam esse, quoad hoc, distinctionem inter illa duo genera traditionum; aut vbi tale ius diuinum ostendi potest? ergo si vna traditio indispensabilis dicitur, satis probabili, & consequenti ratione, idem dicitur de altera. *Confirmatur hæc impugnatio.* Eo vel maximè, quia donatio alicui facta sub hac tantùm conditione, *vt duret quandiu ipse voluerit*, profectò satis firma est & absoluta, vt stante voluntate retinendi talem rem, non possit illa priuari sine iniustitia; ergo si ob hanc causam traditio absolutè facta in religione dicitur indispensabilis, eadé ratione traditio hæc, *quandiu religio voluerit retinere religiosum*, erit indispensabilis. *Confirmatio secunda.* Quod etiam illud confirmat, quòd conditionalis posita conditione transit in absolutum; ergo similiter traditio includens conditionem non minùs firma est, & indispensabilis, quàm traditio absoluta. *Confirmatio tertia.* Tandem quia sicut vna traditio quantum ad communem rationem religiosi status, est de iure diuino, ita & alia: & sicut vna quoad modum determinata est, & approbata per Ecclesiam, ita & altera: & vtraque etiam constituit hominé verè, ac propriè religiosum, & dicatum Deo. Est ergo vtriusque vel eadem ratio, vel adeò similis seu propinqua, vt cum fundamento non possit de vna affirmari, quòd de altera negatur.

4. *Dictæ resolutionis vera probatio à simili. Itē à priori.* Vt ergo cum solido fundamento asseramus, (vt reuera asserendum est) hoc vinculum posse per dispensationem auferri, ab ipsa professione solenni sumendum est argumentum; nam Pontifex potest in illo dispensare, vt tom. super. ostendi; ergo & in hoc vinculo. Item fundanda est assertio

A in illo principio, quòd vniuersalis potestas Pontifici data ad soluendum non solùm includit potestatem dispensandi in promissionibus Deo factis, sed etiam in traditionibus, seu in personis Deo traditis, eo modo quo in homine locum Dei tenente, vel religione, potest fieri traditio. Quod etiam principium satis eo loco ostensum est: nec video ex quo alio principio magis proprio, & speciali, hoc probari possit, si cum fundamento loquendum sit. Quæ omnia adnotauerim, vt intelligatur quoad potestatem dispensandi, eandem omnino esse rationem de hoc vinculo, & de quacunque professione religiosa.

Ex quo infero primò, rationem à priori, cur 5. *1. Corollar. Nullū Prælatum præter Papam dispensare in dictis votis.*
B Episcopus, vel quicúque Prælatus inferior Pontifice, non possit in hoc vinculo dispensare. Hoc enim verum est non solùm, quia includit vota reseruata castitatis, & religionis, sed etiamsi illa per se aliàs reseruata non essent; quia includit veram traditionem religiosam, in qua nullus alius præter Pontificem dispensare potest. Infero secundò, etiam Societatem, vel Prælatos eius non posse hoc vinculum auferre per modum dispensationis, licèt possint per viam irritationis: nam hæ duæ potestates, vt num. 2. dixi, non conuertuntur, & potestas irritandi, in præsenti intrinsecè oritur ex tali modo vouendi: potestas autem dispensandi deberet extrinsecus concedi: nullibi autem concessa *2. Corollar. Neque ipsū Generalem nisi ad trāseundum ad aliam religionem.*
C legitur hæc potestas Societati: quia nec per clausulam specialem, nulla enim talis in bullis Pontificiis inuenitur: nec per generalem, quæ Prælato religionis datur, vt possit in votis religiosorum dispensare; quia hæc nunquam extenditur ad dispensandum in ipso statu religioso: nam potiùs, ideo datur ad cætera vota, quia supponitur subiectio per religiosum statum. Vnde nec ad transeundum ad religionem laxiorem possunt Prælati religionis iure ordinario dispensare: Generali autem Societatis peculiari indulto Gregor. XIII. anno 1582. in bulla, quæ incipit, *Cùm alias fœlicis recordationis.* absque vlla restrictione concessit, vt cuicumque subdito suo etiam professo possit licentiam dare transeundi ad quamcunque aliam religionem, etiam laxiorem, de quo iterum lib. 12.
D cap. 2. quod intelligendum est, *ex legitima causa ad bonum Societatis, vel ipsius subditi pertinente*, vt in eadem bulla significatur, & materia ipsa exigit. Nam cùm hæc licentia contineat quādam dispensationem in materia voti, rationabilem causam requirit, aliàs valida non erit, quanuis minor causa sufficiat, quàm ad dispensationem simpliciter. Tertiò infero ex dictis, etiam respectu Summi Pontificis, grauiorem causam esse necessariam ad dispensandum in his votis Societatis, quàm in voto simplici castitatis: quia hîc dispensatur in vero ac proprio statu religioso, quod non vnum, sed plura perpetua vota includit: nec sola vota, seu promis- *3. Corollar. Imò & ipsā Papæ dispēsationē grauiorē causam postulare, quàm pro simplici castitatis voto in seculo.*
E siones, sed etiam traditionem, in qua difficiliùs dispensatur, vt ex superiùs dictis constat. Non est autem regulariter loquendo necessaria tam grauis causa, vt Pontifex dispenset in hoc vinculo, sicut ad dispésandum in professione solenni; quia cùm Pontifex habeat circa hoc vinculū, non solùm potestatem dispensandi, sed etiam irritandi, tanquā supremus Prælatus religionis, quanuis causa non sit adæquata respectu dispensationis, regulariter aliquid confert ad irritationem, & ideo coniungendo, & quasi miscendo actum vtriusque potestatis, faciliùs potest hoc vinculū dissolui. Imò eo ipso, quòd hoc vinculū non est tam absolutū, sicut professio, videtur esse dispensabile ex minori causa. *Minùs tamen graue quàm pro dispensando in professione solenni.*

De Irritatione.

6. Tertio loco dicendum superest de irritatione, de qua duo sunt certa. Primum est, potestatem irritandi hoc vinculum apud neminem esse extra Societatem, quod per se notum est, supponendo dictionem exclusiuam in hac materia non excludere Summum Pontificem, cùm sit supremus Prælatus, vt sæpe dictum est. Secundum est, Societaté habere hanc potestatem. Hoc constat ex bullis Pontificiis, in quibus declaratur, hæc vota scholarium, (& idem est de Coadiutoribus etiam formatis) fieri sub ea conditione, vt eis non obstantibus, personæ possint liberè dimitti, quam dimissionem, irritationé nunc appellamus: quia per eã tollitur vinculum, & votum, quasi per subtractionem materiæ, quia desinit esse conditio, sub qua tantùm obligabat. Et de hac potestate dimittendi sermo est in 2.p. Constit. Societatis, cap. 1. & dicitur primariò esse in tota Societate, quando in congregatione generali coacta fuerit, alioqui iure ordinario esse in Præposito Generali; in aliis verò inferioribus Præpositis prout ab ipso communicata fuerit. Est tamen aduertendum, in Societate non solùm esse potestatem dimittendi inferiora membra, sed etiam solenniter professos, & in aliquo raro casu, etiam ipsum Præpositum Generalem, vt in 9.p. Constit. dicitur cap.4. §.7. Et declaratur in 2.cap.1. litera A. & C. & in cap.13. liter. A. Est tamen differentia, quod professi non possunt liberi dimitti, & ideo ea dimissio non continet irritationem vinculi, sed solam reparationem à cœtu, & conuictu Societatis, sicut etiam possunt dimitti professi aliarum religionum, vt suprà tract.8. dictum est. Alij verò in inferioribus gradibus constituti, præsertímque scholares approbati, liberi, & absque vinculo religioso dimitti possunt, & hanc vocamus potestatem irritandi talia vota.

Vna suppositio; extra Societatem nemo potest irritare vota scholarium. Altera suppositio; Societas potest.

7. His ergo positis, difficultas præcipua huius puncti est, An talis irritatio requirat causam iustam, & proportionatam, vt validè fiat. Quidam enim sentiunt, quanuis Societas non debeat, nec licitè possit, ratione suarum constitutionum, quemquam sic dimittere liberum sine causa iusta in eisdem constitutionibus assignata p. 2. cap.2. Nihilominus si id faciat factum tenere, ac personam illam omnino liberam, & voto solutam dimitti. Fundamentum est primò, quia omne votum factum cum dependentia à voluntate alterius; vel sub conditione si alius voluerit, fit irritum, seu tollitur eo ipso, quòd alter non vult, etiamsi ille pro solo arbitrio sine alia causa nolit. Exempla sunt, si quis vouit ingredi religionem; si pater voluerit, nam patre nolente ex quacunque ratione cessat votum, quia conditio non existit. Vel si absolutè vouit ingredi religionem, & Prælatus eum non velit recipere, siue licitè, siue illicitè, alter manet liber. Sed omnia vota non solennia Societatis, fiunt sub simili conditione, scilicet, *si Societas eos tenere volet*, vt explicatur in Examine cap.7. §.1. & 2. & clariùs 5. p. Const. cap. 4. liter. B. & D. vbi etiam additur, licèt vouentes quod in ipsis est, se obligent in perpetuum, *liberum tamen esse Societati eos dimittere*; ergo eo ipso quòd Societas, seu Prælatus habens in ea potestatem, aliquem retinere non vult, desinunt obligare vota eius, etiamsi absque iusta causa Prælatus nolit. Quod enim alterius voluntati relinquitur, nullam causam requirit.

Dubium, an ea irritatio valeat sine causa. Prima opinio affirmatiua simpliciter. Eius fundamentum.

8. Et confirmatur, quia ob hanc rationem, vt irri- A tatio voti valeat, nulla causa necessaria est, vt suprà vidimus, quia nimirum in voto subditi inuoluitur conditio, *si Prælatus consenserit*. Diximus autem hanc esse quandam irritationem votorum, ergo nullam requirit causam, vt valida sit. Confirmatur secundò, quia ex his votis, seu traditione scholaris approbati in Societate, nulla obligatio redundat in Societatem ipsam, sed tota se tenet ex parte religiosi, ipsa verò religio tam libera manet sicut antea, quantum est ex vi contractus; ergo si sua libera potestate vtatur, ex quacunque causa validus erit actus, etiamsi aliàs illicitus sit; sicut si absque causa Prælatus recipiat indignum, & in eo peccet malè vtendo suo munere, nihilominus tamen receptio valida est; vel sicut dominus ma- B numittens seruum, qui se voluntariè ei se tradiderat, & obligauerat, validè manumittit, etiamsi absque causa faciat, & in ea re peccet, vel ex odio, aut ingratitudine, &c. quia contra iustitiam non agit; hoc autem exemplo hunc contractum Societatis suprà declarauimus cap.3. num.10. Tandé confirmatur, quia si ad valorem huius dimissionis esset necessaria causa, res esset multis scrupulis, & dubitationibus exposita, imò ex illa nasci possent lites, & contentiones externæ inter religiosum dimissum, & Societatem. Ob hanc ergo causam quãuis in vsu huius facultatis ex rectitudine, & honestate religionis causa, & hæc quidem magna, semper expectanda sit, nihilominus ad tollenda dubia, oportuit Societatem plenam libertatem reti- C nere, vt de valore facti nulla posset esse controuersia.

Confirm. primò. Secundò. Tertiò.

9. Alij verò hanc sententiam distinctione quadam moderandam existimant, vt scilicet procedat, quãdo dimissus voluntariè acceptat dimissionem, & libertatem, non verò si inuitus & sine causa expellatur. Ratio prioris partis præter fundamenta superioris sententiæ est, quia tunc cessat omnis iniuria personæ dimissæ, quia volenti & consentienti non fit iniuria, & ideo cessat omnis causa nullitatis, quæ in eo actu esse posset. Vnde facilè intelligitur ratio posterioris partis; nam qui inuitus sine causa repellitur, magnam patitur iniuriam, vt statim ostendemus.

Secũda opinio partim affirm. part. neg.

10. Mihi verò simpliciter, & absque distinctione D dicendum videtur, dimissionem huiusmodi sine causa factam esse nullam, censeóque conditionem illam, *si Societas eum tenere volet*, non esse intelligendam de mera, ac pura voluntate, suo absoluto dominio, & arbitratu volente, sed de voluntate, quæ prudenti arbitrio, & ex iusta causa vult, aut non vult. Hoc primum probo ex verbis constitutionum; nam in Examine cap.7. §.1. sic dicitur. *Libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad professionem, nec in Coadiutores formatos, si studiorum tempore malè se gererent, adeò vt superior Societatis existimaret, Deo gratum non fore, si in eam admitterentur; & tunc ipsi etiã suis votis soluti erunt.* In quibus verbis expendo in primis illam condi- E tionalem, *si studiorum tempore*, &c. Et inde colligo illam esse necessariam, vt Societas non teneatur hos religiosos retinere; ergo non subsistente tali causa, tenetur. Dicetur fortasse teneri ex vi suarũ constitutionum, non ex vi contractus. Sed hoc non placet, vt infrà num. 18. latiùs dicam: tum quia obligatio constitutionis cùm non sit ad culpam, minima est pro re tam graui: tum etiam quia verbum *tenebitur*, indicat præcisam obligationem fundatam in natura ipsius rei, & non in sola constitutione: maximè cùm nulla ibi mentio fiat cõstitutionum, & examen illud eas antecedat. Deinde

Authoris opinio simplic. neg. Probatur primò ex instituto Societatis. Euasio præcluditur. Confirmatur institutum.

de expendo verba illa. *Et tunc ipsi etiam suis votis soluti erunt.* habent enim vim exclusiuæ, ac si dicerent, tunc, & non aliàs soluti erunt. Nam si verè solui possunt, quomodocunque dimittantur, non oportuisset addere illam particulam restrictiuam *tunc.* quia vel sic, vel aliter dimissi & tunc, & semper soluti essent.

11. Dices, hoc argumento probaretur illam causam ibi assignatam esse vnicam, & necessariam, sine qua dimissio non teneret, nec solueret ligatum; quia ponderationes factæ si solidæ sunt, hanc vim habent. Consequens autem repugnat eidem capiti statim in §.2. & cap.2. 2. partis Constit. vbi aliæ causæ assignantur. Respondeo primùm concedendo sequelam, & considerando causam illam formaliter (vt sic dicam) potiùs quàm materialiter & præcisè sistendo in modo dimittendi, de quo ibi sermo est. Ad quod explicandum aduerto, aliquem dimitti posse ex Societate, vel propter causas antecedentes receptionem eius, vel propter subsequentes, seu intra Societatem datas, aut contractas. In eo igitur capite non agitur de prioribus, sed de his tantùm posterioribus, vt patet ex illis verbis, *Si studiorum tempore malè se gesserint.* & in §.2. *Si quando studiorum tempore,*&c. Supponitur enim ibi, alias causas, vel defectus, qui ante receptionem existere possunt, per alias interrogationes in prioribus capitulis eiusdem examinis positas, fuisse detegendas. Et ideo illi defectus nunquam possunt reddere causam iustam expellendi aliquem, nisi in ipso examine fuerint occultati, vel quacunque ratione non satis cogniti, & postea per experientiam probationum deprehendantur. Et de his causis sermo est in 2.p. Const.cap.2.§.3. ibi. *Tale quid esset si in probationum decursu, aliqua impedimenta, vel insignes defectus quos antea in examine tacuisset, detegerentur.* Et in §.5. in illis verbis. *Si detegeretur vinculum matrimonij, vel seruitutis legitimæ, aut æs alienum magni momenti, quibus in rebus dum initio examinaretur veritatem subticuerit.* Additur verò ibi in declaratione liter. B. aliquando non obstante defectu declarato in examine recipi aliquẽ sub conditione, vt periculum fiat, an decursu temporis ille defectus tollatur, vel illum non impedire, vel reddere personam inutilem ad ministeria Societatis: & tunc clarum est, si defectus duret, & experimento constet reddere personam inutilem, illam esse iustam causam dimissionis, quia in prædicta conditione, tale pactum virtute includitur, & tunc causa non sumitur ex defectu vt præcessit, vel vt antea cognitus fuit, sed vt durat, & eius grauitas magis innotescit. Vlteriùs verò in eadem declaratione apponitur, licèt aliquis absolutè & sine vlla conditione recipiatur cum infirma valetudine ab ipso declarata, simpliciter quidem dimitti posse, quanuis magis considerandum sit, an dimitti debeat, necne. Sed hoc ideo dicitur & verum est, quia vt ibidem subiungitur, semper talis receptio fit, sub spe quòd talis persona aliunde compensabit corporis debilitatem, eo quòd ad res maioris momenti vtilis sit futura: & ideo si per probationes, experimento cognoscatur illam spem fuisse vanam, consurgit iusta causa dimissionis, quæ semper requirit nouam cognitionẽ alicuius defectus præexistentis, qui si in principio benè cognosceretur, receptionem impediret. Et nihilominus ex suaui quadam prouidentia additur, in eo casu magis considerandum esse an talis persona dimittenda sit; quia cùm illa in principio rectè, & fideliter se gesserit, si postea defectus inuoluntariè duret, seu per eam non stet quominus tollatur, quacunque ratione vtilis esse possit, sine aliquo communi detrimento, retinenda potiùs est, quàm dimittenda; absolutè autem dimitti potest si iudicetur expediens. Quod vt maiori cum iustificatione fiat, interrogatur vnusquisque ante ingressum an in tali euentu hoc patienter laturus sit, vt intelligat, qua lege recipiatur, & si oportuerit, iuri suo renuntiet, & hoc agitur in cap.7. Exam.§.2.

Instatur cõtra probationem ex loco examinis factam.

Diluitur explicando causas dimissionis antecedentes admissionem.

Ratio autem seu causa orta post ingressum in Societatem esse potest, vel pertinens ad defectum animæ, vel ad defectum corporis, atque adeò voluntariè, vel inuoluntariè. De priori agitur in cap.7. Exam. §. 1. hoc enim significant illa verba, *Si studiorum tempore malè se gererent,*&c. Quæ causa est iustissima, & comprehendit plures particulares, quæ in cap.2. 2.partis Constit. ponuntur, vt si iudicaretur quis damnũ allaturus malo vitæ exẽplo, si inquietum se ostendat, si verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeat, si non possit se componere ad vitam ducendam sub obedientia, iuxta modum procedendi Societatis, eo quòd nequeat iudicium suum infringere, si denique in affectibus, & vitiis, quæ diuinam offendunt maiestatem, corrigi non possit, etiamsi publica non sint. In quibus omnibus & quibuscunque similibus, regula in priori loco designata in num.10. seruanda est; scilicet defectum hunc talem esse debere, vt eo spectato, Superior prudenter iudicet Deo gratum nõ esse talem personam in Societate admittere aut retinere; atque ita hæc causa quoad hanc partem tanquam simpliciter necessaria proponitur. Quia verò præter defectum animi potest quis corporis infirmitatem in ipsa Societate contrahere, propter quam nec in literis proficere, neque in Societatis ministeriis vtiliter queat inseruire; ideo dubitari nõ immeritò potest, an hinc sumi possit iusta causa eiectionis? Tamen in 2.p.Constit. c.2. lit. B. declaratur, in eo casu si ipsemet religiosus contentus non esset, iustum non fore hac sola causa à Societate dimitti. Ex quo significatur, ex consensu partis posse etiam inde causam iustã insurgere quod pertinet etiam ad declarationem dicti cap.7. Examin.§.2. 12.

Itémque subsequentes admissionem.

Ex quibus omnibus constat in Constitutionibus Societatis semper requiri causam iustam ad hanc dimissionem, & non alio modo, nec maiori libertate reseruare sibi Societatem hanc facultatem, & ita explicatur hæc potestas in declaratione 6.cap.Examinis, vbi sic dicitur. *Nec est iniustum, vt patet in literis Apostolicis, (si Societas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt quod debent, retineat)* vbi notetur illa restrictio *quando*, quia solùm pro simili occasione libertas retinetur. Vnde in fine additur, *quorũ* (scilicet Societatis, & Præpositi Generalis) *tantum erit posse dimittere, neque id sine causis iustissimis fieri debebit.* Meritò etiam hoc declaratum esse dicitur in indultis Apostolicis. Nam Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuosius.* de his scholaribus ait, non posse ipsos sine vitio apostasiæ Societatem dimittere, *quamuis rationabili ex causa iuxta Constitutiones easdem ab ipso Præposito Generali dimitti, & votis huiusmodi liberari possint.* Atque hoc etiam modo declarat idem Pontifex conditionem illam in Constitutionibus positã, *quandiu Societas illos retinere velit:* quam sub his verbis proponit idem Gregor. in Constitutione, *Ascendente Domino. Quandiu Præpositus Generalis eos in Societate retinendos esse censuerit.* Quæ conditio eodem modo habetur in bulla Iulij III. de confirmatione instituti. ibi. *Pro eo tempore, quo Præpositus Generalis Societatis prædicta eis in ministerio spirituali, vel temporali* 13.

Probatur secundò ex Pontificum indultis.

temporali vtendum iudicaret, astringerentur. Et in bulla 4. Pauli III. quæ incipit, *Exponi nobis*, eadem conditio per verbum *iudicandi* explicatur. Est autem regula ad explicandum ius communiter recepta conditionem aliquam relictam ad arbitrium, vel iudicium alicuius præsertim gubernatoris, seu Prælati, intelligendam esse de arbitro ex prudenti iudicio, & consequenter ex causa rationabili. Quã regulam tradit, variisque iuribus confirmat Bartol. in gloss. in Extrauag. *Ad reprimendum*, quæ habetur circa finem voluminis verbo *videbitur.* & ex eo Panormit. cap. 1. de Constitutionib. n. 13. & latiùs in cap. 1. de sequestr. possess. n. 18. & attingit etiam cap. 1. de iudiciis. n. 12. Estque talis interpretatio per sese valde cõsentanea rationi. Quia quando aliquid committitur iudicio Prælati, vel iudicis, non tantùm voluntati, sed etiam potestati eius committitur; potestas autem eius non est ad agendum pro sola voluntate, sed secundùm ius, & rationem; tamen quia res in particulari solet esse dubia, ideo eius prudens iudicium postulatur, eíque committitur. Denique fauent verba Gregorij XIII. in dicta Constitutione, *Ascendente Domino.* vbi de his votis scholarium sic inquit. *Nec ea vllo alio modo, quàm per legitimam dimissionem à Societate cessare possunt.* Vbi expendo particulam illam *legitimam.* Non enim potest legitima dimissio appellari, quæ pro mera voluntate fit, sed solùm illa, quæ fit ex causa legitima, seu secundùm ius; id enim legitimum dicitur, quod secundùm legem fit: ait autem Gregor. non alio modo quàm per legitimam dimissionem posse hæc vota cessare: ergo si dimissio non sit talis, facta non tenet.

Panormit.

Confirmatur ex alio loco Gregor. XIII.

14. Tandem hæc sententia est valde consentanea rationi naturali, & principiis superiùs positis de hoc statu. Quod patet, quia hic status, & traditio ex parte religiosi, & ex intentione religionis, & Sedis Apostolicæ approbantis eius institutum ad hoc ordinatur, vt habeat omnem stabilitatem, & perpetuitatem quam sine incommodo religionis potest habere; ergo nulla debet relinqui potestas in religione, vel in aliqua persona ad dirimendum tale vinculum pro sola voluntate. Patet consequẽtia, tum quia talis potestas repugnat illi firmitati status; parua enim stabilitas est, quæ pro solo arbitrio alterius auerti potest: tum etiam quia potestas repugnat prædictæ intentioni, quia illa non confert ad bonum religionis, vel religiosi. Confirmatur, ac declaratur: nam, licèt in rigore iustitiæ stando possit aliquis se ipsum obligare, vel donare sine vlla omnino obligatione ex altera parte, sed relinquendo alium omnino liberum, vt pro sola voluntate sua possit obligationem remittere; tamẽ in præsenti materia, & considerato fine, ac circunstantiis talis status, non videtur hæc esse intentio personarum se tradentiũ Societati. Quanuis enim sciant posse dimitti, si malè se gerant, & quoad hoc consentiant in libertatem, seu potestatem Societatis, tamen persuasum simul habent, quando se tradunt, se non posse dimitti, si rectè se gerant, & per eos nõ stet, & quasi sub hac conditione, quam & ex communi ratione status religiosi, & ex propriis Constitutionibus, & bullis Societatis colligere possumus, se tradunt; neque in maiorem potestatem Societatis consentiunt; ergo talis dimissio sine causa facta est contra vim, & firmitatem talis vinculi, & vltra potestatem Societati reseruatam; non est ergo valida. Tandem confirmatur, quia hæc potestas non est in Prælato Societatis, vt in absoluto Domino, sed vt in dispensatore, & gubernatore; ergo non est commissa puræ voluntati illius, sed dispensanti, & gubernãti ex iusta causa.

Probatur tertia ratione.

Confirm. primò.

Confirm. secundò.

A Dices, licèt hoc sit verum de particulari Prælato, tamen in Societate est, tanquam in absoluto Domino. Respondeo inprimis hoc parum referre, quia non tota Societas per se ipsam immediatè exercet hunc actum, sed per Prælatum, cui non dominium, sed gubernationem commisit, etiamsi supremus in Societate ille sit. Deinde falsum est totam etiam Societatem habere absolutum dominium, sed potestatem accommodatam tali statui, & approbationi Pontificum. Eo vel maximè, quòd hæc traditio non illi principaliter, sed Deo in ipsa facta est, & ab ipsa nomine eius acceptata, & ideo etiam ipsa se gerit, non vt domina, sed vt dispensatrix respectu Dei. B Quapropter nulla ratio patitur, vt pro sola sua voluntate possit rescindere traditionem Deo factam: nec conditio in ea inclusa taliter intellecta rationabilis fuisset.

Euasio.

Concluditur intentũ.

Atque ex his constat, prædictam resolutionem non solùm procedere quando quis ita dimittitur inuitus, verùm etiam si ipse consentiat, *per se loquendo.* Ratio est, quia solus consensus religiosi non præbet iustam causam eiectioni. Nam in hoc negotio non attenditur solum ius ipsius religiosi cui ipse potest cedere, sed etiam bonum ipsius religionis, & præcipuè obligatio facta Deo; & ideo nisi in ordine ad hæc omnia intercedat causa sufficiens, non erit legitima eiectio. C Contingere autem potest, vt ex parte religionis intercedat sufficiens causa, & vtilitas ad abscindendum tale membrum, quæ tamen causa non sit sufficiens ex parte religiosi, vt inuitus reiiciatur; & tunc consensus religiosi conducere potest ad hoc, vt eiectio valeat, & sit iusta, quæ absque tali consensu non esset, non quia præbeat simpliciter iustam causam, sed quia complet illam, vel potiùs quasi remouet impedimentum, vt causa quæ inerat, possit esse sufficiens. Exemplo declaratur; nam si scholaris laboribus studiorum, vel seruiendo Societati in aliis ministeriis, salutem corporis ita perdat, vt postea oneri potiùs, quàm vtilitati futurus sit religioni, non est hæc causa sufficiens, vt ille inuitus eiiciatur; erit autem sufficiens si ille cõsentiat; vtrumque D enim in Constitutionibus ac tãdem in Decreto 50. Congregat. 5. n. 3. editionis anni 1616. declaratum vidimus, & meritò: nam causa illa respectu habito ad religionem sufficiens est: respectu verò religiosi inuoluntarij non sufficit: nam cùm ille habeat ius acquisitum in religionem, & per illum non steterit, & seruiendo religioni vires amiserit, non potest ob eam causam inuitus suo iure priuari. Si autem ipse consentiendo cesserit iuri suo, iam cessat eius iniuria, & ita poterit intuitu religionis iusta dimissio fieri ex tali causa. Dices, quomodo potest religiosus licitè consentire suæ eiectioni, cũ se tradiderit, & ex parte sua perpetuò se obligauerit Deo, nec tunc cogatur exire? Respondeo E fortasse talem consensum regulariter nõ esse laudabilem, nisi aliqua magna causa intercedat. Absolutè tamen consensus ille non est per se malus, nec contrarius prioribus votis, quia facta fuere iuxta Constitutiones Societatis, & in eis declaratum est, quòd in tali euentu possit consensus præstari: vnde fit conditionem in his votis inclusam ita esse intelligendam vt Societas valeat ex iusta causa dimittere scholarem, *vel inuitum, vel saltem consentientem iuxta exigentiam, & proportionem causæ*; quæ proportio, & causa partim ex recta ratione, & prudenti arbitrio, partim ex constitutionibus eiusdem religionis sumenda est.

15\.

Causa ad validam dimissionem adeò requiritur, vt sine illa, nec cõsensus dimittendi per se sufficiat.

Per accidẽs tamen sufficiet.

Instantię satisfit.

Atque hinc patet responsio ad fundamentum primæ 16.

primæ

Ad fundamentum in num. 7. primæ sententiæ in num. 7. Nam conditio illa quæ aliquando poni solet per verbum *volendi*, intelligenda est iuxta subiectam materiam. Et iuxta alia loca in quibus per verbum *iudicandi*, seu *censendi* eadem conditio explicatur. Et ideo non sunt similia exempla, quæ ibi afferuntur: nam in voto simplici religionis, quod secundo loco habetur, nulla acceptatio, aut obligatio ex parte religionis interuenit, & ideo æquè libera manet ad recipiendum, vel non recipiendum hominem, ac si Deo nihil vouisset. Est etiã aliud discrimen, quia aliud est non admittere, aliud eiicere iam admissum; nã illud prius consistit in sola negatione, & ideo eo ipso quòd actus non fiat necessariò, ipsa priuatio facta tenet, vt sic dicam: quod non ita est in effectu positiuo eiiciendi, & dissoluendi, quod ligatum est. Vnde fit, vt licèt demus religionem se obligasse ad recipiendum eum, qui simpliciter vouerat eius ingressum, & posteà iniustè nolle illum admittere, nihilominus non admissio tenet, & cõsequenter alius excusatur à transgressione voti, & si iam fecit quod erat ex parte sua, fieri etiam poterit, vt votum omnino cessauerit: eiectio autem si sit iniusta, & vltra limites potestatis, non erit valida, & ideo nec vinculum, nec vota dissoluit. Aliud verò exemplum priori loco positum de voto facto, *si parens voluerit*, iudicandum est secundùm intentionem vouentis: tamen regulariter loquendo illa conditio referri solet ad nudam voluntatem, & ideo exemplum non est simile.

17. Ad primam confirm. in num. 8. Ad primam confirmationem ex eo principio sumptam, quòd irritatio non requirat causam: Respondetur duplicem esse irritationem, vnam omnino propriam, quæ nascitur ex inefficacia inferioris voluntatis ad se obligandum, nisi cum dependentia à superioris voluntate; & talis irritatio in vniuersum non requirit causam, vt valeat. Alia verò est irritatio minùs propria ex parte materiæ habentis conditionem imbibitam dependentem ex alterius voluntate, & de hac irritatione non potest in vniuersum negari quod requirat causam, neque etiam affirmari, sed pro ratione cõditionis. Præsens autem irritatio ad hunc posteriorem modum spectat: & ostensum est in num. 13. conditionem implicitam non dicere habitudinem ad nudam voluntatem, sed iusta ac recta ratione regulatam, & ideò talis irritatio causam requirit.

18. Ad secundã confir. ibidẽ quorundam responsio. Ad secundam confirmationem multi contendunt in hac incorporatione scholarium Societatis nullum esse contractum, sed solam promissionem, & obligationem Deo factam, ex qua nulla oritur obligatio ex parte religionis, quia ipsa licèt acceptet obligationem, non tamen recipit personam, vt eam perpetuò retineat, sed vt probet, sicut aliæ religiones recipiunt nouitios, vt eos probent; & ideo licèt ipsi durante nouitiatu votis se obligent ad permanendum, non tamen propterea obligatur religio ad eos retinendos. Sed hæc sententia mihi (Non satisfit.) nunquam satis probari potuit, tum quia multum derogat veritati, & proprietati status religiosi horum scholarium, dum omnino quoad hoc comparantur nouitiis, qui intra annum probationis tria vota priuata emiserunt. Licèt enim aliquo modo conueniant, quòd scholares semper sunt in probatione respectu vlterioris gradus, multum tamẽ differunt in statu, & in votis. Nam nouitius licet voueat, non se tradit, nec confert ius religioni; scholaris autem se tradit, & confert ius religioni, quæ speciali potestate à Sede Apostolica data, seu approbata, traditionem, & vota acceptat. Tum etiam quia nimis liberam facultatem attribuit Societati

A ad dimittendos scholares approbatos: nouitius enim quicquid ipse vouerit, si expellatur, etiam sine causa verè expulsus manet, & ipse etiam relinquitur liber, seu excusatus, quod de scholaribus dici non potest, vt ostendimus, & ideo non rectè æquiparantur. Dico ergo in hac incorporatione interuenire aliquem quasi contractum ex quo nõ-nulla obligatio in Societatem redundat, quã non habebat ad eandem personam toto tempore nouitiatus, etiamsi fortasse particularia vota in illo emisisset. Vera respõsio. Hæc autem obligatio non est ad retinẽdum perpetuò, absolutè, & simpliciter, sed ad non dimittendum sine iusta causa. Quæ obligatio est valde rationabilis supposita traditione, quam ipsa Societas acceptat, quæ natura sua postulat hanc B saltem immutabilitatem, vt ex neutra parte possit pro sola voluntate dissolui. Et aliunde nihil derogat libertati necessariæ Societati ad suam conseruationem, quia non obstante illa obligatione, retinet potestatem dimittendi liberos, & sine vinculo scholares semel approbatos, quando sibi expedire censuerit; non est ergo cur timeamus hanc obligationem recognoscere, cùm perfectionem instituti non impediat, sed augeat, & in bullis Pontificiis, ac Constitutionibus magnum reuera habebat fundamentum, vt num. 11. & 13. ostendimus.

Ad vltimam confirmationem respondetur, simili argumento probari posse, in dispensatione votorum non esse causam requirendam ad valorẽ eius, vt tollantur scrupuli, & dubia. 19. Non est ergo C hic conueniens modus tollendi scrupulos, sed optimus modus est auferre ignorantiam, & malitiam; nam scrupuli sæpe ex ignorantia oriuntur: dubitationes autem post factum aliquod oriri solent, quia non satis bona fide factum est. Igitur quanuis causa iusta sit necessaria ad valorem huius actus, si tamen prælatus Societatis bona fide procedat, & facta morali diligentia, ac debita consultatione iudicet expedire talem personam liberam dimittere, & in tali casu rectè vti posse potestate sibi à Pontificibus concessa, non est dubitandum de valore actus, & ita cessant facilè omnes scrupuli, & dubitationes. Imò addo (posset enim in hoc esse nonnulla dubitandi ratio) quòd licèt post dimissionem intelligatur causam non fuisse D tam grauem quanta existimata fuerat, & aliquam deceptionem interuenisse: Si tamen bona fide res acta est, & non temerè, sed prudenti modo, &, vt ita dicam, secundùm allegata, & probata, id satis esse, vt dimissio teneat, nec postea esse scrupulum ex alterutra parte admittendum, quicquid denuo innotescat. Quia & id sufficit, vt illa dimissio dicatur legitima, & secundùm iudicium prudentis viri, quod solum in bullis Pontificiis postulatur. Et quia esset magnum morale incommodum, valorem talis actus esse dependentem à noua cognitione, seu notitia quæ postea quocunque tempore haberi potest. At verò si à principio mala fide, vel temerè, ac sine sufficienti probatione seu exa-E mine procedatur, nullum inconueniens est, quòd ex tali facto possint scrupuli, & dubitationes oriri. Vna verò grauis statim offertur: nam sequitur dimissionem hanc non debuisse committi solis Prælatis, nec sine iudiciali forma, & examine faciendam esse. Sed hæc obiectio attingit aliam generalem circa regimen Societatis, de quo in fine lib. 10. ex professo disputabimus. Nunc satis sit modum illum præter generales confirmationes instituti in particulari denuo confirmatum esse à Gregor. XIII. in bulla confirmationis instituti.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI QVARTI.

De votis Castitatis, Paupertatis, & Obedientiæ, prout in Societate immittuntur.

LIBER

LIBER QVARTUS.

De votis simplicibus castitatis, paupertatis, &c. quæ in Societate IESV emittuntur.

EXPLICATA qualitate vinculi scholarium in Societate approbatorum ad exactam huius status declarationem necesse est, de singulis votis, prout in eadem Societate nuncupantur, aliquid sigillatim dicere; postea verò in sequentibus libris de studiis, aliísque actionibus tractabimus.

CAPVT I.

Votum castitatis scholarium Societatis IESV quale sit, & an dirimat subsequens matrimonium.

1. Prima suppositio pro 1. parte tituli.

QVanuis inter vota minùs perfectum sit votum paupertatis; tamen, quia votum castitatis breuiùs expediri potest, ab illo incipimus. Quod ergo attinet ad primam tituli partem, suppono primò hoc votum esse omnino integrum & perfectum, tam in extensione materiæ, quàm in obligatione quam inducit: comprehendit enim totam materiam castitatis sine vlla restrictione, & ad totam illam seruandam obligat cum omni rigore, cum quo potest obligare castitatis votum. Et ideo nihil circa hæc addendum nunc occurrit, iis quæ generatim de voto castitatis disputauimus superiori tom. Suppono secundò hoc votum esse per se annexum statui religioso, & traditioni seu dedicationi ad cultum Dei, quam de se facit talis persona in tali religione approbata. In quo, suo modo conuenit hoc votum cum solenni voto castitatis religionis, quoad perpetuitatem, & separabilitatem à tali statu. Et ideo quæ hîc possent tractari de dispensatione huius voti per se, ac separatim à vinculo traditionis, seu incorporationis cum Societate, eandem rationem habent cum illis quæ de voto solenni castitatis ibidem in simili puncto dicta sunt. Simpliciter enim inseparabile est à tali statu illo durante, neque in hoc cadit vnquam dispensatio, nec fortasse cadere potest, & certum est præter summum Pontificem neminem habere hanc potestatem. Vnde licèt Societas possit hoc votum tollere irritando hoc vinculum modo in cap. vlt. superioris libri declarato; non tamen potest retento vinculo alicui facultatem dare ducendi vxorem, veluti sub ea conditione, & lege, vt si moriatur vxor, idem vinculum cum Societate maneat idem, & quasi reuiuiscat, quoad vsum, quia nullibi data est illi hæc potestas; & quia ibidem generaliter dictum est non habere potestatem dispensandi in his votis, hæc autem quædam dispensatio esset, & adeò specialis, vt nec à Pontifice vnquam concedatur, & dubium sit an concedi possit: in quo (vt dixi) idem sentiendum est, quod de voto solenni, quia æquè per se annexum est statui religioso. Ab illo ergo solùm differt in conditione quam includit traditio, cui annexum est. Et ideo omnia quæ diximus de illo

Secūda suppositio.

A voto solenni, huic communia sunt, his exceptis, quæ ex illa conditione, vel carentia eius, pendent, vt est irritabilitas, de qua iam dictum est, & vis dirimendi matrimonium vel subsequens, vel antecedens, de quibus hîc solùm in præsenti cap. & sequenti dicendum superest. In tertio verò ad maiorem explicationem, & commendationem nostri instituti aliqua de huius voti obseruantia adducemus.

2. Exponitur sensus 2. partis tituli.

Quod attinet ad 2. partem tituli, quæstio solùm intelligi potest, quandiu hîc status durat; nam si quis eiiciatur à Societate votis solutus, & ex religioso factus non religiosus clarum est non impediri hoc voto, quominus matrimonium B licitè, & validè contrahere possit, quia illud iam non est, & quod non est, nullum effectum habet. Potest autem quæstio tractari aut de hoc voto secundùm se solùm, quatenus per se est annexum tali statui, vel ratione iuris positiui specialiter lati à Gregor. XIII. in Constitutione, *Ascendente Domino.*

3. Assertio certa. Probatur primò ex mente Pontificis.

Primò ergo certum est hoc votum ante illud decretum Gregorij impediuisse quidem, non tamen irritasse matrimonium posteà subsequutum. Hæc assertio certa est, primò ex Gregor. XIII. in dicta Constitutione, vbi illud ius condit tanquam nouum, & ideo in priori bulla vbi idem institutum confirmauerat; & hos scholares veros religiosos esse declarauerat, nullam huius rei mentionem fecit; & nobis, qui eo tempore Theologiam C Romæ profitebamur, constat, magna diligentia, & studio, & ab ipso Pontifice, qui doctissimus erat, & ab aliis doctoribus Theologis & Iurisperitis laboratum esse inquirendo, an posset Pontifex, & an expediret tale impedimentum addere, omnésque pro certo supponebant vsque ad illud tempus hoc votum non habuisse illum effectum. Quod etiam in tota Societate, & in omnibus, qui illud emittebant pro indubitato semper habitum est, quod est signum neque à vouentibus fieri, neque à Societate solitum fuisse acceptari sub illa intentione irritandi. Denique si aliquando contigit tale matrimonium sacrilegè contrahi, dissolutum postea non est, sed ratū permansit, extra omnem controuersiam, de quo etiam nobis D euidenter constat; quod est signum hoc sensu fuisse receptum tale votum in vniuersa Ecclesia. Ratio verò à priori est, quia hoc impedimentum non est annexum voto castitatis, nisi ex constitutione Ecclesiæ, vt in eadem constitutione idem Pontifex sensit, & significauerat priùs Bonifacius VIII. in cap. vnico de voto in 6.

Acceditvnū signū à posteriori.

Alterum signum.

Ratio à priori.

4. Obiectio prima contra assertionem.

Duæ verò contra hoc occurrunt obiectiones. Prior est, quia ex multorum sententia, votum castitatis eo ipso quòd est per se annexum traditioni religiosæ, irritat matrimonium contrahendum; ex vi traditionis, absque alio statuto Ecclesiæ: ergo iuxta illam sententiam, idem dicendum erit de hoc voto; nam in Societate semper

fuit per se annexum traditioni, & vero statui religioso, neque quoad hoc, vt suprà lib. præced. à cap.2. visum est, Gregorius XIII. edidit ius nouum, sed magis declarauit antiquum, cum quo, vel ex quo ipsa Societas nata est. Nec quoad hoc videtur referre, quòd hæc traditio, non sit ita absoluta & perpetua ex parte Societatis, sicut est in aliis religionibus; nam hinc solùm colligi potest proportionalis differentia; scilicet, hoc impedimentum in hoc gradu Societatis, non esse ita perpetuum intrinsecè, & ex omni parte immutabile, sicut est in religiosis professis. Illud autem nihil obstare videtur, quominus cum proportione dictum impedimentum ita nascatur ex hoc voto quandiu durat, sicut ex alio; Nam ratio ob quam dicitur sequi ex voto solenni, ratione traditionis, est quia talis persona iam non habet dominium sui corporis, vt illud tradat alteri. At hæc ratio etiam in hoc voto, quandiu durat locum habet: quia etiam est annexum traditioni; per quam omnino idem ius translatum est in religionem: & persona, durante illo vinculo, æquè non est sui iuris, neque habet potestatem in corpus suum; ergo durante illo statu, traditio erit nulla, facta alteri per matrimonium.

5. Roboratur exemplo. Profectò illatio obiectionis apud me est valdè probabilis, & efficaciter probata ex proportionalitate rationis, quæ potest hoc exemplo declarari. Nam si Ioannes v.g. se traderet in seruitutem Petro sub reciproca obligatione, vt nec Ioannes se à seruitute eximere, nec Petrus illum manumittere posset. Franciscus autem se traderet in perpetuam seruitutem sine obligatione ex parte Domini, sed cum potestate manumittendi illum, si vellet; nihilominus Franciscus, & Ioannes æquè impotenter manent durante illo statu, vt se alteri tradant in seruos: quia vtraque donatio fuit æquè valida, & vtrumque æquè priuauit iure in se ipsum: solúmque relinquitur illa differentia, quòd Ioannes nunquam potest iterum fieri liber, & ideo impotentia eius est omnino perpetua: Franciscus autem potest manumitti, & tunc si fiat liber, poterit alteri se tradere in seruum si voluerit. Ita ergo est in Societate; nam ex parte se tradentium, est æqualis donatio, & consequenter æqualis priuatio iuris in se ipsos. Differentia autem solùm est in obligatione ex parte religionis, quæ ad prædictum effectum nihil refert, vt ex dicto exemplo constat. Et ratio etiam est euidens, quia illa impotentia, si vera est, non fundatur in obligatione alterius, sed in priuatione iuris in se ipsum, quia translatum est in alium. Respondeo ergo ad obiectionem, hoc discursu potiùs mihi probari, & confirmari, illam multorum sententiam esse falsam, de qua re in tom. præced. lib.2. à cap.7. dictum est. Sed confirmationem hanc, huc, inde remisi, quia priùs non poterat sufficienter intelligi. Itaque in forma negandum est obiectionis antecedens.

Iudicium authoris de hac obiectione.

6. Secunda obiectio. Alia obiectio est, quia à principio institutionis Societatis optimè potuit hoc votum comprehendi sub declaratione Bonifacij in cap. vnico de voto in 6. Ergo virtute illius decreti habuit semper hoc votum vim irritandi matrimonium subsequens. Consequentia est clara, & antecedens probatur. Nam ibi in vniuersum dicitur votum solennizari quoad hunc effectum per professionem factam in religione approba-

A ta à sede Apostolica. Dictum est autem suprà lib. præced. cap.5. hanc incorporationem scholarium in Societate, rectè posse professionem appellari, & sub ea voce sæpe in iure comprehendi, præsertim in fauorabilibus, inter quæ meritò computari potest hoc decretum: nam fauor religionis, & ipsius voti est, quòd tantam habeat efficaciam. Dicetur fortasse, in ipsis constitutionibus Societatis declaratum esse, tam ex intentione vouentis, quàm Societatis, hoc votum non fieri, vt solenne, sed vt simplex, & ideò non potuisse sub illo decreto comprehendi. Sed hoc non videtur satisfacere; nam intentio vouentis nihil refert ad illam solennitatem, quæ in hoc B impedimento consistit; nam hoc impedimentum non prouenit à voluntate vouentis, vel acceptantis, sed ab statuto Ecclesiæ; vnde si de facto fiat illud votum cui Ecclesia adiunxit hoc impedimentum, quidquid vouens intendat, contrahet illud; vt si quis recipiens ordinem sacrum intendat simplex votum emittere, & non solenne; nihilominus votum eius solenne erit; quia facto ipso ordinationis sacræ solennizatur, virtute Ecclesiastici decreti, & independenter, ab eius intentione. Sic ergo cùm illa intentio non impediat proprium vinculum religiosum in religione approbata, quod generatim per veram professionem contrahitur, non poterit impedire quominus votum inde solennizetur quoad hunc C effectum impediendi matrimonium, quanuis maneat simplex quoad carentiam absolutæ perpetuitatis, & quoad irritabilitatem ex parte religionis; nam cùm hoc pendeat ex mutua obligatione, pendet etiam ex intentione operantis. Maximè, quia à principio in ipsis bullis approbantibus Societatem, declaratum est, hoc votum ita acceptari, & ideo esse simplex, & non solenne, quoad carentiam perpetuitatis absolutæ, nunquam tamen declaratum est, non comprehendi sub solenni, quantum ad illum effectum.

Euasio.

Non videtur satisfacere.

Respondeo nihilominus, verius esse hoc votum non fuisse comprehensum sub illa declaratione Bonifacij VIII. non quia Societas tunc instituta non esset; nam hoc non obstante, vota D professorum Societatis, & cuiuscunque religionis post illud decretum approbatæ, sub eo planè comprehenduntur; sed quia nomine *professionis* ibi non includitur hæc traditio, & acceptatio, seu incorporatio scholarium in Societate. Hoc autem ostendit inprimis vsus ipse, & communis sensus omnium sapientum, qui sunt præcipui legum interpretes. Secundò, quia Bonifacius re vera intendit loqui de professione simpliciter, quæ omnem perfectionem vinculi religiosi, etiam cum absoluta perpetuitate includit: nam ponit hoc impedimentum tanquam perpetuò immutabile: tunc enim nondum erat in Ecclesia visum, aut interdictum impedimentum irritans matrimonium ex vi voti, quod auferri postea posset, & mutationem, seu eiectionem personæ à E statu religioso. Tertiò, quia ex primæua institutione Societatis hoc votum, vt simplex omnino institutum est, & eodem modo fuit à Pontificibus approbatum, & receptum, non solùm propter conditionem, quam includit ex parte traditionis, sed etiam, quia non est illi addita vis inhabilitandi personam ad matrimonium; imò ex priori conditione sequebatur hæc posterior, iure ordinario, quia Ecclesia nunquam addiderat tale impedimentum nisi voto omnino absoluto.

7. Probabilis ad obiectionem responsio tripliciter suadetur.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quod

Quod ordinarium ius in principio Societatis conditæ auctum non fuit; & ideo tam ex intentione emittentis, quàm Societatis acceptantis, & sedis Apostolicæ approbantis fiebat hoc votum, tanquam omnino simplex, nullúmque habens annexum impedimentum irritans subsequens matrimonium.

8. Secundò certum est post constitutionem Gregorij, *Ascendente Domino.* hoc votum, quandiu durat, reddere personam inhabilem ad matrimonium contrahendum. Patet, quia ita expressè in illo definitum est. cùm enim dixisset, neminem posse tollere hoc votum, nisi vel summum Pontificem, vel Societatem dimittendo personam, subdit. *Neque ante huiusmodi dimissionem matrimonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos & irritos esse, prout irritos facimus, & annullamus.* Duo autem à nobis probanda sunt, scilicet, & Pontificem potuisse hoc facere, & expediens fuisse. Primum satis ex facto ipso probatur: valdè enim erraret in sana doctrina, qui supposito facto, auderet potestatem negare, nam esset intolerabilis error in Ecclesia. Deinde probatur, quia Ecclesia potest matrimonij impedimenta irritantia augere, vel minuere, vt definit Concil. Trid. sess. 24. sess. 3. loquens in particulari de gradibus consanguinitatis: eadem autem ratio est de reliquis. Vnde cap. 2. & 3. coarctat impedimenta irritantia, quæ ex affinitate carnali, publica honestate, & cognatione spirituali oriuntur: & à contrario in cap. 1. inducit nouum impedimentum matrimonij clandestini. Præterea certum est, hoc impedimentum adiunctum esse voto Clericorum ex constitutione Ecclesiæ; ergo addi etiam potuit huic voto Societatis. Quin etiam Sot. in 4. d. 27. q. 1. art. 4. de militibus S. Ioannis affirmat illorum votum non irritare matrimonium natura sua (cùm de aliis religiosis oppositum censeat) sed ex Pontificum constitutione; supponit ergo posse hoc impedimentum addi per Ecclesiam alicui statui religioso; ergo eadem ratione potuit Gregor. huic statui & voto hoc impedimentum adiungere. Dices, esse diuersitatem, quia hoc votum non est ita absolutum. At hoc quid interest? Nam quandiu durat tam verum votum est, támque verum statum religiosum constituit, sicut quodlibet aliud. Quòd autem in casu aliquo auferri possit, non obstat quominus ei possit adiungi impedimentum, quod, illo ablato, auferatur. Sicut carentia Parochi & testium suppósita personæ sunt inhabiles ad contrahendum; illa autem conditione ablata, aufertur inhabilitas. Item minor ætas quandiu durat, facit inhabilem, ea verò transacta tollitur inhabilitas. Itaque nulla ratio afferri potest, cur hoc fieri non potuerit, & alioqui potestas Pontificis est suprema, & vniuersalis ad constituenda impedimenta, quæ matrimonium dirimant, si expedire censuerit.

Assertio omnino certa ex decreto Pont. Greg. XIII.

Id decretũ potuisse cõdi probatur tripliciter. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Sot.

Effugium occluditur.

9. Cur autem hoc expedierit dubitari potest. Nam si hoc erat expediens, cur à principio factum non est. Cur ita in re adeò graui, & quodammodo substantiali, tam citò mutatio facta est? Neque enim tam breui tempore res adeò mutari potuerunt, vt dicamus cœpisse esse expediens quod antea non fuerat. Verùm absque vlla dubitatione fuit expediens, & opportunum remedium ad subueniendum Societati aduersùs fraudes, & iniurias, quæ in illo negotio vel illi fiebant, vel facilè fieri poterant, contra diuinum honorem, commune bonum, reuerentiam religiosi status, ac denique in perniciem ipsorummet vouentium, seu religiosorum. Priùs enim ad succurrendum his damnis obligationi votorum additæ sunt Ecclesiasticæ pœnæ excommunicationis, & aliæ, quæ apostatis imponuntur. Postea verò experientia compertum est, in tanta malitia hominum, hæc remedia non esse satis efficacia, quia semel contracto matrimonio vellet, nollet, cogebatur Societas personam dimittere, & priuari operariis, quos multis laboribus & expensis habiles ministros crearat ad seruiendum Ecclesiæ. Cùm autem personæ essent habiles ad matrimonium validè contrahendum, & à cognatis vel amicis poterant interdum ad hoc vehementiùs induci; & ipsi etiam possent procliuiores, & faciliores inueniri circa huiusmodi lapsum, imò aliquando possent Societatem decipere mala fide in ea, fictóque animo multo tempore perseuerando, solùm ad literarum profectum, vt inde commodiùs possent alium statum assumere, cùm id facere possent, etiam inuita Societate: Ad subueniendum hisce incommodis, conueniens fuit personas inhabiles reddere, ne facilè possent à suscepto statu cum detrimento religionis, ipsa inuita, recedere.

Dubium an condi expedierit tale decretum.

Affirmandũ esse ostenditur, ex contrariis incõmodis.

10. Est commodum huius rei exemplum in cap. *cùm ex eo*, de Electionib. in 6. vbi Bonifacius VIII. cùm generaliter dispenset cum personis habentibus beneficium Parochiale, vt studiorum gratia, non teneantur intra annum Sacerdotes ordinari, licèt id statutum esset in Concil. Lugdunens. vt habetur in cap. *licèt.* eod. tit. adiungit nihilominus, vt infrà annum teneantur saltem ordinem subdiaconatus suscipere: & causam, seu rationem reddit. *Ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur, à statu retrocedere valeant clericali.* Vbi glossa aduertit prudenter ex præteritis circa futura caueri, ad vitanda ergo impedimenta, quæ per experientiam cognita fuerant, voluit Bonifacius huiusmodi Parochos statim fieri inhabiles ad matrimonium, subdiaconatu suscepto. Eandem ergò prouidentiam habuit Gregor. XIII. in Societatem, & ideo illa non fuit reprehensibilis mutatio, sed vtilis additio, quia hæc est humana conditio, vt non statim valeat comprehendere, quid in omnibus, & singulis rebus magis expediat: vnde est illud Prouerb. 4. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.* Similiter in Societate à principio qui in ea vota emittebant, non fiebant inhabiles, saltem ex statuto Ecclesiæ, ad professionem emittendam in quacunque religione; postea verò experimento compertum est, expedire hanc inhabilitatem addere, aut declarare, præterquàm respectu Carthusiæ, vt sic indemnitati, tranquillitati, & conseruationi Societatis consuleretur, vt Pius IIII. & Pius V. sua bulla statuerunt. Ita ergò, vel certè maiori ratione expediens fuit hanc inhabilitatem ad matrimonium addere, quia magis indecens est, à statu religioso ad matrimonium transire, & maius scandalum generat, & faciliùs potest religiosorum animos perturbare. Denique cùm vinculum hoc status religiosi sit quoddam matrimoniũ spirituale cum Christo, meritò, dum in eo statu perseuerat quis

Apposito exemplo id declaratur.

Exemplum aliud ex Societate sumptum.

Cõfirmatur tandem à simili.

quis ad matrimonium inferius inhabilis redditur.

11. Dubium alterum an prædictum decretum comprehéderit personas iã tunc existẽtes in Societate.

Hic verò inquiret aliquis, an per illud Gregorij decretum, facti sint ipso iure inhabiles ad matrimonium scholares, qui iam vota in Societate emiserant. Nam cùm ipsi hoc non vouerint, neque intenderint, quando approbati fuerunt, nisi de nouo consentirent, & vota sua in eo gradu rata haberent, non viderentur potuisse virtute solius extrinsecæ legis inhabiles reddi; præsertim, quia leges non respiciunt præterita, sed futura. Cap. 2. de constit. vnde (quidquid sit de potestate) de facto non videtur hoc decretum illas personas reddidisse inhabiles. Quod etiam confirmatur, quia lex irritans habet vim legis pœnalis, iuxta glossam in cap. *decet.* de immunit. Eccles. in 6. verbo *Processus*, de quo multa congerit Panorm. in cap. 2. de constit. n. 5. & ibi additio eius, verb. *retractatio actus.* Viderique possunt alij apud Sancium lib. 3. de matrim. disput. 4. à num. 8. & in opere nostro de legib. lib. 5. cap. 19. (Panormit. Sanch.)

Resoluitur pars affirmatiua, potuerit Pontifex eas comprehẽdere.

Dicendum nihilominus est, illud decretum statim habuisse effectum in omnibus personis Societatis, quod est certum, & ita ab omnibus intellectum. Et inprimis, quòd ita fieri potuerit à Pontifice, patet, quia per illam legem non inhabilitatur persona ad aliquid præteritum (hoc enim sensu verum est statutum non respicere præterita) sed ad matrimonium in futurum contrahendum: ergo ex hac parte optimè potuit hoc decretum comprehendere, non solùm personas futuras in Societate, sed etiam existentes iam: nam constitutio in aliqua, vel pro aliqua communitate facta, non solùm obligat, vel comprehendit personas futuras in tali communitate, sed etiam iam existentes in illa. Imò per se primò obligat præsentes, quatenus constituunt actu hoc corpus; atque hoc modo lex respectu personarum non solùm respicit futuras, sed etiam præteritas, vel potiùs præsentes, licèt per actum præteritum tali communitati vnitæ fuerint. Deinde nec ratione materiæ repugnat hoc decretum habuisse suam efficaciam circa personas, quæ iam vouerant in Societate castitatem: quia Pontifex non solùm potest adiungere hoc impedimentum voto in futurum emittendo; sed etiam iam emisso quatenus in præsens moraliter durat, & fit. Quia non est maior ratio vnius, quàm alterius. Neque ad hunc effectum necessarius fuit consensus talium personarum; sed Pontifex ipse per efficaciam suæ legis potuit talem inhabilitatem inducere, & subsequentes contractus irritare, quia per hoc decretum, nullam obligationem nouam ad aliquod opus consilij, talibus personis imposuit, neque ad aliquem statum eos obligauit; iam enim ratione voti tenebantur non contrahere matrimonium, & in statu perfectionis perseuerare: sed solùm per eam legem cautum est, ne illi statui talis iniuria fieret, & medium prudens adhibitum, quo illa obligatio meliùs impleretur: nihil ergo est in ea lege, quod excedat Pontificis potestatem, aut propter quod inferiorum consensum requirat.

12. Instantia contra proximam resolutionem diluitur.

Dices, qui, priusquam Ecclesia inhabilitaret Sacerdotes ad matrimonium, erant in sacris ordinati, non potuerunt per legem posterius latam inhabilitari, vt in superiori tomo tetigimus; ergo neque in præsenti. Respondeo ad antecedens dupliciter id potuisse contingere; primo quòd illi sacerdotes nullum haberent votum simplex integræ castitatis; & sic dato antecedente, negatur consequentia; est enim ratio valde diuersa: nam illi non poterant cogi ad vouendam castitatem *absolutè & simpliciter*; ergo nec poterat eis matrimonium prohiberi ipsis nolentibus, quia hoc est opus consilij, secluso voto; ergo multo minus poterant ad matrimonium inhabilitari, quia hoc plus est, quàm prohiberi: in nostro autem casu supponitur iam votum & obligatio in personis. Dixi autem *absolutè, & simpliciter*, quia si ad Ecclesiæ bonum expediret, potuisset in eo casu Ecclesia illis clericis præcipere, vt vel ab vsu Ordinum abstinerent, vel castitatem promitterent, & ita eo ipso quod ordine sacro vterentur, eos inhabiles ad matrimonium reddere: de quo citato tom. dictum est. Alio modo poterat id contingere, scilicet, vt sacerdotes illi haberent votum simplex castitatis, quia Ecclesia nondum impedimentum hoc adiunxisset, & tunc negatur antecedens; sic enim in eo etiam casu procedunt omnes rationes factæ.

13. Resoluitur vlterius quod de facto cõprehenderit ex ipsius Pontificis verbis.

De potestate igitur nulla potest esse dubitandi ratio. Quòd autem etiam de facto hoc sensu lata fuerit illa lex, patet primò ex serie, & contextu illius constitutionis. Nam priùs expressè loquitur tam de his, qui hæc vota in Societate emiserunt, quàm qui in futurum emittent, & de vtrisque expresè declarat *verè & propriè religiosos fuisse, esse, & fore*: & de illis consequenter ait esse exemptos, ac sedi Apostolicæ immediatè subiectos, gaudereque priuilegiis Societatis, & fore apostatas, & excommunicatos à Societate fugiendo: ac tandem de illis ait, *eos omnes ad contrahendum inhabiles facimus.* Ergo euidenter loquitur etiam de his, qui iam erant in hoc gradu religiosorum Societatis constituti.

Confirmatur à simili.

Potésque hoc confirmari à simili; quia quoties Ecclesia similia impedimenta de nouo imponit, omnes personas iam existentes, & capaces talis impedimenti comprehendit; vt lex Concil. Trident. de inhabilitate ad contrahendum clandestinè, omnes homines iam existentes, & antea habiles comprehendit. Et si Ecclesia nunc adderet quintum gradum consanguinitatis inter impedimenta irritantia, non solùm futuros homines, sed etiam iam existentes, & in eo gradu constitutos inhabiles redderet: Sicut etiam è contrario, quando restrinxit gradus affinitatis, etiam iam natos, & in aliquo gradu existentes eo impedimento liberauit. Et per hæc satisfactum est ad rationes dubitandi in contrarium.

CAPVT II.

Vtrùm vota simplicia in Societate emissa dirimant præcedens matrimonium ratum.

1. Sententia quorundam affirmans.

De hoc articulo nihil expresè declaratum inuenitur in toto speciali Iure Societatis, neque in constitutionibus, neque in bullis Apostolicis huius religionis, & ideo res hæc aliquibus dubia visa est. Neque defuerunt graues Doctores, tam eiusdem Societatis, quàm externi, quibus visum fuerit hæc vota dirimere matrimonium ratum, eo ipso quòd constituunt hominem verè religiosum

Eorũ primũ fundamentum.

religiosum; nam habent traditionem adiunctam per se, & natura sua repugnantem traditioni, quæ in matrimonio fit: verè enim ac propriè constituunt hominem in statu perfectionis non minus quàm vota; & professio facta in quacunque alia religione approbata; ergo habent eandem vim ad dissoluendum matrimonium ratum, priùs contractum. Patet consequentia, quia vel matrimonium illud includit conditionem libertatis transeundi ad statum perfectionis religiosæ, & sic illa conditio impletur per hæc vota; vel supponit declarationem Ecclesiæ per traditionem, vel legem vniuersalem dantem hanc facultatem his coniugatis, & sic etiam sub hac generali regula comprehendetur hic status, cùm sit verè religiosus, & perfectionis, & decreta quæ de hoc loquuntur, non aliud requirunt, nec *professionem* nominant, sed ingressum religionis, vt patet cap. *ex publico.* cap. *ex parte* 2. de conuersion. coniugar.

2. Secundum fundam. Secundò videtur saltem hæc sententia nunc probanda, quando hæc vota reddunt personam inhabilem ad subsequens matrimonium ex constitutione Gregor. XIII. *Ascendente Domino*: Nam hinc fieri videtur, vt habeant etiam ad dissoluendum præcedens matrimonium ratum, tum quia non est maior ratio de vno quàm de alio, cùm hæc inhabilitas requirat traditionem, & statum repugnantem matrimonio; tum etiam, quia iam in tali voto reperitur omnis soléniras, quæ in voto religionis desiderari potest, vt dissoluat matrimonium ratum iuxta doctrinam Concil. Trid. sess. 24. can. 6. & antiquorum decretorum. Patet antecedens, quia in his votis, & est solennitas accidentalis per publicam emissionem, acceptationem, & traditionem, & est solennitas substantialis, quæ (vt tom. super. diximus) consistit in virtute morali, seu legali ad reddendam personam inhabilem ad matrimonium. Confirm. primò. Confirmatur primò, quia vota religionum militarium cum quibus dispensatum non est, quoad matrimonium contrahendum, vt vota militum S. Ioannis, eo ipso dirimunt matrimonium præcedens ratum iuxta veriorem, & magis receptam sententiam, vt eodem tomo visum est: ergo similiter, &c. Secundò. Confirmatur secundò, quia nihil est in instituto Societatis, quod huic effectui repugnet. Quia constitutiones non prohibent, quominus recipi possit, qui matrimonium contraxit, dummodo illud non consummauerit, vt per argumentum à contrario colligitur ex cap. 2. Exam. §. 4. Iuxta quod intelligendum est quod 1. p. constit. cap. 3. §. 6. absolutè dicitur, matrimonij vinculum esse impedimentum, &c. Nam ibi etiam declaratio aduertit, si accedat consensus coniugis, & alia quæ Ecclesia requirit desinere esse impedimentum: at in matrimonio non consummato, Ecclesia non requirit consensum coniugis; ergo ligatus vinculo matrimonij rati, potest in Societatem recipi; ergo vinculum illud potest dissolui per vota acceptata in hac religione. Alioqui maneret aliquis verè religiosus, & adhuc ligatus vinculo matrimonij rati, inuita coniuge: quod & repugnat statui religionis, & alteri coniugi esset onerosum, vel posset suum ius exigere, essetque illi reddendum. Tertiò. Tertiò confirmatur ex Bulla 3. Pij V. anno 1571. vbi concedit omnibus religiosis Societatis, etiam scholaribus, vt omnes dispositiones in fauorem aliorum regularium factæ in eis locum habeant. Sed quòd vorum castitatis dirimat matrimonium priùs contractum, & tantùm ratum, est quædam dispositio iuris maximè fauorabilis religioni, vt ab illa non arceantur, qui solo matrimonio rato ligati sunt; & ipsis religiosis vt ad altiorem statum ascendere possint; ergo.

3. Sententia autoris negans & verior, quam tradunt etiã Vazques 12. d. 165. c. 10. Sanches l. 2. de matrimonio disp. 18. n. 6. Contraria sententia frequentiùs à viris doctis recipitur, mihíque semper verior, ac securior visa est. Vt autem eam confirmemus, distinguamus duos status, seu duo tempora, quæ huiusmodi vota habuerunt. Vnum est, quando non reddebant vouentem inhabilem ad subsequens matrimonium quod durauit vsque ad annum 1584. in quo Gregor. XIII. prædictam constitutionem edidit. Aliud est tempus in quo iam hæc vota habent hanc vim à tempore prædictæ constitutionis. Notatio ad probationẽ de duplici tempore Societatis ante, & post Greg. XIII. In vtroque autem statu, ac tempore constituebant hominem verè ac propriè religiosum, seu in statu religionis; quia non solùm de hoc præsenti statu id declarauit prædictus Pontifex in illa constitutione; sed de priori id etiam declarauerat anno 82. in Bulla, quæ incipit, *Quantò fructuosius.* In qua non concessit hoc priuilegium his votis, vt quidam falsò calumniantur, quos iam lib. præced. cap. 3. num. 3. refellimus, sed declarauit Pontificia authoritate illa vota sic emissa, recepta, & approbata, vt antea erant à summis Pontificibus, ex se habere vim ad constituendum verum religionis statum, ac personam verè, ac propriè religiosam, vt latiùs eo loco declaratum est: in altera ergò constitutione posteriori, solùm addit Gregorius prædictum effectum, quem non esse de substantia status religiosi, ibidem etiam est ostensum.

4. Probatur, iam primò sententia de tempore priore. Quod ergo ad primum tempus attinet facilè ex superiùs dictis ostendi potest, tunc hæc vota non habuisse vim ad præstandum hunc effectum. Primò, quia tom. superiore ostensum est nunquam in Ecclesia visum esse, vt votum castitatis adiunctum alicui viuendi modo, aut statui, dirimat matrimonium factum, & non impediat, ac irritet contrahendum: & ibi etiam probatum est; licèt de absoluta potestate Pontificia fortasse hoc fieri possit, non expedire vllo modo id fieri, sed illo tempore hæc vota non irritabant matrimonium contrahendum; ergo multo minus poterant soluere iam contractum. Secundò. Secundò quia hic effectus non sequitur ex sola rei natura ex voto aliquo, vel ex subsequente promissione, aut quouis humano contractu priuata authoritate facto. Nec etiam iure diuino positiuo adiunctus est hîc effectus alicui voto, aut statui religioso, sed necessaria est Ecclesiæ authoritas, per quam virtus ad hunc effectum tribuatur, vt ibidem etiam probaui, sed illo tempore non fuerunt hæc vota ab Ecclesia recepta, & approbata ad hunc effectum; ergo. Probatur minor; quia vel approbatio fuisset specialis per aliquod ius proprium ipsius Societatis à Pontifice probatum, & hoc non, quia nec in prioribus Bullis Pontificiis, nec in constitutionibus Societatis vlla est mentio talis effectus. Vel esset generalis approbatio per decreta iuris communis; & hoc etiam dici non potest, quia ius commune solùm votis solennibus emissis in professione religionis, concedit hunc effectum, vt patet ex Conc. Trid. sess. 24. can. 6. vbi de solenni professione hoc definiens tacitè ita explicat iura antiqua, & significat non aliter solui. Item ex c. *verùm.* c. *ex publico.* & cap. *ex parte.* de conuers. coniugat. & Extrauag. vnica de voto,

Ioan XXII. In ipsis autem Bullis, & constitutionibus declaratum est, hæc vota non esse solennia, neque actum illum, in quo emittuntur, & recipiuntur, esse professionem religionis, de qua iura communia loquuntur. Nam Greg. etiam XIII. suprà declarat sine tali professione fieri aliquem verum religiosum, per talia vota; ergo eo ipso declaratum erat, ex vi iuris communis non habere prædicta vota illum effectum.

5. Cõfirmatur hoc secundum argumentum.

Et confirmatur, quia hanc solam ob causam satis tunc declaratum censebatur illa vota non irritare matrimonium subsequens, quia declarabantur illa vota esse simplicia, & in iure votum, quod dirimit subsequens matrimonium, solenne dicitur; cap. vnico de voto, in 6. Et quod attinet ad votum religionis, solum illud tale censetur, quod in professione fit; ergo eadem ratione declaratum fuisse censendum est, illa vota Societatis non diremisse matrimonium priùs factum. Quòd enim quidam dicunt hunc effectum non esse concessum professioni propriè sumptæ, aut voto solenni, sed statui religionis, & voto cuicunque sufficienti ad constituendum talem statum; nullo sufficienti fundamento magis ostendi potest de præterito, quàm de futuro matrimonio.

Tertiò.

Tertiò tandem probatur, quia consuetudo est optima legum interpres; in illo verò tempore nunquam illa vota recepta sunt, vt sufficientia ad dirimendum matrimonium; neque communi consuetudine, aut æstimatione aliud factum est vnquam, aut declaratum, vt constat ex communi praxi huius religionis; ergo signum est talia vota non habuisse hunc effectum.

6. Deinde de tempore posteriore probatur eadem sententia primâ.

Ex his facilè est gradum facere ad posterius, seu præsens tempus, & de illo idem ostendere hoc enthymemate, quia per constitutionem prædictam Gregor. XIII. nihil circa hoc punctum innouatum est; ergo in eodem statu permanet, in quo antea erat. Antecedens patet ex verbis eiusdem constitutionis: *Nec ante huiusmodi dissolutionem, & à Societate dimissionem, matrimonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse, prout irritos facimus, & annullamus.* Ex quibus verbis constat, Pontificem solùm addidisse his votis nouum impedimentum irritans matrimonium postea subsequutum; de præcedenti verò nullam fecisse mentionem. Quòd verò vnum sub altero non comprehendatur, nec ex illo consequatur, ostendetur probando simul consequentiam facti enthymematis. Illa verò probatur primò ex dicta Extrauag. de voto Ioan. XXII. vbi simili argumento probat, votum sacri Ordinis non dirimere matrimonium ratum priùs contractum, quia Ecclesiasticum ius solùm disponit, vt dirimat contrahendum, & de contracto nihil loquitur. Rectè ergo nos in præsenti colligimus, est enim eadem forma argumentandi, & omnino eadem ratio; videlicet, plus esse dirimere factum, quàm impedire faciendum; nullóque modo in hoc posteriori illud prius contineri.

Instantia remouetur.

Neque obstat, si quis obiiciat, quia optimè infertur: dirimit contractum; ergo impedit contrahendum; ita etiam è contrario sequetur, dirimit contrahendum; ergo & contractum. Negatur enim consequutio, quia prior illatio est à maiori ad minus; quia difficilius est soluere ligatum, quàm impedire ne ligetur, turpiúsque eiicitur, quàm non admittitur hospes. Alia verò illatio non est formalis, solúmque in terminis conuertibilibus locum habet. Addo etiam, priorem illationem non esse per locum intrinsecum, licèt de facto credamus esse bonam secundum Ecclesiæ morem rationi consentaneum; at posterior neutro modo valida est.

7. Probatur secundò.

Vnde argumentor secundò, quia multa alia sunt impedimenta irritantia matrimonium contrahendum quæ non dirimunt contractum; ergo licèt hoc nouum impedimentum in Societate positum fuerit, respectu futuri temporis, seu matrimonij non sequitur dirimere præteritum. Antecedens patet, quia aliquando hoc impedimentum ponitur in fauorem prioris matrimonij, vel in pœnam delicti vxoricidij, vel machinationis alterius coniugij; interdum ponitur ob decentiã, vt impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis; interdum ob alias causas, quæ non possunt accommodari, vel non ita accommodantur præterito actui sicut futuro. Consequentia verò probatur, quia ab his quæ non solùm dissimilia sunt, sed etiam separabilia, non rectè fit illatio. Maximè cùm posset intercedere ratio longè diuersa, sicut in voto continentiæ sacri ordinis videre licet. In eo enim positum est impedimentum dirimens subsequens matrimonium, vt muniat, & cõseruet votum illud, & decentiã illius status; quod propterea non oportuit extendi ad præcedens matrimonium; quia cùm non supponatur, aut ordo collatus, aut votum factum, satis vitatur indecentia prohibendo, ne post matrimonium ratum, etiam non consummatum aliquis ordinari possit, sine consensu vxoris, & illa simul vouéte, iuxta Ecclesiasticas leges; nam quòd aliquando possit quis contra hanc legem Ecclesiasticam, indebitè ordinari, & in matrimonio manere ordinatus, & obnoxius debito coniugali reddendo, est rarum & accidentarium incommodum, propter quod vitandum non fuit necessarium; vel vniuersalem facultatem dare sic recipiendi ordines, vel permittere vt per illam susceptionem, etsi indebitã, matrimonium factum solueretur; Nam aliis modis potuit Ecclesia illi malo prouidere, sicut & prouidit. Sic ergo in præsenti loco impedimentũ positum est, quasi in monimentum, & custodiam votorum Societatis, & vt ille status semel assumptus non posset facilè labefactari, aut violari: at circa matrimonium priùs factum hæc ratio non habet locum, nec noua aliqua quæ mouerit Pontificem ad prius ius immutandũ, sicut multæ graues mouerunt ad immutandum pro matrimonio futuro, vt capite præcedenti n. 9. vidimus.

8. Probatur tertiò.

Vnde argumentor tertiò, quia per nouum ius ab antiquo non discedimus, nisi quatenus in nouo expressum est, vt sumitur ex leg. *præcipimus.* Cod. de appellat. præsertim in materia odiosa, qualis de se est omnis lex irritans, vel annullans contractum, alioqui natura sua validum: & tunc maximè quando in ampliatione, seu extensione similitudo rationis non est omnino eadem, sed hæc omnia in præsenti concurrunt. Nam quòd vota simplicia dissoluant matrimonium, vel dirimant contrahendum, nouum ius est, corrigens quoad hanc partem iura antiqua, vt ex superiori tom. de voto simplici castitatis satis constat, éstque hæc materia de se odiosa; nam licèt videatur fauorabilis alicui statui religioso, tamen est de se in præiudicium tertij, scilicet vxoris quæ per matrimoniũ ius acquisiuit, & aliquo modo derogat ipsi matrimonio. Et propterea fauor religionis per tale ius intentus sufficiéter obtinetur per impedimentum futuri matrimonij, vt in argumentorum solutione explicabimus; ergo cùm nouum ius aliud nõ exprimat, extendendũ non est.

Ad

9. Ad primum ergo fundamentum contrariæ opinionis, negatur consequentia, quia status perfectionis, vt sic, non dissoluit matrimonium ratum: Episcopi enim status perfectior est, & non dissoluit, quia nullo iure id cautum est, vt in prædicta Extrauag. dicitur, & in tom. super. est disputatum. Vnde ad probationem negatur vtraque pars assumpta: quia reuera in contractu matrimonij nulla talis includitur conditio; nec etiam est vlla lex Ecclesiastica, quæ virtutem hanc tribuat quibuscunque votis, quæ sint substantia religiosi status, sed votis tantùm solennibus ex vera, & propria professione religionis, vt declaratum est. Neque obstat, quòd in citatis iuribus non fit expressa mentio *professionis*, aut *voti solennis*, sub his vocibus, sed sub nomine *ingressus religionis*: nam iure communi hæc æquipollebant, & ita pro eodem sumuntur in iure, vt omnes interpretes docent, & sumitur ex aliis iuribus dicentibus, religiosum fieri professione, quæ suprà retulimus, & Concil. Trident. satis significauit; & colligi etiam potest ex Extrauag. Ioan. XXII. de voto.ibi, *Et eius regulam expressè, vel cautè profiteri*. Et infrà, *Ad ingressum huiusmodi*, &c. Denique si argumentum illud esset alicuius momenti, probaret etiam, hæc vota ex vi iuris communis, sine constitutione Gregorij impedire futurum matrimonium, irritando illud, quod asserendum non est, vt ex cap. præced. patet. Et sequela valet: nam idem omnino argumentum de illo fieri potest, quod ibidem præced. cap. fecimus, & similiter soluimus.

Ad primum fundamentum in n. 1.

10. Ad secundum fundamentum negatur, aliquid esse circa hoc innouatum per constitutioné Gregor. XIII. negatur etiam esse eandem rationem de impedimento futuri, & dissolutione facti matrimonij. Denique negatur hæc vota nunc habere solennitatem in iure requisitam, quia in illamet constitutione semper cauetur hæc vota manere simplicia, & in eorum emissione, & receptione non fieri veram professionem. Quid autem his votis desit ad absolutam solennitatem, iam suprà declaratum est; neque enim deest extrinseca, seu accidentalis solennitas, nec vis impediendi subsequens matrimonium, sed deest absoluta perpetuitas, quæ ex vtraque parte religionis, scilicet, & religiosi nascitur. Et hoc confert multum ad præsentem effectum: quia, vt suprà dicebam, absurdum esset, vt liberaretur quis à vinculo matrimonij per transitum ad religionem, à qua posset superioris auctoritate propter frequentes, & ordinarias causas, liber dimitti. Et propter hanc rationem non est simile, quod in prima confirmatione affertur de religiosis militibus S. Ioannis; illi enim verè profitentur, votúmque solenne emittunt, à quo liberari non possunt, nisi in casu raro, authoritate, aut dispensatione Summi Pontificis.

Ad secundũ fundamentum in n. 2.

Ad primam confir. ibid.

11. Ad secundam etiam confirmationem ex eodem principio respondendum est, multa esse in Societatis instituto, quæ huic effectui repugnant. Primum quòd in illo sæpiùs declaratur, hæc vota esse simplicia. Deinde quòd nulla fit eius mentio in Bullis Pontificiis, aut constitutionibus. Denique quòd vota non habent eam absolutam perpetuitatem in vtroque capite, quæ ad hunc effectum secundùm morem Ecclesiæ, necessaria est. An verò vinculum matrimonij rati, sit impedimentum essentialiter impediens receptionem alicuius in hac religione inuita coniuge, in dubium verti potest, propter ea quæ in illa confirmatio-

Ad secundã confirm.

Dubij incidentis resolutio bipartita.

A ne tanguntur. Mihi tamen probabilius videtur absolutè non esse impedimentum; oportere autem vt Societas in aliquo iure suo dispensare velit. Declaratur vtraque pars ex ratione facta: non enim potest ille, qui matrimonij rati vinculo ligatus est, assumere statum postulantem cœlibatum, nisi talis sit ille status, qui dirimat matrimonium ratum, vt ostensum est; ergo nemo potest in Societate recipi ad illum statum profitendum, dicto vinculo matrimonij ligatus, non obtento priùs consensu vxoris, & seruatis aliis circunstantiis circa illam, quas iura requirunt. Vnde cùm ordinario iure Societatis nemo recipiatur ad probationem eius, nisi in ordine ad hunc statum priùs profitendum, multóque tempore B permanendum, prius quàm ad solennem professionem perueniat, fit, vt seruato eodem iure, nemo possit recipi cum prædicto impedimento. Maior (reliqua enim sunt clara) patet, tum exemplo; ob hanc enim causam non potest quis, cum eo impedimento sacrum ordinem recipere; &, si de facto ordinetur, licèt ordo teneat propter efficaciam sacramenti, suspensus tamen, & irregularis manet, & ad consummandum matrimonium compellitur, si vxor nolit cedere iuri suo, neque ipse religionem ingredi. Tum etiam ratione, quia grauis iniuria fieret mulieri; compelleretur enim multo tempore cœlibem manere, non sine periculo; aut ingredi religionem; vel alio modo castitatem profiteri.

Declaratur prior pars.

C Altera verò pars, seu limitatio declaratur; 12. quia liberum est Societati immediatè post probationem nouitiatus aliquem ad solennem professionem admittere; ergo, si velit aliquem recipere, quasi sub pacto, & obligatione vel recipiendi illum ad professionem solennem statim post probationem, si in ea rectè se gesserit, vel dimittendi statim liberum, nihil impediet, quominus possit illum recipere, licèt matrimonij rati vinculo ligatus sit. Quia tunc cessat ratio facta, & nulla ex parte fit iniuria vxori, nec religioni, cùm ad hunc modum recipiendi sit in ea potestas, & propter alias graues causas fieri soleat. Et fortasse hoc significatũ est in illis duobus locis in ipsa 2. confirmatione citatis, quæ D hoc modo videntur concilianda; nam absolutè loquendo solum matrimonium consummatum est impedimentum cum quo nemo recipi possit inuita coniuge vllo modo, nec interueniente dispensatione ipsius Societatis. Et ideo priori loco examinis, consummati matrimonij mentio facta est. Quia verò matrimonium ratum aliquo modo impedit seruato iure ordinario, ideo fortè ad hoc insinuandum in 2.p. constit. absolutè matrimonium positum est.

Declaratur posterior.

Duo loca ex iure Societatis in eadé 2. confirmat. allata conciliãtur.

Addo verò insuper, vt hoc posterius magis constet, quia singulare est in Societate, 13. vt tempus nouitiatus per biennium duret, ideo non solùm videri in hoc negotio necessariam di- E spensationem recipiendi aliquem ad professionem solennem, immediatè post biennium (licèt non tam dispensatio, quàm rarus vsus ordinarij iuris appellari possit) sed etiam immediatè post primum probationis annum completum. Nam vt ampliùs expectetur, ne vxori petenti ius suum statim reddatur, necessarius est consensus eius, nec potest inuita cogi per integrum annum expectare. Ratio est, quia communi Ecclesiastico iure, ac consuetudine, vxor non potest compelli ad expectandum nisi per annum post receptionem habitus, quæ etiam non potest vltra duos

Vxoratus ingrediens Societatem vno tantùm anno probari debet.

Huius assertratio.

menses differri: ergo propter specialem Societatis modum circa probationem nouitiorum, non potest vxor in vita cogi ad expectandum; necesse est ergo, vt vel ipsa consentiat, vel Societas in eo tempore dispenset, quod ex iusta etiam causa facere potest. Quæ omnia vsu etiam ipso confirmantur, quo iura rectè interpretamur; nam propter hæc incommoda vitanda, & quia dispensatio in tempore biennij ante professionem solennem rarissimè in hac religione est, & vix semel, aut iterum concessa, ideo vsu semper seruatum est, vt nemo ligatus vinculo matrimonij rati in Societatem recipiatur, intellectum enim, vt credo, est, vinculum illud non posse dissolui absque professione, & alioqui cautum est, ne professio ante tempus præscriptum detur, nisi ex grauissimis causis, quæ ad huiusmodi receptionem ratò aut nunquam occurrunt.

Confirmatur.

14. Ad tertiam confirmationem, si illatio bona esset, etiam probaret à tempore Pij V. hæc vota reddidisse inhabiles personas ad matrimonium, atque irritasse subsequutum; quia hæc etiam est dispositio iuris communis fauorabilis religioni, & ipsis religiosis, vt in suo statu magis quieti sint. Constat autem hoc non esse verum, nec sequi; ergo nec primum. Negatur ergo consequentia, tum quia Pius V. non loquitur de conditionibus annexis ipsis votis, sed de priuilegiis, & gratiis concessis ipsis personis; tum etiam, quia non agit de dispositionibus iuris communis, quæ alienæ sunt vel repugnantes speciali iuri, & institutioni approbatæ in Societate; sed de illis, quæ religioso statui communes sunt.

Ad 3. confirm. in eod. num. 2.

CAPVT III.

Quibus mediis iuuet Societas subditos ad votum castitatis seruandum.

1. NEc de obligatione agimus, nec de vsu. Nam de priori iam in lib. 1. cap. 3. dictum est, esse maximam quàm esse potest, tam intensiuè, quàm extensiuè; & ideo quoad hanc partem nullam declarationem requirit, vt dixit B. P. Ignat. 6. p. Constit. cap. 1. §. 1. statim citando. Posterior autem non ad ius, sed ad factum pertinet, quod hîc referre nec nostri instituti est, neque ad doctrinam tradendam est necessarium, sed inuigilandum semper, ne religionis splendor hac in parte obnubiletur. Solùm ergo explicanda est prouidentia, & perfectio Societatis quoad hanc partem. Duo autem in hoc spectari possunt, scilicet finis, & media. De fine sufficiunt verba eiusdem B. P. Ignatij loco citato. *Quæ ad votum castitatis pertinent, interpretatione non indigent, cùm constet, quàm sit perfectè obseruanda, nempe enitendo angelicam puritatem imitari, & corporis, & mentis nostræ munditia.* Quæ verba iam dicto in lib. cap. 3. n. 4. attigimus, & ostendimus quàm sint conformia doctrinæ, & exemplis antiquorum Patrum. Intenditur ergo, (quod ad finem attinet) maxima perfectio, quantum in hac parte desiderari, & ordinaria lege comparari potest. De mediis etiam aliquid, citato cap. 3. attigimus; tamen ad maius doctrinæ complementum, & vt obseruationes nonnullas Societatis obiter explicemus, aliqua in particulari addemus.

Quam perfectam castitatē Societatis institutum intendit.

2. Primum ergo, ac præcipuum medium est frequens oratio, & spiritualium rerum meditatio; nam illa maximè necessaria est ad diuinam gratiam obtinendam, sine qua votum hoc seruari non potest, iuxta illud Sap. 8. *Sciui quoniam aliter nō possem esse cōtinens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ scire cuius esset hoc donum.* Hæc verò valdè vtilis est ad Dei timorem, & amorem in animo generandum, quorum præsidio maximè seruatur castitas, & vitia illi contraria vincuntur. Quantum autem & quale sit spirituale hoc exercitium in Societate, in superioribus visum est, lib. 1. cap. 3. à num. 8. cùm de perfectione instituti ageremus, & lib. 9. cap. 7. aliquid attingemus, ac videri potest Basilius, de Constit. monast. cap. 2. de efficacia orationis ad hunc effectum.

Primum medium ad hoc intentū orationis, & meditationis vsus. *Basil.*

3. Secundum medium est, vt inferiores à suis superioribus iuuentur, ad superandas difficultates omnes, & pericula, quæ circa huius voti obseruationem occurrere solent. Nam post diuinum adiutorium, nullum vtilius, & efficacius inueniri potest. Imò, quia Deus vult homines hominibus subiici propter eum, ideo sæpe per hoc medium suum præbet peculiare auxilium, quod fortasse non concederet, si hoc contemneretur. Duobus autē modis potest Prælatus in hoc opere subditum iuuare. Primo sua vigilantia, ac prouidentia, quam ratione sui officij adhibere tenetur. Vix autem potest efficaciter, & suauiter hoc præstare, nisi vniuscuiusque indigentiam & difficultates, seu tentationes perspectas habeat. Quam cognitionem vix, aut nullo modo assequi poterit, nisi ab ipsomet subdito sincerè, ac purè aperiantur; & ideo monentur religiosi Societatis, vt superioribus suis nihil in hoc genere occultent, sed tentationes omnes, ac pericula manifestent, vt ab eis possint iuuari, vt patet in Exam. cap. 4. §. 34. & 3. p. cap. 1. §. 12. vbi declaratur satis esse si hæc notitia detur, vel superiori, vel confessario, vel alteri cui specialis cura circa spiritualem profectum religiosorum demandata sit.

Secundum manifestatio consciētiæ, &c.

Vnus modus vtendi hoc medio.

4. Hoc autem remedium ab antiquis Patribus nimis commendatum, & laudatum est, vt videre licet apud Cassianum collat. 2. cap. 10. & sequentib. & in S. Dorotheo de renunciatione doctrina 5. quæ est, *Non debere quemquam suæ prudentiæ confidere.* Vbi inter alia ait nihil ita dæmonem abominari ac fugere, sicut pandi, & aperiri malitiam suam, vbi hoc latè ostendit, & exemplis confirmat. Quod etiam optimè declarauit B. Ignatius in suis exercitiis spiritualibus, in regulis ad motus animæ discernendos. Vbi in 13. sic inquit; *Inimicus noster morem insequitur iniquissimi cuiuspiam amatoris, qui puellam honestorum parentum filiam, volens seducere, summopere procurat, vt verba, & consilia sua occulta sint, nilque reformidat magis, ac ægrè fert, quàm si puella patri suo illa patefaciat, cùm sciat, hoc pacto de votis ac conatibus suis actum esse. Ad eum modum obnoxiè satagit diabolus, vt anima quam circunuenire cupit, ac perdere, fraudulentas suas cogitationes teneat secretas; indignatur verò maximè, & grauissimè cruciatur, si cui vel confessionem audienti, vel spirituali homini molimina sua detegantur, à quibus se ita excidere funditus intelligit.* Cuius rei ratio multiplex reddi potest. Prima, & maximè propria, quia hoc modo superior congruentia adhibere potest remedia. Secunda, quia suis orationibus potest etiam & debet magis subditum iuuare. Tertia, quia Deus maius etiam confert auxilium propter humilitatis opus, & obedientiæ subiectionem. Iam modus alter subditum iuuandi est, vt vnusquisque, etiam de his rebus, quæ ad alios pertinent, possit

Modus hic consonat S. Patribus. *Cassian. Doroth.*

Habetur tom. 2. Bibl. sanctor.

Alter modus.

possit huiusmodi notitiam superioribus præstare, propter illorum, & totius religionis maius bonum. Sed de hoc puncto infrà dicendum est latiùs lib. 10. à cap. 6. cùm eam regulam explicabimus quæ ad correctionem fraternam pertinet.

5. Tertium medium, & inter externa maximè accommodatum, est corporis maceratio, vt notauit D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. ad 3. vbi inquit. *Ad continentiam efficaciùs ordinatur maceratio carnis tam per abstinentiam cibi & potus, quæ pertinent ad famem & sitim, quàm per subtractionem vestium, quæ pertinent ad frigus, & ad nuditatem, & quàm per corporalem laborem.* Ex quibus verbis colligo in primis, abstinentiam ciborum, quatenus est medium seruandæ castitatis, magis in moderatione, seu diminutione quantitatis, quàm in ciborum qualitate consistere; non enim sine causa addit D. Thom. per abstinentiam cibi, & potus, quæ pertinent ad famem, & sitim; hi enim effectus, ex defectu quantitatis maximè proueniunt, & radicem corporalem seu materialem prauorum motuum maximè moderantur, & ideo diminutio quantitatis cibi, & potus maximè iuuat ad castitatis obseruantiam, quanuis etiam ciborum delectus, seu qualitas iuuare multum possit. Propter quod dixit Basil. serm. 1. de institutione Monach. Castitatem perfectam includere omnem temperantiam, & modestiam. Quanta verò moderatio in hoc genere in Societate seruetur considerata ratione instituti, & laboribus eius, satis in superioribus lib. 1. cap. 9. indicatum est.

Tertiũ medium ex D. Thoma, corporis maceratio per abstinentiam.

Basil.

6. Quanuis autem inter tria media corporalia, quæ D. Thom. attigit, corporis laborem vltimo loco posuerit; tamen & ad præscribendum debitum modum, ac conuenientem gradum in primo medio de abstinentia cibi & potus, eius consideratio multum necessaria est; & per se etiam multum confert ad castitatis hostes superandos, non solùm, quia corpus extenuat, & affligit; sed etiam, quia otiũ excludit, quod maximè solet perfectioni castitatis aduersari. Propter quod dixisse videtur Innocent. III. *Otiositas, & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas captiuandas.* Vbi glossa adducit illud Ouidij,

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

Quod variis exemplis confirmat author serm. 17. ad fratres in eremo, vbi inter alia inquit. *Quid ergo dicis ô frater, quid otiose facere potes, nisi opera carnis?* Hinc etiã est illud Hieronymi celebre consilium in epist. 4. ad Rusticum, quod etiam refertur in cap. *nunquam.* de consecrat. d. 5. *Facito aliquid operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum.* Hoc ergo consilium summa cum diligentia seruari voluit B. P. noster Ignatius, dicens in 3. p. Constitut. cap. 1. §. 6. *Omnes quandiu corpore benè valent, in spiritualibus, vel exterioribus rebus, habeant in quo occupentur: & qui officium, vel ministerium certum habent, vt de auxilio prouidendum est eis, si est necessarium, ita cùm vacant in aliis rebus occupari debent, ne otium malorum omnium origo, quoad eius fieri possit domi nostræ locum habeat.* Quod etiam repetit p. 4. cap. 10. §. 6. Et videntur illa verba ferè desumpta ex regula S. Benedicti cap. 48. Et similia leguntur in regula S. Francisci cap. 5. Quanuis autem consilium hoc ad vincenda omnia vitia necessarium sit, vt per se constat, & dicti Patres significant, & prosequitur Cassian. lib. 10. de institutis renuntiantium, per totum. Et Basilius homil. 7. hexaëmer. Specialiter tamen ad castitatem seruandam confert, vt latè prosequi-

D. Thom. Tum etiam per laborẽ, seu conuenientẽ occupationẽ.

Innoc. III.

Ouid.

Ser. ad frat. in eremo.

Hieron.

Cassian.

Basil.

A tur Bonauentura lib. de reformatione mentis c. 13. & lib. de septem itineribus æternitatis, itinere 7. d. 2.

Bonau. Vide Isidorum lib. 3. de summo bono c. 20.

7. Ad hoc etiam remedium spectat, quod Basilius suprà attigit de modestia, quæ in sensuũ obseruantia, & custodia maximè cernitur, qua nihil magis necessarium esse potest ad castitatis puritatem seruandam, iuxta illud Iob. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* seruandi ergo sunt sensus ne cogitatio, quæ radix malorum omnium est, insurgat, vt latè ibi prosequitur Gregor. lib. 21. moral. c. 1. vide Esaiam Abbatem Orat. 27. ad fratres cap. 15. *Attende* (inquit) *tibi diligenter, vt quemadmodum à libidine temperas, sic etiam oculorum, & aurium cohibeas cu-*B *piditatem.* Et similia videri possunt in Isidoro lib. 2. de summo bono cap. 39. *Sicut quidam* (inquit) *sapiens ait, prima fornicationis tela sunt oculorum, secunda verborum: sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere.* Vide pluries August. & alios apud Gratianum 32. q. 5. & rursus August. in sua regula cap. 21. & in Psal. 143. *Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium*, &c. Ob hanc ergo causam hoc etiam medium maximè in Societate commendatur & obseruatur. Vnde in 3. p. Const. c. 1. §. 4. *Omnes diligentissimè curent* (dicitur) *portas sensuum suorum oculorum præcipuè, aurium, & linguæ ab omni inordinatione custodire*, &c. Et in particulari ad modestiam seruandam speciales regulas de modestia B. P. Ignatius reliquit. Quo C etiam spectat regula 12. ex communibus quæ decentem in cubando modum præscribit.

Huc accedit modestia in sensibus externis ex Basil.

Gregor. Esaias Abbas.

Isidor.

Gratian. August.

8. Quartum medium est vitare consortia, siue colloquia fœminarum, tam in præsentia per colloquia; quàm in absentia per literas. De quo medio sic scripsit Basilius in Const. monast. cap. 4. *Fugiendæ inprimis sunt nobis cum mulieribus congressiones, & colloquutiones*, &c. Quem imitatus B. Ignatius in regulis superiorum admonet, vt mulieres inuisere, aut ad eas scribere, nisi in necessitate, aut cum spe magni fructus, & nisi viris valdè probatis, ac prudentibus, non permittant. Et in regulis sacerdotum grauissimè admonentur, cùm necesse fuerit fœminarum confessiones audire, aut ob aliud necessarium pietatis opus D fœminas inuisere quoad fieri possit in loco omnibus patente vbi ab aliis videri possint, & saltem proprium socium præsentem habeant, quanuis ea quæ secreta esse oportet audire non debeat, & negotium breuiter expediant. Quæ regula vt exactè custodiatur prouisum est in ordinationibus contractis cap. 1. num. 9. & in instructione pro confessariis cap. 2. & per se prudentissima statim apparet, & antiquis Patribus, & Conciliis est consentanea, vt videre licet apud Gratian. 81. d. cap. *volumus.* cum sequentibus. Et ex Concil. III. Carthag. cap. 25. Concil. Africano cap. 5. & Concil. Matiscon. I. cap. 3. & ex Clemente I. Epist. 1. vbi præcipit, vt nullus clericus, vel monachus solus ad fœminas accedat, E vel cum eis loquatur. Cuius egregium Augustini exemplum sumitur ex Possidonio in vita eius cap. 6. Eiúsque ex parte meminit Gregor. lib. 7. epist. 39. & refertur in cap. *legitur.* 81. d. Denique D. Hieron. in regula Monachorum ad Eustochium (quam aliqui illius esse non negant, & omnes ex illius sententiis collectã esse fatentur) cap. 4. *Matrem* (inquit) *ita vide ne per illam alias videre cogaris.* Et infrà: *Volo ego te propter has causas non habitare cum matre:* & alia quæ optimè prosequitur, specialiter verò addit inferiùs, *Crebra munuscula,*

Quartum medium vitare colloquia etiam scripto cum fœminis.

Basil.

Possid. Gregor. Vide Coriolanum in regula 5. Aug. Comment. 29. & Ioannem Trullo lib. 4. cap. 11. D. Hieron.

munuscula, & dulces literulas sanctus amor non habet. Quod sumptum videtur ex epistola 2. ad Nepotianum. Quod etiam prospiciens B. P. N. Ignatius, statuit vt literæ fœminarum, quoad fieri possit, caueantur, & in vniuersum ne literæ sine facultate superioris mittantur, aut recipiantur. de qua regula inferiùs circa votum paupertatis dicemus. Denique huc etiam spectat, quòd fœminæ Collegia, aut domus Societatis ingredi permitti non debent, vt statuitur 3. p. Constitut. cap. 14. & in propriis superiorum regulis. quod quàm sit consentaneum antiquis & nouis Ecclesiæ decretis, ex tractatis in tom. superiori de religione in communi satis constat.

Ad hoc mediū spectat ne fœminæ domum Societatis intrent.

9. Quintò, ad hæc media pertinet, vt omnis nimia familiaritas, & singularis, ac humana amicitia, inter iuuenes præsertim, caueatur. Quod in Societate summa diligentia obseruatur, sicut in omni communitate religiosa obseruandum esse docuit Basilius in Asceticis ser. 1. de abdicatione rerum, post medium. *Iuuenis* (inquit) *siue atate, siue animo fueris æqualium tuorum consuetudinem defugito, ab illisque te non secus, atque ab ardentissima flamma contine.* quod optimè, & descendens ad omnia particularia prosequitur, ac tandem concludit. *Crede mihi, quoniam fraternè tibi, & ex intimo recessu loquor.* Et serm. 1. de Institut. Monachorum circa finem. *Porrò* (inquit) *in huiusmodi contubernio, neutiquam patitur charitatis lex aliquas coiri seorsum aut amicitias, aut sodalitates.* Quod serm. 2. iterum repetit, & in regul. 34. ex fusioribus, amorem hunc vitiosum vocat, & vitium maximè infame. Ac denique in Const. Monach. cap. 30. *Charitatem* (inquit) *habere inter se mutuam fratres debent, non ita tamen, vt duo, trésve, à cæteris inter se, sodalitatem coeant; quandoquidem hoc non charitas est, sed seditio, & diuisio; & eorum, qui sic coëunt, improbitatis indicium.* Ad huiusce ergo humanas familiaritates vitandas, præter actualem superiorum vigilantiam sunt in Societate regulæ, quæ continuè, ac veluti habitualiter illas impediunt; cuiusmodi est regula 33. inter communes: de aperta cubiculi ianua, dum vnus in alterius cubiculum ad colloquendum etiam de licentia superioris intrat, & 34. de non se tangendo, etiam per iocum.

Quintum medium cautela familiaritatis, humanæque amicitiæ inter religiosos Societatis maximè iuuenes. *Basil.*

10. Vltimò inter omnia media, quæ spectant ad opus, vt sic dicam, operantis, efficacissima etiam sunt, quæ virtutem habent ex opere operato; qualia maximè sunt Sacramentum confessionis, & Eucharistiæ, quæ licèt ad omnem gratiam, & virtutem conferant, specialiter tamen ad castitatis obseruantiam conferre censentur: confessio quidem, præter Sacramentalem, & internam gratiam, propter consilium, & auxilium Confessoris, qui si suo munere benè vtatur, & pœnitens non obsistat, credendum est, Deum speciali auxilio dirigere, & illuminare, vt pœnitentem in difficultatibus circa obseruationem castitatis occurrentibus superandis adiuuet. Eucharistia verò, quia proprium eius est propter mundissimam Christi carnē, & sanguinem virgines germinare, vt dicitur Zachar. 9. & exponit ibi Hieronymus, & Paschasius lib. de corpore & sanguine Domini cap. 21. Et Laurent. Iustinian. lib. de disciplina Monast. cap. 19. huic Sacramentum specialiter tribuit fomitis mitigationem. Et plures alios retuli in 3. tom. 3. p. disput. 63. sect. 10. disp. 64. sect. 1. Propter quod dixit Bernard. serm. de cœna Domini. *Quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritus vlceris huius ferre queat? Confidite,*

Vltimum med. frequens vsus confes. & communionis.

Hieron. Paschas. Laur. Iust.

Bern.

A *quia in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacri Domini corporis, & sanguinis pretiosi inuestituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, vt videlicet minuat sensum in minimis, & in grauioribus tollat omnino consensum.* His igitur remediis etiam vtitur Societas, per frequentem vsum horum Sacramentorum, vt constat ex 3. p. Constit. cap. 1. §. 3. & in superiorib. lib. 1. cap. 3. n. 4. tactum est, & explicatum quanta diligentia adhibeatur, vt hæc frequentia non minuat, sed augeat potiùs reuerentiam, & fructum horum Sacramentorum. Atque ita quidem existimo tantam animorū puritatem, & castimoniam, quantam per Dei gratiam in scholaribus, & operariis Societatis manifestissimus indiciis cognosci potest, huic potissimum Sacramento ascribendam

B esse, quanuis alia etiam remedia, & multum iuuent, & necessaria sint.

CAPVT IV.

Vtrùm votum paupertatis religiosæ scholarium Societatis eos reddat incapaces dominij.

QVanuis hoc loco tractemus de gradu scholarium, dicemus nihilominus consequenter, omnia quæ circa hoc votum toti Societati communia sunt; nam secluso vno effectu peculiari, quem votum hoc in scholaribus approbatis non habet in materia paupertatis, & in obligatione, idem paupertatis votum commune est omnibus. Et quanuis in quibusdam sit solenne, & in aliis simplex, hoc solum prouenit ex differentia in conditione inclusa, vel absoluta traditione quæ in superioribus toto ferè lib. 3. satis explicata est, neque hîc habet specialem difficultatem. Non agimus autem nunc de speciali voto, quasi reflexo, quod professi faciunt de conseruando, & tuendo instituto, quoad rigorem paupertatis; nam de hoc infrà lib. 6. cap. 6. dicemus, simul cum aliis votis professorum; agimus ergo hîc solum de directo paupertatis voto, de quo primò videbimus, quos effectus habeat in personis Societatis; deinde de materia eius, & quantum in singulis seu præcipuis partibus eius obliget. Porrò autem materia tota, & obligatio voti paupertatis reducitur ad duo capita, scilicet, dominium sub quo comprehenditur omne ius proprium, & vsum; & ideo dicemus priùs de priori capite, quod nomine etiam proprietatis significari solet; postea de vsu. Circa dominium autem nihil est quod dicamus de gradu professorum, quia illi omnino sunt incapaces dominij, idémque est de coadiutoribus formatis, qui quoad hoc æquiparantur professis, & vtrique eisdem obligationibus tenentur in hac parte, & per eadem iura regulandi sunt, quibus alij religiosi professi aliarum religionum, exceptis his quæ infrà dicemus cap. 6. & 7. de vsu, & de domibus professis. Solùm ergo de scholaribus, sub quibus comprehendimus omnes, qui post biennium solùm vota simplicia emiserunt, superest proposita quæstio. Cuius difficultas tota est in posteriore parte tituli: nam quæ in priore inuoluitur, cùm pendeat ex iure positiuo, & ex intentione vouentium difficultatem non habet, vt iam videbimus.

1. Quid & quo ordine de paupertate hîc tractandum.

C

D

E

Primò ergo certum est huiusmodi personas non fieri inhabiles ad dominium, & proprietatem 2.

Prima assertio.

tem bonorum temporalium vel retinendam, vel de nouo acquirendam. Probatur, quia nullo iure positiuo redduntur inhabiles: ostensum autem in tom. super. est, huiusmodi impedimenta irritantia, seu inhabilitates sine adminiculo iuris non contrahi; quin potiùs hoc ipsum declarauit Gregor. XIII. expresè in Constitutione, *Ascendente Domino*, dicens, *Licèt, qui, quoad gradus professorum, & coadiutorum formatorum nondum peruenerunt, bonorum suorum ius, atque dominium, tum alias ob iustas causas, tum etiam, vt maiorem Societas habeat libertatem, illos, si opus fuerit cum minori offensione dimittendi ad tempus Generalis Præpositi iudicio præscribendum valeant retinere*, &c. Per quæ verba non condidit Gregorius nouū ius, sed declarauit antiquum. Nam licèt in prioribus Bullis hoc non fuisset tam expresè declaratum, tamen eo ipso, quòd hæc vota scholarium solùm admittebantur, vt simplicia, eísque in nulla Pontificum Bulla talis effectus adiungitur, illis non conuenit; quia iure communi, solum votum solenne paupertatis habet adiunctum hunc effectum. Vnde in eadem cōstitutione, cùm de Coadiutoribus formatis, quorum vota etiam simplicia sunt, dicitur, esse omnis hæreditariæ successionis incapaces, nihilque omnino proprij habere posse, additur; *Iuxta easdem constitutiones*, scilicet, Societatis; quia scilicet ex iure communi, votum eorum non poterat hunc effectum habere, cùm solenne non sit. Igitur iuxta peculiare ius Societatis in constitutionibus à sede Apostolica approbatis contentum, de huiusmodi effectu iudicandum est. In 4. autem p. Constit. cap. 4. litera E, sic declaratur. *Hæc cōsuetudo facit, vt quanuis paupertatis votum sit emissum, bona tamen temporalia haberi possint ad certum vsque tempus, quod superiori intra probationis spatium videbitur.* Vbi *probationis* nomine intelligitur totum tempus, donec scholares approbati ad vltimum gradum professorum, vel Coadiutorum formatorum admittantur; proximè enim dictum fuerat scholares cùm approbantur, simul admitti, & ad suum gradum, & ad probationem ad vlteriorem gradum. Et ita tacitè exponitur tempus probationis, de quo sermo est in Exam. cap. 4. §. 2. & 5. vbi dicitur, omnes professos, & Coadiutores formatos Societatis debere actu relinquere omnia priusquam ad illos gradus admittantur, reliquos verò omnes qui in probatione versantur cùm primùm superiori visum fuerit. quod etiam in 3. p. c. 1. §. 7. & p. 6. cap. 2. §. 11. liter. H.

Probatur primò per medium negatiuum.

Secundò authoritate positiua.

Probatio in Societate non semper valet nouitiatum.

3. Hinc secundò certum est, hoc votum paupertatis nihil obstare, quominus proprietas, & dominium talium bonorum, licitè aliquo tempore retineatur, scilicet, quandiu per superiorem renunciari non iubetur. Hoc manifestè probatur ex dictis constitutionibus, & approbationibus Pontificum. Ratio etiam est clara; quia votum non obliget vltra intentionem vouentis; sed qui paupertatem vouent in hoc gradu Societatis, non intendunt se obligare ad carentiam paupertatis alio modo, quia vouent paupertatem *iuxta constitutiones*, & in constitutionibus ita est declarata eorum paupertas; ergo. Item hoc votum, quanuis non sit solenne, in hoc tamen cum solenni conuenit, quòd pendet in suo valore, & obligatione ab acceptatione Summi Pontificis, per religionem approbatam; ergo non amplius obligat, quàm sit intentio religionis acceptantis, & Pontificis approbantis illam. Neque propterea dicendum est hoc votum non esse de abdicanda proprietate, & dominio rerum omnium: nam re vera illud etiam complectitur illud votum. Solùm in hac parte differt ab aliis, quòd nō obligat ad statim, neque independenter ab omni alio; sed cum subordinatione ad voluntatem superioris; tamen cum ordine ad illam re vera est votū relinquendi cum effectu omnem proprietatem, & dominium. Vnde fit, quotiescumque superior præscripserit, ac designauerit tempus ad relinquendum dominium, & possessionem omnium bonorum, statim obligari scholarem Societatis ad abdicanda omnia, non solùm ex vi constitutionis, (quæ per se non obligat ad culpam) sed ex vi voti quod per se obligat sub culpa mortali. Vnde ad hanc obligationem necessarium non est, vt superior proprium præceptum sub virtute obedientiæ imponat, quia hæc obligatio per se nō est ex voto obedientiæ, (licèt illa possit per accidens adiungi;) sed est ex vi voti paupertatis, quia tunc impletur conditio, seu tempus pro quo talis actus, seu abdicatio Deo promissa fuerat. Sicut si quis promittat religionem ingredi infra tempus ab alio præscribendum, statim ac alius designat tempus, obligatur voto non ex præcepto, vel obedientia alterius, sed solùm quia conditio seu tempus ad obligationem voti expletum est.

Secunda assertio.

Probatur authoritate & ratione prima.

Secunda.

Tacitè obiectioni occurritur.

Obligatio scholarium ad disponēdum, est ex voto paupertatis.

4. Ex quo obiter inferri, ac notari oportebit, quanuis hoc votum paupertatis non faciat incapacem dominij, tam acquirendi, quàm retinendi; neque omnino prohibere, vt vtrumque licitè fieri possit, intercedere nihilominus differentiam inter retentionem, & acquisitionem dominij, quòd retentio dominij illarum rerum, quæ ante emissum tale votum possidebantur, est licita, eo ipso quòd nō prohibetur, seu eo ipso quòd non præcipitur abdicatio, vt ex supradictis patet; quia votum sub eo modo fit, & non aliter. Vt autem acquisitio noui dominij licita sit, non semper sufficit conditio huiusmodi, seu non prohibitio, sed oportebit, vt authoritate, & voluntate superioris acquiratur. Ratio est, quia licèt votum non obliget absolutè ad non habendū proprium, obligat nihilominus ad non vtendū aliqua re, vt propria, vt constat ex Exam. c. 4. & 3. p. c. 1. §. 7. *Doceatur omnes quòd nulla re tanquā propria vti debeat*, &c. At verò propria authoritate, & voluntate, & inscio superiore nouum dominiū alicuius rei acceptare est magna proprietas, & vsus rei, vt propriæ; ergo est tali voto contraria. Et ita clarè cernitur differentia inter retentionem, & acquisitionem dominij; nam ad retinendum dominium, acquisitum ante votum, non est necessarius positiuus actus, vel vsus rei, sed sufficit carentia actus alienandi, seu donandi, & ideo sufficit etiam, quòd talis actus non iubeatur. Ad acquirendum autem nouum dominium requiritur nouus actus per se contrarius paupertati, nisi fiat cum dependentia à superiore, quæ non seruatur per solam negationem specialis prohibitionis, & ideo requiritur vt positiuè ab ipso concedatur. Atque ita intelligendum etiam est, quod in 6. p. Const. c. 2. §. 11. dicitur, *Vt nihil proprium domi teneri, ita nec foris apud alios potest.* Quod in declaratione absolutè intelligendum dicitur de professis, & Coadiutoribus formatis; nam de aliis solùm intelligitur quoad illas res, quæ in præsenti subsunt eorum dispositioni: *nihil enim horum habere debent, nisi conscio & approbante superiore.* Et hinc etiam fit, vt si aliquas res apud se retineant ex his quarum ante ingressum dominium habebant, illarum etiam vsum, vel possessionem occultè,

In hoc voto interest inter retinendū antiquum dominium, & nouum acquirendum.

culte, aut propria authoritate retinere non possint, quia iam vterentur illis rebus vt propriis; & hoc etiam in prædicta declaratione significatur; quæ Societatis iura, quia circa materiam voti sunt, grauiter obligant, quamuis de se aliàs grauiter non obligarent.

5. Obiectio bipartita contra doctrinā præcedentem. Sed obiici potest, quia dupliciter potest acquiri de nouo alicuius rei dominium. Primò quasi ab intrinseco, ex vi prioris dominij, seu iuris, quod ante votum possidebatur, & retentū postea fuit, sic acquiruntur fructus prouenientes ex propria re fructifera, vel beneficio, &c. Item sic acquiruntur bona paterna ratione iuris hæreditarij, quod ex vi huius voti non statim amittitur donec renuntietur iubente superiore: & idem est de aliis iuribus. Et declaratur 3. p. Const. cap. 1. lit. F. Alio modo acquiri potest proprium, per extrinsecam aduentitiam donationem pecuniæ, vel alterius rei similis. *Prima pars.* Ad priorem autem modum acquirendi dominium, non videtur requiri positiua facultas superioris; nam veluti naturali consequutione acquiritur. *Secunda pars.* Ad posteriorem tamen sufficiens non videtur, imò nec dari posse ab ipso superiore, quia harum rerum, quæ subsunt actuali dispositioni, & vsui religiosorū, nullus debet habere proprium, vt dicitur in præd. c. 2. 6. p. Const.

6. Diluitur pars prior. Respondeo ad priorem partē, aliquando quidem acquiri nouum dominium rerum, seu fructuum sine noua acceptatione ipsius domini, per solam nouam rei existentiam, & tunc clarum est non esse necessariam positiuam facultatem à Superiore concessam, quia iure ipso data est. Cùm enim ius Societatis concedat, seu permittat scholaribus dominiū antiquorū bonorum, consequenter conceditur, vt si illa immobilia sint, & fructifera, successu temporis dominium illud crescat, & extendatur ad fructus, & alias res similes; quāuis illas, vt proprias habere nunquā liceat. Aliquando verò tale est dominium, vt licèt ex vi alicuius antiqui iuris acquiratur, nihilominus necessaria sit noua volūtas, & acceptatio, sicut est paternæ hæreditatis aditio, seu successio, & tunc censeo, necessariam esse superioris scientiā, & facultatem, vt actus rectè, & secūdùm votū paupertatis fiat propter rationem in n. 4. factam. Imò licèt talis actus aliter factus validus sit, quia nullo iure irritatur, non tantùm erit ita firmus, quin à superiore irritari possit, propter generalem dependentiam voluntatis religiosi à suo superiore. *Diluitur posterior.* Ad alteram partem negatur facultatem illam, aut sufficientem non esse, aut à superiore dari nō posse: nihil enim obstat, cùm hoc non repugnet capacitati, aut voto talis personæ; neque etiam obstat illa constitutio, cùm intelligi debeat cum distributione accommoda, de quibusdam scilicet absolutè; de aliis cum illo addito, *sine voluntate superioris.* Itaque licèt hæc facultas ordinariè dari nō debeat, tamen intercedente rationabili causa, licitè, & validè concedi potest, præsertim quando ordinatur ad aliquam peculiarem, & personalem commoditatem, extra communem vsum earum rerum quæ in religione conceduntur, cuiusmodi esset sacra aliqua imago, vel reliquarium, vt vocant, aut interior vestis corpori necessaria, &c. quarum proprietas nulla ratione permittenda est, nec etiam curiositas, vt in instructione ad renouationē spiritus latè inculcatur, & in ordinationibus contractis c. 4. n. 14. Neque prædicta facultas repugnat prædicto voto paupertatis, tū quia licèt sit ad acquirendam proprietatem illius rei, non tamen ad vtendum illa vt propria; tum etiā, quia illud dominium semper est pendens à voluntate superioris, à quo potest semper reuocari: argumento eorum, quæ tradit Nauar. consil. 14. de statu monachorum, quod incipit, Generalis Ordinis eremitarum num. 7. & sequentibus. *Nauar.* Videri etiam potest Basilius de Ponce p. 1. variarum in quæst. 9. *Basil.*

7. Difficultas bimembris. Ex his igitur oritur difficultas vltimo loco posita in titulo quæstionis, quomodo scilicet hæc limitatio voti paupertatis, non repugnet statui religionis. Potest autem hæc difficultas oriri vel ex sola capacitate dominij, vel ex non absoluta prohibitione. *In priori membro ratio dubitandi.* Et quoad priorem partem ratio dubitandi esse potest, quia incapacitas dominij est de intrinseca ratione illius status; quia religiosus est ciuiliter mortuus: ergo repugnat illi posse habere actionem aliquam ciuilem; ergo & esse capacem dominij, vnde de Abbate Arsenio refertur in vita eius c. 9. apud Surium tom. 4. ex Simeone Metaphraste Arcadium Imperatorem dono ad eum misisse omnia vectigalia Ægypti, vt per eum pauperibus & sacris monasteriis distribuerentur, ipsū autem respondisse, *Pecuniæ distributio nequaquam ad me pertinet, qui iam sum mundo mortuus; mortui verò nulla est actio.* *Surius.* Et cap. 25. refertur, Senatorem quendam illum instituisse hæredem copiosæ hæreditatis, ipsum autem respondisse; *Ego priùs mortuus sum quàm ille, cur ergò me hæredem instituit?* & ita remisisse eum, qui testamentum adduxerat, nihil accipiens. *Confirm.* Accedit, quòd religiosus in eo comparatur seruo, quòd non est capax dominij, vt ex Innocentio & communi sententia annotauit Nauar. Commentar. 2. de regul. num. 4. & consil. 14. de statu Monach. num. 8. *Nauar.*

8. Vera resolutio. Hoc verò membrum facilè expeditur, iam enim in tom. super. ostensum est, huiusmodi incapacitatem non esse de substantia religiosi status. *Primò.* Primò quidem, quia votum solenne non est de essentia status religiosi: votum autem simplex non affert secum necessariò illam incapacitatem. *Secundò.* Secundò, quia tota paupertas necessaria ad perfectionē est in potestate voluntatis eius, qui eam paupertatem amplecti vult. Reddere autem se incapacem dominij, non semper est in hominis potestate quantumcunque velit, quia hoc pendet ex lege, vt suprà eodem tom. visum est; ergo non est per se necessaria illa incapacitas ad statum perfectionis. Tertiò est ratio à priori, quia illa capacitas nihil obstat perfectioni, si nusquam reducatur in actum cum libera facultate, vt à fortiori patebit ex puncto sequenti.

9. Ad rationem dubitādi in n. 7. Neque obstat quòd religiosus dicatur mortuus mundo; nam id si loquamur in iure interno, vt ita dicam, & in ordine ad perfectionē magis consistit in affectu, & in renuntiatione eius cum effectu, quod principaliter fit per votum obedientiæ concurrentibus aliis, quàm in carentia facultatis, seu capacitatis legalis, ad bona externa, vel alios actus similes, quamuis in ordine ad forum externum frequenter dicatur religiosus ciuiliter mortuus, propter dictos effectus legales. Arsenius autem in historiā citata, in priori sensu videtur loquutus, quia eo tempore, hoc est, ante quadringentesimum Christi annum, fortasse nondum erant institutæ leges Ecclesiasticæ, circa statum religiosorum, vel saltem id nullo sufficienti signo constat, vt in tom. super. tractatum est. Quod etiam ex facto ipso conciliare possumus; nam acceptare vectigalia, vt inter pauperes, & monasteria distribuerentur, non erat actus dominij, & quantumcunque esset incapax illius, potuisset illud munus accipere, sicut nunc multi

multi religiosi interdum illud exercent sanctè & piè acceptando dispensationem alienorum bonorum. Arsenius autem noluit illud munus accipere, quia non erat consentaneum suo statui, & quo ad omnia, quæ ad illud spectabant, se mortuum reputabat, vel etiam quia non erat sui iuris, sed alterius; sic enim dixit, mortui non esse actionem; non enim loquebatur de actione ciuili, quæ ibi necessaria non erat, sed, vel de quacunque actione exteriore dissona suo statui, vel fortasse meliùs de actione, qua quis dicitur se agere, seu mouere; quia religiosus semper ab alio moueri debet. Idem manifestius est in alio exemplo: tum quia verisimile est senatorem virum non ignorasse, an monachus esset inhabilis, vt hæres institueretur, & ita factum illud indicat eo tempore ius illud nondum fuisse institutum. Tum etiam, quia potiùs si Arsenius fuisset incapax, non debuisset repudiare hæreditatem, quia non ad ipsum, sed ad monasterium pertinuisset, sicut nunc contingeret, iuxta Authent. *ingressi*. C. de sacrosanct. Eccles. ergo illo facto magis ostenditur voluntas repudiandi omnia, vel ad summum obligatio, quàm incapacitas, atque ita propter affectum, vel obligationem vocasse se mortuum, non propter incapacitatem. Sic autem omnes de Societate, etiam scholares, verè debent esse mundo mortui. Vnde in Examine cap. 4. §. 7. de vnoquoque religioso Societatis dicitur, debere omnia relinquere, vt qui mundo & proprio amori mortuus, soli Christo Domino nostro viuit. Et in 6. p. Constit. cap. 1. dicitur, *Sibi quisque persuadeat, quòd qui sub obedientia viuunt, se ferri ac regi à diuina prouidentia, per superiores suos sinere debent, perinde ac si cadauer essent, quod quoquouersus ferri, & quacunque ratione tractari se sinit.* Et eadem ratione non obstat, quòd religiosus seruo comparetur: tum quia illa comparatio maximè fit ratione voti obedientiæ, & non fit propter similitudinem eiusdem rationis, sed propter quandam proportionem, vt suprà citato tom. dixi, & ideo non oportet similitudinem tenere in omnibus. Tum propterea, quia seruus etiam, de licentia domini potest habere aliquid proprium, quod multo minus repugnabit si illud permittatur habere dependens semper quasi in conseruari, seu in vsu à voluntate Domini.

Ad cõfirm. in eodem num.7.

10. Maior ergo difficultas est in alio membro; nam licèt retinere, quasi in actu primo capacitatem dominij, non sit contra substantiam religiosi status, tamen maximè videtur huic repugnare, quòd liceat hanc potestatem in actum secundum reducere, retinendo, vel acquirendo dominium. Primò, quia licèt capacitas non pendeat ex voluntate, tamen actus nihil habendi in voluntate positus est, non enim sumus actu Domini, nisi volendo: ad perfectionem autem necessaria est talis voluntas, quæ habeat effectum, iuxta illud, Luc. 14. *Nisi quis renuntiet omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et ratio est, quia paupertas in tantum confert ad perfectionem, in quantum tollit externam curam, & solicitudinem temporalium rerum, & occasiones distractionum, & negotiorum secularium, quas solent habere coniunctas. Hæc autem omnia sequuntur ex proprietate & dominio, quidquid sit de capacitate; ergo saltem necessarium est ad hunc statum ita omnia relin-

Contra posterius mẽbrum ratio dubitandi.

A quere, vt non liceat aliquid proprium retinere, aut acquirere. Denique hoc maximè confirmare videntur illa verba Innocentij III. in cap. *cùm ad monasterium.* de statu monach. *Abdicatio proprietatis sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Vnde nihil frequentius est in iure, & interpretibus eius, quàm proprietatem repugnare statui religioso, vt patet ex cap. *monachi*, & cap. *super quodam.* de statu monach. & multa de eadem re diximus in tom. super.

Cõfirmatur ex cap. *cùm ad monasterium.*

Nihilominus certissimum est, hoc votum paupertatis scholarium Societatis, quale à nobis declaratum est, esse sufficientissimum ad B verum statum religiosum constituendum, imò & acquirendæ perfectioni nihil obstare in tali statu. Quod quidem authoritate sufficienter confirmatur, definitione Gregor. XIII. qui vtrumque de illo voto declarauit: scilicet & non obligare ad relinquendum statim omne dominium & nihilominus esse sufficiens, vt cum aliis votis verum, ac proprium religiosum constituat. Imò quod maius est, Pius V. antea declarauerat esse sufficiens ad constituendum, non solùm verum pauperem Euangelicum, sed etiam mendicantem. Nam in Bulla, *Dum indefessæ*, de tota Societate, & de singulis eius personis declarauit, *Verè, & non fictè* religiosos mendicantes fuisse, esse, & fore. Explicauerat autem C paulo antea se loqui de Societate, vt domos & Collegia complectitur: vnde non est dubium, quin sub illis verbis scholares approbatos comprehendat: Oportet autem, vt ratione, similitudine, & exemplis veritatem hanc comprobemus. Et ratio quidem applicari hîc potest illa, qua sæpe in superioribus vsi sumus; quia scilicet, paupertas non habet certam, & definitam mensuram pro omnibus religionibus, seu religiosis statibus, sed vnicuique applicatur iuxta proportionem finis sibi propositi, vt annotauit D. Thom. opuscul. 17. cap. 15. & 16. & sumi potest ex eodem, obseruátque ibi Conrad. 1. 2. quæst. 108. art. 4. & ex 2. 2. quæst. 186. art. 6. & 7. & Couar. in 4. Decret. p. 2. cap. D 3. §. 1. num. 18. vbi inter alia ait, non esse contra substantiam religionis vouere paupertatem limitatam, licèt possit esse contra substantiam voti, attenta qualitate religionis, quam quis profitetur. Cùm enim paupertas solùm sit instrumentum perfectionis, illa in vnaquaque religione sufficit ad substantiam religiosi status, quæ fuerit necessaria, & sufficiens ad perfectum finem in tali religione intentum. Quanuis enim in omnibus religionibus detur essentia religionis; nihilominus aliquid potest pertinere ad essentiam vnius, quod non pertineat ad essentiam alterius. Quod significauit Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de regular. in illis verbis, E *Quæ ad suæ professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, &c. ad eorum respectiuè essentiam, &c. pertinentia fideliter obseruent.* Ergo quanuis abdicatio omnis proprietatis, statim, & sine vlla conditione pertineat ad substantiam alicuius status religiosi, non propterea necesse est, vt sit de substantia omnis huiusmodi status. In Societate autem nostra authoritate Summorum Pontificum declaratum est ad finem eius sufficere pro gradu scholarium illud genus

11. Certa resolutio.

Probatur authoritate Pontif. Gregor. XIII.

Probatur item ratione.

D. Thom. *Conrad.* *Couar.*

Tt paupertа

paupertatis, & illa constituta est, vt substantialis, in tali gradu religiosi status, & re vera est sufficiens ad perfectionem acquirendam; ergo votum eius erit etiam sufficiens ad constituendum religiosum statum.

12. Obiectio contra proximam rationem. Dicere verò potest aliquis. Hoc discursu probari hanc statum esse quidem religiosum, sed tamen valde imperfectum, saltem ex hoc capite, sicut in superiori tomo dicebamus militares religiosos, qui solùm voueut castitatem coniugalem esse veros religiosos; nemo tamen negabit statum illum quoad eam partem esse valde imperfectum. Dissoluitur suadendo posteriorē partem positæ resolutionis. Ad hanc ergo obiectionem refellendam, probandum vlteriùs est illud votum esse sufficientissimum ad omnem perfectionem, quæ in religioso statu, quatenus est schola perfectionis acquirendæ desiderari potest. Diximus enim in lib. 1. cap. 2. quod semper præ oculis habendum est integrum Societatis institutum eminenti quadam ratione continere, & statum perfectionis acquisitæ & communicandæ. Fatentur ergo ad hunc posteriorem gradum, seu statum necessarium, vel valde conueniens esse intra latitudinem status religiosi carere omni dominio, & proprietate. Vnde consequenter admittimus scholares Societatis nondum peruenisse ad illum gradum: nihilominus tamen dicimus dominium, vel proprietatem bonorum, si vsus rei non sit tanquam propriæ, sed, (quod perinde est) si illud dominium non sit liberum quoad vsum, vel administrationem, imò nec quoad durationem, sed quoad hæc omnia pédeat ex voluntate Prælati, nihil omnino obstare acquirendæ perfectioni, & ideo nihil etiam minuere statum perfectionis requirendæ; sed hoc non obstante posse esse perfectissimam, si ex fine, Suadetur. & aliis mediis nihil illi desit. Probatur, quia paupertas in tantum confert acquirendæ perfectioni, in quantum tollit curam, & solicitudinem rerum humanarum, & vitat occasiones & pericula quæ ex hac cura oriri solent: ac denique, quia confert, vt minuatur affectus rerum temporalium, & transferatur ad spirituales: sed hæc omnia efficit perfectè dictum votum paupertatis, & è contrario nihil eis obstat illa retentio dominij, quam tale votum permittit; ergo talis paupertas non solùm sufficit ad statum religiosum, quatenus est status perfectionis acquirendæ, sed etiam ad omnem excellentiam, & perfectionem eius. Maior D.Thom. certissima est ex doctrina D. Thom. citata quæst. 186. art. 3. quæ in tom. super. declarata est. Minor patet, quia administratio talium bonorum, & vsus eorum vt proprium non manet in voluntate talis religiosi, sed sui superioris; ergo per se nullam solicitudinem, neque occasionem, aut periculum afferre possunt subdito, si votum suum, sicut tenetur, obseruet: ergo illud dominium nihil Confirm. 1. potest perfectioni acquirendæ obstare. Confirmatur primò, quia hac ratione dominium, quod est in communitate aliqua religiosa, non minuit perfectionem singulorum, quia non generat in eis solicitudinem, aut curam particularem, eo quòd neque administratio ad eos pertinet, neque etiam vsus, nisi quatenus à superiore conceditur, D.Thom. vt docuit D. Thom. 2. 2. quæst. 188. art. 7. Sed prædictum dominium particulare omnino dependens à voluntate Superioris, similiter non impedit, vt declaratum est; neque ex se inducit inordinatum amorem temporalem, cùm ratione voti supponat hominem paratum ad relinquendum illud quoties superior præscripserit; ergo eadem ratione non impedit, neque minuit perfectionem. Confirm. 2. Confirmatur secundò, quia illud dominium est veluti materialiter, vt sic dicam, in tali persona, seu ita ligatum per votum, vt non habeat vim aliquid agendi. Quod adeò verum est, vt in regulis Prouincialis Societatis cap. 10. in fine dicatur. *Etiamsi quibusdam ad tempus proprietas bonorum temporalium permittatur, vsum tamen eorum ad propriam vtilitatem nulli esse concedendum.* Cur ergo talis proprietas perfectionem impediet? Omne enim impedimentum ex actione aliqua, vt est vsus, administratio, &c. prouenit. Quocirca optimè hîc approbari potest illud Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Reliquum est, vt qui habent, tanquam non habentes sint, & qui emunt, tanquam non possidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.* Hoc enim consilium non solùm in affectu, sed etiam in effectu implent, qui ita aliquid habent, vt ratione voti illo vti non valeant, nec frui, nec retinere, nisi quatenus ab alio conceditur.

13. Illustratur vlterius data resolutio optima similitudine. Quod vlteriùs declaratur exemplo vxoris, de qua in particulari loquebatur Paulus in citatis verbis, dicens, *Qui habent vxores tanquam non habentes sint.* Quod dictum licèt ad omnes coniugatos respiciat magis affectum, quàm effectum, propriè omninò, & in effectu verificatur in coniugato, qui post consummatum matrimonium viuente vxore de legitima licentia eius religionem profitetur, in illo enim vinculum matrimonij integrum manet, & ita quoad proprietatem, & radicale dominium vxorem habet. (vnde & si contra votum ad illam accederet, non tamen accederet ad non suam, nec proinde sextum præceptum violaret) tamen ita habet, ac si non habeat, quia illa licitè vti non potest, ideóque nihil perfectioni obstat talis modus proprietatis, quia est ibi quasi materialiter tantùm, seu ligata per professionem, cur ergo in dominio temporalium bonorum illo modo ligato, non poterit idem cum proportione intelligi. Vnde rectè dixit Theodoricus quidam Coloniensis Cancellarius, tractatu de peculio religiosorum cap. 7. quem refert Carthusianus tom. 2. oper. minorum opuscul. de reformat. claustralium art. 16. *Magis nocere religioso vsum peculij sine proprietate, quam proprietatem sine vsu.* Theodoric. Carthus.

14. Illustratur tandem exemplis antiquis. Vltimò afferre possumus ex antiquitate exempla, quibus ostendamus veros, & perfectos religiosos habuisse aliquid proprium. Nam Hieron. Hieron. in vita Malchi, de illo refert rediisse in patriam, vt bona sua à matre defuncta relicta distribueret, & addit partem monasterio, partem pauperibus dedisse, partem verò sibi reseruasse. Et in epist. 26. ad Pammachium in fine, vbi refert, cùm in Bethleem monasterium ædificasset, & tot ad eum confluerent monachi, vt vix vires sufficerent ad opus sustinendum, *Compulsum fuisse fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt semirutas villulas, quæ barbarorum effugerant manus, & parentum communium census venderet*, &c. Ex quibus verbis intelligimus Hieronymum illo tempore nondum reliquisse suorum bonorum proprietatem & vsum, cùm tamen ipse iam esset perfectissimè pauper, vt ex toto discursu illius epistolæ intelligi potest. Et similia exempla sumi possunt ex his quæ de antiquis monachis referuntur in vitis Patrum, & aliqua indicauimus tom. præcedent. tractando de paupertate religiosa in genere, & infrà in cap. sequent. numero 4. locum Basilij ad hoc confirmandum expendemus. Quod Obiectio. si quis

si quis fortè dicat Sanctos illos pro illo tempore, vel statu habuisse paupertatem in affectu, non verò in actu, quod sufficit quidem ad perfectionem acquirendam; imò hoc tantùm pertinere directè ad perfectionem, docuisse D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 3. ad 1. non tamen sufficere ad statum perfectionis, præsertim acquirendæ. Contra hoc est, quia hinc sequitur Hieronymum, (& idem, est est de similibus) eo tempore non fuisse in statu perfectionis; quod non video qua probabilitate, aut verisimili coniectura dici possit. Deinde D. Thom. in eodem loco docet in Episcopis satis esse ad statum perfectionis paupertatem in præparatione animi, qua diuitias ita contemnant, vt parati sint illas expendere vel amittere propter gloriam Dei, & vtilitatem proximorum; ergo etiam illi Sancti potuerunt esse in statu perfectionis acquirendæ, & postea etiam acquisitæ, etiamsi actu nondum proprietatem suorum bonorum omnium reliquissent, quia iam, & affectu, & (vt credendum est) voto, & obligatione cum effectu illa reliquerant; quanuis fortasse expectarent cōmodum tempus illam obligationem exequendi. Ita ergo in his religiosis Societatis contingit, in quibus opportunitas exequendi votum, & obligationem actu relinquendi omnia, non est alia, nisi voluntas Prælati locum Dei tenentis, qua nulla potest esse magis consentanea perfectioni.

D.Thom.

15. Ad ratiōné dubitandi in num. 10. Ex his ergo satis responsum est rationi dubitandi in principio positæ. Non enim deest huiusmodi religiosis affectus relinquendi omnia, imò neque obligatio exequendi talem effectum; sed modus, & tempus habent certam determinationem omnino non pendentem ab eorum voluntate, sed suorum superiorum, quod nihil perfectionem impedit, aut minuit, quia, vt ostensum est, proprietas, vel dominium sic retentum ad tempus propter finem pertinentem ad bonum commune talis religionis, vt indicauit Greg. XIII. in prædicta constitutione, & cum prædicta dependentia nihil impedit perfectionem conquirendam. Ad caput autem *cùm ad monasterium*, variæ dantur expositiones. Communiùs autem recepta est, Pontificem loqui in sensu composito, id est, non posse Pontificem dispensare cum monacho manente monacho, vt proprium habeat, vel vt violet castitatem, quia non potest facere, vt aliquis habeat votum, & agat contra illud, vt tom. super. visum est. Sed quia in hoc sensu videtur maximè procedere obiectio; ideo aduerto primò Pontificem non loqui de religioso statu absolutè, sed de monacho, ac monachatu; verba enim sunt, *Adeò est annexa regulæ monachali*; & priùs. *Nec æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monachorum dispensare.* Facilè autem dabimus abdicationem omnis proprietatis, esse essentialiter annexam statui monachali; nam ex vi suæ regulæ tale votum postulat. Et in hoc sensu admitti etiam potest, quod dixit Richard. in 4. d. 38. art. 9. quæst. 1. ad 4. & ex illo Angles in 2. p. quæst. de dominio, art. 1. difficult. 3. Si Papa alicui monacho concedat, vt habeat dominium, illum iam non futurum monachum; quia licèt Papa possit facere de monacho, non monachum, non tamen potest facere, vt habeat proprium, quia proprietatis abdicatio est de essentia monachi. Quod magis declarauit Nauar. Comment. 2. de regul. num. 15. ad 3. non posse Papam facere, vt regularis fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ stante voto paupertatis solenni. Vbi ex-

Ad confir. ibid. ex cap. *cùm ad monast.* prima responsio.

Richard. Angles.

Nauar.

pendenda est illa adiectio vltima (*solenni*) quia de ratione talis voti est, quòd omnino obliget ad non habendum proprium, imò vt reddat incapacem ad illud, ideóque repugnantiam inuoluit, vt durante hoc votum liceat agere contra illud; & ideo fortasse vsus est Pontifex in illo textu illis verbis, *Vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.*

Secundò addo Pontificem formaliter potiùs quàm materialiter (vt sic dicam) loqui ibi de proprietate, quæ præter dominium includit etiam vsum rei, vt propriæ, imò reuera magis loquitur de hoc vsu, quàm de radicali dominio; loquitur enim contra Prælatum, qui putat se posse concedere subdito bonorum proprietatem, & fortasse illam concedebat, clarum est enim non potuisse verum dominium concedere cuius monachus non est capax. Neque ad religiosos quidquam interest hoc habere dominium, dummodo re possent vti vt propria. De hoc ergo negat Pontifex posse à Prælato concedi, vel etiam à seipso, quod facilè admittere possumus, non solùm respectu monachi, sed etiam respectu cuiuscunque veri religiosi, quandiu in eo statu durat, quia non potest cum eo dispensari, vt habeat vsum alicuius rei, omnino independentem à superioris voluntate, saltem ipsius Summi Pontificis, ita vt possit illam alienare, consumere, expendere, &c. omnino liberè, nec possit arbitratu superioris tali vsu, vel administratione priuari. Quomodo dixit D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. religiosum factum Episcopum, teneri voto paupertatis. Et ad 3. ait, non posse habere proprium, nec condere testamentum; quòd si ex concessione Papæ id faciat (inquit) non ex proprio intelligendus est facere, sed authoritate Papæ, administrando bona, etiam quoad dispensationem illorum post mortem suam. Et quæst. 186. art. 8. ad 3. simili proportione ait non posse Papam dispensare cum religioso in voto obedientiæ, quia non potest illum à sua obedientia eximere. Ratio autem ex dictis, est facilis, quia non solum votum solenne, sed etiam votum simplex paupertatis, si sit integrum & perfectum ex parte materiæ priuat vsu rei, vt propriæ. Hoc autem votum est de necessitate status religiosi, vt probant obiectiones priùs factæ, & à contrario sensu patet etiam ex his, quibus ostendimus solum votum non vtendi aliqua re vt propria non sufficere ad verum statum religiosum; nam illa probant saltem hoc esse necessarium, & Pontificem non posse hanc obligationem separare à perfecto statu religioso: quòd si obligationem non separat, profectò nec licentiam potest dare agendi contra illam, cùm sit obligatio naturalis, & diuini iuris. Præterquam quòd nulla causa rationabilis esse potest, ad talem dispensationem concedendam, quia quæcunque fingatur, illi satisfieri poterit per vsum vel administrationem dependentem à voluntate Superioris, saltem Pontificis; ergo vsus rei, vt propriæ nunquam potest honestari respectu religiosi habentis contrarium votum. Quòd si talis dispensatio honesta esse non potest, neque etiam valida esse poterit: quia illa est dispensatio in voto, quæ si sit iniusta, est etiam inualida, vt suprà de voto in genere dictum est. Et ita etiam intellexerunt textum illum Innocentij Panormit. & alij Canonistæ, vt tom. superior. visum est tractando de dispensatione in voto solenni castitatis.

16. Secunda responsio.

D.Thom.

Panorm.

17. Tertia responsio. Vltimò ex abundanti concedo non posse esse statum religiosum satis perfectum, sine voto abdicandi omnia, etiam sine proprietate, & dominio, nec posse dispensari cum religioso, quòd agat contra hoc votum; quæ duo ad summum colligi possunt ex dicto textu: neutrum autem eorum repugnat huic Societati scholarium Societatis. Primum horum constat; quia etiamsi scholares vouent omnem rerum proprietatem, ac dominium à se abdicare. In quo est animaduertendum, eos qui in Societate recipiuntur etiam ad nouitiatum (nedum ad vota post biennium) non solùm debere se exuere omnino bonorum, si quæ habent, administratione, vt nouissimè statutum fuit in 7. Congreg. Can. 17. n. 1. sed etiam promittere relicturos se omnia bona, post vnum ab ingressu absolutum annum, quandocunque eis iniunctum fuerit in reliquo temporis probationis, vt statuitur in Examine cap. 4. §. 2. 3. & 5. & 3. p. Constit. cap. 1. & sæpe aliàs, quæ promissio licèt non sit proprium votum, non est etiam solum propositum, sed simplex promissio subintellecta conditione, *Si perseuerauerint, & superior iniunxerit*, vt dicitur in 3. Congregat. generali Societ. can. 1. Et ita esse declarandum nouitio, ordinatur in regulis Magistri nouitiorum cap. 2. numer. 19.

Expeditur primũ mẽbrum de abdicatione etiam proprietatis tũ in primo ingressu.

18. Instantia contra proximè dicta refellitur. Quòd si quis dicat inutilem & inefficacem esse talem promissionem, cùm semper sit liberum non perseuerare. Respondeo, imò habere graues effectus, qui requirunt animum satis paratum ad perfectionẽ, satísque liberalem erga Deum. Declaratur, quia sine tali promissione, etiamsi quis perseuerare vellet, non posset obligari ad relinquenda omnia, donec biennio impleto admitteretur ad vota Societatis: nunc autem si perseuerare vult, obligari potest ex vi illius promissionis: satis autem grauis effectus est posse constitui in hoc discrimine, vel relinquendi religionem, vel abdicandi omnia sub culpa mortali. Deinde non est improbabile, licèt possit quis aliàs antè vota emissa liberè relinquere Societatem, non tamen posse licitè, ac fideliter id agere, solo hoc titulo; ne cogatur illam promissionẽ implere; nam hoc planè est contra finem, & intentionem talis promissionis. Nec conditio illa in sensu includitur in tali promissione, ne illi repugnare videatur, sed solùm quatenus illa promissio non obligat absolutè ad perseuerandum, neque ad relinquenda omnia si perseuerauerit. Cùm autem ex vi illius promissionis, possit quis obligari ad relinquenda omnia per annum integrum, priusquam in Societatem recipiatur, non paruam fiduciam in Deum, nec exiguum amorem ad mundi abnegationem requirit.

19. Refellitur amplius ex doctrina quadam Molinæ. Maximè si verum est, quod noster Molina tom. 1. de Iustitia tract. 2. disput. 139. adnotauit, hanc dispositionem, & renuntiationem bonorum debere esse omnino absolutam absque vlla tacita, vel expressa conditione, *quòd si à Societate defecerint, illa recuperent*, aut quauis alia. Quod quidem verum esse colligi potest, tum ex eo quòd prædictæ constitutiones dictis locis statuunt, distribuẽda esse talia bona in pauperes, & pia, & sancta opera, quæ alienatio prorsus irreuocabilis est. Tum etiam, quia in dicto cap. 4. Exam. §. 1. dicitur faciendam esse submouendo à se omnem fiduciam, eadem vllo tempore recuperandi, vt firmiùs, & stabiliùs in sua vocatione perseuerent, vt in fine 2. §. additur. Neque hoc nimium videri debet: nam Christus Dominus Matth. 19. hoc modo consilium paupertatis dedit. *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*; & deinde adiunxit, *Et veni, & sequere me.* Significauit ergo renuntiationem debere præcedere vt dispositionem ad sequendum illum: quod per statum religiosum fit. Item illa renuntiatio per se bona est, & valde meritoria; ideo enim Christus interposuit illa verba, *Et habebis thesaurum in cœlo.* Vtilis enim est ad perseuerantiam obtinendam, tum remouendo occasiones, tum impetrando illam à Deo, & ideo prudenter fieri potest propter bonum religionis. Vnde etiam fit (vt hoc obiter notetur ex Molina ibid. in §. *Nouitij*, ad finem) huiusmodi renuntiationem quoad ætatem, & alia requisita ex parte renuntiantis non esse regulandam per leges merè ciuiles, sed per Ecclesiasticas, quia fit à persona exempta, vt est nouitius Societatis, & intuitu religionis, ac perfectionis: Et ideo satis est quòd fiat iuxta Pontificia diplomata, & constitutiones Societatis in eis approbatas. Denique propter incommoda, quæ inde sequi possunt admonetur Prouincialis in suis regulis cap. 10. *Vt non permittat nostros abdicare se possessione bonorum suorum, nisi quos constantes, & stabiles in sua vocatione cognouerit, & vt in ea re maturo semper consilio procedat.* Imò in 7. Congreg. general. can. 17. mitigata quodammodo est hæc nostrorum obligatio, ibi enim scholaribus dominium bonorum suorum, & quodlibet ius ad illa, per quadriennium ab ingressu in Societatem permittitur, ita tamen, vt id spatium non nisi à P. Generali, & grauissimis de causis, prorogari queat, si fortè eo finito, iam per ætatem religiosi, ac patrias leges disponere licebit. Tunc enim vult Societas, vt cum quadriennio, permissio illa finiatur.

20. Tum etiam à fortiori in secundo ingressu. At verò in secundo ingressu, qui fit per vota scholarium approbatorum non tantùm ex vi illius prioris promissionis, quæ semper durat, quandiu impleta non est, sed etiam ex vi voti tenentur scholares omnia simpliciter, & absolutè relinquere, cùm primùm iussi fuerint, tum quia promittũt ingredi Societatem quoad gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, tum maximè ratione voti paupertatis in cuius materia, prout in constitutionibus Societatis designata est, hoc etiam continetur, & ideo ex vi voti tenentur esse in præparatione animi, ad relinquendum omne dominium, quando ipsis iniunctum fuerit; ergo in tali statu religioso non deest abdicatio proprietatis, neque obligatio eius ex voto, sed solùm potest aliquando esse suspensa executio iuxta exigentiam, seu permissionem voti; quod non repugnat religioso statui, neque id colligi potest ex prædictis verbis Innocentij. Vnde etiam fit, vt in tali statu nulla fiat dispensatio, nec detur licentia retinendi aliquod dominium contra regulam, aut contra votum; nam ipsummet votum sub ea conditione, & forma factum est secundùm regulam talis status ab Ecclesia approbati. Ille ergo textus nihil obstat, quominus tale votum paupertatis ad verum & perfectum statum religiosum ex parte sua constituendum sufficiat.

Expeditur secundum membrum de indispẽsabilitate in dicta proprietate bonorum.

CAPVT V.

An, & qui ex vi regulæ bona sua distribuere possint aut debeant scholastici Societatis.

Duo

1. Discrimen duplex inter Societatem & alias religiones circa distributionem hanc.

DVo breuiter declaranda sequuntur. Primum, quid in hoc agendum sit iuxta regulã, quod præsenti capite præstabimus. Secundum, quid cadat propriè sub obligationem voti, quod præstabimus in sequenti. Circa primum peculiare est Societati, vt religiosus iam verè illi vnitus possit bona sua distribuere iure ordinario. In aliis enim religionibus hoc non licet, nisi in casu raro, vt in tom. super. visum est. Ratio autem reddi potest, tã ex parte religiosi, quàm ex parte religionis: nam in aliis religionibus non sunt verè religiosi, nisi professi: in Societate verò sunt multi verè religiosi non professi, & ideo capaces dominij, vt cap. præced. vidimus, cuius actus est distributio bonorum. Item in aliis religionibus, eo ipso quòd religiosus ante professionem non distribuit bona sua, ius totum circa illa transit in religionem si capax sit bonorum saltem in communi. In Societate verò etiamsi scholares, ante vota emissa non distribuant bona sua, nullum ius illorum in Societatem transfertur; neque in aliquod collegium, vel domum probationis eius, etiamsi aliàs capaces sint bonorum in communi, vt postea in cap. 11. num. 9. videbimus. Manet ergo ius distribuendi hæc bona apud eundem, in quo antea erat. Dices, esto bona ipsa non transeant in Societatem, nec ius ad vsurpandum dominium illorum; nihilominus ius distribuendi illa videtur transferri in religionem; quia iure communi omnia iura religiosi transeunt in religionem; ergo in Societate solùm excipitur ab hoc iure id quod in iure speciali cõstitutionum eiusdem Societatis exceptum est: ibi autem non excipitur ius hoc distribuendi, sed solùm alia, & è conuerso scholari vouenti in Societate solum dominium permittitur; ergo omne aliud ius renuntiatur, & transit in Societatem. Respondeo imò ex ipsis constitutionibus satis constare ius hoc distribuendi, substantialiter (vt sic dicam) manere apud ipsum religiosum, & non transire in Societatem: quia & vix poterat illud ius à dominio separari, & ita expediebat ad maiorem puritatem, & paupertatem ipsius religionis. Manet autem illud ius aliquo modo pendens à religione, vt iam declarabitur.

Instantia soluitur.

2. Quamuis enim hæc potestas in religioso existat, voto tamen paupertatis manet aliquo modò ligata; & per statum etiam religiosum quodammodo determinata ad religiosum vsum eius, ideóque in constitutionibus Societatis meritò circa hanc distributionem bonorum, modus & ordo præscriptus est. Et in primis in eis statuitur non esse talia bona donanda consanguineis, vel affinibus quatenus tales sunt. ita habetur in cap. 4. Exam. & 3. p. Const. cap. 1. & aliis locis citatis. Et prima ratio redditur in dicto §. 4. cap. 2. quia cõsilium Euangelicum non dicit, *Da consanguineis*, sed, *Da pauperibus*, Luc. 18. vbi Theophyl. legit, *Distribue pauperibus*; *& habet* (inquit) *distribuendi verbum emphasim quandam vt cum diiudicatione, & non fortuitò dispergantur bona.* Et addit, *Distribue non diuitibus cognatis, sed pauperibus.* Vbi non sine causa addidit illam particulam, *Non diuitibus.* per quam explicatur idem, quod nos diximus, *non cognatis quatenus tales sunt.* Nam quatenus pauperes interdum sunt, rectè possunt eis talia bona dari; non enim excluduntur à numero pauperum, imò præferuntur aliis iuxta ordinem charitatis, si cætera sint paria. Quando autem sunt diuites, solùm superest ratio sanguinis, vt inter eos distributio fiat, quod licèt malum non sit, alienum ta-

Primũ pronuntiatum non distribuendum consanguineis.

Probatur authoritate.

Theophyl.

A men est à Christi consilio. Vnde Hieron. epist. 8. ad Demetriadem. *Pauperibus* (inquit) *non diuitibus, non propinquis, non ad luxum, sed ad necessitatem, siue ipse sacerdos sit, siue cognatus, nihil in illo aliud consideres, quam paupertatem.* Quod latiùs prosequitur epistol. 50. ad Hedibiam. q. 1. modum etiam, & ordinem huius distributionis declarans. Porrò omnis ratio, in qua (præter Christi Domini authoritatem) fundari potest hoc consilium, fundat etiam prædictam constitutionem. Ratio autem per se illius consilij est, quia illud ex suo genere melius est, magísque meritorium, & gratius Deo: consilia autem dantur de meliori bono. Assumptum patet; quia ex suo genere est actus altioris B virtutis, nempe misericordiæ & charitatis. Et signum à posteriori esse potest, quia illa est materia voti: donare autem cognatis, vt sic non est materia voti.

Item ratione ostensiuè.

Alia verò ratio est propter maiorem vtilitatem ad perfectionem acquirendam, saltem magis remouendo impedimenta. Hoc insinuatur in verbis dicti cap. 4. Examin. §. 2. *Vt melius exemplum omnibus adhibeat, inordinatum affectum erga parentes exuendi, & incommoda inordinatæ distributionis, quæ à dicto amore procedit, declinandi, & vt ad parentes, & consanguineos recurrendi, & ad inutilem ipsorum memoriam aditu præcluso, firmiùs, & stabiliùs in* C *sua vocatione perseuerent.* Vbi tria incommoda insinuantur, propter quæ vitanda, expedit non distribuere bona consanguineis. Primum est, ne inordinatus amor ad parentes crescat, sed potiùs minuatur, quanuis enim dicatur fieri hoc propter exemplum aliorum, supponitur sine dubio priùs esse talem fructum in ipsomet religioso spectandum. Multum autem confert ad minuẽdum hunc affectum ab huiusmodi donationibus abstinere. Nam eo ipso amor cognatorum erga nos remittitur. Vnde etiam è contra donando connaturaliter fit, vt nostra etiam naturalis affectio crescat. Morale etiam est, vt amor non tantùm recipiendo, sed etiam donando augeatur, adeò, vt dubitet D.Thom. 2.2. quæst. 26. art. 12. cum Aristot. lib. 9. Et hic. cap. 7. quis magis diligendus sit, bene- D factor, an cui beneficium confertur: & ex resolutione eius intelligitur, licèt superiori, & rationali amore magis diligatur benefactor, inferiorem tamen, & naturalem amorem magis ferri ad beneficiatum. Denique illemet actus, quo quis se vincit, & abnegat donando bona sua alienis, potius quàm propinquis, remittit multum, seu in officio continet amorem naturalem. Quantum autem intersit ad perfectionem hunc amorem inordinatum cohibere, seu minuere, satis significauit Christus, tum Matth. 29. vbi ita consulit relinquere fratres, sorores, patrem, matrem, & filios, aut domos, aut agros; tum Luc. 14. vbi hanc diminutionem naturalis affectus odium appella- E uit, dicens, *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et ideo patres omnes valde commendant ad perfectionem assequendam, vt hic affectus minuatur. Quod mirum in modum exaggerat Basil. in Constit. monast. cap. 21. & in regulis fusiùs disputatis regul. 32. Bernard. serm. Dominicæ 2. post Octauã Epiph. Et Ansel. lib. de similitudinibus cap. 76. Secundum incõmodum quod per hoc euitatur est, ne inordinata fiat distributio. Vocatur autem *inordinata*, non solùm illa, quæ est contra iustitiam, vel charitatem, sed etiam illa in qua

3. Altera ratio vitandi triplex incõmodum.

Primum.

D.Thom. *Arist.*

Basil.

D.Bernard. *Anselm.*

Secundum.

charitatis ordo non solùm simpliciter necessarius ex præcepto, sed etiam melior, & gratior Deo non seruatur. Quem ordinem sine dubio seruare non potest, qui ex affectu carnis, & non ex puro amore Dei bona distribuit. Vltimum verò incommodum quod vitatur, magni momenti est, scilicet, vt omnis fiducia, quæ in parentum opibus, vel temporalibus auxiliis collocari posset, auferatur, & consequenter in Deum transferatur. Vnde etiam fit, vt ipsa paupertas sit maior, & purior. Nam qui parentibus, vel fratribus confert bona, sibi ipsi quodammodo conferre videtur, quia veluti vnum sunt propter coniunctionem carnis, & aliqualiter ea retinet, quasi in spe. Ex quo tandem intelligitur, quod de cognatis dicitur etiam in amicitia humana coniunctis locum habere; ac denique in omnibus, in quibus non necessitas, & indigentia, sed quælibet alia humana ratio, vt Hieronym. dixit, spectatur; veluti si religiosus sororis dotem augeret, vt ditiori, aut nobiliori nuberet, quia & Christi Domini verba, & aliæ rationes adductæ æquè in his omnibus locum habent.

Tertium. *Hieron.*

4\. Quanuis autem hoc consilium non relinquendi bona consanguineis regulariter seruandum sit, non est tamen dubium, quin interdum aliud expediat, quod duplici ex capite potest prouenire. Primò quasi per se, quia indigent ipsi, vt dictum est, & optimè declarat Ambros. 1. offic. cap. 30. Secundò magis per accidens ad vitandum scandalum, vt rixas, vel inimicitias, quæ inde oriri solent, vt egregiè Basil. regul. 9. ex fusioribus post medium. Propter quos casus, & similes additur in dict. cap. 4. Exam. §. 3. in eis non proprio, sed vnius aut plurium arbitrio, qui vita, & doctrina commendentur, & ab ipso religioso cum approbatione superioris eligantur, negotium hoc esse transigendum, *ad declinandum* (vt ibi dicitur) *errandi in huiusmodi iudicio periculum, quod ab effectu sanguinis solet proficisci.* Idem repetitur ibi. §. 5. & in 3. p. cap. 1. in declaratione lit. G. rectè dicitur. *Ante ingressum quiuis de bonis suis temporalibus pro suo arbitratu statuere potest; sed postquam ingressus est, tam de Ecclesiasticis, quàm de secularibus disponat oportet, ita vt decet vitæ spiritualis sectatorem.* Et propter hanc causam statutum esse dicitur, vt in eo casu res alieno arbitrio committatur. Potéstque his regulis optimè accommodari sententia Basilij in regula 9. ex fusioribus, vbi tractans verba Christi, *Vende quæ habes, & da pauperibus*, &c. sic inquit: *Equidem ex hoc colligo qui hac mente à suis discedat, hunc huiusmodi curam de parte patrimonij sui, nullo modo oportere negligere, contráque illud accurare, & cùm eam omnem diligentissimè secum abstulerit, eam veluti iam rem Domino consecratam, summa cum religione distribuat, vel ipse per se si huiuscemodi munere scienter administrando esse ipse par possit, vel per alios, quos antè maxima adhibita diligentia delegerit, quique certissima dederint documenta, posse se illa fideliter, ac prudenter distribuere, cùm illud persuasum sit, non vacare periculo, siue propinquis suis illa relinquat, siue in ea distribuenda, cuiusuis, nulla adhibita delectione, opera vsus sit.*

Téperatur dictũ pronunciatum duplici fundamento. *Ambros.* *Basil.* *Basil.*

5\. In quibus verbis inprimis aduerto, videri loqui Basilium de distributione bonorum, quæ post votum paupertatis tunc etiam fiebat, quando fortasse pars patrimonij priùs obtineri non poterat, vel aliæ iustæ causæ intercedebant. Hoc mihi indicant illa verba, *veluti rem iam Domino consecratam*; non enim propriè consecratur priusquam donetur, nisi per votum: quod multum confirmant sequentia verba non vacare periculo, quod enim esset periculũ nisi votum præcessisset? Quod magis declarat inferiùs, dicens: *Quàm graue tandem censere debemus iudicium illis imminere, qui in rebus Dei nomini iam consecratis vindicandis lentè, ac negligenter se gesserint.* Ex quo sensu colligimus, religiosum per votum paupertatis tunc non fuisse solitum statim fieri inhabilẽ ad patrimonium suum distribuendum, sed ex voto fuisse obligatum ad id rectè faciendum, quod est multum consentaneum Societatis instituto. Deinde etiam in modo, seu consilio rectè distribuendi est conformitas: nam quod Basilius ait aliquando posse religiosum per se distribuere, maximè locum habet, quando bona alienis, & indigentibus eroganda sunt, quamuis tunc etiam optimum sit aliorum iudicium: quod verò ait vt interdum fiat *per alios*, maximè necessarium est, vbi de consanguineorum causa, & indigentia est agendum, vt in nostra constitutione declaratur. Denique, quod Basilius admonet, *vt eligantur viri prudentes*, &c. nostra constitutio Superioris iudicio id remittit: nam vir religiosus illud magis suspicere debet. Cui ex parte consonat, quod de Essenis refert Iosephus lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. dicens de illis, *Subuenire dignis cùm opus est, suo arbitrio cuique licet; & indigentibus alimenta porrigere, sanè cognatis dare aliquid sine curatoribus interdictum.* Curatores autem vocat superiores, qui eos gubernant.

Basilij verba in tribus concinunt cum instituto Societatis in præsenti materia. Primò. *Secundò.* *Ioseph.*

6\. Vltimò quoad hanc partẽ addendum est, quando hæc bona non sunt distribuenda cõsanguineis, nullam aliam regulam præscribi, nisi vt iuxta propriam deuotionem in pia, & sancta opera dispensentur. Hæc enim omnia sine dubio comprehenduntur in cõsilio Christi, *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Supponitur autem (quanuis per se satis notum erát) si quæ fuerint debita, vel obligationes iustitiæ priùs esse soluenda. Imò additur hoc quàm citissimè fieri possit esse prouidendum; quoniam in obseruatione præceptorum maior cura, & diligentia adhibenda est, quàm consiliorum. Imò illa bona, quæ hoc modo debita sunt, moraliter non debent inter bona propria computari, vt habetur in leg. 31. *subsignatum.* de verbor. significat. & ideo non comprehenduntur sub illo consilio, *Vende omnia quæ habes.* Non cadit autem sub hac obligatione dare aliquid Societati, quoniam, vt dixi in num. 1. ipsa nullum ius in bona, vel ad bona religiosi acquirit. Non tamen excluditur Societas quin possit religiosus aliquid ei donare, si velit. Vtrumque supponitur in illis verbis, *Qui in ingressu ipso, vel post ingressum ad obedientiam, motus sua deuotione vellet bona sua, vel eorum partem in Societatis subsidium disponere*, &c. 3. p. Constit. cap. 1. §. 9. Vtrumque enim legitur in regula D. Bened. cap. 58. vbi de religioso emittente professionem, statim post illam emissam inquit; *Si quid in bonis habeat pauperibus distribuat, vel facta solenni donatione, monasterio donet, nihil sibi reseruando.* vbi significat, & monasterio nullum ius acquiri in illo tempore professionis, & donationem non ex obligatione, sed ex propria voluntate religioni fieri potuisse. Et similiter S. Franciscus, cùm eius religio incapax sit hæreditatis, liberum reliquit volentibus eam profiteri, vt ad vsum fratrum aliquod ex bonis suis relinquere possent, ita tamen, vt ab ipsis fratribus ad hoc non inducantur, vt explicauit Clemens V. in Clementina, *Exiuit à paradiso.* de verborum significat. §. *cæterum.* Quod videtur etiam nobis significasse B. Ignatius in verbo illo, *motus sua deuotione*, quasi non debeat à nobis moueri, sed à Deo, & deuotione sua.

2. Pronunciatũ. Quãdo locus nõ est distribuendi cõsanguineis, in opera pia distributio faciẽda est. *Præferũtur tamen ex debito iustitiæ creditores si qui sunt.* *Societas in bonis his distribuẽdis sibi nullum ius habet.* *Regul. Benedict.* *Regul. S. Franc.*

Nihilo

7. Nihilominus tamen si Societas verè indigeat, non erit huic constitutioni contrarium, eam necessitatem proponere volenti sua bona distribuere; nam si hoc licet, & expedit facere cum externis hominibus, cur non cum propriis? Præsertim cùm, cæteris paribus, hoc etiam sit magis consentaneum ordini charitatis. Nam vnusquisque debet magis diligere sibi coniunctos spiritualiter, quàm extraneos, vt cum D.Thom. 2.2. quæst. 26. art. 7. tradi solet. Inter religiosum autem, & religionem est magna & peculiaris coniunctio spiritualis: ergo si religio æquè indigeat per se loquẽdo, ordo charitatis postulat, vt religiosus in distribuendis bonis suis eam præferat; ergo vt ipse valeat hunc ordinem seruare, meritò potest religio necessitatem suam declarare, imò, & rationem peculiarem, quæ in eo militat, aperire; hoc per se bonum est, & non excludit, quin post intellectam optimè distributionis rationem, executio ex propria deuotione fiat. Quanta autem moderatio in hac ipsa distributione, quando in beneficium Societatis fit, ab ipsa seruetur, intelligitur optimè ex quadam eius regula, quæ in officio Prouincialis habetur cap. 10. quæ sic habet. *Si aliqua bona applicabuntur Societati cum facultate Generalis, magnopere curet Prouincialis, vt cum ædificatione, & charitate, & non cum rigore exigantur, potiúsque per procuratores externos, quam per nostros; expediat quoque, vt ex his eleemosynæ aliquæ in pauperes eius oppidi, vbi sunt bona, distribuantur.* Et aliis in locis sæpe commendatur, & inferioribus, vt cum magna subordinatione ad superiores, & superioribus, vt cum magna prudentia, & proximorum ædificatione circa hanc distributionem se gerant, vt videre licet in citatis locis, & in Can. 3.2. Congregationis generalis, & Canon. 3. & 4. Congreg. 3. Vnde, & à paucissimis atque parcissimè dicta distributio fieri solet, quicquid mundus dicat.

Potest tamẽ Societas indigentiam propriam subdito distribuenti proponere.

D.Thom.

Vbi ea distributio obuenerit, quæ moderatio adhibenda sit.

CAPVT VI.

Qua ratione distributio bonorum iuxta votum paupertatis à scholaribus Societatis facienda sit.

1. SVperest vt quod secundo loco initio præcedentis capitis proposuimus breuiter expediamus, scilicet, an omnia, aut aliquid saltem ex illis, quæ ibi circa distributionem bonorum ex regula assignauimus, quatenus voluntatem, vel consensum ipsius religiosi postulant, cadant sub votum paupertatis. Quod dubium non habet locum in nouitio, qui ante biennium expletum hanc facit distributionem; quia ille per se loquendo, non facit illam ex voto paupertatis, sed ex libera voluntate. Et quanuis præcesserit promissio simplex, (vt suprà cap. 4. num. 17. dictum est) relinquendi omnia, cùm primùm superior post elapsum primum annum probationis iniunxerit, tamen illa non obligat ad modum, sed solùm ad substantiam actus (vt sic dicam.) Quòd si fortasse nouitius priuatum votum emisisset, iuxta illius intentionem iudicanda erit obligatio; regulariter tamen fieri solet tale votum ad imitationem illius, quod completo biennio in Societate emittitur, ac recipitur, & ideo quoad materiam idem erit de vtroque iudicium. Ratio ergo dubitandi in his, qui hoc votum habent, esse potest, quia vouent simpliciter paupertatem iuxta constitutiones, sed in ipsis constitutionibus designatur hoc genus paupertatis, quoad distributionem bonorum; ergo eo ipso insurgit obligatio voti, ita vt licèt constitutiones per se non obligent ad culpam, ratione tamen materiæ, quam designant, oriatur obligatio ex voto. Et declaratur. Nam hoc votum obligat ad non vtendum aliqua re vt propria, sed distributio talium bonorum est quidam, & maximus vsus eorum; ergo non debet vsurpari vt proprius; ergo debet ex vi voti solus ille vsurpari, qui per dictas constitutiones, vel iuxta formam earum conceditur, quia omnis alius erit omnino proprius, siue rei vt propriæ. In contrarium autem est, quia in prædictis constitutionibus non ponuntur verba quæ indicent obligationem, seu necessitatem. Nam licèt in 4. cap. Examin. §. 2. dicatur, *Pauperibus dispensare debent.* statim additur, *Vt consilium Euangelicum sequantur.* Et ita verbum *debent,* non præcepti, sed consilij debitum, seu necessitatem ad melius esse, vt ibidem indicatur, significat. Et in eodem sensu dicitur in §. 3. *Contenti esse debent,* &c. Et §. 5. in simili, ratio redditur, *quòd id magis expediat, & ad maius Dei obsequium sit futurum.* Et 3. p. cap. 1. §. 7. solùm dicitur, *Qui se exuit bonis suis, sequatur Christi consilia, pro sua tamen deuotione, ad hoc potiusquàm ad illud opus dispensare bona sua, vel partem illorum poterit.* Et expressiùs §. 9. dicitur. *Hauddubiè opus faciet maioris perfectionis,* &c. & sic in aliis.

1. Dubiũ non procedit de nouitio nullũ omnino votum habente.

Arguitur distributionẽ bonorũ esse materiã voti.

Declaratur amplius.

Arguitur non esse.

2. Dicendum ergo censeo primò in genere, cadere sub obligationem præcepti, & voti non vsurpare in his rebus proprietarium vsum, id est, omnino propria authoritate, & voluntate, & non secundùm regulam, vel voluntatem superioris. Probatur primò ex Gregor. XIII. in Constit. *Ascendente Domino.* Vbi postquam dixit scholares retinere dominium bonorum suorum, subdit, *Interim tamen quantum ad illorum vsum religiosam paupertatem seruant, neque vlla re tanquam propria sine superioris facultate vti possunt.* In quibus verbis planè significat hoc pertinere ad materiam, atque ita cadere sub obligationem voti. Nam religiosa paupertas illa propriè dicitur, quæ est materia voti, & ideò dicuntur *non posse,* quia agerent contra religiosam paupertatem. Vnde de iisdem scholaribus dixit ibidem paulo superiùs idem Pontifex, emissis votis debere in communi viuere, quia solùm ex communibus bonis, vel tanquam communibus vti debent; ergo quanuis retineant proprietatem aliquarum rerum, necesse est, vt non habeant proprium vsum ex vi voti paupertatis, aliàs possent ex illis bonis in particulari viuere, sicut possunt nouitij; neque esset cur Pontifex post emissa vota, specialem obligationem in hac parte eis tribueret. Ratio etiam hoc postulat necessariò, quia votum paupertatis religiosæ saltem, & maximè requirit paupertatem in vsu, vt ex dictis in cap. 4. patet; non ergo haberent hi scholares votum paupertatis sufficiens ad statum religiosum, nisi bonorum omnium proprietarium vsum à se abdicarent ex voto, & ideo in constitutionibus Societatis sicut declaratur eos retinere dominium, ita etiam declaratur nulla re, tanquam propria, vti posse p. 3. cap. 1. §. 7. Est ergo hæc materia talis voti, ideóque ex genere suo sub graui obligatione.

2. 1. Assertio probatur authorit.

Item ratione.

3. Secundò dicendum est. Qui post emissa tria vota substantialia res suas distribuit, vel illis se abdicat sine superioris facultate, facit contra votum paupertatis. Sic ad verbum fuit decretum in 5. Congreg. generali canon. 7. Intellexit nimirum Congregatio eum esse modum, seu formam distribuendi prædicta bona, quem constitutiones

3. 2. Assertio probatur ex 5. Congregatione.

cap. præcedent. num. 2. allatæ præſcripſerant, atque ea ratione, id eſt, ſuppoſita approbatione & facultate ſuperioris, ad materiam voti paupertatis pertinere; aut certè (quod planè pro ſua authoritate poterat, vt etiam in ſimili notabimus infrà lib. 6. cap. 10. num. 2.) denuò grauiſſimas ob cauſas, intra talem materiam id collocauit. Itaque forma illa diſponendi addita ſuperioris voluntate, tanquam neceſſaria conditione, materia euadit huius voti, ſic decernente, vt dixi, aut fortè ſuo decreto declarante Congregatione iam inde à principio ita ſe habuiſſe hac in parte paupertatis votum in Societate; violaríque grauiter, aut venialiter, pro materiæ quantitate, ſi ſuperioris voluntas diſpoſitioni non aſſiſtat.

De poteſtate declarādi vide infra l. 10. cap. 4.

4. Specialiter verò de diſpoſitione in opera non pia probatur aſſertio. Nam talis modus alienationis, non eſt commiſſus arbitrio ipſius religioſi; ergo vſurpando propria authoritate illum vſum, vtitur illa re, vt propria, quod eſt contra votum. Item quoad hanc partem non ſolùm fit votum cum adiectione quaſi affirmatiua, ſcilicet dādi conſanguineis, v.g. ſi ſuperiori viſum fuerit, ſed etiam ſub limitatione negatiua, ſcilicet, diſtribuendi pauperibus, niſi ex facultate ſuperioris, vel ex iudicio eorum, quos ipſe probauerit aliud facere expediat; ergo qui temerè ſine tali facultate, vel examine ſuo arbitrio bona expendit in vſus non pios, delinquit in materia voti paupertatis; eſt ergo ex genere ſuo graue peccatum, licèt ex leuitate materiæ poſſit eſſe veniale. Quæ autem in hoc negotio ſit materia grauis, vel leuis, ex dictis in tom. præced. diſputando de voto paupertatis purè ſimplici, petendum eſt. Solùm hîc conſiderare oportebit, quia res, quæ expenditur non eſt religionis, ſed propria, & quia non derelinquitur vſurpando, & retinendo, quod magis repugnat paupertati, quàm abdicatio; ideo maiorem quantitatem requiri, vt appropriatio talis vſus (vt ita dicam) graue peccatum cenſeatur. In particulari verò prudens viri arbitrium neceſſarium erit.

Probatur deinde quoad diſtributionem in prophana.

5. Notanter autem dixi in num. 3. *Addita ſuperioris voluntate*, quia non ſatis eſt, quòd ſuperior ſuum iudicium interponat iudicando talem, vel talem diſtributionem eſſe meliorem, vt eo ipſo materia deſcribatur tanquam neceſſaria, neque vt alius vſus cenſeatur vt rei propriæ; quia non obſtante illo iudicio, poteſt concedi facultas eligendi, quod minus bonum eſt, quæ facultas reſpectu religioſi, eſt veluti quædam permiſſio; & ideo tunc aliter diſtribuendo, quàm ſuperior iudicet, licèt imperfectè fiat, non tamen neceſſariò cum culpa, vel ſi aliqua admiſceatur ratione ſtatus perfectionis procurandæ, vel voti, ad ſummum eſt venialis. At verò quando ſuperior non tantùm iudicat, ſed etiam vult id fieri, quod melius eſt in tali materia, iam vrget neceſſitas voti, cùm vſus bonorum prohibitus vſurpetur. Idem cenſeo, ſi interueniente dubio an bona ſint conſanguineis diſtribuenda, ſuperior omnino ſtatueret, vt id fieret iuxta formam conſtitutionum, deſignando duos, aut tres viros prudentes, quorum iudicium religioſi ſequantur; pari enim modo religioſus tenebitur ex vi voti paupertatis, illum modum diſtributionis obſeruare, ob eaſdem rationes.

Nō iudiciū ſed volūtas ſuperioris reponit diſtributionē in materia voti.

6. Inferes; ergo quando religioſus diſtribuerit in pauperes, vel alia pia opera, non requiſita peculiari ſuperioris directione, minimè peccabit contra votum paupertatis, quicquid ſit, an imperfectè, vel peccaminosè etiam faciat, contra debitam ſubordinationem. Probatur illatio, quia iam pro A tali bonorum diſpoſitione certam habet Societatis voluntatem; ſi quidem & ea diſtributio de ſe ſtudioſa eſt, & in conſtitutionibus non inuenitur præſcriptum eſſe aliquid circa modum obſeruandum inter ipſos pauperes, aut eligendi hos potius quàm illos, neque in hoc negotium aliquid eſſe commiſſum ſuperiori, ſed potiùs inuenitur totum eſſe relictum *deuotioni* donantis; & ideo licèt ſuperior iudicet aliquid eſſe melius, velitque ita fieri, non pertinebit id facere ad materiam paupertatis, quia illud nullo modo fuit contentum in voto; neque ſubditus aliter diſtribuendo quàm velit ſuperior, cenſebitur vti ſuis bonis, vt propriis, quia de illis diſponit iuxta voluntatem, B vt ſic dicam, ipſius religionis, hoc eſt, iuxta modum in conſtitutionibus præſcriptum. Vnde nunquam poterit particularis ſuperior deſignare ſubdito certum pietatis opus (vt, v.g. dare talia bona Societati) tanquam materiam neceſſariam ad obſeruationem voti paupertatis; quia nullibi ei conceſſum eſt; & alioquin ex natura voti paupertatis hoc etiam ſequi non videtur. An verò ex vi voti obedientiæ poſſit id præcipere, alia quæſtio eſt, in qua etiam probabile videtur regulariter loquendo non poſſe; quia non eſt iuxta conſtitutiones, neque eſt materia per ſe conferens ad finem inſtituti. Imò ad maiorem eius puritatem, & paupertatem videtur pertinere, vt non poſſit ſuperior C hanc neceſſitatem imponere ſubdito, præſertim in ordine ad donandum aliquid Societati: & ideo in Conſtit. num. 1. citata expreſſe dictum legimus, *Qui motus ſua deuotione*. Et in eodem ſenſu dictum eſſe apparet, quod in Canon. 3. 2. Congregat. general. dicitur, ea, quæ continentur in 4. cap. Exam. de diſpoſitione bonorum (ſaltem quantum ad pauperes) ſumenda eſſe tanquam generalem quandam inſtructionem, & legem, qua noſtri debent bona ſua illis diſtribuere, *pro deuotione tamen ſua*. Concluditur ergo diſtributionem inter pauperes ſemper relinqui liberam, etiamſi Societas inter pauperes ipſos comprehendatur.

Diſtributionem in pia opera non requiſita directione ſuperioris videri licitā non obſtāte voto paupertatis.

Imo nec ex voto obediētiæ videri eā diſtributionē impediri poſſe.

Vide inſtructionem P. Claudij pro diſtributione facieda.

7. Suppoſita autem voluntate dandi aliquid So- D cietati, dicitur nihilominus in 3. p. Conſtit. cap. 1. §. 9. vt applicatio potius ad hanc partem, quàm ad illam Societatis, vel ad hunc, aut illum vſum Generali committatur. Ex vi tamen illius conſtitutionis non videtur etiam pertinere hoc ad materiam paupertatis, neque poſſe tanquam quid neceſſarium præſcribi, quia ſolùm declaratur illud eſſe opus maioris perfectionis: & quoad hoc non additur, vt in tali applicatione voluntati ſuperioris ſtetur. Additur verò in prædicto canone 3. 2. Congregat. generalis limitatio quædam quoad hanc partem, & in canon. 3. Congreg. 3. ſcilicet talia bona diſtribuenda eſſe intra eam Societatis prouinciam in qua bona continentur. Quòd ſi re- E ligioſus ipſe, ad quem talia bona pertinent, conſentire nolit, ſed alteri prouinciæ illa dare velit, additur ibi, talia bona non eſſe acceptanda à Societate, *ſed ea (inquit) teneatur ipſe in veros Chriſti pauperes extra Societatem diſpenſare*. Vbi ponderandum eſt verbum *teneatur*, quod ſine dubio obligationem ſignificat, quia iam tunc illa diſtributio relinquitur, vt neceſſaria ex vi voti paupertatis, ita vt non poſſit in commodum conſanguineorum commutari. Ea autem limitatio regulam (vt aiunt) firmare videtur pro diſpoſitionibus piis extra caſum donandi alteri prouinciæ. Denique additur ibidem, ſi religioſus velit applicare ſua bona intra eandem prouinciam alicui tamen certo loco, eſſe in poteſtate Generalis illam improbare, quod

Quid ſeruandum vt Societati aliquid diſtribuatur licitè.

quod satis clarum est, quia potest illam non acceptare. Quid autem tunc agere teneatur religiosus distribuens, ibi non declaratur. Et ideo dicendum consequenter videtur, eodem modo teneri ad distributionem faciendam, quo antea, & eandem libertatem retinere ad distribuendum inter alia loca Societatis intra eandem prouinciam, donec aliqua tandem eius applicatio approbetur; alioquin potest etiamsi velit inter alios pauperes distribuere; meliùs autem semper faciet, si superioris iudicio prædictam applicationem committat.

Extensio illationis factæ in n. 6.

8. Ex his verò in tota hac illatione, seu obiectione contra secundam assertionem dictis, colligi vlteriùs poterit, distributionem factam à religioso, si in veros pauperes, aliáve pia opera fiat, inscio etiam, aut inuito superiore, licèt minus ordinatè fiat, & ideo magna sit imperfectio, & regulariter aliqua sit venialis culpa; nihilominus tamen non videri directè contra paupertatem. Probatur ex dictis, quia talis distributio commissa est deuotioni ipsius religiosi: non pendet ergo à scientia, vel voluntate particularis superioris etiam Generalis; ergo non cernitur ibi vsurpatio alicuius vsus rei, vt propriæ, sed est iuxta intentionem voti cùm emittatur iuxta Societatis constitutiones, & iuxta modum à regula concessum.

Euasioni occurritur.

9. Dices, licèt distributio in pauperes, quantum ad formam seu specificationem, vt sic dicam, non pendeat à voluntate superioris, quantum ad exercitium pendere; nam ad superiorem pertinet designare tempus, in quo abdicatio horum bonorum facienda est, sub hac enim lege fit promissio, seu paupertatis votum. Responderi in primis potest conditionem illam positam esse ad terminandam dilationem, non verò ad eam exigendam, ita vt ante illud tempus non possit fieri bonorum abdicatio. Vnde qui in Societatem ingreditur, licèt non teneatur ex regula ante expletum annum renuntiare omnibus bonis, non tamen prohibetur id facere, imò consulitur per se loquendo. Item post annum expletum licèt promittat renuntiare cùm primùm iussus fuerit, non tamen promittit non renuntiare nisi iubeatur: & ideo licèt proprio nutu id faciat ante expletum bienniũ, non aget contra promissionem, nec contra paupertatem, vt per se constat. Sic ergo licet expleto biennio teneatur ex voto paupertatis relinquere omnia cùm primùm iussus fuerit, non tamen ex vi illius voti prohibetur anticipare tempus, & statim relinquere bona non expectata iussione; ergo licèt id faciat, ea ex parte non peccabit contra votum paupertatis. Vnde si alioquin det pauperibus (quod sibi concessum est) ex nullo capite violabit paupertatem; quamquam quia votum etiam habet obedientiæ, inordinatè, & imperfectè faciet de suis bonis disponendo etiam in pauperes sine licentia superioris, ac si illud esset prohibitum in virtute obedientiæ, esset ex hoc capite peccatum graue iuxta materiæ qualitatem. Nam aliquando potest multum expedire ad ædificationem proximorum, & ad bonum religionis, & ipsius religiosi, vt id non fiat, donec superiori videatur, & ideo sine dubio habet superior aliquando ius id præcipiendi cum omni rigore; tamen quia ordinariè hoc non est ita prohibitum, vel à lege, vel à Prælato; ideo per se loquendo, id est, secluso scandalo, contemptu, & conscientia erronea, hoc non est peccatum graue.

10. Hanc totam illationem, siue obiectionem contra secundam assertionem à numero 6. prosecutus

Illatio n. 6. facta non procedit saltem post congregationem 5.

A sum consultò, quia fortasse ante citatum pro ipsa assertione canonem videri poterat probabilis: Nunc autem, vt illo num. 3. dicebamus, siue citatus canon Congregat. 5. nouum in Societatem ius hac in parte introducat, siue authoritatiuè declaret antiquum (ad eum ferè modum quo Ecclesia veritates aliquas denuo proponit credendas de fide) simpliciter, atque sine vlla distinctione operum *piorum*, aut *prophanorum* accipiendum est, atque dicendum, illicitam contra paupertatis votum esse distributionem in quælibet opera, si absque directione superioris, *saltem præsumpta*, fiat; eo B quòd talis directio, siue consensus prælati, conditio sit, vt dixi, necessaria, ne talis distributio sacrilega sit contra dictum votum. Neque verba illa constitutionis, *deuotione sua* (quod ferè totum robur est obiectionis) dicto decreto Congregationis repugnant. Nam deuotio subditi non excludit præuiam licentiam superioris ad disponendum generaliter, sed excludit necessitatem licentiæ peculiaris ad piè disponendum, vel ad disponendum in hæc vel illa pia opera. vnde citatum decretum explicuit quod constitutio supponebat. Et declaratur aliter; nam deuotio quantumlibet voluntaria, & meritoria, non necessariò excludit licentiam superioris; sic enim dicemus inferiùs cap. 9. numero 9. in simili, ex charitate etiam moC ueri posse, qui suam obligationem implet. Et inprimis si deuotio distribuendi absolutè, & indistinctè in pia opera, ante ipsam licentiam à superiore petitam concipiatur, per petitionem subsecutam, non modò non minuitur, aut euanescit, sed potiùs crescere poterit, petitionem videlicet imperando. Si verò licentia petita deuotionem antecedat (quod facilè contingere potest, si indistinctè, seu in vniuersum de facultate exeundi se bonis suis, vt constitutio loquitur, cum superiore agatur) sicut post obtentam licentiam concipi potest voluntas donandi consanguineis, ita & voluntas, siue deuotio donandi piis operibus; nulla ergo est repugnantia aut in illis iuribus; aut si quid aliud in obiiciendo perstrinximus; quia in D quacunque forma, vel instructione Societatis ad disponendum de bonis absque vllo incommodo, vel repugnantia imbibitur superioris directio, seu voluntas saltem præsumpta; atque adeò siue à principio Societatis, siue post quintam Congregat. posita assertio habere potuit veritatem. Cur autem dixerim *saltem præsumpta*, in fine capitis intelligetur. Vnde expedita similiter manent, quæ in 2. p. dubitandi in numero 1. ex cap. 4. Examin. & ex 3. p. Constit. cap. 1. afferebantur; neque enim repugnantiam vllam continent, sed potiùs maximè cohærent, debere religiosum sua ex voto disponere, etiam in pia opera, & votum ipsum emisisse, vt consilium Euangelij, seu Christi sequeretur, vt maius Deo obsequium præstaret, vt opus E maioris perfectionis ederet.

Satisfit fundamento dictæ illationis.

Declaratur amplius.

Quæstio suborta an valeat distributio, quæ citra directionẽ superioris erat illicita. Arguitur affirm.

Hîc verò interrogabit aliquis vlteriùs, an licèt alienatio facta absque directione superioris illicita sit, & sacrilega, valida nihilominus euadat. Cùm enim eiusmodi religiosi, de quibus loquimur, domini sint, & propria voluntate sua bona tribuant, vt supponimus, spectato iure naturæ valida est talis donatio. Nullum autem est ius positiuum, quod illam irritet: nam iura, quæ dicunt donationes, vel alienationes à religioso factas, non esse validas, loquuntur iuxta antiquum, & commune ius de religiosis, qui capaces non sunt dominij. Sic autem loquimur de 11.

religiosis

religiosis habentibus aliqua bona, de quibus possint disponere, & ideo non iuxta commune ius, sed iuxta aliquod speciale de illis iudicandum est: nullum autem inuenitur ius speciale Societatis, quo talis alienatio irritetur; ergo retinet valorem quem habet iure naturæ.

Pro parte negatiua.

In contrarium autem est, quia religiosus non est sui iuris, neque habet velle, neque nolle: hi autem sunt verè religiosi, & quoad hanc partem tam perfectè subiecti, & alieni iuris, per votum obedientiæ, ac quilibet alij religiosi; ergo licèt dominium habeant, non habent voluntatem sufficientem ad transferendum illud. Propter quam rationem partem hanc amplexus est Ludouicus Molina tom.1.de Iustitia tract.2. disput.139. vers. *Illi qui tempore.* Vbi etiam nullam distinctionem facit inter alienationem ad pia opera, & ad alios vsus, quia re vera quantum ad hoc caput, quòd religiosus non est sui iuris, vtraque est æquè prohibita, vel æquè infirma. Inde verò consequenter significat, etiamsi alienatio fiat in pauperes, vel opera pia, esse graue peccatum contra paupertatem, quia est vsurpatio iuris, quod quis non habet, scilicet transferendi dominium in alterum. Adde etiam, quia donare sine potestate transferendi dominium; vel decipiendo alium, vel inuitando illum, vt accipiat, quod accipere, vel retinere non potest, omnibus modis continet graue inordinationem.

Molin.

Confir. exẽplo testamenti.

Hinc etiam colligit testamentum factum ab huiusmodi religioso sine licentia sui superioris nullum esse; nam cum illa, sicut possunt hi religiosi de suis bonis disponere inter viuos, ita etiam est certum posse per viam testamenti confirmandi per mortem naturalem, aut per professionem, vel etiam per vota coadiutorum formatorum Societatis, quæque ad hoc æquiualent, vt ex cap. 4. constat. Atque eadem proportione, si alia dispositio sine licentia inter viuos facta, illicita, & nulla est, erit etiam nulla per viam testamenti; est enim eadem vel maior ratio. Imò addit idem author, non solùm in his religiosis, sed etiam in nouitiis Societatis, post primum annum expletum peccatum esse condere testamentum de suis bonis, inscio superiore, quamuis de illo testamento doceat esse validum; &, si morte naturali confirmetur, habere effectum, quia factum fuit ab homine sui iuris: illicitè autem factum esse censetur, quia est contra promissionem, quam talis nouitius fecit disponendo de bonis suis cùm primùm superior iniunxerit post expletum primum probationis annum, vt in illo cap.4. numero 17. tactum est. Hanc Molinæ sententiam postea sequitur Lessius lib. 2.de Iust.cap.4.dubit.5.num.28.

Lessius.

12. Authoris placitum bipartitum.

Nihilominus ego existimo huiusmodi alienationes, vel dispositiones ab his religiosis factas de propriis bonis sine licentia superioris non esse nullas ipso facto, sed validas, infirmas tamen, & irritabiles per voluntatem superioris. Priorem partem mihi probat discursus superiùs factus priori loco pro parte affirmatiua. Posteriorem autem probat, & non ampliùs ratio in contrarium obiecta, quæ est fundamentum Molinæ. Vtramque autem declaro exemplo voti facti à religioso sine licentia Prælati, quod non est ipso iure nullum, sed validum, licèt infirmum, & irritabile à superiore, vt tom.super.cum D.Thom. & communi doctrina tradidimus. Quod eadem ratione verum est de quacumque promissione humana, quando non est de re illicita, aut de ma-

Declaratur vtraque simul pars exẽplo voti, promissionis, ac donationis. *D.Thom.*

A teria ita aliena, vt non possit impleri promissio sine iniuria alterius. Ex quo colligimus idem dicendum esse de donatione, quæ aliàs ex parte materiæ donatæ iniusta non est, sed solùm ex defectu consensus superioris: nam eadem est ratio de tali donatione, quæ de voto. Quia sicut valor donationis pendet ex voluntate, ita etiam voti, ac promissionis. Atque eadem exempla ostendunt religiosum non ita esse alieni iuris, nec in eo sensu dici non habere velle, aut nolle, vt nihil validum possit sua voluntate exercere, sed quia nihil firmum potest efficere sine consensu superioris, vel quia nihil potest licitè velle contra sui superioris voluntatem, vt in tom. super.

Ad rationẽ dubitandi pro parte negat. Molinæ in nu. præced.

B ostensum est; ergo ex hoc capite non est hæc donatio irrita, sed irritabilis. Inter hæc autem duo multum interest; nam si sit irrita, non potest, qui talia bona accepit, illa retinere tuta conscientia, quia retineret rem alienam. Dices, non retinet inuito Domino, & ideo non iniustè retinet. Sed contrà, quia iuxta illam sententiam voluntas Domini non est efficax ad concedendum dominium; ergo nec possessionem, vel vsum: nam religiosus æquè non est sui iuris quoad hæc omnia; ergo qua ratione non fit dominus, eadem non potest retinere rem acceptam; quia quoad hæc omnia magis est consideranda voluntas superioris, qui est veluti principalis administrator, quàm subdi-

Discrimen inter irritã, & irritabilẽ donationẽ.

Instantia cõtra primã partẽ discriminis diluitur.

C ti, qui est proprius dominus. At verò si donatio tenet, licèt irritari valeat, potest, qui aliquid accepit, tuta conscientia illud retinere, donec à superiore reuocetur donatio. Dices interdum poterit esse talis distributio, vt reuocari non possit, vt si facta est in pauperes. Item aliquando occultè fiet donatio, & superior propter ignorantiam irritare non poterit. Respondeo hæc esse per accidens; nam in eis interuenit impotentia facti, quæ non mutat ius: & quamuis fortasse ex parte recipientium interueniat aliqua malitia cooperando, vel inducendo ad actum inordinatum intra obligationem obedientiæ, aut religionis; tamen quia non interuenit iniustitia, nec

Cõtra alteram partem discriminis instantia altera remouetur.

D substantialis defectus impediens translationem dominij, non video vnde sit in recipiente obligatio non retinendi, quod accepit, etiamsi de facto nunquam possit reuocari donatio à superiore propter ignorantiam.

13. Primũ corollarium quo satisfit confirm. ab exemplo testamenti quantũ ad scholares.

Ex quo infero primò etiam testamentum conditum ab huiusmodi religioso sine facultate superioris non esse ipso iure nullum, licèt sit irritabile à superiore. Probatur consequenter ex fundamento posito; quia dispositio religiosi in his, quæ ex parte materiæ non continent iniustitiam, vel nullitatem, non est irrita ipso facto ex eo solùm quòd fit propria voluntate etiam aliàs peccaminosa sine interuentu voluntatis superioris,

E sed est tantùm infirma, & irritabilis; ergo idem dicendum est de dispositione per testamentum. Probatur consequentia, quia ex natura rei non requiritur efficacior voluntas ad testamentum, quàm ad alias donationes, & ex iure positiuo nullum est speciale irritans magis hanc dispositionem, quàm aliàs in tali persona. Sed quæres an condere hoc modo testamentum occultè, & sine facultate superioris, sit graue peccatum contra paupertatem, vel obedientiam. Respondeo, quod ad paupertatem attinet nullum videri peccatum, aut saltem non videri graue, si eo animo fiat, vt tempore mortis subiiciatur superiori, quia tunc tale testamentum est veluti quædam

Testamẽtũ occultè factum etiam ad pia opera quomodo sit aut non sit peccatũ contra paupertatẽ.

manifestatio

manifeſtatio voluntatis propriæ, non autem iuris proprij indebita vſurpatio. Secus verò dicendum eſſet, ſi is teſtator intendat, vt ſuum teſtamentum ad executionem perueniat ex propria tantùm voluntate, iuxta ſuperius dicta in ſecunda aſſertione. Dices, cùm ex voto teneatur huiuſmodi religioſus abdicare omnia bona cùm primùm iuſſus fuerit à ſuperiore, huic obligationi repugnat etiam cum animo manifeſtandi id facere per viam teſtamenti, quod non habet effectum, nec eſt efficax donec per mortem naturalem, vel ciuilem confirmetur. Reſpondetur tale teſtamentum non impedire alteram obligationem, & obſeruationem eius, quia non obſtante illo teſtamento poteſt ſuperior iniungere, vt ſtatim ſine mora renuntiatio omnium bonorum fiat: & tunc ſubditus tenetur id exequi, & prius teſtamentum fiet irritum, ac nullius momenti; ex nullo ergo capite videtur hæc actio contraria voto paupertatis in dicto caſu. Et aliquando poſſet bona fide fieri, vt ſi ſubditus iter agendo, aut nauigando incidat in periculum mortis, & non habeat ſuperiorem à quo poſſit petere facultatem, certè non peccabit condendo teſtamentum, præſertim in opera pia, ne ab inteſtato ſuccedant, qui fortaſsè non indigent. Vt autem religioſo modo id faciat, debet expreſsè in ipſo teſtamento voluntati ſuperioris illud ſubordinare, & optimè etiam faciet, ſi ei committat, vt ea mutet, quæ magis expedire videbuntur.

14. Item ad non pia.

14. Vnde etiam vlteriùs addo, in tali caſu neceſſitatis non eſſe graue peccatum condere teſtamentum, conſanguineos, vel alios ſimiles conſtituendo hæredes, ſolùm ad hunc finem, vt non neceſſariò ſibi ſuccedatur ab inteſtato, & vt ſuperiori innoteſcat voluntas defuncti, dummodo ei ſemper committatur, vt commutare poſſit etiam in opera pia, ſi ſeruata forma conſtitutionum id expedire iudicatum fuerit: ad hoc enim ſemper obligat paupertatis votum in Societate factum, vt numero ſecundo, & tertio diximus. Quapropter qui abſolutè conderet teſtamentum, relinquendo conſanguineos hæredes, vel alia legata abſque titulo pietatis, grauiter profectò peccaret, multóque grauiùs, ſi id faceret extra prædictum articulum neceſſitatis, quia tunc vſurpat vſum bonorum ſibi non conceſſum, & ita vtitur illis bonis vt propriis, quod grauiter repugnat paupertati. Accedit etiam talem actionem ferè eſſe inutilem; quia etiamſi quis moriatur tali teſtamento condito (quod Deus auertat) poteſt ſuperior illud irritare eadem ratione, qua alias donationes, vt diximus. Tunc autem (quod notandum eſt) non eſſet liberum ſuperiori, niſi in ipſo teſtamento hoc ei expreſsè concederetur commutare inſtitutionem in alium hæredem, vel alia opera etiam pia, ſed ſolùm poſſe rumpere teſtamentum, quo ſublato de remedio neceſſariò ſuccederet is, cui ab inteſtato deberetur hæreditas. Ratio eſt, quia ſuperior non habet ius proprium diſtribuendi illa bona, ſed ſolùm habebat ius deſignandi materiam, modum, & tempus, & dandi facultatem; vt ſubditus poſſet talia bona diſtribuere firmiter, & iuxta ſuam obligationem alienare. Vnde ſi hoc iure vſus non eſt viuente ſubdito, poſt mortem eius nullum habet ius immediatum (vt ſic dicam) in ipſis bonis, aut ad illa, aut ad diſtributionem eorum, ſed ſolùm ex alio capite

Quid poſſit ſuperior in tali teſtamento poſt mortem ſubditi.

A ſubiectionis, & obedientiæ habet poteſtatem irritandi, vel ratum habendi actum, quem ſubditus etiam in morte ratum efficere non potuit ſola ſua voluntate; & ideo poteſt irritare teſtamentum, poſtea verò nihil amplius efficere poterit, ſed neceſſariò ſuccedetur ab inteſtato.

Iam quod attinet ad inobedientiam, quæ in hoc facto interuenit, non eſt dubium, quin materia ſit grauis confectio teſtamenti ſine licentia, & ex hac parte ſufficiens ad peccatum mortale; non inuenio tamen expreſſam prohibitionem, quæ in vi præcepti circa hoc impoſita ſit: & ideo non videtur eſſe ex hoc capite per ſe peccatum mortale, quia votum obedientiæ non ita B obligat etiam in materia graui, niſi proprium præceptum interueniat. Regulariter tamen loquendo per accidens, & ratione ſcandali, vix poterit talis actus excuſari à culpa mortali; tum propter exemplum & commune nocumentum religionis, tum etiam, quia habet quandam ſpeciem, ſeu apparentiam proprietatis, ſeu vſus appropriati in materia graui. Hoc autem maximè intelligo, quando diſpoſitio teſtamenti eſſet in vtilitatem conſanguineorum, vel in alia opera profana, ſeu non pia; nam ſi eſſet in pia opera, facilè præſumi poſſet ratihabitio ſuperioris, quanuis ſemper timendum ſit. 15.

15. Quomodo item eſſe poſſit cōtra obediētiam id teſtamētum.

C Vltimò ex dictis colligo quid dicendum ſit de nouitiis ſi ante emiſſa vota, in ſecundo nouitiatus anno, inſcio ſuperiore teſtamentum condant. Negari enim non poteſt quin inordinatè factum ſit, quia etiam nouitius debet, quandiu in eo ſtatu permanet, ſeruare debitam ſubordinationem ad ſuperiorem, præſertim in re tam graui. Hæc autem obligatio incipit in ipſo nouitiatu, vt cap. 4. numero 17. viſum eſt. Et ideo ex hoc capite non minus verum eſt de nouitio Societatis agente primum, quàm de agente ſecundum probationis annum. Non eſt autem illa obligatio voti, tum quia, neque ex parte nouitij ſupponitur votum, per ſe loquendo, & licèt illud ſupponatur, non interuenit ex parte D ſuperioris proprium præceptum in hac parte impoſitum. Solùm ergo eſt illa obligatio veluti ex quadam obedientia paterna, & tacita conuentione inter nouitium, & religionem, quæ fieri intelligitur, quando nouitius ad communem vitam religioſorum admittitur; & ideo hæc inordinatio ex hoc capite non eſt peccatum mortale: à veniali autem vix poterit excuſari. Non videtur autem ex vi huius actus, agere nouitius contra promiſſionem, quam facit diſponendo de ſuis bonis, cùm primùm ſuperior iniunxerit; quia teſtamentum non impedit implere promiſſionem factam, cùm ſemper infirmum ſit viuente teſtatore; nec neceſſe eſt, vt nouitius E intentione non implendi eam promiſſionem illud faciat, ſed ſolùm, vt ſi interim dum ſuperior non præcipit alienationem bonorum, aliquid humanum ei accidat, de ſua poſſit conſtare voluntate, quod per ſe nec reprehenſibile eſſet, ſi debito modo fieret. 16.

16. Secundum corollariū quo ſatisfit eidē confir. in n. illo 9. quantū ad nouitios.

***

CAPVT

CAPVT VII.

Ad quem vsum siue exercitium paupertatis singuli religiosi Societatis IESV ex vi regulæ teneantur.

1. Vsus paupertatis duplex.

DVplex distingui potest paupertatis vsus in singulis religiosis (de paupertate enim in communi postea dicetur) vnus dici potest positiuus, alius negatiuus, qui potiùs est non vsus; & vterque esse potest suo modo materia voti. Nam carentia alicuius vsus, directè, & substantialiter (vt ita dicam) potest cadere sub obligationem, voti paupertatis, quia cùm paupertas consistat in carentia, maior erit si se extendat ad carentiam aliquorum vsuum, ideóque directè potest cadere sub votum. Vsus autem positiuus vt sic, seu quoad substantiam suam, non videtur pertinere ad paupertatem, sed ad alias virtutes, quibus homo obligatur vti rebus temporalibus ad vitam conseruandam, vel ad alios fines; paupertatis autem est ponere modum in hoc vsu, & quoad hoc potest directè cadere sub tale votum. Aliqui etiam sunt actus, qui moraliter sunt necessariò coniuncti cum aliqua paupertate, vt mendicare, si nihil habeatur in particulari, neque in communi. De his ergo omnibus vsibus, siue actibus (sicut in præcedentibus de dominio seu proprietate fecimus) tractandum erit, explicando in præsenti capite de singulis, quid ad perfectionem regulæ spectet, & in sequenti, quid ad obligationem sub culpa pertineat.

Negatiuus.

Positiuus.

2. Prima obseruantia vsus negatiui paupertatis in Societate non habere in cella, siue priuatim esculenta, vel poculenta.

Vt ergo incipiamus ab vsu negatiuo, qui perfectior est, & magis explicat perfectionem voti. Primò spectat ad paupertatem Societatis, vt religiosi nihil priuatim possidere possint ex his rebus, quæ ad sustentationem corporis pertinent, quæ sub cibo, & potu includuntur. Etenim non habere proprium, & priuatum dominium harum rerum, commune est omnibus religiosis: non posse autem habere priuatam possessionem harum rerum, vel in magna, vel in parua quantitate, cum generali facultate vtendi illis, non est commune omnibus: multis enim licet vel per regulam, vel per consuetudinem non prohibente regula, priuatim hæc possidere; id est, in propriis cellis, sub propria custodia illas tenere, & suo arbitrio illis vti, non ex dominio, sed ex generali licentia. Alij verò ex sua regula, & consuetudine carentiam huius vsus, & possessionis profitentur; & non est dubium quin intra latitudinem paupertatis, hoc sit ex suo genere melius, cæteris paribus; tum quia magis distat à sufficientia diuitiarum, & in rebus maximè necessariis; cuiusmodi sunt eæ de quibus loquimur, tum etiam propter difficultates multas, quæ superandæ sunt, si vel necessitati, vel appetitui corporis ex solis rebus communibus, quæ sub possessione, & custodia religionis sunt subueniendum sit, idque semper iudicio, & arbitrio superioris, & non propria voluntate, & petita semper facultate, quod eo est magis onerosum, quo materia est contemptibilior, magísque humana, atque adeò religiosæ personæ pudibunda. Tum denique, quia hæc paupertas plures aufert occasiones vel intemperantiæ, vel superfluæ delectationis, vel inutilis, aut otiosæ conuersationis. Et ob has causas, hoc genus paupertatis consuluit Basil. in regul. 304. vbi inter alia ait. Et eo quòd in communi loco, id est, in monasterio, priuatas escas, vel potiones aliqui habeant, illud consequi, quod est ab Apostolo reprehensum, *Confunditis eos, qui nō habent.* Idem tradidit Pachom. in sua regul. 43. *Nullus in cella sua reponat aliquid vescendum.* Hoc ergo genus paupertatis Societas amplexa est, & obseruat, vt ex consuetudine constat, & ex regulis infrà citandis, nec sine vrgente necessitate, & magna moderatione in hoc dispensari debet, si materia alicuius ponderis, seu considerationis sit.

Basil.

Reg. Pach.

3. Secunda obseruantia si quid tale ad quē piā mittatur conuertēdū in vsum cōmunem.

Secundò ex hac sequitur alia obseruantia paupertatis, vt si quidpiam huiusmodi alicui religioso in particulari mittatur, admittendum non sit in eius peculiarem possessionem, vel vsum. Est quidem commune ferè omnibus religiosis regulis, vt nihil, etiamsi ad cibum, & potum pertineat, possit ab aliquo religioso recipi absque licentia, seu benedictione, (vt aiunt) prælati; hoc enim plurimum spectat ad vsum paupertatis. Imò Basilius suprà consulit, quæ huiusmodi sunt non recipi, tamen si occupanda sint, inquit: *Antistiti facultas detur, vt statuat ipse à quibus sumi, & quæ sumpta sunt quomodo distribui conueniat.* Pachomius etiam regul. 30. idem ait, & August. in regula *Prius*, ait: *Priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit, de quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.* Et S. Benedict. in sua regul. cap. 54. prohibet, ne religiosus habeat facultatem recipiendi hæc munera, etiam à proprio parente, sine licentia, & consensu Abbatis, qui si eam dederit, *poterit* (inquit) *postea pro suo arbitrio de tali re disponere*, significans non oportere licentiam dare, vt religiosus huiusmodi donum sibi in particulari vsurpet. Quod confirmauit Innocent. III. in cap. *cùm ad monasterium.* de statu Monach. dicens, *Si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel Cellerario assignetur.* Et S. Pachom. in sua regula 30. *Si quis* (inquit) *ante ostium steterit monastery, dicens se velle videre fratrem, & fortè aliquid attulerit ciborum, quibus in monasterio vesci licitum est, suscipere ipse non poterit, sed cuncta ad locum ægrotantium deferentur.* Hanc ergo conditionem, & perfectionem paupertatis Societas amplexa est, & ideo in regula 60. Rectoris sic habetur: *Si cui particulari quidpiam ab externo aliquo mittatur, id in communem vsum accipiatur, ac dispensetur.* Et in hoc sensu dicitur 6. p. Constit. cap. 2. §. 11. *Quisque iis, quæ de communi data fuerint ad vsum suum necessarium, aut conuenientem, resecatis superfluis sit contentus.*

Basil.

Reg. Pach.

August.

Reg. Bened.

Innoc. III.

Reg. Pach.

4. Tertia obseruantia non habere in cella aliquid ad vestitum pertinens.

Tertiò, quia post victum, vestitus videtur esse proximè necessarius ad vitæ sustentationem, ideo circa hoc etiam similis obseruantia paupertatis seruanda est, vt præter ea, quæ ad actualem corporis vsum necessaria sunt, nihil aliud quisque apud se habeat, sed omnia in communi reposita sint, sicut habetur in regula 5. custodis vestium, & in instruct. 1. ex impressis anno 606. nu. 5. & in ordinat. contractis cap. 1. n. 15. & cap. 4. vt inde singulorum necessitatibus subueniatur. Quod fuit consilium B. Basilij serm. 1. de institutis Monach. circa finem. *Apotheca* (inquit) *communis omnium sit, neque proprium alicuius quidquam nominetur, non vestimentum, non calceamentum, non denique aliud quidpiam eorum, quæ ad necessarium corporis vsum spectant.* Hinc etiam in c. 4. Examinis §. 26. admonentur statim, qui Societatem ingressuri sunt, *in his quæ ad victū, & vestitum, & lecti rationem pertinent, magnam paupertatem esse seruaturos, ita vt vnusquisque sibi persuadeat, vilissima eorum, quæ domi sunt, ei esse tribuenda, & eis debere esse contentum, propter maiorem sui abnegationem, & spiritualem profectum.*

Basil.

Quartò,

5\. *Quarta obseruantia. Non habere librorum peculiũ aliò exportandum.*

Quartò, quanuis propter necessitatem studiorum concedatur religioso Societatis permanens vsus, (vt sic dicam) eorum librorum quibus indiget, ita vt eos priuatim apud se habere possit, quandiu alicubi commoratur, non tamen conceditur, vt habere possit librorum peculium, quod secum deferat, eóque perpetuò vtatur, dum viuit, quæ est altera obseruantia paupertatis non parũ difficilis, quia est circa rẽ maximè necessariam iis qui studiis, ac literis tanta diligentia incumbunt, & ad quam solent homines studiis dediti maximè affici. Imò alicui videri potest hoc paupertatis genus, multum posse literarum profectum impedire; propter quam fortasse causam multæ religiones alioqui tã in paupertate, quàm in cæteris rebus valdè perfectæ hoc non obseruant. Societas verò vtilitatem, quæ ex eorundem librorum perpetuo vsu prouenire potest, vel aliis diligentiis compensandam, vel certè huic perfectioni paupertatis postponendã putauit. Et ideo cùm in 4.p.Const. c.6.§.7. dicatur præter bibliothecam communem, quæ in singulis Collegiis futura est, posse vnumquemque habere libros ad suum vsum necessarios, statim additur in declaratione, neminem posse, aut debere aliquid in eis scribere; quod in regulis communibus reg. 8. sic dicitur. *Libros nemo habeat sine facultate; in his verò, quibus vti licet, nec scribat aliquid, nec notam vllam imprimat*; quia nimirum eos secum deferre non debet, & facilè auferri possunt, & alteri in vsum dari. Denique regul.25. ex communibus in vniuersum dicitur. *Nemo cùm ex vno loco in alium proficiscitur, quidquam secum asportet sine facultate superioris*; quæ facultas iuxta receptam consuetudinem, quæ est optima legum interpres, non nisi in rebus minimis, & magna ex causa conceditur. Eiusmodi sunt libri, qui in 1. institutione ad renouationem spiritus in fine assignantur, *Constitutiones scilicet Societatis, vel earũ summarium, Ioannes Gerson, vel similis aliquis pius libellus; aliquibus etiam Biblia, & summula aliqua casuum.* Et ferè eandẽ regulam habet Pachomius, quæ est apud illas 46. *Si quis* (ait) *transfertur ab vna domo in alteram domum, exceptis iis, quæ vsui quotidiano ad habitum necessaria sunt, secum transferre nihil poterit.*

Reg. Pach. De hac regula Pach. ab Angelis data vide Metaphr. apud Suriũ 3.to.14. die Maij c. 12. 22. & 28. Palladium in Historia Sanctor. c. 38. Gẽnadiũ de viris illustribus in Pachomio, & Sozomenum lib.3. Historiæ c. 13.

6\. *Vtilitas huius obseruantiæ.*

Vtilitates autẽ hæc obseruantia partim communes habet omnibus religiosis, partim in Societate peculiares, vel potiùs necessitatem. Priores sunt, quia hoc modo tollitur solicitudo congregandi libros qui interdum ob curiositatẽ potius vel aliquando ad splendorem, & ostentationem, quàm ob necessitatem congeruntur. Item excusantur infiniti sumptus, qui in transportanda librorum supellectile fieri solent. De qua re multa scribit Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ, c.64. Item per hoc tollitur materia inordinati amoris, & affectus, qui ad huiusmodi res, quando ita possidentur, generari solet. Propter quas causas eadem ferè regula habetur in Constitutionibus Dominicanorum dist.2.c.14. lect.4. *Nulli certus vsus librorum concedatur, neque dedignetur, à quocunque auferantur, vel in cuiuscunque custodiam dimittantur.* Itidem obseruasse S. Franciscum refertur in speculo Minorum 3. p. & refert author Conformitatum lib. 2. Item consulit B. Vincentius Ferrar. tractatu de vita spirituali c. 1. vbi ait satis esse libros communes, qui in singulis monasteriis accommodati inueniuntur. Peculiaris verò necessitas huius obseruationis in Societate ex fine, & peculiari professione eius orta est. Omnes enim eius religiosi parati esse debent ad quascumque missiones, & peregrinationes obeundas, sine excusatione, etiam non petito viatico, quotiescunque iussi fuerint, vt dicitur in Examine cap. 1. §. 5. & 6. p. Constitut. cap. 2. §. 3. & sæpe aliàs. Hæc autem obligatio cùm ad omnes pertineat, maximè ad literatos, & Doctores, & ideo oportet esse expeditos, & liberos ab omnibus vinculis, & impedimentis, quoad fieri possit. At verò librorum sarcina, non posset non multum impedire si asportanda esset; & si ad perpetuum vsum haberentur cum magna difficultate relinquerentur, & ideo ad hoc institutum ferè necessariò consequens fuit, vt in eo talis vsus non admitteretur.

Aluar. Pel. *Const. Præd.* *Specul. Min.* *Auct. Cõfor.* *Vinc. Ferr.* Eius item necessitas in Societate.

Quintò, huic pauperi supellectili religiosi cubiculi, consentaneum est, vt nihil in ea sit claui obseratum: quod sine dubio est magnum signum nihil possideri, vt proprium, totúmque esse liberæ dispositioni Prælati relictum. Propter hanc ergo & alias causas in regulis communibus Societatis in 11. ita cautum est: *Nullus ita cubiculum suum claudat, quin aperiri extrinsecus possit, aut arcam, aut quicquam aliud habeat obseratum absque superioris facultate.* Quam perfectionem paupertatis antiquos etiam Monachos obseruasse intelligi potest ex Cassiano lib.4. de Institutis renuntiantium cap.14. & 15. Nam in priori laudat Monachos, qui proprio sudore, & opere exuberantes redditus conferebant monasterio, nihil sibi proprium præsumentes. *Cúmque* (inquit) *totam enthecam cœnobij, suam credat esse substantiam, ad retinendam nihilominus arrepta nuditatis virtutem, quam studet ad finem vsque perfectè, atque inuiolabiliter custodire, ita semetipsum à cunctis extraneum, & ex omnibus iudicat alienum, vt tanquam peregrinum se gerat, & incolam istius mundi; alumnúmque potius monasterij se reputet ac ministrum, quam Dominum rei cuiusque præsumat.* Statim verò reprehendens alios subdit in sequente capite, *Ad hæc nos miserabiles quid dicemus, qui in cœnobiis commorantes, ac sub Abbatis cura, & solicitudine constituti, peculiares circunferimus claues, omníque professionis nostræ verecundia, & confusione calcata etiam annulos, quibus recondita præsignemus, in digitis palàm gestare præsumimus*, &c. De eadem re multa leguntur nomine Hieronymi, in regula Monachorum c. 2. & 3. & specialiter in 4. ait. *Sic sic Apostolicæ fœminæ proiicite peras, & sacculos, vt neque marsupia ex latere pendeant, neque opus sit clauibus, vt iam ex ipsis monstretur exteriorum indiciis, quòd nihil habetur intrinsecum, præter Iesum; quòd nihil est clausum, quod est deditum vsibus omnium.* Idem constitutum esse in ordine Minorum refert Corduba in expositione regulæ c.6.q.9. Et idem habet Ordo Cist. in Hispania in suis definitionibus c.36.n.141.

7\. *Quinta obseruantia. Nihil haberi à priuatis claui obseratum.* *Cassian.* *Hieron.* Ex Ioanne de Capistrano Generali Minorum in Const. c. 6. & lib. cuius titulus est, *Serena conscientia* q.81. & Aluar. Pelag. lib.2.c.67. circa finem. *Cordub.*

8\. *Sexta obseruantia. Nullum stipendiũ posse accipere pro ministeriis.*

Sextò, cùm per votum paupertatis prohibeatur religioso, quidquam sine superioris facultate accipere, quod generale omnibus est, specialiter prohibitum est in Societate aliquid accipere in stipendium alicuius ministerij spiritualis, ita vt hoc nullo modo liceat, neque ad id dari facultas possit. Quod quidem ad votum paupertatis in Societate pertinere, constat ex Examine cap. 1. vbi votum paupertatis ita exponitur. *Sic paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec possit redditus vllos ad suam sustentationem, neque ad quiduis aliud habere.* Et infrà. *Neque etiam (quanuis aliis sit licitum) pro Missarum sacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus, vel vllius sacramenti administratione, vel quouis alio pio officio ex iis, quæ iuxta suum institutum Societas potest exercere, stipendium vllum, vel* eleemo-

eleemosynam, quæ ad compensationem huiusmodi ministeriorum dari solent, ab alio quàm à Deo, ob cuius obsequium omnia purè facere debent, possunt admittere. Ex quo contextu constat primò, id quod in hoc genere aliis licitum est, eo quòd nec iniustitiam, nec simoniam continet, religiosis Societatis non licere ratione paupertatis. Id quod denuo specialiter cauetur in canon. 7. Congreg. 6. omnibus confessariis etiam principum, concionatoribus, &c. *Ne vllum in Societatis ministeriis paupertatis nostræ puritas detrimentum patiatur.* Et idem inculcatur in Ordin. contractis cap. 4. nu. 8. & 9. Constat secundò hanc obligationem non esse ex simplici directione regulæ, sed ex vi voti paupertatis oriri: nam eodem contextu hoc ponitur sub materia paupertatis, ac non habere redditus vllos. Atque hoc ipsum sæpius & cum magna exaggeratione, & declaratione in constitutionibus inculcatur, præsertim in 4. p. cap. 7. §. 3. cap. 15. in fine. 6. p. cap. 2. §. 7. cum declaratione in liter. G. & 10. p. §. 5.

9. Variæ rationes huius conditionis. Quibus etiam locis variæ rationes huius institutionis insinuantur. Illa verò sufficiens esse posset, quòd licèt aliud non sit malum, hoc sine dubio est melius; quia, & tollit omnem auaritiæ speciem, & temporalis lucri cupiditatem diminuit, ac denique, quia ex hoc capite augetur aliquo modo paupertas. Maximè verò fuit hoc ferè necessarium in Societate, considerato eius fine, & muneribus, tum ex parte proximorum, ad quorum profectum, & lucrum spirituale tota Societas ordinatur: quo enim gratiùs, & liberaliùs ministeria omnia in proximorum commodum facta fuerint, eo sine dubio libentiùs ab eis suscipientur, & cum maiori ædificatione, & cæteris paribus cum maiori fructu fiet: tum etiam ex parte religiosorum; cùm enim maiori ex parte in his ministeriis occupari debeant, si ex eis possent temporale commodum reportare, periculum profectò esset, vt eorum viuendi ratio quæstus potiùs esset, quàm pietas. Vt ergo iuxta consilium Apostoli 1. ad Timoth. 6. solam pietatem magnum quæstum existimarent, præcisa ab illis est omnis spes temporalis commodi, éstque hoc institutum satis consentaneum antiquis canonibus, qui referuntur 1. q. 2. cap. *Pastor.* & cap. *si quis.* & cap. *sacerdos.* quæ sunt assumpta ex Prospero. & ex cap. *Clericos.* ead. caus. & q. ex Hieronymo ad Damasum, & refertur etiam 16. quæst. 1. in vltimis verbis. Quibus locis solùm ad propriam sustentationem dicitur posse ministros altaris aliquid à fidelibus accipere: reprehenduntur autem illi sacerdotes, qui cùm habeant aliàs vnde sustententur, à fidelibus etiam necessaria ad sustentationem accipiunt. Vnde orta est inter scholasticos controuersia, de qua in tom. 3. de sacramentis, disput. 86. sect. 3. an id liceat, necne? qua nunc prætermissa certum apud omnes est, perfectiùs acturum, qui nec sustentationem acceperit, si illa indiget. Quapropter dubium etiam non est, quin maior adhuc perfectio sit, hoc ipsum ex voto facere; nam si illud perfectius est; ergo est materia voti; ergo illi perfectioni votum adiungere melius est. Atque antiquos Ecclesiæ clericos & ministros hanc consuetudinem sæpiùs obseruasse verisimile fit ex citatis iuribus, & ex verbis Hieronymi in regula Monachorum cap. de paupertate. *Clerici (inquit) qui de bonis parentum sustentari possunt, si quid pauperum accipiunt, sacrilegium profectò committunt.* Non enim alia ratione sacrilegium ibi interueni-

(margin: Consonat etiam antiquis canonibus. — Hieron.)

re poterat, nisi quia erat contra votum: nec Hieronymus de omnibus loqui videtur, sed de illis qui paupertatem profitebantur: ergo verisimile est, specialiter professos fuisse hoc paupertatis genus; quanuis non negem verba illa posse habere alias interpretationes, de quibus alibi. Nunc ergo satis nobis sit esse opus perfectionis, & voto dignum nolle recipere stipendium, vel eleemosynam, etiam in sustentationem pro spiritualibus ministeriis.

(margin: Citato loco de factam.)

Dices hoc habere locum in his ministris Euangelij, qui aliàs habent vnde sustentetur, vt ex verbis citatis ex Hieronymo constat; at verò in his qui aliàs perfectam paupertatem profitentur, non videtur esse illud perfectionis opus, imò nec rationi consentaneum: nã qui altari seruit, ex altari viuere debet; alioqui necessarium illi erit interdũ altare relinquere, id est, spirituale ministerium omittere, vt quærat vnde sustentetur. Nec satis est si quis respondeat religiosum satis habere vnde sustentetur, ex ipsa, scilicet, religione: nam tunc ad corpus ipsum religionis reuocabitur difficultas, quia non solùm singuli religiosi Societatis non possunt sibi accipere stipendia, vel eleemosynas, verùm etiam nec alicui domui, aut Collegio; neque etiam domus ipsæ, vel Collegia possunt hoc titulo aliquid à fidelibus accipere. Cùm ergo ipsa Collegia, vel domus non habeant aliunde, vnde sustententur, nisi ex bonis fidelium, non videtur ad perfectionẽ pertinere non recipere ab eis huiusmodi stipendia, vel eleemosynas propter Missas, aut alia ministeria: alioquin necesse est, vt prælati nimiam solicitudinem, ad domos sustentandas sustinere debeant, vel certè, vt alios difficiliores, minúsque decentes modos in quærendis necessariis tenere cogantur. 10. Obiectio contra proximè dicta.

Respondetur, si perfectionis est in eo, qui habet sustentationẽ ex propriis, vel paternis bonis, non postulare illam à fidelibus, etiamsi illis inseruiat; multo maioris perfectionis esse, non exigere hãc sustentationem, quasi in compensationem talium operum, etiamsi aliunde non habeatur, sed mendicando quærenda sit, quod per se videtur adeò euidens, vt probatione nõ indigeat; nam sine dubio illud est maioris paupertatis, & nuditatis genus. Deinde auget fiduciam in Deum, qui nõ deficit in necessariis suis ministris, si fideliter & merè liberaliter Deo, & proximis inseruiãt, præter alias vtilitates, & honestates, quas suprà n. 9. numeraui. Quocirca licèt verum sit, totum corpus Societatis ex donationibus vel eleemosynis fidelium sustentandũ esse, siue in domibus, siue in Collegiis, siue in peregrinationibus, & missionibus seruata in singulis instituti ratione infrà à c. 9. explicanda, nihilominus consilium sibi obseruandum existimauit, non recipere has eleemosynas propter Missas, vel in compensationem aliorum ministeriorum, sed eas vel sponte oblatas accipere, si solùm in eleemosynam, & non in compensationem dentur: vel, si indiguerit, eas à fidelibus postulare, qui eodem liberali modo eas tribuant. Et quãuis fortasse hoc onerosius, & laboriosius sit, hunc tamen laborem non recusat, vt finem à se intentum, id est, animarum profectum melius assequi possit, omni videlicet proximorũ ipsorũ onere semoto. 11. Soluitur.

(margin: Concinit Henriquez cum citatis ab eo, lib. 9. c. 22. n. 3.)

Habemus de hac re illustre D. Pauli exemplum, qui 1. ad Corinth. 9. in primis probat petiisse se ex substantiis fidelium ali, & sustentari. Et ad hoc confirmandum affert aliorum Apostolorum exemplum, & legem Deut. 25. *Non alligabis os boni trituranti.* Et illud, *Si nos vobis spiritualia* 12. Exemplo Pauli illustratur.

semina

seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra petamus? Deinde verò subiungit, *Sed non vsi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.* Et infrà, *Ego autem nullo horum vsus sum.* Concinítque in 1. ad Thessalon. 2. vbi & auara lucra, & prauos alios suæ prædicationis fines excludit. Obseruauit ergo Paulus hoc consilium, non vt aliorum Apostolorum consuetudinem reprehenderet, neque vt se meliorem, aut perfectiorem ostentaret; sed quia prudenter existimauit illud sibi magis expediuisse ad munus suum meliùs exequendum, quod erat prædicare Euangelium gentibus: hoc est enim quod ait, *Ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.* Alij enim Apostoli præcipuè prædicabant Iudæis, & ideo sine vlla offensione ab iisdem necessaria ad sustentationem accipiebant; nam, vt commemorat Hieron. lib. 1. contra Iouinianum, circa medium. *Sancta mulieres iuxta morem Iudaicum magistris de sua substantia ministrabant*; inter gentes verò non erat talis consuetudo, & quia rudiores erant in diuinis rebus, facilius poterant perturbari si aliquid ab eis exigeretur; & ideo (vt notauit D.Thom. 3. p.q. 40. art. 3. ad 2.) quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, *Paulus se abiecisse commemorat.* Aliter, quanuis æquè ad rem, de qua agimus, exposuit hanc occasionem Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 16. dicens, *Perhibet Apostolus licere sibi, & permissum esse à Domino, vt qui Euangelium annuntiant de Euangelio viuant, id est, de Euangelio habeant ea, quæ huic vitæ sunt necessaria, sed tamen se non esse vsum de hac potestate; erant enim multi qui occasionem habere cupiebant, acquirendi & vendendi Euangelium quibus eam voluit Apostolus amputare, iuxta id quod alibi scripsit, vt amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, 2. ad Corinth. 11.* & lib. de mendacio. cap. 15. tractans illud, *Dignus est operarius mercede sua.* Permissum dicit hoc esse, non iussum, *ne fortè qui hoc faceret, vt in opere prædicationis verbi aliquid ab eis, quibus prædicaret, in vsus vitæ huius sumeret, illicitum aliquid se facere arbitraretur: posse tamen laudabilius non fieri, in Apostolo Paulo satis demonstratum est.* Quæ res tantæ æstimationis fuit apud Paulum, vt gloriam suam illam appellet, & vitæ suæ illam præferat: ait enim citato loco, *Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me, bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet. Gloriam meam* (inquit Anselm.) *quam pro hac abstinentia habere volo in Christo apud Deum, compatiens infirmis, dum nihil ab eis sumo.* Aliter Chrys. hom. 22. *Ne quis dicat, eum quidem hoc facere, sed non lætum, verùm gementem & mœrentem, volens summam ostendere lætitiam, & animi alacritatem rem appellat gloriationem; tantum abest, vt sit mœstus, vt etiam glorietur, & malit mori, quàm amittere hanc gloriationem; ita quod fiebat erat ei vita dulcius.*

Hieron. D.Thom. D.August. D. Anselm. Chrysost.

13. Id exemplũ sibi proponit Societas. Chrysost.

Sicut ergo Societas Paulum in ministerio conatur imitari, ita etiam in hoc genere perfectionis illum imitari elegit, ne quod offendiculum Christi Euangelio ponatur, id est, (vt Chrysost. loquitur homil. 21. in 1. ad Corinth.) ne quamlibet protelationem, & dilationem afferamus cursui Euangelij. Hoc enim offendiculum etiam hodie timeri posset, vel prædicando gentibus, vel hæreticis repugnando, vel certè fideles Catholicos instruendo, & excitando, si ob temporale aliquod commodum hæc fieri viderent, ac de stipendio tractari. Fortasse etiam ipsimet ministri Euangelij minorem haberent libertatem

A ad reprehendenda vitia, minorémque ad persuadendum efficaciam, si aliquam recompensationem ab his quibus inseruiunt acciperent: vt ergo cursus Euangelij in nullo impediri posset, peculiarem hanc obseruantiam inter alias religiones Societas tenet; neque omnino singularis in hoc est; nam fratres minores Recollecti etiam hoc obseruant, vt pro Missis eleemosynas, seu pitantias (vt vocant) non accipiant, vt refert Corduba quæst. 15. ad cap. 4. suæ regulæ: Cordub. quamquam ipsi, solùm intuitu maioris puritatis in paupertate seruanda, id faciant; nam, vt ibidem refert ex lib. plagarum, titul. 10. plaga 1. maxima Ordinis, & puritatis regulæ iactura, sub prætextu Missarum, & eleemosynarum diabolo procurante, & hominum fragilitate, cupiditate, & ignorantia introducta est. B

14. Septima obseruãtia. Nihil quãuis minimũ dare etiam mutuato inter domesticos, aut externos.

Septimò ad hanc paupertatem spectat, nihil posse dare sine facultate superioris, quod omni perfecto voto paupertatis commune est; in Societate verò cum hac exaggeratione ponitur, vt etiam ad res minimas expresè extendatur; nec solùm ad donationem, sed etiam ad mutuationem tam dando, quàm accipiendo extenditur. 3. p. Constitut. cap. 1. §. 8. *Intelligant etiam* (dicitur) *quòd mutuo dare, vel accipere, vel dispensare quidquam de his, quæ domi sunt, minimè possunt, nisi superior conscius consensum præstiterit.* Quæ verba cùm generalia sint, non solùm respectu externorum, sed etiam ipsorum religiosorum inter se intelliguntur; non enim dicitur, *Non licet mutuò dare externis, vel ab eis accipere*, sed simpliciter *dare, vel accipere*; ergo neque inter se possunt ex vi illius regulæ, quidquam dare, vel accipere, etiam mutuò. Quod & seruatur, & est valdè consentaneum voto paupertatis, nam religioso merus vsus facti conceditur; vsuarius autem licèt vti possit ipse, non tamen vsum rei propria authoritate alteri concedere. Per mutuum autem saltem vsus rei alteri conceditur, & ideo meritò non licet sine facultate superioris. Atque hoc ipsum refertur statuisse Pachomius sua regula 95. Reg. Pach. C

15. Vsus positiui paupertatis in Societate varij actus, amplecti viliora, defectu necessariorum experiri, mendicare, &c.

Iam quod ad vsum positiuum spectat, variæ sunt constitutiones Societatis, in quibus speciales circumstantiæ, & aliqui actus pertinentes ad huiusmodi vsus perfectionem, commendantur. Nam in Examin. cap. 4. §. 26. victus, potus, vestitus, & lecti ratio futura dicitur, vt pauperibus accommodata, & vnumquemque sibi persuasum habiturum, quæ vtilissima erunt ex iis, quæ domi sunt, ei esse tribuenda, vt ita parati sint ad huiusmodi pauperem vsum talium rerum, propter suam maiorem abnegationem, & spiritualem profectum; deinde p. 3. cap. 1. §. 25. *Diligant* (dicitur) *omnes paupertatem, vt matrem, & iuxta mensuram sanctæ discretionis, suis temporalibus suos effectus aliquos experiantur.* Et 6. p. cap. 2. §. 11. solùm permittitur necessarius, aut conueniens vsus rerum communium, ita vt regula sit, superflua semper esse resecanda, necessaria admittenda; conuenientia verò seu commoda, licèt ordinariè abiicienda non sint, quia tunc etiam necessitati ipsius subuenitur; aliquando tamen ita esse moderanda, & minuenda, vt paupertatis effectus aliqui sentiantur. Et hoc sensu dicitur 3. p. Const. cap. 2. §. 3. *Quæ ad corpori necessaria pertinent, curetur cum diuino auxilio, vt quanuis sit in quo probetur virtus, & suiipsius abnegatio, non tamen desit quo sustentetur natura, & ad diuinum obsequium, laudémque conseruetur.* Sic enim dixit D E

Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. de regularib. supellectilem religiosam talem esse debere, vt nihil superflui in ea sit, nihilque, quod sit necessarium, desit. Nam per hoc non tollitur quin exercendæ virtutis causa aliquid incommodi interdum sustinere expediat. Cui consonat illud Augustini, dicentis Dominum in Euangelio ostendere, nec in abstinendo, neque in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam: Et infrà. *Non quid vel quantum pro congruentia hominum, atque personæ suæ, & pro suæ valetudinis necessitate quis capiat, sed quanta facilitate & serenitate animi careat cum his, vel oportet, vel necesse est carere, implens illud Apostoli, scio & abundare, & penuriam pati, ad Philip.* 4. Præter hæc ad hunc vsum paupertatis pertinet actus mendicandi, qui variis modis, & occasionibus in Societate exercendus est. Nam in primis professi ex vi suæ professionis parati esse debent ad mendicandum in missionibus, cùm ex vi votorum suorum teneantur illas admittere, non expectato viatico, & in propriis regulis eorum, qui in missionibus versantur plenè, & perfectè de hac re instruuntur in 5. & 6. vt infrà lib. 6. c. 4. n. 9. videbimus. In domibus etiam professis, cùm nec in particulari, nec in communi habeant propria bona vnde sustententur, necessarius sæpe est hic actus mendicandi; imò & aliquando in Collegiis, si necessitas id exigat, exercendus est, vt dicitur p. 4. Const. c. 2. in fine. Cúmque id sit vltimus seu supremus gradus Societatis, vt à principio ad illum disponantur, exercentur nouitij in peregrinationibus, in quibus mendicare debeant, vt in superioribus lib. 2. cap. 5. num. 7. visum est; vnde in 4. cap. Examin. §. 12. dicitur, debere peregrinari per mensem, sine pecunia, imò suis temporibus ostiatim pro Christi amore mendicare, vt possint ad incommoditatem comedendi, & dormiendi assuefieri. Deinde antequam ad professionem, vel ad alia vota admittantur triduo mendicare debent, vt dicitur in eodem c. §. 27. ad sui abiectionem; & vt hoc præludio intelligant, quæ sit ratio suæ professionis, & ad illam præparari ipso vsu, & exercitio incipiant. Ac denique 6. p. Const. cap. 2. §. 10. *Parati sint* (dicitur) *ad mendicandum ostiatim, quando vel obedientia, vel necessitas id exigent.* In qua promptitudine animi magna ex parte consistit paupertatis perfectio, vt sumitur ex D. Th. 2. 2. q. 184. art. 7. ad 1. Denique ob hanc causam declarauit Pius V. in suo motu proprio, *Dum indefessæ*, omnes religiosos Societatis, in quocunque eius gradu existant, verè, ac propriè mendicantes esse.

D. Aug. lib. 2. quæst. in Euang. cap. 11. & refertur in cap. *quod dicit.* d 41.

D. Thom.

CAPVT VIII.

Ad quem vsum paupertatis iidem religiosi obligentur ex vi voti.

1. Omnis rei vel vsus eius proprietas voto paupertatis generaliter vetatur.

HÆc sunt, quæ circa vsum paupertatis ex vi regulæ seruanda sunt. Quid autem in eis attingat rationem præcepti, & quando in illius transgressione culpa, vel grauis, vel leuis committatur, ex illo generali principio præcipuè accipiendum est, quòd *per hoc votum omnis vsus rei, vt propriæ prohibetur, & omnis etiam proprietas, vel dominium, illo excepto, quod scholaribus specialiter permittitur.* Quanuis ergo aliqua ex dictis cap. præc. non sine imperfectione prætermittantur, si illa non attingant hunc gradum, vt contineant vsum, cum aliqua proprietate, seu appropriatione, regulariter, ac per se loquendo non continent culpam contra paupertatem, quanuis moraliter nunquam fiant sine aliqua culpa, vel contra obedientiam, vel contra temperantiam, aut aliam virtutem; quia regulariter procedunt ex aliquo inordinato affectu, nisi intercedat aliqua ignorantia, vel inconsideratio; nam tunc accedente bona intentione, facilè potest dari excusatio ab omni culpa. Quando verò possessio vel vsus rei sit proprietarius seu per modum proprij, regula generalis est, *quando id fit sine scientia, & consensu prælati tacito, vel expresso.* hanc tom. sup. tradidimus cum communi Doctorum tractando de voto paupertatis omnino simplici, & de voto solenni paupertatis religiosæ; neque hîc habet aliquid speciale, nam quoad hanc obligationem, eiusdem rationis est hoc votum Societatis. Rursus quando hæc proprietas ex parte materiæ sit peccatum mortale, vel veniale, eisdem locis explicatum est; neque hîc etiam occurrit speciale quid.

Quandone talis proprietas detur.

Solùm occurrit aduertendum, quando res ipsa non accipitur, vt per modum propriæ semper retineatur, sed solùm ad breuem aliquem vsum, quo talis res non consumitur, tunc licèt res ipsa pretiosa sit; nihilominus culpam regulariter esse leuem: quia materia culpæ ibi non est res ipsa, sed vsus eius, & is quid leue est regulariter loquendo, parúmque videtur lædere paupertatem, & hac ratione mutuò dare, vel accipere librum, vel manu scripta, & similia, regulariter non videtur materia peccati mortalis, ex vi paupertatis, nisi ex tali vsu aliquod notabile detrimentum bona religionis acceptura sint. In quo etiam aduerto regulariter, maioris culpæ esse talia bona mutuo dare extra religionem, quàm accipere etiam ab externis, quia ex priori actione sequi potest detrimentum in bonis religionis, ipsa inuita; ex acceptione verò licèt sequatur simile detrimentum in re mutuo accepta, non est inuito domino; nam qui mutuat, voluntariè se exponit huic periculo, & alter excusatur, si absque eius culpa eueniat; sed in hoc exemplo, & multis similibus prudentis viri arbitrium necessarium est, multúmque considerare oportet quid iuxta communem æstimationem religionis, graue, aut leue existimetur, vt latiùs citato tomo dixi. Religiosi autem Societatis cauere omnino debent ne huiusmodi arbitriis sese exponant, quod optimè facient omnem proprietarium vsum vitando, etiam in rebus minimis, vel si aliquid ex humana consuetudine excedatur, non fit vltra materiam minimam & vulgarem. 2.

Nonnulla de materia leui, vel graui huius voti.

Ex prædictis ergo obseruantiis, quæ superiori cap. numerauimus, quatuor primæ respectu subditorum, hoc est, omnium qui superiorem habent in Societate, solùm quoad hoc pertinent ad rigorosam obligationem voti paupertatis, vt sine superiorum facultate tacita, vel expressa nihil eorum accipiatur, vel occultè possideatur, aut de vno loco in alium deferatur: si autem de licentia superioris aliquid huiusmodi fiat, non erit propriè contra obligationem paupertatis, etiamsi fortasse aliquando minor perfectio sit talem postulare facultatem, aut illa vti. Dico autem *aliquando*, quia interdum potest nihil de perfectione minuere iuxta muneris, vel valetudinis necessitatem, vel alias rationabiles causas. Oportet verò in huiusmodi licentia obtinenda, omnem subreptionem vitare, alioqui non manebit quis tutus in conscientia, quia talis facultas inualida est, cùm re vera non sit ex voluntate superioris; 3.

Resolutio huius capitis quoad priores 4. obseruantias paupertatis in præcedenti adductas.

Licētia per fraudē, aut violentiam extorta est nulla.

perioris; hanc enim impediunt fraus, & dolus, quæ sunt causæ surreptionis. Et idē censeo, quando intercedit moralis quædam violentia, quæ inuoluntarium etiam causat: vt si subditus expressè, vel tacitè comminetur se excitaturum turbas, aut aliquod scandalum daturum, aut grauem inimicitiam, vel odium conceptur um, nisi hoc ei permittatur; tunc enim illa potius est pura superioris permissio ad excusandum maius malum, quàm facultas, & ideo non reddit tutum in conscientia etiam in ordine ad violationem paupertatis. At verò si superiori nihil occultetur, nec falsum dicatur, nec vis inferatur; quanuis fortasse sine sufficienti ratione importunis precibus, vel ob priuatam beneuolentiam licentia obtineatur, sufficiens erit, vt contra paupertatem culpa, aut proprietas non committatur. Etiamsi aliud genus imperfectionis, vel culpæ ibi interueniat, vel ex parte subditi, vel magis ex parte superioris, qui facilè potest in hoc grauiter delinquere, seu ratione sui muneris, cui non satisfacit, seu ratione scandali. Quia verò hæc culpa non sufficit, vt licentia illa inualida sit, ideo ea interueniente, non peccatur contra paupertatem.

Vide Ant. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 11.

Non sic per importunitatem obtēta, vel per nimium fauorem.

Oppositum Sanch. li. 4. de matr. disput. 10. n. 9.

4.

An quintæ obseruantiæ violatio per solum vsum clauis votū paupertatis lædat.

Circa quintam obseruantiam de vsu clauis eadem regula seruanda est, quod sine facultate non licet, cum illa verò licet. Dubitari autem potest, an huiusmodi vsus sine licentia ex se sufficiat ad peccatum mortale, si aliàs de facto sub claui nihil retinetur sine licentia superioris; neque etiam in affectu id fit, vt aliquid superiori occultetur; neque vt illi liberum non sit quidquam ex his, quæ religiosus habet, auferre, sed solùm ob timorem humanum, ne aliquid vel surripiatur, vel ab aliis videatur. Et ratio dubitandi esse potest, quia authores rigorosè de hac materia loquuntur, dicentes, clauem esse signum proprietatis, vt sumitur ex Corduba in cap. 6. regulæ q. q. Et Aluaro Pelagio lib. 2. c. 67. versùs finem. Vnde & in iure clauis traditio est signum possessionis. leg. *clauibus*. ff. de contrahenda emptione. Item quia authores asserunt proprietatē esse celare aliquid Prælato, vt patet ex Panormit. in cap. *cùm ad monasterium*, de statu Monach. n. 8. & aliis ibi communiter. & Antonino suprà citato; sed quòd ipso inuito sub claui tenetur, satis ei occultatur, cùm non possit suo arbitrio scire, quid ibi claudatur. Et quanuis possit clauem petere, hoc ipsum onerosum est, & ita difficilior ei fit vsus, & dispositio illarum rerū, quæ sub claui tenentur. Habet enim ius illas auferendi inscio subdito, quod non potest facere, si sub claui claudantur. Denique clauis ipsa, & vsus eius sine superioris facultate habentur in eo casu: & quanuis materialiter videatur res leuis, tamen quatenus est instrumentum talis actionis, quæ multum potest nocere paupertati, videtur esse materia grauis; sicut in materia iustitiæ, furari acum, vel calamum, potest esse materia grauis.

Partis affirmatiuæ argumenta.

Cordub.

Aluar. Pel.

Secundò.

Panormit.

Antonin.

Tertiò.

5.

Authoris iudicium suadetur dilēmate impugnando 1. & 2. argumentum partis affirmatiuæ.

Prior pars dilēmatis.

Fateor tamen esse rem scrupulosam, & omnino vitandam; nihilominus, secluso scandalo, non audeo dicere esse peccatum mortale ex se, nisi aliquibus circunstantiis specialiter aggrauetur. Moueor in primis, quia vel hoc esset peccatum mortale ob signum proprietatis, vel ob realem proprietatem. Primum dici non potest, tum quia authores ponentes signa proprietatis hoc nō posuerunt, vt patet ex Abbate, & Antonino suprà, & Nau. Commento 2 de regularibus, & Gregor. Lopez in leg. 14. tit. 7. part. 1. Solus Pelagius suprà loquens de Minoribus, inter alia peccata contra paupertatem posuit claues cellarum, tardando per dies extra locum, Prælato non assignare; *claues*, inquit, *capsarum, vel quorumcumque repositoriorum, vbi fratres habent libros, vtensilia, & supellectiles, qui spatium dierum, eundo extra locum, ne fratres vtantur illis rebus, Prælato non resignare*, &c. Hoc autē vt verū sit oportet, vt & sine voluntate Prælati, & mala fide fiat, scilicet, vt neque ipse Prælatus possit in absentia subditi, de his rebus disponere, vel interim eas ad alium vsum applicare; hæc enim est circunstantia valdè aggrauans, & indicans proprietarium affectum; & tunc clauis non solùm est signū, sed etiā causa suo modo efficax ad impediendum talem vsum propriū Prælati, & consequenter est instrumentum vsurpandi illum. Secluso autem huiusmodi affectu sola ratio signi nō sufficit. Tum maximè, quia signum si sit falsum, & non verum, potest quidem efficere præsumptionem culpæ, non tamen veram culpam, nisi fortasse ratione scandali; ergo secluso scandalo (vt loquimur) non potest ex solo hoc capite insurgere grauis ratio culpæ. Altera verò pars probatur, quia circa res sub claue contentas, si seruentur circunstantiæ initio præcedentis numeri positæ, non apparet realis proprietas, propter solum illum modum occultandi; quia supponimus haberi cum facultate, & cum præparatione animi ad dimittendas illas ad arbitrium superioris; ergo non retinentur vt propriæ, quia non proprio nomine tenentur, sed alterius, & cum dependentia ab illo. Confirmatur, quia aliàs occultare rem, vbi nec à superiore inueniri posset, vel aliquo artificio occulto vti, vt arca extrinsecus aperiri non possit, quanuis clauem non habeat, esset proprietas, & consequenter in rebus alicuius valoris esset peccatum mortale; hoc autem perquàm durum est, & præter multorum vsum alioqui timoratorum; ergo. Nec verò ipsius clauis possessio potest esse materia grauis culpæ, quia ipsa in re minimi valoris est, & vsus eius per se non continet grauem inordinationem, vt declaratum est. Eo vel maximè, quia sæpè potest clauis cum licentia haberi, quanuis ad claudendum sub illa aliquid non sit ordinaria licentia: & tunc quamuis vti illa quoad actum claudendi sine licentia, alioqui sit contra regulam, vel obedientiam, tamen per se non videtur materia paupertatis, seruatis aliis circunstantiis, quæ dictæ sunt. Nec verò satis est quòd ea de causa aliquantulum reddatur superiori difficilior dispositio de talibus rebus; quia illa difficultas parui momenti est, cùm facilè possit per subditum auferri. Augetur autem multum hæc circunstantia, quando in absentia plurium dierum, vel per distantiā notabilem aliquis secum defert clauem inscio superiore, nulla alia domi relicta: nam tunc difficultas illa impossibilitas quodammodo efficitur, & ideo iam videtur redundare in magnam appropriationem; quapropter nisi per inaduertentiam excusetur, vel fiat præsumpta voluntate Prælati, valdè reprehensibilis est.

Pars posterior.

Confirm.

Ad 3. arg. eiusdem affirm. partis.

Circa sextam obseruantiam occurrit similis difficultas; an recipere aliquid pro ministeriis, præcisè ex hoc capite sit contra votum paupertatis, & consequenter in materia graui sit peccatum mortale. Vt autem dubium intelligatur supponamus in omnibus aliis obseruari circunstantias necessarias ad debitum vsum paupertatis; vt v. g. dum quis iter agit potest licitè eleemosynam, vel aliud donum sibi oblatum, & iuxta communem vsum accommodatum accipere, vel

6.

An sextæ obseruantiæ violatio, accipiēdo stipendium, sit contra votum.

Exponitur dubium exemplis.

vel ad statim consumendum illud, vel si habeat permanentẽ vsum animo possidendi illud obtenta licentia à superiore, cùm primũ conueniri ille possit. Fingamus ergo aliquem accipere breuiarium cum onere dicendi aliquas Missas,& postea retinere illum de consensu superioris, tacendo tamen titulum quo fuit comparatum: difficultas est, an ibi interueniat culpa mortalis contra paupertatem. Idem casus cogitari potest in subdito existente in Collegio, si petita licentia, & non explicando causam propter quam res datur, quippiam simile ob proprium vsum accipiatur. In ipsis etiam prælatis multo magis habet hoc dubium, si aliquid accipiant etiam in vsum Collegij, vel domus datum illo titulo; nam ipsi absolutè non peccant accipiendo, cùm sint constituti dispensatores, & debeant alere subditos; quidquid ergo ibi est culpæ, est ratione modi, seu tituli. Idémque erit si superior det licentiam subdito, vt illo modo aliquid accipiat.

7. Ratio pro parte negat. Ratio enim dubitandi in his omnibus est, quia vbi non est proprietas, non est violatio paupertatis, sed in illis casibus non interuenit proprietas, quia nunquam res, vel vsus eius retinetur nomine proprio, in quo sola proprietas consistit. Antecedens patet, quia res semper supponitur accipi ab eo qui licentiam habet, idque vel ad communem vsum, vel ad proprium dependentẽ etiam à superiore, & à facultate eius; ergo ille alius defectus, seu respectus erit contra regulam, vel contra obedientiam, non tamen contra paupertatem. Vnde fit vt licèt committatur in materia graui, non sit peccatum mortale, quia ex vi solius regulæ non est culpa. Neque ex voto obedientiæ est peccatum saltem mortale, quia supponimus nullum esse speciale præceptum in virtute obedientiæ de hac re latum: ergo si paupertas non vrget, & scandalum, quod est per accidens, non interuenit, nulla apparet ratio sufficiens peccati mortalis. Cõfirmatur exemplis. Primò. Confirmatur exemplis. primum est de lucro per negotiationem comparato, quod religioso prohibitum est. Ponamus ergo religiosum aliquem de licentia saltem generali superioris posse recipere vsque ad tantam quantitatem; postea verò, quia non inuenit gratis datam per negotiationem aliquam sibi prohibitam, & indecentem illam comparare, ille profectò non videtur peccare contra paupertatem, etiamsi fortè in negotiatione mortaliter peccet iuxta modum prohibitionis. Secundò. Aliud exemplum est si religioso detur licentia ad recipiendum aliquid sponte oblatum, non tamen ad petendum illud, imò hoc ei expresè prohibeatur; nam licèt tunc aliquid petat, & accipiat, non peccabit contra paupertatem, sed contra aliam legem; quia petere non est actus dominij, aut paupertatis, imò est actus mendicitatis; accipere autem iam non fit nomine proprio, sed ex facultate superioris: ita ergo videtur probabilis fieri hæc pars.

8. Pars affirm. suadetur ex Constitutionibus. Ad contrariam autem partem persuadendam, magnam vim habere videtur constitutio Societatis, vt c. præced. à num. 8. ponderabam. Nam licèt constitutio per se non inducat obligationem ad culpam; designat tamen materiam voti, quæ materia, tota Deo promittitur, cùm paupertas secundùm constitutiones vouetur. Constitutio autem cùm de hac materia loquitur, planè vt obiectum huius voti illam assignare videtur. Nam in c.1.Exam.§.3. sic dicitur. *Tria vota in ea*, (id est, in Societate) *obedientia, paupertatis,& castitatis emittuntur*; ex quibus sola paupertatis materia ibi declaratur, dum additur, *Si paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec possit redditus illos ad suam sustentationem, nec ad quiduis aliud habere.* Et infrà eodem contextu: *Neque etiam pro Missarum sacrificiis, vel prædicationibus*, &c. *stipendium vllum, vel eleemosynam, quæ ad compensationem huiusmodi ministeriorum dari solent*, &c. *possunt accipere.* Videtur ergo ita explicari votum paupertatis per hanc constitutionem, vt totum hoc sit materia eius; atque adeò rigorosam huius voti obligationem ad hunc actum extendi. Simile argumentũ sumi potest ex 10.p.Const.§.5. vbi ad obseruantiam paupertatis hæc duo æquè pertinere dicuntur, scilicet, non admittere stipendia pro spiritualibus ministeriis,& redditus Collegiorum ad suam vtilitatem non applicare; constat autem hoc secundum esse de rigorosa obligatione paupertatis; ergo & primum. Itẽ ratione. Potest etiam ratione ita declarari, quia ad paupertatem religionis non solùm spectat præscribere, quid accipere liceat, vel non liceat, sed etiam modum acquirendi; ergo quando aliquod genus acquisitionis prohibetur, vt pertinens ad specialem paupertatem talis religionis, ille per se cadit sub tale votũ paupertatis; ita verò se habet votum paupertatis in Societate quoad modum acquirendi, vt ex dictis constat.

Punctum hoc diligenter discussum fuit ferè ante quadraginta annos in secunda Congregatione generali Societatis, vbi Patres magna ex parte in hanc posteriorem partem inclinarunt, tractatúmque est, vt totius Congregationis decreto authenticè statueretur, ac declararetur. Postea verò iustis de causis id prætermissum est; quod est signum non satis constitisse apud ipsos, sensum prædictarum constitutionum fuisse cõstituere actionẽ illam speciali ratione sub materia voti paupertatis. Et ideo ne nouam obligationem ad peccatum mortale addere viderẽtur (quod in Societate propter periculum vitandum, maximè cauetur) ab illa declaratione abstinuerunt. Et tandem can.1.5. Congregationis solum fuit stabilitum ad puritatẽ nostræ paupertatis necessarium esse obseruare grauissimam constitutionem de non accipiendo stipendio, &c. 9. Neutrã partem voluit definire secunda Cõgregatio generalis. Vide hoc in decreto 29.5. Congregat.

Rursum pro parte negãte agit author. Primò. Hanc ergo partem, vt mitiorem sequendo, dicere possumus, in illis constitutionibus specialiter fuisse expresũ hunc actum ad exaggerandum quanta perfectione & diligentia hoc in Societate obseruandum sit, & quia est proximè, & maximè coniunctũ cum eius paupertate, non quia per se, & directè hæc obseruantia per votum paupertatis promittatur. Vnde in 6.p. Const.cap.2.§.7. vt simplex quædam constitutio hæc proponitur, nulla facta mentione paupertatis; sed solùm sub illis verbis, *Meminerint se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, vt sic maiori cum libertate possint, & proximorum ædificatione in diuino seruitio procedere.* Secundò. Multum etiã iuuat quod in prima formula instituti oblata Paul. III. in prima eius Bulla exactè explicatur votum paupertatis, & materia eius; & tamen nulla huius actionis mentio fit. Verba sunt, *Voueant singuli, & vniuersi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm priuatim, sed neque etiam communiter* (loquitur de professis) *possint pro Societatis sustentatione, aut vsu, ad bona aliqua stabilia, aut ad prouentus, seu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere*, &c. Latè enim illam declarationem prosequitur, nulla huius rei mentione facta, cũ tamen ibi esset optima occasio, & ferè necessaria. Denique videtur hæc sententia satis consentanea intentioni Societatis, & fundatoris eius, cuius mens fuit ita dirigere ad perfectionem,

ctionem, vt vitaret pericula peccandi mortaliter quoad fieri posset. Ex obligatione autem in præsenti materia non parua oriri posset, cùm tamen nō appareat sufficiens necessitas illam imponendi in tali materia, potiusquam in aliis; vnde etiam fit, vt hoc titulo pars hæc securior dici possit.

10. Agit etiam pro affirm. Primò. Nihilominus negare non possumus, quin contraria tutior sit si obseruetur; imò etiam in rigore iuris loquendo, censeo illam esse magis consentaneam verbis constitutionum, & consequenter formulæ vouendi in Societate, in qua post emissa tria vota additur, *omnia intelligendo iuxta Societatis constitutiones.* Secundò. Accedit quòd in alia formula instituti proposita Iulio III. inter substantialia instituti hoc additum est, quod in priori fuerat prætermissum, his verbis: *Gratis omnino, & nullo pro suo in prædictis omnibus labore stipendio accepto.* Tertiò. Nec videtur referre, vt postea in explicando voto paupertatis hoc non addatur, sicut neque in priori illa Bulla Pauli III. additum fuerat; quia ibi non omnia exponuntur, quæ ad substantiam huius voti pertinent, sed solùm ea, quæ ad explicandos varios gradus personarum, & domorum, aut Collegiorum Societatis necessaria erant. Neque etiam hæc circunstantia, seu actio per se potest existimari extra latitudinem paupertatis; quia (vt dicebam) modus acquirendi multum refert ad paupertatem, vel diuitias; & ideo ex vi voti paupertatis, optimè potest limitari, abdicando, & renunciando huic, vel illi titulo, ex quo possit temporale emolumentum prouenire.

11. Problematicè defendit, propendere tamen videtur in partem negant. Hæc igitur controuersia mihi dubia est, & disputationis gratia, facilè potest pro vtraque parte defendi. Ego verò non auderem peccati mortalis damnare eum, qui præcisè in hoc delinqueret absque conscientia erronea, nisi aliunde ageret contra votum. Iuxta partē negantem quomodo accipiendi casus in n. 6. allati quoad subditos. Aduerto autem circa casus in num. 6. propositos, etiamsi hic titulus non sufficiat ad culpam mortalem, magnum esse periculum ferè semper, committendi illam alio titulo. Nam si religiosus Societatis accipiat hæc stipendia sine vlla licentia, clarum est incurrere in vitium proprietatis; si autem accipiat illa licentia dolosè (vt ita dicam) obtenta, quia nimirum petita est ad rem accipiendam, non verò ad stipendium accipiendum; tunc etiam probabilissimum iudico non effugi vitium proprietatis, quia illa licentia surreptitia, & inuoluntaria est superiori, quia ille modus dandi, vel accipiendi, qui tacetur, est valde substantialis, & moraliter loquendo infallibiliter mutaret voluntatem eius, si ei proponeretur; ergo quod ex tali licentia accipitur, sine licentia accipitur; committitur ergo proprietatis vitium. Atque hoc non solum habet locum in eo, qui expresè cum dicta fraude licentiam petit, sed etiam in illo, qui in itinere aliquod stipendium accipit, qui nōn habet à quo licentiam petat; nam ille etiam in tantum potest aliquid accipere, in quantum vel generalem, vel tacitam licentiam à superiore habere censetur, quia semper accipit nomine alterius, seu ipsius religionis, nunquam autem generalis, aut tacita licentia extenditur ad talem acceptionem, vt constat ex intentione prælatorum omnium, & ex consensu, & vsu totius religionis.

12. Quomodo item quoad ordinarios superiores. Quæ ratio procedit etiam in omnibus Prælatis inferioribus & sub Generali constitutis; nam ipsi etiam indigent generali, vel tacita licentia sui superioris vt in proprium vsum aliquid accipiant. Vnde cùm ipsi pro aliis subditis nullam

A talem licentiam habeant, nec pro seipsis planè habent. Accederet etiam in eis peculiaris obligatio ratione muneris quo specialiter obligantur procurare regulæ obseruationem; præsertim in grauioribus rebus, qualis in Societate est hæc de qua agimus. Vnde etiam existimo iuxta communem sensum & consuetudinem Societatis, nullum ex his prælatis inferioribus posse in hac constitutione validè dispensare, quia talis potestas neque ad communem & ordinariam gubernationem necessaria est, neque inuenitur eis specialiter commissa, neque etiam de actibus eius est vlla consuetudo, nec vestigium eius.

In Præposito autem Generali (si supponamus 13. Quomodo denique quoad Generalem.
B hanc non esse materiam voti, sed solam constitutionis obligationem) non videtur deesse potestas, cùm in eo sit suprema. Quod sine dubio procederet, si non esset in hac parte ab eadem Societate restricta. Videtur autem restricta in Congregatione 5. decreto 1. vbi renouat, & commendat hanc constitutionem, *Ne pro ministeriis Societatis stipendium, vel eleemosyna vlla in compensationem admitti possit, ac omnino prohibet ne vllus superior, ac ne ipse quidem Præpositus Generalis in ea dispenset.* Circa quæ vltima verba dubitari posset, an tollat omnino potestatem, vel prohibeat solum vsum eius. Sed hanc disputationem omitto; nam illa duo moraliter æquiualent in præsenti. Si enim dispensatio daretur sine causa legitima,
C non solùm peccaretur grauiter, sed etiam dispensatio esset nulla, quia esset dispensare sine causa in iure superioris, qui defectus semper inducit nullitatem. Antecedens autem patet, quia Congregatio generalis est superior ipso Generali; & ideo secus erit, si aliqua Congregatio dispenset; erit enim valida dispensatio, etiamsi contingat non rectè fieri. Si autem fingamus casum in quo interuenit legitima causa dispensandi, tunc probabile est fore validam dispensationem. Et ideo fortasse in decreto illo non est positum verbum, quod in rigore significet ablationem potestatis. Quia tamen casus ille moraliter accidere non potest, ideo absolutè posita est illa prohibitio. Et quando contingeret illa necessitas, recurren-
D dum esset ad summum Pontificem potius, quàm propria authoritate dispensare. Vnde etiam fit, vt nec secum ipse possit Præpositus dispensare, præsertim, quia ratione exempli, & scandali magis vitanda erit talis dispensatio. Denique etiam ante hoc decretum existimo non potuisse sine graui culpa in hac materia dispensare, moraliter, seu regulariter loquendo, quia oporteret causam esse valde grauem, quæ vix potest in tali materia occurrere. Nec nouum videri debet, quòd superior possit peccare mortaliter iniquè dispensando in constitutione, quæ per se non obligat ad peccatum mortale, quia dispensatio illa est maximè contra bonum commune religionis, præsertim in re tam graui. Est etiam contra obli-
E gationem fidelitatis, & iustitiæ, ad quam superior tenetur ex officio suo.

Circa septimam obseruantiam nihil occurrit 14.
addendum circa obligationem in conscientia præter generales regulas suprà datas de voto paupertatis religiosæ. Quæ verò tandem circa vsum positiuum adduntur, ordinariè ad perfectionem magis pertinent, quàm ad rigorosam obligationem. Solùm circa religiosam supellectilem aduerto, licèt interdum contingat in aliquo esse superfluam, considerata ratione instituti, atque etiam consuetudine, tamen per se lo-

quendo non inducere culpam grauem contra paupertatem, dummodo tota ex legitima facultate superioris, & cum debita resignatione animi habeatur, quia nulla certa mediocritas, seu quantitas supellectilis cadit sub votum paupertatis, vt materia eius; ergo si alioqui euitetur proprietas, & proprietarius vsus non erit in ea materia per se loquendo grauis culpa contra paupertatem. Per accidens verò poterit interdum hæc esse culpa, & non parua, ratione scandali, maximè si detur occasio aliis relaxandi perfectionem paupertatis. Circa aliam verò partem de vsu, vel exercitio mendicandi, clarum est paupertatem Societatis ex vi proprij voti, nunquam obligari personam aliquam in particulari, ad exercendum illum actum, sed obligabit, aut obedientia, aut charitas propria, vel proximi, si tanta sit, vt ad subueniendum illi necessarium sit mendicare.

CAPVT IX.

De paupertate domorum professarum propria.

DIXIMVS hactenus de his, quæ ad paupertatem singularum personarum pertinent, dicendum superest de paupertate, quæ in communitatibus Societatis seruanda est. Sunt autem in Societate tria genera domorum, scilicet professarum, Collegiorum, & Nouitiatuum, vt in superioribus lib. 2. cap. 5. num. 14. visum est; & in eis pro ratione finis & muneris vniuscuiusque diuersus modus paupertatis seruatur, qui sigillatim explicandus est; in hoc quidem & sequenti capit. quoad domos professas, in 11. quoad Collegia, & Nouitiatus.

1. *Quarūnam rerum dominij sint incapaces professæ domus etiā in communi.* Primò ergo Societas professa, in communi etiam, capax non est dominij aliquorum bonorum immobilium. ita habetur in 1. Bulla Pauli III. *Declarantes, quòd non solum priuatim, sed neque etiam communiter possint pro Societatis sustentatione, aut vsu ad bona aliqua stabilia, aut ad prouentus, seu introitus aliquos ius aliquod ciuile acquirere.* Idem in Bulla 1. Iulij III. vbi declaratio additur partim ampliationem, partim limitationem continens; cùm enim dicitur, neque professos, neque eorum domos, aut Ecclesiam posse habere prouentus, redditus, possessiones, aut bona stabilia, ampliatio quædam est, vel saltem maior explicatio. Cùm verò additur, *Præter ea quæ opportuna erunt ad vsum proprium, & habitationem*, limitatio quædam est. Alia etiam est diuersitas notanda; nam in priori Bulla subiiciebantur hæc verba, *Sed sint contenti vsum tantùm rerum sibi donatarum ad necessaria sibi comparanda recipere.* Quæ verba statim excitabunt illam quæstionem, an dominium talium rerum apud Societatem sit. Ad hanc ergo quæstionem tollendam aliter in posteriori Bulla illa proposita sunt, scilicet, *rebus sibi ex charitate donatis ad necessarium vitæ vsum contenti.* *Quarū sint capaces.* Itaque in Societate non habet locum illa quæstio, quæ de religione Minorum controuerti solet: Nam re vera domus professa est capax alicuius dominij in communi, nimirum earum rerum mobilium, quæ ad actualem vsum habet. Et ita expresse declaratum est in d. cap. 2. 6. p. Constit. §. 5. liter. E. Idémque censendum est de dominio illius rei immobilis, quæ solùm ad habitationem, vel alium huiusmodi vsum, scilicet, ad aliquam recreationem religiosis necessariam, inseruiat,

A non verò ad redditus, & prouentus, ex quibus religiosi sustententur. Quamuis autem horum bonorum dominium habeant professæ domus, plenam autem administrationem non habent, sed in Præposito Generali præcipuè residet propter perfectam subordinationem, & monarchicum regimen, quod Societas profitetur, & ideo contractus, quæ de his rebus in domibus professis, non à Conuentu, nec nomine eius, sed à superiore nomine Generalis fiunt. 3. p. Constit. cap. 3. §. 5. Aliorum autem redditaum, vel bonorum immobilium præter ea, quæ dicta sunt, incapax est professa Societas: quod etiam Pius V. & Gregor. XIII. in suis Bullis confirmarunt. Idem habe-

B tur 6. p. Constit. cap. 2. §. 2. vbi ampliùs his verbis declaratur, *In domibus, vel Ecclesiis, qui à Societate ad auxilium animarum admittentur, redditus nulli nec sacristiæ quidem, aut fabricæ applicati, haberi possint, sed neque vlla alia ratione, ita vt penes Societatem sit vlla eorum dispensatio.* Et §. 5. additur, *Non solum redditus, sed nec possessiones vllas habeant in particulari, neque in communi, domus, vel Ecclesiæ Societatis, præterquam quod ad habitationem vel vsum necessarium eis conueniens fuerit*, &c. In Examin. etiam cap. 1. §. 3. declaratur, paupertatem Societatis talem esse, *vt nec velit, nec possit redditus vllos ad suam sustentationem, neque ad quiduis aliud habere.*

Vbi particula illa, *nec quiduis aliud*, posita est 2.

C ad explicandum, etiam ad seruitium, vel expensas sacristiæ, vel sacrificij diuini, vt pro ornamentis ad sumptus olei, ceræ, tritici, aut vini consumendi in altari, non posse Societatem professam habere redditus ad quos habeat proprium ius. Et hoc ipsum significatum est in 6. p. Constit. in verbis illis, *Nec sacristiæ quidem, aut fabricæ applicati.* Additur præterea in 4. p. Constit. cap. 2. §. 4. in domibus, & Ecclesiis Societatis professæ non posse admitti obligationes ad curam animarum, vel ad aliquas Missas dicendas; per quod excludūtur etiam omnes redditus, qui ex anniuersariis, seu capellaniis prouenire solent. Verùm hoc commune est toti Societati, etiam in Collegiis. Prouenit enim ex illa generali conditione paupertatis Societatis, quod pro Missis, vel aliis ministe-

Quàm latè pateat illa incapacitas seu paupertas bonorū in communi, & cur.

D riis spiritualibus non potest stipendium, vel eleemosynam accipere. Quanquam non hæc sola ratio ibi interueniat, sed etiam, vt operarij Societatis professæ magis expediti sint ad sua ministeria, & ad missiones obeundas, quando iniuncta fuerint. Et ideo additur ibi in declaratione, quòd licèt Collegia possint interdum aliquas obligationes accipere, quæ neque animarum curam contineant, nec distractionem afferant, nec multam occupationem repugnantem Societati, *in domibus autem professorum* (dicitur ibi) *quando nec illæ redditus vllos habent, nec ipsi stabilem habitationem, huiusmodi obligationes non tolerantur.*

Ex quibus omnibus constat occlusam omni- 3.

E no esse viam. Societati professæ habendi redditus certos, & stabiles ad quascunque expensas sibi necessarias, siue ad fabricam Ecclesiæ, aut domus, siue ad expensas Ecclesiæ, seu sacristiæ, siue ad sustentationem tam professorum, quàm omnium eorum, qui eos adiuuant, vel in temporalibus, vel in spiritualibus, in quocunque gradu Societatis illi sint, vel etiam nouitij, imò etiamsi sint famuli; nam omnes hi comprehenduntur in sustentatione domus. Neque etiam pro hospitibus, nec pro itineribus agendis, multóque minùs, vt ipsi professi in missionibus ex eis sustentari

Ad quas etiam personas domorū ipsarum se extendat.

stentari possint, quia verba sunt generalia, & omnem titulum, vel occasionem excludunt.

4\. Deinde constat in hoc genere paupertatis, quoad multa conuenire paupertatem Societatis cum paupertate Minorum, quatenus nihil proprium in communi habere possunt: in aliquibus verò differre ex parte minuendo, & ex parte augendo illam paupertatem. Nam quoad dominium proprium rerum mobilium, quæ actu possidentur, & tenentur ad vsum, & quoad Ecclesiam, & domum habitationis, non refugit Societas illud admittere, quia non existimat impedire aliquo modo finem suum. Minores verò profitentur hoc etiam dominium non admittere, sed purum vsum: quod sanctum etiam est, & ex eo capite paupertatem auget, & commendat eius affectum. Aliunde verò excedit hæc paupertas Societatis; quatenus excludet omnes redditus pro sacristia, & sumptibus eius, & omnes prouentus ex capellaniis, anniuersariis, &c. quæ cum paupertate Minorum non repugnant, vt in tomo superiori tractando de religionibus mendicantibus visum est. Atque hinc tandem fit, vt ad declarandam hanc paupertatem Societatis professæ nihil hîc adducere necessarium sit: nam quæ illi communia sunt cum religionibus mendicantibus, illo in loco declarata sunt. Quæ verò sunt propria Societatis, apertè ferè in ipsis constitutionibus continentur. Vt tamen distinctiùs ea, quæ sunt propria, intelligantur, operæ pretium erit nonnulla ex verbis Pontificum paulo antè allatis magis exponere, & dubia incidentia expedire.

Dicta paupertas exceditur, & excedit paupertatem Minorum.

Dubium primum.

Quid verba illa Bullæ Pauli III. (ius aliquod ciuile) *importent.*

5\. Primùm ergo inquiri potest, quid significet in Bulla Pauli III. verbum illud, *ius aliquod ciuile*. Videtur enim in rigore significare actionem ad petendum coram iudice redditus, vel prouentus aliquos, atque ita non repugnare, quin domus professa habeat ius, quod vocant naturale ad huiusmodi redditus, vel bona stabilia: rectè enim vnum ius ab alio separatur; vt in sententia multorum per testamentum minus solenne, quando certò constat continere voluntatem testatoris, ius naturale acquiritur, id est, in conscientia & vera iustitia, quanuis non acquiratur ius ciuile, id est, actio ad petendam iuridicè hæreditatem. Similiter qui deceptus est in venditione citra dimidium, ius naturale habet ad id in quo deceptus est, non tamen ius ciuile, quia ei non datur actio. Cùm ergo in dicta Bulla solùm declaretur, Societatem professam non posse acquirere aliquod ius ciuile, non videtur excludi, quin habere possit verum ius iustitiæ ad aliquos redditus, quanuis illos iuridicè petere non possit. Vt, v.g. si aliquis testamento relinqueret suam hæreditatem alicui cum onere dandi singulis annis pensionem centum aureorum domui professæ Societatis, conferendo etiam ipsi Societati ius naturale iustitiæ, absque actione ciuili.

Ratio dubij.

Cōfirmatur exemplo.

6\. Respondeo certum esse Societatem esse incapacem omnis dominij harum rerum, tam corporalium, quàm incorporalium, atque adeò nec census vllos habere posse, nec verum aut proprium ius ad vllos redditus. Prima pars constat ex multis aliis verbis suprà citatis, præsertim,

Bipartitò resoluitur dubium.

Ostenditur prior pars.

A quia proximè post illa verba in Bulla Pauli III. additur, *Sed sint contenti vsum tantùm rerum sibi donatarum, ad necessaria sibi comparanda, recipere.* Vbi etiam rerum mobilium solus vsus videbatur permitti. Apertissimè verò id declaratum est in Constitut. vbi nulla facta mentione iuris ciuilis, absolutè dicitur Societatem professam, neque in communi, neque in particulari posse habere hæc bona: & ad maiorem explicationem additur, *sed neque vlla alia ratione, ita vt penes Societatem sit vlla eorum dispensatio.* Quòd verò sub hac generali prohibitione comprehendantur non tantùm res corporales, sed etiam illæ, quæ incorporales vocantur, ex ipsis verbis manifestum est; quia B census annui sunt ex his bonis incorporalibus: at illi etiam exclusi sunt per illa verba, *nulli redditus*, nam ex censu aliqui redditus debentur. Imò iuxta veram sententiam, hoc commune est omni religioni, quæ paupertatem in communi profitetur, nam eo ipso repugnat illi habere ius aliquod proprium ad certos redditus; & ideo Bonifacius VIII. in c.1. §.1. de religios. dom. in 6. dixit huiusmodi religionem incerta mendicitate sustentandam esse, quia nihil debet habere certum vnde alatur: sed ex eleemosynis viuere debere; vt ibi glossa, & omnes notant; Ergo omnes certi redditus, siue proueniant ex re corporali, siue ex incorporali iure, repugnat huic paupertati. Non ergo excluditur solum ius, seu actio ciuilis, sed C etiam ius ipsum substantiale, vt sic dicam; quod inter bona temporalia, & immobilia per se computatur & est æstimabile pretio, etiam seclusa actione ciuili, & de se sufficere potest ad certam vitæ sustentationem, etiamsi ex alterius iniustitia negari possint redditus debiti ex tali iure; quæ sententia manifestè sumitur ex declaratione Pontificis in Clem. *Exiui. vers. cùmque annui redditus.* de verb. signific. Cùm ergo in Bullis ponitur particula illa, *ius ciuile*, non intelligitur sola actio ciuilis, sed omne ius, seu dominium humanum, quod ius ciuile appellari potuit, vel quia inter ciues versari solet, vel quia fundamentum est iuris ciuilis, & per se confert illud, quanuis aliquando ex accidenti negetur.

Ostenditur posterior.

D Ad exemplum autem ibi positum, manifestum est in eo casu legatum illud repugnare paupertati Societatis, atque adeò esse nullum, ita vt non solùm non acquirat Societas ius ad tales redditus, verùm etiam non possit illos recipere: quia esset virtute consentire, & acceptare ius, aut saltem velle habere certos redditus ad suam sustentationem (nisi fortè hæredes expresè declararent, se vltrò dare velle.) Imò, etiamsi testator hoc onus imponeret hæredi nullo iure dato Societati, sed solùm grauando conscientiam hæredis, iuxta communem sententiam tomo præcedenti tractatam de mendicantibus, non esset validum tale legatum: quia repugnat strictæ paupertati, quæ omnes redditus certos excludit, vt notat E Panormit. in c. *nimis praua*, 2. de excess. Prælat. n. 2. & in cap. *in præsentia.* de probationib. & ideo in 7. tandem Congregat. generali. decreto 50. editionis ann. 1616. stabilitum est, repugnare Societatis instituto, & puritati paupertatis eius, si Collegia acceptent redditus cum onere dandi aliquam partem domui professæ. Et quanuis Syluest. *Legatum*, 2. q. 2. particula 2. & 3. cum Paludano, & aliis Doctoribus, hoc limitet, quoad alias religiones mendicantes, videlicet, *nisi per modum eleemosynæ id reciperent*; & non exigendo iudicialiter, de quo citato tomo visum est, nihilominus in So- 7.

Ad confirmat. ab exemplo legati in illo n. 5.

Panorm.

Syluest. Palud.

Societas professa legata quædã in eleemosynam acceptare potest.

in Societate ipsa, non existimo habere locum generaliter de quibuscunque legatis illam limitationem; sed solùm in casu in eius constitutionibus expresso. Nam in 6.p. Constit.cap.2. §.2.cùm dictum esset, domus, & Ecclesias Societatis non posse habere redditus, additur in Declaratione lit. B. *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Ecclesiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vsum relinquere; dummodo, nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit vnde ei competat actio in illos, (quanuis id illi curæ esset, vt is cui tale munus commissum est, suum officium faceret) & sic in rebus similibus, non esset id à Societatis paupertate alienum.* Ex qua declaratione constat in casu ibi expresso tale legatum, seu onus validum esse, quia Societati licet gaudere illo, modo sibi permisso, scilicet accipiendo redditus illos si dentur, & admonendo etiam sui officij hæredem, qui supponatur in conscientia obligatus, aliàs nulla esset admonitio. Qualis verò esse possit illa obligatio hæredis, in tomo superiori explicatum est.

8\. Non tamen quæcũque legata.

Cùm autem exceptio firmet regulam in contrarium, & hæc videatur in præsenti esse exceptio singularis, consequenter videtur extra hunc casum non licere Societati acceptare huiusmodi redditus iam certos, saltem ex obligatione alterius. vt, v. g. si illi redditus non ad fabricam Ecclesiæ, aut domus, sed ad sustentationem religiosorum relinquerentur; quia hoc magis repugnat paupertati personali, vt sic dicam. Quòd si hæc expositio vera est, etiam non licebit (attento iure communi) similes redditus acceptare ad ornamenta Ecclesiæ, & alia onera sacristiæ; quia nomine *fabricæ*, hæc non comprehenduntur, argum. cap. *de his*, de testamentis. vbi hæc ponuntur tanquam diuersa, quod ibi notat Panormit. n.2. & infert redditus deputatos ad fabricam non posse conuerti in ornamenta Ecclesiæ. Hic ergo in præsenti dicendum videtur permissionem expressam tantùm circa fabricam, non extendi ad ornamenta, & alios sumptus pro luminaribus, sacrificiis, &c.

Nomine fabricæ nõ veniunt ornamenta. *Panorm.*

Nequesumptus pro sacrificiis, & luminaribus.

Deinde etiam ponderari potest, hoc solùm permitti fundatoribus. Quod etiam videtur speciale propter gratitudinem eis debitam, & quia sunt veluti domini, id est, patroni, ad quos maximè pertinet, & veluti in eorum commodum redundat, quòd talia ædificia conseruentur perpetuò, & ita ab alio extraneo non esset hoc admittendum; non enim sine causa nomen *fundatoris* positum est. Quæ expositio tota eò potest religiosis Societatis magis placere, quòd paupertatem domorum magis restringit, & quia singula verba B. P. Ignatius magis expendit, qui non sine speciali motiuo, & ratione casum illum in particulari expressit.

9\. Probabile tamen est posse acceptare quæcunque eo modo relicta. Suadetur primò.

Nihilominus talem expositionem non propono vt certam; primùm, quia argumentum à contrario, vel ab speciali, vbi prohibitio generalis lata non erat, non est firmum ad concludendam generalem prohibitionem in aliis casibus; in præsenti autem non est prohibitum, ex vi voti paupertatis, neque ex aliis regulis Societatis recipere huiusmodi redditus, si ab alio conferantur ex obligatione sibi relicta, sine iure vel cura Societatis, nam seclusa hac speciali declaratione nihil peculiare habet Societas plusquam aliæ religiones, quibus prohibitum est habere redditus in communi, quibus non propterea censetur prohibitum acceptare hanc eleemosynam, quantumuis obligatoriam ex parte dantis: ergo quanuis in prædicta declaratione num.7. allata ille casus specialis expressus sit; non licet inde inferre generalem prohibitionem in omnibus aliis: nam ad recedendum à iure communi, & ad inducendam specialem voti obligationem, seu materiam, maior declaratio necessaria erit: potuit enim ille casus exprimi non vt explicaretur tantùm in eo specialiter licere, sed vt insinuaretur in hoc casu esse specialem rationem, non vt liceat, sed vt etiam congruum sit, talem piam operam acceptare, modo nostræ paupertati accommodato, etiamsi fortasse in aliis casibus, vel melius sit illa non acceptare, vel regulariter possit esse aliquod inconueniens, vel periculum alicuius fraudis, vel diminutionis paupertatis per huiusmodi legata.

Deinde moueor propter illa verba, *& sic in rebus similibus*: per quæ significari videtur non esse speciale in illo casu, sed extendi etiam ad alios similes, nullum enim alium congruum sensum illorum verborum inuenio. Nam illæ res similes non possunt referri ad res in testamento relictas; quia omnes, quæ relinqui possunt, comprehensæ iam erant nomine *redditutum*, nam si non sint redditus, sed res semel donandæ, & consumendæ, illæ etiam cum perfecto iure, & actione ciuili acceptari possunt. Igitur referri necessariò debent ad alios casus, in quibus aliqui redditus sub eodem onere, & modo relinquantur ad alios vsus Ecclesiarum, vel domorum Societatis. Secundò.

Accedit etiam, quòd in originali Hispano verba, quibus illa declaratio concluditur, sunt *No seria inconueniente*, quæ non tam significant hoc esse licitum, quàm non esse contra perfectionem, vel conuenientem gubernationem, quando ratio aliqua gratitudinis, vel pietatis id postulauerit, ita enim interpretor illa verba, *Et sic in rebus similibus*. Tertiò.

Denique hoc videtur sufficienter colligi ex dict. c.2.6.p. Constit.5.6. in quo tria ordinantur. Quartò.

Primum est, vt nullus Societatis *excitet aliquem ad relinquendas perpetuas eleemosynas alicui domui, vel Ecclesiæ Societatis*; quod per se non pertinet ad votum paupertatis, neque ad materiam eius, sed ad quandam perfectionem, & ad regulæ obseruationem, magnámque ædificationem. Secundum est, *vt si quis sponte sua eas relinquat, nullum ius ciuile ad eas in iudicio petendas acquiratur Societati*; & hoc pertinet ad materiam voti paupertatis. Tertium est, tales eleemosynas recipi posse, *si alij cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, eas elargiantur*, hæc enim verba manifestè supponunt tunc etiam posse à Societate recipi. Quæri autem circa illa potest, an oporteat alium ex sola charitate, id est, ex spontanea voluntate absque obligatione illas donare, hoc enim videntur significare in rigore illa verba. Non tamen ita censeo, nam etiam ex chatitate moueri potest, qui suam obligationem quæcunque illa sit, implet. Solùm ergo ibi significatur respectu Societatis non posse esse obligationem iustitiæ, quidquid sit de quacunque alia obligatione, quam hæres potest habere respectu testatoris.

Dubium secundum.

Quid importent verba illa Bullæ, (redditus, & possessiones.)

Dubitari verò vlteriùs potest an nomine redditum comprehendantur temporales pensiones, si ad quinque vel sex annos tantùm relinquantur; sed de hoc idem censendum est, quod de mendican 10.

Redditus etiam certi temporis prohibetur professæ domui. Primò.

mendicantibus religionibus tomo superiore dixi contra Cordubam, & alios, si talis sit pensio, vt ad eam religio ipsa ius acquirat, etiamsi temporalis sit repugnare paupertati Societatis professæ: quia etiam huiusmodi pensio impediet saltem pro illo tempore, incertam mendicitatem; ergo repugnat dictæ paupertati. Et ideo Clemens in dict. Clem. *Exiui*, absolutè & sine distinctione dixit huiusmodi redditus retinere paupertati, & mendicitati repugnare. Et ibidem etiam asserit hos annuos redditus inter immobilia bona computari, quia ius ad illos est quasi res fructifera, de se permanens, & vendibilis, quod non solùm verum est de perpetuo, sed etiam de temporali censu, vt communiter Doctores docent, & videri potest Couarr. 3. Variarum c. 7. Præterea ob hanc rationem docent omnes Doctores, vt tom. superiori vidimus, vsumfructum eius, qui professionem facit in religione, quæ non potest proprium in communi habere, non cedere in commodum religionis, sed per professionem extingui; cùm tamen redditus vsufructuarij temporales sint, maximè respectu religionis, quia ad summum durare possent pro tempore vitæ ipsius vsufructuarij: signum ergo est etiam temporales redditus cum iure ad illos, huic paupertati repugnare. Denique in constitutionibus Societatis illa distributio addirur, *nulli redditus*, & illa, *sed neque vlla alia ratione*, & illa, *sine redditibus vllis*. An verò tale legatum relictum Societati professæ, vt possit conuerti in vtilitatem eius, aliquo modo non repugnante paupertati ipsius, & sub ea ratione validum esse possit, dicam statim.

Couar. Secundò.

Tertiò.

11. Circa verbum *possessiones* puncta tria declarantur. Vnum punctum quid sint possessiones.

Circa aliam particulam, quo prohibetur Societas habere possessiones præter necessarias ad vsum, inquiri potest quid nomine possessionum intelligatur, & quæ sint permissæ, quæ verò prohibitæ, & an prohibeatur illarum tantùm proprietas, vel etiam vsus. Primum horum per se facile est, possessiones enim appellantur omnia bona immobilia corporalia, vt sunt domus, & quæcunque ædificia, vineæ, horti, & in vniuersum agri, siue fructiferi sint, siue infructiferi; hæc enim omnia tam in iure, quàm in communi modo loquendi nomine possessionum significantur. Oportet autem hîc notare Concilium Trident. sess. 25. c. 3. de Regularib. concessisse omnibus regularibus, Minoribus de Obseruantia & Capucinis exceptis, vt monasteria, & domus eorum habere possent bona immobilia, etiamsi in constitutionibus suis eis id sit prohibitum: sub quo decreto videbatur Societas etiam comprehensa. Quia verò Concilium non præcipit, sed concedit, ideo postea Societas in secunda Congregatione generali Can. 21. cessit cuicumque iuri, quod ei posset ex hac concessione Concilij prouenire, & ideo eadem obligatio nunc integra perseuerat, & post illud decretum Concilij confirmata est hæc paupertas Societatis à Pio V. & Gregorio XIII. ille enim in Bulla, *Dum indefessæ*, declarat, Societatem mendicantem existere, *quippe quæ* (ait) *ex eius instituto, & constitutionibus Apostolica authoritate confirmatis bona stabilia possidere nequit, sed incertis eleemosynis fideliúmque elargitionibus, & subuentionibus inuit.* Gregorius verò in constitutione, *Ascendente Domino.* & hanc prædecessoris sui declarationem citat, & probat, & deinceps totum institutum, ac expresse etiam quoad hanc partem confirmat.

Societas concessioni Trident. renuntiat.

12. Alterum

De secundo autem puncto dicendum est, duas tantùm, vel tres possessiones posse habere conuentum vnum Societatis professæ, scilicet domũ ordinariam, in qua habitent religiosi; Ecclesiam, in qua sacra ministeria exerceant, quæ regulariter non reputatur possessio distincta, sed vnum corpus efficit cum ipsa domo, & cum eadem domo computatur hortus aliquis ad quotidianum vsum necessarium religiosorum: nam hoc totum nomine monasterij, aut domus comprehendi solet. Præter hæc verò habere potest separatam aliquam possessionem, vbi etiam domum cum agro, vel cum horto habeat ad extraordinarium, necessarium tamen vsum religiosorum, ad corporis, vel spiritus leuamen aliquod aut refrigerium: hæc enim omnia sunt in prædictis constitutionibus contenta. Quia verò quod ad Ecclesiam, vel domum pertinet, declaratione non eget, ideo solùm de possessione alia explicatur in 6. p. Constit. c. 2. §. 5. talem esse debere, *vt nec aliis locetur, nec fructus, qui redditumm loco esse possint, habeat*; scilicet (additur ibi in Declaratione lit. F.) *si vini, vel olei, vel tritici prouentum dicta possessiones ferrent, vel si fructus, & olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit*; quæ verba desumpta videntur ex dict. Clement. *Exiui* §. *Licet.* Non repugnabit autem paupertati conuertere in vsum domus fructus aliquos, vel olera, ex huiusmodi locis prouenientia. Omnis autem alia vtilitas ex illis prohibita est, vt eodem loco satis declaratur. Præter has autem possessiones, nullas alias habere licet: quia in hoc genere quidquid concessum non est, censetur prohibitum, vt argumentatur Pontifex in dict. Clement. *Exiui.* vers. *Cúmque annui.* & optimè, nam hîc prohibitio generalis est ratione talis voti, & ideo solùm id est licitum, quod est concessum, seu exceptum. Non ergo licebit Societati professæ habere domum aliquam, vel vineã, vel quippiam simile, quod ad prædictos vsus moraliter necessarium non sit, etiamsi ex illis possessionibus non sustentetur, sed fructus earum in eleemosynam aliquam conuertat, & sic de aliis. Vide Cordubam in c. 6. suæ regulæ q. 10. punct. 2. & Serenam Conscientiam q. 10.

punctũ quæ possessiones professis permittantur.

Quam possessionẽ nõ sibi iunctã possit habere domus professa.

Cordub. *Sere. Consc.*

13. Tertiũ punctum, An prohibeatur sola proprietas an etiam vsus fructus.

Quoad tertium verò punctum manifestum est inprimis maximè prohibitum esse dominium harum possessionum, deinde certum est prohiberi vsumfructum, etiam absque dominio: quia non minùs hoc repugnat paupertati, imò quodammodo magis, quia indigentiæ magis subuenitur vsufructu, quàm proprietate. Item quia expressè in dictis constitutionibus prohibentur prouentus; quæ vox propriè significat fructus, seu commoditatem vsusfructus. Item prohibentur quicunque redditus, vel emolumenta quarumcunque possessionũ; ergo multo magis vsusfructus. Denique dicendum est, etiam vsum talium possessionum (præter suprà dictas) esse prohibitum. quod sumo ex dict. Clem. *Exiui.* vbi de Minoribus sic dicitur. *Possessiones, vel earum etiam vsum (cùm eis non reperiatur concessus) recipere, vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet.* Quæ verba & ratio eorum in Societate professa locum habent. Intelligo autem per vsum, ius vtendi: nam solus vsus facti per se non repugnat voto paupertatis: & ideo, si dominus concederet Societati vsum alicuius possessionis ex mera liberalitate, nullũ ius illi tribuendo, sed cum potestate libera respectu Societatis, negandi illum vsum, cùm velit habere talem vsum non esset contra paupertatem, quia ibi nulla est proprietas, nec ius propriũ, & perinde est accipere vsum domus ac recipere vsum equi, aut alterius rei cuiuscunque. Poterit ergo esse in hoc aliquis excessus,

Vsus nudus non prohibetur.

excessus, si talis vsus non esset adeò decens religiosos, præsertim profitentibus solennem paupertatem, tamen in rigore non esset contra tale votum. Atque eodem modo accipiendum est, quod de vsufructu diximus; nam vsusfructus propriè significat ius ad percipiendos fructus. Si autem dominus possessionis liberaliter tribueret fructus vnius anni, acceptari possent, sicut aliæ eleemosynæ; imò & plures annos posset id facere, nullum ius conferendo Societati. Addo etiam, quòd licèt ille voto ad id se obligaret, votum esset validum, & Societas posset fructus recipere, dummodo votum intelligatur soli Deo factum, & ipsi nullum esse acquisitum ius, sicut suprà n.9. dicebamus de obligatione hæredis ex testamento. Denique aduerto, cauendum esse ne in Societate admittatur administratio, seu dispositio talium fructuum, vel redditu-um; nam hoc repugnaret eius paupertati; vt constat ex cap. 2. 6. p. Const. §. 3. & 6. & lit. B.

Administrare fructus, vel redditus alicuius, paupertati repugnat.

14. Sed quid si domui professæ possessio aliqua ad vsum suum, non necessaria donetur, aut testamẽto relinquatur. Respondeo, dupliciter posse id contingere. Primò vt legatum habeat adiunctam aliquam conditionem repugnantẽ paupertati, provt declarata est: vt, v.g. quòd talis possessio sub dominio vel vsufructu Societatis semper conseruetur, vel alia similis, & tunc clarum est non posse legatum cum tali conditione acceptari. Dubitant autem Doctores, an in illo casu legatum illud valeat, necne? Quidam enim censent esse validum, & conditionem, vtpote iniquam debere haberi pro non adiecta. ita tenet Antonin. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 12. notab. 7. argumento c. *tua nobis*, de testamentis, & regulæ 37. iuris in 6. quòd *vtile per inutile non vitiatur.* Nihilominus huiusmodi legatum nullum simpliciter esse tenet glossa in dict. Clem. *Exiui*, verb. *Proinde*, circa finẽ, & ibi Cardinal. n. 11. Bartolus l. 2. Minoricarum dict. 2. c. 1. & 2. quia ita expressè est declaratum à Nicolao III. in c. *Exiit*, de verborum signif. in 6. Notat autem Bartolus hoc esse speciale, ex declaratione summi Pontificis, in odium talis legati, seu legantis, & in fauorem paupertatis Minorum. Vnde infert, si conditio adiecta legato, ex alia ratione esset turpis, vel impossibilis, non quia specialiter repugnet paupertati Minorum, sed religioni in genere, &c. tunc reiecta conditione, retineri posse legatum; quia tunc non procedit illud ius speciale, & ita regulandum esse legatum per generale ius, quod habet, vt à legato subducatur omnis impossibilitas. l. *obtinuit.* ff. de conditionibus, & demonstrationibus, & l. *legatum.* ff. de vsufructu legato. &. l. *reprehensa.* de institutionibus & substitutionibus.

Dubium si domui professæ possessio nõ necessaria legetur.

Quando paupertati semper repugnet legatũ opinio Antonini. Antonin.

Opinio aliorum. Glos. Cardin. Bartol.

15. Ego verò hinc vlteriùs colligo, casum hunc, de quo agimus, non videri decidendum respectu Societatis ex illo iure speciali pro fratribus minoribus declarato: quia licèt Societas professa in aliquo cum eis conueniat in communi paupertate, non tamen in omnibus; non est ergo necesse ad illam extendere illud ius speciale, seu declarationẽ illam, quæ per se non spectat ad substantiam paupertatis. Vnde quantum ad Societatem probabilẽ censeo opinionem Antonini. Quia verò Societas non acquirit ius ciuile, non poterit petere tale legatum: si autem hæres voluerit dare æstimationẽ eius, vel ipsummet liberum, & reiecta conditione tradere, licitè acceptari potest: quia nec voto, nec alicui iuti Societatis repugnat. An verò hæres teneatur in conscientia hoc modo dare legatũ Societati, existimo in rigore nõ teneri, quia illi cõstat non fuisse talem voluntatem defuncti, & alioqui

Authoris iudicium iuxta opinionem Antonini.

A iura ciuilia, quæ de huiusmodi legatis disponunt, ibi non obligant, quia non acquiritur ius ciuile.

16. Secundò potest hoc legatum relinqui, vel sub expressa conditione, vt conuertatur in vtilitatem Societatis, eomodo quo licitè potuerit, vel simpliciter legando talem rem, & nihil declarando, & hi duo modi æquiparantur in iure; quia quoties contrarium non explicatur, intelligitur testator legare eo modo, quo melius potest, vt in specie declaratur in dict. c. *exiit.* §. *adhæc.* In vtroque ergo casu validum est legatum, & à Societate acceptari potest, ad vsum suæ paupertati conuenientem, vt declaratur in 6. p. Constit. c. 2. lit. E. vbi in genere dicitur, *Quidquid stabile illi datum fuerit, teneatur, eo* B *quamprimum poterit se exuere ac vẽdere, vt pauperibus Societatis, vel externis, sua in penuria subueniatur,* quod ex natura rei est necessarium, supposito tali voto, & tali genere paupertatis. Et ita commune hoc esse omnibus mendicantibus, qui paupertatẽ in cõmuni obseruant, dixit Antoninus dict. not. 7. & Nau. in Comment. 2. de Regul. n... Ad tollendos verò scrupulos additur in prædicta declaratione lit. E. posse expectari temporis opportunitatem, ne fortè necessarium sit, vilius rem diuendere, quàm oporteat, facit etiam ad hoc, quod in decreto 51. Congreg. 7. fuit declaratum.

Quando legatum paupertati nõ repugnet certa resolutio.

Antonin. Nauar.

CAPVT X.

An explicata superiori capite paupertas conueniens sit Societati professæ.

C

1. IAm quæri hîc potest, cur Societas professa hũc modũ paupertatis, quam hactenus in proximo c. exposuimus, amplectatur: vt enim nunc omittamus generales difficultates quæ de hac paupertate in communi motæ sunt in Ecclesia, & in tomo superiori sunt tractatæ; specialiter videri potest hæc paupertas minus accõmodata huic instituto. Primò, quia cùm modus viuendi in his, quæ ad vestitũ, & cibum pertinent, nec sit nimis austerus, nec nimis abiectus, ac vilis; talis paupertatis modus non rectè cum illo consonat; tum quia in externa specie non videntur hi religiosi tantã paupertatem præ se ferre, oportet autẽ, vt exteriores actiones cum exteriori habitu concordent. Tum D etiã, quia erunt nimis onerosi ab iis fidelibus, quia pluribus indigent ad suam sustentationem, quàm alij pauperes religiosi. Secundò, quia considerato fine harum domorum, non videtur illi proportionata hæc paupertas; cùm tamen tota perfectio paupertatis religiosæ consistat in proportione ad finem religionis iuxta doctrinam D.Thomæ in citato tomo adductam.

1. Argum. partis neg.

Secundum.

D.Thom.

2. Antecedens siue assumptum huius 2. argumẽti patet, quia finis Societatis professæ est Euangelica prædicatio, & fructus eius cũ ministeriis illi annexis; ad hunc autem finem commodiùs videretur habere moderatã sustentationẽ, ex propriis bonis in communi, tum quia minorẽ afferret solicitudinem, omnino enim omittere curam temporalium E possibile non est, perfectionis verò est eligere minimam, quę sufficiat: minus autem videntur solicitare temporalia, quando cum moderatione, & in cõmuni habentur, quàm si omnino non habeãtur, & oporteat assiduè illa quærere & procurare. Maximè, quia hoc etiã cum maiori periculo fit, quàm si moderata bona administrentur. Item, quia hoc per paucos fieri potest, & ita alij expediti erunt ad contemplationem, studium, & spiritualem actionem, quæ sunt propria opera huius religionis, & requirunt hominem valde liberum à temporalibus, & corporalibus curis.

Probatio vna proximi argumẽti.

Denique

Probatio altera.

Denique etiam ex parte eorum, quibus prædicandum est, videtur commodiùs non pendere ab illis in sustentatione corporali: quia maiori cum libertate, atque adeò cum maiori fructu eis prædicabitur. Nam propter hanc rationem inter alias suprà in cap.7.n.14. dicebamus, Societatem non accipere stipendia, seu eleemosynas prò ministeriis spiritualibus. Atque hinc oritur specialis difficultas in Societate, nam aliæ religiones, etiã quæ seruant paupertatem in communi, possunt stipendia Missarum, & anniuersaria perpetua, & similes subuentiones recipere, quæ non parum leuate possunt solicitudinem temporalium rerum: Societas autem, cùm illo subsidio spirituali careat, si etiam omnibus redditibus priuetur, cum magna difficultate, & consequenter non sine magna solicitudine sustentari poterit.

Cõfirmatur hæc probatio à duplici incõmodo. Primò.

4. Et confirmatur ab inconuenienti duplici, quod experientia ipsa docuisse videtur. Vnum est paucas esse in tota Societate domos professas, quod ex hoc capite ortum videtur; nam vix in vnaquaque prouincia, vna domus sustentari potest: maius autem Dei obsequium, & Ecclesiæ seruitium esse videtur, si essent plures, etiamsi haberent moderatos redditus vnde alerentur. *Secundò.* Aliud incommodum est vt Collegia multiplicentur, quæ reipsa, seu quoad ministeria, & quoad præcipuas personas, domus potiùs professæ sint: & solum Collegiorum retineant nomẽ, vt proprios redditus habere possint. Atque ita fit, vt domus professæ, quæ iuxta suam paupertatem, & constitutiones nõ possunt in suos vsus conuertere bona Collegiorum; reuera id faciant, cùm ipsi professi ex illis bonis maxima ex parte sustententur.

Perpẽditur doctrina quædam D. Th. pro resolutione. D.Thom.

5. Nihilominus huic paupertatis professioni in Societate omnino cohæret ea doctrina D. Thomæ 2.2.q.188.art.7. vbi quærit, quid sit perfectius, religionem habere bona in communi, scilicet stabilia, & immobilia (de his enim præcipuè est quæstio) vel illis carere, ex paupertatis professione. Et in summo respondet, triplicem esse religionẽ; vna est instituta ad actiones militiæ, vel corporalis misericordiæ, & huic, ait melius esse habere bona in communi, etiam abundanter: quia indiget illis ad suum finem. Alia religio est instituta ad contemplandum tantùm, & huic etiam dicit bonum esse habere bona in communi cum moderatione, quæ sufficiat ad tollendam solicitudinem contemplationi contrariam. Tertia religio est, quæ & ad contemplandum, & ad contemplata aliis tradendum instituta est: & de hac inquit D.Thom. perfectius esse, vt paupertatem etiam in communi profiteatur: quia profitetur maximam solicitudinem in spiritualibus, & consequenter assumere debet eum vitæ modũ, in quo sit minima solicitudo in temporalibus. *Manifestum est autem* (inquit D.Thom.) *quòd minimam solicitudinem ingerit seruare res vsui hominum necessarias, tempore congruo procuratas.* In quibus verbis duo tacitè concludit; vnum est in administratione rerum immobilium, quæ necessaria est ad earum conseruationem, & defensionem, & ad fructificationem eorum, ac fructuum perceptionem, commutationem, aut venditionem, si necessaria fuerit, & similia, maiorem esse solicitudinem, quàm sit in procuratione, seu collectione eleemosynarum sufficientium, & ideo hunc modum viuendi esse conuenientiorem tali religioni. Aliud est, non pertinere ad perfectionẽ talis status in diem viuere, vt sic dicam, & nihil reseruare, aut conseruare pro futuro, iuxta prudentem prouidentiam, quia hoc nõ minueret solicitudinẽ, sed augeret, regulariter loquẽdo. Et ideo inquit ex genere suo perfectius esse congruo tempore communitati necessaria procurare, quoad res vsu ipso consumendas, & pro suis temporibus in moderata quãtitate, & pauperibus accommodata cõseruare: & hoc cõfirmat exemplo Christi, qui loculos habebat. Quo exemplo etiam vtitur ad hoc idem cõfirmandum Augustinus lib. de operibus monach. cap.23. & sequentibus; & ita etiam exponit verba Christi Mat.6. in li.2. de sermone Domini in mõte c.16. Atque hæc doctrina D. Thomæ communiter recepta est ab auctoribus, præsertim religiosis Dominicanis & Frãciscanis, vt videre licet in eodem S.Thoma latiùs opusc.17. c.15. & sequentibus; & D. Bonauentura in regulam D. Francisci c. 6. Antonino 3.p.tit.16.c.1.§.3. Paludano in 3.d.36.q.3. Syluestro *Religio* 1.q.5. & latè Corduba c.7.q.12.

August. D.Thom. D.Bonau. Anton. Palud. Syluest. Cordub.

6. *Resolutio eiusque probatio.*

Ex qua doctrina constat ad institutum Societatis professæ, maximè pertinere dictum modũ paupertatis, nam est idem cum illo, quem D. Thomas explicat, & Societas (vt suprà l.1. ostensum est) maximè intendit, tum contemplando, tum etiam contemplata aliis tradendo. Vnde quo per se & ex vi sui instituti, magis his spiritualibus muneribus incumbit, eò ad maiorem eius perfectionem pertinuit hanc paupertatem eligere. Præterea Christus D. hunc modum paupertatis assumpsit, vt tom. de vita Christi disp.28. sect.2. probatũ est, & Apostoli etiam, quos ad prædicandum elegit, hoc etiã vitæ genus professi sunt; nihil enim stabile in particulari habuerũt, vt tomo superiore est ostensum, neque in communi habere poterant, scilicet in speciali communitate Collegij Apostolici; imò etiam eo tempore, omnia erant in Ecclesia communia, non cõseruabantur bona stabilia, & immobilia, sed qui habebant agros, aut domos; vendentes afferebant pretia eorum, & ponebãt ad pedes Apostolorũ, vt dicitur Actor.4. Quòd si aliqua bona stabilia fuerunt tunc in congregatione fidelium, nũquam tamen legitur aliquid peculiare pertinuisse ad Collegium Apostolicum, neque id verisimile est, non enim erat accommodatum eorum ministerio, cùm nec simul viuere, nec locum certum aut firmũ habere deberẽt; sed dispersos per vniuersum mũdum peregrinari, ac prædicare. quod latius prosequitur Aluar. Pelagius l.2. de planctu Ecclesiæ c.55. Hoc autem vitæ genus, quãtũ potest imitatur Societas professa, vt satis in superioribus explicatũ est. fuit ergo expediens, vt quantùm posset, illam paupertatem imitaretur. Quæ omnia satis ostendũt per se loquendo, hoc ita esse: quod autem etiam id sit expediens, non obstantibus extrinsecis impedimẽtis, constabit respondendo ad rationes dubitandi.

Alu. Pelag.

7. *Ad 1. argu. in num.1.*

Ad primum respõdetur clericalem habitũ nihil impedire, quominus religiosi Societatis, & reipsa, & in exteriori specie pauperes clerici sint, & appareãt: vnde nec paupertas, nec mẽdicitas dissonat ab huiusmodi habitu quãdo volũtaria est, & religioso modo exercetur. Neque etiã cõmunis vita, quoad hęc exteriora cibi, & potus obstat huic paupertati, aut onerosã illã reddit aliis fidelibus, cùm esse debeat multũ moderata, ita vt & pauperibus, & religiosis sit accõmodata. Sic enim Christus D. & Apostoli licèt ex eleemosynis viuerẽt, ordinariè vtebãtur communibus cibis, prout illis apponebãtur, vt ex variis locis Euangelij intelligi potest, quæ alibi tom.2. in 3.p.disp.20. tractata sunt: & generaliter ad prædicatores Euangelicos dixit Christus Luc.10. *Manducate quæ apponũtur vobis.* &, *in eadem domo manete, edentes & bibentes, quæ apud illos sunt.*

8. Ad secundum negatur assumptum, nam potiùs paupertas

Ad 1.ibid. paupertas omni ex parte perfecta est dispositio valde consentanea in Euangelico prædicatore. hoc enim primò Christus D. exemplo suo cõfirmauit: deinde hoc ipsum Apostolus docuit, & suprà li. 1. c. 2. n. 6. ostendimus, quando Christus D. cõsulebat relinquere omnia propter Euangelium Marc. 10. specialiter intellexisse propter Euangelium prædicandum, iuxta illud Lucæ 9. *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuncia regnum* Euseb. *Dei*. Cui doctrinæ consonat quod Eusebius refert lib. 3. Historiæ cap. 31. dicens, *etenim plerique omnes discipuli, qui eo tempore vixerunt ardentiore cœlestis sapientiæ studio incensi, & præ quodam diuini verbi desiderio animis perculsi præceptum seruatoris antea traditum exquisitè exequuti sunt, & his, qui opis indigebant, facultates suas libenter impertiuerunt, deinde à domibus suis peregrè profecti, munus obierunt Euangelistarum: atque iis, qui ne adhuc quidem omnino verbum fidei audiuissent Christum prædicare, & Scripturas sanctorum Euangeliorum tradere omni cura & cogitatione studuerunt*. Cùm ergo Societas professa hoc idem vitæ institutum primariò amplectatur, meritò paupertatem *exquisitè*, id est, exactè & cũ omni perfectione colit, nam per se illi etiã conuenit relictis propriis domiciliis per totum mũdum peregrinari ad disseminandum Euangelium: habere autẽ domos in quibus socij etiam habeant permanentem habitationem pro aliquo tempore, est quasi accidentarium, quia non poterat aliter conuenienter gubernari: & ideo conuenientissimum fuit, vt quam paupertatem in missionibus, & peregrinationibus obseruare debent professi, cùm eas etiam sine viatico adire promittant 6. p. Const. c. 2. §. 13. eandem domus professæ obseruent, vt eorum vita vniformis sit, & quia semper, & in omni loco eidem muneri euangelizandi incumbere debent.

9. Ad priorem probationẽ in num. 2. Ad priorem probationem huius secundi argumenti, de maiori solicitudine, negatur assumptum, siue rem consideremus ex genere suo, siue in particulari, prout in Societate obseruatur. Primũ satis D.Thom. declaratum est in discursu D. Thomæ, qui in 3. p. q. 40. a. 3. eadem ratione probat oportere prædicatores verbi Dei pauperes esse, quia vt vacẽt verbo, necesse est liberos esse à rerũ sæculariũ cura, quod D.Bonau. facere non possunt, qui diuitias possident. Quod etiam habet Bonau. in Apologia pauperum ar. 2. si autem in particulari prout in Societate hoc exercetur, fiat cõparatio, res est manifesta: quia in primis obseruatur, quod D. Thomas monuit, vt res, quæ præcipuè necessariæ sunt ad victum, & sustẽtationem, non quærantur quotidiana mendicatione, sed congruis temporibus simul petãtur, quoad fieri possit, & conseruentur. Deinde quoad ea, quæ frequentiùs petenda sunt, pauci destinantur, iique sunt ex illis, qui spiritualibus ministeriis inseruire non possunt, quique probatæ virtutis sint, & simul ac sociatim incedunt; atque ita omnibus incõmodis sine magna difficultate occurritur: quæ omnia in regulis Societatis commendata sunt, vt constat ex dicta c. 2. 6. partis Const. §. 10. & ex regulis Præpositi toto cap. 6. & 8. n. 84.

10. Ad posteriorem in num. 3. Ad alterã verò obiectionem, quæ ex parte ipsius muneris prædicandi sumebatur, quia scilicet non cum tanta efficaciã & libertate fiet. Respondeo eãdem obiectionem fieri posse contra Christi cõsilium, qui suos prædicatores pauperes esse voluit, imò eis permisit ex Euangelio viuere Luc. 10. & 1. Corinth. 9. Dominus enim (ait Paulus) *ordinauit his, qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuãt*, id D.August. est, eis licentiam cõcessit, vt Augustinus exposuit: quia futuri erant pauperes, vt ad illud munus essẽt expeditiores, vt ibi ait glossa: ergo paupertas non Gloss. impedit libertatem, aut efficaciam prædicatoris; quia si verè sit pauper, solis necessariis erit cõtentus, nihilque aliud ab hominibus sperabit. Qui autem ita est dispositus, non multum mouebitur humano amore, vel timore, vt propterea eius prædicatio minus efficax, minúsve libera sit, quàm oporteat. Dices, his, & similibus rationibus dicebamus suprà, Societatem motã esse, vt stipẽdia pro Missis, & spiritualibus ministeriis non admittat. Respondeo longè aliud esse, quasi per modũ cõmutationis vnũ pro alio recipere; aliud verò ex incertis eleemosynis & omnino spontaneis viuere: nam illud prius quãdam habet speciem lucri, & reputari potest tanquam fructus certus, vel species quædam reddituum, determinatur etiam ad certas personas cum quibus modus quidam, seu species pacti interuenit, quæ omnia cessant in incertis, & omnino spontaneis eleemosynis, & ideo nõ est de vtrisque similis ratio. Neque est quòd timeatur arduum nimis, aut difficile futurum sustentari ex his solis eleemosynis, seclusis huiusmodi stipendiis, quia, vt diximus, ad pauperem vitam sustentandam pauca sufficiunt, *& sperandum est à diuina bonitate* (vt dicitur in dict. c. 5. regularum Præpositi) *subsidia temporalia non defutura, si & nostri ad quærendum Dei regnum sibi & proximis seriò incumbant, & ratione indigentiæ instituti nostri integritatẽ violari nunquã sinant*.

Ad incommoda, quæ inferebantur, in primo eorum petitur, cur in Societate paucæ domus professæ sint, & quomodo hoc non repugnet perfectioni paupertatis respectu totius Societatis simpliciter, cùm res iudicanda videatur ex his, quæ in pluribus inueniuntur. Respondemus primò mirãdum non esse hactenus domos professas in paruo numero multiplicatas fuisse, quia necessarium fuit incrementum Societatis paulatim progredi à nouitiis ad scholares, & à scholaribus ad professos. Necessariũ itẽ fuit, vt scholares sint in multo maiori numero, quàm nouitij, & professi, quia tempus nouitiatus breue est, comparatione tẽporis studiorum; & ideo multi in Collegiis simul congregantur, qui in probatione successiuè existunt. Ex multis etiam scholaribus, pauci respectiuè ad hos fiũt professi: fuit ergo moraliter necessariũ priùs Collegia multiplicari. Nõ potuerunt autem simul omnia fieri: mirandum ergo nõ est quòd eodem tempore, quo tot Collegia multiplicata sunt, & domus etiam probationis ad illa fouenda, & conseruãda erectæ etiam sunt professæ domus in magna multitudine multiplicatæ non fuerint. Imò potiùs admiratione dignum est, quòd tam breui tempore in tanta personarum, ac domiciliorum varietate tot progressus, & in vnoquoque gradu cum proportionato incremento facti fuerint. Accedit etiã quòd populi & ciuitates potiùs volunt habere scholas & Magistros ad filiorum in literis & moribus institutionem; quod fit in Collegiis, non verò in domibus professis. 11. Ad primum incõmodũ in num. 4 & declaratur cur hactenus sint paucæ domus professæ.

Deinde dicitur per se loquendo, & spectato instituto huius religionis, necessariũ esse, vt domus professæ non solùm sint in minori numero, quàm Collegia, sed etiam absolutè loquendo in paruo sint numero. Primò quidem, quia numerus professorum non potest esse magnus, considerata perfectione, quæ in literis & in spiritu in eis desideratur. Deinde, quia ex ipsis professis vt respondeant vocationi suæ multi necessariò debẽt in missionibus versari, & inter infideles præcipuè peregrinari, & domus solùm esse debent veluti castra quædam, in quibus professi quidem se recipiãt, quandiu 12. Altera responsio. Eius prima ratio. Secunda.

diu in his missionibus non versantur, frequenter verò ad fructificandum ex illis mittatur. Præterea etiam necessarium est, vt magna professorum pars Collegiis inseruiat, ac proinde in eis cōmorentur. Nam regulariter illi sunt doctrina & eruditione illustriores, vnde etiam consequenter necessarium est, esse satis antiquos, & probatos, & ideo neque ipsi priuari debent professione, quia sunt apti ad docendum, nec Collegia debent eorum vtilitate priuari, quod professi sint; quòd si in Collegiis viuunt, & seruiunt dignum planè, & iustum, imò & necessarium est, vt eorum bonis sustententur, quo ex fundamento omnis scrupulus iis professis, ac formatis coadiutoribus, qui in Collegiis vtiliter viuunt eximitur in Congreg. 6. can. 6. Ita ergo minuitur numerus personarum, quæ in domibus professis congregandæ sunt. Rursus non negamus ex prædicto genere paupertatis difficiliorem reddi multiplicationem domorū, præsertim cùm sit expediens ad bonum earum regimen, & necessarium ordinem conseruandum, vt copiosæ aliquantulum sint, & non in paruo numero personarum, & ita non possunt moraliter loquendo nisi in grauioribus, & ditioribus populis sustentari. Neque verò esset minùs difficilè eas cum propriis redditibus, ac bonis stabilibus erigere; multo enim facilius est fundare templum, & domum, quæ postea eleemosynis fidelium sustentetur, quàm si ei prædia & sufficientes redditus donandi essent, vt verò concedamus dictam paupertatem fuisse hactenus, vel timendum semper futuram esse occasionem minoris multiplicationis professarum domorum, nō propterea prætermitti debuit in toto hoc statu Societatis perfectus hic gradus paupertatis, quia illud incommodum accidentarium est, & perfectio, quæ inde resultat in toto corpore, & in primariis personis eius per se est, & principalius intenta.

Tertiò.

Vide canonem 6: congreg. 6. vel decret. 12.

13\. Nec verò inde resultare potest detrimentū alicuius momēti circa ministeria, quæ Societas exercere potest & debet circa profectum animarum, quia in grauioribus populis decursu temporū professæ domus ædificari & sustentari poterunt, mediocres verò ordinariè indigent auxilio Collegiorum; aliis autem minutioribus oppidis per missiones inseruiendum est. Atque ita obiter etiam responsum est ad aliud incommodum, quod inferebatur de multiplicatione Collegiorum, in quibus multi professi sustentantur. Fatemur enim Societatem professam nō posse vti bonis Collegiorum, aut domorum probationis, nisi in casibus in Bullis Pontificiis & constitutionibus expressis, vt cōstat ex c. 1. Examinis §. 4. & 4. p. Cōst. c. 2. §. 5. & 6. p. Const. c. 2. §. 3. Casus autem excepti tres sunt: primò nisi in rebus minimis, nam hæ pro nihilo ducuntur, & ideo ad eximendos scrupulos eximūtur, vt dicitur in Declaratione dict. §. 3. lit. D. vbi exēpla etiam ponūtur, quæ pro regula deseruire possunt ad similes casus iudicandos. Secundò excipiūtur professi, qui senio confecti, aut infirmitate grauati in vinea Domini laborare non possunt. hi enim ex concessione Iulij III. sua Bulla 2. possunt cum facultate Præpositi Generalis, vel alterius, cui ipse suas vices communicauerit, in Collegiis habitare, & redditibus eorum ali. Tertia exceptio est si ipsis Collegiis necessarij sunt ad officia literarum, vel eorum gubernationē, & quia hæc vltima necessitas, cuius varia exempla ponūtur in citato §. 5. in declarat. lit. E. moraliter deesse nō potest, vt explicuimus n. præcedenti; ideo mirandum nō est, quòd nunc de facto plures in Collegiis viuāt, non enim propter se, nec propter penuriam domorum

Satisfit 2. incōmodo in eodem num. 4.

Primus casus quo professus iuuare potest de redditibus Collegij.

Secundus.

Tertius.

Collegia ordinantur etiam proximè in bonū proximi.

A professarum, sed propter ipsa Collegia, & eorum ministeria. De quibus considerandum est quanuis per se instituta sint (vt c. sequenti n. 3. videbimus) ad conseruationem, & augmentum ipsius Societatis; tamen etiam ex speciali intētione esse ordinata ad beneficiū reipublicæ, præsertim circa studia & exercitia literarū, quæ in domibus professis fieri nullo modo poterant. Cum hoc autē munere necessariò debent esse coniuncta alia spiritualia ministeria; vt iuuētus nō solùm in literis, sed principaliùs in virtute educetur, hac enim de causa in forma acceptandi Collegia dicitur, partem vnam Collegij debere esse ministeria templi, qualia sunt sacramenta ministrare, concionari, &c. Vnde vlteriùs veluti consequutione quadam fit, vt hæc eadē spiritualia ministeria ad omnes proximos eiusdem oppidi, seu ciuitatis, in qua Collegiū existit, imò etiam ad vicinos populos extendantur, quia charitas & institutū nostrum hoc exigit, & ita fit cōmuniter vt in Collegiis exerceantur ministeria quæ professarum domorum videntur propria, quia non sunt ita propria quin possint & debeant esse communia ipsis Collegiis, quando charitas & necessitas id postulet, atque etiam plerunque ea est ipsorum fundatorum intentio manifesta.

Hác formā tacitè approbat 5. cōgr. can. 8.

CAPVT XII.

Ad quam paupertatem in communi Collegia Societatis, & domus probationis obligentur.

QVanuis ex Collegiis, & vtrisque domibus probationis, & professis vnum corpus Societatis coalescat: nihilominus nō eodem modo paupertatem in communi obseruant; sunt enim quasi mēbra heterogenea vnius corporis organici. Hæc ergo diuersitas, quoad hác partem, & ratio eius explicanda superest. Et quia Collegia, & domus probationis, quoad hoc, eundem modum seruant; ideo in Collegiis illum declarabimus; & si quid fuerit speciale in domibus probationis, id etiam obiter annotabimus.

Principio igitur supponēdum est, Collegia Societatis non profiteri paupertatem in cōmuni, nec quoad bona mobilia, nec quoad redditus, & bona stabilia, sed esse illorum capacia, imò sine illis admitti, aut fundari non debere, quantum sufficiant ad moderatam sustentationem religiosorum in eo numero, qui pro qualitate, & ministeriis, ac religiosa disciplina vniuscuiusque Collegij sint, iuxta intentionem Concilij Tridentini sess. 25. de Regularib. c. 3. constat autem hæc institutio Societatis quoad hanc partem ex constitutionibus eius, & Bullis Pōtificiis: in Examine enim sic habetur c. 1. §. 4. *Habebat Societas Collegia & domos probationis redditibus dotatas.* Et 4. p. c. 2. §. 5. & 6. p. c. 2. lit. A. & in Bullis Pauli III. & Iulij III. de confirmatione instituti, *Possint (dicitur) habere in vniuersitatibus Collegium, seu Collegia habentia census, redditus, seu possessiones vsibus, & necessitatibus studentium applicandas.* Idem confirmat Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino.* 1.

1. Assertio.

Probatur authorit.

Ratio autem huius diuersitatis facilè reddi potest, applicando discursum ex D. Thoma additū in præcedenti cap. n. 5. Nam cùm tria sint genera religionum, actiuum scilicet, quoad externa, & corporalia opera misericordiæ sūptus aliquos requirentia, vt sunt hospitalitas, vel militia; & cōtēplatiuū tantùm, & contemplatiuum fœcundum, vt sic dicā, id est, cōmunicatiuū perfectionis erga proximos, Societas omisso primo genere, duo alia cōplectitur 2.

Probatur itē ratione.

ctitur, in domibus quidem professis tertiũ, & ideo in eis habet paupertatem illi generi vitæ accommodatam: in Collegiis autem, & domibus probationis aliquanto magis secũdùm religionis genus participat. Docuit autem D. Thomas, in religionibus quæ contemplationi tantùm vacant, accommodatam paupertatem esse quæ in communi bona stabilia, & redditus admittat: ergo hanc debuit Societas in his domibus & Collegiis obseruare. Quòd autem in domibus probationis vitę cõtemplatiuæ præcipuè vocetur per se manifestum est, quia omnino sunt ad spiritualem nostrorum institutionem, & exercitationẽ ordinatæ, & ideo in eis præcipuum studium est orationis, & cõtemplationis, & lectionis spiritualis, & communicationis verbi Dei, quæ ad ipsos religiosos excitandos, & instruendos conferat, non prætermissa exteriori actione, quæ ad eorundem profectum conferat. Circa proximos verò per se non occupantur, nam si aliquid concomitanter fit, & quasi per redundatiam, id moraliter non consideratur.

D. Thom.

Applicatur hæc D. Th. doctrina nouitiatib.

3\. Applicatur & Collegiis.

De Collegiis verò posset aliquis dubitare, quia multũ actionis circa proximos habere videntur, vt ad calcem præcedentis capitis attigimus. Re tamẽ vera, principale eorum institutum in contemplatione versatur, quia omnis veritatis cognitio, aut inquisitio, quæ ad illuminationem circa veritatem ipsam ordinatur, sub contemplatione comprehẽditur. Hæc autem Collegia ad hoc præcipuè ordinantur, vt scholares circa veritatis cognitionem proficiant. Deinde esto genus hoc contemplationis diuersum sit ab alia contemplatione merè spirituali, quæ non solùm cognitione, sed etiam affectu erga Deum exercetur, tamen quãtum ad præsens attinet, eiusdem rationis est, & eadẽ de causa illud genus paupertatis postulat. Nam in vtroque maximè necessaria est animi quies, & carentia solicitudinis, & curæ temporalium rerum: ergo etiam in Collegiis paupertas seruanda est vitæ contemplatiuæ accommodata. Et confirmatur; nam, vt experientia docet, nimia inopia solet impedire literarũ studium, quemadmodum elegãter proposuit Alciatus Emblemate 120. & exposuit ibidem Claudius. Vnde in c. *extirpandæ*, de præbẽd. dicitur. vbi sacerdotes nimiam temporaliũ rerum inopiam patiuntur, paucos esse literis eruditos, quemadmodum etiam indicauit Arist. 1. Metaph. c. 1. dum è contra scientiæ inuentionem attribuit Ægypti sacerdotibus, quia tempus non ponebant in quærendis alimoniis. Et ob eam ratiõnẽ in iure dispensatur cum clericis habẽtibus beneficium, vt pro tempore sufficiente, eorum redditus in studiis perciperent c. vlt. de Magistris. vbi etiam statuitur, *vt Prælati, & capitula Ecclesiarum aliquos ad studia destinent, quibus si proprij prouentus Ecclesiastici non sufficiant, ipsi necessaria subministrent.* & in c. 1. & cap. *quia nonnullis*, eodem tit. remedia adhibẽtur quomodò subueniatur pauperibus, ne ob indigẽtiam ab studiis distrahantur, seu impediantur, & ob eãdem causam in Conciliis magna prouidentia procuratum est, vt in Ecclesiis cathedralibus sint seminaria sufficiẽtibus dotata redditibus, in quibus iuuenes, qui postea Ecclesiæ possint inseruire, in pietate, & literis educentur. quod maximè commendauit Concilium Tridentinum. Sic ergo Collegia in Societate instituta sunt, vt essent quædam seminaria Societatis professæ quoad studia literarum simul cum pietate: & ideo meritò prouisũ est, vt sufficientes redditus ad vitæ necessaria habere possent, ne earum rerum solicitudo quietẽ ad studium necessariam impediret. Nam, vt rectè dixit Hugo de S. Victore lib. 5. Eruditionis didascalicæ c. 5. *Tria sunt, quæ studiis obesse solent, negligentia, imprudentia, fortuna. & de prima* (inquit) *admonendus vnusquisque est, de secunda instruendus, de tertia autem* (ad quam paupertatem pertinere dicit) *adiuuandus.* Demum ipse B. P. Ignatius experimento didicit, dum Lutetiæ Parisiorum, aliisque per Hispaniam locis vacaret literis, non minimum sibi detrimentum in studiis creari ex mendicitate.

Vide Vgon. l. 3. didascali. cap. 15. & sequentib.

Cõfirmatur experiẽtia.

Alciat. *Claudius.* *Arist.*

Vide Conc. Tolet. 4. ca. 23. & Aquisgran. tẽpore Ludouici Pij c. 135.

Hugo Vict. Vide Boëtiũ de discip. schol. ca. 4. Carthus. de doctrina schol. art. 5. Maffeus l. 1. de vita S. Ignat. c. 19.

4\. Obiectio cõtra proximè dicta.

Dicet fortasse aliquis, huic studentium necessitati etiam potuisse sufficienter prouideri eleemosynis fidelium, & non maiori, sed minori solicitudine: ergo in Collegiis etiam fuisset hic modus, tanquam melior, & magis proportionatus præferendus. Consequentia clara est ex dictis, quia præcipua ratio eligendi hanc vel illam paupertatem, est maior animi quies, minórque temporalium solicitudo. Minor autem probatur eadem ratione suprà adducta ex D. Thoma in c. præcedenti n. 5. nam omnis solicitudo vitari non potest; quia vel debet adhiberi in congregandis eleemosynis, vel in administrandis propriis bonis: comparando autẽ has duas solicitudines, dicebamus in domibus professis maiorem futuram esse illã, quæ in administrandis propriis bonis poneretur: ergo idem dicẽdum est etiam in Collegiis: nam ratio solicitudinis eadem est in vtroque loco. Accedit quòd cura diuitiarũ impedit potius studia, quàm iuuat, vt exemplo Cratis Thebani docuit Hieron. ep. 13. ad Paulinum. Idémque tradit Seneca ep. 17. & 73. quem cum aliis ad hoc propositum adducit Rebuffus in tract. de Priuilegiis p. 2. requisito 9.

D. Thom. Confirm. *Hieron.* *Senec.* *Rebuf.*

5\. Obiectio posita in primis retorquetur.

Respondetur eãdem obiectionem fieri posse de quocumque monasterio vitam purè contemplatiuam profitente, atque adeò contra doctrinam D. Thomæ. Quapropter in genere respondetur in his rebus moralibus, non vnam vel aliam tantùm cõgruentiam, seu rationem spectandam esse, sed omnia simul, quæ concurrunt. Vnde ad maiorem in obiectione sumptam respondetur, quãuis absolutè possent Collegia ex eleemosynis viuere, nõ tamen fuisse conueniens tantum onus fidelibus imponere, alendi scilicet omnes scholares prius quàm illis inseruiendis occupentur. Et fortasse hac ratione monachales ordines, qui per se ad ministeria erga proximos non ordinantur, paupertatem in cõmuni non profitentur, ne videlicet proximis, quibus externis saltem actionibus non inseruiũt, onerosi esse videantur. Accedit etiam (vt ad maiorem respondeamus) ob hanc eandem causam, maiorem curam, & solicitudinem necessariam futurã fuisse ad sustentandos scholares, vel nouitios ex eleemosynis, quàm professas domos: quia, cũ professi circa proximos omnino occupentur, faciles, & beneuolos eos inueniunt ad suas necessitates subleuãdas: quod regulariter difficile fortasse esset Collegiis, & domibus probationis per se spectatis, quatenus ad propriam educationem, perfectionem, & eruditionem ipsorum religiosorum ordinantur. Denique quanuis comparãdo solicitudinem in congerẽdis eleemosynis, vel administrãdis propriis bonis, possit esse prudentiale arbitriũ, quæ illarũ maior sit; tamẽ considerãda etiam est proportio ad status, & munera personarũ, nam actiones, seu distractiones, quæ oriri solẽt ex possessione bonorũ stabiliũ, magis improportionatæ sunt domibus professorum, quia ex se tales actiones, quales solẽt esse lites, locationes, &c. minus possũt proximos ędificare, magísque vitari debent ab Euangelicis prædicatoribus. E contrario verò, scholares non possunt, neque etiam debent ex vi sui status, aut muneris

Deinde respõdetur ad mai. prop.

Item ad minor.

ita

ita esse parati ad mendicandum, sicut professi: & ideo pensatis omnibus rationibus, magna prudentia, & proportione facta est partitio horum statuum quoad hoc genus paupertatis.

6. *Ad confirmationem occurritur dupliciter. Primò.* Ad confirmationem autem duo breuiter dicemus. Primum est, in Collegiis Societatis non postulari superfluas diuitias, sed moderatas, quæ ad scholarium sustentationem sufficiant; nec enim superfluæ diuitiæ censendæ sunt, etiamsi redditus magnos esse contingat: quia in hac re quantitas, non absolutè, sed respectiuè pensanda est, & vbi plures sunt redditus, non ideo habentur, vt religiosi commodius viuant, quàm religiosa moderatio postulat, sed vt plures ad diuinum obsequium alantur. *Secundò.* Aliud est, diuitias, quæ studia literarum impedire solent, esse priuatas, ac personales, nam tunc cura earum, in eandem personam cadere solet, eique adiungitur amor priuatus, & sæpè etiam desiderium augendi illas: quæ omnia sine dubio impediunt otium, & quietem ad literarum profectum necessariam. Hoc autem impedimentum omnino sublatum est ab scholaribus Societatis, per paupertatis votum superiùs explicatum. Habere autem necessarios redditus in communi nullum impedimentum afferre potest, sed leuamen, cùm eorum administratio, & cura apud alios resideat.

7. *1. Assertio explicans primum in quo Collegiorū paupertas consistit.* Secundò principaliter dicendum est, Collegia Societatis teneri ad seruādum specialem modum paupertatis in administratione bonorum suorum. Hoc est certum ex Bullis Pontificiis, & constitutionib. Societatis. Et declaratur proponendo ea, in quibus hic peculiaris modus paupertatis consistit. Primum est, quia administratio horum bonorum, non est primò ac principaliter in ipsis Collegiis, sed in Societate professa per se, vel per Generalem suum. *Probatur authorit.* ita decernitur in Bullis Pōtificiis Pauli III. & Iulij III. ibi, *Retenta penes Præpositum & Societatem, omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia.* & infrà, *vt neque studentes dictis bonis abuti, neque Societas in proprios vsus conuertere possit; sed studentium necessitati subuenire.* Idem habetur in Constitutionibus 4.p.cap.2.§.5. cum declaratione lit.C. & c.10. & p.10.§.3. *Itē ratione.* Ratio autē huius institutionis, præter eam, quæ tangitur in Bullis Pontificiis, est, vt perfecta subordinatio in tota Societate obseruetur; cùm enim tota Societas verè sit vnum corpus, cuius non tantùm domus professæ, sed etiam Collegia, & domus probationis mēbra sunt, necessarium est vt omnia sint plenè subiecta capiti, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, cùm hæc solùm propter spiritualia teneātur & gubernentur: Generalis autem est caput totius Societatis: ergo apud illum esse debet integra administratio Collegiorum, & bonorum omnium, quæ ad illa pertinent. *Altera ratio.* Deinde hoc meritò factum est, quia illa pars Societatis, quæ est in Collegiis; adhuc censetur esse, quasi in via, & in fieri; ideóque sub cura Societatis professæ existit tanquam filius sub patre, vel potiùs tanquam pupillus sub tutore, qui licèt dominium rerum suorum habeat, administratio est penes tutorem. Hinc enim factum etiam est, vt tota potestas gubernandi Societatem, quatenus in ipso corpore existit, tantùm sit in Societate professa, ita vt quoad eam partem quam habet de gubernatione, quæ fit per congregationem multorum, aristocratiam, & non democratiam participet. Denique consultum etiam in hoc est studentium quieti & otio, vt occasione tēporalium nullo modo ab studiis distrahātur. Propter quod etiam contractus scripturæ publicæ, & similia, quæ circa hæc temporalia fieri solent in Societate, non fiunt ab ipsis Collegialibus solēni ritu in vnum congregatis, quia non fiunt nomine Collegij, sed nomine Præpositi Generalis, apud quem est hæc potestas, prout declaratur in 9. p. Const. c.3.§.5.& 6. & specialiter confirmatū est à Gregorio XIII. in Bulla 13. quæ incipit, *Ex debito.*

8. *Oppositio.* Dicet verò aliquis hoc non rectè consentire cū his, quæ de ratione paupertatis in communi, quam Societas profitetur, suprà diximus. Ideo enim professa Societas non admittit bona immobilia etiam in communi, quia eorum administratio solicitudinem, & distractionem affert. Sed non minorē solicitudinem affert administrare aliena bona, quàm propria, imò quodammodo maiorem: tutor enim si conuenienter administret bona pupilli, non minùs sollicitus circa illa esse debet, quàm si essent propria; quanuis ergo hæc administratio non sit contra dictam paupertatē, videtur tamen esse contra finem paupertatis, & ideo perfectioni paupertatis professæ repugnare. *Respōsio 1.* Respondetur inprimis, si domus professæ haberent bona immobilia, fore vt in eis administrandis necessariò occuparentur ex iisdem professis ibidem commorātibus, ac propria ministeria exercentibus, sícque fieret, vt simul vacarent spiritualibus, ac tēporalibus, quod nō posset non eorum existimationem, & authoritatem minuere: at in Collegiis procuratores solùm vacant temporalibus. *Secunda.* Secundò respōdetur dictum iā esse, nō esse possibile omnem curam, & solicitudinem temporalium bonorum vitare, & ideo in hoc genere illam religionem esse optimè institutam, quę, considerato suo fine & modo viuēdi ad illum necessario, vtitur bonis temporalibus, quatenus minimam solicitudinem afferant, possibilem scilicet moraliter in illo statu, non impediendo alia, quæ maioris momenti sunt. Societas autem ad finem suum indiget hac varietate membrorum, cum debita constitutione eorum in seipsis, & subordinatione eorum inter se. Ad hoc autem consequens necessariò fuit, vt aliqua cura, & solicitudo Collegiorum in Societatem professam redundaret, & ideo vitari non debuit; alia verò solicitudo, quæ in domibus professis fuisset, si haberent propria bona, sine vllo incommodo, imò seruata meliori proportione, vitari potuit, & ideo non fit rectè argumētum ab vna ad aliam; maximè quòd magis impediret duplex administratio, quàm altera tantùm. Deinde dicitur, administrationem hanc non esse tantæ solicitudinis, vt Societatem professam impedire, aut à suis ministeriis retrahere possit: nam per Rectores idoneos Collegia debent administrari, quibus tota cura proximè administrandi res temporales Collegiorum demandanda est, cuius ipsi debeant Generali, vel cui ipse iniunxerit, rationem reddere, vt in eodem loco constitutionum dicitur; hoc autem sine magna solicitudine, vel distractione fieri potest. Denique cùm hæc administratio nullo modo conuertatur in proprium, ac priuatum commodum, sed ex charitate fiat propter bonum commune, & propter finem perfectionis; si religiosè, vt debet, suscipiatur, non multum impediet etiam illos, per quos proximè exercetur.

9. *3. Asser. explicans secundum in quo eadem paupertas consistit. Primum in quo assertio verificatur.* Tertiò dicendum est Collegia Societatis priuari aliquibus modis acquirendi temporales redditus, vel lucra, quod etiam ad quendam modum paupertatis spectat. Possunt autem hæc ad duo capita reuocari, in quibus cum domibus professis conueniunt. Primum est quòd incapacia sunt hæreditatis saltem quoad hoc, vt ipso iure succedant

succedant religiosis in eis profitentibus, seu vota Societatis emittentibus, prout aliæ religiones, quæ bona habent in communi, succedere solent, vt dictum est. Hoc constat ex superiùs dictis in cap. 5. de modo quo nouitij, vel scholares possunt bona, quæ priùs habebant, distribuere, & ex Bulla Gregorij XIII. *Ascendente Domino.* vbi etiam ratio huius institutionis declarata est, præcipuè enim fuisse videtur, vt in recipiendis religiosis ad Societatem, nulla diuitiarum ratio, sed aptitudinis, & capacitatis personæ ad finem, & ministeria Societatis haberetur. Item, vt proximorum perturbatio, quoad fieri posset, tolleretur; ac denique ne religio minus libera redderetur respectu religiosi, si opus esset puniendi, aut dimittendi.

10. Secundum in quo verificatur multifariã.

Secundum caput est, quòd intuitu, vel occasione, seu speciali obligatione ad spiritualia opera redditus aut eleemosynas, non admittant. Huc spectat, quòd nec curam animarum, nec obligationes ad Missas celebrandas, neque alia huiusmodi admittere possunt, vt dicitur 4. p. Constit. cap. 2. §. 4. & ratio additur. Quia hæc à studiis distrahere admodum, & ea quæ in illis ad diuinum obsequium quæruntur, impedire solent. Additur tamen in declaratione lit. B. limitatio de exiguis obligationibus, quæ nec curam animarum petunt, & perexiguam distractionẽ, vel occupationẽ afferunt: nam hæc in Collegiis suscipi possunt, quãuis in domibus professis non possint; quia illæ non sunt capaces reddituum sicut sunt Collegia, quæ proinde alia onera lectionũm suscipere possunt; & ideo si hæc exigua onera alioqui ex parte distractionis, vel occupationis non impediant, nec fini, nec paupertati eorum repugnabunt. Propter eadem autem impedimenta vitanda in Ecclesiis Societatis, nec funera, seu funeralia stipendia, nec capellaniæ, anniuersaria, & similia possunt. Vnde Gregorius XIII. in sua Bulla 10. quæ incipit, *Saluatoris*, hinc rationem sumpsit concedendi priuilegium ædificandi intra Cannas, quia ex hoc multum ferè præiudicium in alios religiosos redundat; *eo quòd propter diuersam functionum & instituti rationem Societas nec chori vsum habet, nec ad funerales associationes accedit, nec defunctorum funera, nisi rara; nulla item Missarum vel sepulchralia stipendia, nullas sepulchrorum, vel capellaniarum fundationes, nullam denique prorsus eleemosynam, quæ ad quoduis ipsius Societatis ministerium, vel opus dirigi intelligatur, admittit.* In his ergo omnibus conueniunt Collegia cum Societate professa. Et eorum ratio ex dictis in cap. 7. petenda est: & vltra ibi dicta, omnia eò tendunt, vt scholares quietiùs possint suis literis, & profectui vacare. Ex eo item principio, quòd *Societas pro ministeriis spiritualibus stipendia non recipit*, fit vt non solùm in Ecclesiis domorum, verùm etiam Collegiorum, esse non possint arcæ publicè expositæ ad colligendas eleemosynas, vt statuitur in 6. p. Constit. c. 2. §. 8. vbi licèt videatur esse sermo de domibus professis, nam de illis in eo capite præcipuè agitur; tamen & praxis & totius Societatis sensus est, vt de omnibus intelligatur. Et ideo in canon. 23. 2. Congregationis absolutè dicitur; *Non sit arcula in nostris Ecclesiis pro eleemosynis accipiendis*. Et additur, *non solùm pro nobis*. quod omnino necessariũ est; sed neque etiam pro aliis esse permittendam, propter omnem speciem auaritiæ vitandam, sicut etiam in Congregatione prima canon. 10. dictum fuerat nõ expedire in nostris Ecclesiis admitti capellanias, etiam pro clericis sæcularibus, quos nostri eligant, scilicet propter tollẽdam omnem occasionem, & speciem ambitionis, aut lucri. Et eadem ratione amputantur etiam à Collegiis omnes modi acquirendi aliquid intuitu spiritualium rerum, vel oblationum, quæ in Ecclesiis fieri solent, osculando reliquias, vel crucem, &c. de quibus videri potest in simili Corduba in expositione suæ regulæ cap. 4. quæst. 12.

In hoc secũdo nonnihil discrepant Collegia à domibus professis.

Vide Congreg. 1. can. 8. & 10.

Cordub.

11. 4. Asser. explicans tertium.

Tandem prohibentur Collegia etiam eleemosynas quascunque accipere quando sufficientes habent redditus ad duodecim scholasticos alendos, præter præceptores, sub quibus illi etiam intelligi debent, qui ad regimen Collegij, & scholarum, & ad temporalia ministeria necessarij sunt; vt habetur 4. p. Const. c. 2. §. vlt. Quia verò interdum potest expedire ad maius Dei obsequium, vel plures studentes alere, vel numerum præceptorũ augere, vel aliquos etiam operarios pro spiritualibus ministeriis adiungere, ad excipiendas præsertim scholasticorum externorum confessiones, &c. ideo sæpe circa hoc esse potest extensio aliqua, vel declaratio necessaria, quæ Generali commissa est in 3. Cõgregatione can. 7. Et præterea existimo obligationem illius constitutionis non excedere debitum perfectionis, nec per se esse ad culpam, quia non continet propriam materiam paupertatis, si receptio, vel petitio eleemosynæ ab ipso superiore, vel ex facultate eius fiat. Ipse autem si debitum ordinem in hoc excedat, aget quidem imperfectè contra regulam, non tamen cõtra votum. Et idem censeo de aliis cõsiliis, seu regulis, quæ in hac materia in Societate dantur, vt de modo petendi eleemosynas, vel illas impetrandi habetur p. 6. Const. c. 2. §. 10. & 2. Congregatione generali can. 22. illa enim omnia ad maiorem ædificationem spectant, non propriè ad paupertatis materiam, quanuis ad illam perfectiùs conseruandam conferre possint.

CAPVT XII.

Vtrùm ex voto obedientiæ obligari possint religiosi Societatis, in quacunque honesta materia.

1. Quousque hîc agendũ de obedientia.

DE voto obedientiæ, quantùm spectat ad modum ipsius voti simplicis, vel solennis, nihil speciale hîc dicendum occurrit, nam quæ dicta sunt in aliis votis, hîc applicanda sunt. Solùm ergo superest, vt si ex parte materiæ huius voti, aliquid habeat Societas speciale præter illud, quod de statu religioso superiori tomo in genere dictum est, à nobis explicetur. Aduerto autem, hîc non esse sermonem de speciali voto obedientiæ ad missiones, quod professi emittunt; de hoc enim infrà lib. 6. cap. 4. dicemus; sed solùm de generali voto obedientiæ, in quo æquales sunt omnes religiosi Societatis, in quocunque gradu eius existant; & ideo licèt de votis scholasticorum hîc specialiter disseramus, de omnibus consequenter dicendum est sicut de paupertate fecimus. Duo autem hîc consideranda occurrunt, scilicet, quid in rigore possit cadere sub præceptum in hac materia, & quid sub consilio. Quæ duo licèt omnibus religionibus generalia videantur, solùm à nobis explicanda sunt, quatenus in Societate habent specialem determinationem aut vsum. Primum quidem in præsenti cap. Secundum verò in sequentibus vsque ad 15.

2. Suppositio quòd in Societate detur cui sit obediendũ.

Quoniam verò obligatio non potest ex præcepto oriri, nisi sit potestas in præcipiẽte; ideo in hac materia supponendũ est primò, in prælatis Societatis esse veram ac legitimã potestatem præcipiẽdi subditis. Hoc satis cõstat ex tractatis in superiorib. lib. 1.

lib.1. cap.1. vbi ostensum est, hanc esse veram religionem à Summis Pontificibus approbatam; vera enim religio sine hac potestate consistere non potest, vt etiam tomo præcedenti tractatum est. Diximus etiam in prælato religionis duplicem esse potestatem, iuxta præsentem Ecclesiæ institutionem; Vna est dominatiua, quam acquirit prælatus ex vi professionis religiosæ, quatenus traditionem voto obedientiæ confirmatam includit. Nam licèt dominium illud immediatè pertineat ad totum corpus religionis, administratio autem, & vsus eius Superiori commissa sunt per electionem ipsius religionis, per quemcunque alium legitimum modum constituendi aliquem in Superiorem in tali religione ordinatum, & per Sedem Apostolicam confirmatum. Alia potestas est iurisdictionis, quam habent Prælati religionis à Sede Apostolica, & per se est spiritualis virtute continens etiam temporalem, quatenus includit potestatem iudiciariam & coërciuam.

3. *Id ostenditur de potestate dominatiua.*

Has ergo duas potestates habet etiam Societatis prælatus. De prima aliquid in superioribus diximus lib.3. cap.4. n.14. cùm ostendimus Societatem acquirere verum, ac proprium ius in scholares, qui ei se tradunt per tria vota substantialia religionis.: vnde à fortiori sequitur idem esse de professis, & de coadiutoribus. Deinde hæc potestas nascitur radicaliter ex ipsis subditis: requirit autem acceptationem authoritate Apostolica factam. Vtrunque autem in Societate interuenit: est ergo in ipsa Societate hoc dominium, quod ipsa per electionem transfert, quoad administratione, in Præpositum Generalem, à quo ad alios superiores postea emanat. Nam cùm hic modus communicationis in constitutionibus Societatis à Sede Apostolica approbatis contineatur; etiam modus ille communicandi hanc potestatem, confirmatus est, & consequenter est efficax, vt habeat effectum.

Item de iurisdictionali.

De altera potestate iurisdictionis constat ex Bullis Pontificiis, per quas hæc religio à iurisdictione omnium ordinariorum exempta est, & consequenter potestatem accepit ab ipso Summo Pontifice ad se gubernandum; ergo & competentem iurisdictionem immediatam, sine qua non posset conuenienter gubernari. Est autem hæc potestas primò & per se in ipso Generali, eo ipso quòd ritè electus est, propter eandem rationem, quæ suprà facta est. nam eo ipso quòd eligitur modo ab ipso Pontifice approbato, datur ei plena iurisdictio, ex voluntate eiusdem Pontificis, quanuis mediante ipsa religione conferatur. Quæ omnia eadem proportione in Societate locum habent, qua in aliis religionibus, quatenus in communi ratione religionis conueniunt, & circa illam explicata suo loco sunt. Solùm in gradu, seu quantitate iurisdictionis, vel in modo obtinendi, seu applicandi illam, potest esse diuersitas, quæ ex propriis constitutionibus, & priuilegiis attendenda est, & infrà in lib. 10. tractando de Superioribus Societatis, quid illi in hoc genere proprium sit, explicabimus.

4. *Corollar. 1. Hanc potestatem valere ad obligandum sub culpa etiam duplici.*

Ex his ergo principiis colligitur, duplici titulo posse Prælatos Societatis sicut & aliarum religionum præcipere subditis sub culpa etiam graui pro materiæ qualitate; scilicet ex vi voti per potestatem dominatiuam, & ratione iurisdictionis quasi Episcopalis, quam in subditos habet: ex qua duplici ratione oritur obligatio duplicis etiam rationis. Ex priori enim oritur obligatio religionis; ex posteriori autem oritur obligatio obedientiæ, vel alicuius virtutis specialis, in qua actus præceptus ponitur ratione materiæ. An verò distinguenda sit tertia ratio obligationis pertinens ad iustitiam ratione traditionis, & dominij acquisiti ipsi religioni: item, an ex illa duplici ratione oriatur duplex culpa, seu malitia in transgressione religiosi nolentis obedire Prælato, præcedenti tomo de religione in communi tractatum est, & resolutio est, si Prælatus tota sua potestate vtatur, & materia sit capax vtriusque obligationis; transgressionem eius reuera duas malitias habere coniunctas, diuersis virtutibus contrarias, non oportere autem tres distinguere, quia illa obligatio, quæ oritur ex professione, ac voto obedientiæ, per modum vnius reputatur, eò quòd tam votum, quàm traditio principaliter Deo fiat.

5. *Coroll. 2. Potestatem dominatiuã huc solum spectare.*

Secundò intelligitur ex dictis, ad præsentem disputationem non pertinere potestatem iurisdictionis, neque actum, aut obligationẽ ab illa procedentem, quia hîc solum agimus de voto obediẽtiæ, & consequenter de potestate ad illius obligationem requisita: iurisdictio autem tota esse posset sine voto; & votum cum sua obligatione esse posset sine iurisdictione; sicut in Abbate sæculari exempto est iurisdictio quasi Episcopalis, ratione cuius subditi tenentur obedire præceptis eius, quanuis votum non habeant, & è conuerso congregatio verè religiosa posset esse sine iurisdictione, cum sola potestate dominatiua orta ex voto, & traditione, vt in superiori tomo dictum est; solùm possunt illa duo, quando sunt coniuncta, sese mutuò iuuare, vel augendo vinculum, vel quia vna interdum addit quod altera non potest. Possunt etiam sibi adinuicem materiam tribuere, vt si votum obedientiæ obliget ad seruandum pręceptum ex iurisdictione positum, vel iurisdictio puniat transgressionem voti obedientiæ, vel per excommunicationem compellat ad illius executionem. Et hac ratione poterit hoc iurisdictio in Prælato Societatis ad plura extendi adiuncta tali statui, & tali voto obedientiæ, quàm in alio Prælato vel sæculari, vel alterius religionis, quamuis formaliter, & secundùm se eiusdem rationis sit in vtroque superiore, id est, sufficiens ad omnia, quæ ad bonum spiritnale subditi necessaria sunt, vel moraliter conuenientia, quæ materialiter in diuersis subditis variantur, iuxta exigentiam status, vel regulæ, aut aliarum obligationum. Igitur obedientia debita ratione huius iurisdictionis formaliter loquendo eiusdem rationis est ad Ecclesiasticos Prælatos, & ideo de illa nihil amplius dicendum hîc est.

6. *Non quæritur an possit malum præcipi.*

De propria ergo obedientia, quæ ad votum pertinet, dubium præcipuum est, quantum extendi in Societate possit, quoad rigorosam præcepti obligationem? id est, an in omni materia, & in quibuscunque actionibus, locum habeat? In quo non inquiritur de actionibus habentibus malitiam, vel rationem peccati adiunctam, nam per se constat, & suprà in 2. tomo ostensum est has non posse cadere sub promissionem voti, cùm Deo displiceant, ac proinde nec sub votum obedientiæ. Item quia mandatum inferioris, id est, hominis, non potest obligare contra mãdatum Superioris, nempe Dei.

Nec itẽ an possit bonũ præcipi sub culpa, sed an possit præcipi quoduis.

Non inquirimus etiam quando hæc obligatio possit esse sub culpa mortali, aut veniali; hoc enim generale est, & ex eisdem principiis in hac religione, ex quibus in aliis, definiendum, vt tomo superiori tractatum est: sed inquirimus an ex parte materiæ sit hæc obedientia generalis omnino, vel aliquam recipiat limitationem.

7. *Ratio du-*

In aliis enim religionibus recepta, & constans est doctrina D. Bernardi lib. de pręcepto, & dispen-

 satione,

bitandi pro parte affirmatiua ex variis constitutionibus. sa, tione, versùs finem; & D. Thomæ 2. 2. q. 104. art. 5. ad 3. & quodlib. 10. art. 10. & in 2. d. 44. art. vlt. & ibi aliorum Theologorum, votum obedientiæ esse limitatum secundùm regulam, secundùm quam religiosus obedire promittit, & si aliquid supra illam, vel omnino extra illam, id est, ad illam non conducens, ei præcipiatur, non tenetur obedire. D Bernard. D. Thom. In Societate autem non videtur habere locum hæc limitatio, vel si cùm proportione in Societate sumatur, eo ipso excluditur omnis limitatio: quia in ipsamet regula Societatis, talis proponitur materia voti obedientiæ, quod in eo fit, vt non solùm ad generalem vitæ dispositionem (vt verbis D. Thomæ vtar) sed etiam ad quoscunque actus particulares ipsius religiosi, se extendat, qua nulla esse potest vniuersaliter materiæ amplitudo. Assumptum autem patet ex Constitutionibus, nam 3. p. cap. 1. §. 3. dicitur obediendum esse superiori, *licet difficilia & secundùm sensualitatem repugnantia iubeat.* Et infrà dicitur, *in omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* Quæ exceptio declarat, omnem actionem honestam sub materia huius voti comprehendi: & ita ibi concluditur, voluntatem Superioris pro regula propriæ voluntatis habendam esse: ergo hæc obedientia non limitatur per aliquam regulam scriptam, sed per regulam viuam, quæ est voluntas Superioris intra latitudinem materiæ honestæ. Idem sumitur ex 6. p. Constitutionum c. 1. §. 1. ibi. *Ita vt omnibus in rebus, ad quas potest cum charitate se obedientia extendere,* id est, *in quibus nullum est manifestum peccatum.* (vt ibi in declaratione explicatur) *ad eius* (id est, Superioris) *vocem, perinde ac si à Christo domino egrederetur, quandoquidem ipsius loco, ac pro ipsius amore, & reuerentia obedientiam præstamus, quàm promptissimi simus.* Tandem ex vno actu particulari declaratur, qui videtur ex difficillimis, qualis est missio ad Indos, vel ad quascunque mundi partes: ad hunc enim obligantur omnes, qui sunt de Societate ex vi generalis voti obedientiæ: ergo à fortiori obligari poterunt ad quemcunque alium. Consequẽtia patet, quia qui potest præcipere quod maius est, poterit etiam minora. Antecedens verò sumitur ex 9. p. Constitutionum cap. 3. §. 9. vbi de Generali dicitur, *Mittere poterit omnes sibi subditos, siue professionem emiserint, siue non emiserint, quos mittendos iudicauerit, ad quaslibet mundi partes,* id est, (vt in declaratione exponitur) *inter fideles in Indicis, & inter infideles, vbi sunt aliqui incolæ Christiani, & etiã si nulli sint.* Additur præterea in Constit. *Ad quoduis tempus, vel definitum, vel indefinitum, ad quanuis actionem,* &c. & alia multa in illo capite subiiciuntur, quæ indicant materiam huius voti esse amplissimam.

8. Pro parte negatiua ratio prima. In contrarium autem esse videtur; quia ex hac declaratione materiæ huius voti sequitur posse religiosum Societatis sub rigore præcepti obligari ad quoscunque actus virtutis, etiam heroicos & extraordinarios, vt ad exponendam vitam manifesto periculo propter salutem alicuius proximi, vel ad ieiunandum aliquoties in pane, & aqua; vel sæpius in hebdomada per totam vitam, vel ad nũquam vtendum lineis vestibus, & similia, quæ in instituto nullo modo continentur. His enim, & similibus exemplis vtuntur auctores, vt in aliis religiosis declarent, qualiter non possint extra regulam obligari, vt videre licet in Aluaro Pelagio lib. 2. de planctu Ecclesiæ, cap. 68. & Corduba lib. 3. de conscientia. q. 6. Aluar. Pelag. Cordub. Si ergo votum obedientiæ in Societate in hoc differt ab aliis, quòd ex parte materiæ non habet limitationem comprehendit ex se prædicta omnia, & quæcunque alia maiora. Consequens autem videtur esse incredibile, tum quia est valde alienum hoc ab intentione vouentium, solùm enim promittunt obedientiam iuxta hunc certum viuendi modum; tum etiã quia votum ipsum expresè fit secundùm regulam, vt de voto paupertatis diximus; tum præterea, quia iudicio omnium prudentum iniquè ageret Superior, qui hæc extraordinaria præciperet, quantumuis honesta, solùm ad arbitrium suum, sine speciali causa legitima, ratione cuius illa pertineant ad finem, seu institutum Societatis.

9. Ratio secũda. Secundò est apud nos peculiaris difficultas, in exemplo adducto de missionibus, nam si hoc votum obligat omnes ad obediendum in quibuscunque missionibus, nullius momẽti esse videtur speciale votum obedientiæ ad Pontificem, quod professi Societatis emittunt: nam ex vi generalis voti obedientiæ iam ad id tenebantur. Secundum ergo votum nullam obligationem addit, neque extensiuam ex parte materiæ, quia materia prioris voti dicitur esse amplissima, neque extensiuam ex parte personarum, quibus obediendum est, quia si ex vi voti obedientiæ in genere, parẽdum est Præposito Generali hoc præcipienti; ergo & omnibus inferioribus Prælatis, quibus ipse vices suas communicauerit, nam vtuntur eadem potestate, quia in hoc sensu fit obedientiæ votum: ergo à fortiori obligabit ad obediendum Pontifici idem præcipienti, quia est supremus Prælatus omnium, non solùm quoad potestatem iurisdictionis, sed etiam quoad potestatem dominatiuam, & peculiarem circa religiosos: nulla ergo extensio maior intelligi potest in voto professorum. Neque etiam illud votum intensiuè magis obligat, quia vtraque est obligatio voti, in qua si cætera sint paria ex parte materiæ, non potest intelligi magis & minus per se loquendo: nec repetitio eiusdem voti auget obligationem, vt in superioribus visum est.

Vera resolutio propositæ quæstionis.

10. In hac re dicendum censeo materiam quidem huius voti in Societate esse amplissimam: nihilominus tamen *in rigore præcepti* aliquam admittere regulam & limitationem; quamuis ex consilio sola illa spectanda sit, vt quod præcipitur non sit malum. Vnde suadeatur pars prior. Primam partem assertionis declarãt priores rationes dubitandi & magis explicabitur simul cum secunda. Posterior suadetur. Illam verò declarandam censeo ex verbis B. P. N. Ignatij 9. p. Constit. c. 3. §. 20. vbi sic ait, *Generatim loquendo in rebus omnibus, quæ ad propositum Societati finem perfectionis, & auxilium proximorum, ad gloriam Dei faciunt omnibus præcipere in obedientiæ virtute possit.* scilicet Præpositus Generalis. Potestas ergo præcipiendi limitatur ex fine, quem Societas sibi proposuit, & ad quem tendere profitentur omnes eius alumni. Meritóque hic finis pro regula assignatur: nam in omnibus moralibus rebus, seu institutis finis est veluti primum principium, ex quo reliqua deducenda sunt: ergo, quæ ad hunc finem necessaria vel conuenientia fuerint, rectè infra materiam huius voti comprehenduntur, vt præcipi possint quando expediens fuerit. Quæ verò sunt vel contraria huic fini, vel certè impertinentia ad illum, non est cur sub materia illius voti comprehendantur, licèt aliàs bona sint: quia religiosi Societatis non profitentur facere quodlibet bonum, nec seruare quodlibet consilium, sed iuxta finem sibi præstitutum. Alia ergo

præcipi

præcipi non possunt, vt in prædicta constitutione significatur: ergo licèt præcipiantur, non tenentur religiosi ex voto obedientiæ in eis obedire.

11. Obiectio bimembris vt roboretur amplius ex solutione assertio. Dices, nullus est actus honestus, qui ad prædictum finem perfectionis, & ad bonum proximorum conferre non possit: ergo hæc limitatio nulla est, sed potiùs ex illa sequitur, quod suprà inferebamus; quoscunque actus excellentis virtutis pœnitentiæ, austeritatis, &c. posse ex vi huius voti præcipi, quia omnes possunt ad finem perfectionis conducere. Satisfit vni membro. Respondeo negando assumptum. Et inprimis quod attinet ad auxilium proximorum clarum est, non omnes actiones virtutum esse ad hunc finem accommodatas, quia hîc non agitur de auxilio interiori, vt sic dicam, quod per orationem, vel suffragium dari potest, nec de auxilio veluti indirecto, quale dici potest, quod datur per vitæ exemplum, sed de auxilio exteriori per se, ac directè intento, quod non datur nisi per actiones exteriores, quæ circa ipsum proximum directè versantur. Non ergo omnes actus perfectionis sunt apti ad hunc finem, vt hoc titulo præcipi possint. Imò neque omnes actiones, quæ circa proximum versantur, sunt per se ordinatæ ad illud auxilium præstandum. Nam redemptio captiuorum, v. g. optimus actus est circa proximum: per se autem non ordinatur ad spirituale auxilium eius, sed ad libertatem personæ recuperandam, & alia similia exépla facilè excogitari possunt de operibus quæ ordinantur, vel ad externam pacem, vel ad commodum Reipublicæ, non verò per se ad spirituale bonum. Vnde in prædicto c. 3. 9. partis Constit. §. 9. vbi declaratur potestas generalis ad mittendas quascunque personas ad quælibet loca, solùm circa actiones ponitur limitatio, scilicet, *ad quanuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas solet, exercendam*; ergo ex vi illius constitutionis, non poterit quis mitti sub obligatione præcepti intra Turcas, v. g. ad peregrinandum solùm, vt visitet loca Terræ sanctæ, vel ad tractádum negotia, seu ferendam legationem pertinentem ad alia commoda Reipublicæ, & non ad spiritualem profectum, vel conuersionem animarum; quia illæ actiones non sunt ex illis, quibus Societas vti solet, & debet ad auxilium animarum. Loquor autem *de rigore præcepti*, quia de consilio non est dubium, quin melius sit in his omnibus sine discrimine obedire. Nota. Obseruandum etiam est, quanuis aliquæ ex his actionibus, proximè non videantur pertinere ad auxilium animarum, remotè tamen, & per occasionem sæpe posse conferre, & fortasse hanc esse intentionem præcipientis, pro qua in dubio præsumendum est quando oppositum non constiterit, & ideo non facile admittendam esse excusationem in Societate quoad huiusmodi missiones, maximè si sub rigorosa obligatione præcipiantur, quod rarò vel nunquam fit.

12. Satisfit alteri mébro. Quod verò spectat ad actiones pertinentes ad propriam perfectionem, dicendum est etiam hunc finem propriæ perfectionis intédi à Societate per media suo adæquato fini proportionata, atque adeò aliquo modo contenta sub suo instituto, & regula; ideóque non omnes actiones, quæ absolutè possunt charitatem, seu perfectionem augere, esse materiam proportionatam illius voti obedientiæ, quod in Societate fit, ita vt virtute eius absolutè præcipi possint. Hoc probant exempla superiùs adducta in n. 8. & colligi potest ex 6. p. Const. c. 1. §. 1. vbi primò sic dicitur, *omnes cóstanti animo incumbamus, vt nihil perfectionis, quod diuina gratia consequi possimus in absoluta omnium constitutionum obseruatione, nostrique instituti peculiari ratione adimplenda prætermittamus.* Quibus verbis significatur rationem inquirendi propriam perfectioné esse debere huic instituto accommodatam: iuxta hanc ergo mensuram (quod ad præceptum attinet) sumendum est quod ibi proximè subiungitur; *Et exactissimè omnes neruos virium nostrarum ad hanc virtute obedientiæ inprimis Summo Pontifici, deinde Superioribus Societatis præstandam intendamus.*

Et confirmatur hoc, quia maior potestas præcipiendi sub obligatione huius voti, nec Societati est necessaria ad finé suum, neque vtilis; imò posset esse nociua propter periculum, & perturbationem, quæ ex vsu eius oriri possunt: non est ergo verisimile dari Superioribus talem potestatem, vel ex intentione vouentium, vel ex intentione instituentium & approbantium institutum. Quod rectè potest declarari ex cap. 5. p. 6. earundem constitutionum, in quo B.P. Ignatius sapienter prouidit, & periculis & perfectioni suorum filiorum; & ideo duo dicit, vnum est, exoptare se, *vniuersas suas constitutiones, declarationes, & viuendi ordinem omnino iuxta nostrum institutum, nihil vlla in re declinando obseruari.* Aliud est visum sibi nihilominus esse expedire, vt seclusis votorum obligationibus, nulla sit in Societatis constitutionibus, aut quibuscunque ordinationibus obligatio ad culpam mortalem, vel venialem, vt laquei, & pericula euitentur: addit verò exceptionem, *Nisi superior in nomine Domini nostri IESV Christi, vel in virtute obedientiæ iuberet*; & declarat hoc ipsum non sine magna causa faciendum esse, dicens, *quòd in rebus vel personis illis, in quibus iudicabitur, quòd ad particulare vniuscuiusque, vel ad vniuersale bonum multum cóueniet, fieri poterit.* Vbi si contextus rectè attendatur, potestas hæc cadit supra *obseruantiam, constitutionem, declarationem, ac viuendi ordinem, omnino iuxta nostrum institutum.* Et circa hæc ipsa adiungitur illa circúspectio, & restrictio in vsu debito talis potestatis: ergo si quid est, quod sub illis capitibus nullo modo comprehendatur, reuera non est materia huius potestatis, vel rigorosi præcepti: quod ab illa manare possit. 13. Cófirmatio proximè dictorum. B. Ignatius & exactam in suo ordine obseruátiá & obligarioné ad culpam extra vota nullá inducit.

Neque contra hanc resolutionem obstant, quæ in principio dubitationis adducta sunt. Ná inprimis, locutiones illæ vniuersales intelligi possunt iuxta subiectam materiam, & iuxta illam limitari; scilicet hanc obedientiam extendi ad omnia, quæ ad finem huius instituti & obseruationé eius conducere possunt. Iuxta quam interpretationem, etiá haber locum illa ampliatio, scilicet voluntatem superioris pro regula esse habendá, scilicet illius Superioris, qui verè, vt Superior Societatis, id est, in ordine ad finem, & institutum eius, regere vult, cuius voluntas non limitatur quidem per regulá scriptam; quia multa potest extra illam præscribere, prout ad finé suæ potestatis iudicauerit expedire; nunquam tamen omnino præcipit extra regulam; quia hoc ipsum in ipsis constitutionibus, de illius potestate declaratur: & supposito fine, ac modo instituti erat moraliter necessarium. Atque hoc etiá satis est, vt subditus Societatis dicatur habere pro regula, voluntatem sui Superioris, quia finis, & institutú Societatis adeò vniuersalia sunt, vt omnes actiones hominis, quæ moraliter loquédo in vsum venire possunt, comprehendant. Denique hoc modo etiam habet locum illa exceptio actionis peccaminosæ: nam etiam in ordine ad finem, vel commodum Societatis posset intelligi excessus in præcipiendo actionem aliàs iustam. Aliter etiam dici potest, illas vniuersales locutiones, si absque vlla restrictione 14. Ad rationé partis affir. in num. 7. Voluntas superioris pro regula habenda, quis sensus. Altera responsio.

restrictione sumātur, comprehendere non tantùm ea,quæ possunt rigorosè præcipi,sed etiam ea,quæ ad probationem obedientiæ & maius quoddam exercitium possunt iniungi, quæ ordinatiè pertinent ad consilium,non ad præceptum.

15. Ad primam rationem partis negantis in num.8.

Et ita etiam responsum est ad generalem obiectionem in contrarium factam; nam illa solùm probat posse hîc adhiberi limitationem aliquā ex fine, & instituto Societatis? tamen quia hi termini totám ordinariā vitam hominis circunscribunt, non possunt ob eam causam excipi, nisi quædam præcepta valde extraordinaria, & aliena ab instituto Societatis,quæ magis possunt cogitatione fingi,quàm in vsum venire,& huiusmodi sunt aliqua ex his exemplis,quæ ibi afferuntur. Non verò sunt omnia sine distinctione admittenda. Cùm enim infertur,posse superiorem præcipere actionem, in qua vita manifesto periculo exponatur,propter salutem alicuius proximi, profectò id nullum incōueniens est, sed in multis occasionibus potest esse verum,præsertim in obedientia Societatis; nā materia illius obedientiæ non est aliena sed valde cōsentanea fini Societatis: & ideo etiam vbi charitas aliàs per se non obligaret,potest præceptū obedientiæ obligare,quādo est vera necessitas in proximo, & aliunde non est clara inordinatio contra charitatem. Alia verò exēpla faciliùs possunt admitti, quanuis in eis obseruandum sit an ratio iustæ pœnæ,propter culpas commissas,vel ratio medicinæ moraliter conueniētis ad eas cauendas, interueniat. nam tunc Superior ius habet præcipiēdi,& non excedit fines regulæ,aut instituti.

16. Pro ratione in nu.9. adducta, dubium de obligatione ad Indos eūdi,&c. Quid de aliis religiosis.

Petitur autem in secunda obiectione pro eadem negante parte posita in n. 9. An religiosi Societatis, qui quartum votum professorum non emiserunt, possint ex rigore præcepti obedientiæ obligari ad missiones difficiles, quales sunt inter Indos,vel alios infideles.Quidam enim auctores,qui de aliis religiosis hoc negant,idem, vt videtur, in religiosis Societatis sentirent. Præsertim verò hoc indicant Ludouicus Lopez in Instructorio conscientiæ p.1. c.56. & Emanuel Rodrig.to.1.quæst. regul.q.19. art.7. vbi cùm de suis quisque religiosis hoc docuisset, confirmationem sumit, ex modo viuendi religiosorum nostræ Societatis. *Qui has* (inquit) *longinquas peregrinationes, valdéque difficiles, sibi iniungendas à Prælatis, subituros profitentur, nec eas repudiaturos*; quo satis insinuatur,si eas non specialiter vouissent, tanquam nimis difficiles, refutare potuisse. Quod argumentum etiam procedit de omnibus religiosis Societatis, qui illud peculiare votum non emittunt.

Lud. Lopez. Eman. Rod.

17. Quid de religiosis Societatis pronuntiādum.

Quidquid verò sit de aliis religiosis (de quibus suprà in tomo præcedenti in genere satis dictum est, & vnusquisque poterit iuxta rationem sui instituti principia ibi posita ad se applicare) de nostris certum reputamus, omnes veros religiosos Societatis posse in virtute sanctæ obedientiæ ad has missiones obligari, per se loquendo,& seclusis accidentalibus circunstantiis, quæ in particularibus casibus possunt excusare, quæ in præsentem considerationem non veniunt.

Pronuntiati ratio.

Ratio præcipua est, quia hoc est satis expressum in constitutionibus Societatis,vt patet ex 9.p.c.3.§.9. Dices,ibi solùm dici, *mittere poterit*,&c. non verò dici, *præcipere poterit*. Sed hoc nihil obstat,tum quia non potest efficaciter mittere, nisi possit etiam præcipere: tum etiam, quia eodem modo dicitur posse mittere, sicut posse missos reuocare, vel officia distribuere. Constat autem posse ita distribuere officia, vt ex præcepto cogat vnumquēque, si necessarium fuerit,ad acceptādum officium sibi commissum. Item manifestū est posse præcipiendo reuocare quoscūque, & vbicunque existant: ita ergo potest mittere. Deinde est manifesta ratio, quia hæ missiones sunt valde necessariæ, & consentaneæ ad finē Societatis,non solùm quatenus à professis,sed etiam quatenus ab aliis sociis fieri possunt, imò interdū sunt adeò necessariæ,vt sine illis non possit Societas, aut suum finem assequi, aut conuenienter gubernari. ergo sunt materia præcepti respectu omnium, qui obediētiam religiosam in Societate vouerunt. Antecedens per se notum est ex dictis suprà in l.1. de instituto,& fine Societatis, & ex vsu ipso,& praxi.Consequentia etiam est manifesta ex proximè dictis circa expositionem huius voti, & ex dict.c.3. 9.p. Constit. §.20. vbi generatim dicitur, *in rebus omnibus, quæ ad propositum Societatis finē perfectionis, & auxilij proximorum ad gloriam Dei faciunt,omnibus præcipere in obedientia virtute possit.* vbi duplex distributio notanda est, vna rerum; altera personarum, nam sub priori hæc materia; sub posteriori verò hæ personæ manifestè comprehenduntur.

Instantia refellitur multipliciter.

18. Completur responsio dictæ rationis in nu.9.

Neque hinc licet sumere argumentum ad omnes alias actiones,& peregrinationes, & licèt fortasse minus difficiles sint, quia regula huius materię non est facilitas, vel difficultas; sed proportio (vt sic dicam) ad finem, & institutum Societatis, ratione cuius multa sub illo cōprehenduntur,quæ difficillima sunt,non verò alia,licèt sint faciliora. Quid verò vltra hanc generalem obligationem addat proprium votum professorum Societatis,infrà suo loco videbimus lib.6. cap.4. n.16.

CAPVT XIII.

De consilio obedientiæ in Societate quantum ad perfectiones executionis.

1. Non omnis exequutio obedientiæ est de præcepto.

Præter ea,quæ in obseruatione obedientiæ sunt de necessitate præcepti,possunt in illius vsu aliqua obseruari, quæ solùm pertinent ad consilium, etiam supposito obedientiæ voto. Quæ quidem spectari possunt vel ex parte materiæ, vel ex parte modi. Prius membrum explicatum ferè est c. præced.nam declarando materiam necessariam, attingere oportuit etiam illam,quæ tantùm est sub cōsilio,seu pertinet ad melius esse. Regulæ etiam omnes, quæ sub reatu alicuius culpæ non obligant, ad hoc membrum reduci possunt, de quarum obseruantia & aliquali obligatione nihil speciale addendum occurrit his,quæ in genere de regularum obseruatione dicta sunt tract.8. lib.1. & explicando etiam consilium hoc circa modum obediendi, ampliùs declarabuntur omnia, quæ ad eam materiam spectant.

2. Notantur tria pro titulo capitis tractanda.

Ad explicandum autē optimum obediendi modum notandum est, in obseruatione cuiuscunque legis,seu præcepti,tria concurrere posse,ac debere, scilicet, executio eius, quod iussum est, voluntas exequendi, seu obseruandi rem præceptam, & iudicium intellectus imperantis talem executionem & voluntatem. Quæ sumuntur ex D.Thoma 1. 2. q.100. art.9. quatenus ait, ad obseruationem legis necessariam esse, & operationem virtutis ex suo genere, & modum illum virtutis, qui in hoc consistit,quòd aliquis volens, & sciens operetur, iuxta Aristotelem 2. Ethic. cap. 4. Hæc ergo tria in quacunque obedientia,& in modo obediendi concurrunt, & aliquid potest in eis considerari pertinens ad substantiam, vel vt ita dicam, ad necessarium

D.Thom.

Arist.

rium modum obediendi, alia verò solùm ad modum meliorem: & hæc propriè dicuntur in præsenti cadere sub consilium obedientiæ.

3. Executio quoad substantiam obligatoria est.

Et in primis de executione eius, quod præcipitur, manifestum est in ea consistere substantiam, vt sic dicam, actualis obedientiæ: per illud enim substantialiter obseruatur præceptum, quod est propria eius materia, ad quam directè obligat: huiusmodi autem est ipsa executio operis, seu actionis iniunctæ, sub qua comprehendimus omissionem, quando de illa est prohibitio. Præter ipsam verò executionem quoad substantiam eius, possunt in ea considerari aliqua pertinentia ad modum illius quæ ex variis locis nostrarum constitutionum desumuntur. Primum est, vt hæc executio nō solùm exhibeatur in rebus obligatoriis, sed etiā in aliis. Et ad idem spectat; vt nullo expectato præcepto, sed quocunque signo voluntatis Superioris percepto, statim executio subsequatur 6.p. Constit. c.1. §.1. & consonat D.Thom. 2.2. q.104. art. 5. ad 3. vbi de religiosis inquit, teneri ex voto ad obediētiam regularem, id est, in his, quæ ad regularem conuersationem pertinent: pertinere autem ad cumulum perfectionis, etiam in aliis honestis obedire; & ita distinguit duplicem obedientiam, aliā sufficientem, & aliam perfectam, scilicet ex parte rerum, in quibus obediendum censetur: illa enim perfecta est, quæ vniuersalis est, nihílque excepit, nisi quod displicet Deo; & hanc obedientiam sæpius commendat Basilius, præsertim regula 114. ex breuioribus, & 137. 138. & in 120. sic ait de persona religiosa. *In vniuersum quòd quis sui iuris esse velit, culpabile est.* multa etiam similia habet in Constitutionibus monast. c.20. & 23. & sæpè aliàs: in articulo autem 2. ita dixerat idem D. Thom. *Tanto videtur obedientia promptior, quanto expressum præceptum obediendo præuenit, voluntate tamen superioris intellecta*; sentit ergo hunc modum pertinere ad consilium perfectionis obedientiæ. Idem docuit Bonau. de Processu religionis, cap.28. vbi inter alia inquit, *Bonus obediens aliud non spectat, vbi de Superioris sibi constiterit voluntate.*

Prima perfectio executionis de consilio.

D.Thom.

Basil.

D.Thom.

D.Bonau.

4. Secunda perfectio.

Alia conditio huius executionis, vt optimè fiat, est celeritas & promptitudo: & hæc eodem §. 1. postulatur, cum illa exaggeratione, vt litera inchoata relinquatur: quam ad literam obseruatam esse ab antiquis religiosis, refert Cassianus lib.4. de Institutis renuntiantium. cap. 12. dicens, *Itaque considentes intra cubilia sua, & operi ac meditationi pariter intendentes, cùm sonitu pulsantis ostium, aut diuersorum cellulas percutientis audierit, ad orationem eos scilicet, seu ad opus aliquod inuitantis, certatim è cubilibus suis vnusquisque prorumpit, ita vt qui opus scriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoasse literam finire non audeat, sed in eodem puncto quoad aures eius sonitus pulsantis aduenerit, summa velocitate prosiliens ne tantum quidem moræ interponat, quantum cœpti apicis consummet effigiem, sed imperfectam lineam literæ relinquens, non tam operis compendia, lucráve sectetur, quàm obedientiæ virtutem exequi toto studio, atque æmulatione festinet.* Huic consonat quod Basilius respondit in regula 166. ex breuioribus, vbi cùm quæsitum esset, qua promptitudine obediendum sit, quoad mandati executionem, respondet, *nihilo minore quàm quanta paruulus vehementer esuriens vocanti se ad nutritionem nutrici auscultat; & quilibet, cui chara vita sit ei qui sibi, quæ ad viuendum necessaria sunt, largiatur,* &c. & in constit. monast. c.18. *Potestatem (ait) suiipsius, ne ad punctum quidem temporis habere monachus debet.* Et deinde comparat illum instrumento artificis, quod, deficiente impetu artificis amplius non mouetur. Et regula 28. ex fusioribus, multa dicit idem Basilius in eum, qui ad exequendam obedientiam *cunctabundus accedit, & lentescens.* de hac etiam perfectione obedientiæ videri potest Bonauentura in speculo disciplinæ 1. p. c.4. vbi inter alia ait, *Perfecta obedientia sua imperfecta relinquit.*

Cassian.

Basil.

D.Bonau.

5. Tertia perfectio.

Alia conditio ad hanc perfectionem necessaria est, vt nulla ante executionem adhibeatur excusatio, quæ expressè habetur 3.p. Constit. cap.1. vbi inter alia dicitur, *sine excusationibus & obmurmurationibus obediant, licèt difficilia, & secundùm sensualitatem repugnantia iubeat.* Et in 7. p. c. 1. specialiter de voto ad Pontificem dicitur, *Sine vlla excusatione se Societas astrinxit.* Circa hanc autem conditionem distinguendum de excusatione est. nam interdum potest esse contra substantiam ipsius voti, quando adhibetur præceptum & excusatio vel est contra id quod promissum est, vel non est vera, sed ficta, aut colorata: vt si quis cùm iubetur missionem obire, excusetur solùm quia non datur viaticum, quod repugnat promissioni factæ: & ideo si id faciat animo non eundi, nisi detur, grauiter contra obedientiam delinquet: si autem solùm ad extorquendum aliquid id faciat, circa modum imperfectus erit. Qui autem falsam causam excusationis allegat, licèt de facto à Superiore excusatur ab excusatione obedientiæ; coram Deo non excusatur à transgressione culpabili: quia ex quo illi præceptum fuit impositum, contra illud delinquit, si sine vera & iusta causa excusatur. At verò vbi nondum præceptum interpositum fuit, sed simplex obedientia, seu significatio voluntatis Superioris, in tali excusatione poterit esse culpa mendacij; contra obedientiam verò solùm est magna imperfectio, & retardatio reprehensione digna circa votum obedientiæ. Atque idem est quoties excusatio non ex ratione, sed ex affectione aliqua inordinata procedit: nam si vera ratio impediens interueniat, vel saltem talis existimetur, aut probabiliter de ea dubitetur, nulla erit imperfectio quòd ea Superiori proponatur, vt in speciali epistola de hac materia, in n. 19. B. P. N. Ignatius latiùs explicauit, & vtrunque docuit D. Basilius in regula 119. ex breuioribus, vbi primò exaggerat, quantum ab obedientia deficiat, *qui quod sibi assignatum est, recusat, & aliud ab eo diuersum exquirit.* In fine verò subiungit, *Verum enim si causam te habere aliquam putas, quamobrem opus recuses, hanc Magistris indicato, eámque illis disceptandam relinquito.* Quam causam veram esse oportet, ne ei dicatur, *Qui fingit laborem in præcepto,* vt idem Basilius dixit reg.152. ex eisdem breuioribus. Denique ad hunc etiam perfectum modum spectat, quòd obedientia sit integra, fortis, id est, constans, & cum debita perseuerantia, vt in eisdem locis constitutionum dicitur, imò hæc quodammodo seu ex parte pertinent ad substantiam executionis, ne pars aliqua illi desit, & mutila sit. Et ita sub hac conditione plures aliæ continentur, quas luculenter describit Bonauent. loco statim citando.

Excusatio ab obedientia quando grauis culpa, quando non.

Basil.

Perfectiones aliæ huic tertiæ annexæ.

Bonau.

CAPVT XIV.

De perfectionibus consilij obedientiæ ex parte voluntatis.

1. Meminit huius con-

Circa secundum propositum in 2. de voluntate B. P. Ignatius in sua epistola de obedientia,

ditionis S. Ignatius, & Bonau. tia, ita exaggerat huius conditionis necessitatem, vt dicat in num. 5. *infimam & valde imperfectam esse primam illam obedientiæ formam, quæ mandata duntaxat opere exequitur, nec virtutis nomine dignam, nisi ad alterum gradum ascendat, qui voluntatem Superioris suam faciat, & cum ea ita concordet, vt non solùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu consensio, sicque idem velit vterque, idem nolit.* D. Bonau. D. etiam Bonauentura in Opusc. octo collationum collat. Augus. 3. quædam refert Augustini verba, quibus hæc conditio, simul cum præcedenti, optimè declaratur; *Vt obedientia*, inquit, *religiosi Deo sit acceptabilis debet esse prompta, sine dilatione; deuota sine dedignatione, voluntaria sine contradictione; simplex sine discussione; perseuerans sine cessatione; ordinata sine deuiatione; iucunda sine turbatione; strenua sine pusillanimitate; vniuersalis sine exceptione.* In quibus verbis tres dictæ conditiones cap. præcedenti num. 2. positæ continentur: nam quòd obedientia sit sine discussione ad iudicium spectat; quod autem sit deuota, voluntaria, iucunda ad voluntatem pertinet; reliqua, perfectam executionem continent, quamuis non possint à voluntate separari.

2. 1. Pronunt. Aliqua voluntas est de substantia obediētiæ. Est igitur aduertendum primò voluntatem aliquam necessariam esse ad substantiam obedientiæ, aliquam verò ad perfectionem. Cùm enim obedientia dicat moralem actum, & humanum, ac de se studiosum, repugnat esse sine voluntate, à qua omnis actus hominis proximè habet, quòd Declaratur. moralis, & humanus sit. Imò cùm duo possint in actu obedientiæ distingui, scilicet, & substantia ipsius actus, vt, v. g. quòd sit oratio, vel ieiunium, & ordo ad voluntatem superioris, scilicet, quòd præceptus sit ad substantiam obedientiæ non satis est quòd talis actus à voluntate procedat quoad substantiam suam: sed etiam quatenus substat Superioris voluntati. Si quis enim voluntariè oret, aut ieiunet ignorans, vel omnino non attendens illud esse à Superiore iniunctum, non potest dici propriè obedire; licèt materialiter faciat, quod iniunctum est. Sicut qui voluntariè audit Missam ex sua deuotione, ignorans esse diem festum propriè non implet præce-Ratione probatur. ptum Ecclesiæ, licèt illud non violet. Ratio autem est, quia non ex propria intentione, & voluntate paret præcepto, sed casu contingit, vt voluntas eius cum præcepto concurrat, & ita faciat quod aliàs præceptum erat: nam quantum erat ex dispositione operantis, non magis ferebatur ad obseruationem præcepti, quàm ad non obseruationem, necesse est ergo vt voluntas aliquo modo feratur in actum, quatenus cadit sub voluntatem Superioris, aliàs dici non poterit obedientia pressè ac propriè etiam quoad executionem.

3. Notatio duplicis actus voluntatis pro 2. pronunt. Est autem vlteriùs obseruandum, duobus modis posse voluntatem ferri in actum, *quatenus* à Superiore iniunctum. Primò, vt in obiectum materiale tantùm, ita vt illud *quatenus* solùm designet rem, in quam fertur voluntas secundùm propriam rationem eius, quæ solet appellari à Philosophis *ratio formalis quæ.* Secundò vt in proprium motiuum, seu obiectum formale, propter quod volun-2. Pronunt. Prior actus sufficit ne violetur obedientia; posterior requiritur ad eius speciem. tas fertur in talem actum, ita vt illud *quatenus* reduplicet rationem formalem, sub qua obiecti talis actus. Alter ergo ex his modis necessarius est ad moralem obedientiam, vt probat ratio paulo antè facta, & ex illis prior sufficit ad satisfaciendum præcepto obedientiæ; ita vt contra illud non peccetur. Posterior autem necessarius erit ad exercendum proprium, & specificum a-

A ctum virtutis obedientiæ. Ita pronuntiat D. Thomæ 2. 2. quæst. 104. art. 2. ad 1. ibi, *Si obedientia propriè accipiatur, secundùm quod respicit per intentionem formalem rationem præcepti, erit specialis virtus, & inobedientia peccatum speciale: secundùm hoc enim ad obedientiam requiritur, quòd impleat aliquis actum iustitiæ, vel alterius virtutis, intendens implere præceptum, & ad inobedientiam requiritur, quòd actualiter contemnat speciale præceptum. Si verò obedientia largè accipiatur pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præceptum, & inobedientia pro omissione eiusdem ex quacunque intentione, sic obedientia erit generalis virtus, & inobedientia generale peccatum.* Ratio autem prioris partis est, quia cùm lex, vel Superior aliquid præcipit, non iniun-B git, vt id fiat formaliter, quia præceptum est, ita vt totum hoc sit materia præcepti, sed solùm iniungit talem actum: ergo ad præceptum implendum sufficit voluntariè illud facere, quamuis non fiat ex illo motiuo. Ratio verò posterioris partis est, quia in omni virtute, ad eliciendum proprium, & internum actum specificum eius, necessarium est operari ex proprio motiuo eius, & ob eius honestatem, iuxta doctrinam Aristotelis 2. Ethic. cap. 4. vbi ait tunc aliquem operari iustè, quando operatur *sciens, & eligens propter ipsa*; ergo vt quis operetur actum proprium & specificum obedientiæ, necesse est vt velit ob ipsam, id est, propter formale motiuum obedientiæ; sed hoc motiuum est facere aliquid quia præceptum est: er-C go, &c. Probatur ex D. Th. Item ratione quoad 1 primã partem. Quoad secundam. Arist.

Sed obiicitur contra priorem partem pronunciati, quia vt religiosus committat specialem malitiam contra obedientiam, non est necesse, vt ex speciali contemptu præcepti actum omittat, sed satis est, quòd voluntariè omittat ex quocunque motiuo: ergo è contrario, vt impleat obedientiæ præceptum, necesse est vt formaliter velit Superiori obedire ex motiuo obedientiæ. Antecedens declaratur ex differentia inter obligationem legis, & imperij Prælati religionis: nam lex obligat, constituendo actum in aliqua specie virtutis, iuxta exigentiam materiæ, v. g. ieiunij, aut misericordiæ; & ideo transgressor talis legis non committit formalem inobedientiam, secluso formali D contemptu, sed intemperantiam, vel quid simile. Præceptum autem prælati religionis non ponit actum in peculiari specie virtutis (loquor enim de præcepto, quod non ex propria iurisdictione, sed ex potestate dominatiua prouenit, & ideo violatio eius per se non continet malitiam contra aliam virtutem, sed solùm contra obedientiam ex quocunque motiuo fiant. Et de his posset verificari, quod in dicta solutione ad 1. D. Thom. ait, *Quædam sub obedientia, seu sub præcepto cadere, quæ ad nullam aliam virtutem pertinent*; circa quæ verba laborat ibi Caietanus. Et hinc probari potest prima consequentia; quia quoties præceptum ita ponit actum in specie alicuius virtutis; vt contra E illam peccetur, quacunque ratione omittatur, non impletur illud præceptum, nisi per propriam, & formalem actum illius virtutis, vt præceptum ieiunij per actum temperantiæ, &c. quia sicut *malum ex quocunque defectu*, ita *bonum ex integra causa*: ergo licèt aliæ leges impleantur per actus virtutum in quibus actus præceptos reponunt; præceptum obedientiæ religiosæ non impletur, nisi per formalem obedientiam, quia solùm intra hanc virtutem constituit actum præceptum. E contrario verò obiici potest contra posteriorem eiusdem 4. Obiectio contra primam partē huius secūdi pronunciati. D. Thom. Caiet. Principalis consequentia obiectionis suadetur. Obiectio cōtra secūdã partem.

pronun

pronunciati partem, nam si illa vera esset, sequeretur religiosum nunquam posse exercere propriũ, & formalem actum obedientiæ, nisi vbi interuenit proprium præceptum superioris; consequens est falsum; & contra communem vsum religionum, in quibus ordinariè inferiores ex obedientia mouentur ad operandum, quanuis superiores propria præcepta non imponant, sed simplicem voluntatem indicent.

5. Quid dicẽdum ad antecedens prioris obiectionis. Ad priorem obiectionem, dato antecedente, negatur consequentia; oportet tamen antecedens conuenienter explicari: nam cùm religiosus transgreditur præceptum obedientiæ (considerando illud, vt dixi, quatenus est præcisè à potestate dominatiua seclusa iurisdictione) non peccat quidem per se loquendo contra specialem virtutem, ad quam ex parte materiæ pertinet talis actus; vt v. g. contra temperantiam, si frangat ieiunium, & quoad hoc est simpliciter verum illud antecedẽs, & differentia assignata ob rationem ibidem indicatam: quia constituere actum in speciali materia virtutis est proprium potestatis iurisdictionis. Nihilominus tamen illa transgressio non est propriè contra specialem virtutẽ obedientiæ, sed est contra votum obedientiæ, in quo sensu concedimus illud antecedens, propriè autem, & specificè est contra virtutem religionis, ita vt, secluso actuali contemptu præcepti, non sit formalis inobedientia, sed sacrilegium quoddam. Sic enim habere proprium, dicitur esse contra paupertatem, non quia sit contra aliquam specialem virtutem paupertatis, quia nulla est; sed quia est contra votum paupertatis, & ita peccatum illud proximè est cõtra religionem. Similis ergo est in præsenti ratio, quia superior, cùm præcipit, nihil aliud facit, quàm exigere à subdito debitũ suæ promissionis, quam Deo fecit per obedientiæ votũ, & ideo tunc non obedire, proximè est peccatum non implendi votum; est ergo sacrilegium secundùm propriã speciem, materialiter autem est inobedientia, tum ratione generali, quia omne peccatum est quædam inobedientia, vt D. Thomas dixit, tũ ratione speciali, quia eius materia est quædã inobediẽtia.

6. Quid ad consequentiam respõdendum. Ex quo facile constat quomodo consequentia valida non sit, si consequens intelligatur de proprio motiuo obedientiæ, nam satis est velle obedire ad implendũ promissum. Imò addo præterea ad satisfaciendum obligationi voti obedientiæ, non esse necessarium formaliter obedire ex motiuo religionis, seu voti implendi. Nam licèt quis faciat quod promisit ex motiuo extrinseco timoris, vel amoris, aut spe præmij, vel ex affectu ad propriam virtutẽ, ad quam secundùm se pertinet actus præceptus, scilicet temperantiæ, &c. id satis est ad implendum votum obedientiæ; quia per illud nõ promittimus obedire sub hoc vel illo motiuo, sed simpliciter obedire: quod, seruata proportione, idem est in quocũque voto. Addo denique, propositionem ibi assumptam, *quando transgressio præcepti est contra aliquam virtutem, obseruationem talis præcepti non fieri per actum illius virtutis*, non esse veram de actu formali, & proprio, elicito à tali virtute, sed solùm de actu materiali, & externo, qui ex genere suo pertineat ad talem virtutẽ. Ita enim præceptum ieiunij impletur per abstinentiam, quæ ex genere suo pertinet ad temperãtiam, etiamsi ab operante non fiat ex affectu ad temperantiam; imò neque cum honestate temperantiæ, potest enim lex humana impleri per actũ ex se bonum, non benè factum: & idem in præsenti dicendum censeo de obseruatione voti obe-

A dientiæ, quantum spectat ad rigorem præcepti, & vt non committatur culpa contra hoc votum; sufficit enim voluntas implendi quod iubetur, etiamsi alioqui voluntas illa sit ex quocunque imperfecto motiuo, vel etiam peccaminoso, quia res promissa soluitur, & id satis est ad votum, vt ex proprio tractatu de voto in communi constat.

Ad posteriorem obiectionem distingui potest consequens ibi allatum scilicet, *non fieri à religioso formalem actum obediẽtiæ; nisi vbi interuenit proprium præceptum superioris*: nã potest hoc intelligi de actu obedientiæ, id est, voti obediẽtiæ, vel de actu obedientiæ, id est, specialis virtutis obedientiæ. In priori sensu facile concedi potest sequela, quia vbi B non interuenit obligatio voti, non potest actus habere illam peculiarem honestatem, quæ est in obseruatione voti. Quia hæc duo correlatiua sũt, & non potest vnum sine alio poni. Dices, qui vouet ingredi religionem intra annum si statim ingrediatur, facit actum voti, & implet illud, quanuis nondum obligaretur. Respondeo implere quidem votum quoad substantiam actus: quia quoad illam immediatè obligabatur per tale votum: licèt nondum obligaretur, quoad circunstantiam temporis, quod homo in eo casu voluntariè anticipat. At verò in præsenti votum obedientiæ per se, & immediatè ad nullum actum obligat, etiam quoad substantiam eius, sed solùm mediante præcepto superioris, quia solùm obligat ad obediendũ illi; C & ideo donec ponatur tale prçceptum, non habet locum vsus talis voti. Neque hîc habet locũ anticipatio, per quam dici potest religiosus præuenire præceptum, contentus sola voluntate superioris, quia hæc anticipatio non solùm excludit tẽporis circunstantiam, vt in exemplo adducto, sed etiam excludit substantialem materiam voti, & ideo non admittit proprium actum voti in exercitio, seu effectu, vt sic dicam; quanuis in affectu, & præparatione animi in eo actu ostendatur voluntas promptissima ad obseruationem voti, si eius materia poneretur.

7. Ad obiect. contrà posteriorem partẽ pronuntiati in n. 4. Expeditur consequens eiusdem obiectionis in vno sensu. Vna instantia remouetur.

Dices. Cur non potest intelligi sub materia huius voti non solùm præceptum, sed quamcunque voluntatem superioris comprehendi, ita vt pro- D missio non tantùm sit de obseruando præcepto, sed etiam de exequenda volũtate superioris, quocunque modo innotescat? Respondeo primò, id constare ex communi vsu, & institutione religionum, cui accommodatur intentio vouentium. Secundò, quia illud inuoluit repugnantiam: nã contra præceptum distinguimus illam voluntatẽ superioris, quæ non inducit rigorosam obligationẽ: si autem executio huius volũtatis etiam esset sub voto comprehensa, necessariò induceret obligationem, quia applicaret sufficientem materiam voti, inuoluitur ergo repugnantia. Ratio autem à priori est, quia licèt obligatio ad obediendum fieret in voluntate vouentis; illa tamen secundùm se est solùm conditionata, scilicet si superior vo- E luerit: & ideo quòd talis obligatio transeat in absolutam, seu actu exerceatur, pendet ex voluntate superioris; quãdiu ergo ipse nõ vult obligare, votum non potest obligare: quandiu autẽ non præcipit, non vult obligare, ergo repugnat, vt ex illa voluntate superioris, quæ præceptum excludit, oriatur obligatio voti, quia non impletur eius conditio; nec potuit subditus velle se obligare etiam cum sola illa voluntate; alioqui vellet obligari etiam quando superior non vult eum obligare, quod repugnat ipsi voto obedientiæ. Quocirca si ponamus (hoc enim non repugnat) aliquem

8. Remouetur altera.

aliquem promittere Deo facere hoc, vel illud, si alius voluerit, quanuis voluntas eius non sit præcipiens, sed tantùm consentiens, aut desiderans, illud non esse votum obedientiæ, sed esset votum talis materiæ, sub tali conditione; votum ergo obedientiæ habet pro materia præceptum alterius: & ideo quandiu illud non imponitur, propriè exerceri non potest, nisi tantùm in affectu, & præparatione animi, vt explicaui.

9. Remouetur 3. instantia. Quòd si quis tandem obiiciat, si hoc ita est, vtiliùs esse religiosis, cùm per proprium præceptum imperantur, quia tunc operabuntur ex voto, quod est magis meritorium. Respondetur primùm id non expedire propter periculum lapsus. Deinde illud meritum suppleri posse per voluntatem obedientis, tum propter magis liberam, & spontaneam voluntatem, quæ ostenditur præueniendo præceptum, tum propter intentionem, & præparationem animi ad idem libentiùs exequendum, si adiungeretur præceptum, tum denique, quia etiam hoc genus obedientiæ potest fieri ex religione in cultum Dei; imò etiam ex intentione operantis referri potest ad obseruationem voti, atque ita eius honestatem participare, quatenus in his etiam non præceptis obedire vult, vt longissimè distet à transgressione voti; & ad eius perfectissimam obseruantiam assuescat.

10. Circa alterum sensũ indicatum in n. 7. an requiratur præceptum vel sufficiat simplex voluntas ad obedientiã. Requiri præceptum vult Caiet. At verò si sermo sit de actu formali, & proprio virtutis specialis obedientiæ, difficultas non parua est, an ad illum requiratur ex parte obiecti proprium præceptum superioris; vel sufficiat simplex voluntas significans subdito quocunque modo. In qua Caietanus 2.2. quæst. 104. art. 2. pro certo supponit, obiectum obedientiæ includere præceptum aliquod, & inquirit an sit necessarium præceptum obligans ad mortale, vel sufficiat generatim: & resoluit sufficere quodcunque præceptum inducens obligationem sub quacunque culpa, etiam veniali. Quod rectè probat, quia etiam materia minima est capax obedientiæ, & inobedientiæ; quia est capax præcepti generatim sumpti; etiamsi præceptum illius per se non obliget ad mortale. Quod autem aliquod præceptum necessarium sit solùm probat Caietanus (Quomodo id probet.), *quia obedientiæ actus proprius est facere vel omittere aliquid, vt superioris voluntatem sibi notam impleat*; quasi supponens notificationem voluntatis superioris semper habere vim præcepti obligantis saltem sub veniali. Quod videtur etiam indicare D. Thom. (D. Thom.) ibi in corpor. dum ait, *obedientia est specialis virtus, & eius obiectum est præceptum tacitum, vel expressum; voluntas enim superioris quocunque modo innotescat, est quoddam tacitum præceptum.* Et in solut. ad 2. idem repetit, scilicet obiectum obedientiæ esse præceptum superioris expressum, vel interpretatiuum: quid autem per interpretatiuum intelligat declarat, dicens, *scilicet simplex verbum prælati eius indicans voluntatem, cui obedit promptus obediens, secundùm illud ad Titum 3. Dicto obedire.* Et potest confirmari (Confirmatur primò.) hæc sententia primò ex eodem Caietano; quia vbicunque potest versari obedientia formalis ex intentione operantis, potest intercedere inobedientia, vel formalis, ex contemptu; vel materialis, ex quacunque voluntaria commissione, vel omissione; quia opposita versatur circa idem: sed inobedientia non habet locum nisi vbi interuenit præceptum; tum quia inobedientia dicit vitium, seu peccatum, quod sine præcepto intelligi non potest: tum etiam quia si superior nullum graue, aut leue imponat, licèt subditus non faciat eius voluntatem, non peccabit venialiter per se loquendo, & licèt illam contemnat, non peccabit mortaliter: non est ergo inobediens. Confirmatur secundò (Secundò.) ex dictis, nam secluso præcepto, non datur actus voti obedientiæ, id est, contentus sub illa promissione: ergo nec dari potest actus formalis virtutis obedientiæ. Patet consequentia, quia votum obedientiæ, vt nomen eius præ se fert, habet pro materia virtutem obedientiæ: ergo seruant eandem proportionem respectu præcepti superioris.

Contra hanc verò sententiam obstat primò, 11. (Non requiri tamen præceptum arguitur primò.) quia voluntas superioris indicata inferiori, est sufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, & illa non semper habet vim præcepti, siue taciti, siue expressi, nec per se obligantis ad mortale, aut ad veniale: ergo. Explicatur minor, quia in ea videtur consistere difficultas. Nam ad præceptum nec necessarium est, nec sufficit, vt superior velit aliquid fieri à subdito: non est quidem necessarium, quia Deus præcipit sine hac voluntate, neque etiam sufficit, quia multa vult Deus fieri ab homine, quæ non præcipit; & inter homines id videtur manifestum: nam interdum superior desiderat, & petit à subdito vt aliquid faciat, non solùm sine vllo præcepto, sed etiam directè explicando se nolle obligationem imponere: voluntas ergo necessaria ad præceptum, siue expressum, siue tacitum, est voluntas obligandi subditum, præter quam intelligi potest in superiore voluntas ordinans, seu mouens subditum ad hoc, vel illud faciendum, nulla imposita obligatione: significatio ergo huius voluntatis non est præceptum expressum, vel tacitum, neque inducit obligationem sub mortali, aut veniali peccato, quod erat in minori subsumptum. Quòd autem hæc voluntas superioris sit sufficiens obiectum formalis actus obedientiæ, patet, quia voluntas faciendi, quod superior ita vult fieri, præcisè ex hoc motiuo, subiiciendi propriam voluntatem voluntati illius, etiamsi non intercedat obligatio præcepti, est honesta, habétque aliquam specialem rationem virtutis ex illo speciali motiuo, & non aliam nisi obedientiæ: ergo.

Et confirmatur ex communi praxi religionum, 12. (Confir. 1.) in quibus regulæ, & statuta sæpe non obligant ad vllam culpam mortalem, aut venialem, vt in Societate declaratum est p. 6. Constitutionum cap. 5. Et similiter simplex iussio superioris non censetur obligationem ad culpam includere, nisi addat, *in virtute obedientiæ*, vel quid simile: & nihilominus in obseruatione talium regularum, constitutionum, aut iussionum, censetur exerceri obedientia, vel materialiter, si res ipsæ simpliciter fiant, vel etiam formaliter, si ex prædicta intentione fiant, & transgressores illarum censentur inobedientes, saltem quoad carentiam perfectionis obedientiæ, quam secundùm suum statum profiteri debent: ergo signum est, obiectum illud esse sufficiens, non tantùm ad formalem actum, sed etiam ad perfectum actum obedientiæ. Denique declaratur (Confir. 2.), quia si mihi reuelaretur Deum efficaciter velle me aliquid facere, etiamsi nolit obligationem imponere, optimus actus obedientiæ in me esset, velle id quod Deus vult à me fieri, solùm quia ipse vult, quia respicio eius voluntatem mihi superiorem, & tanquam regulam meæ voluntatis, quod formalissimè spectat ad obedientiam. ergo idem cum proportione erit respectu voluntatis prælati; quia etiam illam respicio vt mihi superiorem, & vt

& vt regulam meæ voluntatis tenentem locum diuinæ voluntatis. Atque hic poſterior dicendi modus confirmari poteſt ex Chryſoſtomo hom. 59. & 74. in Ioann. quatenus dicit obedientiam Chriſti non fuiſſe ad proprium præceptum, ſed ad ſimplicem voluntatem Patris, quam nomine mandati latè ſumpti intelligit ſignificari, vt latiùs tractaui in 1. tom. 3. p. diſp. 43. ſect. 1. & 3.

Tertiò. *Chryſoſt.*

13. Poſſumus ergo hos duos dicendi modos ita conciliare, vt dicamus obedientiam in omni rigore, & proprietate ſumptam habere etiam pro obiecto præceptum rigoroſe etiam acceptum: obedientiam autem latiùs ſumptam non tantùm præceptum, ſed etiam ſimplicem voluntatem ſuperioris reſpicere; ſed hæc vocis diſtinctio rem non declarat, quid enim comprehendit obedientia in illa latitudine ſumpta, actus ne diuerſarum virtutum, an vnius, quæ ſpecialis obedientia appellatur? Si primum dicatur, oportet explicare cuiuſnam virtutis actus ſit voluntas exequendi ſimplicem voluntatem ſuperioris propter conformitatem ad illam: & in explicando hoc actu eſt tota huius rei difficultas: nam ſi eſt actus elicitus à propria virtute obedientiæ, propria obedientia erit; ſi ab alia, ſolo nomine dicetur obedientia, cùm nec formaliter ſit obedientia, vt ſupponitur; nec materialiter, cùm non ſit executio alicuius præcepti, & præterea explicandum ſupereſt, quæ nam illa virtus ſit.

Conciliatio dictarum opinionum, quæ non ſatisfacit.

14. Dico ergo D. Thomæ ſententiam abſolutè veram eſſe: nimirum veram, ac formalem obedientiam habere pro obiecto proprium præceptum, ſub proprio præcepto includendo illud etiam, quod ad veniale tantùm obligat. Ratio eſt, quia obedientia reſpicit ſuperiorem, vt ſuperior eſt, non vt eſt amicus, vel vt prudens ad conſulendum, vel ſub alia ratione ſimili: conſtituitur autem ſuperior in ratione ſuperioris, per poteſtatem dominatiuam, aut iuriſdictionis; nam illa ſecluſa homines æquales ſunt: ergo obedientia reſpicit ſuperiorem, vt vtentem ſua poteſtate, vel iuriſdictione, ſi enim illa non vtatur, non ſe gerit vt ſuperior, & ita nõ habet locum erga illum actualis obedientia. Dico *actualis*, quia reſpectu ſuperioris conſiderati quaſi in actu primo poterit dari actus obedientiæ aptitudinalis, id eſt, propoſitum obediendi; qui actus etiam ſuo modo reſpicit præceptum, quia reſpicit ſuperiorem, vt potentem præcipere. Quandiu autem ſuperior non vtitur propria poteſtate, per quam in eſſe ſuperioris conſtituitur, non ſe gerit, vt ſuperior, & ideo nondum ſe habet reſpectu obedientiæ, in actu ſecundo: ergo è contrario neque obedientia poteſt erga illum exercere proprium obedientiæ actum, ſed ſolam prædictam animi præparationem, per propoſitum obediendi quando materia occurrerit. Si autem ſuperior mouet inferiorem vtendo propria poteſtate ſuperioris, hoc ipſo neceſſariò illi imponit aliquam obligationem, & conſequenter præceptum.

Iudicium Authoris. *D. Thom.* Eius ratio.

15. Quapropter cùm Prælatus vult aliquid à ſubdito fieri nolens illum obligare vllo modo ad culpam (ita vt ex conſuetudine, vel ex ſtatuto, hoc ſatis declaratum ſit) tunc reuera non vult, neque mouet vt Prælatus, neque vt dominium, vel iuriſdictionem habens, ſed ſolùm vt cauſa moralis, ſimul conſulens, & impellens moraliter ad aliquid agendum, non per præceptum, ſed per iudicium, & ſimplicem voluntatem; ergo tunc ſubditus volens exequi opus, ex illo præciſo motiuo, quod ſuperior vult illud, non facit proprium actum ſpecialis virtutis obedientiæ, ſed potiùs charitatis, vel humilitatis: charitatis quidem, ſi id faciat ſolùm propter vnionem cum ſuo capite: & ita dicetur illa obedientia latè, quia eſt motio ad alterius voluntatem; non erit tamen obedientia, quæ eſt ſpecialis virtus, ſed dici poterit obedientia charitatis: de qua poſſet intelligi illud 1. Petri 1. *Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis.* Vnde in exemplo ſuprà adducto in n. 12. confirmatione ſecunda, ſi quis agnoſceret voluntatem Dei eſſe vt aliquid faciat, quanuis nolit illud præcipere, velle tunc conformari diuinæ voluntati, non eſſet actus obedientiæ ſpecialis virtutis, ſed actus charitatis erga Deum, ſicut nunc velle opera conſiliorum, ex hoc præciſè titulo, quòd Deo magis placent, charitatis opus eſt, non obedientiæ. Atque hoc modo explicat obedientiam Chriſti Chryſoſtomus hom. 1. in epiſt. ad Philipp. dum, ait, *Quandoquidem nos etiam amicis obedimus, neque id tamen nos minores facit.* Humilitatis etiam poteſt eſſe ille actus, ſi fiat intuitu ſubiectionis: nam, vt D. Thom. dixit 2. 2. q. 161. art. 5. humilitas facit hominem benè ſubiectum ordinationi: quantum ad omnia. Et hunc etiam modum tribuit obedientiæ Chriſti Chryſoſtomus ſuprà, dicens; *Nemo Deum ita honorauit; quantum habuit celſitatis, tantundem humilitatis ſubiit.*

Implens voluntatem ſimplicem ſuperioris non exercet obedientiã ſpecialem.

Sed charitatem. *Chryſoſt.* Vel humilitatem. *D. Thom.* *Chryſoſt.*

16. Quanuis autem hoc ita ſit, nihilominus duplici modo poteſt adiungi illi actui ſpecifica, & formalis ratio obedientiæ. Primò ſi fiat intuitu cuiuſdam perfectæ diſpoſitionis, & præparationis ad obediendum præceptis, quando neceſſe fuerit, & tollendi omne periculum reſiſtendi, vel contradicendi formali obedientiæ, ſi occurreret. Neque hæc intentio eſt ſolùm excogitata, aut extraordinaria; ſed potiùs videtur communis in ſtatu religioſo. Ideo enim ſubditi parent ad nutum ſuperioris, non expectando proprium præceptum, quia ibi reſpiciunt quandam inchoationem, vt ſic dicam, vel vmbram præcepti, & ideo ob maiorem ſui voti obſeruationem, etiam per præuentionem ita obediunt. Quòd autem hoc ſufficiat, vt illa voluntas procedat aliquo modo ex ſpeciali virtute obedientiæ, probatur, quia omnis actus, qui fit intuitu honeſtatis alicuius virtutis, pertinet ad illam, vel elicitiuè ſi illud ſit motiuum proximum, vel imperatiuè ſi ſit finis remotus. hic autem actus, eo ipſo quòd ſit in ordine ad maiorem perfectionem obedientiæ in obſeruatione præceptorum, ſaltem in proxima præparatione, aut diſpoſitione, fit intuitu honeſtatis propriæ ſpecialis obedientiæ: ergo ſicut qui vellet laborare; & laborando aliquid lucrari, vt eſſet aptus ad faciendam eleemoſynam, interiùs exerceret verum & formalem actum miſericordiæ, & ille labor ſi à tali voluntate immediatè imperaretur, verè dici poſſet miſericordiæ actus: ita ergo dici poteſt in præſenti proportione ſeruata.

Modus vnus adiungendi ibi rationẽ obedientiæ ſpecialis.

17. Deinde etiam cõſiderari poteſt, quanuis ſuperior dum aliquid ſimpliciter mandat, vt nolit ſua propria poteſtate iuriſdictionis, vel etiam dominatiua, quatenus voto confirmata eſt vti (ſic enim hactenus locuti ſumus) nihilominus non poſſe ſe exuere auctoritate ſuperioris, & capitis, ſicut Deus quando vult aliquid à me fieri, non vtendo poteſtate præcipiendi, non poteſt ſuam dignitatem, & maieſtatem ab illa voluntate ſeparare, quæ veluti ex natura rei obligat hominem alio titulo, vt velit ſuam voluntatem diuinæ ſibi

Modus alter.

sibi efficaciter propositæ conformare. Ita ergo voluntas superioris, qui vicem Dei gerit, & caput est huius corporis, scilicet religionis, necessariò habet adiunctam peculiarem quandam dignitatem, & excellentiam ex circunstantia talis personæ, ratione cuius habet etiam specialem vim mouendi moraliter, maiorem, & alterius rationis, quàm habeat voluntas alterius amici: quod cerni etiam potest in voluntate parentis erga filium, & in voluntate Domini erga seruum, etiam sine intentione rigorosè præcipiendi, & obligandi in conscientia. Ex hoc autem videtur vlterius sequi in religioso obligatio quædam naturalis, conformandi voluntatem suam cum voluntate sui capitis & superioris, quia naturalis ratio postulat, vt inter has voluntates sit conformitas, & subordinatio. Exemplum accommodatum videri potest in regulis religionis; quæ licèt ex intentione legislatoris non ponantur, vt præcepta obligantia etiam ad veniale, nihilominus eo ipso quod in hoc corpore politico ponuntur, vt regula operationum, ex natura rei obligant aliquo modo saltem sub veniali, ad sui obseruationem, quia *turpis est pars, quæ sine causa discedat à toto.* Similis ergo obligatio nascitur ex quacunque simplici ordinatione superioris. Atque hæc obligatio sufficit, vt ibi inueniatur obiectum proprium obedientiæ, vt est specialis virtus: quia iam ibi vel tacitè, vel expresè, vel directè, vel indirectè interuenit aliqua ratio præcepti. Quia verò illud præceptum magis est naturale, quàm hominis, etiamsi supponat aliquam voluntatem hominis, ideo, licèt ille actus, seu voluntas parendi possit esse ex propria virtute obedientiæ, non tamen ex voto obedientiæ, latius enim patet materia virtutis, quàm voti: non enim vouet homo seruare omnia præcepta naturalia, vel positiua; diuina, vel humana, sed solùm obedire præceptis talium prælatorum, & ideo plures actus, præsertim internos, potest elicere propria virtus obedientiæ, quàm sint per votum promissi. Et per hæc vt existimo rationibus vtrinque factis satisfactum est.

Hic tamen modus non ad votum, sed ad naturale præceptum spectat.

18. Ex his autem intelligi potest vlteriùs, quæ & qualis voluntas ad perfectionem obedientiæ pertinere dicatur. Cùm enim ad obedientiæ substantiam sufficiat voluntas exequendi id quod præcipitur; omnis affectus, qui vltra hanc voluntatem adhibetur, & confert vt opus ipsum, vel studiosiùs vel promptiùs, ac libentiùs fiat, ad hanc perfectionem obedientiæ pertinet. Primò ergo, & præcipuè huc spectat illa pura & formalis intentio obediendi propter præcepti obseruationem, & propter voluntatem superioris implendam, vel altiùs propter voluntatem Dei, quæ in illa, & per illam applicatur. Hoc satis patet ex dictis, quia hoc modo exercetur obedientia ex influxu altiorum virtutum, tum etiam, quia sic est obedientia vniuersalior ex vi sui motiui, & ita meliùs disponit hominem ad obediendum in omnibus, vbi similis ratio obediendi interuenerit. Et hanc perfectionem docuit Christus cùm orans ad Patrem dixit, *Non mea voluntas, sed tua fiat*, & Ioann.4. dicens, *meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui misit me.* Eandem perfectionem insinuare voluit Augustinus suprà num. 1. cùm dixit obedientiam debere esse *deuotam sine dedignatione.* & B. Ignatius cùm in sua epist. dixit, *imperfectam esse obedientiam, quæ ad eum gradum non ascendit, qui voluntatem superioris suam efficit, & cum ea ita concordat, vt non solùm in effectu executio appareat, verùm etiam in affectu consensio.* Denique D.Thom. 2.2. quæst.104. art.3. propter hoc maximè præfert obedientiam aliis virtutibus moralibus, quòd voluntatem propriam diuina subiicit, & immolat, iuxta sententiam Gregorij 35. Moral. c. 10. aliàs 12.

Prima perfectio de consilio in obediendo.

August.

D.Thom.

D.Gregor.

Secundò ad hanc perfectionem spectat, vt voluntas sit, non solùm *absoluta*, sed etiam *integra.* *Absolutam* voco, quæ est efficax ad operandum, & hæc non solùm de perfectione est, sed etiam de necessitate obedientiæ, quia sine illa non est executio. *Integram* autem appello, quæ nullam habeat voluntatem repugnantem seu contradicentem, ad quam perfectionem spectat, quod Augustinus citato loco dixit, *voluntaria sine contradictione*; & quod dixit Basilius in constit. monastic. cap.20. *Libentissimè & diligentissimè obtemperet*; non enim libentissimè fit, quod non plena voluntate fit. Sic etiam B. Ignatius 3. part. Constitut. cap.1. §.23. integram obedientiam requirit non solùm quo ad executionem, sed etiam quoad voluntatem, & omnimodam conformitatem, quæ reuera non est vbi adhuc perseuerat contrarius affectus, seu desiderium. Dices, Christus ipse obediendo habebat aliquam repugnantiam voluntatum, & Gregorius 35. Moralium cap.10. aliàs 13. dicit eo perfectiorem esse obedientiam, quo minus habet de suo, id est, de proprio desiderio, & affectu, sed potiùs contrarium affectum, & repugnantiam vincit. Respondetur varium esse posse affectum contrarium, vel repugnantem aliquo modo ordinationi obedientiæ. Vnus esse potest merus naturalis, id est, naturæ etiam benè institutæ, & moderatæ consentaneus, & hic effectus per se non affert imperfectionem, vnde si non retardet, nec minuat efficacem affectum obediendi, nihil etiam minuit de perfectione obedientiæ: & ita se gessit Christus D. in obedientia mortis suæ, nam affectus naturalis fugiendi mortem, quem in se admisit, honestissimus erat, nihílque illum à prompta obediendi voluntate retardabat. Et eodem modo potest intelligi Gregorius, quanuis etiam in alio modo repugnantiæ sententia eius locum habeat; alio enim modo potest quis habere affectum contrarium rei præceptæ ex aliqua inordinatione vel naturæ, vel consuetudinis, vt quando quis ex impulsu vehementi appetitus sensitiui aliud concupiscit, vel ex nimio amore, quo affectus est ad rem aliquam, & tunc si non obstante illo contrario impulsu, & affectu, homo promptè & efficaciter obedit, quanuis illa obedientia imperfectionem aliquam supponat, vel concomitantem habeat in alio genere virtutis, vel affectus, in se nihilominus perfecta erit, imò interdum quasi per antiparastasim, erit perfectior; tamen quia regulariter, ac moraliter loquendo, fieri non potest, quin hæc repugnantia aliquo modo retardet voluntatem obediendi, ideo simpliciter dici potest obedientia imperfecta, quæ hos habet affectus immoderatos repugnantes, tantóque erit maior imperfectio, quanto illi affectus magis voluntarij fuerint.

19. Secunda perfectio.

August.

D.Basil.

Instantia.

D.Gregor.

Diluitur.

Hinc etiam ad perfectionem obedientiæ spectare potest vt homo ad rem ipsam, quæ præcipitur, afficiatur, quoad fieri possit. Nam, vt dixit Leo Papa sermone 4. de Ieiunio, *non ibi dura necessitate seruetur, vbi diligitur quod iubetur.*

2c. Tertia perfectio.

D.Leo.

iubetur. Et ratio est clara, quia tunc operatio est magis voluntaria, quòd spectat ad perfectionem virtutis. In hoc autem notanda est doctrina Gregorij loco proximè citato, quam explicauit D.Thom.2.2.q.104. art.2.ad 3.distinguit enim ille duplicem materiam obedientiæ, quandam consentaneam inclinationi hominis, vt cùm præcipitur actio honorifica, vel delectabilis,&c. aliam eidem inclinationi contrariam: vt cùm præcipitur vile ministerium, vel laboriosum, aut doloriferum. Ait ergo Gregorius, in priori materia si obedientiæ opus fiat, ex priori affectu ad rem ipsam obedientiam esse imperfectam, & ideo de obedientia in huiusmodi rebus ait non debere aliquid de suo habere, quod secus esse dicit in posteriori materia, nam ad illam debet homo affici, vt perfectè obediat, & ita adiungere aliquid de suo.

D.Gregor. D.Thom.

21\. Sed vt rectè intelligatur, considerare vlteriùs oportet, aliud esse operari cum affectu ad rem, quæ præcipitur, aliud ex affectu. Primum enim dicit tantùm concomitantiam, & ideo per se, neque auget neque minuit perfectionem obedentiæ, nam affectus, qui non est causa actus, per se non dat, vel tollit ab illo bonitatem. Ex accidenti verò talis affectus potest moraliter conferre ad perfectionem obedientiæ in omni materia: quia quantum est ex se tollit omnio impedimenta, & auget voluntarium in obediendo, saltem remouendo prohibens: quia verò quando hic affectus est merè humanus, & inferioris ordinis, potest facile inclinare voluntatem, vt propter humanum motiuum, potius quàm propter perfectionem obedientiæ operetur, ideo dixit Gregorius in huiusmodi rebus optimam esse obedientiam, quæ nihil aut parum habet de suo. Sic enim dixit D.Thomas in epistola ad Philipp. c.2. lect. 2. in fine, tunc esse obedientiam magnam; quando sequitur imperium alterius contra motum proprium, præsertim circa vitam, vel honorem. Nihilominus idem D.Thomas priori loco addit posse contingere, vt in Dei iudicio, etiamsi talis obedientia habeat aliquid de suo, id est, sit de rebus ad quas homo aliàs est ex se propensus, nihilominus sit omnino perfecta, quia voluntas cum diuina gratia potest pro sua libertate, ex puro motiuo obedientiæ operari, non obstante illo concomitante affectu. Minus autem est periculi, quando materia ipsa obedientiæ est de se repugnans sensui, & inferiori portioni hominis, nam tunc, etiamsi contingat hominem aliàs esse propensum ad rem, quæ præcipitur, nihilominus regulariter non minuetur perfectio obedientiæ, nam ille alius affectus etiam erit ex aliqua virtute, quæ per se disponat ad virtutem obedientiæ, magísque est connexa cum illa. Et quanuis contingat actum ex obedientia iniunctum fieri tantùm ex motiuo alterius virtutis, & non ex formali motiuo obedientiæ, ac proinde in eo casu, non sit formalis actus obedientiæ, vt est specialis virtus; nihilominus actus ille non carebit apud Deum aliquo merito obedientiæ, quia saltem generali ratione illam circunstantiam includit. Quod secus est quando actus ab obedientia iniunctus solùm fit ob motiuum merè humanum, ac temporale. Quòd ergo actus ab obedientia iniunctus, aliàs, seu per se spectatus voluntarius sit, per se non impedit, sed iuuat ad perfectionem obedientiæ.

Conciliatur Greg. doctrina.

D.Thom.

22\. Vnde etiam fit, vt amor erga ipsum prælatum præcipientem multum etiam iuuet, ideò enim aiebat Christus D. *Si quis diligit me, mandata mea seruabit*, Ioann. 14. vnde in epistola 4. ad Rusticum consulit Hieronymus, *Præpositum monasterij timeas vt Dominum, diligas vt patrem.* Idémque est, quod B.Ignatius in 3.p. Constit.c.1. *Interna reuerentia & amore* (eum, id est, superiorem) *prosequentes.* Et in 6.p. cap.1. magis hoc explicuit, dicens, *vt in spiritu amoris, & non cum perturbatione timoris procedatur curandum est.* Quanquam enim vera obedientia non oriatur ex amicitia ad hominem, etiamsi talis amicitia sancta, & supernaturalis sit; multum verò ab illa, tanquam ab optima dispositione iuuatur. Et in vniuersum, quælibet ratio, vel dispositio voluntatis, quæ illam inclinat ad amorem, vel gratitudinem erga superiorem, si sit honesta, prætermittenda non est: quia per se iuuat; & aliàs non excludit verum obedientiæ motiuum. Et ideo D.Paulus ad Hebræos 13. cùm dixisset, *obedite Præpositis vestris:* rationem gratitudinis erga eos allegat; *ipsi enim peruigilant tanquam rationem de animabus vestris reddituri:* & statim addit aliam spectantem ad charitatem erga illos, *vt cum gaudio faciant, & non gementes*, vel etiam pertinentem ad proprium commodum; nam subdit; *hoc enim non expedit vobis.* Quod potest intelligi, non expedit vobis esse molestos eis, quibus deberetis esse grati: vel potiùs non expedit, id est, non est vtile vobis, quia quando subditus est inobediens, vel Prælatus non audet præcipere, quæ illi forent vtilia, vel si præcipiat, cedit in maius damnum, & periculum inobediendi. Itaque non solùm amor Prælati, sed etiam debitus, & ordinatus amor propriæ salutis ad perfectionem obedientiæ iuuare potest; non quidem intrinsecè, & formaliter, sed dispositiuè saltem. Atque ex his omnibus consurgunt aliæ perfectiones voluntatis, quæ maximè in obedientia postulantur, vt quòd sit cum hilaritate, & spirituali gaudio, & quòd fiat constanti, ac perseueranti animo, & cum humilitate: de quibus videri possunt, quæ scribit Laurentius Iustinianus in opusculo *Lignum vitæ.* part. 8. de obedientia cap. 6. & quæ in citatis locis Constitutionum, & in epistola de obedientia proponuntur.

Quarta perfectio veluti extrinseca. Hieronym.

Laur.Iust.

CAPVT XV.

De perfectionibus consilij obedientiæ ex parte intellectus.

IN hac perfectione explicanda maior est difficultas, quàm in cæteris: quia in modo obediendi duo in Societate postulantur, quæ & inter se contraria, & alterum supra virtutis debitum; alterum verò contra rationem virtutis, & periculis expositum esse videtur. Primò ergo postulatur vt subditus non respiciat superiorem, vt hominem, sed vt Deum, vt ita præceptum eius, non vt humanum, sed vt diuinum recipiat; sic 3.part.Constitut. cap.1.§.23. *Valde necessarium est, vt omnes perfectæ obedientiæ se dedant, superiorem, quicunque ille sit, loco Christi D. N. agnoscentes.* Et 6. part. capit. 1. *Ad eius vocem, perinde ac si à Christo D. egrederetur, quàm promptissimi simus.* Et in examine capit. 4. §.30. *Qui obedit, considerare, ac perpendere debet vocem à superiore egressam, vt si à Christo* 1.

Prima perfectio obedientiæ ex parte intellectus.

D. N. egrederetur, *vt omnino placere diuinæ Maiestati possit.* Et in epistola de obedientia §.16. *Non intueamini in persona superioris hominem obnoxium erroribus atque miseriis, sed Christum ipsum, qui est sapientia summa, bonitas immensa, & charitas infinita, qui nec decipi potest, nec vos vult ipse decipere.* Vnde postea concludit, *Itaque superioris vocem ac iussa non secus, ac Christi vocem excipite.* Nec solùm in constitutionibus, sed etiam in Bullis Pauli III. & Iulij III. sic dicitur. *Subditi tum propter ingentes ordinis vtilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium Præposito in omnibus ad institutum pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum veluti præsentem agnoscāt, & quantum decet venerentur.* Altera verò conditio, quæ in hac obedientia postulatur, est, vt sit cœca, vt ex eisdem locis constat. Nam in dict. 6. p. c. 1. dicitur obediendum esse, *omnia iusta esse nobis persuadendo, omnem sententiam ac iudicium nostrum contrarium cœca quadam obedientia abnegando.* Et infrà explicatur hic obediendi modus exemplo cadaueris, vel baculi; quæ sine iudicij discretione moueri se sinunt, & quod difficilius est, in epistola obedientiæ additur comparatio cum subiectione intellectus in credendo, *vt ad credenda quæ catholica fides proponit, toto conatu, assensúque vestro statim incumbitis, sic ad facienda ea, quæcunque superior dixerit, cœco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ, sine vlla prorsus disquisitione feramini.*

Secunda perfectio.

2. Hæc ergo duo videntur quodammodo inter se repugnantia: nam ad intuendum in homine Deū, magna perspicacia, & ratiocinatio necessaria est: quomodo ergo potest esse obedientia cœca, si tam eleuatos, & acutos requirit oculos mentis. Deinde nimium videtur, & supra rationem virtutis talem apprehensionem, vel iudicium in obediente postulare, quia perfectio virtutis non requirit apprehensionem, vel iudicium falsum: est autem falsum apprehendere, ac iudicare præceptum hominis tanquam Dei, quia neque re ipsa, & secundùm veritatem est præceptum diuinum, sed humanum; neque etiam æquiualenter, seu appretiatione tanti æstimari debet, cùm non sit æquè coniunctum Deo. Præterea si verba citata, & comparatio adducta attentè inspiciantur, significatur in eis, ita esse apprehendendum præceptum superioris, vt nobis persuadeamus, illam nec decipi, nec velle nos decipere: hoc autem aut est valde falsum, aut humano modo impossibile. Nam si illa persuasio supponat aliam; scilicet, superiorem nō posse decipi, nec voluntariè decipere, valde erronea est, vt per se constat: si autem hæc non supponatur, impossibile est semper indifferenter, & sine vlla discretione, & ponderatione circunstantiarum, tam personæ, quàm rerum, iudicare superiorem nec decipi, nec velle decipere. Atque hinc etiam constat, quàm sit difficilis creditu altera conditio: nam si illa cœcitas obedientiæ in hoc ponitur, vt obediens hoc iudicet sine examine, & sine sufficienti motiuo, perinde esse videtur, ac postulare ab aliquo vt videat sine lumine: quia sicut hoc fieri non potest, ita etiam in his, quæ fide humana iudicanda sunt, impossibile est iudicium ferre sine sufficienti discursu, & coniecturis. Eadémque vel maior difficultas est; si hęc cœcitas ponatur in iudicando esse rectum, & conueniens; imò & meliùs id quod præcipitur, sine vllo discursu, vel examinatione: est etiam hoc impossibile, nisi supponendo superiorem non posse errare, quod est erroneum. Et augetur difficultas, nam hinc nascitur periculum obediendi homini in eo quod Deo fortasse contrarium existit.

Obiectio generalis.

Prima obiectio cōtra prioré perfectionem.

Secunda.

Tertia cōtra 2. perfectionem.

Augetur difficultas.

3. Priusquam rem explicemus, & difficultatibus satisfaciamus, operæ pretium erit ostendere vtrāque partem propositam quoad loquendi modum, & quoad rem per illas intentam esse vsurpatam à sanctis Patribus, & in Scriptura sacra habere fundamentū. Nam quoad priorem partem, Christus ipse dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*: loquitur enim ad Apostolos, qui loco ipsius pastoralem curam habituri erant, & ita in eis ad omnes pastores animarum loquitur; & specialiter ad superiores religionum illa applicant Basilius in Constit. monast. cap. 23. & Bernard. de Præcepto, & dispensat. cap. 12. Antiochus Abb. hom. 38. de obedientia tom. 2. Bibl. sanct. & Sanctus Vincentius in tractat. de vita spirit. c. de obedientia; & alij infrà referendi. Præterea Paulus ad Coloss. 3. ad seruos sic loquitur; *Quodcunque facitis ex animo operamini, sicut Domino; & non hominibus, scientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Domino Christo seruite.* Et ad Ephes. 6. bis repetit, *sicut Christo, sicut Domino.* Præterea Basilius dict. c. 23. *Antistes* (ait) *personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum, & hominē.* Et in regulis breuioribus, reg. 38. *Quidquid contumaciæ*, inquit; *siue obedientiæ subditus adhibet, non aduersùs hominem, sed aduersùs Dominum adhibet, qui dixit: Qui vos audit*, &c. Fusiùs Bernardus dict. c. 12. *Ipsum quem pro Deo habemus, tanquam Deum in his, quæ apertè non sunt contra Deum, audire debemus.* Et iterum; *siue Deus, siue homo vicarius Dei, mādatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum.* Et in serm. de virtute obedientiæ, & eius gradibus, *Quidquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur, qui dicit: Qui vos audit.* Apud Ioannem Climacum in lib. de scala paradisi gradu 4. de obedientia, multa habentur, quæ hoc confirmant; notatione verò dignum est responsum cuiusdam sancti monachi, cuius obedientia ab Abbate tentata fuerat quodam speciali modo, quem ibi refert: & ait Climacus, *Non omisi ego quin senem illum tentarem. Itaque cùm eum postea interrogarem, quid astans cogitasset, Christi*, inquit, *imaginem Pastori imposui, neque ab illo hoc penitus præceptum exisse, sed à Deo existimaui: quare ô Pater Ioannes non coram mensa hominum, sed coram altari diuino me putans astare orabam, nullámque penitus malignam cogitationem aduersùs pastorem admittebam pro syncera in illum fide mea & charitate.* Alia sumi possunt ex gradu 31. qui est de discretione, ex quibus aliqua infrà referemus. Hinc etiā Cassianus de antiquis monachis refert, solitos fuisse *sic vniuersa complere, quæcunque fuerint à Præposito præcepta, tanquam à Deo sint cœlitus edita.* Et eandem tanquam obedientiæ regulam suis religiosis proposuit S. Benedictus in c. 5. suæ regulæ, & Bonau. 2. tom. Opusc. in speculo disciplinæ p. 1. cap. 4. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, sic accipiendum est, quasi præcipiat Deus.* Et in collationib. collat. 2. cap. 3. *Vt melius* (inquit) *valeas esse obediens, cogita semper quando vox præcipientis sonat in auribus tuis, quòd vocem istam, non tanquam ab homine audias, sed tanquam ab ipso Deo.* S. etiam Laurentius Iustinianus in Opuscul. 1. *Lignum vitæ*: 8. p. de virtute obedientiæ, cap. 6. *Quodcunque* (inquit) *fecerit obediens, operetur simpliciter, & ex animo, sicut Deo, & non hominibus.* Denique eodem modo loquuntur reliqui Doctores mystici, qui de rebus spiritualibus scripserunt, & de

Probatur tamen 1. perfectio authoritate.

Basil. *Bernard.* *Antioc. Ab.* *Vincent.* *Basil.* *Bernard.* *Ioan. Clim.* *Cassian.* *Reg. Ben.* *D. Bonau.* *Laur. Iust.*

Metaphrast. Surius. & de S. Niceta apud Metaphrastem, & Surium 3. Aprilis, ita loquitur Theostericus in oratione funebri, *Omnia* (inquit) *morum simplicitate, & sine hæsitatione aliqua, corde syncero faciebat; quæ verò à Præside ipso dicebantur, tanquam à Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem curiositatem, & hæsitationem abiiciens, fidem autem, ac certam persuasionem habens omnia exequebatur.*

4. Secunda quoque perfectio authoritate suadetur. Chrysost. De altero etiam loquendi modo, innumeræ sunt Patrum sententiæ adeò conformes cum verbis B.P.Ignatij, vt manifestum sit, vel ab eis illa sumpsisse, vel certè eodem spiritu, quo illi, fuisse loquutum. Et inprimis afferre possumus Chrysostomum hom.8. in Matt. qui mirum in modum laudat obedientiam S.Iosephi, qui Angelo præcipienti fugam in Ægyptum, nihil opposuit, nec curiosè aliquid interrogauit, *Sed libenter obediuit, & credidit, omnes tribulationes cum gaudio sustinendo.* Et eodem modo exaggeratur in Scriptura obedientia Abrahami Genes. 12. & 22. vt idem Chrysostomus prosequitur hom.31. & 47. in Genesim. Sed ne quis dicat Abrahã, & Ioseph. obediuisse Deo immediatè per Angelum præcipienti, consideret, quæ in præcedenti puncto adducta sunt, & audiat Basilium in Constit. monast. c.23. Basil. dicentem. *Imitanda est maximè Sanctorum obedientia, quam erga Deum illi adhibuerunt, si tamen proposito nobis eorum exemplo, eam fortasse rectè potuerimus explere.* Respondens verò illi tacitæ obiectioni subiungit. *Neque verò existimet quisquam, me causa formandæ erga antistites obedientiæ, elatiora quædam exempla proferre, eique quod Deo debetur officio, arroganter obedientiam aduersùs homines, audere conferre; neque enim ad hanc similitudinem inducendam mea sponte, sed diuinis literis inductus accessi; animaduerto enim, quid in Euangeliis Dominus dicat, cùm de obedientia aduersùs seruos suos adhibenda legimus sancire: Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit. Quod Apostolis dixit, intelligendus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores; id ex multis eisdémque certissimis diuinarum literarum testimoniis, manifestissimísque argumentis probari potest.* Et statim adiungit exemplum de Abrahamo, & postea similitudinem ouium, dicens. *Quemadmodum pastori suo oues obtemperant, & viam, quamcunque ille vult, ingrediuntur: sic qui ex Deo cultores pietatis sunt, moderatores suos sequi debent, nihil omnino ipsorum iussa curiosiùs perscrutantes, quando libera sunt à peccato.* Et tandem adiungit exemplum de instrumento artificis, quod sine vlla discussione, simpliciter se moueri sinit. Et sermone 2. de Instit. monach. circa finem, comparationem adhibet de obedientia fidei, & præceptorum Dei. Et in regulis fusiùs disputatis cap. 28. *De iudicij* (inquit) *periculo prorsus illum esse solicitum finito, qui imperat.* Et in eodem sensu dicit in Constit. monast. c.20. *Neque ab eo* (scilicet Prælato) *eorum, quæ sibi imperantur, rationem deposcat, nisi quid erit huiusmodi, quod ad salutem pertinens ignoretur: tunc enim id ea, qua par est modestia, ac reuerentia adhibitis, interrogare, & doceri licebit.*

5. Cassian. suffragatur. Præterea Cassianus dict. lib.4. cap.10. *Sine vlla* (inquit) *discussione festinant, vt nonnunquam etiam impossibilia sibimet imperata, ea fide ac deuotione suscipiant, vt tota virtute, ac sine vlla cordis hæsitatione ea perficere, & consummare nitantur, & nec impossibilitatem quidem præcepti, pro senioris reuerentia metiantur.* Et cap.24. inducit exemplum Ioannis qui iussu superioris, lignum aridum multo tempore irrigauit. Et subdit infrà, *Cúmque eius* A *sedulitatem tacitus senex singulis diebus exploraret, & videret eum simplici cordis affectu, mandatum suum, velut emissum diuinitus, sine vlla permutatione vultus, vel rationis discussione seruare, synceram humilitatis eius obedientiam comprobauit*; imò etiam refert Deum miraculo illam confirmasse. Et deinde alia exempla prosequitur vsque ad cap.29. Ac denique multa in eandem sententiam habet infra cap.41. & de Institutis renunc. lib.12. c.32. vbi post commendatam perfectionem obedientiæ, inquit; *Quod non aliter obseruari poterit, nisi quis non solùm se mortuum huic mundo, verùm etiam insipientem iudicarit & stultum, vniuersa, quæ sibi fuerint à senioribus imperata, sine vlla discussione perficiens, sacrosancta ea credens, ac diuinitus pro-* B *mulgata.* Item collat. 2. cap. 11. non tantùm de superiorum obedientia, sed etiam de sequendis vestigiis seniorum hoc dicit esse obseruandum; *vt neque agere quidquam noui, neque discernere nostro iudicio præsumamus, sed quemadmodum nos, vel traditio illorum, vel vitæ probitas informarit, in omnibus gradiamur.* Et infrà subiungit sententiam illam, quam B. Ignatius in sua epistola profert, *nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quàm cùm eum neglectis consiliis seniorum suo iudicio persuaserit, definitioníque confidere.* quam pluribus verbis repetit collat.18. cap.3.

Præterea D. Augustinus satis hunc modum 6. obedientiæ insinuat in loco sub initium superio- Item Aug. Hieron. &c. C ris capitis num.1. citato, apud Bonauent. in collationib. collat. 3. cap. 2. dum postulat, vt obedientia sit simplex, sine discussione. Et S. Hieronymus dict. epist.4. ad Rusticum, dicens, *Credas salutare quidquid ille* (id est, Præpositus) *præceperit, nec de maiorum sententia iudices, cuius officium est obedire, & implere, quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israël, & tace.* Et ex S. Benedicto dict. cap. 5. suæ regulæ vbi ait, religiosos non suo arbitrio ambulare, *sed alieno iudicio & imperio.* Quibus duobus verbis, obedientiam voluntatis, & iudicij indicare videtur, vt Smaragdus ibi notauit; quia etiam verbum illud S. Benedicti, *sine mora, sine murmuratione*, exponit, id est, sine discussione. Quod apertiùs exposuit D idem S. Benedictus in cap. 68. Regulæ, vbi non solùm in rebus grauibus, sed etiam in impossibilibus, cum humilitate, & mansuetudine dicit suscipiendum esse præceptum: permittit autem causas, cur impossibile appareat, superiori aperire. Si autem superior sua sententia perstiterit *subditus* (inquit) *pro certo habeat illud sibi conueniens & cum charitate & spe diuini auxilij obediat.* Atque ita veram obedientiam, quam à Benedicto didicerat S.Gregorius lib. 14. in 1. Regum, cap.40. S Gregor. ante medium, *Vera* (inquit) *obedientia nec Præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit, quia qui omne vitæ suæ iudicium maiori subdidit, in hoc solo gaudet si quod sibi præcipitur operatur: nes-* E *cit enim iudicare, quisquis perfectè didicerit obedire; quia hoc tantùm bonum putat, si præceptis obediat.*

Eodem modo de hac obedientia sensit Ber- 7. nardus lib. de Præcepto, & dispensat. cap. 13. Item Bern. *Perfecta* (inquit) *obedientia legem nescit*, vsque ad illud, *Ad omne quod iniungitur spontanea vigore liberalis, alacrísque, animi modum non considerans, in infinitam libertatem extenditur.* Et infrà, *Imperfecti cordis, & infirmæ prorsus voluntatis indicium est statuta seniorum studiosiùs discutere, hæsitare ad singula, quæ iniunguntur, exigere de quibusque rationem, & malè suspicari de omni præcepto, cuius*

causa latuerit, neque vnquam libenter obedire, nisi cùm audire contigerit, quod fortè libuerit; aut cùm non aliter licere aut expedire monstrauerit, vel aperta ratio, vel indubitata authoritas. Et serm. 1. de conuersione S.Pauli de imperfectis obedientibus ait, *Discernunt, & indicant eligentes in quibus obediant imperanti, imò in quibus præceptorem suum ipsorum necesse est obedire voluntati.* Et infrà circa illa verba, *Apertis oculis nihil videbat. Voluntaria* (inquit) *simplicitas, & Christiana commendatur mansuetudo, fœlix cœcitas, qua malè quidam illuminati in præuaricatione, tandem in conuersione salubriter illuminantur.* Et in epist. seu lib. de vita solitaria ad fratres de Monte Dei. *Perfecta* (inquit) *obedientia maximè in incipiente indiscreta; hoc est, non discernere, quid, vel quale præcipiatur, sed ad hoc tantùm niti, vt fideliter, & humiliter fiat, quod à maiori præcipitur.* Et infrà, *Stultus fiat, vt sit sapiens, & hac sit omnis eius discretio, vt in hoc nulla sit ei discretio: hæc omnis sapientia eius sit, vt in hac parte nulla eius sit.* Et ibidem comparat nouitium cœco, qui ducem sequitur, à quo manu trahitur. Et in tractat. de Ordine vitæ grauiter reprehendit religiosos, qui *seniorum iussa diiudicant, & non potiùs venerando exaltant.* Et serm.2.in festo S.Andreæ, *si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto non obedimus.* Et infrà, *vis audire perfectæ obedientiæ formam? venite post me. At illi nihil omnino diiudicantes, aut hæsitantes, non soliciti, vnde viuerent, non considerantes, quomodo rudes homines; & sine literis, prædicatores fieri possent, nihil denique interrogantes, sine mora relictis retibus, & naui sequuti sunt eum.*

8. Præterea S. Ioannes Climacus loco suprà citato in num.3. sic obedientiam definit. *Obedientia est inexaminatus, atque indiscussus motus, spontanea mors, vita curiositate carens, tuta nauigatio, securum periculum, confectum dormiendo iter. Obedientia est sepulchrum voluntatis, nihil discernit, nihil resistit.* Item ibidem, *Obedientia est discretionis depositio inter diuitias discretionis.* Et infrà, *Cùm pietatis, & obedientiæ studium fuerimus ingressi, minimè iam institutorem nostrum in aliquo penitus iudicare licet.* Et inferiùs, *Dominus*, inquit, *illuminat cæcos* (Psalm. 145.) *obedientium oculos ad contuendas Magistri virtutes, idémque eos excæcat, ne defectus videant.* Et in epistola, quam illi operi præmittit, sic inquit idem Climacus, *Patres nostri, veracísque scientiæ magistri obedientiam definiunt in his rebus, quæ supra vires sunt, nihil discernendo, obtemperare præcipientibus.* Et gradu 31. de Discretione in 2. p. illius. *Quicunque*, inquit, *voluntatem Christi addiscere volunt, suam priùs voluntatem studiosè mortificare debent, deinde verò fide atque innocua simplicitate orantes, Patrúmque, siue fratrum animas summa cordis humilitate, ac sine cogitationum hæsitatione interrogantes, quæ illi consulunt tanquam ex Dei ore suscipiant.* Et infrà, *Neque enim est iniustus Deus, vt animas decipiat, quæ super fidem, & innocentiam proximi consilio, atque iudicio humiliter submiserint. Et si enim irrationabiles, ac muti illi fuerint, à quibus petimus, is tamen qui loquitur, immaterialis est, atque inuisibilis; ingenti humilitate pleni sunt, qui dictam regulam nihil hæsitantes sequuntur.*

Item Climacus.

9. Eandem doctrinam habet S. Nilus in lib. Ascetico col.10. in tom.5. Bibliothecæ, vbi veros, ac perfectos obedientes comparat inanimatis corporibus, & materiæ, quæ artifici ad operandum proponitur: quia in corpore inanimi facit homo quidquid vult, illo nihil repugnante, &

Item Nilus, Dorotheus, &c.

A artifex in materia propriam artem ostendit, & nihil ab ea impeditur. *Ita* (inquit) *magister spiritualis in discipulis suis virtutis scientiam exprimit, obedientibus illis & nihil prorsus aduersantibus: qui enim curiosus est in explorandis consiliis præceptoris, quique sedulus examinat, & expendit ea, quæ ab ipso præcipiuntur, is sibi ipse, quominus progrediatur, atque proficiat est impedimentum: quod enim conueniens, & consentaneum ab imperito iudicatur, non verè conueniens & consentaneum est apud artificem; horum enim iudicia sunt contraria, artifex vtitur scientia; artis ignarus coniectura: porrò coniectura rarò assequitur veritatem.* Quod declarat exemplo nauigantium, qui gubernatori nauis obtemperant

B quamuis coniecturæ aliud suadere videantur; & concludit; *Sic igitur qui salutem animæ suæ aliis crediderunt, omissis propriis opinionibus, & coniecturis, periti rectoris arti cedant, & scientiam illius cogitationibus suis anteponant.* Similiter S. Dorotheus tractat. de vita rectè, & piè instruenda doctrina; seu serm. 1. in fine tom. 2. Bibliothecæ, huius obedientiæ meminit, quam indiscretam appellat, dicens, *Vos autem omnino fratres adhuc expertes video huiuscemodi obedientiæ indiscretæ ne nosse quanta eius sit requies.* Et infrà: *Assuescat seipsum post Deum Patri dedere, atque ab eo nulla in re postmodum dissentire, sed omnia ipsius arbitrio faciat ea fide ac certitudine, ac si Deo in cunctis, non homini pareret.* & alia habet in serm. 5. Item Cæsarius Arelaten.

C tom. 2. Bibliothecæ in hom. 8. ad monachos. *Quidquid tibi*, inquit, *à senioribus fuerit imperatum accipe tanquam de cœlo, sicut de ore Dei prolatum; nihil reprehendas, nihil discutias, in nullo penitus murmurare præsumas, totum iustum, totum sanctum, & vtile iudica, quidquid tibi à Prælato videris imperari.* Sic etiam in eodem 2.tom. dixit Antiochus Abbas hom.39. *Sana obedientia est, qua quis persuadetur, & obedit citra vllam dubitationem. Obedientia renuntiatio & propriæ voluntatis, nulla non sui parte perfecta, quæ solo moderatoris sui nutu, ad quiduis operandum nihil turbulentè mouetur.* Laurentius etiam Iustinianus in citato lib. de obedientia, cap.6. post primum gradum obedientiæ, qui est libenter obedire, addit secundum, qui est obe-

D dire simpliciter, id est, (vt declarat) *nullas mouendo quæstiones vnde hoc veniret, quis hoc dederit consilium*, &c. Et huc spectat, quod Sancti annotarunt interrogationem illam, *Cur præcepit vobis Deus?* à dæmone primùm factam esse; & Euam reprehendunt, quòd non statim illam auersata fuerit. Chrysost. homil.16. in Genesim, Bern. ser. de S.Andrea.

Præterea S. Bonauent. in suis Opusculis sæpè hoc genus obedientiæ docuit: nam tom. 2. p. 1. cap. 4. *Illum*, inquit, *optimum dixerim obedientiæ gradum; cum eo animo opus iniunctum recipitur quo, & præcipitur, cùm ex iubentis pendet intentio exequentis, nunquam de maiorum sententia iudicent, quorum officij est obedire.* Et in 2.p. principali cap.3. 10.

Item Bon.

E *Obedientiæ se toti subiiciant.* Et infrà: *Credant salutare quidquid ille præceperit. Perfecta obedientia est (in incipiente maximè) indiscreta, id est, non discernere, quid vel quale præcipiatur, sed tantùm ad hoc niti, vt fideliter, & humiliter fiat quod à maiori præcipitur: securè per omnia obeditur vbi contra Deum nihil præcipitur.* Et in Regula Nouitiorum cap. 13. hæc verba refert ex Gregorio, *Non licet subditis discernere, sed statim simpliciter obedire.* & in Stimulo diuini amoris, p. 2. cap.11. agens de perfecta obedientia priorum religiosorum, subdit, *Non enim sicut moderni nunc, ipsi tunc librabant hoc melius esse illo;*

illo; hoc securius, hoc laudabilius, hoc facilius, sed cuncta, quæ cernebant esse prælatorum suorum beneplacita voluntatis, dummodo non essent contra Deum, quantumcunque ardua, ac vilia forent, auiditate maxima adimplebant. Et statim adducit exempla Mauri, qui iussu sancti Benedicti super aquas discurrit, ex Gregorio 2. Dialogo cap. 7. & alterius, qui iussus à superiore, leonem cœpit, & traxit. Item adducit exemplum Ioannis, quod suprà ex Cassiano retulimus. & in vita S. Francisci cap. 6. refert S. Franciscum verum obedientem, similitudine corporis mortui explicasse. *Nam tolle*, inquit, *corpus exanime, & vt placuerit pone, videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non reclamare dimissum. Quòd si statuatur in cathedra, non alta, sed ima respiciet; si collocetur in purpura pallescit. Sic autem verus obediens est, qui cur dimoueatur, non diiudicat vbi locetur, non curat vt transmutetur, non instat euectus ad officium; solitam tenet humilitatem plus honoratus, plus reputat se indignum.* Multa etiam habet idem Bonau. 1. tom. Opuscul. in Pharetra lib. 2. c. 43. & 44.

Refertur in vitis Patrũ 2. p. lib. de obedientia.

11. Denique veritatem hanc non prætermisit S. Thomas, sed breuiter ac dilucidè explicauit in 1. 2. q. 13. art. 5. vbi tractat, an electio possit esse de re impossibili, & in 3. argum. obiicit; quia S. Benedictus in regula statuit, vt licèt superior aliquid impossibile præcipiat, subditus tentet illud implere. Et respondet, hoc ideo dicit, *quia an aliquid sit possibile, subditus non debet suo iudicio discernere, sed in vnoquoque iudicio superioris stare.* Quibus verbis tacitè exponit, quomodo accipienda sint consilia Sanctorum, quando dicunt, etiam in rebus impossibilibus obediendum esse, scilicet, vel vbi impossibilitas non est euidens, vel certè vt homo incipiat, & faciat quod in ipso est, donec vlteriùs progredi non possit: nam interdum Deus aperit viam, vt perficiatur, quod in principio impossibile videbatur, vt in sequentibus latiùs explicabimus. Huc accedit quòd sanctus Antoninus 4. p. tit. 5. cap. 11. §. 2. secundum gradum obedientiæ ponit, *sine discussione obedire.* Et id prosequitur eodem ferè modo, quo Bonau. & Laurentius Iustinianus supra. Multa etiã de hac perfectione scripsit Humbertus S. Generalis ordinis Prædicatorũ in ep. ad Fratres suos c. 5. 6. & 9. vbi ab eis requirit obediẽtiam simplicem, sine discussione, & alia multa habet, quæ hoc ipsum declarant. Sic denique dixit Abulensis in cap. 17. Genesis in fine, *Verus obediens moras nescit, nec de agendo deliberat cùm mandatum fuerit; sicut verus moralis nihil in agendo moratur postquam consiliatus fuerit, vt ait Arist. 6. Ethic. c. de Eubulia. Eundem locum habent obedientia, & eubulia, quia sicut post consilium perfectum, nihil manet, nisi operari, ita proposito præcepto obediendi, solùm operatio sequitur.* Vbi particula *solùm* non excludit voluntatem, vt per se notum est; excludit ergo nouum consilium; nouúmque examen de rei conuenientia, vt ex ipsa proportione, quam adducit, manifestè constat, éstque optima ad explicandum quomodo consilium, & iudicium superioris debet reputari à subdito, vt sibi sufficiens, in quo consistit punctum illius obedientiæ, quæ cœca appellatur.

Denique D. Thom. Ant. &c.

Qua ratione voluntas pendeat ab intellectu ad actus studiosos exercendos.

12. Ex his ergo satis constat, doctrinam quam de perfectione obedientiæ ex parte intellectus Societas profitetur, non esse nouam, sed antiquissimam, nec singularem, sed communissimam, maximáque authoritate fundatam. Superest vt verum sensum, & vsum eius declaremus. Supponimus autem obedientiam formaliter perficere voluntatem, est enim virtus moralis, & pars iustitiæ, vt ait D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 2. virtus autem moralis, & præsertim iustitiæ, perfectio voluntatis est. Vnde est illud Gregorij 35. moral. cap. 12. quòd *per obedientiam propria voluntas mactatur.* Est enim voluntas potentia mouens reliquas omnes facultates ad exercitium liberum suarum actionum, & ideo libertas proximè, ac formaliter est in actibus elicitis ab ipsa voluntate; in actionibus verò aliarum facultatum, solùm per denominationem ab illis. Propria autem obedientia solùm inuenitur in actibus liberis, & ideo formaliter ac proximè est perfectio voluntatis, vt mouentis alias potentias, ad exequenda opera præcepta. Hinc verò fit, eo modo quo pendet voluntas ab intellectu in suis actionibus, ita etiam pendere perfectionem obedientiæ à perfectione intellectus. Pendet autem voluntas ab intellectu, tanquam à dirigente, & illuminante, seu proponente obiectum. Vnde quo intellectus hoc munus exercuerit circa bonum aliquod honestum, eo per se loquendo voluntatis actio erit etiam perfectior, saltem quantum est ex parte intellectus. Ita ergo cum proportione in obedientia contingit.

Prima suppositio seu notatio. D. Thom.

D. Gregor.

13. Est autem vlteriùs obseruandum, perfectam motionem, & directionem intellectus, duo requirere, scilicet perfectam attentionem, seu considerationem boni prosequendi, & remotionem omnis cogitationis, quæ possit voluntatem remouere, aut impedire ab affectu, seu prosequutione illius boni. Quæ duo adeò necessaria sunt ad liberam, ac perfectam motionem voluntatis, vt efficaciam diuinæ gratiæ excitantis soleant maximè Theologi explicare per hæc duo, scilicet immittere sanctam, & supernaturalem cogitationem accommodatam, & impedire ne cogitationes insurgant, quæ cogitationem priorem, aut efficaciam eius, possint minuere, aut omnino euertere. Et ratio sumi potest partim ex imperfecta capacitate intellectus nostri ob quam pluribus distractus cogitationibus, minus intentus, vel constans est in singulis, partim ex imperfectione voluntatis, quæ etiam retardatur, vel ex imperfecta consideratione intellectus, vel ex diuersis affectibus simplicibus, qui in ea insurgunt, quando intellectus variis discursibus agitatur. Vnde sicut actio peccaminosa voluntatis, partim consurgit ex consideratione praui obiecti, partim ex boni inconsideratione, ita seruata proportione, recta motio voluntatis per se requirit conueniens iudicium boni prosequendi, per accidens verò remotionem omnium cogitationum, quæ possunt affectum illum impedire. Et ex vtroque capire potest esse maior, & minor perfectio. Ex parte quidem iudicij, tum in maiori attentione, seu intensione actus: tum maximè in altiori consideratione obiecti proponendo illud sub excellentiori motiuo, & honestate: ex parte autem priuationis, seu carentiæ iudicij, vel cogitationis impedientis, tanto erit maior perfectio, quanto priuatio illa maior fuerit. Hæc ergo quæ in generali declarata sunt, ad obedientiam cum proportione sunt applicanda, & in illis duabus locutionibus, quas proposuimus, sunt intenta.

Secunda.

Qua

Qua ratione ad perfectionem obedientiæ pertineat in superiore præcipiente Deum considerare, eique vt Deo obedire.

14. *Ad authoritates significantes superiorem vt Deum suspiciendum.*

Primò ergo meritò postulatur ad perfectam obedientiam consideratio Dei in superiore, & apprehensio præcepti eius, ac si à Deo egrederetur, per hæc enim non postulatur à religioso falsa apprehensio, vel existimatio erga superiorem, vel mandatum eius, sed solùm eleuatio mentis ad considerandam supremam rationem, ac motiuum, propter quod obediendum est; quod est diuina voluntas, & authoritas. Quod satis declarauit B. P. Ignatius in citata epistola, cùm dixit obedientiam esse holocaustum, quo totus homo sine vlla prorsus imminutione, conditori suo, ac Domino per manus ministrorum, in charitatis igne immolatur. Item cùm ibidem dixit, *Christum Dominum in superiore quolibet agnoscere studeatis, in eòque diuinæ Maiestati obedientiam, ac reuerentiam summam cum religione præstare.* Item quod ait, *Nunquam intueantur personam ipsam cui obediunt, sed in ea Christum Dominum cuius causa obediunt.* & similia habet in cæteris locis citatis. Nihil ergo præter vel contra rationem virtutis per hanc admonitionem consulitur: nam qui sic obedit, non iudicat superiorem esse Deum, sed repræsentare Deum, quatenus vicem eius gerit; quod verissimum est; nam de omnibus magistratibus dixit Paulus esse Dei ministros, & ab illo habere potestatem, ad Roman. 10. ergo à fortiori id verum habet in prælato religionis. Neque etiam iudicat præceptum superioris esse diuinum, id est, à Deo ipso immediatè latum, cùm euidens illi sit hominem esse qui præest: sed iudicat rationem obediendi esse diuinam, scilicet voluntatem ipsam Dei, quæ impletur, cùm impletur superioris voluntas, & esse debet prima ratio obediendi. Item in religioso est alia peculiaris ratio diuini cultus, quam in sua obedientia intueri debet: quia per speciale votum illam Deo consecrauit. ob hanc ergo causam æquiparatur quodammodo præceptum Prælati, ac si esset latum immediatè ab ipso Deo: nam licèt hoc propter propinquiorem habitudinem ad Deum, maiori quadam sit reuerentia dignum, & respectu hominum sit etiam immutabilius: nihilominus, quantum ad formalem rationem obediendi, si perfecto modo fiat, quandam habet æqualitatem. Quo sensu dixit Bern. in citato Opusc. de Præcepto, & dispensatione, quem imitatur Bonauentura in speculo discipl. p. 1. cap. 4. *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Et ibidem exaggerans Bernardus obedientiam, & reuerentiam Prælatis debitam, *Quos sibi Deus* (inquit) *æquare quodammodo, in vtraque parte dignatus, sibimet imputat illorum, & reuerentiam, & contemptum.* Potest hoc declarari exemplo latriæ, quæ eadem in Christum, & imaginem eius fertur: quia Christus in imagine adoratur, & ob eandem Christi excellentiam, imago Christi coadoratur.

D. Bernar. *D. Bonau.* *Exemplum.*

15. *Ad authoritates significantes superiorem non esse cogitandum vt errori obnoxium.*

Neque etiam qui sic obedit, iudicat, aut existimat, non posse decipi, aut errare superiorem, vel ex ignorantia, vel ex malitia, nihil enim horum ad prædictam considerationem intellectus necessarium est; neque à citatis autoribus, neque à B. Ignatio aliquo in loco insinuatum est. Non

A enim sine causa, sæpius expressè addidit illam conditionem; *vbi peccatum non cerneretur*, vt dicit 3. p. cap. 1. §. 23. vel *vbi definiri non possit aliquod peccati genus intercedere*; vt dicit 6. p. c. 1. §. 1. & in epist. inquit, hanc rationem obedientiæ tenendam esse *omnibus in rebus, quæ cum peccato manifestè connexa non sunt.* Hæc enim adiectio *manifestè* supponit superiorem posse errare, aliquid illicitum præcipiendo. Si enim hoc non esset possibile, impertinens esset illa exceptio cùm in legibus diuinis addi non possit, quia fieri nequit, vt Deus mali aliquid præcipiat. Quòd si supponitur superiorem posse præcipere aliquod malum, eadem ratione supponitur posse id facere non tantùm ex ignorantia inuincibili, sed etiam B ex culpabili negligentia, vel etiam ex prauo affectu. Quia sicut non habet priuilegium speciale, vt errare non possit; ita neque vt non possit esse negligens, aut habere prauum affectum: neque aliud potuit venire in mentem alicuius cordati hominis. Vnde B. Ignatius in dicta epistola fatetur, *Superiorem esse obnoxium erroribus, atque miseriis, non tamen ita esse inspiciendum, sed vt Christi ministrum à quo sperandum est ipsum illuminaturum, & adiuturum, vt rectè nos ducat, & gubernet.* Qui ergo in suo superiore Christum considerat, non statim absolutè supponit ipsum non posse errare, sed solùm facta illa hypothesi, quod malum non præcipiat, nec tale aliquid in ipso præcepto appareat, pro certo habet, & iudicat, sibi non er- C rare: quod in citatis verbis expressè dixit Bernardus, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, quàm si præcipiat Deus.* Hoc autem obedientis iudicium temerarium non est, sed sufficienti authoritate, & ratione fundatum. *Bernard.*

16. *Proximæ doctrinæ amplior enucleatio.*

Quod vt amplius explicetur, vulgaris distinctio *certitudinis*, præ oculis habenda est. Alia est enim certitudo speculatiua, alia practica. Prima sumitur ex conformitate ad rem; alia ex conformitate ad affectum operantis; & ad principia, per quæ moueri debet. Prior ergo certitudo non est necessaria ad obedientiam, quantumuis perfectam, non solùm circa vtilitatem rei præceptæ ad finem à superiore intentum, verùm etiam ne- D que ad honestatem. Duo enim possunt venire in dubium, quando superior aliquid præcipit. Primùm an sit vtile, vel conueniens, quod præcipitur secundùm artem vel humanam prudentiam iuxta materiam præcepti: vt, v. g. an esset vtile vel inutile rigare lignum aridum: an expediat studere, aut aliud agere, & similia. Atque in his dubiis clarum inprimis est, non oportere ad honestatem obedientiæ, illa discernere, vel diiudicare, nisi quando contigerit, ex resolutione talis dubij pendere honestatem actionis. Deinde etiam ad perfectionem obedientiæ necesse non est, pro certo iudicare, quod non est certum; id est, medium, quod præcipitur esse vtile ad finem, qui intenditur: nam cùm prudentia E superioris in hoc falli possit, & res alias non sit subdito euidens, ferre tale iudicium firmum, vel est impossibile, vel certè imprudens. Perfectio ergo, quæ in hoc postulatur, solùm est, vt quando non est euidens, rem esse inutilem, vel incommodam fini intento, subditus se sinat authoritate superioris duci, etiam quoad iudicium se superiori conformando ex fide quadam humana, quæ tamen aliquo modo fundetur in spe diuinæ prouidentiæ erga superiorem. Quia verò hoc non obstante occurrere possunt rationes, quæ

Quo pacto se geret subditus in dubio de vtilitate præcepti.

quæ in contrarium vrgeant, ideo non excludit perfectio obedientiæ, quin hæ proponantur superiori, pura intentione procedendo, non ex affectu se excusandi ab onere præcepti, sed ex desiderio, vt quod magis expedit ad finem intentum à superiore fiat. Quòd si tandem, non obstantibus rationibus, etiamsi subdito euidentes appareant, superior in suo præcepto persistat, cùm non sit contra honestatem faciendum est. Quod vt perfectè fiat, non oportet tunc iudicare rem esse vtilem, sed solùm, subdito esse vtile illam aggredi, & facere quantum possit. Et hæc est certitudo practica, quæ non repugnat cum priori dubio speculatiuo, vt per se notum est. Vt autem hæc certitudo practica constantior sit, & consequenter obedientia promptior, est optimum consilium non discutere conuenientiam rei in se, sed suspendere iudicium, quoad fieri possit, circa talem discussionem, & iudicare quod præcipitur melius esse.

17. Quo item pacto in dubio de honestate. *Cordub. Adrian. Sot. Syluest.*

Secundò potest venire in dubium, an sit licitum nécne, id quod præcipitur. De quo multa dicunt Doctores in materia de conscientia, præsertim Corduba lib.3. Quæstionarij quæst.7. & sequentibus, & attingunt Adrianus quodlib.2. Soto Opusc. de legendo secreto memb.3. q.2. Sylu. & Summistæ verb. *Obedientia*, & verb. *bellum*, & nonnulli ex scholasticis in 2.d.39. & nos in tom. de Legib. & tract. de Charitate disp.13. de bello sect. 6. à num.8. & in materia de conscientia, & latè Sanches lib.1. Decal. cap.10. *Sanch.* Breuiter tamen aduerto, duobus modis posse dubitare de honestate rei præceptæ. Priori modo antecedenter (vt sic dicam) dubitando de re ipsa, quæ præcipitur secundùm se, & separata à præcepto superioris. Posteriori modo etiam consequenter, seu facta compositione præcepti, dubitando an non obstante præcepto liceat id facere, seu (quod perinde est) an liceat obedire in tali materia.

Si practicũ sit dubium prius deponẽdũ quàm obediatur.

Hoc posterius dubium est practicum, & ideo illo durante certum est non licere tale opus facere: quia operari cum conscientia practicè dubia, nunquam licet, propter periculum cui homo se exponit ita operando. Vt ergo obedire liceat, necesse est tale dubium practicum deponere, & firmiter iudicare, non obstante priori dubio antecedente, seu de opere ipso secundùm se, licitum esse obedire, illud exequendo; sic enim prius dubium manet purè speculatiuum, quia non est proxima regula operationis, sed deponitur ex aliis principiis, & formatur certa conscientia.

18. Sufficiat ne iussio superioris ad deponendũ quodlibet dubiũ speculatiuum de honest. rei præceptæ. Pars affir. suadetur authori. *Bern.*

Quod autem in præsenti explicare oportet, est, an supposito priori dubio antecedẽte authoritas prælati præcipientis sit sufficiens; possítque pro regula generali assignari ad deponendum illud dubium, & formandam conscientiam, *quòd obediendum sit*; partem enim affirmatiuam videntur docere Patres. Nam Bernardus in lib. de Præcepto, & dispensatione, sic inquit, *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit certum displicere Deo, haud secus accipiendum est, ac si præcipiat Deus.* Vbi exponendo negationem illam, *non sit certum:* non requirit vt positiuè sit certum: vnde licèt sit dubium, iuxta dictam regulam, obediendum erit; quia tunc non est certum displicere Deo. *Bonau. Humbert.* Et eandem regulam eisdem verbis vsurpauit Bonauentura in speculo disciplinæ p.1. cap.4. Et Humbertus S. Generalis familiæ Dominicanæ lib.5. de Eruditione religiosorum p. 1. cap. 1. *Obedientia* (inquit) *hominum de Dei placito certificat; nisi enim apertè sit malum, quod à superiore præcipitur,* A *sic accipiendum est, ac si à Deo præciperetur.* Vbi illud verbum, *apertè*, ponderandum est. Sumitur etiam ex Augustino lib. 22. contra Faustum cap. 74. & 75. *August.* & refertur in cap. *quid culpatur* 23. q.1. vbi ait milites rectè obedire Principi bellum præcipienti, quando de iniustitia belli eis non constat. Denique hac etiam regula videtur vsus B.P. N. Ignatius 3. p. Constitut. cap. 1. §. 23. dicens, *In omnibus rebus vbi peccatum non cerneretur.* quod explicans 6. p. cap. 1. dicit, *In omnibus rebus ad quas potest obedientia cum charitate se extendere.* Vbi in declaratione lit. B. dicitur, *Huiusmodi sunt illa omnes, in quibus nullum manifestum est peccatum.* Et simili modo loquitur in epistola de obedientia.

19. Arguitur pro parte negat.

B Contra hanc verò doctrinam facere videtur, quia nulla sufficienti ratione fundata est; & alioqui nullum est præceptum diuinum, quod obliget ad præferendam authoritatem superioris omnibus rationibus, quæ dubium mouere, seu fundare possunt; neque id videtur consentaneum rationi. Nam cùm superior ipse quantum ad iudicium circa materiam sui præcepti, an aliàs sit licita, nécne, non diuinam, sed humanam tantùm authoritatem habeat, vinci potest; vel maiori authoritate doctiorum, & fortasse sanctiorum, vel per efficaciam rationis, vel textus aut legis superioris prælati: ergo non potest indistinctè illa regula prudenter acceptari.

20. Authoris resolutio.

Dicendum verò est, prædictos Sanctos moraliter C esse loquutos, & ideo tradidisse illam regulam, quæ rectè explicata, vel generalis est; vel tam raram, & extraordinariam patitur exceptionem, vt moraliter absolutè statui possit. Explicatur, quia vel dubium est negatiuum; scilicet, quia subditus nec positiuam habet rationem vt iudicet malum esse, quod præcipitur; neque etiam vt credat esse bonum, & honestum, secluso præcepto; vel potest esse dubium positiuum, id est, ortum ex positiua authoritate, vel ratione in contrarium.

Explicatur quando dubium est negatiuum.

In priori dubio generatim, & sine vlla exceptione, verum est præceptum superioris sufficere, vt subditus illi innixus, certò iudicet, sibi licere, quod præcipitur, quia in illo casu etiam præceptum obligat, cùm superior exi- D gat ius suum, & in dubio, *melior sit conditio possidentis.* Item quia aliàs esset moraliter impossibilis obedientia, si vnicuique subdito in particulari, priùs persuadendum esset; iustum esse, quod præcipitur. Et hoc maximè videtur intendere Augustinus in dict. cap. *quid culpatur.* ibi, *si quod iubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel vtrum sit, certum non est.*

D. August. Iuxta hanc partem dubij nega. satisfit Patribus in n.18. citatis.

Atque hic modus obedientiæ maximè locum habet in religiosis, quoad actiones, vel omissiones, quæ per se malæ non sunt; dubitari autem potest, an religiosis sint honestæ, & sæpiùs, an conferant ad illorum perfectionem: nam in his standum semper est iudicio & præcepto superioris; quando euidenter non constat ipsum errare, vel ex falsa E præsumptione procedere, & hoc sensu dicunt Patres citati, præsertim Basilius in epistola ad Canonicam, & Cassianus collat.4. cap. 20. *Basil. Cassian.* non minus esse obediendum prælato præcipienti refectionem, quàm præcipienti ieiunium, & præcipienti otium, aut somnum, quàm præcipienti laborem, aut vigiliam; quia licèt priora iussa ex se non ita honesta, vel vtilia appareant, sicut posteriora, obedientiæ subiectio confert illis sufficientem honestatem. In hoc etiam sensu dicunt interdum Patres: Quidquid voluntate sua religiosus agit etiamsi bonum esse illud iudicet,

D. Basil. iudicet, illi bonum non esse, neque vtile; *imò esse furtum, & sacrilegium*, ait Basilius in sermone de Abdicatione rerum, & serm. 2. de Institutione monachorum, circa finem, & regul. 60. ex breuioribus. *Nec ea* (inquit) *quæ ex suo genere bona sunt ex proprio arbitrio geri conuenit.* Vbi etiam in religioso hoc sine culpa non fieri significat, dicens, *culpam suam agnoscere debet, qui huiusmodi est, quòd sua sponte constituere aliquid ausus fuerit, cuiuscunque omnino generis illud sit.* Hæc enim, & similia intelligenda sunt, quando illud, quod aliàs bonum apparet, contra voluntatem superioris fit, vel quia ab ipso specialiter prohibetur, vel quia ex regula non permittitur fieri, sine consensu eius; nam præferre iudicium suum vel regulæ, vel voluntati superioris, propter bonitatem, quæ in obiecto, vel actione apparet, in religioso reprehensibile est. Quòd autem in hoc sensu loquatur Basilius, patet, nam statim subdit, rescindendum esse quidquid præter preceptum superioris statutum sit: affértque exemplum de Petro, qui resistebat Christo volenti lauare pedes eius. Ratio etiam id ostendit, quia vbi opus aliàs bonum, regulæ, aut obedientiæ non opponitur contrariè, quanuis careat motione eius, non ideo malum est; quia non est illa circunstantia necessaria ad omnem actum virtutis, etiam in viro religioso, quanuis, cæteris paribus, talis actio minùs perfecta sit. Quoties ergo in materia obedientiæ positiuè non apparet malitia, nec certò, nec probabiliter, quanuis nec de honestate constet, obediendum est etiam omittendo, quod aliàs constat bonum esse, quando non constat omissionem ipsam malam esse.

21. *Explicatur eadem resolutio quādo dubium est positiuū.* Quando verò dubium est positiuum, necessarium est expedire rationes, vel auctoritates, quæ dubitare cogunt, an id quod superior præcipit, honestum sit, siue tale dubium oriatur circa factum, vt, v. g. an reuelatio talis peccati sit formalis detractio, & infamatio proximi, nécne; vel an tale factum fuerit homicidium, nécne; & consequenter, an ex illo contracta fuerit excommunicatio; siue oriatur dubium ex iure, vt an liceat nunc comedere, quando præceptum ieiunij obligare videtur; vel hoc facere, quando aliàs obligat præceptum audiendi sacrum, &c. Hoc enim conuincit obiectio facta. Quando autem rationes, aut motiua talia sunt, vt rem faciant dubiam, & non certam, necesse est, vt sint tantùm probabilia, & non euidentia. Considerare ergo oportebit, an secluso præcepto, res sit vtraque ex parte probabilis; & tunc generaliter verum erit adiuncto præcepto obediendum esse, quia cùm vtraque pars supponatur esse probabilis, adiuncta ratione obedientiæ, pars illa eligibilior fiet. Nec distinguendum existimo de maiori, vel minori probabilitate: quia iuxta communem doctrinam, per se licet practicè sequi opinionem probabilem circa honestatem actus, relicta probabiliori. Ergo multo magis hoc licebit, adiuncta obedientiæ ratione: nam moraliter loquendo non potest ille excessus probabilitatis tantus esse quin meritò prætermittatur, propter virtutem obedientiæ, præsertim quia ipsa auctoritas superioris probabilitatem alterius partis multum auget. Si autem contingat, secluso præcepto, ita esse probabile actum, de quo agitur, esse malum, vt oppositum, nec probabile sit; tunc non potest res vocari dubia, esto

A non sit omnino euidens, sed humano modo certa; quia vix possunt homines consequi certiorem rerum cognitionem, præsertim in rebus practicis, & moralibus. Et ita existimo Patres superiùs citatos huiusmodi cognitionem comprehendere, quoties dicunt obediendum esse in omnibus quæ non constat, aut certum non est displicere Deo: nam in eo casu satis constat, satísque certum est, & ideo licèt verum sit, stante illo iudicio non debere subditum obedire; nihilominus regula illa rectè intellecta generaliter, & sine exceptione vera est. *Iuxta hanc parté dubij positiui satisfit eisdé Patribus in num. 18.*

Addo verò, etiam in eo casu considerandum esse, an materia illius obedientiæ iudicetur illo modo intrinsecè mala, vel solùm ex iure B aliquo positiuo. Nam in priori casu generaliter verum est obediendum non esse, in posteriori autem vlteriùs considerandum est, an superior præcipiens possit in tali iure dispensare; nam si hanc potestatem habeat, & non ex ignorantia præcepti ecclesiastici, v. g. contrarium præcipiat, præsumendus est dispensare: nec facile iudicandum est, sine causa, & inualidè id facere, nisi euidenter id constet; quod frequenter, ac moraliter loquendo, vix potest accidere. Aduerto etiam, aliquando talem posse esse actum, vt seclusa obedientia iniungente alium actum, sit necessarius ad honestatem morum, non solùm ex positiuo iure, sed etiam ex naturali, & nihilominus quòd eius necessitas C cesset interueniente obedientia, & præcepto hominis, vt ex charitate, vel ex voto posset religiosus non impeditus obligari ministrare infirmo indigenti, & nihilominus superiore aliud præcipiente, licitè illud omittere. & ita videtur non obstare iudicium de malitia illius omissionis, quominus obedientia seruetur, sed hoc ideo est, quia mutantur circunstantiæ, ex quibus illa obligatio, seu necessitas oriebatur: nam qui non est dominus suarum actionum, potest ad aliquam obligari quando non exigitur à superiore, seu domino, non verò si ab illo præoccupetur. Et ideo cùm dicimus iudicium moraliter certum de intrinseca malitia actus, vel omissionis secundùm se im- D pedire, ne quis obedire teneatur, intelligendum est de iudicio omnino absoluto, quod non pendet ex his circunstantiis, quódque moraliter non mutetur ex parte obiecti, seu materiæ propter superueniens præceptum superioris exigentis ius suum. 22. *Explicatur amplius quod nunc dictum est de dubio positiuo.*

Præterea considerandum est, aliquando talem posse esse personam superioris, vt eius authoritas possit probabilem efficere partem illam, quæ antea talis non apparebat, nec iudicabatur, vt si non solùm religiosus, & pius, sed etiam doctus satis, & prudens habeatur: tunc enim ponderari poterit authoritas eius, & ratione illius obedire, non obstante priori iudicio. E Si quis autem rectè consideret, in eo casu non obeditur contra iudicium moraliter certum, neque consideratur prælatus formaliter tantùm, vt prælatus est, quod ad obedientiam spectat, sed consideratur, vt homo doctus, & prudens est: & vt sic, priùs præbet authoritatem rei præceptæ, tollítque consequenter moralem certitudinem prioris iudicij, & tunc locum habet obedientiæ efficacitas. Quocirca, cùm Patres docent perfectum obedientem non debere considerare personam superioris vt doctam, vel sanctam, sed vt ministrum Dei, intelligendum id esse per se, & quoad 23. *Qualitates prælati aliquando tollunt dubiū.*

quoad rationem obediendi: ex accidenti verò aliquando potest id esse necessarium ex parte materiæ obedientiæ, ad iustificandam illam, & regulariter etiam est vtile ad faciliùs conformandum proprium iudicium cum iudicio Superioris.

24. Etiam cessante obligatione ob dubium positiuũ, perfectius obeditur, si non cesset contrariè.

Vltimò animaduerto, aliud esse tractare, an subditus possit licitè obedire in omnibus, vbi peccatum non cernitur manifestè modo explicato, aliud verò an teneatur: hactenus enim solùm diximus illud prius, quia non agimus hîc de obedientia simpliciter necessaria, sed de meliori, & perfecta; reliquum verò, quod ad necessitatem spectat, generale est de obseruantia omnium præceptorum, & tomo præcedenti tractando de obedientia religiosa in genere, sufficienter tactum est. Solùm ergo (quod ad præsens statutum spectat) generaliter assero quotiescunque in prædictis casibus licitum est obedire, meliùs ac perfectius esse odedire etiamsi præcepti obligatio aliquo titulo excusari possit. Quod maximè verum habet, quando obligatio non deest ex defectu potestatis, sed ex defectu voluntatis, scilicet, quia Superior non intendit obligare, licèt possit. Tunc enim locum habet, quod ait Bonauentura tom. 1. Opuscul. tractat. de Gradibus virtutum, *Altus gradus obedientiæ est implere verbum Prælati propter Deum, altior implere nutum, altissimus implere voluntatem.* Quod etiam significat D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. ad 2. Ratio autem est, quia vbi materia præcepti talis est, vt omnibus eius circunstantiis, & speculatiuis dubiis consideratis, posset Superior eam præcipere, si vellet, quacunque ratione eam iniungat, vel suam voluntatem circa illum ostendat, erit non solùm licitum, sed etiam perfectius illi obedire, est enim eadem propotrio. Et confirmatur, nam illa materia, simpliciter loquendo, est licita in ordine ad obedientiam; ergo pertinet ad obedientiam perfectam. Distinguit enim D. Thomas dict. q. 104. art. 5. ad 3. triplicem obedientiam. *Vna (inquit) est sufficiens ad salutem, quæ scilicet obedit in his ad quæ obligatur; alia perfecta, quæ obedit in omnibus licitis: alia indiscreta, quæ etiam in illicitis obedit.*

Bonau. — D. Thom. — Huius asserti ratio. — Confirm.

25. Quorumdã limitatio circa idem assertum. Sot. Cordub.

Posset autem hæc regula limitari ex Soto dict. memb. 3. q. 2. & Corduba dict. lib. 3. q. 6. nisi id quod præcipitur vergere possit in notabile præiudicium proprium, vel tertiæ personæ. Sed moraliter loquendo hæc limitatio locum non habet in casu de quo agimus, quia si materia talis esse supponitur, vt certum sit posse à Superiore præcipi hîc, & nunc pensatis omnibus circunstantiis, iam non poterit esse talis, vt ex illa possit moraliter timeri tale nocumentum, alioqui ratione huius periculi, dubitari posset an Superior in rigore valeat circa illam obligationem præcepti imponere. In hoc autem casu loquuntur dicti auctores. Dicunt enim quando subditus dubitat, an Superior possit præcipere, necne, tunc si timeat graue nocumentum proprium, aut præiudicium tertij, non obligari ad obediendum, etiamsi aliàs sit certus id quod præcipitur licitum esse. Sed hoc, vt ipsimet indicant, solùm habet locum; quando dubitatur de iurisdictione, aut de potestate Superioris circa talem materiam, propter difficultatem eius: vt si religiosus dubitet, an ire ad Indos sit materia sui voti obedientiæ, tunc enim volunt isti authores non teneri ad obediendum stante æquali dubio: quia non tenetur cum tam graui incommodo tueri ius dubium prælati. Esto autem hoc verum sit de rigorosa obligatione, *regulariter* existimo esse

A perfectius obedire, *Si alioqui certum semper est, rem esse licitam*: quia virtus obedientiæ excellentissima est, & in eo casu non tam ius hominis, quàm ius Dei, licèt dubium proprio commodo præfertur. Dico autem *regulariter*, quia in his rebus moralibus, quæ ex circunstantiis plurimum variantur, non potest tam infallibilis regula assignari, quin possit excogitari casus, in quo periculum nocumenti, aut propriæ vitæ tanti momenti sit, vt maius Dei obsequium iudicetur illud vitare, quàm in eo dubio obedire. Dixi etiam; *Si semper sit certum rem esse licitam.* nam sæpe contingit vt ex periculo nocumenti, præsertim alieni, oriatur dubium, non solùm de obligatione præcepti, sed etiam de honestate rei præceptæ, & consequenter B an liceat obedire; tunc autem seruandæ erunt regulæ superiùs traditæ.

Dicta limitatio regulariter non procedit.

In quo consistat perfectio obedientiæ cœcæ.

26. Cœca obedientia non priuat subditum omni iudicio.

Ex his omnibus facilè potest vlteriùs intelligi, quo sensu à sanctis Patribus dictum fuerit, à religiosis perfectis, exhibendam esse suis prælatis cœcam obedientiam. Cùm enim cœcitas in priuatione visus consistat, & per metaphoram ad spiritualia translata sit, certum est non in eo sensu transferri, vt significet priuationem omnis cognitionis, & iudicij: quod est adeò per se notum, C vt non indiguerit explicatione. Quis enim dubitare potest, quin homo non est brutum, vel stolidus obedire debeat, sed vt homo, qui recta ratione vtatur? Quod etiam conuincit prima obiectio generalis in num. 2. facta. Nam iidem Patres à perfecto obediente requirunt lynceos oculos, quibus Deum in Superiore cernat: non ergo absolutam priuationem cognitionis, & iudicij perfecti, in cœca obedientia requirunt. Neque hoc magis potest imponi B. P. N. Ignatio, quàm cæteris Sanctis cùm ab eisdem, & sententiam, & verba vsurpauerit, & iuxta subiectam materiam, in sensu omnibus noto, metaphora illa vsus sit. Imò si rectè expendantur verba eius, particulam aliquam semper addidit, qua omnem in- D uidiam tolleret, & proprium sensum metaphoræ explicaret. Nam in Examine cap. 4. §. 29. addit illam particulam, *Sanè intelligendo.* In 3. p. cap. 1. §. 3. dixit, *Vbi peccatum non cerneretur.* Supponit ergo obedientem oculos habere debere, quibus hoc discernat. Et 6. p. cap. 1. §. 1. *Omnem (inquit) sententiam, ac iudicium nostrum contrarium, cœca quadam obedientia abnegando.* Vbi illa particula *quadam* restrictiua est: quia nimirum non simpliciter, sed secundùm quandam rationem obedientia debet esse cœca. Hoc autem ibidem explicatur per oppositionem ad sententiam, & proprium iudicium contrarium; & in aliis locis additur, cœcitatem hanc debere excludere huma- E nas rationes, quibus moueamur potiùs ad parendum Superiori quia doctus est, aut prudens, vel quia placentia iubet, quàm propter solam Dei voluntatem. Item additur excludere humanos discursus, quibus subditus examinare velit, cur prælatus hoc præcipiat, vel cur potius sibi, quàm alteri, & similia.

Neque id S. Ignatio imponi potest.

27. Excludit tamen prudentiã carnis. Vide D. Th. 2. 2. q. 50. a. 2. & ad Titum 1. lect. 4. & Bern. epist. 7.

Itaque, vt vno verbo dicamus, cœcitas hæc excludit prudentiam carnis, non verò prudentiam spiritualem & supernaturalem. Cùm enim obedientia sit perfectissima virtus, non minus requirit

rit ad suum perfectum actum ducem prudentiam, quam aliæ virtutes morales; sed hoc est ei proprium, quòd iudicium prudentiale dirigens illam fundatur magis in extrinseco principio, & iudicio Superioris, quàm in proprio; & ideo quatenus excludit proprium, dicitur obediétia cœca: excludit autem proprium, quatenus vitiosum aut imperfectum est, non quatenus dicit omnem vsum proprij intellectus. Sicut dixit etiam Bernardus; *Tolle propriam voluntatem, & infernus non erit*, non vt excluderet omnem vsum propriæ voluntatis, & libertatis; nam si hic tollatur, etiam præmium cœleste non erit, sed vt excluderet vitiosam voluntatem, quæ per accommodationem, & communem vsum virorum spiritualium propria solet appellari. Ita ergo in præsenti materia ex simili vsu, & accommodatione illa obedientia, quæ non nititur propriæ prudentiæ, nec curiosè inquirit rationes, & causas præcepti cœca appellata est à sanctis viris, quibus tanquam in propria arte loquentibus, licuit propriis nominibus vti ad hanc perfectionem obedientiæ significandam, & ad exaggerandum quantum oporteat iudicio Superioris magis, quàm proprio gubernari. Sicut enim cœcus ab alio ducitur, & quasi alienis oculis videt; ita suo modo subditus ad Superiorem comparari debet.

D.Bernard.

28. Eodem sensu vocatur hæc obedientia aliquando à Patribus *indiscreta*, aut *insipiens*. Ita loquitur Bernardus, scribens ad fratres de Monte Dei, & ex illo Bonauentura in speculo disciplinæ p.2.cap.3. & Humbertus de eruditione religiosorum lib.2.p.2.cap.16. cùm tamen D. Thomas 2.2. q.104. artic.5. ad tertium, indiscretam obedientiam damnet. Est tamen diuersitas in vsu vobis, non in re. Nam D. Thomas *indiscretam* appellat, quæ non discernit, an sit licitum, vel illicitum, quod imperatur. Bernardus autem *indiscretam* vocat, quæ non fundatur in propria discretione, & iudicio. Quomodo etiam dixit Gregorius verum obedientem non discutere, nec discernere obedientiam; & iterum; *Nescit iudicare qui perfectè didicerit obedire.* Et alia multa similia supra à num. 4. relata sunt. Eodémque sensu vocatur hæc obedientia simplex sine discussione, vt ex Augustino refert Bonauentura in libro octauo collationum capite tertio.

Cur dicatur etiam obedientia indiscreta & insipiens.
Bernard. Bonauent. Humbert. D.Thom.
Gregor.
Bonauent.

29. Sic ergo explicata vocis significatione per se satis euidens est huiusmodi obedientiam sanctam & perfectam esse. Primum patet, quia in modo illo obediendi nihil est mali, aut periculi, vt satis declaratum est, quia semper supponitur materia honesta cum sufficienti certitudine, quæ omne periculum mali moralis excludit, siue illa certitudo ex re ipsa oriatur, siue ex adiuncto præcepto practicè resultet: ergo cùm aliunde ibi interueniat motiuum, & ratio obedientiæ, illa sufficit, vt huiusmodi obedientia sancta sit. Secundum autem, scilicet esse perfectam, optimis rationibus à B. Ignatio in dicta epistola demonstratur. Summa est, quia in primis est necessaria ad conuenientem gubernationem, vt videre licet in obedientia politica, œconomica, militari, & quacunque alia. Nam si seruus, aut miles semper deberet intelligere, & percipere rationes, & causas quæ mouent ducem, aut dominum ad imperandum, difficile, ac moraliter impossibile redderetur omne regimen. Accedit quòd Præfectus sæpe mouetur ad præcipiendum rationibus altioribus & vniuersalioribus, quas subditus, vel percipere non posset,

Assertio bipartita pro obedientia cœca.
Ostenditur prior pars.
Ostenditur posterior.
Prima.
Secunda,

A vel non expedit ipsum eas scire. Sicut etiam in ædificiis, vel artefactis construendis, inferiores ministri ab architecto mouentur & diriguntur, eísque obedire necesse est, quamuis causam, & rationem, qua mouetur, non intelligant: alioqui vix posset humano modo procedere opus. Deinde, quia per se notum est concordiam quoad fieri possit, inter inferiorem & prælatum in iudiciis, & voluntatibus meliorem esse; quia & per se amabilis est, & ad omne opus vtilis; ergo procuranda est per conformitatem subditi ad superiorem, potius quàm è conuerso: hæc enim subordinatio est per se magis consentanea rationi, tum ratione potestatis, & iuris, quod habet Prælatus in B subditum, ratione cuius ei debetur obedientia vbi suam potestatem excedere non constiterit, præcipiendo, quod malum est. Tum etiam ratione maioris authoritatis, quam habet, eo quòd ita comparetur superior ad subditum, sicut Magister ad discipulum, & sicut caput ad membrum. Denique est etiam hæc obedientiæ ratio melior, & perfectior, quia & necessaria est ad omnes alias perfectiones obedientiæ, quales sunt promptitudo, alacritas, perseuerantia, & similis, quæ cum dissensione iudicij vix haberi possunt, & exercitium plurium aliarum virtutum in se complectitur, scilicet humilitatis, se totum etiam quoad C mentem altiori submittendo, reuerentiæ, & fiduciæ in Deum, propter quem eius ministro, de sua prouidentia confidendi, ita obeditur. Vnde etiam fit, vt per hunc modum cœcitatis tollantur cogitationes, vel discursus, qui possent perfectionem obedientiæ impedire. Meritò ergo hic modus obedientiæ consulitur tanquam perfectus.

Tertia.
Quarta.

30. Atque ex his tandem satisfactum est obiectionibus quæ vltimo loco contra hanc partem fiebant. Iam enim dictum est, non tolli per hanc obedientiæ simplicitatem, sufficientem discursum, ac discretionem ad non parendum in rebus illicitis: tamen quia illa solicitudo, moraliter vix est necessaria; nam regulariter non imponuntur illa præcepta, & si id contingat, facile, & per D se statim patere solet, ideo absolutè solent dicere sancti, simpliciter, & sine discussione obediendum esse. De qua re est optima doctrina Bernardi in epistol. 7. vbi grauiter reprehendit quendam monachum, qui (vt ex superioribus epistolis constat) rem per se illicitam, & contrariam voto cum scandalo fratrum commiserat, se autem excusabat, eo quòd in ea cuidam Abbati obedierat, & ea occasione distinguit Bernardus quædam esse purè bona, quæ constat esse facienda, maximè si præcipiantur, quædam purè mala, quæ facienda non sunt, à quocunque præcipiantur, quædam media, quæ pro modo, loco, tempore, & persona, & mala possunt esse, & bona, & in his (inquit) E *lex posita est obedientiæ*, de quibus postea concludit nihil esse inter ea diiudicandum, sed eam tantùm prudentiam adhibendam, quæ ad purè mala secernenda sufficiat, ad quam exhibendam, vt diximus, parua discussio necessaria est; nam quæ sunt purè mala, per se statim patent.

Satisfit authoritatibus contra hanc secundam perfectioné positis in num.1.
D.Bonau.

31. Vnde etiam constat quo sensu accipiendum sit exemplum fidei, quo circa hác obedientiam iidem Patres vtuntur, scilicet, sicut captiuatur intellectus in obsequium fidei, ita esse quasi excœcandum in gratiam obedientiæ. Est enim hoc per quandam imitationem, & similitudinem intelligendum,

Ad exemplú fidei ibidem adductum.

gendum, non secundùm æqualitatem; quia hæc subiectio mentis, quæ fit per obedientiam, non fundatur in infallibili auctoritate vel veritate rei, sicut captiuitas fidei; sed solùm in potestate præcipiendi, & certitudine practica, quæ ex illa oriri potest, supposita non repugnantia ex parte materiæ. Et iuxta hanc etiam doctrinam exponendus est Bernardus in lib. de Præcepto, & dispensat. cùm ait in rebus dubiis debere subditum superiorem consulere, & rationes dubitandi illi aperire, & iudicium eius sequi, *quia ex scripturis* (inquit) *habemus quod labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirunt, quia Angelus Domini exercituum est.* Quæ doctrina ad omnes pastores Ecclesiæ accommodari potest, non tamen de omnibus eodem modo intelligenda est. Nam respectu Summi Pontificis, decisio dubij, si authenticè fiat, in re ipsa infallibilis erit, respectu verò aliorum inferiorum non ita, sed poterit efficere practicam certitudinem, iuxta regulas superiùs dictas, & tunc licèt contingat iudicium Superioris re ipsa falsum esse, subditus per ignorantiam inuincibilem excusabitur, & per virtutem obedientiæ merebitur.

Bernard.

32. Vna verò obiectio adhuc superest dissoluenda; quia B. Ignatius in dict. epist. imitatus Bonauenturam in stimulo diuini amoris p. 2. cap. 11. in tom. 2. opusc. & alios Sanctos, exempla quædam nobis proponit huius obedientiæ, quæ nos imitari vult, cùm tamen res seu opera in eis præcepta, si per se & ex obiecto spectentur, mala sint, & contra rationem. Huiusmodi est super aquas ingredi, vt de Mauro refert Gregorius lib. 2. Dialogo. cap. 7. leænam capere, & ad superiorem deferre, ex vitis Patrum. Hæc enim & similia, si ex obiecto spectentur, mala sunt, & contra quintum præceptum Decalogi, quia in eis vita manifesto periculo exponitur; quòd si spe miraculi fiant, præsumptio quædam erit, siue Dei tentatio, cuiusmodi etiam fuisse videtur factum illud, quod de S. Theodora refert Simeon Metaphrastes apud Surium 11. die Septembris tomo 5. Illa enim, cùm sub viri specie inter monachos vitam ageret, à prælato missa est ad deferendam aquam ex lacu; cum euidenti vitæ periculo propter crocodilum in eo lacu degentem, & omnes eò accedentes dilaniantem. Nec est admodum dissimile, quod de monacho Elstano idem Surius narrat 1. die Augusti tom. 4. Ille enim iussus ab Abbate manum misit in bullientem aquam, vt ex imo cacabi aliquid extraheret. In quibus omnibus exemplis constat, actiones illas per se spectatas temerarias esse, atque adeò per se illicitas, ac purè malas, vt Bernardus loquitur. Si ergo hæc nobis proponuntur tanquam exempla imitanda, obediendum nobis erit, etiam in rebus apertè illicitis. Nec minus difficile est, quod S. Benedictus suprà citatus ait obediendum esse, etiam quando constat rem præceptam esse impossibilem: quia tentare rem impossibilem, vel temerarium est, vel certè vanum & inutile, ac proinde illicitum. Qua ratione etiam inutilis apparet obedientia illa irrigandi per multum tempus lignum aridum, quam de Ioanne monacho suprà retulimus ex Cassiano lib. 4. cap. 24. Cuius etiam Sancti meminit Augustinus lib. de cura pro mortuis agenda cap. 17. Et aliud simile exemplum refert Seuerus Sulpitius in Dialogo de Orientalibus monachis. Denique eiusdem difficultatis est, quod in vita S. Ioannis Damasceni refert Ioannes Patriarcha Hierosolymitanus apud Surium 6. die Maij tom. 3. illum videlicet missum fuisse à suo magistro, ad vendendas sportas duplo maiori pretio, quàm par erat. *Cui imperio* (dicitur ibi) *minimè aduersatus est: nec imperantis sermonem sibi discutiendum, & explorandum putauit ille ad mortem vsque obediens.* At constat præceptum illud fuisse de re clarè iniusta.

Obiectio contra exépla S. Ignatij pro obedientia cœca.
Bonau.
Gregor.
Exépla alia ex Surio.
Item alia ex Bened. Cassiano, &c.

Respondemus in his, & similibus exemplis duo esse distinguenda, vnum est finis ab Spiritu sancto intentus; aliud est actio ipsa, seu materia, quæ præcipitur. Quando ergo hæc exempla nobis proponuntur, solùm est vt per ea intelligamus quantum Deo placeat obedientiæ virtus, & simplicitas. Hic enim fuit finis ab Spiritu sancto intentus, & ob eam causam ferè in omnibus adductis exemplis, non miraculo confirmauit. Nihilominus tamen non hæc nobis proponuntur vt imitanda quo ad omnes particulares circunstantias eorum, sed solùm quoad perfectionem, & simplicitatem, iuxta communes, & ordinarias leges obedientiæ debitas. Constat enim aliquando Spiritum sanctum mouere homines iustos, vt supra communem, & ordinarium cursum virtutum, mirabiliùs operentur. Qui modus operandi in exéplum etiam nobis proponitur, non vt illum eundem modum operandi imitemur, sed vt illius admiratione moti, saltem perfectionem virtutis assequi contendamus. Sic Samson, v.g. aut Apollonia proponitur, vt exemplum fortitudinis, qui ex peculiari instinctu Spiritus sancti, sibi mortem intulerunt, non vt hoc totum imitemur, sed vt his exemplis mortem contemnere discamus. Ita ergo in prædictis obedientiæ exemplis, quædam sunt, quæ ex peculiari instinctu Spiritus sancti facta esse credendum est, tam ex parte prælatorum iubentium, quàm subditorum obedientium, quæ sub ea ratione, non imitanda proponuntur, sed admiranda: imitanda verò quoad perfectionem virtutis, quam talia facta indicant, aut supponunt. Huiusmodi autem sunt omnia illa, in quibus euidens vitæ periculum, aut aliud graue nocumentum imminere videbatur. Vnde quod Benedictus ait obediendum esse etiam in re impossibili, intelligendum est (loquendo de ordinario modo studiosè obediendi) quantum ad aggrediendam, & inchoandam actionem, in quo fuerit ipsa possibilis, neque antea desistendum, quàm re ipsa probetur, non esse possibile vltra progredi, sine graui nocumento, aut sine temeritate. Maximè autem hoc habet locum, quando ipsa actio, quæ præcipitur, possibilis est, & non mala; finis autem, vel vtilitas eius, est impossibilis: tunc enim sine culpa, imò cum magna perfectione obediri potest, quia tunc illa actio non est otiosa, quia deseruit ad exercitium humilitatis, & obedientiæ, etiamsi ad proprium finem veluti materialem, vt sic dicam, inutilis sit, & huiusmodi esse posset irrigatio ligni aridi, etiam sine miraculi interuentu. Denique ferè eodem modo intelligi potest factum illud Ioannis Damasceni, & magistri eius; clarum est enim non fuisse ibi intentam iniquam venditionem, sed insignem Damasceni abiectionem, & mortificationem, quæ moraliter constabat fore sine alia iniuria, quia res erat adeò manifesta, vt nullus ex deceptione, aut ignorantia rem esset tanto pretio empturus: vel si quispiam illud offerret, spontanea voluntate, & in gratiam tanti viri illud fuisse oblaturum, prout reuera accidit. Et hactenus de voto obedientiæ. 33.

Satisfit supra positis exemplis.

CAPVT XVI.

An promissio ingrediendi Societatem, quam scholastici approbati simul cum tribus votis substantialibus faciunt, sit verum votum eorum statui conueniens.

1. Mébra duo præsentis capitis. SVpponenda est forma, quæ in hac Scholarium approbatorum incorporatione seruatur. Nam postquam religiosus tria vota in Societate emittit, subdit; *Et promitto eandem Societatem me ingressurum, vt vitam in ea perpetuò degam, omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* Vt ergo totam substantiam, & obligationem illius actionis explicemus, necessarium est in præsenti cap. declarare quænam sit, quámque necessaria hæc promissio: & in sequenti, quem effectum, seu obligationem inducat. Arguitur cótra prius membrum. Ratio ergo dubitandi quoad priorem partem, sumi potest ex ipsa serie, ac forma vouendi, ac promittendi. Priùs enim religiosus dicit; *Voueo paupertatem*, &c. & deinde subiungit; *Et promitto eandem Societatem me ingressurum.* Ergo ipsa varietas verborum ostendit hanc vltimam promissionem non esse verum votum, sed ad summum, simplicem promissionem, quæ religioni fit. Quæ differentia in aliis locis constitutionum obseruari potest. Nam in examine cap. 1. §. 10. dicitur; *Post experimenta & probationes eadem tria vita simplicia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, cum promissione ingrediendi Societatem, emittant.* Idem ferè tenor verborum seruatur in cap. 7. eiusdem examinis §. 1. & 4. p. c. 3. §. 3. *Ac votis cum promissione de Societatis ingressu emissis.* Confirm. Ac denique nullum in constitutionibus locum inuenies, in quo hæc promissio votum appelletur. Et confirmatur, nam alioqui status hic religiosus, quatuor votis simplicibus constitueretur, sicut status professorum constituitur quatuor votis solennibus quod nouum est, & præter doctrinam Gregorij XIII. in suis constitutionibus, *Quanto fructuosius*, & *Ascedente Domino*; in quibus sæpe repetit, hos scholares tria substantialia religionis vota emittere, & per hæc veros religiosos fieri; nullámque vnquam alterius quarti voti mentionem facit. Arguitur contra posterius. Ex quo inferri videtur circa secundam partem quæstionis, tale votum necessarium non esse; imò nec simplicem promissionem, & consequenter neque esse conueniens, quia superfluum est addere vincula, vbi necessaria non sunt. Antecedens patet ex verbis Gregorij in dicta constitutione, *Ascendente Domino. Quicunque absoluto probationis biennio prædicta tria substantialia vota, etiam simplicia emiserint, si absque expressa licentia Societatis discedant*, &c. *apostasiæ & excommunicationis, ex Apostolica Sedis decreto, pœnas incurrunt*, &c. Ergo ex vi illorum trium votorum, est talis religiosus sufficienter obligatus, & traditus Societati: ergo impertinens est alia promissio.

2. Prima assertio bipartita pro priori membro. Perpéditur decretum quintæ cógreg. & ex eo probatur prima pars assertionis. Nihilominus dicendum est breuiter; promissionem illam esse verum ac proprium votum à tribus primis distinctum. Hoc declaratum fuit in Congregatione 5. generali canone 2. his verbis. *Promissio illa ingrediendi Societatem, quæ in formula votorum simplicium scholasticorum habetur, votum est peculiare à tribus aliis distinctum.* Quam declarationem veram esse ex ipsa formula vouendi, si contextus ipse attentè consideretur facile colligi potest. Sic enim habet: *Ego N. voueo coram sacratissima Virgine Maria, & Curia cœlesti vniuersa, diuinæ Maiestati paupertatem, castitatem, & obedientiam in* A *Societate Iesu: & promitto me in eam ingressurum, vt vitam in ea perpetuò degam.* In quibus aduerto tam verbum *voueo*, quàm verbum *promitto*, cum illo termino *diuinæ Maiestati* copulari; in omni enim promissione, quæ prudenter, & conuenienter fit, indicatur persona cui fit, alioqui incerta, & vaga, & consequenter ex ea parte nulla esset promissio, ibi autem nulla alia persona explicatur, cui hæc promissio fiat, nisi diuina Maiestas; ergo sine dubio verbum *promitto* ad eandem refertur. Quod etiam in omni rigore copulatiua illa, *voueo diuinæ Maiestati, & promitto*, requirit. Hoc ergo supposito, euidenter concluditur illam promissionem esse verum votum, quia votum nihil aliud est, quàm promissio Deo facta; sed illa promissio fit diuinæ B Maiestati: ergo est verum votum.

Quòd autem sit distinctum à tribus primis, ex materia ipsa constat, res enim diuersa est, quæ per ipsum promittitur, vt per se satis constat. Intelligitúrque melius aduertendo ex superiùs dictis nomen *Societatis* in eadem forma vouendi bis repetitum, non omnino idem significare: nam licèt eadem Societas sit (vt ibidem etiam dicitur) in qua paupertas, castitas, & obedientia, vouentur, & cuius ingressus promittitur, non tamen *secundùm idem*, quia illa vota fiunt in toto corpore Societatis absolutè sumpto; promittitur autem ingressus in eandem, secundùm vlteriorem partem seu gradum eius, vt si quis existens intra domum, in primis receptaculis eius promitteret, & ibi manere C & interiùs ingredi; essent enim illæ promissiones diuersæ. Ita ergo suo modo in præsenti per tria vota quis obligatur ad ea seruanda intra Societatem, posśétque in ea obligatione persistere, ac perseuerare sine obligatione vlteriùs progrediendi; est ergo votum planè distinctum, quoad ingrediendum Societatem obligatur: ergo est hoc votum distinctum, & separabile ab aliis. 3. Probatur secúda pars assertionis. Illustratur similitudine.

Hinc secundò dicitur votum hoc, & per se conueniens esse, & vtile, atque in hoc sensu necessarium, quod vocatur ad melius esse. Probatur, nam in primis illud votum probatum est ab Ecclesia cum cæteris per Bullas Pontificias, & specialiter in Bulla 2. Pauli III. Est igitur tale votum per se honestum, ac conueniens, & ratione patet, D quia est de meliori bono, quod ostenditur, quia aliàs verum votum non esset, tum etiam, quia, vt dicitur in declaratione 5. p. cap. 4. §. 4. lit. F. promissio ingrediendi Societatem, est de votis professorum solennibus; aut coadiutorum formatorum. Votum autem simplex, de voto solenni faciendo, aut de alio voto quacunque ratione perfectiori, aut strictiori per se conueniens est & de meliori bono: ergo. 4. Secunda assertio pro secundo membro huius capitis. Suadetur authoritate Pontificum. Item ratione.

Vnde obiter colligo primò, quamuis gradus scholarium in Societate verum religiosum constituant; nihilominus quemcunque vlteriorem gradum esse simpliciter meliorem & perfectiorem, alioqui non rectè fieret votum transeundi ab vno E ad cæteros. Et de gradu quidem professorum id per se clarum est; quia & includit plura vota, & grauiora, inducítque multo plures, & graues obligationes. De gradu autem coadiutorum formatorum id etiam patet, quia excepto voto speciali obedientiæ ad Pontificem, circa missiones reliqua omnia vota in illo fiũt, & effectus paupertatis sunt in eo gradu maiores, quàm in gradu scholariũ, licèt in aliis duobus votis sit æqualitas. Est etiam in eo statu maior quædã vnio cum religione, ratione cuius, & status, absolutè loquendo, est firmior, & stabilior, & religiosus ipse, quasi ex officio magis obligatur 5. 1. Coroll. ex proxima assertione.

obligatur ad onera religionis sustinenda. Rectè ergo fit illa promissio de illo ingressu, tanquam de meliori bono: & ex hac parte etiam habet ve-

2. Coroll. ram rationem voti. Vnde etiam patet, quòd licèt illud non sit propriè votum religionis, quia iam supponit religiosum statum, est tamen quasi votum maioris perfectionis in eodem statu religionis, sicut auctores communiter dicunt votum à religioso factum transeundi ad arctiorem religionem non esse propriè votum religionis in genere, sed tantùm quoad speciem, & modum religionis. Sic ergo proportione seruata hoc votum in præsenti intelligendum est.

6. *Declaratur amplius veritas 2. assertionis.*

Atque ex his facile patet necessitas, seu vtilitas huius voti. Est enim considerandum scholares Societatis ita constitui in statu religionis, per tria vota substantialia, vt tamen non omnino constituantur extra viam, seu in termino religiosi status, vt sic dicam: & ideo quanuis vltra ordinem nouitiorum sint, non tamen sunt omnino extra probationem, & experimentum. Hæc enim duo respectu diuersorum non sunt repugnantia. Ob hanc ergo causam, quanuis per tria vota substantialia fiant hi scholares verè ac propriè religiosi, & constituantur in statu; nihilominus necessarium est, vt voueant transitum ad vlteriorem gradum, quia ad illum tendunt, & in illo sunt maximè necessarij religioni, cui non satis esset consultum si illi permanere volentes in assumpto statu, nollent vlterius progredi prout in rigore, sine peccato facere possent, nisi hoc specialiter promitterent. Et quanuis præceptum obedientiæ potuisset sufficere si aliàs declaratum esset, hanc esse materiam obedientiæ, tamen suauiori, & meliori modo hæc obligatio inducitur per propriam promissionem Deo factam voluntariè in ipsamet assumptione talis status, prout in Societate nunc fit.

7. *Ad 1. argument. eiusq; confirm. in num. 1.*

Tandem hinc facile satisfit primæ rationi dubitandi in principio: & redditur optima ratio, ob quam Gregorius XIII. in confirmatione allegatus cùm tractat de vero, ac proprio statu religioso horum scholarium, solùm commemorat tria vota substantialia: quia reuera illa tantùm sunt, quæ talem statum constituunt, & de facto constituerunt, etiamsi aliud votum, seu promissio eis non adiungeretur, quia hæc duo, scilicet esse in tali gradu, & ad vlteriorem tendere, distincta sunt, & separabilia, & illud prius est, quod constituit proprium statum religiosum: nam hoc posterius potius respicit futurum, quàm statum præsentem. Est ergo hoc quartum votum annexum, & adiunctum illi statui ex peculiari Societatis constitutione, non verò formaliter constitutiuum illius status: & ideo non oportuit de illo fieri mentionem vbi de sola substantia illius status, & de votis, ac traditione actuali, quibus illa constat, sermo est. Sicut etiam cùm de gradu professorum in eisdem constitutionibus Gregorij agitur, solùm fit mentio quatuor votorum solennium: quia per illa in tali statu formaliter constituuntur, quanuis præter illa, emittant vota suæ professioni quasi annexa. Fortasse etiam ob hanc causam (vt aliis locis ex constitut. & examine in eodem 1. argumento adductis respondeamus) in formula vouendi, & in constitutionibus distincto verbo *promittendi* hoc votum proponitur, & declaratur; vt indicetur, non pertinere intrinsecè ad præsentem traditionem, & statum, qui per illam constituitur, sed esse meram promissionem de futuro, Deo tamen factam, ac proinde non exclu-

A sam à ratione *voti*, quanuis ea voce non nominetur. Denique ad alteram partem, iam declarata est huius voti vtilitas, cui nihil obstat, quod ex vi trium votorum apostata sit, qui talem religionem deserit; quia aliud est perseuerare in statu assumpto, aliud ad vlteriorem gradum transire; ad illud prius sufficienter obligant tria vota, & illi obligationi contrarium est apostasiæ vitium: ad hoc autem posterius, non obligant illa vota per se spectata, neque esset apostata, qui perseuerans in statu & gradu assumpto nollet vlteriorem assumere; meritò ergo additur nouum vinculum, quo hæc inducatur obligatio.

Ad argum. contra posterius membrum in eodem n. 1.

B

CAPVT XVII.

Quos effectus habeat dicta promissio ingrediendi Societatem.

1. *Tractata superiori capite promissio verã obligationẽ causat.*

RESponsio ad præsentem quæstionem ex præcedentis decisione videtur manifesta: explicatum enim à nobis est, quid sit ingredi Societatem, respectu illius, qui intra illam, & in aliquo gradu eius, tanquam verus & proprius religiosus iam existit: omne autem votum ad id obligat, de quo fit: ergo hoc etiam obligabit ad prædictum ingressum, & talis obligatio prædicti voti effe-

C ctus est. Declarare verò necesse est eius materiã, seu quid facere teneatur, qui tale votum emisit, vt illud exequatur, & suæ obligationi satisfaciat. Nam qui emisit votum religionis potissimum solet obligari ad petendum & procurandum illum statum; & si aliquis religiosus vouit transire ad arctiorem religionem, similiter subit obligationem procurandi habitum eius. At in præsenti scholares Societatis tantum abest vt obligentur ad procurandum vlteriorem gradum in Societate, vt potiùs illis vitio detur, vel imperfectioni si de re quicquam loquantur, vel desiderium ad aliquem vlteriorem gradum ostendant. Nam in constitutionibus ipsis Societatis hoc ipsum prohiberi videtur: in Examine cap. 6. §. 5. & 6. & cap. 8. in principio, & 5. p. c. 4. §. 5. vbi sic dicitur. *Postquam*

Dubium de materia talis obligationis.

D *aliquis in corpus Societatis cooptatus fuerit in aliquo gradu, ad alium progredi curare non debet, sed in suo perfici, & obsequio Dei, & gloriæ, sese impendere ac Superiori, qui scilicet Christi Domini nostri vices gerit, curam aliorum omnium relinquere.* Deinde oportet exponere, quando hoc votum obliget, & cur in eo aliqua determinatio temporis addita non sit; ne incerta, & lubrica sit eius obligatio.

Dubium de tempore ipsius.

2. Prior pars declarata est in prædicta Congregatione 5. decreto 5. & canone 2. editionis anni 1616. vbi post verba superiùs citata subiungitur, *Quo* (scilicet voto) *quis se obligat ad acceptandum gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, prout Præposito ad maius Dei obsequium fore videbi-*

E *tur.* Quæ declaratio sumpta est ex cap. 7. Examinis §. 1. vbi sic dicitur. *Sic autem intelligendus est huiusmodi ingressus, vt professionem, vel vota coadiutorum formatorum, si Societas eos admittere volet, emittant.* & idem ferè habetur p. 5. Constitutionum cap. 4. lit. E. Atque ex hac declaratione constat hoc votum non obligare, ad procurandum vllo modo huiusmodi ingressum, nec ad diligentiam aliquam in hunc finem adhibendam: Quia in ipsamet forma emittendi tale votum statim additur; *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis cõstitutiones.* Sed in constitutionibus Societatis nulla alia obligatio declaratur, nisi acceptandi hunc ingressum,

Dicta promissio non obligat ad procurandã impletionẽ.

Id constat ex forma vouendi.

quando iniunctus fuerit: ergo non ampliùs votum obligat: quia actus agentium non operatur vltra intentionem eorum, & intentio vouentis in præsenti non extenditur vltra constitutiones. Ratio etiam facilè reddi potest, quia supposito statu & instituto talis religionis ipsamet viuendi ratio, & quasi ius ipsum postulat, vt debito tempore inuitentur hi religiosi ad vlteriorē gradum sibi proportionatum: & hoc ipsum ex officio pertinet ad Prælatos, qui curam gerunt communis boni totius religionis, & ideo neque oportuit, nec fuit conueniens per votum obligari ad procurandum, sed solùm ad acceptandum.

Item ex ratione.

3. Et in hoc cernitur clara differentia inter hoc votum, & alia ad religionem pertinentia. Nam qui absolutè vouet religionem, virtute vouet petere, & procurare illum statum, quia moraliter nullus est alius modus obtinēdi illum, esset enim vanum expectare, vt à religione ipsa inuitetur. Idémque omnino est in religioso laxioris ordinis, qui vouet transire ad arctiorem: quia sunt corpora omnino distincta & sub diuersis regulis, & capitibus, seu Prælatis, quorum curæ, & prouidentiæ ille transitus non subest, nec secundùm aliquam regulam postulatur, sed solùm ex voto priuato, quod nōn est secundùm regulam, licèt non sit contra illam, sed vltra illam. In præsenti autem vna est religio, vnum caput, vna regula, secundùm quam votum fit, & ideo ad illius obseruationē, nihil aliud à vouente postulatur, nisi vt acceptet, quod iniunctum fuerit: nec maior obligatio fuisset conueniens, aut voto accommodata. Quia votum esse debet de meliori bono; in tali autem religione supposita institutione, ac prouidentia eius, melius est hanc curam & solicitudinem Superioribus relinquere, & paratum esse ad exequendum, quod iniunxerit, quàm de suo gradu, & statu solicitum esse, & illum petere, vel procurare. Et hanc ob causam in citatis constitutionibus hoc consulitur tanquam aptius ad humilitatem, obedientiam, & internam pacem conseruandam, quæ bona magna ex parte impediri possent, si licentia illa concederetur, & multo magis, si titulo obligationis voti vestiretur.

Discrimen huius promissionis ab aliis.

4. Adnotandum tamen est, quanuis nemo teneatur ex voto hunc ingressum ad vlteriorē gradum procurare, non tamen simpliciter prohiberi, quia nec per se malum est, & aliquando potest esse conueniens, si debito modo fiat; quod etiam obseruatum est in Declarationibus prædictarum constitutionum. Nam in cap. 8. Examinis lit. A. additur, *Cùm tamen aliquid constanter sese ei offerret, quod ad maiorem Dei gloriam fore iudicarent, post orationem simpliciter Superiori proponere poterunt, ipsius iudicio omnino rem committentes.* Itaque religiosè ac debito modo, quæ ad executionem huius voti pertinent proponere, seu in memoriam reducere, præsertim vbi ex accidenti, vel aliquo casu probabiliter præsumi potest obliuionem, vel incogitantiam aliquā intercessisse, non vetatur, etiamsi obligatorium non sit. Vt autem hoc optimo modo, & sine vlla suspicione alicuius humani affectus fiat, in eo casu non est determinatus gradus postulandus, sed solùm generatim & indefinitè, particularem determinationem arbitrio Superioris relinquendo. Vnde fit hoc solùm habere locum in his, qui nōdum in aliquo ex vltimis gradibus, est constitutus: nam in eo tantùm habet locum prædictum votum, & solùm etiam in eo dicta indifferentia, & animi præparatio postulatur: nam qui iam est in aliquo termino, nullo modo cogitare debet de transitu ad alium, neque vnquam aliquid de ea re proponere, quanuis si Superior interdum id præcipiat acceptandum sit, vt statim dicam.

Aliquando potest impletio procurari.

5. Dubitari enim potest circa prædictam declarationem, an qui hoc votum emisit, teneatur acceptare determinatum gradum à Superiore præfixū, vel solùm quem ipsa elegerit? ita vt si ad ipsum non admittatur, alium acceptare non obligetur. Quod dubium non habet locum in coadiutoribus temporalibus, qui etiam hoc votum ingrediendi Societatem emittunt; tamen in eis obligatio determinata est ad gradum coadiutorum formatorum, quia iuxta institutum, ad alium non admittuntur, & ideo certum est eos ex hoc voto obligari ad illum acceptandum, & ita procedit decretùm 39. Congregationis 7. At verò in scholasticis est difficultas, quia ipsi solùm vouent ingredi Societatem; possunt autem ingredi vel ad gradus professorum, vel coadiutorum formatorum: ergo non obligantur ad vnum illorum graduum determinatè: ergo satisfaciunt suæ obligationi, admittendo vnum gradum, & non alium. Nihilominus dicendum est ex vi huius voti obligari ad acceptandum gradum à Superiore præscriptum; & ita declaratum est in can. 15. 7. Congreg. generalis, & videri potest decretum 32. einsdem Congregationis. Ratio à priori sumitur ex ipsa forma viuendi, *iuxta constitutiones.* Cùm enim in ipsis constitutionibus statuatur electionem huius gradus, seu status non debere esse ipsius priuati religiosi, sed religionis, manifestum est, eum qui vouet ingredi Societatem, obligare se ad acceptandum gradum, non quem ipse elegerit, sed ad quem fuerit assumptus. Confirmatur à simili; nam qui vouet ingredi religionem absolutè, & indefinitè, si in vna non recipiatur, tenetur ingredi aliam, si admittatur; nec satisfacit obligationi talis voti eligendo vnam determinatam religionem; & nolendo ingredi aliam, si in illam recipiatur; quia in obiecto illius voti indefiniti plus includitur, quàm vna determinata religio, scilicet plures disiunctiuè, in quarum vnaquaque potest votum sufficienter impleri, sed ita est in præsenti, nam promissio indefinitè fit ingrediendi Societatem: ergo vbi ingressus ille indefinitus est, & habet varios modos possibiles secundùm regulam, qui in vno non admittitur, tenetur alium acceptare, si offeratur.

Quæstiuncula prima circa declarationē datam in n. 2. Non procedit de coadiutoribus tempor. sed scholast.

Eius resolutio à priori.

Confirm.

6. Sed dicere potest quis, licèt verba videantur indifferentia, se tamen non intendisse vouere nisi determinatum ingressum ad gradum professorum, & ideo non obligari ad acceptandum alium, vt in exemplo adducto, licèt quis exteriùs promittat ingredi religionem absolutè, si interiùs solùm intendat se obligare tali religioni, non ampliùs obligatur. Respondetur moraliter loquendo falsum esse quod assumitur, & nihil prodesse. Nam qui vouet aliquid secundùm regulam, tenetur se conformare regulæ, & ad illam suam intentionem referre: ergo diuersa intentio, quæ postea fingitur, nec præsumitur, nec credenda est: & quanuis admittatur, non excusat. Nam vel habuit aliquis talem intentionem, bona fide putans illam esse intentionem regulæ; & sic error est priuatus, qui non excludit intentionem se obligandi secundùm regulam: vel intentionem illam habuit mala fide, nolens se obligare iuxta vim suorum verborum, nec iuxta intentionem religionis, sed suo arbitrio; & in hoc facit religioni iniuriam, tenetúrque postea intentionem mutare, & parere religioni. Sic etiam (vt hoc obiter adnotemus) sæcularis,

Obiectio.

Dilutio.

Sæcularis vouens ingredi Societatem, tenetur postea accepta re gradum assignatum.

laris, qui vouet ingredi Societatem, tenetur ad hũc ingressum absolutè & simpliciter, iuxta modum, & institutum talis religionis: nec satisfaceret suo voto, si nollet ingredi nisi sub determinata conditione, quòd ad talem gradum, vel ad professionem tali tempore admitteretur: quia votum illud generalius, & indifferentius est, & fieri censetur in eo sensu, in quo moraliter impleri potest, iuxta institutum talis religionis. Nihilominus tamen si expressa intentio vouentis fuisset, non se obligare ad ingressum, nisi sub ea conditione, reuera non contraheret maiorem obligationem; si quidem omnino liberè, & sine vllo pacto cum religione promisit, & non secundùm regulam, sed prout voluit: in præsenti autem determinatur ad certum modum vouendi, & promittendi secundùm regulam.

7. Illatio contra præcedentem resolutionē.

Dices, ergo scholaris in Societate approbatus, si postea solùm admittatur ad gradum coadiutorum temporalium, tenebitur illum acceptare, vt in eo formetur, & ibi semper maneat. Consequẽs durum videtur, quia nullus, qui in scholarem approbatum admittitur, videtur habere animum se ad hoc obligandi, neque in constitutionibus inuenitur explicata talis obligatio, nec sufficienter indicata. Vnde in prædicto decreto 2. quintæ Congregationis solùm dicitur teneri scholares ad acceptãdum gradum professorum, vel coadiutorum formatorum: vbi iuxta subiectam materiam, solùm coadiutores spirituales intelligi videntur. Et idem clariùs colligitur ex Examine, cap. 7. vbi explicatur, absolutis studiis professionem, aut vota coadiutorum, prout Societas voluerit, emittendam esse: constat autem absolutis studiis non esse emittenda vota coadiutorum temporalium.

8. Respõsio ad illationem loquẽdo ex vi regulæ. Suadetur.

In hoc loqui possumus, vel de absoluta obligatione ex vi voti, vel de maiori perfectione ex vi etiam regulæ. Loquendo posteriori modo, certum existimo teneri vnumquemque ad acceptandum hunc gradum. Primò quidem, quia in Examine c. 1. §. 11. dicitur, *Omnes qui recipiuntur in Societate debere quantum est ex parte sua ingredi indifferentes, vt in quocunque gradu eius arbitrio superioris constituantur.* Hæc autem indifferentia non fictè, seu verbis tantùm, sed verè, & ex animo postulatur, vt latiùs in cap. 8. explicatur. Et in cap. 5. §. 8. specialiter explicatur indifferentiam hanc etiam ad prædictam mutationem, vt sic dicam, extendendam esse; ac proinde includi videtur in ipsa assumptione gradus scholaris, vel coadiutoris approbati respectu cuiuscunque vlterioris gradus cuius fuerit secundùm constitutiones capax: ergo ex vi regulæ & instituti tenetur quis semper esse in ea præparatione animi.

Confirm.

Eo vel maximè, quòd illa non est mutatio in ipso statu, seu gradu religionis, quantum ad vinculum, sed solùm quantum ad ministerium, seu occupationem: nam quoad vinculum idem omnino est scholaris approbati, & coadiutoris temporalis etiam approbati, & nondum formati: & similiter idem omnino est vinculum coadiutorũ, tam spiritualium quàm temporalium: solùm ergo in actionibus est discrimen. At verò quantũ ad actiones, & regula, & perfectio obedientiæ postulat, vt acceptet aliquis inferius ministerium, etiam relicto alio altiori, vel honorabiliori: ergo cùm in casu proposito nihil aliud fiat, tenetur quis saltem ex vi regulæ perfectionis illum acceptare.

9. Responsio itẽ loquẽdo ex vi voti.

In alio verò puncto de præcisa obligatione voti, magis dubia mihi res est, velímque potius declarari ab his, qui potestatem habent, quàm meum iudicium proferre: magis tamen in eam partem propensus sum per se loquendo, & exclusis acci-

A dentariis excusationibus, votum hoc totam hanc materiam, & obligationem comprehendere. Quia rationes numeri præced. hoc videntur concludere, cùm hoc votum ita fiat, vt secundùm constitutiones intelligendum sit. Et explicatur in hunc modum, quia si superior Societatis velit scholarem ab studiis amouere, & temporalibus ministeriis applicare, vt in eo statu perpetuò maneat, in rigore videtur habere potestatem; & causa subesse potest, si iudicet ita expedire, vel ad spiritualem salutem talis personæ, vel ad commune bonum religionis, vel fortasse etiam aliquando in iustam pœnam: ergo si id rigorosè præcipiat, tenetur subditus obedire; nec potest tuta conscientia retrocedere ob

Eius explicatio.

B eam causam, aut ita se gerere resistendo, vt tandem dimittatur: ergo eadem ratione si præcipiatur ingredi Societatem in gradu temporalium coadiutorum obligabitur. Illationes videntur claræ. Antecedens autem probatur, quia à principio recipiuntur omnes sub illa indifferentia, vt dictum est in num. præcedenti, & postea vouent simpliciter obedientiam secundùm constitutiones: ergo præceptum illud non excedit materiam talium votorum. Dices, ergo similiter ex vi siue regulæ, siue voti tenebitur admissus in coadiutorem temporalem acceptare gradum scholastici si ei assignetur: quod est contra superius dicta in n. 5. est tamen maior ratio, quia admissio temporalium esse solet ad de-

C terminatum gradum, non sic scholasticorum.

Quanuis autem hoc in rigore speculatiuo verum videatur, vix potest moraliter venire in vsum, nisi quando fortasse res à principio est dubia, & persona sub illa expressa, & specifica conditione recipitur, & sub eadem studiis applicatur, vt experimento constare possit quid expediat; tunc enim res est manifesta. Extra hunc verò casum moraliter non potest ea necessitas accidere; & ita non est in vsu, quia reuera est res humano modo difficilis, & potest semper alio suauiori modo componi; & ideo quidquid sit de absoluta potestate, ex vi voti iuxta primæuam institutionem constitutionum; vsus, & consuetudo moderata esse videtur

10. Tẽperatur responsio.

D hanc obligationem, vt solùm intelligatur esse intra gradus eiusdem ordinis, quando à principio aliud in particulari non declaratur.

Hinc verò facile expeditur illa dubitatio; an hæc obligatio extendatur non solùm ad transitum à gradu scholarium, ad alium vlteriorem, verùm etiam ad mutationem inter ipsos vltimos gradus; respondetur enim à gradu professorum non posse fieri mutationem ad gradum coadiutorum: quia hoc non esset vlteriùs ingredi, sed retrocedere. Et quidem quatuor vota solennia semel emissa, nec minui possunt, nec fieri simplicia. Manifestum ergo est hanc mutationem non cadere sub tale votum: at verò è contrario coadiutor spiritualis po-

11. Quæstiuncula 2. circa eandẽ declarationem in n. 2. Resoluitur.

E test ad professionem solennem admitti: quanuis enim rarò fiat, fit tamen, & nullo iure Societatis prohibitum est, imo aliquando posse expedire, insinuatur p. 5. Constit. c. 4. lit. F. Et meritò, quia successu temporis potest, vel ipse homo magis proficere in literis, & spiritu, vel talentum, & capacitas eius experimento magis cognosci, & iudicari vtilis Societati in illo vlteriori gradu: ergo conuenienter potest id fieri: consequenter igitur probabile censeo habere tunc locum obligationem huius voti; ita vt teneatur quis acceptare gradum professorum.

Dices, iam ille impleuit priorem promissionem ingrediendi Societatem; nempe quando vota coadiutorum emisit, iam ergo illa obligatio extincta fuit;

12. Obiectio.

fuit; per vota autem coadiutorum spiritualium non obligatur ad vlteriorē ingressum, nec de hoc fit vlla promissio, aut mētio: ergo nullo titulo durat talis obligatio. Respondetur primam promissionem ita fuisse impletam, vt tamen non videatur extincta, quamuis moraliter, quasi extincta habeatur, quia regulariter hic transitus non conceditur, multóq; minus rigorosè exigitur, aut præcipitur: nihilominus tamē semper videtur manere hoc ius apud superiorem, quia subditus absolutè promisit ingredi Societatem in quocunque gradu superior vellet; ergo sicut à principio teneretur emittere professionem solēnem si ad illam immediatè fuisset admissus, ita etiam postea: nam alius gradus interpositus non abstulit ius superioris, neque adæquatè (vt sic dicam) expleuit obligationem, sed solùm quandiu aliquid maius non exigitur: & ideo quando promissio illa ingrediendi Societatem exponitur de acceptando gradu, quem superior designauerit, non ita intelligitur, vt designato vno, nō possit superior vlteriorem, si expedierit, designare, & exigere; hæc enim limitatio, nec rationabilis apparet, neque in illa declaratione insinuatur; quæ meliùs intelligitur absolutè, de ingressu ad quemcūque gradum. Est ergo hæc resolutio probabilis, ac potestati religionis fauorabilior, quanuis opposita non difficilè defendi queat, per formaturam in Societate extingui omnem obligationem transeūdi ad professionem; aut à professione trium votorum ad professionem quatuor.

Diluitur.

13. Tandem dubitari potest, quid necessarium sit, vt quis teneatur in conscientia acceptare, & quomodo in hoc possit grauiter peccare: interrogari enim potest an ad hoc necessarium sit, vt superior id præcipiat in virtute obedientiæ, & quidem videri posset hoc ita esse, quia regula generalis est, ordinationem superioris non inducere rigorosam obligationem in conscientia, præsertim grauē, nisi sub illa forma, vel alia æquiualente proponatur. Vsus etiā videtur hoc confirmare, quia multi aliàs timorati, sine scrupulo peccati (quidquid sit de imperfectione) resistunt huiusmodi ordinationi. Nihilominus censeo inprimis non esse necessarium proprium obedientiæ præceptum. Probatur, quia hoc votum distinctum est à voto obedientiæ: ergo potest per se obligare, sine interuentu obligationis voti obedientiæ. Imò ad hoc maximè fieri videtur: nam illo secluso dubium fortasse esse posset, an emittere noua vota, sit materia prioris voti obedientiæ: ergo seclusa hac quæstione, & præcepto illius voti, potest exigi alterius promissionis obseruantia. Vt autem illa promissio obligationem suam inducat, necesse est, vt superior, non solùm facultatem præbeat, sed etiam exigat à subdito, vt suam promissionem impleat.

Quæstiuncula 3. circa eandem met declarationem.

Resoluitur.

14. Dupliciter enim potest scholaris inuitari ad vlteriorem gradum: vno modo per modum gratiæ, vt sic dicam, ex voluntate superioris nō absoluta, sed conditionata: quia nimirum hoc ei conceditur, tāquam fauor religionis, in quo moraliter loquēdo est subintellecta conditio, si velit illum acceptare, quia gratia non confertur in inuitum; & tunc in rigore non obligatur ex voto ad acceptandum. Et ita possunt excusari à culpa graui, qui recusant aliquem gradum sibi oblatū. Alio verò modo potest alicui iniungi vt gradum aliquem acceptet, exigēdo ab illo voti sui obligationem: quod tunc fit, quandocunque superior, ex definita voluntate, & quasi decreto illum iniunxerit, etiamsi obedientiæ præceptum non imponat. Hæc enim duo longè diuersa sunt. Vt si quis voueat dare alicui eleemosynā, quoties ille voluerit, ac petierit, si solùm petat ostendendo simplicem quendam affectum, & quòd libenter illam accipiet, nondum obligabit votum; quia nondum est satis impleta cōditio. At verò si definitè & ex efficaci voluntate petat volens impleri, quod Deo promissum est, iam tunc vrgebit obligatio voti, non quia petens imponat præceptum, sed quia implet conditionem, qua posita votum obligat. Ita ergo est in proposito; nam acceptatio requirit oblationem, seu donationem ex parte alterius, & in rigore dicit habitudinē ad oblationem perfectam, quæ ex absoluta voluntate procedit. Et ita expresse statutum est in 7. Congr. decret. 32. cuius hæc sunt verba. *Censuit Cōgregatio, omnes vi 4. voti in Congregatione 5. explicati, teneri superiori certum gradum imponenti obedire, ita tamen vt rationes prouinciali, ac patri nostro, consueto Societatis more, proponere possint, quas scripto censuit proponēdas: verùm superiori illis examinatis in sententia persistenti, & certum gradum absolutè statuenti, licet non addat obedientiæ præceptum, teneri vnumquemque obedire, imperatúmque gradum suscipere, vt si non fuerit obsecutus, censendus sit in malo statu esse, atque à sacramentorum vsu, & administratione excludendus.* Ita enim similes promissiones moraliter & iuxta communem vsum intelliguntur. Dices, qui absolutè promittit ingredi, videtur obligari quoties ianua ei aperitur, & ingressus permittitur, etiamsi non cogatur, neque ab alio efficaciter moueatur, nam satis ab ipsa promissione mouetur. Respondetur non esse dubium, quin promissio ingrediendi possit in hoc sensu fieri, vt patet in voto ingrediendi religionem, vel ingrediendi Ecclesiam ad orandum: tamen in præsenti hoc votum non est ita absolutum, tum quia fit cum ordine ad voluntatem superioris, ac proinde rectè explicatur de voluntate absoluta, & perfecta: tum etiam quia fit secundùm constitutiones, ex quibus solùm habemus obligari ad acceptandum eo modo, quo dictum est.

Quando censeatur scholaris teneri aut non teneri ad acceptādum gradū.

Instantia remouetur.

Vltimò ex dictis satis responsum est ad alteram partem dubitationis in principio propositā, quando scilicet obliget hoc votum, & cur in eo determinatio temporis addita nō fuerit. Ideo enim addita nō est, quia neque in Bullis Pontificiis, neque in constitutionibus huius religionis certum temporis spatium definitum est ad huiusmodi ingressum. Cur autem hoc tempus definitum nō fuerit, dicemus l. 6. à principio, agentes de gradibus professorum. Obligat ergo hoc votum, vt dictum est, cùm primùm conditio in eo inclusa impletur, scilicet, quòd superior, qui potestatem habet, huiusmodi ingressum postulet efficaci voluntate, vel etiam dici potest obligare quando Societas exigit ius suum: nam licèt hæc promissio sit votum Deo factum, tamē per illud aliquod ius acquiritur ipsi Societati, ratione cuius, & ratione etiam iurisdictionis, quam habet in subditum, potest nō solùm obligare, sed etiam cogere ad hoc votum implendum in eo gradu, quem Societas designauerit. Hęc verò obligatio ita intelligenda est vrgere pro tali tempore, seu statim ac voluntas superioris intimatur, vt tamen moraliter id intelligendum sit; nam semper datur locus semel, aut iterum recurrēdi ad eūdem superiorem, & proponendi si quid occurrerit: nam hoc significatur in constitutionib. citatis, & expresse habetur in 7. Congr. sup. cit. Et hæc est etiam intentio Præpositi, vt suauis ratio prouidentiæ & consuetudo interpretata fuit. Tutus autem in conscientia non solùm ille non est qui absolutè 15.

solutè resistit (vt dicta Congreg. satis expressit) sed etiã ille qui adeò resistit, vt moraliter cogat superiorem, ad voluntatem vel mutandam, vel suspendẽdã, ne fortasse subditũ maiori periculo exponat.

INDEX CAPITVM LIBRI QVINTI.

De Societatis tum scholaribus quantum ad proprium ipsorum studendi munus, profectúmque in literis, tum etiam de publicis eius scholis pro externis.

LIBER

LIBER QVINTVS.

De scholasticis ac studiis Societatis IESV, tam domesticis, quàm externis.

Libri argumentum.

ACTENVS solùm explicuimus statum hunc religiosum, quantum ad substantiam eius, & quoad vincula votorum, quibus constituitur, & obligatur. Nunc priusquam ad alios gradus transeamus, dicere oportet de muneribus, & exercitiis huius status; quæ & literaria esse possunt, & spiritualia. Priora sunt propria; & ideo de illis præcipuè dicemus: posteriora magis communia sunt toti religioni, & de illis aliquid tactum est in 1. lib. cap. præsertim 3. addemus verò hîc aliqua, quæ videbuntur magis propria, & necessaria ad religiosam professionem huius status explicandam. Literaria autem exercitia, & passiuè, & actiuè considerari possunt, id est, vel vt ordinantur ad discendum, vel ad docendum. Priori modo pertinent propriè, & per se ad scholares Societatis; posteriori autem modo, etiam assumuntur à Societate, tum ob suorum profectum; tum etiam ob externos, & quoscunque fideles, qui sacra doctrina indigent; & quia hæc duo omnino coniuncta sunt, de illis suo ordine dicemus.

CAPVT I.

Vtrùm status aliquis religiosus ad literas perdiscendas in Societate meritò destinetur?

1. Error hæret. in hac quæst. D.Thom.

QVorundam error fuit, studium literarum alienum esse ab statu religioso; vt refert D. Thom. opusc. 18. cap. 26. & opusc. 19. cap. 11. Videtur enim hic error circa eius tempora, seu D. Dominici exortus. Præcesserat enim error VViclephi, qui generaliter studia Christianorum damnabat, contra quem aliqua infrà attingemus cap. 4. Hi verò impugnatores religionis licèt non negarent studia secularium esse conuenientia, dicebant tamen in statu religioso, vel esse illicita, vel certè non esse proportionata. Vtrumque enim illi asseruisse videntur quantum ex D.

1. eius fundamentum ab authoritate seu exemplis. Cassiod.

Thom. colligitur. Fundari autem potuerunt primò in antiqua consuetudine monachorum, de quibus Cassiodorus lib. 1. Tripartitæ, cap. 11. ex Sozomeno lib. 1. cap. 12. sic ait: *Multiplicem scientiarum cognitionem, & argutam disserendi subtilitatem, veluti rem superuacaneam, & otium, quod in præstantioribus studiis ponendum est, sibi surripientem & ad vitam rectè instituendam nihil afferentem adiumenti, penitus contemnunt.* Et cap. 13. idem Sozomenus (Sozomen.) referens D. Antonij vitam, & virtutes, addit, *literas neque nouit, neque magni æstimauit; sed puram mentem, vtpote literis antiquiorem, & earum inuentricem laudauit plurimum.* Et Gregorius 2. dialog. (D.Gregor.) in procemio de B. Benedicto sic inquit, *Romæ liberalibus studiis traditus fuerat, sed cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem, ne si quid de*

A *scientia eius attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studiis, relicta domo, rebúsque patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur, scienter nesciens, & sapienter ignorans.* Et D. Basil. (D.Basil.) in regula 235. ex breuioribus, ferè ad hanc quæstionem respondens, ait, *His qui præsunt conuenire, vt scientiam habeant.* de cæteris verò subiungit; *vnusquisque verò (memor verborum illorum Apostoli, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicuique sicut Deus diuisit mensuram)*

B *quæ officij sui sunt studiosè discat, & persequatur, neque curiosè vlterius quidquam inquirat.* Hinc denique videtur dixisse Hieronymus ad Titum 1. & refertur in cap. *olim.* d. 95. (Hieron.) *Antequam instinctu diaboli studia in religione fierent.*

2. Vna ratio pro eodem errore.

Rationes ad hunc errorem suadendum esse possunt, primò quia studia, & tempus occupant & mentem distrahunt à propriis religiosorum institutis. Secundò (Altera.), quia perfectio religiosa (vt ait Sozomenus suprà) (Sozomen.) in bonorum numero non ducit ea, quæ inter vitium, & virtutem media sunt, quia non satis putat non esse malum, nisi homi-

C nem reddat bonum, & meliorem: at literarum studia inter media bona computantur; ergo. Tertiò (Tertia.), quia religio fugit gloriam illam, quæ ab hominibus colligi solet, neque virtutem ostentat; sed exercet: at scientia per se inflat, & ostentationi magis, quàm virtuti inseruit: ergo. Quæ rationes cùm generaliter probare videantur, hoc genus studij non esse admittendum in religioso instituto, multo magis videntur conuenire non posse esse finem religiosi status: quia hoc modo magis repugnat debito ordini: ergo non rectè est institutus in Societate peculiaris gradus religio-

D sorum ad hunc finem literas addiscendi. Vnde nouissimè Kemnitius hæreticus reprehensionem hanc contra Societatem exaggerauit, vt refert Payua de origine Societatis: & ideo Antiiesuitam (Payua.) illum vocat Spencæus lib. 1. de continentia cap. 5. (Spencæus.)

3. 1. Assertio ac dogma fidei.

Certum nihilominus inprimis est, studia literarum saltem sacrarum religioso statui maximè congruere. Hanc veritatem censeo esse dogma fidei, quod D. Thom. confirmat ex illo Psalmi 118. (Eius 1. probatio à D. Th. adducta ex script.) *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me*: nam inde constat, non solùm bonitatem, sed etiam scientiam, esse conuenientem ad animæ perfectio-

E nem. Vnde Isaiæ 5. dicitur, *Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam.* Et Oseæ 4. *Conticuit populus, eo quòd non habuerit scientiã: quia tu scientiam repulisti repellam te.* Quanquam enim hæc loca, & similia exponi possint de scientia practica præceptorum Dei: tamen ad literam optimè intelliguntur de scientia, quæ opponitur ignorantiæ diuinarum literarum, quæ radix est multorum vitiorum, & ideo Isaiæ 3. ob peccata populi comminatur Deus, *Auferam de Ierusalem, & Iuda consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquij mystici.* Vnde Bern. serm. 36. in Cantica: (Bernard.) *Non ignoro (inquit) quantum Ecclesiæ profuerint, & prosint literati*

literati sui, siue ad refellendos eos, qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruendos, legi: qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Denique legi, quia tu repulisti scientiam, & ego repellam te, vt non fungaris mihi sacerdotio. Vnde etiam Innocētius III. in cap. *nisi cùm pridem.* de renuntiatione hęc eadem verba adducit, vt ostendat, scientiam esse Episcopo necessariam. Et ad idem propositum afferūtur in VII. Synodo cap. 2. & refertur in cap. *omnes.* d. 38. scientia ergo hæc per se maximè vtilis est religioni & perfectioni eius. Quod si talis sciētia est vtilis, non est expectāda à Deo per infusionem, id enim superstitiosum esset; neque etiam solo ingenio proprio, & labore quærenda, id enim & pręsumptuosum, & periculosum existeret; ergo illius studio & disciplinæ vacare opportuno tempore conuenientissimum est.

4. Secundò ad hoc confirmandum adducit D. Th. opusc. 19. c. 11. sentētiam Hieronymi in epist. 4. ad Rusticum, *Habeto cellulam pro paradiso, varia Scripturarum poma decerpe, his vtere deliciis, harum fruere complexu.* Et infrà, *nunquam de manu, & oculis tuis recedat liber, discatur Psalterium ad verbum.* & infrà, *Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia nō amabis.* & infrà, *Ne ad scribendum citò prosilias, & leui ducaris insania: multo tempore disce quod doceas.* Deinde affert eundem Hieronymum epist. 103. ad Paulinū presbyterum, *Sancta rusticitas solùm sibi prodest. & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet si destruentibus non resistat.* refertur in c. Sancta. 2. q. 7. Afferre etiam possumus eundem Hieronymum epist. 13. ad Paulinum Episcopum dicentem, *semper in manu tua sacra sit lectio.* & infrà, *Audi mi conserue, amice, germane, ausculta paulisper, quo in Scripturis sanctis calle gradiaris; totum quod legimus in diuinis libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est: qui edere vult nucleum, frangat nucem;* & in reliqua parte epistolæ illum excitat ad hoc studium: & concludit; *nihil in te mediocre esse contentus sis, totum summum, totum perfectum desidera.* His addi possunt, quæ de hac scientia Scripturarum, quatenus religiosis & monachis necessaria est, tractat Cassianus collat. 14. à ca. 8. vsque ad finem. Item quæ de antiquis monachis referunt historiæ, quod nimirum lectioni Scripturarum assiduè vacabant, vt de religiosis in Ægypto, & de Essæis Christianis refert Eusebius lib. 2. historiæ cap. 16. ex Philone lib. de vita cōtemplatiua. Et de antiquis monachis S. Benedicti, idem refert Trithemius lib. de viris illustribus illius ordinis c. 6.

2. probatio adducta ex patribus. D. Hieron. — Cassian. — Euseb. Philo. — Trithem.

5. Tertiò possumus etiam ratione hoc cōuincere. Nam studium, præsertim sacrarum literarum, de se bonum est, & honestum, & ad perfectionem vitæ tam actiuæ, quàm contemplatiuæ est necessarium: ergo maximè accommodatum est religioso statui. Maior patet, quia scientia per se, est perfectio maximè consentanea naturæ hominis, & ideo etiam propter suam perfectionem appeti honestè potest: quia velle conuenientem naturæ perfectionē, & quasi ornamentum, per se bonum est; id est, secluso praue fine, vel alio accidentario periculo morali, vel impedimēto necessarij boni: hæc enim extrinseca sunt; & in religionis statu facilè vitari possunt. Quòd si hæc vera sunt de scientia ex genere suo, multo magis de scientia Dei & earum rerum, quæ ad ipsum pertinent, cùm fœlicitas hominis in hac cognitione consistat, vel ab illa maximè pendeat, iuxta verbum Christi Ioannis 17. dicentis, *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum,* &c. Appetere autem propriam beatitudinem, & studere illi acquirendæ, pro huius vitæ capacitate optimum est. Et hinc facile probatur minor. Nam in primis contemplatio in diuinæ veritatis consideratione consistit, quæ sine præuia lectione, & studio, vel haberi non potest naturaliter, vel non sine periculo erroris; & ideo Patres omnes de vita contemplatiua tractantes, ante omnia docent assiduam lectionem, & studiū ad illam esse necessaria, & has ponunt inter partes vitæ contemplatiuæ, vt suprà in lib. 1. cap. 6. num. 7. huius partis vidimus. Vnde Hieronymus epist. 103. *Oro* (inquit) *te frater charissime, inter hæc viuere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihilque aliud quærere. Nónne videtur tibi iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? ex quo* (ait D. Thom. dict. c. 11.) *patet, quod cœlestis conuersatio est in studio sacræ Scripturæ commorari.* Nec minus necessaria est ad perfectionem huius partis vitæ actiuæ, quæ circa spirituales actiones, & salutem proximorum versantur, vt per se satis patet, magísque constabit ex sequenti assertione.

3. Probatio authoris. — Hieron.

6. Dico secundò in statu religioso, cuius finis est non solùm contemplari, sed etiam contemplata aliis tradere, necessaria est non vulgaris scientia, sed perfecta rerum omnium, quæ ad fidem, & mores pertinent; ac proinde necessarium etiam est, vt religiosi huiusmodi scientiæ perfectè acquirendæ in tali statu religioso incumbant. Prior pars adeò est euidens, vt non egeat probatione. Quia nemo potest alios docere, si ipse ignorans sit: quomodo enim poterit mentes illuminare, qui in tenebris versatur, aut hæreticis resistere, aut rationem eius, quæ in nobis est, fidei reddere, aut morales difficultates occurrentes dissoluere, & omnibus satisfacere, nisi in vtraque Theologica doctrina, positiua & scholastica; speculatiua, & morali; satis instructus sit. Confirmat hoc D. Thom. ex illo 1. ad Timoth. 4. *Dum venio attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ;* nam dictio illa, *lectioni,* passiuè (vt sic dicam) & non actiuè intelligenda est, id est, non ad fructum aliorum, hoc enim ad doctrinam pertinet, sed pascendo teipsum, vt rectè ibi adiunxit Caietanus, & Theophylactus ibi rectè colligit. *Si Paulus Timotheum iubet incumbere lectioni Scripturarum, quid nos posthac facere decet?* Et addit, *Quin etiam ipse Paulus ad finem vsque vitæ suæ, legendis sacris incubuit, quia & alios ad illud studium cohortabatur.* Ac denique D. Thomas ex hoc patere concludit, quòd exhortari, & docere volentibus necessarium est lectionis studium, & affert illud Gregorij in Pastorali p. 2. cap. vlt. *Necesse est, vt qui ad officium prædicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant.* Per lectionem autem in his, & similibus locis intelligi debet omne studium doctrinæ sacræ ad Ecclesiasticum, seu religiosum munus necessarium, vel accommodatum ad exhortandos, vel docendos proximos in rebus omnibus ad fidem, & mores eorum pertinentibus. Sic enim, & non aliàs explere poterit minister Euangelicus in omni materia præceptum Apostoli ad Titum 2. *tu loquere quæ decent sanam doctrinam.*

2. Assertio bipartita. — Prior pars ostenditur. — Confir. à D. Thom. — Caiet. Theophil. — Gregor.

7. Et hinc facile probatur altera pars, supponendo duo certa, & moraliter necessaria, vnum est; non posse in huiusmodi religione recipi omnes viros prouectos, & in diuinis literis sufficienter instructos ad exhortandum, & docendum alios: quod ipsa experientia satis constat, & in superioribus lib. 3. cap. 1. num. 2. tactum est, & in constitutionibus Societatis, & Bullis Pontificiis in speciali est adnotatum, vt ibidem diximus. Aliud est, huiusmodi doctrinam, seu scientiam non esse à Deo miraculosè

Pro posteriori ostendendi supponuntur duo. Primò. — Secundò.

miraculosè petendam, & expectandam: non enim sunt hæc signa, aut extraordinaria opera nunc Ecclesiæ necessaria, sed labore & industria, cum diuina gratia comparanda est, iuxta illud Hieronymi epist. 4. ad Rusticum. *Hæc dico, vt etiamsi clericatus te titillat desiderium, discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeres Christo ne miles antequam tyro, nec prius Magister sis, quàm discipulus.* Et infrà: *Multo tempore disce quòd doceas.* Sic etiam dixit Innocentius I. in epistola 12. & habetur d. 61. cap. 4. *Miserum est eum magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit.* Quod etiam habet Boëtius in lib. de disciplina scholarium c. 2. & ad hoc propositum expendit Theophylactus verbum illud Pauli ad Timotheū, *Dum venio attende lectioni,* dicens, *Addit ei animum per hoc quod dicit: Dum venero spem faciens ei venturum præceptorem. Verisimile enim erat, eum, qui præceptore orbatus esset Paulum requirere. Cuius autem rei gratia dixit, Dum venio: par erat cùm ipse iuuenis esset multa ignorare, egeréque eum præsentia Pauli, vt hæc disceret. Ait itaque: Interea dum venero, lege Scripturas, & inde habebis, vt fieri potest, legislationes, & præcepta: postquam autē venero, ego tibi suggeram reliqua.* Quam ponderationem videtur Theophylactus sumpsisse ex Chrysostomo, qui hom. 13. breuiùs eam insinuauit, dicens, circa idem verbum, *Dum venero; prouidentissimè profectò id posuit, solatúrque discipulum: fieri enim necessariò debuit, vt desertum se ac parente destitutum putaret, nisi ille suum polliceretur aduentum.* Quibus adiungere possumus, quæ paulo inferiùs idem Chrysostomus addit, *Ista profectò Timotheo dum loquitur, omnes salubriter admonet, quòd si hic, qui mortuos excitabat, hæc monita edidit, quid nos iam miseri dicturi sumus.* Si ergo Timotheus indigebat doctore, & disciplina, quid mirum est quòd religiosi, præsertim illi, qui futuri sunt ministri Euangelij, doctore, studio, ac disciplina indigeant.

Hieron. *Innocent. I.* *Boët.* *Theophyl.* *Chrysost.*

8. Ex his ergo duobus principiis, euidenter concluditur, optimum esse religiosam iuuentutem studiis literarum sacrarum incūbere: quia ad omnem finem ipsius religionis necessarium est; & aliunde, nulla ex parte repugnat perfectioni talis status, vt iam tactum est, & respondendo ad obiectiones confirmabitur. Additque D. Thomas huiusmodi iuuentutem esse aptissimam ad profectum in huiusmodi literis, eo quòd à carnalibus affectibus, & secularibus curis maximè sit separata iuxta illud Isaiæ 28. *Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditū? ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus.* Propter quod Bernardus epist. 108. reprehendit quendam, qui religionis ingressum differebat, vt in seculo studiis vacaret. *Falleris (inquit) si te putas inuenire inter mundi magistros quam (* scilicet sciētiam) *soli Christi discipuli, id est, mundi contemptores Dei munere assequuntur.* Et adducit illud Oseæ 10. *Seminate vobis ad iustitiam, mente spem vitæ, illuminate vobis lumen scientiæ.* Et subdit, *vides quia non rectè proceditur ad lumen scientiæ, nisi germen iustitiæ præcedat ad animam, ex quo formetur granum vitæ, & non palea gloriæ. Quid ergo? nondum tibi ad iustitiam seminasti, nondum spei manipulos meruisti, & veram te præsumis sectari scientiam? nisi fortè pro vera supponatur illa, quæ inflat.* Vbi licèt de scientia spirituali, & practica præcipuè loqui videatur; non tamen excludit quamcunque scientiam, præsertim rerum diuinarum. Locus autem Oseæ, quem adducit, in vulgata nostra non habet illa verba, *Illuminate vobis lumen scientiæ*; sed relata sunt iuxta LXX. in vulgata verò loco illorum sunt hæc, *Innouate vobis nouale.* Hieronymus autem ibi in eandem sententiam à Bernardo intentam vtramque lectionem accommodat: nouale enim agrum significat denuo ad culturam accommodatum, vt exposuit Pontifex in cap. *quid per nouale.* de verb. signif. Metaphoricè ergo significat animam, à qua spinæ, & radices peccatorum, ac vitiorum eradicatæ sunt, quæ apta est ad spiritualem culturam, & similiter ad scientiæ profectum, vt exposuit etiam idem Bernardus sermone 37. in Cantica, & Origenes tract. 12. in Matth.

Concluditur iā posterior pars assertionis. *D.Thom.* *Bernard.* *Iuxta edit. LXX.* *Hieron.* *Bernard.* *Origen.*

9. Dico tertiò conuenientissimè in Societate institutum esse primum religiosorum gradum, vt in eo studiis vacetur. Hoc in primis satis constat ex approbatione Pontificum, & ex tota ratione instituti in 1. lib. à nobis declarati. Ita enim sunt duo hi gradus scholarium, & professorum in hac religione instituti, vt prior ad posteriorem ordinetur: ergo finis proximus, & intrinsecus, vt sic dicam, illius prioris status est disponere personas, eásque capaces reddere, & aptas ad posteriorem statum. Hæc autem dispositio in duobus maximè consistit, in virtute scilicet, & doctrina, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 4. *Attende tibi, & doctrinæ.* Ex quibus instructio, & exercitium virtutis statim à principio religionis, & nouitiatus, incipit, & ad illius studium, & disciplinam specialiter tempus secundæ probationis ordinatur; nam exercitium, & profectus eius, toto vitæ tempore durare debet, & tempore etiam studiorum peculiaris eius rei cura conseruatur, & in vltima probatione renouatur, vt in sequenti lib. cap. 1. & 2. videbimus. Meritò ergo literarum studium positum est tanquam proprium munus, atque adeò tanquam proximus finis huius prioris gradus: vnaquæque enim res esse dicitur propter suam operationem. Quin potiùs D. Thom. dict. artic. 5. quæstione 188. 2. 2. de tota aliqua religione (& videtur tacitè de sua loqui) dicit rectè institui ad studia literarum: multo ergo faciliùs hîc nos dicere possumus de inferiori quodam gradu totius religionis. est tamen proportionalis diuersitas: nam tota religio non ordinatur ad studia literarum, tanquam ad suam actionem, vel adæquatam, vel præcipuam; sed tanquam ad actionem secundariam, quæ sit medium ad alias præcipuè intentas; quidam autem gradus religiosorum proficientium in eo statu, qui solùm constituit quandam partem vnius religionis, rectè ad illam actionem, tanquam sibi adæquatam, vel præcipuam (scilicet post generalem curam propriæ perfectionis spiritualis) ordinatur. Hoc enim genus actionis, licèt ordine intentionis posterius sit respectu totius religionis: ordine executionis necessariò debet esse prius: optimè ergo primus religionis gradus circa illud occupatur. Quomodo autem nihil alienum à perfectionis instituto hic ordo contineat, ex solutionibus argumentorum constabit.

3. Assertio. Probatur ex Pontificib. *Confirm. ex D.Thom.*

10. Ad fundamentum ergo contrarij erroris, primùm negatur assumptum vniuersaliter intellectum: ostendimus enim antiquissimos etiam religiosos, studium literarum plurimum coluisse: fatemur autem hoc studium non esse singulis necessarium ad propriam perfectionem: sunt enim diuersæ viæ ad perficiendas animas, quibus Spiritus sanctus vtitur: nam ob eam causam inter alias Ecclesia dicitur, *circundata varietate*, & ideo quod Benedictus, vel Antonius, vel alij innumeri sancti monachi studiis non vacauerint non

Ad fundamentū hæret. in n. 1. *Psal. 44.*

non ideo est, quia religiosis hoc studium noceat (hoc enim est ex puris particularibus argumentari,) sed quia aliud vitæ genus professi sunt, ad quod tam accuratum studium necessarium non erat, sed illud quod ad rectos mores proprios instituendos & ad diuinam contemplationem sine errore exercendam sufficeret: quod illis non defuisse omnino credendum est: oportet ergo quoad hoc multum distinguere inter monachale institutum, & mendicantium, (vt generatim loquar) nam in hoc posteriori, studia sunt multo magis necessaria, eo quòd ad iuuandos proximos ordinetur, vt dictum est. Vnde quo mendicans religio perfectius hunc finem participauerit, eò pluribus literis & studiis indigebit.

11. Ad locum Basilij in in eodem num.1.

Ita ergo facile responsum est ad priora exempla. Testimonium autem Basilij potiùs nostram intentionem confirmat, tum quia dicit vnumquenque religiosum *debere studiosè discere, quæ sui officij sunt*; religiosus ergo, qui tendit ad officium ministri Euangelici debet accuratè discere, quæ ad illud officium spectant, quod sine magno literarum studio fieri non potest. Tum etiam, quia hoc ipsum confirmat Basilius, dicens, *cui aliorum rectio commissa sit, eum quæ apud omnes scripta sint, scientia comprehensa habere, ac dicere debere:* quod nos planè dicere possumus de quocunque sacerdote Societatis: nam licèt munus Rectoris non habeat quoad iurisdictionem, participat illud quoad doctrinam, & instructionem aliorum: propter quam scientia est necessaria, *cùm doceat* (sicut Basilius subiungit) *cunctos, multiplicem Dei voluntatē singulis præmonstrando officio suo.* Testimonium autem Hieronymi sinistrè refertur; nam ibi per studia non intelligit Hieronymus studia literarum, sed affectiones varias, vt D. Thomas rectè exposuit, & ex contextu patet, qui sic habet; *Antequam diaboli instinctu studia in religione fierent; & diceretur in populis: ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, &c. sic Virgilius,

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

12. Ad primam rationem in num.2. quoad 1. de occupatione temporis.

Ad primam rationem duo in ea dicuntur, scilicet studia occupare tempus, & mentem distrahere. Priùs fatemur, non de toto, sed de magna parte temporis; cum ea enim moderatione in religione assumitur, vt suum proprium ac sufficiens tempus altioribus religionibus reseruetur: omnia enim tempus suum habent, & religionis status ita omnia disponit, & ordinat (ideo enim ordo vocatur) vt tempora non confundantur. Vnde in 1. regula Societatis ex communibus, quæ desumpta est ex p.4. constit.c.3. sic habetur, *singuli præfinitum sibi tempus suæ conscientiæ bis in die examinandæ orationi, meditationi, lectionique spirituali impendant*; & cætera, quæ sequuntur; atque hoc modo, illa temporis occupatio nihil officit religionis perfectioni. Nec præterea tempus illud, quod studiis impenditur, sine spirituali profectu consumitur, cùm totum illud studium magnum Dei obsequium sit, tum ratione finis ad quem ordinatur, tum ratione charitatis, & obedientiæ, à quibus proficiscitur, vt expressè habetur in 1. & 2. regul. scholarium Societatis, sumptis ex constit. p.4. cap.6. Alteram partem de distractione,

Quoad 2. de distractione.

simpliciter negamus, quia animæ distractio in deteriorem partem sumitur, studia autem, quantum est ex se (quidquid sit de vitio, aut fragilitate personæ) non distrahunt mentem, quominus de Deo, vel de re aliqua honesta propter Deum cogitet. ergo non distrahunt, sed potiùs colligunt mentem, & solent esse medium ad prauas cogitationes impediendas, & consequenter impediunt carnis concupiscentias, & alia infima desideria, vt D. Thom. dict. art.5. declarat. D.Thom.

13. Instantia remouetur.

Dices impedire saltem actualem cogitationem, vel contemplationem de Deo. Respondeo si hoc incommodum afferant pro illo eodem tempore, pro quo Deo vacandum est, non id oriri ex ipsis studiis, vel ex nostro inordinato affectu, aut negligentia, vel aliquando ex naturali conditione, & fragilitate: non ergo ob eam causam studia relinquenda, aut reprehendenda sunt, sed moderanda affectio, & circa spiritualia adhibenda diligentia, & cum diuina gratia difficultas illa superanda quæ multo magis oriri solet ex aliis curis, & phantasiis, & cogitationibus aliarum rerum. Si autem dicatur studium hoc impedimentum afferre pro eo tempore, quo studendum est, absolutè loquendo, nullum id est inconueniens, tum quia non est mortalis conditionis semper actu cogitare de Deo, & post ipsum nihil melius cogitari potest, quàm quæ ad sacram doctrinam pertinent, tum etiam quia, vt dicebam, cogitare de rebus aliis propter Deum virtute est cogitare de ipso, sicut dixit D.Thom.1.p.q.64.art.1.ad 3. cognitionem rerum in propria natura, quando refertur ad laudem creatoris habere aliquid de luce diuina, & posse dici cognitionem vespertinam, quam boni Angeli habent. Tum denique, quia mens religiosa nunquam ita literarum studiis absorbetur, etiam illis temporibus, in quibus eis vacat: quin ad Deum sæpe recurrat, nunc intentionem in illum renouando, nunc auxilium, & lumen petendo, nunc verò de veritatis intelligentia gratias agendo. D.Thom.

14. Ad 2 rationem in eodem nu.2.

Ad secundam respondetur, literarum studia per se spectata, vel per se tantùm assumpta, inter mediocria bona computari, & ideo sic sumpta non magni æstimari à religiosis, at verò sumpta vt instrumenta virtutis, & actionum omnium, quę ad salutem animarum ordinantur, non esse inter mediocria, sed inter magna bona computanda; participant enim bonitatem finis ad quem ordinantur. Accedit quòd studiū rerum sacrarum, de quo præcipuè agimus, non ita est ex mediocribus bonis, vt aliquid ex obiecto indifferens reputandum sit: nam reuera est ex obiecto honestum, quia cognitio quæ per illud inquiritur, est perfectio per se maximè consentanea supremę hominis inclinationi, vel etiam naturali inclinationi gratiæ; nam cognitio de qua agimus ex principiis supernaturalibus procedit, & ad perfectionem fidei spectat, quæ non potest dici ex mediocribus, sed ex maximis bonis.

15. Ad 3. ibid.

Vnde facilè respondetur ad tertium; negamus enim scientiam per se repugnare humilitati religiosæ. Vt enim dixit D.Tho.2.2.q.167.art.1. *Ipsa veritatis cognitio per se loquendo bona est; potest autem per accidens esse mala, ratione alicuius consequentis; vel in quantum aliquis de cognitione veritatis superbit, vel in quantum homo vtitur cognitione veritatis ad peccandum.* Constat autem ex dictis, studium non sumi à viris religiosis gratia ostentationis, aut vanæ æstimationis; & ideo nihil repugnare modestiæ religiosæ: quòd si qui motus contrarij insurgant accidentarij sunt, & diuina gratia vinci possunt. Addo non semper esse reprehensibile in religioso aliquid interdum facere ad eruditionis & profectus in literis ostentationem: quæ tamen non in sola ostensione ad aliorum tantùm opinionem aucupandam sistat; hæc enim vana ostentatio esset, sed ad eundem D.Thom.

August. finem salutis animarum referatur; nam, vt Augustinus dixit lib. de Bono viduitatis cap. 22. *Nobis necessaria vita nostra; aliis fama nostra.* Et ser. 49. ex diuersis, qui est primus de communi vita clericorum, *conscientia tibi, fama proximo tuo.* Ad conciliandam ergo authoritatem necessariam, doctrinam ostentare à religioso statu alienum non est; Nam etiam ad Timoth. aiebat Paulus 1. epist. c. 4. *hæc meditare, in his esto, vt profectus tuus manifestus sit omnibus.* Chrysost. Vbi Chrysostomus, *vides* (inquit) *vt in hoc quoque illum magnum fieri velit, atque mirabilem; ex quo scilicet Ecclesiæ commoda prouenire sciebat,* & ideo vult profectum manifestari omnibus *non modò in vitæ rectitudine, ac sanctimonia, verùm in synceritate atque vbertate doctrinæ.* Atque hinc etiam constat quomodo ad huiusmodi studia gradus aliquis religiosus ordinari conuenienter potuerit.

CAPVT II.

Vtrùm literarum humaniorum, linguarum, ac liberalium artium studium & peritia religiosis Societatis conueniens sit.

1. IMpugnatores religionis tempore D. Thomæ, multo magis hoc studium inferiorum artium in religiosis damnabant: dicebántque (vt D. Th. significat) magis pertinere ad prædicatores Antichristi, quàm Christi, quos describit Apostolus 2. ad Timoth. 3. de quibus inter alia, ait, *semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Pars negãs suadetur ex Paulo. Vbi tacitè reprehendit eos, qui profanas artes discunt, per quas nunquam ad veritatem doctrinæ sacræ cognoscendam perueniunt. Et ideo subiungit, *Tu autem assequutus es meam doctrinam.* Et infrà, *Tu verò permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem.* Quasi dicat, hæc doctrina tibi sufficit; aliæ verò literæ, quæ ad salutem hominem non instruunt, superfluæ sunt: propter quod idem Paulus 1. ad Corinth. 1. sapientiam huius mundi vocat stultitiam, & ad Coloss. 2. Philosophiam inanem, atque fallacem appellat. Secunda arguit Iulianũ Apostatam. Cyr. Alex. Vnde etiam Iulianus Apostata apud Cyrillum lib. 7. contra illum, sic argumentabatur contra Christianos his scientiis vacantes. *Quare vos disciplinarum, quæ apud Græcos sunt, conuiuæ estis; siquidem vobis vestrarum Scripturarum lectio sufficit, cùm melius sit ab illis homines arcere, quàm ab idolothytorum cibis.* Tertia arguitur ex iure. Addo etiam in iure Canonico prohiberi clericis discere non solùm leges, sed etiam physicas disciplinas cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. cap. *non magnopere,* extrà eod. tit. & in Concilio Carthag. 4. c. 16. prohibentur Episcopi Gentilium libros legere, & habetur 37. d. cap. 1. vbi per multa sequentia capita referuntur testimonia Patrum reprehendentium huiusmodi studia in Ecclesiasticis viris, præsertim c. 5. ex Hieron. suprà ad Eph. 6. arguuntur Episcopi, qui filios suos in secularibus disciplinis erudiunt. Et in c. *omnem,* dicitur hæreticos præcipuè studere Dialecticæ, & subiungitur, *sed non in Dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum.*

2. Assertio affirmatiua tripartita. Dicendum verò est linguarum, & liberalium artium eruditionem maximè necessariã esse operariis Euangelij; nec religioso statui repugnare; & ideo meritò scholares Societatis diligenter in his doctrinis oportet erudiri, priusquam doctrinæ sacræ in Theologia scholastica, vel Scripturæ diuinæ interpretationi, aut intelligentiæ incumbant. Res est satis clara, & certa. Quæ probari potest primò, ex antiqua Patrum traditione. Prima pars probatur primò ex Patribus. Clemens I. Inprimis Clementis I. ep. 5. de communi vita ad discipulos, quæ habetur in c. *relatum* d. 37. ad præsens institutum accommodatissima est; dirigitur enim ad religiosos, quos peculiariter vocat discipulos, seu condiscipulos; hósque primùm ad paupertatem, & obedientiam hortatur; deinde ad Scripturarum intelligentiam, quã non proprio sensu, sed secundùm traditionem Patrum & consonantiam locorum eiusdem Scripturæ interpretandam esse dicit. Tandem verò subiungit; *cùm enim ex diuinis Scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit; absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis, quæ forte in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat, ita tamen, vt vbi vera didicit, falsa & simulata declinet.* Hinc etiam Eugenius Papa in cap. *de quibusdam,* d. 37. ordinauit, vt in omnibus Episcopatibus constituerentur Magistri & Doctores, *qui studia literarum, liberaliúmque artium dogmata assiduè doceant.* Et subiungit rationem notandã: *quia in his maximè diuina manifestantur atque declarantur mandata.*

3. Probatur secundò. Atque ita obseruasse omnes antiquos Ecclesiæ Doctores ex historiis, & ex ipsismet facilè intelligitur. Nam etiam Paulus non dedignatur aliquid de prophanis auctoribus, suis dictis, vel scriptis inserere, vt patet Actor. 17. 1. ad Cor. 15. ad Titum 1. quæ loca ad hoc propositum obseruauit Hieronymus, vbi etiã intelligit illud Prou. 1. *Animaduerte parabolam, & interpretationem, verba sapientum, & ænigmata eorum.* Hieron. Et addit Hieronymus, *quæ propriè Dialecticorum, & Philosophorum sunt.* Et inferiùs ad hanc rem accommodat ritũ accipiendi mulierem captiuã in vxorem; Deut. 21. radendo caput, supercilia, pilos, & vngues corporis amputando. Et subiungit, *Quid ergo mirum si & ego sapientiam secularem propter eloquij venustatem & membrorum pulchritudinem, de ancilla, atque captiua Israelitidem facere cupio?* Et infrà, *labor meus in familiam Christi proficit.* Quòd deinde confirmat exemplo Origenis, Metrodij, Quadrati, Aristidis, & aliorum multorum, tam Græcorum, quàm Latinorum. Et concludit, *Qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos refertiunt libros, vt nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem seculi, an scientiã Scripturarum.* D. August. D. etiam Augustinus in libris de doctrina Christiana ex professo ostendit, quàm sint necessariæ huiusmodi artes ad sacram Scripturã intelligendam, præsertim lib. 2. Et in summa tria dicit esse necessaria; signorum intelligentiam, rerum cognitionem & dubiorum ac difficultatum expeditionem. Primum confert linguarum notitia; ad secundum iuuant Philosophia, & Mathematicæ; in tertio modum, & magnum lumen præbet Dialectica: supposuerat autem lib. 1. cap. 1. duo esse necessaria in omni tractatione; scilicet modum inueniendi, quę intelligenda sunt, & modũ proferendi, quæ intellecta sũt. & ideo præter illa tria, quæ ad intelligẽtiam necessaria sunt, ad proponendi modum in lib. 4. requirit eloquentiam, non vt simpliciter necessariam, sed vt valdè vtilem, & vt cum debita moderatione vsurpetur; quod de Dialectica, & de cæteris artibus intelligendum erit, vt ipse latè prosequitur lib. 2. cap. 35. & sequentibus. Quomodo etiam dixit optimè Clemens Alexandrinus lib. 6. stromat. n. 2. versùs finem, *vitandus est*

est multus, & planè inutilis abusus, qui consumitur in iis, in quibus non oportet, eo, qui est cognitione præditus, vtente disciplinis tanquam præexercitationibus, quæ adiuuantium causarum instar habeant, & ad accuratam veritatis traditionem, quatenus id potest assequi, nec ab eo potest diuelli, & ad propulsandas artificiosas rationes, quæ improbè moliuntur, excindere veritatem non relinquit erga ea, quæ promouent ad eas, quæ sunt in orbe disciplinas, & Græcam Philosophiam, sed non principali ratione, sed ea quæ est necessaria, & secunda, & deriuatur à circunstantiis. Et paulo superiùs optimè concluserat: *Per consequentiam ergo his quoque attendit, quæ exercent ad cognitionem, sumens ex vnaquaque disciplina id, quod confert ad veritatem.* Et postea latè prosequitur per singulas liberales artes discurrendo, earúmque vtilitatem attingendo: adducítque exemplum Abrahæ, qui in Astrologia, & Astronomia peritus fuit, eísque ad veritatis cognitionem optimè est vsus; sicut etiam de Moyse dicitur Actor. 7. quòd eruditus erat omni sapientia Ægyptiorum, quod non sine peculiari Dei prouidentia factum est, vt eos confunderet, à quibus eruditus est, vt Theophylactus ibi indicauit. Hinc denique Nazianzenus orat. 20. quæ est funebris in Basilium, *Illud* (inquit) *inter sanæ mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona principem locum tenere, non de hac nostra solùm, ac nobiliori loquor, quæ contempto omnis sermonis lepore atque ornatu saluti vni; atque earum rerum quæ ratione, atque animo intelliguntur pulchritudini arctissimè hæret; sed etiam de externa, quam plerique Christiani prauo quodam iudicio vt insidiosam, & periculosam aspernantur.* Quod latè prosequitur & variis exemplis declarat.

Nazian.

4. Ex his ergo sufficienter conuincitur, totam hanc eruditionem humanam, debita intentione, ac moderatione sumptam Doctori Euangelico esse valde vtilem, ac moraliter necessariam, quæ erat prima pars assertionis. Quòd autem religioso statui non repugnet, quæ erat secunda, eisdem exemplis, & rationibus conuinci potest: Hieronymus enim, & Augustinus religiosi fuerunt, qui vbique summam eruditionem in his literis ostendunt. Idem dicere possumus de Athanasio, Basilio, Nazianzeno, & similibus. Ratio etiam id conuincit; quia finis propter quem hæ scientiæ quæruntur optimus est, & in perfectissimo statu religioso necessarius, vt sæpe est ostensum. Medium etiam hoc, & per se bonum est; quia est perfectio intellectus, & veritatum naturalium cognitio, & quatenus medium quoad multa valde vtile, quoad aliqua verò, etiam necessarium est ad dictum finem. Est enim necessaria saltem Latinæ linguæ sufficiens cognitio, & Dialecticæ & Philosophiæ mediocris eruditio: sine his enim nullus nisi temerè, & imperitè ad Theologiam accedere potest. Ad eam verò exactè comparandam linguarum cognitio, & peritia omnium artium, præsertim verò Dialecticæ, Philosophiæ, & Metaphysicæ exacta comprehensio vtilissima est. Hinc Clemens V. in Clem. 1. de statu Monach. §. penult. inter alia, quæ ad ampliationem cultus diuini statuit, vnum est, *Vt in singulis monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur Magister, qui eos* (id est, Monachos) *in primitiuis scientiis instruat diligenter.* Per primitiuas autem scientias sine dubio intelligit eas, quæ ad diuinam Theologiam præambulæ sunt; ideóque rationem adiungit, *vt monachis proficiendi in scientia via opportuna non desit*, cui consonat cap. *quia nonnullis.* de Magistris. vbi Grammatica etiam doceri præcipitur, *ne opportunitas proficiendi subtrahatur.* Vnde etiam Trithemius dicto lib. de viris illustribus S. Benedicti cap. 6. refert antiquissimam consuetudinem illius sacri ordinis fuisse iuniores fratres disciplinis scholasticis instituere, vt Rhetorica, Dialectica, Arithmetica, Philosophia, & aliis, quibus sufficienter instructi ad sacram Scripturam introducerentur. Quòd si in religionibus monasticis hæc consuetudo probata fuit, multo magis in illis, quæ ad spiritualia ministeria proximorum institutæ sunt, vt rectè concludit D. Thomas dict. Opusc. 20. cap. 11.

Secunda pars ostenditur etiam exemplis.

Item ratione.

Trithem.

D. Thom.

5. Ex quibus nos à fortiori concludimus tertiam assertionis partem *religioni Societatis necessariam fuisse omnino hanc institutionem*; id verò constat ex dictis lib. 1. c. 2. de fine huius religionis: nam inter omnes, quæ ordinantur ad salutem proximorum, sine dubio excellit in modo, & præcipua intentione quærendi salutem animarum; ad quē finem tria principalia munia assumit, scilicet propagare Ecclesiam inter infideles, & quascunque remotissimas nationes, defendere illam ab hæreticis, & impugnatoribus pro eorum simul reductione laborando; exhortari, & docere ipsos Catholicos ad eorum sanctificationem, & omnem perfectionem quoad fieri possit cooperando. Vnde fit, vt hæc religio peritia linguarum, & totius Philosophiæ ac Metaphysicæ indigeat, non solùm propter Theologiæ, & sacræ Scripturæ intelligentiam, sed etiam vt aliis modis ea peritia vtatur in fidei obsequium.

Tertia pars asserit. suadetur ex fine Societatis.

6. Nam peritia linguarum hoc tempore maximè necessaria est ad resistendum hæreticis, & eorum petulantiam retundendam; aliquarum etiam linguarum cognitio ad seminandam fidem inter Paganos, & Gentiles maximè necessaria est. Vnde sicut Spiritus sanctus ob hanc præcipuam causam primis Euangelij prædicatoribus tribuit linguarum donum, ita quando illa signa cesserunt, religio, quæ illud munus participat, debita diligentia & industria linguæ instrumenta præparare, & quoad fieri possit, vniuersale efficere debet; quod sine peritia linguarum non fit. Hac ratione vtitur Pontifex in Clement. 1. de Magis, dicens, *Illius, cuius vicē in terris gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad euangelizandum Apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos; viris Catholicis peritiā linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles, præcipuè abundare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere.* De qua re videri potest Ludou. Gomez super regulas Cancellariæ, reg. *De idiomate* q. 1. vbi hoc ipsum argumentū rectè prosequitur dicens quàm sit necessaria ad fidei propagationem linguarum notitia, illarum præcipuè, quæ apud infideles frequētiores sunt. Philosophia etiam necessaria est huic religioni, non solùm ad Theologiam sibi acquirendam, sed etiam vt per eam prepararet viam ad tractandam cum Gentilibus fidem, conuincendo eorum errores, & naturales veritates de Deo euidenter demonstrando; hunc enim morem antiqui Patres, & Ecclesiæ rectores obseruarunt, vt constat ex Augustino in libris de Ciuit. Dei, Eusebio in libris de Præparatione, & demonstratione Euangelica, Iustino in oratione Parænetica ad Gentes, & vtraque Apologia pro Christianis. Cyrillo libris contra Iulianum, Tertulliano, Arnobio & aliis. Fieri autem non potest, secluso miraculo, aut extraordinaria prouidentia Dei, vt aliquis sufficiat

Quibus de causis peritia linguarum Societati necessaria.

Lud. Gom.

Quibus itē philosophia.

August. Euseb. Iustin.

Cyril. Alex. Tertul. Arnob.

vi & efficacia rationum errores naturali lumini contrarios conuincere, nisi in Philosophicis disciplinis accuratè instructus,& eruditus sit.

Firmatur necessitas vtriusque peritiæ exemplo.

7. Quod optimè confirmat exemplum Danielis, prout illud expendit Glossa ordinaria, circa illud verbum Danielis, *Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis*, &c. Dixerat enim priùs iussisse Regem Præposito suo, vt introduceret de filiis Israël pueros *eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possint stare in palatio Regis, vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.* Et adiungit, constituisse eis *annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino vnde bibebat ipse*; postea verò solùm dicit proposuisse Danielem, *ne pollueretur de mensa*, tacitè significans à doctrina & peritia linguarum, non abstinuisse: qui enim duobus propositis vnum excludit; aliud tacitè admittit, vt argumentatur Gregorius hom. 18. in Euangelia, & pro iure positum est in cap. *nonne*, de præsumptionibus. Quo argumento supposito, rectè dicit prædicta Glossa ex Hieronymo ibi, *Qui de mensa Regis non vult comedere, ne polluatur, si sapientiam, atque doctrinam Ægyptiorum sciret esse peccatum, nunquam didicisset; didicit autem, non vt sequatur, sed vt iudicet, atque conuincat. Si enim quis imperitus huius artis, aduersùs Mathematicos scribat, aut expers Philosophiæ; contra Philosophos agat, irridendus est. Hac ergo intentione (concludit) discunt pueri Chaldaicam doctrinam, qua & Moyses omnem sapientiam Ægyptiorum didicerat.* Et in fine capitis indicat Daniel Deum specialiter cooperatum fuisse huic intentioni, & studio eorum, *Pueris* (inquit) *his dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia.* Et infrà, *Et omne verbum sapientiæ, & intellectus, quod sciscitatus est ab eis Rex inuenit in eis decuplum super cunctos Ariolos, & magos, qui erant in vniuerso regno eius.* Quod planè intelligitur de propria doctrina & Philosophia ipsorum Chaldæorum; vt Hieronymus & Theodoretus adnotarunt. His ergo propriis & specialibus rationibus necessaria est Societati harum rerum summa eruditio.

Gregor. — Hier. apud Glos. ordin. — *Hieron. Theodor.*

Dicta peritia quomodo Societati necessaria.

8. In quo etiam considero, aliud esse loqui de toto corpore, seu confusè de operariis Societatis, aliud verò de singulis personis eius. Nam priori modo loquendo absolutè dicere possumus necessariam esse Societati maximam perfectionem omnium dictarum disciplinarum, & linguarum: quia licèt difficile, vel moraliter impossibile sit, omnes illas simul cum theologica doctrina in singulis personis perfectè coniungi; tamen in ipso corpore Societatis esse potest,& procuranda est excellentia,& eminentia in omnibus illis. Quod & facile comparari poterit, si in vnaquaque disciplina aliquis, vel aliqui sint, qui peculiari studio,& diuturniori tempore, ac diligentius illi incumbat, & ad varia Ecclesiæ obsequia, quæ pro temporum, & occasionum diuersitate occurrunt, vtilissimum est, vt discursus factus ostendit, & ipsa experientia satis hactenus comprobauit. Atque ob eam rem,quanuis hæc studia in Societare principaliùs ad Theologiam referantur, ad quam, & ad sacræ Scripturæ intelligentiam eius religiosi frequentiùs,& principaliùs tendunt. Nihilominus interdum aliqui diutiùs in his inferioribus artibus occupantur, vt in eis singulariter ad prædictos fines excellant.

Ad 1. argumentum in n. 1.

9. Ad obiectiones in principio positas respondetur primùm,Paulum ad Timoth. eos reprehendere, qui ita discunt, vt ad veritatis cognitionem peruenire non possint. Hi autem præcipuè sunt, qui ea discunt, quæ à vera fide ipsos auertunt,& in errorem inducunt;de quibus statim ait, *Homines corrupti mente, reprobi circa fidem*; & ad distinctionem illorum subdit, *Tu autem assequutus es meam doctrinam*,&c. Potest autem illa reprehensio etiam extẽdi ad eos,qui in externis disciplinis ita versantur, & immorantur, vt per eas non ascendant ad altioris veritatis cognitionem. Quam autem ad Corinth. vocat Paulus *sapientiam huius mundi*, nõ necesse est intelligi esse veram Philisophiam, secundùm se spectatam; sed vel sapientiam huius mundi vocat mundanã prudentiam, quæ crucem Christi stultitiam reputabat; & ideo subdit statim, *Prædicamus Christum,& hunc crucifixum,Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam*;vel certè per *sapientiam huius mundi* intelligit totam Philosophiam, & eruditionem Gentilium, quæ *stulta* dicitur, vel quia multis erroribus admista erat,vel quia per illã mundus Deum non cognouit, vt ibidem dicitur, sed potiùs ea abusus est ad veritatem fidei oppugnandam. Atque Philosophiam in hoc sensu sumptam vocauit Apostolus inanem fallaciam.Nihilominus tamen secundùm se sumpta optima est, & ab ipso Deo data,vt ipsemet Paulus significauit ad Rom. 1. dicens, *quod notum est Dei; manifestum est in illis: Deus enim illis manifestauit*, &c. statim verò subdit, ipsosmet Philosophos factos esse insipientes,quia commutauerunt veritatem Dei in mendacium; oblato ergo errore, & prauo vsu, veritas quæ in Philosophis inuenitur formidanda non est, sed potiùs ab eis,vt ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vindicanda,vt dixit August. 2. de doctrina Christiana cap. 4. *August.*

Ad 2. ibid. Cyr. Alex.

10. Ad argumentum Iuliani respondet Cyrillus, lectionem sapientum Græcorum vtilẽ esse Ecclesiasticis tractatoribus,tum ad eruendã veritatem, quæ in ipsis est, tum ad confundendos eorum errores,& ex vtroque veritatem fidei illustrandam. Neque est simile quod de idolothytis afferebat Iulianus,nã hęc à Christianis vitantur,non materialiter(vt sic dicã)quatenus caro,vel panes sunt; sed formaliter quatenus idolis dicata sunt,ne impiis sacrificiis consentire, aut participare videantur:in studio autem Philosophiæ, aut lectione librorum Gentilium nihil est vanũ præter abusum, excessum,aut prauam intentionem: quæ omnia à nostris religiosis vitantur, vt cap. seq. dicam.

Ad 3. ibid.

11. Ad iura canonica respondetur in c. *non magnopere*,& c. 2. ibi citatis,per *Physicas disciplinas* solùm intelligi medicinam,vt manifestè constat ex præcedentibus verbis, quibus reprehenduntur *qui de claustris suis exeunt ad confectiones physicales ponderandas*, & occasione scientiæ, rursus actionibus mundanis implicantur. Ad Concilium Carthaginense respondetur, meritò prohibuisse non omnibus, sed Episcopo lectionem librorum Gentilium,tum quia ratione sui muneris,si ei satisfacere velit, vix poterit huiusmodi lectioni sibi non necessariæ vacare. Et ideo illi promittitur lectio librorum hæreticorũ pro necessitate aut tempore,vt ibi dicitur;quia ad munus Episcopi pertinet hæreticis resistere,ac respondere:cùm Gentilibus autem disputare; iam non pertinet ad munus eius; potuit autem magis pertinere in initio Ecclesię;quãdo Ecclesia in gentibus fundabatur.Tũ etiã,quia Episcopus ratione sui status,præsumitur in doctrina sacra perfectus,& consequenter, non indigere lectione Philosophorũ ad eam comparandam, & consequenter nõ esse illi necessariam.

Cui

Hieron. Cui expositioni consonat illud Hieronymi ad Damasum epist. 146. *At nunc etiam sacerdotes Dei, omissis Euangeliis & Prophetis, videmus Comœdias legere, amatoria Bucolicorum versuum verba canere, tenere Virgilium, & id, quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* Addo insuper prohibitionem illius Concilij videri potius admonitionem quandam, quàm præceptum. & intelligendam esse de lectione nimia, in qua principale studium, & hominis applicatio collocatur. Alicuius autem honestæ recreationis causa, vel accidentariæ cuiusdam venustatis, seu ornatus, nunquam fuit prohibitum etiam Episcopo, legere Gentilium libros. Quomodo dixit Cyril. li. 7. contra Iulianum vbi suprà, *Sufficit quidem diuina Scriptura ad faciendum eos, qui in illa educati sunt, sapientes, & probatissimos, & sufficientissimam habentes intelligentiam, indigemúsque ad hoc nihil prorsus externis magistris. Quoniam autem dulce est omnia scire, idcirco hac ratione, & valde prudenter etiam Græcorum sententias diligenter discutimus, quas de vnaquaque re habuerint, & ante alia de Deo, & inde ridendi occasionem accipimus, quòd volunt innumeros Deos & immundorum dæmoniorum multitudinem honorare.* Alia ergo decreta illius dist. 37. manifestè loquuntur de nimio excessu in studio talium literarum, & de prauo vsu illius, vel in moralibus vitiis, vel in erroribus contra fidem: quo sensu manifestè loquitur Hieronymus in locis ibi citatis.

Cyril. Alex.

CAPVT III.

Vtrùm ratio proficiendi in literis conuenienti modo, & per apta media in Societate instituta sit.

Lib. de Ratione stud.

SVpposita probitate & honestate doctrinæ, duo sunt, quæ ad illius profectum maximè iuuant, vnum est conueniens modus, & ordo vacandi studio literarum. Alterum, vacare per media apta & vtilia. Hic autem profectus in statu religioso non est nudè (vt ita dicam) spectandus, id est, solius scientiæ argumento considerato, sed adiuncta semper ratione religiosa scientiæ; & ideo hoc votum in ipsa ratione & institutione Societatis studiorum consideratum est.

1\. Dico igitur primò rationem hanc proficiendi in studiis quatenus ad ipsosmet religiosos Societatis spectat conuenientissimè in constitutionibus eiusdem Societatis esse statutam. Assertio hæc constare debet ipsasmet constitutiones legendo, & considerando; libet autem eam explicare præmissa sententia Bernardi, qui sermone 36. in Cantica tractans illud 1. ad Corinth. 8. *Qui se putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire*, sic inquit, *Vtilitas, & fructus scientiæ in modo sciendi positus est. Modus autem sciendi est, vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat.* Hæc ergo tria diligentissimè obseruauit B. Ignatius; nam quoad ordinem primò ac præcipuè seruari iubet inter studium virtutis & doctrinæ. & ideo statim in proœmio 4. partis constitutionum inquit; *Postquam in iis, qui admissi sunt ad probationem, iactum esse videbitur abnegationis propriæ, profectus in virtutibus necessariis conueniens fundamentum, de literarum ædificio agendum erit.* Et cap. 4. §. 2. statim admonet cauendum esse, *ne feruore studiorum intepescat solidarum virtutum, & religiosæ vitæ amor.* Deinde in cap. 5. præcipit seruari ordinem disciplinarum, seu artium inter se: quod clariùs his verbis explicat cap. 6. §. 4. *In disciplinis, ait, ordo seruandus est, vt prius in Latina lingua solidum iaciant fundamentum, quàm artium liberalium, & in his antequam Theologiæ scholasticæ, & quidem in hac, antequam positiuæ studiis se dedant. Sacræ Scripturæ vel eodem tempore, vel postea disci poterunt.* Dices Bernardum longè alium ordinem docuisse, dicentem, *Quo ordine? vt id prius, quod maturius ad salutem.* Respondeo, vel non loqui de ordine harum scientiarum inter se, sed de priori comparatione, ad scientiam virtutis, vel certè loqui simpliciter, de ordine vt includit ordinem intentionis: sic enim inchoandum est ab ea scientia, quæ maturior, & propinquior est ad salutem, atque ita sacra doctrina prima in ordine tali futura esse debet. At verò ordine executionis necesse est à rudimentis incipere, & ab imperfectioribus ad perfectiora progredi. Et hunc ordinem nobis proposuit B. Ignatius.

D. Bern.

Tria ex Bernardo pro modo discendi explicantur. Primum est ordo in discendo.

Obiectio diluitur.

2\. In cuius verbis illud solùm explicandum occurrit, quòd Theologiam positiuam à sacræ Scripturæ intelligentia distinguit, cùm tamen ordinatio, & communi loquendi modo doctrina, quæ intelligentiam Scripturæ tradit, nomine *Theologiæ positiuæ* significare soleamus. Videtur ergo per positiuam Theologiam intellexisse Ignatius lectionem sanctorum Patrum, & Conciliorum ac decretorum Ecclesiasticorum, vt significatur in declaratione capituli 5. lit. B. & in cap. 12. §. 1. & cap. 14. §. 1. lit. C. quibus etiam addere possumus eam historiæ Ecclesiasticæ eruditionem, quæ ad traditiones Ecclesiasticas eruendas, & fundandas confert. His enim omnibus perfectus Theologus, summa diligentia incumbere debet, post iacta tamen Theologiæ scholasticæ non exigua fundamenta. Potest etiam sub positiua doctrina tota illa eruditio comprehendi, quæ pro concionibus ad populum necessaria est. Errant enim valdè, qui ante magnum profectum in Theologia scholastica, ad illud genus studij distrahuntur, quia omnia confundunt, & nihil cum fundamento solido, plura autem non sine periculo errandi addiscunt. Hoc ergo totum in prædicta constitutione, & distinctione verborum significari videtur. Nam illud Scripturæ studium, quod præcisè ordinatur ad literalem eius intelligentiam, necessarium est, ad ipsammet scholasticam disciplinam. Et ideo oportet aliqua illius principia, seu inchoationem aliquam, cum ipsamet Theologia scholastica accipere. Et fortasse ob eam rem sub disiunctione dixit B. Ignatius, vel eodem tempore, vel postea addisci posse, quia reuera necessarium est aliquem profectum in scholastica Theologia priùs facere, postea verò in discursu eiusdem disciplinæ, aliquid de Scripturæ intelligentia adiungere.

Quo sensu S. Ignat. Theologiã positiuam ab Scriptura distinxerit.

Vide formulam de promouendis ad gradum cap. 2. num. 4.

AnteTheologiam sermonibus ad populũ non insudandũ.

3\. De secundo puncto necessario ad profectum scientiæ dixit Bernardus. *Quo studio? vt id ardentius, quod vehementius ad amorem.* Quod egregiè quidem dictum est, loquendo de scientia mystica, quæ magna ex parte practica est, & ad amorem ordinatur; suo tamen modo etiam applicari potest ad artes, & ad scientias speculatiuas, de quibus loquimur. Nam ex parte discentis ad istum finem diuini amoris ordinandæ sunt; & ideo, quæ propinquiùs ad illum accedunt, & magis ad illum mouent, maiori affectu, & studio suscipiendæ sunt. Item quia, (vt Philosophus ait) Propter quod vnũquodque tale, & illud

Secundum requisitum est vt studiosius discantur quæ Deo magis accedunt.

& illud magis: at inferiores artes addiscendæ sunt propter sacram doctrinam, quæ proximè, & vehementiùs in Deum ducit: ergo huic impensiùs studendum est. Veruntamen, quanuis ex parte affectus, siue quoad intentionem siue quoad appretiationem, hoc verum sit, nihilominus quoad effectum, & applicationem laboris, quælibet doctrina maximo studio suscipienda est, quantum eius difficultas, & arduitas postulauerit: mensura enim proxima huius studij, non est amor, sed operis arduitas, & necessitas. Et ideo B. P. Ignatius generaliter de omnibus his studiis dixit 4. p. constit. cap. 6. §. 2. *Seriò, & constanter animum studio applicare deliberent, sibique persuadeant, nihil gratius se Deo facturos in Collegiis, quàm si ea intentione; de qua dictum est, studiis se diligenter impendant.* Et §. 8. *Scholastici in audiendis lectionibus sint assidui, & in eis prauidendis diligentes, & postquam eas audierint, repetendis, iis, quæ non intellexerint, interrogandis; aliis verò, quæ oportuerit, adnotandis.* Et in toto discursu illius capitis, multa prudentissimè ordinat, quæ magnam profectò animi, & laboris applicationem ad studia requirant. Propter quod in cap. 4. §. 2. tanquam fundamentum statuerat, hanc literariam operam totum hominem requirere. Ne autem nimia aut minus vtilis religiosis viris appareat, subiungit eodem loco, si cum debita intentione suscipiatur, non minus, imò magis gratam esse Deo, quæcunque alia; pro studiorum tempore. Et in cap. 6. addit, *illum studendi laborem, ex obedientia, & charitate susceptum, esse opus magni meriti*, & ideo non amitti fructum eius, etiamsi ad effectum per illud intentum (præmaturè intercedente morte) non perueniatur.

4. *Tertiũ requisitum est finis generalis professus proprij & proximorum.* Iam verò de vltimo membro interrogat Bernardus *quo fine?* & respondet, *vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationem suam, vel proximi. Sunt namque (ait) qui scire volunt, eo fine tantùm, vt sciant; & turpis curiositas est, & sunt qui scire volunt, vt sciantur ipsi; & turpis vanitas est, qui profectò non euadent subsannantem satyricum, & ei qui huiusmodi est decantantem; scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter?* (*Persi. saty. 1.*) *& sunt item, qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, v. g. pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est. Sed sunt etiam qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est. Et item, qui scire volunt vt ædificentur, & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt benè faciant.* Quæ verba omnia, ad rem, de qua agimus, accommodatissima sunt; nam vt ab vltimo verbo incipiamus. *Ex quinque finibus duo postremi à Bern. probantur.* Societas ad hoc præcipuè doctrinam quærit, vt benè faciat, primùm sibi, deinde proximis. Nam, & propriam perfectionem primariò, & deinde perfectionem proximorum procurat. Quanquam enim in hoc scientiæ labore maiori ex parte dicere possumus principalem illius finem esse beneficium proximorum; nam ad propriam perfectionem minor eruditio, minórque linguarum, & scientiarum congregatio sufficeret. Nihilominus finis perfectionis propriæ nunquam excludendus est, etiam ab ipso studiorum labore, non solùm quia cùm ille meritorius sit, magis ac magis semper animam sanctificat; sed etiam, quia hoc studium, quantum est in se, magis ac magis hominem illuminat circa Dei cognitionem, & morum perfectionem, quæ principaliter semper intendenda est. Atque ita hunc finem proposuit nobis B. P. Ignatius initio 4. partis constitutionum, & cap. 5. in principio, *Cum doctrinæ (inquit) quæ in hac Societate addiscitur, hic scopus sit, suis, & proximorum animis Dei fauore aspirante prodesse.* Et ex hoc fine colligit cap. 12. in principio, potissimum incumbendum esse Theologicæ doctrinæ, quia illa est medium magis proprium ad dictum finem, vt circa verba Bernardi adnotauimus.

Quanuis autem hic sit generalis finis in his studiis habendus; nihilominus in vnaquaque facultate, seu disciplina proximus, & peculiaris finis adhibendus est, vt iuxta illum mensura, & modus eius adhibeatur. Optimum exemplum est positum à B. Ignatio 4. p. Constitut. cap. 6. §. 5. vbi sic inquit, *Si linguarum studio nostri vacant, inter cætera, ad quæ discentium intentio feratur, illud sit, vt versionem ab Ecclesia probatam defendant.* Potest etiam infidelium conuersio esse proximus finis addiscendi linguas, iuxta superiùs dicta. Propter quod 2. p. Constitut. cap. 12. §. 2. priùs dicitur, propter Theologiam, & eius vsum addiscendas esse, Latinam, Græcam, & Hebraicam, linguas, postea verò subditur. *Aliarum præterea linguarum, qualis est Chaldaica, Arabica, & Indica, vbi necessariæ, vel vtiles ad dictum finem viderentur; habita regionum diuersarum, & causarum, quæ ad eas docendum mouent, ratione, possent præceptores constitui.* Vbi in declaratione lit. B. dicitur, *Cùm in aliquo Collegio eò spectaretur, vt homines ad Saracenos, vel Turcos iuuandos præpararentur, Arabica lingua, vel Chaldaica conueniret; cùm ad Indos, Indica, & sic de aliis dicendum*, &c. Cuius constitutionis, & declarationis vestigiis egregiè insistit S. Congregatio canon. 54. eodem modo de Philosophia, & Artibus liberalibus iudicandum est: nam, vt superiùs diximus, hæ & Theologiæ inseruiunt, & per se etiam iuuare possunt ad finem circa proximos intentum. Quod his etiam verbis significatum est 4. p. Constitut. cap. 12. §. 3. *Artes, & scientiæ naturales, ingenia disponunt ad Theologiam, & ad perfectam cognitionem, & vsum inseruiunt, & per seipsas ad eundem finem iuuant.* Oportet ergo, vt qui in Societate illis incumbit, finem proximum intueatur, propter quem illud studium assumunt: nam longè aliter Philosophiæ studere debet, qui illa vsurus est tanquam proximo instrumento ad infideles conuincendos, quàm is, qui solùm illam assumit, vt dispositionem ad Theologiam: & sic de aliis. Et ideo in declaratione eiusdem cap. lit. C. generatim dicitur, *Tractabitur Logica, Physica, Metaphysica, moralis scientia, & Mathematicæ; quatenus ad finem nobis propositum conueniunt.* 5.

Fines alij peculiares pro studiis nostris assignantur.

Atque eadem ratio finis propinqui circa lectionem librorum maximè necessaria est; vt scilicet, illi ab vnoquoque legantur, qui proprio munere, seu fini sibi peculiariter præfixo vtiles, & accommodati sint, alioqui lectio ad curiositatem potius erit, quàm ad religionem pertinebit. Et ideo quibusdam Gentilium, seu infidelium librorum lectio necessaria est, vt possint eorum errores confutare, & argumenta dissoluere; aliis verò inutilis, vel nociua erit talis lectio. Similiter in aliquo religiosum erit Astrologiæ, v. g. operam dare, si fini sibi præstituto inseruiat; in alio erit inutile, & otiosum. Sicut quodlib. 4. a. 16. dixit D. Thom. (*D. Thom.*) studere magicæ arti ad reprobandam, & confutandam illam bonum est; tamen si sit talis persona, ad quam non pertinet hoc scire, inordinatum esse appetitum. 6.

In voluntandis his vel illis libris finis etiam proximus attendendus.

Atque

7. Quo modo improbandus primus finis ex tribus dānatis à Bernardo. Atque hinc colligo ex illis tribus finibus, quærendi scientiam, quos D. Bernardus non probauit, primum non esse quidem per se malum, respectu tamen religiosi esse inordinatum ratione status, & conditionis talis personæ, vt à simili colligo ex D. Thoma in dict. quodlib. Cùm enim scientia naturaliter appetatur, ex suprema hominis inclinatione per se bona est, & honesta, quia si per se spectat ad animi ornamentum, & perfectionem, illam propter se appetere, non est per se malum, etiamsi per eam nihil aliud intendatur, nisi cognitio naturalis veritatis. At in viro religioso duplici ratione id est reprehensibile. Primò, quia ratione sui status tenetur in his præcipuè versari, quæ ad perfectionem conferant: scientia autem per se spectata, nihil confert. Secundò, quia qui hac solùm intentione in studiis versatur, regulariter non quærit ea quæ vtiliora sunt, sed quæ delectabiliora. Meritò ergo tale studium in viro religioso, dici potest turpis curiositas; licèt enim in particulari fortasse non semper sit propria culpa, ac peccatum, semper tamen est valde imperfectum, & expositum multis periculis sæpius in eo peccandi, propter rationes dictas.

8. Quomodo improbandus secundus. D. Thom. Secundus autem finis per se & intrinsecè malus est; & quamuis ex obiecto non habeat malitiam mortalem, potest tamen facile esse occasio multorum grauium peccatorum, sicut de ambitione, & de inani gloria docuit D. Thomas 2.2. q. 131. art. 1. & quæst. 132. art. 3. & 4. Maximè autem solet ex hoc fine oriri appetitus ostentandi singularem scientiam, & consequenter, dicendi noua, quod maximè in Theologica doctrina cauendum est; præsertim quando nouitas est antiquitati contraria, nam si sit ad illius confirmationem, maiorémque illustrationem, & amplificationem, non semper est reprehendenda. Hoc enim est quod dixit Vincentius Lirinensis lib. aduersùs profanas nouitates cap. 26. & 27. tractans illud Pauli 1. ad Timoth. 6. *O Timothee depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates. O Timothee (inquit) ô sacerdos, ô tractator, ô Doctor, si te diuinum munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritualis tabernaculi Beseleel: pretiosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adiice splendorem, gratiam, venustatem, intelligatur te exponente illustrius, quod antea obscuriùs credebatur, per te posteritas intellectum gratuletur, quod antea vetustas, non intellectum venerabatur: eadem tamen quæ didicisti, ita doce, vt cùm dicas nouè, non dicas noua.* Quod latiùs deinde prosequitur. Sic etiam dixit Bernardus epist. 17. ad Canonicos Lugdunenses, *Nouitas contra Ecclesiæ ritum præsumpta, mater est temeritatis, soror superstitionis, & filia leuitatis.* Atque eodem modo, omnia iura reprobant nouitates antiquis consuetudinibus contrarias, quæ plerunque discordiam pariunt, vt ait Honorius III. in cap. *cùm consuetudines*, de consuetudine. & Benedictus XI. Extra. *inter cunctas*, de priuileg. de qua re plura legi possunt d. 11. & 12. Quod non solùm verum est de nouitate morum, sed etiam de nouitate doctrinæ, quando talis est, vt antiquæ repugnet, turbat enim pacem, & occasio est erroris, vt enim dixit Baldus consil. 112. lib. 2. *Raro benè loquitur, qui contra omnes loquitur.* Et propter hanc causam, sæpe in nostris constitutionibus admonemur nouas opiniones vitare. 3. p. constit. cap. 1. lit. O. & p. 8. cap. 1. lit K. additur communiorem doctrinam esse sequendam. & p. 4. c. 5. §. vlt. magis approbatam,

Quæ nouitas in theologia reprehendenda, quæ laudanda. Vinc. Lirin. Bernar. Baldus. Vide Neuizanum in sylua nupt. regula quomodo sit iudicandum.

A & securam, & similia multa, quæ prædictæ nouitati contraria sunt. Ad hoc ergo incommodum vitandum maximè necessarium est turpem illam vanitatem à principio vitare, ne quis scientiam adiscat, vt sciatur, id est, non eò statim procedat hæc vanitas, vt non solùm sciens, sed etiam auctor & inuentor suæ scientiæ, quis videri velit.

Tertius finis à Bernardo improbatus maximè alienus esse debet ab scholaribus Societatis. Nam licèt quærere scientiam ob quæstum, vel pecuniæ, vel honoris, ex se non sit intrinsecè malum si in illo fine non sistatur, sed ad alium honestum referatur: nihilominus in Societate inordinatum est, vtpote contrarium regulæ, & instituto eius. Primò enim (vt suprà lib. 4. cap. 7. à num. 18. ostendimus) nullum stipendium, aut temporale commodum pro suis ministeriis accipere potest: ergo repugnat huic instituto scientiæ incumbere propter quæstum pecuniæ: nam qui hanc intentionem habet, virtute habet propositum recipiendi postea pecuniam, propter vsum suæ scientiæ; quod vix potest excusari à peccato graui. Posset autem aliquis intendere huiusmodi quæstum, vel commodum temporale, non per modum stipendij, sed solùm per modum emolumenti; quod consequi sperat, si doctus euadat, eo modo, quo licitè potest, & solet consequi; iuxta quem modum excusabitur à peccato graui, non C tamen à magna imperfectione, & vix ab aliqua culpa, quia finis ille imperfectissimus est, & per se spectatus voluptuosus potius, quàm honestus. Idem ferè dicendum est de quæstu honoris, quantum enim humano modo fieri potest, per institutum Societatis præclusa est via obtinendi honores, vel dignitates per literarum excellentiam, nam ob hanc causam part. 10. §. 6. professi vouent non ambituros dignitatem, vel prælaturam, & ideo etiam locorum ordo inter nostros non habetur, etiam in scholis part. 4. cap. 6. §. 17. & cap. 15. §. 4.

9. Quomodo tertius reprobandus.

B

Dices, eisdem locis permittitur gradus literarios accipere, quibus notæ, & signa honoris coniuncta sunt. Respondetur hos gradus tantùm admitti, quatenus propter alios necessarij sunt ad maiorem Dei gloriam, & fructum animarum, est enim circa hanc partem, & circa dicta in num. 7. de primo fine prauo, aduertendum, testimonium scientiæ apud alios, & honorem, qui ex illo sequitur, interdum esse necessarium, vt scientia ipsa aliis vtilis esse possit; quia, vt dicitur Ecclesiast. 20. & 41. *Sapientia abscondita & thesaurus inuisus (id est, occultus) quæ vtilitas in vtrisque?* Et ideo licèt quispiam non debeat discere, vt sapiens habeatur, nihilominus per se non est malum comparatam doctrinam aliis manifestare, & bonam apud illos opinionem de doctrina habere velle, non in fama, vel honore sistendo, hoc enim vanum esset, sed vt aliis vtilis esse possit. Quomodo dixit Rabanus circa parabolam de talentis Matth. 21. reprehensione dignos esse, qui ex quadam immoderata humilitate doctrinam abscondunt, neque illa in vtilitatem proximorum vtuntur. In hunc ergo finem perfectionem doctrinæ publicis actionibus ostendere, & eius insignia vel honores admittere, malum non est, nec prædicto ordini seu intentioni contrarium. Vnde D. Tho. 2.2. q. 132. art. 1. ad 1. ait, laudabiliter posse hominem, ad aliorum vtilitatem gloriam suam appetere, iuxta illud Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona.* Et dict.

10. Instantia diluitur.

D

E

D. Thom.

opusc.19. cap.3. ex professo probat religiosos licitè admittere hos gradus; etiam in vniuersitate seculari. Et in cap.2. eiusdem opusc. explicat latè illa verba Matth.23. *Vos autem nolite vocari Rabbi*; ne huic veritati contraria videantur, & ex professo probat ibi non dari à Christo præceptum vel consilium non exercendi munus Doctoris, vel Magistri, cùm hoc repugnet officio, quod Christus ipse & Apostoli exercuerunt, cúmque huic officio specialis corona in cœlo promittatur, & ideo Christus D. dixerit; *Qui fecerit, & docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum.* Deinde probat ibi non vetari nomen, aut alia insignia Magistri, vel Doctoris; quia si officium malum non est, nec nomen erit malum, neque ea insignia, quæ non ad elationem, sed ad autoritatem officij ordinantur. Vnde Paulus 1. ad Timoth.2. & 2. ad Timoth.1. se & Doctorem, & magistrum appellat; concludit ergo ibi prohiberi à Christo ambitionem, & elationem, quæ est in desiderio huius gradus, vel nominis, solùm propter proprium honorem, & æstimationem. Quem sensum præcedentia Christi verba satis indicant, *Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Vbi Gloss. interlinealis, *Magistros* (inquit) *primos sedere non vetat; sed eos arguit, qui hæc habita, vel non habita indebitè appetunt.* quæ verba ferè habentur in homil.43. imperfecti.

Glos. interl. Auct. Imper.

Quibus mediis rem literariam Societas in suis scholasticis promoueat.

11. Vltimò non erit ex his difficile ostendere media etiam proficiendi in doctrina aptè & conuenienter esse in Societate instituta. Varia enim media ad hunc finem assequendum necessaria sunt; quædam corporalia, alia spiritualia, & inter hæc quædam pertinentia ad voluntatem, alia ad intellectum, quædam diuina, alia humana; quædam denique positiua, quædam verò priuatiua, remouentia scilicet ea, quæ huiusmodi profectum impedire possunt. De his ergo omnibus ita prouisum est scholaribus Societatis, vt nihil amplius desiderati posse videatur. Inter corporalia enim media, illa dici possunt esse positiua, quæ ad scholarium sustentationem necessaria sunt, & ideo in iure Canonico, qui student vt Ecclesiæ inseruiāt, multis gaudent priuilegiis, vt constat ex cap. *super specula*, de Magistris, & cap. *relatum*, de Clerico non resid. & cap.2. de priuileg. in 6. & ex Concilio Trid. sess.5. cap.1. de Reformatione, & aliis, de quibus videri potest Panormitanus super dicta iura, & Rebuffus tract. de Priuilegiis scholasticorum priuil.29. & sequentibus. Ob hanc ergo causam prouisum est in Societate, vt scholares in suis Collegiis habeant vnde conuenienter sustentari possint, tum quo ad victum & vestitum, tum etiam quoad ipsum studium necessaria, ita vt omni harum rerum cura, & solicitudine liberi sint, religiosa moderatione contenti. De quo breuiter statuitur 4. p. Constitutionum cap.4. in principio; latiùs part.3. cap.2. vbi lit. C. specialiter aduertitur in his, quæ ad vestitum attinent maiorem quandam rationem habendam esse cum scholasticis exterioris decentiæ, & commoditatis propter studiorum laborem. Et quoad instrumenta pro studiis necessaria statuitur in 4. p. cap. 6. §.7. vt in Collegiis sit bibliotheca communis; & præterea vt quisque libros, qui necessarij fuerint, habeat. De aliis verò rebus minutioribus, cuiusmodi sunt mensa, lucerna, papyrus, atramentum, calami, & similia, res erat per se clara, de qua non oportuit aliquid specialiter statui, quia sub generali regula paupertatis, & communis vsus rerum necessariarum continetur 3. p. c.1. §.7. & 8. & 6. p. c.2. §.11. In hoc autem eodem genere media priuatiua dici possunt, quæ corporalia impedimenta studiorum auferunt, seu præueniunt. Huiusmodi est illud quod habetur 4. part. constit. c. 4. §.1. *Peculiari cura animaduertendum erit; vt temporibus valetudini corporis incommodis scholastici non studeant, vt somno quantum temporis satis sit; tribuant, & in laboribus mentis modum seruent; sic enim fiet, vt diutiùs in illis perseuerare, tam in literis addiscendis, quàm in eisdem exercendis ad Dei gloriam possint.* Huc etiam spectat quod in c.3. eiusdem partis §.3. prouidetur, vt scholasticis tollantur impedimenta exteriorum occupationum, & laborum, tam in domesticis officiis, quàm in aliis ministeriis; vt diuturnius studiis vacare liceat. Et ad hunc finem constituuntur in Collegiis coadiutores temporales, vt scholastici ab his muneribus subleuentur, vt ibidem in declaratione dicitur lit. B. & C.

Varia media proficiendi in doctrina indicantur.

De mediis corporalibus positiuis.

Panorm. Rebuff.

De priuatiuis.

12. Inter media spiritualia alia præcipua, & magis diuina sunt; quæ animi puritatem, & pacem conseruant, & auxilium ac lumen à Deo impetrant; nam scientia, quæ per hæc studia præcipuè intenditur, supernaturalis est, & ex diuina gratia maximè pendet. Ob hanc ergo causam hæc media sæpe in nostris constitutionibus proponuntur. Nam cap.6.4. partis sic dicitur, *vt scholastici plurimum in his facultatibus proficiant in primis animæ puritatem custodire, ac rectam studiorum intentionem habere conentur, nihil aliud in literis, quàm diuinam gloriam & animarum fructum quærentes, & in suis orationibus gratiam, vt in doctrina proficiant, ad hunc finem crebro petant.* Sic Athanasius lib. de Incarnatione verbi, circa finem. *Ad scripturarum* (inquit) *indaginem, verúmque intellectum opus est vita proba, animo puro, & virtute, quæ secundùm Christum est, vt mens per eius tramitem decurrens ea, quæ expedit, adipisci possit, quatenus fas est humanam naturam diuina intelligere. Nam sine pura mente, & sanctorum imitatione nemo comprehenderit sanctorum verba.* Et D. Augustinus lib.22. contra Faustum cap.53. *In his* (inquit) *qui flagrant ingenti amore perspicuæ veritatis, non est improbandum studium, sed ad ordinem reuocandum, vt à fide incipiat, & bonis moribus nitatur peruenire quò tendit.* Affert illud Eccles.1. *Fili concupiscens sapientiam, conserua iustitiam, & Deus præbebit illam tibi.* Et hoc significatum esse ait in Iacob. cui prius data est Lia, quàm Rachel. *Nam prior* (inquit) *est in recta hominis eruditione labor operandi, quæ iusta sunt, quàm voluptas intelligendi quæ vera sunt.* De eadem re videri potest idem Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 41. & lib. de Spiritu & litera cap. 12. & lib. de Agone Christiano cap.13. *Fides* (inquit) *est quæ subiugat primùm animam Deo, deinde præcepta viuendi, quibus custoditis spes nostra firmatur, & nutritur charitas, & lucere incipit, quod antea tantummodo credebatur, errat autem quisquis putat veritatem se posse cognoscere, cùm adhuc nequiter viuat.* Et Bernardus sermon.1. in Cantica, *Ante carnem disciplina studiis edomitam, emancipatam spiritui, ante spretam, & abiectam seculi pompam & sarcinam, indignè ab impuris lectio sancta præsumitur.* & similia multa passim in Sanctis Patribus inuenientur. Quia verò in hoc etiam pietatis exercitio potest aliquando esse excessus, qui profectum literarum impediat,

De mediis spiritualibus generalibus.

D. Athan.

August.

Bernard.

diat, ideo etiam, quoad hanc partem, B. N. Ignatius sufficientia remedia prouidit, tum singulis moderationem debitam consulendo, tum etiam superioribus magnam circa hoc curam & vigilantiam iniungendo. Atque ita in cap. 4. sæpe citato §. 2. *Cùm studiis (inquit) vacant, vt est cauendum, ne feruore studiorum intepescat solidarum virtutum ac religiosæ vitæ amor: ita mortificationibus, orationibus, ac meditationibus prolixis eo tempore non adeò multum loci tribuetur.* Quod statim in declaratione A. discretioni Rectoris committitur, & cap. 6. §. 3. *Impedimenta* (inquit) *studiis remoueantur, quæ à studiis animum auocant, tam deuotionum, ac mortificationum, quæ vel nimiè, vel sine debito ordine suscipiuntur, quàm curarum*, &c. Vbi statim eadem declaratio adhibetur.

13. *De mediis propriis seu literariis.* Iam verò his suppositis mediis, quæ licèt altiora, tamen remotiora sunt, ipsa propria, & literaria media (vt sic dicam) copiosè, & valde ordinatè traduntur in eadem 4. p. constit. toto cap. 6. vbi præcipuè ea docentur, quæ ex parte ipsorum studentium adhibenda sunt. Quale est illud in §. 2. *Seriò, & constanter animum studiis applicare deliberent*, & illud §. 8. *scholastici in audiendis lectionibus sint assidui*, &c. & quod de continuis disputationibus statuitur §. 10. & sequentibus; & de priuato studio §. 14. & de repetitione, seu lectione auctorum post absoluta studia §. 16. Adduntur verò alia, quæ ex parte præceptorum necessaria sunt, nimirum vt sint idonei, & eruditi, & in eo numero, qui doctrinæ tradendæ, & auditoribus accommodatus, & sufficiens sit, quíque diligenter munus suum exequantur, & scholasticorum profectum speciatim procurent, vt in eadem 4. p. constit. cap. 12. & 13. vsque ad 15. vbi etiam de ordine & modo seruando in doctrina tradenda, & de auctoribus in qualibet facultate perlegendis, & de tempore in vnaquaque consumendo, omnia, quæ necessaria sunt satis accuratè traduntur. Ac denique superioribus, & Rectoribus præcipuè committitur, & commendatur delectus personarum, qui ad doctrinas addiscendas maximè necessarius est, vt vnusquisque ad illam applicetur, qui naturam, & ingenium ad illam satis accommodatum habere prudenter existimetur, vt videre est in eadem 4. p. cap. 5. §. 2. & cap. 13. §. 4. cùm declarat. lit. E. & quia interdum aliquibus durum, & difficile videri posset ad hanc vel illam scientiam contra propriam fortasse inclinationem, aut voluntatem accommodare; ideo, qui in Societate scholares approbati futuri sunt, statim in ipso examine, quod ante ingressum fit cap. 7. §. 3. interrogantur, an velint se sinere duci circa ea, quibus studere debent, ac studiorum modum, & tempus, iuxta quod superioribus videbitur.

Ex parte discentium.

Ex parte docentium.

14. *Ex parte superiorum gubernantium vtrosque.* Denique ipsismet superioribus iniungitur sollicitudo, vigilantia, ac cura, vt tam præceptores, quàm scholastici omni diligentia, sua munera exequantur, nihílque eis desit, quod ad hunc finem necessarium sit. Quamobrem sperari non immeritò potest scholares Societatis euasuros in literis conspicuos, si eis mediis vtantur, quæ ratione sui instituti eis licent, ac Deo sine dubio gratissima sunt, propter quod etiam addo, non parua obligatione teneri eos ad strenuè laborandum in huiusmodi studiis, tum quia eam ob caussam de Ecclesiasticis bonis aluntur: tum etiam, quia pro eo tempore illud est speciale munus, & proprium obsequium diuinum, ad quod ab ipso

A Deo, per suos pastores deputati sunt. Tum denique quia sicut Aristoteles dixit, *Paruus error in principio, maximus est in fine*; & ita qui in studiis negligens est, postea inutile instrumentum erit circa conuersionem, vel curationem animarum: &, quod grauius est, periculo sæpius fortasse errandi se exponit. Propter quod meritò in 4. part. constit. c. 6. §. 15. priùs Rector Collegij animaduertitur vt moneat, incitet; & animet ad studia eos, quibus id necessarium fuerit. Deinde verò additur. Quòd si animaduerteret aliquem in studiis tempus inutiliter terere, quòd nolit, aut certè non possit progressum in literis facere, expedit illum ab eis remouere, vt alius loco illius B substituatur.

Aristot. l. 1. de cœlo cap. 5.

CAPVT IV.

Vtrùm conueniens fuerit religiosos Societatis publica studia, & vniuersitates habere, & in eis docere.

POstquam dictum est de proprio munere, ad quod proximè ordinantur scholares Societatis, consequens est, vt dicamus de ministerio docendi. Quamuis enim munus docendi professis etiam commune esse possit, tamen quia cum literarum studiis coniunctum est, (disciplina enim, & doctrina quodammodo correlatiua C sunt;) Et quia munus hoc maiori ex parte in scholis, præsertim inferioribus, per scholares approbatos exercetur; ideo eius consideratio in hunc locum optimè cadit. Circa quam in præsenti capite rationem reddemus cur Societas hanc curam assumpserit. Deinde quo consilio, modo, & ratione illam administret, declarabimus in duobus sequentibus.

Igitur publica studia vocamus ea, quæ non solùm sunt ad proprios religiosos instituendos, sed pro omnibus, siue laicis & secularibus, siue religiosis cuiuscunque ordinis exponuntur, quæ tunc vniuersitates appellantur, quando priuilegiis Pontificiis, ac regiis muniuntur, vt in eis vsD que ad literarios gradus progressus fieri possit. Possemus autem hoc loco contra illos hæreticos disputare, qui hæc studia, & vniuersitates improbare ausi sunt, quorum princeps referri potest Licinius Imperator, qui adeò literis infestus fuit, vt virus, ac pestem publicam eas nominaret, vt in eius vita scribit Ioannes Baptista Ignatius, refértque etiam Prateolus lib. 10. hæres. 3. & meliùs ex Victore in vita Constãtini Baronius tom. 3. ann. 316. Christi Domini. §. *Porrò animo.* Postea verò Iulian. Apostata Christianis specialiter prohibuit literarum studia, quanquam ille non in eo errauit, quòd sentiret literarum studia malæ esse, aut inutilia ad fidei defensionem, & propagationem, sed potiùs, quia eorum vtilitatem, & E efficaciam agnoscebat, vt Christianam religionem, à qua turpiter ad paganismum defecerat, & cuius erat acerrimus hostis, funditus euerteret, illa diabolica malitia vsus est: & ideo sancti Patres acerbiorem censent fuisse illam Iuliani persecutionem, quàm Tyrannorum, qui per vim, & tormenta, ad negandam fidem cogebant, vt constat ex Augustino lib. 18. de ciuitate cap. 52. & Nazianzeno, oratione prima contra Iulianum, Theodoreto cap. 7. vbi sunt illa verba notanda, pro his, quæ in cap. 1. huius lib. initio diximus, *vetuit*

1. *Publica studia quomodo euadant vniuersitates.*

Error damnans hæc studia.

Ioan. Bapt. Ignat. Prateol. Baron.

Iuliani persecutio tollẽtis studia maior quã tyrannorũ mactantiũ Christianos.

August. Nazianz. Theodoret.

vetuit ne Galilæi (sic enim fidei Seruatoris nostri consecratos vocabat) Poëticam, Rhetoricam, aut Philosophiam discerent: nam nostris ipsorum (inquit) pennis, (vt est in prouerbio) percellimur, siquidem nostrorum scriptorum subsidiis muniti contra nos, bellum suscipiunt. Similem persecutionem de Habdalo Mahometano, & Syriæ Tyranno refert Paulus Diaconus lib. 22. nam etiam ille literarum studium prohibuit omnibus Christianis, sub potestare sua degentibus. Et ad hos videtur allusisse Glossa ordinaria ex Rabano 1. Reg. 13. ad hoc propositum accommodans verba illa, *Faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israël; cauerant enim Philistiim ne fortè Hebræi facerent gladium, aut lanceam: Diabolus (inquit) per Paganos, per hæreticos, & per falsos Christianos studet prohibere, ne sint doctores in Ecclesiâ, qui spiritualia arma faciant, & nobis ad pugnandum tribuant.* Hoc igitur eodem spiritu motus VVicleph, dixit, vniuersitates, studia, Collegia, graduationes, & Magisteria à Papa, & Episcopis esse vana gentilitate introducta, & non plus Ecclesiæ prodesse, quàm diabolum, vt refertur in Concilio Constantien. sess. 8. & 29. Quem errorem Lutherus postea sequutus est, adeò impudenter, vt dixerit (referente Adriano Papa in Bulla contra ipsum circa medium, quæ habetur in tom. 5. Conciliorum) scholas Christianas esse Sodomas, & Gomorrhas, & malorum omnium sentinas. Quod refert etiam Clicthouæus l. 2. de Missæ sacrificio cap. 29.

Paul. Diac. *Raban.* *Clicthou.*

2. Veruntamen hic error non solùm est contra fidem, & vniuersalem consensum, & traditionem Ecclesiæ, vt latè ostendit VValdensis lib. 1. Doctrinalis fidei cap. 68. & 69. verùm etiam est contra omnem rationem naturalem, & contra euidentem experientiam, ideóque in eo confutando non immorabimur; sufficere enim nobis possunt, quæ de necessitate doctrinæ, tam sacræ, quàm liberalium artium, quatenus illi deseruiunt, suprà cap. 1. à nobis dicta sunt: nam hîc etiam de studiis sub hac potissimum ratione consideramus. Generaliùs autem loquendo, studia, & vniuersitates honestarum artium, non solum propter Ecclesiasticam, sed etiam propter ciuilem communitatem, & vtilitatem, necessaria sunt, &, ita in omnibus regnis, & prouinciis rectè institutis, huiusmodi generalia studia floruerunt. Vnde in lib. 11. Codicis extat titulus *De studiis liberalibus vrbis Romæ*, quos tempore Agapiti Papæ cœpisse, significat Cassiodorus in lib. diuinarum institutionum in Prologo. Parisiis etiam Carolus Magnus celeberrimam vniuersitatem fundauit, vt Antoninus refert 2. p. historiali tit. 14. cap. 4. §. 12. & sumitur ex Concilio Parisiensi sub Ludouico I. l. 3. c. 12. cuius verba pro hac materia notanda sunt: *Obnixè ac suppliciter vestræ celsitudeni suggerimus, vt morem paternum sequentes* (fuit autem Ludouicus filius Caroli Magni) *saltem in tribus congruentissimis imperij vestri locis scholæ publicæ ex vestra authoritate fiant, vt labor patris vestri, & vester, per iniuriam (quod absit) labefactando, non depereat: quoniam ex hoc facto & magna vtilitas, & honor sanctæ Dei Ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet.* In Anglia Oxoniense studium antiquissimum fuit, & celeberrimum; in Hispania Salmanticum, de quo mentionem fecit Clemens V. in Clement. 1. de Magistris: in Lusitania Conimbricense hoc termaximi Ioannis III. regali planè munificentia fundatum; quamuis enim tempore, superioribus recen-

Prædictus error cōfutatur ex supra dictis. *VValdens.* Duarenus l. 1. de Eccl. ministeriis c. 15. Item exemplis variis. Studia Romæ. *Cassiod.* Parisiis. *Antonin.* *Conc. Paris.* In Anglia. In Lusitania.

A tius sit, non tamen doctrina, & vniuersalis Ecclesiæ vtilitate, ac fructu, præsertim circa fidei propagationem, inferiùs existit. De studiorum ergo vniuersalium vtilitate nulla nobis quæstio est: nā etiam Aristoteles lib. 7. Politic. c. vlt. & l. 8. cap. 1. illud dicit à legislatore maximè obseruandum esse, quod ad disciplinā iuuentutis pertinet: *nam id* (inquit) *neglectum in ciuitatibus, affert Reip. detrimentum.* & infrà subdit hanc disciplinam debere esse publicam, & communem, Lacedæmonios laudans, quòd suam rempublicam ita instituerint: de quo plura in sequentibus afferemus.

Arist. Vide Cassanæum in cata. gloriæ mūdi p. 10. consid. 32.

3. Quod ergo in præsenti inquiri potest, solum est, an expediat religiosos viros in his publicis B studiis docere, vel (quod difficilius est, & ad rem nostram propiùs accedit) harum vniuersitatū curam accipere. Ratio dubitandi esse potest, quia religiosi officium non est docere alios. Sic enim dixit Hieronymus ad Riparium, & habetur c. 6. q. 1. c. 4. *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.* Et in c. *hoc nequaquam*, §. *præcipit.* 7. q. 1. ex V. Synodo similia verba referuntur. *Monachorum subiectionis habet verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.* Est ergo valde alienum à religioso instituto munus docendi extra suos saltem religiosos assumere. Vnde sicut in Concilio Nicæno statutū fuit, vt monachus nulli tribuat pœnitentiam nisi monachis, nec sepeliat nisi monachos, cap. 1. 16. q. 1. ita dicere possumus, C religiosum nō debere nisi religiosos suos docere. Et ex eodem principio, quòd officium monachi non est docere, sed lugere, colligit Bernardus ser. 64. in Cantica, certum esse, quod publicè prædicare monacho non conuenit: multo ergo minus cōueniet in publicis scholis docere, & adhuc minus generales vniuersitates gubernare. Ratio denique adiungi potest, quia quidquid repugnat perfectionis profectui, est etiam alienū à religioso instituto: sed hoc munus publicè legendi, præsertim externis & secularibus hominibus, necessariò impedit profectum religionis, regulariter loquendo, propter nimiam distractionem, & temporis occupationem, & occasiones contēdendi, ac multū loquēdi quod vix fieri sine peccato potest: ergo, &c.

Misso errore arguitur pro parte neg. tituli ex authoritate. *Hieronym.* *Bernard.* Arguitur etiam ex ratione.

4. D Nihilominus certum est totum hoc munus esse posse valde accommodatum statui religioso; & in præsenti tempore legitimè, & in magnam Ecclesiæ vtilitatem fuisse à Societate assumptū. Ad hoc confirmandum sufficere nobis possent, quæ circa approbationem Collegiorum, & vniuersitatum Societatis varij Pontifices tradiderunt, præsertim Paulus III. Iulius III. Pius V. & Gregorius XIII. vt autem & ecclesiastica traditione, & ratione hoc declaremus, supponamus sermonē esse de studiis illarum disciplinarum, quæ religiosos viros decere possunt, à quo numero iure cōmuni Pontificio, tantùm iuris ciuilis prudentia, & sciētia medicinæ exclusæ sunt in cap. *super specula.* ne Clerici, vel monachi. quod idem statutum est in E 4. p. constit. c. 12. §. 4. his verbis. *Medicinæ & legum studium, vt à nostro instituto magis remotum in vniuersitatibus Societatis, vel non tractabitur, vel saltem ipsa Societas per se id oneris non suscipiet.* Ius autem canonicum docere, non est religiosis iure communi prohibitum, sicut neque illi studere, aut eius gradum suscipere, vt communiter tradunt Doctores in dicto cap. *super specula*, & in cap. 1. ne clerici, vel monachi, in 6. & ob hanc causam in prædicta constitutione Societatis, non ponitur cum absoluta prohibitione. In §. autem 1. einsdem c. comprehendi

Prima assertio. Et qua possit authoritate probari. Suppositio pro eadem suadenda ex traditione & ratione.

prehendi videtur sub Theologica doctrina positiua, quã Societatis professores pertractare possunt, quantum ad finem præfixum salutis animarũ iuuat. & ideo hæc verba ibi interponuntur, *non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioso inseruit.* Quanuis enim hæc pars illius doctrinæ, aliis clericis secularibus nõ prohibeatur, quia reuera non est profana, sed Ecclesiastica, & ad gubernationem ecclesiasticam necessaria; nihilominus aliena est à statu religioso, qui ab omnibus forensibus causis, etiam ecclesiasticis, debet esse alienus. Vt enim in simili dixit Pelagius Papa, *Amarissimum est de isto proposito, ad illud officium homines deduci, in quo nullo modo, quæ à monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere: omnimoda enim est illius officij, & istius habitus diuersitas, illic enim quies, oratio, labor manuum: at hic causarum cognitio, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcunque vel ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas poscit,* cap. *de præsentium,* 16.q.1. His ergo remotis disciplinis, cæteræ, quæ vel sacræ sunt, vel ex se ita cõmunes, vt ad sacras possint esse vtiles, & negotiis secularibus non implicentur, minimè sunt extra religiosum institutum, etiamsi omnibus docendæ sint. Quia verò certius hoc est de tota Theologica doctrina, quatenus & scholasticam, & positiuam, & scripturæ interpretationem complectitur; ideo *in hanc potissimum Societatis vniuersitates incumbunt; quia ad salutem animarum medium magis proprium est,* vt in citato §.1. dicitur. Et ob eandem causam de hac potissimùm conclusionem positam confirmabimus; nam de cæteris in sequentibus specialiter dicemus.

Pelag. Pap.

5. Si ergo antiquos Ecclesiæ mores consulamus, inueniemus doctrinam hanc frequenriùs per viros religiosos publicè fuisse traditã. Refert enim Eusebius l.5. Historiæ c.4. & 10. & ex illo Hieronymus de scriptoribus Ecclesiast. Pantænum, virũ religiosum, publicè in Ecclesia Alexandrina sacræ doctrinæ professorem fuisse. Et quanuis non asserant illum fuisse monachum, aut propriè religiosum: insinuat tamẽ Eusebius fuisse ex sectatoribus Apostolorum, qui eorum vitam, & officium, atque adeò statum imitati sunt: *erant* (inquit) *ad id temporis plures verbi prædicatores qui diuino Apostolorum imitandorũ studio inflammati, magna adiumenta, cùm ad verbum Dei in animis hominum exædificandum, tum ad id augendum afferebant, quorum è numero erat Pantænus ille,* &c. De quo etiam addit (vt in hoc etiam exemplum nobis esse possit) ad Indorũ vsque regiones se contulisse, vt gentibus, quæ orientem incolebant, præco esset Euangelij. Et concludit, *Iste Pantænus propter multa rectè facta, & virtutes eximias, tandem scholæ illi Alexandrinæ præficitur, qui tum sermone coram, tum scriptis diuinorum institutorum, & religionis tanquam Thesauros hominibus proposuit.* De cuius eruditione multa scripsit discipulus eius Clemens Alexandrinus l.1. stromatum. Aduertit autem Hieronymus scholam illam Alexandrinam, à Marco Euangelista incepisse, & in ea successione cõtinua semper Ecclesiasticos fuisse Doctores, qui illi præfuerunt, quos verisimile est fuisse semper viros Apostolicos & religiosos, quales in Alexandria sub Marco præcipuè fuisse in tomo superiori ostensum est, quãquam eos, qui scholam illam regebãt, ex clericis, ac presbyteris fuisse certum sit: nam de Pantæno ibidem dicitur fuisse ordinatum, & ei successit Clemens presbyter Alexandrinus, & huic Origenes, &c. Iam verò in eodem tomo ostendimus clericos eo tempore fuisse religiosos à monachis distinctos: nam monachi tunc nondum doctrinæ, aut Ecclesiæ ministeriis vacabant.

Probatur iã assertio traditione. Euseb. Hieronym.

6. Præterea eadẽ ratio est de doctrina, vel scriptis vel voce tradenda: constat autem præcipua Theologorum scripta, tam à sanctis Patribus, quàm ab scholasticis doctoribus edita status religiosi fructus, & labores extitisse. Nam Athanasius, Naziãzenus, Basilius & multi alij Græci, religiosi, & monachi fuerũt; & ex Latinis Augustinus; Hieronymus, & alij; ex scholasticis verò Thomas, Bonauentura, & cæteri ferrè omnes, quos etiam cõstat publicos professores fuisse, & Hieronymus epist. 4. ad Rust. & 16.q.1. agnoscit Nazianzenum præceptorem suum; similẽ inductionem fecit D.Thomas dict. opusc. 19. c.2. vbi adducit etiam Damascenum, Chrysostomũ, cum aliis quos dicit fuisse religiosos & præcipuos Ecclesiæ Doctores. Affert etiam verba illa, quæ l.1. c.5. n.8. ex Hieronymo adduximus: *Sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis.* Et infrà, *multo tempore disce, quod doceas.* Plures etiam vniuersitates studio, & eruditione virorum religiosorum fundatæ sunt; sufficítque nobis exemplum Parisiensis Academiæ, quæ per monachos fundata est. Sic enim ait Anton. 2.p. historiali tit.14.c.4.§.12. *Fuerunt Parisiis fundatores huius studij, quatuor monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus* (Benedictinus scilicet, nõ Minorita, vt Genebrardus in sua Chronologia l.3. paulo ante finem notauit, & erat per se notissimum.) Refert præterea ibidẽ Antoninus ex Chronicis metropolis Arelatensis, historiam nostro instituto valde accommodatam, quam ideo breuiter perstringendã duxi. *Cùm in occiduis* (inquit) *partibus solus* (scilicet Carolus Magnus) *regnare cæpisset, & studia literarũ iam essent vbique in obliuione, ideóque* (causalem nota) *vera diuinitatis cultura teperet; contigit duos Scotos monachos de Hibernia, cum mercatoribus Britãniæ applicare viros, & in secularibus literis, & in sacris Scripturis incomparabiliter eruditos; qui ad conuenientes turbas clamabant: Si quis sapientiæ cupidus est veniat ad nos, & accipiet eam, nã apud nos venalis est; quòd cùm ad aures Caroli perueniisset, eos vocatos interrogat si veram sapientiam venalem haberent. Cui illi sapientiam inquiunt, & habemus, & in nomine Domini eam quærentibus dare parati sumus. Quærenti autem Regi, quid pro ea peterent? responderunt, loca tantùm opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus peregrinatio ista transiri non potest, alimenta. Quibus auditis, ingenti gaudio repletus Carolus, alterum in Gallia Parisiis residere fecit, & pueros nobilissimos ei commendauit, & victuaria dari præcepit: alterum verò in Italiam direxit, cui monasterium S. Augustini iuxta Ticinensem vrbem* (vulgo Pauia) *delegauit, vt illic qui voluissent; ad discendum congregari possent.* Postea verò (vt ibidem refertur) adueniens Alcuinus, & Imperatorem ipsum, & totam Galliam doctrina illustrauit: Fuit ergo semper ministerium hoc religiosorum virorum valde proprium, eorúmque statui maximè accommodatum.

Suffragatur inductio. *D.Thom.* *D.Anton.* *Genebr.*

7. Ex quo vlteriùs rectè concludimus, posse optimè institui religionem, quæ ad hunc finem docendi publicè in Ecclesia quascunque doctrinas religioso statui accommodatas, inter alias actiones suas, ordinetur. Hoc intendit D.Thomas 2.2.quæst.188. art.4. & 5. nam licèt in priori solùm agat de ministerio prædicandi, & audiendi confessiones, & in posteriori generatim de ministerio studendi, tamen ex discursu vtriusque, simul euidenter concluditur idem esse de ministerio

Secunda assertio. *Probatur ex traditio à D.Th.*

ministerio docendi, vt constat etiam ex eodem opusculo 19. cap.25. & 4. & 12. Quidquid enim in hoc ministerio inuenitur, per se loquendo sanctum est, & aptum ad propriam, & proximorum charitatem nutriendam. Nam in primis ante actum docendi requirit ex parte ipsius Doctoris sacram lectionem, & assiduam meditationem rerum diuinarum, vel aliarum rerum, quæ ad diuinarum intelligentiam conducat: qui actus non solùm honesti sunt; sed etiam ad vitam contemplatiuam per se spectant, vt in superioribus lib. 1. cap.6. probatum est, & ideo maximè sunt proportionati statui religioso, ad quem illud vitæ genus principaliùs pertinet. Deinde actus ipse docendi, præcipuè religiosa intentione factus, plures habet honestates, & vtilitates: est enim in primis vtilis proximo, qui docetur, & illuminatur, principaliter quidem in ordine ad bonos mores, & vitam æternam, consequenter verò in ordine ad omnia alia commoda, quæ ex eruditione proueniunt: est ergo ex suo genere actus misericordiæ spiritualis; & consequenter etiam charitatis proximi cui beneficium fit; & Dei, propter quem fieri debet, erit etiam actus religionis saltem imperatus; quia propter Dei obsequium, & propter zelum animarum fieri debet, quo sacrificio nullum est Deo gratius, vt ex Gregorio hom.12. in Ezechielem affert D.Thom. dict. quæst. 188. art.4. ergo hoc etiam genus actionis de se maximè consentaneum est statui religioso: præsertim quia ipsemet actus docendi, quamuis ad actiuam vitam pertinere videatur, intrinsecè includit contemplationem, non solùm quia illam supponit, vt diximus; sed etiam quia magnam requirit internam considerationem, & facile potest in Deum referri, & vt sic ad illam vitam pertinet, iuxta doctrinam Diui Thomæ 2.2. quæst. 179. art.2. ad 3. & quæst. 180. art.4. Accedit præterea, quòd status religiosus aptissimus est ad illud munus, vt D.Thomas latè in dict. opusc. declarat, tum quia religiosi sunt vacui curis, & solicitudinibus seculi, & ideo sunt meliùs dispositi ad lectionem, & studium, & consequenter ad doctrinam: tum etiam, quia tunc doctrina est fructuosior discipulis, quando bonis moribus coniuncta est: religiosus autem, ex vi sui status, profitetur non tantùm bonos, sed etiam perfectos mores, obseruando non tantùm præcepta, sed etiam consilia. Et plures alias rationes ibi accumulat, quæ legi possunt, est enim res per se satis clara.

D.Thom.

Confirm.

8\. Solùm superest, vt addamus etiam posse conuenienter institui in religione aliqua, v. g. in Societate, vt habeat proprias, vniuersitates sub sua propria cura, & regimine, ac doctrina quod ex eisdem principiis facilè ostenditur, supponendo hoc debere fieri debito ordine ac modo, & non propria authoritate, sed Pontificia. Sic enim totum illud officium est pietatis, & beneficentiæ publicæ, & nihil habet in se indecens aut alienum à statu religioso: nam incommoda, quæ obiici possunt, sunt accidentaria, & ad hoc maximè inseruit religiosus status, vt vitentur: quòd si aliquid per fragilitatem humanam irrepserit, abundantia fructus compensatur, & ideo Ecclesiastici 24. dicitur, *qui elucidant me* (id est, veram sapientiam) *vitam æternam habebunt.* & Daniel. 12. absolutè promittitur; *qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Quibus verbis quanti sit meriti, & æstimationis apud Deum, docere alios in ordine ad salutem, declaratur, vt ibidem explicat Hieronymus, & in epistol. 103. ad Paulinum. Possumus autem specialiter applicare illa verba ad fructum harum vniuersitatum: nam in illis propriè erudiuntur multi, vel potiùs omnes quantum est ex institutione earum. Ac deinde quo magis fuerint coniunctæ religioni bene institutæ, eò illarum eruditio magis erit ad salutem. Est ergo institutio illa Deo gratissima, & magnam habens remunerationem, si rectè fiat. Deinde vtor argumento, quo D.Thomas. Ad defendendam Ecclesiam per corporalem militiam institui potest religio: ergo multo magis ad defendendam illam per propria arma eius, quæ magis spiritualia sunt, quàm corporalia, 2. Corinth. 10. & magna ex parte in doctrina consistit. Cui argumento nos addimus ad religionem militarem non tantùm pertinere, quòd sui religiosi priuatim militent, sed etiam quòd exercitum ducant, congregent, ac dirigant in eo genere militiæ. Sic ergo cum proportione hoc spectat ad religionem spiritualiter militarem (vt sic dicam;) ad hunc autem finem instituuntur huiusmodi vniuersitates, in quibus, & per ipsam generalem doctrinam publicum fit bellum contra dæmonem, & plures etiam instituuntur milites, & duces, qui aliis locis, & variis modis contra ipsum militare possint. Simile argumentum est, quòd religio institui potest ad curandes infirmos, non tantùm per priuatam actionem singulorum, vt sic dicam, sed erigendo etiam publicum Xenodochium, & totam curam, ac solicitudinem illius assumendo. Idémque cum proportione dici potest de aliis operibus misericordiæ: cur ergo non multo magis hoc idem dicendum est de hoc genere misericordiæ spiritualis.

Tertia assertio.

Probatur primò.

Probatur secundò à simili ex D.Thom.

Extenditur vis argumenti.

Altera probatio à simili.

Est autem hoc loco aduertendum, quamuis Societas proprias possit habere vniuersitates, & Collegia, in quibus doctrinam hanc tam suos, quàm externos discipulos publicè doceat, non tamen prohiberi ex vi sui instituti, quo minus in generalibus vniuersitatibus idem ministerium possit admittere, si seruata paupertate, quam profitetur, & ablatis occasionibus ambitionis, & secularis negotiationis ei offeratur. Quod his verbis declaratum est in congregatione prima generali, can. 15. *Cathedræ publicæ in vniuersitatibus, aut alibi cum ea disceptatione suffragiorum, & oppositione, quæ solet fieri, non sunt admittendæ: si tamen sponte offerantur ab vniuersitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegantur, nec quisquam se opponat, cum quo sit disceptandum, admitti possent consulto generali*; Et eadem ratione consentaneum est instituto Societatis, vt ad gradus Doctoratus, vel Magisterij interdum alij promoueantur: imò id expresè disponitur in 4. part. constitut. cap.6. §. 17. seruatis tamen circunstantiis, quibus semper cauetur, ne paupertas, vel humilitas lædantur. Vna est vt nostri Doctores in sedendo non seruent certum antiquitatis ordinem, & simul omnes extra numerum se constituant, & pro ratione additur, vt ab omni ambitionis specie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant, quæ conditio seruari facilè potest, in propriis vniuersitatibus ipsius Societatis, in quibus sunt alij Doctores externi, qui iuxta suam antiquitatem vel prærogatiuam certa loca accipiunt. 9.

Societas etiam in alienis vniuersitatibus docere potest sine stipendio, oppositione, præcedentia, in sedendo.

Possunt tamen interdum in aliis vniuersitatibus 10.

Limitatur proximè dictum de non præcedentia in sedendo. D. Thom. D. Antonin. Alu. Pelag. tibus nostri professores gradum accipere: quia neque hoc est alienum à statu religioso, vt late docet D. Thom. Opuscul. 19. contra impugnantes religionem capit. 2. & 3. quem imitatur D. Antonin. 3. part. tit. 5. capit. 2. §. 8. & Aluarus Pelagian. libro secundo de Planctu Ecclesiæ capit. 24. circa finem, neque etiam est alienum à Societate, cùm interdum ad ministerium suum cum vtilitate exercendum necessarium sit. In illis ergo vniuersitatibus, necessarium est, quoad hanc locorum dispositionem, earum ordinem, & consuetudinem, vel institutionem sequi, tum quia non erit in potestate nostra illum immutare, cùm nostræ iurisdictioni non subsint: tum etiam, quia in re alioquin indifferente, & quæ sine incommodo religionis fieri potest, decet membrum consuetudini totius corporis conformari: tunc autem Doctor Societatis fit membrum talis vniuersitatis; sequatur ergo consuetudinem eius seruata sui instituti humilitate, vt nullius loci dignitatem ambiat, sed aliis facilè cedat, & illo contentus sit, qui sibi fuerit designatus.

11. Obseruationes aliæ circa gradus literarios. Altera conditio est, ne sumptus, qui pauperes non deceant, in gradibus huiusmodi faciant, *ad quos* (dicitur citato loco) *sine humilitatis detrimento non ob aliud, quàm, vt possint proximis ad Dei gloriam esse vtiliores, promoueri debent*. Et in hac conditione includitur, vel certè ex proprio modo nostræ paupertatis supponitur, non debere Doctorem Societatis ex suo gradu temporale emolumentum, aut stipendium, quod ex aliorum actibus, aut gradibus aliis prouenire solet, sperare, aut accipere. Supponitur etiam in vltimis verbis, non posse religiosum Societatis huiusmodi gradum procurare, aut ambire, id enim sine magno detrimento humilitatis non permitteretur. Addo etiam meritò in Societate obseruari propter eandem humilitatem conseruandam, vt hi gradus non conferantur propter honorem, seu quasi in præmium personarum, sed tantùm pro ministeriorum necessitate, neque ampliùs multiplicentur, quàm ad munera, seu onera Societatis sustinenda necessarium sit. Quanuis enim Caiet. secunda secundæ quæstione 186. articulo septimo reprehendat Prælatos religionis institutæ ad prædicandum, qui subditos prohibent ab huiusmodi gradibus remuneratoriis, quando aliàs personæ dignæ sunt: nihilominus si hac intentione fiat, vt ambitioni locus non detur, dummodo religioni sufficienter prouideatur, & inseruiatur, laudabile & optimum consilium est. (Caiet.)

12. Ad locum Hieronymi in num. 3. Ad verba ergo Hieronymi respondet D. Thomas suprà, Hieronymum ibi explicasse id, quod per se, & quasi ex officio, & statu conuenit monacho, vt monachus est; nam eius non est perficere, sed perfici, nec docere, sed pœnitentiam agere; non tamen negat Hieronymus, quin persona monachi, si alioqui habeat necessaria ad docendum, possit munus illud suscipere, si ab eo qui potestatem habeat, imponatur. & eundem sensum habent verba V. Synodi superiùs citata. Est autem aduertendum nomen, *monachi*, propriè sumptum significare eum, qui vitam solitariam, vel purè contemplatiuam profitetur, vt apertè explicat Dionysius cap. 6. de Eccles. Hierarch. & Piamont. Abbas apud Cassianum Collat. 18. capit. 5. & propterea iuxta antiquum morem Ecclesiæ, ad monachos ordina- (D. Dionys. Cassian.)

A riè, & ex vi sui instituti non pertinebant ministeria Ecclesiastica ad doctrinam, vel sacramenta pertinentia; & ideo grauiter reprehenditur, quando præsumentes de proprio statu, propria auctoritate illa vsurpabant; & ita intelliguntur multa decreta 16. quæstione 1. per viginti priora capita: in multis autem eorum expressè declaratur, etiam eo tempore non fuisse prohibitum monachis, auctoritate Episcopi, & Ecclesiastico ordine seruato, talia munera exercere. Et hac ratione intelligitur optimè, quod ex Concilio Nicæno obiiciebatur: nam monachi, etiam secundùm suam primam institutionem, poterant hæc officia inter se exercere ex vi suæ institutio- (Ad Concil. Nicæn. & Bern. ibid.) B nis, & quasi intrinsecæ potestatis, quia hoc ad conseruationem, & perfectionem sui status per se erat necessarium: at verò circa fidelem populum, nihil poterant nisi extrinsecus ab Episcopis vocati; & eodem modo loquitur Bernardus de monacho quatenus monachus est.

13. Mendicãtes ordines etiã instituti ad docendum. At verò post illa tempora, præsertim à temporibus Dominici, & Francisci, institutæ sunt religiones, quæ cum vita contemplatiua actiuam circa proximos coniungunt sub habitu etiam monachali, à quo monachorum nomen participant? quanuis secundùm etymologiam vocis, & primæuam institutionem monachi non sint. Sic C enim etiam nunc monachales ordines à mendicantibus distinguimus. His ergo monachis, ex vi suæ institutionis, & status sic approbati per sedem Apostolicam, non tantùm lugendi, sed etiam legendi, seu docendi officium competit; non quidem potestate ordinaria, sed delegata. Quia verò hæc delegatio non est personalis, vt sic dicam, sed totius religionis, nec est tantùm à priuato Episcopo, sed ab vniuersali Pontifice, & est quasi à iure per approbationem, & priuilegia talium religionum; ideo dicimus iam illis conuenire ex vi talis status, & instituti. Antea enim aliquæ concessiones similes factæ fuerunt monachis per Innocentium, Gregorium, (Imo olim id datum monachis à Pontificib.) D Bonifacium, & alios Pontifices, vt patet ex cap. *si monachus*, cap. *moderamine*, cap. *sunt nonnulli*, & cap. *si quem*, 16. quæstione 1. illæ verò semper magis respiciebant clericatum, quàm monachatum, & particularem personam, quàm religionem. Iam verò nunc post instituta mendicantium plures etiam monachales religiones hanc potestatem, seu delegationem participant.

14. Status religiosus nunquã impediuit clericos docere sicut olim monachos. Addendum etiam est, quod & D. Thom. citato loco adnotauit, hæc, quæ de monachis olim dicebantur, non habuisse locum in religiosis clericis, qui semper in Ecclesia fuerunt, nec de illis intelligi debere; quia nec monachi erant, nec ita nominabantur, neque in omnibus cum E illis æquiparandi sunt, sed in his tantùm, quæ ad statum religiosum, vt sic, pertinent, iuxta capit. *quod Dei timor*, de statu monachorum. & cap. *ex parte*. de postulando. Vnde concludit D. Thom. quòd *sicut clerici regulares non tenentur abstinere à lineis indumentis, quanuis monachi teneantur; ita multo fortiùs licet illis religiosis docere, quorum religio est ad hoc statuta, etiamsi monachis non liceret*. Constat autem ex superiùs dictis in l. 1. c. 5. Societatem pertinere ad hunc ordinem religiosorum clericorum, & ex propria institutione esse ordinatam ad iuuandos proximos, præsertim in doctrina & moribus, & ad hunc finem esse ab Ecclesia approbatam, & à Sede Apostolica accepisse omnem potestatẽ ad hoc (D Thom.)

BBb munus

Conclusio totius capitis. munus necessariam: ergo omnibus titulis, & licet, & proportionatum est hoc munus tali religioni. Neque est verum, ministerium hoc per se impedire perfectionis profectum, vt ex dictis de illius honestate constare potest, & à fortiori patebit ex sequenti capite.

CAPVT V.

Vtrùm Societas conuenienter susceperit puerorum institutionem.

1. De qua eruditione hic tractetur. NOn agimus de eruditione puerorum, quæ solùm pertinet ad eorum instructionem in bonis moribus, vel rudimentis in doctrina Christiana: nam hoc ministerium non est proprium collegiorum, aut vniuersitatum, sed toti vniuersitati commune est (imò professorum est magis proprium, vt infrà libro 6. capit. 3. videbimus) quia non ad scientiam, de qua nunc agimus, sed ad iustitiam, & salutem ordinatur: agimus ergo de tota eruditione puerorum, quæ ad intellectum illustrandum pertinet. In tres autem ordines possumus distinguere totam doctrinam harum vniuersitatum, infimum, medium, & supremum. In hoc vltimo ponimus sacram doctrinam, & quæ ad illam intrinsecè pertinent, vt sunt casus conscientiæ, de quo maximè procedunt dicta in cap. præcedenti, neque in præsenti titulo comprehenditur, quia hæc doctrina puerorum non est, sed viros iam benè adultos requirit, vt etiam Aristoteles lib. 1. Ethicorum cap. 3. de ciuili scientia sensit. *Arist.* In medio ordine ponimus Artium curriculum, quod & Mathematicas, & aliqua ex parte ethicam doctrinam complectitur; licèt verò in minori ætate addisci possit, non tamen est propriè puerorum eruditio; nam reuera postulat facultatem ingenij satis expeditam, atque adeò rationis vsum omni ex parte perfectum. Habet etiam hæc doctrina magnam affinitatem cum Theologia, & ideo propter illam non oporteret peculiarem mouere quæstionem: nam quæ diximus capite superiori, magna ex parte possunt ad illam applicari, cùm ostenderimus ibi in numero septimo considerationem veritatis Philosophiæ in Deum relatam, quandam esse religiosam contemplationem. Accedit, quòd ea, quæ de infimo ordine dicenda sunt, à fortiori de his mediis facultatibus procedent. Igitur puerorum eruditio comprehendit totam linguarum peritiam incipiendo à primis Grammaticæ fundamentis vsque ad perfectam eloquentiam cum aliarum linguarum, præsertim Græcæ præsidiis, & ornamentis, vna excepta Hebræa, quæ magis adultos decet.

2. Assertio 1. præambula eruditionē puerorū per se bonam esse. Deinde notandum est, ministerium hoc considerari posse, vel absolutè, & secundùm se, vel comparatione facta ad religiosos, à quibus vsurpatur: nam de illo secundùm se, nemo, nisi sit insanus, dubitare potest, quin sit optimum, & ipsi iuuentuti vtilissimum, imò & Reipublicæ maximè necessarium. Quod non solùm in Ecclesia verum est, vt statim ostendemus, sed idem etiam agnouerunt Philosophi, & legum latores, pro externa politia, seu ciuili Republica, vt videre licet apud Aristotelem septimo Politicorum capite vltimo; & libro octauo capit. primo. Probatur authoritate. *Arist.* Quanuis enim in generali loquatur de institutione puerorum quoad mores, tamen ipse maximè intelligit de his actionibus, quæ ad bonum regimen, & conseruationem Reipublicæ necessariæ sunt; inter quas constat meritò numerari huiusmodi eruditionem. Sic etiam dixit Cicero oratione secunda in Verrem, *Nullum munus Reipublicæ afferre maius, meliúsve possumus, quàm si docemus, atque erudimus iuuentutem*; & Diogenes Laërtius dixit, adolescentium educationem totius Reipublicæ esse fundamentum. *Cicero.* Vide Simanc. lib. 9. de repub. c. 23. *Diog. Laërt.* Nihilominus tamen comparatione facta ad religiosos, dubitari potest; an expediat hoc munus per illos ministrari, & exerceri.

3. Probatur quoad profectum in ipsa doctrina. In quo rursus subdinguo illud ipsum verbum, *expediat*: potest enim inquiri, an expediat ipsis pueris, qui docendi sunt: vel an expediat ipsis religiosis, qui docturi sunt. Et in primo quidem sensu res etiam certissima est; illud esse valde expediens secundùm se, & ex suo genere spectatum. Ad quod demonstrandum, animaduertendum est, duo posse in hac disciplina, & puerorum educatione considerari: vnum est profectus in ipsa doctrina: aliud est vita, seu boni mores, qui simul cum ipsa doctrina addiscuntur. Et vtrumque multum pendet ex Magistri qualitatibus, seu dotibus. Sed primum magis pendet ex doctrina, & eruditione Magistri: ex quo capite parum refert illum esse religiosum, aut secularem, victum, vel iniquum: quia potest secularis, & iniquus excedere in eruditione, & doctrina, vt per se patet. Nihilominus tamen, quia profectus discipuli, non pendet tantùm ex scientia magistri secundùm se, sed vt applicata ad docendum ipsum, id est, ex cura & solicitudine integrè, & perfectè implendi munus suum non ad quæstum, vel ostentationem, sed ad vtilitatem discipuli; ideo ex hac parte multum refert vita, & bona conscientia præceptoris, etiam ad profectum literarium discipuli: ergo ob eandem causam, religiosus status præceptoris ex se, potest multum conferre ad meliorem instructionem puerorum, etiam quoad vtilitatem, & profectum literarum: nam ratione status, diligentiores, & fideliores esse debent in suo munere præstando, ac etiam magis integri, & independentes, si ab ipsis, quos erudiunt, stipendium non accipiant; vnde tandem, quia ex charitate illud faciunt, & omnibus, & singulis, pro captu vniuscuiusque, prodesse curabunt. Præterquàm quòd propter vitam aliis curis, & solicitudinibus liberam, magis in eo munere laborare possunt. addo etiam ratione eiusdem status faciliùs posse melioribus consiliis vti, etiam in ipsamet ratione docendi, cum maiori fructu discipulorum: ad quod etiam faciliùs possunt & sibi, & discipulis diuinum auxilium impetrare.

4. Deinde quoad profectum in moribus. Maioris autem momenti est profectus in moribus, qui facillimè in ea ætate imprimuntur. Et ad hunc profectum quamplurimum refert vita, & religiosum institutum præceptoris; vt latè tractat Ribaden. libro tertio de B. Ignatio capite vltimo. Primò ratione exempli, quod maximè mouere solet: & ideo qualis magister est, talis educantur discipuli, præsertim in ea ætate, quæ vix potest inter bonum, & malum discernere, & ideo actio magistri, si mala sit, est discipulo quædam licentia tacita, vel potiùs excitatio ad eum imitandum. Propter quod dixit Boëtius in tractatu scholarium, *nulla res* *Boët.*

est

est magis perniciosa discipulo, quàm vita magistri contumeliosa. Secundò ratione intentionis, & industriæ, quæ ex ea nascitur: nam religiosus præceptor magis intendit bonam educationem pueri in moribus, quàm in doctrina, & ideo quidquid potest prauos mores docere, vel in ipsismet libris legendis, vel in quacunque praua societate, aut aliis huiusmodi rebus diligenter auertit: quidquid verò ad eorum bonam instructionem commodè iuuare potest non prætermittit. Hinc Chrysostomus homil. 60. in Matth. parentes docet, vt si ad colendum filiorum ingenium pædagogus recipiendus sit, non quemcunque sibi oblatum statim admittant, sed considerent *vllam artem hoc artificio sublimiorem non inueniri. Quid enim (inquit) maius, quàm animis moderari, quàm adolescentulorum fingere mores? omni certè pictore, omni certè statuario, cæterísque huiusmodi omnibus excellentiorem hunc duco, qui iuuenum animos fingere non ignoret.*

Chrysost.

5\. Hinc etiam sacri canones, qui frequenter præcipiunt vt sit in vnaquaque Ecclesia præceptor, qui pueros in his inferioribus disciplinis, etiam in Grammatica, instruat, simul admonent vt magna cura is eligatur, qui vita, & moribus eis prodesse possit, vt videre licet in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. part. 1. capit. 18. vbi specialiter admonetur, vt talis præceptor & gratis doceat, & docendi licentiam gratis accipiat; ac beneficium competens, quo ali possit. Quod ex parte statutum fuerat in quadam antiqua Synodo sub Eugenio II. & habetur in cap. *de quibusdam*, distin. 37. In Concilio autem Lateranensi sub Innocentio III. cap. 11. distinctè explicatur, vt gratis in Grammaticæ facultate, ac aliis instruat, & quòd Magister idoneus constituatur à Prælato, cum capitulo, seu maiori ac saniori parte Capituli eligendus. Et Concilium Tridentinum sess. 5. capit. primo de Reformatione, idem statuitur, & eligendus Magister dicitur ab Episcopo cum consensu Capituli, & omnibus modis curandum esse, *ne pia hæc, vtilis, atque fructuosa prouisio, quouis quæsito colore negligatur.* Et sess. 23. capit. 18. de Reformatione, grauissimè statuit vt erigantur seminaria, in quibus pueri à teneris annis ad pietatem, & religionem simul cum literis instituantur. Et in Concilio Moguntino sub Sebastiano, cap. 65. grauissimè idem statuitur tanquam res maximè necessaria ad fidem & religionem, vel instaurandam, vel conseruandam. Et peculiariter animaduertitur, vt præceptores idonei sint, & catholicæ veritatis amantes, ac de hæresi non suspecti. In Concilio autem Mediolanensi I. sub Carolo Borromæo part. 1. dicitut Magistros esse eligendos *non minus fidei & vitæ, quam doctrinæ & scientiæ laude commendatos.* quibus etiam præcipit, vt bonis moribus, & salutaribus præceptis eos erudiant. Nec solùm canones, sed etiam leges ciuiles hanc curam habuerunt. Nam in l. *Magistros.* C. de professoribus libro 10. *Magistros (dicitur) studiorum, doctoresque excellere oportet moribus primùm, deinde facundia.* Et deinde subiungitur, vt magno iudicio, & optimorum conspirante consensu eligantur, & in lib. 2. statuitur vt si semel electus postea inueniatur insufficiens, reprobetur. Et similiter in l. vnica C. de professoribus, qui in vrbe; lib. 12. dicitur, *si laudabilem in se bonis moribus vitam esse probauerint.* Et postea aditur, *Si do-*

Accedit authoritas vtriusque iuris.

Varia de institutione puerorum apud Alex. ab Alex. & Tiraq. li. 2. genial. cap. 25.

A *cendi pueritiam*, &c. Ex hoc ergo capite etiam est manifestum Ecclesiæ, & Reipublicæ multum expedire, vt hæc puerorum eruditio per religiosos fiat. Quia per se loquendo, & ex vi sui status perfectiores in bonis moribus esse debent, & diligentiores in discipulis instituendis in bonis moribus simul cum doctrina.

Reliquum est vt videamus, an ipsis quoque religiosis hoc expediat, non enim defuerunt, qui in hoc etiam nostram Societatem reprehenderint, quòd ad huiusmodi Ministerium se dimittat. Primum quod vile, ac infimum, religiosósque viros munus dedecens videatur. Nam cùm D. Gregorio relatum esset, Desiderium Grammaticam quibusdam exponere, ad eum ita scribit lib. 9. epistol. 48. *Quam rem molestè ita cepimus: ac sumus vehementiùs aspernati, vt ea (scilicet bona quædam) quæ priùs dicta fuerant, in gemitum & tristitiam verteremus.* Refertur in cap. *cùm multa.* d. 86. Secundò, quia non solùm indecens, sed etiam noxium potest hoc ministerium esse religiosis viris, tum propter nimiam distractionem, & inquietudinem, quam puerorum multitudo necessariò allatura est; tum propter nimium laborem & occupationem, quæ non solùm proprium spiritualem profectum, sed etiam ministeria maioris momenti, & quæ maiores Ecclesiæ fructus parere possent, impediunt: tum C denique propter multa pericula, quæ cum hoc ministerio adiuncta esse possunt. Tertiò ex aliarum religionum exemplo; nullæ enim sunt, quæ in hoc ministerio circa seculares occupentur, à quarum vestigiis discedere, & nouum aliquid in re tam graui introducere laudabile non est. 6.

Arguitur primò ex Gregorio.

2. ratione trecipiti. Primò. Secundò.

Tertiò.

Exemplo tandem arguitur.

Nihilominus censemus, & hoc non esse nouum; neque alienum à religioso statu; & pro tempore, & opportunitate Societatis fini & institutioni fuisse maximè consentaneum. Probo singula, & inprimis ex antiquis historiis & ex Patribus constat puerorum eruditionem à viris religiosis tanquam piam, & Ecclesiæ valde vtilem fuisse susceptam. Nam quod Eusebius lib. 5. historiæ cap. 11. & 12. & libro 6. cap. 12. refert de schola Ecclesiæ Alexandrinæ, non solùm videtur intelligendum de ipsa doctrina sacra, seu Theologia, sed etiam de aliis disciplinis, & de eloquentia, & aliis fundamentis eo tempore ad sacram doctrinam necessariis. Et ideo de Pantæno ait, fuisse omni humaniori literatura præstantissimum, & de Origene partitum fuisse curam docendi cum Heracla viro sacrarum literarum studioso, & in aliis disciplinis disertimo, ac Philosophiæ non ignaro eíque illos erudiendos commisisse, qui ipsis fidei elementis essent imbuendi. Et Theodoretus libro 4. historiæ cap. 16. refert Protogenem in Thebaidam à Valente relegatum, statim ac locum reperit idoneum ludum aperuisse, & pueris docendis operam dedisse, quos non modò exercuit ad cleri manu scribendum, verùm etiam sacra Dei eloquia docuit. *Nam hymnos (inquit) Dauidis tanquam dictata illis proposuit, & eas Apostolicæ doctrinæ sententias, quas eorum ingeniis accommodatas putabat ediscendas tradidit.* In quo exemplo, (vt ex illo cætera, quæ afferemus, intelligantur) animaduerto non oportere, vt de eadem eruditione, in Grammatica, vel Latina lingua, hæc antiqua testimonia loquantur, sed cum proportione accipienda esse de eruditione puerorum in quibuscunque 7.

Suadetur primum assertionis membrum. *Euseb.*

D

Theodoret.

E

inferioribus disciplinis, quæ sint quasi principia, vel fundamenta perfectioris doctrinæ: sic enim nunc etiam Grammatica ad hæc fundamenta pertinet, vt notauit Isidorus lib. 1. Etymologiarum, cap. 4. Qui propterea dixit lib. 3. de summo bono cap. 13. Grammaticorum doctrinam etiam posse proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vsus assumpta, quod ex Hieronymo refertur in cap. *si quis autem*, d. 37. Imò etiam artem scribendi inter hæc fundamenta reputauit prædictus Protogenes, qui fuit vir sanctus, & miraculis clarus, vt ibi Theodoretus refert. Et de S. Cassiano Martyre, qui munus habuit docendi pueros paruulos à quibus postea martyrium passus est, vt ex Prudentio, & Beda refer Surius tom. 4. die 13. Augusti, de hoc (inquam) ferunt, vt videre est apud Baronium in martyrologio, die 13. Augusti; fuisse priùs Episcopum in Germania, & à sua sede deiectum, venisse Italiam, & Immola consedisse, ibíque ludum literarum aperuisse. Item de S. Patroclo refert Gregorius Turonensis in vita eius, & ex eo Surius tom. 6. die 19. Nouembris, fuisse priùs clericum, seu canonicum regularem, & relicta vrbe ad vicum quendam discessisse, ibíque *ædificato oratorio D. Martini reliquiis consecrato, pueros erudire cœpisse in studiis literarum.*

Isidor. *Surius.* *Baron.* *Greg. Tur.*

8. Refert etiam Chrysostomus lib. 3. aduersùs vituperatores vitæ monasticæ, post medium, quendam venerabilem monachum, qui solitariam vitam profitebatur, ad Constantinopolitanam ciuitatem descendisse, vt cuiusdam adolescentis curam haberet, ipsiúsque formaret animum, dum ipse Latinæ, & Græcæ linguæ studeret, vt tandem sui instituti, & propositi socium illum haberet, cuius, & institutum, & opus mirum in modum laudat Chrysostomus. *Ita enim* (inquit) *puerum illum breui egregius ille pædagogus exercuit, tantámque in eo flammam desiderij cœlestis accendit, vt cuncta simul repentè abiiceret, atque ad solitudinem conuolaret, alióque rursus indigeret fræno, quod illum ab intempestiua illa, ac vehementi exercitatione ad moderatiorem posset commodiorémque conuertere.* Et infrà, *condiscipulorum plurimi tantum ex illius contubernio familiari profecerunt, vt illius instituti fierent æmuli; habebat quippe ille domi, qui se perpetuò moderaretur, ac veluti statua iugiter sub artificis manu constituta ornatior in dies euadebat, ingentémque animo decorem assiduè adiiciebat.* Et inferiùs concludit Chrysostomus; *Itaque, si quis mihi nunc quoque eiusmodi animum, ac pædagogum daret, aliáque similiter polliceretur, curaturum incredibile est, quam id fieri optarem; sic enim profectò copiosiori ex fructu magis gauderemus.* Nec mirandum est religiosum illum virum vnius pueri curam, & magisterium tanta cura suscepisse, cùm sanctus Hieronymus scribens ad Lætam de institutione Paulæ filiæ circa illius educationem, latè illam instruat, & cùm inter alia postularet, vt eam Bethleem mitteret, vt cum virgine Eustochio religiosè educaretur, his verbis epistolam concludit. *Ipse si Paulam miseris, & magistrum me, & nutricium spondeo; gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multo gloriosior mundi Philosopho, qui non Regem Macedonum Babylonio periturum veneno, sed ancillam, & sponsam Christi erudiam, regnis cœlestibus offerendam.*

Chrysost. *Hieron.*

9. Præterea inter decreta, quæ VI. Synodo Constantinopolitanæ tribuuntur, & referuntur in tomo 3. Conciliorum post Concilium Toletanum III. in cap. 5. statuitur, vt presbyteri per vicos & villas scholas habeant, *Et si quis fidelium* (inquit) *suos paruulos ad discendas literas eis commendare vult, cum summa charitate eos doceant, neque aliquid pretij ab eis accipiant.* Et in capit. 4. supponitur etiam religiosos cœnobitas hoc tunc exercuisse; sic enim ait; *Si quis presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholas mittere in Ecclesiis sanctorum, aut in cœnobiis, quæ nobis ad regendum commissa sunt, licentiam ad id faciendum concedimus.* In Concilio etiam Aquisgranen. sub Ludouico primo, cap. 135. habetur; Canonicos etiam regulares assumpsisse curam instruendi, & docendi pueros, & adolescentes, saltem eos qui ad Ecclesiæ ministeria educabantur. Idem grauissimè commendatur in Concilio Parisiensi sub eodem Ludouico libro primo cap. 30. Quòd etiam tempore D. Basilij hoc obseruatum fuerit, colligi potest ex eodem in regulis breuioribus 2. quæstione 2. vbi sub his terminis quæstio mouetur. *Nunquid conueniat, vt inter fratres magister sit puerorum secularium?* Est autem responsio notanda. *Cùm Apostolus dixerit: Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina, & correctione Domini; si qui eos adducunt hac mente adducunt, & qui suscipiunt tales sunt, qui planissimè confidant posse se, qui sibi adducantur, in disciplina, & correctione Domini educare: seruetur quod præceptum est à Domino, qui dixit: sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum; remoto autem huiusmodi proposito, ac spe, hoc neque Deo gratum, neque ex decoro, aut ex vtilitate nostra esse existimo.* Hinc etiam D. Benedictus nobilium Romanorum atque aliorum Italiæ magnatum filios, in suo monasterio erudiendos accipiebat, vt ex Gregorio intelligitur 2. Dialogorum cap. 3. in fine, dicente, *Cœpere etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles, & religiosi concurrere, suósque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* quanquam in his verbis loqui videtur de donatione filij ad statum religiosum, quæ tunc erat in vsu, & de qua loquitur Benedictus in sua regula cap. 59. In historia etiam religionis Prædicatorum refertur, in quodam suo capitulo generali statutum esse, vt in singulis monasteriis aliqui fratres deputarentur, qui circa doctrinam, & mores puerorum, qui in scholis versantur, curam haberent. Non est ergo hoc nouum, licèt fortasse, quia maiori ex parte antiquatum erat, per Societatem fuerit instauratum, & fortasse etiam auctum, & ad meliorem formam redactum.

Accedunt Concilia & Patres. Castillo l. 2. cap. 70.

10. Et ex eadem traditione, & exemplis constat ministerium hoc non esse indecorum, sed maximè decens religiosos viros. Quod enim à grauissimis & sanctissimis viris susceptum, & approbatum est, cur indecens reputabitur? an quia humile potius, quàm honorificum ministerium esse videtur? At profectò hoc genus operum maximè decet religiosum statum: alioqui non deberent religiosi curare infirmos, pedes hospitum lauare, ac denique per charitatem inuicem seruire, vt Paulus monet. Quòd si ad alia opera charitatis, etiam abiecta, & laboriosa meritò ordinatur religio, cur non etiam ad hoc opus docendi pueros, quod licèt valde laboriosum, & minus honorificum sit, tamen sine dubio est vtilissimum Ecclesiæ, vt

Probatio ab exemplo.

vt ostensum est in cap. 2. Si ergo seruetur conditio à Basilio posita, nihil est indecentiæ in hoc munere; potéstque ex verbis illius argumentum à contrario sumi; tunc enim hoc ministerium non erit *ex decoro* (vt ipse loquitur) quando per illud temporale commodum quæritur, aut spiritualis fructus proximorum non speratur; ergo à contrario, cùm à religiosis viris nihil præter communem Ecclesiæ vtilitatem per hoc ministerium quæratur, cúmque hæc vtilitas propter rationes omnes adductas, & manifestum experimentum, magna sperari possit, dubium non est, quin huiusmodi opus dignissimum sit, vt à religiosis viris assumatur.

11. Satisfit primo argum. in num. 6. Neque contra hoc quidem facit reprehensio Gregorij in dicta epist. seu in dict. cap. *cùm multa.* Primò quidem, quia aliud est loqui de Episcopo, aliud de religioso; multa enim religiosum decent, quæ Episcopum dedecent, in quibus numerare possumus Grammaticam docere, sicut etiam Gregorius Nazianzenus epist. 97. in Gregorio Nicæno reprehendit, quòd prætermissa lectione Scripturarum nimium Rhetoricæ libris vacaret, eúmque exhortatur, vt illis libris omissis propria Episcopi munera, qua solebat diligentia resumeret. Deinde & Glossa ibi & Gratianus in §. cur ergo, post cap. *turbat.* d. 37. & alij exponunt, Episcopum illum reprehendi à Gregorio, eo quòd in concionibus ad populum loco sacræ lectionis, & eruditionis, Gentilium fabulas, & Poëtarum carmina exponebat. Quem sensum indicat Gregorius cùm ait, nefandum esse Episcopis canere; quod nec laico religioso conueniebat: loqui enim necesse est de cantu profano, non de ecclesiastico; legimus quippe de eodem Gregorio apud Ioannem Diaconum lib. 2. vitæ eius, cap. 6. interdum cum Ecclesiasticis pueris fuisse modulatum, habentem in manu flagellum, quo pueris minabatur; si in Ecclesiastico cantu errarent. Qui ergo Summus Pontifex dedignatus non est, propter cleri reformationem in cantu Ecclesiastico pueros instruere, vel sua auctoritate ad maiorem diligentiam adhibendam eos compellere; multo magis iudicaret opportunum, ac decens, religiosos aliquos occupari circa puerorum eruditionem in inferioribus literis, quatenus ad maiores necessariæ sunt.

(Greg. Naz. — Glossa. Gratian.)

12. Satisfit secundo ibid. quoad omnia eius capita. Præterea quòd ministerium hoc non sit omittendum propter impedimenta, vel pericula, quæ secum affert, declaratur breuiter. Quia inprimis hoc ministerium per sese est adeò vtile, ac necessarium Ecclesiæ, vt prætermittendum non sit, etiamsi maiora, aliqua ex parte impedire videatur. Nam licèt formaliter (vt sic dicam) minimum appareat, virtute tamen magnum est; cùm ex illo & Ecclesiæ mores, & altiores disciplinæ magna ex parte pendeant, ita vt ad illud meritò accommodari possit parabola de grano sinapis, quod minimum est quantitate, virtute autem magnum. Accedit, quòd altiores scientiæ plures habent Magistros, tam religiosos, quàm seculares; ad hanc autem puerorum eruditionem pauci, quales numero 3. & 4. proponebamus, inueniuntur, aut inclinantur, & ex hac parte maiori Ecclesiæ necessitati in eo subuenitur, & ideo licèt apud homines videatur minoris dignitatis, apud Deum fortasse est maioris meriti. Præterea quanuis opus hoc ad eas personas comparatum ab altioribus ministeriis eas impediat; tamen non ibi sistendum est, sed cum toto religionis corpore est conferendum: nam (vt de Ecclesia dixit Paulus 1. Corinth. 12. *Corpus non est vnum membrum, sed multa, & quæ videntur membra corporis infirmiora esse necessaria sunt*, & ex illorum ministerio non impeditur corpus, quominus perfectiores actiones per altiores facultates possit efficere. Ita ergo contingit in corpore religionis; nam si hæc inferiora ministeria cùm debita mensura, & moderatione sumantur, non impediunt altiora; sed potiùs ad illa iuuant, tum præparando materiam, vt sic dicam, ex parte audientium, vt idonei sint ad perfectiores disciplinas capessendas, tum ex parte ministrorum, vt paulatim ab inferioribus ad perfectiora progrediantur, & ita in omnibus magis proficiant; nam omnia tempus habent, & quædam ministeria, quandam ætatem, & conditiones requirunt, quædam verò alias; & tota hæc varietas in corpore religionis inueniri potest, si cum dexteritate, & prouidentia gubernetur: quod quidem non negamus esse difficile, ac laboriosum, inde tamen speramus meritum augeri. Vnde per se loquendo, hic labor, & solicitudo non potest impedire substantialis perfectionis augmentum; tum quia est opus insignis charitatis, & ex obedientia susceptum ipsam charitatem multum auget, ac perficit; tum etiam, quia sperandum est ratione talis status, & totius religionis ad hoc munus, inter alia instituta, non sine speciali Dei prouidentia, & approbatione; sperandum inquam est non defuturum peculiare auxilium Dei ad illud munus, cum aliorum fructu, & sine proprio nocumento, imò cum magno etiam profectu efficiendum. Quapropter si quid est periculi, eadem diuina gratia, & superiorum vigilantia, & aliis operibus religionis, & iis præsertim, quæ ad vitam contemplatiuam pertinent, superari non difficile poterit generatim loquendo. Præsertim cùm tale periculum non sit per se coniunctum huic ministerio, sed sit valde accidentarium, & extrinsecum; víxque possint cogitari actiones humanæ, in quibus similia, vel maiora pericula inueniri non possint.

Tandem quòd hoc tempore, & in hac religione medium hoc (quidquid sit de religionibus aliis temporibus) fuerit valde opportunum Ecclesiæ, & non sine peculiari Dei prouidentia inuentum, intelliget facile, qui animaduertat, quæ lib. 1. diximus, de institutione Societatis: nanque rationes omnes & circunstantiæ, quas ibi obseruabimus circa institutionem Societatis ad ministeria proximorum, ad hoc peculiare ministerium applicari possunt, & experientia, quam diximus, institutum ipsum comprobasse, non minus approbat; & confirmat hoc ministerium. Re enim vera incredibilis est fructus, qui ex illo redundauit; in Prouinciis siquidem Catholicorum, vbi fides illæsa conseruatur, non solùm puerorum, sed etiam omnium statuum mores per hoc medium reformati sunt. nam ex his pueris, & plures religiosi, & boni clerici, & iusti gubernatores Reipublicæ prodierunt. Cùm enim à tenera ætate Dei timorem concipiant, & diuinis rebus, ac sermonibus assuefiant, semper odorem illum retinent, generatim loquendo, iuxta sententiam Sapientis Prouer. 22. *Adolescens iuxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* In religionibus autem hæresis labe infectis per hanc puerorum educationem, non solùm filij; 13.

(Fructus eruditionis puerorum inter catholicos. — Item inter hæreticos.)

sed etiam parentes sæpe ab hæresi præseruati sunt, & ab illa interdum ad fidem reuocati. Sicut enim legimus Principes, & alios hæresum patronos ad eas disseminandas, & propagandas, procurasse, vt pueri statim ab initio cum ipsis literarum principiis errores biberent, vt de Maxentio refert Eusebius lib. 9. historiæ. cap. 5. & Theodorus presbyter in Isagoge, seu expositione vnionis duarum naturarum in Christo, statim initio de sectatoribus Eutychis, & Dioscori refert tanta pertinacia Ecclesiam oppugnasse, vt quos haberent puerulos necdum compotes plani eloquij exacuerent, atque persuaderent inducendo, quo possint, & audire & discere, quæ pro suo dogmate tuendo afferebant, quos nostro etiam ætate Lutheranos imitari audiuimus: scribunt enim carmina, & elegantes orationes contra Pontificem, & Ecclesiam catholicam, vt pueri eas legentes eorum spiritum hauriant, & summam diligentiam adhibent, vt Magistri puerorum suis erroribus infecti, & ad eos affecti sint. Et in Concilio Coloniensi sub Adolpho p. 1. c. 1. refertur sectarios magisteriis inhiare scholarum, & operam suam instituendæ iuuentuti passim vēditare, vt venena sua teneræ iuuentuti instillent; de Diuo etiam Petro martyre ex S. Dominici familia, scribitur Patrem Patruúmque hæreticos contendisse (sed tamen frustrà) vt ab schola remoueretur, vbi cum cæteris pueris fidei nostræ rudimenta didicerat; esset ergo absurdum, & insolens (vt ait Theodorus suprà) si hæretici pro tuendo mendacio puerorum animos præoccupare studerent, & Ecclesia pro veritate & animarum salute defendēda in eo negotio negligens inueniretur; propter hanc ergo præcipuè causam existimo tali tempore Deum excitasse Ignatium, eíque hanc mentem, & consilium absque aliarum religionum vrgente exemplo dedisse, illúdque sui vicarij auctoritate, & multis effectibus, ac suæ gratiæ ostensionibus comprobasse. Quibus tādem accedit grauissimum Cardinalium testimonium; nam in congregatione in qua ad dubia circa Concilium Trid. respōdent, in quadam responsione 231. circa decretum Concilij Trid. sess. 23. cap. 18. de reformatione, addiderunt, quærendos esse magistros Grammaticæ & Musicæ eruditos, qui in seminariis pueros instituant, *quorum* (ait Congregatio) *si reperiantur Iesuitæ cæteris anteponendi sunt.* Atque ita satisfactum est tribus rationibus dubitandi in numero 6. positis.

Euseb. Theodorus in tom. 1. Biblioth. Patrum.

14. Addam in fine huius capitis vsque adeò cordi fuisse D. P. N. Ignatio hanc educationem puerorum, vt non putauerit indignum, vel alienum à nostro instituto, etiam illorum curam suscipere, qui sub aliquo Magistro legere addiscunt, aut scribere, cum debito tamen moderamine. Vnde in 4. p. Constit. cap. 12. in fine vltimæ declarationis sic dicitur; *In legendo & scribendo alios instituere, opus etiam charitatis esset, si is personarum numerus Societati suppeteret, vt omnibus vacare posset, propter earum tamen penuriam, hoc ordinariè docere non consueuimus.* Itaque opus quidem ipsum ex se, charitatis est, & susceptum propter prædictum finem, scilicet vt pueri cum ipsis primis literis, nihil aliud quàm honestatem, & religionem addiscant, esset reuera magnum, & religiosum obsequium Dei, non tamen nisi rarò suscipitur, & propter grauem aliquam causam, & communem necessitatem, ne tot muneribus nimium religio oneretur. Potéstque moralis ratio adiungi; nam vtilitas, quæ ex illo magisterio resultat, magis

Quid Societas habeat de eruditione elemētaria puellorum.

A remota est à literariis disciplinis, minúsque ab illa pendent altiores scientiæ, quàm à Grammatica, vel aliis artibus liberalibus, & ex hac parte minus coniuncta est cum Collegiorum instituto, faciléque inter seculares inueniuntur, qui exactè artem illam doceant, quæ magis etiam ad mechanicas accedit, quàm ad liberales, & ideo frequentius per laicos, quàm per clericos tradi solet, & alioquin ætas puerorum pro illo statu, regulariter loquendo, nimis tenera & imbecilla esse solet ad morum instructionem accipiendam, & ideo minùs necessarium illis est nostrum mini- B sterium: nam quod in hoc ministerio iis puerulis fuerit opportunum, suppleri potest externas eorum scholas interdum adeundo, & in doctrina Christiana, & bonis moribus pro illorum capacitate pueros instruendo, quam curam tanquam sibi propriam, vbi commodè fieri potest, Societas non prætermittit.

CAPVT VI.

Vtrùm ad externorum scholarium institutionem conuenientibus mediis Societas vtatur.

C DVo in hac institutione intenduntur: profectus videlicet in doctrina, & in moribus, quæ ita comparantur, vt licèt doctrina sit quasi materia propria huius ministerij, & effectus proximus Collegiorum; finis tamen præcipuus sit honestas morum. Quæ duo obseruare licet in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 18. quod est de seminariis puerorum, & eorum institutione, vbi media ad vtrumque effectum consequenda præscribit: meritò ergo in constitutionibus Societatis idem circa has scholas secularium prouisum est, & integro libro authoritate eiusdem Societatis postea edito, & inscripto, *Ratio institutióque studiorum*, dissertissimè inculcatum. 1.

Duplex finis à Societate in scholis intentus.

D

Prima assertio de mediis ad virtutem promouendam.

Primò ergo dicendum est, sufficienter ac conuenienter in his Collegiis esse prouisum de mediis, quibus iuuentus in virtute conseruetur, ac promoueatur. Hoc facilè patebit breuiter hæc media enumerando. Primum, quoniam conscientia pura sedes est sapientiæ, statuitur, vt frequens confessio peccatorum fiat, saltem singulis mensibus 4. p. Constit. c. 7. §. 2. *Curetur*, (dicitur ibi) *quoad eius fieri poterit, vt singulis mensibus ad sacramentum confessionis accedant.* Et cap. 16. *Diligenter curetur, vt qui literas discendi gratia ad vni-* E *uersitates Societatis se conferunt, simul cum illis bonos, ac Christianis dignos mores addiscant, ad quod multum iuuerit, si omnes singulis saltem mensibus semel ad confessionis sacramentum accedant.* Hoc medium probauit Concilium Tridentinum dicto cap. 18. vbi de his, qui educantur in seminariis, dixit, *saltem singulis mensibus confiteantur peccata.* Et in vtroque loco ponderanda est particula *saltem*, per illam enim insinuatur, melius esse, frequentiùs confiteri, & ita esse consulendum, quanuis non exigendum, aut pro regula statuendum, præsertim pro iunioribus secularibus. Et ob eandem fortasse causam, nihil de vsu Eucharistiæ pro his scholarib. 2.

1. medium confessio menstrua.

Vide Isidorum iuniorem tract. de variis collegiis ad vtilitatem publicam constituendis.

externis,

externis, ſicut pro noſtris ſcholarib.ſtatuitur,tacitè verò intelligitur id,quod Concilium expreſſiùs declarauit,dicés,& iuxta confeſſoris iudiciũ ſumãt corpus Domini noſtri Ieſũ Chriſti: quod faciliùs in ſeminariis ſeruari poteſt, eo quòd in eis ſub ſeueriori diſciplina Eccleſiaſtica iuuenes contineantur.

3\. Secundò poſt vſum ſacramentorum præcipitur quotidianus Dei cultus; & quia hic maximus eſt in ſacrificio Miſſæ, ideo in eiſdem locis conſtitutionum dicitur vt Scholaſtici quotidie Miſſam audiant: quod etiam de ſeminariis expreſſit Concilium Tridentinum citato loco. In Concilio autem Lateran.ſub Leone X. ſeſſ.9.ſub titulo,de reformatione Curiæ, non ſolùm dicitur,vt ad Miſſas,ſed etiam vt ad Veſperas,diuináque officia audienda impellantur. Sed id intelligendum eſt cum diſtributione accommoda, non enim inducendi ſunt vt quotidie his officiis aſſiſtãt,id enim quamuis aliàs ſanctum, & bonum, illi ætati eſſet nimis onerosum; & ſtudiorum opus impediret; & ideo Concilium Tridentinum de his qui educantur in ſeminariis ſolùm dixit in diebus feſtis debere in Eccleſia cathedrali, pro opportunitate loci inſeruire:ita ergo intelligendum eſt Concilium Latera. de diebus feſtiuis:nam de illis ſpecialiter loquitur, ſi contextus attentè inſpiciatur. In illis autem ad Miſſas audiendas omnino cogendi ſunt, ſi oportuerit; ad alia verò diuina officia tantùm inuitandi, & ſuauiter inducendi; præſertim verò ad prædicationes, & ſermones audiendos, vt dicitur in prædicto Concilio Lateran. Inde in dicto cap.16. 4.p.conſtit. dicitur; *Concionem ſingulis diebus feſtis, cùm ea fiet, audiant*, & præceptoribus iniungitur,vt vnuſquiſque à ſuis diſcipulis hoc ſeruari procuret.

2\. Medium diuinus cultus præſertim in Miſſa quotidie audienda.

4\. Tertiò,quia generales conciones,quæ pro toto populo fiunt,minus accommodatæ puerorum captui atque adeò minùs vtiles eſſe poſſunt: ideo præceptoribus Societatis cura inſtruendi, & exhortandi ad virtutem ſuos diſcipulos variis modis commendatur. Quod eſt ſacris canonibus valde conſentaneum. Nam in dicto Concilio Latera. inter alia ſic dicitur; *Magiſtri ſcholarium,& præceptores pueros ſuos, ſiue adoleſcentes,non ſolùm in Grammatica,& Rhetorica,ac cæteris huiuſmodi inſtituere debeant, verùm etiam docere teneantur ea,quæ ad religionem pertinent*: vt ſunt præcepta diuina, articuli fidei,ſacri hymni & Pſalmi & Sanctorum vitæ,&c. Sic ergo in prædict. cap.7.4.p.conſtit.§.2. generatim dicitur, curandum eſſe vt ſcholaſtici, in his quæ ad doctrinam Chriſtianam pertinent, benè inſtituantur:& in cap.16. §.2. in particulari ordinatur, vt ſemel in hebdomada prælegatur pueris Chriſtiana doctrina,& vt ipſi eam addiſcant ac recitent: & in §.3. additur vt ſingulis etiam hebdomadis aliqua declamatio fiat, per quam omnes ad augmentum virtutis excitentur. Et §.4. commendatur præceptoribus, vt inter legendum cùm ſe occaſio obtulerit, ad obſequium, & amorem Dei, ac virtutum diſcipulos moueant: quod etiam in priuatis Collegiis opportunè facere debent.

3\. Medium inſtitutio doctrinæ Chriſtia. ac exhortationes priuatæ, &c.

5\. Quartò optima eſt conſuetudo in initio ſcholarum, ſeu lectionum publicè orationem præmittere; ſicut de Thoma Aquinate legimus,nunquam ſe lectioni,vel ſcriptioni dediſſe,niſi præmiſſa oratione. Hanc ergo conſuetudinem in noſtris ſcholis quantum fieri poſſit, ſeruandam eſſe in dicto §.4. præcipitur. Docendi autem ſunt pueri, vt in ea breui oratione duo efficiant,vnum eſt vt omnia ſua ſtudia, & in particulari tempus illud,& actionem in Deum referant. Quod documentum inſinuauit Baſilius, quantum ad rectitudinem intentionis in reg.292. ex breuioribus, & Boëtius lib. de diſciplina ſcholarium cap. 6. latiùs Dionyſius Carthuſ.lib. de doctrina ſcholarium art.20. Aliud eſt vt aſſueſcant à Deo poſtulare gratiam ad proficiendum in ſtudiis. Quod ad omnes alias vitæ actiones illis valde vtile eſſe poterit.

4\. Medium oratio in ſcholæ initio.

Baſil. Boët. Dion.Cart.

6\. Quintò ſpecialiter cauetur in conſtit.4.p.c.14. §.2. vt præceptores abſtineant ab eis libris iuuentuti prælegendis,in quibus ſit aliquid,quod bonis moribus nocere queat. Quod fere eiſdem verbis dixit Concilium Lateran.ſuprà; *Nihil* (ait) *contra bonos mores,aut quod ad impietatem inducat, eos docere poſſint.* Alia etiam Concilia,quæ de hac puerorum eruditione aliquid ſtatuerunt,ab his libris,qui obſcœnas fabulas,& comœdias continent, abſtinere iubent,vt videre licet in Concilio Colonienſi ſub Adolpho 1.p. cap.3. *Intereſt* (inquit inter alia) *vt tantùm caſti,pij,& religioni orthodoxæ conſentientes auctores prælegantur.* Quod iudicium non vult eſſe penes omnes, & ideo ſtatuit,vt nullus liber prælegatur iuuentuti, niſi ad hoc examinatus ſit, & admiſſus à Decano artium Catholicæ vniuerſitatis.Idem præcepit Concilium Mediolanenſe I.ſub Carolo Borrhomæo p.1. c. de ludimagiſtris; *Non ſolùm* (inquit) *libros indice S.D.N.Pij IV. auctoritate edito nominatim vetitos pueris non interpretentur, aut ab illis legi patiantur; ſed neque etiam alios,quibus obſcœna & turpia continentur*; quod etiam in regula 7.Catalogi Rom.cautum eſt;ſimilia videri poſſunt in Synodo Auguſtenſi cap.26. & in Synodo Moguntina ſub Sebaſtiano cap.36.refertur etiam Synodus Valentina, ſub Martino Ayala ſeſſ.1. quæ non habetur in tomis Conciliorum.

5\. Medium ne prælegãtur libri bonis moribus noxij quod ſuadetur auth.Cõcil.

7\. Ratio clara eſt, quia ſub ſpecie eloquentiæ & dulcedine Latinæ linguæ,& per oblectamenta fabularum prauas cogitationes immittunt & mores inhoneſtos docent; imò mentem excitant ad incentiua libidinum; vt Iſidorus dixit lib.3.de ſummo bono cap.13. & refertur in cap.*ideo prohibetur.* 37. d. Vnde rectè Origenes homil. 2. in Hierem. huiuſmodi libros comparat calici aureo, in quo venenum propinatur. *Vnuſquiſque* (inquit) *Poëtarum qui putantur apud vos* (ſcilicet ethnicos) *diſertiſſimi, calicem aureum temperauit* (ſcilicet per eloquentiæ ornatum,& ſtyli eloquentiam) *& in calicem aureum, venenum iniecit idololatriæ, & venenum turpiloquij, venenum eorum, quæ animam interimunt, dogmatum, venenum falſi nominis ſcientiæ.* Et in eadem ſententia multa ſcribit Auguſtinus lib.1.confeſſionum,cap.13.& ſequẽtibus,& ſpecialiter cap. 16. de Terentio loquens, ait; *Non omnino per hanc turpitudinem verba iſta commodiùs diſcuntur, ſed per hæc verba,turpitudo iſta confidentiùs perpetratur. Non accuſo verba,quaſi vaſa electa,atque pretioſa,ſed vinum erroris, quod in eis propinabatur ab ebriis Doctoribus.* Item Hieronymus in Ionam cap.3. circa finem, ad hoc ipſum accommodat dicta verba Hierem. 51. *Calix aureus Babylon:inebrians omnem terram*, dicens; *Quem non inebriauit ſapientia ſæcularis, cuius non animos compoſitione verborum,& diſertitudinis ſuæ fulgore perſtringet?* Denique ex Baſilio ad nepotes ſuos refert Caſtro lib.3. de iuſta hæretic. punit. cap.9. (in quo ſimul cum præcedenti, de hoc argumento; & de delectu in lectione librorum piè,& eruditè diſſerit) refert (inquam) Gentilium libros de diſcretione legendos eſſe, qua apes naturaliter vtuntur. *Apes enim* (inquit) *non omnibus floribus inſident, neque ex iis,ad quos accedunt,omnia auferre conantur, ſed quantum ipſis opportunum fuerit, reliquum*

Item ratione ex patribus.

Iſidor. Origen.

Venenũ in aure, turpitudo in eloquentia.

Auguſt. Hieronym.

Caſtro. Vide eundẽ Caſtro 1. contra hæreſes c. 12.

dimittunt; sic nos vt sobrij sapientésque simus, quantum nobis congruum ac veritati propinquum ex ipsis fuerit persequemur, reliquam prætereamus. Et sicut in legendis rosis sentes vitamus. Sic in talibus sermonibus, quidquid est inutile capiétes, noxium vitemus; similia sumi possunt ex Damasceno lib. 4. de Fide c. 18. Hunc autem delectum nôn possunt habere pueri; & ideo tales libri, vel illis omnino legendi non sunt, vel nôn *nisi priùs à rebus, & verbis inhonestis purgati sunt*, vt in prædicta constitutione dixit B. Ignatius: quòd si purgari nôn potuerint, abiiciantur, *ne rerum qualitas animorum puritatem offendat*, vt ibidem in Declarat. dicitur. Sunt etiam optima ad hanc veritatem confirmandam, verba Basilij regul. 15. ex fusioribus, quanuis enim ille de pueris, qui in religione educantur ad profitendum in illa, loquitur; tamen ad rem de qua agimus optimè accommodantur. *Illud quoque* (inquit) *considerandum est, vt literarum commentatio instituto nostro conueniens sit, vt & magistri, scilicet vocabulis in sacris literis vsitatis apud ipsos vtantur; & loco fabularum, historias rerum mirabiliter à Deo gestarum, ipsis denarrent: itémque, sumptis ex prouerbiis sententiis ad virtutem erudiant.*

Damasc.

Basil.

8. Nec solùm sanctis Patribus, ac decretis, sed etiam humanis legislatoribus hæc cura fuit, seruata proportione. Nam Vlpianus in l. *cætera* 4. ff. Familiæ erciscundæ; quoad hoc comparat, mala medicamenta, venena, & libros, quos vocat *improbæ lectionis*; quæ omnia protinus dicit esse corrumpenda officio boni, & innocentis iudicis. Plato etiam lib. 7. de legibus, Poëtarum libros, qui de Diis suis irreligiosè loqui videbantur, exterminandos à Republica censuit. Vnde rectè dixit Simaneas de Catholicis instit. tit. 38. non solùm veræ religionis cultores, sed etiam eos, qui peruersam, atque impiam religionem suscipiunt, libros noxios damnare solere; quod multiplici eruditione latè confirmat, & latiùs lib. 3. de Republica c. 26.

Item ex humanis legibus. Vlpian. Plato. Simanc.

Secunda assertio de mediis ad literas promouẽdas.

9. Secundò dicendum est, non minori prudentia definita esse ac statuta in Societate necessaria media, quæ ad scholasticorum, & puerorum eruditionem opportuna esse possunt; & in praxi seruantur. Hoc posterius experientia constare pôtest, cùm enim ad factum pertineat, aliam probationem certam non admittit, nisi fides scribenti adhibeatur. Possumus verò addere moralem persuasionem, nam hæc media, quæ respectu scholarium solùm respiciunt doctrinæ fructum, respectu præceptorum pertinent ad bonos, & religiosos mores eorum. Nam statuta illa, in quibus hæc media cõtinentur, pars quædam sunt illius regulæ, quæ à talibus personis ad perfectionem acquirendam obseruanda est: & ideo tam accuratè seruantur, quàm quæcunque alia perfectionis regula; quia diuinum beneplacitum, & consilium æquè per illa proponitur. Prior autem pars ex eisdem constitutionibus accipienda est.

Posterior pars vnde possit constare.

10. Primum igitur ac præcipuum medium huius negotij est ipsorum magistrorum sufficientia, ac diligentia, vt in cap. superiori. n. 3. tactum est, & per se est satis notum, & obseruatum ab omnibus Conciliis ibidem in n. 5. & 10. citatis; quæ de hoc ministerio tractarunt. In 4. ergo parte Constit. cap. 6. §. 6. sic dicitur; *Professores, siue de Societate illi sint, siue externi, optandum est, vt docti, diligentes, & assidui, & profectus studentium, tam in lectionibus, quàm in aliis literarum exercitationibus studiosi sint.* In quibus verbis omnia, quæ ex parte præceptoris desiderari possunt attinguntur. In declaratione verò, vt maior cautio in hoc habeatur, additur, vt sine approbatione, & facultate Prouincialis, nullus publicè legat, nisi vel ad tempus, necessitatis gratia, & in classibus inferioribus rursus. In cap. 12. §. 1. de Theologia dicitur; *In hanc potissimum Societatis vniuersitates incumbent, ac diligenter per idoneos admodum præceptores.* De inferioribus verò doctrinis additur, *Harum etiam idonei professores, & quidem iusto numero constituantur.* De mediis verò scientiis seu artibus dicitur §. 3. *qua diligentia par est, & per eruditos præceptores tradantur.* Denique cap. 13. §. 3. *Magistri* (dicitur) *diuersi pro captu, & numero audientium constituantur, qui quidem profectum vniuscuiusque ex suis scholasticis speciatim procurent.* Et ibi in Declaratione, de præceptorum numero ac diuisione classium diligenter statuitur, & consonant ea, quæ in re simili statuuntur in Concilio Trid. sess. 23. cap. 18. de Reformat. ibi, *hos pueros Episcopus in tot classes, quot ei videbitur, diuisos, iuxta eorum numerum,* &c. atque ita in hac parte nulli labori vel oneri parcit Societas.

Prior tribus mediis ostenditur. Primũ medium sufficientia & diligentia magistrorum.

11. Secundum medium maximè necessariũ ad erudiendum cum fructu discipulos est ordo, ac methodus, tum in doctrina tradenda, tum etiam in disputationibus & omnibus literariis exercitiis, & prælectionum recognitione circa ea, quæ à præceptoribus tradita sunt, & in adhibenda diligentia, vt scholastici priuatim studeant, vel aliquid componendo, vel repetendo, aut conferendo ea, quæ audierunt, quæ omnia in prædicto cap. 13. quod est de modo & ordine prædictas facultates tractãdi accuratissimè disponuntur, & ad illud lectorem remitto, ne oporteat integrum hîc transcribere. In cap autem 14. de libris, qui prælegendi sunt, statuitur, vt non solùm vitentur illi, qui aliquid periculi ad fidem, vel mores afferre possunt, sed etiam illi eligantur, qui ad studentium vtilitatem magis fuerint accommodati: nam hinc etiam eorum fructus magna ex parte pendet.

Secundum mediũ methodus & ordo in docendo.

Vide lib. de rat. studiorũ authoritate Societatis editum.

12. Tertium medium est illud generale, & in omni Republ. ad mores, & artes promouendas, & vitia compescenda maximè necessarium, præmium, scilicet, & pœna, quæ in vnaquaque actione vel personarum genere debet esse illis proportionata. Vtrumque ergo magna dexteritate, prudentia, & religione in scholis Societatis obseruatur. Et quidem quoad pœnam statutum est vt correctio sufficiens non desit, pro qualitate, & capacitate scholarium, si tamen corporaliter adhibenda sit, propter religiosam decentiam, ac modestiam, non per ipsos præceptores, sed per ministrum aliquem, seu correctorem ad id muneris deputatum executioni mandanda est. ita habetur p. 4. Constit. c. 7. §. 2. & cap. 16. §. 5. vbi etiam additur, si hæc correctio nõ sufficiat, & periculum sit, vt scholaris aliis noceat, cùm ipse parùm proficiat, expellendum esse ab studio eum, qui incorrigibilis est. Et in Declaratione additur, si ad exemplum, & timorem aliorum, propter scandalum præstitum maior aliqua pœna necessaria fuerit Rectoris prudẽtia procurandam esse, *quanuis* (dicitur ibi) *quoad eius fieri poterit, in spiritu lenitatis, pace, & charitate cum omnibus conseruata sit agendum.* Atque hoc genus institutionis videtur insinuasse Basilius in reg. 292. ex breuioribus suprà iam citata, dum ait, pueros ea conditione esse admittendos vt à religiosis instituantur, vt qui eos adducunt, intelligant eos esse erudiendos *in disciplina, & correctione Domini.*

Tertium medium punire, ac præmio donare merẽtes.

De pœna.

Tractatum etiam fuit in 1. congreg. decret. 33.

Basil.

Ex quo

Carthuſ. Ex quo ſumpſiſſe videtur Carthuſ.opuſc.citato de eruditione puerorum, artic. 24. ad finem, in ſcholis edictum proponendum eſſe, vt nullus ad eas frequentandas admittatur, niſi priùs conſentiat magiſtrorum diſciplinæ ac correctioni acquieſcere, imò & in præcipuis ſcholis ſtatutum eſt, vt non niſi data priùs fide de obediendo Rectori in Scholaſticorum album quiſpiam deſcribatur.

13. De præmio. De præmio nihil inuenio expreſsè in conſtitutionibus decretū; quod ideo fortaſſe accidit, quia de correctione oportuit expreſsè prohibere; ne executio per noſtros fieret, & conſequenter peculiare officium pro noſtris vniuerſitatibus inſtituere ad eum finem. At verò de præmio nihil huiuſmodi ſtatuere neceſſarium erat: nam, vt dixit Philo Iudæus lib. de Abraham; *Sic viro Principi agendum eſt, vt ſi quis eget coactione, hunc aliis puniendum tradat. Cæterùm cùm præmia reddenda ſunt, id per ſe ipſum faciat.* Igitur de præmiis nihil ſtatuere neceſſarium fuit, ſed ex generali ratione prouidentiæ illa ſupponere: modum autem & vſum eorum prudentiæ gubernatorum relinquere. Nihilominus in 1. Congregatione generali can. 119. hoc ampliùs declaratum eſt his verbis; *Proponi & dari poſſunt munuſcula quædam, quæ præmia vocantur Scholaſticis externis, vt ea ratione inflammentur ad ſtudia literarum.* Et additur, *vt in eis ſeruetur modus honeſtus, & religioſus*; quod deinde medium in lib. de Ratione ſtudiorum ſæpius commendatur. Quin etiam Baſilius de re ſimili agens, reg. 15. ex fuſioribus; *Profuerit*, inquit, *illis ſi proponantur præmia memoriæ, cùm rerum, tum etiam verborum: ſiquidem fiet hac ratione, vt quæ volumus, ea faciliùs & iucundiùs ſint percepturi.* Atque in hunc finem Scholaſticis iis, qui in hoc noſtro Conimbricenſi, & inſigni Collegio erudiuntur; tum etiam vniuerſis ſeorſum, qui de Latina lingua, Græca, Hebræáque ſoluta, ac ligata oratione decertare volent, in ſingulos annos centum aureorum libri apprimè concinnati, ſuperioris Academiæ expenſis, in præmia proponuntur. Quia verò honos alit artes, maximéque ſolet ſtudentes mouere, & quia alia præmia temporalia nō ſemper poſſunt ad manum haberi; ideo hoc genere præmij pro captu actionum, & perſonarum, vt ſolent præceptores noſtri, conſignatis aliquibus locis, aut ſignis honoris, quibus pueri ad quandam æmulationem, & maiorem diligentiam excitentur. Et ob eandem cauſam pro maioribus viris & grauioribus ſtudiis, non deſunt in noſtris vniuerſitatibus honorifici gradus literarij, iuxta cap. 15. 4. p. conſtit. His ergo modis ſtudentium profectus in virtute & literis in vniuerſitatibus & collegiis Societatis quoad fieri poteſt procuratur, & cū diuino adiutorio, vt effectus ipſi ſatis oſtēdunt, cōparatur.

Philo Iud. Vide Xenophontem in Hierone. Baſil. Concluſio capitis.

INDEX CAPITVM LIBRI SEXTI.

De profeſſione quatuor votorum, quæ in Societate fit, ac probatione propria ei antecedente, déque aliis votis ſimplicibus, quæ conſequenter ad illam emittuntur.

LIBER

LIBER SEXTVS.

De professione, quæ in Societate fit, ac de iis, quæ illam antecedunt, & consequuntur.

DIXIMVS hactenus de gradu scholarium Societatis: reliquum est, vt ad gradum professorum transitum faciamus. Prius autē quàm de professione ipsa, per quam gradus ille constituitur, consideramus, primo loco per duo sequentia capita nonnulla præmittenda sunt de tempore, & probatione præuiis ad illam iuxta peculiarem Societatis institutionem; quæ in hoc ab aliis differt, quòd religiosos suos ad perfectionem solennem, non nisi post diuturnum tempus, admittit; & in hoc etiam, quòd non contenta priori biennio probationis, tertium annum ab scholaribus suis post finita studia exigit; & quia vtrunque singulare videtur, vtrunque in ea reprehensum est; & ideo vtriusque rationem reddere est necessarium. Secundo loco dicendum erit in cap. 3. 4. & 5. de ipsa solenni professione. Tertio tandem à cap. 6. vsque ad finem libri, de quibusdam votis simplicibus, quæ consequenter ad illam emittuntur.

CAPVT I.

Vtrùm professio in Societate conuenienter per multum tempus differatur?

1. DVo in hac parte ab aliquibus reprehensa, ab aliis in dubium reuocata sunt. Primum est nimia dilatio admittēdi ad professionem eo quòd singularis, & noua videatur, &, quod grauius est, nonnullam iniustitiā continere. Sed de hoc puncto satis dictum est lib. 3. à principio, ostendendo cur post biennium, ad vota simplicia, & non solennia scholares admittantur, non solùm absque iniustitia, verùm etiam sine vllo vero incommodo illorum, & cum magna ratione, & spe boni communis. Secundum est, quòd hoc tempus, non solùm sit diuturnum, sed etiam indeterminatum, quod est longè diuersum, & potest habere maiora incommoda, & minorem causam, vel necessitatem. Quod primum declaratur ex vsu Ecclesiæ circa promissionem clericorum, vsque ad sacerdotium, quem Ecclesiasticum vsum antiquiorem diximus ibidem cap. 1. num. 3. imitari Societatem in hoc genere probationis. Quanuis enim olim diuturna probatio clericorum fieret, semper tamen habuit per canones definitum tempus. Id constat ex epist. Zosimi I. ad Hesychium. Nam in primo cap. generatim ait, neminem admittendum esse ad sacerdotium nisi post longam probationem, postea verò cap. 3. designat temporis dilationem, scilicet, quinquennium ad minimum in gradu lectoris, & quatuor deinde annos in gradu subdiaconatus; quinque etiam alios in diaconatu, & ita tandem admitti poterat ad

Prima reprehensio in Societatem alibi iam expedita.

Pro altera arguitur primò authoritate.

A presbyterium. Quæ paucis mutatis præscripserat Siricius Papa epist. 1. ad Himerium, cap. 8. & 9. vbi etiam à presbyterio ad Episcopatum, tempus decennij designat; quod Zozimus postea omisit, & ad illum ascensum nullum definitum tempus requisiuit. Hormisda autem Papa in epistol. ad Episcopos Hispaniæ, cap. 1. quanuis indefinitè requirat longam probationem, addit tamen, eam esse debere iuxta præscripta, ac definita per sacros canones alludens ad citata decreta, & ita in idem redit. Et idem ferè habet Leo Papa epist. 85. aliàs 87. ad Episcopos Africæ, & B eundem sensum habet canon 13. Concilij Sardicensis. quæ omnia cum aliis refert Gratianus d. 61. 76. & 78. Iuo Carnoten. in suo decreto p. 6. c. 29. & sequentibus.

Gratian. *Iuo Carnot.*

2. Præterea, esto expediat diuturna probatio, non caret incommodis illo temporis indeterminatis: nam inde sequitur, vt hominis arbitrio facienda sit, quia non potest aliud medium inueniri. Contra hoc autem militat inprimis, quòd in omni humana communitate conuenientius est, vt ea, quæ sunt grauiora, & quasi fundamenta talis sta- C tus, sint certa lege definita, & non sint arbitraria; hæc enim est potissima causa, ob quam necessariæ sunt leges humanæ; sed professio solennis, est vnum ex potissimis fundamentis religionis; ergo tempus eius non debuit arbitrio hominis relinqui, sed per legem statui.

Arguitur 2. ratione quasi ostensiua.

3. Deinde ex hoc arbitrio sequi facilè possunt acceptiones personarum, ex parte Superiorum nimirum, vel propter humanum affectum, admittendo minus dignos, & digniores interdum prætermittendo, aut nimium differendo; vel ex ignorantia facti, quæ sæpe interuenire potest, præser- D tim in tanta multitudine personarum, & in tanta locorum distantia: vbi necesse est per aliorum relationem, seu informationem, notitiam comparare eorum, qui professione digni sunt. & ita facile est vel ignorantiam, seu etiam inaduertentiam, vel errorem admisceri. Tandem hinc sequi possunt querelæ, & perturbationes eorum quibus professio magis differtur, quàm aliis, vel quàm ipsi cupiant. Est enim humanum quid, hunc gradum appetere, vel quia omnis, qui est in via, naturaliter expetit terminum, vel quia religiosus non videtur irreligiosè facere appetendo maximum vinculum, & obligationem magis indis- E solubilem cum Deo, vel certè, quia illud est quoddam testimonium publicum probitatis, & sufficientiæ ad omnia munera, seu ministeria suæ religionis. Aliunde verò difficillimum est, vt non contristet nimia dilatio desiderij non completi, præsertim si sub specie iusti, & honesti desiderij concipiatur, & maximè quando aliis nec antiquioribus, nec doctioribus gradus illi confertur.

Item ab incommodis.

Hæc

Hæc autem omnia incommoda cessarent, si tempus esset certa lege definitum; tunc enim nemo, quantumuis doctus, vel religiosus, conqueri posset, si toto tempore lege præscripto, differretur eius professio. Et aliunde posset tempus præscribi sufficiens ad diuturnam probationem intentam: quæ enim experientia, vel probatio fieri non potest sufficiens per decem vel duodecim annos, vel aliud simile tempus, quod prudenti arbitrio regulariter iudicetur sufficiens? hoc enim satis est ad humanam legem, etiamsi interdum possit in particulari superfluum, vel diminutum inueniri.

4. Resolutio capitis. Nihilominus dicendum est iustissimis de causis tempus solennis professionis, non esse certa lege, in Societatis instituto definitum: quamuis enim vt definiretur tum in 4. congreg. can. 7. tum in 5. can. 29. propositum fuerit, definiendum tamen non esse, in decreto 13. ipsius 4. cōgreg. & can. 11. quintæ statutum est, vt hoc probemus, proponenda primùm sunt verba constitutionum, quæ de hoc loquuntur, & quæ certas conditiones ad professionem emittendam requirunt. Primùm ergo *iure ordinario* non admittuntur in Societate ad professionem emittendam, nisi Sacerdotes, vt habetur in examine cap. 1. §. 8. vbi sermo est de professis, quatuor votorū, in quibus circa hoc nulla fit dispensatio: quia si interdum ex causa vrgente necesse sit aliquem ad professionem admittere ante sacerdotium, illi satis erit solennis professio trium votorum, quia ad nullum finem potest esse alia necessaria, & hanc etiam admittit, licèt raro, Societatis constitutio p. 5. cap. 2. §. 3. Quamquam regulariter, etiam illa non sit concedenda, nisi Sacerdotibus, vt ex prædicto §. 2. & declaratione eius non obscure colligitur, & consuetudo satis interpretatur; & ideo dixi, *iure ordinario*, vt vtramque professionem cōprehenderem, & indicarem exceptionem quæ in professione trium votorum fieri solet, præcipuè ob causam primogenituræ, seu maioratus, iuxta can. 4. quintæ congregationis generalis, qui ita habet; *nemo deinceps iure maioratus gaudens in Hispania, nisi habita facultate R. P. Præpositi Generalis, in Societatem recipiatur, & is sit iis donis ornatus, vt magnam præbeat spem, se post biennium probationis fore talem, qualem nostræ constitutiones requirunt, vt ad professionem trium votorum admittatur, ad professionem autem intelligatur admittendus, nisi qualitas maioratus eiusmodi fuerit, vt promotio ad sacrum ordinem firmitati illius abdicationis satis sit: tunc enim non professio, sed ordinatio procuranda erit.* Ratio verò huius conditionis presbyteris est, quia Societas est religio presbyterorum, vt suprà lib. 1. cap. 5. ostensum est, & quia gradus professorum est supremus in Societate, ad eósque pertinet principale regimen eius, & grauiora ministeria, quæ sacerdotium requirunt.

1. Conditio ad professionem vnde eius dilatio ostendetur.

Ratio huius primæ conditionis.

5. 2. Conditio. Hinc consequenter postulatur ad professionem emittendam, ætas ad minimum 25. annorum, p. 1. constit. cap. 2. §. 12. vbi 25. annus expletus designatur, dicitur enim debere excedere 25. annum. Vnde quoad hoc maior ætas ad professionem, quam ad sacerdotium requiritur, cùm ad sacerdotium 25. inchoatus iure ordinario sufficiat, & ita posset regulariter intelligi, quod in eadem p. 1. constit. in Declarat. cap. 3. lit. K. dicitur, posse Generalem dispensare, vt cum minore ætate professio fiat: maximè enim videtur habere locum hæc dispensatio, quoad complementum 25. annorum; nam si maior futura esset diminutio, oporteret vel simul dispensare in priori conditione, scilicet, vt sine sacerdotio, fieret professio, vel vti priuilegio recipiendi ordines ante legitimam ætatem.

Rursus postulatur eruditio, non mediocris in literis, vt infrà in cap. 5. num. 7. attingemus; & in vita & moribus conspicuis magna probatio, vt in eisdem locis citatis declaratur, & p. 10. §. 7. ac sæpe aliàs, & in Bullis Pontificiis hoc sæpe repetitur; præsertim in his, in quibus declaratur, & confirmatur constitutum, vt sunt præcipuè prima Bulla Pauli III. & Iulij III. & duæ constitutiones Gregorij XIII. in quibus consequenter asseritur, regulariter loquendo, necessarium esse diuturnum tempus, quia sufficiens in literis eruditio, non breui tempore comparatur: & raro comparata supponitur in his qui ad religionem veniant. Solida autem virtus, eiúsque probatio, religiosam disciplinam plurium annorum in omnibus, moraliter loquendo requirit. Est ergo simpliciter diuturnum tempus necessarium. 6. 3. conditio.

Hoc autem tempus dicitur, ad minimum, debere esse vltra biennium, in examine cap. 1. §. 12. & cap. 4. §. 16. vbi additur posse hoc tempus prorogari; circa quod tempus aduertendum est, dupliciter posse aliquem in Societate admitti ad solennem professionem: primò mediante gradu scholarium: secundò immediatè post nouitiatum. quamuis enim hoc rarius fiat, quia raro inueniuntur personæ, quæ immediatè sint capaces illius gradus, vel causæ, quæ ad illum immediatè concedendum obligent; attamen per se non repugnat, nec est alienum ab hoc instituto. Illius ergo temporis determinatio, non erat necessaria, quoad priorem modum, nec quoad illum posita est; quia ad ipsum gradum scholarium necessarium est illud biennij tempus: ergo multo magis ad professionem, quæ post illum danda est. Imò tunc non potest biennium sufficere ad professionem; tum quia tempus aliquod, neque illud quidem exiguum, in literis, & gradu scholarium consumendum est; tum etiam, quia ibidem additur, in scholaribus necessarium esse tertium probationis annum, priusquam ad professionem admittantur. Posita ergo est illa determinatio pro his, qui immediatè ad professionem solennem sunt admittendi, éstque determinatio (vt sic dicam) quoad minimum, non quoad maximum, quia scilicet infra biennium danda non est professio; non tamen necesse est, vt completo biennio statim detur, sed tempus illud prorogari potest, vt in eodem p. 12. dicitur: & quoad hoc extremum nulla est determinatio in tali tempore. 7. Duplex prædictæ dilationis determinatio.

Vtrumque verò habet nonnullam difficultatem in constitutionibus ipsis. Nam inprimis p. 5. cap. 2. §. 3. ad professionem solennem trium votorum, requiruntur ad minimum, septem anni religionis Societatis; *in quibus persona nota fiat, & non mediocrem sui talenti, ac virtutum satisfactionem in ea præbeat*; ergo multo magis requiritur idem septennium ad professionem quatuor votorum: ergo non rectè assignatur biennium pro minimo tempore: Aliunde autem videtur nec biennium esse minimum; nam illud diminui potest, vt dicitur in declaratione cap. 1. 5. p. constit. lit. C. Denique, ex alio capite videtur in eo casu in quo hic terminus pro minimo assignatur, debere esse maximum; quia quando persona talis est, vt immediatè post nouitiatum possit esse digna professionis quatuor votorum, iam non est capax status scholarium, supponitur enim in literis satis instructa: 8. Dubiū tripartitū contra nunc dicta. Prima. Secunda. Tertia.

instructa: nec debet vltra biennium in nouitiatu detineri: ergo debet statim post biennium ad professionem admitti.

9. Expeditur prima pars dubij. Prima pars dubitationis expedienda est, ex distinctione data in numero 7. de transitu à nouitiatu ad professionem, mediato, vel immediato. Videtur enim mihi in illo loco 5. p. Constit. supponi, neminem, *secundùm ordinariam legem*, admittendum esse ad professionem trium votorum immediatè post nouitiatum, sed post diuturnam probationem in gradu scholarium; & ita facilè conciliatur ille locus cum alio, qui ad minimum requirit tantùm biennium: nam in vno est sermo, de transitu mediato, in alio verò de immediato, & consequenter, in vno est sermo expressus de professione trium votorum, in alio verò, licèt non exprimatur, tamen vnum locum per alium declarando, sermo est de professione quatuor votorum.

10. Cur professio 4. votorum fieri liceat post biennium, non verò trium. Et ratio differentiæ reddi potest sufficiens: nam quando aliquis ob personæ conditionem, & peculiaria dona admittendus est post nouitiatum immediatè ad professionem, talis esse debet, vt ad professionem quatuor votorum dignè possit admitti: & ideo licèt professio, quatuor votorum dignior sit, nihilominus faciliùs fit transitus ad illam immediatè post nouitiatum, quàm ad professionem trium votorum. Hac ergo ratione designatur septennium, vt minimum tempus necessarium ad professionem trium votorum, quia supponitur nunquam fieri immediatè post nouitiatum. Dixi autem, *secundùm ordinariam legem*, quia ob accidentariam causam extrinsecam, qualis est, (vt suprà numero 4. dicebam) successio in maioratu, contingit interdum aliquem immediatè post nouitiatum, admitti ad professionem trium votorum, & tunc clarum est, non esse expectandum septennium, quia hoc repugnaret vrgenti necessitati, propter quam maturatur illa professio.

11. Expeditur 2. pars. Ad secundam partem dubitationis respondetur facilè, biennium assignari, vt minimum tempus necessarium ad professionem, ex vi regulæ, cui non repugnat, quod per dispensationem Præpositi Generalis possit tempus illud coarctari, & hoc est, quod in prædicta declaratione dicitur. Est autem animaduersione dignum, quod lib. 2. cap. 4. num. 9. attigimus, in Congregatione S. generali, canon 10. statutum esse, vt nullo casu exercere liceat facultatem dispensandi in contrahendo biennij spatio quoad effectum admittendi aliquem ad statum religiosum per vota simplicia scholarum: vnde videbatur consequenter prohibita dispensatio circa idem tempus, in ordine ad professionem solennem. Quod tamen non ita est: nam potiùs in eodem can. 10. aduertitur, per illum non derogari Superiori declarationi constitutionum, quia satis est, vt illa facultas dispensandi in biennio in ordine ad professionem exerceri possit. Itaque iudicauit Congregatio posse minus expedire contrahi biennij tempus ad vota scholarium, quàm ad professionem solennem: quod sanè difficilè apparet, cùm professio sit vinculum indissolubilius, & proximè ordinatum ad altiorem finem, & ideo ex se maiorem probationem requirat. Nihilominus non sine rationabili causa id iudicatum, & sancitum est; quia regulariter, ac ferè semper fiunt vota scholarium immediatè post nouitiatum; & illud biennium per se, ac primariò postulatum est

Ratio canonis 10. in 5. congreg. editi.

A propter scholares; id est, propter iuuenilem ætatem, in qua recipiuntur, & propter munus, ad quod proximè admittuntur, & ideo fuit expediens in huiusmodi personis omnino claudi ianuam dispensationis incorporandi illos, eo modo, quo incorporari possunt ante biennium probationis expletum, tum ne sumeretur occasio sæpiùs dispensandi in re, quæ ordinariè fieri debet, tum quia respectu talium personarum, talísque status, vix potest cogitari causa, quæ ad hoc cogat. At verò admissio ad promissionem immediatè post biennium, rarissime fit, ac fieri potest: & tunc necesse est, vt vel causa extrinseca cogat, propter absolutam vinculi indissolubilitatem, (quæ causa vix potest vnquam ad biennium minuendum obligare) vel vt persona adeò sit B matura, & digna, vt ad omnem satisfactionem breuius tempus sufficere possit, & ideo pro hoc raro casu, & oportuit dispensationem prohiberi, ne fortasse, etiam hac occasione, ingressus in Societatem, huiusmodi personis grauioribus difficilior reddi videretur.

Quanuis autem biennij tempus per hanc facultatem minui possit, non tamen integer probationis annus, qui non ex speciali iure religionis, sed communi Concilij Tridentini necessarius est, etiam in Societate ad valorem professionis: & ideo non potest in eo religio ipsa dispensare, vt suprà lib. 2. c. 4. num. 7. tetigi, tractando de nouitiatu. Vbi etiam à num. 9. tetigi C quæstionem, an professio facta in Societate post annum probationis, & ante expletum biennium, sine legitima dispensatione, valida sit, esto malè fiat. In qua censeo validam esse: quia constitutiones Societatis, quæ ad hanc professionem requirunt tempus vltra biennium, nunquam declarant hanc esse substantialem conditionem necessariam ad valorem actus, vt ibi latiùs expendi. 12. Annus nouitiatus etiam in Societate seruandus.

Ad tertium membrum respondeo, hoc biennij tempus, non esse præfixum ex parte termini magnitudinis, seu ita vt iure ordinario habendum sit tanquam sufficiens, vt si aliqui immediatè admittantur ad professionem, quia licèt possint multæ personæ recipi ad nouitiatum, quam non indigeant disciplina scholarium, quo- D ad doctrinam; frequenter nihilominus contingere potest, vt eædem personæ indigeant maiori tempore ad disciplinam religiosam, & ad maiorem, magísque exactam probationem morum, & talenti in ministeriis exercendis circa proximos. Item indigere possunt maiori instructione in ipso vsu exercitiorum, & actionum Societatis. Ac denique in huiusmodi viris iam consummatis in ætate quoad doctrinam, imò etiam quoad mores, maior probatio sæpe desiderari potest (habet enim in eis specialem difficultatem) vt sese accommodent modo procedendi religionis, præsertim in humili obedientia, & subiectione, & in reponendo proprio iudicio, illud Superio- E rum, & religionis dictamini confirmando. Propter has ergo, & similes causas, sæpè necessarium est, vt in his etiam personis biennij tempus differatur; & ideo licèt tempus illud præfixum sit vt minimum, non est positum vt maximum. Tunc autem (vt difficultati satisfaciamus) admitti possunt tales personæ post biennium, ad gradum scholarium: quia hic gradus, licèt præcipuè videatur institutus propter literas addiscendas, & ideo inde nomen acceperit, non tamen propter solas illas, sed etiam propter alios fines proximè insinuatos, 13. Expeditur 3. pars.

insinuatos, scilicet propter maiorem disciplinam religiosam, magisque probatam, multisque experimentis radicatam, & cognitam, & propter aliquem etiam vsum ministeriorum, & probationem talenti respectu illorum, vt intelligi potest ex 4.p.constit.cap.8.

14. Igitur de hoc tempore præter biennium, vt minimum necessarium, nihil in regula Societatis definitum est, sed tantùm indefinitè declaratum, opottere admittendos ad professionem, esse *in vita & moribus diu probatos*, in exam. cap.1. §.8.& p.5.cap.2.§.3.ac sæpe aliàs. Quæ institutio ita approbatur in Bulla prima Iulij III. vbi ex parte S.Ignatij, & sociorum hæc verba proponuntur. *Opportunum iudicauimus, etiam statuere, ne quis ad professionem in hac Societate emittendam, nisi diuturnis, & diligentissimis probationibus, prout in constitutionibus declarabitur, eius vita & doctrina explorata fuerit, recipiatur; quia reuera hoc institutum omnino humiles, & prudentes in Christo, & in Chrystiana vitæ puritate, ac literis conspicuos exigit.* Quæ institutio statim à Pontifice confirmatur. Similiter in Bulla 1.Pauli III.de scholaribus solùm dicitur: *Post cognitum in spiritu, & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem in Societatem nostram admitti possint.* & eodem modo approbarunt hanc institutionem reliqui Pontifices, nullo certo assignato termino, quo finito necessario fieri debeat. Imò etiam Concilium Tridentinum sess.25.cap.16. de regularibus, hoc ipsum confirmauit illis verbis, quæ sæpe citauimus. *Per hæc tamen sancta synodus nihil intendit innouare, aut prohibere, quin religio clericorum Societatis IESV. iuxta pium eorum institutum à sancta sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possint.* Hæc enim verba specialiter dicta sunt à Concilio propter professionis dilationem, vt ex contextu constat. Nam proximè antè præceperat, vt in aliis religionibus, peracto probationis tempore, personæ ad professionem admittantur; & ab hac regula excipit Societatem, cuius institutum nullum alium terminum ponit, nisi *cùm Societati, vel eius præposito Generali plenè sit in Domino satisfactum* 5.p.constit.cap.3. Hunc ergo terminum, tam Pontifices, quàm Concilium approbarunt.

Ostenditur iam ex instituto Societatis resolutio data in n.4.

15. Rationes etiam ad idem confirmandum multæ afferri possunt. Prima est, quia considerato instituto Societatis, & varietate personarum, quæ in ea recipi possunt, nullus talis terminus commodè assignari poterat. Aut enim talis terminus fuisset breuis, v. g. septem, aut nouem annorum: aut prolixior viginti annorum, v.g. aut amplius. Primum non fuisset regulariter expediens, quia ostensum est institutum hoc postulare diuturnas, ac multiplices probationes: vnde ad minimum ordinariè requirit post biennium nouitiatus totum studiorum tempus, quod solet esse nouem, aut decem, vel plurium annorum. Post nouitiatum enim duo, vel tres anni in literis humanioribus, & perfectione linguarum consumi solent, quibus adduntur tres, vel quatuor (iuxta regionum consuetudinem) pro Philosophiæ cursu. Sequũtur deinde quatuor anni scholasticæ Theologiæ; & interdum solet prouectioribus vnus, vel duo anni concedi ad recognoscenda, quæ audierunt, & ad aliquam lectionem Patrum comparandam, & simul in publicis actibus, & disputationibus specimen aliquod comparatæ doctrinæ tribuendum, contingit item frequenter vt hic studiorum cursus docendis externis inferiores disciplinas interrumpatur, id enim ad sustinenda onera religionis, & publicis muneribus satisfaciendum, sæpe necessarium est. Atque ita fit non rarò, vt in huiusmodi studiis, quindecim, vel plures anni consumantur; post quos sequi debet tertius probationis annus, de quo statim dicemus in cap. sequenti. Cùm ergo leges morales ferri debeant iuxta ea, quæ frequentiùs accidant, & respicere debeant totum corpus Societatis, & non vnius, vel alterius prouinciæ commodum, vel consuetudinem, non poterat terminus professionis; si designandus fuisset longè ante vigesimum annum præscribi. Tam prolixum autem terminum præfigere his temporibus, & in hac religione, non erat expediens. Quamuis enim nonnulli ex antiquis monachis, etiam vsque ad XXX. annum renunciantes probare solerent, vt legimus apud Ioannem Climacum in 4. gradu de obedientia, parum à principio: hi tamen præsentis temporis mores non ferunt; præsertim si pro termino præfixo, ac necessario, tantum tempus assignetur. Item quia in tanta varietate personarum, quæ in Societate recipiuntur, diuersarum ætatum, ac conditionum, tanta dilatio sæpe esset incongrua, & ipsis personis onerosa, sine legitima causa, & religioni inutilis, vel etiam nociua. Non ergo potuit talis terminus conuenienter limitari, sed prudenti arbitrio debuit relinqui.

Accedit 1. ratio seu dilema.

Primum dilematis membrum.

2. Membrũ.

Ioan. Clim.

16. Vnde addi potest secunda ratio, quæ magis explicat præcedentem; nam vel hic terminus futurus erat ita certus vt nec contrahi posset, nec prorogari, nec etiam regulariter dispensari, nisi ex grauissima, & extraordinaria causa; & hoc modo propositus fuisset sine dubio incommodissimus, vt ratio facta declarat, vel ita esset designandus, vt tamen facile posset Societas, vel eius Præpositus Generalis in eo dispensate, coarctando illum, vel etiam prorogare. Hoc autem modo non vitarentur incommoda, quæ in principio num.3. proponebantur, sed potiùs augerentur: quia eo ipso, quòd tempus illud pro quibusdam ex dispensatione minueretur, aliorum querelæ timeri possent, de acceptione personarum superiorem ipsum arguendo, & sic de aliis. In prorogatione autem, si aliquando esset necessaria, fuisset maior nota, seu infamia; ergo pensatis omnibus conuenientius fuit in hac parte nullam statuere legem præter prudens ac iustum iudicium Prælati.

2. Ratio etiam per dilema.

17. Tertia & fundamentalis ratio est; quia causæ omnes quæ mouerunt Societatem ad expectandam diuturnam probationem, consequenter impulerunt ad expectandum satisfactionem ipsius Societatis ex tali probatione resultantem, nam ad hunc finem ordinatùr probatio, quæ inutilis esset, si illo fine nondum consequuto, professio nihilominus danda esset. Hæc autem satisfactio non potest esse certa in quolibet certo, ac determinato tempore, quia non consistit in sola temporis perseuerantia, sed in vita & moribus, & affectuum moderatione, quæ ab aliquibus breui tempore, ab aliis verò (quod frequentiùs accidit) per diuturnum etiam tempus non comparatur: ergo spectato fine probationis diuturnæ, non fuit expediens aliter illi terminum professionis assignari.

3. Ratio fundamentalis.

18. Accedunt præterea alia commoda ex huiusmodi incertitudine, seu indeterminatione prouenientia: si enim tempus ad professionem esset certum, ac determinatum per legem, posset humana

Accedunt commoda sine incommodis.

mana fragilitas inde occasionem sumere ad remissiùs, vel negligentiùs agendum, tam in virtutis, quàm in litterarum profectu, & in applicatione etiam ad ministeria Societatis, & sustinendos labores professorum proprios: quæ occasio tollitur ex temporis incertitudine: imò cùm omnes intelligant professionis meritum non esse positum in temporis antiquitate, sed in illis donis, & conditionibus, quæ ad eum gradum in Societate postulantur, de quibus illi priùs satisfacere necesse est; inde fit, moraliter, ac regulariter loquendo, vt excitentur ad maiorem curam, tam in obseruatione instituti, quàm in studiis & aliis Societatis exercitiis ac ministeriis: Denique cùm hæ vtilitates ex hac institutione sperari possint, nullúmque verum incommodum ex illa possit timeri; & aliæ rationes, & causæ pro materia morali, sint etiam vrgentes, nulla relinquitur in hoc negotio dubitandi ratio. Solùm superest vt probemus, hinc non sequi incommodum: hoc autem partim probatum est, in superioribus lib. 3. cap. 2. cùm ostendimus scholaribus Societatis nec iniuriam, nec, per se loquendo, aliquod incommodum fieri, eo quòd non statim ad solennem professionem admittantur; Quæ similiter probant idem de quocunque tempore, in quo ex rationabili causa in eo statu detinentur: magis verè constabit ex responsionibus ad argumenta.

19. Ad 1.arg. in n.1. Ad primam ergo dubitandi rationem, parum profectò referret, rem hanc esse nouam, si ad conuenientem gubernationem nouæ religionis proprio, & peculiari modo ad specialem finem instituta sit conueniens, & Apostolica approbatione digna. Addo verò non esse nouam, præsertim quoad spiritum, & finem per eam intentum; (Dilatio professionis falso dicitur noue inuenta.) videlicet, vt grauissima ministeria Ecclesiastica & animarum solicitudo non committatur, nisi personis valde dignis, de quibus sperari possit, quòd cum earum securitate, & aliarum fructu, & religionis integritate, ac decentia illa valeant exercere. Et in primis iam suprà num. 15. ex Climaco ostendimus, quam diuturna fuerit olim probatio aliquorum monachorum, quæ si definitè erat XXX. annorum, vt ibidem dicitur, profectò durior erat illa temporis determinatio, quàm hæc nostra indefinita probatio. Si verò numerus ille per exaggerationem positus est, positus profectò est pro diuturna probatione. Et ita (Cassian.) Cassianus lib. 4. de Institutis renunc. cap. 3. 7. & 8. indicat probationem iuniorum ad monacharum per multa experimenta solitam fieri fuisse, nulla temporis determinatione adhibita. Præterea cùm olim monachi generatim non essent clerici, & ad eum statum assumi possent, nullum ad hoc tempus determinabatur, sed merita attendebantur. Et ideo dixit (Hieronym.) Hieronymus in epist. 4. ad Rusticum; *Sic viue in monasterio vt clericus esse merearis.* Et Gelasius Papa in cap. *Si quis monachus*, 16. quæst. 1. duas conditiones ad illum ascensum requirit; vnam *quòd monachus venerabilis vita merito sacerdotio dignus videatur*: alteram, *vt Abbas, sub cuius imperio Regi Christo militat, illum fieri presbyterum petierit.* Cùm ergo Societas sit religio sacerdotum, & non quoruncunque, sed quibus animarum ministeria committuntur, quid mirum est, quòd regula professionis eius non sit certum tempus, sed certum meritum; vnde tam ad sacerdotium quàm ad professionem, tempus est in Societate indefinitum, &

A iudicio superioris determinandum (licèt enim ad sacerdotium solùm 4. annus Theologiæ nunc expectetur ordinariè; attamen is ipse incertus est, ob interruptum sæpius studiorum cursum, vt num. 15. dicebamus) & nihilominus longius tempus ad professionem requiritur, quàm ad simplex sacerdotium; nam professio sacerdotium supponit, vt dictum est num. 4. & addit maiorem obligationem, & requirit maiorem capacitatem ad omnia munia Societatis, & principale regimen eius, quod iuxta constitutiones p. 4. cap. 10. & part. 10. §. 4. & alibi professis committi debet.

Vnde etiam ad hoc expendo in ipsismet decretis in argumento citatis, licèt designentur certa tempora ad ordines singulos suscipiendos, ad Episcopatum certè non definiri tempus; nam Siricius nihil de hoc dixit, sed solùm *si eum cleri, ac plebis, vocauerit electio.* Zosimus verò dixit, *si eum exactio ad bonos mores, vita perduxerit.* Sacerdotium enim non tam necessarium habet annexum munus pastoris sicut Episcopatus, & ideo licèt vitam innocentem requirat, multo magis perfecta virtus in Episcopo postulatur; qui propterea in statu perfectiorum esse dicitur. Et ideo eius assumptio non tempore, sed merito mensuranda venit. Professi autem Societatis, licèt non attingant illum gradum, tamen eum participant quantum ad prædicationem Euangelij, & salutem animarum procurandam: & ideo mirum non est, quòd in eis etiam doctrina potius, & vita, quàm certa temporis prouectio requiratur. 20. Decreta in eodem 1. arg. citata expenduntur pro nobis 1.

21. Expenduntur 2. & retorquentur. Vltimò est valde considerandum in illis decretis non assignari illa tempora pro terminis magnitudinis, sed paruitatis, statuunt enim, vt nemo assumatur ad clerum; aut hunc, vel illum ordinem, nisi post tantum, vel tantum tempus; non tamen statuunt, vt transacto illo tempore statim assumantur; sed hoc semper relinquitur arbitrio Episcoporum, sub ea conditione, quam non omittunt dicti Pontifices; *si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit.* Vnde Leo Papa epist. 85. (Leo Papa.) aliàs 87. cap. 1. & habetur cap. *miramur*, 61. d. tractans verba Pauli; *Manus citò nemini imposueris*; interrogat, *Quid est citò manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis?* Et Gregorius (S.Gregor.) lib. 4. epist. 44. agens de monacho assumendo ad quodlibet Ecclesiasticum officium, præter tempora à sacris canonibus præfixa, requirit *vt in monachali habitu secundum Patrum regulas, irreprehensibiliter conuersatus fuerit.* Neque in hoc aliam temporis limitationem præfigit: ergo sic ponderata illa decreta, potiùs possent retorqueri contra B. Ignatium, eo quòd breuissimum biennij tempus, pro termino paruitatis ad professionem posuerit, sed huius rei ratio facilè ex dictis in n. 7. intelligitur, nam illud biennium ad minimum postulatur, vltra maturam ætatem, & vltra sacerdotium, & vltra sufficientem eruditionem, & alia dona; ita vt quando biennium solum fuerit, magis sit ad personam, & omnia dona eius religioni accómodanda quàm hæc de nouo acquirenda.

22. Ad 2.arg. in n.2. Ad rationes respondetur. Ad primam dicimus verum esse assumptum, nimirum per leges determinari oportere ea, quæ sunt in vnaquaque communitate grauiora; id est, vt leges præscribant modum, & formam in huiusmodi rebus seruandam.

seruandam. Et ita in præsenti sufficienter factum est in Societate. Non enim oportet, vt determinatio legis semper sit quoad omnes circunstantias loci, & temporis; sed pro qualitate negotiorum, ac rerum, nam quæ talia sunt, vt vel frequentem mutationem patiantur, vel ex variis circunstantiis pendeant, non possunt semper, quoad has circunstantias, per legem determinari, sed committenda necessariò sunt animatæ legi; qualis est supremus gubernator. Ita ergo in præsenti factum est, nam modus professionis, & conditiones ad illam requisitæ; & aliquod tempus, quod regulariter potest quoad minimum, esse necessarium, per leges Societatis determinata sunt: at verò circunstantia temporis quoad maximum terminum omnino præfixum, quia pendet ex variis circunstantiis, nec debuit, nec commodè potuit determinari.

23. Ad 3. ductū ex incommodis in n. 3. Ad aliud verò ex incommodis desumptum, in primis iam ostensum est, ea, si quæ sunt, non euitari posita lege determinante tempus maximum; nisi talis esset lex, quæ multa maiora haberet incommoda, & nullam haberet dispensationem. Neque in rebus humanis petendum est vt nulla habeant incommoda, sed vt vel hæc minora sint, vel vt propter maiora, & certiora commoda tolerentur. Deinde dicitur, si homines sint veri, ac solidi religiosi, non multum esse, quòd illa incommoda timeantur; quia non appetent professionem tanquam honoris titulum, vel habilitatem ad altiora munera intra, vel extra suam religionem, id enim ambitiosum esset, propter maius autem cum Deo vinculum, non est quòd sint soliciti, cùm iam sint veri religiosi, eiúsque cultui omnino traditi, vt lib. 3. cap. 3. tractatum est; & aliàs ex parte sua parati sunt ad illud vinculum magis constringendum, quoties iussi fuerint, vt etiam lib. 4. cap. 17. vidimus. Quod autem spectat ad differentiam personarum, vnusquisque ex parte sua, si verè religiosus sit, debet se ad illum gradum cæteris indigniorem reputare: Societas verò ex sua parte curare debet, vt omnis æquitas, ac debita distributio in hoc negotio seruetur: quod sanè ita fieri credendum est; tum quia per eos fit, quibus totius religionis gubernatio committitur, tum etiam, quia non fit sine diligenti examine & multorum consilio, qui & viri prudentes sunt, & religiosi, & timorati, vt in instructione promouendorum ad gradum latè præscribitur. Quòd si interdum vel per errorem, vel per humanum affectum inæqualitas aliqua fieri contingat, illud priuatum est incommodum, quod vix vnquam acciderit, atque non tanti momenti est, vt propter illud publica vtilitas, quæ ex prædicta institutione prouenit, prætermittenda sit.

CAPVT II.

Qua ratione ab scholasticis Societatis tertius probationis annus ante professionem exigatur.

1. Ratio dubitandi. Ratio dubitandi esse potest, quoniam, qui semel sufficienter probatus est, & approbatus, non debet iterum in examen vocari: capit. *licet*, de off. legati: sed scholares Societatis iam per biennium integrum fuerunt probati, & tandem approbati: ergo non debent iterum cogi ad integrum probationis annum transigendum. Quòd si dicas respectu altioris gradus, posse nouam exigi probationem; contra hoc est, quia etiam hoc dato videtur sufficiens probatio, quæ fit per discursum plurium annorum, viuendo in Societate post vota scholarium emissa: finis enim probationis solùm est, vt & religiosus sufficienter cognoscatur à religione, & ipsam experiatur, in tot autem annorum discursu, cum tanta vitæ familiaritate & communitate, satis profectò potest talis persona cognosci à religione, tam in moribus, quàm in omnibus natura dotibus, aut defectibus: & ipse similiter poterit sufficienter experiri religionem, ergo cessat adæquata causa probationis: ergo non est imponendum tantum onus, sine causa. Eo vel maximè, quòd ex parte religiosi, non habet locum talis probatio, iam enim se priuauit libertate relinquendi hanc religionem, & ad ingressum eius per professionem, si præcipiatur, se obligauit, & ideò quantumcunque asperitatem, vel rigorem postea experiatur, non potest voluntate sua retrocedere, qui solet esse proprius finis probationis ex parte religiosi; ergo religiosus scholaris Societatis, iam est incapax probationis ex parte sua: ergo nec religio probare illum debet, alioquin non est æqualitas, & est nimia seueritas, præsertim post tam longam experientiam. Tandem si talis probatio adhibetur, concedatur saltem professio proximè post illam: nam qui sentit onus probationis, debet etiam sentire commodum approbationis, si in probatione rectè se gessit: at hoc non fit in Societate, sed dicta probatio iuxta constitutiones statim post studia fit, professio verò postea per plures annos differtur: ergo superflua est talis probatio; aut alia profectò adhibenda esset, quæ proximè professionem antecederet: nam tunc debet vltimum iudicium de persona fieri: quòd si tunc necessaria non est, profectò neque antea fuerat.

Euasionis replicat.

Replica 2.

Replica 3.

2. Quid habeat institutum Societatis circa hunc 3. annum. Proponamus inprimis, quid circa hoc habeat institutum Societatis, eiúsque in hac parte confirmationem; & inde facile constabit vera ratio huius institutionis, & difficultates soluentur. Igitur in examine cap. 1. §. 12. solùm dicitur, *vt admittantur scholastici ad gradum professorum, vel coadiutorum formatorum, vnum adhuc annum, post absoluta sua studia expectabunt.* In cap. autem 4. §. 16. declaratur illum annum exigi, vt in variis probationibus ad maiorem Dei gloriam exerceantur. In 5. verò part. constitut. cap. 1. vocatur simpliciter hic *annus probationis*, & postulatur integer *vt adhuc perspectus sit antequam quis professionem emittat.* & in omnibus his locis dicitur, posse hoc tempus prorogari si superiori visum fuerit. De potestate autem coarctandi hoc tempus, vel omittendi hanc tertiam probationem, nihil dicitur, quanuis neque negetur. Atque hanc institutionem specialiter approbauit Gregorius XIII. in Bulla, *Ascendente Domino*, in qua sic dicitur: *scholares studiis in Societate absolutis, antequam professi vel coadiutores spirituales formati fiant, non solùm tertium adhuc probationis vlterioris annum in deuotionis & humilitatis exercitiis impendunt, vt si qua fortasse in re harum virtutum feruor, per literarum occupationem intepuerit, per earundem virtutū frequētiorem exercitationem, ardentiorémque diuini auxilij vocatio*

vocationem recalescant, sed etiam, &c. Et postea subiungitur, totius instituti, & specialiter eorum, quæ narrata fuerant, confirmatio.

Coroll. 3. ex dictis. Primò. 3. Ex quibus intelligere licet, hunc annum tertium probationis, non postulari tanquam de substantia, vel tanquam omnino necessarium ad valorem professionis; tum quia nec in constitutionibus, nec in prædicta Bulla ponitur aliquod verbum, quod tantam necessitatem indicet: tum etiam, quia cap. præcedent. num. 12. dictum est, neque integrum biennium esse de substantia professionis, sed solùm integrum annum ex vi Concilij Trident. requisitum. Reliqua ergo, quæ ex peculiari instituto Societatis addun tur, ad necessitatem regulæ pertinent, & vt res debito modo fiat, non tamen, vt facta teneat. Vnde certum est posse Præpositum Generalem, in hoc anno dispensare, & iustis de causis aliquando id facere, quanuis constitutiones sua taciturnitate circa talem dispensationem satis indicant non debere facile concedi. Vnde etiam

Secundò. intelligi potest, quòd licèt hic annus in rigore iuris debeat esse continuus, iuxta superiùs dicta lib. 2. cap. 4. numer. 11. de communi anno nouitiatus, & ideo frequenter, ac regulariter ita seruari debeat; nihilominus in hoc facilior possit esse dispensatio; eo quòd hæc probatio substantialis non est, & vtilitas eius potest vtroque mo-

Tertiò. do comparari. Denique ex verbis præsertim dictæ constitutionis, intelligi potest tertiam hanc probationem præcipuè consistere in vacatione ab studiis, & actionibus erga proximos, vt Deo ac propriæ perfectioni intentiùs eo tẽpore vacetur. Duo enim in prædicta constitutione Gregorij XIII. dicuntur. Vnum est, vt tertium probationis annum in exercitiis deuotionis, & humilitatis consumant, qui ad professionem sunt admittendi. Aliud est, vt in Societatis ministeriis tandiu probentur, quandiu Præposito Generali, ad suam & Societatis integram satisfactionem videbitur. Supponitur ergo in tertio probationis anno per se loquendo ab his ministeriis vacandum esse, non propter inutile otium, sed propter otium sanctum, *quod diligit charitas veritatis*. & propter propriam mortificationem & sanctificationem.

Quomodo hic 3. annus sit transigendus. 4. Hinc verò ratio transigendi dictum annum, in variis instructionibus à Præposito Generali emanatis, ad illos, *Deo vacandi*; *& spirituali profectui* incumbendi, fines accuratè descripta est, tam pro iis, qui ob exiguum numerum in domo eadem nouitiorum probabuntur, quàm pro iis, qui annum peragent in domo separata, amicorum, & consanguineorum consuetudine semota, siue coram, siue etiam per literas: In quam certè domum decem, vt minimum, conuenient sub instructore vno, qui & authoritate per se valeat, & aliàs etiam gubernarit: is verò illos omnes in spiritu formandos curabit, vniuersámque instituti Societatis rationem explanabit per statos aliquot cuiusque hebdomadæ dies, ac modos exponet iuuandi proximos salutariter. Iniungere præterea poterit pœnitentias, ac mortificationes, inter ipsos tamen priuatim, quas ad eorum profectum conducere iudicabit, atque à reseruatis (si opus erit) absoluet. Quidquid tamen ad externam disciplinam spectat, non nisi consulto Rectore, aut Ministro Collegij imponet; si fortè separata ipsorum habitatio, pars aliqua Collegij fuerit. Quòd si eorum quispiam minus in probando satisfecerit, educendus erit atque in tempus aliud differendus. Anno autem peracto, tam instructor, quàm Prouincialis de singulis Generalem, rectè ne an secùs illum obiuerint, planè informabunt. Hæc est summa earum obligationum, quæ pro tertio probationis anno professionem in Societate nuncupaturis iniunguntur; & in vltima instructione data anno 1601. latiùs habentur. vide etiam ordinationes contractus authoritate 7. congrega. toto cap. 3.

Quibus omnibus tam in præcedenti, quàm in 3. numero attentè consideratis, mihi colligo, propriam rationem huius institutionis, non tam consistere in formali ratione (vt sic dicam) probationis, quàm in spirituali exercitatione, & veluti dispositione ad professionem necessaria. Quā rationem & primariam esse existimo, & per se sufficientem, etiamsi nulla alia interueniret, quanuis altera ratio de experimento, & probatione omittenda non sit. Declaratur hæc ratio. 5. Ratio ita transigendi in actibus scilicet vitæ contemplatiuæ respectu temporis præteriti.

Supponendo quod sæpe diximus, præsertim lib. 1. cap. 6. Societatem esse religionem perfectè mistam, quæ ita intendit actioni circa proximos, vt etiam principaliter vacet cõtemplationi, quantum necesse est, vt nihil de propria perfectione remittatur, & ministeria erga proximos cum maiori fructu fiant; ob quam rationem; quanuis ordinariè hæc vita Societatis mista sit, nihilominus aliqua tempora specialiter deputata sunt ad exercendam puram vitam contemplatiuam: hoc enim conuenientissimum esse in huiusmodi mista religione D. Thom. apertè docuit 2. 2. q. 188. art. 8. cùm dixit solitudinem non congruere religionibus, quæ sunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, nisi ad tempus, exemplo Christi, qui, vt dicitur Luc. 6. *Exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei*. Inter alia verò, duo præcipuè tempora ad hoc genus vitæ exercendum determinata sunt in Societate, vnum est biennium nouitiatus, de quo in superioribus lib. 2. cap. 4. diximus. Aliud est hic tertius annus probationis, qui & opportunissimo tempore collocatus est, & nec debuit, nec potuit ampliùs coarctari, vt effectus, qui in illo desideratur, ordinariè possit comparari. Primum enim tempus nouitiatus maius esse oportet, quia in illo spiritus fundamenta iaciuntur, & incipiunt in rebus diuinis se exercere, qui nullum vsum, & ferè nullam illarum notitiam priùs comparauerant; postea verò promouentur viri iam instructi, & exercitati in rebus spiritualibus; quarum etiam ampliorem cognitionem & faciliorem vsum per doctrinam, & scientiam scripturarum habere possunt. &, ideo vnius anni tempus pro illis sufficiens fuit; illud autem necessarium fuit, quia in nouitiatu, regulariter loquendo, nunquam potest hæc mystica, & spiritualis scientia perfectè addisci, neque gradus interioris meditationis, orationis, & contemplationis attingi, quantum viris perfectis, vel multum proficientibus necessarium est. Quod autem tunc defuit, rarò potest studiorum tempore comparari, imò timendum potiùs est, ne aliqua ex parte diminuatur, quod acquisitum fuerat, vel saltem intepescat, vt in prædict. constitutione dicitur, quo etiam fine noxiæ remissioni seu tepiditati obsistendi, sexta generalis congregatio canon. 11. parentis Ignatij vestigiis inhærens iuniorum fratrum seorsim à reliquis habitandi, & conuersandi morem, iam tunc alicubi introductum, probauit, D. Thom.

& in

& in vniuersum deinceps suscipiendum indixit, vt spiritus feruorem in nouitiatu conceptum, sub peculiari spiritualis præfecti cura fratres vi conseruarent, atque in dies augerent, atque etiam Generali Præposito instructionem dicto fini conuenientem, vt ederet, commendauit. Itaque opportunissimè cadit hic, de quo loquimur, tertius probationis annus post studia, vt non solùm reparetur, si quid fuerat diminutum, sed etiam, vt altiori, & perfectiori modo actus vitæ contemplatiuæ exerceantur, vt qui antea sapiebat, cogitabat, orabat, & loquebatur vt paruulus, postquam factus est vir, suo modo euacuet, quæ erant paruuli, & incipiat nouo modo adhærere Deo, mundum despicere, & seipsum, ac omnia temporalia contemnere. Vnde etiam fiet, vt si scientia, provt solet, aliquid elationis, vel ambitionis induxit, altiori cognitione, & consideratione diuinarum rerum expellatur.

6. Deinde respectu temporis futuri. Et hæc quidem est talis anni ratio, seu necessitas, comparatione facta ad tempus præteritum; non inuenietur autem minor si oculos ad tempus futuræ vitæ conuerramus. Inquiri enim solet an in hac vita mista, actio debeat præcedere contemplationem, vel contemplatio actionem. *Actióne, an contéplatio prior in via mista.* Sancti enim Parres interdum docere videntur actionem præmittendam esse. Sic Gregorius 6. Moral. cap. 27. & 28. aliàs 17. & 18. *qui contemplationis* (ait) *arcem tenere desiderant, priùs se in campo operis per exercitium probent*; & infrà: *vt videlicet mens priùs desudet in opere, & postmodum refici debeat per contemplationem.* *S.Gregor.* Et ad hoc accommodat figuram Rachel, & Liæ quarum prior, vitam contemplatiuam, posterior actiuam, figurauit: Et ideo Lia priùs nupta est, sicut priùs etiam nata fuerat: & sic mysticè interpretatur verba illa Genes. 29. *Non est consuetudinis in terra nostra, vt minores prius ad nuptias tradamus, quàm maiores.* Eandem doctrinam habet D. August. 22. contra Faustum, cap. 52. & sequentibus: *D. August.* sed oportet aduertere, ex superiùs tractatis lib. 1. cap. 6. *Notatio pro proxima quæstiuncula.* de hac duplici vita, interdum Patres sub actione comprehendere omnem exteriorem operationem, siue ordinetur ad propriorum affectuum mortificationem, siue ad proximorum beneficentiam corporalem aut spiritualem: aliquando verò vitam actiuam in maiori proprietate sumptam, significare institutum vitæ ad actiones erga proximum ordinatum. Et simili modo contemplatio interdum sumitur latè pro quocunque interno exercitio, orationis, meditationis, aut cuiuscunque veritatis diuinæ considerationis: Interdum verò magis propriè, pro perfecta eleuatione mentis in Deum, per vnionem charitatis, & sapientiæ, & internam quandam quietem in Deo.

7. *Eiusdecisio bimembris sumpta actione & contemplatione latè. 1. membrū.* Si ergo tam actio, quàm contemplatio in latiori significatione sumantur, vix possumus inter illas ordinem assignare, sed requirunt inter se indiuiduam societatem, & vicissitudinem, vt ab actione ad contemplationem, & è conuerso, frequens transitus fiat; quia neque in hac vita mortali possumus semper Deo, & contemplationi eius iugiter inhærere; neque sine propria mortificatione poterit esse mens disposita, vt eleuetur in Deum, sicut egregiè tractat Moyses Abbas apud Cassianum Collat. 1. à cap. 8. vsque ad 13. *Cassianus.* statim ergo à principio necesse est vtriusque vitæ iacere fundamenta. *2. membrū.* Quod si velimus vsque

A ad prima initia descendere, planè videntur sumenda à vita contemplatiua; quia omnis sancta cogitatio ad illam spectat: totius autem salutis initium à sancta cogitatione sumitur, vt est communis Augustini doctrina lib. 2. contra duas epistolas Pelagian. cap. 8. *D. August.* & de Bono perseuerantiæ cap. 8. de Gratia & libera arbit. cap. 7. lib. 2. de Peccat. merit. & remission. cap. 17. & nos latè discussimus lib. 1. de gratia, per varia capita. Sic ergo initium, vel fundamentum cuiuscunque honestæ vitæ, vel reformationis eius ab interna cogitatione, & consideratione sumenda est. Hac ergo ratione dicimus, vitam etiam hanc mistam per actus vitæ contemplatiuæ esse inchoandam,

B ita tamen vt illis statim adiungantur actiones illæ præcipuæ, quæ ad affectuum moderationem, & purgationem cordis ordinantur, per quas homo redditur habilior ad actus perfectionis contemplatiuæ vitæ; per quos rursus vires assumit ad actiones virtutum perfectiùs exercendas, & ita paulatim proficit in vtroque genere vitæ. In hoc autem progressu indifferenter admiscentur actiones erga proximum, præsertim illæ, quæ propriam mortificationem & humilitatem habent adiunctam, & magnam perfectionem contemplationis non requirunt.

At verò si loquamur de contemplatione perfecta, & illam comparemus ad actionem, quæ ad moderationem propriorum affectuum ordinatur, sic debet actio sine dubio præcedere contemplationem: 8. *Altera decisio etiam bimembris sumpta cōtéplatione perfecta. 1. membrū.*

C quia comparantur, sicut motus, & terminus, seu Quies, vel tanquam dispositio, & forma. Nam in hac etiam vita vera est illa Christi sententia, *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt*; vtique per contemplationem, quam mihi cor mundum obtinere non potest; vt Augustinus exposuit. *August.* Ergo actio necessaria, ad mundandum cor omnino antecedere debet; & hoc sensu locuti sunt Augustinus, & Gregorius locis citatis, quanuis Augustinus aliquid amplius addat, vt statim dicam. Si verò comparemus hanc eandem perfectam contemplationem, ad perfectam actionem, ad illam scilicet, quæ spiritualis est, & circa illuminationem, & sanctificationem animarum versatur; *2. Membrū authoritate probatur.*

D sic profectò contemplatio huius vitæ antecedere debet actionem. Quod planè sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 188. art. 6. *D.Thom.* cùm de hoc genere actiuæ vitæ dicit, *vnum opus vitæ actiuæ est, quod ex plenitudine contemplationis deriuatur, sicut doctrina, & prædicatio. Vnde & Gregorius dicit in 5. homil. super Ezech. quod de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus, dicitur Psalm. 144. Memoriam suauitatis tuæ eructabunt.* *D.Gregor.* Et in hoc ponit D. Thom. perfectionem talis actionis, quia per eam contemplata aliis traduntur. Et fortasse in hoc sensu dixit Augustinus suprà, *August.* cùm ad hunc statum peruentum est, non solùm haberi in hoc sæculo speciosam intelligentiam, sed etiam laboriosam iustitiam.

E Quam laboriosam iustitiam inferiùs explicat, dicens, *labor enim iustorum maximum fructum habet in eis, quos regno Dei generat, inter multas tentationes, & tribulationes, prædicando Euangelium*, &c. Atque hunc ordinem exemplo vitæ suæ nos docuit Christus, non solùm quia ab initio suæ conceptionis summam contemplationem per vnionem Dei habuit: sed etiam quia ante prædicationem suam, per quadraginta dies in desertum secessit, vt soli Deo vacaret. Et eundem ordinem voluit ab Apostolis

Apostolis seruari, non solùm quia priusquam eos ad prædicandum viuens mitteret, orare docuit, & cum eis sæpiùs ad orandum recessit, vt ex Matth. 5. & 6. & ex aliis Euangeliorum locis colligere licet; sed etiam, quia discessurus ex hac vita iussit eos sedere in ciuitate, quoad vsque induerentur virtute ex alto, Lucæ 24. Quod ipsi ita intellexerunt, vt ingressi in cœnaculum essent perseuerantes vnanimiter in oratione Actor. 1. Nec breuitas temporis spectanda est, sed exemplum: Ioannes enim Baptista triginta annis priùs in contemplatione se exercuit, & postea ad prædicandum exiuit, sunt enim varia spiritus sancti dona, quæ singulis distribuit pro vt vult.

9. Probatur secundò. D. Bernard. Ratio etiam hoc conuincit, tum quia necesse est vt prius aliquis in se ardeat, quàm aliis luceat; vt aliàs in Baptista ponderauit Bernardus in sermone festiuitatis eius; quia de illo dixit Christus, *erat lucerna ardens, & lucens*; ardet autem quis per contemplationem, lucet autem per doctrinam; tum etiam, quia valde inordinatum est, vt aliquis doceat, prius quàm discat, vt sæpe iura canonica loquuntur: quæ præcedente cap. retuli. Greg. Naz. Et egregiè ac modestissimè Nazianzen. orat. 1. *Hæc* (inquit) *cùm nobiscum ipsi non possimus, fortasse consiliariis, beneuolis quidem certè, collocutis, præstabilius esse duximus, cùm quæ dicenda & facienda essent nesciremus, ea addiscere, quàm nescientes docere. Præclarè enim cum eo agitur; cui vel in profundam senectutem canus sermo veniat, eámque vim habens, vt recenti adhuc in pietate animæ adiumento esse possit. Nam certè alios docere aggredi, priusquam ipsi edocti simus, valde stultorum, ac temerariorum hominum esse videtur.* Vnde inferiùs concludit, *ecquis cùm Domini voluptatem nondum, vt videre dignum est, viderit*, &c. *Ecquis cùm nondum & opere, & contemplatione, per omnes Christi appellationes, & virtutes peruenerit*, &c. *Ec quis cum nondum vacauerit ad Dei sapientiam in monasterio absconditam, nec loqui didicerit, sed paruulus sit, & adhuc lacte alatur, adhuc ex iis sit, qui inter Israëlitas non numerantur, nec in Dei castris recensentur, nondum denique tanquam vir Christi crucem ferre queat, læto tamen alacríque animo se Christiano cœtui caput constitui patietur?* Quanuis enim Nazianzenus hæc de munere Episcopali scripserit; tamen per proportionem rectè accommodatur muneri, & actioni professorum Societatis, quatenus quædam participatio illius est, & in illuminando, & docendo alios consistit, & ideo ad illum assumi non debet, nisi qui dedicerit per contemplationem, quæ postea docet per actionem. Probatur tertiò. Denique si contemplatio non antecedat, vix aut nullo modo, poterit postea tempore ipsius actionis comparari: & ita multo minus poterit ipsam comitari, ac perpetua vicissitudine cum ea misceri; sed relinquet solam Martham ministrare: quod sine magno illius incommodo non erit, quia subtrahetur ei suauitas, & opprimet eam actionis necessitas, vt aliàs Augustinus dixit sermone 26. de verbis Dom. August.

10. Cócluditur ratio à n. 5. hucusque relicta pro tertio probationis anno. Ex hoc ergo discursu concluditur ratio, & ostenditur mirabilis S. Ignatij sapientia in instituendis, & instruendis alumnis suis. Priùs enim voluit vtriusque vitæ actibus in primo nouitiatu sufficienter exerceri tali ordine, vt à fundamentis vitæ contemplatiuæ per exercitia spiritualia initium sumerent, & ex vita actiua, illam partem tunc maximè exercerent, quæ ad propriam mortificationem, & virtutum acquisitionem confert: & ideo diximus in superioribus numer. 5. tempus illud, vel omnino, vel ferè tantum esse vitæ contemplatiuæ: Quod genus vitæ per totum tempus studiorum perseuerat; nam (vt etiam declarauimus) totum negotium disciplinæ, & doctrinæ acquirendæ, ad otium contemplationis magis spectat. Quia verò ille contemplationis modus, non spectat ad perfectum, & summum gradum eius, quanuis ad illum possit disponere, ideo constituit, vt prius quàm huiusmodi scholares ad operandum in vinea domini exirent, ad scholam vitæ contemplatiuæ redirent; vt in ea & consequenter in virtutibus sine quibus illa esse non potest, quoad fieri posset, perficerentur. Ad hunc ergo finem tertium probationis annum designauit, qui licèt pro tanti operis dignitate breuissimum tempus videatur; pro fragilitate tamen hominum, & breuitate vitæ iudicandum est sufficiens. Non enim hoc tempus eo fine designatur, vt in eo tota huius exercitij perfectio comparanda sit, sed vt maiora quædam, & sufficientia fundamenta iaciantur, & vt in amorem, & studium eius animus incalescat, vt dixit Gregorius XIII. hæc enim destinatio, & hæc intentio maximè necessaria est perfectioni huius vitæ. Denique vt si quæ sunt orta impedimenta, quæ ab hoc studio animum auertere possint, eo tempore tollantur. Hæc ergo videtur esse propria ratio & finis per se, ac primariò intentus in designando hoc tertio probationis anno.

Hinc verò consequenter fit (quæ est altera principalis ratio huius institutionis) vt hic annus multum deseruiat, & moraliter sit necessarius ad perfectam probationem, & experimentum eorum quibus professorum munus, quasi ex officio, & speciali obligatione, in Societate committendum est. 11. Altera ratio respiciens etiam tẽpus futurum. Ad hunc enim finem ordinatur, vt cap. præcedent. diximus) totum illud tempus in quo differtur professio: ergo etiam hic tertius probationis annus ad eundem finem ordinatur, & specialiori quadam ratione, tum propter nonnullam maiorem difficultatem; tum etiam propter maiorem virtutis ostensionem quæ illo tempore desideratur, præsertim humilitatis, ac deuotionis, vt in dicta constitutione Gregorij XIII. dicitur.

Neque contra hoc obstat ratio dubitandi in principio posita. 12. Ad rationẽ dubitandi in n. 1. Respondetur enim approbatum ad vnum munus, seu rem vnius ordinis, probari iterum posse ad negotium, vel munus altioris ordinis; quia non sufficiunt, vel requiruntur ad omnia munera, eædem qualitates, vt notauit Panormit. in cap. *accepimus*, de ætat. & qualitat. num. 6. Panormit. Quanuis ergo nouitius, dum admittitur ad priora vota, approbetur in scholarem, probari iterum, atque iterum potest in ordine ad statum, & munus professorum, quod longè grauius est. Deinde etiam in ordine ad eundem terminum potest quis iterum examinari, & probari, quando multum temporis intercessit; & præsertim si occasio aliqua notabilis mutationis, ac diminutionis timeri probabiliter possit, & de re agitur, in qua nondum est ius acquisitum, vt sentit Panormitanus suprà: quæ omnia in præsenti concurrunt. Nam præterquã quòd per priora vota scholarium non approbatur quis simpliciter ad professionẽ, postea intercedit multũ tẽporis, in quo potest timeri feruoris, & de

& deuotionis diminutio, & ideo sic superest ratio sufficiens nouæ probationis in ordine ad professionem, cùm in illam, vel ad illam nunquam sit proprium ius acquisitum, nisi ad summum sub tali conditione in constitutionibus expressa.

13. Ad 1. replicam in eodem nu. 1. Ad replicam autem quod in toto tempore studiorum fit hæc probatio. Respondetur verum quidem id esse, non tamen sufficere tempus illud; tum quia duplex studium ad professionem Societatis supponi debet, literarum scilicet, & spiritus. Hoc autem secundum, nec tempore nouitiatus potuit esse perfectum, nec inter studendum literis potuit consummari; & ideo necessarium fuit proprium adiungere tempus, in quo consummaretur. Tum etiam, quia ipsummet studiorum tempus, vel occasionem præbet nouæ reformationis; propter distractionem, & remissionem animi, circa spiritualia exercitia, quam nimia solicitudo literarum afferre solet, præsertim incipientium, vel occasionem præbeat nouæ probationis, quia per discursum illius temporis solet magis vniuscuiusque natura, & capacitas, vel inordinata aliqua inclinatio cognosci; quàm magis probare, vel moderari necesse est.

14. Ad 2. replicam ibidē. Ad alteram verò replicam, quæ postulat qua ex parte fiat hæc probatio, respondetur concedendo eo tempore, si propriè loquamur, probari religiosum à religione, non religionem à religioso, vt ratio ibi facta ostendit, quæ non solùm de hoc tertio anno probationis, sed etiam de toto tempore studiorum verum habet. Ad obiectionem autem de inæqualitate, seu iniustitia, responsum in superioribus est lib. 3. c. 2. à num. 3. vbi ostendimus, non esse iniustum contractum, in quo scholaris approbatus obligatur absolutè, & ex parte sua perpetuò Societati, & Societas non ita se illi obligat: nam in hoc ipso contractu intrinsecè includitur, vt Societas possit amplius probare religiosum, etiam ad dimittendum illum, si sibi non satisfecerit, quia nondum illum simpliciter, & ad omnia approbauit, & econtrario ibi etiam continetur, vt religiosus iam non possit ampliùs religionem probare, quia quando priora vota emisit, illam simpliciter approbauit, *vt vitam in ea perpetuò degeret*, & ideo scholaris, qui hac mente in Societate viueret, vel tertium annum probationis ageret, vt religionem ampliùs experiretur, & si duriorem inueniret, relinqueret, non esset tuta conscientia, quia iam non habet ius probandi, sed obligationem obediendi, & se disponendi, vt quantum in ipso est, in Societate retineatur, vel etiam intimiùs admittatur.

(Tertius annus fit vt religio probet, non verò vt probetur.)

15. Ad 3. replicā ibidem. Denique ad vltimam tacitè respondetur in dict. constit. Gregorij XIII. dum dicitur scholares finitis studiis in Societate, non solùm in tertio probationis anno, *sed etiam in verbi Dei, sacrarum & scholasticarum lectionum, pœnitentiæque & Eucharistiæ Sacramentorum ministeriis Societati tandiu probantur, quandiu Præposito Generali videtur.* Itaque finis studiis non præscribitur tertius annus probationis, eo quòd ille sufficiens reputandus sit, ex vi regulæ, vt statim illo finito, professio concedatur. Nam qua ratione cap. præced. ostensum est, non esse tempus definitum ad professionem faciendam, eâdem non est in hoc sensu ille annus præscriptus, sed vel positus est tantùm pro termino paruitatis, ita vt ad minimum hic annus requiratur, quia per se ac moraliter necessarius, non tantùm ad experimentum personæ, sed magis ad præparationem, seu dispositionem conuenientem tali statui, vel certè per

A determinationem huius anni indicatum est, ex toto illo tempore, quod inter finem studiorum & professionem intercedere potest, vnum saltem annum concedendum esse, vt in eo propriæ perfectioni, & vitæ (vt dicebam) ferè omnino contemplatiuæ vacetur sub speciali cura, & spirituali disciplina religionis, vt num. 4. retulimus, & hic vocatur quasi per antonomasiam *tertius annus probationis*, quamuis suo modo, totum reliquum tempus vsque ad professionem probationis etiam sit.

CAPVT III.

B

Vtrùm specialis forma profitendi in Societate specialem obligationem inducat circa eruditionem puerorum.

Sequitur agendum de secunda parte huius libri, quam ipsius initio proposuimus. Ac pro hoc capite suppono imprimis fieri in Societate veram professionem per vota solennia, quod ex constitutionibus, & Bullis Pontificiis, & ex vsu manifestum est; & ex dicendis constabit. Nec desunt, qui existiment fuisse hoc simpliciter necessarium, vt tota hæc congregatio sit absolutè, & simpliciter vera religio, vt etiam refert Henriquez lib. 12. cap. 5. num. 4. lit. T. in commento. Sed hoc in rigore non est verum, vt iam lib. 3. cap. 3. à numero 6. vidimus; tum quia sicut potest esse verus, & proprius religiosus simpliciter sine votis solennibus, ita potest esse corpus mysticum veræ religionis constans ex solis huiusmodi personis religiosis. Quia religio, vt dicitur, de toto corpore, solùm significat corpus constans ex personis verè religiosis vt sic; tum quia satis probabile est, antiquiores fuisse veras religiones, quàm vota solennia, vt tomo præced. ostensum est; fuit ergo hoc conuenientissimum, secundùm præsentem Ecclesiæ institutionem ad maiorem perfectionem, decorem, & dignitatem huius corporis. 1. Suppositio 1. pro resolutione huius capitis. Henriq.

C

Secundò suppono hanc professionem Societatis includere omnia, quæ sunt de substantia professionis religiosæ in communi, & regulariter addere aliquid, includit enim traditionem religiosam, quam significant in forma profitenti præscripta 5. p. constit. cap. 3. verba illa, *Ego N. professionem facio.* & tria substantialia vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ, quæ in eadem forma statim expresè promittuntur. Addit verò duo. Primum est specialis quædam determinatio voti obedientiæ circa puerorum eruditionem, de quo in præsenti capite dicendum est. Secundum est speciale votum obedientiæ Summo Pontifici circa missiones, de quo in sequenti. Quod verò attinet ad ea quæ communia sunt statui religioso, satis explicatum est in citato tomo, quia substantialis solennitas illorum trium votorum eadem est in professis Societatis, & aliarum religionum; & ita in illa generali doctrina explicata est: substantia verò aut obligatio eorundem votorum, prout specialiter in Societate fiunt, declarata à nobis est suprà in lib. 4. tractando de votis scholarium; solùm ergo superest nobis explicandum id quod specialiter addit hæc professio. 2. Suppositio secunda.

D

E

Tertiò præmittendum est duos modos solenniter profitendi inueniri in Societate. Vnus & ordinarius est emittendo professionem quatuor 3. Suppositio tertia de duobus modis profitendi.

Vnus modus.

votorum, vt constat ex prima forma profitendi, quæ habetur in dict. cap. 3. constitutionum imò hæc professio est primariò, ac per se in Societate intenta, & ab illa quasi per antonomasiam denominatur Societas professa, vt constat ex examine cap. 1. §. 5. & 6. p. c. 1. §. 1. & ex declaratione instituti, quæ habetur in Bullis Pontificiis 1. Pauli III. & 1. Iulij III. & in constitutionibus Gregorij XIII. Et similiter nomine *professionis* absolutè dictæ, solet hæc professio in Societate intelligi; vt sumitur ex 5. p. constitut. cap. 2. simul cum 3. quia hæc professio est, quæ veluti iure ordinario ad Societatem spectat; & qui sic professi sunt principalia membra huius corporis existunt, & ideo congregatio generalis, quæ vniuersam Societatem repræsentat, ex illis per se coalescit, & ad illos regulariter pertinet suffragium actiuum, & passiuum in electione Generalis. Regimen etiam Societatis; quoad Prouincias præcipuè, & domos professas, in eis solis ordinariè esse potest, vt constat ex constitutionibus 8. p. cap. 3. cum declaratione lit. A. & cap. 6. §. 4. cum declaratione, & ex aliis regulis Societatis.

4. Alter modus.

Nihilominus præter hunc modum est alius solenniter profitendi, emittendo tantùm tria vota substantialia religionis solennia, omisso voto obedientiæ ad Summum Pontificem, vt constat ex constitutionibus 5. p. cap. 2. §. 3. & ex Bullis Pontificiis, præsertim ex constitutione, *Ascendente Domino*. De hoc ergo posteriori modo professionis, vel de his oneribus, aut muneribus, quæ ad huiusmodi professos pertinent, nihil speciale hîc dicendū occurrit. Quia in modo vouendi obedientiam, quoad declarationem muneris docendi Christianam doctrinam conueniunt cum professis quatuor votorum, & ita de vtrisque simul explicabitur: quoad carentiam verò quarti voti, & rerum omnium, quæ inde consequuntur, conueniunt cum coadiutoribus spiritualibus formatis: sicut etiam cum illis ferè conueniunt in ministeriis, ad quæ assumuntur & in donis, seu qualitatibus, quæ in eis requiruntur: & ideo de vtrisque simul infrà lib. sequenti dicetur. Nam hi professi trium votorum in Societate, coadiutores sunt spirituales, quos tamen speciali quadam prærogatiua dignos iudicat Societas, vt ibi exponemus: loquimur autem de hac professione trium votorum, quæ conceditur, tanquam vltimus terminus, & status aliquarum personarum. Aliquando enim fit per extrinsecam occasionem, quæ requirit vt persona sit ligata votis solennibus; vt in casu primogenituræ, de quo in cap. 1. num. 4. meminimus, & olim tempore Pij V. cùm quispiam esset ad sacros ordines promouendus; & de tali professione nulla fit consideratio, quia est veluti per accidens, & non affert maiorem obligationem, quàm sit in gradu scholarium, excepta solennitate. Neque etiam fit, vt in ea sistatur: nam comparata doctrina, & maiori perfectione virtutis, potest transitus fieri ad professionem quatuor votorum. De hac ergo tantùm videndum est an reuera addat aliquid tribus substantialibus votis religionis, & quàm immutabilis sit.

Vtrùm conueniens fuerit Societati professæ peculiarem curam & obligationem pueros in doctrina Christiana erudiendi, suscipere.

5. Eruditio puerorum duplex.

In primis igitur circa puerorum eruditionem, ad quam votum obedientiæ specialiter in professione determinatur, notandum est duas esse eruditiones puerorum (sub quibus semper quascunque rudes & ignorantes personas comprehendimus.) Vnam in literis, alteram in fide, seu doctrina Christiana; vtramque verò amplectitur religio Societatis: sed prior, quia non est tam propria professorum, & quia ad Collegia Societatis pertinet, superiùs in lib. 5. cap. 5. & 6. à nobis declarata est. Hîc altera est explicanda; nam de illa in particulari sermo est, in prædicta forma profitendi: vnde licèt hoc ministerium commune sit omnibus membris Societatis, quia tamen peculiari modo videtur annexum, & expressum in ipsa forma professionis Societatis, ideo hîc breuiter explicandum est.

6. Rationes dubitandi. Prima.

Quòd ergo ad ipsum ministerium spectat, constat esse Ecclesiæ valde necessarium, quia est veluti fundamentum totius Christianismi, vt dicitur in Catechismo Pij V. Quia verò tale ministerium facile videtur, & minus graue; ideo minus necessarium videri potest, vt inter præcipua officia huius religionis, quæ aliis grauissimis rebus occupata est, poneretur, & cum tanta exaggeratione, vt solum illud in obedientiæ voto exprimeretur. Etenim Christiani parentes filios suos Christianam doctrinam docere possunt, & debent, quia vnum ex præcipuis muneribus parentibus est filium in religione instruere. Vnde Ignatius Martyr epist. 9. ad Philedelphienses, *Patres* (inquit) *educate filios vestros in disciplina, & admonitione Domini, & docete eos sacras literas, & artes, vt non dedant se otio, & inertiæ; Honestè* (inquit) *educat iustus pater liberos, in filio sapiente lætabitur cor eius:* alludens ad illud Prouerbiorum 10. *Filius sapiens lætificat Patrem.* Deinde hoc etiam spectat ad patrinos, qui eos de sacro fonte leuarunt, vt in 3. tom. 3. p. quæst. 67. art. 8. cum D. Thom. declaraui. Vnde in Concilio Arelat. III. sub Leone, tempore Caroli Magni canon. 19. statuitur, *vt parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lauacri suscipiunt, erudire summopere studeant: illi, quia eos genuerunt, & eis à Domino sunt; isti, quia pro eis fideiussores existunt.* & in Concilio Maguntiaco sub eodem Carolo cap. 47. præcipitur, *Vt vnusquisque compater, vel proximi, spirituales filiolos suos catholicè instruant.* Deinde spectat etiā hæc cura per se, & ex officio ad parochos, vt sumitur ex Concilio Tridentino sess. 1. c. 2. & sess. 24. c. 4. vbi præcipit parochis, vt singulis diebus dominicis oues suas & in particulari pueros, in rudimentis Christianæ doctrinæ erudiant. Videbatur ergo quoad hanc partem sufficienter prouisum Christianæ reipublicæ; non ergo oportebat Societatem tam sedulò ministerium hoc profiteri; atque si aliqua erat eius necessitas, sufficienter poterat opus hoc per scholares Societatis expleri, neque oportebat professos ad illud peculiariter obligari; deinde non apparet, quæ sit hæc specialis obligatio ad hoc ministerium, potius, quàm ad alia. Neque etiam videtur professos Societatis regulariter loquendo, huic ministerio magis incumbere, quàm reliquis. Quid ergo necesse fuit in voto obedientiæ illud exprimere.

S. Ignat. Martyr. — Secunda. — D. Thom.

7. Prima assertio. Suadetur authoritate Societatis.

Dicendum verò inprimis est, ministerium hoc meritò à Societate susceptum esse, tanquam vnum ex præcipuis & maiori cura, ac perfectione exercendis. Quod inprimis satis persuaderi potest auctoritate ipsarum constitutionum, quam nemo potest facilè præterire, tum propter sanctitatem,

ctitatem, & prudentiam auctoris, tum propter vsum, & consensum totius religionis, in qua tot viri religiosi & sapientes & prudentes fuerunt. Tum maximè propter approbationem Pontificiam, non solùm in generali, sed etiam in particulari. Nam in prima Bulla Pauli III. sic dicitur, *& nominatim commendatam habeant institutionem puerorum, ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum rudimentorum, quæcunque secundùm circunstantias personarum, locorum, ac temporum illis congrua videbuntur: Est enim maximè necessarium circa prouidentiam huius rei, diligenter Præpositum & Consilium inuigilare, cùm & in proximis ædificium fidei sine fundamentis non possit consurgere, & in nostris periculum sit, ne vt quisque erit Doctor, ita prouinciam hanc, tanquam primo aspectu minus speciosam, forsitan detrectare conetur, cùm tamen reuera nulla sit fructuosior, vel proximis ad ædificationem, vel nostris ad charitatis, & humilitatis simul officia exercenda.*

Item Pontificum.

8. In quibus Pontificis verbis omnes rationes, & sanè grauissimæ attinguntur, quibus assertio posita suaderi potest. Primò enim licèt ministerium hoc in se non videatur nimis excelsum, in semine tamen, & virtute est maximum: quia ex eo magna ex parte pendet honesta, & sancta vita fidelium, tum quia fides est fundamentum omnis iustitiæ; tum etiam, quia non solùm docentur pueri quid credere debeant; sed etiam quid debeant operari; & in quem finem debeant vitam instituere: quod maximè in principio necessarium est. Nec solùm circa hæc illuminantur, sed etiam excitantur, & variis mediis illi ætati accommodatis alliciuntur, & ad opera pietatis incitantur. Deinde occasione puerorum fit, vt etiam homines grandioris ætatis, vel interdum senes, nunquam in rebus fidei antea satis instructi doceantur: alij verò, qui eos obliuioni tradiderant, denuo addiscant. Multi etiam qui grauioribus concionibus interesse non solent, vel eas non satis percipiunt, hoc medio doctrinæ Christianæ solent magis ad pœnitentiam agendam, & virtutem sectandam commoueri. Vnde cùm maior pars hominum rudis sit, & indocta, sperari profectò potest per hoc medium, si conuenienter exerceatur, plures proficere posse in fide, & virtute, quàm per alia excellentiora, & altiora ministeria. Et ideo cùm tanta asseueratione in illa Bulla dictum est, *reuera nullam esse fructuosiorem erga proximos occupationem*; quia hæc prodesse potest omnibus, quibus aliæ, non verò è conuerso.

Accedunt rationes. Prima.

9. Accedit præterea hoc medium esse efficacissimum ad obuiandum erroribus, & falsis doctrinis: & ob hanc causam existimo tam grauiter fuisse B.P.N. Ignatio commendatum: quia religionem hanc præcipuè contra insurgentes hac tempestate hæreses Deus per eundem Ignatium præparauit. Tandem possemus hoc confirmare exemplis antiquitatis, & sacrorum canonum; sed hæc sufficienter adducta superiùs sunt lib. 5. c. 5. tractando generatim de eruditione puerorum: nam multa ex illis loquuntur, præcipuè de institutione eorum in fide, & rudimentis eius, vt ibi notauimus. Et planè Eusebius lib. 6. Historiæ cap. 12. cùm de Origine, & Heracla loquitur, dicit eos assumpsisse munus erudiendi iuuentutem in rudimentis fidei. Omnes etiam vtilitates, quas ibi ostendimus, habere hanc puerorum eruditionem ex hoc potissimum sperari, ac sequi, manifestum est, & ideo in Concilio Moguntiaco sub Carolo cap. 45. sic dicitur. *Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam dicere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum.* Cùm ergo Societas sit religio sacerdotum, meritò assumpsit prouinciam, non solùm admonendi, vt hæc discant, sed etiam faciendi, ea nimirum docendo in omnibus locis & occasionibus, quibus possunt, scilicet in templis, in puerorum scholis ac per vias, & plateas. Vnde in eodem canone subditur, *Propterea dignum est, vt filios suos donent ad scholam siue ad monasteria, siue foras presbyteris, vt fidem catholicam rectè discant, & orationem Dominicam, vt domi alios edocere valeant.* Vbi specialiter expendo verbum illud, *siue ad monasteria*; illo enim significatur, etiam religiosos illius temporis non fuisse dedignatos hoc ministerium instituendi pueros in Christiana doctrina. Expendo etiam illud verbum, *vt domi alios edocere valeant*: nam per illud insinuatur alius modus, quo hæc puerorum institutio ad alios grandiores deriuatur, dum coram his domi repetunt pueri, quæ in publico didicerunt.

Secunda ratio. Tertia ratio. Euseb.

Secundò dicendum est, meritò in forma profitendi in Societate explicatum esse hoc ministerium in voto obedientiæ; quamquam id factum sit, non tam propter nouam obligationem imponendam, quàm propter ministerium commendandum, Sumitur hæc assertio ex declaratione eiusdem constitut. p. 5. cap. 3. lit. B. quæ sic habet, *promissio docendorum puerorum, ac rudium hominum, iuxta literas Apostolicas, & constitutiones, non inducit aliam obligationem, quàm reliqua spiritualia exercitia, quæ ad auxilium proximorum adhibeatur, cuiusmodi sunt confessiones, prædicationes,* &c. *in quibus quisque se debet occupare, iuxta rationem obedientiæ suorum superiorum. Quòd autem de pueris docendis in voto fit mentio, ea de causa fit, vt sancta hæc exercitatio peculiari modo sit commendata, & vt deuotiùs curetur propter singulare obsequium, quod Deo per eam in animarum auxilio exhibetur: & quia facilius obliuioni tradi poterat, & in dissuetudinem abire, quàm alia magis speciosa.* Quibus verbis vtraque pars assertionis, eiúsque ratio explicata est. 10.

Secunda assertio. Vnde probetur.

Est autem circa priorem partem de obligatione speciali aduertendum, in prima congregatione generali eiusdem Societatis decreto 134. post electionem, commendari specialiter hoc ministerium professis, & subiungi hæc verba, *Pater quidem noster Ignatius iniunxit singulis professis, vt semel per quadraginta dies id facerent.* Significat autem congregatio hoc fuisse iniunctum à B. Ignatio, vt perpetuò in Societate obseruandum. Quia verò id non satis erat ibi explicatum, additum est in secunda congregatione decreto 48. post electionem. *Quiuis professus post editam suam professionem intra annum, per quadraginta dies continuos, vel interpolatos doctrinam Christianam pueros rudes personas docere teneatur.* 11.

Notatio vlterior circa 1. partem eiusdem assertionis.

Vbi obscurum est, quam vim habeat illud verbum, *teneatur.* Nam licèt aliàs verum sit ordinationes, & regulas huius religionis, non obligare ad culpam, ibi tamen videtur determinari materia propria voti obedientiæ professorum, quantum ad hanc expressam ordinationem, & ideo videtur verbum illud inducere obligationem in conscientia. Nihilominus certum est, illam ordinationem esse solùm directionem quandam ad melius exequendum, vel inchoandum id quod in prædicta professione exprimitur, non tamen esse legem sub peccato obligantem, imò neque 12.

Professos obligari videri ad docendam doctrinã Chr. per 40. dies.

Oppositum ostenditur quoad obligationem rigorosam.

esse

esse inter alias regulas in tali religione, & ita sunt similia verba in eius constitutionibus explicata, neque etiam esse determinationem materiæ voti, quia in illo decreto, quoad hanc partem, nulla fit mentio voti; vnde licèt finis illius decreti fuerit reducere ad praxim aliquo modo votum illud; non tamen mens eius hanc ponere, vt materiam præcepti. Eo vel maximè quia professus non vouet docere doctrinam Christianam; sed *obedientiam, & secundùm eam peculiarem curam*, &c. & ideo impossibile est in tali voto determinari hanc, vt materiam necessariam voti, nisi imponendo præceptum obligans in virtute obedientiæ: at hoc non ponitur ibi; ergo. Quocirca, neque ex consilio tenentur professi absolutè ad hoc ministerium exercendum per quadraginta dies; nisi illis per superiorem iniungatur, vel saltem licentia præbeatur: quia non est intentio illius decreti eximere subditos ab obedientia suorum superiorum, vt per se constat; sed paratos eos reddere ad hoc ministerium præstandum, vel etiam procurandum à suis superioribus; & superiores ipsos monere, vt non solùm permittant, sed etiam curent ita obseruari à professis; & ideo si superiores, vel expresè, vel tacitè excusent ab hoc ministerio eos, qui profitentur, eo quòd aliàs legitimè impediti sunt; nihil peccant.

13. Notatio altera circa partem secundam. Circa alteram verò partem de commendatione ministerij; notanda etiam sunt citata decreta 1. & 2. congreg. generalis: nam in priori, hoc tam pium exercitium admodum inculcatur ipsis professis; in posteriori verò ipsi Præposito Generali valde commendatur; *ne vllo vnquam tempore illius obliuio in nostros animos irrepat, cùm illud in votorum nostrorum formula complectamur.* Ex quibus vltimis verbis intelligitur fructus illius explicationis in formula vouendi: inde enim factum est, vt cura huius ministerij in professorum animis magis insederit, & in maiori etiam æstimatione habeatur. Et ad hunc etiam finem B. Ignatius similem curam imposuit Rectoribus Collegiorum 4. p. constitut. cap. 10. §. 10. *Rector ipse legere aut docere Christianam doctrinam quadraginta dies debet.* Vbi in declaratione additur si impedimentum intercedat, cum Prouinciali esse communicandum, vt per alium fieri possit; idque debere Rectores implere intra primum annum sui muneris, declaratur in 2. congreg. generali cap. 15. vt ergo omnes de Societate ad hoc ministerium magis, ac magis afficiantur, tot modis, & signis eius vtilitas, & necessitas commendatur.

14. Ad rationes dubitandi in num. 4. Primò. Nihil igitur obstant rationes dubitandi in num. 4. positæ; nam licèt in externa specie, ministerium minus speciosum appareat, reuera est Catholicæ Ecclesiæ valde necessarium, & quo maioris humilitatis officium; eo maiori religionis commendatione indiget. Secundò. Nec refert quòd parentes, patrini, & parochi, ex officio ad hoc ministerium teneantur; quia generatim loquendo, huius religionis officium, est iuuare in omnibus ministeriis ad salutem animarum pertinentibus eos, quibus ex officio incumbunt; vel quia non omnes suis muneribus satisfaciunt, vt debent; vel quia pluribus existentibus ministris, & coadiutoribus, meliùs poterunt animæ iuuari, & illuminari. Tertiò. Accedit, quòd hoc ministerium docendi Christianam doctrinam, habet latitudinem, tam ex parte personarum, quia non solùm pueri, sed etiam multi ex adultis hac eruditione indigent; tum ex parte modi docendi, & explicandi rudimenta fidei, ad quod sæpe non mediocris scientia necessaria est, & in dogmatis exponendis, & maximè moralibus rebus, qua certè scientia scholares Societatis nondum satis instructi supponuntur; ideóque multum potest in hoc ministerio industria, & solicitudo, ac doctrina nostrorum religiosorum, maximè prouectiorum, Ecclesiæ prodesse, prout hactenus per diuinam gratiam experientia demonstrauit. Meritò ergo in professione Societatis huius operis specialis, & expressa mentio fit, vt non solùm scholaribus; sed omnibus operariis eius sit commendatum, ipsique professi intelligant peculiari ratione ad suum statum, & officium pertinere, vt declarauimus.

CAPVT IV.

Vtrùm votum obedientiæ ad Summum Pontificem, quod professi Societatis emittunt, sit solenne votum, ab aliis tribus distinctum.

1. Huius cap. duplex punctum. DVo puncta apparent in hoc voto difficilia. Primum est, quomodo ab aliis tribus, & specialiter à generali voto obedientiæ distinguatur. Secundum est, quomodo solenne fit. Ratio dubitandi circa priorem partem est, quia vel hoc votum est distinctum, quòd inducat nouam obligationem circa eandem materiam; vel quòd obliget ad nouam materiam. Neutrum dici potest: ergo nullo modo distinguitur; nec enim fingi potest alius distinctionis modo. Minor quoad priorem partem probatur; quia materia semel consecrata Deo per votum obedientiæ, non est capax nouæ obligationis, per aliud obedientiæ votum: licèt enim materia, aliàs debita, ex præcepto fit capax nouæ obligationis voti, tamen, quæ iam per votum promissa est, non est capax nouæ obligationis: vnde si quis iterum, atque iterum castitatem voueat, non multiplicat obligationem votorum; sed repetit idem votum, vt in tomo 2. visum est; sed per votum obedientiæ religiosæ obligatur quis obedire Summo Pontifici, non solùm ratione iurisdictionis, quam à Christo habet, sed etiam ratione specialis promissionis Deo factæ; & Prælatis religionis, quorum supremus est Pontifex, vt in tomo superiori ostensum est: ergo non potest per nouum votum, noua obligatio obedientiæ circa eandem materiam superaddi. Neque enim ad hoc sufficit quòd per vnum votum distinctiùs, & expressiùs promittatur obedientia circa talem actionem, vel ad talem personam, quia implicitum, vel explicitum non variant, neque addunt obligationem voti, vt patet ex his, quæ in præcedenti cap. num. 11. dicta sunt de illa expressione docendi Christianam doctrinam, quod non ideo addit speciale votum, vel obligationem. Item patet in religionibus, quæ solùm implicitè vouent castitatem, & paupertatem, quia non minori obligatione tenentur. Altera item pars minoris probatur, quia per votum obedientiæ omnia sunt promissa: ergo non relinquitur noua materia, quæ denuò per hoc speciale votum promittatur. Dices, votum generale obedientiæ per se non obligare ad has missiones. Sed contrà, quia esto fortasse hoc verum sit respectu voti obedientiæ facti secundùm regulas aliarum

Arguitur dilemmate pro puncto priore.

1. Membrũ dilẽmatis.

Euasionis impugnatio vna.

Impugnatio altera.

2. Membrũ.

aliarum religionum, non tamen respectu facti secundùm regulam Societatis: vnde in ea etiam scholares approbati tenentur in his missionibus obedire, si præcipiantur: ergo vltra votum obedientiæ generale in Societate factum, ad nullam actionem, vel rem nouam potest obligare hoc speciale votum factum summo Pontifici. A

Arguitur pro puncto posteriore.

2. Tandem circa secundum punctum propositum obscurum est, cur hoc votum inter solennia ponatur, aut in quo eius solennitas consistat. Et est ratio dubij, quia solennitas voti addit aliquem effectum, scilicet inhabilitatem, vel capacitatem aliquam, ex vi iuris positiui, præter omnem illum effectum, vel obligationem, quam hominis promissio secum affert, vt superiori tomo dictum est; hoc autem votum non affert secum talem effectum, neque aliquid includit præter promissionem. Nec satis dicere esse solenne, quia coniunctum, & simul cum professione fit; nam hæc est sola concomitantia, non formalitas; aliàs etiam vota reliqua, quæ professi emittunt, vt à cap. 6. videbimus, erunt solennia, quia cum professione fiunt. Quòd enim non statim, sed paulo pòst fiant; parum profectò videtur referre, vt hoc solenne, alia simplicia dicantur, cùm moraliter rem considerando quod parum distat nihil distare videtur. Et præterea reddenda est ratio, cur magis hoc votum statim fiat, vt dicatur solenne quàm reliqua.

Effugium præcluditur.

Præcluditur amplius.

3. Propter hanc difficultatem aliqui moderni scriptores dixerunt, licèt hoc votum professorum Societatis laudabile sit, quia abundans cautela non nocet; re tamen vera, ex vi illius voti, non amplius obligari ad obediendum summo Pontifici secundùm regulam suam, quàm alij religiosi ex vi suæ professionis teneantur. Quin potiùs asserunt, omnes religiosos inter se esse æquales in hac obligatione obediendi summo Pontifici, in suis obseruantiis regularibus; quia omnes illum habent tanquam supremum Prælatum vniuscuiusque religionis, à quo pendet omnis obseruantia regularis: ita scripsit Emanuel Rodriquez de regularibus tom. 1. q. 22. à 6. potéstque hæc sententia iuuari ex ratione, quam nostri met Patres in Bullis Pontificiis ad hoc votum emittendum his verbis tradunt. *Quanuis Euangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur, omnes Christi fideles Romano Pontifici tanquam capiti ac Christi Vicario subesse; ad maiorem tamen nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem summopere conducere iudicauimus, singulos nostros vltra illud commune vinculum speciali voto astringi*, &c. Ex his enim verbis colligitur, per hoc votum solum addi vinculum religionis; vltra vinculum subiectionis, quod commune est omnibus fidelibus: at hoc vinculum religionis, omnes religiosi superaddunt, ex vi suæ professionis, ergo re ipsa hoc votum nihil addit nouum comparatione facta ad alios religiosos. Sed ad summum addi potest huic sententiæ, hoc votum addere maiorem quandam certitudinem huius obligationis obediendi Pontifici. Quòd enim omnes religiosi ex vi professionis promittant obedientiam specialem summo Pontifici, non est ita certum, quin aliqui Theologi hoc negauerint, vt significat Durandus 2. d. 44. quæst. 5. & quanuis oppositum doceat communis sententia, vt Carthusianus eadem d. 44. quæst. 5. notat & in superiori tomo visum est; id verò sub opinione versatur: igitur hoc votum addit saltem certitudinem obligationis; non tamen obligationem, iuxta hanc opinionem. Nihilominus hæc opinio vera non est, nec consentanea Bullis Pontificiis, quibus hoc votum approbatum est, vt speciale, & omnino distinctum à reliquis. Vt ergo id ostendamus, comparabimus priùs hoc votum ad professionem aliarum religionum, deinde ad alia vota seu vincula eiusdem Societatis, in quo fortasse maior difficultas versatur.

Eman. Rod.

Arguitur pro placito ex Bullis Pont.

Durand. Carthus.

Reiicitur dictum placitum.

Quid addat hoc votum, tribus aliarum religionum votis.

Dico ergo primò professi Societatis emittentes quartum votum obediendi summo Pontifici, & sanctè faciunt, & ad aliquid ex vi illius voti obligantur, ad quod non obligantur reliqui religiosi ex vi professionis suæ; vt conclusionem probemus, materia huius voti præ oculis ponenda est: quæ satis expressè proponitur in dictis Bullis Pontificiis, & in Examine cap. 1. §. 5. *Professa Societas* (dicitur) *præter tria vota, votum facit expressum summo Pontifici, vt vicario, qui nunc est, vel pro tempore fuerit, Christi Domini nostri, nimirum ad proficiscendum sine excusatione, non petito viatico, quocunque gentium eius sanctitas iusserit, inter fideles, vel infideles, ad res, quoad diuinum cultum, & religionis Christianæ bonum spectat.* In quibus verbis in primis obseruo, materiam huius voti non esse totam illam, quæ potest esse materia obedientiæ religiosæ; etiam secundùm regulam Societatis, sed solam materiam missionum, vt patet ex illis verbis, *nimirum ad proficiscendum*, quæ sunt declaratiua, & limitatiua voti, & materiæ eius. & ita in ipsa forma profitendi expressè dicitur. *Insuper promitto specialem obedientiam summo Pontifici circa missiones.* Vbi in declaratione dicitur, *tota intentio quarti huius voti obediendi summo Pontifici fuit, & est circa missiones.* Et additur, hoc modo esse intelligendas literas Apostolicas, quæ interdum verba generaliora habere videntur, & in sequentibus magis declarabuntur. B 4. C

1. Assertio bipartita.

Exprimitur huius voti materia in instituto Societatis.

Ad hanc materiam spectat ire ex iussu Pontificis.

Addo præterea in materia huius voti, sub verbo, *proficiscendi*, etiam verbum permanendi, in quacunque mundi parte, vel prouincia, & sub nomine missionis perseuerantiam etiam, iuxta intentionem præcipientis, comprehendi. Accommodatum exemplum ad hoc explicandum habemus in cap. *si postquam*, de electione in 6. vbi Bonifacius Pontifex interpretans constitutionem Nicolai Papæ, quæ exigit vt electi ad quædam beneficia Romam proficiscantur pro confirmatione electionis; inquit, *Non solùm vt quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quod vsque ad finem negotium prosequatur*; sic ergo in præsenti dicimus, votum parendi in proficiscendo; exigit ex sui mente obedientiam in permanendo, vsque ad finem negotij, vtique iuxta intentionem mittentis huic rei accommodatam, vt statim explicabimus. Ratio etiam hoc conuincit, quia via est propter terminum; inutilis enim esset missio, nisi in termino sisteretur, quantum ad finem, & effectum missionis necessarium est. Vnde hic terminus, & quies necessaria in illo, non est quasi finis extrinsecus, qui solet distingui à materia legis, vel promissionis, sed est intrinsecus terminus, à quo pendet tota ratio, & vtilitas talis materiæ, & ideo intrinsecè pertinet ad materiam talis voti. Et ita explicari videtur in citatis verbis D 5. E

Spectat itẽ manere vbi iusserit.

Exemplum huius partis materiæ.

Ratio eiusdem.

verbis examinis, ibi, *ad res, quæ ad diuinum cultum*, &c. nam vna ex his rebus, maximè necessaria esse potest permanentia in tali loco. Clarè etiam supponitur in 7. p. constit. cap. 1. §. 2. ibi, *residere, vel mitti.*

6. Spectat præterea obire actiones intentas à Pontifice non verò solum iter aut permanentia. Hinc tertiò addo, non solùm teneri professos, ex vi huius voti, missiones peragere, sed etiam actiones illas, vel functiones ad quas, seu propter quas mittuntur, fideliter, seu strenuè, quod in ipsis moraliter est, peragere. hoc eodem discursu facile persuaderi potest, quia nomine missionum iuxta verum sensum, & communem vsum loquentium, non intelliguntur solùm itinera, vel residentiæ in aliquibus locis, sed actiones etiam & ministeria, ad quæ huiusmodi itenera, ordinantur. Obedientia ergo circa missiones, quæ per hoc votum promittitur, hæc omnia comprehendit. Et hic est sensus illorum verborum in Bullis Pontificum, speciali ad hoc voto astringi, vt quidquid modernus & alij Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum, & fidei propagationem, & ad quascunque prouincias nos mittere voluerunt, &c. Voueant ergo non solùm ire quò missi fuerint, sed etiam ibi exequi quidquid facere iussi fuerint; vtrúmque ergo est materia huius voti, quantum est ex vi obligationis eius. Quod ideo addo, quia in vsu talis erit obligatio, quale fuerit præceptum, quod actu imponetur. Sæpe enim potest præcipi alicui ire in Indiam, non tamen præcipi actionem ibi exercendam, sed relinqui secundùm institutum. Et tunc si quis obediat eundo; licèt postea sit negligens, vel aliàs peccet malè vtendo suo munere, non peccabit specialiter contra hoc votum, quia præceptum non fuit circa totam materiam illius impositum.

Hæc omnia non semper præcipiuntur.

7. De fine eiusdem voti seu materiæ eius. Quartò consideranda sunt verba illa, *ad profectum animarum*: & fidei propagationem pertinens, nam substantialiter limitant materiam huius voti, non enim obligamur peregrinari quocunque, ad alios fines, sed solùm ad salutem animarum, & fidei propagationem. In examine autem cap. §. 5. videtur hoc ampliari dum dicitur; *Ad res, quæ ad diuinum cultum & religionis Christianæ bonum spectant.* Hic enim finis generalior esse videtur. Nam ire ad visitanda, v. g. loca sancta Hierusalem, ad diuinum cultum pertinet, & non videtur conferre ad fidei propagationem vel profectum animarum. Veruntamen hæc verba accomodanda videntur ad ea, quæ in Bullis Pontificiis continentur, quia sub illis institutum approbatur, & confirmatur; præcipuè, quia in 7. p. constit. cap. 1. §. 1. eodem modo declaratur tota intentio huius voti, scilicet, vt sit, *Ad animarum auxilium*; de hoc ergo cultu Dei, & bono religionis Christianæ alia verba intelligēda sunt.

Dubium ex verbis examinis.

Enodatur.

8. Extensio dicti finis. Quanquam omnis alius cultus Dei, possit ad hunc finem saltem indirectè, & remotè ordinari: propriè tamen, & directè sub illo fine comprehenduntur omnes actiones misericordiæ spirituales circa proximum, vt sunt procurare pacem inter Principes dissidentes; subuenire laborantibus in quocunque animæ periculo; seminare fidem, & resistere hæreticis, iuuare Catholicos quocunque spirituali ministerio doctrinæ, aut Sacramentorum. Actiones autem misericordiæ corporalis, vt sunt redimere captiuos, vel similes, licèt non videantur directè sub hoc voto comprehensæ, si tamen sint ex his, quæ clericos decent; non videntur excludi, quia omnes possunt ad spiritualem profectum ordinari, sicut eas etiam Societatis institutum amplectitur. Actiones verò defendendi Ecclesiam, vel resistendi infidelibus per arma & bella, licèt sint opera charitatis, non tamen pertinent ad sacerdotes, & ideo clarum est hîc non comprehendi, quamuis ab his missionibus non excludantur illæ, quæ fiunt, siue in terra, siue in mari ad iuuando Christianos milites & duces pro Ecclesia militantibus: nam hæc immediatè pertinent ad finem spiritualem iuuandi animas fidelium, & vltimatè ordinantur ad pacē, & vniuersale spirituale totius Ecclesiæ. Nec obstat, quòd materialis gladius interueniat, cùm ille non per religiosos ipsos, sed per milites tractandas sit.

Atque hinc in summa concludo, sub materia huius voti comprehendi omnia spiritualia ministeria, quæ Societas circa proximos exercet; nam ad omnia illa potest nos Pontifex mittere quocunque velit. Et quia sub *missione* (vt n. 5. diximus) comprehenditur existentia, seu residentia in aliquo loco; etiamsi Pontifex eò non me miserit; potest mihi præcipere, vt ibi concioner, doceam, vel aliud simile ministerium peragam, quia si eo in loco non essem, posset me illo mittere in hunc finem: ergo licèt adsim, potest præcipere vt permaneam, & tale ministerium exerceam: & ita in rigore, & sine alia restrictione verum est, quod in Bullis dicitur hoc voto nos astringi, *vt quidquid Romani Pontifices, pro tempore existentes, iusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens*, exequi teneamur. Quòd si dubium inciderit, an tale ministerium hoc loco, & tempore pertineat ad profectum animarum, vel si solùm ad temporalem, vel ciuilem vtilitatem proximorum, vt docere hîc Grammaticam, vel Philosophiam; eius rei iudicium penes summum Pontificem sine dubio futurum est; id enim ratio, quòd in dubiis pro superiore standū sit, postulat; & verba ipsa, quibus materia huius voti explicatur, idem satis indicāt. 9.

Collectio dictorum de materia & fine huius voti.

In dubia materia aut fine standū Pontifici.

Tandem, ad materiam huius voti spectant aliquæ circunstantiæ grauissimæ, & non parum difficiles. Prima est vt cùm mittuntur professi, nullo expectato, aut petito viatico, ire teneantur. Hæc conditio inter eas, quæ ad votum paupertatis spectant, ponitur 6. p. constit. c. 2. §. 13. *Quando summus Pontifex* (dicitur ibi) *vel superior professos, vel coadiutores ad laborandum in vinea Domini mittet, nullum viaticum petere possint, sed liberaliter repræsentent, vt mittantur, prout illis* (id est, mittentibus) *ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Et additur in declaratione, *id est pedites, vel equites*; *cum pecuniis, vel sine illis*, &c. Vnde videtur hæc obligatio ex ea parte, quia respicit paupertatem, ad votum illius pertinere. Nihilominus tamen, vt pertinet ad circunstantias, & modum missionis, cadit etiam sub votum missionum: nec enim est inconueniens, vt eadem res sub diuersis rationibus, cadat sub diuersa vota, sicut etiam sub diuersa præcepta. Et ita in cap. 1. Exam. §. 5. de Societate professa dicitur, *Facit votū expressum, &c. ad proficiscendum*, &c. non petito viatico. & 7. p. const. c. 1. vbi votum hoc copiosè traditur in §. 3. hæc conditio tanquam illius propria declaratur. Quocirca qui occasione viatici, vel ex timore indigentiæ, missionem detrectaret, cōtra hoc votum directè delinqueret: quia vouet obedientiam circa missiones, iuxta constitutiones & Bullas, quæ ita materiam huius voti declarant. Vnde etiam fit, vt non solùm ire, sed etiam residere, vbique locorum debeant professi, non expectato viatico, nec subsidio à Pōtifice, sed à Deo, & piorum eleemosynis, quibus sustentari debent, iuxta paupertatem, quam profitentur. 10.

1. Circunstantia explicatæ materiæ non requirere viaticum.

Hæc circūstantia ad paupertatē quoque spectat.

Secunda

11. Secunda circunstantia ponitur his verbis in Pontificiis Bullis; *sine vlla tergiuersatione, aut excusatione, illico quantum in nobis fuerit.* In examine dicitur, *sine excusatione*; in 7.p. Constit. cap.1. dicitur, *sine vlla excusatione*, & apertè declaratur, hanc ipsam circunstantiam sub voto cadere. Agens enim B. P. Ignatius de hoc voto, ait; *Quo se obedientiæ Summi Christi Vicarij, sine vlla excusatione, Societas obstrinxit.* Obedientia ergo sine excusatione sub hoc votum cadit. Hæc autem conditio intelligenda est, & iuxta alia loca earundem constitutionum, & secundùm rationem rectam. In aliis enim constitutionum locis, & in epistola de obedientia sæpè monemur perfectionem obedientiæ non excludere, quin, si aliqua iusta excusatio occurrerit, superiori debito modo, & reuerentia proponi possit; similis ergo propositio, & iusta excusatio per hanc conditionem non excluditur in præsenti, quia secundùm se iusta est, & rectæ rationi consentanea: neque in aliis obedientiæ operibus illicita, quia est per regulam permissa: sed ideo potiùs permissa est, quia recta ratio illam postulat. Imo aliquando illam tacere esset valde contrarium intentioni Pontificis præcipientis & fini eius. Igitur vt vno verbo dicam excluditur per hoc votum, excusatio voluntatis; non rationis: vel certè excluditur excusatio, quæ includat absolutum decretum non eundi, non verò illa, quæ in sola expositione rationabilis impedimenti consistit. Nam etiam cùm excusatio videtur rationabilis, non licet absolutè nolle parere, & hoc modo se excusare; quia si non obstante difficultate proposita Pontificis præceptum vrgeat, illi omnino parendum est ex vi talis voti; nisi euidenter præceptum esset multum, quod non potest præsumi, aut timeri. Et è conuerso quanuis homo ex fragilitate, sine dolo & fraude tergiuersaretur, insinuans difficultatem suam, & rogans excusari per ablationem præcepti, cum præparatione autem parendi si Superior non condescendat, tunc non est peccatum graue, licèt esset imperfectio magna, & fortè etiam peccatum veniale.

Secũda circunstantia ire sine excusatione.

Quomodo intelligatur.

12. Tertia circunstantia huius materię est, vt sit vniuersalis, & indifferens ad omnia loca, & ad omnes gentes cuiuscunque religionis, seu opinionis, *siue ad Turcas* (dicitur in Bulla) *siue ad quoscunque alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, siue ad quoscunque hæreticos, schismaticos, seu etiam ad quosuis fideles. Nec intellexit Societas* (additur in Constitutione) *particularem aliquem locum, sed vt per orbem in diuersas regiones, & loca spargerentur.* Vbi etiam scribitur, & in declaratione magis exponitur, ob hanc potissimè causam Societatem totam decreuisse per hoc votum, in potestate Pontificis specialiter se constituere; quoniam cùm maius Dei, & totius Ecclesiæ obsequium in proximorum auxilio optaret, & ignoraret vbínam cum maiori fructu versari posset, negotium hoc Christi Vicario committendum iudicauit; tum quia illi, vt totius Ecclesiæ capiti, maior cognitio rerum, ac necessitatum totius Ecclesiæ futura erat: tum etiam, quia sperandum meritò putauit, distributionem ministrorum Societatis per Pontificem, futuram esse optimam, & maiori auxilio Spiritus sancti factam.

Tertia circunstantia ire quouis mittantur.

Eius ratio.

13. Vnde etiam fit, vt ex vi huius voti teneantur professi Societatis, si Pontifici visum fuerit, nullum habere certum domicilium, sed huc illúcque discurrere, ac si oportuerit, extra Societatis domos diuturno tempore habitare, eo quòd ad bonum animarum expediat. Ita vt hic viuendi modus non sit omnino accidentarius, seu extra latitudinem instituti, sicut esset in aliis religionibus, sed sit per se comprehensus & electus ad finem Societatis: propter quod de professis dicitur in 4.p. Constit.cap.2. §.4. lit.B. *non habere stabilem habitationem.* Et in Examine cap. 4. debere esse paratos ad discurrendum per quascunque mundi partes, prout à Pontifice, vel superiore fuerit iniunctum.

Extenditur dicta circũstantia.

Quæri verò tandem potest, an sub hac materia missionum comprehendantur non solùm actus eundi, sed etiam redeundi, seu recedendi ab aliquo loco, vel etiam negatio non eundi in aliquam regionem; ita vt ex vi huius voti, possit hoc Pontifex præcipere, secluso alio titulo iurisdictionis. Hinc enim videtur non comprehendi, quia in rigore, hæ sunt res distinctæ, ita vt negatio, seu recessus non comprehendatur propriè sub nomine missionis; materia autem voti ad proprietatem verborum limitanda est. Aliunde autem, moraliter hæc considerando, videntur planè, vel esse eiusdem rationis, vel ita connexa, vt non possit alterum sine alio promitti. Respondeo dupliciter posse præcipi recessum ab aliquo loco; primò propter priuationem termini à quo, primariò, ac per se. Secundò propter terminum ad quem, id est, propter accessum ad aliquem locum. Hoc posteriori modo non est dubium, quin recessus sub his missionibus comprehendatur, quia non potest præcipi accessus ad aliquem locum, quin præcipiatur recessus à quocunque loco alio. 14.

An recessus ab aliquo loco spectet ad materiã huius voti.

Resolutionis pars prior.

De priori autem modo, videtur res dubia; quia id non pertinet ad missiones. Nihilominus existimo, si sub eadem ratione recessus spectetur, scilicet auxilij animarum; etiam comprehendi sub illa materia, vt si Pontifex reuocet aliquem à loco vbi non est vtilis, & fortasse impedit alios, vel etiam nocet proximis; credo teneri ad obediendum, ex vi huius voti, etiamsi alio determinatè non mittatur. Ratio est, quia sub nomine *missionum*, etiam termini earum comprehenduntur & permanentia in illis, vt diximus n. 5. ad hanc autem permanentiam spectat temporis limitatio, & consequenter, non tantùm accessus, sed etiam recessus; aliàs potestas esset diminuta, & valde imperfecta atque exposita multis incommodis. Item quia hoc necessarium admodum est ad salutem animarum, & in rigore comprehenditur sub materia missionum. Item quia intentio constitutionum est, vt hæc distributio professorum Societatis per orbem Pontifici Summo omnino subiecta sit, vt patet 7.p.c.1. §.1. in fine, & sæpe aliàs: hoc autem ita non esset, nisi tam in reuocandis, quàm in mittendis personis, haberet Pontifex plenam potestatem. Denique cùm professi ex vi sui instituti alicubi esse debeant ad fructificandum, eo ipso quòd ab aliquo vno loco reuocantur, ad alium virtute mittuntur, siue hoc sit primariò, siue secundariò intentum; & siue ille locus determinatus sit à Pontifice, siue per superiores Societatis veniat determinandus, & siue in eo magis attendatur bonum ipsius religiosi, siue proximorum, hæc enim omnia accidentaria sunt; nam ad materiam huius voti satis est, quòd ibi non desit aliqua ratio missionis, ex qua possit maius aliquod auxiliũ proximorũ, & bonum Ecclesiæ redundare. 15.

Pars posterior.

Eius ratio prima.

Secunda.

Tertia.

Atque eodem modo dicendum videtur de non eundo in aliquem locum, vel regionem. Nam hæc etiã negatio dupliciter potest præcipi: primò propter permanẽtiam in termino à quo, & sic clarum est posse præcipi, sicut de ipsa permanentia dictum est. Secundò potest per se præcipi ad impediẽdum accessum ad talem terminũ: & sic videtur 16.

Quid de nõ eundo ad certum locum.

res magis aliena ab hoc voto, sed eodem modo credo ad illud reuocari, si ratio prohitionis sit vtilitas animarum, quia semper hoc pertinet ad distributionem personarum, semperque reducitur talis negatio ad positiuum oppositum, scilicet, vt Societas in aliis locis occupetur, siue hoc per se primò, siue secundariò sit intentum: satis enim est, quòd materia de se talis sit, quódq; per se sit annexa cũ materia voti: sicuti ex vi pręcepti affirmatiui prohibentur ea, quæ sunt intrinsecè coniuncta, & qui potest actum præcipere, potest etiam præcipere necessaria, ac per se coniuncta actui, siue ipse principaliùs intendat negationem, siue minus principaliter. Ita ergo in præsenti dicendum censeo. Et hæc de materia huius voti.

17. 1. Probatio.

Ex quibus infero, & probo inprimis, hoc votum pium, & sanctum esse, quæ erat prior pars assertionis positæ numero quarto, quia fit de re optima, & propter optimum finem. Nam per illud nihil aliud intenditur, nisi commune bonum Ecclesiæ, salus proximorum, & fidei defensio, ac propagatio, vt in locis citatis constitutionum, & Bullarum, sæpiùs declaratur, illi autem optimi fines sunt.

Quorũdam calumnia.

Quòd verò quidam calumniantur, per hoc votum Societatem fauorem specialem ab Apostolica sede ambire, cùm re ipsa nihil noui voueat, solúmque adulationis causa, & proptr humanum respectum, hunc singularem profitendi modum inuenisse. Hæc (inquam) calumnia non potuit esse prudentum hominum, sed eorum qui temerè, & iuxta affectum, & animi dispositionem suam, de aliis iudicant.

Refellitur primò.

Cùm enim nec ex materia, nec ex fine ipsius voti secundùm se, talis intentio, vel suspicio eius appareat, cúmque sæpiùs in constitutionibus recta illa intentio declaretur, & summo Pontifici in Bullis proponatur; quis potest nisi temerè aliam sinistram intentionem suspicari?

Secundò.

Præterquam quòd illa ambitiosa intentio, in singulis personis non potest moraliter habere locum, vt per se constat, quia per tale votum, nec magis fiunt notæ Pontifici, nec aliquid temporale ab illo sperant: intendere autem, vt tota religio sit specialiter sub summi Pontificis protectione, vt ad suum specialem finem ab ipso defendatur, & iuuetur: hoc non esset ambitiosum, sed valde consentaneum rationi, & charitati.

Exemplum D. Francisc.

Sic enim diuus Franciscus pro se, & religione sua peculiariter promisit obedientiam Honorio III. summo Pontifici, & successoribus eius, vt statim in numero 27. dicitur.

D. Bonau.

Et Bonauentura in Apolog. paupertatis respons. 4. partic. 2. articulo primo, ait ratione singularis paupertatis, religionem Minorum, peculiari modo esse commissam curæ Pontificis tanquam filiumfamilias parenti, quæ non est ambitio, sed sancta intentio; licèt ergo Societas suo modo hoc intenderet, optimè faceret; quamuis reuera non sit hæc huius voti intentio, sed potest esse fructus, vel effectus, qui ex illo consequatur.

18. 2. Probatio ex bonitate materiæ.

Materiam autem esse in se optimam, & dicto fini accommodatam per se notum est: quia ministeria Societatis, sunt per se, & natura sua ordinata ad salutem, & sanctificationem animarum, scilicet prædicatio verbi Dei, & alia, quæ illam comitantur: hæc autem non fiunt legitimè nisi ab his qui mittuntur, iuxta illud Roman. 10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* A nullo autem potiori iure & maiori Spiritus sancti directione mitti possunt, quàm à summo pastore ouium Christi, ad quem ex officio spectat ouium saluti spirituali intendere.

Item ex bonitate modi eam exercenda.

Modus etiam optimus quo mitti possunt est ex obedientia, quæ est holocaustum Deo gratissimum, & maximè quando voto consecrata est: ergo ex omni capite est hæc materia optima, & optimo fini accommodata.

19. Obiectio de huius voti inutilitate diluitur.

Dices aliunde videri talem promissionem inutilem, quia Pontifex non potest singulos professos Societatis cognoscere, vt eos mittat: nec potest his missionibus intendere, aliis grauissimis rebus occupatus. Respondeo primò experientiam docuisse contrarium, nam frequenter hæ missiones fiunt à summo Pontifice, vel in generali petendo personas, earúmque determinationem Generali committendo; vel interdum etiam particulares personas, & aliquando etiam ipsum Generalem mittendo, non sine magno fructu, quem hîc referre necesse non est.

Sic missi sũt Laynes in Galliã, Borgia in Lusitaniã pro bono Ecclesiæ & alij ex primis San. Ignatij sociis.

Deinde licèt singulares personæ non sint cognitæ Pontifici, multum refert ipsum scire totam hanc religionem esse huic muneri speciali voto consecratam, & suo nutui obedientem fore in omnibus, quæ ad bonum animarum iusserit. Cùm enim ipse sit generalissimus dux totius Ecclesiastici exercitus, vtile illi esse potest habere ad manus auxiliares copias militum, quos liberè possit distribuere, prout expedire censuerit. Et ob hanc causam Pater noster beatus Ignatius in 7. p. constitut. capite primo, §. vltimo. sapientissimè prouidit ad finem huius professionis meliùs consequendum, *vt Præpositus Generalis, cùm nouus Christi Vicarius in Apostolica sede fuerit constitutus, per se, vel per alium intra annum ab eius creatione, & coronatione teneatur eius sanctitati declarare professionem ac promissionem expressam obedientiæ, quam ipsi Societas peculiari voto circa missiones ad Dei gloriam se astrinxit.*

Tertiò.

Denique licèt Papa non possit omnes professos Societatis cognoscere, aliquos autem præcipuos, & quibus commodiùs vt instrumentis vti potest, facile potest cognoscere, vel ex fama, vel ex facie, quia Romam sæpe diuertunt, vel multi etiam degunt, & ab his potest de aliis, prout voluerit, notitiam sufficientem sumere: hæc ergo satis superque sunt, vt hoc votum ex ea parte non inutile, sed potiùs valde vtile reputetur.

20. Ex vi dicti voti tenetur generalis exequi dispositione Papæ circa missiones.

Non tamen omittam aduertere, quia Præpositus Generalis est principalis minister, quo summus Pontifex necessariò ordinariè vsurus est, ad hos missiones faciendas, teneri ipsum ex vi sui muneris, & (vt ego opinor) ex vi eiusdem voti, quod ipse emisit, fideliter exequi & ordinare quidquid sua sanctitas in hoc genere iusserit, & iuxta intentionem suam. Hoc etiam significatur in 7. p. constitut. capite primo, §. quarto, ibi; *Superior, iuxta eius* (id est, Pontificis) *præceptum, eos qui magis conuenire, & aptiores ad id fore videbuntur, designabit.* Et §. 6. ibi; *Qui* (scilicet Superior) *sanctam intentionem Pontificis in Christi Domini nostri obsequium considerabit.*

21. Probatur distingui Societatem à monachalibus putis per hoc votum.

Secundò principaliter infertur, & probatur ex dictis votum hoc specialem inducere obligationem, quam generale votum obedientiæ aliarum religionum, non includit, quæ erat secunda pars assertionis in numero quarto. Probatur facile ex dictis facta inductione, etenim religiosus monachalis non tenetur, ex vi sui voti obedientiæ, esse paratus ire in Indiam, vel ad Turcos, quoties iussus à Pontifice fuerit: nam quoad hoc non magis tenetur illi obedire, quàm secularis quispiam, quia illud nõ pertinet ad professionem suam. Suppono autem ex superiori tomo de votis religiosorum, votum obedientiæ non obligare religiosum ad obedien

obediendum in omnibus simpliciter, etiamsi optima & perfectissima sint, sed tantùm in his, quæ ad professionem suæ regulæ spectant directè, vel reductiuè: illa autem non pertinent ad monachalem professionem, vt per se constat. Suppono etiam ex omnium sententia, votum obedientiæ, in quacumque religione, quantum ad materiam suã, non aliter obligare respectu Pontificis, quàm respectu prælatorum religionis, quia idem est obedientiæ votum, & secundùm eandem regulam fit, ad summúmque gradatione quadam extenditur, & ascendit vsque ad Summum Pontificem tanquam supremum prælatum vniuscuiusque religionis, vt in fine materiæ de voto in communi dictum est. Constat autem prælatum Carthusiæ, &c. non posse obligare subditum suum ex vi voti obedientiæ, ac per se loquendo, vt eat in Indiam, &c. ergo neque potest Pontifex hoc titulo id præcipere. Dico, *hoc titulo*, quia non agimus de iurisdictione Pontificis vt Pontifex est, ratione cuius poterit in aliquo casu id præcipere, sicut etiam potest præcipere clerico seculari, sed ille casus & rarior est, & non est ex voto obedientiæ, quod nunc consideramus.

22. Videri minus distingui ab aliis mendicantibus. De religionibus mendicantibus magis potest quis dubitare, quia ex institutione sua aliquo modo ordinantur ad actionem circa proximos: & ideo de illis verisimile est, posse mitti ad Indos ex præcepto obedientiæ, vt videtur supponere Soto lib. 7. de Iustit. q. 2. art. 4. in fine corporis. Nihilominus tamen absolutè, & simpliciter est magnum discrimen. Primò, quia religiosus alterius ordinis, etiam mendicantis, solùm potest obligari ad migrandum in regiones longinquas, quatenus potest à suo Generali transferri ab vna prouincia in aliam, propter maius bonum suum, vel religionis, vt latè tractat Nauarr. Comment. 3. de Regular. n. 22. quia, cùm tota religio sit vnum corpus, distantia locorum non obstat, quominus per supremum gubernatorem possit fieri translatio ab vno in alium, quando toti corpori expedit. Professus autem Societatis, ex vi huius voti, mitti potest à Summo Pontifice, præcisè ratione muneris prædicandi, vel alio modo ministrandi proximis in spiritualibus, etiamsi necesse sit eò tendere, vbi nulla sit Societatis domus, neque prouincia, neque moralis spes illius.

Soto. *Interest tamen primò.* *Nauar.*

23. Interest secundò. Vnde etiam fit, vt ex vi voti mitti possit, vbi perpetuò extra domos, & collegia Societatis habitet per alienas domos, & hospitalia peregrinando: ad quod (vt opinor) alij religiosi ex vi voti cogi non possunt. Et fortè in hoc sensu dixerunt aliqui moderni non posse religiosum, etiam mendicantem, præcepto obedientiæ obligari, vt eat ad Indos: nam id propter solam distantiam absolutè verum non est, quoad hunc autem viuendi, & peregrinandi modum, est probabile. Maximè verò excusari poterunt, si versari debeant inter ipsos infideles, cùm sit probabile periculum mortis, seu martyrij in tali munere obeundo. Et ideo S. Franciscus in regula solùm dixit, *qui voluerit ire inter Sarracenos, petat licentiam*, &c. indicans aliter mitti non posse, vt notauit Cordub. suprà q. 2. in expositione Regulæ S. Franc. c. 10. & Ioannes de Capistrano in suis Constitutionibus cap. 12. Professus autem Societatis, ratione sui voti, non potest hoc titulo tergiuersari, & ita in pluribus casibus obligatur, ratione huius voti, in quibus alij religiosi ex voto obedientiæ non obligantur. Accedit etiam obligatio in modo eundi: quia viri

Cordub. *Ioan. de Capist.* *Interest tertiò.*

A Societatis tenentur ire (vt sic dicam) expensis suis, id est, sine viatico, & mendicando si oportuerit: alij autem, cùm hoc non profiteantur, non poterunt obligari cum tanto rigore. Denique professus Societatis, quasi ex officio tenetur esse expositus ad hoc munus, ita vt sine speciali necessitate mitti possit, quia hunc modum viuendi professus est: alij non item, sed ex accidenti, vel communi lege charitatis, iustitiæ, aut obediẽtiæ Christianæ, vel ob aliquem peculiarem respectum, seruiendi suæ religioni, vt de transitu ab vno loco in alium paulo antè dicebamus ex Nauarro. *Quartò.*

24. Obiectio triceps contra hoc 4. votum. Hinc verò sumunt aliqui occasionem obiiciendi contra hoc votum nouitatem, & singularitatẽ, B imò & temeritatem; nam videtur quædam præsumptio tot difficultatibus, & periculis, se obiicere. Verùm hæc obiectio sæpe est in Superioribus expedita, vt in lib. 2. c. 4. à num. 2. Si enim religio Societatis secundùm suum proprium institutum & viuendi modum noua est, quid mirum, quòd aliquid noui etiam profiteatur? Quando enim religio S. Francisci paupertatem in communi profiteri cœpit, nouum fortasse fuit: profiteri etiam militiam, aut redemptionem captiuorum, nouum aliquando fuit in talibus religionibus. Non ergo omne nouum reprehensibile est, sed quod est antiquitati contrarium, non verò quod pro temporum opportunitate in morem introducitur, ad C perficienda ea, quæ antiqua sunt. Eadémque proportione, de singularitate dicendum est, sicut Societas est peculiaris religio à cæteris distincta; ita etiam habere aliquod proprium & peculiare insigne, quo ab aliis discernitur: iam enim in Superioribus lib. 1. c. 2. ostendimus, vnamquanque religionem habere aliquem scopum, quò peculiariter collimat. In Societate ergo ministerium hoc circa animarum salutem; *sub speciali obedientia Sũmi Pontificis*, est specialis, scopus eius, ad quem à Deo vocata est, & ordinata. Quapropter singularitas hæc, non humana tantùm ratione, sed speciali (vt credimus) Spiritus sancti gratia inuenta est, ad disseminandam fidem in tot remotissimis regionibus, & ad Ecclesiam à tot hæreticorum incursibus defendendam.

Ad 1. cap. *Ad 2. cap.*

25. Ad 3. caput responsio triplex. D Quanuis autem hoc votum sit de re valde ardua, & difficili, & si ad fragilitatem hominum comparetur periculis expositum (id enim non negamus;) non tamen propterea imprudens est, aut temerarium. Primò quidem, quia non humanis viribus, sed Spiritus sancti gratia implendum creditur, qui enim cœpit, & inspirauit illud, ipse perficiet, si per nos non steterit. nam (vt in superioribus lib. 1. c. 6. num. 9. & cap. 7. num. 10. diximus) hæc est specialis gratia huius vocationis, quæ potentior est omnibus periculis, & difficultatibus. Deinde per hoc votum non promittimus nos periculis exponere; nec has, vel illas regiones adire, aut has, vel illas actiones exercere, sed E obedire Christi Vicario, quo medio nullum potest esse certius ad non errandum in via Dei. Accedit tandem religionis prouidentia, tum in disponendis & probandis personis; tum etiam in eis eligendis. Et præterea in Constitutionibus, & Bullis sæpe monemur, vt patet in 7. p. constit. c. 1. §. 2. & in Bulla 1. Pauli III. & Iulij III. ne vllus in hanc, vel illam partem mitti procuret, sed se moueri sinat, quãuis se paratum ostendere malum non sit. Ita expendit Greg. lib. 6. epi. 5. c. 169. illud Isai. 6. vbi cùm Deus diceret, *Quem mittã? aut quis ibit nobis?* ipse se obtulit, dicens, *Ecce ego, mitte me.*

Prima. *Secunda.* *Tertia.* *D. Greg.*

Et illum confert, cum Hieremia, qui cap. 1. se excusabat, dicens; *A, a, a, Domine Deus nescio loqui*, atque vtrumque spiritum laudat, quia ex bono affectu proficisci potest. Et quia nec Hieremias restitit, nec Isaias ire contendit prius quàm se per altaris calculum purgatum vidit. *Ne aut non purgatus* (inquit Gregorius) *adire quisquam sacra ministeria audeat; aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbè contradicat.* Et hactenus de prima comparatione, quam in fine numeri tertij proposuimus.

Quid addat hoc votum, vltra generale votum obedientiæ Societatis.

26. Arguitur nihil addere. Superest vt de altera comparatione dicamus ad finem numeri tertij posita, in qua est maior difficultas vt in fine numeri tertij dicebamus, quia votum obedientiæ in Societate factum obligat secundùm regulas, & constitutiones eius, & ideo ad multa obligat, ad quæ alij religiosi, ex vi suæ obedientiæ non obligantur, vt in superioribus à numero quarto visum est. Videtur ergo obligare per sese ad has missiones acceptandas, atque adeò per professionem quatuor votorū, nihil addi in reipsa vltra obligationem trium votorum substātialium huius religionis. Assumptum patet ex 7. p. cap. 2. & expressiùs 9. p. constitut. cap. 3. §. 9. vbi dicitur, Præpositum Generalem habere potestatem mittendi omnes sibi subditos, etiam non professos ad quaslibet mundi partes, & pro quocunque tempore, ac ministerio pro animarum auxilio. Et in 6. p. cap. 2. §. 1. 3. æquè de coadiutoribus, ac de professis dicitur, *cùm ad laborandum in vinea Domini mittuntur, nullum viaticum petere possunt, sed se liberaliter* (dicitur ibi) *repræsentent, vt mittantur, prout Pontifici aut superiori ad maiorem Dei gloriam fore videbitur.* Vbi planè supponitur, esse æquè obligatos, cùm tamen coadiutores hoc votum non emittant. Arguitur addere nouū aliquid. In contrarium autem est, quia hoc votum fit distinctum à reliquis: propterea enim in constitutionibus & Bullis quartum votum appellatur, & professio hæc quatuor votorum dicitur: ergo oportet vt distinctam obligationem inducat, aliàs quomodo distinctum est?

27. Suadetur primò. Ad hoc imprimis dicitur, siue hoc votum in voto obedientiæ Societatis implicitè contineatur, siue non, sanctè, & vtiliter fieri. Hoc in primis ostendo exemplo religionis sancti Francisci, qui in principio suæ regulæ speciale votum obedientiæ facit Papæ Honorio, & legitimis successoribus eius. *D. Bonau.* Quod exponens Bonauentura in expositione regulæ capite primo in fine, ait; *Et si totus clerus, & religiosorum vniuersitas teneatur firmiter Apostolico Domino obedire; tamen Sanctus huic debito votum obiecit speciale, sciens voto fortificari sacri ordinis vinculum, & meritum geminari.* Quod votum (dicunt communiter expositores eiusdem regulæ) factum esse à sancto Francisco, non pro se tantùm, sed etiam pro omnibus suis fratribus, id est, vt ab omnibus etiam fieri intelligatur, nec enim potest votum per alium fieri cùm sit actio personalis, vt libro quarto de voto tractauimus capit. q. 1. sed quia vouent obedientiam secundùm regulam, & in ea continetur illud votum expresè, ideo censentur omnes speciali quodam modo illud votum facere. At illud votum sancti Francisci expresè factum Honorio non ad plura obligauit illum, quàm votum obedientiæ generalis suæ religionis, & nihilominus illud fieri specialiter, & expresè, valde laudabile fuit, & nunc est in tota illa religione: etiamsi non adeò expresè tale votum à A singulis fiat: ergo etiam in glorioso Patri Ignatio, & sociis eius, & in omnibus, qui illos imitantur, tale votum dignum laude est, siue ad nouos actus obliget, siue non obliget. Deinde sunt optima ad hoc declarandum verba Concilij Toletani XI. capite decimò, quæ referuntur in caput *quanquam* d. 23. vbi dicitur expedire vt qui sacris initiantur promittant, & voueant obedientiam, etiamsi ex vi status sui canonicis regulis teneantur obstricti, & ratio subiungitur, *solet enim plus timeri quod singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione concluditur.* Deinde esto hoc votum non addat specialem obligationem, nihilominus est specialis reuerentiæ, & humilitatis actus: ergo, vel ex hoc capite laudabile est. Atque hæc ratio tangitur in prædictis Bullis dum dicitur; *Ad maiorem nostræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem, &c.* Denique addit nouam & expressam voluntatem illius obligationis, qui est nouus actus meritorius. Secundò. Tertiò. Quartò.

28. Declaratur pars negās. Hinc prætereà probabile est, votum hoc, circa eosdem actus addere maiorem obligationē, quasi intensiuam, etiamsi non addat extensiuam. Potest autem dici additio extensiua duplici modo, vel quia extenditur ad nouos actus; vel quia eidem actui addit obligationem diuersæ rationis, ac virtutis; si ergo supponamus ad has missiones, cum omnibus circunstantiis eius à numero decimo adductis, oriri obligationem ex vi voti obedientiæ Societatis, clarum est per hoc votum expressum non extendi obligationem priori modo, quia non ad nouos actus, nec posteriori modo, quia non est in alia specie virtutis, nisi religionis, neque in ea est alterius rationis, quàm voti, quia, vt suprà numero primo argumentabamur, generale, vel speciale non mutant specificam rationem obligationis, licèt intra eandem speciem possint aliquam diuersitatem habere.

29. Ostenditur pars affirm. præcipuè intenta. Iam ergo probatur assertio de maiori obligatione intensiua, quia specialis promissio videtur intra suum genus maiorem inducere obligationem, vt in citato Concilio Toletano significatur, & glossa sentit in dicto cap. *quanquam*. Idem etiam significauit Bouauentura in verbis nuper citatis, dicens de illo voto sancti Francisci, quod addidit, & firmitatem & meritum, cùm tamen non differret à voto obedientiæ suæ religionis, nisi sicut explicitum ab implicito, seu speciale à generali. Imò licèt à reliquis fratribus illius ordinis tale votum non fiat ita explicitum, solùm quia in regula ita continetur, ait Corduba dicta quæstione tertia, grauius peccare fratres minores mandatis Pontificiis inobedientes, quàm cæteros religiosos. Ita ergo professus Societatis IESV grauiùs peccabit recusando missionem à Pontifice iniunctam, quàm coadiutor, aut scholaris approbatus, licèt hi etiam peccent contra obedientiam illam detrectando. Aliqui etiam addunt solam multiplicationem voti circa eandem materiam augere obligationem, & consequenter culpam si transgressiò fiat. Vnde Angles quæstione de voto articulo primo difficultat. 9. ait, qui in duabus religionibus professus est solenniter castitatem, grauiùs peccare, si incontinenter viuat, quàm qui in vna tantùm; quod licèt per se loquendo non ita se videatur, quando vota sunt omnino similia, & eiusdem rationis: at in nostro casu est satis verisimile. *Glos. D. Bonau. Corduba.* Aliquorum probatio. *Angles.*

30. Melior probatio. Nam adiunctis circunstantiis diuersis, quæ in hoc voto Societatis inueniuntur, valde verisimilis

probatio

batio ex circunstantiis duabus. Vna. probatio ex illis desumitur: sunt autem hæ circunstantiæ duæ potissimum. Vna est specifica promissio talis materiæ, per quam persona ex officio dicatur ad illud munus, propria, ac peculiari voluntate; inde enim talis obligatio magis voluntaria, & expressiori pacto confirmata est, & ideo auget obligationem intra eandem speciem; cùm enim de ratione obligationis sit, esse voluntariam, quo magis voluntaria fuerit, eo erit maior, cæteris paribus. Item prohibitio, quo fuerit expressior, & specialior, eo magis obligat. Vnde etiam probabile est, sacerdotem, qui proprio speciali voto confirmat expressè obligationem seruandi castitatem, magis peccare illam violando, quia contra expressiorem promissionem, magisque voluntariam. Sic etiam dixit D.Thom.4.d.38.quæst.1. art.2. quæstiunc.2.ad 2. votum improprium, quod fit in Baptismo, augere obligationem intra eandem speciem, propter maiorem cognitionem, & voluntatem. Secunda circunstantia, quæ in hoc voto considerari potest, est persona cui obedientia per tale votum promittitur, quæ est digna maiori reuerentia, & fidelitate: constat enim promissionem, cæteris paribus, eò inducere maiorem obligationem, quo persona, cui promissio fit, dignior est: ob quam rationem promissio facta Deo, altiori modo obligat, quàm facta homini; Et suo modo etiam, (licèt non æquali proportione,) promissio facta Regi magis obligat, quàm facta priuatæ personæ. Igitur in præsenti ex eo, quòd tale votũ est expressè, & directè de obedientia præstãda Summo Pontifici, erit maioris obligationis.

D.Thom.

Secunda.

31\. Nec refert, quòd tale votum directè fit Deo, nam etiam includit promissionem factam Pontifici, quæ est materia illius voti, & per se magis obligat in suo genere, & facit vt votum sit grauius, & consequenter magis obligans. Nec etiam obstat, quòd etiam votum obedientiæ in generali includat Summum Pontificem; quia solùm includit sub communi ratione Prælati huius religionis, & num.21. dicebamus: hoc autem votum directè fit Pontifici secundùm se, etiamsi verum esset aliàs non esse Prælatum alicuius religionis. Quare in hoc voto considerari potest specialis proprietas, quòd cùm Præpositus Generalis aliquem professum mittit in virtute huius voti, propriè gerit vices Pontificis, & per specialem potestatem ab ipso datam, exigit promissionem Pontifici factam. At verò quando ipse mittit, vel præcipit aliquid ratione generalis voti obedientiæ, tunc vtitur proprio iure, & quasi dominio sibi acquisito. Et hinc etiam fit, vt prius præceptum grauius sit, & magis obliget: sicut eadem lex humana posita à Papa, vel ab Episcopo, licèt intra eandem speciem obliget, grauiùs obligat à maiori Prælato posita, iuris etiam naturæ, & humani leges circa eandem materiam possunt augere obligationem intra eandem speciem, propter respectum ad plures superiores, ob digniores: ita ergo suo modo in præsenti.

Instantia 1. contra proximam circunstantiã diluitur. Secunda.

32\. Vltimò addo, probabiliter defendi posse, addere hoc votum obligationem aliquam, etiam ex parte materiæ; ita vt ad aliquid, vel in aliquibus casibus pössit hoc votum obligare professos, in quibus alij, ex vi generalis voti obedientiæ, in rigore non obligabuntur. Hoc ita declarato, quia inprimis non inuenio in constitutionibus expressum, scholares approbatos teneri ad proficiscendum in huiusmodi missionibus sine viatico, vel illo non petito, aut procurato: nec videntur obli-

Declaratur prima assertio.

A gandi per se, & absolutè, quia illi non sunt hoc genus paupertatis professi, sed ad summum in casu necessitatis, quando aliter non potest fieri, & alioqui profectio, seu missio necessaria est. Coadiutores autem obligantur ratione voti paupertatis, quod illos magis obligat. Professi tandem non solùm ratione paupertatis, sed etiam ratione obedientiæ, & ita comparatione facta ad scholares, est in professis maior hæc obligatio ex parte materiæ: comparatione autem coadiutorum est maior in eadem materia, sed vinculo noui voti, seu promissionis obedientiæ.

Deinde nec de scholaribus, nec de coadiutoribus inuenio expressum in speciali, quòd in his missionibus sine excusatione obedire teneantur, 33. Declaratur secunda.
B & ideo videntur posse in aliquibus casibus excusari sine culpa graui, in quibus professi non poterunt: vt si negotium esset nimis arduum, vel cum graui periculo mortis, & adesset professus, qui æquè benè, & sufficienter mitti posset. Certè deberet Superior potius mittere professum, quàm aliũ, quia ille quasi ex officio tenetur esse expositus illi muneri in speciali: ergo in eo casu excusatio religiosi non professi, ob magnam rei difficultatem, cui eius persona hîc, & nunc non est necessaria, non videtur contraria voto, saltem in rigore præcepti: excusatio autem professi esset contraria, quia expressè vouet ire sine excusatione, & tunc eius excusatio, nec rationabilis, nec colorata esset. Hoc autem ea mente dixerim, vt professi Nota.
C suam magnam obligationem agnoscant, non vt alij suam extenuent, & occasionem excusationem assumant, nam præterquam quòd illa nunquam erit sine magna imperfectione, vix potest in particulari excusari, si instet rigor præcepti, quia non potest moraliter constare priuato religioso de omnibus rationibus, quæ Pontificem, vel Generalem mouent ad ipsum mittendum potius quàm alium, vel de impedimentis, quæ circa alios occurrunt, &c. Eo vel maximè quòd in propria causa sæpè quis fallitur, vel timendo vbi non est timor, vel iudicando sibi iniuriam fieri, se potius, quàm alium mittendo. Nihilominus tamen verum censeo, in rigore præcepti maiori obligatione, etiam extensiua, teneri professum ad abstinen-
D dum ab excusationibus, & ostendendum se paratum ad has missiones, quanuis difficiles, quia hoc totum expressè, & in specie vouet.

Accedit præterea, quòd professus, ex vi professionis, pluribus negotiis, & missionibus exponitur, quàm alij, quia cùm professio dari non debeat nisi hominibus prudentia, literis, & religione conspicuis, eo ipso quòd ad professionem admittuntur, quasi iudicantur idonei ad omnia ministeria, ad quæ dotes illę sunt necessariæ. Et similiter cùm ipsi professionẽ acceptant omnibus illis ministeriis se offerunt, prout superior iudicauerit: quare vix iam in eis locum habet legitima excusatio. Alij autem, dum in inferioribus gradibus existunt, 34. Declaratur tertia.
E meritò possunt se ab illis grauioribus missionibus, saltem ex parte rerum, vel negotiorum, ad quæ destinantur, excusari. Ita ergo intelligi potest omnibus modis maior obligatio huius voti, etiam respectu aliorum membrorum Societatis. Et consequenter satis constat non solùm conueniens; sed etiam vtilissimum, & iuxta suum institutum necessarium fuisse tale votum nostræ Societati. Et ita satisfactum est primæ rationi dubitandi in principio positæ. Concluditur quæsitũ in num 26. vnde satisfit 1.argum. ibi posito.

Ex quibus etiam obiter explicatum est, cur hoc 35.

Cur 4. votũ fiat Papæ nominatim. 1. Ratio. votum fiat summo Pontifici in particulari, & non simpliciter prælatis religionis sicut solet fieri generalis obedientiæ votum. Ratio enim esse potuit iuxta dicta in num. 30. vt hoc votum ex omni parte grauiùs sit, maioremque reuerentiam conciliet. Secunda. Item est alia ratio, quia cùm finis huius voti, sit vniuersalis Ecclesiæ obsequium, vel auxilium, distributio ministeriorum soli Pontifici vniuersali Tertia. eius pastori debuit principaliter committi. Præterea factum videtur, vt ipse summus Pontifex intelligeret, se acquirere proprium, & speciale ius in totam hanc Societatem, sibi peculiari modo subiectam: nam licèt sola Societas professa hanc propriam habeat obligationem, cùm omnes alij gradus Societatis ad illum supremum ordinentur, vel cooperando illi, vel ad illum homines disponendo, dum talis gradus specialiter deuincitur summo Pontifici, tota religio illi subiecta specialiter euadit. Quarta. Tandem speciali Dei prouidentia hoc consilium inuentum & initum credimus, vt quo tempore hæretici Apostolicam sedem speciali odio prosequuntur, vna aliqua religiosa familia, eam speciali reuerentia prosequatur, & ideo se totam eius obsequio deuoueat: eiúsque supremam potestatem specialiter recognoscat.

36. Dubium bipartitum. Sed quæret hîc aliquis, quando teneantur professi qui mittuntur à summo Pontifice, vel à Præposito generali nomine illius, ex vi huius voti obedire sub culpa graui; & an debeant hanc obligationem expectare, vt obediant. Ad priorem partem respondetur. Respondeo ad priorem partem, ex parte materiæ ferè semper esse hanc obligationem grauem, quia materia grauis momenti est: vnde quantum ad animi præparationem, semper tenentur esse parati, quia ex parte Pontificis semper est potestas præcipiendi. Quoad actualem verò obligationem ex parte modi præcipiendi, seu mittendi raro imponitur proprium præceptum. Existimo enim, quòd de generali voto obedientiæ cautum est 6. p. constit. cap. vlt. non imponi præceptum eius, sed simplicem obedientiam, *nisi superior in nomine Domini nostri Iesu Christi, vel in virtute obedientiæ iubeat*, id etiam in hoc voto intelligendũ esse. Quod quidem quoad missiones, quæ à Generali iubentur, certissimum est, & vsu receptum; quia constitutio illa vniuersalis est, pro omnibus materiis. De missionibus autem ab ipso Pontifice immediatè iniunctis, potest quis dubitare, quia ipse non comprehenditur constitutionibus. Nihilominus tamen idem sentiendum est, quia dum his religiosis præcipit, intelligitur iuxta modum suarum constitutionum illis præcipere, quandiu aliud non declarat. Item quia nunquam præsumitur imponi proprium præceptum, donec sufficientibus verbis exprimatur.

37. Ad posteriorẽ quid Soto respõdeat. Ad alteram verò partem, quamuis Soto lib. 7. de Iustit. q. 2. art. 4. indicet in huiusmodi rebus arduis & missionibus consilium esse expectare proprium superioris præceptum: & fortasse in casu dubio (in quo ipse maximè loqui videtur) ita esse consulendum; simpliciter tamen, ac regulariter loquendo, id consulendum non est; sed potiùs, vt Vera responsio. ad nutum superioris obediatur. Quia licèt ratio præcepti videatur aliquod meritum addere; tamen illud compensatur, exceditúrque promptitudine voluntatis, & prius meritum non amittitur, quia voluntas parata est, ad multo magis obediendum præcepto, si interponeretur; & per solam simplicem iniunctionem satis constat subdito de diuina voluntate, vt omnem fructum obedientiæ, & omnem diuinam protectionem, & auxilium eam ob causam sperare possit.

Vtrùm hoc votum sit solenne, & in quo eius solennitas consistat.

Vltimo loco explicandum superest, vtrùm hoc votum sit solenne, & in quo eius solennitas consistere possit, quod erat secundum punctum in numero secundo propositum, cuius dubitandi rationem ibidem adduxi. Nihilominus negare non possumus, hoc votum esse solenne: nam in constitutione, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. primùm hi appellantur professi quatuor votorum, quia omnia illa solennia sunt, aliàs plurium votorum appellari deberent, vt infrà à cap. 6. videbimus. Postea verò expressiùs de eisdem professis dicitur *tribus illis substantialibus votis solennibus, quartum similiter solenne addunt speciale summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem*, &c. Et ex constitutionibus in forma ipsa profitẽdi satis colligitur, quia eodem tenore, in eadem solenni professione hoc votum cum aliis fit. 38. Ostenditur 1. membrũ. Prima. Secunda.

39. Declaratur 2. membrũ. Primò. Eius autem solennitas eodem modo videtur declaranda, qui in generali voto obedientiæ, proportione seruata: nam in hoc voto probabile est, totam eius solennitatem consistere in traditione omnino irreuocabili ex vtraque parte, promissioni adiuncta, quã de seipso facit persona profitens, se verè tradens in dominium religionis; sic enim professus Societatis specialiter se tradit in dominium, & potestatem Pontificis, quò ad hunc effectum missionum, ita vt quoad illum non maneat sui iuris, nec propriæ religionis, sed tanquam seruus Pontificis, quam seruitutem tota ipsa religio participat per hanc professionem, quam fideliter per hoc votum seruare promittit. Secundò. Præterea sicut in solenni voto obedientiæ, ita subditur voluntas religiosi, voluntati Prælati, vt desinat esse sui iuris; atque ob eam rem omnes contractus facti à tali religioso, vel nulli sint, vel rescindi à superiore possint: ita cum proportione, de hoc voto dicendum est: nam in ordine ad missiones, atque adeò in ordine ad habitandum in hoc vel illo loco; ita est professus Societatis alieni iuris, vt quidquid efficere vel contrahere velit, illi obligationi repugnans, validum esse non possit. Habet ergo hoc votum eandem solennitatem, quam generale votum obedientiæ seruata proportione, & ideo de illa nihil ampliùs dicendum superest.

CAPVT V.

Vtrùm professio conuenienti modo in Societate fiat.

DVo in modo emittendi professionem considerari possunt. Vnum est id, quod pertinet ad substantiam eius: aliud ad exteriorem solennitatem, & cæremoniam spectans. Vtrumque potest in præsenti breuissimè explicari, quia substantialia huius professionis, iam ferè declarata sunt, accidentalia verò sunt paucissima.

De modo substantiali.

1. Ad substantiam ergo huiusmodi professionis ex parte emittentis illam, supposita legitima receptione, & sufficiente probatione, de quibus suprà in lib. 2. cap. 1. & hoc lib. 6. cap. 2. dictum est, supposita etiam debita intentione profitendi, solùm sunt verba illa quæ habentur in 5. p. constit. cap. 3. §. 3. *Ego N. professionem facio, & promitto omnipotenti Deo,*

Forma professionis substantialis ex parte profitentis.

Deo, coram eius virgine matre, & vniuersa cœlesti curia, ac omnibus circunstantibus, tibi reuerendo Patri Generali Societatis Iesu locum Dei tenenti, & successoribus tuis, perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, & secundùm eam, peculiarem curam circa puerorum eruditionem, iuxta formam viuendi in literis Apostolicis Societatis Iesu, & in eius constitutionibus contentam, insuper promitto specialem obedientiam Summo Pontifici, &c. In quibus verbis considerare licet, distinctissimè contineri omnia, quæ sunt de substantia status religiosi, ita vt nulla ratione professio magis expressa fieri posse videatur. Nam in ea in primis expresè fit traditio per verbum profitendi; deinde singula vota sigillatim exprimuntur, declarantur, extenduntur, & limitantur: ac denique etiam insinuatur totum hoc fieri in religione, per Sedem Apostolicam approbata, dum literarum eius mentio fit.

2. Quæ verba sint substantialia, quæ minimè.

Nihilominus tamen aduertere necesse est, non omnia & singula illa verba esse de substantia & valore huius professionis, multa enim ponuntur ad ornatum, vel maiorem decentiam ac deuotionem, vt quòd fiat promissio *omnipotenti Deo*, quòd *coram virgine matre*, &c. quódque fiat *Generali & successoribus*; in rigore enim satis est, profiteri, & quatuor vota expresè emittere: hoc enim videtur esse in hac religione necessarium, & substantiale, ex mente constitutionum eius. Quapropter aduerti etiam potest, omnia hæc verba, quantum ad dictam expressionem votorum, & professionem, sumi per modum vnius continuatæ orationis, quę non habet perfectum sensum, donec tota proferatur; ita vt si quis solùm diceret: Ego profiteor in Societate Iesu, & promissionem expressam taceret, non fieret professus. Idem censeo de singulis votis substantialibus: quod in tribus primis est manifestum; quia sunt de substantia cuiuscunque professionis. & in hac religione, nisi explicitè fiant, non censentur fieri, vnde qui vnum emitteret, professionem non faceret, & ideo nec reliqua duo valida essent, quia non fiunt, nisi vt annexa professioni.

3. An valeat forma si verba 4. voti omittantur. Resolutio.

De quarto autem posset esse maior dubitatio, si quis post prolatam illam formam, vsque ad illa verba, *iuxta formam in constitutionibus contentam*, nollet vltra progredi, nec quartum votum emittere, an maneret verè professus trium votorum Societatis. In quo mihi breuiter dicendum videtur ex parte sua manere professum, quia supponimus habere intentionem profitendi illo modo, qui per se sumptus sufficit ad quandam veram professionem faciendam: ex parte verò Societatis, dependere hunc valorem ex intentione acceptantis: nam si ille legitimè talem professionem acceptet, valida erit; aliàs verò minimè; vt in sequenti puncto declarabitur.

4. Ex parte acceptantis requiritur potestas. In quo sit ordinaria.

Ex parte igitur Societatis de substantia huius professionis est, vt in manibus alicuius fiat, qui illam possit acceptare, & acceptet: hoc enim est de substantia cuiuscunque professionis, quia est veluti contractus reciprocus, vt tomo præced. tractatum in communi est. Est autem hoc singulare in Societate, vt iure ordinario, potestas admittendi ad professionem, in solo Præposito Generali sit. ita enim statuitur 5. p. constit. cap. 1. §. 2. & p. quęst. cap. 3. in principio. Quia verò in his locis generaliter est sermo de omni admissione, tam ad professionem, quàm ad alios quoscunque gradus, etiam nouitiorum, & de omnibus dicitur potestatem recipiendi esse apud Generalem, posse tamen per se, vel per alios illam exercere, ideo aliis in

A locis declaratum est, hanc commissionem admittendi ad professionem ordinariè non debere generatim fieri Prouincialibus a Præposito Generali, sed in particulari ad has, vel illas personas ad professionem admittendas post diligentem inquisitionem, & bonam ac sufficientem informationem de eorum vita, & doctrina, vt patet ex declaratione dict. cap. 3. partis 9. in lit. A. & ex cap. 2. 5. p. constit. in princ. vbi in declaratione additur, in remotissimis Indiarum regionibus, posse faciliùs generalem commissionem fieri, in cæteris verò locis non facile. Ex quibus verbis intelligere licet

Delegata non fit generatim nisi forte pro iudiciis.

B posse aliquando fieri hanc commissionem confusè, & in communi pro arbitrio prudenti Generalis, & ideo hoc non pertinet ad substantiam, sed solùm quòd potestas sit Præpositi Generalis, vel à Generali commissa. Est autem notanda differentia inter professionem, quæ immediatè ab ipso Generali acceptatur, vel per alium: nam ipse potest liberè acceptare, vt voluerit, alij solùm iuxta potestatem sibi delegatam; quia in Generali est hæc potestas tota quota ipsa est, in aliis verò solùm quanta datur.

5. Resolutio amplior dubij positi in num. 3. quoad acceptationē generalis.

Vnde in casu suprà posito de illo, qui ex intentione Generalis accedit ad emittendam professionem quatuor votorum, & postea in ipso actu sistit, & non vult emittere quartum votum; dicendum est, si professio fiat coram ipso Generali, in

C voluntate eius esse illam acceptare, necne? & si acceptet validam esse, quia nihil aliud expectabatur; si verò nolit acceptare, posse id facere, & professionem manere nullam; quia supponimus Generalem accessisse animo acceptādi professionem quatuor votorum; non ergo censetur acceptare, donec tota professio finiatur, & ipsa, vel scriptum, in quo continetur, recipiatur, vel saltem taceat, & consentiat: ergo quandiu quartum votum non emittatur, adhuc manet res suspensa, donec Generalis explicet mentem suam.

6. Deinde quoad acceptationē delegati.

At verò si professio admittenda sit per alium, cui demandata solùm est potestas admittendi talem personam ad professionem quatuor votorum,

D non potest talem professionem acceptare, quia non est illi potestas commissa acceptādi ad alium gradum, nisi ad professionem quatuor votorum; & ideo admittere non potest ad aliquem alium gradum, etiam inferiorem; quia hi gradus non distinguuntur sicut pars & totum, vt qui possit totum, possit & partem, sed distinguuntur; vt quædam tota, seu membra diuersa, inter quæ non potest fieri illatio, vt qui possit vnum, etiam maius generare, possit & aliud etiam inferius. Maximè, quia professio trium votorum rarò, & ex magna causa conceditur in societate: & ideo non potest, is qui ad professionem quatuor votorum approbatus est à Generali, ad professionem trium votorum tantùm admitti, sine noua eiusdem Generalis

Cōfirmatur proxima doctrina.

E concessione. Potest denique ad hoc confirmandum argumentum à simili sumi, ex iuribus asserentibus, cui mandatur prouideri de integra præbenda, etiamsi in Ecclesia sint tam integræ, quàm dimidiæ præbendæ, & ipse velit dimidia esse contentus, non posse de illa prouideri, & cui mandatur dari præbenda certæ quantitatis, non posse dari præbendam minoris valoris, etiam ipso volente, cap. *cui de non sacerdotali*, de præbend. in 6. & subiungitur ratio, *Non enim huiusmodi mādata (quorum fines diligenter seruari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.* Hæc autem ratio, & decisio, cum eadem, vel maiori proportione in præsenti, locum habet.

De modo accidentali.

7. Solennitatū seu dispositionū ante professionē recensio.

Circa modum accidentalem, seu solennitatem huius professionis, vel loqui possumus de ea, quæ antecedit ipsam professionem etiam remotè, quæ magis propriè dici potest dispositio, vel de ea, quæ comitatur ipsum profitendi actum, & quidem pro antecedente solennitate, seu dispositione ad professionem hanc, multa præscribuntur de iure ordinario Societatis. Nimirum longa probatio, sacerdotium, ætas 25. annum excedens, eruditio prout in cap. 1. huius libri tractatum est; proximus verò requiritur defensio thesium Philosophiæ, ac Theologiæ, quatuor argumentantibus, vt habetur p. 5. constitut. cap. 2. §. 2. quod retinetur in 4. congregat. decreto 11. quantus verò profectus in iis scientiis postuletur; ita tandem in 7. congreg. decreto 28. num. 3. statutum fuit. *Nemo ad quatuor votorum professionem admittatur, nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere, quantum necessum foret ad Philosophiam, ac Theologiam cum satisfactione docendum, nisi forsan ad gubernandum, vel concionandum, illustria talenta haberet*, &c. vbi etiam rigorosa satis forma examinis præcipitur, quæ ibi videri potest; requiritur deinde à professuris, vt Societatis institutum, ac Pontificias Bullas attentè euoluant in cap. 4. examinis n. 41. & alibi; item vt triduo ostiatim mendicent, vt denique per dies octo ante ipsam professionem exercitiis spiritualibus vacent, de quibus in lib. 9. à cap. 5. agendum erit.

8. 1. solennitas comitans nō irritans si desit.

Iam verò pro solennitate comitāte ipsum professionis actum paucissimæ quidem cæremoniæ, sed grauissimæ, & antiquitati valde consentaneæ in citato loco Constit. 5. p. cap. 3. præscribuntur, idque in Congreg. 1. decreto 36. habetur ratum, atque item in can. 20. vbi primò postulatur, vt hęc professio publicè fiat coram domesticis, & externis, qui Missæ sacrificio interfuerint. Quæ circunstantia videri potest essentialis, vt professio nō sit clandestina, vtque de illa in foro Ecclesiæ constare possit, sed de hoc in tomo superiori diximus agentes de professione religiosa in genere, omnino seruandam esse hanc circunstantiam propter rationem factam; hactenus verò nullum inueniri ius irritans professionem aliter factam: idem ergo in præsenti dicimus, quia nec in constitutionibus, nec in Bullis Societatis inuenitur speciale ius irritans, vel maiorem necessitatem imponens; & ideo non magis credimus hanc circunstantiam esse substantialem in præsenti, quàm in professionibus aliarum religionum.

9. 2. solēnitas etiam non irritans si desit.

Secundò postulatur vt ante professionem præcedat Missæ sacrificium celebratum publicè ab eo, qui professionem admissurus est, finitóque sacrificio habens in manibus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, ad eum se conuertat, qui professionem emissurus est, & ita eius professionem audiat. Quæ cæremonia sine dubio grauissima est, & magnam reuerentiam conciliat: & licèt peculiaris nostræ Societatis esse videatur, in aliis enim religionibus non solet fieri professio tempore Missæ, nec finito sacrificio; non est tamen noua; nam in primitiua Ecclesia ita fuisse vsitatum ex Dionysio intelligimus cap. 6. de Eccles. hierarch. vbi sic inquit, *stat quidem sacerdos ante sacrum altare, monasticam imprecationem psallens*, &c. vbi licèt non faciat expressam mentionem sacrificij quod præcederet; verisimile tamen est ita fuisse vsitatum, & hoc significare cùm ait, sacerdotem stantem ante altare (vtique sacrificio peracto) mysticam inuocationem super eum, qui professionem emissurus erat, solitum fuisse inchoare, quod ex aliis, quæ ibi subiungit, magis intelligitur, vt statim in num. 10. exponemus. Denique Societas loco illius inuocationis, solo sacrificio Missæ, & precibus, ac collectis eius contenta est, & illum etiam morem quoad cantum, & psalmodiam non imitatur, quia chorum non profitetur; & in omnibus actionibus suis vniformiter, ac simpliciter procedit, & ad debitam solennitatem sufficit Missa publicè dicta, etiamsi absque cantu proferatur; magnámque reuerentiam ac timorem conciliat præsentia IESV Christi, D.N. in manibus sacerdotis existentis, vt in manibus ipsiusmet Christi, potius quàm Prælati professio fieri intelligatur.

D.Dionys. (margin)

Tertiò ille qui professionem emissurus est, dicta confessione generali, voce alta professionis formam suprà à num. 1. explicatam, ex scripto legit, vbi meritò vox alta postulatur, vt ab assistentibus audiri possit, & intelligi: scriptum autem requiritur, tum ad maiorem solennitatem, & certitudinem, vt infrà in num. 11. iterum dicetur: tum etiam vt in singula verba formæ, quæ vel substantialia, vel decentissima sunt, fideliùs, & securiùs, proferantur. Sic etiam D. Benedictus in sua regula cap. 58. præcipit professionem in scriptis redigi. Additur autem in prædicta constitutione oportere, vt scripta illa vouendi, per aliquot dies antea fuerit considerata cum diuturna meditatione, & singulari animi, & sensuum omnium collectione, vt in examine cap. 4. §. 41. explicatur. Et ob hanc causam non fiunt à sacerdote in huiusmodi actione interrogationes illæ, & exhortationes de sæculi renuntiatione, de perfectione vitæ, ac status talis religionis, & similibus, quæ loco suprà citato Dionysius commemorat, quia supponuntur hæc, & per longa probationum tempora esse satis interrogata, & proposita, & per proximos præcedentes dies esse multum præmeditata. 10. 3. solēnitas etiam nō de essentia. Reg. Bened.

Quartò finita forma professionis, qui eam emisit, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumit de manibus eius, qui professionem admittit. Hoc etiam olim seruatum fuisse Dionys. suprà testatur, qui 2. p. illius cap. 6. ita concludit, *vbi verò ille, (id est, monachus) ista omnia intentè promiserit, diuinorum ministeriorum participem efficit.* cuius rei causam in fine 3. partis eiusdem capitis sic addit. *In fine verò omnium, sacerdos ad diuinam ita instructum vocat communionem, apertè satis insinuans, eum, qui sic consummatus est, non modò contemplatorem fore sacrarum rerum, siue in morem medij ordinis ad communionem accessurum, sed augustiore scientia fretum alio, quàm sanctus populus, modò ad communionis diuinæ participationem admittendum.* Ac si diceret per hanc communionem moneri religiosum maiori puritate, & consideratione, quàm communem populum debere diuinissimum hoc sacramentum tractare, quæ ratio maximè locum habet in professis Societatis, qui & sacerdotes esse debent, & officium assumunt exhortandi, & disponendi homines ad eiusdem sacramenti conuenientissimum vsum. Vnde etiam subiūgit in clericorum ordinationibus sanctam communionem tradi, non solùm quia sacramentum hoc est consummatiuum, & perfectiuum omnium sacrarum rerum, quia est summa mysteriorum omnium; sed etiam, quia omnes ordines, suo modo, sunt participes singulari ratione huius sacramenti, vt per illud subleuentur, & perficiantur: ob eandem ergo rationem & significationem in fine nostræ professionis nobis diuinum hoc sacramen 11. 4. solēnitas. D.Dionys. Eius ratio ex Dionysio. Altera ratio ex eodem.

3. ex authore. sacramentum traditur. Addimus etiam, per hanc communionem, diuino quodam modo formari, & stabiliri pactum inter Deum ac Societatem, & professum initum. Nam sacerdos dans Eucharistiam, ostendit se acceptare professionem, & in suã communionem spiritualem professum recipere: Deus autem, & Christus seipsum principaliter dans, auxilium suum ad fidem sibi datam seruandam tacitè promittit, & pignus singularis præmij postea tribuendi, si ab ea non defuerit, tribuit. Professus autem Christum ipsum suscipiens, eum quasi in fideiussorem adducit, & Deo offert de fide, ac promissione à se præstita seruanda.

12. 5. solénitas. Quintò solet sacerdos scriptam professionem accipere de manibus eius, qui professionem emisit; éstque bona consuetudo, in signum acceptationis; quanuis necessaria non sit, nec de ea in constitutionibus fiat mẽtio: quia satis censetur acceptari professio publicè, & cum illa solennitate illam audiendo, & consentiendo, & maximè (vt dicebam) sacram communionem statim impertiendo. Post hæc etiam sequi solet mutua cum amplexu salutatio, cuius etiam meminit Dionys. his verbis, *Cum sanctis aliis, qui astant viris, ipsum salutat. Per quam salutationem* (ait idem Dionys. 1.5.p.3.) *significatur æqualium spirituum sancta Societas, mutuáque & iucunda lætitia.* Et in 3.p. eiusdem cap. 6. ait, *quòd si modò quoque, tam sacerdos, quàm circumstantes reliqui viri sancti sic dicatum consalutant, sacram intellige Dei præferentium speciem Societatem, quâ sibi inuicem cum lætitia, & charitate gratulantur.* Hoc ergo eodem spiritu hæc consalutatio in nostra Societate fit; hac obseruata differentia, quod Dionys. insinuat illam salutationem fuisse fieri solitam ante communionem, in Societate verò fit post finitam communionem, quia illa censetur veluti consummatio professionis: Alia verò quæ demutatione vestium, & tonsione aliisque cæremoniis ibi Dionys. refert & in aliis religionibus iuxta vniuscuiusque modum sanctè seruantur, in hac professione omittuntur, propter rationem suprà in n.8. insinuatam, & quia Societas, vt lib. 1. cap. 5. diximus, quoad habitum, & externam speciem vitam profitetur communem. Additur verò in citato loco constit. postea describendam esse professionem, cum omnibus circunstantiis particularibus eius, tam personarum emittentis, & admittentis illam, quàm loci, ac temporis in libro ad hoc peculiariter deputato vt de tota semper constare possit ad Dei gloriam; similísque diligentia à sancto Benedicto in citato loco regulæ suæ præscribitur, in modo quidem aliquantulum diuersa, quoad substantiam verò & spiritu eadem, in eundémque finem tendens.

Dionys.

Reg. Bened.

CAPVT VI.

De voto simplici non assentiendi relaxationi paupertatis, quod religiosi Societatis, simul cum aliis votis simplicibus, post solennem professionem emittunt.

1. De priori parte tituli. Explicatis iis quæ professionem Societatis antecedunt, & comitantur, restat dicendum de illis quæ consequuntur: supponendum igitur est, in Societate obseruari, vt peracta professione, & emissis quatuor votis solennibus, separatim, & non ita publicè neque in Ecclesia, sed in Sacristia, vel alio simili loco coram eodem superiore, vel alio sacerdote, qui professionem acceptauerat, & aliquibus domesticis, imò & externis nonnullis aliquando alia simplicia vota emittantur, quæ in Constit. præscripta sunt. Quorum mentio etiam fit in constitutione Gregorij, *Ascendente Domino*, vt hic mos, inter alia instituta Societatis, expresè & in particulari confirmaretur, vt reuera confirmatus fuit. Illorum ergo vim & rationem in hoc & sequentibus capitibus explicare necesse est. Posset autem priùs in communi quæri, an oportuerit noua vincula addere, vltra illa, quæ sunt essentialia professioni. Nam hîc etiam locum habet frequens obiectio de rei nouitate, cùm aliæ religiones simile quid non obseruent. Item quia videtur alienum à spiritu Societatis vincula multiplicare: ideo enim in eisdem constitutionibus 6.p. cap. 5. declaratur exceptis quatuor votis, nullas constitutiones, aut ordinationes obligare ad culpam, vt vitentur laquei incurrendi diuinam offensionem: ergo eadem ratione videri potest, non debuisse multiplicari hæc vota, vel certè cùm ibi non excipiantur, videri possunt non inducere grauem obligationem: quia exceptio firmat regulam in contrarium. Obiectiunculæ contra conuenientiam horũ votorum.

2. Earum dilutio. Nihilominus non oportet de hac re quæstionem mouere, quia certum est, & indubitatum, hæc vota inducere grauem obligationem, quia habent materiam satis grauem, vt videbimus, & sunt vera, ac propriissima vota, vt ex facto ipso, & locis citatis euidens est: obligatio autem grauis per se loquendo, ac seclusa contraria declaratione, quæ nulla in præsenti interuenit, inseparabilis est ab huiusmodi voto. Quapropter in dict. cap. 5. 6.p. non omnis alia obligatio votorum excluditur, sed constitutionum, declarationum, & ordinationum; & ideo necesse non fuit, illa vota expresè excipere. Quòd verò de aliis quatuor facta sit mentio, & non de his, facile respondetur, quia hæc in illis virtute comprehẽsa sunt tanquam annexum principali. Vnde vno quasi actu moraliter loquendo, emitti solent, hoc est, non multo post ipsa solennia. Parum autem refert, quòd hic ritus vouendi nouus sit, si bonus est, & ad finem huius religionis necessarius, aut valde conueniens. Quæ autem fuerit ratio huius necessitatis, & conuenientiæ, meliùs in particulari in singulis progressu explicabitur. In genere verò dicere possumus, per hæc vota non multiplicari onera, sed caueri, quædam mala, vel incommoda, quæ iure timeri possent, si hisce votis non præcluderentur; & ideò sine periculo fieri, & obseruari posse; atque ita nihil repugnare cum spiritu, ac intentione Societatis in altera constitutione 6.p.cap.5. insinuata.

3. Dubitandi ratio in hac posteriori parte. Quod verò attinet ad votum non admittendi relaxationem paupertatis, initio dubitãdi esse potest, quia materia huius voti, ita indeterminatè sumpta, est incerta, & indifferens: ergo non est conueniens materia voti. Antecedens patet, quia in illo voto relaxatio intelligitur, *quoad redditus, vel possessionem vllam in proprium vsum, vel ad sacristiam, vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem. præter id, quod ad Collegia, & domos probationis attinet, admittendum*: vt in 6. Constitutionum cap. 2. §. 1. lit. A. declaratur. De hac autem relaxatione magna controuersia est, an expediat: nam multi putant melius esse ad perfectionem cuiuscunque religionis, habere conuenientes, ac moderatos redditus in communi; &, quod magis est, Concilium Trid. hoc videtur regulariter iudicasse, cum facultatem concessit omnibus religionibus (Minoribus & Capucinis exceptis) admittendi huiusmodi redditus.

tus. Et quanuis nunc generaliter hoc non concedatur; tamen non videtur dubium, quin discursu temporis, possit res ad eum statum deuenire, in quo ad maius commune bonum, vel religionis, vel Ecclesiæ expediat hunc modum viuendi, in domibus professis Societatis mutare, maximè in aliquibus locis, in quibus religio, aut fides plurimum labefactata sit: non ergo fuit conueniens Societatem professam, nouo obligari voto ad huiusmodi mutationem non admittendam.

4. *1. punctum circa hoc votū quoad finem eius. Fundamentum vnum pro tali fine.* Tria breuiter circa votum hoc sunt explicanda scilicet finis, materia, & obligatio huius voti, ex quibus facile patebit responsio ad rationem dubitandi positam. Ad finem huius voti explicandum duo proponit fundamenta B.P.N. Ignatius in dicto cap. 2. 6. partis constit. Primum est, paupertatem esse murum firmum religionis, & ideo in sua puritate esse conseruandam, quantum diuina gratia inspirante, fieri potuerit. In 10. autem p. §. 5. *propugnaculum religionum*, eam appellat, quas in statu suo, & disciplina conseruat & à compluribus hostibus defendit. Quæ doctrina consentanea est illi, quam tradit D.Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. paupertatem esse primum fundamentum perfectionis acquirendæ. Quod etiam asseruit S.Bonauent. in Breuiloquio p. 5. cap. 6. dicens, ad integritatē perfectionis primò requiri recessum à malo superbię, quod fit per paupertatem spiritus; & idem significat opusculo de reformatione mentis p. 2. c. 16. 17. & 18. & latè in Apologia pro Euangelica paupertate; cuius rei rationes, & causas latè in tomo superiore tractauimus disputando de variis votis paupertatis. *D.Thom. D.Bonau.*

5. *Fūdamentū alterum.* Secundum fundamentum est, humanæ naturæ hostem ad hoc propugnaculum, ac refugium debilitandum maximè eniti solere atque ea, quæ à primis fundatoribus benè ordinata fuerant immutare. Quod & experientia ipsa satis notum est, & ex priori fundamento sequitur: nam cùm dæmon nitatur totam destruere religionem, maximè procurat eius fundamentum conuellere & murum, ac propugnaculum eius euertere, quia illo sublato facile poterit tota religio expugnari. Vnde prudenter adnotauit Nauarrus licèt votum paupertatis inter tria substātialia religionis infimum sit, vt docet D.Thom. 2. 2. q. 188. art. 8. & ex obiecto eius facile constat: & quanuis etiam sit obseruatu facilius, quia facilius est nostra, quàm nos ipsos quoad corpus vel animam relinquere, vt dixit Greg. hom. 33. in Euangelia: nihilominus violationem paupertatis maiora nocumenta religionibus attulisse, vel quia frequentior est propter maiorem ex parte dæmonis impugnationem, eo quòd eius malitia, aut minor apparet, aut magis latet, faciliúsque proinde dissimulatur, ac permittitur ex parte prælatorum (cùm tamen pro castitate maximè pugnet probrum, ac pudor; pro obedientia, superior cuius interest vt pareatur) vel etiam quia est maximè accommodata commoditatibus corporis, nam pecunia generale instrumentum est ad omnes illas; vel denique, quia rerum proprietas maximè contraria est ordini religioso, qui *hinc læditur penitus, & mutatur*, vt dixit Alexander III. in Concilio Lateran. p. 49. cap. 15. *Nauar. D.Thom. D.Gregor. Alex. III.*

6. *Cōcluditur 1. punctum seu finis dicti voti.* Ex his ergo duobus fundamentis concludit S. Ignatius finem huius voti esse, *vt quod in nobis scitum fuerit, hac in parte Societati prospiciamus*; quod aliis verbis dictum est à Gregorio XIII. in constitut. *Ascendente Domino, ad paupertatis quæ regularis instituti murus est, & propugnaculum ad perfectionem tuendam.* Vt enim sustentetur ædificium, &

A vrbs defendi possit, nihil magis curandum est, quam vt fundamentum firmum maneat, & murus integer, ac illæsus. Et ideo Alexander III. in dict. cap. 15. Cistertienses religiosos vehementer exhortatur, *vt domus illæ (ait) quæ à prima sui origine in ordine vestro sunt fundatæ, constitutis, & ordinatis terminis sint contentæ*; loquitur autem de terminis paupertatis. Et eandem solicitudinem adhibuerunt reliqui Pontifices grauissimas pœnas imponentes violatoribus paupertatis religiosæ, vt in Superiori tomo vidimus. Et gloriosi Patres Dominicus, & Franciscus specialem maledictionem

B suis religiosis transgredientibus paupertatem à se institutam, reliquerunt, vt Bonauent. in Opuscul. de Christi paupertate, de S.Dominico refert, & de S.Francisco legitur in speculo Minorum. *D.Bonau. Specul.Min.*

Vt autem ad secundam partem (id est, materiam huius voti) explicandam accedamus, distinguenda est duplex mutatio paupertatis religiosæ, vna quoad factum tantùm, alia etiam quoad ius. Prior habet de se intrinsecam malitiam; nam consistit in transgressione substantialis voti paupertatis religiosæ; posterior verò, per se spectata, non est intrinsece mala, aut prohibita, quia non fit per violationem iuris, sed per mutationem illius, factàm ab eo, qui potestatem habet, vt supponimus. Alij ergo fundatores vel protectores religionum 7. *2. punctum id est materia eiusdem voti.* *Quid alij fundatores pro paupertate prouiderint.*

C adiunctis pœnis, aut maledictionibus præcauerant, ne fieret mutatio à religiosis circa paupertatem, quoad factum, id est, quoad custodiam, vel transgressionem paupertatis promissæ; non verò remedium aliquod prouiderunt, ne institutio ipsa talis, vel talis paupertatis mutaretur: & ita videmus plures religiones, fortè sine culpa, quamuis non sine aliqua primi feruoris remissione, rigorem primæ institutionis suæ, quoad obseruantiam paupertatis, per indulta Apostolica temperasse; cui certè indulto, etiam sponte oblato, virginem Claram renunciasse legitur. Beatus autem Ignatius ad obseruationem paupertatis promissæ durante eius obligatione, nullam pœnam, vel maledictionem adiungendam censuit, præter eas, quæ *Quid B. Ignatius.*

D in iure communi continentur, & alia media, quæ ad generalem regularum, & constitutionum obseruationem prouidit: vt lib. 4. à cap. 7. vidimus: præcauere autem studuit, ne in iure ipsò paupertatis, quod pro Societate statuebat, relaxatio fieret, quod facere non potuit, per comminationem, aut maledictionem, quia talis mutatio (vt dixi) non erat per se mala, & ideo id fecit adiungendo nouam obligationem per hoc votum, cuius materia est, *nec procurare, nec consentire, vt relaxatio paupertatis in Societate fiat, etiam eo modo, quo aliàs sine culpa fieri possit.*

Est simile de voto, quod interdum fieri solet, de non petenda dispensatione circa obseruationem promissæ castitatis: nam mutatio in voto 8. *Explicatur hæc Ignatij prouidētia exemplo.*

E iam facto media dispensatione, non est per se mala; tamen per se loquendo, melius est in voto facto perseuerare, & non facile dispensationem petere, & ideo votum illud non petendi dispensationem, & per se bonum est, & distinctam habet materiam ab ipso voto castitatis. Aliud est enim non ducere vxorem; aliud non petere dispensationem, ad ducendam illam. Et fieri potest, vt aliquis violet hoc posterius votum, petendo dispensationem, & non violet votum castitatis; maximè si illa non vtatur. Imò fieri etiam potest, vt neque vtendo illa, agat contra votum castitatis; quia licèt dispensatio malè fuerit petita, concessa tamen valida fuit, & ita abstulit votū castitatis.

Et è

Et è contrario, posset quis violare votum castitatis,& non aliud votum, non petendi dispensationem; vt si absque dispensatione duceret vxorem. Ita ergo in præsenti, votum hoc,& bonum est & distinctum à voto paupertatis, quia distinctam habet materiam. Aliud est enim non habere proprium,nec redditus vel capellanias, & cætera,quæ sunt materia voti paupertatis in Societate: aliud verò non admittere relaxationem in hoc instituto paupertatis, quod est optima materia huius voti: tum quia perseuerantia in primo spiritu religionis per se melior est, tum etiam, quia relaxatio paupertatis,solet esse occasio cadendi simul à tota obseruantia rigorosa religionis, vt docuit S.Bonauent. tomo 1. Opusc. in epist. de Reformandis fratribus, & Dionysius Carthus. in Opusc.de Reformatione claustr. art. 17. Distinctio autem inter hæc vota,& eorum materias,eodem signo percipi potest: nam si professus Societatis habeat proprium, &c. peccauit contra votum solenne paupertatis, non tamen propterea violabit hoc votum,quandiu non assenserit, vt simile quid per modum iuris, seu dispensationis in Societatem introducatur;& è conuerso si præbeat hunc assensum, violabit hoc votum, quamuis nihil contra paupertatem peccet. Vnde etiam obiter intelligitur ratio ob quam soli professi hoc votum emittant:quia nimirum ad illos pertinet præcipuè Societatis gubernatio, & illi soli habent suffragium in Congregatione generali,in quo sola posset huiusmodi alteratio fieri:& ideo professos obligando,satis fecit in hac parte Societati prouisum.

D.Bonau.

Carthus.

Cur professi hoc votum nuncupent.

9\. Atque ex his facile erit tertium, quod proposuimus; explicare;qualis scilicet obligatio ex hoc voto nascatur:omne enim votum obligat ad executionem suæ materiæ: materia autem huius voti est, non admittere relaxationem circa paupertatem in Societate institutam: ergo ad hanc obseruationem obligat. Vt autem hæc obligatio exactiùs declaretur, & dubitationes, quæ insurgere possunt, expediantur:ponderanda sunt verba,quibus materia huius voti in Constitutionibus proponitur. Nam in 6.p.cap.2.§.1.sic dicitur,*Promittant se ad innouationem constitutionum, in his, quæ ad paupertatem pertinent;nihil facturos,nisi magis restringendam indicarent.* Vbi primùm expendo hoc votum purè negatiuum esse,quia non obligat ad aliquid agendum, sed tantùm ad non agendum, vt planè constat ex illis verbis, *Nigil facturos.* Non ergo peccabit contra hoc votum professus,qui viderit alios procurare huiusmodi relaxationem, & non restiterit;aut dissuaserit, quãuis possit:quãuis enim in illa omissione possit peccare contra charitatem suæ religioni debitam; quomodo etiam posset in simili casu peccare non professus, qui hoc votum non emiserit; non tamen transgredietur hoc votum, quia per illud non obligatur ad impediendum,vel resistendum,sed tantùm ad non agendum. Quod si quis obiiciat; quia non resistens cooperari censetur in moralibus,argumento cap.*quantæ*,de sentent.excommun.ibi,*eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cùm possint, manifesto facinori desinunt obuiare.* Respondetur in primis,id procedere in casibus in iure expressis,& ita declaratis, qualis est, in illo textu. Deinde quoad culpam apud Deum, solum habere hoc locum iuxta mensuram obligationis, quam aliquis habet ad impediendum,vel resistendum.In præsenti autem hæc promissio,vel obligatio eius, non extenditur ad huiusmodi actionem,& ideo,qui illam omittit, non censetur moraliter cooperari.

3\. punctum id est obligatio huius voti exponitur.

Est obligatio pure negatiua nihil faciendi contra paupertatem.

Obiectio diluitur.

A Quid autem sub illa negatione; *nihil facturos* 10.
comprehendatur, in declaratione sic exponitur, *quòd nunquam assentietur ad immutandum, quod ad paupertatem in constitutionibus pertinet; nec in conuentu totius Societatis congregatæ, nec per seipsum vlla ratione id curando.* Ex quibus verbis colligo duas actiones in genere prohiberi, ex vi huius voti: prima,ac præcipua est,si contingat in Congregatione generali de hoc puncto tractari, nunquam ferre suffragium,vt paupertas relaxetur,quod suffragium decisiuum est,& ideo circa illud maximè vrget obligatio: nam si ibi obseruetur, quidquid antea præcesserit,non multum nocebit Societati, quia nulla poterit fieri mutatio, regulariter loquendo. Propter periculum autem, quod imminere posset,additur,seu prohibetur secunda actio, quæ est,quacunque ratione procurare, vt talis relaxatio fiat,vel à Societate admittatur; & in Bulla *Ascendente Domino*, additur, *se nunquam quacunque ratione acturos,vel consensuros*; quod tamen intelligo de consensu cooperatiuo, & dante auctoritatem, vel efficaciam aliquam huiusmodi mutationi: nam verba illa ex constitutionibus sumpta sunt,& iuxta illas sunt interpretanda; itaque per illam negationem prohibetur omne consilium, seu suffragium, etiam consultiuum de tali relaxatione facienda,& à fortiori omnis positiuus fauor, aut procuratio,non autem sola permissio.

Actiones duæ per vnam negationem vetantur.

Vna.

Altera.

C Statim verò oritur dubitatio, an sit contra hoc 11.
votum, indicare in aliquo euentu esse expediens talem relaxationem facere. Nam si licet interiùs ita sentire,licebit & verbis id proferre,& actionibus procurare:nam per se bonum est,& meliùs id velle, & desiderare, quod religioni magis expediens iudicatur; nec votum potest hoc impedire, quia impediret maius bonum. Quòd autem illud iudicium possit esse licitum probatur, quia potest esse verum,nam vt in num.3. obiiciebamus, tanta esse posset mutatio in rebus humanis, vt omnino expediat ad maius bonum religionis habere redditus in communi, vel aliquid simile. Respondetur posito illo casu, cessare huius voti obligationem,exemplum est in voto de non petenda dispẽsatione,posito enim,quod validum sit; vt lib.2. de materia voti cap.11. num.6. attigimus, & si alij, quos sequitur Sancius lib.4.de voto cap.8. à num. 20. non admittant; planè non obstante absoluta eius forma si casus occurrat, in quo pensatis omnibus prudenter iudicetur meliùs, & gratius Deo esse petere dispensationem, cessat obligatio illius voti,iuxta communem sententiam Doctorum Richard.in 4.d.38.art.9.q.3.supplem.Gab.ibi q.1.arr. vlt.Anton.2.p.tit.11.cap.2.§.9.ad fin.Soto lib.8.de Iustit.q.9.versùs finem,Syluest. *votum* 2.q.14. Angel.*votum*.3.n.20.ita ergo in præsenti.Ratio autem generalis est, quia votum tantùm esse potest de meliori bono,vt in citato lib. de voto c.7. dictum est, & ideo non potest esse impeditiuum maioris boni:ergo etiam in præsenti,non obligabit votum quando eius materia ita mutata est,vt seruari non possit,sine impedimẽto maioris boni.Neque oportuit hoc in ipso voto explicari, quia hæc conditio generalis est omni voto,vt scilicet eius obligatio cesset,eo ipso quòd materia eius,vel inutilis facta est, vel maius bonum impediens. Vt autem hoc sine scrupulo fiat oportet,vt sit euidẽs,& certa mutatio illa facta ex parte materiæ:nam in dubio melior est conditio ipsius voti, cùm de absoluta promissione certò constet.

Quæstiun. 1. an cessare possit huius voti obligatio.

Eius resolutio pro casu certo.

Sanch.

Richar. *Gabr.* *Anton.* *Sot.* *Syluest.* *Angel.*

Non videtur tamen fore contra tale votum, in 12.
casu talis dubij,rem ipsam agitare,ac discutere, & rationes

Quid in casu dubio. rationes dubitandi, in vtrâque partem proponere, & quid verisimilius, aut probabilius appareat, proferre; nã supposita prædicta dubitatione, hæc omnia non solum per se honesta sunt; sed etiam necessaria ad commune bonũ, vt in simili dubio vitetur periculum alicuius maioris incõmodi totius religionis. Vnde etiam addo in simili euentu, quãuis rei veritas, & necessitas nõ possit certò, & euidenter cognosci, non fore contra votum totã dubitationem, & rationes eius Summo Pontifici proponere, vt ipse statuat, quod toti religioni melius esse iudicauerit: quod etiam securiùs fiet; si priùs ab ipso facultas petatur, vt non obstante tali voto possit vnusquisque quod sentit, vel opinatur, liberè proponere.

13. Quæstiun. 2. An acceptari queat dispensatio oblata in hoc voto. 1. sẽsus eius resoluitur. Obiectio diluitur. Occurrit verò statim dubitatio illa, scilicet, an obliget hoc votum non solùm ad non petendam dictam relaxationem, sed etiam ad non admittendam illã motu proprio à Pontifice concessam. Dupliciter autem potest hoc à Summo Pontifice cõcedi, scilicet præcipiendo, vel indulgẽdo. De priori modo nulla est quæstio; quia obediendum omnino est præcipienti Pontifici. Dices, Pontifex vt Pontifex non habet ius præcipiẽdi in his materiis, quæ pertinẽt ad consilium; vt est autem supremus prælatus religionum, nihil potest præcipere cõtra regulam, maximè, quæ voto firmata est: ergo in eo casu non tenebimur obedire tali præcepto. Respõdetur materiam illam esse capacem præcepti Põtificis, vt Pontifex est; si supponamus hîc & nunc prudenter iudicari talem paupertatem esse nociuam, vel impeditiuã maioris boni talis religionis, in ordine ad finem sibi præstitutũ; nam licèt profiteri, aut non profiteri paupertatem, absolutè loquendo, non sit materia præcepti, sed consilij; supposita tamen professione religionis seruare in eo statu hunc, vel illum modũ paupertatis potest esse materia præcepti Pontificis, quia potest esse medium moraliter necessarium ad commune bonum talis status à Pontifice in Ecclesia Catholica approbati; sicut posset Põtifex à principio approbare talem religionem cum hoc modo paupertatis, & non cum strictiori, vel laxiori, & à fortiori posset prohibere, ne quis talem statum profiteretur, nisi sub tali paupertate, vt per se constat. Ita ergo postquam semel approbauit religionem cum vno genere paupertatis, potest mutatis temporibus, illam approbationem reuocare, vel mutare, prout expedire censuerit, & consequenter prohibere, ne deinceps quis talem statum profiteatur nisi sub tali paupertate. Tenebitur ergo religio parere huiusmodi præcepto, quod iustum præsumitur, quãdiu oppositum euidens non est, manãtque à Summo Pontifice quatenus talis est, quia ad illum sub hac ratione spectat religionũ instituta approbare, vel mutare, continẽtque in virtute illud præceptum, vel dispensationem voti, vel declarationem quod cum talibus circunstantiis non obliget. Imò supposita hac declaratione, vel manifesto fundamẽto eius, posset Summus Pontifex, etiam vt supremus prælatus religionum illam mutationem facere, & sub obedientiæ virtute præcipere, quia non esset contra votum, nec propriè contra regulam, sed esset rationabilis mutatio regulæ, ad meliorem totius regulæ obseruationem ordinata.

Quid si attendatur vt est prælatus religionũ.

14. Aliorum resolutio per viam irritationis reiicitur 1. Dicũt etiam aliqui, posse Pontificem, vt supremum religionis prælatum, irritare hoc votum suo arbitrio, & consequenter præcipere relaxationem paupertatis, admittendo dominiũ, v.g. in domibus Societatis. Sed mihi valde probabile est non posse Pontificem hoc votum irritare, quia est votũ quodammodo de substãtia talis status, vel certè per se annexum illi: vota autem huiusmodi non possunt irritari à Prælatis religionũ. Itẽ quia in potestate irritandi, quoad materiam, vel obiectum, nõ videtur excedere, per se loquendo, Summus Pontifex Præpositum Generalem cuiuscunque religionis respectu suorum subditorum; quia ex eadem traditione, & ex eodem voto obedientiæ, nascitur illa potestas: certum est autem non posse Præpositum Generalẽ irritare hoc votum: ergo nec Põtifex. Itẽ quia aliàs posset pro sua voluntate, sine alia iusta causa, hoc votum tollere, quod incredibile est, quia est contra intentionem vouentium, & totius religionis, quæ nũquam voluit, quoad hanc partẽ, tribuere alteri potestatem dominatiuam. Sicut etiã non est verisimile posse Pontificem irritare suo arbitrio, & sine causa votum abstinendi à carnibus, & lacticiniis, quod religiosi minimẽ emittũt. Addo insuper etiam ablato hoc voto, non posse absque legitima causa præcipi Societati professæ, vt admittat dominium, quia illud est contra votum solenne paupertatis, cuius obligatio auferri non potest, sine causa legitima: necesse est ergo, vt virtualis dispensatio, vel interpretatio intercedat, quæ non potest esse sine causa iusta, vel cogente. vnde quia talis causa rara est, & difficilis ad æstimandum, ideo Pontifex raro, vel nunquam talia præcepta religionibus imponit. Secundò. Tertiò. Quartò.

15. 2. sensus eiusdẽ quæstiunculæ. Alio ergo modo potest hoc Pontifex cõcedere indulgendo sicut Concilium Trid. sess. 25. ca. 3. de Regularibus, concessit ferè omnibus religionibus, vt possent habere bona immobilia etiam quibus antea non erat permissum. In eo autem casu dubitari potest, an si Pontifex nunc similem cõcessionẽ faciat Societati professæ, possent licitè professi illam acceptare sine transgressione huius voti. videntur enim non posse, quia promittunt se nũquã, quacunque ratione acturos, aut cõsensuros in huiusmodi relaxatione: ergo cùm tunc nõ cogantur acceptare; nec licitè consentire possunt. Sicut qui vouit non petere, neque accipere dispensationem voti, non potest licitè illam acceptare, etiamsi Pontifex illam concedat. Arguitur in partem neg.

16. Pars affirmãs primò à simili. Nihilominus probabilius censeo: hoc votum non obligare professos Societatis ad non acceptãdam illam Pontificis concessionem. Quod in simili casu videntur sensisse Patres secundæ cõgregationis generalis, quando cesserunt illi concessioni Concilij Trid. nam id fecisse videntur, non ex necessitate, & obligatione prioris voti, sed quasi denuo illud confirmantes, vt significant illa verba canone 21. *Congregatio totius Societatis nomine, cessit cuicunque iuri prouenienti ex concessione Concilij Trid.* Habebat ergo ius non cedẽdi, si vellet. Et infrà, *vt iuxta nostras constitutiones, & vota, quæ post professionẽ emittuntur, in professis, ac ipsorum domibus paupertatem retinere.* quæ verba indicãt quasi nouam voti cõfirmationem spontaneam, ac merè volũtariã: & ideo in actis eiusdem Congregationis, præpositũ refertur, *an placeret decreto Concilij renũciare:* & ab omnibus respõsum esse, *Placet.* quæ verba indicãt nõ ex obligatione huius voti; sed ex amore perfectionis id fecisse. Præterea suprà ostensum est, verba illa, *nunquam acturos, vel consensuros,* iuxta mentem constitutionum interpretanda esse: in cõstitutionibus autem solùm ponitur pro materia huius voti, non procurare vllo modo, neque esse causam huius mutationis: ergo acceptare illam, si à Põtifice fiat, non est contra hoc votum. Neque est contra verbũ illud *non consensuros,* nam ibi est sermo de consensu cooperatiuo in actionem, seu negotiationem huic voto Probatur 2. diluendo argumentũ num. præcedentis.

voto contrariam, cuiuſmodi eſſet ſuffragium in Congregatione; acceptatio verò hæc, neque eſt conſenſus cooperatiuus, ſed receptiuus, vt ſic dicam: neque etiam eſt in actionem voto contrariam; ſed in eam tantùm, quam ſummus Pontifex auctoritate ſua efficere poteſt. Tandem id
Probatur 3. retorquendo exemplum partis negantis. oſtenditur retorquendo exemplum adductum: nam ſi quis voueat præciſè, non petere diſpenſationem, aut non procurare licentiam ad aliquid faciendum; & ſuperior ſuo nutu offerat diſpenſationem, vel licentiam, non eſt contra votum illam acceptare; quia minus eſt acceptare, quàm petere, & obligatio voti non eſt extendenda vltra rigorem verborum, niſi aliud certò conſtet de intentione vouentis. Ita ergo eſt in præſenti.

17. Instantiæ contra proxima dicta occurritur. Dices ergo ſi Societas profeſſa nunc velit vti conceſſione facta à Concilio Tridentino, poſſet id facere, ſine læſione huius voti. Reſpondetur negando ſequelam, quia res non eſt integra, neque in eodem ſtatu, poſtquam enim Societas ceſſit illi priuilegio, virtute confirmauit votum ſolenne eiuſdem paupertatis, non obſtante illo; & in eodem ſenſu profeſſi ſunt eandem paupertatem ſucceſſores omnes, & conſequenter per hoc votum promittunt paupertatem illam, quam ſic profeſſi ſunt, illæſam conſeruare, nihil ex parte ſua innouando, quod ad relaxationem pertineat; reuocare autem ceſſionem factam, præſertim poſtea à ſede Apoſtolica cum reliquo inſtituto toties confirmatam, eſſet magna relaxatio; & ideo ſine dubio eſſet contra hoc votum. Secus autem erit ſi vel ſummus Pontifex, vel aliud Concilium generale in futuro tempore denuo ſimilem facultatem faciant, nam tunc habebit Societas eandem libertatem renuntiandi, vel acceptandi illam, quam habuit ſecunda Congregatio generalis, circa decretum Concilij Tridentini.

18. Quæſtiun. 3. quorum bonorum paupertas non relaxanda. Poſſet præterea circa hoc votum dubitari, an obliget ſolùm circa paupertatem profeſſorum, & domorum profeſſarum, vel etiam circa alia, quæ pertinent ad paupertatem ſcholarium, Collegiorum, & domorum probationis, & ratio dubitan-
Ratio dubij. di ſumitur ex verbis illis declarationis cap. 2. 6. p. *Innouare quod ad paupertatem attinet, eſt relaxari ad redditus, vel poſſeſſionem vllam in proprium vſum*, &c. Conſtat autem hæc ſolùm pertinere ad domos profeſſas. Imò hinc oritur dubium, an hoc votum ſolùm obliget ad non procurandam relaxationem quoad hæc bona immobilia, non verò circa omnia alia, quæ in paupertatis vſu Societas
Reſolutio. obſeruat, vt lib. 4. à cap. 7. vidimus. Reſpondeo breuiter obligationem huius voti, extendi ad totam materiam paupertatis, prout cadit ſub votum in Societate factum, in quocunque gradu ſeu ſtatu illius factum ſit. Hoc ſatis explicatum eſt in dicta conſtitutione Gregorij XIII. illis generalibus verbis, *Nunquam acturos, vt quæ in conſtitutionibus Societatis circa paupertatem ordinata ſunt, immutentur.* in Conſtitutionibus autem; tam ſunt ordinata, quæ pertinent ad Collegia, & domos probationis, quàm cætera. Et ratio reddi poteſt, quia profeſſi non tantùm hoc promittunt propter ſeipſos, vel domos ſuas, ſed pro tota Societate, cuius cura, & præcipua gubernatio illis
Satisfit rationi dubij. incumbit. Vnde quod in prædicta declaratione dicitur, ideo eſt, quia illa eſt præcipua, & magis propria materia voti paupertatis in Societate. In 10. autem p. conſtit. §. 5. additur; *non accipere ſtipendia pro noſtris miniſteriis, & non applicare reddi-*

A *tus Collegiorum ad vtilitatem domorum*; quatenus ergo hæc vel alia pertinent ad materiam voti paupertatis in Societate, eatenus eorum immutabilitas ſub hoc votum cadit. De quo inquiri etiam poſſet, an ſit ſolenne, vel ſimplex; ſed ex materia, & modo quo fit, & ex intentione Conſtitutionum, & Bullarum conſtat eſſe ſimplex. Dictũ votũ ſimplex eſt.

CAPVT VII.

De voto non ambiendi dignitates, quod profeſſi Societatis emittunt.

Forma, ſub qua hoc votum à profeſſis Societatis emittitur, ita habet: *Præterea promitto nun-* 1. Vera ſuppoſitio.
B *quam me acturum, vel prætenſurum, ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem in Societate eligar, vel promouear. Promitto præterea nunquam me curaturum, prætenſurúmve, extra Societatem, prælationem aliquam, vel dignitatem.* præſcripta eſt hæc forma in 1. & 3. Congregatione generali, & ſumpta eſt ex 10. cap. conſt. §. 6. & eiſdem ferè verbis probatur in conſtitutione; *Aſcendente Domino*; ſæpe citata: *Neque prætenſuros* (dicitur ibi) *ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur.* De hoc igitur voto nulla eſt controuerſia, quin licitum, & ſanctum ſit, vt expreſsè docuit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 2. ad 3. & ib. Caiet. & Soto lib. 10. de Iuſtitia q. 2. art. 2. ad 3. Antonin. 3. p. tit. 20. c. 2. §. 6. & D.Thom. Caiet. Sot. D.Anton.
C ratio eſt; quia tale votum euidenter eſt de meliori bono.

Vt autem hoc explicetur, aduertendum eſt, quæſtionẽ eſſe inter Theologos, an appetere Epiſcopatum, vel procurare illum (& idem eſt cum proportione de qualibet alia prælatione) illicitum ſit, quam citati Doctores ibidem tractant, & plures refert Henriq. in ſua ſumma lib. 10. c. 32. n. 3. in commento; ſentiúntque id eſſe illicitũ, ac pertinere ad ambitionem, vel præſumptionem; quod etiam docent Card. in Clem. *in plerisque.* de elect. q. 7. Abb. in cap. *non eſt.* de voto n. 9. idémque inſinuauit Auguſtinus 19. de Ciuitate, cap. 19. dicens, *locus ſuperior ſine quo populus regi non poteſt, & ſi adminiſtretur vt decet, tamen indecenter appetitur.* & 2. Epiſcopatũ appetere illicitum eſſe probatur authoritate Henriq. Cardin. Abbas. Auguſt.
D Chryſoſtomus lib. 3. de ſacerdotio parum à principio, cùm multa commemoraſſet Epiſcopo neceſſaria, ſubdit, *intérque illud præcipuum, ſacerdotis animum honoris illius deſiderio vndique vacare.* & infrà ſibi obiiciens illud Pauli; *Si quis Epiſcopatum deſiderat*, &c. reſpondet, *At ego non operis ipſius, ſed dominationis ac potentiæ deſiderium peſtilens eſſe dixi.* Quod eleganter proſequitur ambitionis pericula exaggerans. Idem verò hom. 3. in Acta, cùm ita ipſiuſmet Epiſcopatus periculum extuliſſet, vt paucos ex eis ſaluari, & alia ſimilia dixiſſet, ſubdit, *Hæc loquor non vt vobis pudorem incutiã, ſed vt veſtrã cohibeam cupiditatem: quem enim conſcium adibis, ſi procuraris vel per ſeipſum, vel per alium? quibus oculis* Chryſoſt.
E *intueberis illum, qui tibi fuit auxilio? quid habebis quod excuſes?* & hom. 66. in Matth. tractans illa Chriſti verba, *Principes Gentiũ dominantur eorũ*, Mat. 20. ait, illis oſtendiſſe Chriſtum, gentiũ mores eſſe prima quæque appetere. *Tyrannica* (inquit) *hæc paſſio eſt, & nonnunquam eximios etiam viros perturbat: quapropter cùm vehementiore caſtigatione indigent, acrius etiã ipſe inſurgit comparatione gentium tumentem ipſorum animum retinens: nam qui primatum quærunt, ſibiipſis dedecori ſunt, ignorantes hoc ſe pacto in infima detrahere.* Similia habentur in imperfecto hom. 35. inter alia, *Quicunque deſiderat primatum in terra, inueniet confuſio* Auct. Imperfect.

confusionem in cælo, vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen. Et infrà, *Volens Dominus duorum fratrum ambitionem extinguere, & decem discipulorum inuidiam, introduxit differentiam inter Principes mundiales, & ecclesiasticos, ostendens, quia primatus in Christo, neque ab aliquo appetendus est non habente; neque alteri inuidendus est non habenti.* Hæc autem & similia dicuntur à sanctis Patribus de appetitu prælationis, quatenus in ea honor, excellentia, & superior potestas spectatur, & concupiscitur: nam hoc modo talis appetitus, & omnis prætensio, quæ ex illo procedit, malitiam habet ambitionis, & vanæ præsumptionis.

Quam Episcopatus appetitionem damnent hi Patres.

3. Si ergo votum sumatur, quatenus coërcet hoc vitium & inordinatum appetitum, manifestum est esse optimum, & religioni valde expediens. Primum patet, quia abstinere ab huiusmodi vitio, optimum est: ergo promissio de cauendo hoc vitio, etiam est optima. Nec refert quòd per se, & ex diuino, ac naturali iure teneamur vitium hoc fugere, tum quia ea etiam, quæ per se bona, & necessaria sunt, laudabiliter Deo vouentur; vt tract. 6. est ostensum in lib. 2. de voto cap. 3. tum etiam vt augeatur obligatio; quia fortasse in huiusmodi negotio inordinatio tantùm esset venialis culpa, quæ interueniente voto, erit mortalis; tum denique, quia ad aliquod amplius obligat hoc votum, quàm ad vitandum id quòd per se malum est, vt statim dicam.

1. Assertio bipartita.

Ostenditur pars prior.

4. Secundum autẽ probatur, quia nullum vitium potest esse magis perniciosum communitati, præsertim religiosæ, & specialiter Societati. Ex hoc enim vitio inuidiæ, dissensiones, contentiones, calumniæ, quæ sunt pestes cuiuscunque communitatis, oriuntur; vt sumitur ex Basilio in constitutionibus monast. c. 10. & ex Augustino 5. de Ciuit. c. 12. & sequentibus; & ex Philosophis Plutarcho in moralibus lib. de Auditoris officio, ante medium. Et ideo Plato in Gorgia, quem laudat Eusebius lib. 12. de Præpar. Euangel. c. 4. dixit, *Nemo sponte ad gubernandam Rempublicam accurrat.* Quòd si hoc verũ est de seculari Republica, multo magis de Ecclesiastica; cuius gubernatio ad spirituale bonum subditorum ordinatur. & ideo Leo Papa epist. 85. aliàs 83. c. 1. refertur c. *miramur.* 61. d. non solùm eos grauiter reprehendit, qui Episcopatum ambiunt; sed etiam qui ambientes eligunt: *Non est hoc* (inquit) *consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen: integritas enim præsidentium, salus est subditorum; & vbi est incolumitas obedientiæ, ibi est forma doctrinæ. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiamsi moribus, aut actibus non offendit, ipse tamen initij sui est perniciosus exemplo: & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Quæ grauissima sententia maiori quadam ratione locum habet in Congregatione religiosa, tum quia non solùm salus, sed etiam perfectio singulorum, ex vita, & exemplo præsidentis magna ex parte pendet: tum etiam, quia totum religionis bonum ex obedientia pendet, quæ ex ambitione maximè perturbatur. Nam, vt dixit Simachus Papa in Synodo Romana cap. 1. *quos amor dominationis inuadit; etiam iugum Ecclesiasticæ disciplinæ facit respuere.* & ideo dixit idem Pontifex epist. 1. c. 5. *cùm hic excessus in laica conuersatione culpetur, quis dubitat quin religiosis ac Deum timentibus incutiat opprobrium?* habetur in cap. *nullus itaque* 1. q. 1. Et rationem explicuit optimè Bonifacius 3. p. in cap. *quorundam*, de electionibus in 6. Quia religiosus ambiens dignitatem, suæ professionis oblitus, incipit retro respicere. Denique nihil professionis, imò & virtutis viam ita impedit, sicut ambitio; est enim, vt scripsit Bernardus ser. 6. in Psal. *Qui habitat, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina langorem.* Qui etiam legi potest epist. 42. & 126.

Ostenditur posterior.

Basil. *D. August.* *Plutarc.* *Euseb.* *D. Leo.* *Sima. Papa.* *Bernard.*

5. Ob hanc ergo causam tanta solicitudine præuenit B. Ignatius, vt huic vitio in Societate viam omnino præcluderet, mediante hoc voto speciali professorum, quod illis maximè conueniens fuit, quia & intra Societatem præcipua gubernatio ad eos pertinet, & extra Societatem illi esse possunt, ad huiusmodi dignitates aptiores. Et propter hanc etiam causam potuit esse in hac religione votum hoc magis necessarium, quàm in aliis: quia faciliùs poterat hoc vitium eam impetere, eo quòd professi eius futuri erant, quoad fieri posset, literis eruditi, & ad Ecclesiastica quæcunque ministeria idonei, & in eis plurimum exercitati, vnde etiam facile consequi poterat, vt inter Principes, & Prælatos Ecclesiæ familiariter versarentur, illísque grati, ac beneuoli existerent: quæ omnia & multa alia, quæ ab vnoquoque considerari possunt, facile poterant ambitionis motus excitare, vel etiam promouere, nisi quantum est ex parte instituti, hoc remedium esset adhibitum: quod non solùm vtile est post professionem, quando ipsum votum emittitur; sed etiam à principio his, qui in nouitiatu instituuntur: quia statim hoc spiritu imbuuntur, vt concipiant nihil esse magis contrarium fini, ad quem in hac religione tendunt, quàm inordinatum ambitionis affectum: ac proinde etiam factum est, vt nulla in re superiorum prouidentia magis inuigilet, quàm in hoc vitio à Societate exterminando, tum prælaturas intra religionem, soli generali committendo; vt lib. 10. c. 3. dicetur: tum etiam cum debita renetentia procurando ne electio alicuius extra religionem à Pontifice intentata, ad effectum veniat, vt non semel cum diuina gratia perfectum est, & in historiis Societatis legitur; quoad ipsum verò generalatum vna inter alias perpetuitatis eius causas, redditur in 9. p. cap. 1. in declarat. lit. A, *quòd longiùs recedet omnis cogitatio, & occasio ambitionis, quæ huiusmodi officiorum pestis est: si certis temporibus esset eligendus.*

Applicatio dictorũ ad Societatem.

Vide Ribadan. & Orlandin. citatos cap. seq. num. 22.

6. Addendum verò vlteriùs est, per hoc votum, non solùm prohiberi id, quod per se, & natura sua malum est, sed etiam aliquid de se indifferens, quódque iusto aliquo titulo honestari potest. Quanquam enim appetere prælationem propter excellentiam, & potestatem, malum sit; appetere illam propter fructum aliorum, & propter vigilias, & labores eius non est ex se malum, imò potiùs habet speciem boni, dicente Paulo, ad Timotheum 3. *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Ex quo fit, vt procurare Episcopatum; si fiat ex moderato affectu, propter dictum honestum finem, & cum aliis circunstantiis debitis, non sit malum ex natura rei, & aliquando fortasse posset esse meritoriũ, si Episcopatus vel prælatio multum haberet laboris, & parum honoris, aut temporalis vtilitatis, & ideo pauci; vel nulli essent, digni qui illum acceptare vellent. Per hoc igitur votum, non solùm obligantur professi Societatis, non procurare prælationẽ, extra vel intra Societatem ambitiosa, vel turpi intentione, aut præten

2. Assertio.

Explicatur.

prætensione, sed etiam si ea prætensio aliquo titulo vel colore honestari videatur. Hoc constat ex ipsa forma vouendi, *nunquam me acturum, curaturum, aut prætensurum*; quæ verba indifferentia sunt ad prætensionem aliàs licitam, vel illicitam: sicut qui absolutè vouet castitatem, non solùm promittit abstinere ab illicitis actibus venereis, sed etiam à licitis matrimonij. Neque obstat quòd in §.6.10.p. constit. dicitur, *erit summi momenti, vt perpetuò felix status Societatis conseruetur, diligentissimè ambitionem malorum omnium in quauis re publica, vel congregatione matrem, submouere*, &c. Dicimus enim, licèt hic sit principalis finis huius voti, non tamen esse adæquatam materiam eius, quia ad illum finem consequendum medium conuenientissimum fuit, omnino *præcludere aditum ad huiusmodi dignitates quærendas*, vt statim in eadem constitutione additur: non præcluderetur autem aditus, moraliter loquendo, nisi absolutè omnis prætensio, abstrahendo à licita, vel illicita prohiberetur: nam tunc omnibus aperta maneret ianua, vt rationabiles causas suæ prætensionis confingerent.

Probatur ratione ex ipsa forma vouendi.

Instantia remouetur.

7 Arque ita patet ratio huius tam vniuersalis materiæ; & addi potest alia, quia quanuis interdum possit quis bona intentione, & ex rationabili causa, prælationem aliquam prætendere, tamen id moraliter loquendo, rarissimum est, & multis periculis expositum, ideóque simpliciter loquendo, melius est ab omni tali prætensione, siue licita, siue illicita in vniuersum abstinere. Est ergo illa accommodata materia voti & Societati valde necessaria. Consequentia satis patet ex dictis. Antecedens verò, & per se notum moraliter videtur, & consentaneum est testimoniis Patrum, quæ n.2. adduximus, & quæ statim afferemus. Solùm fingi posset casus in quo non solùm esset licitum, sed etiam necessarium ex præcepto naturali, vel diuino prælationem procurare propter spiritualem salutem proximorum: vt si ponamus illam maximè periclitari, & non esse aliam personam, quæ possit, aut velit ei subuenire. Hic tamen casus adeò extraordinarius est, vt cogitari potius valeat, quã timeri; quia ad pastores Ecclesiæ spectat his necessitatibus prouidere, per quam prouidentiam sufficienter potest subueniri necessitati populorum, absque prætensione, & negotiatione alicuius personæ; quæ prætensio regulariter potius impedit, quàm iuuat, quia reddit personam suspectam, & in foro Ecclesiæ minus dignam. Vt enim dixit Gregorius lib.7. epist.110. & habetur 1.q.6. cap.vlt. *sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit; est proculdubio repellendus: nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi vt crescendo decrescat, & ascendendo descendat?* Similiáque sumi possunt ex Clemente I. epist.1. & ex Concilio Aurelian. II. tempore Vigilij cap.1. Quia ergo hoc regulariter est malum, vix admitti potest casus, in quo tale medium sit necessarium ex charitate, ad subueniendum proximis.

Ratio altera pro eadẽ assertione.

Instatur de casu necessitatis.

Hic casus moraliter non datur.

Gregor.

8 Esto tamen contingere possit, propter illud non oportuit exceptionem in voto facere, sed hoc relinquere generali regulæ, & naturæ voti, cuius obligatio cessat, quando tanta fit mutatio in materia. Vnde admisso tali casu, solùm id faceret, quod ad subueniendum proximis ex parte sua sufficeret: quale esset dare notitiam Pontifici, vel ei cui cura incumbit de necessitate proximorum, sese ad labores offerendo, quantum ipse voluerit, vel expedire iudicauerit; tunc enim locum habet; quod Gregorius ait 1.p. Pastoralis cap. 7. prædicationis officium nonnunquam laudabiliter appeti, id confirmans exemplo Isaiæ cap. 6. qui cupiens prodesse proximis Domino quærenti quem mitteret, vltrò se obtulit, dicens: Ecce ego, mitte me, & cap. 8. subdit, tunc esse posse laudabile Episcopatum quærere; quando per eum ad supplicia grauiora peruenire posse non dubitatur: & ideo, ait, dixisse Paulum, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*; quia illo tempore hoc dixit, quo is qui plebibus præerat, primus ad martyrij tormenta ducebatur.

Eo admisso casu satisfit.

D.Greg.

Quæret verò aliquis, an desiderare, vel appetere prælationem sit contra hoc votum? vbi etiam exponendum erit, quid significetur illis verbis, *directè, vel indirectè*. Atque adeò quæ actiones censeantur prohibitæ ex vi huius voti. Primum ergo dicimus, solo affectu, & appetitu interno desiderare prælationem, esto sit alioqui malum, & prohibitum, non esse huic voto contrarium. Probatur, quia desiderare, quandiu in hoc sistitur, non est *prætendere, procurare, aut agere* aliquid ad obtinendam dignitatem: nam per hæc omnia verba explicatur aliquis influxus, vel causalitas circa effectum obtinendi dignitatem: per solum autem desiderium nihil causatur, neque applicatur aliquod medium, quando intra limites desiderij homo continetur: tota autem materia huius voti explicatur per illa verba, *agendi, procurandi, aut prætendendi*: ergo in illa non comprehenditur præcisus actus desiderandi; ergo per illum solum non violatur votum, per se loquendo. Quod ideo addo, vt excludam scandalum, quod sibiipsi (vt ita loquar) quispiam inferre potest, exponendo se morali periculo frangendi votum: quia difficile est, post conceptum desiderium non efficere aliquid ad implementum eius; præsertim oblata occasione: nam hac ratione posset iam tunc inchoari læsio voti; sed hoc rarum erit, nisi desiderium sit vehemens, & de morali periculo, per aliquod experimentum iam constet. 9.

Quæstiun. 1. An hoc votum solo affectu violetur.

Approbatur pars neg.

Deinde assero facere aliquid ex hoc desiderio, quod solum ordinatur ad maiorem capacitatem, vel dignitatem ipsius desiderantis, nondum videtur esse etiam indirecta prætensio, & ideo consequenter nõ videtur violatio huius voti, dummodo negotiationem aliquam circa alios nõ inuoluat. Vt v.g. studet quis diligenter vt sit magis capax prælationis intra, vel extra Societatem, & ex eius desiderij in eo munere laborat: non existimo certè peccare illum contra hoc votũ, etiamsi coram Deo ambitiosus sit, & ea ratione studium ad culpam ei imputetur apud Deũ, quemadmodum qui ex interna hæresi induceretur ad studendum pro impugnanda fide, nondũ censeretur expressisse satis hæresim contra leges Ecclesiæ. Ratio verò est, quia licèt interius, & apud Deũ id sit prætendere prælaturam, non tamẽ exterius, & apud homines: quando autẽ per hoc votum promittimus non prætendere, &c. intelligitur de prætensione humana, cum aliqua negotiatione, & inductione eius, qui possit prælationem dare. Et explicatur in hunc modum; quia aliud est obiectiuè tantùm posse alium mouere ad sui electionem; aliud verò, per aliquam actionem moralem effectiuè illum mouere ad exercitium actus dandi prælationem (vt sic dicam.) Hoc posterius est in vniuersum prohibitum ex vi huius voti, vt ex verbis adductis constat: non autem prius; quia illo modo excitare, seu mouere alium ad meam electionem, seu 10.

Nec omnis externus actus ex affectu prælationis id votum violat.

Confir.1.

seu conferendam mihi prælationem, est quidem effectus necessariò consequés ex ipsa scientia, aut virtute, ac similibus dotibus, & ideo illud per se non prohibetur voto. Quanuis autem intendere hunc effectum propter se, scientiam autem, & virtutem propter ipsum, malum sit, nihilominus per hoc votum illa praua intentio per se nõ prohibetur, quia hoc votum directè est de actionibus externis, vt ex verbis eius declaratum est.

Confirm. 2. Confirmatur tandem, quia aliter explicatur hoc votum moraliter esse valde periculosum, generarétque plures scrupulos, quia intentio hominis facile mutatur, & difficile cognosci potest; ideóque non fuisset expediens vouere, non habere hanc, vel illam intentionem, in actionibus de se bonis & necessariis religioni.

11. Quæstiun. 2. An ostentare virtutem cum intentione prælationis sit contra hoc votum. Et arguitur pro part. neg. Magis dubitari potest, an sit contra hoc votum ostentare, aut fingere virtutem apud Generalem, aut alios, qui ad hanc promotionem iuuare possint, solùm ex affectu captandi prælationem. Videtur enim ex dictis in 1. confirmatione numeri præcedentis, hoc non esse contra hoc votum, quia hoc non est moraliter agere; sed solùm est obiectum ipsum ornare, & aptum reddere ad excitandos alios, saltem per imaginem virtutis. Arguitur pro affir. Primò. In contrarium verò est, quia votum obligat ad non procurandum directè, nec indirectè: quid autem est indirectè procurare; si hoc non est? Secundò. Item quia si hoc non esset contra votum, etiam procurare ex dicta intentione, vt alius me laudet apud superiorem, seu bonam informationem tribuat, etiam falsam, non esset contra hoc votum; quod planè est absurdum, quia illa est magna ambitio indirecta. Sequela autem patet, quia talis laudatio, vel informatio solùm est obiecti propositio; non est autem inductio, nisi in quantum ab ipso obiecto fieri potest.

12. Resoluitur hæc pars affir. Respondeo ad dubitationem videri quidem ostentationem illam prætensionem indirectam (quanquam res non careat dubitatione, quia ratio in dicta confirmatione facta nõ caret difficultate) & præter hunc possunt esse alij modi prætẽsionis indirectæ, vt est, v.g. obsequiis, aut beneficiis beneuolentiam apud aliquem procurare, ex intentione parandi viam ad obtinendam prælationem, quanuis hæc intentio omnino non declaretur, quia talis declaratio iam redderet prætensionem directam, quæ non requiritur ad violationem voti. Deinde procurare apud Generalem vel alios bonam famam, seu æstimationem, per aliorum informationem, etiam est ambitio indirecta, quando ex dicta intentione fit: quia nullus est efficacior modus negotiationis in huiusmodi rebus. Et ideo sub nomine prætẽtionis propriissimè comprehenditur. Vnde si talis intentio explicetur, est prætensio maximè directa: quando autem latet, est indirecta (formalis enim prætensio interior, semper est in se directa, solúmque dicitur indirecta, quãdo aut ipsa externa prætensio, aut ipse prætendens nobis illam nõ exprimit formaliter, vt ex 1.2. suppono) quod censeo verum nõ solùm quando informatio falsa est, sed etiam quando est vera, quia eodem modo procedit ratio facta. Nec refert, quòd procurare bonum nomen, aut famam apud alios, per se non sit malum, neque ambitio; nam satis est quòd sit de se indifferens, & quòd relatum ad talem finem sit tacitè seu indirectè prætendere prælationem. Et in hoc est differentia inter hæc duo, procurare virtutem, aut scientiam, vel procurare immediatè existimationem virtutis, aut scientiæ apud alios: nam primum est per se bonum, & ideo per hoc votum non prohibetur; etiamsi possit malè fieri ex praua intentione operantis; secundùm autem ex se ad summum est indifferens, & solitariè spectatum, seu absque positiua ordinatione ad bonum finem, statim cõtrahit speciem quandam ambitionis: & ideo continetur sub actionibus indirectis, quæ per hoc votum prohibentur fieri ex tali intentione, & ob eandem rationem id apparet probabilius de hypocrisi, seu fictione virtutis; quia talis etiã actio, præ se fert speciem ambitionis, & non pertinet ad virtutis operationem, sed ad ostentationem eius; ideóque facta ex prædicta intentione, indirecta prætensio est, & cõsequenter huic voto repugnat.

Interest inter procurare virtutẽ vel scientiam, & earum ostentationem.

Considerandum autem est, hæc non semper esse peccata mortalia in indiuiduo, vel propter leuitatem materiæ; vel quia intentio illa subrepit, & non est satis deliberata, vel certè quia non propriè imperat actum, sed solùm illi adiungitur, & circa illum versatur, vt circa obiectum tantùm, & ita vel eius malitia est merè interna, vel certè prout exteriùs prodit, leuis est. *Temperatur data resolutio.*

13. Quæstiun. 3. Quid per prælationẽ & dignitatẽ importetur. Superest verò adhuc explicandum, quid nomine *prælationis*, & *dignitatis* in hoc voto intelligatur, & an hæc duo idẽ important. Cùm enim tam in Constitutionibus, quàm in Bulla Gregorij hæ duæ voces semper distinguantur, videntur profectò aliquid diuersum significare; & quidem extra Societatem, non est difficile hæc duo distinguere; nam prælationis nomine intelligi potest Episcopatus; dignitatis verò nomine Cardinalatus: nam cùm per se non habeat ordinariam potestatem iurisdictionis, videtur magis propriè, ac frequentiùs dignitatis nomine, quàm prælationis significari. Non existimo tamen limitari votum ad hæc duo, sed comprehendere in vniuersum omnem prælationem, & dignitatem Ecclesiasticam, quæcunque illa sit, siue hæc nomina significent res distinctas, siue tantùm ad maiorem explicationem posita sint; omnis enim prælatio videtur esse dignitas, licèt fortasse non conuertantur: quia dignitas iurisdictione carens, non censetur prælatio. Non est autem ita facile in hoc sensu declarare, quid intra Societatem nomine dignitatis significetur, quod diuersum à prælatione sit. Nam per prælationem omnes intelligunt significari munus superioris habens ratione sui iurisdictionem propriam, & spiritualem in subditos, siue ordinariam; vt sunt munus Generalis, Prouincialis, Præpositi, & Rectoris Collegij, aut domus probationis, siue delegatam, vt vicarij generalis, Commissarij, aut Visitatoris, nam reliqua ministeria inferioris gubernationis sub Rectoribus, seu Præpositis localibus, vt est officium Magistri nouitiorum Ministri, &c. non possunt propriè, & in rigore prælationes appellari, nec secundùm ius commune, argumento cap. *quanuis*. de verborum significatione. Nec etiam iure speciali Societatis, quia in Constitutionibus solùm appellatur officialis Rectoris 4.p. c. 10. §.7. vnde ordinariam iurisdictionem non habet, sed quantum ei committitur à Rectore, vt expresse dicitur in examine cap. 4. §. 31. adiuncta declaratione. Idem patet à simili ex his, quæ de aliis religionibus mendicantibus tradunt Syluest. verb. *Prælatus*, q. 2. & Angelus eod. verb. in principio. *Quid prælatio in Societate.* *Syluest. Angel.*

14. Quæ munia non reputãtur dignitas in Societate. Ad explicandum autem nomen, *dignitatis*, intra Societatem, in primis vti possumus declaratione Sixti V. in motu proprio, quo similia verba in alio motu proprio de illegitimis declarauit, dicens, nomine *dignitatis*, in religionibus, nõ cõprehendi ministeria

ministeria concionandi, aut docendi, vel legendi, neque etiam gradus Magisterij, aut Doctoratus. Ita ergo in præsenti dicendum videtur, hæc omnia, & similia, quæ magis sunt oneris, quàm honoris (vt ibidem dicit Pontifex) sub hoc voto non comprehendi: nam licèt verum sit declarationem illam Sixti, ex intentione eius, datam esse solùm pro materia subiecta illegitimorum, de quibus loquebatur; nihilominus ex illa sumitur validum argumentum à simili, & à paritate rationis. Quocirca probabile mihi est, intra Societatem illa duo verba eandem rem significare, neque inueniri propriam dignitatem, nisi prælationem ipsam, quia reliqua omnia sunt magis officia onerosa; atque ita post hæc scripta receptum est à septima Congregatione decreto 44. ex mente P. Claudij. nimirum in Societate, nec dignitatem à prælatura distingui, neque assistentium munus esse dignitatem; quòd si officia alia à prælatura habent honorem adiunctum, & non est tantus, qui sufficiat ad rationem dignitatis, & magis est obdotes, seu qualitates, quæ supponuntur, vel ostenduntur in personis, quàm ex ipsis muneribus. A fortiori verò idem de Consultoribus Prouincialis erit dicendum.

15. Quæ possint reputari. Posset tamen esse contra hoc votum prætendere in Societate dignitatem aliquam extraordinariam, vt, v. g. habere quasi iure proprio, & personali suffragium in Congregatione generali, extra omnem modum, & titulum in constitutionibus præscriptum; aut procurare nomen aliquod, & modum dignitatis, ratione cuius habeat consortium aliquod in regimine cum aliquibus specialibus prærogatiuis, prout esse solent in aliquibus religionibus, iuxta suam consuetudinem, vel obseruantiam magistri ordinis, definitores, aut alij post aliqua officia grauiora emeriti, ac priuilegiati. Hinc etiam satis verisimile fit, acturum contra hoc votum, qui vacante generalatu, prætenderet in Congregatione prouinciali, fieri se electorẽ Præpositi Generalis in generali Congregatione: nam licèt illud non sit munus perpetuum, aut stabile; nihilominus iuxta consuetudinem Societatis est res valde grauis, & participatio quædam iurisdictionis supremæ pro illo tempore in hac religione, & circa potissimum actum, qui in ea esse potest. De electione autem in Procuratorem non est eadem ratio, quanuis non careat scrupulo, propter suffragium decisiuum, quod habet cum Præposito Generali in Congregatione procuratorum, ratione cuius, & quia in eo munere totam suam prouinciam repræsentat, sufficiens dignitas censeri potest ex his, quæ intra Societatem esse possunt.

16. Quæstiun. 4. De pœna violantis hoc votum. Vltimò inquiri potest, quam pœnam incurrat is, qui votum hoc in Societate violat. Ad quod ex eisdem constitutionibus respondendum est, in quarum 10.p.§ 6. pro his qui extra Societatem dignitatem ambiunt, nulla pœna designatur fortasse quia illud peccatum magis priuatum est; & non ita nocet corpori religionis. Pro his autem, qui intra eandem Societatem, directè, vel indirectè prælationem procurant, ponitur pœna incapacitatis, & inhabilitatis ad quamuis prælationem; quod intelligo respectiuè, id est, de prælatione intra eandem Societatem; vsurpantur enim verba iuxta subiectam materiam. Et pœna hæc non incurritur ipso facto, sed post sufficientem probationem, atque adeò post sententiam saltem declaratoriam criminis. Ita enim intelligo illa verba, *Incapaces, & inhabiles, ad prælationem, quanuis* (Exponitur constitutio.) *habeantur ij, de quibus probari posset, quòd eam ambiuissent.* Non enim de sola potestate, seu possibilitate intelligendum hoc est, ita vt satis sit delictũ esse probabile: sed de potestate redacta ad actum; ita vt quis sit conuictus de crimine, de quo oportet, vt per sententiã constet. Atque ita expressiùs declaratum est p.8.constit.c.6.§.2.cum declaratione A. vbi specialiter sermo est de ambitione Generalatus: & augetur hęc pœna, quia non solùm imponitur inhabilitas passiua, vt eligi possit, sed etiam actiua, vt possit eligere; non solùm pro ea vice, sed etiam perpetuò, vt declarant illa verba, *Nec in eam congregationem, nec in aliam vnquam admitti possit.* Requiritur tamen ibi ad huiusmodi pœnam, vt priùs aliquis de tali ambitione conuictus sit: & in declaratione A. exponitur ad totam hanc pœnam incurrendam, necessarium esse, vt probationes tales sint, vt rem ipsam, seu veritatem sufficienter ostendant: nam si solùm efficiant probabilem suspicionem, illa non satis erit ad pœnam inhabilitatis, neque, vt aliquis suffragij iure priuetur, licèt aliud remedium adhibendum sit, ne illa persona tunc eligatur, tanquam minus idonea, minúsve digna.

Quod genus pœnæ ac prouidentiæ, satis est consentaneum, & rationi, tum, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit; tum etiam, quia per ipsam ambitionem fit quis indignus prælationis, vt rectè dixit Panorm. in cap. *per inquisitionem*, de electione n. 5. & propterea est pœna hæc satis consentanea sacris canonibus, vt videre licet 1.q.6.c. vlt. vbi Gregorius ait, *sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus; sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus.* Similem pœnam imponit Leo Papa epist.82.cap.8. Episcopo ambienti altiorem Episcopatum, nam propria sede illum priuari iubet, habetur 7.q.1. cap. *si quis Episcopus.* & idem refertur ibi cap. *si quis de ordine*, ex Conc. Meldensi cap.30.& alij penè similes videri possunt in Synodo Romano II. sub Symmacho cap. 3. cap. *si quis Papa* d.39.& in Concil. Romano sub Innocentio II. & cap. *Apostolica*, 8.q.1. & concordant etiam iura ciuilia, vt patet ex l. *sancimus.* C. ad legem Iuliam repetundarum, quam refert etiam Gratianus 1.q.7.c. *sancimus*, & plura de hac materia videri possunt in Simanquas lib. 2. de Republica c.9.10.& seq. Ioannes Matienzo in Dialogo Relatoris 4. cap. 4. Alexander ab Alexandro lib. 3. cap. 17.

(17. Dicta pœna consonat rationi & iuri. — Panormit. — Gregor. — D. Leo. — Gratian. — Simanq. — Ioan. Mart. — Alex. ab Alex.)

CAPVT VIII.

De alio voto non acceptandi dignitatem aliquam extra Societatem, nisi præcepto superioris ad id cogente, quod professi Societatis emittunt.

Tertium votum simplex quod fit à Professis Societatis vltra ea, quæ diximus in præcedenti cap. de prælationibus extra Societatem, includit partem aliam, quæ sub his verbis profertur. *Nec consensurum in mei electionem quantum in me fuerit, nisi coactus obedientia eius, qui mihi præcipere potest, sub pœna peccati.* Per quæ verba amplificabitur prius votum, & quasi nouum votum emittitur, eiúsque materia prælationem omnem, & dignitatem extra Societatẽ comprehendit; eam verò in tit. c. nomine *Episcopatus* significauimus, quia in illo faciliùs cernitur difficultas huius voti, vt videbimus; & inde facilè potest doctrina ad reliquas

(1. Explicatur tertium votũ simp. ex.)

reliquas dignitates applicari. Quoad prælationem verò intra Societatem, non fuit conueniens facere huiusmodi ampliationem, quia intentio instituentis, seu fundatoris non fuit, vt prælationes intra Societatem non habeantur, hoc enim repugnaret gubernationi ipsius Societatis, & ideo non oportuit promittere illas non acceptare, sed solùm non prætendere. Fuit autem intentio eiusdem instituentis vt extra Societatem omnino non habeantur quoad fieri possit, & ideo voluit, vt professi obligarentur, quantum possent, ad non acceptandas illas. Non potuerunt autem obligari simpliciter, & absolutè, quia non possunt licitè resistere præcepto superioris, & votum esse debet de re licita. Extra casum autem præcepti possunt liberè non acceptare & ideo potuerunt etiam obligari ad non acceptandum in omni casu non præcepto.

2\. *Arguitur iam pro parte neg.* Hinc verò oritur difficultas; quia votum non solùm esse debet de re licita, seu non mala, sed oportet vt sit de meliori bono; sed hoc votum est de re, quæ impedit maius bonum; non igitur est validum nec conueniens votum. *Argumenti minor probatur 1.* Minor probatur primò, quia melius est obedire simplici verbo Prælati, quàm expectare rigorosum præceptum eius. Ita enim distinguit obedientiam perfectam à necessaria D.Bern. lib. de Præcepto, & dispensat. cap. 12. & seq. & D. Thom. 2.2. quæst. 104. art. 5. ad 3. *D.Bern. D.Thom.* & docuit etiam B. Ignatius 6. p. constit. cap. 1. §. 1. nósque in lib. 4. agendo de obedientia perstrinximus. Ergo nouere non obedire Prælato, nisi rigorosè præcipienti, est votum impeditiuum maioris boni; estque hoc votum reprehensibile in quolibet religioso, respectu sui Prælati. Simile autem videtur esse in præsenti; nam per hoc votum tollitur libertas obediendi Pontifici simpliciter mandanti accipere Episcopatum, donec cum rigore præcipiat. Quod pari ratione est contra perfectionem obedientiæ debitæ Pontifici.

3\. *Probatur eadem minor 2.* Secundò potest etiam alio modo hoc votum impedire maius bonum; quia interdum erit maius Dei obsequium acceptare Episcopatum, etiamsi Pontifex non præcipiat; ergo si votum impedit tunc acceptationem, impedit maius bonum; ergo imprudenter fit cum illa generalitate, sed limitatio esse debuisset non acceptandi *nisi vbi certum esse maius Dei obsequium.* Antecedens patet, quia considerato obiecto, & circunstantiis, quæ occurrere possunt, dubitari non potest, quin sæpe contingere possit casus, in quo maius sacrificium Deo sit acceptare, quàm repudiare Episcopatum, vt etiam constat ex dictis in præcedenti capite. Non est autem necesse vt in omnibus his casibus Pontifex adiungat præceptum, quia hoc pendet ex libera voluntate eius, & variæ rationes occurrere possunt, ob quas nolit absolutè præcipere, licèt valeat, sed tantùm offerre. Imò aliquando potest accidere; vt acceptare Episcopatum sit materia consilij, & non præcepti, quod proinde non possit etiam à Pontifice imponi. Quia status adeò perfectus non potest præcipi, sine graui necessitate: potest autem consuli propter maius Dei obsequium, maiorémque perfectionem proximorum: ergo contra consilium, & maius bonum est ligari voto ad non acceptandum Episcopatum, nisi ex præcepto superioris.

4\. *Confirm. 1.* Et confirmatur ex cap. 1. d. 85. vbi Gregorius Papa de quodam Archidiacono ad Episcopatum electo, vt cognosceret an dignus esset, inter alia A iubet inquiri, *si tactis sacrosanctis Euangeliis, sicut nobis nuntiatum est, iusiurandum præbuerit, nunquam se ad Episcopatum accedere.* Vbi significatur tale iuramentum fuisse illicitum; ideo enim de illo inquiri iubetur, vt glossa ibi notauit. Non est autem verisimile iuramentum illud adeò fuisse temerarium, vt factum fuerit de non acceptando Episcopatu, etiamsi iustè præciperetur ob necessitatem: ergo intellexit Gregorius non fuisse prudens, & licitum iuramentum illud, etiamsi absolutè fieret de non acceptando Episcopatu etiam tunc quando licitè potest non acceptari. Vnde Glossa ibi sentit hoc iuramentum, etiam in eo sensu intellectum, esse peccatum veniale. Quod in eo principio fundari videtur, quia tale B iuramentum (& idem est de voto) repugnare potest charitati, vel saltem perfectioni eius: nam, vt dixit Gregorius cap. *in Scripturis*, 8. quæst. 1. *Si is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit se pastorem summum minimè amare*; Vbi Glossa dicit mortaliter peccare, qui Episcopatum sibi oblatum non recipit, si se dignum credit; quod confirmat ex cap. proximè præcedenti, vnde Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 10. dicit meritò contemni ab Ecclesia, & in opprobrium haberi eum, *qui electus ab Ecclesia, ministerium euangilizandi renuit, & qui curam lucrandorum refugit aliorum.* *D.August.* Et ideo dixit idem Augustinus 19. de ciuitate c. 19. negotium iustum suscipiendum esse ex charitate, si imponatur.

5\. *Confirm. 2.* C Denique confirmatur, quia intentio illa, in qua diximus fundari hoc votũ, videtur esse contraria maiori bono Ecclesiæ, & ideo nõ esse consentaneum ordini charitatis: ergo & votum, quod ab ea procedit, non potest esse charitati conforme. Antecedens patet, quia maius bonum Ecclesiæ est, vt viri sanctiores, & doctiores ad Episcopatus assumantur, quàm quòd inferioribus ministeriis occupentur, iuxta illud Innoc. III. in cap. *Licet*, de Regularibus, *sicut maius bonum minori bono præponitur: ita communis vtilitas speciali vtilitati præfertur*, sed hoc impeditur intendendo, & procurando, vt professi Societatis, etiamsi religiosissimi, & doctissimi sint, ad Episcopatum non assumantur. ergo, &c.

6\. *Qui eandē partem neg. tradere videantur.* D Propter hæc, & similia argumenta non defuerunt moderni auctores, qui votum hoc improbare ausi fuerint. Citatur Gutierrez de iuramento confirmatorio 1. p. cap. 72. num. 5. & 8. & eodem modo referri possunt authores dicentes, esse illicitum iuramentum non accipiendi Episcopatum; quod tenet Nauarr. in summa cap. 12. num. 16. cum Angelo verbo *iuramentum* 5. n. 3. & Syluest. *iuram.* 2. quæst. 7. & *Iuram.* 4. quæst. 1. Anton. 2. p. tit. 10. c. 6. §. 4. Soto lib. 8. de iust. q. 1. art. 7. ad secundum, eam verò sententiam tenet expressè Palacios in 4. d. 38. disput. 1. ante medium versic. *Sed quid si aliquis ea lege vouet* (scilicet non esse Episcopus) *vt eximat præcepti casum: nunquid culpabile tunc esset votum?* Respondet; E *Itidem arbitror esse culpabile, quia casus præcepti rarus est in hac materia: satis est quòd poterit esse salubre gregi Christi, quòd hic, vel ille sit Episcopus, ideo non licet salubritate gregis Christi impedimentum offerre.* Hæc ille. Fauet etiam idem Syluester verb. *Episcopus*, q. 3. in fine, quatenus dicit esse peccatum mortale non acceptare Episcopatum; non solùm quando speciali præcepto Superioris, quis cogitur, sed etiam absque præcepto, si probabiliter credat, quòd per alium æquè benè prouideri non potest, quia est contra fraternam charitatem.

Gutier. Nauar. Angel. Syluest. D.Antonin. Sot. Palac. Syluest.

Nihilo

7. *Vera assertio bipartita. D.Thom.* Nihilominus vera, & certa sententia est, votum hoc esse laudabile ex obiecto suo. Nobis etiam indubitatum est Societati esse valde laudabile, & opportunum. Prior pars sumitur ex D.Thom.2.2. quæst.185.art.2. d.3. vbi sic inquit, *Accipere Episcopatum non est de se necessarium ad salutem, sed fit necessarium ex superioris præcepto: his autem, quæ sic sunt necessaria ad salutem potest aliquis impedimentum licitè apponere antequam fiat præceptum.* Loquitur autem de impedimento voti non acceptandi Episcopatum, de quo in argumento obiecerat. Vnde subiungit in solutione. *Qui autem votum emittit de non suscipiendo Episcopatu, si per hoc intendit se obligare ad hoc, quòd nec per obedientiam superioris prælati accipiat, illicitè vouet; si autem intendit ad hoc se obligare, vt quantum est de se, Episcopatum non quærat, nec suscipiat, nisi imminente necessitate, licitum est votum, quia vouet se facturum, quod hominem facere decet*; & quodlib. 5. art.22. in corpore, & ad 2. generaliter sentit melius esse non acceptare Episcopatum, quàm acceptare; quandiu necessitas ex parte præcipientis non agnoscitur. Sequitur hanc sententiam Richardus quodlib.3.quæst.21. Syluest. verb. *electio* 1. quæst.19. & 20. Idem sentiunt Antonin. Caiet. & Soto citati superiori capite num.1. item Cordub. in Summa Hispana q.154. *Richar. Syluest. Anton. Caiet. Sot. Cordub.*

8. *Fundamentum eorum præcipuum.* Fundamentum principale huius sententiæ esse debet, quia propositum non acceptandi Episcopatum, quandiu id fieri possit sine culpa, optimum est, & consequenter est aptum vt voto confirmetur, vel aliter (& in idem redit) quia non acceptare Episcopatum, ex suo genere melius est, quàm acceptare, quandiu vtrunque licet, & ideo est apta materia voti. Consequentia per se clara est. Assumptum verò præter citata loca sumi potest ex D.Thom. in 4. d.29. art.4. ad 4. vbi reprobat opinionem dicentem Papam non posse præcipere alicui, vt accipiat Episcopatum: *quia hoc posito (inquit) periret Ecclesiasticus ordo. Nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ, Ecclesia conseruari non posset, cùm quandoque illi, qui sunt idonei, hoc nolint suscipere nisi coacti.* In quibus verbis supponit hoc esse laudabile. S. etiã Bonauentura super regulam, cap.2. circa medium, loquens de religiosis, qui ad Episcopale officium assumuntur, ait, *si coacti ab Ecclesia, huiusmodi ineuitabili necessitate suscipiant regimen animarum, non sunt reputandi ab ordine egressi; si quantum in ipsis est, semper appetant in sinu ordinis conforeri. Quòd si non vocati ad Episcopalem gradum, nec coacti ad eundem aspirant, vt fugiant ærumnas pauperum, & ordinis rigorem, credo eos in illius partem cessuros, qui dixit, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.* Vbi considerare possumus Bonauenturam duos tantùm ordines posuisse, scilicet, vel eorum, qui coguntur, vel eorum qui malè affectant, & procurant Episcopatum; cùm tamen possit addi tertius, eorum, qui vel non illicitè, vel nullo modo Episcopatum quærunt, tamen oblatum acceptant, etiamsi non cogantur. Cùm tamen eos solùm defendat, qui coacti ineuitabili necessitate regimen suscipiunt, planè sentit alios omnes, à religionis affectu aliquo modo deuiare; atque adeò simpliciter melius esse non accipere episcopatum nisi prædicto modo. *D.Thom. D.Bonau.*

9. *Accedunt pro eadem parte dicta sanctorum. August.* Suaderi autem id præterea potest antiquiorum Patrum sententiis. Augustinus enim 19. de Ciuit.c.19. necessitatem requirit, dicens, *Negotium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam si nullus imponit, veritati contemplandæ vacandum est.* Quod maximè dicere potuit propter sarcinam Episcopalem: de qua idem August. epist. 148. ad Valerium Et habetur c. *ante omnia* d.40. dixit nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius Episcopi officio. Greg. etiam 1.p.Pastoralis cap.6. eius humilitatem laudat, qui regiminis culmen ex corde fugit, & cùm sibi imperatur, inuitus obedit. Multaque similia sumi possunt ex cap.7. sequenti, & ex eodem lib.6. epist.5. & habetur in cap. *in scripturis*, 8.q.1. sunt etiam ad hoc propositum grauissima Imperatorum verba in L. *si quenquam*, 39. C. de Episcopis, & clericis, *castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, vt quocunque locorum peruenerit omnia vitæ integritate purificet. Tantum ad ambitu debet esse sepositus, vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profectò enim indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus*; vtroque quantum in ipso est; nam absolutus consensus necessarius est, saltem supposito præcepto. *D.Gregor.*

Tertiò afferre possumus ad hoc conformandum antiquorum Patrum exempla, qui quantum valuerunt dignitatem Episcopalem recusarunt, qui variis mediis vsi sunt. Primum est admirandum potius quàm imitandum, huiusmodi est; quod de Marco Euangelista refert Hieronymus in prologo ad Marcum, qui in Glossa ordinaria circumfertur, amputasse sibi pollicem, ne Episcopus fieret; sed ille prologus & falsò ascribitur Hieronymo, vt in emendatioribus libris Hieronymi tom.7. ante commentaria in Marcum, annotatur: & ibi etiam narratio illius facti omittitur; & in lib. de scriptoribus Eccles. in Marco, nihil huiusmodi insinuat; imò ea, quæ simpliciter narrat, videntur cum illa historia repugnare. Nicolaus autem de Lyra dans fidem illi narrationi dicit non amputasse sibi totum pollicem, sed partem aliquam, quæ non fuit sufficiens impedimentum, vt Episcopus fieret. In quo non rectè diuinat, nam si amputauit sibi pollicem ne Episcopus fieret; potius credendum est tantum abscidisse, quantum ad impediendum Episcopatum sufficeret; præsertim, quia etiam partem abscindere, de se malum esset: si autem aliqua ratione excusari potest, tam in toto, quàm in parte excusari debet. D. igitur Thom. 2.2. q.185. art.2. ad 3. respondet Marcum non peccasse nolendo Episcopatum, imò in hoc exemplum eius esse per se laudabile: medium verò illud per se non fuisse licitum; credibile autem esse ex instinctu Spiritus sancti Marcum eo vsum fuisse. Quòd si hoc verum est optimè, & veluti per quandam exaggerationem docuit nos Spiritus sanctus, quantum illi placeat intentio & desiderium fugiendi Episcopatum. 10. *Item Patrũ exemplis admirãdis, sed nõ imitandis. Vnum ex Marco incertum. Quid sentiat Lyra. Quid D. Thom.*

Simile exemplum est, quod de Antonio Anachoreta refert Lyra suprà ex lib. qui dicitur Paradisus, nam cùm quidam ciues vellent eum rapere, & constituere Episcopum, ferro secuit sibi aurem sinistram, dicens, in lege diuina esse prohibitum, ne quispiam aure præcisa Episcopus fiat; sed mirum est tam insigne factum fuisse ab Athanasio omissum in vita Antonij. Si autem verum est, intentio probanda est: medium autem minimè, sed excusandum, vel propter ignorantiam, vel per instinctum Spiritus sancti. Fortasse autem Lyra loqui voluit de Ammonio monacho; de quo factum hoc referunt Palladius in historia 11. *Alterum ex Antonio seu potiùs Ammonio. Iudicium de hoc exẽplo. Pallad.*

historia cap.12. Socrates lib.3. historiæ cap.18. & Sozomenus lib.6. historiæ cap.30. qui addit cùm Ammonius non obstante defectu auriculæ, cogeretur Episcopatum accipere, iureiurando se obstrinxisse, si vim inferre sibi conarentur, linguam quoque excisurum. Socrates verò addit Euagrium Ammonium perstrinxisse quòd auriculam præscindendo facinus fecisset, séque coram Deo reum ipse peregisset, quam culpam non negauit Ammonius; sed cùm idem Euagrius etiam aufugeret, eo quòd ad Episcopatum esset electus, illi respondit Ammonius: *At tu Euagri non putas te pœnas daturum, quòd lingua propter nimium tui amorem excisa, gratia, quæ donata est tibi, minimè vsus sis.* Hoc igitur modo sancti illi viri pro euitanda dignitate Episcopali, & in alium reiicienda inter se certabant. Mirabilia etiam sunt illorum sanctorum exempla qui cùm hominibus resistere non possent, quin Episcopi fierent, à Deo mortem impetrarunt, prius quàm Episcopatum accipere cogerentur. ita referunt de S. Nilammone Sozomenus lib. 8. historiæ, cap.19. & Nicephorus lib.13. cap.17. & de S. Goare refert Vvandelbertus lib.1. vitæ eius cap.14. & 15. habetur apud Surium tom.4. die 6. Iulij, & Vincentius in speculo historiali, libro 22. capit. 13. & sequentibus.

Socrat. Sozomen. — Exemplum 3. superioribus affine. — *Sozomen. Nicephorus. Vuãdelbert. Surius. Vincent.*

12\. Præter hæc verò sunt alia frequentia etiam Sanctorum exempla, qui modo magis humano, quàm præcedentes, atque (vt sic dicam) morali & imitabili quantum potuerunt, electioni suæ ad Episcopatum, vel fugiendo, vel se occultando, vel precibus obsecrando, vel aliis modis restiterunt. Ita refertur de Gregorio Nazianzeno, Basilio, Martino, ac Cypriano, Ambrosio, & Augustino, Chrysostomo, Gregorio Magno, Antonino, & Laurentio Iustiniano, Malachia, & aliis, de quibus videri potest Surius in historiis de vitis eorum; & specialiter Ambrosius de seipso, id refert in epist. ad Vercellensem Ecclesiam; refert etiam Rufinus lib.2. historiæ cap.11. & Socrates lib.4. historiæ cap.25. tripartita lib.7. historiæ c.8. & habetur in cap. *Valentinianus*, d.63. Augustinus etiam de se idem significat epistol.148. ad Valerium, & habetur in capit. *ante omnia*, d.40. ac videri etiam potest in serm. de communi vita clericorum, vbi de se dicit, *Adeò timebam Episcopatum, vt, quoniam cœperat iam esse alicuius momenti inter seruos Dei fama mea, in quo loco sciebam non esse Episcopum, non illò accederem. Cauebam hoc & agebam quantum poteram, vt in loco humili seruarer, ne in alto periclitarer. Sed, vti dixi, Domino seruus contradicere non debet*; indicans tunc solùm acceptasse, quando intellexit esse Dei voluntatem. Idem de D. Gregorio intelligi potest ex lib.1. epistolarum epist. 3. 4. 7. 25. 26. 29. & 30. in quibus valde dolet de Episcopatus onere sibi imposito, & de amicis conqueritur, quòd de illo tanquam de bono aliquo ei gratularentur. In epist. autem 31. subdit, *Homo nec ad appetendum locum procax insistere, neque ad repellendum contumax debet inueniri: vnde indignus ego ad suscipienda Episcopatus onera iussioni omnipotentis Dei vestræque me voluntati subdidi.* De Laurentio etiam Iustiniano ad rem nostram considerare possumus quòd quantum potuit, episcopatum recusauit, donec resistere non potuit Eugenio Papæ ter iubenti, vt refert Bernardus Iustinianus in vita eius cap.4. in fine. Denique huc etiam spectat, quod de se refert Clemens I. epist. 1. restitisse se Petro volenti se Episcopum creare, donec ab eo audiuit; *Si periculum peccati timens suscipere refugis Ecclesiæ gubernacula, certus esto quod amplius peccas, qui populum Dei, velut in fluctibus positum & periclitando, cum iuuare possis, subterfugis, tui tantummodo habens considerationem, & non quòd in commune omnibus expedit, prouidens.*

Exẽpla alia imitanda resistentiũ episcopatui, sed frustra. — *Surius. D. Ambros. Rufin. Socrat. Hist. tripar. August. D. Gregor. Bernar. Iust. Clemens I.*

Quibus etiam addi possunt eorum exempla, 13. qui non solùm affectu conati sunt, sed etiam effectu obtinuerunt ne Episcopi fierent, quamuis à summis Pontificibus inuitarentur. Quod de S. Bernardo, & sancto Thom. de Aquino & aliis, nostræ etiam religionis hominibus, celebratum est, legíque potest apud Hieronymum Platum lib.1. de bono status relig. c.38. Alij denique semel obtentam dignitatem, postea repudiarunt, Cælestinus V. Pontificatui renunciauit, vt colligitur ex cap.1. de renunciat. in 6. Petrus Damianus Cardinalatum, & Episcopatum reliquit, quanquam ob eam rem grauis pœnitentia ei fuerit à Summo Pontifice imposita, quam ipse acceptauit, tamen in defensionem facti sui apologeticam epistolam ad Gregorium VII. scripsit, quæ habetur in Bibliotheca sanct. tom.3.

Exempla eorum qui non frustra restiterunt. — *Petr. Dam.*

Vltimò probatur ratione assertio posita. Quia 14. licèt Episcopatus sit status perfectissimus, supponit tamen, non confert perfectionem, per se loquendo; cùm tamen illam requirat, ne illum accipiens se multis periculis exponat; ergo loquendo ex obiecto, quandiu homo potest sine peccato Episcopatum recusare, melius faciet illum recusando, quàm acceptando, saltem moraliter, & vt plurimum loquendo: ergo votum non acceptandi in tali casu ex suo genere optimum est; consequentia est clara, quia votum de meliori bono laudabile est. Antecedens patet, quia non acceptare, in ordine ad propriam salutem est securius, & quoad propriam æstimationẽ suiipsius, est humilius, & à propria præsumptione maximè distans: ergo ex his capitibus hoc melius est, magísque consentaneum perfectioni. Aliunde verò sufficienter prospicit quis vtilitati aliorum, si paratus est illud onus accipere, quando vel charitas, vel obedientia obligauerit: ergo. Vt autem vim huius rationis exponamus, declarare oportet sufficienter, materiam huius voti, quoad illam exceptionem, *nisi ex obedientia eius, qui præcipere possit*; in illa enim sola, tota difficultas versatur.

Accedit tãdem ratio.

Et in primis certum est, ibi non solùm excipi 15. præceptum positiuum humanum: nam licèt Papa non præciperet sub virtute obedientiæ, si alia via certò constaret iudicio prudentum, præceptum charitatis obligare ad suscipiendum illud onus in bonum proximorum, propter aliquam vrgentem Ecclesiæ necessitatem, non est dubium, quin casus ille non comprehendatur sub hoc voto, nec reipsa; quia votum non potest obligare contra charitatem; nec ex intentione vouentis. Nam absolutè excipitur obedientia eius; qui præcipere potest sub pœna peccati, tunc autem intercedit obedientia Dei, qui sub reatu culpæ præcipere potest: ergo casus ille sub dicta exceptione comprehenditur. Et à fortiori comprehedetur quilibet casus, in quo contingeret diuinam voluntatem speciali signo, & miraculo manifestari, vt cum antiquis sanctis interdum factum est: nam illud vim quandam specialis præcepti diuini habere videtur. Deinde si necessitas Ecclesiæ, aut proximorum non sit tanta, vt charitas ipsa per se obliget sub peccato acceptare Episcopatum, satis videtur cuicunque alteri necessitati,

Hoc Societatis votum compreh ẽdit etiam præceptum charitatis, &c. — Id prob. 1. — Probatur 2.

cessitati, vel vtilitati proximorum subuenire obediendo superiori præcipienti acceptare Episcopatum: at hoc modo magis vitantur omnia incommoda, & pericula: ergo sufficienter fit illa exceptio. Maior patet, quia magis pertinet ad curam superioris cura boni communis, quàm inferioris: item magis nota potest illi esse vtilitas communis, & necessitas talis personæ in ordine ad illam: faciliùs denique, & sine suspicione, vel periculo inordinati affectus potest idem superior in tali causa iudicium ferre: ergo per potestatem, quam ipse habet præcipiendi alteri, vt acceptet Episcopatum, sufficienter subueniatur communi bono. Minor declaratur; quia dum non interuenit præceptum diuinum, vel humanum, homo simpliciter manet liber ad acceptandum, vel respuendum onus Episcopatus: & ideo si illud acceptet, semper videtur propria voluntate, vel honorem accipere, vel periculis se exponere, quæ in Episcopatu maxima sunt, vt August. dixit epist. 148. & Gregorius 1. p. pastoralis cap. 8. & Chrysost. hom. 35. Imprefecti vnusquisque etiam in propria causa non est rectus iudex, & ideo quandiu quis à superiore non cogitur, vix potest prudenter iudicare, melius sibi esse, maiúsve Dei obsequium acceptare, quàm renuere Episcopatum.

D. August. *D. Gregor.* *Chrysost.*

16. Dices fieri posse, vt superior iudicet, & declaret melius esse, maiúsque Dei obsequium acceptare Episcopatum, nolit tamen rigorosè illud præcipere, sed solùm simpliciter ordinare: ergo tunc non obligabit votum non acceptandi, quia non acceptare non esset tunc de meliori bono. Respondebit aliquis concedendo totum, neque hoc esse contra formam emittendi illud votum, eo quòd casus ille etiam videatur comprehensus sub illa exceptione; *nisi coactus obedientia eius, qui potest præcipere*, cùm illa ordinatio sit simplex quædam obedientia, ab eo imposita, qui potest præcipere, quanuis actu nolit cum rigore præcipere, & talis obedientia possit etiam dici inducere coactionem quandam religiosam, sicut iuxta ordinarium vsum religionum, per simplices ordinationes, & obedientias suo modo cogantur religiosi parere; etiamsi non interueniat obligatio sub pœna peccati. Sed huic responsioni obstat Declaratio 9. p. constit. cap 4. lit. B. vbi de Præposito Generali dicitur: Si Pontifex ordinet eum sumere aliquam dignitatem, non tamen ita absolutè imperando, vt ostendat se velle eum ad tale officium admittendum obligare, non posse illam admittere sine consensu Societatis, nec Societatem posse consensum præstare, nisi obedientia Sedis Apostolicæ per præceptum, quod ad peccatum obliget illam compulerit. Et idem repetitur cap. 5. eiusdem partis in fine, & lit. E. Idem ergo est sensus prædicti voti, & exceptionis, quæ in illo fit.

An cõprehendat etiã simplicem iussionem superioris.

Impugnatur.

17. Respondendum ergo, quanuis regulariter non expediat proprium præceptum superioris expectare, sed melius sit simplici eius ordinationi, & voluntati obedire: nihilominus in aliquibus rebus grauioribus, in quibus, vel periculum animæ, vel affectus proprij honoris, aut commodi timeri potest, consultius esse non moueri, nisi ex proprio præcepto superioris. Notauit hoc Soto lib. 7. de Iustitia, q. 2. art. 4. vbi cùm definiisset cum D. Thoma, & communi sententia, melius esse facere aliquid ex voto, quàm sine illo: obiicit sibi, quia sic melius esset religiosis expectare rigorosum præceptum superioris, quàm promptè ad nutum eius obedire. Respondet autem in communibus, & ordinariis rebus non ita esse; *Quando autem res* (inquit) *ardua est, eadémque dubia, vt ad Indos nauigare, aut regiminis onus suscipere, aut quid simile, consilium est, vt monachus non iniussus, suo proprio iudicio tales subeat prouincias, sed præfecti mandatum præstoletur.* Quæ doctrina confirmari potest ex alia in lib. 4. c. 14. num. 19. tradita D. Gregorij lib. 35. Moralium cap. 10. aliàs 13. vbi dicit, obedientiam, per quam aliquid prosperum, id est, humano affectui consentaneum præcipitur, debere nihil habere de suo, & ponit exemplum, *cùm locus superior imperatur.* Habere autem de suo, significat idem esse, quod ex proprio desiderio illum suscipere, & non potiùs inuitum ac nolentem illum acceptare. Et postea Moysis, & Pauli allatis exemplis, concludit, *Præeunte ergo vtrorumque ducum infracta virtute instituimur, vt si obedientiæ patinam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius sæculi ex sola iussione; aduersis autem, etiam ex deuotione, militemus.* Quæ ferè verba transtulit auctor sermonis 5. ad Fratres in eremo, sub nomine D. Augustini, & habetur etiam in cap. *sciendum*, 8. q. 1. Optiméque præsenti instituto inseruit: nam si quæ obedientia videtur habere aliquid de suo; maximè ascendere ad culmen Episcopatus, præsertim in persona religiosa; quæ non solum honorem, & potentiam acquirit, sed etiam subiectionis, & paupertatis vsum effugere videtur.

Vera respõsio. *Sot.* *D. Gregor.* *Auct. serm. ad frat. in eremo.*

18. Sed instabit aliquis ex D. Thom. 2. 2. q. 104. a. 2. ad 3. *nam licèt hoc verum sit, secundùm id, quod exteriùs apparet, secundùm tamen Dei iudicium, qui corda rimatur, potest contingere, quòd etiam in prosperis obedientia aliquid de suo habens; non propter hoc fit minus laudabilis.* Ergo etiam in præsenti, quanuis non interueniat proprium præceptum, sed per solam significationem simplicem voluntatis Pontificis moueatur quis ad acceptandum Episcopatum, & ideo dicatur talis obedientia habere aliquid de suo, non propterea erit coram Deo talis obedientia minus laudabilis, si reuera non intendatur proprius honor, aut commodum sed sola obedientia diuinæ voluntatis. Quod maximè habebit locum, si præcedat prudens iudicium, quod hîc & nunc melius sit, & gratius Deo, acceptare Episcopatum, vt contingere potest, etiam seclusa obedientia: ergo multo magis poterit id iudicare accedente simplici ordinatione obedietiæ, etiamsi non sit proprium præceptum: ergo tunc non poterit obligare votum, cùm non possit impedire maius bonum. Et confirmatur, nam si illa doctrina vniuersaliter vera esset, etiam esset consultius intra religionem non acceptare prælationem, vel aliquod officium honoris, nisi ex rigoroso præcepto superioris, & si timor periculi spectetur, non esset acceptanda missio ad Indos, nisi rigorose præciperetur: quod est contra consuetudinem Societatis, in qua hæc censeretur magna imperfectio, & votum non aliter acceptandi huiusmodi officia, censeretur inutile, ac nullius momenti: ergo.

Instantia contra proximè resoluta. *D. Thom.* *Cõfirmatur hæc instantia.*

19. Respondeo argumentum conuincere, doctrinã illam non esse ita generaliter intelligendam, vt in omni huiusmodi materia obedientiæ, in qua homo aliquid habet de suo ratione honoris, aut cõmodi, vel etiam in qua periculum, aut difficultas inest, necessarium semper esse, aut melius superioris præceptum expectare, aut expediens esse, id vouere: nam reuera non semper id verum est, quia ob alias circunstantias potest esse melius, magísque expedire maiorem promptitudinem in his obedien-

Et satisfit.

obedientiis ostendere; in rebus enim moralibus non possunt ex consideratione vnius tantùm circunstantiæ, vel proprietatis, generale iudicium ferri, sed omnia expendere necesse est. Doctrina ergo illa Gregorij ad præsens applicata, ita intelligenda est, vt obedientia, quæ aliquid habet proprij commodi, ex genere suo non sit expetenda, nec desideranda, imò neque admittenda sine præcepto, nisi in particulari ob speciales rationes aliud expediat. Quam doctrinam cum Soto nos etiam extendimus ad eam materiam obedientiæ, in qua multum est periculi proprij nocumenti spiritualis.

20. Exponitur amplius Greg. n. 17. allatus in gratiã eiusdem instantiæ.

Sed in hoc est præterea considerandum, aliquando esse in materia obedientiæ hoc genus difficultatis, & periculi, sine admistione honoris, vel alterius temporalis commodi, vt est in missione ad Indos (quo exemplo vtitur Soto) & talis obedientia faciliùs acceptari potest, sine præcepto rigoroso; quia nihil habet de suo, & ideo verisimilius est, solùm in ea expectari voluntatem superioris, quæ licèt simpliciter tantùm proposita sit, est optima ratio obediendi, & per se loquendo, sufficit ad excludendum timorem difficultatis, aut periculi, spe diuini auxilij, ob cuius amorem talis obedientia suscipitur. Quod maximè verum habet in ea religione, quæ ex proprio instituto, & vocatione his ministeriis incumbit: nam sperandum est gratiam vocationis non defuturam, ad ea pericula superanda, quando pura intentione, & ex voluntate superioris locum Dei tenentis, & de ipso subdito, & conditione eius, sufficientem notitiam habentis, suscipiuntur. Quin potiùs in tali religione, non solùm optimum consilium est promptitudinem ostendere, acceptando huiusmodi obedientiam, verùm etiam quodammodo præueniendo illam, ostendendo animum propensum, vel saltem indifferentem, si superior expedire iudicauerit. Quod tamen non est ita in his ministeriis, quæ de suo aliquid habent, vt est prælatio, seu locus regiminis: nam in his, nunquam cõsultum est ostendere animum paratum, aut indifferentem, ne dum propensum, quia semper imminet periculum, ne homo seipsum potius, quàm diuinam voluntatem quærat. Et signum à posteriori esse potest, quòd promptitudo in prioribus obedientiis alios ædificat, in posterioribus autem minimè, sed potiùs ex se scandalum infert.

21. Satisfit cõfirmationi ad finem n. 18.

Est autem vlteriùs consideranda differentia inter prælationem intra, vel extra religionem; quòd extra multo plus habet de suo, quàm intra, è contrario verò intra minus habet periculi, quàm extra religionem. Et præterea generatim loquendo, necessarium est religioni, vt aliqui intra illam prælationem habeant: quod autem extra illam, ad dignitates assumantur, nec necessarium est ad eius gubernationem, vt per se constat: nec regulariter est illi commodum; quia per hoc priuari potest melioribus, vel doctioribus religiosis ad sua ministeria, vel ad propriam gubernationem aptioribus, quod egregiè ponderat Gregorius, & habetur in cap. *Hinc est*, 16. q. 1. *præcepit etiam* (scilicet Francorum Rex) *vt eiusdem monasterij Abbas nunquam ad Episcopatum eligeretur, ne fortè occasione Episcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur*; nimirum priuando se bono pastore, vt glossa ibidem magis exponit. Ex his ergo differentiis nascitur, vt regulariter non sit expediens, neque opportunum religioni, quod eius religiosi non acceptent intra illam prælationẽ, nisi rigoroso præcepto compellantur, quia hoc nimium difficile redderet ordinarium regimen religionis. Satis ergo est, quòd se non faciles, sed potiùs difficiles ad illa ministeria ostendant, cũ ea moderatione, quã prudens ratio, & intentio maioris obsequij diuini dictauerit. At verò extra religionem rigulariter, & ex genere loquendo, consultus, ac melius est non acceptare prælationem, nisi ex obligatione præcepti, quia ibi interueniunt omnia, quæ hãc obediendi rationem postulare possunt, quia illa materia multum habet de suo, simúlque habet coniunctum magnum periculum, & aliunde non pertinet ad proprium spiritum, vel ministerium religionis, nec ad ordinarium regimen eius, nec per se continet verum ac spirituale religionis commodum, & ideo in ea acceptanda meritò ostenditur tota difficultas, quæ licitè ostendi potest; quod fit expectando proprium superioris præceptum.

Gregor.

22. Cõcluditur institutum huius capitis. Primò ratio ex B. Ignat.

Quòd si hoc verum est de quacunque religione, speciali profectò ratione in Societate certissimum est. Primò quidem, quia ratione sui instituti ac ministerij maximè indiget doctis, & religiosis operariis, quibus priuaretur, si inuitati ad Episcopatus, vel dignitates, facile, & sine cogente præcepto illas acceptarent. Qua ratione vtitur B. Ignatius p. 10. §. 6. Secundò, quia in hac religione, quo plus esse potest periculi ambitionis, eò necessariũ fuit omnes occasiones eius omnino præcludere: & ideo conuenienter decretum est, vt nõ solùm dignitates non procurentur, sed etiam vt propria sponte, quoad fieri possit, non acceptentur, vt in eodem loco constitutionum dicitur. Tertiò, quia moraliter, ac regulariter loquendo, professi Societatis docti, & religiosi vtiliores erũt Ecclesiæ in suo humili statu permanendo; & ministerio Societatis fideliter exercendo, quàm Episcopatus acceptando. Quæ ratio confirmari potest sententiis, ac testimoniis S. Dominici, & S. Francisci, de quibus refertur cùm simul essent ab Vgolino Cardinali inuitati, eísque ille dixisset, conueniẽs fore, si episcopatus suis fratribus selectioribus conferrentur: ambo responderunt se nunquam in eam rem consensuros: addidítque S. Dominicus, *Fratres mei sublimem satis prædicatorũ habent statum, si illum valeant æstimare.* D. autem Franciscus subdunxit, *Fratres mei ideo Minores vocãtur, vt nunquam super terram fieri appetant maiores, sed propriæ vocationis submissione contenti, melius Ecclesiæ vtilitati inseruire valeant.* Et B. Ignatius his &, aliis similibus verbis, & rationibus Paulum III. induxit, vt Societatis institutum in hac parte illæsum conseruaret, vt in eius vita legitur apud Ribad. l. 3. c. 14. in editione Latina; & idem tandem confirmauit Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino.* uideríque possunt, quæ pro hac re luculenter scribit Nicolaus Orlandinus lib. 6. Annalium Societatis.

Secundò ex eodem.

Tertiò.

Ribadez.

23. Ad principale argum. in n. 1.

Ex his ergo facilis est responsio ad rationes dubitandi in principio positas. Ad primã enim & principalem rationem respondetur, hoc votum nunquam impedire maius bonum, sed simpliciter loquendo esse de meliori bono. Ad primam autẽ probationem iam in n. 17. responsum est, licèt regulariter non sit expectandum rigorosum præceptum superioris ad obediendum, nihilominus in tali materia propter speciales eius conditiones, & propter peculiares etiam rationes pertinentes ad maius commune bonum, melius esse non acceptare sine præcepto. Ad secundam autem probationẽ in primis dicitur, difficillimum esse fingere casũ, in quo secluso præcepto Pontificis, charitas, ex se non obliget ad acceptandum Episcopatum, & nihilominus

Ad 1 probationem minoris ibid.

Ad 2. probationem.

hilominus sit melius & opus consilij illum acceptare. Cùm enim ex solo obiecto hoc non sit cõsultius, maximè comparatione facta ad statum religiosum, vt in superioribus probatum est, & sumitur ex cap. *per tuam*, de voto, oportet vt ob aliquam grauem Ecclesiæ necessitatem illud iudicetur melius. Hanc verò necessitatem, seu gradum eius, ita definire, seu distinguere, vt sufficiat ad efficiendum opus consilij, quod tale non erat; & non ad obligandum ex charitate, valde difficile apparet in præsenti materia, in qua, non acceptãdo Episcopatum, consulitur, non proprio commodo temporali, aut corporali, sed spirituali, acceptando verò, timeri potest, & proprium periculum spirituale, & deceptio in iudicio, propter naturalem affectum honoris & excellentiæ. Vnde cùm aliàs tota hæc dubitatio auferri possit, si superior præcipiendo interponat auctoritatem suam, nunquam videtur superesse casus in quo sit melius, & consultius acceptare, quàm non acceptare, secluso præcepto.

42. Accedit specialiter, quòd aliunde etiam intercedit communis ratio totius religionis, ad cuius spirituale commodum maximè necessarium fuit, vt circa hoc esset aliqua lex definita, iuxta quam liceret Episcopatum acceptare, & non aliàs, quia alias vnusquisque suo arbitrio fingeret necessitatem acceptandi; & facile vnusquisque induceretur ad iudicandum id esse melius, & maius Dei obsequium. Ad hoc ergo vitandum incommodũ, nulla melior potuit præfigi regula, quàm vt expectetur superioris præceptum: nam per hoc, & commodo religionis consulitur, & cuicunque necessitati, quæ in Ecclesia esse possit, sufficienter subuenitur: ideóque quandiu Pontifex non interponit præceptum suum, nec certa & euidens est obligatio charitatis, securè potest professus Societatis, iudicare, sibi non esse melius Episcopatũ acceptare; non solùm quia semper timere potest propriæ salutis periculum, vt aliàs indicauit D. Thom. 2.2.q.185.art.2.& ibi Soto l.10.de Iustitia, q.2.art.2. Sed etiam, quia ad maius bonum Societatis ita expedit: quod etiam est bonum commune, cui secundùm ordinem charitatis magis tenetur prospicere membrum Societatis, quàm commodis externorũ fidelium, quorũ cura magis pertinet ad Prælatos Ecclesiæ. Eò vel maximè, quòd professi Societatis, in suo statu permanentes possunt Episcopos iuuare, & hoc modo satis subuenire necessitati fidelium, vel cuicunque vtilitati, licet Episcopi non sint; ideóque nunquam coguntur iudicare esse maius Dei obsequium, Episcopatum acceptare, si præcepto non obligentur.

Progreditur data responsio.

D.Thom. Sot.

25. Ob hanc ergo causam, meritò votum illud in prædicta forma emittunt, & post factum illud votum, iam non solùm licitè possunt, sed etiam tenentur iudicare esse maius Dei obsequium non acceptare Episcopatum, quandiu non præcipitur. Quòd si in particulari occurrat casus, in quo res videatur dubia, supposito voto tollitur omne dubium; quia votum est certum, & in dubio ius illius præfertur. Imò etiamsi talis videatur esse casus in particulari, in quo secluso voto videretur clarum, & certum esse melius acceptare Episcopatum, facto iam voto, acceptandus non est, sine præcepto; tum quia votum generaliter factum est: tum etiam, quia nulla est necessitas aliter faciẽdi, cùm facile sit Pontifici præceptum ponere, si omnino vult, vt acceptetur. Exemplum est in Patriarchatu Æthiopiæ, aut Episcopatu Iaponẽsi, in quibus multum est oneris, & laboris, parùmque ho-

Societatis professi tenentur etiã iudicare melius esse non acceptare episcopatum.

A noris, & nihil ferè temporalis commodi, propter quod videri poterat bonum, & optimum opus esse illud acceptare, iuxta verba Pauli 1. ad Timotheum 3. sic intellecta à Gregorio 1. p. Pastoralis cap.8. & nihilominus etiam hi Episcopatus acceptandi non sunt à professo Societatis sine præcepto, vt apertè supponitur 10.p.const.lit. A.ibi, *Nec tamen in Patriarchatu & episcopatibus Æthiopiæ admittendis resisti potuerit.* Ergo etiam in illis, quantum est ex parte Societatis, resistendum est.

D.Gregor.

26. Ad confirmationem ex c.1. d.85. respondetur, forte Archidiaconum illum absolutum iuramentum, sine vlla exceptione fecisse, & ideo temerè iurasse, vel certè, quamuis ille non peccasset iurando, D. Gregorium voluisse quod iuratum fuerat obseruare, quia nulla forte erat necessitas cogendi per præceptum Archidiaconum illum ad accipiendum Episcopatum; non cogente autem alia necessitate melius, & consultius erat iuramentum seruari. Quocirca sententia Glossæ ibi citata, asserentis esse peccatum mortale non acceptare Episcopatum, si is cui offertur, se dignum credit; non est vera, nisi quando sub præcepto imponitur, vel tam euidens est necessitas, vt charitas ipsa obliget. Et ita sunt intelligendi Gregorius, & Augustinus ibi citati, præsertim quòd Augustinus in priori loco contra Faustum solum loquitur de ministerio euangelizandi: in alio verò loco de ciuit. requirit vt cura; & negotium proximorum ex necessitate imponatur. Gregorius autem tum ibi, tum aliis locis sentit, neminem debere reputare se dignum, nisi ex iudicio, & præcepto superioris; vt videre licet lib.1. epistol.c.10. & l.3. c.10. & l.10. epist.5. & idem sentiunt D. Thom. & alij auctores suprà citati.

Ad 1.confir. in n.4.

D.Gregor.

D.Thom.

27. Ex quo etiam patet responsio ad vltimam confirmationem; iam enim declaratum est, quomodò ex hoc voto non impediatur commune bonum Ecclesiæ, quia vniuersalis eius pastor, semper retinet ius suum præcipiendi, quod ad illud commune bonum expedire iudicauerit; & alioqui etiam per hoc votum procuratur spirituale bonum, non solùm particularis personæ vouentis, sed etiam totius religionis; quod in maius totius Ecclesiæ bonum redundat. Alia, quæ circa hoc votum desiderari possunt, tractabuntur commodiùs circa finem capitis sequentis.

Ad 2. cõfir. in n.5.

CAPVT IX.

De voto alio, quod professi Societatis emittunt, audiendi consilia Generalis, si in Episcopos eligantur.

1. QVia non obstante voto superiùs explicato, contingere potest, vt professus Societatis cogatur Episcopatum suscipere, pro huiusmodi euentu curam habuit B. P. Ignatius adhibendi aliquod remedium, quo, & saluti professi sic electi, & maiori vnioni eius cum Societate, maiorisque proximorum ædificationi, consuleret. Et ob hanc rem statuit, vt qui professionem in Societate emittunt, votum aliud sub hac forma addant. *Promitto, si quando acciderit, vt hac ratione in Præsidem alicuius Ecclesiæ promouear, pro cura, quam de anima mea salute, ac recta muneris mihi impositi administratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpositum Societatis Generalem, vt nunquam consilium audire detrectem; quod vel ipse per se, vel quiuis alius de Societate, quem ad id ipse substituerit, dare mihi dignabitur. Consilijs verò huiusmodi*

Cur hoc votũ & qua forma nũcupetur.

modi ita me parituram semper esse promitto, si ea meliora esse, quam quæ mihi in mentem venerint, indicabo.

2\. Puncta tria circa idem votum, ac primum de intelligẽtia eius. Ad explicandum igitur huius voti sensum tũ vtilitatem, tum tertiò obligationem, in primis supponendum est, religiosum professum ad Episcopatum assumptum, eo ipso manere exemptum à propria obedientia suæ religionis. Nam licet solenne obedientiæ votum non tollatur, nec irritetur, aut propriè dispensetur; eius enim obligatio manet solùm in ordine ab summum Pontificem; eximitur nihilominus talis persona à subiectione omnium Prælatorum talis religionis; iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2. q.185. & 186. vtrobique art.8. ad 3. communiter receptam, & in tract.8. lib.5. explicatam, & sumitur ex cap. vnico 17. q.1. vbi dicitur, monachum factum Episcopum à iugo regulæ monasticæ absolui, & consequenter ab obedientia Prælatorum suæ religionis. Et sanè meritò, quia constitutus est in altiori gradu, iuxta cap. *nisi cùm pridem*, de renuntiatione. Hinc ergo fit, vt professus etiam Societatis factus Episcopus, non teneatur parere consiliis Generalis Præpositi Societatis, & ideo votum non in hoc sensu fit, vt ex vi illius teneatur talis Episcopus obedire consiliis Societatis, quod in 10.p. constit. §.6. explicatur his verbis. *Non quòd habeat, qui Prælatus est, aliquem de Societate superioris loco.* Et in ipsa forma vouendi satis declaratur. D. Thom.

3\. An episcopus vouere queat obedientiam præterquã Papæ. Quid loquendo ex natura rei. Fortasse autẽ aliquis obiter inquiret an in hoc sensu potuerit tale votum fieri, aut ordinari? Respondeo breuiter, ex sola rei natura, non videri per se, & intrinsecè malum: nam ille, qui ratione iurisdictionis superior est, potest quoad proprias actiones, voluntariè se subdere directioni, & voluntati alterius, & ad illi parendum se obligare Deo, saltem per votum, etiamsi non intercedat promissio humana; quamuis hæc etiam non videatur repugnare. Nec videtur deesse in tali voto, seu materia eius, ratio melioris boni, saltem in ordine ad spirituale bonum vouentis; quia ibi exercetur religio, & humilitas, & obedientia, sine alicuius incommodo, vel iniuria. Quid ex iure Ecclesiastico. Nihilominus tamen iure Ecclesiastico non videtur hoc licitum, sine licentia Papæ, cui soli reliqui inferiores Episcopi immediatè subiiciuntur: pertinétque hoc ad dignitatem Episcopalem, & ideo non possunt particulares personæ in hoc cedere iuri suo, nec voluntariè promittere, aut retinere obedientiæ obligationem ad alium inferiorem hominem, à qua ipso iure, seu facto, ex vi talis status, & in honorẽ suæ dignitatis absoluuntur. Atque hoc maximè procedit de obedientia in his actionibus, quæ pertinent ad regimen animarum: nam illarum cura ipsi Episcopo, & non alteri extraneo demãdata est: & ideo non potest ipse ita se constituere sub alterius voluntate, quoad ea, quæ ad hoc regimen spectant, vt ab illa omnino pendeant: quia hoc esset quodammodo immutare ordinem, & regimen à Pontifice præstitutum. Et ob hanc causam prudenter B.P. Ignatius, non solùm noluit per hoc votum obligari professum Societatis factũ Episcopum ad obediendum Præposito Societatis, tanquam superiori; verùm etiam neque ad sequẽdum iudicium, seu consilium eius; quia hæc esset virtualis quædam obedientia, per quam Episcopale regimen ad Præpositum Societatis reduceretur, eique quodammodo subderetur: sed solùm voluit, vt tunc teneretur tale consilium sequi, quando iudicaret esse melius.

4\. Hinc verò nascitur difficultas circa secundum, A quod propositum est, scilicet, quænam sit vtilitas huius voti: videtur enim esse nulla; quia si quis nolit consilium Præpositi sequi, vel non sit affectus ad eam rem, quam ille cõsulit, facile sibi persuadebit, illud consilium non esse optimum, & regulariter loquendo semper inueniet, qui contrarium consulat: paruæ ergo, aut nullius vtilitatis, videtur esse hoc votum, & aliunde potest esse occasio dubiorum, & scrupulorum in his, qui fuerint timoratæ conscientiæ: in aliis verò potest esse occasio dissensionum, & odiorum. Nihilominus duas magnas vtilitates in hoc voto inuenit B. Ignatius, quas his verbis explicauit; *Quòd sponte in Dei conspectu vult ad id faciendum obligari, quod* B *ad diuinum obsequium melius esse intellexerit, quódque placeat esse aliquem, qui sibi cum charitate, ac libertate Christiana, ad gloriam Dei, & Domini nostri id proponat*, 10.p. constit. §.6. 2. Punctum de vtilitate eiusdem voti.

5\. Vt autem à posteriori parte incipiamus, per se satis notum est, quantum indigeant hi, qui præsunt aliorum consiliis, & rectis admonitionibus; etenim Aristoteles scripsit 3. Pol. c.3. prudentiam virtutem esse eorum propriam, qui imperium obtinent, quia illis & maximè necessaria est, & ferè ad rectè gubernandum sufficit, quia dixit Xenophon in Cyripædia l.1. *Hominibus imperare difficile non est, si quis prudenter id agat*; prudentibus enim vltrò paretur. Vnde S. Chrysostomus serm.15. in epistolam ad Ephesios, *Nihil ad rerum* (inquit) *ad-* C *ministrationem ita necessarium est, atque prudentia.* Rectum autem, ac sanum prudentiæ iudiciũ maximè pendet ex sapienti consilio; nullus est enim hominum, qui sibi sufficiat, & præsertim in tanta rerum varietate, ac difficultate, quanta in publica administratione occurrit. Quod exemplo Moysis accipientis consilium soceri sui ostendit Deus Exod.18. vt notauit Philo lib. de creatione Principis ante medium, dicens, *Relatum est hoc in sacra volumina, vt haberent, quod imitentur posterorũ Principes, ne aspernentur consiliarios, quasi possint ipsi dispicere omnia, cùm ne Moses quidem aspernatus sit.* Vna vtilitas ex citatis verbis S. Ignatij. Arist. D. Chrysost. Philo Iud.

6\. Dicta vtilitas experibilior in regimine animarum. Quòd si hoc verum est in quocunque regimine, multo magis in animarum gubernatione; quã esse artem artium, dixit Innocentius III. in cap. D *cùm sit*, de ætate, & qualitate. Et ideo Chrysost. lib.3. de Sacerdotio, dixit, *Et si quis magnam perpetua vita religionem, pietatémque præstiterit, ne hunc quidem eligere statim audeam* (scilicet ad Episcopatum) *nisi magnam etiam animi prudentiam, religione huiusmodi coniunctam habeat.* Magna pars autem huius prudentiæ est, aliorum vti consiliis. Nam, vt rectè dixit Bernard. epist.82. *cuncti sapientes solent in rebus dubiis plus alieno, quàm proprio iudicio credere, & qui aliorum facilè ambigua, quæque elucidant, in suis consueuerunt scrupulosius hæsitare.* Vnde epist.28. ad Ardutionem promotum Episcopum, *Paulum* (inquit) *imitari curato, in honorificando ministerium tuum, honorificabis autem grauitate morum, maturitate consiliorum, actuum honestate; hæc sunt,* E *quæ officium Episcopale maximè nobilitant, & ornant. Omnia fac cum consilio, non tamen omnium, nec quorumcunque, sed tantùm bonorum.* Et ideo Clemens Papa epist.3. & refertur d.38. cap. vlt. Episcopum monet, vt nec propter senectutem, nec propter generis nobilitatem, omittat accipere vtilia, & salutaria consilia, etiam à paruulis, & minus eruditis. Quod se ita obseruasse testatur Augustinus epist.75. ad Auxilium, dicens, *Si tibi, quam iustè fiat Dominus reuelauit, nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris Ecclesiastici rudimenta contemno. En adsum senex à iuuene coëpiscopo, & Episcopus tot annorum* Chrysost. D. Bernard. Clem. Papa. D. August. Vide Simancas lib.9. de repub. c.2.

D.Gregor. *annorum à Collega nondum anniculo paratus sum discere.* Gregorius autem lib.11. epist.29. & habetur 84. d. inter alia grauiter reprehendit Episcopum, quòd consilia sapientum,& recta suadentium,nulla pateretur ratione suscipere. Rationem autem
Arist. tetigit Aristoteles 3.politic. c.12. quia facilius est multis videre oculis,quàm duobus tantùm. Accedit quòd non solùm consilia rerum agendarum, sed etiam, quæ per modum admonitionum, de præteritis factis dantur, necessaria sunt his, qui gubernant,rarò autem inueniuntur,vel Principes, qui admoneri patiantur,vel fideles amici, qui veritatem,omissa adulatione,syncerè consulant.Hęc est ergo prima vtilitas huius voti, per quod proponit,qui illud emittit,tam consilium, quàm admonitionem admittere de rebus sibi maximè necessariis, & à persona, de qua moraliter certum est, cum charitate, & prudentia hoc officium esse obituram.

7. Altera verò vtilitas est, quia non solùm obligatur talis persona, ex vi huius voti ad non detrectandum audire huiusmodi consilium, sed etiam ad exequendum illud, si melius, & gratius Deo esse iudicauerit. Quæ conditio prudenter, vt dixi, addita est, quia non debuit Episcopus, qui iam non est Prælatis Societatis subditus, vel iudicium suum iudicio Præpositi submittere, vel agere contra iudicium suum, si aliud melius esse iudicauerit, quàm quod Præpositus consulit. Neque ob eam rem est parui momenti votum illud; quia non ordinatur ad illuminandum intellectum (vt sic dicam) sed ad firmandam voluntatem circa id, quod melius est, satísque magna obligatio est, qua homo adstringitur ad faciendum id, quod ad diuinum obsequium melius esse intellexerit. Nec refert, quod iudicium facilè flectatur in aliam partem, si voluntas in eam propensa sit, tum quia sæpè res adeò est clara, & manifesta, vt intellectus non possit tergiuersari, vt si consilium detur de scandalo vitando, de cura, & vigilantia erga suum munus, & rebus similibus: tum etiam, quia ad hoc ipsum hoc votum deseruiet, vt quis timeat infideliter procedere, & proprio affectu excœcari. Cúmque hoc officium charitatis sit, & inter personas, quæ, & religione, & doctrina, perspicuè fore credendæ sunt, non est cur magna perturbatio, vel conscientiæ, vel animi ex eo timenda sit. Nam licèt ex parte admonentis libertas necessaria sit, verbis placidis temperanda erit: & licèt consulenda sint, quæ prosint, ita tamen vt delectent suadenda sunt.

(Margin: Altera vtilitas ex iisdem verbis. — Satisfit impugnationib. in n. 4.)

8. Tandem ex his explicatur facilè, quod tertio loco est propositum in numero secundo de obligatione huius voti. Nam in genere ad duo obligat. Primum est, non detrectare audire consilium, quod vel Præpositus Societatis per se, vel alius ab ipso substitutus dare dignabitur. Dicetur autem detrectare, quando, vel omnino nolit tale consilium audire, vel certè quando tam acerbè illud tulerit, vt sibi multum displicere significet: nam hæc est non solùm virtualis, & indirecta, sed, moraliter loquendo, satis etiam expressa detrectatio. Vt autem votum ad hoc obliget, necesse est, consilium esse de materia accommodata tali voto. Non enim promittit professus Societatis, si ad eum statum peruenerit audire consilium Præpositi in rebus v.g. temporalibus,secundùm se spectatis, vt sunt,v.g. quæ pertinent,vel ad res familiares, vel ad temporalium bonorum administrationem, vel etiam ad studia

(Margin: Tertiũ punctũ de prædicti voti obligatione bipartita. Vna pars.)

A literarum;sed in his tantùm,quæ pertinent vel ad propriæ animæ salutem,vel ad debitam Episcopalis muneris administrationem. Hæc enim duo in ipsamet formula vouendi explicantur, & in persona Episcopi ita sunt coniuncta, vt inter se separari non possint:nam *integritas præsidentium salus est subditorum,*vt dixit Leo Papa epist.85.cap.*miramur.*61.Et illa etiam duo ad diuinum obsequium, quod per hoc votum intenditur, sufficiunt; reliqua enim omnia indifferentia sunt, nisi ad prædictos duos fines ordinentur, sub qua ratione, ad materiam huius voti pertinere poterunt. D.Leo.

Similiter(quod ad alteram partem attinet) non promittit professus absolutè facere in omnibus, B quod melius est, sed in parendo huiusmodi consiliis, ita vt licèt per se, nihílque à Societate admonitus, iudicet aliquid esse melius ad diuinum obsequium, non statim tenetur ex obligatione voti, illud facere,esset enim onerosa valde, & periculis exposita obligatio: nec verba ipsius voti adeò generalia sunt, sed ad prædicta consilia limitata; quæ etiam sic moderata, non est parua obligatio,& ideo in huiusmodi consiliis præstandis, & non multiplicandis magna prudentia & consideratio necessaria est; rarò enim fieri debet, nisi in his rebus,quæ ad diuinum obsequium, vel magnum animarum fructum videbuntur ne- C cessariæ. 9. Altera pars.

Quæri verò potest obiter, an sicut professus factus Episcopus, tenetur audire consilia Societatis:ita etiam teneatur Societas illum admonere, & hanc veluti curam animæ, & muneris illius suscipere. Respondeo non teneri speciali aliqua obligatione, præter eam, quæ pertinet ad legem charitatis,quæ maiori quadam ratione,seu potiori ordine obligare potest circa talem personam, vtpote magis Societati coniunctam.Quòd autem nulla obligatio alterius rationis intercedat, probatur, quia non conuenit Præposito Generali ratione sui officij, quia iam talis persona non est illi subdita: nec ratione alicuius voti, quia nullum emittit,& in forma vouendi suprà posita in num. D 1. solùm professus promittit audire Præpositum, &c.de obligatione autem Præpositi nihil dicitur. Neque etiam tenetur ratione alicuius constitutionis Societatis,quia 10. part.constitut. §.6. (vbi solùm de hac re tractatur) nulla obligatio ei imponitur. Imò in declaratione lit.A. expresse dicitur,*Non tamen obligatur Societas ad hoc munus suscipiendum quandocunque alicui ex ea Episcopatus esset admittendus;imò libera manet,vt id oneris & relinquere, & assumere possit,vbi multum referre ad Dei obsequium iudicaret.* Fuit autem hæc declaratio facta occasione Patriarchatus Æthiopiæ, in quo casu,& similibus multum referebat scire gradum huius obligationis ex parte Societatis: quia hæc admonitio fieri debet, vel per ipsummet Præpositũ Ge- E neralem, vel per alium de Societate ab ipso designatum:nam licèt in prædicto loco constitutionũ solùm dicatur, cõsilium esse debere Præpositi Generalis, vel alicuius, quem ille sibi ad hoc substituerit;tamen in ipsa forma vouẽdi,quã retulimus, quæ ex prima, & tertia congregatione generali sumpta est, expresse declaratur,hunc substitutum debere esse de Societate. Vnde in Episcopatu Æthiopiæ, vel aliarũ prouinciarum multum distantiũ, cùm hæc admonitio nõ possit immediatè per Generalẽ fieri,oporteret aliquẽ de Societate cũ Episcopo mitti,vt hoc munus loco Generalis pręstaret;quod esset Præposito, & Societati graue onus, si ad hoc ex speciali obligatione teneretur & ideo 10. Dubium 1. An etiam è cõtra teneatur Societas Episcopum suum monere. Resoluitur pars neg.

prudenter animaduersum est,nullam esse in Societate de hac re obligationem.

11. Duo verò alia supersunt dubia circa hoc, & præcedens caput. Primum est,an obligatio horum votorum se extendat ad Summum Pontificatum; ita vt professus Societatis contra hoc votum agat, illum ambiendo,nec possit eum acceptare,nisi per præceptum cogatur,& euectus ad illud munus,adhuc teneatur consilia Præpositi audire, & exequi, si meliora iudicet. Et ratio dubitandi esse potest, quia forma vouendi absoluta est; de quacunque prælatione extra Societatem. Duobus autem modis potest hic casus contingere. Vnus est, iuxta ordinariam consuetudinem Ecclesiæ,si aliquis de Societate priùs Cardinalis,postea eligatur ad Pontificatum. Alius erit extraordinarius,vt si religiosus Societatis nullam extra illam habens dignitatem immediatè (sicut olim fiebat) in Pontificem eligatur.

Dubium 2. An idem votum intelligatur etiam de papatu.

Duplex casus in hoc dubio.

12. In priori casu supponitur illa quæstio non prætermittenda;an scilicet professus Societatis semel iam factus Episcopus,vel Cardinalis, ad hoc obligetur superioribus votis ad non procurandam aliam maiorem dignitatem, vel prælationem, vel non acceptādam illam,nisi præcipiatur. Ad quam respondendum videtur affirmatiuè. Primò, quia religiosus factus Episcopus, tenetur ad obligationem religiosi status,quæ Episcopali nō repugnet, vt in tomo superiori visum est; sed est peculiaris obligatio religiosi professi Societatis non procurare dignitates,& non repugnat seruari in illo statu Cardinalis:ergo. Secundò,quia hoc votum absolutè fit,& est natura sua perpetuum,vt indicant illa verba formæ,*nunquam me curaturum, pratensurum aut consensurum*,&c.& non extinguitur per superiorem dignitatem,quia neque ex natura rei hoc sequitur,neque iure aliquo est cautum:ergo durat obligatio eius.

Quæstiun. Præuia ad dubiū iuxta prioré casū.

Arguitur pro parte affir. primò.

Secundò.

13. Nihilominus dicendum est,hanc obligationem cessasse per subtractionem materiæ, quia materia huius voti non est ambitio vel procuratio dignitatis absolutè sumpta,sed respectiuè, id est, respectu eius, qui adhuc permanet in puro statu religiosi Societatis, ita vt sensus huius voti sit, non procurandi, vel acceptandi transitum à religione ad talem dignitatem: semel autem facto transitu euacuata est materia voti,quia omnis alius transitus iam non est eiusdem rationis. Vel potest aliter explicari(& in idem redit)ex voto virginitatis supra tract.6.lib.5.de voto c.6.num.14.explicato,diximus enim quòd si tantùm fiat, de non violando claustrum virginitatis,obligatio em terminari ad primam vicem, ideóque semel amissa virginitate, tale votum non obligare;tale enim videtur esse in præsenti hoc votum,de non mutādo(vt sic dicam) tali modo statū religiosum:& ideo obligatio eius ad primam vicem terminari videtur. Quod si ita est,facta semel mutatione, cessabit talis voti obligatio. Quod autem ita sit,suadent in primis verba illa constitutionis,*Promittant ad nullam extra Societatem prælationem,vel dignitatem obtinendam,se quidquam acturos, neque ad sui electionem*, &c. nam hæc verba in rigore indicant primam promotionem; nam postea, iuxta modum loquendi iuris potius dicitur translatio, quàm electio, maximè inter Episcopatus, extra Summum Pontificatum, sed hoc euidentiùs declarant verba sequentia: *sed vnusquisque videat, qua ratione animarum saluti, iuxta nostræ professionis humilitatem, & submissionem inseruire possit.* Hæc enim verba declarant, hanc obligationem solùm respicere illos,qui in sua humili professione adhuc perseuerant. Quod tandem confirmat ratio,quæ subiungitur. *Ne Societas his hominibus, qui ad propositum sibi finem sunt ei necessarij,priuetur*: postquam ergo iam aliquo priuata est,nihil quoad hanc partem de illius obligatione curat. Et quamuis ad hæc omnia responderi possit, hunc fuisse finem, vel rationem motiuam illius voti, materiam autem vniuersaliorem esse; quia sic indicant verba,quæ absolutè, & perpetuò videntur obligare personam, ideóque priorem partem esse retinendam, tanquam tutiorem, & virtuti, ac religioni magis fauentem: nihilominus in rigore iuris posterior hæc sententia vera videtur, & satis persuaderi his,quæ diximus. Nam reuera intentio instituti fuit,continere suos professos intra se, & in suo statu; de his verò, qui iam sunt extrà,licèt aliquando intra fuerint,non ita curat. Neque est tanta curandi necessitas. Denique licèt prior sententia videatur quodammodo securior,hæc est benignior, & ideo in materia onerosa, & ad minimum speculatiuè incerta,satis secura,& aliunde securior, quia pauciora vincula imponit,& euitat pericula, quæ faciliora sunt in eo qui iam ad dignitatem conscendit.

Pars negatiua simpliciter vera declaratur.

Simile.

Probatur deinde ex constit.

Euasio præcluditur.

Corroboratur tandem ratione morali.

14. Ex hac ergo resolutione, ad priorem quæstionem in numero 11. respondetur in dicto casu Episcopum,vel Cardinalem Societatis,non peccare contra hæc vota, procurando aliam maiorem dignitatem, vel acceptando illam absque obligatione præcepti: quia illa non est materia horum votorum, vt numero 13. declaratum est. Et ita constat, Summum Pontificatum,prout ordinariè fit electio ad illum, non pertinere ad materiam illius voti, quia semper supponitur persona in eo statu, in quo iam non obligatur per tale votum. Vnde obiter à fortiori colligo professum semel factum Episcopum non teneri ex vi huius voti renunciare vnquam Episcopatui, vel ad hoc petere facultatem, etiamsi moraliter certus sit, fore concedendam; tum quia mutato statu cessauit obligatio huius voti, vt dixi,tum etiam, quia ille non vouit non perseuerare in Episcopatu spontaneè, absque vi præcepti, sed solùm non acceptare illum sine præcepto. Quocirca,non solùm si intelligat esse melius, verùm etiam si moraliter sibi persuadeat esse necessarium ad suam salutem dimittere talem dignitatem, non peccabit contra hoc votum,id non procurando, sed peccabit contra propriam charitatem. Tandem autem aduerto, in his casibus posse aliquod remedium adhiberi mediante voto in hoc cap.explicato: nam in eis poterit talis prælatus admoneri à præposito Generali,vt aliam dignitatem non ambiat,vel etiam, vt se à periculis eripere procuret, relinquendo quam habet:cui consilio tenebitur ille parere, ex vi huius voti, si ad maius Dei obsequium, maiorémque suæ animæ salutem pertinere iudicauerit, iuxta ea,quæ diximus num.8.

Resoluitur iā dubium positum in n.11.iuxta prioré casū.

Corol. ex præc. resolutione.

15. Iam verò superest quæstio de alio modo, quid scilicet dicendum sit, si contingat professum ab humili statu religionis immediatè ad Pontificatum eligi,vel electionem procurare. Tunc enim videtur vrgere ratio facta in num.11. quia persona est capax talis obligationis,& votum absolutè fit de omni prælatione; & dignitate. Fitque hæc pars valde probabilis, ex quadā cōmuni opinione Canonistarum,quòd religiosus nō potest,sine consensu sui Prælati, acceptare electionem sui etiā ad Summum Pontificatum. Hæc verò opinio mihi in tomo

Resoluitur iuxta posterioré casū.

tomo ſuperiori non placuit;& ideo conſequenter ad ea,quæ in illo puncto dixi,probabilius hîc exiſtimo,materiam huius voti, non extendi ad ſummum Pontificatum; tum quia conſtitutio loquitur de prælatione intra,& extra Societatem:Summus autem Pontificatus, neque intra Societatem dici poteſt,vt per ſe conſtat,neque etiam extra, vt ibi ponderaui, quia eſt prælatio vniuerſaliſſima ſupra omnem religionem, & ipſam etiam Societatem. Vnde intentio conſtitutionis ſolùm videtur dirigi ad prælationes particulares, & condiſtinctas à tota religione. Item quia ſi loquamur de ſola acceptatione, non eſt veriſimile ſub generali locutione, comprehendi caſum adeò ſpecialem, qualis eſt electio ſimplicis religioſi ad Pontificatum.Neque etiam eſt credibile conſtitutionem Societatis voluiſſe limitare modum acceptandi electionem adeò ſingularem, & ad totius Eccleſiæ bonum pertinentem, & quæ eo tempore fit,in quo Eccleſia caret vniuerſali paſtore, qui huic bono proſpiciat,& ideo vix poteſt moraliter fieri, vt præceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiamſi maxima inſtet neceſſitas.Vnde hîc habet locum regula iuris 81.in 6. ſub locutione generali non comprehendi ſpecialem caſum,qui non creditur veriſimiliter intentus. Denique hanc fuiſſe mentem B. Ignatij colligo ex verbis eius ad Summum Pontificem;quæ refert fideliſſimus teſtis Petrus Ribadeneira citatus cap. præced.n.22.vbi inter alias rationes,quibus Ignatius Pontificem perſuadere nixus eſt, ad Eccleſiæ bonum pertinere,ne operarij Societatis Epiſcopi fiant,vna eſt, *quòd vberiores perceptura ſit fructus Dei Eccleſia, ex noſtris non Epiſcopis, quàm Epiſcopis.* Hoc autem vt probet,ſubiungit, *Nam qui Epiſcopus eſt,etſi maiorem auctoritatem habet, ac poteſtatem, certis tamen locorum finibus continetur, & ſuis eſt tantùm ouibus paſcendis addictus.* Quæ verba ſatis declarant ipſum locutum eſſe de priuatis Epiſcopis, non de Epiſcopatu vniuerſali.Quocirca licèt ambitio eiuſdem dignitatis,maiori ratione poſſit ſub hoc voto comprehendi; tamen quia in vtraque parte talis voti, de eadem dignitate extra Societatem ſermo eſt,idem neceſſariò eſt dicendum;nec ſine cauſa, quia moraliter ſuperfluum erat hoc promittere: cùm enim(vt in tom. de fide diſp.10. ſect.4.in fine attigi) iure, vel conſuetudine ordinaria, talis electio non fiat; nullus etiam eſt, qui dignitatem illam immediatè ambiat, aut procuret, ſed mediante Cardinalatu, & ideo huic modo ſatis prouiſum eſt, impediendo omnem prætenſionem, vel ſpontaneam acceptationem Cardinalatus; de hac enim dignitate certiſſimum eſt ſub hoc voto contineri, ſiue ſub nomine *prælationis*,ſiue *dignitatis* comprehendatur, ſiue(quod ego verum puto)ſub vtroque.

Ribaden.

16. *Reſoluitur tertium dubium.* Atque hinc facile expeditur alterum dubium, in eodem num. 11. ſi contingat profeſſum Societatis fieri Papam, an teneatur hoc voto audiendi conſilia Præpoſiti Societatis, & illis parendi ſi meliora iudicauerit. Exiſtimo enim non teneri; quia pontificalis dignitas (vt dixi) non comprehenditur ſub his votis: & in hoc caſu, quodammodo eſt res clara:nam alij Prælati,licèt non ſint ſubditi Præpoſito generali,neque etiam ſunt caput eius,& propter priorem reſpectum, & ſubiectionem, quam habuerunt, decentiùs poſſunt à Præpoſito admoneri, atque ad parendum aliquo modo obligari: Summus autem Pontifex eſt caput totius Societatis, non ſolùm, vt vniuerſalis Epiſcopus, ſed etiam vt ſupremus Prælatus religionis,& ideo nō erat ita decens,aut conueniens, vt ſub hac obligatione cōprehenderetur.Ad quod etiam ponderari poſſunt verba ipſius formæ vouendi, *ſi in Præſidem alicuius Eccleſiæ promouear*; Pōtifex enim non alicui Eccleſię tantùm,ſed vniuerſali Eccleſiæ præſidet: de illo ergo ſermo non eſt. Quin potiùs occaſione illius verbi dubitari poteſt,an ſub hoc voto comprehendatur Cardinalis vt ſic,id eſt,qui non ſit Epiſcopus: nam ille ex vi talis dignitatis nulli Eccleſiæ præeſt. Nihilominus veriùs cenſeo comprehendi; nam illud verbū explicandum eſt iuxta conſtitutionem,ex qua forma illa vouendi ſumpta eſt: conſtitutio autem p. 10.§.6.ſic habet;*Promittat etiam Deo, quòdſi quando dicto modo compulſus prælationem aliquam extra Societatem admittat*, &c. Non eſt autem mihi dubium, quin Cardinalatus in omni proprietate, & rigore ſit prælatio extra Societatem: ergo etiam ille ſub hac promiſſione comprehenditur. Vnde vox alia, *Præſes*, ſeu *Præſul alicuius Eccleſiæ*, vt æquipollens ſumpta eſt,præſertim quia Cardinalis, licèt Epiſcopus non ſit, Titulum habet alicuius Eccleſiæ, in qua iuriſdictionem habet Epiſcopalem,& ideo illi præcedere dicitur.

Cardinalis etiam comprehenditur in voto audiendi cōſilia Generalis.

Vltimò poteſt ex dictis obiter exponi conſtitutio,quæ habetur 3.p.c.3.§.13.ſine facultate Generalis nullum poſſe dignitatē vllam extra Societatem admittere,nec generalem poſſe illam dare,niſi ſedis Apoſtolicæ obediētia illum compellat. Ibi enim in primis,nō comprehenditur dignitas Summi Pontificis. Quod patet, tum ex particula illa, *extra Societatem*,vt illam in n.13.ponderauimus,tū quia ibidem ſupponitur ſedem Apoſtolicā, id eſt, Pontificem, poſſe compellere Generalem ad dandam licentiam,quòd repugnaret reſpectu eiuſdem dignitatis,quia tunc Sedes Apoſtolica vacaret.Tū denique, quia non decebat prouiſionem ſedis Apoſtolicæ quoad hoc quodammodo pendere à voluntate Generalis,vt in ſimili in n.præcedēti dixi. Deinde ſolùm habet locum illa conſtitutio circa acceptationem primæ dignitatis. Nam religioſus Societatis ſemel tranſlatus ad ſtatum Epiſcopalē, ſi transferatur poſtea ad alium Epiſcopatum meliorem; vel ſi priùs factus Cardinalis; poſtea fiat Epiſcopus,iam non indiget hac facultate Generalis, non ſolùm quia iam non eſt ſub obedientia eius,ſed etiam propter alia;quæ in n.13.& 14.adduximus circa prædicta vota, eſt enim eadē ratio. 17.

Eruitur ſēſus conſtitutionis de non acceptanda dignitate. Non intelligitur de Papatu.

Nec niſi de prima acceptatione dignitatis.

Aduerto præterea hanc obligationem de iure communi conuenire omnibus religioſis reſpectu ſuorum prælatorum ratione voti obedientiæ,vt in tom.ſuperiori explicatum eſt,nonnulla tamen videntur in hoc eſſe ſpecialia Societatis. Primum quòd facultas hæc reſeruatur Generali,quod in aliis religionibus regulariter non fit. Secundum quòd Generalis ipſe non poteſt illam dare, niſi coactus obedientia Pontificis. Tertium quòd non ſolùm inferiores religioſi, ſed etiam ipſemet Generalis ſi ei concedatur talis dignitas, non poteſt illam acceptare,ſine conſenſu Societatis,vt habetur 9.p.Conſtit.cap.4.§.5.& c.5.§.6. & in declaratione vtriuſque loci.Vbi etiam additur, Societatem non debere præſtare conſenſum,ſed expectare præceptum Pontificis, quod ſub peccato obliget. Quod in aliis religionibus non poſtulatur,ſed ſufficit quòd ſolus Pontifex conſentiat, ſeu facultatē præbeat,argumento c.*cùm venerabilis*,de conſuetudine,& c.*ſi Abbatem*.de electione in 6. 18.

Nō acceptare abſque licentia cōuenit omni religioſo, intereſt tamen inter noſtros & alios.

Rurſus conſidero conſtitutionem illam, non de ſolis profeſſis, aut coadiutoribus ſpiritualibus loqui, ſed in vniuerſum de religioſis Societatis: nam 20.

Extenditur dicta cōſtitutio ad nō profeſſos.

nam simpliciter dicit, *Nullus possit*, &c. comprehendit ergo omnes, qui sub obedientia Generalis militant. Vnde si contingeret (quod difficile non est) per amorem, vel fauorem alicuius Principis, scholarem approbatum in Episcopum eligi, seu nominari: etiam ille non potest, ex vi huius constitutionis, acceptare Episcopatum sine licētia Præpositi Generalis. Hæc autem obligatio ex vi huius constitutionis, non est ad peccatum, quia omnibus cōstitutionibus generale hoc est, & nihil speciale de hoc est declaratum: vnde cùm scholares de hac re nullum votum emittant, vidétur ad hoc non obligari sub peccato, sed tantùm sub regula

Ex adminiculo iuris inducitur eis grauis obligatio.

perfectionis. Nihilominus tamen ex adminiculo iuris communis, existimo hanc esse grauem obligationem. Cùm enim hi scholares sint veri religiosi, & quoad obligationem obedientiæ, tam nō habeant velle, aut nolle, quàm quilibet alij, comprehenduntur sine dubio sub generali lege capituli, *si religiosus*. de Elect. in 6. quo declaratum est, in religioso grauem præsumptionem esse, acceptare electionem de se factam, sine consensu Prælati sui. In Societate autem per hanc constitutionem declaratum est Generalem esse vnicum Prælatum, ad quem hoc pertineat. Ergo in Societate acceptare dignitatem sine licentia Generalis, est acceptare sine licentia Prælati. Nam licèt fingamus Prouincialem, aut Rectorem consentire, nihil facient; neque in ea re sunt Prælati; ergo est illa grauis transgressio, non quidem ex vi solius constitutionis, sed illa supposita, ex vi iuris communis.

20\. Et eadem ratione censeo, acceptationem, vel

Talis obligationis violatio annullat acceptationé.

electionem aliter factam esse irritam ex vi prædicti capitis; quod eodem modo induci potest. Et ad idem ponderari potest verbum illud nostræ Constitutionis, *nullus possit*, quod de se sufficit ad irritandum, vt vulgare est apud Doctores, & idem cum proportione est de Generali, quia respectu illius Societas est Prælatus eius, & ideo de illo etiā dicitur in Constitutione, *Non debet, nec potest*. Præter hæc verò additur in professis omnibus obligatio voti, ratione cuius non possunt ipsi consentire, nisi præcipiantur ab habente potestaté, etiamsi Generalis facultatem daret. Obseruo enim, constitutionem hanc, quæ prohibet Generali ne hanc facultatem præbeat, nisi coactus obedientia Pontificis non obligare Generalem ipsum tanquam proprium præceptum, sed per modum simplicis regulæ; neque hanc obligationem, seu constitutionem esse speciali voto confirmatam; & idem est de Societate, respectu Generalis. Posset ergo contingere, vt Generalis, aut Societas indebitè vtendo potestate sua, vel ex aliqua Epicheia, talem facultatem daret, sine præcepto Pontificis: illa ergo non obstante, obligabitur professus ad non acceptandam dignitatem (quanquam si acceptaret valeret electio) donec præcipiatur: quæ obligatio in scholari approbato non inuenitur, quia nascitur ex voto speciali, quod scholares non emittunt.

CAPVT X.

De voto manifestandi procurantes dignitatem, quod inter alia à professis Societatis emittitur.

1\. Videri votū hoc proce-

VT ambitio dignitatum, & Prælationum, tam intra Societatem, quàm extra illam, nullū in eadem, quoad fieri posset, locum haberent, nō fuit contentus B. Ignatius professos speciali voto obli-

dere solum de dignitatibus intra Societ.

gare ad eas non procurandas; sed etiam addidit votum, quo promitterent manifestare hoc Societati, quemcunque in hoc peccare intelligerent. Verba constitutionum p. 10. §. 6. hæc sunt. *Omnes professi se nihil vnquam ad eam* (id est, dignitatem obtinendam) *acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac Domino nostro voueant*: Circa quem locum aduertendum occurrit, ex vi illius, solum videri præcipi, vt hoc votum fiat de dignitatibus, & prælationibus Societatis. Nam verba proximè præcedentia sic habent. *Erit summi momenti, vt perpetuò felix Societatis status conseruetur, diligentissimè ambitionem submouere, ac aditum ad dignitatem, vel prælationem vllam directè vel indirectè, quærendam in Societate præcludere*; & proximè subduntur verba illa citata, *omnes professi*, &c. Ex quo contextu planè constat, illud relatiuum, *ad eam obtinendam*, referre solùm dignitatem, & prælationem in Societate. Item, quia de aliis extra Societatem, statim subditur, *Promittant etiam ad nullam extra Societatem prælationem, vel dignitatem se quidquam acturos.* De deferendis autem prætensoribus harum dignitatum, nihil subiungitur. Nec dici potest, hæc posteriora verba intelligenda esse iuxta priora, quia hoc nullum habet in contextu fundamentum, & materiæ sunt omnino diuersæ, sicut è conuerso in posteriori clausula additur promissio non acceptandi dignitatem extra Societatem nisi præcepto cogantur, quod, quià in priori additum non fuit, ad dignitates intra Societatem non extenditur, vt suprà cap. 8. n. 2. vidimus, ergo similiter, &c.

Nihilominus praxis Societatis habet vt de vtrisque dignitatibus hoc votum fiat. Nam post duo vota non procurandi prælationem, aut dignitatem intra, vel extra Societatem additur; *Tum si quem sciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum rémque totam me manifestaturum Societati, vel Præposito eius.* Vnde non est dubium, quin hoc votum obliget in vtroque genere dignitatum, siue illud fiat ex vi prædictæ constitutionis: siue (quod mihi propter argumentum num. præcedenti factum probabile est) illa fuerit extensio quædam à tertia generali congregatione facta, cuius auctoritate decreto 46. forma vouendi à prima congregatione iam præscripta decreto 102. ita extensa est, nam ad hoc potestatem habet cōgregatio generalis, & fortasse cum illi 3. congregationi interfuerint multi ex Patribus, qui & intentionem B. P. Ignatij, & vsum Societatis à principio cognouerunt, hanc eius fuisse mentem declararunt, licèt illis verbis constitutionis satis explicata non fuerit. Hoc igitur voto supposito, tria sicut in præcedenti cap. circa illud declaranda occurrunt, vtilitas, materia, & obligatio.

2\. Oppositum resoluitur.

Puncta 3. huius capitis.

De vtilitate huius voti.

Circa vtilitatem ratio dubitandi esse potest, 3.

Non videri vtile.

quia vel hoc intelligitur de detegendo crimine alterius, quando ad commune bonum Societatis est necessarium, & potest cum fructu fieri; vel absolutè, & sine limitatione, vt verba sonant. Priori modo votum est parum vtile, quia tunc ipsa ratio charitatis obligat, & sufficit inter viros religiosos, neque oportet laqueos addere, posteriori autē modo, votū esset iniquū, quia sine necessitate, & fructu boni communis non est proximus infamandis. Nihilominus dicendum est, votum hoc, &

Puncti resolutio bipartita. Probatur vtraq; pars authoritate.

& sanctum & vtile esse Socitati. Quod auctoritate sufficienter probatur ex approbatione summorum Pontificum, vel generali, vt à Paulo III. & Iulio III. confirmantibus institutum, & approbantibus constitutiones, vel speciali, vt à Gregorio XIII. in constitutione, *Ascendente Domino*, ex qua etiam colligitur, hoc votum cadere in vtrasque dignitates; nam post vota non prætendendi dignitatem intra, aut extra Societatem subditur, *Item Societati, vel eius Præposito manifestaturos, si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.*

Probatur deinde ratione quoad prioré partem.

4. Ratio autem quoad honestatem huius voti clara est; quia deferre ad superiorem peccatum subditi, maximè quando vergit in commune detrimentum, per se, & ex obiecto bonum est dummodo debito fine, & circunstantiis vestiatur. Sic Christus dixit Matth. 18. *Dic Ecclesiæ*, votum autem hoc, quanuis simpliciter, & absolutè fiat, intelligendum est de reuelatione iusta, & charitati consentanea, vt in simili dixit Syluest. verb. *Denunciatio.* quæst. 5. quod explicare non fuit necesse; quia, & ex materia ipsa, & ex ratione voti erat satis manifestum; nam certum est hoc genus delicti multum posse nocere Societati. Certum etiam est hoc nocumentum maius futurum, si tale delictum à scientibus occultetur: nam & timor pœnarum, & prouidentia superiorum multum iuuare potest, vt illud non serpat, neque effectum habeat. Est ergo per se bonum, ac moraliter necessarium ad commune bonum Societatis vt superioribus manifestetur: ergo hoc etiam vouere honestum est.

Syluest.

Probatur quoad posteriorem.

5. Quòd verò etiam vtile sit, declaratur, tum quia licèt charitas possit per se ad hoc obligare; tamen pecularis obligatio religionis ex voto, & est magis clara, & expressa; & multum solet monere conscientiam religiosi; tum etiam, quia hoc votum non tantùm obligat, supposita alia obligatione charitatis, sed absolutè, quoties id potest honestè fieri, etiamsi aliàs non esset præceptum. Sæpe enim accidere potest, vt reuelare peccatum fratris superiori, possit honestè fieri, non tamen sit sub præcepto, quia præcepta affirmatiua non obligant pro semper, etiam supposita honestate actus, nisi intercedat sufficiens necessitas; hæc enim separabilis est ab honestate, etiam in præsenti materia. Nam ad honestatem sufficit aliqua vtilitas, quæ tamen non semper satis est ad præcepti obligationem: si ergo quis obligetur ex voto ad subueniendum hoc remedio Societati, non solùm quando necessitas charitatis cogit, sed etiam quando vtilitas maioris boni suadet, & honestat actum, in magnam profectò vtilitatem religionis cedet tale votum. Ita ergo est in præsenti voto, vt ampliùs ex illius declaratione constabit.

De materia eiusdem voti.

Explicatur materia remota per 3. quæstiun. Primæ resolutio.

6. Circa materiam ergo huius voti distingui potest remota, & proxima. Remota est peccatũ ambitionis in procuranda dignitate, intra, vel extra Societatem. Proxima est manifestatio illius peccati. Circa priorem inquiri potest primò, qualis, & quanta futura sit hæc ambitio, vt sit materia huius voti, sed in hoc regula de sumi potest ex dictis suprà in cap. 7. vsque ad num. 12. circa votum non ambiendi dignitates: ibi enim declarauimus quid sufficiat ad violandum grauiter illud votum, illa ergo ambitio, quæ fuerit peccatum mortale cótra votum illud, est materia sufficiens in suo ordine ad huius voti obligationem; nullo enim certiori modo potest hæc materia designari. Quod etiam ex verbis constitutionis satis colligitur, quæ sic habent. *Promittant se nihil vnquam ad eam obtinẽdam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos.* Eadẽ ergo actio, quæ cauenda promittitur deferenda vouetur, si in alio animaduertatur.

Quæri verò subinde potest, an oporteat tale peccatum in altero esse contra suum votum, vt sit materia huius voti; quod est quærere, an hoc votum obliget ad manifestandum iudicialiter illud peccatum commissum à quocunque religioso Societatis (nam de fraterna manifestatione res videtur clara, vt lib. 10. c. 9. constabit) vel solùm ab eo, qui ex voto speciali illud cauere tenetur. Potest enim etiam scholaris approbatus in hoc delinquere, vt ex dictis in cap. præced. num. 19. intelligi potest, quanuis nullum votum de hac re fecerit: tenebitur ne ergo professus Societatis, ex vi huius voti, illum manifestare? Respondeo mea sententia non teneri. Nam licèt in forma vouendi dicatur, *si quem sciant*: & in constitutione, *& quos agere animaduerterint*: tamen ex subiecta materia, & ex contextu constat, illa relatiua eos tantùm referre, qui ex voto ad delictum illud cauendum obligantur. Ratio verò esse potest, quia licèt Societati maximè expediat, vt omnes, qui quocunque modo, sũt membra eius, omnem ambitionem euitent: nihilominus non omnes ad votum de hac re emittendum obligantur, sed sufficienter in hac parte prouisum creditur Societati, si pręcipua membra eius, quæ iam sunt cum illa (vt sic dicam) vltimatè coniuncta, hoc vinculo obligentur: cùm in illis magis timeri posset hoc vitium, quia futuri sunt digniores, & ad huiusmodi munera aptiores, & propinquiores. Sic ergo sufficiẽs visum est, si votum manifestandi hoc delictum solùm in ordine ad easdem personas fiat. Item sicut scholares approbati non tenentur ex speciali voto deferre professum, etiamsi illum in hoc peccare animaduertant, sed solùm ex communi regula, & lege charitatis: ita neque è contrario professi tenentur ex suo voto ad manifestandum hoc delictũ iudicialiter, etiamsi in scholari illud animaduertant, sed solùm ex eadem regula, & lege charitatis. Tandem potest etiam circa hanc partem inquiri an peccatum hoc debeat esse publicum, vel occultum sufficiat: item an certum vel etiam dubium. Sed hæc tractabuntur commodiùs explicando obligationem huius voti in 3. puncto. 7. 2. quæstiun. Resoluitur.

Materia prima duplex. Et de qua nã procedat votũ.

Circa alterã partem materiæ, quam proximam appello, dubitari potest de qua manifestatione, seu denuntiatione, in ea sit sermo. 8. Duplex enim esse potest denuntiatio, quantum ad præsens spectat: vna iudicialis, quæ ordinatur ad punitionem delicti iam commissi, & consequenter ad vitãda similia, non solùm in ipso, qui denunciatur, sed etiã in aliis. Alia paterna, seu fraterna appellatur, quæ ordinatur præcipuè ad emendationem in futurum, vel propter spiritualem salutem ipsiusmet delinquẽtis, vel præcipuè propter bonũ alicuius cõmunitatis, cuius graue detrimentum ex tali delicto probabiliter timetur. Dubitari ergo potest, de qua istarum denunciationum intelligẽdum sit hoc votum, nam ipsum indifferenter fit; & tamen ad executionem eius multum refert, an vno vel alio modo faciẽda sit denunciatio. Quia si votum solùm obligat ad denũtiationem paternam, nó tenebitur quis iudicialiter denũciare, & consequenter non poterit Prælatus Societatis ad punitionem delicti procedere cuius oppositum constitutio supponit, pœnam inhabilitatis imponens propter hoc delictum; nec sine causa, quia aliàs non esset illud sufficiens remedium ad cohibendũ hoc delictum. 1. difficultas. Secunda.

Item quia aliàs seruandus esset in hac denuntiatione ordo correctionis fraternae, & admonendus esset priùs delinquens, si esset spes emendae, vel si esset emendatus, non esset facienda: quae omnia videntur esse contra finem, & intentionem huius voti, quae fuit efficacius remedium adhibere, vt nemo auderet vitium hoc in Societate introducere. Tertia. Quòd si propter haec dicamus, votum hoc intelligi de denuntiatione iudiciali, sequitur, neminem obligari ad exequendum hoc votum, nisi quando potuerit probare delictum, quia iudicialis denūciatio nō potest licitè aliter fieri, nā esset fini improportionata, & per illam infamaretur proximus sine fructu, & daretur occasio faciendi similes iniurias proximo. Illud autem consequens videtur etiam nimium eneruare vim huius voti, & efficaciam huius remedij. Posset enim hoc delictum serpere in Societate, & multum illi nocere; priusquàm esset probabile in iudicio.

9. Authoris resolutio. Ad hanc dubitationem breuiter dicendum est, materiam huius voti praecisè, & indefinitè, esse accipiendam prout verba sonant de manifestatione facienda Praeposito, eo modo quo licitè fieri potuerit. Cùm enim votum indistinctè fiat, non possumus nos illud limitare citra id, quod materia voti intrinsecè postulat: hoc autem solum est, vt actio honestè, & vtiliter fiat. Quocirca quando circunstantiae non iuuant, vt denunciatio iudicialis fieri possit, paterna autem, seu fraterna, aut quocunque alio nomine vocetur delatio alia ad superiorem, commodè, & vtiliter fieri possit, illa erit sufficiens materia huius voti, quia per illam satis expletur, quia solùm, seu indistinctè promissa est manifestatio superiori: vnde non est dubium, quin ad illam faciendam tunc obliget hoc votum. Si autem iudicialis denunciatio commodè fieri possit, etiam poterit fieri licitè, constátque sufficientem esse ad hoc votum explendum. Existimo autem immediatè non cadere sub obligationem eius, quia plus inuoluit, quàm promissum sit. Semper ergo satisfiet voto huic simpliciter manifestando rem superiori, qui iudicabit an debeat procedi ad denunciationem iudicialem, poterítque obligare subditum, vt illam faciat si expedire censuerit, si non in virtute huius voti, saltem in virtute obedientiae, quod satis est. Quid ad difficultates in n. praeced. Ad difficultates autem positas respondere nunc non est necesse, quia neutram partem admittimus tanquam definitè necessariam, in quo sensu illae procedunt, & ideo non sequuntur incommoda, quae ibi inferuntur. Quid autem dicendum sit de nonnullis casibus, qui ibi tanguntur, in sequenti puncto attingemus.

Quando & quibus circunstantiis hoc votum obliget.

10. Quaestiun. 1. cum qua notitia delicti obliget hoc votum. Circa obligationem ergo huius voti, quia affirmatiua est, explicare oportet quando, & cum quibus circunstantiis obliget; est enim haec obligatio quasi praecepti affirmatiui, cuius natura est, vt non obliget pro semper, sed tempore opportuno, & cum debitis circunstantiis. Primò ergo dubitari potest, quae, & quanta notitia de delicto alterius requiratur in habente hoc votum, vt obligetur ad manifestandum illud superiori. Videtur enim quaelibet probabilis coniectura, vel suspicio sufficere, saltem vt in eodem gradu, & sine maiori exaggeratione aperiatur superiori. Quia talis manifestatio tunc etiam est consentanea fini

A huius voti, nam potest esse vtilis ad impediēdum maius malum, vel tollendam suspicionem, si fundamentum non habuerit. Videtur etiam consentanea verbis constitutionis: nam in 10. p. §. 6. dicitur, *quos animaduerterint*, quod verbum generalem significationem habet, complectentem omnem illum modum cognitionum. Vnde in 8. p. cap. 6. §. 2. in declarat. A. hic casus distinguitur quoad modum punitionis quando de illo satis constat, vel solùm est suspicio probabilis, aut non satis probata. Vnde videtur supponi in omnibus his casibus esse manifestandum.

B In hoc dubio tractari potest quid sit in obligatione, vel quid liceat, aut expediat. Quoad priorem existimo votum hoc non obligare, nisi supposita certitudine delicti. Probatur ex forma vouendi, *Si quem sciam*, &c. quod verbum retinetur etiam in constitutione, *Ascendente Domino*. Est autem sumendum in ea proprietate, in qua saltem communi modo loquendi vsurpatur. nullus autem prudens dicit se scire, nisi quae morali saltem certitudine nouit. licèt enim non oporteat interpretari illud verbum in dialectico rigore, saltem moralis, & iuridica proprietas retinenda est: iuridicè autem nullus dicitur scire, nisi qui moralem certitudinem de re habet. Vnde glossa in l. 2. §. antepenult. ff. de aqua pluuiali arcenda, dixit, *scire* C esse veritatem visu perceptam in mente retinere: vbi per visum intelligit quamcunque experimentalem rei cognitionem. Sic enim Bartolus dixit, per visum intellexisse omnem sensum in l. 1. ff. de interrogatoriis actionibus, quam refert Nauar. in cap. *si quis autem*, de poenit. d. 7. num. 9. qui addit per visum etiam intelligi posse puram intellectualem cognitionem, sed non est necesse, quia agimus de scientia humana, & practica. 11. Resoluitur obligare solum cum notitia certa. Gloss. Bartol. Nauar.

12. Quae certitudo requiratur. Addo verò ad scientiam, de qua agimus, non oportere rem esse visam, aut proprio experimento cognitam, nam si certa humana fides, per testimonia fide digna, de illa habeatur, satis erit, nam haec sufficit ad moralem certitudinem. Vnde Innocentius in cap. *cùm in causa* de iuramento ca- D lumniae, iuramentum de veritate dicenda quam quis sciuit; non solùm esse posse de his, quae quis vidit, sed etiam de his, quae indubitanter credit; non solùm fide diuina, sed etiam humana. Consentit Felinus referens plures alios in cap. 1. de summa Trinit. & fid. cathol. vbi specialiter notandum est, quòd cum Dominico, & aliis dicit, posse aliquem dicere pro certo scire, quod ab vno fide digno tanquam certum accepit. Quod etiam significat Nauar. in cap. *inter verba*, concl. 6. Corol. 66. num. 389. qui etiam allegant glossam in l. *si quis extraneus*. §. *sciendum*, aliàs *si quis*. ff. de acquirenda haereditate, & in l. *Titio fundus*. ff. de condit. & demonstrat. Sed illae parum, aut nihil ad rem praesentem dicunt. Denique addit Nauarrus hāc mo- E ralem certitudinem sufficere, vt subditus teneatur manifestare delictum Praelato interroganti, an illud sciat, siue per generalem, siue per particularem inquisitionem: sic ergo in praesenti sufficit similis certitudo, vt votum obliget ad manifestationem. Ratio autem est, quia tunc subest materia huius voti in omni proprietate verborum si moraliter accipiantur, vt re vera sumenda sunt: subest etiam ratio sufficiens boni communis, per medium ordinatum, quia per illam manifestationem potest facile praeueniri ad exactam cognitionem delicti, maximè si reuelentur personae à quibus talis notitia accepta est. Innocent. Felin. Dominic. Nauar. Glos.

Quòd

13. Satisfit argumento in num.10.

Quòd autem minor notitia, aut quælibet alia suspicio non sufficiat, satis ostensum est ex ipsa forma vouendi, per quam declarandum est aliud verbum constitutionum, *si animaduerterint*. Quod etiam in rigore significat satis certam cognitionem. Alio verò in loco constitutionum, quamuis supponatur aliquando, posse negotium hoc de aliqua persona tractari, propter solam suspicionem, eámque non inueniri probabilem post exactam rei examinationem; non tamen asseritur, cùm sola illa suspicione obligare votum ad huiusmodi manifestationem. Nec denique satis est, quòd illa possit esse vtilis; quia ad voti obligationem oportet inspicere materiam eius; neque oportet voueri manifestationem pro omni euentu, in quo potest esse vtilis, satis enim fuit prouidere casibus certis, & moraliter necessariis. Quocirca, licèt in casu solius suspicionis, vel opinionis non satis certæ, obligatio huius voti non cogat, nihilominus sæpè poterit manifestatio esse licita, si purè & simpliciter fiat in eo gradu in quo vouetur, eo fine vt superior ea cognitione instructus, attentiùs vigilet, & prudenti modo perspiciat, an res illa maius habeat veritatis fundamentum, vel si nullum inuenerit, vt etiam suspicionis occasio tollatur.

Licet cum minori notitia denuntiare fraternè.

14. Quæstiunc. 2. An dictũ votum obliget denuntiare delictum præteritum.

Secundò dubitari potest an hoc votum obliget denunciare delictum, quod præteritum est, & in futurum omnino non pendet: vt v.g. si nulli constar aliquem professum aliquando ambiisse prælationem, iam verò omnino cessasse, vt non sit morale periculum reincidendi, an tenear nihilominus illius delictum Generali manifestare, siue ille consequutus fuerit dignitatem, quam ambierat, siue non; hoc enim ad præsentem obligationem nihil referre videtur, cùm effectus consequutus non augeat, nec minuat delictũ. Pars ergo affirmans suaderi potest, quia hæc manifestatio non ordinatur præcipuè ad emendationem priuatæ personæ, sed ad commune bonũ Societatis, vt illa omnino impediatur hoc ambitionis genus, ad quod valde necessarium esse potest, etiam in eo casu rem manifestare.

Arguitur pro parte affirm.

15. Pars negat. probatur verior.

Nihilominus dicendum censeo in eo casu votum non obligare. Probatur: nam verba voti hæc sunt; *Si quem sciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere*, scilicet de præsenti: non verò dicit, curasse, aut prætendisse, quod longè diuersum est: nec obligatio rigorosa est vltra verborum exigentiam extendenda. Atque idem probant verba constitutionum 10. p. §.6. *& quos agere animaduerterint delaturos.* & verba Gregorij XIII. *Si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.* Declaratur præterea, nam vbi B. Ignatius voluit hanc obligationem ad præteritum actum extendere, id expressit; cùm ergo id non expresserit, signum est noluisse. Antecedens patet ex 8.p. constit. cap.6. §.2. vbi pro eo tempore quo Societas congregata est ad eligendum Generalem, omnibus electoribus præceptum imponitur; *Vnusquisque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, teneatur Vicario manifestare, vel alicui ex antiquioribus professis, qui cum Vicario conferat, si sciat aliquem hoc munus affectasse, vel etiam tunc affectare directè, aut indirectè id procurando, vel signo aliquo id declarando.* Quod præceptum peculiare est, & distinctum ab obligatione voti, & non habens locum in aliis dignitatibus, vel prælationibus, sed solùm in Generalatu, propter rei grauitatem, & idcirco specialiter extenditur ad præteritum tempus, quia ibi etiam consideratur dignitas eligendorum, & fidelitas eligentium, & vtriusque existimatio valde minuitur ex tali delicto etiamsi

A præteritum sit: ergo ab eo casu, vt ab speciali, optimum sumitur argumentum ad negandam extensionem illam in generali obligatione in qua non exprimitur.

Eo vel maximè quòd etiam in illo præcepto, illud præteritum, *affectasse*, non est extendendum ad totum tempus vitæ præteritæ, sed ab obitu Generalis, vsque ad tempus electionis, vt videtur declaratum à quarta congregatione generali in formula generalis congregationis §.21. vbi etiam declaratur, præceptum illud, non tantùm obligare respectu eorum, qui ad electionem congregati sunt, sed respectu omnium de Societate, *quicunque, & vbicunque sint, qui ab obitu P. Generalis, ad electionem*
B *vsque, pro se, aut pro aliis ambierint*, quia nimirum de omnibus potest fieri electio, & omnes possunt electionem perturbare; præceptum autem manifestandi licèt ibi non videatur imponi omnibus de Societate, sed solùm ad electionem congregatis, nam ad illos tantùm loquitur dicta constitutio; tamen in formula congregationis generalis §. 82. extenditur præceptum sanctæ obedientiæ ad omnes, qui sciuerint similem ambitionem, siue sint ex numero congregatorum, siue non; ibi verò non agitur quidem de electione Generalis, sed assistentium, tamen ob identitatem rationis potest inde sumi argumentum, vel interpretatio prioris præ-
C cepti, quamuis in materia odiosa. Prædicto autem modo meritò fit illa extensio ad præteritum, quia quãuis fortè ambitio cessauerit, effectus eius moraliter durare censetur, ob temporis breuitatem; imò vix potest moraliter præsumi emendatio: at verò in materia huius voti nulla est limitatio, vel designatio præteriti temporis, & ideo in illa non fit hæc exceptio, aliàs quantumuis lapsus aliquis finitus iam esset, emendatus ac sopitus, excitandus esset propter obligationem huius voti: quod nec charitati consentaneum est, nec Societati necessarium, aut vtile.

16. Explicatur præceptum de reuelanda prætenta affectatione generalatus

Vnde ad rationem in contrarium respondetur inprimis, vt suprà dixi in num.13. ad obligationem voti, non quamcunque vtilitatem esse spectandam, sed materiam, & verba quibus fit votum. Deinde
D licèt ex tali manifestatione sperari possit illa generalis vtilitas, quòd debita non maneant impunita: tamen non est hæc, quæ præcipuè per hoc votum intenditur, sed præcludere aditum ad quærendam, vel obtinendam dignitatem per ambitionem: ad hunc autem finem satis est ambitionem, quæ aliquo modo durat impedire. Vt autem ambitio finita censeatur, non satis est mutasse voluntatem, vel egisse pœnitentiam prioris delicti; nec cum effectu cessasse nouam solicitudinem, & negotiationem ad dignitatem obtinendam, sed necesse est præteritum factum ita retractari, seu impediri, vt effectum non habeat, id est, vt ex vi negotiationis factæ, dignitas non obtineatur, alioqui, & finis pri-
E marius voti perseuerat, & materia etiam durare virtualiter censetur. Et ad confirmandam totam hanc doctrinam facit, quòd communiter Doctores tradunt circa præcepta Superiorum inquirentium delicta in generali ad ea emendanda, vel impedienda, excusant enim subditos ab onere talium præceptorum, quando delictum omnino cessauit, & nullum nouum periculum omnino timetur, vt videre licet in Nauarro, cap. *Inter verba*, concl.6. coroll.66. Soto lib.5. de Iustit. p.5. artic.1. vers. *Et hic sumenda est regula.* Cordub. in summ. q. 64. qui alios refert.

17. Ad argum. pro parte affirmat. in num.14.

Cõfirmatur proxima responsio.

Nauar. *Sot.* *Corduba.*

18. Quæstiun.3.

Tertium dubium est, an hoc votum obliget quando delictum alterius occultum est: & ratio dubitan

circa idem 3. punctum an votum obliget denuntiari occultum. Ratio vtriusque dubitandi.

dubitandi esse potest, quia hoc votum absolutè fir. In contrarium autem est, quia manifestare occultum delictum fratris, videtur intrinsecè malum, quia Ecclesia non iudicat de occultis: denuntiatio autem, quæ fit Ecclesiæ, vel pastoribus eius, ordinatur ad aliquod Ecclesiæ iudicium: ergo si fiat de re occulta, est prorsus inutilis ad hunc finem: ergo si fiat, erit pura detractio, & consequenter intrinsecè mala. Vnde de inquisitionibus generalibus est communis resolutio, neminem teneri ad denuntiandum, quod probare non potest Angelus verb. *denuntiatio*, num. 13. Syluest. q. 4. num. 5. verb. *excommunicatio*, 2. dub. 8. num. 18. qui tamen hoc limitat ad denuntiationem publicam cum Rosella eodem verb. num. 16. talis autem esse videtur manifestatio, de qua hîc agimus; & idem sentiunt plures alij, quos refert & sequitur Corduba paulo antè citatus, & lib. 1. quæstionatij quæst. 43. & plura de hac materia infrà videbimus lib. 10. per varia capita, explicando quandam regulam Societatis; & quia ex illa generali materia hæc specialis pendet; ideo in præsenti breuiter hoc dubium expediemus.

Angel. *Syluest.* *Rosel.* *Cordub.*

19. Præmittuntur varij gradus multi. Primò ergo vulgaris distinctio præmittenda est, de delicto publico, vel occulto, in vtroque enim membro varij sunt gradus, vt tangitur in cap. *vestra*, de cohabit. cleric. & mulier. & à Doctoribus ibi; tamen ad rem præsentem explicandam distinctiùs possunt ita proponi; quoddam enim delictum est ita occultum vt sub secreto confessionis sciatur; & hoc in quæstionem non venit, quia semper intelligitur exceptum, vel potiùs illud non reputatur scitum. Aliud est ita occultum, vt per solam secretam consultationem ordinatam ad bonum, & remedium animæ delinquentis sciatur. Tertiò est occultum, quod sub communi naturali secreto scitur per solam relationem, seu narrationem ipsiusmet delinquentis, vel alterius. Quartò est occultum, quod vnus nouit per certam scientiam, seu visionem, à nullo autem alio scitur. Quintò quod vnicus tantùm testimonio, præter ipsum denunciantem probari potest. Sextò quod est sufficienter probabile per duos, vel tres testes, quamuis de illo nulla sit infamia, vel maior notitia, & hic gradus participare incipit aliquid de publico; quamuis absolutè tale delictum, non censeatur publicum à Theologis, nec Iuristis, sed proprio nomine dicatur probabile, vt videre licet in Caietano, & aliis 22. q. 33. art. 7. Nauarro in Summa cap. 27. nu. 255. Adriano in 4. materia de correctione fraterna, & aliis citatis & citandis.

Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò. Sextò. *Caiet.* *Nauar.* *Adrian.*

20. Gradus varij publici delicti. Primò. Publicum ergo propriè dicitur, quod ab aliqua communitate, vicinia, aut familia scitur, vel saltem à maiore parte eius; oportet tamen, vt familia sit saltem decem personarum, iuxta frequentius arbitrium Doctorum, quos citauimus: vnde saltem necesse est vt à sex, vel septem personis sciatur: & hoc credo in præsenti sufficere, etiamsi non sit ille numerus maior pars communitatis. Quis enim dicat tantùm esse publicum hoc delictum ambitionis, de quo agimus: quando scitur in maiori parte totius Societatis, vel totius domus; in quo sunt centum, vel plures personæ, vel totius congregationis generalis constantis etiam magno numero personarum? Satis ergo est quod à pluribus certò sciatur; numerus autem definiri non potest, nisi prudenti arbitrio: sex autem, aut septem videtur sanè numerus sufficiens, saltem ad minimum gradum publici facti. Nam aliud dicitur notorium, quod frequentiorem requirit notitiam: aliud dici potest famosum, quod præter certam notitiã plu-

Secundò. Tertiò.

A rium, addit infamiam inde ortam. Præter hæc verò dici etiam potest famosum, vel etiam laborare infamia delictum, quod à multis scitur per relationem tantùm, ab vno tamen oculari teste manantem. Denique aliquando est infamia de delicto, cuius origo ignoratur, solúmque de publico rumore constat. Quartò. Quintò.

21. 1. pronuntiatũ quoad denũtiationem iudicialem. Ad dubium ergo propositum respondeo inprimis, quocunque ex dictis nuper modis, delictum sit publicum, vel etiam sufficienter probabile, votum hoc obligare ad eius manifestationem. Quod est certum, quia tunc manifestatio licita est, siue fiat per denunciationem secretam, & paternam, siue iudicialem, éstque vtilis ad finem voti, & com-B prehensa sub verbis eius. Solùm potest esse difficultas, an vltimus modus infamiæ sufficiat ad denuntiationẽ iudicialem, de qua dicam statim. Ado ergo etiam quando delictum est semiprobabile, id est, ab vno fide digno teste sufficienter notum (qui erat quintus modus in num. 19. positus) obligare votum, quia etiam tunc potest licitè fieri, saltem per secretam, & paternam denuntiationem, vt ex dicendis à fortiori patebit. Quin potiùs credo etiam tunc posse fieri iudicialem denuntiationem, ita vt denuncians non se obliget ad integram probationem, sed solùm ad manifestandum quod scit. C Nam materia est pertinens ad commune bonum, cui præferendum non est priuatum incommodum, & ille modus denuntiationis potest esse valde vtilis ad illum finem, quia deseruiet, vt superior possit legitimè interrogare testem, & vt post illius testimonium, possit iuramento, vel alio conuenienti modo cogere reum ad veritatem dicendam: imò addit Nauar. dicto cap. *Inter verba*, num. 381. (vbi hanc sententiam tenet) quod ipsemet denunciator potest esse testis simul cum alio, ad probãdum delictum via denuntiationis, ad effectum iniungendi pœnitentiam, & emendandi peccatum.

2. pronunciatum. *Nauar.*

22. 3. pronunciatum. Extra hos verò casus, in omnibus aliis modis occulti delicti, non potest quis etiam occasione huius voti, procedere ad denuntiationem iudicialem; quia talis denuntiatio per se non est rationi consentanea, quod intendunt authores in ratione D dubitandi num. 18. allegati, & probat ratio ibidem facta. Atque eodem modo dicebamus suprà nu. 12. quoties laborat infamia delinquens, etiamsi non constet, an ex aliqua scientia orta sit, posse deferri ad superiorem, vt in eo delicto iudicialiter procedat, eo modo, quo licitè potest, dummodo saltem ipsa infamia sufficienter probari possit: quia id satis est, vt possit superior postea iustè inquirere, & conuenientia remedia adhibere.

Expeditur ratio vtriusque dubitandi num. 18.

23. 4. pronũtiatum attinẽs ad denuntiationem paternam. At verò de secreta, seu paterna denuntiatione distinguendum est; nam licèt delictum sit occultum quarto modo posito in num. 19. id est, soli eidem personæ per certam experientiam, seu visionem cognitum; nihilominus per se loquendo po-E test delictum secretum manifestari Præposito Generali. Ita sumitur ex Couarruuia lib. 1. variarum cap. 11. num. 6. & 7. Adriano quodlib. 11. liter. R. Soto relect. de legendo secreto memb. 2. q. 4. concl. 2. Nauarro in manuali, cap. 18. num. 61. & cap. *Inter verba*, conclus. 6. & aliis Doctoribus, dicentibus hunc modum denuntiationis esse licitum quando ordinatur ad vitandum aliquod damnum graue, vel communitatis, vel alicuius tertiæ personæ. In præsenti enim non agitur præcipuè de vindicando ambitionis delicto, sed de impediendo communi nocumento religionis, quod esset maximum, si dignitates per ambitionem obtinerentur, vel si hoc vitium paulatim in hac religione introduceretur; quod

Sumitur ex authoribus. *Couarr.* *Adrian.* *Soto.* *Nauar.*

quod facile timeri posset, propter propensionem magnam hominum ad huiusmodi vitium, & plures occasiones eius, quæ in hac religione esse possunt, cui tale vitium maximam perniciem afferret. Vnde Soto dicta quæst. 4. de secreto dub. 1. post 3. conclus. inter peccata, quæ per se vergunt in perniciem publicam, ponit ambitionem, & subornationem suffragiorum in cathedris, & in aliis electionibus: quod non sine multorum scandalo experientia satis docet. Hinc ergo concluditur ratio assertionis, quæ generalis est, quia bonum commune præfertur priuato, & è conuerso nonnullum nocumentum priuatæ personæ, & præsertim nocentis permittendum est, vel contemnendum propter vitandum maius damnum, vel communitatis, vel alicuius innocentis. In præsenti autem damnum proueniens ambitioso ex manifestatione peccati eius occulti, parui momenti est comparatione nocumenti, quod ex eius vitio religioni potest prouenire. Imò etiam respectu eiusdem religiosi potest in maius bonum redundare: nam damnum solùm est parua quædam infamia apud superiorem, commodum autem est vt vitetur spirituale eius damnum, & periculum: ergo.

Sot.

Ratio ad idem.

24. Obiectio bipartita. Primò.

Dices, licèt hic finis bonus sit, medium tamen non est proportionatum, quia si delictum est occultum, etiamsi reueletur superiori, nullum potest mediũ adhibere: quia nec potest interrogare reum; nec si interroget ille tenebitur confiteri delictum, quia non iuridicè interrogatur: quod si neget, illi potius est fides adhibenda, præsumitur enim innocens, qui non probatur nocens. Neque etiam potest de tali delicto inquirere in particulari, quia esset infamare talem personam. Denique datur aliis occasio facta denunciandi, si possunt occulta dicere, quæ probare non possunt. Respondeo ad priorem partem, quamuis illud medium non sit omnino efficax, non tamen esse inutile, & in ea opportunitate esse vnicum, & maximũ remedium, quod adhiberi potest, & ideo pro capacitate materiæ esse satis proportionatum, & in tanto periculo, communis boni, non esse omittendum. Nam inprimis sæpè contingit, vt quod vnus scit, putans rem esse occultam, & sibi soli notam, alius eodem modo idem sciet, vel eadem via, aut alia simili: & tunc si vterque recurrat ad superiorem, erunt duo testes, qui licèt fortasse contestes non sint, & ad ordinariam pœnam non sufficiant, multum tamen conferre poterunt ad remedium adhibendum, præsertim in causa pertinente ad bonum commune, vt constat in hæresi, proditione, &c. Deinde etiamsi vnus solus secretò denũciet, deseruiet, vt superior attentius inuigilet, & obseruet personam & actiones eius, & omnia indicia, vel circunstantias, quæ veritatem indicare valeãt. Potest etiam generalem aliquam inquisitioné facere, nullam suspicionem de tali persona ostendendo, sed solùm de ipso delicto, aut de possibilitate eius, ex officio procedẽdo, vt ita intelligat, an aliquis rumor de tali persona sparsus sit; & ita iuxta comparatam cognitionem prudẽti arbitrio poterit remediũ adhibere, etiamsi non puniat peccatum. Quod in Societate faciliùs est Præposito Generali, quia ad ipsum pertinet distributio omnium dignitatum, seu prælationum eius, & ipse etiam debet præbere consensum, vt extra illam acceptetur; quòd si agatur de ambitione Generalatus, ad Vicarium Generalem pertinet huiusmodi cura, & prouidentia. Nam in eo casu tam occulti criminis, satis esse videtur rem illi manifestare: nam per hoc satis impletur votum manifestandi *Societati, vel Præposito eius.* Vicarius

Secundò. Satisfit priori parti de inutilitate talis denunciationis.

A autem non communicabit cum aliis tribus antiquioribus professis in constitutionibus designatis, donec prudenter iudicet, an res sit in eo statu, vt possit in iudicium deduci, vel nisi eorum consilio, & industria indigeat ad remedium adhibendum.

Ad aliud autem inconueniens de periculo falsi testimonij, respondetur, inprimis hoc non esse morale periculum, nec præsumendum in personis religiosis. Deinde exigi potest iuramentum, quando fuerit aliqua talis suspicio, obseruandæ etiam sunt aliæ circunstantiæ, & indicia, quæ moraliter non desunt, quando tam inordinatus est animus, & affectus denunciantis, vt falsum testimonium B in re tam graui alteri imponat. Denique hæc manifestatio, non ad hoc ordinatur, vt statim adhibeatur fides vni denuncianti, sine alio examine, vel consideratione. Sed vt inde sumi possit initium, & via intelligendi certiùs veritatem, & adhibendi aliquod remedium. Aliquando verò tanta posset esse authoritas vnius loquentis propter vitæ integritatem, & prudentiæ existimationem, vt si rem assereret, tanquam sibi certa experientia notam, fides illi esset adhibenda, non quidem ad puniendum delictum, sed ad eius affectum & progressum impediendum, argumento capit. *super eo,* secundo de testibus, iuxta quem textum vnus testis veridi- C cus sat est ad malum impediendum; licèt non ad puniendum.

25. Satisfit posteriori de incõmodo falsæ informationis.

Vide Sanchium lib. 1. de matr. disput. 71.

Ex quibus infertur idem esse dicendum in tertio casu in num. 19. posito, quando res non solùm occulta est, sed etiam sub secreto naturali recepta: tunc enim non obligat naturale secretum ad seruandum illud, non obstante fide, seu promissione data; quia semper subintelligitur conditio, nisi tale secretum in detrimentum communis boni cedat, nam tunc obligatio esset iniqua, & contra ipsum naturale ius: in præsenti autem materia tale secretum vergeret in magnum Societatis detrimentum, vt in num. 11. & 12. ostensum est, & ideo non obstante tali secreto, licitum est ambitionem Præposito manifestare: quod si est licitum, etiam cadit sub obligationem huius voti, quia contine- D tur sub verbis eius, vt constat ex interpretatione superiùs in num. 2. data; suppono enim cognitionem sub illo secreto acceptam esse sufficienter certam moraliter, modo superiùs in numero illo 19. explicato: nam illo posito nihil deest ad materiam & obligationem huius voti.

26. 5. pronũtiatum ad eandem paternam denũtiationem attinens.

Vtrùm professus Societatis ex vi voti teneatur denuntiare ambitionem, quam alter secretò, & gratia tantùm salutaris consilij postulandi, illi manifestauit.

E Solùm ergo superest difficultas circa secundum modum occulti, in quo adiungitur secretum consultationis ordinatæ ad remedium animæ. Quibusdam enim videtur, etiam in eo casu obligare hoc votum, quia peccatum occultum, quod vergit in corruptionem communitatis, reuelandum est superiori secreto, & vt patri, non obstante quocunque secreto, extra confessionem. Sub hac enim generalitate loquitur diuus Thomas 2. 2. quæst. 70. articulo primo ad secundum, & eodem modo loquitur Soto libro quinto de Iustitia, quæst. 7. articulo primo ad primum, & de Tegendo secreto memb. 2. quæst. 7. proximè ante 4. conclus. Caietanus etiam, cum aliis modernis expositoribus ibi. At

27. Partis affir. argument.

D.Thom.

Soto.

Caiet.

At verò præsens delictum, de quo agimus, vergit in commune detrimentum religionis, vt num.23. ostensum est: ergo non obstante illo secreto, licitè reuelatur, & consequenter obligabit hoc votum. In contrarium verò est, quia multi graues auctores negant delictum esse reuelandum, quod per solam consultationem secretam cognitum est. Nauarr. in Summ. cap.25. n.46. & late in dict. c. *inter verba*, coroll.6. præsertim à num. 401. Cord. lib.1. q.43. dub.2. casu 3. Sed hi indifferenter loquuntur de consultatione, quæ fit ad remedium annonæ, vel corporis, vel rei familiaris, qualis fieri solet cum Aduocato, Medico, & similibus, & ideo etiam Corduba, & Nauarrus posteriori loco, adhibent exceptionem, *Nisi reuelatio sit necessaria ad vitandum maius malum Reipublicæ, vel innocentis*, vt vulgare est de crimine hæresis, sicut tractaui disp.20. de fide. lect.4. proditione, & aliis.

Pro parte neg. citantur non rectè Nauarr. & Cordub.

28. Inuenio vnicum Dominicum Bañes qui 22. dist.q.70. art.1. dub.4. ad 6. in specie dixit Theologum si consulitur in ordine ad sacramentum Pœnitentiæ in nullo casu posse reuelare, & loquitur apertè de consultatione distincta à propria confessione sacramentali, quæ nullo modo est pars eius, licèt ad illam vt ad finem extrinsecum ordinetur, & ideo non inducit proprium sigillum eius, sed infra illud tam magnum secretum, vt propter nullam causam illud reuelare liceat. quod tamen ab ipso nulla auctoritate, vel ratione probatur. Potuit autem in hoc fundari, quòd per illam extrinsecam relationem participat talis consultatio religionem Sacramenti; ergo etiam participat secretum eius, ita vt sacrum & religiosum dici valeat: ergo nulla ratione violandum est. Et confirmatur, quia aliàs magna ex parte præcluderetur via ad confessionem liberè faciendam, si non posset homo liberè, & sine timore reuelationis consultare, quod necessarium sibi esset, ad confessionem faciendam. Sed hæ rationes non cogunt, nam illa relatio est merè extrinseca, solùm ex intentione operantis, & ideo non addit actui externo obligationem aliquam, vel potiùs efficaciam, ad illam inducendam, quemadmodum etiam attigi in tomo de pœnit. disp.33. sect.4. num.6. Neque etiam impeditur libera confessio, quia intra illam, potest fieri sufficiens consultatio cum confessore, vel si ille non sit sufficienter doctus, per illum sub eodem sigillo, poterit consuli doctior; & tunc verum est, Theologum, qui consulitur, in nullo casu posse reuelare secretum, quia re vera participat sigillum confessionis; nam recipit notitiam illam cum onere suo. Quod si fortasse nolit sub tanto sigillo illam audire, malè faciet; quia confessor non potest aliter eam communicare.

Bañes stat ab hac parte neg. sine probatione.

Quo fundamento niti potuerit.

Ad confir.

Nune dicta parum vrgent pro Bañes.

29. Quocirca loquendo de consultatione in ordine ad confessionem, quam facit homo omnino extra confessionem, vt se ad illam præparet, vel vt rectè possit disponere de rebus suis; sic non censeo esse in illa maiorem secreti obligationem, quàm esset ex natura rei in simili consultatione facta in ordine ad contritionem, vel satisfactionem propriæ conscientiæ, etiamsi non esset sacramentalis confessio instituta, prout contingere posset in statu legis naturæ, aut veteris: quia nec cum institutione huius sacramenti additum est speciale præceptum positiuum talis secreti, pro illa consultatione, vbi enim ostendetur? neque ex natura rei sequitur, vt responsio in n. præcedenti data ostendit. Nihilominus tamen ex ipsa rei natura etiam secluso Sacramento censeo illud secretum esse grauissimum, ita vt licèt non obliget in omni prorsus casu, & sine vlla exceptione, sicut sigillum confessionis; rarissimè tamen, & non nisi propter vitandum maximum commune malum violari possit. Ratio est, quia hoc remedium consultationis secretæ, ex natura rei est maximè necessarium ad bonum animarum, quod bonum maioris momenti est, quàm alia temporalia, & ideo ad maximum bonum humani generis spectat, vt hoc remedium conseruetur, & non fiat vel inutile, vel nimium onerosum. Potéstque cum aliqua proportione hîc applicari ratio, quæ de sigillo cōfessionis fieri solet: necessarium enim fuit, vt confessio, quæ medium etiam est ad salutem necessarium, inutilis, aut onerosa non fieret: sic ergo ne consultatio ad remedium conscientiæ ordinata, quæ suo modo est hominibus necessaria ad bonum animæ, inutilis, aut onerosa fiat, magnam secreti obligationem secum afferre necesse est, quanuis non in eo gradu, vt sit cum sigillo confessionis comparanda; quia nec res ita sacra est, nec ita necessaria. Et ideo dixi paulo antè, licèt hoc secretum non obliget semper, & sine vlla exceptione, sicut sigillum confessionis; non tamen posse violari, nisi grauissima communis causa intercedat. Vt autem causa prudenter iudicetur sufficiens, non solùm ponderandum est incommodum particulare, quod inde accidere potest illi personæ cuius secretum reuelatur; sed etiam hoc generale, quòd illud cōsultationis remedium multum eneruatur, & fit odiosum per talem reuelationem.

Resoluitur prædictum modum occulti non posse conferri cum sigillo.

Esse tamen grauissimū secretum.

Eius grauitatis ratio.

Cōfirmatio proportionalis.

Ex hac igitur doctrina, quam verissimam existimo, & bonis moribus necessariam, infero in præsenti quæstione, non obligare hoc votum, quando res tantum scitur sub hac consultatione secreta, quia non existimo esse tunc licitam talem reuelationem. Nam licèt ambitio sit ex peccatis, quæ vergunt in detrimentum communitatis, maius censeo esse nocumentum, quod ipsi etiam religioni prouenire potest ex facilitate reuelandi tale secretum; vix enim vllus auderet suæ conscientiæ prouidere per talem consultationem, quod maximum bonum est, similem enim ob finem, ne scilicet religiosi nostri terreantur à manifestanda superioribus conscientia, vt lib.10. cap.6. tractabitur, districtè præcipitur iisdem superioribus, vt secreti illius naturalis fidem omnino seruent. Et, quod caput est, nuper in 6. Congreg. generali can. 12. statuitur, quod de manifestandis superiori aliorum defectibus in regula habetur; *intelligi de illius defectibus, quæ ab aliquo alio notata, & obseruata fuerint; non autem de iis, quæ ipsimet secretò, & consilij petendi gratia, vt dirigantur vel iuuentur, alteri communicauerint*. Vnde quod sic scitur, dici potest moraliter nesciri, & hoc etiam titulo, non comprehendi sub materia huius voti. Accedit quòd si attentè res consideretur, maius commodum inde prouenire potest ad ambitiones etiam impediendas: quia ipsi quoque ambitiosi maiori cum fiducia consulent viros doctos, ac religiosos, à quibus poterunt saltem consilio iuuari: si autē sciant esse reuelandos non consulent, & ita nec cōsilium, nec reuelatio locum habebunt. Vnum verò addo consideratione dignum, oportere, vt consultatio vera sit, & non ficta, id est, quòd fiat animo intelligendi veritatem, ad cauendum peccatum, vel ob alium finem bonum; nam si quis specie tantùm consultationis vtatur, vel ad inducendum alium ad malum, vel ad explorandum animum eius, vel quid simile; profectò talis consultatio non est digna secreto, & ideo ea nō obstante obligabit hoc votum, eo modo quo de aliis casibus occultis diximus.

30. 6. Pronunt. ob dictam grauitatem secreti illicitum esse reuelare delictum contra hoc votum.

Vide instructionē 23. datam anno 606.

Obseruatio necessaria pro supradictis.

Vtrùm

Vtrùm ante denuntiationem dictæ ambitionis præmittenda sit secreta monitio?

31. Quæstiunc. 4. circa idē 3. punctum. Vltimò inquiri hîc potest, an in illis casibus, in quibus manifestari potest superiori hoc crimen, etiamsi secretum sit, possit, vel debeat secreta admonitio præcedere: quando enim delictum est publicum, certa res est, non esse necessarium, quia potest statim procedi ad denuntiationē iudicialem, iuxta doctrinam communem 2.2. quæst. 33. artic. 7. vbi Caiet. circa ad tertium, & Soto lib. 5. de Iustitia, quæst. 5. artic. 1. In occultis autem videtur semper præmittenda admonitio, iuxta ordinem Euangelicum Matth. 18. & cap. *qualiter & quando*, de accusation. Sed de hoc infrà lib. 10. cap. 9. & 13. explicando generales regulas, latiùs dicemus. Nunc solùm aduerto, duplicem hîc esse posse quæstionem: vna est, an habens hoc votum possit hanc admonitionem præmittere: alia est, an teneatur. Ad priorem dicendum est, id per se non esse contra votum; quia votum non fuit de manifestatione facienda nulla admonitione præmissa. Dices admonitio eo tendit, vt manifestatio non fiat, si delinquens emendetur, & ex hac parte esse contra votum, quia tendit ad impediendum actum eius. Respondeo primò antecedens non esse necessariū, quia potest illa admonitio fieri vt sciat delinquens suum delictum esse manifestandum superiori, & ita disponatur ad emendationem, & correctionem superioris. Deinde dicitur illam intentionem debito modo conceptam non esse malam, nam vel per admonitionē obtinetur effectus intentus perfectæ emendationis, & impeditionis totius ambitionis, omnísque effectus eius, vel non: si non, procedendum est ad manifestationem, sícque non impeditur votum; & hoc retineri debuit in proposito cùm admonitio fiebat: si autem emendatio perfecta obtenta est, cessare poterit admonitio, nec fiet contra votum, quia eius materia cessauit, eò quòd illud delictum iam sit quasi omnino præteritum; quod non cadit sub hoc votum, vt suprà num. 15. diximus. Neque est contra votum expectare aliquam mutationem materiæ, qua facta cesset obligatio eius; quia & obligatio illa affirmatiua est; nec ita obligat pro statim, quin aliquam commodam occasionem expectare liceat, & ratio expectandi, vel etiam desiderandi talem mutationem potest esse honesta, & ad charitatē pertinens, vt in præsenti facile considerari potest.

Caiet. *Soto.*

Duplex sensus, ac resolutio prioris.

Obiectio diluitur. Primò.

Secundò.

32. Posterioris sensus resolutio. Ad aliam quæstionem respondetur, non esse obligationem promittendi in hoc casu admonitionem, quod est manifestum, quoad voti obligationem, quia in voto nihil agitur de hoc ordine seruando. Solùm ergo potest dubitari de lege correctionis fraternæ, seu charitatis: hîc autem non habet locum obligatio, seu ordo correctionis fraternæ per se loquendo; quia hæc manifestatio, licèt sit secreta, & non ordinetur per se ad punitionem delicti, in quo conueniet cum correctione fraterna; re tamen vera, non est correctio fraterna, nec pertinet ad præceptum illius, quia non ordinatur per se ad priuatum bonum fratris, qui est proprius finis correctionis fraternæ, iuxta illud; *si te audierit, lucratus eris fratrem tuum*; sed ordinatur ad commune bonum, & impediendum commune detrimentum religionis ex assumptione sui subditi ad prælaturam, etiamsi ipse aliàs in ea procuranda non peccasset, & ideo non regulatur per se talis manifestatio per generalem legem, seu regulam correctionis fraternæ; vnde communis sen-

A tentia Doctorum est in peccatis, quæ per se vergunt in damnum communitatis, non esse necessarium, per se loquendo, hunc ordinem seruare, vt videre licet in Soto dict. relect. membr. 2. quæst. 4. conclus. 7. & Corduba dict. q. 43. lib. 1. quæst. & 64. Summæ, & aliis, quos infra lib. 10. in proprio loco referemus. Vide etiam, si placet, 36. Motum proprium Pij V. contra offendentes Cardinales, vbi delictum illud, quantumuis occultum, statim manifestari præcipit sub excommunicatione latæ sententiæ.

Soto. *Corduba.*

Dices, esto hoc non pertineat ad præceptum correctionis fraternæ, sed ad præceptum subueniendi communitati periclitanti, nihilominus charitas fratris semper obligat, vt hæc subuentio fiat cum minimo damno ipsius, quoad fieri possit: ergo si potest subueniri per monitionem secretam, famam proximi seruando, non est delictum eius statim manifestandum: ergo charitas obligat ad præmittendam huiusmodi monitionem. Respondeo; ideo semper dixisse, *per se loquendo*, quia in his rebus moralibus vix potest dari regula generalis, quę non patiatur exceptionem. Dicimus ergo, vbi per se primò agitur de communi bono, & de firmo, ac securo remedio illius, & vbi tantum periculum imminet, quantum est in huiusmodi peccatis, monitionem priuatam non esse remedium proportionatum, quia moraliter non potest reputari sufficiens, sed necessaria est prouidentia eius, ad quem ex officio pertinet, communi bono prospicere, & ideo per se, ac moraliter loquendo, necessariū non est illud medium intentare, per hoc tamen non tollitur, quin in aliquo casu raro tanta possit esse spes fructûs, & sufficientis remedij per admonitionem secretam, vt charitas obliget ad præmittendam illam: sed hoc in casu ambitionis, tam rarum esse existimo, ac difficile, vt non censeam esse casum moralem, & ideo absolutè dici potest, non esse talem obligationem. Imò etiam addo non solùm licere, sed etiam melius esse statim adire superiorem in huiusmodi euentu, quia comparatione boni communis illud detrimentum fratris, quasi nihil existimatur. Porrò quosnam & quales socios, adhibere debeat superior ad indicandum de ambitu delati, ex 8. p. constit. cap. 6. lit. A. & ex decreto 49. congregat. 4. intelligi potest.

33. Obiectio.

B

Dilutio.

C

D

CAPVT XI.

Cur hæc vota simplicia sint, & non solennia.

1. Esse hæc vota simplicia certò supponitur. SVpponitur in hoc titulo vota hæc simplicia esse, & non solennia: quod iuxta institutum Societatis certum est. Nam in constitutionibus solùm dicitur vt professi hęc omnia Deo promittant 6. p. cap. 2. §. 1. & 10. p. §. 6. In congregationibus autem generalibus 1. & 3. vt suprà in cap. 9. num. 10. citaui, vota hæc *simplicia* appellantur; vbi forma illa emittendi præscribitur. Ac denique sub eadem voce illa approbauit Gregorius XIII. in Constit. *Ascendente Domino.* Itaque cùm hoc certum sit, rationem inquirimus, cur hæc vota non sint solennia, sicut est quartum votum professorum. Et ratio dubitandi esse potest, quia sunt ita annexa tali professioni, sicut quartum votum, omnia enim requiruntur ex peculiari instituto Societatis, & nullum eorum ex sola rei natura erat necessarium. Item omnia sunt æquè perpetua, & immutabilia; omnia etiam conferunt ad perfectiorem renuntiationem, vel suæ voluntatis, vel honorum omnium,

E

Rationes dubitandi in hoc capite. Primò.

Secundò.

ac bono

Tertiò. ac bonorum temporalium. Denique fiunt etiam hæc vota publicè & in manibus prælati, & cum exteriori solennitate.

2\. Sed hoc breuiter expediri potest. Nam inprimis hæc vota, tam ex intentione vouẽtium, quàm Societatis, tanquam simplicia fiunt; & ideo non mutant naturam votorum simplicium, etiamsi coram prælato, & in præsentia multorum fiant, vt in simili de coadiutoribus formatis dicitur 5. p. Constit. cap. 4. declarat. 1. Quanuis enim sola intentio vouentis non sufficiat ad voti solennitatem, necessaria tamen est formalis, vel virtualis, & ideo, si ex intentione vouentis votum tantùm fit, vt simplex, optimum argumentum est re ipsa solùm esse simplex, maximè cùm illa intentio ex nullo errore procedat. (Prima ratio pro quæsito.) Deinde hæc vota omnino sunt de futuro, & non participant, vt sic dicam, traditionem de præsenti, nec proximè, ac per se ordinantur ad confirmandam illam, sicut ordinantur in Societate non solùm tria ordinaria vota, sed etiam quartum votum professorum, vt suprà in cap. 4. ad finem declarauimus. Assumptum patet ex ipsa forma vouendi, & ex rebus ipsis, quæ promittuntur, quæ magis pertinent ad tollenda incommoda, vel impedimenta perfectionis in futurum, quàm ad statum ipsum perfectionis in præsenti stabiliendum. (Secunda ratio.) Tertiò longè aliter hæc vota connexa sunt professioni Societatis, quàm quartum de obedientia præstanda Pontifici circa missiones: nam hoc est per se primò requisitum, ex vi finis primarij, ad quem ordinatur Societas. Vnde sicut in statu religionis, vt sic, tria vota censentur esse de mediis essentialiter necessariis ad finem perfectionis; ita in Societate hoc quartum votum est de medio essentialiter necessario ad propriam perfectionem, & finem huius instituti. At verò hæc vota non fiunt tanquam essentialiter necessaria, sed tanquam secundariò conducentia ad conseruationem instituti: vnde materia illarum non continet media per se ordinata, ac simpliciter necessaria ad finem Societatis; sed ad remouenda (Tertia ratio.)

A aliqua impedimenta. Quartò hoc declarat modus emittendi hæc vota: nam quartum votum in ipsamet professione emittitur, tanquam ad illam essentialiter pertinens: hæc autẽ vota post aliquod tempus, & interdum post aliquot dies emittuntur, & qui ea promittit, incipit dicere: *Ego N. professus Societatis promitto*, &c. significans, hæc non pertinere ad professionem, sed supponere illam; in aliis verò substantialibus votis dicit, *Ego professionem facio, & promitto*; & ideo in accidentali etiam solennitate est magna diuersitas. nam hæc vota licèt fiant coram prælato, & aliis propter rei grauitatem, & vt de illo Societati publicè constet; non tamen fieri solent publicè in Ecclesia, nec cum aliis solennitatibus, cum quibus professionẽ fieri suprà in cap. 5. vidimus. (Quarta ratio.)

B Denique hæc vota nullum moralem habent effectum, iure positiuo communi, aut speciali Societatis additum, sed solam obligationem, quam vi sua inducunt; votum autem solenne semper habet aliquem huiusmodi effectum moralem, vt de tribus substantialibus in præcedenti tomo, & de quarto voto Societatis, in cap. 4. n. 38. ostendimus. Vnde etiam fit vt professi, qui in Societate quartum illud votum emittunt, ratione illius censeantur habere in Societate primum locum, vt habetur in examine cap. 1. §. 8. & p. 5. Constit. cap. 1. & 2. & ideo illi soli sunt, qui ordinario iure Societatis vocem habent actiuam, & passiuam in electione Generalis: professi (Quinta ratio.)

C autem, qui quartum votum solenne non emittunt, quanuis alia quinque vota faciant, vt constat ex Extrauag. *Ascendente Domino*, atque ex quarta congreg. decreto 39. in illo gradu non constituuntur, nec prædictum suffragium habent, & ideo dicimus talia vota nullum effectum moralem, quasi positiuum habere; sunt ergo omnino simplicia; & diuersitas inter illa, & quartum votum professorum, ex dictis satis declarata est. Si quis verò quærat an hæc vota sint dispensabilia per superiores, siquidem simplicia sunt, consulat ea de re tractatum 1. huius tomi lib. 2. cap. 12. num. 10.

INDEX CAPITVM LIBRI SEPTIMI.

De professione trium votorum, ac formatis Coadiutoribus.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

De Professis trium votorum, & Coadiutoribus formatis Societatis.

Introductio ad sequentem lib. 7.

CONSTAT ex Bullis, & constitutionibus Societatis, quas infrà cap. 1. referemus, præter professos quatuor votorum, esse alios presbyteros religiosos, qui ad ipsos professos in spiritualibus ministeriis iuuandos in Societate recipiuntur, eíque alio genere professionis, vel vnionis incorporantur, & in vltimo quodam gradu religioso constituuntur, quos *professos trium votorum*, aut *coadiutores spirituales formatos* appellamus. De his ergo nunc commodè sermo incidit, quia cum professis in ministeriis, & in vitæ genere conueniunt; præter quam in modo votorum, quæ emittunt, & consequenter in conditionibus, quas requirunt: quam differentiam hîc explicare eiúsque rationem reddere necesse est, símulque quidquid his gradibus, proprium ac speciale fuerit declarabimus.

CAPVT I.

Cur in Societate aliqui admittantur ad professionem trium tantùm votorum, & ad quem finem destinentur.

1\. Ratio dubitandi bipartita. Arguitur pro prima parte.

HÆc graduum differentia difficilis multis visa est, quia potest esse occasio dissensionum, & æmulationum, in Religione, & alioqui nulla eius sufficiens ratio apparet, quantum ad præsens attinet. Primum per se videtur clarum, quia illa differentia constituit inæqualitatem in gradibus, ac proinde rari esse possunt, qui inferiori gradu sint contenti, & inde oriuntur perturbationes animorum, iudicia varia, ac sinistra de superioribus, quòd potius affectione, aut falsa informatione, accipiant personas, quàm iustè eligant, ac distribuant, & similia incommoda sequuntur. Secundum declaratur, quia hi omnes, qui ad professionem trium votorum admittuntur, reputantur iam sufficienter probati, & post diuturnas experientias digni inuenti, qui in Societate perpetuò retineantur, & in eius ministeriis spiritualibus occupentur; cur ergo ad æqualem professionem cum aliis non admittentur. Confirmatur, nam hi professi emittunt omnia alia vota solennia, & simplicia, quæ alij professi emittunt, vt in fine proximi libri attigimus, & cum omnibus conditionibus, ac solemnitatibus, quæ in illis cogitari possunt: cur ergo ad quartum votum obedientiæ ad Pontificem circa missiones, non admittuntur? Certè materia illius voti commodissimè in illis locum habere potest, & ipsi satis capaces esse debent talis obligationis: nam si digni sunt vt perpetuò, ac immutabiliter, Societati incorporentur, ad spiritualia ministeria obeunda, vbique terrarum poterunt illa exercere; ergo poterunt mitti à Pontifice, ad illa exercenda, ergo sunt capaces obligationis voti specialis ad has missiones: cur ergo ad illud emittendum, non admittuntur? Nec enim fingi potest corporalis debilitas; nam hæc accidentaria est & in omnibus professis inueniri potest, & illa non obstat, quominus persona, quantum in se est, obligetur simpliciter, vsus verò postea sit iuxta vniuscuiusque vires. Nec etiam spirituale impedimentum allegari potest; quia si nullum est in talibus personis, quod professionem solennem impediat, certè neque ad hanc obligationem impediendam videtur posse reperiri.

Arguitur pro secũda.

Euasio præcluditur.

Duobus modis in præsenti potest accipi nomen *professionis trium votorum*; primo generatim, pro vnione per tria vota; siue simplicia, siue solennia; alio modo specialiter pro solenni professione, atque hoc posteriori modo hîc sumitur & de illo procedunt rationes dubitandi, nam de alio modo incorporationis per vota simplicia dicemus cap. seq. & ita erit satisfactum generali quæstioni. Quanuis autem hoc ita sit; nihilominus ad respondendum vtrique quæstioni in particulari, necesse est generatim præmittere; iuxta Societatis institutum opportunum fuisse, & valde expediens aliquos sacerdotes per tria tantùm vota Societati incorporari, vt in eo gradu, ac statu perpetuò maneant. Hoc inprimis suadetur auctoritate Pontificum, qui hoc genus institutionis approbarunt. Paulus III. in Bulla 4. anni 1546. *Exponi nobis*, quam ad hoc directè concessit, vt approbaret receptionem spiritualium coadiutorum in Societate, sub quibus nos nunc comprehendimus omnes sacerdotes, qui ad spiritualia ministeria destinantur, & solùm per tria vota incorporantur; quæ acceptio non est aliena ab ipsis constitutionibus Societatis. Nam in Examine, cap. 1. §. 8. q. 10. & 11. numerantur varij gradus Societatis; *Professorum quatuor votorum, coadiutorum, formatorum, Scholarium, & Nouitiorum, seu indifferentium*, vbi de professis *trium votorum* non fit mentio, sed sub *coadiutoribus spiritualibus* comprehenduntur. Idem institutum quoad hanc partem, probarunt Iulius III. & Gregorius XIII. latiùs, vt infrà capite sequenti videbimus. Secundò in eadem Bulla Pauli III. allegatur experientia sex annorum: nam cùm anno salutis 1540. Societas approbata esset ab eodem Paulo, nulla mentione facta horum cooperatorum, per sex annos sequentes intellexerunt nostri patres, experientia eos docente, indigere Societatem ope, & adiutorio illorum, & ideo nouam approbationem huius impetrarunt.

2\. Notatio pro resolutione huius capitis.

1\. Assert. incorporatio in Soci. per tria vota expediés fuit. Probatur author.

Quot gradus hominum in Societate.

Secundò experiẽtia.

Tertiò, declaratur ratione, quia iuxta B. P. Ignatij mentem, & institutum, in professis quatuor votorum Societatis multa dona postulantur, non solùm gratiæ, virtutis, ac spiritus, sed etiam doctrinæ sacræ, ac philosophiæ, omnísque eruditionis necessariæ ad docendum, concionandum, explicandum, res fidei, eásque ab eius hostibus defendendum, & ad res morales, casúsque

3\. Tertiò ratione.

casúsque in eis occurrentes expediendum: huiusmodi autem dotes non possunt in omnibus, non in multis reperiri, idcóque ad sustinenda omnia onera Societatis, etiam in spiritualibus ministeriis, non sufficiunt illi soli, qui his omnibus dotibus perfecti sunt, aut plusquam mediocriter instructi; ergo necessarij sunt Societati alij sacerdotes religiosi, & probi; qui, licèt in cæteris donis minus sint perspicui, ad iuuandam Societatem in spiritualibus ministeriis, vel in aliquibus, etiam temporalibus, quæ per sacerdotes decentiùs fiant, sufficiant: scilicet, in domibus professis in audiendis confessionibus, vel externorum, vel etiam nostrorum, in visitandis infirmis, & incarceratis, & aliis operibus misericordiæ exercendis, vel etiam in officio ministri, Procuratoris, domus, Collegij, aut prouinciæ: præterea in collegiis iuuare possunt, vel in eorum gubernatione, munere etiam Rectoris fungendo, vel in literis humanioribus, aut liberalibus artibus edocendis, ac elaborandis, vel in audiendis confessionibus nostrorum scholarium, & cura gerenda spiritualis profectus illorum. Denique in domibus probationis fungi possunt officio Rectoris, aut magistri nouitiorum, vel in aliis suprà dictis ministeriis iuuare: ergo rectè institutum est, vt huiusmodi personæ in Societate reciperentur, & per tria vota incorporarentur. Confirmatur & declaratur hæc ratio: nam multi sunt apti ad aliqua Societatis ministeria, qui non sunt ita idonei, vt se ad missiones Pontificias absolutè deuoueant: nec vt ab ipsa Societate ad illas exponantur: ergo hi meritò incorporantur sine illo quarto voto, atque adeò per tria vota, vel aliter multi sunt, qui licèt mitti possint, non certè tanquam capita missionum (vt sic dicam) sed vt socij præcipuorum ministrorum; ergo satis est vt illi, qui per se sunt idonei vt principaliter mittantur, speciali voto se consecrent ad illud munus: aliis verò satis est, vt generali voto obedientiæ, cum aliis substantialibus religionis adstringantur.

Confirmatur hæc ratio.

4\. Hinc quartò possumus hoc institutionis genus antiquis exemplis confirmare, nam Christus Dominus missurus prædicatores in mundum, paucos elegit, qui essent præcipua capita illius ministerij; deinde, adiunxit plures alios, qui essent illorum cooperatores. Ita priùs vocauit duodecim Apostolos; postea illis septuaginta discipulos adiunxit, vt notauit Anacletus Papa, epist. ad omnes Episcopos. cap. 18. seu, vt scribit Zepherinus epist. 1. præcepit Apostolis vt 72. discipulos in adiumentum eligerent; ex actibus etiam Apostolorum, Epistolis Pauli, & Ecclesiasticis historiis constat, cum Apostolis semper incessisse aliquos, qui erant socij, & quasi coadiutores eorum. Sic de Timotheo ait Paulus ad Philipp. 2. *Spero in Domino Iesu Timotheum me citò mittere ad vos, vt & ego bono animo sim, cognitis, quæ circa vos sint.* Et infrà, *Experimentum autem eius cognoscitis; quia sicut patri filius, sic mihi seruiuit in Euangelio.* Et infrà, Epaphroditum vocat *fratrem, & cooperatorem & commilitonem meum*, & cap. 4. *Adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis*, &c. Sic etiam 2. Corinth. 8. de Luca ait, *Ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostræ*, & idem ibi, & cap. 7. de Tito significat. Marcus etiam ab Hieronymo *comes, & coadiutor Petri* interdum appellatur. Et eodem modo *coadiutorem* Petri Clementem vocant, Ioannes III. Pontifex in epist. ad Episcopos Germaniæ, & Leo II. in quadam epistola, & similia multa in historiis reperiuntur. Erátque hæc distinctio necessaria, quia nec Apostoli per sese poterant omnia perficere, nec inuicem sociati poterant semper incedere, nec solos peregrinari decebat, aut expediebat: indigebant ergo suis adiutoribus & sociis, quos oportebat aliquo modo esse in illo ministerio inæquales, ac eis subordinatos, vt commodiùs possent omnia ordinatè fieri. Ita ergo Societas quoniam Apostolorum munus, quo ad discurrendum per orbem, ad prædicandum Euangelium, participat, quosdam habet, quibus ex vi suæ professionis hoc ministerium principaliter conueniat, quos proinde speciali voto ad hoc obligare conueniens fuit; aliis verò indiget, qui solùm sint, veluti socij, & coadiutores aliorum, siue in missionibus ipsis, siue in domibus, vel collegiis, eis cooperando: quos nec necesse fuit illo speciali voto obligari; nec etiam expediens propter priores rationes, numer. 3. factas, & vt hæc aliqualis differentia vnumquemque sui muneris admoneret, & gradum suum tenere, obligationémque adimplere suaderet.

Quartò exemplis.

Anaclet.

Zepherin.

5\. Hoc ergo generatim supposito, facile suaderi potest, meritò institui potuisse, vt aliqui ex his sacerdotibus, qui quartum votum non emittunt, nihilominus ad solennem professionem trium votorum admittantur. Primò quidem, quia, vt cap. sequenti videbimus, potiùs difficile est rationem reddere cur non omnes hi sacerdotes per solennem professionem incorporentur si illa digni inueniantur. Secundò, quia nonnulli esse possunt, quos vel necesse non est, vel non expedit quartum emittere votum, quia non habent omnes dotes ad illud ministerium necessarias, & tamen dignissimi sunt, qui ad solennem professionem recipiantur, vel propter singularem vitæ sanctitatem, vel quia propter insignia facta aut opera specialiter sunt de Societate benè meriti. Interdum etiam potest expedire aliquos recipi ad hoc genus professionis, vt sit in Societate modus dissoluendi matrimonium ratum, non emittendo professionem quatuor votorum, & vt vinculum hoc cum Societate sit vtrinque absolutè perpetuum, quod sæpe propter extrinsecas rationes necessarium est, vt intelligi potest ex cap. 1. præcedentis libri.

1\. Assert. trium votorum solennitas meritò instituta. Suadetur 1. Secundò. Tertiò.

6\. Vnde intelligitur modum hunc professionis trium votorum, non esse veluti per se, ac principaliter in Societate intentum, nec gradum hunc esse (vt sic dicam) diuersum à gradu spiritualium coadiutorum; sed in eo esse quasi specialem exceptionem, ad subueniendum specialibus occasionibus, & causis, quæ occurrere possunt, vt proximè citaui ex libro præcedenti. Per se enim institutum Societatis postulat vt omnes professi eius votum obedientiæ speciale Pontifici offerant; tamen quia materia huius voti non habet locum in omnibus operariis, quibus Societas indiget, vt num. 3. ostensum est, aliquos coadiutorum ad professionem recipit per se quidem non ad professionem, sed ad alium gradum, de quo statim dicetur in cap. sequenti, tamen ob speciales causas occurrentes, vt tactum est, expedire potest, vt aliqui ex his solennem professionem emittant, & ideo quasi per dispensationem, vel exceptionem hoc admissum est, & probatum in Bullis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij XIII.

1\. Coroll. dicta vota non constituunt gradū peculiarem in Societ.

Vnde

7. Vnde etiam fit vt ad hanc professionem multa in Societate requirantur. Postulatur enim, vt saltem per septennium aliquis in Societate vixerit, sicut in præcedenti libro cap.1. num.8. indicabamus, & post diuturnam probationem sui talenti, & vitæ religiosæ non mediocrem satisfactionem Societati præbuerit, ac denique vt peculiares causæ non parui momenti concurrant, vt habetur 1.p. constit. cap.2. §.3. vbi declaratio lit. C. postquam partes ad hanc professionem requisitas exposuit, ita concludit, *Et hi vt plurimum homines erunt qui propterea, quòd bene meriti sint, & valde deuoti, quanuis minori doctrina, & concionandi aptitudine præditi, quàm nostrum institutum in professis requirat, admittendi esse in Domino videbuntur.* Per hanc enim professionem inprimis admittitur quis ad perpetuam Societatis coniunctionem, & ad ministeria spiritualia eius. Deinde se obligat illi Societas speciali modo, & absolutè, nullâque subintellecta conditione, illum acceptat. Atque ex priori capite requiruntur in tali persona ad minimum, illa omnia dona, quæ in coadiutoribus formatis necessaria sunt: ex posteriori verò requiritur aliquis excessus vel in speciali ostensione sanctitatis, vel in obsequiis spiritualibus, Deo, Ecclesiæ, vel Societati exhibitis, vel in aliqua alia causa, quæ ex parte Societatis illud genus gratitudinis postulare videatur.

2. Coroll. de requisitis ad hæc vota.

Ministeria horum professorum.

8. Nihilominus tamen hi professi trium votorum ordinario iure non possunt esse in Societate Prouinciales, nec præpositi domorum professarum, iuxta constitutiones eius part.8. cap.3. & lit. A. vt declaratur in 3. Congregatione generali can.13. éstque hoc consentaneum iuri, & rationi. Nam prælatus religionis debet esse expresse professus in eadem religione, & consequenter cum debita proportione ad eos quibus præficitur: ergo esse debet intra eandem religionem, vel in superiori gradu cum illis, vel saltem in æquali professionis gradu: sed præpositus domus professæ per se præficitur professis quatuor votorum, & prouincialis, tum illis, tum cæteris omnibus; ergo meritò in eis postulatur perfectissimus gradus professionis, qui in hac religione esse potest. Et ob eandem rationem in Collegiis, & domibus probationis, possunt hi professi esse superiores, quia sunt in altiori gradu, quàm subditi quibus per se loquendo præsunt. Cùm ergo in collegiis, & coadiutores formati, & scholares etiam approbati Sacerdotes, possint esse Rectores, quia habent professionem accommodatam statui talium conuentuum, multo magis poterunt hi professi, qui sunt in superiori gradu. Nec oberit, quòd in his collegiis possunt esse multi professi quatuor votorum, nam illud est accidentarium, & hoc modo non est inconueniens, vt professi subsint etiam non professis, sicut in dict. can.13. Congregationis 3. declaratum est; sicut etiam subsunt Ministro domus professæ, etiamsi professus non sit; quia non est proprius Prælatus, sed locum eius quodammodo gerit.

Non præficiuntur ordinariè toti prouinciæ, aut domui professæ.

Præfici tamẽ possunt collegiis, & Nouitiatui.

Instantiæ occurritur.

9. Præterea non possunt hi professi trium votorum habere suffragium actiuum, vel passiuum in electione Præpositi generalis. ita habetur 8. part. constitutionum c.3. & 6. lit. B. & de passiuo quidem, à fortiori constat ex dictis: nam si Prouin-

Non habent vocem in elect. Generalis passiuam, vel actiuam.

A ciales aut Præpositi esse non debent; multo minus Generales. De actiuo autem, inter alias, ratio esse potest; quia electio generalis in Societate est res maximi momenti, & ideo solis illis, qui in ea sunt præcipui, quia maiora Dei dona habere supponuntur, commissa est. Item quia electio hæc pertinet ad ius ordinarium Societatis professæ, & ideo ad eos tantùm pertinet, qui propriam Societatis professionem, & iure ordinario emittunt, huiusmodi autem sunt soli professi quatuor votorum, nam alij & fiunt quasi ex dispensatione, & quodammodo non emittunt propriam Societatis professionem: imò hinc etiam est, vt Assistentes generalis ordinariè esse non debeant; B ita enim intelligitur, quod dicitur 9. part. const. cap.5. lit. A. vt Assistentes professi sint, *si commodè fieri poterit.* Ita enim tacitè exponitur in formula congregationis Generalis cap.8. vbi absolutè ordinatur vt Assistentes eligantur ex professis quatuor votorum. Denique neque ex vi suæ professionis ad congregationem Prouincialem vocandi necessariò sunt, nec in ea eligi debent, vt procuratores pro tota Prouincia Romam ad triennalem congregationem proficiscantur, vt ex formula congregationis Prouincialis cap.3. colligitur, vbi solùm professi quatuor votorum dicuntur necessariò vocandi ad talem congregationem, ex vi professionis; nam ex vi muneris, etiam vocantur Rectores, Procurator Prouinciæ, &c. C Similiter in cap.5. statuitur, vt eligendus in Procuratorem, fit ex professis quatuor votorum; idémque habetur in formula congregationis Procuratorum §.1. & in 2. congregatione Generali can. 29. Hæc enim omnia ad principale regimen totius Societatis pertinere iudicantur, & ideo solis professis quatuor votorum committuntur.

Non creantur in assistantes Generalis.

Nec vocantur ad congreg. prouinciale, aut eliguntur ibi procuratores.

CAPVT II.

De Coadiutoribus spiritualibus Societatis.

SVperiori capite ostensum est, aliquos in nostra Societate recipi, vt professos in spiritualibus ministeriis adiuuent, quanuis in æquali D gradu cum eis in Societate non constituantur; hi ergo *spirituales coadiutores* appellantur, qui proinde specialem in Societate gradum constituunt, vt constat ex examine cap.1. §.9. & toto cap.6. & 2.p. constit. c.1. lit. A. & 5.p. constit. c.1. lit. A. & c.4. & in Bullis Apostolicis Pauli III. & Iulij III. & Gregorij XIII. Ex quibus locis etiam constat, hos coadiutores incorporari vltimatè Societati per tria tantùm vota simplicia; ita enim expresse declaratur in ipso instituto locis citatis, & aliis, & expresse approbatur ab istis Pontificibus, præsertim à Gregorio XIII. Ratio autem ob quam hi religiosi tria tantùm vota emittunt, & non quartum, ex capite præcedenti num.2. & 3. petenda est, nam eadẽ in illis est, quæ in professis trium E votorum, vt ibidem diximus. Hîc ergo solùm superest, vt dicamus cur hæc vota simplicia tantùm sint; in quo duo peti possunt: primum est quid desit his votis quominus solennia sint? Secundum est, quæ ratio mouerit B. Ignatium ob quam voluerit in hoc gradu nunquam admitti ad vota solennia, quibus possumus addere tertium, scilicet, quid necesse fuerit hunc gradum distinguere à gradu scholarium, aut in quo distingui possit, cùm omnium vota simplicia tantùm sint.

1. Coadiutores spirituales gradum constituunt in Socie. per 3. vota simplic.

Partitio præsentis c. in puncta tria.

Dubium primum quid desit votis coadiutorum spiritualium formatorum quominus solennia sint.

2. De primo dubio, multa essent à nobis tractanda, nisi ex dictis suprà in tomo 3. de solennitate voti essent perspicua: Tota ergo ratio dubitandi est, quia hæc vota reddunt personas inhabiles ad matrimonium, & incapaces dominij omnium bonorum, tam retinendi, quàm acquirendi, & plenè subiiciunt voluntatem propriam alienæ, cum totali sui traditione; quid ergo illis deest, quominus solennia sint? Dicere enim quòd ex intentione fiunt, vt simplicia, & non vt solennia, non satisfacit, quia, vel est repugnantia in illa intentione; quomodo enim potest quis velle emittere votum, quod habet omnes effectus voti solennis, & nolle emittere votum solenne? vel certè aliquid assignare oportet, præter intentionem, quod hîc desit ad voti solennitatem.

Dubitandi ratio in hoc puncto.

Euasio occluditur.

3. Dicendum verò nihilominus est; hæc vota tantùm esse simplicia, quod satis probant testimonia Pontificum: quia, vt tomo præcedenti ostensum est; solennitas voti pendet ex approbatione, & institutione Ecclesiæ, Ecclesia autem non approbauit hæc vota vt solennia, sed tantùm vt simplicia; ergo quæ ratio ostendit saltem ita esse; quanuis non declaret cur ita sit, vel quomodo potuerit Ecclesia approbare vota, quo ad illos effectus in ratione dubitandi positos, & non facere illa solennia: Secundò idem probat replica facta de intentione, quia effectus agentium non excedit intentionem eorum, sed nec ex intentione vouentium, nec ex intentione Societatis admittentis, hæc vota sunt solennia, sed tantùm simplicia: ergo. propria verò ratio est; quia hæc vota non fiunt vt absolutè perpetua, sed solùm ex parte vouentium; ex parte autem Societatis habent subintellectam illam conditionem, vt durent quandiu Societas hos religiosos retinendos iudicauerit. Vnde etiam fit vt in traditione, quæ per hæc vota fit, non sit mutua obligatio eiusdem rationis in vtroque extremo; nam ex parte religiosi est absoluta viuendi perpetuò in Societate, quantum in ipso est; ex parte autem religionis, non est ita absoluta, sed retinendo libertatem ad dimittendam liberam personam, in aliquo raro casu, & ex grauissimis causis. Quòd enim hæc vota hoc modo, & sub his conditionibus fiant, satis expresè declaratur in instituto Societatis. Primum in examine cap. 1. §. 9. vbi hæc vota vocantur simplicia, cap. autem 6. disertè declaratur, *ex parte ipsorum coadiutorum ligari ad semper viuendum, & moriendum in Societate*, & nihilominus Societatem, vel eius superiorem, qui commune bonum debet intueri, cùm expedire iudicauerit *posse eos dimittere, & à sua congregatione separare, & tunc illos omnino liberos, nullique voto obstrictos remanere.* Et in declaratione additur, *id fieri non posse sine causis iustissimis.* Idem repetitur 2. p. constit. cap. 1. lit. A. cap. 4. §. 3. & part. 5. cap. 4. lit. B. & in Bullis Pontificiis citatis expresè approbatur, & confirmatur. Vnde constat contractum esse iustum, & sanctum; in quo eadem est ratio, quæ de scholaribus suprà lib 3. cap. 2. à num. 2. tractata est. Quòd verò hic modus traditionis, & votorum repugnet solennitati votorum, in tomo superiori à nobis ostensum est. Votum enim solenne debet esse immutabile, vel omnino, vel ad summum per solam dispensationem raram, & grauissimam: hæc autem vota non habent tantam immutabilitatem. Ex alio item effectu, manifestari potest, quia vota horum coadiutorum non habent vim dirimendi præcedens matrimonium ratum, qui effectus inseparabilis est à professione solennium votorum: ergo. maior probanda est, eodem modo quo de votis scholarium lib. 4. cap. 2. id ostendimus: est enim eadem ratio in vtrisque, vt consideranti facile patebit: & ex his rationi dubitandi in contrarium adductæ satisfactum est.

Resolutio puncti. Probatur 1. ex approbatione Ecclesiæ.

2. Ex intentione vouentis, & acceptantis.

3. Ex conditionibus ipsorū votorum.

Dictæ conditiones quadrant votis Societatis.

Eadem repugnāt votis solen.

Quid ad rationem dubitādi in n. præced.

Dubium secundum, cur dicti coadiutores spirituales ad professionem solennem non admittantur.

4. Circa secundum dubium in fine num. 1. propositum, maior videtur esse dubitandi ratio, nam hi coadiutores formati supponuntur in primis esse homines apti ad ministeria Societatis spiritualia, & si non ad omnia & maiora, saltem ad multa, & satis grauia, & quidem maiora, quàm sit sola chori assistentia, propter quam solam in aliis religionibus multi religiosi recipiuntur, & solennem professionem emittunt. Deinde supponuntur esse homines probatæ virtutis, & suæ religioni satis fideles, & digni qui post sufficientem probationem ad vitam in Societate perpetuò agendam admittantur. Denique tantum de eis fidit Societas, vt quando aliàs non oberit, eos velit esse Rectores Collegiorum 4. part. constit. cap. 10. & ad Congregationem generalem, si opus fuerit, saltem pro negotiis tractandis eos admittat 8. part. constit. cap. 3. lit. A. & cap. 6. lit. B. & in 4. Congregatione generali can. 16. Cur ergo ad professionem solennem non admittentur? Accedit quòd hæc tanta graduum varietas in vno corpore Societatis, potest esse occasio diuisionis, aut scandali, vel minoris vnionis; non erat ergo multiplicanda sine vrgenti necessitate, quæ in hoc speciali gradu nulla apparet.

1. Ratio dubitandi.

Confirma.

5. Atque eò maximè superflua apparet hæc varietas, quòd vota substantialia horum coadiutorum quo ad materiam eadem omnino sunt, & eodem modo fiunt, quo vota professorum: nam & in voto obedientiæ, eodem modo explicant specialiter eam promittere circa puerorum educationem 5. part. constit. cap. 3. §. 3. & 5. & in 2. Congregatione generali can. 20. & per votum paupertatis eodem modo profitentur se nihil habere nec in particulari, nec in communi, ac denique eodem modo publicè, & in manibus Prælati vota sua emittunt; cur ergo non etiam ex parte Societatis vt solennia admittentur? Vbi etiam quæri potest, cur hi coadiutores alia vota simplicia professorum non emittant, cùm professi etiam trium votorum illa faciant: nam (vt cap. præced. dixi) hi omnes substantialiter sunt in eodem gradu & munere, & alioqui isti etiam sunt membra perpetua Societatis, quæ oportet omnino cauere ab omni ambitione, & prætentione dignitatis extra & intra Societatem, ad quem finem dicta vota præcipuè ordinantur.

Altera dubitandi ratio.

6. Nihilominus dicendum est, non sine magna causa B. Ignatium ita hæc ordinasse, & instituisse, sufficiénsque argumentum esse debet quòd Romani Pontifices expresè hanc instituti partem appro

Vera resolutio puncti.

Probatur authorit. tem approbarūt: Paulus enim III. in Bulla speciali de hoc gradu expresse declarat, hæc vota coadiutorum fieri cum illa conditione, vt obligent quandiu Societas huiusmodi personas retinendas in suo munere iudicauerit, & non vltra; *nec propterea*(inquit)*ad aliquam solennem professionem emittendam teneantur, neque ad eam aliter admittantur.* Gregorius autē XIII. in const. *Ascendente Domino*, expresse declarat hæc tria vota esse simplicia, & per ea constitui hominem in certo Societatis gradu, idque specialiter approbat, & confirmat. Ratio autem inter alias, quæ fundatorem mouit, fuisse videtur, quia religioni vtilissimum, & ipsis religiosis minimè nociuum iudicauit, vt quoad fieri commodè posset; religio retineret debitam potestatem dimittendi omnes, qui ad religionis finem, & modum non sese accommodarent; sic enim & ipsa religio in sua puritate meliùs conseruatur, & securiùs, ac vtiliùs potest proximis inseruire, qui est scopus illius. Deinde commodiùs iudicauit Ignatius, vt hi qui dimittendi sunt, liberi, quàm votis ligati, dimittantur, vt cum minori dispendio vtriusque partis fieri possit dimissio: graue enim est religioni extra se abiicere eum, qui adhuc verè religiosus eiusdem religionis maneat. Ipsi etiam qui dimittitur graue onus est priuari religionis commodo, & iugum retinere. Vt ergo hæc dimissio suauius fieri possit, hoc medium tanquam commodius electum est. Itémque vt religiosi ipsi in maiori timore conseruarentur, sempérque vigilantiùs viuerent.

Probatur etiam ab vtilitate multiplici.

7. Non potuit autem hæc conditio generaliter, in omnibus membris Societatis obseruari: nam (vt Philosophi aiunt) omne mobile fundatur in aliquo immobili; quo certè principio ad vestigandum Deum vsi sunt, decuítque in hac religione esse aliqua principalia membra, quæ essent veluti columnæ & fundamenta eius, in quibus ipsa religio, quasi immobilis esset; ideoque & ipsi indissolubili vinculo ligarentur, & ipsa religio se illis perfectè obligaret, nec votis liberos à se posset dimittere; Atque hi sunt soli professi quatuor votorum: extra illos verò, mens B. Ignatij fuit vt omnes alij dependentes semper essent à Societatis ordinata potestate. Hac ergo ratione voluit coadiutores spirituales in dicto gradu permanere, solúmque per modum dispensationis permisit aliquos eorum ad professionem trium votorum admitti, propter graues causas occurentes, vt capite præcedenti declaraui, in quibus magis (suppositis dictis causis ac meritis) deuotioni eorum, qui admittuntur, quàm generali rationi instituti attenditur.

Dictæ vtilitates non habent locū in omnibus membris Societatis.

8. Neque ex hoc modo institutionis aliquod detrimentum his religiosis sequitur: nam (vt in l.3. cap.2. num.2. dixi) apud Deum nullo merito priuantur, propter talem conditionem suorum votorum; imò crescunt quodammodo, quia liberaliùs se obligant, non expectantes ex parte religionis similem obligationem. Item, quantum in ipsis est, æquè se tradunt Deo & religioni in perpetuum, nec est vllum periculum de status perpetuitate & stabilitate, si ipsi velint debito modo se gerere; ergo nullo spirituali commodo priuantur ex eo quòd ad professionem solennem non admittantur: imò etiā inde iuuantur, quòd eo ipso monentur, vt fideles suæ religioni sint, suóque muneri, vt par est satisfaciant. Aliunde verò, vt conueniens ordo, in toto corpore religionis seruetur, expedit, vt vnusquisque gradum suū agnoscat, & sciat ad quod ministerium vocatus est, quia ergo hi non sunt vt principales operarij, sed vt adiutores eorum; ideo oportuit diuerso modo vniri religioni, quasi dependenter à superiori gradu, & cum subordinatione ad illum, vt ita debitus ordo, sine quo Religionis vnitas stare non potest, conseruetur.

Probatur tandē eadē resolutio à carentia omnis detrimēti spiritualis.

9. Vnde ad primam rationem dubitandi in contrarium in n.4. respondetur, non propterea hos religiosos non admitti ad professionem solennē, quia non sunt probatæ virtutis, vel quia non possint multa, & grauia ministeria in Societate obire; sed quia ad illorum perfectionem, & meritum satis est alio simpliciori modo Societati incorporari, & vt in suo gradu, & humilitate conseruentur, id melius est, tum ipsis, tum etiam religioni, vt exposuimus. Nec in exemplum adducendi sunt mores aliarum religionum, quia Spiritus sanctus est vnus, & multiplex, & diuersis religionibus diuersa tribuit instituta, iuxta varios fines earum. In aliis ergo religionibus in admittendis personis sufficientibus ad professionem, & religiosum statum, consideratur tantùm aptitudo ad propriam perfectionem, & ad summum ad officium chori, vel ministeria diuini cultus, seu vitæ contemplatiuæ; in Societate autem inter principalia consideratur aptitudo ad ministeria erga proximos, & ideo etiamsi aliquis sibi bonus esse videatur, non statim ad solennem professionem admittitur. Et præterea in hac religione, propter periculum, quod in his ministeriis cum proximis esse potest, difficiliùs fit obligatio ex parte religionis, ita vt regulariter non fiat nisi ad eos, qui sunt veluti fundamenta, & præcipua religionis membra. Nec etiam timenda hinc est diuisio aut minor concordia animorum in hac religione, quoniam sicut in eodem corpore varia membra diuersa munera habent, & iuxta illa diuersam habent dispositionem, & vnionem cum toto, imò & diuersam seu heterogeneam animæ informationem; vt dicitur libro 1. de anima cap.2. à num.26. & nihilominus omnia inter se perfectè vniuntur ad vnum corpus constituendum. Et sicut in eodem mystico corpore Ecclesiæ varij sunt gradus, in ordine hierarchico, qui non solùm non impediunt corporis vnitatem; sed maximè illam conseruant, vt in disp.9. de fide sect. 5. disserui-mus; ita in hac religione, quæ hierarchiam Ecclesiasticam maximè imitatur, hæc varietas non impedit vnionem animorum, sed potiùs illam perficit: maximè quia fundata est in humilitate, & charitate: nam qui maiora Dei dona acceperunt; & ideo in superiori gradu constituti sunt, alios non despiciunt, sed potiùs honorant, & vt commilitones, & cooperatores suos amant, & vt Dei ministros, ac seruos venerantur. Ipsi verò qui in coadiutorum gradum asciti sunt, suam etiam sortem amplexi, in vitæ candore, & humilitate Deo seruiunt, & alios, vt patres æstimant; neque in hac distributione graduum intercedere debet ambitio ex parte subditorum, nec personarum acceptio ex parte Prælatorum; quia in eis non consideratur honor, sed onus, & maius Dei obsequium & proximorum auxilium. Ad secundam rationem dubitandi in num.5. patebit solutio à fortiori in num.13. vbi differentias inter coadiutores, ac trium votorum professos adducemus.

Ad 1. argu. in n.4.

Ad 2. arg. in n.5.

Dubium tertium, in quo hic gradus coadiutorum spiritualium ab aliis, præsertim scholasticorum, distinguatur.

10\. Superest dicendum de tertio dubio in quo explicanda est differentia inter hæc vota, & vota scholarium approbatorum. Supponimus autem differentiam hanc non posse esse substantialem, quia etiam inter vota simplicia, & solemnia non intercedit: debet ergo esse moralis, nimirum quoad aliquos effectus, vel conditiones, ad statum vitæ pertinentes. Est autem per se valde consentaneum rationi, vt aliqua huiusmodi differentia constituta fuerit inter scholares, & coadiutores formatos, scholares enim, licèt veri religiosi sint, vt libro 3. cap. 3. tractatum est, adhuc tamen sunt aliquo modo in via, & in probatione, qui status quoad id, quod habet viæ, & probationis, non debet esse perpetuus, sed habere aliquem terminum, cùm non sit propter se, sed propter talem terminum: ergo etiam in coadiutoribus requiritur aliquis status, qui sit veluti terminus & approbatio vltima religionis in suo ordine. Atque hæc est prima differentia inter gradum scholarium, & coadiutorum à Religione intenta: quomodo autem exerceatur, & in quo posita sit, explicandum superest. Secundò ergo ex parte votorum, & effectuum eorum, est differentia in voto paupertatis, quod in Societate reddit coadiutores incapaces dominij, & inhabiles ad hæreditatem, quem effectum in scholaribus non habet: vtrunque autem constat ex Bullis Pontificiis num. 6. allatis, à quibus hic effectus maximè pendet. In voto autem castitatis nullam inuenio differentiam quoad effectus, quia vtrumque votum obligat ad perfectam castitatem, & inhabilitat ad matrimonium contrahendum, licèt neutrum dirimat præcedens matrimonium ratum. Idem ferè est de voto obedientiæ, nisi quòd coadiutores dum illud votum emittunt, exprimunt specialiter curam circa puerorum eruditionem in doctrina Christiana, sicut professi, sed iam suprà libro 6. cap. 3. numero 9. diximus per hoc non addi specialem aliquam obligationem voti.

1\. Differentia.

Secunda.

11\. Tertiò ac præcipuè differunt in strictiore obligatione ex parte religionis. Si quis enim consideret, quæ hactenus diximus, hæc vota ideo tantùm non sunt solennia, quia non habent reciprocam obligationem, & perpetuitatem ex parte religionis, & in hoc conueniunt vota scholarium, & coadiutorum. Diximus autem suprà in n. 3. nõ ita hoc esse intelligendum, vt ipsa religio nullo modo obligetur; sed vt non obligetur absolutè, nec sine facultate retenta ad remittenda talia vota; obligatur tamen aliquo modo ad non dimittendum quacumque ex causa, ob quam scholaris iustè demitteretur, sed planè grauiore; itaque vt rem magis explicemus, in hac non dimittendi obligatione, ex parte religionis potest esse magis vel minus, & circa coadiutores formatos est longè maior, ideòque eorum vota magis accedunt ad perfectionem votorum solennium. Et ex hac maiori obligatione prouenit vt longè difficilius sit expellere coadiutorem à Societate, quàm scholarem, nam ex pluribus causis potest hic expelli, interdum inuitus, interdum ex consensu illius & religionis. Coadiutor verò (vt sentio) non tam pluribus, sed ex earum grauioribus quibusdam

3\. Ac potissima differentia.

A dimitti potest. Vnde in 2. part. constit. cap. 1. lit. A. maior dicitur esse in horũ dimissione difficultas, & lit. C. reseruatur generali. Vnde in 2. 3. & 4. Cõgregationibus generalibus, vbi de officio vicarij agitur, in hoc professis æquiparantur. In particulari autem non inuenio in Bullis vel constitutionibus declaratam hanc differentiam secundùm magis & minus, sed arbitrio Generalis esse relictam, & ideo eam in particulari non definio, sed prudenti zelo, & arbitrio Prælati committendam censeo. Experientia tamen mihi compertum est, longè difficiliùs coadiutores dimitti, rariùs enim hoc factum vidimus, illud verò sæpius. Oportet ergo, vt causa non temporalis, sed spiritualis sit; B positiuéque religioni contraria, & non tantùm negatiuè. In scholaribus enim sæpe corporalis infirmitas sufficit, maximè si ipsi id petant: in coadiutoribus auté formatis, non esset talis causa admittenda, etiam ipsis petentibus. In scholari præterea satis erit, quòd inutilis ad ministeria religionis videatur, prout hæc latiùs l. 3. c. 9. sunt exposita; in coadiutore autem minimè, nisi etiam perniciosus sit. In scholari etiam, non oportet sẽper expectare, vt incorrigibilis sit, sed satis est, quòd difficilis naturæ se ostendat; in coadiutore omnis curatio præmittenda est, ita vt priùs se incorrigibilem ostendat. Denique quia scholaris adhuc in probatione est, non emendari, aut non meliorem fieri, erit sufficiens causa dimittendi il- C lum: in coadiutore autem minimè, quia iam cum talibus imperfectionibus, v. g. admissus est, non vt probetur, sed vt probatus, & ideo licèt in eis maneat, expelli non potest. His ergo, & similibus modis differentia hæc intelligi potest.

Causæ sufficientes ad dimittendũ scholarem, non tamen coadiutoré formatum.

Vnde fit quartò, vt etiam quo ad exteriorem solennitatem vota hæc coadiutorum formatorum solennius fiant. Vnde 5. p. constit. cap. 4. § 1. præcipiuntur fieri publicè in Ecclesia, vel sacello coram domesticis, & externis, & in manibus alicuius, qui illa admittat: quod non ita asseritur in votis scholarium; idque ad explicandam maiorem vnitatem cum Societate, maiorémque obligationem, quæ ex parte Societatis respectu coadiutorum interuenit. Alia præterea differentia assigna- D ri potest, quoad conditionem prærequisitam ex parte personarum ad huiusmodi vota; nam in coadiutoribus formatis regulariter postulatur diuturnior experientia, & probatio, iuxta 5. part. constit. c. 2. §. 4. licèt verò certum tempus ibi non limitetur, sicut de professis trium votorum factum fuerat in §. 3. In ordinationibus tamen generalium toti Societati cõmunes, editi tum ann. 1606. pag. 225. in fine n. 5. tum etiam anno 1616. pag. 144. in fine, septennium specificatur, ad non differendam super illis informationem. Item requiritur quòd docti, vel sufficienti doctrina instructi. Exam. c. 1. §. 10. & c. 6. §. 1. vbi etiam postulatur, vt sint sacerdotes. Denique hac ratione coadiutores spirituales, ex scholaribus fiunt, & E omnes hæ differentiæ sequuntur ex prima; nam scholares adhuc sunt quodammodo in via; hi verò iam in termino sunt. 12.

4\. Differentia.

Quinta.

Sexta.

Vnde etiam constat, in his etiam omnibus conuenire coadiutores formatos cum professis trium votorum, quamuis nonnullæ etiam differentiæ inter eos ex constitutionibus notari possint, præter eam, quæ est in solennitate votorum. Primò enim in his professis determinatur tempus septennij ante quod admitti non possunt secundùm constitutiones: de coadiutoribus verò nõ fit certa limitatio, sed arbitrio generalis relinquitur, 13.

1\. Discrimẽ eorundem coadiutorũ à professis votorum trium.

quitur, quoad in ordinationibus expressum est, vt paulo ante notauimus. Ille enim modus professionis (vt cap. 1. num. 6. dixi) est per modum cuiusdam dispensationis, & ideo maior probatio ad illum requiritur, siquidem in eis anticipari septennium non potest, in coadiutoribus autem non potest differri, saltem quoad informationem.

Secundum. Secundò de coadiutoribus expresè dicitur in citato §. 1. vt sint sacerdotes, de his verò professis non ita expresè: tamen, vt suprà in dicto cap. 1. num. 2. aduertimus, in examine comprehenduntur hi professi sub coadiutoribus spiritualibus quia cap. 1. §. 8. expresè fit mentio professorum tantùm quatuor votorum, & insequenti soli coadiutores adduntur; vnde videntur sub his comprehendi professi trium votorum; ideóque omnia, quæ in eodem examine pro coadiutoribus spiritualibus requiruntur, esse intelliguntur necessaria his professis: quorum vnum est sacerdotium. Vnde 5. p. constitut. c. 2. litt. C. in his professis postulatur ordinariè, vt habeant sufficientiam in literis, quæ ad confessarij manus benè obeundum satis sit, nisi aliis Dei donis compensetur. Vnde videtur supponi debere esse sacerdotes, qui in munere audiendi confessiones possint exerceri. Atque ita videtur quidem dicendum iure ordinario. Aliquando (vt suprà notaui lib. 6. cap. 1. num. 4.) admittuntur ad professionem trium votorum aliqui ante sacerdotium, sed illud est extra constitutiones, ob peculiares casus occurrentes, qui in coadiutoribus spiritualibus locum non habent, & ideo nunquam in eis fit hæc dispensatio.

Expenditur hoc 2. discrimen.

14. Tertia differentia assignari potest, quia coadiutores formati non emittunt alia quinque vota simplicia, quæ professi quatuor votorum faciunt; illa verò promittunt professi trium votorum, vt declaratum est in 4. Congregat. generali. decret. 39. vel Can. 10. Coadiutoribus enim non inponitur hoc onus, quia constitutiones solùm à professis illa vota exigunt 6. p. cap. 2. §. 1. p. 10. §. 6. Et quia in eis locis absolutè dicitur, *Quicumque in Societate professionem emiserint*, vel *omnes professi*, & non adhibet limitationem de professione quatuor votorum, ideo de omnibus generaliter intellectum hoc est. Quanuis enim interdum illa vox absolutè prolata soleat sumi in constitutionibus, quasi principaliori significato, vt patet 5. p. cap. 2. §. 2. notauimúsque in libro præcedenti cap. 3. num. 3. tamen quia illa constitutio erat fauorabilis religioni, amplè interpretanda fuit. Item quia hi sunt verè, & simpliciter professi, & ideo comprehenduntur sub regula generaliter, ac indefinitè obligante professos. Ratio autem huius differentiæ esse potuit, quia professi sunt magis immobiliter coniuncti Societati, & possunt faciliùs admitti in Congregationibus generalibus, & ideo oportuit vt haberent omnes obligationes, quas professi habent ad institutum Societatis in sua puritate conseruandum.

Tertium discrimen.

Eius ratio.

CAPVT III.

De Coadiutoribus temporalibus Societatis.

1. HIc est vltimus gradus personarum Societatis, de quo pauca nobis supersunt dicenda; quia in votis cum proportione sumptis non differunt ab aliis coadiutoribus spiritualibus; in ministeriis autem, & obligationibus eorum nulla ferè specialis difficultas occurrit. Primùm ergo supponendum est, præter eos, qui ad spiritualia ministeria peragenda in Societate recipiuntur, aliquos admitti, vt eorum actionibus occupentur, quæ ad corporis sustentationem, & alias externas, & corporales exercitationes necessariæ sunt; & hos *Coadiutores temporales* vocamus, appellatione quidem satis religiosa, & accommodata. Coadiutores enim vocantur, tum, vt vel ipsa voce, quædam æqualitas, & modestia religiosa significetur; non enim vt famuli, aut seruitores æstimandi sunt, sed vt fratres, Socij, & adiutores nostri, sicut Martha Christo de sorore dicebat, *Dic ergo illi vt me adiuuet*, Luc. 10. Et Luc. 5. *Simon, & alij annuerunt sociis, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos.* Verbum ergo adiuuandi Societatis cuiusdam, & æqualitatis est, & ideo ab eo Coadiutores appellantur; tum etiam, vt significetur eos coadiuuare in ipsomet opere, quod alij pertractant; hoc enim nomine appellantur in Scriptura, qui cooperabantur Apostolis in prædicatione Euangelij, vt suprà cap. 1. num. 4. vidimus in Paulo ad Philipp. 2. & 4. & epist. ad Philem. sic ergo dicuntur in Societate *Coadiutores*, non solùm, qui immediatè in ipsis spiritualibus ministeriis adiuuant; sed etiam qui mediatè parando ea, quæ ad talia ministeria necessaria sunt; sicut corpus dici potest animæ adiutor, etiam ad intelligendum, quia licèt non simul cum anima intelligat, ministrat tamen ea, quæ ad intelligendum sunt necessaria, & animæ intelligenti suo modo cooperatur. Hac ergo ratione additur particula illa *temporales*, vt distinguantur ab spiritualibus, vtrique enim ad spiritualia adiuuant, sed non eodem modo, nam sacerdotes adiuuant partem aliquam spiritualium ministeriorum præstando, cæteri verò temporalia peragendo, liberos illos relinquunt ad spirituales occupationes, & hoc modo etiam in eis illos adiuuant.

Esse in Societate gradum Coadiutorũ tempor. & quæ sit huius nominis ratio.

Atque hinc constat primò quæ fuerit necessitas huius gradus in Societate, tota enim ad hoc refertur, vt sacerdotes vel qui ad sacerdotium præparantur, liberiùs, & impensius possint in spiritualibus actionibus erga Deum, & seipsos, & in studiis, ac ministeriis erga proximos occupari. Tria enim præcipuè sunt, in quibus operarij Societatis à coadiutoribus temporalibus iuuantur. Primò in his, quæ ad corporis sustentationem necessaria sunt, in quibus omnia, quæ ad victum, vestitum, habitationem, & rerum temporalium negotiationem, ac procurationem pertinent, comprehenduntur. Quanuis enim in his possint etiam sacerdotes, & coadiutores spirituales interdum occupari, id solum est dirigendo, & ordinando, ac præsidendo his, quæ grauiora sunt; maiorémque authoritatem in ministro requirunr; executio autem sine coadiutorum temporalium auxilio fieri commodè non potest. Secundò iuuatur maximè Societas ab his fratribus in his, quæ ad cultum diuinum pertinent, in sacellis, & Ecclesiis, sacrarum vestium, & rerum omnium, quæ ad templorum ornatum, & sacrosanctæ Eucharistiæ decentissimam custodiam sacrificiíque oblationem pertinent, diligentissimam curam gerendo. Tertiò adiuuant in ministeriis erga proximos, vel domi eos cum charitate recipientes, eorúmque necessitatibus, quantum in ipsis est, subministrantes, & extra domos Socij operariorum existentes; nec enim decet, vt soli incedant, nec possunt sacerdotes sibi

2. Primũ corol. de necessitate huius gradus, & eius causæ 3.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

sibi inuicem comites, & socij esse; quia multum A in ministeriis impedirentur.

3. Huius gradus exemplum ex Act.6. Ob has ergo causas necessarius fuit in Societate hic personarum gradus. Cuius nonnullum exemplum possumus sumere ex Actor.6. vbi Apostoli dixerunt, *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*; & ideo ordinarunt septem diaconos, quibus ministerium illud committerent. In quo exemplo non æqualitas in omnibus, sed proportio tantùm attendenda est: illi enim ministri fuerunt Diaconi ordinati ad ministerium altaris, siue tunc statim cùm electi fuerunt ad ministerium mensarum, siue aliquantò pòst; quod alibi disputatur: nostri autem coadiutores ad nullum clericatus gradum per se assumuntur, quia Diaconi non ordinantur per se B primò ad temporale ministerium, sed ad spirituale, tam in sacrificio solenniter, & immediatè sacerdoti ministrando, quàm in verbo Dei, & administratione aliquorum Sacramentorum, si necesse fuerit: secundariò autem illis commissum est ministerium distribuendi communes eleemosynas inter pauperes, & viduas, nostri autem coadiutores immediatè non assumuntur ad spirituale ministerium; & ideo nullam ordinationem requirunt. Proportio ergo solùm consistit in hoc, quòd sicut Apostoli, vt verbo Dei vacarent, à corporali ministerio etiamsi esset charitatis, & misericordiæ, abstinuerunt, assumendo aliquos, qui eos in illo opere iuuarent: ita Societas exonerat operarios, & scholares ab his mi- C nisteriis temporalibus propter altiora opera, & coadiutores sumit, quibus iuuentur; & sicut illi coadiutores Apostolorum ex clero assumpti sunt, ita hos nostros coadiutores religiosos esse, & ex eadem religione assumi decentissimum fuit.

Vide Salm. & Lorin. Bellar. de ordin. cap. 6. a. §. *ad confirmationem*. Vasques de ordin. disput. 236. a. c. 4.

4. Obiectio contra dictum gradum. Et hinc facilè soluitur si quis obiiciat, olim in reformatis religionibus non fuisse in vsu hanc diuisionem officiorum inter religiosos, sed omnes fuisse solitos in his humilioribus, & corporalibus ministeriis successiuè, seu vicissim per hebdomadas inseruire, vt constat ex Basilio de instit. Monach. serm. 1. circa finem, *Porrò* (inquit) *quæ necessariò in communi conuentu tractanda ministeria sunt, ea mutatis in orbem vicibus circumaguntur, binique singulis hebdomadibus necessarium omni in hoc* D *genere munus explento, vt & humilitatis merces communis sit, neque cuiquam facultas cæteros superandi in rebus, etiam laudabilibus amplior detur, & vt æqualiter à laboribus requiescere omnes possint*, &c. Et hanc consuetudinem per cunctam Mesopotomiam, Palæstinam, & Cappadociam, & totum Orientem seruatum esse testatur Cassianus lib. 4. de institutis renunc. cap. 19. singulis (inquit) hebdomadibus vicissim fratres ad hæc officia sibi reddenda succedunt, ita vt secundùm Cœnobij multitudinem ministrorum quoque numerus deputetur. Eandem seruari præcipit S. Benedictus cap. 35. Regulæ.

Basil. *Cassian.* Reg. Bened.

5. Eius dilutio. Respondemus enim, inprimis diuersum fuisse E institutum antiquarum religionum, & nostræ; illæ enim erant religiones monachorum, qui tunc non ordinabatur sacerdotes, nisi rarissimè, vt sæpe dictum est, nec in spiritualibus alicuius ordinis ministeriis, aut studiis, sed in corporalibus laboribus, seu actionibus, versabantur; & ideo non indigebant aliis coadiutoribus, cùm ipsi nullam haberent conuenientem excusationem, quo minus per se possent, cum fraterna æqualitate, & distributione, hæc munera abire; in Societate autem fieri minimè poterat, propter studium, & ministeriorum spiritualium occupationem, vt dictum est. Quam exceptionem addit in sua Regula S. Benedictus, dicens excusari ab eis muneribus debere, qui in rebus maioris vtilitatis occupati fuerint. Et Cassian. suprà cap. 22. refert apud Ægyptios, *quibus* (inquit) *maxima cura est operis*, non fuisse hebdomadarum vicissitudinem, ne sub occasione huius officij, omnes ab operum canone impedirentur. Quam consuetudinem iam obseruant monachales ordines, quia iam literis incumbunt, & ordinantur sacerdotes; adeò, vt nomine monachorum regulariter illi tantùm intelligantur, qui ad chorum sunt deputati; qui verò ad temporalia ministeria recipiuntur, conuersi vocantur cap. *non dubium*, cap. *ex tenore*, cum similibus, de sentent. excommun. vel aliis etiam nominibus. Denique ne in Societate, quoad fieri possit, desit egregium charitatis, & humilitatis illorum monachorum exemplum, vsu receptum est, vt tam scholares, quàm sacerdotes, etiam superiores per hebdomadas tempore corporalis refectionis aliquid muneris in culina, ac triclinio exerceant; & per annum præsertim feriarum tempore his humilitatis officiis exerceantur, quod specialiter, ab antiquioribus sacerdotibus, & qui aliis præsunt, obseruari ordinauit B. Ignatius 3. p. constit. cap. 1. §. 19.

Cassian. De hoc more P. Claud. in instructione ad scholares num. 4.

6. 2. Corol. de num. personarum huius gradus. Secundò colligitur ex dictis, qua mensura recipi debeant in Societate coadiutores, & quæ dotes in eis requirantur. Mensura enim esse debet necessitas ministeriorum ad eos spectantium; tot enim recipi debent, quot necessarij fuerint ad iuuandam Societatem in his, quæ diximus, & non plures. Ratio enim, & mensura mediorum ex fine sumenda est, & ars non pluribus instrumentis vtitur, quàm ad suum finem indigeat. Item quia aliàs multa sequuntur incommoda: nam vel Societas grauabitur pluribus personis, quàm alere possit, vel priuabitur aliis operariis ad ministeria spiritualia necessariis; & præterea ipsimet coadiutores otiosi magna ex parte erunt, si in superabundanti numero recipiantur: debent ergo recipi in mensura subleuandis oneribus domorum, & Collegiorum Societatis accommodata; & ita statuitur p. 1. constitut. cap. 2. §. 1. lit. A. 3. p. cap. 2. §. 7. 4. p. cap. 3. §. 2. & Regula 39. Prouinc.

Exempla numeri coadiutorum habes in formula acceptandi Collegia.

7. De qualitatibus eiusdem gradus. Atque his locis etiam designantur conditiones, & partes, quæ in huiusmodi personis desiderantur, quæ omnes eò tendunt, vt ad finem intentum, prout ratio prudentiæ requirit, sint accommodati: itaque ex parte corporis requiruntur vires, sanitas, &c. substinendis laboribus sufficientes: ex parte verò animæ aptos ad deuotionem, & virtutem, & ad eam propensos, & bonæ, ac facilis naturæ, quoad fieri possit, & præsertim, quòd sorte Marthæ contenti sint. Vnde licèt in eis iudicij capacitas, & ars aliqua, vel sufficiens ad illam ingenium desiderari possit; literæ autem vllæ non postulantur, nec eis conceditur, vt in Societate plus literarum addiscant, quàm ante ingressum in illam sciebant, ita in Examine cap. 6. §. 6. Imò si legere, & scribere antea nesciebant, sine facultate generalis id addiscere non possunt, vt in regula 14. ex communibus dicitur. Habetúrque similis inter Regulas S. Francisci cap. 10. vbi de suis fratribus, ait, *Non curent literas discere, qui literas nesciunt.* Vbi generaliter quidem de suis fratribus loqui videtur; mens autem eius fuisse videtur, vt qui omnino sine

Reg. S. Fran.

sine literis ingrediuntur, quia non ad literarum munera recipiuntur, de literis non curent, sed in qua vocatione vocati sunt permaneant, iuxta Apostoli consilium 1. Corinth. 7. Atque ita Cordub. ibid. quæst. 7. Bonauent. in expositione Regulæ cap. 10. & alij.

Corduh. D. Bonau.

8. Tertiò infertur ex dictis, quàm sit perfectus hic gradus Societatis in ratione religiosi status, quod considerari potest, vel ex parte votorum, vel ex parte finis, & actionum, ad quas ordinatur. Et in primis in votorum vinculo non differunt, formaliter loquendo, vt sic dicam, ab scholaribus approbatis, vel à coadiutoribus spiritualibus formatis, secundùm tempora diuersa. Bis enim vota Societatis emittunt, & in eam incorporantur. Primò post biennium per vota simplicia eiusdem omnino rationis cum votis scholarium approbatorum admittuntur. Vnde dici tunc possunt coadiutores approbati. In eisque nouitiatus per biennium, & cum eisdem spiritualibus exercitiis & experimentis, sicut in cæteris omnibus postulatur. Post diuturniora verò experimenta (quæ saltem per decennium iuxta consuetudinem Societatis durant, quanuis in rigore legis nullum certum tempus habeant præter arbitrium prudens superioris iuxta quod in formula data à P. Claudio Aquauiua, decennium circiter in Societate, & annus ætatis 30. determinatur) incorporantur intimius Societati per vota coadiutorum formatorum, vt habetur in Examin. cap. 6. §. 7. 2. p. constitut. cap. 1. quæ omnino eiusdem rationis sunt cum votis coadiutorum spiritualium; & ideo nihil aliud de illis dicendum superest, quoad eorum materiam, vel obligationem. Ad professionem autem solennem non admittuntur hi religiosi eisdem rationibus, quibus ne coadiutores spirituales, vt cap. præced. in puncto 2. vidimus, quæ in his à fortiori locum habent. Præsertim, quia illi non efficiuntur clerici: hæc autem religio propria clericorum est, vt diximus lib. 1. cap. 5. Sufficit ergo illis in sancta humilitate Deo consecrari, nam quantum est ex parte illorum nihil diminuitur de merito apud Deum, eo quòd solennia vota non emittant; &, si religiosè viuant, tam indissolubilem habent cum religione vnionem, ac si solennem professionem emisissent, súntque verè, substantialiter, ac perfecti religiosi, vt Gregor. XIII. declarauit. Nihil ergo in hac parte relinquitur, quod desiderent.

3. Corol. De perfectione requisita ad hunc gradũ ex parte votorum.

9. Ex parte autem finis, & actionum, ad quas eorum status ordinatur, habent sine dubio gradum ad magnam perfectionem acquirendam aptissimum; & (in quo alios quodammodo superant) securissimum. Nam in primis participant totam illam partem vitæ contemplatiuæ, quam Societas in omnibus suis membris profitetur. Debent enim esse dediti exercitiis spiritualibus, & mentalibus, & suis temporibus orationi, examini conscientiæ, lectioni spirituali, & meditationi deputatis, vacare. Et quanuis sacrum non faciant, nec officium Canonicum recitent, audire tamen Missam quotidie debent; imò & Rosarium Virginis, vel etiam eius officium, licèt non ex regula, ex pia tamen consuetudine recitare, prout lib. seq. cap. 2. num. 2. exponemus. Præter hæc verò (quod Basil. regul. 37. ex fusioribus valde commendat) cùm actiones eorum externæ sint, & corporales, non multum animum distrahunt, quo minus possint frequenter circa Deum versari; vel eum præsentem in suis laboribus habendo, vt idem Basil. in 5. earundem regularum & cap. 7. constit. monast. hortatur: vel in eum omnia, quæ agunt referendo, & auxilium postulando. Itaque magnam possunt perfectionem vitæ contemplatiuæ in hoc statu comparare. Vnde etiam fit, vt perfectionem antiquorum monachorum multum imitentur: illi enim, & clerici non erant, & post laudes suis temporibus Deo decantatas, manibus laborabant, vt se vel alios pauperes sustentarent; hi verò, & sua etiam tempora, quibus Deo mente psallant, & ore deprecentur, habent; & postea manibus laborant, non vt aliquid temporale comparent, quo se, vel alios sustentent, sed vt ministros Euangelij adiuuent, eísque ministrent. Ex quo vlteriùs sequitur, vt partem Marthæ, non solùm corporaliter, sed etiam spiritualiter participent. Nam licèt proximè circa corporalia occupentur, tamen quia illa sunt media ad proximos spiritualiter iuuandos, & sub ea intentione assumuntur; ideo fructum & meritum spiritualium actionum circa proximos participant. Præterquam quòd ipsi debent ad salutem proximorum suo modo cooperari tum familiaribus colloquiis, vt in cap. 6. examinis §. 4. habetur, tum maximè exemplo, & præsertim patientia, & charitate omnes alacri animo suscipiendo, eorúmque necessitatibus summa diligentia succurrendo, & si necessarium fuerit omnium onera portando, & sustinendo. Tandem hinc etiam meritò consequuntur, vt omnium bonorum operum, ac meritorum Societatis participes sint, & illius gratiis non minus, quàm cæteri professi perfruantur, vt habetur in Bullis Pauli III. Iulij III. & Greg. XIII.

Itẽ ex parte finis perfectio multis modis ostẽditur. Primò. Secundò. D. Basil. Tertiò. Quartò. Quintò. Sextò.

CAPVT IV.

Quot sint gradus personarum in Societate, & quomodo inter se distinguantur, ex dictis colligitur.

1. EX dictis in hoc & superioribus libris circa varios gradus personarum Societatis, facile colligi potest quot illi sint, & quæ inter illos distinctio intercedat. Potest autem hæc distinctio membrorum Societatis dupliciter fieri; scilicet vel iuxta diuersa vincula cum ipsa Societate per vota aliquo modo diuersa; vel per ministeria, ad quæ proximè talis personarum status ordinatur; & vtroque modo tres tantùm sunt ordines personarum; priori modo distinguuntur in Societate *scholares approbati*, *formati*, *coadiutores*, *& professi*: nam hi omnes habent inter se differentiam in modo votorum, ac vinculi cum Societate, vt satis explicatum est lib. 3. 6. & in hoc 7. nec oportet augere hanc partitionem propter coadiutores temporales, vel spirituales, quia illi omnes, quoad vota eandem rationem habent, vel inter se cùm formati sunt, vel cum scholaribus, quando simpliciter post biennium admittuntur. Et ita quoad hoc æquiparatur in 4. Congreg. can. 1. & suo etiam modo in 7. Congreg. can. 23. Vnde clariùs comprehendendo omnes, *scholarium* nomine sublato, dicere possumus in Societate alios esse religiosos *approbatos*, alios *formatos*, alios *professos*, vel quosdam esse religiosos quidem substantialiter, nondum tamen in vltimo termino constitutos; alios verò qui iam sunt in termino absque solenni professione, alios verò professos. Et eadem ratione non oportet ibi distinguere

Tres tantũ esse gradus personarũ in Societate.

1. Collectio horũ trium graduum ex votis, quæ nuncupant.

distinguere plura membra propter professos trium, vel quatuor votorum, tum quia professi trium votorum & pauci sunt,& magis ex dispensatione, quàm ex lege ordinaria, tum etiam,quia in modo vinculi, aut votorum, non differunt à cæteris professis, sed solùm in numero votorum, & ideo aliquando comprehenduntur sub gradu professorum, vt 5. p. constit. cap.1.lit.A.

2. Altera collectio ex ministeriis quæ obeũt.

At verò distinguendo hos gradus ex ministeriis, tres etiam inueniuntur, diuerso tamen modo: sic enim numerandi sunt *scholares, operarij*, & *coadiutores temporales.* Ministeria enim Societatis, aut spiritualia sunt, aut corporalia; ad hæc posteriora recipiũtur coadiutores temporales. Priora verò, aut considerantur in seipsis, aut in via, & præparatione ad illa; in hoc secundo ordine versantur *scholares*, in alio verò, reliqui omnes, qui iam ex officio, & statu suo ad illa exercenda ministeria destinati sunt, quos *operarios* appellamus, & sub illis *tam coadiutores spirituales formatos*, quàm *professos trium, vel quatuor votorum* comprehendimus. Et ita intelliguntur facile omnia, quæ de his gradibus, tam in Bullis Pontificiis, quàm in constitutionibus nostris inueniuntur.

3. Varietas ingredientiũ in Societatem.

Et quidem in examine cap.1. §.7. & sequentibus, quatuor classes personarum Societatem ingredientium, distinguuntur; tamen reuera non additur aliquis gradus, sed ibi magis distinguitur intentio, vel dispositio ingredientium. Nam interdum recipiuntur definitè, ad aliquem ex dictis tribus gradibus, & ita distinguuntur tres classes ingredientium; aliquando verò recipiun- A tur indefinitè ad eum gradum, qui superiori visus fuerit. Et ita additur quarta classis, quæ vocatur *indifferentium*, quæ non pertinet ad gradus personarum Societatis,sed ad classem *nouitiorum*, vt sic dicam; nam in eis solis potest esse classis indifferentium, quia expleto biennio determinandi sunt omnes saltem ad statum scholarium, vel coadiutorum temporalium,vt in quarta congregatione generali decreto 37.seu can.2. declaratum est;vbi considerandum est etiam hoc modo regulariter loquendo non posse distingui nisi duas, vel tres classes: quia nouitij, vel ad temporalia ministeria, vel ad spiritualia recipiuntur: B pauci autem recipiuntur ex parte Societatis indeterminati inter hæc duo membra, licèt ex parte sua omnes debeant indifferentes ingredi: aliquando verò possunt aliqui recipi cum ea indifferentia; & ita constituuntur tres ordines nouitiorum. Inter quos qui recipiuntur ad spiritualia ministeria, consequenter admittuntur definitè ad gradum scholarium, indefinitè verò ad gradum professorum, vel coadiutorum: raro enim potest à principio fieri hæc distinctio, donec in C studiis personæ probentur. Aliquando verò cùm personæ sunt prouectæ ætatis, aut literatæ, possunt à principio cùm recipiuntur, ad gradum professorum,vel coadiutorum destinari;& ita intelligenda est illa partitio; & ad eandem doctrinam facile accommodantur, quæ de quatuor acceptionibus Societatis dicuntur 5.p.const. cap.1. lit. A. Nam in prima comprehenduntur nouitij, & ita solùm tres gradus membrorum propriè dictorum Societatis relinquuntur.

INDEX CAPITVM LIBRI OCTAVI.

De mediis quibus ad spiritualem profectum & perfectionem suorum religiosorum Societas vtitur.

LIBER

LIBER OCTAVVS.

De mediis, quibus ad propriam perfectionem acquirendam Societas vtitur.

EXPLICATIS votis omnibus Societatis, & variis personarum ordinibus, qui ex eis oriuntur, dicendum sequitur de actibus, seu ministeriis, in quibus personæ Societatis exerceri, & occupari debent. Ordinatur autem hæc religio, vt vidimus, primò quidem ac per se, ad suorum membrorum spiritualem perfectionem, deinde verò proximorum: & ideo priusquam de ministeriis erga proximos dicamus; de mediis, quibus ipsa religio in se, & in suis membris spiritualiter perficitur, dicendum est; hæc autem media quædam sunt merè interna; per quæ anima immediatè coniungitur Deo dum æterna meditatur, conscientiam recognoscit, & in interioribus actibus virtutum omnium versatur; alia sunt externa, quæ subdistingui possunt, in ea, quæ per sese, & ex opere operato animam sanctificant, vt sunt sacrificium, & sacramenta, & in ea, quæ ex opere operantis, vt sunt exteriores exercitationes virtutum. De his ergo omnibus ex professo dicendum est, & distinctiùs explicabimus aliqua, quæ in primo libro cap. 5. & 6. tacta sunt, quæ verò à cap. 7. & deinceps sufficienter tractata sunt, hîc omittuntur.

CAPVT I.

An, & quantum debeant religiosi Societatis ex vi sui instituti mentalibus exercitiis vacare.

1\. *1. Assertio. Mentalia exercitia non sunt sub præcepto rigoroso. Eius ratio.*

QVoniam duplex est obligatio, alia rigorosa, & præcepti; alia regulæ religiosæ, ac perfectionis, in toto hoc libro obligationem posteriori modo sumimus; quia supponimus, quod etiam lib.4.cap.12. num.13. attigimus, regulam Societatis non inducere rigorosam obligationem: vbi autem ex alio capite oriri potuerit, id specialiter adnotabimus. In præsenti ergo constat primò, mentalia exercitia, quæ sunt conscientiæ examinatio, meditatio, contemplatio, & in vniuersum mentalis oratio, non cadere sub obligationem rigorosam non solùm propter rationem dictam, sed etiam quia humanum præceptum non fertur per se in huiusmodi actus; quia vel non potest, vt lib. 4. de legib. cap. 12. docuimus; vel licèt possit mediante voto obedientiæ, certè non expedit propter periculum maioris mali; & circa hoc videri possunt quæ in tract.4. libro 2. de oratione mentali cap. 4. diximus. Dico autem *per se*, quia ratione alterius actus exterioris interdum præcipi potest vt in præsenti recogitatio peccatorum, vel examinatio conscientiæ potest præcipi ratione confessionis; tunc verò solùm eo præcepto præcipitur, quo ipsa confessio, de quo infrà in cap.4.dicemus. Potest

A etiam interdum aliqua exterior actio, vel otium, præcipi propter hos interiores actus, vt si præcipiatur lectio propter meditationẽ, vel vacatio ab studio propter contemplationem. Sed tunc etiam non præcipitur rigorosiùs actio vel emissio exterior, quàm interior meditatio: cùm ergo hæc rigorosè non præcipiatur, nec cætera etiam, quæ ad ipsam ordinantur.

Secundò verò dicendum est, religiosos Societatis, ex vi suæ regulæ teneri ad exercendos huiusmodi actus temporibus præscriptis: sic enim non repugnat actus, etiam mentales, cadere sub B regulam religiosã cùm illius professio, & assumptio voluntaria sit, sicut in voto obedientiæ in citato c.12.lib.4.exposuimus. Probatur ergo assertio ex 3.p.const.c.1.§.20. *Omnes suum tempus rebus spiritualibus impendant, & deuotioni quærendæ pro mensura diuinæ gratiæ sibi communicandæ insistant.* Quæ verba habentur etiam in reg.21.ex generalibus, & similia reg.1.ex communibus, quam infrà à n.4.expendemus. Vbi etiam declarabimus, quod, & quantum hoc tempus sit, quod etiam attigimus suprà in lib.1.c.6.n.4. Solùm hîc addendum est ab hac obligatione nullos excipi etiam professos, & quibusuis ministeriis occupatos. Nam C regula generalis, nec exceptionem vllam facit, quia reuera nec necessaria, nec rationabilis erat; vbi enim necessaria est, non omittitur, vt videre licet in regula 4.ex communibus, cum similibus. Quin potiùs de professis signatim dicitur 6. p. const.c.3.§.3. debere in domibus eam partem regularum obseruare, quæ illis communis est: constat autem hanc partem mentalium exercitiorum maximè conuenientem esse eorum statui, & conditioni: adstringuntur ergo omnes eadem regula, & ita postea in 4. congreg. decret. 16. vel can. 11. stabilitum fuit.

2. 2. Assertio, sunt tamen sub regula. — Probatur ex constit. — Hæc assertio valet in professis.

Dices in 6.p.constit. c.3. §.1. de professis dicitur, nullam eis regulam præscribi, quoad spiritualia hæc exercitia, eo quòd certum ducatur eos D viros spirituales futuros, & qui sic in via Christi D. profecerint; vt in ea currere possint. Hoc autem ita intelligendum est, vt eis non intelligatur per regulam prohibitum, quin vltra tempora spiritualibus exercitiis omnibus definita, possint aliquid addere: imò in ea constitutione tacitè admonentur, vt id faciant, quantum *discreta charitas vnicuique dictauerit*, & adhibito consilio confessoris. Igitur professi ex vi regulæ non limitantur ad sola opera religionis, ac diuini cultus, quæ E pro tota communitate Societatis præscripta sunt; & in hoc sensu dicitur eis non præscribi regulam circa hæc opera, non quia non obligentur generali regula, sed quia per illam non prohibentur, quo minus aliquid addant; quin potiùs ab eis hoc desideratur, & speratur; in hoc enim quod addendum est, non præscribitur regula, quia non potest esse vniformis, cùm nec vires omnium eædem sint, nec occupationes, &c. Hæc est ergo differentia

3. Obiectio contra nũc dicta de professis.

ferentia inter professos, & scholares Societatis, quòd scholaribus ita sunt definita spiritualia exercitia & tempora eorum 4.p. constit.c.4.& in Congreg.1. generali decreto 97. & in 2. decreto 29. & in 4. decreto 5. & can. 6. vt sine facultate superiorum nihil eis addere possint: quod meritò ita præscriptum est; tum propter studiorum labores, tum etiam, quia in eo statu, nondum supponuntur adeò in rebus spiritualibus exercitati, vt hoc illorum arbitrio committendum sit; at verò professi non habent ex regula illam prohibitionem, sed potiùs generalem licentiam, vel etiam exhortationem, vt frequentiùs in his spiritualibus operibus exerceantur, quia eorum ministeria, & status hoc requirunt. Vide Bon. in spec. discipli. c.13. citatur etiam similis doctrina reuelata Pachomio Abbati ab Angelo sibi regulam tradente, apud Pallad. in histor. c.38. quem locum inuenire non potui, nec in Pallad. tomo 7. Bibliæ, nec in vita Pachomij apud Sur. tomo 3.

D. Bonau.

Pallad.

4. De exercitio examinandi conscientiam.

Vt autem hoc magis explicetur, operæpretium erit ad particularia opera, quæ in hoc genere Societas exercet, descendere; sunt enim tria genera horum operum, scilicet examinatio conscientiæ, lectio spiritualis, oratio mentalis, sub qua meditatio, & contemplatio comprehenduntur; de quibus prædictæ regulæ loquuntur. Regula prima ex communibus, & in dict. cap.3.6.p. constit.§.2. ibi, *orandi, meditandi, & legendi*, & §.11. *vtantur quotidie suæ conscientiæ examinatione*, & p.4. cap.4.§.3. additur vt bis fiat. Itaque quod ad primum exercitium examinandi conscientiam pertinet, tenentur nostri religiosi ex regula bis in die, meridie scilicet, & noctu, vtroque in tempore per quadrantem id præstare; neque circa hoc aliquid specialiter annotandum hîc occurrit. nam quæ de hoc examine dici possunt, commodiùs lib. sequenti, tractando de exercitiis spiritualibus, explicabimus, vbi etiam de alio examine quod in Societate fieri consueuit, & *particulare* vocatur, aliquid addemus.

Ribadan. in vit. S. Ign. lib.5.c.1.

5. De exercitio lectionis spiritualis & præparatione ad orandum.

Quod verò spectat ad secundum lectio spiritualis in hoc statu maximè necessaria est, tum propter meditationem. Nam, vt Bernardus tract. præced. lib.1. cap.5. n.15. relatus, dixit, meditatio sine lectione errori exposita est; tum propter spiritualem fructum, quem ipsa per sese solet afferre, quia, & ad illuminandum intellectum, & ad accendendum affectum valde vtilis est, tum denique propter alios. Nam cùm nostri religiosi proximos debeant, ad virtutem excitare, eósque instruere, & interdū etiam in spiritualibus dirigere, necesse est, vt Doctores sacros euoluant, à quibus lumē accipiant. Sciendum est enim huiusmodi lectionem interdum ad proprium, interdum ad aliorum profectum ordinari, & vtranque esse in hoc statu necessariam, priorem tamen fructum esse præcipuè intentum in hac parte, vbi spiritualis lectio commendatur, tanquam exercitium vitæ contemplatiuæ ad propriam spiritualem perfectionem ordinatum. Non repugnat tamen, imò ad perfectionem, & industriam legentis pertinet, ad vtrumque finem hoc opus ordinare. Hoc verò prouectiorum est, & maximè conuenit professis Societatis, ratione sui status: nam ita debent incumbere propriæ perfectioni, vt aliis etiā consulant, & è conuerso: vnde si eadem actio possit esse vtilis ad vtrumque finem, perfectior erit, cæteris paribus, si ad vtrumque referatur. Nihilominus tamen, viris etiam perfectis, lectio spiritualis

Bernard.

Huius lectionis duplex modus.

A aliquando specialiter sumenda est propter affectum potius excitandum, quàm propter studium, & ideo vtrumque distinctè commendatur omnibus, etiam professis, & viris quantumcunque perfectis, scilicet, & studium sacrarum literarum, & spiritualis lectio, quæ & in 1. regula ex communibus præcipitur, & eidem horæ quadras in singulos dies à 7. congr. designatur in can.5. De illius verò necessitate multa docent, qui id argumentum peculiariter assumpserunt, nominatim Puerite tract.2. Alphonsus Rodrig. 1.p. tract.5. cap.28. Paz tom.1.l.2.p.4.c.31.& tom.2.l.3.p.5.c.2.

6. De exercitio mentalis orationis.

Præter hæc verò necessaria est etiam in hoc statu frequens, & assidua mentalis oratio: quia non solùm necessarium medium est ad propriam perfectionem acquirendam, & ad fructuosè laborandum in vinea Domini; sed etiam aliqua ex parte, finis est huius religiosæ vitę, quæ non solū actiua est, sed etiam contemplatiua, vt suprà lib.1.c.6. diximus. Vnde cùm hoc exercitium toti Societati sit maximè necessarium, quo gradus professorum censetur esse perfectior, eo magis illud participare debet, & otium contemplationis; ita tamen, vt ministeria erga proximos non impediat, sed potiùs iuuet ac promoueat. Atque hæc est regula quam constitutiones indicant, vt ea vtantur professi ad vacandum contemplationi, nimirum *quantum commodè potuerint, non relinquendo ea ministeria erga proximos, quæ charitas aut obedientia postulauerint*; quæ fuit regula præscripta ab August. 19. de ciuit. c.19. dicente, *Negotium iustum suscipit necessitas charitatis, quam sarcinam, si nullus imponit, percipiendæ, atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem*; & subdit verba nostris religiosis & præsertim professis maximè consideranda; *sed nec sic omnimoda veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas.* Significat enim his verbis Augustinus, etiam his, quibus ex necessitate muneris, vel status incumbit cura proximorum necessarium omnino esse, suis temporibus contemplationi vacare.

August.

7. Huic exercitio non satisfit nisi peculiare tempus impendendo.

Nec satisfaciet quispiā suæ obligationi, etiamsi dicat, in ipsis operibus, & spiritualibus ministeriis non omnino relinqui interiorem mentis consideratioñé, & intentionem, ac recursum ad Deum. Quanquam enim hoc prætermittendum non sit, & in eo magna ex parte præceptum, vel consilium orationis impleatur, iuxta doctrinam Basilij in reg.5. ex fusioribus, nemo tamen debet (vt idem sanctus subiungit) ea occasione præscripta tempora ad vacandum orationi, vel meditationi negligere; quia sine hoc adminiculo, neque attentio ad Deum in aliis operibus, nec feruor deuotionis poterit conseruari; & ideo D.Tho.2.2.q.188.a.8. cùm dixisset solitudinem congruere religionibus profitentibus vitam contemplatiuam, non verò illis, quæ ordinantur ad opera vitæ actiuæ, siue spiritualia, siue corporalia, subdit, *Nisi fortè ad tempus exemplo Christi, qui, vt dicitur Lucæ 6. Exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei*, de quo exemplo agimus to.2. in 3.p. disp.29. sect.1.

D. Basil.

D. Thom.

8. Id tempus designatur pro singulis diebus & annis.

Id tempus designatur tum singulis diebus per horam, tum singulis annis per 8. vel 10. dies. Duobus autem modis potest hoc intelligi; primò vt singulis diebus tempus aliquod huic solitudini deputetur. Secundò vt interdum per plures dies actiua vita intermittatur, omnísque communicatio cum hominibus omittatur, vt soli Deo vacetur. Et vtriusque modi exemplum nobis præbuit Christus;

Christus; & vtrumque imitari debent religiosi Societatis ex vi suæ regulæ, & receptæ consuetudinis: nam & singulis diebus statutis temporibus se colligere, & soli Deo vacare debent per horam integram, vt in 4. Congreg. generali can. 6. retinetur, ac etiam denuo stabilitur. Nec id tempus, nisi graui de causa, abrumpendum decernitur in 7. cõgreg. decreto 21. num. 2. & aliquando etiam per aliquot anni dies (quos decem vel octo designat sexta Congregatio can. 9. in singulos annos, & in 7. can. 4. magis adstringitur) ab exteriori actione omnino cessare, & in sola interiori vita se exercere, vt in illa 7. Congregatione, & decreto in nu. 4. iterum inculcatur, & in sequenti libro cap. 7. latiùs dicemus. Nam, vt actio postea efficacior sit, hoc otium necessarium est, quia hoc negotium spirituale, opere primum, seu exemplo, deinde sermone, seu prædicatione perficitur: neutrum autem eorum efficaciam habebit, nisi eam promereatur oratio, vt dixit Bernardus epist. 201. ad Balduinum Abbatem.

D. Bernard.

CAPVT II.

Vtrùm religiosi Societatis ad aliquas orationes vocales ex vi sui instituti teneantur?

1. Prima assertio bimembris.

QVoniam vocalis oratio cum mentali proximè coniuncta est, vt facile intelligi potest ex iis quæ initio libri 3. de oratione vocali scripsimus, de illa consequenter dicendum est, breuitérque poterit expediri, supposita distinctione data initio cap. præcedentis de obligatione, vel præcepti rigorosi, vel solius regulæ. Dicendum est enim, nec ex rigorosa præcepti obligatione, neque ex regula specialiter ad orationem vocalem obligari singulos religiosos Societatis. Suppono sermonem esse de his religiosis ex eo capite, quod religiosi sint, nam si sint in sacris constituti, clarum est teneri illo titulo ad officium canonicum recitandum; sed illa obligatio accidentaria est religioni: sic ergo facilis est ratio vtriusque partis. Prioris quidem, quia nullum est principium, nec fundamentum talis obligationis: nam si ad aliquam orationem vocalem obligarentur nostri religiosi, vel esset ex communi ratione status religiosi, vel ex propria & speciali. Hoc secundum dici non potest, quia constitutiones Societatis non inducunt talem obligationem, vt sæpe monuimus. De primo autem patet, quia ex illo titulo solet oriri in aliis religiosis obligatio tantùm recitandi officium canonicum, ídque ex obligatione in sola consuetudine fundata, vt tract. 4. lib. 4. de horis canon. cap. 17. num. 6. tradidimus; hæc autem in nostris religiosis locum nõ habet. Quod quidem de coadiutoribus temporalibus est per se notum, quia non est obligatio, suo muneri consentanea: vnde nec in aliis religionibus professi laici, seu conuersi ad hoc obligantur, vt ibidem in num. 2. notauimus, & à fortiori neque nouitij. De scholaribus verò expresè dicitur in 4. p. Constit. c. 4. in declaratione lit. B. *ad dicendum officium diuinum non tenentur.* Professi verò & coadiutores spirituales semper sunt Sacerdotes, & ideo tituli sacerdotis tenebuntur. An verò si qui sunt professi non ordinati in sacris, obligentur, statim dicam.

Ostenditur prius membrum.

2. Explicatur posterius membrum.

Circa alteram partem ad obligationem regulæ pertinentem, aduertendum est, solum obligari nostrum religiosum ex vi constitutionum, ad expendendum quotidie vnius horæ tempus in oratione, præter Missam, & præter officium canonicum, si illud aliàs ex obligatione recitauerit; & præter examina conscientiæ; licèt enim hoc postremum in Constitutionibus non contineatur, sicut etiam in 1. Congregatione, can. 94. notatum fuit, additum est ab ipsa Societate, & perpetua consuetudine seruatum à tempore secundæ Congregationis & specialiter in 4. decreto 3. fuit confirmatum. Illius autem horæ tempus ex vi constitutionum, non ita mentali orationi destinatur, vt non possit in eo vel Rosarium, vel officium B. Virginis recitari, pro deuotione vel maiori fructu orantium, vt declaratur 4. p. Constit. c. 4. §. 3. & 4. & lit. B. &c. & in dict. can. 3. Congregationis 4. generalis, licèt dicatur, *vt omnino retineatur consuetudo orãdi per horam integram*, &c. non tamen declaratur, vt illa oratio tota mentalis sit. Nihilominus tamen praxis, & consuetudo Societatis declarauit, vt illa hora matutina tota orationi mentali, seu meditationi, & contemplationi tribuatur, atque ita hoc censeri debet ius ordinarium Societatis, à quo sine superioris facultate, seu commutatione discedere non licet. Vnde pia, ac ferè generali consuetudine introductum est, vt omnes, præsertim non Sacerdotes, vltra integram horam mentalis orationis, Virginis officium, aut Rosarium recitent, suum proprium tempus huic deuotioni tribuendo, à qua consuetudine, qui discrepat satis imperfectè agit, etsi in decreto 102. sextæ Congregationis propriè regulæ obligatio nõ sit posita.

Vocalis oratio intra horam quotidianæ orationis nõ fit absque speciali licentia.

3. Secunda assertio etiã negatiua quoad totã communitatem.

Hæc autem omnia de priuatis orationibus & personalibus obligationibus procedunt, vt in assertione tetigimus: iam de oratione publica & cõmuni: dicendum secundò nullam esse in Societate certi temporis obligationem, vbi occurrebat quæstio de choro, cur Societas illum non profiteatur; sed hæc satis tractata est lib. 1. cap. 8. & ideo plura hîc dicere necesse non est. De Litaniis etiam dubitari potest quia videtur esse antiqua consuetudo Societatis, vt à tota communitate quotidie in domibus & collegiis dicantur: ergo erit etiam sub obligatione: dicendum est autem inprimis hanc orationem, etiamsi pia & sancta sit, nulla constitutione, vel regula esse præscriptam. Deinde dicitur, non ita esse consuetudine receptam, vt præcepti obligationem inducat, tum quia existimo nullam consuetudinem Societatis propriam, & specialem habere hanc vim, nec sub hoc genere obligationis posse introduci, quia est contra expressam constitutionem 6. p. c. 5. ibi, *Visum est nobis in Domino nullam constitutionem, declarationem, vel ordinem vllum viuendi posse obligationem, ad peccatum mortale, aut veniale inducere*, nam sub illa particula, *ordinem viuendi*, consuetudines omnes comprehendi cẽseo; non ergo potest consuetudo obligationem illi constitutioni repugnantem inducere; nam eo ipso non esset nostris hominibus pia, nec religiosa consuetudo, vtpote constitutioni repugnans, tum etiam, quia illa non est propria cõsuetudo inducens obligationem, seu ex obligatione introducta, quia cõstat ex speciali aliqua ordinatione præpositi generalis inchoatam fuisse, & ex eadẽ continuari semper, nec in ea maiorem obligationẽ agnosci, quàm in ipsa ordinatione, in qua fundatur: illa autem non inducit obligationem præcepti, sed obedientiæ simplicis, vt aliàs diximus. Quandiu ergo illa voluntas superiorum durauerit, tenebitur Societas litanias recitare, eo modo quo tenetur aliàs simplices obediẽtias implere, nõ tamẽ arctiori obligatione, nec diuturniori tẽpore, sed cessante illa voluntate, cessabit etiã illa qualiscumque obligatio.

Dubium de litaniis, quæ recitantur à cõmunitate.

Vsus, etiam pius, non præscribit contra institutũ Societatis.

4. Qui nō adest litaniis communitatis,nō tenetur simpliciter recitare priuatim.

De qua obligatione sciendum est, eo ipso quòd obligat communitatem, obligare etiam singulos eodem genere obligationis, & non maiori, vt illi publicæ,& communi orationi adsistant: quia non posset aliter obligari communitas, cùm non possit oratio illa à communitate fieri,nisi ad eam singuli conueniant,vt in simili diximus tractat.4.lib.4. de horis canon.c.10.n.9. nihilominus si quis absit ab illa oratione communi, non obligatur etiam illo simplici modo ad litaniam priuatim & per se recitandam. Quod quidem est certum,si debito modo & iusto impedimento, vel ex superioris facultate absit, quia tunc nulla relinquitur ratio obligationis,quia non tenebatur litaniam per se dicere, sed cum communitate,& ab hac obligatione simpliciter excusatus fuit.Verumtamen idem censeo etiāsi contra obedientiæ obligationē non adfuerit:quia licèt imperfectè egerit,tamen iam est transacta occasio,& materia illius obligationis,seu obediētiæ, nec tenetur aliam loco illius substituere,quę nullo modo præcepta fuit; sicut qui omisit ieiuniū præscriptū vno die,non tenetur aliud seruare alio die, loco illius.

Instantia remouetur.

Dices, ergo qui hora matutina cum aliis non orauit,non tenetur ex vi regulæ, in alia hora diei id supplere. Respondetur negando consequentiam,non enim est in re simili. Nam regula simpliciter statuit orationem per integram horam in die:vnde ex vi regulæ,qualibet hora diei impleri posset:quòd autem communi consuetudine matutina hora designata sit,non est (vt sic dicam) ad extinguendam oblinationem; si tunc non impleatur,sed ad designandum certum tempus, & commodius,in quo impleatur,ita vt non differatur: & ideo si tunc non impletur, postea continuè vrget regula, vt quàm primùm fieri possit,impleatur. In præsenti autem ordinatio solùm est respectu communitatis,& obligatio non descendit ad singulos, nisi cooperando ipsi communitati, & ideo priuata oratio non est materia illius obligationis,quamuis optimè facturus sit,qui illam voluntariè expleuerit:esset autem exemplū simile de illo qui vno die integram horā orationis omisit, non enim tenetur etiam ex vi regulę alio die addere alteram horam, quamuis consultissimè facturus sit,si id egerit.

Instantia altera diluitur.

Sed adhuc instabis;quia religiosus professus deputatus ad chorum si absque rationabili causa, aut etiam cum illa,absit à choro, tenetur priuatim recitare horas,vt in lib.illo 4.de horis cap.17.nu.2.tanquā commune,& receptum tradidimus:ergo licèt religiosus Societatis absit legitimè à communibus litaniis (nedum sine causa) tenetur sub eadem obligatione,qua tenetur communitas priuatim recitare.

Altera instantia diluitur.

Sed negatur consequentia, quoniam in citato loco ostendemus saltem ex consuetudine obligari professos monachos ad priuatam quoque recitationem,etiamsi sacris nondū sint initiati,& in Societate talis aliqua consuetudo non inualuit:quid autem dicendum sit, si tota communitas litanias omitteret, ex dictis in illo lib.4. de horis canon. cap.10. paulo superiùs citato num.8. atque etiam ex cap.13. num.11. cum proportione sumi potest; quod verò hîc resoluimus de litaniis intelligendum est à fortiori de choro per hebdomadam sanctam, & in die 2. Nouembris, & si quod est aliud officium certi temporis (vt in assertione attigimus) quod à tota communitate in Societate vsurpatur.

5. 1. dubium bipartitum.

Nonnulla verò dubia expedienda supersunt. Primum est de orationibus vocalibus, quæ dicendæ iniunguntur pro defunctis, vel pro fundatori- A bus,vel aliis causis,seu necessitatibus fortuitò occurrentibus, quanta sit earum obligatio, & quomodo explendæ sint.

Resoluitur Prior pars.

Circa prius punctū de quantitate obligationis generaliter asserendum est;non transcendere obligationem simplicis regulæ, vel obedientiæ. Patet ex generali declaratione constitutionum p.6.cap.5. nam cùm nihil distinguat, aut limitet, hanc etiam materiam comprehendit. Vbi ergo aliqua oratio sub aliquo ex illis signis iniuncta non fuerit, scilicet, *in virtute obedientiæ*, vel *in nomine Domini*, non obligat ex vi præcepti: at in constitutionibus, aut regulis, nullum est tale præceptum, nec ordinariè à superioribus in hac materia solet imponi.

Valet hæc resolutio de suffragiis pro fundat.

Posset autem quis dubitare B de orationibus (& idem est de Missis) quæ pro fundatoribus collegiorum fieri præcipiuntur 4.p. constit.cap.1. aut domorum in can.18.Congregationis tertiæ:nam illæ videntur debeti veluti ex vi pacti,ideóque ex iustitia,atque adeò sub rigorosam obligationem conscientiæ cadere. Nihilominus probabilius censeo,etiam illam obligationem non excedere vim regulæ,quia nullum est verbū, quod maiorem obligationem ostendat: nec fit aliud pactum,vel specialis obligatio fundatori, sed solùm acceptatur fundatio iuxta constitutiones, atque adeò cum oneribus,quæ imponūt constitutiones, & sub tanta obligatione, quanta ab eis imponi- C tur,& non maiori.

Et à fortiori pro rebus aliis.

Vnde à fortiori sequitur in reliquis suffragiis, quæ pro benefactoribus, vel pro Societate, aut aliis rebus fieri præcipiuntur: idem esse dicendum, sicut etiam iuxta communem sensum Societatis intelligitur, quoties superior simpliciter præcipit hoc vel illud pium opus facere pro tali causa,vel intentione: nunquam enim imponere censetur præcepti obligationem rigorosam; sed tantùm simplicem ordinationem,nisi obseruet formam præcipiendi præscriptam in dicto cap.5.6. partis constit.

6. Posterior pars ostenditur.

Ad posterius autem punctum de modo implendi hanc obligationem, respondetur, esse implendā simpliciter, ac modo quo imponitur, seu quod perinde est,seruatis debitis circunstātiis quas oratio ipsa requirit, eo ipso quòd faciēda est,vt tract. D 4.lib.2. de orat.à cap.2. docuimus. Potest autem iniungi propter hos fines, & vocalis, & mentalis oratio, quia vtraque cadere potest sub obedientiam religiosam,vt attigi lib.4.de legib.c.12.ad finem, & specialius tom.3. de sacramentis disputatione 79.sect 9.quæst.1.qualis autem præcipiatur, ex verbis constabit, & ex vsu religionis. Quandò enim iniungitur indefinitè tantùm orationis tempus, de mentali optimè intelligitur, & per illam optimè expletur: si tamen vocalis fiat vel mista, etiam sufficiet. Si autem definitè iniungatur Rosarium, vel litaniæ, &c. de vocali planè intelligo, & ita explenda est,debétque recitari attentè & deuotè,quantū oratio vocalis ex se postulat,vt lib.3. E de oratione à cap.3. docuimus. Aliæ verò circunstantiæ particulares,de quibus ibidem in cap.7. vt v. g. quod dicatur in oratorio, vel flexis genibus, vel quid simile,non sunt necessariæ, nisi expresè præscribantur. Si autem quis minus attentè hæc recitauerit, quàm par est, non grauius peccabit, quàm venialiter, secluso contemptu, quia vt dixi, talis oratio non fit ex rigoroso præcepto, & ideo nec modus eius cadit sub arctiorem obligationem, quàm cadere soleat in orationibus merè voluntariis. Et ideo quando bona fide proceditur, non oportet esse de hac re solicitos, præsertim de repetendis orationibus, quæ minus attentè forsan

ian dictæ sunt, quia non est hæc intentio talium præceptorum, seu ordinationum, aut constitutionum.

7. Quin potiùs dubitari potest, an qui præscripto tempore, v. g. hebdomada, vel mense talem orationem, vel suffragium voluntariè omisit, teneatur postea illud implere. Nam ex dictis in num. 4. argumento simili videtur concludi non teneri, quia iam transacta est occasio præcepti, & non est aliquid contra iustitiam commissum, vt maneat veluti obligatio restituendi. Nihilominus censeo durare semper idem genus obligationis regulæ, vel obedientiæ donec impleatur, nisi in aliquo casu particulari finis præcepti omnino cessauerit. Ratio est, quia illud suffragium, vel oratio per se præcipitur propter fructum eius, & non vt onus alicuius tempotis: nam licèt fortasse designata fuit certa dies, vel hebdomada, non fuit ad extinguendam obligationem, sed ne ampliùs differretur eius solutio; & ideo si tunc non impleatur, non extinguitur obligatio, sed deinceps continuè, ac vehementius vrget. Dixi, *voluntariè*, quia si eo in mense vel hebdomada, &c. ægritudine, nauigatione, aut alio legitimo impedimento suffragia persolui nequiuerunt, non videtur vrgere præterea obligatio, cum alia, vertente mense, hebdomada, &c. recurrat, nec prior suo tempore expleri potuerit; sic enim transire cum onere videtur.

Dubiolum incidens enodatur.

8. Alia dubitatio hîc specialis est de horis canonicis, an professus Societatis ex vi suæ professionis teneatur recitare officium canonicum. Dico, ex vi professionis, nam ex vi sacerdotij, vel sacræ ordinationis, quæ ordinatio iure supponitur in professis Societatis, vt lib. 6. c. 1. num. 4. notauimus, manifestum est teneri, quia verò absolutè loquendo professio potest ab ordinatione sacra separari, ideo de obligatione, quam ipsa professio ad hoc inducit, inquirimus. Et ratio dubij esse potest, quia cæteri religiosi professi tenentur diuinum officium recitare, vt est certa cõmunis sententia: sed professi Societatis nullo speciali iure hac obligatione liberantur: ergo. Nihilominus dicendum est, religiosos Societatis, etiã professos ex vi professionis non teneri ad diuinum officium recitandum, ita vt, si quis fuerit professus, & non ordinatus in sacris, hoc onere non teneatur. ita colligitur ex Bullis Pontificiis: nam in Bulla 1. Pauli III. cum limitatione dicitur, *Socij omnes quicunque in sacris fuerint teneantur priuatim ad dicendum officium secundùm Ecclesiæ ritum.* Vbi sermo est de omnibus sociis, siue professis, siue non professis; qui ergo in sacris non fuerint, non tenentur. Et ideo in Bulla Iulij III. dicitur, *Socij omnes, cùm presbyteri esse debeant, ad dicendum officium teneantur.* Vbi sociorum nomine, quasi per antonomasiam soli professi significari videntur; nam illi regulariter & seclusa dispensatione presbyteri esse debent, & tantùm hoc titulo tali præcepto obligari dicuntur: ergo ratione solius professionis ad hoc non tenentur.

Secundum dubiũ speciale.

Eius resolutio probatur authoritate.

9. Ratione idem probatur, quia alij religiosi, vt latè ostendi tract. 4. lib. 4. de horis can. cap. 17. non tenentur recitare officium canonicum, ex vi professionis tantùm, sed adiuncta consuetudine, quæ præcipuè orta videtur ex obligatione, quam habent recitandi communiter officium in choro: sed in Societate non est talis consuetudo, neque etiam fundamentum eius. ergo. maior & communiter recepta est, vt videre licet in Caietano verbo *Horæ canonicæ*, quem sequitur Soto lib. 10. de Iustitia. q. 3. art. 3. Medina Cod. de Pœnit. tract. 6. de oratione q. 7. circa finem, Palacios in 4. d. 15. disp. 9. Castro lib. 1. de lege pœnali 8. Et ratione patefit, quia religiosus ex vi professionis solùm tenetur ad ea quæ vouit, & præsertim ad obedientiam secundùm regulam; non vouet autem religiosus dicere diuinum officium: ergo si in regula distinctè non præcipiatur sub obligatione peccati, nulla est iure communi obligatio, nisi ratione consuetudinis. Vnde fit, vt fateantur omnes, non teneri hac obligatione nisi religiosos ad chorum deputatos, non verò eos, qui laici dicuntur, etiamsi verè professi, & religiosi sint: non ergo nascitur illa obligatio ex professione vt sic, neque etiam nascitur ex eo quòd religiosi viuunt ex eleemosynis, vt Castro cum aliis sentit; id enim rectè impugnat Soto, quia nullo iure hæc obligatio annexa est eleemosynis, neque etiam eo titulo petuntur, aut tali intentione dantur à fidelibus, quod maximè verum habet in religiosis Societatis, qui ad alia ministeria longè diuersa aluntur à fidelibus. Iam ergo probatur minor propositio; nam quod attinet ad consuetudinem de religiosis nondum professis, nota res est; de professis autem vix potest in Societate considerari; quia nulli sunt professi quatuor votorum non Sacerdotes; rari autem sunt, qui ante ordinem sacrum professionem trium votorum emittant, & in illis consuetudine receptum est, vt non obligentur. Fundamentum etiam contrariæ consuetudinis in Societate deest, quia professi in illo choro non deputantur: ergo quoad hoc reputandi sunt sicut religiosi laici aliarum religionum. Cur autem hæc obligatio nostris non imponatur ante sacros ordines, ratio sumenda est ex his, quæ diximus suprà lib. 1. cap. 8. cur Societas choro non vtatur, videlicet, vt religiosi liberiores sint ad studia, lectiones, & alia Societatis munera, vt tetigit etiam Gregorius XIII. in Bulla anni 73. quæ incipit, *Ex Sedis Apostolicæ.*

Probatur etiam ratione.

Caiet. Sot. Medin. Palac. Castro. Castro. Sot.

10. Vltimò pro his, qui ratione ordinis tenentur officium canonicum recitare, præter illa, quæ sup. tract. 4. lib. 4. de horis canon. cap. 27. à num. 3. tradidimus, notanda hîc sunt nonnulla priuilegia à Summis Pontificibus concessa. Vnum continetur in 2. Bulla Iulij III. vbi refert, antè fuisse concessam Societati, *facultatem, & licentiam anteponendi, & postponendi diuinum officium.* Quæ fortasse viuæ vocis oraculo concessa fuit, nam in prioribus Bullis non inuenitur, ibi autem ab ipso Iulio confirmatur. Hoc autem indultum intelligendum est, de antepositione, & postpositione intra tempus legitimum eiusdem diei naturalis, vel Ecclesiastici, seruata proportione ad ipsas horas canonicas, iuxta Ecclesiæ consuetudinem; nam postponere horas in alium diem, nunquam permissum est in Ecclesia, & ideo generalis concessio non debet, nec potest ad hoc extendi, & idem est de antepositione, præsertim quoad horas minores, nam matutinum anteponitur, etiam ante initum diei naturalis, recitari enim potest ad finem vesperæ præcedentis diei, & ideo de illo est specialis concessio paulo infrà explicanda. Deinde vt hoc priuilegium aliquid operetur, intelligendum est, virtute illius, posse hoc sine culpa fieri, etiamsi in particulari specialis causa ad excusandum sufficiens non intercedat. Vt enim ex propria materia in citato loco de horis canonicis suppono, hæc temporis circunstantia non est adeò

Exponitur priuilegiũ anteponendi, & postponẽdi horas canonicas.

grauis in priuato officio recitando, de quo hîc sermo est, vt eius mutatio, etiam sine causa facta, sufficiat ad culpam mortalem. Vnde facile potest ex rationabili causa, licèt non admodum graui, excusari omnis culpa; si ergo hæc causa semper expectanda esset, parum aut nihil operaretur hoc priuilegium: conceditur ergo per illud generalis facultas etiam non expectata alia causa.

11. *Obiectionis dilutio.*

Dices illicitam esse talem dispensationem sine causa. Respondetur, licèt in particulari cesset causa immutandi tempus non cessare causam dispensationis, seu priuilegij, nam hæc sumitur ex generali causa religionis, propter varias, & frequentes eius occupationes, & vt tollantur scrupuli in particulari. Per hoc tamen nō tollitur naturalis quædam obligatio seruandi debitum ordinem, & modum in nostris actionibus, & ideo quamuis non requiratur semper causa per se sufficiens ad excusationem, saltem requiritur rationabilis causa sic operandi, qualis maximè erit, quā explicuit Iulius Pontifex suprà, dicēs; *Vt quietiùs, & deuotiùs in humilitate spiritus Altissimo possitis gratū præbere famulatū.*

12. *Priuilegiū aliud specialiter de matutino.*

De matutino verò exstat specialis concessio Pij V. facta Minoribus, qua nostri possunt per communicationē gaudere, vt scilicet possint sine scrupulo pridie, ante Solis occasum illud recitare. Ita refertur in compendio nostrorum priuilegiorum, verbo *Horæ canonicæ* §. 3. & eandem referunt moderni scriptores Vera Cruz & Emanuel Rodriques, qui addunt *ante Solis occasum dicto completorio.* Sed quoad hanc partem, si sequamur opinionem D. Thomæ suprà à nobis explicatam, nullum ferè est priuilegium hoc, nam ex communi consuetudine hoc licet, sed priuilegium dari potuit, vt magis sine scrupulo fiat; quod in verbis eius indicare videtur. Additur prætera in eadem concessione, & habetur in illo nostro priuilegio §. 2. vt omnes horæ, etiam completorium possint anteponi, seu recitari hora matutina eiusdem diei, ratione itineris, vel alterius occupationis. Quod priuilegium, quod ad nos spectat, in prima concessione Iulij existimo esse contentum, nam indefinitè loquitur de hac anticipatione, tam ex parte temporis, quàm ex parte horarum canonicarum, nec est cur à nobis limitetur.

Vera Cruz. Eman. Rod.

D. Thom.

13. *Exponitur priuilegium aliud de anticipatione.*

Vnde in hoc differt ab alia concessione Leonis X. facta Minoribus circa hanc anticipationem, vt habetur in supplemento, concessione 128. quæ ex parte magis ampla, & ex parte magis stricta videtur. Nam de matutino ait, vt illud possint dicere ante mediam noctem, quacunque hora voluerint, quæ videtur nimia licentia, sed restringenda est, vel ad quamcunque horam eiusdem noctis, vel saltem ad quamcunque horam diei Ecclesiastici, qui quoad hunc effectum, finito completorio incipit computari. De aliis autem horis dicit, *& alias horas de mane vsque ad vesperas exclusiuè.* In quibus verbis ambiguum est, quid vesperarum nomine significetur, potest enim significari, vel quædam pars, seu hora officij canonici, iuxta communem modum loquendi Ecclesiæ, vel ipsum tempus pomeridianum, iuxta vsum scripturæ vulgariter etiam retentum. Si ergo sumatur priori modo, ibi non conceditur facultas anticipandi vesperas, ita vt ante prandium dici possint, éstque valde restricta concessio: si autem sumatur posteriori modo, sensus erit vt omnes horæ minores possint anteponi, & manè recitari, vel postponi, & recitari vesperi, & sic ferè eadem est concessio. Sic autem vix intelligo ad quid addita sit illa particula *exclusiuè*, & ideo prior sensus videtur magis intentus, &

A fortasse ob eam causam Pius V. explicauit eam extensionem, *vsque ad completorium.* Potest etiam in illo indulto Leonis notari alia restrictio: quia solùm conceditur hæc facultas, *quando religiosi habent alias occupationes*; inferiùs verò ita hoc exponitur, vt recidat in sensum suprà à nobis explicatum, & illum confirmare videatur: ait enim, *etiamsi occupatio non sit multum necessaria, sed satis est quòd cogitent nunc deuotiùs & quietiùs dicere.*

CAPVT III.

Vtrùm ad frequenter celebrandum, vel communicandum, religiosi Societatis specialiter obligentur?

B INter exteriora media, quæ ex se vim habēt sanctificandi, & vniendi animam Deo, primum ac præcipuum est sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, quod duplicem vsum habet; sacrificij scilicet, & sacramenti, & de vtroque breuiter dicendum est, tam pro sacerdotibus, ad quos spectat hoc sacrificium celebrare, quàm pro aliis omnibus non sacerdotibus, qui Missam audire & communicare possunt & debent.

Primò ergo circa celebrationem Missæ duo illa vulgaria puncta distingui possunt, scilicet, exercitium actus, & specificatio, seu modus eius, nam de vtroque aliquid in constitutionibus Societatis ordinatum est, & aliquid in priuilegiis est cōcessum, C quod breuiter explicandū est. Et inprimis de exercitio, seu frequentia celebrationis statuitur, vt Missæ sacrificium *crebriùs* quàm octauo quoque die à sacerdotibus offeratur, ita in examine cap. 4. §. 25. in 6. verò p. constitut. cap. 3. §. 2. solùm dicitur, ne vltra octo dies differatur; *sine causis iudicio superioris legitimis.* Verùm hæc negatio per priorem affirmationem explicanda est; nam intentio statuentis reuera fuit commendare hanc frequentiam, vnde in eodem loco generaliter dixit, sacramentorum *frequentia valde commendetur*, & in tertia regula sacerdotū dicitur, vt *ita viuere studeant, vt meritò quotidie celebrare possint.* Non fuit autem hæc frequētia omnino determinata, ac præscripta, quia minorem quàm quotidianam, non expediebat D definire: nam viris religiosis non est minor consulenda, cùm hæc per se melior, ac perfectior sit, & ad maiorem Dei gloriā, totiúsque Ecclesiæ vtilitatem pertineat. Totam autem illam sub regula ponere non oportebat propter varias causas, & occasiones eam intermittendi, quæ moraliter occurrere possunt: & ideo consultius visum est solum generatim consilium huius frequentiæ indicare. Quo factum est vt tam recepta consuetudine in Societate hoc obseruetur, vt non nisi raro, & ob extraordinariam causam, quotidianum sacrificiū omittatur, & hæc de primo puncto. 1.

Primū punctum pro priori parte tituli de frequenti celebratione.

Circa punctum aliud, ad specificationem actus, pertinere censemus modum tam internum, quàm E externum, decenter, ac religiosè offerendi hoc sacrificium. In quo prætera, quæ communia sunt omnibus sacerdotibus, & sub præceptum cadunt, de quibus tomo 3. de Sacramentis disp. 81. & sequent. dictam est, peculiare est Societati, vt pro ministerio nullum stipendium temporale, etiam per modum eleemosynæ accipiat. Per quod (vt alias rationes suprà lib. 4. cap. 7. à num. 8. tactas omittamus) ablata est omnis occasio offerendi hoc sacrificium intuitu etiam secundario alicuius commodi temporalis; sed solùm propter Dei gloriam, propriam sanctificationem, Ecclesiæ, & proximorum spirituale auxilium, quæ est vna ex perfectissimis circunstantiis, quæ ad perfectum modum 2.

Secundum punctū pro eadem parte tituli, de modo, seu quasi specie sacrificij.

dum exercendi hoc ministerium pertinere posſūt. Deinde adiungenda eſt interna præparatio per cordis munditiam, & alias congruentes diſpoſitiones: quæ res tota hoc vnico verbo proponitur in illa regula 3. Sacerdotum nam poſt verba citata, *Ita viuere ſtudeant, vt quotidie meritò celebrare poſſint.* addit, *ad idque conducet, (quamuis ex conſtitutione octauo vt minimum quoque die confiteri teneantur) ſæpius in hebdomada confiteri.* Tandem pro externo ritu ita ſtatuitur. 4. p. Conſtit. c. 8. §. 2. *In ratione Miſſæ dicendæ, vt præter intelligentiam, & deuotionem internam, decentem etiam habeant exteriorem modum, omnes inſtituantur.* Quod in regula 4. Sacerdotum magis explicatur quoad pronuntiationem, B & temporis moram, quæ & propriæ deuotioni ſatis ſit, & aliis non ſit onerosa, ſed potiùs ædificationi: & in vtroque loco de cæremoniis Miſſæ ordinatur, vt Societas accuratè obſeruet ritum, quem Apoſtolica ſedes peculiariter approbauerit: vnde etiam fiet, quod in dicta conſtitutione & aliis valde commendatur; vt noſtri Sacerdotes inter ſe vniformitatem in Miſſa dicenda teneant, quod etiam inter media ad vnionem charitatis ponitur 8. p. Conſtit. c. 1. §. 8. Nam cùm religio per ſe primò Sacerdotum ſit, vt lib. 1. cap. 5. diximus; meritò in eo munere, quod inter Sacerdotalia maximum eſt, præcipuam curam, & diligentiam adhibere debet. C

3. Quouſque ad Miſſarum ſuffragia noſtri ſacerdotes obligentur.

Occurrebat ſtatim dicendum de his, pro quibus Miſſæ in Societate dicendæ ſunt ex obligatione regulæ. Sed in hoc, præter obligationem offerendi ſacrificium pro defunctis, vel ſociis, vel fundatoribus noſtris, de quibus in Cōſtitutionibus mentio fit, nulla eſt alia ordinaria obligatio, niſi ſuperiores illam imponant. De qua tota obligatione conſtat non tranſcendere ordinariam regulæ vel obedientiæ obligationem, iuxta dicta in cap. præcedente, quæ hîc applicari poſſunt. Solùm oportet obſeruare, ſi alicubi hæc obligatio ſuffragiorū ſuſcepta ſit, vt annexa alicui Eccleſiæ, vel monaſterio, quod à Pontifice Collegio alicui Societatis vnitur; tunc obligationem implendi illud onus eſſe rigoroſam, & de iuſtitia, quia res tranſit cum onere ſuo: illud autem onus erat tali rei coniunctum; ergo cum illo tranſiuit ad Societatem; ſeu D ſicut Societatis Collegium ſuſcepit tales fructus, & commoda, ita etiam & tale onus, & eandē obligationem: iuſtum eſt enim, vt qui ſenſit commodum, ſentiat & onus. Nec aliud poſſet iuſtè fieri: nam licèt Papa per modum commutationis poſſet illud onus auferre, contentus aliis oneribus Societatis, tamen niſi expreſsè id declaret, non præſumitur, nec fortaſſe fieri poteſt ſine grauiſſima cauſa. quia verò talis obligatio eſt aliena ab inſtituto, & modo Societatis, ideo etiam rarò ſuſcipitur, & non ſine Pontificis facultate.

4. Priuilegiū celebrandi ante recitatum matutinum officium.

Atque hinc intelligitur meritò Apoſtolicā ſedem aliqua conceſſiſſe priuilegia Societati, ad hoc miniſterium pertinentia, vt faciliùs & frequen- E tiùs fieri poſſet. Duo verò præcipuè ſunt notanda. Vnum eſt quo conceditur religioſis Societatis vt poſſint diuinum officium Miſſæ poſtponere, ſeu, quod idem eſt Miſſam dicere, Matutino aut Prima (de aliis enim horis nulla erat difficultas) nondum recitatis. Ita concedit Iulius III. dicta Bulla 2. his tamen verbis, quæ non parum ſcrupuli ingerere videntur. *Vt tu* (inquit ad Præpoſitum generalem) *& pro tempore exiſtentes religioſi Societatis huiuſmodi, ex legitimis, ac iuſtis cauſis, in quo tuam, & ſucceſſorum tuorum præpoſitorū generalium pro tempore exiſtentium, & aliorum, quos ad hoc ſubſtitueris*

Franc. Suarez de ſtatu relig. tom. 4.

A *conſcientiam oneramus, officiū ipſum celebrationi Miſſæ liberè, & abſque conſcientiæ ſcrupulo poſtponere poſſitis.* Ex quo tenore verborum colligitur primò. Pontificem per hæc verba non concedere omnibus de Societate immediatè hanc facultatem, ſed ſolùm de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius, quem ad illam concedendam ipſe ſubſtituerit, alioqui non horum tantùm, ſed omnium cōſcientiam grauaret. Et ita in Compendio priuilegiorum, verbo *Horæ canonicæ* §. 1. additum eſt à P.N. generali; *Hac facultate dum opus fuerit vti poterunt itinerantes, reliqui verò ex cōceſſione ſuperioris.* Quamuis enim ex declaratione Gregorij XIII. religioſi Societatis vti non poſſint facultatibus & priuilegiis à Pontificibus Societati conceſſis, niſi de licentia ſuperiorum: nihilominus in hac facultate, ex ſpeciali forma & modo illius hoc eſt neceſſarium.

Deinde difficile eſt intelligere, quid peculiare concedat hoc priuilegium, nam ex legitima cauſa, ſine priuilegio hoc fieri poteſt iuxta probabiliorem ſententiam quam amplexi ſumus to. 3. in 3. p. tractando de ſacrificio Miſſæ, diſput. 82. ſect. 1. & ſuprà tract. 4. lib. 4. cap. 27. hîc autem ſolùm fit conceſſio ex legitimis, ac iuſtis cauſis, & cum tanta exaggeratione, vt dicat Pontifex ſuperiores teneri in conſcientia ad eas examinandas, & expendendas, atque adeò ad non facile concedendam hanc facultatem. Vnde quis exiſtimare poteſt, Pontificem in hac conceſſione multum fauere opinioni Nauarri aſſerentis eſſe peccatum mortale Miſſam dicere ante recitatum matutinum. Sed hoc neceſſarium non eſt, nec ſatisfacit; nam idem Nauarrus tract. de horis canonicis cap. 21. num. 30. ſuam opinionem limitat, ne procedat, quando aliqua iuſta de cauſa hoc fieret: ergo ſi Pontifex hîc requirit iuſtam cauſam, nihil concedit: dicendum ergo eſt inprimis non eſſe neceſſarium, vt priuilegium aliquid concedat præter commune ius certum, ſed ſatis eſſe; vt quando ius eſt dubium detur ad tollendos ſcrupulos, vt in ſimili adnotauit Nauarrus de oratione cap. 19. concluſ. 9. num. 87. & hîc inſinuatur, cùm dicitur, *abſque conſcientiæ ſcrupulo.* Deinde dicitur, quamuis Pontifex hîc poſtulet iuſtam cauſam, non oportere intelligi de tota cauſa, quæ iuxta opinionem Nauarri neceſſaria eſt ad interpretationem faciendam; minor enim ſufficiet, etiā iuxta illam opinionem, adiuncto priuilegio.

5. Quid in eo concedatur.

Nauar.

Nauar.

Aliud priuilegium ſpecialiter conceſſit Gregor. XIII. preſbyteris Societatis, quod refertur in cōpendio priuilegiorū, verbo *Miſſa* §. 3. ſcilicet, vt per horam ante aurorā, vel infra horam poſt meridiem poſſint ex legitima cauſa, & de licentia Præpoſiti generalis, vel alterius ab eo deputati, Miſſam celebrare: per quam magis explicatur ſimilis conceſſio facta à Paulo III. in Bulla, *Cùm inter cunctas*, anni 1545. Quod priuilegium parum etiā concedere videtur, quia ex cauſa iuſta, abſq; ſpeciali priuilegio id fieri poteſt; vt eſt communior ſententia Doctorum, vt latiùs dixi in 3. tom. 3. p. diſp. 80. ſect. 4. vbi etiam priuilegium hoc generaliter explicaui, & ex ibi dictis conſtat, quoad anticipationem multum poſſe operari hoc priuilegium, quia intelligendum eſt de vna hora ante totum illud tempus aurore, in quo iure ordinario poteſt Miſſæ ſacrificiū inchoari: & licèt fortaſſe in aliquo raro caſu, per epicheiā, poſſit abſque priuilegio id fieri, rarò tamen & non ſine extraordinaria cauſa, & neceſſitate, virtute autem huius priuilegij frequentius id fieri poteſt, & ex communibus cauſis; vt gratia itineris, vel propter commoditatem communicandi infirmum, vel aliam ſimilem, etiamſi neceſſitas magna non ſit.

6. De priuilegio celebrādi ante auroram.

HHh 3 Dices,

7. Obiectio. Dices, esto hoc non liceat iure communi; tamen A Episcopus potest in hoc dispensare, vt est communis sententia, quam loco citato retuli: ergo etiam superior Societatis, qui habet iurisdictionem, quasi Episcopalem, suo iure posset hanc dispensationem concedere sine hoc priuilegio, nihil ergo denuò concedit. Solutio. *Eman. Rod.* Quod ita fatetur Emanuel Rodericus p. 43. art. 2. & 3. Dico tamen priuilegium hoc semper operari, vt superior faciliùs, & ex minori causa, & certiùs, magísque sine scrupulo possit hanc licentiam dare, quàm sine priuilegio posset. Hæc enim est optima ratio interpretandi huiusmodi priuilegia, iuxta cap. *in his*, de priuilegiis, cum similibus. Denique aduerto constitutionem 2. Pij V. quæ incipit, *Sanctissimus in Christo Pater.* qua B reuocauit facultates huiusmodi, nihil obstare huic priuilegio, quia concessio Gregorij posterior est.

8. Alia priuilegia. Alia etiam sunt priuilegia Societati concessa, pertinentia ad hoc sacrificium, quantum ad altare, vel locum in quo celebrandum est, vt quòd possint celebrare in priuatis oratoriis approbatis à Prouincialibus, ex concessione Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Item quòd in missionibus possint vbique celebrare in altari portatili, dummodo locus decens sit, ex concessione eiusdem Gregorij in Bulla, *Vsum altaris*, anni 1579. Sed hæc priuilegia sufficienter à nobis exposita sunt in 3. tom. 3. p. disput. 8. sect. 3. C Quæ omnia (vt dixi) eò præcipuè rendere videntur, vt nostri religiosi, quoad fieri possit, non impediantur à quotidiano vsu, & frequentia huius altissimi sacrificij. Sunt verò alia, quæ respiciunt commodum proximorum, vt facultas bis in die celebrandi in remotissimis regionibus, vbi pauci sunt sacerdotes, & ideo vnus plurium populorum curã suscipere cogitur, in Bulla vltima Pauli III. & alia, quę per se facilia sunt, & ideo de hoc sacerdotum officio hæc sunt satis.

Qua frequentia communicare debeant religiosi Societatis, qui sacerdotes non sunt.

9. De participatione sacrificij audiendo Missam. Superest vt de non sacerdotibus dicamus, quatenus hoc sacrificium & fructum eius participare D possunt, in quo omnes religiosi Societatis æquiparantur, siue coadiutores temporales sint, siue scholares, & siue aliquem ordinem sacrũ habeant, siue nullum. Potest autem laicus participare hoc diuinum mysterium, tam vt sacrificium, audiendo Missam, vel ministrando in ea, quàm vt sacramentum communicando, & vtroque modo obligantur religiosi Societatis nõ sacerdotes, ad aliquid speciale ex vi suæ regulę. Nam inprimis tenentur omnes diebus singulis Missæ sacrificio interesse, siue ministrando, siue audiendo 4 p. constit. cap. 4. §. 3. & 4. & in regulis communibus reg. 2. *Omnes quotidie sacro decenter intersint.* De qua regula nihil dicere oportet, cùm non sit specialis Societatis, sed valde E communis, ita vt non solùm à religiosis, sed etiam à mediocribus Christianis obseruetur cùm commodè potest. Præscribitur autem superioribus localibus in suis cuiusque regulis, Præpositi 49. & Rectoris 45. vt dictam regulam faciant obseruari.

10. De participatione eiusdem per sacram communionem. Frequentia menstrua. *Glossa. Cardin. Oldrad.* De altera verò parte, scilicet, communione huius diuinissimi sacramenti, commune etiã est, vt religiosi ex vi sui status frequentiùs communicare debeant. Nam in Clem. 1 §. *sanè*, de statu monach. singulis mensibus iniungitur monachis cõmunio, quod ad omnes religiosos extendunt Glossa ibi, & Cardin. quæst. 3. & 4 & alij. Citatur etiam Oldradus consil. 122. & de monialibus expresè Trident. sess. 25. de regularib. cap. 10. An verò hæc obligatio sit ex proprio præcepto, vel solùm per modum simplicis ordinationis, nunc non disputo, videantur quæ dixi in 3. tom. disput. 70. sect. 2. Vide Azor. tom. 1. lib. 7. c. 40. Vltra hoc commune ius, aliquæ religiones frequentiorem vsum huius diuini Sacramenti obseruant: nam D. Hieronymus in regula monialium (si illius est) cap. 19. statuit vt bis in mense, vel sæpius communicent, & similiter in constitutionibus Minorum factis à Guilliel. Freder. c. 4. & à Ioan. Capistr. c. 7. statuitur, vt decimo quinto quoque die fratres, in conuentuali Missa communicent. Frequentia bis in mẽse. *Hieron.* *Guilliel. Capistran.*

Societatis autem constitutio octauo quoque die communicare præcipit, Reg. 6. in summar. constitut. *Confiteantur oportet, & sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ accipiant octauo quoque die.* & habetur in exam. cap. 4. §. 25. vbi additur limitatio, *nisi confessario aliquod esse ad communionem impedimentum videretur.* Quod non solùm de impedimẽto necessario intelligendum est, id enim addere non oportebat, sed etiã de quocunque genere impedimenti, ratione cuius consultius videatur communionem differre. Itaque qui consilio seu iudicio confessoris communionem differt, contra regulam non facit; idémque est de iudicio superioris, vt expresè declaratur 3. p. constit. cap. 1. §. 11. vbi dicitur; *Nisi aliqua de causa aliud superiori videretur.* Est autem ibi notanda particula, *saltem*, cùm dicitur, *& octauo quoque die saltem ad confessionis, & communionis sacramentum accedãt*, nam per dictam particulam indicatur, hanc debere esse minimam frequentiam, & consequenter insinuatur maiorem non denegari, sed permitti. Tamen in 4. p. constit. c. 4. §. 3. hoc amplius explicatur in declaratione lit. B. *frequentius* (dicitur ibi) *quam octauo quoque die communicare; non nisi peculiares ob causas, & potius necessitatis, quàm deuotionis habita ratione, permittitur.* Sed in hoc loco sermo peculiariter est de scholaribus, qui propter occupationem, vel distractionem studiorum non permittuntur frequentiùs communicare, nisi cum dictis limitationibus. In priori autem loco generalior sermo est de his, qui in probationibus versantur, & ideo non tanta limitatio adhibetur. Et similiter in 6. p. constit. c. 3 §. 2. vbi etiam generalis est sermo de omnibus iam Societati incorporatis, solùm negatiuè dicitur; *Differri autem non debet communio vltra octo dies*, & ita declaratur, in regulis Rectoris reg. 34. vbi adduntur duo. Primum cum scholasticis dispensari posse, vt diebus solennibus, etiam communicent, cuiusmodi sunt festa Apostolorum, & maiora alia. Secundum vt coadiutoribus, & his qui literis non dant operam, longè faciliùs concedi possit, vt intra hebdomadam communicent. 11. Frequentia singulis hebdomad. in Societ.

Hæc ergo frequentia octaui diei inuiolabili ferè consuetudine recepta est, ita vt rarissimè illa exceptio, *nisi confessor, vel superior aliud iudicet*, ad votum applicetur, nisi causa ægritudinis; atque etiam tunc, quoad fieri potest, procuratur, vt communio infirmorum vltra octo dies non differatur, vt in regula 13. infirmarij præcipitur; éstque hic mos antiquorum monachorum moribus consentaneus, nam licet separatis in cellulis habitarent, saltem dominicis diebus ad Ecclesiam conueniebant, vbi de manu præsidentis Eucharistiam accipiebant, vt ex historia Palladij colligitur, cap. 38. de Pachomio & sociis, & cap. 59. & 61. de aliis: & ex Sozomeno lib 3. Historiæ, cap. 14. Hinc Cassianus collat. 23. cap. vlt. reprehendit monachos, qui specie timoris, & reuerentiæ multum differunt communionem: *Æstimantes* (inquit) *non nisi iustos & inana* 12. Octo dierũ frequentia antiquitati consona. *Pallad.* *Sozom. Cassian.*

& immaculatos debere præſumere, & non potius vt ſanctos, mundóſque nos ſua participatione perficiant; qui profectò (ait) *maiorem arrogantiæ præſumptionem, quam declinare ſibi videntur, incurrant, quia tunc cum ea percipiunt dignos ſe eius perceptione diiudicant: multo enim iuſtius eſt, vt cum hac cordis humilitate, qua credimus, & fatemur illa ſacroſancta myſteria, nunquam pro merito nos poſſe contingere, ſingulis ea dominicis ob remedium noſtrarum ægritudinum præſumamus*, &c. Et ita etiam receptum eſt in ordine Ciſtertienſi, cap. 25. ſuarum definitionum. Ac denique de ſancto Onuphrio refertur quòd ſingulis dominicis diebus de manu Angeli communicaret, Volaterran. lib. 17. Sabelli. lib. 2. cap. 2. Idem conſilium communicandi ſingulis hebdomadibus, fuit ab Auguſtino traditum epiſt. 118. ad Ianuar. & nomine eius habetur in lib. de Eccleſ. dogmat. cap. 53.

Vide theatrum vitæ hum. ex Marullo l. 4. c. 12. Maiolū l. 1. c. 10. *Volater. Sabel. Auguſt.*

13. Et licet olim maior frequentia fuerit in vſu fidelium, non ſolùm Apoſtolorum temporibus, vt ex Actibus conſtat, viderique poteſt de eo Lorin. cap. 2. verſu 41. à §. *deinde ſequitur*, vbi alios adducit, ſed etiam poſtea per plures annos, vt ex Anaclet. c. *peracta*, de conſecr. d. 2. Hieronym. Apolog. contra Iouinian. & epiſtola ad Lucinìam, Chryſoſt. homil. 5. in epiſt. ad Timoth. & 28. in 1. ad Corinth. Cyprian. in expoſitione orationis Dominicæ. Ambroſ. lib. 5. de ſacram. cap. 4. & aliis antiquis Patribus intelligimus: nihilominus his frigidis temporibus, hæc frequentia ſatis magna iudicatur, vt etiam attigimus diſp. 69. de ſacram. ſect. 4. concluſ. 3. præſertim pro tota aliqua communitate. Nam D. Bonau. tom. 2. de proceſſu relig. cap. 21. col. 4. vix dicit inueniri aliquem religioſum, non ſacerdotem, adeò ſanctum, cui non ſufficiat ſemel in hebdomada communicare, niſi ex ſpeciali cauſa, vel in aliqua ſolennitate, vel extraordinaria deuotione. Ergo toti communitati religioſæ hanc frequentiam non ſolùm permittere, ſed etiam ex regula præcipere ſatis magna conceſſio eſt: fuit autem huic noſtræ religioni valde conueniens, tum propter generalem rationem, quia hoc ſacramentum eſt fons totius ſanctitatis, & perfectionis, tum ob ſpecialem neceſſitatem huius ſtatus; nam ad ſecurius tractandum cum proximis, indiget maiori frequentia, maiorique vnione cum Chriſto; tum præterea, quia cùm Societatis inſtitutum ſit proximos ad frequentiam ſacramentorum mouere, expedit maximè vt ipſa exemplo præeat: tum denique in odium hæreticorum huius temporis, qui de hoc ſacramento, eiúſque frequentia malè ſentiunt.

Hæc frequentia nūc accommodatior. *Lorin. Hieron. Chryſoſt. Cyprian. Ambroſ. D. Bonau.* Rationes eius in Societate.

CAPVT IV.

Vtrùm confeßionis vſus, & frequentia conuenienter ſint in Societate inſtituta: ac primùm de generalibus confeßionibus.

1. QVòd frequentia huius ſacramenti in quolibet ſtatu vtiliſſima ſit, per ſe notum eſt; maxime verò in ſtatu religioſo, vbi maior puritas animi poſtulatur, & faciliùs etiam poteſt frequentiſſimè confeſſio fieri. Vnde quoad hanc partem nullus eſt, qui non maximè laudet Societatis inſtitutum: ex vi cuius debent omnes non ſacerdotes, octauo quoque die confiteri cap. 4. exam. §. 25. 3. p. conſtit. c. 1. §. 11. 4. p. c. 4. §. 3. ſacerdotes etiam debent, vt minimum octauo quoque die confiteri,

Frequens confeſſio cōmendata.

A vt in eodem loco examinis dicitur. Additur verò in regula 3. ſacerdotum, quòd licet ex conſtitutione ad hoc tantum teneantur, attamen *conducet ſæpius in hebdomada confiteri*. Quæ verba ſufficiunt, vt pro regula id poſitum eſſe intelligatur ei, qui ſemel facere decreuit, quod melius eſt. In his ergo frequentię conſiliis, nulla eſt difficultas, nam talis frequentia, ſine dubio laudabilis eſt: imò interdum Patres maiorem conſulunt: Bonauent. enim in regula nouitiorum c. 3. circa finem, etiam quotidianam conſulit; ſed aliud eſt de conſilio particulari, aliud de regula pro tota communitate poſita, in
B qua prædicta frequentia, eſt ſine dubio ſufficiens, & in tali ſtatu ſecundùm prudentiam, neceſſaria. Nihilominus tamen in quibuſdam circunſtantiis, quæ circa hunc vſum præſcribuntur, nonnulli impegerunt.

D. Bonau.

2. Primò, in eo quòd confeſſionis generalis vel totius vitæ, vel annuæ, vel ſemeſtres exigūtur, c. 4. Exam. §. 10. & 41. vbi in primo loco poſtulatur cōfeſſio generalis totius vitæ; & poſtea, ſexto quoque menſe, ab vltima generali inchoādo. Et idem repetitur 6. p. conſtit. c. 1. §. 2. & in ſummario §. 5. Et ratio eſt, quia nemo obligari poteſt, vt peccata ſemel ritè confeſſa iterum confiteatur, vt ex tractatis in tomo de pœnitentia diſp. 18. ſect. 4. num. 8. ſuppono. Propter quod aliqui moderni autores
C reprehendunt ſimile ſtatutum Ciſtertienſis ordinis, vt Dionyſ. Ciſtertien. in 4. d. 23. Ledeſma 2. p. 4. q. 8. dub. 10. Palac. d. 17. diſp. 7. col. 4. ſimile dubium naſcitur ex alio ſtatuto noſtrarum conſtit. 3. p. cap. 1. §. 20. lit. G. & in ſummario §. 6. quo decernitur, vt, ſi aliquis interdum alteri, quàm ordinario confeſſori ſuo confiteatur, debeat cùm primùm ad ordinarium redierit, integrè omnia confiteri, ab vltima confeſſione, quam illi fecit; quod intelligitur etiamſi confeſſiones intermediæ, ex legitima facultate factæ ſint; in qua virtute præcipitur iterata confeſſio earundem culparum.

Confeſſionū generalium annua vel ſemeſtris in Societate repetitio. 1. obiectio cōtra hanc repetitionē. *Dionyſ. Ciſ. Ledeſ. Palac.* Altera obiectio.

3. His verò obiectionibus ſatisfacere difficile nō eſt, ſi generalia principia ſacramentalis confeſſionis probè teneantur. Primùm enim conſtitutiones
D hæ, non vt rigoroſa præcepta, ſed vt regularia conſilia de meliori bono proponuntur. Nam de his conſtitutionibus ſæpè dictum eſt, non obligare per modum præcepti. Vnde ratio harum confeſſionum generalium in eis redditur; *propter multiplicem ſpiritus vtilitatem, quæ in ea re deprehenditur*. Et iterum, *propter magnam eius rei vtilitatem parati eſſe debebunt*. Non ergo pręcipitur vt res neceſſaria, ſed conſulitur, vt vtilis; de qua vtilitate nemo ſcriptorum dubitat, vt videre licet in D. Thoma 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 5. Caiet. tomo 1. Opuſcul. tract. 5. q. 4. Sylueſt. *confeſſio*. 1. q. 3. Medina C. de confeſſione 9. de vtilitate iterandi confeſſiones. Vnde S. Bonauent. in regula nouitiorum c. 3. in fin. monet religioſum, vt annuatim generaliter confiteatur. Et
E Benedictus XI. in Extrauag. *Inter cunctas*. §. *cæterùm*, de priuilegiis, dixit, licèt non ſit neceſſarium, eſſe tamen ſalubre, ſaltem propter erubeſcentiam, quæ magna eſt pœnitentiæ pars. Quod eadem ratione teſtatur Auguſtin. cap. *quem pœnitet*, de pœnitentia d. 1. præter quam rationem, ſunt etiam aliæ, quas in tomo de pœnitentia proſequuti ſumus.

Ad 1. obiectionem in num. præcedenti. *D. Thom. Caiet. Sylueſt. Medin. S. Bonau. D. Auguſt.*

4. Quia verò dicere quis poteſt, religioſam regulam, non vtcunque eſſe conſilium voluntarium, ſed aliquam neceſſitatem inducere, vel decentiæ cuiuſdam, vel etiam alicuius pœnæ: addimus vlteriùs, quanuis abſolutè, & omnino ab extrinſeco nemo cogi poſſit ad iteratam confeſſionem, poſſe

Inſtantiæ occurritur.

tamen ſuppoſito priori conſenſu per votum, promiſſionem, aut pactum, vt eſt communis ſententia, quam loco allegato tradidimus, videtúrque poſſunt Maior. 4.d.17.q.6. Henric. quodlib.7.q. ad 1. in contrarium. Medin. C. de confeſſ. q. de confeſſ. fratris ex priuil. facta, dub. penult. Nauar. c. *placuit*, de pœnit. d.6. num.18. cap. *fratres*, de pœnit. d.5. n.30. Gerſon Alphab. 25. lit. F. In præſenti autem interuenit proprius conſenſus, per quem voluntariè acceptatur illa qualiſcumque obligatio regulæ: nam ille, qui Societatem ingreditur, liberè ingredi vult, & ſub ea conditione recipitur, vt per confeſſionem generalem debeat ad illum ſtatum præparari. Et eodem modo voluntariè ſe ſubdit aliis conſtitutionibus præcipientibus cõfeſſionem generalem ſingulis annis, vel ſexto quoque menſe, non ſolùm quatenus confusè volunt profiteri hũc ſtatum ſecundùm ſuam regulam, quod ſatis eſt; ſed etiam, quia ſtatim in principio ingreſſus, illis legendum datur inſtitutum, & compendium conſtitutionum, & regulæ communes, vbi hoc expreſsè continetur, vt ſuprà viſum eſt tractando de ingreſſu Societatis. Atque hac ratione ſimile ſtatutum Ciſtertienſium approbatum eſt à Summis Pontificibus, vt Nauar. refert dict. cap. *placuit*, de pœnitent. d.6. n.18. à quibus noſtræ etiam conſtitutiones confirmatæ ſunt. Ciſtertienſes etiam dicuntur habere ſimile ſtatutum annuatim generaliter confitendi. Et paulo inferiùs alias ſimiles conſuetudines aliarum religionum referemus.

Maior. Henric. Medin. Nauar. Gerſon. Nauar.

5\. Vnde patet etiam reſponſio ad alteram obiectionem, quia etiam illa conſtitutio proponitur per modum regulæ religioſæ, & voluntariè acceptatur. Nec enim exiſtimo per illam imponi obligationem rigoroſam in conſcientia, ſeu ex vi præcepti, quia tantùm eſt ſimplex quædã conſtitutio. Dices, qui per occaſionem itineris, vel alterius neceſſitatis confitetur peccatum aliquod reſeruatum confeſſori ordinario, vel cuilibet inferiori ſacerdoti, tenetur poſtea ſub mortali comparere coram ſuperiore, cui erat peccatum reſeruatum, & culpam aperire ac ſatisfactionem offerre. Ergo ſimiliter in præſenti. Reſpondetur dato antecedenti, negando conſequentiam: quia ibi conceditur iuriſdictio ſub eo pacto, & conditione, hîc verò minimè, ſed ſupponitur prior confeſſio legitimè facta ſimpliciter, ac per ſe, & aliud ſolùm datur vt conſilium perfectionis; quod patet ex tenore verborum dictæ declarationis; *qui alij quàm ſuo confeſſario deſignato confitetur, debet poſtmodum (quantum recordari poterit) eidem ſuo confeſſario totam ſuam conſcientiam aperire, vt nihil ignorando, quod ad eam pertineat, meliùs in Domino poſſit eum iuuare.* Ex quibus verbis conſtat, hanc ſolùm proponi vt ſimplicem regulam, non vt onus neceſſarium ex priori confeſſione, ſeu abſolutione relictum.

Satisfit obiectioni 2. in num.2. — Inſtantia. — Diluitur.

6\. Explicatúrque ampliùs: nam ſi confeſſio præcedens fuit tantùm de materia non neceſſaria, ſeu de peccatis venialibus, conſtat non eſſe de neceſſitate præcepti, illa poſtmodum confiteri: quia neque antea fuiſſet, etiamſi illa cõfeſſio prior proprio confeſſori fieri potuiſſet. Quanuis enim teneatur religioſus Societatis, ex vi regulæ, octauo quoque die confiteri; tamen non cogitur ex vi religioſi præcepti de omnibus venialibus integrè confiteri: ergo multo minus obligabitur ex præcepto repetere in confeſſione ea peccata venialia, de quibus ſemel ritè confeſſus eſt. Si autem prior cõfeſſio fuit de mortalibus peccatis, licèt illa fuerit de neceſſitate prioris confeſſionis; tamen eo ipſo quòd de illis abſolutio ſacramentalis abſolutè, & ſimpliciter data fuit, iam non ſunt materia neceſſaria, & ita venialibus peccatis comparantur. Nec dici poteſt remiſſa fuiſſe ſub onere, tum quia illa non erant reſeruata, vt ſupponimus, cùm poſſent ab ordinario confeſſore abſolui: tum etiam, quia nullum tale onus, vel conditio pœnitenti declaratur.

Explicatur magis.

7\. Sed dices grauiſſimum eſſe onus huius regulæ, etiamſi tãtùm per modum regulæ obliget, & ideo non fuiſſe etiam per modum conſilij, ſeu directionis religioſæ proponendum. Antecedens declaratur, nam ſi priora peccata fuerunt mortalia, & planè abſoluta, intolerabile videtur, imò imprudens illa iterum confiteri ordinario ſacerdoti, nam eſt iterum infamare ſe abſque neceſſitate; ſi autẽ fuerunt tantùm venialia, & illa ſunt ex regula neceſſariò repetenda, ſequitur teneri omnes de Societate, ex vi regulæ integrè confiteri de omnibus venialibus peccatis, & contra regulã agere; ſi aliquid omittant, quod videtur duriſſimum. Sequela patet ratione ſuprà facta: nam ſi tenetur quis in eo caſu repetere venialia priùs confeſſa, multo magis obligatus fuiſſet illa primò confiteri ſi potuiſſet; ergo eadem ratione tenetur ſemper de omnibus venialibus confiteri.

Altera inſtantia.

8\. Verumtamen ſimile ſtatutũ ex ordine Carthuſiæ, & ſancti Hieronymi infrà referemus; idémque conſilium inuenitur in ſancto Bonauẽtura in ſpeculo diſciplinæ p.2. c.3. imò etiam ſumitur ex Benedicto XI. in dict. Extrauag. vbi præcepit religioſis confeſſoribus priuilegiatis, moneant ſuos pœnitentes, vt ſemel in anno confiteantur ſuis Parochis integrè de toto anno, quia licèt hoc non ſit neceſſarium, eſt bonũ. Multo autem maiori ratione expedit religioſis, nõ ſolùm propter maiorem pœnitentiam, & ſatisfactionem culpæ commiſſæ, ſed propter meliorem directionem in futurum, vt in noſtra regula ſignificatur. Directio enim, & gubernatio in futurum multum pendet ex cognitione præteritorum, præſertim in ſpirituali, & interiori gubernatione, vt in lib. 10. c.6. n.2. ex doctrina Patrum cõfirmabimus. Confeſſor autem ordinarius ex vi ſui muneris habet curã ſpiritualis regiminis ſuorum pœnitentium, quorum *vultus non agnoſcit*, niſi ex confeſſione eorum, idéoque optimum conſilium eſt, vt pœnitentes illis ſe omnino aperiant, vt ab eis adiuuari poſſint.

Hæc inſtantia nõ militat ſolũ in Societate. — D. Bonau. — Prouer. 27.

9\. Vnde non eſt cur hoc graue onus reputetur, ſiue præcedentia peccata mortalia fuerint, ſiue venialia. Nam in vtroque genere multum iuuari poſſunt, & infamia nullius conſiderationis eſt; cùm ſecretum ſit ſummum, & per veram cõtritionem, & ſigna pœnitẽtiæ omnino recompenſentur, apud pium, & prudentem confeſſorem, qualem ſupponimus futurum eſſe eũ, de quo loquimur. Et quanuis negari non poſſit, rem eſſe difficilem in materia morali; tamen conſiderare oportet propterea rem non poni ſub neceſſitate præcepti, ſed cõſilij, quod de rebus arduis, & difficilioribus dari ſolet, potéſtque hæc difficultas & propoſitum vincendi illam deſeruire, ne fortaſſe libertas illa confitendi alieno, vel extraneo confeſſori pariat, etiã aliquam libertatem, vel facilitatem peccãdi. Et ita reſponſum eſt ad priorem partem obiectionis.

Enodatur iã quoad repetitionem mortalium.

10\. Ad alteram verò, fateor obligationem illam ex regula, & ex maiori perfectione, vt ratio illa benè probat. Nec enim B. Ignatius cogitabat de cõſciẽtia tãtùm peccatorum mortalium; quãdo dicebat, totam conſcientiam debere eſſe manifeſtam confeſſario, vt meliùs poſſit pœnitẽtem iuuare, loquitur enim de conſcientia religioſa, quæ & à peccatis

Itẽ quoad repetitionẽ venialium.

tis mortalibus esse debet lōgè aliena, moraliter, & regulariter loquendo; & iuuanda est, non solùm ad vitanda peccata mortalia, sed etiam venialia, & ad virtutum augmentum. Est autem hæc integritas prudenti, & sano modo intelligenda, quod ad venialia peccata pertinet; non enim necesse est, etiam secundùm perfectionis regulam scrupulosè singula confiteri, & de numero peccatorū, vel modo circūstantiarum solicitum esse, id enim molestum esset potius quàm vtile; sed hoc solùm dicimus ad illam regulam pertinere, vt nihil ex industria ob verecundiam, vel pudorem, aut timorem infamiæ taceatur, etiāsi leue videatur, & vt bona fide, mediocríque diligentia facta, tota conscientia ita manifestetur, prout ad maiorem confusionem propriam, vel ad moralem ac sufficientem notitiā confessoris, in ordine ad maiorem profectum satis esse videbitur. Atque eodem modo sumendum est, quod dicitur de repetenda cōfessione alteri facta, si enim in ea nihil speciale fuerit, satis erit de hoc ipso certiorem reddere confessorem propriū, nam id satis est, vt intelligat totam conscientiam sibi esse manifestam, & ita possit securus in illius regimine procedere.

CAPVT V.

An reseruatio peccatorum, quæ in Societate datur, conueniens sit?

1. Rationes dubitandi. Similiter sicut & in præcedenti capite, dubitatū est de alia cōsuetudine nostræ Societatis circa hoc sacramentum, reseruandi nimirum peccata superioribus, & cogendi subditos, vt eis confiteātur: Primò. nam hoc adeò est difficile subditis, vt periculo exponantur interdum committendi sacrilegiū, mutilando confessionem, & ita recipiendo absolutionem & Eucharistiam, prius quam se superiori aperiant. Secundò. Deinde cùm in toto ordine vitæ suæ, & in omnibus actionibus, & muneribus maximè à superioribus pendeāt, valde timent illis manifestari; quia, & si propriam reuelationem non vereantur, vix sibi persuadebunt, quin illa notitia vtantur, ad gubernandos illos, & consequenter verebūtur, ne aliquid molestum eis accidat, dū ea occasione, aut priuantur munere, vel actione, vel socio, vel loco cōmodo, aut aliquid huiusmodi; & ita fit onerosa Tertiò. confessio, quòd maximè cauendum est. Illud denique videtur in hoc vsu nimis arduū, quia hac occasione coguntur sæpè subditi, etiā sub grauamine mortalis peccati, idem peccatum iterum confiteri superiori, postquam ritè fuerat alteri cōfessori reuelatum, & ab ea punitum, & sacramentaliter remissum, scilicet quando in absentia superioris, cui peccatum reseruatum est, datur licentia subdito confitēdi alteri reseruatum; datur enim hæc facultas, cum obligatione adeundi postea superiorem, nacta occasione. Nam quòd hæc obligatio sit sub mortali, in Societate declaratum est, ex mente B. Ignatij à P. N. Claudio Aquauiua Præposito generali. Hæc ergo tanta obligatio videtur nimis acerba & periculosa.

2. Ostenditur ius reseruādi dari in Societate. Circa reseruationē agere possumus vel de iure speciali, quod in hoc Societas obseruat, vel de vsu eius, seu de facto. Quod ad primū spectat, dicimus reseruationem peccatorum propriam & specialem esse consentaneam regulæ, & constitutionibus Societatis. Nam 3. p. const. c. 1. §. 11. hoc supponit B. P. Ignatius cùm dicit, *confessarius non ignoret quos casus sibi superior reseruat*; & subdit modum, & mēsuram reseruationis, non in particulari designando. Sed A generatim dicitur; *Illi autem reseruabūtur, quos ab eo cognosci necessarium videbitur, aut valde conueniens, quo melius remedium adhibere possit, & sua curæ commissos præseruare ab omnibus, quæ nocitura sunt.* Hunc autem morem reseruandi casus, absolutè de illo loquēdo, nullus catholicus improbabit, nā vniuersa Ecclesia hoc obseruat, tum pro vniuersa, respectu Summi Pontificis, tum pro singulis diœcesibus respectu suorum Episcoporum. Atque eadem ratione religiones idem obseruant, quia Prælati religionum habēt in religione sua, vices Episcoporum, & quo intimiùs gubernant & specialiori ratione officium spiritualium parentum exercent, suósque subditos ad maiorem perfectionem ducere tenētur, eò tali B statui magis accommodata, & quodāmodo debita est hæc reseruatio. Vnde S. D. N. Clemens VIII. in peculiari decreto, quo huic reseruationi religiosorum modum posuit, supponit eam & licitam, & conuenientem esse, de qua etiam videri possunt quæ vniuersè de hac re in 4. tom. 3. partis disp. 29. tractauimus, vnde constat hunc vsum ob suam communem rationem in Societate reprehendi non posse.

Ratio communis pro dicto iure.

Non erit autem difficile proprias, & peculiares rationes inuenire, ob quas hæc reseruatio in Societate expediat. Primò ac præcipuè, quia propter cōmunicationem cum proximis in periculis ver- C satur, & ideo necesse est, vt magis timeant quemcunque lapsum, ad quod multum deseruit reseruatio, nam est veluti frænum quoddam continēs hominem. Secūdò, quia in hac religione plures educantur iuuenes, quos ob ętatem, in officio, & disciplina religiosa magis continere maximè necessarium est. Tertiò, quia cùm in hac religione nō tam multæ corporales afflictiones, seu asperitates ex generali regula præscribantur ob rationes in lib. 1. c. 9. allatas; oportet vt spiritualis disciplina ac vigilantia rigidior sit, imò in hunc etiam finem spiritualis rigor corporeus ille fuit temperatus à B. Ignatio. Quartò quia in hac religione maximè necessarium est, vt subditi multum suis superioribus fidāt; vt ab eis regi possint, ne fortè interdum D scandalis, & occasionibus peccandi illos exponāt, & vt aliis modis paternè possint ab eis adiuuari; & quandiu hæc religio noua est, & in suo primitiuo spiritu durat, curandum est vt hæc consuetudo non auferatur, nec minuatur, ad quem finem hæc reseruatio etiam vtilissima est: igitur de substantia, vt ita dicam, reseruationis controuersia esse non potest. 3.

3. Rationes speciales pro eodem. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò.

Conuenientem esse vsum particularem reseruandi peccata, quem Societas obseruat.

Secūdò igitur de particulari eius vsu, seu modo videamus. Potest autem in hoc modo esse excessus, 4. E vel ratione nimiæ reseruationis, vel propter nimiam difficultatem committendi aliis absolutionem; vel propter aliquem alium abusum reseruationis: de singulis ergo videamus. De primo in cōstitutionibus, præter citata verba 3. p. Const. c. 1. §. 11. nihil specialius inuenitur: in illis autem certū est rationem, & finem ibi assignatum, esse genuinā, & propriissimam causam, ob quam Ecclesia consuetudinem reseruandi casus introduxit, semper enim supponitur, vt in sequentibus magis exponemus, illud remedium, & medicinam præseruatiuam adhibendam esse integro & illæso prorsus manente confessionis sigillo. Non explicatur autem in illis verbis, cui superiori committatur hæc potestas reseruandi casus, & iudicium de iis, quos reseruari

1. calumnia de nimia reseruatione explodi tur.

Quid de reseruatione decretū sit in 2. congr. can.4.

reseruari necessarium, aut valde conueniens est. Hoc autem additum, seu explicatum est in secūda Cōgregatione generali canon.4. vbi prius approbatur reseruatio facta à P. Iacobo Laynez secūdo Generali nostro. Deinde additur, *Declaratio verò, & ampliatio, vel restrictio casuum spectat ad R.P. Generalem.* Nullus ergo inferior Prælatus, neque etiam Prouinciales, possunt in hoc aliquid addere, vel immutare, nec respectu sui, nec respectu Rectorū. Non tamen excluditur quin Generalis congregatio hanc habeat potestatem, quin potiùs à fortiori hoc sequitur, cū ipsa sit superior Generali: imò Clemens VIII. in illo suo decreto c.1. hanc potestatē solis capitulis generalibus pro tota religione, & prouincialibus pro tota Prouincia commisit; & hoc iure vtitur nunc Societas quoad casuū reseruationem, quantum ad hoc, vt fiat authoritate Congregationis generalis: nam prouinciales congregationes in nostra Societate non habent propriam potestatem iurisdictionis, vt etiam sumi potest ex can. 15. congreg. 5. & ideo nec casus reseruare possunt; vnde licèt Clemens VIII. facultatem concesserit capitulis prouincialibus reseruādi casus pro sua Prouincia, intelligēdum videtur de capitulo iurisdictionem aliàs habente; soli ergo Congregationi generali est hoc nūnc in Societate reseruatum, non ex sola vi sui instituti, sed adiuncto dicto decreto Clementis; & ita in Congregatione 5. generali, quæ post illud decretum facta est, noua etiam forma reseruationis est edita, vt videre est in instructione 5. & 6. de casuum reseruatione anni 1606. aliàs in instructione toti Societati communi c.5. & 6. anni 1616.

Cong. Prouin. nō gaudet iurisdictione.

5\. Probatur iā reseruationem in Societate nimiam non esse.

Ex his ergo per principia, quasi extrinseca colligere possumus, reseruationem, quam nunc habet Societas, ex parte materiæ non esse nimiam. Primò, iuxta formam à S.D.N. Clem. VIII. præscriptam facta est. Secundò, quia si speciatim expendatur, nihil continet alienum ab vsu Ecclesiæ, & ab vtilitate, aut necessitate religionis. Nam in primis non reseruātur nisi peccata exteriora, & quæ manifestè sint mortalia: deinde non omnia, sed quædam grauiora, quæ summatim sunt: *peccatum mortale contra aliquod ex tribus votis, vel contra alia vota, quæ professi emittunt, periurium, falsum testimonium, furtum, seditio in superiorem, vel diuisio à capite cum graui damno religionis, detractio, & discordiarum seminatio inter fratres, accipere, vel mittere furtim literas materiam peccati mortalis continentes, tacuisse impedimentum aliquod excludens à Societate, vel mentitum esse in examine ad eius ingressum in graue incommodum Societatis, ac denique quodlibet peccatum habens annexam excommunicationem in Bullis, aut decretis Societatis.* Qui omnes casus in persona religiosa graues sunt, possúntque graue scandalum, vel infamiam religioni afferre: & si rectè inspiciantur sunt valde similes his, quos ipsemet Pontifex reseruatos esse voluit; & non sunt nimis multi pro ratione talis status, & obligationum eius.

Primò. Secundò.

Recensio casuum reseruatorū.

6\. 3. ratio ab exemplis. 1 exēplum.

Tertiò intelligi potest moderatio huius reseruationis, ex vsu aliarum religionum. Nam Carthusiani habent statutum quo reseruatur superiori, quodlibet peccatum mortale certum, vt refert Gerson in proprio tractatu de illo statuto p. 2. alphab.33. lit. E. & quantum ex Gersone colligitur, idem seruat in Gallia Cælestinorum religio. Et licèt ipse Gerson non approbet tam latam & absolutā reseruationem; subdit nihilominus: *Potest tamē fieri reseruatio de certis mortalibus manifestis, quæ transeunt in opus exterius.* Rúrsúsque ad alium Carthusiensem scribit. *Recepi quòd in constitutionibus ve-*

Gerson.

A *stris non dicitur, quòd omnis mortalis culpa sit Maiori reseruata in foro confessionis, sed quòd grauis culpa. Et certè tolerabilis & salubris est ista cōstitutio, si benè fuerit declaratum, qualis culpa debeat meritò grauis reputari.* Sed in prædicta reseruatione Societatis, non nisi grauia peccata reseruantur, & satis distinctè explicatur, quæ talia rationabiliter censeantur in hac religione. In regula etiam S. Francisci c.7. sic dicitur. *Si qui fratrum instigante inimico mortaliter peccauerint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres vt recurratur ad solos Ministros Prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere,* B *quanto citiùs potuerint sine mora.* Loquitur autem de recursu in sacramento pœnitētiæ, nam statim subdit: Prouinciales si sint sacerdotes, per seipsos debere pœnitentiā imponere, sin minus debere Presbyteris committere, vt illam imponant. Nisi enim ageretur de sacramento confessionis, non referret Prouincialem esse presbyterum. Atque ita in staturis eiusdem ordinis multa peccata reseruantur Prouinciali, & ferè sunt eadem scilicet *peccata grauia contra tria vota substantialia, furtum,* &c. In definitionibus etiam ordinis S. Benedicti in Hispania c.13. numerantur duodecim casus, in quibus ordinarij confessores absoluere non possunt, sed debēt pœnitentes ad Abbatem remittere, ex quibus aliqui coincidunt cum nonnullis casibus reseruatis C à Clemente, vt illi, qui ad *apostasiam* pertinent: alij recurrunt etiam cum nostris, vt *furtum, proprietas:* alij cum minori restrictione, vel explicatione ponuntur, *vt mittere, vel recipere literas sine licentia.* Alij sunt proprij illius ordinis, maiorémque rigorem continent, vt *comedere carnes sine licentia, ingredi cellam alterius religiosi, dare aliquid de monasterio personæ seculari sine licentia, reuelare secreta religionis, vel monasterij, aut Prælati sui alicui extraneæ personæ, incitare alium, vt sub iuramento, aut voto sibi aliquid promittat,* &c. Nihil ergo singulare, aut nimis rigorosum in prædicta Societatis reseruatione reperitur; imò in hoc lenior est, quàm illa D. Francisci, quòd nulla fit reseruatio Prouinciali, sed superiori domus, vel Collegij, ad quem & facilior, & fa- D miliarior potest esse recursus, & præterea liberum manet religioso, vt si velit potiùs ad Prouincialem recurrere, possit id facere, quia respectu maioris Prælati nulla est reseruatio, vt per se notum est.

2\. exemplū.

3\. exemplū.

Dicetur fortasse: (vt ad 2. calūniam veniamus) esto reseruatio in se non sit nimia, tamē in vsu eius esse nimium rigorem, quia superior omnino vult peccata dicta sibi confiteri, difficilísque est in dāda facultate, vt per alium absoluantur; hoc autem, licèt in peccatis publicis esset tolerabile, in occultis nimis onerosum est, vt docet S. Bonau. in expositione regulæ c. 7. vbi regulam citatam exponit de peccatis publicis, quia *quæ secreta sunt* (inquit) *non sunt publicanda*, & quia notorium peccatum E grauius est propter scandalum, & ideo grauius est puniendum. Gerson etiam suprà ait, *Confessio sacramentalis non debet coarctari per reseruationes casuū, præsertim occultorum, sed dandus est locus timori altissimi.* Et infrà, *Confessio sacramentalis de peccatis occultis raro, & cautissimè debet remitti ad superiores habentes iurisdictionem coërciuam in publicis, quales sunt Abbates, & Priores religionum, quia facile oritur suspicio apud correctos publicè, quia occulta confessio per eos facta lædatur.*

7\. 2. calumnia de difficultate licētiæ ad reseruata expenditur.

S. Bonau.

8\. Reseruans potest in rigore nihil remittere.

Sed in hac re si attentè inspiciatur, quid iure fieri possit & debeat, & cum vsu Societatis conferatur, euidenter constabit, in hoc etiam facto, debitam moderationem seruari. Nam iure certum, est

est,posse superiorem obligare subditum,per se loquendo, vt peccata reseruata,quantumuis per accidens occulta, sibi confiteatur: nam hic est finis reseruationis, per se loquendo, & quidquid superior de hoc rigore remittit, ex benignitate facit,vel ex debita prouidentia ex accidenti aliquo necessaria, non quia ius non habeat persistendi in rigore reseruationis.Vnde Clemens VIII.qui speciali decreto maximè curauit prouidere libertati religiosorum in confessionibus faciendis, cùm in §.3.eiusdem decreti præcepisset Prælatis regularibus, ne subditos ad confessionem secum faciendam cogerent,seu obligarent,addit limitationem; *Nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint:* ergo pro reseruatis licet his prælatis confessiones subditorum audire, etiamsi ipsi non sua sponte, aut motu proprio, sed necessitate reseruationis, & seueritate superioris compulsi, id faciant.

9. Exponitur diploma Clementis quoad proximè dicta. Sed licèt hæc per se vera sint, nihilominus ad charitatem & prudentiam superioris pertinebit in particularibus casibus considerare dispositionem & fragilitatem pœnitentis, eíque condescendere, ne in peius ruat; de quo non potest alia generalis regula præscribi, præter superioris prudentiam & charitatem,vt in dicto 4.tomo disput. 30. sect. 4. & 5. latiùs declaraui, & suprà tract. 8. tetigi,tractando de potestate absoluendi Prælatorum regularium: vbi etiam expendi nouum decretum S.D.N. vbi in §. 4. præcipit, vt superiores duos, vel tres viros doctos & pios deputent, qui ordinarias confessiones religiosorum audiãt. Et subdit, *Quibus etiam reseruatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi, ipse in primis confessarius iudicauerit.* Ex quibus verbis notaui iuxta mentem Pontificis, non debere superiorem hanc facultatem facile, & ad nutum confessoris concedere, sed magno iudicio, & consideratione, & quando necessitas pœnitentis, vel maior vtilitas illam postulauerit. Et hanc ob causam vult multum deferri in hoc, iudicio confessoris, quia ipse potest magis perspectam habere conscientiam, & dispositionem pœnitentis. Et nihilominus non cogit superiorem, vt statim pareat iudicio confessoris, vt planè indicat illa particula, *in primis*, quæ significat consulendum esse confessoris iudicium, & magnam vel maximam illius rationem habendam esse, non tamen esse futuram infallibilem ac necessariam regulam. Quod ad tollendos scrupulos pro Societate nostra ita fuit ab eodem Pontifice declaratum, vel concessum, scilicet, *ne iudicium à reseruatis absoluendi confessariis absolutè relinquatur, vt in eodem §.4. dicitur: sed liceat interdum superiori, pro ratione sui officij huiusmodi facultatem denegare, in iis casibus, in quibus constat, iuxta ea, quæ Doctores dicunt, & discreta charitas docet huiusmodi licentiam esse denegandam.* Illud denique in dicto decreto obseruare licet, etiam cùm illa licentia danda est, non cogi superiorem dare illam, vel generalem pro electione pœnitentis, vel particularem pro tali persona ab ipso pœnitente designata; nam Pontifex vult personas quibus danda est, esse designandas à superiore ipso, & significat regulariter remittendam esse illi personæ, quæ gerit officium ordinarij confessoris eius personæ, quæ casum habet reseruatum. Imò supponit licentiam hanc per huiusmodi confessorem esse à superiore petendam, & pro illo esse dandam à superiore, quando expedire dari iudicatum fuerit; qui modus est valde ordinatus, & si pœnitentes illum seruarent, facile superiores illis acquiescerent. Quando verò subditi hanc facultatem, per alios sacerdotes,vel pro aliis suo arbitrio petunt, non tenetur superior statim condescendere, sed facile potest talem facultatem negare, vel prout conueniens iudicauerit,eam moderari.

Hoc igitur est ius regulariter obseruandum circa hanc reseruationem.Quàm verò illi consentanea sit praxis Societatis, facile quis intelliget ex instructione,quæ est 6.ex impressis anno 1606. quámque superiores circa hoc obseruant. Nam in 1.illius §.admonentur, *vt quando confessarius, tacito nomine pœnitentis à superiore petit facultatem absoluendi à casu reseruato, nullo modo superior difficilis esse debeat, sed facilis potius, & promptus in ea concedenda,* &c. Et in §.2. additur, solùm quando interuenit *necessitas vitandi scandalum, vel aliud graue damnum Collegij, seu domus*, illam negari posse, donec pœnitens *per se, vel per confessarium*; sufficientem notitiam superiori adhibeat: tunc enim pœnitens omnino tenetur hanc notitiam superiori dare, vnde nec est tutus, nec satis dispositus ad absolutionem, donec iustæ voluntati, & necessitati superioris in ea parte satisfaciat; meritò ergo tunc potest superior talem facultatem negare. Imò licèt obligatio pœnitentis ad dandam illam notitiam superiori, seclusa reseruatione, non sit omnino clara, & certa, si tamen sit opus maioris virtutis & charitatis, id satis erit, vt superior iustè neget licentiam, donec pœnitens rem totam illi manifestet, quantum ad remedium adhibendum necessarium est; quia ipse habet ius audiendi talem confessionem, & per se loquendo non tenetur illam potestatem delegare; considerando autem causas extrinsecas potius tenetur consulere bono communi, quàm irrationabili, vel imperfectæ voluntati pœnitentis condescendere. Ad hoc autem moderandum additur in §. 4. si confessarius vrgeat, eo quòd iudicet superioris seueritatem detrimemtum potius spirituale, quàm commodum allaturam, & tentatis aliis mediis, nullum sufficit, sed pœnitens durior fiat, tandem: *superiorem non debere facultatem negare*, sed fragilitati subditi condescendere; habita semper ratione charitatis, cuius finis est prodesse per correctionem, vel seueritatem, & illam temperare, quando illa spes deest; in eo autem casu licèt superior facultatem det, debet confessarius attendere, vt pœnitens suæ obligationi satisfaciat in adhibendo remedio communi malo, vel scandalo, si morale periculum illius sit, quia nisi hoc faciat, non poterit absolui, non ex defectu iurisdictionis, sed quia dispositus non est. Ad hoc autem oportet vt & obligatio pœnitentis certa sit, & quòd alia remedia adhiberi non possint.

10. Praxis Societatis circa petẽdam licentiam à confessario pœnitentis.

At verò quando licentia non per confessarium, sed per alium sacerdotem petitur, tunc praxis Societatis (vt ex §. 5. colligitur) est, vt licentia non tam facile detur, quod etiam est consentaneum rationi, & iuri, vt numero 9. ostendimus. Nec tamen semper deneganda dicitur, sed attentiùs circunstantias negotij, & personæ esse considerandas, & ita dari posse, vel negotium committi alteri personæ, prudenti, doctæ, & religiosæ, quæ ad remedium adhibendum aptissima sit, & cuius conspectum non possit pœnitens rationabiliter subterfugere. Quæ omnia per sese

11. Quid speratur à non ordinario confessario pœnitentis.

sese sunt valde consentanea rationi, nã sine dubio oportet aliquam difficultatem, & seueritatẽ ostendere, aliàs ferè nullius momenti esset reseruatio; semper tamen prudens illa conditio subintelligitur, vt si tandem superior intelligat, se nihil posse prodesse, condescendat tali sacerdoti (dummodo simpliciter idoneus sit) negotium committendo, vt maius periculum euitetur.

12. *3 calumnia de vsu notitiæ confess. resoluitur.*

Tandem dicendum superest de vltimo abusu, qui in hac reseruatione fingi potest, vtendo scilicet hoc medio ad gubernandum, vel ipsum pœnitentem, vel alios, per notitiam in cõfessione comparatam: hoc enim aliqui Societati obiiciunt, sed est mera impostura. Duplex ergo intelligi potest gubernatio; vna quæ præcisè necessaria est ad vitandum peccatum, de quo agitur, vel scandalum, aut pœnitentis, aut aliorum, ex peccato illo præcisè ortum; alia est in rebus aliis, actionibus, vel muneribus. De hoc posteriori vsu nulla est mentio, nec vestigium in Societate, vt à fortiori ex sequentibus in numero 4. patebit. De priori autem communis doctrina est posse prælatum, qui rem in confessione nouit, vti illa notitia ad illum finem, si obseruet, vt ille vsus talis sit, vnde nulla reuelatio directa, vel indirecta nasci possit, vel si hæc timeri possit nullus sit talis vsus, sine expressa licentia pœnitentis: nam si hæc obseruentur, nulla inordinatio contra iustitiam pœnitentis, vel contra religionem sacramenti in tali vsu excogitari possit, vt in tomo 4. in 3.p. disput. 33. sect. 7. latè dixi.

Qui vsus dictæ notitiæ per se liceat.

13. *Neque à Clemente VIII. videtur prohibitus.*

Et quanuis S. D. N. Clemens VIII. in speciali decreto, de casibus reseruatis regularium, specialem prohibitionem illis imposuerit non vtendi notitia cõfessionis ad exteriorem gubernationem; probabilissimè nihilominus existimo hunc vsum non cõprehendi sub illis verbis, & præcepto; quia hic vsus non potest dici ad exteriorem gubernationem, sed solùm ad internam & spiritualem medicinam conscientiæ pœnitentis. Nam ipse pœnitens vitare tenetur moralem occasionem mortalis peccati, vel non præbere scãdalum alteri, vt secum tale peccatum committat: ergo vsus qui tantùm ordinatur ad tollendam similem occasionem peccati, vel scandali, non potest dici exterior gubernatio; nam licèt sit quædam actio, vel priuatio exterior, ordinatur solùm ad internum bonum animæ ipsius pœnitentis; adeò vt licèt ordinetur etiã ad bonum complicis, v.g. hoc solùm fit, in quantum bonum pœnitentis cum illo coniunctum est, & non potest vnum ab altero separari: hoc enim supponimus. Nam si iam omnino non ageretur de remedio pœnitentis, nec de implenda aliqua obligatione, ad quam ipse in conscientia teneatur; sed tantùm de remedio alterius; iam ille vsus magis dici posset pertinere ad exteriorem gubernationem, & non esset vsurpandus sine libera, & spontanea voluntate, & facultate pœnitentis.

14. *Prohibetur tamen in Societate.*

Quanuis autem hæc in rigore vera videantur; nihilominus Societas propter maiorem securitatem, libertatem pœnitentium, & reuerentiam sacramenti; etiam ab hoc vsu licito, notitiæ per confessionem habitæ, se abstinet. Quod apertiùs constabit ex graui ordinatione R.P.N. Claudij, quam hìc ad verbum referam, quia dignum est vt ab omnibus agnoscatur. *Tametsi non desunt Doctores, qui sentiant, saluo sacramentalis confessionis sigillo, iustis de causis licere nonnunquam confessario (cùm id fieri potest sine vlla reuelatæ confessionis suspicione) vti extra confessionem notitia per confessionem habita: tamen quoniam hæc doctrina, & eam exigit*

In instruct. 5. & in c. 2. ordinationum communiũ toti Societati.

A *in tanta re, circumspectionem, quam seruare perdifficile sit, & interim posset aliquando retardare subditorum libertatem, quam huius fori sanctitas, & nostræ Societatis institutum requirunt, in seipsis, rebúsque suis confessario aperiendis; idcirco visum nobis est, in Domino statuere, sicut, & seuerè statuimus pro reuerentia, qua semper Societas nostra coluit huius sacramenti inuiolabile sigillum, & libertatem, vt omnes superiores diligenter caueant; ne vel ipsi, vel nostrorum aliquis, supradictam doctrinam vsquam introducant, nec illam publicè, aut priuatim doceant, nec ea vtantur vllo modo (nisi fortè de pœnitentis licentia) sed ita prorsus in omnibus casibus, nostri se gerant confessarij, ac si in confessione nihil penitus audiuissent, sibi-*
B *que persuadeant, vt humanarum rerum regimen ab hoc sacramento longissimè distat, ita debere nullatenus ab eo pendere.* Hoc ergo est, quod in Societate de iure seruatur; de factis enim particularibus, hìc non disputamus, quanuis de nullo nobis constet huic iuri contrario.

Vnde constat non solùm non committi excessum in hoc vsu, verùm potiùs videre posse committi aliquem defectum, omittendo medium licitum, & sanctum, quod interdum posset esse vtilissimum pœnitentibus, verumtamen cùm hoc ipsum omittatur, propter altiores fines, reprehensibile non est, sed potiùs laudabile. Intel-
C ligendum autem necessariò hoc est, quando non interueniret obligatio præcisa ipsius superioris, qui ex officio tenetur auferre à subdito moralem occasionem peccati; etiamsi illam in confessione nouerit, quando sine vlla reuelationis suspicione auferri potest, tunc autem debet prius monere pœnitentem suæ obligationis, & illum inducere, vt consentiat, & acceptet sibi talem occasionem auferri, cùm in remedium animæ suæ id facere teneatur. Prohibitio ergo illa intelligenda est pro his euentibus, in quibus non necessariò, sed ob vtilitatem, talis notitia ad illum vsum applicari posset: & quia hoc regulare est (illa enim necessitas præcepti rara est)
D ideo regula simpliciter negatiua circa hoc constituitur. 15.

Cõcluditur aduersus 3. calumniam.

Vtrùm conueniat, aut necessarium sit superiori aliquando confiteri.

Ex his satis factum est (vt opinor) primo puncto huius capitis ex propositis in fine numero primo, & sublata est omnis occasio fingendi pericula, & monstra difficultatum, vbi reuera nulla sunt, oportet tamen aliquid in particulari dicere de altero puncto in numero primo tacto: videtur enim in illo dubio supponi, esse in Societate constitutionem, quæ obliget subdi-
E tos, vt suo superiori confiteantur. Quod dupliciter intelligi potest, primò ratione casuum reseruatorum, & hoc per se sequitur ex ipsa reseruatione, & ita admittitur, seu excipitur à Clemente VIII. Quomodo autem seruandum sit, explicatum iam est in puncto præcedenti. Secundò potest id intelligi extra casuum reseruationem, de communibus confessionibus, vel ordinariis, & particularibus, vel extraordinariis, & generalibus, & in hoc duo dicenda occurrunt. 16.

Præmittitur duplex sensus huius obligationis.

17. *Confiteri prælato per se malũ nõ esse probatur authoritate.*

Primum est illud non esse per se malum, aut reprehẽsione dignum, seclusa humana prohibitione. Quanuis enim ad se omnino aduocare cõfessores munus respectu subditorum, iuxta præsentem statum religionum, violentum sit, ac periculosum, ac

proinde

proinde inordinatum, vt tract. 8. disputando de prælatorum potestate in communi, diximus; tamen pro aliquibus temporibus, aut vicibus id exigere per se inordinatum non est; nam multæ religiones videntur habuisse huiusmodi regulam, & consuetudinem à Pontificibus approbatam. De Carthusiensibus referunt, habere statutum confitendi generaliter Priori, cùm primùm eligitur, fortè ab vltima confessione præcedenti facta: item confitendi eidem quando post aliquam peregrinationem, ad monasterium redeunt. Quod statutum habet etiam religio S. Hieronymi c. 20. suarum constit. de quo quantum ad iterationem confessionis, capite præcedenti à num. 2. diximus; hîc verò consideratur quantum ad circunstantiam confitendi superiori. In ordine Cistertiensi dicitur esse statutum, vt monachi singulis annis confiteantur integrè Abbati, quod statutum à Pontificibus Pio II. & Sixto IV. confirmatum fuisse, intelligi potest ex eorum priuilegiis 91. 97. & 103. Et simile statutum fuisse ab Alberto Magno in religione Prædicatorum introductum, refert Ferdinandus del Castil. lib. 3. Chronic. c. 46. quod ipse approbat. Olim etiam in religionibus monachorum, solùm esse solebat vnus presbyter, qui omnium proinde confessiones audiebat, qui tamen simul superiorem fuisse, & maiorem quàm Præpositus, habere potestatem, clarè sumitur ex regula S. Augustini in fine. Denique Hugo de S. Victore serm. 53. instituт. monast. vniuersaliter dicit, *In facienda confessione talis discretio esse debet, vt quotidiana & leuia peccata alterutrum coæqualibus confiteamur, vt orationibus pro inuicem factis saluemur, pro grauioris lepræ immunditia sacerdoti, id est, nostro summo Prælato pandere debemus, vt ad eius arbitrium iustificari curemus.* Cùm ergo consilium hoc tanta auctoritate, vt vsu antiquorum Patrum fundatum sit, non potest reprehendi, vt per se malum. Ratio autem est, quia prælatus est de se ordinarius pastor, & proprius sacerdos religiosorum: ergo per se & seclusa speciali prohibitione, eis non facit iniuriam, si interdum velit agnoscere vultum pecoris sui.

Ferdin. del Castil.

Hugo Vict.

Probatur ratione.

18. Secundò verò addimus obiectionem illam in num. 1. falsum supponere; quia in Societate nulla est regula, quæ absolutè obliget subditos ad confitendum aliquando superiori, non solùm obligatione præcepti, verùm nec per modum simplicis regulæ. Quia vbicunque constitutiones de confessionibus faciendis, vel ordinariis, vel extraordinariis loquuntur, semper præscribunt, vt fiant confessori à superiore designato; vel ad summum sub disiunctione, superiori, vel cui ille iniunxerit, & semper intelligitur ordinarias confessiones fieri ordinario confessori designato; in extraordinariis autem sex mensium, & similibus optionem relinqui pœnitenti, vt vel superiori, vel alteri ex designatis ab illo confiteatur. Vnde in regula prouincialis n. 131. sic dicitur. *Si visitatio circa renouationem votorum inciderit, ipse ad excipiendas confessiones generales nostrorum, aliquos Patres probatos, & maturiores designabit, eósque, qui sibi confiteri volent, benignè audiet.* Et idem cum proportione dicitur in regulis præpositi §. 23. & Rectoris §. 22. Estque hoc consonum modo loquendi constitutionum p. 6. c. 1. §. 2. vbi dicitur paratos esse omnes debere *ad confessionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur ei, quem superior sibi substituerit, faciendam.* In quibus verbis, non solùm non dicitur confessionem esse

Non tamen regula datur in Societate de confitendo Prælato præter reseruata.

A faciendam superiori, sed insinuatur potiùs, semper debere superiorem substituere aliquem, cui fieri possit, quanuis nunquam excludatur, quin possit subditus eligere superiorem, si velit. Denique tam longè abest Societas à prædicta calumnia, vt nec ipsos consultores superiorum velit designari ad audiendas nostrorum confessiones; vt habetur in ordinationibus impressis anno 1617. cap. 1. num. 7.

Atque hunc morem non solùm probauit, sed etiam sub præcepto imposuit S.D.N. Clem. VIII. in suo decreto de casibus reseruatis religiosorũ, vbi sic inquit; *non liceat regularibus superioribus confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserunt, aut ipsimet subditi* B *sponte, aut proprio motu id ab eis petierint.* Quod præceptum intelligendum est, non solùm de confessionibus ordinariis, sed etiam de extraordinariis, siue fiant occasione reditus ex itinere, siue ex regula confitendi generaliter semel, aut bis in anno: tum quia absoluta est prohibitio, & nobis non licet illam restringere: tum maximè, quia exceptio illa, *nisi quando peccatum reseruatum*, &c. firmat regulam in contrarium. Per hoc ergo decretum antiquæ illæ consuetudines in num. 17. allatæ sublatæ sunt: infirmitas enim, & fragilitas horum temporum, hanc moderationem requirit. 19.

Neque in aliqua religione dari valet post decretum Clement.

Tandem ex his non erit difficile satisfacere tertio puncto, seu vltimatæ parti difficultatis positæ in fine num. 1. de onere comparendi: de qua C multa nobis essent dicenda, nisi in 4. to. 3. p. disp. 30. sect. vlt. latè tradita essent: in eum ergo locum lectorem remittimus; ne inutili repetitione illum oneremus; ibi enim res tota, quæ in Societate obseruatur tractata est, ostensúmque est esse doctrinam communem, rationi & praxi Ecclesiæ consentaneam; solùm hîc addo, nonnullos authores censere, vel referre, in aliis religionibus, religiosos peregrinantes non posse absolui à reseruatis, donec redeant ad locum vbi est Prælatus, & vt num. 6. attigimus, quando peccatum est reseruatum Prouinciali absenti, sine eius facultate non posse absolui; at hoc grauius onus est: ergo facultas confitendi statim cum illo onere, potiùs est gratia spectans ad suauiorem modum procedendi. 20.

Hoc onus leuius est in Societate quàm in quibusdam religionibus.

D

CAPVT VI.

Quomodo perfectionem charitatis religio Societatis intendat.

CVm finis religionis sit perfectio charitatis, & consequenter ad illum etiam tendant omnia religionis exercitia, fit vt illa maioris momenti sint, magísque propria religionis, quæ propinquius ad hunc finem accedunt, illúmque immediatiùs operantur. Sunt autem duo charitatis officia, dilectio scilicet Dei, & proximi. Ad prius officium præcipuè spectant, quæ hactenus in hoc E li. 8. tractauimus; nam diuina charitas, quoad proprios, & elicitos actus erga Deum, maximè operatur, & crescit in operibus internæ meditationis, & contemplationis, prodit autem exteriùs in actus religionis, & diuini cultus, de quibus hactenus dictum est. Solũ hîc addere possumus, ad hunc finẽ charitatis Dei, maximè conferre, vt cæterarũ virtutum opera expressè, ac frequentiùs repetita intentione ad maiorem Dei gloriam fiant, & ob hanc causam huius rei studiũ, & memoriam frequenter in cõstitutionibus Societatis cõmendari, tam in actu signato, vt ita dicã, quàm in exercito. 1.

Prima pars tituli de charitate in Deum expeditur.

Hæc charitas frequẽti relatione bonorum operum in Dei gloriã promouetur.

Iii Nam

Nam in Summario constitut, reg. 10. sic dicitur, *Omnes rectam intentionem habere studeant, non solùm circa vitæ suæ statum, verùm etiam circa res omnes particulares, id semper in eis sincerè spectantes, vt seruiant, & placeant diuinæ bonitati propter seipsam, & propter charitatem, & eximia beneficia, quibus nos præuenit; potius quàm ob timorem pœnarum, vel spem præmiorum, quanuis hinc etiam iuuari debeant, & in omnibus quærant Deum*, &c. In constitutionibus autem passim hoc inculcatur, & vsu ipso docetur, vt in examine cap. 1. §. 6. statim dicitur. *Ratio viuendi iustas ob causas, maius Dei obsequium semper intuendo*, &c. & §. vlt. *Quod ideo fit, vt vtrinque maiori cum claritate, & cognitione in Domino nostro procedatur, vt quanto fuerit magis probata singulorum constantia, tanto stabiliores, ac firmiores sint in diuino seruitio, & vocatione prima, ad gloriam, & honorem diuinæ maiestatis.* Quod verbum adeò erat familiare B. Ignatio, vt singulis ferè constitutionibus illud repetat, nimirum ad vices vsque 177.

Diuina gloria frequẽs in ore S. Ignatij.

2. Atque hanc etiam intentionem maximè commendat Basilius in regulis moralibus reg. 18. afferens verba Pauli, *siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, 1. Corinth. 10. & illud 2. ad Thessal. 2. *Sicut probati sumus à Deo vt crederetur nobis Euangelium, ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra*; quæ verba quotidie versari deberent in corde, & mente religiosorum Societatis, & quæ subdit; *Nec quærentes ab hominibus gloriam, nec à vobis, nec ab aliis.* Imò addit etiam B.P.Ignatius, vt non solùm hæc humana motiua contemnamus, verùm etiam inter diuina, amore potius, quàm timore moueamur. Vt enim dixit Basil. reg. 4. ex fusior. *Eis, qui ad perfectionem aspirant, præceptis sublimioribus opus est, eisque, in quorum expletione vniuersa charitatis Christianæ veritas legitimè absoluitur.* Vnde idem Basilius reg. 137. ex breuioribus, *Bonam (inquit) animi affectionem ego esse existimo cupiditatem vehementem placendi Deo, eámque insatiabilem, & stabilem, & constantem.* Hanc verò, addit statim, contemplatione magnitudinis Dei, & recordatione beneficiorum eius comparari. Addere item possumus, necessarium esse frequenter, & in singulis operibus, quoad fieri possit, eam intentionem repetere. Ad hoc autem (vt idem Basil. dixit reg. 5. ex fusioribus) necesse est illud Pauli imitari, *nostra conuersatio in cœlis est, quia aliàs nullo modo scopum animi attingemus, Deo videlicet, vt placeamus. Omni ergo custodia* (subdit inferiùs) *custodiendum est cor nostrum, neque patiendum vt assidua de Deo cogitatio ex animis nostris elabatur, siquidem hæc est ratio per quam erga Deum acquiri charitas consueuit*, &c. quæ elegantissimè prosequitur, & imitatus est B.P.N. Ignatius 3.p.constit.cap.1.§.26.dicens, *crebrò admoneantur, vt in omnibus quærant Deum, exuentes se quantum fieri potest, amore omnium creaturarum, vt affectum vniuersum, in ipsarum creatorem conferant, eum in omnibus creaturis amando, & omnes in eo, iuxta sanctissimam ac diuinam eius voluntatem.* Et hæc sufficiunt de charitate erga Deum, nam cætera (vt dixi) tractata sunt.

D.Basil.

Basil.

Charitas ad inuicem in Societate commendatur.

3. Proximorum amor in externis actibus præcipuè versatur, potéstque subdiuidi in operibus charitatis, erga externos, de quibus in libro sequenti dicendum est, & de charitate fraterna inter nos ipsos, de qua hîc præcipuè tractamus. Quantum autem hæc fraterna dilectio in Societate commendetur, intelligi potest ex principio constitutionum Societatis, & Summarij illarum, vbi dicitur, *legem charitatis esse, quæ conseruatura est, gubernatura, atque promotura in suo sancto seruitio, hanc minimam Societatem Iesu.* specialiter verò in 3. p. constitutionum cap. 1. §. 18. & in Summario §. 42. *Vnio & conformitas mutua quamdiligentissimè curanda est, nec, quæ ei aduersantur, permittenda, quo iuncti inuicem fraternæ charitatis vinculo melius & efficaciùs possint se diuino obsequio, & auxilio proximorum impendere.* & §. 21. vbi dicitur, *de iis crebrò tractent, quæ ad sui abnegationem, & in virtutibus profectum, & omnimodam perfectionem attinent, ad ea se inuicem exhortando, & præcipuè, ad vnionem, & charitatem fraternam.* Et §. 22. *Magnopere confert ea munera obire, in quibus magis humilitas, & charitas exercetur*; nec immeritò B. P. N. Ignatius, in hac vnione, & vinculo fraternæ charitatis præcipuum huius religionis fundamentum posuit, nam hoc etiam fuit primum vinculum status religiosi, qui in illis fidelibus inchoatus censetur, *quorum erat cor vnum, & anima vna, qui habebant omnia communia, & diuidebant singulis, prout vnicuique opus erat; & ideo, & sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem: gratia magna erat in omnibus illis*, vt Actor. 3. & 4. dicitur.

Ex hac charitate vita religiosa sumpsit exordium.

4. Consonátque illud Psalmi 132. *Quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum.* vbi Augustinus ait, peculiari ratione hoc conuenire statui religioso; *Ista enim verba (inquit) psalterij, iste dulcis sonus, ista suauis melodia, tam in cantico, quàm in intellectu multa monasteria peperit.* Et infrà, ait, primos, qui hanc vocem audierunt, fuisse Apostolos, & primos fideles, quorum erat cor vnum, & anima vna; *Sed non soli (inquit) audierunt. Non enim vsque ad illos solos hæc dilectio, & vnitas fratrum venit, venit enim, & ad posteros ista charitatis exultatio.* Vnde idem August. in sua regula, hoc præcipuum documentum, ac primum inter cætera proponit. *Primum propter quod in vnum estis congregati, & vnanimes habitatis in domo Domini, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.* Basilius etiam in constitut. monast. à cap. 19. cœnobiticam vitam commendans, fundamentum eius esse dicit, summam animorum coniunctionem, & vnitatem sine qua, (vt inquit Hieronymus) seu Author regulæ monialium cap. 1. *Nulla vita est deterior, quàm simul degere corpore, & non mente, & verè infœlices sunt, quibus non inest vna, sed diuersa voluntas. Et sic habere poteritis religionis propositum, si vnanimes in domo Dei habitetis.* & ob eandem causam dixit idem Hieronymus in regula Monachorum cap. de charitate. *Quidquid diuidit inter fratres, infernus dicendus est.* Vnde elegantissimè Bernard. serm. 29. in Cantica, *Vos (inquit) experti estis, & quotidie experimini, quàm bonum sit, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, si tamen in vnum, & non in scandalum; alioquin nec iucundum planè, nec bonum, sed pessimum, ac molestissimum.* Ob hanc ergo causam omnes religionum fundatores, hanc mutuam fratrum dilectionem maximè commendant, vt videre etiam licet in S. Benedicto c. 4. regulæ. S. Bonauen. in quæstionibus super regulam quæst. 18. Basilius in constit. monast. c. 2. & 3. ac reliquis; quia communis vita sine hac vnione, nec vtilis esse potest, nec iucunda.

Idem attestantur Patres.

August.

D.Basil.

D.Hieron.

D Bern.

Reg. Bened.

D.Bonau.

D.Basil.

A B C D E

CAP.

CAPVT VII.

De mediis negatiuis, quibus fraterna charitas, & concordia in Societate conseruatur.

1\. AD fraternam charitatem, & vnionem fouendam varia media in Societate introducta & commendata sunt, quæ in 8.p. constit.c.1. & aliis in regulis accuratissimè prouidentur; quæ in summam breuem redigemus & ex iis aliqua, quæ magis propria magísque vtilia videbuntur, pro materiæ qualitate, locupletabimus. Inprimis ergo supponi debent ea, quæ ex ipsa lege charitatis debita sunt; quæ in media negatiua, & affirmatiua distingui possunt. De negatiuis pauca dicere necesse est, quia plura sunt debita ex obligatione iustitiæ potius, quàm charitatis; qualia sunt, nec cogitatione, nec verbo, nec opere, alteri iniuriam facere, vel in re aliqua quempiam lædere. Et ideo de hoc præcepto nihil ferè in constitutionibus, aut regulis statuitur, quia magis ad necessitatem legis, quàm ad consilia perfectionis pertinet. Quia verò pro hominum imbecillitate, aliquid huiusmodi pati contingit, quàm citissimè curandum præcipitur 3.p. constit.cap.1. lit.P. his verbis: *Ferenda non est inter vllos domesticorum perturbatio, vel ira mutua: & si aliquid huiusmodi acciderit, vt statim cum satisfactione debita in gratiam inuicem redeant.* Quæ verba pro regula proposita sunt Præpositis, & Rectoribus in suis regulis n. 32.& 33. consonant Ecclesiastici canones Concilij Toletani XI. c.4. Concilium VVormaciense c.41. Carthag.IV.c.93. cum aliis apud Gratianum d.90.cap. *Ismaël* d.56.

Primū medium negatiuum non lædere fratrem.

2\. Quia verò illi præcipuè charitatem offendunt, qui dissensiones inter fratres seminant, ideo in 8. p.const. c.1.§.5. (quæ est etiam regula 128. Prouincialis) grauissimè cautum est, *si quis dissensionis, vel diuisionis eorum, qui vnà viuunt, inter se, vel cum suo capite autor esse cerneretur, diligentissimè ab ea congregatione, velut pestis, quæ eam potest summopere inficere si præsens remedium non adhibeatur, separandus est.* imò & inter casus reseruatos habetur. Additur verò in declaratione, separationem hanc esse posse, vel ab eo loco transferendo personam in alium, vel à tota Societate, si ad commune bonum conueniret, vt esse posset, quando vel persona incorrigibilis est, vel scandalum adeò est graue, vt aliter sedari non possit; ac denique quo pacto hoc vitium curandum sit, habetur in industriis, pro morbis animæ c.17. Tandem huc spectat regula 30. ex communibus, *vt omnes caueant ab illo affectu quo aliæ de aliis nationibus sinistrè sentire, aut loqui solent*, quia nimirum huiusmodi sermones, & quælibet signa talis affectus multum solet charitatem minuere, non solùm ad externos, sed etiam inter religiosos ipsos. Vnde multum magis cauendum est murmurationis vitium; quod maximè discordias parere solet; & ideo Basilius c. 34. regulæ, *ante omnia* (inquit) *ne murmurationis malum pro qualicunque causa in aliquo qualicumque verbo, vel significatione appareat. Quòd si deprehensus fuerit quis, districtiori disciplinæ subiaceat.*

Ad hoc medium spectat primò regula nō seminandi discordias.

Spectat secundò altera regula nō sentiendi sinistrè de aliis nationibus.

Basil.

3\. Ad media item negatiua spectat, quod in reg. 31. ex communibus, prohibetur. *Nemo præter eos, quibus per superiorem licet, quidpiam aliis iubeat, aliósve reprehendat.* Quæ duas habet partes ad vnionem fraternam ordinatas; sed circa priorem dubitabit aliquis; nam ad religiosum statum maximè spectat, vt omnes sibi inuicem seruiant, & ad hoc parati sint, idque maximè fraternam dilectionem conciliat; ergo ad eandem spectat, quod sibi inuicem etiam iubeant, quia hæc correlatiua sunt. Vnde Basilius in constitut. monast. cap. 19. loquens de fœlici religiosorum vnione. *Hi* (inquit) *æquabili iure inter se alij aliorum, & famuli sunt, & domini, & in inuicta libertate accuratissimam sibi inter se seruiunt seruitutem.* Et Benedictus cap.7. regulæ. *Obedientiæ bonum* (inquit) *non solùm Abbati exhibendum est, sed etiam sibi inuicem obediant fratres, scientes per hanc obedientiæ viam, se ituros in Deum.*

Spectat tertiò regula non iubendi, neque reprehēdendi.

Obiicitur cōtra priorem partem huius regulæ.

Basil.

Reg. Bened.

4\. Respondeo spiritum obediendi, & seruiendi omnibus in vnoquoque esse laudabilem, & valde conciliare amorem; spiritum autem præcipiendi, & omnem significationem eius; è contra reprehensibilem, ac de se valde alienare animos. Adeò vt dixerit Bonauentura in speculo disciplinæ 2.p.principali cap.3. ad religiosam charitatem præcipuè pertinere se inuicem obsequio, beneficio, & honore præuenire; ita vt si fortasse in aliquo negotio præire cogamur, *non præcipere, sed demonstrare*, quæ agenda sunt, videamur. Itaque ex parte obsequentium omnis subiectio, & seruitus ostendenda est; ex parte verò aliorum, præcipuè si superiores non sunt, omnis iubendi modus, & affectus vitandus est, quia superbiam redolet, & charitatem non conciliat. Et ideo Chrysost. hom. 58. ad populum, de antiquis monachis loquens eleganter dixit, *Non potest illorum quisquam audire contumeliam inferens, vel patiens, non imperans, nec cui imperetur, sed omnes ex ministrantium sunt numero.* Et S.Benedictus cap.31. regulæ. *Fratres sic sibi inuicem seruiant, vt nullus excusetur, nisi causa ægritudinis, aut grauis vtilitatis causa.*

Satisfit obiectioni.

D.Bonau.

Chrysost.

Reg. Bened.

5\. Circa aliam etiam partem, dubitabit aliquis, quomodo iubeamur alios non reprehendere, cùm cap. 4. examinis §. 8. doceamur, paratos esse ad aliorum correctionem, debita charitate cooperari. Cúmque Christus D. dixerit, *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe illum inter te, & ipsum solum*, Matth.18. Respondeo aliud esse charitatiuè monere, aliud reprehendere; nam illud potest esse officium, non tantùm æqualium inter se; sed etiam inferioris ad superiorem; vt D.Thom.2.2. q. 33. art. 4. docet, & eo loco Matthæi intenditur; cùm omnes de fraterna charitate intelligant; hoc verò est vsurpare officium superioris vel iudicis, quod ad aliam virtutem spectat; itaque monere ex charitate, solùm est, blandè, leniter, & humiliter rem proponere, ostendere, & rogando magis, quàm exasperando expostulare; reprehendere autem est authoritate quadam obiurgare, vtendo aliqua verborum asperitate, quasi in pœnam, & vindictam delicti, quæ ad superiores spectat. Hac ergo ratione reprehensio æqualium inter se prohibetur in nostra regula, vt charitati contraria. Atque eodem sensu S.Benedictus c.70. suæ regulæ præcipit, vt nemo audeat alium castigare; reprehensio enim quædam castigatio est, & inter homines prudentes non parum grauis. Sic etiam Ioannes de Capistrano c.5. *Nullus* (inquit) *audeat alium increpare, nisi authoritatem habeat, vigore sui officij.*

Obiicitur contra posteriorem partē eiusdē regulæ.

Respondetur.

D.Thom.

Reg. Basil.

Ioan. de Capist.

6\. Adde quòd etiam superiores ipsi monentur, vt in reprehensionibus paternam lenitatem, & moderationem seruent, ita vt si fieri posset, non tam reprehendere, quàm rem ostendere videantur,

Data respōsio à fortiori roboratur.

tur, iuxta illud Pauli Galat. 6. *Vos, qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu tenteris.* De qua re optimè Concilium Tolet. XI. cap. 7. *Plus* (inquit) *ergo corrigendos agere debet beneuolentia quàm seueritas, plus cohortatio, quam commotio, plus charitas, quàm potestas.* Si ergo in superioribus ipsis tanta moderatio in reprehensione requiritur, cæteris inter se quoad hoc æqualibus, meritò omnis reprehensio interdicitur, quamuis fraterna monitio commendetur, quæ tamen à senioribus, licèt Prælati non sint, maiori quadam authoritate, & charitate fieri potest sine acerbitate, tamen quæ reprehensionem simpliciter efficiat, vt regula, & charitas meliùs seruentur.

Spectat 4. regula non contendendo cũ alio, opinando, disputando, practicè iudicando.

7. Ad eundem charitatis finem referendum est, quod in reg. 28. ex communibus ordinatur, *Nullus cum alio contendat, sed si qua in re nobis est diuersa sententia, eáque videtur manifestanda, rationes modestè, & cum charitate afferantur, eo animo vt suus veritati sit locus, non vt in ea re superiores videamur.* Cum hac regula consonat, quod 3. p. constitut. cap. 1. §. 18. & in Summario constitut. §. 41. *Idem sapiamus omnes; idem omnes dicamus, vt Apostolus admonet. Doctrinæ igitur differentes non admittantur, nec verbo in concionibus, vel lectionibus publicis, nec scriptis libris. Imò & iudiciorum de rebus agendis diuersitas, quæ mater esse solet discordiæ, & inimica vnionis voluntatum, quantum fieri potest, euitari debet.* In quibus regulis non solùm exterior contradictio, vel contentio, sed etiam interior dissensio cauenda dicitur, nec tantùm in practicis iudiciis, sed etiam in doctrina, & speculatiua scientia. Tria ergo prohibentur; contrarietas opinionum, exterior contentio, & contradictio verborum, in eis, dissensio in iudiciis de rebus agendis.

Opinionum dissensio, quomodo officiat charitati.

8. De primo, est quidem recepta sententia opinionum diuersitatem, per se non esse charitati contrariam. ita D. Thom. docet 2. 2. quæst. 28. art. 3. ad secundum, vbi ex Aristot. 9. Ethic. cap. 1. & 3. adducit concordiam in opinionibus non pertinere ad amicitiam. Vnde infert, nihil prohibere aliquos inter se charitatem habentes, in opinionibus dissentire, nec hoc repugnare paci; *quia opiniones sunt in intellectu, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur:* Sed licèt hoc verum sit, vsus ipse, & praxis ostendit, opinionum diuersitatem, & frequentem contradictionem, non parum obesse vnioni charitatis, & sæpe discordiam parere cap. vlt. 90. d. & ad minimum remittere feruorem, & perfectionem eius minuere; vel quia licèt opiniones pertineant ad intellectum, vt D.Thom. ait, tamen multum pendent ex affectu, & pia affectione voluntatis, & quoad hoc opinio est posterior voluntate. Vnde timeri potest, ne opinionum varietas ex defectu vnionis voluntatum proficiscatur. Vel quia opinionis contradictio apprehenditur, vt diminutio quædam propriæ æstimationis, & famæ, quæ occasio est; vt affectus ad alium minuatur. Vel denique quia hæc contrarietas sæpe prouenit ex quadam æmulatione, circa doctrinæ propriæ existimationem, & honorem, atque alia humana commoda, quæ inde proueniunt. Hinc Abbas Ioseph. apud Cassianum collat. 16. cap. 8. *Quemadmodum* (ait) *carnales adhuc & imbecilles fratres ob vilem, terrenámque substantiam, inimicus ille disiungit: ita etiam inter spirituales gignit pro intellectuum diuersitate discordiam.* Ad eundem modum S.Ambr. in ep. ad Rom. c. 14. exponit; propter pugnas opi-

D.Thom. Aristot. Cassian. D.Ambros.

A nionum tollendas scriptum fuisse caput illud ab Apostolo, *Disceptationes* (ait) *erant inter eos, quas Apostolus concordiæ, & saluti studens diuina disputatione confutat.* Multo ergo magis ab his dissensionibus cauere debent, qui perfectam charitatem fraternam concupiscunt, prout etiam cautum est in 5. congreg. decreto 31.

Quia verò humana conditio non fert vt in his rebus, quæ sub fidem, aut scientiam non cadunt, omnino diuersa ingenia consentiant, ideo per hanc regulam non præcipimur nullam inter nos habere opinionum diuersitatem, *sed vt doctrinæ differentes non admittantur.* Quod inprimis intelligitur, quoad doctrinam solidam, magísque in Ecclesia approbatam, in ea enim non debet ad- 9.

Quo modo etiam officiat si exterius prodeat contentiosè disputando. Primò.

B mitti diuersitas inter nostros, cùm nouæ opiniones tali doctrinæ repugnantes admittendæ non sint, vt in declaratione lit. O. dicitur citato loco constit. Deinde in opinionibus (vt ibidem dicitur) in quibus Catholici Doctores variant inter se, vel contrarij sunt, curandum est, vt conformitas etiam in Societate sit, vtique quoad fieri possit. Tertiò intelligo præcipuè intentum, ac necessarium esse, vt hæc diuersitas (si qua sit) non sit in toto corpore doctrinæ (vt sic dicam) ita vt videantur esse inter nostros quasi scholæ contrariæ; hoc enim maximè solet animorum diuisionem efficere. Secundò. Tertiò.

10. Illud etiam maximè ex vi illius regulæ, videtur intentum, vt diuersitas doctrinæ, quæ ex af-
C fectu, & directa voluntate procedit, nulla ratione permittatur: námque ex instituto doctrinam alterius oppugnare, indicium vehemens est dissentientis potius voluntatis, quàm intellectus, & ideo non potest non nimium nocere charitati. Tandem ad obseruationem huius regulę maximè pertinet, vt non cum offensione alterius eius doctrina oppugnetur in publicis lectionibus, concionibus, aut scriptis libris: hoc enim est, quod non solùm alterius animum offendit; sed etiam scandalum maximè inferre solet, præsertim si acerbè & contentiosè fiat; vnde præ oculis habenda est illa Nazianzeni sententia orat. 26. de moderatione in disputationibus habenda, *Turpe est profectò in veste, ac vestitus ratione, nõ sublimiorem,*
D *sed viliorẽ eligere, ac genuum callo, lacrimarũ fontibus, ieiuniis, vigiliis, chameuniis, labore, atque omnis corporis maceratione humilitatẽ præ se ferre, ac propriam imbecillitatem agnoscere: in diuinis autem disputationibus principatum, & tyrannidem sibi vendicare, nec cuiquam omnino cedere, verùm supra omnes legis Doctores supercilium efferre, vbi humilitas, non solùm gloriam habet, sed etiam securitatem.*

Diuersitas doctrinæ ex affectu nata, maximè vetatur à regula. Nazianz.

11. Non satis verò est in doctrina vnitatem procurare, nisi etiam in rebus agendis iudiciorum diuersitatem euitemus: Quia *solet esse mater discordiæ, & inimica vnionis voluntatum.* Hæc enim dissensionis occasio, frequentiùs, & generaliùs in iudiciorum diuersitate circa res agendas, quàm in
E doctrina occurrit, éstque magis perturbationibus exposita; quia non solùm inter doctos, sed etiam inter indoctos, & inter magnos & paruos inuenitur, & in singulis ferè rebus & actionibus interuenire potest: & ideo solet esse maius dissensionum seminarium, eóque efficacius, quo maiori affectu in his humanis rebus, & exterioribus actionibus versamur. Quod eleganter exaggerat Bonifacius Papa, relatus in Clem. *Dudum,* de sepulturis, vbi inter alia (inquit) *Dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores, & odia suscitant, & illicitis moribus ansam præbent.*

Quo modo tādem officiat diuersitas iudiciorum in practicis.

Hæc

Hæc enim diſcordia, & animarum amaritudo, maximè augeri ſolet per verborum contentionem. Diuerſitas enim iudiciorum (vt ſuprà n. 9. dicebam) adeò humana eſt, vt ſi lenitate, & moderatione verborum, animíque modeſtia proponatur, neminem prudentem offendat; at contentio, temeraria contradictio, & pertinax propriæ ſententiæ defenſio, plurimum lædit: & ideo hoc totum nobis maximè vitandum proponitur. Quod fuiſſe Pauli conſilium ad Rom. 14. dicentis; *Quæ pacis ſunt ſectamini*, exponit ibi Ambr. (D.Ambroſ.) dicens; *Quoniam diſceptatio diſcordiam parit, ideo vt pacifici eſſe poſſimus à contentione edendi, & non edendi diſſimulare nos docet.* Nazianz. (Nazian.) autem etiam in rebus leuioribus ab huiuſmodi vitio abſtinere nos iubet, in ſuprà citata oratione dicens; *maximè ita comparatum eſt, vt omnis ſermo contentioſus, & cum ambitione coniunctus ſit, quo ad contendendum de rebus grauioris momenti prouehamur; proinde curæ nobis eſſe debet, vt quemadmodum pueros inprimis moribus, & prima institutione fingimus, vt inſequentis ætatis improbitatem fugiant: ita nos quoque ne in leuibus quoque, paruique momenti diſputationibus audaciæ atque ineptiæ ſignificationem præbeamus, ne ea tandem diuturna conſuetudine in maioribus abutamur*; ſic etiam Auguſt. (D.Auguſt.) in lib. 1. contra Academic. c. 3. Adoleſcentes inquit aſſuefaciendos eſſe, ne quod ſemel dixerint, pertinaciter defendant; inde enim contentiones maximè oriri ſolent. De quo videri etiam poteſt Hieron. (D.Hieron.) dialog. 1. contra Pelag.

12\. *Hæc diuerſitas magis à religioſis vitanda.* Præcipuè verò de religioſis, Baſil. (D.Baſil.) in reg. 49. ex fuſioribus ſic ait; *Quotieſcunque aliqui inter ſe de re aliqua collidunt diſſidentes, & corrixantes, eos nequaquam inter ſe pugnaciter nimis contendere debere, ſed controuerſiæ deciſionem ſuperioribus reſeruare.* Auguſt. (D.Auguſt.) verò in reg. cap. 29. & 34. *Lites, ait, nullas habeatis, aut quam celerrimè finiatis, ne ira creſcat in odium, & trabem faciat de feſtuca.* Maximè verò vitium hoc contentionis exaggerare videtur Ioan. Climacus (Ioan. Clim.) gradu 4. de obedientia poſt medium, dum ait: *Is, qui dum loquitur, verbum ſuum, quamuis illud ſit verum, firmare voluerit, ſciat ſe diaboli morbo ægrotare.* Non enim loquitur de confirmatione per iuramentum, quæ longè ſolet eſſe à religioſis, ſed de contentioſa affirmatione, quæ ex ſuperbia oriri ſolet, quam vocat dæmonis ægritudinem. Vnde ſubiungit, *Quòd ſi cum ſuis æqualibus colloquendo id facit, fortaſſe aliquando maiorum increpatione curabitur: ſin verò in maiorum, & ſapientiorum ſermone contra ſententiam pertinax in ſua opinione perſeuerat, humana arte nunquam ſanari poterit.*

13\. *Adhortatio.* Cauere ergo debent, qui in ſuis ſententiis, & iudiciis nimis tenaces ſunt, facileque aliis contradicunt, ne ab eo charitatis vinculo, quod Societas poſtulat, declinent, & pauliſper deficiant: Si enim haberent cor vnum, & animam vnã cum omnibus, non facilè ab eis diſſentirent; vt enim eleganter dixit Chryſoſt. (Chryſoſt.) hom. 58. ad Popul. agens de hac monachorum concordia, *cùm omnibus ſit vna anima; qualiter hæc ipſa contra ſeipſam inſurgeret.* Porrò pro hoc vitio contentionis, tam in ſpeculatiuis, quàm in practicis curando, videndum caput 16. induſtriarum ad ſuperiores Societatis.

14\. *2. Medium principale etiam negatiuum ac per contrarium extremũ ne ſint nimię familiaritates.* His adiungere poſſumus medium aliud, quo vitium per contrarium extremum veræ fratrum dilectioni repugnans cauetur: nimirum priuatæ affectiones, & nimiæ familiaritates, ac ſingulares amicitiæ fratrum, ſeu religioſorum inter ſe. De quo pauca inuenio in toto Societatis inſtituto expreſsè, & in particulari tradita eſſe, licèt multa ſint generaliter conſtituta, in quibus conſilium à fortiori includitur. Quale eſt illud quod in examin. cap. 4. §. 7. & in Summario conſtit. §. 8. habetur. (*Sumitur hoc mediũ ex cap. 4. exam.*) *curandum eſt vt omnem carnis affectum erga ſanguine iunctos exuant, ac illum in ſpiritualem conuertant, eóſque diligant eo ſolùm amore, quem ordinata charitas exigit*, &c. Si enim de parentibus, & fratribus omnibúſque conſanguineis hoc præſcribitur, multo magis de qualibet humana, ſeu carnali amicitia coniunctis, intelligendum eſt. Eſt ergo generalis regula Societatis, vt neminem diligamus, niſi eo amore, quem ordinata charitas exigit; priuatæ autem amicitiæ, etiam inter fratres ſpirituales, multum derogant huic ordini charitatis, vt oſtendemus; ergo, &c.

15\. *Sumitur etiam ex p. 3. conſt. c. 1.* Præterea in eodem Summario §. 27. ex p. 3. conſtit. c. 1. §. 26. ita præſcribitur; *in omnibus quærant Deum exuentes ſe, quantum fieri poſſit amore omnium creaturarum, vt amorem vniuerſum in ipſarum creatorem conferant, eum in omnibus amando, & omnes in eo, iuxta ſanctiſſimam, ac diuinam ipſius voluntatem.* Per hanc ergo regulam apertè prohibetur omnis priuata amicitia, quæ ex diuina charitate non deſcendat: nàm ſi in illa fundata fuerit, iam priuata non erit, vt declarabimus. Ad hæc in eodem Summario §. 43. ex p. 10. conſtit. §. 11. (*Item ex p. 10. conſtit.*) inter media maximè neceſſaria ad charitatem fraternam, hoc ponitur: *In Societate non ſentiatur animorum propenſio ad alterutram factionem, quæ eſſet fortaſſis inter principes, vel dominos Chriſtianos, ſed ſit potius quidam vniuerſalis amor, qui partes omnes (licèt ſibi inuicem contrariæ ſint) in Domino noſtro complectatur.* Nam reuera non ſolùm ad pacem cum ipſis externis conſeruandam & vitanda ſcandala, ſed etiam ad vitanda inter ipſos fratres diſſidia, eſt hoc conſilium neceſſarium; quia dum vnus vni factioni, & alter alteri afficitur, inter ſe diſiungi neceſſe eſt: ergo à fortiori, omnis priuata affectio, quæ diuiſionem reſpectu aliorum, & conſequenter ſcandalum charitati contrarium afferre poteſt, cauenda eſt. Et ideo inter ea, quæ in reddenda ſuperiori ratione conſcientiæ aperienda proponuntur, in particulari inſtructione de ea re, vnum eſt, *An alicui ſit plus familiaris quàm aliis*; & in cap. 8. induſtriarum numero 9. quomodo vitium hoc curandum ſit apprimè traditur.

16\. (Baſil.) Eſt de hac re egregia conſtitutio 30. S. Baſilij inter monaſticas conſtitutiones, quam hîc ferè totam referre libet, quia ſingula verba grauiſſima ſunt, & ad noſtrũ propoſitum confirmandum aptiſſima. *Charitatem* (inquit) *mutuam inter ſe fratres habere debent, non ita tamen, vt duo, tréſve ſeorſim à cæteris ſodalibus inter ſe coëant, quandoquidem hoc non charitas, ſed diuiſio, & ſeditio, & eorum, qui inter ſe coëunt, improbitatis indicium; ſi enim communis decus diſciplinæ charum haberent, qui tales ſunt, ſine dubio communem, æqualémque aduerſus omnes charitatem tenerent. Si verò ipſi à reliquis ſua ſponte, abſciſſi diſiunctique in cœtu, cœtum efficiant, vitioſa huiuſmodi amicitiæ conciliatio eſt, & diuerſam quandam à communibus inſtitutis rem eſſe oportet, quæ hos inter ipſos conciliet; atque hoc profectò nihil eſt aliud, quàm contra veterem diſciplinæ ſtabilitatem, conſtantiámque innouatio.* Et poſtea ſubdit, *Qui hoc vitio laborat, ſi poſt debitam correctionem non emendetur, vt omnium peſtilentia contacta ab reliquo ouili ſegregandus, ne in reliquos quoque morbi contagionem transfundat.* Eandem doctrinam multis in locis idem Baſilius commendat, atque exaggerat.

Nam regula 34. ex fusioribus, amprem hunc priuatum *vitiosum* appellat, & *vitium maximè infame, quo mutua & concors conspiratio, quæ ex charitate nasci consueuit, distrahitur, & in eius locum suspiciones prauæ, æmulationésque atque obtrectationes clam arrepunt.* Idem serm. de Abdicatione rerum circa med. vbi ob custodiam etiam, & cautelam pudicitiæ, & honestatis hoc maximè commendat, & concludit, *Crede mihi quoniam fraternè tibi, atque ex intimo animi recessu loquor.* Serm. autem 1. de instit. monast. versùs finem, pro charitatis necessitate hanc legem constituit. *Non patitur charitatis lex aliquas coiri seorsim amicitias, aut sodalitates.* Et subdit rationem, *Quia fieri non potest, quin affectiones istæ, quæ in hanc potius, quàm in illam partem propendent, plurimum incommodent communi omnium concordiæ.* Et qui in hoc delinquit (subiungit inferiùs;) castigandum esse vt iniurium publicæ charitati, si quidem in eo quòd quis aliquem vnum plus diligit, facile indicat reliquos se in amore inferiores habere.

17. Hanc vero doctrinam ita moderatur idem Basil. serm. 2. de instit. monach. *vt licèt æqualis & similis charitas aduersùs omnes tenenda sit, vnicuique tamen, pro cuiusque decoro, honos habeatur.* Et sicut in naturali corpore omnia membra quadã æqualitate diligimus, & dolore carere procuramus, magis autem illa, quæ nobiliora, & vtiliora sunt: *Sic quoque* (ait) *in cuncto conuentu, cùm æqualiter misericordia ex malis cuiusque moueamur, & similiter charitate aduersùs omnes simus propensi: nihilominus tamen iis, qui vtiliores sunt, maiorem vt æquum est, honorem habeamus.* Quocirca hæc charitatis amplitudo, & æqualitas, ordinem debitum, iustámque distributionem non excludit, vt iterum cap. sequenti num. 4. in simili attingemus: imò eius perfectio, & conseruatio, nonminus ex hac difformitate (vt sic dicam) quàm ex illa vniformitate consurgit. Nam sicut ex priuatis affectionibus inordinatis oriuntur suspiciones, inuidiæ, obtrectationes, & similia vitia, quæ charitatem lædunt, ita ex indebita parilitate ordo confunditur, & virtus debito honore, ac præmio priuatur, vnde fieri solet, vt eius studium remittatur. Atque ob eam rem iudicio omnium sapientum non minus necessaria est ad fouendam charitatem, iusta distributio, quàm communis beneuolentia. Vnde idem Basil. in reg. breuior. in 170. cùm interrogatum esset, Nunquid eodem loco habendi sint, quorum in rectè factis maior, & quorum minor vigeat industria. Respondet afferendo Christi & Pauli verba: ille enim Luc. 7. dixit, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & cui minus dimittitur, minus diligit.* Et Pauli 1. Timoth. 5. *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt, maximè qui laborant in verbo, & doctrina;* & concludit, *Hoc rectum arbitror, vt in omnibus, qui istiusmodi sunt, seruetur.* Quod latè etiam docet Cassian. collat. 14. c. 16. exemplo Christi Domini Ioannem specialiter diligentis id confirmans. Non igitur omnis amor, qui ad quosdam maior sit, quàm ad alios in religione reprehenditur; sed ille qui modum excedit, ideóque singularis, ac priuatus, quasi per antonomasiam dicitur.

Suam doctrinã temperat Basil.

Basil.

Cassian.

18. Indicia autem talis amoris sunt; primò si ratio maioris amoris non sit, aut maior Dei gloria, & honor, vel maior religionis, aut animarum vtilitas, aut maior virtus, & sanctitas, quæ in tali persona cernitur; quidquid enim ad hæc motiua non reducitur, alienum est ab ordine charitatis religiosæ: adeò vt Basil. dict. serm. 2. de instit. monast. dicat etiam sanguinis coniunctionem, quantumuis propinquam, in religiosa charitate non spectandam, sed pro nihilo habendam esse. Secundò si talis affectio ad vnum aliquem, auertit aliquo modo animum ab aliorum dilectione, ita vt vel eorum consortia, & conuersationem, quam communis charitas postulat, declinet; aut molestè ferat, aut eorum necessitatibus non ita libenter subueniat; signum apertum est excessum illum, non ex ordine charitatis, sed ex priuata affectione oriri. Tertiò ex aliis effectibus planè cognoscitur: nam charitatis amor est ordinatissimus, & non nisi debito tempore, & loco, sine cuiusque offensione ostenditur. Si ergo affectio illa inclinat ad tempus otiosè terendum, vel ad aliquid aliud, quod perfectioni, ac regulæ consentaneum non sit; priuata affectio est, non charitatis debitus amor. Vnde maximè læditur charitas, vt Basil. suprà egregiè prosequitur, quando sine manifesta causa, plus vni quàm alij tribuit, vel si munerum, aut honorum distributio, sine debita proportione fiat. Nam licèt vnusquisque religiosus, quantum in se est, debeat omnia contemnere, & viliorem gradum appetere; tamen respectu aliorum, singulorum merita spectanda sunt, & debito honore, & amore prosequenda: quod maximè ad superiores spectat, à quibus grauiùs charitas offenditur, quando priuatis affectionibus, & non iuxta vniuscuiusque facultatem, ac merita, habita communis vtilitatis ratione, labores & honores singulis distribuunt, vt optimè attigit idem Basil. regula 303. ex breuioribus.

Nimiæ familiaritatis vnum indicium.

Basil.

Alterum.

Tertium.

Basil.

CAPVT VIII.

De mediis positiuis quibus fraterna charitas in Societate conciliatur.

Veniamus ad alia media, quæ non in prohibitione, sed in actione consistunt, & ad eundem finem conciliandi charitatem fraternam ordinantur. Quæ partim interna esse possunt, partim externa. Illa generaliora sunt, & ex interno spirituali profectu maximè pendent; huiusmodi est quod 8. p. constit. cap. 1. § 8. dicitur, *præcipuum vtriusque partis vinculum, ad membrorum inter se & cum capite suo vnionem, est amor Dei, ac Domini nostri Iesu Christi, cum cuius diuina, & summa bonitate, si superior, ac inferiores valde vniti fuerint, perfacile inter seipsos vnientur.* Vnde quia hoc vinculum oratione, ac meditatione maximè crescit, iuxta illud Psal. 38. *In meditatione mea exardescet ignis;* ideo sine dubio hæc est certior, & solidior via ad hanc vnitatem obtinendam. Sic etiam reduci ad praxim optimè poterit quod p. 3. constit. c. 1. §. 4. dicitur, *Atque ita fiat, vt se mutuò considerantes omnes in deuotione crescant, Deúmque, ac dominum nostrum laudent, quem quisque in alio, vt in illius imagine agnoscere studeat.* Quæ regula sumpta videtur ex reg. 5. Augustini, quam statim n. 3. referam, éstque ad rem præsentem optima: quia nihil ita conciliat erga aliquem veræ charitatis amorem, quàm singularia virtutum ornamenta, & Spiritus sancti dona in eo conspicere, eúmque vt Dei imaginem, optimis gratiæ coloribus depictum, contemplari. Si ergo omnes, & in seipsis studeant in his virtutibus & donis crescere; & in aliis ea frequenter considerare, eósque (vt ibidem dicitur) tanquam sibi superiores in animo ducere, & de

1.

Hæc media quædã sunt interna, vt vnio cuiusque nostrũ in Christo.

Item oratio.

Item consideratio donorum in aliis.

& de illorum spiritualibus bonis gaudere, Deoque gratias agere mirum profectò in modum, mutua inter eos charitas crescet.

2\. Exteriora media quædam etiam generalia sunt, & ad alias virtutes pertinent. Huiusmodi est quod de obedientia ad hunc finem commendatur in 8.part.constit. cap.1.§.3. & sequentibus. *Huiusmodi vnio*(dicitur ibi) *magna ex parte per obedientiæ vinculum conficitur.* Simile est paupertatis & humilitatis medium de quo ibidem §.8. dicitur, *Ad vnionem maximè iuuabit rerum temporalium contemptus*,&c.inter temporalia namque honores, & dignitates, æquè ac diuitiæ, corporalésque commoditates computantur;nec minus illorum, quàm horum bonorum contemptus ex Dei charitate sequitur, vt citatus §.8. loquitur; peculiariter verò paupertatis medium, vtpote religiosi ratione voti propriissimum, quod luculenter tradidit Basil. in constit.monast.cap.19.*vbi* (inquit) *omnia communia sunt, animi, mentes, corpora, & ea omnia, quibus necessariò ad victum, cultúmque vtimur, communis Deus, communis pietatis mercatura, communes latores*, &c. Idem prosequitur cap.35. & Cassian. collat.16. c.6. afferens id Actor.4. *Erat illis cor vnum, & anima vna.* Et statim subditur, *Et erant illis omnia communia.* Chrysost. lib.3. contra vitup. vitæ monast. & orat. de S.Philogonio, & alia congerit Gratianus 12. q.2. cap. *dilectissimis*, cum aliis.

Quædam verò sunt externa, partim generalia, vt obedientia, paupertas, &c.

Basil.

Cassian.

Chrysost.

Gratian.

3\. Alia verò sunt magis specialia, quale in primis est, quod in eodem §.8. subiungitur, de vniformitate, & conformitate in omnibus rebus etiam externis, vt in vestitu, victu, omníque viuendi modo; similitudo enim est causa amoris; & hæc vitæ vniformitas, ac communis consensio, maximè ad animorum vnitatem iuuat. Vnde August. in Reg. cap. 5. *Omnes vnanimiter, & concorditer iuuant*; ac si diceret, vt iuuant concorditer, necesse est, vt viuant vnanimiter. Et subdit, *& honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti estis.* Quia Deus solus est *qui habitare facit omnes vnius moris in domo*, vnde hæc vniformitas maximè facit, vt Deus in omnibus recognoscatur, & consequenter, vt omnes in Deo maximè vniantur. Huc spectat mensa communis, quæ adeò in Societate communis est, vt nullus quantumuis grauis, & antiquus, siue superior, siue doctior, siue cuiuscunque alterius conditionis ab illa excipiatur, nisi ægritudinis causa, solo dempto Generali, cui ob graue pondus occupationum aliásque causas, hoc singulariter concessum est in Congreg. 3. generali c.5.imò & in 7.Congreg.decreto 7.commendatur maximè P.Generalis propensio, quàm ipsi congregationi significauerat, ad tollendam priuatam mensam, quod etsi non obtinuit, facto tamen ipso, se illa priuauit. Quam communitatem antiquorum monachorum maximè commẽdat Chrysost.l.3.contra impug.vitæ monast. *Cuncta* (inquit) *illis communia sunt, mensa, domus, indumentum, & quod sanè mirabilius est, vnus etiam, idémque animus omnibus est*; indicans illam externam vnitatem multum ad hanc animorum vnitatem conducere.

Partim specialia vt vniformitas in mundi modo.

August.

Chrysost.

4\. Nec mensa solùm dicitur communis in loco, & tempore, sed maximè in vsu ciborum, nam iidem omnibus absque singularitate apponi debent, de quo Chrysost. hom.58. ad Populum de religiosis loquens, *vna mensa & ministerium suscipientibus, & exhibentibus, eadem fercula, eadem indumenta, habitacula eadem, eadem vita. Et quid miraris* (subdit) *quòd vna sit omnibus dieta, vestis, &*

Quomodo victus seu mẽsa communis.

Chrysost.

A *mensa, quippe cùm omnibus sit vna anima.* Et ob hanc causam omnis etiam singularitas in communi mensa cauetur, quia solet valdè pusillorum animos offendere, & consequenter charitatem perturbare, vt optimè docet Bernard. sermon.30. in Cantica. Quanquam hoc impedire non debeat, vt præcedenti cap.numero 17.in simili dixi, quominus necessitatibus omnium, cum proportione subueniatur, iuxta illud, *diuidebatur singulis, prout vnicuique opus erat:* nam hoc ipsum charitas ipsa desiderat. Vnde Benedict. cap.34. Regulæ, *Non dicimus* (inquit) *vt personarum (quod absit) acceptio sit, sed infirmitatum consideratio: vbi qui minus indiget, agat Deo gratias, non contristetur; qui verò plus* B *indiget, humilietur pro infirmitate, non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace.* Et S.August.c.11.Reg. *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse, nec iniustum videri, quos fecit aliqua consuetudo fortiores: nec illos fæliciores putent, quòd sumunt, quod non sumunt ipsi, sed sibi potius gratulentur, quia valent quod non valent illi.*

Bernard.

Reg. Bened.

D. August.

5\. Huc accedit singularis ægrotorum, & infirmorum cura, quam nostra Societas profitetur, quæ illi quidem singularis non est. nam religiones omnes in ea splendent & ab omnium fundatoribus maximè commendatur. Basil.cap.19. constit. monast. *vbi* (dicit de vita cænobitica) *qui infirma corporis valetudine est, complurium animos imbecillitatis* C *suæ participes habet: qui verò animo æger est, & affligitur, etiam complures prestò sunt, à quibus curetur, à quibúsque quotidie erigatur*; significans sub hac ægrotantium cura, omnia misericordiæ opera comprehendi, quibus fratres sibi inuicem subuenirent, nunc infirmum curando, nunc afflictum consolando, nunc laborantem adiuuando, nunc etiam labantem confortando, aut iam lapsum corripiendo, & erigendo. Vnde in regulis moralibus in 41.cap.2. lenitatem, & facilitatem circa infirmos valde commendat. Et in regulis breuioribus in 155. ait, ministrandum esse infirmis; *vt fratribus Domini.* Præterea D.August. in sua regula sæpiùs hanc infirmorum curam commendat cap.13.28.30.& 40. Et optimè S.Benedictus c.36. D *Infirmorum cura ante omnia & super omnia adhibenda est, vt sicut reuera Christo, ita eis seruiatur.* Et infrà, *cura maxima sit Abbati, ne aliquam negligentiam patiantur*, &c. Quod confirmauit Innocentius III.in cap. *cùm ad monasterium*, de statu monachorum. Eidem rei prouidit S. Pachomius in sua regula. cap. 20. 22. & 23. vbi sunt illa verba notanda. *Dabunt ei ad omnem abundantiam, vt in nullo fruter languidus contristetur.* Cui consonat, quod in prœmio ad illam regulam de Ægyptiis monachis refert Hieronymus, *Ægrotantes miris sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis.* Et idem sumitur ex S.Dorotheo doctr.18. de vita rectè instituenda.

2\. Principale medium mutuæ charitatis, ægrotantium cura.

Basil.

D. August.

Reg. Bened.

Reg. Pachom.

D. Hieron.

Doroth.

6\. In regula S.Francisci nihil inuenio de hac re expressum, tamen certum est eundem fuisse il- E lius eximij sancti Spiritum, quem copiosè declarauit S.Bonauent.lib.de sex alis Seraphim. cap.4. tom.2. Opuscul.in fine. Vbi inter alia optimè aduertit, non esse aliquibus denegandum infirmitatis subsidium, eo quòd aliqui, vel ex illusione, vel ex malitia, interdum decipiant, sed potiùs subueniendum esse omnibus, ne boni, & verè indigentes fortasse patiantur. Et ideo etiam prudenter præcipit D.Augustinus Reg.28. *Si latens est dolor in corpore famulo Dei dicenti quòd sibi doleat, sine dubitatione credatur, sed tamen vtrùm sanãdo illi*

Simulata quorundam infirmitas non debet, retardare ab hoc medio.

D. Bonau.

D. August.

illi dolori, quod delectat expediat, medicus consulatur. Præterea in Concilio Aquisgran. sub Ludouico Imperat. cap. 42. Clericis, seu Canonicis regularibus, hæc regula maximè commendatur. Item Lupus in regula monachorum ex S. Hieronymo cap. penult. *Si quis* (ait) *cœperit ægrotare, transferatur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confoueatur, vt nec delicias vrbium, nec matris quærat affectum.* Et in Regula Monacharum cap. penult. sub nomine eiusdem Hieronymi dicitur, *summopere seruetur in vobis vt erga infirmantes sorores cum omni sollicitudine, omnis exhibeatur cura*, &c. quæ optimè prosequitur.

Lupus.

7. In hoc igitur maximè studet Societas antiquos Patres religionum imitari & hoc medio beneficentiæ, & misericordiæ erga infirmos charitatem fraternam conciliare. Ideo in 3.p.constit. c.2.§.6. cum declaratione dicitur, vt ægrotorum magna cura habeatur: idque Præposito in suis regulis.§. 65. & Rectori §.56. maximè commendatur, éstque peculiare officium Præfecti sanitatis, qui in suis regulis, & infirmarius etiam in suis, accuratè de hoc instruuntur, & monentur, & Prouincialis in cap.15. suarum regularum monetur, vt dum visitat, interroget, an cum infirmis, & hospitibus debita charitas exerceatur, quòd etiam inuenitur in constitutionibus Minorum Guillelmi Farinatij cap.4. Præterea in Summario constit. §.46. omnibus iniungitur; vt de rebus ad salutem sibi necessariis superiores certiores faciant, ne fortasse ob ignorationem eorum aliquid patiantur. Et in sequentibus regulis, variis modis cura subditorum in hac parte superioribus commendatur. Item in regulis communibus 16. & 17. & in 29. omnes instruuntur, quomodo ægrotos inuisere, exhilarare, & consolari debent. Quod etiam commendat Bonau. in Regula nouitiorum c. 7. & ab antiquis religiosis fuisse valde obseruatum colligitur ex Dorotheo supra doctr. 14. & Sozomeno lib.6. Histor. c.31. Ac denique, quod caput est, vsu, & consuetudine ita est hoc charitatis officium in Societate susceptum, vt tam superioribus erga subditos, quàm subditis inter se, nullum maiori affectu exerceri videatur: quod à parente suo Ignatio, non solùm verbo, sed etiam exemplo didicerunt, vt in vita eius refertur lib.5. cap.8.

Dictũ medium studiosè obseruat Societas.

Guill. Far.

D. Bonau.

Doroth. Sozom.

8. Aliud medium superiori simile est, fratrum sociorúmque ad nostra domicilia vndique diuertentium, hospitalitatem cum omnibus signis, & operibus beneuolentiæ & charitatis. Quod quidem verbis satis commendatum est in Societatis regulis, multo verò magis vsu receptum, & amplificatum. In constitutionibus enim nihil de hac re expressè habemus, sed supponitur vt clara, & præsertim in 4. p.c.2. lit. F. & 6.p.c.2. lit. D. significatur, non solùm nostros peregrinos humanissimè tractandos esse, dum in loco aliquo versantur, sed etiam vestes & viaticum, si indiguerint, eis esse præstandum; neque hoc posse esse paupertati contrarium, si charitati videatur necessarium; tamen in regula 82. Præpositi, & 80. Rectoris distinctiùs ita præscribitur: *charitatem magnam exhibeat erga alios de Societate per Collegium transeuntes, eósque amanter hospitio excipiat: ac meminerit se aliquo viatico, aut eleemosyna eos, si indigerent, iuuare posse. Curet item diligenter dirigere, ac iuuare expeditiones hospitum, qui negotiorum causa, domi versantur.* Et in regulis Prouincialis cap.15. in visitatione, specialiter proponitur, vt inquirat, An erga nostros hospites debita Societatis charitas, &

3. Medium hospitalitas erga fratres.

A cura exerceatur. Vnde colligitur officium hoc in vnoquoque Societatis domicilio, ad totam in vniuersum Societatem extendi, sine vlla nationum vel prouinciarum distinctione, absque personarum acceptione, vel limitatione, siue professi sint, siue nouitij; siue sani, siue infirmi; siue noti, siue ignoti, ad omnes magna charitas exhibenda est.

Quæ inprimis in ipsa receptione ostendenda est; quæ esse debet cum externis signis maximæ amicitiæ, qualia exhiberi solent de more regionis, à grauibus inter se amicis, aut etiam consanguineis. Et ideo cùm in regula 54. ex communibus cautum sit, *vt nemo alium etiam ioco tangat, vt* B *ea, quæ religiosos decet, grauitas, & modestia retineatur*, subditur, *Præter quam in signum charitatis amplexando, eum qui aut abit, aut redit peregre.* Deinde non solis signis, sed etiam multo magis omnibus misericordiæ, & humilitatis operibus vtendum est, nec laboribus, nec sumptibus parcendo, quantum & religiosa paupertas permittit, & fratris necessitas postulat. In quo planè imitatur Societas, quod de antiquis monachis refert Chrysost. hom.58. ad Populum; *omnes ex ministrantium sunt numero, & hospitum quisque pedes abluit, & multa de hoc contentio, & hoc facit nõ examinans, quis ille sit, & vtrùm liber sit, an seruus, sed vnicuique ministerium hoc exhibet. Nullus ibi magnus, nullus paruus.* Eandem charitatis ostensionem valde commendat C Benedictus cap.53. suæ regulæ; vbi generaliùs quidem loquitur de omnibus hospitibus, multo verò specialiùs de propriis fratribus id intelligit. 9.

Dicta hospitalitas signis beneuolentiæ ostendenda.

Chrysost.

Reg. Bened.

Eodem modo loquitur Basil. in Regulis fusioribus cap.20. vbi tamen multum commendat, ne in conuiuando cum hospitibus religiosa modestia, & paupertas excedatur; *Quid* (inquit) *nobis cum apparatibus sumptuosis? Accessit ad nos hospes aliquis? Si frater est, & idem nobiscum vitæ institutum habet, is domesticam suam mensam agnoscat, quippe cùm, quæ domi reliquerit, ea inuenturus sit apud nos. At defatigatus ex itinere? eatenus cum ipso prolixius liberaliúsve agatur, quatenus ad recreandam eius lassitudinem satis sit.* Et post multa, quæ de hoc argu- D mento eleganter prosequitur, & valde notanda sunt ad vitandos excessus, quos non charitas; sed vanitas, vel ambitio, in suscipiendis hospitibus, sæcularibus præsertim, aliquando introducit; concludit, vnumquemque debere iuxta suam qualitatem, & necessitatem tractari, ita tamen, *vt cibaria, quæ promiscuè omnibus apponuntur, eiusmodi sint, quæ cùm vili pretio, tum paruo etiam negotio comparentur. Adhibenda tamen in mensa necessaria vbique munditia, atque elegantia, ita tamen vt nunquam extra fines nostros egrediamur.* 10.

In ipsa hospitalitate frugalitas tenenda. *D. Basil.*

Hæc fortasse cæteris religionibus communia videbuntur; addamus igitur medium aliud, quod aliquibus ita videtur in Societate singulare, vt vel ob eam rem illud reprehendere non verean- E tur. Est enim in Societate consuetudo, de qua in regula Rectoris 55. & Præpositi 56. vt singulis diebus vna hora post prandium, & alia post cœnam, vel dimidia, cùm à cœna abstinetur, fratres omnes inter se familiariter, & amicè in eodem loco, si fieri possit, conueniant ac colloquantur. Quæ consuetudo, licèt occasione tuendæ salutis, etiam introducta sit 3.p.constit.c.2.§.4.lit.D. præcipuè tamen ob charitatem fouendam retinetur. Quoniam amicitia, Aristotele teste, communicatione crescit, taciturnitate dissoluitur. 8.Ethic.c.5. vnde etiam Clemens I. epist.1. monet fideles, vt frequenti 11.

4. Medium colloquium inter fratres statâ horâ.

Aristot.

frequenti inter se communicatione, etiam in mensa, charitatem fraternam foueant. Quod fuisse in primitiua Ecclesia vsitatum statim dicemus, satísque peruulgatum est. Quippiam simile de antiquis Ægypti monachis indicat Hieronymus epist.22. ad Eustoch.de custodia virgin. solitos fuisse per decurias ad mensam conuenire, & postea hymno dicto, seu post gratiarum actionem, *vsque ad vesperam* (ait) *cum suis vnusquisque loquitur, & dicit, vidistis illum, & illum? quanta in illo sit gratia? quàm moderatus incessus? si infirmum viderint, consolantur: si in Dei amore feruentem, cohortantur ad studium.*

Hieron.

12. Obiectio contra hoc medium ab incómodis. Primò. Secundò.

Dices: esto confabulatio aliqua ad hunc finem vtilis sit, tamen quotidianam, & duarum horarum, videri nimiam, tum quia silentium ab omnium religionum parentibus summè commendatur; tum etiam, quia in multiloquio non potest deesse peccatum; vnde vix fieri potest, vt frequens locutio, & per horas integras, non sit occasio multa peccata, saltem venialia, cómittendi; præserrim eo tempore, quo animus est ad loquendum procliuior; & per calorem cibi, quodammodo *inflammatus faciliùs relaxatur*, vt ait Hugo de S.Victore in Instit. nouit. cap.18. vnde fieri potest, & fortasse interdum contingit, vt, quod videtur esse medium ad chariratem fouendam, eam plurimum lædat, vel quia in tam prolixo sermone detractiones, aut murmurationes miscenrur, vel quia contentiones excitantur, quæ in iras, & rixas salrem leues erumpant.

Hugo Vict.

13. Redarguitur obiectio.

Hîc verò ab iis, qui ita recreationem hanc reprehendunt, percontari libet, danda ne sit aliqua religiosis viris, qua ordinaria exercitia intermittant, de se quidem indifferens, sed quæ in bonum ordinari queat? Certè non negabunt, tum ne suæ ipsorum consuetudini detrahant, tum ne sanctorum etiam Patrum, ne dicam sapientum Philosophorum, communi sensui contraueniant. Sic enim Clem. Alex.lib. 3. pædagogi cap. 10. *supra modum laborare, & pessimum est; & morborum causa. Neque ergo oportet esse omnino otiosum, neque esse omnino nimis laboriosum.* Et August. lib.2. de musica in fine, *volo tibi parcas, labor est in chartis, & apertum ire per auras animum permittas; nam sapientem interdum remittere aciem rebus agendis decet intentam.* Ambros. lib. 3. de Virgin. columna 4. *quod velis prolixè facere, aliquando ne feceris*, quod ibidem parœmiam esse restatur: atque hanc doctrinam de honesta, & moderara recreatione, quam nomine *ludi* significat, probat tandem D. Thom.2.2.q.168.art.3. At mutua collocutio facilior est religiosis, quàm cæteræ recreationes, quæ, quoniam varia requirunt instrumenta, operosæ sunt, nec, quotidianam de qua loquimur, religiosorum recreationem decent. Accedit quoniam collocutio nullo negotio potest de indifferenti reddi honestissima, si de rebus iis transigatur, quæ in Societate pro materia colloquendi proponuntur, vt infrà numer.17. attingemus. præstat igitur cæteris genus hoc recreationis ordinariæ.

Clem. Alex. August. Ambros. D.Thom.

14. Formalis responsio obiectionis, hoc medium, si debitè vsurpetur charitati prodesse. Clemens. Turrian.

Iam verò ad obiectionem directè respondetur, nihil esse tam sanctum, ac religiosum, quod non possit per abusum peruerti: sicut olim sancta intentione fecerunt inter se fideles vsitata conuiuia, quæ *Agapes* vocabantur, quorum meminit Clemens libro 2.constit. Apost.cap.28. vt ibi notat Turrian. & commemorat etiam Tertullian.in Apologet.c.39. & libro ad Martyres cap.2. & tamen tempore D. Hieronymi in tantum abusum abierant, vt dicat ipse epist. 22. ad Eustochium, *Vnde in Ecclesiam Agapetarum pestis introiit.* Sic igitur non negamus ex hoc sancto exercitio posse sequi incommoda, & interdum remissionem nimiam, non tamen propterea prohibendum esse, & in aliud extremum declinandum, sed per religiosam disciplinam ita dirigendum, vt inconuenientia præueniantur, & Societas suo fructu non priuetur; vnde hactenus consuetudo hæc Societatis ad charitatem fratrum conciliandam, & nutriendam, vtilissima visa est, & experimento comprobata.

Tertull.

15. Prodesse quoque valetudini.

Nec solùm ad chatitatem fouendam, sed etiã, vt ex constitutionibus & ex Alexandrino suprà attulimus, ad corporum salutem conseruandam visa est necessaria, nec multis ante annis, à grauibus religiosis experimento comprobata. Nam humana conditio non fert perpetuam animi contentionem in studiis aliísque spiritualibus exercitiis, & ideo quietem aliquam & relaxationem postulat, vt egregiè D.Thom. explicat citata q. 168. art.2. & 4. afferens vulgatum exemplum, S. Ioannis Euangelistæ de arcu nimium intenso, aut continuè sagittas emittente, quòd durare non possit. Quod etiam refert Abbas Abraham apud Cassian.collat.24.cap.21. Et ob hanc rem tempus illud electum est, quod simul vtrique fini animos laxandi, & conciliandi deseruiret; quia nullum est ad mentis exercitia obeunda minus opportunum; tunc enim animus in eis parum profuit. Vt enim dixit Abbas Moyses apud eundem Cassianum collat.2.c.26. *Recens esca perceptio, tam in vespertinis, quàm in nocturnis orationibus tenuem, leuémque sensum inueniri non sinit.* Et alioqui talia exercitia eo tempore, multum corpori nocent. Vnde etiam Iurisconsultus in l. *medicus.* ff. de operis libertorum, ita dicit exigendam esse operam à libertis, vt liberalis sit exactio, *id est* (ait) *vt acquiescere meridiano tempore, & valetudinis & honestatis suæ rationem habere sinantur.* Quia ergo religiosi Societatis & literariis & spiritualibus exercitiis perpetuò intenti esse debent, neque vllam ferè aliam intermissionem, aut animorum relaxationem habent, præter hanc familiarem inter se & honestissimam conuersationem, imò & quarundam aliàs indifferentium recreationum instrumenta eis vetantur in 3.p. constit. c.1. §.14. & in regula 36. Rectoris, ideo huic otio illa tempora aptissimè designata sunt, & in 6. tandem Congre. decreto 3. post multam discussionem, dicta recreatio retenta fuit, cui etiam moderationes variæ sunt adhibitæ, tum in eadem 6.Congregatione decreto 47. 48. 105. tum in septimæ decreto 21. numero 4. & can.8. ac 9. quæ ibi videri possunt, atque etiam in ordinationibus toti Societati communibus cap.4.num.21.

D.Thom. Cassian.

16. Imò prodesse progressui in studiis, & virtutibus. Basil.

Vnde etiam existimo, si cum debita moderatione, & prudentia hoc medium suscipiatur, non solùm non impedire, sed iuuare plurimum posse ad profectum tam in literis, quàm in spiritu. Vt enim dixit Basil.in constit. monast. c.8. *sæpenumero contingit, cùm exortum in animo tædium suscepta peregrinatio discutit, & spatio ad colligendas denuo vires, ac sese colligendum refocillandúmve dato, alacriorem ad capessenda de integro pietatis certamina facit.* Loquitur de egressu ex monasterio prætextu visendi & conueniendi fratres, quem non consulit frequenter, & sine causa fieri; tamen ob prædictum finem & ad tollendum tædium vt maioribus animis ad consueta exercitia redeatur, non solùm consulit, *sed etiam*, ait, *inanis & inflati animi esse*,

esse, austeritatis colore hoc charitatis officium euitare. Simili ergo modo nos dicimus facilius esse intra eandem domum tædium hoc congruis temporibus leuare, vt inde cum maiori feruore, & contentione, ad opera consueta reuertamur. Aliud exemplum simile quod Cassianum inuenio, qui loquitur de charitatiua susceptione fratrum ad nos venientium, quæ interdum videri potest nostram animi contentionem interrumpere & impedire. Et tamen in collat. 24. c. 20. sic ait Abraham Abbas, *Illa remissionis, atque humanitatis intercapedo gratissima, quæ nonnunquam pro aduentu fratrum interuenire consuenit, licèt molesta vobis ac fugienda videatur, tamen quàm sit vtilis ac salubris; tam corpori, quàm spiritui vestro paucis accipite. Sæpe accidit, non dicam nouitiis, & infirmis, sed etiam experientissimis, atque perfectis, vt nisi mentis eorum directio atque censura, quibusdam fuerit munita vicissitudinum laxamentis, aut in teporem spiritus, aut certè in perniciosam corporis valetudinem collabatur. Et ideo à prudentibus, atque perfectis cùm intercesserit crebra etiam fratrum visitatio, non solum toleranda patienter, sed etiam gratanter est amplectenda.* Quæ omnia in nostram quotidianam intercapedinem per mutuam fratrum colloquutionem egregiè conueniunt, nam prorsus eosdem fines, & eosdem fructus habet, quos statim commemorat, dicens, *Primum, quòd prouocat nos auidiùs semper solitudinis desiderare secretum; nam quodammodo cursum nostrum dum interpellare creditur, infatigabilem, ingémque conseruat, qui si nullo interdum obice tardaretur, vsque ad finem contendere indefessa pernicitate non posset. Deinde, quod necessitas recreandi corpusculi, cum fructu humanitatis indulget, maiora nobis confert lucra, cum iucundissimo corporis laxamento, quàm illa sint, quæ per abstinentiæ fatigationem fuerant acquirenda*; quæ omnia nostro proposito egregiè accommodantur: nam reuera eædem omnino rationes in præsenti exercitio locum habent.

Cassian.

17\. Alia prætetea consideratio adhiberi potest, quia hoc medium est etiam vtile Societati, ad finem suum præcipuum conuersionis animarum, quem magnopere consequitur conuersando cum hominibus, & de diuinis rebus suauiter, ac discretè loquendo; ad hoc autem valde proficiunt religiosi Societatis in his, quæ inter se habent religiosa colloquia; quæ frequentiùs esse debent de diuinis rebus, cuiusmodi præscribuntur in instructione 14. de renouatione spiritus, ad finem; & ita vsu addiscunt suis temporibus tacere, & suis prudenter, & fructuosè loqui, quod est optimum silentij genus; vt indicauit Ambr. in Psalm. 118. Octonar. 2. in princip. & optimè toto capite 10. lib. 1. de offic. *Pythagoras* (inquit) *suis silentium imposuit; vt non loquendo loqui doceret. Dauid, vt loquendo magis diceremus loqui, quomodo enim sine exercitio doctrina? aut sine vsu profectus?* &c. quod latè per varia artium humanarum exempla prosequitur, & concludit, *Ita ergo, qui volunt discere cautionem loquendi, quod naturæ est, non negent, quod custodiæ est exerceant.*

Hoc etiam medio instruimur ad agendum cum proximis.

D. Ambros.

18\. Accedit, quòd per hanc, qualemcunque animorum remissionem maiora profectò vitantur incommoda in tota communitate. Cùm enim singulis ferè personis intermissio aliqua necessaria sit, tam quoad labores corporis, quàm quoad sanctum otium & silentium, ac solicitudinem, multo maior est hæc necessitas in tota communitate, quia non potest tota esse æquè fortis viribus corporis, aut spiritus, sed plures in ea frequentiùs sunt debiles, & infirmi. Vnde fit, vt nisi habeat communitas regularem aliquam, & ordinatam, ac certam intermissionem suis definitis temporibus, ac modo etiam à religione præscripto; periculum morale sit, vt multi arbitrio suo relaxationem accipiant, & quidam inter se suo arbitrio secretam familiaritatem ineant; alij non absque valetudinis periculo statim somno indulgeant, alij modos alios recreationis inueniant: in quibus sine dubio maiora incommoda regulariter misceri possunt. Nec posset tota communitas, vt numero 13. insinuaui, omnibus his remediis priuari, & in perpetuo rigore contineri, sine magna violentia, & coactione, quæ nec durabilis est, nec tantum fructum spiritualem afferre solet. Et ita licèt ex hac nostra recreatione, quæ sola commodior videtur, vt illo numero 13. ostendimus, aliquid incommodi sequi possit, quasi nihil æstimandum est, comparatione eorum, quæ in opposito timeri possunt.

Vitantur maiora incommoda, quàm ex opposito sequeretur.

19\. Eo vel maximè quòd incommoda, quæ obiiciuntur, vel nulla sunt, vel præueniri moraliter possunt. Nam quo ad silentium attinet, fatemur esse maximum decus & custodiam religionis, sed in illo etiam est modus, & medium seruandum. Nam aliæ etiam religiones, ordinariè loquendo, non simpliciter silentium præcipiunt, neque omni tempore, sed certis temporibus, ac locis, extra quæ facultas concedi solet modestè loquendi, & animos relaxandi; vt bene explicatur in regula monialium nomine S. Hieronymi cap. 22. Societas verò definitis temporibus, ac locis hanc facultatem concedit, extra tempora verò recreationi assignata, silentium ita seruare præcipit, *vt nemo loquatur nisi obiter, & perpaucis, aut de rebus necessariis*, vt in regula 26. ex communibus dicitur, & per sequentes regulas optimè explicatur. Deinde tempus duarum horarum, considerata distributione earum, & occasione, ac necessitate, non potest videri nimium: tum quia ante quamlibet ex his horis recreationis antecedere solent sex, vel septem horæ, in quibus continuè exercitiis spiritualibus, aut studiis, aut ministeriis erga proximos insistitur; tum etiam, quia post prandium, quantùuis temperatum, ad minimum vnius horæ tempus necessarium est, vt possit animus sine magno corporis detrimento ad grauiores occupationes redire. Ideo enim, vt dixi numero 13. tempus illud electum est. Nec refert, quòd in aliquibus religionibus in eo tempore silentium commendari solet, vt patet ex regula S. Benedicti cap. 48. & in regula Monach. nomine S. Hieronymi cap. 38. & Pachomius in sua regula 14. inquit: *Si egressus fueris à cibo, ne loquaris in redeundo, donec ad locum tuum reuertaris.* Sunt enim diuersa instituta, & in ordine ad diuersos fines, aut pro temporum, ac circunstantiarum diuersitate potest vnum, vel alterum expedire: consideratis autem fine, & occupationibus Societatis, hoc medium existimamus esse illi magis accommodatum.

Ad incommodū allatum in nu. 12.

Reg. Bened. Reg. Hieron. Reg. Pachom.

20\. Quam ob rem non potest illud censeri multiloquium, in quo non solet deesse peccatum: nam illud dicitur de multiloquio superfluo, & incauto; illud autem nec superfluum est, sed de se moderatum & sperandum est à viris religiosis, non temerè, nec incautè fieri. Præsertim, quia ex parte religionis maxima adhibetur cura, vt & materia illi conuersationi præscripta sit, vt diximus in fine num. 17. ita vt, & leuare possit animos, & neminem offendere, & loquentes, ac audientes

Ad 2. incommodum in eodem n. 12.

Consule instructionē 14. pro renouatione spiritus c. 9.

dientes ædificare; & modus sit etiam religiosus, ac moderatus, & vt contentiones, ac verborum pugnæ vitentur. Ac denique, *attenditur* (quod D. Thom. dict. q.168. art.2. consulit) *ne grauitas animæ totaliter resoluatur.* Vbi ex Ambr. 1. officior c.20. simile documentum adducit, *caueamus ne dum relaxare animum volumus, soluamus omnem harmoniam, quasi concentum quendam bonorum operum.* Cui consonat elegans sententia Basilij in const. monast. c.13. *vitandæ omnes omnino in sermone facetiæ, & scurrilis dicacitas, sicut*, &c. Et infrà, *si vsus inciderit aliquando, vt remittendæ aliquantulum tristitiæ causa, sermone ad hilaritatem excitemur, danda omnino opera est, vt spirituali lepore refecta sit oratio nostra, & Euangelico sale condita, vt rectæ, quæ interiùs sit, sapientiæ gratum foras odorem aspiret, dupliciterque auditorem, & animi relaxatione, & intelligentiæ festiuitate delectet.* Idem quoque monet Clem. Alexandrinus lib.2. Pædago. c.5. *Study* (inquit) *nostri acrimoniam, & nimium intensam vehementiam moderatè remittentes, non autem inconcinnè dissoluentes.* Et in opere ad fratres de monte Dei apud Bernard. satis ante medium, ita habetur. *Non tam quod animum delectando ad horam detineas, quam quòd pro spiritualibus studiis delectationem conserues, & nutrias, in quo remittatur ad horam animus, non resoluatur.*

D.Thom. D.Ambros. D.Basil. Clem.Alex. Bernard.

21. Nec solùm contenta est Societas ea communicatione, quæ animos eodem loco habitantium in vnum cor, & animum coniungat, sed etiam absentibus fratribus illam consulit literarum communicationem, quæ ad eundem finem inseruiat. Vnde S.P.N. Ignatius 8.p. const. c.1. §.9. de mediis ad hanc vnionem totius Societatis scribens, *magnopere* (inquit) *etiam iuuarit literarum vltro citróque missarum inter inferiores, & superiores frequens commercium, & crebrò alios de aliis certiores fieri, ac audire, quæ ex variis locis ad ædificationem, & eorũ, quæ geruntur cognitionem afferuntur.* Extat etiã hac de re instructio data an.1594. præscribẽs modum in his literis tenẽdum, consonátque huic institutioni quod Basilius scribit in regulis moralibus reg.70. c.15. *Qui Dei beneficio rectè aliquid fecerit, is cæteris quoque notum facere illud debet, vt Dei gloria crebrior efficiatur.* Assértque de hoc Apostolorum exempla Actor.14. Ephes.6. Vnde idem Basil. epist.55. ad Ambrosium, inter magna Dei dona numerat, *quòd quàm longissimè propter locorum distantiam seiunctis, per literarum alloquium mutuo coalescere dedit.* Et infrà illum excitat ad hoc necessarium charitatis officium. *Quod dilectionis* (inquit) *erga nos fundamentum iecisti, in ipsam structuram assiduitate mutui nostri alloquij excitare, ac prouehere stude. Nam hoc pacto spiritu poterimus coniuncti esse, licèt terrestri habitatione quàm longissimè alter ab altero dissiti simus.* Hinc etiam antiqua fuit in Ecclesia consuetudo, vt essent inter fideles communicatoriæ (sic enim eas appellabant) literæ, quibus inuicem inter se catholici communicare, & fidei suæ testimonium præbere solebant, de quibus mentionem facit Optatus l.2. de schismat. Donatist. & August. epistola 163. ad Eleusium.

5. Medium mutua cõmunicatio inter absẽtes per literas.

Attestatur & prisca fidelium cõsuetudo.

Optat. August.

22. Vltimò finis ipse, & ministeria Societatis, & hanc vnionem maximè requirunt, & ad illam valde iuuant. Est enim Societatis finis animarum salutem procurare, & consequenter ministeria postulat huic fini accommodata. Hinc ergo in primis fit, vt quilibet de Societate prius, & impensius procurare, & desiderare debeat suorum fratrum salutem, quàm externorum; quia charitas ordinatissima est: vnde sicut inclinat ad quærendam prius propriam spiritualem salutẽ, quàm alienam; ita etiam inter alios priùs intendit, & quærit salutem spiritualem, spiritualium fratrũ, totiúsque corporis Societatis, quàm externorum. Et hinc oriri debet summa illa cura, ac diligentia quam Prælati Societatis de spirituali profectu suorum filiorum habere debent. Hinc etiam ortum habuit illa regula Societatis, *vt omnes parati sint ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem debita charitate iuuare*; & illa, *vt omnes in suis colloquiis, & sermonibus se inuicem ad charitatem fraternam, & alias virtutes excitare procurent.* Ex his ergo actibus, & affectibus multum hanc vnionem augeri necesse est; nam, cùm omnes nihil tam desiderent quàm propriam salutem, & perfectionem, cùm hoc desiderium mutuum in omnibus conspiciant, & ab omnibus tam verbo, quàm exemplo iuuari se sentiant, in mutuo etiam amore multum proficient. Accedit quòd omnes in zelo de salute animarum maximè conspirare debent, & se inuicem ad hunc finem iuuare: ad hoc autem in primis necesse est, vt multum inter se sint concordes, & vniti. Vt enim dixit elegãter Chrysost. hom.77. in id Ioan. 16. *vt sint vnum sicut ego & tu vnum sumus. Nihil est concordiæ, & mutuæ voluntati æquiparandum; vnus enim multiplex est. Si enim concordes sint, duo vel decem non amplius erit vnus. sed eorum vnusquisque sit decuplum, & inuenies in decem vnum, & in vno decem.* & infrà, *Ecce dilectionis excellentia, quo pacto vnum inseparabilem, & multiplicem reddit, & vnus in multis simul locis, in Perside & Romæ esse possit, & quod natura non potest, dilectio potest.* Quod hactenus per diuinam gratiam in Societate mirum in modum experimur, faxítque Deus vt in perpetuum conseruetur, & augeatur.

Vltimum medium augendæ fraternæ charitatis, cura cuiusque pro alterius profectu.

Item zelus quo cõspirãt socij ad salutem externorum.

Chrysost.

CAPVT IX.

Quibus mediis religiosi Societatis iuuentur ad virtutes solidas, infra Theologales, comparandas.

1. PRæter charitatem, cæterásque Theologales virtutes, ac religionem quæ Deum ipsum, suo etiam modo, attingit, moralium omnium virtutum conuentus ad exactam animi perfectionem necessarius est; tantóque erit verior ac solidior perfectio, quanto hæ virtutes solidiores fuerint. Ideóque B.P.N. Ignatius filios suos de solidis virtutibus acquirendis, frequenter admonet 3. p. constit. c.1. §.10. *Ad veras* (inquit) *solidásque virtutes consequendas insistant, siue plures adsint spirituales visitationes, siue pauciores; curent verò semper in via diuini seruitij progressum facere.* Et §.27. *Studium in quod incumbent, qui in domibus Societatis probantur, id esse debet, quod eos magis ad superiùs dictam abnegationem sui, & in virtutibus ac deuotione profectum iuuabit.*

Veras, ac solidas virtutes in suis filiis requirit S. Ignat.

2. Veras autem virtutes appellat S. Ignatius, quæ non in externa specie, & opinione hominum, sed in Dei conspectu ex sola intentione diuinæ gloriæ, & ipsius virtutis, ac honestatis affectu exerceantur. Solidæ autem virtutes dicuntur, quæ in vera animi humilitate, & contemptu rerum omnium temporalium, puróque Dei amore fundantur. Sic D. August. serm.59. de tempore explicans illa Christi verba, *nesciat sinistra tua, quid facit dextera tua. Quid est* (inquit) *nesciat sinistra tua, quòd facit dextera tua? nisi quod facit amor Dei, non corrumpat amor*

Quæ sint veræ virtutes.

Quæ solidæ.

D. August.

pat amor mundi. Et infrà exponens illud, *Cùm oraueris intra cubiculum tuum*, &c. *Si temporalia quæris* (inquit) *sicut iam dixi, publica est oratio tua; si æterna quæris, secreta est oratio tua.* Ita ergo veræ, ac solidæ virtutes dicuntur, quæ ab affectu, & intentione rerum temporalium animum separant, & in solo Dei, & æternorum bonorum amore fundantur.

Cyprian.

Quod elegantissimè declarauit Ciprianns lib. de Cardinalibus Christi operibus. cap. de Ieiunio, & tentatione, quod enim ipse de ieiunio & corporis maceratione dicit, nos de quouis virtutis genere, verum esse intelligamus. *Virtutum* (inquit) *sudoribus laus importuna se ingerit, & subtilissimis aculeis penetrans animam, dum extollit; emollit, & pungit, cùm vngit; virtutem in hypocrysim vertit, & simpliciter inchoata peruertit. Quasi tinea, quod integrum erat, rodit, & occupat, & sanctitatis fundamenta euellit, & dissipat.* Et infrà, *mens hoc veneno imbuta in miseriis deliciatur, & occupata hac scabie in vlceribus gloriatur. Religio fit superstitio, & succedit ei ambitio subornata; extincto spiritu quatriduano cadaueri solùm supersunt exuuiæ, virtutis species exanimis, & simulacrum sanctitatis.*

3\. Cur Societatis viris specialiter commendentur hæ virtutes. Prima causa.

Ex his autem causam, & rationem intelligere licet, ob quam cùm veræ, solidæque virtutes cuiusuis gradus, & conditionis hominibus necessariæ sint; specialiter in hoc Societatis statu commendentur? Primò quidem propter periculum, quia inter proximos frequenter versamur, vt eos ad virtutis studium excitemus; & ideo cauere maximè debemus, ne ostentatione virtutis, potius quàm veritate, contenti simus, timere etiam debemus ne inanis gloria, quæ (vt Bernardus dixit) *virus virtutis est*, veritatem virtutis extenuet, aut corrumpat.

Secunda.

Præterea in hoc statu necesse est variis occasionibus, ac tentationibus, & persecutionibus virtutes omnes probari; quare nisi solidæ sint, magna ruina timeri potest. Præsertim, quia, vt dicitur in eisdem Societatis constitutionibus p. 10. §. 2. ad ipsummet finem auxilij animarum, & ad consequendam æternam salutem efficacissimum medium est probitas, & virtus ministrorum eius, quia & per illos disponuntur, vt à diuina manu, cuius est principaliter hoc opus, rectè gubernentur; & quia virtutum exempla plus proximum mouent, quàm verba, vt in eisdem constitutionibus dicitur p. 7. c. 4. § 2.

4\. Tertia.

Vnde tandem accedit, quòd in exteriori modo viuendi huius religionis, quantum ad victum, & vestitum spectat, nihil est singulare, quo proximos mouere, aut in admirationem rapere possit; quod alij religiosi austeriorem vitam profitentes magna laude, & fructu præstare solent; & ideo nisi religiosi Societatis veritate virtutum & magna prudentia, ac moderatione suarum actionum effulgeant, parum hominibus lucere, ac prodesse poterunt: & nisi cum hac ostensione veræ, ac integræ virtutis soliditatem habeant, spiritum eorum extingui, & sola virtutum simulachra (vt Cyprianus aiebat) relinqui sit facile.

5\. Quibus mediis instruantur ad eas comparandas. 1. Est modus trium votorum in Societate.

Sed videamus quibus mediis ad has virtutes comparandas alumnos suos Societas instruat. Multa quidem in superioribus lib. 1. cap. 3. & toto lib. 4. adduximus; nam ea quæ de modo paupertatis huius religionis diximus, planè continent solidissima fundamenta cuiuscunque perfectæ virtutis, quia planè tollunt solicitudinem omnium temporalium rerum, & omnem etiam occasionem præscindunt excessus, & voluptatis nimiæ, vel vanitatis in vsu illarum. Quæ verò de castitate diximus, magnam animi, & corporis

A puritatem generare valent. Denique perfectio obedientiæ, quam declarauimus, vnicum, & efficacissimum medium esse potest ad cæteras virtutes, cum soliditate, & veritate acquirendas: nam perfectè obediens soli Deo nititur, eiúsque regitur voluntate, quæ regula est omnis perfectionis. Præterquam quòd perfecta obedientia, sine perfecta humilitate esse non potest: humilitas autem solidum fundamentum est cæterarum virtutum. Vtrunque paucis verbis (vt alia omittam) optimè complexus est Ioannes Climacus gradu 4. de obedientia, dicens, *vidi illic viros quinquaginta ferè annos in obedientiæ certamine egisse, à quibus cùm addiscere orarem, quam ex labore isto consolationem, quem profectum inuenissent; alij quidem in abyssum humilitatis se iam peruenisse dicebant, per quam bellum omne semper excluderent, ac superarent. Alij sensum omnem laboris, & doloris in maledictis, & contumeliis se perfectè amisisse dicebant.* Quo signo nullum potest esse maius perfectæ, ac probatæ virtutis.

Ioan. Clim.

6\. 2. Est oratio, & alij actus religionis. 3. Est exercitiũ virtutum attinẽs ad proximos.

Ad hæc virtutes, quæ Deum ipsum attingunt, actibus orationis, & religionis perficiuntur; de quibus quantus sit vsus, quantáque cura in Societate, libro octauo ostensum est. Virtutes autem, quæ operantur circa proximum, in hoc verbo continentur, *diliges proximum sicut teipsum.* Quæ dilectio, quàm sit cordi Societati, & quot modis in ea exerceatur satis perspicuum est, & C in sequenti libro dicetur copiosè, & ideo nihil hîc agimus de virtutibus iustitiæ, tam commutatiuæ, quàm distributiuæ, & si quæ aliæ sunt illis annexæ; quia hæ cùm in suis ordinariis actibus magis sint necessitatis, quàm consilij, supponuntur potius, quàm docentur in religioso statu; & præsertim in illo, in quo quantum rerum temporalium contemptus præcipitur, tantum proximorum dilectio commendatur.

4\. Est virtutes moderantes affectũ honoris & sensuum voluptates.

Aliæ denique sunt virtutes, quæ hominem in seipso componunt, ac moderantur, quarum soliditas ex duobus affectibus maximè pendet, scilicet ex contemptu honoris, cui vera humilitas respondet, & abstractione à corporis voluptatibus, quæ sensuum omnium perfectam mortificationem postu- D lat; de his enim duobus dictum legimus B. Francisco, *Amara pro dulcibus sume, & teipsum contemne: si me vis agnoscere.*

Qua ratione Societas curet affectum honoris moderari in suis religiosis.

7\. Id primò curat Societas, remouendo à muneribus honorificis.

In affectu honoris moderando, & humilitate nutrienda, magna ex parte institutum Societatis versatur. Huc enim in primis tendunt omnia, quæ de non ambiendis dignitatibus, in superioribus lib. 6. à cap. 7. diximus. Deinde non solùm dignitates, sed etiam omnia alia munera, quæ honoris specimen pro se ferunt, etiam si oneris, E & laboris sint, non licet in Societate procurare, & multo minus extra Societatem. Vnde ob hanc causam ablata est occasio obtinendi cathedram in publicis vniuersitatibus, per publicas oppositiones, seu congressus, ac suffragia, vt declaratum est in superioribus. Et ob eandem gradus magistrorum, aut Doctorum, nec à subditis procurari permittuntur, nec à superioribus intuitu dignitatis concedi, sed solùm vbi necessitas, vel vtilitas proximorum postulauerit. Et tunc etiam non admittuntur loca certa singulorum, vt ab omni ambitionis specie recedatur, vt in constitutione

tutione dicitur, & suprà citato libro 6. tractatum est.

8. Atque huc etiam spectat, quòd inter religiosos Societatis nullum ius antecessionis, aut præeminentiæ ex antiquitate, vel ex muneribus, acquiritur in sedendo, in ratione victus, aut vestitus, vel in priuilegiis, aut exemptionibus ab obseruantia communi; sed solùm habetur ratio necessitatis, generatim loquendo. Nam quoad sedendum in Refectorio sacerdotali dignitati aliquid defertur; vt sacerdotes omnes simul, & digniori loco sedeant, nullo tamen inter ipsos antiquitatis ordine seruato, sicut neque inter cæteros inter se, vt habetur in can. 30. 1. Congreg. quod ad humilitatis profectum vtile esse, & consentaneum consilio Christi D. monentis, vt in conuiuio nouissimum locum vnusquisque affectet, docuit optimè Basil. reg. 21. ex fusioribus. Solùm in congregationibus generalibus, & prouincialibus antiquitatis in sedẽdo seruatur; id verò non tam propter honorem personarum, quàm propter bonum ordinem in illo actu necessarium, & maximè vt suffragia priùs à prouectioribus, magísque expertis proferantur; superioribus etiam honorabilior locus semper debetur, quia decentia dignitatis, & reuerentia illis debita ita postulat: in reliquis verò, quæ ad personalem commoditatem pertinent, cæteris æquales sunt. Hæc autem omnia, atque tanta, támque perpetua vitæ communitas planè requirunt magnam animi moderationem, solidámque virtutem; alioqui diu tolerari & conseruari non posset. Nam, vt in simili dixit Basil. epist. ad Canonicam. *Hæc quidem dum simpliciter hoc modo dicuntur, leuia videntur, ac nullius penè difficultatis, eiusmodi sunt tamen, in quibus seruandis magna opus esse contentione, ipse nos vsus docuerit.*

Item non curãdo antiquitatis vel meritorũ præeminentiam in religione.

Basil.

Exceptio proximè dictorum.

Basil.

9. Hæc, & alia id genus multa in Societate diligentissimè obseruantur, vt omnis ambitionis occasio, omnéque humilitatis impedimentum penitus auferatur. Quia verò hoc satis non est, sine frequenti humilitatis exercitio, tam interno, quàm externo, vt prudenter sancti, & religionum institutores tradiderunt Basil. q. 98. ex breuioribus, Bernardus epist. 47. Bonau. in speculo disciplinæ c. 5. vtrumque exercitium frequens in Societate existit. & primò teste D. Benedicto cap. 1. suæ regulæ, primus humilitatis gradus est propriæ voluntatis abnegatio. Nam, vt ait Cassianus libro quarto de Institut. renunciatione capite octauo, Humilitatem cordis veram, nemo acquirere potest, qui priùs voluntatem propriam non didicerit renunciare. Hic autem humilitatis gradus optimè perficitur, quando non sola voluntas; sed etiam iudicium alterius iudicio submittitur. Sicut enim suprema hominis excellentia in intellectu posita est, ita supremus humilitatis gradus in illius submissione, & subiectione conspicitur. Quantum verò huius internæ humilitatis exercitium in Societate commendetur, in superioribus latè est declaratum libro quarto capit. 14. & 15. & verba illa constitut. satis ostendunt. 3. part. capit. 1. §. 23: *conentur interiùs resignationem, & veram abnegationem propriæ voluntatis, & iudicij habere.* Quod adeò necessarium in hoc instituto iudico, vt censeam in hoc maximè habere locum, quod Cassian. dicto capite octauo dixit. *Nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diuturnámque posse habere concordiam, sed nec in cœnobio quidem posse diutius perdurare eum, qui voluntatem suam non didicerit superare.* Sic enim

Secundò id curat per humilitatis exercitium internum.

Basil. Bernard. Bonau.

Reg. Bened.

Cassian.

Tale exercitium in quibus actibus cernatur.

Cassian.

A longa experientia didici, non posse quempiam, aut quietum in Societate viuere, aut diu in ea permanere, qui voluntatem & iudicium moderari, frangere, ac frequenter abnegare non didicerit. Huc accedit exercitium aperiendi conscientias proprias superioribus, omniúmque consiliorum suorum, imò & cogitationum rationem reddere. Quod esse opus magnæ humilitatis, & ad illam comparandam aptissimum, docet etiam Cassianus dicto libro quarto capit. 9. Tanti verò æstimat Societas hoc exercitium, vt esse vnum ex substantialibus sui instituti, in vltima generali congregat. declarauerit: quæ res integram postulat disputationem, quam inferiùs libro decimo tractando de regimine Societatis prosequemur.

Cernitur item in dãda ratione conscientiç.

Cassian.

B

Venio ad exteriores actiones humilitatis, quæ humilitati comparandæ, nutriendæ, augendæ & conseruandæ maximè necessariæ sunt. Nam, vt egregiè dixit Chrysostom. homil. 58. ad populum, vitam sanctorum Monachorum describens, *Ipsa opera modestè se gerere docent, & excandescere non permittunt. Quis enim quæso terram fodiens, & irrigans, & sportellas, ac saccum texens, vel alia quædam huiusmodi tractans vnquam altum sapiet? Quis autem in paupertate viuens, & pugnans cum fame, tali morbo laboret? nemo. Propterea facilis est illis humilitas.* Hac igitur ratione in institutione religiosorum Societatis hoc primum iacitur fundamentum, & in annis probationis in humilioribus officiis, & operibus diligentissimè exercentur, vt constat ex vsu, & ex superiùs dictis libro secundo capit. quinto de probatione nouitiorum, & ex capite quarto Examinis §. 28. vbi hoc inprimis ingressuris proponitur. Nam, vt Bernard. egregiè dixit epistola 87. *Humilitas totius est spiritualis fabricæ fundamentum; humiliatio autem via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, lectio ad scientiam.* Et in eandem sententiam Cyprian. de Natiuitat. Domin. Christi humilis in hunc modum ingressum contemplans. *Hic est* (inquit) *prima religionis introitus, sicut in mundum primus Christi ingressus, vt quicunque piè vult viuere, humiliter de se sentiat, neque supra se in mirabilibus ambulare præsumat. Fundamentum sanctitatis semper fuit humilitas, nec in cœlo stare potuit superba sublimitas. Hanc primam gratiam ingrediens mundum noster paruulus attulit, & à cunabulis nos sibi conformes fieri volens, teneri voluit in vita, quod exhibuit in persona.* 10.

Curat rursũ per exercitium externũ ipsius humilitatis.

Chrysost.

C

Tũ tẽpore nouitiatus.

D.Bernard.

D. Cyprian.

D

Quia verò iuxta institutum Societatis necesse est ad altiora ministeria, & ad actus etiam hierarchicos exercendos disponi, ac præparari; ideo non possunt diu ac continuò in his humilioribus ministeriis religiosi eius occupari. Nihilominus tamen, nunquam exercitium humilitatis tum in actibus, tum in aliis exterioribus signis prætermittitur, sed pro ratione ætatis, officij, ac necessitatis, singulis accommodatur. Hinc fit vt studiorum tempore aliqua etiam humilitatis officia, quæ non studiorum contentionem, sed eorum elationem remittant, interim exerceantur. iuxta cap. sextum quartæ partis constitut. liter. B. & C. & alias Societatis regulas. similiter ob eundem finem vilioribus vestibus induti aliquando publicè incedunt, & paupertatis, ac humilitatis indicia, ac ministeria exhibent, iuxta regul. vigesimamnonam Rectoris, & iuxta consilium Basilij in constitutione monasterior. capite vigesimoquarto dicentis, 11.

Tum etiam tempore studiorum.

E

D.Basil.

debet pietatis cultor viliora munera magno cum studio, magnáque cum animi alacritate suscipere, sciens nihil minutum esse, quod Dei causa fiat; sed grande & spirituale, & eiusmodi, vt cœlum nobis conciliet. Quaobrem, licèt communibus vtilitatibus inseruientia sarcinaria sequi iumenta oporteat, recusare tamen non debet. Et cap. 31. de vestimentis ait; *non elegantiora, sed quæ viliora, nobis sunt eligenda, vt in hac re etiam animi nostri humilitatem significemus*, &c. Et similia habet reg. 168. ex breuioribus.

12. Ob hanc ergo causam hoc humiliationis opus, & exercitium, non tantùm nouitiatus, vel studiorum tempore durat; sed post finita studia, iterum quasi instauratur, & renouatur, & per annum integrum principaliter exercetur, iuxta 5. p. constit. c. 2. §. 1. vbi de scholaribus finitis studiis dicitur, debere in vltima probatione sua, *in schola affectus diligentiùs se exercere, & in rebus spiritualibus, & corporalibus, quæ ad profectum in humilitate, & abnegatione vniuersi amoris sensualis, voluntatis, & iudicij proprij, & ad maiorem Dei cognitionem, & amorem conferunt, insistere.*

Tum tertiò post studia in anno 3. probationis.

13. Denique etiam per totam vitam hoc exercitium durat, & hac ratione in ipsis ministeriis, vt in superioribus lib. 2. c. 5. num. 8. vidimus, nunquam vilia, & abiecta recusantur, sed libentiùs assumenda sunt, vt omnes de Societate monentur, in examine c. 4. §. 28. & 3. p. constit. c. 1. §. 22. Ideóque nulla misericordiæ opera in hospitalibus, carceribus, &c. fugere debent, iuxta 7. p. cõst. c. 4. §. 9. & tandem eruditio puerorum, cum Christiana doctrina, adeò in Societate commendata est, vt sit vna ex præcipuis obligationibus professorum, cùm tamen non paruum humilitatis exercitium includat: quia, vt Augustinus attigit li. de catechizandis rudibus c. 10. in huiusmodi munere illud maximè solet hominem tædio afficere, quòd pueros Christianis rudimentis imbuere vilis sermo, abiectúsque videatur. Vnde ad illud opus alacriter suscipiendum necessarium esse iudicat Christo D. conformari, *qui factus est infirmus, vt infirmos lucrifaceret. Quomodo enim paratus esset impendi pro animabus eorum, si eum pigeret inclinari ad aurem eorum. Hinc ergo* (ait) *factus est paruulus in medio nostrûm, tanquam nutrix fouens filios suos.* Est ergo opus illud sicut magnæ charitatis, ita etiam magnæ humilitatis, quibus duabus virtutibus, maximè indigent operarij Societatis. Vnde elegantissimè Augustinus citato loco ita concludit. *Si delectat intellectus in penetralibus syncerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo charitas, quanto officiosiùs descendit in infima, tanto robustiùs recurrit in intima per bonam conscientiam, nihil quærendo ab eis ad quos descendit, præter eorum sempiternam salutem.*

Denique in reliquo vitæ tempore.

August.

Qua ratione curet Societas motus sensuum in suis religiosis moderari.

14. Superest dicendum de cæteris virtutibus, quæ corporis sensus, ac voluptatem moderantur; de quibus sigillatim dicere operosum esset, & minimè necessarium: quia multa sunt in superioribus lib. 1. c. 3. & lib. 4. c. 3. dicta de castitate, temperantia, ac totius vitæ moderatione, quæ harum virtutum perfectionem exigunt. Satis ergo nunc erit pauca generatim attingere, sub mortificationis ratione; illa enim sine dubio, omnium virtutum mater est; ideóque in Societatis instituto præcipuum quodammodo locum sibi vendicat: adeò vt S. P. N. Ignatius eam quodammodo diuturnæ orationi, ac contemplationi præponeret, vt in lib. 5. vitæ eius refertur. Vnde in examine cap. 4. §. 44. sic inquit, *Diligenter animaduertant oportet summi momenti id esse ducendo in conspectu creatoris, ac domini nostri, quantopere viuet, ac conferat ad vitæ spiritualis profectum omnino, & non ex parte abhorrere ab omnibus, quæ mundus amat, & amplectitur, & admittere, & concupiscere totis viribus quidquid Dominus noster Iesus Christus amauit, & amplexus est.* Et in §. 46. addit, *vt meliùs ad hunc perfectionis gradum in spirituali vita tam pretiosum perueniatur, maius, ac impensius studium sit quærere in Domino maiorem sui abnegationem, & continuam in rebus omnibus, quoad fieri poterit, mortificationem.* Et cap. 6. §. 6. *solicitè in abnegationis sui ipsius profectum, & virtutum studium incumbendo.* Et in particulari mortificatio in victu, vestitu, & similibus commendatur 3. p. constit. c. 2. §. 3. Et in declaratione lit. C. dicitur, *vestitus ratione, ad mortificationem, & abnegationem sui, & ad mundum eiúsque vanitatem sub pedibus conculcandam iuuantur.* Solúmque additur habendam esse rationem finis Societatis, & necessitatis naturæ, quam ipsamet ratio virtutis postulat.

Sensuum mortificatio maximè cõmendata in Societate.

Quibus sanè omnibus valde consentanea sunt, 15.
quæ Basil. & alij Patres religionum institutores passim docent; præcipuè verò libet conferre Basilij monita cum regulis S. Ignatij. Ille enim sic dixit, serm. de abdicat. rerum. *Appetitionem, locutionem, auditionem, responsionem, omnia ista vtilitate metitor.* Ignatius autem 3. p. constit. c. 1. §. 4. & in Summar. §. 29. *omnes diligentissimè curent portas suorum sensuũ, oculorum præcipue, aurium, & linguæ, ab omni inordinatione custodire.* Basil. in eodem serm. temperantiam valde commendat, & præcipuè vitandas (ait) clandestinas esitationes, vt ipse loquitur. Ignatius verò 3. p. constit. c. 1. §. 5. *In refectione corpus curandum est, vt temperantia, modestia, & decentia interiùs, & exteriùs obseruetur*; & additur in reg. 16. ex communibus, *vt sine facultate superioris nemo extra consueta tempora bibat, nec extra domum cibum sumat.* Vbi non additur, extra domum, quia domi id liceat extra consueta tempora, sed quia ex generali obligatione paupertatis, id erat manifestum, quæ ratio non ita vrgebat extra domum, & facile posset id fieri titulo vrbanitatis, nisi esset prohibitum. Præterea idem Basil. reg. 16. 17. 18. & 19. ex fusiùs disputatis sub nomine *continentiæ* totam corporis mortificationem summa prudentia, & religione, commendat: quæ in Societatis instituto in locis citatis, & aliis innumeris & (quod magis necessarium est) in vsu & praxi planè conspicio. Satis ergo (vt existimo) constat institutum hoc aptissimum esse ad virtutes omnes in magna perfectione comparandas, si pro dignitate, & status obligatione seruetur.

Basilij monita, & Ignatij mirè cõcinunt.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI NONI.

De mediis, seu ministeriis, quibus ad proximorum externorum salutem Societas vtitur.

LIBER NONVS.

De mediis, seu ministeriis, quibus ad proximorum salutem Societas vtitur.

CVM duplex sit, seu duas præcipuas partes habeat Societatis finis, propriam scilicet suorum religiosorum perfectionem, & proximorum salutem; media vtrique parti accommodata requirit, vt benè & perfectè instituta sit, & ideo postquã lib. præcedenti de mediis ad priorem finem ordinatis diximus; de his, quæ propter proximos suscipiuntur, dicendum est. Duo tamen sunt, in quibus Societas proximos iuuare principaliter solet, doctrina scilicet, & virtus: omitto enim opera misericordiæ corporalis, tum quia nõ principaliter & per se intenduntur, tum etiã, quia non indigent peculiari declaratione & cum spiritualibus obiter attingentur. De doctrina etiam in lib.5.c.5.& 6. satis dictum est, quia cũ tractatione de scholaribus Societatis coniuncta erat. solùm ergo superest vt de aliis mediis, quæ ad excitãdos affectus, & ad proximorum sanctificationem proximè ordinantur, tractemus. Possunt autem hæc media vt ex 7.p. nostrarum constit. cap.4. sumitur, distingui in interiora, seu merè spiritualia, & externa. Prioris generis sunt, bonum vitæ exẽplum, sancta desideria, & orationes continuæ pro salute proximorum, sacrificia propter eundem finem Deo oblata; quæ media omnibus religionibus communia sunt, maximè verò Societati, propter suum particulare institutum commendantur, & ab omnibus personis eius iuxta vniuscuiusque captũ exercenda sunt: tamen de illis nihil speciale dicendum superest, præter ea quæ in superiori libro diximus. Media ergo externa, quæ in prædicatione diuini verbi, sacramentorum administratione, & spirituali proximorum instructione, potissimum consistunt, explicanda à nobis sunt; & simul declarabimus priuilegia, & facultates, quas ad hæc ministeria exercenda, Sedes Apostolica Societati concessit.

CAPVT I.

Quid possint religiosi Societatis, ac debeant præstare circa ministerium prædicandi verbum Dei: quídque ratione illius ab Apostolica Sede eis sit concessum.

1. POst actiones pertinentes ad diuinum cultum, & proprium profectum, dicendum sequitur de ministeriis erga proximos. Inter quæ primum locum obtinet prædicatio verbi Dei: nam, vt ait Innocentius III. in cap. *inter cætera.* de Offic. ordin. *Inter cætera, quæ spectant ad salutem populi Christiani, pabulum verbi Dei maximè noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur.* Et Concilium Tridentinum sess. 5. cap.2. de Reformat. dicit prædicationem Euangelij non minùs necessariam esse Christianæ Reipub. quàm lectionem, eséque ait præcipuum Epi-

Ministeriũ prædicandi mendicãtes participant post Episcopos.

A scoporum munus. Ita ergo in Societate professa, quatenus ad iuuandos Episcopos circa salutem animarum, præcipuè instituta est, hoc est vel præcipuum, vel ex præcipuis eius ministeriis: quod suo quidem modo omnibus religionibus mendicantibus commune est, præsertim religioni B. Dominici, quæ propterea Prædicatorum specialiter appellatur. Nihilominus tamen verum est, Societati ex vi sui instituti, per se conuenire vt ministerium hoc à Prælatis Ecclesiæ participet, & vice illorum exerceat, vt constat ex dictis lib. 1. huius tractatus cap.2. Occurrebat autem statim disputa-
B tio cum his, qui tempore D.Thomæ, & Bonauenturæ eorum religiones impugnabant, eo quòd ministerium hoc vsurparent. Sed, quia illi Patres huic quæstioni sufficienter responderunt, vt patet apud D.Thomam Opusc.19.cap.4.& S.Bonauenturam tom.5. Opuscul. speciali tractatu de hac re: & quia res ipsa per se difficilis non est, ideo circa illam non immorabimur.

Id probant D.Thom.& Bonau.

2. Supponimus ergo primò, religiosos Societatis licitè posse in Ecclesia hoc ministerium exequi. Cuius fundamentum est, quia ad hoc habent Apostolicæ Sedis facultatem: nemo enim licitè prædicare potest, nisi mittatur, cap. *cùm ex iniuncto.* de hæretic. vbi id confirmatur testimonio Pauli
C ad Rom.10. *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* mittere autem pertinet ad pastores Ecclesiæ, & præcipuè ad supremum eorum, quia pascere oues Christi ex officio, ad eos spectat, nisi ex speciali reuelatione alicui tale munus committatur, vt de Equitio refert Gregorius lib.1. Dialogorum cap. 5. Nam Christi oues pascuntur maximè verbo Dei; & ideo, & ratio iustitiæ postulat, vt nemo sine eorum auctoritate illorum officium, & iurisdictionem vsurpet, & necessarium omnino est vt in Ecclesia debitus ordo seruetur, caueantur schismata, & pericula seminandi errores præueniãtur. Ideóque in cap. *excommunicamus. §. quia verò*, de hæreti-
D cis, excommunicantur omnes, qui præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publicè, vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumunt. Et in Concilio Constantiensi, sess. 8. damnatur articulus 14. Ioannis VViclef, qui dicebat, licere presbytero, vel Diacono prædicare verbum Dei sine auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici. Quam condemnationem Martinus V. sua Bulla cõfirmauit. Quod egregiè etiam comprobat Concilium Senonen. in generali decreto ante decreta fidei, & in decretis morum, c.35.& Cõcil. Treueren. II. c.3.
E ac denique Concilium Tridentinum dicta sess. 5. c.2. de Reform. idem prohibet specialiter religiosis, vt infrà n.4. explicabimus: & confirmat Concilium Senonense in decretis morum, capit. 35. & Concilium Treuerense II. cap. 3. Est ergo necessaria religiosis Societatis, sicut & cæteris, facultas Ecclesiastici Prælati, vt hoc munus licitè exercere possint. Certum autem est facultatem Sedis Apostolicæ ad hoc esse sufficientem; quia

Nemo dictum ministeriũ exercere potest sine facultate.

D.Gregor.

quia summus Pontifex est supremus,& vniuersalis pastor,& independens quoad hoc ab omnibus inferioribus, vt in simili latiùs dixi tom.4.3.p. tractando de iurisdictione delegata ad audiendas confessiones,item disp.26.& in defens.fidei lib.3.à cap.3.& disp.10. de fide, sect.2. Superest ergo vt facultatem Sedis Apostolicæ afferamus, & explicemus.Habetur auté in primis in Bulla Pauli III. *Cùm inter cunctas.*anni 1545.*Societatem*(inquit) *sub nostra, & Apostolicæ Sedis protectione suscepimus, & cuilibet vestrùm,qui ad hoc idoneus repertus,& per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit, in quibusuis Ecclesiis, & locis, ac plateis communibus,seu publicis vbique locorum clero,& populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad benè, beatéque viuendum,ita vt in vobis verbo pariter & exemplo ædificentur,in Domino hortandi, & admonendi liberam facultatem auctoritate Apostolica per præsentes ad nostrum,& Apostolicæ Sedis beneplacitum concedimus.*

Dictá facultaté habet Societas.

A

Obseruatio prima pro expendendo, & explicando proximè allatum priuilegium.

3. Intelligitur priuilegiū, si nō abnuat Episcopus aut parochus.

Circa hanc facultatem primò aduertēdum est, licèt absolutè detur,& sine restrictione,nihilominus conditionem subintellectam habere; nimirū, si Episcopi in suis diœcesibus contenti fuerint,vel si parochus non contradixerit,respectiuè,seu cum proportione illam applicando. Quia in primis id est consentaneum rationi ad vitanda dissidia, & scandala.Deinde est consentaneum ordinario iuri Episcoporum, & parochorum, ad quos ex officio pertinet munus prædicandi,& docendi populum, vt de Episcopis dictum est ex Concilio Tridentino,quod idem habet sess. 24. cap.4. idem Concil. Toletanum XI. cap.2. Carthaginense IV. cap. 20. cum similibus,& habetur d.88. cap. *Episcopus nullam.* De parochis verò idem significat idem Concilium Tridentinum eisdem locis, & expressiùs in Clementina *Dudum.* de sepultur. versic. *verum.* & in Extrauag.*Inter cunctas.* de priuileg.§. *ideóque*, in fine;& tradunt communiter Innocentius, & Doctores in cap.*excommunicamus.*Hoc autem ius non derogatur expresè per illam concessionem: ergo non fuit mens Pontificis illud auferre,sed potiùs, saluo illo iure,limitanda est concessio. Quanuis enim de plenitudine potestatis valeat Pontifex facultatem dare ad prædicandum. vbique sine licentia Episcoporum, vel etiam ipsis & parochis repugnantibus; tamen quando id expresè non declarat, censendus potius est hoc concedere saluo iure inferiorum.

Probatur 1. Secundò.

Innocent.

B

C

D

4. Probatur 3. concordando loca Tridentini.

Accedit quòd Cōcilium Tridentinū sess.5.c.2. de Refor. de regularibus generaliter dicit in primis,vt licèt à suis Prælatis approbati sint, *Priusquàm incipiant in Ecclesiis etiam suorum ordinum prædicare, se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur.In Ecclesiis verò; quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur.*Vbi discrimen constituit, nam in propriis Ecclesiis sufficere vult solam præsentationem,vel licentiam petitam, licèt nō obtineatur:in aliis verò Ecclesiis vult esse necessariam licentiam obtentam, *sine qua*, vt subiungit,*in ipsis Ecclesiis non suorum ordinū,nullo modo prædicare possunt.*In sess. auté 24.c.4. videtur prioré partem restringere,dicens, *Nullus autem secularis, siue regularis,etiam in Ecclesiis suorum ordinum cōtradicente prædicare præsumat.* Per quæ verba requirit licentiam,saltem implicitè,nā postulat vt Episcopus non contradicat,si auté nō contradicit, tacitè cōsentit,maximè cùm priùs ab illo benedictio postuletur; clarum est autem hoc decretum Concilij non esse derogatum per illam concessionem, tum quia est posterius illa,tum etiam, quia oportuisset expressam illius mentionem facere.Vnde quanuis Iulius III.postea concessionem illam Pauli III.sub generali clausula approbasset;nihilominus illa approbatio non fuisset sufficiens ad reuocationem prioris decreti Concilij,quanuis iam præcessisset.

E

5. Cōfirmatur ex indulto Greg XIII. duas limitationes habente.

Eò vel maximè,quòd postea subsequutū est decretum sess.24.quod factū fuit sub Pio IV. & post illud Gregorius XIII.in Bulla,*Ad perpetuā rei memoriam*,anni 1575. cōcedens religiosis Societatis, vt semel approbati ab aliquo Ordinario, & à suis superioribus deputati,dū iter agunt,possint liberè vbique prædicare, duas addit exceptiones. Prior est,*Dummodo id non faciant in ipsis oppidis, aut locis, in quibus Ordinarij existunt, nisi eorum licētia desuper obtenta.*In qua manifestè supponitur, iure ordinario necessariam esse licentiam Episcopi ad prædicandum in suo Episcopatu, ex priuilegio autem concedi,vt peregrinando, & transeundo, non requiratur illa licentia, vbi commodè postulari non potest:& quia vbi præsēs est Episcopus facilè peti potest; ideo noluit ad illa loca extendi priuilegiū illud.Et deinde pro aliis locis, in quibus absēs est Episcopus, addidit secundam exceptionem, *Non repugnantibus tamen curatis Parochialium Ecclesiarū*; cùm enim illi,præsertim in absentia Episcopi, pastores ordinarij sint, quanuis nō æqualiter eis deferri voluerit, eorum licentiam postulando, aut expectando,saltem propter bonū pacis, & ad tollenda scandala noluit id fieri ipsis repugnātibus. Vnde hæc secunda conditio nō videtur ita per se, & iure ordinario necessaria ad vtendum priori priuilegio Iulij III.quando licentia iam est ab Episcopo obtenta;quia illa est secundùm ius cōmune sufficiens: & in hoc secundo priuilegio addita est à Gregorio XIII.ex speciali ratione,quia non supponitur obtenta licentia ab Episcopo loci.

1 Limitatio.

Secunda.

6. In quibus locis non procedat secunda limitatio.

Atque hoc mihi certum est quoad prædicandū in nostris templis,quando contingit esse in oppidis vbi non sunt Episcopi, sed tantùm parochi. Idémque censeo quoad prædicandum in plateis, vel in quibuscūque aliis locis extra proprias Ecclesias parochorum: in ipsorum autem Ecclesiis secus dicendum est, nam ipsis repugnantibus non est ibi vtendum tali facultate, non solùm quia nō decet,neque expedit,sed etiam quia illi habēt speciale ius in talibus Ecclesiis, & circa administrationem earum:& ideo per generalia verba nō censentur illo priuari,donec Episcopus illud expresè præcipiat,aut cōcedat,quod facere potest, quoties alter irrationabiliter inuitus est.Tū denique,quia hoc est cōsentaneum iuri communi, nam in dicta Extrauag.*Inter cunctas*,sic dicitur, *In Ecclesiis autē parochialibus fratres ipsi,inuitis eorum Rectoribus, seu sacerdotibus,nisi iussi à superioribus eorundem* (id est, Episcopis) *non audeant prædicare.*

In quibus maximè.

7. Obiectio cōtra superiorem doctrinam.

Dices:Ergo generale illud priuilegiū Pauli III. nihil confert: nam si Episcopi in suis Episcopatibus nostris religiosis licentiam prædicandi cōcedant,non est necessaria facultas Pontificis,quia Episcopi sufficit. è contrario verò, si Episcopus neget facultatem suam, priuilegium non prodest: ergo simpliciter inutile est. Quod argumentum validè confirmari videtur ex cap. *in his.* de priuilegiis, vbi simili argumento reprobat Pontifex interpretationem quorundam Episcoporum, qui dicebant, priuilegium à Sede Apostolica concessum

Cōfirmatur ex capit. *in his.*

concessũ Minoribus,& Prædicatoribus,vt possint celebrare in altari portatili,intelligendum esse de licentia ipsorum prælatorum : *Quomodo (* inquit Pontifex) *nihil eis conferret memorata indulgentia sine qua id prælatis annuentibus,liceret eidem.*

8. Respondeo primùm, nec nos in præsenti illam interpretationem admissuros fuisse , nisi ipsimet Pontifices facultatem illam ita essent moderati, vt vidimus. Deinde est in illa maior quædam ratio,nã celebrare in altari portatili , parum,aut nihil refert ad proprium munus Episcoporum:prædicare autem est quodammodo vsurpare proprium munus illorum : & ideo voluerunt Pôtifices , vt in hoc maior esset ab illis dependentia. Nec tamen propterea priuilegium inutile est:nam illo secluso , possent Episcopi pro solo arbitratu suo licitè negare hanc facultatem religiosis nostris, quantumuis essent digni , quia tunc illa facultas esset merè gratia , & quasi delegatio seu communicatio liberalis iurisdictionis : nunc verò stante priuilegio , non possunt iustè negare hanc licentiam , si persona est idonea , quia est contra Pontificis voluntatem , & intentionem , qui hac ratione absolutè concedit hanc facultatem : vnde per se ab illo manat , & ideo non potest inferior sine iusta causa illam impedire , quanuis ex benignitate ipsius Pontificis requiratur consensus Episcopi vt conditio necessaria. Et ideo Concilium Tridentinum statim subiũxit, *Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Et Gregorius XIII. in alio indulto statim explicando , addidit, *Districtiùs inhibentes vniuersis, & singulis locorum Ordinariis,& quibuscunque aliis, quacunque dignitate,& auctoritate fungentibus, ne quenquam vestrûm , quouis prætextu,præmissorum occasione impedire, vel molestare audeant quoquomodo.*

Satisfit obiectioni 1.

Secundæ.

9. Statim autem suboriebatur quæstio , si Episcopus neget hanc facultatem euidenter iniustè , an liceat nihilominus prædicare ? Sed non arbitramur quæstionem necessariam ad praxim,quia certum est faciendum non esse, neque expedire, tum quia scandalum potiùs , vel detrimentum timeri posset ex tali prædicatione , quàm fructus sperari: tum etiam , quia difficile constabit iniustitiam esse adeò euidentem , nam licèt persona aliàs sit idonea , potest hîc & nunc non expedire vt prædicet. Denique cùm Concilium , & Gregorius XIII.absolutè postulnet licentiam obtentam;quacunque ratione obtenta non sit , non impletur conditio necessaria , & ideo non licet vti facultate. Hæc autem omnia locum habent in locis subiectis Episcopis;quia verò nostri religiosi mittuntur etiam ad eas regiones infidelium , vbi nulli sunt Episcopi, ideo ibi nulla alia conditio requiritur, nisi superiorum Societatis approbatio , & deputatio.

Suborta quæstiũcula expenditur.

Obseruatio secunda pro eodem priuilegio.

10. Secundò principaliter circa eãdem facultatem aduertendum est , quòd licèt hæc facultas per se primò data sit intuitu Societatis professæ,vt significauit Gregorius XIII.in dicta Bulla, *Ad perpetuã.* illis verbis, *Quia ipsa Societas,inter omnia religionum instituta , ex peculiari & solenni voto specialem curam habet salutis proximorum per totum orbem discurrendi.* & nihilominus facultas ipsa non solis professis conceditur,sed in fauorem vel adiutoriũ ipsorum ad omnes de Societate extenditur,vt probant illa verba Pauli III. *Cuilibet vestrûm , qui ad hoc idoneus repertus,*&c.loquitur autem cum Præposito, & so- A ciis Societatis IESV:sociorũ autem nomine, clarum est omnes comprehendi.Gregorius autẽ clariùs dixit, *Omnibus & singulis ipsius Societatis prædicatoribus.* Dubitatum autem fuit, vt idẽ Gregorius refert in Bulla, *Dilecti filij* , anni 1584. an hæc facultas solis presbyteris concedatur , vel inferioribus etiam non ordinatis in sacris ea vti liceat. Et quidem quòd non tantùm cõcedatur presbyteris, ex Bulla Pauli III.videtur mihi satis potuisse colligi : nã priùs habet illa verba vniuersalia, *cuilibet vestrûm* ; postea verò tractaturus de facultate audiendi confessiones,inquit, *Nec nõ illis ex vobis,qui* B *presbyteri fuerint,* &c. ergo cũ priùs indistinctè loquutus fuerit,vniuersaliùs sine dubio loquutus est.

Dictũ priuilegiũ ad professos, deinde ad alios extenditur.

Quanuis non sint presbyteri.

11. Videri autem posset alicui,facultatem hanc solùm ad Diaconos esse extendendam,quia illis solis conuenit ratione Ordinis,& quasi ex officio posse Euangelium annuntiare , iuxta doctrinam Isidori in c.1.d.25.& Gregorij in c.2.92.d. concessio autem simpliciter facta , debet secundùm iuris idoneitatem intelligi.Et confirmatur,nam Gregorius in priori Bulla dicit, *Omnibus Societatis prædicatoribus,* non videntur autem propriè posse dici prædicatores, nisi saltem Diaconi sint.Nihilominus idẽ Gregorius in vltima Bulla citata non solùm concedit,sed etiam declarat ex vi priuilegij Pauli III. posse semper , & ab illo tempore potuisse scholares, & alios religiosos Societatis sacris ordinibus C nondum initiatos hac gaudere facultate. Sicque hoc priuilegium intellexerat ipsa Societas in 2. Congregatione generali,can.27.vbi non solùm de ordinibus sacris loquitur, sed absolutè dicit , *Retineatur priuilegium à Sede Apostolica concessum, vt nostri possint concionari,etiamsi non sint ad ordines promoti.* Cuius ratio reddi potest, quia verba Pontificis, *Cuicunque vestrûm;* vniuersalia sunt , & sunt verba fauorem continentia, tam ipsorum religiosorum, quàm animarum, in quibus maximè locum habet illud axioma, *Vbi lex nõ distinguit,nec nos distinguere debemus,* & quòd , *beneficium Principis amplè intelligendum est,* l.vlt.ff.de constit.Princip.cap. *dilecti.* de donationib.cum similibus.

Arguitur debere saltẽ esse Diaconos. *Isidor. Gregor.*

Resoluitur id nõ requiri , tum ex Pontificib. tum ex vsu Societatis.

Eius rei ratio.

12. D Nec munus concionandi ita est annexum alicui iure diuino, vel humano ordini Diaconatus, vt propterea limitãda sint vniuersalia verba Pauli III.ad solos Diaconos,quia prædicãdi munus propriè non est actus alicuius ordinis , vt dixi in 3. tom.3.p.disp.16.sect.3. in fine,cum Soto 4. dist.1. q.1.art.6.Cordub.lib.1.Quæstionarij q.50.puncto 2. contra Caietanum ibidem , q.64.art.6.& 2.2.q. 187.art.1. dicentem, actum prædicandi esse annexum saltem ex institutione Ecclesiæ ordini sacro Episcopi,vel sacerdotis , vel Diaconi : ipse autem nullo iure probat hãc Ecclesiasticam institutionẽ, seu annexionem. Videtur autem fauere Leo Papa epist. 61. aliàs 63. dicens , *Præter Domini sacerdotes nullus audeat prædicare,siue monachus,siue laicus ille sit,* E *qui cuiuslibet scientia nomine glorietur.* Nihilominus nullum est Ecclesiasticum præceptum,quo prohibeantur inferiores clerici prædicare ex legitima facultate eius,qui possit illã cõcedere , vt expressè declarat glossa in c. *adiicimus.* 16.q.1.& in c. *in sancta.* d.92.dicens,Leonem suprà citata verba dixisse contra quosdam monachos vsurpantes officium prædicãdi,cùm eo tempore nec sacerdotes essent, nec haberent auctoritatem,vel facultatem prædicandi. Vnde addit , sub sacerdotibus comprehendere Leonem omnes alios clericos, qui ab ipsis Episcopis , seu prælatis Ecclesiæ habuerint prædicandi facultatem : de Diaconis verò ait , quando eis attribuitur munus prædicandi, nomine

Arguitur contra Caiet. putantẽ Diaconi esse côcionari. *Sot. Cordub. Caiet.*

Leo videtur fauere Caietano.

Cõtrarium verè sentit gloss.

nomine prædicationis intelligi lectionem Euangelij, quæ ipsis ex officio conuenit. Quam doctrinam sequuntur communiter Canonistę asserentes, iure communi & absque dispensatione posse committi etiam his, qui in sacris non sunt ordinati, Panormitanus in cap. *decernimus*, de iudiciis, num. 14. Decius ibi, num. 19. & Alexander consil. 216. Angelus verb. *Laicus*, num. 4. Tabiena verbo *Prædicare*, §. 5. & alij, quos refert, & sequitur Didacus Perez lib. 8. ordinamenti, tit. 4.

Panormit. Decius. Alexand. Angel. Tabien. Didac. Per.

13. Quid de pure laicis ac mulieribus.

Sed in his authoribus aduertere oportet, eos indifferenter dicere, laicis posse delegari etiam ab Episcopo munus prædicãdi, imò glossa citata idem dicit de muliere, quam in hoc meritò reprobant Panormitanus, & Angelus: repugnat enim Paulo dicenti, *mulieres in Ecclesiis taceant*, 1. ad Corint. 14. &, *docere mulieri non permitto*. Ex quibus locis colligit D. Thomas 2.2. q. 177. artic. 2. munus publicè prædicandi esse prohibitum fœminis, eiúsque prohibitionis optimas congruentias adducit. Et quãuis dubitari possit, an illa prohibitio iuris diuini sit; verisimilius tamen est, factam fuisse à Paulo, & ab Ecclesia receptam, non quia illud sit intrinsecè malum, sed quia minùs decens, & conueniens. Quæ prohibitio canonibus Ecclesiasticis confirmata est, cap. *mulierem*, 33. quæst. 5. ex August. q. 45. noui, & veteris Testamenti, & cap. *mulier*. 23. d. ex Concilio Carthagin. IV. cap. 98. idem in cap. *noua* de pœnit. & remiss. de quo vide Gerson. 1. p. tract. de examinatione doctrinarum 2. p. eius, considerat. 2. alphab. 18. lit. G. De laicis autẽ simpliciter consentiunt dicti authores, & esse speciale de prædicatione dicit glossa in cap. *benè quidem*, d. 96. verb. *præter Romanum*.

Panormit. Angel. D. Thom. Gerson.

14. Negandum planè.

Hoc autem aliis non placet, qui simpliciter negant, laicum esse capacem facultatis prædicandi. Syluester verb *prædicator*, quæst. 1. cum Panorm. in cap. *sicut in vno*, de hæreticis ex textu ibi, Simancas de Catholicis instit. tit. 49. num. 2. quia laicus non est capax iurisdictionis spiritualis, officium autem prædicandi, iurisdictionem requirit spiritualem, vt paulo antea à num. 2. dicebamus, ideo enim exerceri non potest sine authoritate Prælatorum. Et fortasse hoc sensu dixit Panormitanus suprà, prædicare esse officium curatum: at verò laici sunt incapaces iurisdictionis Episcopalis, saltem iure cõmuni: ergo etiam sunt incapaces huius delegationis. Vnde fit primò Episcopos ordinarios nõ posse illis hoc munus committere, quia non possunt in communi iure dispensare. Sequitur secundò, facultatem Pontificis simpliciter nostris religiosis concessam ad prædicandum, intelligendam esse de religiosis clericis, saltẽ prima tonsura initiatis: quia licèt Pontifex possit in iure communi dispensare, & ideo possit spiritualem iurisdictionem delegare laico, vt aliàs dixi tom. 5. 3. p. disput. 2. sect. 3. nu. 12. éstque communis opinio, apud Henriq. lib. 3. cap. 24. Auilam 1. p. dub. 6. Sayrũ de censur. lib. 1. cap. 5. num. 15. post Panormit. Couarr. & Nauar. nihilominus quando simpliciter concedit, intelligitur secundùm ius commune cõcedere quoad alias conditiones requisitas: ergo in præsenti solùm concedit illam facultatem clericis. Quam interpretationem confirmat Gregor. XIII. in posteriori Bulla, dicens; *Vobis insuper concedentes, vt etiam clerici vestri prima tantùm tonsura insigniti, prout huc vsque fecerunt, valeant deinceps ipsum Dei verbum, vbique populo prædicare*. Vbi licèt vtatur verbo *concedendi*, re tamen vera non est noua concessio, sed antiquæ declaratio, & confirmatio, vt ex priori clausula constat, & ex illo verbo, *prout huc vsque fecerunt*,

Sylvest. Panormit. Simanc.

Corollaria duo ex data resolutione.

Henriq. Auil. Sayr. Panormit. Couarr. Nauar.

intelligit enim non malè, sed rectè ac iure fecisse, tam extendendo illam facultatem ad omnes clericos, quàm coarctando ad solos illos: quod etiam ipse tacite facit, dum solis initiatis saltem prima tonsura vsum talis facultatis concedit.

15. Obiectio bipartita contra corollar. 2.

Contra hanc verò interpretationem obiici potest, quia laicum, id est, non initiatum etiam prima tonsura, prædicare, iure communi prohibitum non est, nec ex eo quòd sit actus iurisdictionis talis prohibitio sufficienter colligitur: ergo quòd illi etiam concedatur facultas prædicandi, contra nullum ius est: ergo priuilegium Pontificis, præsertim concessum religiosis absolutè, & sine restrictione, amplè intelligendum est de omnibus, etiamsi tonsurati non sint, iuxta generalia principia iuris suprà num. 11. insinuata. Antecedens quoad priorem partem probatur ex cap. *cùm ex iniuncto*, & cap. *sicut in vno*. de hæret. vbi prohibentur laici, *cuiuscunque ordinis censeantur, vsurpare officium prædicandi*. Vbi expendo verbum *vsurpare*, quod in rigore significat propria authoritate exercere: ergo ex commissione prædicare ibi non prohibetur: nullum autem aliud decretum, in quo sit vestigium huius prohibitionis, inuenitur. Quin potiùs in dicto cap. *mulier*. d. 23. ait Concilium Carthaginens. laicus præsentibus clericis, nisi ipsis iubentibus, docere non audeat: potiùs ergo ibi supponitur capax huius delegationis. Altera verò pars declaratur, quia duobus modis potest requiri iurisd ctio Ecclesiastica ad aliquem actum: primò vt principiũ per se eius, vt requiritur ad excommunicãdum, vel absoluendum: secundò vt conditio necessaria, vel quasi imperans, vt est ministrare Eucharistiam, vel benedicere coniuges, vnde breuitatis causa priorem vocare possumus actum elicitum à iurisdictione: posteriorem autem imperatum. Prior igitur actus nõ potest secundùm ius commune committi laico, & hoc modo procedunt omnia, quæ de censura, excommunicatione, & absolutione alibi tractauimus; tractántque Doctores communiter in cap. 2. de iudiciis, & in cap. *ab excommunicato*. de rescript. & Couarr. cap. *alma mater*. 1. p. §. 11. num. 13. de posteriori autem actu non videtur eadem ratio, quia nõ requirit iurisdictionem in exequente, sed solùm in imperante. Propter quod committere talem actum non est delegare iurisdictionem, sed solùm executionem eius. Mera autem executio committi potest laico, quando aliàs talis actus non requirit per se ordinem, & ideo Baptismus priuatus committi potest laico: solennis autem minimè. Executio etiã sententiæ in clericum committi potest laico aliquando, nõ tamen sententiæ prolatio, neque etiam executio, si requirat potestatem ordinis, vt erit, v.g. degradatio realis. Prædicare igitur non est actus elicitus à iurisdictione, vt per se est euidens, quia tantùm est docere, illuminare, ac monere, & ideo passim cõmittitur nullam habentibus iurisdictionem. Non est etiã actus ordinis, quia nullus ordo per se ordinatur ad talem actum; in nullius enim ordinis traditione talis actus mẽtio fit, vt de sacerdotio, & diaconatu, rectè aduertũt Soto & Cordu-ba suprà; est autẽ eadẽ ratio de reliquis, & de prima tonsura: neque è cõuerso hic actus annexus est alicui ordini ex institutione Ecclesiæ, nullibi tale præceptum & institutio inuenitur. Solùm ergo requirit iurisdictionẽ vt imperãtem, & ad executionem nõ requirit ordinem: poterit ergo & ab Episcopis, & à Pontifice iure ordinario cõmitti laico. Et fortasse glossa suprà citata ob hãc causam dixit, hoc esse speciale in munere prædicandi inter actus spirituales requirentes aliquo modo iurisdictionẽ.

1. pars obiectionis probatur.

Probatur 2.

Couarr. Soto. Cordub.

16. Sustinetur tamen dictum corollarium. Primò. Nihilominus existimo veram esse dictam interpretationem, quia non est verisimile Gregorium XIII. per illam dictionem *tantum*, limitasse facultatem à Paulo III. concessam, nam expresè voluit illam declarare in vero sensu eius, & totam illam confirmare. Secundò. Item, quia ita fuerat à Societate intellecta,& vsu recepta illa facultas,quem vsum Gregorius confirmat. Tertiò. Præterea,quamuis iura expresè non prohibeant hanc delegationem, satis tamen indicant,per se loquendo,esse alienum ab statu laici, prædicationis munus, ideóque non esse illi permittendum, aut concedendum, nisi ex speciali causa,& necessitate. Et ideo per verba generalia non censetur illi facta concessio, sed tunc solùm quando illi directè & in particulari fit, & præsertim rogantibus clericis, vt dicitur in dicto Concilio Carthagin.quod tamen nunc sine licentia Episcopi locum non haberet.

17. Confirmatur ex iure. Et confirmari hoc potest ex illa regula iuris 81. *sub clausula generali non contineri specialia, quæ verisimiliter non essent in particulari concedenda*: laicum autem prædicare, habet quandam specialem indecentiam, iuxta communem Ecclesiæ consuetudinem, nec solet illi facultas hæc in particulari concedi: ergo nec generalis debet ad illum extendi. Verum est in religioso multum diminui indecentiam, vt significauit glossa in dicto cap. *mulier*. eo quòd persona Ecclesiastica sit. Item ex vsu Ecclesiæ. Nihilominus tamen etiam ex religiosis, non habet Ecclesiæ consuetudo vt merè laicus ad illud munus assumatur. Vnde quia olim monachi non erant clerici,sed laici,ideo ad munus prædicandi non admittebantur, iuxta illud Hieronymi (Hieron.) ad Riparium cōtra Vigilantium, *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium*, & ad Eliodorum epist.1. *Alia causa monachorum est, alia clericorum: clerici pascunt oues,ego pascor*; & similia, quæ 16. q.1. referuntur. Quocirca, quamuis neque aliquis ordo per se detur propter hoc munus, neque è conuerso munus ipsum per se sit annexum alicui ordini: nihilominus ex iure diuino ac naturali rebus sacris munus prædicandi Euangelium proprium est clericorum, quia illud munus spirituale est, & sacram doctrinam requirit, quæ propria est sacerdotum, & eorum, qui ad sacerdotium tendunt, per primā saltem tonsuram, iuxta illud Malach. 2. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore eius: quia angelus Domini exercituum est.* Et ideo meritò iure ordinario laicus non admittitur ad hoc munus. Catechizare possunt merè laici. Hæc autem maximè procedunt de publica concione,quæ fit in Ecclesia, vel in quocunque loco, in quo fiat conuocatio fidelium ad verbum Dei pro concione audiendum: nam si nō fiat hoc modo ad illuminandum & excitandum populum, sed solùm ad catechesim, & instructionem doctrinæ Christianæ,aut aliquid huiusmodi,illa non est prohibita laicis,neque est per se indecens, præsertim religiosis. quod etiam tacitè sentit Ecclesia, admittens in patrinos catechizandi laicos, & fœminas.

18. Ad Societatis nouitios tonsuratos extenditur 2.corol. Quæri verò hîc vlteriùs potest,an hæc facultas etiam ad nouitios Societatis extendatur. Et ratio dubij est, quia illi verè non sunt religiosi, & ideo neque in Societate videntur propriè comprehendi nomine *sociorum*,quo vtitur Paulus III.& multò minùs possunt *prædicatores* appellari,vt loquitur Gregorius. Primò. Nihilominus censeo etiam illos posse vti hac facultate de licentia superioris: quia iuxta communem sententiam Doctorum, licet nouitius verè & in rigore religiosus non sit,nihilominus in fauorabilibus venit appellatione religiosi argumento cap. *religioso*. §. *quamuis*. de senten. excomm. in 6. vbi vt gaudeat priuilegio canonis, dicitur comprehendi sub nomine *religiosi*. Secundò. Item, quia nouitij, sicut pro eo tempore sunt sub potestate prælatorum, & sustinent suo modo onus religionis, ita etiam participant priuilegia, & fauores religionis, vt communiter tradunt Doctores in dict. cap. *religioso*. & in cap. *beneficium*. de Regularib. in 6. & faciunt quæ Nauarrus tractat in consilio 5.& 6. de foro compet. Tertiò. Denique presbyter nouitius Societatis, & ab Ordinario approbatus, potest à superioribus deputari, ad audiendas confessiones, communicando illi iurisdictionem totam, quam ex vi Bullarum Apostolicarum potest, vt infrà videbimus: ergo eadem ratione potest quilibet clericus nouitius ad prædicandum mitti,si aliàs sit idoneus. Quartò. Accedit,quòd in nostris constitutionibus p.5. in principio declaratur, *Societatem* in quadam lata significatione comprehendere nouitios: ergo in eadem significatione *sociorum* nomine comprehenduntur. Ita ergo accipiēda est illa vox in indulto Pauli III. cùm contineat Principis beneficium. Nec vero huic doctrinæ obest quod ait Bern. (Bernard.) serm. 64. in Cant. *Nouitio non expedit prædicare.* Loquitur enim in proprio monacho, in hæc verba, *Monachi officium est non docere sed lugere*, & paulo post, *Certum est quod publice prædicare,nec monacho cōuenit nec nouitio expedit.*

Obseruatio tertia.

19. Munus prædicandi poscit doctrinam,& mores. Tertiò principaliter notanda sunt in hac facultate verba illa, *Qui ad hoc idoneus repertus.* Circa quæ multa tractari possunt de donis naturæ,scientiæ, & gratiæ necessariis vt aliquis ad hoc munus prædicandi idoneus reputetur. Sed hoc ad nostrū institutum nihil refert: legantur quæ de hoc argumento tractat Augustinus (August.) lib.4. de doct.Christ. ferè per totum, & Chrysostomus (Chrysost.) lib. 5. de Sacerdotio,in principio,& Gregorius (Gregor.) 1.p. Pastoralis, c. 7. & 8. & lib.1. Dialog. cap. 4. & in libris Moralium frequentissimè,in Prœmio,cap.2.lib.3.c.35. lib.13.c.13.lib.21.c.8.& lib.31.c.19. Omnia verò, quæ ad hanc idoneitatem requiruntur, ad sufficiētem scientiam,& virtutem pertinent: nam *si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Et ideo dixit Clemens (Clemens.) epist.1. *Prædicatores docti sint,vt alios prudenter instruere & perfectè possint docere*, iuxta illud Daniel.11. *Populus sciens Deum, obtinebit, & faciet,& docti in populo, docebunt multos.* Doctrina autem sine probitate vitæ inefficax est: *nam si sal euanuerit,in quo salietur?* dixit Christus Matth.5. nam, vt monet Dionysius (Dionys. Areopag.) cap.3. de Cœlest.hierar. *Præstantius,ac omnibus diuinius est, Dei cooperatorem fieri*, & ideo necesse est *priùs in se diuinam operationem suscipere*, posteà quantum fieri potest cum aliis cōmunicare, *Nam quibus purgandi cæteros officium est, ingenti munditiæ copia tradere aliis suæ sanctimoniæ consortium decet*,&c.

20. Quanta doctrina & probitas postuletur. Quanta verò requiratur scientia, aut probitas, non potest certa regula definiri, neque æqualis in omnibus petenda est; sed loco,tempori, & personis proportionata. Vnde Dionysius loco citato distinguens varios ordines Ecclesiæ triumphantis, qui ad militantem applicari possunt. *At verò* (ait) *quibus purgandi cæteros officium est, ingenti munditiæ copia tradere aliis suæ sanctimoniæ consortium decet: qui verò illuminandi consequuti sunt munus,eos vtpote lucidiores spiritus ad percipiendam, atque tradendam aliis participationem,ac Societatem lucis idoneos,sacrique illius fruoris gratia opulentissimè plenos,exundantem omni ex parte lucem in eos,qui mererentur, effundere. Qui*

autem

autem perficiendi funguntur vice, eos vt perficientis disciplinæ peritissimos sacratissima institutione scientiæ, sanctarum, quas contemplati sunt, rerum ad se accedentes huius rei causa perficere. Itaque prædicãdi munus nõ æquale est in omnibus, alij enim ad rudem plebẽ erudiendã, & in cõmuni, ac vulgari honestæ vitæ modo instruendã, & excitandã destinantur. Alij ad illuminandum Doctores, confutandos hæreticos, & mysteria fidei altiùs proponendũ & illustrandũ: alij denique ad perfectionis viam, & spiritualem doctrinam subtiliùs tradendam assumũtur, & ideo in quibusdam maior doctrina, quàm in aliis, & similiter maior perfectio sanctitatis, & efficacia spiritus postulatur. In omnibus autem, quod ad doctrinam attinet, ad minimum necessarium est, vt fidei dogmata & propria, & moralis doctrina virtutum, & vitiorum, ita teneantur, vt absque periculo erroris sufficiẽter possint publicè explicare. Quod verò spectat ad virtutem, saltem necessarium est, publicum honestæ vitæ exemplũ. An verò sit peccatum mortale in peccato mortali prædicare, in dicto loco 3. tomi tractauimus, & probabilius duxi non esse, secluso scandalo. In nostræ autem Societatis hominibus desiderandum est, ac procurandum vt abundantior sit doctrina, & vt vita professioni ac instituto respondeat, vt *cæteros possint verbo pariter, & exemplo ædificare*, cùm in externo habitu parum ab eis secernantur.

Obseruatio quarta.

21. A quo superiore facultas concionãdi detur.

Quartò explicanda sunt illa verba, *& per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit.* Non enim obligant hæc verba, vt Præpositus per seipsum & immediatè debeat omnes Societatis prædicatores exponere, aut approbare, id enim in tanta hominum multitudine impossibile est. Illi ergo hoc committitur, vt per se, vel per alios, qui ad hoc munus sufficiẽtes sint, id posset. Quod vniuersaliter de similibus facultatibus, Generali consciis, explicauit idem Paulus III. in sua Bulla 5. circa finem. Videtur autem hoc specialiter commissum Generali, vt intelligat hoc peculiariter ad eius administrationem pertinere, & vt huius rei peculiarem curam habeat, vt dicitur in 2. Congregatione generali, canon. 27. Et iuxta hoc intelligendum est quod in 7. p. Constit. cap. 4. §. 6. dicitur, verbum Dei proponendum esse populo assiduè *per eos, quos superior probauerit, & ad tale munus destinauerit. Superior* enim ibi non significat Generalem, vt per se constat: intelligi autem debet qui ad hunc actum ab ipso habuerit facultatem, vel indefinitè superior, ad cuius munus hoc pertinet. Hic autem superior in Societate post Generalem, est Prouincialis iuxta regulam 20. eius, quæ sic habet, *Prædicatores, & confessores ipse constituet, præmisso tamen domestico examine, & approbatione Ordinariorum iuxta formam Concilij Tridentini.* Huius rei exemplum habemus in religione Minorum: nam in cap. 8. Regulæ prohibentur prædicare sine approbatione Generalis: postea verò declaratum est, Prouinciales posse id præstare, vt constat ex Nicolao Papa in cap. *exiit.* §. *verùm quia expresse*, de verb. significat. in 6. vbi etiam refert in fratrum priuilegiis contineri, & ita obseruari. Quod confirmat Clemens V. in Clem. *exiuit*, de verbor. signific. & Gregorius IX. in expositione regulæ, articulo 6. Vnde colligo, hanc potestatem in Prouincialibus non esse tantùm delegatam, sed etiam ordinariam, quia ex vi sui muneris, & legis, ac priuilegiorũ virtute, illam participant; quare non repugnat vt eam possint delegare alicui Rectori, vel

Illatum ex proximè dictis.

alteri, si iudicauerint expedire: quod tamen generali delegatione non videtur permittendum, quia nec necessarium est, nec sufficiens, vt Prouincialis suo muneri satisfaciat: in aliquo autem casu ob specialem necessitatem, & maximè respectu determinatæ personæ eam potestatem committere seu delegare, & validè & licitè fieri potest.

22. De examine ad concionãdum.

Quod autem in prædicta regula Prouincialis dicitur, *præmisso domestico examine*, additum est his, quæ in Bullis Pontificiis requiruntur. Nam Paulus III. solùm dixit, *qui ad hoc idoneus repertus:* potest autem idoneus reperiri, & cum examine, & sine illo. Illa ergo forma *quòd approbatio superioris, sit per examen*, non est de substantia huius actus, imò neque de rigoroso præcepto, sed de obligatione simplicis regulæ, quam seruare valde expedit, quamuis in aliquo casu, vbi res est publicè nota & euidens, in ea circunstantia dispensati possit. Est autem illa regula consentanea his, quæ statuit Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 11. Bulla 1. quæ incipit; *Supernæ maiestatis præsidio.* vbi sic dicitur; *Sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam Mendicantium ordinum regularis aut quiuis alius, ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de consuetudine, vel priuilegio, aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi priùs per superiorem suum respectiuè diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur.* In quibus verbis *morum honestas, probitas, & vitæ exemplaritas*, ad idem pertinent: *prudentia* verò à doctrina & virtute, si simul coniungantur, vix potest separari. In prædicatore autem, quatenus talis est, ea prudentia requiritur, qua ad rectè loquendum, & pro dignitate de rebus sacris, & ad bonũ animæ pertinentibus necessaria est. De ætate verò nihil in particulari definitum est in Decretis. Solùm inuenio Gregorium hom. 2. in Ezech. expendentem verbum illud, *tricesimo anno*, & dicentem, iuxta rationis vsum, doctrinæ sermo non suppetit, nisi in ætate perfecta: quod latè prosequitur, docens non esse hoc munus assumendum, donec homo sit in ætate solida, & matura; *Quatenus ei* (inquit) *cum vita, & spiritu omnia, quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur.* Sed hoc etiam prudentiæ prælati relinquendum est: quia non in omnibus, nec pro omnibus locis, aut concionibus eadem maturitas ætatis requiritur, multùmque ex aliis dotibus, præsertim iudicij, & solidæ virtutis suppleri potest.

Concil. Lateran. quid requirat.

D. Gregor.

Obseruatio quinta.

23. In quibus locis concionari liceat ex dicto priuilegio.

Quintò exponenda supersunt illa verba, *In quibusuis Ecclesiis, & locis, ac plateis communibus seu publicis, & aliàs vbique locorum.* Iuxta quam facultatem dicitur in constitutionibus Societatis 7. p. cap. 4. §. 7. *potest & hoc ipsum quod dictum est* (id est, prædicare verbum Dei) *extra Ecclesiam Societatis aliis in Ecclesiis, vel plateis, vel aliis locis præstari, quando ei, qui cæteris præest, ad maiorem Dei gloriam conferre videbitur.* Estque prædicta facultas consentanea iuri communi, & aliis summorum Pontificum concessionibus, nam similis habetur pro Prædicatoribus & Minoribus in Clemen. *dudum.* de sepultur. versiculo. *Nos autem. Statuimus* (inquit) *& ordinamus vt dictorum ordinum fratres, in Ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero, & populo prædicare.* Simile habetur ex Benedicto XI. in extrauagant. *inter cunctas.* de priuileg. *In Ecclesiis*

Ecclesiis (inquit) *ac locis ipsorum, ac in plateis communibus, seu publicis*, &c. Idémque concessit Sixtus IV. fratribus Carmelitis, & Ioannes XXII. vt referunt Cardinalis in dict. Clem. & Ioan. Andr. in cap. *constitutiones.* de Regularib. in 6. & in Compendio priuilegiorum mendicantium verb. *Prædicatores*. §.8. & 10. Consideranda autem est differentia inter verba Pauli III. & Clementis V. seu Benedicti XI. nam hi duo restrictè loquuntur, *In Ecclesiis, ac locis ipsorum*; Paulus autem Societati simpliciter concessit, *In quibusuis Ecclesiis, seu locis*, &c. Quæ differentia ex eo orta videtur, quòd illa prior facultas ita concedebatur, vt liceret ea vti absque diœcesanorum, vel aliorum prælatorum petita licentia, vt Benedictus XI. expressè declarat: & ideo non extendebatur facultas quoad loca particularia vltra proprias Ecclesias, vel domos: quia, vt ibi ait Petrus de Ancharano, voluit Papa sine aliorum præiudicio de eorum locis disponere: nunc autem iuxta formam Concilij Tridentini necessaria est Ordinariorum approbatio, quæ in prædicta facultate subintelligitur, vt exposuimus, & ideo generaliter conceditur facultas pro omnibus Ecclesiis, quia sic intellecta, nullius continet præiudicium, vt declaratum est.

Interest inter hoc priuilegium, & aliorum religiosorum.

Petr. de Anchar.

24. Contra hanc verò concessionem, quatenus plateas, & loca publica includit, obiiciunt aliqui, & contra nostros religiosos obmurmurant, eo quòd hac facultate vtantur: quia hoc est contra decentem modum tractandi verbum Dei, pertinet enim ad reuerentiam rerum & actionum sacrarum, vt non in locis profanis, & communibus, sed in sacris, & ad ea munera specialiter deputatis peragantur: verbum autem Dei est res valdè sacra, adeò vt ab Augustino cum ipsa Eucharistia quodammodo conferatur: ergo concio sacra indecenter in plateis profertur. Et confirmatur, nam ad hunc finem, inter alios, dedicantur sacra templa vt in 3. tom. disp. 81. sect. 1. ostendimus: ergo sicut non licet extra illa alia sacra facere, ita nec sacrã concionem. Tandem confirmatur, quia hic modus concionandi est contra Ecclesiæ consuetudinem, & sine vtilitate, quia in viis & plateis neque attentè, neque deuotè potest verbum Dei audiri: ergo talis vsus neque introducendus, neque admittendus est.

Obiicitur cõtra vsum Societatis concionandi in locis profanis.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

25. Ad has obiectiones respondendum est, de fide certum esse, per se loquendo, nec malum, nec indecens esse in plateis, & locis publicis populo prædicare. Hoc conuincit auctoritas dictorum Pontificum: fuisset enim intolerabilis error facultatem dare ad rem de se malam, vel indecentem. Deinde confirmari potest exemplo Christi Domini, qui in monte, in littore, & in naui, & vbique, prout occasio ferebat, docebat turbas, vt ex Euangeliis constat. Vnde Lucæ 13. dicit, in die iudicij impios dicturos, *In plateis nostris docuisti.* Deinde idem fecerunt Apostoli, vt ex Actis Apostolorum cap. 5. constat, nec sine præcepto, vel consilio ipsiusmet Christi. Nam Lucæ 14. dixit Dominus seruo, *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc.* Et Matth. 10. dixit, *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta*: id est, in quolibet loco commodo, & publico, apto ad publicè prædicandum. Erant enim tunc tecta domorum (vt Maldonatus aduertit) plana, & apta ad confabulandum, quod in eis tunc fieri solebat, sicut & nunc fit in foro. Vnde perinde fuit dicere, *Prædicate super tecta*, ac prædicate in foro, & vbique; & ante Christum Dominum idem legimus de Ioanne Baptista Matth. 3. & Luc. 1. & ante illum alij Prophetæ, vt colligitur Amos 5. *Et odio habuerunt corripientem in via*, vbi hoc ex Hieronymo notat Ribera, inde colligens antiquam esse Sanctorum consuetudinem, & à Propheticis vsque repetitam temporibus concionandi in plateis, & vbicunque multitudo hominum audire poterat. Cui etiam optimè consonat historia lib. 2. Esdræ, cap. 8. vbi dicitur, congregatum fuisse omnem populum quasi virum vnum ad plateam, quæ est ante portam aquarum, & ibi ex eminenti loco Esdram legem Domini legisse, & docuisse. Consonant etiam verba illa Prouerb. 1. *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba sua, dicens: Vsquequo paruuli diligitis infantiam*, &c. Quæ verba licèt exponi possint de internis inspirationibus Dei, tamen verba ipsa declarant etiam comprehendere vocationem externam per voces Prophetarum, nam in eis clara fit illatio ad morem antiquum prædicandi in plateis, & in foribus ciuitatum. Vnde Abulensis lib. 2. Paralipomenon, cap. 15. q. 5. aduertit, in veteri lege extra templum esse determinatum locum ad sacrificia, non tamen ad prædicandum, hoc enim fieri poterat in omni loco. In lege autem noua multò minùs datum est de hâc re speciale, & quasi cæremoniale præceptum. Vnde etiam post tempora Apostolorum multi sancti consueuerunt prædicare populis in plateis, & in agris, vt sunt vulgares historiæ de S. Antonio Paduano, Vincentio Ferrer. S. Petro Martyre, & similibus. Ratio denique manifesta est, quia hoc nec diuina lege positiua prohibitum est, vt ostendimus, nec Ecclesiastica: vbi enim est decretum, aut canon hoc prohibens? Nec denique est per se, & intrinsecè malum, vt eadem traditio ostendit, & patebit respondendo ad rationes.

Prima assertio in hoc dubio probatur ex Pontificibus.

Confirmatur ex facto Christi, Apostolorũ, &c.

Ribera.

Abul.

Ex facto etiam cócionatorũ post Apostolos.

Denique ex ratione.

Dices: Si hoc non erat prohibitum, quid necesse erat priuilegium de hac re concedere: nam sine illo fieri poterat, supposita facultate concionandi? Respondetur, non semper priuilegium dari vt per illud dispensetur in aliqua lege, sed propter alios etiam fines, vt sæpè dictum est. Hoc ergo priuilegium duo præcipuè operari potest. Vnum est, vt non solùm Societati liceat, sed etiam ratione huius cõcessionis habeat aliquod ius prædicandi in huiusmodi locis, ita vt à nemine possit sine rationabili causa iustè impediri, etiam ab his, qui dominium aliquod, vel iurisdictionem temporalem in talibus locis habent. Quod significauit glossa quædam marginalis in dict. Clement. *Dudum.* inde colligens, posse Papam disponere aliquid faciendum in re domini temporalis, in fauorem fidei. Secundò operatur hoc priuilegium, vt ora contradicentium obstrui debeant, & cogantur fateri, hoc non solùm non esse malum, verùm etiam de se valde expediens esse, si cum debita moderatione, & prudentia fiat. Hoc patet, tum generali ratione, quia non est verisimile Pontifices cõcessuros fuisse huiusmodi facultates, nisi iudicarent vsum earum in Ecclesia expedire: tum etiam ex verbis ipsorum, nam Clemens V. ait, hoc concedere *ad salutis animarum fidelium incrementum, & exaltationem.* Gregorius verò XIII. dicit, id concedere, vt *populi verbo, & exemplo religiosorum ædificentur.* 26.

Replica remouetur.

Et ideo secũda assertio ferè æquè certa ac præcedens statui potest, vsum huius facultatis non solùm malum non esse, sed etiam esse valde opportunum Ecclesiæ, & ex his rebus, quæ sub consiliũ cadunt, 27.

Secunda assertio qua authoritate fulciatur.

dunt, quantũ est ex genere suo. Hoc præter authoritatem Pontificum suadent maximè exempla sanctorũ, qui hoc fecerunt, non tantùm initio Ecclesię quando hoc necessitati tribui poterat, sed etiam post fundata & multiplicata templa, prout constat fuisse temporibus sancti Bernardi, Dominici, Francisci, & aliorum, quos retulimus, à quibus hoc factum est, & post eorum tempora à multis aliis, vt ex historiis Sanctorum constat. Et in vita sancti Francisci, capite duodecimo, legimus hoc Deum miraculo confirmasse. Ratio etiam hoc ostendit, quia hominum status, & conditiones varij sunt, & magna eorum pars ad audiendum verbum Dei in templis, non concurrit, multi quia commodè non possunt, alij quia propter prauam consuetudinem nolunt: ergo valde vtile est Ecclesiæ, vt interdum extra templum in plateis, vel aliis locis publicis conciones fiant, vt vel inuiti cogantur audire, qui refugiunt, vel certè vt impeditis, & impotentibus subsidium spirituale offeratur: & ita prædicator ex charitate quærat etiam eos, qui verbum Dei audire recusant, imitans eum, qui dixit; *Inuentus sum à non quærentibus me: palàm apparui his, qui me non interrogabant.* Roman. 10. Isai. 65. Cui consonat quod Paulus ait 2. ad Timoth. 4. *Prædica verbum, insta opportunè, importunè.* Vbi Theophylactus, *non sit tibi statum tempus, sed importunè etiam, hoc est, cùm in periculis fueris, & extra Ecclesiam loquere, & prædica, & opportunè, hoc est, cum extra trepidationem fueris in Ecclesia. Opportunè enim, & importunè iuxta vulgi opinionem dixit, nam opportunitatem doctrinæ vocat in Ecclesia esse: importunitatem autem extra hanc esse.* & sumpsit ex Chrysostom. homilia nona. Diuus Thomas autem etiam exponit, *importunè*, secundùm falsam existimationem audientium: prædicator enim opportunus est volentibus: importunus nolentibus: debet autem ita instare, vt etiam nolentes audire cogantur. Ad hunc ergo modum prædicatio in plateis videtur importuna nõ satis rem considerantibus, est tamen valde opportuna, vt verbum Dei ad omnes meliùs diffundatur.

Qua item ratione.

Theophyl.

D. Thom.

28. Ad rationem ergo in contrarium respondetur, prædicationem propriè non esse ministrationem sacram, vt rectè aduertit Abulensis suprà, cuius signum est, quòd propter illam, vt suprà dicebamus, nec specialiter consecrantur ministri, neque etiam aliquæ peculiares cæremoniæ per se necessariæ sunt: neque etiam ordinatur ad aliquam mysticam significationem, sed solùm ad moralem, & spiritualem fidelium vtilitatem, ideóque ex ratione sua non postulat sacrum locum, in quo fiat, sed tantùm accommodatum, & opportunum ad vtilitatem, & ædificationem audientium. Ad primam confirmationem respondetur in primis, templa, licèt consequutione quadam ad munus concionandi inseruiant, non tamen propter hunc finem per se primò instituta, sed propter sacrificium in eis offerendum, ac proinde non propriè benedicuntur, aut consecrantur propter concionem, sed solùm ratione diuinæ Eucharistię, & aliorum sacramentorum. Vnde Nicephorus refert libro duodecimo historiæ, capite 34. alicubi fuisse obseruatum vt pro concionibus faciendis essent loca à templis diuersa, designata: & Abulensis suprà aduertit, cùm tempore legis veteris sacrificia in vno tantùm Hierosolymitano templo offerri possent, Leuitic. 17. & Deuteronom. 21. in aliis ciuitatibus, vel oppidis fuisse Synagogas ad orationem, & concionem deputatas. Quod etiam colligitur ex Lucæ quarto, & Actorum 13. vers. 14. & cap. 15. vers. 21. Deinde dicitur, siue templa, siue

Ad obiect. in num. 24. *Abulens.*

Ad 1. confir. ibid. vna responsio.

Niceph.

Abulens.

Altera responsio.

A alia loca destinata sint ad munus prædicandi, non inde fieri, illud non posse exerceri in aliis locis, nam loca illa non designantur vt sint omnino necessaria ad illud munus, sed vt commoda, & certa ad ordinarias prædicationes, ad quas fidelis populus sponte suis temporibus concurrere solet. Sicut etiam templa sunt destinata ad orandum, quod non impedit quominus aliis etiam locis orandum sit, cùm Apostolus dicat; *Volo viros orare in omni loco.* Ad secundam confirmationem negatur inprimis hoc esse contra consuetudiné Ecclesiæ: ostensum est enim esse antiquissimam, quòd autem nũc sit minùs frequens, causa esse potest vel quòd minor est in audientibus necessitas, vel in prædicãtibus remissior charitatis feruor. Negatur etiam hoc esse inutile, nam licèt fortasse in plateis minùs commodè concio fiat, quàm in templo; tamen vtilius est vel illo modo fieri, quàm omninò omitti, cùm ob eam causam consuetudo prædicandi in templis neque omittatur, neque remittatur, sed illi addatur alia, per quam fructus augeri solet, maximè in his personis, quæ minùs solent templa frequentare, vt diximus in numero 27.

1. Timot. 2. Ad 2. confirmat.

B

Obseruatio sexta.

Sextò circa eadem verba, quæ circunstantiam loci attingunt, aduertendum est, in hoc indulto nihil additum esse, quod ad circunstantiam temporis pertineat, sed absolutè, & indefinitè facultatem concedi, ideóque ad omne tempus, sine vlla restrictione extenditur. In dicta autem Clement. *Dudum.* & in extrauagant. *Inter cunctas.* additur restrictio his verbis, *Hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt.* Circa quam limitationem dubitari potest, an iuxta illam limitandum etiam sit hoc Societatis priuilegium. Nam si spectemus rationem, quam Benedictus XI. expressit, affirmatiuè respondendum videtur: *Putamus etenim dignum* (ait) *vt maiori minor, & superiori inferior deferat in hac parte.* In contrarium autem est, quòd ius illud non est generale pro omnibus religionibus, sed pro Minoribus, & ideo ex vi sui, illos tantùm comprehendit, vel ad summum eos, qui per viam communicationis illo vsi fuerint priuilegio. Et ita etiam Societas, si præcisè consideretur, quatenus est vna ex mendicantibus religionibus, & per communicationem vtatur illo priuilegio, subiecta etiam erit illi limitationi; tamen proprium eius priuilegium non est cur per aliud limitetur, cùm generaliùs concessum sit.

29. In quibus temporibus fit ex dicto priuilegio concionandum.

C

An possimus concionari qua hora Episcopus cõcionatur.

D

Dico ergo ex vi illius iuris, non limitari facultatem postea concessam à Paulo III. sed solùm quantum ipsa naturalis ratio, & debitus ordo postulat, vt in eo casu inferior non vtatur tali priuilegio. Addo præterea ex Concilio Tridentino citato in numero tertio, colligi posse, dictam limitationem etiam in nostro casu locum habere, nam generaliter prohibet regularibus, *vt contradicente Episcopo, in suis etiam Ecclesiis prædicare non præsumant:* ergo in prædictis casibus non licebit, inuitis Episcopis, prædicare, etiam seclusa limitatione Clementis, ac Benedicti. Verum est quidem ex vi huius fundamenti non satis esse quòd Episcopus in sua Ecclesia concionetur, vt statim veluti ipso facto, censeatur nostris religiosis prohibitum prædicare in suis, nisi Episcopus vel specialiter, vel generaliter prohibeat: quia per solam prædicationem suam non cõtradicit, & quandiu non contradicit, religiosus vti potest sua facultate, supposita generali eiusdem Episcopi approbatione, & ita existimo,

30. Resolutio authoris.

E

existimo quoad circunstantiam temporis, nullam aliam moderationem tunc esse necessariam, dummodo Episcopus nullum tempus sibi specialiter reseruauerit, seu iusta ratione prohibuerit, siue de tali prohibitione constet per expressa verba eius, siue per consuetudinem, siue per quácunque aliam sufficientem significationem; non est enim necessarium vt expressum præceptum imponat, sed satis est quòd indicet sibi displicere, præsertim in casibus in prædictis iuribus designatis, qui per se sunt rationi maximè consentanei. Seclusa autem prohibitione hominis, cùm in iure nulla alia sit, non relinquitur aliquod tempus, quod generaliter excipi possit, quia sermo de Deo, per se loquendo, omni tempore bonus est, & proficuus. Sola ergo prudentia debet hoc moderari, vt nec temporibus importunis, nec nimia prolixitate fiant.

Obseruatio septima.

31. Dictũ priuilegiũ de prædicatione propriè sumpta procedit. D.Thom. Caiet. Septimò notanda sunt illa verba indulti, *Clero, & populo verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi.* Illis enim explicatur de quo genere, & modo prædicationis hic sermo sit. Nam iuxta doctrinam D.Thom.2.2. q.177.art.2. *Dupliciter potest aliquis sermone vti, scilicet priuatim, & familiariter ad vnum, vel paucos loquendo, vel publicè loquendo ad totam Ecclesiam.* Vbi Caietanus aduertit, non addi totam, vt comprehendatur tota Ecclesia, quæ diffusa est per totum orbem terrarum; sic enim nullus publicè concionaretur: sed addi *ad comprehendendum partes quasi essentiales Ecclesiæ, scilicet clerum, & populum,* quia hoc est de ratione muneris prædicandi simpliciter dicti, scilicet, vt quantum est de se indifferenter fiat ad totam Ecclesiam. Ob hanc ergo causam Pontifices tam in hac nostra Bulla, quam in prædicta Clemen.& Extrauag. dixerunt, *Clero & populo*, vt significarent sermonem esse de publica, & propriissima prædicatione, nam ad alia priuata colloquia, etiamsi in eis proponatur verbum Dei, vel exhortatio ad virtutem, non erat necessarium speciale priuilegium. Et eodem modo intelligenda sunt quæ diximus de toto hoc munere, & præsertim quòd solùm à clericis, tam iure ordinario, quàm ex vi huius facultatis fieri possit.
Ad catholizandum nõ requiritur priuilegiũ. Vnde simpliciter docere doctrinam Christianam ad puerorum, vel rudium instructionem, non comprehenditur propriè sub nomine prædicationis, quia per se non ordinatur ad docendam, & exhortandam totam Ecclesiam vt comprehẽdit clerum & populum, doctos & indoctos. Ideóque fieri potest à nostris, etiamsi primam tonsuram non habeant, idque non tam ex vi huius priuilegij, quàm ad munus illud speciale priuilegium necessarium non est, sed sufficit generalis approbatio Societatis, quæ ad illud munus inter alia specialiter instituta est, vt suprà lib.6.c.3.à n.4.vidimus, & in eadẽ Bulla Pauli III. expresè dicitur: & fortasse ob hãc causam in nostris priuilegiis Põtificiis nullum est, quod de illo ministerio specialiter loquatur.

32. Disquiritur quid sit publicè prædicare. Caiet. Addit præterea Caietanus citato loco, non satis esse loqui ad totam Ecclesiam, id est, clerum, & populum, vt censeatur esse propriè prædicare, *nisi fiat publicè, hoc est, ex publico officio.* Nam si quis per modum priuatæ personæ alloquatur ad totam Ecclesiam, exhortando ad aliquid speciale, quod tunc occurrit, illud non est prædicare, vnde dicit mulieri hoc esse permissum. Non videtur autem facilè explicare quid addat illud verbum *publicè*, si sermo est ad totam Ecclesiam: quia necesse est, vt talis sermo eo modo fiat, vt ab omnibus percipiatur: ergo necessariò fit publicè, alta voce, & cum notitia publica. Quòd autem fiat ex loco certo eminenti, necne, non videtur esse de substantia, satis enim est, quòd fiat ex quocunque loco alto, vt à cæteris audiantur. Item quòd fiat ex officio publico, vt ipse ait, non videtur necessarium: nam facere ex officio publico, propriè est facere ex obligatione publici muneris: hoc autem necessariũ non est, nam potest quis concionari ex charitate, & propria voluntate, vel ex priuata aliqua obligatione. Aut illud *ex officio publico*, significat loqui cum aliqua speciali voluntate exteriori, vt Missa aliqua, publica oratione, vel crucis signo, vel cum speciali veste, vt superpelliceo: & hæc omnia non sunt de substantia talis actus, quatenus vera prædicatio est, ad quam requiritur priuilegium, aut facultas, cuius non sunt capaces fœminæ, nec laicis iure ordinario concedetur.

Hoc ergo mihi videtur rectè explicasse noster Pontifex illis verbis, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi,* &c. Quibus significatur tunc aliquem exercere publicè hoc munus, quando illud exercet vt publicus doctor totius Ecclesiæ, de qua Paulus ait, *quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia Doctores*, 1. ad Corinth. 12. & ad Ephes.4. addit, *Ad consummationem sanctorum in opus ministerij in ædificationem corporis Christi.* Quando autem se gerat quis vt publicus doctor in suo sermone, ex modo, intentione, & populi conuocatione facilè colligi potest, maximè tamen ex materia, vt Pontifex indicauit, scilicet quia verbum Dei, quod quantum est ex se omnem doctrinam sacram comprehendit, Ecclesiæ proponit, & interpretatur. Hoc ergo est docere ex officio publico, id est, tanquam doctorem publicum: & ideo si quis loquatur de peculiari aliquo casu, quasi consulens, vel tanquam inducens ad aliquid agendum, non censetur publice docere in Ecclesia, etiamsi ad totam Ecclesiam loquatur: & in hoc sensu loquutus est Caietanus, & rectè. 33. Resolutio.

Obseruatio octaua.

Octauò attingit Pontifex modum, quem operarij Societatis in prædicationibus suis obseruare debent, dicens, *Verbum Dei prædicandi, proponendi, & interpretandi, ac eos viam veritatis edocendi, & ad benè, beatéque viuendum, ita vt in vobis verbo pariter, & exemplo ædificentur in Domino hortandi, & admonendi.* In quibus verbis duo insinuantur, scilicet & finis prædicationis, & actiones, seu media, quibus ad eum finem in ipsa concione vtendum est. Nam finis esse debet, vt proximi ad benè, beatéque viuendum ædificentur, & exhortentur. De vtroque egregiè dixit Gregorius in epist. ad Leandrum, ante libros Moralium, cap.2. *Quisquis de Deo loquitur, curet necesse est, vt quidquid audientium mores instruit, rimetur, & hunc rectè loquendi ordinem deputet, si cùm opportunitas ædificationis exigit, ab eo se, quod loqui cœperat, vtiliter deriuat.* Ædificatio ergo proximi esse debet scopus prædicationis: doctrina autem, & modus eius talia esse debent, qualia illi fini fuerint accommodata. Ad debitum autem finem maximè spectat non propriam laudem, nec popularem auram in concionibus quærere, vt disertè tradit Paulus 1. Thessal. 2. *Non quasi hominibus placentes, sed Deo qui probat corda nostra; nec enim aliquando fuimus in sermone adulationis, nec quærentes ab hominibus gloriam,* &c. ideo vt Chrysostomus ait lib.5. de Sacerdot. in principio, *Nemo potest finem prædicationis assequi, nisi popularem auram aspernetur.* Et infrà, *Nam si plausu, atque aura populari vincatur,*

34. Quem finẽ sibi præponit concionator. D.Gregor. Chrysost.

tur, tum ipsi, tum multitudini, quæ audit, damnum detrimentúmque affert: nam suaui laudum desiderio captus, ad auditorum gratiam magis quam ad vtilitatem dicendi vim exercet. Et lib. 6. in eandem sententiam dicit, *Qui aliorum edocendorum prouinciam susceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, néve aliis animum despondeat, quin orationum hoc consilium meditatus, vt Deo grata atque accepta sint, hunc vnum sibi statuat canonem ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plausum ac laudationem.* Et infrà, *Abundans enim illi fuerit laborum solatium, idémque omnium certè maximum, si sibi ipse conscius esse potuerit, ad hanc se rationem doctrinam, eloquentiámque suam composuisse, atque adaptasse, vt Deo illa placens, acceptáque fiat.* Similia de verborum ambitu, vanáque ostentatione in concionando eleganter reprehendunt D. Hieron. ad Nepot. post medium, ab illis verbis, *Docente te in Ecclesia non clamor populi, sed gemitus suscitetur*, &c. Augustin. 4. de doctrin. Christ. c. 5. ab illo loco, *Cui affluit insipienti eloquentia*, &c. D. Greg. 22. moral. cap. 12. in editione Vatican. *Quoties auditores*, &c. D. Ambrof. in illud 1. Corinth. 1. *non in sapientia verbi.* Nazian. in Apologet. num. mihi 79. *Non enim plerisque similes sumus, qui veritatis doctrinam adulterant*, &c. D. Bernard. sermon. 59. in Cant. ad illud, *vox turturis.* Legatur etiam serm. 58. Et ideo S. Bonauentura tract. de interiori homine, 1. p. cap. 15. dicit, nullum religiosum debere accipere nedum affectate prædicandi munus; donec ascendat ad illum virtutis gradum, quem ipse quartum annum appellat, scilicet pro bono opere laudes, & humanos honores contemnere, & fastidire, & quærere solius Dei gloriam, & salutem animarum. Et subdit, *Quicunque ante hunc annum se ingerit, nec saluti animarum proficit, nec sibi meritorius propter vanitatem, & leuitatem; nec aliis est proficuus*, &c. Hoc denique est, quod concionatoribus Societatis in eorum regulis statim initio proponitur, *Memores sint, vocatos se esse ad reducendas animas suo creatori*, &c.

D. Hieron. August. Gregor. Ambrof. Nazian. Bernard. Bonau.

35. Et iuxta hunc finem media proponuntur, & supponitur *pura intentio diuini seruitij, & Zelus syncerus animarum ad gloriam diuinæ maiestatis*, postulantur etiam *solidæ virtutes, ac præcipuè charitas, & familiaritas cum Deo in spiritualibus exercitiis.* Deinde verò in cæteris regulis prudentissima media moralia consuluntur, quæ ad strenuè hoc munus præstandum vtilissima sunt. Omissis autem aliis quæ magis sunt extrinseca, & peruia, duo sunt valde notanda, quæ ad ipsum modum & actualẽ vsum pertinent. Vnum est in regula 9. scilicet, *Vt ea populo proponant, quæ ad captum & vtilitatem audientium erunt accommodata, iisque insistant, quæ ad Christianam institutionem, atque ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas valent, & à rerum subtilium curiosa tractatione se abstineant.* Quæ verba ferè sumpta sunt ex 8. p. Constitut. c. 8. §. 3. súntque velùti commentarius quidam verborum Pontificis. Prosequitúrque hoc documentum Nazianz. in Apologet. n. 64. editionis anni 1609. *Res, ait, minimè vulgaris, paruique spiritus esse videtur, verbi perinde ac tritici mensuram opportunè cuique dare, & dogmatum nostrorum veritatem cum iudicio dispensare.* Et eloquentissimè D. Gregor. l. 17. c. 14. vbi inter alia, de Apostolis ait, *Curauerunt summopere rudibus populis plana & captabilia, non summa atque ardua prædicare.* Quod etiam cum multis aliis egregiis documentis tradunt optimè Concilium Senonen. in Decretis morum c. 36. & Treuerense II. c. 3. & satis significatur in Concilio Tridentino suprà.

Media Societatis ad eundem finem.

Mediũ vnũ pro vsu cõcionandi.

Nazian.

D. Gregor.

A Aliud continetur in regula 12. quæ est prudentia in correctionibus adhibenda: quanquam enim reprehendere vitia necessarium sit, quod sub illis verbis Pontificis *hortandi, & admonendi*, comprehendi interpretamur, & docet optimè Chrysostomus homil. 70. ad Populum: nihilominus, vt vtiliter fiat, maxima prudentia, & moderatio necessaria est, præsertim illa vt fiat generatim, vnde Hieron. ad Nepot. in fine, *Neminem speciatim sermo meus pulsauit, generaliter de vitiis disputatio est, qui mihi irasci voluerit, ipse quod talis sit confitebitur.* Et declarauit optimè S. Bonauentura in Apologet. q. 2. vbi concludit, *Correctioni, & ædificationi tantùm debet intendere doctor fidelis, non confusioni, vel* B *infamationi alicuius præsentis, vel absentis.* Et infrà, *Quem confundendo exasperas, hunc tardiùs ædificas, & rancoris aculeo vulneras.* Quod cùm hoc in vniuersum verum sit, maximè verò circa pastores Ecclesiæ, sacerdotes, & primarios viros, vt adnotauit S. P. N. Ignatius in lib. Exercitiorum, in fine, quadam reg. 10. Et ob eam rem specialiter admonentur in sua illa reg. concionatores Societatis, vt ab his reprehensionibus prorsus abstineant, quin etiam in Clem. 1. §. 1. de Priuileg. religiosis omnibus in virtute sanctæ obedientiæ & sub intermi-natione maledictionis æternæ districtiùs præcipitur, *ne in sermonibus suis Ecclesiarum prælatis detrahant.* In Concilio autem Later. sub Leone X. vniuersis prædicatoribus dicitur, *Ex diuinæ vocis* C *præcepto Euangelium omni creaturæ cum virtutum commendatione, & vitiorum detestatione enucleent, & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à Redemptore nostro tantopere commendatam vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum, & Prælatorum, ac aliorum superiorum, eorúmque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modò incautè, sed etiam intemperatè reprehendunt, & mordent, & ab eis malè gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant.* Et deinde innouat citatam constitutionem Clementis V.

36. Medium alterum. Chrysost. Hieron. Bonau.

Vltimò ex dictis intelligitur, quid in hoc munere non solùm licere, sed etiam cadere sub obligationẽ possit. Duplex enim hîc distingui potest D obligatio, scilicet de exercitio actus, & de modo, & quasi specificatione eius. Præceptum etiam hîc accipi potest vel rigorosè & propriè, vel latè vt comprehẽdit regulam religiosam. Hoc posteriori modo tenetur ex vi suæ regulæ Societas hoc munus frequenter, & assiduè exercere, vt habetur 7. p. Constit. c. 4. §. 6. Hæc autem obligatio ad inferiores non descendit, nisi cùm superior illud munus iniũxerit, vt ibidem in Declaratione dicitur. Notauítque Bern. serm. 58. in Cant. dicens neminem nisi vocatum tanquam Aaron cõcionari debere. quod eleganter repetit serm. 64. Ad superiorem ergo pertinet ex vi regulæ procurare, vt hoc munus exerceatur quantum prudentia dictauerit: inferiorum autem erit, ad illud esse paratos, & E dispositos, tam ex parte voluntatis, quàm ex parte facultatis, quantùm in ipsis fuerit, iuxta ea quæ in 4. p. Constit. c. 8. §. 3. statuuntur. Hæc autem obligatio respectu inferiorum nõ est sub culpa, donec talis actus in virtute obedientiæ imperetur, *regulariter ac per se loquendo*, sicut de obligatione regulæ, & simplicium ordinationum obedientiæ, in superioribus dictum est. Dico autem *regulariter*, vt excludam extraordinarium casum, in quo possit charitas ipsa per se obligare, præsertim inter hæreticos, vel alios infideles, aut vbi grauis aliqua ignorantia totius populi,

37. Quam cadat in obligationem Societatis concionari.

cum morali periculo salutis plurimorum interueniret, quæ prædicatione veritatis posset expelli. Dixi etiam *per se*, vt excludam malitiam scandali, vel aliam similem, quæ per accidens potest interuenire: hæc verò communia sunt aliis muneribus, seu actionibus obedientiæ. In superiore autem grauior per se est hæc obligatio, non vt per se hoc munus exerceat, nam potiùs ipse faciliùs excusari potest, sed vt exerceri curet in loco, aut locis ad ipsum pertinentibus. Quanquam enim per se loquendo, non excedat directionem regulæ, si solam positiuam legem, vt sic dicam, inspiciamus; tamen quatenus ex natura rei tenetur ratione officij, ad prouidendum communi bono Societatis quoad partem sibi subiectam, & procurandum vt in ea institutum seruetur, potest hæc obligatio esse maior, & in conscientia; rarò autem erit grauis eius transgressio, nisi pertineat ad nimiam quandam, & scandalosam negligentiam, vel quasi contemptum, quia extra huiusmodi casum, nec manifesta obligatio, nec materia grauis cernitur.

38. De altera verò obligatione, quæ pertinet ad modum actus, dicendum est, aliquem modum cadere sub obligatione regulæ, vt constat ex constitutionibus, & regulis Societatis suprà adductis, in quibus multa continentur, quæ ad perfectionem pertinent, quæ ex sola rei natura non sunt simpliciter necessaria, vt actio honestè fiat, sunt tamen opportuna vt meliùs fiat, & ideo sub obligatione regulæ religiosæ posita sunt. Aliqua verò sunt rigorosè præcepta iure positiuo; illa verò magis pertinent ad modum negatiuum, quàm affirmatiuum, vt non concionari sine legitima facultate modo præscripto in Concilio Tridentino, vel abstinere ab indiscretis detractionibus, aut reprehensionibus superiorum, iuxta Clementinam citatam, quæ magna ex parte nituntur ipsa ratione naturali, quanuis ratione prohibitionis Ecclesiæ posset in aliquo casu esse peccatum mortale, quod ex se non esset. Et hoc etiam pertinet quod in eadem Clement. cauetur, ne concionatores religiosi retrahant laicos ab Ecclesiarum suarum frequentia, vel accessu & ne indulgentias pronuncient indiscretas, id est, falsas, aut incertas, vt ibi glossa exposuit, ex Clement. 2. de pœnit. & remiss. Denique aliquis modus potest esse præceptus iure ipso diuino, & naturali, vt est omnis ille, qui intrinsecè necessarius est ad honestatem actus, vt est rectâ intentione prædicare, veram, & non falsam doctrinam proponere, vtilia dicere, & vana non miscere, & similia, quæ rectè explicat Caietanus in summa verb. *Prædicator.* quæ communia sunt omnibus prædicatoribus, neque in nostris habet aliquid speciale, nisi quòd fortasse ratione specialis status, atque etiam ratione maioris scandali moraliter est in eis maior hæc obligatio.

De obligatione debito modo concionãdi.

Caiet.

CAPVT II.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramenti Pœnitentiæ administratione.

ALiud præcipuum ministerium competens Societati ex vi sui instituti ad salutem proximorum, est sacramentorum administratio, vt dicitur 7. p. Constit. c. 4. §. 5. præsertim verò confessionibus audiendis, & Eucharistiam administrando id consequuntur, vt ibidem subiungitur: & ideo de his duobus priùs dicemus, postea verò aliquid de reliquis attingemus. Supponimus autem nullius sacramenti administrationem potuisse licitè à nostris sacerdotibus vsurpari, sine priuilegio, aut facultate Sedis Apostolicæ, aut singulorum Episcoporum, in suis diœcesibus. Decuit tamen, & maximè expediens fuit, vt huiusmodi facultas ab ipsa Sede Apostolica immediatè in religionem emanaret, quanuis cum ea subordinatione ad cæteros prælatos, quam recta ratio, & sacri canones postulant: & ideo sicut in præcedenti sectione fecimus, ita hîc proponemus in primis Pontificiam facultatem, & eam, explicando omnia, quæ ad hæc ministeria pertinent, simul declarabimus.

Igitur Paulus III. in prædicta Bulla 3. aliàs 1. de facultatibus, post illam de munere prædicandi, de confessionibus audiendis subdit, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcunque vtriusque sexus Christi fidelium, ad vos vndecunque accedentium confessiones audiendi, & confessionibus diligenter auditis, ipsos, & eorum singulos ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, quantuncunque grauibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, & à quibusuis ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi) absoluendi, ac eis pro commissis pœnitentiam salutarem iniungendo.* Et inferiùs, clariusque in Bulla 5. anni 1549. declarat quemlibet fidelem cuilibet sacerdoti Societatis confiteri posse, nulla expectata sui Rectoris parochialis facultate, qui etiam non teneantur peccata, de quibus absoluti fuerint, iterum confiteri. Circa quam concessionem aduertendum est, antiquiorem esse decreto Concilij Tridentini session. 23. c. 15. de Reformat. statuentis, vt cõfessarij omnes, etiam regulares, ab Episcopis debeant approbari; & ideo facultas illa vi sua, & secluso hoc posteriori iure, communis erat omnibus Societatis presbyteris, prout Bulla indistinctè concedit. Nunc autem certum est, necessariam esse Episcopi approbationem, vt in proprio loco disput. 28. de pœnit. sect. 4. latiùs, & generaliùs declarauimus, non quoad hoc eadem ratio est de religiosis omnibus.

1. Pauli 3. priuilegium circa pœnitentiæ administrationem.

Id nunc intelligitur præuia approbatione.

Quomodo singulis communicetur dictum priuilegium.

Quæri autem potest, an sacerdos Societatis eo ipso quòd ab Episcopo approbatus est, habeat hanc facultatem, & consequenter totam iurisdictionem fori pœnitentiæ, quæ per illam datur independeter à prælatis suis, ita vt licèt ab eis prohibeatur confessiones audire quanuis malè faciat contra votum obedientiæ eas audiendo, confessiones nihilominus validæ sint, nullúmque defectum intrinsecum in suo genere habeant. Ratio autem dubitandi est, quia in priori facultate prædicandi expresse dixit Pontifex, *Qui ad hoc idoneus repertus, & per vestræ Societatis Præpositum deputatus fuerit*; hîc autem nullam huiusmodi limitationem posuit, sed absolutè dixit, *Illis ex vobis, qui presbyteri fuerint:* ergo hac verborum differẽtia indicat nõ esse in hac posteriori facultate dictã cõcessionẽ necessariã. Præsertim cùm inter eas possit ratio diuersitatis assignari: nã munus prædicãdi grauius est, & magis publicũ & simpliciter loquendo 2.

Ratio dubij.

loquendo plura dona requirit, ideóque potuit facultas concedi à superioribus magis dependens. Confirm. Et confirmatur, quia aliàs posset Prælatus Societatis non concedere hanc facultatem integram suis subditis, vnde quodammodo posset reseruare casus respectu etiam secularium, concedendo hanc facultatem ad absoluendum à quibusdam peccatis, & non ab aliis; vel ex parte personarum exponere ad audiendas confessiones talium personarum, & non aliarum. Nam, si hæc facultas non conceditur nisi mediante superiore, cùm ipsa in se indiuisibilis non sit, poterit tantùm ex parte concedi ad arbitrium superioris; quod videtur absurdum, & præter communem vsum, atque ita hanc partem tuetur Enriq. lib. 7. de indul. capit. 28. numero 2. vbi citat Emmanuelem Roderic. *Henriq. Emma. Rod.*

3. Resoluitur dari medio superiore. Nihilominùs dicendum est facultatem hanc intelligendam esse cum dependentia subditorum à suis Prælatis, non solùm quoad hoc vt propter subordinationem obedientiæ non liceat vti hoc munere contra superioris voluntatem, sed etiam quia substantialis facultas, vt sic dicam, audiendi confessiones, & iurisdictio necessaria per superiorem conferenda sit. Ita generaliter declaratum est à Gregorio XIII. in Bulla, *Decet Romanum Pontificem.* anni 1575. Resolutio valet saltem post Greg. XIII. *Neque aliter dictæ personæ Societatis prædictis priuilegiis, facultatibus, & aliis præmissis, aut aliquo eorum, nisi per Generalem Præpositum, & de eius beneplacito, aut per alium seu alios de eius commissione electos, vt præmissum est, vti, aut gaudere possint.* Vnde licèt ante hanc concessionem dubium esse potuerit de mente concessionum Pauli III. tamen post illam dubitari non potest, siue dicamus illam concessionem Gregorij fuisse meram declarationem, siue restrictionem. Imo, & post Paul. III. Addo verò, mihi probabilius esse Pauli III. concessionem ita fuisse intelligendam, vt deputatio Prælati Societatis ad munus audiendi confessiones, fuerit necessaria, vt sacerdotes Societatis possent gaudere hoc priuilegio, & facultate Pontificis, siue dicamus iurisdictionem ipsam immediatè concedi per prælatum Societatis, siue designationem eius esse veluti conditionem necessariam, vt Pontifex illam tribuere censeatur: nam ad rem ipsam, & effectum facultatis parum hæc differentia refert. Hoc autem ita esse colligo primò ex contextu. Nam priùs dicitur, *Quilibet vestrûm, qui ad hoc idoneus repertus, & per vestræ Societatis Præpositum pro tempore existentem deputatus fuerit, in quibusuis Ecclesiis,* &c. Postea verò finita prima facultate, nullo interiecto puncto, sed continuando eandem clausulam addit secundam dicens, *Nec non illis ex vobis, qui presbyteri fuerint, quorumcunque fidelium,* &c. Ergo subintelligendum etiam hîc est quod præmissum fuerat, ad hoc idoneis repertis, & per Præpositum deputatis: nam sub illo fundamento hæc omnia dicuntur: solùm hîc addita fuit conditio presbyterij, quia in priori facultate non erat necessaria, vt suprà capite præcedenti notauimus.

4. Suadetur ratione. Secundò idem patet ratione, quia non est verisimile omnibus presbyteris Societatis concedere Pontificem hanc facultatem, & iurisdictionem, absque illa conditione, *Si idonei reperti fuerint:* quia non possunt rationabiliter præsumi idonei eo ipso quòd in Societate ordinantur, nam licèt fortasse regulariter ita sit, non tamen certum est seruari in omnibus, nec fuisset expediens illud tam generaliter præsumere, aut supponere. Illa ergo prior conditio sine dubio intelligitur in hac secunda facultate: ergo etiam altera de deputatione per prælatum, nam eodem modo, & contextu proponuntur. Eò vel maximè, quòd est valdè necessaria, tum ad conuenientem ordinem religiosum, contra quem verisimile non est, Pontificem per generalia verba concedere quod in specie non esset concessurus: tum etiam, quia in religione hoc est moraliter necessarium, vt confessor reputetur simpliciter idoneus, non tantùm scientia, sed etiam moribus, quod non minùs necessarium est ad debitam administrationem huius sacramenti. Confirm.

5. Satisfit rationi dubitandi in num. 2. Dico igitur, tam iure primario Societatis (vt sic loquar) quàm posteriori à Gregorio declarato, omnem facultatem, & iurisdictionem in hoc ministerio necessariam descendere à summo Pontifice ad quoscunque sacerdotes Societatis, quibus communicatur per Generalem Præpositum eiusdem Societatis, vel immediatè, vel mediis Prouincialibus, aut aliis superioribus, quibus vel iure ordinario, vel delegato hæc potestas creandi confessores conceditur: ordinariè autem mediis Prouincialibus id fit, vt ex regula eorum 20. suprà tetigimus. Et ita responsum est ad rationem dubitandi ex verbis Bullæ desumptam. Nec refert quòd munus prædicandi maiorem sufficientiam requirat, quanquam fortasse non omnes id admittent, nam reuera se habent vt excedens, & excessum quoad varias qualitates, quas in personis requirunt, quæ reuera in vtroque ministerio sunt magni momenti, & valdè necessariæ, quod satis est, quidquid sit de comparatione. Ad confirmationem concedo in primis posse prælatum Societatis auferre à subdito omnem facultatem, & iurisdictionem ad confessiones audiendas, id enim planè sequitur ex dictis, imò hoc est, quod præcipuè intendimus, & reputamus necessarium. Ad confirmationem ibidem.

6. Possit ne cõmunicari hoc priuilegium non integrè. An verò possit ex parte concedere hanc facultatem & non integrè, in quæstionem verti potest. Nam alicui fortasse videbitur illam facultatem prout à Pontifice conceditur, esse vnam & indiuisibilem, & ideo auferri quidem posse, aut dari totam, posita, vel ablata conditione à Pontifice requisita, non tamen posse diuidi, maximè si verum est, non prælatum Societatis conferre iurisdictionem, sed Pontificem ipso designante, vel deputante personam: nam tunc vel conditio impletur, & sic datur integra facultas: vel non impletur, & sic nihil datur. Sed hoc mihi non probatur, quia licèt illa facultas vno verbo detur, vt sic dicam, multa in se continet, quæ diuidi possunt, & ita re ipsa multiplex est: quid ergo vetat quominus per superiorem applicetur quoad aliquid, & non in totum? Nam in primis probabilius est superiorem esse qui immediatè dat facultatem, & delegat, seu committit iurisdictionem: quia est ordinarius prælatus, & tanquam causa secunda per se sufficiens in suo ordine ad hunc effectum. Deinde, quia licèt solùm designaret personam, illa met conditio potest recipere diuisionem, nam potest persona deputari ad audiendas confessiones virorum, & non mulierum, &c. Quapropter non dubito quin possit Societatis prælatus partem huius facultatis concedere, & non totam, maximè ex parte pœnitentium, id est, ad au- Resoluitur affirmatiuè. Tum limitando pœnitentes.

ad audiendas confessiones virorum tantùm, vel scholarium tantùm, vel solùm in tali populo: quia in generali potestate, quæ illi conceditur, hoc totum continetur, neque nos possumus limitationem adhibere quæ nec ex natura rei sequitur, neque à Pontifice ponitur, præsertim cùm ad debitum vsum talis muneris illud possit esse necessarium. Nec refert quòd possit etiam superior aliquando indiscretè vti tali potestate: nam id est per accidens, quomodocunque autem id faciat, factum tenebit. Atque idem in rigore sequitur de limitatione eiusdem facultatis ex parte peccatorũ, concedendo illam ad absoluendum ab aliquibus peccatis, & non ab aliis, quod respectu pœnitentium sibi subditorum clarum est per modum reseruationis, de qua suprà lib. 8. cap. 5. Respectu verò pœnitentium non subditorum, non habet locum propria reseruatio, & ideo non censeo posse fieri prudenter, & licitè talem limitationem, seu dimidiationem iurisdictionis, nisi supposita aliqua reseruatione facta à prælato ipsius pœnitentis, & in ordine ad obseruationem eius, vt paulò pòst à num. 18. explicabitur, nam extra hunc casum imponeretur graue onus pœnitenti, fieretque ipsi iniuria, ideóque talis modus diuisionis ac limitationis non est in vsu.

Tum limitando casus subditorum, non secularium.

7. Quæret autem fortasse aliquis practicè, an quoties superior prohibet alicui ne confessiones audiat, censendus sit omninò priuare illum facultate, & iurisdictione ad audiendas confessiones, vel solùm vetare ne illum actum tunc exerceat: nam hæc duo diuersa sunt, & potest optimè vnum ab alio separari. Respondeo hoc pendere ex intentione superioris, & ideo ex verbis, vel aliis signis, & circunstantiis colligendam esse. Ac propterea superiores quando intendunt aliquem omninò ab officio remouere, vel suspendere, debent his verbis, vel similibus id satis explicare. Et è conuerso subditi in dubio debent abstinere, & de intentione superioris certiores fieri. Addo præterea quando à principio non datur alicui licentia audiendi confessiones, aut datur ad hoc genus personarum, & non ad alia, signum clarum est prohibitionem illam esse totalem per denegationem facultatis. Quando verò is, cui priùs erat facultas simpliciter concessa prohibetur, ne ministerium exerceat, considerari potest, an id fiat in pœnam alicuius delicti, nam tunc videtur imponi per modum suspensionis, & consequenter tolli iurisdictio. Item, an prohibitio fiat intuitu ipsius ministerij, vt sic dicam, ne indignè fiat à tali persona, aut circa talem personam, nam tunc etiam est signum ablationis totius facultatis. Si autem prohibitio fiat per modum ordinariæ obedientiæ simplicis, vt talis persona tunc non in eo munere occupetur, sed in aliis, tunc non censetur auferri iurisdictio, quia nunquam solet cum tantò rigore id prohiberi in simili casu, imò neque cum obligatione in conscientia solet talis prohibitio fieri.

Suborta quæstiũcula practica.

Eius varia decisio.

Expenditur priuilegij clausula, Quoscumque fideles vndecumque venientes.

8. Secundò principaliter obseruanda sunt illa verba, *Quorumcunque vtriusque sexus Christi fidelium, ad vos vndecunque accedentium.* Per hæc enim conceditur Societati priuilegium, quod à Pio II. Nicolao III. Sixto IV. & Leone X. mendicantibus iam concessum erat, vt constat ex Compendio mendicantium, verb. *Absolutio*. §. 9. & 10. Vnde duplici titulo illo gaudet Societas, scilicet per viam communicationis, & per directam & propriam concessionem. Vnde constat, posse confessorem Societatis hîc residentem, & à solo prælato huius diœcesis approbatum, audire confessiones omnium qui huc ad ipsum venerint, etiam ex aliis Episcopatibus, etiamsi ab Episcopis eorum, nec licentiam, nec approbationem talis confessor habeat, quià hoc expresse hîc conceditur. Quæ concessio moraliter nullius esset vtilitatis si distantium Episcoporum approbatio expectanda fuisset. Neque hoc reuocatum, aut limitatum est per decretum Concilij Tridentini postulantis Episcoporum approbationem: nam huic decreto fit satis per hoc quòd religiosus approbatus est ab Episcopo, in quo habet religiosum domicilium, vt disp. de pœnit. 28. sect. 6. n. 14. latiùs declaraui.

Dubitari autem hîc potest, an nostri sacerdotes, quibus hæc facultas generaliter, & sine limitatione communicata est, respectu omnium pœnitentium qui non sunt de Societate, possint virtute dictorum verborum absoluere omnes regulares aliarum religionum, qui ad ipsos veniunt. 9.

Dubium primũ circa clausulam.

Sed hoc pendet ex priuilegiis aliarum religionum, si tamen per ipsa non impediantur, & eximantur (vt sic dicam) ab hoc priuilegio, ex vi illius possent à nostris confessariis absolui. Quia tamen & ius aliorum sæpè erit incertum nostris confessoribus, & quia odiosum esse potest alios religiosos in confessione audire sine facultate suorum superiorum, ideo facultas hæc non communicatur in Societate confessoribus eius respectu regularium, qui licentiam non habuerint extra suum ordinem confitendi, vt notatur in Compendio priuilegiorum Societatis, verb. *Absolutio*. §. 1. Dubitari verò potest circa hæc verba, an nostri confessores possint vti hac facultate tantùm in suis Ecclesiis, ac domibus, vel vbicunque adfuerint? Olim enim de aliis priuilegiis mendicantium hoc dubitatum est. Sed nullam hîc video esse rationem dubitandi: quia priuilegium hoc nullum habet verbum, quo restringat hanc facultatem ad locum, vel habitationem Societatis, sed ad personas illam refert, dum ait, *Ad vos vndecunque venientes.* Vbicunque ergo fuerit Societatis confessor, secum, vt ita dicam, defert facultatem, & illa vti potest, dummodo conditio aliàs requisita de Episcopi approbatione obseruetur. Vnde expeditur etiam dubitatio alia, an scilicet possit religiosus Societatis hîc habitans, & hîc approbatus circumiens alia loca aliarum diœcesum, confessiones ibi audire hominum illarum diœcesum, quam in materia de Pœnitentia latiùs tractaui; & resolutio est, iure communi, & per hæc sola generalia priuilegia non posse: quia non sine causa hîc exprimitur, vt possint audire ad se vndecunque accedentes; & non è conuerso: & quia in Clem. *Dudum.* de sepultur. statuitur, vt religiosi, qui ad audiendas confessiones deputandi sunt, Prælatis diœcesum priùs præsententur. Nihilominus tamen ex speciali priuilegio Gregorij XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam.* anni 1575. conceditur nostris approbatis in vno Episcopatu, vt dum per alios iter agunt, possint confessiones audire, cum limitationibus præcedenti cap. num. 5. explicatis circa facultatem concionandi.

Dubium 2.

Dubium 3.

Expendi

Expenditur clausula, A quibuscumque culpis etiam Apostol. Sedi reseruatis.

10. An procedat clausula de reseruatis ab Episc. 1. Suppositio. Tertiò notanda sunt illa verba, *Ab omnibus, & singulis eorum peccatis*, vsque ad illud, *etiam Sedi Apostolicæ reseruatis.* Circa quæ grauis difficultas occurrit, an ex vi huius priuilegij possint nostri sacerdotes absoluere à peccatis reseruatis Episcopis. Supponimus autem primò ex materia de Pœnitentia disp.30. sect.1. numer. 2. posse summum Pontificem, non obstante quacunque reseruatione Episcoporum concedere aliis iurisdictionem ad absoluendum à talibus peccatis independenter à consensu Episcoporum: quia est superior & absolutus, & ordinarius pastor singulorum, ita vt immediatè possit circa omnes iurisdictionem exercere, vel eam sibi reseruare, vel cui voluerit committere. 2. Suppositio. Secundò suppono, per commune ius, non posse religiosos, etiam mendicantes, absoluere à casibus reseruatis Episcoporum, vt in materia de Pœnitentia dixi disp. 3. sect.3. n.12. cum glossa, & communi sententia in Clement. *Dudum.* de sepultur. quam suprà tra. 8. lib.3. probaui, tractando de priuilegiis religiosorum in communi.

11. Huic suppositioni quidam resistunt. Et quanuis moderni aliqui oppositum docere voluerint, tamen nituntur falsa intelligentia Clementinæ *Dudum.* supponunt enim quatuor, vel quinque casus esse iure communi reseruatos Episcopis: vnde cùm Clemens V. declarat, se non intendere maiorem facultatem concedere religiosis, quàm Parochis sit iure concessa; hoc ius tale esse interpretantur, vt Parochi possint ab omnibus peccatis absoluere, exceptis tantùm illis quatuor, vel quinque casibus, & ita concludunt Pontificem totam hanc facultatem dedisse religiosis, ideóque ex vi iuris communis non posse quidem absoluere ab illis quinque casibus, iure communi Episcopis reseruatis, posse tamen absoluere ab omnibus aliis, quos Episcopi reseruauerint: quia Pontifex solùm excepit reseruationem à iure, & Episcopi non possunt restringere facultatem, à Pontifice concessam.

12. Eorum fundamentum falsum. Hic verò discursus & falso fundamento nititur, & non benè colligit. Primum patet, quia reuera nulli sunt casus iure communi reseruati Episcopis, vt in tom.4. 3. part. disp.29. sect.3. n.6. ostendi; ergo non potest illa reseruatio iuris sumi pro mensura huius priuilegij. Verum ergo ius, de quo ibi Clemens loquitur, est, vt parochi habeant potestatem absoluendi ab omnibus Falsa item collectio. peccatis, his exceptis, quos Episcopi sibi reseruauerint: similem ergo voluit concedere religiosis mendicantibus, & non maiorem. Secundum probatur: nam esto daremus esse aliqua peccata iure communi Episcopis reseruata, nihilominus Parochi non habent à iure communi potestatem absoluendi ab omnibus casibus, illis exceptis, independenter omninò à iurisdictione Episcoporũ, sed cum subordinatione ad reseruationes alias Episcoporum: ergo ex vi illius iuris cõmunis non habent religiosi potestatem magis independentem ab Episcopis. Patet consequentia ex illis verbis, *Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parochialibus sacerdotibus est à iure concessum.* Esset autem longè amplior facultas fratrum, quàm parochorum, si hæc esset subordinata reseruationi Episcoporum, & non illa. Igitur licèt concedamus, si Episcopi limitatè reseruent aliquem casum pro parochis, inde non sequi reseruare etiam pro religiosis (quod ad summum probant argumenta aduersariorum) nihilominus quando absolutè reseruant, cùm intendant omnes comprehendere, reuera tenet illorum reseruatio, etiam respectu religiosorum, cùm ex prædicto iure communi non recipiant potestatem, nisi subordinatam illis, vt declaratum est.

His positis, difficultas est, an ex vi huius specialis priuilegij detur hæc facultas nostris confessariis. 13. Ratio dubij in num.10. positi. Et ratio dubitandi est, quia per hanc facultatem non derogatur expresè illud ius commune, cùm tamen conciliare sit, quod non solet nisi expresè reuocari, vt notat Sanches lib.3. de matr. disp.26. num.7. Nec satis est, quòd Pontifex ibi concedat omnes casus sibi reseruatos: nam per hoc non satis significat se concedere casus reseruatos Episcopis, non quia non possit (vt quidam malè dixerunt,) sed quia iuri suo potest facilè cedere; ius autem aliorum non censetur tollere tanta liberalitate, & facilitate, & maximè vbi expresè id non declarat. Et confirmatur (quod maximè vrget) nam Illustrissimi Cardinales inter alias declarationes ad sess. 14. cap.7. Concilij Tridentini, in vna sic habent, *Regulares per priuilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem non habent absoluendi pœnitentes in casibus Episcopis reseruatis.* Vide Marz. l.3. decret. Trid. sup. c. 22. pag mihi 411. & 412. In alia verò sic, *mendicantes vigore Maris magni non possunt absoluere à casibus reseruatis, neque Iesuitæ.* In alia verò generaliùs, *Regulares non possunt ex priuilegiis, præsertim ex illo, quod Mare magnum appellant, sibi concessis, absoluere quenquam in casibus, quos Episcopi sibi reseruauerint.* Vbi quanuis addatur illa particula *præsertim*, tamen absolutè excluduntur omnia priuilegia religiosorum. Quæ declarationes videntur in hoc fundari, quòd illa priuilegia si sint antiquiora Concilio Trident. in illo derogata sint per verba illa cap.7. *Extra quem articulum sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis*, &c. Si verò sint recentiora, non censentur per verba generalia hanc dare facultatem, sed solùm quando illam exprimunt. Quod fundamentum colligo ex alia declaratione eorundem Cardinalium, quæ sic habet, *Confessores vi priuilegiorum Rosarij non absoluunt à casibus reseruatis Episcopo, nisi priuilegia ipsa talem tradant facultatem, vel sint obtenta, vel confirmata post Concilium Tridentinum.*

Nihilominus assero ex vi huius priuilegij concessam esse confessoribus Societatis ad hoc deputatis facultatem absoluendi à casibus reseruatis Episcopis, priuilegiúmque hoc suam vim retinere. 14. Resolutio affirmatiua bipartita. Suadetur prior pars. Prior pars in hoc fundanda est, quòd illa generalia verba cum extensione ad casus reseruatos sufficiunt ad comprehendendos casus reseruatos Episcopis. Et ita intellexit hoc priuilegium Auctor Compendij priuilegiorum Societatis, verb. *Absolutio.* §.1. & sequutus est Emmanuel Rodericus q.61. art.3. in fine. Auct. Cõp. Priuil. Eman. Rod. Sumitur etiam ex Nauarro in summa, cap.27. num.263. vbi per Nauar. similia verba Bullæ concessæ confratribus sanctissimæ Trinitatis, ait dari prædictam facultatẽ; & vehementer impugnat quendam, qui hoc negauerat. Verum est magis impugnare fundamentum eius, quod erroneum erat, nimirum, non posse Pontificem hanc facultatem dare, ipse verò solùm probat habere potestatem, nam illa supposita, pro certo habet per illa verba dari.

Probatur præterea, quia illa verba, *quantumcunque grauibus, & enormibus*, valde generalia sunt, Expendo deinde illam particulam *etiam*, quia non est limitans, vel diminuens, sed potiùs augens, quia si casus reseruati Sedi Apostolicę committuntur, multò magis reseruati quibusuis aliis inferioribus prælatis. Denique Gregorius XIII. die 10. Maij anni 1583. viuæ vocis oraculo, prout refertur in dicto Compendio Societatis, agnouit hanc facultatem esse concessam à Paulo III. Societati per illud priuilegium, & declarauit non fuisse intentionem suam, illam derogare per declarationem Cardinalium citatam, & eam denuò confirmauit; per quam declarationem posterior pars resolutionis comprobata manet.

Suadetur posterior.

15. Ad rationē dubitandi in n. 13.

Vnde ad rationem dubitandi respondetur, Pontificem concedendo omnes casus etiam sibi reseruatos, concedere omnes, à quibus ipse potest absoluere: potest autem absoluere ab omnibus, quos sibi Episcopi reseruant, & ideo æquè illos committit per illa verba, ac reliquos. Neque in hoc tollit ius aliquod Episcoporum, sed fungitur suo, quod habet ad absoluendum ab illis peccatis, per se, vel per delegatos suos. Et ita docui disp. 7. de censu. sect. 5. n. 13. Ad Declarationes Cardinalium quod attinet ad Mare magnum, fortasse in illo non conceditur mendicantibus facultas absoluendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reseruatis. Nam in Compendio mendicantium, verb. *Absolutio quoad seculares*, cùm multa de hoc referantur priuilegia nullum refertur, quod clausulam illam, & extensionem habeat: & ideo quoad hoc non est similis ratio. At verò quoad aliam particulam, quæ in tertia declaratione additur, quæ generalis est de priuilegiis, habet difficultatem illa declaratio; quia ex libro Monumenta ordinis, concess. 287. 392. & 439. varia referuntur priuilegia, in quibus expresè conceditur mendicantibus, vt possint absoluere ab omnibus casibus vel sub hac forma generali, *Quantumuis enormibus, dummodo tales non sint, propter quos Sedes Apostolica meritò sit consulenda.* Quæ exceptio firmat regulam quoad omnes alios. Vel etiam sub forma speciali, *Etiam reseruatis Ordinario.* vt referunt moderni auctores. Veruntamen, vt ipsi etiam fatentur, hæc priuilegia non sunt certa, sed dubia, vel quia non fuerunt vsu recepta, vel quia nō satis expressis verbis conceduntur, maximè pro secularibus: & ideo fortasse Congregatio Cardinalium, in casu dubio decreuit potiùs esse fauendum iuri communi, & Concilio Tridentino. Accedit, quòd, vt in dicto Compendio Societatis refertur, in declaratione illa intercessit auctoritas Gregorij XIII. qui non solùm declarando, sed etiam faciendo, potuit decernere vt illa priuilegia minùs certa, quoad hanc facultatem non admitterentur. Quod verò dicebatur de derogatione talium facultatum per Concilium Tridentinū, mihi probabile non est: quia in Concilio nihil agitur de priuilegiis, vel de derogatione eorum, sed declaratur ius diuinum, & commune tam quoad potestatem reseruandi, quàm quoad effectum qui sequitur, posita reseruatione. Falsum etiam est, hanc facultatem non dari per verba generalia, quando illa talia sunt, vt casus etiam Pōtifici reseruatos comprehendat. Quod præter dicta patet ex alia declaratione eiusdem Congregationis Cardinalium, dicentium, per Bullam Iubilæi indicti à Summo Pontifice *cum facultate absoluendi à quibuscunque enormibus peccatis reseruatis Apostolicæ Sedi, etiam in Bulla Cœnæ Domini*, posse fideles absolui à peccatis Episcopo reseruatis. Nec videtur referre quòd in hac declaratione, forma concessionis est cum extensione ad casus contentos in Bulla Cœnæ Domini, in nostro verò indulto est cum exceptione: quia non minùs hæc exceptio firmat regulam ad omnes alios casus ibi non contentos, cuicunque reseruati sint, quàm ampliet dicta extensio. Alia ergo vltima declaratio citata videtur postulare ad hanc facultatem, quando non datur per verba specialia, quod indultum sit concessum, vel confirmatū post Concilium Tridentinum: quia antiquiora reputat dubia, & non admittenda, vel certè derogata non per Concilium, sed per aliam declarationem citatam Gregorij XIII. Hoc autem nostrum priuilegium, licèt fuerit ante Concilium Tridentinum concessum, fuit tamen confirmatum à Iulio III. in Bulla anni 1552. quo anno iam erat facta sessio 14. Concilij Tridentini, nam celebrata est die 25. Nouembris, anni 1551. sub eodem Iulio, qui prædictum priuilegium cum aliis confirmauit die 22. Octobris anni 1552. Et alia confirmatio colligi potest ex Bulla Pij V. *Dum indefessæ.* anni 1571. Ac denique Gregorius XIII. hoc in specie declarauit, & confirmauit, vt diximus in fine numer. 14. video nihilominus reuocatam postea à Clemente octauo facultatem mendicantium absoluendi à casibus quos reseruant Episcopi, sed ea reuocatio, nec in Lusitania neque (vt credo) extra temporale dominium Pontificis obtinuit.

Ad confir. ex declarationibus Cardinaliū

Cordub. in Additione ad cōpendiū Minorum verbo *Absolutio quæ ad seculares* §. 19. & Rodericus q. 61. a. 3.

Expenditur priuilegij exceptio de casibus Bullæ Cœnæ.

16. Quartò circa exceptionem illam, *Exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi*, aduertendum est limitationem hanc quoad aliquos casus, vel personas per alia indulta sublatam esse. Et in primis in terris infidelium, & partibus remotissimis, à quibus non potest adiri Sedes Apostolica, potest Generalis Præpositus concedere nostris facultatem absoluendi, *etiam à casibus in Bulla Cœnæ Domini reseruatis*, vt concessit idem Paulus III. in Bulla, *Licèt debitum*, anni 1549. & confirmauit Iulius III. & auxit Gregorius XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam*, anni 1575. Circa quam extensionem vulgaris dubitatio locum habet, an sub illa comprehendatur etiam crimen hæresis, nam sub aliis concessionibus generalibus certum est non comprehendi, vt disput. 21. de fide section. 4. numer. 21. diximus, & docent communiter moderni Doctores, & declarauit Pius V. speciali motu proprio, quem refert Rojas lib. de Priuilegiis Inquisitorum numer. 416. & lib. de Hæresi, 1. part. assert. 39. Cuius declarationis fundamentum est, quia casus specialis non venit sub concessione adeò generali, iuxta regulam 81. iuris in 6. Videri autem potest hæc ratio in præsenti cessare, quia ratio, ob quam hæc concessio facta est, scilicet quia non potest Apostolica Sedes adiri, etiam in peccato hæresis locum habet, & ideo respectu earum regionum peccatum hæresis non potest considerari vt speciale, sed vt induens eandem rationē. Sic enim multa propter distantiā conceduntur, quę aliàs negantur, vt dixit glossa

Exceptio casuum Cœnæ non procedit in locis remotissimis infidelium.

Idque probabiliter etiā quoad hæresim.

Glossa. Panorm. glossa in c. *eum ex literis*. de in integrum restitut. A & Panorm. in c. *in nostra*. de sepultur. & ex Bullis eorundem Pontificum colligi potest, in quibus multa pro illis remotis regionibus conceduntur nostris operariis quæ pro aliis locis minimè permittuntur. Quæ rationes suadent hanc partem valdè probabiliter, maximè pro his locis, vbi neque officium inquisitorum exercetur, nec ferè sunt Episcopi, aut suum munus liberè administrare non permittuntur: ad omnem tamen dubitationem tollendam, hoc in specie concessit Iulius III. viuæ vocis oraculo, vt refertur in Compendio priuilegiorum statim citando & habetur in Bulla eiusdem Iulij anni 1552. *Dilecte fili.* ibi, *& quoscunque à casibus hæresis, & aliis contra fidem, & consequentibus censuris quibuscunque*, &c. conceditur autem talis facultas soli *Præposito & professis idoneis per illam deputatis*: non arctatur autem ad regiones remotissimas, sed simpliciter conceditur *ad quoscunque à casibus hæresis, & aliis contra fidem absoluendos*. Et hoc modo fuit hoc priuilegium confirmatum à Gregorio XIII. die 18. Martij anni 1584. viuæ vocis oraculo pro reliquis orbis partibus, Hispania excepta, vt in Compendio refertur, verb. *Absolutio*. §.3.

Ita in specie concessit Iul. III.

17. A quo superiore hæc concessio sit communicanda.

Vbi adnotatur, solùm communicari Prouincialibus extra Hispaniam, cum potestate subdelegandi hanc facultatem in casibus particularibus, quando re attentè considerata iudicauerint C expedire. Quod pertinet ad moderatum vsum illius indulti, ratione cuius non poterunt Prouinciales hanc facultatem generaliter alicui concedere, nisi habuerint à Generali ampliorem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, vbi iudicauerit expedire. Veruntamen limitatio illa addita ibi est, quoad hoc speciale priuilegium & quoad omnia loca, at in remotissimis regionibus, & vtendo priuilegio Pauli III. cum probabili extensione suprà dicta, videri potest maior facultas admittenda. Quia verò Paulus III. etiam pro terris infidelium non concedit casus contentos in Bulla Cœnæ, nisi quando Præpositus Generalis eam facultatem concesserit eis, quos illuc mittit, ideo semper D facultas hæc pendet ex speciali illius concessione. Nam in Compendio priuilegiorum nullam inuenio factam esse mentionem illius secundæ concessionis, & extensionis factæ à Paulo III. nec vniuersalem clausulam, per quam Præpositus Generalis illam communicet confessoribus, aut Prouincialibus. Semper ergo necessaria est communicatio specialis & ab homine, vt sic dicam, ad absoluendum à quibuscunque casibus Cœnæ etiam in terris infidelium, & remotis, obseruando clausulam in præfatione illius Compendij positam, nimirum, omnem facultatem in Compendio omissam, eo ipso non esse concessam, donec à Præposito impetretur, nisi (vt ibi additur) periculum in mora esset, nam tunc E censetur Prouincialibus, & Visitatoribus communicata solùm pro casu occurrente, ac necessario, cum aliis limitationibus, quæ ibi adiunguntur.

18. Nullibi etiã procedit exceptio de bonis naufragãtium.

Præter has extensiones est alia Gregorij XIII. facta viuæ vocis oraculo die 18. Martij, anni 1584. his verbis, *Possunt confessarij Societatis absoluere eos, qui bona naufragantium rapuerunt, iniuncta eis restitutione vbi, & quomodo ea fieri poterit*. Qui casus reseruatus est in quarta clausula Bullæ Cœnæ, in cuius fine reuocantur omnia priuilegia ad absoluendum ab huiusmodi casu. Sed quoad hoc est notandum aliud priuilegium ab eodem Gregorio eadem die concessum, *vt nullæ Societatis facultates censeantur reuocatæ per Bullam Cœnæ Domini*, vt in eodem Compendio refertur, verb. *Bulla Cœnæ*. §.2. Præterea concessa est Societati alia specialis facultas, absoluendi à peccato commisso in legendo libros prohibitos, de quo peccato in tom. de fide disp.20. sect.2. à num.18. dictum est. Quam facultatem etiam concessit Gregorius XIII. cum eadem limitatione, *extra Hispaniam*, & pro aliis etiam locis cum magna moderatione communicatur à Præposito Generali, vt in prædicto Compendio videre licet, verb. *Absolutio*. §. 4. Pertinet autem hæc facultas ad casus contentos in prima clausula Bullæ.

Nec item procedit quoad libros hæreticorum.

Vltra hæc, ex parte personarum absolutione 19. indigentium, data est nostris confessoribus facultas absoluendi eos, qui mittuntur ad triremes, à quibuscunque casibus non solùm sine vlla exceptione, sed etiam cum hac additione, *sicut in articulo mortis*; quæ indicat amplissimam facultatem; & ideo non communicatur ipso facto, omnibus deputatis, & approbatis confessoribus, sed superioribus, & quibus ipsi specialiter eam commiserint: quod spectat ad moderatum vsum Societatis, nam facultas absolutè concessa est à Pio IV. viuæ vocis oraculo, vt refertur in dicto Compendio, §.5. Tandem aduertendum est, hæc omnia intelligi respectu secularium, seu externorum, qui de Societate non sunt, nam pro absolutione personarum Societatis multo plures facultates quoad hanc partem sunt concessæ Prælatis Societatis, vt infrà suo loco lib.10. c.5. dicemus. De familiaribus etiam pauca addemus infrà cap.4.

Nec denique procedit de secularibus qui mittuntur ad triremes.

Expenditur alia clausula tripartita, de absolutione à sententiis, censuris & pœnis.

Quintò obseruanda sunt illa verba, *Et à quibusuis ex ipsis casibus resultantibus sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis absoluendi*. Addita enim sunt 20. ad explicandum, non solùm concedi directam facultatem absoluendi à culpa, sed etiam à censura, quantumuis reseruata, cum eadem tamen exceptione Bullæ Cœnæ. Quanuis enim culpa tolli non possit nisi ablata censura, & ideo concessa facultate ad absoluendum à culpis reseruatis, censeatur concessa facultas ad absoluendum à censuris; nam qui dat facultatem ad aliquid, dat consequenter ad omnia, quæ ad illud necessaria sunt, vt constat ex toto titulo de officio delegati: nihilominus, ne putaretur facultas restricta ad casus non habentes censuram annexam, vel quia posset censura tolli solùm ad hunc effectum, vt possit obtineri absolutio à culpa, qua obtenta statim rediret censura; ideo expresè declarata est extensio illius facultatis ad absolutionem censurarum: quo fit vt per hanc facultatem directè ac simpliciter possint remitti censuræ, ita vt necessarium non sit ampliùs coram iudice comparere, quoad forum conscientiæ, vt statim dicemus.

Hæc clausula nõ frustra additur præcedenti de absolutione à culpis.

De prima particula clausulæ à sententiis.

Sunt autem in illa clausula tres particulæ notandæ, *sententiis*, *censuris*, & *pœnis*. Et circa primam 21.

An hæc particula comprehendat sentētias ab homine generaliter.

nam quæri potest, an intelligenda sit de solis sententiis à iure, de quibus nulla dubitatio est, an etiam ab homine? Videtur enim ita affirmari, quia vox illa indefinitè ponitur;non est ergo cur à nobis restringatur. In contrarium verò est,quia si sententiæ ab homine ibi comprehenderentur, id esset verum tam de specialibus, quàm de generalibus: quia respectu vtrarumque verbum illud est indifferens; consequens autem est contra communem vsum, & sententiam. Item obstat proprietas illius vocis, *resultantes*, quia huiusmodi sententiæ non propriè dicuntur resultare ex delicto, nisi quando delictum habet sententiam annexam ex vi iuris: nam quando per hominem ferenda est sententia, nō resultat propriè ex delicto. Nihilominus certum est sub hac clausula comprehendi censuras latas per sententiam generalem ab homine, quod supponitur in scholio addito ad hanc facultatem in nostro Compendio,vbi concessa hac facultate omnibus confessoribus, additur, *Præterquam respectu excommunicatorum generaliter ab homine, quos superiores tantùm, & ij, qui ab eis specialem licentiam habuerint, poterunt absoluere.* Hæc enim exceptio supponit facultatem extendi ad has sententias, aliàs nec superiores, nec deputati ab illis possunt illa vti in eo casu: facultas ergo data est; quamuis propter vitandam offensionem, Præpositus Generalis solùm cum ea limitatione illam communicet, quod vt num.6. diximus, iuxta priuilegia facere potest. Ratio verò est suprà tacta, quia sententia generalis ab homine est proprissima sententia, & nihil habet speciale, ob quod in generali clausula non includatur, & illa etiam propriè dicitur resultare, quoad suum effectum ex delicto contra illam commisso, nam in hoc conuenit cum sententia à iure, quòd supponitur lata ante delictum commissum, & ideo ex illo statim resultat effectus. Obiter etiam aduerto, Eugenium IV. concessisse monachis S.Benedicti similem facultatem absoluendi ab omnibus censuris à iure vel ab homine generaliter latis, vt refertur in Compendio Mendicantium, verb. *Absolutio.* §. 5. qua in rigore possent nostri confessores vti saltem quoad censuras non reseruatas, quia illa non ampliùs extenditur. Verùm,cùm in nostro Compendio omissa sit, nobis non est communicata, iuxta regulam generalem, in præfatione illius præmissam.

Pars affirmatiua probatur tum authoritate.

Tum ratione.

Notatio.

22\. Idem cum proportione dicendum censeo de sententiis ab homine etiam specialiter latis. Hoc non est tam certum; tamen in eodem Compendio supponi videtur, dum dicitur, *Excommunicatos autem nominatim ab homine, ne superiores quidem absoluent:* nam hæc verba solùm denegant actum, id est, actualem communicationem dictæ facultatis, vnde videntur supponere in Præposito Generali potestatem ad communicandam illam: ad hoc autem necesse est, vt priuilegium de his sententiis loquatur. Deinde probatur,quia nulla est sufficiens ratio, quæ nos cogat ad faciendam hanc limitationem: ergo cùm priuilegium indefinitè concedatur, & sit fauor ac beneficium Principis, limitandum non est. Antecedens probatur, quia nullum peculiare ius obstat in sententiis specialibus, magis quàm in generalibus, & sæpè potest vsus vnius facultatis in sententiis specialibus, esse necessarius ad salutem animarum, & fieri sine offensione iudicum, vel aliorum scandalo, vt si persona non sit nota: ergo non est cur fiat prædicta restrictio. Contrarium huius sentit in simili auctor Compendij Mendicantium, verbo *Absolutio quoad seculares,* §. 19. quem sequi se profitetur Emmanuel Rodericus in expositione Bullæ §. 9. num. 55. postea verò ita illam sententiam explicat, vt tamen à nostra non recedat. Clarum est enim, sine satisfactione partis, vel Ecclesiæ, vel sine iusta causa, aut cum scandalo non posse quempiam vti hac facultate; at verò interuenientibus his conditionibus, satisfactionis partis vel Ecclesiæ, potest, quod dictus auctor non negat; vt autem possit, etiam cum prædictis conditionibus, necesse est vt priuilegium det huiusmodi potestatem: quia nisi hæc supponatur, extrinsecæ rationes,aut causæ non sufficiunt: hæc autem supponi, aut haberi non potest absque priuilegio.

Idem probabiliter affirmandum de sententiis ab homine specialiter. Primò.

Secundò.

Auct. Cōp. Mendic.

Emm.Rod.

De secunda particula clausulæ à censuris.

Circa secundam particulam, scilicet, *ab omnibus censuris*, occurrebat longa disputatio, quid sub illa comprehendatur. Sed res hæc in materia de Censuris disput. 1. sect. 3. copiosè tractata est. Nunc satisfit respondere comprehendi quamcunque excommunicationem, suspensionem, & interdictum, iuxta cap. *quærenti.* de sent. excommun. An verò possit extendi ad irregularitatem aliquam, in materia de irregularitate rom. de cens.disput.40. sect.1. dictum est,& statim attingetur. Item quæri potest quæ forma seruanda sit in hac absolutione à censuris præstanda. Sed breuiter dicendum est, non oportere solennitatem aliquam vel cæremoniam iuris seruare, sed simpliciter concedi ex priuilegio Leonis X. concesso Minoribus, vt habetur in eorum supplemento concessione 174. & in nostro Compendio, verb. *Excommunicatio.* §. 2. 23.

Quid nomine censuræ veniat.

De forma absoluendi per dictum priuilegiū.

Tandem quæri potest, quod etiam suprà tetigi tract.8. lib.2. cap.24. num. 12. an danda necessariò sit intra sacramentum pœnitentiæ, vel possit extra illud dari. Quod dubium aliàs tractari solet de Bulla Cruciatæ, & aliis priuilegiis, in quibus solet hæc facultas concedi sub his verbis, *Concedimus vt eorum confessionibus diligenter auditis, à criminibus, & censuris absolui possint*, &c. Ex qua verborum forma videtur colligi absolutionem à censuris non posse dari nisi in confessione sacramentali,& in ordine ad absolutionem sacramentalem eius. Eadem autem forma seruatur in hoc nostro priuilegio. Nam hæc clausula ita incipit, *Nec non*, &c. *ad vos vndique accedentium confessiones audiendi, & eorum confessionibus diligenter auditis, eos à quibusuis casibus, & ex ipsis casibus resultantibus sententiis*, &c. ergo talis absolutio à censuris dari non potest nisi prædicto modo. Confirmatur, nam hæc absolutio non potest dari vt prosit, nisi in foro interiori, vt declaratum est à Pio V. in quadam Bulla Iubilæi anni 1568. vbi occasione illius Iubilæi ita explicat omnes similes facultates ab Apostolica sede manantes: vbi consequenter ait, hanc absolutionem dandam esse in foro pœnitentiali &c. 24.

An absoluēdum necessariò intra confessionē.

Ratio dubitandi.

Eius confirmatio.

Nihilominus auctores moderni, vt Sancius lib.8. de matrim. disput. 15. num. 25. & disput. 16. num. vlt. & disput. 34. num.28. & lib.4. Decalogi cap.54. à num.14. vbi alios citat, asserunt, per Bullam Cruciatæ posse dari absolutionem censuræ absque sacramento Pœnitentiæ, vnde à fortiori sequitur, id posse fieri per hoc priuilegium. Verum est, aliquos eorum in hoc fundari, quòd Bulla non limitat vt absolutio à censura detur, 25.

Authores quidam negant. Sanch.

Fundamentum eorum varium.

detur; *auditis confessionibus*, quod in hoc priuilegio non ita est. Et ideo alij id defendunt, non obstantibus illis verbis, quia illa non sunt posita propter absolutionem à censura, sed propter absolutionem à peccatis, de qua proximè sermo subiungitur. Huius autem interpretationis ratio est, quia secundùm commune ius ad absolutionem à censura, non est necessaria confessio, nec absolutio sacramentalis, vt est per se notum, & disput. 7. de cens. sect. 7. ex professo tractatum est; ergo illa verba interpretanda sunt secundùm ius commune, vt scilicet addita censeantur pro illa absolutione, ad quam necessaria est confessio.

26. Retorquetur proximum fundamentum. Hæc autem ratio retorqueri potest: nam potiùs essent superflua illa verba, si propter absolutionem solam sacramentalem ponerentur: quia absolutio sacramentalis essentialiter dicit respectum ad confessionem sacramentalem, & ideo eo ipso quòd conceditur facultas ad absoluendum à peccatis subintelligitur, audita confessione: ergo videntur expresè addita illa verba, vt explicarent necessariam conditionem ad vtramque absolutionem tam censurarum, quàm culparum. Estò enim verum sit, absolutionem à censura non postulare sacramentalem per se, nihilominus potuit Pontifex nolle, & videtur noluisse illam facultatem concedere, nisi cum ea restrictione, quia non dabat illam, nisi vt possent remoueri impedimenta absolutionis sacramentalis. Et ita censet tutiùs Nauarrus cap. 26. num. 31. Corduba in summa Hispana, quæst. 19. & 187. citans Couarruu. in cap. *Alma*. 1. p. §. 11. num. 16. vbi de hoc nihil habet, sed de valore huius absolutionis in foro interno, vel externo, quæ duo puncta confundi solent ab auctoribus, sunt tamen distincta, vt statim dicam à num. 30. In eandem ego sententiam alibi satis inclinaui; præsertim tom. 5. de Censuris. disput. 7. sect. 5. à num. 35. & tom. 2. de relig. tract. 6. de voto lib. 6. cap. 16. num. 4. Negari quidem non potest prædictam opinionem Nauarri, per se loquendo, esse tutiorem, nam absoluendo à censura, facta integra confessione sacramentali, nihil est periculi, cùm certum sit talem absolutionem validam esse: absoluendo autem extra confessionem, cùm sit res sub opinione, posset esse aliquid periculi; & ideo si nulla rationabilis causa interueniret, nec consulerem, nec permitterem vti hac facultate, nisi in confessione sacramentali.

Qui tutius affirment. *Nauar. Cordub.*

27. Pars negãs probatur. Nihilominus in rigore alia opinio nunc mihi magis placet, quia est fauorabilior, & potest in omni proprietate accommodari verbis indulti. Et præter modum suprà relatum num. 25. quem attigit Corduba, & probabilis est, occurrit alius: quia verbum illud, *auditis confessionibus eorum*, commune est, & de se indifferens ad sacramentalem confessionem, & ad quamcunque aliam absolutioni, seu sententiæ, aut pœnitentiæ imponendæ proportionatam: ergo meritò potest in sua communitate sumi, & cum partitione accõmoda ad absolutionem adaptari. Confirmatur, & declaratur, nam verbum *absoluendi*, quo illa clausula concluditur, commune est ad absolutionem sacramentalem peccatorum, & ad absolutionem censurarum, quæ sine dubio est distincta, & præuia, & à diuersa potestate procedit. Ibi autem verbum illud *absoluendi* sumitur in sua communitate, & per illud conceditur duplex potestas ad vtramque absolutionem: ergo eodem modo accipi potest verbum aliud, *auditis*

Suadetur 1.

Confirmatur.

A *confessionibus*, vt sub se claudat duplicem confessionem duplici absolutioni accommodatam, & ad vnamquamque requirat solam illam, quæ per se sufficiens est. Simile argumentum accipi potest ex illis verbis, quæ finita illa clausula adiunguntur, *Ac eis pro commissis pœnitentiam salutarem iniungendo.* Hæc enim verba etiam sunt communia ad pœnitentiam sacramentalem ad aliámque satisfactoriam, seu compensatiuam delicti extra sacramentum: non est enim necesse vt sacerdos Societatis volens aliquem absoluere à censura, per delictum graue contracta, solam pœnam sacramentalem imponat; sed instar iudicis ferentis sententiam in foro contentioso, potest illi pœnam imponere in vindictam contu- B maciæ contra Ecclesiam quam reus tenebitur in conscientia implere, non quia sit pars sacramenti, sed quia volũtariè se subiecit illi iudicio, & quasi sub eo pacto absoluitur: ergo sub eadem indifferentia accipienda sunt priora verba, ita vt ibi cõcedatur facultas ad efficiédum duplex iudicium, vnum sacramentale de culpis, aliud quasi contentiosum, de censuris; & ad vtrumque requiratur sua confessio, absolutio, & pœnitentia. Quanuis autem simul ad vtrumque iudicium detur potestas, non propterea postulatur vt necessariò simul fieri debeant, nulla enim ratione fundatur hæc illatio: sæpè enim multa comprehenduntur eisdem, vel coniunctis verbis, non quia in re ita necessariò coniuncta sint, sed vel quia C ita breuiùs, & commodiùs dicuntur, vel certè quia frequentiùs ita fiunt, non ex necessitate, sed ex commoditate. Vnde fortasse in præsenti per hanc connexionem verborum ad summum significatum est, confessionem sacramentalem esse sufficientem vt quis absoluatur à censura, non verò quòd illa necessaria sit.

Quocirca, si quis ligatus tali censura accedat ad confessorem Societatis, & confiteatur tale delictum; paratúsque sit ad acceptandam condignam pœnitentiam, & obediendum Ecclesiæ, quanuis tunc non sit paratus ad absolutionem sacramentalem, vel nolit, aut non possit integram sacramentalem confessionem facere, vel sacerdos non valeat illam audire, credo posse illum ab- D soluere à censura reseruata, & illum remittere, vt ab alio, qui tantam facultatem non habet, possit absolui à culpis, quarum reseruatio tollitur ablata censura: & quia hæc necessitas potest sæpè contingere, ideo multum refert non plus restringere hanc potestatem, cùm re vera satis probabiliter fieri possit. Atque eâdem, & maiori ratione si quis audiens prolixam confessionem alicuius, quam non potest per multos dies finire, vt sacramentaliter absoluat, si interim audiat casum, cui est annexa censura, existimo posse illum statim absoluere è censura, supposita sufficienti dispositione ad hunc finem, scilicet quòd reus à contumacia recesserit, & satisfecerit, & E conuenientem pœnitentiam acceptet: quia non oportet illum tenere ligatum censura pluribus diebus, & quia in ordine ad talem absolutionem iam est satis audita confessio, & quia absolutio illa à censura potest iuuare vt reus meliùs se disponat ad absolutionem sacramentalem, & ita ibi iam interuenit finis intentus per hanc facultatem, ideóque hic casus est certior quàm præcedens, mihíque prorsus indubitatus, quidquid Corduba dicat. Denique si audita tota confessione integra, & sufficiente ad absolutionem sacramentalem, sacerdos vel ex malitia, vel ex indiscreto

28. Illatio vnius casus ex proxima confirmatione.

Illatio alterius.

Illatio tertij.

discreto zelo nollet sacramentaliter absoluere, vellet autem absoluere à censura, sine dubio absolutio esset valida, tum quia etiam ad literam ibi impletur conditio, *auditis confessionibus:* tum etiam, quia absolutio à censura semper antecedit tempore absolutionem sacramentalem, & non pendet ex futuro euentu: quamuis ergo illa non sequatur altera valida permanebit. Neque etiam est verisimile quòd valor absolutionis à censura pendeat ex intentione absoluendi postea sacramentaliter, quia hæc per se est extrinseca, & eius necessitas neque in hoc indulto postulatur, neque aliunde colligi potest. A

29. Suadetur vltimò dicta pars negans.

29\. Atque hinc etiam sumitur argumentum valde probabile, ad absolutionem à censura, non esse necessariam confessionem sacramentalem, ex vi huius indulti, quia nō est necessaria absolutio sacramentalis: nam confessio sacramentalis solùm propter sacramentalem absolutionem exigi debet. Et quamuis verum sit hanc gratiam concedi in ordine ad absolutionem sacramentalem, non est tamen ille finis adæquatus, neque intrinsecus, vt paulò inferiùs dicam, sed est ratio quædam adiuuans, & extrinseca, quæ semper potest respici, & considerari in danda absolutione à censura, quamuis non simul danda sit absolutio à peccato, quia semper paratur aliquo modo via ad illam. B

30. Responsum ad rationē dubij in nu. 24.

30\. Per hæc ergo satisfactum est priori rationi dubitandi in num. 24. sumptæ ex verbis indulti: nunc dicendum superest de difficultate tacta in confirmatione eius, scilicet, quia hæc absolutio à censura solùm valet in foro interno, ac pœnitentiæ. Quod quidem in nostro Compendio vt certum supponi videtur: nam verb. *Absolutio.* in scholio ad §.1. dicitur, *Admoneant pœnitentes absolutionem à censuris, si quam impendent, nihil eis prodesse in foro exteriori.* Et in fine totius verbi iterum notatur, ea quæ ibi dicuntur de absolutione à censuris, quoad externos, intelligi de absolutione in sacramento Pœnitentiæ. Tenet etiam hanc opinionem Couarruu. in cap. *Alma mater.* p. 1. §. 11. num. 16. & eam supponunt Corduba & Nauarr. suprà in num. 26. quorum mens est, Pontificem quidem posse hanc facultatem concedere etiam pro foro exteriori, si velit, vt per se est certum, non tamen illam concedere, nisi expresè id declaret, quia plurimum detraheret authoritati iurisdictionis Ecclesiasticæ, si frequenter eam concederet, & ideo quando eam vult concedere, quod rarò facit, verbis expressis, & in speciali id declarat: ergo per generalem clausulam illam non concedit. Patet consequentia, tum ex regula iuris 81. in 6. quòd sub generali non continetur particulare, quod Princeps non esset verisimiliter concessurus: tum etiam quia peculiaris expressio, quæ interdum fit, indicat generalem non sufficere, alioqui superflua esset illa additio. C D

Confirmatio ibidem posita quid concludat.

Couar.

Cordub. Nauar.

31. Non tamen concludit contra partem probatam à num. 27.

31\. Quamuis autem hanc sententiam admittamus (vt necessariò admittenda est, saltem quando in ipso indulto expresè additur, *in foro conscientiæ*, vt additur in Concilio Tridentino sess. 24. c.6. de reform. in facultate concessa Episcopis ad absoluendum à casibus occultis, licèt (inquam) hoc concedatur, non propterea sequitur talem absolutionem solùm posse dari in sacramento Pœnitentiæ, quia absolutio non ideo dicitur esse in foro conscientiæ, quia in sacramento Pœnitentiæ datur, sed quia hominem liberat ab omni obligatione in foro conscientiæ, ita vt ipse E

Eius rei ratio.

non teneatur alicui pœnæ se subiicere vltra pœnitentiam, vel satisfactionem sibi iniunctam à sacerdote absoluente, non tamen reddit immunem ab omni pœna fori contentiosi, neque aufert ius tertio, vt in foro exteriori possit iustam vindictam postulare, nec iudici, vt ex officio possit contra illum procedere in exteriori foro ad publicam pœnam. Exemplum est euidens in dicta facultate Concilij Tridentini, per quam potest Episcopus absoluere extra confessionem, cùm tamen solùm absoluat in foro conscientiæ. Dispensatio etiam in irregularitate non fit propriè in sacramento Pœnitentiæ, quia nullam habet connexionem cum illo, & nihilominus dicitur sæpè concedi in foro conscientiæ: ergo. Denique idem constat ex declaratione Pij V. suprà allegata in num. 24. quam statim ampliùs ponderabimus num. seq. & 38. ex aliis iuribus, quæ adducit Couarr. dict. num. 16.

Manifestatur exemplis.

Distinguunt autem aliqui, vt Sancius lib. 8. de matrim. disput. 34. num. 29. Rodriq. quæst. 61. art. 10. inter forum conscientiæ, & pœnitentiale, quòd forum conscientiæ, præcisè postulet, vt absolutio fiat ad leuamen conscientiæ: forum autem pœnitentiale addit quòd fiat in ipso sacramento Pœnitentiæ. Vnde absolutio in foro conscientiæ dari potest à clerico in minoribus: absolutio autem in foro Pœnitentiæ non nisi à sacerdote. Quæ sententia tribuitur Syluestro verb. *Absolutio.* 1. & Nauarro cap. 27. num. 41. & D. Antonino 3. p. tit. 24. cap. 77. in quibus nihil ad rem præsentem inuenio. Vnde, quamuis verum sit, forum Pœnitentiæ, rigorosè sumptum pro sacramentali, esse distinctum à contentioso, & à foro conscientiæ prout extra sacramentum exerceri potest; nihilominus in præsenti existimo cum Præposito in cap. *preterea* 2. de sponsal. pro eodem accipi forum pœnitentiæ, & conscientiæ, & neutram vocem arctari ad pœnitentiam sacramentalem, sed extendi ad omnē illam, quæ ad satisfaciendum conscientiæ, & ad tollendum vinculum censuræ coram Deo ordinatur, vt dixi lib. 8. de legibus cap. 6. num. 16. Et colligi potest ex prædicta declaratione Pij V. in Iubilæo anni 1568. *Declarantes insuper* (inquit) *tam presentes, quàm alias quascunque suprà concessiones similium, vel dissimilium indulgentiarum à nobis aut prædecessoribus nostris hactenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas, Christi fidelibus ipsis, nisi ad earum effectum in foro conscientiæ & pœnitentiali consequendum duntaxat, non autem foro fori, aut contentioso, nisi satisfecerint, vllatenus suffragari.* Nam ex his verbis constat, forum conscientiæ, & pœnitentiale in hac materia pro eodem sumi, & solùm condistingui à foro contentioso. Quoties ergo pœnitentia imponitur solùm ad remedium conscientiæ, forum illud & pœnitentiale, & conscientiæ esse potest, siue id fiat intra sacramentum, siue extra, dummodo fiat per potestatem iudiciariam à superiore commissam. Ergo ex illis verbis nunquam colligi potest, absolutionem à censura dandam necessariò esse in sacramento Pœnitentiæ. Quapropter ex illis verbis non potest colligi talem absolutionem in foro conscientiæ à solis sacerdotibus dari posse, vt bene notauit Nauarrus cap. 27. n. 41. quia absolutio à censura separata ab absolutione sacramentali dari potest à non sacerdote, dummodo clericus sit, vt ex propria materia nunc suppono. Consideranda ergo sunt verba indulti, nam si dirigantur ad presbyteros, vt in hoc nostro

32. Distinctio quorundam fori conscientiæ & pœnitentiæ. *Sanch.*

Syluest. Nauar. D. Antonin.

Præposit. Et ea distinctio hic nō valet.

Nauar.

ſtro indulto, vel ad confeſſores, vt in Iubilæis, tunc clarum eſt, poteſtatem ſolis ſacerdotibus delegari: ſi verò verba ſint generaliora, vt ſolent eſſe in aliquibus priuilegiis pro articulo mortis, vt in eo poſſit quis abſolui ab omnibus cenſuris, &c. à quocunque; tunc ſi abſit ſacerdos, poſſet inferior clericus abſoluere à cenſura, quanuis non poſſet à culpa.

33. Abſolutio data in foro interno an valeat pro externo. *Nauar. Couar.* Ratio partis affirmãtis.

An verò poteſtas abſoluendi, ſolùm extendatur ad forum conſcientiæ, quando expreſſa limitatio non additur, etiamſi non fiat expreſſa extenſio, magis incertum eſt, vt etiam Nauarrus, & Couarruuias intellexerunt, vterque enim ſatis dubius eſt de ſua opinione: nam priuilegia & fauores, præſertim animarum, ampliandi ſunt: B ſed huiuſmodi eſt hæc facultas, & extenſio illa non eſt præter proprietatem verborum, imò videtur ad integram eorum veritatem neceſſaria, quia per ea conceditur abſolutio ſimpliciter: abſolutio autem cenſuræ, quæ non ſe extendit ad forum externum, non eſt abſolutio ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid: ergo. Probatur minor, tum quia vinculum cenſuræ maximè reſpicit forum externum, & contentioſum, tum maximè, quia abſolutio in ſolo foro conſcientiæ videtur parum vtilis, quia de illa non poteſt conſtare Eccleſiæ, & ideo ſic abſolutus manet valdè perplexus, quia non poteſt exteriùs agere contra cenſuram, ſaltem ratione ſcandali, vnde ſi agat, Eccleſiaſticas pœnas incurret.

Confirm. Confirmatur tandem argumento ſumpto à contrario C ex dicta declaratione Pij V. declarat enim, non poſſe hanc abſolutionem ſuffragari pœnitentibus ſic abſolutis, *niſi ſatisfecerint*: ergo ſi ſatisfecerint, ſuffragabitur talis abſolutio etiam in foro contentioſo. Propter quam declarationem id affirmant ſaltem in eo caſu, & ſub ea conditione hanc partem aſſeruit Emmanuel Roder. quæſt. 61. art. 6. & generaliùs Medina in Inſtructione Confeſſorum 2. p. c. 12. citatur etiam Nauarrus conſil. 26. de ſentent. excommun. iuxta primam impreſſionem.

Emm. Rod. Medin. Nauar.

34. Reſoluitur pars negatiua. *Nauar.*

His verò non obſtantibus negantem ſententiam veram cenſeo iuxta dicta in diſp. 7. de cenſ. ſect. 5. à num. 20. in qua planè conſtans fuit ſemper Nauarrus, vt videre licet conſil. 47. & 48. D de ſent. excomm. iuxta impreſſionem Lugdunenſem anni 94. & in aliis conſiliis ſæpè id ſupponit, & Sancius num. 29. citato, & lib. 6. de Decal. cap. 17. num. 43. eámque latè defendit Ioannes Gutierrez lib. 1. cap. 2. Vt autem res magis intelligatur, & certa ab incertis ſeparentur, explicandum accuratè eſt, quid ſit, quémve effectũ habeat quòd abſolutio valeat in foro exteriori. Duplex enim poteſt intelligi effectus: primus eſt, vt iudex Eccleſiaſticus, ſi illi ſufficienter conſtet de tali abſolutione, non poſſit ampliùs iudicium ferre de delicto, per quod cenſura illa contracta eſt, nec de contumacia præterita, nec de quacunque irreuerentia, vel iniuria quæ in progreſ- E ſu illius delicti, vel cenſuræ facta ſit contra claues, vel paſtores Eccleſiæ: & quoad hoc euidentiſſimum eſſe exiſtimo non eſſe mentem Pontificis quòd talis abſolutio valeat in foro exteriori.

Sanch. Ioan. Gut.

Quo euentu pars negans ſit certa.

Et hoc maximè probant rationes poſterioris ſententiæ, præcipuè illa, quòd abſolutio in foro animæ non obſtat quominus reus poſſit accuſari, vel inquiri, & puniri, in foro exteriori, nam diuerſus finis eſt vnius, & alterius, quia publica punitio ordinatur ad commune bonum, & ad exemplum & emendationem aliorum, & ideo A non debet impediri propter ſolam emendationem, & punitionem rei, in foro animæ: nam contrarium poſſet vergere in graue nocumentum Eccleſiæ. Vnde hoc etiam ſatis confirmat praxis Eccleſiæ, quam dicti auctores latè commemorant. Occurrit autem peculiare exemplum ex Bulla *Compoſitionis*, per quam aliquis redditur tutus in foro conſcientiæ, & tamen ſi contraxit illa debita, pro quibus compoſitionem accepit, per vſuras, vel indebitam acceptionem, vel omiſſionem contra munus ſuum, poſſet nihilominus iuxta ſatis probabilem ſententiam de tali delicto accuſari, & iudicari, ac puniri, conuictus in foro exteriori: nunquam ergo intelligitur fieri tam plena remiſſio per hæc priuilegia, niſi verbis expreſſis concedatur.

Exemplo declaratur.

Alius effectus huius abſolutionis, quoad forum externum, eſſe poteſt, quòd ſi de illa ſufficienter conſtiterit in foro externo, tanquam vera abſolutio recipiatur, & conſequenter non ſit neceſſaria noua abſolutio, ſed ſolùm quòd à iudice, qui cenſuram tulerat, vel ad quem de illa cognoſcere pertinebat, eam ratam habeat: neque etiam poſſit ille pœnitens à tali iudice puniri eo quòd poſt talem abſolutionem cenſuram non ſeruauerit, nec iudicare illum irregularem eo quòd celebrauerit, v. g. & ſimilia. Et quoad hunc effectum poſſet faciliùs ſuſtineri prior opinio, nam rationes poſterioris opinionis contra hoc minùs vrgent: nam per hoc vel nihil, vel parum fit contra rigorem Eccleſiaſticæ cenſuræ: nec minuitur ius, aut auctoritas Eccleſiaſtici prælati. Súntque minora hæc incommoda in abſolutione lata à iure, quàm ab homine, & ideo in priori eſt veriſimilior illa ſententia. 35.

Quo item euentu pars affir. poteſt admitti.

Nihilominus tamen dicendum eſt, in rigore non teneri iudicem ad admittendam illam abſolutionem quoad hunc etiam effectum, vt nimirum æſtimare debeat illum pœnitentem, tanquam liberum ab illis cenſuris ab eo die, quo fuit abſolutus; ſicut quando diſpenſatur irregularitas tantùm in foro conſcientiæ, ſi de irregularitate poſtea in foro exteriori conſtet, poteſt diſpenſatus nihilominus expelli, à ſuſceptione ordinum: & in dicto exemplo *Compoſitionis* poteſt qui compoſitionem accepit, per iudicem compelli ad reſtituendum totum debitum, &c. quia non tenetur iudex Eccleſiaſticus in ſuo foro ſeruare priuilegium illud, niſi per ipſum priuilegium expreſsè compellatur, alioqui rectè interpretabitur datum eſſe *ſaltem iure ſuo, & intra fines pœnitentialis fori*, & ita etiam habet vſus, & conſuetudo. Ex æquitate autem poterit, & ſuo modo debebit iudex, ſi illi conſtiterit, pœnitentem per actus factos contra cenſuram poſt abſolutionem nihil peccaſſe coram Deo, non illum ita punire, ac ſi verè deliquiſſet, ſed quantum expedire iudicauerit, vel ad vindictam prioris contumaciæ, vel ad publicam ſatisfactionem, & ad auferendum ſcandalum, ſi quod interceſſit: nam hoc poſtulat tunc ratio iuſtitiæ ex natura rei, quia veritas debet præferri præſumptioni, quando de illa conſtat, vt pœna non excedat culpam. 36.

In rigore tamen etiã in hoc 2. euentu pars neg. vera eſt.

Quid ex æquitate fieri debeat in eodẽ euentu.

Ad rationem ergo in contrarium reſpondetur, priuilegium ex ea parte, qua poteſt continere odium, id eſt, in alterius iniuriam, vel commune damnum redundare, ſtrictè eſſe interpretandum, & ita fieri in præſenti, maximè intercedente conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. Neque hoc eſt contra proprietatem 37.

Ad rationẽ cum ſuis probationibus in n. 33.

tem verborum: nam abſolutio in foro conſcientiæ, eſt vera & ſimpliciter abſolutio, nam in re ipſa verè tollit cenſuram, & obligationem in conſcientia, quæ ex illa naſcitur. Nec refert, quòd cenſura per ſe pertineat ad iuriſdictionem fori contentioſi, quoad impoſitionem eius, quia poſtquam illa poſita eſt, obligatio, quæ ex illa naſcitur, maximè eſt in conſcientia. Et ideo quando abſolutio datur in conſcientia, etiam manat à participatione aliqua iuriſdictionis fori contentioſi, nam ſola iuriſdictio in foro ſacramentali non ſufficeret, tamen illa communicatur per hæc priuilegia, cum limitatione ad priuatum abſolutionis modum, vt ſufficiat ad tollendum reatum, & obligationem coram Deo, non tamen omninò coram Eccleſia, quæ eſt diminutio quædam ſecundùm quid. Vnde etiam conſtat, talem abſolutionem non eſſe inutilem, tum quia verè reſtituit hominem conſortio Eccleſiæ, & facit illum participem ſuffragiorum eius, quod maximi momenti eſt. Tum etiam, quia reuera tollit omnes inhabilitates, & facit capacem beneficiorum, iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, &c. tum denique, quia ſi cenſura erat occulta, tam occultè, quàm publicè poteſt ſe gerere vt abſolutus; ſi verò erat publica, ſaltem occultè, & cautè poterit eodem modo ſe gerere, & faciliùs etiam poterit Prælato Eccleſiæ in foro exteriori ſatisfacere, & ad hunc effectum deſeruire poterit teſtimonium confeſſoris, quod vt ſit efficacius, poſſet interdum abſolutio à cenſura de voluntate ipſius pœnitentis coram teſtibus fide dignis dari, vt Nauarrus in conſiliis aduertit, præſertim conſil. 26. de ſent. excommun. incipit, *An abſolutus*, in impreſſione Romana anni 1591. quod omiſſum eſt in Lugdunenſi anni 94. (Nauar.)

38. (Ad cõfirm. in eodem num. 33. Vna interpretatio verborum Pij V.) Ad vltimam confirmationem ex declaratione Pij V. vt meliùs illius mentem percipere poſſem, deſideraui Bullam ipſam videre, & non potui. Quantum autem à dictis auctoribus refertur, ex illa inprimis colligo, non extendi ad hoc noſtrum priuilegium, neque ad ſimilia, ſed ſolùm ad eas gratias, quæ conceduntur in ordine ad aliquam indulgentiam conſequendam. Verba enim ſunt, *Declarantes inſuper, tam præſentes, quàm alias quaſcunque ſuper conceſſione ſimilium indulgentiarum à nobis, & prædeceſſoribus noſtris hactenus emanatas, vel in futurum quomodolibet emanandas literas*, &c. Expendenda enim ſunt illa verba, *ſuper conceſſione ſimilium indulgentiarum*, nam planè reſtringunt declarationem, & materiam eius. (Altera interpretatio.) Deinde aſſero, declarationem illam non ad hoc factam eſſe à Pio V. vt exponeret in quo foro valeat illa abſolutio, quamuis hoc obiter, & in tranſitu dixerit, vt ſtatim notabo num. ſequenti, ſed ad hoc vt declararet illam abſolutionem non ſimpliciter & permanenter concedi, ſed ſolùm ad talem effectum, & ad reincidentiam, vt doctè notauit Gutierrez ſuprà, num. 19. & 20. (Gutier.) patet ergo ex verbis ipſis ibi, *Declarantes inſuper tam præſentes*, &c. *literas, Chriſti fidelibus ipſis, niſi ad earum effectum*, &c. *vllatenus ſuffragari, eoſdémque Chriſti fideles iuxta huius noſtræ declarationis formam, & tenorem tantùm, & non aliter nec alio modo vti, aut eis ſe iuuare quoquo modo potuiſſe, aut poſſe: quin imò eos in illas poſtmodum reincidiſſe, & in futurum reincidere.* Quæ verba adeò ſunt clara, vt nulla indigeant expoſitione. Atque ita quamuis concederemus, vt Gutierrez concedit, illam Bullam & ſimiles valere ad abſoluendum etiam in foro externo, ſatisfacta parte, vt prima facie verba indicant; nihilominus nullum inde ſumi poſſet argumentum ad alia indulta, quæ concedunt facultatem abſoluendi ſimpliciter. Nam illa abſolutio, quæ ſolùm eſt ad effectum conſequendi indulgentiam, eſt tantùm ſecundùm quid, & ideo nihil mirum eſſet, quod pro tunc valeret pro vtroque foro, cùm ſtatim conſequuto Iubilæo, reincidatur in vtroque etiam foro, & ita non ſequantur incommoda, quæ ex abſolutione ſimpliciter, & permanente ſequerentur.

Addo verò tertiò, probabiliter dici poſſe, neque hoc colligi ex prædictis verbis, & ita potiùs ex illa declaratione ſumi poſſe argumentum pro noſtra ſententia: nam ſi Pius V. noluit abſolutionem illam, etiam ſecundùm quid valere in foro exteriori etiam ſatisfacta parte, multò minùs valebit abſolutio permanenter data. Quòd autem illa fuerit mens Pij V. patet, quia illa particula, *niſi ſatisfecerint*, non eſt conſtruenda ſolùm cum proximis verbis, *non autem in foro fori, aut contentioſo*, ſed cum tota clauſula præcedenti, ita vt illa verba, *non autem in foro fori, aut contentioſo*, quaſi per parentheſim interponantur: Ita vt ſenſus ſit, illam abſolutionem non valere in foro conſcientiæ, & pœnitentiæ, niſi ad effectum indulgentiæ, & ſatisfacta parte: nam in foro exteriori nec iſto modo valet. Hunc autem eſſe ſenſum patet, quia aliàs poſſet per tale Iubilæum dari abſolutio in foro interiori, & ad talé effectum, non ſatisfacta parte, quod Gutierrez concedit, & loquitur conſequenter. Sed videtur difficile creditu, tum quia eſt contra communem vſum omnium ſimilium indultorum, & communem interpretationem Doctorum: tum etiam, quia Pius V. non fecit illam declarationem ad ampliandam, ſed ad reſtringendam facultatem abſoluendi. Antea verò non concedebatur illa facultas vllo modo pro foro exteriori, & pro interiori nunquam fuit conceſſa, niſi ſatisfacta parte, vt conſtat ex auctoribus interpretantibus indulgentias ante Pium V. conceſſas: ergo veriſimile eſt Pium V. non feciſſe illam extenſionem. Tum denique, quia ex natura rei videtur iniuſta, & aliena ab intentione Pontificis abſolutio in foro interiori, non ſatisfacta parte; maximè prout communiter exponitur illa conditio, ſcilicet, *ſatisfacta parte*, vel realiter, ſi fieri poſſit, vel præſtita ſufficienti cautione, quantum fieri poteſt, quando actualis ſatisfactio fieri non valet: ſic enim contra rationem eſt abſoluere quenquam non ſatisfacta parte, quia & eſt in præiudicium tertij, & ille non ſe diſponit quantum poteſt, vel debet ad abſolutionem. 39. (Tertia interpretatio probabilis.) (Suadetur hæc interpretatio ab incommodo.) (Gutierrez non reputás incommodum vrgetur Primò, Secundò.) (Tertiò.)

Sed licèt hæc interpretatio, ſolam rationem ſpectando, videatur apparens, nonnullam tamen vim infert literæ: quia vix poteſt iuxta illam contextus ordinari. Et ideo retinendo planum ſenſum, conſequenter dicendũ eſt, ibi ſatisfactionem partis, debere eſſe realiter exhibitam, & cum effectu, vt talis abſolutio valeat in foro exteriori, hoc enim conuincit ratio in ipſa confirmatione num. 33. à nobis facta. Et in hoc ſenſu extenſio illa fuit pia, & rationabilis: voluit enim Pontifex, vt ad effectum conſequendi indulgentiam abſolutio illa, & effectus eius non poſſet impediri, etiam in exteriori foro, quando creditori ita ſatisfactum eſt, vt ſit contentus; non interuenienteantem tali ſatisfactione, licèt quoad Deum poſſit pœnitens eſſe diſpoſitus, & facere quod in ſe eſt, 40. (Relinquitur tertia interpretatio, & exponuntur aliter verba Pij V.)

se est,& ideo possit iustè absolui in foro pœnitentiæ ad eundem effectum:nihilominus,quia de satisfactione partis Ecclesiæ non constat, noluit Pótifex vt in foro cótentioso valeret illa absolutio,vel potiùs noluit vt iudex,vel parochus teneretur illum publicè excommunicatum,ac denunciatum,v.g.admittere ad communionem,propter talem absolutionem. Sic ergo extensio illa specialis fuit in illo modo absolutionis,propter breuitatem eius, & necessitatem, absque præiudicio tertij,& ideo non licet ab illa sumere argumentũ, vt dixi,ad alia indulta,quæ absolutam facultatem concedunt ad simpliciter absoluendum: imò per argumentũ à speciali potest inde cõtrariũ colligi.

De tertia clausulæ particula, à pœnis Ecclesiasticis.

41. Vltimò superest explicanda illa particula, *& pœnis Ecclesiasticis*, quid nimirum significet, vel comprehendat,& præsertim occurrit morale dubium,an comprehendat illam irregularitatẽ,quæ propter delictum imponitur; estò enim non sit censura, est tamen verè pœna Ecclesiastica, adeò vt si quis excusetur à culpa,illam non incurrat,vt patet de irregularitate,quæ imponitur celebranti cum excõmunicatione maiori, & similibus. Ergo comprehenditur saltem sub illa particula, *& pœnis*,aliàs vix intelligi potest quid per illam particulam addatur vltra censuras. Atque hanc partem habere auctoritatem grauium Doctorum,& probabiles rationes,ideóque in praxi posse vt probabilem admitti,vrgente casu,in quo non sit facilis recursus ad Episcopum, affirmat Henriquez lib. 7.de Indulg.c.13.n.6. Hanc sententiam licèt alio modo explicatam, latè defendit Gutierrez lib.1. Canonicarum quæstionum, cap.3.citans Sotum, Cordubam,& alios modernos, limitat tamen illam vt habeat locum solùm in irregularitate,quę propter delictum imponitur, commissum contra Ecclesiasticam censuram,seu quod à censura ducit originem, vt est excommunicatum celebrare, ordinare,aut ordinari, vt ita excludat irregularitatem contractam ex homicidio voluntario,nam hęc non est pura pœna,sed etiam inhabilitas propter indecentiam effusionis sanguinis:prior verò irregularitas est tantum pœna.Imò addit,etiamsi in indulto non adderetur particula hæc,*& pœnis*; ratione prioris, *& censuris*, posse tolli hanc irregularitatem, quia trahit originem à censuris.

1. Opinio per pœnam intelligens irregularitatem ex delicto. Eius fundamentum.

Henriq. Gutier. Sot. Cordub.

42. Hæc verò opinio in materia de irregularitate disp.40. sect.3.n.3. & generatim de censu.in gen. disp.1.sect.3.à nobis improbata est,& nunc etiam displicet. Et inprimis non sufficienter numerantur irregularitates ab illis auctoribus,aliquę enim sunt irregularitates,quæ sunt puræ pœnæ,& non ducunt originem à censuris,vt est illa, quæ contrahitur ex rebaptizatione passiua, vel actiua:vel quæ(secundùm sententiam multorum) contrahitur propter delictum suscipiendi ordines furtiuè, aut extra tempora, vel sine licentia proprij Prælati,& similibus.Item de illa,quam quis cõtrahit, ministrando in ordine,quam non habet:item per crimen hæresis,& si quæ sunt similes: nã hæ omnes puræ pœnæ dicendæ sunt,iuxta illam sententiam,nõ minus quàm illæ,quæ imponuntur propter violationes censurarum,& tamẽ in illa partitione omittuntur. Deinde quòd irregularitas ducat originem à censura non refert, vt sub nomine censurarũ includatur,vel(quod idem est)vt per potestatẽ *absoluendi à censuris*,vt sic tolli possit: quia nõ est per se coniuncta cum censura, vt pr-

Impugnatur dicta opinio quãuis illa irregularitas esset pura pœna. Primò.

Secundò.

A tetur cõprehensa, tanquam accessorium cũ principali;sed est omninò per accidens,& remotè cõtracta propter nouam culpam contra censuram commissam.Itẽ quamuis incurratur occasione censuræ,tamen ipsa non est censura, vt constat ex c. *quærenti*, de verb.signif.& quia nõ est medicinalis pœna,sed tantũ vindicatiua.Ergo nulla probabili ratione comprehendi potest sub nomine *censuræ*: aliàs si mihi daretur tantùm potestas absoluendi ab excommunicatione possẽ nihilominùs tollere omnem aliam censuram,vel irregularitatem contractam per peccatum commissum occasione excommunicationis,quia licèt non sit excõmunicatio,ducit originẽ ab excommunicatione. Consequens autẽ planè est absurdum,& inauditũ: nihil B ergo refert ille modus originis à censura, sed intrinseca natura, & conditio ipsius irregularitatis pensanda est:vnde dubitari non potest quin idem iudicium ferendum sit de omnibus irregularitatibus,quæ sunt pœnæ delictorum(saltem excepto homicidio)siue illa delicta sint cõtra priores censuras,siue cõtra Baptismum,Ordinem, & similes.

Tertiò.

Neque etiam (quod ad rem præsentem magis spectat) sub pœnis cõprehenduntur hæ irregularitates in hoc indulto, vt rectè docuit Nauarrus in Summa,c.27.n.250. aliàs 254.& n.194. vbi citat Dominicum, Alexandrũ, & Villadiegũ,quam etiã in consiliis sæpè repetit,consilio 18.de simonia,66.de sent.excom.Probatur primò,quia iuxta consuetudinem,& stylũ Curiæ sub generali clau- C sula absoluendi à pœnis,non venit irregularitas, vt dicti auctores testantur, sicut etiam non venit depositio,degradatio; imò (vt existimo) nec perpetua suspensio,cuius rationẽ infrà n.48. assignabimus. Nũc verò de irregularitate specialiter dici potest,nunquã esse puram pœnam, sed aliquid indecẽtiæ,vel mysticæ significationis, in ea semper cõsiderari.Propter quod eius dispensatio,generaliter loquendo, summo Pontifici reseruata est, c.1.de sentent.excomm.in 6.vbi etiam significatur multò difficiliùs tolli irregularitatẽ,quàm suspensionem:quod etiam habetur in c.1.de sent. & re iudicat. in 6.& expressè in cap. *cùm illorum*. de sent. excommu.maior censetur dispensatio ab irregularitate,quàm absolutio ab excommunica- D tione, etiam maiori, & contracta propter clerici percussionem.Secundò,quia irregularitas nõ tollitur per absolutionem, sed per dispensationem; quæ duo sunt valdè diuersa, vt dicemus, tradítque Burgasius de irrregularitate 6.p.tit.de Schismaticis,num.19. & tit.de sortilegiis,num.11.

43. Impugnatur quartò & principaliter quòd irregularitas non sit pœna propriè. Nauar. Sot. Alexan. Villadieg. Primò.

Secundò.

Burgas.

At verò Gutierrez suprà indicat, hoc verum esse in foro exteriori:quia irregularitas etiã pœnalis,de qua agimus,licèt proueniat (inquit) ex censura, habet quiddã plus in foro exteriori delendum, nempe impedimentum, quo ligatus est clericus in eodem foro, vt celebrare non possit, quod non tollitur absolutione, sed dispensatione, & habilitatione:Ecclesia autem in foro exte- E riori nunquam introduxit formam absoluendi ab irregularitate,sed dispensandi: in foro autem interiori talis irregularitas tollitur quibuscunque verbis,siue absoluendi,siue dispensandi. Vnde sentit,quòd licèt indultum expressè concedat potestatem confessori ad absoluendum ab omni censura, & pœna in foro interno, & externo, facta satisfactione: nihilominus non posset tollere irregularitatem in foro exteriori, sed tantùm in interiori, quia in illo non datur absolutio irregularitatis, sed in hoc tantùm.

44. Effugium allatum à Gutierrez. Gutier.

Nullo autem iure, aut ratione probat hanc di- 45.
stinctionem

Impugnatur primò. stinctionem Gutierres, nec ego video quomodo fundari possit: si enim Ecclesia non introduxit formam absoluendi, sed dispensandi tantùm irregularitatem in foro exteriori, peto vbi illam introduxerit in foro interiori, nam si illam non introduxit, etiam pro illo foro, non possunt confessores sua auctoritate illam introducere, vt per se constat: at Ecclesia nõ magis pro vno foro, quàm pro alio illam introduxit, aut certè ostendatur vbi locorũ; nulla enim lex scripta de hoc ostendi potest: nec consuetudo, quia hæc ad factum pertinet, & ostendi non potest: præsertim cùm grauiores auctores dicant id esse contra consuetudinem, & stylum Curiæ. Neque etiam dici potest, per hoc indultum illam formã introductam esse: nam de hoc disputamus, & ita supponitur quod probandum est. Maximè quia hæc indulta non introducunt formam, sed supponunt, & dant potestatem ad vtendum illa: ergo si ante talia indulta non erat in Ecclesia introducta absolutio, sed dispensatio irregularitatis in quocunque foro, certè per illa non fuit introducta, sed facultas per illa data est accommodata verbo *absoluendi*. Præterquam

Confirm. 1. quòd si hoc admittitur quoad forum internũ, eãdem ratione esset admittendũ quoad externum, quando indulta exprefsè extenderent concessionem suam ad forũ externum. Accedit quòd forma,

Confirm. 2. siue absoluendi, siue dispensandi, quantum ad substantialia verba, vt sic dicam, non potest esse diuersa in interno & externo foro, tum quia ad eundem substantialem effectum ordinatur: tum etiã, quia in secreto foro assumitur ex vsu Ecclesiæ in exteriori foro, quia non est multiplex Ecclesiæ institutio, nec aliunde sumi potest. Aliud

Impugnatur secũdò. etiã in ea responsione, quę ex Medina sumpta est, mihi displicet, quia totam differentiã inter absolutionem, & dispensationẽ ponit in verbo absoluendi, ac dispensandi, cùm tamen differentia non in vocibus, sed in re ipsa ponenda sit, alioqui non multum referret diuersitas vocis, si res esset eadem, & per vtramque vocem significaretur: absolutio autem, & dispensatio non voce tantùm, sed re ipsa differunt, vt disp. 1. de cens. sect. 3. n. 6. notaui, & infrà in n. 48. attingam, & hoc modo cadit in irregularitatem dispensatio, non absolutio, ideóque non comprehenditur sub potestate absoluendi: in quo autem illa differentia posita sit, explicabitur in sequenti puncto.

46. Restat ergo declarandum quid addatur in illo indulto, *pœnarum* nomine vltra censuras. Nõ enim possumus de quacunque pœna illud intelligere, aliàs posset etiam suspensio, vel depositio per illam facultatem absolui; nec etiam potest coarctari ad solas illas pœnas, quæ impediunt absolutionem à peccatis, vt Nauarrus suprà sentire videtur, quia nulla pœna præter excommunicationem, aut interdictum personale illam impedit. Di-

Secunda opinio verior per *pœnam* intelligi inprimis Ecclesiasticam. cendũ ergo censeo, illo verbo comprehendi pœnas Ecclesiasticas, quæ ex vi sententiæ, per quam imponuntur, non habent positiuã perpetuitatem, aut definitam durationem, sed pendent semper ex arbitrio iudicis, nam hoc arbitrium committitur confessori per hanc clausulam, & in huiusmodi pœnas cadit propria absolutio, absque vlla dispẽsatione propriè dicta. Hoc nõ inuenio sub his verbis, nec sub alia generali regula explicatũ ab auctoribus, sed solùm vtuntur exemplis, & fatentur quasdam pœnas posse tolli, & nõ alias, rationem tamen differentiæ non assignant. Primum ergo quòd pœna debeat esse Ecclesiastica, in ipso indulto exprefsè declaratur: vt autem aliqua pœna

A Ecclesiastica sit, duo videntur necessaria. Primum vt sit pœna aliquo modo spiritualis, & non merè temporalis, aut corporalis. Et hac ratione pœna pecuniaria non comprehenditur sub hac clausula, vt Nauar. apertè sentit, & Henriquez ex illo, & Soto expressiùs declarat. Idem ergo existimo de quacúnque pœna, quam reus non debet voluntariè suscipere, sed pati: nam talis pœna nec Ecclesiastica est propriè, cùm à quolibet iudice imponi possit; nec ab illa potest reus absolui, nisi tollẽdo à iudice potestatem, & ius, quod habet ad puniendum illum, quod per hoc priuilegiũ non conceditur. Deinde necessariũ est ad Ecclesiasticã pœnam, vt per Canonem, vel iudicẽ Ecclesiasticũ sit imposita. Vnde, si quis promisit ieiunare, v. g. si hoc, vel

1. Conditio pœnæ Ecclesiasticæ.

Nauar. Henriq. Sot.

2. Cõditio.

B illud ageret, & postea pœnã incurrat, non poterit absolui à tali pœna, ex vi huius clausulæ, quia licèt illa pœna sit spiritualis, nõ est ab Ecclesia illata, sed ex voto, & ideo ad aliam clausulam, cõmutatio eius spectat; licèt oppositũ sentiat Nauarrus suprà sine probatione. Contra quem etiam facit, quod votum pœnale non absoluitur propriè, sed dispensatur, commutatur, vel irritatur; illud autem est propriè pœnale votum. Per Ecclesiasticum autem iudicem intelligimus prælatum, siue per legem, siue per sententiam pœnam imponat.

Dubitari autem potest, an includatur etiã confessor. Nam partem affirmantem tenet etiam Nauarrus suprà, & videtur probabilis, quia ille etiam est Ecclesiasticus iudex. In contrarium autem est, 47.

An confessarius sit iudex Ecclesiasticus.

C quia sequeretur posse pœnitentem per hanc clausulam absolui ab omnibus pœnitentiis sacramentalibus, à prioribus confessoribus impositis, quod fieri non potest, vt constat ex materia de sacramento Pœnitentiæ. Sequela verò patet, tum quia illa est quædam pœna Ecclesiastica à paritate rationis: tum etiã, quia confessor non potest aliam pœnam propriam imponere, nisi sacramentaliter: nam si aliquid aliud præcipit faciendũ, vel omittendum in remedium peccati, illud non est pœna, sed medicina, quia nõ est ad vindicanda præterita peccata, sed ad præcauenda futura. Vnde, si necessitas durat, non potest tolli à sequenti confessore, propter quodcunque priuilegium, quia esset irrationabile: si verò necessitas cessauit, poterit

D tolli non tam absolutione, quàm interpretatione, quod non propriè est tollere: sed declarare obligationẽ cessasse; quia cessante adęquato fine obligationis legis, cessat lex. Qui discursus videtur mihi efficaciter probare, hãc absolutionẽ à pœna non posse habere locũ in pœnis impositis à confessario vt sic: quod addo, quia si cõfessarius simul esset prælatus posset vt talis aliquid pręcipere, sed non ex notitia confessionis inuito pœnitente, de quo aliàs. Igitur pœna Ecclesiastica propriè est illa, quæ per Ecclesiasticas leges, aut prælatos Ecclesiæ extra confessionem imponitur, & aliquo modo spiritualis est, ac voluntariè exercenda seu seruanda ex conscientiæ obligatione.

Cõfessarius per hoc priuilegiũ non tollit pœnas aliàs positas.

E Vltra hoc autem, diximus necessarium esse ad effectũ huius clausulæ, vt talis pœna non sit perpetua positiuè, id est, nõ tantũ indefinitè lata sine præfixione termini, quę solet vocari perpetua negatiuè, sed excludendo omnem remissionem, seu finem. Et hoc modo probatur inductione in depositione, aut degradatione reali, aut verbali, quam nullus dixit posse per hanc clausulam tolli; cuius ratio non potest aliunde sumi, quàm ex perpetuitate. Idem ergo erit de omni pœna sic perpetua. Et ob hanc causam existimo non comprehendi etiam irregularitatem, quia est pœna positiuè 48.

Intelligitur deinde talis pœna quænam sit perpetua simpliciter. Probatur inductione.

Item ex vario discrimine dispēsationis & absolutionis. Primò.

positiuè perpetua. Ratio etiam reddi potest, quia pœna perpetua nō potest tolli nisi interueniat dispensatio, & ideo vbi comprehenditur sola absolutio, non includitur talis pœna. Antecedens explicatur: nam in hoc differt absolutio à dispensatione, quia per absolutionem nō derogatur communi, & ordinario iuri, sed potiùs exercetur actus debitus secundùm ius, quando subiectum est dispositum: per dispensationem autem derogatur communi iuri aliquo modo, quatenus particularis persona eximitur ab ordinaria regula iuris. Et hinc est, vt absolutio ab excommunicatione, quantumuis reseruata, non habeat dispensationem adiunctam, si iusta sit. Vnde cùm conceditur facultas ad absoluendum à tali censura, non conceditur actus, qui secundùm se fit præter ius, sed solùm delegatur iurisdictio ad exercendū actum consentaneum iuri communi ei, qui illam non habebat. At verò irregularitas nunquam tollitur nisi ex parte infringendo illud ius, quod illam vt perpetuam imponit, ideóque nunquā sine dispensatione tollitur, & ideo existimo dictum esse in iure, plus esse tollere irregularitatem, quàm canonis excommunicationem. Vnde etiam sequitur alia differentia inter absolutionem, & dispensationem, quòd absolutio non requirit specialem causam, sed solùm quod ex parte personæ absoluendæ sit dispositio, seu non repugnantia, & in alio sit potestas: dispensatio verò præter potestatem, requirit causam, vel vt validè fiat, vt in votis etiam pœnalibus, vel saltem vt licitè, vt in irregularitatibus, & aliis, quæ sunt de iure humano. Quia ergo nulla pœna perpetua secundùm ius ordinarium auferri potest, ideo in ea non habet locum mera absolutio, sed dispensatio necessaria est, ac proinde non comprehenditur sub potestate, quæ ad absoluendum tantùm datur, & non ad dispensandum.

Secundò.

49. Imò nec intelligitur pœna temporaria certi termini.

Ex quo infero, idem censendum esse de quacunque pœna in vindictam delicti præcisè ac definitiuè, vt sic dicam, imposita, siue per legem, siue per sententiam hominis, etiamsi non sit perpetua, si sit ad certum terminum ita præfixum, vt immutari non possit secundùm ordinarium ius, quantumuis reus sit emendatus, vt est inhabilitas, vel priuatio, aut suspensio ab officio ad certum tempus, vel prohibitio, v.g. ab ingressu Ecclesiæ, similiter ad præfixum terminum, & similes, de quibus diximus suprà non esse propriè censuras, quod etiam fatetur Nauarrus dict. num. 254. vult tamen additionem huius particulæ, *& pœnis*, quæ in huiusmodi indultis fit, propter has pœnas fieri: tamen consequenter loquendo, videtur esse eadem ratio de his pœnis, quæ de perpetuis: quia sicut perpetuæ tunc præcisè imponuntur pro semper, vt sine dispensatione Principis auferri non possint, quia repugnat ordinario iuri; ita hæ pœnæ præcisè imponuntur pro tanto tempore, & ideo quòd pro illo cessent, repugnat legi, & cōsequenter fieri non potest sine dispensatione: ergo etiam hæ pœnæ non sunt absolubiles, vt sic dicam, sed dispensabiles: ergo eâdem ratione non comprehenduntur sub hac clausula. Et confirmatur congruenti ratione, nam postquam delictum est definitiuè iudicatum, ac punitum, & res transiit, vt sic dicam, in rem iudicatam, non est verisimile velle Pontificem dare facultatem ad immutandā pœnam, quia hoc multum derogaret rigori iustitiæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ, maximè cùm illa pœna talis sit, vt iam nō pendeat ex dispositione, aut cōuersione pœnitētis, sed præcisè propter pecca-

Nauar.

Id suadetur.

Confirm.

A tum præteritū sustineatur, & ideo iā non pertineat ad absolutionem, vel conuersionem pœnitentis, propter quā maximè videtur hæc facultas cōcedi.

Quæ ergo pœnæ per illa verba adduntur vltra censuras? videmur enim exclusisse omnes, quę cogitari possunt, quæque à Nauarro, & Henriquez numeratæ sunt, & quæ sumi possunt ex glossa in c. *ad reprimendam.* de offic. ordin. verb. *in canonibus.* Respondetur consequenter ad dicta, comprehendi omnem pœnā Ecclesiasticam, quæ sine dispensatione per propriam absolutionē ab auctore legis, vel à iudice, qui illā imposuit, auferri potest: nonnullæ enim pœnæ huiusmodi sunt, etiāsi non sint propriæ censuræ, & propter illas additum fuit in indulto verbum illud, *& à pœnis Ecclesiasticis.* Sunt autem huiusmodi illæ pœnæ, quæ non sunt medicinales, sed vindicatiuæ, & ideo non sunt censuræ, & tamen nec perpetuæ sunt, nec ad tempus præfixum imponuntur, sed vel indefinitè ad arbitrium imponentis, vel licèt assignetur terminus, semper est cū subordinatione ad iudicium superioris, vt si persona id meruerit, possit antea personam absoluere à tali pœna. In huiusmodi enim pœnis non est necessaria dispensatio, sed iure ordinario tolli possunt ad prudens arbitrium iudicis, nec requirunt aliā causam, præter bonam dispositionem pœnitentis. Has ergo pœnas intelligo comprehensas sub hoc verbo, vt est suspensio ad arbitrium sedis, prohibitio à communione per annum, v.g. nisi superior iudicet personam ita esse dispositam, vt remitti possit pars temporis, & similes. Hanc autem sententiam sic explicatam probo, tum à sufficienti enumeratione: non enim possumus dicere per illa verba nihil addi, sed solùm poni ad maiorem explicationem: quia potiùs confunderent, & obscuriorem redderent facultatem, si nihil adderent: nullus autem alius modus explicandi hoc additum probabilior, aut æquè probabilis apparet: hic autem sufficienter rem declarat, & optimè etiam consonat cum verbo absoluendi, nam materia circa quam debet esse proportionata actui, & potestati: ergo.

50. Explicatur demu quid per vocem *à pœnis* intelligatur.

B

C

Hæc explicatio suadetur.

De clausula alia priuilegij pro commutandis votis & petendo debito.

D

Supererat explicanda alia clausula, quæ huic facultati adiungitur in prædicta Bulla de commutatione votorum, quæ confessariis Societatis conceditur. Sed de hac facultate nihil speciale occurrit, præter ea, quæ suprà in materia de voto generaliter dicta sunt. Solùm oportet obseruare, illam facultatem expresse fuisse extensam ad vota iurata, dummodo cōmutatio in alterius præiudicium non cedat, per Greg. XIII. in Bulla, *Ad perpetuam rei memoriam.* anni 1575. Præter hanc verò per communicationē cum aliis religionibus, possunt confessores Societatis vti facultate Benedictinis concessa à Mart. V. ad dispensandū eis votis non reseruatis Papæ, iuxta modū eis præscriptum in nostro Cōpendio, verb. *Dispensatio.* §. 10. De qua facultate videnda etiā sunt dicta in genere in materia de voto. Præter hæc sūt duæ aliæ facultates, quæ in Societate cōcedi possunt confessoribus ad dispensandū in impedimento petendi debitū contracto per illicitā copulā habitam post factū matrimonium cū consanguinea coniugis, vel etiam ortum ex voto simplici castitatis, vt habetur in eodem Cōpendio §. 8. & 9. vbi consideranda sunt, & obseruanda quæ pro vsu harum facultatū notantur. Cætera autem, quæ desiderari possent, ex generali materia de dispensatione petenda sunt.

51. Remittitur hæc materia ad lib. 6. de voto.

E

CAPVT III.

Quid possint, & debeant religiosi Societatis præstare in sacramenti Eucharistiæ administratione.

DE hoc ministerio specialem addidit facultatem idem Paulus III. in eadem Bulla, in qua postquam concessit facultatem suprà lib. 8. c. 3. à n. 6. explicatam dicendi Missas ante lucem, vel post meridiem, subdit, *Et post, seu ante illarum celebrationem, aut aliàs Christi fidelibus ipsis Eucharistiæ, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius præiudicio ministrandi, diœcesanorum locorum, Rectorum parochialium, & aliarum Ecclesiarum, aut quorumlibet aliorum minimè requisita.* Circa quam facultatem duo à nobis breuiter explicanda sunt, scilicet potestas per illam concessa, & vsus eius.

1. Circa priorem partem supponendum est, in hoc sacramento locum habere quod suprà initio c. 2. generatim diximus, neminem posse illud licitè ministrare fidelibus, nisi ad hoc habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam; seu licentiam alicuius ordinarij pastoris: quia præbere hoc sacramentum fidelibus, est vnus ex potissimis actibus pascendi illos, & ideo per se pertinet ad pastores, nec potest licitè ab aliquo propria auctoritate vsurpari, vt latiùs dixi in 3. to. 3. p. disp. 72. sect. 2. Cùm ergo presbyteri Societatis iurisdictionem ordinariam non habeant, indiguerunt hac facultate ad hoc ministerium præstandum.

Ministratio Eucharistiæ eget potestate.

Id ostenditur.

2. Deinde suppono posse Pontificem concedere hanc facultatem independenter ab inferioribus prælatis, seu pastoribus. Hoc certissimum est, ac de fide, & constat ex suprema Pontificis potestate prorsus independente ab omnibus inferioribus. Item ex dictis supra c. 1. n. 2. & latiùs in materia de Pœnitentia disp. 26. de facultate audiendi confessiones, quæ difficilior videri poterat, quia maiorem iurisdictionem requirit. Denique id constat ex facto, nam expresè Paulus III. hanc concedit facultatem in dictis verbis, & iterum in alia Bulla, *Paulus Episcopus*, anni 1549. vbi quoad aliqua magis illam explicat, dicens, *Nec non omnibus, & singulis Christi fidelibus, tam forensibus, quàm in ciuitatibus, & locis, in quibus socij prædicti consistunt, commorantibus, aut illac transeuntibus, Eucharistiæ sacramentum (quod in suis Ecclesiis tenere decenter socios præfatos volumus) quocunque anni tempore, præterquam in festo Paschatis resurrectionis Dominicæ, & mortis articulo, nisi necessitas vrgeret, eorundem fidelium, parochialium Ecclesiarum Rectorum licentia minimè requisita, accipere liberè, & licitè valeant.* Et similia priuilegia fuerunt antea Mendicantibus concessa, scilicet Minoribus à Nicolao V. vt habetur in libro Monumenta ordinum, concessione 249. & in supplemento, concessione 159. Idem Sixtus IV. in eodem Monumenta, concessione 160. Quibus priuilegiis etiam gaudet Societas per viam communicationis. Quare non est dubium quin nostris religiosis hoc liceat, nulla requisita inferiorum pastorum facultate.

Dictam potestatem valet Pontifex immediatè dare.

Imò de facto dedit.

3. Obiici verò potest prohibitio sub censura facta à Clemente V. in Clem. *Religiosi.* de priuileg. qua prohibet omnibus religiosis, sacramentũ Eucharistiæ ministrare sine licentia speciali parochorũ, & concludit, *nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.* Respondeo, de hac Clementina dubitari posse, an reuocet priuilegia priùs de hoc lata, vel potiùs supponat (quod

Obiectio diluitur.

A forte probabilius est) nulla circa hoc fuisse antea concessa, quod paulò inferiùs examinabimus. De priuilegiis autem postea concessis certum est, non posse per illam Clemẽtinam reuocari, nec impediri, cùm par in parem non habeat imperium, & posterior voluntas semper efficacior sit: constat autem, omnia priuilegia, quæ citauimus, esse posteriora. Dices, in eis nõ reuocari expresè dictam Clementinam, quod necessarium esset. Respondetur inprimis, in huiusmodi indultis semper adiungi reuocationem sufficientem. Deinde quando reuocatio fit in actu exercito, vt sic dicam, dando contrariam facultatem, non esse necessariam reuocationem in actu signato. Denique cùm in illa Clementina dicatur, *sine licentia parochialis presbyteri*, à fortiori intelligitur sine licentia Episcopi, vt infrà dicam, & multò magis sine licentia Papæ, & ita impletur conditio in ea postulata.

Replica remouetur tripliciter. Primò. Secundò.

Tertiò.

B

Tertiò circa illa verba, *sine alicuius præiudicio*, 4.
inquiri potest, quid per illa significetur, aut quæ limitatio, vel exceptio illa sit. Et ratio dubitandi est, quia ministrando Eucharistiam alicui, nemini potest fieri iniuria nisi tantùm parocho, aut prælato illius, ad quem spectat ius administrandi illam: sed hæc iniuria cessat ratione aliorum verborum, *Quorumlibet licentia minimè requisita*: ergo vel illa verba nihil operantur, vel repugnant his vltimis. Responderi potest primò, illa verba non esse addita, propter Eucharistiam, sed propter alia sacramenta, de quibus ibi etiã generatim mentio fit: sed quomodo hoc in aliis locum habeat, infrà c. seq. videbimus. Secundò ergo dicitur, illa verba fortasse addita esse, quia per hanc facultatem non tollitur ius Prælatorum, quod habent ad prohibendũ subdito propter iustas causas, ne communicet; id enim facere possunt, non solùm per censuram excommunicationis, aut interdicti (quod est certum in his, qui talem iurisdictioné habent) sed etiam per simplicem prohibitioné in pœnam alicuius delicti, vel propter aliam iustam causam. Tunc ergo in præiudicium superiorũ esset, si contra huiusmodi prohibitionem alicui Eucharistia daretur, & maximè si ei persuaderetur, licitũ sibi esse à nostris sacerdotibus Eucharistiam accipere, non obstante sui prælati prohibitione. Hac ergo de causa dici potuit, sine præiudicio alterius, scilicet habentis iurisdictionem in eum, cui administranda est Eucharistia, vt benè argumentũ probat, non verò propter solam iurisdictionem administrandi, in hac enim non potest fieri præiudiciũ, vt rectè etiam probatum est, sed propter ius prohibendi talé vsum ex iusta causa. Vnde fit, si prohibitio superioris sit omninò iniusta, licitum esse, illa non obstante, ministrare, quia tunc non fit ei præiudicium: oportet tamen vt iniustitia sit euidens, nam in dubio pro superiore præsumitur. Sequitur etiam si proprius parochus, vel Episcopus prohibeat subdito non quidem communionem simpliciter, sed ne illam à nostris sacerdotibus recipiat, talem prohibitionem nihil obstare huic facultati, quia illa supposita, præceptum est iniustum, & directè repugnans priuilegio Pontificis, & ideo nullum est præiudicium talis superioris, etiamsi contra huiusmodi prohibitionem eius agatur. Alio item modo potest intelligi præiudicium tertij excludi per illam particulam quoad circunstantias talis actus, vt, v. g. quoad circunstantiam loci, quia ex vi huius facultatis non potest religiosus Societatis ministrare Eucharistiam in aliena Ecclesia contra voluntatem Rectoris eius, nam hoc cederet in præ

Arguitur contra hoc priuilegiũ quoad clausulam *sine alicuius præiudicio.*

1. Responsio.

C

2. Responsio.

D

Illatum duplex ex hac responsione.

E

Tertia responsio.

in præiudicium eius. Item quoad circunstantiam temporis, vt v. g. si eo tempore daretur, quo parochiani tenentur vel in suis Ecclesiis adesse, vel Eucharistiam à propriis pastoribus accipere.

5. Approbatur maximè proxima responsio.

Et quidem verisimile est, propter hanc vltimam causam præcipuè positam esse illam limitationem: & ideo fortasse in altera Bulla, quam citaui, idem Paulus III. omissa illa exceptione de præiudicio tertij, addit alteram de die Paschatis, & de articulo mortis: nam quia his temporibus obligat præceptum Eucharistiæ diuinum, vel Ecclesiasticum, & ad pastores ordinarios animarum pertinet cura ouium, præcipuè quoad obseruationem præceptorum, ideo pro illis duobus temporibus censentur habere speciale ius, fieríque illis præiudicium, si absque eorum facultate, vel consensu Eucharistia ministretur: non quòd si vellet Pontifex, non posset, cùm possit sibi illam curam reseruare, & cui voluerit committere, sed quòd multum per hoc derogaret iuri propriorum pastorum, & ideo non faciat, nec fieri expediat. Vnde etiam in antiquis priuilegiis similis exceptio ferè semper posita est, & existimo, quanuis non fuisset expressa, subintelligendam semper fuisse, ita vt in clausula generali non comprehendantur illi duo casus, nisi in specie concedantur, vt in citato loco 3. tomi dixi. Et ideo quanuis Iulius II. concesserit Minimis, (vt habetur in eorum supplemento, concessione 143. & in nostro, verb. *Eucharistia*, §.4.) vt possint ministrare in suis Ecclesiis, ac ministrari facere sacramentum Eucharistiæ quibuscunque personis quoties opus fuerit: nihilominus non existimo ibi esse comprehensam communionem Paschalem, seu annuam, quia casus adeò specialis non comprehenditur in generali clausula.

6. An ob aliud priuilegiũ cesset præiudicium dando Eucharistiam in paschate. *Emm. Rod.*

Dubitari autem potest, an ex aliquo alio priuilegio, in quo expresè hoc concedatur nostris religiosis, vel aliis Mendicantibus per communicationem liceat. Et ratio dubij est, quia tale priuilegium concessum est (vt refert Emmanuel Rodericus quæst. 56. art. 3.) in specialem fauorem monasterij ordinis S. Hieronymi S. Mariæ de Guadalupe, ex compendio priuilegiorum ordinis S. Hieronymi, §. 2. & 6. Et addit prædictus auctor, quòd licèt hoc priuilegium in principio fuerit speciale illius loci propter insignem religionem, & deuotionem eius, postea per concessionem Pij IV. & Pij V. extensum esse ad totum illum ordinem per generalem clausulam, quia omnia similia singularia priuilegia cuicunque monasterio specialiter concessa, omnibus aliis monasteriis communicantur, etiamsi in eis propria, & peculiaris ratio, quæ mouit ad primam concessionem, non inueniatur. Vnde vlteriùs infert per viam communicationis posse omnes religiones Mendicantes gaudere eodem priuilegio, sicut gaudent omnibus aliis religioni S. Hieronymi concessis. Hæc tamen tam ampla extensio nullibi (quod ego sciam) est vsu recepta, nec facilè posset introduci sine scandalo pastorum Ecclesiæ: & ideo (quidquid sit de ipsius rei probabilitate) non consulerem vsum talis priuilegij, imò admonerem fideles communicantes in die Paschatis in Ecclesiis religiosorum sine licentia parochorum, vt timerent censuras à diœcesanis latas in eos, qui suis parochiis non satisfecerunt. Imò etiam monerent religiosos introducentes talem vsum, vt timerent excommunicationem dictæ Clementinæ

Iudicium authoris.

A *Religiosi*, de priuilegiis, quia non censeo illam doctrinam adeò probabilem, & securam, vt liceat illa in praxi vti, tum quia illa tam ampla extensio per duplicem communicationem, & in re odiosa contra ius parochorum, & parum fructuosa fidelibus videtur profectò aliena ab intentione Pontificum, atque talem esse, vt sub generali clausula nunquam sit comprehendenda propter specialem rei difficultatem. Tum etiam, quia hinc ortum est, vt etiam post concessionem Pij IV. & Pij V. nunquam Mendicantes, vel alij religiosi ausi fuerint tali vti priuilegio. Imò dubito, an reliqua monasteria eiusdem Ordinis S. Hieronymi illo vtantur, nisi pro suis familiaribus, vel aliis ita sibi coniunctis, vt difficilè possint B obligari ad communicandum in parochia fortasse distante. Tum denique, quia priuilegium illud datum videtur non tam in fauorem monasterij, vel religionis vt sic, quàm peregrinantium ad illam Ecclesiam B. Virginis: vnde verisimile est non comprehendi sub illa generali ampliatione, imò eo ipso quòd transferatur priuilegium ad aliam domum, videtur cessare fundamentum eius. Ob has ergo fortasse causas, vel saltem ad tollendas occasiones offensionum, nulla in priuilegiis Societatis, seu Compendio eorum facta est mentio huius ampliationis, imò regula 27. nostrorum sacerdotum præcipit vt moneantur pœnitentes de communicatione in sua parochia tempore Paschæ.

C Occurrebat autem statim declarandum, quomodo intelligenda sit hæc exceptio diei Paschatis: sed quia de hac re latè dixi in citato loco 3. tomi, ea hîc repetere non erit necesse. Solùm hîc addo (quod ibi consulto prætermisi) expositionem ibi datam de die Paschæ, id est, de communione Paschali, esse consentaneam declarationi nostrarum Constit. p.7.c.4.§.5. vbi dicitur, *Pascha intelliguntur octo dies ante, & totidem post ipsum festum:* quod dictum est, quia secundùm communiorem Ecclesiæ consuetudinem intra omnes illos dies impleri potest Ecclesiasticum præceptũ communicandi intra annum. Vnde vbi consuetudo plures dies complecteretur ad implendum præceptum, omnes illi nomine Paschæ comprehenderentur. D Et ideo additur in eadem declaratione, posse ad communionem admitti in nostris Ecclesiis illos, qui cùm iam suis parochiis satisfecerint, vellent iterum, aut sæpiùs illis quindecim diebus cõmunicare. Quod rectè & iuxta mentem Pontificum mihi dictum videtur, vt dicto loco probaui, & sequutus est Emmanuel Rodericus suprà, ita etiam mecum intelligens similem exceptionem positam in priuilegiis suæ religionis, etiamsi festum Resurrectionis expresè nominent, quanuis alij vocem illam aliter interpretati fuerint.

7. Quid intelligatur per dié paschæ.

Quæri vlteriùs potest, in quibus casibus liceat religioso Societatis communionem Paschalem dare fidelibus, non obstante hac exceptione. Respondeo breuiter, ex vi prædicti indulti nunquam E licere, nisi necessitate vrgente, nam hæc limitatio his verbis ibidem additur: censebitur autem necessitas vrgere tunc solùm quando persona est impotens ad communicandum in sua parochia, vel ad petendam facultatem à suo parocho, tunc enim in ordine ad occasionem implendi præceptum est vera necessitas, & non concurrentibus illis duabus circunstantiis, nulla esse potest. Tenebitur autem in eo casu fidelis satisfacere postea suo parocho: & similiter parochus, 8.

8. Ob vrgentiam præcepti annui possunt fideles accipere à nostris Eucharistiam in defectum parochi.

si de necessitate, & de communione suscepta ei satis constiterit, non poterit subditum cogere ad communicandum iterum. Hinc verò inferunt aliqui, posse dari communionem Paschalem omnibus iter agentibus, in nostris Ecclesiis, absque alicuius parochi facultate: quia occurrit dicta necessitas. Sed hoc *ex vi huius priuilegij* incertum mihi est. Et inprimis distinguendum est de vagabundis, & de iter agentibus: nam de prioribus certum existimo non posse *ex vi huius priuilegij* communionem Paschalem accipere in nostris Ecclesiis: quia tenentur implere præceptum in ea parochia, in qua eo tempore inueniuntur, nam ibi sunt verè subditi, & non habent alium certum parochum, vel pastorem: vnde ibi censentur habere domicilium eo modo, quo illius sunt capaces.

Id tamen non procedit quoad vagabundos.

9. In peregrinis etiam non videtur dari casus necessitatis.

De peregrinis autem non est res adeò certa, quia habent suum firmum domicilium, in quo proprium parochum habent, cui satisfacere postea tenentur, si occasione itineris alibi communicent. Et ideo de illis probabile est quòd in eo casu possint communionem accipere ab omnibus, qui priuilegium habent illam administrandi aliis temporibus, quia ratione excusationis illud tempus tanquam liberum reputatur. Addi etiam potest, tunc etiam intercedere voluntatem præsumptam parochi, quia eius nihil interest quòd in alia parochia, vel in regulari Ecclesia subditus communicet, dummodo sufficientem fidem afferat suæ communionis. Vnde maximè fauet prius priuilegium Pauli III. in quo priuilegium hoc concedit pro omni casu, in quo non interuenit præiudicium tertij; nam in prædicto euentu nullum præiudicium parochorum interuenit, nec fit contra eorum ius, aut rationabilem voluntatem.

10. Probabilius tamen eos æquiparari vagabūdis.

Sed licèt hæc probabilia sint, nihilominus obstare potest, quòd peregrini reputantur tanquam incolæ illius loci, in quo Paschali tempore inueniuntur, & ideo iure ordinario tenentur parocho illius loci, in quo existit ipsorum hospitium in quo habitant, confiteri, & ab eo communicari: quod constat ex his quæ in 4. tomo dixi de proprio sacerdote. Vnde cùm Eugenius IV. (refertur in lib. Monumenta ordinum, concessione 8. & in supplemento, concessione 315.) declarauerit, peregrinantes tempore Paschali reputari incolas illius loci, in quo inueniuntur, ideóque posse confiteri, & communicare in Ecclesiis talium locorum; nihilominus Collector priuilegiorum Mendicantium verb. *Communicare.* §.2. adiunxit, id intelligendum esse de Ecclesiis parochialibus talium locorum, additque sine licentia parochi talis loci, non licere religiosis hos peregrinos communicare. Vnde in hoc deficiunt priores in num. præced. rationes de tempore libero, & voluntate præsumpta, quia solùm considerant ius alterius parochi stabilis, seu firmi, vt sic dicam, & non illius, qui pro tunc habet iurisdictionem, respectu cuius vsurpare ministerium non esset sine præiudicio. Quapropter hanc partem non solùm securiorem, sed etiam in rigore veriorem existimo. Dixi autem, *quantum est ex vi huius priuilegij*, quia si intercedat tacitus, seu interpretatiuus consensus parochi loci, quem facilè potest indicare consuetudo, quia regulariter hi parochi non multum curant de peregrinis; tunc ex alio capite posset hoc licere, scilicet quia interuenit sufficiens licentia parochi loci, & tunc procedunt optimè coniecturæ factæ de altero parocho proprietario. Item id dictum est ad excludendam quæstionem de aliis priuilegiis, quæ suprà in num. 6. tacta est.

11. An dari queat Eucharistia ægrotantibus.

Circa alteram exceptionem de communione in articulo mortis, interrogari potest inprimis, quæ communio sub hac exceptione comprehendatur; nam potest quis sæpiùs communicare in infirmitate, vel in mortis periculo, vel etiam per modum viatici (iuxta probabilem opinionem:) debent igitur intelligi exceptæ omnes hæ communiones, vel cur potius vna, quàm alia? Respondeo inprimis, non esse prohibitum ex hoc capite communicare infirmum in lecto iacentem, quando deuotionis causa, & non propter mortis periculum communicat. Probatur, quia in exceptione solùm dicitur, in mortis articulo. Dico autem, *ex hoc capite*, quia ex circunstantia loci videri potest hoc nō esse concessum, quia communio non fit in Ecclesia, sed in propria domo. Veruntamen neque hoc etiam impedit, quia in nulla ex prædictis Bullis limitatur hæc facultas ad communionem quæ fit in Ecclesia Societatis, vel alia. Et ratio est, quia hoc ministerium per dictum priuilegium conceditur religiosis certo loco non addictis, ac proinde personarum, non loci priuilegium censetur, nam licèt in secunda Bulla interponantur illa verba, *Quòd* (scilicet Eucharistiæ sacramentum) *in suis Ecclesiis decenter tenere socios præfatos volumus* non sunt interposita ad limitandam facultatē, sed potiùs ad concedendum obiter Societati nouum fauorem, vt intellectum est in Compendio nostrorum priuilegiorum, verb. *Eucharistia.* §.1. vel ad laudandam, & probandam Societatis consuetudinem, propter quam, (vt ibidem dicitur) libenter populi ad confitendum sociis, & sacratissimā communionem de manibus eorum accipiendam confluunt: quia ergo administratio huius sacramenti ordinariè à nobis fit in nostris Ecclesiis ex formulis præconsecratis, & decenter seruatis, ideo illius vsus facta est mentio, non quia ad illum coarctetur priuilegium. Vnde in priori Bulla ait idem Pontifex, *Et post, seu ante Missarum celebrationem, aut alias Christi fidelibus Eucharistiam ministrare.* Vbi aduerbium *aliàs*, amplissimum est, & extendit facultatem ad omnem modum decenter ministrandi hoc sacramentum: nullum ergo locum per se excludit. Denique antiqua priuilegia concessa etiam Mendicantibus Nicolai V. & Sixti IV. & Leonis X. eadem facultas conceditur sine limitatione ad proprias Ecclesias, vel ad aliquod templum. Ex quibus obiter intelligetur non posse Societatem indulgere externis sacerdotibus, vt in sua Ecclesia Eucharistiam ministrent fidelibus, repugnante eorum pastore, cùm priuilegium sit religiosorum non loci, vt dictum est.

1. Pronunciatum.

Obiectio tollitur.

12. An liceat nostris deferre Eucharistiam ad ægrotum per plateas.

Dices: Ergo licebit religioso ex vi huius facultatis deferre publicè per vias, & plateas Eucharistiæ sacramentum ad ægrotos, quando non propter necessitatem, sed propter deuotionem communicant. Respondeo negando sequelam, quia illud est contra communem consuetudinem, quæ satis declarat illum modum administrationis pertinere ad proprium ius parochorum, ideóque illud ministerium optimè comprehendi sub illa exceptione, *sine alicuius præiudicio.* Ratio autem esse potest, vel quia ille modus regulariter non est in vsu, nisi ad implendum

Resolutio negatiua.

dum diuinum præceptum; leges autem, & iura attendunt quę regulariter, seu frequenter accidunt: vel quia tunc ministerium fit cum speciali solennitate publica, ad quam debent concurrere alij fideles, vt decenter fiat, & fit per loca, quæ in ordine ad hunc vsum subsunt iurisdictioni Episcoporum, & ideo non comprehenditur illud ministerium sub generali concessione, sed requiritur specialis facultas vel Episcopi, vel parochi. Potest autem aliter ministrari sacramentum ægroto, priuatim faciendo sacrum in proprio oratorio ad hoc approbato, vel in alio loco eiusdem domus de licentia Ordinarij: vnde quoad hoc sempter hoc ministerium pendet ab Ordinario; obtenta tamen facultate ad faciendum sacrum in loco accommodato, non erit necessaria specialis licentia ad dandam Eucharistiam, sed ex vi priuilegij licebit.

13. Secundum pronuntiatum. Secundò idem dicendum censeo, etiamsi ægrotus sit in periculo mortis, quoties non communicat ad præceptum diuinum implendum, sed ex abundantiori deuotione, atque ita fit, vt sola illa communio, per quam impletur præceptum in articulo mortis, excepta censeatur. Declaratur. Pro quo est aduertendum, præceptum illud vno actu expleri intra tempus illius periculi facto, quia nihil aliud præcipit nisi viaticum sumere in illo articulo, quod satis fit per vnum actum. Deinde, cùm tempus illud habeat latitudinem interdum plurium dierum, & præceptum sit affirmatiuum, non obligat pro singulis momentis, vel diebus illius temporis, sed determinatio illius potest esse arbitraria. Quandiu ergo status infirmitatis, & periculi nondum peruenit ad talem statum, vt statim, & pro eodem die obliget ad communicandum, si ægrotus velit communionem recipere deuotionis gratia absque animo implendi præceptum, & cum proposito postulandi alio die viaticum à parocho, si periculum creuerit, & obligatio magis vrgere visa fuerit; tunc licitum est religiosis, ex vi huius priuilegij ministrare illi sacramentum, quia ille nondum dici potest articulus mortis: manebit tamen integra obligatio diuini præcepti pro illo articulo, seu periculo, quando ad illud peruentum fuerit. Similí modo si ægrotus iã communicauit tempore apto ad implendum diuinum præceptum, & cum intentione implendi illud quanuis postea, perseuerante eodem periculo, per plures dies Eucharistiæ ex deuotione accipiatur, poterit à religioso ministrari iterum atque iterum. Nec refert quòd ille videatur esse articulus mortis, est enim quasi materialiter, non quia communio fiat ad satisfaciendum obligationi illius articuli, sicut aliàs de communione Paschali cum proportione dicebamus, indicauimúsque suprà in num. 7.

14. Discutiútur varij casus de periculo mortis. De suscipientibus bellum vel longam nauigationé. Vlteriùs interrogari potest, an articulus, & periculum mortis idem sint, ita vt hæc exceptio ad periculum mortis extendenda sit. Vnde oriuntur dubitationes aliquæ, scilicet, an is, qui communicat eo quòd nauigationem longam, & periculosam inchoaturus sit, vel quia actuale bellum est ingressurus, si in similibus casibus, possit à nostris ex vi huius priuilegij, communicari, vel debeat ad parochum remitti. Sed de primo dubio dictum est in 4. tomo, tractando de absolutione in articulo mortis, vbi dixi quæ pro articulo mortis cõceduntur, ad periculum extendi. Quæ quidem regula in fauoribus certa est: hęc autem exceptio, de qua agimus, potiùs est fauoris limitatio, & ideo ad vocis proprietatem, & rigorem videri potest restringenda. Nihilominus tamen, si applicetur principium priùs positum, de obseruatione diuini præcepti, nihil etiam oportebit inter illa duo in præsenti distinguere, sed inspiciendum est, an tale sit periculum mortis, vt ratione illius, obliget diuinum præceptum ad communicandum, & tunc generalis regula est, quoties communio est suscipienda, ad implendam hanc obligationem prouenientem ex mortis instantia, siue hæc tam proxima sit, & tam certa, vt vocetur articulus mortis, siue sit magis distans & dubia, ideóque periculum appelletur, talem communionem sub hac exceptione comprehendi, quia in re ipsa, ac moraliter loquendo, ille est articulus mortis, etiamsi vulgaris modus loquendi fortasse alius sit, & quia formalis ratio huius exceptionis non est propinquitas, vel distantia mortis, sed obligatio diuini præcepti, cuius obseruantia pertinet maximè ad curam, & solicitudinem pastoris, & ideo illi peculiariter reseruatur. Quocirca in illis casibus propositis concedendum est, recurrendum esse ad parochos, & non esse communionem ab aliis sumendam sine eorum licentia. Idémque censeo de muliere prægnante, & proxima partui, si reuera timet simile periculum. De proxima partui. Aut si fortasse in huiusmodi casibus hoc non est in vsu, & sine scrupulo accipitur, & datur Eucharistia à religiosis, ideo est, quia non existimatur tantùm esse periculi, vt inducat obligationem, & ita communio magis fit ex deuotione, quàm ex necessitate, vel certè bona fide proceditur, quia non cogitatur de tali obligatione, neque hæc exceptio ad illos casus applicatur, quia non est facile omnibus id considerare, & aduertere: vel denique illa bona fides fundari potest in præsumpta voluntate parochorum, quibus potiùs gratum est hoc ministerium, quando eorum contemptus, vel aliud præiudicium non inest.

Tandem inquiri potest quid significatum sit à Pontifice per limitationem additam huic exceptioni, scilicet, *nisi necessitas vrgeret*. 15. Quæ necessitas sufficiat vt in mortis articulo possint nostri Eucharistiã ministrare. Et ratio dubij est, quia si hoc intelligatur de necessitate extrema, non erat necessaria exceptio, & ita ex vi illius nihil conceditur per hoc priuilegium: si verò sermo sit de minori necessitate, vt priuilegium aliquid concedat, difficile erit gradum necessitatis præscribere, aut designare. Respondeo breuiter, intelligendum hoc esse de necessitate graui, ad quam duo requiruntur. Vnum est, vt proximus sit in probabili periculo mortis, neque est necessarium vt sit iam desperatus, sed sufficit probabilis coniectura. Neque in hac parte erit difficile iudicium ferre: nam si periculum non iudicetur tale, vt sufficiat ad obligationem diuini præcepti, tunc faciliùs licebit communionem dare virtute huius priuilegij, quia iam non erit communio in articulo mortis. Si verò periculum iudicetur sufficiens ad prædictam obligationem inducendam, tunc etiam sufficiet ad prædictam limitationem, quantum est ex hoc capite necessitatis proximi. Secundò verò necessarium est vt parochus absit, vel non possit, aut nolit Eucharistiam indigenti dare, nam tunc proximus constituitur in vera necessitate. Ad difficultatem autem respondeo, non omnes concedere, posse religiosum, secluso priuilegio, Eucharistiam dare ob solam necessitatem, quia non putant illud esse sacramentum tantæ necessitatis, & licèt eorum sententia falsa sit, vt notaui dicto 3. tomo, disp. 72. sect. 2. viderique potest Enriquez lib. 8. de Eucharist.

charist. cap. 55. §. primo. A. nihilominus ac tollendam omnem dubitationem vtile fuit, hoc in priuilegio declarare. Hæc autem omnia quæ diximus, procedunt generaliter de administratione huius sacramenti circa externos: quid verò dicendum sit de familiaribus Societatis, adnotabimus cap. seq. & hæc de potestate huius ministerij Societati concessa.

16. Frequens vsus dicti priuilegij expedit. Circa vsum verò huius potestatis, de quo in principio huius capitis dicere proposui, duo tractari possunt, scilicet quid expediat, & quid fiat. De priori parte videri possunt quæ de frequenti vsu Eucharistiæ dixi in tomo 3. 3. part. disput. 69. sect. 4. nam ex doctrina ibi data constat multum expedire liberaliter vti hac facultate à Pontificibus concessa, ita vt vel ipsa commoditas, & opportunitas inuitet fideles saltem ad eum vsum Eucharistiæ, quem Augustinus epistol. 118. & nomine eius liber de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53. consulit, scilicet, vt saltem singulis hebdomadibus fiat. Quod consilium aliis etiam Patribus consentaneum est, vt videre licet in Chrysostomo homil. 28. in 1. ad Cor. 5. & in 1. ad Timoth. Bonauent. tom. 2. Opuscul. de Processi. relig. cap. 21. vltimi processus, & aliis, quos loco citato adduxi. In præsenti verò addo nostros sacerdotes, speciali regula 26. teneri, vt *sicut pium est fideles ad frequenter communicandum hortari, ita monere illos debere, ne crebrius quàm octauo quoque die communicent, præsertim si coniuges fuerint*. De altera verò parte quia ad factum pertinet, nihil nos dicere oportet, sed aliorum considerationi relinquere. Testatur autem Paulus III. in 2. indulto citato, se intellexisse populos ciuitatum, terrarum, & locorum, apud quæ habitationem socij habent, vel vbi eosdem versari, aut transire contingit, exemplo allectos, & inductos religiosæ vitæ, quam, Domino concedente, ducunt, libenter ad confitendum eisdem, & sacratissimam communionem de manibus eorum accipiendam confluere, quam populorum deuotionem hactenus conseruari, & hac occasione, frequentiam huius Sacramenti per diuinam gratiam multum in Ecclesia renouatam esse, omnibus notum est.

August. — *Chrysost.* — *Bonau.* — Et de facto datur.

CAPVT IV.

Quid circa aliorum sacramentorum administrationem possint religiosi Societatis.

1. Argu. pro parte affir. Ratio difficultatis est, quia in verbis citatis initio superioris capitis ex primo indulto Pauli III. eodem tenore dicitur, *Christi fidelibus Eucharistiam, & alia Ecclesiastica sacramenta sine alicuius præiudicio administrandi*. Videtur ergo ita licitum esse nostris sacerdotibus cætera sacramenta liberè ministrare, sicut Eucharistiam. Pro parte neg. In contrarium autem est, quia hoc neque vsu receptum est, neque ad finem Societatis est necessarium, neque ad pacem & vnionem cum ordinariis pastoribus animarum, vel ad conueniens regimen earum expediens est talis facultas: non est ergo verisimile in eo sensu esse concessam.

2. Resolutio bipartita. Ad hoc breuiter dicendum est, nostris religiosis, per se loquendo, non licere cætera Sacramenta fidelibus administrare, sed solùm in aliquibus casibus, & occurrentibus quibusdam circunstantiis. Prior pars præter probationem adductam, quæ videtur sufficiens, colligi etiam potest ex illa limitatione Pontificis, *sine alicuius præiudicio*: nam aliorum sacramentorum administratio, per se loquendo, vsurpari non potest sine præiudicio parochorum, aut Episcoporum, absque illorum facultate. Quod explicabitur meliùs descendendo ad singula sacramenta, simúlque altera pars conclusionis ostendetur. De tribus ergo Sacramentis tantùm potest esse sermo, Baptismo, extrema vnctione Matrimonio: nam de Pœnitentia, & Eucharistia iam dictum est: Confirmatio autem & Ordo non sunt sacramenta pertinentia ad sacerdotes vt sic, sed ad Episcopos; hæc autem facultas conceditur sacerdotibus. Et licèt in aliquo casu, vel aliqua administratio possit per summum Pontificem committi sacerdoti simplici, id tamen nunquam fit per generalem clausulam, sed per priuilegium valde speciale, nec conceditur quasi ordinaria delegatione, sed valde extraordinaria, & ex causa multum vrgente: & ideo certum est, hîc non esse sermonem de illis Sacramentis. Quid autem in hoc genere concessum sit Societati, dicam in fine huius capitis.

Suadetur prior pars ratione. — Item inductione probatur simul cum posteriore parte.

Circa Baptismum ministrandum enucleatur resolutio data num. præcedenti.

De Baptismo igitur certum est, non licere nostris sacerdotibus illum solenniter ministrare fidelibus ordinariè, & in his regionibus, in quibus singuli fideles habent ordinarios pastores, ad quos ex officio pertinet talis sacramenti administratio. Hoc indubitatum est apud omnes, quia iure communi hoc prohibitum est, cap. *placuit*. 2.16. q.1. vbi Eugenius Papa prohibet monacho baptizare; & licèt dici possit, appellatione monachorum non venire clericos regulares, iuxta doctrinam receptam apud Nauarrum Comment. 4. de Regularib. n.40. & 41. nihilominus omnes intelligunt sub ea prohibitione comprehendi vniuersos religiosos, quibus cura animarum commissa non est; quod glossa ibi dixit, *Non habentibus populum*, quia vbi ratio prohibitionis non fundatur in speciali conditione monachatus, sed in generali statu religiosi, appellatione *monachi* omnes religiosi veniunt, vt notauit idem Nauarrus consil. 10. de statu monach. ex Panormitano cap. 2. de postulando. Hoc autem commune ius speciali aliquo priuilegio nobis concesso, derogatum non est, nec credendum est per illa generalia verba derogari propter ea, quæ ponderauimus in num.1. arguendo pro parte negatiua, & quia priuilegium quatenus iuri contrarium, strictè est interpretandum, & non est ad id extendendum, si alio modo potest habere effectum: hîc autem potest, vt explicabimus. 3. 1. Pronunciatum.

Nauar. — *Panormit.*

Atque hinc colligitur, extra casum necessitatis, nullo modo licere nostris religiosis virtute huius priuilegij, Baptismum ministrare. Probatur, quia absque necessitate non est Baptismus ministrandus nisi solenniter, vt tomo 3. disp. 31. sect. 5. ad finem dixi; sed solenniter non potest ministrari, vt ostensum est: ergo. Item, quia extra necessitatem solus parochus habet ius baptizandi; & priuilegium nihil concedit contra hoc ius, iuxta verbū illud, *sine præiudicio tertij*. Sicut enim suprà dicebamus ius ministrandi Eucharistiā tempore necessitatis diuini, aut Ecclesiastici præcepti, esse adeò 4. Baptismus extra casum necessitatis solénniter est ministrandus.

proprium

proprium pastoralis muneris, vt contra illud noluerit Ecclesia priuilegia concedere: ita maiori ratione iudicandum est de iure baptizandi, quia Baptismus multò magis necessarius est ex diuino iure, & quia per illum admittuntur homines in gremium Ecclesię, quod maximè pertinet ad illius pastores. Vnde tandem concluditur, nihil speciale concessum esse Societati, quoad ministerium huius sacramenti, saltem pro his regionibus, in quibus Ecclesia satis fundata est; quia licèt in necessitate possint religiosi Societatis baptizare sine solennitate, hoc non est priuilegium, sed commune ius. Et ideo in Compendio Societatis, verb. *Sacramenta*, adnotatum est, id posse nostros quoad hoc in necessitate, quod ius commune habet. Quanuis in tali articulo fortasse præferendus esset minister Societatis, ratione priuilegij, vt statim circa Extremam vnctionem explicabo num. 9. in fine.

5. 2. Pronunciatum.

Deinde, si Societati, vel aliquibus operariis eius, populi aliqui commissi sint, tunc baptizare poterunt etiam cum solennitate, non ex priuilegio, sed ex iure communi, c. *doctos*. 16. q. 1. nam ratione muneris commissi necessariò conuenit talis facultas. Atque hoc modo possunt nostri sacerdotes, qui in terris Gentilium versantur, eis Baptismum ministrare: quia eo ipso quòd ad prædicandum gentibus, vel aliis infidelibus mittuntur, eis committitur vt ad Ecclesiam recipiant qui ingredi voluerint, eisque demandatur tota cura illarũ animarum. Præterquam quòd etiam ibi concurrit titulus necessitatis, quia non sunt alij ministri, à quibus gentes illæ baptizentur. Vnde etiam ibi habere potest locum priuilegium Pauli III. quia talis Baptismus *sine alicuius præiudicio* datur, cùm ibi proprij pastores animarum non inueniantur, præter summum Pontificem, cuius proximi delegati sunt nostri prædicatores. Inter nostros autem oportebit subordinationem seruari, non enim omnibus hæc cura æquè tributa est, sed inferioribus per superiores: & ita vnusquisque tantum habebit potestatis, quantum ei fuerit à superiore commissum.

6. Limitatur præcedens pronunciatum.

Hæc autem locum habent quandiu in illis regionibus nõ sunt fundatæ Ecclesiæ, in quibus sint proprij Episcopi, vel parochi, nam tunc cessat necessitas, quia eis ministerium incumbit, & iam intercedit præiudiciũ tertij sine facultate pastoris, illius ministeriũ vsurpando. Cessat denique quoad hanc partem delegatio facta, nam intelligenda est solùm fieri quandiu ordinarij pastores deficiunt. Atque eodem modo intelligenda esse opinor priuilegia, quæ à Leone X. Paulo III. & IV. referuntur concessa nonnullis religiosis mendicantibus, vt inter Indos, & infideles possint baptizare eos, qui ad fidem conuertuntur: semper enim tale priuilegium sine præiudicio tertij, & sine cõfusione, & perturbatione Ecclesiastici ordinis intelligenda sunt: & ideo pro illis locis dantur, quæ carent propriis pastoribus, & parochis distinctis ab ipsis religiosis: ideóque vbi Ecclesiæ sunt fundatæ, & iurisdictiones sũt distinctæ, & populi propriis parochis commissi sunt, non possunt religiosi ex vi talium priuilegiorum, baptizare solenniter etiam in suis Ecclesiis, sine licentia parochorum, neque etiam priuatim, nisi in articulo necessitatis. Quod etiam ex fine talium priuilegiorũ intelligi potest; ordinantur enim ad conuenientẽ fidei plantationem, & propagationẽ in illis regionibus: ad hunc autem finem non est necessarium, nec conueniens vt vsurpent ius parochorum, quando illis iã cura

Referuntur à Roderico q. 31. a. 2.

A commissa est. Et ideo Pius V. anno Domini 1567. quasi interpretans priora indulta, solùm concessit religiosis, vt possint baptizare in locis illarũ regionum, ipsorum curæ commissis, vel committendis: ergo in his, quæ aliorum curæ commissa sunt, se intromittere non debent. Quod ipsa etiam ratio naturalis postulat: nam vbi populi illi sunt inter religiosos diuersorum ordinum distributi, iurgia inter eos excitarentur, si vnus vellet baptizare in populo alteri cõmisso, & singuli volunt ius suum seruari: debent ergo etiam ipsi aliorum iura seruare, siue alij religiosi sint, siue seculares clerici.

Hæc autem maximè locum habent quoad Baptismum paruulorũ, qui ex fidelibus iam baptizatis 7. 3. Pronunciatum.
B oriuntur: nam si parentes habent aliquem propriũ parochum, ad illum sine dubio spectat baptizare filios eorum; & procedunt omnia, quæ diximus n. præced. De his autem, qui denuò conuertuntur ad fidem, & adulti baptizantur, vel paruuli ex voluntate parentum infidelium, aut simul ad Baptismũ venientium, potest esse diuersa ratio: quia illi non sunt de Ecclesia, & ita nondũ subsunt iurisdictioni parochorum: ergo adhuc circa illos durat Pontificia facultas per priuilegia cõcessa. Item in illis etiã durat ratio, & finis illius facultatis, scilicet, vt fides possit propagari: imò & verba ipsa propriè verificantur, quia omnes hi reuera sunt denuò cõuersi ad fidem; & ad hos baptizandos dantur hæc priuilegia. Est igitur hoc mihi valdè probabile. Vt
C tamen clariùs, & certiùs loquamur, distinguere possumus inter huiusmodi infideles: nam quidam esse possunt incolæ eorundem locorum, vel diœcesũ, quę propriis parochis, vel Episcopis subsunt. Voco autem incolas non solùm eos, qui ibi domicilium habent, sed etiam omnes, qui ibi ad tẽpus commorantur, vel peregrinantur, & ibi ad fidem conuertuntur, siue ad hunc finẽ illuc peruenerint, siue quacunque alia ex causa: alij verò sunt omninò extranei, qui extra totam diœcesim cõmorantur. De his ergo posterioribus mihi non est dubiũ quin possint baptizari à nostris religiosis, inconsultis Episcopis, vel parochis earum regionũ. Vt, v. g. si religiosi habitantes in Episcopatu Mexicano, inde egrediantur, vt per alias insulas, vel pro-

Hoc pronunciatum vbi maximè locum habeat.

D uincias infidelium discurrant, ibi baptizare poterunt quos conuerterint, quia illi non sunt aliorum curæ commissi, & ideo baptizari possunt sine alterius præiudicio: non enim fit iniuria Episcopo vnius loci, baptizando extra territorium eius, argumento illius regulæ iuris, *quod extra territorium ius dicenti non paretur impunè*, cap. 2. de const. in 6.

8. Vbi etiam minus sit probabile.

De prioribus verò infidelibus res videtur esse dubia; securius tamen existimo in hoc parere Episcopo diœcesis: nam ille habet ius in totum illud territorium, eique est commissa cura omniũ animarum ibi existentium, siue vt nutriantur in fide, siue etiam vt generentur, seu ad fidem conuertantur. Quanuis enim Ecclesia nõ habeat iurisdictionem coërciuam, seu coactiuam in infideles non
E baptizatos, habet tamen iurisdictionem, vt sic dicam, voluntariam, & curam pastoralẽ quæ in summo Põtifice est respectu totius orbis, & in singulis Episcopis pro suis diœcesibus. Et ideo sicut ius administrandi alia sacramenta fidelibus, in tali diœcesi pertinet ad Episcopũ eius: ita ministrare Baptismum infidelibus in eadem diœcesi sub eodem iure per se, ac ordinariè continetur. Contra hoc autem ius non est data religiosis facultas administrandi sacramentum Baptismi, nullibi enim inuenitur, & generalia verba nõ sufficiunt, vt sæpè dixi. Consulenda sunt tamen alia indulta, & priuilegia

uilegia Apostolica, si qua fortasse sunt à Sede Apostolica aliis religionibus concessa: nam illis poterit etiam vti Societas ad arbitrium Præpositi Generalis.

Circa Extremam vnctionem enucleatur dicta resolutio num. 2.

9. Ad hoc sacram. non datur priuilegium.

De sacramento Extremæ vnctionis certum est, per se loquendo, non posse à nostris religiosis ministrari ex vi dicti priuilegij Pauli III. neque alterius, quod specialiter Societati concessum sit, nullum enim aliud reperietur, & illa verba generalia dicti indulti Pauli III. non sufficiunt propter illa omnia, quæ adduximus c. 3. n. 3. quæ hîc meritò applicari possunt. Nam hîc etiam extat ius generalis Concilij prohibentis religiosis hoc ministerium sub censura excommunicationis in Clement. 1. de priuil. quod non derogatur, nisi per expressam, vel specialem clausulam. Hîc etiam facit illa particula, *sine alicuius præiudicio.* quòd in huius sacramenti administratione etiam interueniret. Dixi autem, *ex vi dictorum priuilegiorum,* quia aliud est ratione necessitatis: si enim ægrotus indigeat, & in vero periculo sit constitutus, & parochus non adsit, aut nolit hoc sacramentum ministrare, poterit à nostris conferri sine illius licétia, & secluso scandalo: illud tamen non est illis solis concessum, sed cuilibet simplici sacerdoti, vt in materia de Extrema vnctione dixi disp. 36. sect. 2. quia licèt hoc sacramentum non sit absolutæ necessitatis, est tamen magnæ vtilitatis, & aliquádo potest esse valde necessarium, ideóque ex voluntate interpretatiua superiorum prælatorum, in eo casu legitimè confertur à quocunque sacerdote idoneo. Et ob eandem causam censui in materia de Excommunicatione, illam Clementinam non extendi ad hunc casum: quia non est verisimile, Concilium voluisse, vt religiosi non subuenirent proximis extremè indigentibus, sed vt iura parochorum non vsurparent: tunc auté non vsurpant, quia ipsi irrationabiliter essent inuiti. Ob eandem rursus causam pro eo euentu locum habet priuilegium Pauli III. quia iam non interuenit præiudicium tertij, quod saltem ad hoc deseruiet, vt sine vllo scrupulo, & contentione opinionum (non enim deest in prædicto puncto) hoc fieri possit. Conferre etiam potest vt nullus possit nostros in eo casu impedire ab huiusmodi ministerio. Videtur etiam ratione huius priuilegij præferendus religiosus Societatis in eo casu cuilibet simplici sacerdoti, qui ius, aut facultatem non habeat ad ministrandum illud sacramentum, quia ille non potest vsurpare hoc ministerium nisi præcisè ratione necessitatis: tunc autem respectu illius nulla est necessitas, quia adest minister delegatus à summo Pontifice pro tali casu.

In necessitate tamen de iure cómuni possumus ministrare hoc sacram.

Imo, & priuilegiú tunc locum habet.

10. Excipiútur familiares nostri quos possumus vngere.

Potest præterea Societas ministrare hoc sacramentum non solùm suis religiosis, quod clarum est, sed etiam familiaribus suis, ac domesticis famulis. Hoc concessit Paulus III. in secundo indulto suprà citato his verbis, *Iis verò, qui in ipsorum Præpositorum, & sociorum morantur obsequio cuncta liberè possint ministrare Ecclesiastica sacramenta, & ipsos cum decedunt, in eorum cæmeteriis sepelire.* Vbi licèt in specie non loquatur de Extrema vnctione, sine dubio illam comprehendit, tum quia illa distributio, *cuncta,* propter illam maximè addita videtur: tum quia concedendo sepulturam, declarat se comprehendisse omnia sacramenta, quæ ad illam præparant. Tum præterea, quia aliàs nihil spe-

A ciale concederet pro his familiaribus: ná qua ratione non comprehenderet Extremam vnctioné, eâdem non includeret viaticú. Tum denique, quia hîc nó est addita aliqua exceptio, neque illa limitatio *sine præiudicio tertij:* quia supponitur in his familiaribus propter specialem coniunctionem ad Societatem esse peculiarem rationem, ob quam nullum fit præiudicium parochis administrando eis sacramenta, maximè propria parochorú, quia quodammodo illi sunt sub cura Societatis. Præter hanc verò cócessionem Leo X. concessit Minimis vt possint hoc sacramentum ministrare familiaribus suis in habitu seculari seruientibus, vt in eorum Compendio refertur v. 57. & in nostro, verb.

B *Familiares.* §. 2. & §. 1. refertur similis concessio Martini V. facta monachis S. Benedicti ex Compendio Minorum, verb. *Familiares.* §. 10. quibus priuilegiis Societas per viá cómunicationis gaudet.

Inquiri autem hîc potest, qui sint *familiarium* nomine in præsenti intelligendi; aliàs enim amplas habet significationes, vt n. 14. attingam. Et est ratio dubij: nam in Concilio Tridentino sess. 24. c. 11. de Reformatione, vbi de his priuilegiis tractat, declarat, solùm extendi ad eos, *qui actu seruiunt religiosis, & intra eorum septa, ac domos resident, súbque eorum obedientia viuunt.* Vnde duas conditiones in his requirit, vt ad hunc effectú censeantur familiares: vna est vt intra septa, ac domos religionum habitent: altera est, vt actu seruiant, &

11. Vt familiaris noster dicatur duæ conditiones requirútur.

C sub obedientia religionis viuant; hâc enim vnam esse existimo: non enim necesse est vt familiares promiserint obedientiam religiosam, nam hi non familiares, sed conuersi essent: dicuntur ergo esse sub obedientia, quia ratione muneris seruiendi consequens est, vt obedire debeant. Dubitari autem potest, an hæ duæ conditiones coniunctim requirantur vt particula *&* à Concilio posita in rigore postulare videtur, vel diuisim quælibet dictarum conditionum per se sufficiat: quia indultum Pauli III. solùm requirit vt in obsequio Societatis quispiam moretur, id est, occupetur: sufficit ergo conditio seruitutis sine habitatione: multi enim actu seruire possunt domibus Societatis, quamuis non intra eas, sed in propriis habitent. Et

Discutitur an dictæ códitiones intelligátur copulatim an diuisim.

D in priuilegio monachorum S. Benedicti, expresè dicitur, *Tam intra, quàm extra septa commorantibus.*

Circa hoc in primis dicendú est, stando decreto Concilij Tridentini, vtramque conditioné esse necessariam, vt ex contextu manifestè constat. Illud autem decretum hodie non obstat, quominus si in priuilegiis plus conceditur, possit Societas illis vti, quia Pius V. declarauit vt gratiæ huiusmodi non censeantur derogatæ per Concilium Tridentinum, nec restrictæ. ita refert absolutè, & sine limitatione Emmanuel Rodericus quæst. 56. art. 14. Tamen in nostro Compendio, verb. *Concilium Tridentinum,* §. 3. in scholio additur, hanc confirmationem seu reualidationem Pij V. intelligendam esse quoad casus occultos, seu non ma-

12. 1. Assertum in proximo dubio.

Emma. Rod.

E nifestos, quia pro huiusmodi tantùm fieri solent huiusmodi concessiones, viuæ vocis oraculo. Ego videre non potui originalem literam, in qua illud oraculum continetur: tamen si in ea non additur limitatio, sed absolutè fit concessio, vt mendicantes possint vti gratiis antea sibi concessis, etiam quoad illas, quæ per Concilium Tridentinum sunt derogatæ, aut restrictæ, prout reuera videtur concessisse: ita enim in nostro Compendio, & à dicto auctore refertur; non dubito, quin quátum ad præsens attinet, illa priuilegia integra sint, etiam quoad illa ministeria, quæ non occultè, sed

publicè

publicè fiunt, vt sunt ministerium Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ in articulo mortis, vel etiam sepulturæ. Quia verò concessio Pij V. non est absoluta, sed solùm in foro conscientiæ, seu occulto, ideo si parochi vellent sibi vendicare aliquod ius circa huiusmodi personas, & in exteriori foro illud postularent, non posset eis resisti virtute priuilegiorum, nisi quatenus per Concilium Tridentinum non sunt restricta: quandiu autem ipsi non resistunt, tuta conscientia possumus vti priuilegiis iuxta concessionem Pij V.

13. Addo verò vlteriùs, in præsenti puncto non esse necessariam concessionem Pij V. saltem in nostra Societate, considerato solo priuilegio, quod habet à Paulo III. & vsu, quem circa illud obseruat, quidquid sit de concessione potestatis. Hoc constat ex Compendio priuilegiorum, verb. *Familiares.* §.1. vbi in scholio additur, *Familiaribus Extrema vnctio poterit administrari, atque adeò iis solis, qui in domibus, Collegiis, residentiis, & aliis locis Societatis habitauerint; extra septa verò cum illis perinde ac cum aliis agatur.* Duæ igitur conditiones positæ à Concilio Tridentino à nostra Societate quoad vsum huius facultatis acceptantur. Nam prior, quæ est de habitatione intra septa monasterij expresse in prædictis verbis postulatur, quæ non continent solam priuatam declarationem, sed etiam applicationem facultatis, quæ à Præposito Generali fit, iuxta potestatem à Sede Apostolica sibi concessam. Estque illa conditio valdè consentanea rationi, tum quia non expedit religiosos extra suas domos exire ad ministranda publicè sacramenta Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis infirmis, in priuatis eorum domibus, cùm in illis locis facilè possit hoc ministeriũ per parochos fieri, & iure debeat. Tum etiam, quia hoc vtile est ad pacem, & vnionem cum eis conseruandam, & ad tollendum omne scãdalum, cúmque quoad hanc partem facilè possit Concilium Tridentinum obseruari sine vllo grauamine, vel dispẽdio religionis, imò cum eius commoditate, consultius profectò est illud obseruare. Imò hac ratione verisimile est, non fuisse mentem Pij V. quoad hanc partem aliquid concedere cõtra decretum Concilij, quia ipse solùm intendit conseruare eas gratias religionis quæ verè cedunt in fauorem eius, & exteriùs non possunt pastores Ecclesiæ perturbare; ideo enim addidit illam restrictionem, *in foro conscientiæ*: hæc autem gratia quoad hunc vsum nihil ad fauorem religionis pertinet, & aliquam perturbationem exteriùs afferre potest.

[Margin: 2. Assertum. — Ostenditur quoad primam cõditionẽ habitandi intra septa. — Pius V. non videtur derogasse hãc conditionẽ.]

14. Alia verò conditio de actuali seruitute à Paulo III. in nostro indulto postulatur, per illa verba, *Qui in sociorum morantur obsequiis*; idem enim est morari in obsequiis, quod actu seruire. Eadémque in rigore postulat nomen *familiarium*, quotiescunque in Apostolicis indultis talis gratia pro familiaribus conceditur. Ad quæ indulta, & multa alia priuilegia intelligenda necessariũ esset exponere, quid nomine familiaris, in iure significetur. Quod tractant ex professo Doctores in c. *in literis*, de Testib. c. vlt. de verbor. signif. in 6. & Speculator in summa, tit. de teste, & Franciscus Penna in Directorio inquisitorum, comment. 119. qui dicit, nulla lege in iure communi præscribi quínam sub ea appellatione comprehendantur. Felinus autẽ dict. c. *in literis*. n. 1. dicit, cùm familiaris à familia diriuetur, sicut familia multipliciter dicitur, ita & familiare. Familia autem interdum significat gentẽ, vel cognationem, vel seruos, vel filios, vel totam congregationẽ vnius domus. Nihilominus tamen

[Margin: Idẽ ostenditur quoad 2. cõditionẽ actualis seruitij. — Vox *familiaris* varia in iure, & Doctor. — *Specul.* — *Penna.* — *Felin.*]

A frequentiori vsu familiares dicuntur, respectu alicuius qui illi aliquo modo inseruiunt, & commẽsales sunt, ita vt expensis eius alantur, & cum illo regulariter cohabitant. ita colligitur ex dicto c. vlt. de verb. signific. in 6. ibi, *in tuis expensis continuò domestici commensales.* Vbi glossa aduertit illud *continuè*, ciuili modo esse intelligendum, quia nõ obstat quominus aliquando possit abesse, non solùm pro negotiis domini, vt statim in textu declaratur, sed etiã pro negotiis propriis, vt rectè glossa declarat. Quæ etiam addit (quod ad intelligentiã Concilij Tridentini notandum est) quòd licèt ægrotet, actu seruire intelligitur, iuxta l. *cùm hæres*. §. *Stichus*. ff. de statu lib. Non est autem simpliciter B necessarium, vt aliquis familiaris censeatur, quòd propter stipendium vel mercedem inseruiat; nam licèt gratis id faciat, familiaris censetur, vt cum Ioanne Andrea docuit Felinus suprà, fauétque Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. de Reformatione, vbi priuilegium literarum conseruatoriarũ ad duos familiares limitat, & addit, *Si tamen illi propriis sumptibus eius vixerint*; significans non esse hoc de ratione familiaris, quanuis illa conditio augeat quodammodo, & commendet familiariũ coniunctionem: in rigore autem satis est quòd inseruiant, seu in obsequiis alicuius morẽtur. Et hoc modo loquitur sæpè de familiaribus Episcoporũ Concilium Tridentinum sess. 23. c. 9. de Reform. sess. 25. c. 1. de Reform. vbi familiares à consanguineis distinguit, indicãs, dici à familia, vt significat C domum, non vt de cognatione, seu genere dici solet. Nec dubiũ est quin in præsenti hoc modo sumatur, & respectu religionis non potest alia familiæ acceptio accõmodari. Ex quo inferri videtur, etiam requiri in his familiaribus quòd intra septa monasteriorum habitent, nam in illa significatione familia propria non dicitur vna, nisi quæ vnam & communem habet habitationem. Vnde Felinus suprà dicit, quemcunque familiarem appellari etiam domesticum, iuxta iura ciuilia, quæ citat: domesticus autem propriè non dicitur nisi qui in eadem domo habitat: ergo non immeritò hæc conditio postulatur ad vsum prædictæ facultatis circa familiares.

[Margin: *Glos.* — Actu seruit quispiam licèt non sẽper seruiat, vel seruiat gratis. — *Ioan. And.* — *Felin.* — *Felin.*]

D Nihilominus tamẽ assero tertiò, quòd licèt hic vsus, & valde prudẽs, & tutior sit: nihilominus, in rigore priuilegiorum non requirit vtramque conditionem. Nam in primis ex vi nostri priuilegij Pauli III. & alterius similis concessi Minoribus l. Monumenta ordinum concessione 315. nõ requiritur nisi *vt in obsequiis religionis morẽtur*, quod potest esse sine habitatione intra septa monasterij, vt per se constat. Deinde, etiam nomen familiariũ in rigore id non postulat, vt ex cõmuni vsu constat, nam de familia Episcopi dicuntur famuli, etiamsi non habitent intra domũ eius, hoc enim accidentarium est. Denique in priuilegio Martini V. concesso Benedictinis expresse dicitur, *intra, & extra septa suorum monasteriorum commorantiũ*, vt refertur E in Compendio Minorum, tit. *Familiares*. §. 10. & in nostro, §. 1. vnde vel non omnes familiares sunt domestici, vel latiùs sumenda est appellatio Domestici, non à domo materialiter sumpta, sed formaliter, vt dicit congregationem domesticam, seu familiarem ac œconomicam. 15.

[Margin: 3. Assertum ex vi priuilegij alterutram cõditionem sufficere. — Probatur 1. de obsequio. — Secundò.]

De altera verò conditione habitationis in eadem domo, quod interdum per se sola sufficiat, colligi potest ex concessione facta Benedictinis, quæ sub his verbis refertur in nostro Compẽdio, verb. *Extrema vnctio. Possunt nostri iis, qui intra septa collegiorum seu domorum infirmati fuerint, Extremam vnctionem* 16.

[Margin: Probatur deinde de cohabitatione.]

vnctionem Apostolica auctoritate liberè & licitè parochialis presbyteri, vel alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisito ministrare. Quæ concessio videtur distincta ab alia superiùs citata, nam hæc habetur in Compendio Benedictino verb. *Vnctio extrema.* §.1. illa autem in verb. *Familiares.* §.10. At verò in hac nulla familiaritatis, obsequij, aut seruitij mentio fit, sed solùm postulatur vt intra monasterium aliquis ægrotet, quod potest cótingere, vel occasione hospitij, vel si contingat aliquos sæculares, intra monasteriū, vel Collegium studij causa, vel per aliam similem occasionem diutiùs commorari. Quod olim consuetum esse, ex regulis Basilij, & Benedicti cóstat. Nostræ etiā constitutiones permittunt aliquando in nostris Collegiis huiusmodi iuuenes educari p. 4. c. 3. §. 3. in Declar. lit. B. & c. 9. lit. A. Pro huiusmodi ergo casibus vtilissimum erit hoc priuilegium hoc modo intellectum, & dū aliud in contrarium nó occurrit, is videtur legitimus sēsus eius, imò in hoc sensu videtur pro Societate admissum, & applicatum in dicto Cópendio, verb. *Extrema vnctio.*

17. Vltimò circa facultatem hanc ministrandi sacraméta familiaribus, vel secularibus in domibus nostris commorantibus, dubitari potest, à quibus religiosis possit hæc ministratio fieri, id est, an ab omnibus sacerdotibus simplicibus etiāsi ab Episcopis approbati nó sint, vel indigeant huiusmodi approbatione. Sed hoc nullam ferè dubitationem apud me habet. Primò enim de sacramentis Eucharistiæ, & Extremæ vnctionis generaliter censeo, nullam approbationem necessariam esse ad illa ministranda. Quod de Eucharistia ostendi in 3. tom. 3. p. disp. 72. sect. 2. & rationes ibi factæ idem probant de Extrema vnctione: quia Conciliū Tridentinum, vbi de illa approbatione agit, solùm ad confessiones audiendas illā requirit, sess. 23. c. 15. de Reformat. Vbi verò agit de ministro Extremæ vnctionis, solùm dicit esse aut Episcopos, aut sacerdotes ab ipsis ritè ordinatos per impositionem manus presbyterij sess. 14. c. 3. & can. 4. de Extrema vnctione. Ergo ex decretis Concilij specialis approbatio non est necessaria: neque etiam ex alio iure, quod ostendi possit, nam ad sacramenta ministranda ex communi iure tam diuino, quàm Ecclesiastico, sufficit potestas ordinis, quæ in præsenti est in omnibus sacerdotibus, & iurisdictionis, quæ quoad illa duo sacramenta per prædicta priuilegia à nostro Generali applicata, sufficienter nostris sacerdotibus delegatur.

Ad ministrādam familiaribus Euchar. & vnctionem non requiritur approbatio episc.

18. Pro sacramento autem confessionis, necessariā existimo approbationem Episcopi ad vsum horū priuilegiorum circa familiares, quanuis nonnulli moderni dubitare videātur: Probatur autem, quia Concilium dicto c. 15. hanc approbationē requirit in omnibus regularibus, vt audire possint confessiones secularium: hi autem familiares, seu domestici habitatores, seculares sunt: ergo comprehenduntur sub dicto decreto. Cui existimandum non est derogatū esse per concessionem Pij V. qua confirmauit priuilegia mendicantiū, etiam in his, quæ per Concilium Tridentinum restricta videbantur. Nam decretum illud de approbatione cófessorum non est per se ad restringendum hoc priuilegium circa familiares, sed ad constituendam conditionem necessariam, vt aliquis sit sacerdos idoneus ad confessiones audiendas, quam idoneitatem necessariò, ac veluti ex natura rei, supponit illud priuilegium, & quodcunque simile. Et ideo vnum decretum alteri non repugnat, sed priuilegium semper accommodari debet ad eum, qui se-

Requiritur tamen pro confessionibus audiendis.

A cundùm sacros canones idoneus fuerit confessionibus audiendis. Quòd si inde sequatur aliqua restrictio quoad personas, nihil refert, nam accidentaria, & materialis est.

Circa matrimonium denique explicatur resolutio posita in num. 2.

Superest dicendum de matrimonio, in quo sacerdotis ministeriū ad duo tantùm desiderari potest. Primò ad substantialem valorem eius, iuxta nouum decretū Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de Refor. vbi requirit præsentiam parochi, vel alicuius sacerdotis de licentia eius ad valorem matrimonij. Vnde cóstat ministerium hoc à nostris sacerdotibus vsurpari non posse, quia nó sunt parochi animarum: ergo sine licētia parochorum, vel ordinariorum non solùm nó possunt licitè hoc præstare, verùm etiam neque eorum præsentia aliquid cóferet ad valorem matrimonij. Et quāuis Pontificis licentia posset ad hoc sufficere, quia hæc nunquā excludi potest, sempérque à fortiori comprehēditur, etiāsi de parocho, aut de ordinario solùm mētio fiat: nihilominus talem facultatem hactenus Societati non cócessam, nec per specialia eius priuilegia, nec per communicationem aliorum, quia nulli etiam religioni concessum est, nisi vbi religiosis concessum est, vt parochorum munus sustineant, vt in superioribus tactum est n. 5. & statim num. seq. etiam dicemus: tunc auté non operantur C propriè ex priuilegio, sed ex iure ordinario, quia tunc adsunt matrimonio contrahédo vt parochi. 19. B

Vbi sunt pastores nō valet priuilegium assistendi matrimonio.

Aliud ministerium circa hoc sacramentum est, solemnis benedictionis nuptiarum: quod specialiter, & sub graui censura religiosis prohibitum est, in Clem. *Religiosi.* de priuilegiis. De quo etiā nullum inuenio priuilegium, quo facultas detur religiosis ad solennizandum matrimonium, vel quo dicta prohibitio derogata sit. Nihilominus in Cópendio Societatis verb. *Sacramenta.* in fine additur in scholio ab auctore eius, non licere nostris matrimonium ministrare, nisi in illis prouinciis, in quibus necessitatis causa à Præposito Generali permissum fuerit. In qua declaratione supponitur, Præpositum habere potestatem concedendi hanc D facultatem, saltem necessitatis causa. Hanc autem necessitaté intelligo esse solùm in eis regionibus, in quibus nulli sunt proprij Episcopi, aut parochi, seu pastores animarum, quia extra illas regiones nulla potest reputari necessitas: nā licèt in aliquo particulari casu possit deesse parochus, tamé cùm ille defectus non sit de re admodū necessaria, non statim ratione illius licitum est hoc ministerium vsurpare, sine peculiari indulto, quod circa hoc non inuenio. Potestas autem concedendi prædictā facultaté pro illis remotissimis regionibus in prędicta necessitate existentibus, solùm videtur fundari posse in indulto Pauli III. quo concedit facultatē ministrandi omnia sacramenta sine prçiudicio tertij. Nam sub administratione sacramen- E torum comprehenditur quidquid ad substantiam vel solennitatem eorum pertinet: & in illo casu, seu in illis locis non interuenit præiudicium tertij: ergo nihil est cur hæc facultas sub illa generali clausula non contineatur. 20.

Nec item valet ad benedicendas nuptias.

Vbi non dantur pastores valet priuilegium assistendi.

Maximè, quia, vt suprà dicebam, eo ipso quòd nostri auctoritate Apostolica, ad has regiones mittuntur, illis cura illarū animarum cómittitur, quæ ad fidem conuertuntur, vel quacunque occasione ibi degunt, & fideles, ac baptizati sunt. Cófirmatur ex alio indulto Pauli III. anni 1549. *licèt debitū*, &c. vbi Præposito Societatis conceditur, vt cùm 21.

Imò in iis locis nunc ordinariè nostri assistunt.

cùm aliquos ex sociis in Saracenorum, paganorũ, aliorúmque infidelium terras, & prouincias alias remotissimas miserit, possit eis authoritate Apostolica concedere varias facultates longè grauiores, vt dispensandi aliquando in gradibus prohibitis, benedicendi cœmeteria, & paramenta Ecclesiastica. Et quanuis in his gratiis non liceat argumentari à simili, neque etiam à maiori ad minus, quia pendent ex voluntate expressa concedentis, nihilominus ex illa concessione colligimus hanc facultatem nec fuisse negatam à Pontifice, nec denegandam si postularetur: non fuisse autem postulatam, non quia vsus eius non esset in illis regionibus necessarius, sed quia supponebatur concessa Societati in prioribus priuilegiis, & iam esse vsu receptam.

CAPVT V.

De spiritualibus exercitiis, quibus ad proximos iuuandos Societas vtitur; ac primò de eorum quidditate & doctrina.

1. Quid per exercitia hæc significetur. D. Bonau.

PRincipio explicandum à nobis est, quid exercitiorum nomine intelligimus. Quanuis enim aliquibus nomen hoc nouum videatur, non tamen est, sed à Patribus vsurpatum. Nam D. Bonau. in fine primi tomi Opusculorum scripsit, quod *spiritualia exercitia* nominauit, quæ adeò necessaria esse censuit, vt his verbis librum inchoet, *Vt in virtutibus conserueris, oportet te habere exercitia spiritualia, quibus animum tuum occupes, quia nisi sit, non poteris in virtutibus perseuerare.* Et deinceps breuiter ponit tredecim exercitia, in quibus non tantùm interiores actus pertinentes ad contemplationẽ, vel meditationem, aut eorum materiam, vel modum, sed etiam alios actus, & studia virtutum, sub eo nomine comprehendit: quod frequens est in aliis Patribus, & spiritualibus viris, quorum sententiam statim attingemus. Non est autem minùs vsitata loquutio, qua exercitia spiritualia à corporalibus distinguuntur, significátúrque internæ animæ meditationes, ac cogitationes quibus ad internã animæ puritatem, & cum Deo vnionem progreditur. (Bernard.) sic dixit Bernardus in lib. de vita solitaria ad Fratres de Monte Dei, col. 15. (si eius est illud opus.) *Singulis horis tua distribue exercitia, quid spiritualia spirituali, quid corporalia corporali, in quibus sic exoluat omne debitum spiritus Deo, & corpus spiritui, vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo, suo loco, suo tempore, non abeat impunitum.* Et colum. 12. cùm dixisset, *Quaris quid agas, aut in quo te occupes? Primum extra quotidianum orationum sacrificium, vel lectionis studium, quotidianæ cõscientiæ discussioni, emẽdationi, morum compositioni pars sua diei deneganda non est. Deinde operandum est aliquid manibus, quod iniungitur, non tam quod animum delectando ad horam detineat, quàm quòd spiritualibus studiis delectationem conseruet, & nutriat.* subdit inferiùs: *Non spiritualia exercitia sunt propter corporalia, sed corporalia propter spiritualia.* Vnde constat exercitia spiritualia vocare lectionem, meditationem, orationem, & conscientiæ examinationem. Et eodem modo loquitur S. Bonauent. (Bonau.) in lib. Meditationum vitæ Christi, cap. 56. Sic etiam Ludouicus Blosius (Blosius.) in Institutione spirituali, cap. 5. *Bona quidem (ait) & Deo grata sunt externa exercitia, sed incomparabiliter melius est exercitium internum, quo homo desideranter, ardentérque se ad Deum non per sensus, & imagines, sed modo quodam supernaturali exten-*

A *dit, vt ei vniatur.* Et in Canone vitæ spiritualis, capit. 16. *Lectione,* (inquit) *precatione, cæterisque spiritualibus exercitiis deditus esto.* Item in Speculo spirituali, c. 11. Sic etiam dixit Laurentius Iustinianus (Laurent. Iust.) lib. de Vita solitaria, cap. 1. *Sunt spiritualia exercitia sedula cordis intentione colenda.* Et similia habet in serm. de Christi natiuitate, & in lib. de Obedientia. c. 16. *Ambulantibus* (inquit) *in via prorsus necessaria est lux: hoc in corporalibus itineribus, hoc etiam in spiritualibus exercitiis patet: nam spiritualis quis sine spirituali lumine effugit laqueos? non sufficit naturalis acumen ingenij, si non introrsus erudiatur à Deo.* In hac ergo significatione exercitia spiritualia, in præsenti sumuntur.

2. S. Ignatius librũ exercitiorũ scripsit pro suis ac pro externis.

Est igitur aduertendum secundò, B. P. Ignatium inter alia virtutis instrumenta, quæ suæ religioni B reliquit, peculiarem librum non sine magno Dei auxilio, & diuturna experientia edidisse, quem *Exercitia spiritualia* appellauit. In cuius initio ita ipse loquitur, *Nomine spiritualium exercitiorum intelligitur quilibet modus examinandi propriam conscientiam, item meditandi, contemplandi, orandi secundùm mentem, & vocem, ac postremò alias quascunque spirituales operationes tractandi. Sicut enim deambulare, iter facere, & currere exercitia sunt corporalia; ita quoque præparare, & disponere animum ad tollendas affectiones omnes malè ordinatas, & his sublatis, ad quærendam, & inueniendam voluntatem Dei circa vitæ suæ institutionem & salutem animæ, exercitia vocantur spiritualia.* Hunc autem librum non solùm vt per illũ C socij proficerent, Ignatius conscripsit, sed etiam vt illius exercitiis, & documentis ad totius Christiani populi spiritualem vtilitatem strenuè operarétur. Vnde grauissimus è Diui Bernardi sacra familia vir libellum hunc nouitiatum toti generi humano institutum dixit, vt refertur lib. 16. historiæ Societatis num. 127. (Annal. Soc.) Quæ res quoniam aliquibus noua videri, & suspecta esse cœpit, & calumniis exposita, vt latè habetur in eadem historia lib. 13. à num. 33. ideo Franciscus Borgia singularis Ignatij discipulus, & illustre Societatis exemplum à Paulo III. Pontifice Maximo humiliter supplicauit, vt prædictum opus examinari faceret, & sua auctoritate probaret: *quo latius eius fructus pateat, & plures Christi fideles maiori cum deuotione ad vten-* D *dum illius exercitiis inuitentur,* vt in literis ab eodem Pontifice de hac re anno 1548. expeditis legitur. Vbi etiam refert illius operis diligentem examinationem Cardinali Burgensi, & Episcopo Salutij suo Vicario generali, & Ægydio Foscarario sacri Palatij Magistro commisisse, eorúmque testimonio intellexisse, *Dicta exercitia, pietate, ac sanctitate plena, & ad ædificationem, & spiritualem profectum fidelium valdè vtlia & salubria esse & fore:* ac tandem his verbis illa approbat, *Debitum etiam respectum ad fructus vberes, quos Ignatius, & ab eo instituta Societas præfati, in Ecclesia Dei vbique gentium producere non cessant, & ad maximum adiumentum quod ad id prædicta exercitia tulerunt non immeritò habentes, huiusmodi* E *supplicationibus inclinati, documenta, & exercitia prædicta, ac omnia & singula in eis contenta, auctoritate prædicta tenore præsentium ex certa nostra scientia approbamus, collaudamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus.* Postremò idem Pontifex fideles omnes ad illorum vsum exhortatur.

3. Diuisio tractandorum circa hunc librũ exerciti.

Quanuis autem hæc Pontificis sententia sufficere posset ad commendationem huius operis, ministerij, seu medij à B. Ignatio inuẽti, vel excitati ad animarum iuuamen: nihilominus vt plenior illius notitia habeatur, & vt omnibus satisfaciamus,

mus, his præsertim, qui de hoc vsu exercitiorum obmurmurare ausi sunt, pauca breuiter in illius defensionem, & declarationem quoad substantiam, seu veritatem doctrinæ hoc in capite addimus, in sequenti explicabitur industria seu ars tradendi modum in huiusmodi exercitiis seruandum. In septimo tum Authoris Ignatij prudentia in tradendis multis regulis ac spiritualibus consiliis, quæ in dicto opere continentur, tum etiam vsus, seu applicatio ad ipsum.

De doctrina exercitiorum.

4. Doctrina hæc magis practica quàm speculatiua. Quod ergo attinet ad doctrinam, nemo iure reuocare potest in dubium aliquid in eo libro contentum: omnia enim sunt aut principia certa, & dogmatica, aut ex doctrina Theologorum, magis recepta fuere desumpta. Quod vt clariùs constet, aduerto, illud opus per se, & ex instituto non esse ad Theologicam doctrinam tradendam: vt enim ita dicam, magis doctrinam practicam, quàm speculatiuam continet, traditúrque per modum artis magis quàm per modum scientiæ, ideóque in eo magis veritas practica, seu potiùs vtilitas spectanda est, quàm speculatiua. Quia tamen meditatio, vt sit vtilis, veritatem ex parte materiæ debet supponere, ideo in hoc opere præcipuè in singulis exercitiis, seu meditationibus supponitur veritas historiæ, quando in illa fundantur, vt sunt exercitia omnia, quę de vita Christi Domini nostri traduntur, aut de peccato Angelorum, vel de lapsu primi hominis, & similibus. (Semper tamen in ea elucet sana doctrina.) In aliis verò, quæ sunt vel de præmio bonorum, aut pœnis reproborum, vel de Deo ipso, aut eius beneficiis, vel amore ei debito, semper iacitur fidei fundamentum, & ferè in eo solo fundantur. Quòd si aliquid vlteriùs additur, aut ex certa experientia, aut ex Patrum doctrina desumptum est. Idémque in tradendo spiritualibus documentis obseruatur, nam vbi necessarium est, quædam præmittuntur, moralem doctrinam vel dogmaticam, tanquam necessaria fundamenta continentia: & vbi necessarium est, tacitæ obiectioni occurritur, ne spirituale consiliũ Theologiæ doctrinæ repugnare videatur. Exemplum esse potest, quod in quartadecima annotatione ex his, quæ in principio traduntur de cautione adhibenda, ne quis feruore exercitiorum ductus facilè se aliquo voto obliget, statim additur, quamuis maioris meriti sit opus ex voto, quàm sine voto factum, nihilominus habendam esse rationem periculi, vel incommodi, quod in emittendo voto esse potest; & sic de aliis.

Primum dubium circa doctrinam exercitiorum.

5. Vt autem veritas hæc magis constet, insinuabimus nonnulla exercitiorum loca, in quibus posset aliquis scrupulum, vel dubium mouere, & illud facilè remouebimus. (Impugnatur regula 3. exercitiorum.) Primum in principio regulæ tertiæ dicitur, *dum voce, aut mente cum Domino Deo vel Sanctis colloquimur, præcipuè exercere operationem voluntatis, & ideo maiorem exigi à nobis reuerentiam, quàm dum per vsum intellectus circa intelligentiam potius moramur.* (1. pars huius dubij. D.Thom.) Nam inprimis dubitare quis potest, quia iuxta doctrinam Diui Thomæ, oratio magis est opus intellectus quàm voluntatis; cùm autem mente colloquimur ad Deum, vel sanctos, id facimus orando: ergo magis tunc exercemur in operatione intellectus, quàm voluntatis. (2. pars.) Deinde etiam circa illationem non apparet cur maior reuerentia exigatur, exercendo operationes voluntatis erga Deum, quàm intellectus, quia reuerentia est quidam timor reuerentialis, qui versatur directè circa personam excellentem, vnde oritur præcipuè ex diuinæ excellentiæ consideratione. Sicut Lucæ 5. dicitur; *Repleti sunt omnes timore*; (scilicet reuerentiali) *dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.* Vnde ad hanc reuerentiam pertinet non nimium scrutari mirabilia Dei, iuxta illud Ecclesiast. 3. *Altiora te ne quæsieris.* Ergo magis adiungenda est reuerentia considerationi diuinæ, quàm affectus.

Ad priorem partem respondeo, in illis verbis non tractari de speculatiua quæstione, an oratio, quoad actum petitionis, sit actus intellectus, vel voluntatis, quanquam admodum probabile sit, in nobis petitionem formaliter consistere in ipsa locutione mentali, vel vocali, & vt sic esse in intellectu, manare autem vt omnes fatentur proximè ab affectu, qui per ipsam petitionem potissimè explicatur. Et hoc est quod in illis verbis declaratur: nam quando cum Deo loquimur, præcipuè versamur in operibus affectus: quia licet ipsa loquutio præcipuè fiat per intellectum, tamen solùm sumitur vt signum affectus, & propter illum fit: ergo ipse affectus est quod præcipuè exercetur, siquidem *propter quod vnumquodque tale*, &c. Imò totum id est quasi vnum opus voluntatis perfectum: quia vbi vnum est propter alterum, ibi est vnum tantùm. 6. (Satisfit priori parti.)

Ad alteram verò partem respondetur, aliud esse considerare radicem illius affectus, qui reuerentia dicitur, aliud necessitatem eius. Ratio ergo facta probat, reuerentiam licèt consistat in affectu, oriri ex cõsideratione intellectus, quod suo modo commune est omnibus actibus voluntatis. Noster autem B. Ignatius non hoc negat, nec de hoc tractat, sed docet magis esse necessariam reuerentiam erga Deum (quatenus nimirum per nostram libertatem cum diuina gratia eam in nobis excitare, & efficere possumus) quando per affectum & colloquium ex illo ortum cum Deo agimus, quàm cùm circa intelligentiam solùm versamur. Quod verissimum est, quia si consideratio intellectus etiam de rebus diuinis sit merè speculatiua, non ita solet excitare affectum, nec versatur propriè circa Deum vt circa personam cum qua tractamus, aut negotiamur, sed solùm vt circa obiectum quoddam, quod speculamur, & ideo in illo opere nec reuerentia tam necessaria est, nec ex illo regulariter nascitur, nisi consideratio ad praxim applicetur. Si ergo consideratio practica sit, ipsa conciliabit reuerentiam, si sit de rebus aptis ad excitandam illam: & ideo etiam tunc non exigitur à nobis tanta cura habendi hunc reuerentiæ modum, quia veluti naturaliter nascitur ex dicta consideratione, quanquam non negatur etiam tunc reuerentiam esse adhibendam, esto eius cura non sit tam necessaria, sicut quando in colloquiis, & affectibus versamur: quia tũc tractamus, & negotiamur cum Deo, tanquam cum amico, vel patre, aut domino: & ideo ne familiaritas (quod contingere solet) pariat contemptum, aut negligentiam aliquam, magna cura adhibenda est, vt summa reuerentia exhibeatur, nam est valdè necessaria, vt debito modo cum Deo versemur: colloquia autem ipsa & affectus de se non ponunt illam, & ideo necesse est vt ad illam homo speciali cura attendat, & inuigilet: & hæc est mens illius regulæ ad tractandum cum Deo valdè necessariæ. 7. (Satisfit posteriori.)

Secundum

Secundum dubium.

8. Secundò in decima earundem annotationum dicitur, humani generis inimicum magis solere oppugnare eos, qui in via spiritus iam progrediuntur, per viam scilicet quam illuminatiuam vocant, quàm eos, qui inchoant per viam purgatiuam. Quod licèt non tam pertineat ad doctrinam, quàm ad factum & experientiam, videtur creditu difficile: quia verisimile est dæmonem in principio magis contradicere nequiter, vtendo illo principio, *Principiis obsta*, quia faciliùs poterit hominem vincere priùs quàm virtutis dispositionem, ne dum habitum acquirat. Respondetur tamen in primis in ea regula non simpliciter dici dæmonē vehementiùs oppugnare proficientes, quàm incipientes, sed cum hoc addito, *per boni* (id est, honesti, ac virtutis) *speciem*. Quod sine dubio ita est, regulariter loquendo (ita enim hæ res morales intelligendæ sunt: aliàs enim interdum incipientes non ex eo quòd non tententur pacem sentiunt, sed quia iuxta August. in Psal. 29. *Tormenta animi non sentit qui non proficit: putat enim quia pax est; sed incipiat proficere, & tunc videbit in qua pressura est, quia cùm creuisset herba & fructum fecisset, apparuerunt & zizania*; ordinariè ergo illa 10. regula intelligenda venit. Ratio autem eius est, quoniam incipientes adhuc habent passiones immoderatas sine vlla ferè vitiosorum habituum diminutione, & ideo apertè, & sine vllo velamine conatur dæmon eos ad priora vitia reuocare, non sub specie virtutis, sed vel carnis delectationem, aut mundi honorem, aut diuitias tanquam bonum maximum proponendo: postquam verò aliquis in virtute se aliquantulum exercuit, & ad illam est affectus, & per acquisitum habitum magis propensus, non est ita dispositus, vt propositis prauis obiectis tam facilè moueatur, ideóque sub aliqua boni specie à dæmone tentantur.

Impugnatio regulæ 10. exercit.

1. Defensio.

August.

9. Deinde dicitur, etiam absolutè loquendo, moraliter verum videri, tentationes dæmonis, minus fortes esse statim in principio conuersionis, quàm post aliquem progressum in virtute factum: quod partim ex diuina gratia & prouidentia, partim ex astutia dæmonis prouenire potest. Ex Deo quidem, quia quando efficaciter vult aliquem ad se conuertere, vehementiùs illum interiùs mouet, & spiritualibus consolationibus, ac delectationibus, faciliorem ei reddit viam spiritus, & virtutis: vnde fit vt ad eius prouidentiam pertineat etiam contraria impedimenta remouere, quæ maxima esse solent ex parte dæmonis: & ideo illius tentationes pauciores, & remissiores eo tempore permittit. Postea verò quando iam homo habet maiores vires virtutis & gratiæ, maiorem etiam licentiam Deus præbet dæmoni, vt illum exerceat, quo solidiorem, magísque probatam virtutem obtineat. Vnde Gregor. lib. 24. moral. cap. 7. *relinquentibus* (inquit) *seculum quædam prius tranquillitas ostenditur, ne in sua teneritudine & inchoatione turbati redeant ad id quod euaserunt: prius ergo suauitatem sentiunt securi, prius pacis quiete nutriuntur; post cognitam verò dulcedinem tanto tolerabiliùs tentationum certamina sustinent, quanto altiùs in Deo cognouerunt quod amant.* Fieri etiam potest vt dæmon in principio astutè se contineat; cùm enim partim ex rei nouitate, partim ex maiori auxilio gratiæ maior esse soleat feruor spiritus in principio conuersionis, timet repulsam, imò etiam veretur ne ipsa tentatio fiat occasio magis obfirmandi animum in proposito, & inchoato virtutis studio: & quia perseuerantia difficilis est, valdéque humanum est vt discursu temporis homo languescat, vel tædio afficiatur, ideo huiusmodi occasionem expectat per longum etiam tempus, etiamsi homo interim aliquantulum in virtute proficiat, & tunc nacta opportunitate exerit vires suas.

2. Defensio.

Vide Thomam à Képis lib. 1. de imitatione Christi c. 3.

Tertium dubium.

Tertiò in principio, seu fundamento exercitiorum, optimum consilium datur charitati proximi, & virtuti consentaneum, scilicet vt cuiusque sententiam, seu propositionem, si obscura sit, in bonam partem interpretemur, quia de omnibus benè præsumere debemus, vbi non constiterit malè agere, aut sentire. Si autem propositio ipsa non possit ab errore vindicari, mentem dicentis exquiramus, vt si fortasse mente non errat, linguam corripere illum moneamus: si verò etiam malè sentit, illum totis viribus emendare, & ab errore securum reddere conemur. In hoc autem potest aliquis statim hæsitare: nam si error sit contra fidem, non satis est fratrem corripere, sed sæpè tenemur eum denunciare, præsertim quando ex contumacia lapsum esse satis constat. Veruntamen, quanuis in illa notatione hoc non explicetur (quia non pendet ex solo iure naturali, sed etiam ex Ecclesiasticis præceptis, multáque indiget morali doctrina, quæ ibi erat extra institutum B. nostri Patris) non tamen excluditur, sed vniuersaliter dicitur, *Vias omnes opportunas tentet, quibus illum sanum intellectu, ac securum reddat ab errore.* Inter quas vias dicta denunciatio numeranda est, quando secundùm rectam rationem, vel superiorum præcepta fuerit necessarium: illa autem verba sufficiunt loco animaduersionis, vt si persona docta sit, & per se sufficiens ad intelligendum quas vias tentare teneatur, id faciat: si autem sit indocta, saltem dubitare sciat, & interrogare. 10.

Documentum de corripiendo proximo ex parte impugnatur.

Diluitur impugnatio.

Quartum dubium.

Quartò in principio, seu fundamento exercitiorum ea indifferentia affectus homini commendatur circa res creatas non prohibitas, *vt non magis quæramus sanitatem, quàm ægritudinem, nec vitam longam breui præferamus.* Statim verò occurrit obiectio, quia salus, & vita sunt ex his rebus, quas homo tenetur ex præcepto custodire, & quærere mediis honestis ac decentibus: non est ergo laudabilis indifferentia non magis quærendi sanitatem, quàm ægritudinem, &c. Deinde non rectè æquiparantur ibi hæc duo genera bonorum diuitiis, & honori: nam diuitiæ, & honor non sunt bona propter se appetenda secundùm rectam rationem, quia non sunt per se honesta, aut conuenientia naturæ, sed indifferentia, ac propterea solùm vt instrumenta virtutis, vel naturæ conseruandæ, appetenda sunt, & ideo ad illa secundùm se debet esse indifferens animus rectè compositus: salus autem & vita sunt ex bonis per se appetibilibus, quia sunt per se naturæ conuenientia: & ideo rectitudo virtutis non postulat circa illa eandem indifferentiam. Dicendum verò est, sermonem esse posse de dispositione affectus necessaria ad honestatem, & ad vitandā culpam etiam venialē, vel 11.

Obiectio.

Augetur.

Distinctione enodatur.

solùm de meliori, magísque perfecta dispositione. Loquendo priori modo, rectè procedit obiectio: nã reuera non postulatur eadem indifferentia affectus circa illa duo genera bonorum. Nam homo non rectè faciet si sit affectus ad honores vel diuitias præter se, eritque talis dispositio actualis, culpa ad minus venialis saltem ex obiecto, quia fertur in obiectum aliter, & altiori modo, quàm ipsum dignum sit, fruendo nimirum vtendis: & ideo circa hæc bona indifferentia affectus ad habendum, vel carendum illis per se spectatis, & (quod consequens est) solùm velle illa quatenus esse possunt instrumenta virtutis, est ad rectitudinem voluntatis necessarium.

12. Distinctionis pars altera. At verò bonum vitæ & salutis est ex his, quæ propter se appeti possunt, id est, quatenus per se sunt conuenientia naturæ, & necessaria ad quandam eius integritatem, propter quam honestè appetuntur sine respectu ad alium finem: & ideo sine culpa potest affectus, non esse omninò indifferens circa hæc bona, secundùm se spectata. Nihilominus tamen ad maiorem perfectionem spectat (& hanc existimo fuisse mentem S. P. N. Ignatij), hæc ipsa bona non amare nisi vt sunt instrumenta virtutis: quamuis enim per se amabilia sint, interdum solet homo ex illis occasionem sumere vel peccandi, vel non proficiendi in virtute, & ideo vtilissimum est nõ plus ad illa affici, quàm vt cõducere possunt ad maiorem virtutis profectum. Accedit, quòd interdum est vel ad virtutem necessarium, vel saltem ad perfectionem virtutis, hæc bona contemnere, & prodigere propter Deum. Vt ergo homo, & paratus, & promptus sit ad hoc præstandum, oblata occasione opus sine dubio consilij est, illam indifferentiam exercere, & in ea conseruari. Quod dictum intelligatur de omnibus bonis, quæ licèt per se amabilia sint, homo potest eis benè, & malè vti. In virtutibus enim quibus homo malè vti non potest, illa indifferentia laudabilis non est. Occurrebat autem hîc alia dubitatio, quam infrà in dubio 9. attingemus.

Enodatur amplius.

Quintum dubium.

13. Quintò vbi ratio examinandi generaliter conscientiam traditur, multa ad moralem doctrinam de peccatis pertinentia valde vtilia, & cum summa breuitate proponuntur, tam clarè, & distinctè, vt magnam rei comprehensionem indicent, quam tamen habuisse Ignatium priusquam in Theologiæ doctrina plenè esset instructus, ex lib. 1. vitæ eius, cap. 15. licèt colligere: vbi cùm argueretur cur sine exacta doctrina auderet, rem difficillimam definire, differentiam mortalis, & venialis peccati, etiam in internis cogitationibus constituendo, respondisse dicitur; *Vera ne sint, aut falsa quæ scripsi, vestri iudicij est: ego enim meum non interpono, si vera sunt, probate; si falsa, reiicite.* Nemo autem (vt ibidem refertur) ausus est quidquam eorum improbare. Dubitare autem aliquis potest, nam ibi sub titulo de cogitatione dicitur, in cogitatione de materia mortalium venialiter tantùm peccari, *quoties homo aliquantulum moratur quasi auscultando, vel quando aliqua obiter sensus delectatione afficitur, vel in ea retundenda sese exhibet negligentem:* nam hoc vltimum membrum cùm indefinitè tradatur, & doctrinale sit, æquiualet vniuersali. Hoc autem modo sumptum, nimiam licentiam continet. Nam delectatio morosa per solam negligentiam, potest fieri peccatum mortale, vt ex prima secundæ constat:

Obiectio contra citatum locum exercitiorũ.

A quia ad peccandum mortaliter non semper requiritur expressus & directus consensus, sed sufficit crassa & supina negligentia. Respondetur tamen B. Ignatium loqui præcisè de negligentia quæ non transit in consensum, nec directum nec interpretatiuum: quod & antecedenti, & consequenti verbo satis indicatur. Expendendum enim est illud verbum *aliquantulum* & *obiter*, &c. quod idem significat ac subreptitiè & antecedenter ad plenam iudicij, & rationis animaduersionẽ: quandiu autem delectatio in eo statu durat, etiamsi aliqua negligentia interueniat, tantùm est peccatum veniale: nam sine plena aduertentia rationis, consensus etiam interpretatiuus mortalis non interB uenit. Ac propterea inferiùs subditur, peccari mortaliter quando cogitationi præbetur quacunque ratione assensus. Ponderandum enim est verbum illud, *quacunque ratione*, additum enim est ad comprehendendum expressum & virtualem consensum.

Dilutio.

Sextum dubium.

Sextò circa idem examen, vbi de peccatis agit, 14.
quæ in opere consistunt, sub titulo de opere difficultatem habet, quod dicitur, *ad iussa superiorum reduci diplomata, seu indulta Pontificum pro infidelium* C *expugnatione, vel Christianorum pace concedi, vel promulgari solita, per quæ ad confessionem peccatorum, & Eucharistiæ sanctæ susceptionem Christi fideles inuitantur.* Et subiungitur; *Peccat siquidem non leuiter quicunque tam pias Rectorum Ecclesiæ cohortationes, sanctionésque aspernari audet, ac transgredi.* Non enim apparet quale hoc peccatum sit, aut quæ præcepti obligatio ibi interueniat. Nam Pontifices non iubent per hæc rescripta, sed incitant, vt in eodem loco dicitur, & ex tenore ipsorum, & ex vsu satis constat: ergo solùm se habent vt consilia quædam, quia sub præceptum nihil immediatius continetur, quàm consilium: non acceptare autem consilium, per se nullum peccatum est, vt constat tum ex diuinis consiliis, tum ex generali ratione eorum: nam in hoc maximè differunt à præceD ptis, quòd nimirum obligationem, aut moralem necessitatem non imponunt: ergo has cohortationes Pontificum prætermittere, per se nullum est peccatum. Respondeo, illa duo verba, *aspernari audet, ac transgredi*, dupliciter accipi posse, coniunctim scilicet, ac diuisim. Et quidem si primo modo accipiantur, res erit facilis, & sine controuersia: nam sensus erit, non esse leue peccatum talia indulta contemnere, & ex contemptu illa transgredi; & soluitur difficultas tacta, nam contemnere consilia, & ex contemptu illa non seruare graue peccatum est, vt in superioribus diximus, tractando de consiliis Euangelicis: & hanc fuisse existimo Ignatij mentem.

Obiectio.

Responsio ad obiectionem in vno sensu.

E Si autem illa duo verba diuisim accipiantur, 15.
est nonnulla difficultas in posteriori explicando, in priori enim nulla est; nam aspernari indulgentias, & exhortationes ad illas lucrandas, per se, & ex obiecto malum est, imò vix fieri potest sine errore circa fidei dogmata: quòd si tantùm sit contemptus practicus, saltem continet iniuriam rerum sacrarum, & indicat animum à spiritualibus bonis valde alienum. Secluso autem contemptu transgredi hæc diplomata, id est, non obseruare illa ex quadam animi remissione, aut negligentia, non videtur esse per se, & ex obiecto vllum peccatum: & hoc probat ratio facta.

In altero sensu concludit obiectio in rigore.

Tamen,

Non tamen loquendo moraliter.

Tamen, moraliter loquendo, si homo sciens & videns, ac directa voluntate illa omittat, vix fiet sine aliqua culpa, vel quia est quasi prodigalitas quædam spiritualium bonorum, vel quia *turpis est pars, quæ non conformatur toti*, quòd etiam moraliter non fit sine aliquo scandalo, vel quia homo est nimis negligens in subueniendo spiritualiter communi bono, propter quod tales gratiæ conceduntur, vt supponitur. Igitur in hoc etiam sensu dici potuit, in eo non leuiter peccari: nam ad hanc locutionem sufficit quòd moraliter coniungatur culpa, vndecunque proueniat. Illud autem *non leuiter*, non debet in hoc sensu accipi pro peccato mortali; sed pro graui, & non contemnendo veniali.

Septimum dubium.

16\. Obiectio scholastica. Septimò in primo exercitio primæ hebdomadæ circa finem in colloquio, offendere quis posset in illis verbis, *Exquiram mecum rationem, qua creator ipse infinitus fieri creatura, & ab æterna vita ad tẽporalem mortem venire pro peccatis meis dignatus sit.* Nam Verbum Dei, licèt factum sit homo, non tamen propriè dicitur factum creatura, quia ille homo creatura non est, & quia repugnant hæc diuinitati eius. Remouetur. Veruntamen Ignatius, quia non tractabat de Scholastica subtilitate, modum loquendi sanctorum (quorum aliquos retuli tomo 1. in 3. p. q. 16. art. 8. in comment.) imitatus est pro eodem accipiens fieri creaturam, ac fieri hominem, & creaturam vocans omne compositum ex natura creata, in tempore productum: quod maximè facere licet quando ex contextu sermonis, & ex antecedentibus, & consequentibus verus sensus constat, vt in illo exercitio manifestum est, & latiùs explicatur inferiùs in primo exercitio secundæ hebdomadæ.

Octauum dubium vbi aliqua in specie apocrypha complanantur.

17\. Octauò in exercitiis ad vitam Christi D.N. pertinentibus animaduerti potest, interdum aliquid addi historiæ Euangelicæ, vel ex pia consideratione, vel ex obseruatione sacrorum locorum, nunquam tamen sine sufficienti authoritate, vt in exercitio de Natiuitate, ad finẽ consideratur B. Virgo ex oppido Nazareth egrediens, insidens asinæ, & Ioseph comes cum ancillula, & boue. Vbi tria adduntur, quæ Euangelistæ non narrant: primùm quòd B. Virgo non pedes ierit, sed insidens asinæ, & ideo statim ibi additur, *vt piè meditari licet.* Fuitque hæc sententia Lyrani in Lucæ 1. quem sequuti sunt Carthus. & Ioannes Maior, & noster Toletus Salmeron tom. 3. in Euang. tract. 33. *Neque enim par erat* (inquit) *puellam teneram, vicinámque partui, pedibus illud iter ementiri, nisi sine causa velimus multiplicare miracula.* Non desunt tamen viri docti, quibus magis placeat credere, Virginem iter illud pedibus confecisse, eo quòd paupertati magis conueniat, & nihil repugnet grauiditati Virginis, vt dixi tom. 2. in 3. p. disp. 5. sectione 1. quia nullam inde molestiam, nullum impedimentum sentiebat, iuxta Patrum doctrinam, Fulgentij serm. de laudibus Virginis, Bernardi in sermone *Signum magnum*, Nicephori lib. 1. cap. 12. Quibus ego libenter concedam, potuisse Virginem non maiori labore iter pedibus conficere, quàm si gra-

1\. An insidens asinæ iuerit B. Virgo. *Lyran. Carthus. Ioan. Mai. Tolet. Salmer. Fulgent. Bernard. Niceph.*

A uida non esset. Nihilominus à priori sententia recedendum non censeo. Nam insidere asinæ paupertati non repugnat, imò illam maximè commendat, vt dixit Chrysostomus homil. 67. in Matth. quando necessitas cogit, tunc enim non vlteriùs progredi, sed necessitati vsum terminare perfectæ paupertatis est. Tunc autem quanuis non esset specialis necessitas ex pondere, aut impedimento vteri proueniens; erat sufficiens ex naturali corporis debilitate. Erat etiam maior quædam decentia, quam Iosephum obseruare par erat: ac denique, licèt propter se, Virgo partui proxima, non indigeret illo iuuamine, tamen propter alios, qui supernaturale auxilium agnoscere non poterant, erat valdè expediens, ne Ioseph nimis B acerbus, & inhumanus in suam sponsam videretur.

Chrysost.

18\. 2. An secum bouem adduxerint B. Virgo & Ioseph. *Bonau. Lyr.*

Secundum est, bouem etiam secum adduxisse: quod expresè affirmauit Bonau. in lib. Meditationum vitæ Christi, Lyra etiam, & auctores superiùs citati, & consonat communis traditio Patrum dicentium, Christum iacuisse in præsepe inter bouem, & asinam, quos retuli in 2. tom. disput. 13. sect. 3. paulo ante finem: nam licèt illa animalia potuerint esse aliena; verisimilius tamen est in illo loco, seu angulo nihil fuisse, quod ad ipsum Ioseph non pertineret. Notántque prædicti auctores, bouem adduci potuisse vt venderetur ad soluendum tributum, & alias expensas, quia per multos dies morati sunt in Bethleem. Tertium, C quod in ea consideratione additur, est de ancillula, quod nullo alio in loco legisse me recolo: imò inuenio Chrysostomum homil. de Natiuitate Domini, tom. 2. dicentem, *Ioseph & Maria mater Domini non habebant seruulum, non ancillam, de Galilæa, de Nazareth soli veniunt: ipsi sunt domini, & famuli.* Hæc autem verba non admodum nos cogunt, tum quia non satis constat illam homiliam esse Chrysostomi: tum etiam, quia ibi interponit hæc verba, *non habebant iumentum*, quòd minùs receptum est. Alterum ergo etiam est incertum, & quanuis alterum etiam, quod hîc consideratur, non constet, probabilitate tamen non caret. Nam ille famulatus non excedebat statum, & paupertatem Ioseph, vt ex munere etiam eius coniectare D possumus, & ex his quæ de statu illius, & parentum Virginis tractat Canisius lib. 1. de B. Virgine, cap. 4. Vnde non dubito quin domi suæ huiusmodi adiutorium, seu famulatum haberet, erat enim moraliter necessarium, præsertim propter decentiam, & clausuram, ac custodiam virginalem Mariæ, & propter assiduam eius contemplationem, & quietem. Si autem illud habebant domi, nihil profectò obstabat quominus illud secum deferrent: quia nec tanta velocitate peregrinaturi erant, quin ancillula posset illos sequi: neque, vt dixi, id excedebat eorum paupertatem, vt propterea oporteret familiarem ancillulam dimittere, aut in aliena domo relinquere. Addo insuper, il- E lud genus curæ, & prouidentiæ fuisse consentaneum amori, & prudentiæ S. Iosephi, qui non ignorabat partum Virginis in illo itinere esse euẽturum, fortasse autem modum eius non præsciebat: & ideo meritò prouidere potuit vt sponsam comitaretur ancillula, cuius opera vti posset, in his præsertim rebus, quæ & per fœminas decentiùs fiunt, & per extraneas fieri non decebat. Sed de his rebus sic, vel aliter sentire non multum refert, cùm nec Euangelio, nec traditioni repugnent, & congruentia ambigua sit.

3\. An B. Virgo ancillulam habuerit. *Chrysost.*

Canisius.

19. Aliud exemplum sumi potest ex prima contemplatione tertiæ hebdomadæ, vbi dicitur, Christum D. *post agni Paschalis esum, & peractam cœnam, pedes omnium discipulorum lauisse, & sacrosanctum corpus & sanguinem suum largitum esse.* Vbi nonnulla adduntur Euangelicæ historiæ, præsertim quòd Iudæ etiam dederit sacram Eucharistiam, de quo plura dici possent, nisi à nobis essent tractata, disputatione 41. sectione 3. de Eucharist. Illud magis notandum hîc est quod in secunda meditatione eiusdem hebdomadæ dicitur Christus *post cœnam vnà cum vndecim Apostolis descendisse ex monte Sion, vbi fuerant cœnati, & transiens per vallem Iosaphat, relictis ibi ex illis octo, aliis verò tribus in horti parte, seorsum ipse digrediens orasse*, &c. Vbi primùm aduertere oportet, in Euangelio nullam fieri mentionem vallis Iosaphat. Et non desunt qui dubitent, an vallis Iosaphat, de quo fit mentio Ioël. 3. sit aliquis particularis locus, vel sit peculiare nomen impositum ad significandum locum, in quo vltimum iudicium peragendum est, quicunque tandem ille futurus sit. Verumtamen per illa verba nihil aliud significatur, nisi quod Ioannes cap. 18. dixit; *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron*, in montem Oliueti, qui proximè trans illum torrentem existit: nam inter montem Oliueti, & montem Sion est vallis quædã angusta, per quam fluit Cedron, & hæc vallis Iosaphat nominatur, iuxta modum loquendi Iudæorum ab vniuersa Ecclesia Latina vsurpatum, de quo in num. 2. in 3. p. disput. 53. sect. 3. dixi. In qua valle existit sepulchrum B. Virginis, vbi ędificata est Ecclesia quæ *sancta Maria Iosaphat* vocatur.

4 An Christus Iudæ dederit cõmunionem.

An vallis Iosaphat sit qua transit Cedron.

Apud Bed. de locis sanctis, cap. 6.

20. Maius dubium esse potest, quia in prędictis verbis significat B. Ignatius octo Apostolos non fuisse ingressos in hortum cum Christo, sed relictos esse in ipsa valle Iosaphat. Nam de primis octo dicit; *Relictis ibi octo*, &c. illud autem aduerbium *ibi* designat vallem Iosaphat, nam proximè præcesserat: statim verò addit, *aliis verò tribus in parte horti:* condistinguit ergo hortum à valle, & in illo nullam partem tribuit aliis octo discipulis; non ergo ingressi sunt in hortum. At videntur repugnare verba Ioan. 18. *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius.* Nec potest dici indefinitam esse locutionem, ad cuius veritatem sufficit quòd tres discipuli ingressi fuerint cum eo, nam in toto illo cõtextu indefinita æquiualet vniuersali, nam quod proximè præcedit; *Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem*, generale est, quis enim audeat aliquem excipere, vel negare iuisse cum illo. Et hæc ratio etiam per se cogit, quia nullum est fundamentum ad negãdum omnes discipulos ingressos fuisse hortum: nullus enim aliorum Euangelistarum hoc significat; & quamuis dicat priùs reliquisse octo discipulos, & cum tribus seorsim secessisse, & postea ab eisdem tribus quantum iactus est lapidis se separasse, omnes tamen illi loci poterant esse intra hortum, quia vix ducentis passibus primus illorum locorum ab vltimo distat, vt refertur ab Aranda in descriptione Terræ sanctæ, c. 13.

An in nocte passionis 8. Apostoli intrauerint hortum.

Aranda.

21. Respondeo, B. Ignatium (vt opinor) nihil peculiare voluisse circa hoc definire, sed aduertere solùm illam separationem discipulorum, quam Euangelista refert. Sciendum est ergo, totum illum locum, in quem Dominus exiuit, ab aliis Euangelistis vocari villam, non quia esset oppidũ aliquod vel pagus, sed quia erat prædium (vt Marcus illud appellat) habẽs ruralem domum, Lusitanè *Quinta*, quæ Gethsemani appellabatur. Et intra illud prædium verisimile est fuisse hortum, id est, peculiarem locum arboribus consitum, & quasi viridariũ, quod recreationis gratia in huiusmodi villis haberi solet, vt graues authores annotant, Toletus annotatione 3. Natalis in suis meditationibus. Totus autem ille locus erat ad radicem montis Oliueti, vnde necesse est vt vel totus, vel magna pars eius fuerit in valle Iosaphat. Hoc supposito, vnum est certum, scilicet Christum cum omnibus discipulis ingressum esse prædium illud, quia hoc clarè significant Matthæus, capite 26. dicens; *Similiter omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Iesus cum illis* (vtique omnibus) *in villam quæ dicitur Gethsemani*, & dixit discipulis eius, *Sedete hîc donec*, &c. quæ verba referuntur ad octo discipulos, nam statim additur, *Et assumpto Petro*, &c. Iussit ergo illos sedere intra villam Gethsemani: quod rectè considerauit beatus Ignatius paulò inferiùs, in consideratione de mysteriis post cœnam, dicens; *Et octo remanere iussit Gethsemani.* Est autem verisimile iussisse illos manere statim in principio prædij, & ideo in alio loco, quem tractamus, dixit, reliquisse illos in valle Iosaphat, quia vt notauimus, prædium illud attingebat, vel magna ex parte erat in valle Iosaphat. Imò refert Burchardus 1. p. descrip. Terræ sanctæ, capit. 7. §. 46. locum illum Gethsemani esse in latere montis Oliueti adhærentem cuidam rupi concauæ de monte pendenti, sub qua discipuli sederunt, cùm dixit Dominus; *Sedete hîc donec vadam illuc, & orem.* Quod si ita est, rectè colligitur reliquisse discipulos satis in principio Gethsemani. Tandem fit etiam verisimile octo discipulos non fuisse ingressos partem illam prædij Gethsemani, quæ in propria; & rigorosa significatione hortus dici potest. Neque hoc repugnat Ioanni, quia à parte totum nominando, quod etiam in vulgari modo loquendi satis vsitatum est, nomine horti totum prædium Gethsemani significauit, vt etiam Toletus suprà intellexit; nihil enim aliud quàm quod alij Euangelistæ referre voluit. Quòd si fortasse quis contendat, vel ibi non fuisse partem prædij, quæ magis propriè dici possit hortus, quàm reliquæ, vel si erat, in illam fuisse ingressos omnes discipulos, quamuis neutrum satis probari possit, verba Ignatij non repugnant, sed ab ea disputatione abstinent. Nam priora generalia sunt, scilicet octo discipulos in valle mãsisse, id est, in principio illius horti, vt loquitur Aranda suprà cap. 25. vel ad radicem eius, vt ait Burchardus: & in hoc tantùm sensu distinguit appellationem huius loci ab illa parte horti magis interiori, & quę fortasse iam erat in monte Oliueti, vt Lucas significat, in qua permanserunt alij tres discipuli. Ad hunc modum poterit lector facilè expedire (ne prolixiores simus, & ad explicanda Euangelia diuertamur) si quid occurrerit in eodem libro in omnibus punctis, seu meditationibus vitæ Christi D. quæ ex Euangeliis desumptæ sunt, si quid enim illis interdum additur; solùm est per modum breuis expositionis, cuius vel authoritatem, vel probabilem rationem inuenire semper facile vnicuique erit.

Expeditur proxima obiectio.

Tolet. *Natal.*

Quid in præsenti certum.

Quid verisimile.

Burchard.

Nonum dubium.

Nonò inter præludia, seu dispositiones, ad rectam electionem faciendam ponuntur tres gradus humilitatis. Primus dicitur necessarius ad salutem, nam consistit in subiectione hominis ad diuinam & humanam legem. Secundus dicitur esse perfectior: nam duo includit, scilicet voluntatem nunquam admittendi venialem culpam, & indifferen- 22.

Doctrina B. Ignatij de 3. gradibus humilitatis.

tiam

tiam affectus ad omnia temporalia commoda, vel incommoda; ita vt æquè sit animus propensus ad illa, vel carentiam illorum, vbi æqualis Dei gloria, & occasio propriæ salutis intercesserit. Tertius dicitur esse absolutissimus, nam in eo eligit homo paupertatem, & omnem mundi contemptum plusquam honores, vel diuitias, etiam cum æquali Dei obsequio, vel gloria, vel spirituali fructu propter maiorem Christi imitationem.

23. 1. quęstiunc. circa hos gradus. In qua doctrina tria desiderari, vel quæri possunt. Primum, cur hi dicantur gradus humilitatis: nam videntur potiùs esse gradus omnium virtutum, quippe seruare præcepta, & vitare peccata, ad omnes pertinet, &, si ad aliquam specialem, potiùs ad charitatem, vel pœnitentiam, quàm ad humilitatem. Illa etiam vniuersalis moderatio affectus circa omnia temporalia bona officium est virtutum omnium. 2 quæst. Reg. Bened. Secundum cur gradus humilitatis tres tantùm esse dicantur, cùm D. Benedictus in sua Regula, cap. 7. duodecim gradus humilitatis D.Thom. posuerit, quos D. Thomas interpretatur, & defendit 2.2. quæst. 161. art. 6. D.Gregor. Diuus autem Gregorius 23. Moralium, cap. 4. aliàs 7. quatuor ponit gradus superbiæ, quibus respondere debent quatuor gradus humilitatis, quos attigit Augustinus in lib. de Spiritu, & litera, cap. 13. in fine. August. Et illam partitionem defendit idem D. Thom. quæst. 162. artic. 4. D.Thom. Bernard. Bernardus autem in proprio tractatu de duodecim gradibus humilitatis, partitionem S. Benedicti amplectens totidem gradus superbiæ enumerat, vt notauit D. Thom. dict. art. 4. ad 4. At verò D.Ansel. Anselmus lib. de similitudinibus, cap. 10. & sequentibus, septem gradus humilitatis enumerat. Cur ergo ab Ignatio tres gradus tantùm numerantur? 3. quæst. Tertiò difficile videtur quod ad perfectam humilitatem spectat, cum æquali Dei gloria, & spirituali profectu, eligere paupertatem præ diuitiis, contemptum præ gloria, &c. nulla enim ratio virtutis, vel honestatis in huiusmodi electione apparet. Nam illa, quæ alioqui sunt naturæ incommoda, non sunt per se eligibilia, secundùm rectam rationem, sed solum propter spiritualia commoda, vel quodlibet Dei obsequium: sed hic finis cessat in eo casu quia supponitur æquale obsequium Dei, & spirituale commodum sine his malis naturæ contrariis: cur ergo ad perfectionem spectat, Euasio præcluditur. tunc illa eligere? Nec satisfacit quod ibi insinuatur de imitatione, vel similitudine Christi: nam imitatio hæc non est ponenda in his rebus, quasi materialiter sumptis, sed formaliter, id est, quatenus ad Dei gloriam conferunt: non legimus autem Christum æquali Dei gloria, paupertatem præ diuitiis elegisse, sed propter maiorem Dei gloriam, paupertatem elegit, & mortem. Ergo ad eius imitationem solùm debemus nos similem affectum exercere, non verò ad hæc affici, absque Confirm. vlla vtilitate ad gloriam, vel obsequium Dei. Imò videtur clara repugnantia quòd sit maior perfectio hoc eligere præ illo, & tamen quòd in illo non sit maior gloria Dei, nam quidquid perfectius est in ratione virtutis, eo ipso ad maiorem Dei gloriam pertinet.

24. Ad 1. quæstiunc. in n. præcedenti. D.Thom. Ad primum respondetur, iuxta doctrinam D. Thomæ dict. quæst. 161. art. 1. ad 5. *Humilitas secundùm quod est specialis virtus, præcipuè respicit subiectionem hominis ad Deum, propter quem etiam aliis humiliandus, se subiicit.* Vnde in hoc videtur humilitas habere quandam similitudinem cum obedientia, vel cum pœnitentia, seu iustitia ad Deum; tamen formaliter ab eis differt, quia propriè ac per se non inclinat ad alterum, sed moderatur affectum propriæ excellentiæ, & ita continet hominem sub Deo, & sub quocunque participante excellentiam Dei, & hac ratione dicitur subiicere hominem Deo: & quia hæc subiectio maximè à nobis exercetur per obseruationem mandatorum, ideo per hanc humilitas declaratur. Et ita etiam S. Benedictus præcipuos gradus humilitatis ponit in perfecta abrenunciatione propriæ voluntatis, & obseruatione præceptorum regulæ, ac totius obedientiæ, vt patet ex quatuor vltimis gradibus, quos D. Thomas refert, qui in ipsa regula sunt quatuor primi. Tamen in primo, qui est duodecimus apud D. Thomam, attigit substantiam humilitatis, quæ consistit in abiectione sui in conspectu excellentiæ diuinæ: eius autem perfectio in effectibus obedientiæ primariò manifestatur. Hac ergo ratione per obedientiam mandatorum, & voluntatem cauendi in omnibus offensionem Dei, & intendendi potiùs gloriam eius, perfectionem, & gradus humilitatis declarauit B. Ignatius.

Vnde facilè respondetur ad secundam interrogationem, gradus enim virtutis variis modis considerari possunt, & iuxta varias considerationes per diuersa & plura, vel pauciora membra diuidi. 25. Ad 2. quæstiunc. in eodem n. 13. Hæc autem trimembris diuisio graduum virtutis, valdè frequens est apud morales Philosophos, & Theologos: nam Philosophi distinxerunt virtutes morales prout sunt in homine, in politicas, purgatorias, & purgati animi, vt videre licet apud D. Thomam 1.2. quæst. 61. art. 5. vbi rectè Caietanus aduertit illis verbis tres status eiusdem virtutis significari. D.Thom. Caiet. Nam politicæ dicuntur quatenus hominem rectè moraliter componunt: purgatoriæ quatenus incipiunt hominem magis abstrahere à rebus humanis, & corporeis, eúmque subleuare incipiunt ad imitandam diuinam, & spiritualem perfectionem: purgati autem animi dicuntur, quando iam attigerunt perfectissimum gradum, cum despicientia omnium rerum quæ animum perturbare possunt. Similis est alia partitio, qua virtutis gradus distingui solent in statum continentiæ virtutis simpliciter, & virtutis heroicæ. Item perfectionem charitatis distinguunt in incipientem, proficientem, & perfectam. Denique Glossa Ordinaria Matth. 3. circa illa verba Christi, *Sic decet nos implere omnem iustitiam*, tres gradus humilitatis distinguit, scilicet, subdi maiori, æquali, & minori, quos vocat sufficientiæ, abundantiæ, & perfectæ iustitiæ. Glos. Ordin. Ita ergo potuit rectè B. Ignatius distinguere tres gradus humilitatis, ex tribus modis contemnendi seipsum, & suam voluntatem, ac temporalia commoda, scilicet vel quantum necesse est ad seruanda rigorosa præcepta, vel quantum sufficit ad vitandas etiam veniales culpas, & quærendam maiorem Dei gloriam, vel quantum confert ad maiorem Christi imitationem. In quo etiam aduerto S. Benedictum in distinguendis gradibus humilitatis, non tantùm posuisse quæ pertinent ad interiorem affectum, sed etiam, quæ ex parte intellectus, conferunt ad illam perfectionem consequendam, & quæ in exterioribus actibus, ad eum conseruandam, vel ostendendam, obseruare oportet. Reg. Bened. Et ad eundem ferè modum procedit Anselmus, vt D. Thomas superius explicat: D.Ansel. quod illis Patribus fuit opportunum; quia instruebant hominem in omnibus, quæ ad humilitatem conferebant. At verò B. Ignatius solùm distinxit gradus humilitatis, quoad interiorem affectum, prout variis modis potest esse magis, vel minùs perfectus: quia solùm eam distin-

ctionem præmittebat ad electionem status faciendam,quæ maximè pendet ex affectu magis,vel minùs subiecto Deo, & abstracto a temporalibus rebus. Diuisio autem Gregorij quoad gradus superbiæ nihil obstat, quia illi omnes opponuntur humilitati,in quocunque gradu existenti:quia eidem virtuti multa vitia opponi possunt.

16. Ad 3.quæst. ibidem. Ad tertiam interrogationem respondetur primò, illud genus humilitatis esse valde conforme modo loquendi, & exemplis Sanctorum, nam conformitatem ad Christum putant esse sufficientem rationem amandi omnem abiectionem, & humilitatis modum, iuxta illud Petri, *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* 1. canonica, cap. 2. & cap.3. *Melius est benefacientes pati, quàm malè facientes, quia Christus semel pro peccatis nostris mortuus est.* Fateor tamen ab hoc motiuo nunquam esse separabilem maiorem Dei gloriam, & maiorem fructum gratiæ, ac perfectionis spiritualis, cæteris paribus. Vnde idem Petrus cap.4.subdit, *Communicantes Christi passionibus gaudete,vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes*;nunquam ergo hic fructus separatur ab illa communicatione, si cætera sint paria.Et ratio est clara,quia in eo motiuo includitur maior amor, & maior reuerentia ad Christum Dominum.Et præterea in eligenda maiori temporalium rerum abiectione (etiamsi in aliis sit æqualitas) in hoc semper est excessus quòd illa via est securior, & aptior ad magis merēdum, vel saltem magis satisfaciendum coram Deo, vel pro nobis, vel pro proximis. In quo etiam consideratur quædam maior similitudo Christi:nihilominus tamen verum est quod Philosophus dixit, *Abstrahentium non est mendacium*; & ideo ad purificādum affectum,illúmque magis abstrahēdum ab affectu temporalium, rectè proponitur ille perfectus gradus humilitatis,quo homo humiliora, & abiectiora magis appetit, etiamsi præscindatur omnis alia vtilitas,præter cōformitatem ad Christum in profunda humilitate.

1.phys. c.1. & 13.metaph.c.3.

Decimum dubium.

17. Decimò explicandus est similis locus, qui habetur in meditatione quartæ diei secundæ hebdomadæ, puncto 3. vbi proprio ac singulari modo distinguuntur tres perfectionis gradus, videlicet,paupertas, abiectio sui, & humilitas, quæ ex diametro,vt ibi dicitur,diuitiis, honori, & superbiæ opponuntur; à quo omnes virtutes statim introducuntur. Videri enim potest nouus hic modus explicandi gradus perfectionis,& radices oppositorum vitiorum.Nam,si per gradus perfectionis intelligantur diuersi status virtutum, vt in præcedenti puncto dicebamus,non rectè illo modo explicatur:nam ad virtutem, seu perfectionem in quocunque statu existentem requiritur humilitas in proportionali gradu,seu statu,& ita illi tres gradus non sunt separabiles in statu perfectionis. Si autem illæ tantùm numerantur vt conditiones, vel dispositiones ad perfectionem, insufficienter numerantur: nam omittitur castitas, & propriæ voluntatis abrenunciatio, quæ maximè necessaria est. Et similiter in contrariis radicibus vitiorum omittitur concupiscentia carnis, quæ ponitur à Ioanne 1.canonica,cap.2.qui non distinguit inter honorem & superbiam, sed vtrumque concludit sub superbia vitæ:nam concupiscentia oculorum, pro diuitiis posita est.

Dilema cōtra enumerationem graduū perfectionis. 1.membrū. 2. membrū.

18. Respondetur, considerandam esse occasionem, A & rationem eorum, quæ dicuntur, vt verus sensus intelligatur, ibi enim incipiebat tractare B.Ignatius de mediis,quibus homo paulatim disponi debet ad spiritualem affectum in se formandum, & ad electionem faciendam illius status,in quo meliùs & saluti suæ consulat,& Deo famuletur:progressum ergo,& perfectionem huius dispositionis per illos tres gradus explicat. Rectè enim existimat (quod Christus D. sæpè docuit) initium sumendum esse à rebus externis, quæ per paupertatem dimittuntur, atque adeò à moderatione affectus circa temporalia bona.His autem bonis proximus est honor: & ideo secundo loco ponit moderationem affectus circa honorem, quem vocat B contemptum,scilicet rationi consentaneum, qui virtus est innominata, vt dicit D. Thomas 2.2. quæst.129.art.2. Quia verò non satis est circa exteriora bona moderari affectum, nisi circa propriam excellentiam moderatus sit;(nam appetitus excellentiæ secum affert appetitum honoris, & diuitiarum, & maximè perturbat animum ad electionem faciendam:)ideo ponit in tertio,& perfectiori loco humilitatem.

Satisfit priori membro. D.Thom.

Est autem vlteriùs considerandum, aliud esse agere de perfectione, aliud de statu perfectionis: ibi ergo non agitur de statu perfectionis, sed absolutè de perfectione: quia electio status, non li- C mitatur ad statum perfectionis, quamuis ad perfectionem in quocunque statu ordinandam ordinetur. Ob hanc ergo causam non fuerunt ibi numerandæ castitas,vel obedientia:nam quatenus sunt necessariæ ad salutem, supponuntur ad perfectionem;quatenus verò sunt in consilio, non sunt necessariæ ad perfectionem vt sic, licèt sint necessariæ ad statum perfectionis: nec disponunt ad electionem,sed potiùs sunt terminus electionis. Atque idem est de perfecta paupertate, quantum ad effectum,vt ipsemet B.Ignatius iudicauit: & ideo in primo gradu præcipuè posuit spiritualem affectum paupertatis, qui ad omnem bonam electionem inprimis necessarius est.Vnde etiam constat, D cur illa tria potissimùm numerauerit, diuitias, honorem, & superbiam, seu propriam excellentiam: quia maximè perturbare possunt rectam electionem. Omisit autem concupiscentiam carnis, quia illi proposito non inseruiebat, propter rationem dictam: nam quidquid in eo genere vitiosum est,non cadit sub electionem, sed per se notum est, debere moderari ante omnem electionem de maiori perfectione: quidquid autem amplius est, non disponit ad electionem, sed de illo est electio. 29.

Satisfit posteriori.

Vndecimum dubium.

Vndecimò occurrent in huius libri lectione 30. E nonnulli termini, quos calumniari possent qui vel in rebus Theologicis non essent eruditi, aut spiritualium rerum inexperti, vel in eis non satis instructi. Sæpè enim mentio in hoc opere fit *diuinarum illustrationum,& illuminationum*;& quoniam olim quidam hæretici Illuminati appellati sunt, formidare quis potest, ne aliquis error in huiusmodi verbis inuoluatur. Non enim defuerunt qui hoc obiicerent. Item sæpè dicitur, hominem in oratione *sentire varios spiritus*, seu *agitari variis spiritibus* consolationis, aut desolationis, & ad eos discernendos variæ regulæ assignantur, in quibus significatur, posse interdum *euidenter discerni, an auctor interni motus sit Deus,aut bonus, vel malus spiritus*;quod videtur periculis expositum,& in rigo-

Locutiones quædam ex lib. exercitiorum taxantur.

re

re falsum, quia sine reuelatione non potest haberi hæc certitudo. Vnde etiam aliquando significatur, posse hominem interdum *certò in se experiri beneplacitum diuinum docente id aliquo consolationum, desolationum, vel diuersorum spirituum præuio experimento*, vt dicitur in quadam secunda notatione circa tempus ad electionem aptum. Sic etiam in 4. regula ad victum temperandum dicitur, perfectam abstinentiam esse dispositionem, vt homo interdum *sentiat quosdam cognitionis internæ radios, & consolatorios motus ibi cœlitus immissos.*

31. Notatio vna pro prædictis locutionibus vel documētis.

Veruntamen hæc, & similia, quæ in hoc opere passim occurrēt, & egregiè sunt in scholastica doctrina fundata, & ad Theologiam mysticam sapienter applicata. Nam inprimis certum est dari in anima nostra internos quosdam motus, tam intellectus, quàm voluntatis, ex speciali Dei motione gratis præuenientis, vt ex materia de gratia constat prologom. 3. de gratia cap. 6. à num. 9. & latiùs lib. 3. & hi vocantur à sanctis Patribus illuminationes, illustrationes, inspirationes, & motiones diuinæ, vt constat ex Concilio Tridentino tota sess. 6. & ex antiquioribus Conciliis, & modo loquendi Augustini: & fundatus est in modo loquendi Scripturæ, vt patet ex toto Psalmo 118. & ad Rom. 8. *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei*, & similibus. Deinde certum est, huiusmodi internas inspirationes, vel illuminationes, interdum fieri immediatè ab ipso Deo, qui est principalis auctor omnis gratiæ, & aliquam specialem vocationem seu motionem habet sibi soli reseruatam, vt attigimus disput. 27. de Incarnatione, sect. 2. §. *sed occurrit*. interdum verò, & sæpè fiunt per bonos Angelos custodes, nam hoc est præcipuum munus eorum, vt lib. 6. de Angelis cap. 16. latè ostendimus. Vnde è contrario etiam est certum, dæmones conari ad imitandum, quantum possunt, hanc internam motionem, conuertendo illam in malum, excœcando intellectum, seu praua obiecta, quantum possunt, illuminando, & mediantibus illis ad prauos motus, appetitum, & voluntatem excitando, interdum apertè, interdum sub specie boni: quia *Angelus satanæ interdum se transfigurat in Angelum lucis*, vt Paulus dixit 2. ad Corinth. 12. Denique, optima, & certa doctrina est, inter alias hanc esse differentiam inter Deum, & quemcunque spiritum creatum: quòd Angelus solùm potest excitare voluntatem, medio intellectu & appetitu sensitiuo, & vtrumque horum mediis phantasmatibus, seu obiectis sensibilibus, & imaginariis: Deus autem immediatè potest mouere ipsum intellectum, & voluntatem iuxta illarum facultatum capacitatem: ipse enim solus habet infinitam efficaciam, & solus etiam est auctor harum potentiarum, quæ sicut ab ipso solo immediatè pendent in esse, ita etiam ipso solo immediatè possunt moueri, & excitari. Neque Angeli possunt in rebus quidquam efficere immediatè, nisi motum localem, vt lib. 4. de Angelis dictum est: immediata autem motio intellectus, & voluntatis, non fit per localem motum. Et ideo dicit interdum D. Thomas (& ita etiam loquuntur Patres) solum Deum posse influere interiùs rationali menti, 3. p. q. 8. art. 8. ad 1. item solum Deum posse illabi animæ, 3. p. q. 64. art. 1.

D. Thom.

32. Notatio altera.

Ex his colligitur necessarium esse homini posse discernere inter hos motus internos, à quo principio sint: ideo enim dicebat Ioannes 1. canonica, c. 4. *Probate spiritus, an ex Deo sint*, quoniam nisi exquisitè ac diligenter hac discretio fiat, magnum periculum est errandi: quia (vt ex Paulo

A dicebamus) *transfigurat se Angelus satanæ in Angelum lucis*. Et ideo inter gratias gratis datas; numeratur discretio spirituum 1. ad Corinth. 12. Quanuis autem hoc donum, interdum detur ab Spiritu sancto, extraordinario, & peculiari modo supernaturali: nihilominus necessarium est, vt sit aliquis modus ordinarius in Ecclesia, quo per principia supernaturalia adhibito rationis discursu, & experientiæ, & prudentiæ iudicio, discerni possint interiores motiones, seu spiritus. Sicut licèt detur specialis gratia sanitatum, linguarum, interpretationis sermonum, &c. non expectantur semper in B Ecclesia huiusmodi singulares gratiæ ad illos effectus, quatenus ordinariè in Ecclesia necessarij sunt, & per doctrinam, scientiam, vel artem humano modo comparatam cum diuino auxilio fieri possunt.

Vlteriùs his omnibus addendum est, quòd licèt impulsus diuinæ gratiæ per illuminationes, & inspirationes secundùm totam latitudinem, seu collectionem suam, non expectent hominis dispositionem, quia ipse Deus est, qui in nobis incipit: nihilominus postquam Deus per suam gratiam præuenit hominem, & cœpit in illo operari vel fidem, vel charitatem, vel quamcunque aliam bonam voluntatem, aut perfectionis affectum; potest homo, & debet (si velit proficere spiritualiter) C se disponere, & præparare ad maiorem Dei illustrationem, ac motionem obtinendam: quia supposita priori gratia præueniente, potest homo illi cooperando mereri aliam, vel maiorem gratiam præuenientem, vel orando, illam impetrare: & ideo Ecclesia sæpè orat Deum, vt sua gratia nos præueniat; & ex doctrina de gratia id certissimè constat. Inter has autem dispositiones præcipua est vitæ puritas, & munditia à peccato, tam dolendo de præteritis, quàm cauendo futura. Deinde augetur hæc dispositio, minuendo affectum temporalium bonorum, & commodorum. Quomodo dixit B. Ignatius in vltimis verbis secundæ hebdomadæ, circa electiones faciendas. *Hoc vnusquisque persuasum habeat, tantum se in studiis spiritualibus promoturum esse, quantum ab amore sui ipsius, &* D *commodi proprij affectione sese abstraxerit.* Tandem optima dispositio ad huiusmodi effectus diuinæ gratiæ in oratione præsertim mentali, quasi perficitur, non solùm quia efficacissimum medium ad obtinendum à Deo huiusmodi motiones, est oratio, & petitio, sed quia cum oratione mentali eleuetur anima ad Deum, & ad considerationem rerum æternarum, est magis separata à rebus temporalibus, & ideo magis disposita vt à Deo illuminetur, & moueatur, iuxta illud, *Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius*. & illud, *In meditatione mea exardescet ignis*. Accedit etiam quòd ipsamet oratio mentalis, quia est actio valde spiritualis, & supernaturalis, multúmque eleuata supra E sensus & corporalia bona, indiget maximè afflatu Spiritus sancti, qui frequenti inspiratione, & illuminatione sua, hominem in eo exercitio sustineat, & promoueat. Quod licèt interdum pro sola sua gratia abundanter faciat, quia *prout vult spirat*; & *diuidit singulis prout vult*, tamen ordinariè, & secundùm iustam dispositionem suæ prouidentiæ *præsentior est diligentibus*; *negligentibus abest*, vt dixit Ambros. lib. 9. in Lucam, cap. 20. & egregiè tractat Bern. serm. 56. in Cantica. Et ideo qui in huiusmodi orationis exercitio, quod in se est, cum diuina gratia diligentiùs præstat, & diuinis vocationibus, quæ in ea dantur, fideliter respondet, magis etiam à Deo illuminatur, & perfectiùs vocatur.

33. Notatio tertia.

Ambros. *Bernard.*

Ex

34. Satisfit iam adductis in num. 30.

Ex his ergo satis intelligitur, cur necessarium fuerit B. Ignatio in hoc opere frequenter loqui de internis illuminationibus, motionibus, seu inspirationibus, quia in hoc opere agebat de instruendis hominibus in exercitio spiritualis vitæ, & mentalis orationis, ac considerationis, in qua maximè exercentur, seu recipiuntur huiusmodi impulsus: neque in illis terminis aliquid est inuidiæ, cùm & vix possint illi motus aliis nominibus magis propriis significari, & ex vsu Conciliorum, & Patrum, sumpta sint. Quòd si aliqui hæretici illis interdum abusi sunt, nihil hoc veritati nocet, nec catholicum scriptorem impedit, dummodo veritatem satis ab errore discernat. Quod in eodem opere à B. Ignatio diligenter præstitum est in regulis, quas tradidit ad discernendos spiritus, tam pro incipientibus, quàm pro proficientibus, vel perfectis.

35. Tria capita discernendi internos motus, 1. ex parte materiæ ipsorū.

In quibus illud etiam aduertendum est, tria capita in eis insinuari ad dignoscendos hos motus. Vnum est ex parte obiecti, seu materiæ, circa quam versantur: nam, si sit peccatum aliquod, manifestum est, impulsum esse à dæmone, & non à bono spiritu: si autem materia honesta sit, non statim constat motionem esse à bono spiritu; & ideo euidentiùs constare potest, impulsum esse à malo spiritu, quā à bono: & hoc significauit Ignatius in quarta regula suprà citata. Ratio autē est, quia malum non potest benè fieri: bonus autem spiritus non potest esse auctor mali: bonum autem potest malè fieri, & ideo bonum aliquando suggeri à dæmone quanuis non benè.

36. 2. caput ex parte finis & affectuū.

Et ideo necessarium est secundum caput, quod est consideratio finis, ad quem tendit impulsus seu motio interior: nam, si ille finis malus est, euidens argumentum est, motionem esse à malo spiritu. Si autem finis sit honestus, magnum indicium est boni spiritus mouentis, non tamen est sufficiens, tum quia vt actio sit bona, non satis est finis bonus, nisi etiam materia, seu obiectum, aut medium vt propositum cum talibus circunstantiis nec per se malum nec prohibitum sit: tum etiam, quia sub illa specie boni potest non intendi bonitas, sed impediri potiùs maior bonitas, seu perfectio. Ad hoc item caput reducuntur effectus talis cogitationis vel motionis: nam finis, qui est primus in intentione, est effectus motionum, quæ ad illum ordinantur: & quanuis interdum talis effectus ab ipso homine non intendantur, quia vel non præcognoscuntur, vel non quæruntur, saltem pro tali tempore: nihilominus a bono, vel malo spiritu interiùs præmouente, sine dubio intenduntur, vel saltem præuidentur, ac præmittuntur: & ideo ex illis tanquam ex fructibus cognosci potest qualis sit qui moueat.

37. 3. ex parte modi sensibilis internorum motuum.

Tertium caput est modus motionis, nam quod ad præsens attinet, potest esse duplex, scilicet sensibilis, siue mediis sensibus externis, siue per internam motionem phantasmatis, vel omninò internus, & spiritualis. Prior facilè cognosci potest, de quo consulendus Athanas. in vita S. Antonij, circa medium, apud Sur. 17. Ianu. tamen ex illo præcisè non potest discerni, an sit à bono, vel malo spiritu. Quanuis autem hoc verum sit de iudicio certo, & infallibili, tamen ex alio mouendi modo, supponit optimam coniecturam B. Ignatius in posterioribus regulis de hac re, reg. 7. nam interdum hæc interior motio fit placidè ac suauiter, & cum magna animi tranquillitate, interdum verò duriter, & quasi violenter, & cum aliqua perturbatione animi. Tunc ergo ait considerandam esse conditionem personæ, quæ mouetur: nam si alioqui curam habeat procedendi in virtute, & in obsequio diuino, & suauiter mouetur, signum est à bono spiritu moueri; si autem asperè, à malo. E contrario verò si persona est in peccatis, vel negligens in diuino obsequio, à bono spiritu asperè, à malo blandè, & suauiter mouetur: nam vterque spiritus intendit vel mutare animam à dispositione sibi contraria, vel promouere in sibi conformi: mutatio autem illa ordinariè requirit commotionem, & asperitatem: continuatio autem, vel promotio in vita simili, suauiùs fit. Item, quia dum homo resistit bono spiritui, respectu illius, indiget reprehensione, & aspera motione; tamen si ei obediat, meretur consolationem, & suauem promotionem: & è contrario dæmon in eum, qui crescit in bono, tanquam in hostem insurgit, & in contrarium duriter impellit: in eo verò, qui negligens est, quiescit, & suauiter illum mouet, vt in eo statu permaneat: quæ est optima coniectura, licèt non infallibilis. In qua etiam est aduertendum, quòd licèt ex ea, vel ex aliis constet motionem esse à bono spiritu, attamen non potest ab homine cognosci, an sit immediatè à Deo, an mediante Angelo: quia cùm spiritus creatus possit hoc modo hominem mouere, nihil in eo relinquitur (quod homini saltem notum sit) ita proprium Deo, vt ex illo discernere possit homo, an Deus ipse immediatè moueat. Veruntamen si aliūde constet motionem esse à bono spiritu, ad morales actiones parum refert quòd motio sit immediata à Deo, vel mediante Angelo custode, quia hic semper operatur vt minister Dei, & iuxta illius voluntatem.

De hoc documento vide quæ tradit Athan. in vita S. Antonij apud Sur. 17. Ianu. §. Nunc iam.

38. Aut etiam ex parte modi merè spiritualis.

At verò è cōuerso contingit in posteriori modo, nam si ille semel cognoscatur, ex illo optimè intelligetur, Deum esse qui mouet: nam, vt prænotauimus, talis motio immediatè in superiorem partem animæ, diuinæ virtutis est propria: igitur ex illa tanquam ex proprio effectu cognoscetur motor diuinus. Dices, Illuminatio Angelorum inter se est merè spiritualis, & nihilominus non fit à Deo immediatè, sed mediis superioribus descendit ad inferiores. Respondetur, modum illius illuminationis incognitum nobis esse; & ideo non posse ab illo sumi argumentum, fortasse enim non est per efficientiam vnius Angeli in alium: hi autem effectus, de quibus agimus, non fiunt sine efficientia circa ipsum hominem: vel certe, si aliqua efficientia in illa illuminatione interuenit, ad summum est alicuius speciei intelligibilis, omninò abstractæ & independentis ab obiectis sensibilibus: quæ species non potest fieri in anima coniuncta corpori naturali virtute: & ideo si aliqua illuminatio, vel motio in hac vita immediatè fit in intellectu, vel voluntate hominis, sine dubio est immediatè ab ipso Deo, præsertim, quia non sistit in ipsis speciebus, sed immediatè versatur circa actus secundos intelligendi, iudicando, vel saltem apprehendendo: & voluntatis amando, timendo, &c. saltem per actus simplices, seu imperfectos.

Obiectio diluitur.

39. Regula B. Ignatij pro discernenda motione merè spirituali.

Difficultas autem circa hunc modum est, in cognoscendo quando hæc motio tam intima, támque intellectualis, & spiritualis sit. Et ideo ad hoc dignoscendum octauam regulam posuit B. Ignatius his verbis, *Solius Dei est consolari animam, nulla præcedente consolationis causa, cùm sit hoc proprium creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere, trahere, & mutare: causam verò præcedere nullam tunc dicimus, quando nec sensibus,*

Difficultas dictæ regulæ. *bus, nec intellectui, neque voluntati nostræ quidquam obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare possit.* Quorũ verborum intelligentiam facilem esse non existimo. Nam, vt paulò superiùs in quadam 3. regula dicitur, consolatio spiritualis est, quãdo anima Dei amore exardescit, quando interna lætitia perfunditur, quæ animum ad studium salutis, vel ad quietem, & pacem cum Deo habendam, faciliorem reddit. Hæc autem, vel similis consolatio non potest fieri in nobis sine causa, saltem intellectu apprehensa, quia non potest moueri affectus, nisi medio intellectu: quomodo ergo intelligi potest tunc nullam præcedere causam, quando nec sensibus, nec intellectui, nec voluntati quidquam obiectum est, &c. si enim nihil obiectum est, quid amabit, aut de quo lætabimur? quomodo ergo poterit consolari? Et augetur difficultas, quia in hac vita non potest esse talis consolatio, adeò intellectualis, quin aliquo modo participetur à sensu, tũ quia cognitio in hac vita non est sine phantasmate, & consolatio (vt dixi) non est sine cognitione: tum etiam, quia appetitus spiritualis, & sensitiuus, ita sunt in homine connexi, vt superior moueri non possit, quin aliquo modo secum ferat inferiorem, iuxta illud, *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.*

40. Expeditur hæc difficultas. Hic discursus ostendit, difficile esse hãc motionem percipere; non est tamen dubium quin possibilis sit, & quod aliquando detur, quanuis fortasse rarò, & nõ nisi viris valde perfectis, & specialiter à Deo dilectis. Et quando talis motio reuera datur ab Spiritu sancto, ipsa se aliquo modo prodit, & ostendit suam originem esse à Deo. Hoc autem nõ est, quia vel moueatur anima per affectum sine aliquo obiecto cognito, nec quia intellectus humanus operetur sine cooperatione phantasiæ: primũ enim fortasse omnino repugnat: secundum autem licèt possit à Deo fieri, & interdum factum sit, tamen est valde extraordinarium, & miraculosum, de quo genere eleuationis nũc non agimus. Indicium ergo huius motionis est, ex parte quidem intellectus, quia in eo fit aliqua apprehensio, vel cognitio, quæ prout hîc, & nunc in tali homine fit, non potuit per imaginationem excitari; vel est de obiecto nobiliori, quàm in sensum vnquã aliquãdo ceciderit; vel quia fit tam subitò, vel cum tanta intelligentia veritatis, vt ex vi phantasmatum comparari non potuerit: vt v.g. si Gentili, qui nũquam de Creatore cogitauit, subitò, & sine discursu sese offerat, verum, & credendum, esse aliquem supremum auctorem, & sentiat hanc cogitationem esse ita infixam menti, vt non possit illam remouere, & cũ illi statim sese offerãt multa, quæ veritatẽ illam credibilẽ faciant, quæ nũquam antea homo cogitauit, nec per se erat sufficiens ad inuenienda illa: tũc signũ ferè euidens est, Deũ esse, qui in intellectu immediatè operatur. Simile cũ proportione est de fideli simplici, cui subitò offertur cognitio de Deo trino, & vno, vel de alio mysterio fidei cũ tali modo, & tam distincta represẽtatione veritatis, vt planè superet capacitatem, vel discursũ eius. Hoc etiam maximè contingere potest in iudiciis practicis de diligendo Deo, aut pœnitentia agenda, perfectione sectanda, aut similibus; nam aliquando tam subitò, & tam vehementer proponuntur menti, vt ferè apertè constet non habere originem ab obiectis sensibilibus, & phantasmatibus, sed potiùs si aliqua phantasiæ apprehensio tunc comitatur, à mẽtis cogitatione excitatam esse. Ex parte autem affectus indicium potissimum sumendum est ex modo, quia nimirum licèt operetur circa obiectum cognitum, tamen vehementius mouetur, quàm obiectum ipsum per se posset, aut soleat mouere. Vt, v.g. si obiectum vt prosequendum proponatur, voluntas sentiat impetu, ac veluti necessitate quadam ad illud affici, saltem per simplicem affectum, vel maiori voluptate, & suauitate de illo cogitare, & ad illud inclinari, quàm soleat, vel quàm possit sua industria quærere, vel comparare. Si autem obiectum proponatur vt fugiendum, vehementiùs terreat; & sic de aliis affectibus; quando enim hi affectus immediatè versantur circa superiora, & spiritualia bona, & per se honesta, & prædicto modo fiunt, signum est, ab ipso Spiritu sancto mouente voluntatem immediatè fieri; quia nulla creatura habet tantam efficacitatem in humanam voluntatem. Et hæc omnia significauit P. Ignatius in illis vltimis verbis, quibus explicat nullam causam præcedere, quando nihil obiectum est, quod huiusmodi consolationem causare ex se possit.

Vnũ indiciũ sumptũ ex parte intellectus.

Alterum ex parte volũtatis.

Vnde tandem concluditur, quo sensu dictum 41. sit agitari hominem in oratione, vel etiam extra illam variis spiritibus consolationis, aut desolationis. Spiritus enim vocari possunt, vel spirituales motiones, quæ in anima hominis fiunt, vel spirituales substantiæ, à quibus illæ motiones fiũt, vtroque enim modo sumi potest apud Paulum 1. ad Corinth. 4. & apud Ioannem 1. Canon. cap. 4. Ex quibus locis etiam constat meritò tradi nobis rationem aliquam, & viam discernendi hos spiritus; nam licèt euidenter, aut cum certitudine fidei diiudicari non possint sine Dei reuelatione; nihilominus valde probabili coniectura, & interdum moraliter certa, potest de illis iudicium ferri, vt lib. 9. de Gratia à cap. 9. disseruimus: & ad illud maximè deseruire possunt regulæ fundatæ in veris principiis Theologiæ, & in magna experientia: huiusmodi autem sunt illæ, quæ traduntur ab Ignatio, nam si quis eas rectè consideret, inueniret omnes reuocari ad illa tria capita, quæ à num. 35. proposuimus. Quòd autem sit necessarium spirituales viros esse in hac arte instructos, per se notum est, quia nec temerè est credendum cuicunque spiritui, iuxta præceptum Ioannis loco citato. *Nolite omni spiritui credere.* neque etiam nimium timendum est, ita vt diuinæ etiam motiones, vel contemnantur, vel reprobentur, cõtra præceptum Pauli, *Spiritum nolite extinguere; prophetias nolite spernere: omnia probate, quod bonum est tenete.* Quãuis autem generales regulæ, & indicia designentur, non tamen omnibus concessum est eis vti, aut per illas iudicare; sed requirit aut speciale Dei donum, aut sapientem, & in rebus spiritualibus valde exercitatum virum, vt rectè dixit Gerson tractat. de probatione spirituum, Alphab. 17. lit. R. Qui etiam videri potest in tractatu, de Distinctione verarum visionum à falsis, Alphab. 17. in fine, vbi quinque signa adducit, quæ in his quæ diximus, & in documentis B. Ignatij continentur. Rectè etiam de hac materia loquitur in Centilogio de impulsibus, decade 3. & sequentibus Alphab. 63. lit. I. & in tom. 4. habet tractatum de signis bonis, & malis, Alphab. 17. lit. B. quod huic etiam proposito deseruire potest. Optimè etiam Bonauent. de processu relig. cap. 18.

1. Thes. 5.

Gerson.

Bonau.

Duodecimum dubium.

Duodecimò occurrere potest in hoc opere dif- 42. ficultas, quia interdum videtur nimium tribuere viribus rationis naturalis, & liberi arbitrij, interdum

1 membrũ dubij. dum verò nimium motioni gratiæ. Primum intelligi potest ex quadam meditatione de tribus hominum classibus, vbi in 3. dicitur, quosdam esse paratos ad id quod intellexerint maius esse obsequium Dei, *Vel ex diuino instinctu, vel ex rationis dictamine.* in regula 7. ad discernẽdos animæ motus, dicitur cogitandum esse nos interim à Domino nobis ipsis probationis causa relinqui, vt per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus. Et tractando de tempore electionis dicitur, *Porrò tranquillitas tunc noscitur adesse, quotiescunque anima nullis agitata variis spiritibus, vires naturales suas liberè exercet.* Alterum autem membrum

2. mẽbrum. sumi potest ex eodem loco, vbi dicitur, aliquando diuina virtus sic impellit voluntatem, vt omnis dubitatio, imò etiam dubitandi facultas animæ sublata sit quominus sequatur impulsionem talem.

43. Sãcti Ignatij, & Societatis spiritus conciliandi gratiam cum naturæ viribus. Hanc difficultatem propono, non quia loca citata difficilia sint, sed vt occasionem sumam aduertendi, zelum, quem nunc habet Societas rectè explicandi concordiam gratiæ cum libero arbitrio, & conuenienter loquendi, & accommodatè ad resistendum Luthero aliisque huius temporis hæreticis, eundem fuisse in Patre nostro Ignatio, & vel ab illo in Societatem manasse, vel eundem spiritum, qui hanc religionem mouet, ad resistendum hæreticis, huius esse doctrinæ auctorem.

Is spiritus in B. Ignatio fuisse ostẽditur. In primis ergo in quibusdam regulis, quas in fine totius libri S. Ignatius proponit, vt cum Orthodoxa Ecclesia verè sentiamus, generaliter notari potest, omnes ad hoc tendere, vt ab erroribus huius temporis maximè auertant, in omnibus, tam verbis, quàm factis contrariam doctrinam profitendo, vt de obedientia Ecclesiæ præstanda, de vsu

Recentium hæreticorũ errores. frequenti communionis Eucharistiæ, de sacrificio Missæ, & cantibus ac cæremoniis Ecclesiasticis, ac diuinis officiis, de votis monasticis, ac cœlibatu, de cultu ac veneratione Sanctorum, Reliquiarum, ac Imaginum, de Iubilæis, ac peregrinationibus, & operibus satisfactoriis, & in vniuersum de fide, & operibus, ac timore Dei tam seruili, quàm filiali, & denique de tuẽdis traditionibus Patrũ, & doctrinis sanctorum, ac probatorum Theologorum, & similia, quæ planè ostendunt spiritum spiritui Lutheri directè contrarium, quem sine dubio Deus Ignatio præbuit, tanquam vni ex primariis ducibus, quos aduersùs eum excitauit. Tandem verò circa finem illarum regularum in 14. ita de prædestinatione loquitur. *Aduertendum est, etiamsi planè compertum definitúmque sit, nemini contingere salutem, nisi Prædestinato; circunspectè tamen super hoc loquendum esse, ne fortè gratiam, aut prædestinationem Dei nimis extendentes liberi arbitrij vires & operum bonorum merita excludere velle videamur; vel è conuerso, ne plus æquo hisce tribuentes, illis interim derogemus.* Et in regul. 17. magis hoc declarans, subdit. *Neque prædicandæ, & inculcandæ gratiæ Dei, vsque adeò insistendum fuerit, vt serpere interdum possit auditoribus lethalis error, negata liberi arbitrij nostri facultate. De gratia ergo ipsa diffusè quidem loqui fas est, Deo aspirante, sed quatenus in gloriam eius vberiorem redundat, idque iuxta modum conuenientem, nostris præsertim temporibus tam periculosis, ne & liberi arbitrij vsus, & operum bonorum efficacia tollatur.* Hoc ergo ipsum, quod faciendum præmonuit S. Ignatius, vsu & exercitio in suo opere obseruauit, & hoc insinuare voluit locis in principio citatis, & in aliis, præsertim in posterioribus regulis, de discernendis spiritibus, in 2. egregiè explicat

A efficaciam gratiæ, dicens, *proprium esse Creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam conuertere, trahere, & mutare.* Et in 8. rectè gratiam Dei excitantem, seu præuenientem eiúsque efficaciam declarat dicens, immediatè diuinitus immitti; nulla ex parte hominis præcedẽte causa, & sufficientem esse ad consolandam animam. Aduertit autem ibidem sapienter & subtiliter, hanc gratiam esse, veluti semen quoddam, quod sui reliquias in anima relinquit, per quas potest homo postea aliquid operari, in qua cooperatione misceri potest aliqua alia intentio, vel motio

B à proprio, vel contrario spiritu proueniens, quam proinde obseruare, ac discernere necessarium est. Rursus in prioribus regulis de eadem discretione spirituum in vndecima egregiè docet æstimare diuinam gratiam, vt cùm aliquis operationem in se sentit, seipsum deprimat, ac vilefaciat, *reputando secum quàm imbellis, quámque ignauus apparebit desolatione impugnante, nisi per gratiæ, & consolationis diuinæ opem citò subleuetur.* Et è conuerso etiam docet, non despondere animum, etiam si quis gratiæ consolationem, vel abundantiam non sentiat, *Quia vnusquisque æstimare debet cum Dei gratia posse se plurimum, & aduersarios suos deuicturum, dummodo in Dei virtute collocet spem suam, & animum suum corroboret.* Vbi ostendit necessitatem gratiæ

C respectu omnium, & gratuitam abundantiam respectu aliquorum, & sufficientiam quam omnes sperare debent. Et paulo superiùs in regula 9. *Certi (inquit) simus nostrarum virium non esse, vel acquirere, vel retinere feruorem deuotionis, vehementiam amoris, abundantiam lacrymarum, aut aliam quamcunque internam consolationem, sed omnia hæc gratuita esse Dei dona, quæ si vendicemus nobis, vt propria, superbiæ, & vanæ gloriæ crimen non sine salutis graui periculo incursuri sumus.*

Cùm ergo in 7. regula ex eisdem dicitur, *interdum probationis causa nos Deum sine consolatione relinquere, vt per naturales quoque vires insultibus inimici nostri obsistamus;* non dicitur vt gratia excludatur simpliciter, sed solùm quoad maiorem 44. Respõsio ad primũ mẽbrum dubij in num. 14.

D quandam abundantiam, & consolationem; nam statim additur, *Id quod possumus haudubiè assistente nobis iugiter præsidio diuino, licèt tunc nequaquam sentiatur, eo quòd feruorem pristinum charitatis Dominus subtraxerit, relicta nihilominus gratia, quæ ad benè operandum, & ad consequendam salutem satis esse queat.* Vnde *per naturales vires*, tum ibi, tum alio loco significari videntur naturales facultates, seu potentiæ, non tamen vt operantes per solam naturalem virtutem, sed vt adiutas diuina gratia, & cooperantes illi. Postquam enim Deus sufficienter præuenit voluntatem per suam gratiam, & fidem, interdum relinquit illam, vt benè vtatur acceptis donis, vel vt resistat occurrenti tentationi, absque nouo præueniente auxilio, quanuis non sine ad-

E iuuante, & cooperante, vt in prædicto loco satis explicatum est. Alter etiam locus ex meditatione de tribus hominum classibus, facilis est: insinuatur enim ibi duplex modus; quo mouetur homo à Spiritu sancto, quos Theologi distinguunt. Vnus est per Spiritus sancti donum, quem optimè vocat Ignatius, ex diuino instinctu, in quo homo magis agitur, quàm se agat: alius pertinet ad virtutes, in quo homo operatur per discursum, & dictamen rationis, non quidem sine lumine, & auxilio supernaturali, sed illis adiutus. Sic enim ex principiis fidei, & doctrinis Patrum discurrimus, & dictamus per infusam

prudentiam

prudentiam de agendis. Et vterque modus insinuatur à S.Ignatio dum inter media ad bonam electionem, tertium ponitur, *obsecrare Dei clementiam, vt dignetur mentem instruere, & implere voluntatem quocunque potius mihi tendendum sit adhibito nihilosecius pio, fideli que intellectus mei ratiocinio, per quod apprehensa Dei voluntate, ad electionem ferar.* vbi notanda sunt illa verba, *pio fidelique ratiocinio*, quibus supernaturalis discursus significatur. Et sic ratiocinari, & eligere, est vires seu facultates naturales liberè exercere, & voluntatem Dei cognoscere, ex rationis dictamine, nunquam excludendo diuinum lumen & gratiam. Quanuis negandum etiam non est, aliquando naturalis rationis dictamen conferre ad electionem honestam faciendam, non tamen de supernaturalibus bonis, de quibus in illis locis sermo esse videtur, sed de aliquo bono morali, & honesto, vt latè lib. 1. & 2. de gratia ostensum est.

45. Respondio ad 2. memb. in eodem num. 42. Tandem, quod in vltimo loco dicitur de diuino impulsu ita efficaci, vt facultatem dubitandi auferat, pertinere credimus ad priorem modum diuinæ motionis, per dona Spiritus sancti: nam interdum potest esse tam efficax, vt necessitatem quandam inferat, saltem intellectui ad iudicandum de aliquo agendum per donum consilij, vel per aliquam reuelationem adeò efficacem, vt ex parte intellectus non relinquat facultatem dubitandi. Quanuis autem tunc homo necessariò iudicet, impulsum Dei esse sequendum, nihilominus in voluntate manere potest eligendi libertas: hæc enim non aufertur per motiones gratiæ (esto posset Deus illam auferre) nè moralis fructus, & meritum actionis impediatur; sicut Christus Dominus necessariò rectè iudicabat de omnibus agendis, & tamen liberè eligebat. Hic autem motionis modus nec necessarius est ad supernaturaliter operandum, nec ordinarius est, sed ex speciali Dei gratia aliquando liberaliter conceditur, vt de Matthæo, & Paulo in eodem loco exempla ponuntur. Et hactenus de doctrina libri exercitiorum.

CAPVT VI.

De arte, seu methodo exercitiorum.

1. Arguitur contra methodū exercitiorum. Primò. SEcundo loco dicere proposuimus de arte, seu methodo ad orandum, seu ad exercendam mentem in rebus spiritualibus data in hoc opere à B. Ignatio. Circa quam primò dubitare quis potest, quia vel infructuosum, vel impossibile videtur huiusmodi opus ad artem redigere, & sub regulis constituere: quia non humana industria, & virtute, sed Spiritus sancti inspiratione, & auxilio fieri debet, iuxta illud Psalmi 83. *Beatus vir cuius est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit.* Spiritus sanctus autem nullis astatur legibus, sed variis & infinitis modis mouet, & illuminat animam prout vult. Non est ergo hoc opus artis, sed gratiæ; nam si homo velit legibus alicuius artis astringi, sæpe impediet Spiritus sancti motum.

Secundò. Deinde contemnere quis potest simplicitatem, & breuitatem huius operis, nam in meditationibus, quæ in eo traduntur, breuissima puncta ex historia Euangelica, aut ex consideratione vel comparatione aliqua vulgari desumpta proponuntur per simplicia verba, nihil ferè addendo, quod ad materiæ vbertatem, & ad vnius horæ, vel plurium discursum, & meditationem viam aperiat.

Tertiò. Tertiò cùm supremus gradus interni exercitij sit contemplatio, admirari quis potest, quòd in toto hoc opere nihil de ratione, aut modo contemplandi traditur, sed totum circa orationem, & meditationem versatur. Item cùm in hac via spirituali, tres gradus seu viæ distinguantur, scilicet, purgatiua, illuminatiua, & contemplatiua; prima traditur in prima exercitationum hebdomada: circa secundam autem reliquæ omnes meditationes versare videntur, tertia omnino prætermissa. Quartò.

Item cùm nostra oratio, & consideratio ita debeat à creaturis, & à nobis ipsis incipere, & per Christi humanitatem progredi, vt ad Deum ipsum in se terminetur, ei præcipuè anima adhæreat, vt latè prosequitur Bonauentura, in Itinerario mentis, & D.Bernard. in Scala claustrali, seu de modo orandi: in hoc opere de initio, & progressu variæ meditationes tam de creaturis, quàm de nobis ipsis tradantur; de Deo ipso, aut modo cogitandi, de attributis, & perfectionibus eius, vel de modo vnionis animæ cum ipso nihil docetur; & ex hac parte dicetur saltem imperfecta hæc doctrina. Quintò. Bonau. Bernard.

B.Ignatij consilium in hac methodo tradenda fuisse optimum.

Tria igitur in hac parte à nobis ostendenda sunt: primum consilium Ignatij de tradenda aliqua directione, & quasi arte huius mentalis exercitij, fuisse prudentissimum, ac planè diuinum. Secundum quam rationem in ea directione tradenda seruauerit, vt maiori se exercentium vtilitati consuleret. Tertium quomodo modis omnibus, seu statibus satisfecerit. Primum efficacissimè probatur ex effectu ipso; experimento enim constat, per hanc artem in spirituali vita multos profecisse: Quod etiam Paulus III. in Bulla superiùs citata agnoscit. Secundò confirmari hoc potest exemplis Sanctorum, qui non solùm ad mentalem orationem, & considerationem homines excitant, sed etiam modum orandi, & ascendendi ad Deum, docere conantur, quoad possunt. Hæc fuit intentio Dionysij, præsertim in libro de mystica Theologia. Et fortasse eadem fuit mens Augustini in lib. Meditationum, qui 9. tom. habetur, & in altero lib. de diligendo Deo, & soliloquiis, cum aliis opusculis, quæ eodem tom. 9. Augustino ascribuntur. Differentia autem esse videtur, quòd in omnibus illis libris Augustinus, non tam docet meditandi, aut cōtemplandi modum, quàm ipsam meditationem exercet; seu affectus, qui ea exercentur, profert, & describit, in aliis verò duobus libris soliloquiorum, potius speculatiuè inquirendo, & disputando, (vt solet) quàm affectum exercendo procedit. D. etiam Prosper tres libros scripsit de vita contemplatiua: sed in eis non tam rationem contemplandi docet, quàm generalem doctrinam tradit de vita actiua, & contemplatiua, & ministeriis, vel laudibus earum, & consequenter de omnibus virtutibus disserit. Sic etiam alij Patres de hac materia ad instructionem eorum, qui contemplationi, aut meditationi incumbere cupiunt, varios tractatus scripserunt, præcipuè Bernardus de interiori Domo, & in Scala claustralium, &c. Et Richard. de S.Victore in tractatu de eruditione hominis interioris, & libro de præparatione ad contemplationem, cum aliis quæ in 1. p. operum eius habentur: & Bonauentura, (vt in principio dixi) proprium librum scripserit de exercitiis spiritualibus, & alium de quatuor mentalibus exercitiis præter plura alia opuscula de meditationibus, de septem 2. 1. Probatio ab experiētia. 2. Ab exemplis Patrū. Dionys. Areop. August. D.Prosper. D.Bern. Rich.Vict. Bonau.

itineribus æternitatis, & itinerarium mentis, & similia. Laurentius etiam Iustinianus multa habet egregia opuscula, præsertim lib. de vita solitaria, vbi de modis orandi, & de discretione spirituum, & necessitate mentalium exercitiorum, & quæ illa futura sint, specialiter disserit cap. 15. 16. & 18. Omitto alia quæ Blosius, Taulerus, Gerson, & Dionysius Carthusianus, & alij inter sua opera de hac materia scripserunt. Qui tamen omnes potius exhortando, quàm instruendo procedunt, & ideo fusiùs scribunt de laudibus, & effectibus meditationis, vel contemplationis: peculiarem autem methodum orandi, non ita distinctè tradunt. B. autem Ignatius breuissimis regulis, ac verbis mirabilem hanc instructionem comprehendit, quam non tā ex libris, quàm ex vnctione Spiritus sancti, & ex magna experientia, & vsu hausisse videtur.

Laur. Iust.

3. Tertiò ratione id ostendi potest; quia in omnibus actionibus suis, tam externis, quàm internis indiget homo instructione, & doctrina, vt eas rectè, & vtiliter præstare possit: sed hæc operatio interior, quæ generali nomine oratio mentalis appellatur, est vna ex præcipuis, ac difficilioribus, & vtilioribus, quæ ab homine exerceri possunt, ergo multo magis homo indiget aliqua instructione, & directione, vt in ea rectè procedere, & proficere possit. Complectitur enim huiusmodi opus plures, & nobilissimos actus humanos intellectus, res æternas & diuinas cogitantis, & voluntatis detestantis peccata, diligentis Deum, & contemptis temporalibus, æterna desiderantis. In quo exercitio magnus fructus esse potest, si rectè fiat; multum verò tædij & otiositatis, aut etiam periculi, si malè fiat; ergo habere aliquam viam breuem ordinatam, & varietati hominum accommodatam, & perfectorum hominum vsu, & experientia probatam, non potuit non esse vtilissimum opus, ac planè diuinum. Atque ita Societas cùm ad procurandam propriam, & aliorum perfectionem, vocata sit, quæ ab oratione, & communicatione cum Deo maximè pendet, peculiarem hanc methodum ac modum meditandi & orandi tanquam præclarum quoddam donum ac munus à Deo datum, & medium efficacissimum ad suum finem consequendum æstimare debet. Quamuis enim principalis auctor interioris profectus, & exercitij, quo id obtinetur, sit Spiritus sanctus, nihilominus ex parte nostra plantare, & rigare necesse est, vt incrementum det Deus; gratia enim, & illuminatio diuina, non excludit cooperationem & præparationem hominis, sed potiùs illam requirit. Vt ergo homo quod in se est faciat, consiliis, & regulis iuuari poterit; quæ tamen non ea intentione traduntur, vt hominem ligent, vel vt legem ponant Spiritui sancto, quominus creaturam suam moueat prout voluerit, sed solùm instruunt hominem, tum vt operari incipiat, & meditari, ac discurrere quando à Spiritu sancto specialiter non præmouetur; tum vt Spiritus sancti impulsum recipere aptus sit, eúmque sentire, & sequi valeat. Et hoc ipsum in eisdem exercitiis animaduertitur, vt ex annotationibus, quæ in principio eorum traduntur, & ex multis aliis locis eorum constat. Et ex his patet solutio ad 1. obiectionem num. 1. propositam.

3. Probatio ex ratione.

Exercitiorum methodum ad finem intentum salutis animarum esse accommodatissimam.

4. Circa secundum punctum n. 2. positum aduertendum inprimis est mentem Ignatij fuisse breuissimè comprehendere omnia, quæ ad spirituale instructionem & interiorem animæ salutem conducere possunt, tum vt faciliùs addisci, & exerceri possent: tum etiam, vt exercitium ipsum suauiùs, & delectabiliùs fieret, vt statim dicetur in num. 7. tum etiam, quia sola principia generalia possunt esse omnibus cōmunia, applicatio autem in particulari cum maiori, vel minori extensione, aut cū his, vel illis circunstantiis relinquitur prudentiæ spiritualis magistri, & instructoris, quam in ipsis primis notationibus exercitionum supponit nunquam defuturam ei, qui in spiritualibus exerceri incipit, iuxta consilium Bernardi ad fratres de monte Dei column. 16. *Quandiu paruulus es, & donec plenius addiscas diuinam cogitare præsentiam, Pædagogum tibi procura*; cui statim dicit cogitationes omnes esse aperiendas. Nam, vt ipsemet scribit lib. de ordine vitæ column. 7. *magnum huius vitæ solatium est, vt habeas cui pectus tuum aperias.* Spiritualis autem vita duo potissimum requirit, morum correctionem, & vnionem cum Deo. Ad morum autem correctionem inprimis pertinet purgatio præcedentium delictorum, quotidiana conscientiæ cura, & frequens etiam peccatorum confessio. Secundum verò frequenti meditatione, & oratione, & virtutum exercitio comparatur. Ad vtrumque autem recta electio circa vitæ statum maximè necessaria est. In his ergo omnibus conuenientissimo ordine instruitur homo per hæc exercitia. Quia verò cōueniens æstimatio, & recta intentio finis vltimi principium est omnium bonarum actionum, ideo S. Ignatius ante particularia exercitia hoc præmisit tanquam fundamentum totius reformationis spiritualis.

Ratio breuitatis huius libri.

Bernard.

Ratio ordinis in eo seruati.

5. Deinde verò quatuor hebdomadas exercitiorū distinxit, quas ita appellauit, non quia necesse sit in singulis septem dies, & non plures, vel pauciores insumi, sed quia cōmodè ita distribui possunt, & regulariter illud tempus videtur sufficiens, & accommodatum. Propriè ergo distinguuntur in materia, & fine ad quem singula proximè ordinantur. Prima enim viam purgatiuam continet, & ideo materia eius est diuinæ offēsionis grauitas, & omnes considerationes, quæ ad hunc finē, & ad veram pœnitentiam de peccatis agendam conferunt. Et propterea illi adiungitur duplex consciētiæ examen mane, & vespere quotidie faciendum, quod & ad conseruandam cōscientiæ puritatem, & ad frequentem confessionem vtilissimum est. de quo Bernardus lib. de vita solitaria colum. 15. *Sedeat iudicans iustitia, stet rea, & se accusans consciētia: nemo te plus diligit, nemo te fideliùs iudicabit, manè præterita noctis fac à temetipso exactionem, & ventura diei tibi indicito cautionem: vespere præterita diei rationem exige, & superuenientis noctis fac indictionem.* Fuitque consuetudo antiquorum Patrum: nam de D. Antonio refertur lib. 1. Tripartitæ, cap. 11. quòd *præcipiebat semetipsum discutere, & secum ponere rationem eorum quæ gessit diu, noctúque: si quid autem indecens ageret, conscriberet, vt de cætero parceret in delicto, semetipsum scilicet erubescens. si plurima sui delicta cōperisset.* Et apud Surium 17. Ianuarij §. *Tandem.* præcipiebat monachis, vt rationem diei, noctísque facientes, si in se comprehendissent, peccare desisterent, &c. Basilius etiam sæpè hoc consilium repetit; nam in sermone de abdicatione rerum post medium. *Quæ singulis* (inquit) *diebus feceris opera, ea vesperi tecum ipse commemora, & cum his, quæ feceris pridie conferto, vt melior in dies existas.* Et sermone de Ascesi, seu exercitatione monachi, inter alia consulit, quotidianas suas, & cogitationes,

Quatuor hebdomadarū huius libri enucleatio.

De 1. hebdomada.

Examen conscientiæ à Patribus commendatur.

Bernard.

Hist. Trip.

Basil.

tationes, & actiones omnes diligenter examinare; & serm. 1. de Instit. Monach. in fine, *Completo* (ait) *iam die, omnique opere tum corporis, tum spiritus absoluto, praeclare fiet si diligenter vnusquisque antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam* Ioan. Clim. *exquirat*, &c. Et Ioannes Climacus 4. gradu de obedientia circa finem, *Optimus* (inquit) *trapezita est, qui quotidie vespere lucrum, ac detrimentum omnino computat, quod scire manifestiùs non potest, nisi in horis singulis, in tabulis omnia denotet: nam cùm calculi singulis horis ponuntur, totius diei ratio postmodùm clariùs agnoscitur.* Et paulo superiùs refert de quodam religioso, *Ad cuius latus cùm appensum cingulo breuem libellum conspicerem, didici eum quotidie cogitationes suas in eo notare, hásque omnes nunciare pastori solitum: non solùm autem illum, sed alios quamplures id facere ibidem conspexi: erat enim (vt comperi) Patris sancti mandatum.* Chrysost. Chrysostom. etiam homil. 2. in Psal. 50. circa illa verba, *Peccatum meum contra me est semper*; consulit, vt qui diuturno tempore, vel alio commodiore non potuerit, saltem in ipso lecto antequam somnus irrepat, examinet, quid bonifecerit, quídve mali admiserit, & gehennae recordetur, vt metu affectus bonum augeat, & malum auferat. Bonau. Idem videre licet in Bonauentur. opuscul. de puritate conscientiae cap. 6. & in speculo disciplinae, Thom. de Kemp. Thoma de Kempis lib. 2. de disciplina claustralium cap. 9. & lib. de disciplina monastica Senec. cap. 11. Imò & Seneca, hoc praebuit consilium lib. 3. de Ira cap. 36. In hoc verò omnium defectuum quotidiano examine, quod propterea generale vocat, monet B. Ignatius vt à gratiarum actione pro beneficiis incipiamus, vel quia non minus id debetur in fine diei, quàm peccatorum recogitatio, vel certè quia multum iuuat ad magis dolendum de benefactoris offensa. Inuenio autem Clem. Alex. consilium hoc in Clem. Alex. lib. 4. paedag. cap. 4. *Postremò*, ait, *antequam nos somnus inuadat, pium & sanctum est Deo gratias agere, vt qui eius benignitatem & gratiam fuerimus consequuti: ita vt cum diuino quodam afflatu nos ad somnum conferamus.* Illud tamen animaduertere libet, dictos Patres solùm generaliter attigisse conscientiae examen semel aut bis, vel saepius in die peragendum, particulare autem examen, quod assumitur contra vnum vitium speciale, vt in illo emendando maior cura adhibeatur, & sic procedendo per singula faciliùs omnia eradicentur, sapienter fuisse à B. Basil. Ignatio excogitatum: insinuauit autem illum Basilius in regulis breuioribus regul. 289. vbi ait, quando aliquis frequentiùs in aliquo peccat, considerare debere radicem, & ibi specialiter medicinam adhibere, atque *in singulis peccatis* (inquit) *simili modo*.

6. De 2. hebdomada. Secunda hebdomada ad hoc ordinatur, vt homo rectè eligat, & constituat statum vitae futurae. Quia verò fundamentum rectae electionis quoad statum vitae in homine Christiano esse debet sequi, & imitari Christum, ideo statim in principio illius hebdomadae proponuntur considerationes, quae ad hoc firmiter statuendum inducant, & praesertim de Incarnatione, & vita Christi Domini, quae nobis proposita est, tanquam exemplar ad quam nostra formanda est. Deinde proponuntur media ad rectam electionem faciendam, & documenta omnia ad illum finem necessaria. Vnde ab hac hebdomada incipit homo instrui in via quam vocant illuminatiuam, nam facta purgatione peccatorum in priori hebdomada, incipit homo vlteriùs tendere per virtutis viam, & consequenter incipit circa illam illuminari. Inchoatur etiam hic status proficientium: nam status incipientium, ad partem purgatiuam maximè pertinet. Quia verò perfectio vitae Christianae longo tempore comparatur, & praecipuè per virtutem passionis, & mortis Christi, & meditationem eius: ideo hoc agitur in tertia hebdomada, in qua passio Christi ad meditandum proponitur. De tertia. Vnde etiam ad statum proficientium, & ad viam illuminatiuam pertinet, ideóque exercitia huius, & praecedentis hebdomadae ad frequentiorem vsum totius vitae spiritualium hominum pertinet, quia maior pars hominum, etiam bonorum, & ex instituto, ac electione Deo seruientium est in statu proficientium: status enim perfectorum paucorum est. Et fortasse ob hanc causam in fine tertiae hebdomadae adducuntur quaedam regulae ad victum temperandum. Nam ad vsum mentalis orationis, vt continuari possit, haec moderatio in primis necessaria est. Denique De quarta. additur quarta hebdomada in qua Christi gloria, & resurrectio ad considerandum proponitur, attingítque viam vnitiuam, vt statim dicam.

7. Formā meditādi praecipuè tradit B. Ignatius in suo libro. In his autem meditationibus duo animaduertenda sunt, materia scilicet, & forma. Materia consistit in re, quae ad considerandum datur; forma in modo & directione, quae ad rectè & fructuosè considerandum traditur. Et hoc posterius est, in quo maximè laborauit Ignatius: & reuera fuit donum, speciali gratia illi concessum, & non sine magno vsu & experientia comparatum cum diuina gratia, & ideo in hac forma proponenda & declaranda, & diuersis hominum statibus, & ingeniis accommodanda, versantur ferè omnia documenta huius operis, nihilque deest, (vt existimo) quod desiderari possit.

8. Cur in materia ad meditandum suppeditāda breuior fuerit. Circa materiam autem solum hoc obseruatum est, vt sufficiens, & accommodata sit ad scopum proximè intentum, & ad viam seu gradum spiritualis vitae, qui procuratur, non verò traditur in vnaquaque hebdomada omnis materia, vel meditatio, quae ad illam pertinere potest, quia haec infinita est, & facile ab vnoquoque inueniri potest. Et ita constat responsio ad secundam obiectionem in num. 1. nam quòd ipsamet materia ad breuia puncta redacta simpliciter, & sine multiplicatione discursuum, vel cóceptuum proponatur ex instituto factum, pertinérque ad sapientem formam artificis, vt ipsemet statim in principio regulae 2. adnorauit, vt scilicet is, qui meditaturus est, accepto solùm meditationis fundamento, vt postea per se, vel ex discursu proprio, vel ex diuina mentis illustratione ratiocinetur, & ita cum maiori spirituali gustu, maiorique fructu in oratione, & meditatione versetur. Simili consilio Cyprianus in praefatione libri de Cyprian. exhortatione martyrum, sola capitula Dominica se attigisse dicit, *Vt non tam tractatum meum* (inquit) *videar tibi misisse, quàm materiam tractantibus tribuisse; quae res in vsum singulis proficit vtilitate maiore. Nam si confectam, & paratam iam vestem darem, vestis esset mea, qua alius vteretur, & forsitan non pro habitudine staturae, & corporis res alteri facta, minus congruens haberetur. Nunc verò de agno per quem redempti, ac viuificati sumus, lanam ipsam, & purpuram misi, quam cùm acceperis, tunicam tibi pro voluntate conficias, & plus, vt in domestica tua, atque in propria veste laetaberis, & caeteris quoque, vt & conficere ipsi pro arbitrio possint,* quod

quod missimus exhibebis. Addit præterea rationem aliam non minùs instituto nostro accommodatam, dicens, *Nec non & illud consilium vtile, & salubre prospexi in exhortatione tam necessaria amputandas esse verborum nostrorum moras, & tarditates, atque ambages sermonis humani subtrahendas, ponenda sola illa, quæ Deus loquitur, & præcepta ipsa diuina velut arma pugnantibus suggerenda sunt, inde aures erigantur, inde instruantur mentes, inde & animi, & corporis vires ad omnis passionis tolerantiam roborentur.* His ergo & similibus rationibus motus B. N. Ignatius exercitiorum materias paucis, & simplicibus verbis proponendas duxit, idémque spiritualibus magistris seruandum præcepit, habita nihilominus ratione personarum, quæ instruuntur, vt in doctis, & rudioribus nonnulla via aperiatur, & materia ipsa aliquantulum digeratur quantum satis sit, vt vnusquisque pro captu suo circa illam discurrere, ac meditari possit.

Per hanc methodum omnibus vitæ spiritualis statibus satis prouisum esse.

9. Ad 3. obiect. in n.1. Tandem hinc etiam constat quod tertio loco in num.2. proposuimus, per hanc scilicet exercitiorum rationem, omnium statibus, seu ordinibus sufficienter prouisum esse, satisfitque facilè tertiæ difficultati in principio nu.1. tactæ; non enim omissus fuit in his exercitiis vltimus gradus contemplationis, sed traditus, vel insinuatus fuit quãtum per humanam industriam fieri expediebat. Nam inprimis quarta hebdomada, quæ est de Christi gloria, & gaudio resurrectionis, ad viam vnitiuam pertinet, non enim ad morum emendationem, aut profectum directè ordinatur, sed ad spem, & amorem excitandum rerum æternarum, & ad participandum in hac vita aliquo modo æternas delitias, *in aula mentis* vacando diuinæ sapientiæ, vt serm.8. de ieiunio Leo Papa dixit. (Leo Papa.) Deinde in fine illius hebdomadæ addita est contemplatio ad amorem spiritualem in nobis excitandum, quod maximè pertinet ad contemplationem. Est autem animaduertendum in hoc gradu contemplationis, seu viæ vnitiuæ distinguendum esse initium eius, seu totum id quod habet rationem viæ, à termino, qui est ipsa vnio cum Deo, cum quadam veluti simplici intuitione veritatis. (In contemplatione via & terminus reperiũtur.) Nam in priori parte huius viæ seruanda est eadem forma orandi ac meditandi, quæ in cæteris seruatur paucis mutatis, & accommodando materiam scopo, & fini intento: in posteriori autem parte nulla certa forma, vel modus præscribi potest, quia in simplicissimo actu consistit, magisque recipiendo, quàm inquirendo perficitur, quanuis cooperatio hominis non excludatur. Hac igitur ratione P.N.Ignatius attingendo hunc gradum vltimum contemplationis, ea quæ pertinent ad initium eius, & ad formam, & materiam, in illo seruandam, & applicandam sufficienter proposuit, contentúsque fuit ponendo sapientes in via; nam quod reliquum est magis ad magisterium Spiritus sancti, quàm hominis spectat, ideóque de ipsa vnione cum Deo, & de ipso actu simplicis contemplationis pauca dixit.

10. B.Ignatius de via contẽplationis potissi num instruxit. Et ob eandem causam potissimè nos docuit versari circa Christi humanitatem, quia illa est ostium per quod ad diuinitatem introducimur, Ioan.10. de quo videri potest Bonauent. opuscul. de septem itiner. æternitatis, sect.1. distinct.1. & 3. Richard. de S.Victor. lib.5. de contemplat. cap. 12. & sequent. (D. Bonau. Richar. de S.Vict.) & Blosius in Canone vitæ spiritualis cap.21. (Blosius.) vbi post nonnulla documenta circa meditationem passionis Christi concludit, *Supradictis igitur rationibus occupa te pro tuo modulo circa humanitatem Christi, hæc mentem tuam ita possideat, vt quidquid phantasmatum aliunde vitiosè se ingesserit, mox dissipetur; hanc elige in qua tutus requiescas quandiu ad altiora non proueheris. Nauis enim est, qua mare seculi huius citra periculum pertransire, atque ad beatam illam patriam fœliciter peruenire poteris. Quanquam Dominus etiam te hic nauigantem eò aliquando fortè sustollet, vbi ab omnibus rerum formis atque simulacris intus nudaberis, vbi a te ipso deficiens, fœliciter transibis in Deum; eò interdum deducet te manus Domini si expedierit, vt tempore huius exilij eò perducaris; si non expedierit, non perduceris.* Vnde intelligimus hanc spiritualem artem ad summum posse nos dirigere circa meditationem humanitatis Christi, sub qua comprehendi potest omnis eleuatio mentis ex creaturis ad Deum: nam quod altius est non cadit sub humanam industriam; & ideo monet idem Blosius in specul. spirit. cap.11. (Blosius.) eos etiam qui speciali gratia ad vnionem cum Deo eleuantur, cessante illa Dei operatione, debere statim resumere propriam actionem, & sanctas imagines, id est, ad officium meditationis redire, ne otio torpescant. Ob hanc ergo causam hæc exercitia in his meditationibus potissimè insistunt.

Si quis tamen rectè animaduertat, à principio docent, seu manu ducunt eum qui spiritualiter exercitatur ad intuendam, vel ponderandam veritatem aliquam, cum interna animi quiete, & affectibus, qui illam comitantur. 11. (Non tamen de termino eius instructe omnino prætermisit.) Huc enim tendit, vt existimo, illa sensuum applicatio de qua fit mentio in hebdomada secunda; nam illa applicatio magis intellectualis esse debet, vt per eam quis mente intueatur factum aliquod, quod admiretur, vt ad illud afficiatur, vel audiat verba quorum pondus consideret, vt illis moueatur, vel odoretur fragrantiam virtutum, aut donorum alicuius animæ, & sic de aliis; huiusmodi enim applicatio mentis participatio quædam contemplationis est, saltem quantum ad modum operandi. Quanuis enim tres illæ viæ quantum ad principales actus suos sint distinctæ, non tamen necessariò sunt, imò nec regulariter esse debent omnino impermistæ, sed in vnaquaque illarum aliquid de cæteris participandum est, (Viæ tres purg. illum. & vniti. permixtè exercendæ.) nam in prima aliquid necessarium est de secunda, & tertia, vt suauior fiat, & magis fructuosa: nam timor, & dolor, ac detestatio peccatorũm per amorem Dei, & affectum virtutum perficitur, & delectabilior fit. In tertia vero aliquid de prima, & secunda retinere frequentiùs expedit, propter maiorem securitatem. De qua re legi potest Blosius, qui optimè loquitur in speculo spirituali, cap.11. Secunda verò ob vtrasque rationes, & tanquam media inter duas extremas aliquid de illis participare debet. Hoc ergo in vniuersum in prædictis exercitiis significatum est: nihil igitur ad spiritualem instructionem necessarium in eis desideratur, quantum per breuem methodum tradi poterat: nam illa, quæ per viuam vocem adiicienda est, nunquam excluditur, vtramque verò perficere debet experientia, & Spiritus sancti illuminatio.

CAPVT

CAPVT VII.

De prudentia in opere exercitiorum ab Ignatio seruata, & vsu eorum seruando.

1. QVod ad 1. tituli partem attinet multa in superiori puncto attigimus, quæ non oportet verbis commendare, nec defendere: quia per se nota sunt, neque aliquid inuenio, quod aliquem offendere, aut de quo aliquis iure dubitare possit.

Prudentia Ignat. in regulis temperantiæ.

Præterea verò, quæ de ratione, & methodo orandi ibi traduntur, prudentia Auctoris maximè inspicitur in variis regulis, quas spiritualibus exercitiis adiunxit, in quibus egregiè tradit consilia ad componendos mores hominum circa seipsos quoad exteriora per regulas temperantiæ, quas in fine secundæ hebdomadæ tradidit, & per documenta circa exteriorem pœnitentiam, quæ adiunxit ad finem primæ hebdomadæ; quoad interiora verò per regulas, quas de scrupulis tradidit in fine exercitiorum. Quoad alios verò per regulas quas in distribuendis eleemosynis seruare docuit. Ita pro his actionibus, quibus circa Deum per intellectum, aut voluntatem potissimè versamur, in quibus error vel speculatiuus, vel practicus multum potest habere periculi, egregia consilia tradidit tum in regulis ad dignoscendos internos animi motus, & discernendos spiritus, tum etiam, vt cum orthodoxa Ecclesia verè sentiamus. Nihil itaque quod in consultationem spiritualem ordinariè venire possit, intactum omisit, & in omnibus magnam prudentiam, atque adeò magnam experientiam, & diuini luminis illustrationem ostendit.

2. Et quia ferè de his omnibus, quod ratio nostri instituti postulat, iam adnotatum est; vnum vel aliud tantùm breuiter aduertam.

Obiectio contra regulam temperantiæ.

nam in 4. circa temperantiam regula consilium datur, vt ad inueniendum temperantiæ medium aliquid de conuenienti victu sibi quis adimat: imò additur, quantò plus abstulerit, tanto celeriùs iuxta mensuram cibi, & potus esse reperturum: huius autem contrarium docere videtur Gerson Alphab. 72. lit. K. in quadam doctrina contra conscientiam scrupulosam, vbi ait, ita debere regi corpus, vt nec sit rebelle animæ, neque ad illi cooperandum deficiat. & addit, *Et esset minus malum excedere nimis nutriendo corpus suum, quàm non satis; quia difficilius potest poni remedium, cùm corpus est læsum per nimiam abstinentiam.*

Gerson.

Diluitur.

Sed hæc non sunt contraria, nam ad diuersos fines, & pro hominibus diuersimodè affectis dicuntur. Nam P. Ignatius tractat de homine, qui moderatione indiget, ne excedat contra temperantiam; & huic rectissimè consulit, vt si errare timet, potius erret subtrahendo de necessariis quàm aliquid vltra necessitatem addendo, quia, & in hoc magis meretur, meliúsque se disponit, vt à Deo iuuetur ad medium inueniendum, & faciliùs experiretur illũ defectum, vt ita possit ad mediocritatem peruenire. Nec tamen absolutè, & sine aliqua correctione hoc dicit Ignatius (in quo eius prudentia cernitur,) sed hæc verba interposuit, *vitato interim valetudinis aduersæ graui periculo.* Per quæ verba tollit omnem contrarietatem cum documento Gersonis, qui loquebatur de homine scrupuloso, & ad nimiam auctoritatem, & abstinentiam propenso: in quo verum est, minus esse periculi, si aliquid vltra necessitatem addatur, quàm si nimium subtrahatur.

3. Secundò circa ea, quæ de scrupulis notantur obseruari potest conscientiam aliquando angi scrupulis circa præterita an ritè sint confessa, nec ne, aliquando verò circa præsentia, vel futura, seu circa actiones quæ quotidie occurrunt.

Scrupulorum genera duo.

De posteriori genere curauit Ignatius in suis regulis.

B. ergo Ignatius solùm de hoc posteriori genere scrupulorum videtur rationem habuisse, eísque aptissimą remedia adhibuisse, docens, quibus prodesse aliquando possit huiusmodi scrupulorum anxietas, vel solicitudo, & quantum etiam possit nocere, si nimia sit, & quomodo tunc sit cauenda in contrariam partem aliquantulum inclinando, vel constanter perseuerando in actione inchoata, scrupulosa cogitatione contempta, quando vel ex certis principiis, vel ex iudicio eius, cui securè potest fides adhiberi, nihil mali in tali actione iustè timeri potest.

Quid de priori.

De alio verò genere scrupulorum nihil attigit, vel si seruentur ea, quæ de examine conscientiæ, & confessione generali (quando illa opus est) ritè facienda superiùs dixerat, facilè existimauit posse hanc tentationem superari, vel certè, quia remedia de prioribus scrupulis data cum proportione possunt applicari.

Gersonis de hoc genere documentum.

Gerson verò in loco proximè citato de illis scrupulis distinctè tractat, & duo obseruanda dicit, vnum est obliuioni dandum esse tempus præteritum, nisi in generali ad petendam à Deo veniam per generalem contritionem; alterum est quando tempus præteritum solicitat, timendo, quòd non fuit facta sufficiens confessio occurrendam esse illi recurrendo ad Deum, cum vera cordis humilitate, & contritione, & in memoriam reuocandam esse voluntatem, quam habuit integrè ac perfectè confitendi, & quod tunc fecerit quantum in ipso erat, suóque confessori satisfecerit, cuius consilio statuit præteritorum non ampliùs recordari, vt Deo meliùs possit inseruire, atque ita in eo proposito perseueret, nimiúmque timorem contemnat.

4. Tertiò in quadam notatione 15. earum, quæ in principio exercitiorum traduntur, & sæpe aliàs, præsertim cùm de electionibus agitur, consilium datur confessori, vel spirituali magistro, qui alium in his exercitiis instruit, ne eum, qui exercetur, ad vnam partem magis quàm ad aliam moueat, nimirum ad religionem potiùs quàm ad statum secularem, vel ad hanc religionem potius quàm ad illam, sed relinquendum esse, qui instruitur, vt Dei voluntatem quærat, per seipsum ratiocinando, & lumen petendo, vt ab ipso immediatè vocetur, & inspiretur.

B. Ignatij documentũ pro instructore se exercentis.

Arguitur contra id documentum.

Circa quod consilium dubitare aliquis potest, quia ordinariè solet Deus homines per homines docere, illuminare, & vocare; ergo non est expectanda immediata vocatio ab ipso Deo sed quotiescunque certa ratio dictat melius esse huic proximo, seu spirituali discipulo hunc statum eligere, optimum erit illum suadere, & ad illam partem inclinare. Etenim si altera pars esset praua, sine dubio omni conatu auertendus esset ab illa, & ad contrariam inclinandus: ergo si altera etiam pars euidenter est minus bona, erit saltem melius, & consilij opus contrariam consulere.

Vera resolutio.

Nihilominus consilium Ignatij prudentissimũ est, & experimento comprobatum, esse necessariũ, quia regulariter plus noceat, quàm proficiat. Ratio enim facta probat optimè actũ consulendi ea, quę sunt maioris perfectionis, per se optimum esse, &

opus charitatis, tamen quia finis eius est vtilitas proximi in particulari, non erit melius, nisi sit etiam vtilius; sicut correctio fraterna bona non est nisi speretur vtilitas.

5. Distinguere autem oportet inter consilium sponte oblatum, vel ab alio petitum, & efflagitatum, nam hîc agimus de priori modo dandi consilium, & de hoc dicimus non expedire, præsertim tempore exercitiorum, quando aliquis per seipsum cum Deo, & secum tractat de eligendo statu vitæ suæ anteuertere, & quasi obtrudere ei consilium; tum quia statim suboritur alteri suspicio, quòd ea res humana sit, vel ex humano affectu procedat, & ita impeditur diuina vocatio: tum etiam, quia licèt contingat persuaderi, minus firma sit electio: nam subortis postea tentationibus, statim occurrit illam fuisse quandam humanam persuasionem, vnde periculum imminet, ne facta electio leuiter mutetur; quando verò aliquis, vel à Deo specialiter mouetur, & inclinatur, vel eius gratia adiutus, proprio discursu, & ratione conuincitur, firmiùs adhæret electioni factæ, & maiori fiducià Deo sperat auxilium ad perseuerandum in illo. Quando autem consilium postulat ipse, qui electurus est, quoniam anceps est, & dubius; tunc non erit malum illud præstare, quia iam non recipitur, vt omnino alienum, sed vt ab ipsomet postulante aliquo modo ortum: quia etiam faciliùs accipit illud medium per quod à Deo ipso illuminatur. Solum obseruandum est, ne quis nimium facilem, & promptum se exhibeat ad huiusmodi consilium præstandum, sed priùs efficaciores rationes, & commoda, vel incommoda vtriusque partis proponat, eásque alteri considerandas, & electionem faciendam committat. Quòd si nihilominus alter instet, & magistri iudicium intelligere velit, priusquam eligat, non est illi denegandum regulariter loquendo; quia tunc & opus ipsum, secundùm se melius est, & ex illo maior vtilitas non immeritò sperari potest.

Data resolutio procedit de consilio sponte oblato.

Quid quãdo consiliũ rogatur.

6. Vltimò circa regulas citatas in distribuendis eleemosynis seruandas animaduerti potest, documenta quæ in eis traduntur, generalia videri ad quodcunque opus rectè faciendum, videlicet, vt ex recta intentione amoris diuini proficiscatur, & ita fiat ab vnoquoque, sicut ipse consuleret alteri, vt faceret, vel sicut vellet fecisse si mortis articulus, aut iudicij diuini instaret. Sed hoc nihil incommodi est; nam præcipua ratio prudentiæ consistit in applicatione principiorum generalium ad particulares materias. Duo autem principia sunt, quibus potissimum vtitur B. Ignatius in hoc opere, súntque maximè consentanea & Euangelio, & naturali prudentiæ. Vnum est, vt intentio operantis, sit pura & perfecta quærendi maiorem diuinam gloriam. Hoc fundamentum ponitur in principio Exercitiorum, hoc item repetitur in præludio ad rectam electionem, & iterum in his regulis & ferè in singulis suis constitutionibus, & documentis hoc repetit Ignatius, quia ex abundantia cordis os loquebatur, & quia reuera est res maximi momenti. Quæ tamen prudenter applicanda est, vt in prædicta materia de eleemosynis faciendis, non est existimandum per hanc intentionem, diuini amoris excludi omninò affectionem erga cognatos, vel amicos, nam ipse ordo charitatis postulat, vt cæteris paribus illis priùs subueniatur; quia verò naturalis affectio solet nimium inclinare, & quasi excæcare hominem, ideo specialiter aduertitur, vt in eo opere huiusmodi affectio temperetur, & ad regulam diuini amoris quoad fieri possit, accommodetur.

Arguitur contra documenta de eleemosynis distribuendis.

Vnum B. Ignatij in operibus virtutis familiare principium.

7. Aliud principium est, supposita prædicta intentione habere animum indifferentem circa media, nam sæpe erratur in electione medij etiamsi intentio bona sit propter indispositionem subiecti prouenientem ex aliqua alia affectione, quæ in causa est, vt id quod eligitur vt medium, non vt purè medium moueat, sed secundùm aliam rationem, quæ inefficacem reddit, vel diminuit alteram intentionem. Et ad hoc tendunt alia documenta, quæ ibi dantur de moderatione in quærenda propria commoditate, quæ valde necessaria est, vt animum relinquat liberum ad eleemosynas faciendas. Quæ doctrina, si ad alias materias cum proportione accommodetur, vtilissima erit ad eas non solùm honestè, sed etiam perfectè exercendas. & hæc de prima parte tituli.

Alterum principiũ.

De vsu Exercitiorum.

8. Quod ad secundam tituli partem attinet, duplex est in Societate horum exercitiorum vsus: vnus pro ipsismet religiosis Societatis, quem passiuum vocare possumus; alius est actiuus pro externis proximis, quibus per sacerdotes Societatis hæc exercitia tribuuntur ad vitæ emendationem, vel profectum. Prior vsus incipit in nostris religiosis, à primo ingressu in Societatem; nam ope horum exercitiorum in prima probatione purgari incipiunt, & in discursu Nouitiatus iterum atque iterum ea repetunt, partim, vt magis probentur, præcipuè verò, vt in spiritualibus rebus ampliùs instruantur, & exerceantur, vt suprà lib. 2. cap. 5. numer. 5. tractando de probationibus declaraui. Durat præterea hîc vsus toto tempore vitæ, ídque dupliciter, primò per quotidianam meditationem, orationem, & conscientiæ examinationem, de quibus etiam iam lib. 8. cap. 1. & aliis locis diximus. Secundò, semel, aut bis in anno, vt ibidem vidimus, sese per aliquot dies colligendo, vt relictis studiis vel aliis occupationibus externis, in his, vel similibus meditationibus exerceantur, & soli vitæ contemplatiuæ attendant: quod huic instituto valde est opportunum, ac ferè necessarium, & in exemplo Christi fundatum. Nec fuit à D. Thom. prætermissum, qui (vt etiam lib. 6. cap. 2. numer. 5. retuli) in 2. 2. quæst. 188. art. 8. cùm dixisset solitudinem non esse congruentem religionibus, quæ sunt ordinatæ ad opera vitæ actiuæ, addit, *Nisi fortè ad tempus exemplo Christi, qui,* (vt dicitur Luc. 6.) *exiit in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Quod exemplum magis ad quotidianam solitudinem, seu separationem pro aliquo tempore contemplationi præstando, referendum videtur. De quo etiam loqui videtur Ioannes cap. 18. cùm ait, *Sciebat autem Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis*; scilicet ad orandum in horto separato.

Hic vsus in Societate partim quotidianus est.

Partim annuus.

9. De alia verò diuturniori separatione per aliquot dies, habemus in Christo Domino exemplum in separatione quadraginta dierum in desertum, vt cum eodem D. Thom. latiùs explicaui in 2. tomo 3. part. disput. 29. section. 2.

Annui vsus exercitiorũ, exemplũ in Christo & antiquis monachis.

Optimum

Optimum etiam exemplum est antiquorum Monachorum quod suprà adnotauimus ex D. Augustino lib. de opere Monachorum cap. 23. vbi de quibusdam Monachis ait, *Per multos dies à conspectu hominum separatos, & nulli ad se prabentes accessum includunt seipsos viuentes in magna intentione orationis.* Subditque inferiùs. *Et horum quidem exercitationem, in tam mirabili continentia, quandoquidem habent otium, quo hac agant, séque imitandos non superba elatione, sed misericordi sanctitate proponunt, non solùm non reprehendo, sed quantum dignum est laudare non possum.* Vnde constat consuetudinem hanc, non tantùm pro tyronibus, vel proficientibus vtilem esse, sed etiam pro viris perfectis, tum quia fieri non potest quin externis actionibus, & occupationibus interior deuotio remittatur, quæ per hanc exercitiorum vicissitudinem compensatur; tum etiam, quia hoc opus per se est valde appetibile & perfectum, & ideo cùm fieri possit absque impedimento aliarum actionum proximis necessariarum prætermittendum non est.

D. August.

10. Alter vsus exercitiorum circa externos præcipuè seculares & rudes spiritualium rerum aliquibus probari non videtur. Ad hoc enim videtur allusisse modernus ille, cuius meminimus in lib. 1. cap. 7. num. 2. in fine, qui exponens Psalmum 118. statim in versiculo 2. adnotat primum versum illius Psalmi, *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, pertinere ad vitam actiuam; secundum autem, *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum*, ad vitam contemplatiuam: *Quia exercitia* (inquit) *vita actiua pracedere debent priusquam ad contemplationem quispiam erigatur, iuxta doctrinam Gregorij homil. 14. in Ezechielem, & lib. 6. Moralium cap. 17.* Et subiungit. *Qua consultò tam longè recensuimus, vt sciant nonnulli non adeò facilem, & scitam esse viam ad contemplationis fastigium, sicut ipsi faciunt qui homines perditissimos illecebris, & cateris mundi, carnisque spurcitiis & diaboli dolis, & inquietudinibus deditos per exercitium octo, aut quindecim dierum ad contemplationis culmen eos iam euolasse autumant, vixque pedem à mundo auertunt, & iam vltimum apicem perfectionis attigisse affirmant.* Hæc ibi.

Vsum exercitiorũ circa externos quidam reprehendũt. *Quidam Modernus.* *Gregor.*

11. Quod si qui sunt, qui de comparata perfectione leuiter gloriantur, non illa solùm, sed multo maiori reprehensione digni sunt. Si quis etiam ita opinatur de exercitiis octo, aut quindecim dierum, vt in eis non solùm ad fastigium contemplationis ascendi, verùm etiam in eis perfectè purgari, aut illuminari, vel exercitium meditandi satis se iam comparasse opinetur, turpissimè, & pueriliter errat; quia non solùm perfecta vnio cum Deo, sed etiam mediocris perfectio orationis aut meditationis diuturno tempore, & multo vsu indiget, prærequiritque longam exercitationem, in vitiis extirpandis, & virtutibus acquirendis, vt per se satis notum est, & tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 180. art. 2. & in superioribus etiam diximus lib. 2. cap. 4. & lib. 6. cap. 1.

Quo sensu hæc reprehẽsio locũ habere posset. D. Thom.

12. Si autem reprehendatur vsus exercitiorum in iis, qui malè vixerunt, & desiderant conuerti ad Deum per veram pœnitentiam, vel quemcunque alium statum melioris vitæ, si à Deo vocentur sine causa, ac proinde temerè, datur reprehensio, cùm res per se sit sancta, & valde laudabilis, & à summis Pontificibus Paulo III. in dicta Bulla valde commendatur. Et præterea idem Paul. III. & Iulius III. in Bullis quibus confirmant Societatis institutum, & Gregorius XIII. in constitut. *Ascendente Domino*, inter alia media, quibus Societas vtitur ad animarum profectum, specialiter numerant *spiritualia exercitia.* constat autem eos loqui de exercitiis & vsu eorum, prout sciebant esse in Societate, & prout in eius constitutionibus, & in ipsomet exercitiorum libro continentur. Nam 4. p. Constit. cap. 8. §. 5. sic dicitur, *Ad exercitia spiritualia aliis tradenda, postquam quisque in se ea fuerit expertus, assuescant, & dent operam omnes, vt eorum reddere rationem & in hoc armorum spiritualium genere tractando, (quod Dei gratia ad ipsius obsequium tantopere conferre cernitur) dexteritatem habere possint.* Et in annotationibus, quæ in principio exercitiorum habentur, hoc ipsum supponitur. Et in 9. earum expresse dicitur, dari posse etiam rerum spiritualium inexpertis. Præterea effectus huius medij, de quibus latè Orlandinus lib. 2. historiæ Societ. num. 70. & lib. 7. num. 21. euidenter conuincunt illud de se esse optimum, & aptissimum pro cuiuscunque status hominibus; experientia enim constat, multos per hoc medium seculo renunciasse, alios in suo statu mores correxisse, vel de peccatis pœnitentiam agentes, & vitam bonam instituentes, vel in bono statu iam constituti in melius proficientes.

Quo sensu temeraria sit ostenditur authoritate.

Ratio etiam hoc conuincit, quia hæc exercitia ordinantur inprimis ad impetrandam gratiam à Deo ad huiusmodi effectus: deinde ad se disponendum, & tollendum, quoad fieri possit, impedimenta diuinæ gratiæ, sed potiùs ad cooperandum illi. Modus autem, quo ad hunc finem, conuenientissimus est: nam inprimis separant hominem ab aliis curis & solicitudinibus, & propterea consulunt, vt pro eo tempore aliquis locus separatus eligatur, quod ad prædictum finem maximè necessarium est, vt ex sacra Scriptura, & ex Patribus constat. Deinde docetur homo interiùs discurrere, & cogitare de rebus ad salutem animæ maximè pertinentibus, vt sunt nouissima, quorum recordatio tam vtilis est, vt sapiens vitam innocentem promittat habenti memoriam illorum in omnibus operibus suis, Eccl. 7. Item verba, & exempla Christi Domini, in quorum imitatione, & obedientia salus nostra consistit. Denique per hoc medium comparatur pax, & quies animi, & lumen internum, & cognitio ad bonam gubernationem vitæ in quocunque statu. 13.

Accedit ratio.

Præterea, quòd incipientibus dentur, non est contra ordinem, quem Sancti requirunt inter vitam actiuam, & contemplatiuam. Primò quidem, quia vt in superioribus lib. 1. cap. 6. attigi, quamuis vita in qua Martha potissimùm exercetur, antecedere debeat puram contemplationem; nunquam tamen debet carere aliqua participatione vitæ contemplatiuæ; quia actio sine oratione, vel non rectè, vel non perseueranter fiet. Imò si exactè comparentur hæ vitæ quoad sua initia, primus gressus vitæ honestæ debet esse vitæ contemplatiuæ, quia initium salutis à sancta cogitatione sumitur, vt sæpè Augustinus docet, latéque disseruimus lib. 1. de Gratia. cogitatio autem sancta secundùm se ad contemplationem pertinet. Ad hanc autem cogitationem, & recogitationem in homine excitanda, & nutriendam ordinantur hæc exercitia; ergo non peruertitur ordo, eo quòd in initio conuersionis dentur, vel etiam ad ipsam conuersionem, etiam à magnis peccatis obtinendam. Secundò, quia ipsamet exercitia, quæ in principio dantur, 14.

Nihil obstare obiecta in num. 10 conuincitur tripliciter. Primò. *August.* Secundò.

A inuoluunt eam partem vitæ actiuæ, quæ in principio studiosæ vitæ maximè necessaria est, scilicet, pœnitentiam internam, & externam superioris vitæ, & passionum mortificationem, & alia, quæ ad primam hebdomadam pertinent, vt in superioribus vidimus cap. 6. à num. 5. & idem consequenter seruatur in cæteris exercitiis. Nam, vt adnotauimus n. 11. licèt aliquibus temporibus intentiùs, & frequentiùs fiant, non ideo est, vt tota perfectio alicuius gradus contemplationis, vel meditationis in illis diebus acquiratur, sed vt inde initium sumatur, cum maiori aliqua instructione, & consuetudine quæ postea cum moderatione statui accommodata perseueret. Tertiò, quia hæc exercitia non æqualiter, & indifferenter omnibus dantur, vt nostræ constitutiones admonent. 7. p. cap. 4. §. 8. cum declaratione in lit. F. vbi dicitur spiritualia exercitia paucis esse plenè tradenda, à quibus non vulgaris fructus ad Dei gloriam sperari posset; exercitia autem primæ hebdomadæ, cum modo examinandæ conscientiæ pluribus communicari posse, simpliciorem autem orandi modum etiam in ipsis exercitiis triplicē assignari pro rudioribus, quibus bona voluntas, & fides sufficit, vt ad illum idonei sint. Atque ita licèt exercitia deseruiant omnibus, non omnes fiunt contemplatiui, neque ad fastigium orationis eleuandi existimantur; quia non omnia pro omnibus instituta sunt, sed cum debita partitione ac distributione, vt in ipsis etiam exercitiis in principio annotat. 18. sufficienter docetur.

Tertiò.

15. Vnde intelligitur hæc exercitia nec solis religiosis, nec solis laicis, sed vtrisque posse esse vtilia. De religiosis constat, quia officium meditandi ratione status eis conuenit: pro laicis verò facit interrogatio Basilij 312. in regulis breuioribus. *Nunquid visitantes nos laici ad orationem exhortandi sint?* Respondet, *Si sunt amici Dei, haud abs re est, cùm ad eos Apostolus scripserit: Orate & pro me*, &c. ad Ephes. 6. Itaque officium orandi omnibus commune est. Vnde licèt vnus ex præcipuis finibus exercitiorum sit electio melioris status, non eò tendunt vt omnes eligant religiosum statum, tum quia licèt status ille secundùm se melior sit, aliquando non expedit respectu eligentis: vnusquisque autem debet eligere id, quod sibi melius est. Tum etiam quia non omnes habent huius vocationis gratiam, & tunc prosunt ad eligendum, vel alium statum, vel certùm viuendi modum suæ saluti magis accommodatum. Et ideo licèt religiosus iam non debeat de statu deliberare, potest meritò exerceri, vt in suo statu eligat optimum procedendi modum, vel si de illo iam antea satis deliberauit ac proposuit vt propositum renouet, & impedimenta denuò consideret, vt ea diligentiùs auferat. Ac denique, vt in actibus per se maximè consentaneis suo statui in dies proficiat: seculares autem etiamsi in seculo permansuri sint, indigent etiam hoc auxilio, vt aduersùs pericula, in quibus versantur, magis sint præparati, maioremque gratiam à Deo obtineant. Denique magnis etiam peccatoribus dandum est hoc remedium, non vt subitò perfecti fiant, sed potiùs quia non modò perfici, verùm etiam à priori statu mutari eis valde difficile est, ideoque his efficacissimis remediis indigent. Meritò ergo Societas, quæ ad omnes homines iuuandos instituta est, pro omnibus hoc remedium accommodauit.

Exercitia religiosis vtilior & quomodo.

Vtilia etiā secularibus ac magnis peccatoribus.

CAPVT VIII.

Vtrùm debeant religiosi Societatis cum proximis familiariter conuersari ad illos iuuandos.

Ratio difficultatis est, quia huiusmodi colloquia cum secularibus multum impediunt perfectionis profectum, quem religiosi maximè debent intendere. Assumptum experientia constat, & valde commendatur à Patribus institutoribus religionum, vt videre licèt apud Basilium regul. 5. & 13. ex fusiùs disputatis, vbi inter alia dicit: *Nisi ab ea nos, quæ ex sanguinis necessitudine nobiscum intercedit, coniunctione omnino alienauerimus, & à familiari congressu sæcularium, ac mentis habitu in alium veluti mundum transmigrauerimus, nullo modo scopum animi attingemus.* Et in præfatione illarum regularum, & duobus sermonibus præcedentibus, & latiùs in constit. monast. cap. 7. *Danda* (inquit) *omnino nobis opera est, vt non nisi magna adhibita diligentia circunspectionéque in congressu cum hominibus extraneis veniamus*, &c. Et confirmatur, nam ex huiusmodi familiaritate cum secularibus plerunque sequitur, vt & eos visitare, & ab eis inuicem visitari plerunque necesse sit: Vtrunque autem est contra religiosorum clausuram, quam omnes Patres commendant. Tandem confirmatur, quia hinc etiam fit, vt nostri religiosi sæpè se implicent negotiis secularibus contra Pauli præceptum, *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.*

1. Ratio pro parte neg.

Basil.

B

C

Dicendum nihilominus est primò, medium hoc familiariter conuersandi cum proximis ex suo genere non esse alienum ab statu perfectionis, & iuxta proprium Societatis institutum esse illi maximè conueniens. Vtramque partem certam existimo. Prior constat exemplo Christi Domini, qui vitam ita instituit, vt cum hominibus conuersaretur, & cum eis manducaret, & biberet, vt ex Euangelio constat, cùm tamen non solùm perfectionem seruauerit, sed etiam perfectissimum vitæ statum coluerit, vt latiùs in 2. tom. 3. p. disp. 28. sect. 1. & 2. diximus. Idem ostendit exemplum Apostolorum, quos statum religiosum & perfectionis habuisse suprà ostendimus tom. præced. & suprà lib. 1. c. 5. n. 6. & tamen constat, inter homines familiariter conuersatos fuisse, & omnibus omnia factos, vt omnes lucrifacerent. Vnde Concilium Mogunt. sub Leone III. c. 14. cùm dixisset, *Ministri altaris Domini, vel Monachi à negotiis sæcularibus omnino abstineant*; subdit; *non tamen iustum negotium est contradicendum propter necessitates diuersas, quia legimus sanctos Apostolos negotiasse.* Sic ergo nos in negotiatione Apostolorum circa animarum salutem, rectè colligimus non esse contra religiosum statum eo fine cum proximis conuersari ex vi instituti.

2. 1. Assertio bipartita.

Probatur prior pars exemplo Christi.

D

Et Apostolorum.

Confirmatur, quia antiqui Monachi etiamsi solitariam vitam profiterentur, quando proximis expediebat solitudinem deserebant, vt inter proximos versarentur. ita legitur in vita D. Antonij apud Athanasium, & Surium, & Sozomenum lib. 1. historiæ c. 13. vbi dicit Antonium hominum gratia solitum fuisse ciuitates ingredi. *Multi etiam* (inquit) *grauiter apud eum conquesti coëgerunt illum legationem pro se ad magistratus, & primarios viros obire.* Et Theod. lib. 4. historiæ c. 24. & 25. *Relicta solitudine totam illam circuibat ciuitatem*, id est, Alexandriam, *quo omnes doceret*; quod de multis aliis

E

3. Confirmatur etiā vsu Monachorum antiquorum.

Athanas. Surius. Sozomen.

Theodoret

Cassiod. Basil. aliis ibi,& cap.16.refert.Idem habet Cassiodorus lib.8. Tripartitæ cap.4. & 5.Et Basilius in regulis breuioribus in 311. quærit, an conueniat monachos ire ad visitandum alios, respondet : *omnino visitandi officium vnum est ex iis, quæ grata sunt Deo, veruntamen qui eo fungitur,is,& ad intelligendum esse sagax debet , & ad respondendum prudens, & illud facere , quod dictum est, sit sermo vester semper in gratia sale conditus, & sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere* , ad Colosſ. 4. & regula 312. & 313. docet quomodo excipiendæ sint visitationes secularium ad religiosos venientium.Signum est ergo etiam solitarios monachos non omnino hanc conuersationem repudiasse.

4. *Confirmatur prætereà ratione. D.Thom.* Ratio autem est quam tangit D. Thom.2. 2.q. 187. art.2. vbi inquirit, an liceat religiosis secularia negotia tractare, & respondet ob necessitatem proximorum id licere, quia tunc potest dici negotiatio secularis, sed actio religiosa, iuxta illud Iacob. 1. *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Si ergo hoc verum est de negotiatione materialiter (vt sic dicam) seculari, quando habet rationem operis misericordię corporalis, multo magis verum erit de exteriori, & humana conuersatione per mutua colloquia, & visitationes si sanctè & religiosè fiant propter bonum spirituale proximi. *Accedit synodus Rom.* Atque ita hoc ipsum confirmat decretum Melchiadis Papæ cum synodo Romana, quod habetur cap.1. d.88. *Decreuit sancta synodus nullum deinceps clericum, aut possessiones conducere, aut negotiis secularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum,orphanorum,& viduarum.* Sic etiam induci potest, quod ex citato Concilio Moguntino paulo antè adduximus,vbi etiam affertur, quòd in regula S. Benedicti præcipitur prouidere, per quorum manus negotium monasterij transeat. Simile habetur in Concilio Chalcedonens.cap.3.& in cap.2.d. 86.

5. *Probatur iam posterior pars assertionis in num. 2.* Ex his facilè probatur altera pars assertionis, in qua supponitur id quod suprà li.1.c.2.latè tractatum est, finem Societatis esse non solùm propriæ, sed etiam proximorum saluti maximè incumbere, ita vt hic finis non separetur à primario, & adæquato fine huius religionis. Ad hunc autem finem valde accommodatum,& moraliter necessarium medium esse cum proximis familiariter tractare,& conuersari per se euidens est, & experientia id docet. Ratio autem est, quia inprimis ad perfectè tractandum confessoris munus, necessarium sæpe est cum pœnitentibus, etiam extra confessionem, familiariter agere, vel propter maiorem eorum instructionem,aut spiritualem consolationem,vel ad conseruandos illos in vsu frequenter confitendi, & in bonis operibus, quæ ex illo nascuntur. Deinde, quia generales sermones, seu conciones, licèt pro communitate necessariæ sint,nisi calore familiaris conuersationis sanctè foueantur, & quasi digerantur, facilè obliuioni traduntur, præterquam quòd necessarium sæpe est illa generalitate descendere ad modum,& mensuram, ac particulares circunstantias vnicuique accommodatas,quod maximè fieri debet in colloquiis priuatis. Denique quia seculares homines plerunque animales sunt potius quàm spirituales, necesse est aliquantulum eis condescendere, & honesta conuersatione familiari eos luctari, & attrahere, vt ad sermones spirituales paulatim inclinentur. Quanuis enim interdum sermones indifferentes misceantur,si hac intentione accipiantur, vel potiùs tolerentur, non erunt otiosi, sed vtiles,ac religiosi. His ergo rationibus Societas hoc medio tanquam sibi conuenienti vtitur ad proximorum salutem.

6. *B.Ignatius suis iniungit hoc medium attrahendi proximos.* Quod his verbis monuit B.P.N. Ignatius 7.p. Constit.cap.4.§.8. *Curabunt etiam priuatim proximum piis colloquiis ad meliora promouere, tum consilio, & exhortatione ad bona opera*, vbi cum operariis generaliter loquitur. Ad scholares verò in particulari sic loquitur 4.p. Constit.cap.4.in fine his verbis, *Horum colloquia cum scholasticis externis sint solùm de rebus ad literas,vel profectum spiritus pertinentibus, prout ad maiorem Dei gloriam omnibus vtilius fore iudicauerint.* Quin potiùs etiam de coadiutoribus temporalibus,cùm in examine cap.6. §.3. dixisset eos præcipuè in corporalibus ministeriis debere occupari, subdit §.4. *Et nihilominus eniti debent in colloquiis spiritualibus ad maiorem vtilitatem spiritualem proximorum aliquid conferre, & quod nouerint docere, & ad benè agendum quoscunque poterunt, quandoquidem Deus vnicuique proximi sui curam dedit, excitare.*

7. *Secunda assertio bimembris.* Secundò dicendum est, vt hoc medium, tam religioni in genere,quàm nostræ Societati,sit accommodatum,duo obseruanda esse. Vnum est,vt recta intentione, id est, propter solam necessitatem, vel piam vtilitatem assumatur. Aliud est, vt magna moderatione & circunspectione fiat. *Probatur vtrumque simul membrum.* Vtrunque facile suaderi potest,quia in omni honesta actione,hæc duo cum proportione applicata sunt necessaria ad rectitudinem eius, peculiari autem ratione hîc obseruantur, quia actio non solùm de se est indifferens, sed etiam nocumentum facile afferre potest, nisi magna diligentia circa illa duo obseruanda adhibeatur.Vnde hanc etiam assertionem probant rationes dubitandi in principio positæ. *Probatur deinde prius membrum sigillatim.* Tandem singulæ partes ita declarantur, quia in omnibus Patribus, & iuribus citatis, sub hac tantùm conditione permittitur religiosis quodcunque negotium seculare, vt ex intentione fiat opus charitatis, vel misericordiæ, quia aliàs si seculare maneat, per se non licet; at verò amicitia, vel conuersatio cum secularibus per se spectata pertinet ad secularia negotia, nisi ex fine ad altiorem ordinem subleuetur; ergo hæc conditio inprimis necessaria est.Vnde D.Basilius dicta regula 311. ex breuioribus post verba suprà citata subdit, *Illud autem quempiam visere, vel consanguinitatis, vel amicitiæ causa alienum est à nostra professione.* *Basil.* Vbi duo motiua posuit,quæ inter merè humana videri poterant honestissima, & nihilominus aliud altius postulat, vt talis actus religioso statui sit consentaneus. Idémque sentit D.Thom. dicto art.2. vbi intentionem charitatis, vel religionis postulat. *D.Thom.*

8. *Enucleatur probatio proximè facta.* Vbi aduerto non esse idem, actionem esse honestam, vel non malam moraliter, & esse per se conuenientem, ac decentem statui religioso. Ad primum enim sufficere potest in præsenti actione motiuum cognationis, vel amicitiæ humanæ recta ratione naturali regulatum. Ad secundum autem altius motiuum necessarium est,quia status religionis ordinatus est ad perfectionem charitatis Dei principaliter, & proximi secundariò, ideóque actiones illi statui consentaneæ esse debent; aut ex vi sui obiecti tendentes in huiusmodi finem, aut ex intentione operantis ad illum eleuatæ. Et propterea Basilius non dixit esse malum visitare cognatos, vel amicos hoc solo titulo, sed dixit esse alienum à religioso statu. In quo etiam considerandum est plus requiri in opere, quatenus à religione ex vi sui instituti

instituti postulatur, quàm vt fieri potest à singulis religiosis priuata intentione; nam religio non debet postulare opus nisi prout ordinatum ad finem perfectionis, maximè quando ipsum opus de se spectatum potius potest remittere, vel impedire feruorem charitatis, quàm ad illum iuuare; priuatus autem religiosus interdum poterit tale opus efficere, ex inferiori, & humano motiuo, in quo non necessariò peccabit, quanuis imperfectè iuxta suum statum operetur. In præsenti ergo familiaris conuersatio cum secularibus, etiam amicis, & consanguineis, per se spectata non iuuat ad spiritualem perfectionem, & ideo ex vi instituti non postulatur, nisi vt ordinata ad proprium finem Societatis. Si qui autem particulares religiosi alio fine in huiusmodi colloquiis, aut visitationibus infirmorum conuersantur, imperfectè agunt, & constitutiones suas integrè non obseruant.

9. Quàm sit consonum Societatis institutum huic 1. membro assertionis.

Nam 6. p. Constit. c. 2. §. 9. inter alia dicitur, *Primarios viros inuisere nostri non consuescant, nisi sancto studio piorum operum ducerentur, vel quando intima beneuolentia in Domino tam essent coniuncti, vt huiusmodi officium aliquoties eis deberi videretur.* Quod si hoc de primariis viris dicitur, multo magis cum cæteris omnibus seruandum est. Nam de consanguineis statim à principio in examine cap. 4. §. 7. admonetur religiosus Societatis, *vt omnem carnis affectum erga sanguinem iunctos exuat, ac illum in spiritualem conuertat, eósque diligat, eo solùm amore, quem ordinata charitas exigit.* Et in §. 6. sic dicitur. *Cùm communicatio, quæ cum amicis, & sanguine iunctis verbo, aut scripto fit, potius ad quietis perturbationem, quàm ad eorum, qui spiritui vacant profectum, præsertim in initiis, facere soleat; interrogentur, num contenti sint cum huiusmodi non communicare, nec literas accipere, vel scribere, nisi aliqua occasione superiori aliter videretur.* Denique 7. p. Constit. cap. 4. §. 8. solùm pia colloquia cum proximis commendantur, quibus possint ad meliora promoueri; quin etiam domesticum à domestico separandum, si alter ex alterius consortio à profectu spirituali retardaretur, vt in 3. p. cap. 1. & lit. A. expressè cauetur.

10. Probatur membrum posterius eiusdem assertionis.

Ex his facile demonstratur altera pars de moderatione in huiusmodi familiaritate proximorum adhibenda, sub qua comprehendimus colloquia, visitationes mutuas, & quæcunque aliam negotiationem, vel curam exteriorem, vel temporalem propter proximos susceptam. Nam quia hoc totum non propter se admittitur, sed propter aliud, vt diximus, non sine mensura accipiendum est, sed quantum finis declaratus postulat, & quidquid vltrà additur non est consentaneum religioso statui, quantumuis ad proximorum salutem sit ordinatum: vnde in cap. 6. industriarum P. Claudius Aquaui. superiores instruit de moderandis subditis nimium agentibus cum externis. & in capite 15. peculiariter cauet ne nostri in magnatum familiaritatem specie lucrandi eos Deo, & Societati conciliandi sese insinuent. Duo autem in prædicto fine spectanda sunt; vnum est ad Deum pertinens, seu (quod idem est) ad propriũ profectũ in dilectione eius. Aliud est pertinens ad bonũ proximorum. Moderatio ergo in huiusmodi actione duo requirit; vnum est ne cũ detrimento proprię perfectionis, & diuinæ dilectionis religiosus cum sæcularibus conuersetur; aliud est, vt cum fructu spirituali proximorum id faciat. Ratio prioris partis est, quia ordine charitatis præferendus est Deus proximo, & proprius profectus spiritualis alieno, vt disput. 9. de charit. dixi; de quo rectè Bernardus epistola 8. *Rectus ordo requiritur, vt prius propriam, deinde alienam curare studeas conscientiam. Primus quippe pietatis gradus, de quo scriptum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Ex hoc autem ad miserandum proximum recto iam tramite charitas ordinata procedit, quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur.* Vide illum epistola 42. circa medium. & lib. 2. de considerat. cap. 3. serm. 18. in Cant. ab illis verbis, *Rursum quod tuum est spargis & perdis.* Et optimè Augustin. epist. 81. Ratio alterius partis est, quia nisi medium sit vtile ad finem, otiosum est; ergo in præsenti si non speretur fructus proximorum, otiosa est omnis cum illo confabulatio, quæ ad aliud religionis negotium necessaria non sit; de illa enim nunc non agimus.

Duo requisita ad moderamen conuersandi cũ proximis.

Bernard.

Ad priorem partem huius moderationis pertinet inprimis, vt hæc conuersatio cum proximis nimia non sit, quia hæc non potest non impedire proprium spiritualem profectum; erit autem nimia iuxta doctrinam D. Thom. dicto artic. 2. Primò si præter obedientiam prælati fiat; secundò si impediat spiritualia exercitia, & opera diuini cultus, quæ religiosus iuxta regulam suam implere tenetur; tertiò denique si religiosum animum ita occupent ac distrahant, vt quodammodo secularem reddant. Et quidem quoad duo priora regula moderationis facilis est, quia regula certos habet limites, & voluntas superioris potest etiam esse sufficienter nota. In tertio verò est maior difficultas, quia medium non est idem in omnibus, sed vniuscuiusque conditioni, & naturæ accommodari necesse est. Qui autem in duobus primis fidelis fuerit religioni, & rectam erga Deum intentionem seruauerit, sperare potest diuinum auxilium, vt in tertio non deficiat, sed medium obseruet. Optimum autem consilium, & in Societate maximè necessarium est propriam in hoc fragilitatem & conditionem, quoad fieri possit, superiori notam facere, ne fortasse quempiam applicet ad negotia, quibus implicetur, vel oneret illum tot actionibus erga proximos vt sine proprio spirituali dispendio eos sustinere non possit. 11. Cauenda cum proximis triplex nimietas. D. Thom. Modus cauendi hanc nimietatẽ.

Deinde pertinet ad eandem moderationem, vt actio quæ propter proximum assumitur, sit decens, ac conueniens statui religioso, vt notauit Caiet. circa dictum art. 2. D. Th. quia bonum religionis præferendum est particulari, & hac ratione non debet religiosus mercaturam agere, aut similibus negotiationibus implicari, vt proximo subueniat, etiamsi inde spirituale fructum speret. Dices, interdum in historiis legi sanctos viros quidpiam simile egisse, vt proximis in spiritualibus subuenirent. Sic Theodoretus in historia sanctorum Patrum cap. 17. de Abrahamo monacho, & postea Episcopo, quem admirabilem vocat, refert, cùm didicisset vicum quendam teneri magna impietatis caligine, mercatoris personam induisse vt illum posset ad pietatem conuertere. Respondetur aliud esse mercaturam exercere propter lucrum temporale, quo subueniatur proximis, quod negamus esse faciendum; aliud verò habitum mercatoris sumere, vel officium fingere, vt aditus ad prædicandam fidem, vel aliud simile pietatis opus inueniatur; quod fecit ille sanctus, & non minori admiratione B. Franciscus Xauier, qui non mercatorem

12. Cauenda etiam indecens occupatio cum proximis. Caiet.

1. Obiectio contra hanc cautionem. Theodoret.

Soluitur.

Vide Lucenam lib. 10. cap. 26.

catorem tantùm, sed famulum mercatorum infidelium cum magno labore, & dimissione, se exhibuit, vt introitum ad Sinas inuenire posset. Et eodem modo licitum est inter hæreticos habitu militari, vel alio seculari incedere, vel se negotiatorem simulare, propter eundem finem conuersandi cum catholicis occultis, fidémque inter eos conseruandi, vel augendi, quod nostri alicubi faciunt, quia ibi nec mendacium interuenit, sed occultatio, neque aliquid minus decens religiosum statum, cùm constet, quo fine,
Bern. & qua necessitate id fiat. Sic Bernard. epist. 42. aliquanto ante medium, inter alia ad hoc institutum de eo qui proximum vult lucrifacere, scribit, *Fiat etiam (si ita oporteat) cum Iudæis Iudæus, nihil formidet cum bona conscientia exemplo Hieremiæ, & Ezechielis cum transgressoribus captiuari, & cum sancto Iob frater fieri draconum, & socius struthionum, cum Moyse quoque (quod grauius est) deleri de libro Dei, & cum Paulo anathema esse à*
2. Obiectio. *Christo pro fratribus*, &c. Item obiici potest quod olim religiosi artis opera faciebant, vt illis venditis, ex pretio proximis subuenirent. Sed illa non potest dici negotiatio secularis, nam licet emere ad vendendum, indéque lucrandum, sit negotiatio secularis prohibita religioso, de qua
Caiet. intelligendus est Caiet. suprà: tamen laborare propriis manibus non est negotiatio secularis specificè, (vt sic dicam) sed communis, sicut
Gregor. latè in superioribus diximus, vel sicut Gregorius statim citandus de piscatura dixit. Et similiter vendere res proprias ad subueniendum sibi, vel proximo, non est propriè negotiatio, sed res indifferens & communis. Vnde vtrumque coniungere (quod faciebant religiosi antiqui) non est negotiationem exercere.

13. Quibus regulis dignoscatur dicta indecentia. Quòd si quæras, quando actio talis censenda sit, vt non deceat religiosum etiam propter bonum proximi. Respondetur duo esse principia, quibus discerni possit. Primum si sit prohibita vel ex se, quia per se est mala, vel iure com-
Primò. D.Thom. muni, quia scilicet prohibita est clericis, quibus in hoc pares sunt religiosi, vt D. Thom. dicto artic. 2. dixit, vel si proprio, & speciali iure religionis prohibeatur, quia religiosus tenetur regulam suam seruare: non loquimur enim de casibus extremæ necessitatis, sed de ordina-
Secundò. rio iure. Aliud principium est, si opus de se tale est, vt vix possit sine periculo peccati fieri, vt
Gregor. dixit Gregor. homil. 24. in Euangelia. Idémque cum porportione est, si opus nimium occupet animum cura, & solicitudine rerũ temporalium. Quia verò in hoc potest esse magna latitudo, ideo seclusa lege, vel obedientia Prælati, non potest certa regula præscribi, sed prudenti arbitrio vtendum est. & multo obseruanda est consuetudo obseruantium, & timoratorum religiosorum, & communis sensus rectè sentientium, & iudicantium tale opus esse, vel non esse alienum à statu religioso.

14. Dantur cautiones ex instituto Societatis habentur. Atque hæc omnia ferè præscripta sunt religiosis Societatis in suis constitutionibus. Nam 7. p. cap. 4. ferè omnia præscribuntur. & in quarta instructione P. Claudij pro confessoribus n. 3. repetuntur; quibus nostri proximos iuuare debent: quæ omnia sunt pietatis opera, & ab omni negotiatione seculari aliena. Sexta verò parte cap. 3. §. 7. expressiùs id prohibetur his verbis, *Vt pleniùs possit Societas rebus spiritualibus iuxta suum institutum vacare, quoad eius fieri potest à negotiis secularibus abstineat, qualia sunt testamentario-*

A *rum vel executorum, vel procuratorum rerum ciuilium, aut id genus officia, nec ea vllis precibus adducti obeunda suscipiant, vel in illis se occupare sinant.* Et 9. p. cap. 6. §. 4. vbi dicta constitutio refertur, additur eos, qui de Societate sunt, implicari non debere his negotiis secularibus, *licèt pia alioqui essent*; in his tamen admitti potest aliquando dispensatio ex grauissimis causis, quæ soli Generali, vel alteri ex speciali commissione eius ibidem reseruatur. Et sic etiam dicitur in regula 41. ex communibus, *vt negotium etiam pium, sine facultate superioris nec suscipiatur, nec promittatur: secularia autem negotia omnino vitentur.* Denique circa hanc moderationem maximè obseruandum est quod in 6. p. Constit. cap. 3. in fine
B dicitur, *Instituti nostri est, sine cuiusquam offensione quantum fieri potest, omnium in Domino inseruire commodis.*

Præterea ad moderationem circa hoc ministerium in Societate necessarium pertinet, vt maior cura adhibeatur in eo circa fœminas exercendo eum pluribus circunstantiis. Et primò quidem ob hanc causam præter illam potissimam quam lib. 1. cap. 3. ad finem attulimus, voluit D. Ignatius vt Societas monialium curã non susciperet, 6. p. Constit. cap. 3. §. 5. vbi generaliter prohibet, ne nostri curam animarum suscipiant, *Neque item* (ait) *mulierum religiosarum, vel aliarum quarumcunque, vt ordinariè illarum confessiones audiant, vel ipsas regant, quanuis nihil repu-* 15. Moderatio explicata procedit maximè circa fœminas.
C *gnet semel, vnius monasterij confessiones ob speciales causas audire.* Ratio autem huius institutionis magna ex parte esse potuit, ad vitandam frequentem occasionem loquendi cum fœminis, & familiaritatem aliquã contrahendi, quæ occasio multo maior est cum fœminis subiectis, quàm cum reliquis, propter quod omnes canones, & regulæ religiosorum aduertunt, vt earum gubernatio cum summa vigilantia, & cautione, suscipiatur, vt in superioribus tract. 8. tractando de monialibus, & clausura earum aduerti. Nihilominus tamen ratio, quam adducit B. Ignatius in dicta constitut. sumitur ex prædicta moderatione Societati necessaria in suscipiendis quibuscũque negotiis seu curis exterioribus, quę præcipuè eius finẽ possunt 1. Ratio cur monialium curam non habeat Societas.
D impedire. Dices, finis Societatis est omnes proximis in spiritualibus iuuare. Hæc autem cura monialium ad eundem finem ordinatur: cur ergo censetur impedire finem Societatis? Respondetur etiam, quælibet cura animarum ordinatur ad spiritualem salutem earum, & nihilominus non est accommodata fini, & instituto Societatis; non ergo omnes actiones, vel solicitudines, quæ ordinantur ad auxilium etiam spirituale proximorum, Societati congruunt, tum propter multitudinem earum (non enim posset omnibus satisfacere) tum etiam, quia nonnullæ afferunt secum obligationes, & vincula repugnantia intentioni Societatis, & huiusmodi præcipuè est cura animarum, quæ nimium impediret plures opera- Obiectio remouetur.
E rios Societatis, quos oporteret esse ex fidelioribus, & aptioribus ad discurrendum per totum mundum, ad quem finem ex vi instituti ordinantur. Præstare autem id non posset, si monialium curæ essent alligati.

Accedit etiam optima ratio, quia monasteria monialium regi debent per illos religiosos, sub quorum regula viuunt, & quorum institutũ suo modo obseruant; non enim Moniales S. Claræ commodè prædicatoribus subiicerẽtur, aut econtra; & sic de aliis: institutum autem Societatis ita est 16. 2. Ratio.

est proprium virorum, vt non possit fœminis accommodari, quia non ordinatur solùm ad contemplandum, nec præcipuè ac per se primò ad vitæ austeritatem, neque ad psallendum, neque ad labores manuum, nec denique ad alios fines, qui viris, & fœminis possint esse communes, sed ad spiritualia ministeria, quæ à fœminis fieri non debent, nec possunt, ad quem finem habet regulam, & viuendi modum accommodatum. Ac propterea non possunt commodè institui monasteria fœminarum, quæ sub regula Societatis viuant, sed necesse est vt habeant modum viuendi valde diuersum: meritò ergo abstinet Societas à gubernatione, & cura monialium.

17. Imò nec secularium fœminarũ curam suscipit Societas.

Imò si quis rectè consideret verba citatæ constitutionis, non tantùm religiosarum, sed quarumcunque fœminarũ cura nobis interdicta est, sicut etiam in 7. Congreg. decreto 56. tandem stabilitum est. quod alicui videri potest contra praxim Societatis; nam sacerdotes eius frequenter habent curam secularium fœminarum, vel nuptarum, vel virginum, aut viduarum, quarum confessiones ordinariè audiunt, eásque in spiritualibus regunt, & sæpe etiam quasi consequenter, etiam in exterioribus, & familiaribus rebus, quatenus cum puritate conscientiæ connexionem aliquam ordinariè habent. Respondetur inprimis constitutionem illam propriè intelligi de cura, quæ suscipitur quasi ex officio vel obligatione vtriusque, aut alterius partis. Sic enim non potest religiosus Societatis iuxta suum institutum constitui tanquã proprius sacerdos quarumcunque fœminarum, etiamsi religiosæ non sint, sed alium viuendi modum habeant, ita vt ex officio, & suo modo ex iustitia teneatur Societas ministrare illis sacramenta, aut alia diuina. Dixi autem, *vtriusque, aut alterius partis*, quia non solùm non potest hoc modo obligari Societas, verùm etiã nec possunt religiosi eius acceptare obligationem, qua per obedientiæ votum possunt sæculares fœminæ interdum obligari. Ita explicatur in regul. 19. sacerdotum. *Particularem personarum, (dicitur ibi) præsertim fœminarum, curam nemo suscipiat* (nimirum vltra id quod necessariò postulat ordinarium confessoris munus) *& quamuis confessarius pro suo munere in vita spirituali pœnitentem instituat, nullius tamen obedientiam admittat.* Quæ regula si rectè inspiciatur nõ solùm de fœminis, sed etiam de viris loquitur, quãuis principaliter propter fœminas prohibitio posita sit, propter maius periculũ quod in huiusmodi vinculis, & obligationibus inter viros, & fœminas esse potest; & inter regulas Minorum aliquid simile inuenitur in speculo Minorum 3.p. fol. 115. in quibusdam regulis Gullielmi Farinarij Ministri Generalis c.6. vbi prohibet inducere fœminas ad huiusmodi votum emittendum, vel etiã requirere ab eis, vel admittere votũ continentiæ; nobis autẽ non solùm inducere, sed etiam acceptare obedienriæ votum tam à viris, quàm à fœminis prohibitum est.

Quomodo id verum habeat.

Specul. Minorum.

18. Etiam ministerium erga fœminas in Societate admissũ suas petit circunstantias. Maturam ætatem. Breuem seriũque sermonem.

Præterea pertinet ad hanc moderationem respectu fœminarum, quia nõ omnibus permittendum est, earũ confessiones audire, & consequenter neque ordinariè cum eis colloqui, sed illis qui fuerint maturioris ætatis, vt dicitur in officio Prouincialis cap. 12. Quibus etiam confessoribus commendatur, vt ab eis breuiter se expediant, neque extra confessionem colloquia misceant, nisi de re aut grauissima, aut multum necessaria, & quod seuerè potius quàm blandè cum eis tractent in regulis 16. & 17. sacerdotum. Denique in ordinationibus toti Societati communibus c.1.n.9. mandatur Prouinciali vt inquirat de fœminarum visitationibus: & latiùs in instructione pro confessariis. Quæ omnia per se sunt rationi consentanea, & in antiquis decretis insinuata, quæ suprà tract.8. agendo de monialibus adduximus. Fertur etiam sententiam hanc, seu consilium Augustini fuisse, *Sermo breuis, asper, & rigidus, cum fœminis est habendus.* Refert Carthusianus in Opusculo de curatorum vita, art.65. in to.1. quod tamen neque in vita, neque in scriptis ipsius Augustini inuenio, præter id quod de non admittendis intra domum, vel ad solitarium sermonem fœminis, refert Possidonius in vita eius c.26. Denique etiã quoad locum circunspectio magna iubetur, & obseruatur, quia ordinariè huiusmodi ministerium fieri debet in Ecclesia, & in aliqua parte eius clara & aperta, vbi ab aliis videri possint, & ipsi inter se non se respiciant, quoad fieri possit. Quod etiam Minoribus præcepit Benedictus XII. in suis constitutionibus c.25. & Ioannes de Capist. in suis, c. 11. de quibus videri etiam potest Cõc. Mediolan. sub Borrhomæo p.2. tit. de sacram. pœn. & p.3. tit. de Concionatoribus, & confessariis Monialium. Si autem confessio fœminæ in priuata domo necessitatis causa facienda sit, vel quolibet alio titulo, cùm ea sit alloquendum, debet confessarius vel sacerdos Societatis habere sociũ semper ita præsentem, vt possit esse testis omnium, quæ fiunt, licèt non audiat, quæ dicunt ex regula 18. sacerdotum; quia verò interdum locus id non permittit, additur ibi, *Quantum loci dispositio patiatur*; quod si non pateretur, curet omnino sacerdos, ne ostium sit clausum, nec locus obscurus.

August. Carthus.

Possid. Locum cõspicuum.

CAPVT IX.

Vtrùm peculiarem curam adhibere debeat Societas in adiuuandis proximis in periculo mortis.

1. Ministeriũ hoc necessarium, & in Societate commendatum.

CVm ministeria, quæ hactenus tractauimus, generatim omnibus proximis exhiberi debeant, eísque maximè, qui magis indigent, cõstat illa omnia exercenda cum morietibus esse quantum in nobis fuerit, quia ille est articulus maximæ necessitatis propter multa impedimenta, & pericula, quæ tunc occurrunt, quæ optimè recensent Innocentius III. lib. 2. de contemptu mundi cap. 42. Bernard. lib. de interiori domo cap.43. & in meditationibus c.2. & Hugo de S. Victore lib. 2. de anima cap. 2. & nomine Augustini serm. 48. ad fratres in Eremo. Summa omnium est, quia *tunc corpus maximè impedit animam, quia illi capitur tota intentio mentis, vbi est vis doloris*; & quia tunc dæmon vehementiùs tentat, & calcaneo insidiatur, quia tũc exitum vitæ, & consequenter finem viæ, instare conspicit, vt in simili dixit Conc. Trid. sess. 14. in doctrina de Extrema vnctione in procemio c.2. inde colligẽs magnam vtilitatẽ sacramenti Extremæ vnctionis. Ob similem ergo causam præter eã solicitudinem generalem quam de salute omnium proximorum Societas assumpsit, specialiter ei cõmendatur ægrotantium, seu morientium auxilium, non tã corporale, quàm spirituale, licèt in corporali etiam prætermittere non debeat conuenientia charitatis officia, iuxta regulam datã 7.p. Const. c.4. §.9. & iuxta ea, quę in principio huius materiæ li.1. c.6. n.2. diximus de operibus misericordiæ corporalis, quod verò attinet ad spirituale, in 4.p. Cõst. c.8. §. 7. sic dicitur, *vt in superiùs dictis proximi ad benè viuendum iuuantur, ita curandum est, vt ea, quæ ad benè moriendũ illis conferunt, percipiatur, quique modus in eo tempore, in quo tantum est momenti ad finẽ vltimum æterna*

Innoc. III. Bernard. Hugo Vict. August.

æternæ salutis consequendum, vel ab eo excidendum, teneri debeat, intelligatur. Et in regula 40. Præpositi, *procuret* (dicitur) *diligenter ne desint, qui extra domum, ægrotorum confessiones audire, & morientibus opem ferre possint.* Est ergo hoc vnum ex ministeriis maximè propriis Societatis, ad quod ex proprio instituto peculiariter tenetur, ea nimirum obligatione, qua ad cætera opera sui instituti obligatur.

2\. Ministeriũ hoc religioso statui consonat. Quòd autem hoc opus sit consentaneum religioso statui, sufficienter probatur, quia est maximè consentaneum charitati, & nihil aliud continet repugnans prædicto statui, si in eo debitus modus seruetur. Et confirmatur, nam sacra Concilia maximè commendant parochis hoc ministerium, vt videre licet in Concilio Nannetensi cap. 4. quod hoc loco ad literam inseram, quia egregiè describit modum in hoc munere seruandum. *Cùm Sacerdos* (inquit) *audierit aliquem infirmari in sua plebe, quàm citiùs ad eum pergat, & ingressus cubiculum aquam benedictam super eum, & per omne cubiculum aspergat cum antiphona: Asperges me Domine, & oratione,* &c. Et infrà, *post hæc omnes iubeat extra cubiculum secedere, & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum leniter, blandéque alloquatur, vt omnem spem suam in Deo ponat, vt flagellum Dei patienter toleret, vt hoc ad purgationem, & castigationem suam prouenire credat, vt peccata sua confiteatur, vt emendationem promittat si Dominus vitam concesserit, pœnitentiam pro peccatis commissis spondeat, vt substantiam suam, dum adhuc sensus & ratio vigent disponat, vt peccata sua eleemosynis redimat, vt his, qui in se peccauerunt, indulgeat, vt rectam fidem & credulitatem teneat, vt de Dei misericordia nunquam desperet, cùm his, & huiusmodi alloquutionibus fuerit mens infirmi releuata, data benedictione recedat Sacerdos, non post multum reuersurus, détque locum, vt ægrotus de peccatis suis possit cogitare.* Concilium etiam Coloniense celebratum anno 536. part. 7. cap. 50. monet parochas, vt post Extremam vnctionem curam habeant præparandi infirmum ad mortem. Idem Synodus Augustiensis cap. 20. Imò olim Episcopi, dum eis vacabat, hoc munus per se exercebant, præsertim si ab infirmis vocarentur. Quod de Augustino refert Possidonius cap. 27. *In visitationibus* (inquit) *modum tenebat ab Apostolo definitum, vt non nisi pupillos, & viduas in tribulationibus constitutas visitaret, & si fortasse ab ægrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in præsenti Deum rogaret, eisque manus imponeret, sine mora pergebat.* Meritò ergo Societas hoc ipsum profitetur, vt parata sit ad iuuandos omnes infirmos, à quibus fuerit requisita, siue sint pauperes, siue diuites, siue hoc siue illo morbo laborent; & quacunque hora diei, vel noctis vocetur. Neque propter obligationem parochorum (quod lib. 6. cap. 4. num. 13. & aliàs sæpe respondimus) superuacanea videri debet hæc Societatis cura, tum quia vel sæpe non potest vnus parochus pluribus infirmis satisfacere; vel interdum non est in eo munere adeò facilis, & solicitus; sæpe etiam non est satis idoneus, vel certè ægrotus sæpe aliorum ministrorum opera magis iuuatur, ac recreatur, & ideo non tantùm nostri, sed etiam multi alij religiosi magna chatitate hoc ministerium exercent; quanuis fortasse ex vi sui instituti, non ita obligentur sicut religiosi Societatis.

[Margin: Vide Polãcum in libello de hac re.]
[Margin: Possid.]
[Margin: Tacitæ obiectioni occurritur.]

Repellitur duplex calumnia, qua Societas, propter dictum ministerium, à malè affectis pungitur.

3\. Primum quod nostris obiicitur. Nullum verò opus est tantæ charitatis; quod non possit, vel per calumniam, vel propter aliquorum negligentiam reprehendi. In duobus ergo solet argui Societas circa hoc ministerium. Vnum pertinet ad solicitudinem circa eos, qui ex ægritudine moriuntur; aliud circa eos, qui in pœnam delictorum violentam mortem patiuntur. In priori ministerio reprehenditur auaritia; quia Sacerdotes Societatis ideo cupiunt morientibus assistere, vt bonorum illorum possint esse participes eos inducendo, vt de illis per testamentum, vel alium modum in suam vtilitatem disponant. Sed hoc valde alienum est ab spiritu, & intentione Societatis, quidquid sit de priuatis erroribus, seu defectibus si qui fortasse, vel ex humano aliquo affectu, vel ex zelo, non secundùm scientiam committerentur, de quibus nec nobis constat, neque si sint, religioni nocere possunt, quæ intentionem huiusmodi detestatur, & ideo omnes etiam actiones prohibet, quæ aliquam illius speciem præbere possunt. Hinc in vltima suarum regularum monentur Sacerdotes, vt cùm vocantur ad adiuuandos eos qui morti vicini sunt, tandiu illis adsint, quandiu sola necessitas postulauerit, & additur, *Cæterùm etsi cùm opus est ægrotos ad condenda testamenta hortari conueniat, iis tamen conficiendis non assistant.* Admonere enim illos, ad officium confessoris spectat, quia est de re vel necessaria, vel valde vtili ad bonum animæ ægrotantis. Et ideo in verbis suprà citatis ex Concilio Nannetensi hoc consilium inter alia ponitur: assistere autem testamento, nec pertinet ad munus confessoris, neque per se loquendo est ministerium spirituale, quod religiosis expediat, & quanuis in aliquo casu possit esse opus pietatis ad iuuandum infirmum propter speciales circunstantias, quæ occurrere possunt, vel ex debilitate, & impotentia intrinseca ipsius infirmi, vel ex aliqua morali vi extrinseca; nihilominus regulariter id non expedit, propter vitandas cognatorum querelas, & tollendam omnem occasionem supra dictæ suspicionis; quod si necessitas coëgerit, nec sine superioris dispensatione, nec sine magna circunspectione faciendum est, ita vt omnis probabilis suspicio vitetur, & tunc temeraria iudicia contemnenda sunt, quis enim illa effugere potest?

[Margin: Infringitur obiectio.]

4\. Nostri cõsilium moribũdo quoad dispositiones liberas vltra dare nõ permittuntur. Et eadem ratione, quanuis vbi opus fuerit, admonendus sit infirmus, vt pro ratione periculi, de rebus suis disponat; non tamen ei est offerendum consilium circa dispositionis modum, nisi in his tantùm, quæ ad salutem eius fuerint necessaria, vt de restituendo alieno, de soluendis debitis, de necessariis hæredibus instituendis, ita vt quantum in ipso fuerit omnis occasio iurgiorum, & litium tollatur; ad particularia autem descendere non expedit, quia eadem habet incommoda. Quanquam si infirmus consilium petat circa ea de quibus liberè potest disponere, ad officium confessoris spectat id consulere quod maius Dei obsequium esse, & ad maiorem vtilitatem animæ testantis expedire iudicauerit. Vt autem nostri debito modo hoc faciant, seruare debent quod 6. p. Constit. cap. 2. §. 6. dicitur, *quanuis ad bona, & sancta opera, & maximè perpetuò duratura incitare laudabile sit, ob maiorem tamen ædificationem nullus de Societate debet, nec potest quenquam ad eleemosynas perpetuas domibus, vel Ecclesiis eiusdem Societatis relinquendas incitare.* Quæ constitutio ampliùs videtur coarctari in 2. Congreg. generali canone 22. vbi sic dicitur: *Ad maiorem ædificationẽ, & paupertatis nostræ sinceritatẽ, & puritatem, placuit præcipere nostris omnibus, vt nulli externo suadeant,*

[Margin: Quid quãdo consiliũ petitur.]

suadeant, vt nobis potius quàm aliis pauperibus dent eleemosynam, sed contenti simus vbi petimus eleemosynas quotidianas illas simpliciter, & planè amore Dei petere.

5. Expenditur allatus canon 22.

Vbi ponderandum est verbum *præcipere*, quod valde rarum est in constitutionibus & regulis Societatis, & ideo videri potest positum esse ad rigorosam obligationem inducendam, quam solet illud verbum præ se ferre in aliis legibus, vt cum Caietano 2.2.q.186.a.9.dub.4.circa finem, Nauarro in summa c.23. n.52. & aliis ex Clementina *Exiui de paradiso.§. cùm autem.* de verborum significatione, lib.3.de legib.cap.15.à num.8. attulimus. Nihilominus tamen non plus obligat decretum illud, quàm aliæ regulæ, quia iam est in Societate declaratum proprium signum obligationis in cōscientia solum esse, cùm additur, *In virtute obedientiæ*, vel *in Nomine Domini Iesu Christi.* 6.p.const.c.5. ibi autem nullum ex his signis adiungitur. Nec etiam additur pœna excommunicationis, quæ ex se etiā includit rigorosam obligationem, quæque interdum additur in constitutionibus 8.p.c.6.§.2. Solùm ergo positum est illud verbum ad exaggerandam necessitatem, & grauitatem illius decreti. In quo est etiam obseruandum nō loqui solùm de eleemosynis quæ à morientibus peti possunt, sed à quibuscunque, & ideo non prohiberi petitionem simplicem, sed comparatiuam *præ aliis*; nam hoc inuidiosum est, & offensiuum; specialiter verò hoc magis explicatur ad rem, de qua agimus, sequentibus verbis, *Ad donationes verò quascunque, siue legata, simpliciter etiam, & planè possimus tantùm nostras necessitates explicare; definitionem tamen eius deuotioni relinquamus à quo eleemosynam postulamus*, &c.

Caiet. Nauarrus.

Vox *præcipio* nudè posita non importat in Societ. rigorosū prę-ceptum.

6. Quo loco est aduertendum etiam iure communi malè audire in religiosis hanc petitionem, cum expressa comparatione, vt legata potius sibi relinquantur, quàm aliis, quia licèt hoc non sit per se malum, imò nec sit cōtra iustitiam moderatis precibus procurare voluntatem infirmi inducere, aut mutare, vt mihi potius quàm alteri donet, quia nullum erat alteri ius acquisitum, vt cum Antonino, Saliceto, & aliis resoluit Nauarrus in summa c.26.n.36.& sumitur ex c.13.n.72. Nihilominus in religiosis, talis inductio, etiamsi non sit iniusta, reprehensibilis est. Quia & speciem quandam habet auaritiæ, & charitatem potest minuere, vel certè deprauare intentionē in spiritualibus obsequiis circa proximos, quāquam in rigore, & absolutè ac per se loquendo id facere non semper peccatum sit, quia nec est per se intrinsecè malum, neque inuenitur aliquo iure absolutè prohibitum. Solùm enim in Clementina 1.de priuilegiis districtè prohibentur religiosi, ne cùm confectionibus testamentorum intererūt, à restitutionibus, debitis aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis retrahāt testatores: nec legata vel debita aut malè ablata incerta, sibi, aut aliis singularibus sui ordinis fratribus vel conuentibus fieri, aut erogari procurent.

Iure communi, nedū Societatis, reprehensibiles sunt procurātes sibi præ aliis legatū. Anton. Salicet. Nauar.

7. Quæ prohibitio vniuersalis non est, sed in duobus tantùm casibus, & ideo potiùs inde sumitur argumentum extra illos id non esse prohibitum Ecclesiastico præcepto. Prior autem ex illis casibus est, ne religiosi retrahant testatores à restitutionibus, debitis, aut legatis matricibus Ecclesiis faciendis. In quo aduerti potest, non solùm hæc prohiberi si fiant in proprium commodum, vel suæ religionis, sed absolutè, & simpliciter, & consequenter quocunque respectu fiant, contra illud præceptum agitur. Et prior quidem pars de restitutionibus clara est, & ex natura rei necessaria. In posteriori autem duo aduerti possunt, vnum est non posse dici religiosum retrahere testatorem à legato faciendo, nisi priùs nouerit eius voluntatem, & illam mutare conetur. In quo expendo differentiam inter restitutionem, & legatum; nam vt quis dicatur retrahere à restituendo, satis est, quòd sciens debitum restituendi nihilominus inducat, vel ad non restituendum, vel ad donationem faciendam repugnantem restitutioni: quia debitum restituendi includit voluntatem saltem debitam, vel præsumptam, quæ satis est, nisi fortasse constaret de voluntate non restituendi, sed legandi aliàs; nam tunc inducere ad mutandum legatum reuera non esset inducere ad nōn restituendum; sicut qui inducit ad minus malum eum qui decreuit malùm agere, non inducit illum ad malum; sic ergo vt quis dicatur retrahere à restituendo, necesse quidem est, vt alter non sit iam in deliberato proposito non restituendi: sufficiet tamen ad prædictam obligationem, vt de neutra voluntate constet, sed tantùm de debito. In legato autem liberali non dicitur quis propriè retrahi ab illo faciendo, nisi qui est in proposito illud faciendi, & ita religiosus non peccat contra hoc præceptum, quando ignorans ægrotum habere tale propositum ab illo petit, vt suo conuentui, v.g. legatum relinquat, quod notauit Syluester *Religio* 6.quæst.15.§.4. Secundò aduerto in illa secunda parte, prohibitionem tantùm fieri respectu Ecclesiæ matricis, vt ibi expresè dicitur, per quam vocem cathedralis Ecclesia intelligitur, iuxta cap. *venerabili* de verb. signif. Et ideo non est extendendum illud præceptum ad omnes religiosos, qui retrahunt testatores à quibuscunque legatis faciendis aliis locis, vel personis, sed sola ratione naturali, vel secundùm vniuscuiusque regulam de illa actione iudicandum est.

Clemētina in duobus casibus prohibitoria est. Prior casus enucleatur.

Syluest.

Alter casus illius legis est, *ne legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi, aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu derogari procurent.* In quo duo etiam aduerti possunt. Primum est, quando hoc dicatur fieri in præiudicium alterius. Nam Cardinalis ibi quæstione 5. sentit non solùm fieri in præiudicium quando fit in iniuriam, contra id, quod ex iustitia debebatur; sed etiam quando retrahit testatorem à proposito, quod habebat legandi alteri, etiamsi legatum non esset aliàs debitum. Et est probabilis expositio, quanuis nimis rigorosa, nisi intercedat vis, aut deceptio, vel preces adeò importunæ, vt coactioni æquiparentur: quia tunc reuera fit iniuria tertio; tamen si nulla intercedit iniuria, non videtur in rigore fieri persuasio in alterius præiudicium. Aliud notandum est; illud præceptum solùm ferri contra persuasionem, quæ fit in vtilitatem propriam, vel propriæ religionis, aut personarum eius. Vnde si fiat suasio in commodum alterius extranei, etiamsi aliàs peccaminosa sit, non erit contra illud speciale præceptum, quod specialiter latum est ad reprimendum peculiarem affectum, quem religiosi ad se, vel ad suos habere possunt.

8. Posterior casus expenditur.

Cardin.

Nullum ergo inuenitur commune ius, quod tam generalem contineat prohibitionem faciendi huiusmodi persuasionem, vel inductionem, per comparationem ad alios, sicut fit in propriis regulis Societatis: in quibus primò prohibetur fieri non

9. Ius Societatis contra negotiationē legatorū latius est quàm commune. Primò.

non solùm retractio à voluntate legandi aliis, verùm etiam petitio cum tali comparatione: quod intelligo tam de formali,& expressa,quàm de implicita & per circumloquia, quia moraliter æquiualent. Secundò simplex petitio permittitur, cum tanta verò moderatione, vt sola necessitas explicanda dicatur. Vnde si sit fortasse collegium, nullam habens veram necessitatem, ibi iuxta regulam, nulla debet fieri postulatio. Tertiò etiam tunc non permittitur aliquid determinatè postulare, sed necessitate proposita, voluntati testatoris definitionem relinquere, solúmque ei consulere, vt oret & petat diuinam inspirationem, vt id statuat, quod Deo gratius fuerit. Quæ omnia constant esse valde aliena ab effectu auaritiæ, potiúsque esse consentanea spiritui paupertatis, vt in simili dixit Clemens V. in Clement. *Exiui.* vers. *Nos autem.* de verb. signific.

Secundò. Tertiò.

10. Secunda obiectio pertinet ad auxilium eorum, qui propter delicta damnantur ad mortem: reprehenduntur enim nostri, eo quòd sint nimium soliciti circa vitam corporalem eorum, importunis precibus, vel aliis mediis procurando huiusmodi pœnam impedire. Verumtamen hæc reprehensio (si hoc nomine digna est) non est peculiaris Societatis, sed religiosorum omnium, non solùm præsentium temporum, sed etiam præteritorum. Refert etiam Cassianus collat. 14. c. 4. quorundã monachorum institutum fuisse pro miseris & oppressis intercedere. Et de B. Antonio, quanuis genus vitæ solitarium maximè coleret, (inquit Sozomenus lib. 1. Histor. c. 13.) *Porrò autem in defensionibus eorum, qui erant iniuria affecti, nemo plus operæ, studiive posuit, adeò vt eorum causa sæpe ad vrbes se contulerit.* Clarius exemplum est quod de Ambrosio refert lib. 7. cap. 23. scilicet Ambrosium ad Gratianum Imperatorem accessisse, vt quendam Illustrem virum ad mortem damnatum liberaret. Et non antea causam omisisse quàm veniam à Gratiano impetrasset. De Augustino refert Possidonius in vita sua cap. 20. solitum fuisse pro reis intercedere. *Tam honestè* (inquit) *ac temperatè, vt onerosus, ac molestus non videretur, verùm etiam mirabilis extitisset.* Cuius egregium testimonium extat inter epistolas Augustini in 51. quæ est Macedonij Iudicis ad ipsum Augustinum: cùm enim pro quibusdam reis Augustinus apud Macedonium interpellasset; ille respondit, *Miro modo afficior sapientia tua, & in his quæ interueniens pro reis mittere non grauaris: nam & illa tantum habent acuminis scientiæ, & sanctitatis, vt nihil suprà sit & hæc tantum verecundiæ, vt nisi faciam quod mandas, culpam penes me remanere, non in negotio esse diiudicem: non enim instas (quod plerique homines istius loci faciunt) vt quodcunque solicitus petieris, extorqueas, sed quod tibi à iudice tot curis obstricto petibile visum fuerit, admones, & rogas, subseruiente verecundia, quæ maxima difficilium inter bonos efficacior est. Proinde statim commendatis effectum desiderij tribui: nam sperandi viam ante patefeceram.* Et in epist. 53. idem Macedonius ad Augustinum scribens ait, se fecisse quod in altera epistola Augustinus ab eo postulauerat, quæstionémque mouet, an ad officium sacerdotis pertineat interuenire pro reis quod Augustinus ad illum scripserat. Augustinus autem in epistola 54. latè respondet, declarans quomodo humanitatis officium sit, ita esse criminis persecutorem, vt procuret quis quoad iustè fieri possit esse hominis liberatorem. Quod latè prosequitur, adducens Christi exemplum, qui magna sapientia & benignitate adulteram à pœna mortis liberauit, & S. Iosephum qui in suspicione, quam de virgine habuit, eam ab omni pœna, & infamia liberare studuit. Quibus addere possumus Paulum qui apud Philemonem pro Onesimo intercessit. Et multa alia ex eodem Augustino, & Greg. refert Gratianus 23. q. 5.

Secunda obiectio etiam refellitur exemplis. Cassian. Sozom. Possid. August.

11. Hoc ergo officium de se sanctum, & religiosum est: licèt prudentia & moderatio iustitiæ seruandæ sint, quæ hoc loco prosequi non est necesse: quia quod ad prudentiã attrinet, sufficienter exemplo Augustini verbis Macedonij commendato insinuatum est. Quod verò spectat ad iustitiam, habet proprium locum in illa materia, & tractando de lege pœnali à nobis tactum est. Sũmáque omnium est, vt nihil postuletur in præiudicium Reipub. vel tertiæ personæ, nec quod ab ipso iudice licitè præstari non possit. Inter ea verò, quæ ab eo fieri possunt, & sine detrimento tertij, vel boni communis, id quod benignius fuerit, pro miseris hominibus procurare, charitatis officium est; neque aliud à nostris sacerdotibus, vel confessoribus fieri, iure potest ab aliquo affirmari: multóque certius ex instituto Societatis nihil aliud postulari. Nam de hoc genere intercessionis nihil peculiare in eo traditum inuenio, sed illud solum quod 7. p. constit. c. 4. §. 9. inter alia pietatis opera generaliter dicitur. *In custodiis publicis detentos, quoad eius fieri poterit per se subleuando, & vt alij subleuent curando.* Et in Bulla 1. Iulij III. inter alia dicitur, *Et eorum, qui in carceribus inueniuntur, piam subuentionem, & ministerium, ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam, & commune bonum expedire visum erit.* Constat igitur, ex vi instituti prædictas circunstantias in hoc munere seruandas. Illud autem propriè solum habet locum ante rei condemnationem vltimam ac definitiuam: nam si huiusmodi non fit, poterit locum habere intercessio, vt appellatio concedatur, in qua eadem æquitas, & prudentia seruanda est: re verò seu causa iam definita, cessat intercessio, & solùm agitur de spirituali salute, & conuenienti præparatione ad mortem ipsius rei: obiter autem procurare vt in ipsomet supplicio, & vsque ad mortem benignè & humanè tractetur, charitatis etiam officium est.

Officiũ intercedendi pro reis, quo moderamine præstandum. Quando locũ habeat vel nõ habeat dictũ officium.

INDEX CAPITVM LIBRI DECIMI.

De regimine Societatis tam in genere, quàm in particulari, & consequenter de ipsius Prælatis.

LIBER

LIBER DECIMVS.

De regimine Societatis, & conſequenter de Prælatis eius.

EXPLICVIMVS omnia, quæ ad ſtatum, perfectionem, & miniſteria huius religionis ſpectant, ſolùm supereſt vt dicamus de modo gubernationis eius: nam ex illa maxime pẽdet, & conſeruatio religionis, & executio omniũ mediorum, quibus ad ſuam, & aliorum perfectionem vti debet. Quoniam autem gubernatio per Prælatos, & ſecũdùm regulam fit, ſimul de vtriſque hoc in libro dicemus; primò quidem generatim, ſeu in communi; deinde verò ad illa particularia deſcendendo, quæ ad huius tractatus complementum neceſſaria videbuntur.

CAPVT I.

Vtrùm Societas per modum monarchiæ conuenienter gubernetur.

1. SVppono inprimis hoc eſſe commune Societati cum aliis religionibus ferè omnibus, vt eius ordinarium regimen monarchicum ſit, habẽs aliquid Ariſtocratiæ admiſtũ: nam & monarchicum regimen ſecundùm ſe melius eſt, & in hominibus, propter eorum fragilitatem, & periculum errandi, vel in iudicio, vel in affectu aliquo adminiculo Ariſtocratiæ oportet eſſe remperatum, vt eſt tam Philoſophorum moralium, quàm Theologorum recepta ſententia, quam in tract. 8. attigi, & latiùs in materia de legibus lib. 3. cap. 4. & de Eccleſiaſtica hierarchia tradi ſolet, attigíque diſp. 9. de fide ſect. 6. à num. 8.

1. Suppoſitio, monarchia cum Ariſtocratia in Societate.

2. Secundò ſuppono monarchiam huius religionis reduci ad vnum generalem Præpoſitum, ſub quo tota religio militat, quæ vt illi coniuncta, ſoli Summo Pontifici in ſpiritualibus ordinarie ſubiecta eſt. Hoc ſatis cõſtat ex prima inſtitutione & approbatione Societatis in Bullis Paul. III. & Iulij III. & ex Conſt. præſertim p. 9. ſub hoc autem Generali immediatè conſtituũtur Præpoſiti Prouinciales, & ſub Prouinciali, ſingulorum locorum ſuperiores, ſicut citato tract. 8. declarauimus, nam in his conuenit hæc religio cum aliis: quia moraliter neceſſaria ſunt in quacunque religione, quæ cùm ſit vnum politicũ corpus per vniuerſum orbem ſimul cum Eccleſia catholica diffũditur, habẽtque membra ſecundùm locorum diuerſitatem valde diſtãtia. Vnde fit primò membra hæc rationе vnitatis, quam inter ſe habẽt, indigere vno capite, quod in omnia influat, & vniuerſali bono totius corporis prouideat, & ſingulis membris in aliorum vtilitatẽ vti poſſit: & hoc eſt generalis munus, vt copioſè & prudenter ſatis tradit S. P. Ignatius in 9. p. Conſt. à principio. Ratione verò diſtãtiæ, & extenſionis, & alicuius diuerſitatis, quã neceſſariò inter ſe habent variæ regiones, ſeu nationes, neceſſe eſt vt ſub generali Prouinciales cõſtituantur, quorum ſinguli ſuas prouincias proximè adminiſtrẽt, & regãt. Quoniam verò in vnaquaque Prouincia varia ſunt loca, domos, vel collegia Societatis habẽtia, neceſſariũ erat, vt vnicuique loco

2. Suppoſitio, varietas Prælatorum ipſius Societatis.

1. Cõſectariũ ex hac 2. ſuppoſitione.

A aliquis præſit, ſiue Rector, ſiue Præpoſitus appelletur. Vnde etiam fit ſecũdò hos omnes ordinariã, & ſpiritualem iuriſdictionem habere: vnũquẽque iuxta modum ſibi conceſſum, ſuóque muneri accommodatum: nã ſine iuriſdictione adminiſtrari nõ poteſt, vt ex generali doctrina de ſtatu religionis conſtat, & c. 4. n. 1. attingetur. Quanta verò ſit hæc iuriſdictio in ſingulis numeratis ſuperioribus iuxta peculiarem modum huius religionis, ex diſcurſu huius libri cõſtabit. Denique colligitur ex dictis, omnes prædictos Societatis ſuperiores eſſe Prælatos Eccleſiaſticos cum omni proprietate & B rigore. Habent enim animarum curam cum iuriſdictione Eccleſiaſtica fori contentioſi ordinaria, ſeu ex vi muneris; quæ duo tãtùm ſunt neceſſaria ad huiuſmodi prælationem, vt in ſuperioribus viſum eſt, & attingemus c. 4. viderique poſſũt Sotus l. 7. de Iuſt. q. 4. art. 3. Nauar. conſ. 23. de Priuileg. & comm. 3. de Regular. n. 4. D. Th. 2. 2. q. 33. ar. 7. ad 5.

2. Conſect.

3. Conſect.

Sot. Nauar. D. Thom.

3. Tertiò ſuppono, Ariſtocraticum regimẽ multis modis participari à Societate. Primò in hoc quòd ſuas habet congregationes generales, quæ, licèt nõ habeant certa, ac definita tempora, opportunis autem occaſionibus non ſunt omittendæ. Primò quidem, ac neceſſariò, cùm in defectum Generalis mortui, vel priuati, aut priuandi ſuo officio quacũque ex cauſa, alius eligendus eſt. Deinde quãdo C alia cauſa grauis occurrit ex his, quæ numerantur 8. p. Conſt. c. 2. Ad huiuſmodi autem congregationem pertinet propriè, & in omni rigore Ariſtocraticum regimen, nam in illa qui congregantur habent ſuffragium deciſiuũ, & quandiu illa durat, in ea eſt ſuprema poteſtas totius Societatis, etiam ſupra ipſum Generalem, vt declaratur p. 10. Cõſt. §. 8. & 9. p. c. 3. 4. 5. & 6. à quo autẽ conuocanda ſit huiuſmodi cõgregatio, & qui ſint ad eam vocãdi, & quomodo, quæve negotia in ea tractãda, ac definienda ſint; tractatur latè in 8. p. Conſtit. & nonnulla attinguntur in 9. & 10. & ſpecialius in peculiari forma generalis Congregationis.

3. Primus modus in quo viſitur Ariſtocratia in Societate per congregationes generales.

4. D Secũdò participatur hoc regimẽ in alio genere congregationum, quæ licèt ex vniuerſa Societate cogantur, nõ ſunt tamẽ generales, quia ad illas, nec Prouinciales, nec plures ſuffragiũ habentes ex ſingulis prouinciis conueniunt, ſed ſolùm ſinguli ex ſingulis prouinciis nomine earum, & tãquã earum Procuratores miſſi, & ideo *congregatio Procuratorũ, hæc* appellatur: habẽtque fundamentũ in 8. p. Cõſt. c. 2. in declaratione lit. B. eiúſque forma magis declarata eſt in 2. Congregatione generali c. 29. & in ſpeciali formula de hoc edita in 5. congregatione E generali; pertinet autem ad hanc congregationem primò, ac præcipuè decernere, an congregatio generalis cogenda ſit, néc ne: & in hoc habent congregati ſuffragium deciſiuum. In reliquis autem negotiis, quæ in ea tractari poſſunt, ex vi inſtituti, & conſtitutionum, ſolùm habent conſultiuum, vt ex eodem c. 2. 8. partis conſtitutionum colligitur.

4. Secundus per congr. Procuratorum.

Tertiò participat Societas hoc regimen, per Congregationes prouinciales, quę in ſingulis prouinciis,

Tertius per congr. prouincialis. uinciis, quolibet triennio fieri debent, earúmque finis est, ad eligendam personam, quæ nomine totius prouinciæ Præpositum Generalem adeat, & in congregatione Procuratorum suffragium habeat. Huius ergo Procuratoris electio fit in congregatione prouinciali, & solùm in ea electione habent votum decisiuum qui in huiusmodi congregatione suffragium habent. Fit etiam hæc congregatio in singulis prouinciis, quotiescunque totius Societatis Generalis congregatio cogenda est: nam in illa prouinciali eligendi sunt, qui cum Prouinciali suffragium habituri sunt in congregatione generali; & in eorum electione habent propriam vocem actiuam omnes qui legitimè ad congregationem prouincialem conueniunt. Porrò quínam, B & quot conuenire debeant ad hanc prouinciæ congregationem; qui etiam vocem passiuam in ea habeant, in formula eiusdem congregationis c.3. traditur. Et in 5.congreg.decret.60.& 81. contractus fuit numerus qui in constit.p.8.cap.3. indefinitus erat. Præter has verò electiones nulla lex vel statutum fieri potest in congregatione prouinciali, neque in aliqua ordinatione facienda votum decisiuum habent, qui ad eam conueniunt, sed solùm consultare possunt de rebus necessariis, vel opportunis, vt in congregatione generali, si illa cogenda sit, decernantur; vel si non cogenda, Præposito generali proponantur. Quæ omnia constat ex 8.p.Const.c.2.3.& 5.& p.9.c.5.§.4.& 2.congre- C gatione generali, cap.29. & ex speciali formula congregationis prouincialis, in quibus locis fusè etiam declaratur qui sint ad hanc congregationem vocandi, & à quo indicenda sit, & quis procedendi modus in illa sit seruandus.

6. Quartò participat Societas regimen Aristocraticum in multitudine Prælatorum per quos gubernatur sub vno supremo generali, vt sunt Prouinciales, & locales Præpositi, qui totum gubernationis pondus inter se habent distributum: nā hoc etiam pertinere ad participationem Aristocratiæ infrà n.11. declarabo. Perficitur autem hæc participatio in consiliis, quæ ad res statuendas, atque ordinandas simul cum Prælatis adhibentur. Nam D in gubernatione Præpositi Generalis à tempore 1. congreg. decreto 85. adhibetur consilium quatuor assistentium; in 6.verò cōgreg. additus est quintus pro Gallia, vt habetur, tum in decreto 1. eiusdem congreg. tum in formula congreg. generalis n.15. & 78. qui Assistētes à congregatione generali, ex diuersis nationibus simul cum ipso Præposito eliguntur, vt per eos possit maiorem lucem de rebus omnibus accipere, & eorum consilio, & prudentia in rebus definiendis vti, vt videre licet p.9.Const. c.4.5.& 6.& in propriis regulis Assistentium, & in formula eligendi illos. Prouincialibus etiā proprij consultores assignari debent. Idémque de inferioribus Prælatis localibus, cū proportione statuitur E 9.p.Const.c.6.§.4. & de Rectoribus in particulari p.4.c.10.§.7.& c.17.§.1. De numero autem eorum solùm dicitur vt consultores Rectorum in Collegiis ad minus duo sint, vniuersitatum verò cōsultores ordinariè debeant esse quatuor: vnde constat à fortiori cōsultores Prouincialium quatuor esse debere, & ita vsu receptum est. Imò in grauioribus domibus professis & grauioribus collegiis, idem seruatur. Est autem his omnibus Assistentibus, & consultoribus commune, vt in suis cōsiliis solùm habeāt suffragium cōsultiuum (nisi quod de Assistentibus excipitur in cong.4. decret.23.& in cōg. 5.decret.16.) & decisio tota, ac iudicium rei penes Prælatū respectiuè maneat. Ita de Generali statuitur p.9.c.6. §.11. & de cæteris superioribus p.4.c.17.& p.9.c.6.§.vlt.& p.10.§.8. generaliter dicitur magnopere referre si Præpositi in subditos multum potestatis habeant. Et in hoc puncto explicando consistit tota difficultas præsentis capitis, nam reliqua clara sunt.

Quartus per consultoris.

Cur Prælati Societatis soli vendicent definitionem in agendis.

Dubitant enim aliqui, cur Societas tantam potestatē Generali, & cum proportione cæteris Præpositis tribuat, vt res omnes suo iudicio, & voluntate definire possint, etiam contra iudiciū suorum cōsultorum, si velint. Nam hoc potiùs est monarchia pura, quàm mista, nisi valde secundùm quid, quod non sufficit ad excludendum periculum, ne monarchia in tyrannidem conuertatur: propter quod periculum in hominibus vitandum monarchia mista ex Aristocratia præfertur puræ: mistio autem solius consilij inefficax valde est, tum quia nullus est tyrannus adeò iniquus, qui aliquorum consilio non vtatur, tum etiam, quia si potestas in vno manet, cuius voluntas sufficit vt factū teneat, etiamsi contra consilium suorum Assistētium fiat, subditi manēt in eodem periculo patiendi plures iniurias. Vnde Nauar. Comment.3. de regularibus dicit, licèt monarchia pura, secūdùm se melior sit; tamen propter concordiam, & alios respectus cōuenire, ne Prælatus solus gubernet, sed adiutus *consilio, & consensu* aliquorum. Vbi expendo illam particulam *consilio, & consensu*: nam per illam significatur suffragium nō solùm consultiuum, sed etiā decisiuū. Et rationem ampliùs declarat n.15. quia experientia compertum est, regimen vnius magis absolutum, etiam in religionibus, præsertim non mendicantibus, degenerare in tyrannidem. *Et ideo* (inquit) *introducta est monarchia restricta, qua vnus de consensu multorum ad id deputatorū gubernat.* Vbi iterum de cōsensu dixit, non de consilio tātùm: quia per cōsilium solum, non videtur satis illi periculo occurri. Facit etiam, quòd antiqui Patres religionum hūc modum regiminis elegisse videtur, vt intelligi potest ex Basilio in regulis 45.48. & 54. ex fusioribus, & in 112. ex breuioribus, & ex regula Carmelitarum cap.2.& 3.& ex statutis Carthusianorum p.2.c.4.& ex regula monacharum c.7. inter opera Hieronymi tomo 9. Denique ferè omnes religiones mendicantes hanc formam regiminis obseruare videntur.

7. Ratio dubij.

1. Confirm. Nauarrus.

2. Confir. ex antiquis religionibus. Basil. Reg. Carm. Reg. Carth. 2. ex vsu mendicantium. Reg. D. Hie.

8. Authoris resolutio probatur authoritate.

Nihilominus dicendum est, P.N. Ignatium non sine antiquorum Patrum exemplo, nec sine sufficienti ratione, hūc modum regiminis elegisse. Probatur, nam inprimis D. Benedictus, in sua regula c.3. monet quidem Abbatem, vt cum consilio fratrum gubernet; subiungit tamen, *In Abbatis pēdeat arbitrio, vt quod salubrius iudicauerit esse, ei cūcti obediant.* Et in c.65. omnia cōstituit in arbitrio, & voluntate Abbatis, quāuis dicat illum vti debere cōsilio fratrum timentiū Deum. Deinde Basilius idē sentit, si attētè legatur in citatis locis, nā in regula 48. ex fusioribus primū ait, *Nullo modo quis curiosè Antistitis consilia peruestiget, aut in eius facta anxiè inquirat, his dumtaxat exceptis, qui cum dignitatis gradu, tum consilij prudētia Antistiti ipsi proximi sunt.* Et statim subiungit, *Quos quidem ille necessario sibi, quādocunque de re aliqua erit deliberaturus, in consilium, ac maturam cōsiderationē adhibebit, nimirum præcepto illi obtemperans: Omnia fac cum consilio.* In quibus verbis solùm consultationem maturam requirit. Et eodē sensu loqui videtur c. 54. vbi docet esse cogenda capitula,

Reg. Bened.

D. Basil.

capitula, seu congregationes fratrum, in quibus defectus corrigantur, & honesti mores laudentur. *Quo videlicet* (inquit) *adhibita locuplete multorum sententia, maiore cum authoritate, quod in medium adductum est, quale sit, iudicetur.* Non tamen dicit iudicium definitiuum futurum esse omnium, nec verisimile id est pro singulis, & ordinariis defectibus religiosorum iudicandis. Solùm ergo vult, vt in plurium consessu, & consilio, atque adeò maiori cum authoritate fiat. In aliis verò duobus locis non tractat de gubernatione, sed de electione Prælati, de qua postea, cap.2.& 3. dicemus, & de receptione nouitiorum, de qua iam lib.2.cap.3.num.7. diximus, quid peculiariter in hoc obseruet Societas, & cur.

9. Accedit Augustinus. Præterea, D. Augustinus in sua regula, multum defert Præposito, omniáque constituit in arbitrio illius, vel presbyteri, maiorem habentis potestatem, vt in superioribus, tract.8. tractando de Prælatis religionū in genere explicuimus. Vnde Nauarrus suprà fatetur, Augustinū in sua regula significasse, vt in suis monasteriis monarchia potiùs quā Aristocratia seruaretur: addit tamen hoc fore vtilius, si vnus, qui regit, esset Augustinus, & subditi essent Possidonij. (Additamētum Nauarri non satis probatur.) Quia verò Prælati, & subditi multum à moribus Augustini, & Possidonij degenerarunt, ideo aliquid oportuisse illi regulæ addere. Verumtamen inprimis ego non ita iudico de præsentibus moribus, omnium religionum, & religiosorum, vt monarchia non possit eis esse vtilissima, etiamsi ordinaria potestas (seruata proportione) in vno tantùm sit, cum regulari obligatione illam exercendi ex prudenti consilio, vt statim dicemus. Deinde, quidquid sit de statu aliarum religionum, certè B. Ignatius, qui nouam religionem instituebat, non debuit modum illum eligere, qui solùm ob deprauatos, vel imperfectos mores expedire censetur; sed tentare potiùs debuit perfectiorem modum instaurare, & aliis remediis prouidere, vt si fieri possit ex tali regimine ea incommoda non sequantur, quæ fortasse in aliis ob incuriam, vel temporum conditionem sequuta sunt.

10. Adductos Patres multis de causis imitatus est B. Ignatius. Hanc igitur existimo fuisse rationem, ob quam Ignatius voluit, vt vnusquisque superior Societatis pro ratione, & mensura sui muneris, integram haberet potestatem, solúmque consiliarios, non coniudices illi adiunxit. Primo quidem, quia hoc (1. causa.) secundùm se, & ex genere suo, melius est, vt suprà num.1. ex communi sententia supposuimus: deinde quia in statu religioso sine dubio potest maximè conferre ad perfectionem, (2. causa multas continens.) tum quia hoc modo purior, & perfectior obedientia exercetur; tum etiam, quia hoc modo, est maior dependētia membrorum à capite, & ita etiam erit maior vnio, qualis inter patrem, & filios esse debet. Tum etiam, quia hoc modo tollitur occasio multiplicandi dignitates tot iudicum, & quasi prælationes in religione, & consequenter etiam minuitur ambitionis occasio. Tum denique, quia si ordinationes, iudicia, & aliæ negotiorum expeditiones, à plurium sententia & voluntate pendeant, multiplicantur pericula schismatum, & diuisionum ac subornationum, quæ videntur esse maioris momenti, magísque frequentia, quàm sint in pura monarchia temperata solùm per consilia sapientum.

11. Collectio Prælatorum subordinatorum participatio est Aristocratiæ. Bellarm. Accedit præterea, quòd (vt rectè indicauit Bellarminus lib.1. de Romano Pontifice, cap.3.) Aristocratia, non solùm miscetur monarchiæ, per hoc quod Princeps non possit definire ea, quæ ad gubernationem pertinent, sine aliorum suffragiis decisiuis, sed per hoc maximè, quòd non per seipsum homo immediatè gubernat, sed per subordinatos Principes, vel Prelatos, in quorum singulis monarchia participatur, ex omnium tamen collectione, quædam participatio Aristocratiæ consurgit. Imò prior illa mistio, suffragantium decisiuè, potiùs est mutatio quædam regiminis monarchici, nam in effectu non est monarchia, saltem in his quæ pendent ex plurium iudicio, & voluntate: vnde si regimen maiori ex parte ita fiat, nō poterit dici monarchicum, sed potiùs Aristocraticum, vel quarta species regiminis, vt Nauarr. illam appellauit. In posteriori autem mistionis genere, suffragantium scilicet, consultiuè tantùm seruatur semper propria & perfecta monarchia, cùm vltima resolutio ad vnum pertineat: miscetur autem Aristocratia per gubernationem plurium, ac subordinatorum Principum, ac Prælatorum, quia non est de ratione Aristocratiæ participatæ, quòd gubernatio fiat à pluribus, vt componentibus vnum corpus, seu tribunal, sed satis est vt quacunque ratione integretur ex pluribus, inter se aliquo modo vnitis, & ordinatis ad completum regimen totius corporis, & ita hoc genus mistionis inuenimus in præcipuis temporalibus regnis, maximè verò in Ecclesia Catholica, vt egregiè suprà Bellarminus declarat, perfectionem talis monarchiæ ostendens. Quomodo autem Societas hāc gubernationem Ecclesiæ, modo religioni accommodato imitetur, satis iam declaratum est in num.2.

Denique in hoc etiam seruatur similitudo, quòd in Ecclesia, licèt Pontifex de consilio Cardinalium grauiora disponat, semper tamen seruatur perfecta monarchia, quia in rigore decisio ex solo Pontifice pendet. Nam licèt frequentiùs fortasse Pontifex, in rebus præsertim grauioribus, non decernat contra plura suffragia Cardinalium, id tamen est ex sua prudentia, & libera voluntate, non ex dependentia, quam habeat ab eorum suffragiis. Episcopi etiam in suis diœcesibus habent monarchicum regimen, in quo ordinariè plurium suffragia decisiua non requirunt: ergo etiam in religione poterit commodè hoc regimen participari, cùm in illa, & subditorum obedientia debeat esse promptior, & in superioribus suauior quædam, & magis paterna gubernatio. Et præterea, quia religiosi, ex vi sui status tenentur perfectè operari secundùm regulam suam; & ideo licèt solus superior habeat potestatem decisiuam, vt conuenienter illa vtatur sufficit quòd ex regula habeat obligationem sumendi consilia suorum assistentium, seu consultorum, vt possit prudenter sua potestate vti, ad quod & regula ipsa & recta ratio ipsum obligat. 12. (3. causa monarchicę gubernationis in Societate.)

Dices hoc quidem sufficere quoad vim directiuam (vt sic dicam) non tamen quoad coactiuam, nec quoad impediendum cum effectu ne superior sua potestate abutatur. Respondeo primò idem dici posse, etiamsi suffragia consulentium sint decisiua, licèt enim videri possit facilius posse vnum errare, quàm plures, tamen aliunde facilius est in religione vnum inuenire, qui ex malitia, vel prauo affectu non erret, ac proinde illi sufficiant prudentia consilia. quàm inuenire plures, qui eiusdem integritatis sint. Deinde dicitur, inferiores Prælatos per prouidentiam suorum superiorum cōtinendos esse in officio, vt non facile pro arbitrio suo vtantur potestate, vel contra eorum consultorum sententiam frequenter disponant, præsertim in rebus grauioribus: Generalis autem Præpositus cum debita reuerētia admonendus est ab eo qui hanc curam à Societate habet commissam. Quòd si hoc non sufficiat, per ipsam Societatem compelli poterit; 13. (Obiectio. Soluitur 1. Soluitur 2. Satisfit oppositis in num.2.)

terit; atque ita moraliter loquendo, satis subuentum est incommodis,vel periculis,quæ ex tali potestate oriri possent. Quod breuiter B.Ignatius in 10.p.Constit. §.8. his verbis complexus est. *Refert etiam magnopere, si Præpositi particulares in sibi subditos,& Generalis in particulares* (scilicet Præpositos) *ac contra Societas in Generalem multum potestatis habeant, ita vt omnes ad bonum omnia possint, etsi malè agerent omnino subiecti sint.*

14. Interest inter modum monarchiæ Societatis, & Ecclesiæ. Vnde est notanda hîc differentia, inter hanc monarchiam & Ecclesiasticam, ne similitudo suprà adducta putetur æqualitas, cùm reuera non sit nisi imitatio, & participatio quædam. Est ergo differentia, quia regimen Ecclesiasticum reducitur ad vnum supremum Prælatum qui non solùm alteri homini in terris, verùm neque alicui communitati subiectus est. Sed est supra totam Ecclesiam,non solùm diuisim quoad singulos,sed etiam collectiuè quoad vniuersitatem.At verò in Societate Generalis Præpositus non solùm habet superiorem personam,cui subiectus sit,scilicet Pontificem,quod ex generali ratione religionis Christianæ, & ex speciali statu religioso, & ex specialissima Societatis necessarium est, vt ex lib. 6. cap. 4. intelligi potest; sed etiam est subiectus ipsi Societati,à qua & dirigi,& corripi, & si necesse sit, puniri, & deponi potest, vt cap.sequenti num.7. attingemus. Ratio autem differentiæ clara est, quia Pontifex non ab Ecclesia, sed à Christo habet immediatè potestatem. Generalis verò habet à Societate,iuxta modum in eius cõstitutionibus præscriptum,& à Summis Pontificibus confirmatum. Vnde etiam oritur diuersa necessitas: nam Pontifex sicut singulari, & excellentiori modo, habet à Deo potestatem, ita etiam habet peculiarem Spiritus sancti assistentiam; quæ potest supplere cuiuscunque superioris directionem, vel coactioné. Alij verò inferiores prælati,sicut ab hominibus constituuntur, & eliguntur, ita conuenienter saltem toti communitati seu congregationi generali subiiciuntur.

15. Altera differentia ex præcedenti orta. Atque ex hac differentia & eius ratione oritur alia, per quam magna ex parte Societatis regimen Aristocratiam participat. Nam in Ecclesia maiores causæ Pontifici summo reseruantur, iuxta cap. *Maiores*, de Baptismo, & ita eius monarchia inter humanas maxima est,quia proximè accedit ad diuinam. At verò in Societate ea quæ maioris momenti in illa esse possunt, Generali congregationi reseruata sunt,iuxta primam Bullam Pauli III.quæ sic habet, *Qui quidem Præpositus de consilio consociorum constitutiones ad constructionem huius propositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritatem habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente: consilium verò intelligatur esse de rebus quidem grauioribus ac perpetuis, maior pars totius Societatis, quæ à Præposito commodè conuocari poterit.* Addebantur verò statim sequentia verba, *In leuioribus autem, & temporaneis omnes illi* (scilicet professi) *quos in loco,vbi Præpositus noster residebit, præsentes esse contigerit.* Tamen in Bulla Iulij III. prior pars multo magis declarata, & posterior immutata est. Nam quoad priorem partem declaratur,consilium illud,quod habet ius statuendi, ad plura suffragia, intelligendum esse *de maiori parte Societatis professa (iuxta nostrarum constitutionum declarationem) quæ sine magno incommodo potest à Præposito Generali conuocari.* Deinde ad hoc consilium pertinere dicitur, *condere vel mutare constitutiones, declarare dubia circa institutum orientia, & alia grauiora, vt alienare, vel dissoluere domos ac Collegia semel erecta.* Quoad alteram verò partem,subiungit,*in aliis, quæ non ita magni momenti sunt,idem Præpositus adiutus quatenus ipse opportunum indicabit, fratrum suorum consilio per seipsum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei gloriam, & commune bonum pertinere in Domino videbuntur, ius totum habeat, prout in constitutionibus ipsis explicabitur.* Ex quo intelligimus,hanc fuisse vltimam fundatoris cogitationem,ac resolutionem,vt extra ea negotia, quæ generalis congregationis propria sunt,in reliquis omnibus Generalis supremam potestatem habeat: quod latè declarauit p. 8. Constit.c.4.§.9. c.3.p.10. §. 8.& aliis locis frequenter, vt in sequentibus adnotabo.

CAPVT II.

Vtrùm expediat Generalem Societatis esse perpetuum.

DE modo creandi Præpositum Generalem in Societate,nihil est quod specialiter dicamus: quia per electionem canonicam fit, ad quam applicari possunt omnia quæ in superioribus tract.8. lib. 2. de electione Prælati regularis dicta sunt. Circunstantiæ autem particulares,quæ iuxta propriam institutionem & formam seruandæ sunt,ex Constitutionibus,& propriis regulis sunt manifesta,nec difficultatem aliquam habent,quam explicare hoc loco necesse sit. De munere autem isto eiúsque potestate generatim constat, partim ex c. præced.partim ex doctrina communi de huiusmodi prælatione; in particulari autem de aliquibus actibus & obligationibus eius iuxta nostrum peculiare institutum dicemus in sequentibus. Solùm ergo superest dicendum de duratione huius muneris: non enim desunt quibus magis expedire videatur, vt Generalis non ad vitam, sed ad certum aliquod tempus eligeretur. Nam,vt diximus, omne regimen monarchicum homini commissum in periculo versatur ne in tyrannidem vergat: hoc autem periculum maius est, per se loquendo, quo potestas superioris maior, magísque absoluta fuerit. Si autem huic potestati supremæ, & absolutæ diuturnitas, & perpetuitas adiungatur, profectò nimium prædictum periculum augebitur: nam ipsa perpetua consuetudo regendi & præcipiendi creat spiritum quendam dominandi, & facere solet vt homo propriæ infirmitatis oblitus, aliis velit seueriùs imperare: ergo immeritò Societas hunc modum regiminis elegit. 1. Breuis expeditio quorũdam huc attinẽtium. Arguitur contra perpetuitatem Generalis ab incommodis.

Nihilominus contrariam partem suadere possumus primò auctoritate B.P.Ignatij,quæ non parum debet quemlibet prudentem hominem mouere,tum propter magnam viri prudentiam & sãctitatem, tum propter magnam notitiam, & comprehensionem, quam habuit rerum Societatis: tum quia etiam post magnam considerationem, & diuturnas orationes constitutiones edidit, in quarum 9.p. c.1.statuit vt Generalis ad vitam eligatur, propter multas rationes, quas ibi attingit, & statim commemorabimus. Secundò accedit auctoritas totius Societatis, nam in congregatione prima generali, vt patet ex toto decreto 45. cùm de successore Ignatij eligendo tractaretur, eadem res in deliberationem adducta est, tum ante, tum post electionem P. Iacobi Laynez secundi Generalis Societatis, sempérque iudicum congregationis, nullo suffragio discrepante, fuit Generalem debere esse perpetuum. Atque hanc suam sententiam omnium suffragiis,præter ipsum electum atque vnum vel alterum qui discesserant consignatam 2. Vera resolutio suadetur primò authoritate B.Ignatij. Tum etiam Societatis vniuersæ.

Tum maximè authoritate Pontif.

tam ad Paulum IV. Pontif. Max. eam postulantem misit. Tertiò (quod caput est) confirmat hoc authoritas summorum Pontificum. Nam in Bulla 5. Pauli III. anni 1549. manifestè supponitur Præpositum debere esse perpetuum, quatenus in principio eius declaratur, in certis casibus posse per Societatem amoueri, & alium loco illius substitui.

3. Suadetur 2. ab exemplo antiquarum religionũ.

Secundò principaliter hoc confirmare possumus exemplo antiquarum religionum, nam, vt suprà tract. 8. ostendimus, Abbates olim erant perpetui, éstque id consentaneum iuri communi, & sacris canonibus, & regulæ quintæ Benedicti modo ibi explicato. Deinde nunc etiam in multis religionibus Generales perpetui sunt, quamuis inferiores Prælati sint amouibiles, vt in religione Carthusianorum, ac Prædicatorum & Carmelitarum, & suo modo in religione Eremitarum S. Augustini, vt explicatum est in citato tract. 8. cap. 7. num. 4. Præterea etiam afferri possunt exempla de Ecclesiastica monarchia, non solùm in vniuersali Ecclesiæ Pontificatu, sed etiam in particularibus Episcopatibus. Nam ex his omnibus intelligimus ex se melius esse, vt monarchia perpetua seu vitalis sit, & consequenter, cæteris paribus, esse præferendam, etiam in statu religioso, quando euidentia incommoda in ea non apparent, & quæ maiora sint, quàm quæ ex sequenti mutatione Præpositi Generalis, sequi possunt.

4. Suadetur 3. ratione generali.

Tertiò possumus hoc ratione persuadere. Et primùm afferri possunt omnes, quas suprà citato tractatu tetigimus generaliter tractando hanc quæstionem de Prælatis religionum, quas etiam attingit B. Ignatius in dicto cap. 1. 9. p. Constit. in declaratione lit. A. deinde applicando eas ad particulare institutum Societatis, & ad munus Generalis eius, habent sine dubio maiorem vim.

Item rationibus peculiaribus. 1. ratio.

Prima ergo ratio est, quia gubernatio, & influxus generalis in totam Societatem, est cum magna potestate ex parte sua, & magna dependentia ex parte corporis, & omnium membrorum eius, & ideo indiget magna notitia totius Societatis, & omnium personarum eius, quam non potest breui tempore acquirere: expedit ergo vt multo tempore duret, quo possit statum vniuersæ Societatis comprehendere per diuturnam experientiam, quæ ad prudentem gubernationem maximè necessaria est, & breui tempore acquiri non potest. Maximè in tanta rerum, personarum, ac negotiorum varietate: non ergo expedit, vt tunc duratio prælationis finiatur, quando persona incipit huiusmodi notitiam & experientiam obtinere: quod planè contingeret, si ad breue tempus Generalis constitueretur, quale esset sex, vel octo annorum: nam vix intra illud potest semel, aut iterum habere relationem & notitiam Societatis, per vniuersum orbem dispersæ. Nullum ergo breuius tempus, quàm sit vita vnius hominis, designari potuit, præsertim cùm ad hoc munus regulariter loquendo assumi non possint, nisi homines ætate senes, & laboribus confecti. Nec obest quod opponeretur de tribus Generalibus Iacobo Laynes, Francisco Borgia, Euerardo Mercuriano, qui ad septem, plus minúsque annos tantummodo eo munere sunt egregiè defuncti. Occurrendum enim legem, seu constitutionem de perpetuitate Generalis prospicere futuris temporibus, pro quibus noluit nobis certò promittere tales semper habendos aut eligendos viros qui tribus illis Generalibus satis compararentur.

5. 2. ratio.

Secunda ratio sumitur ex electionibus, per quas Generales creandi sunt: in 8. enim tract. lib. 2. cap. 1. ostendimus non posse esse alium modum successionis religioni congruentem: expedit autem multum Societati vt huiusmodi congregationes Generales crebrò non fiant; quia cùm Societas in rebus magni momenti, & ad Dei gloriam pertinentibus satis semper occupata sit, non debet quoad fieri possit, his congregationibus occupari, & distrahi. Quod cùm in vniuersum de his congregationibus verũ sit, propter longa itinera, labores & distractiones Prouincialium, Prælatorum, & aliorum electorum, qui semper esse debent ex præcipuis viris & operariis, peculiari, & vrgentiori ratione verum est, de his congregationibus quæ ad eligendos Prælatos fiunt: habere enim solent maxima incommoda & dissidia, non sine magno detriméto religionis & oblocutionibus externorum de ambitu taxantium religiosos, vt in superioribus cap. præced. num. 10. adnotauimus: ergo etiam hoc titulo vtilissimum est Generalem esse ad vitam, vt hoc modo tota Societas cum maiore quiete & pace viuat.

6. 3. ratio.

Tertiò hinc sequitur alia vtilitas magni momenti, nimirum vt vel nulla, vel quàm minima sit ambitionis occasio in Societate, sic enim dicitur in prædicta declaratione lit. A. *Longiùs recedet omnis cogitatio, & occasio ambitionis, quæ huiusmodi officiorum pestis est, si Generalis ad vitam eligatur, quàm si certis temporibus esset eligendus.* Cùm enim, sicut est incerta mors, ita etiam sit incerta electio, non ita excitantur animi ad præueniendam, vel procurandam electionem, sicut solent excitari quando certa tempora electioni præfixa sunt.

7. 4. ratio.

Vltimò denique dubium non est quin perpetuitas muneris multum authoritatis conciliet ipsi Generali, tum cum externis, tum etiam cum nostris, vt in eodem cap. 1. significatur: nam dignitas perpetua maioris æstimationis apud omnes est, quàm temporalis. Item quòd Prælatus habet magis firmam iurisdictionem, minus dependet à subditis, ac consequenter maiorem authoritatem cum ipsis habere potest, magísque ab ipsis timeri, & liberior etiam erit à respectibus timoris, vel amoris humani. Huiusmodi autem authoritas ad gubernationem Societatis vtilissima sine dubio est, cùm ad omnia negotia, quæ cum externis occurrunt, tum etiam ad rectitudinem, & efficaciam necessariam in ipso regimine adhibendam.

8. Ad incommoda in num. 1.

Periculum autem incommodi solùm est ne in vsurpanda huiusmodi authoritate, vel abusu eius, nimium excedat Præpositus Generalis, vel contra iustitiam, vel contra charitatem. Hoc autem periculum comparatione facta ad commoda, & vtilitates huius perpetuitatis, & ad incommoda & pericula frequẽtis electionis, & mutationis ferè nullius considerationis est, & ideo iuxta regulas humanæ prudentiæ non obstante illo periculo, perpetuitas hæc eligi debuit, & prouideri modus, quo illi modo vel periculo occurratur. Hoc autem magna etiam diligentia, & prudentia in Societatis instituto factum est: nam ob hanc causam in 9. p. Constit. cap. 4. Præpositus subiicitur Societati in omnibus quæ ad modum viuendi, & gubernandi pertinent, & casus etiam numerantur, in quibus potest Societas illum deponere, & si opus sit à Societate remouere. Et c. 5. §. 4. modus præscribitur quo id possit executioni mandari cùm necesse sit.

9. Pericula duo ex perpetuitate Gener amputata in Societate.

Accedit præterea in Societate magna ex parte amputatas esse occasiones huius periculi, saltem in eo gradu, vt possit in graue nocumentum Societatis redundare. Explicatur antecedens: nam duæ sunt potissimæ occasiones huius damni: vna est excessus in temporalibus sumptibus, vel in cibis & deliciis

deliciis corporis, vel in aliis sumptuosis expensis, aut donationibus temporalium bonorum. Alia est appetitus maioris dignitatis, vel honoris. Prior magna ex parte per hoc ablata est, quòd victus, vestitus, & expensæ Generalis iuxta ordinationem Societatis esse debent, cui ordinationi ipsum acquiescere oportet, vt in dict. cap. 4. dicitur. Huc etiam spectat, quod vnus ex casibus propter quos deponendus est Generalis, est ex redditibus Collegiorum aliquid ad proprios sumptus assumere, vel cuiuis extra Societatem donare (exceptis eleemosynis) vel aliqua stabilia bona domorum, aut Collegiorum alienare, vt in eodem cap. 4. §. 7. cum declaratione lit. D. dicitur. Altera verò occasio tollitur quantum est ex parte instituti per votum non procurandi, vel acceptandi dignitatem aliquã sine obedientia Sedis Apostolicæ. Solùm ergo videntur superesse vel humani defectus alicuius negligentiæ, vel præcipitationis, vel etiam humani affectus, quibusdam magis fauendo, quàm aliis, &c. His autem occursum est per consilia Assistentium, de quibus cap. præced. num. 6. & per officiũ monitoris, de quo in eodem cap. 4. 9. p. Const. §. 4. ratione cuius tenetur Monitor (qui à tota Societate debet esse electus) præmissa ad Deum oratione cum modestia debita, ac humilitate quidquid sentiat in ipso Præposito requiri ad maius obsequium, & gloriam Dei eum admonere. Nam hoc officium erga Prælatos necessarium valde est, vt docuit Basilius in reg. 27. ex fusioribus. vbi etiam addit, Ne ordinariæ disciplinæ iniuria fiat, huiusmodi admonitio ad eos est deleganda, qui cùm ætate, tum prudentia in Societate reliquis præstent. Ergo quantum humana conditio patitur, sufficienter est huic incommodo prouisum, vt vel nullum, vel non admodum graue, vel saltem rarissimè ex hoc modo regiminis sequatur.

Vnius periculi amputatio.

Amputatio alterius.

Basil.

CAPVT III.

Vtrùm conuenienti modo reliqui Prælati in Societate instituantur.

1. DE duobus in præsenti inquiri potest, scilicet de creatione & de duratione horum Prælatorum: & in vtroque dicemus, priùs quid Societas obseruet? deinde rationem vtriusque reddemus. Quoad priorem partem institutio Societatis est vt Prælati omnes inferiores, sub Generali non fiant per electionem, vel suffragia subditorum, sed per voluntatem seu prouisionem Præpositi Generalis. ita habetur in 9. p. Constit. c. 3. §. 14. vbi de Generali dicitur, *Constituat per seipsum Rectores Collegiorum, & vniuersitatum, ac Præpositos locales domorum, quos aptiores fore iudicauerit. Prouinciales item, Præpositos*, &c. Similia sumuntur ex eodem cap. §. 3. & cap. 5. §. 1. & 4. p. cap. 2. & sæpe aliàs. Propter illam autem particulam, *per seipsum* additur in eodem cap. 3. §. 15. *Quòd si Prouinciali facultatem constituendi Præpositos locales & Rectores communicauerit, eiusdem Generalis erit eosdẽ confirmare, vel remouere.*

Prælati alij in Societate à Generali ordinariè creãtur.

2. Quibus verbis significatur, non posse aliis committere electionem seu creationẽ Prouincialium, quamuis per Prouinciales, vel per alios, prout sibi videbitur, posset inferiores Præpositos vel Rectores instituere. Quia verò expresse ibi non denegatur hæc potestas delegandi facultatem ad creãdum Prouincialem, sed solùm tacetur, ideo non existimo esse illi absolutè sublatam: nã cum hæc potestas constituendi Prouinciales in Generali sit ordinaria, communi iure delegabilis est; ergo si nõ expresse prohibetur aut limitatè ex iure communi obtinetur, quamuis expresse, & specialiter non concedatur. Nec sola taciturnitas sufficit ad eam limitandam: nam licèt qui vnum exprimit, & aliud tacet, illud excludere præsumatur, c. *Nonne.* de præsumption. cum similibus, nihilominus illa præsumptio non est sufficiens quando ius cõmune in contrarium existit. Maximè quia potuit id fieri ad significandum frequenter posse accidere, vt inferiores Præpositi, vel Rectores per alios, scilicet Prouinciales, eligantur; Prouinciales autem cùm iure ordinario immediatè subsint Generali, regulariter non debere per alium immediatè eligi. Hoc tamen non obstat, quominus in aliquo casu possit Generalis hoc committere Visitatori v. g. vel alicui commissario; imò & in praxi id positum esse nobis constat, & ideo hæc pars vt certa tenenda est, præsertim si non absoluta electio, sed inter duos aut tres à Generali designatos cõmittatur. Confirmatio etiam, quæ in huiusmodi casu Generali reseruatur, esse potest, vel consequens, (vt sic dicam) vel antecedens. Consequentem appello, quando facta electione per commissarium Generali notificatur, & ipse ratam illam habet. Et hic est ordinarius modus confirmandi huiusmodi electiones. Nihilominus non censeo esse absolutè prohibitum, quominus Generalis possit, si velit, simul committere hanc potestatem ipso facto confirmando electionem ex quo facta fuerit, quod voco antecedenter confirmare; quia ibi non præcipitur vt confirmatio subsequatur, nec propter hoc posita est illa constitutio, sed ad potestatem Generalis declarandam.

An queat generalis delegare alteri electionem prouincialis.

An conueniat creari superiores per vnius Generalis iudicium.

Superest, vt rationem huius regiminis reddamus. videtur enim nouum & alienum à communi iure, & vsu cæterarum omniũ religionum, & ideo non debuit sine magna & vrgente necessitate, ac ratione introduci. Eò vel maximè, quia vix fieri potest, vt vnus Generalis Præpositus possit iustè ac conuenienter eligere Superiores, in tot prouinciis, loco & notitia remotissimis, & in tanta hominum multitudine, quorum omnium sufficientem notitiam habere, vt ex eis digniores ad hæc munera eligantur, prout ratio iustitiæ postulat, difficillimum est. Nec satis est dicere per informationem ac relationem aliorum, posse Generalem comparare hanc sufficientem notitiam personarum: nam in huiusmodi informationibus possunt facile errores & deceptiones misceri, vel propter ignorantiam eorum qui informant, vel etiam propter affectionem, vel aliam humanam passionem: sumus enim homines, & in tanta multitudine vix fieri potest quin aliqui huiusmodi affectus inueniantur, vel è contrario fieri non potest, vt in multis sit prudentia & rectitudo necessaria, ad huiusmodi informationem præstandam; eò vel maximè, quia huiusmodi informatio petenda est ab hominibus eiusdem ordinis, vt sic dicam, id est, aptis ad eadem munera & officia, & ideo facile accidere potest vt vnus de alio sinistrè informet, ne sibi ad tale munus aliquando impedimento sit. Denique in huiusmodi informatione non potest non esse magna iudiciorum varietas, quæ confusionem magnam pariat in eo, qui in loco est valdè remoto, & veritatem per se inquirere non potest: & ideo hic modus videtur expositus multis erroribus circa electionem dignarum personarum: præter

3. Prima obiectio bimembris.

1. memb.

2. memb.

præter alia incommoda, quæ ex his informationibus sequi possunt, vt falsę detractiones, manifestationes occultorum peccatorum, exaggerationes minimorum defectuum; vel è contrario, falsæ laudes, & commendationes pro infinita varietate iudiciorum & affectuum.

4. 2. obiectio. Secundò principaliter obiici potest, contra hũc modum regiminis, quia electio proprij Prælati, videtur esse multo magis accommodata statui religioso, quia in eo esse debet obedientia maximè filialis, & voluntaria. Ad hoc autem, considerata humanæ naturæ conditione, multum confert vt superior & antea sit cognitus, & amatus à subditis, & spontaneè ab ipsis assumptus. Nam si ab extrinseco proueniat, quodammodo violentum est, & ideo minus amabile, & ipse etiã qui eligitur priusquam cognoscat subditos, eósque vt filios tractare & diligere incipiat, suum tempus fortasse explebit, maximè si ex vna prouincia ad regendam aliam, prout nonnunquam fit, à Generali mittatur. Atque hinc in Ecclesia factum est, vt monachis ius sibi eligendi superiores fuerit concessum, vt in tract. 8. generatim ostendimus, & refert etiam ex Concilio Toletano Gratianus in cap. vlt. 17. q. 7. habetur autem in Concilio Cabilonensi 2. cap. 7. & 18. q. 2. súntque multa alia iura, quæ ob eandem causam statuunt vt Prælatus religionis eligatur ex eadem religione, & ex eodem habitu, & si fieri potest, ex eadem domo, quod specialiter de monialibus significauit Concilium Tridentin. sess. 25. cap. 7. de Regular. *Gratian.*

5. Resolutio affirm. probatur authoritate. Nihilominus credo non sine peculiari Dei prouidẽtia & Spiritus sancti inspiratione B. Ignatium hunc modum regiminis Societati reliquisse, cúmque censeo esse ex rebus inprimis necessariis ad Societatis conseruationem, & profectum, & præsertim ad eius pacem, & tranquillitatem. Et ad hoc comprobandum præter authoritatem fundatoris, & sociorum eius, & consensum perpetuum totius religionis habemus authoritatem Põtificum Pauli III. & Iulij III. in quorum Bullis de confirmatione instituti, hæc verba habentur; *Proprij cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio ac distributio tota sit in manu præpositi per nos eligendi, vel eorum, quos ipse sibi ea cum authoritate substituerit, vt congruus ordo seruetur in omni benè instituta communitate necessarius.* Habemus deinde per diuturnam experientiam ex hoc modo regiminis, nulla incommoda alicuius momenti hactenus sequuta fuisse; imò ratione illius cum magna pace, & tranquillitate & seruato iustitiæ, & charitatis ordine fuisse Societatem gubernatam. Meritò ergo credimus hunc modum regiminis esse accommodatum huic instituto, iuxta suum peculiarem viuendi modum, quidquid sit de aliis religionibus, vel congregationibus, quorum proprios mores non improbamus. Item experimento.

6. Denique ab incõmodis aliter eligendi. Rationes, quæ vtilitatẽ huius regiminis ostendunt præcipuè sumuntur ex maioribus incommodis, quæ ex alio modo creandi Prælatos sequerentur Societati, & per hunc vitantur. Tribus enim modis creari possunt Prælati inferiores; primo per electionem faciendam à tota communitate proportionaliter, seu respectiuè: secundo ab aliquo superiore Prælato, cum aliquo consilio definitiuo, seu ad plura suffragia: tertio à Prælato, ita vt in illo solo sit potestas, quamuis vti debeat prudenti consilio suorum ministrorum. Primus modus habet inprimis magnum periculum generandi spiritum ambitionis, quæ pestis est religionis, vt nostrę constitutiones sæpe dicunt, & suprà lib. 6. cap. 7. agentes de votis professorum ex sanctis Patribus confirmauimus: nunc sufficit illud Basilij in constitut. monast. cap. 10. *Inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet; siquidem diabolica ista pestis est, & libidinis dominandi labes.* Et infra, *qui autem ab eo vitio capitui tenentur, eos inuidos, contentiosos, insimulatores, imprudentes, calumniatores, assentatores, veteratores, humiles vbi non conuenit, illiberales, gloriosos, sexcentis denique aliis huiusmodi turbis refertos existere necesse est.* quæ sigillatim explicat & prosequitur. Quòd autem hoc vitium regulariter valde coniunctum sit cum huiusmodi electionibus, satis experientia ipsa ostendit, & ferè in omnibus congregationibus, & in superioribus sæpe declaratum est; maximè verò esse potest hoc periculum in electionibus, quæ per suffragia multitudinis fiunt; quanto enim talis electio declinat magis in regimen democraticum, tanto est minus perfecta, & huiusmodi vitiis exposita. Nam in quocunque statu hominum pauciores sunt viri prudentes & à priuatis affectionibus liberi, & ideo quando electores sunt omnes de populo, vel congregatione, vel magna multitudo, plures eorum sunt vel iuuenes, vel minùs prudentes, vel in suis affectibus non satis moderati, atque ita facile est multos corrumpere, aut decipere, aut aliis modis subornare, & inde oritur spiritus ambitionis in his, qui sperant se posse his mediis consequi prælationem. Inçõmoda varia ex vno eligendi modo. *Basil.*

7. Item dissensio. Præterea ex huiusmodi electionibus plerunque sequi solent diuisiones & schismata, quæ eleganter, & fusè prosequitur Chrysost. lib. 3. de sacerdotio à medio, & experientia notiora sunt, quàm vt verbis à nobis exaggerari necesse sit. Aliud etiam incommodum ex his electionibus sequitur: nam periculum est, ne Prælati electi his infesti sint, quĩ suffragium eis non dederunt; aliis verò nimium conniueant, & quæ punita esse oportebat, dissimulent, & (quod grauius est) ad officia vel dignitates ordinis eos immeritos, & indignos promoueãt: nam, vt dixit Gregorius lib. 2. epistolarum cap. 61. aliàs epist. 22. *Si quorundam patrocinio fuerit quisquam electus, voluntatibus eorum cùm fuerit ordinatus obedire, reuerentia exigente, compellitur: sicque fit, vt & res illius minuantur Ecclesiæ, & ordo Ecclesiasticus non seruetur.* Multa denique alia incommoda in huiusmodi electionis modo, ipso vsu reperta sunt, propter quæ vitanda multæ religiones illum modum reliquerunt, aliæ relinquendum iudicant, & exoptant, & in Ecclesia vniuersali videmus ablatas esse electiones Episcoporum, quæ olim à populo, vel clero fieri solebant, & in grauioribus electionibus, vt Papæ, quæ ob aliquam necessariam causam in vsu conseruantur, procuratum est, vt à paucis & selectis personis fiant. *Chrysost.* Item electi erga eligẽtes conniuẽtia & indigna promotio. *Gregor.*

8. Contra alterum quẽdam eligẽdi modũ quæ rationes militent. Circa secundum eligendi modum per definitorum consilium, occurrũt inprimis rationes omnes, ob quas in cap. 1. à num. 8. diximus ordinarium regimen Societatis quoad omnia, quæ extra Congregationem generalem fiunt, esse à solis Prælatis cum suffragiis aliorum consultiuis, non definitiuis; vnus enim ex actibus iurisdictionis est prouidere, seu instituere superiores: qua igitur ratione alij actus iurisdictionis, vel administrationis Societatis committuntur iudicio, & potestati Generalis, hæc etiam prouisio commissa est: deinde quacunque ratione electiones fiant, non euitantur, licèt fortè minuantur incõmoda electionum; quæ sine dubio attentè considerata, maiora sunt, quàm in prædicto Societatis prouidendi modo; quod in pręsenti ampliùs declaro: nam si Prouinciales, v.g. futuri essent in Societate per electionem, vel talis electio Quæ item incõmoda.

electio facienda esset à tota Prouincia in congregatione prouinciali, & sic illa electio iam esset totius multitudinis, & in ea locum haberent omnia dicta in num.6. & 7.& quidem si qua incommoda visa sunt & experimento cognita in electionibus religionum, maximè in his electionibus Prouincialium factis à toto prouinciali capitulo inuenta sunt. Nam quo illa dignitas maior est, eo magis appeti potest, & quia personæ, quæ ad illam electionem conueniunt, eiusdem sunt, & rationis, & prouinciæ, maius habent inter se commercium, & ideo faciliùs possunt negotiationes & prætensiones intercedere. Hæc ergo electio nullo modo expediebat Societati, & in aliquibus prouinciis eius esset valde difficilis, & incommodus talis electionis modus. Vt in Indiis, in quibus præter difficultatem congregandi omnes, qui existunt in locis valde remotis & in conuersione animarum sunt occupati, sæpe haberi non potest tanta notitia eorum, quos eligere oportet; præsertim cùm sæpe expediat ex Europa nouos Prouinciales admittere.

9. *Siue interueniāt pauci consiliarij.* Alia esse poterat, vt à paucis & selectis hominibus eiusdem prouinciæ talis electio fieret: & ex hoc plura insurgerent incommoda, quàm vitarentur. Nam priùs oporteret inuenire modum designandi vel eligendi hos electores, quod esset difficultates augere; quia non minor prudentia, & rectitudo necessaria esset, ad quemlibet eorum eligendum, quàm ipsum Prouincialem. Vel necessarium fuisset munus illud veluti iure ipso committere quatuor, v.g. antiquioribus professis, vel habentibus alia officia, quod sine dubio esset absurdissimum: nam antiquitas professionis, (& idem est de qualibet alia simili conditione) non affert secum tam ordinariè omnia dona necessaria, quàm oportebat ad munus eligendi adeò graue: ac deinde constitutis huiusmodi electoribus, supersunt alia generalia incommoda num.6.& 7. allata, circa electionem ab ipsis faciendam, propter diuersitatem iudiciorum, & affectuum. Et præterea potest vnum peculiare animaduerti: nam vel illi electores habituri erant potestatem eligendi aliquem, ex ipsismet, vel non. Hoc posterius esset moraliter impossibile, vel valde incommodum, quia, si difficile est, in vna aliqua tota prouincia dignum moderatorem inuenire vnius etiam monasterij, vt aliàs dixit Basilius, quem in Superioribus attulimus; *Basil.* quomodo quæso excludi poterunt ab huiusmodi munere, seu voce passiua, omnes illi electores, cùm necessariò futuri essent ex præcipuis totius prouinciæ viris. Illud autem priùs, quòd scilicet ipsi simul essent & electores, & eligendi, non parum haberet incommodi in tam paruo electorum numero.

10. *Cōcluditur non expedire ipsos etiam prouinciales fieri per vota congreg. generalis.* Moraliter ergo rem considerando, necessarium fuit Societati, vt Prouincialium prouisio Generali committeretur, eo ipso quòd per prouincialē congregationem fieri non expediebat. De ipso autem Generali iam reddita est ratio c.1. num.6. cur Assistentium suffragia non sint definitiua, & vlteriùs considero, si quid incommodi est in hoc, quòd huiusmodi prouisiones per Generalem fiant, illud non minui ex eo quòd suffragia consultorum, seu Assistentium definitiua sint: quia eandem notitiā requirunt, quam non possunt nisi per informationem obtinere, & in rigore maior videtur necessaria ad definiendum, quàm ad consulendum: nam consilium sæpe datur, supponendo factum, vel informationem potiùs, quàm examinādo veritatem eius; iudicium autem definitiuum postulat diligens examen, & cognitionem facti, seu conditionum personæ, quæ maiori diligentia, & solicitudine fit ab vno, quando totum onus, & obligatio dignè prouidendi officium ad illum pertinet. Ergo per suffragia definitiua non occurritur huic incommodo, & aliunde non vitantur ea, quæ in diuersitate iudiciorum, & affectuum inueniuntur.

Idem ferè discursus fieri potest de Præpositis localibus, seu Rectoribus; nam si electio à subditis facienda non est, necesse est vt per aliquem Superiorem Prælatum prouideantur: constat autem id faciendum esse ex consilio prudentum, nam in omni graui negotio hoc semper necessarium est. Quod autem hoc consilium in Societate consultiuum sit potius, quàm definitiuum, eandem rationem habet in hoc negotio, quàm in aliis. Quod ergo hæc prouisio potestate ordinaria, non prouincialibus, sed Generali committatur; plures habet rationes morales valde congruentes. 11. *Imò nec Prælatos locales aliter, quam per Generalem fieri multipliciter ostenditur.*

Prima ratio. Prima, quia verisimiliter creditur Generalem liberiorem futurum à singularibus affectionibus, vt plurimum loquendo, tum propter maiorem muneris obligationem, tum propter minorem dependentiam ab aliis, tum propter minorem familiaritatem cum singulis personis distantium prouinciarum. *Secunda.* Secundò, quia hoc modo meliùs seruatur perfecta subordinatio, & vnio totius corporis cum suo capite, quæ maximè necessaria est ad bonum eius. *Tertia.* Tertiò, quia in Societate tanta est vnitas, vt quantum ad mutuum iuuamen & affectionem, omnium inter se perinde reputanda sit, ac si esset vna prouincia, & vna natio. Quòd enim multiplicentur prouinciæ, solùm est propter necessitatem prouenientem ex distantia locorum: in reliquis verò, quantum ratio instituti postulat, seruāda est maxima vnitas & communicatio bonorum omnium & mutuum auxilium, quoad fieri possit: vnde fit vt Rectores & Superiores vnius prouinciæ, sæpe ex alia prouideantur, vel è conuerso, vt qui in vna est superior, ad aliam mittatur, vt concionandi, vel docendi munus exerceat. Ob hanc ergo causam necessarium est vt potestas conferendi, & auferendi has prælationes sit in supremo capite.

12. *Quarta ratio.* Accedit quartò, quòd Generalis cùm perpetuus sit, habere debet comprehensam, vt ita dicam, totam Societatem, & altiùs prospicere, quæ personæ singulis locis necessariæ sint, & ex quibusdam locis, vel prouinciis, aliarum Rectores prouidere, si magis expediens esse iudicauerit. Et similiter cùm omnes expositi esse debeant, ad missiones Pontificias, quæ plerunque per Generalem fiunt, optimè potestas prouidendi superioré cum potestate mittendi illos in eodem Generali coniungitur, vt cùm aliquem Rectorem, v.g. inter infideles mittit, statim possit alium loco illius sufficere. *Quinta.* Accedit tandem, quòd licèt potestas principalis sit in Generali, vti nihilominus debet auxilio Prouincialium, vt dignè & conuenienter possit de superioribus prouidere, & sæpe potest hoc illis committere. Vnde fit vt per hunc modum non excludatur omnis vtilitas, quæ prouenire posset ex potestate Prouincialium, si eis committeretur; & additur alia maior, quæ ex eo sperari potest, quòd Generalis super omnes vigilet, & possit, vel confirmare quod rectè à Prouincialibus propositum, aut factum fuerit, iuxta potestatem eis concessam, vel certè emendare, quod minus expedire iudicauerit.

13. *Ad 1. obiect. in n.3. Quoad prius membrū* Ad primam ergo obiectionem in contrarium dici potest primò, hunc modum prouidendi Superiores, non esse nouum in religionibus: nam olim Episcopi, qui erant quasi supremi Prælati religionum,

Responsio prima. ligionum, Abbates in monasteriis constituebant, iuxta Concilium Toletanum IV.can.50.habetur in c.1.18. q.2.ibi, *Abbates aliáque officia instituere.* Hæc tamen verba glossa ibi ita limitat & exponit, vt semper intelligatur electio Abbatis pertinuisse ad monachos;nam *instituere*,exponit,id est, confirmare,vel si propriè sumatur,intelligit cum limitatione, scilicet quando monachi negligentes sunt,aut indignum eligunt,argumento cap. *si quis Abbas*, eadem causa & quæst. Quam expositionem sequuntur ibi Doctores cõmuniter, fundantúrque in aliis iuribus tribuentibus hanc electionem monachis,quæ iura sine dubio antiquiora sunt, præcipuè enim sunt Gregorij & Pelagij Papæ,quos antecessisse Conciliũ Toletanum IV. certum est. Neque aliquid ex illis verbis colligi potest,sicut etiam nunc potest dici Episcopus habere ius instituendi Abbatissas, quamuis non possit illas creare sine electione monialium. Quocirca probabilius est à principio religionum illam consuetudinem fuisse magis receptam,vt suprà etiam tract.8.suo loco probauimus.

14. Responsio 2.probabior. Dicitur ergo secundò nostra nihil referre,quòd hic modus prouidendi Prælatos nouus sit, vel antiquus, sed id solum attendimus, an sit expediens, nam constat de se malum non esse, & in Ecclesia in prouidendis pastoribus animarũ frequentiùs vsurpari: si ergo etiam huic statui religioso magis expedire constiterit, rectè faciet illo vtendo,etiamsi aliæ religiones ob alias iustas causas electionibus vtantur, vel semper vsæ fuerint; Quòd autem nobis hic modus expediat,rationes à num.6. adductæ, vt credimus, satis persuadent, & non minus diuturna experientia quinquaginta annorum, vel amplius, cùm hæc scribimus, in quibus cum magna pace, & quiete Societas hoc modo gubernata est,sempérque ad huiusmodi officia ex dignioribus & aptioribus personis,quantum moraliter intelligi potest, assumptæ sunt, ideóque etiam ab externis hominibus prudentioribus, & grauioribus modus, quem Societas in hoc obseruat,magis, ac magis commendatur, inter quos numerari potest Nauarrus comment.3. de Regularib. n.3.in fin. vnde eâdem experientia satis ostensum est non esse impossibile, quod in obiectione posita tanquã impossibile assumitur. In aliis enim religionibus,in quibus non est tanta dependentia vel communicatio cum Generali, fortè illud videretur impossibile;tamen in Societate,vbi est multo maior dependentia,& communicatio,non est admodum difficile, si inferiores Prælati, & alij officiales seu consultores fideliter sua munera exequantur, & Generales omnem curam,& solicitudinem adhibeant, vt quisque illorũ sit fidelis dispensator ac prudens,sicut per diuinam gratiam hactenus conseruatum est.

Nauar.

15. Responsio ad posterius membrum in eodem n.3. Quòd autem interdum aliquis error, vel defectus per ignorantiam committatur, licèt in particulari hoc nobis non constet,nullum argumentum est,vt propterea mutari regimen debeat,quia prouidentia humana, non potest omnia incommoda præcauere,sed illa præfertur, in qua regulariter pauciora inueniuntur. Illa autem pericula, quæ circa informationes exaggerantur, communia sunt ad quemcunque modum electionis, seu prouisionis, quæ per homines fieri possunt. Et ita constat experientia nec Summum Pontificem, neque Episcopos, neque Reges, vel alios Principes, posse aliter officia vel dignitates prouidere,nisi accepta informatione quarundã personarum ab aliis fide dignis.Vnde vbi plures sunt

A electores, ad huiusmodi officia singulos per informationes duci necesse est ad rectè eligendum: non ergo cauentur dicta incommoda propter illum modum electionis, sed potiùs augerentur, nam certè minora timeri possunt quando vna tantùm persona informanda est, & illa est adeò grauis, vt omnes illi maiorem reuerentiam, & fidelitatem debeant, & adeò prudens, & potens, vt alij nec facile possint,neque audeant illam decipere: ex parte etiam eorum,à quibus informatio sumenda est, minus etiam est periculi, quia non solùm religiosi sunt, & timorati, sed etiam specialiter profitentur,vt lib.6. à cap.7. vidimus, ne inter eos genus aliquod ambitionis aut negotiationis inueniatur. Quantum ergo humana B conditio patitur, videtur huic errori sufficienter prouisum; quod euidentius constaret si omnia particularia media hîc proponeremus, quibus Societas vtitur, vt Generalis sufficientem notitiam personarum ad suum munus exequendum obtineat, sed hoc nec necessarium videtur, nec paucis verbis fieri posset; consulantur verò, quæ hac de re scripta sunt in ordinationibus contractis ac toti Societati communibus cap. 17. à numero 4. vsque ad finem capitis, & cap. 19. numero 4.

Ad secundam obiectionem, fatemur inprimis 16. electionem per suffragia subditorum habere il- Ad 2.obiect. in n.4.multipliciter excluditur. lam humanã commoditatem, quòd erit illis magis gratus & dilectus, si eorum volũtate fuerit as- C sumptus: tamen hæc ipsa commoditas compara- Primò. ta ad incommoda quæ ex electionibus sequuntur, quasi nihil à nobis reputatur. Deinde si ele- Secundò. ctiones fierent semper vnanimi consensu,vel saltem rectissima intentione, esset illa vtilitas æstimanda; tamen cùm sæpe fiant per cõtentionem, & æmulationem, illa, quæ respectu quorundam videtur commoditas, respectu illorum, qui non consenserunt electioni, solet esse magna perturbatio,quia vix possunt non solùm diligere,verùm etiam patienter ferre Prælatum suum, præsertim si propter negatum suffragium illum sibi benè affectum non sentiant.Tertiò dicimus illud com- Tertiò. modum esse merè humanum, vt sic dicam, nam qui perfectionem obedientiæ profitetur,conten- D tus est ea electione Prælati, quam intelligit esse magis consentaneam diuinæ voluntati, & per se meliorem, B. autem Ignatius potissimum optauit cum hoc spiritu suos alumnos educare, vt abstracti ab humanis affectibus & respectibus, eum velint habere Prælatum, qui aptior in Domino sit ad gubernandum. Quartò specia- Quartò. li ratione est hoc magis necessarium in hominibus Societatis, quia non habent, vt ita dicam, firmum domicilium, seu ex vi instituti parati esse debent ad peregrinandum, vel habitandum in diuersis prouinciis & regionibus, & ideo assueti esse debent vt à cognitis & incognitis superioribus gubernentur. Quintò in So- Quintò. E cietate etiam minus habet incommodi, quòd superiores, ex vna domo ad aliam, vel ex vna prouincia ad alteram afferantur; tum quia in Societate non sunt filiationes domorum, vel prouinciarum, sed omnes quoad amorem & omnem beneficentiam, tanquam eiusdem domus reputantur; & tota Societas tanquam vna prouincia, vt suprà num. 11. dicebam; tum etiam propter multam communicationem per literas, & varias missiones, ex qua nascitur vt personæ, præsertim grauiores, & quæ ad hoc munus possunt assumi, sufficienter cognoscantur,

& facile etiam possint alios cognoscere ad regendum illos, tum denique quia regimen ipsum, est valde vniforme, & quasi eiusdem rationis in omnibus domibus & prouinciis, & ideo facile omnibus accommodatur.

17. Adducta commoditas in 2. obiectione aliqualiter inuenitur in Societate.

Nihilominus dicimus in Societate non prætermitti hoc genus suauis prouidentiæ in electionibus superiorum, quantum commodè fieri potest. Nam inprimis, ferè semper, seu regulariter eliguntur superiores ex eadē natione, & frequenter ex eadem prouincia, quod si aliquando aliter fit, vel intercedit causa, vel necessitas vrgens, vel certè, quia persona in eadem prouincia educata est, & quasi naturalis effecta. Deinde nunquam huiusmodi electiones fiunt, sine magna consultatione præcipuarum personarum vniuscuiusque prouinciæ, nec sine plurium iudicio & assensu. Denique etiam habetur ratio affectuum, seu propensionum subditorum, procuratúrque, vt quoad fieri possit, ab hominibus aliàs sibi gratis & acceptis gubernentur. Nam quòd electiones fiant ab vno capite, non excludit hoc genus prouidentiæ, & prudentiæ, imò facilius potest ab illo obseruari, qui totius religionis maiorem notitiam habet.

De duratione superiorum infra Generalem.

18. Conuenit prælatos infra Generalem non esse perpetuos.

Superest, vt aliud punctum, in principio capitis propositum, de duratione superiorum, sub Generali, expediamus. Hi enim non sunt positiuè, vt sic dicam, perpetui, hoc enim Generalis proprium est, & meritò, tum quia ille solus, intra religionem à nullo pendet, omnes verò alij pendent ab ipso: tum etiam, quia non est eadem necessitas in aliis, solus enim Generalis per electionem Congregationis generalis fit; cuius frequentia vitanda fuit, vt cap. præcedenti num. 5. notauimus; reliqui verò sine electionibus, facile possunt ab ipso Generali mutari, & institui: tum denique, quia etiam Philosophia docet omnia mobilia niti, & fundari in aliquo immobili, vt per mutationes proprias sese mutuò iuuent, & conseruent fundata & radicata in principio immobili: ita ergo in hoc corpore religioso Societatis, mutatio inferiorum Prælatorum necessaria est, propter varias causas, & occasiones, quæ moraliter occurrunt, & quia pauci apti sunt ad magistratum perpetuò gerendum cum suo & aliorum profectu, vt suprà etiam tract. 8. dixi, tractando de Prælatis regularibus in communi. Hæ autem mutationes faciliùs & vtiliùs fiunt existente vno principio, seu capite immobili, quantum patitur humana vita mortalis, iuxta dicta in cap. 2.

19. Quid de Prouincialium duratione.

Secundò, ex vi constitutionum Societatis, hi Prælati inferiores nullum ferè habent terminum præfixum, sed à voluntate Generalis pendent: nihilominus in 9. p. constit. de Prouincialibus dicitur, *ad triennium, vtplurimum* esse constituendos; additur verò, *quanuis & contrahi & prorogari etiam id spacium temporis possit; quādo ad maiorem Dei gloriam id fore videbitur:* vnde ille terminus triennij (vt etiam in declaratione significatur) solùm præfigitur, vt ordinariè possint commodè & sine nota finito illo tempore à munere remoueri: nam si oporteret tempus prorogare, sine vllo incommodo fieri posset, quia id cederet in personæ commendationē. Maius posset sentiri inconueniens, si ante illum terminū quis esset remouendus: veruntamen hoc etiā rarò potest esse necessariū, & prudenter ita fieri potest, vt nulla inde infamia oriatur, vel certè interdum propter maius commune bonum permitti, vel etiam in pœnā potest infligi. De aliis autem inferioribus Præpositis nihil dicitur quoad tēpus administrationis eorum; sed solùm quòd Generalis eos constituere, ac remouere potest. ita in d. c. 3. p. 9. §. 3. & p. 4. c. 10. §. 3. vbi dicitur, *Penes eundem* (id est, Generalem) *erit Præpositum, Rectorem amouere, talique cura, prout in Domino conuenientius videbitur, liberare.* Nam quia frequentiùs expedire potest, hæc inferiora officia mutare; vel etiam eorum tempus prorogare, ideo B. Ignatius in constitutionibus, & 2. Congr. generali, can. 33. nullum certum tempus, etiam vtplurimum obseruandum, his muneribus præscripsit.

Quid de localibus.

20. Circa superiores locales mutatio facta in 5. Congreg.

Sed quanuis hæc ita sint, nihilominus à tempore 5. Congregationis generalis decreti 51. iniunctum est, vt omnes etiam superiores locales (exceptis Rectoribus domorum probationis & seminariorum, in quibus ius declaratū integrum manet) per triennium tantùm durent, infra quod tēpus possunt à Generali iustis ex causis, vel propter commune bonū, eos remouere, aut aliò mittere: prorogare autem tempus non potest, & finito triennio, saltem per annum vacare debent à munere prælationis, nisi necessarium sit aliquem ad munus Prouincialis promoueri; nam propter illius muneris grauitatem, & quia non possunt semper plures inueniri, ab aliis muneribus liberi, & aptissimi ad illud exercendum, ideo liberum relictum est Generali, vt ex quocunque inferiore munere, etiam per triennium peractum, possit ad illud quamcunque personam assumere. Pro ipsis autem Prouincialibus etiam statutum est, vt finito suo triennio subditi sint, saltem per annum; ita vt nec inferiorem aliquam prælationem habere possint. Hæc autem temporis determinatio non ideo facta est, vt dignitas prælationis pluribus communicari possit, cùm Societas maximè cupiat omnem prælationis affectum extirpare, vt in superioribus visum est lib. 6. cap. 7. & reuera hæc munera in Societate multo plus habent oneris, & solicitudinis, quàm dignitatis, honoris, aut commodi; sed facta est, vt munus prælationis faciliùs sustineri possit. Item vt hi, qui apti sunt ad prælationem, & ideo frequentiùs ad illam assumuntur, non obliuiscantur humilitatis & subiectionis, & vt experientia etiam discant subditis suis temporibus compati. Item vt hoc modo plures sint in Societate viri ad gubernandum apti, quia prudentia, ad illud munus necessaria, vsu ipso, & experientia maximè acquiritur. Denique per hoc nihil impeditur principale institutum Societatis, circa ministeria animarum, & missiones, propter hunc finem faciendas, cùm semper possit Generalis quemlibet mittere, vel ad aliud opus, seu ministerium applicare, nihil obstante (vt sic dicam) iure triennij; quia reuera propriè loquendo, nullum tale ius in Societate acquiritur personis, quæ ad has prælationes assumuntur: aliunde verò facta ita determinatione, liberiùs possunt saltem finito triennio ab illis muneribus remoueri. Et quanuis interdum expedire posset, tempus hoc aliquibus personis prorogari, tamē, quanuis id non fiat, parum incommodi sequitur, cùm moraliter nunquam desint, qui sufficienter possint in his muneribus substitui, & propter alia commoda, quæ videntur maiora, potest hoc qualecunque incommodum tolerari. Hæc tamen triennalis determinatio in dicta Congregatione 5. pro superioribus localibus facta ex significatione Pontificis, postea ab eadem Sede Apostolica ad ius nostrarum constitutionum fuit restituta.

Mutatio prædicta quas causas habuit. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Quintò.

Reuocatur dicta mutatio.

CAPVT

CAPVT IV.

De potestate iurisdictionis in Societate IESV, ac primùm de suprema.

1\. INprimis supponendum est, in Societate esse iurisdictionem ecclesiasticam, tam in foro confessionis (de quo nunc agimus, quia res est clara, & sufficienter tacta superiùs lib.8.c.5.circa vsum confessionis) quàm in foro contentioso, seu exteriori respectu suorum membrorum omnium, & causarum ad eorum personas pertinentiũ, etiamsi criminales sint, vel cuiuscunque alterius generis. Hoc constat, tã ex cõmuni doctrina religiosi status exempti, superiùs tract.8.data, quã ex multis Bullis Põtificiis, in quibus eximitur Societas à iurisdictione omnium ordinariorum à principio suæ confirmationis, vt constat ex Bulla 1.& 5. Pauli III.& Bulla 1. Iulij III.& ex constitutione, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. & alia Bulla eiusdem; quæ incipit, *satis superque*, ex quibus literis Pontificiis constat, & habere Societatem iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos, quam iure communi habent religiones exemptę, & habere illam cum omni extensione, & perfectione aliis religionibus concessa, per communicationem, quam cum illis habet, iuxta eadem indulta Apostolica, & præsertim cum mendicantibus, iuxta Bullam, *Dum indefessæ*, Pij V.& cũ multis specialibus illi propriè, & directè concessis in variis Bullis Pontificiis, à Paulo III.& Iulio III. & præsertim à Gregorio XIII. concessis, ex quibus etiam constat, iurisdictionem hanc in Societate esse ordinariam respectu propriorum subditorum; quia licèt per priuilegia Pontificia liberaliter concessa sit; data est tamen vt exercenda ex proprio munere, & per proprios talium animarum pastores, superiores, ac iudices, & ideo data est vt tanquam ordinaria habeatur. Quod confirmandum est & cum proportione explicandum, ex his, quæ de Prælatis regularibus in communi diximus in tract.8.

1. Assertio, existere in Societate iurisdictionem Ecclesiast. in vtroque foro.

2\. Secundò principaliter dicendum est, iurisdictionem hanc considerari posse, vel prout existit in communitate aliqua Societatis, vel in singularibus personis, vtroque enim modo potest iurisdictio Ecclesiastica communicari. Imò vna & eadem iurisdictio potest nunc esse in singulari persona, & postea in communitate aliqua, vt iurisdictio Episcopalis ordinariè est in Episcopo & sede vacante in Capitulo. Vterque ergo modus habendi iurisdictionem, in Societate reperitur, sicut in aliis etiam religionibus: Est autem hoc peculiare Societatis, vt nulla cõmunitas eius habeat propriam iurisdictionem gubernatiuam, nisi sola Cõgregatio generalis totius Societatis; nam Prouinciales Congregationes, hanc iurisdictionem non habent, & multo minus quælibet inferiores: Dico autem non habere propriam iurisdictionem ad gubernandum, quia & Congregatio Prouincialis habet ius eligendi, vel procuratorem ad Generalem mittendum, vel eos, qui cum Prouinciali ad generalem Congregationem mittendi sunt, vt constat ex 8.p.const.c.3.& in §.1.& c.5. §.3. & ex formula Congregationis Prouincialis: illud autem ius eligendi cum omnibus, quæ illud concernunt, cuiusmodi sunt electiones definitorum earum rerũ, quæ in ipsa Congreg. Prouinciali tractandæ sunt, & secretarij eiusdem Cõgregationis, non computatur nunc à nobis in propria iurisdictione, de qua agimus, neque vlla expositione indiget, præter eam, quæ in dicta formula

2. Assert. de subiecto dictæ iurisdictionis.

Congregatio Prouincialis non subiectat iurisdictionem.

A Congreg. Prouincialis sufficienter tradita est.

3\. Congregatio autem generalis sine dubio habet iurisdictionem, eámque maximã in Societate; maximam dico intensiuè, nõ autem extensiuè (vt ita nunc breuiter loquamur, postea enim à nu.8. latiùs id explicabimus:) Dico enim esse intensiuè maximam; nam primò potest Generalem eligere, cui consequenter communicat totam iurisdictionem, quam ipse habet. Secundò, quia etiam post illum electum, manet illi superior, vt suprà visum est in c.2.n.7. satísque etiam inter alia indicatum est in 4. Congregatione generali decreto 20. illis verbis, *vt Congregatio Præposito mandet*, &c. Vnde potest non solùm illum obligare suis legibus & B præceptis, sed etiam eũ punire, vel interdũ deponere, si causæ legitimæ intercedant, iuxta 4.c.9.p. cõstit. Tertiò habet potestatem statuendi ius perpetuum, & illud mutandi in eadem Societate; de quo videri potest decretum 76. Congr.7. Quartò habet potestatem alienandi vel dissoluendi collegia, aut domos semel erectas, & acceptatas, iuxta c.3.9.p. constit.§.17.& 18. & 4.p.const.c.2.§.3.& habetur in Bullis Pauli III. & Iulij III. Atque hi actus ita sunt proprij Congregationis generalis, vt iurisdictio ad eos exercẽdos in nulla singulari persona inueniatur, vt ex eisdẽ locis cõstat.

Subiectat tamen Cõgregatio generalis multis modis, ac sola.

4\. Ad eandem autem Congregationem solã (per se loquendo) spectat Assistentes Generalis eligere, vt constat ex 9.p.constit.cap.5.§.3. Hoc autem C non adeò necessarium est, quin aliquando possit hæc electio fieri absque Congregatione generali, quando necessitas aliqua occurrerit subrogandi aliquem in locum alterius demortui, vel sufficienter impediti; tunc enim Generalis poterit illum substituere, concurrentibus tamen suffragiis decisiuis omnium Prouincialium Europę, vel maioris partis eorum, vt in eadem constitutione dicitur; atque idem dicendum videtur de electione Admonitoris Generalis: nam illa etiã ad Congregationem generalem spectat, vt colligitur ex eadem 9.p.constit.c.4.§.4.ibi, *Per Societatem designatus*; Societas enim ibi necessariò sumitur prout in Congregatione generali necessariò existit, & repræsentatur. Quia nec tota Societas formaliter, (vt sic dicam) & per seipsam potest illũ designare, nec supponitur aliqua alia Congregatio, D vel persona, cui Societas hoc munus commiserit, maximè enim esset ipsemet Prępositus Generalis, nullibi autẽ legimus hoc munus illi esse commissum. Poterit autem, vt existimo (quanuis in constitutionibus expresè non legatur) cùm necesse fuerit substituere Admonitorẽ in casu aliquo necessitatis cũ suffragiis Prouincialium, sicut de Assistentibus dictum est; atque ita declaratũ est in 3. Congr.can.19.& Congr.4.generali, can.24.& 25.

Aliam quoque iurisdictionẽ subiectat sed nõ sola necessariò.

5\. Atque hæc sunt, ad quæ propriè extenditur iurisdictio Societatis, prout ab ipsamet in Congregatione generali existẽte immediatè exerceri solet & debet. An verò ad alios etiã actus ampliari E possit, paulo pòst à num.8. videbimus. Quanuis autem hæc iurisdictio Congregationis ordinaria sit, prout ordinaria à delegata distinguitur; potest tamen dici extraordinaria, prout distinguitur ab ea, qua ordinariè, & continuè regitur Societas; quòd enim illa iurisdictio non sit delegata, certum est; tum quia conuenit illi ex certa, & statuta lege à Pontificibus confirmata, & ex vi sui muneris: tum etiam à posteriori, quia potest illam delegare & committere, imò etiam tanquam ordinariam conferre. Extraordinariam autem eam voco, quia non per-

Tertia assertio, iurisdictio existens in Cõgreg. generali, dicenda simpliciter extraordinaria.

QQq 2 tinet

tinet ad ordinarium regimen Societatis; neque ad perfectionem, & integritatem eius, vt Congregatio generalis actu semper existat, neque vt ab ea immediatè manet ordinarius influxus suæ iurisdictionis Societati necessariæ; sed solùm in casibus necessariis congreganda est, qui extraordinarij dici possunt. Hæc autem iurisdictio actu non existit, nisi pro tempore, pro quo generalis Congregatio actu existit, & ideo extraordinaria appellari potest.

6. Hinc ergo concluditur quartò supremam iurisdictionem Societatis ordinariam vtroque modo esse solùm in Præposito Generali; nam in illo est ex vi sui muneris, & ex vi legis, & ordinarius influxus, quo vniuersa Societas regitur, ab ipso manat, vel immediatè, vel cum dependentia ab ipso: hoc constat ex Bullis, & constitutionibus. Nam in prima Bulla confirmationis instituti à Paulo III. edita statim in principio dicitur; *cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Præpositi.* Et infrà, *Iubendi autem ius totum penes Præpositum erit.* Et idem reperitur in Bulla 1. Iulij III. & additur, *prout in constitutionibus explicatur.* Et in eisdē Bullis dicitur habere Præpositum omnimodam gubernationem, seu superintendentiam super Collegia, & scholares. Quæ omnia à posterioribus Pōtificibus, præsertim Greg. XIII. & confirmata & aucta sunt. Explicatur autē latè hæc potestas per suos actus in 9. p. const. c. 3. vbi primùm ei tribuitur potestas admittendi, & dimittendi personas Societatis; item mittendi illas ad varia loca, vel ministeria, vel ab eis reuocare; item prouidere Rectores, & officiales, per quos Collegia, & vniuersitates administret, ac regat, tam in spiritualibus, & literariis, quàm in omnibus temporalibus bonis, quæ ad Collegia spectant. Idémque de domibus probationis, & professis intelligendum est, & de Prouincialibus, quorum creatio illi etiam committitur. Apud illum etiam esse dicitur per se, ac primariò potestas dispensandi, & vsus facultatū omnium a Sede Apostolica concessarum Societati, vt lib. 9. c. 2. à num. 2. vidimus; ac potestas etiam corrigendi & puniendi cùm opus fuerit, ac denique cætera omnia, quę ad vniuersale regimen spectāt, vt sunt acceptare Collegia, vel domus, vocare ad Congregationem generalem, quando ipso viuente congregari opus est; & quod amplius est, Vicarium etiam Generalem sibi post mortem substituere, qui Societatem ad Generalem eligendum cōuocet, eámque regat donec Generalis eligatur, vt habetur in 8. p. constit. c. 4 §. 1. Quod illi etiam peculiariter commendatum est in Congregatione 4. generali can. 18. Cur autem tam ampla potestas ei data sit, & an ita fieri expediens fuerit, in superioribus satis declaratum est cap. 1. à num. 7.

4. Assertio, in Generali residet simpliciter suprema iurisdictio.

Quæstiuncula prima circa dictam potestatem Societatis.

7. Quæri verò hìc potest, an Generalis habeat hanc iurisdictionem suam immediatè à Summo Pontifice, vel à Cōgregatione generali: hoc enim posterius ex eo videtur colligi, quòd Generalis à Congregatione eligitur; ergo sicut ab illa habet esse; ita & potestatem: imò totū esse Generalis, vt Generalis est, in potestate seu iurisdictione consistit. In contrarium autē est, quia rectè intelligi potest Congregationē solùm designare personas; Pontificem autē immediatè atque ipso iure conferre dignitatem & potestatē, ad similitudinē videlicet electionis Pontificis. Quòd autē ita fiat, videtur colligi ex Bullis Pontificiis, præsertim ex Bulla 5. Pauli III. vbi sic ait, *Nos eiusdem ordinis supplicationibus inclinati sibi, vt Præpositus Generalis dictæ Societatis pro tēpore existens, cùm primùm iuxta constitutiones eiusdē Societatis electus fuerit, eo ipso verus ipsius religionis Generalis Præpositus cū libera, generali & omnimoda cura & administratione omniū, & singulorum ad felix regimen, & prosperam directionem dictæ Societatis spectantium sit, & esse censeatur, &c. concedimus.* Ergo ipsemet Pontifex est, qui iurisdictionem & potestatem concedit personæ à Societate designatæ. Et Gregorius XIII. in suis Bullis plures facultates directè ipsi Præposito concedit; specialiter verò in Bulla de vsu facultatū anno 1575. concessa declarare videtur omnes gratias, & facultates, & indulta *concessa, seu in posterum concedenda prædicto & pro tempore existenti Præposito Generali Societatis huiusmodi concessa esse.* Ergo non Societas, sed Pontifex confert illi immediatam iurisdictionem: nam hæc per talia priuilegia, & indulta datur.

Arguitur Præpositum habere iurisdictionē immediatè à Congreg. generali. Arguitur habere à Pontifice.

Quæstiuncula secunda.

Secundò interrogabit aliquis an possit generalis Congregatio potestatē Generalis restringere, seu (quod idē est) ex parte auferre. Nam si vera est posterior pars, quam modò suadebamus, videtur sequi non posse, quia ipsa non dat ei iurisdictionē; ergo nec auferre; aut limitare potest. Cōfirmatur exemplo à simili de Summo Pontifice; qui licèt eligatur à Congregatione Cardinaliū, imò licèt eligeretur à Concilio generali, potestas eius non potest ab Electoribus limitari; nec diminui, etiam in re minima; quia ipsi nō conferunt potestatem, sed tantùm designāt personam; ergo similiter, &c. In contrarium autē est, quia Congregatio manet superior Generali electo: ergo potestas generalis sēper manet pendēs à Congregatione; nam hoc postulat debita subordinatio inferioris ad superiorem; & in hoc multū deficit exemplum adductū, vt c. 1. n. 14. dicebam; quia Pontifex semper manet supra omnem Congregationē ipsum eligentem. Confirmatur; nā generalis Congregatio habet potestatem faciendi perpetua statuta, & mutandi constitutiones, vt suprà num. 3. ex Bullis Pontificiis, & ipsis constitutionibus ostensum est; ergo etiā habet potestatē immutandi potestatem Generalis, siue augendo, siue minuendo illam. Patet consequentia, quia ille non habet hanc suam potestatem sine adminiculo constitutionum; quia recipit illā secundùm constitutiones, & ideo non potest, v.g. dissoluere Collegiū, quia cōstitutiones negant illi hanc potestatem, potest verò acceptare illud, quia eædē cōstitutiones concedūt: ergo Cōgregatio, quæ potest has cōstitutiones immutare, potest etiā immutare potestatē, quæ ex illis pēdet.

8. Arguitur non posse Congreg. limitare potestatē Generalis.

Arguitur posse.

Quæstiuncula tertia.

His annexa est tertia interrogatio, an scilicet Congregatio generalis quandiu durat, possit per seipsam immediatè efficere omnes actus iurisdictionis, quos Generalis potest exercere. Pars enim affirmans suaderi potest, quia Congregatio supra Generalem est: ergo potest per se efficere, quidquid per Generalem potest. Consequentia in his causis subordinatis bona est; ideo enim potest Prouincialis quidquid Præpositus localis, & Generalis quidquid Prouincialis. Item quia Generalis habet suā potestatē à Congregatione generali: ergo quidquid per illam iurisdictionem ipse potest, à fortiori poterit Cōgregatio per seipsam. In contrarium autem est, quia sequeretur posse Congrega

9. Agitur pro parte affirmatiua.

Agitur pro negatiua.

Congregationem generalem per se eligere Prouinciales omnes, & alia similia facere, quæ sunt valdè aliena ab hoc instituto. Item quia in ipsis constitutionibus, & Bullis Pontificiis determinantur, & limitantur ea, quæ Congregatio generalis per se potest præstare, tam quoad electiones, quàm quoad leges ferendas, & alios actus iurisdictionis: ergo nihil aliud potest Congregatio per seipsam immediatè exequi.

Resolutio primæ quæstiunculæ num. 7.

10\. Difficultas præcipua in præsenti est in explicanda dependentia, quam habet iurisdictio hæc prout est in Generali Præposito ab illa, quæ est in generali Congregatione, & è contrario, in qua dicendum censeo iurisdictionem Generalis, simpliciter loquendo, pendere à Societate vt legitimè congregata in vnum corpus, & non è conuerso. Hoc posterius euidenter probatur ex dictis; quia Congregatio generalis est simpliciter superior, & quia Generalis in nulla re potest minuere potestatem talis Congregationis; solùm ergo ab illo pendet in congregari, vt sic dicã, quia ad Generalem pertinet illam indicere, vel ad Vicarium generalem, quando generalatus vacat, exceptis casibus, in quibus hoc committitur Assistẽtibus, vel Prouincialibus ob Generalis defectus, vt constat ex 8. & 9. p. constit. postquam autem semel congregata est, ipsa habet simpliciter supremam iurisdictionem independenter à suo Præposito, adeò vt nec dissolui possit ex sola illius voluntate sine consensu eiusdem Congregationis, vt declaratur in formula eius cap. 7. num. 75.

Posterior pars declaratur.

11\. Altera verò pars probatur sufficienter rationibus positis num. 8. secundo loco in secunda dubitatione, seu quæstiuncula. Et ratio à priori est, quia Generalis habet suam iurisdictionem iuxta constitutiones, constitutiones autem hanc iurisdictionem dant Congregationi generali, vt constat ex 8. p. illarum & ex 9. cap. 4. & ex formula Congregationis generalis; nam licèt in his locis his verbis formalibus & expressis non explicetur hæc dependentia; tamen eo ipso, quod dicitur Congregationem esse simpliciter superiorẽ, sufficienter significatur. Maximè verò hæc dependentia ex eo colligitur, quòd Congregatio generalis habet potestatem condendi decreta perpetua, vt constat ex 8. p. constit. cap. 7. & per ea decreta potest constitutiones immutare, vt ex eodem loco colligitur, & ex Bullis confirmationis instituti Pauli III. & Iulij III. ex quibus colligitur constitutiones condere ad generalem Congregationem pertinere, eiusdem autem est legem mutare, cuius est condere, & quælibet Congregatio generalis æqualis authoritatis & potestatis est cuicunque præcedenti. Denique Paulus III. in Bulla 2. expressè concedit Societati facultatem mutandi, alterandi & in totum cassandi constitutiones, tam hactenus factas, quàm in posterũ faciendas, iuxta locorum ac temporum & rerum qualitatem, & varietatem, ita vt postquam mutatæ, alteratæ, seu de nouo conditæ fuerint, eo ipso Apostolica auctoritate confirmatæ censeantur. Cùm ergo tota iurisdictio Præpositi generalis ex constitutionibus pendeat, consequenter fit, vt etiam pendeat à Congregatione generali.

Ostenditur pars prior. Primò. *Secundò.* *Tertiò.*

12\. Hoc ergo posito quod ad rem spectat solũ videtur in prima interrogatione posse relinqui ambiguitatem de modo loquendi, parũ enim refert, quòd dicamus hanc potestatem dari immediatè ipsi Generali à Summo Pontifice, dummodo fateamur datam esse cum prædicta dependentia à Congregatione generali. Deseruiet autẽ ille modus loquendi, ad explicandũ faciliùs verissimum proloquium in Societate, ac cõstitutionibus consentaneum: nimirum, Generalem habere omnem potestatem Societati concessam à Summis Pontificibus, tam communi, quàm speciali iure, & tã directè per propria priuilegia, quàm indirectè per communicationẽ aliorum; his tantùm actibus, seu rebus exceptis, quę per Constitutiones, seu decreta Congregationum generaliũ illi prohibita sunt; non tamen id proloquium pendet ex illo principio, seu loquendi modo, vnde in rigore fortasse veriùs est, iurisdictionem hanc immediatè fuisse communicatam Societati à Summo Pontifice; & per Societatem in Congregatione generali existentẽ, transferri in Præpositum Generalem; nam hic est melior ordo prouidentiæ, vt influxus capitis veniat ad inferiorem Prælatum per medium, Congregatio autem generalis reuera est medium inter Pontificẽ, & præpositum. Deinde quia Pontifex per se solũ intendit dare huic religioni sufficientem iurisdictionem, & potestatẽ, qua se possit gubernare: applicationem autem huius potestatis ad hanc, vel illam personam; imò etiam ad hunc, vel illum modum regiminis, ipsi Societati cõmisit; ergo. Denique nunquã Pontifex contulit hãc potestatẽ B. Ignatio; sicut Christus cõtulit Petro Ecclesiasticã potestatẽ, sed tradidit Societati.

Quousque probet adducta in n. 7. in 2. loco. *In rigore verius quod 1. loco probabatur. Id suadetur. Primò.* *Secundò.* *Tertiò.*

13\. Non est ergo similitudo quærẽda inter vtranque concessionem, & consequenter neque inter electionem Pontificis & Generalis, vt in vtraque scilicet tantùm fiat designatio personæ; nam de Pontifice est longè alia ratio, siquidem eius potestas altiori modo descendit immediatè ab ipso Christo omnino independenter ab hominibus; in præsenti autem iurisdictio immediatè communicatur per homines, & non solùm pendet à Papa, sed etiam suo modo à Societate; vt declaratum est. Rectè ergo dicitur Generales habere hãc potestatem proximè à Societate, nec Paulus III. in citatis verbis aliud significat; sed cõfirmat, & approbat institutionem Societatis quoad hanc partem, & ratam habet Generalis electionem cũ omni potestate, quam illi Societas concedit. Et simili modo intelligo verba Gregorij: loquitur enim ex suppositione, quòd Generalis à Societate creatur cum suprema potestate; nam eodẽ modo vult intelligi omnem facultatem illi esse concessam, & per illum dimanare ad alios: non enim dubito quin Societas ipsa in Cõgregatione generali existens habeat per se ipsam vsum facultatum, & priuilegiorum, & possit immediatè illum concedere aliquibus, si iudicauerit expediens. Neque enim Gregorius intendit hoc ius Societatis immutare, nec superioritatẽ Congregationis generalis minuete: non ergo nominat Præpositum generalem ad excludendam Societatem, quã aliàs sæpe coniungit, & primo loco ponit, sed ad excludendum ab inferioribus liberum vsum talium facultatum, absque Prępositi licentia. Quia enim ordinarium regimen Societatis est per generalẽ Præpositum, per Congregationem autem generalem raro, & extraordinariè fit, vt n. 5. asseruimus; ideo in cõcessionibus, seu priuilegiis harum facultatum generalis Præpositi, tanquam supremi Prælati mentio fit, semper tamen intelligendum est concessionem fieri cum subordinatione Præpositi generalis ad Congregationem generalem, quam Societas profitetur iuxta 10. p. constit. §. 8 & 9. p. constitut. cap. 3. §. 10. Vbi de Generali sic dicitur, eius

Data similitudo de electione Pontificis non valet. *Nec adducta ex Bullis Pauli & Gregorij cogunt.*

Optimus locus constitutionum pro parte in rigore veriore. *eius erit vti facultatibus à Sede Apostolica Societati concessis*, &c. in quibus verbis planè significatur concessiones Sedis Apostolicæ Societati immediatè fieri; ipsam verò Societatem potestatem transferre in Præpositum, vt per eum ad reliquos inferiores officiales derivetur, iuxta 8. p. earundem constit. cap. 1. §. 6.

A

Resolutio secundæ quæst. in num. 8.

14. Pars affir. quæstiunculæ simpliciter vera, & quomodo. Ad secundam interrogationem respondetur, per noua decreta & mutando priores constitutiones, loquendóque de absoluta potestate, non esse dubium, quin possit congregatio generalis restringere potestatem, & iurisdictionem Præpositi, vt probant superiùs adducta, & quæ modò diximus de emanatione huius iurisdictionis à Summo Pontifice in Præpositum per Societatem. Quanuis autem hæc potestas absolutè non desit, vsus eius rarus esse poterit, & cũ magna moderatione, nam mutatio constitutionum rara esse debet, & non nisi ex magnis, & vrgentibus causis, præsertim in re adeò graui, & quasi substantiali, vt est potestas Generalis Præpositi. Modus alter bipartitus pro eadem parte affir. Aliter etiam posset intelligi hæc restrictio solùm de facto circa talem personam, restringendo illius potestatem, quanuis non condatur ius nouum, nec fiat mutatio in ipso munere secundùm se, & hoc videtur habere maiorem inuidiam, propter iniuriam talis personæ, & ideo aduerti potest, dupliciter hoc posse fieri, scilicet, vel ante electionem Generalis, vel viuente Generali semel iam absolutè & cum integra potestate creato. De priori modo. Priori modo posset faciliùs fieri, vt si ad sumendam experientiam alterius regiminis, quoad aliquam potestatem, vel actum eius, vel ob aliquam temporalem causam vrgentem, Societas ante electionem Generalis statuerit, vt pro hac vice Generalis electus, non haberet talem, vel talem potestatem: nam sicut Societas potest absolutè mutare constitutionem aliquam in tali materia, ita potest pro aliquo tempore, vel occasione illam suspendere, vel quasi in illa dispensare. De posteriori. Posteriori autem modo, id regulariter fieri non poterit, nisi interueniente magna causa, quæ vix erit sine culpa ex parte ipsius Præpositi, vel ob impotentiam ex nimia senectute, aut ægritudine, vel alia simili causa exorta; in his enim casibus constitutiones ipsæ satis declarant quantam in hoc potestatem habeat Congregatio 9. p. constitut. c. 4. §. 6. Extra hos verò casus cum generalis electus habeat ius acquisitum, sicut non potest sine causa priuari prælatione ipsa, ita nec integra & debita potestate illius: quòd si ad bonum commune pertinuerit pro aliquo tempore, non vti aliqua potestate, generalis Congregatio poterit Præposito iniungere, & ipse tenebitur consentire.

B

C

D

Resolutio tertiæ quæstiunculæ in num. 9.

15. 1. Pars resolutionis affirmãs, quo ad absolutã potestatem. Ad tertium punctum responsio clara est ex dictis; si enim spectemus nudam potestatem, non deest in Congregatione generali ad efficiendum per se, & immediatè alios actus iurisdictionis, seu prouisiones, aut electiones ad officia, siue per legẽ statuẽdo, vel aliquid huiusmodi deinceps pertineat ad Congregationem generalem præter ea, quæ nunc per se solet efficere, siue in casu aliquo particulari dispensando, seu aliquem de facto exequendo, iuxta occurrentes occasiones. Vnde probetur. Quod planè sequitur ex dictis, & ex suprema potestate Congregationis, & nullum manet incommodum. Et potest confirmari ex quodam decreto primæ Congregationis generalis n. 32. quod sic habet, *Non licet Præposito generali* (durante scilicet Congregatione generali) *mutare huiusmodi officiales; qui ab ipso Generali creantur* (id est, Prouinciales, Rectores, &c.) *vsque ad dissolutionem Congregationis, nisi eidem Congregationi aliquem esse mutandum videretur.* Ex quo decreto ferè confirmantur omnia dicta; nam in illo quodammodo limitatur potestas Præpositi, nam antea non erat illi prohibitum ex vi constitutionum mutare huiusmodi officiales. Idem ergo fieri posset à Congregatione in aliis rebus, si expediret.

Quanuis autem potestas absolutè loquendo non desit; nihilominus in vsu huius potestatis ordinariè seruandum est quod in constitutionibus est præscriptum, quia non datur potestas in perturbationem, sed in ædificationem, & credendum est Congregationem non esse abusuram sua potestate, ad mutationem aliquam faciendam in instituto, vel in vsu eius, sed semper rationem maioris boni habituram. Vnde intelligitur, quomodo assignentur in Bullis, vel constitutionibus quidam peculiares actus Congregationi generali: ideo enim id fit, quia tales actus à sola Congregatione fieri possunt, non verò, quia illos tantùm possit ipsa efficere, nam quandiu durat, plures iurisdictionis actus exercere potest: prudentiæ autem illius est, non se intromittere, neque immorari in aliis, nisi euidens necessitas, vel vtilitas id postularet, & ideo considerando ordinarium vsum, dixi suprà in n. 3. potestatem Congregationis non esse maximam extensiuè, quia iurisdictio Præpositi ordinariè circa plura versatur. 16. 2. Pars negans quoad vsum talis potestatis.

CAPVT V.

De potestate iurisdictionis infra supremum.

QVod attinet ad inferiores Prælatos sub Generali, dicendum primò est illos participare hanc iurisdictionem & potestatem maiorem, vel minorem, pro ratione sui muneris, & iuxta distributionem seu communicationem à Præposito generali manantem. ita statuitur in 8. p. constit. c. 1. §. 6. vbi de Generali dicitur, *suo fungetur officio erga omnia membra Societatis, capitis videlicet, à quo in illam influxus ad præfixum sibi finem necessarius descendat: & sic à generali Præposito vt à capite vniuerso facultas Prouincialium egrediatur, ac per eos ad locales, per hos autem ad singulares personas descendat.* Et in 9. p. cap. 3. §. 3. de eodem dicitur, *Poterit eam facultatem eisdem, scilicet Rectoribus, communicare, quam senserit in Domino conuenire.* Et §. 7. *Præpositi Prouinciales, aut locales & Rectores, & alij eius commissarij eam partem huius facultatis habebunt, quam ipsis Generalis communicauerit.* Idem §. 16. & sæpe aliàs; quæ omnia in Bullis Pontificiis approbata sunt. Ratio autem huius assertionis ea est, quæ in ipsis constitutionibus insinuatur. Nam inprimis necessarium est, vt Prælati suam iurisdictionem habeant, sine qua propria munera exercere non possunt; modus autem perfectior, & aptior ad maiorem vnionem religionis, & ad perfectiorem obedientiam est, vt inferiores Prælati habeant illam à suis superioribus, & dependentem ab illis, & quia non debet esse in omnibus æqualis; sed maior in maioribus Prælatis, ideo rectè vniuscuiusque mensura à superiore præscribitur. 1. 1. Assertio. Probatur ex constitutionibus. Ratio eius redditur.

E

Vna

2\. *Obiectio contra proximã assertionem.* Vna verò superest difficultas, quia sequitur in Prælatis Societatis infra Generalem constitutis, non esse certam ac definitam iurisdictionem, sed arbitrariam iuxta voluntatem Generalis: consequens videtur absurdum, tum quia sequitur Prouinciales, & Rectores non habere iurisdictionem ordinariam, sed tantùm delegatam; atque ita non esse veros Prælatos, nec posse sub delegare, nisi quatenus hoc est in commissione sibi facta expressum. Sequela patet, quia iurisdictio, quæ non obtinetur, ex præscripta lege, non est ordinaria, iuxta glossam in cap. *cùm ab Ecclesiarum.* de officio ordinarij. verb. *Ecclesiastica sententia.* addita doctrina Innocentij ibidem num. 1. Tum etiam, quia res adeò grauis non videtur committenda arbitrio & voluntati alicuius, quia potest esse occasio dissensionum, & acceptionum personarum, & frequentium mutationum in regimine, quod debet esse stabile, & certum. Et *Confirmatur.* confirmatur, nam ex dicta assertione sequitur Prouinciales & Rectores Societatis nihil posse nisi quod eis expresse concessum est, & consequenter si occurrat casus, eis quidem non expressè concessus, neque etiam denegatus, sed omissus, non habere iurisdictionem in illo, sed debere ad Generalem recurrere. Consequens autem durum est, nam & est præter communem consuetudinem talium Prælatorum, & est nimia restrictio perplexitatibus & difficultatibus exposita; conuenientius enim videtur, vt quidquid eis non prohibetur, censeatur concessum, nam faciliùs est præscribere, quæ prohibentur, quàm quæ conceduntur, cùm infinita varietas rerum & casuum in huiusmodi gubernatione possit occurrere.

3\. *Refellitur obiectio probando dictos prælatos habere ordinariam iurisdict. in substantia, licet non in quantitate.* Respondetur inprimis certum esse Prouinciales & Præpositos locales, seu Rectores Societatis habere iurisdictionem ordinariam, & non tantùm delegatam. Probatur, quia sunt ordinarij pastores ac veri Prælati, vt constat ex iure communi religionum suprà adducto in tract. 8. quod Societati commune est, quoad hanc partem. Idem patet ex constitutionibus, in quibus hæc munera vocantur prælationes, & dignitates Societatis, & hæc intelliguntur comprehendi in voto, quod professi emittunt, non prætendendi prælationem, aut dignitatem in Societate 10. p. constit. §. 6. de qua re lib. 6. c. 7. à n. 13. Non est autem vera prælatio, nisi iurisdictionem habeat ordinariam. In hac porrò iurisdictione duo considerari possunt, scilicet substantia eius, vt sic dicam, & quantitas: simpliciter ergo habere iurisdictionem intrinsecum est his muneribus, & hoc satis est, vt talis iurisdictio ordinaria sit. Vnde non solùm non potest Generalis tollere à Prouinciali, vel Rectore iurisdictionem absolutè, imò hoc repugnantiam inuoluit, quia de intrinseca ratione talium munerum est iurisdictio: verùm etiam nec potest facere, vt Societas sine propriis Prouincialibus & Prælatis localibus gubernetur, quia hoc pertinet ad primariam institutionem huius religionis, quam ipse immutare non potest. Solùm ergo quoad quantitatem, seu extensionem iurisdictionis pendent hi Prælati à Generali, quod non repugnat ordinariæ iurisdictioni: nam hoc ferè modo pendent Episcopi à Papa, & multo magis legati, qui tamen ordinariam iurisdictionem habent, vnde etiam in 4. Congreg. generali decr. 28. sancitum legimus posse P. Generalem delegare vicepræpositum domus Romanæ, cum ordinaria potestate.

4\. Sed in hoc etiam addendum est, aliquam esse A quantitatem huius iurisdictionis, ex natura rei necessariò coniunctam cum tali munere, vt est illa sine qua moraliter ac debito modo fieri non potest. *Imo quoad aliquã quãtitatẽ illam habent.* Deinde vnusquisque ex his Prælatis habet in Societate proprias regulas & constitutiones ad illum pertinentes, in quibus potestas suo muneri attributa declaratur, & illa censeri debet potestas ordinaria; quia iam est certa lege præscripta, & adiuncta tali muneri. Similiter in Cõpendio priuilegiorum declaratæ sunt facultates omnes ad dispensandum, vel absoluendum, vel ad alias gratias concedendas illis commissæ, vt in officio Prouincialis adnotatur regula 8. & in officio Præpositi reg. 13. & Rectoris 12. Quòd si B præter has voluerit Generalis plures potestates concedere, vel omnibus vel aliquibus Prælatis inferioribus, illæ reuera erunt tantùm delegatæ.

5\. *Ad obiectionem in n. 2. formaliter respõdetur.* Ad difficultatem ergo respondetur iurisdictionem horum Prælatorum dupliciter dici posse arbitrariam respectu Generalis: vno modo, quia non est certa lege definita, ac debita, vel quia sine causa auferri potest, etiam quantum ad eam partem, quæ ex vi muneris comparatur; & sic falsum est, vt patet ex dictis: vnde responsio in forma erit; negando in hoc sensu primam sequelam. Secundò dici potest arbitraria, quia semper pendet ex voluntate Generalis, qui ex causa potest illam restringere, & ex gratia potest illam augere; C & hoc est quod constitutiones intendunt; & inde non fit talem iurisdictionem non esse ordinariã, vt declaratum est. Neque hoc habet vllum inconueniens, sed ad debitam subordinationem expedit, nec propterea timeri possunt frequentes, aut indebitæ mutationes, cum ea, quæ ad ordinarium regimen necessaria sunt, certis legibus sint definita: quæ non facilè, nec sine graui causa mutari debent. Quæ verò extraordinaria sunt, vel ad specialem fauorem pertinent, ratio postulat, vt pendeant ex suprema potestate gubernatoris.

6\. *Ad confir. ibidem.* Ad vltimam confirmationem fatemur in Societate ad cognoscendam vniuscuiusque Prælati facultatem, vtẽdum potius esse affirmatiua, quàm negatiua regula, id est, id vnumquemque posse, D quod sibi est concessum; non verò quidquid sibi non est prohibitum: vnde in citatis regulis Præpositi, & Rectoris dicitur, *quas habeat facultates, partim ex his quæ ipsi in his regulis conceduntur, partim ex compendio facultatum Societatis intelligat; & in iis, quas non habet, sciat ad superiorem recurrere.* Neque hinc sequi potest aliqua perplexitas, vel difficultas, quin potiùs vnicuique magis clara & nota erit potestas, quam habet, & alioqui potestas ipsa satis est ampla, & facultates non dantur ad singulares casus, sed per generales regulas sufficientes, & specialiter in regulis Prouincialis. n. 7. & cum proportione in regulis Præpositi. n. 11. & Rectoris n. 10. aduertitur vbi necessaria fuerit dispensatio constitutionum, in grauioribus casi- E bus recurrendum esse ad superiorem Prælatum, quod est iuri communi consentaneum, cap. *fin.* de officio Archipresbyt. adiuncta gloss. verb, *Referat.* & cap. *maiores.* de Baptismo. Et nihilominus additur, vt si absque graui incommodo non possit Generalis responsum expectari, possit Prouincialis dispensare, & postea rationem totius rei reddere Generali, idémque cum proportione de inferioribus respectu Prouincialis; & ita omnibus incommodis sufficienter est prouisum.

7\. *2. Assert. bimembris.* Secundò dicendum est potestatem hanc Prælatorum Societatis extendi ad omnes religiosos

eius, & ad omnes actus, seu materias ad quas religiosa iurisdictio, siue communi iure, siue per priuilegia communia, aut specialia hactenus concessa extenditur. Prior pars quoad professos, siue quatuor, siue trium votorum extra controuersiam est; quoad reliquos verò religiosos, qui per simplicia tantùm vota incorporati sunt, fuit in dubium reuocata, vt latiùs dictum est lib. 3. à principio vsque ad cap. 4. existimarunt enim aliqui, iurisdictionem religiosam fundari necessariò in professione per vota solennia, & ideo dixerunt Societatem nullum in eos ius habere, nec Pontificem ex vi votorum huiusmodi potuisse illud conferre, ac proinde ordinariorum iurisdictioni subditos existere. ita refert Gregorius XIII. Pontifex in constitutione, *Ascendente Domino.* Veruntamen quatenus hæc sententia potestatem Pontifici negat, est error in fide; quia certum est Pontificem posse sub protectione, & iurisdictione sua suscipere quamlibet personam Deo specialiter consecratam, modo ab Apostolica Sede approbato. Item aliàs non potuisset Pontifex eximere clericos tantùm per primam tonsuram initiatos, quia illa cæremonia tantùm est per Ecclesiam instituta. Item non potuisset priuilegium canonis vel fori ad nouitios extendere, quæ omnia & similia sunt contra receptum vsum Ecclesiæ, & contra supremam potestatem, quam Pontifex habet in ordine ad spiritualia.

1. Membrū ostenditur.

Erronea sētentia circa 1. memb. assertionis infringitur.

8. Quatenus verò illa sententia de facto loquitur, aut procedit ex prædicto errore, aut ex clara ignorantia iuris proprij Societatis, de quo sine illius notitia loqui non deberet. Itaque expressæ sunt in hoc concessiones, & declarationes Pontificum Pauli III. Iulij III. Pij V. & Gregorij XIII. ac Gregorij XIV. Qui dum Societatem eximunt, & sub protectione sua illā specialiter suscipiunt, de tota Societate loquuntur, vt omnes suos ac veros religiosos complectitur, seu ex illis constat. Vnde interdum de *socijs*, interdum de his, *qui sub obediētia Præpositi militant*, interdum denique *de religiosis Societatis* loquuntur: ergo extendunt hanc iurisdictionem ad omnes etiam scholares, quia illi sunt veri religiosi, vt suprà est ostensum, veráque mēbra Societatis. Confirmatur, quia quicunque ex his religiosis, si apostatet à Societate, potest ab eadem compelli, tum per censuras, tum per violentam detentionem, & incarcerationem, vt constat ex eisdem Bullis, præsertim Pauli III. & Gregorij XIII. ac Pij V. nec solùm per sola specialia priuilegia Societatis, sed etiam per alia concessa mendicantibus, circa suos religiosos professos potest illos cogere & punire iuxta concessionem & cōmunicationem Societati factam à Pio V. cum speciali declaratione, quòd ad omnes etiam scholares extendatur. Quæ omnia & alia in Compendio Societatis verb. *Apostata*, latè referuntur. Comprehenduntur ergo hi omnes sub iurisdictione Societatis.

Ostenditur veritas opposita ex Pontif.

Confirmatur.

9. Dicendum verò supererat de nouitiis, sed de his eadem est ratio Societatis, quæ aliarum religionum: non enim habet in illos propriam iurisdictionem inuoluntariam (vt vocant) id est, directiuam, qua possit eos specialiter obligare in conscientia, vel coactiuam, qua possit eos simpliciter repugnantes cogere, quia obedientiam non vouerunt, vel si fortasse eam particulari affectu promiserunt, Societas illam non acceptauit, neque illos sibi incorporauit. Quoad iurisdictionem autem voluntariam subdūtur aliquo modo Societati, & sunt capaces gratiarum spiritualium, quas Præpositus Generalis secundùm concessionem Sedis Apostolicæ potest in Societate concedere, vt dicitur in 5. part. constit. cap. 1. lit. A. existimóque quoties in Bullis, seu priuilegiis fit concessio in ordine ad omnes, qui sub obedientia Societatis viuunt, comprehendi etiam nouitios; cuius exemplum clarum est in Bulla vltima Pauli III. de gratiis & facultatibus, & habetur etiam in Compendio, verbo, *Dispensatio*. §. 1. Et ratio est, quia etiam nouitij viuunt propriè sub obedientia Societatis, etiamsi non sub obligatione voti, præsertim cùm fauores ampliandi sint. de reseruatis quoad nouitios; tract. 8. l. 2. c. 17. à n. 11. satis dictum est.

Quousque hoc 1. mēbrum assertionis procedat de nouitiis.

10. Altera pars assertionis certa est. Nam inprimis Prælati Societatis habent omnem potestatē, quasi Episcopalem, quam habent cæteri Prælati religionum in vtroque foro; imò per se possunt quidquid Episcopi possunt in clericos & laicos sibi subiectos, tam quoad facultatem absoluendi & dispēsandi in irregularitatibus, de quibus in Concilio Trid. sess. 24. c. 6. quàm alias quascūque facultates, vt habetur in Compendio Societatis, verbo, *Prælati*; §. 3. quanuis hanc gratiam non participent inferiores Prælati, nisi iuxta concessionem Generalis: nunc autem indefinitè de Prælatis loquimur. Deinde per communicationem facultatū, & gratiarum factam à Pio V. possunt Prælati Societatis æquè principaliter quidquid possunt Prælati mēdicantium per sua propria priuilegia, vel per communicationem aliorum, vt in Compendio Societatis latè cōtinetur verbo, *Communicatio*. §. 2. & sequentibus, & specialiter §. 5. declaratur hanc communicationem, etiam nouitiis fieri posse; quod intelligitur quoad gratiarum concessionem, non quoad rigorosam iurisdictionem, vt iam diximus. Denique similem generalem concessionem fecit Societati Gregorius XIV. his verbis; *quin etiam omnes facultates, omnémque iurisdictionem, quoad subditorum punitionem, & correctionem pertinet, quibuscunque ordinibus eorúmque generalibus hactenus concessas, non ad instar. sed æquè principaliter ipsi Societati eiúsque Præposito Generali concedimus & elargimur.* Præter hæc habet Societas plures facultates sibi specialiter factas, vt ex eius Bullis, & Cōpendio priuilegiorum constat; potestas autem per eas collata præcipuè residet in Præposito generali, per quem inferioribus Prælatis cōmunicatur. Est ergo in Societate, & in Prælatis eius respectiuè tota potestas, & iurisdictio, quæ in religioso statu inuenitur, & secundùm ordinarium modum Pontificiæ prouidentiæ inueniri potest: semper tamen intelligendum est, habere hanc iurisdictionē suo instituto accommodatam, nam Prælati eius nihil contra institutum agere possunt (excepta iusta dispensatione quæ dici non potest contra institutū) & ideo quoad aliquos actus iurisdictionem non habent, quam fortasse habent aliæ religiones, vt ad dandam facultatem recipiendi eleemosynam pro spirituali ministerio, vel quippiam simile: sicut etiam è contrario aliqui sunt actus iurisdictionis huic instituto accommodati, qui in aliis religionibus non exercentur, vt est expellere aliquem votis expeditum.

2. Mēbrum assertionis declaratur.

Limitatio proximè dictorum.

11. Non censeo autem necessarium explicare in particulari, potestates omnes, quas ratione huius iurisdictionis Societas habet; quia de his, quæ generales sunt, vel in quibus cum aliis religionibus Societas communicat, in tract. 8. lib. 2. sufficienter tactæ sunt, quæ verò sunt propriæ, in Compendio Priuilegiorum, & in constitutionibus ac regulis sufficienter declarantur, & in sequentibus capitibus

Vnde sumatur quæ sint potestates Societatis in particulari.

tibus nonnulla attingemus, explicando magis in particulari vsum huius iurisdictionis; ex dictis etiam in l.1.c.3.& latiùs l.8.de mediis, quibus Societas vtitur, ad profectum suorum subditorum, constat hanc iurisdictionem esse plenam in foro pœnitentiæ, & in foro etiam exteriori quoad potestatem directiuam per leges & præcepta, & per coërciuam, quoad correctionem secundùm regulam, etiam remota appellatione, & quoad potestatem dispensandi in his, quæ necessaria sunt. Ac denique quoad alia multa, de quibus latè in Bulla 5. Pauli III. 2. Iulij III. 3. Pij V. & ferè in omnibus Gregorij XIII. Supererat hoc loco dicendum de potestate administratiua bonorum temporalium, id tamen opportunè factum est in tract.8. qui est primus huius voluminis l.2.c.28.

CAPVT VI.

An Societatis Prælati ad particulare subditorum regimen, meritò ab illis exigant rationem conscientiæ.

1. POst explicationē vniuersalis regiminis in Societate, dicendum sequitur de particulari subditorum gubernatione, quod ad finem vsque præsentis lib. prosequemur. Id verò præcipuè instituimus ad satisfaciendum difficultatibus, quas aliqui obiiciunt, quæ fortasse magis ex ignorantia facti, quàm iuris procedunt, & ideo non descendam in particulari ad omnia, quæ circa gubernandos subditos in Societate peraguntur, sed solùm ad ea in quibus prædicta difficultas poterit inueniri. Quia verò ordinarium hoc regimen semper est secundùm regulam, simul illius rationem reddemus vbi oportebit, & huius occasione breuem quandam notitiam totius regulæ, in postremo capite summatim attingemus. Vt autem rem totam comprehendamus, nec tractata repetamus, tria breuiter sunt, in quibus totum hoc particulare regimen consistit. Primum est receptio personarum. Secundum conseruatio earundem & prouidentia circa illas. Tertium dimissio earum, si necessaria fuerit. De primo membro satis dictum est à nobis in l.2. & de tertio in l.3. c.9. Tantùm igitur superest vt de secundo membro dicamus, circa quod duo necessaria ad huiusmodi gubernationē & prouidentiam distinguere oportet iuxta duplicem potestatem in Prælato necessariam, directiuam, & coërciuam. Quædam enim pars regiminis consistit in debita directione per præcepta & consilia (ad quā rem etiam spectat conueniens distributio onerum, & honorum) altera verò pars posita est in debita correptione & iusta punitione; de his ergo breuiter dicendum est.

De quibus agendū in reliquo libro.

2. Vt verò primæ parti satisfacere incipiamus, à ratione conscientiæ ordiemur. Per rationem autem conscientiæ, intelligimus manifestationem status conscientiæ propriæ, quam subditus facit superiori, vt ab eo intimè cognoscatur, tam in moribus, quàm in affectibus vel propensionibus suis, ex qua vocis interpretatione, statim oritur dubitandi ratio, quia vel hæc manifestatio superiori facienda est, in confessione sacramentali, vel extra illā. Primum dici non potest, aliàs & obligarētur subditi, ad confitendum superiori, & confessio sacramentalis ordinaretur ad exteriorem gubernationem, quæ duo absurda sunt, & ideo suprà ostendimus, esse aliena ab instituto Societatis: secundum autem, & videtur nimis durum subditis, & parum vtile Prælatis ad gubernationem. Primū incommodum patet, quia aperire suos defectus, & secreta cordis, extra sigillum confessionis, difficillimum est, tum propter infamationem sui erga ipsummet Prælatum, tum propter periculum, ne Prælatus id aliis manifestet, vel bono zelo, & non secundùm scientiam, vel per negligentiam aliquam, seu inaduertentiam, aut certè interdū per æmulationem, inuidiam, vindictam, aut alium similem affectum; tum denique propter alia incōmoda, quibus exponitur subditus, ita se manifestando Prelatis suis, quia ob eam causam poterit, vel remoueri ab officiis, vel loco mutari, vel aliis similibus modis malè tractari; & ideo videtur hîc habere locum consilium Chrysostomi hom.31. ad Hebr. *Non dico tibi vt te prodas, neque apud alium accuses.* Et augetur 1. difficultas seu incommodū; primò quia si hæc manifestatio vni tantùm Prælato esset facienda, & cum illo solo esset semper continuanda, saltem pro tempore vitæ eius, esset res vtcunque tolerabilis; tamen hoc in Societate non sufficit; quia hæc ratio conscientiæ, non soli Generali reddenda est; imò pauci sunt, qui in præsentia possint id facere: ab accusantibus autem, & per scriptum nec fit; nec ordinariè fieri expedit. Imò nec soli Prouinciali fieri debet; quia non minus indigent illa notitia, qui proximè gubernant: oportebit ergo pluribus superioribus se manifestare etiam pro eodem tempore. Augetur secundò idem incommodum, nam qui superiores sunt, breui tempore mutantur, & ipsi etiam subditi, ab vna domo in aliam facile transmutantur, atque ita necessarium erit vnicuique subdito paulatim, seu successiuè, se manifestare plurimis Prælatis, & fortasse intra paucos annos se manifestare ferè omnibus grauioribus patribus prouinciæ; quod certè est asperum, ac difficile. Deinde secundum incommodum declaratur, quia testimonium hominis in re propria non est tanta fide dignum, vt possit Prælatus in eo niti ad gubernādum subditum, aut enim debet illi credere, tam benè, quàm malè de se loquenti, & sic facilè poterit ab eo decipi, quia vnusquisque benè de se sentit, & loquitur, imò licèt non sentiat, frequentiùs dissimulat, aut mentitur: vel saltem defectus extenuat, & bona exaggerat: vel superior debet credere mala, & non bona, & in hoc iniuriam faceret ipsis subditis, & vix posset eos commodè gubernare, aut eis vti ad aliqua ministeria, quia de omnibus haberet minus bonam existimationem quàm par esset.

Ratio dubitandi per dilema. Arguitur contra 1. memb. dilematis. Arguitur contra 2. memb. du plici incōmodo. 1. Incōmod. Chrysost. Exaggeratur primò idem incōmodum. Exaggeratur secūdò. Alterū incommodū.

Quid circa rationem conscientiæ in Societate statutum sit.

3. Circa præsentem difficultatem, puncta quatuor explicanda sunt: primò quid in hoc Societas obseruet secundùm suam regulam; secūdò quàm sit hoc consentaneum antiquitati religionis, & professioni perfectionis; tertiò ad quod secretum inde Prælatus obligetur; quartò denique ad quē finem & vsum hæc notitia ordinetur, & à superiori applicari possit; ex quibus etiam constabit, quantum differat hæc ratio conscientiæ à confessione sacramentali, & soluentur rationes dubitandi. Circa primum regula Societatis est, vt statim ab ipso ingressu omnes se aperiant superiori, & deinceps in discursu vitæ, per certa & designata tempora, id prosequantur; hoc constat ex examine c.4.§.34.35.& 36. in quorum primo sic dicitur; *Re in Domino considerata visum nobis est in diuina Maiestatis conspectu, mirum in modum conferre, vt superioribus subditi omnino perspecti sint, quo melius*

Declaratur 1. punctum de professis, ac non professis.

melius regi, & gubernari, & per eos in viam Domini A *dirigi possint.* Deinde in 35. dicitur; *Præterea quanto exactius superiores res omnes internas, & externas suorum nouerint, tanto maiori cum diligentia, amore, & solicitudine iuuare eos, ipsorúmque animas, à variis malis, & periculis, quæ in progressu possint accidere, conseruare poterunt.* Et infrà, *vt melius secundùm Dei voluntatem huiusmodi missiones fiant, his & non illis mittendis; vel his ad hoc munus, illis verò ad alia, non solùm refert valde, sed summopere, vt superior plenam habeat notitiam propensionum, ac motionum animi, & ad quos defectus, vel peccata fuerint, vel sint magis propensi, & incitati, qui sub eius cura sunt, vt eius rei habita ratione, meliùs ipsos dirigere possit, nec supra mensuram virium suarum in pe-* B *riculis, vel laboribus grauioribus, quàm in Domino ferre suauiter possint, constituat.* Ex quibus rationibus in §.36. ita concluditur. *Ideo quicunque hanc Societatem in Domino sequi volet, & in eadem ad maiorem Dei gloriam manere; priusquam ad primam probationem accedat; vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses (si superiori differendum videretur) sub sigillo confessionis, vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magna cum humilitate, puritate & charitate manifestare, re nulla, qua Dominum vniuersorum offenderit, celata: & totius anteactæ vitæ rationem integram, vel certè rerum maioris momenti, superiori qui tunc fuerit Socie-* C *tatis, vel cui ex Præpositis, vel aliis ex inferioribus ille iniungeret, prout magis conuenire videretur, reddat, vt meliùs omnibus in Domino prospiciatur, ipseque magis in spiritu cum gratia vberiori ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam proficiat.* Et §.38. additur sexto quoque mense rationem hanc esse reddendam, incipiendo semper ab vltima, quæ data fuerat; cui non dissimilis constitutio reperitur in regula Monacharum D. Hieronymo attributa c. 17. & §.39. additur, scholasticos finitis studiis, rationem vitæ suæ reddituros, ab vltima, quam reddiderunt in domo vbi ad studia missi sunt. Et de iisdem scholaribus additur in 4.p. c.10. §.5. Rectorem suum magnopere reuereri, ac venerari debere; & infrà, *nihil ei clausum, ne conscientiam qui-* D *dem propriam, tenendo, quam ei aperire, vt in examine dictum est, suis constitutis temporibus, & sæpiùs si causa id posceret, oportebit.* De professis autem, & coadiutoribus formatis additur in dicto loco examinis cap.4. singulis annis reddituros esse hanc rationem conscientiæ incipiendo semper ab vltima vel crebriùs, si Præposito videbitur; quod multum etiam commendatur in 6.p.cap.1. §.2. addita etiam illa ratione, *Quo meliùs in via salutis, & perfectionis se dirigant.* Et in 9.p.c.3.§.19. de Generali dicitur, *cognoscat quoad eius fieri poterit, conscientias eorum, qui sub eius obedientia sunt, ac præcipuè Præpositorum Prouincialium; & aliorum, quibus munera maioris momenti committit.* Denique de eadem re est egregius locus 3.part. cap.1. §.12. quem in- E frà expendemus. Ex his ergo satis constat primum punctum, scilicet, quid in hac parte Societas obseruandum statuit, & ob quam causam, & quàm fuerit condi B. P. N. Ignatij insitum hoc medium. Propter quæ in congregatione 5. Generali §.17. inter substantialia huius instituti ponitur reddendam esse superiori conscientiæ rationem.

Vsum aperiendi conscientiam superiori extra confessionem antiquissimum esse, & professioni perfectionis maximè consentaneum.

Hunc autem fuisse spiritum antiquorum Pa- 4.
trum, & fundatorum religionum, ostendi facile potest. Nam in primis Basil. in reg.26. ex fusioribus. *Debet* (inquit) *vicissim vnusquisque eorum, qui inferiores sunt, siquidem memorabilem vllam facere progressionem student, & ad perfectionem vitæ illius, quæ præceptis D. N. IESV Christi est consentanea, peruenire, cùm nullum animi sui motum apud seipsum celatum retinere, tum in sermone nihil non diligenti ante cura consideratum proferre, sed mentis suæ arcana aperire fratribus iis, quibus datum illud negotium sit; vt adhibitis facilitate, & misericordia ægrotantes curent;* Et reg.44. specialiter de his, qui extra monasterium aliquo tempore peregrinati sunt, explicat, cùm primùm redeunt perfectam rationem reddituros Prælato, non solùm suarum actionum & sermonum; sed etiam cogitationum. *Ita enim* (inquit) *& attentiores esse assuescant, qui itineribus se dabunt, si de reddenda ratione soliciti sint; & nos quandiu abiuncti illi à nobis permaneant, neutiquam videbimur illorum vitæ curam negligere.* ad idem facit reg.46. & reg.227. ex breuioribus, vbi adducit illud Isaiæ 5. *Væ qui sapientes estis in oculis vestris.* Præterea S. Benedictus in cap.7. suæ regulæ, quintum humilitatis gradum esse dicit, *Si omnes cogitationes malas cordi suo aduenientes, vel mala à se absconsè cōmissa per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.* Et quanuis ibi Turrecremata de confessione sacramentali locum illum intelligere videatur; tamen si quis consideret ipsummet S. Benedictum Sacerdotem non fuisse, & illo tempore Abbates ordinariè non fuisse presbyteros, facilè intelliget Benedictum, non limitare illud consilium ad sacramentalem confessionem. Et cap.46. defectus publicos in congregatione fratrum ait esse proponendos. *Si autem* (inquit) *peccati causa fuerit latens tantùm Abbati, aut spiritualibus senioribus, patefaciat, qui scient curare vulnera, non detegere.* Et cap. 49. omnia vult proponi Abbati, vt ex voluntate eius fiant.

Suadetur hoc punctū ex Patribus. Basil.

Reg. Bened.

Præterea Cassianus l.4. de institutis renuntian- 5.
tium c.9. *Ad quod* (inquit, id est, ad veram humilitatem) *vt facile valeant peruenire, consequenter instituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde perniciosè celare, sed confestim vt exortæ fuerint eas suo patefacere seniori.* Et infrà, præter humilitatem maximam huius exercitij, vtilitatem esse dicit, quia hoc modo instruuntur religiosi, & armantur contra insidias diaboli: vnde concludit, *Generale namque, & euidens indicium diabolicæ cogitationis esse pronuntiant, si eam seniori confundimur aperire.* Et cap.39. ponens decem signa veræ humilitatis, *Secundum est si non solùm actuum suorum, verùm etiam cogitationum nihil suum celauerit seniorem.* At verò Moyses Abbas apud eundem Cassianum collat.2. cap.10. primo loco hoc indicium posuit, dicens, *Vera discretio non nisi vera humilitate conquiritur, cuius humilitatis hæc erit prima probatio, si vniuersa non solùm, quæ agenda sunt; sed etiam quæ cogitantur, seniorum reseruentur examini.* Et in discursu illius cap. egregiè declarat, quantum momenti in hoc negotio sit, ad vitandas dæmonum fraudes, & spiritualem vitam rectè instituendam. Et c.11. exemplo & sententiis antiquorum id confirmans, concludit, *Et ideo semper seniorum summa cautione sunt sectanda vestigia; atque ad eos cuncta, quæ*

Cassian.

quæ in nostris cordibus oriuntur, sublato confessionis velamine, deferenda.

6. In his autem Cassiani & aliorum Patrum sententiis, obseruare licet, loqui ferè semper de iunioribus religiosis. Vnde respondere potest aliquis, hæc intelligenda esse de nouitiis, vel ad summum de nouioribus, qui per se non possunt, nec sciunt cogitationes, & actiones suas moderari: regulam autem B. Ignatij duriorem esse, quæ hoc onus etiam professis, & quantumuis prouectis toto vitæ tempore imponit. Veruntamen licèt hæc manifestatio, quoad singulos motus, & tentationes magis necessaria sit iunioribus, tamen fidelis conscientiæ manifestatio, proportionata personæ subditi, & voluntati Prælati, omnibus ratione status sui, semper à Patribus necessaria iudicata est, quia hæc non solùm ordinatur ad instructionem propter vincendas tentationes, sed ad totum spirituale regimen animæ, cum perfecta obedientia, & humilitate, & ad obtinendam à Deo maiorem gratiam mediante superiore. Vnde Esaias Abbas tomo 2. Biblioth. oratione 8. (qui etiam videatur in orat. 6.) in præceptis ad fratres; qui cum ipso viuebant. *Aperi* (inquit) *cogitationes tuas patribus tuis, & gratia Dei proteget te.* Et S. Dorotheus doctrina 5. à principio exaggerat, quàm necessarium sit homini habere à quo regatur, nec sufficientem sibi existimari. Et inde postea concludit, necessarium esse religioso omnia occulta sua manifestare, vt à sapientiori instrui & regi possit. Et inferiùs refert exemplum vulgare de quodam Abbate, qui dæmonem vidit offerentem fratribus varias potiunculas, & solùm vnum inuenit, qui suam biberit: & postea intellexit causam esse, quia solus ille conscientiam suam spirituali patri occultabat. *Nam quisquis* (inquit) *illius præsentit insidias, accurrit illico, & cogitationes suas quascunque latentes aperuit Patri, & sic auxilium inuenit in tempore tentationis, & hac de causa, non potuit aduersùs eos iniquus insidiator. Infelicem illum vnum inuenit, qui seipsum regeret, & instrueret.* Vnde in Ioanne Climaco gradu 4. de obedientia intelligimus hunc fuisse morem antiquorum Patrum, refert enim, se vidisse in monasterio quendam monachum habentem libellum, in quo totam suam conscientiam scribebat, vt eam postea Prælato manifestaret, aitque illum fuisse morem reliquorum monachorum; quem morem etiam posteriores religiosos imitatos esse, & imitari debere, sumimus ex S. Bonauent. lib. de sex alis Seraphin cap. 7. satis post medium tom. 2. vbi inter alia inquit, *Ad Prælatum pertinet conscientias singulorum agnoscere.* Et rationes indicans subdit, *& de quibuslibet perplexitatibus expedire; pericula peccatorum præuidere, & præcauere, monere fratres vt proficiant, corrigere corrigendum, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi commissa congruè administrent, quo & fratribus, prout conuenit, sufficiant, & conscientiam non offendant. Et paulo anteà dixerat, hæc esse de substantia officij pastoralis.* Ex quo dicto confirmare possumus, quod in fine numeri 3. diximus; in Societate declaratum esse, hanc rationem conscientiæ esse de substantia instituti; quia si de substantia officij Rectoris est conscientias subditorum agnoscere, profectò de substantia subditi religiosi est, suam conscientiam Rectori manifestare; fieri enim humano modo non potest, vt ille conscientiam agnoscat, nisi is eam manifestet. Vt enim dixit Augustinus in tractatu de omnibus, cap. 9. *Neque enim homo pater tuus, aut frater tuus intrare potest in conscientiam tuam, quam nouit Deus.* Meritò ergo regula hæc reddendi rationem conscientiæ ad substantiam instituti pertinere dicitur.

Obiectioni, quæ fieret, occurritur, & confirmatur adhuc ex Patribus institutum.

Esai. Abbas. Doroth. Climac. Bonauent. August.

Ad quod secretum obligetur superior Societatis in omnibus quæ illi in ratione conscientiæ manifestantur.

7. Circa tertium de secreto obseruando à Prælato in omnibus, quæ per hanc conscientiæ rationem illi manifestantur, distinguere oportet, quo in foro huiusmodi ratio reddatur. Nam in 4. cap. Examinis de nouitio in Societatem admittendo dicitur. *Priusquam ad primam probationem accedat, vel postquam ingressus fuerit, antequam generaliter examinetur, vel post examen, intra aliquot menses, si superiori differendum videretur, sub sigillo confessionis vel secreti, vel quacunque ratione ei placuerit, & ad maiorem ipsius consolationem fuerit, debeat conscientiam suam magna cum humilitate, puritate, & charitate manifestare.* Ergo hæc ratio conscientiæ dari potest in confessione sacramentali, quia non potest sub sigillo confessionis aliter committi; quantumcunque enim aliquis præmittat se dicere aliquid sub sigillo confessionis, nisi verè confiteatur sacramentaliter, & in ordine ad illam loquatur, non obligabit alterum sub sigillo, vt in tomo 4. 3. partis ostendimus, ac docent plurimi relati à Sancio lib. 3. de matrimonio disp. 13. numero 6. potest etiam hæc ratio extra confessionem reddi, & optio inter hos duos modos ipsi religioso committitur, ex vi prædictorum verborum, & ob alia, quæ num. 10. afferemus.

Manifestatio consciētiæ de vita seculari ordinariè fit in confessione.

Sanch.

8. Secundò ergo suppono, hanc conscientiæ rationem multum differre, quoad materiam à confessione sacramentali; nam materia confessionis, tantùm sunt peccata ab homine commissa, hæc verò conscientiæ manifestatio multo plura includit: quia inprimis non tantùm esse debet de malis, sed etiam de bonis, vt expresè monemur 3. part. constitut. cap. 1. §. 12. ibi, *Nec solùm defectus aperiant, sed etiam pœnitentias, vel mortificationes & deuotiones, ac virtutes omnes,* &c. Quod etiam significauit Basil. regula 26. ex fusioribus, dicens; *Hoc enim modo fiet, vt & quod laude dignum sit in nobis confirmetur, & quod minus probandum congruo remedio sanetur;* Supponit ergo vtrunque manifestandum esse. Deinde idem colligitur ex aliis testimoniis numero 3. adductis, quatenus dicunt totam animam & conscientiam manifestandam esse, in conscientia enim non solùm mala, sed etiam bona scripta manent: & ex fine huius manifestationis id planè colligitur, vt statim dicam. Præterea ex malis non solùm actualia peccata, sed etiam tentationes, prauæ consuetudines, vel inclinationes aperiendæ sunt, & non solùm mali actus, sed etiam imperfectiones, imò etiam occasiones malæ, vel cuiuscunque transgressionis regulæ, etiamsi ex se peccatum non sit; hæc enim omnia sub conscientiæ latitudine comprehenduntur, & eorum cognitio ad spirituale regimen personæ religiosæ necessaria est; & hoc significant subiuncta verba prædictæ constitutionis; *voluntate pura optantes ab illis dirigi, sicubi à rectitudine deflectis*

Differentia prima inter manifestationem cōscientiæ & confessionem.

Basil.

deflecterent; nolentes suo proprio sensu duci, nisi conueniat cum iudicio illorum quos Christi D. N. loco habent.

9. Vnde etiam differt hæc ratio conscientiæ à sacramentali confessione in fine intrinseco, ac per se; nam confessio sacramentalis per se solùm ordinatur ad comparandam remissionem peccatorum, & satisfaciendum dignè Deo pro illis, & consequenter ad emendationem eorum quatenus propositum huius emendæ pars est illius necessariæ satisfactionis: omnis autem alius finis qui huic adiungitur, licèt non sit malus, nec repugnans fini, & circunstantiis debitis confessioni, est accidentarius confessioni sacramentali vt sic. At verò ratio conscientiæ, de qua nunc agimus, non ita per se ordinatur ad remissionem peccatorum, quamuis etiam possit per modum consultationis ad illam deseruire, & ita propter illam fieri; sed ordinatur præcipuè ad directionem vitæ in futurum, & in tantum requirit manifestationem præteritorum actuum, in quantum ad prouidentiam futurorum necessaria est præteritorum notitia; Et quia hæc directio, non solùm ordinatur ad vitandum malum, sed etiam ad proficiendum in bono, & non tantùm in bono necessario, sed etiam in meliori, & perfecto; ideo non tantùm vitiorum, sed etiam virtutum notitia necessaria est. Item ad vtrunque multum refert inclinationes cognoscere, & tentationes, vel etiam diuinas inspirationes, & auxilia: rectè ergo hæc omnia sub materia huius obseruantiæ comprehenduntur. Accedit præterea, quòd hæc directio non solùm potest intelligi ex parte ipsius subditi, sed etiam ex parte ipsorum Prælatorum; quia per hanc notitiam conscientiæ subditi maximè iuuari debent, ad gubernandum illum non solùm per consilia, & admonitiones, sed etiam in ministeriis, & occupationibus, ita vt illum non constituat in periculo cadendi, sed in statu proficiendi, quod maximè necessarium est in religionibus, quæ vacant ministeriis cum proximis: nam in eis faciliùs possunt pericula occurrere, nisi Prælatus sciat ea præuidere, & præcauere, vt Bonauent. num. 6. allatus dixit. quod vix potest præscire, nisi conscientiam subditi cognitam habeat. Vt ergo Prælati Societatis possint officia sibi commissa congruè administrare, ita vt fratribus sufficiant, vt idem Bonau. loquitur, & conscientiam non offendant, necessarium est hoc medium in Societate seruari.

2. Differentia.

Bonau.

10. Ad hos autem fines quando eorum necessitas interuenit, necessarium est, vt hæc ratio, & notitia extra confessionem, aut licentia vtendi ea quæ habita est ex confessione, à subdito detur: quia notitia confessionis, non potest applicari postea ad huiusmodi vsum, est enim res sacratior, & altiori secreto claudenda. Et ob hanc causam notitia hæc non sigillaris superiori danda est; ad confessionem autem sacramentalem secum faciendam compellere illum non debet, nec potest; præsertim nunc post summi Pont. Clementis VIII. decretum de reseruatione casuum pro regularibus. Quæ omnia constitutionibus Societatis consentanea sunt. Nam in 6. part. cap. 1. §. 2. priùs dicitur, *Omnes, tam professi, quàm formati coadiutores, semel singulis annis, & quoties præterea superiori visum fuerit, ad suas conscientias in confessione, vel secretò, vel alia ratione eidem aperiendas, propter magnam eius rei vtilitatem, parati esse debebunt*; vbi notandum est illud relatiuum *eidem*, nam refert *superiorem*; illi ergo est hæc ratio reddenda. Modus autem videtur planè constitui in arbitrio religiosi (stante præsertim prædicto decreto) imò ita demum explicuit P. Claudius in 14. instructione pro renouatione spiritus cap. 2. numero 2. paulo ante finem, & initio eius instructionis, quæ pagin. 154. inter omnes regulas impressas anno 1607. inuenitur; iuxta id quod in 4. Congregatione decreto 40. fuerat commendatum. itaque poterit vel communicare solam notitiam confessionis, si modus ille gratior sibi fuerit; nec necessitas alterius notitiæ interueniat; vel extra confessionem rationem reddere, ad quam saltem exigendam ius habet superior. Et quia hoc posterius, de reddenda ratione extra confessionem, laudabilius dicitur in citata instructione, éstque proinde regulariter obseruandum, ideo in ipsa regula statim subditur; *tum etiam* (scilicet parati esse debent) *ad confessionem generalem, quæ ab vltima generali inchoetur, ei, quem sibi superior substituerit, faciendam*; Vbi aliter fit sermo de confessione, quæ non eidem superiori, sed de eius licentia facienda dicitur, vt in superioribus adnotauimus.

Sub quo secreto possit, aut debeat subditus manifestare superiori conscientiam.

Ex his ergo facile est respondere ad tertium punctum propositum, de secreto à superiore seruando. 11. Aut enim rationem conscientiæ sumit in confessione, vel extra: in priori casu tenetur seruare sigillum confessionis, vt per se constat: & ideo tunc non poterit vti illa notitia extra confessionem, nisi de consensu ipsius pœnitentis, iuxta certam doctrinam à nobis, tam in 4. tomo 3. part. disp. 33. sect. 1. quàm in hoc opere sæpiùs traditam; solùm oportet distinguere, an aliquid dicatur in confessione propriè, ac formaliter: an verò solùm concomitanter, & per accidens: nam illud prius cadit propriè sub sigillum confessionis; posterius autem non ita propriè, vt ex doctrina de sigillo in citato tomo constat. In præsenti autem si quis in confessione integram conscientiæ suæ rationem reddat, multa videtur necessariò dicturus, quæ non formaliter, sed concomitanter tantùm ibi dici censenda sint, vt sunt virtutes, & multa alia, quæ suprà num. 8. numerauimus, & quidquid non conduxerit ad manifestanda ea peccata de quibus confessio fit. Sed in hoc confessorem oportet esse valde cautum, & potius inclinare ad claudenda omnia sub sigillo, quàm aliquid excludendum; quia facilè possunt ferè omnia reduci ad circunstantias, vel necessarias, vel vtiles, ad declarandum melius peccatum, & postulandum remedium illius in futurum & præsumendum est à pœnitente hac ratione dici; ideo enim eligit medium confessionis, vt secretum sigilli in omnibus obtineat, quantum fieri potest. Igitur sine illius consensu nihil est reuelandum, siue pertineat ad tentationes, quæ non sunt peccata, siue ad naturalem inclinationem ad aliquod vitium, siue quidpiam simile, cuius reuelatio possit esse onerosa pœnitenti. Vnde si aliquis vsus talis notitiæ extra confessionem sit necessarius; oportet exigere à pœnitente, vt illud extra confessionem dicat, vel vt solùm concomitanter in ea esse dictum declaret, quod ipse tunc secundùm regulam facere tenetur. Quæ necessitas exigendi licentiam à pœnitente maximè verum habet, quando ille vsus, vel est merè externus, & quasi politicus, vel habet adiunctã aliquam suspicionem

Respõsio ad 3. quæstiũc. quãdo manifestatur conscientia in confessione.

Non facile putandum manifestata in confessione, dici solùm concomitanter.

cionem reuelationis, nam si esset tantùm spiritualis cura, & prouidentia erga ipsum pœnitentem, sine vllo timore, vel suspicione reuelationis, & alioqui materia non est directè, nec proximè pertinens ad confessionem peccatorum (de ea enim quæ sic pertinet iam diximus lib. 8. c. 5.) tunc faciliùs potest ille notitiæ vsus permitti, non requisita à pœnitente licentia.

12. *Responsio eiusdé quæstiunc. quãdo manifestatio fit extrà confessionem.* Quando autem ratio conscientiæ redditur extra confessionem, non habet locum secretum sigilli, vt per se constat: nihilominus tamen dicendum est oriri inde maximam obligationem secreti naturalis, quanta oriri solet ex secreta consultatione conscientiæ. Probatur primò, quia hoc est moraliter necessarium, vt hoc onus, seu medium tolerabile & rationabile sit. Quod suadent rationes dubitandi in principio positæ, numero 2. Deinde quia hoc exigit ratio charitatis, & iustitiæ, & quia hæc est intentio eius, qui suam conscientiam aperit, & est iusta, quia non vult se infamare, sed solùm necessitati suæ spirituali prouidere; quod meritò potest facere, & debet. Denique in ordinationibus toti Societati communibus, atque ex authoritate 7. Congregationis contractis cap. 1. num. 17. magna exaggeratione dictum secretum commendatur, ac superior illud fortasse violans, seuerè puniendus, etiam officij depositione, si opus fuerit, pronunciatur. & confirmatur à fortiori ex cap. 15. earundem Ordinat. parte 2. vbi superior strictè iubetur secretum seruare in defectibus ab altero fraternè delatis, nedũ in iis, quos de seipso quis manifestat. Est tamen magna differentia inter hoc secretum, & sigillum confessionis. *1. discrimen intervtramque manifestationé.* Primò, quia hoc non impedit, quominus liceat superiori loqui postea cum subdito de rebus sub tali secreto commissis, & illum secretò reprehendere si necesse sit, vel monere suæ fragilitatis, vt talem occasionem vitet, vel talem occupationem non appetat, vel procuret, & similia. *2. discrimé.* Deinde potest ex illa notitia operari, gerendo erga subditum illum prouidentiæ modum, qui saluti eius spirituali, vel magis necessarius, vel vtilior sit; etiamsi ipsi subdito sit inuoluntarius, quia irrationabiliter resistit. Solùm cauere debet ne illum infamet, aut malam suspicionem de illo generet; quia hoc de se repugnat iustitiæ, & solet aliis scandalum parere, & subditos reddere difficiliores & timidiores in huiusmodi ratione suæ conscientiæ reddenda: quanquam in hoc aliqua moderatione opus est; nam si res sit moraliter necessaria ad salutem subditi, vt est vitare proximam occasionem alicuius peccati grauis, & alioqui suspicio non est cum firma & sinistra opinione aliorum, sed cum quadam dubitatione, & admiratione; tunc propter salutem animæ, contemnendum est illud incommodum, aliis remediis impediendo illud, quantum fieri possit; quia salus animæ præferenda est, & ipse subditus hoc velle tenetur, imò tanta esse posset spiritualis necessitas, vt etiam infamia contemnenda sit. *Infamia resultans ex manifestatione extra confessioné, aliquando non curãda.* Quapropter si superior bona intentione; & facta morali diligentia ad prudenter procedendum operetur, rarò in hoc delinquet. Quando verò non ob necessitatem, sed ob maiorem vtilitatem, & perfectionem hoc fit, maiore circunspectione opus est, & regulariter non videtur faciendum, sine subditi consensu, quia in his rebus rarò est vtilius, quod est inuoluntarium.

13. *3. discrimé.* Tandem potest superior vti hac notitia ad conuenienter gubernandum subditum in ordine ad bonum commune totius religionis, tum quia naturale secretum non obligat cum dispendio boni communis: tum etiam, quia ex ipsa regula constat, ad hunc finem hoc medium ordinari. Vnde interuenit tacitum pactum, & consensus ipsius subditi, quando Societatem ingreditur. Tum denique, quia ex hoc vsu, per se loquendo, non sequitur nocumentum particulare ipsius subditi; nam licèt fortasse ob eam causam applicetur ad hunc locum, vel ministerium ei minus gratum, non debet illud tanquam nocumentum reputari, si communi bono religionis ita expediat, cùm inde nulla sequatur infamia, neque aliud simile incommodum quasi priuatiuum, vt sic dicam; sed ad summum carentia negatiua alicuius maioris commodi, vel honoris, qui nec per se debet tanti æstimari, præsertim in personis religiosis, nec debet comparari cum communi bono. Cauendum est autem, ne ratione huius notitiæ aliquid fiat in vindictam, seu punitionem delicti, quando illud est occultum, & solùm per hanc viam superiori ab ipsomet delinquente manifestatur: quamuis enim tunc possit superior secretam etiam pœnitentiam imponere, quæ magis sit in medicinam, quàm in vindictam; tamen publicè punire delictum, nec debet, nec moraliter potest, quia est contra debitum ordinem, vt per se constat: quomodo autem possit remedium adhibere in futurum, iam dictum est.

Ad quem finem & vsum ordinetur notitia per rationem conscientiæ comparata; simúlque impugnationibus satisfit.

Vltimò ex dictis declaratum est, quod quarto loco proposuimus de vsu, & vtilitate huius scientiæ, & quantum distet à notitia, quæ per confessionem habetur. Soluuntur etiam facile ex dictis rationes dubitandi in principio positæ. Ad primam enim interrogationem iam dictum est, vtroque modo post se rationem conscientiæ reddi; scilicet, & in confessione, & extrà; tamen quando in confessione fit, non ordinatur ad exteriorem gubernationem, sed ad perfectam satisfactionem delictorum, iudicio superioris imponendam in eodem foro, & ad meliorem directionem, & curationem spiritualem, etiam in futurum. 14. *Ad dilema positum in nu. 2. quoad eius 1. mẽb.*

Quando autem fit extra confessionem, potest ordinari ad gubernationem exteriorem, pertinentem ad bonum ipsius personæ, & religionis cum debita circumspectione secreti famæ, honoris, & consolationis ipsiusmet subditi, vt explicatum est. Vnde ad primum incommodum de difficultate huius manifestationis suæ conscientiæ extra confessionem respondemus concedendo esse rem difficilem ei, qui nõ decreuit viam perfectionis profiteri, vel in eo proposito non fideliter perseuerat, atque progreditur; tamen ei, qui rectè affectus, & dispositus est in desiderio consequendi perfectionem, & perfectè moderandi passiones omnes, & vitandi omnes occasiones, vel occupationes, quæ hunc progressum impedire possunt sicuti debet qui religiosam vitam profitetur; quærendi denique in omnibus maius Dei, & religionis obsequium, non erit difficile hoc medium amplecti; nam amor finis facile reddit medium ad illum consequendum necessarium, aut conducens, quantumuis aliàs difficile esse videatur. Sic enim Christus D. dixit iugum suum suaue esse, non quia in se difficile non sit, sed quia verus amor leuem, & suauem illũ reddit, vt significauit August. lib. 6. de Musica, cap. 14. *August.* 15. *Ad membrũ posterius quoad 1. incommodũ.*

Plutarch. Vnde etiam Plutarchus Dialogo de profectu morum; primum fundamentum virtutis dicit esse amoris immensitatem circa studium philosophandi, id est, virtutem insequendi. Vnde idem Philosophus inferiùs eodem opere hoc medium posuit inter principia ad proficiendum in virtute; *Omnes* (ait) *æquo ferentes animo reprehensionem, potissimùm, si ipsos etiam morbi animorum gratia accedant reprehensores, bonam spem exhibent melioris cuiusdam habitudinis, qui enim sese ingenuè offert corripientibus, peccatum profert, malum fatetur, non passus latere aut ignorari; proditque corrigenti, adiunctis etiam precibus; is demum specimen præstiterit, non contemnendi in Philosophia progressus: nam quisquis ad bonam frugem ex corruptis moribus peruenire desiderat, opus habet, authore Diogene, diligenti amico, vel acri feruidóque hoste, vt peccatum fugiat, aut correptus, aut certè humaniter ac blandè curatus.* Si ergo medium hoc non est visum adeò difficile cuidam Philosopho propter ordinariam virtutem assequendam; cur debet videri arduum religioso propter perfectionem charitatis, & cordis puritatem obtinendam, eo vel maximè quòd difficultas hæc statim in principio examinis proponitur iis, qui Societatem ingredi cupiunt, iuxta regulam Magistri nouitiorum capit. secundo, numero decimoquinto, si ergo tunc illam admittunt, & cum hoc onere religionem postea profitentur, non est quòd difficultatem causentur, cùm de perfectione & veritate actionis dubitare non possint.

16. *Ad 1. exaggerationem circa idem 1. incommodum.* Quod autem ad exaggerandam difficultatem additur de incommodis, quæ sequi possunt ex parte superiorum propter eorum imperfectionem, vel defectus, nihil obstat. Primò quia, moraliter ac regulariter loquendo, præsumendum non est de Prælato religioso, vbi religio reformata est, & tanta diligentia, & solicitudo, quanta suprà in cap. 3. numero 15. indicata est, adhibetur in prouidendis superioribus Prælatis, qui prudentia & charitate maximè præstent. Apud quos hæc notitia voluntariè data ab ipso subdito, etiamsi de peccatis sit, non infamat illum, quia, vt etiam sapienter animaduertitur in instructione P. Claudij pro superioribus, capite nono, numero quinto (quod integrum caput pro hac ratione conscientiæ, quam tractamus, videri debet) plus acquirit beneuolentiæ, & æstimationis per illam fidelitatem erga superiorem, & per signa pœnitentiæ, & emendationis propositum, quàm propter commissa peccata posset amittere, præterita enim peccata per pœnitentiam deleta, etiam apud Deum ipsum non infamant hominem: vnde nec infamare debent apud spiritualem Patrem, qui Deum maximè imitari debet.

17. *Prælati ne prodãt subditũ se manifestãtem.* Ideóque tenentur Prælati summo studio animaduertere, vt ratione huius notitiæ nihil faciant, quod iure possit subditum offendere, & inde occasionem sumere sese occultandi, & paulatim fortasse in maiora vitia, vel incommoda cadendi: vt

Cassian. enim refert Cassianus collat. 2. capite duodecimo; *Occasionem nobis perniciosæ verecundiæ, qua cogitationes malas studeamus obtegere, illa præcipuè creat causa, qua nouimus quendam in Syriæ partibus, vt credebatur, præcipuum, seniorum cuidam fratri cogitationes suas simplici confessione prodenti, postmodum quadam indignatione commotum easdem grauiter exprobrasse; vnde fit, vt dum eas in nobis premimus, & senioribus erubescimus publicare, curationum remedia consequi nequeamus.* Debent ergo superiores in hoc esse cautissimi, ne potius vt iudices, quàm vt Patres à subditis tractentur. Nam quod Chrysostomus dixit, *non dico tibi vt te prodas,* intelligitur vel in ordine ad iudicium externum, quod ad vindictam tendit, vel in ordine ad illos, qui tali notitia malè vsuri sunt; subditi verò non debent esse nimium delicati, vt vel ea omnia, quæ ipsis non placent, iniustè fieri censeant; vel certè, si Prælatum aliquem interdum in hoc errare, aut imprudentem esse contingat, ideo cæteros omnes similes esse iudicent, aut ob eam tantùm causam, necessariam regulam, & sanctam consuetudinem immutandam putent; *Absit enim* (vt rectè dixit Augustinus ad Publicolam epist. 154. & habetur in cap. *de occidendis* 23. quæst. 5. *vt ea quæ propter bonum aut licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur: quid enim est in vsu hominum bono, ac licito, vnde non possit etiam pernicies irrogari.*

Chrysost.

Subditi ne plus nimiò circumspectent suum honorem.

August.

18. *Ad 2. exaggeratione.* Alia denique exaggeratio difficultatis ex mutatione superiorum, vel eorum pluralitate, humana quidem est, & sensibilis, vt sic dicam, parui tamen momenti apud eos qui spiritualiter viuunt, & simpliciter, ac confidenter ambulant: talem enim habent conscientiæ statum, vt non vereantur illam multis personis manifestare. Quin potiùs hæc ipsa obligatio potest hominem reddere cautiorem circa statum conscientiæ suæ, & plurimum etiam consiliis, & orationibus magis iuuari poterit. Denique ex ipso vsu, & praxi constat minus difficultatis in hoc negotio esse, quàm in speculatione, vel apprehensione appareat, si sermo sit de his personis, quæ rectè volunt in religione procedere. Quòd enim aliis difficillima res sit, non dubitatur, verumtamen difficultas illa non solùm vitanda non est, verùm potiùs meritò est intenta, vt saltem illa religiosos in officio contineat.

19. *Ad alterum incommodum eiusdẽ posterioris membri dilematis.* Ad alterum denique incommodum contra vtilitatem huius medij responsum satis est, ex his quæ diximus. Debet enim Prælatus fidem adhibere subdito suæ conscientiæ rationem reddenti, dum aliud sibi non constiterit; per hoc tamen nõ tollitur quin prudenter omnia obseruet, & dicta illius cum factis eiusdem, quæ superior aliàs nouit, vel vidit, conferat; ita enim vix fieri potest, vt in re magni momenti decipiatur.

CAPVT VII.

Vtrùm fraterna denuntiatio rectè fiat secundùm regulam, & particulare regimen Societatis.

1. *Debitè facta denuntiatio iusta est.* AD conuenientem religionis gubernationem non solùm necessarium est, vt Prælatus possit delicta, seu defectus cognoscere per propriam & spontaneam manifestationem vniuscuiusque de seipso, sed etiam per denuntiationem ab vno factam de lapsu alterius. Sicut enim prior manifestatio, ad priuatam, & voluntariam directionem vniuscuiusque necessaria est; ita posterior denuntiatio ad communem correctionem delictorum, & propter eos maximè, qui delicta sua abscondere & excusare procurant, admittenda omnino est, in omni benè ordinata communitate. Atque ita hæc, quam inprimis aggredimur, ac fraterna vocatur (nam iudiciaria quantum loci in Societate habeat, cap. decimotertio explicabitur) in iure

in iure & in Euangelio multum commendatur, vt statim videbimus. Quòd ergo hæc denuntiatio iustè præcipiatur, vel in constitutionibus ordinetur, manifestum est: quia ipsa est actio honesta, & communi bono necessaria, dummodo legitimo prælato, & cum debitis circunstantiis fiat; vna autem ex debitis circunstantiis est debitus ordo, de quo maximè in præsenti dubitatur.

2. Proponitur & ponderatur regula Societatis de denuntiatione fraterna.

Nam regula Societatis hæc est: *Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipuè ad maiorem submissionem, & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo, & obseruatæ fuerint, superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Habetur in Compendio Constit. n. 9. Ex quibus verbis colligi videtur omnes defectus, etiamsi sint grauia peccata, & omnino occulta, esse à quocunque, qui illa certò sciuerit manifestanda superiori, nulla præmissa monitione, nec spectato fine emendationis, sed solùm intuitu maioris perfectionis, submissionis, & humilitatis. Hoc declarant singula verba, si expendantur: nam finis non alius proponitur nisi, *Ad maiorem spiritus profectum*, &c. Materia verbis valde vniuersalibus declaratur; & ideo cùm dictum esset *omnes errores, & defectus*, ne quis putaret solùm esse sermonem de communibus imperfectionibus religiosorum, additur, *& res quæcunque.* Deinde verò subiungitur exceptio notitiæ confessionis, per quam firmatur regula, quòd quacunque alia via etiam occultissima, recognoscatur, superiori denuncianda sit. Additur denique vnumquemque debere esse contentum, vt hæc denuntiatio de se fiat nulla alia conditione postulata. quo significatur non esse necessariam præuiam monitionem. Atque ita in examine cap. 4. §. 8. nouitius ingressurus Societatem statim interrogatur, an contentus sit futurus, vt omnes errores, defectus, &c. vt extunc præbeat suum consensum, neque habeat postea querelæ occasionem. Atque in hunc modum videtur interpretari hanc regulam vsus, & praxis Societatis; nam prælati ipsi hanc integram illius obseruantiam requirunt.

3. Primum argumentum ex duplici repugnantia regulæ contra euangelium. 1. repugnantia.

Difficultas autem contra hanc regulam & communem praxim est. Primò, quia videtur repugnare Euangelio Matth. 18. vbi Christus Dominus ait, *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* ex quibus verbis duo colligunt Doctores communiter. Vnum est, ante denuntiationem, quæ infrà significatur illis verbis, *Dic Ecclesiæ.* præmittendam esse fraternam correctionem secretam. 2. repug. Aliud est, finem huius negotij esse lucrari fratrem, scilicet, per emendationem eius, ideóque si crimen fuerit occultum, & emendatum, non esse ad denuntiationem procedendum: vtrunque autem repugnat superiori regulæ. Secundum argum. ex iure canonico. Secundò obstat textus in cap. *licèt Heli.* de Simonia ibi, *sicut accusationem præcedere debet legitima inscriptio; sic & denuntiationem charitatiua correctio.* & in cap. *cùm dilectus.* de accusat. denunciatio repellenda dicitur, quam secreta monitio non præcessit. Idem habetur in cap. *si peccauerit.* 2. q. 1. ex Augustino serm. 16. de verbis Domini: *Quia secretum* (inquit) *fuit quando in te peccauit, secretum quære cùm corrigis quod in te peccauit: nam si solus nosti, quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor*, & in Conc. Aquisgran. I. cap. 134. de subdito delinquenti dicitur; *hic primum secundùm Domini præceptum, non solùm semel,* *ac secundò, ac tertiò, quinimo crebriùs admoneatur*, &c.

August.

4. Tertiũ argumentum ex Patribus.

Tertiò ne quis fortè dicat hunc ordinem pertinere ad sæculares, non ad religiosos, qui sunt velut mortui: dicitur, quia antiqui Patres, & fundatores religionum eundem ordinem seruare præcipiunt. *Basil.* Basil. in epist. ad Canonicam, circa finem, *Oportet* (inquit) *eum qui post vnam & alteram monitionem obstinatè nihilominus in vitio perseuerat ad Antistitem deferri.* Et in regulis moralibus reg. 52. c. 2. & 4. pro regula ponit ipsa Christi verba Matth. 18. & in regulis fusiùs disputatis reg. 46. *Quidquid est* (inquit) *in quo peccetur, id referri ad Antistitem debet, siue ab eo ipso qui peccatum admisit, siue ab iis, qui illius conscij sunt, si illud ipsi curare non possint, & mederi eo modo quo præceptum est à Domino.* Vnde in regulis breuioribus interrogationi tertiæ, quæ erat, quomodo conuertemus peccantem, respondet, *quemadmodum iusti sumus à Domino*, &c. Et interrogationi 25. quæ erat, quid sit detractio? respondet reuelare peccatum alterius in duobus tantùm casibus licere, scilicet vel consilij causa, vel ad vitandum damnum aliorum, extra hos verò semper esse detractionem. Regulæ etiam 47. 178. 182. 232. sunt de hac re, & in eis eodem ferè sensu explicat Christi D. verba; & in constitutionibus monast. c. 30. *Si quis*, inquit, *disciplinam labefactare in animo habeat, & alios de fratribus secum comites trahat; hic primò quidem ab eo qui sanus sit secretò admoneri tanquam parum sanus debet, sin arcanò curari noluerit, adhibendi sint de fratribus*, &c. Vbi prosequitur ordinem correctionis. Eodem modo loquitur Augustinus in sua regula, dicens: *August.* *Si oculi petulantiam in aliquo vestrûm aduerteritis, statim admonete, ne cœpto progrediatur, sed de proximo corrigatur: Si autem & post admonitionem*, &c. prosequitur ordinem correctionis. Quem tamen paulo inferiùs immutat, dicens, *sed antequam aliis demonstrètur, per quos conuincendus est si negauerit, priùs Præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit, corrigi, ne fortè possit secretiùs correptus non innotescere cæteris.* Vbi semper postulat vt monitio præcedat, antequam delictum manifestetur Prælato, & vt secretum seruetur quoad fieri possit. Accedit tandem auctoritas B. Thomæ, qui, quodlib. 1. art. 16. expressè dicit, correctionis ordinem à Christo præceptum, etiam in religionibus esse seruandum, ita vt si Prælatus præcipiat sibi denuntiari delictum occultè ante admonitionem, quando est spes fructus, non sit ei obediendum.

5. 4 argum. ex ratione.

Quartò argumentari possumus ratione, quia lex ipsa charitatis, etiam secluso Christi D. præcepto, postulat vt sine causa necessaria, nec secretum frangatur, nec peccatum occultum proximi alteri reueletur; imò etiam ratio iustitiæ vel fidelitatis hoc postulat: sed quando peccatum fratris est emendatum, vel moraliter emendandum per secretam admonitionem nulla est necessitas manifestandi illud superiori: ergo non potest iustè fieri, sicut non potest iustè manifestari alteri fratri, aut amico. Quid enim refert ad iniuriam minuendam, quòd persona, cui reuelatur peccatum, Prælatus sit? quin potiùs illa circunstantia videtur augere iniuriam: quia infamia maior est, magísque inuoluntaria, quia pluris æstimat subditus bonam opinionem apud vnum Prælatum, quàm apud multos alios. Confirmat. Et confirmatur; quia recta ratio postulat vt curatio ægroti fiat cum minimo nocumento, & diminutione aliorum bonorum: ergo etiam postulat spiritualis curatio

animæ vt fiat cum minimo nocumento famæ: ergo si facta iam est, iniustum est denuo infamare, vel si fieri potest, per solam secretam admonitionem, non licet medicinam adhibere cum detrimento famæ.

6. Quid ob præcedentia argumenta alij atque alij aduersarij sentiant. Propter hæc, & similia argumenta, nonnulli illicitum putant statutum religionis obligans religiosos ad manifestandum Prælato delicta occulta, ante præmissam monitionem. Alij verò, vt Bannes 22. quæst. 33. artic. 4. existimant esse nimium rigorosam, & non expedire communitati: quia potest nimium perturbare fratres inter se, quia licèt perfecti possint patienter tolerare, vt delicta sua Prælato manifestentur; imperfecti nihilominus, vel quicunque non adeò perfecti sunt, vix poterunt sine perturbatione id ferre; cúmque communitas maiori ex parte ex huiusmodi hominibus constet, non videtur tale statutum esse posse pro tota communitate accommodatum: vt ergo rem totam ordinatè explicemus, videbimus prius generatim, & abstrahendo à Societate, an tale statutum licitum sit, deinde an sit expediens: ac tandem totam doctrinam ad regulam & praxim Societatis in cap. 9. accommodabimus: quia verò fundamentum totius doctrinæ partim ex Euangelio, partim ex discursu rationis sumẽdum est, inde initium sumemus: nam licèt hoc tractari soleat in 2. 2. q. 33. vbi olim publicè docendo sententiam nostram aperuimus, tamen quia illa non versatur in manibus omnium, non possumus hîc prætermittere fundamenta huius materiæ.

(Ordo agendorum in hac quæstione.) (Iam habetur à disput. 8. sect. 6. de charitate.)

Explicatur locus Matth. 18. si peccauerit in te, &c.

7. 1. dispositio. Primò ergo dixerunt aliqui Christum Dominum Matth. 18. non fuisse locutum in vniuersum de correctione fraterna in quocunque delicto fratris, nec posuisse speciale præceptum de illa, vel de ordine eius, sed specialiter locutum fuisse de iniuria facta vnicuique à suo proximo, & de modo patienter illam ferendi, & curandi magis animo lucrandi proximum, quàm vindicandi seipsum. Fundãtur maximè in illo verbo, *si peccauerit in te*: nam illud non significat, *coram te*, vt multi exposuisse videntur, sed *contra te*, vt proprietas verbi, scripturæ vsus, Euangelij contextus, & multi Patres docere videntur. Nam iuxta Latinam proprietatem particula, *in*, talem habet significationem, in simili contextu, iuxta illud Virgilij Æneid. 1.

(Probatur 1. ex verbis & vsu scripturæ.)

Quid meus Æneas in te committere tantum,
Quid Troies potuere?

Nunquam autem significare solet, *in te*, id est, coram te, aut te sciente: non est autem cur literam ad improprium sensum torqueamus. Sic etiam Genes. 39. & Exod. 10. dicitur *peccare in Dominum.* & 1. Reg. 2. *si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* & Luc. 17. *si peccauerit* (inquit) *in te frater tuus, increpa illum, & si pœnitentiam egerit, dimitte illi, & si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me; dimitte illi.* quæ verba, vel sunt eadem, vel similia his, quæ Matth. refert, & tamen in illis idem est, *peccare in te*, ac iniuriam tibi facere, vt probant verba subiuncta, *dimitte illi*; non enim potest homo dimittere omnia peccata, quæ coram se fiunt, sed quæ fiunt in suam iniuriam. Vnde hunc etiam sensum confirmant verba, quæ Matth. 18. Petrus subiunxit; *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei*, id est, quoties me offendet; intellexerat ergo verbum Christi in illo sensu: nam propterea subiunxit illam interrogationem eiúsque intelligentiam confirmauit Christus subiecta parabola de Rege, cui seruus debebat decem millia talenta, quæ dimisit ei: ipse autem postea vrgebat conseruum sibi debitorem, nolens ei remittere: ergo est sermo de peccato in aliquem ex quo debitum ratione iniuriæ nascitur.

Præterea ita intellexit hunc locum Innocentius III. in cap. *nouit.* de iudiciis, ibi; *Et Rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quòd Rex Francorum peccat in ipsum*, id est, offendit ipsum; quamuis gloss. ibi dicat Christum Dominum in alio sensu fuisse loquutum; quod tamen non probat. Fauet etiam idem Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæretic. & Chrysostomus qui homil. 70. ad populum ita alludit ad hunc locum, *si contra me peccantem, postquam me non audierit, ita præcepit auersari*, &c. & eodem modo exponit Basilius in regula 232. ex breuioribus, vbi confert verba illa Christi Matth. 11. *dimittite si quid habetis aduersus aliquem*, cum illis, *si peccauerit in te frater tuus*; sentiens in vtroque esse sermonem de inferente iniuriam, quam tamen ita dicit esse dimittendam, vt tamen admonitione leni, & castigatione aduersùs ipsum iniuriæ auctorem vti oporteat. Idem sentit in regulis fusiùs disputatis respons. 9. Vbi cùm dixisset non esse religiosis litigandum cum his, à quibus iniuriam patiuntur, subdit; *Admonendi sunt tamen qui tales sunt, &c. vt pareamus præcepto Domini, qui dixit, si peccauerit in te frater tuus.* Eandem expositionem indicant Hilarius & Hieronymus in Matth. & Ambrosius in Lucam, imò & Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæret. idem significans, & dicens; *cùm aliud sit fratrem in te peccantem occultè corripere secundùm regulam Euangelicam*, illud enim *in te*, idem significat ac contra te. Denique etiam D. Augustin. sermon. 16. de verbis Domini, de iniuria propria illa verba intellexit, dicens; *Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo graui seipsum vulnere percussit, tu vulnus fratris contemnens, peior es tacendo, quàm ille conuitiando*, & inde colligit non esse leue peccatum, peccare in hominem: intelligit ergo peccare in te, idem esse, quod peccare contra te. Denique D. Thom. super Matth. ita cum gloss. exponit, *si iniuriam vel contumeliam intulerit tibi.* Et Caiet. ibi ait; *si peccauerit in te*, positum esse ad differentiam peccati in alterum. Probat etiam Abulensis ibi quæst. 84. Theophylactus, & Euthymius.

(8. Probatur 2. authoritate.) (Chrysost.) (Basil.) (Hilar. Hieronym. Ambros.) (August.) (D. Thom.) (Caiet.) (Abul. Theophyl. Euthym.)

9. Ex data interpretatione non colligitur ordo vel præceptum correctionis frat. Id probatur. Iuxta hanc ergo interpretationem non solùm non agitur de omni peccato fratris, sed etiam colligitur vlteriùs Christum Dominum hîc non egisse de modo fraternè corripiendi omnia peccata, sed de perfecto modo tolerandi iniurias, vt non solùm eas non vendicemus, verùm etiam iniuriantem lucrari procuremus. Probatur, quia ibi Christus non agit de omni peccato, sed solùm de iniuria propria: ergo inde non potest colligi generale præceptum; quia potiùs neque in propria iniuria curanda videtur ille ordo à Christo Domino præceptus, tùm quia nullum est ibi verbum, quod rigorem præcepti præ se ferat, sed tantùm cuiusdam vtilis doctrinæ, vel consilij; tum etiam, quia Christus Dominus nullum dedit præceptum positiuum, nisi sacramentorum, vt aliàs constat ex materia de legibus: ille autem ordo non est ex natura rei necessarius, nulla enim euidenti ratione naturali probari potest, præsertim quoad testium

testium inductionem, quæ summam habet difficultatem, & vix potest ad praxim reduci, vt ex vsu constat; ergo verisimile non est ibi esse latum speciale præceptum à Christo de huiusmodi ordine.

Confirmat. Et confirmatur, quia Christi D. verba indifferentia sunt ad iniuriam illatam, tam occultè, quàm publicè: nam absolutè dixit, *si peccauerit in te*: ergo indefinitiuè etiam constituit illum ordinem pro quacumque iniuria, siue occultè, siue publicè fiat, cùm tamen certum sit non esse necessarium præmittere correctionem secretam, vbi peccatum est publicum. In iniuria autem propria videtur id vtiliter consuli, ad ostendendam animi lenitatem, & beneuolentiam erga eum qui iniuriam intulit: non enim est corripiendus propter commodum corripientis, sed propter ipsum, vt significauit Christus, dicens, *lucratus eris fratrem tuum.* & exposuit Augustinus serm. 16. de verbis Domini.

August. Vnde idem August. lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 19. *Rarò* (inquit) *& in magna necessitate obiurgationes adhibendæ sunt, ita tamen vt etiam in his ipsis, non nobis, sed Domino vt seruiatur, instemus.* Et dum hoc fit *inter te & ipsum solum*, aptior est modus ad conciliandam amicitiam. Imò etiam si petenda sit satisfactio, vel solutio debiti à creditore, qui dum est in mora soluẽdi, dici potest peccare in creditorem; optimus ordo est, priùs ab eo priuatim petere vt soluat, & deinde, si necesse fuerit, coram vno vel altero amico instare apud illum, prius quàm ad petendum coram iudice procedatur, quanuis hic ordo non sit simpliciter necessarius, & in præcepto, quando alioqui debitum & tale est, vt ante omnem petitionem solui debeat, & alioqui probari potest in iudicio. Ergo quanuis Christus D. in ordine ad emendationem fratris illum ordinem posuerit meliorem, non sequitur illum constituisse sub præcepto.

Bonau. Vnde Bonauent. Luc. 17. in illa verba, *si peccauerit in te*, &c. *Hic autem ordo* (inquit) *congruitatis est, non necessitatis, & maximè si percipiatur, quòd proximus incorrigibilis est ad verbum fratrum, & corrigibilis manu forti.* & hanc sententiam latè confirmare conatus est

Areual. Bernardinus de Areualo in speciali opere de correctione fraterna.

10. Statuuntur duo puncta. Suppositio ad 1. probatur authoritate.

Sed quanuis in his duobus punctis, scilicet, an correctio sit de quouis peccato, non verò solùm de iniurioso corripienti, & an de correctione ipsa, detur præceptum in verbis Christi, magna videatur esse dissensio, quoad explicationem textus Euangelici; fortasse in re ipsa, & quod attinet ad doctrinam moralem, nulla ferè est, nec esse potest; nam in primis circa prius punctum suppono non esse dubium quin detur naturale præceptum correctionis fraternæ, quod omnes Theologi agnoscunt cum D. Thom. 2. 2. quæst. 33. Richardo, Durando, & aliis in 4. d. 19. Soto in Relect. de tegendo secreto, memb. 2. quatuor primis quæstionibus. Altisiod. lib. 3. summ. Tractat. 21. c. 1. Summistæ omnes verb. *Correctio fraterna.* Canonistæ in cap. *nouit.* de iudiciis. cap. *si peccauerit.* 2. q. 1. & habetur expresè ex Anacleto Papa in cap. *tam Sacerdotes.* 24. quæst. 3. vbi glossa destruit textum per fideles Prælatos interpretanda.

D. Thom. Richar. Duran. Sot. Altisiod.

Ambros. Facit etiam illud Ambrosij lib. 1. de officiis, c. 36. *Qui non repellit à socio iniuriam si potest, tam est in vitio, quàm ille qui facit*, cap. *non inferenda.* 23. q. 3.

August. Item illud August. tract. 7. in Ioan. *Non putes te amare vicinum tuum, quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor*, cap. *non putet* 23. q. 5.

Gregor. Item illud Gregorij in cap. 5. d. 83. *Consentire vi-*

A *detur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi debent, non occurrit.* habetur lib. 7. epist. 117. Vbi meliùs dicitur: *Qui corripienda, vt resecari debeant, non occurrit.* Et in eodem lib. epistola 114. *Faciens culpam proculdubio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare*; sed potissimum fundatur hoc præceptum in ratione charitatis, & misericordiæ, quæ obligat ad subleuandam proximi miseriam, peccatum autem est maxima miseria; & correctio ferè est vnicum medium, quo potest vnus subuenire alteri proximo in tali miseria, & necessitate constituto; ergo quandiu quisque commodè potest, & alius indiget, charitas ex se inducit talem obligationem.

Probatur item ratione.

Ex quo infertur præceptum hoc non limitari 11.
B ad peccatum iniuriosum corripienti, vt etiam in tract. de charitate d. 8. sect. 2. num. 2. & in tract. de fide disp. 20. sect. 4. num. 14. dixi, quia fundamentum, & ratio huius obligationis, non respicit rationem propriæ iniuriæ, sed absolutè necessitatem proximi, & hoc est etiam certum, & receptum ab omnibus Theologis, ex quo factum est, vt ipsi intellexerint verba Christi, de quocunque graui lapsu proximi, quod secundùm rectam rationem correptionem fraternam postulet: verisimile ergo est Christum D. voluisse, vniuersalem doctrinam de corrigendis fratribus tradere, quod etiam significant illa verba, *lucratus eris fratrem tuum*; nam hic fructus in omni lapsu graui proximi procurandus est, si sperari potest, vnde & Origenes tract. 6. in Matth. generaliter verba Christi intelligit de peccatis quibuscunque, siue facta sint in iniuriam corripientis, siue non, quanuis in leuioribus peccatis, & non in grandioribus, ordinem illum seruandum putet, sed fortasse per leuiora non intelligit illa tantùm, quæ nos vocamus venialia, sed illa, quæ faciliùs emendari possunt in quibus correctio potest per secretam monitionem faciliùs operari.

Traditur iã 1. punctum, materiam dicti præcepti non limitari ad solam iniuriam corripientis. Id suadetur authoritate.

Origen.

C

Ansel. Anselmus etiam in Matth. priùs exponit de iniuria homini facta; deinde addit alteram expositionem, & cum ea pertransit. Exponit verò speciali modo illud *in te*; id id est, *publicè.* Existimo autem appellare publicum, ne duriuscula videatur interpretatio, non in rigore iuris, prout publicè dicitur fieri, quod
D coram multis fit, sed quod est publicum seu apertum respectu illius in cuius præsentia fit, licèt respectu aliorum, sit occultum, quem sensum significat idem Anselmus, dicens, *corrige priuatim, ne videaris alieni criminis proditor potius, quàm corrector*, non esset autem proditor si peccatum esset publicum priori modo. Vocat ergo *publicum* corripienti, & ita eadem est expositio cum communi Scholasticorum, *in te*, id est, *coram te.* Et eandem subdit rationem dicens, *omne enim publicum peccatum contra vnumquemque dicitur fieri, quia publicè peccans proximum suum corrumpit.*

Nec videtur hæc expositio aliena ab intentione Christi, si ita vno verbo exponamus, *in te*, id 12.
E est, præbens tibi scandalum, quantum in ipso est. Nam consequutio totius cap. hunc videtur sensum postulare, siquidem in præcedenti parte cap. vsque ad illum locum, multum commendauerat, ne scandalum aliis tribuamus, & demus occasionem fratri, vt pereat, propter cuius salutem filius hominis in mundum venit, vt ibidem Christus dicit, adducta parabola centũ ouium: & concludit, *sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis.* Deinde verò cõuertit sermonem ad eum qui scandalum præbet, vt ostendat

Suadetur præterea ex contextu & intentione Christi.

 illius.

illius etiã salutis se curam gerere, eãdémque vnumquemque nostrûm esse habiturum, etiamsi nobis ipsis scandalum dent. Sic ergo subdit, *si autem peccauerit in te frater tuus.* Hic enim sermo non potest habere ad superiora eam consequutionem, quam particula *autem* significat, nisi in prædicto sensu explicetur. Atque in hunc modum connectit textum Chrysost.homil.61.dicens; *Quoniam acri oratione aduersùs scandalizantes vsus, multis eos argumentis terruit, ne supini, atque desides hac ratione hi fiant, quibus scandala inferũtur, & ne putantes totam in alios culpam esse reiectam, & ad mollitiei vitium delabantur, & quasi omni fauore digni in arrogantiam incidant, perspice quomodo ipsos etiam comprimit, atque coërcet.* Postea verò in discursu expositionis de corripiente loquitur, tãquam de eo qui passus sit iniuriam; vel quia omnem offensionem, quæ per scandalum datur, iniuriam vocat; vel quia in propria iniuria maxima ratio scandali dari solet, & tunc etiam perfectio charitatis in corripiendo proximo magis cernitur. Sic etiam idem Chrysostomus homil.1. de verbis Isaiæ ait, per illa verba adhortatum esse Christũ, vt id facerent homines, quoties inuicem peccauerint: dicuntur enim peccare inuicem, non solùm, quando mutuas iniurias sibi faciunt, sed etiam quando inuicem sibi scandalum præbent. Et ad eundem modum exponit ibi Theophylactus, dicens; *Sermonem contra offendiculũ dantes, valde extenderat, nunc & eos qui offenduntur corrigit,* &c. Sicque tandem possunt cæteri Patres intelligi, nec est alienum à modo loquendi Scripturæ: nam 1.ad Corinth.8.ait Paulus; *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christũ peccatis.* vbi peccare *in fratres*, vocauit eis scandalũ inferre, cùm ergo materia scandali non sit tantùm propria iniuria, sed quodlibet peccatum, præsertim graue, non sine magno fundamento Theologi Christi sermonem ad omne peccatum extenderunt.

Chrysost. *Chrysost.* *Theophyl.*

13\. Eo vel maximè quòd licèt demus (quod admodum probabile est) Christum loquutũ esse de propria iniuria, seu læsione, non id fecit vt alia peccata excludat; sed potiùs, vt à fortiori comprehendat. Nam si de sibi illata iniuria debet quis alium admonere, multo magis de iniuria Dei, vel de proprio spirituali nocumento eius, qui grauiter peccat; cur enim magis obligaretur quis ex Christi præcepto circa propriam iniuriã, quàm circa alia peccata, cùm admonitio in propria iniuria non respiciat commodum proprium, sed alterius? quin potiùs in propria iniuria posset homo habere aliquam excusationẽ, tum ne videretur seipsum vindicare, tum quia non tenetur quis inimico ostendere peculiaria signa amicitiæ, sed satis est non ostendere odium, nec excludere à generalibus beneuolentiæ signis, & operibus. Ergo vel Christus generaliter loquutus est de hoc opere admonendi fratrem, vel certè si locutus est de fratre inferente iniuriam, supponit esse opus charitatis commune omnibus, atque adeò à fortiori exercendum cum amico, seu fratre, qui non intulit iniuriam, grauiter tamen lapsus est, & in eadem necessitate constitutus; & hoc plenè supponit Innocentius III. in dicto cap. *nonit*, cùm ex Christi verbis subinfert, *licèt autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem; præcipuè cùm contra pacem peccatur, quæ est vinculum charitatis*; sentit ergo doctrinam esse generalem; ergo quod ad rem moralem attinet, parum refert vno vel alio modo illam particulam, *in te*, interpretari.

Licèt textus exprimat iniuriam corripientis nõ excludit alia peccata.

14\. Secundò infero idem ferè dicendum esse de alio puncto in quo dicta opinio à communi Theologorum sententia differre videtur. Nam Theologi etiam fatentur ibi non esse latum à Christo Domino speciale præceptum positiuum diuinum particulare legis gratiæ. ita sentit D.Thom.2.2.q.33. artic.2.& 7. & ibi expositores, & Soto dict.relect. memb.2.q.4. & optimè probatur rationibus factis in num.9. præsertim illa, quòd in lege gratiæ non sunt præcepta diuina positiua, nisi sacramẽtorum. Ergo etiamsi concedamus cum multis Theologis Christum Dominum ibi tulisse præceptum; nihilominus fatendum est, non addidisse nouum, sed explicuisse morale præceptum connaturale ipsi charitati, & dilectioni fraternæ: & è conuerso, quãuis verba Christi possint explicari, vt generalem doctrinam continent abstrahendo à rigore præcepti, vel suauitate consilij; tamen negare non possumus, quin materia ipsa includere possit præcepti obligationem, & maximè quoad secretam monitionem, de qua nunc agimus; nam de testium inductione maior posset esse dubitandi ratio. Priorem partem probant rationes in principio factæ, & communis opinio Theologorum, qui sentiunt ordinem hunc, quoad præmittendam monitionem secretam, esse ex suo genere materiam sufficientem ad obligationem sub mortali; quia non infamare proximum est materia talis obligationis, cui interdum opponitur, non tantùm moraliter sed etiã formaliter, id est, sine legitima excusatione inuersio illius ordinis: ergo è conuerso seruare illum ordinem est etiam materia grauis obligationis, atque ita simpliciter docuimus in tract. de charitate, disput.8. sect.6. num.2. Aduertunt autem omnes hoc præceptum prout ad correctionem fraternam obligat esse affirmatiuum, ideóque non obligare pro semper, sed cum determinatis circunstantiis, quas infrà attingemus, quæ in summa explicantur per illum effectum, non infamandi proximum, si ad effectum emendationis eius necessarium non sit. Hæc autem explicatio illius præcepti æquè habet locum, siue dicamus Christum Dominum loquutum fuisse de hoc præcepto, siue non, quia licèt de illo fuerit loquutus, nihil ei addidit, vt morale & naturale erat: ac proinde quem sensum postulat ex natura rei, eundem admittit in Euangelio esse contentum; ergo ad doctrinam moralem, de qua agimus, parum refert, vno, vel alio modo verba Christi Domini intelligere.

2\. punctum qualiscũque fuerit intẽtio Christi, materia ipsa capax est præcepti naturalis. *D.Thom.* *Soto.*

Probatur dicta capacitas materiæ quoad illã partem, *inter te & ipsum solum.*

15\. Idem cum proportione dicendum est, de posteriori membro, in quo (vt dixi) difficilius apparet præceptum ex natura rei: quia illa inductio testium non videtur ita necessaria ad conseruandam famam proximi, & secluso hoc capite non videtur esse aliud ex quo talis obligatio oriatur. Nam quod D.Thomas ait, naturæ ordinem postulare, vt non fiat transitus ab extremo ad extremum, nisi per medium, & ideo non esse transeundum à monitione secreta ad denuntiationem coram Prælato, nisi media testium inductione; est quidem bona congruentia ad declarandam illius ordinis conuenientiam & honestatem; non videtur tamen sufficiens ratio ad ostendendam necessitatem obligationis. Nihilominus probabile est etiam illam esse materiam præcepti; præsertim si procedendum sit ad denuntiationem publicam, & iudiciariam, de qua Christus loquutus fuisse colligitur ex illis verbis, *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus*; supponunt enim hæc verba excommunicationem latam ab Ecclesia, ad quam non peruenitur nisi per denuntiationem iudiciariam.

Probatur deinde quo ad alteram partem, *adhibe vnum vel duos testes.* *D.Thom.*

riam. Ante illam verò potest esse testium inductio necessaria, tum vt per eos constare possit Ecclesiæ fraternam correctionem præcessisse, quod necessarium esse significatur in dict. cap. *licet Heli.* de Simonia. quam rationem indicant verba Christi, *vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum*; illi enim non possent esse testes delicti ex vi illius inductionis; sed solùm testes esse possent præmissæ admonitionis; tum etiam vt maior, & debita cautio circa famam proximi adhibeatur.

16. Probabile textum loqui solũ de peccato occulto. Vltimò hinc colligo, posse non incommodè intelligi Christum D. fuisse loquutum de peccato occulto, vt ab Augustino intelligitur, quem scholastici sequuti sunt; quia licèt fortasse litera non cogat, non tamen repugnat, & alioqui est sensus accommodatus aliquibus circunstantiis literæ: cur enim Christus postulasset monitionem secretam in peccato publico, etiamsi sit iniuriosum corripienti? vix enim potest aliqua vtilitas expectari ex tali monitione secretò facta, quæ non possit eadem vel maior sperari ex monitione facta, saltem coram eis, qui delictum viderunt. Quod ergo Christus dixit, *Corripe illum inter te & ipsum solum*, indicat illam particulam exclusiuam, etiam subintelligendam esse, cùm dixit, *si peccauerit in te frater tuus.* Ideo enim dicit *in te*, quia tibi, & non aliis scandalum dedit. *August.* Vnde Augustinus dict. sermon. 16. de verbis Dom. *Peccauit (inquit) in te frater tuus si tu solus nosti, tum verè in te solum peccauit, nam si multis audientibus tibi fecit iniuriam, & in illos peccauit, quos testes suæ iniquitatis effecit.* Potest ergo optimè sermo Christi de peccato occulto intelligi: quia in solo illo tenetur quis priuatam correctionem præmittere. Quam obligationem ex regula Christi colligit Innocentius III. in cap. *cùm ex iniuncto.* de hæreticis; sentit ergo ibi esse sermonem de peccato occulto.

17. Licèt de peccato omnino occulto loqueretur Christus ordo eius locum habet cum proportione. Nec tamen propterea excluditur, quin etiam correctio fraterna locum habeat circa peccatum publicum, vel simpliciter, vel secundùm quid, respectu duorum, vel trium, quod *probabile* dici solet, sed interest multum quoad ordinem in correctione seruandum: quia tunc non est tanta necessitas, vt prima monitio fiat, *inter te, & ipsum solum.* Tamen quia, vt dicitur ex Aristotele, maximum in vnoquoque genere est mensura cæterorum: iuxta proportionem ad omnino occultum, seruandus est ordo in aliis. Nam si peccatum proximi sit vni, vel alteri notum, quoad hoc potest ordo ille habere locum, vt coram aliis non corripiatur, saltem à principio: quia quoad hoc habet locum ratio non infamandi proximum. Interdum etiam erit valde expediens solum prius admonere, saltem propter pudorem eius, & vt meliùs accipiat admonitionem, & talis potest esse conditio personæ, vt posset ad hoc charitas obligare, habito respectu ad fructum per correctionem intentum, qui fortasse vno modo obtinebitur, & non alio; quando autem peccatum est simpliciter publicum, publicè corripiendum est, iuxta sententiam Pauli 1. ad Timoth. 5. *Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.* In quo etiam seruari debet, vt ibi fiat talis correctio, vbi publicum est delictum, non alibi, iuxta rationem charitatis, quæ omnia vel virtute, vel formaliter continentur; in verbis Christi vno, vel alio modo expositis. Prædictis verò expositionibus suppositis, ad explicandam & defendendam nostram regulam accedamus.

Ostenditur regulam Societatis de correctione fraterna, neque doctrinæ Euangelicæ, neque naturali iuri famæ aduersari.

Tota difficultas est, qua ratione regula Societatis, omnium defectuum, vel criminum, quantumuis grauium, & occultorum, denunciationem per quemuis, qui extra confessionem ea acceperit, contempta monitione secreta fieri permittat; & nihilominus verbis Euangelij, *Corrige eum inter te & ipsum solum*, Matth. 18. ac naturali præcepto de monitione præmittenda, non aduersetur? Facile tamen omnia componuntur, si aduertamus non esse omnino eandem materiam huius regulæ, atque iuris naturalis, & Euangelij: nam regula procedit supposita renunciatione, quam expresse faciunt omnes, qui Societatem ingrediuntur, renunciando omni iuri famæ, quod dictæ denunciationi paternæ obstare posset, vt mox ostendemus: volenti autem & consentienti nulla fit iniuria. Præceptum verò naturale in hoc casu (& idem est de doctrina Christi Matth. 18.) procedit absolutè, nulla supposita renunciatione, totúmque fundatur in iure famæ, quod quis habet, ne se inuito apud alios infametur: ac proinde quandiu quis hoc iure non cedit, tandiu materia præcepti, eiúsque obligatio subsistit: eo verò iure per renunciationem sublato, consequenter etiam & materia & præceptum eius tollitur. Huic autem iuri quilibet renunciare potest efficaciter, seu quoad validitatem; vt ita dicam: tum quia vnusquisque renunciare potest fauori proprio, cap. *si de terra*, in fine, de priuileg. tum etiam, quia homo est dominus suæ famæ: ergo si renuntiet, & det alteri facultatem denunciandi superiori suum delictum, se non admonito, cessabit obligatio huius præcepti iustitiæ. Hinc enim iuxta receptam doctrinam, peccatum iniustitiæ non est bona suæ famæ, aut fortunarum prodigere, neque in aliis consequenter obligatio restituendi consurgit, si ex prodiga illius licentia præcisè, tale aliquod eius bonum auferant. Atqui in Societate iuri famæ apud superiorem, vt patrem, renunciatur illis verbis regulæ ex 4. cap. examinis §. 8. *interrogetur (is scilicet, qui Societatem ingredi vult) an contentus sit futurus, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quascumque notatæ in eo, & obseruatæ fuerint, superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur.* Quæ tandem regula, seu renunciatio, ne vllus ambigendi locus esset, declarata fuit in 6. Congregatione generali à decreto 32. vsque ad 34. & Congregat. 6. can. 10. §. 1. his verbis, *licitum est omnibus nostris manifestare superiori, vt patri, quodcunque delictum alterius, siue leue, siue graue, & hic est sensus regulæ cum ex illis verbis capitis 4. examinis constet, nostros cedere cuicumque iuri famæ, quod huic manifestationi obstare posset, & facultatem facere omnibus deferendi ad superiores, quæcumque ab illis notata fuerint*; Est igitur tam expressa hodie in Societate talis renunciatio, omnibúsque in illam ingredi volentibus adeò patenter exponitur, vt nullam profectò iniustitiam contineat dicta apud superiorem, vt patrem, immediata manifestatio.

18.

Verùm opponet aliquis, cùm ad absolutam huius regulæ honestatem non sit satis, si contra iustitiam non militet, sed etiam oporteat, ne vlla alia inhonestate laboret (bonum enim absolutè non nisi ex integra causa consurgit) contingere 19. Instantia circa proximè dicta.

poterit, vt licèt ex renuntiato iure optimè concludatur, actionem illam manifestandi non esse iniustam, non tamen id sufficiat, vt sit vndique licita; quia sola charitas, seclusa ratione iustitiæ, potest obligare ad non infamandum proximum, sicut in exemplis præcedenti numero adductis, nemo tenetur ex iustitia non se infamare, & tamen ex charitate propria tenetur non prodigere famam; sic ergo quantumcumque frater renunciauerit iuri suo, teneor ego ex charitate non infamare illum, quando possim eidem sufficienter prodesse sine tali infamia. Nec contendo nunc an in eo casu sit culpa mortalis, an venialis tantùm, quia iam non est iniuria, satis enim nobis est, quòd sit aliqua culpa, quam non potest renunciatio proprij iuris impedire; vt si quis velit proprias fortunas in flumen pro sua tantùm prodiga libertate proiicere, charitas obligat, vt illum impediam, si commodè possum. Et quanuis ipse permittat vt ego proiiciam, contra charitatem agam id faciendo, etiamsi non sim iniustus. Et confirmatur: nam in hoc sensu tradunt Doctores, non posse aliquem renunciare naturali, & diuino iuri. Abbas in c. *si diligenti*, de foro competenti numero 7. ex Bartolo in l. *ius publicum*. ff. de pactis, & in l. *si quis in conscribendo*. C. de pactis. Constat autem hoc ius esse diuinum, aut naturale, non solùm quatenus ad iustitiam spectat ratione dominij, quod quisque habet in suam famam, sed etiam præcisè ratione charitatis; ergo in illud, vt sic, non cadit renuntiatio, ac proinde saltem ex hac parte honesta esse non poterit illa apud superiorem immediata manifestatio.

Abbas. Bartol.

20. Ad hanc tamen obiectionem præter illa, quæ cap. 9. num. 17. obseruabimus, respondendum, cùm renunciatio iuris prædicta, in Societate fuit ob maiorem in spiritu profectum, vt regula ipsa præmittit, cúmque maior sit ordinariè hic profectus, cùm à superiori fit emendatio, quàm cùm à priuato (vt inferiùs latè ostendemus, vbi etiam de particula *ordinariè* redibit sermo) non posse ordinariè contra charitatem militare immediatam manifestationem defectus alterius apud superiorem. Imò pro charitate facere, cùm maius bonum per talem manifestationem intendatur, & sequatur, vt supponimus. Neque enim in Euangelio (quod nulli vnquam maioris profectus viam præclusit) aut declaratur, aut confertur ius erranti, vt prius à fratre moneatur, quàm à patre, si velit perfectiori modo corrigi. Atque hoc modo verificari posset quod alij senserunt, regulam scilicet, quam tractamus, ipsam esse regulam charitatis, seu in charitate fundari, quatenus videlicet per dictam manifestationem bonum (quod charitatis obiectum est) non qualecumque, sed perfectum, ac efficaciori medio, vt infrà dicemus, fratri procuratur. Hoc igitur modo non iustitia tantùm, sed & sanctitas regulæ Societatis defenditur, atque etiam commendatur.

Expeditur.

21. Recolenda verò hoc in loco veniunt, quæ circa illam ac circa allatum decretum paternæ correctionis in eadem Congregat. 6. & ordinationibus etiam aliis toti Societati communibus in cap. 15. sunt stabilita. Primò enim regula solummodo licitum esse declarat aliorum defectus manifestare, idque etiam non interrogante superiore, vt in citato can. 10. 6. Congregationis num. 3. subditur, non tamen obligat per se loquendo, nec certè esset expediens omnibus imponere hoc onus, imò nec passim illud permittere, quia Prælatis esset molestissimum, & fratribus odiosum, posset que multum minuere charitatem & fraternam vnionem. Ad superiores ergo spectat hanc curam aliquibus committere; & tunc illi tenebuntur iuxta gradum obligationis sibi impositum, quæ in hoc suauior est, & minor quàm in aliis religionibus: nam (vt credo) in aliis zelatores, seu acclamatores (quos vocant) sub iuramento astringuntur acclamare quæ viderint; in Societate verò nulla obligatio ponitur iure ordinario, sed simplex tantùm ordinatio; quanquam interdum materia ipsa poterit maiorem obligationem ex charitate inducere (imò & superiorem cogere ad strictè præcipiendum alicui vt vigilet) vt etiam in num. 4. eiusdem canonis 10. 6. Congreg. stabilitum est in hanc formam: *In delictis, quæ vergunt in detrimentum boni communis, aut damnum imminens tertiæ personæ (qualia sunt infectiua aliorum, & nociua bono religionis, &c.) non solùm posse, sed etiam teneri quemque ea manifestare superiori, vt patri, vt prouideat secretò & prudenter, tam bono subditi, quàm religionis.*

Regulæ prędictæ vberior explicatio, & téperamenta. 1. temper.

Secundò in 7. Congreg. can. 20. & vberiùs in decreto 12. seuerè puniri iubentur, *qui temerè, & ex inanibus suspicionibus, vel ex alia quapiam minus probata causa, falsum alteri crimen imponunt*; etiamsi (vt necessariò intelligendum videtur) apud superiorem tantùm id faciant, cùm reuera incuriosum sit. Et additur ibidem, *vt caueant superiores, ne faciles delatoribus aures præbeant, disquirántque singula, donec in delatæ rei cognitionem veniant, vt aut innocentem liberent, aut noxium falsúmque delatorem pro rei magnitudine puniant.* Imò & si verus aliàs defectus commissus fuerit vult Societas vt debito cum amore, & charitate manifestetur. 22. 2. temper.

Tertiò delator non solùm ea notitia, quæ ex confessione sacramentali immediatè, vel mediatè processit, vti non potest, vt ipsa regula monet, ac per se notum erat, sed neque illa etiam, *quæ sibi secretò, & consilij petendi gratia vt alter dirigatur, vel iuuetur, communicata fuit.* quæ verba sunt eiusdem canonis 10 illius 6. Congreg. §. 2. De quibus dubitari potest, an dictiones illæ *secretò, & consilij gratia*, disiunctum, an copulatum sensum efficiant; nam coniunctio &, non semper efficit copulatum. Etenim, si hoc in loco copulatum reuera faciant, poterit is, cui consilij quidem petendi causa defectus aliquis communicatus est, non tamen secretò, aut, è contra communicatus secretò est, non tamen consilij, sed amicitiæ, aut alterius finis humani gratia, ad superiorem immediatè deferre; quòd si sensum disiunctum reddant, duplici ex principio prohibetur vsus notitiæ; tum, si secretò communicata fuit, etiam absque ordine ad consilium, vel directionem, &c. tum, si cum tali ordine, absque cōditione tamen vlla secreti; quod per se nihilominus seruare teneatur is, qui cōsulitur ex alio principio, reuerentia scilicet, vt ita dicam, negotij conscientiæ. Censeo tamen sensum esse copulatum; tum, quia coniunctio &, communiter illum sensum reddit; tum quia citatus canon 10. §. 1. declarat amplissimam iuris renuntiationem, dicendo renunciare nos *cuicumque iuri famæ*. Cùm ergo in bonum spirituale animæ conditus sit, eam solùm notitiam excipit, cuius vsus spirituali bono alioquin obesset, cuiusmodi est vsus notitiæ ex confessione, aut ex communicatione gratia consilij, & directionis; auerterentur siquidem homines à quærendo animæ remedio, si talis vsus concederetur. Admittit ergo regula vsum notitiæ humano modo communicatæ, atque implicitè irritam facit quamcumque promissionem, etiam iuratam de non reuelando superiori cùm id sit contra

23. 3. tempera. ac dubium circa illud resoluitur.

contra bonos mores, imò contra primarium eius finem.

CAPVT VIII.

Præmittitur generalis doctrina denuntiationis, vt ostendatur quousque iuxta regulam Societatis locum habeat.

1. Notatio 1. quid sit denuntiatio latissimè sumpta.

VT altiùs explicemus iustitiam, & honestatem dictæ regulæ, eámque veræ doctrinæ de correctione accommodemus, nonnulla principia generalia præmittenda sunt, præsertim, quid denuntiatio sit, & quot modis fieri contingat: nam hoc necessarium est ad intelligẽdum quousque secreta monitio præcedere debeat denuntiationem; quam distinctionem tradidimus circa crimen hæresis in disp. 20. de fide sect. 4. à num. 2. Et inprimis denuntiatio latissimè sumi potest pro manifestatione delicti facta Prælato, & sic comprehendit etiam accusationem, de qua hîc non agimus, sed in c. 12. ad finem nonnihil circa illam attingemus, quia certum est ad illam non prærequiri monitionem; nam per eam non intenditur per se emendatio fratris, sed vel interesse proprium, & vt accusatori fiat satisfactio; vel publica etiam vindicta & punitio delicti; & in ea se gerit accusator, vt actor exigens à iudice punitionem, & satisfactionem condignam rei, quam iudex reddere tenetur seruato iustitiæ ordine; ideóque accusatio in scriptis necessariò fieri debet, seu inscriptio debet ad illam præcedere; nisi in rebus leuissimis, iuxta legem *leuia* ff. de accusat. quæ omnia simul ad denuntiationem necessaria non sunt: propriùs ergo sumpta denuntiatione, vt ab accusatione distinguitur, est legitima delatio, seu manifestatio delicti facta superiori, vt suo munere, vel prouidentia vtatur ad aliquod damnum emendandum, vel impediẽdum. Quæ descriptio ex dicendis patebit, ne in eius declaratione immoremur. Addit verò Hostiensis in Summa lib. 5. tit. de denuntiationibus, esse delationem sine inscriptione; sed licèt verum sit denuntiationem sæpe fieri legitimè sine scripto, tamen aliquando potest scripturam postulare, vt notauit Soto, & ideo non oportet hoc in generali descriptione ponere. Meliùs ergo facta aliqua diuisione, ratio denuntiationis declarabitur.

Hostiens. *Sot.*

2. Notatio 2. quotuplex sit, secũdum quosdam. *Panorm. Sot. Adrian. Innocent.*

Solet ergo multipliciter diuidi denuntiatio. Panormit. in c. *nouit*, de iudiciis num. 33. quem sequitur Soto dicta Relect. membr. 2. q. 5. quatuor genera denuntiationis distinguit; scilicet, iudicialis, Euangelicæ, canonicæ, & regularis. Adrianus verò in 4. materia de correctione fraterna q. vlt. ad 1. omisso vltimo membro alia tria numerat. Innocentius autem in c. *nouit*, de iudiciis, distinguit quidem Euangelicam & canonicam denuntiationem, omittit autem iudicialem; & ponit aliam, quã dicit non esse actionem, nec denuntiationem propriam, sed præcedere actionem, vel denuntiationem, non autem declarat, quid sit, sed exẽpla eius dicit esse frequentia in iure, c. *quapropter*, c. *si quid*. 2. q. 7. in quibus solùm præcipit Pontifex, vt sibi manifestentur, quæ in Episcopis, vel aliis Prælatis notata fuerint. & in c. fin. de accusationib. fit mentio similis denuntiationis, quæ solùm videtur esse quædam simplex delatio ad aures Prælati, vt ipse inquirat, tamen si attentè considerentur citata iura, & similia, illa denuntiatio vel iudicialis est, vel ad eam reducitur, nam est inchoatio quædam, vel

A excitatio iudicis vt inquirat, & iudicet, quã admonitionem interdum facit Episcopus Principi, aut iudici seculari, vt in Authent. vt iudices sine quoquo suffragio fiant. §. *si quis autem*, & sequentibus. Denique Hostiens. in dict. tit. de denũtiationibus, duplicem tantùm distinguit denuntiationem, scilicet Euangelicam, & iudicialem, quem sequitur D. Antoninus 3. p. tit. 9. c. 9. & in rigore videtur sufficiens diuisio si rectè explicetur. *Hostiens.* *Anton.*

3. Notatio 3. quotuplex esse possit peccatum denuntiandum.

Aduerto igitur tertiò peccatum fratris esse posse, vel iam commissum, vel in periculo vt committatur, vel vtrunque simul, quia & commissum est, & est in periculo continuationis, vel iterationis. Denuntiatio igitur, de qua agimus, habet pro materia propria peccatum commissum, quia B correctio non est de actu futuro, sed de iam commisso, vnde non dixit Christus, *si quis peccaturus sit*, sed, *si peccauerit in te*. Nihilominus tamen latiùs loquendo de denuntiatione, etiam peccatum futurum, vt est in periculo, vel occasione, denunciari potest Prælato, vt præueniat, vel impediat, & hanc aliqui vocant canonicam denuntiationem, quia Euangelica non est, eo quòd Christus de peccato cõmisso sit loquutus, vt nunc expendimus; veruntamẽ etiã hæc denuntiatio quatenus respicit bonum fratris, dici potest Euangelica, quia licèt non formaliter, virtute tamen in verbis Christi continetur; tum C quia in moralibus periculũ quasi actus reputatur; tum maximè, quia eiusdẽ charitatis fraternæ actus est, & ad idem præceptum pertinet, quod per se primò obligat ad subueniendum proximo spiritualem necessitatem patienti, non solùm autẽ necessitatem patitur, qui iã lapsus est, sed etiam qui in motali periculo cadendi versatur; ergo si moraliter indigeat superioris auxilio, vt vel à periculo tollatur, vel in periculo existens confortetur, opus eiusdem charitatis fraternæ erit, talem statum fratris Prælato reuelare. Dices, qui in tali periculo se constituit, eo ipso peccat; ergo iam lapsus est, nec differt hic actus à præcedenti. Respondetur primò quidquid sit de antecedenti, distingui consideratione (vt sic dicam) præcisiua, quia per se primò in- D tenditur, ne peccatum futurum consummetur, siue periculum sit cum peccato, siue non. Vnde secundò dicitur sæpe posse esse sine peccato, vt cùm quis graui tentatione vrgetur, vel alia simili ratione. Quanuis ergo tunc non habeat locum propria correctio fraterna: nihilominus locum habet delatio ad superiorem ex charitate fraterna; & ad hanc (vt statim num. 8. dicam) per se non est necessaria secreta monitio: & ideo in Societate reg. 20. ex communibus ita statutum est, *qui grauem tentationem alicuius nouerit, superiorem admoneat, vt ei ipse pro paterna in suos cura, ac prouidentia, conuenienti remedio possit occurrere*. Talis ergo denuntiatio (si ita appelletur) & fraterna, & Euangelica dici potest; E nec video cur canonica appellanda sit, cùm non sit per canones introducta magis quàm denuntiatio delicti commissi.

Peccati quod timetur delatio etiam venit nomine denũtiationis. *Instãtia remouetur dupliciter.* *Primò.* *Secundò.* *Ad talẽ denuntiationẽ nõ requirit regula secretã monitionem.*

4. Notatio 4. duplicis finis denunciationis vnde quidam falsò discriminãt inter denũciationẽ canonicã, & Euangelicam.

Est autem vlteriùs aduertendum denuntiationem Euangelicam, seu fraternam per se primò & sufficienter ordinari ad bonum fratris, siue vt resurgat, siue vt præueniatur, ne ampliùs cadat, vel etiam ne simpliciter cadat: vltra hunc verò finem potest, & interdum debet intendi per hanc denunciationem bonum tertij, & multo magis bonum commune, vt si peccatum fratris vergat in nocumentum iniuriosum proximi, & multo magis si in damnum communitatis. Iuxta hos ergo duos fines distinguunt aliqui denuntiationem Euangeli

Euangelicam à canonica. Nam prior Euangelica dicitur iuxta illud, *lucratus eris fratrem tuum*; posterior canonica, fortassè quia propter illum finem boni tertiæ personæ, vel communitatis, non fit de illa mentio in Euangelio, sed magis in iure canonico. Veruntamen non multum hærendum est in nominibus, dummodo in re ipsa falsa aliqua differentia non constituatur, qualem esse illam censeo, quam aliqui assignant (nisi sano modo explicetur, vt in num. 7. & 8. attingam: scilicet ad hanc posteriorem, id est, canonicam denuntiationem, non oportere secretam monitionem præcedere, sicut in prima, quia in illa non habet locum illa conditio, *si peccauerit in te*; quia tunc non peccat frater in te, sed in alios, quibus nocumentum parat; & bonum innocentis, & præsertim communitatis, præferendum est bono priuatæ personæ peccantis.

5\. Hæc enim differentia primò non rectè fundatur in Euangelio, vt præcedenti cap. à num. 11. tractatum est, quia illud præceptum non limitatur ad peccatum, quod lædit corripientem: deinde nec satis ratione fundatur, quia licèt bonum innocentis vel commune præferendum sit, tamen si potest simul seruari, bonum & fama peccantis, prodigenda non est. Vnde argumentor in hunc modum; quando peccatum proximi vergit in damnum tertij, vel communitatis, aut ego possum per meipsum admonitione secreta illud impedire, & de hoc habeo spem moraliter certam; & tunc non est cur illum denunciem alteri; neque ibi interuenit bonum commune, vel innocentis, quòd præferendum sit famæ peccatoris; quia non pugnant inter se, sed simul possum omnia tueri: ergo tunc æquè teneor per secretam monitionem remedium adhibere, ac si solùm intenderem fratris emendam. Et confirmatur, nam si peccatum proximi vergat in meum nocumentum, & ego simul cum illius emendatione intendam me indemnem seruare, vt licitè possum, & interdum debeo, præcipuè si nocumentum, quod timeo, spirituale sit: nihilominus teneor secretam monitionem præmittere si per illam spero vtrumque fructum, vt constat ex verbis Christi; *si peccauerit in te*, etiam in omni rigore intellectis, id est, contra te tantùm; ergo quãdo peccatum vergit in detrimentum alterius, si vterque fructus per secretam monitionem speratur, ex eadem obligatione præmittenda erit: quid enim refert, quòd sit defensio mea vel alterius innocentis? nam etiam ego in ea re sum innocens, & ita ex charitate obligor, seu inducor ad me defendendum, sicut alium. Vnde etiam fit vt denuntiatio illa, quando ad eam peruenitur, substantialiter sit Euangelica, id est, eiusdem rationis, virtutis, & ordinis; nam quòd aliquis per correctionem intendat defensionem propriam, si non excludat emendationem fratis, non obstat quominus illa sit correctio fraterna, & Euangelica: ergo quòd intendat defensionem alterius innocentis simul cum emendatione fratris, non est extra rationem correctionis fraternæ: ergo denuntiatio etiam subsequens potest dici fraterna, seu Euangelica.

Arguitur per dilema cõtra dictũ discrimen.

1. membr. dilematis.

Confirm.

6\. Aut certè tale est nocumentum alterius, vt non sit moralis spes impediendi illud per secretam monitionem; & tunc cessat quidem obligatio præmittendi illam, tamen idem est, quando peccatum fratris vergit in meum nocumentum, & despero me posse illud impedire per meam motionem, sine auxilio Prælati; imò idem est licèt peccatum nulli homini nocumentum inferat, nisi ipsimet peccanti, nam tunc etiam denunciandus est Prælato prætermissa monitione secreta, de qua fructus non speratur, quia hæc esset tunc otiosa, & aliunde spirituale bonum fratris præferendum est famæ eius: ergo formaliter loquendo, non intercedit talis differentia inter illas duas denuntiationes, quæ Euangelica & canonica appellantur; ergo ob hanc rationem, nec est necessaria illa distinctio, neque illa nomina fundamentum habet.

2. membrũ.

7\. Dico autem *formaliter loquendo*, quia quando peccatum vergit in damnum tertij, difficilius poterit per solam correctionem secretam emendari, quàm peccatum, quod soli nocet peccanti. Item est alia differentia, quòd cùm peccatum nocet alteri, interuenit ius tertij, cui non possum ego cedere, & ideo requiritur spes magis certa, magísque excludens periculum nocumenti, vt monitio priuata omittenda sit, quàm cùm peccatum, vel nemini nocet, vel mihi tantùm, qui de meo periculo, vel nocumento meliùs iudicare possum. Ob hanc ergo causam in peccatis, quæ vergunt in damnum tertij, frequentiùs licebit à denuntiatione incipere, vel sæpe etiam erit necessarium, maximè quando bonum commune periclitatur, vt est in peccato hæresis, proditionis, &c. Hanc autem differentiam *materialem* voco, quia præceptum charitatis semper est idem, sed quia affirmatiuum est, requirit suam opportunitatem: hæc verò in vna materia, vel vno genere peccati frequentius occurrit quàm in alio.

Quo sensu verificari posset discrimen expugnatum.

8\. Addo insuper, quando ita timetur nocumentum tertij, vel boni communis, vt nondum inchoatum sit, nec peccatum aliquod sit actu commissum à proximo, ex quo illud periculum timeatur, tunc in rigore necessarium non esse monitionem secretam præmittere, sed posse immediatè denunciari rem, seu periculum Prælato; quia tunc non infamatur proximus, neque interuenit propria materia correctionis, sed solius defensionis, & ideo cessat ratio prædicti ordinis. Hoc autem ita verum est in peccato, quod vel nemini nocere potest nisi peccanti, vel solùm ipsi emendanti, sicut in peccatis quæ aliis nocent. Quia si frater nondum peccauit, nec mihi nocuit, versatur autem in periculo cadendi, aut mihi nocendi, licèt sperem per meam admonitionem posse sufficiens remedium adhibere, non teneor, per se loquendo, sed possum immediatè vti auxilio Prælati: quia ratio facta hîc etiam habet locum; non enim infamatur frater, cùm nullum eius delictum manifestetur, neque actio illa ordinatur ad eius correctionem, vt ordinem correctionis obseruare necesse sit; & ita nullo modo accommodatur illa differẽtia, nisi tantùm *materialiter*, vt numero precedenti dixi. Igitur illa differentia inter Euangelicam & canonicam monitionem ex illis finibus desumpta, parui momenti est, neque oportet ob eam causam membra multiplicare; quartum verò membrum de denuntiatione regulari, quod Sotus num. 2. allatus posuit, cum Panormit. magis habere locum potest iuxta dicta in cap. præcedenti num. 18. de renunciatione iuris, siquidem tunc regularis denuntiatio incipit à secundo actu, cùm Euangelica per se loquendo, requirat etiam primum, quanquam Soto hunc sensum non intendit, improbamus autem quem intendit. Nam illa etiam denuntiatio regularis, quam affert, solùm est materialis, eo quòd denuntiatio fit in religione, & secundùm regulas, vel constitutiones eius; tamen

Euentus alius in quo amplius verificari posset.

Quo sensu verificari possit quod Soto dixit de denũtiatione regulari.

tamen illa etiamsi necessariò postulet integrum ordinem, semper est aut Euangelica, seu paterna, aut iudicialis denuntiatio.

9. Est ergo simpliciter sufficiens illa bimembris diuisio denunciationis, in Euangelicam & iudicialem (quam enim admisimus *religiosam*, charitatis terminis continetur) quæ membra inprimis differre censentur ex fine, nam per Euangelicam non intenditur vindicta delicti, sed emendatio fratris, & ad summum extenditur ad euitanda aliorum nocumenta, iuxta proximè dicta à num. 4. Iudicialis autem ad hoc tēdit, vt delictum puniatur, quatenus expedit bono communi, ne delicta maneant impunita; sed hoc sano modo intelligendum est, nam etiam denuntiatio iudicialis per se primò ordinatur ad bonum fratris, vt ex Euāgelio constat, *lucratus eris fratrem tuum*, & deficiēte hoc fine, præcipitur denuntiatio Ecclesiæ, quam esse iudicialem ex dicendis constabit. Ratione etiam declaratur, nam intendere vindictam proprium est accusatoris, qui propterea ad probandum delictum obligatur; ergo per denuntiationem non intenditur per se ac principaliter ille finis, nec facile quis admitti debet ad petendam vindictam; vel punitionem delicti, nisi ad probandum obligetur; solùm ergo potest esse differentia, quòd per denuntiationem paternam, nunquam intenditur vindicta, sed emendatio: iudicialis autem aliquando extendi potest ad intendendam punitionem, quando censetur necessaria ad bonum commune, quod per hanc denuntiationem potest quis intendere, quando iustis de causis non vult suscipere munus accusatoris.

Approbatur diuisio denūtiationis in duo mēbra, & eorū discrimina expedūtur.

1. discrimen quomodo intelligēdū.

10. Assignatur præterea alia differentia quòd paterna denuntiatio nunquam fit propter proprium commodum vel interesse denunciantis; altera verò potest: existimo tamen hunc finem non necessariò excludi à denuntiatione Euangelica; quod in præcedenti puncto à num. 4. satis probatum videtur, neque est alienum à verbo Christi, *si peccauerit in te*, id est, contra te: nam fortasse ideo fecit mentionem propriæ iniuriæ (iuxta illam expositionem) vt significaret inter Christianos etiam propria nocumenta; quæ repellere, aut reparare sæpe necessarium est, media correctione fraterna reparanda esse, si fieri possit. Quod etiam significauit Innocentius III. in cap. *nouit*, de iudiciis, dicens, *cùm Dominus dicat in Euangelio, si peccauerit in te frater tuus*, &c. *Et Rex Angliæ sit paratus sufficienter ostendere, quòd Rex Francorum peccat in ipsum, & ipse circa eum in correctione processit secundum regulam Euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit; dixit Ecclesiæ*, &c. Constat autem Regem Angliæ intendisse propulsare iniuriam, vel nocumentum, quod à Rege Francorum patiebatur. Itaque hic finis communis est, qui via vtriusque denuntiationis, imò etiam via accusationis intendi potest; discrimen tamen esse potest, quòd in Euangelica denuntiatione, hic finis est secundarius, in alia, vel in accusatione potest esse primarius; imò in his potest esse vnicus: in fraterna autem denuntiatione nunquam separatur ab emendatione fratris; nam si de hac non sit spes, propter solum proprium interesse, statim proceditur ad denuntiationem iudicialem; vel accusationem fratris. Quid autem tunc intersit inter hæc duo, non est huius loci explicare: satis nunc sit, quòd per accusationem intentatur propria actio, per denuntiationem verò imploratur potius officium iudicis: vnde in iure ciuili aliquibus personis, quibus actio accusandi denegatur, conceditur denuntiatio, ne remedio careant, vt seruo. §. *Sed & maior*. Inst. de his, qui sunt sui vel alieni iuris, & de religioso idem habetur in cap. *insinuante*. qui cleric. vel vouent.

2. discrimen quo sensu acceptari possit.

Tertia differentia inter prædictas denuntiationes est, quòd denuntiatio iudicialis versari potest circa delictum præteritum vt sic, id est, ex eo solùm, quod commissum est; quanuis peccator emendatus sit, & patri satisfecerit, quantum debeat, quia semper manet reus pœnæ, quam vt luat, denunciari potest, si communi bono expedit. In quo conuenit hæc denuntiatio cum accusatione, quanuis Soto suprà contrarium sentiat sine causa; & contra praxim: nam denunciamus hæreticum etiam vt puniatur propter commune bonum, non tamen propriè accusat, qui sic denunciat, quia non accipit propriè officium actoris: sicut enim ad interesse proprium denuntiando imploratur aliquando officium iudicis; ita etiam ad vindictam delicti propter commune bonum; in hoc ergo fine conuenit denuntiatio iudicialis cum accusatione, licèt differat in aliis solennitatibus: nam accusatio debet in scriptis fieri. cap. *licèt Heli*, de Simonia. in denuntiatione verò non est semper necessaria. Accusator etiam obligatur ad probandum; denuntiator verò non semper. Imò Hostiensis suprà ait, denuntiationem esse delationem legitimam sine inscriptione, quod permissiuè intelligo, nam simpliciter necessarium non videtur: at verò denuntiatio Euangelica non versatur circa peccatum commissum, eo solùm quòd commissum est, sed quatenus aliquo modo pendet in futurum; id est, quatenus non est emendatum, vel pro eo non est satisfactum, vel est periculum reincidendi, aut alterius nocumenti, quia si nihil horum intersit, cessat finis principalis talis denuntiationis. 11.

3. discrimē.

Hostiens.

Quarta differentia est, quòd denuntiatio iudicialis fit superiori, vt iudex est, implorando officium eius; denuntiatio autem Euangelica fit superiori, vt patri, & ideo dici etiam solet denuntiatio paterna, quæ correspondet correctioni fraternæ: nam sicut hæc fit inter fratres inter se, ita quando non sufficit, fit recursus ad superiorem, vt pater est. Item quia, vt proximè dictum est, per hanc denuntiationem per se non intenditur vindicta, neque absoluta coactio, quæ per se spectat ad officium iudicis, sed intenditur emendatio cum correctione tantùm; seu disciplina ad illam necessaria, quæ per se pertinet ad officium patris, & ideo per hanc denuntiationem hòc officium maximè imploratur. 12.

4 discrimē.

Potest denique quinta differentia assignari, quia, per se loquendo, non tam est necessarium vt præcedat monitio fraterna ante iudicialem denuntiationem, sicut postulatur ante denuntiationem Euangelicam, nam ante Euangelicam præcisè, seu nulla addita regula alicuius religiosi status; per se requiritur, quando & fratris emendatio, & præuentio omnis periculi, & nocumenti sufficienter per illam speratur; in alia verò non ita. Nam quando oportet illam fieri propter publicam vindictam delicti commissi non est simpliciter necessaria monitio secreta, etiam apud patrem, quia etiamsi per illam emendandus sit frater, & cauēda omnia futura incommoda, quantum est ex parte illius; nihilominus facienda est denuntiatio, vt publico, & communi bono per punitionē satisfiat: ergo nulla est necessitas talis ordinis; sed statim potest 13.

5. discrimē.

potest ad superiorem recurri, tanquam iudicem, vt tam emendatio, quàm vindicatio per illum fiat: quia propter eam rem non magis infamatur proximus, & ita cessat necessitas illius ordinis.

14. 6. discrimé. Atque hinc sequitur, (quæ potest esse sexta differentia) denuntiationem Euágelicam magis fieri posse de peccato multo, quàm iudicialem: nam illa cùm tantùm fiat Prælato, vt patri, & præcipuè fit ob bonum peccantis, nec per illam procedi possit ad propriam punitionem, fieri potest de peccato omnino occulto, vt scholastici omnes cum Augustino docent; imò multi ita intelligunt verbum Christi, *si peccauerit in te*, vt suprà cap. præced. n. 16. declaraui. Denuntiatio autem iudicialis cum eo tendat, vt in foro externo, & per ministerium iudicis, vt sic, finis intentus comparetur, regulariter postulat, vt sit de re non omnino occulta; sed probabili, vel saltem improbabili, vt iudex possit postea iuridicè procedere: quod sumi potest ex cap. vltimo, de calumniatoribus, vbi punitur denúciator, quia probatio inuenta non est, nisi se sufficienter purget, quòd non calumniandi animo denunciauerit. Dixi autem *regulariter*, quia quando delicta sunt valde nociua communi bono, veluti hæresis, proditio patriæ, & si quæ sunt eiusmodi, etiamsi occulta sint, deferri possunt ad aures iudicis, vt ipse vigilet, vel inquirat quod legitimè potuerit.

15. Obiectio contra 5. discrimen. Potest tamen obiici contra quintam differentiam, quia iura æquè videntur postulare præuiam monitionem ad denunciationem iudicialem, sicut ad paternam, vt colligitur ex cap. *nouit*, de iudiciis. ibi, *In correctione processit secundum regulam Euangelicam*, iuncta gloss. dicente, *Aliàs denuncians non auditur nisi monitione præmissa*, quod videtur expressú in c. *cùm dilectus*, de accusationibus. ibi, *si constiterit præfatum Episcopum de iam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdem, à denuntiatione repellatis eosdé*; vbi glossa alia iura refert. Et in cap. *licet Heli*, de simonia, tam necessaria dicitur esse præmonitio ad denuntiationem, sicut inscriptio ad accusationem; quæ simpliciter necessaria est, & tamen in his iuribus manifestè videtur esse sermo de denuntiatione iudiciali, cùm ratione illius iudex procedat ad probationem & punitionem in foro exteriori.

Diluitur. Respódetur propter vitanda pericula calumniarum, ordinariè & regulariter non admitti ad denuntiádum in foro exteriori eum, qui accusare potest, quando denunciatio ordinatur ad punitionem delicti; quia, per se loquendo, expedit vt se obliget ad probandum, qui defert alterum ad iudicium vt puniatur. Et hinc fit vt in eodem exteriori foro regulariter non admittatur denútiatio iudicialis, nisi præcedat monitio: quia si denuntiatio ordinatur ad alios fines, via charitatis tenenda erit; si verò ordinatur ad vindictam publicam, denuntiatio regulariter non admittitur, vt dixi: nihilominus tamen ex natura rei loquédo, & in foro interiori, quando denuntiatio bona fide & intentione fit, & iudicatur moraliter necessaria ad finem intentum publicæ vindictæ, siue frater secretò emendetur, siue non, non est necessaria ex natura rei præcedens admonitio, vt ratio facta probat. Et hoc modo procedit assignata differentia.

CAPVT IX.

Vtrùm denuntiatio Euangelica rectè in Societate procedat.

Ex his ad nostrum institutum descendentes dicimus quòd vtrumque genus denuntiationis Societati necessarium est, sicut omni benè gubernatæ congregationi, in qua & singulorum salus, & commune aliorum exemplum procuráda sunt, vt conseruari possit, quia nulla est tam perfecta congregatio, in qua pro humana fragilitate lapsus aliqui non inueniantur, quos interdum necesse est à Prælato, vt à patre corripi, & emendari; interdum vt à iudice castigari & præcaueri, ne in aliorum detrimentum serpant. De modo ergo vtendi iudiciali denuntiatione qualiscunque ille in vsu sit in hac religione, dicemus cap. 13. præmittendo in cap. 11. & 12. generalem doctrinam ea de re; hîc solùm de Euangelica disputamus. Et difficultas præcipúa est, quando materia eius est aliquod graue peccatum; nam in communibus defectibus, qui in viris etiam perfectis inueniuntur, non oportet tam scrupulosè seruari dictum ordinem, vt scilicet priuata monitio præcedat. Imò poterit etiam superior huiusmodi defectus ad se delatos, & cognitos manifestare in publicis reprehensionibus, & ordinarias pœnitentias imponere, iuxta praxim Societatis, dummodo alicuius momenti non inferant infamiam, ac consentiat secretus delator. 1.

Hæc ergo sit prima assertio, meritò in hac religione seruari vt in leuioribus delictis omissa priuata monitione, statim superiori manifestentur. Huius assertionis veritas (præter cessionem illam iuris, de qua in cap. 7. num. 18.) constat à fortiori, quia si iuxta praxim Societatis leues defectus à superioribus manifestantur in publicis reprehensionibus, ac pœnitentiæ imponuntur, cùm inde nulla infamia alicuius momenti creatur, neque detrimentum deferenti, atque eius beneplacitum obtinetur, vt in ordinationibus contractis c. 15. p. 2. n. 6. habetur, multo magis à fortiori licebit talem aliquem defectum soli superiori reuelare: dicta verò praxis est conformis doctrinæ D. Thomæ 2. 2. q. 33. a. 7. ad 4. vbi ait proclamationes, quæ in capitulis religiosorum fiút, esse de aliquibus leuibus, quæ famæ non derogant, & ideo posse sanctè fieri sine admonitione præmissa, vt in argumento propositum fuit. Idem habet Soto dict. Relect. membro 2. quæst. 4. ad 1. confirm. 2. argumenti. In quo auctore expendo illa verba: *Voco autem graues, non solùm illas, quæ sunt peccata mortalia, sed quæ sunt contra famam, & honorem proximi, vt si quis intraret domos suspectas.* Ex quibus verbis & exemplo colligo, in persona religiosa omne peccatum mortale, & omnem defectum, qui possit suspicionem talis peccati generare, censeri rem sufficienter grauem, & consequenter (quod ad præsentem assertionem facit) omnes defectus, qui huiusmodi nó sunt, censeri leues, & posse sub hac assertione comprehédi. Eandem ferè doctrinam habet Abulensis in c. 18. Matthæi q. 97. ad 8. vbi omnia peccata venialia leuia censet ad hunc effectum non præmittendi monitionem priuatam; quin potiùs Theologi communiter docent, peccatum veniale non esse materiam præcepti correctionis fraternæ, quia est res admodum leuis, & charitas non obligat ad subueniendum proximo, in quacunque leui necessitate: quod videtur etiá insinuasse Christus Dominus in illis verbis, *lucratus eris fratrem tuú*, vt disp. quoque 8. de charitate sect. 2. n. 5. ponderauimus; hæc enim supponút fratré periisse, vt Augustinus infert; ergo multo minus erit præceptum seruandi ordinem in correctione venialium, atque ex his intelliges quàm recta sit dicta Societatis ordinatio. 2. 1. assertio. D. Thom. Sot. Abulens. August.

Dices,

3. Obiectio contra proximè dicta. Dices, collectionem hanc non esse validam, sæpe enim non tenemur ad exercendum aliquem actum, & tamen si exercere volumus, obligamur ad certum modum seruandum, vt non teneor orare; si tamen oro, debeo orare cum debita reuerentia, & attentione. Sic ergo licèt non teneat fratrẽ corrigere de veniali lapsu, si tamen volo corripere, debeo modestis verbis, & cum debito honore illum monere; ergo pari ratione debeo ordinem seruare, vt famæ proximi prospiciam, quæ nonnihil, & inter religiosos nõ parum lædi solet ex manifestatione culparum venialium. Quæ obiectio videtur procedere contra assertionem positam. 1. Respõsio. D.Thom. Cui tacitè duo respondent D.Thom. & auctores citati. Primum est illos leues defectus non derogare famæ religiosi. Secundum est, illam non esse denuntiationem, sed recordationem oblitarum 2. Respõsio. Abulens. culparum. Quod ita explicat Abulensis, quia in illis capitulis debet quilibet religiosus dicere suas culpas leues, & si aliquas omittit ex ignorantia, vel obliuione, alij proclamant eas, non tanquam accusantes, vel denunciantes, sed reducentes eum ad memoriam culparum suarum, quas ipse ex statuto dicere tenetur.

4. 2. Respõsio cur non placeat. Sed hæc posterior videtur & res incerta, & nimia restrictio; sæpe enim moraliter euidens est, alium non tacere culpam suam propter ignorantiam, & obliuionem, sed propter verecundiam, vel ne cogatur pœnitentiã agere, & nihilominus fieri potest, & fit illa proclamatio, sæpe etiam alter non tenebatur propria obligatione cõscientiæ se prodere, sed ad summum ex regula, & fortasse interdũ neque ex præscripta regula, sed ex generali consilio maioris humilitatis, vel pœnitentiæ agendæ, & tunc etiam proclamatio licita est. Est ergo illa denuntiatio, imò & aliquid amplius esse videtur, Approbatur 1. respõsio, & sano modo exponitur. quia est publicatio. Prior ergo ratio videtur præcipua, quia illa moraliter non est infamatio alicuius momenti, & ideo oportet, vt rectè significabat Soto, culpas ita esse leues, vt non inducant in suspicionem grauiorem, quod ego ita explico, vt sint defectus ordinarij circa regulam, vel opera perfectionis, qui ab omnibus, vel ferè ab omnibus, committi solent, quamuis à quibusdam frequentius, quàm ab aliis committantur. Nam si sint defectus extraordinarij; qui licèt non sint peccata mortalia, nec ingerant suspicionem illorum, graues inter religiosos computantur, & solent impedire grauiora munera, quia plurimum minuunt existimationem personæ, & ideo non facile sunt in publicum deducendi, si aliàs publici non sunt, cuiusmodi esset, nõ seruare secretum, etiam de rebus leuioribus, deditum esse priuatis familiaritatibus, etiam intra religionem. Imò si sint materia detractionis iniustæ, existimo aliquando posse sufficere ad grauem, & mortalem lapsum, quia reuera, licèt culpa, de qua fit detractio, apud Deũ non sit grauis, nocumentum quod inde resultat inter homines non est leue, & ideo sufficere potest ad mortalem iniuriam; sed de hoc aliàs; ac videri interim potest Molin. de Iustit. tract.4. tom.5. disp. 16. Molin. Acclamationes ergo illæ aliarum religionum, & publicæ reprehensiones in Societate vsitatæ, nullam moralem infamiam habent; quia de leuibus tantùm & ordinariis defectibus sunt. Quibus adde eiusmodi publicas manifestationes magis pertinere ad denuntiationem iudicialem, quàm ad fraternam, quantum est ex parte finis, quanuis ex parte materiæ non excedant paternam correctionem. Nam per se primò ordinantur ad punitionem, seu disciplinam religiosam, publicámque

A satisfactionem; cuius signum est, quia fieri debet, etiamsi frater omnino emendatus sit: & quia non fiunt ab omnibus, sed ab illis, quibus id in religione incumbit ex officio; quibus etiam tanquam personis publicis fides datur: & ideo mirum non est quòd ad huiusmodi manifestationes secreta monitio necessaria non sit, cùm facienda sit, etiamsi persona sit emendata.

Secundò dicendum est etiam in grauibus defectibus superiori manifestandis, ad effectum fraternæ emendationis, licitum esse in hoc statu religioso Societatis, omittere priuatam monitionem: hæc etiam assertio expressa est in eodem can.10. Congregationis sextæ §.1. loquimur verò B in præsenti de hoc statu in specie; tum quia de illo institutus est sermo, tum etiam, quia non est in animo legem præscribere vniuersalem, nec comparationem facere cum aliis religionibus. Nam hæc materia multum pẽdet ex particularibus circunstantiis, quibus variatis, ratio obligationis & conuenientiæ multum variari potest. Quamquam non possumus de hac religione in particulari veritatem hanc, quam suo canone definiuit, ostendere, nisi præmittamus priùs, quid de religioso statu, vt sic, certum habeatur, ex quo in num. 15. dicta veritas circa Societatem patebit. 5. 2. Assertio.

Quod ergo in eo statu hæc denuntiatio facta superiori immediatè, licita esse possit, ac sæpe de facto liceat, ostendendum est. Ac de possibilitate C quidem id facile ostenditur. Nam leges morales respiciunt ea, quæ vtplurimùm expediunt, & in hac saltem religione frequentiùs expedire immediatum recursum ad superiorem in citato n.15. probabimus; ergo nihil obstat, quominus de illo recursu possit fieri generalis lex. Et confirmatur, quia mutuus religiosorum consensus potest licentiam hanc ad inuicem concedere, per quandã veluti renuntiationem mutuam iuris proprij, ob finem melioris correctionis, sine quo certè fine talis renuntiatio absoluta prodiga foret; atque adeò contra propriam charitatem: ergo licitè, & sanctè, vtpote ob illum finem, proponi potest regula, quæ ab ingressuris religionem quamlibet, vel saltem aliquam, exigat illam renuntiationem, D siquidem non minoris virtutis est talis consensus præstitus religioni, quàm qui inter ipsos priuatos religiosos propria authoritate præstaretur, ad mutandam materiam, vt iam non sit contra charitatem, hoc est, contra bonum temporale famæ, sed potiùs pro charitate, hoc est, pro bono melioris correctionis prædicta manifestatio. Neque authores, qui nobis aduersantur, negant possibilitatem dictæ regulæ, quam satis nunc ostendimus, sed dari de facto dictam iuris renuntiationem, ídque à viris nostræ Societatis fide dignissimis se accepisse testantur, quibus nihil aliud erit respondendum, quàm offerendo citatum canonem, in quo renuntiatio, de qua loquimur, in regula contineri, manifestissimè declaratur. E 6. Probatur positam assertionem veram esse de possibili. Confirm. Lorca 22.

Iam quòd de facto licitum fuerit, aut etiam licitum sit hodie in variis religionibus immediata manifestatio, suadetur primò auctoritate. Nam Smaragdus Abbas in regula S. Benedicti cap. 24. hanc regulam refert: *Si quis eum quem districtionem monasterij non ferentem, fugam meditari cognouerit, non statim prodiderit, perditionis illius participem se esse non dubitet, & tandiu à conuentu fratrum sequestrandum, quandiu ille valeat reuocari.* Et c.32. ex Paulo & Stephano Abbatibus sic inquit: *Si quis alterum quacumque parte viderit quodcun-* 7. Probatur deinde esse veram de facto, auctoritate quarumdã religionũ. Smarag.

que illicitum, vel sermone, vel opere facientem, & priori distulerit publicare, cognoscat se esse nutritorem peccati, & per omnia æqualem peccanti, quia & animæ suæ, & illius, quem tegit, est durissimus inimicus. Et in constitutionibus prædicatorum dist. 5. cap. 13. §. 4. dicitur, *ne vitia occultentur Prælato suo, quilibet denunciet quæ viderit, vel audierit.* Et cap. 18, §. 6. *si quis tale quid* (id est, grauiorem culpam) *extra monasterium commiserit frater, qui cum eo est, studeat eius excessum Prælato quantocitius corrigendũ intimare.* Et in cõstitutionibus Minorum editis à Guillielmo Farinario, ac probatis in capitulo generali tempore S. Bonauenturæ dicitur; *teneantur fratres per obedientiam exeuntes, in reditu suo secretè guardiano excessus notabiles intimare.* Huiusmodi ergo lex non est vsu aliena à statu religioso.

8. Iam ex scholasticis Rich. in 4. d. 19. art. 3. q. 1. ad 2. sic inquit, *circa regulares personas non est tanta necessitas hunc ordinem obseruandi, sicut circa seculares; quia regulares, cùm causa requirit, faciliùs & liberiùs à suis possunt administrationibus amoueri.* Et in corpore dixit, quanuis frater sit emendatus per correctionem secretam, non esse omittendam Prælati denuntiationem, *quia valet*, inquit, *ad præcauendum fratri à recidiuo, nec cedit in famæ fratris præiudicium, si talis est Prælatus qualis esse debet.* Et eum refert ac sequitur Summa Rosella verb. *Correctio fraterna*, in principio. Et Angelus verb. *Denuntiatio* num. 10. vbi in hanc sententiam inter alios refert Augustinum quæst. 1. in Leuit. & habetur 22. quæst. 5. cap. *hoc videtur.* item Bonauen. Luc. 17. circa illa verba, *si peccauerit in te. Prælato* (inquit) *qui vult prodesse, etiam nulla præcedente correptione potest, & debet culpa proximi accusari extra iudicium, si sit occulta*; quæ doctrina ita fuit à S. Bonauent. in sua religione introducta, vt contrariam docentes grauiter puniret, voceque actiua, & passiua priuaret, & si pertinaces essent, in carcerem coniiceret, vt refertur in lib. *Serena conscientia.* quæst. 85. & 100. & Corduba super regulam q. 1. refert idem fuisse statutum in capitulo generali tempore eiusdem Bonauent. Præterea S. Thom. hanc mouens quæstionem quodlib. 11. art. vlt. quanuis priùs absolutè dicat: *Si ego scio, quòd frater per me corrigitur, tunc non debeo hoc denunciare Prælato.* statim nihilominus subdit, *Si autem videtur, quòd hoc melius fiat per Prælatum, & Prælatus nihilominus sit pius, discretus, & spiritualis, non habens rancorem, seu odium aduersùs illum subditum, tunc licitè potest hoc denunciari sibi, & tunc non dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut Prælato* (id est, sicut iudici) *sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi, & emendam.* Et subiungit, *quia variæ sunt cõditiones subditorum, & Prælatorum; ideo tenendum est hoc pro regula, quòd in omnibus istis seruanda est charitas, & quod melius, & magis expedire videtur, & si hoc intendat* (*scilicet, emendam proximi*) *& seruet quantum potest bonum charitatis, tunc denunciando non peccat.* Et solut. ad 1. *si statim aliquis referat Prælato adhibens debitas circunstantias, & considerans magis expedire, non facit contra præceptum Euangelij.* Et ad 3. *si aliquis referat Prælato culpam proximi intendens vel cautelã in futurum, vel aliquid huiusmodi, quod ad emendam proximi videtur expedire, non peccat.* Hanc doctrinam D. Thom. refert & sequitur Siluest. verbo *Correctio.* q. 7. Tabien. §. 2. Antoni. 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. Gabr. lect. 74. in Canon. lit. V. addẽs cum Richardo: *Nota quòd frater delinquens, non tantùm est denunciandus Prælato, vt priuatæ personæ, vt emendetur, sed etiam emendatus vt præseruetur à recidiuo.* In quo planè sentit, præuiam monitionem, etiamsi præcedat spes emendæ, non esse absolutè necessariam, quandoquidem non obstãte fructu eius, procedendum est ad denunciationem, per quam poterit etiam idem fructus meliùs sperari. Præterea Astensis l. 2. summæ tit. 67. art. 6. ex sententia Gualteri ait, formam & ordinem denũciationis non esse vsquequaque seruanda circa regulares personas; *& ideo* (inquit) *modus cuiuslibet religionis est approbandus, si non est planè contra Deum, & charitatem fraternam, magisque attendi debet finis correctionis, scilicet emẽdatio peccantis, quàm ordo verborum.* & deinde ferè subiungit doctrinam ex D. Thom. citatam. Et eandem ferè doctrinam habet Vmbertus super regulam B. Augustini c. 90. Præterea Gerson 2. p. tract. de Correctione proximi, alphab. 34. lit. T. docet quidem admonitionem debere præcedere denuntiationem ex vi præcepti; postea verò ponit quatuor exceptiones: prima est, quando frater venialiter, non mortaliter peccat, quia ad veniale (inquit) non est preceptum. Sed de hac re iam diximus in assert. 1. Secunda exceptio est, quando nõ est spes emendæ per secretam monitionem. Tertia quando licèt sit spes, est tamen periculum in mora. Quarta quãdo quis corripere nõ valet sine proprio periculo. Inferiùs verò magis explicans secundam, & tertiam exceptionem, quæ ad rem præsentem magis facit, subiungit regulam ab aliis auctoribus tactam, dicens, *Hic magis debet attendi finis correptionis, scilicet emendatio peccantis, quàm forma verborum*, quia, vt Arist. ait. 1. Rhetor. c. 9. ex vtilitate reipublicæ, non ex verborum inspectione, lex interpretanda est, vnde subiungit, *Si quando videatur frater peccans salubriùs corrigi per alium, qui potest, & vult prodesse quàm per se, securè potest ei indicare: vnde etiam Prælato potest dici peccatum non præmissa monitione, vel secreta correctione, non tanquam iudici, sed tanquam amico peccantis, & quia hic magis potest prodesse, quàm alius.* Imò addit quidpiam difficilius, peccatũ de quo frater peccans fuit secretè correptus, seu admonitus, & de quo se emendauit, posse dici Prælato præcipiẽti per obedientiam; ita tamen quòd si denuncians solus nouerat, soli Prælato dicat; si autem alij nouerant coram illis, & non coram aliis Prælato reueleт; quod semper intelligendum est, seruata dicta regula, & fine charitatis, scilicet vt vel ad commune bonum religionis, vel ipsiusmet peccãtis, vt in futurum meliùs præseruetur, id censeatur necessarium, vel saltem magis conueniẽns. Hoc enim nobis præcipuè obseruandum est in citata doctrina, quæ est D. Thom. & omnium, & maximè locum habet in religionibus, nempe ad omittendam licitè præuiam monitionem secretam, non oportere vt illa reputetur inutilis, sed satis esse, vt per Prælatum maior vtilitas, vel circa satisfactionem, & emendationem commissi, vel circa futurum periculum speretur.

Denique confirmari hoc potest ex Innocentio III. in c. *qualiter, & quando.* 2. de accusationibus. vbi cùm dixisset, *sicut ante accusationem legitimam præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitatiua monitio & inquisitionem clamorosa insinuatio*, subdit statim, *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaque seruandũ quæ cùm causa requirit faciliùs, & liberiùs possunt à suis administrationibus amoueri.* ex quo loco videntur plures ex dictis auctoribus illum modum loquẽdi sumpsisse. Et vidẽtur illa vltima verba ad omnes tres modos inscriptionis, scilicet monitionis, & inquisitionis referenda, quia super omnes immediatè cadũt: quia nulla est ratio, cur ad primũ, vel tertiũ, & non 9.

Item ab authoritate scholasticorum. Richar. Rosel. Angel. August. Bonau. Ser. Consc. Cordub. S. Thom. Syluest. Tabien. Antonin. Gabr. Astensis. Vmbert. Gerson. Arist. Probatur vlterius ex Innocent. 3.

non ad secundum referatur. Et de aliis quidem dicemus cap. 11. & 12. de secundo verò, quod ad præsens spectat, ratio multiplex reddi potest.

10. Ratio 1. pro eadem assertione.

Prima, quia religiosus ex vi sui status profitetur perfectionis viam, & consequenter etiam emendationem morum per remedia meliora & conuenientiora, & ideo quanuis fortè circa seculares nō sit facile omittenda præuia correctio, propter spē maioris boni, quando sufficiens emendatio per idem speratur: nihilominus in religioso statu illa existimari debet ratio sufficiens.

Obiectio Soti refellitur.

Sed obiicit Soto dist. 94. dub. 3. post 3. conc. quia fama subditi apud Prælatum, magni æstimanda est, vt n. 3. indicaui: ergo sine extrema necessitate non est prodigenda, ergo non satis est quòd correctio melius fieri possit per Prælatum, sed oportet vt aliter fieri non possit. Atque ita ipse sentit, etiam inter religiosos; sed in hoc contradicit planè D. Thomæ & cōmuni sententiæ Doctorum, quos n. 7. 8. & 9. retuli. Vnde licèt fortasse inter seculares illa doctrina Soti in praxi regulariter sit securior, quia secularis magis pendet ex huiusmodi fama, & quia raró inter eos est hic vsus paternæ denūtiationis, & rursum quia non sunt professi viam maioris perfectionis; tamen inter religiosos non est dubium, quin si Prælatus sit qualis esse debet, hoc liceat non solùm propter absolutam necessitatem, sed etiam propter quodlibet maius spirituale bonum, cui non est fama illa comparanda, præsertim quia illa infamia non est tanti momenti, vt statim dicetur in tertia ratione, attigíque suprà c. 6. n. 12.

11. 2. Ratio.

Secunda, quia inter religiosos propter maiorē vnionem inter Prælatū & subditum, maiorémque dependentiam ferè in omnibus rebus, & occupationibus vitæ, regulare, ac morale est, vt per prouidentiam Prælati perfectior & firmior emendatio speretur; quin potiùs addit Caiet. tom. 1. Opuscul. tract. 31. qui est 17. responsionum resp. 5. ad 1. dubium, in religiosis non facilè credendū esse quando aliquis grauiter labitur esse ita emendandū per priuatam correctionem, vt non sit ampliùs peccaturus, *Et propterea* (subinfert) *tutius est in huiusmodi casibus Prælato petenti per se, vel alium* (addo vel expressè, vel tacitè) *& volenti saluare, non perdere oues suas, & curam famæ proximorum solito habere, vt pastorem decet, complices, siue non complices sibi notos reuelare.*

Caiet.

Explicatur vis huius rationis.

Et explicari potest vis huius rationis in hūc modum, nam vel religiosus peccat per occasionē aliquam moralem, quā domi vel extra habeat, vel sine illa: in priori casu necesse est Prælatum habere notitiam, quia vix potest alius occasiones huiusmodi præuenire, & auferre, imò interdum neque ipsemet delinquens poterit occasiones vitare, quia fortasse prælatus ignorans ipsum in eis cōstituet, & ipse cogetur obedire. Si autem sine occasione labitur, necesse est vt sit, vel ex praua cōsuetudine, vel ex nimia fragilitate; & in vtroque euentu moraliter necessaria est auctoritas Prælati, quia in vtroque casu difficilis est præseruatio, & multis indiget remediis, quæ non solùm potest Prelatus cōsulere sicut alius frater, sed etiam præcipere, & secretò cogere, vel ad secreta opera pœnitentiæ, vel ad frequentem orationem, & alia huiusmodi.

Instantiæ occurritur.

Video esse posse alium modū peccandi ex repentina tentatione, aut vehementi occasione raró contingente, quæ moraliter ampliùs timeri non potest; sed hoc & rarum etiam est, & pertinere potest ad exceptiones, de quibus infrà n. 17. præterea licèt in eo casu cesset hæc proxima ratio, raró cessabunt omnes, quæ maiorem vtilitatem huius denuntiationis, vel respectu religiosi, vel respectu religionis, ostendunt, vt ex dicendis constabit.

12. 3. Ratio.

Tertia, quia infamia, quæ hinc sequitur religioso, quàm minima est, & ideo non solùm propter necessarium remedium; sed etiam propter maius spirituale commodum est postponenda. Nam inprimis supponimus Prælatum seruaturum secretum, & non diffamaturum subditum suum; nam si aliud probabiliter timeatur, nullo modo est illi reuelandum delictum. Nam etiam in sacramentali confessione taceri potest propriū delictum si infamatio timetur: ergo multo magis cauenda est denuntiatio alieni delicti, cum tali discrimine, præsertim, quia non potest sperari fructus ex notitia illius Prælati, qui non valet seruare secretū. Si autem infamia non transcendit sinistram illam opinionem, quæ in Prælato generari videtur, non debet esse magni ponderis apud religiosos, nam reuera, si emendari vnusquisque velit, & condignā pœnitentiam sui peccati agere, & sufficientia media ad non reincidendum adhibere, non solùm recuperabit bonum nomen, sed etiam in bonā opinione crescet apud spiritualem & prudentem Prælatum, vt c. 6. n. 16. in simili dicebamus. Deinde, quia fama non est bonum per se amabile, sed solùm quatenus confert ad virtutem, vel ad alia bona naturæ conuenientia ac necessaria; si ergo illa opinio, seu cognitio mei peccati in superiore non redundat in aliquod damnum meum, sed potiùs in vtilitatem spirituale, & simpliciter in maius bonum, profectò non est reputanda infamia, quæ sit verum aliquod malum. Præterea fama religiosi potius est religionis, quàm sua, quia ipse totus non est tam suus, quàm religionis, vnde si iniuriam aliquam patiatur, & per iudicē expediat illam repellere, aut vindicare, nō ad ipsum, sed ad monasterium, hæc cura spectat, iuxta doctrinam Panormitani, Felini, & aliorum in c. *cùm dilectus*, de rescriptis, de qua Nauarr. comment. 2. de Regularibus num. 65. & 66. ergo si manifestatio peccati personæ religiosæ fit Prælato, ex mandato vel licentia eius, in maius commodum religionis, vel religiosi, non fit iniuria religioso, quia de voluntate principalioris domini, vel dispensatoris eius fit illa qualiscunque iactura famæ: neque etiā fit contra ordinem charitatis, quia illa denuntiatio ordinatur ad finem consentaneū perfectioni charitatis, & est mediū moraliter vtilius ad illū finē.

Panorm. Felin. Nauar.

13. 4. Ratio.

Quarta in statu religioso est peculiaris ratio, ob quam regulariter timeri potest ne quilibet grauis lapsus in aliorum, vel saltem in alicuius spirituale damnum vel scandalum cedat, propter magnam societatem, & familiaritatem, quæ inter ipsos esse solet, ex qua prouenit, vt exemplo vnius facilè alij corrumpantur; præsertim, quia illi qui similiores sunt moribus, vel affectibus, faciliùs solent inter se coniungi: atque ita vitium vnius facilè in aliū redundat. Est autem communis doctrina Doctorum; quoties peccatum fratris in aliorum detrimentum vergit, sine mora denuntiandum esse Prælato, ne aliis noceat: ergo regulariter ita fieri poterit in religione propter vitandum aliorum nocumentum: quia sine Prælati auxilio vix potest fieri, aut sperari. Accedit præterea, quòd ex hac vnione, vel potiùs vnitate corporis prouenit, vt peccatum vnius religiosi in infamiam totius religionis, vel monasterij cedat, præsertim apud vulgus, quod propter magnam vitæ similitudinem; statim existimat tales esse reliquos, qualem vnum aliquem conspicit, vt optimè dixit Augustinus epist. 137. & S. Bonauentura super regulam q. 16. Hac ergo ratione quodlibet pecca-

August. Bonauent.

tum graue religiosi commune est detrimentum A religionis, ac propterea ad Prælatum, qui boni communis curam gerit, maximè spectat huic modo subuenire, ac propterea moraliter necessarium est, vt eius notitiam habeat, vt famæ religionis prospicere possit, quæ multo maioris momenti est, quàm fama vnius religiosi circa Prælatum suum.

14. 5. Ratio. Vltimò ex omnibus coniecturis, & circunstantiis hactenus adductis simul spectatis, colligitur valde expedire ad commune bonum status religiosi, vt singuli eorum intelligant graues lapsus; qui in eis obseruati fuerint superiori, esse statim denunciandos; nam hoc fræno cautiores fiunt, magísque formidabunt huiusmodi lapsus, saltem, propter timorem sui nominis erga superiorem, & propter eius correptionem, possumúsque exemplo reseruationis casuum hoc declarare, quæ ideo ab Ecclesia inuenta est pro grauioribus culpis, vt ipsa difficultas & timor accedendi ad superiorem contineret homines. Quod maximè factum est in illis peccatis, quæ rempublicam maximè offendunt, aut scandalizant: Sic ergo dici potest Prælatus religionis, quodammodo reseruare sibi emendationem delictorum in suis subditis, etiam per secretam correctionem, vt illo medio non solùm meliùs emendet lapsos, sed etiam reliquos contineat ac præseruet. Vel potiùs dici potest consideratis conditionibus talis status ex natura rei hoc munus pertinere ad ipsũ Prælatum, eíque deferendum esse, quia, moraliter loquendo, non potest aliter communi bono religionis & singulorum religiosorum saluti, & perfectioni satis consuli, itaque ob magnam diuersitatem status religiosi à communi statu fidelium, dici potest mutari materia illius siue præcepti, siue consilij Euangelici, atque adeò immediatè transire fraternam monitionem in paternã.

Illustratur exemplo.

15. Ex his autem quæ communia sunt statui religioso, ad minimũ colligitur morali quadam euidentia (vt existimo) hoc sæpiùs esse licitum: si ergo vlteriùs consideremus ea, quæ Societatis propria sunt, planè concludemus, moraliter loquendo, semper ac de facto hoc licere, & expedire, quia ferè in omnibus circunstantiis, quas considerauimus, est aliquid speciale in hac religione, propter quod talis Prælatorum prouidentia in huiusmodi lapsibus subditorum maximè necessaria est; præcipuè verò propter ministeria Societatis circa proximos, & varias occasiones in quibus ratione illorum ministeriorũ possunt religiosi à suis Prælatis constitui. Item propter maiorem dependentiam, quam subditi habent à suis Prælatis, non solùm in muneribus & ministeriis suis, sed etiam in operibus pœnitẽtiæ, mortificationis & orationis, quibus in huiusmodi occasionibus iuuari debent. Præterea propter specialem quandam cõmunicationem, & fraternam vnionem, quam hæc religio profitetur, ratione cuius peccatũ vnius magis posset alios inficere nisi summa vigilantia præueniretur. Accedit, quòd iuxta huius religionis institutũ necessarium est ab adolescentia, & iuuentute religiosos in ea educari & institui: atque ita magna ex parte religiosos esse adolescentes, in qua ætate magis indigent prouidentia & disciplina Prælatorum: in illis ergo regulariter hæc notitia Prælatorum necessaria est; in aliis verò, qui iam sunt prouectioris ætatis, diúque fuere in religione probati, bonúmque sui specimen dederunt, raró cum diuina gratia erit necessarium hoc prouidentiæ genus; tamen quia semper in periculis versamur, & quia non habemus locum fixum & certũ, & quia non semper domi continemur & includimur, sed propter salutem proximorum per varia loca peregrinamur, ac denique, quia superiorũ prouidentia ad omnes, generalis esse debet, & non omnes sunt æquè constantes, ac firmi; ideo generaliter optimũ est, vt circa omnes hic modus custodiæ, ac prouidentiæ obseruetur. Tandem quanto hæc religio magis erga proximos versatur, tanto magis indiget bono nomine, & fama apud illos, tum vt ipsi proximi maiori cũ fiducia & securitate conscientias suas operariis Societatis aperiant; tum vt ex parte sociorum ministeria cum maiori fructu, & efficacia peragantur; ad vtrunque autem finẽ maximè oportet, vt B bonum nomen non fictum & fucatum sit, sed in vera ac solida virtute fundatum: quod vix aut nullo modo fieri aut conseruari potest, nisi superior suorum subditorum defectus agnoscat, vt vnumquemque applicet ad eam rem, cui sine suo detrimento & proximorum scandalo possit deseruire, & vt quem infirmum esse cognouerit, ad lucrandos alios non applicet, donec ipse curatus & lucratus sit; propter hæc ergo & alia forrasse, quæ sexta Congregatio generalis considerauit, canonem illum 10. edidit, quo vtraque assertio continetur, ita vt iam de illis nobis non sit integrum dubitare.

Rationes hactenus positæ maximè locũ habent in Societate.

Dices, si intra latitudinẽ charitatis possunt esse varij modi aut ordines corripiendi, vel denũtiandi, vt ex hactenus dictis deducitur, certè ille, qui à C Christo D. est traditus, existimandus est ex suo genere perfectior, námque illa eius verba, aut verũ præceptum continent, aut saltem consilium, vt c. 7. n. 9. ostensum fuit; ergo propter neutrum titulũ præcepti, scilicet, vel consilij potest ille ordo dimitti, aut renuntiari, quia vel semper (licèt non pro semper cùm sit affirmatiuus) obligat, vel perfectio charitatis illũ postulat. De hac obiectione iterum in cap. seq. respondendo ad 4. rationem recurret sermo, nunc dicimus siue obligationis sit ille ordo; siue consilij, non fuisse à Christo datum nisi stante iure cuiusque proprio in sua fama; non autem eo renuntiato; regula verò Societatis supponit perfectam illius iuris renuntiationem. Neque absolutè verum est, Christum semper perfe- D ctissima docuisse, sed perfectissima huic, vel illi personarũ statui. Nam Apostolos multa docuit in sermone habito in monte, Matth. 5. Turbis verò minora, vt August. l. 1. de sermone Domini in mõte, & Ambros. l. 5. in Lucam c. 6. notarunt, imò & idem seruari in eisdem personis pro diuersis temporibus vulgare documentum est, iuxta Pauli metaphoram de lacte & cibo solido, Hebr. 5. Ergo eo ipso quòd in sua Ecclesia Christus D. religiosum statum esse voluit, virtute docuit, quidquid perfectionis in eo optari rationabiliter potest. 16. Obiectioni satisfit. August. Ambros.

Vltimò verò præter illas regulæ moderationes, in c. 7. à n. 21. ponderatas addendũ est, per hæc omnia non excludi, quin in singularibus actibus considerandum sit, an cesset omnino ratio imme- E diatæ delationis ad Prælatum: cessare autem poterit, si in aliquo particulari casu contingat, vt pensatis omnibus circunstantiis, prudenter iudicetur notitiam superioris, nec necessariam nec vtiliorẽ esse futuram, ad emendationem fratris, securitatẽ religionis, & alios fines honestos, qui per talem denuntiationem intendi possunt (quod quia rarissimum erit; ideo à lege seu regula non curatur) nam tunc abstinendum est à tali denuntiatione, si lapsus sit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. 17. 3. Assertio, seu potius moderatio duarũ præcedentium.

Tunc

Tunc enim vrget ratio illa charitatis, vt subueniatur proximo in maioribus bonis, cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferioris ordinis, si fieri possit; & hoc solum probat communis schola Theologorum quando affirmat præceptum correctionis fraternæ obligare etiam ad seruandum ordinem eius; semper enim intelligunt quando cæteris paribus, in spiritualibus bonis seruari potest, conseruando proximi famam. Quamuis enim hæc famæ diminutio apud Prælatum prudentem, & qui subditum diligit vt filium & seruaturus est secretum, non videatur magna iactura; nihilominus si absque rationabili causa fiat, non potest excusari à culpa. Quotiescunque enim occultum peccatum fratris alteri (quicunque ille sit) sine iusta causa reuelatur, vitium est detractionis, iuxta doctrinam communem, cum D.Thom. 2. 2. quæst.73. art.1. & 2. de qua videri potest Nauarr. in cap. *inter verba*, conclus.6. coroll.1. & 33. & Soto dict. relect. de tegendo secreto membr.2. dub.3. Vnde constat tale peccatum ex genere suo mortale esse, in indiuiduo autem facile esse poterit veniale in præsenti materia: quia supponimus denuntiationem bona intentione fieri, etiamsi fortasse non prudenter fiat, quia illa intentio facit vt illa detractio non sit formalis, sed tantùm materialis, quàm frequenter esse peccatum veniale, dixit D. Thom. suprà, & aliunde nocumentum, si quod est, multum minuitur, tum quia reuelatio fit vni tantùm personæ, & ita corrumpit famam, non in totum, sed in parte, vt dixit idem D.Thom. dict. art.1. ad 2. Tum etiam, quia licèt persona Prælati grauis sit, tamen si sit talis, qualis esse debet, nihil propterea nocebit subdito, qui iam supponitur perfectè emendatus, vel emendandus per admonitionem eius: quin potiùs semper afferet aliquam vtilitatem spiritualem, moraliter loquendo, nam saltem impensiùs orabit pro illo, quando omnis alia occasio procurandi maiorem eius profectum desit, quod vix potest contingere. Quocirca raro poterit hoc ad culpam præsertim mortalem damnari; nisi quando ex parte superioris timetur, quòd non rectè vtetur illa notitia in bonum ipsius subditi, quia, v. g. vel concipiet odium in illum, vel iniustam, aut saltem imprudentem indignationem, quæ solet nimium affligere & inquietum reddere subditum. Idémque erit si ob fragilitatem, & peculiarem fratris conditionem, similis perturbatio timeatur, etiam sine culpa superioris, quia si de facto denuntiatio non est illi profutura, & alioqui non iudicatur necessaria ad bonum commune, aut aliorum, quia per ad monitionem secretam speratur prudenter sufficiens emendatio, non solùm otiosum, sed etiam alienum à charitate esset talem denuntiationem facere.

[Margin: Deferre fratris defectū ad prælatū absque fine vtili detrahere est. — D.Thom. — Nauar. — Sot. — D.Thom.]

CAPVT X.

Satisfit obiectionibus in cap. septimo propositis.

1\. [Margin: Regulæ initio cap.7. allatæ exponuntur, & cōmendantur.] Ex hac resolutione non est difficile respondere ad obiectiones in c.7. factas. Nam in primis in regula Societatis nihil est huic doctrinæ contrarium. Nam prima regula ibi citata solùm loquitur cum ipsis delinquentibus, non cùm denuntiantibus, & ab illis solùm exigit, *vt contenti sint*, & per quod verbum non datur aliis licentia, vel faciēdi iniurias, vel non seruandi in hoc negotio; non solùm obligationem, sed etiam perfectionem charitatis; hoc enim nec rationi, nec religioni consentaneum est, vt per se constat. Duo ergo intelligo ibi postulari: vnum est vt religiosus patienter, & sine perturbatione sustineat quidquid in hoc genere cum ipso factum fuerit, siue prudenter, siue ex nimio zelo, non secundùm scientiam factum sit; nam hæc præparatio animi digna est viris profitentibus perfectionē: neque ob eam aliis licet, quod aliàs non liceret, vt notum est. Alterum, vt planè intelligant, & consentiant lapsus suos, quantumuis graues, & occultos manifestandos esse Prælatis, non solùm propter necessitatem, sed etiam propter maiorem spiritualem profectum ipsorum; nam licèt hoc per se bonum sit, & liceat, maximè in statu perfectionis, tamen quia res est difficilis, optimum est, vt in principio distinctè proponatur, & consensus per proprij iuris famæ cessionem postuletur, vt etiam inde constet non solùm hoc licere ex lege charitatis; sed etiam fieri ex regula eiusdem charitatis perfectissimæ materiā. Et hoc significant verba illa, *ad maiorem in spiritu profectum*, &c. In illis enim tacitè supponitur hunc finem maximè esse spectandum in hac denuntiatione, vnde illo deficiente non esset ad illam progrediendum; nisi ratio boni communis illam postulet, quæ à multis *Canonica* appellatur, vt c.8. num.4. dixi. Alia verò regula, quæ ad denunciantes loquitur, solùm petit præparationem animi ad manifestandos alios *debito cum amore & charitate*. Per quod verbum, sicut exigitur manifestatio consentanea *debito cum amore, & charitate*, ita excluditur omnis alius inordinatus affectus, quo manifestatio fieret apud superiorem, vt c.7. n.21. est annotatum. Vnde cùm Romæ (vt mihi constat) hæc regula à quodam scriptore in sua Summa casuum conscientię acriter impugnaretur, Gregorius XIII. regulam petiit, & legit, multúmque illam commendauit, præsertim propter illa verba, *debito cum amore & charitate*, iussítque partem illam illius libri expungi tanquam rem bonis religiosorum moribus contrariam.

2\. [Margin: Ad 1. arg. in c.7. n.3. quoad priorem repugnantiam.] Ad primam ergo obiectionem in c.7. ex textu Euangelij, iam responsum est, ibi non contineri aliam legem nisi charitatis & in tantum ea omnia seruanda esse, in quantum charitas postulat, & ita in Societate seruanda esse conceditur. Veruntamen ipsa charitas maioris boni quod regula intendit, docet habendam esse rationem fratris, non solùm quoad emendandum præteritum, sed etiam quoad cauendum futurum perfecto modo ac magis securo, nec solùm consulendum esse eo perfecto modo fratri peccanti; sed etiam aliis, quibus potest nocere, & multo magis bono communi. Deinde dico cum D.Thom. dict. quodlib. ex vi verborum Christi secretam monitionem postulari antequam peccatum dicatur Ecclesiæ, id est, Prælato vt iudici, qui excommunicare possit contumacem, & consequenter ex verbis Christi colligi non posse antę denuntiationem, quæ fit superiori vt patri, esse necessariam secretam monitionem: ergo in rigore verba Christi parū vrgent. Vnde ad aliud membrum sumptum ex fine huius præcepti, qui est fratrem lucrari, ex dictis etiam patet responsio: nā si id interpretemur de denuntiatione iudiciali, illa propriè nō ordinatur, nisi ad præteritū; sic verò nō rectè accommodatur obiectio, quia nō agimus de tali denuntiatione: si verò generaliùs loquamur de correptione, quā postulat charitas, sic non ordinatur tantùm ad emendandū præteritum, sed etiam ad cauendum futurum, & ad

[Margin: D.Thom. — Quoad repugnantiā posteriorem.]

ad alios fines boni communis, propter quos expedit sæpe vt Prælatus habeat notitiam facti commissi, etiamsi emendatum sit, & ad hæc omnia extendi potest lucrum fratris; nam ipse quando religiosus est, debet ad perfectionem aspirare, atque adeò illi perfectioni proportionatam emendationem amplecti, & communi bono consulere, vnde hoc totum tanquam lucrum suum æstimare debet.

3. Ad 2. arg. ex iure can. in eodem n. 3. Ad secundum probabile satis est iura omnia, quæ de denuntiatione loquuntur, & ad illam postulant vt præcedat charitatiua monitio, quæ etiam à Prælato facta secreta est in suo gradu, vt statim dicemus, loqui de denuntiatione iudiciali, & sine dubio de illa est sermo in dict. c. *cum dilectus*. Et idem colligitur ex cap. *qualiter & quando*, & ex his, quæ ibi notantur per Doctores, & per se hoc est credibile, quia illa iura statuunt ordinem iudicialem & forensem, quoad omnes vias, quibus in eo procedi potest, quas attingemus cap. seq. vbi huius etiam ordinis rationem reddemus. Neque obstat quòd illa iura fundantur in Christi verbis, tum quia illud potest intelligi per quãdam imitationem, non quòd definiat illum esse sensum verborum Christi: tum etiam, quia, vt dixi in illo cap. 7. num. 15. satis probabiliter intelligitur illud verbum Christi, *dic Ecclesiæ*, de denuntiatione iudiciali: illa ergo iura non statuunt aliquod ius positiuum (quod notandum est) circa denuntiationem paternam, & ideo illis non obstantibus, solus ille ordo est in præcepto in tali denuntiatione, quo sublato charitas offenditur: an verò respectu denuntiationis iudicialis præceptum illud & latum sit, & semper obliget, sequenti capite videbimus.

4. Monitio facta à Prælato, ex notitia deferentis, adhuc secreta est & conformis euangelio. Nunc solùm aduerto denuntiationem hanc paternam ad hoc proximè ordinari, vt frater secretò moneatur, & corripiatur, quanuis non immediatè per ipsum fratrem, sed per Prælatũ: Vnde si Prælati monitio non sufficiat, illa erit satis, vt ad denuntiationem iudicialem procedi possit, si aliæ circunstantiæ concurrant ad transeundum ad tale forum. Quia cùm iura dicunt ante denuntiationem illam debere præcedere monitionem secretam, non dicunt illam monitionem necessariò debere fieri immediatè ab ipsomet fratre, qui vidit vel nouit delictum, sed solùm quod fiat, ergo si per eum facta est, qui maximè prodesse posset, nempe per superiorem, id satis est. Vnde etiam obiter addo hunc modum corrigendi fratrem media correctione paterna non esse alienum à verbo Christi, *Corripe eum inter te & ipsum solum*, nam intentio horum verborum solùm est, vt frater occultè peccans occultè & cum omni secreto, quoad fieri possit, corripiatur: Vti autem ministerio Prælati ad huiusmodi correptionem propter maius bonum fratris, vel commune, non est contra hoc secretum, nec excedit modum occultum, quem talis actio secundùm rectam rationem acquirit, & ideo in eo casu particula, *solum*, non excludit quemcunque alium, sed solùm aliũ, qui ad talem correctionem, neque necessarius, neque vtilis est; vel etiam excludit alium simpliciter, subditus autem, eiúsque superior, ad hũc effectum non ponunt in numero, vt dialectici loquuntur, atque hoc solum sensit Augustinus citatus in dict. c. *Si peccauerit*, 2. q. 1. vt indicant illa (August.) verba, *Quia secretum fuit quando in te peccauit, secretum quære cùm corrigis, quod in te peccauit; nam si solus nosti, quia peccauit in te, & cùm vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor:* vbi secretam correptionem solùm distinguit à publica; vnde non excludit tertiam personam, si necessaria sit, sed alias: & infrà ponit exemplum in Episcopo, qui solus scit delictum, & ideo solus corripit: dicitur autem solus scire, etiamsi per alium sciat, qui paternè denunciauit. Vnde subdit; *sunt homines adulteri in domibus suis in secreto peccantes, aliquando nobis produntur ab vxoribus suis, plerunque zelantibus, aliquando maritorum salutem quærentibus: nos non prodimus palàm, sed in secreto arguimus; vbi contigit malum, ibi moriatur malum.* Ex quo planè constat secretam correptionem apud Augustinum, non excludere denuntiationem paternam, factam Prælato. Conciliũ denique Aquisgran. nõ loquitur de subditis, sed de Prælatis ipsis, quos monet tanta lenitate procedere, vt sæpiùs præmoneant, priusquam ad publicam vindictam procedant. Vnde post citata verba, subdit, *Et si his admonitionibus non cesserit, in publica obiurgatione corripiatur.* Posteáque prosequitur modum vindictæ iuxta qualitatem delicti, & dispositionem delinquentis.

Maior difficultas esse videtur in tertia obiectione; nam Basilius & Augustinus in ea citati de religiosis in particulari loquuntur; imò eis regulam tradunt, & tamen absolutè eis commendant hunc ordinem prius monendi, quàm res ad Antistitem deferatur. Sed potest primò responderi eos loquutos esse de denuntiatione iudiciaria; quod in Augustino habet difficultatem, quam statim attingam. In Basilio verò potest facilè sustineri; simplicior verò responsio est, Basilium inprimis intellexisse Christi verba de ordine seruando in correctione fraterna, & illudmet preceptum nulla alia expositione addita suis monachis commendasse, neque aliquam aliam specialem regulam de hoc dedisse; quia fortasse eo tẽpore non existimauit aliud esse necessariũ. Non tamen tacuit in illa reg. 46. ex fusioribus, quidquid est in quo peccetur, id referre ad Antistitem debere; addidit verò limitationem, *si illud ipsi curare non possint:* cui nos intelligimus æquiualere illam; *cum debito amore & charitate:* nam curatio illa intelligi debet perfecta, & quæ morale periculum in futurum excludat, tam in ipso fratre, quàm in aliis, & in cõmuni bono, & nomine totius communitatis. Et ideo in alia reg. 25. ex breuioribus expresse dixit, consilij causa, & propter bonum aliorum licitum esse alteri reuelare peccatum fratris; sub quibus causis comprehenduntur omnes, quæ fuerint consentaneæ statui religioso. Atque ita doctrina eadem est, & nullo modo contraria, quanuis necessitate, & discursu temporum magis fuerit explicata. 5. Ad 3 arg. in n. 4. Ad locum Basilij.

In Augustino illud difficile videri potest, quod ante denuntiationem Prælati postulat monitonẽ secretam, & tamen statim consulit, vt testes non inducantur antequam denuntiatio Prælato fiat: *ne fortè* (inquit) *possit secretiùs correptus non innotescere cæteris.* Nam si loquatur de denuntiatione iudiciali, cur non præcedet inductio testium, quæ necessaria est, vt constet adhibita esse alia conueniẽtia remedia? Si verò loquitur de denũtiatione paterna, videtur nobis esse contrarius. Deinde illa Augustini regula, vel fundata est in Euangelio, & sic cur potius, quoad vnam partem, quàm quoad alteram seruanda proponitur; vel fundatur solùm in congruentia morali, & sic etiam videtur Augustinus sentire, considerato prudenter ordine charitatis secundùm se, vel necessarium, vel saltem melius esse, etiam inter religiosos, vt monitio priuata præcedat. 6. Locus Augustini in eodem arg. adductus vrgetur magis.

Respon

7. Respondetur ex D.Thom.2.2. quæst.33. art.8. ad 4. Augustinum partim loquutum esse de iudiciali denuntiatione, partim de paterna, & quoad primam velle vt obseruetur ordo Euangelicus, ita tamen vt si post monitionem secretam inducendi sint testes, quia frater noluit corrigi, primus illorum testium sit Prælatus, quod fit deferendo ad illum delictum, non vt iudicem, sed vt patrem, vt si fortè id sufficiat, non innotescat cæteris; vnde subdit, si negauerit, tunc alios adhibendos esse; vt conuincatur, & puniatur. Vbi iam loquitur de transitu ad denuntiationem iudicialem: Ergo saltem habemus ex loco Augustini totum ordinem iudicialem non esse necessarium ad denuntiationem paternam: vnde etiam fit, vt ex vi illius præcepti, nec monitio fraterna necessaria sit: quia, vt D.Thom. repetit in prædicta solutione, cùm dicitur Prælato vt patri, non dicitur Ecclesiæ. Negare autem non possumus, quin Augustinus ibi consilium præbeat, priùs secretè monendi; subintelligit tamen conditionem, si sit spes, quòd illa sufficiat ad perfectam correptionem. Et verisimile est in eo statu & iuxta occurrentes illo tempore circunstantias Augustinum prudenter iudicasse, illud medium sæpe futurum fuisse sufficiens, & ideo illud consuluisse: nihilominus tamen si consideratis aliis circunstantiis, iudicetur melius statim conuenire Prælatum, propter maiorem efficaciam, vel securitatem, non negat Augustinus posse ordinem mutari.

Responsio D.Thom.

8. Quin potiùs si attentè ibi legatur, solùm postulat vt frater prius moneatur, quàm parua indicia leuioris animi in eo appareant, vt patet ex illis verbis, *Si hanc de qua loquor oculi petulantiam, in aliquo vestrûm aduerteritis statim admonete, ne cœpta progrediatur, sed de proximo corrigatur.* Et subiungit, *Si autem & post admonitionem iterum, vel alio quocunque die idipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prodat quicunque hoc potuerit inuenire.* Et paulo pòst declarat tunc delictum prodendum esse Prælato. Ergo ex mente Augustini, quando fratris conscientia grauiter vulnerata esse intelligitur, satis consultum est statim ad patrem recurrere, vt ei medeatur; quanuis vbi nondum de lapsu constat, sed solùm aliquod leue indicium, quod ex negligentia, aut ex leuitate animi procedere potest, non oportet statim ad Prælatum recurrere pro incerto lapsu fratris, sed fratrem monere. Denique (vt suprà num. 5. & 7. dicebam) licèt hoc arbitrium seu consilium Augustini regulariter fortè fuerit expediens eo tempore, & in eo vitæ genere; nunc vbi aliud est vitæ institutum, & maiora pericula, maiórque dependentia subditorum à Prælato, potest frequentiùs expedire etiam in simili casu, in quo scilicet *petulentia oculorum erga fœminas in fratre cernitur,* statim Prælatus moneatur, vt radicitus occasionem auferat. Denique ad D. Thom. ibidem citatum respondetur ibi loquutum esse de denuntiatione iudiciali; alio verò loco à nobis citato satis explicuisse quid de denuntione paterna sentiendum.

Respōdetur amplius.

Ad D.Th. in fine eiusdem nu 4.

9. Ad quartam rationem concedi potest totum quod per eam intenditur, nimirum vbi notitia superioris ad spiritualem aliquem fructum necessaria non est, neque ad commune bonum, tunc non esse licitum illi denunciare lapsum fratris: hoc enim solum probat discursus ibi factus. Nos autem dicimus in religionis statu, & præsertim in nostra Societate, per se loquendo, & vt in plurimum necessariam esse, aut saltem valde proficuam hanc notitiam superioris, & infamiam, quæ ex illa generatur, si frater verè & ex corde emendari velit, esse propè nullam, & ideo regulariter ac per se loquendo, intercedere sufficientem rationem ob quam in hoc genere denuntiationis paternæ, præuia monitio prætermittatur.

Ad 4. arg. in num. 5.

Sed instabit aliquis: nam hinc sequitur hunc ordinem corrigendi saltem in statu religioso esse simpliciter meliorem; quod videtur absurdum, cùm Christus D. alium ordinem simpliciter docuerit. Circa hanc obiectionem Bañes 22.quæst. 33.art.8.dub.2. ad primam confirmationem 7.argumenti; tacitè de Societate sub nomine cuiusdam religionis agens, existimat inprimis constitutionem Societatis in hac parte esse iustam, eo titulo, quòd religiosi eius renuntient iuri suo, quoad famam erga Prælatum. Addit verò vlteriùs maximè attendendum esse, ne prædicta constitutio, quæ ratione renuntiationis proprij iuris potest esse iusta, sub alia ratione falsa defendatur; videlicet quoniam alio modo nulla communitas potest benè gubernari; nam hoc esset dicere ordinem correctionis Euangelicum, & naturalem esse perniciosum communitatibus, ac proinde neque in præcepto, neque in consilio esse, quod erroneum esset, cùm ordo ille, ab ipso Christo traditus sit, & à Patribus & Theologis summa veneratione susceptus. Hæc ferè prædictus author: quæ nihil repugnant his quæ hactenus diximus, neque in his, quæ spectant ad naturale ius, potest ferè esse diuersitas sententiarum, nam (vt idem benè subiungit) varietas iudiciorum, quæ in hoc esse potest, non tam circa legis obligationem, quàm circa eius applicationem ad opus versatur. 10.

Instantia contra nūc dicta.

Quid Bañes circa hanc instantiam scripserit.

In hoc ergo sensu loquendo, addendum nobis superest temerarium quidem, & contra omnem prudentiam esse asserere, nullam communitatem posse benè gubernari, nisi constitutionem habeat, vel vsum denuntiandi Prælato peccata occulta, nulla præuia monitione; nam hoc licèt non sit directè contrarium verbis Christi (vt falsò supponit Bañes,) quæ multis aliis modis commodè explicantur, vt vidimus; est tamen præter omnem rationem, & præter omnem vsum Ecclesiæ, & nulla authoritate fundatum. Nihilominus tamen loquendo de communitate religiosa, verè & prudenter dici potest, non posse æquè benè gubernari & conseruari, si omnes subditi persuadeantur se non posse licitè denunciare Prælatis lapsus fratrum, nisi tentando priùs illos emendare per secretam monitionem; nam (vt Innocentius III. significauit) in religioso statu habere tantùm curam priuatæ famæ fratris; erga solum Prælatum, sine respectu ad maius bonum spirituale fratris & sociorum, ac totius religionis, esto malum non sit, non potest generaliter loquendo esse vtilius ad maiorem perfectionem. Vel saltem licèt quis nolit admittere in communi de religioso statu, quia in illo potest esse magna varietas, & in aliquo viuendi modo posset fortasse aliud expedire: nihilominus loquendo de aliqua communitate in particulari optimè & prudenter potest quis sentire & dicere doctrinam illam non esse conuenientem ad meliorem gubernationem eius; quin potiùs regulariter in ea expedire vti prudentia Prælati ad emendandum subditum, & præuenienda incommoda, quanuis neque conueniat, neque 11.

Authoris decisio.

neque liceat in particulari alium ordinem semper excludere, vt declaratum est. Vnde etiam addo per hanc doctrinam nunquam ita excludi monitionem secretam, quin possit aliquando frater priùs conuenire fratrem, non vt sua aliquali correptione contentus sit, sed vt illum disponat ad Prælati correptionem, eique persuadeat ipsi expedire, vt Prælatus conueniens remedium illi malo adhibeat; per hoc enim non impeditur, quominus denuntiatio fiat Prælato vt patri, sed suauiori modo fiat, & ita minus exasperetur, aut perturbetur.

12. *Alteri instantiæ occurritur.* Dices, si tunc frater pœnitentiam ostendat, & non repugnet emendationi delicti, superfluum esse vltrà progredi. Respondetur negando consequentiam, tum quia etiam post emendationem necessaria esse solet prouidentia Prælati, ad tollendas occasiones in futurum: tum etiam, quia rarò possumus adeò confidere de præsenti proposito, aut ostensione pœnitentiæ, vt propter commune bonum, & maiorem profectum ipsius fratris, non sit saltem melius & vtilius rem totá ad Prælatum deferre, vt etiam in disp. 8. de charitate sect. 6. à n. 11. tradidimus. Quod inde etiam confirmatur; nam ex sententia sanctorum Patrum, quos suprà c. 6. à n. 4. retuli, vnusquisque religiosus debet statum conscientiæ suæ Prælato aperire, vt ab eo meliùs dirigatur, quia signum est illam notitiam apud superiorem non reputari infamiam tanti momenti, vt propter spiritualem directionem contemnenda non sit; meritò ergo in prædicto casu, vnus frater alium inducit, vt tota res ad Prælatum deferatur, & tunc si delinquens consenserit negotium (vt dixi) suauiùs & cum maiori fructu transigetur; si autem repugnauerit, erit irrationabiliter inuitus, & eo ipso timeri potest de illius efficaci pœnitentia & constanti emendatione, regulariter loquendo, vt dixi, quia in indiuiduo aliquando & rarissimè decurrere possunt rationes & indicia, quæ contrarium persuadeant, vt in fine capitis præcedentis aduertimus.

13. *Primus processus quem tenebit Prælatus, cũ subdito sibi paternè delato.* Iam verò superest inquirendum, quid possit ac debeat Prælatus cum subdito agere postquam illius lapsum per hanc paternam denuntiationem agnouit. Id quod breuiter dicendum est: debere inprimis Prælatum secretò monere & corripere subditum, qui si delictum suum agnoscat, & emendationem promittat, vltrà progrediendum non est, neque ad vindictam publicam, neque ad aliquam infamiam; potest tamen superior (quod satis conforme est decreto Clementis VIII. de casibus reseruatis §. 7. ibi, *licet tamen superioribus*, &c.) secretam pœnitentiam pro ratione delicti imponere, vel ad satisfactionem, vel ad medicinam. ita ferè Soto dict. memb. 2. quæst. 4. concl. 7. Nauar. in cap. inter verba conclus. 6. num. 230. *Sot. Nauar.* Ait etiam Soto iure posse subditum paternè castigare, aut flagellare non ad punitionem præteriti, sed ad terrorem in futurum; sed difficile est hæc duo separare, nec video cur non possit tanquam pater secretò castigare delictum, quia commissum est; quamuis verum sit finem huius castigationis præcipuum esse terrorem in futurum: potest autem etiam esse perfecta satisfactio pro præterito. Rursus potest Prælatus occasiones peccandi subdito auferre, & ea ratione mutationem aliquam in occupatione vel habitatione, circa eum facere; ita tamen vt nullum scandalũ vel infamia sequatur. Si tamen ad eum finem necessarium non sit, nulla ratione debet illum contristare, aut ab officio amouere, nec minus quàm antea honorare. Vnde Calixtus Papa epist. 2. cap. *ponderet.* d. 50. *Si aliquis* (inquit) *lapsus quocunque modo fuerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu.* Et infrà, *Porrò sanctus Dauid de mortiferis criminibus egit pœnitentiam, & tamen in honore permansit*, & similia multa ex aliis Patribus ad hanc rem sumi possunt ex Gratiano dicta dist. capitulis sequentibus. *Gratian.*

14. *Secundus Processus.* Secundò si subditus post superioris correptionem, nec crimen agnoscat, nec emendationem promittat, & alioqui moraliter constet Prælato de delicto; saltem per fidem vnius testis oculati, omni exceptione maioris, potest illum grauiter reprehendere, etiam adhibitis duobus, vel tribus viris grauibus, si ad illum confundendum, & commouendum expedire censuerit. Potest etiam minas adhibere, quòd explorabit eius vitam, quòd de illo nihil confidet, & similia. Imò iuxta personæ qualitatem poterit aliquam religiosam correptionem, vel flagellationem, aut similem pœnitentiam iniungere, aut exequi, si ad timorem in futurum incutiendum opportunum esse prudenter iudicauerit; quia adhæc omnia sufficit illa probatio, & notitia, & ad illa extenditur munus paternum, etiam seclusa iurisdictione. Sicut pater naturalis potest in simili euentu castigare filium, si prudenter sibi persuadeat esse verum, quod sibi dictum est, etiamsi iuridica, & plena probatio non intercedat. Denique poterit etiam illi præcipere cum omni rigore, & si oportuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt talem occasionem euitet, scilicet vt non eat in talem locum, vel talis personæ familiaritatem fugiat, &c. Quod præceptum potest imponere coram denuntiatore & testibus, vt si oportuerit, postea de illius transgressione constet: nam illud præceptum etiam est iustum, & satis conueniens medium ad impediendum periculum subditi, qui tanto magis in illo versatur, quanto minus illud agnoscit, minúsque voluntariè tollere vult. Hæc partim docuit Soto dict. quæst. 4. conclus. 7. partim addidit Bañes 22. quæst. 33. art. 8. dub. 4. concl. 3. *Sot.* contra eundem Sotum, qui sine causa negat id quod diximus de paterna punitione. Veruntamen hæc omnia ex prudentia pendent, quia nulla lege humana vel prohibita, vel præscripta sunt, & ex se non excedunt potestatem dominatiuam patris: neque cedunt in infamiam notabilem subditi, cùm eius delictum non publicetur vltra limites correctionis fraternæ.

15. *Tertius processus.* Tertiò si his non obstantibus subditus est pertinax, & admonitionem nullam admittit, & delictum nec notorium est, nec probabile in iudicio, nec vergit directè in damnum communitatis, non habet Prælatus amplius, quod faciat circa delinquentem; sed oret pro illo, vigilet & occasiones, quas potuerit, auferat sine scandalo, aut infamatione subditi; quia non potest, propter occultum delictum illum infamare, neque ad aliud genus inquisitionis debet procedere, vt dicemus cap. 12. vbi etiam à num. 34. exponemus quid agendum sit, quando delictum est probabile, aut directè vergit in damnum communitatis.

CAPVT

CAPVT XI.

De triplici modo procedendi in externo iudicio contra delicta subditorum; ac primùm de visitatione, seu generali inquisitione.

1\. DIximus à cap.7. de fraterna denuntiatione, sed priusquam in particulari declaremus necessarium non esse in Societate nostra vsurpari totam iudicialem formam in puniendis subditorum delictis, etiam vsque ad eiectionem, quod cap. 13. præstabimus, generalem doctrinam & frequentiùs in hac materia receptam præmittere necesse est per tria sequentia capita: nam inde meliùs intelligitur, an aliquid peculiare in hoc habeat Societas, & qua ratione nitatur. Primò ergo supponenda est communis illa distinctio de triplici modo, quo Prælati & iudices possunt procedere in exteriori iudicio ad cognoscenda vel punienda subditorum delicta, quæ circa crimen hæresis attulimus disp.20. de fide sect.4. scilicet per viam accusationis iudicialis, denunciationis & inquisitionis, quæ in iure sæpe distinguuntur: vt patet cap. *qualiter, & quando*, 2. cum similibus, de accusationibus. & cap. *licèt Heli.* de simonia. Inter quos tres modos potissima differentia posita est in inchoando iudicio, seu processu; nam in eius medio & fine multum conueniunt, quamuis nonnullæ differentiæ intercedant, vt videbimus. Est præterea supponendum, in his tribus procedendi modis aliquem ordinem & formam postulari ex iure positiuo Ecclesiastico, vel ciuili, quæ à secularibus iudicibus seruanda est; vt iustè, & interdum etiam validè procedant: præter hanc autem formam considerari posse solam illam, quæ ex iure naturali & gentium requiritur, & sufficit vt facti veritate sufficienter inspecta possit ferri humanum iudicium, sufficit, inquam, per se loquendo, seu vbi peculiare ius positiuum non obligauerit. Hæc ergo posterior forma in qua sine strepitu & figura iudicij secularis, planè & simpliciter procedi potest ad iustitiam seruandam, explicanda à nobis est, quia in statu religioso tanquam magis conueniens, est consuetudine recepta, & per canones & Doctores approbata. ita significauit Innocentius III. in dict. cap. *qualiter & quando*, vbi explicato progressu iudiciali, concludit, *Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus vsquequaque seruandum.* Et Bonifacius VIII. de hac re speciale priuilegium mendicantibus concessit, quod refertur in Compendio mendicantium verb. *correctio fratrum*, & in lib. *Monumenta ordinis*, concessione 499. & in Compendio priuilegiorum Societatis verb. *correctio* §.1. adnotarunt etiam Caietanus 2.2. quæst.70. art.2. & cum eo Soto lib.5. de iustitia, quæst.7. art.2. in fine, & congruentias insinuant, quia in religionibus debet esse syncera & plana cognitio criminum, & quia ibi supplicia non sunt adeò acerba, eo quòd non sunt tam ad puniendum, quàm ad salutem animæ: item in fauorem regularis obseruantiæ: ac denique, quia per se credibile est procedere iudices cum maiori charitate, & puriore intentione, & testes etiam & alias personas, quæ interuenirent, esse fide dignas.

1. Suppositio triplicis modi procedendi in iudicio.

2. Suppositio duplicis formæ, iuris scilicet positiui; aut naturalis.

Forma iuris naturalis sufficit religionibus.

Id iure canonico, cõsuetudine & priuilegiis munitur.

Compend. mend. Monum. Ord. Compend. priuil. Caiet. Sot.

Accedunt congruentiæ.

2\. His positis, inquisitio in hoc differt ab aliis duabus, quòd in ea iudex ipse incipit, & non alius eum prouocat, deferendo ad aures eius delictum, & postulando cognitionem eius, sed ipse incipit eam inquirendo, & ideo vocatur hæc via inquisitionis. Quæ dupliciter fit, scilicet in generali, vel in particulari. Inquisitio generalis fit in visitationibus religionum, quæ est per se iusta & necessaria ad bonum regimen religionis, & cuiuscunque reipublicæ, vel communitatis benè institutæ; vt constat ex vsu Ecclesiæ, quia aliàs crescerent vitia cum libera facultate peccandi, quam multi acciperent; si superioris vigilantiam & correctionem non timerent. Et ideò Concilium Trid. sess.25. c.20. de regularibus, præcipit regularibus Prælatis exemptis vt monasteria sibi subdita visitent, & de monasteriis, quæ sunt ordinum capita, etiam statuit, vt iuxta sanctæ Sedis Apostolicæ, & cuiusque ordinis constitutiones visitentur. Et in sess. 21. cap.8. de reformatione statuerat, vt Episcopi visitent commendata monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, quæ aliis monasteriis, quæ sunt capita eiusdem ordinis non sunt subiecta, & iure communi, ac per constitutiones omnium religionum huiusmodi visitationes commendatæ sunt.

Inquisitio seu visitatio generalis in religionibus licita est.

Vnde constat non solùm licere, sed etiam ex debito, & obligatione officij ad eas teneri Prælatos religionum, quibus hæc cura demandata est. Vt sunt ordinariè in nostra Societate Prouinciales, extraordinariè verò Visitatores à Generali delegati, vt suo nomine & Prouincias & Prouinciales visitent, cùm ipse non possit, propter innumeras alias, & grauissimas occupationes, per seipsum Societatem visitare. Hoc enim respectu totius Societatis ad illius munus maximè spectat, cùm supremam habeat iurisdictionem in omnes: regulariter autem id non facit, quia, vt dicitur 8.p. constit. cap.1.§.7. *ad communicationem capitis cum suis membris confert plurimum, vt Generalis magna ex parte Romæ resideat, vbi cum aliis omnibus locis Societatis faciliori vtatur commercio.* nam propter magnam dependentiam huius religionis à suo capite regulariter necessarium est, vt firmam aliquam habitationem habeat, & propter specialem dependentiam ipsius à Sede Apostolica nullam potest habere magis commodam, quàm Romam. Nihilominus tamen prout occasio, & necessitas occurrerit, visitare poterit loca Societatis, prout ibidem dicitur in Declaratione lit.H. Additur verò statim lit.I. munus visitandi valde proprium esse officij Prouincialis. 3.

Imò est obligatoria.

In Societate pertinet visitatio ad Generalem primariò.

Cur ordinariè in tota Societate non fiat per Generalē.

Supposita ergo necessitate, & legitimo vsu harum visitationum, dicimus inquisitionem, quæ ex vi earum fit, quando alia specialis circunstantia non intercedit præter obligationem proprij muneris, solùm posse fieri in generali ex parte personarum. Tribus enim modis potest Prælatus inquirere de delictis. Primò in generali tam ex parte delictorum, quàm personarum, vt quando Prælatus visitans interrogat, an in communitate sint aliqua crimina, vel an leges & statuta seruentur, vel an scias aliquē commisisse aliquod crimen, &c. & hic modus inquisitionis est per se iustus, nullámque aliam circunstantiam prærequirit præter ius & actum visitandi; quia per illum modum interrogandi nulli fit iniuria, & est moraliter necessarius ad inchoandā visitationem: nam illa interrogatio non est propriè actus iudicialis, sed generalis gubernationis, & quasi præambulum quoddam ad iudicium, si necessarium fuerit. Secundò fit inquisitio per interrogationem specialem ex parte delicti, generalem verò ex parte personarum: vt si Prælatus interroget, an scias 4.

1. Modus inquisitionis eiusque iustitia.

2. Modus eiusque vsus licitus.

scias quempiam in hac domo habere proprium, vel noctu exiisse, vel similia. Et hæc inquisitio conuenit cum præcedenti, quòd sine vlla præcedente infamia personæ alicuius fieri potest: quia cùm de nulla persona in particulari fiat interrogatio, nulli fit iniuria, etiamsi infamia non præcesserit: ideóque quantum ad præsens attinet, vtrumque modum sub generali inquisitione comprehendimus, & vterque de se licitus est: & ita quotidie fit ab Inquisitoribus, Episcopis & aliis visitatoribus.

5. Nihilominus tamen circa hunc secundum modum aduertunt authores, non debere vsurpari, præsertim in religionibus, nisi speciale delictum, de quo interrogatur, præcesserit, vel de illo sit communis rumor, & suspicio, quamuis de authore nec infamia nec notitia sit; quia vbi nullus rumor de delicto etiam præcessit, nonnulla iniuria videtur fieri communitati eo modo interrogando: quia eo ipso videtur generari suspicio aliquid huiusmodi in tali communitate factum esse. Quam quidem circunspectionem iustam esse censeo in visitationibus religionum, præsertim quando peccata, de quibus inquiritur, sunt grauia & indecentia religiosis; nam si sint ordinarij defectus, qui frequenter, & communiter committi solent, etiam à religiosis; vel si timetur maius periculum circa aliquem defectum in particulari, nullum est inconueniens de illo in particulari interrogare, etiamsi grauis sit: hac enim ratione Inquisitores, & Episcopi de multis delictis in particulari inquirunt. Denique licèt Prælatus in hoc interdum bona intentione procedat, dummodo ad personas non descendat, non peccabit grauiter; quia illud detrimentum communitatis ferè nullum est, nam illa suspicio ferè nullum habet fundamentum, nec minuit probitatem communitatis.

Cautela circa hunc modum.

Admittitur cautela cũ temperamento.

6. Tertiò potest inquisitio fieri in particulari de tali persona, quæ etiam potest fieri in particulari de tali delicto, vt an Petrus furatus fuerit, vel in generali, an commiserit aliquod delictum graue. Et vterque modus comprehendi solet sub inquisitione particulari, de qua communis regula est non licere huiusmodi particularem inquisitionem, nisi de tali persona præcedat infamia proportionata delicto, de qua regula statim dicemus. Hic solùm aduerto, quando hæc inquisitio non fit occasione alicuius delicti publici ad vindicandum illud, vel tollendum scandalum, vel iniuriam; sed fit tantùm titulo visitationis ratione officij, & vsitatæ gubernationis, tunc considerandam esse personam, vel communitatem, ad quam directè ordinatur & instituitur visitatio. Nam si visitatio dirigitur ad totam communitatem, non licet de vno interrogare magis in particulari, quàm de aliis, nisi præcedente infamia proportionata interrogationi, id est, vel de tali vitio, si de illo fiat interrogatio, vel de vita eius in genere, quòd sit minus proba, vel religiosa, si de vita eius tantùm inquiritur; quia tunc locum habet regula posita, & omnia fundamenta eius infrà tradenda. At si visitatio instituatur in particulari de aliqua persona ratione specialis muneris, tunc licitum est in particulari de illa interrogare, sine vlla præuia infamia quomodo se gerat in suo munere, vel aliquid in ea notatum fuerit, non descendendo ad particularia. Ratio est, quia sicut in visitatione communitatis generalis interrogatio necessaria est, ad inchoandam visitationem, ita cùm visitatio per se instituatur de Prouinciali, v.g. necessariò inchoanda est per particularem interrogationem quoad illius personam, generalem verò de moribus, aut officio. Item, quia tunc nulla generatur suspicio de tali persona; etiamsi de illa in particulari fiat interrogatio, iam enim constat illam non fieri propter specialem suspicionem, quæ de illa habetur; sed quia illa est proprium & speciale obiectum, vt sic dicam, talium visitationum. De particulari autem vitio eius interrogari non poterit, nisi præcedat infamia propter rationem contrariam.

3. Inquisitionis modus quousque liceat.

7. Atque hinc sequitur, in huiusmodi visitationibus non teneri subditum interrogatum etiam sub iuramento ad manifestandum eum, quem deliquisse nouit quando adeò occulta est persona, vt nulla infamia laboret. In quo conueniunt omnes Doctores infrà citandi. Et ratio est, quia iudex non potest de tali persona iuridicè interrogare: ergo neque alter tenetur respondere illam personam manifestando. Vnde licèt Prælatus absolutè interroget, semper subintelligitur, an subditi sciant delictum de aliquo qui de tali delicto infamatus sit. ita ferè D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 5. & ibi Caietanus, Soto, & alij infrà referendi. Dices, ergo peccat Prælatus simpliciter interrogando, quia præbet occasionem his qui sunt minus prudentes reuelandi peccata secreta & infamandi? Respondetur; ita fatetur Nau. coroll. 47. n. 179. dict. c. *Inter verba*, dicens illum modum interrogationis esse contra ius, in cap. *qualiter & quando*, de accusationibus. Vbi Innocentius III. proponit formam seruandam in huiusmodi visitationibus generalibus; *vt iurent subditi, quòd super his, vel sciunt, vel credunt esse in sua Ecclesia reformandum tam in capite, quàm in membris, exceptis occultis criminibus, meram & plenam dicant inquisitori veritatem.* Hoc ergo videtur profectò obseruandum à visitatoribus, quando à subditis exigunt vt statim respondeant, & aliàs non sunt satis instructi & prudentes, vt sciant de quibus possint licitè aut debeant respondere. Si autem non coarctet, vt statim respondeant, non oberit generalis interrogatio, vt frequenter fieri solet in delictis generalibus: qui locus conceditur, vt etiam ignorantes possint consulere alios doctiores, vt prudenter respondeant. Similiter, quando subditus est sufficienter discretus, potest absolutè interrogare, etiamsi statim debeat respondere, & ita in simili annotauit idem Nauarr. coroll. 67. n. 434. & 435.

Non reuelandum iuridicè in visitationibus ordinariis quod occultum est.

D. Thom. Caiet. Sot.

Illatio ex dictis.

Nauar.

Nauar.

8. Sed obiici potest, quia subditus potest licitè denunciare Prælato tale crimen etiamsi nõ præcesserit infamia, iuxta dicta in c. 8. ergo Prælatus in generali visitatione potest ei præcipere, vt manifestet quemcunque nouerit deliquisse, quantumuis occultus & sine infamia sit. Respondetur negando antecedens intellectum de denuntiatione iudiciali, quæ per hanc generalem visitationem intenditur; in illo autem cap. loquuti sumus de paterna, secreta, ac priuata denuntiatione facta soli prælato. Quapropter oportet attendere non eas confundere, neque ab vna ad aliam transitum inordinatum facere. Vnde si Prælatus idem deposito visitatoris iudicialis munere (vt sic dicam) postulet vel præcipiat sibi vt patri, & in ordine tantùm ad emendationem secretam denunciari ea, quæ ad bonum communitatis, vel cuiuscunque particularis personæ opportuna fuerint, debet inprimis subditus considerare an sit Prælatus ordinarius, ad quem vtiunque munus pertinet, vel sit tantùm delegatus ad inquirendum vel visitandum in tali causa in ordine ad punitionem delicti.

1. Obiectio contra proximè dicta.

Nam

Nam in hoc posteriori casu non debet parere; quia in tali persona non habet locum illa duplex consideratio; secus verò si esset delegatus cum plena commissione & superioritate; tunc enim ordinariis Prelatis quoad hoc æquiparatur. Vlteriùs verò debet sibi persuadere subditus Prælatum verè, & ex animo ita interrogare, & non vt ea notitia vtatur ad visitationem iuridicam, quam principaliter intendit: nam si de hoc non sit moraliter certus, non debet personam manifestare: supposita autem morali fide de recta intentione Prælati, potest, & debet illi obedire, quando iuxta dicta in citato cap. 8. per talem manifestationem maius bonum fratris vel communitatis reuera intenditur.

9. Dicet vlteriùs aliquis, esto non possit quis iuridicè denunciare delictum fratris, quando non præcessit infamia regulariter loquendo, tamen in duobus casibus potest. Primus est quando delictum vergit in damnum communitatis, & facilè potest alios inficere: ob hanc enim causam in peccato hæresis tenetur quis denunciare hæreticum, etiamsi infamatus non sit: & idem est de quolibet alio delicto, quod vergat in damnum cõmunitatis, vel alterius tertij; vt sumitur ex D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & Doctores communiter in 4. d. 19. & Soto dicta q. 4. concl. 2. Adrianus in 4. materia de Correct. fraterna, & quodlib. 11. ad 4. difficultatem, & Canonistæ communiter in c. *nouit*, de iudiciis, & Nauarr. dict. cap. *inter verba*. sed grauis lapsus in religioso regulariter, & quasi ex intrinseca conditione talis status, vergit in commune damnum religionis, vel saltem aliorum religiosorum, vt suprà cap. 9. num. 13. dicebamus: ergo hoc satis est, vt subditus teneatur respondere Prælato generaliter interroganti manifestando personam, etiamsi infamia non laboret. Alter casus est, quando subditus secretò monuit delinquentem, & non potuit illum emendare; tunc enim benè potest licitè iuridicè denunciare Prælato talem personam absque alia infamia: quia iura citata ad hanc denuntiationem non requirunt infamiam, sed solam præuiam monitionem: ergo in eo casu tenebitur subditus manifestare talem personam Prælato generaliter interroganti.

(1. Obiectio bipartita. Pars prior. D. Thom. Sot. Adrian. Nauar. Pars posterior.)

10. Respondetur ad priorem partem, non omnia peccata religiosorum censenda esse ita vergere in commune damnum, vt ea ratione liceat illud statim iuridicè denunciare: multa enim sunt peccata priuata & occulta, quæ nec ratione obiecti, nec ratione scandali vergunt in aliorum damnum. Et quanuis verum sit in religiosis esse maius periculum infectionis, vel scandali, aut infamiæ, propter peculiarem status conditionem; hoc tamen non satis est, vt peccatum statim iuridicè denuncietur, quanuis sufficiat vt intra latitudinem correctionis fraternæ efficacissimum remedium procuretur. Dico autem id non esse satis in ea præcisè generalitate spectatum: nam si in indiuiduo sit periculum instans & vrgens contra tertiam personam, vel in religionis infamiam & scandalum, & denuntiatio paterna aut non credatur sufficiens, aut sit periculum in mora, tunc denunciari statim potest Prælato vt iudici, modo infrà declarando.

(Satisfit priori parti.)

11. In eo autem casu, & in secundo suprà posito, addendum est, aliud esse respondere Prælato interroganti tantùm per viam inquisitionis; aliud verò esse obedire illi præcipienti mihi, vt denunciem quidquid ita scio, vt vel aliàs debeam, vel saltem possim licitè denunciare. Hîc loquimur tantùm de priori modo, in quo subditus reuelando delictum alicuius personæ in particulari, magis subit officium testis, quàm denuntiantis, & ideo non potest reuelare eum, qui non laborat infamia, vt statim probabitur. At verò si Prælatus non ita interroget, sed absolutè præcipiat subdito vt sibi denunriet quidquid debet, vel potest licitè, tunc supposita capacitate ex parte materiæ præceptum obligabit, quia iustum est, cùm sit de re honesta, & quæ potest esse vel necessaria, vel valde vtilis ad commune bonum. Et quidem si præceptum sit solùm de denuntiatione aliàs debita ex lege charitatis, vel regulæ, erit valde rationabile: quia & supponit grauem necessitatem talis denuntiationis, & ordinatur etiam ad exonerandam eiusdem subditi conscientiam: si autem sub præcepto imponatur omnis denunriatio, quæ aliàs licitè posset fieri, valde rigorosum est, & meo consilio non deberet imponi, quia exponetur subditus alicui periculo, & sæpius scrupulis, & difficultatibus implicabitur: tamen si de facto imponatur, timendum est etiam quoad omnem denuntiationem, quæ manifestam iniustitiam non contineat.

(Satisfit posteriori.)

CAPVT XII.

De modo procedendi per viam specialis inquisitionis, aut iudicialis denuntiationis, aut accusationis.

1. Alius ergo modus inquirendi Prælatorum, quem in 1. parte tituli proponimus, est interrogando in particulari de tali persona, an fecerit tale vel tale delictum: Et in hoc processu dicendum primò (éstque regula generalis pertinens ad obligationem ipsius Prælati etiam regularis) non posse Prælatum ita inquirere, nisi supposita infamia talis personæ. ita D. Thom. dict. art. 7. ad vlt. Caiet. ibi, & Soto dict. quæst. 4. & ibi Corduba in Additionibus. D. Antonin. 3. p. tit. 9. cap. 7. §. 8. Summistæ omnes verb. *Inquisitio*. Angelus num. 2. Armilla num. 11. Syluest. *Inquisitio* 1. quæst. 3. & *Inquisitio* 2. quæst. 1. Doctores Canonistæ communiter in cap. *qualiter* 2. de accusationibus, & in cap. *licèt Heli*, de simonia, Panormit. in cap. *olim*, de accusationibus num. 4. Nauarr. in cap. *inter verba*, coroll. 63. per totum, & specialiter num. 293. Nauarra lib. 2. de restitutione cap. 4. num. 174. Vmbertus super regulam D. Augustini. Habetúrque hæc regula in iure in dict. cap. *qualiter*, & cap. *cùm oporteat*, & cap. *inquisitionis*, de accusationibus, vbi decernitur non posse iudices procedere ad inquisitionem particularem, nisi præcedat infamia.

(1. Assertio, quæ probatur authoritate. D. Thom. Caiet. Sot. Cordub. D. Antonin. Angel. Armil. Syluest. Panormit. Nauar. Pet. Nauar. Vmbert.)

2. Dices: illud procedere in iudicio seculari, non verò in regulari, nam idem Innocentius III. in eodem cap. *qualiter*, in fine, dicit non esse necessarium seruare ordinem ibi propositum cum personis regularibus. Sed contra hoc est, primò quia in dicto cap. *licèt Heli*, de correctione regulari tractabatur, & tamen Pontifex ait necessariam esse clamorosam insinuationem, id est, infamiam. Deinde, quia, vt Doctores exponunt, quod Innocentius III. ait de processu circa regulares, intelligitur quoad solennitates accidentales iudicij, non quoad substantialia, quæ ad veritatem & iustitiam seruandam necessaria sunt, vt ibi notant Panormit. num. 10. & Felin. num. 16. At verò quod ad inquisitionem particularem præcedat

(Effugium. Præcluditur primò. Secundò. Panorm. Felin.)

præcedat infamia, est de substantialibus iudicij, quod per talem modum inchoatur, & magis ex natura rei necessarium, ne innocentes infamentur, quàm ex iure positiuo; & ideo iura citata indifferenter de omni iudicio loquuntur, & ita intelligenda sunt.

Effugium alterum.

3. Dices rursum, esto hoc sit verum in aliis religionibus, tamen in Societate non videtur habere locum, eo quòd censeantur in ingressu renunciare iuri suo quoad famam, vt superiùs in cap. 7. num. 18. in 2. modo defendendi regulam visum est. Respondetur non habere quidem locum in Societate, quoad fraternam correctionem propter dictam saltem renuntiationem iuris; habere tamen quoad iudicialem. Nam in §. 8. cap. 4. examinis, vnde maximè illa renuntiatio elici potest, dicitur, *Ad maiorem in Spiritu profectum*, qui est finis correctionis fraternæ: non ergo renunciatur in ordine ad punitionem, qui est finis inquisitionis iudicialis. Et ideo neque in Societatis, neque alicuius religionis regula hoc permittitur Prælatis: neque habent aliquod priuilegium, quod eos eximat ab obligatione seruandi hunc ordinem in iudicio, vt prædicti authores, præsertim Antoninus, Syluester, & Armilla aduertunt. Dices in canone 10. Congregationis 6. cùm in §. 4. ageretur de denuntiatione secreta, ac facienda Prælato vt patri, statim subditur in §. 5. si credatur non profecturam correctionem paternam, teneri delatorem denuntiare iuridicè; ergo renuntiatur iuri famæ in Societate etiam in ordine ad iudicialem correctionem, probatur consequentia, quoniam citra talem renunciationem, iniuria fieret delinquenti, cuius secretum delictum in iudicio propalaretur. Respondetur falsum esse iniuriam fieri reo qui corrigi priuatum non vult, si iuridicè deferatur, quia sibi imputare debet iuridicam manifestationem sui delicti. Supponit autem ad citatum decretum concurrere debere omnia quæ licitam faciant iuridicam delationem.

1. Exceptio à superiori assertione seu regula explicatur.
Simanq.

4. Ab hac verò generali regula excipi solent nonnulli casus. Primus est, si delictum vergat in commune damnum Reipubl. vt maximè esse solet peccatum hæresis, de quo hîc non loquimur, quia illud Inquisitoribus statim denunciandum est. De qua exceptione videri potest Simanquas de Catholicis institut. tit. 19. vbi & alios authores, & optimas sententias Patrum refert; videri etiam possunt quæ diximus tractatu 1. de fide disput. 20. sect. 4. & in tractatu de charitate disp. 8. sect. 6. à num. 3. In præsenti autem censendum erit delictum contra commune bonum religionis, quando vel directè continet machinationem alicuius grauis nocumenti contra religionem, vel periculum imminet alicuius grauis infamiæ, aut scandali religionis. Sed obiiciet aliquis, quia hæc exceptio magis spectat ad viam denunciationis, vel inquisitionis generalis, quàm particularis.

Obiectio contra proximè dicta.

In denuntiatione enim, vt suprà c. 8. num. 14. insinuauimus, non requiritur præcedens infamia, sed monitio: hæc autem in huiusmodi delictis omitti potest, vel etiam debet. In inquisitione autem generali ex parte iudicis non fit exceptio; tamen ex parte eorum, qui interrogantur, fit exceptio, vt teneantur particulares personas aperire, etiamsi infamatæ non sint in huiusmodi delictis. At verò in particulari inquisitione non videtur habere locum illa exceptio, quomodo enim potest in particulari interrogare de persona, quam omnino ignorat commisisse tale delictum solùm propter delicti qualitatem? aliàs posset Prælatus visitans, de quacunque persona particulari suo arbitrio inquirere an machinetur aliquid contra religionem, vel aliquid simile, quod absurdum planè est, & scandalosum; ergo qualitas delicti non satis est, vt Prælatus ex officio procedens per viam inquisitionis interroget de particulari persona determinatè. Respondeo necessarium sine dubio esse vt aliquid præcedat, quod Prælatum moraliter inducat ad huiusmodi interrogationem. *Responsio.* Differentia ergo solùm esse potest, quòd in his delictis aliquid sufficere potest sine infamia ad interrogandum in particulari, quod in aliis non sufficit. Quid autem illud sit, & an pertineat ad solum progressum per viam inquisitionis particularis, vel participet aliquid de aliis viis seu modis procedendi, statim explicabitur à num. 7.

Secunda quorumdam exceptio simpliciter refellitur per dilema.
Angles.

5. Secundò excipi solent vitia nimis grauia, & atrocia, vt propter eorum qualitatem possit de illis in particulari inquiri absque præcedente infamia. ita significat Angles quæst. de correctione fraterna art. 3. concl. 1. in fin. & refert esse opinionem communem in dicto cap. *qualiter, & quando*. Adhibétque exemplum in peccato nefando, de quo dicit posse inquiri in speciali sine infamia, quia est contagiosum, & atrocissimum, quódque moraliter non præbet spem correctionis. idem dicunt aliqui de peccato blasphemiæ, ob easdem rationes. Idem de sacrilegio fornicationis in persona religiosa. Veruntamen hæc exceptio habet eandem difficultatem, quam præcedens. Et deinde eo modo quo præcedens declarata non debet, nec potest admitti tanquam distincta à præcedenti. Aut enim sunt atrocia delicta, quia bono communi nocent, vel directè & ex abiecto, vt proditio, seditio, assassinium, vel indirectè & per redundantiam, vt peccatum graue cum graui scandalo, aut cum graui infamia communitatis. *Pars prior dilematis.* Et si peccatum dicatur atrox, propter huiusmodi circunstantias continetur sub priori exceptione, & habet idem fundamentum, scilicet quia illa non tantùm est punitio criminis, sed multo magis defensio boni communis, cuius maior ratio habenda est, quàm famæ delinquentis. Quo argumento inducor ad extendendum hanc exceptionem ad peccata, quæ vergunt in aliquod graue damnum alicuius innocentis, cui alia via subueniri non potest, quia tunc etiam defensio innocentis præferenda est famæ hominis iniqui. Ac denique idem erit quotiescunque sufficiens ratio intercedit ad contemnendam famam proximi propter aliud maius bonum, quod sæpe licere constat ex communi doctrina cum D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 2. *D. Thom.*

Pars posterior.
D. Thom.

6. At verò si peccatum nullo modo redundet in damnum aliorum, sola grauitas eius non sufficit, vt de illo in particulari inquiratur, si non præcessit infamia, vt satis graue erat peccatum filiorum Iacob: & tamen D. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 2. existimat præcessisse infamiam, & fuisse publicum, & aliàs non potuisse denunciari, scilicet patri, vt iudici, & Innocentius III. in cap. *qualiter & quando*, 2. de accusat. adducit in exemplum illud Genes. 18. *Descendam & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Vbi per clamorem intelligit significatam infamiam, & tamen agebatur de atrocissimo delicto Sodomorum. Ratio verò est, quia atrocitas delicti, non dat licentiam infamandi proximum, si aliàs occultum sit, nec minora incommoda & absurda inde

inde sequi possent in Republ. Item quia illa inquisitio tunc solùm ordinatur ad punitionem, & propter hunc finem non licet infamare proximum de illo inquirendo; debet ergo supponi infamia. Vnde quoad hoc parum refert, quòd sic peccans credatur incorrigibilis, cùm hæc inquisitio non ordinetur ad correctionem, sed ad punitionem. Verum est quidem esse quædam delicta natura sua adeò occulta, quæ vix possunt corrigi, aut puniri; si expectanda esset infamia, vt est peccatum nefandum, in quibus aliquid dispensari potest, vt sic dicam; semper tamen necessaria est aliqualis infamia, vel aliquid quod eius vicem suppleat, nimirum nocumentum communitatis, aut alicuius innocentis, vt explicatum est numero præcedenti.

7. 3. exceptio. Tertiò excipiuntur crimina publica, seu notoria. hæc potest fundari in cap. *licèt Heli*, de simonia, vbi dicitur, *cōtra quos (vt de notoriis excessibus taceatur) tribus modis procedi potest*, &c. vbi gloss. & Glos. Doctores notant excipi notoria, quia in illis necessarium non est, aliquem ordinem ex dictis tribus seruare, cap. *ad nostram*. 3. de iureiur. & ita significat Nauar. corol. 48. numero 181. & 184. sed Nauar. non est exceptio necessaria, quia vel solum delictum est publicum, & non delinquens, vel vtrumque; in priori casu potest Prælatus incipere inquirendo, vt est communior doctrina, licèt pauci contradicant, vt Caiet. 2. 2. quæst. 69. art. 2. Soto 5. de Caiet. Sot. iustit. quæst. 6. art. 2. & dict. Relect. Prædictam verò sententiam tenent plures alij statim citandi, & videri potest Nauar. in dict. cap. *inter verba*, concl. Nauar. Pet. Nauar. Cordub. 6. corol. 56. numero 213. & Petr. Nauarra lib. 2. de restitutione cap. 4. & sequentibus, Corduba in Summa Hispana, cap. 64. Et quamuis de modo inquirendi, quem iudex in eo casu seruare debet, sit controuersia inter authores: mihi tamen ea sententia omnino probanda videtur, quæ negat posse Prælatum inquirere de aliqua persona particulari, de qua infamia talis delicti commissi non præcessit. Quod tenet Syluest. verb. *Correctio* §. 8. Syluest. Armil. Caiet. Sot. Cordub. Nauar. Armilla verb. *Accusatio* §. 28. Caiet. 2. 2. quæst. 69. art. 2. Soto & Corduba dict. Relect. membr. 2. q. 6. concl. 1. dub. 4. Plures iuris periti, quos refert & sequitur Nauar. corol. 50. & apertè colligitur ex iuribus suprà citatis, quæ docent de occultis delictis non esse interrogandum nisi præcedat infamia, & expressè habetur in legibus Hispaniæ l. 3. tit. 17. partit. 3.

8. Obiectio Soti contra dictā partē. Sed obiicit Soto suprà, nam licèt interrogatio fiat in genere ex parte personarum, vel interrogatus tenetur manifestare personam in particulari, & hoc intendit iudex, quamuis persona sit occulta; atque hoc iniustum est, vel solùm intendit scire delinquentem in communi; & hoc inutile est. Diluitur. Respondetur sensum interrogationis esse an sciat testis, quis commiserit delictum, ita vt illum iustè manifestare possit, & in eo sensu non est inutilis inquisitio, quia licèt persona sit occulta, fieri potest vt sit de illa aliquis rumor sufficiens vt possit manifestari, & quod hoc ipsum Prælatus ignoret. Neque etiam est iniusta interrogatio, quia nulli personæ fit iniuria, & interrogatur de eo, quod publicum est. Solùm ca- Nota. uendum est quod suprà capit. præcedent. numero septimo diximus, ne subditus sic interrogatus exponatur periculo imprudenter reuelandi personam occultam, ignoranter existimans se posse, aut debere, ideóque melius faceret Prælatus interrogando distinctè de infamia, an scilicet nouerint esse rumorem, vel murmur contra aliquem de tali delicto; aut nonnulla grauia indicia, quæ generent alicuius suspicionem, iuxta ea quæ statim dicemus in numero 11. Sic ergo loquendo de publico delicto, illa non est exceptio, quia reuera talis inquisitio particularis non est, sed generalis, vt suprà dixi cap. præced. numero 4.

Si autem delictum non solùm est publicum, sed etiam delinquens, tunc procedit quod iura dicunt, contra illum posse iudicem progredi non seruato ordine iuris: illa verò non est exceptio, quia præcedit plusquam infamia, scilicet publica notitia personæ, & in hoc conueniunt omnes in cap. *euidentia*, de accusationib. & videri potest Nauar. suprà corol. 48. numero 184. & 185. statim Nauarrus. verò occurrebat tractandum, quando dicatur publicum delictum. Dupliciter enim dicitur apud Publicum delictum dupliciter. Doctores delictum notorium. Primò notoreitate Primò. iuris, & de hoc non est sermo in præsenti, quia agimus de delicto publico ante officium iudicis: notoreitas autem iuris sequitur post officium iudicis per sententiam eius, vel per cōfessionem rei, aut per sufficientem probationem testium, iuxta cap. vlt. de cohabit. cleric. & mulier. iuncto cap. *cùm olim*, de verborum significatione. Alio ergo Secundò. modo dicitur notorium notoreitate facti; & definitur in eisdem iuribus esse illud, quod per euidentiam rei ita notum est, vt nulla tergiuersatione possit celari; de quo dicitur in cap. *euidentia*, de accusationibus. *Euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris*. & 2. quæst. 1. cap. 17. dicitur, *De manifesta & nota pluribus causa non sunt quærendi testes*, &c. & infrà, *Neque testibus opus erat, neque tergiuersatione poterat tegi crimen*.

10. Primò. Quot personæ sufficiant ad notorium. Quia verò in hoc textu dicitur nota pluribus, est communis dubitatio, quot esse oporteat illos, quibus notum sit crimen. Sed, vt 4. tom. 3. p. disp. 30. sect. 2. dixi, sentitque Soto in 4. d. 12. quæst. 1. art. 6. non potest hoc reuocari ad certum numerum personarum: quia in vno loco minori potest Sot. etiam minor numerus sufficere, quàm in alio; prudenti ergo arbitrio hoc æstimandum est, vt etiam attigi lib. 6. cap. 10. num. 20. sufficiétque vt coram maiori parte viciniæ delictum patratum sit, & in vniuersum si decem personæ illud viderunt, moraliter dici potest notorium; quia illud moraliter non potest celari. Et quamuis propriè dicatur notorium, seu publicum, quando multi viderunt, & euidenter cognouerunt personam cōmittentem delictum, tamen in præsenti satis erit si aliqui viderint à quibus per publicam famam diuulgatum sit; ita vt per moralem certitudinem pluribus nota sint; & delictum, & persona delinquens, & quòd aliqui illam viderint committentem delictum.

11. 4. exceptio. Quartò excipi solet casus, in quo præcedunt sufficientia indicia personæ delinquentis, nam illa censentur sufficientia ad inquirendum in particulari de illo, etiamsi infamia non præcesserit. ita sentit Caiet. 2. 2. quæst. 69. artic. 2. & Soto dict. Caiet. Sot. Relect. membr. 2. quæstione 6. dubio 3. Ratio est, quia manifesta indicia æquipollent infamiæ. Vnde S. Thom. dict. quæstione 69. artic. 2. ait D. Thom. reum iuridicè interrogari si testis, infamia, aut manifesta indicia præcesserunt. Hanc autem Eā improbat Nauarrus. sententiam improbat Nauar. suprà corol. 48. numero 182. Primò, quia illa exceptio nullo iure, vel sufficiente ratione fundatur; iura enim absolutè requirunt infamiam ad procedendum via inquisitionis, & nunquam dicunt indicia æquipollere

æquipollere infamiæ. Nec ratio id suadet, quia quantunuis indicia sint manifesta, possunt esse occulta, & paucis nota. ergo adhuc crimen erit occultum: ergo non est cur illa indicia æquiparentur infamiæ, nec cur possit inquiri de tali crimine, cùm non sit extra latitudinem occulti. Secundò indicia quantunuis manifesta, non faciunt plenam probationem in iudicio, neque æquiualent duobus testibus: sed duo testes etiam oculares, & iurati, non satis sunt ad inquirendum de delicto, vt dicitur in cap. *inquisitionis*. §. 1. de accusationibus. quod Panormit. intelligit, etiamsi contingat deponere de tali delicto in iudicio, in quo non de veritate delicti, sed de sola infamia interrogabatur: ergo multo minus possunt sufficere indicia sola ad inquirendum. Nec D. Thom. de processu per viam inquisitionis loquutus est, sed de iuridica interrogatione rei, de qua est longè diuersa ratio. Nam reus legitimè interrogatur quoties post accusationem, vel denunciationem semiplena probatio præcessit; faciunt autem semiplenam probationem illa tria, vnus testis, infamia, vel vehementia indicia, & quoad hoc tantùm à D. Thom. æquiparantur. Dices, si infamia non facit maiorem probationem, quàm indicia, cur indicia non sufficient ad inquirendum, sicut infamia. Respondeo idem posse interrogari de vno teste, vel multo magis de duobus. Dico ergo infamiæ proprium esse, vt & testis, & accusatoris vicem subeat: nam quatenus veritatem rei aliquo modo ostendit, habet vicem testis, & in hoc conuenit cum indiciis: quatenus verò infert publicum scandalum, & quasi clamorem petentem iudicium, habet vim denuntiationis: & in hoc superat indicia, & vnum; imò & duos testes.

Panorm. *D. Thom.* Dubiolum remouetur.

12. Ex quo infero posse fortasse illas sententias in concordiam redigi, si distinguamus inter indicia occulta, & publica. Nauarri enim sententia sine dubio est vera, quando indicia, etiamsi sint sufficientia ad vehementem suspicionem efficiendam, paucis tamen nota sunt: tunc enim licèt in notitiam iudicis deueniant, non potest de persona in particulari inquirere, & hoc probant euidenter fundamenta adducta pro opinione Nauarri. At verò si indicia sint publica simul cum ipso delicto, sufficientia erunt ad inquirendum, & possent hoc modo exponi Caiet. & Soto, si quidem vocant illa indicia *manifesta*. Verum est in hac voce posse esse æquiuocationem, possunt enim indicia vocari *manifesta*, vel quia manifestè & satis clarè ostendunt delictum, quo sensu loquutus est D. Thom. loco citato, & clariùs illa vocauit indicia expressa, quanuis Caietanus vocem postea mutauerit. Alio ergo modo possunt dici manifesta, quia ipsamet omnibus nota sunt, & sic de illis dicimus sufficere ad inchoandam viam inquisitionis. Veruntamen in hoc sensu non est hæc propria exceptio à regula proposita. Nam si illa indicia sufficiunt, ex eo est, quia generant publicam infamiam de tali persona, quod pertinet ad aliam dubitationem, quæ scilicet infamia satis sit ad huiusmodi inquisitionem, de qua inferiùs dicemus.

Iudicium authoris in proximo dissidio. *D. Thom.*

13. Vnum etiam occurrit addẽdum circa has quatuor exceptiones, quanuis singulæ per se non sufficiant ad aliquam propriam exceptionem faciendam; nihilominus ex omnibus simul sumptis posse admitti aliquem casum, in quo possit de aliqua persona in particulari inquiri, etiamsi sufficiens infamia de illa non præcedat, nimirum si delictum sit publicum & enorme, & iudici constet esse sufficientia indicia de aliqua persona, & aliunde iudicet moraliter esse necessarium ad bonum commune auctorem delicti cognoscere, vel ad præueniendum aliquod malum, quod in futurum timetur, vel quia delictum pendet in futurum, & vergit in damnum aliorum, vel alicuius innocentis, vel talis conditionis est, vt nisi de illo inquiratur cum similibus indiciis, publicè vindicari non possit, & ideo serpat, seu frequenter fiat, quando enim hæc omnia concurrant; (quod non rarò accidere potest) ratio boni communis obligat vt eius cura & prouidentia habeatur, contempta particulari fama vnius personæ, tunc enim delictum publicum prouocat sufficienter iudicem ad inquirendum generaliter, indicia verò quantum est de se, determinant ad talem personam: grauitas autem delicti, & necessitas boni communis faciunt, vt in tali delicto indicia habeant sufficientem rationem accusatoris; quia naturale præceptum obligans ad non obscurandam aliquo modo famam proximi non est de re adeò intrinsecè mala, quin ex iusta causa desinat interdum obligare; vel solùm obligat, quando sine debito fine & circunstantiis fit; vt docet D. Thom. 2. 2. quæstione 73. & per se facile constat; si qua autem ratio iusta esse potest ad faciendum aliquid non obstante fama proximi est necessitas boni communis: ergo propter illam censeri potest illa sufficiens prouocatio iudicis ad inquirendum in particulari, non obstante fama proximi. Et tunc subditus interrogatus tenebitur reuelare personam etiamsi infamia non laboret, quia iustè interrogatur, & non habet rationabilem causam se excusandi, neque probabilem sensum in quo possit fugere mendacium, si veritatem cognitam neget. Mendacium autem illud perniciosum est, vtpote contra bonum commune, & contra obedientiam debitam Prælato in re graui. Et præterea erit periurium, imò etiam tenebitur reuelare, quanuis non possit probare delictum, quia tunc ille non interrogatur vt accusator, sed vt testis, qui tenetur verum testimonium dicere, quanuis aliter probare illud non possit, nisi sua fide & iuramento.

Vera quædã exceptio consurgens ex 4. præcedentibus. *D. Thom.*

Neque hæc exceptio est contra iura superiùs citata, quæ requirunt infamiam ad specialem inquisitionem: tum quia illa expresè excipiunt publica delicta, dict. cap. *licèt Heli*, & cap. *ad nostram*, 3. de iureiur. quæ licèt potissimum intelligantur de criminibus notoriis quoad factum & personam, tamen extendi possunt ad omnia publica, in quibus sufficiens ratio boni communis intercedit, & aliàs persona non est omnino occulta, quia saltem sunt de illa indicia probabilia: tum etiam, quia regula generalis non excludit specialem exceptionem in casu raro & ad bonum commune pertinente. Præsertim, quia illa non tam videntur condere ius nouum, quàm explicare naturale, vt in eisdem decretis indicatur. Et ideo vbi ratio naturalis ostendit cessare regulam illam, quia cessat iniuria proximi, non procedunt illa iura. & hanc sententiam præter auctores citatos indicat Palud. in 4. d. 15. q. vlt. Armilla verb. *Accusatio*. §. 28. & alij quos refert Petrus Nauarra suprà, & faciunt ea, quæ tractat Nauar. suprà 50. corol. n. 187. 188. & 189. Aragon. 2. 2. q. 69. art. 2. & Soto dicta q. 6. circa fin. 3. conclus. 14.

14. Iura non obstãt prædictæ exceptioni. *Palud.* *Armil.* *Pet. Nauar.* *Nauar.* *Aragon.* *Sot.*

Quinta

15. 5. exceptio excluditur per dilema. *Syluest.* Excluditur.

Quinta exceptio additur ab aliquibus nisi iudex procedat ad inquisitionem ad instantiam alicuius: quia tunc sufficienter prouocatur iudex ad interrogandum de tali persona, significat Syluest. *Inquisitio* 2. dicto 8. sed hæc exceptio admittenda non est: nam ille qui iudicem prouocat, vel vult subire vicem accusatoris, ac denunciatoris, vel non; sed tantùm defert crimen ad aures Prælati, vt ipse suo munere fungatur & inquirat. In hoc posteriori casu nullo modo licet iudici procedere ad inquisitionem specialem de tali persona, si non præcessit infamia, quia est expressè contra iura citata; quæ negant sufficere vnius vel duorum testimonium ad inquirendum hoc modo. Quin potiùs, si delictum ipsum aliàs publicum non est, aut famosum: tunc nec generaliter quoad personas, & specialiter quoad tale delictum debet iudex inquirere, seu interrogare, nisi iuxta modum inquisitionis generalis, superiùs declaratum; quia vnius vel alterius personæ clamor per se non est sufficiens ratio inquirendi. Vnde in legibus Hispaniæ libro octauo nouæ recopilationis tit. 1. libro sexto ordinatur, vt in eo casu iudex non audiat denuntiantem, nisi ipse ad probationem se offerat: excipit tamen, nisi delictum noctu aut loco deserto factum esse dicatur, tunc enim commendatur iudici vt veritatem inquirat, non quidem incipiendo ab speciali inquisitione, sed priùs inquirendo an tale delictum verè factum fuerit. Deinde à quo factum fuerit tale delictum, & postea si aliquem laborare infamia intellexerit, poterit de illo particulariter interrogare.

Posterius membrum dilematis expenditur.

16. Expenditur prius mébr.

Si autem persona illa, quæ manifestat Prælato alium delinquentem, velit sustinere munus accusatoris, & denunciantis, tunc procedere quidem potest iudex ad interrogandum in particulari de tali persona; sed tunc iam non procedit via inquisitionis, sed via denunciationis, vel accusationis, de qua nunc non agimus, & ita illa non est exceptio à proposita regula. Solet autem interdum, quando persona, quæ rem manifestat iudici, aut Prælato, non vult sustinere munus denunciatoris, nec se offerre ad probandum, si potest esse testis sufficiens, & omni exceptione maior ad faciendam semiplenam probationem, solet, inquam, creari à iudice fiscalis qui causam promoueat, & munus accusatoris suscipiat, & priorem denuntiatorem vt testem præsentet, vt ita fiat semiplena probatio, & possit procedi ad interrogationem rei, & aliorum testium: tunc autem iam relinquitur via inquisitionis, & fit transitus ad aliam accusationis. Hoc tamen non fit in omnibus criminibus, sed in his, quæ contra commune bonum, aut contra religionem, aut fidem vergunt, ex quo capite posset hæc exceptio, si aliquo modo admittenda est, ad superiùs positam reuocari.

Quo casu fiscalis adhibeatur, vt denuntians fiat testis.

17. 6. exceptio quorundam Doctorum. *Sot. Nauar. Sanch.*

Vltimò excipiunt omnes, vt videre licet in Soto, Nauarro; & aliis citatis suprà, & apud Sancium lib. 3. de matrim. disp. 13. & 14. casus illos in quibus non fit inquisitio ad punitionem inquisiti, sed ad alios fines iustos, ad quos est necessaria cognitio talis personæ, & qualitatum eius: vt cùm inquiritur de impedimento matrimonij inter Petrum, & Mariam, vel de causa eius, etiamsi peccaminosa sit, vel cũ inquiritur de irregularitate, aut inhabilitate ad beneficiũ, vel ad suffragium ferendum, vel cùm inquiruntur merita alicuius ad officium, vel ministerium, &c. in his enim casibus

A habet Prælatus ius interrogandi de tali persona: quia non potest aliter conuenienter exercere munus suum; quod necessarium est ad commune bonum, quia plerúnque ipsemet, de quo fit inquisitio, voluntariè se immiscet tali negotio, & vult aut contrahere, aut suffragium ferre, &c. & consequenter etiam virtute consentit, vt de ipso inquiratur, vnde etiam fit vt ipsemet teneatur sæpe respondere, & veritatem aperire. Hæc verò exceptio licèt veram doctrinam contineat, propriè non est à regula posita, cùm in ea tantùm sit sermo de inquisitione iudiciaria, quæ ad vindictam delicti

Iudicium authoris de illa ac quibusdã aliis.

B ordinatur. Aliæ præterea exceptiones fieri solent, quas attingit Soto dict. q. 6. concl. 3. & latiùs Nauar. corol. 63. sed quæ tactæ sunt ad rem præsentem sufficiunt, reliquæ verò ex sequenti assertione notoria erunt.

Sot. Nauar.

18. 2. Assertio tripartita.

Secundò verò dicendum est, præcedente infamia de debito & de persona, iustè posse, imò & debere Prælatum inquirere interrogando in particulari de tali persona, & obligando subditos etiam sub iuramento ad dicendam veritatem. Est certa sententia omnium, & colligitur planè ex iuribus citatis; nam dum negant, sine infamia posse inquiri hoc modo, cum illa affirmant posse. Ratio autem est, primò, quia tunc infamia meritò supplet vicem accusatoris, quia ipsa vox pu-

1. pars probatur primò.

C blica, quæ infamat personam, contra eam clamat, postulando iustitiam, vt indicant iura, & verba illa Domini Genes. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus est, descendam & videbo vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Secundò, quia tunc iudex ratione officij habet ius inquirendi, & ratione infamiæ nullam facit iniuriam tali personæ, inquirendo de illa: ergo iustè id facit. Tertiò, quia hoc est necessarium ad bonum commune, aliàs vix possent delicta puniri, aut impediri. Quæ ratio probat Prælatum non tantùm posse, sed etiam debere ita inquirere; quia tenetur habere curam boni communis, hoc autem medium est moraliter necessarium ad illud bonum. Vnde si Prælatus in simili casu esset re-

Secundò. Probatur tertiò simul cũ 2. parte.

D missus, aliis daret graue scandalum, quod est magnum argumentum obligationis eius.

19. Probatur tertia pars primò.

Denique inde etiam facile concluditur 3. pars assertionis, nimirum obligatio subditorum ad veritatem dicendam. Primò, quia, per se loquendo (licèt nonnulli moderni contrarium sentiant) optima est regula: Quoties Prælatus iustè interrogat, teneri subditum ad respondendum, ne detur bellum iustum ex vtraque parte, nulla interueniẽte ignorantia, neque alia legitima excusatione, vt est in præsenti; quia supponimus subditum scire se iustè interrogari, & nullam fieri iniuriam reo veritatem fatendo. Præterea esset inutilis & inefficax interrogatio Prælati, si non posset cogere subditũ ad veritatem dicendam; non cogit autem per pœ-

Secundò.

E nam, imò nec iustè potest, donec aliàs constet ipsum falsum respondisse; quæ non erit coactio ad cognoscendam veritatem, sed punitio delicti, quæ supponit illud aliàs cognitum: ergo vt interrogatio possit esse efficax ad veritatem inueniendam, necesse est vt Prælatus possit obligare subditum in conscientia. Denique tale præceptum est de re iusta, & bono communi necessaria; cur ergo non poterit Prælatus illud ita imponere, vt obliget. Omitto casus speciales, in quibus potest quis excusari, vel ne se prodat, si sit complex, vel propter alias rationes extrinsecas, quas nunc tractare necessarium non est.

Tertiò.

Dubium 1. circa proximam assertionem.

Vnũ pronũtiatum pro resolutione.

20. Quæret autem aliquis, primò circa positam conclusionem, quænam infamia sufficiat ad huiusmodi inquisitionem. Quam rem latè tractant citati auctores; breuiter tamen dico necessarium inprimis esse, vt infamia sit de tali persona circa tale delictum: itaque non satis est, quòd religiosus, v.g. malè audiat, vel generatim de vita sua, vel speciatim de aliquo delicto, vt de illo inquiratur, an commiserit aliud delictum, cuius auctor ignoratur. ita docent omnes, præsertim Nauar. corol. 51. num. 190. referens S. Thomam 2.2. q. 70. art. 1. & Caietanum ibi, & quæst. 69. art. 2. & in opusc. 17. responsionum, respons. 5. dicentem sæpe in hoc multum errari, etiam à religiosis Prælatis, Adrian. quodlib. 11. quæst. 1. Soto dict. quæst. 6. dub. 5. & alij communiter contra Palud. in 4. d. 19. quæst. 4. & colligitur ex cap. *cùm oporteat*, ibi, *Nisi super dictis famam ipsius læsam esse noueritis.* & cap. *inquisitionis*, de accusationibus, ibi, *Nullum esse pro crimine, super quo non laborat infamia*; nam illæ particulæ, *super quo, & super quibus*, apertè significant infamiam debere esse de eodem crimine, de quo fit inquisitio. Et ratio est manifesta, quia alia infamia impertinens est, quia nõ accusat verè, aut fictè talem personam de tali crimine, vnde sicut in via accusationis, accusatus de vno crimine non potest interrogari de alio, ita nec in via inquisitionis. Addunt Doctores, nisi crimina ita sint coniuncta, vt vnum sit circunstantia alterius, vel prout hîc & nunc factum est, generet generalem suspicionem de alio; vt si Petrus inueniatur mortuus in via, & spoliatus, & Ioannes laboret infamia, quòd spoliauerit illum, consequenter est suspectus de homicidio. In hoc autem & similibus casibus non fit inquisitio de delicto sine infamia de illo; quia licèt non sit de illo per se primò, vt sic dicam, in illud redundat, quia infamatus de vno delicto, est etiam infamatus de circunstantiis eius, quando aliàs constat vel ex natura rei, vel ex euidentia facti, de connexione vnius cum alio.

Probatur authoritate. *Nauar. D. Thom. Caiet. Adrian. Sot.*

Itẽ ratione.

Alterũ pronuntiatum.

21. Deinde pronuntio infamiam debere esse talem vt generet publicam & probabilem suspicionem, & (vt iura loquuntur) clamorosam insinuationem. Hæc enim duo, infamia scilicet, & clamorosa insinuatio, non sunt duo ita distincta, vt vnum possit ab alio separari quoad præsentem effectum, licèt aliqui oppositum significent, quod sentit Nauar. corol. 63. numero 299. contra multos, quos refert & sine fundamento: nam iura, quæ citat, potiùs probant oppositum. Id verò constat ex dicto cap. *inquisitionis*, ibi, *super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa insinuatio non præcessit*, nam illa particula, *seu*, indicat illa esse æquiualentia: & infrà subdit, *cùm inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui præcesserunt.* Vbi nulla fit mentio de infamia, quia clamores indicant illam, atque ita illam includunt, vel supponunt, & è conuerso in dicto cap. *cùm oporteat*, fit mentio solius infamiæ, quanuis sine clamoribus non sufficiat, quia debet esse publica; fit autem publica per publicum rumorem, seu clamorem, per quem supplet etiam vicem accusatoris. Vnde hoc modo loquendo de fama, in definitione eius poni solet, vt sit *communis opinio ex suspicione generata, & voce manifestata*, quæ si sit de malo, dicitur infamia, vt tradit Bartolus in l. *de minore. §. tormenta*, n. 7. ff. de quæstionibus.

Nauarrus.

Bartol.

Quæ communis opi-

22. Circa quas tres particulas breuiter aduertendum est, in prima non esse certam aliquam regulam ad definiendum; quàm communis debeat

nio de malo sufficiat ad infamiã. *Sot.*

A esse opinio, quæ ad infamiam sufficiat, sed prudenti arbitrio esse determinandum, vt ait Soto suprà; quia licèt aliqui dicant requiri denarium numerum personarum, nullo iure vel necessaria ratione id ostenditur: ipse verò Soto pro regula assignat, quòd rumor sit sparsus per maiorem partem viciniæ, aut Collegij, aut vniuersitatis, in qua quis commoratur, & citat glossam vltimam in dicto cap. *inquisitionis*, quæ requirit maiorem partem viciniæ; quam viciniã rectè exponit Soto cum proportione esse intelligendam: nam in religionibus, de quibus agimus, non est necessarium vt infamia extra monasterium egrediatur, sed totum monasterium, tanquam quædam vicinia reputatur, & meritò; cùm enim inquisitio intra illud tantùm fiat, satis est, quòd in illo sit sparsa infamia, vnde secus esset si inquisitio de religioso esset inter seculares, seu in populo aliquo facienda, tunc enim necessarium esset infamiam etiam ad eos redundasse, aliàs non solùm religioso, sed etiam religioni iniuria fieret. Quod autem debeat esse hæc opinio maioris partis viciniæ, nullo iure probatur, sed solùm ait dicta glossa; ideo maiorem partem viciniæ requiri, quia fama loci requiritur, non fama aliquorum, argumento cap. *illud*, de præsumptionibus, ibi, *quia fama viciniæ magis debet attendi, si fama loci habet*, &c. Veruntamen non existimo esse necessariam maiorem partem viciniæ, quoad numerum personarum, nam in dict. cap. *inquisitionis*, solùm dicitur, *propter dicta paucorum*, non reputari aliquem infamatum, *cuius apud bonos, & graues læsa opinio non existit.* in quibus verbis, si rectè attendantur, potiùs insinuatur, paucos sufficere, si probi & graues sint: non est ergo semper necessarius maior numerus personarũ. Quod sentit Nauar. in dict. corol. 48. in fine, dicens, non oportere vt fama sit in aliquo loco, sed vt sit communis opinio eorum, ad quos spectat hoc scire, vt in hac vniuersitate Conimbricensi dicetur aliquis scholaris bonæ vel malæ famæ in literarum profectu si inter magistros suos vel condiscipulos habet illam communem opinionem. quæ est doctrina Bartoli suprà numero decimo, & 11.

Soti placitũ requiri & sufficere vt plures in vicinia id opinentur.

Reiicitur Sotus si per plures intelligat maiorem viciniæ numerum.

Nauar.

Bartol.

23. Idem verò Nauar. in comment. de fama & infamia, numero 7. 8. & 9. necessarium esse putat ad famam, vt sit omnium vel maioris partis eorum, apud quos allegatur esse illa, citans Bartolum suprà numero 13. & glossam ac eundem Bartolum in libro 3. §. *eiusdem*, ff. de testibus. Fundamentum eorum est; quia communis opinio tunc dicitur esse, quando est omnium vel maioris partis vniuersitatis, ad quam spectat, ex quibusdam legibus, quas citant; sed neque hoc videtur mihi satis probari, quia vt aliqua verè dicatur communis opinio, non oportet vt maior pars authorum illam teneat, aliàs quis posset nisi temerè aliquam opinionem vocare communem, cùm nullus possit ita recensere, & conferre inter se authores vtriusque partis; ergo ad opinionem communem satis est, quòd absolutè multi authores illam teneant, præsertim si sunt graues. Hinc de eadem re dicunt sæpe Doctores dari opiniones communes contrarias, quod esse non posset, si sola maior pars faceret communem opinionem; sic etiam in præsenti de eadem persona & secundùm idem, possunt dari duæ famæ contrariæ. Quod tenet Felin. in c. *cùm oporteat*, n. 5. in fin. de accusationib. citans Zochum in c. *cùm in tua*, de sponsalibus, & plures alios.

Placitum Nauarri.

Glos. Bartol.

Eius fundamentũ non placet.

Felin. Zochus.

Non

24\. Non ergo videtur semper ponderandus numerus personarum; quare si talis opinio sit apud grauiores, & meliores, licèt non sint plures numero, dummodò sint absolutè multi, existimo sufficere ad infamiam. Si autem quoad qualitatem personarum essent cætera paria, probabile est requiri opinionem maioris partis, vel quia de hoc, vt dicebam, moraliter constare non potest, sufficiet vt vel probabiliter id credatur, vel certè quòd censeatur esse vulgaris opinio, quia hæc facile diffunditur ad maiorem partem. Addit præterea Nauar. dict. comment. num. 9. opinionem pauciorum quàm decem non sufficere ad infamiam, etiamsi sit maior pars illius loci, vel communitatis, vel tota communitas in qua versatur fama; quod non probat nisi authoritate Panormitani & Ananiæ; sed planè est incredibile in materia de qua tractamus; aliàs si in monasterio essent quindecim religiosi, & vnus esset diffamatus apud nouem illorum de aliquo delicto, non posset superior de illo inquirere, quod est contra omnem rationem, vel bonos mores: cur ergo illud credendum est, cùm nulla ratione vel textu sit fundatum? Præterea iura suprà citata solùm requirunt illam infamiam, quæ sufficit ad publicum scandalum communitatis: in eo casu reuera est publicum scandalum, & nouum sequeretur, si nullum remedium illi malo adhiberetur: ergo, &c. Oportet igitur vt ad primum responsum reuertamur, prudenti scilicet iudicio opus esse, considerata qualitate communitatis & conditione personarum.

Iudicium authoris de numero personarum ad opinionem communē.

Displicet itē Nauar. putās infrà decem semper esse paucos.

25\. Addit etiam Bartolus suprà, & cum eo reliqui, considerandam esse radicem infamiæ, nam oriti potuit ex odio & inimicitia alicuius, vel ex leuibus indiciis, & vulgi suspicione ac locutione, & tunc non est vera infamia, quia non potest probari per opinionem generalem, quare si de tali radice constet, non sufficiet ad inquirendum, sed oportet, vt suspicio, quæ generauit infamiam, ex iusta, & probabili causa processerit, & inter probos, & non suspectos homines diuulgata sit, vt ex dictis capitulis, *inquisitionis*, & *qualiter, & quando*, 2. apertè colligitur.

De duobus aliis requisitis ad infamiam positis in nu. 22.

26\. Quæri secundò potest circa eandem secundam conclusionem, quomodo debeat iudici de infamia constare, vt tunc possit iustè inquirere; aut enim debet constare in iudicio, vel extra: si in iudicio, procedemus in infinitum, vnde enim illud aliud iudicium incipiet? oportebit enim alia infamia præcedat; alioqui non poterit ex officio iudex inchoare processum: si autem sufficit vt extra iudicium cognoscatur, accusatio extra iudicium facta sufficiet ad procedendum, ad interrogandum reum vel testes iudicialiter, quod est falsum. Sequela verò patet, quia fama supplet vicem accusatoris. Item est similitudo rationis, quia priuata notitia non videtur sufficiens ad exercendum officium iudicis, vt sic. Circa hoc Angelus verb. *Inquisitio* numero 4. sentit necessarium esse, vt infamia deferatur ad iudicem, vt de illa primò iuridicè cognoscat, & numero 2. ait oportere vt fama deferatur ad iudicem sedentem pro tribunali, citátque iuris peritos, sed hoc non potest in vniuersum probari, vt notauit Syluest. verb. *Inquisitio* 1. quæstione 8. num. 14. aliàs nunquam possent iudices inchoare inquisitionē specialem, nisi ad petitionem vel denuntiationem alicuius: quod est contra iura, & contra bonum regimen Reipubl.

Dubium secundū circa eandē assertionem.

Angeli responsio ad hoc dubiū non satisfacit.

Syluest.

27\. Illud ergo habet locum quando fama per seipsam, seu clamor eius non peruenit ad aures iudicis, sed vnus vel alius illi denuntiant Petrum esse infamatum de tali delicto, tūc enim priusquam de illo inquirere incipiat, necesse est, vt infamia iuridicè probetur: quia cùm respectu iudicis per se non sit publica, oportet vt per publicam probationem de illa constet, & hoc probat ratio facta, idémque sentit Nauar. dict. corol. 63. in fin. Nec tunc sequitur processus in infinitum; quia initium tunc sumitur à via denuntiationis, non à via inquisitionis; & ita prima causa, quæ tunc tractatur, non est de ipso delicto; sed de infamia delicti, an sit, necne; & illa sufficienter probata iuridicè, incipit inquisitio de delicto, de quo videndus Syluest. *Inquisitio* 2. dict. 5. Antonin. 3. p. tit. 9. At verò interdum fama per seipsam peruenit ad aures Prælati, & clamat contra reum: & de hac loquuntur frequentiùs iura citata, quæ propterea cum infamia coniungunt clamorosam insinuationem. Tunc ergo non oportet vt præcedat iudicialis probatio infamiæ, vt sentit Syluest. & tenet Nauarrus & alij, & probat planè ratio facta, quia aliàs nunquam posset Prælatus incipere ex officio ab inquisitione speciali. Ratio verò à priori est, quia in publicis, & euidentibus non est necessaria specialis probatio: tunc autem infamia est per se euidens, & publica, & ideo non est simile quod afferebatur de priuata accusatione; infamia enim clamat & accusat publicè, & ideo per se sufficit ad inchoandam inquisitionem.

Adæquata dubij responsio.

Nauar.

Syluest. Anton.

28\. Vnde fit, si Prælatus ordinarius ex officio procedat ad inquisitionem, satis esse quòd sit certus de infamia, & tunc sua assertione sufficienter illam probet, & confirmet. Quapropter si munus inquirendi deleget alteri, instruens illum, & affirmans sibi constare Petrum esse infamatum de tali delicto, id satis esset vt delegatus possit immediatè incipere, inquirendo in speciali de delicto talis personæ, non inquirendo de infamia, nec probationem eius inuestigando; quod tamen facere non posset si delegatio simpliciter facta fuisset; & delegans nihil de infamia affirmasset: tunc enim oporteret delegatum inchoare ab inquisitione infamiæ, nisi tanta illa esset, vt per se etiam nota esset & euidens delegato; vt, v.g. si committeretur delictum inquirendum in tali loco, & delegatus ad illum locum perueniens statim intelligeret per publicum rumorem & sermonem multorum Petrum esse infamatum de tali delicto, statim posset inquirere de delicto, & de persona; quod insinuatur in cap. *cùm oporteat*, de accusationibus, vbi sermo est de iudice delegato, & illi dicitur, *nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionem illius non subitò procedatis*; ergo si nouisset famam esse læsam, statim procedere posset. Neque ibi postulatur vt illa notitia sit per aliud iudicium & probationem in illo; sufficit ergo quòd sit publica & moraliter euidens.

Interest inter prælatū & eius delegatum in inquirendo de infamia.

Praxis inquisitionis specialis post sufficientem infamiam.

29\. Supposita ergo sufficiente infamia, & notitia eius, procedere potest Prælatus ad inquisitionem specialem de subdito, siue speret eius emendationem, siue non; quia iam non intendit principaliter emendationem, sed punitionem, & remedium scādali, quod ex infamia oriri solet, vt Antonin. suprà §. 8. & Syluest. *Inquisitio* 2. dicto 3. notant. Modus autem procedendi ad prædictam inquisitionem quanuis in religione non requirat omnes iuris subtilitates, tamen esse debet sufficienter iuridica;

Anton. Syluest.

De examine testium.

iuridica; ita vt faciat publicam fidem, & ideo A supposita infamia examinari debent testes coram notario, seu secretario, quem ipse Prælatus ex suis religiosis ad hoc munus constituerit, vt omnes actus inquisitionis fideliter conscribat, eisque simul cum ipso Prælato subscribat, ad eorum probationem. Interrogandi etiam sunt distinctè & clarè per articulos & capitula, quæ ad hunc finem ab ipso Prælato cum notario erunt distinctè confecta. Et quanuis dixerimus proclamante fama non esse necessariam aliam probationem eius, hoc maximè intelligendum est, vt iudex iustè possit inquisitionem incipere, & testes ad respondendum obligare. B Nihilominus tamen optimum est nonnullos testes saltem in principio, non solùm de delicto, sed etiam de infamia interrogare, vt de vtroque magis conuincatur reus.

De iuramento.

Debent etiam interrogari sub iuramento, quia aliàs non facit testis sufficientem fidem in iudicio, quod etiam regulari iudicio verum habet; quia illa conditio, tanquam substantialis reputatur. Significat verò Syluest. *Inquisitio* 2. dicto 6. (vbi de reo loquitur, est autem eadem ratio de testibus) sufficere vt Prælatus in virtute obedientiæ, vel sub excommunicatione præcipiat dicere veritatem. Ego tamen consulerem iuramentum dari, iuxta cap. *cùm delicti*, de accusationibus; nisi recepta consuetudo religionis alium modum teneret, & iuramentum C non est tam substantiale, quin possit renuntiari per partes, cap. *tuis*, de testibus. Illa autem consuetudo renuntiationi æquiualet; nam consuetudo dat ius, & tollit, ac renunciat, quod perinde est.

Sylueſt.

Præceptum aliud absq; iuramento an sufficiat.

30\. Postea verò procedendum vlteriùs est iuxta merita causæ ex testium interrogationibus resultantia. Nam si nullus testis condemnat reum de delicto, ita vt insurgat saltem semiplena probatio, non potest reus ipse legitimè interrogari, & ita vlteriùs inquirendum est ab aliis testibus, vel non vltrà procedendum; tamen existimo sufficere infamiam probatam sufficienter, præsertim si accedant indicia grauia, vt citari possit, & interrogari reus; quia infamia talis facit semiplenam D probationem. Nec refert, quòd in hoc processu infamia habeat vicem accusatoris, & ideo videatur non posse sustinere locum testis; nam (vt benè sentit Nauar. corol. 63. num. 294.) sub diuersis rationibus vtrûque potest, præsertim cùm non sit verus accusator, sed fictus. Quatenus ergo antecedit clamando ad iudicem, habet vicem denunciantis; quatenus verò veritati facti aliquod testimonium publicum præbet, facit semiplenam probationem. Vel aliter, infamia secundùm se, & per se cognita accusat: vt verò per testes probata in iudicio, & præsertim indiciis etiam probatis confirmata, facit semiplenam probationem. Itaque existente semiplena probatione post aliquam inquisitionem, debet citari, vel (vt Syluester ait) vocari E religioso modo inquisitus, & de veritate sub iuramento interrogari. vt autem ad respondendum obligetur, necesse est vt illi constet de legitimo processu contra illum facto & probatione, quæ contra illum resultat. Debet ergo illi legi vt colligitur ex D.Thoma 2.2. quæstione 69. art. 1. ad 2. & ex Caietano ibidem, Soto dict. membro 2. quæstione 7. Nauarro in Summa cap. 25. numero 36. & in dict. cap. *inter verba*, in antiquo, corol. 64. numero 730. Bernard. Dias in Practica capit. 126. numero 4. & ibi Salzedo, qui aduertit satis esse, vt notarius legat coram reo depositiones testium tacitis eorum nominibus, neque oportere eorum transsumptum dare, nam potest cogi statim ad respondendum, cùm iam illi sufficienter constet de legitima interrogatione, quam esse communem statuit Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 45. n. 7. & 8.

Licèt testes reum non damnent, interrogari adhuc potest iuridicè, si dentur indicia vel infamia.

Infamia subit vicem accusatoris, & testis. *Nauarrus.*

Reo legendus processus.

D.Thom. Caiet. Sot. Nauar. Bern. Dias. Salzedo.

Nõ oportet ei aperire testes aut transumptum. *Iul.Clar.*

31\. Sumpta igitur confessione à subdito, vel ipse fatetur delictum, vel negat; si confitetur, posset in rigore statim contra eum ferri sententia, nihilominus non eo rigore vtendum est, sed terminus est ei concedendus, vt si quam habet excusationem, quæ saltem minuat delictum, eam afferre possit. De quo videri potest Iulius Clarus libro quinto §. fin. quæstione 65. & Antonius Gomez tom. 3. variarum, cap. 12. Si autem reus interrogatus neget, procedi vlteriùs debet ad conuincendum illum, tam ratificando priora testimonia, quàm alia de nouo examinando si necessarium visum fuerit ad moralem certitudinem veritatis: hic enim debet esse præcipuus scopus in hoc regulari iudicio, in quo non sunt ita necessariæ illæ circunstantiæ iterum interrogandi, seu ratificandi, quando de fide testium moraliter constat, & hoc præcipuè debet animaduertere Prælatus, scilicet vt testes suspecti non sint de inimicitia, aut leuitate, vel de alia occasione falsitatis, & vt plenè interrogentur de omnibus circunstantiis, & ob eandem rationem, quanuis in secularibus iudiciis (excepta inquisitione in crimine hæresis) soleant nomina testium manifestari reo, iuxta cap. *qualiter, & quando*, 2. §. *debet igitur*; de accusationibus, tamen in nostro iudicio regulari id non est necessarium, sed satis est dare reo copiam testimoniorum, vt possit defendere, tacitis nominibus propter vitanda maiora incommoda, & quia in regulari iudicio non est necessarium omnes has circunstantias seruare, vt dicitur in dict. cap. *qualiter & quando*; quòd si aliqua omitti potest, maximè hæc. Vnde etiam in generalibus visitationibus non seruatur, vt notauit Simanquas de Catholic. instit. tit. 64. num. 30.

Quid agendũ quando reus fatetur delictum.

Iul.Clar. Anto. Gom. Quid quãdo negat.

Simanq.

32\. Addunt Doctores, etiam inter regulares posse habere locum torturam, quando subditus est semiplenè, non tamen plenè conuictus, & adhuc negat delictum. ita Bernardus Dias dict. cap. 125. & 126. & ibi Salzedo, D. Antonin. 3. part. tit. 9. cap. 7. §. 8. Syluest. *Inquisitio*, 2. dict. 9. & Armilla verb. *Inquisitio*, numero 12. quanuis aliqui ex his non loquantur in specie de regularibus, sed generatim de clericis, sub quibus personas Ecclesiasticas, & consequenter regulares comprehendunt, quia non habent de hoc speciale priuilegium, quæ est ratio à priori huius assertionis, quia Prælatus habens potestatem coërciuam perfectam, habet etiam potestatem torquendi ad veritatem comprobandam, si aliæ circunstantiæ necessariæ occurrant, & specialiter prohibitus non sit; sed Prælatus regularis habet huiusmodi potestatem, vt suprà tomo præcedenti ostendimus, disputando generatim de potestate eius, & nulla est de hoc prohibitio positiua, saltem iure communi, neque etiam iure speciali Societatis (de aliis enim religionibus proprij earum Prælati videbunt) neque etiam ex natura rei hoc prohibitum est magis in religioso, quàm in clerico, quia sicut peccatum facit dignam pœna personam, etiam sacram, ita etiam facit dignam tortura. Verum est tamen modum torquendi regulares debere esse accommodatum statui & consuetudini eorum,

De tortura rei etiam religiosi negantis delictum

Bern. Dias. Salsed. D.Anton. Syluest.

Cur etiã in religiosum cadat tortura.

Tortura religiosi qualis.

eorum,non enim per violentas actiones instar secularium,sed per strictiorem carcerem, humicubationes, strictiora ieiunia, & similes corporis afflictiones torquendi sunt, an autem per laicum fieri possit,diximus disput.22.de Censur.sect.1.num.44. Si ergo reus in confessione sua negauit, & per testes sufficienter conuinci non potuit,regulari modo torqueri potest, si grauitas delicti id exigat. Quod si in tormentis veritatem adhuc neget,absoluendus est, si autem confiteatur;& postea extra tormenta ratificet confessionem (quod necessarium est) debet procedi ad proferendam sententiam,iuxta ea, quæ tradunt dicti authores,præsertim Bernardus Dias, Iulius Clarus, Simanquas, tit.65. num.74. & sequentibus, & Gregorius Lopez in lib.4.tit.30. partita 7.

Bern. Dias. Iul.Clar. Simanq. Greg.Lop.

33. Denique,quando delictum plenè probatum est, neque est necessaria, neque iustè potest adhiberi tortura, per se loquendo, quia iam cessauit finis eius,vt iidem authores dicunt:est autem delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes oculares & contestes, & omni exceptione maiores conuictus est reus,iuxta illud Christi; *In ore duorum, vel trium stet omne verbum*, & omnium sententiam,ac praxim. Duo autem testes singulares, id est, de diuersis numero factis,aut de distinctis temporibus,vel locis,imò nec plures sufficiunt ad plenam fidem faciendam, vt docet D. Thom. 2.2.q.70.art.2. ad secundum, & ibi Caietanus, & Soto 5.de iustit.quæst.7.artic2.qui aduertit, etiam in religione hoc seruandum esse,vt testes singulares non sufficiant ad condemnationem,licèt sufficiant ad torquendum,vel alio modo exquirendam veritatem: quia (vt dicitur 2.q.1.c.1.) *nos in quenquam sententiam* (scilicet condemnatoriam) *ferre non possumus, nisi aut in conuictum, aut sponte confessum.* Hoc autem intelligendum censeo,quoad pœnam integram. Nam quoad aliquam punitionem, vel grauem correptionem, potest condemnari; quando præter famam satis comprobatam, sunt aliqua grauia indicia,vel grauis aliquis testis:quia licèt tunc non plenè constet de delicto, est vehemens illius suspicio, vel opinio, quæ ad aliquam pœnam satis esse debet. Imò in hoc processu per inquisitionem, quamuis plena probatio obtineatur,mitiùs agẽdum est in pœna imponenda, quàm si per accusationem criminalem processum esset: quia cùm reus, neque accusatus sit ab aliquo, neque ipse confessus sit suum delictum, iura volunt vt iudex prudenti arbitrio moderetur pœnam,cap. *inquisitionis*, de accusationibus. consentiunt citati Doctores Antonin.3.p.tit.9.cap.7.§.6. Syluest. *inquisitio*, 1.quæst.vlt. Soto dicto memb.2.q.6.dub.1. Nauar.cap.*inter verba*,in antiquo,coroll.48.n.582. Anton.Gomez tom.3.variar.cap.1.num.51.

Duo testes sufficiũt ad pœnam legis,si sint contestes. — Quid si sint singulares. — D.Thom. Caiet. Soto. — Per viã inquisitionis mitiùs agitur cum cõuicto. — Anton. Syluest. Soto. Nauar. Ant.Gom.

34. Post sententiam sequi solet appellatio in seculari foro: in regulari verò audiri non debet, nisi Prælatus manifestè,& notabiliter excedat modum in regula præscriptum, & præsertim in Societate est speciale priuilegium Pauli III.vt in ea appellate non liceat à regulari correctione: est autem vsus vt hoc seruetur, quando correctio fit secundùm ordinationes Societatis, vt constat ex Compendio priuilegiorum,verbo *Appellatio*.§.1. Et ita non admittitur appellatio ab ordinaria correptione,reformatione,mandatis, & similibus,de quibus in dicto verbo *Appellatio*.§.2. A sententia autem condemnatoria non negatur nisi ipsamet appellatio sit manifestè friuola, vel iniusta; plura de hoc appellationis puncto dixi in tractatu 8. libro secundo, cap.11.

Appellatio an in religionibus locũ habeat.

A

De modo procedendi in regulari iudicio per viam denuntiationis iudicialis.

Duobus modis potest hæc via inchoari, primò per se & immediatè, quando aliquis incipit causam sumendo munus denunciatoris apud Prælatum, seu iudicem. Secundò transeundo à denuntiatione Euangelica ad iudicialem:nam finis vnius solet esse inchoatio alterius, vt in cap.10. in fine insinuauimus, remittendo in hũc locum exactam declarationem, quæ erit facilis,explicata priùs denuntiatione ipsa secundùm se. Vt ergo aliquis iustè denunciet iudicialiter, necessarium non est vt B præcedat infamia, vt constat ex iuribus sæpe citatis,cap.*inquisitionis*, cap. *qualiter & quando*, cum similibus,& ex omnibus auctoribus.Ratio verò est, quia in via inquisitionis infamia requiritur, vt suppleat vicem accusatoris; in hac autem via denunciator sustinet vicem accusatoris, quamuis nõ omnino suscipiat totum onus illius, quia non ita obligatur ad probandum,sicut accusator. 35.

Ad denuntiandum iudicialiter non requiritur infamia.

Est autem quæstio,an debeat præcedere monitio fraterna ante hanc denuntiationem,id enim significant iura citata.Et consequenter est dubium, vtrùm si per solam admonitionem frater corrigatur, liceat nihilominus ad hanc denuntiationem C procedere. Hæc verò dubia ex dictis à cap.8. ferè resoluta sunt. Aut enim talis denuntiatio ordinatur solùm ad emendationem delicti,qui est ordinarius,& maximè proprius finis eius,aut ad damnum tertij vel communis boni nocumentum vitandum. In priori denuntiatione,quæ Euangelica dicitur,si est spes emendæ,sine dubio debet præcedere correctio fraterna: nam & naturalis ratio charitatis,& iustitiæ id postulat, cùm talis denuntiatio (vtpote iudicialis) non fiat sine magna & publica læsione famæ:quæ tunc necessaria non est, & hic ordo est maximè consentaneus Euangelio, imò iuxta cõmuniorem opinionem Theologorum censetur in eo præceptus, maximè pro huiusmodi casu spei emendæ,conseruata fama; & iura canonica etiam hoc disponunt, præsertim in cap. *licèt* D *Heli*, de simonia.& notauit gloss.in cap.2. de calumniatoribus,ex quo textu mihi colligo,tam necessariam esse hanc admonitionem,vt si denuntiator in probatione deficiat, & non ostendat priùs secretè monuisse, vir possit à calumnia purgari, ideo enim videtur ibi denunciator ab officio & beneficio fuisse suspensus, donec canonicè suam purgaret innocẽtiam,quòd non calumniandi animo ad talia crimina proponenda processisset. Nec religiosi ab hoc onere eximuntur,quia nullum de hoc habent priuilegium, & alioqui est per se maximè consentaneum non solùm perfectioni, sed etiam necessitati charitatis. Vnde etiam in Societate pro comperto est apud omnes, in ordine ad E hanc iudicialem denuntiationem, nullam esse renuntiationem famæ,vt iam num.3. attigimus,seruandum esse hunc ordinem. 36.

An requiratur præmonitio secreta. — Responsio quando denũtiatio fit ad solam emendã cum spe eius. — Data respõsio valet etiam inter religiosos.

Atque hinc sequitur multò minus posse fieri hanc denunciationem post monitionem secretam, si suum effectum consequuta est: nam emendato fratre cessat finis talis denuntiationis, & ideo iam non esset denuntiatio,sed grauis detractio. Sequitur etiam Prælatum in huiusmodi denuntiatione præcisè propter hunc finem facta teneri ad seruandum Euangelicum ordinem, & totum illum, quem charitas postulauerit. Itaque facta denuntiatione,non potest de subdito inquirere,cùm non laboret infamia:debet ergo illum ad se vocare, & 37.

1.primũ coroll.ex prædicta respõsione. — 2.corol Prælatum seruare debere ordinẽ Euãgelij cum denuntiato secretè.

Quid si denuntiatus fateatur.

cum illo de emendatione agere. Quòd si recognoscat delictum, & emendationem ac satisfactionem offerat, non potest puniri publicè, quanuis occultè, præsertim inter regulares, possit aliquam secretam pœnitentiam iniungere, magis in medicinam præseruatiuam, quàm in vindictam: si verò reus sit pertinax, negando delictum, adhibendi sunt vnus vel duo testes, vt conuincatur, si delictum non sit omnino occultum. Atque si denunciator antequam rem ad superiorem deferret seruato Euangelico ordine, vnum vel duos testes adhibuit, illi priùs vocandi sunt, ne infamia vlteriùs crescat: sin autem illud fuit prætermissum (interdum enim, vt satis constat ex cap. 9. fieri potest sine culpa) Prælatus arbitrio suo prudenti poterit duos viros graues vocare, & subditum grauiùs etiam reprehendere, & minus etiam terrere; quia ad hæc omnia habet ius, & propter spirituale bonum illa qualiscunque infamia admittenda est. Necessarium autem est, regulariter loquendo, delictum non esse adeò occultum, vt solus denunciator illud nouerit propter periculum calumniæ, quod esse potest, & ne fortè innocens ampliùs infametur: oportet ergo vt concurrant aliqua vehementia indicia, de quibus certè constare possit, vel certè vt persona denuntiantis tantæ sit fidei, integritatis & authoritatis, vt faciat magnam probabilitatem. Cùm enim in hoc progressu solum commodum subditi quæratur, non est integra probatio exigenda, neque etiam impedit, quòd ipsemet denuncians, quoad subeat vicem testis, vt propter solum testimonium eius possit secretum illud remedium adhiberi, ex cap. *in omni*, de testibus. dicente, in omni negotio (scilicet causa denuntiationis, vt exponit glossa) principalis persona dicens veritatem de re sibi nota, rectissimè habenda est pro teste, quod ex verbis Christi D. optimè ibidem colligitur.

Quid si neget.

38. Præterea contingere potest, vt subditus post totam hanc diligentiam, quia conuinci non potest, pertinax sit negando, & tunc putat Soto dict. mébr. 2. q. 4. concl. 8. nihil posse facere Prælatum, nisi monere subditum, & orare pro illo. Sensus autem eius est non posse procedere Prælatum ad inquirendum ampliùs de subdito, qui non laborat infamia, neque etiam posse illum publicè punire. Poterit tamen (vt cap. 10. n. 13. dixi) pro qualitate semiplenæ probationis eum seuerè reprehendere, & correctionem aliquam secretam ad terrorem & medicinam in futurum adhibere. Potest etiam ministerium auferre, quod pendet ex voluntate Prælati, si absque scandalo & infamia fieri possit, & fuerit necessarium ad tollendas illi occasiones peccandi, non tamen in vindictam commissi; & idem est de mutatione loci, & similibus.

Quid agendum quando reus cóuinci nequit.

Contingere vlteriùs potest, vt subditus duplici testimonio sufficienter conuincatur, & nihilominus ipse sit pertinax negando, vel certè licèt recognoscat delictum, illud defendat, & satisfactionem, aut emendationé non promittat, neque illius spem præbeat, sed potiùs indurationis, si asperiùs cum illo agatur. Et tunc dissensio est inter Doctores quomodo se debeat gerere Prælatus. Panormit. in cap. *nouit*, de iudiciis. n. 46. dicit, posse tunc Prælatum excommunicare, vel aliis censuris ligare subditum, & beneficio, vel officio priuare; quia potest illum tractare sicut ethnicum & publicanum, iuxta Euangelium, & n. 53. dicit posse etiam cogi ad rem restituendam, vel soluendum debitum, si de eo conuincatur; & in hoc vltimo omnes videntur conuenire, si probatio est sufficiés, & subditus nullam affert sufficientem excusationem. Soto etiam dict. concl. 8. videtur prioré partem admittere, dum ait in denuntiatione fraterna omnia esse agenda propter emendationem fratris: in iudiciali autem contra pertinacé procedendum esse via iuris, *etiam ad incarcerationem, & torturam.* Aliis autem videtur tunc non posse Prælatum vlteriùs procedere; quia cùm delictum sit occultũ, licèt probabile, nó debet publicè puniri, quia nullum generauit scandalum, & ideo non postulat publicam satisfactionem, nec tum pertinet talis pœna ad bonum commune. Pœna autem occulta non est etiam imponenda nisi propter vtilitatem spiritualem ipsius rei: quia etiam hoc iudicium ad hunc finem ordinatur, vt diximus; ergo si nulla est spes huius fructus, sed potiùs timetur maior induratio, cessandum omnino est à punitione. ita insinuat Bañes 2. 2. q. 33. art. 8. dub. 4.

Quid si cóuictus perneget, aut etiam delictũ defendat, seu non promittat emendam.

Opinio Panorm.

Opinio Soti.

Opinio Bañes.

39. Ego verò céseo in neutra parte istarum esse intrinsecam iniustitiam, & ideo pendere ex prudenti arbitrio, seruando leges non solùm iustitiæ, sed etiam charitatis. Declaro hoc; nam inprimis si delictum est probatum per dictos testes, præter denunciatém, potest Prælatus sub excommunicatione latæ sententiæ præcipere subdito reo, vt fateatur veritatem, & si fuerit contumax, reuera incurrat illam in conscientia, ita vt denunciator, & testes possint illum vt excommunicatum habere, & iuxta antiquum ius tenerentur vitare, licèt hodie propter Extrauag. *Ad euitanda*, non teneantur. Similiter si reus confiteatur delictum, nolit tamen emendari, potest sub eadem censura cogi ad acceptandam & offerendam satisfactionem; quòd si nolit, incurret eodem modo excommunicationem occultam. Hoc totum sufficiéter probatur ex verbis Christi, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus*, &c. Et ratio est, quia Prælatus in eo casu habet ius cogendi subditum ad emédationem per media ab Ecclesia instituta, & à Christo insinuata: illud autem medium huiusmodi est; atque ita docuit Soto lib. 5. de Iustitia. q. 6. art. 2. citans D. Th. Palud. & Caietanum. Addit tamen posse hoc facere Prælatum, etiamsi nulla sit spes emendæ, ex cap. *tam Sacerdotes* 24. q. 3. *vbi dicitur*, inquit, *huiusmodi incorrigibiles esse ab Ecclesia separandos*; sed illud procedit (vt existimo) quando illa separatio ad aliorum bonum est necessaria: vel quando per illam speratur correctio ipsiusmet incorrigibilis. Si auté primum necessarium non est, nec secundum speratur, non video qua honesta ratione possit inferri illa censura: nam licèt non appareat contra iustitiam, quia ille reuera est dignus illa coercitione, repugnaret charitati, quia augetur subdito periculum grauiùs peccandi, sine spe fructus. Quia verò moraliter vix potest desperari vterque fructus, quia vexatio solet dare intellectum, ideo absolutè dici potest, posse Prælatos tentare hoc medium: nam in potestate eorum manet auferre vinculum, si viderint nocere potius, quàm prodesse.

Opinio Authoris.

Sot. D. Thom. Palud. Caiet.

40. Eadem ratione censeo posse Prælatum secretè punire subditum, etiam in vindictam peccati commissi; quia de illo cóuictus est, in tali foro & modo procedendi: cur ergo non poterit digna & proportionata pœna punire, absque noua infamia, vel scandalo? præsertim inter regulares, vbi simpliciter, & de plano proceditur, & nunquam officium iudicis separatur ab officio patris; quanuis non è contra. Item licèt talis pœna non prosit ab iis per exemplum, quia illis non manifestatur, tamen in genere proderit scite delicta non debere relinqui impunita, si sufficienter probantur, præsertim

Prælatus potest secretè delatum & conuictum punire in vindictam. Probatur primò. Secundò.

Tertiò. sertim quando subditus pertinax, aut incorrigibilis ostenditur. Item quia licèt videatur talis pœna in præsenti non prodesse ipsi reo; tamen moraliter semper debet & potest sperari fructus in futurum, nam saltem timebit similem pœnam.
Confirmat. Vnde confirmatur: nam quãdo est probabilis spes, quòd pœna proficiet in præsenti, & inducet subditum in meliorem mentem, omnes fatentur posse prælatum subditum conuictum punire; sed non debet esse melioris conditionis, eo quòd se durum & incorrigibilem ostendat: ergo tunc etiam puniri potest. Quæ ratio probat manifestè talem pœnam non esse contra iustitiam. An verò ex charitate suspendenda sit, prudentia docebit, considerata conditione personæ, & aliis circunstantiis.

41. Dicta punitio erit secreta nisi fiat trãsitus ad accusationem. Nunquam verò licet Prælato ad publicam punitionem procedere, nisi ad commune bonum necessarium iudicetur, quia talis pœna non est proportionata huic iudicio: interueniente autem necessitate boni communis, habebit locum hæc pœna, vt authores citati fatentur: quia bonum commune præfertur particulari famæ. Tunc autem oportet transitum facere à via denuntiationis ad viam accusationis. Nam vel denunciator, vel alius fiscalis tanquam minister publicus sumere debet officium accusatoris, & formare processum, sicut in via accusationis, de qua statim, & aliquando tanta & tam grauis est necessitas communis boni (sicut est in peccato hæresis, vel proditionis) vt existente tantùm semiplena probatione, possit hoc fieri, & tunc habet locum, quod Soto suprà citatus dixit, posse incarcerari reum & torqueri, si necesse sit. Tandem verò in ferenda sententia condemnatoria mitiùs semper agendum est in hoc progressu, quàm in rigorosa accusatione, vt similiter dicebam in num. 32. nisi ratio boni communis cogat rigorem retinere. Et ita intelligendum puto, quod Soto docet vtroque loco suprà citato, & Nauar. in antiquo coroll. 48. num. 583. (Soto. Nauar.)

42. Resolutio eiusdem dubij in n. 35. quando fit denuntiatio ad vitãdum nocumentũ aliorum. Atque hinc facile intelligitur quomodo procedendum sit quando à principio denuntiatio principaliùs fit propter commune bonum, seu ad euitandum damnum tertij, quàm (vt num. 35. dixi) multi vocant denuntiationem canonicam: tunc enim moraliter loquendo non est necessaria præuia monitio secreta, non quia omittenda sit, si creditur allatura sufficiens remedium, sed quia moraliter non potest ita sperari, vt bonum commune vel innocentis illi periculo exponendum sit: bonum autem commune, vel innocentis præferendum est commodis, & famæ nocentis. Et eadem ratione debet tunc Prælatus procedere non respiciendo principaliter ad emendationem subditi, sed ad indemnitatem communitatis, vel innocentis; quia verò proprium bonum ipsius subditi, quantumuis delinquentis, nunquam separari debet à bono communi quantùm est ex parte Prælati, quia vtrumque cadit sub eius cura, & obligatione, ideo licèt in rigore iustitiæ legalis possit Prælatus statim per rigorem iuris procedere præmissa alterius partis citatione ad examinandos testes, & sumendam rei confessionem, &c. Nihilominus si Prælatus speret per se posse emendare subditum, & illi malo sufficienter occurrere, ex charitate, & ex pastorali officio tenetur illum priùs secretò corripere, & emendare. Quod si obtineat, non poterit vltrà progredi ad publicum iudicium, vel punitionem: oportet tamen vt de aliorum indemnitate sit certissimus, & quòd delictum non sit ex illis grauissimis, quæ statim ad iudicium deferenda sunt, vt hæresis, vel proditio. Atque ita sentiunt Soto (Soto.)

A dict. q. 4. conclus. 7. & Nauar. num. 230. Si autem (Nauar.) secreta correctio non obtinet effectum, vel non reputatur sufficiens, procedendum vlteriùs est iuridicè ad punitionem, & ad subueniendum communi bono, vel innocentis, ad quod tenetur Prælatus ex peculiari obligatione iustitiæ, ratione sui officij; & denuncians iuxta superiùs dicta, poterit subire officium testis, imò & ex charitate, vel obedientia potest obligari, nisi habeat legitimam excusationem.

Vltimò intelligitur ex dictis quid dicendum sit de transitu & denuntiatione paterna ad iudicialem, aliquando enim fieri potest, licèt non semper. Cùm enim illa fiat secretò propter solam emendationem subditi, & ad præcauendum omne malum futurum, obtento hoc fine non permittitur vlterior progressus; vt suprà num. 36. dictum est. Si autem post omnem paternam diligentiam Prælati, subditus vel negat, vel incorrigibilis est, & alioqui nulla est de illo infamia, non potest inde moueri Prælatus ad inquirendum de illo, vt ex superiùs dictis eodem num. 36. constat. Quapropter si delictum sit omnino occultum, & non sit ex his quæ vergunt in damnum communitatis, nihil amplius potest Prælatus facere nisi orare & vigilare, & per suam prouidentiam tollere occasiones peccandi: cùm enim hoc secretum, de quo agimus, non sit confessionis sacramentalis, potest illo vti ad omnem effectum, qui possit subdito prodesse absque infamia eius, vel scandalo, etiamsi fortasse illi molestus sit. Non poterit autem Prælatus ad iudicialem progressum transitum facere, præsertim inuito subdito denunciante, cùm ea non vt iudici, sed vt patri, & secretò loquutus sit. Neque etiam potest in prædicto casu subditum per præceptum cogere, vt quod sibi dixit vt patri, dicat vt iudici; vel vt tollat secreti obligationem, tum quia si id frequenter faciat, terrebit subditos ne ad illum, vt ad Patrem audeant accedere: tum etiam, quia tunc nulla est sufficiens ratio præcipiendi denuntiationem iudicialem, quia supponimus delictum esse occultum, & nemini nocere nisi ipsi peccanti, & cum illo factam esse omnem diligentiam, quæ ad secretam eius emendationem fieri posset: ergo inutilis tunc esset iudicialis denunciatio, cùm per illam ad meram punitionem progrediendum non sit, nec cogi possit subditus vt propter solum hunc finem iudicialiter denunciet in huiusmodi criminibus. Atque idem censeo, etiamsi delictũ sit probabile, nemini autem nociuum: quia tunc etiam non potest obligari subditus ad denunciandum iudicialiter propter solam punitionẽ, cùm de emendatione desperatur, quia ille finis est valde extrinsecus denunciationi vt sic, pertinétque ad accusationem, de qua nunc non agimus. 43. De transitu denũtiationis paternæ ad iudicialem illicito. (In tali casu cogi nequit denuntians, vt iudicialiter denunciet.)

Secus verò erit si delictum vergat in damnum communitatis; nam tunc obligari potest subditus per præceptum Prælati, vt sibi denunciet iuridicè delictum fratris, vt possit communitatem indemnem seruare: nam hæc est legitima causa talis præcepti, & ideo non obstante secreto prioris denuntiationis paternæ, potest iustè illud imponere. Imò si subditus suo præcepto nolit obedire, potest Prælatus iudicialiter procedere, non via inquisitionis, quia non præcessit infamia (vt supponimus) sed via denuntiationis, creando fiscalem, qui causam assumat, & denunciet, & tunc poterit etiam interrogare primum denuntiantem tanquam testem, qui tenebitur sub iuramento veritatem dicere, quia iam legitimè interrogatur, & post testimonium eius, si sit omni exceptione maius, poterit interro 44. De transitu licito.

interrogari reus, ita vt obligetur ad veritatem fatendam, & ita vlteriùs procedi, iuxta superiùs dicta à n. 29. Excusabitur tamen meritò ab hoc onere subditus, qui paternè denunciauit, si fuit complex eiusdem delicti, & ob affectum religionis, vel perfectionis illud Prælato vt patri manifestauit, fortasse etiam manifestando seipsum: tunc enim obligari non potest, vt alium denunciet iudicialiter, vel contra illum ferat in iudicio testimonium: quia nemo tenetur se iudicialiter prodere, & prodere complicem est moraliter prodere seipsum. Nemo etiam tenetur cum graui suo detrimento, vel infamia testimonium in iudicio contra alium ferre, vt est communis sententia, de qua videri potest Couaruu. in Practicis quæst. c. 18. & D.Thom. cum interpretibus. 2. 2. q. 70. art. 1. Reliqua, quæ ad hunc progressum pertinent, ex superioribus sumenda sunt. Et ideo hæc de 2. parte tituli præsentis capitis dicta sufficiant.

Complex clam denũtians cogi nequit ad hunc transitum.

Couar. *D.Thom.*

De via accusationis.

45. Hæc via minus est in religionibus vsitata, non tamen omnino excluditur, quia potest qui iniuriam passus est apud Prælatum accusare iniuriantem, quod facere potest sine iniustitia, etiamsi non præcedat infamia, quia in hac via non est necessaria, & nulla præmissa correctione, siquidem, vt initio capitis 8. dicebamus, non ordinatur ad emendationem fratris, sed ad iustam vindictam. Potest etiam fieri sine peccato contra charitatem, si non ex odio, sed vel ex affectu religionis, ne similes iniuriæ in ea introducantur, vel ex affectu proprij commodi, scilicet iusti honoris, vel boni nominis, &c. talis accusatio fiat. Imò ex priori capite potest aliquando cadere in obligationem, vt est communis sententia Theologorum in 4. d. 39. & 2. 2. quæst. 68. & Canonistarum in c. *nouit*, de iudiciis; à qua obligatione non liberantur religiosi, cùm non minus teneantur ex charitate commune bonum suæ religionis tueri, quàm reliqui. Verum est tamen (quod Soto Relect. de tegendo secreto memb. 2. quæst. 5. generatim adnotauit) si per denuntiationem sufficienter subueniant communi necessitati excusari ab onere rigorosè accusandi, quia quocunque medio sufficienti satisfaciunt suæ obligationi: si tamen excogitetur casus in quo denuntiatio non sufficiat; tunc vrgebit obligatio accusandi, rarò tamen id contingit, & ideo (vt dicebam) non est frequens in religionibus huiusmodi accusatio. Nam accusare propter vindictam, & in recompensationem proprij nocumenti, quamuis per se malum non sit, est tamen periculosum, & regulariter alienum ab his, qui statum religionis profitentur, & ideo à religiosis vitari debet. Nihilominus tamen si legitimè fiat, debet superior eam acceptare, & per Notarium scriptam eam recipere: ita enim iura disponunt, & licèt regulares non teneantur ad omnes solemnitates iuris, hæc reputatur maximè substantialis: quia (vt rectè D.Thom. 2. 2. quæst. 68. art. 2. docuit) est moraliter necessarium, vt constet quid accusator probare teneatur, & ideo etiam in regulari processu non est prætermittenda; postquam verò accusatio formata, & recepta est, procedendum est in causa eodem ferè modo quo de denuntiatione diximus, citando reum, & interrogando illum, præmissa vt minimum semiplena probatione, & in reliquis vsque ad sententiam,

Hæc via nõ petit infamiam vel priuatam monitionẽ.

Iniri potest illæsa etiam charitate.

Imo & aliquando est obligatoria.

Inter religiosos si aliter subuenitur nunquam accusatio obligat. *Sot.*

Quomodo procedendum in hac via.

D.Thom.

A quæ in hoc processu ferri debet (per se loquendo) secundùm integritatem pœnæ.

CAPVT XIII.

Quæ forma iudicij in Societate seruetur.

HIs generatim à cap. 11. hucusque explicatis, 1. videndum, an Societas iustè procedat, in puniendis subditorum excessibus, etiam vsque ad eiectionem, absque forma iudiciali communis iuris. Atque inprimis quoad denuntiationem in constitutionibus, aut Bullis Pontificiis, nulla talis denuntiatio iudicialis præscribitur; sed quoties sermo incidit de denuntiatione, aut correctione defectuum, semper additur, vt fiant omnia B *ad maiorem Dei gloriam*, vel *prout charitas exigit*, aut aliquid æquiualens, quod ad fraternam denuntiationem, paternámque correctionem propriè refertur. Similiter, cùm loquuntur de inquisitione, seu interrogatione, solùm de paternali (vt sic dicam) procedunt, sicut enim ex parte subditi datur denuntiatio facta superiori; vt patri, & non vt iudici, ita potest superior interdum interrogare, vt pater, & non vt iudex, par enim est vtriusque ratio. Ad interrogandum verò hoc modo, faciliùs potest habere ius, sicut etiam è contrario, subditus faciliùs potest hoc eodem modo, quàm iudicialiter interrogari; quia hæc duo ferè correlatiua sunt, & ad eundem finem, ac C etiam seruando sub eodem secreto famam proximi, ordinantur.

Forma denũtiationis, inquisitionis, & accusationis iute communi præscripta rarò in Societate locũ habet.

Et nihilominus nulla est in Societate regula, 2. quæ det Prælato licentiam ad inquirendum etiam hoc paternali modo de vita alterius subditi in particulari, aut de aliquo eius crimine, quando nulla infamia, nec rumor de illa præcessit, id enim non solùm ad perfectionem prouidentiæ illius necessarium non est; verùm etiam generare potest suspicionem sinistram in subdito interrogato de alio, de quo bonam opinionem fortè habebat: & ideo nunquam Prælati interrogant, etiam vt patres, de defectibus aliorum, nisi tantùm generaliter, si infamia non præcessit. Hoc tamen semper intelligitur in defectibus grauioribus, qui generant infamiam; nam in communi- D bus ad inquirendum etiam in particulari, sufficit quæcumque suspicio, vel occasio, quæ in patre sufficiens esse solet, ad similem prouidentiam paternam filiorum. Denique quod ad accusationem attinet multo minus eius vestigium relictum est in Societate, in formula quidem generalis congregationis num. 36. deferendus præcipitur, qui informationem de persona in generalem eligenda obtruserit; qualis tamen ea delatio, iudicialis ne, an fraterna debeat esse, non explicatur; quemadmodum quando in formula congregationis prouincialis num. 24. aliàs 16. priuandus dicitur voce actiua, vel passiua, qui de ambitu fuerit conuictus, nulla probationis forma exprimitur, præ- E ter sufficientiam illam, quæ iure naturali in aliqua tali probatione requiretur: vnde tandẽ concluditur, de toto ordine iudiciali, quacumque via ex supradictis procedatur, nihil peculiare dispositum esse à P.N.S.Ignatio in constitutionibus suis, nec in Pontificiis diplomatis, quibus illas conformari oportebat, præter id, quod de denunciatione ambitionis alterius lib. 6. cap. 10. à n. 10. tractatum est: vnde videri posset in Societate vtendum esse iuris communis forma iudiciali, cùm opus esset aliqua iudiciali vti.

Neque ad paternam correctionẽ licet Prælato inquirere in particulari absq; vlla infamia.

Limitatio.

Cæterùm

3. Ad Generalem cũ opus erit, pro tali aliqua forma recurrendum. Cæterùm in septima Congregatione generali proposita quidem fuit forma iudicialis à Patribus per eam deputatis, vt habetur in decreto 94. Non censuit tamen congregatio pro tunc, decreto vllo esse firmandam, sed iudicio Patris generalis committendam, qui eam prouincialibus communicaret, maximè cùm grauior aliqua necessitas id postulasset. Vnde indicari videtur pro singulis casibus, iudicialem formam requirentibus non illico adhibendam formam iuris communis, sed recurrendum esse ad Generalem. Rursus in canone 10. §. 5. 6. congreg. iudicis quidem officium assumi, ac denuntiationem iudicialem fieri præcipitur, quoties bono communi, aut tertiæ personæ non prouideretur sufficienter per paternam correctionem, quis autem modus seu processus tunc adhibendus sit, ad instructionem ea de re remittitur, quę tamen post editum canonem data non est.

4. 1. obiectio seu querela, quod Societas non seruet formam iuris. Sed nonnullorum querimoniis satisfaciamus, difficilis quippe eis apparet consuetudo, quam habet Societas expellendi aliquos ex suis religiosis, nulla seruata forma indiciali, sed ex sola priuata informatione, & interdum (vt aiunt) parte non audita. Nam expulsio à religione est grauissima omnium pœnarum, quæ à religione infligi potest: ergo in illa imponenda maximè seruari deberet iudicialis ordo: si ergo in ea non seruatur, coniectura fit multo minus seruari in quibuscunque aliis criminibus puniendis, vel pœnis inferendis. 2. querela, quod distet nimiũ Generalis ad terminãdas causas. Accedit alia querimonia, quia frequentiùs hæc pœna (& idem est de aliis grauibus) imponitur à Generali, qui longè distat à reo: & ita non potest causam per seipsum examinare, neque excusationes eius audire, quod videtur graue onus subditorum.

5. Prænotatio ad 1. obiectionem. Ad principalem obiectionem respondetur, duobus modis posse Societatem aliquem expellere; scilicet, aut in pœnam delictorum, aut propter alias causas, quæ reddunt personam inutilem huic instituto, vel minus conuenientem tali religioni, etiamsi delicta non sint, neque in toto iustitiæ rigore puniri possint. Ex quibus duobus modis, prior ex se est inuoluntarius eiiciendo: nam parum refert quòd consentiat, vel repugnet reus respectu pœnæ, si aliàs illam meretur. Posterior autem modus fieri etiam potest, aliquando inuito religioso, sæpè verò fit ex consensu & quasi conuentione partium. 1. pronunciatum seu pars resolutionis. Quando ergo eiectio fit, in pœnam tantùm, & nullo habito respectu, qui per se sufficiat ad excludendam personam, seclusa ratione pœnæ, tunc nunquam fit, nec potest legitimè fieri eiectio, nisi seruato ordine regulari in iudicio ferendo de delicto, propter quod talis pœna imponitur. Suadetur. Probatur argumento facto in obiectione. Item quia tunc eiectio est pœna iudicialis, seu legalis; sed in huiusmodi pœnis maximè necessarium est seruare iudicialem ordinem, saltem substantialem, ac in religione præscriptum: ergo. Item constitutiones Societatis non disponunt, vt hæc pœna aliter imponatur, nec per indulta Pontificia habet Societas in hoc aliquod speciale priuilegium: ergo debet seruarè communem ordinem, quem recta ratio requirit ad huiusmodi pœnas inferendas, etiamsi rigorem iuris communis seruare non teneatur.

6. De quibus maximè pro cedat pronunciatum. Hæc autem assertio præcipuè locum habet in professis, nam in cæteris, nunquam eiectio est ita pœnalis, seu iudicialis, quin sit etiam conuentionalis, vt infrà num. 7. & 8. explicabimus: & ex hoc capite fieri potest vt iudicialis ordo quicunque ille fuerit, non ita necessariò expectandus sit. In

A professis verò propriè habet locum hæc assertio, nam infrà lib. 11. cap. 1. ostendam eos posse eiici à Societate propter delicta, & non propter aliam causam, illis inuitis. Vt ergo sic eiiciantur, conuinci debent de delicto, procedendo iudicialiter, contra eos, aliquo modo sufficienti ad seruandum ius naturale, vt diximus. Instantia. Dices, interdum contingere posse vt professus expellatur magis propter indemnitatem religionis, quàm propter supplicium eius: ergo quando hæc ratio boni communis interuenit, nullus est expectandus iudicialis ordo, si bonum commune periclitetur. Diluitur 1. Respondetur primò, iam tunc non considerari puram rationem pœnæ, de qua assertio loquitur, sed rationem B remedij, & cautelæ ad præueniendа mala, & ideo obiectionem non esse directè contra assertionem. Secundò. Vnde secundò dicitur, tunc quidem ob illam rationem adiunctam, non esse necessarium eundem iudicialem ordinem, qui absque illa seruandus esset; nam tunc propter indicia, vel probabilem denunciationem inquiri potest de tali persona: quod alias non liceret; vt suprà cap. 12. à num. 20. dictum est: nihilominus tamen etiam seruandus est aliquis ordo iudiciarius, ad illum finem sufficiens & accommodatus, iuxta superiùs dicta: nam aliqua denunciatio, vel indicia saltem talis personæ præcedere debent, & subsequi sufficiens probatio; ita vt C faciant rem moraliter certam in humano iudicio, & in eo conferant notitiam publicam, id est, de qua possit publico testimonio constare. Tertiò. Addendum etiam est propter hunc finem vitandi alia mala, seclusa ratione condignæ pœnæ, non esse aliquem dimittendum; quando alia media sufficere possunt ad vitandum illud malum; quia cessat necessitas, & abscissio membri, non potest nisi ex necessitate honestari: vnde in vniuersum, si subditus corrigatur, & probabilis timor recidiui auferatur, non potest talis imponi pœna, cùm necessitas, seu periculum communis detrimenti cessauerit.

7. 2. pronunciatum. Secundò dicendum est, quando quis excluditur, non in pœnam, nec propter incorrigibilitatem, sed propter alia commoda religionis, ipso D non repugnante, sed potiùs consentiente, nullus est necessarius iudicialis ordo: sed quælibet informatio, seu notitia secundùm prudentiam sufficiẽs, ad alia grauia negotia, ad hoc etiam satis est. Loquimur semper, de notitia extra confessionem habita, nam sacramentalis non potest esse principium huiusmodi actionum. Eius ratio. Ratio ergo est; quia ad humanos contractus non est necessaria iuridica probatio, aut notitia; hic autem est veluti quidam contractus, cùm fiat ex communi consensu vtriusque partis. Item quia tunc cessat omnis ratio iniuriæ, aut violentiæ. Hoc pronũciatum de professis aut formatis nõ procedit. Hic autem modus dimissionis non habet locum in professis, quia nec religio habet potestatem dimittendi illos, nisi cogente E causa omnino necessaria boni communis, vel iustitia id exigente: neque ipsi possunt voluntariè exire cùm omnino absolutè promiserint. Existimo etiam in coadiutoribus formatis non esse permittendum hunc modum dimissionis: quia illi iam non sunt vllo modo in probatione, sed suo modo in termino; & ideo quamuis possit religio illos expellere etiam solutis votis, non tamen quasi ex conuentione, vel pacto cum illis, sed tantùm ex causa ita vrgente, vt possit religio etiam inuitos instè compellere ad egressum: quia strictiori modo eorum vota & traditionem acceptauit, vt in superioribus libro septimo, capite secundo, visum est. In scholaribus ergo approbatis habet locum prædicta

prædicta assertio: nam licèt expelli non possint sine causa iusta, interdum potest esse talis, quæ sufficiat ad hunc modum expulsionis, & ad alium non obliget, vt constat etiam ex superioribus libro 3. capite 9.

8. Tertiũ pronunt. ad positam obiectioné magis pertinens.

Tertiò dicendum est, quando aliquis è Societate excluditur in pœnam in pacto, & conuentione fundatam, posse expelli absque iudiciario ordine de plano procedendo ex notitia sufficiente, & moraliter certa, ac exteriùs probabili: quod multo magis licet quando cum ratione pœnæ coniungitur respectus ad religionis indemnitatem, vel iustam vtilitatem in futurum. De hoc modo expulsionis videtur loqui obiectio facta: nam hic est qui frequentiùs in vsu habetur, & qui est maximè proprius huius religionis: nam alij modi expellendi propter incorrigibilitatem, vel scandala, rariores sunt, & suo modo in aliis religionibus vsitati: nec potest cum fundamento argui Societas, quod maiori facilitate, aut minus exacta causarum examinatione & probatione, quàm in cæteris fiat, aut non seruato iustitiæ ordine, quem regularis status patitur, & requirit. Alius ergo vsitatior modus consideratus est in obiectione; oportet tamen aduertere duplicem esse pœnam, quandam legalem, & quasi debitam ex vi delicti per se spectati; aliam verò conuentionalem; quæ debetur ratione delicti ex conuentione antea facta. In priori exigenda necessaria est iudicialis probatio, & condemnatio; in posteriori verò minimè; sed iuxta conuentionem, quæ inter partes præcessit, exigi potest supposita rei veritate, eiúsque morali certitudine, & notitia exteriùs probabili. Quia tota iustitia huius pœnæ fundatur in conuentione iusta; ergo etiam modus exactionis, ex conuentione regulandus est: & si fuerit illi conformis, erit iustus, cùm aliàs intrinsecam iniquitatem non contineat. In præsenti ergo, eiectio scholaris approbati à Societate, principaliter fundatur in pacto & conditione sub qua intra Societatem admittitur: hæc autem conditio est vt quando vel ipse meruerit, vel Societati ad suam indemnitatem necessariũ fuerit, expelli possit, iuxta constitutiones; ergo vt iustè hoc fiat, nullus alius modus necessarius est, nisi quem constitutiones requirunt; ergo si talis conditio seruetur, nulla fit iniuria ei, qui dimittitur.

9. Dimissio scholarium Societatis duo requirit. De primo requisito.

Modus autem ille, in summa, in duobus consistit. Primum est, vt causa dimissionis sit iusta, & vt sic dicam, satis iustificata. Secundum est vt de illa sit sufficiens & moraliter certa notitia apud superiorem. Ad primum spectat vt subditus semel & iterum de delicto admonitus sit, vt emendetur, & quòd incorrigibilem se ostendat, vel spem moralem afferat emendationis, & consequenter vtilitatis ad ministeria Societatis, & hoc modo intelligo debere esse causam iustificatam. Quod regulariter intelligendum est: nam interdum esse posset tam enorme delictum, vt ad eiectionem statim sufficiat, vel ad præcauendam infamiam religionis, vel quia vix potest concipi spes de securitate talis personæ, & aptitudine ad hoc institutum, vt latiùs in superioribus dictum est. Ad secundum autem pertinet, vt non facile credatur vnius vel alterius denunciationi. Et in primis obseruandum est, vt si delictum denuncietur superiori vt patri, etiamsi certissimè comprobetur, non procedat ad eiectionem, sed ad solam emendationem subditi, qui est finis illius denunciationis, & ideo quasi sub hac lege, vel conditione datur illi talis notitia.

De secũdo.

A Hoc autem limitandum est, nisi aliqua magna, & vrgens ratio boni communis eiectionem postulet; nam tunc sufficit quæcunque certa notitia causæ: quia & ipse denuncians tunc tenetur rem prodere, eo modo, quoad subueniendum bono communi fuerit necessarium, ac sufficiens. Deinde quando post denuntiationem paternam omnis diligentia ad emendationem subditi adhibita est, & non sufficit, licitè fit transitus ad iudicialem, quia id iam meretur contumacia subditi: & ideo, si de delicto & contumacia moraliter certò constet, sufficit. Idémque est quando non præcessit paterna denuntiatio, sed superior ipse vigilans & obseruans mores singulorum, aduertit in aliquo manifesta indicia aliquorum defectuum; vel ipsi vt B iudici per alios deferuntur: vel ipsemet reus confitetur delictum extra confessionem, & extra secretam & paternam consultationem: quicunque enim ex his modis sufficit, dummodo ad notitiam moraliter certam perueniatur. Quis autem debeat esse modus huius certitudinis, non est per vllam legem, vel constitutionem præscriptum, sed prudentiæ relinquitur, nam pendet ex qualitate testium, & ex modo indiciorum, vel coniecturarum, & ex qualitate etiam delicti, & aliis circunstantiis; & propterea non solùm permittitur, sed etiam iniungitur, superiori, vt priusquam de aliquo eiiciendo decernat, maturo consilio id tractet cum C aliquibus prudentibus viris, vt videre est tum in instructione latiori de demittẽdis data anno 1604. tum in contractiori, capite decimaquinto, parte secunda. Denique etiam monetur, vt priùs reum audiat, & si quam habet excusationem, aut purgationem, illam tribuat. Atque ita omnis æquitas naturalis in hoc negotio seruatur. 10. Limitatio 2. requisiti.

11. Dubiũ consurgens non videri eiectioné scholarium discerni ab aliis. 1. discrimé.

Dices, quæ ergo differentia est inter hanc eiectionem, cùm fit per modum pœnæ legalis, vel conuentionalis: quia in neutra requiritur exactus ordo iuris, sed de plano procedi potest iuxta consuetudinem regularem: in vtraque autem requiritur ille modus procedendi, & examinandi causam, qui ad moralem certitudinem sufficiat? Respondeo inprimis in qualitate causæ magnum esse D discrimen, vt in superioribus tractatum est. Deinde etiam in certitudine, quæ postulatur, est magna differentia: nam ad pœnam legalem necessaria est probatio plena, vt in superioribus declaratum est, & maximè habet verum in pœna tam graui, qualis est eiectio professi à sua religione. In altera verò conuentionali pœna non est necessaria tam manifesta probatio, sed sufficit ita probabilis vt prudenter & sine temeritate iudicari possit, ita factum esse. In quo etiam est considerandum, in hac eiectione in conuentione fundata nunquam considerari præcipuè rationem pœnæ, sed quod magis expedit religioni, & ministeriis eius; ideóque ea notitia ordinariè sufficit E ad eiectionem, quæ sufficit, ad prudenter iudicandum hanc personam non esse aptam huic instituto, vel religionem non posse illi securè confidere sua ministeria. Denique etiam quoad ordinem, & modum procedendi in huiusmodi iudicio est magna differentia inter has duas causas & pœnas: quia in pœna iudiciali ferenda licèt non oporteat rigorosè seruare ius canonicum iudiciale quoad omnia accidentalia, tamen seruare oportet ea, quæ sunt de substantia publici iudicij aliquo ex modis in discursu capitis duodecimo declaratis. In posteriori verò pœna, hoc necessarium non est, sed sufficit moralis diligentia, quæ

Secundum.

Tertium.

quæ arbitrio prudentis Prælati adhibenda est, seruatis legibus iustitiæ & charitatis: sicut in faciendo, vel dissoluendo aliquo graui contractu adhiberi solet.

12. Per hæc satisfactum est priori querelæ. Altera verò quæ subiungitur, potiùs ostendit suauitatem, & maturitatem, quam in his rebus seruat Societas. Nam regulariter huiusmodi causæ, si quæ sunt, per immediatos superiores, si sint de rebus communibus, & ordinariis; vel per Prouinciales, si sunt grauiores, terminari possunt. Quando autem res est grauior, & in vniuersum, quando aliquis post vota emissa dimittendus est, vltima resolutio Generali præposito reseruata est, non in grauamen, sed potiùs in fauorem subditorum, vt nimirum cum maiori consilio atque adeò cum maiori difficultate talis pœna, vel tale remedium applicetur. Neque per hoc priuantur subditi omni auxilio ad suam defensionem, non solùm per literas, recurrendo ad Generalem, quod minus commodū videri potest, sed coram proximioribus Prælatis pro se respondendo, & omnes causas excusationis allegando, vel (quod efficacius esse solet) emendationē offerendo. Nam si Prouincialis, v. g. per seipsum esset totum negotium absoluturus, per hoc censeretur satisfactum iuri subditi: ergo etiamsi totum negotium, quoad resolutionem, ad supremum Prælatum deferendum sit, remedium illud sufficit ex parte subditi, cùm de re tota habiturus sit Prælatus integram notitiam prius, quàm sententiam suam proferat, quemadmodum etiam in instructione citata in fine num. 12. de dimittendis latè declaratur.

Ad 2. querelam in fine eiusdem num. 6.

CAPVT XIV.

Vtrùm regula Societatis ad eius conuenientem gubernationem & religiosam directionem apta & sufficiens sit.

7. QVoniam humanum regimen benè institutum præter naturalem & diuinam legem, aliquam etiam regulam & quasi normam sibi propriam & accommodatam requirit; ideo in fine huius libri pauca de Societatis regula addenda censui. nam licèt in superioribus ferè totam viuendi rationem Societatis, & consequenter constitutiones eius explicuerimus; hîc tamen oportet summatim vniuersas Societatis regulas, earúmque methodum, ac rationem proponere, & omnes vulgares obiectiones commemorare, vt si iam illis satisfactum fuerit, loca præ manibus habeantur, vel si quid residuum fuerit, addatur.

Ratio præsentis capitis.

2. Diximus autem in superioribus tract. 8. c. 1. solere in multis religionibus frequenter distingui regulam à constitutionibus, vel statutis: nam regulam vocant, quæ à primo fundatore orta est, vt regula Augustini, Benedicti, Francisci, vel quæ à fundatore alicuius religionis sumpta est ab alio antiquiore, vt fundamentum religionis suæ, sicut est regula Augustini in religione Prædicatorum, vel S. Benedicti in religione S. Bernardi, & multi putant ita se habere regulam S. Basilij ad ordinem Carmelitarum. Constitutiones autem dicuntur, quæ à posterioribus capitulis, aut Prælatis additæ sunt. Societas verò nullam antiquam regulam assumpsit, quam profiteretur, sed à suo fundatore habuit constitutiones à Sede Apostolica approbatas per modum propriæ regulæ, (quamquam ferè omnia in eis inueniantur ex vsu antiquorum Patrum, & aliarum religionum) vnde potiùs dicere possumus constitutiones Societatis esse regulam eius, nam illas habuit à suo fundatore tanquam propriam viuendi normam, cui conformari debent omnia alia statuta, vel ordinationes si quæ fuerint, imò in illis virtute continentur. Præter constitutiones verò, sunt multæ aliæ ordinationes in Societate, quæ generali nomine regularum comprehenduntur. Quòd si velimus cum proportione applicare distinctionem illam de *regula*, & *constitutionibus*, possumus in præsenti dicere, regulam Societatis esse compendiariam illam rationem & summam totius instituti, quæ in Bullis Pontificiis 1. Pauli III. & 1. Iulij III. continetur, nam finem & substantialia media Societatis complectuntur. & ita ipsa Bulla appellatur ibi, *Quæ ad regulæ huius nostræ obseruationem faciunt*; Reliquas verò leges omnes nomine statutorum, aut constitutionum comprehendi.

Regula, & statutum, quomodo in aliis religionibus vsurpetur.

Quomodo in Societate.

De propria regula & constitutionibus Societatis.

3. Regula ergo hoc modo accepta, quantum ex citatis indultis colligitur, hæc capita continet. Primum, finem Societatis esse propriæ perfectioni, & proximorum saluti incumbere. Secundum, in Societate varios esse debere personarum gradus, vt vnusquisque possit iuxta gratiam à Spiritu sancto sibi subministratam ad prædictum finem cooperari. Tertium, vnum esse debere in Societate Præpositum Generalem, ad quem pertineat hos gradus & officia, ac ministeria omnia distribuere; & vniuersam Societatem regere. Quartum, hanc religionem totam speciali ac proprio modo sub obedientia Pontificis militare, & ideo speciali voto obedientiæ illi consecrari, & astringi. Quintum, vt professi Societatis solenne votum paupertatis, castitatis, & obedientiæ emittant. Sextum, vt nominatim commendatam habeant puerorum, ac rudium in Christiana doctrina instructionem. Septimum, vt Societas professa non tantùm in particulari, sed etiam in communi paupertatem profiteatur & obseruet. Octauum, vt Societas habere possit Collegia, quæ proprios habeant reditus ad scholares Societatis alendos; quorum Collegiorum, & studentium gubernatio, & bonorum Collegiorum administratio ad Societatem professam pertinet; ita tamen vt in suum emolumentum bona dictorum Collegiorum conuertere non possit. Nonum, vt scholares Societatis post sufficientem probationem in Societatem admittantur per vota substantialia religionis, iuxta constitutiones Societatis emissa, id est, non solennia, sed simplicia, ita vt in potestate Societatis maneat sic admissos liberos dimittere, si expediens fuerit. Decimum, vt Societas coadiutores spirituales, & temporales admittere possit per vota etiam simplicia, iuxta constitutiones Societatis emittenda. Vndecimum, vt in Societate sint congregationes generales, ad quas perpetuas constitutiones condere, declarare, & mutare, & res grauiores transigere pertineat. Duodecimum, vt Prępositus Generalis per electionem generalis Congregationis creetur: quoad reliqua verò omnia, & prouisionem omnium inferiorum Prælatorum potestas sit penes ipsum Generalem. Decimumtertium, vt socij etiam professi non teneantur

Capita quindecim regulæ, seu instituti Societatis. Primum. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum. Sextum. Septimum. Octauum. Nonum. Decimum. Vndecimū. Duodecimum. Decimumtertium.

neantur communiter vel in choro officium canonicum canere, aut recitare, sed tantùm priuatim si in sacris ordinati sint. Decimumquartum, vt in exteriori modo viuendi, in vestitu scilicet, victu, &c. consuetudinem honestorum, ac pauperum sacerdotum retineant. Decimumquintum, vt ad solemnem professionem non recipiantur, nisi post diuturnas, & diligentissimas probationes, per quas vita & doctrina admittendorum explorata fuerit. Hæc est summa instituti, & quasi regula Societatis, quæ expresse quoad hæc omnia capita in dictis indultis Summis Pontificibus proposita fuit, & ab eisdem confirmata, & postea à Gregorio XIII. XIV. & Paulo V. in suis constitutionibus exactissimè declarata, approbata & defensa. De singulis etiam à nobis est in superioribus disputatum; ita vt quoad hanc partem nihil inpræsentiarum addendum supersit.

Decimumquartum.

Decimumquintum.

4. Post hanc regulam inter leges, seu Societatis statuta primum locum obtinent constitutiones, quas summo consilio, & non sine magno Dei lumine diuturnis orationibus impetrato, B. P. N. Ignatius edidit, vt in vita eius lib.4.cap.2. Petrus Ribadeneira non minus eleganter, quàm fideliter refert, qui etiam addit, eam fuisse sancti viri modestiam, vt noluerit constitutiones à se editas, ratas esse ac firmas, donec eas Societas vniuersa suo etiam iudicio comprobaret. Quod factum est in prima Congregatione generali post eiusdem B. Ignatij fœlicem mortem can. 4. his verbis, *Constitutiones firmæ, ac ratæ habendæ, & etiam obseruandæ sunt, prout in exemplari originali Patris nostri Ignatij habentur.* Circa quæ verba aduerto, in volumine constitutionum in rigore distingui constitutiones ab examine, & à declarationibus constitutionum. In hoc autem canone intelligo *constitutionum* nomine omnia illa comprehendi; quia examen, licèt extra decem partes constitutionum numeretur, quia non tam ad religiosorum regimen, quàm ad cognitionem de recipiendis comparandam ordinatur: re tamen vera constitutiones continet æquè immobiles, & ad bonum Societatis regimen æquè necessarias & eodem modo obligantes Prælatos vel officiales Societatis, quatenus per eos illud examen mandandum est executioni. Declarationes etiam (vt in principio earum, & 6.p. c.1. lit. A. dicitur) eiusdem authoritatis sunt cum constitutionibus, solúmque ad maiorem claritatem, & explicationem aliquarum rerum particularium illo modo positæ sunt. Denique illa tria eundem habent authorem Ignatium, ideo æquè rata, ac firma declarãtur in prædicto canone. Et ita etiam intelligenda censeo multa loca constitutionum, & Bullarum Apostolicarum, in quibus *constitutionum* obseruantia commendatur, vel aliquid secundùm *constitutiones* agendum dicitur: semper enim constitutionum nomine illa omnia comprehenduntur, quia reuera talia sunt. Sic etiam intelligo 2. canonem 3. Congregationis, vbi Societas satis declarauit quanta reuerentia has constitutiones prosequeretur, cùm sic statuit, *Nullo modo expungendæ sunt constitutiones, quæ ratione temporum, vel alias ob causas in praxi non sunt, sed potiùs oportet vt inuiolatæ permaneant, vt quales à sanctæ memoriæ Reuerend. Patre nostro Ignatio acceptæ sint, tales omnino ad posteros transmittantur.* Et quia B. Ignatius in vulgari Hispana lingua constitutiones conscripserat (quorum exem-

Constitutiones Societatis post allatam regulam, obtinent primũ locum.

Earũ confirmatio.

Nomine constitutionum veniũt examen & declarationes.

A plar apud nos habemus) in Latinam, ac communem linguam verti necessarium fuit, id tamen non solùm summa diligentia factum est, sed etiam in duabus Congregationibus generalibus, tertia, & quarta; iterum atque iterum recognita versio est emendata, & approbata, vt ex can. 3. Congreg. 4. constat.

Ex his ergo colligimus propriè, & in rigore totum hunc constitutionum librum esse regulam Societatis, quam Pontifices approbarunt, & confirmarunt sub nomine *Constitutionum*, vt videre licet in dictis indultis Pauli III. & Iulij III. & in constitutione, *Quanto fructuosius*, &, *Ascendente Domino*, Gregorij XIII. Continent autem hæ constitutiones si attentè legantur, omnia, quæ ad perfectum regimen huius religionis per proprias constitutiones tradi poterant. Dico autem *per proprias constitutiones*, hæ namque sunt, quæ ad res immutabiles pertinent, & vniuersaliter obseruari debent, vt in prœmio earum declaratur, ideóque non oportet vt ad particularia nimium descendant, tamen in suo ordine, & generalitate plenam, & perfectam prouidentiam, cum magna breuitate & summa perspicuitate, ac mirabili methodo coniunctam habent. 5.

B

5. Dictæ constitutiones verè sunt regulæ Societatis.

Inprimis enim omni religioni necessarium est in delectu recipiendorum summam curam ac diligentiam adhibere: quia nisi ingenium, & conditio personæ ad religionem & ad tale institutum religiosum accommodata sit; crescet quidem religiosorum multitudo, multum autem eius splendor, & perfectio minuetur; & ideo sancti Patres hanc curam plurimum commendant, vt constat ex Basilio reg. 11. ex fusioribus, Cassian. lib.4. de instit. renunc. Bonau. quæst. 9. & 10. super regulam. Quos Patres imitatus noster Ignatius primum membrum, seu præambulum suarum constitutionum esse voluit, examen recipiendorum, in quo accuratissimè hanc diligentiam præscribit iuxta modum huic instituto accommodatum. Et in 1. p. constit. quæ in eorum admissione seruanda sunt, statuit. Quoniam verò non solùm in recipiendo, sed in retinendo, & conseruando magna cautela & prudentia necessaria est, & quia dimissio admissioni contraria est; ideo statim in 2. p. const. de his, quæ obseruanda sunt in dimittendis illis, qui Societati non inseruiunt, vel vtiles futuri non sperantur, copiosè disponit. In reliquis verò partibus constitutionum, singulis membris huius corporis sapientissimè prouidet. Et quidem in 3. docet modum regendi, & promouendi eos, qui in probatione versantur, sub quibus tam nouitios, quàm religiosos scholares complectitur, imò cùm vita religiosa, ferè omnibus eodem modo communis, & eiusdem rationis sit, in illa parte generatim statuit, de his, quæ ad regimen propriarum personarum Societatis, tam in spiritu, quàm in corpore, pertinent: quarta verò ea continet, quæ ad profectum in literis, & in vniuersum ad studia Societatis necessaria sunt. In quinta & 6. traduntur varij modi, quibus religiosi corpori Societatis per religiosa vota, seu professionem vniuntur, & quæ vnusquisque in suo gradu iam constitutus seruare debet, & præsertim in sexta, perfectio votorum Societatis, & regularis obseruantia, quæ ab his religiosis postulatur dum viuunt, & pietas quæ circa illos iam defunctos exercenda est, accuratè declaratur. 6.

C

D

E

6. Constitutionum distributio.

Basil. Cassian. Bonau.

Quid in examine & 1. parte tractetur.

Quid in 2. p.

In tertia.

In quarta.

Quid in 5. & 6.

Septima

In septima. Septima pars de ministeriis erga proximos differt. Et quia occasione talium ministeriorum, non potest Societas non esse per varias mundi partes

In octaua. dispersa, ideo in 8.p. summa prouidentia præscripsit S. Ignatius modum, quo membra huius corporis, & inter se, & cum suo capite vnionem essent seruatura: nihil enim ad illius conseruationem, & in suis ministeriis efficaciam magis

In nona. necessarium excogitari poterat. Nona pars, tota est de ipso capite seu Generali Societatis; in vltima verò, generalia consilia traduntur, quæ ad totius corporis conseruationem, & augmentum plurimum conferre possunt, & ita nihil videtur relictum, quod ad huius religionis regimen, iuxta suum peculiarem finem, & institutum, conferre posse videatur.

7. In his autem constitutionibus, vt num.2. dixi, ferè omnia inueniuntur, ex vsu antiquorum Patrum, & aliarum religionum desumpta, & licèr aliqua noua visa fuerint, secundùm mores & consuetudines iam receptas in communi statu regularium, reuera sunt antiquitati consentanea, & præsertim vitæ & religioni, quam ipsi Apostoli, & eorum coadiutores professi sunt, vt latissimè ostensum est, per totum hunc tractatum explicando singula puncta paulo antea in num. 3. proposita, in regula compendiaria (vt sic dicam) Societatis, & in num. 4. ad breuem summam redigemus.

Contenta in his constitutionibus consonant antiquitati.

De summario constitutionum.

8. Quia verò constitutionum omnium obseruantia, praxis, & comprehensio, non pertinet ad singulos de Societate, sed ad eos quibus regimen illius commissum est, ad eos maximè pertinet integrum illorum volumen diligenter euoluere, & præ manibus habere, & cùm oportuerit, vel ad earum executionem, vel ad earum rationem reddendam parati sint: pro aliis verò omnibus simplicibus religiosis, summarium breue constitutionum extractum est, quod nomine etiam regularum generalium appellari solet: quia in eo generalia capita perfectionis ab omnibus huius instituti professoribus seruanda proponuntur. Solet autem regula religiosa primùm proponere finem talis status, & deinde media, quæ tres vel quatuor partes habere possunt, iuxta doctrinam D.Thom.2.2.quæst.186.art.9. iuncto quodlib.1. art.2. scilicet, consilia pura, ordinationes simplices, & præcepta propria: in illo ergo summario, imò (vt in superioribus dictum est) in omnibus eius regulis, nulla sunt propria, & rigorosa præcepta, præter pauca, quæ in constitutionibus, vel in generali aliqua congregatione, habentur: quæ sunt de rebus valde vniuersalibus, & quæ raro occurrunt, ideóque in ordinaria regula non ponuntur.

D.Thom.

9. Primò ergo, in dicto Compendio, siue summario post præambulum de necessitate, & ratione condendi regulam, & constitutiones in 2. §. finis Societatis proponitur, qui satis à nobis lib. 1. cap. 2. declaratus est, & de cuius perfectione nulla est, nec esse potest controuersia. In 3. verò & 4. §. statim proponitur generalis ratio & modus viuendi in exterioribus, vbi tria tanguntur. Vnum de habitu communi clericorum, aliud de moderatione in austeritate vitæ, quoad corporales pœnitentias, non præscribendo illas in regula scripta, sed per regulam viuam, id est, superiorem. Tertium punctum ibi insinuatum est

Percurruntur regulæ summarij.

Tria pũcta. Ordinariũ modum viuendi exterius quem regula præscribit.

A de modo clausulæ Societatis: non est enim instituta hæc religio, ad viuendi modum omnino à consortio hominum seiunctum; nec vt religiosi intra claustra semper degant, sed vt huc, illúcque suis temporibus discurrant, & inter proximos, ad illos lucrandos versentur: circa quæ triplex disputatio principalis occurrebat. Prima de habitu Societatis, quam lib. 1. cap.5. expediuimus, cuius rei summa est, quam Basilius in regulis breuioribus, ad interrogationem 210. tradit; erat enim interrogatio, *Quis est ille, qui traditus est ab Apostolo habitus ornatus?* Responsio verò est, *Nempe vsus ad propositum cuiusque finem accommodatus, cum decoro ac dignitate, habita ratione temporis, loci, personæ, vtilitatisque.* Quare licèt idem Basilius reg.22. ex fusioribus, Benedictus, Franciscus, aliíque Patres, in suis regulis, proprio vnusquisque modo religiosum habitum requirat; non sunt contrarij, nec inter se, nec nobis, quia vnusquisque iuxta finem à se propositum locutus est. Secunda, de exteriori ratione, ac modo tractandi corpus in victu, somno, aliísque austeritatibus, & pœnitentiis, quam ex professo tractaui eodem lib. 1. cap.9. núncque illam reduco ad eandem regulam, vt tractatio hæc corporis sit fini religionis accommodata, quam etiam significauit Basil. serm. 1. de Instit. monach. col.4. dicens, *vt neque corpus deliciis defluat, nec maceratione nimia atteratur, nec, aut variis perturbationibus reddatur obnoxium, neque, si efficiatur morbosus, Dei mandata* (religionis leges & instituta interpretor) *exequi non possit.* Et satis ad rem nostram accommodatè in responsione ad interrogationem 196. ex breuioribus; quæ fuerat, *Quomodo manducat quis, & bibit ad gloriam Dei,* & respondet inter alia, *Qui non tanquam ventris mancipium propter voluptatem manducat, sed tanquam operarius Dei, vt in operibus iis, quæ sunt ex mandato Christi, exequendis esse firmior possit;* similiáque multa habet in regula 19. ex fusioribus. Tertia disputatio erat de clausura tam commendata religiosis, quæ nulla, vel minima in hac regula præscribitur; sed de hac re dicemus statim circa alias regulas in fin. numero 12.

1. Punctum de habitu Societatis. *Basil.*

B

2. De moderamine austeritatũ.

Basil.

C

3. De clausura.

D

Postea verò in eadem summa constitutionum à §. 5. ad 8. de vsu Sacramentorum in Societatis ingressu, & progressu seruando, statuitur. Deinceps vsque ad §. 19. egregia consilia traduntur, ad quærendam perfectionem, tam in perfecta seculi renuntiatione, quàm in abnegatione sui, tum externa, tum maximè interna, & præterea in solidarum virtutum acquisitione & exercitio, præsertim charitatis, & humilitatis. Et in 14. notari potest remedium curandi superbiam, & alia similia vitia, adhibitis contrariis, in vsu & exercitio actionum, quod est Basilij in regula 51. ex fusioribus. Et ad idem faciunt regula 35. ex eisdem, & regula 289. ex breuioribus; specialiter verò in §.20. stabilitas, non solùm in ipso statu religioso, sed etiam in eo gradu eius, in quo vnusquisque à superioribus constituitur, commendatur. Ad hæc spiritualium rerum, & exercitiorum cura §. 20. & 22. præscribitur. Ac deinceps, de perfectione votorum, vsque ad §. 4. tractatur, & præcipuè circa obedientiam insistitur, tam in operibus humilioribus, quàm altioribus, & non solùm in rebus agendis, sed etiam in pœnis pro defectibus sustinendis. In particulari verò prohibetur scriptio, vel receptio literarum nisi per manus superioris.

10. Quid in cæteris summarij regulis præscribatur.

Basil.

E

Vide Nau. cap. *non dicatis* nu.13.

August. Quod etiam Augustinus in sua regula statuit cap. 4. & cum superioribus claritas, & totius animæ, ac conscientiæ manifestatio sub debito religiosæ regulæ constituitur, tanquam huic instituto maximè necessaria, vt suprà in cap. 6. visum est. Denique de vnione fraterna, & aliis quæ ad mutuam charitatem, & ad perfectionem iuuare possunt, vsque ad finem illius summarij statuitur. In quibus nihil occurrit, quod difficultatem habeat, vel nouam explicationem requirat.

De regulis quæ communes appellantur.

11. Præter hæc omnia, sunt in Societate aliæ regulæ, quæ communes dicuntur, non tam ex obiecto, vt præcedentes, quàm ex subiecto, seu ex parte personarum, pro quibus feruntur. Pro omnibus enim religiosis Societatis constituuntur, in quo differunt à regulis specialium officiorum, de quibus statim, licet vtrarumque nullus superior infra Generalem auctor esse possit, vt in 1. Congregatione, decreto 143. habetur; Sed in hoc conueniunt cum regulis generalibus, seu summario constitutionum, quia etiam illud ad omnes pertinet: tamen in materia *circa quam*, videtur esse diuersitas: nam constitutiones hactenus insinuatæ circa generalia quædam principia perfectionis versantur, & ea consilia tradunt, quæ substantiam (vt ita dicam) internæ & externæ perfectionis attingunt; in regulis autem communibus, quæ exteriùs obseruanda sunt, & ad communis vitæ ordinem & conuenientem dispositionem pertinent, in particulari statuuntur. *Interest inter has regulas, & sũmarium atque speciales.*

12. Videntur autem, in quatuor præcipuas partes diuidi. Nam primùm ordinantur ea, quæ spectant ad obseruantiam spiritualium exercitiorum, & diuini cultus, quæ in omni religione primum locum habere debent, & consonant illis regulis, quæ tradit Basilius reg. 37. ex fusioribus. Deinde à regula 5. quæ ad exteriorem decentiam, temperantiam, paupertatem, obedientiam, vnionem animorum, & alias religiosas virtutes, & particulares circunstantias circa illas obseruandas, prudentissimè & accuratissimè disponnntur. Docetur enim quomodo vnusquisque, in toto ordine vitæ, & circa seipsum, & circa superiores, & circa fratres suos, se gerere debeat: legatur Basil. epist. ad Canonicam, ibi enim multæ ex illis regulis reperientur, præcipuè non ingrediendi cubiculum alterius, nec se ingerendi aliorum officiis, vel ministeriis sine Superioris ordinatione: legatur etiam regula eiusdem Basil. 50. 52. 53. & c. 41. ex fusiùs disputatis, vbi modum ferè eundem dependendi in omnibus à superioribus tradit. Postea verò à regula 36. traduntur ea, quæ circa proximorum conuersationem, & ministeria seruanda sunt, & omnia ad hoc reuocantur, vt ex voluntate, & arbitrio superiorum, ea tantùm negotia suscipiantur, quæ ad spiritualem proximorum fructum, & ædificationem sine perturbatione, vel detrimento, spiritualium bonorum religionis, expediri possunt. Quibus etiam consonant, quæ tradit Basil. regula 312. & 313. ex breuioribus; ac denique à regula 43. de modo egrediendi domo disponitur, vbi religiosa clausura in sua perfectione, iuxta finem instituti obseruanda proponitur. Vt enim dixit Basil. regula 311. ex breuioribus, religiosa clausura, non in hoc posita est, vt nunquam ex cella, vel domo religiosus egrediatur, sed vt non sine fructu, nec cum periculo morali, nec sine facultate Prælati: & hæc tria sunt, quæ in illis regulis intenduntur, ac præcauentur, quantum in generali necessarium est; in particularibus enim regulis de Sacerdotibus, si quid ampliùs necessarium est non omittitur, vt videbimus. *Earum distributio quadripartita. Primò. Basil. Secundò. Basil. Tertiò. Quartò. Basil.*

De regulis propriis cuiusque officij Societatis.

13. Præter has ergo generales, & communes regulas, sunt in Societate pro singulis ministeriis, seu officiis, propriæ, ac peculiares regulæ digestæ, quod non esse nouum ex illis verbis Basilij intelligimus in reg. 147. ex breuioribus, *vnusquisque in munere suo regulam propriam conseruet.* Neque id onerosum aut graue censeri debet, sed vtilissimum, vt vnusquisque magna luce, & claritate procedat, sciátque quomodo muneri suo satisfacere debeat. Regulæ igitur Præpositi Generalis sunt constitutiones ipsæ, & totum institutum, ideóque pro illo peculiares regulæ non traduntur, dantur verò Prouincialibus, & omnibus inferioribus Prælatis, de quibus in superioribus satis dictum est: & quia illi etiam consilio, & auxilio indigent, & admonitione, pro Ministro etiam, consultoribus, & admonitore propriæ traduntur regulæ; pro quibus videri potest regula 48. & 54. ex fusiùs disputatis à Basilio. Item dantur pro Magistris nouitiorum, & præfectis spiritualibus, quorum munus quàm sit graue, & religioni necessarium, satis indicauit Basil. serm. de Abdicatione rerum, dicens; *Summa vigilantia, accerrimáque animi circunspectione operam dato, vt aliquem tibi virum inuenias, quem in omnibus deinceps delecta tibi vitæ studiis certissimum ducem sequâre, qui rectum iter ad Deum volentibus pergere, sciat demonstrare*, cuius virtutes & proprietates deinceps latè describit. Et quanuis hæc possint ad superiorem, seu Prælatũ religionis adaptari: tamen cùm ipse non semper possit per seipsum omnibus prouidere, sicut in administratione rerum temporalium ministris vtitur, ita in spiritualium rerum cura illis vti necesse est, pro nouitiis quidem proprio illorum Magistro, pro aliis iam prouectioribus præfectis spiritualibus, qui propriis regulis vnicuique statui accommodatis vtantur. Sic etiam Procurator, qui in temporali administratione instrumentum potissimum Prælati est, suas proprias habet regulas, quarum necessitas quanta sit satis declarant verba Basilij reg. 35. ex fusioribus, vbi attingens hoc munus, ait: *Quàm verò difficile sit virum aliquem nancisci, qui Christi nomen, non aliquo pacto dedecoret, & cùm foris sit cum iis, qui communis vitæ consuetudinem tenent; ita congredi sciat, vt cum sua ipsius professione congressio illa aliqua ex parte non discrepet, id me tacente, etiam vos intelligitis*; Sic etiam de cæteris ministeriis, & officiis intelligendum est, tam in temporalibus ministeriis, quàm in literariis, vt Scholasticorum, quam etiam in spiritualibus erga proximos, vt Sacerdotum & concionatorum, & de quibus hic in particulari dicere non est necessarium, quia nullam specialem doctrinam requirunt, & quæ notatu digna sunt, in superioribus, & in locis suis opportuniùs non sunt prætermissa. *Breuis excursio per regulas speciales cuiusque officij. Basil. Regulæ superiorum. Ministri, consultorum, & admonitoris. Magistri Nouitiorũ & Præfecti spiritualis. Basil. Procuratoris. Basil. Scholastic. Sacerdot. &c.*

***

De

De decretis, vel canonibus Societatis, déque ordinationibus Generalium.

14. Vltra hæc, adduntur decreta, seu canones Congregationum generalium, quanuis enim hic modus Concilij rarius in Societate, quàm in aliis religionibus congregetur, quia cùm habeat generalem perpetuum; & omnia, quæ ad institutum pertinent, plenissimè disposita & digesta sint, rarò occurrit necessitas faciendi totius religionis conuocationem, quæ sine aliis magnis incommodis non fit? Quanuis (inquam) hoc ita sit, nihilominus aliquando fieri necesse est. Quando ergo fit, authoritatem habet condendi decreta, & leges perpetuas, & declarandi constitutiones, vel etiam mutandi, si necesse sit, iuxta Bullam 1. Pauli III. & aliam Iulij III. ordinariè verò talia decreta sunt ad declaranda dubia emergentia, vel ad aliquid addendum, quod iuxta temporum varietatem, vel nouam obseruationem, seu experientiam rerum, necessarium, aut conueniens videtur, neque ad hunc locum spectat plura de huiusmodi decretis dicere. Possunt autem Generales suas ordinationes condere, quæ non exspirant per mortem eorum donec reuocentur, vt ex declaratione quartæ Congregationis, decreto 19. constat, in qua participant perpetuitatem legum. Nihilominus in hoc differunt à decretis Congregationum generalium, quòd posterior Generalis potest ordinationem sui antecessoris reuocare; non tamen potest vllus Generalis canones, vel decreta Congregationum generalium abrogare, quia congregatio est illi superior, & in hoc sensu dicitur in dicta Bulla Iulij III. esse proprium generalis Congregationis constitutiones condere, vel mutare.

Sola congreg. Gen. hæc condere valet & mutare.

15. Et in eodem sensu intelligo, esse dictum in Congregatione 4. generali can. 21. Præpositum Generalem potestate sua ordinaria posse constitutiones declarare, eius tamen declarationem non habere vim legis vniuersalis, sed tantùm valere ad praxim bonæ gubernationis, quia sicut Congregationis generalis est leges condere, ita & hoc modo declarare; nomen enim *legis* interpretor esse ibi strictè sumptum, sicut nomen *constitutionis*, pro statuto immutabili, nisi ex potestate totius religionis & grauissima causa: sic enim non potest declaratio generalis habere vim legis, atque hæc interpretatio constat ex 7. Congregatione, decreto 76. Nihilominus tamen, sicut potest declarare, ita potest ordinare vt sua declaratio in praxi, & gubernatione seruetur, quandiu aliqua Congregatio generalis aliud non declarauerit; alioqui eius declaratio non haberet maiorem efficaciam, quàm data ab homine literato, quod dici non potest, quia sicut in aliis materiis habet potestatem præcipiendi seu ordinandi, ita etiam in hac. Talis autem ordinatio non cessat ipso facto per mortem Generalis, iuxta decretum 3. eiusdem 4. Congregationis, & decretum 72. Congregationis 7. quod vniuersale est. Atque hæc attigisse de regulis Societatis sit satis.

Vtraque tamen potest Præpositus declarare efficaciter.

Concluditur Societatem regulis suis esse optimè, satíque instructam.

16. Ex quibus omnibus (vt quæstioni præpositæ directè respondeamus) satis constat Societatem, optimis & sufficientibus regulis institutam, & munitam esse, ideóque ex hac parte nihil amplius ad eius conuenientem gubernationem, optimámque religiosorum institutionem desiderari posse. Nam si personas spectemus, omnibus gradibus & ordinibus prouisum est: si virtutes, nulla prætermissa est tali religioso statui accommodata, quæ suis peculiaribus legibus, & documentis non fuerit communita: si officia, singulorum est ratio habita, & generatim erga Deum, erga Prælatos, erga seipsos, erga proximos, tum domesticos, tum etiam externos debita officia præscripta sunt; & speciatim pro singulis ministeriis, & solicitudinibus religionis peculiares directiones stabilitæ sunt. Quod si in legibus, & regulis authoritas postuletur, habent profectò regulæ Societatis maximam. Nam inprimis piè credimus non defuisse Societati speciale illud auxilium, quod Deus fundatoribus religionum dare solet in suis regulis condendis, vt de S. Benedicto ait Bernard. in Euangelio; *Ecce nos reliquimus omnia*, & de ipso Bernardo refertur in eius vita lib. 1. cap. 8. & de S. Francisco in eius historiis, éstque moraliter necessarium; quia non valet humanum ingenium suis viribus assequi omnia substantialia, & conuenientia media, ad finem adeò supernaturalem, & perfectum. Hoc ergo piè etiam credimus de regulis Societatis, saltem prout continent bases, & substantialia media huius instituti: vnde suprà etiam lib. 1. cap. 4. de constitutionibus, quæ sunt cæterarum regularum fundamentum, ostensum est, quàm graue habeant ab authore suo & à modo, quo illas edidit, prudentiæ, & sanctitatis, testimonium: cui accessit quinque Congregationum generalium approbatio, proferens, & ostendens totius Societatis consensum, plurium iam annorum vsu, & experientia confirmatum, & quòd maius omnibus est, Apostolica Sedes, suprema sua authoritate illas consignauit multis doctissimis, atque sanctissimis Pontificibus ferè in vnam, eandémque sententiam concurrentibus, Paulo III. Iulio III. & Pio V. Gregorio XIII. & Gregorio XIV. Paulo V. quam in suis diplomatibus grauissimis verbis testatam reliquerunt. Reliquæ verò regulæ, seu ordinationes, quas in Societate diximus esse in vsu, vel ab eisdem congregationibus, & constitutionibus fidem habent, vel certè à Præpositis Generalibus, qui post fundatorem S. Ignatium, quatuor tantùm, cùm hæc scribimus, in Societate numerantur; Iacobus Laynez, Franciscus Borgia, Euerardus Mercurianus, Claudius Aquauiua; omnes vita, doctrina & aliis naturæ dotibus satis illustres, prudentiáque, ac rectitudine gubernandi insignes, & tam in condendis, quàm in cognoscendis, ac stabiliendis regulis magnorum virorum consilio semper vsi sunt; ergo ex parte regularum, & instituti, est sine dubio in Societate sufficiens instructio, & ad regendum aptissima, solùm à Domino efflagitanda est, ex parte Prælatorum, vigilantia & charitas, ex parte verò subditorum, humilitas, & obedientia, vt religio hæc cum diuinæ gratiæ auxilio, optatum finem consequatur.

Probatur ex sufficientia omnigena ipsius regulæ.

Deinde ex authoritate conditoris, & pontif. confirmantium.

Bern.

Atque ex his omnibus (vt opinor,) non solùm satisfactum est omnibus communibus obiectionibus, quæ communiter contra institutū eius fieri solent, sed etiam omnium præcipuarum ac propriarum rerum huius religionis ratio reddita est: vnde meritò concludere, ac religiosos nostros grauiter admonere possumus vt hanc regulam, ac viuendi institutionem immutatam, illibatámque 17.

Exhortatio ad hanc regulam.

que retineant; quod profectò, sine eodem spiritu, & speciali gratiæ auxilio, quo ipsa fuit condita, diu fieri non poterit: quia in huiusmodi rebus non minor, imò quodammodo maior gratia necessaria est, ad earum conseruationem, quam ad inchoationem. Non deerit autem diuina gratia, si non desit integra eiusdem regulæ obseruantia, quam omnibus hominum statibus, quibus speciali prouidentia Dei propria viuendi norma tradita est, commendatam intelligimus in illis verbis Deut. 5. *Hæc est via, ambulate in illa, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.*

18. Dehortatio à mutatione illius. Quapropter suspecti nobis esse debent omnes, qui mutationem aliquam in præcipuis rebus huius instituti introducere voluerint; etiamsi sub specie, & nomine eiusdem Societatis, id se intendere profiteantur; non enim mouentur eo spiritu, quo Societas ipsa condita fuit, sed nescio quo alio peregrino, & fortasse non est nisi ambitionis spiritus, qui omnia semper interturbare conatur. Quibus respondere possumus, quod Bernardus in Apologia ad Gullielmum Abbatem, religiosis à sua prima institutione deficientibus obiicit; *sic Macharius vixit; sic Basilius docuit; sic Antonius instituit; sic Patres in Ægypto conuersati sunt, sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se sui vtique ordinis Principes, & præceptores habere gloriantur, aut tenuerunt, aut teneri censuerunt.* Bern. Res itaque tanta authoritate, & consideratione stabilitæ, & tam diuturna experientia confirmatæ, non facilè mutandæ sunt; donec plurium annorum contraria experientia doceat, ex aliqua illarum maiora sequi incommoda; quod de nulla constitutione præcipua huius instituti, cum minima specie veritatis affirmari potest. Resistendum ergo est totis conatibus huiusmodi inquieto spiritui: quòd si qui fuerint eiusdem Societatis ingrati filij, quibus hæc mutatio in desiderio est, aut monendi sunt, vt mutent affectum suum, & spiritu humilitatis & obedientiæ cum diuina gratia induantur; statim enim inordinatus ille affectus per se cadet: aut si huic instituto accommodari nolunt, aut non posse causantur; melius est vt ipsi de Societate mutentur, quàm vt propter paucorum affectum tota Societas tam graue malum patiatur.

INDEX CAPITVM LIBRI VNDECIMI.

De iis, qui religiosum statum à Societate mutant.

LIBER

LIBER VNDECIMVS.

De iis qui religiosum statum à Societate mutant.

Varij modi huius mutationis aliò remittuntur.

DVPLEX mutatio status religiosi potest in Societate cõtingere: vnus est quando persona ita mutatur, vt ex religioso fiat non religiosus: alter est, quando perseuerante religioso statu mutatur viuendi modus. Hic posterior modus communis est Societati cum aliis religionibus: Prior verò est proprius eius, locúmque habet, non in religiosis professis, sed in cæteris gradibus, qui per vota simplicia constituuntur, vt suprà lib. 3. c. 9. visum est. De priori ergo modo mutationis nihil nobis superest dicendum, quia in superioribus satis expositæ sunt causæ, ob quas in Societate hæc libertas & facultas retinetur, & quomodo, & quo ordine, & quibus ex causis illa vtendum est, & quem effectum habeat circa personam eiectam, nam relinquit illam liberam religionis vinculo, & votis. Quare nihil etiam dicendum superest de obligationibus talis personæ, post factam mutationem, quia cùm religiosa non sit, nullas obligationes habet, quæ ad præsentem considerationem pertineant per se loquendo, per accidens verò habere poterit, quia si fortè ante ingressum in Societate voto aliquo tenebatur, id planè post dimissionem reuiuiscet; nisi eius materia iam cessauerit, aut lapsu temporis transierit obligatio; qua de re extat decretum 132. 1. Congregationis generalis; & canon 22. eiusdem. An verò maneat tutus in conscientia, qui dedita opera malè vixit, vt liber dimitteretur, in superioribus lib. 3. etiam declaratum est. Quapropter de his, qui de Societate dimittuntur, nihil nobis dicendum superest. Alter modus mutationis varios habet modos, & gradus, de quibus satis diximus suprà in tract. 8. lib. 3. ex quibus multi, vel nihil habent speciale in Societate, vel in ea locum non habent. Vnus modus est inuoluntarius, & iniuriosus religioni, scilicet per fugam, vel apostasiam religiosi; & de hoc videnda sunt dicta in citato loco de religione in communi, quia si quid in hoc habet proprium Societas, ibi declaratum est, & in superioribus etiam est dictum hunc modum habere locum in omnibus gradibus Societatis, etiam in his, qui votis simplicibus incorporati sunt, & easdem pœnas incurrere, &c. Alia mutatio est, vel ad Episcopatum, vel ad beneficium seculare, vel ad habitationem perpetuam extra obedientiam religionis; & hæ mutationes non habent locum in Societate secundùm regulam eius: vnde vel nunquam, vel rarissimè fiunt: si autem ex speciali dispensatione fiant; sequuntur naturam religiosi status, iuxta dicta in superioribus. Idémque ferè est de mutatione per transitum ad alias religiones; & si quid habet speciale, suprà in communi doctrina tactum est, & ex dicendis hîc accipi poterit: quare in his mutationibus immorari non est necesse.

Quæ mutatio hoc in lib. tractanda.

Est ergo alia mutatio per dimissionem, seu eiectionem ab ipsa religione per potestatem, seu iurisdictionem eius, quæ solùm contingit in professis, nam alij solent liberi dimitti, vt dictum est.

A Si autem aliquando dimittantur ligati, eandem proportionem seruabunt: & ideo de sola dimissione professorum superest nobis dicendum: & poterit res paucis expediri; quia præter ea, quæ communia sunt religioso statui, quæ hîc repetenda non sunt, pauca sunt specialia puncta, quæ aliqua declaratione indigeant.

CAPVT I.

Vtrùm professus possit à Societate expelli, & quas ob causas.

B

1. 1. Assertio.

CErtum inprimis est, in aliquibus casibus posse professum quatuor votorum à Societate expelli, vt in multis locis constitutionum declaratur. Nam 2. p. constit. c. 1. §. 1. *Quanuis causas ad dimissionem dignas eo grauiores esse oporteat, quo quis arctius Societatis corpori coniunctus est; quantumlibet tamen quisque sit coniunctus, in quibusdam casibus separari ab ea posse & debere.* Quod de separatione, per dimissionem in declaratione exponitur, & ad professos quatuor votorum in specie extenditur, *Cuiuscunque gradus* (dicitur ibi) *& dignitatis in Societate sint.* Adeò, vt 9. p. constit. cap. 4. §. 7. de ipsomet Generali idem dicatur; potest enim inprimis

Probatur ex constitu.

C à generalatu deponi iustis de causis: deinde verò si causæ obligent, etiam à Societate excludi. ex quibus constitutionibus constat, cùm professio & vota in Societate fiant, iuxta constitutiones eius, nihil fieri contra iustitiam, aut contra pactum in professione inclusum, eiiciendo professum iustis de causis, iuxta constitutiones, quia Societas sub hac conditione, & non aliàs, se obligat ad professos suos retinendos. Nec verò in eo genere contractus, est inæqualitas, vel iniustitia aliqua, vt à fortiori constat ex superiùs dictis de scholaribus l. 3. c. 2. n. 4. & ex his quæ suprà tract. 8. lib. 3. in genere diximus de potestate eiiciendi

D professos in quacunque religione. Denique hæc libertas Societatis ad eiiciendos professos suos, generatim approbata est à Pontificibus Societatem, & constitutiones eius approbantibus, & confirmantibus, & specialiter à Gregorio XIII. loco statim citando in n. 6.

Ex pontificibus.

2. 2. Assertio bipart.

Secundò dicendum est, posse Societatem expellere aliquem professum, non solùm propter nimiam contumaciam & incorrigibilitatem; sed etiam propter graue crimen, quod in scandalum, vel infamiam Societatis verteretur. Prior pars communis est omnibus religionibus; ideóque sa-

Vnde cõstet prior pars.

E tis patet ex his, quæ in communi diximus. Posterior verò posita est ad explicandum, quid in hoc habeat peculiare Societas: sine dubio enim habet ampliorem in hoc genere facultatem, maiorémque libertatem, quàm regulariter aliæ religiones habeant. Probatur ergo primò ex 2. part. constit. c. 2. vbi præter incorrigibilitatem, aliæ ponuntur causæ ob quas dimitti possunt religiosi Societatis. Et quanuis illæ præcipuè videantur habere locum in his, qui in probationibus ver-

fantur, tamen reuera sermo generalis est, vt constat ex præcedente cap. primo 2. partis const. §.1. in fin. vbi ita concluditur; *quantumlibet sit coniunctus Societati, in quibusdam casibus separari ab ea posset, ac deberet, vt sequenti cap. videbitur:* ergo doctrina illius cap. 2. ad omnes de Societate, quantumuis illi coniunctos ac professos, extenditur. Est autem considerandum, causas in illo cap. 2. numeratas ad duo capita reuocari. Prius est impedimentum aliquod antecedens primum Societatis ingressum, per mendacium, vel iniustam taciturnitatem in examine, & probationibus occultatum. Hoc autem impedimentum potest esse duplex, substantiale, & accidentale. Si ergo sit ex substantialibus, non est dubium quin statim ac detegitur, etiam post professionem emissam, eiicienda sit talis persona à tota Societate. Sed illa non est omissio, de qua nunc loquimur, quia iuxta doctrinam à nobis suprà lib. 2. c. 1. datam, illa professio non est valida: tunc ergo non eiicitur verus professus, sed fictus & apparens, nec dimittitur cum votis, sed sine illis, quia illa nunquam habuit.

Impedimẽtum antecedẽs ingressũ duplex.

De substantiali impedimento.

3. At verò si impedimentum sit accidentarium, tunc non obstitit, quominus professio valida fuerit, & ideo maturiùs considerandum est, an eam ob causam debeat eiici professus. Quod enim possit, videtur colligi ex dicto c. 2. §. 3. & 5. quia illa doctrina, vt dixi, generalis est: tamen, quia moraliter difficillimum est, etiamsi in principio huiusmodi defectus occultetur, tanto tempore, & per tot, támque diuturnas probationes non detegi, & cognosci à Societate; ideo quando tales defectus (vt sunt, v.g. antiquus morbus, ingens æs alienum, & similes) non cognoscuntur publicè vsque ad professionem factam, moraliter præsumitur Societatem illos non ignorasse, sed dissimulasse propter aliquod maius bonum. Quod si ita contigerit, non habebit iam Societas ius dimittendi talem personam propter illam causam, quia voluntariè consensit in eius professionem, illa non obstante. Posito autem casu in quo cesset præsumptio, & re vera constet defectum latuisse vsque ad factam professionem, tunc vlteriùs duo ponderanda sunt: vnum est, an res sit adeò grauis, vt meritò censeatur Societas inuoluntariè admisisse talem professionem cum absoluta obligatione retinendi talem personam, non obstante tali defectu: aliud est an defectus ille, qui fortasse fuisset sufficiens ad non admittendam talem personam, satis etiam moraliter sit ad prudenter dimittendam illam; quia *turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes*, etiamsi fortasse per aliquam piam, vel indiscretam deceptionem admissus sit. Ponderandum ergo est, quid maioris momenti sit, vel scandalum, aut rumor, qui ex huiusmodi eiectionibus oriri solet, vel damnum Societatis in retinenda tali persona: si enim hoc damnum non sit magni momenti, nec redundet in res spirituales, aut in decentem famam, aliud remedium videretur adhibendum: quanquam in rigore potestas dimittendi non desit, qua etiam vti licebit, & expediet, si nocumentum Societatis grauius sit. Quæ omnia sunt consentanea declarationibus illius c. 2. litera B.

Accidentale impedimentum quousque sufficiat ad eiectioné.

4. Posterius caput causarum huius dimissionis esse potest vitium aliquod, aut peccatum post ingressum in Societatem commissum. In quo est vlteriùs animaduertendum, fieri posse, vt hoc peccatum sit ante solennem professionem intra Societatem commissum, vel post illam. Quando

Impedimẽtum post ingressum dupliciter.

A est prioris modi, minoris est considerationis; tum quia iam supponitur emendatum; (nam si adhuc duraret, non posset dici solùm ante professionem commissum, sed etiam pòst, nam ipsa perseuerantia peccatum nouum est: esset ergo antea inchoatum, postea verè quasi consummatum, quod non minueret, sed augeret causam eiectionis propter duritiam & insurdescentiam): tum etiam, quia tale peccatum supponitur in ipsa professione extinctum, ac planè dimissum, & ideo si non reincidatur in illud, nec sit morale periculum recidiui, quod auferri non possit intra Societatem, non est sufficiens causa eiectionis, nec potest iustè puniri talis persona, regulariter loquendo. Quòd si B contingat tale delictum esse occultum vsque ad professioné factam, & ita licet fortè quoad Deum fuerit dimissum, in foro tamen humano non esse vindicatum: postea verò publicè detegi, & infamiam, aut scandalum oriri cui non possit nisi per eiectionem occurri, fieri aliquando poterit, sed rarò (vt existimo) id expediet, aut licebit: quia semper poterit præterita culpa aliis modis ita puniri, vt infamia & scandalum sufficienter tollantur; & ideo cùm apud Deum iam sit omnino dimissa (vt suppono) per professionem, & in futurum non pendeat, non est rationabilis causa separationis.

1. Si contrahatur ante professionem.

De peccato autem commisso post ipsam professionem, alia ratio est, etiamsi emendatum appareat, C tum quia per illud maior iniuria fit Societati professæ, magísque illius famam & existimationem eleuat, & ideo sæpe potest esse necessarium ad bonum nomen Societatis conseruandum, vt ob huiusmodi causam quispiam eiiciatur. Tum etiam, quia de tali persona minor spes concipi potest, quòd verè emendata sit, aut certè quòd in pœnitentiam stabilem emendata sit, ita vt sit perseueratura inter eas occasiones, & pericula in quibus professus Societatis necessariò versari debet. Et ob hanc specialem rationem existimo Societati permissum esse, vt maiorem in hoc licentiam habeat, etiam circa professos suos, quia & apud proximos, & propter ipsorum bonum magis indiget bono nomine, & quadam maiori fiducia, & veluti securitate suorum ministro- D rum, quod nomen maximè conseruabitur, si omnes intelligant infideles ministros esse à Societate dimittendos, etiamsi professi sint; & ad bonum ipsorum professorum est maximè conueniens propter pericula, in quibus versantur, vt in illis cautiores sint. Quod etiam maximè confirmatur ex his quæ de Præposito Generali dicuntur 9. p. constit. c. 4. §. 7. vbi casus numerantur, in quibus per Societatem deponi potest; *Cuiusmodi* (inquit) *sunt peccata mortalia in externum actum prodeuntia, copula carnalis, vulnerare quenquam, reditus Collegiorum vsurpare ad proprios sumptus, vel extra Societatem donare, vel stabilia bona Societatis alienare, vel prauam doctrinam habere.* Propter hæc ergo E si sufficientissimè constent deponendus dicitur; & additur, *Et si opus est à Societate remouendus*, &c. Quæ limitatio, *si opus est*, indicat plus requiri ad expellendum illum, quàm ad eum officio priuandum; & meritò, quia maior est pœna, maiorémque causam & pertinaciam requirit. Nihilominus etiam in illa persona non postulatur incorrigibilitas, & pertinacia; sed prudentiali iudicio Societatis relinquitur, *præ oculis habendo, quod ad maiorem Dei gloriam & vniuersale bonum Societatis fore iudicabitur.* Igitur à fortiori in quolibet alio, similes causæ sufficiunt, eadémque regula maioris boni

5. 2. Si post professioné, etiam tunc valet eiectio. Id ostẽditur ratione.

Cõfirmatur à fortiori de Generali.

boni vniuersalis seruanda est: nam, vt dixit Pelagius Papa cap. *Scias* 7. quæstion. 1. *Plurimorum vtilitas, vnius vtilitati, aut voluntati præferenda est.*

6. Tandem id declaratur ex speciali Bulla Gregorij XIII. concessa mense Septembri anni 1582. quæ incipit: *Cùm aliàs*, &c. in qua concedit facultatem Præposito Generali, vt possit ex causis iustis quemlibet professum à Societate eiicere, vel vt ad aliam religionem etiam laxiorem transeat, facultatem concedere. In qua Bulla primùm omnium perpendendus est tenor, & discursus eius. Prius enim proponit dubitationem subortam, *an Præpositus Societatis valeat professos ex causis id exigentibus à Societate emittere, aut eis sic emissis liberum sit de eius licentia se ad quemuis alium ordinem transferre.* Et ratio dubitationis fuerat, quia Paulus III. & Pius IV. statuerant vt nemo de Societate possit ad alium ordinem transire (Carthusiensium excepto) nisi de licentia Romani Pontificis, aut Præpositi Generalis Societatis. Vnde per illam exceptionem videbatur iam hæc facultas Præposito concessa: quia verò non erat directè facta concessio, nec satis in particulari, nec cum sufficiente declaratione, ideo fortè oriebatur dubitatio; ad quam Gregorius XIII. non videtur directè voluisse respondere, sed nouam facere concessionem pro futuro tempore, dicens; *Nos re perpensa atque diligenter examinata Societatis ipsius puritati, atque incremento, emissorúmque pro tempore saluti consulere volentes, statuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere*, &c.

Cófirmatur tandem ex Greg. XIII.

7. Per quæ verba vt ex eorum tenore constat, nihil de dubitatione proposita, quoad potestatem, quam antea Præpositus habebat, respondet, sed in posterum eam dubitationem abstulit, absolutam facultatem concedendo. Per quod tamen, vt existimo, non intendit negare quin antea potestatem hanc haberet, sed quia parum referebat, ab illa quæstione abstinuit, & absolutam facultatem concessit. Hæc verò licèt nunc clarior, & certior sit, non tamen magis ampla, vt opinor, quoad potestatem dimittendi professos in iustam pœnam delictorum; nam hæc expulsio iure communi concessa est. Et sic in Bulla Pij dicitur iustis de causis posse Præpositum quoslibet expellere: & quoad hoc eodem modo intelligi potest quod Gregorius dicit, *quos iudicauerit, possit è Societate emittere*; nam hoc iudicium semper intelligitur debere esse iustum, atque adeò iustis de causis fieri debere, vt ampliùs sequenti capite intelligetur. Quia verò hoc non limitatur ad pertinaciam, & incorrigibilitatem, ideo in eadem amplitudine concedi censetur, qua fuerat in constitutionibus declaratum.

Dicta Gregorij verba quantum operentur.

CAPVT II.

Vtrùm professus in Societate possit ad aliam religionem transmitti; & quomodo?

1. IN Bulla Gregorij XIII. superiori capite allata non solùm concedit Pontifex potestatem ad expellendos professos, sed etiam ad licentiam eis dandam, vt ad alios ordines, vltra Carthusienses, tranferri possint, iustis de causis, seu iudicio Præpositi Generalis. Quæ duo, scilicet, expulsio, & transitus, diuersa sunt, nam expulsio, vt ex præcedenti capite constare potest, habet rationem pœnæ, vnde habet pro causa adæquata culpam aliquam grauem, & regulariter incorrigibilem: transitus verò non semper est pœna, & fieri potest nó propter culpam, sed ob alias causas. Dubitari ergo potest an ex vi illius indulti habeat Generalis facultatem concedendi professo, qui nihil peccauit, licentiam transeundi ad aliam religionem, ipso nimirum petente & efflagitante, vel saltem voluntariè acceptante: nam si ipse nolit ac resistat, certum est iure non posse expelli, nec cogi, vt ad aliam religionem transeat, tum quia habet ius perpetuò viuendi in hac religione, & bonis eius fruendi, quo iure sine culpa vel voluntate sua priuari non potest: tum etiam, quia nemo potest compelli vt aliam religionem profiteatur; transitus autem ad aliam religionem, nouam in illa professionem requirit, seu ad illam ordinatur. De consensu autem eius dubitari potest propter illa verba Gregorij XIII. *Dubitare contingit an Præpositus pro tempore existens, valeat etiam professos ex causis sic exigentibus à Societate emittere, aut eis sic emissis liberum sit de illius licentia se ad quemuis alium ordinem transferre?* Et infrà: *Nos Societatis puritati, atque incremento & emissorum saluti consulere volentes*, &c. & infrà: *liceat dicto Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere, eósque de illius licentia*, &c. Ex his enim verbis omnibus colligi videtur Præpositum Generalem solùm posse dare hác licentiam trásfeundi ad aliam religionem his, quos posset à Societate eiicere: nam quæstio solùm mota erat, *de sic emissis*, & ratio facultatis est consulere *emissorum saluti*. Et eosdem emissos, seu eiectos refert illa particula *eósque*, in vltimis verbis, quibus licentia Præposito datur. Cùm ergo nullus professus possit à Societate eiici sine culpa, & facultas hæc transeundi ad aliam religionem solùm possit dari iustè eiectis, non videtur posse à Generali propter alias causas, sed solùm supposita sufficiente ratione eiiciendi professum à Societate, etiam inuitum; tunc enim ipso acceptante poterit ei concedi vt ad aliam religionem transeat.

Arguitur circa 1. partem tituli.

Nihilominus probabilius censeo posse Præpositum Generalem dare licentiá professo Societatis transeundi ad quamcunque aliam religionem ex iusta causa, etiamsi illa propriam culpam, vel incorrigibilitatem non includat. Quod quidem respectu strictioris, aut æqualiter strictæ religionis fundari posset in iure cómuni, quia, vt suprà tract. 8. l. 3. vidimus, transitus hic licitus est de consensu Prælatorum vtriusque religionis, à qua, & ad quá transitur sine dispensatione Papæ, solo iure communi quod etiam in Societate locum habet; quáquam nonnulla ratio dubitandi in eius professis oriri possit ex quarto voto obedientiæ, quod specialiter Pontifici faciunt; nam per professionem in alia religione necesse est hoc votum extingui, vt suprà vidimus. Ergo ex hoc capite videri potest specialiter necessaria in his professis Societatis, licentia Pontificis, propter speciale ius illi acquisitum. Sed nihilominus hæc ratio non vrget saltem respectu strictioris religionis, quia omnia huiusmodi vota censentur includere conditionem, dummodo maius bonum non impediatur. De æqualiter verò stricta religione est illa ratio apparentior: sed nihilominus solui potest, vel quia commutatio in æquale licita est in votis, iure communi, etiamsi talia vota respiciant tertiam personam, præsertim quando non intenditur cómodum ipsius tertiæ personæ, sed potiùs vouentis, vel Dei obsequium; vel quia hoc votum est annexum professioni, & sequitur conditionem eius; vnde si professio est commutabilis in æqualem,

2. Assertio affirm. bipartita.

Probatur prior pars, quoad tránsitum ad strictiorem religionem.

Item quoad æquè strictam.

lem, etiamsi vna sit quatuor votorum, & alia trium, si omnibus pensatis, nihilominus est æqualitas, fieri poterit commutatio, & accessorium sequitur naturam principalis.

3. Deinde quoad laxiorē. At verò respectu religionis laxioris aliter probanda est conclusio posita, ex priuilegio seu iure speciali Societatis, nam ex communi non licet, vt suprà in citato tomo diximus tractando de trãsitu ad religionem in genere. Probari autem potest hoc speciale ius, ex Bulla vltima Pauli III. vbi in generali prohibitione transeundi ad aliam religionem, additur exceptio; nisi de licentia Præpositi, aut sedis Apostolicæ. Idem habetur in Bulla vltima Pij IV. vel potiùs 1. Pij V. vbi illa refertur & confirmatur. Ergo sicut de licentia Sedis Apostolicæ licet transitus ad laxiorem religionem, absque culpa transeuntis, sed ob aliam causam, ita in Societate licet de licentia Præpositi Generalis, quia æqualiter excipitur eius licentia, & Pontificis.

4. Euasio proximæ probationis. Responderi autem potest ibi non fieri directam concessionem, sed obiter illam facultatem poni per modum exceptionis, & ideo intelligendam esse secundùm commune ius, & cum partitione accommoda; excipiuntur enim Pontifex, & Præpositus, sed cum distributione accommoda, vt vtriusque licentia sufficiat, quatenus potest illam dare secundùm ius commune, Pontificis quidem, respectu omnium religionum; Præpositi autem, in ordine ad strictiorem, vel æqualem. Quæ responsio est apparens, quia verba sunt secundùm ius interpretanda, maximè quando non concedunt directè priuilegium, sed solùm explicant iuridicam exceptionem: sicut enim respectu Pontificis iuridica est, cur non etiam respectu Præpositi Generalis? Remouetur. Ad minimum ergo erat res dubia, & ad tollendam dubitationem Gregorius XIII. expressam fecit concessionem dans facultatem Præposito Generali concedendi professis licentiam transeundi ad religionem aliam laxiorem, vt illis verbis euidenter exprimitur: *Paris, laxioris, aut strictioris obseruantiæ ordinem, per ipsum Præpositum illis præscribendum.* Per quæ vltima verba videtur limitari hoc indultum, vt scilicet non possit Præpositus licentiam generalem concedere transeundi ad quemcunque ordinem laxiorem, sed determinatè ad hunc, vel illum; oportet enim vt ipse locum præscribat, & meritò id factum est, vt prudenter fiat commutatio, & non detur generalis licentia, quæ magis esset in destructionem, quàm in ædificationem.

5. Probatur deinde posterior pars assertionis. Primò. Quod autem hæc facultas non extendatur solùm ad illos professos, qui propter culpas solùm possunt à Societate eiici, probatur primò, quia aliàs ferè nullius vtilitatis esset hoc priuilegium, quod est manifestè contra intentionem concedentis expressam illis verbis; *Nos re pensata, atque diligenter examinata, Societatis ipsius puritati, ac incremento, emissorúmque saluti pro tempore consulere volentes*, &c. Sequela autem patet, quia religiosus omnino eiectus inuoluntariè à sua religione, suo iure videtur posse quamcunque religionem laxiorem ingredi, vt in superioribus tractatum est, tract.8. l.3. quia si potest tutus manere in seculo, cur non ingredi quamcunque religionem? Sed Secundò. quia hoc non est ita certum, probatur Secundò, Quia Gregorius nullam ibi fecit mentionem culpæ, aut peccati, sed tantùm dixit; *liceat Præposito, quos iudicauerit ab ipsa Societate emittere.* Verbum autem *iudicandi*, non restringitur ad iudicium punitiuum, seu vindicatiuum, sed de se indifferens

A est, & magis indicat iudicium prudentiale ex quibuscunque iustis causis.

Deinde expendenda sunt illa verba, *Societatis puritati, atque incremento, emissorúmque saluti consulere volentes.* Nam primum illorum videtur respicere delicta, & peccata quæ in his personis esse possunt: nam puritas religionis in carentia talium peccatorum & personarum delinquentium consistit: tamen secundùm verbum, scilicet *incrementum*, etiam potest respicere alias causas; nam sæpe expedit ad incrementum religionis dare licentiam alicui, qui licèt malus non sit, est tamen parum vtilis, vel parum quietus, aut in perfectione remissus. Vltima denique particula, magis B hanc causam amplificat; nam fieri sæpe potest, vt licèt aliquis culpas non commiserit eiectione dignas, maiorem spiritualem profectum speret ex transitu ad aliam religionem, quæ licèt in se laxior sit; sibi est magis proportionata propter minorem repugnantiam cum natura, vel minorem actionem externam, vel alias similes causas; ergo facultas hæc ad hos casus extenditur, vt sit intentioni Pontificis proportionata. Denique licèt Pontifex de emissis loquatur, & de eorum transitu; non ideo necesse est, vt de solis inuoluntariè, & propter peccata eiectis loquatur, quia etiam illi, quibus licentia datur transeundi ad aliam religionem, ipsis etiam volentibus & petentibus dicuntur propriè, & iuxta vsitatum moC dum loquendi à Societate emissi; nam hoc verbum non dicit necessariò vim ex parte emittentis, aut repugnantiam ex parte emissi; nec etiam dicit ordinem ad culpam, sed solùm ad causam potestati proportionatam. Nec etiam necesse est, vt emissio & transitus sint actus reipsa distincti, & quòd præcedat emissio; postea verò sequatur transitus iam emissi: sed fieri optimè potest, vt simul ac per modum vnius emissio, id est, exitus à Societate propter transitum, & non aliàs concedatur; & econuerso transitus propter emissionem præcipuè permittatur. 6. Tertiò expenderatione verborum Pontificis.

Ex quibus omnibus ampliùs constat, non solùm quod in fine superioris capitis promisimus, scilicet, quas ob causas fieri possit hæc expulsio, D sed etiam quis modus in ea seruandus sit. Nam si sit expulsio punitiua, & inuoluntaria, requirit delicta proportionata, iuxta exigentiam constitutionum, vt præcedenti capite declaratum est, & tunc non est necesse vt exitus à Societate concedatur cum transitu ad aliam religionem: nullus enim cogi potest ad hunc transitum: nec aliqua religio inuitum aliquem recipiet; cùm tamen conditio necessaria ad hunc transitum, sit alterius religionis consensus, vt in eadem Bulla Gregorij exprimitur: tunc ergo cùm Societas habet ius, & causas expellendi professum, etiam reluctantem, & ille non vult transitum ad aliam religionem acceptare, poterit Societas illum cogere, vt exeat, non tamen absolutè præcipere, E vt religionem aliam ingrediatur; sed semel dimissus poterit in seculo manere, sicut alij expulsi, vt statim dicetur capite sequenti à num.5. Si autem ille acceptet transitum ad religionem laxiorem, poterit Societas illum permittere, quod est peculiare priuilegium eius: adeò vt cæteris religionibus prohibeat ibi expressè Pontifex participationem eius, per viam generalis communicationis priuilegiorum. Hinc etiam potest Societas delinquentem professum non excludere, sed aliter intra suam religionem punire, & consequenter illi optionem dare, vt vel in tali pœniten 7. Resoluitur 2. pars tit. professũ ex culpa eiectũ non posse inuitum transmitti. Potest tamẽ indirectè cogi.

pœnitentia intra Societatem maneat, vel ad talem religionem etiam austeriorem, vel magis solitariam transeat, nam in hoc nullam facit iniuriam, nec iniquam coactionem; nam habet ius puniendi delictum illo modo intra suum ordinem, & potest iustè nolle concedere libertatem viuendi in seculo propter vitanda scandala, vel infamiam religionis, vel maius malum ipsius religiosi: ergo concedendo illam optionem, potius benignè agit, quàm seuerè.

8. *Nequit professus etiam volens dimitti ad seculum sine causa.* At verò quando non subsunt causæ, nec delicta ad expellendum professum inuitum; nullo modo potest Societas illum à se expellere, vt in seculo maneat, etiamsi ipse consentiat: quia nec iure communi est hæc potestas in religionibus, vt suprà visum est, nec per hanc Bullam, vel aliàs data est, specialiter Societati; nam in omnibus fit mentio de transitu ad aliam religionem, non de exitu simpliciter. Item quia alio modo facta esset irrationabilis talis eiectio, & in detrimentum status religiosi: quod si subsit causa dispensandi, ad Pontificem pertinebit. *Nec etiam volentè ad aliam religionem transmitti.* Nec etiam potest in eo casu Societas cogere professum suum, vt ad aliam transeat religionem si nolit, quia nec absolutè potest directè cogere, vt à fortiori patet ex dictis in proximo puncto numer. præcedent. nec indirectè sub aliqua conditione onerosa, quæ excedat suum regularem viuendi modum, quia nullum habet ius illam imponendi.

9. *Volenti trāsire quæ causa sufficiat ad permittēdum.* Igitur solùm potest licentiam dare ei, qui vult transire ad aliam religionem. Hanc verò respectu strictioris facile potest dare; existimo tamen practicè, & ad hunc finem nullam debere iudicare strictiorem, vel seueriorem, rebus vt nunc stantibus, præter Carthusiam, quia nec Pontifices aliam excipiunt, nec facile inueniri poterit, si omnia spectentur, quæ suprà de rigore regulæ Societatis lib. 1. cap. 9. explicauimus. Ad dandam ergo licentiam transeundi ad quamcunque aliam religionem, magna causa necessaria est, tantóque maior, quanto religio minus fuerit perfecta, vel stricta. Quia in hoc consulendum in primis est religioni, quæ detrimentum patitur, dum priuatur quodam membro iam consummato & perfecto, & omnibus laboribus & expensis cum illo consumptis. Deinde etiam bono ipsius religiosi, ne detur illi occasio, vt deterius, aut minus perfectè viuat. Igitur optima causa erit, & ferè vnica, si ad ministeria Societatis quispiam iudicetur inutilis, quia scilicet est inhabilis, vel quia non applicatur, nec moraliter applicari potest, sine maiori suo detrimento: tunc enim ex consensu vtriusque partis poterit fieri diuortium per transitum prædictum: & ad hoc est sufficiens auctoritas in Societate à Gregorio XIII. concessa.

10. *In Generali residet facultas eiiciendi vel transmittēdi professū ex causa.* In quibus autem personis Societatis sit hæc auctoritas, ex eisdem rescriptis Pontificiis manifestum est. Nam solus Præpositus Generalis in eis nominatur, eique facultas hæc conceditur: nullus ergo alius Præpositus, siue Prouincialis, siue localis iure ordinario hanc habet potestatem, quia verò in prædictis Bullis non restringitur hæc facultas, vt necessariò debeat per ipsum Generalem immediatè exerceri, ita vt delegabilis non sit: ideo non est dubium, quin possit illam aliis delegare, vt expressè supponitur 2. parte constitut. capit. 1. lit. C. vbi additur, rarius esse hanc potestatem communicandam inferioribus Præpositis, & non nisi in speciali, & postquam res ad Generalem esset delata, & gra- *Hanc facultatē delegare potest.*

A ui consideratione expensa foret.

Solùm dubitari potest, an Societas tota habeat hanc potestatem, id est, an Congregatio generalis illam habeat, siue cogatur viuente Generali, siue sede vacante. Et ratio dubitandi est, quia in prædictis Bullis nunquam datur hæc potestas Societati, sed Præposito. In contrarium autem est, quia non videtur dari Præposito, nisi in quantum suo modo repræsentat Societatem, & ab illa proximè habet potestatem. Quia enim communiter suprema Societatis iurisdictio per illum exercetur, & hæc facultas datur ad ordinarium regimen, ideo illius facta videtur mentio, illíque conceditur potestas: tamen intentio Pontificis fuisse B videtur illam dare Societati principaliter, cùm ipsa sit Generali superior. Confirmatur, quia in eo casu, in quo Generalis congregatio posset Præpositum suum à munere deponere, & à Societate expellere, potest vtrunque facere per seipsam; & antequam alium Generalem eligat, ergo etiam poterit Præposito sic eiecto facultatem concedere transeundi ad aliam religionem. Item si in Congregatione generali coram ipsomet Præposito tractaretur de alterius professi eiectione, vel transitu ad aliam religionem, non videtur posse Præpositus contra sententiam Congregationis illum expellere, aut talem facultatem dare; quia cùm congregatio sit superior, verisimile non est, datam esse hanc potestatem Præposito, ita vt illa C vti possit contra voluntatem sui superioris. Item cùm principaliter sit data in bonum Societatis, non videtur eius vsus concessus contra voluntatem totius Societatis. Igitur Præpositus in illis locis Societatem repræsentat. Vnde videtur fieri consequens in potestate Congregationis generalis esse, hanc potestatem limitare Præposito, vt nimirum illa vti non possit sine consilio, vel etiam sine suffragio vnius, vel plurium, aut alio simili modo. Quia ita intelligitur hæc potestas concessa Præposito, vt principalius sit concessa toti Societati, quæ non nisi in Congregatione generali existit, vel repræsentatur: ergo potest dicta Societas, si iudicauerit sibi expedire, sibi potestatem illam reseruare, vel aliquem modum, aut limitaD tionem illi addere.

11. *Arguitur residere etiā in congreg. gener.* *Confirm. 1.* *Secunda.* *Tertia.* *Illatum ex non dictis.*

Huic autem vltimæ illationi videntur obstare illa verba Gregorij XIII. *Statuimus vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præposito*, &c. Nam iuxta eorum vim nullus inferior Pontifice potest Præpositum hac potestate priuare, nec ponere modum, quem Pontifex non posuit. Quis enim potest voluntatem Pontificis limitare, aut impedire? ipse autem absolutè & sine restrictione ait; se concedere Præposito hanc potestatem in perpetuum; ergo nunquam potest illa priuari, nec immutari, nisi per alium Summum Pontificem. Dicere autem, subintelligi subordinationem & dependentiam à Societate, propterea quòd congregatio sit supra Generalem, voluntarium est, ideóque improbabile, vtpote contra absolutam forE mam verborum; & sine sufficiente ratione, siquidem non obstante illa subiectione Generalis ad congregationem, potuit Pontifex concedere absolutè & simpliciter hanc facultatem huic dignitati Præpositi, quia licèt in casu possit habere superiorem intra Societatem, scilicet quando generalis congregatio actu coacta est; tamen regulariter & ordinariè illum non habet. Pontifex autem videtur attendisse ad ordinarium modum gubernandi, & ad dignitatem illius muneris Præpositi generalis. Ergo licèt Præpositus Generalis à Societate 12. *Impugnatur hoc illatum.*

A Societate emanet, & potestatem habeat ordinariam; nihilominus postquam semel electus est, aliquam potest habere facultatem à Summo Pontifice, qua non potest priuari per ipsam Societatem, quandiu generalis est, seu nisi munere Præpositi priuetur. De qua re est optimum exemplum in Bulla eiusdem Gregorij XIII. concessa anno 1575. die 3. Maij quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, in qua distinctè concedit plures facultates Societati & Præposito eius, & postea concedit, vt aliæ personæ Societatis non possint vti gratiis concessis Societati, nisi per Generalem Præpositum, & de eius beneplacito. Vbi sine dubio loquitur de propria persona & munere Generalis: nec posset vniuersa Societas immutare hunc modum gaudendi priuilegiis & gratiis à Pontifice præscriptum; quia Pontifex voluit hanc potestatem esse penes generalem: idem ergo in præsenti dicendum est.

Cõfirmatur impugnatio.

13. Ergo quod attinet ad hoc vltimum punctum, seu illatum; non potest Præpositus per Societatem priuari potestate sibi à Pontifice concessa ad expellendum professum, vel dandi ei facultatem transeundi ad aliam religionem iustis de causis. Quod verò spectat ad superiora puncta, ex quibus illatum colligebatur, consequenter videtur probabile soli Generali hoc datum esse, quia verba indulti hoc sonant, & interpretatio de repræsentatione Societatis in ipso Generali, est noua & inusitata, vt patet ex alia Bulla citata, & multis similibus. Vnde quandiu Præpositus viuit, probabile est Congregationem etiam generalem non posse id facere sine consensu eius, propter rationem factam, quia illi data est potestas. At verò generalatu vacante probabile est congregationem habere potestatem; quia Capitulum succedit loco Prælati in omnibus potestatibus ordinariis eius; & hæc potestas iam competit iure ordinario Prælato Societatis. Quidquid verò sit de hoc scholastico rigore, securius est, non vti tali potestate ante electionem Generalis. Nam de vicario generali, qui ad gubernandam Societatem eligitur mortuo Præposito, dicitur in eius reg. 9. non posse aliquem professum à Societate emittere; & ibidem significatur rem hanc adeò grauem reputari, vt tentanda non sit in eo casu ante electionem noui Generalis. Vnde fit tandem; vt in eo casu, in quo Præpositus ipse deponendus & expellendus esset, depositio ab officio præcedere debeat, non verò fieri possit à Societate expulsio; donec alius Præpositus electus sit, cuius authoritate, & iudicio, simul cum tota congregatione, si oportuerit, id fiat.

Resolutio circà disputata in n. 11. & 12.

Electio vnius Generalis supponit electionem alterius.

CAPVT III.

Ad quid teneatur professus à Societate eiectus; vel qui quouis modo ab illa deficit, seu mutatur.

1. HÆc quæstio in coadiutoribus formatis moraliter loquendo locum non habet; quia hi possunt expelli liberè ab obligatione votorum; & si aliquando eiiciantur, ita vt in seculo manere possint (quod raro accidit) votorum vinculis liberantur, quicquid sit de iis votis, quæ fortè in seculo nuncupauerant, vt de scholaribus tractatum est l. 3. c. 4. à n. 23. quo fit vt nulla speciali obligatione postea teneantur: quia votorum dissolutio (vt supponimus,) valida est, quibus sublatis, non est vnde maneat specialis obligatio. Itaque in eo casu eadem ratio de his est, quæ de scholaribus approbaris. Si autem contingeret huiusmodi coadiutorem formatum expelli sine absolutione ab obligatione votorum, vel cum onere ingrediendi religionem, vel simpliciter & absolutè, sic eadem de illo ratio est, quæ de professo trium votorum, nam quoad obligationem eadem est in votis simplicibus, quandiu manent, quæ in solennibus.

Absoluti omnino à votis, huc non pertineat.

Veniendo ergo ad professum Societatis dupliciter potest expelli à Societate; primò cum onere ingrediendi religionem aliam, vel redeundi ad Societatem, si illam non profiteatur: secundò expellendo illum, sine spe receptionis, & sine speciali obligatione, præter eam, quæ ex professione ex B natura rei nascitur. Prior casus nullam habet difficultatem: supponimus enim inprimis, quòd licèt religiosus dum eiicitur, non possit à suis superioribus obligari ad ingrediendum religionem aliam, vt suprà probatum est tract. 8. lib. 3. estque eadem ratio de professo Societatis. Nihilominus per modum pacti mutui potest ad hoc obligari: cùm enim professus eiicitur propter sua demerita condemnari potest, vt vel talem, tantam, ac tam diuturnam pœnam in Societate sustineat, vel si malit, talem, vel talem religionem profiteatur. Si ergo ipse hanc posteriorem conditionem potius quàm priorem acceptet, tenebitur sine dubio, vel illam implere, vel ad Societatem reuerti: quia sententia fuit iusta (vt supponitur) & C illam religiosus acceptauit, eámque implere specialiter promisit. Quocirca si ille conditionem impleat, & cum effectu religionem aliam profiteatur, cessat omnis superior obligatio, & solùm tenetur ad seruandum id, quod denuo professus est, siue sit strictior siue laxior religio, quia commutatio est legitimè facta: solùm posset dubitari de quarto voto professorum Societatis, & de aliis votis simplicibus eorum. Veruntamen idem dicendum est: nam cùm duæ professiones sint repugnantes; si posterior valida est, extinguit priorem, & consequenter, quidquid illi annexum est; item propter alia quæ statim dicam.

2. Resolutio quæstionis in duplici casu.

1. Casus de professo eiecto acceptante conditioné profitendi alibi.

Si autem talis eiectus conditionem non seruet, siue omnino non ingrediendo aliam religionem, D siue post ingressum, illam relinquendo ante professionem, tenebitur ad Societatem redire: quòd si subterfugiat, iam non vt eiectus, sed vt apostata & fugitiuus iudicandus est; quia non fuit absolutè eiectus, sed sub conditione; illa verò non impleta; eiectio est nulla, quia conditionalis, non impleta conditione, nihil ponit in esse; ergo eo ipso, quòd incipit esse in mora, incipit esse transfuga, & apostata, & consequenter tenetur omnibus obligationibus suæ religionis, & censuris apostatarum, de quibus suprà in genere dictũ est.

3. Non implés conditioné, nec rediens, apostata est.

Dices, si ille redeat ad religionem, grauiter puniendus est; & fortasse perpetuo carcere includendus, vel alia simili pœna afficiendus: nemo autem tenetur seipsum tam graui pœnæ offerre; E ergo potest fugere, & non redire ad religionem. Quod maximè videtur procedere, quando bona fide aliam religionem probauit, & iustis de causis illam non est ausus profiteri, quia tunc iam videtur fecisse quod in se est ad bonum prosequendum (vt sic dicam,) se autem tradere, vt grauibus pœnis affligatur durissimum est, nec videtur ad hoc obligandus. Respondeo religiosum sic seu sub tali conditione eiectum semper teneri ad statum religiosum, nec posse tuta conscientia in seculo manere; & ideo teneri religionem susceptam, & in conditione positam, atque ac

4. Difficultas contra nũc dicta.

Complanatur.

que acceptatam profiteri, quod moraliter ac regulariter loquendo, semper poterit: si autem reuera habet legitimas causas non profitendi, tenebitur eas proponere Prælatis Societatis, vt facultatem faciat aliam religionem faciliorem ingrediendi, quod semper facient: alioqui tenebitur ad Societatem redire, nisi reuera timeat graues corporales pœnas diuturnas, vt carcerem perpetuum, & similes, nam tunc ad prouidentiam Prælatorum pertinebit ita reum custodire, vt redire ad suam obedientiam, & correctionem cogatur: obligare enim illum, vt ipse se tradat, certus de huiusmodi pœnis difficile est. Quia verò pœnæ ordinariè, non sunt adeò graues, neque excedunt modum disciplinæ religiosæ; quæ magna ex parte pendet ex bona dispositione peccatoris; nam si voluntariè emendetur, & satisfaciat religioni, facile aliæ pœnæ temperantur: ideo regulariter etiam verum est hunc teneri in eo casu ad religionem redire.

5. 2. casus de professo absolutè eiecto.

Superest dicendum de alio casu, quando professus absolutè dimittitur. In quo inprimis locum habent omnia quæ de obligatione ad castitatem, paupertatem, & obedientiam seruãdam dicta sunt tractat. 8. lib. 3. in communi de eiectis à religione, quia est eadem proportionalis ratio. In Societate verò sunt speciales difficultates de aliis votis; quæ professi emittunt, inprimis de voto obedientiæ ad summum Pontificem in missionibus, nam professio integra manet; ergo & votum illud, & obligatio eius; talis enim est, vt extra religionem impleri possit. Idem est de votis simplicibus, præsertim de voto non ambiendi, nec acceptandi dignitatem extra Societatem; nam hoc per se est optimum, & potest in quocunque statu seruari, & votum absolutè factum est; vnde etiam durat post eiectionem. De aliis autem votis simplicibus minor est difficultas; nam materia eorum manifestè requirit actualem vitam, & coniunctionem in Societate, & ideo eorum obligatio cessat, vel suspenditur in eo statu. Verumtamen idem dicendum censeo de aliis duobus votis; imò generaliter de voto obedientiæ existimo non posse professum eiectum ex vi illius obligari ad ministeria Societatis, vt ad docendam doctrinam Christianam, ad audiendas confessiones, & similia. Nam religiosus eiectus nõ tenetur seruare regulam; vt suprà tractat. 8. lib. 3. suo loco dixi: ergo nec professus Societatis regulam Societatis: ergo nec potest obligari ratione voti ad seruandam illam, sed occupari in his ministeriis solum est ratione regulæ, & in tantum possunt præcipi, in quantum sunt secundùm regulam: ergo talia præcepta non habent locum circa eiectum quandiu extra Societatem manet.

Eius vota simplicia cessant.

6. Imò, & quartum votum solemne.

Ita ergo dicendum censeo de obedientia Pontifici præstanda circa missiones; nam illa etiam promittitur secundùm regulam & constitutiones Societatis: qui ergo iam non agit vitam secundùm regulam, neque ad id tenetur, non poterit obligari ad implendum illud votum durãte illo statu; quia reuera cessauit materia eius. Confirmatur, quia ita necessariò interpretanda est intentio vouentium, & instituentium talia vota: tum quia nemo promittit sustinere onera religionis nisi in ipsa religione, & adiutus spiritu, prouidentia, authoritate, & aliis auxiliis eius, quæ omnia maximè necessaria sunt in re adeò difficili, & ardua, vt est obedire in huiusmodi missionibus. Tum ex illo generali principio, quòd nulla promissio obligat, quando tanta fit mutatio in statu promittentis, vt verisimile non sit eius intentionem fuisse pro illo statu se obligare; de quo tract. 6. lib. 4. de voto, cap. 19.

A multa diximus: talis autem mutatio in præsenti casu manifestè procedit, nam longè alia est conditio religiosi actu vniti suæ religioni, qui vt membrum eius mouetur; vel separati, qui nec à religione mouetur, nec in eius finem tendit. Atque hic discursus æquè probat de voto simplici non quærendi, vel acceptandi prælationem, nam vsus eius erat accommodatus religioni, durante vnione ad illam; mutato autem statu minimè. Vnde etiam tunc cessat ratio talis voti in constitutione expressa, quæ mentem eius, & intentionem declarat. Est autem ratio in 10. p. Constitutionum §. 6. *Vt perpetuò felix status Societatis conseruetur.* Postquam autem aliquis à Societate eiectus est, nihil ad statum B eius refert, quòd dignitatem ambiat, vel accipiat. Item *ne Societas his hominibus, qui ad propositum sibi finem sunt ei necessarij priuetur.* At hic eiectus nec Societati necessarius est, nec illo priuabitur, etiamsi Prælatus fiat, quia iam priuata supponitur. Item *vt vnusquisque videat qua ratione animarum saluti iuxta nostræ professionis humilitatem, & submissionem inseruire possit.* At eiectus iam non tenetur ad hunc finem aspirare, nec illi incumbere. Cessat ergo in his eiectis talium votorum obligatio, vel potiùs necessarius vsus, quandiu in eo statu permanent: nam si contingat iterum in Societatem recipi, vota integra manent, & statim obligare incipiunt.

Dicta vota reuiuiscunt si professus reuocetur.

C Ex his infertur idem dicendum esse de omnibus translatis à Societate in alium statum altiorem; nam de transitu ad aliam religionem per professionem eius, dictum iam est; idem ergo est si professus Societatis fiat Episcopus, vel Cardinalis, nõ enim tenetur ampliùs voto obedientiæ circa missiones, nec voto non ambiendi, aut non acceptandi altiorem dignitatem, propter easdem rationes, vt etiam suprà tetigi de his votis tractando. Solúmque manet ex votis simplicibus illud, quod per se, & ex materia sua ad hoc ordinatur, vt in eo statu obliget, vt ibi etiam exposuimus; vnde fit vt de his translatis à Societate ad Episcopatum, vel altiorem dignitatem nihil nobis dicendum supersit, præter ea, quæ communia sunt omnibus religiosis Episcopis, & quæ de illo speciali voto diximus. D Nec etiam de translatis ad aliam religionem, quia facto transitu legitimè, & validè, ille perinde reputatur, ac si in Societate nunquam extitisset.

7. Quæ obligationes durent in professo mutato ad alterum statũ.

Vt autem talis transitus legitimè fiat, oportet vt iura & priuilegia Societatis seruentur, quæ autem illa sint, attigimus suprà in lib. 3. tractantes de votis scholarium, & summa est vt transitus non fiat sine licentia obtenta Præpositi Societatis ordine Carthusiensium dumtaxat accepto, iuxta Bullam Pauli III. anni 1549. *Licèt debitum*, vbi ingressus aliter factus irritatur, & persona vt apostata condemnatur; & latiùs confirmarunt Pius IV. & V. in Bulla anni 1565. *Æquum reputamus.* Idem autem Pius V. viuæ vocis oraculo, & Gre- E gorius XIII. in Bulla anni 1584. *Dilecte fili*, circa superiorem exceptionem de transitu ad Carthusianos limitationem addiderũt, vt nimirum semel liceret, non aut bis, aut sæpiùs, sine consensu Societatis Præpositi. Quam gratiam ita Societatis voluit Gregorius esse propriam, vt per viam communicationis non posset ab aliis religionibus participari. Cum licentia autem Præpositi fieri potest hic transitus etiam à professis, non solùm ad arctiorem, sed etiam ad laxiorem religionem iustis de causis, vt idem Gregor. XIII. declarauit in Bulla anni 1582. *Cùm aliàs*; post quem transitum, si professio subsequatur in alia religione, liber (vt diximus) manet professus Societatis ab omnibus

8. Cõditiones legitimi trãsitus ad aliã religionẽ.

aliis votis specialiter in Societate emissis, sicut manet liber ab obedientia Societatis. Si autem nõ sequatur professio, redeundum illi necessariò est ad Societatem, nam omnia vota, omnísque eorum obligatio integra manet: nec de hoc transitu plura hîc dicere necesse est.

9. Apostatæ nullas obligationes religionis ex se exuunt.

Vltimò colligitur ex dictis per contrariam rationem longè aliter iudicandum esse de professo apostata, vel etiam sine peccato apostasiæ extra Societatem, & cum exemptione etiam ab obedientia eius ex dispensatione Pontificis commorante. In vtroque enim omnium votorum obligatio integra perseuerat, & de apostata quidem id patet, quia ligatus manet omnibus votis, & iure actu subiectus Societati, ad quam redire tenetur. Item quia omnis apostata tenetur, etiam pro illo tempore ad obseruationem regulæ, quantum in se est, quia non debet iniquitas ei patrocinari, vt suprà ostensum est: ergo multo magis tenetur ad specialia vota seruanda, quæ secundùm regulam fecit. Denique rationes factæ de eiecto non militant in profugo, imò si attentè considerentur & applicentur contra apostatas conuincunt.

10. Quid de manentibus extra Societatem de licẽtia Papæ.

De aliis verò extra Societatem manentibus de licentia Papæ, etiamsi in eius palatio, & sub immediata obedientia eius viuere contingat, certum est professionem, & statum antiquum in eis manere integra: ergo & omnis obligatio votorum quantum in se est. Quod addo, quia si talis persona sit exempta ab obedientia Societatis, protunc non A tenebitur, ex vi quarti voti obedire Generali in missionibus, sicut non tenetur in aliis rebus. Votum tamen ipsius de obediendo Pontifici in missionibus integrum, & speciale manet. Atque eadem ratione perseuerat votum non ambiendi dignitatem intra, vel extra Societatem, nec acceptãdi illam extra Societatem, nisi præcipiatur, quia obligatio horum votorum non pendet ex actuali obedientia ad Præpositos Societatis, sed per se, & directè obligat in tali materia, quæ in illo etiam vitæ genere locum habet. Item talis persona adhuc est membrum Societatis, substantialiter (vt sic dicam) illi coniunctus, licèt quoad actualem vsum aliquo modo separata sit, illud tamen sufficit, vt in eo locum habeant rationes omnes hoB rum votorum, & præsertim ea, quæ respicit conseruationem Societatis *in sua puritate, & felici statu*, qui maximè perturbari posset, si tales personæ possent in ea dignitatem ambire, sine violatione sui voti. Imò facile possent illo modo dicta vota eludi procurando priùs exemptionem à Societate, & postea ambiendo: non est ergo dubium quin maneat tunc integra obligatio. Neque difficultas alicuius momenti circa hoc occurrit. Atque hæc de toto religioso statu, atque instituto Societatis IESV, si non quantum eius dignitas, atque excellẽtia postulabant, certè quantum ingenij mei vires assecutæ sunt, tractanda occurrerunt; ad laudẽ & gloriam eiusdem IESV, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuit, & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

INDEX

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum designat.

Quomodo

Bulla Cœnæ.

Bulla Cruciatæ.

C

Canonici regulares.

Capilli.

Capitulum.

Censura.

Clericorum

Constitu

Dimissio,

Ecclesia.

Epistola.

Eremita, & Eremitica vita.

Esseni.

Eucharistia.

Examen conscientiæ.

L

Laicus.

Lex.

Moribun

O

Obedientia.

Officium.

Opinio.

Oratio.

Pœna

Prælati

Quid

Promiſſio.

Proximus.

Quid

Religio.

Religiosi

Religiosus fugitiuus.

Reprehensio.

Reus.

S.

Sacerdotium.

Scholastici approbati Societatis.

De

FINIS.

